ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

တိပိဋက

ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၄ ၊ အပိုင်း-၁

(အာ-ဥတ္တာသေယျ)

(အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း ၇၃၈၇ ပါဝင်သည်)

ဆရာတော်ဦးပညိဿရာဘိဝံသ, ဆရာတော် ဦးမာဃိန္ဒာဘိဝံသတို့နှင့်
ဓမ္မဒူတကျောင်းဆောင် အဘိဓာန်အဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည်။

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာ ၂၅၅၉ ကောဇာ ၁၃၆၇ ၂၀၀၅

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန

တိပိဋက
ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၄ ၊ အပိုင်း-၁

(အာ-ဥတ္တာသေယျ)

(အဘိဓာန်ပုဒ်ပေါင်း ၇၃၈၇ ပါဝင်သည်)

ဆရာတော်ဦးပညိဿရာဘိဝံသ, ဆရာတော် ဦးမာဃိန္ဒာဘိဝံသတို့နှင့်
ဓမ္မဒြီပကျောင်းဆောင် အဘိဓာန်အဖွဲ့က ရေးသားပြုစုသည်။

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံတော်
သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်သည်။

သာသနာ ၂၅၄၉ ကောဇာ ၁၃၆၇ ၂၀၀၅

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ (၄) ၊ အပိုင်း (၁)

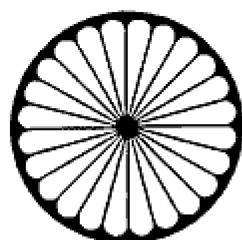
ခုနှစ်	အကြိမ်	အုပ်ရေ
၁၉၈၀	ပထမအကြိမ်	၂၀၀၀
၂၀၀၅	ဒုတိယအကြိမ်	၁၀၀၀

၂၆၂၇၄

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာအေး သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန
သာသနာရေးဦးစီးဌာန ပုံနှိပ်တိုက်တွင် ညွှန်ကြားရေးမှူး ဦးညွန့်မောင်
(မှတ်ပုံတင်အမှတ်-၀၃၈၄၃/၀၂၄၀၅)က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး

စဉ်	အဘိဓာန်ကျမ်းစာအုပ်တွဲ	ပါဝင်သည့် အက္ခရာပုဒ်	ပြုစုသည့် အဖွဲ့	မှတ်ချက်
၁။	အတွဲ (၁)	အ-မှ အနိဋ္ဌက ထိ	ဇမ္ဗူဒီပအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂။	အတွဲ (၂)	အနု မှ အဇ္ဈောက္ကဏ-ထိ	ဇမ္ဗူဒီပအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၃။	အတွဲ (၃)	အဇ္ဈဂ္ဂ- မှ အဋ္ဌာရပ-ထိ	ဇမ္ဗူဒီပအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၄။	အတွဲ (၄) (၁)	အာ-မှ ဥတ္တရာသေဃျ-ထိ	ဇမ္ဗူဒီပအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၅။	အတွဲ (၄) (၂)(ပထမပိုင်း)	ဥဒ(၁) မှ ဥဠုရာသ-ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၆။	အတွဲ (၄) (၂)(ဒုတိယပိုင်း)		မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပြုစုဆဲ
၇။	အတွဲ (၅)	က-မှ ကိလေဒေတွာ-ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၈။	အတွဲ (၆)	ကိလေသ-မှ ဝကာရ-ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၉။	အတွဲ (၇)	စ-မှ ဆိဋ္ဌေယျ-ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၀။	အတွဲ (၈)	ဆိန္န-မှ ဏျပစ္စယတ္တ-ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၁။	အတွဲ (၉)	တ-မှ ထောမေသာမိ-ထိ	ပခုက္ကူအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၂။	အတွဲ (၁၀)	ဒ-မှ ဒွေဠကပဉ္ဇာ-ထိ	ပခုက္ကူအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၃။	အတွဲ (၁၁)	ဓ-မှ နိက္ခာမေသုံ-ထိ	ပခုက္ကူအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၄။	အတွဲ (၁၂)	နိက္ခတ္တ-မှ နှာရုသုတ္တနိပန္နန-ထိ	ပခုက္ကူအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၅။	အတွဲ (၁၃)	ပ-မှ ပဋိပြုဟန-ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၆။	အတွဲ (၁၄)	ပဋိဘံသု မှ ထိ	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့	ပြုစုဆဲ
၁၇။	အတွဲ (၁၅)	ဖ-မှ ဘောဝါဒီ - ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၈။	အတွဲ (၁၆)	မ-မှ မှိတပုဗ္ဗ-ထိ	မစိုးရိမ်အဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၁၉။	အတွဲ (၁၇)	ယ-မှ ရောဟိသ-ထိ	ဘုရားကြီးအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂၀။	အတွဲ (၁၈)	လ-မှ ဝဠဂါရထ-ထိ	ဘုရားကြီးအဖွဲ့	ပုံနှိပ်ပြီး
၂၁။	အတွဲ (၁၉)	-	ဘုရားကြီးအဖွဲ့	ပြုစုဆဲ
၂၂။	အတွဲ (၂၀)	-	ဘုရားကြီးအဖွဲ့	ပြုစုဆဲ

ကျမ်းစာအုပ်ဓမ္မဒါနအလှူရှင်

တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို အဆက်မပြတ်
လည်ပတ်ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေနိုင်ရန် ရည်မှန်း၍ ငွေပဒေသာပင်စိုက်ထူကာ
ပညာသံဝတ္တနိက ကုသိုလ်ပြုကြသော ဓမ္မဒါနဒါယကာများ

ထူးထရိတ်ဒင်းကုမ္ပဏီ

ဦးတေဇ မိသားစု
ကောင်းမှု

နတ်လူသာဓုခေါ်စေသောဝ။ ။

တိပိဋက ပါဠိ–မြန်မာ အဘိဓာန်

သရအတွဲ (၄) နိဒါန်း၁

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

အနန္တ ဉာဏ်တော်နှင့် အနန္တ ဒေသနာတော်

လူနတ်ပြဟ္မာ သတ္တဝါတို့၏ အားကိုးအားထားရာ မဟာကရုဏာတော်သခင် မြတ်စွာဘုရား ရှင်သည် အားလုံးစုံ အကုန်အစင် မှန်ကန်စွာ ကိုယ်တော်ဘိုင် ထိုးထွင်းသိမြင်နိုင်သည့် သဗ္ဗညုတာ မည်သော ဉာဏ်တော်မြတ်ကြီးဖြင့် ဝေနေယျသတ္တဝါတို့ ဒုက္ခခပ်သိမ်း ကင်းငြိမ်းခြင်းငှါ (၄၅) ဝါ ကာလပတ်လုံး ဟောကြားတော်မူအပ်သော (လောဘ ဒေါသစသည် ကင်းဝေးကြောင်း) ကောင်း မြတ် မှန်ကန်သော တရားဒေသနာတော်တို့သည် စာအုပ်စာတမ်းဖြင့် ရေးမှတ်၍ မကုန်နိုင်အောင် အလွန်အလွန် များပြားလှကုန်၏၊ ထို တရား ဒေသနာတော်တို့သည် သတိပဋ္ဌာန်, သမ္မပ္ပဓာန် အစ ရှိသော အနက်အဓိပ္ပါယ် အနှစ်သာရတို့နှင့် ပြည့်စုံလှသည်သာမက ကြားရသူတို့ နားလည်နိုင်လောက် အောင် စကားလုံးပရိယာယ် အမျိုးမျိုး လဲလှယ်ကာသုံး၍ ဟောထားခြင်းကြောင့် အဘိဓာန် ဝေါဟာရတို့နှင့်လည်း အလွန် အလွန် ကြွယ်ဝလှကုန်၏။

ထိုထို သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ ဇောဝီထိတို့၏ အကြားအကြားတွင် ဘဝင်စိတ်ပေါင်း များစွာ ခြားလျက် ဆီးလျက် ဖြစ်နေသောကြောင့် မိမိတို့ ပြောလိုသော အကြောင်းအရာများနှင့်ဝေါဟာရ စကားလုံးများကို စဉ်းစားနေရသဖြင့် ကျင်း ချိုင့် ဆူး ငြောင့် ခလုတ် ပေါများသော လမ်း ပေါ်၌ ခြေကျင်ခရီး သွားရသကဲ့သို့ အချိန်ကုန်သလောက် ခရီးမတွင်ကျယ်, လုပ်ငန်းမတွင်ကျယ်ပဲ ရှိရ၏၊ မြတ်စွာဘုရား၌ကား ထိုကဲ့သို့ လုပ်ငန်းနှေးကွေးစေသော ဘဝင်စိတ်များအဖြစ် နည်းပါးလှ သည်သာမက လောဘ ဒေါသ စသော ကိလေသာ အညစ်အကြေးလည်း ကင်းဝေးစင်ကြယ်တော် မူပြီး ဖြစ်သောကြောင့် မြတ်စွာဘုရား၏ ဒေသနာဉာဏ်တော်သည် အလွန်လျင်မြန် သွက်လက်လှ၏၊

၁။ဤ၌ သရအဘိဓာန်အတွဲ(၄)ဖြစ်ပေါ်လာရခြင်း၏ အကြောင်းကို“နိဒါန်း”ဟု ခေါ်ဆိုခြင်းဖြစ်၏၊ ထိုနိဒါန်းသည်–

(၁) ဒူရေနိဒါန်း = အလွန်ဝေးဝေးက ဖြစ်ခဲ့သော အရေးကြီးဆုံး ပင်မအကြောင်း၊

(၂) အဝိဒူရေနိဒါန်း = မနီးမဝေး ခပ်လှမ်းလှမ်း ခပ်ကွာကွာက ဖြစ်ခဲ့သောအကြောင်း၊

(၃) သန္တိကေနိဒါန်း = နီးနီးကပ်ကပ် လောလောလတ်လတ် ဖြစ်လာသောအကြောင်း–

ဟူ၍ သုံးမျိုးရှိ၏၊ ထိုသုံးမျိုးတို့တွင် ဤအခါ၌ (၁)ဟောပြောရွတ်ဖတ်၍မကုန်, စာအုပ်စာတမ်း ရိုက်နှိပ်၍မကုန်နိုင် အောင် တရားဒေသနာတော်များကို မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူခဲ့ပုံကို ဒူရေနိဒါန်းအဖြစ်ဖြင့် ပြထား၍ (၂)ထို တရားဒေသနာတော်မြတ်များသည် သိမ်မွေ့နက်နဲ သေးနက်သော အဘိုးတန်ရတနာများ ဖြစ်၍ ဘုရားတပည့်သား ဆေရှင်မြတ်များ သင်္ဂါယနာတင်ခဲ့ခြင်း, နှုတ်ငုံဆောင်ခဲ့ခြင်း, ပေရွက်၌ ရေးသားခဲ့ခြင်းဖြင့် မပျောက်ပျက်အောင် စောင့်ရှောက်ခဲ့ပုံနှင့် အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ စသော ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ဘို့ အနက် အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်ဆိုဘော်မူခဲ့ကြပုံကို အဝိဒူရေ နိဒါန်းအဖြစ်ဖြင့်၎င်း (၃)ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ် သမ္မတ မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ ပြည်ထဲရေးနှင့် သာသနာရေး ဝန်ကြီးဌာန သာသနာရေးဦးစီးဌာန၏ ဌာနဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းကို စီမံကွပ်ကဲမှု, လှူဒါန်းထောက်ပံ့မှုကို အမှီတကဲပြု၍ အဘိဓာန်အဖွဲ့ ဆရာတော်တို့က ဤအဘိဓာန်ကျမ်းကို ကြိုးပမ်းအားထုတ် ရေးသားတော်မူကြပုံကို သန္တိကေနိဒါန်း အဖြစ်ဖြင့်၎င်း ပြသားကြောင်းတွေ့ရပါလိမ့်မည်။

ထိုကဲ့သို့ လျှင်မြန်သော ဒေသနာဉာဏ်တော်ကို ရှေ့သွားပြုကာ ကောင်းစွာ ထိမိသော နှုတ်ခမ်းတော် ရှင်းလင်းသော လည်ချောင်း ခံတွင်းတော်, ရှည်လျားကျယ်ပြန့်နူးညံ့သော လျှာတော်, ချိုသာသော အသံတော်, လျင်မြန်သွက်လက်သော စကားလုံးတော်တို့ဖြင့် ဟောကြားတော်မူခြင်းကြောင့် နံနက်ခင်း ဆွမ်းအနုမောဒနာ ဒေသနာသည်ပင် ဒီဃနိကာယ် မဇ္ဈိမနိကာယ် ပါဠိတော်တမျှ များပြားလေ၏၊ မွန်းလွဲပိုင်း၌ ရောက်လာသော ပရိသတ်တို့အား ဟောကြားအပ်သော တရားဒေသနာတော်တို့ကား သံယုတ်နှင့် အင်္ဂုတ္တိုရ်နိကာယ်ကြီး နှစ်ခုစာမျှ ရှည်လျားကုန်၏[၁]။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၉။)

ထို့အပြင် တာဝတိံသာနတ်ပြည် ပင်လယ်ကသစ်ပင်ရင်း ပဏ္ဍုကမ္ဗလာ ကျောက်ဖျာအက်ဝယ် တသောင်းသော စကြဝဠာတိုက်မှ တရားနာရန် ရောက်လာကြသော နတ်ဗြဟ္မာတို့၏အလယ်၌ ထိုင်နေတော်မူလျက် "ကုသလာ ဓမ္မာ၊ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ အဗျာကတာ ဓမ္မာ" စသည်ဖြင့် အကျဉ်းချုပ်ခေါင်းစဉ် မာတိကာကို ရှေးဦးစွာချပြပြီးလျှင် ကြေညက်စွာ နှုတ်တက်ရထားသော စာကို တောက်လျှောက်ရွတ်ပြသကဲ့သို့ရင်း၊ ကောင်းကင်ရေတံခွန်ကြီးသည် အဆက်မပြတ် တဝေါဝေါ စီးဆင်းနေသကဲ့သို့ရင်း ဝါတွင်း သုံးလပတ်လုံး မရပ်မနား တဆက်တည်း ဟောကြားအပ်သော အဘိဓမ္မာ တရားတော်တို့သည်ကား သတိ ဝီရိယဉာဏ်ပညာ ထက်မြက်လှ၍ အလွန်လည်း နှုတ်သွက်သော အရှင်အာနန္ဒာကဲ့သို့သော ထေရ်ရှင်မြတ်များပင် ရွတ်ဖို့မကုန် ဟော၍မကုန်အောင် အလွန့်အလွန် များပြားလှကုန်၏။

အရှင်အာနန္ဒာသည် ခြေဖဝါးချသည့်နေရာတနေရာဘည်း၌ (မရွှေမပြောင်းပဲ) ရပ်လျက်ပင် ဂါထာပါဒပေါင်း ခြောက်သောင်း (လေးပါဒရှိသော ဂါထာအရေအတွက်အားဖြင့် တသောင်းငါးထောင်)တိတိ သင်လည်း သင်ယူနိုင်, ပို့ချလည်း ပို့ချနိုင်, ဟောလည်း ဟောနိုင်၏။ မြတ်စွာဘုရား ဝါတွင်းသုံးလပတ်လုံး မရပ်မနား ဟောကြားထားအပ်သော အဘိဓမ္မာတရားတော်များမှာ ထိုအာနန္ဒာ ထေရ်ရှင်မြတ် အနှစ်ဘရာ, အနှစ်တထောင် သင်ယူလို့ပင် မကုန်ဆုံးနိုင်အောင် များလှကုန်၏။

ထိုမှကပါး ဘုရားဖြစ်တော်မူပြီးကာစ, ရတနဃရသတ္တာဟ၌ မြတ်စွာဘုရားကိုယ်တော်မြတ်သည် ဓမ္မသင်္ဂဏီ, ဝိဘင်း အစရှိသော အဘိဓမ္မာ တရားတော်တို့ကို ခုနစ်ရက်, ခုနစ်ညဉ့်ပတ်လုံး စိတ်တော်ဖြင့် ဆင်ခြင်သုံးသပ်တော်မူလေရာ ပဋ္ဌာန်းအဘိဓမ္မာတရားတော်ကြီးကို ဆင်ခြင်သုံးသပ်တော်မူသည့် အချိန်ကာလတွင် ထိုမြတ်စွာဘုရား၏ ကိုယ်တော်မှ အညိုရောင်, အဝါရောင်, အနီရောင် အစရှိသော ရောင်ခြည်တော်ခြောက်သွယ်တို့သည် ကြည်နူးဖွယ် အလွန်တင့်တယ်စွာ တဝင်းဝင်း တလက်လက် ပေါ်ထွက်လာကုန်၏။ ထိုခုနစ်ရက်, ခုနစ်ညဉ့်ပတ်လုံး စိတ်တော်ဖြင့် ဆင်ခြင်သုံးသပ်တော်မူအပ်

၁။ ပဋ္ဌမပါရာဇိကစသော သိက္ခာပုဒ်ကို ပညတ်စဉ်အခါက သိက္ခာပုဒ် မပညတ်မီ ရှေးဦးစွာ တရားဟောတော်မူရာ ထိုတရားဒေသနာတော်သည် ဒီဃနိကာယ်, မဇ္ဈိမနိကာယ် ပမာဏရှိကြောင်းကို ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇-၌ ပြဆိုသားသည်။ အချိန်အနည်းငယ်အတွင်း ထိုမျှများစွာ ဟောတော်မူနိုင်ခြင်းမှာ လျှာတော်၏ နူးညံ့ခြင်း, နှုတ်ခမ်းတော်၏ ကောင်းစွာထိခြင်း, ပြောလိုသော စကားတော်များ လျှောကျကြွင်းကျန်မနေရစ်ခြင်း, ဘဝင်စိတ်အယဉ်လျင်မြန်စွာ ရပ်တန့်ရှိ ဝီထိစိတ်အယဉ်သာ အဖြစ်များခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ကြောင်းနှင့် လူတို့ တခွန်းပြောလျှင် အရှင်အာနန္ဒာက ရှစ်ခွန်းပြောနိုင်၍ အရှင်အာနန္ဒာ တခွန်းပြောလျှင် မြတ်စွာဘုရားက (၁၆)ခွန်း ပြောဆိုနိုင်ကြောင်း(လူတို့ဘခွန်းလျှင် မြတ်စွာဘုရားသည် (၁၂၈)ခွန်း ပြောဆိုနိုင်ကြောင်း) တို့ကို မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁-တို့၌ ပြဆိုထားသည်။

သော အဘိဓမ္မာ တရားတော်မြတ်ကြီးသည်ကား ထိုမြတ်စွာဘုရားကိုယ်တော်တိုင် နှုတ်တော်ဖြင့် ထုတ်ဖော်၍ ဟောကြားပါက နှစ်ပေါင်း ရာထောင်သောင်းသိန်းကာလမျှ ဟောကြားရလောက်အောင်ပင် များပြားလှကုန်၏။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၊၁၆။

လောက၌ သိစရာ အကြောင်းအရာများကား မကုန်ခန်းနိုင်အောင် များပြားလှကုန်၏။ မြတ်စွာဘုရားသည် အဆုံးအဆားမရှိ သိမြင်နိုင်သော အနာဝရဏဉာဏ်တော်ပိုင်ရှင် ဖြစ်တော်မူသောကြောင့် ထိုသိစရာအကြောင်းအရာများစွာထဲမှ သိလိုရာ, သိလိုရာကို စဉ်းစားလိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် အဆုံးအဆားမရှိ သိမြင်တော်မူ၏။ ယာဝတကံ ဉေယျံ၊ တာဝတကံ ဉာဏံ၊ ယာဝတကံ ဉာဏံ, တာဝတကံ ဉေယျံ (မဟာနိဒ္ဒေသ၊ ၁၃၉)နှင့် အညီ သိဖွယ်အကြောင်းအရာတို့သည် မကုန်နိုင် မခန်းနိုင်အောင် များလှ၍ အနန္တဉေယျ ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့ ထိုသိဖွယ်အကြောင်းအရာတို့ကို လိုက်၍လိုက်၍ သိသောဉာဏ်တော်တို့သည်လည်း မကုန်ခန်းနိုင်အောင် များလှသော အနန္တဉာဏ်တော်များပင် ဖြစ်ကုန်၏။ ထို့နောက်တဖန် ဉာဏ်တော်တို့သည် အနန္တဉာဏ်တော်များ ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့ ထိုအနန္တဉာဏ်တော်ကိုဖြင့် ဆင်ခြင်စဉ်းစားအပ်သော တရားဒေသနာတော်တို့နှင့် ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍ (၄၅)ဝါကာလပတ်လုံး ဟောကြားထားအပ်သော တရားဒေသနာတော်တို့သည်လည်း မကုန်ခန်းနိုင်အောင် များလှသော အနန္တဒေသနာတော်များ ဖြစ်ကြကုန်၏။

ထိုအနန္တဉာဏ်တော်ဖြင့် ဆင်ခြင်စဉ်းစား သိမြင်ထားအပ်သော အနန္တဒေသနာတော်တို့တွင် အကြောင်းအတ္တုပ္ပတ္တိမပေါ် ပေါက်၍ နှုတ်တော်ဖြင့် ထုတ်ဖော်မဟောရသော ဒေသနာတော်တို့သည် အလွန်အလွန်များပြားစွာ ကျန်ရှိနေပြီးလျှင် အကြောင်းအဋ္ဌုပ္ပတ္တိပေါ် ပေါက်လာသဖြင့် ထုတ်ဖော်၍ ဟောကြားရသော ဒေသနာတော်တို့သည်ကား အလွန် အလွန်နည်းပါးလှကုန်၏။ (သံ၊၃။၃၇၃။သီသပါဝနသုတ်-ကြည့်) နှုတ်တော်ဖြင့် ထုတ်ဖော်ဟောကြားထားအပ်ပြီးသော ထိုဒေသနာတော်တို့တွင်လည်း အရှင်အာနန္ဒာထေရ်မြတ် ကြားနာမှတ်သားဆောင်ထားခဲ့သော ဓမ္မက္ခန္ဓာပေါင်း ရှစ်သောင်းလေးထောင် ပါဝင်သည့် ဝိနည်း, သုတ္တန်, အဘိဓမ္မာ ဟု သုံးစုခွဲထားသော ပိဋကကျမ်းစာအုပ်အဖြစ်ဖြင့် ယခုတွေ့ရှိရသော ပါဠိတော်အုပ်ရေ (၄၀)သည် အနန္တဒေသနာတော်ကို ထောက်ဆပါက အလွန်ကျယ်ပြန့်နက်ရှိုင်းသော သမုဒ္ဒရာရေထုကြီးထဲမှ ရေတပေါက်စာကလေးမျှ အလွန်အလွန် နည်းပါးလှပေ၏၊ သို့သော် ဝိနည်းနှင့် အဘိဓမ္မာကျမ်းစာအုပ်များ၌ အကျဉ်းချုပ်မျှ ပြထားသောနေရာနှင့် ချဲ့ထွင်ရှုတ်ဆိုရန် ညွှန်ပြထားသော နေရာတို့ကို ဖော်ထုတ်လျက်ငင်း, ပေယျာလမြှုပ်ထားသောနေရာတို့ကို ဖော်ထုတ်လျက်ငင်း ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်လျှင်ကား မည်မျှလောက်ကြာမှ ပြီးဆုံးမည်ဟု မခန့်မှန်းနိုင်သည်သာမက စာအုပ်စာတမ်း ရိုက်နှိပ်လျှင်လည်း ပါဠိတော်ကျမ်းစာအုပ်ရေ(၄၀)မက အလွန်အလွန် များပြားလှမည်ဖြစ်၏။

သိမ်မွေ့နက်နဲ ခက်ခဲသော တရားဒေသနာတော်

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ဒေသနာတော်များသည် အလွန်သိမ်မွေ့နက်နဲခက်ခဲသော ပါဠိတော် (ပါဠိစာပေ) ကျမ်းဝင်ကြီးများ ဖြစ်၏၊ ထို ကျမ်းဂန်များ၌ ခေတ်အဆက်ဆက် လူသားတို့ ရှာဖွေနေကြသည့်

လောကီ,လောကုတ္တရာ ငြိမ်းချမ်းမှုနှင့် ယင်းငြိမ်းချမ်းမှုကို ရရာ ရကြောင်း နည်းလမ်းကောင်းများ ဖြစ်သည့် မဇ္ဈိမပဋိပဒါကျင့်စဉ်များကို တမူထူးခြားစွာ ဖော်ပြထားရာ ယင်းတို့ကို သိရှိနိုင်ရန် ပါဠိ-စာပေ ကျမ်းဂန်များကို နားလည်ဖို့ လိုအပ်ပေသည်။

ထို့ကြောင့် ပါဠိစာပေကျမ်းဂန်များကို နားလည်နိုင်ရန် ပါဠိစာပေ၏အခင်တံခါး (=ပဝေသနဒွါရ) သဖွယ်ဖြစ်သော သဒ္ဒါဆိုင်ရာကျမ်းစာများကို အခြေခံအဖြစ်ဖြင့် ရှေးဦးစွာ သင်ယူလေ့ကျက်ကြရ၏၊ ထိုသို့ သင်ယူလေ့ကျက်မှသာ ထိုထို ပိဋကစာပေကြီးများကိုသင်ယူရာ၌ လွယ်ကူ၍ ပုဒ်တိုင်း ပုဒ်တိုင်း၌ ယုံမှားသံသယဖြစ်ရမှု ဟူသော အပြစ်ဒေါသမှ ကင်းလွတ်နိုင်လေသည်၊ ထိုသို့ သဒ္ဒါကျမ်းများကို သင်ယူပြီးနောက် ထိုထို ပါဠိတော်များကို နှစ်ပေါင်းများစွာ သင်ရ၏။ တကြိမ်မက အကြိမ်ပေါင်းများစွာ ဆရာသခင် ထေရ်အရှင်ကြီးတို့ထံ၌ သင်ယူကြရ၏။

ရှေးအခါက သီဟိုဠ်ကျွန်း (သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ) ၌ ဗြာဟ္မဏတိဿသူပုန် ထကြွ သောင်းကျန်းနေစဉ်အချိန်တွင် ဝိနည်းပိဋကမကွယ်ပအောင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်၍ ဝိနည်းကျမ်းကျင်သူအဖြစ်ဖြင့် ထင်ရှားသော ဥပတိဿမည်သော ထေရ်ရှင်မြတ်၌ မဟာပဒုမထေရ်, မဟာသုမထေရ်ဟူ၍ အလွန်ဉာဏ်ထက်မြက်သော တပည့်နှစ်ပါး ရှိခဲ့ဘူး၏၊ ထို နှစ်ပါးတွင် မဟာသုမထေရ်သည် ဝိနည်းပိဋကကို (၉) ခေါက်တိတိ ဆရာထံ၌ သင်ယူ၏၊ မဟာပဒုမထေရ်ကား မဟာသုမထေရ်နှင့် တွဲဖက်၍ (၉) ခေါက် တိတိ သင်ယူအားပြီး ဖြစ်သည့်အပြင် မိမိဘဦးတည်း သီးသန့် နောက်ထပ် (၉) ခေါက်တိတိ သင်ယူပြန်၏၊ထို့ကြောင့် ဆရာထံ၌ ဝိနည်း (၁၈) ခေါက်သင်ယူထားသော မဟာပဒုမထေရ်သည် မဟာသုမထေရ်ထက်ပို၍ ဝိနည်းကျမ်းကျွ်၏၊ မဟာသုမထေရ်သည်ကား ဆရာထံ၌ ဝိနည်း(၉) ခေါက် သင်ယူပြီးနောက် ဆရာနှင့်ခွဲခွါ၍ ဂင်္ဂါမြစ်၏တဘက်ကမ်းသို့ ကြွသွားလေ၏၊ ထိုအခါ မဟာပဒုမထေရ်က "ဒီဝိနည်းဓိုရ်မဟာသုမက တယ်ရဲဝံ့လှချည့်လား၊ ဆရာအသက်ထင်ရှား ရှိနေတုန်းမှာ ဆရာကို လက်လွှတ်ပြီး တခြားအရပ်မှာ နေဖို့ စိတ်ကူးမှ ကူးရက်ပလေတယ်၊ ဆရာရှိတုန်း ဆရာထံမှာ ဝိနည်းပိဋကကိုရော,အဋ္ဌကထာကိုပါ အကြိမ်ပေါင်းများစွာ သင်ယူပြီးတောင်မှပင် ဆရာကိုလက်မလွှတ်သင့်သေးဘူး မဟုတ်ပါလား။ အမြဲမပြတ်ကြားနာသင့်တယ်၊ နှစ်စဉ်မပြတ် ရွတ်အံသင့်တယ်မဟုတ်ပါလား" ဟု မဟာသုမထေရ်ကို အပြစ်တင်တော်မူခဲ့ဘူးလေသည်။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈)

ဤသို့အားဖြင့် ရှေးအခါကရဟန်းတော်များသည် မိမိတို့ဘာဝန်ကျသော ပိဋကကို ဆရာ့အထံ၌ အခေါက်ပေါင်းများစွာ သင်ယူကြ၏၊ သို့သော် မည်မျှပင် သင်ယူသော်လည်း အကုန်အစင် ပိုင်နိုင်စွာ သိတို့အဘွက် အလွန်ခက်ခဲလှသောကြောင့် မိမိတို့ ပင်ကိုယ်ဉာဏ် ရှိသလောက်သာ သိနိုင်ကြ၏၊ ထို့ကြောင့် ရှေးက ပိဋကကျမ်းတတ်ဟု ကျော်ကြား ထင်ရှား၍ တပည့်ပရိသတ် မြောက်မြားစွာ ရှိသော တိုက်တာဦးစီး မြန်မာဆရာတော်ကြီးများသည်ပင် "ငါဘို့စာမတတ်သေးပါဘူး၊ ကြည့်တတ်ရှုတတ်ရုံ အဆင့်သာ ရှိပါသေးတယ်၊ ဓိနေရာမှာ ငါ အခေါက်ပေါင်းများစွာ ပို့ချခဲ့တယ်၊ ဒါပေမဲ့

အခိပ္ပါယ် သဘောမပေါက်ဘူး၊ ဟိုတနေ့က ဉာဏ်ထက်တဲ့စာဆိုတပည့်က စာဆိုသွားမှ အခိပ္ပါယ်သဘော ပေါက်တော့ဘယ်" ဟု ရိုးသားဖြောင့်မတ်စွာ ဖွင့်ဟ မိန့်ကြားတော်မူကြလေသည်[၁]။

ထို့အပြင် ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်း ပါဠိတော်ဖွင့်ကာနီး၌ အဋ္ဌကထာဆရာကိုယ်တိုင်ပင် ခက်ခဲသည်ဟု ညည်းညူရသော တရားလေးမျိုးရှိ၏၊ ထိုတရားလေးမျိုးမှာ—

(၁) သစ္စာလေးပါး၊

(၂) ရုပ်နာမ်သခါရမျှသာရှိ၍ သတ္တဝါကောင်, အတ္တကောင်မှ ဆိတ်သုဉ်းခြင်းသဘော၊

(၃) ပဋိသန္ဓေအကြောင်းအရာ၊

(၄) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား၊

ဤလေးမျိုးကား သိမြင်ရန်ပင်ခက်ခဲလှ၍ ဖွင့်ဆိုရေးသားဟောကြားတို့ကား ပို၍ပင်ခက်ခဲ၏ဟု ညည်းညူတော်မူ၏။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။)

ဘာဝနာမယဉာဏ်ဖြင့် သိရန်ပို၍ခက်ခဲသောတရားတော်

ထိုတရား ဒေသနာတော်များကို ဆရာသွားများထံ၌ သင်ယူ၍သိရသော သုတမယဉာဏ်အသိ ဖြင့်၎င်း, ထိုသုတမယဉာဏ်ကိုအမှီပြု၍ စဉ်းစားသိရသော စိန္တာမယဉာဏ်အသ်ဖြင့်၎င်း သဘောပေါက် သိမြင်ရန် ခက်ခဲသည်ထက် ဝိပဿနာဉာဏ်, မဂ်ဉာဏ်ဟူသော ဘာဝနာမယဉာဏ်ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို ကိုယ်တိုင်ဒိဋ္ဌသိမြင်တို့က ပို၍ ခက်ခဲ၏၊ ထိုဘာဝနာမယဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တွေ့မျက်မြင်သိမှုလည်း တရား တော် အပေါ်၌ ပို၍ ယုံကြည်အားကိုးလာ၏။ မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူသည့်အတိုင်း ငါတို့ ကိုယ်တိုင် လက်တွေ့ကျင့်သုံး၍သိရသော တရားတော်များသည် စာတွေ့နှင့် တထပ်တည်း ကျနေပါက လား၊ ထကယ်မှန်ကန်သော တရားတော်များ ပါဘကားဟု ကိုယ်တိုင်ဆုံးဖြတ်နိုင်သောအဆင့်သို့ ရောက်၏။

၁။ ဤနေရာ၌ "တိုက်တာဦးစီး ဆရာတော်ကြီးဖြစ်ပါလျက် သူ၏ တပည့်လောက်မျှ စာမတတ်ဘူး"ဟု အထင်မသေး ထိုက်၊နှစ်ရှည်လမျှား စာချလာခဲ့ကြသော စာချဘုန်းကြီးများ၌ ထိုအဖြစ်မျိုးနှင့် တခါတရံ ကြုံတွေ့ရတတ်သောကြောင့် သူတို့အတွက် အထူးအဆန်းမဟုတ်၊ ကျမ်းဂန်ပိဋကတ် အရပ်ရပ်၌ နှံ့စပ်အောင် သင်ယူပို့ချခဲ့ပြီးသော စာချပုဂ္ဂိုလ်ပင် ဖြစ်စေကာမူ သင်ယူပို့ချခဲ့သမျှ အားလုံးစုံ အကုန်အစင် ဉာဏ်ရှူးစိုက်နိုင်သည်မဟုတ်၊ တချို့နေရာ၌ လွယ်ကူသောအနက် အဓိပ္ပါယ်ပင် ဖြစ်စေကာမူ အကြံလွန် အတွေးချော်သွားတတ်၏၊ ဉာဏ်ဟုန်နေတတ်၏၊ အကြံမလွန် အတွေးမချော်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကမူ လွယ်လွယ်ကလေးဖြင့် သိသွား၏၊ ထိုနေရာကို လွယ်လွယ်ကလေး သိသွားရုံမျှဖြင့် သူကပို၍ဗဟုတတ်သည်ဟု မယူဆထိုက်၊ ရှေးအခါက သတိပဋ္ဌာန်ပါဠိတော် "ကောယေနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါ" ၌ တရားဆွေးနွေးကြရာတွင် တပည့်ဖြစ်သော တိပိဋကစူဠနာဂထေရ်သည် မဂ္ဂေါပုဒ်အရ ပုဗ္ဗဘာဂမဂ် (လောကုတ္တရာမဂ်၏ ရှေ့ပိုင်း လောကီမဂ်) ကို ယူရမည်ဟုဆို၏၊ သူ၏ဆရာ တိပိဋကစူဠသုမနထေရ်ကမူ မိဿကမဂ် (လောကီမဂ်နှင့် ရောနှောသော လောကုတ္တရာ မဂ်)ကို ယူရမည်ဟုဆို၏၊ ဆရာ တပည့်နှစ်ဦး အယူအဆကွဲလွဲနေကြရာ တပည့်က ဆရာကို တရားကပ်ပြိုင်ဆိုင်၍ မငြင်းလိုသော ကြောင့် စကားပြောရပ်လိုက်၏၊ ထို့နောက် ဆရာသည် သတိပဋ္ဌာန်ပါဠိတော်ကို အစမှ စပြီး ရွတ်အံကြည့်၍ "ယော ဟိ ကောစိ ဘိက္ခဝေ ဣမေ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ ဧဝံ ဘာဝေယျ သတ္တဝဿာနိ" ဟူသော ဝါကျကို ရွတ်မိသောအခါ၊ "လောကုတ္တရာ မဂ်ဆိုလျှင် တကြိမ်ဖြစ်ပြီးနောက်(၇) နှစ်တိတိ ဆက်ဖြစ်နေမည်မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် မိဿကမဂ်ကို ယူရမည်ဟု ငါပြောလိုက်တဲ့စကား မှားသွားပြီ" ဟု သူ၏အမှားကို ဝန်ခံတော်မူ၏။ (ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၃၇)

ရှေးရှေးက ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးခဲ့သော ပါရမီကုသိုလ်အထူးရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ မြတ်စွာဘုရားထံတော်မှ ဂါထာတပုဒ်ကြားနာ ရရုံမျှဖြင့် ထိုကဲ့သို့ကိုယ်တိုင်ဆုံးဖြတ်နိုင်သော အဆင့်သို့ရောက်ရန်လွယ်ကူသည်ဟုဆိုစရာရှိသော်လည်း များသောအားဖြင့်ကား ထိုအဆင့်သို့ ရောက်ရန်အလွန်ခက်ခဲ၏။ စာပေပရိယတ် တဖက်ကမ်းခတ် တတ်မြောက်ကာ များစွာသော စာသင်သား ရဟန်းတော်တို့၏ အားကိုးအားထားရာဖြစ်ခဲ့သော မဟာသီဝထေရ်ကြီးသည်ပင် နှစ်ရက် သုံးရက် ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်လိုက်ရုံမျှဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်တရားထူးကို ရလိမ့်မည်ဟု မိမိကိုယ်ကိုအထင်ကြီးခဲ့စေကာမူ တကယ်လက်တွေ့အားထုတ်သောအခါ သူထင်သလောက်မလွယ်ကူပဲ လပေါင်းနှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာလာ၍ မျက်ရည်ပေါက်ပေါက်ကျ ငိုရသည်အထိ ခက်ခက်ခဲခဲအားထုတ်လာခဲ့ရာ အနှစ်သုံးဆယ်ပြည့်မှ အရဟတ္တဖိုလ်တရားထူးကို ရလေတော့သည်။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉) ထို့ကြောင့် သစ္စာလေးပါးတရားကို စာတွေ့ အသိမဟုတ်ပဲ ဝိပဿနာဉာဏ်, မဂ်ဉာဏ်အသိဖြင့် ကိုယ်တွေ့သိရန်မှာ အလွန်တရာ ခက်ခဲလှပေသည်။

များစွာသောသတ္တဝါတို့သည် မိမိတို့ခန္ဓာကိုယ်ကို ရုပ်တရား, နာမ်တရားဟု အမှန်အတိုင်းမသိပဲ ငါ, သူတပါး, ဘယ်သူ, ဘယ်ဝါ စသည်ဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါအကောင်အထည်အနေအားဖြင့် အသိမှားနေကြ၏၊ မိမိတို့ခန္ဓာကိုယ် (ရုပ်နာမ်အစုအဝေး)တည်းဟူသော ဒုက္ခသစ္စာကို ဒုက္ခဟုမမြင်ပဲ သုခဟုသာ အမြင်မှားနေကြ၏၊ ထိုကဲ့သို့ ဒုက္ခဟု အမှန်အတိုင်း မမြင်နိုင်အောင်လည်း အဝိဇ္ဇာအမှောင်ထုက ဖုံးအုပ်ထား၏၊ ထို့ကြောင့် တဏှာလောဘဖြင့် မိမိတို့ဘဝ (မိမိတို့ခန္ဓာ)ကို တပ်မက်ခင်တွယ်နေကြ၏၊ ထိုတဏှာလောဘကိုလည်း ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း, ဆင်းရဲကြောင်းတရားဟု အမှန်အတိုင်းမမြင်ပဲ ချမ်းသာကြောင်းတရားဟု အမြင်မှားကာ တဏှာ လောဘကိုအဖော်လုပ်လျက် ဖြစ်ရာဘဝမှာ တဏှာလောဘဖြင့်သာ ပျော်မွေ့နေကြ၏၊ အသစ်အသစ် ဘဝခန္ဓာစည်းစိမ်ချမ်းသာကိုသာ တဏှာလောဘဖြင့် မျှော်မှန်းနေကြ၏၊ ထို့ကြောင့် မိမိတို့ဘဝခန္ဓာကိုယ်၏ အပြီးသတ်ချုပ်ငြိမ်းကြောင်း မဂ္ဂသစ္စာကိုရင်း, ထိုမဂ္ဂသစ္စာဖြင့် သိမြင်ရမည့် ခန္ဓာဓာတ်သိမ်း အငြိမ်းဓာတ်သဘောဘည်းဟူသော နိရောဓသစ္စာ (နိဗ္ဗာန်)ကိုရင်း သိမြင်ရန်ခက်ခဲလှသည်သာမက သိမြင်ခြင်းငှါပင် အလိုမရှိကြကုန်။

ဤသို့ဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာကို အကောင်းထင်၍ သမုဒယသစ္စာဖြင့် အပျော်ကြီးပျော်မွေ့နေကြသော သတ္တဝါတို့မှာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတော်ကို သဘောပေါက်ရန်လည်း မလွယ်ကူတော့ပေ၊ အဝိဇ္ဇာကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ, သင်္ခါရကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်ပုံ, ဝိညာဏ်ကြောင့်နာမ်ရုပ်ဖြစ်ပုံ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အကြောင်းတရား ကြောင့် အကျိုးတရားဖြစ်ပုံကိုရင်း, အကြောင်းတရားက အကျိုးတရားဖြစ်ပေါ်လာအောင် ဟေတု, အာရမ္မဏ, အဓိပတိ စသော ပစ္စယသတ္တိတို့တွင် မည်သည့်ပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုသည်ကိုရင်း သဘောပေါက်သိမြင်ရန် မလွယ်ကူတော့ပေ၊ ဤအကြောင်းအရာကို ဆင်ခြင်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည် ဘုရားဖြစ်တော်မူစအချိန်က သတ္တဝါတို့အား တရားမဟောလိုတော့ပဲ အေးအေးသက်သာနေတော်မူရန် အကြံဖြစ်တော်မူလာခဲ့ပေသည်။

သာသနာ့ဝန်ဆောင် ထေရ်ရှင်တို့၏ အံ့မခန်းကြိုးပမ်းချက်များ

မြတ်စွာဘုရားလက်ထက်တော်အခါက ရဟန်းတော် ထေရ်ရှင်မြတ်တို့သည် ယင်းသို့ သိမ်မွေ့နက်နဲသော ထိုဘုရားဟော တရားတော်တို့ကို ပေရွက် စာရွက်တို့ဖြင့် ရေးမှတ်မထားပဲ နှုတ်တက်အရဆောင်ကာ တဆင့်သင်ပြ ပို့ချဟောပြောတော်မူကြ၏။ ပေရွက် စာရွက်တို့ဖြင့် ရေးမှတ်ထားဖို့ မလိုလောက်အောင်လည်း သတိ ဉာဏ် ဝီရိယ ကြီးမားထက်သန်တော်မူလှသော ထေရ်ရှင်မြတ်များ ဖြစ်တော်မူကြ၏၊

ထို့အပြင် မြတ်စွာဘုရား သက်တော်ထင်ရှားရှိတော်မူစဉ်က မည်သည့်ပိဋကကျမ်းစာကို မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်က ပို့ချရမည်ဟု တာဝန်ခွဲဝေ သတ်မှတ်ထားခြင်းလည်း မရှိသေး၊ အရှင်ဥပါလိထေရ်သည် ဝိနယဓရဧတဒဂ်ရ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်အားလျော်စွာ ဝိနည်းပိဋကကို အများဆုံး ပို့ချလေ့ရှိသဖြင့် သူ၏အထံတွင် ရဟန်းတော် အများပင် ဝိနည်းပိဋကကို သင်ယူတော်မူကြ၏၊ အရှင်အာနန္ဒာထေရ်သည် ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိက ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ် သည်နှင့်အညီ မြတ်စွာဘုရားဟောကြားထားသော ပါဠိတော်များနှင့် အရှင်သာရိပုတြာ စသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်များ ဟောကြားထားသော ပါဠိတော်များ (ပါဠိဓမ္မက္ခန္ဓာပေါင်း ရှစ်သောင်းလေး ထောင်) ကို နှုတ်တက်ဆောင်ကာ ဟောပြောပို့ချတော်မူ၏၊ အခြားအခြားသော ထေရ်ရှင်မြတ်တို့ သည်လည်း မိမိဘို့စွမ်းနိုင်သမျှ သင်ယူပို့ချနှုတ်တက်ဆောင်ထားကြကုန်၏။

မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီး၍ (၃) လခန့် အကြာတွင် အရှင်မဟာကဿပထေရ်အမှူး ရှိသော ရဟန္တာအရှင်မြတ် (၅၀၀) တို့ ပဌမသင်္ဂါယနာတင်တော်မူကြ၏၊ ထိုပဌမသင်္ဂါယနာတင်အပြီး မှာပင် ဝိနည်းပိဋကကို ပို့ချရန် အရှင်ဥပါလိထေရ်က တာဝန်ယူရ၏၊ ဒီဃနိကာယ်ကို အရှင်အာနန္ဒာ ထေရ်ကရင်း, မဇ္ဈိမနိကာယ်ကို အရှင်သာရိပုတြာ၏ တပည့်များကရင်း, သံယုတ္တနိကာယ်ကို အရှင် မဟာကဿပထေရ်ကရင်း, အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ကို အရှင်အနုရုဒ္ဓါထေရ်ကရင်း တာဝန်ယူရ၏။

ထိုသင်္ဂါယနာတင် ထေရ်အရှင်မြတ်များနှင့် တပည့်အဆက်ဆက်တို့သည် ဤကဲ့သို့တာဝန်အသီး အသီး ခွဲယူခြင်းဖြင့် ပိဋကတော်များကို မမေ့မပျောက်အောင် ပေရွက် စာရွက်၌ ရေးမှတ်ထားသကဲ့သို့ စိတ်နှလုံး၌ စွဲမြဲစွာ မှတ်သားထားကာ အဆင့်ဆင့် သင်ကြား ပို့ချလာခဲ့ကြသော သက်တမ်းသည် မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီးသည့် အချိန်မှစ၍ ရေတွက်လျှင် နှစ်ပေါင်း (၄၅၅) နှစ် ပြည့်၍ သီဟိုဠ်ကျွန်း ဝဋ္ဋဂါမဏိမင်း လက်ထက် ပေထက်အက္ခရာတင်သည့်အချိန်အထိ ကြာမြင့်လာခဲ့၏။

ထိုမျှလောက် ကြာမြင့်သောနှစ်ကာလအတောအတွင်း၌ ခိုးသားဒမြ သောင်းကျန်းသူ ထူထပ် ပေါများလှသော စောရကန္တာရအတွင်းဝယ် အဖိုးတန်ပတ္တမြားရတနာကို ခက်ခဲစွာသယ်ယူလာရသကဲ့သို့ ဖော်ပြလတ္တံ့သော ဘေးအန္တရာယ် အနှောင့်အယှက် အခက်အခဲအမျိုးမျိုးကြားထဲကပင် ပိဋကသုံးဖြာ အဖိုးတန်ရတနာကို ဆရာမှတပည့်သို့ နှုတ်ဆင့်ကမ်းကာ အောင်မြင်စွာ သယ်ယူတော်မူခဲ့ကြရ၏။

(၁) ဘုရားပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက် အနှစ်တရာမြောက်၌ ဝဇ္ဇီတိုင်းသား အဓမ္မဝါဒီ ရဟန်းတို့ တီထွင်ဟောပြောကြသော သိင်္ဂီလောဏကပ္ပ, ဒွင်္ဂုလကပ္ပစသော (၁၀) မျိုးသော အဓမ္မဝါဒအကြောင်း ဝတ္ထုတို့ကို ပယ်ဖျက်ကာ အရှင်ယသထေရ် အမှူးပြုသော (၇၀၀) သော ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့ ဒုတိယ သင်္ဂါယနာတင်တော်မူခဲ့ကြရ၏။

(၂) ထို ဒုတိယသင်္ဂါယနာတင်ပြီးနောက် ဒုတိယသင်္ဂါယနာကို မကျေနပ်ကြသော ထိုဝဇ္ဇီ တိုင်းသား ရဟန်းတို့ကပင် မဟာသံဃိကဂိုဏ်း ဟူ၍ သီးခြားဂိုဏ်း ထူထောင်ခြင်း, ထိုဂိုဏ်းမှ တဆင့် ဂေါကုလိကဂိုဏ်း, ကေဗျောဟာရိကဂိုဏ်း စသည်ဖြင့် ဂိုဏ်းအမျိုးမျိုးခွဲထွက်၍ ဘုရားဟောတရားတော် ကို ဖျက်လိုဖျက် စွက်လိုစွက်ခြင်း, သီရိဓမ္မာသောကမင်းကြီးလက်ထက်၌ ကိုးကွယ်လှူဒါန်းမည့်သူ မရှိ၍ စားရမဲ့ သောက်ရမဲ့ တိတ္ထိယပေါင်း ခြောက်သောင်းတို့သည် မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်တွင်း သို့ ဝင်ရောက်လာကာ မိမိတို့၏ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအမျိုးမျိုးတို့ကို ဘုရားဟောဓမ္မ ဝိနယဟု ပြောပြခြင်းတည်း ဟူသော မိစ္ဆာဝါဒ အမှိုက်သရိုက် အညစ်အကြေးတို့သည် သာသနာတော်၌ ပေါ်ပေါက်လာကြ ပြန်၏၊

ဤသို့သော မိစ္ဆာဝါဒ အမှိုက်သရိုက် အညစ်အကြေးတို့ကို ဆေးကြောသုတ်သင်ခြင်းငှါ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿထေရ်အရှင်မြတ်သည် ကထာဝတ္ထုကျမ်းကို ဟောတော်မူပြီးလျှင် တထောင်သော ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့သည် (အရှင်မဟာကဿပထေရ်, အရှင်မဟာယသထေရ်တို့ သင်္ဂါယနာ တင်တော်မူခဲ့ကြသကဲ့သို့ပင်) တတိယသင်္ဂါယနာတင်တော်မူကြ၏။

(၃) ထိုတတိယသင်္ဂါယနာတင်ပြီး၍ သာသနာနှစ် (၄၄၀) အရောက်တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ဝဋ္ဋဂါမဏိမင်း နန်းတက်၏၊ နန်းတက်၍ ငါးလမျှအကြာတွင် ဗြာဟ္မဏတိဿသူပုန်နှင့် ကျည်ကုလားဟုခေါ်သော ဒမိဠ (ကမယ်) သူပုန်တို့ တိုက်ကြခိုက်ကြကုန်၏၊ ဗြာဟ္မဏတိဿ ကျဆုံး၍ ဝဋ္ဋဂါမဏိမင်းနှင့် ဒမိဠတို့ တိုက်ကြပြန်ရာ ဝဋ္ဋဂါမဏိအရေးနိမ့်သဖြင့် လွတ်ရာကျွတ်ရာ ထွက်ပြေး တိမ်းရှောင်ကာ (၁၄) နှစ်ကျော် ကာလကြာအောင်[၁] မထင်မရှား အရပ်သားအသွင်ဖြင့် ပုန်းအောင်းနေရ၏၊ ထိုမျှလောက် ကြာမြင့်သော နှစ်များအတွင်း၌ တိုင်းသူပြည်သားတို့မှာ သူခိုးဓားပြ သူပုန် ဘေးလွတ်ရာသို့ ထွက်ပြေးတိမ်းရှောင်ရခြင်း နှင့် မိုးခေါင်၍ ဝတ်မွတ်ခေါင်းပါးမှု ဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ် ဆိုက်ရောက်နေခြင်းကြောင့် သစ်ရွက် သစ်ဥ သစ်မြစ်တို့ကို မဝတဝစားကာ မိမိတို့အသက်ကို ဆက်ပေးနေကြရ၏။

စိတ္တလတောင်ပေါ်ကျောင်း၌ ရဟန္တာပေါင်း တသောင်းနှစ်ထောင်, တိဿမဟာဝိဟာရ၌လည်း ရဟန္တာပေါင်း တသောင်းနှစ်ထောင် သီတင်းသုံးတော်မူကြ၏။ ထိုနေရာ၌ကား နှစ်ခုလုံး၌ပင် သုံးနှစ်စာမျှ လှူဒါန်းဝတ်ဘည်ထားအပ်သော စပါးအားလုံးကို တညဉ့်တည်းမှာပင် ကြွက်ကြီးများ စားကြသဖြင့် ဖွဲစပါးခွံမျှသာ ကြွင်းကျန်လေတော့၏။ စိတ္တလတောင်ပေါ်မှ ရဟန်းတော်များသည် တိဿမဟာဝိဟာရ၌ မှီနေထိုင်ရတော့မည် ဟူသော အကြံအစည်ဖြင့် တောင်ပေါ်မှ ဆင်းလာခဲ့ကြ၏။ မဟာဝိဟာရမှ ရဟန်းတော်များကလည်း စိတ္တလတောင်ပေါ်၌ အမှီတကဲပြုရတော့မည် ဟူသော အကြံဖြင့် မိမိတို့ ကျောင်းတိုက်မှ ထွက်လာတော်မူကြ၏။ ထိုကျောင်းတိုက် နှစ်တိုက်လုံးမှ ရဟန်းတော်ပေါင်း နှစ်သောင်းလေးထောင်တို့သည် ချောက်ကမ်းပါးတခုမှာ ဆုံမိကြ၍ သူ့ကျောင်း ကိုယ့်ကျောင်း အသီးအသီးမှ စပါးတွေအားလုံး ကြွက်တွေခဲစားပြီး ဖြစ်ကြောင်း ပြောပြပြီးကြသောအခါ ထိုချောက်ရှိရာ တောအတွင်းမှာပင် ထိုင်လျက် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူကြကုန်၏။ (အဘိ၊ဋ္ဌ ၂။၄၂။)

ထိုအချိန်က သူပုန်ဘေးနှင့် ဒုဗ္ဘိက္ခန္တရကပ်ကြောင့် သီဟိုဠ်ကျွန်းမှ ရဟန်းတော် အမြောက်အမြားပင် သိကြားမင်း ဖန်ဆင်းပေးသော လှေဖောင်ကြီး စီး၍ ဇမ္ဗူဒိပ် (အိန္ဒိယနိုင်ငံဘက်)သို့ ကူးပြောင်းကာ ပိဋကတ်ကျမ်းဂန်တို့ကို မကွယ်ပျောက်အောင် နှုတ်ငုံဆောင်၍ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်နေတော်မူကြကုန်၏၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံဘက်သို့ မကူးပြောင်းလိုကြသော ရဟန်းတော်ခြောက်ကျိပ်တို့သည်ကား လှေဖောင်သွက်ရာ သမုဒ္ဒရာကမ်းမှ ပြန်လှည့်လာကြကာ ဒက္ခိဏမလယဇနပုဒ်သို့ ကြွသွားကြပြီးလျှင် သစ်ဥ သစ်မြစ် သစ်ရွက်တို့ကို မလောက်မငမျှဘုဉ်းပေး၍ ပိဋကကျမ်းဂန်တို့ကို ရွတ်အံတော်မူကြ၏။ ခန္ဓာကိုယ် စွမ်းဆောင်နိုင်သေးသည့် အချိန်တွင် ထိုင်လျက်ရွတ်အံ၍ မစွမ်းဆောင်နိုင်သည့်အခါ အလယ်ခေါင်၌ သဲပုံလျက် ထိုသဲပုံကို ဝိုင်းရံမှီ၍ ခေါင်းချင်း

၁။ ဒီပဝံသ၊၁၉-အပိုင်း၊၄၀-ဂါထာနှင့် မဟာဝံသ၊၃၃-အပိုင်း ၆၂-ဂါထာတို့၌ ဒမိဠမင်းတို့မင်းပြုသောကာလကို ၁၄-နှစ် ၇-လဟု ပြဆိုထား၏၊ အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋ္ဌ၊၁၊၇၁၊ သံယုတ်ဋ္ဌ၊၂၊ ၁၀၂ တို့၌ ပြထားသော ဇာတ်ကြောင်းများအတိုင်းဆိုရလျှင်ကား သူပုန်ဘေးကာလ(ဒမိဠတို့ မင်းပြုရာကာလ) မှာ ၁၂ နှစ်သာတည်း၊ ထိုအပြင် ၎င်းအဋ္ဌကထာတို့၌ ဗြာဟ္မဏတိဿဘယ (စဏ္ဍာလတိဿ မဟာဘယ) ဟူသော ဘေးရ၏၊ ဒမိဠဘယဟု (ဒမိဠတို့အကြောင်းကို အနည်းငယ်မျှ)မတွေ့ရ။

ဆိုင်ကာ ပိဋကကျမ်းဂန်ကို စိတ်ဖြင့် ဆင်ခြင်သုံးသပ်တော်မူကြကုန်၏။ ဤနည်းအားဖြင့် ၁၂-နှစ်တိုင်တိုင် အလွန်အံ့သြဘွယ်ကောင်းလောက်အောင် ကြီးမားလှစွာသော ဇွဲလုံ့လဝီရိယဖြင့် အဋ္ဌကထာနှင့်တကွ ပိဋကသုံးပုံကို အပြည့်အစုံ နှုတ်ငုံဆောင်ကာ မကွယ်ပျောက်အောင် စောင့်ရှောက်တော်မူကြကုန်၏။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၇။ သာသနဝံသပ္ပဒီပိကာ။၂၄။)

ဝဋ္ဋဂါမဏိမင်း (ပိဘုမင်း)သည် ဒါဌိကမည်သော ဒမိဠမင်းကို သတ်၍ နန်းတက်သဖြင့်[၁] သူပုန်ဘေး ငြိမ်းအေးသောအခါ ယခင်က အိန္ဒိယနိုင်ငံဘက်သို့ ပြောင်းရွှေ့သွားကြသော ရဟန်းတော်တို့သည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ပြန်ကြွလာကြပြီးလျှင် (အိန္ဒိယသို့ မလိုက်ပဲ သီဟိုဠ်ကျွန်း မလယဇနပုဒ်၌ ကျန်ရစ်ခဲ့သော) ယခင် ရဟန်းခြောက်ကျိပ်တို့နှင့် အတူတကွ စုပေါင်းကြလျက် ၎င်းတို့ နှုတ်ဘက်ဆောင်ထားသော ပိဋကသုံးပုံကို ပုဒ်အက္ခရာချင်း တူမတူ တိုက်ဆိုင်သုတ်သင်ကြသောအခါ အက္ခရာ တလုံးတလေမျှ မတူညီသည်မရှိ တထပ်တည်းကျ တူညီမျှသည်ချည်းသာ တွေ့ကြရကုန်၏။

ဤအချိန်ကာလအထိ ပိဋကသုံးပုံကို နှုတ်ငုံဆောင်လာတော်မူခဲ့ကြသော ထိုရဟန်းတော် ထေရ်ချင်မြတ်တို့သည် နောင်လာနောက်သား ပုဂ္ဂိုလ်အများတို့ သတိဉာဏ်ပညာ ဆုတ်ယုတ်လျှင်၎င်း, ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးခြင်း စသော ဘေးနှင့် တွေ့ကြုံလျှင်၎င်း ပိဋကသုံးပုံကို ယခုကဲ့သို့ နှုတ်ငုံဆောင်ထားရန် ခဲယဉ်းမည်ကို မြော်မြင်တော်မူကြ၏။ ထို့အပြင် စင်ကြယ်သော ထေရဝါဒပိဋကတ်တော် အတွင်း၌ အခြားသော ဂိုဏ်းဂဏတို့၏ မသန့်ရှင်းသော အယူဝါဒများ ရောစွက်ထည့်သွင်းမှု ကင်းရှင်းစေလိုသော ဆန္ဒလည်း ပြင်းပြတော်မူကြ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုရဟန်းတော် ထေရ်ချင်မြတ်တို့သည် အနုရာဓမြို့တော်မှ ဧဂ-မိုင်ဝေးသော မလယဇနပုဒ်, မာတုလမြို့အနီးရှိ အာလောကလိုဏ်၌ သိတင်းသုံးတော်မူကြလျက် ပိဋကသုံးပုံကို ပေထက်အက္ခရာတင်ခြင်း (ပေချွက်ပေါ်၌ ရေးသားခြင်း)ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်တော်မူကြကုန်၏[၂]။

ဤသို့လျှင် ခိုးသား ဓမြ သူပုန်ဘေးကြောင့် တိုင်းပြည် မငြိမ်မသက် ယောက်ယက်ခတ်နေသည်သာမက ငတ်မွတ်ခေါင်းပါးခြင်းဘေး ဆိုက်ရောက်တွေ့ကြုံနေသည့် အတောအတွင်းမှာပင် အရှင်မဟာကဿပ အစရှိသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့ သင်္ဂါယနာတင်ခဲ့ကြသည့် စာမူအတိုင်း အက္ခရာတလုံးတလေမျှ မပျက်မယွင်း မပိုမလိုရအောင် ပိဋကသုံးဖြာ ရတနာကို နှုတ်တက်အာဂုံ ဆောင်တော်မူခဲ့ကြပြီးလျှင် နောင်ရေးနောင်တာအတွက်ပါ ကြောင့်ကြကြီးစွာ ဖြင့် ပေထက်အက္ခရာတင်တော်မူကြကာ ချစ်လှစွာသော တဦးတည်းသော သားရတနာကို စောင့်ရှောက်သည့် မိခင်ကြီးပမာ ကြီးစွာသော ဉာဏ်ဝီရိယ, စွဲမြဲသောသတိဖြင့် ထိုပိဋကတော်များကို စောင့်ရှောက်တော်မူခဲ့ကြသော ထိုထေရ်အရှင်မြတ်တို့၏ အဆုံးအပိုင်းအခြား မထင်သော အနန္တဂုဏ်တော် ကျေးဇူးတော်တို့သည် နောင်လာနောက်သား ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ ပစ္စုပ္ပန်သံသရာ နှစ်ဖြာလုံးအတွက် အလွန်အလွန် ကြီးမားများပြားလှစွာသော အားကိုးအားထားရာ ဖြစ်ကြပေကုန်၏။

၁။ မဟာဝံသ၊ ၃၃ အပိုင်း၊ ၇၈-ဂါထာအတိုင်း "ဒမိဠမင်းကိုသတ်၍ နန်းတက်သည်"ဟု ပြဆိုခြင်းဖြစ်သည်၊ အဘိဋ္ဌ၊၂။၄၂၃-၌ကား "ဗြာဟ္မဏတိဿ စောရဘယ မဟာတိဿ ဘုရား ဆက္ကံ ဥဿာဒေသိ"ဟု မိန့်ဆိုသည်။

၂။ ဒီပဝံသ၊ ၁၉-အပိုင်း၊ ၃၃၊ ၃၄-ဂါထာ။ မဟာဝံသ၊ ၃၃-အပိုင်း၊ ၁၀၂၊ ၁၀၃-ဂါထာ။ သာသနဝံသပ္ပဒီပိကာ၊ နှာ ၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ၊ နိဒါနကထာ၊ နှာ၊ ၂၂။

အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ကျေးဇူး

ထိုမျှလောက် ဇွဲလုံ့လကြီးမားစွာဖြင့် ပိဋကသုံးပုံကို နှုတ်ငုံဆောင်တော်မူခဲ့ကြသော ထိုထေရ်ရှင်မြတ်တို့၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးတို့ကို ပြဆိုပြီးနောက် သာသနာတော်လောကမြင်ကွင်းမှ အသယ်အခါမျှ ကွယ်ပျောက် မသွားနိုင်အောင် အမြဲတမ်း ပေါ်လွင်ထင်ရှားနေသော အဋ္ဌကထာ ဋီကာကျမ်း, သဒ္ဒါကျမ်းစသော ကျမ်းပြုသခင် ထေရ်အရှင်တို့၏ ကျေးဇူးဘွဲ့ကိုလည်း ပော်ပြပါဦးမည်။

ယခင်က ပြဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ဘုရားဟော ပိဋကပါဠိတော်များသည် အလွန်ခက်ခဲနက်နဲရကား အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့ကသာ မဖွင့်ပြခဲ့လျှင် ယင်းပါဠိတော်တို့၏ဆိုလိုရင်း အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ရှင်းလင်းစွာ အကျယ်တဝင့် သိနိုင်ရန် မလွယ်ကူ၊ ယင်းသို့ မသိနိုင်လျှင် ပါဠိတော်များကို မြန်မာပြန်တတ်ရန်ပင် လွယ်ကူမည် မဟုတ်တော့ပေ၊ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်ကျမ်းစာအုပ်ရေ (၄၀)ကို အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ပြသော အဋ္ဌကထာကျမ်းစာအုပ်ပေါင်း (၅၁)အုပ်ရှိ၍ ၎င်းအဋ္ဌကထာတို့ကို အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ပြသော ဋီကာအုပ်ရေပေါင်း (၂၆)အုပ် ရှိ၏[1]။

အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ, အရှင်ဓမ္မပါလစသော ထေရ်ရှင်မြတ်တို့ ရေးသားခဲ့ကြသော ယခုလက်ရှိ အဋ္ဌကထာများ မပေါ်ထွက်မီ ရှေးကပင် သင်္ဂါယနာသုံးတန် တင်သားအပ်ပြီး ဖြစ်သော (ပကိဏ္ဏက ဒေသနာဟု ခေါ်သော) ရှေးအဋ္ဌကထာများ ရှိခဲ့ပြီး ဖြစ်၏၊ ထိုရှေး အဋ္ဌကထာတို့ကို အရှင်မဟာမဟိန္ဒထေရ်သည် ဇမ္ဗူဒိပ်မှ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ သယ်ဆောင်လာပြီးလျှင် သီဟိုဠ်ကျွန်းသားတို့ သင်ယူနိုင်အောင် သီဟိုဠ်ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုတော်မူ၏။

အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ အဋ္ဌကထာသစ် ရေးသားပုံ

သာသနာတော်နှစ် ကိုးရာပြည့်ပြီးသည့် နောက်ပိုင်း၌ကား အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသထေရ်သည် ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းသားအားလုံး သင်ယူနိုင်ခြင်းငှါ သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ရှိနေသော မဟာအဋ္ဌကထာ, မဟာပစ္စရိအဋ္ဌကထာ, ကုရုန္ဒီအဋ္ဌကထာ ဟူသော ရှေးအဋ္ဌကထာ သုံးစောင်တို့တွင် ပင်ရင်းမူလဖြစ်သော မဟာအဋ္ဌကထာကို ပင်ကိုယ်မူတည် (သရီရ)ပြု၍ ပါဠိဘာသာသို့ပြန်ဆိုကာ အဋ္ဌကထာကျမ်းသစ် ရေးသားပြုစုတော်မူ၏။ ကျန်သော အဋ္ဌကထာ နှစ်စောင်နှင့် အန္ဓကအဋ္ဌကထာ, သင်္ခေပအဋ္ဌကထာ တို့မှ ယူသင့်သမျှ အဆိုအမိန့် ဝိနိစ္ဆယဘို့ကိုင်း, ထေရဝါဒဝိနိစ္ဆယတို့ကိုင်း အစုံအလင်ပါဝင်အောင်လည်း ထိုအဋ္ဌကထာသစ်အတွင်း၌ ထည့်သွင်းရေးသားတော်မူ၏။

ထိုသို့ ရေးသားရာ၌ "ဝိတ္ထာရမဂ္ဂဥ္စ သမာသယိတွာ" ဟူသော (ပါရာဇိကကဏ်အဋ္ဌကထာ ဂန္ထာရမ္ဘ)ပဋိညာဉ်နှင့်အညီ ကျယ်ဝန်းသော ထိုရှေးအဋ္ဌကထာတို့ကို အကျဉ်းချုံးထားသောကြောင့် အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသထေရ်၏ အဋ္ဌကထာသစ်ကို သင်္ဂဟအဋ္ဌကထာဟု ခေါ်တွင်၏၊ ထိုသို့ အကျဉ်းချုံး ရေးသားရာ၌ ဆိုင်ရာအခက်းသို့ မရောက်မီ (စကားအလျဉ်းသင့်သဖြင့်) ကြိုတင်ဖွင့်ဆို ရေးသားထားသော ရှေးအဋ္ဌကထာ စကားများကို ချန်ထားခဲ့ပြီးလျှင် ဆိုင်ရာအခက်းရောက်မှသာ ဖွင့်ပြသောအားဖြင့်လည်း အကျဉ်းချုံး၏၊ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂၊၂၀၇)။

---

[1]။ မူရင်းပါဠိတော်ကို ဖွင့်ပြသော အဋ္ဌကထာ ဋီကာ အုပ်ရေကိုသာ ပြထားခြင်းဖြစ်သည်၊ ထို့ကြောင့် ထိုအရေအတွက်၌ အဘိဓမ္မာဝတာရ, အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ စသည်တို့နှင့် ဆိုင်ရာဋီကာ မြောက်မြားစွာတို့ မပါဝင်သေး။

ဖွင့်ဆိုပြီးသော ပုဒ်ဘို့ကို ထပ်၍ မဖွင့်ဆိုတော့ပဲ မြန်၍ ညွှန်ပြခြင်း (အတိဒေသသံဝဏ္ဏနာ) အားဖြင့်လည်း အကျဉ်းချုံး၏၊ ယင်းသို့ အကျဉ်းချုံးရုံမျှမကပဲ "ဝဇ္ဇယိတွာန ပမာဒလေခံ" ဟူသည်နှင့်အညီ မဟာအဋ္ဌကထာမှ ပမာဒလေခတို့ကိုလည်း ဖယ်ရှားတော်မူခဲ့၏၊ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀၊၂၇၈။) ထို မဟာအဋ္ဌကထာမှ မသင့်မြတ်သော အဆိုဘချို့ကိုလည်း ပယ်ဖျက်ကာ ဆိုင်ရာပါဠိတော်နှင့် အခြား အဋ္ဌကထာတို့ကို ကိုးကား၍ မှန်ကန်တိကျသော ဝိနိစ္ဆယတို့ကိုလည်း ချပြတော်မူ၏၊ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈)။ ပါဠိတော်နှင့် ဆန့်ကျင်သကဲ့သို့ ထင်ရသော အဋ္ဌကထာစကားများကိုလည်း ပါဠိ အဋ္ဌကထာနှစ်ရပ် ဆက်စပ်ညီနိုင်းကာ တသားတည်းတူညီကြောင်း ပြတော်မူ၏။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀)။

ထို့အပြင် ယခုအခါဝယ် ပါဠိတော်ကို မြန်မာပြန်ဆိုရာ၌ အလွန်ကျေးဇူးများသော အနုပုဗ္ဗပဒသံဝဏ္ဏနာ, အနုတ္တာနတ္ထပဒသံဝဏ္ဏနာနည်းဖြင့် ပါဠိကပုဒ်, တပုဒ်၏မူရင်းအနက် (သဒ္ဒတ္ထ)ကိုရင်း, ဆိုလိုရင်းအနက် (အဓိပ္ပါယတ္ထ)ကိုရင်း, တဝါကျလုံး၏ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယတ္ထကိုရင်း အစုံအလင်ဖွင့်ပြတော်မူ၏။

ဤကဲ့သို့ ကျဉ်းလည်းကျဉ်း, ရှင်းလည်းရှင်း, ပြည့်စုံလည်း ပြည့်စုံသဖြင့် ပညာရှိတို့၏ စိတ်အစဉ်ကို ကြည်လင်ရွှင်ပျ အားရကျေနပ်စေခြင်း (သမန္တပါသာဒိက)ဂုဏ် ပြည့်စုံအောင် ရေးသားထားသော အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသထေရ်၏ အဋ္ဌကထာများ (အရှင်မဟာပါလထေရ် စသည်တို့၏ အဋ္ဌကထာများ) ပေါ်ထွက်လာသောအခါ သာသနာနှစ် (၉၀၀) ကျော်ကျော်လောက်အထိ ထွန်းတောက်တင့်တယ် ထယ်ဝါလာခဲ့ကြသော မဟာအဋ္ဌကထာ, မဟာပစ္စရိအဋ္ဌကထာ အစရှိသော ရှေးရှေး အဋ္ဌကထာကျမ်းစာ လဝန်းကြီးဘို့သည် သင်ယူပို့ချမှု, တဆင့်ကူးယူရေးသားမှု တဖြေးဖြေး နည်းပါးလာခြင်း တည်းဟူသော ဆီးနှင်းမြူတိမ်များ ဖုံးအုပ်ခံရသော ရွှေကျမ်းစာ, လစန္ဒာကြီးများအဖြစ်သို့ ရောက်လျက် အသစ်စက်စက် အဋ္ဌကထာ, ကျမ်းစာလဝန်း ပေါ်ထွန်းသာရေး, အခွင့်ပေးကာ ရောင်ဝါသေးသိမ် မှေးမှိန် ကွယ်ပျောက်ကြလေကုန်၏။

အဋ္ဌကထာသစ်များပေါ်ထွန်းလာပြီးနောက် ထိုအဋ္ဌကထာတို့မှ နောင်လာနောက်သားတို့အတွက် အသိခက်လောက်သည့်ပုဒ်ဝါကျတို့၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကို ဖွင့်ဆိုရေးသားသော ဋီကာကျမ်းများပေါ်ထွန်းလာကုန်၏။ ထိုဋီကာဘို့သည် အဋ္ဌကထာမှပုဒ်ဝါကျတို့၏ သဒ္ဒတ္ထ အဓိပ္ပါယတ္ထတို့ကို စုံလင်စွာဖွင့်ပြကြသည်သာမက အဋ္ဌကထာမဖွင့်ပြခဲ့သောပါဠိတော်ပုဒ်ဝါကျ အကြွင်းအကျန်တို့ကိုပါ ဖွင့်ပြတော်မူကြ၏။ ထိုဋီကာအဖွင့်တို့ကို ကြည့်၍ အဋ္ဌကထာကို အနက်ပြန်ဆိုနိုင်ခြင်း, အဋ္ဌကထာ၏ အကျယ်တဝင့် အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း သိနိုင်ကြခြင်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဋီကာဘို့သည် အမှန်ဘက ယ်လိုအပ်ချက်တို့ကို ဖြည့်စွက်ပေးသည်သာဖြစ်သောကြောင့် နောင်လာနောက်သားတို့၏ အားကိုးအားထားရာ ကျမ်းစာများပင် ဖြစ်ကုန်၏။

ဤသို့လျှင် ပါဠိတော်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကို စုံလင်စွာ သိဖို့အရေး၌ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့သည် မရှိလျှင်မဖြစ်, မသင်ယူမပို့ချလျှင်လည်း မဖြစ်သော ကျမ်းစာများ ဖြစ်ရကား ရှေးခေတ်ခုခါ သာသနာဝန်ဆောင် ရှင်ရဟန်းတို့သည် ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာ သုံးမျိုးလုံး ကျွမ်းကျင်အောင် သင်ယူပို့ချတော်မူကြကုန်၏၊ ထိုအဋ္ဌကထာ ဋီကာအဖွင့်တို့ကိုကြည့်၍ ရေးသားထားသော ပါဠိတော် နိဿယ, အဋ္ဌကထာ နိဿယ, ယောဇနာ, ဂဏ္ဌိ, အရကောက် စသော မြန်မာလိုအဖွင့်ကျမ်းစာများလည်း ပေါ်ထွက်လာကုန်၏၊ ပေါ်ထွက်လာသော ထိုနိဿယ စသော ကျမ်းတို့ကို အမှီတကဲပြုကာ

ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့ကို သင်ယူလေ့ကျက်ရခြင်းကြောင့်လည်း မြန်မာပြည်ဘွား စာသင်သားတို့သည် ပိဋကတ်ကျမ်းကျင် ပညာရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်ကြကုန်၏။

သဒ္ဒါကျမ်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍ

ကမ္ဘာ့သမိုင်း ကျမ်းဆရာတို့အဆိုအရ ယဉ်ကျေးသောအဆင့်သို့ မရောက်သေးသော ရှေးခေတ်လူတို့သည် မိမိတို့ပြောသော စကားများကို စာဖြင့်ရေးသားပြရန် အက္ခရာစာလုံးမျှပင် မဘီထွင်ကြရသေး၊ တဖြည်းဖြည်း ယဉ်ကျေးလာသည့်အခါကျမှသာလျှင် အက္ခရာစာလုံးများတီထွင်ကာ မိမိတို့သိစေလိုသော အကြောင်းအရာများကို ထိုစာလုံးများဖြင့် ရေးသားပြကြရ၏၊ သို့သော် စာစည်းကမ်း (သဒ္ဒါစည်းကမ်း)မရှိပဲ ရေးလိုရာကို ကောက်ရေးလိုက်လျှင်လည်း မိမိဆိုလိုသော အဓိပ္ပါယ်သို့ မရောက်ပဲ အဓိပ္ပါယ်အမျိုးမျိုး ကောက်ယူနိုင်ခြင်း, အဓိပ္ပါယ်လွဲမှား ပျက်ပြားသွားခြင်းများ ဖြစ်လာနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် မိမိတို့ ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပါယ်ကို တိတိကျကျ သိနားလည်စေရန် မှန်ကန်သော စကားလုံး သတ်ပုံ, မှန်ကန်သော စကားဝါကျတို့ဖြင့် ရေးသားရ၏၊ ထိုကဲ့သို့ရေးသားနိုင်ရန် မိမိတို့ဘာသာ စကားကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သည့် စာစည်းကမ်း, သဒ္ဒါစည်းကမ်းကို သတ်မှတ်ဖော်ပြသော သဒ္ဒါကျမ်းများ လိုအပ်လျက်ရှိရကား များစွာသော လူမျိုးတို့သည် မိမိတို့ဘာသာဆိုင်ရာဆိုင်ရာ သဒ္ဒါကျမ်းများကို ပြုစုရေးသားကြ၏၊ ထိုသဒ္ဒါစည်းကမ်းချက်များနှင့်အညီ ကတ္တားပုဒ်ရှိရမည့်နေရာ၌ ကတ္တားပုဒ်ကိုရေး၍ရင်း, ကံပုဒ်ရှိရမည့်နေရာ၌ ကံပုဒ်ကိုရေး၍ရင်း, ကရိုဏ်း သမ္ပဒါန် အပါဒါန် စသည်သုံးရမည့်နေရာသုံး၍ရင်း, ကြိယာဝိသေသနဖြင့် ရေးရမည့်နေရာ၌ ကြိယာဝိသေသနရေး၍ရင်း, စာလုံးပေါင်း သတ်ပုံကိုလည်း မှန်ကန်စေလျက်ရင်း မိမိတို့ရေးလိုသော အကြောင်းအရာများကို ရေးသားကြ၏။

ကိလေသာစိတ်ဓာတ်အညစ်အကြေး ကင်းဝေးစင်ကြယ်တော်မူ၍ ယဉ်ကျေးမှု၌ ထိပ်ဆုံးအဆင့်သို့ရောက်တော်မူသော သဗ္ဗညုမြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူအပ်သော တရားဒေသနာ ပါဠိတော်များသည် (ကျမ်းစာများ ရေးသားပြုစုသကဲ့သို့ စာဖြင့် ရေးသားထားသည်မဟုတ်ပဲ ပေါ်ပေါက်လာသော အကြောင်းအတ္ထုပ္ပတ္တိအားလျော်စွာ နှုတ်တော်ဖြင့် ဟောကြားထားသည် ဖြစ်လျက်ပင်) အလွန်စည်းကမ်းကျနလှ၏၊ သိထိလ, ဓနိတ စသော အသံထွက် အက္ခရာ, ကဏ္ဌဇ တာလုဇ စသော အသံထွက် အက္ခရာ, ဃောသ အဃောသစသော အသံထွက် အက္ခရာ စာလုံးပေါင်းများလည်း မှန်ကန်ပီသအောင် ဟောကြားတော်မူအပ်သော ဒေသနာတော်များလည်း ဖြစ်၏။ သက်ဆိုင်ရာကြိယာနှင့်ကိုက်ညီအောင် ကတ္တား ကံ ကရိုဏ်း သမ္ပဒါန် အပါဒါန် စသော ကာရကတို့ကို မှန်ကန်စွာ သုံးစွဲထားသည်သာမက ရှတ်ဖတ်၍လည်း ချောညက်ကောင်းမွန်အောင် ဟောကြားထားအပ်သော ဒေသနာတော်များလည်း ဖြစ်၏၊ အလွန်အရသာရှိလှသော ခဲဖွယ်ဘောဇဉ်တို့၌ ဇီယာ ကရဝေး စသော အမွှေးအကြိုင်အနံ့များ ထည့်ခတ်ထားသကဲ့သို့ သဘိပဋ္ဌာန်, သမ္ပပ္ပမာန် စသော အနက်အဓိပ္ပါယ် အနှစ်သာရတရားဓမ္မများအပေါ်တွင် စကားစည်းကမ်းဘောင်များတော်လျက် ချောညက်ညီညာ သာယာနာပျော်ဖွယ်ရှိအောင် သေသေသပ်သပ် ဟောကြားထားအပ်သော ထိုပါဠိတော်ဒေသနာဓမ္မများကို စည်းကမ်းမပျက် (နဂိုမူမပျက်)အောင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သည့် ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်းများလည်း မလွဲမသွေ ရှိရမည်သာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီး, သဒ္ဒနီတိ, မောဂ္ဂလ္လာန်ဟူသော ပင်မ ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်း များနှင့် နျာသ, ရူပသိဒ္ဓိ, စသော အဖွင့်သဒ္ဒါကျမ်းများ ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ပေါ်ထွက်လာသည်မှာ လိုလေသေးမရှိ ပြည့်စုံပြီဟု ဆိုသင့်ဆိုထိုက်လှပေ၏။

ပါဠိအဋ္ဌကထာ ဋီကာ ပိဋကကျမ်းစာတို့ကို တတ်မြောက်လိုသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာ အဆိုပါ ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်းတခုခုကို ရှေးဦးစွာ ကြိုတင်မသင်ယူပဲ ပိဋကကျမ်းစာများကို အလျင်စလို သင်ယူလျှင် ပို၍ ခက်ခဲမည်,ကြန့်ကြာမည်သာမက "ဝနေ အန္ဓဂဇော ယထာ"ဟူသည်နှင့် အညီ တောထဲ၌ မသွားတတ် မလာတတ် ချာချာပတ်နေသော ဆင်ကန်းကြီးကဲ့သို့ နာမ်ပုဒ်, သမာသ်ပုဒ်, တဒ္ဓိတ်ပုဒ်, အာချာတ်ပုဒ်, ကိတ်ပုဒ်, ဥပသာရပုဒ်, နိပါတ်ပုဒ်တို့၌ သေချာစွာ ခွဲခြားသိနိုင်သော ဉာဏ်မျက်စိ ကန်းနေသောကြောင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မှန်ကန်တိကျစွာ မသိနိုင်ရကား ပိဋကကျမ်းစာတောကြီးထဲ၌ တဝဲလယ် လယ်သွားနေရမည်သာ ဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် ပိဋကကျမ်းစာကို မသင်ယူမီ ရှေးဦးစွာ ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီးစသော ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်း တခုခုကို ကြိုဘင် သင်ယူလေ့လာပြီးဖြစ်နှင့် ရာ၏၊ သို့မှသာ "သဒ္ဒါတတ်မှ စာတတ်သည်၊ သဒ္ဒါပိုင်မှ စာနိုင်သည်" ဟူသော ဆိုရိုးစကားအတိုင်း ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့၌ ပါရှိသော နာမ်ပုဒ်, သမာသ်ပုဒ်, တဒ္ဓိတ်ပုဒ် စသည်တို့၌ သဒ္ဒါကျမ်းစည်းကမ်းချက်တို့ဖြင့် ပိုင်နိုင်စွာ စိစစ်နိုင်၏၊ အက္ခရာပုဒ်ပါဠိ အမှားအမှန်ကို ခွဲခြား ဝေဖန်သိနိုင်၏။ ထိုကဲ့သို့ ရင့်သန်ထက်မြက်လာသော အက္ခရကောသလ္လဉာဏ်ကို အခြေခံ၍ ပါဠိအဋ္ဌကထာတို့၏ ဆိုလိုရင်းအနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မှန်ကန်တိကျစွာ သိသော ပိဋကကျွမ်းကျင် ပညာရှင်အဖြစ်သို့ ရောက်နိုင်မည်ဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီး စသော သဒ္ဒါကျမ်းများသည် ပိဋကတိုက်ကြီးသို့ တက်ဖို့ရာ လှေကားကြီးများ ဖြစ်ကြသည်အားလျော်စွာ မရှိလျှင် မဖြစ်, မသင်ယူလျှင် မဖြစ်သောကြောင့် နောက်နောက် သာသနဝန်ထမ်းတို့အတွက် လိုလေးသေးမရှိ ပြည့်စုံပြီဟု ဆိုရလောက်အောင် ရေးသား ပြုစုတော်မူခဲ့ကြသော ရှေးရှေးသဒ္ဒါကျမ်းပြု ထေရ်ရှင်မြတ်တို့၏ ကျေးဇူးသည်လည်း အလွန်ပင် ကြီးမားလှပါပေသည်။

သဒ္ဒါကျမ်းနှင့် အဘိဓာန်ကျမ်းတို့၏ တာဝန်နှစ်ရပ်

ဘာသာစာပေတို့ကို စည်းကမ်း ဥပဒေဘောင်များခတ်လျက် သပ်သပ်ယပ်ယပ်ရှိအောင် သဒ္ဒါကျမ်းများက ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်သကဲ့သို့ အဘိဓာန်ကျမ်းများကလည်း ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်၏၊ ယင်းသို့ ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရာ၌ သဒ္ဒါကျမ်းသည် တာဝန်နှစ်မျိုးနှစ်စားကို ထမ်းလျက် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်၏၊ ယင်း တာဝန်နှစ်မျိုးမှာ—

(၁) ကာရက, အကာရကတို့ကို ၎င်းတို့၏ ကြိယာပုဒ်စသည်တို့နှင့် တွဲစပ်ရေးသားရာ၌ ဝိဘတ်အသုံးအနှုန်း မှန်ကန်စေခြင်းအားဖြင့် စကားဝါကျတခုလုံး ရေးပုံရေးနည်း စည်းကမ်းသတ်မှတ်၍လည်း ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်၏၊ ဥပမာအားဖြင့်—

ပေးလှူခြင်းကြိယာ (ဒါနတ်)နှင့် ဆိုင်သော စကားဝါကျ စီကုံးရေးသားရာ၌ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်ကို ဖော်ပြသော ဝေါဟာရပုဒ်၌ (ဘိက္ခုဿ စီဝရံ ဒေတိ= ရဟန်းအား သင်္ကန်းကို ပေးလှူ၏)ဟု သမ္ပဒါန်ဝိဘတ်ဖြင့်သာ ရေးရမည်၊(ဘိက္ခုံ စီဝရံ ဒေတိ=ရဟန်းကို သင်္ကန်းကိုပေးလှူ၏)ဟု ဒုတိယာဝိဘတ်ဖြင့် မရေးရ။

ဖဲ့ခွါခြင်းကြိယာနှင့် သက်ဆိုင်သော စကားဝါကျစီကုံးရေးသားရာ၌ ဖဲ့ခွါခဲ့ရာဌာနကိုဖော်ပြသော ပုဒ်၌ (ဂါမာ အပေတိ=ရွာမှဖဲ့ခွါ၏)ဟု အပါဒါန်ဝိဘတ်ဖြင့်သာ ရေးရမည်၊ (ဂါမံ အပေတိ=ရွာကို ဖဲ့ခွါ၏) စသည်ဖြင့် အခြား ဝိဘတ်ဖြင့် မရေးရ။

လူတယောက်၏ဂုဏ်ဝိသေသနကို ဖော်ဆုတ် ရေးသားရာ၌၎င်း, ကိုယ်အင်္ဂါ၌ချို့ယွင်းသောသူ အကြောင်းကို ရေးသားရာ၌၎င်း ဝိသေသနပုဒ်^၁နှင့် ချို့ယွင်းသော ကိုယ်အင်္ဂါကို ဖော်ပြသောပုဒ်၌—

သီလေန ဥတ္တမော=အကျင့်သီလအားဖြင့် မြတ်သောသူ။
ဇာတိယာ ဥတ္တမော=အမျိုးဇာတ်အားဖြင့် မြတ်သောသူ။
အက္ခိနာ ကာဏော=မျက်စိဖြင့် ကန်းသောသူ။
ပါဒေန ခဉ္ဇော = ခြေထောက်အားဖြင့် ခွင်သောသူ။

စသည်ဖြင့် တတိယာဝိဘတ်ဖြင့်သာ ရေးရမည်၊ အခြားဝိဘတ်များဖြင့် မရေးရ၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် စကားဝါကျရေးသားပုံ ရေးသားနည်းမှန်ကန်အောင်, မသသပ်အောင် စည်းမျဉ်းဘောင် ခတ်၍လည်း စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်း၏။

(၂) ထိုစကား ဝါကျထဲမှ ဝေါဟာရပုဒ် တပုဒ်စီတပုဒ်စီ၏ မူရင်းဇာစ်မြစ် (Etymology)နှင့် ဝိဘတ်ပစ္စည်းတို့၏ အနက်တို့ကို ဖော်ပြလျက် ယင်းပုဒ်တို့၏စာလုံးပေါင်း သတ်ပုံမှန်ကန်အောင် (အက္ခရဝိပတ္တိမဖြစ်အောင်)လည်း ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်၏၊ ဥပမာအားဖြင့်—

ဝေါဟာရပုဒ် နှစ်ပုဒ် သုံးပုဒ်စသည်တွဲစပ်ထားသော သမာသ်ပုဒ်တို့၌ တွဲစပ်သားသမျှပုဒ်တို့ကို အစိတ်အစိတ်ခွဲပြပြီးလျှင် ယင်း ပုဒ်တို့၌ ကျေသောဝိဘတ်တို့ကို ဖော်ပြ၏၊ တဒ္ဓိတ်ပုဒ်တို့၌ ပုဒ်နှင့်ပစ္စည်း ခွဲပြကာ (ရုပ်စီရင်ပြကာ) ပစ္စည်း၏အနက်ကို ဖော်ပြ၏၊ အာချာတ်ပုဒ် ကိတ်ပုဒ်တို့၌ ဓာတ်ပစ္စည်း ဝိဘတ်ခွဲခြားပြကာ (ရုပ်စီရင်ပြကာ) ပစ္စည်း ဝိဘတ်တို့၏ အနက်ကို ဖော်ပြ၏။

ဤသို့အားဖြင့် သဒ္ဒါကျမ်းသည် (၁) စကား ဝါကျအရေးအသား မှန်ကန်စေခြင်း၊ (၂) ထို စကားဝါကျမှ ဝေါဟာရပုဒ်တို့ အက္ခရဝိပတ္တိမဖြစ်အောင် စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံ မှန်ကန်စေခြင်းအား ဖြင့် တာဝန်နှစ်မျိုးနှစ်စားယူလျက် စာပေကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်လေသည်။

အဘိဓာန်ကျမ်းက ဘာသာစာပေကို စောင့်ရှောက်ရာ၌ ထိုနှစ်မျိုးနှစ်စားတို့တွင် (၁) အမျိုး အစားဖြင့် စောင့်ရှောက်ရန်ဘာဝန်မယူနိုင်၊ (၂) အမျိုးအစားဖြင့် စောင့်ရှောက်ရန်သာတာဝန်ယူနိုင် ၏၊ သို့ရာတွင် (၂) အမျိုးအစားဖြင့် စောင့်ရှောက်ရာ၌ သဒ္ဒါကျမ်းထက် အဘိဓာန်ကျမ်းကပို၍ အမြောက်အမြား ကြီးမားသော တာဝန်ကို ထမ်းလျက်စောင့်ရှောက်၏။

ရှင်းပြဦးအံ့ —

သဒ္ဒါကျမ်းတို့အနေအားဖြင့် ရုပ်စီရင်၍ဖြစ်နိုင်သမျှ ဥဒါဟရဏ်ရုပ် ဝေါဟာရပုဒ်တို့ကို အားလုံး စုံလင်အောင် ရှာဖွေထုတ်နုတ်၍ ရုပ်စီရင်ပြဘို့မလိုတော့ပဲ နမူနာ ဥဒါဟရဏ်ရုပ် အနည်းငယ်မျှ ထုတ် ပြပြီးလျှင် ဤ ဥဒါဟရဏ်ရုပ်နှင့် အလားတူရုပ်များ၌လည်း ဤနည်းအတိုင်း ရုပ်စီရင်လေဟု ဆိုလိုက် ခြင်းဖြင့် ကိစ္စပြီး၏၊ တာဝန်ကျေပွန်၏။

ဥပမာအားဖြင့် — သုဘ်စဉ်ဘည်ဘုန်းက ပကာရ (အတူဟူသော) အနက်ရှိသော အာဒိ- သဒ္ဒါဖြင့်"ဿင္ဃာဒီနံ ဝါ"ဟု သုတ်တည်၍ ဃင္ဃဓာတ် တခုကိုသာထုတ်ပြပြီးလျှင် ဃင္ဃဓာတ်မှကျန်သော ဃင္ဃဓာတ်ကဲ့သို့ ဝုဒ္ဓိပြုမမြဲခြင်းတူသော ဂမုအာဒိရှိသော ဃင္ဃာဒိအာကဘိဂိုဏ်းဝင်ဓာတ်တို့ကို ကုံက်ရိုက်

၁။ ဝိသေသျပုဒ်နှင့် အနက်ဖြစ်ခြင်းမဘုံသော ဘိန္နာဓိကရဏဝိသေသနပုဒ်ကိုသာ ဆိုလိုသည်။

ထုတ်ပြဖို့မလိုတော့ပဲ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် သိမ်းယူလိုက်လျှင် တာဝန်ကျေ၏။ ပိသောဒရာဒီနိ ယတောပဒိဋ္ဌံ (ပါဏိနီ၊၆။၃။၁၀၉)ဟု သုတ်တည်၍ ပိသောဒရ ပုဒ်တပုဒ်ကိုသာထုတ်ပြပြီးလျှင် ပိသောဒရပုဒ်ကဲ့သို့ ရုပ်ပြီး ပုံချင်းတူသော ဘဂဝါအစရှိသော ကျန်သောပိသောဒရာဒိ အာကတိဂိုဏ်းဝင်ပုဒ်တို့ကိုလည်း တိုက်ရိုက်ထုတ်မပြတော့ပဲ အာဒိသဒ္ဒါဖြင့် သိမ်းယူနိုင်၏၊ သို့သော် အဘိဓာန်ကျမ်းများအနေဖြင့် ကား ဝေါဟာရစကားလုံးတို့ကို စုံနိုင်သမျှစုံအောင် ရနိုင်သလောက် ရှာဖွေထုတ်စုပြမှသာ တာဝန်ကျေမည်ဖြစ်ရကား အဘိဓာန်ကျမ်းတို့၏ တာဝန်သည် အလွန်ကြီးမား များပြားလှပေ၏။

ပြည့်စုံနိုင်ခဲသော ပါဠိအဘိဓာန်

အိန္ဒိယနိုင်ငံ၌ သက္ကတဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသော စာပေများ ဝေဒကျမ်းများကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ဖို့ရာ ဗျာကရုဏ်းကျမ်းဟုခေါ်သော သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်းများနှင့် နိသဏ္ဍုဟုခေါ်သော သက္ကတအဘိဓာန်ကျမ်းများသည် မြတ်စွာဘုရားမပွင့်မီ နှစ်ပေါင်း များစွာကပင် ပေါ်ထွက်ခဲ့ပြီးဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်းနှင့် သက္ကတအဘိဓာန်ကျမ်းတို့သည် ကမ္ဘာ့သဒ္ဒါကျမ်း အဘိဓာန်ကျမ်းတို့၏ ရှေ့ဆောင် ရှေ့သွား ဆရာသွားဟုခေါ် ဆိုထိုက်လှပေ၏၊ အထူးအားဖြင့် သက္ကတစာပေနှင့် ပါဠိစာပေတို့သည် တခုမှတခုသို့ အက္ခရာပုဒ် ရုပ်သွင်ပြောင်းလဲဖလှယ်ထားသော ဝေါဟာရများစွာတို့ဖြင့် အချင်းချင်းအပြန်ပြန်အလှန်လှန် ဆက်သွယ်နေသောကြောင့် ထိုသက္ကတသဒ္ဒါကျမ်း အဘိဓာန်ကျမ်းတို့သည် ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်း အဘိဓာန်ကျမ်းတို့၏ ရှေ့ဆောင်လမ်းပြ ဖြစ်ရုံမျှမက ဆွေမျိုးသားချင်းပင် တော်စပ်နေပေ၏။

ထိုပါဠိနှင့် သက္ကတဆိုင်ရာ သဒ္ဒါကျမ်း အဘိဓာန်ကျမ်းတို့တွင် အဘိဓာန်ကျမ်းသည် ဝေါဟာရစကားလုံးတို့၏ လိင်နှင့် မူရင်း ဇာစ်မြစ်ကိုပါ ညွှန်ပြထားခြင်းကြောင့် သဒ္ဒါကျမ်းတို့က ထမ်းဆောင်ရမည့်တာဝန်ကိုပါ အမြောက်အမြားခွဲဝေထမ်းဆောင်၏၊ ယခင်က ပြဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း သုတ်ဘည်စဉ်က အာဒိသဒ္ဒါကိုထည့်၍ တည်ပြီးလျှင် ကျန်သောရုပ်များ၌လည်း ဤနည်းချည်းဟု ဆိုလိုက်ခြင်းဖြင့် သဒ္ဒါကျမ်းဘို့ သွားရမည့် တာဝန်ခရီးသည် ပြီ စီးရပ်နားသွားတော့၏၊ အဘိဓာန်ကျမ်းများကား ထိုမျှဖြင့်ခရီး မရပ်နား၊ တသွားတည်း သွားနေရ၏။ Living Language. ဟု ခေါ်သော ယခုလက်ရှိ သုံးစွဲနေဆဲဖြစ်သော ဘာသာစကားများသည် အမြဲတစေ အသစ်အသစ်တို့ ပွါးနေ၏၊ ပြောင်းလဲနေ၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုဘာသာ စကားများအတွက် ဝေါဟာရစကားအားလုံး စုံလင်သော အဘိဓာန် ပေါ်ထွက်ရန် အလွန်ခက်၏။ ပါဠိဘာသာနှင့် သက္ကတဘာသာတို့သည် ယခုလက်ရှိ သုံးစွဲမှုမရှိသော် ဘာသာစကား (Dead Language) ဖြစ်သောကြောင့် နောက်ထပ် အသစ်တိုးပွါးခြင်း ပြောင်းလဲခြင်း မရှိစေကာမူ ထိုဘာသာစကားတို့ဖြင့် ရေးသားသော ကျမ်းဂန်ပေါင်း မြောက်မြားစွာရှိနေသောကြောင့် ဝေါဟာရ စကားအားလုံး စုံလင်သော သက္ကတအဘိဓာန်, ပါဠိအဘိဓာန် ပေါ်ထွက်ရန် အလွန်ခက်ခဲသည်ပင်ဖြစ်၏။ သို့သော် သက္ကတအဘိဓာန်ကျမ်းများသည် ခေတ်အားလျော်စွာ ပို၍ပို၍ စုံလင်စွာ တကျမ်းပြီးတကျမ်း ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ပေါ်ထွက်လာသောကြောင့် သက္ကတဝေါဟာရ ပုဒ်အားလုံး မပါဝင်သေးစေကာမူ ဆာမောနီယာဝီလျံ စသော သက္ကတအင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်ကြီးများ၌ ခက်ခဲသော သက္ကတဝေါဟာရများ စုံလင်သင့်သလောက် စုံလင်ပြီဟုဆိုနိုင်လောက်ရာ၏။

ပါဠိဘာသာအတွက်လည်း တိပိဋကပါဠိ မြန်မာအဘိဓာန်အတွဲ ၁-နိဒါန်း၌ ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ပုဒ်ပေါင်း ငါးသောင်းကျော်အထိ ပါဝင်သော ကမ္ဘာ့ခေတ်မှီ ဦးဟုဘ်စိန် အဘိဓာန်တိုင်

အောင် ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်များ ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ပေါ်ထွက်လာခဲ့၏။ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်ပြီးသည့်နောက်ပိုင်းတွင်လည်း သီဟိုဠ်ကျွန်းမှ အလားတူ ပါဠိအဘိဓာန်များ ပေါ်ထွက်လာခဲ့၏။ အနောက်နိုင်ငံများမှလည်း ခရစ် ၁၈၅၈-ခုနှစ်ဝယ် ရုရှနိုင်ငံ စိန့်ပီတာစဘတ်မြို့ (ယခု လီနင်ဂရက်မြို့)မှ ရုရှ ပါဠိပါမောက္ခများ ဦးစီးရေးခဲ့ကြသော (ပြီးဆုံးခြင်းသို့ မရောက်ခဲ့သော) ပါဠိရုရှအဘိဓာန်ကြီးနှင့် ယင်း၏ နောက်တွင် အင်္ဂလန်မှ ပါဠိအင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်များ အပြင် နောက်ဆုံးတွင် ကမ္ဘာအရပ်ရပ်မှ ပညာရှိများ စုပေါင်းရေးသားပြီး ဒိန်းမတ်နိုင်ငံမှ ထုတ်ဝေသည့် A Criti al Pāli Dictionary(C-P-D) ဟု ခေါ်သည့် ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်တိုင်အောင် ပါဠိအဘိဓာန်ပေါင်း မြောက်မြားစွာ ပေါ်ထွက်လာခဲ့ပေ၏။

သို့သော် ထိုပါဠိအဘိဓာန်တို့၌ အခက်အခဲနှစ်မျိုးနှင့် ရင်ဆိုင်နေရ၏။ ယင်းနှစ်မျိုးမှာ – (၁) ပုဂ္ဂိုလ်တဦးတည်းက ရေးသားပြုစု၍ ပြီးဆုံးခြင်းသို့ ရောက်စေကာမူ ပါဠိ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့မှ ခက်ခဲသော ပုဒ်အားလုံးနှင့် ပါဝင်သင့်သမျှ ပုဒ်အားလုံး အစုံအလင်ပါရှိသော ပါဠိအဘိဓာန်ကြီးဖြစ်ဖို့ခဲယဉ်း၏။ (၂) ပညာရှိအများ စုပေါင်းရေးသားကြသောကြောင့် ထိုပုဒ်များအားလုံး အစုံအလင်ပါဝင်အောင် ရှာဖွေစုဆောင်းနိုင်ကြစေကာမူ လုံးဝဥဿုံ ဆုံးခန်းတိုင်ရောက် ပြီးမြောက်သော အဘိဓာန်ကြီးဖြစ်ရန် ခက်ခဲပြန်၏။

ယခင် ဒိန်းမတ်နိုင်ငံထုတ် (C-P-D)အဘိဓာန်ကြီးသည် အလွန်ကောင်းမွန်သည့် စနစ်သစ်ဖြင့် ပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာပုဒ်များ စုံလင်အောင် ရှာဖွေသုတ်စု၍ (၁၉၂၄)ခုနှစ်မှ စ၍ ရေးသားပြုစုလာခဲ့ကြရာ ယခုအခါ (၁၉၇၁)ခုနှစ်အထိ ရိုက်နှိပ်ပြီးစီးခဲ့သမျှမှာ ဥဒ္ဓါဠှိမပုဒ်အထိ ပါဝင်သောအတွဲ (၂) အပိုင်း (၇) အထိဖြစ်၏။ ကျန်သောသရများနှင့် ဗျည်းအားလုံးဟို့အတွက် များစွာ ကျန်ရှိနေသေးသော လုပ်ငန်းများကိုလည်း ဆုံးခန်းတိုင်ရောက် ပြီးမြောက်သည်အထိ ဆောင်ရွက်နိုင်လိမ့်မည်ဟု ယူဆပါ၏။ ထိုမျှလောက်စုံလင်သော ပါဠိအဘိဓာန်ကြီး ဆုံးခန်းတိုင်ရောက် ပြီးမြောက်ပါမူကား အလွန်အားကိုးအားထားပြုရ၍ ပါဠိဘာသာအတွက် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော ကျမ်းကြီးဖြစ်လာပေလိမ့်မည်။ သို့သော် ထိုအဘိဓာန်ကြီးသည် ပါဠိကို အင်္ဂလိပ်လိုပြန်ဆို၍ အင်္ဂလိပ်မူ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာ ကျမ်းစာအုပ်များမှ စာမျက်နှာဂဏန်းများကို ညွှန်ပြထားသောကြောင့်၎င်း, နိုင်ငံခြားမှ စာအုပ်ဖြစ်သဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ အနှံ့အပြားရောက်ရှိရန် ခဲယဉ်းသောကြောင့်၎င်း ပြည့်စုံသော ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကို လိုလားဘောင့်တနေကြသော မြန်မာနိုင်ငံသား ရဟန်းရှင်လူများ၏ လိုအင်ဆန္ဒကို ပြည့်စေနိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။

အဘိဓာန် ကွန်ပြူတာစက်ကြီး

ပိဋကသုံးဖြာ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာ အရပ်ရပ်တို့၌ နှံ့စပ်ကျွမ်းကျင်သော ပညာရှင်ပင်ဖြစ်စေကာမူ "ဒီအကြောင်းအရာကို ငါတွေ့ဘူး မှတ်ဘူးသည်၊ ဘယ်ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာမှာပါလေသနည်း"ဟု သေချာအောင် ပြန်၍ကြည့်လိုသောအခါ "ဟိုနေရာမှာ ပါလေသလော၊ ဒီနေရာမှာ ပါလေသလော"ဟု တွေးတောစဉ်းစား နေရသေး၏။ အချိန်ကုန်ခံကာ ရှာဖွေနေရသေး၏၊ ပုဒ်တပုဒ် တပုဒ်ပါရှိရာ ကျမ်းစာအခန်းကဏ္ဍကို သိလိုသောအခါ၌မူ ထိုထက်ပင် ပို၍ အသေးစိတ်စဉ်းစားရ၏။ အချိန်ကုန်ခံကာ ရှာဖွေနေရ၏၊ မိမိတွေ့လိုသော ပုဒ်ပါရှိရာ ဌာနသည် (၁၀)နေရာလောက် ရှိနေသော်လည်း ရှာဖွေသောအခါ (၁၀)နေရာလုံး တွေ့ချင်မှတွေ့မည်။ အဋ္ဌကထာ ဋီကာများသည် ဟိုနေရာမှာလည်း ဖွင့်၏၊ ဒီနေရာမှာလည်း ဖွင့်၏၊ ဒီနေရာမှာ အကျဉ်းချုပ်မျှသာ ဖွင့်၏၊ ဟိုနေရာမှာကား

အကြောင်းအားလျော်စွာ အကျယ်တဝင့်ဖွင့်၏၊ တခါတရံ၌မူ ဖွင့်ပုံချင်းလည်းမတူဘတ်၊ ဖွင့်ပုံချင်း စာသွားချင်း တူစေကာမူ(နှစ်ပေါင်းထောင်ချီ၍ ကြာမြင့်လာသော ကျမ်းစာမျာ းဖြစ်သောကြောင့်) ဟိုနေရာက အဖွင့်၌ ပါဠိများ ပျက်နေ၏၊သို့မဟုတ် ပါဠိမျာ း ကျပျောက်နေ၏၊ စာနေလည်း မသန့်ရှင်း၊ ဒီနေရာက အဖွင့်၌ ပါဠိမှန်၏၊ အကျအပျောက်မရှိ၊ စာမူသန့်ရှင်း၏။

အကယ်၍ ဖွင့်သမျှ နေရာဌာနအားလုံးကို တိုက်ဆိုင်၍ နှိုင်းယှဉ်၍ မကြည့်ရပဲ အကြောင်း အရာတခုခုကို ဟောပြောလျှင်သော်၎င်း, ရေးသားလျှင်သော်၎င်း မိမိ၏ဟောပြောချက်, ရေးသား ချက်များ၌ ပျော့ကွက်ဟာကွက် လွဲမှားချက်များဖြင့် အားနည်းလျက် ရှိနေမည်ဖြစ်သောကြောင့် မရှုံမကြောက် ခြင်္သေ့ဟောက်သကဲ့သို့ 'ဒီဟာသာအမှန်၊ ဒီဟာအမှား" ဟု ပြတ်ပြတ်သားသား ရဲရဲ ရင့်ရင့် သီဟနာဒ ဝိနိစ္ဆယချပြရန် ခက်ခဲလှပေ၏၊ ထို့ကြောင့် မိမိဟောပြောချက် ရေးသားချက် များ အင်အားပြည့်ဝ တိကျမှန်ကန်မှုအတွက် အဖက်ဖက်မှ အကူအညီပေးမည့် အဘိဓာန်ကြီးပေါ် ထွက်လာရန် အမြန်လိုအပ်လျက်ရှိပေ၏။

သိပ္ပံပညာများ ထွန်းကား တိုးတက်နေသော ယခုခေတ်၌ လူပေါင်း မြောက်မြားစွာတို့ အချိန်ကြာမြင့်စွာ လုပ်ဆောင်ရသော လုပ်ငန်းအမြောက်အမြားကို ဘခဏချင်း စက္ကန့်ပိုင်းအတွင်း၌ အားလုံးပြီးစီးအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်သည့် ကွန်ပြူတာစက် ပေါ်ထွက်နေပြီဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ အကြင်အဘိဓာန်ကျမ်းစာအုပ်ကို လှန်လှော၍ကြည့်လိုက်သောအခါ မိမိတွေ့လိုသော ဝေါဟာရပုဒ် အားလုံးကို ချက်ချင်းတွေ့နိုင်၏၊ ထိုပုဒ်နှင့်ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ သိလိုသောအချက်များကိုလည်း ချက်ချင်း သိနိုင်၏၊ ထိုမျှဖြင့်အားမရသေး၍ သက်ဆိုင်ရာ ပါဠိအဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့ကို ပြည့်စုံစွာ ကြည့်လိုပါ သေးသည်ဆိုလျှင်လည်း ထိုပုဒ်မှ ကျမ်းညွှန်းဂဏန်းများကို ကြည့်၍ ရှာဖွေလိုက်သောအခါ ထို ကျမ်းစာများမှ မိမိသိလိုသော အကြောင်းအရာများ ဘွားကနဲချက်ချင်းတွေ့ရ၏၊ ယခင်က အချိန် ကြာမြင့်စွာ ရှာဖွေ၍သော်မှပင် တွေ့ရှိရန်ခဲယဉ်းသော အကြောင်းအရာ မြောက်မြားစွာတို့သည် ကွန်ပြူတာစက်ကို နှိပ်လိုက်သကဲ့သို့ မိမိ၏ရှေ့မှောက်၌ ချက်ချင်းရောက်လာ၏၊ ပြည့်စုံမှု သေချာမှု ခိုင်လုံမှုလည်း ရှိ၏၊ အကြောင်းအရာတခုခုကို ဟောပြောလိုသူ, ကျမ်းစာရေးသား ပြုစုလိုသူတို့အတွက် တိုတောင်းသော အချိန်ကာလအတွင်း တမှုဟုတ်ချင်း အကူအညီပေးစွမ်းနိုင်သော ထိုသို့သော ပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းတည်းဟူသော ကွန်ပြူတာစက်ကြီး ပေါ်ထွက်လာရန် အမြန်လိုအပ်လျက် ရှိနေပေ၏။

တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး

အထက်က ဖော်ပြခဲ့သော အကြောင်းများကြောင့် ပါဠိအဋ္ဌကထာ ဋီကာပိဋကကျမ်းဂန် များနှင့် ထိုပိဋကကျမ်းဂန်တို့၏ အခြံအရံပါဠိကျမ်းဂန်တို့မှ ပါဝင်သင့်သမျှ ပါဠိဝေါဟာရအားလုံး စုံလင်စွာပါဝင်ပြီးလျှင် ထိုဝေါဟာရများနှင့်စပ်၍ ရေးသင့်သမျှ ဖော်ပြသင့်သမျှ အချက်အလက်များ ကိုပါ စုံလင်စွာ ရေးသားဖော်ပြထားသည့် အတွဲပေါင်းမြောက်မြားစွာပါရှိသော ပါဠိမြန်မာအဘိ- ဓာန်ကြီး ပေါ်ထွက်လာပါက ယင်းအဘိဓာန်ကြီးသည် အဖက်ဖက်မှ လိုလေသေးမရှိ ပြည့်စုံနေရ ကား အကိုင်းအခက်ဝေဆာသည့် ပါဠိပဒေသာပင်ကြီးအဖြစ်ဖြင့် အများသူငါ၏ မျက်နှာပြင်တွင် ရှေ့သုံးမှ ပေါ်လွင်ထင်ရှားနေမည်မှာ သေချာလှပေ၏၊ သို့သော် "ခါချဉ်ကောင် မာန်ကြီး၍ တောင် ကြီးကိုဖြိုမည့်ကြံ ခါးကမသန်" ဟူသကဲ့သို့ သာမန်ငွေကြေးရှင်တို့၏ အကူအညီနှင့် တဦးစ နှစ်ဦးစ ပညာရှင်တို့၏ ကြိုးပမ်းချက်တို့မှာ "မြေကြီးလက်ခတ်မလွဲ သေချာပေါက် ပြီးမြောက်စေရမည်" ဟု

မည့်မျှလောက်ပင် စိတ်မာန်ကြီးမား ကြုံးဝါးနေစေကာမူ တောင်လုံးကြီးတမျှ ရှေမကြီးမားလှသော အဘိဓာန်ကျမ်းပြုအလုပ် ဝန်ထုပ်ကြီးနှင့် ချိန်ခွဲသေးငယ်လှသော ရှေးခါကလေ တို့၏ အချိုးအစားကွာဟ မညီမမျှဖြစ်နေခြင်းကြောင့် လမ်းဆုံးအောင် မထမ်းဆောင်နိုင်တော့ပဲ တပိုင်းတစဖြင့် လက်စသတ်ရဖို့သာ ရှိတော့၏၊ ထို့ကြောင့် တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်တည်းဟူသော ရှေမကျမ်းကြီး ပေါ်ထွက်ဖို့ကိစ္စမှာ အပြောလွယ်ပြီး အကောင်အထည်ပေါ်ဖို့ ခက်လှချေ၏။

ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရသည် ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်မြောက်နိုင်ခဲသော တိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး အောင်မြင်စွာပေါ်ထွက်လာစေရန် ရည်သန်ချက်ဖြင့် ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာစီမံကိန်း ပိဋကတ်တော် မြန်မာပြန် စီမံကိန်းတို့နှင့်အတူ တပါတည်းပင် ပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ရေးသားရန် စီမံကိန်းကိုလည်း ရေးဆွဲခဲ့၏။ ထို့နောက် အဘိဓာန်ဌာနဟူ၍ ဝန်ထမ်းဌာနတခု ဖွဲ့စည်း၍ လူအင်အား ငွေအင်အား နှစ်ရပ်လုံး လုံလောက်စွာသုံးကာ အဘိဓာန်လုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ခဲ့၏။

ရှေ့တော်ပြေး အဘိဓာန်လုပ်ငန်း

ပဌမတွင် အလျား လေးလက်မ, အနံသုံးလက်မရှိသော ကတ်ပြားစက္ကူကလေး တရွက်တရွက်လျှင် ပါဠိဝေါဟာရ တပုဒ်စီ တပုဒ်စီ ရေးခြင်းဖြင့် ပါဠိဝေါဟာရပုဒ် ထုတ်ရ စုရ၏၊ ပါဠိတော်ကျမ်းစာအုပ်ရေ(၄၀), အဋ္ဌကထာကျမ်းစာအုပ် (၅၁), ဋီကာကျမ်းစာအုပ် (၂၆) အုပ်အားဖြင့် ပါဠိကျမ်းစာအုပ်ပေါင်း(၁၁၇)အုပ်တို့၌ ရှိသမျှပါဠိဝေါဟာရပုဒ် အားလုံးတို့ကို ထုတ်နုတ်ရေးသားစုဆောင်းခြင်း (ပုဒ်ထုတ်ရခြင်း) ဖြစ်သည်၊ ယင်းကဲ့သို့သုတ်နုတ်စုဆောင်းလိုက်သောအခါ ပါဠိဝေါဟာရတပုဒ်စီ တပုဒ်စီ ရေးထားသော ကတ်ပြားစက္ကူပေါင်း တဆယ့်ငါးသိန်းကျော် ရရှိ၏၊ ထိုကတ်ပြားစက္ကူတို့ကို ပုဒ်ချင်းတူရာပေါင်းလိုက်သောအခါ အသားတင်ပုဒ်အရေအတွက် သုံးသိန်းကျော်ရရှိ၏။

ဤနေရာ၌ ဝေါဟာရပုဒ် ထုတ်နုတ်စုဆောင်းပုံနှင့် ထိုစုဆောင်းထားသော ကတ်ပြားစက္ကူမြောက်မြားစွာတို့ကို ပုဒ်ချင်းတူရာပေါင်းလိုက်ခြင်းဖြင့် အသားတင်ပုဒ်အရေအတွက်လျော့နည်းသွားပုံတို့ကို အနည်းငယ်မျှထပ်မံရှင်းပြပါဦးမည်။

ပါရာဇိကဏ်ပါဠိတော်ဖြစ်သော ဝိနည်းပါဠိတော် ပဌမတွဲမှ ပါဠိဝေါဟာရပုဒ်ထုတ်စုသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းပါဠိတော်၌ရှိသမျှ ပုဒ်ဘိုင်း ပုဒ်တိုင်းကို စက္ကူကတ်ပြား တခုတခုလျှင် တပုဒ်စီတပုဒ်စီ(စာမျက်နှာ နံပါတ် ဂဏန်းနှင့်တကွ) ရေးရ၏၊ ဥပမာအားဖြင့်—

ထိုဝိနည်းပါဠိတော် ပဌမတွဲ (ဝိ၊၁) စာမျက်နှာ (၅)၌ ဗုဒ္ဓေါပုဒ်တွေ့လျှင် (ဗုဒ္ဓေါ။ ဝိ၊၁။၅)ဟူ၍ စက္ကူကတ်ပြားပေါ်၌ ရေးရ၏၊ စာမျက်နှာ(၇)၌ ဗုဒ္ဓေါပုဒ်တွေ့လျှင်လည်း (ဗုဒ္ဓေါ။ ဝိ၊၁။၇) ဟု ရေးရ၏။

ပါစိတ် ပါဠိတော်ဖြစ်သော ဝိနည်းပါဠိတော် ဒုတိယတွဲ (ဝိ၊၂) မှ ပုဒ်ထုတ်သောသူကလည်း ယင်းပါဠိတော် စာမျက်နှာ (၈)၌ ဗုဒ္ဓေါပုဒ်တွေ့လျှင် (ဗုဒ္ဓေါ။ ဝိ၊၂။၈) ဟုရင်း, စာမျက်နှာ (၁၀)၌ ဗုဒ္ဓေါပုဒ်တွေ့လျှင်လည်း (ဗုဒ္ဓေါ။ ဝိ၊၂။၁၀) ဟုရင်း စက္ကူကတ်ပြား၌ ရေးရ၏၊ မဟာဝ ပါဠိတော် ဖြစ်သော ဝိနည်းပါဠိတော်တတိယတွဲ (ဝိ၊၃) စာမျက်နှာ(၅)၌ ဗုဒ္ဓေါပုဒ်တွေ့လျှင်လည်း (ဗုဒ္ဓေါ။ ဝိ၊၃။၅) ဟုရင်း, စာမျက်နှာ(၈)၌ ဗုဒ္ဓေါပုဒ်တွေ့လျှင်လည်း (ဗုဒ္ဓေါ။ ဝိ၊၃။၈) ဟု ရင်းရေးရ၏။

သီလက္ခန်ပါဠိတော်ဖြစ်သော ဒီဃနိကာယ်ပဋ္ဌမတွဲ (ဒီ၊၁)မှ ပုဒ်ထုတ်သောသူသည် ထိုပါဠိတော် စာမျက်နှာ(၁၂)၌ ဗုဒ္ဓေါပုဒ်တွေ့လျှင်လည်း (ဗုဒ္ဓေါ။ ဒီ၊၁။၁၂) ဟုရင်း, စာမျက်နှာ (၁၅) ၌ ဗုဒ္ဓေါ ပုဒ် တွေ့ လျှင်လည်း (ဗုဒ္ဓေါ။ ဒီ၊၁။၁၅) ဟုရင်း စက္ကူကတ်ပြား၌ ရေးရ၏၊ (ဝိဘတ်ကို မဖျောက်ပဲ စာအုပ်ထဲ၌ရှိသည့်အတိုင်း "ဗုဒ္ဓေါ၊ ဗုဒ္ဓါ၊ ဗုဒ္ဓံ၊ ဗုဒ္ဓေ၊ ဗုဒ္ဓဿ" စသည်ဖြင့် စက္ကူကတ်ပြား၌ ရေးရ၏)

ဤသို့အားဖြင့် ဗုဒ္ဓေါတပုဒ်တည်းအတွက် စက္ကူကတ်ပြားပေါင်း ရှစ်ခုဖြစ်၏၊သို့သော် ဗုဒ္ဓေါပုဒ်ချင်း တူသောကြောင့် တူရာပေါင်း၍ အက္ခရာစဉ်အတိုင်း အသားတင်ပုဒ်ရေးသောအခါ (ဗုဒ္ဓေါ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၊၇။ ဝိ၊၂။ ၉၊၁၀။ ဝိ၊၃။ ၅၊၈။ ဒီ၊၁။၁၂၊၁၅။) ဟူ၍ တပုဒ်ဘည်းသာကျန်တော့၏၊ ထို့ကြောင့် ဗုဒ္ဓေါအတွက် စက္ကူကတ်ပြား ရှစ်ခု, အသားတင်ပုဒ်တခုဖြစ်သည်၊ ဤနည်းအားဖြင့် စက္ကူကတ်ပြား အရေအတွက်က များပြားလှ၍ အသားတင်ပုဒ်အရေအတွက်က အလွန်လျော့နည်းသွားသည်၊ အတွေ့ များလွန်း၍ သိပ်ထူးခြားတော့မည်မဟုတ်သော "ဟောတိ" ကဲ့သို့သောပုဒ်များ၌ကား (တွေ့သမျှပုဒ် အားလုံး စက္ကူကတ်ပြား၌ ရေးရမည်ဟူသော စည်းကမ်းရှိသော်လည်း)မရေးပဲချန်ထားလိုသောပုဂ္ဂိုလ် တို့က ချန်ထားခဲ့ကြ၏၊ထို့ကြောင့် စာအုပ်ထဲ၌ဟောတိပုဒ်အရေအတွက်များသလောက် စက္ကူကတ်ပြား အရေအတွက် များတော့မည်မဟုတ်ပေ။

ဤနေရာ၌ အသားတင်ပုဒ်အရေအတွက်နှင့် စက္ကူကတ်ပြားအရေအတွက် အသေးစိတ်စာရင်း ဇယားမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

အက္ခရာ	အသား တင်ပုဒ်ပေါင်း	စက္ကူကတ်ပြားပေါင်း
သရ	၆၃၉၅၁	၂၃၆၃၃၃
က–ဝဂ်	၃၆၂၉၀	၁၇၂၃၁၄
စ–ဝဂ်	၁၅၀၅၇	၇၇၂၆၁
ဋ–ဝဂ်	၈၁၁	၄၇၅၈
တ–ဝဂ်	၄၃၆၂၅	၂၂၄၃၈၆
ပ–ဝဂ်	၇၀၃၆၈	၃၇၃၇၈၈
အ–ဝဂ်	၇၇၇၇၃	၄၂၆၆၇၁
စုစုပေါင်း =	၃၁၀၆၇၂	၁၅၁၅၅၁၁

ဤအသေးစိတ်စာရင်းဇယားအရ အဘိဓာန်ရေးရန် အသားတင်ပုဒ်ပေါင်း သုံးသိန်းကျော်ရရှိ ထားသော်လည်း တကယ်အဘိဓာန်ရေးသားပြုစုကြသောအခါ၌ကား အကျိုးမများလှသော တချို့ပုဒ် တို့ကို ချန်ပစ်ထားခဲ့ရသေး၏၊ ထို့ကြောင့် အဘိဓာန်စာအုပ်အားလုံး ရိုက်နှိပ်ပြီးစီးသောအခါ ထိုစာရင်း ဇယားအတိုင်း ပုဒ် သုံးသိန်းကျော် (၃၀၈၆၇၅) ရှိတော့မည်မဟုတ်ပေ။

ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း စက္ကူကတ်ပြားကလေးများ၌ အဘိဓာန်ဝေါဟာရပုဒ်ရေးသား ထုတ်စုပြီး သောအခါ အသရ၏ ဝေါဟာရစက္ကူကတ်ပြားတို့ကို တပုံပုံ၍ရင်း, အာသရ၏ ဝေါဟာရပုဒ် စက္ကူ ကတ်ပြားတို့ကို တပုံ ပုံ၍ရင်း, ဣသရ၏ ဝေါဟာရပုဒ် စက္ကူကတ်ပြားတို့ကို တပုံ ပုံ၍ရင်း ဤသို့ စသည်ဖြင့် အက္ခရာချင်း ခွဲခြား၍ အက္ခရာအမျိုးအစားတူသည့် ဝေါဟာရပုဒ် စက္ကူကတ်ပြားတို့ကို

တပုံစီ တပုံစီ ပုံထပ်ထားရ၏၊ ထိုနောက်မှ ယင်းစက္ကူကတ်ပြားများ၌ ရေးထားသော ဝေါဟာရပုဒ်တို့ကို ဆိုက်ရှေပလာစာရွက်၌ အက္ခရာစဉ်အတိုင်း ကူးယူရေးသား (အက္ခရာဝလိစဉ်သား) ရသည်၊ အဘိဓာန် ရေးသားပြုစုကြမည့် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကျမ်းစာအုပ်၏ စာမျက်နှာဂဏန်းနှင့် ပူးတွဲလျက် အက္ခရာစဉ်၍ ရေးသားထားပြီးသော ထိုဝေါဟာရပုဒ်တို့ကို (ယင်းပုဒ်တို့၏ စာမျက်နှာဂဏန်းက ညွှန်ပြသော ကျမ်းစာအုပ်များကို ကြည့်၍) အဘိဓာန်ရေးသားပြုစုကြရမည် ဖြစ်သည်၊ ဤကဲ့သို့ အဘိဓာန်ဝေါဟာရပုဒ်တို့ကို အက္ခရာစဉ်အတိုင်း ရေးရခြင်း(အက္ခရာဝလိစဉ်ရခြင်း) တိုင်အောင် ပြုလုပ်ခဲ့သမျှ လုပ်ငန်းအားလုံးသည် ရှေ့တော်ပြေး အဘိဓာန်လုပ်ငန်းချည်းသာတည်း။

အဘိဓာန်အဖွဲ့များ

လက်ဦးပဌမ စတင်ရေးသားစဉ်က ရန်ကုန်မြို့ သီရိမင်္ဂလာ ကမ္ဘာအေး ကုန်းမြေဝင်းအတွင်းရှိ ဇမ္ဗူဒီပကျောင်းဆောင်မှ ဆရာတော်များနှင့် လူပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်အနည်းငယ်တို့က တာဝန်ယူ၍ (ဇမ္ဗူဒီပ အဘိဓာန်အဖွဲ့တဖွဲ့တည်းကသာ) ဤ အဘိဓာန်ကြီးကို ရေးသားပြုစုကြ၏၊ ထိုနောက် အဘိဓာန်အဖွဲ့ကို တိုးချဲ့ဖွဲ့စည်းလိုက်သောအခါ—

(၁) ဇမ္ဗူဒီပဆရာတော်များအဖွဲ့၊
(၂) မန္တလေးမြို့ မစိုးရိမ်တိုက် နာယကစာချအဖွဲ့၊
(၃) မန္တလေးမြို့ မဟာဝိသုဒ္ဓါရာမဂဏဝါစကအဖွဲ့၊
(၄) မန္တလေးမြို့ ဒက္ခိဏာရာမ ဘုရားကြီးအဖွဲ့၊
(၅) ပခုက္ကူမြို့ မဟာဝိသုတာရာမအဖွဲ့၊
(၆) သာသနာရေးဦးစီးဌာန ဇမ္ဗူဒီပအမှုထမ်းအဖွဲ့။

ဤသို့အားဖြင့် အဘိဓာန်အဖွဲ့ (၆)ဖွဲ့ ဖြစ်လာ၏၊ ထို အဖွဲ့ (၆)ဖွဲ့မှ တာဝန်ယူ၍ အဘိဓာန်ရေးသားပြုစုလာခဲ့ကြရာ ယခုအခါတွင် ၁၉၇၈-ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လအထိ ရိုက်နှိပ်ပြီးစီး ဖြန့်ချိနိုင်ခဲ့သော အဘိဓာန်အတွဲပေါင်း (၁၁)တွဲနှင့် ပါဠိပဒ-ပိဋက ကျမ်းညွှန်း အ—ဝဂ် အပိုင်း(၃)အထိ ရှပ်လုံးပေါ်လာခဲ့ပေပြီ။

ဇမ္ဗူဒီပသရအဘိဓာန်များ

ဇမ္ဗူဒီပကျောင်းဆောင်မှ ဆရာတော်များသည် ၁၃၁၈-ခုနှစ်၊ နတ်တော်လ (၁၉၅၆ ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလ)မှစ၍ သရအဘိဓာန်ကို တာဝန်ယူ၍ ရေးသားတော်မူကြ၏၊ ရှေ့သွားနမူနာ ရေးပြီး မရှိသေးသဖြင့် ပါဠိအင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်ရေးနည်း ပုံစံကို အတုယူ၍ ကောင်းမည်ထင်သလို ရေးသားတော်မူကြ၏၊ နောက်တွေ့သော ရေးနည်းပုံစံက အရင်ပုံစံထက်ကောင်းလျှင် အရင်ရေးခဲ့ပြီး ပုံစံကို ဖျက်လိုက်ရ၏၊ အစည်းအဝေးထိုင်ပြီး တမျိုးပြင်၍ ရေးလိုက်ကြပြန်၏၊ ဤကဲ့သို့ အကောင်းဆုံးရေးနည်းပုံစံရသည်အထိ ရေးလိုက် ဖျက်လိုက်ဖြင့် အမျိုးမျိုး စမ်းသပ် ရေးသား ပြုစုလာခဲ့ကြရာ ၁၉၆၄-ခုဆောက်၍ ရှစ်နှစ်လောက်ကြာမှ သရအဘိဓာန် အတွဲ(၁) ထွက်ပေါ်လာနိုင်တော့၏၊ အတွဲ(၁)ထွက်ပြီးနောက်၌ကား ရှေ့ပြေးနမူနာ ပုံစံကောင်းကောင်း ရှိပြီးဖြစ်၍ အရှိန်အဟုန်ကောင်းစွာဖြင့် ရေးသားနိုင်ခဲ့ကြသောကြောင့် ၁၉၆၆-ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် အတွဲ(၂) ထွက်ပေါ်လာနိုင်ခဲ့ပေသည်။

ဤ ဇမ္ဗုဒီပသရအဘိဓာန်တာဝန်ကြီးကို အဖွဲ့ဝင်ဆရာတော် အချို့ထံမှ အဖွဲ့ဝင်ဆရာတော်အချို့ထံသို့ လက်ဆင့်ကမ်း ပခုံးပြောင်းကာ ထမ်းဆောင်ခဲ့ကြရ၏၊ သရအဘိဓာန်အတွဲ(၃) ရေးနေသည့်အတောအတွင်း၌ ဇမ္ဗုဒီပကျောင်းဆောင်၌ သီတင်းသုံးဝါကပ်တော်မူကြသော ဆရာတော်အချို့သည် မိမိတို့နေရပ်သို့ ပြန်ကြွသွားကာ အဘိဓာန်တာဝန်လုပ်ငန်းမှ အနားယူတော်မူကြ၏၊ ထို့ကြောင့် ဇမ္ဗုဒီပအဘိဓာန်ဝန်ဆောင်အဖွဲ့၌ ဆရာတော်အရေအတွက် နည်းပါးလာ၏၊ ထိုသို့ပင် နည်းပါးသော်လည်း သရအဘိဓာန်အတွဲ(၃)၌ ဖော်ပြထားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ မနေမနား ကြိုးစားတော်မူကြခြင်းကြောင့် စာမျက်နှာ ၁၀၆၇ (စာဖောင် ၇၃-ဖောင်) ရှိသော ထိုသရအဘိဓာန် အတွဲ(၃)သည် ၁၉၇၁-ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတွင် ထွက်ပေါ်လာနိုင်ခဲ့ပေသည်။ ၁၉၆၆-ခုနှစ်နှင့် ၁၉၇၈-ခုနှစ်များအတွင်း၌ အခြားသော မစိုးရိမ်အဖွဲ့ ဝိသုဒ္ဓါရုံအဖွဲ့ စသည်တို့မှလည်း ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အဘိဓာန်အတွဲများနှင့် ပါဠိပဒကျမ်းညွှန်းများလည်း ထွက်ပေါ်လာနိုင်ခဲ့၏။

အဘိဓာန်အတွဲ (၄)

အဘိဓာန်အတွဲ(၃) ပြီးစီးသည့်နောက်ပိုင်းတွင် သရအဘိဓာန် မဟာနာယက,အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဆရာတော်ဦးဉာနုတ္တရ ပျံလွန်တော်မူပြီးလျှင် အချို့ဆရာတော်များလည်း အရပ်ဘပါးသို့ ထပ်မံပြောင်းရွှေ့ကြွသွားတော်မူကြပြန်၏၊ ထို့ကြောင့် အဘိဓာန်အတွဲ(၄)ကို ရေးသားပြုစုသည့် ပုဂ္ဂိုလ်အရေအတွက်မှာ ယခင်ကထက်ပင် ပို၍ နည်းပါးသွားလေတော့၏။ ဤအချိန်တွင် ယခင်အတွဲ(၃)၌ အဓိက ဝန်ဆောင်အဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်ရေးသားခဲ့ကြသော အောက်ပါဆရာတော်နှစ်ပါး သည် ဤ အဘိဓာန်, အတွဲ(၄)ကို ဦးစီးခေါင်းဆောင်အဖြစ် တာဝန်ယူ၍ ရေးသားတော်မူကြ၏။

(၁) အရှင်ပညိဿရ, အစိုးရဓမ္မာစရိယ, သကျသီဟပရိယတ္တိသာသနဟိတ ဓမ္မာစရိယ အဘိဓမ္မပါဠိပါရဂူ, မဟာဂန္ဓာရုံတိုက် စာချဆရာတော်၊ အမရပူရမြို့၊ ဤဆရာတော်သည် ၁၃၂၉-ခုနှစ် ဝါဆိုလ (၁၉၆၇-ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ)မှစ၍ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့၏ ပင့်လျှောက်ချက်အရ ရန်ကုန်မြို့ သီရိမင်္ဂလာ ကမ္ဘာအေးဇမ္ဗုဒီပကျောင်းဆောင်၌ အမြဲသီတင်းသုံးလျက် သရအဘိဓာန်တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်တော်မူသည်။

(၂) အရှင်မာဃိန္ဒ, အစိုးရဓမ္မာစရိယ, သကျသီဟ ပရိယတ္တိသာသနဟိတ ဓမ္မာစရိယ, ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မပါလ ဓမ္မာစရိယ, ဒီဃဘာဏက၊ ဖက်ပင်အိုင်ကျောင်းတိုက် စာချဆရာတော်၊ ဖက်ပင်အိုင်ရွာ မြင်းခြံမြို့။ ဤဆရာတော်သည် ၁၃၂၈-ခုနှစ် တန်ဆောင်မုန်းလ (၁၉၆၆-ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ)မှစ၍ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့၏ပင့်လျှောက်ချက်အရ ကမ္ဘာအေးဇမ္ဗုဒီပကျောင်းဆောင်၌ အမြဲသီတင်းသုံးလျက် သရအဘိဓာန်တာဝန်ကို ထမ်းဆောင်တော်မူသည်။

ဤဆရာတော်နှစ်ပါးသည် အဘိဓာန်အတွဲ(၄)ကို ရေးသားပြုစုရာ၌ ယခင်စာပြုပုဂ္ဂိုလ်တို့ ရေးသားခဲ့ကြသော ပုဒ်များကို ထပ်မံဘည်းဖြတ်ပြင်ဆင်ခြင်း, ဖြည့်စွက်ရေးသားခြင်း ပြုလုပ်ကြ၏။ စာပြုပုဂ္ဂိုလ်တို့ မရေးသားရသေးသော ပုဒ်များစွာတို့ကိုလည်း မိမိတို့ကိုယ်တိုင် စတင်ရေးသားမှု ပြုကြ၏။ ပါဠိ ကျမ်းဂန်တို့၌ နောက်ထပ်တွေ့ရှိသော ပုဒ်သစ် အနက်သစ်တို့ကိုလည်း ထပ်မံဖြည့်စွက်ကြ၏၊ Pali Tipitākam Concordance အဘိဓာန်နှင့် ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်တို့၌ နောက်ထပ်တွေ့ရှိသော ပုဒ်သစ် အနက်သစ်တို့ကိုလည်း ထည့်စွက်တော်မူကြ၏။ အမရကောသ, ထောမနိမိစသော သက္ကတအဘိဓာန်, The Pāli Text Society's Pāli-English Dictionary (P.T.S)နှင့်

A Critical Pāli Dictionary စသော ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်, ဆာမောနီယာဝီလျံ စသော သက္ကတအင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်တို့နှင့်၎င်း, သဒ္ဒါကျမ်းတို့နှင့်၎င်း ညှိနှိုင်းတိုက်ဆိုင်တော်မူကြ၏။ တပါးရေးပြီးစာမူနှင့် တပါးရေးပြီးစာမူဘိုကိုလည်း လဲလှယ်ကြည့်ရှုပြင်ဆင်တော်မူကြ၏၊ ထို့နောက် လက်နှိပ်စက်စာမူနှင့် ဂယ်လီပရု (Galley-proof) ဖောင်ကြမ်းပရုတို့ကို ပြင်ဆင်ခြင်း ကိစ္စတိုင်အောင် အစမှအဆုံး တအုပ်လုံး ပြီးဆုံးသည်အထိ စွမ်းအားရှိသမျှ ကြိုးစားရေးသားတော်မူကြ၏။

ထိုအဘိဓာန် အတွဲ(၄)စ၍ ရေးသားချိန်၌ သရဆိုင်ရာပုဒ်အားလုံး ကုန်ဆုံးသည်အထိ တအုပ်တည်းဖြင့် အပြီးသတ်နိုင်လိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းခဲ့ကြ၏၊ ထို့ကြောင့် သိပ်လည်း ရှည်မျော မသွားအောင်, ပါသင့်သမျှ အကြောင်းအရာ အချက်အလက်အားလုံးလည်း ပါအောင် သတိထား၍ ရေးသားခဲ့ကြ၏။ ဥပမာအားဖြင့်–အာနန္တရိယကမ္မပုဒ်၌ မာတုဃာတကကံ (အမိကိုသတ်ကြောင်းဖြစ်သောကံ) စသော အာနန္တရိယကံငါးမျိုးနှင့်စပ်၍ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၇-တို့၌ ပြထားသော ဋ္ဌကစတုက္က စသည်တို့ကို အကျယ်တဝင့် ရေးသားလျှင် ဖြစ်နိုင်သော်လည်း သိပ်ရှည်မျော မသွားစေလိုသောကြောင့် ခေါင်းစဉ်သဘောလောက်မျှသာ ရေးသားခဲ့၏။

အာရမ္မဏပုဒ်၌လည်း ရေးပြသင့်သမျှ အာရုံအမျိုးအစားအားလုံး စုံရုံမျှသာ ခွဲခြားရေးခဲ့၏၊ မည်သည့်အာရုံကို မည်သည့်စိတ်စေတသိက်တို့က အာရုံပြုသည်ဟု အာရုံနှင့်အာရမ္မဏိကစိတ်စေတသိက်တို့ကို တွဲစပ်၍ ရေးသားခြင်း မပြုခဲ့။ ဥတ္တရကုရုပုဒ်၌လည်း မှတ်ဖွယ်ကောင်းသော မြောက်ကျွန်းအကြောင်းအရာတို့ကို အကျဉ်းချုပ်မျှသာ ရေးပြထားခဲ့ပြီးလျှင် အဋ္ဌကထာဋီကာတို့၌ ပြထားသော အကြောင်းအရာတော်တော်များများ ချန်ထားခဲ့ရ၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အတွဲ(၄) တအုပ်တည်းဖြင့် ပြီးစေလိုသောကြောင့် သတိထား၍ ကျစ်လစ်သိပ်သည်းစွာ ရေးသားခဲ့ပေ၏။ သို့သော် ထိုသို့သတိထား၍ ရေးသားရင်း ရေးသားရင်းပင် ရှေ့သို့ လှမ်းမျှော်ချိကြည့်လိုက်သောအခါ ယခင်ခန့်မှန်းချက်အတိုင်း တအုပ်တည်းဖြင့် မပြီးနိုင်ကြောင်း သိမြင်လာကြ၏။ ထို့ကြောင့် အတွဲ (၄) တအုပ်တည်းပြုလုပ်လိုက်ခြင်းဖြင့် ယခင် အဘိဓာန်အတွဲများထက် အလွန်ထူးခြားစွာ ကြီးမားသော စာအုပ်ကြီးဖြစ်မသွားစေခြင်းငှါ ဖြတ်သင့်ရပ်သင့်သော နေရာအရောက်တွင် အတွဲ(၄) အပိုင်း(၁)ဟု ဖြတ်လိုက်ရ, ရပ်လိုက်ရပါသည်။

တာဝန်ခွဲဝေခြင်း

ယခုရေးသားနေဆဲဖြစ်သော တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်ကြီးအပြင် အခြား ရေးသားစရာ အဘိဓာန်များလည်း ရှိသေး၏။ ထိုအဘိဓာန်များမှာ (၁)အဘိဓာန်အကျဉ်း၊ (၂) အဋ္ဌကထာသူစိ (သံဝဏ္ဏနာ အဘိဓာန်) (၃) အဘိဓမ္မာဝေါဟာရအဘိဓာန် စသည်ဘို့ဖြစ်၏။ ထိုအဘိဓာန်များအတွက်လည်း ဖြစ်နိုင်သမျှ တာဝန်ခွဲဝေထမ်းဆောင်ရဦးမည်ဖြစ်ရာ အောက်ပါ ဆရာတော် (၄)ပါးသည် တိပိဋကပါဠိ-မြန်မာ သရအဘိဓာန်ကြီး၏ အတွဲ(၃)မပြီးမီ ၁၉၆၉ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လတိုင်အောင် သရအဘိဓာန်တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်တော်မူခဲ့ကြပြီးလျှင် ထိုနှစ် ဩဂုတ်လမှစ၍ ယခုအချိန်တိုင်အောင် အဋ္ဌကထာသူစိအတွက် တာဝန်ပြောင်းလဲထမ်းဆောင်တော်မူကြသည်။

(၁) အရှင်နန္ဒမဉ္ဇူ, တမံကျောင်းဆရာတော်၊ ဒါးပိန်မြို့။

(၂) အရှင်ပဏ္ဍိတ, အစိုးရဓမ္မာစရိယ, ပိဋကတိုးတောရဆရာတော်၊ သောက်ကျေးရွာ၊

သာစည်မြို့နယ်။ ဤဆရာတော်သည် ၁၉၆၄-ခုနှစ်မှစ၍ ၁၉၆၉-ခုနှစ်တိုင်အောင် အဘိဓာန် စာပြုအဖြစ် ဆောင်ရွက်တော်မူခဲ့သည်။

(၃) အရှင် ဣန္ဒိယ, အစိုးရဓမ္မာစရိယ, သာစည်ကျောင်းဆရာတော်၊ သာစည်ကျေးရွာ၊ ရမည်းသင်းမြို့နယ်၊ ဤဆရာတော်သည် ၁၉၆၇-ခုနှစ်မှစ၍ ၁၉၆၉-ခုနှစ်အထိ အဘိဓာန် စာပြုအဖြစ် ဆောင်ရွက်တော်မူခဲ့၏။

(၄) အရှင်အဂ္ဂဓမ္မ, အစိုးရဓမ္မာစရိယ, B.A, ပန်းလင်းကျောင်းဆရာတော်၊ ပန်းလင်းကျေးရွာ၊ပင်လုံမြို့နယ်၊ ရှမ်းပြည်တောင်ပိုင်း။

အောက်ပါလူပညာရှင်နှစ်ဦးသည် ရံဖန်ရံခါ၌ သရအဘိဓာန် စာပြုခြင်း, စာမူတိုက်ဆိုင်ခြင်းဖြင့် အဘိဓာန်အတွဲ (၄)အတွက် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ကြ၏။

(၁) ဦးသိန်းအောင် (ဒုတိယကျမ်းပြုမှူး၊ အဘိဓာန်ဌာနစု)

(၂) ဦးဝင်းအောင် (လက်ထောက်ကျမ်းပြုမှူး၊ အဘိဓာန်ဌာနစု)

ဤအတွဲ (၄)ကို ရေးသားပြုစုကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိတို့ဆည်းပူး လေ့လာခဲ့သော ပါဠိကျမ်း, ဘာသန္တရကျမ်းတို့ကို စွမ်းနိုင်သမျှ ကြိုးစား ကြည့်ရှု၍ မိမိတို့၌ရှိသမျှ ဉာဏ်ဝီရိယအားလုံးကို မချွင်းမချန် အသုံးပြုကာ ချွတ်ယွင်းချက် အပြစ်အနာကင်းသော အဘိဓာန်ကြီးဖြစ်စေလိုသောဆန္ဒကြီးမားစွာဖြင့် ရေးသားခဲ့ကြပေ၏၊ ရေးသားပြီးလက်ရေးမူ, လက်နှိပ်စက်မူ, ဂယ်လီပရူ, ဖောင်ကြမ်းပရူတို့ကိုလည်း အထပ်ထပ်ကြည့်ရှုခဲ့ကြ၏၊ နောက်ဆုံး အချောရိုက်၍ အတည်ပြုတော့မည်ဖြစ်သော စက်ပရူအထိပင် ကြိုးစား၍ ကြည့်ရှုပြင်ဆင်ခဲ့ကြပါ၏၊ သို့သော် မည်မျှလောက်ပင် ကြောင့်ကြစိုက်၍ အထပ်ထပ်ကြည့်ရှုပြင်ဆင်ကြပါသော်လည်း လုံးဝဥဿုံ အစွန်းအထင်းအပြောက်အစက်ချွတ်ယွင်းချက်ကင်း၍ သန့်ရှင်းပါပြီဟု စာရေးသူတို့ဝန်မခံနိုင်ကြပါ။ပါဠိဘာသာစကားအမှားအမှန်ကို တိကျစွာခွဲခြားဝေဖန်၍ သိနိုင်မှုသည် ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တပုဂ္ဂိုလ်တို့၏အရာသာ ဖြစ်၏၊ ဤစာရေးသူတို့မှာ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ မဟုတ်ရုံမျှမက ပါဠိအဋ္ဌကထာ, ဋီကာကျမ်းဂန်တို့နှင့် ဘာသန္တရကျမ်းဂန်တို့၌ တဖက်ကမ်းခတ် နှံ့စပ်တတ်မြောက်၍ ကျမ်းဂန်ဗဟုသုတကြွယ်ဝသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟုရင်း, သတိ သမာဓိ ဉာဏ်ပညာ ရင့်သန်ကြီးမားသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟုရင်း ဝန်ခံနိုင်သော အဆင့်အတန်းသို့ပင် မရောက်ကြပါ၊

ထို့ကြောင့် ရံဖန်ရံခါတွင် ဗဟုသုတမလုံလောက်၍ အမှားကို ရေးမိတတ်၏၊ ရံဖန်ရံခါတွင် ပင်ကိုယ်ဉာဏ်အားနည်းသောကြောင့် အမှန်သဘောရောက်အောင် မကြံနိုင်, ထိုးထွင်းမသိနိုင်၍လည်း အမှားကို ရေးမိတတ်၏၊ ရံဖန်ရံခါတွင် မှန်ကန်တိကျစွာ သိပြီးဖြစ်ပါလျက်ပင် လက်ငင်းတွင်ရေးသားသော အခါ သတိကင်းပေါ့ မေ့လျော့မှုကြောင့် အမှားကို ရေးလျက်မိသား ဖြစ်နေတတ်၏၊ အမှားကို မြင်အောင် ကြည့်နိုင်သည့် ဉာဏ်မျက်စိ စူးရှထက်မြက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ရှုမြင်ကွင်း၌ ထိုချွတ်ယွင်းချက် အမဲစက်နှင့် လိုက္ခက် ဟာကွက်များ ပေါ်ထွက်လာလိမ့်ဦးမည်သာ ဖြစ်ပါသည်၊ စာရှုသူ ပညာရှင်

သူတော်စင်တို့သည် ထိုချွတ်ယွင်းချက်အမဲစက်ကို ချေဖျက်၍၎င်း, လိုကွက် ဟာကွက်ကို ဖြည့်စွက်၍၎င်း ကြည့်ရှုကြခြင်းဖြင့် အလွန်အလွန် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ခဲ့သော ဤအဘိဓာန်ကြီးကို ရွှေအိုးကြီးရရှိသကဲ့သို့ ဝမ်းပန်းတသာ လက်ခံကြိုဆိုကြလိမ့်မည်ဟု ယူဆပါသည်။

ဖြစ်တောင့်ဖြစ်ခဲ အဘိဓာန်ကြီး

ကလလရေကြည် တည်သည်မှစ၍ အမိဝမ်းခေါင်း ဆယ်လသော်းမျှ အောင်းနေရသော သန္ဓေသားကလေးသည် မိခင်ဖြစ်သူက သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်အမြော်အမြင်ဖြင့် စောင့်ရှောက်ထိန်းသိမ်းခြင်းကြောင့်သာ ချမ်းသာစွာ မီးဖွားသန့်စင် ဖွားမြင်ရသကဲ့သို့ ထို့အတူ ပြည်ထောင်စုဆိုရှယ်လစ်သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်အစိုးရ ပြည်ထဲရေးနှင့် သာသနာရေးဝန်ကြီးဌာန သာသနာရေးဦးစီးဌာန၏ ပစ္စယာနုဂ္ဂဟကို ခံယူ၍ ဤစာရေးသားကြသော ဆရာတော်တို့ အနှစ်နှစ် အလလ ကြိုးစားရေးသားခဲ့ရသော အဘိဓာန်အတွဲ (၄) သည်လည်း အပိုင်း (၁) ကျမ်းစာ တအုပ်အနေအားဖြင့် အောင်မြင်စွာ ဖြစ်ထွန်း ပေါ်ထွက်လာပြီဖြစ်၏၊ ထိုကဲ့သို့ ပေါ်ထွက်လာရာ၌ ထိုအဘိဓာန်လုပ်ငန်းကို ဆုံးခန်းတိုင်ရောက်ပြီးမြောက်သည်အထိ ဆောင်ရွက်နိုင်အောင် ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ် ဦးကြည်ညွန့်, ကျမ်းပြုမှူး ဦးမျိုးမြင့်တို့၏ မိမိတို့ဌာနဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းကို သတိ, ဝီရိယ, ဉာဏ်အမြော်အမြင်ဖြင့် စီပံကွပ်ကဲ အုပ်ချုပ်မှုကြောင့်သာ ဤသရအဘိဓာန်အတွဲ (၄) အပိုင်း(၁)သည် ဖြစ်တောင့်ဖြစ်ခဲ အောင်မြင်စွာ ပေါ်ထွက်လာခဲ့ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ပါသည်။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုသော
ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့်
ကျမ်းမည် သင်္ကေတများ

ဤတိပိဋက, ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်၌ အသုံးပြုရသော ပါ-ဋ္ဌ-ဋီကျမ် စဉ်ပုံနှင့် သင်္ကေတပြပုံတို့ကို သိရှိရန် ဖော်ပြပါအံ့။

ကျမ်းစဉ်ပုံ။ ။ဤအဘိဓာန်တွင် ပုဒ်တခုအတွက် ပါ-ဋ္ဌ-ဋီကျမ်းများကို အကိုးအကားပြုရာ၌ မူရင်းပဓာနကျသော ကျမ်းစာအုပ်အလိုက် ကိုးကားထားသည်၊ တနည်းအားဖြင့် ကျမ်းစာ အနုအရင့် အဆင့်အတန်း ၃-မျိုးခွဲ၍ ကိုးထားသည်။

ဥပမာ—ပါဠိတော်ပြီးမှ အဋ္ဌကထာကိုရင်း, ထို့နောက်မှ ဋီကာကျမ်းများကိုရင်း အကိုးအကားပြုသည်။

ယင်း ပါဠိတော်တို့တွင်လည်း နိကာယ် ၅-ရပ် ပိဋက ၃ ပုံတွင် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ဝိနည်း ၅ ကျမ်းကို ဦးစွာ ကိုးကား၍ ပြီးမှ ဒီဃနိကာယ်၊ မဇ္ဈိမနိကာယ်၊ သံယုတ္တနိကာယ်၊ အင်္ဂုတ္တရ-နိကာယ်နှင့် ကျန်ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင်ကျမ်းများကို အစဉ်အလိုက် ကိုးကားသည်။

ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင်ကျမ်းများတွင်လည်း (ပူးတွဲပါကျမ်းစဉ်ပုံဇယားအရ) အဘိဓမ္မာ ၇-ကျမ်းကို ဦးစွာ ကိုးကား၍ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် စသော ပါဠိတော်များကို ကိုးကားသည်။

သို့ရာတွင် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်သည် ဝိနယဝေါဟာရပုဒ်ဖြစ်ပါမူ ဝိနည်းများကို ဦးစားပေး၍ရင်း, အခြား အဘိဓမ္မာဝေါဟာရ, သုတ္တန္တဝေါဟာရပုဒ်ဖြစ်ပါမူ အဘိဓမ္မာကျမ်း သုတ္တန်ကျမ်းများကို ဦးစားပေး၍ရင်း ကိုးကားသည်လည်း ရှိသည်။

ကျမ်းမည်သင်္ကေတ။ ။ပါဠိ,အဋ္ဌကထာ, ဋီကာကျမ်းစာအမည်များကို ဖော်ပြရာ၌ အပြည့်အစုံ မဖော်ပြပဲ အတိုကောက် သင်္ကေတနည်းဖြင့်သာ ပြဆိုရုံ၍ နိကာယ်ကျမ်းစာ အရေအတွက်အလိုက် ၁–၂–၃–၄ ဂဏန်းများဖြင့်လည်း ပူးတွဲပြဆိုထားသည်။

ဥပမာ—ဝိနည်းပါဠိတော် ၅-ကျမ်းတွင် နံပါတ် ၁-ဖြစ်သော ပါရာဇိကဏ် ပါဠိတော်ကျမ်းကို 'ဝိ၊၁' ဟု သင်္ကေတပြ၍ သုံးစွဲထားသည်။

ဤနည်းဖြင့် ပူးတွဲပါကျမ်းစဉ်နှင့် သင်္ကေတဇယားများကို အသုံးပြု၍ ကိုးကားထားပါသည်။ အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်များကို အက္ခရာစဉ်ရာ၌လည်း ပူးတွဲပါဇယားကို မှီထား၍ အက္ခရာစဉ်ထား ပါသည်။ (ဇယားကို ကြည့်။)

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

ပါဠိတော်များ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ	ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ဝိနယပိဋက			**အဘိဓမ္မပိဋက**	
၁	ပါရာဇိကပါဠိ	ဝိ၊၁။	၁၈	ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ	အဘိ၊၁။
၂	ပါစိတ္တိယပါဠိ	ဝိ၊၂။	၁၉	ဝိဘင်္ဂပါဠိ	အဘိ၊၂။
၃	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၃။			
၄	စူဠဝဂ္ဂပါဠိ	ဝိ၊၄။	၂၀	(က) ဓာတုကထာပါဠိ	အဘိ၊၃။
၅	ပရိဝါရပါဠိ	ဝိ၊၅။		(ခ) ပုဂ္ဂလပညတ္တိပါဠိ	အဘိ၊၄။
			၂၁	ကထာဝတ္ထုပါဠိ	အဘိ၊၅။
	ဒီဃနိကာယ		၂၂	ယမကပါဠိ (ပ)	ယမက၊၁။
၆	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၁။	၂၃	ယမကပါဠိ (ဒု)	ယမက၊၂။
၇	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၂။	၂၄	ယမကပါဠိ (တ)	ယမက၊၃။
၈	ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ	ဒီ၊၃။	၂၅	ပဋ္ဌာနပါဠိ (ပ)	ပဋ္ဌာန၊၁။
			၂၆	" (ဒု)	ပဋ္ဌာန၊၂။
	မဇ္ဈိမနိကာယ		၂၇	" (တ)	ပဋ္ဌာန၊၃။
			၂၈	" (စ)	ပဋ္ဌာန၊၄။
၉	မူလပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၁။	၂၉	" (ပ)	ပဋ္ဌာန၊၅။
၁၀	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၂။			
၁၁	ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ	မ၊၃။		**ခုဒ္ဒကနိကာယ**	
	သံယုတ္တနိကာယ		၃၀	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ	ပဋိသံ။
၁၂	သဂါထာဝဂ္ဂနှင့်နိဒါန ဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ	သံ၊၁။	၃၁	(က) ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိ	ခုဒ္ဒက။
				(ခ) ဓမ္မပဒပါဠိ	ဓမ္မ။
၁၃	ခန္ဓဝဂ္ဂနှင့် သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ	သံ၊၂။		(ဂ) ဥဒါနပါဠိ	ဥဒါန။
				(ဃ) ဣတိဝုတ္တကပါဠိ	ဣတိဝုတ်။
၁၄	မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ	သံ၊၃။		(င) သုတ္တနိပါတပါဠိ	သုတ္တနိ။
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယ		၃၂	(က) ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ	ဝိမာန။
				(ခ) ပေတဝတ္ထုပါဠိ	ပေတ။
၁၅	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ပ)	အံ၊၁။		(ဂ) ထေရဂါထာပါဠိ	ထေရ။
၁၆	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ဒု)	အံ၊၂။			
၁၇	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (တ)	အံ၊၃။		(ဃ) ထေရီဂါထာပါဠိ	ထေရီ။

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

ပါဠိတော်များ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ	ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ကျန်ခုဒ္ဒကနိကာယ (အဆက်)		၃၇	ဇာတကပါဠိ (ပ)	ဇာ၊၁။
၃၃	အပဒါနပါဠိ (ပ)	အပ၊၁။	၃၈	ဇာတကပါဠိ (ဒု)	ဇာ၊၂။
၃၄	(က) အပဒါနပါဠိ (ဒု)	အပ၊၂။	၃၉	(က) နေတ္တိပါဠိ	နေတ္တိ။
	(ခ) ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ	ဗုဒ္ဓဝံ။		(ခ) ပေဋကောပဒေသပါဠိ	ပေဋကော။
	(ဂ) စရိယာပိဋကပါဠိ	စရိယာ။			
၃၅	မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ	မဟာနိ။			
၃၆	စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ	စူဠနိ။	၄၀	မိလိန္ဒပဉှာပါဠိ	မိလိန္ဒ။

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

အဋ္ဌကထာများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ဝိနယအဋ္ဌကထာ	
၁	ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (ပ)	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊
၂	ပါရာဇိကကဏ္ဍအဋ္ဌကထာ (ဒု)	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃	ပါစိတျာဒိအဋ္ဌကထာ	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊
၄	စူဠဝဂ္ဂါဒိအဋ္ဌကထာ	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၅	ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ	ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊
၆	ကင်္ခါဝိတရဏီအဋ္ဌကထာ	ကင်္ခါ။
	ဒီဃနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၇	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၈	မဟာဝဂ္ဂ ။	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၉	ပါထိကဝဂ္ဂ ။	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊
	မဇ္ဈိမနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၁၀	မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ (ပ)	မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၁	မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ (ဒု)	မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၂	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ	မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၃	ဥပရိပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ	မ၊ဋ္ဌ၊၄။
	သံယုတ္တနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၁၄	သံယုတ္တ အဋ္ဌကထာ (ပ)	သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၅	။ (ဒု)	သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၆	။ (တ)	သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
	အင်္ဂုတ္တရနိကာယအဋ္ဌကထာ	
၁၇	အင်္ဂုတ္တရ အဋ္ဌကထာ (ပ)	အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၈	။ (ဒု)	အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၉	။ (တ)	အံ၊ဋ္ဌ၊၃။

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	အဘိဓမ္မပိဋက အဋ္ဌကထာ	
၂၀	အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၁	သမ္မောဟဝိနောဒနီ အဋ္ဌကထာ	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၂	ပဉ္စပကရဏအဋ္ဌကထာ	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၃	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ (ပ)	ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၄	။ (ဒု)	ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။
	ကျန် ခုဒ္ဒကနိကာယ အဋ္ဌကထာ	
၂၅	ခုဒ္ဒကပါဌ အဋ္ဌကထာ	ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။
၂၆	ဓမ္မပဒ ။ (ပ)	ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၇	ဓမ္မပဒ ။ (ဒု)	ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၈	ဥဒါန ။	ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊
၂၉	ဣတိဝုတ္တက ။	ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၃၀	သုတ္တနိပါတ ။ (ပ)	သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၁	။ ။ (ဒု)	သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၂	ဝိမာနဝတ္ထု ။	ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
၃၃	ပေတဝတ္ထု ။	ပေတ၊ဋ္ဌ။
၃၄	ထေရဂါထာ ။ (ပ)	ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၅	။ ။ (ဒု)	ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၆	ထေရီဂါထာ	ထေရီ၊ဋ္ဌ။
၃၇	အပဒါန ။ (ပ)	အပ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၈	။ ။ (ဒု)	အပ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၉	ဗုဒ္ဓဝံသ ။	ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။
၄၀	စရိယာပိဋက ။	စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၄၁	မဟာနိဒ္ဒေသ ။	မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၄၂	စူဠနိဒ္ဒေသ ။	စူဠနိ၊ဋ္ဌ။

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

အဋ္ဌကထာများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ	ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ကျန်ခုဒ္ဒကနိကာယ အဋ္ဌကထာ			ကျန်ခုဒ္ဒကနိကာယ အဋ္ဌကထာ	
၄၃	ဇာတကအဋ္ဌကထာ (ပ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။	၄၈	ဇာတက အဋ္ဌကထာ (ဆ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၄၄	။ ။ (ဒု)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။	၄၉	။ ။ (သ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
၄၅	။ ။ (တ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃၊	၅၀	နေတ္တိအဋ္ဌကထာ	နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။
၄၆	။ ။ (စ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။	၅၁	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၄၇	။ ။ (မ)	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။	၅၂	။ ။ (ဒု)	ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။

ကျမ်းစဉ်ပုံနှင့် ကျမ်းအမည်သင်္ကေတ

ဋီကာများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ	ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	သင်္ကေတ
	ဝိနယဋီကာ			**သံယုတ္တနိကာယဋီကာ**	
၁	ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာ	ဝဇိရ။	၁၆	သံယုတ္တဋီကာ (ပ)	သံ။ဋီ၊၁။
၂	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ (ပ)	သာရတ္ထ၊၁။	၁၇	။ (ဒု)	သံ၊ဋီ၊၂။
၃	။ (ဒု)	သာရတ္ထ၊၂။			
၄	။ (တ)	သာရတ္ထ၊၃။		**အင်္ဂုတ္တရနိကာယဋီကာ**	
၅	ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ (ပ)	ဝိမတိ၊၁။	၁၈	အင်္ဂုတ္တရဋီကာ (ပ)	အံ၊ဋီ၊၁။
၆	။ (ဒု)	ဝိမတိ၊၂။	၁၉	။ (ဒု)	အံ၊ဋီ၊၂။
၇	ကင်္ခါဝိတရဏီပုရာဏဋီကာ နှင့် အဘိနဝဋီကာ	ကင်္ခါ ဋီ။	၂၀	။ (တ)	အံ၊ဋီ၊၃။
	ဒီဃနိကာယဋီကာ			**အဘိဓမ္မပိဋကဋီကာ**	
၈	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ဋီ၊၁။	၂၁	(က) မူလဋီကာ (ပ)	မူလဋီ၊၁။
၉	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဘိနဝဋီကာ (ပ)	သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။		(ခ) အနုဋီကာ (ပ)	အနုဋီ၊၁။
၁၀	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဘိနဝဋီကာ (ဒု)	သီ၊ဋီ။ သစ်၊၂။	၂၂	(က) မူလဋီကာ (ဒု)	မူလဋီ၊၂။
၁၁	မဟာဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ။ဋီ၊၂။		(ခ) အနုဋီကာ (ဒု)	အနုဋီ၊၂။
၁၂	ပါထိကဝဂ္ဂဋီကာ	ဒီ၊ဋီ၊၃။	၂၃	(က) မူလဋီကာ (တ)	မူလဋီ၊၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယဋီကာ			(ခ) အနုဋီကာ (တ)	အနုဋီ၊၃။
				ကျန်သောဋီကာ	
			၂၄	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဋီကာ (ပ)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။၁
၁၃	မူလပဏ္ဏာသဋီကာ (ပ)	မ၊ဋီ၊၁။	၂၅	။ (ဒု)	ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။၂
၁၄	။ (ဒု)	မ၊ဋီ၊၂။	၂၆	(က) နေတ္တိဋီကာ	နေတ္တိ ဋီ။
၁၅	မဇ္ဈိမ–ဥပရိ–ပဏ္ဏာသဋီကာ	မ၊ဋီ၊၃။		(ခ) နေတ္တိဝိဘာဝိနီ	နေတ္တိ၊ ဝိဘာ

"ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ"

အံ။ ၁။ ၂။ ၃	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ (ပါဒု၊တ)
အံ၊ဋီ။ ၁။ ၂။ ၃။	အင်္ဂုတ္တရဋီကာ (ပါဒု၊တ)
အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ ၃။	အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ (ပါဒု၊တ)
အနုဋီ၊ ၁။	ဓမ္မသင်္ဂဏီအနုဋီကာ။
အနုဋီ။ ၂။	ဝိဘင်္ဂအနုဋီကာ။
အနုဋီ၊ ၃။	ပဉ္စပကရဏအနုဋီကာ။
အပ။ ၁။ ၂။	အပဒါနပါဠိ (ပါဒု)
အပ၊ဋ္ဌ။ ၁။ ၂။	အပဒါနအဋ္ဌကထာ (ပါဒု)
အပ၊သျှ။	အပဒါန်ပါဠိတော်နိဿျ။
အဘိ၊က။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ကထာဝတ္ထုပါဠိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ ၃။	အဘိဓမ္မပိဋက အဋ္ဌကထာ ၁။ အဋ္ဌသာလိနီ။ ၂။ သမ္မောဟဝိနောဒနီ။ ၃။ ပဉ္စပကရဏ။
အဘိ၊ဓ။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ။
အဘိ ဓာ။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ဓာတုကထာပါဠိ။
အဘိ၊ပု။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ပုဂ္ဂလပညတ္တိပါဠိ။
အဘိ၊ဝိ။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ဝိဘင်္ဂပါဠိ။
အမရ။	အမရကောသ သက္ကတအဘိဓာန်။
အမရ၊သျှ။	အမရကောသနိဿျ။ အဘယာရာမဆရာတော် လက်ရေး စာကူး စက်မူ။
ဣတိဝုတ်။	ဣတိဝုတ္တကပါဠိ။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။	ဣတိဝုတ္တက အဋ္ဌကထာ။
ဥဒါန။	ဥဒါန ပါဠိ။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။	ဥဒါနအဋ္ဌကထာ။
ကင်္ခါ။	ကင်္ခါဝိတရဏီအဋ္ဌကထာ။
ကင်္ခါ၊ဋီ။	ကင်္ခါဝိတရဏီဋီကာ။ (ပုရာဏဋီကာနှင့် အဘိနဝဋီကာ)
ကင်္ခါ၊ယော။	ကင်္ခါယောဇနာ မဟာဋီကာ။
ကစ္စည်း။	ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီး(သုတ်နံပါတ်)။
ခုဒ္ဒက။	ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိ။
ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။	ခုဒ္ဒကပါဌ အဋ္ဌကထာ။
စရိယာ။	စရိယာ ပိဋကပါဠိ။
စရိယာ၊ဋ္ဌ။	စရိယာပိဋက အဋ္ဌကထာ။
စူဠနိ။	စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ။

ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

စူဠနိ၊ဋ္ဌ။	စူဠနိဒ္ဒေသ အဋ္ဌကထာ။
ဇာ၊၁။၂။	ဇာတကပါဠိ (ပ၊ဒု)။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁–၇။	ဇာတကအဋ္ဌကထာ (ပဌမ–သတ္တမ)။
ဏွာဒိ။	မောဂ္ဂလ္လာနဏွာဒိဝုတ္တိ၊
တောင်ပေါက်၊ဓာန်။သျှ။	တောင်ပေါက်ဆရာတော်ပြုစုသော် အဘိဓာန်နိသျသစ်။
ထေရ။	ထေရဂါထာ ပါဠိ။
ထေရ၊ဋ္ဌ။	ထေရဂါထာ အဋ္ဌကထာ။
ထေရီ။	ထေရီဂါထာ ပါဠိ။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။	ထေရီဂါထာ အဋ္ဌကထာ။
ဒီ၊၁။၂။၃။	ဒီဃနိကာယပါဠိ၊ (၁)သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ။ (၂)မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊ (၃)ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ။
ဒီ၊ဋီ၊၁။၂။၃။	ဒီဃနိကာယအဋ္ဌကထာ၏ အဖွင့်ဋီကာ (၁) သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂဋီကာ။ (၂) မဟာဝဂ္ဂဋီကာ။ (၃)ပါထိကဝဂ္ဂဋီကာ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။၃။	ဒီဃနိကာယ အဋ္ဌကထာ။(၁)သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ။ (၂) မဟာဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ။ (၃) ပါထိကဝဂ္ဂအဋ္ဌကထာ။
ဒီပဝံ။	ဒီပဝံသ။
ဓမ္မ။	ဓမ္မပဒပါဠိ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂။	ဓမ္မပဒ အဋ္ဌကထာ (ပ၊ဒု)။
ဓာန်။	အဘိဓာန်(အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာ ဂါထာနံပါတ်။)
ဓာန်၊ဋီ။	အဘိဓာန်ဋီကာ ဂါထာနံပါတ်။
ဓာန်၊သျှ၊သစ်။	အဘိဓာန်နိသျသစ် (အဘယာရာမဆရာတော် ပြုစုသည်)။
နီတိ၊ဓာ။	သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာ။
နီတိ၊ဓာ၊သျှ။	သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာနိသျ။
နီတိ၊ပဒ။	သဒ္ဒနီတိ ပဒမာလာ။
နီတိ၊ပဒ၊သျှ။	သဒ္ဒနီတိ ပဒမာလာနိသျ။
နီတိ၊သုတ္တ။	သဒ္ဒနီတိ သုတ္တမာလာ။
နီတိ၊သုတ္တ၊သျှ။	သဒ္ဒနီတိ သုတ္တမာလာနိသျ။
နေတ္တိ။	နေတ္တိပါဠိ။
နေတ္တိ၊ဋီ။	နေတ္တိဋီကာ။
နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။	နေတ္တိအဋ္ဌကထာ။
နေတ္တိ၊ဝိ။	နေတ္တိဝိဘာဝိနီ။
ပဋိသံ။	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ(ပ၊ဒု)။

ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

ပဋ္ဌာန။	ပဋ္ဌာနပါဠိ။
ပါစိတ်၊ယော။	ပါစိတျာဒိယောဇနာ။
ပေ္ဋကော။	ပေဋကောပဒေသပါဠိ။
ပေတ။	ပေတဝတ္ထုပါဠိ။
ပေတ၊ဋ္ဌ။	ပေတဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ။
ဗုဒ္ဓဝံ။	ဗုဒ္ဓဝံသ ပါဠိ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။	ဗုဒ္ဓဝံသ အဋ္ဌကထာ။
မ၊၁။၂။၃။	မဇ္ဈိမနိကာယပါဠိ။ (၁) မူလပဏ္ဏာသပါဠိ။ (၂) မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ။ (၃) ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ။
မ၊ဋီ၊၁။၂။၃။	မဇ္ဈိမနိကာယအဋ္ဌကထာ၏ဋီကာ။(၁) မူလပဏ္ဏာသဋီကာ ပဌမအုပ်။ (၂) မူလပဏ္ဏာသဋီကာ ဒုတိယအုပ်။ (၃) မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသဋီကာ,ဥပရိပဏ္ဏာသဋီကာ။
မ၊ဋ္ဌ။၁။၂။၃။၄။	မဇ္ဈိမနိကာယ်အဋ္ဌကထာ (ပ၊ဒု၊တ၊စ)
မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၂။	မဏိသာရမဉ္ဇူသာဋီကာ၊(ပ၊ဒု)
မဟာနိ။	မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။	မဟာနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ ။
မဟာဝံ။	မဟာဝံသ။
မိလိန္ဒ။	မိလိန္ဒပဉှပါဠိ။
မူလဋီ၊၁။၂။၃။	အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ၏အဖွင့် မူလဋီကာ။ (၁) ဓမ္မသင်္ဂဏီမူလဋီကာ။(၂)ဝိဘင်္ဂမူလဋီကာ။ (၃) ပဉ္စပကရဏ မူလဋီကာ။
မောဂ်။	မောဂ္ဂလ္လာနဗျာကရဏ။
မောဂ်၊ပဉ္စိကာ။	မောဂ္ဂလ္လာနဗျာကရဏအဖွင့် ဝုတ္တိဝိဝရဏပဉ္စိကာ။
ယမက။၁။၂။၃။	ယမကပါဠိ(ပ၊ဒု၊တ)။
ရူ။	ပဒရူပသိဒ္ဓိ။
ရူ၊ဋီ။	ပဒရူပသိဒ္ဓိဋီကာ။
ဝဇိရ။	ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာ။
ဝါစပ္ပတိ။	ဝါစပ္ပတိသက္ကတ အဘိဓာန်။
ဝိ။၁—၅။	ဝိနယပိဋကပါဠိ။(၁)ပါရာဇိကကဏ်။(၂)ပါစိတ္တိယ။ (၃)မဟာဝဂ္ဂ။(၄)စူဠဝဂ္ဂ။(၅)ပရိဝါရပါဠိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ။၁—၄။	ဝိနယပိဋကအဋ္ဌကထာ။ (၁) ပါရာဇိကကဏ်အဋ္ဌကထာ ပဌမအုပ်။(၂)ရင်းဒုတိယအုပ်။ (၃)ပါစိတျာဒိအဋ္ဌကထာ။(၄)စူဠဝဂ္ဂါဒိအဋ္ဌကထာ။
ဝိနယာလင်္ကာရ။၁။၂။	ဝိနယာလင်္ကာရဋီကာ(ပ၊ဒု)

ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

ဝိ၊နိစ္ဆယ။	ဝိနယဝိနိစ္ဆယ၊ ဂါထာနံပါတ်။
ဝိ၊နိစ္ဆယ၊ဋီ။	ဝိနယဝိနိစ္ဆယဋီကာ ဂါထာနံပါတ်။
ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။	ဝိသုဒ္ဓါရုံပိဋကအဘိဓာန်။
ဝိဘာဝိနီ။	အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝင်နီဋီကာ(ဋီကာကျော်)။
ဝိမတိ။၁။၂။	ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ(ပ၊ဒု)
ဝိမာန။	ဝိမာနဝတ္ထု ပါဠိ။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။	ဝိမာနဝတ္ထု အဋ္ဌကထာ။
ဝိ၊သင်္ဂဟ။	ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ။
ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ(ပ၊ဒု)။
ဝိ သုဒ္ဓိ၊ဋီ။၁။၂။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ(ပ၊ဒု)။
ဝိလျှမ်။	ဆာမိုနီယာဝီလျှမ်၏ သက္ကတအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်။
သံ၊၁။၂။၃။	သံယုတ္တပါဠိ(ပ၊ဒု၊တ)
သံ၊ဋီ။၁။၂။	သံယုတ္တဋီကာ (ပ၊ဒု)
သံ၊ဋ္ဌ။၁။၂။၃။	သံယုတ္တအဋ္ဌကထာ(ပ၊ဒု၊တ)
သင်္ဂဟ	အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ၊ (အဘိဓမ္မတ္ထ သင်္ဂြိုဟ်)။
သာရတ္ထ။၁။၂။၃။	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ(ပ၊ဒု၊တ)
သီ၊ဋီ၊သစ်။၁။၂။	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂအဘိနဝဋီကာ(ပ၊ဒု)
သုတ္တနိ။	သုတ္တနိပါတ ပါဠိ။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၁။၂။	သုတ္တနိပါတ အဋ္ဌကထာ(ပ၊ဒု)
သုစိ။	အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာသူစိ။
C.P.D	A Critical Pāli Dicti nary·
D.P.P.N	Dictionary of Pāli Proper Names.
P.T.S	The Pāli Text Society's Pāli-English Dictionary.

အက္ခရာစဉ်အညွှန်း

အက္ခရာစဉ်ရာ၌ သရဆုံးသောပုဒ်နှင့် နိဂ္ဂဟိတ်ဆုံးသောပုဒ် ၂-မျိုးတွင် သရဆုံးသောပုဒ်ကို ရှေးဦးထား၍ နိဂ္ဂဟိတ်ဆုံးသောပုဒ်ကို နောက်ထားသည်၊ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ဗျည်း ၃၃-လုံးတွင် နိဂ္ဂဟိတ် ံသည် ရှေ့သရကိုမှီသော ပုဗ္ဗာသယဗျည်းဖြစ်သောကြောင့် ကျန်ဗျည်း ၃၂-လုံး၏ ရှေ့၌ထား၍ စဉ်သည်။ (အက္ခရာဝလိစဉ်ပုံကို နှာ ၈၂၃-ကြည့်)

ပုံစံ – အ=အ

အံသ=အ+–+သ်+အ

အနေက=န+ေက်+အ

အနေကံသ=န+ေက်+အ+–+သ်+အ

အနေကကပ္ပ=န+ေက်+အ+က်+အ+ပ္ပ်+အ

က=က်+အ

ကံ=က်+အ+–

ကရေယျ=ကရ်+ေယျ်+အ

ကရေယျံ=ကရ်+ေယျ်+အ+–

ဤအက္ခရာစဉ်ပုံ၌ ကျန် သံယုတ်လုံးဆင့်များကို နည်းမှီးယူနိုင်လောက်ပြီဖြစ်၍ မထည့်သွင်းလိုက်ပြီ။

ဤကျမ်း၌ အသုံးပြုသော မြန်မာသက္ကတစာလုံးများမှ ထူးသောစာလုံးများ—

သရများ—	ကၖ (ရိ)	ကၗ (ရီ)	လၘ (လရိ)	လၙ (လရီ)	ဲ (အိုက်)	ဩော် (အောက်)	အး (အး)
ဗျည်းများ—		ဂ (တာလုဇ-သ)		မ (မုဒ္ဓဇ-သ)			

စာလုံးဆင့်များ— ဥ=ဉ်=ဥ

မ္ဂ=မ်+ဂ

မ္ဃ=မ်+ဃ

ကီ= ရ်+က (ဗျည်း၏ အထက်၌ရှိသော " ႇ "ကို 'ရေဖ'ဟု ခေါ်သည်၊ ရ-နှင့် အတူတူဖြစ်သည်။ ရ–နှင့် အခြားဗျည်းတို့နှင့် ဆင့်ရာ၌လည်း နည်းတူ မှတ်ရန်။)

သင်္ကေတအချုပ်

ေ	ကေဝုစ်
ကမ္မ၊ကြိ	ကံဟောကြိယာ
ကာ၊ကြိ	ကာရိုက်ကြိယာ
ကြိ	ကြိယာ
ကြိ၊ဝိ	ကြိယာဝိသေသန
စ	စတုတ္ထီဝိဘတ်
ဆ	ဆဋ္ဌီဝိဘတ်
တ	တတိယာဝိဘတ်
တိ	တိလိင်
ထိ	ဣတ္ထိလိင်
ဒု	ဒုတိယာဝိဘတ်
နံ	နပုလ္လိင်
ပ	ပဌမာဝိဘတ်
ပု	ပုလ္လိင်
ဗ	ဗဟုဝုစ်
ဗျ	အဗျယပုဒ်
ပံ	ပဉ္စမီဝိဘတ်
သ	သတ္တမီဝိဘတ်
သံ	သက္ကတ၊သံသကရိုတ်

တိပိဋက

ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

အာ[၁]—"အာ" အက္ခရာ၊ "အာ" သရ၊ လေးဆယ့်တလုံးသော အက္ခရာ,ရှစ်လုံးသော သရတို့တွင် နှစ်လုံးမြောက် – လည်ချောင်းအရပ်၌ ဖြစ်သော (ကဏ္ဍဇ) – ရှည်သော အသံဖြင့် ရွတ်ဆိုအပ်သော (ဒီဃ) – နိဂ္ဂဟိတ်မှတပါး သုံးဆယ့် နှစ်လုံးသော ဗျည်းတို့၏မှီရာ (နိဿယ) – အက္ခရာ – သရ။

အာ[၂]—လိင်,ဓာတ်တို့နောင် – စီရင်အပ်သော – သက်သော – ပစ္စည်းဖြစ်သော အာ။ ၎င်း အာ-ပစ္စည်းသည် (၁) ဣတ္ထိလိင်အဖြစ် ထင်ရှားစေရန် သက်သော (ဣတ္ထိဇောတက) အာပစ္စည်း။ (၂) သမာသ်ပုဒ် အဆုံး၌ သက်သော (သမာသန္တ) အာပစ္စည်း။ (၃) ကတ (=ပြုလုပ်အပ်သော အရာဟူသော) အနက်၌ သက်သော တဒ္ဓိတ် အာပစ္စည်း။ (၄) သု-ဓာတ်နောင် (ကတ္တား အနက်၌?) သက်သော အာပစ္စည်းဟူ၍ ၄-မျိုးရှိသည်။ ဥဒါဟရုဏ် ပုံစံတို့ကား။

(၁) သဗ္ဗာ၊ ယာ၊ သာ၊ ကာ၊ ကတရာ။ ကစ္စည်း။၂၃၇။ ကညာ၊ သဒ္ဒါ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၄၆၆။ ဓမ္မဒိန္နာ။ မောဂ်၊၃။၂၆။ (၂)ဂါဏ္ဍီဝ-(ဂံဍီဝ-ပြာ။ ဂါဏ္ဍီဝ-သံ။) ဓန္ဝာ၊ ပစ္စက္ခဓမ္မာ၊ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒါ။ ကစ္စည်း။၃၄၀။ ရူ။နှာ-၂၀၃။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၇၃၂။ (၃) သူရေန နာမ ဝနစရကေန ကတာ ပါနဇာတိ သုရာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၈၀၀။ (၄) သုဏာတီတိ သာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၁၆။ (သို့သော် နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၂၈၅။ ကစ္စည်း။၆၄၇။ ရူ။နှာ-၄၁၁-တို့၌ ၎င်း "သာ" သဒ္ဒါကို သုန-ပုဒ်မှ ဥန-ကို အာ-ပြု၍ ပြီးကြောင်းကိုလည်း ပြဆိုကြသည်။)

အာ[၃]—ဓာတ်တို့နောင် စီရင်အပ်သော ဝိဘတ်ဖြစ်သော အာ။ ၎င်း-အာဝိဘတ်သည် (၁) အာချာတ်၊ ဟိယျတ္တနီဝိဘတ်, ပရဿပုဒ်, ပဌမပုရိသ်,နာမယောဂ,ဧကဝုစ် အာ-ဝိဘတ်။ (၂) အာချာတ်၊ အဇ္ဇတနီ ဝိဘတ်, အတ္တနောပုဒ်, ပဌမပုရိသ်, နာမယောဂ, ဧကဝုစ် အာဝိဘတ် ဟူ၍ ၂-မျိုးရှိသည်။ (၁) ကစ္စည်း။ ၄၂၇။ နီတိ၊သုတ္တ။၉၀၀။ (၂) ကစ္စည်း။၄၂၈။ နီတိ၊သုတ္တ။၉၀၁။ ဟိယျတ္တနဇ္ဇတနီသု၊ အာ-ဒွယံ မတမေတ္ထ ဟိ။ နီတိ၊ပဒ။၆၅။

အာ[၄]—သဒ္ဒါအစီအရင်ဖြင့် အခြားသောအက္ခရာတို့မှ ပြောင်းလဲလာသော အာသရ၊(၁)(က)

သန္ဓိစပ်ရာ၌ အသရ-မှ ပြောင်းလဲလာသော အာသရ။ ဗုဒ္ဓ+အနုဿတိ = ဗုဒ္ဓါနုဿတိ။ ရှူ။နှာ-၁၁။ န+အယျော=နာယျော။ န+ အဿုစ = နာဿုစ။ နီတိ၊သုတ္တ။၄၁။ သ+ အန္တေဝါသိကော = သာန္တေဝါသိကော။ ရှင်း-၄၂။ ဘဝ+အဘဝ=ဘဝါဘဝ။ သံဝရ + အသံဝရ= သံဝရာသံဝရ။ အာ၂-ကြည့်။ (ခ) ဏ-အနုဗန် ပါရှိသော ပစ္စည်းကြောင့် အသရ မှ ပြောင်းလဲလာသော အာသရ။ အပါယ+ဏိက=အာပါယိက။ ရှူ။နှာ-၂၂၅။ အဘိဓမ္မ + ဏိက=အာဘိဓမ္မိက။ ကစ္စည်း။ ၄၀၀။ အလသ + ဏျ = အာလသျ။ နီတိ၊ သုတ္တ။၇၀၀။ ကရ+ဏေ+တိ=ကာရေတိ။ ကစ္စည်း။၄၈၃။ဃဋ္ဋ+ဏေ+တိ=ဃာဋ္ဋေတိ။ ရှင်း-၄၈၄။ ကရ+ဏျ=ကာရိယ။ဘရ+ဏျ =ဘာရိယ။ ကစ္စည်း။၅၄၁။ ရှူ။နှာ-၃၄၂။ (ဂ) သချ်ာအရာ၌ အသရမှ ပြောင်းလဲလာသော အာသရ။ ကေ+ဒသ = ကောဒသ။ အဋ္ဌ+ဒသ=အဋ္ဌာရသ။ ကစ္စည်း။၃၈၃။ ရှူ။ နှာ-၁၁၈။ နီတိ၊သုတ္တ။၈၁၅။ (၂) (က) ဏ-အနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်းကြောင့် ဣသရ-မှ ပြောင်းလဲလာသော အာသရ။ ဣသိ+ဏျ= အာရိသျ (အာရိဿ)။ ဣဏ+ဏျ=အာဏျ။ ကစ္စည်း။၄၀၂။ ရှူ။နှာ-၂၂၇။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၈၅၇။ မောဂ်၊၄။၁၂၇။ (ခ) သချ်ာအရာ၌ ဣသရမှ ပြောင်းလဲလာသော အာသရ။ ဒွိ+ ဒသ=ဒွါဒသ။ ကစ္စည်း။၃၈၃။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၈၁၅။ ဒွိ+စတ္တာလီသံ=ဒွါစတ္တာလီသံ။ ဒွိ+ ပညာသံ=ဒွါပညာသံ။ မောဂ်။၃။၉၇။ (ဂ) ဓာတ်၏အစိတ် ဣသရမှ ပြောင်းလဲလာသော အာသရ။ ဣသု+အ=အာသာ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၁၆၂။ နိ+သိ+တွာ = နိဿာယ။ ရှူ။နှာ- ၃၉၃။ (၃)(က) ဏ-အနုဗန်ရှိသော ပစ္စည်း ကြောင့် ဥသရမှ ပြောင်းလဲ လာသော အာသရ။ ဥသဘ+ဏ=အာသဘ။ ဥဇု+ဏ =အဇ္ဇဝ(အာ-ကို ရဿ ပြု)။ ကစ္စည်း။၄၀၂။

ရှူ။နှာ-၂၂၇။ နီတိ၊သုတ္တ။၈၅၇။ မောဂ်၊၄။ ၁၂၇။ (ခ) ဒွန္ဒသမာသ်အရာ၌ မာတု-စသည် တို့၏ ဥသရမှ ပြောင်းလဲ လာသော အာ- သရ။ မာတု+ပိတု=မာတာပိတု။ ပိတု+ ပုတ္တ=ပိတာပုတ္တ။ ရှူ။နှာ-၂၀၉။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၇၃၆။ မောဂ်၊၃။၆၄-၅။ (၄) ဩသရမှ ပြောင်းလဲလာသော အာသရ။ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါ =ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒါ။ နီတိ၊သုတ္တ၊၁၇၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်။ ၂။၂၄၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၆။ (သို့သော် နီတိ၊ သုတ္တ။၇၃၂-၌ သမာသ်၏အဆုံး အာပစ္စည်း ဟု ဆိုသည်)။ (၅) နံ-ဝိဘတ်ကြောင့် တ- သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်မှ ပြောင်းလဲလာသော အာသရ။ တာသံ=အာသံ။နီတိ၊သုတ္တ။၃၆၈။ (၆) ဥန- သဒ္ဒါမှပြောင်းလဲလာသော အာသရ။ သုန= သာ။ အာ၂-(၄)ကြည့်။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သဒ္ဒါအစီအရင်ဖြင့် ပြောင်းလဲလာသော အာ- သရတို့မှာ များစွာပင် ရှိပေသည်။ (၇) လာသော (အာဂုံ) အာသရ။ တထဂဒ= တထာဂတ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၅။ ဇာယရေ= အာဇာယရေ။ ပူရတိ=အာပူရတိ။ နိရုတ္တိ- ဒီပနီ။၂၄။

အာ၃ (ဗျ) ဥပသာရပုဒ် ၂၀-တို့တွင် တပုဒ် လည်းဖြစ်, နိပါတ်ပုဒ်လည်း ဖြစ်သည်။ (၁) ရှေးရှုသည်၏အဖြစ်၊ ရှေးရှုခြင်း=အဘိမုခ- ဘာဝ။ အာကစ္ဆန, အာတာပန(မူလဋီ၊၁။ ၆၂။) အာနမန (သာရတ္ထ၊၂။၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၂၅), အာလောကိတ (ရှင်း-၃၇၄) စသည် ကြည့်။ (၂) အထက်၌ပြုခြင်း=ဥဒ္ဓ- ကမ္မ။ ဥဒ္ဓကမ္မေ အာရောဟတိ။ ရှူ။နှာ-၁၃၀။ နီတိ၊သုတ္တ။နှာ-၃၆၁။ (၃) ပိုင်းခြားခြင်း = မရိယာဒ။ အာပါဠလိပုတ္တံ (အာပါဠလိ- ပုတ္တာ) ဝုဋ္ဌော ဒေဝေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၆။ မူလဋီ၊၁။၅၂။ (၄) မြန်နှံ့ရှိဖြစ်ခြင်း=အဘိ- ဝိဓိ။ အာဘဝဂ္ဂံ (အာဘဝဂ္ဂါ) ဘဂဝတော ယသော ပဝတ္တတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၆-၇။ ဒီ၊

ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၈၆။ မူလဋီ၊၁။၅၂။(အာပါဠလိပုတ္တံ၊ ပါဋလိပုတ်–တိုင်–ရောက်–ဆိုက်–ထိ–အောင် (မရိယာဒ)။ ပါဋလိပုတ်တပြည်လုံးအနှံ့ (အတိဝိဓိ)။ ဒေဝေါ၊သည်။ ဝုဋ္ဌော၊၏။ နီတိ၊ သုတ္တ၊သျ၊၁။၄၄၄။) အာသဝ-လည်း ကြည့်။ (၅) ရောက်ခြင်း=ပတ္တိ။ ပတ္တိယံ အာပတ္တိမာပန္နော။ ရူ။နှာ-၁၃၀။ နီတိ၊သုတ္တ။ နှာ-၃၆၁။ (၆) အလိုရှိ–လိုချင်–ခြင်း=ဣစ္ဆာ။ ဣစ္ဆာယံ အာကင်္ခါ။ ရူ။နှာ-၁၃၀။ နီတိ၊ သုတ္တ။နှာ-၃၆၁။ (၇) ပွေ့ပိုက်–လည်ဖက်–ခြင်း = ပရိဿဇန။ ပရိဿဇနေ အာလိင်္ဂနံ။ ရူ။နှာ-၁၃၀။ နီတိ၊သုတ္တ။နှာ-၃၆၁။ (၈) အဦးအစ, အစအမူ=အာဒိကမ္မ။ အာဥပနာ (=အဥ္ပနာ), အာစိက္ခတိ, အာလပနာ, အာသေဝတိ,အာသေဝနာ-တို့ ကြည့်။ (၉) ရိုသေခြင်း အာဒရ။ အာဥပနာ (=အဥ္ပနာ) ကြည့်။ (၁၀) ယူခြင်း = ဂဟဏ။ ဂဟဏေ အာဒီယတိ၊ အာလမ္ဗတိ။ ရူ။နှာ-၁၃၀။ နီတိ၊ သုတ္တ။ နှာ-၃၆၁။ (၁၁)နေခြင်း =နိဝါသ။ နိဝါသေ အာဝသထော။ ရူ။နှာ-၁၃၀။ နီတိ၊ သုတ္တ။နှာ။၃၆၁။ (၁၂) ခေါ်ဝေါ်ခြင်း=အဝှါန။ အဝှါနေ အာမန္တေသိ။ ရူ။နှာ-၁၃၀။ နီတိ၊သုတ္တ။ နှာ-၃၆၁။ (၁၃) အနီးအပါး=သမီပ။ သမီပေ အာသန္နံ။ ရူ။ နှာ-၁၃၀။ နီတိ၊သုတ္တ။ နှာ-၃၆၁။ (၁၄) နှောင်ဖွဲ့ခြင်း=ဗန္ဓန။ ဗန္ဓနေ အာဗန္ဓနံ။ သူစိ။၅၀။ (၁၅) ထက်ဝန်း ကျင်=သမန္တ။ အဿမ-ကြည့်။ (၁၆) လွန်ကဲပြင်းထန်ခြင်း =ဘုသ။ အာဂဒန (သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၁၅), အာယတနစရိယာ,အာယာပေတိ(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀) ကြည့်။ (၁၇) ထက်ဝက်၊တဝက်= ဥပဍ္ဎ။ အာမတ (ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၅၃)ကြည့်။ (၁၈) လာ–လာခဲ့–လော့=အာဂစ္ဆ။ အာယာမ (သာရတ္ထ၊၁။၄၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃၆) ကြည့်။ (၁၉) တိုးပွါး–ကြီးပွါး – ခြင်း = သံဝဍ္ဎ။ အာသာဠှိကာ (အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၆၄)ကြည့်။ (၂၀) ရည်ရွယ်–ရည်စူး – ခြင်း = အာဒိသန။ အာဒေဝ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃) ကြည့်။ (၂၁) အဖန်ဖန်၊အထပ်ထပ် = ပုနပ္ပုန။ အာလယ (ခန်၊ဋ္ဌီ။၁၆၃)ကြည့်။(၂၂) အနည်းငယ်= ဤသံ။ အာမဏ္ဍ (ခန်၊ဋ္ဌီ။ ၅၆၆) ကြည့်။ (၂၃)အောက်မေ့ခြင်း=အနုဿရဏ။ အာဟု မေ ဣတ္ထိဘူတာယာတိ ဝါ ပါဌော၊ တတ္ထ အာတိ အနုဿရဏတ္ထေ နိပါတော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅၃။ (၂၄) အမျက်ထွက်ခြင်း=ကောဓ။ အာသဇ္ဇ ခေါ ဥဿာမိ, အာဿာတနန္တိ အာဒီသု ကောဓေ။ သူစိ။၅၁။ (၂၅) ဝမ်းမြောက်ခြင်း = မုဒိတာ။ အာသိံ သော အာသိံ သနာတိ အာဒီသု မုဒိတာယ။ သူစိ။ ၅၁။ (၂၆) နှိပ်စက်ခြင်း = အဋ္ဋ, ပီဠိတ။ အာဂု, အာပဒါ,အာပန္န (ခန်၊ဋ္ဌီ။၈၄၊၇၄၃) တို့ ကြည့်။ (၂၇) ထူးခြားခြင်း၊ အထူး= ဝိသေသ။ အာဒေဝနေယျောတိ ဝိသေသေန ဒေဝနီယော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၈။ (၂၈) မိမိကိုယ်ကို ဆောင်ခြင်း = အတ္တုပနယန။ အတ္တုပနာယိကာ လပနာတိ အာလပနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၇၀။ (၂၉) ဝေးခြင်း၊ အဝေး = ဒူရ။ အာရကာတိ ဒူရတော ရကော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၇၄။ (၃၀) ရှေ့=ပုရ။ အာလောကိတံ နာမ ပုရတော ပေက္ခနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၇။ (၁)အနက်လည်း ကြည့်။ (၃၁) အောက်သို့ သက်ဆင်းခြင်း=အဓောဂမန။ အာသဝန္တိတိ အဓောဂါမိနော ဟုတွာ သဝန္တိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂။ (၃၂) နောက်=ပစ္ဆာ။ အာနမနာတိ ပစ္ဆတော နမနာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ (၃၃) လာ၍=အာဂန္တွာ။ အာယာဂေါတိ အာယဇိတဗ္ဗော၊ တတော တတော အာဂမ္မ ဝါ ယဇိတဗ္ဗောတိ အာယာဂေါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၈။ အာဝသထ (ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၃၆) လည်း ကြည့်။ (၃၄) မြဲမြံခြင်း = ဒဠှ။ အာ ဗာဠှ

ဝိယ မိယတိတိ အာခါနန္တိ အာဟ ဒင့် သဒ္ဒေါ ဥပိတန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၀။ (၃၅) ဆွဲငင်ခြင်း= အာကစ္စန။ အာကမိတွာ ဂဟဏံ အာဒါနံ။ မူလဋီ၊၂။၉၄။ (၃၆) မှီခြင်း = နိဿယ။ အာဝသိံသူတိ နိဿာယ ဝသိံသု။ (၃၇) မြတ်သော၊ အမြတ်၊ လကျာ = ပဒက္ခိဏ။ အာဝတ္တာတိ ပဒက္ခိဏာ ဝတ္တာ။ အနုဋီ၊၃။ ၁၆၀။ (၃၈) တင်ခြင်း=အာရောပန။ အာ-မာယိတွာတိ အာရောပနံ ဥပေတွာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၅၈။ (၃၉) ပုဒ်ပြည့်ခြင်း (အနက်ထူး မရှိပုဒ်ပြည့်ရုံမျှဖြစ်ခြင်း)=ပဒပူရဏ။ ယဒါနံ မညတိ ဗာလောတိ အာဒီသု ပဒပူရဏေ။ တတ္ထ ဟိ ယံ အာနံ မညတိတိ ပဒစ္ဆေဒေါ။ သူစိ။၅၁။ ယဒါနံ မညတိတိ ယံ အာနံ မည-တိတိ ပဒစ္ဆေဒေါ။ အာတိ နိပါတမတ္တံ။ နီတိ၊ သုတ္တ။နှာ-၃၇၆။ (သို့သော် သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၃-၌ ကား ဟေတု အနက်ဟော ယဒါ-သဒ္ဒါဟု ဆိုသည်။) (၄၀) ဤသို့သော၊ ဤမည်သော =ဣမ။ (အာကာရဏ-ကြည့်။)

အာကင်္ခတိ (ကြိ) [အာ+ကခိ(=ကင်္ခ)+အ+တိ] အလိုရှိ၏၊ လိုချင်၏၊ တောင့်တ၏။ သစေ ဥပဇ္ဈာယော ပစ္ဆာသမဏံ အာကင်္ခတိ။ ဝိ၊၃။၅၈။ (—ဒုင်း-၉၈-၉၊၁၄၅၊၁၄၆။ ဒီ၊၁။ ၁၆၅။ ဒီ၊၃။၁၁၁။ မ၊၂။၅၄။ မ၊၃။၁၉၅။ သံ၊၂။ ၂၆၀။ သံ၊၃။ ၂၅၈။ သုတ္တနိ။၃၆၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၊၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၉၅၊ ၁၀၅။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၀။) **အာကင်္ခတိ** — ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ **အာကင်္ခသိ**— ဝိ၊၃။၃၉။ မ၊၂။၃၆၄။ သံ၊၁။၂၀၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ယဒါကင်္ခသိ။ ဒီ၊၁။ ၄၈။ မ၊၁။ ၂၉၂။ သံ၊၁။ ၂၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ **အာကင်္ခထ** — ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ **အာကင်္ခါမိ**—ဝိ၊၃။၉၉။ သံ၊၁။၄၁၂။ အံ၊၂။ ၄၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၇၇။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆။ **အာ-ကင်္ခါမ** — အံ၊၃။၉၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၄။ **အာ-ကင်္ခေယျ**—ဒီ၊၁။၇၄၊၁၉၉။ မ၊၁။၃၉။ အံ၊၃။ ၃၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၄၊၂၂၉။ ယဒိ အာ-ကင်္ခေယျ ယဒိ ဣစ္ဆေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၁။ (—မ၊ဋီ၊၃။၁၈၂။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၅၁၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၀။) **အာကင်္ခိဿသိ**—အံ၊၃။၆၃။

အာကင်္ခန္တ (တိ) [အာ+ကခိ (=ကင်္ခ)+အ+ အန္တ။ ထိ-၌ အာကင်္ခန္တီ] လိုချင်—တောင့်တ —သော၊သူ။ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ အာကင်္ခန္တာ ပဗ္ဗဇ္ဇံ။ ဒီ၊၂။၁၂၆။ တံ ဌာနန္တရံ အာ-ကင်္ခန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၁။ (—ဓမ္မ။၆၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၄၊၃၃၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၁၉၊၃၂၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၃၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၂၈။)

အာကင်္ခ (ခါ) ပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [အာကင်္ခ (ခါ) + ပဋိဗဒ္ဓ] အလို— ဆန္ဒ— နှင့် ဆက်စပ်သော။ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော အာဝဇ္ဇန-ပဋိဗဒ္ဓါ အာကင်္ခပဋိဗဒ္ဓါ မနသိကာရပဋိဗဒ္ဓါ။ စူဠနိ။၁၇၆။ ပဋိသံ။၃၇၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၆။ အာကင်္ခပ္ပဋိဗဒ္ဓါတိ (အာကင်္ခနပ္ပဋိဗဒ္ဓါတိ၊ သီ) ရုစိအာယတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ ဈာနာဒီ-သု အာကင်္ခါပဋိဗဒ္ဓေါ ပရမော အာဝဇ္ဇနာဒိ-ဝသီဘာဝေါ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၄။ အာကင်္ခ-ပဋိဗဒ္ဓံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဉာဏံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၉၆။

အာကင်္ခ(ခါ)ပ(ပ္ပ)ဋိဗဒ္ဓဝုတ္တိ (တိ) [အာကင်္ခ-(ခါ) ပဋိဗဒ္ဓ+ဝုတ္တိ] အလိုဆန္ဒနှင့် စပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ သဗ္ဗဓမ္မာဝဗောဓနသမတ္ထ-ဿ အာကင်္ခါပဋိဗဒ္ဓဝုတ္တိနော အနာဝရဏ-ဉာဏသင်္ခါတဿ သဗ္ဗညုတညာဏဿ အဓိဂ-မေန ဒဿိတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၄။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၃။

အာကင်္ခမာန (တိ) [အာ+ကင်္ခ+အ+မာန] လိုချင် — တောင့်တ — သော၊ မြတ်နိုးသော၊ သူ။ ပုညံ အာကင်္ခမာနေန။ သံ၊၁။၁၇။ ပုဗ္ဗ-

စေတနာဒိဘေဒံ ပုညံ ဣစ္ဆာမာနေန။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ အာကင်္ခမာနာ သောတ္တာနံ။ ခုဒ္ဒက။၃။ သုတ္တနိ။၃၇။ အာကင်္ခမာနာတိ ဣစ္ဆမာနာ ပတ္ထယမာနာ ပိဟယမာနာ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၀၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ (—ဝိ၊၁။ ၃၀၄၊၃၄၀၊၃၇၇။ ဝိ၊၄။၇၃။ ဝိ၊၅။၂၂၀။ ဒီ၊ ၂။၇၉။ ဒီ၊၃။၆၄။ အံ၊၁။၂၂၉၊၂၇၈။ အံ၊၂။ ၂၂၉။ အံ၊၃။၁၂၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၊၃၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ စသည်)

အာကင်္ခဝဂ္ဂ (ပု) [အာကင်္ခ+ဝဂ္ဂ] အာကင်္ခဝဂ်၊ အာကင်္ခသုတ်စသော သုတ်ဆယ်ခုအပေါင်း။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ဒသကနိပါတပါဠိ၊၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်။ အံ၊၃။၃၆၀-၃၇၆။

အာကင်္ခသုတ္တ (န) [အာကင်္ခ+သုတ္တ] အာကင်္ခသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဒသကနိပါတပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊၃။၃၆၀-၂။

အာကင်္ခါ (ထီ) [အာ+ကင်္ခ+အ။ ကင်္ခ ဣစ္ဆာယံ၊ အ။] အလို၊ တပ်မက်—စွဲလမ်း—ခြင်း။ အာကင်္ခါ ရုစိ ဝုတ္တာ သာ။ ဓာန်။ ဓာန်ဋီ။၁၆၃။

အာကင်္ခါယတ္တဝုတ္တိက (တိ) [အာကင်္ခါ+အာယတ္တ+ဝုတ္တိ+က] လိုချင်—တောင့်တ—ခြင်းနှင့် စပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ အာဝဇ္ဇနမတ္တေနေဝ သရတိ အာကင်္ခါယတ္တဝုတ္တိကတ္တာ။ နေတ္တိဋီ။၉၆။

အာကင်္ခိတ (တိ) [အာ+ကင်္ခိ (ကင်္ခ) + တ] လိုချင်—တောင့်တ—အပ်သော။ ယံ အာကင်္ခိတံ၊ ယံ အဓိပ္ပေတံ၊ ယံ အဘိပတ္ထိတံ။ ဒီ၊၁။ ၁၁၃။ ဒီ၊၂။၁၉၀။ (—မူလဋီ၊၂။၁၅၈။)

အာကင်္ခိတနိပ္ဖတ္တိ (ထီ) [အာကင်္ခိတ+နိပ္ဖတ္တိ] အလိုရှိအပ်သော အကျိုး၏ ပြီးစီးခြင်း။ ပဋိညာ, အာကင်္ခိတနိပ္ဖတ္တိ, ပစ္ဆာ ဓုရနိက္ခေပေါ, အနုညာတကာရဏာဘာဝေါ။ ကင်္ခါ။ ၃၄၇။

အာကင်္ခိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ကင်္ခိ (ကင်္ခ)+တဗ္ဗ] လိုချင်—တောင့်တ—အပ်သော။ တံ အာကင်္ခိတဗ္ဗတ္တာ ဒေသကံ ဒေသနာယ ပယောဇေတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၃။

အာကင်္ခိယ (တိ) [အာ+ကင်္ခ+ဏျ] လိုလား—တောင့်တ — အပ်သော။ သမန္နာဂတော ဟောတိ ဣမေဟိ စတူဟိ အာကင်္ခိယေဟိ ဌာနေဟိ။ သံ၊၃၊၃၁၀။

အာကင်္ခီ (တိ) [အာ+ကင်္ခိ(ကင်္ခ)+ဏီ] လိုချင်—တောင့်တ—သော၊သူ။ တသ္မာ သမ္ပဒမာကင်္ခီ၊ သမ္ဗုဒ္ဓတ္တုမ ပုဂ္ဂလော။ အံ၊၃။၇၀။

အာကင်္ခုပ္ပါဒန (န) [အာကင်္ခါ+ဥပ္ပါဒန] လိုချင်—တောင့်တ—ခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း။ အဘိရုစိဝသေန တတ္ထ အာကင်္ခုပ္ပါဒနတော။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁၄၇။

အာကင်္ခေယျသုတ္တ (န) [အာကင်္ခေယျ+သုတ္တ] အာကင်္ခေယျသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ မ၊ ၁၊ ၃၉။

အာကဍ္ဎတိ (ကြိ) [အာ + ကဍ္ဎ + အ + တိ] ဆွဲငင်၏၊ မိမိသို့ ရှေးရှုဆွဲငင်၏။ ဘိက္ခူ စ န....အာကဍ္ဎတိ ပဋိကဍ္ဎတိ။ ဝိ၊၁။၁၇၅။ (—မိလိန္ဒ။၁၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၁။) **အာကဍ္ဎန္တိ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၂။ **အာကဍ္ဎာမိ** — ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ **အာကဍ္ဎာဟိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ **အာကဍ္ဎေယျ** —မ၊၁။၂၉၀။ သံ၊၁။၃၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ **အာကဍ္ဎေယျုံ**—သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၀။ **အာကဍ္ဎိ** — ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၆၊၄၁၅။ **အာကဍ္ဎိဿန္တိ**—ဝိ၊၂။၁၈၈။ **အာကဍ္ဎိဿာမိ** —မ၊၁။၂၉၁။

အာကဍ္ဎန (န၊ထိ) [အာ+ကဍ္ဎ+ယု] ဆွဲငင်— မိမိသို့ ရှေးရှုဆွဲငင် — ခြင်း။ ဩလင်္ဃနာ၊ ဥလ္လင်္ဃနာ၊ အာကဍ္ဎနာ၊ ပဋိကဍ္ဎနာ။ ဝိ၊၁။

၁၇၄။ အာကဍ္ဎနာယ အတ္တနော အဘိမုခံ အာကဍ္ဎန္တော ယာဝ န မုဉ္စတိ၊ တာဝ ကောဝ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ အတ္တနော အဘိမုခံ ကဍ္ဎနံ အာကဍ္ဎနံ။ မူလဋီ၊၂။၆၂။ (-မိလိန္ဒ။ ၃၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၈။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၊ ၃၁၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၈။ မူလဋီ၊၁။၅၃၊၉၆။)

အာကဍ္ဎနက (တိ) [အာကဍ္ဎန+က] ဆွဲငင်-ရှေးရှုဆွဲငင်-တတ်သော၊ အောက်သို့ဆွဲချ တတ်သော။ စတူသု အပါယေသု အာကဍ္ဎ-နကံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။

အာကဍ္ဎနဋ္ဌ (ပု) [အာကဍ္ဎန+အတ္ထ] ဆွဲငင်ခြင်း-ဆောင်ယူခြင်း-အနက်သဘော။ အာ-ကဍ္ဎနဋ္ဌေန သီဃသောတာ သရိတာ ဝိယာတိ သရိတာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၆။ အာကဍ္ဎနဋ္ဌေနာတိ အဝဟရဏဋ္ဌေန။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၈။

အာကဍ္ဎနယန္တ (န) [အာကဍ္ဎန+ယန္တ] ရေကို ဆွဲငင်ဆောင်ယူကြောင်းဖြစ်သော-ယန္တရား-စက်။ ဒီဃဝရတ္တာဒီဟိ အာကဍ္ဎနယန္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁။ အာကဍ္ဎနယန္တံ အာကဍ္ဎိယမာနံ ကူပဿ ဥပရိဘာဂေ ပရိဗ္ဘမတိ။ ဝဇိရ။ ၅၂၄။

အာကဍ္ဎနယုတ္တ (တိ) [အာကဍ္ဎန+ယုတ္တ] ဆွဲငင်ခြင်းနှင့် ယှဉ်သော။ သပ္ပဋိမာသောတိ အာ-ကဍ္ဎနယုတ္တောတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝဇိရ။၅၃၆။

အာကဍ္ဎန္တ (တိ) [အာ + ကဍ္ဎ + အ + အန္တ] ဆွဲငင်သော၊ ဆွဲယူသော၊သူ။ အတ္တနော အဘိမုခံ အာကဍ္ဎန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆၊၂၈၃၊၂၈၆၊၂၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၅။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၇။)

အာကဍ္ဎမာန (တိ) [အာ+ကဍ္ဎ+အ+မာန] ဆွဲငင်သော၊ ဖြစ်စေသော။ ဝိစိကိစ္ဆာသဟ-ဂတေ....ပဋိသန္ဓိံ အာကဍ္ဎမာနေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။

အာကဍ္ဎမာနာကာရ (တိ) [အာကဍ္ဎမာန+အာကာရ] ဆွဲငင်သော အခြင်းအရာ။ ပါဒေသု ဗဒ္ဓပါသသကုဏော ဝိယ ပဉ္စော-ရမ္ဘာဂိယသံယောဇနာနိ ဟေဋ္ဌာ အာကဍ္ဎ-မာနာကာရာနိ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။

အာကဍ္ဎယမာန (တိ) [အာ+ကဍ္ဎ+ဏယ+မာန] ဆွဲငင်သော၊ အထ နံ သာမိနော မနုဿာ အာကဍ္ဎယမာနာ။ မိလိန္ဒ။၁၅၅။

အာကဍ္ဎိတ (တိ) [အာ+ကဍ္ဎ+တ] ဆွဲငင်အပ်သော၊သူ။ အာကဍ္ဎိတော သဟသာ တေဟိ ဒေဝ။ ဇာ၊၁။၃၃၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၈၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၈။)

အာကဍ္ဎိတဋ္ဌာန (န) [အာကဍ္ဎိတ+ဌာန] ဆွဲငင်အပ်သောအရပ်။ ပါဒေန အာကဍ္ဎိတဋ္ဌာနံ ဝါ သီသေန ပဟဋဋ္ဌာနံ ဝါ န ပညာယတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၇။

အာကဍ္ဎိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ကဍ္ဎ+တဗ္ဗ] ဆွဲငင်အပ်သော။ သတ္တဟိ ယုဂေဟိ အာကဍ္ဎိတဗ္ဗေ သကဋေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၈။)

အာကဍ္ဎိတဗ္ဗသကဋ (ပု၊န) [အာကဍ္ဎိတဗ္ဗ+သကဋ] ဆွဲငင်အပ်သောလှည်း။ သတ္တဟိ ယုဂေဟိ အာကဍ္ဎိတဗ္ဗသကဋမေတ္တ အဋ္ဌ-ကထာယံ နိဒ္ဒိသတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၉။

အာကဍ္ဎိတသရီရ (တိ) [အာကဍ္ဎိတ+သရီရ] ဆွဲငင်အပ်-ဆန့်အပ်-သော ကိုယ်ရှိသော။ ရုက္ခသာခါယ စ ဝေတ္တလတာယ စ ဝီဏာယ ဘမရတန္တိ ဝိယ ဝိတတံ အာကဍ္ဎိတသရီရံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၃။

အာကဍ္ဎိတဟဒယ (တိ) [အာကဍ္ဎိတ+ဟဒယ] ဆွဲငင်အပ်သော - စိတ်-နှလုံး- ရှိသော၊

သူ။ စိတ္တေန ရူပနိန္နာ ရူပပေါဏာ ရူပပဗ္ဘာရာ ရူပဒဿနပ္ပသုတာ ရူပေန အာကာသိုတဟဒယာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။

အာကာသိုတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ကစု+တုံ] ဆွဲငင်ခြင်းငှါ။ စေတနာယ ပဋိသန္ဓိံ အာကာသိုတုံ အသမတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ဂ၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။)

အာကာသိုတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ကစု+တွာ] ဆွဲငင်၍။ သော ဘိက္ခု သံဃမဇ္ဈမ္ဟိ အာကာသိုတွာ ဝတ္တဗ္ဗော။ ဝိ၊၁။၂၆၆။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄၊၂ဂ၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၃၉။ သံ၊ဋ္ဋီ၊၂။၁၅ဂ၊၂၃၃၊၃၇၃။ မူလဋီ၊ ၂။၉၄။)

အာကာသိုတွာန (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ကစု+တွာန] ဆွဲငင်၍။ အာကာသိုတွာန ဣသယော၊ စောဒယိဿန္တိ တံ သဒါ။ အပ၊၁။၇၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။

အာကာသို(သိုံ)ယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+ကစု+ ယ+တေ] ဆွဲငင်အပ်၏။ န တတ္ထ သုခါဘိသင်္ဂေန အကာသို(သိုံ)ယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ (−မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၂။)

အာကာသိုယန္တ (တိ) [အာ+ကစု+ယ+မာန] ဆွဲငင်အပ်သော။ ဥပရိ သာခါဇဋ္ဌာဇဋိတဿ အာကာသိုယန္တဿ ယာဝ ပဠပဗ္ဗံ တာဝ လဟုကံ တော။ မိလိန္ဒ။၁၁၀။

အာကာသို(သိုံ)ယမာန (တိ) [အာ+ကစု+ယ+ မာန] ဆွဲငင်အပ်သော။ မနုဿေဟိ အာကာသိုယမာနာ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊၂။၂၉၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁ဂ၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၉။ ကခါ။၂၉ဂ။

အာကာသိုယမာနပဋိသန္ဓိက (တိ) [အာကာသိုယမာန+ပဋိသန္ဓိ+က] ဆွဲငင်အပ်သော ပဋိသန္ဓေရှိသော၊ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အာကာသိုယမာနပဋိသန္ဓိကံ ပါဏာတိပါတကမ္မံ အပ္ပါယုကတ္ထာယ နိယမေတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၅။

အာကာသိုယမာနလောစန (တိ) [အာကာသိုယမာန+လောစန] ဆွဲငင်အပ်သော မျက်စိရှိသော၊သူ။ တဿာ ရူပသမ္ပတ္တိယာ အာကာသိုယမာနလောစနော ပဋိဗဒ္ဓစိတ္တော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။

အာကာသိုယမာနသ (တိ) [အာကာသိုယ + မာနသ] ဆွဲငင်အပ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ကုဋ္ဌိရော တဿာ ကထယမာနာယ ဣတ္ထိသဒ္ဒေ နိမိတ္တံ ဂဟေတွာ အာကာသိုယမာနသော (ကမ္ပိတမာနသော၊ သီ-မူဋီ) ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၀။

အာကာသိုယမာနဟဒယ (တိ) [အာကာသိုယမာန+ ဟဒယ] ဆွဲငင်အပ်သော − စိတ် − နှလုံး − ရှိသော။ လာဘတဏှာယ ပန အာကာသိုယမာနဟဒယာ တာသံ ဥပဿယံ အာဂမံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ (−ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၃။)

အာကာဓေယျန္တ (တိ) [အာ+ကစု+ဏေ+အန္တ] (၁) ယူငင်−ဆွဲကိုင်−သော။ (၂) စုတ်ယူ −ငင်စုတ်−သော။ (၁) တံ အာကာဓေယျန္တော ဝိယ ကေတောဘာဂိယံ ကတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅ဂ။ အာကာဓေယျန္တော ဝိယာတိ နမိတာငွာနတော ပရဘာဂေန အာကာဓေယျန္တော ဝိယ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄ဂ၀။ (၂) ဂါဝိယော ဝိယ မုခေန အာဓေယျန္တော ပိဝိတွာ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ (−မ၊ဋီ၊၃။၁၂။)

အာကဏ္ဍပ္ပမာဏ (န) [အာ+ကဏ္ဍ+ပမာဏ] လည်ချောင်း အတိုင်းအရှည် (ပမာဏ) တိုင်အောင်၊ လည်ချောင်း ရောက်အောင်။ တေသု ယေန ကေနစိ ပရိတိတ္တော အာကဏ္ဍပ္ပမာဏံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဌိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။

အာကတိ (ထီ) [အာ+ကရ+တိ] အခြင်းအရာ၊ ဇာတ်။

အာကတိဂဏ (ပု) [အာကတိ+ဂဏ] အာကတိ ဂိုဏ်း၊ ရုပ်ပြီးပုံအခြင်းအရာတူသောအားဖြင့် ယူအပ်သော ဇာတ်တူသဒ္ဒါအပေါင်း၊ ရုပ်ပြီးပုံတူသော သဒ္ဒါများ။ (ပိသောဒရသဒ္ဒါနှင့် ရုပ်ပြီးပုံတူသော ဘဂဝါ, မေခလာ, ဝလာဟက, ဇီမူတ-စသော သဒ္ဒါအပေါင်း (မောဂ်၊ ၁။၄၇), နဒီသဒ္ဒါနှင့် ရုပ်ပြီးပုံတူသော မဟီ, ကုမာရီ, တရုဏီ-စသော သဒ္ဒါအပေါင်း (မောဂ်၊၃။၂၇), ဝစ္ဆာယနသဒ္ဒါနှင့် ရုပ်ပြီးပုံတူသော ကစ္စာယန, မောဂ္ဂလ္လာယန, ကဏှာယန-စသော သဒ္ဒါအပေါင်း (ရူ။နှာ-၂၁၉) ကို အာကတိဂိုဏ်းဟု ခေါ်၏။ မောဂ်၊သျှ၊ ၁။နှာ-၂၉၉ ၌ ပုရိသာဒိ, စိတ္တာဒိ, ကညာဒိ စသည်တို့ကိုလည်း အာကတိဂိုဏ်းချည်းဟု မိန့်ဆို၏။) အာကတိဂဏောယံ။ ရူ။ နှာ-၂၁၉။ မောဂ်၊၂။၆၀။ မောဂ်၊၃။၂၇၊၇၂။ ဂေါမဟိံ သာဒယော ဝိယ အာကတိယာ ဂဟေတဗ္ဗော ဂဏော အာကတိဂဏော။ ရူ၊ ဋီ။နှာ-၁၆၂။ အာကတိ ဇာတိ ဝုစ္စတိ, တပ္ပမာနော ဂဏော အာကတိဂဏော သော-ယံ။ ပဥ္စိကာ၊ ၂။၆၀။ ပိသောဒရာဒီနံ သဒ္ဒါနံ အာကတိဂဏဘာဝတော ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၀၀။ ဝိမတိ၊၁။၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၃။

အာကပ္ပ (ပု) [အာ+ကပ္ပ+အ] အသွင်အပြင်၊ အမူအရာ၊ သွားလာ ဝတ်စား ဆင်ယင်ပုံ စသော အခြင်းအရာ အမူအရာ။ အာကပ္ပေန ဘိက္ခုဝေ ဣတ္ထိ ပုရိသံ ဗန္ဓတိ။ အံ၊၃။၃၈။ အာကပ္ပေနာတိ နိဝါသနပါရုပနာဒိနာ ဝိဓာနေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ အာကပ္ပေါတိ ဂမနာဒိအာကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ (–အဘိ၊ ဓ။၁၆၈။ အဘိ၊ဝိ။၁၂၉။ ဇာ၊၂။၂၉၁။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၉။ မ၊ဋီ၊၃။၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၇။)

အာကပ္ပကရဏ (နု) [အာကပ္ပ+ကရဏ] အသွင် အပြင်ကို ပြုခြင်း။ နာမံ လိင်္ဂံ ပရိက္ခာရံ၊ အာကပ္ပကရဏာနိ စ။ ပကတိဘာဝံ ဝိဇဟိတွာ၊ တဒ္ဒ အညံ အကံသု တေ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၁၇။

အာကပ္ပသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အာကပ္ပ+သမ္ပတ္တိ] အသွင် အပြင်–အမူအရာ–၏ ပြည့်စုံခြင်း။ အာကပ္ပသမ္ပတ္တိံ ကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ ဣတရေသံ အာကပ္ပသမ္ပတ္တိယာ ပသန္နတ္တာ စ။ ဝဇီရ။ ၄၁၆။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၂၂။)

အာကပ္ပသမ္ပဒါ (ထီ) [အာကပ္ပ+သမ္ပဒါ] အသွင် အပြင်–အမူအရာ–၏ ပြည့်စုံခြင်း။ အာကပ္ပသမ္ပဒါ။ ပရိဝါရသမ္ပဒါ။ အံ၊ ၁။၄၀။ အာကပ္ပသမ္ပဒါတိ စီဝရဂ္ဂဟဏာဒီနေ အာကပ္ပဿ သမ္ပတ္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၁။ (–မ၊ဋီ၊ ၃။၁၀။)

အာကပ္ပသမ္ပန္န (တိ) [အာကပ္ပ+သမ္ပန္န] အသွင် အပြင်–အမူအရာ–နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ရဟန်းကောင်းတို့၏ အသွင်အပြင်နှင့် ပြည့်စုံသော။ သုနိဝတ္ထေန ဘဝိတဗ္ဗံ သုပါရုတေန အာကပ္ပသမ္ပန္နေန။ ဝိ၊ ၂။၁၃၆။ ဒုလ္လဘော အာကပ္ပသမ္ပန္နော၊ ဒုလ္လဘော ဗဟုဿုတော။ အံ၊ ၂။၆၉။ အာကပ္ပသမ္ပန္နောတိ သမဏာကပ္ပေန သမ္ပန္နော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ (–အံ၊ ၂။ ၂၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၂။)

အာကပ္ပသောဘာ (ထီ) [အာကပ္ပ+သောဘာ] အသွင်အပြင်–အမူအရာ–၏ တင့်တယ်ခြင်း။ ဗုဒ္ဓါဝေဏိကသန္တကံ ဝိယ ဗုဒ္ဓါနံ အာကပ္ပသောဘာ အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။

အာကရ (ပု) [အာ+ကရ+အ] ဖြစ်–တည်–ရာ ဌာန။ ပုညခေတ္တာနံ မာကရော။ ဝိမာန။၇၁။ သဒ္ဒေဝကဿ လောကဿ ပုညက္ခေတ္တဘူတာ-

နံ အရိယာနံ မဂ္ဂဖလဋ္ဌာနံ အရိယသံဃဿ အာကရာ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနံ တထာဂတာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၉။ (–မိလိန္ဒ။၃၁၂။၃၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄၇။)

အာကရဋ္ဌ (ပု) [အာကရ+အဋ္ဌ]ဖြစ်ရာတည်ရာ ဟူသော–အနက်–သဘော။ ဝိပါကဖဿာနံ အာကရဋ္ဌေန အာယတနာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၉။)

အာကရပါရိသုဒ္ဓိမူလက (တိ) [အာကရ+ပါရိသုဒ္ဓိ+မူလ+က] ဖြစ်ရာ ပေါ်ထွက်ရာ အရပ် (ပတ္တမြားတွင်း)၏ သန့်ရှင်း စင်ကြယ်ခြင်း ဟူသော အရင်းခံအကြောင်းရှိသော။ ကုရုဝိန္ဒဇာတိအာဒိဇာတိဝိသေသောပိ မဏိ အာကရပါရိသုဒ္ဓိမူလကော ဝေ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၅။

အာကရမုတ္တ (တိ) [အာကရ+မုတ္တ] ပေါ်ထွက်ရာအရပ် (ပတ္တမြားတွင်း)မှ – ကျွတ်လွတ်လာသော – တူးယူလာသော (ပတ္တမြား)။ ယထာဇာတော ပန အာကရမုတ္တော ပတ္တာဒိဘဏ္ဍမူလတ္တံ သမ္ပဋိစ္ဆိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉။ အာကရမုတ္တောတိ အာကရတော မုတ္တမတ္တော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၀။

အာကရိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+ကရ+ယ+တေ] ထင်စွာပြအပ်၏။ အာကရိယတိ ပကာသိယတိ ဧတေနာတိ အာကာရော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၁။

အာကရုပ္ပန္န (တိ) [အာကရ+ဥပ္ပန္န] တည်ရာမှဖြစ်သော၊ တွင်းထွက်ဖြစ်သော (ရတနာ)။ ယထေဝ ဟိ မနုဿပရိဘောဂသုဝဏ္ဏဝိကတိတော ရသဝိဒ္ဓံ သေဋ္ဌံ သုဝိသုဒ္ဓံ၊ တတော အာကရုပ္ပန္နံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁။

အာကလန (န) [အာ+ကလ+ယု] ရေတွက်ခြင်း၊ ရေတွက်–ပိုင်းခြား–မှတ်သား–ခြင်း။ အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ ပဝတ္တနာကလနံ ပဝတ္တိယာ အာကလနံ အနာကလနဉ္စ ဇာနနံ အဇာနနဉ္စ သုခဒုက္ခဘာဝဝတ္ထာနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၂။

အာကာရ[၁] (ပု) [အာ+ကရ+ဏ] (၁) (က) အကြောင်း၊ အကျိုးတရားကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသောအကြောင်း။ (ခ) အကြောင်းအင်္ဂါ၊ တခု နှစ်ခု စသော အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သောအကြောင်း။ (ဂ) အကြောင်းဥပါယ်၊ ပရိယာယ်၊ နည်းလမ်း။ (၂) အခြင်းအရာ၊ သွားခြင်း·လာခြင်းစသော ကြိယာ၊ သွားပုံ၊ လာပုံ၊ ပြောဆိုပုံ၊ ပြုံးရယ်ပုံစသော ဟန်ပန်အမူအရာ။ (၃) အသွင်၊ ပုံသဏ္ဌာန်။ (၄) အဆင်းရောင်။ (၅) သဘော။ (က) ဝေဒနာ, သညာ·စသည်တို့၏ အချင်းချင်း မတူသော သဘော (ဝေဒနာ၏ အာရုံခံစားခြင်း သဘော, သညာ၏ အာရုံကို မှတ်သားခြင်း သဘောစသည်ဖြင့် တပါးနှင့်တပါး မတူသော သဘော)။ (ခ) ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ မမြဲခြင်း စသော သဘော။ (၆) ပစ္စယသတ္တိ၊ ဟေတု, အာရမ္မဏ·စသော ပစ္စည်းတရားတို့၏ အစွမ်းသတ္တိ (အကျိုးပစ္စယုပ္ပန်တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် တည်တံ့အောင် ကျေးဇူးပြုတတ်သော ပစ္စယသတ္တိ)။ (၇) အဖို့အစု။ (၈) အခြင်းအရာတရား၊ အတိတ်အကြောင်း, ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး·စသော ၂၀·သော အခြင်းအရာတရား။ (၉) အပြား၊ တခုနှစ်ခု·စသည် ကွဲပြားသော– တရား– အရာဝတ္ထု။ (၁၀) မြင်လျှင်မြင်ချင်း သတ္တဝါဟု သိကြောင်းဖြစ်သော ရုပ်အဆင်းစသောအာရုံ (ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ ဉာဏ်ဖြင့် ပြန်၍အောက်မေ့အပ်သော ရုပ်အဆင်း, စားခဲ့ဘူးသော အစာအာဟာရ·စသော အာရုံ)။ (၁၁) အခြင်းအရာ၊ ဝတ်နှင့်ပြည့်စုံ မပြည့်စုံကို သိကြောင်းဖြစ်သော ကောင်းစွာ ခင်းထားအပ်သော ညောင်စောင်းအင်းပျဉ်စသောအခြင်းအရာ။ (၁၂) ပြဆိုခဲ့ပြီးသောစကားဝါကျကို ဝေဘန်ရှင်းလင်းခြင်း။

(၁)(က) အကြောင်း၊ အကျိုးတရားကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသော အကြောင်း။ ဒွိဟိ အာကာရေဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော ဘိက္ခူ ပဋိပုစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊၁။၇၊၁၁၄။ ဝိ၊၃။၇၄။ အာကာရေဟိတိ ကာရဏေဟိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၅-၆။ အာကာရောတိ အတ္တနော အနုရူပတာယ သမရိယာဒံ သပရိစ္ဆေဒံ ဖလံ နိဗ္ဗတ္တေတီတိ အာကာရော၊ ကာရဏန္တိ အာဟ "အာကာရေဟီတိ ကာရဏေဟီ"တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၂။ ဒီဋီ၊၁။၃၂၈။ ဝိ၊၁။၃၃။ ဝေဝစနာနိ ဟိ သိက္ခာပစ္စက္ခာနဿ ကာရဏတ္တာ အာကာရာ။ (စာမူတို့၌ အာကာရာနိ- ဟု နိ-အက္ခရာနှင့် မရှိသင့်။) ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ (--ဝိ၊၁။၃၃။ ဝိ၊၄။၄၂၉။ ဝိ၊၅။၂၃၀၊၂၆၄၊ ၃၈၀။ ဒီ၊၁။၁၃၁။ မ၊၁။၃၉၃-၅။ မ၊၂။၂၂။ သံ၊၃။၃၈။ ဇာ၊၁။၅၂၊၂၅၅။ မိလိန္ဒ။၈၄။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၇၂၊၂၄၄။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ ဒီဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၇။ မဋ္ဌ၊၂။၂၈၄-၆။ မဋ္ဌ၊၃။၂၇။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၄၈။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၁၉၉။ ဒီဋီ၊၂။၁၈၇။ မဋီ၊၂။၃၀၁-၂-၄။ မဋီ၊၃။၂၁၊ ၄၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၄၄။) (ခ) အကြောင်းအင်္ဂါ၊ တခုနှစ်ခုစသော အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါဖြစ်သောအကြောင်း။ ပဉ္စဟိ အာကာရေဟိ အဒိန္နံ အာဒိယန္တဿ အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿ။ ဝိ၊၁။၆၇။ ပဉ္စဟိ အာကာရေဟီတိ ပဉ္စဟိ ကာရဏေဟိ၊ ပဉ္စဟိ အင်္ဂေဟီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ တီဟာကာရေဟိ ပဌမံ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိန္တိ သမ္ပဇာနမုသာ ဘဏန္တဿ အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿ။ ဝိ၊၁။၁၁၉။ တီဟာကာရေဟီတိ သမ္ပဇာနမုသာဝါဒဿ အင်္ဂဘူတေဟိ တီဟိ ကာရဏေဟိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၈၈။ (—ဝိ၊၂။၂။) (ဂ) အကြောင်းဥပါယ်၊ပရိယာယ်၊ နည်းလမ်း။ အနေကပရိယာယေနာတိ ဥစ္စာဝစေဟိ အာကာရေဟိ။ ဝိ၊၁။၉၃။ မဟန္တာမဟန္တေဟိ ဥပါယေဟိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၄၂။ (၂) အခြင်းအရာ၊ သွားခြင်း, လာခြင်း စသော ကြိယာ၊ သွားပုံ, လာပုံ, ပြောဆိုပုံ, ပြုံးရယ်ပုံ စသော ဟန်ပန်အမူအရာ။ (၃) အသွင်၊ ပုံသဏ္ဌာန်။ (၄) အဆင်းရောင်။ (၂) ဥဒယဗ္ဗယဒဿနကြိယာ ဟိ တံကြိယတော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏဿ အာကာရောတိ စ ဝုစ္စတိ တံ အာကာရိယတိ ဉာယတိ ဧတေနာတိ ကတွာ။ မဏိသာရမဉ္ဇူသာဋီကာ၊၂။၅၅၁။ (—ဝိ၊၅။၂၉၀-၁။ မိလိန္ဒ။၂၂၈၄။ ဝိဋ္ဌ၊၃။ ၄၃၃။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၇၊၃၁။ မဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ မဋ္ဌ၊၄။၃၃။ သံဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၈၊၁၆၇။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၂၅၊ ၁၃၂၊ ၁၉၅၊ ၃၀၁၊ ၃၄၆-၇၊ ၄၀၇-၈-၉၊ ၄၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၁၊၁၄၅-၆။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၅၀။ ဥဒါနဋ္ဌ။၂၊၁၃၂၊၁၇၁။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၂၅။ ပေတဋ္ဌ။၅၉၊၂၆၅။ ဝိမာနဋ္ဌ။၂၃။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၂၄၅။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၄၆၅။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၂၃၅။ မဋီ၊၁။၃၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၀၊ ၁၇၆၊၂၆၆၊၄၂၀။) (၂) (၃) ဂိဟိကာလေ သလ္လက္ခိတပုဗ္ဗံ အာကာရံ အဂ္ဂဟေသိ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၄။ "သာမိပုတ္တဿ မေ သုဒိန္နဿ ဝိယ .... ဣမာ ဟတ္ထပါဒပိဋ္ဌိယော .... မဓုရော သရော"တိ ဂိဟိကာလေ သလ္လက္ခိတပုဗ္ဗံ အာကာရံ အဂ္ဂဟေသိ။ သာရတ္ထ၊၂။၈။ အနုဗျဉ္ဇနန္တိ လဒ္ဓဝေါဟာရံ ဟတ္ထပါဒ သိတဟသိတ ကထိတ အာလောကိတ ဝိလောကိတာဒိဘေဒံ အာကာရံ ဂဏှာတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။ ၄၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀။ (၃)(၄) ပစ္စာသဉ္ဇာနနဿ ကာရဏဘူတံ အာကာရံ ဂဟေတွာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝိနီဋီကာ။ ၁၀၅။ အာကာရိယတိ ပစ္စာဘိညာယတိ ဧတေနာတိ အာကာရော၊ နီလပီတာဒိဝဏ္ဏဒီဃရဿာဒိသဏ္ဌာနံ။ မဏိသာရမဉ္ဇူသာဋီကာ၊၁။၃၁၆။ အာကာရသဏ္ဌာနဂဟဏလည်း ကြည့်။

(၅) သဘော။ (က) ဝေဒနာ, သညာ စသည်တို့၏ အချင်းချင်းမတူသော သဘော

(ဝေဒနာ၏ အာရုံခံစားခြင်းသဘော, သညာ၏ အာရုံကို မှတ်သားခြင်းသဘော-စသည်ဖြင့် တပါးနှင့်တပါး မတူသောသဘော)။ (ခ) ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ မမြဲခြင်းစသောသဘော။ (၅) (က) ယေဟိ အာနန္ဒ အာကာရေဟိ ယေဟိ လိင်္ဂေဟိ။ ဒီ၊၂။၅၃၂။ ယေဟိ အာနန္ဒ အာကာရေဟိတိ အာဒီသု အာကာရာ ဝုစ္စန္တိ ဝေဒနာဒီနံ အညမညံ အသဒိသသဘာဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ တေ ဟိ အညမညံဝိစိတ္တေန ဝေဒယိတာဒိရူပေန အာကိရိယန္တိ ပညာယန္တိတိ အာကာရာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။ (ခ) အနိစ္စာဒိဝသေန ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ ဓမ္မေ ပဿတီတိ ဝိပဿနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ ဝိဝိဓာကာရေနာတိ အနေကသဘာဝေန။ သဘာဝေါ ဟိ အာကရီယတိ ဉာယတိ သဘာဝီ ဧတေနာတိ အာကာရောတိ ဝုစ္စတိ။ မဏိသာရမဉ္ဇူသာ၊ ဋီကာ၊၂။၅၃၀။ မဟာနိ။၁၇၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ (၆) ပစ္စယသတ္တိ၊ ဟေတု, အာရမ္မဏ-စသော ပစ္စည်းတရားတို့၏ အစွမ်းသတ္တိ (အကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်တရားများ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် တည်တံ့နေအောင် ကျေးဇူးပြုတတ်သော ပစ္စယသတ္တိ)။ ယထာ ယေနာကာရေန။ ဝိဘာဝိနီ။၂၃၄။ ယထာတိ ပစ္စယသတ္တိနိဒ္ဒေသောတိ အာဟ "ယေသံ။ပ။ယေနာကာရေနာ"တိ။ သာ ဟိ ပစ္စယုပ္ပန္နေ ပစ္စယေဟိ အာကရီယတိ ဧတေနာတိ အတ္ထေန အာကာရောတိ ဝုစ္စတိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၃၂၉။ (၇) အဖို့အစု။ ဣမ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ယေဟိ အာကာရေဟိ ယေဟိ လိင်္ဂေဟိ....ဣဒ္ဓိပါဒံ ဘာဝေတိ။ သံ၊၃။၂၄၃။ ယေဟိ အာကာရေဟိတိ ယေဟိ ကောဋ္ဌာသေဟိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၁။ အညမညံ အသင်္ကရတော အာကိရိယန္တိ ပကာရတော ဉာပီယန္တီတိ အာကာရာ၊ ဘာဂါတိ အာဟ "ယေဟိ အာကာရေဟိတိ ယေဟိ ကောဋ္ဌာသေဟီ"တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၄။ ဒွါဒသဟာကာရေဟိ အာပေါဓာတုံ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၀။ အာကရီယန္တိ ဒိဿန္တိ ဧတ္ထ ဓာတူယောတိ အာကာရာ၊ ကောဋ္ဌာသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၅။ (—အဘိ၊ဝိ။၃၅၃။ နေတ္တိ။၆၂-၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၅၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၅။) (၈) အခြင်းအရာတရား၊ အတိတ်အကြောင်း, ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး စသော ၂၀-သောတရား။ ဧတေဟိ ပန ဝီသတိယာ အာကာရေဟိ အရေဟိ ဝီသတိအာကာရာရန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။ ဝီသတာကာရာ တိသန္ဓိ စတုသင်္ခေပါ။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ။ သရူပတော အဝုတ္တာပိ တသ္မိံ တသ္မိံ သင်္ဂဟေ အာကိရိယန္တိ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရာဒိဂ္ဂဟဏေဟိ ပကာသီယန္တိတိ အာကာရာ။ မူလဋီ၊၂။၁၂၆။ (၉) အနက်လည်း ကြည့်။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၄။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၃-၄။ ဝိမတိ၊၁။၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၃၈။ ဝိဘာဝိနီ။၂၃၉။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၃၅၆။)

(၉) အပြား၊ တခု နှစ်ခု စသည် ကွဲပြားသော – တရား – အရာဝတ္ထု။ အတီတဟေတုအာဒီနံ ဝါ ပကာရာ အာကာရာ။ မူလဋီ၊၂။၁၂၆။ အာကာရ-သဒ္ဒေါ ဝါ ပကာရတ္ထော။ ပကာရော စ ဘေဒေါတိ အတီတဟေတုအာဒီနံ ပကာရာ ဘေဒါ အာကာရာ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၃၅၆။ (—ပဋိသံ။၁၂၁။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၊၁၉၁၊၂၄၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၉၊၃၃၈၊၄၄၄။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၁၂၂။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၄၄၈။) (၁၀) မြင်လျှင်မြင်ချင်း သတ္တဝါဟု သိကြောင်း ဖြစ်သော ရုပ်အဆင်း စသော အာရုံ (ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိ-ဉာဏ်ဖြင့် ပြန်၍ အောက်မေ့အပ်သော ရုပ်အဆင်း, စားခဲ့ဘူးသော အစာအာဟာရ စသော အာရုံ။ ဣတရေ အာကာရာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀) တိ အာကရီယတိ ဒိဿာဝ သတ္တော ဝိညာယတိ

တေဟိတိ ကလတရေ ဝဏ္ဏာဒယော အာကာရာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၂။ (၁၁) အခြင်းအရာ၊ ဝတ်နှင့် ပြည့်စုံ-မပြည့်စုံကို သိကြောင်းဖြစ်သော ကောင်းစွာ ခင်းထားအပ်သော ညောင်စောင်းအင်းပျဉ်စသည့်အခြင်းအရာ။ အာကာရောနာမ ယေန တေသံ "ဝတ္တသမ္ပန္နာ ဝါ န ဝါ" တိ အာစာရသဏ္ဌာနံ ဂယှတိ....သဗ္ဗမေတံ သုပညတ္တမဉ္စပီဌာဒိနဉ္စေဝ ပဒသဒ္ဒါဒိနဉ္စ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။ အာကရိယတိ ပကာသီယတိ ဧတေနာတိ အာကာရော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၈၁။ (၁၂) ပြခဲ့ပြီးသောစကား ဝါကျကို ဝေဘန်ရှင်းလင်းပြခြင်း။ ပကာရတော ဝါကျဝိဘာဂေါ အာကာရော။ "တတ္ထ ကတမော ဆန္ဒော၊ ယော ဆန္ဒော ဆန္ဒိကတာ ကတ္တုကမျတာ" တိ ဧဝမာဒိသု ကထိတဿေဝ ဝါကျဿ အနေကဝိဓေန ဝိဘာဂကရဏံ အာကာရော နာမ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၉၊၃၃၀။ ဝိမတိ၊၁။၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၇၃။

အာကာရ ၂ (ပု) [အာ+ကာရ၊ အာ ဧဝ အာကာရော။ ကစ္စည်း။၆၀၄။ ကရီယတိ ဥစ္စာရီယတီတိ ကာရော၊သဒ္ဒေါ။ ရူ။နှာ-၄၂၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၂၀၉။ မောဂ်။ ၃၂၅ - တို့ကိုလည်း ကြည့်။] အာ-အက္ခရာ။ အနေ္တာကရဏတ္တော ဟိ အယံ အာကာရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။

အာကာရအကောဝိဒ (တိ) [အာကာရ+အကောဝိဒ] အကြောင်းဟုတ်သည်မဟုတ်သည်၌မလိမ္မာသော၊သူ။ ဝတ္ထုံ ဝိပတ္တိံ အာပတ္တိံ၊ နိဒါနံ အာကာရအကောဝိဒါ။ ဝိ၊၅။၂၈၉။ အာကာရအကောဝိဒါတိ ကာရဏာကာရဏေ အကောဝိဒါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၉။

အာကာရကောဝိဒ (တိ) [အာကာရ+ကောဝိဒ] အကြောင်းဟုတ်သည် မဟုတ်သည်၌ လိမ္မာသော၊သူ။ ဝတ္ထုံ ဝိပတ္တိံ အာပတ္တိံ၊ နိဒါနံ အာကာရကောဝိဒေါ။ ဝိ၊၅။၂၈၉။

အာကာရဂဟဏ (နပ) [အာကာရ+ဂဟဏ] အခြင်းအရာကို သိမ်းယူခြင်း။ အနုဂ္ဂါဟိကာယ ဒိဋ္ဌိယာ ပဌမဝါရေ အာကာရပုစ္ဆာ၊ ဒုတိယေ အာကာရဂဟဏံ၊ တတိယေ အာကာရဝိဿဇ္ဇနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။

အာကာရဂ္ဂါဟိက (တိ) [အာကာရ+ဂဟ+ဏျ] အခြင်းအရာ – အမူအရာ – ကို သိမ်းယူတတ်သော။ ယံ ဝေဒယတိ၊ တံ သဥ္ဇာနာတီတိ ဧဝံ ဝေဒနာဝိသယဿ အာကာရဂ္ဂါဟိကာ သညာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။

အာကာရဝန္တ (ဝန္တု) (တိ) [အာကာရ+ဝန္တု] အခြင်းအရာဟူသောအနက်ရှိသော။ အာကာရဝန္တေန ဝေ-သဒ္ဒေန တေမတ္တံ ဒီပေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈။

အာကာရဏ (နပ) [အာ+ကာရဏ] ဤသို့သော အကြောင်း။ အာကာရဏေန ဇာနာမိ၊ န စာယံ ဘဒ္ဒိကာ သုရာ။ ဇာ၊၁။၁၃။ အာကာရဏေန ဇာနာမီတိ တဿာ ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။ အာကာရဏေနာတိ ဧတ္ထ အာသဒ္ဒေါ ဣမိနာတိ ဧတဿ အတ္ထေ နိပါတော။ ဇာတ်ဋီကာ (လက်ရေးမူ)။

အာကာရဒဿန (နပ) [အာကာရ + ဒဿန] (၁) အခြင်းအရာကိုပြခြင်း။ (၂) အခြင်းအရာကို – ပြကြောင်းဖြစ်သော – ပြတတ်သော – သဒ္ဒါ – စကား။ (၁) ပဝတ္တိ အာကာရဒဿနတ္ထ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇) ကြည့်။ (၂) ဣတိ အတ္ထပရိယာယဿ ဗျဉ္ဇနပရိယာယဿ စ ပရိယန္တာဘာဝတော အာကာရဒဿနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၁။ (– ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၇။)

အာကာရနာနတ္တ (နပ) [အာကာရ+နာနတ္တ] အခြင်းအရာ၏ ထူးသည်၏အဖြစ်။ "ဒုဝေဒါ ဒေါသော" တိ ကေဿဝေတံ ပုဂ္ဂလဿ

အာကာရနာနတ္တေန နိဒဿနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၉။ ကင်္ခါ။၁၃၆။ အာကာရနာနတ္တေနာတိ ဒူသိတာကာရဿ, ဒူသကာကာရဿ စ နာနတ္တေန။ ဝိမတိ၊၁။၂၈၃။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၊၃၀၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀၊၁၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၀၂၊၄၅၀)

အာကာရနိဒဿန (န) [အာကာရ+နိဒဿန] အခြင်းအရာကို ပြကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ အနုဝဒနာတိ အာကာရနိဒဿနမေတံ၊ ဥပဝဒနာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉။ (—ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။)

အာကာရနိဒ္ဒေသ (ပု) [အာကာရ+နိဒ္ဒေသ] အခြင်းအရာကို ညွှန်ပြကြောင်း (သဒ္ဒါ)။ ဇီရဏတာတိ အာကာရနိဒ္ဒေသော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ ဇိဏ္ဏဿ ဇီရဏဝသေန ပဝတ္တနာကာရော ဇီရဏတာတိ အာဟ "အာကာရနိဒ္ဒေသော" တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃။ (—သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၇။ အံ၊ ဋီ၊၁။၇၇၊၁၁၁)။

အာကာရနိရောဓ (ပု) [အာကာရ+နိရောဓ] အာကာရ၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ သော တဿ ဟေတုပိ ဇာတိနိရောဓာ ဗဟိ အာကာရနိရောဓော။ ပေဋကော၊၂၃၉။

အာကာရန္တ (တိ) [အာကာရ+အန္တ] အာ- အက္ခရာ အဆုံးရှိသော။ ဥပဏ္ဍာတိ ဥပဏ္ဍာယသဒ္ဒသမာနတ္ထော အာကာရန္တော ဥပဏ္ဍာသဒ္ဒေါတိ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၂။

အာကာရပညတ္တိ (ထီ) [အာကာရ+ပညတ္တိ] အာကာရ ပညတ်၊ ပရမတ္ထ သဘောတရားတို့၏ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာကို စွဲ၍ ပညတ်အပ်သော ဥပါဒါပညတ်။ ဧတ္ထ ဟိ အယမာကာရပညတ္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ အာကာရပညတ္တီတိ ဥပါဒါပညတ္တိ ဧဝ။ ဓမ္မာနံ ပဝတ္တိအာကာရပါဒါနဝသေန တထာ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၅၂။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၉။

အာကာရပရိဝိတက္က(ပု) [အာကာရ+ပရိဝိတက္က] အကြောင်း—အသင့်ယုတ္တိ—ကို—ကြံစည်—စိစစ်—ဆင်ခြင်—ခြင်း။ အညတြ အာကာရပရိဝိတက္ကာ ....အညံ ဗျာကရောတိ။ သံ၊၂။ ၃၅၂။ ဧဝံ ဥပဋ္ဌိတဿ....ကာရဏပရိဝိတက္ကောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။ အာကာရပရိဝိတက္ကောတိ ယုတ္တိပရိကပ္ပနာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၇။ မာ အာကာရပရိဝိတက္ကေန။ အံ၊၁။၁၉၀။ န အာကာရပရိဝိတက္ကေန။ မဟာနိ၊၂၈၀။ သုန္ဒရမိဒံ ကာရဏန္တိ ဧဝံ ကာရဏပရိဝိတက္ကေနပိ မာ ဂဏှိတ္ထ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၄၁။ (—မ၊၃။၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ ဝဇီရ၊၃၉၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၉၀၊၄၈၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၂။ မူလဋီ၊၁။၇၀။)

အာကာရပရိဝိတက္ကနမုခ (န) [အာကာရ+ ပရိဝိတက္ကန + မုခ] အဦးပဓာန ဖြစ်သော အခြင်းအရာကို ကြံစည်ခြင်း၊ အခြင်းအရာကို ကြံစည်ခြင်းကိုပဓာနထားခြင်း။ ခန္ဓာဒီနံ သဘာဝဓမ္မာနံ အာကာရပရိဝိတက္ကနမုခေန တေ နိဇ္ဈာနံ ခမာပေန္တေန စ စိန္တာမယာ ပညာ နိဗ္ဗတ္တေတဗ္ဗာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃၀၈။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၉၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈၅။

အာကာရပုစ္ဆာ (ထီ) [အာကာရ+ပုစ္ဆာ]အခြင်းအရာကို မေးမြန်းခြင်း။ အာကာရပုစ္ဆာတိ ဂိဟိလိင်္ဂေ ဝါ တိတ္ထိယလိင်္ဂေ ဝါ ပဗ္ဗဇိတလိင်္ဂေ ဝါ။ ဝိ၊၅။၃၀၀-၁။ ကထန္တိ အယံ အာကာရပုစ္ဆာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၀။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။)

အာကာရဘာဝနိဒ္ဒေသ (ပု) [အာကာရ+ဘာဝ+နိဒ္ဒေသ] (၁) အခြင်းအရာဟူသောအနက်ကို ဘောပစ္စည်းဖြင့် ညွှန်ပြတတ်သော သဒ္ဒါ။ (၂) အခြင်းအရာ ဟူသော အနက်, ဘောအနက်တို့ကို ညွှန်ပြသောသဒ္ဒါ။ (၁) ဇီရဏတာတိ အာကာရဘာဝနိဒ္ဒေသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၆။ ဇီရန္တဿ ဝါ အာကာရော တာသဒ္ဒေန ဝုတ္တောတိ အာဟ "အာကာရဘာဝနိဒ္ဒေသော"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၇။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၇။) (၂) မညနာ မညိတတ္တန္တိ အာကာရဘာဝနိဒ္ဒေသာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၃။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၇။)

အာကာရဘေဒ (ပု) [အာကာရ + ဘေဒ] အခြင်းအရာ၏ကွဲပြားခြင်း။ ကေမေဝ ဟောတံ ဉာဏံ အာကာရဘေဒတော ဒွေမာ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။

အာကာရလောပ (ပု) [အာကာရ+လောပ] အာ·အက္ခရာ၏ ကျေခြင်း။ ပဒါတဝေတိ ပ အာဒါတဝေ၊ သန္ဓိဝသေန အာ·ကာရလောပေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။

အာကာရဝစန (န) [အာကာရ+ဝစန] အခြင်းအရာဟူသော အနက်ကိုဟောသော သဒ္ဒါ။ ဒုတိယံ အာကာရဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၄။

အာကာရဝန္တု (တိ) [အာကာရ+ဝန္တု။ ထီ·၌ အာကာရဝတီ] (က) အကြောင်းရှိသော။ (ခ) လွန်ကဲသော အကြောင်းရှိသော (ဂ) ချီးမွမ်းအပ်သောအကြောင်း ရှိသော။ (ဃ) အကြောင်းခြင်းရာ ရှိသော။ (က)(ခ)(ဂ) အာကာရဝတီ သဒ္ဒါ ဒဿနမူလိကာ။ မ၊၁။၃၉၅။ မ၊၂။၆၃။ အာကာရဝတီတိ ကာရဏံ ပရိယေသိတွာ ဂဟိတတ္တာ သကာရဏာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။ အာကာရဝတီတိ ကာရဏဝတီ သဟေတုကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ အာကာရဝတီတိ ဧတ္ထ ဝတီ·သဒ္ဒေါ န ကေဝလံ အတ္ထိတာမတ္တဒီပကော၊ အထ ခေါ အတိသယတ္ထဒီပကော, ပါသံသတ္ထဒီပကော ဝါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ တေန အာကာရဝတီတိ သဒ္ဒေယျ·ဝတ္ထုဝသေန အတိသယကာရဏဝတီတိ ဝါ ပါသံသကာရဏဝတီတိ ဝါ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၅၁။ (ဃ) စတုဝီသတိ အာကာရဝန္တတာယ မဟာဘူမိကာ။ ဝဇိရ။ ၄၉၀။ အာကာရဝန္တေသု ဂဟိတေသု တဒါ·ကာရောပိ ဂဟိတောယေဝ ဟောတိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၂၂။

အာကာရဝိကတိ (ထီ) [အာကာရ+ဝိကတိ] ဖောက်ပြန်သော အခြင်းအရာ။ အာကာရ·ဝိကာရ·ကြည့်။

အာကာရဝိကာရ (ပု) [အာကာရ+ဝိကာရ] (က) ဖောက်ပြန်သော အခြင်းအရာ။ (ခ) ထူးသောအခြင်းအရာ၊ အခြင်းအရာအထူး။ ဧကော အာကာရဝိကာရော အတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ ဟုတွာ အဘာဝသင်္ခါတော အာ·ကာရဝိကာရော ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၇။ အာကာရဝိကာရောတိ အာကာရ·ဝိကတိ။ အာကာရဝိကာရောတိ ဝါ အာကာ·ရဝိသေသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၈။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၈။ မူလဋီ၊၂။၆၁။)

အာကာရဝိဂမနဒဿန (န) [အာကာရ+ဝိဂမန+ဒဿန] အမူအရာ—အသွင်သဏ္ဌာန်—ကင်းကွာခြင်းကို ပြခြင်း။ ဟတ္ထစ္ဆိန္နောတိ·အာဒိ အာကာရဝိဂမနဒဿနေန အဝိဂတော သန္တာဝတီတိ လဒ္ဓိဘိန္ဒနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။

အာကာရဝိသေသ (ပု) [အာကာရ+ဝိသေသ] အခြင်းအရာ—အမူအရာ—အထူး။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနမဟာဘူတာနံ ဧကော အာကာရဝိသေ·သော အတ္ထိ။ မူလဋီ၊၁။၇၂။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၈။) အာကာရဝိကာရ·လည်း ကြည့်။

အာကာရဝိသေသဝစန (တိ) [အာကာရဝိသေ·သ+ဝစန] အခြင်းအရာ အထူးကို ဟော

သော၊ (သဒ္ဒါ)။ “ဝေ ဗျာခေါ်”တိ အာဒီသု ပန အာကာရဝိသေသဝစနေ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇။

အာကာရဝိသေသဝါစက (တိ) [အာကာရ-ဝိသေသ+ဝါစက] အခြင်းအရာ အထူးကို ဟောသော။ န ပန အာကာရဝိသေသဝါစကော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄။

အာကာရဝိသေသဝါစီ (တိ) [အာကာရဝိသေသ+ဝစ+ဏီ] အခြင်းအရာ အထူးကို ဟောသော။ အာကာရဝိသေသဝါစီနော စေတေ ဝေ-သဒ္ဒါ ပုစ္ဆနာကာရပရိမာဏာကာရာနံ ဝါစကတ္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇။

အာကာရဝိဿဇ္ဇန (န) [အာကာရ+ဝိဿဇ္ဇန] အခြင်းအရာကို ဖြေဆိုခြင်း။ ဒုတိယေ အာကာရဂဟဏံ၊ တတိယေ အာကာရဝိဿဇ္ဇနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။

အာကာရသဏ္ဌာန (န) [အာကာရ+သဏ္ဌာန] (၁) (ထူးခြားသော) အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်ခြင်း။ (၂) အဆင်းရောင်နှင့် ပုံသဏ္ဌာန်။ (အာကာရသဏ္ဌာနဂဟဏ-လည်းကြည့်)(၁) အာကာရသဏ္ဌာနံ ဝိဓာ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။ အာကာရသဏ္ဌာနန္တိ ဂိဟိ-ဋ္ဌာကာရဝဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၁။ (—မူလဋီ၊၂။၂၂၁။) (၂) ဝိနာပိ အာကာရသဏ္ဌာနာ အာရမ္မဏာသ ပစ္စတ္တဘေဒဂဟဏဝသေန ဝိညာဏံ ပါကဋံ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ ဝိနာပိ အာကာရသဏ္ဌာနာတိ အာကာရ-သဏ္ဌာနေဟိ ဝိနာ၊ တေ ဌပေတွာပိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၇။

အာကာရသဏ္ဌာနဂဟဏ (န) [အာကာရ + သဏ္ဌာန + ဂဟဏ] (အညို အရွှေ အစရှိသော) အဆင်းရောင် နှင့် (အဝိုင်း လေးထောင့် အစရှိသော) ပုံသဏ္ဌာန်ကိုယူခြင်း။ အာရမ္မဏာသ အာကာရ သဏ္ဌာန ဂဟဏ-ဝသေန သညာ ပါကဋာ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ =နီလပီတာဒိအာကာရဂဟဏဝသေန စေဝ ဝဋ္ဋစတုရဿာဒိသဏ္ဌာနဂဟဏဝသေန စ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၇။

အာကာရသဒိသီ (တိ) [အာကာရ+သဒိသ+ဤ]အခြင်းအရာ—အမူအရာ—အသွင်သဏ္ဌာန်—နှင့်တူသော(ပညာ)။ ယေ ဇနာ အဝိဒ္ဒ-သူ မမ ရူပေန အပသာဒိကေန နိဟိဂနန “အာကာရသဒိသီပညာ”တိ ဓမ္မသရိရေန စ မံ နိဟိနံ ပါမိ သုံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။

အာကာရသမ္ဘူဟ (ပု) [အာကာရ+သမ္ဘူဟ] အနိစ္စ အစရှိသော အခြင်းအရာအပေါင်း။ သဗ္ဗသောဝ အနိစ္စလက္ခဏာဒိနော အာကာ-ရသမ္ဘူဟသင်္ခါတဿ ကာယဿ အနုပဿန-တောပိ ကာယေ ကာယာနုပဿီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။

အာကာရသလ္လက္ခဏကုသလ (တိ) [အာကာရ+သလ္လက္ခဏ+ကုသလ] အမူအရာကို ကောင်းစွာမှတ်ခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်သော။ ဝေ အာ-ကာရသလ္လက္ခဏကုသလတာယ ဘဂဝတော အဓိပါယံ ဝိဒိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။

အာကာရာဂမ (ပု) [အာကာရ + အာဂမ] အာ-အက္ခရာ၏ လာခြင်း။ နိရုတ္တိနယေန စ အာကာရာဂမံ ကတွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၅။

အာကာရာနုဝိဓာနဋ္ဌ (ပု) [အာကာရ +အနု-ဝိဓာန+အတ္ထ] အခြင်းအရာအားလျော်စွာ စီရင်ခြင်း အနက် သဘော။ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ အတ္တနော အာကာရာနုဝိဓာနဋ္ဌေန မူလာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။

အာကာရာဘိဟိတ (တိ) [အာကာရ+အဘိ-ဟိတ] ဝါကျကို ဝေဘန်ခြင်းတို့၌ ဟောဆိုအပ်သော။ အာကာရာဘိဟိတံ နိဗ္ဗစနံ နိရုတ္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၂။ အာကာရေဟိ ဝါကျ-

ဝိဘာဂေသု အာဘိဟိတံ ကထိတံ နိဗ္ဗစနံ အာကာရာဘိဟိတံ နိဗ္ဗစနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၅။

အာကာရာရ (တိ) [အာကာရ+အရ] အခြင်းအရာဟုဆိုအပ်သောအကန့်ရှိသော။ ဝီသတိအာကာရာရံ၊ တိဝဋ္ဋမနုဝဋ္ဋိတံ ဘမတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၄။ တေဟိပန ဝီသတိယာ အာကာရသင်္ခါတေဟိ အရေဟိ ဝီသတိအာကာရာရန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ၎င်း။

အာကာသ[1] (ပု၊န) [(၁) အကာသ (=န+ကာသ+ဏ။ န+ကာသု+အ) + ဏ။ (၂) အာ+ကာသု+အ။ အာကာသောတိ နဘံ။ တဋ္ဌိ န ကဿတီတိ အာကာသော။ နီတိ၊ ဓာ။၁၇၃။ ဘုသံ ကာသန္တေ ဒိပ္ပန္တေ ပဒတ္ထာ ဧတေနာတိ အာကာသော၊ န ကဿတိ န ဝိလေခီယတီတိ ဝါ အာကာသော။ ဓာန်၊ဋ္ဌ။၄၅-၆။ ဝိဂ္ဂဟာဘာဝတော န ကဿတိ ကသိတုံ ဆိန္ဒိတုံ န သက္ကာ, န ဝါ ကာသတိ ဒိဗ္ဗတီတိ အကာသံ၊ အကာသမေဝ အာကာသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ န ကဿတီတိ အကာသော၊ အကာသောယေဝ အာကာသော။ ဝိဘာဝိနီ၊ဋ္ဌ။၁၉၉။ သကတ္ထေ ဏ-ကာရော‌တိ အာဟ အကာသောယေဝ အာကာသောတိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၁၃၇။] (၁) ကောင်းကင်။ (၂) တကျော။ (၁) အာကာသော နိတ္တိယံ နဘံ။ ဓာန်။၄၅။ အာကာသော အာကာသဂတံ။ အဘိ၊ဓ။ ၁၆၉။ အဘိ၊ဝိ။ဂ၆။ န ကဿတိ န နိကဿတိ, ကသိတုံ ဝါ ဆိန္ဒိတုံ ဝါ ဘိန္ဒိတုံ ဝါ န သက္ကာတိ အာကာသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၅။ အပ္ပဋိဃာနဋ္ဌေန န ကဿတီတိ အာကာသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ (—ဝိ၊၁။ ၁၅၃-၄။ ဝိ၊၂။၇၇။ ဝိ၊၅။၂၆၃။ ဒီ၊၁။၃၂၊ ၅၂၊၇၃၊၁၇၀။ ဒီ၊၂။၅၉။ မ၊၁။၂၄၈။ မ၊၂။ ၈၇၊၁၈၂။၂၁၀။ သံ၊၁။၄၀၂။ သံ၊၂။၁၇၀။ သံ၊၃။၄၆။၂၃၁-၂။ အံ၊၁။၁၇၀၊၂၇၀။ အံ၊၃။ ၁၂၇၊၂၃၂။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၄၊၂၇၂၊၃၅၆။ အဘိ၊က။၂၄၆။ ဥဒါန။၁၁၁။ အပ၊၁။၂၂၊၁၂၄၊ ၁၇၀၊၃၄၁။ မိလိန္ဒ။၂၆၀၊၂၇၈၊၃၇၀-၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၊၃၂၊၅၀၊၅၇၊၇၀၊၁၁၅၊၁၅၀၊၂၈၀၊ ၂၈၇၊၃၃၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၊ ၁၀၀၊ ၁၀၈၊ ၁၁၀၊ ၂၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၊၁၅၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၊၂၄၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆၊၂၇၈၊၂၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၊၁၁၅၊၃၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၊ ၁၁၇၊၂၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆၈၊၁၅၉၊၂၀၄-၅၊ ၂၄၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈၊၂၂၃၊၂၈၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၀၊၆၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၀၊ ၁၈၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၊၉၀၊၂၆၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။၅၉၊၁၃၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၈။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၆။ မူလ၊ဋီ၊၁။၄၈။ အနု၊ဋီ၊၂။၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၊၂၄၊၁၀၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၂၆၊၂၆၂၊၃၀၂။) အာကာသဂတ, အာကာသဓာတု - တို့လည်း ကြည့်။ (၂) အာကာသံ န သိတော သိယာ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၅။ မဟာနိ။၃၃၇။ အာကာသံ ဝုစ္စတိ တကျော။ မဟာနိ။၃၃၈။ တကျော ဟိ ရူပါဒိနံ အာကာသနတော (အာကဿနတော?) အာကာသောတိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၃။

အာကာသ[2] (န) [အာကာသ+ကိဋ္ဌန။ နောက်ပုဒ် ကျေ] ကောင်းကင်၌ (အန်စာချ၍) ကစားခြင်း။ အဋ္ဌပဒံ ဒသပဒံ အာကာသံ။ ဒီ၊၁။၆၊၆၂။ အာကာသန္တိ အဋ္ဌပဒ ဒသပဒေသု ဝိယ အာကာသေယေဝ ကီဠနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၂။ အာကာသေယေဝ ကီဠနန္တိ....အာကာသေယေဝ ဇူတဿ ကီဠနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၆၁။

အာကာသကထာ (ထီ) [အာကာသ+ကထာ] ကောင်းကင်နှင့်စပ်၍ပြဆိုအပ်သော—ကထာ—စကား။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၆-ဝဂ်၊ (၅၈) ၆-ကထာ။ အဘိ၊က။၂၄၆။ ဣဒါနိ အာကာသကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။

အာကာသကရဏ (န) [အာကာသ+ကရဏ] ဟာလာဟင်းလင်း – အာကာသ – (ဖြစ်အောင်) ပြုလုပ်ခြင်း။ ဘာဝိတမေဝ ဈာနံ အာကာသကရဏဿ (အာကာသကသိဏဿ၊သိ) ပစ္စယော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၂။

အာကာသကသိဏ (န) [အာကာသ+ကသိဏ] အာကာသကသိုဏ်း။ (၁) ပိုင်းခြားပြုလုပ်ထားအပ်သော နံရံပေါက်၊ ပြူတင်းပေါက်စသော ဟင်းလင်းအပေါက်=ပရိစ္ဆေဒါကာသ။ (၂) ထိုနံရံပေါက်စသော ပရိစ္ဆေဒါကာသကို အာရုံပြုသော (ရူပ)ဈာန်။ (၃) ပထဝီကသိုဏ်း စသည်ကို နှလုံးမသွင်း မဆင်ခြင်ဘဲ ပယ်ခွါခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ကောင်းကင်=ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသ။ (၄) ထို ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသကို အာရုံပြုသော အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်။ ဤလေးမျိုးကို အရာအားလျော်စွာ **အာကာသကသိဏ**ဟု ဆိုသည်)။ အာကာသကသိဏံ အဘိညေယျံ။ ပဋိသံ။၈။ အာကာသကသိဏန္တိ ပရိစ္ဆေဒါကာသော၊ တဒါရမ္မဏဇ္ဈာနံ၊ ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသော၊ တဒါရမ္မဏဉ္စ အာကာသာနဉ္စာယတနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၁-လည်း ကြည့်) အာကာသကသိဏမေကော သဉ္ဇာနာတိ။ ဒီ၊၃။၂၂၃။ မ၊၂။၂၀၇။ အံ၊၃။၂၈၃၊၃၀၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ (၎င်းပါဠိ၌ ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသနှင့် ပရိစ္ဆေဒါကာသကို အာကာသကသိဏဟု ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၀-၌ ဖွင့်ပြ၏)။ အာကာသကသိဏံ ဘာဝေတိ။ အ၊၁။၄၇။ (၎င်း-၌ ရူပဈာန်၊ အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်တို့ ဖြစ်သင့်၏။ ပထဝီကသိဏ(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၈)နှင့် ယှဉ်ကြည့်)။ ဩဒါတကသိဏံ အာကာသကသိဏံ ဝိညာဏကသိဏံ။ နေတ္တိ။၇၅။ အာကာသကသိဏန္တိ ကသိဏုဂ္ဃာဋိမာကာသေ ပဝတ္တပဉ္စမ-ရူပဇ္ဈာနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၃။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၉၊၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂။)

အာကာသကသိဏသမာပဇ္ဇန (န) [အာကာသ-ကသိဏ+သမာပဇ္ဇန]အာကာသကသိုဏ်းကို ဝင်စားခြင်း။ တေ တိရောကုဍ္ဍာဒိဂမနပါဋိ-ဟာရိယကရဏေ အာကာသကသိဏသမာ-ပဇ္ဇနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၆။

အာကာသကသိဏသမာပတ္တိ (ထီ) [အာကာသ-ကသိဏ + သမာပတ္တိ] (ပရိစ္ဆေဒါကာသ-ဟူသော) အာကာသကသိုဏ်း၌ ဖြစ်စေအပ်သော စတုတ္ထဈာန်သမာပတ်။ ပကတိယာ အာကာသကသိဏသမာပတ္တိယာ လာဘီ ဟောတိ။ ပဋိသံ။၃၈၆။ အာကာသကသိဏ-သမာပတ္တိယာတိ ပရိစ္ဆေဒါကာသကသိဏေ ဥပ္ပါဒိတာယ စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာပတ္တိယာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။

အာကာသဂ (တိ) [အာကာသ + ဂမု + ကွိ] ကောင်းကင်၌ ဖြစ်သော။ ဝေပကာရံ အသိဝံ အနိဋ္ဌံ၊ အာကာသဂံ ဘူမိဂတဉ္စ ဃောရံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၃၃၉။

အာကာသဂင်္ဂါ (ထီ) [အာကာသ+ဂင်္ဂါ။ အာ-ကာသေ သန္ဒမာနာ ဂင်္ဂါ အာကာသဂင်္ဂါ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၇။] ကောင်းကင်၌ စီးသွားသော - ရေတံခွန်–ရေအယဉ်၊ ကောင်းကင်မြစ်၊ နတ်မြစ်။ အာကာသဂင်္ဂံ ဩတာရေန္တော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀၊၃၁၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၃။ (–မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၅-၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။။၁၆၀ သာရတ္ထ၊၁။၂၅၇။ မဏိ၊ ၃။၁၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၇။)

အာကာသဂင်္ဂါဂတိသောဘာ (ထီ) [အာကာ-သဂင်္ဂါ+ဂတိ+သောဘာ] အာကာသဂင်္ဂါ-

၏ စီးသွားခြင်း၏ တင့်တယ်ခြင်း။ အာကာသဂင်္ဂါဂတိသောဘံ အဝဟာသမာနာ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။

အာကာသဂတ (န) [အာကာသ+ဂတ] (၁) ကောင်းကင်၊ ကောင်းကင်ဟု–သိအပ်–ယူဆအပ်–သော အရပ်၊ ကောင်းကင်အဖြစ်သို့ ရောက်သောအရပ်။ (တိ) (၂) (က) ကောင်းကင်၌–ဖြစ်–ပြန့်နှံ့–သော။ (ခ) ကောင်းကင် – ၌တည် – သို့ရောက် – သော။ (ဂ) ကောင်းကင်၌ သွားသော။ (၁) ယော အာကာသော အာကာသဂတံ။ အဘိ၊ဓ။ ၁၆၉၊၁၇၇၊၁၈၉။ အဘိ၊ဝိ။၂၇၂။ အာကာသောဝ အာကာသဂတံ ခေဠဂတာဒိ ဝိယ၊ အာကာသောတိ ဝါ ဂတန္တိ အာကာသဂတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ (–မ၊၂။၈၆။ မ၊၃။၂၈၅။ အဘိ၊ဝိ။၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ မ၊ဋီ၊၃။၆၃။) (တိ) (၂) (က) အာဒိစ္စော (သူရိယော)....သဗ္ဗံ အာကာသဂတံ တမဂတံ အဘိဝိဟစ္စ။ မ၊၁။၃၉၁။ အံ၊၃။၂၇၄။ ဣတိဝုတ်။၂၀၈။ စူဠနိ။၁၄၄။ အာကာသဂတံ တမဂတန္တိ အာကာသဂတံ တမံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ သဗ္ဗံ အာကာသဂတန္တိ သကလံ အာကာသေ ပဝတ္တံ ပတ္ထဋံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၁။ (ခ) အာကာသဋ္ဌံ နာမ ဘဏ္ဍံ အာကာသဂတံ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၅၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁၊၂၄၁၊၂၇၄၊၂၈၀၊၃၀၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ဣတိဝုတ်။ ဋ္ဌ။၁၂၈။) (ဂ) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အာကာသဂတသကုဏ (ပု) [အာကာသဂတ+သကုဏ] ကောင်းကင်၌ သွားသောငှက်။ သဗ္ဗေသံ အရညေ မိဂါနံ အာကာသဂတသကုဏာနံ ဇလစရမစ္ဆာနဥ္စ အဘယံ ဒါပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈။

အာကာသဂမန (န) [အာကာသ + ဂမန] ကောင်းကင်–၌–ဖြင့်–သွားခြင်း။ တဿ အာကာသဂမနံ နာမ ကာရဏံ ကရောဟိ။ မိလိန္ဒ။၁၉၈။ ဧဝံ ပုဗ္ဗေ ပဝတ္တံ အာကာသဂမနံ သန္ဓာယေဝမာဟ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။

အာကာသဂမနနိန္နစိတ္တ (တိ) [အာကာသဂမန+နိန္န+စိတ္တ] ကောင်းကင်သို့ သွားခြင်း၌ ညွတ်ကိုင်းသော စိတ်ရှိသော။ ရာဇာ တံ အနိသိဒါပေတွာဝ အာကာသဂမနနိန္နစိတ္တော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။

အာကာသဂါမိ (တိ) [အာကာသ+ဂမု+ဏီ] ကောင်းကင်၌သွားသော။ အာကာသဂါမိနံ အာဒိစ္စော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၃၁။)

အာကာသဂေါတ္တ (တိ) [အာကာသ+ဂေါတ္တ] အာကာသဂေါတ္တ အမည်ရှိသော၊ အာကာသ အနွယ်၌ ဖြစ်သော၊သူ။ အာကာသဂေါတ္တော ဝေဇ္ဇော သတ္ထကမ္မံ ကရောတိ။ ဝိ၊ ၃။၃၀၉။ သဉ္ဇယော မဟာရာဇ ဗြာဟ္မဏော အာကာသဂေါတ္တော။ မ၊၂။၃၂၈။

အာကာသင်္ဂဏ (န) [အာကာသ + အင်္ဂဏ] ကောင်းကင်–ဟင်းလင်း–အပြင်။ အသီတိ-ဗြာဟ္မဏသဟဿာနံ ဘုဥ္ဇနဋ္ဌာနေ အာကာ-သင်္ဂဏေ ဩတရိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ အာကာသင်္ဂ-ဏေတိ ဝိဝဋင်္ဂဏေ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၇၊၃၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။)

အာကာသင်္ဂဏဝဏ္ဏ (တိ) [အာကာသင်္ဂဏ+ဝဏ္ဏ] ဟင်းလင်းအပြင်ရှိသော။ မဇ္ဈေ ဥဒက-ပတနဋ္ဌာယ အာကာသင်္ဂဏဝဏ္ဏံ သေနာသနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၆။

အာကာသင်္ဂဏာဘိမုခ (တိ) [အာကာသင်္ဂဏ+အဘိမုခ] လဟာ–ကွင်း–လွင်ပြင်–သို့–ရှေးရှု–မျက်နှာမူ–သော။ ရာဇနိဝေသနဿ အာကာသင်္ဂဏာဘိမုခေ ဌာနေ ဟတ္ထိံ မဟာဘိတ္တိယံ အလ္လီယာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၄။

အာကာသင်္ဂမ (တိ) [အာကာသ+ဂမု+အ] ကောင်းကင်၌ သွားသော။ အန္တလိက္ခဂါတိ အာကာသင်္ဂမာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။

အာကာသစရ (တိ) [အာကာသ+စရ+အ] ကောင်းကင်၌ - သွားလာ - ကျက်စား - နေထိုင် - သော။ အာကာသစရော ဂန္ဓဗ္ဗ-ကာယိကဒေဝေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။

အာကာသစာရိက (တိ) [အာကာသ+စရ+ဏိက] ကောင်းကင်၌ - သွားလာ - ကျက်စား - နေထိုင် - သော။ ဝလာဟကနာမကော ဒေဝကာယော ဥပ္ပန္နာ အာကာသစာရိက-ဒေဝါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။

အာကာသစာရီ (တိ) [အာကာသ+စရ+ဏီ။ ထိ-၌ အာကာသစာရိနီ] ကောင်းကင်၌ - သွားလာ - ကျက်စား - လေ့ရှိသော။ သော ကိရ သရဏသမ္ပန္နော သီလသမ္ပန္နော .... အဘိညလာဘီ အာကာသစာရီ အဟောသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ ကော အာကာသစာရိနီ ကရေဏုကာ (ကဏ္ဍေရုကာ၊သီ၊က) အဘိ-မင်္ဂလသမ္မတံ သဗ္ဗသေတဟတ္ထိပေါတကံ အာ-နေတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ဂ၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၉။ (- ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၁၇၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၈။)

အာကာသစေတိယ (န) [အာကာသ+စေတိယ] ကောင်းကင်-မြင့်သောနေရာ-၌ တည်ထား အပ်သော စေတီ၊ တောင်ထိပ်စေတီ။ သော ကိရ ဒမိဠေ သုမနဂိရိမဟာဝိဟာရေ အာ-ကာသစေတိယံ ရတ္တပဋ္ဋေန (ရတ္တပဋ္ဋေန၊ သီ၊ သျာ, အာကာသစေတိယေ ရတ္တပဋ္ဋံ၊ က။) ပူဇေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ အာကာသစေတိယန္တိ ဂိရိသိခရေ (အဗ္ဘော-ကာသေ) ဝိဝင်္ဂဏေ ကတစေတိယံ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၃၆၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၆။

အာကာသစေတိယင်္ဂဏ (န) [အာကာသစေတိ-ယ+အင်္ဂဏ] တောင်ထိပ် စေတီ ရင်ပြင်။ စန္ဒာလောကေန ဂိရိကဏ္ဍကေ အာကာသ-စေတိယင်္ဂဏံ (အာကာသစေတိယံ၊ ဣ) ဩ-လောကေန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၄၀။ ပဗ္ဗတသိခရေ ကတစေတိယံ "အာ-ကာသစေတိယ"န္တိ ဝုတ္တံ။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၀။

အာကာသစ္ဆဒန (တိ) [အာကာသ+ဆဒန] ကောင်းကင် - လျှင် - ဟူသော - အမိုး ရှိ သော။မဟာရာဇ အာဝေသနံ သဗ္ဗန္တံ တေမာ-သံ အာကာသစ္ဆဒနံ အဟောသိ။ မ၊၂။၂၄၄။ အာကာသံ ဆဒနမဿာတိ အာကာသစ္ဆဒနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။ ဆဒနဋ္ဌာနေ ယဒါကာသံ၊ တဒေဝ တဿ ဂေဟဿ ဆဒနန္တိ အာကာ-သစ္ဆဒနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃၉။ (- မိလိန္ဒ။၂၁၀။)

အာကာသဇ္ဈာသယ (တိ) [အာကာသ+အဇ္ဈာ-သယ] ဟင်းလင်းပြင်၌ - အလို - အဇ္ဈာသယ - ရှိသော။ ဝေမေဝ ဈာနမ္ပိ အာကာသဇ္ဈာ-သယံ ဝါတူပနိဿယဂန္ဓဂေါစရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ နာသစ္ဆိဒ္ဒသခါတ-အာကာသသန္နိဿယေ ဝတ္တနတော ဈာနံ အာကာသဇ္ဈာသယံ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၉။ (- ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၄။)ဝိသမဇ္ဈာသယ(မူလဋီ၊ ၁။၁၄၉) လည်း ကြည့်။

အာကာသဋ္ဌ (တိ) [အာကာသ+ဌာ+ကွိ](က) ကောင်းကင်၌ - ကောင်းကင်ရှိ ဗိမာန်စသည် တို့၌ - တည်သော။ (ခ) ကောင်းကင်၌တည် - ကောင်းကင်သို့ရောက် - သော။ (ဂ) ကောင်းကင်-၌ တည်သော - သို့ရောက်သော - ဥစ္စာ။ (ဃ) ကောင်းကင်-၌ တည်သော - သို့ရောက်သော - ပေးသူဒါယကာ - ခံသူ ရဟန်း။ (က) အာကာသဋ္ဌာ စ ဘူမဋ္ဌာ.... ကတဉ္ဉူလီ နမဿန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၂။ အာကာ-သဋ္ဌာတိ အာကာသေ ဝိမာနာဒီသု ဌိတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၈။ (ခ)အာကာသဋ္ဌာ စ ဘူမဋ္ဌာ၊

ရတနာ ဇောတေန္တိ တာဝဒေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၃။ အာကာသဋ္ဌာ စ ဘူမဋ္ဌာ စာတိ အာကာသဂတာ စ ဘူမိဂတာ စ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၅။ (-ဝိ၊၁။၅၉။ ဒီ၊၂။၉၀။ အပ၊၁၊၂။ မိလိန္ဒ။ ၁၈၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅၊၂၈၀၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂။) (ဂ) ဘူမဋ္ဌံ ထလဋ္ဌံ အာကာသဋ္ဌံ။ ဝိ၊၁။၅၈။ အာကာသဋ္ဌကထာ-လည်း ကြည့်။ (ဃ) ဘူမဋ္ဌာ စ သိသေန အာကာသဋ္ဌာ စ ဋ္ဌပေတွာ....။ဝိ။၃။၁၁၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၃။

အာကာသဋ္ဌက (တိ) [အာကာသဋ္ဌ + က] ကောင်းကင်၌ တည်သော။ တေသံ ဟတ္ထတော အာကာသဋ္ဌကာ ဒေဝါ ဂဟေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၃။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၇၈။)

အာကာသဋ္ဌကထာ (ထီ) [အာကာသဋ္ဌ+ကထာ] ကောင်းကင်၌ တည်သော ဘဏ္ဍာကို ဆိုရာ စကားရပ်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၉။

အာကာသဋ္ဌကရတန (န) [အာကာသဋ္ဌက+ရတန] ကောင်းကင်၌ တည်သော ရတနာ။ (ထိုထို ဗိမာန်သို့ရောက်သော ပတ္တမြား ရတနာ စသည်။) အာကာသဋ္ဌကရတနာနိ နာမ တံတံဝိမာနဂတမဏိရတနာဒီနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁။

အာကာသဋ္ဌ(က)ဒေဝတာ (ထီ) [အာကာသဋ္ဌ-(က)+ဒေဝတာ] ကောင်းကင်၌ တည်သော နတ်၊ အာကာသစိုးနတ်။ ဘုမ္မာနံ ဒေဝါနံ သဒ္ဒံ အာကာသဋ္ဌဒေဝတာ အဿောသုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ တာသံ သာဓုကာရသဒ္ဒေန ပထဝိဋ္ဌကနာဂါ စ အာကာသဋ္ဌကဒေဝယာ စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၁-၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၆။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄။)

အာကာသဋ္ဌကဝိမာန (ပု၊န) [အာကာသဋ္ဌက+ဝိမာန] ကောင်းကင်၌တည်သော ဗိမာန်။ အာကာသဋ္ဌကဝိမာနေသု ဟိ ဥယျာနာနိပိ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၃၂။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၂။)

အာကာသဋ္ဌဝိနိစ္ဆယ (ပု) [အာကာသဋ္ဌ+ဝိနိစ္ဆယ] ကောင်းကင်၌တည်သော ဘဏ္ဍာအဆုံး အဖြတ်။ အာကာသဋ္ဌဝိနိစ္ဆယေ တပ္ပသင်္ဂေန တဿ ဝေဟာသာဒိဂတေပိ အသမ္မောဟတ္ထံ ဇဝံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။၁၂၉။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၃၉။

အာကာသဋ္ဌသာခါ (ထီ) [အာကာသဋ္ဌ+သာခါ] ကောင်းကင်၌ တည်သော သစ်ခက်။ အာကာသဋ္ဌသာခါဒိံ ဖုသိတွာ။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၄၉။ (-ရှင်း-၁၅၄။)

အာကာသတလ (န) [အာကာသ+တလ](က) ဟင်းလင်းအပြင်။ (ခ) ကောင်းကင်အပြင်။ (က) လောဟပါသာဒါဒီသု အာကာသတလေ နိပဇ္ဇန္တေနာပိ ဒွါရံ သံဝရိတဗ္ဗမေဝ။ ဝိ။ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃။ (ခ) အာကာသတလေ ဌိတံ စန္ဒံ ဥလ္လောကေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၆။ အာကာသတလံ အနုပဟစ္စ အနတိက္ကမိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂-၃။

အာကာသတိ (ကြိ) [အာ+ကသ+အ+တိ] ဆွဲငင်၏။ "အာကာသတိ"တိ "အာကဿတိ"တိ စ ဒုဝိဓော ပါဌော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၃။

အာကာသဒေဝတာ (ထီ) [အာကာသ+ဒေဝတာ] အာကာသစိုးနတ်။ အာရက္ခဒေဝတာနံ အာကာသဒေဝတာတိ (ဥပရိဒေဝတာတိ၊ သီ၊ ဘူမဋ္ဌဒေဝတာတိ၊က။)ဣမိနာ ဥပါယေန ယာဝ အကနိဋ္ဌဘဝနာ ကေဓိက္ကာရော ဥဒပါဒိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၀။

အာကာသဓာတု (ပု၊ထီ) [အာကာသ+ဓာတု] (၁) အာကာသဓာတ်၊ တွေ့ထိ၍မရကောင်းသော သဘော၊ အကြားအလပ် အပိုင်းအခြားမျှသာဖြစ်သော သတ္တလည်း မဟုတ် ဇီဝလည်း မဟုတ်သော သဘောတရား။ (၎င်းအာကာသဓာတ်ကို ရုပ်ကလာပ် တခုနှင့် တခု မရောယှက်အောင် ပိုင်းခြားတတ် သောကြောင့် ပရိစ္ဆေဒရုပ်ဟုလည်း ခေါ်သည်။ သင်္ဂဟ။၄၀။ ဝိဘာဝိနီ။၁၉၈။ ဤ အာကာသဓာတ်သည် တခုတခုသော ရုပ်ကလာပ်၌ရှိသော ရုပ်တို့ကို ကလာပ်တပါးရှိ ရုပ်တို့နှင့် မရောယှက်ရအောင် ပိုင်းခြား တတ်သော လက္ခဏာ (ပိုင်းခြားခြင်း လက္ခဏာ)ရှိ၏ (လက္ခဏ)။ ရုပ်တို့၏ ထက်, အောက်, ဝဲ, ယာ, ဖီလာ အဖို့ဟူသော အစွန်း အဆုံး အပိုင်းအခြားကို ပြခြင်းကိစ္စရှိ၏ (ရသ)။ ရုပ်တို့၏ အပိုင်းအခြားမျှဖြစ်၍ ဉာဏ်အားရှေးရှု ထင်တတ်၏။ တနည်း–ဘုတ်တို့သည် မထိအပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှု ထင်တတ်၍ ဘုတ်တို့၏ အပေါက်အကြားအဝ၏ အဖြစ်ကို ဖြစ်စေ တတ်၏(ပစ္စုပဋ္ဌာန်)။ မိမိပိုင်းခြားအပ်သော ရုပ်လျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိ၏ (ပဒဋ္ဌာန်)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၈။) (၂) ကောင်းကင် (ကောင်းကင်အတွင်း၊ ကောင်းကင်လယ်။) (၁) အာကာသဓာတု ဝိညာဏဓာတု။ ဒီ၊၃။၂၀၅။ မ၊၃။ဂ၁။ အံ၊၁။၁၇၆။ အဘိ၊ဓ။၁၆၉။ အဘိ၊ဝိ။ဂ၄။ အာကာသဓာတူတိ အသမ္ဖုဋ္ဌဓာတု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁ဂ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ ဝစိဝိညတ္တိ, အာကာသဓာတု ရူပဿလဟုတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၃။ အကာသမေဝ အာကာသံ၊ တဒေဝ နိဿတ္တနိဇ္ဇီဝဋ္ဌေန အာကာသဓာတု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။ဂဂ။ (–အဘိ၊ဓ။၁၄၇၊၁၇ဂ၊၂ဂဂ။ ပဋိသံ၊ဂ။၁၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂၊၁ဂဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀၊၂၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၃။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၁၀၊၃၅၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၆၇။) (၂) ယထာပိ စန္ဒော ဝိမလော၊ ဂစ္ဆံ အာကာသဓာတုယာ။ အပ၊၁။၃၀။ ဇာ၊၁။၃၇ဂ။ အာကာသဓာတုယာ အာကာသဂဗ္ဘေ ဂစ္ဆံ ဂစ္ဆန္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။

အာကာသဓာတုနိဒ္ဒေသ (ပု) [အာကာသဓာတု+နိဒ္ဒေသ] အာကာသဓာတ်ကို အကျယ်ပြရာ စကားရပ်။ အာကာသဓာတုနိဒ္ဒေသေ.... နသက္ကာတိ အာကာသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။

အာကာသဓာတုနိဿိတ (တိ) [အာကာသဓာတု+နိဿိတ] အာကာသဓာတ်၌ မှီသော။ အာကာသဓာတုနိဿိတပဒေ ပန အဝိနိဗ္ဘောဂဝသေန သဗ္ဗမ္ပိ ဘူတုပါဒါရူပံ အာကာသဓာတုနိဿိတံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၂ဂ၃။)

အာကာသန (နံ) [အာ+ကာသ+ယု?] ဆွဲငင်ခြင်း၊ ဆွဲငင်တတ်သော တရား (တဏှာ)။ တဏှာ ဟိ ရူပါဒီနံ အာကာသနတော "အာကာသော"တိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ဂ၃။

အာကာသနဘဂတ (တိ) [အာကာသ+နဘ+ဂတ] (၁) ကောင်းကင်၌ သွားလာသော။ (၂) ကောင်းကင် ဟူသော နတ်ပြည်၌ သွားလာသော။(ကောင်းကင်သို့ ရောက်ခြင်းသည် နတ်ပြည်သို့ရောက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်၊ကောင်းကင်ကို နတ်ပြည်ဟု ဆိုအပ်၏။) ဒိသောဒိသံ ဩကိရန္တီ၊ အာကာသနဘဂတာ (အာကာသေ နဘဂါ၊ သျာ) မရူ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၀။ အာကာသနဘဂတာတိ အာကာသသင်္ခါတေ နဘသိ ဂတာ။ အထ ဝါ အာကာသံ ဂတာ သဂ္ဂဂတာဝ၊ နဘောတိ ဟိ သဂ္ဂေါ ဝုစ္စတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၃။

အာကာသနိမိတ္တ (န) [အာကာသ+နိမိတ္တ] အာကာသနိမိတ်၊ ကောင်းကင်ပညတ်နိမိတ်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာကာသနိမိတ္တဂေါစရ (တိ) [အာကာသနိမိတ္တ +ဂေါစရ] အာကာသနိမိတ် – ကောင်းကင်ပညတ်နိမိတ် – လျှင် အာရုံရှိသော။ အာကာသနိမိတ္တဂေါစရေ ဝိညာဏေ စိတ္တံ ဥပသံဟရတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၀။ အာကာသနိမိတ္တံ ဂေါစရော ဧတဿာတိ အာကာသနိမိတ္တဂေါစရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၉။

အာကာသနိမ္မာန (န) [အာကာသ+နိမ္မာန] ကောင်းကင်ကို ဖန်ဆင်းခြင်း။ အာကာသနိမ္မာနာဒိအတ္ထံ ပန တဒုဘယမ္ပိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗမေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂။

အာကာသနိဿိတ (တိ) [အာကာသ+နိဿိတ] ကောင်းကင်ကို မှီသော။ ယေ အာကာသနိဿိတာ ပါဏာ၊ တေ နံ ခါဒေယျုံ။ သံ၊၁။ ၃၂၃။ အာကာသနိဿိတာတိ ခုံသမကာသကာကကုလလာဒယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။

အာကာသန္တ[1] (ပု)[အာကာသ+အန္တ] ကောင်းကင်၏အဆုံး။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာကာသန္တ[2](တိ) [အာ+ကာသ+အ+အန္တ] ထွန်းလင်းတောက်ပသော၊ ထင်ရှားသော။ ဖြဟာဝါဠမိဂါကိဏ္ဏံ၊ အာကာသန္တံဝ ဒိဿတိ။ ဇာ၊၂။၁၇၉။ အာကာသန္တံဝါတိ ဇော် ဝနံ အာကာသဿ အန္တော ဝိယ ဟုတွာ ဒိဿတိ။ အထ ဝါ အာကာသန္တန္တိ အာကာသမာနံ၊ ပကာသမာနန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀၉။

အာကာသပတနဘယ (န) [အာကာသ+ပတန +ဘယ] ကောင်းကင်ပြိုကျခြင်းမှ ကြောက်ခြင်း။ ကိကီ သကုဏိကာ အာကာသပတနဘယေန အဏ္ဍာသ ဥပရိ ဥတ္တာနာ သေတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။

အာကာသပဒုမ (န) [အာကာသ + ပဒုမ] ကောင်းကင်၌ ရောက်သော ပဒုမာ?။ ဩဂဏ္ဍဂတာကာသပဒုမာ (ဩဂဏ္ဍဂတာကာသစုမာဝ၊ ဣ)၊ မဟိယာ ပုပ္ဖမုဂ္ဂတံ။ အပ၊၂။ ၂၁၉။ အာကာသေ (အာကာသေသျှသျှာ) အာကာသပဒုမာနိ ပုပ္ဖိတာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ (–ရင်း-၁၆၆။)

အာကာသပ(ပ္ပ)ဒေသ (ပု) [အာကာသ+ပဒေသ] ကောင်းကင်အရပ်။ နဘဂ္ဂေတိ နဘာကောဋ္ဌာသေ၊ အကာသပဒေသေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၆။ ဝနသဏ္ဍမတ္တကာသန္နေန အာကာသပ္ပဒေသေန ဥပသောဘယမာနံ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ (– ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၅၃။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၂။)

အာကာသပဗ္ဘာရ (ပု) [အာကာသ+ပဗ္ဘာရ] နံရံဖြင့် မပိုင်းခြားအပ်သော တောင်ခေါင်း။ တဿ စေ ဟေဋ္ဌာ အာကာသပဗ္ဘာရံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆။ အာကာသပဗ္ဘာရန္တိ အပရိက္ခေပပဗ္ဘာရံ။ ဝဇိရ။၄၅၄။ ဘိတ္တိယာ အပရိက္ခိတ္တပဗ္ဘာရံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၆။

အာကာသဖုဋ္ဌ (တိ) [အာကာသ+ဖုဋ္ဌ] ကသိုဏ်းကို ခွါခြင်းကြောင့် ရအပ်သော ကောင်းကင် ပညတ်ကို ပြန့်နှံ့၍ ဖြစ်သော။ အာကာသဖုဋ္ဌေ ဝိညာဏေ ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ္တံ အပ္ပေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၅။ အာကာသဖုဋ္ဌေ ဝိညာဏေတိ ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသံ ဖရိတွာ ပဝတ္တေ ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏေ အာရမ္မဏဘူတေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၉၉။

အာကာသဘာဝနာ (ထီ) [အာကာသ+ဘာဝနာ] အာကာသ–ကောင်းကင်–ဟု ပွါးများခြင်း။ ယတ္တကံ ဟိ ဌာနံ ကသိဏံ ပသာရိတံ၊ တတ္တကံ အာကာသဘာဝနာဝသေန အာကာသံ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၅။

အာကာသလဂ္ဂဝိညာဏ (န) [အာကာသ+လဂ္ဂ+ဝိညာဏ] ကောင်းကင် ပညတ် အာရုံ၌ မှီတွယ်သော ဝိညာဉ်၊ ပဌမာရုပ္ပ ဝိညာဉ်။ အာကာသလဂ္ဂဝိညာဏဿ ဝိဝေကေ တဒ-ပဂမေ တတိယာရုပ္ပဿ ဌာနံ။ မူလဋီ၊၁။ ၁၀၉။

အာကာသဝါသီ (တိ) [အာကာသ+ဝသ+ဏီ] ကောင်းကင် (ဟင်းလင်းအပြင်) ၌ နေထိုင်သော၊သူ။ ဩသဓိတိဏဝါသီ စ၊ ယေ စ အာကာသဝါသိနော။ အပ၊၂။၉၉။

အာကာသသဉ္စလန (န) [အာကာသ+သဉ္စလန] ကောင်းကင်၌ လှုပ်ရှားခြင်း။ အင်္ဂုလိဟိ နိက္ခန္တပဘာ အာကာသသဉ္စလနေန ဒိဂုဏာ ဟုတွာ အာကာသေ ဝိစရိံသု။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၅၉။

အာကာသသဒိသ (တိ) [အာကာသ+သဒိသ] ကောင်းကင်နှင့် တူသော။ အာကာသသဒိ-သော မုနိ။ အပ၊၂။၁၆၅။ အာကာသသမ-လည်း ကြည့်။

အာကာသသန္ဓိဿယ (ပု) [အာကာသ+သန္ဓိ-ဿယ] ကောင်းကင်–အကြားအပေါက် – ဟူသောမှီရာ။ အာကာသသန္ဓိဿိတန္တိ အာ-ကာသသန္ဓိဿယံ လဒ္ဓါဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၂။

အာကာသသန္ဓိဿိတ (တိ) [အာကာသ+သန္ဓိ-ဿိတ](က)ကောင်းကင်–အကြားအပေါက် –ကို မှီသော။ (ခ) ကောင်းကင်–အကြား အပေါက်–ဟူသော မှီရာရှိသော။(က)သောတ-မွေတံ ဗိလဇ္ဈာသယံ အာကာသသန္ဓိဿိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။ (ခ) အသမ္ဘိန္နတ္တာ သောတဿ.... အာကာသသန္ဓိ-ဿိတံ မနသိကာရဟေတုကံ စတူဟိ ပစ္စ-ယေဟိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။

အာကာသသမ (တိ) [အာကာသ + သမ] ကောင်းကင်နှင့် တူသော။ သ ခေါ သော အာဝုသော အရိယသာဝကော သဗ္ဗသော အာကာသသမေန စေတသာ ဝိဟရတိ။ အံ၊ ၂။၂၇၉။ အာကာသသမေနာတိ အလဂ္ဂန-ဋ္ဌေန စေဝ အပလိဗုဒ္ဓဋ္ဌေန စ အာကာသသဒိ-သေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ (–မ၊၁။၁၇၀။ မ၊ ၂။၈၇။ ထေရ၊၃၆၂။)

အာကာသသမစိတ္တ (တိ) [အာကာသသမ+ စိတ္တ] ကောင်းကင်နှင့်တူသော (ကောင်းကင် သဖွယ် ငြိတွယ်ခြင်းကင်းသော)စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အာကာသသမစိတ္တဿ (အကက္ကသစိတ္တ-ဿာထ၊ဋ္ဌ)၊ နိပ္ပပဉ္စဿ ဈာယိနော။ အပ၊၁။ ၂၆၆။

အာကာသသမမာနသ (တိ) [အာကာသသမ+ မာနသ] ကောင်းကင်နှင့် တူသော စိတ်ရှိ သော၊သူ။ နိပ္ပပဉ္စော နိရာလမ္ဗော၊ အာကာ-သသမမာနသော။ အပ၊၂။၁၆။

အာကာသသုတ္တ (န) [အာကာသ+သုတ္တ] (၁) အာကာသသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂ၊ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊ ၂။၄၁၀-၉။ ကောင်းကင် ၌ လေအမျိုးမျိုး တိုက်ခတ်သကဲ့သို့ ဤခန္ဓာ ကိုယ်၌ ဝေဒနာအမျိုးမျိုး ဖြစ်ပုံကို ဟော တော်မူသည်၊ ပဌမအာကာသသုတ်၌ ဂါထာ ပါရှိ၍ ဒုတိယအာကာသသုတ်၌ ဂါထာမပါ မရှိ။ (၂) အာကာသသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၆-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ သံ၊၃။၄၆။ ကောင်းကင်၌ လေ အမျိုးမျိုး တိုက်ခတ်သကဲ့သို့ အင်္ဂါရှစ်ပါး ရှိသော အရိယမဂ်ကို ပွါးများသော ရဟန်း အား သတိပဋ္ဌာန်၊ သမ္မပ္ပဓာန်၊ ဣဒ္ဓိပါဒ်၊ ဣန္ဒြေ၊ ဗိုလ်၊ ဗောဇ္ဈင် တရားတို့ ပွါးများပြည့် စုံခြင်းကို ဟောတော်မူသည်။

အာကာသာတိက္ကမ (ပု) [အာကာသ+အတိက္ကမ] (ကသိုဏ်းကိုခွါ၍ ရအပ်သော)ကောင်းကင်ပညတ်ကို လွန်ခြင်း။ အာကာသာတိက္ကမတော ဒုတိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၂။ အာကာသာတိက္ကမတောတိ ကသိဏုဂ္ဃါဋိမာကာသဿ အတိက္ကမနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၁။

အာကာသာနဥ္စ (နု) [အာကာသာနန္တ+ဏျ။ ယထာ ဘိသဂ္ဂမေဝ ဘေသဇ္ဇံ၊ ဧဝံ အာကာသာနန္တမေဝ အာကာသာနဥ္စံ သံယောဂပရဿ တကာရဿ စ စ-ကာရံ ကတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉၉။ နီတိ၊ သုတ္တ၊ နှာ-၂၀၇။ တျဿ စကာရံ, န-ကာရဿ စ နိဂ္ဂဟိတံ ကတွာ တဿ စဉ-ကာရံ ကတွာ အာကာသာနဥ္စန္တိ ဝုတ္တံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၂၆၂။] အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်။ အာကာသာနဥ္စာဒယောပိ သဘာဝရမ္မဏံ ဝေါတိ ကေစိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၃။ (အာကာသာနဥ္စာယတန-လည်း ကြည့်။)

အာကာသာနဥ္စာယတန (တိ) [အာကာသာနဥ္စ+အာယတန] (၁) အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ဟူသော တည်ရာအာရုံရှိသော၊ ဈာန်၊ (အာကာသာနဥ္စာယတနဈာန်။)(နု) (၂) အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ် ဟူသော—(ဈာန်၏) တည်ရာအာရုံ—(ဈာန်၏) ဖြစ်ရာအာရုံ။ (၃) အာကာသာနဥ္စာယတန—ဘုံ—ဘဝ၊ အာကာသာနဥ္စာယတန ခန္ဓာလေးပါး။ (၁) အာကာသာနဥ္စာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊၂။၆၀။ ဒီ၊၃။၁၈၇။ မ၊၃။၇၇၊၉၁။ သံ၊၃။၁၀၄။ အံ၊၁။၅၀၄။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၄။ ပဋိသံ။၂၃၆။ အာကာသာနဥ္စာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတီတိ ဧတ္ထ ပန နာဿ အန္တောတိ အနန္တံ၊ အာကာသံ အနန္တံ အာကာသာနန္တံ၊ အာကာသာနန္တမေဝ အာကာသာနဥ္စံ၊ တံ အာကာသာနဥ္စံ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန အာယတနမဿ သသမ္ပယုတ္တဓမ္မဿ ဈာနဿ ဒေဝါနံ ဒေဝါယတနမိဝါတိ အာကာသာနဥ္စာယတနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၅။ (—ဒီ၊၂။၁၂၈။ အံ၊၃။၂၀၀၊ ၃၆၂။ မဟာနိ။၂၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၄။) (၁) (၂) အာကာသာနဥ္စာယတနံ သမတိက္ကမ္မာ-(ဒီ၊၁။၃၂။ ဒီ၊၂။၅၉။ ဒီ၊၃။၁၈၇။ မ၊၃။၇၇၊ ၉၂။ သံ၊၃။၁၀၅။ အဘိ၊ဓ။၆၈။ ပဋိသံ။ ၂၃၆)တိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေန ဈာနမ္ပိ အာကာသာနဥ္စာယတနံ အာရမ္မဏမ္ပိ.... အာကာသာနဥ္စံ စ တံ တဿ ဈာနဿ သဥ္စာတိဟေတုတ္တာ ကမ္ဗောဇာ အဿာနံ အာယတနန္တိအာဒီနိ ဝိယ သဥ္စာတိဒေသဋ္ဌေန အာယတနဥ္စာတိပိ အာကာသာနဥ္စာယတနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၅-၆။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၇၇။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃၂၊၄၀၀။ အနု၊ဋီ၊၂။ ၁၀၁) (၃) အာကာသာနဥ္စာယတနုပဂ-ကြည့်။

အာကာသာနဥ္စာယတနကမ္မဋ္ဌာန (နု) [အာကာသာနဥ္စာယတန+ကမ္မဋ္ဌာန] အဆုံး အပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်အာရုံကို စီးဖြန်းသော ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ အာကာသာနဥ္စာယတနကမ္မဋ္ဌာန်း။ အယံ အာကာသာနဥ္စာယတနကမ္မဋ္ဌာနေ ဝိတ္ထာရကထာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၅။

အာကာသာနဥ္စာယတနကိရိယ (နု) [အာကာသာနဥ္စာယတန+ကိရိယ] အာကာသာနဥ္စာယတနဈာန်နှင့် ယှဉ်သော ကိရိယာစိတ်၊ အာကာသာနဥ္စာယတန ကိရိယာစိတ်။ အာကာသာနဥ္စာယတနကိရိယံ ဝိညာဏဥ္စာယတနကိရိယဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁၃၅။

အာကာသာနဉ္စာယတနကိရိယစိတ္တ (န) [အာကာသာနဉ္စာယတန+ကိရိယ စိတ္တ] အထက်ပုဒ်နှင့် အနက်တူ။ အာကာသာနဉ္စာယတနကိရိယစိတ္တံ။ သင်္ဂဟ။၅။

အာကာသာနဉ္စာယတနကုသလ (ပု) [အာကာသာနဉ္စာယတန + ကုသလ] အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်နှင့်ယှဉ်သော ကုသိုလ်စိတ်၊ အာကာသာနဉ္စာယတန ကုသိုလ်စိတ်။ အာကာသာနဉ္စာယတနကုသလံ ဝိညာဏဉ္စာယတနကုသလဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁၃၃။

အာကာသာနဉ္စာယတနကုသလစိတ္တ (န) [အာကာသာနဉ္စာယတန+ကုသလ+စိတ္တ] (က) အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်နှင့် ယှဉ်သော ကုသိုလ်စိတ်။ (ခ) အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ် ဟူသော တည်ရာအာရုံ၌ဖြစ်သော ကုသိုလ်စိတ်။ အာကာသာနဉ္စာယတနကုသလစိတ္တံ။ သင်္ဂဟ။၄။ တေန သမ္ပယုတ္တံ ကုသလစိတ္တံ အာကာသာနဉ္စာယတနကုသလစိတ္တံ။ ဝိဘာဝိနီ။၉၅။ တေန သမ္ပယုတ္တတ္တိ....အာရမ္မဏပကျေ ပန တသ္မိံ ကုသလစိတ္တန္တိ ဝိဂ္ဂဟော။ မဏိမဉ္ဇူ။ ၁။၂၆၃။

အာကာသာနဉ္စာယတနခန္ဓ (ပု) [အာကာသာနဉ္စာယတန+ခန္ဓ] အာကာသာနဉ္စာယတန တရားအစု။ အာကာသာနဉ္စာယတနနိဿိတ-ကြည့်။

အာကာသာနဉ္စာယတနခန္ဓနိဿိတ (တိ) [အာကာသာနဉ္စာယတနခန္ဓ + နိဿိတ] အာကာသာနဉ္စာယတန တရားအစု၌ မှီသော။ အာကာသာနဉ္စာယတနနိဿိတ-ကြည့်။

အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ္တ (န) [အာကာသာနဉ္စာယတန+စိတ္တ] အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ်။ အာကာသေ အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ္တံ အပ္ပေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၁။

အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [အာကာသာနဉ္စာယတန + စိတ္တုပ္ပါဒ] အာကာသာနဉ္စာယတန စိတ္တုပ္ပါဒ်။ တိဝိဓေ ပိ အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ္တုပ္ပါဒေ ဝါ နတ္ထီတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၄။

အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန (န) [အာကာသာနဉ္စာယတန+ဈာန] အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်။ အာကာသာနဉ္စာယတနဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃။

အာကာသာနဉ္စာယတနဓာတု (ပု၊ထီ) [အာကာသာနဉ္စာယတန+ဓာတု] အာကာသာနဉ္စာယတနဓာတ်။ အာကာသာနဉ္စာယတနဓာတု ဝိညာဏဉ္စာယတနဓာတု အာကိဉ္စညာယတနဓာတု။ သံ၊၁။၃၆၄။ အာကာသာနဉ္စာယတနမေဝ အာကာသာနဉ္စာယတနဓာတု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။

အာကာသာနဉ္စာယတနနိဿိတ (တိ) [အာကာသာနဉ္စာယတန + နိဿိတ] အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်ကို မှီသော။ (က) အတူတကွယှဉ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်ကို မှီသော။ (ခ) အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် အာကာသာနဉ္စာယတနခန္ဓာကို မှီသော။ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ဥပေက္ခာ အာကာသာနဉ္စာယတနနိဿိတာ။ မ၊၃။၂၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇၁။ အာကာသာနဉ္စာယတနုပေက္ခာ သမ္ပယုတ္တဝသေန အာကာသာနဉ္စာယတနနိဿိတာ၊ အာကာသာနဉ္စာယတနခန္ဓေ ဝိပဿန္တဿ ဝိပဿနုပေက္ခာ အာရမ္မဏဝသေန အာကာသာနဉ္စာယတနနိဿိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၈။ အာကာသာနဉ္စာယတနံ နိဿယတီတိ အာကာသာနဉ္စာယတနနိဿိတာ၊ အာကာသာနဉ္စာယတနခန္ဓနိဿိတာ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၃၇၆။

အာကာသာနဉ္စာယတနပရမ (တိ) [အာကာသာနဉ္စာယတန+ပရမ] အာကာသာနဉ္စာ-

ယတနစျာန်လျှင်–ပမာဏ–အပိုင်းအခြား–အဆုံး – အထွတ်အထိပ် – ရှိသော။ အာကာသာနဉ္စာယတနပရမာဟံ ဘိက္ခဝေ ကရုဏာစေတောဝိမုတ္တိံ ဝဒါမိ။ သံ၊၃။၁၀၄။ (– သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။)

အာကာသာနဉ္စာယတနဗြဟ္မလောက (ပု) [အာကာသာနဉ္စာယတန + ဗြဟ္မလောက] အာကာသာနဉ္စာယတနဗြဟ္မာ့ပြည်။ အရူပအတ္တဘာဝပဋိလာဘေန အာကာသာနဉ္စာယတနဗြဟ္မလောကတော ပဋ္ဌာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။

အာကာသာနဉ္စာယတနဘဝ (ပု) [အာကာသာနဉ္စာယတန+ဘဝ] အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံ။ အာကာသာနဉ္စာယတနူပဂ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁)ကြည့်။

အာကာသာနဉ္စာယတနဘဝဂ္ဂပရိစ္ဆိန္န (တိ) [အာကာသာနဉ္စာယတန+ဘဝဂ္ဂ+ပရိစ္ဆိန္န] အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံနှင့် ဘဝဂ် (နေဝသညာနာသညာယတနဘုံ)တို့ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော။ အရူပန္တိ အာကာသာနဉ္စာယတနဘဝဂ္ဂပရိစ္ဆိန္နာ စတ္တာရော ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓာ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၃၁။

အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ (န) [အာကာသာနဉ္စာယတန+ဝိညာဏ]အာကာသာနဉ္စာယတန ဝိညာဉ်။ နနု စ ပါဠိယံ "တညေဝ ဝိညာဏ"န္တိ အဝိသေသေန ဝုတ္တံ, န "အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ"န္တိ။ အနုဋီ၊၁။ ၁၁၇။

အာကာသာနဉ္စာယတနသညာ (ထီ) [အာကာသာနဉ္စာယဘန+သညာ] အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်၌ ဖြစ်သောသညာ။ အာကာသာနဉ္စာယတနသညာ စ....တျဿ ဓမ္မာ အနုပဒဝဝတ္ထိတာ ဟောန္တိ။ မ၊၃။၇၇။ (– မ၊၃။၁၄၈။ သံ၊၂။၄၁၈။ အံ၊၃။၂၄၃။ ပဋိသံ။၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၀။)

အာကာသာနဉ္စာယတနသညာသဟဂတ (တိ) [အာကာသာနဉ္စာယတနသညာ+သဟဂတ] အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိသော ကောင်းကင်ပညတ် အာရုံ၌ အပ္ပနာသို့ ရောက်သော သညာနှင့် တကွ ဖြစ်သော။ အာကာသာနဉ္စာယတနသညာသဟဂတ(အဘိ၊၁။၆၈)န္တိ ဧတ္ထ .... တသ္မိံ အာကာသာနဉ္စာယတနေ အပ္ပနာပ္ပတ္တာယ သညာယ သဟဂတံ အာကာသာနဉ္စာယတနသညာသဟဂတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။

အာကာသာနဉ္စာယတနသညီ (တိ) [အာကာသာနဉ္စာယတန+သညာ+ဤ]အဆုံးအပိုင်းအခြားမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်ဟူသော တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ န အာကာသာနဉ္စာယတနေ အာကာသာနဉ္စာယတနသညီ အဿ။ အံ၊၃။၂၆၂၊၅၂၂။

အာကာသာနဉ္စာယတနသမတိက္ကမ (ပု) [အာကာသာနဉ္စာယတန+သမတိက္ကမ] အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်ကို လွန်ခြင်း။ ရူပပဋိဗာဟနံ ဟိဿ အာသန္နံ၊ တတောပိ အာကာသာနဉ္စာယတနသမတိက္ကမော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၆။ (– သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၄။)

အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ္တိ (ထီ) [အာကာသာနဉ္စာယတန+သမာပတ္တိ] ဝင်စား–သင့်–ထိုက်–သော အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်၊ အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ်။ အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌဟိတွာ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ သမာပဇ္ဇိ။ ဒီ၊၂။၁၂၈။ (–အဘိ၊ဝိ။၃၄၈၊၃၅၇။ ပဋိသံ။၉၊၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂၊၂၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၄။)

အာကာသာနဉ္စာယတနသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အာကာသာနဉ္စာယတန+သမ္ပယုတ္တ] အာကာ-

သာနဉ္စာယတနစျာန်နှင့်ယှဉ်သော။ အရူပါဝစရာ စ အာကာသာနဉ္စာယတနသမ္ပယုတ္တာ ဩဋ္ဌာရိကာ။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။

အာကာသာနဉ္စာယတနသဟဂတ (တိ) [အာကာသာနဉ္စာယတန + သဟဂတ] အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်နှင့် တကွ ဖြစ်သော။ အာကာသာနဉ္စာယတနသဟဂတာ သညာမနသိကာရာ သမုဒါစရန္တိ။ အံ၊၃။၂၃၈။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၄။ ပဋ္ဌိသံ။၃၅။

အာကာသာနဉ္စာယတနသုတ္တ (န) [အာကာသာနဉ္စာယတန+သုတ္တ]အာကာသာနဉ္စာယတနသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၇-သံယုတ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊၂။၁၉၉။

အာကာသာနဉ္စာယတနုပဂ (တိ) [အာကာသာနဉ္စာယတန + ဥပဂ (=ဥပ+ဂမု+ကွိ)] အာကာသာနဉ္စာယတန ဘုံသို့ ကပ်ရောက်သော။ 'အနန္တော အာကာသော'တိ အာကာသာနဉ္စာယတနုပဂေါ။ ဒီ၊၁။၃၂။ ဒီ၊၂။၅၉။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၈။ အာကာသာနဉ္စာယတနုပဂေါတိအာဒီသု ပန အာကာသာနဉ္စာယတနဘဝံ ဥပဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၁။ အာကာသာနဉ္စာယတနသဒ္ဒေါ ဣမ ဘဝေဒယဝါတိ အာဟ အာကာသာနဉ္စာယနဘဝန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၉။ အာကာသာနဉ္စာယတနုပဂါနံ ဒေဝါနံ။ မ၊၁။၃၆၀။(–မ၊၃။၁၄၅။ အံ၊၁။၂၇၀။ အဘိ၊ဓ။၂၅၄။ အဘိ:ဝိ။၄၃၆၊၄၄၀။ အဘိ၊က။၁၅၉။ ပဋ္ဌိသံ။ဂ၁။ စူဠနိ။၁၆၈။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁ဂ၊၅၀၄။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၉။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၂၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၉။)

အာကာသာနဉ္စာယတနုပေက္ခာ (ထိ) [အာကာသာနဉ္စာယတန + ဥပေက္ခာ] အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်နှင့်ယှဉ်သော ဥပေက္ခာ။ အာကာသာနဉ္စာယတနနိဿိတ-ကြည့်။

အာကာသာနန္တ (ပု၊န) [အာကာသ+အနန္တ] အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိသော ကောင်းကင်။ အာကာသံ အနန္တံ အာကာသာနန္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ဂ၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၉။ အာကာသော အနန္တော အာကာသာနန္တော။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၃။

အာကာသာဘိမုခ (တိ) [အာကာသ+အဘိမုခ] ကောင်းကင်သို့–ရှေးရှု–မျက်နှာမူ–သော။ ဂါဝေါ...အာကာသာဘိမုခါ ဟုတွာ ဝါတံ အာကဍ္ဍန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၅၂။

အာကာသာယတန (န) [အာကာသ+အာယတန] ကောင်းကင်ပညတ်ဟူသော–တည်ရာ–အာရုံ–ရှိသောစျာန်၊ အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်။ အာကာသာယတနဥ္စ .... သမာပဇ္ဇ ယထာက္ကမံ။ အပ၊၂။၂၁၈။

အာကာသာရမ္မဏ (တိ) [အာကာသ+အာရမ္မဏ] ကောင်းကင်ပညတ်သျှင် အာရုံရှိသော။ ရူပနိမိတ္တဇိဂုစ္ဆာယ အာကာသာရမ္မဏံ အာကာသာနဉ္စာယတနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၄။

အာကာသုက္ခိပိယ (ပု) [အာကာသ+ဥက္ခိပိယ] အာကာသုက္ခိပိယမည်သော်ထေရ်၊ ကောင်းကင်၌ ပန်းပွင့်ကို ပစ်မြှောက်၍ ပူဇော်ဘူးသောထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ အာကာသုက္ခိပိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၆၀။

အာကာသူပမ (တိ) [အာကာသ + ဥပမာ] ကောင်းကင် ဟူသော ဥပမာ ရှိသော၊ ကောင်းကင်နှင့်တူသော။ နိဗ္ဗာနဂါမိနီ ပန ပဋိပဒါ ပရိသုဒ္ဓါဝ ဝဋ္ဋတိ အာကာသူပမာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ ယေန ပရိသုဒ္ဓတ္တေန နိဗ္ဗာနသာ, နိဗ္ဗာနဂါမိနိယာ ပဋိပဒါယ စ အာကာသူပမတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၁။

အာကိဉ္စ (န) [အာကိဉ္စညာယတန-ဟု ဆိုလိုလျက် ဂါထာအရာဖြစ်၍ အာကိဉ္စ-ဟုဆိုသည်] အာကိဉ္စညာယတနစျာန်။ အာကိဉ္စံ နေဝသညညဥ္စ၊ သမာပဇ္ဇိ ယထာက္ကမံ။ အပ၊၂။၂၁၀။

အာကိဉ္စည (န)[အကိဉ္စန+ဏျ။ နျသ ဉ-ကာရံ, တဿ စ ဒွိတ္တံ, အကာရဿ စ ဝုဒ္ဓိ ကတွာ အာကိဉ္စညန္တိ ဝုတ္တံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၂၆၆။ ချ-ကို ည-ပြု။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၁၇](၁) (က)စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှ (ဘင်ခဏမျှ) အကြွင်းအကျန်မရှိသော ပဌမာရုပ္ပဝိညာဉ်၏အဖြစ်၊ (ပဌမာရုပ္ပဝိညာဉ်, အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဉ်၏ မရှိခြင်း–ချုပ်ပျောက် ကင်းကွာခြင်း–တည်းဟူသော နတ္ထိဘာဝပညတ်)။ (ခ) စိုးစဉ်းအနည်းငယ်သော သိမ်းဆည်း အပ်သော ယစ္စည်းဥစ္စာ– မရှိသည်၏ အဖြစ်– မရှိခြင်း။ (ဂ) ဖိစီးနှိပ်စက်တတ်သော–ကြောင့်ကြပလိဗောဓ–အချုတ်အချယ် အနှောင်အဖွဲ့–မရှိသည်၏အဖြစ်–မရှိခြင်း။ (တိ)(၂)(က) တစုံတခုသော (ပဋိဘာဂနိမိတ်) အာရုံမရှိသော (အာကိဉ္စညာယတန စျာန်)။ (ခ) ဖိစီး – နှိပ်စက် – တားမြစ် – တတ်သော ကိလေသာမရှိသော (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။ (ဂ) ဖိစီး နှိပ်စက် တတ်သော– ကြောင့်ကြပလိဗောဓ– အချုတ်အချယ်အနှောင်အဖွဲ့–မရှိသော (အကျင့်)။ (၁) (က) အာကိဉ္စညာယတန-ကြည့်။ (ခ) အာကိဉ္စညံ ဟိ ပတ္ထယေ(ထေရီ။၄၁၇)တိ အဟံ အကိဉ္စနဘာဝံ အပရိဂ္ဂဟဘာဝမေဝ ပတ္ထယာမိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၈။ (–သုတ္တနိ။၄၂၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။) (ဂ) အာကိဉ္စညံ ပတ္ထယန္တာ။ အပ၊၁။၁၉။ အာကိဉ္စညန္တိ နိပ္ပလိဗောဓဘာဝံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ (တိ) (၂) (က) အယံ ဝုစ္စတာဝုသော အာကိဉ္စညာ (မ၊၁။၃၇၂)တိ အာရမ္မဏကိဉ္စနဿ အဘာဝတော အာကိဉ္စညာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ (–သံ၊၂။၄၈၆။ သုတ္တနိ။၄၄၀။ စူဠနိ။၁၂။) (က) (ခ) အာကိဉ္စညာ စေတောဝိမုတ္တိယော နာမ နဝ မဂ္ဂါ .... နိဗ္ဗာနမ္ပိ အာကိဉ္စညံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃-၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ အာရမ္မဏဘူတံ, ပလိဗုဒ္ဓကံ ဝါ နတ္ထိ ဧတဿ ကိဉ္စနန္တိ အကိဉ္စနံ၊ အကိဉ္စနမေဝ အာကိဉ္စညံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၇။ (ဂ) အာကိဉ္စညံယေဝ ပဋိပဒံ ပဋိပန္နော ဟောတိ။ အံ၊၁။၄၉၇။ အာကိဉ္စညံယေဝ ပဋိပဒန္တိ ကိဉ္စနဘာဝဝိရဟိတံ နိပ္ပလိဗောဓံ နိဂ္ဂဟဏမေဝ ပဋိပဒံ ပဋိပန္နော ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၀။

အာကိဉ္စည(ညာ)သမ္ဘဝ (တိ) [အာကိဉ္စည+သမ္ဘဝ] အာကိဉ္စညာယတနဘုံ၌–အာကိဉ္စညာယတန ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို–ဖြစ်စေတတ်သော၊ (ကမ္မာဘိသင်္ခါရ)။ အာကိဉ္စည(ညာ)-သမ္ဘဝံ ဉတွာ၊ နန္ဒီ သံယောဇနံ ဣတိ။ သုတ္တနိ။၄၄၇။ စူဠနိ။၁၇၁။ အာကိဉ္စညသမ္ဘဝံ ဉတွာတိ အာကိဉ္စညာယတနဇနကံ ကမ္မာဘိသင်္ခါရံ ဉတွာ "ကိန္တိ ပလိဗောဓော အယ"န္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၄။

အာကိဉ္စညာဘိနိဝေသ (တိ) [အာကိဉ္စည + အဘိနိဝေသ] နှိပ်စက်ခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ်၌ သက်ဝင်သောစိတ်ရှိသော။ သမဏာ ခေါ ဗြာဟ္မဏာ ခန္တိသောရစ္စာဓိပ္ပါယာ ပညုပဝိစာရာ သီလာဓိဋ္ဌာနာ အာကိဉ္စညာဘိနိဝေသာ (အကိဉ္စနာဘိနိဝေသာ၊ သျာ၊ က) နိဗ္ဗာနပရိယောသာနာတိ။ အံ၊၂။၃၁၉။ အကိဉ္စနဘာဝေ နိဂ္ဂဟဏဘာဝေ စိတ္တံ ဧတေသံ အဘိနိဝိသတီတိ အာကိဉ္စညာဘိနိဝေသာ (အကိဉ္စနာဘိနိဝေသာ၊ သျာ၊က)။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၀။

အာကိဉ္စညာယတန (တိ) [အာကိဉ္စည+အာယတန] (၁) စိုးစဉ်းအနည်းငယ်ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန် မရှိသော အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဉ်၏ အဖြစ်–အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဉ်၏ ကင်းကွာ ချုပ်ပျောက်ခြင်း–

ဟူသော တည်ရာ အာရုံရှိသော၊ နတ္ထိဘော-ပညတ်ကို အာရုံပြုသော၊ ဈာန်။ (အာကိဉ္စ-ညာယတန–ဈာန်–သမာပတ်)။ (န) (၂) စိုးစဉ်း အနည်းငယ်ဘင်မျှ အကြွင်းအကျန် မရှိသော အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဉ်၏ အဖြစ်–အာကာသာနဉ္စာယတန ဝိညာဉ်၏ ကင်းကွာ ချုပ်ပျောက်ခြင်း (နတ္ထိဘော-ပညတ်)–ဟူသော တည်ရာအာရုံ–ဟူသော ဖြစ်ရာ အာရုံ။ (၃) အာကိဉ္စညာယတန–ဘုံ–ဘဝ–ခန္ဓာလေးပါး။ (၁) အာကိဉ္စ-ညာယတနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ (ဒီ၊၂။၆၀။ ဒီ၊၃။၁၀၇။ မ၊၃။၇၇၊၉၂။ သံ၊၃။၁၀၅။ အံ၊ ၁။၅၀၄။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၄။ ပဋိသံ၊၂၃၆)တိ တွေ့ ပန နာဿ ကိဉ္စနန္တိ အကိဉ္စနံ၊ အကိဉ္စ-နဿ ဘာဝေါ အာကိဉ္စညံ....တံ အာကိဉ္စညံ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန အာယတနမဿ ဈာနဿ ဒေဝါနံ ဒေဝါယတနမိဝါတိ အာကိဉ္စညာ-ယတနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၈။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။) (၁) (၂) အာ-ကာသာနဉ္စာယတနံ သမတိက္ကမ္မာ(ဒီ၊၁။၃၃။ ဒီ၊ ၂။ ၆၀။ အဘိ၊ ဓ။ ၆၉၊ ၁၄၄။ ပဋိသံ။ ၂၃၆)တိ ဧတ္ထာပိ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဈာနမ္ပိ အာကိဉ္စညာယတနံ အာရမ္မဏမ္ပိ။ အာရမ္မဏမ္ပိ ဟိ....အာကိဉ္စညာယတနံ။ပဋိသံ။ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၉။(–မ၊၁။၂၂၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။) (၃) ဣတော သတ္တမဒိဝသမတ္ထကေ ကာလံ ကတ္ဝာ အာ-ကိဉ္စညာယတနေ နိဗ္ဗတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။

အာကိဉ္စညာယတနကမ္မဋ္ဌာန (န) [အာကိဉ္စ-ညာယတန + ကမ္မဋ္ဌာန] စိုးစဉ်းမျှမရှိခြင်း ဟူသော နတ္ထိဘော ပညတ်အာရုံကို စီးဖြန်း သော ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ အာကိဉ္စညာယတန ကမ္မ-ဋ္ဌာန်း။ ဣမံ အတ္တနော စာတိ အာကိဉ္စညာ-ယတနကမ္မဋ္ဌာနံ သန္ဓာယာဟ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၆။

အာကိဉ္စညာယတနကာလ (ပု) [အာကိဉ္စညာ-ယတန+ကာလ] အာကိဉ္စညာယတနတရား အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ရာအခါ။ အာကိဉ္စညာယတန-ကာလေ နဝတ္တဗ္ဗာရမ္မဏာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ (–မူလဋီ၊၂။၈၂။)

အာကိဉ္စညာယတနကိရိယ (န) [အာကိဉ္စညာ-ယတန + ကိရိယ] အာကိဉ္စညာယတနဈာန် နှင့် ယှဉ်သော ကိရိယာစိတ်၊ အာကိဉ္စညာ-ယတန ကိရိယာစိတ်။ အာကိဉ္စညာယတန-ကိရိယံ နေဝသညာနာသညာယတနကိရိယ-ဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန။ ၁၃၅။

အာကိဉ္စညာယတနကုသလ (န) [အာကိဉ္စညာ-ယတန+ကုသလ] အာကိဉ္စညာယတနဈာန် နှင့် ယှဉ်သော ကုသိုလ်စိတ်၊ အာကိဉ္စညာ-ယတန ကုသိုလ်စိတ်။ အာကိဉ္စညာယတန-ကုသလံ နေဝသညာနာသညာယတနကုသ-လဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန။ ၁၃၃။

အာကိဉ္စညာယတနစိတ္တ (န) [အာကိဉ္စညာယ-တန + စိတ္တ] အာကိဉ္စညာယတန ဈာန်နှင့် ယှဉ်သော စိတ်၊ အာကိဉ္စညာယတနစိတ်။ အာကာသံ ဖရိတွာ ပဝတ္တဿ မဟဂ္ဂတဝိညာ-ဏဿ သုညဝိဝိတ္တနတ္ထိဘာဝေ အာကိဉ္စညာ-ယတနစိတ္တံ အပ္ပေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၇။

အာကိဉ္စညာယတနဇနက (တိ) [အာကိဉ္စညာယ-တန+ဇနက (=ဇန+ဏ္ဏု)] အာကိဉ္စညာ-သမ္ဘဝ-နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်း-ကြည့်။

အာကိဉ္စညာယတနဓာတု (ပု၊ထီ) [အာကိဉ္စညာ-ယတန+ဓာတု] အာကိဉ္စညာယတနဓာတ်။ အာကာသာနဉ္စာယတနဓာတု-ကြည့်။

အာကိဉ္စညာယတနနိဿိတ (တိ) [အာကိဉ္စညာ-ယတန+နိဿိတ] အာကိဉ္စညာယတနဈာန် ကိုမှီသော။ အတ္ထိ အာကိဉ္စညာယတနနိဿိ-တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၃။

အာကိဉ္စညာယတနပဋိသံယုတ္တ (တိ) [အာကိဉ္စညာယတန + ပဋိသံယုတ္တ] အာကိဉ္စညာယတနစျာန်နှင့် စပ်ယှဉ်သော။ အာကိဉ္စညာယတနပဋိသံယုတ္တာယ စ ပန ကထာယ ကစ္ဆမာနာယ န သုဿူသတိ။ မ၊၃။၄၂။

အာကိဉ္စညာယတနပရမ (တိ) [အာကိဉ္စညာယတန+ပရမ] အာကိဉ္စညာယတနစျာန်လျှင်–ပမာဏ– အပိုင်းအခြား– အဆုံး– အထွတ်အထိပ်–ရှိသော။ အာကိဉ္စညာယတနပရမံ ယေဝ သညံ ဒဿေတွာ ပုန တဒေဝ သညဂ္ဂန္တိ ဒဿေတုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။

အာကိဉ္စညာယတနဘဝ (ပု) [အာကိဉ္စညာယတန+ဘဝ] အာကိဉ္စညာယတနဘုံ။ အာကိဉ္စညာယတနုပပတ္တိ-ကြည့်။

အာကိဉ္စညာယတနဘာဝနာ (ထီ) [အာကိဉ္စညာယဘန+ဘာဝနာ] အာကိဉ္စညာယတနစျာန်ကို–ပွါးများ–စီးဖြန်း–ခြင်း။ တမေဝ ပဋိပဒန္တိ အာကိဉ္စညာယတနဘာဝနမာဟ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၆။

အာကိဉ္စညာယတနမယ (တိ) [အာကိဉ္စညာယတန+မယ] အာကိဉ္စညာယတန စျာန်ဖြင့် ပြီးသော။ အာကိဉ္စညာယတနမယံ တပ္ပရာယဏံ ကမ္မပရာယဏံ။ စူဠနိ။၁၇၁။

အာကိဉ္စညာယတနလာဘီ (တိ) [အာကိဉ္စညာယတန + လာဘ + ဏီ] အာကိဉ္စညာယတနစျာန်ကိုရသော၊သူ။ ဣဒါနိ ယသ္မာ ဗြာဟ္မဏော အာကိဉ္စညာယတနလာဘီ တဉ္စ သန္တမ္ပိ နိဿယံ န ဇာနာတိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၇။ (–မ၊ဋီ၊၃။၈၄။)

အာကိဉ္စညာယတနသံယောဇန (န) [အာကိဉ္စညာယတန + သံယောဇန] အာကိဉ္စညာယတန သံယောဇဉ်။ ယေ အာကိဉ္စညာယတနသံယောဇနေ သေဝန္တေ။ မ၊၃။၄၃။

အာကိဉ္စညာယတနသံဝတ္တနိက (တိ) [အာကိဉ္စညာယတန+သံဝတ္တနိက] အာကိဉ္စညသမ္ဘဝနှင့် အနက်တူ။ အာကိဉ္စညာယတနသံဝတ္တနိကော ကမ္မာဘိသင်္ခါရော။ စူဠနိ။၁၇၁။

အာကိဉ္စညာယတနသညာ (ထီ) [အာကိဉ္စညာယတန+သညာ] အာကိဉ္စညာယတနစျာန်၌ ဖြစ်သောသညာ။ ယာ စ အာကိဉ္စညာယတနသညာ၊....နိရုဇ္ဈန္တိ။ မ၊၃။၅၁။ အာကိဉ္စညာယတနသညံ ပဇဟတော။ ပဋိသံ။၃၁။ (–မ၊၃။၇၇၊၁၄၉။ သံ၊၂။၄၁၀။ အံ၊၃။၂၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂၊၃၀၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၉။)

အာကိဉ္စညာယတနသညာသဟဂတ (တိ) [အာကိဉ္စညာယတနသညာ + သဟဂတ] အာကိဉ္စညာယတနစျာန်၌ ဖြစ်သော သညာနှင့် တကွဖြစ်သော။ အာကိဉ္စညာယတနသညာသဟဂတံ သုခဿ စ ပဟာနာ။ အဘိ၊၉။၆၈၊၁၁၈။ =တသ္မိံ အာကိဉ္စညာယတနေ ပဝတ္တာယ သညာယ သဟဂတန္တိ အာကိဉ္စညာယတနသညာသဟဂတံ၊ အာကာသေ ပဝတ္တိတဝိညာဏာပဂမာရမ္မဏဿ စျာနဿေတံ အဓိဝစနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။

အာကိဉ္စညာယတနသညီ (တိ) [အာကိဉ္စညာယတန+သညာ+ဤ] ပဌမာရုပ္ပဝိညာဉ်၏ စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှ မရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော တည်ရာအာရုံဟု အမှတ်ရှိသော။ န အာကိဉ္စညာယတနေ အာကိဉ္စညာယတနသညီ အဿ။ အံ၊၃။၂၆၂၊၅၂၂။

အာကိဉ္စညာယတနသမာပတ္တိ (ထီ) [အာကိဉ္စညာယတန+သမာပတ္တိ] ဝင်စား–အပ်–ထိုက်–သော အာကိဉ္စညာယတနစျာန်၊ အာကိဉ္စညာယတနသမာပတ်။ အာကိဉ္စညာသမာပတ်။ အာကိဉ္စညာယတနသမာပတ္တိယာ ဝုဋ္ဌဟိတွာ နေဝသညာနာသညာယတနံ သမာပဇ္ဇိ။ ဒီ၊၂။၁၂၈။ (–ပဋိသံ။၉၊၂၃၄။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၈၊၃၅၇။ မဟာနိ။၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊

၂။ ၂၈၆၊ ၃၀၀၊ ၃၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၂၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၂။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၇။)

အာကိဉ္စညာယတနသဟဂတ (တိ) [အာကိဉ္စညာယတန+သဟဂတ] အာကိဉ္စညာယတနဈာန်နှင့်တကွဖြစ်သော။ အာကိဉ္စညာယတနသဟဂတာ သညာမနသိကာရာ သမုဒါစရန္တိ ဝိသေသဘာဂိယော ဓမ္မော။ ပဋိသံ။ ၃၅။

အာကိဉ္စညာယတနာဓိမုတ္တ (တိ) [အာကိဉ္စညာယတန + အဓိမုတ္တ] အာကိဉ္စညာယတန-ဈာန်-သမာပတ်-၌ စိတ်ညွတ်သော၊ သူ။ ယံ ဣဓေကစ္စော ပုရိသပုဂ္ဂလော အာကိဉ္စညာယတနာဓိမုတ္တော အဿ။ မ၊ ၃။ ၄၂။

အာကိဉ္စညာယတနူပပတ္တိ (ထီ) [အာကိဉ္စညာယတန + ဥပပတ္တိ] အာကိဉ္စညာယတနဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်း။ ယာဝဒေဝ အာကိဉ္စညာယတနူပပတ္တိယာ။ မ၊ ၁။ ၂၂၁။ =ယာဝ သင်္ခိပ္ပ-(သင်္ခိပ္ပမတ္တ၊ က)သဟဿာယုပရိမာဏေ အာကိဉ္စညာယတနဘဝေ ဥပပတ္တိ၊ တာဝဒေဝ သံဝတ္တတိ၊ န တတော ဥဒ္ဓံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၈။

အာကိဉ္စညာယတနူပဂ(တိ)[အာကိဉ္စညာယတန +ဥပ+ဂမု+က္ဝိ] အာကိဉ္စညာယတန ဘုံသို့ ကပ်ရောက်သော။ 'နတ္ထိ ကိဉ္စီ'တိ အာကိဉ္စညာယတနူပဂေါ(ဂါ)။ ဒီ၊ ၁။ ၃၂။ ဒီ၊ ၂။ ၅၉။ ဒီ၊ ၃။ ၂၁၀။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၉၉။ အာကိဉ္စညာယတနူပဂါနံ ဒေဝါနံ....သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇေယျံ။ မ၊ ၁။ ၃၆၀။ မ၊ ၃။ ၁၄၅။ အဘိ၊ ဝိ။ ၄၄၀။ သတ္တာဝုသော သတ္တာ အာကိဉ္စညာယတနူပဂါ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၇၃။

အာကိဏ္ဏ (တိ) [အာ+ကိရ+တ။ အာကိရတီတိ အာကိဏ္ဏော။ ကစ္စည်း။ ၅၇၁။ ကိရ ဝိကိရဏေ၊ အာကိရီတိ အာကိဏ္ဏော။ ရူ။ နှာ-၃၇၈။] (၁) (က) ရောပြွမ်းသော၊ ရောနှော-ရှုပ်ထွေး-သော။ (ခ) ရောပြွမ်း-ခြံရံအပ်-သော။ (ဂ) ရောပြွမ်း-ကျဉ်းမြောင်း-ခြင်းသို့ ရောက်သော။ (ဃ) ရောပြွမ်း-ပြည့်စုံ-သော။ (င) ရောပြွမ်း-မစင်ကြယ်-သော။ (စ) ရောပြွမ်း-ပြန့်ပြောများပြား-သော။ (၂) သွန်းလောင်း - ထည့် - အပ်သော။ (၃) ကြမ်းကြုတ်သော။ (၁) (က) အယျော ဘန္တေ ဣမေဟိ မနုဿေဟိ အာကိဏ္ဏော န ဖာသု ဝိဟရိဿတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉။ (-ဝိ၊ ၃။ ၄၉၉၊ ၅၀၀။ မ၊ ၂။ ၂၀၁။ သံ၊ ၂။ ၂၆၄။ အံ၊ ၁။ ၂၈၂-၃။ အံ၊ ၃။ ၂၃၁။ အပ၊ ၁။ ၃၀၊ ၂၄၃။ ဥဒါန။ ၁၂၅-၆။ အပ၊ ၂။ ၁၁၊ ၂၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၂၊ ၁၁၅၊ ၁၇၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၃၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၂။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၆။) (ခ) န ခေါ မေတံ (န ခေါ ပနေတံ၊ သျာ) ပတိရူပံ၊ ယောဟံ အာကိဏ္ဏော ဝိဟရာမိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၅။ အာကိဏ္ဏောတိ ဣမိနာ ဂဏေန ပရိဝုတော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉။ (ဂ) တေန ခေါ ပန သမယေန ဘဂဝါ အာကိဏ္ဏော ဝိဟရတိ ဘိက္ခူဟိ ဘိက္ခုနီဟိ။ ဥဒါန။ ၁၂၅။ ဘဂဝါ အာကိဏ္ဏော ဝိဟရတီတိ ဘဂဝါ သမ္ဗာဓပ္ပတ္တော ဝိဟရတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၅။ (ဃ) အာကိဏ္ဏာ လုဒ္ဒကမ္မေဟိ၊ ပစ္စေကာ သောဋ္ဌသုဿဒါ။ ဇာ၊ ၂။ ၆၀။ အာကိဏ္ဏာတိ ပရိပုဏ္ဏာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၀၉။ (-ဇာ၊ ၂။ ၂၀၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၅၈။) (င) အာကိဏ္ဏကမ္မန္တ-ကြည့်။ (စ) အာကိဏ္ဏဝရလက္ခဏ-ကြည့်။ (၂)အာကိဏ္ဏာ-နိ(အံ၊ ၁။ ၁၂၈။ အဘိ၊ ပု။ ၁၃၅)တိ ပက္ခိတ္တာနိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၄။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၇၊ ၂၇၉။) (၃) အာကိဏ္ဏကမ္မန္တ-ကြည့်။

အာကိဏ္ဏကစဝရတ္တ (နှ) [အာကိဏ္ဏ+ကစဝရ+တ္တ] ရောပြွမ်းသော-ရှုပ်ထွေးသော-အမှိုက်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ သမ္မဇ္ဇနာဘာဝေန အာကိဏ္ဏကစဝရတ္တာ ဥက္လာပါ စ အဟေသုံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၆။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၇၂။

အာကိဏ္ဏကမ္မန္တ (တိ) [အာကိဏ္ဏ+ကမ္မန္တ] မစင်ကြယ်သော အမှုလုပ်ငန်း ရှိသော၊ ကြမ်းကြုတ်သော တကျာဒိဋ္ဌိ စသော အကုသိုလ်ရှိသော။ ဝေ အာကိဏ္ဏကမ္မန္တော၊ ကသ္မာ ဝေသော န ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၀၆။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၂။ အာကိဏ္ဏကမ္မန္တောတိ ဝေ အပရိသုဒ္ဓကမ္မန္တော။ အခိဏ္ဏကမ္မန္တောတိပိ (အကိဏ္ဏကမ္မန္တောတိပိ၊ သီ) ပါဌော။ ကက္ခဠကမ္မန္တောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၂။ အာကိဏ္ဏကမ္မန္တောတိ ကက္ခဠကမ္မန္တော ဒါရုဏကမ္မန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၀။ (– သံ၊ဋီ၊၁။ ၃၀၅။)

အာကိဏ္ဏဇန (တိ) [အာကိဏ္ဏ+ဇန] ရောပြွမ်းသော နတ်သားနတ်သမီး ရှိသော။ တဿေတမာကိဏ္ဏဇနံ ဝိမာနံ၊ သူရိယဿ ရံသီရိဝ ဇောတမာနံ။ ဝိမာန။ ၇၄။ ပေတ။ ၂၀၇။

အာကိဏ္ဏဋ္ဌာန (န) [အာကိဏ္ဏ+ဌာန]ရောပြွမ်း–ရှုပ်ထွေး–သောအရပ်။ အယျေ(အယျာ) မယှံ အာကိဏ္ဏဋ္ဌာနေ စိတ္တံ န ရမတိ၊ ဂါမကာဝါသံ ဂစ္ဆာမိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၇။

အာကိဏ္ဏတဏ္ဍုလ (တိ) [အာကိဏ္ဏ+တဏ္ဍုလ] လောင်းထည့်အပ်သော ဆန်ရှိသော။ မဟတိမဟာပရိယောဂေ ဥဒ္ဓနဂတေ ဥဒကသမ္ပုဏ္ဏေ အာကိဏ္ဏတဏ္ဍုလေ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၂။

အာကိဏ္ဏဒေါသ (တိ) [အာကိဏ္ဏ + ဒေါသ] ပြွမ်းဖြင်–များပြား–သော အပြစ်ရှိသော။ သော သစေ အာကိဏ္ဏဒေါသောဝ ဟောတိ။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၆၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၂၃။) **အာကိဏ္ဏဒေါသတ္တ**— ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၀။

အာကိဏ္ဏမနုဿ (တိ) [အာကိဏ္ဏ + မနုဿ] (က) ရောပြွမ်း– တိုးကြိတ်– ပြည့်သိပ်– စည်ကား–သော လူရှိသော။ (ခ) အကြားမလပ်–ထိစပ်–ပြည့်ကြပ်–စည်ကား–သော လူရှိသော။ အာကိဏ္ဏမနုဿာ (ဒီ၊၁။ ၂၀၅)တိ အံသကူဋ္ဌေန အံသကူဋံ ပဟရိတွာ ဝိယ ဝိစရန္တေဟိ မနုဿေဟိ အာကိဏ္ဏာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၁။ အာကိဏ္ဏမနုဿ (သံ၊၁။ ၃၂၉)န္တိ မနုဿေဟိ အာကိဏ္ဏံ နိရန္တရံ ဖုဋ္ဌံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၀။ (– ဝိ၊၃။ ၃၇၇။ မ၊၂။ ၂၃၆၊ ၂၅၉။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၁။ ဒီ၊၃။ ၆၂။ မ၊၂။ ၄၀။ သံ၊၃။ ၃၂၁။ အံ၊၂။ ၁၈၉။ နေတ္တိ။ ၁၀၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၁၊ ၂၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၄။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၁။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၇။ ဝိမတိ၊၂။ ၅၄။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၄၁။)

အာကိဏ္ဏမနုဿဋ္ဌာန (န) [အာကိဏ္ဏမနုဿ+ဋ္ဌာန] စည်ကားသော လူရှိရာအရပ်။ ရဋ္ဌာတိ အာကိဏ္ဏမနုဿဋ္ဌာနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၄။

အာကိဏ္ဏယက္ခ (တိ) [အာကိဏ္ဏ+ယက္ခ] စည်ကားသော နတ်ရှိသော။ ဗဟုဇနာ စ အာကိဏ္ဏယက္ခာ စ သုဘိက္ခာ စ။ ဒီ၊၂။ ၁၂၁။

အာကိဏ္ဏလုဒ္ဒ (တိ) [အာကိဏ္ဏ+လုဒ္ဒ] (က) များသော–ထူထဲသော–မကောင်းမှု–ရှိသော။ (ခ) (မကောင်းမှုတို့ဖြင့်) ရောပြွမ်းနေသည်ဖြစ်၍ ကြမ်းကြုတ်သော။ (ဂ) ခက်ထန်ကြမ်းကြုတ်သော။ (က) (ခ) အာကိဏ္ဏလုဒ္ဒေါ ပုရိသော၊ ဓာတိစေလံဝ မက္ခိတော။ သံ၊၁။ ၂၀၆။ ဇာ၊၁။ ၁၅၂။ (က) အာကိဏ္ဏလုဒ္ဒေါတိ ဗဟုပါပေါ ဂါဠ္ဌပါပေါ ဝါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၂။ (ခ) အာကိဏ္ဏလုဒ္ဒေါတိ အာကိဏ္ဏော ဟုတွာ ကက္ခဠော။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၃၀၅။ (ဂ) အာကိဏ္ဏလုဒ္ဒေါ (ဇာ၊၁။ ၁၉၉)တိ ဂါဠ္ဌလုဒ္ဒေါ၊ (ကက္ခဠလုဒ္ဒေါ၊က)။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၁၃။

အာကိဏ္ဏလောမ (တိ) [အာကိဏ္ဏ + လောမ] ရှုပ်ထွေး–ပြွမ်းသိပ်–သော အမွေးရှိသော၊ သူ။ အာကိဏ္ဏလောမံ ခေါ တေ ဘဂိနီ။ ဝိ၊၁။

၁၉၁။ အာကိဏ္ဏလောမန္တိ ဇဋိတလောမံ (ဇဋိလလောမံ၊က)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။

အာကိဏ္ဏဝရလက္ခဏ (တိ) [အာကိဏ္ဏ+ဝရ+လက္ခဏ] (က) ဖြန့်ကြက်–ဖုံးအုပ်–ထား သကဲ့သို့သော မြတ်သော လက္ခဏာတော်ကြီး ရှိသော။(ခ)ပြန့်ပြောများပြားမွန်မြတ်သော လက္ခဏာတော်ကြီးရှိသော။ အာကိဏ္ဏဝရလက္ခဏော (သုတ္တနိ။၃၄၀)တိ သရီရေ အာကိရိတ္ဝာ ဝိယ ဌပိတဝရလက္ခဏော,ဝိပုလဝရလက္ခဏော ဝါ။ ဝိပုလမ္ပိ ဟိ "အာကိဏ္ဏ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ ယထာဟ "အာကိဏ္ဏလုဒ္ဒေါ ပုရိသော၊ ဓာတိ စေလံဝ မက္ခိတော"တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၆။)

အာကိဏ္ဏဝါလိကာ (ထီ) [အာကိဏ္ဏ+ဝါလိကာ] သွန်းလောင်း–ကြဲဖြန့်ထား–အပ်သောသဲ။ မဟာစေတိယတလေ အာကိဏ္ဏဝါလိကာယ ဗဟုတရာ ဘိက္ခူ အရဟတ္တံ ပတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၈။

အာကိဏ္ဏဝိဟာရ (ပု) [အာကိဏ္ဏ+ဝိဟာရ] (၁) ရောရောပြွမ်းပြွမ်း–ရင်းရင်းနှီးနှီး–နေခြင်း။ (တိ) (၂) ရောရောပြွမ်းပြွမ်း – ရင်းရင်းနှီးနှီး–နေခြင်းရှိသော။ (၁) သင်္ဂဏိကဝိဟာရေ ခေါ ပန သတိ အာကိဏ္ဏဝိဟာရေ န သုကရံ ဗုဒ္ဓါနံ သာသနံ မနသိကာတုံ။ အံ၊၂။၉၁။ ဥပါသကာဒီဟိ ဥပသင်္ကမနဥ္စ အာကိဏ္ဏဝိဟာရံ ကတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၂၅။ နာယမိဓ အာကိဏ္ဏဝိဟာရော အဓိပ္ပေတော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၆၀။ (တိ)(၂) တတ္ထ သင်္ဂဏိကဝိဟာရော ဟောတိ အာကိဏ္ဏဝိဟာရော။ အံ၊၂။၉၁။ သော တာယ အာကိဏ္ဏဝိဟာရတာယ ဥက္ကဏ္ဌိတော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။

အာကိဏ္ဏဝိဟာရီ (တိ) [အာကိဏ္ဏ + ဝိဟာရီ] ရောရောနှောနှော–ရင်းရင်းနှီးနှီး – နေလေ့ရှိသော၊သူ။ န ဟိ သက္ကာ အာကိဏ္ဏဝိဟာရိနာ ဇဝံ အတ္တာနံ ဒမေတုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ လောလမဟာထေရောတိ မန္ဒော မောမူဟော အာကိဏ္ဏဝိဟာရီ။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၁။

အာကိဏ္ဏသရိရ (တိ) [အာကိဏ္ဏ + သရိရ] (အမွေးတို့ဖြင့်) ရောပြွမ်း–များပြား–သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ကဥ္စနဘိတ္တိယံ ဌပိတမဏိနာဂဒန္တေဟိ ဝိယ ဥဒ္ဓဂ္ဂေဟိ လောမေဟိ အာကိဏ္ဏသရိရန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။

အာကိရဏဘာဝ (ပု) [အာကိရဏ+ဘာဝ] လောင်းထည့် လိမ့်မည် အဖြစ်။ အတ္တနော ရိတ္တကုမ္ဘိယာ ပရဿ သပ္ပိံ ဝါ တေလံ ဝါ အာကိရဏဘာဝံ ဥ တွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။

အာကိရတိ (ကြိ) [အာ+ကိရ+အ+တိ] ဖြန့်ကြဲ – လောင်း – ထည့် – ၏။ ဘိယျော အာကိရတေ ရဇ (သံ၊၁။၄၆။ ဓမ္မ။၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၀၄)န္တိ အတိရေကံ ဥပရိ ကိလေသရဇံ အာကိရတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ **အာကိရတိ**— မိလိန္ဒ။၂၂၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃၊၂၃၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၄၊၁၂၃။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၅။ ဝဇိရ။၃၁၃။ **အာကိရန္တိ** — မိလိန္ဒ။၂၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ၂၉၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄၊၉၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၈၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၉၁။ ရဇံ မာကိရသီ (ဆန်းကြောင့် ဒီဃ) အပဟိတာယ၊ သန္တောဂရဟာသိ ကိံဗ္ဗိသကာရိ။ သုတ္တနိ။၃၈၃။ နေတ္တိ။ ၁၁၂။ ရဇံ မာကိရသီတိ ကိလေသရဇံ အတ္တနိ ပက္ခိပတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၃။ **အာကိရတု** — ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄။ **အာကိရ**— ဝိ၊၁။၁၃။ မ၊၂။၂၅၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၀။ အာကိရာဟိ—မိလိန္ဒ။၃၀၉။ **အာကိရထ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။ **အာကိရေယျုံ** — မိလိန္ဒ။၂၃၂။ **အာကိရိ**— ပေတ။၁၄၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၈၆။ **အာကိရိံသု**— ပေတ။၁၃၄။ အပ၊၂။၂၈၂။ မိလိန္ဒ။၁၃၅၊

၂၂၅။ အာကိရိံ — အပ၊၁။၈၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃။ အာကိရိံသုန္တိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၇။

အာကိရန္တ (တိ) [အာ+ကိရ+အ+အန္တ။ ထိ-၌ အာကိရန္တီ] လောင်း–ထည့်–သော၊ သူ။ ဉာတိဒါသီ တံ အာဘိဒေါသိကံ ကုမ္မာသံ အာယသ္မတော သုဒိန္နဿ ပတ္တေ အာကိရန္တီ။ ဝိ၊၁။၁၈။ အာကိရန္တေပိ အတိက္ကန္တေပိ န ဇာနန္တိ။ ဝိ၊၂။၂၄၉၊၂၅၀။ အာကိရန္တေပီတိ ပိဏ္ဍပါတံ ဒေန္တေပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ (– ဝိ၊၂။ ၂၅၁။ မ၊၂။ ၂၅၁။ မိလိန္ဒ။၃၆၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၂၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၇၂။)

အာကိရာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ကိရ+ဏာပေ+တွာ] လောင်း–ထည့်–စေ၍။ ဒေါဏိယံ ကုဏ္ဍကယာဂုံ အာကိရာပေတွာ ဒါပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။

အာကိရိတ (တိ) [အာ+ကိရ+တ] လောင်း–ထည့်–အပ်သော။ တသ္မိံ သကဋေ ဓညဿ ပန အာကိရိတတ္တာ ဓညသကဋန္တိ ဇနော ဝေါဟရတိ။ မိလိန္ဒ။၁၇၃။

အာကိရိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ကိရ+တဗ္ဗ] လောင်း – ထည့် – အပ်သော။ "မယံ နာမ ဣဒံ သန္တကံ၊ ဣမ နံ အာကိရထာ"တိ အာကိရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၇၇။)

အာကိရိတုကာမ (တိ) [အာကိရိတုံ+ကာမ] လောင်း – ထည့် – ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ လောင်း–ထည့်–လိုသော။ သစေ အဓိဋ္ဌိတတေလံ အနဓိဋ္ဌိတတေလဘာဇနေ န အာကိရိတုကာမော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။

အာကိရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ကိရ+တွာ] ကြဲဖြန့်–သွန်း–ဖျန်း–လောင်း–ထည့်–၍။ ဥပရိ မုဒ္ဓနိ အာကိရိတွာ။ ဝိ၊၄။၃၅၇။ နှာနိယစုဏ္ဏာနိ အာကိရိတွာ။ ဒီ၊၁။၇၀။ မ၊၁။၃၄၄။ မ၊၂။၂၀၇။ အံ၊၂။၂၁။ ဝါလုကံ အာကိရိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ ဥဒကံ အာကိရိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ အာကိရိတွာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။)တိ တဏ္ဍုလာနိ ပက္ခိပိတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၅။ (– ဒီ၊၂။၂၇၅။ မ၊၃။၁၈၀။ အံ၊၁။၂၅၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄၊၂၇၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉၊၉၆၊ ၁၀၆၊၁၀၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၊၄၄၊၁၈၃။ ကင်္ခါ။ ၂၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၀၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၈၄၊၄၂၇။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၉၆။)

အာကိရိယမာန (တိ) [အာ+ကိရ+ယ+မာန] လောင်း – ထည့် – အပ်သော။ သစေပိ စရုကေန ဘတ္တေ အာကိရိယမာနေ စရုကတော မသိ ဝါ ဆာရိကာ ဝါ ပတတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၁၅။

အာကိရိ(ရီ)ယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+ကိရ+ယ+တေ] (၁) ထင်စွာပြုအပ်၏။ (၂)အပြားအားဖြင့် သိအပ်၏။ (၃) ရှေးရှုဖြစ်၏။ (၄) အပြားအားဖြင့် ထားအပ်၏။ (၁) အာကိရီယန္တိ ပကာသီယန္တီတိ အာကာရာ။ ဝိမတိ၊၁။၄၈။ (–မူလဋီ၊၂။၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၃၈။) (၂) အညမညဝိဓုရေန ဝေဒယိတာဒိရူပေန အာကိရီယန္တိ ပညာယန္တီတိ အာကာရာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၀။ (၃) အာကိရီယန္တိ အဘိမုခါ ဟောန္တိ ဧတေဟီတိ အာကာရာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၅၆။ (၄) အညမညံ အသင်္ကရတော အာကိရီယန္တိ ပကာရတော ဌပီယန္တီတိ အာကာရာ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၅၁၄။

အာကိလာယတိ (ကြိ) [အာ+ဂိလေ+အ+တိ?] ပင်ပန်း၏၊ နာကျင်၏၊ ဖောက်ပြန်စွာ ဖြစ်၏။ အာဂိလာယတိ-ကြည့်။

အာကိလာယန္တ (တိ) [အာ+ဂိလေ+အ+အန္တ။ ဂ-ကို က-ပြု?။ အာဂိလာယတိနှင့် ယှဉ်ကြည့်]

ပင်ပန်း – နာကျင် – ဖောက်ပြန်စွာဖြစ် – သော။ ဟဒယံ ဝါ အာကိလာယန္တသာ ကိဿိဥ္စိ- ဒေဝ ဝါ ဇိဂုစ္ဆံ ဥပ္ပါဒေန္တသာ ဘိယျော ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။

အာကုစန (န) [အာ+ကုစ+ယု] နောက်သို့ တွန့်ဆုတ်ခြင်း၊ တွန့်ခြင်း ရှုံ့ခြင်း။ ဥက္ကေပနံ အဝက္ကေပနံ အာကုဉ္စနံ ပသာရဏံ ဂမနန္တိ ရူပခမ္ဘာနံ ပဝတ္တိမတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၆၀။

အာကုစ္ဆ (ပု) [?] ဖွတ်။ အာကုစ္ဆာ (ဇာ၊၂။ ၃၄၆။ အာကုစ္စာ၊ C.P.D. အာကုဋ္ဌာ?)တိ ဂေါဓာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၆။

အာကုဋ္ဌ (ပု) [အာ+ကုဋ္ဌ+အ] ဖွတ်။ ဂေါဓာ- ကုဋ္ဌော္ဘပျထော။ ဓာန်။၆၂၂။ ဓာန်၊သျ၊ သစ်-နှင့် တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊သျ-ကြည့်။

အာကုလ (တိ) [အာ+ကုလ+အ] (၁) (က) ရှုပ်ထွေး–ရောယှက်–သော။ (ခ) ရှုပ်ထွေး – ချောက်ချား – မငြိမ်သက် – မသန့်ရှင်း – သော။ (ဂ) ရောထွေး – ပြည့်နှက် – စည် ကား – သိုက်မြိုက် – သော။ (ပု) (၂) ရေး ဦးစွာတကြိမ်တည်းသာ – ဖြစ်ပေါ် – မွေးဖွား – သော သတ္တဝါ၊ (ခြသေ့်, ကျား စသော သားအိမ်၌ ဖြစ်သောသတ္တဝါ)။ (၁) (က) ဣမဿ္မိံ စ ဌာနေ သဗ္ဗအဋ္ဌကထာ အာကု- လာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ အာကုလာတိ သကုံ- လာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၈။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၈။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၇၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၈၃။) (ခ) အသုကဂါ- မသီမာ ဝါ နိဂမသီမာ ဝါ အာကုလာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။ အာကုလာတိ ခုဘိတာ န ပသန္နာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၃။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၅၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၉။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၆။) အနာကုလ, အန္ဓာ- ကုလ-တို့လည်း ကြည့်။ (ဂ) အရဟန္တေဟိ အာကုလာ သမာကုလာ။ မိလိန္ဒ။၃၂၄။ (ပု) (၂) ယသ္မာ ကေဝါရံ ဇာတော ပဌ- မုပ္ပတ္တိဝသေနေဝ နိဗ္ဗတ္တတ္တာ အာကုလောတိ အာဒိ-အတ္ထော အာကာရော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၁။

အာကုလက (တိ) [အာကုလ+က] ရှုပ်ထွေး သော၊ အရှုပ်အထွေး။ တန္တုနံ အာကုလကံ တန္တာကုလကံ။ မူလဋီ၊၂။၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။ ၃၄၈။

အာကုလစိတ္တ (တိ) [အာကုလ+စိတ္တ] ရှုပ်ထွေး – ချောက်ချား – မငြိမ်သက် – နောက်ကျု – တွေဝေ – သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ တေ အာကုလစိတ္တာ အပ္ပမတ္တကေနပိ တသန္တိ ဝိတ္တသန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ (– ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၁။)

အာကုလ(က)ဇာတ (တိ) [အာကုလ+ဇာတ] ရှုပ်ထွေးသည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ရှုပ်ထွေး သော။ တန္တာကုလကဇာတာတိ တန္တံ ဝိယ အာကုလဇာတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ တံ ပန တန္တာကုလတာယ နိဒဿနဘာဝေန အာကု- လမေဝ ဂဟိတန္တိ အာဟ "တန္တံ ဝိယ အာ- ကုလဇာတာ"တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ။ ၂။၃၈၅။ ဒီ ဋီ၊၂။၉၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၃။ အံ၊ ဋီ၊၂။၃၈၃။)

အာကုလဗျာကုလ (တိ) [အာကုလ+ဗျာကုလ (=ဝိ+အာကုလ)] (၁) ရှုပ်ထွေး – အထူး ရှုပ်ထွေး–သော၊ရှုပ်ထွေးသည်ထက်ရှုပ်ထွေး သော၊ အလွန့်အလွန် ရှုပ်ထွေးသော။ (ပု) (၂) ရှေးဦးစွာတကြိမ်တည်းသာ–ဖြစ်ပေါ် – မွေးဖွားရ–သည့် ခြသေ့်, ကျား စသော သတ္တဝါနှင့် နှစ်ကြိမ် – ဖြစ်ပေါ် – မွေးဖွား – ရသည့် မြွေဟောက် စသော သတ္တဝါ။ (၁) ယထာ ဟိ ဇာလံ သမန္တတော သံသိဗ္ဗိတံ အာကုလဗျာကုလံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၅။ (–အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၈၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၅၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၁၊၆၈။ ဇာ၊

ဋ္ဌ၊၅။၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၃၇၁။) (ပု) (၂) ကေစိ ပန အာကုလ ဗျာကုလ ဣတိ ပဒဒွယဿ ပရိယာယာဘိဓာနဝသေန အက္ကုလော ဗက္ကုလောတိ အယံ သဒ္ဒေါ ဝုတ္တောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၁။

အာကုလဘာဝဝိရဟိတ (တိ) [အာကုလ + ဘာဝ+ဝိရဟိတ] နှောင့်ရှက်သည်၏ အဖြစ်မှ ကင်းသော။ ကာလာတိက္ကမန အပ္ပတိရူပကရဏ သိထိလ ကရဏာဒိအာကုလဘာဝဝိရဟိတာ ကသိဂေါရက္ခဝါဏိဇ္ဇာဒယော ကမ္မန္တာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁၇။

အာကုလယန္တ (တိ) [အာ+ကုလ+ဏယ+ အန္တ] ရှုပ်ထွေးစေသော။ အာလောဠယမာနော ဝါလိကာ ကစဝရာနိ အာကုလယန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂၇။

အာကုလသမာကုလ (တိ) [အာကုလ+သမာကုလ] ရှုပ်ထွေး,အလွန်ရှုပ်ထွေးသော။ ဧတေ ပုပ္ဖုပဂဖလူပဂရုက္ခာ အညမညံ သင်္ဃဋ္ဋသာခတာယ ပရိဏာမိတာ အကုလသမာကုလာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၀။

အာကုလာကုလ (တိ) [အာကုလ+အာကုလ] (၁) ချောက်ချားသည်ထက် ချောက်ချား-ပြင်းထန်သည်ထက် ပြင်းထန်-သော၊ အလွန် - ချောက်ချား - ပြင်းထန် - သော၊ (၂) ချောက်ချား သည် ထက် ချောက်ချား - နောက်ကျုသည်ထက် နောက်ကျု-တွေဝေသည်ထက်တွေဝေ-သော၊ အလွန်-ချောက်ချား- နောက်ကျု-တွေဝေ-သော။ (၁) သဏိကံ သဏိကံ သကိံ သကိံ အာကုလာကုလာ ဝါယန္တိ။ မိလိန္ဒ။၁၂၂။ (၂) ရာဇကညာယ ဝိသညီ အဟောသိ .... အာကုလာကုလော တုရိတတုရိတော။ မိလိန္ဒ။၂၁၅။

အာကုလိပုပ္ဖ (န) [အာကုလိ+ပုပ္ဖ] တောင်ကျည်းပွင့်။ အဗဒ္ဓပိတ္တံ မိလာတအာကုလိပုပ္ဖဝဏ္ဏံ (အာကုလိတပုပ္ဖဝဏ္ဏံ)။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။

အာကုလိ (ထီ) [အာ+ကုလ+ဣ] တောင်ကျည်းပင်။ အာကုလိပုပ္ဖ-ကြည့်။

အာကောဋက (ပု) [အာ+ကုဋ+ဏွု။ ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အာကောဋကမည်သော နတ်သား။ အထ ခေါ အာကောဋကော ဒေဝပုတ္တော.... ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ။ သံ၊၁။၆၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။)

အာကောဋန (နု၊ထီ) [အာ+ကုဋ+ယု] (က) တီးခေါက်ခြင်း။ (ခ) အဦးအစ-ရှေးရှု-တီးခေါက်ခြင်း။ (ဂ) တီးခေါက်သောအသံ။ (ဃ) ထိုးနှက်-ရိုက်သွင်း-ခြင်း။ (င) ထု-နှက်-ရိုက်-နယ်-ခြင်း။ (က) တဿ အာကောဋနေန သဒ္ဒေါ နိစ္ဆရတိတွာ။ မိလိန္ဒ။၂၆၅။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။) (ခ) အာကောဋနလက္ခဏာ-ကြည့်။ (ဂ) ဝေမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ယထာ အာကောဋနာ။ မိလိန္ဒ။၆၄။ (ဃ) သမ္ပလိမဋ္ဌန္တိ ဒွေပိ ကဏ္ဏဆိဒ္ဒါနိ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ပထဝိယံ အာကောဋနဝသေန သမ္ပလိမဋ္ဌံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ (င) ဝေံ အာကောဋနေပိ ပယောဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။

အာကောဋနကီဠာ (ထီ) [အာကောဋန+ကီဠာ] ရိုက်နှက်-ပုတ်ခတ်-ကစားခြင်း။ သာဏေ ဥဒကေန တေမေတွာ အညမညံ အာကောဋနကီဠာ သာဏဓောဝနကီဠာ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၃၆၀။

အာကောဋ(န)နက္ခမ (တိ) [အာကောဋန+ခမ] ထု- နှက်- ရိုက်- နယ်- ခြင်းငှါ ခံသော၊ အထု အရိုက် ခံနိုင်သော။ အယံ ခေါ တေ ဘန္တေ မက္ကဋစ္ဆာပကော ရင်္ဂက္ခမော ဟိ ခေါ၊ နော အာကောဋနက္ခမော။ မ၊၂။၄၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။)

အာကောင္ခနမန္တ (ပု) [အာကောင္ခန+မန္တ] ရိုက်နှက် – စိုက်သွင်း – ခြင်းဖြင့် ရန်သူသေစေနိုင်သောမန္တန်။ ခီလနမန္တော နာမ ဝေရိမာရဏတ္ထာယ သာရဒါရုမယံ ခီလံ မန္တေတွာ- ပထဝိယံ အာကောင္ခနမန္တော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၉။

အာကောင္ခနလက္ခဏ (တိ) [အာကောင္ခန+ လက္ခဏ] အာရုံကို– အဦးအစ– ရှေးရှု– တီးခေါက်ခြင်း လက္ခဏာ ရှိသော။ အာ- ကောင္ခနလက္ခဏော ဝိတက္ကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၇။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၅၉။ (– သိ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၉၉။)

အာကောင္ခယန္တ (တိ) [အာ+ကုဋ္ခ+ဏယ+ အန္တ] ရိုက်နှက်–ပုတ်ခတ်–သော၊သူ။ အာ- ကောင္ခယန္တော တေ နေတိ၊ သိဝိရာဇဿ ပေက္ခတော။ ဇာ၊၂။၃၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂၇။

အာကောင္ခယမာန (တိ) [အာ+ကုဋ္ခ+ဏယ+ မာန] ရိုက်နှက်သော၊ စိုက်သွင်းသော။ ဇဝံ အာစရိယော သာရဖလကေ ဝိသရုက္ခအာဏိံ အာကောင္ခယမာနော ဝိယ ပုနပ္ပုနံ ရတနတ္တ- ယဿ အဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။

အာကောင္ခယိတွာန (ကြိ ဝိ) [အာ+ကုဋ္ခ+ ဏယ+တွာန] ရိုက်ပုတ်၍။ သတ္တိံ အာကော- င္ခယိတွာန၊ "ဝဟ သမ္မာ"တိ စဗြဝိ။ ဝိမာန။ ၁၁၀။ အာကောင္ခယိတွာနာတိ အပ္ပေါဠေ- တွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၉၇။

အာကောင္ခာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ကုဋ္ခ+ ဏာပေ+တိ] (က) နှယ်စေ၏၊ နှယ်ဖွပ်စေ ၏။ (ခ) ရိုက်–နှက်–ချ–စိုက်–စေ၏။ (ဂ) တီး–ခတ်–ဆော်ရှန်း–စေ၏။ (က) ပုရာဏစီဝရံ ဓောဝါပေတိ အာကောင္ခာပေ- တိ။ ဝိ၊၁။၃၀၇။ **အာကောင္ခာပေယျ**။ ၎င်း။ (ခ) ခီလေ အာကောင္ခာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၇။ (ဂ) သင်္ခါမဘေရိံ အာကောင္ခာပေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ (– သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။)

အာကောင္ခာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ကုဋ္ခ+ ဏာပေ + တွာ] တီးစေ၍။ ဗလိဘေရိံ အာကောင္ခာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၄၀။

အာကောင္ခာပေန္တ (တိ) [အာ+ကုဋ္ခ+ဏာပေ + အန္တ] တီးစေသော၊သူ။ ယုဒ္ဓဘေရိံ အာကောင္ခာပေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၁။

အာကောင္ခာပေသိ, အာကောင္ခာပေယျ } (ကာ၊ကြိ) အာကော- င္ခာပေတိ-ကြည့်။

အာကောင္ခိတ (တိ) [အာ+ကုဋ္ခ+တ] (က) ရိုက်နှက်–ထောင်းထု–အပ်သော၊သူ။ (ခ) ရိုက်နှက်–ထိုးစိုက်–အပ်သော။ (ဂ) တီး– ခတ်–ထိုး–ခေါက်–အပ်သော။ (ဃ) ထု– နှက်–ရိုက်–နှယ်–အပ်သော။ (က) ဝိလုတ္တာ ဒိဿန္တိ၊ အာကောင္ခိတာ ဒိဿန္တိ။ ဝိ၊၁။ ၃၇၀။ ဝိ၊၂။၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ (–မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၇။) (ခ) ဘိတ္တိယံ အာကောင္ခိတော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ ဘူမိယံ အာကောင္ခိတံ ဒုန္ဒုဘိံ ဟရံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၃။ (ဂ) သေယျထာပိ ကံသေ အာကောင္ခိတေ။ ပဋိသံ။၁၁၄။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ (– အံ၊၃။၁၇။ မိလိန္ဒ။၆၄။ ဝိ ဋ္ဌ၊၂၆၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၆၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။) (ဃ) အာကောင္ခိ- တပစ္စာကောင္ခိတ-ကြည့်။

အာကောင္ခိတကံသတာလ (ပု၊န) [အာကော- င္ခိတ + ကံသ + တာလ] တီးခေါက် အပ် သော– ကြေးခွက်– မောင်း– ကြေးနှင်း- စသည်။ ဒသသဟဿိလောကဓာတု အယ- ဒဏ္ဍကေန အာကောင္ခိတကံသတာလံ ဝိယ ဝိရဝသတံ ဝိရဝသဟဿံ မုဉ္စမာနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၀၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၀၀။

အာကောင်္ခိတကာလ (ပု) [အာကောင်္ခိတ+ကာလ] ခုတ်ဖြတ်အပ်–ရွေအပ်–သောအခါ။ ခီရရုက္ခဿ ဝါသိယာ အာကောင်္ခိတကာလေ ဝိယ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။

အာကောင်္ခိတခါဏုက (ပု) [အာကောင်္ခိတ+ခါဏုက] စိုက်အပ်သောသစ်ငုတ်။ ထုသရာသိမှိ အာကောင်္ခိတခါဏုကော ဝိယ အစလန္တော ဝဝီသဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌဟိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ဂ၁။)

အာကောင်္ခိတပစ္စာကောင်္ခိတ (တိ) [အာကောင်္ခိတ+ပစ္စာကောင်္ခိတ] ထုနှက်ရိုက်နယ်အပ်, အဖန်ဖန်လှည့်ပတ်ထုနှက်ရိုက်နယ်အပ်သော။ ဣစ္ဆာမဟံ .... အာကောင်္ခိတပစ္စာကောင်္ခိတံ ဥဘတောဘာဂဝိမဋ္ဌံ။ မ၊၂။၄၇။ အာကောင်္ခိတပစ္စာကောင်္ခိတန္တိ အာကောင်္ခိတဥ္စေဝ ပရိဝတ္တေတွာ ပုနပ္ပုနံ အာကောင်္ခိတဥ္စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ (–သံ၊၁။၄၆ဂ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။)

အာကောင်္ခိတသဒ္ဒ (ပု) [အာကောင်္ခိတ+သဒ္ဒ] တီးခတ်အပ်သောအသံ။ ဝါတေ ပဟာရန္တေ အာကောင်္ခိတသဒ္ဒံ ဝိယ မုဥ္စမာနေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၂။

အာကောင်္ခိယမာန (တိ) [အာ+ကုဋ္ဋ+ယ+မာန] ထိုးစိုက်အပ်သော။ နိရယပါလေဟိ ပဥ္စသု ဌာနေသု အာကောင်္ခိယမာနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။

အာကောင်္ခေတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ကုဋ္ဋ+ဏေ+တဗ္ဗ] ရိုက်နှက်–ပုတ်ခတ်–အပ်သော။ နှ စ ကေန သာမဏေရော အာကောင်္ခေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၂၇၉။

အာကောင်္ခေတိ (ကြိ) [အာ+ကုဋ္ဋ+ဏေ+တိ] (က) ရိုက်နှက်–ထုရိုက်–ပုတ်ခတ်–၏။ (ခ) နှုတ်–ဖြုတ်–၏။ (ဂ) ရိုက်သွင်း–ထိုး–စိုက်–နှက်–၏။ (ဃ) ထု–ရိုက်–တီး–ခေါက်–၏။ (က) ဓောဝတိ စေဝ ရဇတိ စ အာကောင်္ခေတိ စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။ ဂေါဏော အာကောင်္ခေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ အာကောင်္ခေန္တိ– ဝိ၊၃။၂၀၇။ ဝိ၊၄။၂၇ဂ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၀။ အာကောင်္ခေဟိ–ဝိ၊၁။၃၀၇။ အာကောင်္ခေထ–ဒီ၊၂။၂၆ဂ။ အာကောင်္ခေယျ–ဝိ၊၄။၂၇၉။ မ၊၁။၁၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃ဂ၆။ အာကောင်္ခေသိ–ဝိ၊၄။၃ဂ၃။ ဒီ၊၃။၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။ အာကောင်္ခေသုံ – ဒီ၊၂။၂၆ဂ။ ဥဒါန။၁၁၉။ (ခ) ဒါရကဿ ဗာဟုံ အာကောင်္ခေသိ(ဝိ၊၂။၅၁)တိ....ဒါရကဿ ဗာဟုံ ထနမူလေယေဝ ဆိန္ဒိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။(–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃)။ (ဂ) ထိရတရံ ဝါ ခါဏုကံ အာကောင်္ခေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ အာကောင်္ခေန္တိ– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ဂ၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ အာကောင်္ခေယျ–ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ (ဃ) ဘေရိံ အာကောင်္ခေန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ အာကောင်္ခေဟိ – ဝိ၊၃။၃၄၆။ ဒီ၊၁။ဂ၄။ မ၊၂။၃၂၂။ အံ၊၃။၃၀ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၁။ အာကောင်္ခေယျ–မိလိန္ဒ။၂၉၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၅။ အာကောင်္ခေသိ–ဝိ၊၃။၃၄၆။ ဒီ၊၁။ဂ၄။ မ၊၁။၂၁၇။ မ၊၂။၃၂၂။ အံ၊၃။၁၆၉၊၃၀ဂ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၉။

အာကောင်္ခေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ကုဋ္ဋ+ဏေ+တုံ] ရိုက်–နှက်–ထိုး–စိုက်–ခြင်းငှါ။ ယံ ကိဉ္စိ အာကောင်္ခေတုံ ဝါ ပဝေသေတုံ ဝါ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၆။

အာကောင်္ခေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ကုဋ္ဋ+ဏေ+တွာ] (က) ရိုက်နှက်–ပုတ်ခတ်–၍ (ခ) ခေါက်၍။ (ဂ) တီး၍။ (ဃ) ရိုက်–နှက်–ထိုး–စိုက်–၍။ (က) တံ ဘိက္ခုံ ဂဟေတွာ အာကောင်္ခေတွာ။ ဝိ၊၂။၁၇၃။ (–ဝိ၊၄၊

၃၇၅။) (ခ) ကဝါဋံ အာကောဋေတွာ။ ဝိ၊၄။၃၇၄။ (ဂ) ဘေရိံ အာကောဋေတွာ သဒ္ဒံ နိစ္ဆာရေတွာယျ။ မိလိန္ဒ။၁၀၅။ (ဃ) ခဒိရသာရဒိုက်ကို ဝါ ပထဝိယံ အာကောဋေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။ ဝေဠံ အာကောဋေတွာ ဖရသုံ ဖာလေတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၀၁။

အာကောဋေန္တ (တိ) [အာ+ကုဋ+ဏေ+အန္တ] (က) ရိုက်နှက်–ပုတ်ခတ်–သော။ (ခ) ခတ်–ခေါက်–သော။ (ဂ) ခတ်–ရက်–သော။ (က) အဘိဟနေယျာတိ မုဂ္ဂရေန အာကောဋေန္တော ဟနေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။ (ခ) အဘိနိဗ္ဗဇ္ဇနလက္ခဏေန ပန အာဟနနပရိယာဟနနရသေန ဝိတက္ကေန အာကောဋေန္တေန ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၅၉။ ဝိမတိ၊၁။၇၂။ မူလဋီ၊၂။၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂၄။) (ဂ) သုတ္တံ ပဝေသေတွာ ဃေန အာကောဋေန္တော ဃနဘာဝံ သမ္ပာဒေန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၄၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၃၃၀။

အာကောဋေန္တီ
အာကောဋေယျ
အာကောဋေသိ (ကြိ)အာကောဋေတိ-ကြည့်။
အာကောဋေသုံ
အာကောဋေဟိ

အာကောဋနဖလက (န) [အာကောဋန + ဖလက] ဖွပ်–လျှော်–ရာ ပျဉ်ချပ်။ အာကောဋနဖလကေ ဌပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။

အာခု (ပု) [အာ+ခန+ကု] ကြွက်။ အာခနတိတိ အာခု၊ ဥန္ဒူရော။ ဓာန်ဋီ။၆။ မူသိကော တွာခု ဥန္ဒူရော။ ဓာန်။၆၁၀။

အာချာ (ထီ) [အာ+ချာ+အ+အာ (ကတ္တိ-ဇောတက)] အမည်၊နာမည်။ သညာချာဝှါ သမညာ စာ–ဘိဓာနံ နာမမဝှယော။ ဓာန်။ ၁၁၄။ အာချာယတေ တောယာတိ အာချာ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၁၄။

အာချာတ (တိ) [အာ+ချာ+တ] (၁) အာချာတ်သဒ္ဒါ၊ အာချာတ်ပုဒ်၊ (သွားခြင်း၊ ချက်ခြင်း-စသော) ကြိယာကို–ဟောသော–ဖော်ပြသော–ပုဒ် (ဂစ္ဆတိ၊ပစတိ-စသော ကြိယာပုဒ်)။ (၂) အာချာတ်ပုဒ်–ဂစ္ဆတိ၊ ပစတိ စသော ကြိယာပုဒ်–တို့ကို ပြဆိုရာဖြစ်သော အပိုင်း၊ အခန်း၊ ကျမ်း၊ အာချာတ်ပိုင်း၊ အာချာတ်အခန်း၊ အာချာတ်ကျမ်း။ (၃) ဟောအပ်သော၊ ပြောဆိုအပ်သော။ (၁) နာမအာချာတ ဥပသဂ္ဂနိပါတနသဒ္ဒံ ဇာနာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။ ကြိယံ အက္ခာယတီ (အာစိက္ခတိ)တိ အာချာတံ၊ ကြိယာပဒံ။ နီတိ၊သုတ္တ။ နှာ-၂၆၇။ ရူ။နှာ-၂၅၇။ (–ကင်္ခါ။၁၀၈။ သာရတ္ထ၊၂။၆၇။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၃၆။) အာချာတပဒ-လည်း ကြည့်။ (၂) ဣတော ပရံ ပဝက္ခာမိ ကပ္ပမာချာတသဝှယံ။ နီတိ၊သုတ္တ။နှာ-၂၆၇။ (၃) ဘာသိတံ လပိတံ ဝုတ္တာဘိဟိတာချာတဇပ္ပိတာ။ ဓာန်။၇၅၅။

အာချာတပဒ (န) [အာချာတ+ပဒ] အာချာတ်ပုဒ်၊ ကြိယာကို ပဓာနထား၍ ဟောသောပုဒ် (ဖုသတိ၊ဂစ္ဆတိ၊ပစတိ စသောပုဒ်)။ ဖုသတိ ဝေဒယတိ ဝိဇာနာတီတိ ဝေမာဒိကံ ကိရိယာပဓာနံ အာချာတပဒံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၂။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁ ၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄ဂ၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၂။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၅။)

အာချာတပယောဂ(ပု) [အာချာတ+ပယောဂ] အာချာတ်ကြိယာ၏ ယှဉ်ရာပုဒ်၊ အာချာတ်ကြိယာနှင့် – ယှဉ်ဘက်ပုဒ် – တွဲဘက်ပုဒ်။ အာချာတပယောဂေ စ ဗဟုလံ သာမိဝစနဿ ကတ္တုကမ္မတ္ထဇောတကတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၇၀။

အာချာတိကပဒ (န) [အာချာတိက (=အာချာတ+ဣက) + ပဒ] အာချာတပဒ-နှင့် အနက်တူ။ အဿာတိ အာချာတိကပဒံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၈၇။

အာချာယိကာ (ထီ) [အာ + ချာ + ဏျ] အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ၊ တစုံ တယောက်သော သူ၏ အဖြစ်အပျက် အကြောင်းအရာကို ရေးသား ဖွဲ့ဆိုသော အဖွဲ့ ဗန္ဓ။ အာချာယိကော ပလဒ္ဓတ္တာ။ ဓာန်။၁၁၃။

အာဂ (ကြိ) အာဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အာဂစ္ဆ (ကြိ) အာဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အာဂစ္ဆတိ (ကြိ) [အာ+ဂမု+အ+တိ] (၁) (က) လာ၏၊ ရောက်၏၊ လာရောက်၏။ (ခ) ကပ်ရောက်၏။ (ဂ) ထင်ရှား၏။ (ဃ) တဖန် လာရောက်၏။ (၂) (က) ဆည်းကပ်၏၊ ကိုးကွယ်၏။ (ခ) သိ၏။ (၁) (က) အဘိက္ခဏံ အာဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊၁။ ၃၀၆။ ဥဒ္ဒေသံ အာဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊၂။၁၉၀။ အညတရော သတ္တော တမှာ ကာယာ စဝိတွာ ဣတ္ထတ္တံ အာဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊၁။၁၇၊၁၈။ ဒီ၊၃။၂၄။ အာဂစ္ဆတီတိ အာယာတိ။ နီတိ၊ဓာ။၂၀၃။ (—ဝိ၊၁။၁၄၉၊၃၂၄။ ဝိ၊၂။၈၃။ ဝိ၊၃။၁၂၊ ၃၇၊၁၆၅။ ဝိ၊၄။၃၂၂။ မ၊၁။၂၅၊၂၂၈။ မ၊၂။ ၂၁၅၊၃၀၂။ မ၊၃။ ၂၀၇၊၂၁၅၊၂၄၄-၅။ သံ၊၁။ ၄၀၈။ အံ၊၁။၁၆၁၊၃၉၃-၄၊၅၂၄။ အံ၊၂။၃၇၈။ အံ၊၃။ ၂၇၁။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၄၅၅၊၅၂၄၊၃၂၄။ ဝိဋ္ဌ၊၂။ ၄၉၊၁၀၁၊၁၅၂၊၁၆၁၊၂၀၇၊၂၅၅။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၀၊ ၅၃။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ မဋ္ဌ၊၁။၇၈။ မဋ္ဌ၊၃။၃၃။ သံဋ္ဌ၊၁။၈၅၊၁၀၃၊၁၅၄။ အံဋ္ဌ၊၁။၃၈။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။၈၁၊၄၇၁။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၃။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။ ၅၁။ ကင်္ခါဋီ။ ၂၆၊၂၃၄၊၃၂၂၊၄၁၉၊၄၂၉။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၁။ ဒီဋီ၊၃။ ၂၁၃။ မဋီ၊၁။ ၂၂။ သံဋီ၊၂။၅၁၆။ အံဋီ၊၂။၄။ မူလဋီ၊၂။ ၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၀၀-၂။) **အာဂစ္ဆန္တိ**—ဝိ၊၁။ ၁၅၁၊၁၇၂။ ဝိ၊၃။၅၄၊၁၆၈။ ဒီ၊၂။၂၁၆။ အံ၊ ၂။၂၇။ အပ၊၁။၂၀။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၆၅၊၂၈၈။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။၈၊၆၆၊၂၁၀။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၅၇။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၁။ မဋ္ဌ၊၁။၁၈။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၃၊၇၃၊၉၄။ အံဋ္ဌ၊၁။ ၃၄။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၄၂။ ကင်္ခါဋီ။၈၃၊၂၇၁၊ ၂၉၇၊၃၅၁။ မဋီ၊၁။၂၅၄။ သံဋီ၊၂။၁၈၂။ အံဋီ၊၂။၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၁၂။ **အာဂစ္ဆသိ**— ဝိ၊၁။၂၂၂။ ဒီ၊၂။၂၇၃။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ ဇာဋ္ဌ၆။၂၇၂။ ဇာဋ္ဌ၇။၁၃၅။ **အာဂစ္ဆထ**—ဒီ၊၂။၂၁၈။ **အာဂစ္ဆာမိ**—ဝိ၊၁။ ၅၃။ ဒီ၊၂။၂၅၇။ မိလိန္ဒ။၂၅။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၅၂၊၂၇၀။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၇၃။ မဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၅။ ဇာဋ္ဌ၁။၄၂၁။ **အာဂစ္ဆာမ**—ဝိ၊၂။ ၁၉၃။ ဇာဋ္ဌ၂။၄၇၀။ ဇာဋ္ဌ၄။၃။ **အာဂစ္ဆတု**—ဝိ၊၁။၁၉၄။ ဝိ၊၃။၁၁၁၊၁၂၉။ အပ၊၁။ ၇၁။ မိလိန္ဒ။၂၈-၉။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ဝိဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၇။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၄၄၊၇၉၊၁၁၃။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၆၄။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၂၂၈။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ ဓမ္မ ဋ္ဌ၊၂။၄၃၈။ ဇာဋ္ဌ၃။၁၆၆။ မဋီ၊၃။၁၄၈။ **အာဂစ္ဆန္တု**—ဝိ၊၁။၃၇၄။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၆၇။ အံဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၈။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၈၀၊၃၄၃။ ဇာဋ္ဌ၄။ ၂၃၈။ ကင်္ခါဋီ။၅။ **အာဂစ္ဆာဟိ**— ဝိ၊၃။၁၃၁။ ဝိ၊၄။၄၆၅။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၂၄၈။ **အာဂစ္ဆ**—ဝိ၊ ၄။၃၅၁။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၉။ အံဋီ၊၂။၁၅။ **အာဂစ္ဆထ**—ဝိ၊၄။ ၃၅၁။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၀။ သံဋ္ဌ၊၁။၈၅။ မမ္မဋ္ဌ၊၃။ ၄၃၈။ **အာဂစ္ဆေယျ**—ဝိ၊၁။၃၁၄။ ဝိ၊၃။၃၆- ၇၊၁၃၁၊၁၆၆။ ဝိ၊၄။၄၆၅။ ဒီ၊၁။၉၇၊၂၃၀။ ဒီ၊၂။၂၄၅။ ဒီ၊၃။၃၁၊၄၄။ မ၊၂။၄၀။ သံ၊၁။ ၁၄၆။ အံ၊၃။၄၂၀။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၇၊၆၇။ သံဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၁။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၁၊၃၀၂။ အဘိဋ္ဌ၊၂။ ၈၊၁၀၂။ ဇာဋ္ဌ၂။၃၆၈။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၁၅။ မူလဋီ၊၁။၆၂။ မူလဋီ၊၂။၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။ ၁၉၅၊၂၄၀။ **အာဂစ္ဆေယျုံ**—ဝိ၊၃။၄၃၀။ ဒီ၊ ၁။၁၇။ ဒီ၊၃။၂၄။ မိလိန္ဒ။၄၇-၈။ ဒီဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၂။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၇။ အံဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ သံဋီ၊၂။ ၁၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၁၂။ **အာဂမေယျာသိ**—

သံ၊၃။၃၁၅။ အာဂစ္ဆေယျာသိ — ဥဒါန။
၁၀၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ ဓမ္မ၊
ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၇၆။
အာဂစ္ဆေယျာထ — ဒီ၊၁။၈၅။ အံ၊၂။၄၄၂။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ မ။
ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၅၇။ အာဂစ္ဆေယျာမ—
မ၊၁။၅၇။ သံ၊၁။၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ အာဂစ္ဆေ-
ယံျ—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ သာ ဣတ္ထိ ဃရ’မာဂ—
တာ ဃရ’မာဂူ — တုံ ဃရ’မာဂ — တုမှေ
ဃရ’မာဂုတ္ထ—အဟံ ဃရ’မာဂံ—မယံ ဃရံ
အာဂုမှ—နိတိ၊ဓာ။၂၀၅။ အာဂစ္ဆိ—ထေရီ။
၃၉၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ။၁၂၆-၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၄။ အာဂစ္ဆိံ—အပ၊
၁။၃၈၈။ သုတ္တနိ။၃၃၅၊၄၂၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၉၉၊၂၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၄၊
၄၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၅။
မ၊ဋီ၊၁။၂၇။ မူလ၊ဋီ၊၁။၇။ အာဂမုံ—ဒီ၊၂။
၂၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၈၄။ အာဂစ္ဆုံ—ဒီ၊၁။၂၀၉။
အပ၊၁။၁၉၅။ အပ၊၂။၄၄။ သုတ္တနိ။၁၀၀။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၀။ အာဂစ္ဆုံ—သံ၊၁။၁၂၈။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉၄။ အာဂုံ—ဒီ၊၂။
၂၀၆-၇-၈။ အပ၊၁။၃၈၈။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၀၉၅။
နိတိ၊ဓာ။ ၂၀၅။။ အာဂမိံသု—မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။
သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၈၇။ အာဂစ္ဆိံသု—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၈။ အာဂမံသု—ဝိ၊၁။၄၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ အာဂါ (ဩ-ဝိဘတ်
ကို အာ-ပြု)— သုတ္တနိ။၄၁၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၆၀။ အာဂမိ (ဩ-ဝိဘတ်ကို ဣ-ပြု)—
ထေရီ။၃၇၉။ သုတ္တနိ။၃၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၄။
အာဂစ္ဆိ—သံ၊၁။၁၈၀။ အာဂစ္ဆုံ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃၃။ အာဂမာသိ — ဝိ၊၃။၃၇။ အာဂမိတ္ထ
(ဩ-ဝိဘတ်ကို တ္ထ-ပြု)— ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။
အာဂမိတ္ထ (တ္ထ-ဝိဘတ်) — ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။
အာဂမိံ—အံ၊၂။၄၆၅။ အပ၊၁။၂၅၅၊၃၀၃။
အပ၊၂။၁၀၀။ အာဂမာသိံ— အံ၊၂။၄၆၅။

အာဂစ္ဆိံ — ဇာ၊၂။၃၄၉၊၃၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂၁၊၃၅၅။ အာဂစ္ဆုံ —
အပ၊၁။၃၀၃။ အာဂမှာ — သုတ္တနိ။၃၇၄။
အာဂမာ—သုတ္တနိ။၃၀၇။ ဇာ၊၁။၃၃၂။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၃။ အာဂါ—ဒီ၊၂။
၂၀၅-၇။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၀၉၅။ နိတိ၊ဓာ။၂၀၅။
အာဂ (အာ-ဝိဘတ်ကို အ-ရဿပြု)— ဒီ၊၂။
၂၀၉။ အာဂူ—ဒီ၊၂။၂၀၇။ အာဂမံ—သုတ္တနိ။
၃၅၇၊၄၄၄။ စူဠနိ။၁၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။
စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃၄။ အာဂစ္ဆံ—အပ၊၁။၈၈။ အာဂ-
မိဿသိ—ဒီ၊၁။၉၅-၆။ သံ၊၃။၁၂၅။ အပ၊၁။
၃၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။ အာဂစ္ဆိဿတိ—ဝိ၊၁။၂၉၅။ ဝိ၊
၃။၁၂၈။ ဝိ၊၄။၃၀၆။ အာဂမိဿန္တိ—ဝိ၊၃။
၁၉၄။ ဒီ၊၁။၁၃၁။ သံ၊၁။၁၈၇။ အပ၊၁။၃၄၀။
ထေရ။၃၆၈။ အာဂစ္ဆိဿန္တိ—ဝိ၊၃။၁၉၄။ ဝိ၊
၄။၄၉၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ အာဂမိဿသိ—
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၇၂။ အာဂမိဿာမိ — ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၄၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၊၃၅၄။ အာဂစ္ဆိဿာမိ—
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၉။ အာဂမိဿာမ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃။
အာဂစ္ဆိဿာမ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉၊၂၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
၄၃။ အာဂမိဿံ—ဝိ၊၁။၂၂၁။ (က)(ခ)ပုရာ
မံ သော ဓမ္မော အာဂစ္ဆတိ (အံ၊၂။၉၁)တိ
ယာဝ သော ဓမ္မော မံ န ဥပဂစ္ဆတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၃။၃၆။ (—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။) အာဂစ္ဆေယျ—
ဒီ၊၂။၂၄၅။ မ၊၃။၂၉၃။ အာဂစ္ဆေယံျ—ဒီ၊
၂။၂၄၅။ မ၊၃။၂၉၃။ အာဂမိ—ထေရီ။၂၉၇။
ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁-၂။ (က)(ဂ)မဟာပုရိသလက္ခ-
ဏာနိ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ အာဂစ္ဆန္တိ
ပါကဋာ ဘဝန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၈။
(ဃ) အာဂစ္ဆတိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄)တိ ဃော
တေန ဒဿော၊ တံ ပတိအာဂစ္ဆတိ။ သာရတ္ထ၊
၂။၂၂။ (၂) (က) (ခ) ဗုဒ္ဓံ သရဏံ’ မာဂမံ။
မ၊၂။၃၀၈။ ထေရ။၂၇၀၊၃၃၅။ အာဂမှ—
သုတ္တနိ။၃၇၀။ ထေရ။၃၃၁။

အာဂစ္ဆတု (ကြိ) အာဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အာဂစ္ဆနက (တိ) [အာ+ဂမု+ယု+က] လာတတ်-လာလတံ့-သော။ ဥပရိ အာဂမန-ဝါဒပထန္တိ ဝိဿဇ္ဇနေ ကတေ တတော ဥပရိ အာဂစ္ဆနကံ ဝါဒမဂ္ဂံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၅။

အာဂစ္ဆန္တ (တိ) [အာ+ဂမု+အ+အန္တ။ ထိ၌ အာဂစ္ဆန္တီ] လာ-ရောက်-သော။ ပိတာပိ ခေါ်....အာဂစ္ဆန္တော အဒ္ဒသ။ ဝိ၊၁။၁၈။ ကုဒံ တေ မာတာမဟိယာ မာတု ကုမံ ဂေဟံ အာဂစ္ဆန္တိယာ ဒိန္နံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ စက္ခု-ဒွါရေ အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တံ ရူပါရမ္မဏံ နာမ အတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ (-ဝိ၊၃။၁၄၇။ ဝိ၊၄။၁၉၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂၊၂၆၅၊ ၂၈၂၊၂၉၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၊၆၉၊၇၁၊၁၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၊၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄၊၂၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄၊၂၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၊၇၄၊၁၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၊၈၅၊၁၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၊၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၊၂၀၅၊၂၈၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၅၊၈၉၊၂၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၀။ မူလဋီ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၆၊၃၂၀၊၄၆၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၇၀၊၂၇၉၊၄၁၅၊၄၄၆။)

အာဂစ္ဆန္တိ
အာဂစ္ဆန္တု } (ကြိ) အာဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အာဂစ္ဆမာန (တိ) [အာ+ဂမု+အ+မာန] လာ-ရောက်-သော၊သူ။ ဒေဝဒတ္တော အတ္တနော သန္တိကံ အာဂစ္ဆမာနေ တထာ-ဂတေ ဘိန္ဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။)

အာဂစ္ဆဝိသ (တိ) [အာဂစ္ဆ+ဝိသ] လာ-ရောက်-လျင်စွာတက်-သောအဆိပ်ရှိသော။ အာဂတဝိသ-ကြည့်။

အာဂစ္ဆသိ
အာဂစ္ဆာမ
အာဂစ္ဆာမိ
အာဂစ္ဆာဟိ
အာဂစ္ဆိ
အာဂစ္ဆိံ } (ကြိ) အာဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အာဂစ္ဆိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဂမု+တုံ] လာခြင်းငှါ။ နု ကုမံ ပဒေသံ အရဟတိ အာဂစ္ဆိတုံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။

အာဂစ္ဆိဿတိ
အာဂစ္ဆိဿန္တိ
အာဂစ္ဆိဿာမ
အာဂစ္ဆုံ
အာဂစ္ဆေယျ
အာဂစ္ဆေယျုံ
အာဂစ္ဆေယျာထ
အာဂစ္ဆေယျာမ
အာဂစ္ဆို } (ကြိ) အာစ္ဆတိ-ကြည့်။

အာဂတ (တိ) [အာ+ဂမု+တ] (၁) (က) လာသော၊ ရောက်သော၊ ရောက်လာသော။ (ခ) လာသော၊ ပြန်ရောက်လာသော။ (ဂ) လာသော၊ ပါရှိသော၊ ဟောကြားအပ်သော။ (ဃ) လာသော၊ ဆိုက်ရောက်လာသော။ (င) လာသော၊ ကပ်ရောက်သော၊ ရသော။ (စ) လာသော၊ နှုတ်၌လာသော၊ ကောင်းစွာ ဖြစ်စေအပ်သော။ (ဆ) ရောက်လာသော၊ မေးအပ်သော။ (ဇ) ရှေးရှုထင်သော။ (၂)လာအပ်သော။ (၃) ရောက်အပ်သော။ (၄) လာရာဖြစ်သော။ (နု) (၅) လာခြင်း။ (၁) သော အာဂတော နု ဥပသမ္ပာ-ဒေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၁။၂၈။ ဣတ္ထတ္တံ အာဂတော သမာနော။ ဒီ၊၁။၁၇၊၂၇။ ဒီ၊၃။၁၁၉၊၁၂၁။ အာဂတောသိ။ သုတ္တနိ။၃၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ အာဂတောသ္မိ။ ဇာ၊၁။၂၃၁၊၂၉၀။ အာဂ-

တ’တ္ထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ အာဂတာ’မှိ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ အာဂတော’မှိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၃။ ဣမာဂတော။ သုတ္တနိ။၃၄၂။ ဇာ၊၁။
၂၂၃။ ပဏ္ဍိတမာဂတော။ ဇာ၊၂။၃၁၁။ ပဿာ’-
ဂတံ။ ဇာ၊၁။၃၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၀။ ပုန ရာဂ-
တော။ ဇာ၊၁။၂၃။ လက္ခဏမာဂတံ။ ဇာ၊၂။
၃၃၀။ (-ဝိ၊၁။၃၂၄။ ဝိ၊၂။၁၉၉။ ဝိ၊၃။၅၅။
မ၊၁။၁၀။ သံ၊၁။၁၁၄။ သုတ္တနိ။၃၇၁။ ထေရီ။
၃၉၄။ ဇာ၊၁။၇၇၊၁၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉၊၇၃၊၈၉၊
၁၉၄၊၂၉၇၊၃၁၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၊၆၈၊၂၀၇၊၂၃၉။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။၄၃၊၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၊၁၁၊၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၁၅၊၂၅၀၊၃၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၊၁၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၄၇၊၇၃၊၁၁၄၊၁၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၄၊၁၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၄၊၄၆၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈။ မ၊ဋီ၊၁။
၃၂၈။)

(ခ) အာဂတော အယံ ဥပနန္ဒံ စီဝရေန
အစ္ဆာဒေဿာမိ။ ဝိ၊၁။၃၇၀။ (-ဓမ္မ။၄၅။
ဇာ၊၁။၅၂၊၃၀၂။ ဇာ၊၂။၈၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။
အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။) (ဂ) အာဂတာနိ ခေါ တာတ
အမှဋ္ဌ အမှာကံ မန္တေသု ဒွတ္တိံသ မဟာပုရိ-
သလက္ခဏာနိ။ ဒီ၊၁။၈၃။ တတိယော ကော-
ဋ္ဌာသော နေဝ ပါဠိယံ န အဋ္ဌကထာသု အာ-
ဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။ တထာ ဟေသ....ဝုတ္တိယံ
အာဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ အဘိ။
ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၊၁၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၊၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၂၊၁၂၈၊၂၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၂၃။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈၊၄၃၊၈၉။ မူလဋီ၊၁။၁၇။
မူလဋီ၊၂။၃၀၊၁၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃။ ဝိသုဒ္ဓိ
ဋီ၊၂။၄၉၊၃၃၃။) (ဃ) အာဂတံ ဘာရံ
န ဝဟတိ(ဝိ၊၅။၂၁၅)တိ ထေရော ထေရကိစ္စံ
န ကရောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၂။ (-အံ၊၁။၈၂။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။) (င) အာဂတော ဣမံ သဒ္ဓမ္မ-
(သံ၊၁။၂၇၈)န္တိ မဂ္ဂသဒ္ဓမ္မံ အာဂတော။ သံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ အာဂတောတိ ဥပဂတော၊ အဓိ-
ဂတောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၁။ (-မ၊၁။
၅၇၊၆၉။) (စ) ဥဘယာနိ ခေါ.. သွာဂတာနိ
ဟောန္တိ။ ဝိ၊၂။၇၄။ သွာဂတာနီတိ သုဋ္ဌု
အာဂတာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။ အာဂတော (အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၈၇)တိ သုပ္ပဝတ္တိဘာဝေန သွာဂတော။
အံ၊ဋီ၊၂။၈၉။ (ဆ) အာဂတံ ပဥှ (အံ၊၂။
၇၁)န္တိ ပုစ္ဆိတံ ပဥှံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ (ဇ)
အာဂတေ ပစ္စုပဋ္ဌိတေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ (၂)
အာဂတမဂ္ဂ(၁)အနက် ကြည့်။ (၃) အာဂ-
တပုဗ္ဗ-ကြည့်။ (၄) အာဂတကာလ-ကြည့်။
(နု) (၅) အာဂတနန္ဒန (ခ)အနက် ကြည့်။

အာဂတဥက္ကာကရာဇဝံသ (ပု)[အာဂတ+ဥက္ကာ-
ကရာဇဝံသ] လာသော-ဆင်းသက် (ဆက်
နွယ်) လာသော-ဥက္ကာက မင်း၏အနွယ်။
အသမ္ဘိန္နာယ မဟာသမ္မတပဝေဏိယာ အာ-
ဂတဥက္ကာကရာဇဝံသေ ဇာတောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။

အာဂတဩဝါဒ (ပု) [အာဂတ+ဩဝါဒ] လာ
သော အဆုံးအမ။ အယျာနံ သန္တိကာ တတ္ထ
အာဂတဩဝါဒေန ဝသိဿာမာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၃။၅၉။

အာဂတကမ္မဝဂ္ဂ (ပု) [အာဂတ+ကမ္မ+ဝဂ္ဂ]
လာသော-ပါရှိသော-ဟောအပ်သော-
ကမ္မဝဂ်။ (ယင်း-ကမ္မဝဂ်သည်-ဝိ၊၅။၃၈၀-၄-
၌ ပါရှိ၏။) ဝိတ္ထာရတော အာဂတကမ္မဝဂ္ဂဿ
အာဒိတော ပဋ္ဌာယ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၃။

အာဂတကဟာပဏ (နု) [အာဂတ+ကဟာပဏ]
ရလာသော အသပြာ။ သံဃသန္တကံ ကပ္ပိယ-
ဘဏ္ဍံ ဝိက္ကိဏိတွာ အာဂတကဟာပဏာနိပိ
ပဋိဂ္ဂဟဏံ မောစေတွာ သမ္ပဋိစ္ဆိတဗ္ဗာနိ။
ဝဇိရ။၂၆၆။

အာဂတကာရဏ (နု) [အာဂတ+ကာရဏ]
လာခြင်း၏ အကြောင်း။ အာဂတကာရဏံ

ဝိနာသေတိ။ ကခ်ါ။၁၇၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၈။ ကခ်ါ၊ဋီ။၈၀၊၃၁၂။)

အာဂတကာလ (ပု) [အာဂတ+ကာလ]လာရာ-ရောက်လာသော-အချိန်-အခါ။ ဝေံ အာဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇၊၂၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈၊၃၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။)

အာဂတကိစ္စ (နု) [အာဂတ+ကိစ္စ] လာသော ကိစ္စ၊ (၁) (က) လာသော (လက္ခဏာရေးသုံးပါး ရှုခြင်း)ကိစ္စ။ (ခ) ဆောင်အပ်သော (လက္ခဏာရေးသုံးပါး ရှုခြင်း)ကိစ္စ။ (၂) လာခဲ့ခြင်း၏ကိစ္စ၊ လာရင်းကိစ္စ။ (၁) (က) (ခ) မဂ္ဂေါ ဝိပဿနာယ အာဂတကိစ္စံ သာဓေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ အာဂတကိစ္စန္တိ အာဟတကိစ္စံ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။ (၂) တေန သာ အာဂတကိစ္စံ ကတွာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၉။

အာဂတက္ခဏ (ပု) [အာဂတ+ခဏ] လာ-ရောက်-သော ခဏ၊ လာရောက်လျှင် လာရောက်ခြင်း၊ လာရောက်သည်နှင့် တပြိုင်နက်။ ဘဂဝန္တံ ဒဋ္ဌုံ အာဂတံ ပရိသံ အာဂတက္ခဏေ ဝေ ဘဂဝန္တံ ဒဿေတုံ လစ္ဆာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။)

အာဂတဂါထာ (ထီ) [အာဂတ+ဂါထာ] လာသော-ပါရှိသော-ဂါထာ။ ဥပါလိသုတ္တေ အာဂတဂါထာသု။ သာရတ္ထ၊၂။၇၄။

အာဂတဋ္ဌာန (နု) [အာဂတ+ဌာန] (က) လာသော-ပါရှိသော-နေရာ။ (ခ) လာ-ရောက်-ရာအရပ်။ (က) ကောဘ လေ^ ^ကာ သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရဋ္ဌိတိကာဝ် တဋ္ဌာနေ သခ်ါရလောကော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉၊၁၈၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၊၁၆၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉၊၂၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇၊၃၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆၊၃၂၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၊၇၇၊၈၈၊၁၂၈၄၊၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄၂။ ကခ်ါ၊ဋီ။၃၃။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇၉။ မူလဋီ၊၂။၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၇။) (ခ) အာဂတဋ္ဌာနေ စ ကေဒိဝသံ ဘုဉ္ဇိတုံ လဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၃။)

အာဂတတန္တိ (ထီ) [အာဂတ+တန္တိ] လာသော-ဟောတော်မူအပ်သော-ပါဠိ။ ဓာတုကထာယ အနာဂန္တွာ မဟာဓာတုကထာယ အာဂတတန္တိ အပ္ပမတ္တိကာဝါတိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊၁။၁၄။

အာဂတဒဿန (နု) [အာဂတ+ဒဿန]လာသည်ကို (ဟောတော်မူသည်ကို) ပြခြင်း။ ဝိဘင်္ဂေ စ အာဂတဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၆၉။

အာဂတဒိဝသ (ပု) [အာဂတ+ဒိဝသ] လာသောနေ့။ ဝေံ အာဂတဒိဝသတော ဒုတိယဒိဝသေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၊၁၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။)

အာဂတဒိသာဘာဂ (ပု) [အာဂတ + ဒိသာဘာဂ]လာခဲ့ရာဖြစ်သော အရပ်မျက်နှာဖက်။ အတ္တနော အာဂတဒိသာဘာဂံ နိဒ္ဒိသန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။

အာဂတဒိသာဘိမုခ (တိ) [အာဂတ+ဒိသာ+အဘိမုခ] လာခဲ့ရာအရပ်သို့ မျက်နှာမူသော။ နိဝတ္တိတွာ အာဂတဒိသာဘိမုခေန နိမုဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၆။

အာဂတဒူတ (ပု) [အာဂတ+ဒူတ] လာသော တမန်။ ဒါရကေ အာဂတဒူတာနံ ဟတ္ထေ-ယေဝ ဒတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။

အာဂတဒေသနာ (ထီ) [အာဂတ+ဒေသနာ] လာသော ဒေသနာ။ ပုဗ္ဗေ အာဂတဒေသနာယ အတ္ထဒီပနတ္ထမေဝ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၈။

အာဂတဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိ (ထိ) [အာဂတ+ဒွါသဋ္ဌိ+ဒိဋ္ဌိ] လာသော – ဟောကြားအပ်သော – ခြောက်ဆယ့် နှစ်ပါးသော မိစ္ဆာအယူ။ ဣမေ သဗ္ဗေပိ ဗြဟ္မဇာလေ အာဂတဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၂။

အာဂတဓမ္မ (ပု) [အာဂတ+ဓမ္မ] လာသော– ဟောကြားအပ်သော–တရား။အယံ သုတ္တေ အာဂတဓမ္မာနံ ပဒဋ္ဌာနဓမ္မာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄ဂ၄။ (–အံ၊ဋီ၊၁။၅၆။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၀။)

အာဂတနန္ဒန (တိ) [အာဂတ+နန္ဒန] (က) လာသည်ဖြစ်၍ နှစ်သက်စေတတ်သော။ (ခ) လာခြင်းကြောင့် နှစ်သက်တတ်သော၊သူ။ တာဒိသော တံ့ အာဂတနန္ဒနော ဂမနသောစနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။ အာဂတနန္ဒနောတိ အာဂတော ဟုတ္ဝာ နန္ဒိဇနနော။ အာဂတံ ဝါ အာဂမနံ၊ တေန နန္ဒတီတိ အာဂတနန္ဒနော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၆။

အာဂတနယ (ပု) [အာဂတ+နယ] လာသော –ဟောကြားအပ်သော–နည်း။ ဣတရေပန တယော ပါဠိယံ အာဂတနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂ဂ၊၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀ဂ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ မ၊ဋီ၊ ၁။၁ဂ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၉၊၃၉၇၊၅၃၇။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၇။ မူလဋီ၊၂။၅၆။ အနုဋီ၊၂။၂၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၆၊၄၉၀။)

အာဂတနဝနီတ (နု) [အာဂတ+နဝနီတ] လာသော–ဟောကြားအပ်သော–ဆီဦး– ထောပေး–မသကာ။ ပါဠိယံ အာဂတနဝနီတမ္ပိ ပုရေဘတ္တံ....သာမိသမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၀၂။

အာဂတနာမ (နု) [အာဂတ+နာမ] လာသော –နာမည်–အမည်။ ဂုဏတော အာဂတနာမံ ဂုဏနေမိတ္တကံ နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၀။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၆။ သာရတ္ထ၊၂။၇၄။)

အာဂတနိဒါန (နု) [အာဂတ+နိဒါန] လာသော နိဒါန်း။ တံ ပါဠိယာ အာဂတနိဒါနေနေဝ သမေတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၆၅။

အာဂတနိမိတ္တ (နု) [အာဂတ + နိမိတ္တ] လာသောနိမိတ်၊ အနီးသို့ ရောက်လာသော ("ဤသို့, ထိုသို့" ဟု ကောက်ယူ ပြောဆိုကြောင်း) အမှတ်နိမိတ်၊ ရောက်လာသော (အခြင်းအရာကို ချိန်ဆကောက်ယူ ပြောဆိုကြောင်း) အာရုံနိမိတ်။ အာဂတနိမိတ္တေန....ကထေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ အာဂတနိမိတ္တေနာတိ ယဿ အာဒိသတိ၊ တဿ အတ္တနော စ ဥပဂတနိမိတ္တေန။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၇။ (–အံ၊ ဋီ၊၂။၁၃၉။)

အာဂတနိယာမ (ပု) [အာဂတ+နိယာမ] လာသောနည်း၊ (က) လာသော–ဆုံးဖြတ်ချက် – သတ်မှတ်ချက်၊ လာသော – ပုံဟန် – အခြင်းအရာ။ (ခ) လာသော–စည်းမျဉ်း– ဥပဒေ – သဘော – သရုပ်။ (က) တဿ တတ္ထ အာဂတနိယာမံ ပုစ္ဆိ သုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၆၂။ (ခ) နု ဣဒံ ဒသုတ္တရသုတ္တေ အာဂတနိယာမေန ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၂။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၆။ (–မ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။ နေတ္တိ၊ဋီ။၉။)

အာဂတနိဟာရ (ပု) [အာဂတ+နိဟာရ] လာသောနည်း၊ လာသော – ထုတ်ဆောင်ချက် – ဟောပြောချက်။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂေ နေက္ခမ္မပါဠိယံ အာဂတနိဟာရေနေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၆။

အာဂတပဋိပတ္တိ (ထိ) [အာဂတ + ပဋိပတ္တိ] လာသော–ဟောကြားအပ်သော– အကျင့် –ပဋိပတ်။ နာဋကပဋိပဒါဒယော နာဋကသုတ္တာဒီသု အာဂတပဋိပတ္တိယော။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁ဂ၄။

အာဂတပဋိပါဠိ (ထီ) [အာဂတ + ပဋိပါဠိ] လာရောက်သောအစဉ်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာဂတပဋိပါဠိယာ ဝစ္စံ ကာတုံ။ ဝိ၊၄။ ၃၉၁။ (–ဝိ၊၃။၃၉၈။ ဝိ၊၄၊၁။၁၄၃။ ဝိ၊၄၊ ၃။၄၀၃။ ဝိ၊၄၊၄။၁၂၂။ သံ၊၄၊၂။၁၅၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၄။)

အာဂတပဒ (နု) [အာဂတ+ပဒ] လာသော– ဟောကြားအပ်သော–ပုဒ်။ တတ္ထ ယာနိ ဝါ ပနညာနိပီတိ ပါဠိယံ ဗုဒ္ဓန္တိအာဒီနိ အာဂတပဒါနိ ဌပေတွာ။ ဝိ၊၄၊၁။၂၁၅။ (–သံ၊ ဋီ၊၂။၃၇၂။)

အာဂတပဒါနုရူပ (တိ) [အာဂတပဒ+အနုရူပ] လာသောပုဒ်အားလျော်သော။ တတ္ထ တတ္ထ အာဂတပဒါနုရူပေန ယောဇနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၄၊၁။၂၅၆။ (–ဝဇိရ။၁၂၃။)

အာဂတပရိသာ (ထီ) [အာဂတ+ပရိသာ] လာ– ရောက်–သော ပရိသတ်။ ပစ္ဆာ အာဂတပရိသံ အဿဝနသုဿဝန အာခရဏဗ္ဗဇန္တိကရဏာဒီနိ ဝါ သန္ဓာယ။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၁၂၅။

အာဂတပါက (ပု) [အာဂတ+ပါက] အာဂတပါက မည်သော သူ၊ (လာတိုင်း လာတိုင်းသော လူအပေါင်းကို ဘာအလိုရှိပါသလဲဟု မေးမြန်း၍ ထိုလူ အလိုရှိသော ယာဂု၊ ခဲဖွယ် စသည်ကို ပေးတတ်သောသူ)။ ကော အတ္တနော ဒါနဝ္ဂေ....တဿ တေနေဝ ကာရဏေန အာဂတပါကောတိ နာမံ ဇာတံ။ အံ၊၄၊၁။ ၁၉၇။

အာဂတပုဗ္ဗ (တိ) [အာဂတ+ပုဗ္ဗ] ရှေးအခါက ရောက်အပ်သော၊ ရောက်ဘူးသော။ အာဂတပုဗ္ဗာ တေန ဘိက္ခုနာ သာဝတ္ထိ။ ဝိ၊၃။ ၄၀၈။ (–ဒီ၊၂။၂၉၀။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၇၅။)

အာဂတပ္ပကာရ (ပု) [အာဂတ+ပကာရ] လာသောအခြင်းအရာ။ တေ စဿ တတ္ထ အတ္တနော အာဂတပ္ပကာရံ ကထေသုံ။ ဝိမာန၊၄။ ၃၁၂။

အာဂတပ္ပသာဒ (ပု) [အာဂတ+ပသာဒ] လာသော – ရရှိသော – ကြည်ညိုခြင်း။ သောမဂ္ဂေန အာဂတပ္ပသာဒေါ။ သံ၊၄၊၃။၃၀၇။ အာဂတပ္ပသာဒေါ တဿ အဓိဂမေန လဒ္ဓပ္ပသာဒေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၇။

အာဂတဖ(ပ္ဖ)လ (တိ) [အာဂတ+ဖလ] လာသော – ရောက်အပ်သော – ရအပ်သော – အရိယာဖိုလ်ရှိသော၊ အရိယာဖိုလ်ကို ရပြီးသော၊သူ။ (က) သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးသော၊သူ။ (ခ) အနာဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးသော၊သူ။ အရိယသာဝကော အာဂတဖလော။ အံ၊၂။၂၅၁။ အရိယဖလံ အဿ အာဂတန္တိ အာဂတဖလော။ အံ၊၄၊ ၃။၈၈။ (–ဝိမာန။၂၁။ မ၊၄၊၃။၃၆။ သံ၊၄၊ ၃။၃၀၉။ အံ၊၄၊၁။၄၈။ ဥဒါန၊၄။၁၄၃။ ဣတိဝုတ်၊၄။၁၄၄။) (က) သဒ္ဓေယျဝစသာ နာမ အာဂတဖလာ အဘိသမေတာဝိနီ။ ဝိ၊၁။ ၂၈၇။ တတ္ထ အာဂတံ ဖလံ အဿာတိ အာဂတဖလာ၊ ပဋိလဒ္ဓသောတာပတ္တိဖလာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊၄၊၂။၂၁၅။ (ခ) အယံ ဒါရကော အာဂတဖလော။ ဝိ၊၄၊၁။၅၈။ အာဂတဖလောတိ အနာဂါမိဖလံ သန္ဓာယာဟ။ သမ္ပတ္တအနာဂါမိဖလောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၇။

အာဂတဗလ (နု) [အာဂတ+ဗလ] လာသော– ရရှိသော – အား။ ယထာ ဝါ ပုဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ ဗလာနိ ပုညသမ္ပတ္တိယာ အာဂတာနိ၊ တထာ အာဂတဗလာနိတိပိ အတ္ထော။ အံ၊၄၊၃။ ၂၉၃။

အာဂတဘတ္တဘောဇန (နု) [အာဂတ+ဘတ္တ+ဘောဇန] လာသောထမင်းကို စားခြင်း။ ဇဝံ ဒိဝသဝါရေန အာဂတဘတ္တဘောဇနံ။ ဒီ၊၄၊၁။၂၉၃။

အာဂတဘာဝရ (ပု) [အာဂတ+ဘာဝရ] ဆိုက်ရောက်လာသော–ဝန်–တာဝန်။ အာဂတ-

ဘာရော စ အဝသံ အာဝဟိတဗ္ဗောတိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၁၇။

အာဂတာဘိက္ခု (ပု) [အာဂတ + ဘိက္ခု] လာသောရဟန်း။ ပတ္တံ ဂဟေတွာ အာဂတဘိက္ခု ပန....န အာရောစေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃ဂ။

အာဂတမဂ္ဂ (ပု) [အာဂတ+မဂ္ဂ] (၁) လာအပ်–လာခဲ့–သော လမ်းခရီး။ (၂) လာသော–ရအပ်သော–မဂ် (သောတာပတ္တိမဂ်စသည်)။ (၁) သာဝတ္ထိံ ဂမိဿာမီတိ အာဂတမဂ္ဂေနေဝ ပဋိနိဝတ္တန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၀။) (၂) တိပိဋကစူဠနာဂတ္ထေရော အာဂတမဂ္ဂဿ ပစ္စဝေက္ခဏပ္ပသာဒေါတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ အာဂတမဂ္ဂဿာတိ အဓိဂတမဂ္ဂဿ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၂ဂ။

အာဂတမဂ္ဂါဘိမုခ(တိ)[အာဂတမဂ္ဂ+အဘိမုခ။ ထီ-၌ **အာဂတမဂ္ဂါဘိမုခီ**] လာအပ်–လာခဲ့–သော လမ်းခရီးသို့ ရှေးရှုမျက်နှာမူသော။ နိဝတ္တိတွာ အာဂတမဂ္ဂါဘိမုခါဝ အဟေသုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ သာ....အနုပသင်္ကမိတွာ အာဂတမဂ္ဂါဘိမုခီ ပါယာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆ဂ။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၁။)

အာဂတမနုဿ (ပု) [အာဂတ + မနုဿ] လာသောလူ။ တေပိ တီဟိ ဒီပေဟိ အာဂတမနုဿာ....ဥပသင်္ကမိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀ဂ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၄။)

အာဂတရထ (ပု) [အာဂတ+ရထ] လာသောရထား။ တုသိတဘဝနတော အာဂတရထေဝ ပတိဋ္ဌာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ဂ၄။)

အာဂတရူပ (န) [အာဂတ+ရူပ] လာသော–ဖြစ်လာ–သော–ရုပ်တရား။ ဥတုမာဒိ တာဝ ပါဋိယံ အာဂတရူပါနေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ဂ၀။

အာဂတဝစန (န) [အာဂတ+ဝစန] ရောက်လာသောစကား။ သာသနတ္ထိ ဒေသန္တရတော အာဂတဝစနံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၉။

အာဂတဝတ္တ (န) [အာဂတ+ဝတ္တ] လာသော–ဟောကြားအပ်သော–ကျင့်ဝတ်။ ဝတ္တက္ခန္ဓကာဒီသု အာဂတဝတ္တာဒီနိမ္ပိ ဂဟဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၆။

အာဂတဝါဏိဇ (ပု) [အာဂတ+ဝါဏိဇ] လာသောကုန်သည်။ အမှ ပဌမံ အာဂတဝါဏိဇာ ပါတိံ ဘူမိယံ ခိပိတွာ ဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။

အာဂတဝါရ (ပု) [အာဂတ+ဝါရ] လာသော–ဟောကြားအပ်သော – အလှည့်အကြိမ် – ဝါရ။ အနုလောမဝိဘင်္ဂေ အာဂတဝါရော ဥဒ္ဓရိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇ဂ။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၀။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၁၉။)

အာဂတဝိနိစ္ဆယ (ပု) [အာဂတ + ဝိနိစ္ဆယ] လာသော – ဆိုအပ်သော – အဆုံးအဖြတ်။ ဝိနယဋ္ဌကထာသု အာဂတဝိနိစ္ဆယံ သန္ဓာယ "ဝိနယဝသေန"တိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၃၅၁။

အာဂတဝိသ (တိ) [အာဂတ+ဝိသ] လျင်စွာရောက်လာသော အဆိပ်ရှိသော၊ ပြန့်နှံ့လွယ်–တက်လွယ်–သော အဆိပ်ရှိသော၊ မြွေ။ စတ္တာရော အာသီဝိသာ အာဂတဝိသော၊ နော ဃောရဝိသော။ အဘိ၊ပု။၁၅၅။ ယဿ ဝိသံ အာသုံ အာဂစ္ဆတိ၊ သီဃံ ဖရတိ၊ ဃောရံ ပန န ဟောတိ၊ စိရကာလံ န ပီဠေတိ၊ အယံ အာဂတဝိသော၊ နော ဃောရဝိသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ အာဂတဝိသော (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃)တိ အာဂစ္ဆဝိသော၊ သီဃတရံ အဘိရုဟနဝိသော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၅။ (–အံ၊၁။၄၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂ဂ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၅။)

အာဂတဝေလာ (ထီ) [အာဂတ + ဝေလာ] လာသော–လာရာ–အချိန်။ မာရော အာဂ-တဝေလာယမေဝ နိဝတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၆။

အာဂတသံဝေဂ (ပု) [အာဂတ+သံဝေဂ] လာသောသံဝေဂတရား။ အပိစ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သံဝေဂေ, သံဝေဂ-သဒ္ဒေန အာဂတသံဝေဂေ စာတိ ဒုဝိဓာ သံဝေဂါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၈။ သံဝေဂသဒ္ဒဂ္ဂဟဏေန အာ-ဂတာ သံဝေဂါ သံဝေဂ-သဒ္ဒေန အာဂတ-သံဝေဂါ။ မူလဋီ၊၂။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၂။ **အာဂတသံဝေဂတ္တာ, အာဂတသံဝေဂဘာဝ**။ အနုဋီ၊၂။၉၅။

အာဂတသဒ္ဓါ (ထီ) [အာဂတာ+သဒ္ဓါ] (၁) လာသော – ရအပ်သော– ယုံကြည်ခြင်း– သဒ္ဓါတရား။ (တိ) (၂) လာသော–ရအပ်သော–ယုံကြည်ခြင်း–သဒ္ဓါတရား–ရှိသော၊ သူ။ (၁) မူလဇာတာ ပတိဋ္ဌာတိ မဂ္ဂေန အာဂတသဒ္ဓါ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀၀။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၆။) (တိ) (၂) အရိယမဂ္ဂေန အာဂတသဒ္ဓေါ ဘဝါဟိ။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၇။

အာဂတသပ္ပိ (နံ) [အာဂတ+သပ္ပိ] လာသော–ဟောကြားအပ်သော–ထောပတ်။ ပါဠိယာ အာဂတသပ္ပိအာဒီသု သပ္ပိ....ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈၉။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၂။ သာရတ္ထ၊၃။ ၆၉။)

အာဂတသာသန (နံ) [အာဂတ + သာသန] ရောက်လာသော သတင်းစကား။ အသန္နိ-ပတိတာ ဒိသာသု အာဂတသာသနံ နသုဏန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။

အာဂတသုညတသဘာဝ (ပု) [အာဂတ + သုညတ+သဘာဝ] လာသော – သုညတ-သဘော– ကင်းဆိတ်သောသဘော။ သုည-တဝါရေ အာဂတသုညတသဘာဝသာ ဝသေ-န။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၇။

အာဂတသုတ္တ (နံ) [အာဂတ+သုတ္တ] လာသော သုတ်။ ပုဗ္ဗကောဋ္ဌကေ စေ အာဂတသုတ္တံ အာဒိံ ကတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀၀။

အာဂတသုဒ္ဓသတ္တ (ပု) [အာဂတ+သုဒ္ဓ+သတ္တ] လာသော သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သော သတ္တဝါ။ ဗြဟ္မလောကတော အာဂတသုဒ္ဓသတ္တဿ အာသနေ ဝါ....နိပဇ္ဇိတာ ဝါ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀။

အာဂတသောနာသနကထာ (ထီ) [အာဂတ+သောနာသန+ကထာ] လာသော–သောနာ-သနကဿ – ကျောင်းနှင့်စပ်သောစကား။ ဣဒံ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယဝတ္ထုံ အာဒိံ ကတွာ အာဂတ-သောနာသနကထာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။

အာဂတဟိနဒုက (တိ) [အာဂတ + ဟိနဒုက] လာသော–ဟောကြားအပ်သော–ဟိနဒုက်။ ခန္ဓဝိဘင်္ဂေ အာဂတဟိနဒုကတောယေဝ နိ-ဟရိတွာ။ မူလဋီ၊၂။၄၆။

အာဂတာဂတ (တိ) [အာဂတ+အာဂတ] လာတိုင်း လာတိုင်း – ရောက်တိုင်း ရောက်တိုင်း–သော။ ငေဝ အက္ခမုတ္တော အာဂတာဂတံ ဂါလိံ ဂိလတိ။ ဒီ၊၂။ ၂၇၆။ အာဂတာဂတေ ဝေသာလိကေ ဥပါသကေ စေ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊၄။ ၄၉၁။ ပုန အာဂတာဂတာယ အညိဿာပိ ဒေသေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၊၃၀၁၊ ၃၃၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၅၊၂၄၁၊၂၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂၊၄၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂၊၄၄၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၇၁။)

အာဂတာဂတဋ္ဌာန (နံ) [အာဂတာဂတ+ဌာန] ရောက်တိုင်း ရောက်တိုင်းသောနေရာ။ မယံ ပန တံ သဗ္ဗံ အာဂတာဂတဋ္ဌာနေယေဝ ကထယိဿာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၈။)

အာဂတာဂတပဒ (န) [အာဂတာဂတ + ပဒ] လာတိုင်း လာတိုင်းသော သူတို့၏ ခြေရာ။ အဘိဏှသဉ္စာရေန အာဂတာဂတပဒံ ပါကဋံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။

အာဂတာဂတဝေလာ (ထီ) [အာဂတာဂတ + ဝေလာ] လာတိုင်း လာတိုင်း သော အခါ။ တဿ အာဂတာဂတဝေလာယ ကထေတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။

အာဂတာဂမ (တိ) [အာဂတ+အာဂမ] လာသော – နှုတ်တက်ရသော – အာဂုံပါဠိ – နိကာယ် ပါဠိတော်–ရှိသော၊ နိကာယ်ပါဠိတော်ကို ကျေပြွန်စွာ သင်ယူ လေ့ကျက်ထားသော။ (နိကာယ် တပါးမျှကိုပင် ကျေပြွန်စွာ သင်ယူ လေ့ကျက်ထားလျှင် အာဂတာဂမ-ဟု ခေါ်နိုင်၏။) တတ္ထ အညော ဘိက္ခု အာဂစ္ဆတိ ဗဟုဿုတော အာဂတာဂမော။ ဝိ၊၃။၁၇၁။ ယေ တေ ဘိက္ခူ ဗဟုဿုတာ အာဂတာဂမာ။ အံ၊၁။၁၁၅။ အာဂတာဂမာတိ ဧကော နိကာယော ဧကော အာဂမော နာမ....ယေသံ ဧကောပိ အာဂမော အာဂတော ပဂုဏော ပဝတ္တိတော၊ တေ အာဂတာဂမာ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ (–ဝိ၊၂။၂၀၆။ ဝိ၊၃။၄၇၀။ ဝိ၊၄။၂၀။ ဒီ၊၂။၁၀၄။ အံ၊၂။၃၁၇။ အံ၊၃။၂၆၀။ မိလိန္ဒ၊၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၉။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၃၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၆၊၃၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၁။)

အာဂတာဂမတက္က (တိ) [အာဂတ+အာဂမ+တက္က] လာသော–ကျေပြွန်စွာ သင်ယူလေ့ကျက် ထားအပ်သော– နိကာယ် ပါဠိတော် ကျမ်း, တက်ကျမ်း ရှိသော။ အာဂတာဂမတက္ကေသု၊ သဒ္ဒသတ္ထနယညူသု။ ယဿန္တေဝါသိဘိက္ခူသု၊ သာသနံ သုပ္ပတိဋ္ဌိတံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂။

အာဂတာနုက္ကမ (ပု) [အာဂတ + အနုက္ကမ] လာသောအစဉ်။ ပါတိမောက္ခေ အာဂတာနုက္ကမေန သီလဿ အာဒိမဇ္ဈဝိဘာဂေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၇။

အာဂတာနုသာရ (ပု) [အာဂတ + အနုသာရ] လာသည်ကို–အစဉ်အောက်မေ့သော–အစဉ် မှီးသော။ တတ္ထ အာဂတာနုသာရေန ဟိ ဣမ ပုဗ္ဗနိမိတ္တဘာဝံ ဝဒတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၀၆။

အာဂတိ (ထီ) [အာ+ဂမု+တိ] (၁) (က) လာရာအရပ်၊ (ပဋိသန္ဓေနေသည်၏ အစွမ်းဖြင့်) လာခဲ့ရာ–အရပ်–ဘဝ။ (ခ) လာရာအရပ်၊ လာခဲ့သောနေရာဌာန။ (၂) (က) လာရောက်ခြင်း၊ (ခ) ပဋိသန္ဓေနေသည်၏ အစွမ်းဖြင့် လာရောက်ခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။ ဤဘဝ–ယခုမျက်မှောက် ဘဝ–သို့ လာရောက်ခြင်း။ (၃) လာရာအခါ။ (၄) ရှေးရှု ဖြစ်ရာ ဖြစ်သော အာရုံ (ကံ, ကမ္မနိမိတ်, ဂတိနိမိတ်)။ (၁) (က) ယောဟံ ကဿပ ဣမေသံ တပဿီနံ ဧဝံ အာဂတိဉ္စ ဂတိဉ္စ....ပဇာနာမိ။ ဒီ၊၁။၁၅၃-၄။ အာဂတိဉ္စာတိ "အသုကဌာနတော နာမ ဣမေ အာဂတာ"တိ ဧဝံ အာဂတိဉ္စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ အာဂတိံ ဝါ ဂတိံ ဝါ(မ၊၁။၄၀၉၊ ၄၁၁)တိ ပဋိသန္ဓိဝသေန အာဂမနဋ္ဌာနံ ဝါ, စုတိဝသေန ဂမနဋ္ဌာနံ ဝါ န ဇာနာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ (– အံ၊၂။၄၇၊၅၃။) (ခ) အာဂတိံ ဝါ ဂတိံ ဝါ (မ၊၁။၂၀၈)တိ ဣမိနာ နာမ ဌာနေန အာဂစ္ဆန္တိ... န ဇာနာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ (၂) (က) တတြာပါဟံ ဘိက္ခဝေ နေဝ အာဂတိံ ဝဒါမိ။ ဥဒါန။၁၇၇။ ဧဝံ.... အာဂတိံ အာဂမနံ နေဝ ဝဒါမိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၅။ (ခ) သတ္တာနံ အာဂတိံ ဂတိံ (မ၊၁။၄၀၄)န္တိ ဧတ္ထ စက္ကဝါဠသဟဿေသု ပဋိသန္ဓိဝသေန သတ္တာနံ အာဂတိံ, စုတိဝသေန ဂတိံ စ န ဇာနာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ (– မ၊၃။၂၀။ သံ၊၂။၄၄။ ဥဒါန။၁၇၇။ ထေရ။

၃၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။) အာဂတိဂတိ - လည်း ကြည့်။ (၃) နာဟံ ပဇာနာမိ အသယှသာဟိနော၊ အင်္ဂီရသဿ ဂတိံ အာဂတိံ ဝါ။ ပေတ။ ၁၅၆။ ဂတိံ အာဂတိံ ဝါတိ တဿ.... အသုကသ္မိံ ကာလေ ဣမာဂမိဿတီတိ အာဂတိံ ဝါ နာဟံ ဇာနာမိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၁၅။ (၄) အာဂတိဂတိ (၃) အနက်-ကြည့်။

အာဂတိဂတိ (ထီ) [အာဂတိ+ဂတိ] (၁) လာခြင်းနှင့်သွားခြင်း။ (၂) ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့် ဤမျက်မှောက်ဘဝသို့ လာရောက်ခြင်း (နှင့်)စုတိ၏အစွမ်းဖြင့် ဤမျက်မှောက်ဘဝမှ တမလွန်ဘဝသို့ သွားခြင်း။ (၃) ရှေးရှုဖြစ်ရာ ဖြစ်သော ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ် အာရုံ၌ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ (၁) န ဟိ တတ္ထ သတ္တာနံ ဌပေတွာ ဉာဏေန အာရမ္မဏကရဏံ အာဂတိဂတိယော သမ္ဘဝန္တိ၊.... တဿတွော တမှိ အာယတနံ ဂါမန္တရတော ဂါမန္တရံ ဝိယ န အာဂန္တုဗ္ဗတာယ န အာဂတိ၊ န ဂန္တုဗ္ဗတာယ န ဂတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၅။ (၂) နတိယာ အသတိ အာဂတိဂတိ န ဟောတိ။ မ၊၃။၃၁၀။ သံ၊၂။၂၀၄။ ဥဒါန။၁၇၉။ နေတ္တိ။၅၅။ အာဂတိဂတိ န ဟောတီတိ ပဋိသန္ဓိဝသေန အာဂတိ နာမ န ဟောတိ၊ စုတိဝသေန ဂမနံ နာမ န ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ အာဂတီတိ ဣဓာဂတိ၊ ဂတီတိ ပေစ္စဘဝေါ။ နေတ္တိ။၅၇။ (—ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၅၊၃၆၀။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၆။) (၃) နတိယာ သတိ အာဂတိဂတိ ဟောတိ။ သံ၊၁။၂၉၆။ အာဂတိဂတိ ဟောတီတိ အာဂတိမှိ ဂတိ ဟောတိ၊ အာဂတော....ဂတိ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ အာဂတိမှိ ဂတီတိ ပစ္စုပဋ္ဌာနဝသေန အဘိမုခံ ဂတိ ပဝတ္တိ တေသွာတိ အာဂတိ၊ ကမ္မာဒိနိမိတ္တံ။ တသ္မိံ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏဿ ဂတိ ပဝတ္တိ နိဗ္ဗတ္တိ ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၀၄။

အာဂတိဂတိဋ္ဌာန (န) [အာဂတိဂတိ+ဌာန] လာခဲ့ရာအရပ်နှင့် သွားရမည့်နေရာ။ ကုတော အာဂတော၊ သော ကုဟိံ ဂါမီ ဘဝိဿတီတိ အတ္တဘာဝဿ အာဂတိဂတိဋ္ဌာနံ ကမ်တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၀။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။)

အာဂတုပဋ္ဌာက (ပု) [အာဂတ + ဥပဋ္ဌာက] လာသော — ဟောကြားအပ်သော — ပြုစုလုပ်ကျွေးသူ။ ဣမေ ပန ပါဠိယံ အာဂတုပဋ္ဌာကာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။

အာဂဒ (ပု) [အာ+ဂဒ+အ](က)ဆိုခြင်း။ (ခ) လွန်စွာ — ပြင်းထန်စွာ — ဆိုခြင်း၊ စကား။ အာဂဒနံ အာဂဒေါ၊ ဝစနန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၄၊၁၅၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၁။၁၉၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၁။ အာဂဒနန္တိ သဗ္ဗဟိတနိပ္ဖါဒနတော ဘုသံ ကထနံ ဝစနံ၊ တဗ္ဘာဝမတ္တော ဝါ အာ-သဒ္ဒေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၅။

အာဂဒန (န) [အာ+ဂဒ+ယု] အာဂဒ-နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်း-ကြည့်။

အာဂန္တု (ပု) [အာ+ဂမု+တု] လာရောက်တတ်သောသူ။ ရမယန္တေဝ အာဂန္တုံ။ ဇာ၊၂။၃၃၉။ အာဂန္တုန္တိ အာဂစ္ဆန္တံ ဇနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၀၃။ (—နီတိ၊သုတ္တ။၄၂၆။)

အာဂန္တုဗ္ဗ (တိ) [အာ+ဂမု+တဗ္ဗ] လာ—အပ်—သင့်—ထိုက်—သော။ တိဏေန ဝါ ပဏ္ဏေန ဝါ ပဋိစ္ဆာဒေတွာ အာဂန္တုဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၃၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၀။ သီဃံ စီဝရဋ္ဌာနံ အာဂန္တုဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၄၊၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၆၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၂။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၅၁၄၂၊၂၉၂။ မူလဋီ၊၂။၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၈။)

အာဂန္တဗ္ဗဋ္ဌာန (န) [အာဂန္တဗ္ဗ + ဋ္ဌာန] လာရောက်–သင့်–ထိုက်–သောနေရာ။ သာဓု မဟာရာဇ အာဂန္တဗ္ဗဋ္ဌာနဉ္စ အာဂတာတ္ထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၄။ အာဂန္တဗ္ဗဋ္ဌာနတာ —ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၅။

အာဂန္တု (တိ) [အာ + ဂမု + တု] လာ–ရောက်–ရောက်လာ–သော၊သူ၊ တဒင်္ဂ–အခိုက်အတန့်–အပြင်အပမှ–အကြောင်းအားလျော်စွာ–ရောက်လာသော၊သူ။ ဧည့်သည်၊ (က) ပဋိသန္ဓေ အားဖြင့် ရောက်လာသူ။ (ခ) လူသစ်၊ လူစိမ်း., (ဂ) အပြင်အပ – ဗဟိဒ္ဓ –ဖြစ်သော။ (ဃ) ခေတ္တခဏ – ယာယီ – တဒင်္ဂ – အခိုက်အတန့် – မျှ ဖြစ်သော။ ပုမေ အတိထိ အာဂန္တု။ ဓာန်။၄၂၄။ အာဂန္တုတိထိ အာဂန္တု၊ တု။ ဓာန်၊ဋီ။၄၂၄။ (က) ယဒိ ဝါ တေ ဘန္တေ ဒေဝါ အာဂန္တာရော ဣတ္ထတ္တံ။ မ၊၂။၃၃၁။ အာဂန္တာရောတိ ဥပပတ္တိဝသေန အာဂန္တာရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၇။ သောတတော စုတော အာဂါမီ ဟောတိ အာဂန္တာ ဣတ္ထတ္တံ။ အံ၊၁။၆၅။ (– အံ၊၁။၄၇၀။ အံ၊၂။ ၄၄၃။ ဣတိဝုတ်။၁၉၀၊၂၃၀၊၂၅၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၊၃၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၂၊ ၂၁၀၊၂၇၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇။) (ခ) အာဂန္တုံ ကုရုတေ ပိယံ။ ဇာ၊၁။၁၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၇၀။ (ဂ) (ဃ) အာဂန္တုနာ သုခဒုက္ခေန ဖုဋ္ဌော။ ဇာ၊၁။၃၂၀။ အာဂန္တုနာတိ န အဇ္ဈတ္တိကေန၊ သတ္တာနံ ဟိ သုခမ္ပိ ဒုက္ခမ္ပိ အာဂန္တုကမေဝ န နိစ္စပဝတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၉၇။

အာဂန္တုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဂမု+တုံ] လာခြင်း–ပြန်လာခြင်း – ငှါ။ အဘဗ္ဗော ခေါ .... မမ သမ္မုခီဘာဝံ အာဂန္တုံ။ ဒီ၊၃။၁၀။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၉၅။)

အာဂန္တုက (တိ) [အာ+ဂမု+တုက။ အာဂန္တု-တိထိ အာဂန္တုကော။ ကစ္စည်း။၅၆၉။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၁၆၂။] အာဂန္တုကဖြစ်သော၊ လာ–ရောက်–ရောက်လာ–သော၊ တဒင်္ဂ–အခိုက်အတန့် – အပြင်အပမှ – အကြောင်းအားလျော်စွာ– ရောက်လာသော၊ ဧည့်သည်ဖြစ်သော၊ သူ။ (က) တစ်ပါးသော ကျောင်းသို့ ရောက်သောရဟန်း။ (ခ) မိမိ၏ကျောင်းသို့ လာသော ရဟန်း။ (ဂ) အတူတကွ–တပြိုင်နက်–မဖြစ်, နောက်ဇောခဏ၌ ဖြစ်သော။ (ဃ) နဝမိမှစ၍ လာသောရဟန်းနှင့် နွားခြံ, လှည်းလှေတို့၌ ဝါဆိုသော ရဟန်း။ အာဂန္တုကေန ဘန္တေ မေဃေန ပဋိပီဠိတော.... အာဂန္တုကေန ရောဂေန။ မိလိန္ဒ။၂၉၃။ (– သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃၊၂၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၈၉။)(က) (ခ) အာဂန္တုကာ ဘိက္ခူ .... ပရိဘုဉ္ဇိံသု။ ဝိ၊၁။၈၂။ အာဂန္တုကေနာ (ဝိ၊ ၄။၈၃)တိ ကဉ္စိ ဝိဟာရံ ဂတေန တတ္ထ ဘိက္ခုနံ အာရောစေတဗ္ဗံ .... အာဂန္တုကဿာတိ အတ္တနော ဝိဟာရံ အာဂတဿပိ.... အာရောစေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀-၁။ (– ဝိ၊၂။၃၇။ ဝိ၊၃။၁၅၈၊၁၈၄၊၂၄၄၊၄၀၆၊၄၃၀။ ဝိ၊၄။ ၂၂၂၊၃၂၁။ ဝိ၊၅။၂၂၆၊၂၆၅၊၃၄၉။ မ၊၂။ ၁၁၉။ အံ၊၂။၃၅၊၃၂၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄၊၁၉၁၊ ၃၉၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၊၆၆၊၆၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၊၄၄၊ ၄၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅၊၂၈၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀။ ဝဇီရ။၄၇၅။ သာရတ္ထ၊၁။၂၅၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၁၁၃၊၂၆၁၊၂၈၄၊၄၂၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၈။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၄၃၊၃၈၆။ မူလ၊ဋီ၊၂။၁၉။) (ဂ) တဉ္စ ခေါ အာဂန္တုကေဟိ ဥပက္ကိလေသေဟိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌံ။ အံ၊၁။၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။ အာဂန္တုကေဟီတိ အသဟဇာတေဟိ၊ ပစ္ဆာ ဇဝနက္ခဏေ ဥပ္ပဇ္ဇနကေဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ (– ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊

၁။၁၅။) (ဃ) အာဂန္တုကာ နာမ နဝ-
မိတော ပဋ္ဌာယာဂတာ ဝါ ဝဇာသတ္တနာဝါသု
ဝုတ္ထဝဿာ ဝါ ဟောန္တိ။ ဝဇီရ။၄၇၅။

အာဂန္တုကဥပက္ကိလေသ (ပု)[အာဂန္တုက + ဥ-
ပက္ကိလေသ] အာဂန္တုကဖြစ်သော အညစ်
အကြေး။ ရဇန္တိ အာဂန္တုကဥပက္ကိလေသံ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၄။)

အာဂန္တုကကထာ (ထိ) [အာဂန္တုက + ကထာ]
နောက်မှ – ကြားဖြတ် – အကြောင်းအား
လျော်စွာ – ဖြစ်သောစကား။ ဗဟိဒ္ဓါ အညံ
အာဂန္တုကကထံ အာဟရန္တော ပုရိမကထံ
အပနာမေဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ အံ၊ဋီ၊၂။
၁၆၄။

အာဂန္တုကကာယာလသိယ (နု) [အာဂန္တုက+
ကာယ + အာလသိယ] နာမကာယ၌ ဖြစ်
သော အာဂန္တုက ပျင်းရိမှု၊ (ပြကတေသ
ဘောမဟုတ်သော အလွန်အေးခြင်း, ပူခြင်း
စသည်ကြောင့် ဖြစ်သော နာမကာယ၏
ပျင်းရိဆုတ်နစ်မှု)။ တန္ဒိတိ အတိသိတာဒိ-
ပစ္စယာ ဥပ္ပန္နံ အာဂန္တုကကာယာလသိယံ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ အာဂန္တုကံ, န သဘာဝသိဒ္ဓံ။
ကာယာလသိယန္တိ နာမကာယေ အလသ-
ဘာဝေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၆။

အာဂန္တုကကိလမထ (ပု) [အာဂန္တုက+ကိလ-
မထ] ဧည့်သည်ရဟန်းတို့၏ ပင်ပန်းခြင်း။
ယော ခေါ ဣမေသံ အာဂန္တုကာနံ ဘိက္ခူနံ
အာဂန္တုကကိလမထော၊ သော ပဋိပ္ပဿဒ္ဓေါ။
ဝိ၊၃။၄၃၀။

အာဂန္တုကဃရ (နု) [အာဂန္တုက+ဃရ] ဧည့်
သည်တို့ တည်းခိုရာအိမ်။ အာဂန္တုကာဂါရ-
ကြည့်။

အာဂန္တုကဒက္ခက (ပု) [အာဂန္တုက+ဒက္ခ+
က] အာဂန္တုကဖြစ်သော–နဂိုမူလ ပန်းပွင့်
ရိုးတံ၏ နေရာ၌ အစားတပ်ထားသော –
တုတ်ချောင်း။ မဟာပါတိပ္ပမာဏံ ပုပ္ဖံ အာ-
ဂန္တုကဒက္ခကေ ဌပေတွာ ဆတ္တံ ဝိယ ဂဟေ-
တွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။

အာဂန္တုကဒါန (နု) [အာဂန္တုက+ဒါန] ဧည့်
သည်–အာဂန္တု–တို့အား ပေးလှူအပ်သော
အလှူ။ အာဂန္တုကဒါနံ အဒံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၃၀။)

အာဂန္တုကဒေဝပုတ္တ (ပု) [အာဂန္တုက+ဒေဝ-
ပုတ္တ] နောက်မှ–အသစ်–ရောက်လာသော
နတ်သား။ အာဂန္တုကဒေဝပုတ္တာ အာဂတာ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၀။

အာဂန္တုကနိမိတ္တ (နု) [အာဂန္တုက+နိမိတ္တ]
အာဂန္တု – ဧည့်သည်–ရဟန်းတို့၏ အမှတ်
အသား၊အာဂန္တုရဟန်းတို့ရှိ၏ဟု သိကြောင်း
ဖြစ်သော အမှတ်အသား။ အာဂန္တုကာကာ-
ရ-ကြည့်။

အာဂန္တုကပဋ္ဋ(တ္တ) (နု) [အာဂန္တုက + ပဋ္ဋ]
သလင်းထောင်၊ ပြင်ထပ်၊ သင်္ကန်းအပေါ်
၌ နောက်ထပ် တင်အပ်သောအလွှာ။ အာ-
ဂန္တုကပဋ္ဋံ ဌပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၀။ အာဂန္တု-
ကပဋ္ဋန္တိ အစ္ဆိန္ဒိတွာ အနွာဓိံ အရောပေတွာ
ကရဏစီဝရံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၇။
အာဂန္တုကပဋ္ဋန္တိ ဒုပဋ္ဋစီဝရေ မူလပဋ္ဋဿ
ဥပရိ ဌပိတပဋ္ဋံ။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၅၂။ (–ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅။
ကင်္ခါ၊ဋီ။၇၂။) အနွာဓိက-လည်း ကြည့်။

အာဂန္တုကပုရိသ (ပု) [အာဂန္တုက + ပုရိသ]
ဧည့်သည်ယောကျ်ား။ တံ ပုဗ္ဗေ ဥပ္ပန္နာနံ
အာဝဇ္ဇနာဒီနံ ဂေဟဘူတေ စက္ခုဒွါရေ
အာဂန္တုကပုရိသော ဝိယ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၂။)

အာဂန္တုကဘတ္တ (နု) [အာဂန္တုက + ဘတ္တ။ အာဂန္တုကာနံ ဘတ္တံ အာဂန္တုကဘတ္တံ။.... အာဂန္တုကာနံ အတ္ထာယ ဘတ္တံ အာဂန္တုကဘတ္တံ။ နီတိ၊သုတ္တ။ နှာ-၁၉၆-၇။] အာဂန္တုကဘတ်၊ ဧည့်သည်(ရဟန်း)တို့အား လှူအပ်သောဆွမ်း၊ ဧည့်သည်တို့အတွက် စီမံထားအပ်သော–ဆွမ်း–ထမင်း၊ ဧည့်ဆွမ်း၊ ဧည့်ထမင်း။ ဣစ္ဆာမဟံ ဘန္တေ.... အာဂန္တုကဘတ္တံ ဒါတုံ။ ဝိ၊၃။၄၀၆။ အာဂန္တုကာနံ ဒိန္နံ ဘတ္တံ အာဂန္တုကဘတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄။ (–ဝိ၊၄။၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၉၅။)

အာဂန္တုကဘဝင်္ဂ (နု) [အာဂန္တုက + ဘဝင်္ဂ] အာဂန္တုကဘဝင်စိတ်၊ ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် မတူသော ဘဝင်စိတ်၊ (က) ဘဝင်ကိစ္စတပ်သော ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ်၊ (သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေ နေသောသူမှာ ဒေါသဇော၏အဆုံး၌ တဒါရုံဖြစ်ခွင့်မရသောအခါတွင် ဒေါသဇောနှင့်မူလသောမနဿဘဝင်တို့ကို ဆက်သွယ်သည့် အနေဖြင့် ဖြစ်သော ဥပေက္ခာသဟဂုတ် သန္တီရဏစိတ်တည်း။ အကျယ်ကို အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇-၈။ အနုဋီ၊၁။၁၃၉၊၁၄၀။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ၊ ဝီထိပိုင်း၊ တဒါရမ္မဏနိယမ-ကြည့်။) (ခ) မူလမဟာဝိပါတ် ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် မတူပဲ မဟာကုသိုလ်ဇောနှင့်သာ တူသော မဟာဝိပါက်တဒါရုံစိတ်၊ (ဥပမာအားဖြင့် ပဌမ မဟာဝိပါက်စိတ်ဖြင့် ပဋိသန္ဓေနေသူ ဖြစ်အံ့ ဒုတိယ မဟာကုသိုလ်ဇော၏ နောက်၌ ယင်းဇောနှင့်သာ အလားတူ ဖြစ်သော ဒုတိယ မဟာဝိပါက် တဒါရုံစိတ်၊ ထို့အတူ တတိယ စတုတ္ထ အစရှိသော မဟာကုသိုလ်ဇောတို့၏ နောက်၌ ယင်းဇောတို့နှင့်သာ အသီးအသီး တူကြသော တတိယ စတုတ္ထ အစရှိသော မဟာဝိပါက် တဒါရုံစိတ်များတည်း။)

(က) တမနန္တရိကွာတိ တံ အာဂန္တုကဘဝင်္ဂံ အတ္တနော အနန္တရပစ္စယံ ကတွာ။ ပရမတ္ထဒီပနီ၊ဋီ။၁၆၁။ (ခ) ဣဒ္ဓ ဒွေ နာမာနိ ဘလတိ ပဋိသန္ဓိစိတ္တေန အသဒိသတ္တာ အာဂန္တုကဘဝင်္ဂန္တိ စ, ပုရိမနယေနေဝ တဒါရမ္မဏန္တိ စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ (–မူလဋီ၊၂။ ၁၀၄။)

အာဂန္တုကဘိက္ခာ (ထိ) [အာဂန္တုက+ဘိက္ခာ] အာဂန္တုကဘတ္တ-နှင့် အနက်တူ။ ဂေဟံ ပန အာဂမ္မ ပေတွာ ပဿိဿာမိ စေဝ ယထာသတ္တိ စ အာဂန္တုကဘိက္ခံ ဒဿာမိ”တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။

အာဂန္တုကဘိက္ခု (ပု) [အာဂန္တုက + ဘိက္ခု] အာဂန္တုရဟန်း။ ကော အာဂန္တုကဘိက္ခုတံ ဒိသွာ မကွေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။

အာဂန္တုကမလ (နု) [အာဂန္တုက+မလ] အာဂန္တုအညစ်အကြေး။ ဝတ္ထဿ အာဂန္တုကမလေဟိ ကိလိဋ္ဌဘာဝေါ ဝိယ စိတ္တဿ ရာဂါဒိမလေဟိ သံကိလိဋ္ဌဘာဝေါ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၀။ မ၊ဋီ၊၃။၃၉။

အာဂန္တုကမာတုဂါမ (ပု) [အာဂန္တုက+မာတုဂါမ] ဧည့်သည်မိန်းမ။ အာဂန္တုကမာတုဂါမော ဘဝိဿတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။

အာဂန္တုကရဇ (ပု) [အာဂန္တုက+ရဇ] အပြင်အပမှ ကျရောက်လာသော – မြူ – မြေမှုန့်။ ရဇေနာတိ အာဂန္တုကရဇေန ပံသုအာဒိနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။

အာဂန္တုကရာဇ (ပု) [အာဂန္တုက+ရာဇ] ဧည့်သည် ဖြစ်သော မင်း။ အာဂန္တုကရာဇာနံ “အသုကဿ ဂေဟံ ဂစ္ဆတု,အသုကဿ ဂေဟံ ဂစ္ဆတူ”တိ အဝတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၅၂။

အာဂန္တုကလိင်္ဂ (နု) [အာဂန္တုက+လိင်္ဂ] အာဂန္တု–ဧည့်သည်–ရဟန်းတို့၏ အသွင်အပြင် (အာဂန္တု ရဟန်းတို့ကို မမြင်ရသော်လည်း ၎င်းတို့ ရှိ၏ဟု သိကြောင်းဖြစ်သော အသွင်အပြင်)။ အာဂန္တုကာကာရ·ကြည့်။

အာဂန္တုကဝတ္တ (နု) [အာဂန္တုက+ဝတ္တ] ဧည့်သည်–အာဂန္တု–ရဟန်းတို့က ပြုအပ်သော ကျင့်ဝတ်၊ အာဂန္တုကဝတ်။ (၎င်းဝတ်တို့ကို ဝိ၊၄။၃၇၄-၆-၌ ကြည့်)။ ပညတ္တေ တံ ဥပါလိ မယာ အာဂန္တုကာနံ ဘိက္ခူနံ အာဂန္တုကဝတ္တံ။ ဝိ၊၄။၄၃၉။ (–ဝိဋ္ဌ၊၃။၄၁၉။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၆၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၃၀၊၂၈၅။ အံဋ္ဌ၊၁။၃၉၇။ ကင်္ခါဋီ။၁၇၀၊၂၉၄။ မဋီ၊၁။၂၈၇။ မဋီ၊၃။၁၆။ အံဋီ၊၁။၇၃။)

အာဂန္တုကဝိသယ (ပု) [အာဂန္တုက+ဝိသယ] အခိုက်အတန့် ဖြစ်သော အာရုံ။ တဿ ရာဂံ အာဂန္တုကဝိသယေန နိဟရိတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၅၅။

အာဂန္တုကသုတ္တ (နု) [အာဂန္တုက + သုတ္တ] အာဂန္တုကသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ။ ၁-သံယုတ်၊ ၆-ဝဂ်၊ ၁၁-သုတ်။ သံ၊၃။၄၈-၉။

အာဂန္တုကာကာရ(ပု)[အာဂန္တုက+အာကာရ] အာဂန္တု – ဧည့်သည်–ရဟန်းတို့၏ အခြင်းအရာ (အာဂန္တုရဟန်းတို့၏ ဝတ်နှင့်ပြည့်စုံ, မပြည့်စုံကို ပြကြောင်းဖြစ်သော အခြင်းအရာ)။ အာဝါသိကာ ဘိက္ခူ ပဿန္တိ အာဂန္တုကာနံ ဘိက္ခူနံ အာဂန္တုကာကာရံ အာဂန္တုကလိင်္ဂံ အာဂန္တုကနိမိတ္တံ အာဂန္တုကုဒ္ဒေသံ။ဝိ၊၃။၁၈၆။ (–ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။)

အာဂန္တုကာဂါရ (နု) [အာဂန္တုက+အဂါရ] ဧည့်သည်တို့ တည်းခိုရာအိမ်၊ ကုသိုလ်ဖြစ်–အခမဲ့–ဧည့်ရိပ်သာ – ဧည့်ဗိမာန်–ဧည့်ခန်းဆောင်။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ အာဂန္တုကာဂါရံ။ သံ၊၂။၄၁၉။ သံ၊၃။၄၈။ အာဂန္တုကာဂါရန္တိ ပုညတ္ထိကေဟိ နဂရမဇ္ဈေ ကတံ အာဂန္တုကဃရံ။ သံဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။

အာဂန္တုကာမ (တိ) [အာဂန္တုံ+ကာမ] လာခြင်းငှါအလိုရှိသောသူ။ ယတော ဝါ မနုဿာ ကေနစိ ကာရဏေန ပုနပိ အာဂန္တုကာမာ ဝေ အပက္ကန္တာ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ ကင်္ခါဋီ။ ၁၉၄။ (–ဝဇီရ။၁၂၄။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၀။)

အာဂန္တုကာရမ္မဏ (နု) [အာဂန္တုက + အာရမ္မဏ] အခိုက်အတန့်ဖြစ်ပေါ်လာသောအာရုံ။ အာဂန္တုကအာရုံ။ အာဂန္တုကာရမ္မဏံ ပန ယံကိဉ္စိ သမောနမ္ပိ ခေါဘေတွာ တိဋ္ဌတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ (–သံဋီ၊၂။၁၃၂။)

အာဂန္တုကာရမ္မဏမိဿက (တိ) [အာဂန္တုကာရမ္မဏ+မိဿက] အာဂန္တုကအာရုံနှင့် ရောနှောသော။ အပရော အာဂန္တုကာရမ္မဏမိဿကော ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။

အာဂန္တုကာလသိယ (နု) [အာဂန္တုက+အာလသိယ] အခိုက်အတန့် ဖြစ်ပေါ် လာသော ပျင်းရိခြင်း။ တန္ဒီတိ အတိစ္ဆာတာဒိဝသေန အာဂန္တုကာလသိယံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ (–သံဋီ၊၁။၁၃၉။)

အာဂန္တုကုဒ္ဒေသ (ပု) [အာဂန္တုက+ဥဒ္ဒေသ] အာဂန္တု ရဟန်းတို့၏ (၎င်းတို့သည် ဤသို့သော ပရိက္ခာရာရှိ၏ ဟူ၍) ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သောအရာ။ အာဂန္တု ကာကာရ·ကြည့်။

အာဂန္တုကောပက္ကိလေသဝေါဒါန (နု) [အာဂန္တုက + ဥပက္ကိလေသ + ဝေါဒါန] အခိုက်အတန့်ဖြစ်သော ညစ်ညူးကြောင်းတရားနှင့် ဖြူစင်ကြောင်းတရား။ သဗ္ဗမ္ပိ စိတ္တံ သဘာဝတော ပဏ္ဍရမေဝ၊ အာဂန္တုကောပက္ကိလေသဝေါဒါနေဟိ ပန သာဝဇ္ဇာနဝဇ္ဇာနံ ဥ-

ပက္ကိလိဋ္ဌဝိသုဒ္ဓတရတာ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၁။၉၅။

အာဂန္တွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဂမု+တွာ] (က) လာ၍၊ ပြန်လာ၍။ (ခ) လာသကဲ့သို့ဖြစ်၍။ (က)ပဌမတရံ အာဂန္တွာ အဂျာဂါရေနိသီဒိ။ ဝိ၊၃။၃၉။ (–ဝိ၊၃။၅ဂ၊၂ဂ၅။ ဝိ၊၄။၃၁၅။ ဒီ၊၁။၁၃ဂ။ ဒီ၊၂။၇ဂ။ သံ၊၁။၂၀၂။ အံ၊၂။ ၂၁၁၊၃၂၅။ သုတ္တနိ။၃၅၁။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၄၊၉၄၊ ၁၇၉၊ ၂၃၆၊ ၂၅၉၊ ၂၉၉၊ ၃၀ဂ၊ ၃၃၂၊ ၃၃၅၊ ၃၄၄။ ဝိဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၊၄၃၊၅၀၊၆၁၊၆၉၊၁၄၃၊ ၁၅၁၊၁၅၅၊၁၆၁။ ဝိဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၊၄၀-၅ဂ၊ဂ၅၊ ဂ၅။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၁။ ကင်္ခါ။၉၆။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၊၁၃၊ ၁၀၆။ မဋ္ဌ၊၁။၅၉။ မဋ္ဌ၊၂။၂။ သံဋ္ဌ၊၁။၆၉၊ ၁၃၀။ အံဋ္ဌ၊၁။၃၂၊၅၀၊၁၀၀။ အဘိဋ္ဌ၊၁။ ၃ဂ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ မဋီ၊၃။၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၁၄၃၊ ၂၇၄၊၄၁၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၁၄ဂ၊ ၁၅၇၊ ၂၇၁၊ ၂ဂ၁၊၃၁၃။၃၄၁၊၄၁၇၊၄၄၆။) (ခ) တသ္မိံ ခဏေ ကမ္မံ ဝါ ကမ္မနိမိတ္တံ ဝါ အာဂန္တွာ ဥပဋ္ဌာတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၁၄ဂ။ အာဂန္တွာတိ အာဂတံ ဝိယ ဟုတွာ။ မူလဋီ၊၂။၀၄။ (–ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၁၂။)

အာဂန္တွာန (ကြိ၊ဝိ)[အာ+ဂမု+တွာန] လာ၍၊ ပြန်လာ၍။ အာဂန္တွာန သက်ံ ဃရံ။ ခုဒ္ဒက။ ဂ။ (–ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၇၃။)

အာဂမ (ပု) [အာ+ဂမု+အ] (၁) (က) လာခြင်း၊ လာရောက်ခြင်း။ (ခ) ဖြစ်ခြင်း။ (ဂ) တဖန်ပြန်လာခြင်း။ (ဃ) ပြန်၍ရရှိခြင်း။ (၂)အာဂုံပါဠိ၊ ဒီဃနိကာယ်စသော နိကာယ်ပါဠိတော်။ ပရိယတ္တိကျမ်းဂန်ပါဠိ။ (၃) ဘုရားစကားတော် – ပရိယတ္တိကျမ်းဂန် –ကို သင်ယူခြင်း။ (၄) ဆရာ့အထံ၌ သင်ယူသဖြင့် ခန္ဓာ ဓာတ် အာယတန သစ္စာ စသည်တို့ကို သုတမယဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း သိမြင်ခြင်း။ (၅)(က) အစဉ်အလာစကား၊ မိဘ ဘိုးဘွား အစဉ်အဆက်ပြောရိုးဆိုစဉ်စကား၊ လူကြီးသူမစကား။ (ခ) ဆရာအစဉ်အဆက် သင်ပြရိုးအတတ်ပညာ။ (၆) အာဂမဟု ခေါ်ဝေါ် သမုတ်အပ်သော ကျမ်း၊ ဘာရတပုရာဏ်, နရသီဟ ပုရာဏ်စသော သာသနာပကျမ်းများ။ (တိ) (၇) (က) လာရောက်သော၊ သူ။ (ခ) လာသော၊ နဂိုရ်က မရှိပဲ အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ အက္ခရာ (အာဂုံ အက္ခ-ရာ)။ (ဂ) လာလတ္တံ့ ဖြစ်သော။ (၁) (က) လာခြင်း၊ လာရောက်ခြင်း။ (ခ) ဖြစ်ခြင်း။ (က) အတ္ထိ ပဌေန အာဂမ (သုတ္တနိ၊ ၄၂၆၊၄၄၇)န္တိ .... အတ္ထိကာနံ ဝါ ပဌေန အာဂမနံ၊ ပဌေန အတ္ထိ အာဂမနံ ဝါ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ၇ (–ဇာ၊၁။၂၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀ဂ။) (က)(ခ) နတ္ထိ ပါပဿ အာဂမော။ ဒီ၊၁။ ၄၉။ မ၊၂။၆၆၊၁ဂ၄။ အာဂမောတိ အာဂမနံ၊ ပဝတ္တိတိ အတ္ထော၊ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ မဋ္ဌ၊၃။ ဂ၃။ (–သံ၊၁။၁၀၉။ အံ၊၁။၁၆၂။ ဇာ၊၂။ ၃၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၂၁။) (ဂ) တဖန်ပြန်လာခြင်း။(ဃ)ပြန်၍ရရှိခြင်း။(ဂ) အကြောသတိ ယထာကာမံ၊ အာဂမဉ္စဿ ဣစ္ဆတိ၊ ဇာ၊၁။ ၁၁ဂ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၂၀။ (ဂ) (ဃ) နှ ဟိ အာဂမော ဟောတိ တထာဝိဓဿ။ ဇာ၊၂။ ၂၇၀။ တာဒိသာ ပုရိသာ ဒိန္နဿ ဣဏဿ ပုန အာဂမော နာမ နှ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၉။ (၂) အာဂုံပါဠိ၊ဒီဃနိကာယ်စသော နိကာယ် ပါဠိတော်၊ ပရိယတ္တိကျမ်းဂန်ပါဠိ။ နှ အာဂ-မော ပုစ္ဆိတဗ္ဗော၊ ဝိ၊၅။၂ဂ၇။ နှ အာဂမောတိ "ဒီဃဘာဏကောသိတွံ မဇ္ဈိမဘာဏကော"-တိ ဧဝံ အာဂမော နှ ပုစ္ဆိတဗ္ဗော။ ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၆။အာဂမတော ယုတ္တိတောပိ ဝဝတ္ထိတာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၉။ အာဂမောတိ စ ပရိယတ္တိ အာဂစ္ဆန္တိ အတ္တတ္ထပရတ္ထာဒယော ဧတေန, အာဘုသော ဝါ ဂမိတဗ္ဗော ဉာတဗ္ဗောတိ ကတွာ။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၀။ အာဂတာဂမ-လည်း ကြည့်။ (–ဝိ၊၄။၄၃၇။ အံ၊၃။၃၁၉။ ဒီဋီ၊၁။၁၅။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၂၆။ မဋီ၊၁။၁၅၊

၃၂၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈။ အနုဋီ၊၂။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၂။) (၃) ဘုရားစကားတော် – ပရိယတ္တိကျမ်းဂန် – ကို သင်ယူခြင်း။ အာဂမော နာမ အနုမသော ဩပမ္မဝဂ္ဂမတ္တဿာပိ ဗုဒ္ဓဝစနဿ ပရိယာပုဏနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၂။ (၄) ဆရာ့အထံ၌ သင်ယူသဖြင့် ခန္ဓာဓာတ် အာယတန သစ္စာစသည်တို့ကို သုတမယဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိမြင်ခြင်း။ ယဿ ဟိ ခန္ဓဓာတုအာယတနသစ္စပစ္စယာကာရသတိပဋ္ဌာနာဒီသု ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာ ဝိနိစ္ဆယရဟိတတ္တာ....နေဝ အာဂမော....အတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ အာစရိယေ ပန ပယိရုပါသိတွာ အတ္ထဓမ္မာနံ အာဂမနံ သုတမယဉာဏဝသေန အဝဗုဇ္ဈနံ အာဂမော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ (၅) (က) အစဉ်အလာစကား၊ မိဘ ဘိုးဘွား အစဉ်အဆက် ပြောရိုးဆိုစဉ်စကား၊ လူကြီးသူမစကား။ (ခ) ဆရာ အစဉ်အဆက် သင်ပြမြဲ အတတ်ပညာ။ (က) သစေပိ ဇာနာထ၊ ဝဒေထ အာယုံ၊ အနုဿဝါ ဝုဍ္ဎတော အာဂမာ ဝါ။ ဇာ၊၁။၃၃၃။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၅။) (ခ) ကော ဒီဃရတ္တံ သိပ္ပါစရိယကုလံ ပယိရုပါသိတွာ အာဂမတော ပယောဂတော စ ဟတ္ထိသိပ္ပါဒီသု ကိံ သိပ္ပံ သိက္ခိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၁၈၄။ (၆) အာဂမဟု ခေါ်ဝေါ် သမုတ်အပ်သောကျမ်း၊ ဘာရတပုရာဏ်, နရသိဟပုရာဏ် စသော သာသနာပကျမ်းများ။ အာဂမဓရကြည့်။ (တိ) (၇) (က) လာရောက်သော၊ သူ။ (က) အတ္တိ ပဍ္ဎေန အာဂမ (သုတ္တနိ၊ ၄၂၆။၄၄၇)တ္တိ အတ္တိကော ပဍ္ဎေန အာဂတောမို။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။ (ခ) လာသော၊ နဂိုရ်က မရှိပဲ အသစ် ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ အက္ခရာ (အာဂုံအက္ခရာ)။ အာဂစ္ဆတီတိ အာဂမော၊ အသန္တုပ္ပတ္တိ အာဂမော။ ရူ။နှာ-၁၈။ (ဂ) လာလတ္တံ့ဖြစ်သော။ ယဒိ ပနာ-

ယျာ အာဂမေ ဇုဏှေ ဝဿံ ဥပဂစ္ဆေယျုံ။ ဝိ၊၃။၁၉၃၊၂၆၀။ အာဂမေ ဇုဏှေတိ အာဂမေ မာသေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၃၄။)

အာဂမညူ (တိ) [အာဂမ+ဉာ+ရူ] နိကာယ် ပါဠိတော်တို့ကိုသိသော၊ နိကာယ်ပါဠိတော်တို့၌ ကျွမ်းကျင်သော၊သူ။ ထေရေဟိ ဓိရဓိရေဟိ၊ အာဂမညူဟိ ဝိညူဘိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။

အာဂမဋ္ဌကထာ (ထီ) [အာဂမ+အဋ္ဌကထာ] အာဂမအဋ္ဌကထာ၊ ဒီဃနိကာယ် စသော သုတ္တန်ပါဠိတော်၏ အဖွင့် အဋ္ဌကထာ။ အတ္ထံ ပကာသယိဿာမိ၊ အာဂမဋ္ဌကထာသုပိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ (–ဋင်း-၂၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၃၊၁၀၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃။)။

အာဂမဓမ္မ (ပု) [အာဂမ+ဓမ္မ] နိကာယ် ပါဠိတော်တရား။ အနေကေသံ ဆသတသဟဿသင်္ချာနံ အာဂမဓမ္မာနံ သတိပဋ္ဌာနာဒီနဉ္စ ပရမတ္ထဓမ္မာနံ ဓာရဏတော ဓမ္မဓရော အာနန္ဒော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။

အာဂမဓရ (တိ) [အာဂမ+ဓရ] နိကာယ် ပါဠိတော်ကို နှုတ်တက် အာဂုံဆောင်သော၊သူ။ ဗဟုဿုတာ သုတဓရာ အာဂမဓရာ တန္တိပါလကာ ဝံသာနုရက္ခကာ ဗဟုဿုတေဟိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။

အာဂမန (နံ) [အာ+ဂမု+ယု] (၁) လာခြင်း၊ လာရောက်ခြင်း။ (၂) ဖြစ်ခြင်း။ (၃) ထိုးထွင်း၍ သိမြင်ခြင်း။ (၄) ဖြစ်ပေါ်လာရာ အကြောင်းဖြစ်သော အာဂုံတရား။ (က) သုညတ-စသော နာမည် ဖြစ်ပေါ်လာရာ အကြောင်းရင်းဖြစ်သောတရား (ဝိပဿနာ၊ မဂ်)။ (ခ) မဂ်ဖိုလ် ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း တရား (ဝိပဿနာ) (ဂ) ဖိုလ်ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းတရား (မဂ်)။ (ဃ) အာဂုံပရိ-

ယတ္တိတရား၊ မင်္ဂညာဏ်ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော ခန္ဓာအာယတန ဓာတ်တရား၊ ယင်းတရားတို့ကို ကြားနာခြင်း သင်ယူခြင်း၊ မေးမြန်းခြင်း။ (င) ဈာန်၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာ အကြောင်းရင်း ဖြစ်သော – ဈာန်ရနိုင်လောက်သော – ကသိုဏ်း စီးဖြန်း ပွါးများအားထုတ်ပုံနည်းလမ်း။ (စ) ဈာန်သမာပတ်ဖြစ်ပေါ်လာရန် ပွါးများ အားထုတ် – ခြင်းကိစ္စ – ရာအခါ။ (ဆ) ပဌမဈာန် စသော အောက်အောက် ဈာန်တို့၏ အာဂုံတရား၊ ယင်းဈာန်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သော ပဋိပဒါအဘိညာဉ်။ (ဇ) မဂ်ပညာ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော ပဋိပဒါအဘိညာဉ်။ (ဈ) မဂ္ဂသမ္မာသတိ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သော လောကီသမ္မာသတိ။ (ည) နောက်စိတ် ဖြစ်လာရာအကြောင်း – နောက်စိတ်ဖြစ်ကြောင်း – ဖြစ်သော ရှေ့စိတ် (စိတ္တာဓိပတိ)။ (ဋ) ပထဝီဒေဝတာဟူသော နာမည် – ပေါ်ပေါက်လာရာအကြောင်း – ရကြောင်း – ဖြစ်သော ပထဝီကသိဏ ဘာဝနာ။ (ဌ) ကုသိုလ် အကုသိုလ် ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်မှု။ (တိ) (၆) လာအပ်သော၊ကြွလာအပ်သော(လမ်းခရီး)။ (၁) လာခြင်း၊ လာရောက်ခြင်း။ (၂) ဖြစ်ခြင်း။ (၁)အတ္တိကဝတော ခေါပန တေအမ္ဗဋ္ဌ ဣဓာဂမနံ။ ဒီ၊၁။၇၅။(–ဒီ၊၂။၂၁၅။ ဒီ၊၃။၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆၊၆၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈၆၊၂၀၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅၊၂၄၇၊ ၃၀၂၊၃၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၊ ၂၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၊၂၇၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၂၊ ၂၅၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၃၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။ မူလဋီ၊၁။၈။ အနုဋီ၊၂။၂၂၂။)(၁)(၂) အာဂမ (၁)(က) (ခ)ကြည့်။ (၃) ထိုးထွင်း၍ သိမြင်ခြင်း။ အာဂမ (၄) ကြည့်။ (၄) ဖြစ်ပေါ်လာရာ အကြောင်းဖြစ်သော အာဂုံတရား။ (က) သုညတစသော နာမည်ဖြစ်ရာ အကြောင်း ဖြစ်သော တရား (ဝိပဿနာ၊ မဂ်)။ (ခ) မဂ်ဖိုလ် ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း တရား (ဝိပဿနာ)။ (ဂ) ဖိုလ် ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းတရား (မဂ်)၊ (က) (ခ) (ဂ) သုညတာဒီသု တိဝိဓာ ကထာ အာဂမနတော သဂုဏတော အာရမ္မဏတောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၅။ သော ဟိ အာဂမနတော သဂုဏတော အာရမ္မဏတောတိ တီဟိ ကာရဏေဟိ နာမံ လဘတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ အာဂစ္ဆတိ နာမံ ဧတသ္မာတိ အာဂမနံ၊ တတော အာဂမနတော၊ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၃။ အာဂစ္ဆတိ ဧတေန မဂ္ဂေါ ဖလဥ္စာတိ ဝိပဿနာမဂ္ဂေါ ဣဓ အာဂမနံ နာမ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၇၅။ (–မူလဋီ၊၁။ ၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၆၃၊၄၇၇။ မဏိမဥ္ဇူ၊၂။ ၅၆၅။) ဝိပဿနာဂမန, မဂ္ဂါဂမန-တို့ကိုလည်း (ပြခဲ့ပြီးသော ကျမ်းများ၌) ကြည့်။ (ဃ) အာဂုံ ပရိယတ္တိတရား၊ မဂ်ညာဏ်ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ်တရား။ ယင်းတရားတို့ကို ကြားနာခြင်း သင်ယူခြင်း မေးမြန်းခြင်း။ မဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂလဝသေန နေသံ နာနတ္တံ ဇာတန္တိ အာဂမနေနပိ မဂ္ဂေနာပိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။ (– သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၀။) (င) ဈာန်၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော – ဈာန် ရနိုင်လောက်သော – ကသိုဏ်း စီးဖြန်း ပွါးများ အားထုတ်ပုံ နည်းလမ်း။ အာဂမနေန ဇာနာတိ နာမ ကသိဏပရိကမ္မကာလေယေဝ ယေနာကာရေန သေ ကသိဏဘာဝနံ အာရဒ္ဓေါ ပဌမဇ္ဈာနံ ဝါ.... နိဗ္ဗတ္တိဿတီတိ ဇာနာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ အာဂမနေနာတိ ဈာနဿ အာဂမနဋ္ဌာနဝသေန၊ ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၈။ (စ) ဈာန်သမာပတ် ဖြစ်ပေါ်လာရန် ပွါးများ အားထုတ် – ခြင်းကိစ္စ – ရာအခါ။ ယော အာဂမနမ္ပိ ကိလေသေ ဝိက္ခမ္ဘေန္တော....တံ သမ္ပဒံ ပါပုဏိတုံ သက္ကောတိ။ အဘိ၊

ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ (ဆ) ပဋ္ဌမစျာန်စသော အောက်အောက်စျာန်တို့၏ အာဂုံတရား၊ ယင်းစျာန်တို့ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော ပဋိပဒါ အဘိညာဉ်။ အာဂမနဝသေနာပိ စ ပဋိပဒါ (အဘိညာ) ဟောန္တိဒေယဝါ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉)တိ ဣဒံ ကဒါစိ ဒုတိယာဒီနံ ပဋ္ဌမာဒိအာဂမနကတပဋိပဒတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၄။ (ဇ) မဂ်ပညာဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သော ပဋိပဒါ အဘိညာဉ်။ အယံ ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဋိပဒါယ ဒုက္ခတ္တာ.... ဉပ္ပန္နာပိ ပညာ အာဂမနဝသေန "ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ နာမာ"တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၉၊၃၄၀။ (ဈ) မဂ္ဂသမ္မာသတိ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော လောကီသမ္မာသတိ။ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ သတိ ကာယာနုပဿနာ နာမာတိ အာဂမနဝသေန ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၂။၁၆၁။ အာဂမနဝသေန ဝုတ္တံ၊ အညထာ မဂ္ဂသမ္မာသတိယာ ကတံ ကာယာရမ္မဏတာ သိယာတိ အဓိပ္ပါယော။ အနုဋီ၊၂။၁၆၀။ (ည) နောက်စိတ်ဖြစ်လာရာ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေ့စိတ် (စိတ္တာဓိပတိ)။ တတော အာဂတတ္တာ ဣဒံ စိတ္တာဓိပတေယျံ နာမာတိ ဧဝံ အာဂမနဝသေနာပိ အဓိပတိနာမ ဣစ္ဆန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ (ဋ) ပထဝီဒေဝတာဟူသော နာမည်–ပေါ်ပေါက်လာရာ အကြောင်း–ကိုရကြောင်း–ဖြစ်သော ပထဝီကသိဏဘာဝနာ။ ပထဝီကသိဏဈာနလာဘီ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗတ္တော အာဂမနဝသေန ပထဝီဒေဝတာတိ နာမံ လဘတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ အာဂမနဝသေနာတိ ပထဝီကသိဏဘာဝနာဂမနဝသေန။ မ၊ဋီ၊၁။၆၇။ (ဌ) ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်မှု။ အာဂမနကုသလ-ကြည့်။ (တိ) (၆) လာအပ်သော၊ ကြွလာအပ်သော(လမ်းခရီး)။ တသ္မာ အာဂမနံ မဂ္ဂံ၊ သောဓေန္တိ တုဋ္ဌမာနသာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၉။ တဿ အာဂမနံ မဂ္ဂံ သောဓေန အာဂန္တုဗ္ဗံ မဂ္ဂန္တိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀၉။

အာဂမနဏ္ဍိပါဒ (ပု) [အာဂမန+ဣဒ္ဓိပါဒ] အဘိညာဉ်ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော ဣဒ္ဓိပါဒ်တရား။ အဋ္ဌမေ အတ္တနော ဗောဓိမဏ္ဍေ ပဋိဝိဒ္ဓေ အာဂမနဣဒ္ဓိပါဒေ ကထေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။

အာဂမနကမ္မ (နပ) [အာဂမန+ကမ္မ] လာခြင်း–လာရင်း–ကိစ္စ။ တေနဟိ ဗြာဟ္မဏ အမှာကံ အာဂမနကမ္မံ နု သမ္ပဋိဿတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။

အာဂမနကာရဏ (နပ) [အာဂမန+ကာရဏ] လာခြင်းဟူသောအကြောင်း။ ပဿထ ဘော အမှာကံ ဒါသဿ ကဏှာယနဂေါတ္တဿ အမ္ဗဋ္ဌဿ အာဂမနကာရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၇။)

အာဂမနကာလ (ပု) [အာဂမန+ကာလ] လာသောအခါ။ တတော ဇော် ဗောဓိရုက္ခံ အာဂမနကာလေ မဟာဗောဓိနာ ပဋ္ဌမပတိဋ္ဌိတောကာသေ ဇမ္ဗုကောလပဋ္ဋနေ ရောပယိံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။၂၄၇၊၄၀၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ ဝင်္ဂ၊ဋ္ဌ။၃၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၉။)

အာဂမနကိရိယာပရာမသန (နပ) [အာဂမန+ကိရိယာ+ပရာမသန] အာဂမနကြိယာ–လာခြင်းကြိယာ–ကို သုံးသပ်ခြင်း (အာဂစ္ဆတိကြိယာနှင့် တွဲဘက်၍ အနက်ယောဇနာရခြင်း)။ ယန္တိ အာဂမနကိရိယာပရာမသနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၈။

အာဂမနကုသလ (တိ) [အာဂမန+ကုသလ] ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းမှု၌ ကျွမ်းကျင်သော၊ သူ။ နှ အာယကုသလောတိ နှ အာဂမနကုသ-

လော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ အာဂစ္ဆန္တိ ဧတေန ကုသလာ ဝါ အကုသလာ ဝါတိ အာဂမနံ၊ ကုသလာကုသလာနံ ဥပ္ပတ္တိကာရဏံ၊ တတ္ထ ကုသလောတိ အာဂမနကုသလော။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၄၅။

အာဂမနဋ္ဌာန (နု) [အာဂမန + ဌာန] (၁) လာ–ရောက်–ရာ ဌာန။ (၂) လာ–ရောက်–ရာ အကြောင်း (ပုဗ္ဗန္တကပ္ပိက သဿတဒိဋ္ဌိ လာရောက်ရာ ရှေးအတိတ် ခန္ဓာစု)။ (၁) ရဇာပထေတိ...အာဂမနဋ္ဌာနန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ (၂) ဝိသယဘာဝတော ပဟေသ တဿာ အာဂမနဋ္ဌာနံ, အာရမ္မဏ-ပစ္စယော စာတိ ဝုတ္တံ "အာဂမ္မ ပဋိစ္စာ"တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၂။ အာဂမနဝိပတ္တိ-လည်း ကြည့်။

အာဂမနဋ္ဌာနိယ (တိ) [အာဂမန+ဌာနိယ] လာ ရောက်–ဖြစ်ပေါ်လာ–ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော။ အာဂမနိယပဋိပဒါ-ကြည့်။

အာဂမနတဏှာ (ထီ) [အာဂမန+တဏှာ] လာ ခြင်းကို–လာရောက်ခြင်းကို–နှစ်သက်ခြင်း။ ဖြဟ္မုနော ပန အာဂမနပတ္ထနာ အာဂမန-တဏှာ အဟူတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။

အာဂမနတ္ထ (ပု) [အာဂမန+အတ္ထ] လာရောက် ခြင်းအကျိုး။ သစေ ပန သာ နာဝါ ဥဒ္ဓံ ဝါ အဓော ဝါ ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန ပုန အာဂမနတ္ထာယ နီတာ စောရေဟိ ဝါ ဟဋာ အဝသံ လဗ္ဘနေယျာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၈။ (–ပါ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈၊၁၇၅၊၂၉၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။)

အာဂမနဒိဋ္ဌိ (တိ) [အာဂမန+ဒိဋ္ဌိ] ကံ၏အကျိုး ဖြစ်ပေါ်လာလတ္တံ့ ဟူသော အယူ၊ ကမ္မ-ဿကတာဒိဋ္ဌိ။ ကတဿ နာမ ဖလံ အာဂ-မိဿတီတိ ဧဝံ အာဂမနဒိဋ္ဌိံ န ဥပ္ပါဒေတွာ ဒေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။

အာဂမနဒိဋ္ဌိက (တိ) [အာဂမနဒိဋ္ဌိ + က] ကံ၏အကျိုး ဖြစ်ပေါ်လာလတ္တံ့ဟု အယူရှိ သော၊ ကံ, ကံ၏အကျိုးကို ယုံကြည်သော၊ သူ။ အာဂမနဒိဋ္ဌိကော ဒေတိ။ အံ၊၂။၁၅၂။ မ၊၃။၇၄။ အာဂမနဒိဋ္ဌိကောတိ "အနာဂတ-ဘဝဿ ပစ္စယော ဘဝိဿတိ"တိ ကမ္မဉ္စ ဝိပါကဉ္စ သဒ္ဒဟိတွာ ဒေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ (–မ၊ဋီ၊၃။၂၆၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၀။)

အာဂမနဒိဝသ (ပု၊နု) [အာဂမန+ဒိဝသ] လာ လတ္တံ့သောနေ့၊ လာမည့်နေ့။ အာဂမနဒိဝသံ ဝေါ ဇာနိတုံ ဣစ္ဆတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။

အာဂမနဒွါရပိဒဟနတ္ထ (ပု) [အာဂမန+ဒွါရ+ ပိဒဟနတ္ထ] လာရာဖြစ်သော တံခါးကို ပိတ် ခြင်းအကျိုး။ အာဂမနမဂ္ဂထကန-ကြည့်။

အာဂမနဓမ္မ (တိ) [အာဂမန+ဓမ္မ] လာခြင်း သဘောရှိသော။ သကိံ အာဂမနဓမ္မော-(မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀)တိ ပဋိသန္ဓိဝသေန သကိံ-ယေဝ အာဂမနသဘာဝေါ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၆။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၇။)

အာဂမနနန္ဒန (တိ) [အာဂမန+နန္ဒန] လာခြင်း ဖြင့် နှစ်သက်စေသော၊သူ။ တာဒိသော တွံ အာဂမနနန္ဒနော ဂမနသောစနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၄။ အာဂမနနန္ဒနောတိ အာဂမနေန နန္ဒိဇနနော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၆။

အာဂမနနိရပေက္ခ (တိ) [အာဂမန+နိရပေက္ခ] လာရာအာရုံ–ဝိပဿနာ–ကို ငဲ့ကွက်ခြင်းမရှိ သော။ အညနိရပေက္ခေဟိတိ အာဂမနနိရ-ပေက္ခေဟိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၂။

အာဂမနနိဝါရဏတ္ထ (ပု) [အာဂမန+နိဝါရဏ+ အတ္ထ] လာခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းအကျိုး။ ဣမေသံ စတုပ္ပကာရာနံ နိမိတ္တာနံ ကုမာရဿ စက္ခုပထေ အာဂမနနိဝါရဏတ္ထံ စတူသု

ဒိသွာသု ဂါဝုတေ ဂါဝုတေ အာရက္ခံ ဌပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။

အာဂမနပစ္စယ (ပု) [အာဂမန+ပစ္စယ] (က) လာခြင်းဟူသောအကြောင်း။ (ခ) လာခြင်း၏အကြောင်း (ဂ) လာခဲ့ရာကံနှင့်အကြောင်းတရား။ (က) ဝိပ္ပကတာတိ မမ အာဂမနပစ္စယာ အပရိနိဋ္ဌိတာ သိခံ အပ္ပတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ (ခ) သမယော ကာလဿာပိ အာဂမနပစ္စယတ္တာ သမယဂ္ဂဟဏေန သော ဂဟိတောတိ။ ဝဇီရ။၃၃။ (ဂ) အာဂမနာဒိဝသေနာတိ အာဂမနပစ္စယဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။

အာဂမနပစ္စယသမဝါယ (ပု) [အာဂမနပစ္စယ+သမဝါယ] လာခြင်း၏ အကြောင်းတရား ညီညွတ်ခြင်း၊ လာနိုင်လောက်သောအကြောင်း ပြည့်စုံခြင်း။ သမယဉ္စာတိ အာဂမနပစ္စယသမဝါယံ တဒနုရူပကာလဉ္စ ဥပါဒါယာတိ အတ္ထော။ ဝဇီရ။၃၃။

အာဂမနပဋိပဒါ (ထီ) [အာဂမန+ပဋိပဒါ] မဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သော အကျင့်၊ မဂ်၏ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော အကျင့်။ ဣမဿ ဘိက္ခုနော အာဂမနပဋိပဒါ သောဓေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၆။ ယာယ ပဋိပဒါယ အရိယမဂ္ဂေါ အာဂစ္ဆတိ၊ သာ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပတ္တိ အာဂမနပဋိပဒါ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၄။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၅။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၇။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၉၊၃၀၃။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၀။)

အာဂမနပဋိပဒါဌာန (နု) [အာဂမနပဋိပဒါ+ဌာန] မဂ်ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သောအကျင့်၏ အရာဌာန။ အာဂမနီယဋ္ဌာန-ကြည့်။

အာဂမနပတ္ထနာ (ထီ) [အာဂမန+ပတ္ထနာ] လာခြင်းကို တောင့်တခြင်း။ အနဘိရတိတိ အပရဿာပိ သတ္တဿ အာဂမနပတ္ထနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ အာဂမနတဏှာ-လည်း ကြည့်။

အာဂမနပထ (ပု) [အာဂမန+ပထ] လာရာလမ်းကြောင်း။ ရဇော ပထောတိ....အာဂမနပထောတိပိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၆။) အာဂမနပထတာ—ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၅။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၂။

အာဂမနပါဒ (ပု) [အာဂမန+ပါဒ] လာရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော ခြေထောက်။ ဣဓ ဓမ္မဒေသနဋ္ဌာနံ အာဂမနပါဒါပိ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ (–မ၊ဋီ၊၂။၁၃၉။)

အာဂမနပုဗ္ဗဘာဂ (ပု) [အာဂမန+ပုဗ္ဗဘာဂ] လာခြင်း၏ ရှေးအဖို့။ ပုဗ္ဗနိမိတ္တန္တိ အာဂမနပုဗ္ဗဘာဂေ နိမိတ္တံ သူရိယဿ ဥဒယတော အရုဏုဂ္ဂံ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ အာဂမနပုဗ္ဗဘာဂေ နိမိတ္တန္တိ ဗြဟ္မုနော အာဂမနဿ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဥပ္ပဇ္ဇနကနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၆။

အာဂမနပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အာဂမန+ပဝတ္တိ] လာခြင်း ဟူသော–ဖြစ်ပုံအကြောင်းအရာ–သတင်းစကား။ ထေရာနံ အာဂမနပ္ပဝတ္တိံ သုတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။

အာဂမနဘယ (နု) [အာဂမန+ဘယ] (က) လာတတ်သော–ဖြစ်ပေါ်လာသော–ဘေး–အကျိုးမဲ့။ (ခ) လာခြင်းမှ–လာခြင်းကို–ကြောက်ခြင်း။ (က) ဆဟိ ဒိသာဟိ အာဂမနဘယံ န အာဂစ္ဆတိ၊ ခေမံ ဟောတိ နိဗ္ဘယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။ အာဂမနဘယန္တိ တတ္ထ သမ္မာ အပ္ပဋိပတ္တိယာ၊ မိစ္ဆာပဋိပတ္တိယာ စ ဥပ္ပဇ္ဇနကအနတ္ထော။ သော ဟိ ဘယန္တိ ဧတသ္မာတိ "ဘယန္တိ" ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၈။ (ခ) ကူဋသဟဿာနံ ဘိဇ္ဇနကရဏံ ဟောတိ ထေရဿ အာဂမနဘယေန ဃဋေ ဆဍ္ဍေတွာ ပလာယနေန။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၆။

အာဂမနမဂ္ဂ (ပု) [အာဂမန +မဂ္ဂ] လာရာ ဖြစ်သောခရီး။ အာဂမနမဂ္ဂံ ဩလောကေန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၉၊၃၅၃။)

အာဂမနမဂ္ဂထကန (န) [အာဂမနမဂ္ဂ+ထကန] လာရောက်ရာ – ဝင်လာရာ – လမ်း –တံခါး– ကို ပိတ်ခြင်း။ ဣမေသံ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာနံ အာသဝါနံ သံဝရာယ ပိဓာနာယ အာဂမနမဂ္ဂထကနာယာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ အာဂမနမဂ္ဂထကနာယာတိ အာဂမနဒွါရပိဒဟနတ္ထာယ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅။

အာဂမနမဂ္ဂပိဒဟနဋ္ဌ (ပု) [အာဂမနမဂ္ဂ+ပိဒဟန+အတ္ထ] လာရာလမ်းကို ပိတ်ခြင်း အနက်သဘော။ နိယျာနာဝရဏဋ္ဌေနာတိ နိယျာနံ အာဂမနမဂ္ဂပိဒဟနဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။

အာဂမနရတ္တိ (ထီ) [အာဂမန+ရတ္တိ] လာလတ္တံ့သော ညဉ့်၊ လာမည့်ညဉ့်။ ဣမံ ရတ္တိံ ဒုက္ခံ သယိံ၊ အဇ္ဇ အာဂမနရတ္တိံ ကတ္ထ သယိဿံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၀။

အာဂမနဝါဒပထ (ပု) [အာဂမန+ဝါဒ+ပထ] လာလတ္တံ့သော – စကား – ဝါဒ – လမ်းကြောင်း။ အဇ္ဇ ဌပေတွာ .... တဿ တဿ ပဥှဿ ဥပရိ အာဂမနဝါဒပထံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။ ဥပရိ အာဂမနဝါဒပထန္တိ ဝိဿဇ္ဇနေ ကတေ တတော ဥပရိ အာဂစ္ဆနကံ ဝါဒမဂ္ဂံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၅။

အာဂမနဝါရ (ပု) [အာဂမန+ဝါရ] လာခြင်းဟူသော အလှည့် အကြိမ်။ ဣမံ ပရိယာယန္တိ ဣမံ ဝါရံ၊ အဇ္ဇ ဣမံ အာဂမနဝါရန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။

အာဂမနဝိဓာန (န) [အာဂမန+ဝိဓာန] ရောက်လာသော အစီအရင်။ သော ဝဋ္ဋေတုံ အသက္ကုဏေယျဘာဝေန သေဋ္ဌိဿ သဗ္ဗံ ဓီတု အာဂမနဝိဓာနံ ကထေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။

အာဂမနဝိပတ္တိ (ထီ) [အာဂမန+ဝိပတ္တိ] (က) ရောက်ရှိလာရာ အရပ်၏ ပျက်စီးခြင်း။ (ခ) ရောက်ရှိလာကြောင်းဖြစ်သော ကံ၏ ပျက်စီးခြင်း။ (က) (ခ) နီစေ ကုလေ ပစ္စာဇာတော ဟောတိ စဏ္ဍာလကုလေ ဝါတိ အာဒိဟိ အာဂမနဝိပတ္တိ စေဝ ပုဗ္ဗုပ္ပန္နပစ္စယဝိပတ္တိ စ ဒဿိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ အာဂမနဝိပတ္တီတိ အာဂမနဋ္ဌာနဝသေန ဝိပတ္တိ အာဂမော ဧတ္ထာတိ ကတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၅။ အာဂမနဝိပတ္တိ နာမ ကမ္မံ။ မူလဋီ၊၃။၄၂။

အာဂမနဝိပဿနာဝိညာဏ (န) [အာဂမန+ဝိပဿနာ+ဝိညာဏ] အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သော –ဝိပဿနာဝိညာဏ်–ဝိပဿနာစိတ်။ တဿ အာဂမနဝိပဿနာဝိညာဏံ ကမ္မကာရကစိတ္တံ ပုစ္ဆာမီတိ ပုစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။

အာဂမနဝိသိဋ္ဌ (တိ) [အာဂမန+ဝိသိဋ္ဌ] အာဂုံ – ပါဠိတော် – ဖြင့် အထူးပြုအပ်သော။ ကာနိ ပန တာနိ အာဂမနဝိသိဋ္ဌာနိ သုတ္တောတရဏာဒီနိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၄။

အာဂမနဝိသုဒ္ဓိ (ထီ) [အာဂမန+ဝိသုဒ္ဓိ] လာရာ – ဆင်းသက်လာရာ – အကြောင်း၏ စင်ကြယ်ခြင်း၊ အဋ္ဌကထာသစ် ဖြစ်ပေါ်လာရာ မူရင်းအကြောင်းဖြစ်သော ရှေး အဋ္ဌကထာဟောင်း၏ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ခြင်း။ ဣဒါနိ သံဝဏ္ဏနာယ သမုတ္တိ ဝဏ္ဏမာနာယ အာဂမနဝိသုဒ္ဓိံ ဒဿေတုံ "အတ္ထပကာသနတ္ထ"န္တိ-အာဒိမာဟ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇။ (–အံ၊ဋီ၊၁။၁၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆။)

အာဂမနဝိထိ (ထီ) [အာဂမန + ဝိထိ] ပြန်လာကြောင်းဖြစ်သော ခရီးလမ်း။ သော အနုက္ကမေန အာဂမနဝိထိံ ဇဟိတွာ ဩသိ-

ဒန္တော ဥဒကပိဋ္ဌေနေဝ အာဂစ္ဆန္တော ဥဒ-ကေ ပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။

အာဂမနဝေလာ (ထီ) [အာဂမန + ဝေလာ] ပြန်လာရာဖြစ်သော အချိန်အခါ၊ ပြန်လာချိန်။ သာ ဧကေဒိဝသံ တာပသဿ အာဂမန-ဝေလာယ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ကတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ (−အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။)

အာဂမနသဒ္ဓါ (ထီ) [အာဂမန + သဒ္ဓါ] ဘုရားဆုကို တောင်းခဲ့ရာအခါမှစ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသောသဒ္ဓါ၊ သဒ္ဓါလေးမျိုးတို့တွင်တမျိုး။ သဗ္ဗညုဗောဓိသတ္တာနံ သဒ္ဓါ အဘိနီဟာရ-တော ပဋ္ဌာယ အာဂတတ္တာ အာဂမနသဒ္ဓါ (အာဂမသဒ္ဓါ) နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ (−မ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃။)

အာဂမနသဘာဝ (တိ) [အာဂမန+သဘာဝ] လာခြင်း −ပြန်လာခြင်း− သဘောရှိသော၊ သူ။ အာဂမနဓမ္မ-ကြည့်။

အာဂမနသိဒ္ဓ (တိ) [အာဂမန+သိဒ္ဓ] လော-ကုတ္တရာမဂ်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်ဖြင့်ပြီးသော။ "ကာယေ ကာယာနုပဿီ" တိ ဣဒံ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနေန သတိပဋ္ဌာနဝိသေသနံ၊ တဉ္စ အာဂမနသိဒ္ဓံ။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၆၁။

အာဂမနသီလ (တိ) [အာဂမန+သီလ] တဖန် ပြန်လာခြင်း − အလေ့ရှိသော − သဘောရှိသော၊သူ။ သကိဒေဝ ဣမံ လောကံ ပဋိ-သန္ဓိဂ္ဂဟဏဝသေန အာဂမနသီလော ဒုတိယ-ဖလဋ္ဌော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၇။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၃။ (−ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇။)

အာဂမနသီသ (နု) [အာဂမန+သီသ] လာခြင်း ဟူသော အဦးပဓာန အမှုကိစ္စ။ ဗုဒ္ဓဝစနဿ အာဂမနသီသေန အရိယဖလဓမ္မာနမ္ပိ အာ-ဂမနံ ဝုတ္တမေဝ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀။

အာဂမနသုဒ္ဓိ (ထီ) [အာဂမန+သုဒ္ဓိ] ဖြစ်ပေါ် လာရာ အရင်းမူလအကြောင်း၏ စင်ကြယ်ခြင်း။ (က) သင်္ကန်းဘိုး လှူဒါန်းခြင်းဟူ သော မူရင်းအကြောင်း၏ စင်ကြယ်ခြင်း။ (ခ) ပစ္စည်းရရှိမှုဟူသော မူရင်းအကြောင်း ၏ စင်ကြယ်ခြင်း။ (ဂ) အဋ္ဌကထာသစ် ဖြစ် ပေါ်လာရာ မူရင်းအကြောင်းဖြစ်သော အဋ္ဌ-ကထာဟောင်း၏ စင်ကြယ်ခြင်း။ (က) ဣမိ-နာတိအာဒိ အာဂမနသုဒ္ဓိံ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ။ ကင်္ခါ၊၁၆၉။ အာဂမနသုဒ္ဓိန္တိ မူလသုဒ္ဓိံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၃၁၀။ (−သာရတ္ထ၊၂။၄၀၇။ ဝိမတိ။ ၁။၃၂၈။) (ခ) အနဝဇ္ဇာနီတိ ဝဇ္ဇရဟိတာနိ နိဒ္ဒေါသာနိ အာဂမနသုဒ္ဓိတော ကာယမဏ္ဍ-နာဒိကိလေသဝတ္ထုဘာဝတော စ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၃၀၈။ (−မ၊ဋီ၊၃။၁၃၈။) (ဂ) ဣမိနာ အတ္တနော သံဝဏ္ဏနာယ အာဂမနသုဒ္ဓိံ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆။

အာဂမနသုဒ္ဓိဒဿန (နု) [အာဂမနသုဒ္ဓိ+ဒဿန] ဖြစ်ပေါ်လာရာ မူရင်းအကြောင်း၏ စင် ကြယ်ခြင်းကိုပြခြင်း။ ဓမ္မေန သမေန ဥပ္ပန္နေ-တိ ဣဒံ ပစ္စယာနံ အာဂမနသုဒ္ဓိဒဿနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၁။

အာဂမနဟေတု (ပု၊နု) [အာဂမန + ဟေတု] လာရောက်ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ ဣမာ-ဂတာတိ ဣမ အာဂတာ သမ္ပတ္တာ, ဣမ ဝါ အာဂမနဟေတု။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၅။ (−သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၄၉။)

အာဂမနာကပ္ပ (ပု) [အာဂမန+အာကပ္ပ] လာ သော − အသွင်အပြင် − ဟန်ပန်။ ဥတ္တရာ တဿာ အာဂမနာကပ္ပေနေဝ....ဉတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၄၆။

အာဂမနာကာရ (ပု) [အာဂမန + အာကာရ] လာသော အခြင်းအရာ။ ဓမ္မဒိန္နာ သီဟပဉ္ဇရံ

ဥဋ္ဌါဠ္ဍေတွာ ဝိထိ ်ဩလောကယမာနာ တဿ အာဂမနာကာရံ ဒိသွာ။ မငွ၊၂။၂၅၅။

အာဂမနာနုက္ကမ (ပု) [အာဂမန + အနုက္ကမ] ရောက်လာသောအစဉ်။ ဣဒါနိ တံ အာဒိ-တော ပဋ္ဌာယ အာဂမနာနုက္ကမံ ဒဿေတုံ "ဟိမဝန္တေ ကိရ"တိအာဒိမာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၀။

အာဂမနာနုရူပ (တိ) [အာဂမန + အနုရူပ] လာခြင်းအား လျော်က်ပတ်သော။ တသ္မာ အတ္တနော အာဂမနာနုရူပံ ကရောန္တော ဘိက္ခုနံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ သယံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။

အာဂမနာဘာဝ (ပု) [အာဂမန + အဘာဝ] (က) အနိမိတ္တမဂ် ဟူသော နာမည် ဖြစ်ပေါ် လာကြောင်းဖြစ်သော အနိမိတ္တဝိပဿနာ၏ မရှိခြင်း။ (ခ) ရောက်ရှိလာခြင်း–လာရောက် ခြင်း–၏ မရှိခြင်း။ (က) တေသု ဣဓ ဒွေ မဂ္ဂေ ဂဟေတွာ အနိမိတ္တော ကသ္မာ န ဂဟိတောတိ။ အာဂမနာဘာဝတော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ (ခ) အန္တေဝါသေ ပန ကဿစိ အာဂမနာဘာဝါတိ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ၊၄၄၀။

အာဂမနိက (တိ) [အာဂမန+ဣက] နာမည်– မဂ်–ဖြစ်ပေါ် လာရာ–ဖြစ်ပေါ် လာကြောင်း –ဖြစ်သော။ အာဂမနီယကထာ-ကြည့်။

အာဂမနီယ (တိ) [အာဂမန+ဏိက] နာမည်– ဖြစ်ပေါ် လာရာ – ဖြစ်ပေါ် လာကြောင်း – ဖြစ်သော (ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ)။ အာဂ-မနီယေန ကထိတေ ပန သုညတော ဝါ ဖဿော အနိမိတ္တော ဝါ ဖဿော အပ္ပဏိ-ဟိတော ဝါ ဖဿောတိ ဝိကပ္ပေါ အာ-ပဇ္ဇေယျ။ မငွ၊၂။၂၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

အာဂမနီယကထာ (ထီ) [အာဂမနီယ+ကထာ] နာမည်–မဂ်–ဖြစ်ပေါ် လာရာ–ဖြစ်ပေါ် လာ ကြောင်း–တရားကို ဆိုရာစကား။ အပရာ-အာဂမနီယကထာ နာမ ဟောတိ။ မငွ၊၂။ ၂၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။ အာဂမနံ ဓတွေ၊ တောယာတိ ဝါ အာဂမနိကာ၊ သာ ဝေ အာဂမနီယာ ကကာရဿ ယကာရံ ကတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၅။

အာဂမနီယပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ (တိ) [အာဂမနီယ +ပုဗ္ဗဘာဂ+ပဋိပဒါ] အရိယမဂ်သို့ ရောက် ကြောင်း ဖြစ်သော ရှေးအဖို့ ဖြစ်သော အ ကျင့်။ ကိတ္တကေန နု ခေါ တဏှာသင်္ခယ-ဝိမုတ္တဿ ခီဏာသဝဿ သင်္ခေပတော အာဂ-မနီယပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ ဟောတိ။ မငွ၊၂။ ၁၉၈။

အာဂမနီယ (တိ) [အာဂမ+နီ+ဏျ?] ရောက် ခြင်းကို ဆောင်တတ်သော၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော (ရှေ့ပိုင်း အကျင့်၊ အကြိုပဋိပဒါ)။ ခီဏာသဝဿ အာ-ဂမနီယံ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒံ ဒဿေတုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၀။ အာဂမနံ အာဂမော၊ တံ အာဝဟ-တီတိ အာဂမနီယာ၊ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၆၅။

အာဂမနီယဋ္ဌာန (န) [အာဂမနီယ + ဌာန] လာ–ရောက်–ကြောင်း အရာဌာန၊ အ ကျင့် ပဋိပဒါ အရာဌာန။ ဂေါတြဘုဉာဏ်.... သယံ အာဂမနီယဋ္ဌာနေ ဌတွာ မဂ္ဂဿ နာမံ ဒေတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၈။ အာဂမနီယဋ္ဌာနေတိ အာဂမနပဋိပဒါဋ္ဌာနေ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇၈။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၆၂။)

အာဂမနီယနာနုတ္တ (န) [အာဂမနီယ+နာနုတ္တ] လာခဲ့ရာ အကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာ ၏ ထူးသည်၏ အဖြစ်။ အထ ကသ္မာ သဒ္ဓါ-ဝိမုတ္တော ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တံ န ပါပုဏာတီတိ အာဂမနီ-ယနာနုတ္တေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၆၅။

အာဂမနီယပဋိပဒါ (ထိ) [အာဂမနီယ + ပဋိ·ပဒါ] လာ–ရောက်–ရ–ကြောင်း ဖြစ်သော အကျင့်ပဋိပဒါ။ (က) အရိယမဂ်၏ လာ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော–ရှေးပိုင်းအကျင့်–အကြိုပဋိပဒါ။ (ခ) တရားထူးရကြောင်းဖြစ်သော သမထဝိပဿနာဟူသော–ရှေးပိုင်းအကျင့်–အကြိုပဋိပဒါ။ (ဂ) သဗ္ဗညုတဉာဏ် ရကြောင်း– ဘုရားဖြစ်ကြောင်း–ဖြစ်သော –ရှေးပိုင်းအကျင့်–အကြိုပဋိပဒါ။ (ဃ) မဂ် ရကြောင်းအကျင့် (စင်ကြယ်သောသီလ)။ အာဂမနီယပဋိပဒါ ပန န ကထိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၆။) (က) အာဂမနီယပဋိပဒါ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈)တိ အရိ·ယမဂ္ဂဿ အာဂမနဋ္ဌာနိယာ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၇။ (ခ) ဧတ္တာဝတာ တေန ဗောဓိပလ္လင်္ကေ အတ္တနော အာဂမနီယပဋိပဒါ ကထိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ အာဂမနီယပဋိပဒါတိ သမထဝိပဿနာသင်္ခါတာ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပတ္တိ။ သာ ဟိ အာဂစ္ဆန္တိ ဝိသေသမဓိဂစ္ဆန္တိ ဧတာယ, အာဂစ္ဆတိ ဝါ ဝိသေသာဓိဂမော ဧတာယာတိ အာဂမနီယာ၊ သာ ဧဝ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗတော ပဋိပဒါတိ အာဂမနီယပဋိပဒါ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၄။ (ဂ) အာဂမနီယပဋိပဒံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၀။ (ဃ) ပရိသုဒ္ဓသီလဿ မဂ္ဂဘာဝနာ နာမ ဟောတိ၊ န ဣတရဿာတိ အာဂမနီယ·ပဋိပဒါယ ဝိသုဒ္ဓိဘာဝဒဿနတ္ထံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၇၄။

အာဂမနီယဝီရိယ (န) [အာဂမနီယ + ဝီရိယ] လာ–ရောက်–ကြောင်း ဝီရိယ၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်ရကြောင်း–ဘုရားဖြစ်ကြောင်း–ဝီရိယ။ ဣတိ ဣမာဟိ ဂါထာဟိ မဟာဗောဓိ·ပလ္လင်္ကေ အတ္တနော အာဂမနီယဝီရိယံ ကထေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။

အာဂမနီယသဒ္ဓါ (ထိ) [အာဂမနီယ + သဒ္ဓါ] မဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော အကျင့်ဖြင့်လာသော သဒ္ဓါ၊ သဒ္ဓါ·လေးမျိုးတို့တွင် တမျိုး။ တတ္ထ အာဂမနီယ·သဒ္ဓါ အဓိဂမသဒ္ဓါ ပသာဒသဒ္ဓါ ဩကပ္ပန·သဒ္ဓါတိ စတုဗ္ဗိဓာ သဒ္ဓါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ အာ·ဂမနီယပဋိပဒါယ အာဂတာသဒ္ဓါ အာဂမနီယ·သဒ္ဓါ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။ အာဂမနသဒ္ဓါ·နှင့် လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အာဂမနုပစ္ဆေဒ (ပု) [အာဂမန + ဥပစ္ဆေဒ] ရောက်လာမှု၏ ကင်းပြတ်ခြင်း၊ မရောက်–မလာ–ခြင်း၊ ရှောင်ကွင်းခြင်း။ ဝဋ္ဋဇာတကေ သစ္စကိရိယဋ္ဌာနေ အဂ္ဂိဇာလဿ အာ·ဂမနုပစ္ဆေဒေါ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃၄။

အာဂမဗလ (န) [အာဂမ + ဗလ] အာဂုံ–အတတ်ပညာ–၏ အစွမ်း။ အာဂမဗလသာ ဟိ မယံ။ ဇာ၊၁။၂၆၅။ မယံ ပန အာဂမ·ဗလသာ အတ္တနော သိပ္ပဗလေနေဝ ဇာနာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၆။

အာဂမဗျတ္တိ (ထိ) [အာဂမ+ဗျတ္တိ] အာဂုံပါဠိ–ပရိယတ္တိကျမ်းဂန်ပါဠိ–၏ထင်ရှားခြင်း၊ ပါဠိ–ပရိယတ်–ပိဋကတ်–ကျမ်းဂန်၌ လိမ္မာတတ်ကျွမ်းခြင်း။ ပရိယတ္တိယာ အာဂမဗျတ္တိတော သဗျဉ္ဇနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ အာ·ဂမဗျတ္တိတောတိ ဒုရက္ခာတဓမ္မေသု ပရိစယံ ကရောန္တဿ ဝိယ သမ္မောဟံ အဇနေတွာ ဗာဟုသစ္စဝေယျတ္တိယသဗ္ဘာဝတော သဗျဉ္ဇ·နံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ ဝဇိရ။၄၄။)

အာဂမဗျတ္တိသိဒ္ဓိ (ထိ) [အာဂမဗျတ္တိ + သိဒ္ဓိ] အာဂမဗျတ္တိ၏ ပြီးစီးခြင်း။ ပယောဂသုဒ္ဓိယာ အာဂမဗျတ္တိသိဒ္ဓိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆။ (–ဒီ၊

ဋီ၊၁။၄၂။ မ၊ဋီ၊၁။၃၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၃၀။)

အာဂမယမာန (တိ) [အာ+ဂမု+ဏယ+မာန] သည်းခံ– စောင့်ဆိုင်း– မြှော်လင့်–သော။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ဗဟိဒ္ဓါရကောဋ္ဌကေ အဋ္ဌာသိ ကထာပရိယောသာနံ အာဂမယ- မာနော။ မ၊၁။၂၁၇။ အာဂမယမာနောတိ ဩလောကယမာနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။(–အံ၊ ၁။၄၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉၊၁၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇၊၇၅၊၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၊၁၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၇ ၉၃၊၂၅၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ ဝဇီရ။ ၃၉၈။)

အာဂမဝရ (ပု) [အာဂမ + ဝရ] (က) မြတ် သော–နိကာယ်–ပါဠိတော်၊ မိမိအကျိုး, သူတပါးအကျိုး စသည်တို့ လာရာ လာ ကြောင်းဖြစ်၍ မြတ်သော–နိကာယ်–ပါဠိ တော်။ (ခ) တောင့်တအပ်သော–နိကာယ် –ပါဠိတော်၊ မိမိအကျိုး, သူတပါးအကျိုး စသည်တို့ လာရာ လာကြောင်းဖြစ်၍ တောင့် တအပ်သော– နိကာယ်– ပါဠိတော်။ (ဂ) အာဂမဟု သမုတ်အပ်သော ဘာရတပုရာဏ်, နရသီဟပုရာဏ်စသော သာသနာပ ကျမ်းတို့ ထက် မြတ်သော – နိကာယ် – ပါဠိတော်။ ဒီဃဿ ဒီဃသုတ္တင်္ကိတဿ နိပုဏဿ အာ- ဂမဝရဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ အာဂစ္ဆန္တိ အတ္တတ္ထ- ပရတ္ထာဒယော ဧတ္ထ, ဧတေန, ဧတသ္မာတိ ဝါ အာဂမော။ ဥတ္တမဋ္ဌေန ပတ္ထနီယဋ္ဌေန စ သော ဝရောတိ အာဂမဝရော။ အပိစ အာ- ဂမသမ္မတေဟိ ဗာဟိရကပဝေဒိတေဟိ ဘာရ- တပုရာဏကထာ နရသီဟပုရာဏကထာဒီဟိ ဝရောတိပိ အာဂမဝရော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၊ ၂၇။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၁၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈။) အင်္ဂုတ္တရာဂမဝရ (အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁), မဇ္ဈိမာဂမဝရ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁), သံယုတ္တ- အာဂမဝရ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁)တို့လည်း ကြည့်။

အာဂမဝိသုဒ္ဓိ (ထီ) [အာဂမ + ဝိသုဒ္ဓိ] အာဂ- မနသုဒ္ဓိ-နှင့် အနက်တူ။ ဣဒါနိ အတ္တနော သံဝဏ္ဏနာယ အာဂမဝိသုဒ္ဓိံ ဒဿေတုံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁။

အာဂမဝိသေသန (န) [အာဂမ + ဝိသေသန] လာ–ရောက်–ကြောင်းဖြင့် အထူးပြုခြင်း၊ မဂ် သမ္မာသတိ–(ဖြစ်ပေါ်) လာ–ရောက် –ကြောင်း သတိပဋ္ဌာန်ဖြင့် အထူးပြုခြင်း။ ပုဂ္ဂလံ အနာမသိတွာ အာဂမဝိသေသနဉ္စ အကတွာ စတုကိစ္စသာဓကေကသတိဝသေန သုဒ္ဓိကသတိပဋ္ဌာနနယော ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊ ၂။၁၆၁။

အာဂမဝေယျတ္တိယ (န) [အာဂမ + ဝိယျတ္တ + ဏျ] ပါဠိ – ပရိယတ် – ပိဋကတ်–၌ တတ် မြောက်ခြင်း–၌ ကျေပွန်ခြင်း။ ပုရိမေန ဝါ အာဂမဝေယျတ္တိယေ နိယောဇေတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၉၄။

အာဂမဝေါဟာရ (ပု) [အာဂမ + ဝေါဟာရ] အာဂမဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ဧဝံ သုတ္တသမု- ဒါယေ အာဂမဝေါဟာရောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၆။

အာဂမသံဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အာဂမ + သံဝဏ္ဏနာ] အာဂုံပါဠိတော် – သုတ္တန်ပါဠိတော် – တို့၏ အဖွင့်အဋ္ဌကထာ၊ အာဂမအဋ္ဌကထာ၊ သုတ္တန် အဋ္ဌကထာ။ အာဂမသံဝဏ္ဏနာသု ကရောန္တေန ဥဘယပ္ပဓာနာ။ မူလဋီ၊၁။၂။

အာဂမသဒ္ဒါ (ထီ) [အာဂမ+သဒ္ဒါ] အာဂမန- သဒ္ဒါ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အာဂမသန္ဓိ (ပု) [အာဂမ+သန္ဓိ] အာဂမသန္ဓိ- အက္ခရာ၊ အသစ်လာရောက်၍ ရှေ့နောက် ပုဒ် တို့ကိုဆက်စပ်ပေးသော အက္ခရာ။ ဝကာရော

အာဂမသန္နိမတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉။ (– ၎င်း-၉၇။)

အာဂမသမညာ (ထီ) [အာဂမ+သမညာ] အာဂမဟူသော အမည်။ သုတ္တဝဂ္ဂသမညာ သံယုတ္တသမညာ အာဂမသမညာ စ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၁၅။

အာဂမသမ္မတ (တိ) [အာဂမ+သမ္မတ] အာဂမဟု သမုတ်အပ်သော။ အာဂမဝရ-ကြည့်။

အာဂမသုတ္တ (န) [အာဂမ + သုတ္တ] အာဂမသုတ်၊ နိကာယ်ကြီးလေးရပ် ပါဠိတော်၊ သုတ္တန်ပါဠိတော်။ တဿ တဿ အာဂမသုတ္တဿ အဘိဓမ္မဝိနယသုတ္တဿ အနုရူပံ ပရိဒီပယန္တိ။ ဝဇီရ။၁၉။

အာဂမသုတ္တန္တာနုရူပ (တိ) [အာဂမ+သုတ္တန္တ+အနုရူပ] အာဂမသုတ္တန်ပါဠိတော်အားလျော်သော။ "ဣတိပိ သော ဘဂဝါ"တိ အာဒီနံ သုတ္တန္တိကာနံ ဝစနာနမတ္ထံ အာဂမသုတ္တန္တာနုရူပံ။ ဝဇီရ။၁၉။

အာဂမာဓိဂမ (ပု) [အာဂမ+အဓိဂမ] အာဂမနှင့် အဓိဂမ။ (၁) (က) ပိဋကပါဠိတော် –ပရိယတ္တိကျမ်းဂန် – ဟူသော အာဂမနှင့် မဂ်ဖိုလ် ဟူသော အဓိဂမ။ (ခ) ပိဋကပါဠိတော် – ပရိယတ္တိကျမ်းဂန် – ဟူသော အာဂမနှင့် ဈာန်, အဘိညာဉ်ဟူသော အဓိဂမ။ (၂) သိခြင်းနှင့် မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊ ဆရာ့ထံ ချဉ်းကပ်သင်ကြား၍ ပိဋကတော် ပါဠိနှင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကို သုတမယဉာဏ်ဖြင့် သိခြင်းနှင့် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ (၁) (က) အောက်ပုဒ်များ ကြည့်။ (ခ) အာဂမာဓိဂမေဟိ လောကိယေဟိ သမလင်္ကရိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၆၈။ (၂) အာစရိယေ ပန ပယိရုပါသိတွာ အတ္ထဓမ္မာနံ အာဂမနံ သုတမယဉာဏဝသေန အဝဗုဇ္ဈနံ အာဂမော။ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနာနံ သစ္ဆိကိရိယာ အဓိဂမော။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၀၂။

အာဂမာဓိဂမဗျတ္တိ (ထီ) [အာဂမာဓိဂမ+ဗျတ္တိ] အာဂမအဓိဂမ၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်ခြင်း။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ အာဂမာဓိဂမဗျတ္တိယာ ဤဒိသဿ ထေရဿ ဝုတ္တနိဒါနဝစနံ ဘဂဝတော ဝစနဿ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဘဝိတုမရဟတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၆၀။

အာဂမာဓိဂမသမန္နာဂတ (တိ) [အာဂမာဓိဂမ+သမန္နာဂတ] အာဂမ အဓိဂမနှင့် ပြည့်စုံသော။ အာဂမာဓိဂမသမန္နာဂတော တတော အညတရင်္ဂသမန္နာဂတော ဝါ ကမ္မဋ္ဌာနဒါယကော အာစရိယော ဝိနယာနုရူပေန ဝိဓိနာ ဥပဂန္တဗ္ဗော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၉။

အာဂမာဓိဂမသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အာဂမာဓိဂမ+သမ္ပတ္တိ] အာဂမအဓိဂမနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ အထစ နေသံ အာဂမာဓိဂမသမ္ပတ္တိံ ဣစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၁။ (–သာရတ္ထ၊၁။၄၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၅၆။)

အာဂမာဓိဂမသမ္ပဒါ (ထီ) [အာဂမာဓိဂမ+သမ္ပဒါ] အာဂမာဓိဂမသမ္ပတ္တိ-နှင့် အနက်တူ။ ဣတိ အသံဟီရဘာဝေန ယာဝ အာဂမာဓိဂမသမ္ပဒံ (အာဂမာဓိဂမသမ္ပဒါ)၊ တာဝ ဝတ္တုံ သက္ကောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆။

အာဂမာဓိဂမသမ္ပန္န (တိ) [အာဂမာဓိဂမ+သမ္ပန္န] အာဂမာဓိဂမသမန္နာဂတ-နှင့် အနက်တူ။ ဣတိ ပယောဂါသယသုဒ္ဓဿ အာဂမာဓိဂမသမ္ပန္နဿ ဝစနံ.... အရဟတိ ဘဂဝတော ဝစနဿ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဘဝိတုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇။ အံ၊ ဋီ၊၁။၂၀။)

အာဂမာဓိဂမာဘာဝ (ပု) [အာဂမာဓိဂမ+အဘာဝ] အာဂမအဓိဂမ မရှိခြင်း။ အာဂမာ-

ဓိဂမာဘာဝါ ဥဠာ ယော အဿုတဝါ ဣတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။

အာဂမာနုဂတ (တိ) [အာဂမ + အနုဂတ] အာဂုံ – ပါဠိတော် – သို့အစဉ်လိုက်သော – နှင့် လျော်သော။ ဣဒါနိ အာဂမာနုဂတာယ ယုတ္တိယာပိ တံ ဒဿေတုံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၆၀။

အာဂမာနုသာရ (ပု) [အာဂမ+အနုသာရ] အာဂုံကျမ်းဂန်ကိုအစဉ်လျှောက်ခြင်း။ နိဗ္ဗတ္တိ ပဿိတဗ္ဗာတိ ပဌမံ တာဝ အာဂမာနုသာရတော အနုမာနဝသေန ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။

အာဂမိ
အာဂမိဿံ
အာဂမိဿတိ
အာဂမိဿာမ
အာဂမိဿာမိ
အာဂမုံ } (ကြိ) အာဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အာဂမေတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ဂမု+ဏေ+တဗ္ဗ] သည်းခံ – စောင့်ဆိုင်း – အပ် – သင့် – သော။ ဝုဋ္ဌာနမဿ အာဂမေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၆၃၊၈၁။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၁။ သာရတ္ထ၊၂။၇၅။)

အာဂပေတဗ္ဗကိစ္စ (န) [အာဂမေတဗ္ဗ + ကိစ္စ] ဆိုင်းငံ့ – စောင့်ဆိုင်း – အပ်သော အမှုကိစ္စ၊ ဆိုင်းငံ့ဖွယ်ကိစ္စ။ သစေ ပန အနုမောဒနာ ဘိက္ခု "ဂစ္ဆထ ဘန္တေ အာဂမေတဗ္ဗကိစ္စံ နတ္ထိ" တိ ဝဒတိ၊ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၁၉။

အာဂမေတိ (ကြိ) [(၁)အာ+ဂမု+အ+တိ။ (၂) အာ+ဂမု+ဏေ+တိ၊] (၁) ရောက်၏။ (၂) သည်းခံ–စောင့်ဆိုင်း–၏။ (၁) သေယျထာပိ ဥဒါယိ လဠုကိကာ သကုဏိကာ ပူတိလတာယ ဗန္ဓနေန ဗဒ္ဓါ တတ္ထေဝ ဝဓံ ဝါ ဗန္ဓံ ဝါ မရဏံ ဝါ အာဂမေတိ။ မ၊၂။၁၁၃။ အာဂမေတီတိ ဥပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ (၂) စုရာဒိဂဏံ ပတ္တဿ အာပုဗ္ဗဿ ဂမဿ အာဂမေတိ အာဂမယတိ အာဂမေန္တော အာဂမယမာနောတိ သဒ္ဒကတ္တရူပါနိ ဘဝန္တိ။ တတ္ထ အာဂမေတီတိ မုဟုတ္တံ အဓိဝါသေတီတိ အတ္ထော။ နီတိ၊ဓာ။၂၀၃။ (–၎င်း-၃၃၄။) ကာလံ အာဂမေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၅။ (– ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၅။) အာဂမေန္တိ—ဝိ၊၄။၃၉၁။ ဒီ၊၂။၂၆၄။ စူဠနိ။၂၁၄။ မိလိန္ဒ။၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။ **အာဂမေတု**—ဝိ၊ ၃။၁၉၄၊၄၈၆။ ဒီ၊၂။၁၉၇။ မ၊၂။၃၁၅။ မ၊၃။ ၁၉၁။ **အာဂမေန္တု** ကိရ ဘဂဝန္တော။ ဒီ၊၁။ ၁၀၅၊၁၂၁။ မ၊၂။၃၇၇။ အာဂမေန္တူတိ မုဟုတ္တံ ပဋိမာနေန္တု၊ မာ ဂစ္ဆန္တူတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ အဂစ္ဆန္တူတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၄။ (– ဒီ၊၂။၂၅၇။ သုတ္တနိ။၃၆၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။) **အာဂမေဟိ**—ဝိ၊၁။၁၀၊၄၅၊၃၁၂။ ဒီ၊၂။၂၆၄။ မ၊၁။ ၂၉၇။ မ၊၂။၁၂၂။ သံ၊၁။၄၁၇။ အံ၊၃။၁၆၇။ ဇာ၊၁။၁၄၁၊၂၇၁။ မိလိန္ဒ။၂၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။ ကင်္ခါ။၁၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ ဝဇိရ။၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၃၁၅။ **အာဂမေထ** — ဝိ၊၂။၆၄၊၁၀၈၊၁၃၂၊၁၆၉၊၃၇၅။ ဝိ၊၃။ ၁၀၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ မူလဋီ၊၂။ ၁၉၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၄၇၅။ **အာဂမေယျာထ**— စရိယာ။၃၉၀။ **အာဂမေသိ** — ဝိ၊၄။၃၈၀။ **အာဂမေသုံ**—ဝိ၊၃။၃၉၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ **အာဂမေဿတိ**—ဝိ၊၄။၄၁၉။ အံ၊ ၃။၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂။ **အာဂမေဿသိ**—ဝိ၊၁။၃၂၅။ **အာဂမေဿာမိ**—ဝိ၊၄။၃၃၈။ ဒီ၊၂။၁၉၉။ မ၊၃။

၁၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၇။ အာဂမေဿာမ— ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၁၉။

အာဂမေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဂမု+ဏေ+တုံ] သည်းခံ–စောင့်ဆိုင်း–ခြင်းငှါ။ နာဝေယျာ သက္ကာ အာဂမေတုံ။ ဝိ၊၂။၁၀၀။ (–ဝိ၊၃။ ၁၂၇။ ဒီ၊၂။၁၉၇။ မိလိန္ဒ။၁၉၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၆၉။)

အာဂမေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဂမု+ဏေ+တွာ] သည်းခံ–စောင့်ဆိုင်း–၍။ မုဟုတ္တံ အာဂမေတွာ....နိလ္လောကေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၃၇၄။ (–မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၁။)

အာဂမေန္တ (တိ) [အာ+ဂမု+ဏေ+အန္တ။ ထိ- ၌ **အာဂမေန္တီ**] သည်းခံ–စောင့်ဆိုင်း–သော၊ သူ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာဂမေန္တာနံ အကာမာ ဘာဂံ ဒါတုံ။ ဝိ၊၃။၃၉၄။ အ- ညာသမ္ပိ အာဂမနံ အာဂမေန္တီ အဒ္ဒါ အမှာ- ကမ္ပိ အာဂမေဿတီတိ တတ္ထ တတ္ထ အဂမံ- သု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။

အာဂမ္မ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဂမု+တွာ] (၁) လာ၍၊ လာရောက်၍။ (၂) ရောက်၍၊ရ၍၊ရောက်– ရ–ခြင်းကြောင့်။ (၃) စွဲ–မှီ–အကြောင်း ပြု–၍။ (၁) ဂါမာ အရညံ မာဂမ္မ။ ထေရ။ ၂၂၇။ အရညံ မာဂမ္မာတိ အရညတော အာ- ဂန္တွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ အရညာ ဂါမ- မာဂမ္မာ(ဇာ၊၁။၁၁၇)တိ တာတ အဟံ ဣတော အရညတော....ဂါမံ ပတွာ ကိံ ကရောမီတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။ (–သုတ္တနိ။ ၃၇၂၊၃၈၉။ ဝိမာန။၂၀။ အပ၊၁။၂၂၄၀၁၊ ၄၂၇။ ဇာ၊၂။၁၇၅။၃၂၁၃၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈၊၂၁၇၊ ၃၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၈၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆၈၊) (၂) ကိံ အာဂမ္မာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅)တိ ကိံ အဓိဂန္တွာ ကိဿ အဓိဂမ(န)ဟေတု။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၁၈။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၂၃၂။) (၃) ဩကာ အနောက' မာဂမ္မ။ သံ၊၃။၁၉။ အံ၊၃။၄၄၆။ ဓမ္မ။၂၆။ အာဂမ္မာ- တိ အာရဗ္ဘ သန္ဓာယ ပဋိစ္စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။ အပ္ပေဝနာမ တဝမ္ပိ အာဂမ္မ ပိယဝါစံ လဘေ- ယျာမ။ ဇာ၊၂။၁၁၆။ အာဂမ္မာတိ ပဋိစ္စ ဥပနိဿာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၃။(–ဝိ၊၁။၁၃၇။ ဝိ၊၃။၄၁၅။ ဒီ၊၁။၁၂၊၁၃၊၁၆-၇၊၂၁၈။ ဒီ၊၃။ ၂၄၂။ မ၊၁။၉၉၊၃၅၂၊၃၇၁။ မ၊၂။၁၇၃။ မ၊၃။၂၆၊၂၉၆။ သံ၊၁။၈၈၊၃၇၁။ သံ၊၃။၃။ အံ၊၁။၅၄၊၁၂၁။ အံ၊၂။၂၈၁၊၃၆၅။ အံ၊၃။ ၂၈၃၊၃၉၇။ အဘိ၊ဝိ။၃၂၉။ ဇာ၊၁။၃၆၁။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၄။ခုဒ္ဒက။၁၀။ ထေရ။၂၅၀၊၃၁၇။ ဥဒါန။၁၃၆။ ဣတိဝုတ်။၂၄၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅၊ ၁၃၉၊၁၈၂၊၁၈၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆၊ ၁၁၈၊၂၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄၊ ၃၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၂၊၁၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၊ ၁၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၇။၆၀၊၃၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၉၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၄။ မ၊ဋီ၊၃။၃၈၄။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၅၃။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၀၂။)

အာဂဟာတိ (ကြိ) [အာ+ဂဟ+အ+တိ] ယူ၏။ ယော ဇာတရူပံ ရဇတံ၊ ဆဋ္ဌေတွာ ပုန ရာဂမေ (ပုန ရာဂဟော၊က)။ ထေရီ။ ၄၁၇။ ယော ပုဂ္ဂလော.... ဆဋ္ဌေတွာ ပုန တံ ဂဏှေယျ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၀။

အာဂါ (ကြိ) အာဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အာဂါမိအရှုဏ (ပုံ၊န) [အာဂါမိ+အရှုဏ] လာ လတ္တံ့ သောအရှုဏ်။ ဇဝံ စီဝရဝိပ္ပဝါသာဒီသု စ သမ္ဗတ္တ ရတ္တိပရိယောသာနေ အာဂါမိအရု-

ဏာဝသေနေဝ အရုဏုဋ္ဌာပနံ ဒဿိတံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၇၇။

အာဂါမိကာလ (ပု) [အာဂါမီ+ကာလ] လာလတ္တံ့သော ကာလ၊ အနာဂတ် ကာလ၊ နောက်ကာလ။ အာဂါမိကာလေ ဒီဃတ္တေ၊ ပဘာဝေ စ မဘာ'ယတိ။ ဓာန်။၈၇၅။ အာဂါမိကာလေ အနာဂတကာလေ။ ဓာန်၊ ဋီ။၈၇၅။

အာဂါမိရတ္တိ (ထီ) [အာဂါမီ+ရတ္တိ] လာလတ္တံ့သောညဉ့်၊ နောက်ညဉ့်။ အာဂါမိရတ္တိံ ကတ္ထ သုခံ သယိဿာမိ။ မဟာနိ။၃၉၄။ အာဂါမိရတ္တိန္တိ အာဂမနရတ္တိယံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၀။

အာဂါမီ (တိ)[အာ+ဂမု+ဏီ။ ထိ-၌ **အာဂါမိနီ**] (၁) လာလတ္တံ့သော။ (၂) ပဋိသန္ဓေနေသည်၏အစွမ်းဖြင့် လာခြင်း အလေ့ရှိသော၊သူ။ (၁) အာဂမိနိယာ ပုဏ္ဏမာသိယာ ဗုဒ္ဓဒဿနတ္ထံ ဥပေါသထကရဏတ္ထဉ္စ ဂန္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၃။ အာဂါမိနံ စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၃။ (၂) သော တတော စုတော အာဂါမီ ဟောတိ။ အံ၊၁။၆၅။ အာဂါမီ ဟောတီတိ ဟေဋ္ဌာ အာဂါမီ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ အာဂါမီ ဟောတီတိ ပဋိသန္ဓိဝသေန အာဂမနသီလော ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၃၇။ (-အံ၊၁။၄၇၈။ အံ၊၂။၄၄၃။ ဣတိဝုတ်။၂၅၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၆။)

အာဂါရ (နု) [အဂ+ရာ+အ။ အဂါရ-မှ အ-ကို အာ-ပြု] အိမ်၊ လူနေအိမ်။ န ဂစ္ဆန္တီတိ အဂါ၊ ထမ္ဘာဒယော၊ တေ ရာတိ ဂဏှာတီတိ အဂါရံ။ ရဿဿ ဒီဃတ္တေ အာဂါရံ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၀၆-၇။ အဂါရံ၊ အာဂါရံ။ နီတိ၊သုတ္တ။၄၁၉။ အဂါရ-လည်း ကြည့်။

အာဂါရိက (တိ) [အ(အာ)ဂါရ+ဏိက] အိမ်-အိမ်ယာတည်ထောင် လူ့ဘောင်-၌ နေထိုင်သော၊သူ၊ အိမ်ကို စိုးအုပ်နေထိုင်သောသူ၊ လူဝတ်ကြောင်။ ယထာ အာဂါရိကာ ဝါ ဃရေသု ဝသန္တိ။ မဟာနိ။၇၈။ အာဂါရိကာ ဝါတိ ဃရသာမိကာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၇။ (-မဟာနိ။၁၉၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။) အာဂါရိကဘူတ—ဥဒါန။၁၄၅။ အဂါရိက-လည်း ကြည့်။

အာဂါရိယ (နု) [အ (အာ)ဂါရ+ဣယ] (၁) အိမ်-၌နေသူ-၏-အစီးအပွါး-အကျိုးစီးပွါး။ (တိ) (၂) အိမ်ယာတည်ထောင် လူ့ဘောင်၌နေသော၊သူ၊ လူဝတ်ကြောင်။ (၁) အဂါရဿ ဟိတံ အာဂါရိယံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၁။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ အဂါရိယ-လည်း ကြည့်။

အာဂါရိယသီလ (နု) [အာဂါရိယ + သီလ] လူဝတ်ကြောင်တို့၏သီလ၊ လူ့သီလ။ သီလေနာတိ အာဂါရိယသီလံ အနာဂါရိယသီလန္တိ ဒုဝိဓံ သီလံ။ တေသု ဣဓ အာဂါရိယသီလံ အဓိပ္ပေတံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။

အာဂါဠှ (တိ) [အာ + ဂါဟ + တ] (၁) (က) ကြမ်းတမ်းခက်ထန်သော။ (ခ) လောဘ၏အစွမ်းဖြင့် မြဲမြံစွာ ယူသော။ (၂) ကာမဂုဏ်တို့သို့ သက်ဝင်သော။ (၃) မြဲမြံသည်၏အဖြစ်၊ မြဲမြံစွာဖြစ်ခြင်း။ (၁)(က) အာဂါဠှေနပိ ဝုစ္စမာနော။ အံ၊၁။၂၈၇။ အဘိ၊ပု။၁၃၇။ အာဂါဠှေနာတိ ဂါဠှေန ကက္ခဠေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။) (က) (ခ) အာဂါဠှာ ပဋိပဒါ(အံ၊၁။၃၀၀)တိ ဂါဠှာ ကက္ခဠာ လောဘဝသေန ထိရဂ္ဂဟဏာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ (၂) အဂါဠှာ (အာဂါဠှာ?) ပဋိပဒါတိ ဝါ ကာမာနံ ဩဂါဟနံ ပဋိပတ္တိ၊ ကာမသုခါနုယောဂေါတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၂၁၉။ အာဂါဠှပဋိပဒါ-လည်း ကြည့်။ (၃) အာဂါဠှာယ စေတေယျာ(ဝိ၊၅။၂၂၀) တိ

အာဂါဠှာယ ဒဠှဘာဝါယ စေတေယျ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၆၅။

အာဂါဠှပဋိပဒါ (ထီ) [အာဂါဠှာ+ ပဋိပဒါ] ကာမဂုဏ်တို့သို့ သက်ဝင်သော အကျင့်၊ ကာမဂုဏ်ချမ်းသာကို ခံစားသောအကျင့်။ အာဂါဠှပဋိပဒါ (နေတ္တိ။၆၅)တိ ကာမာနံ ဩရောဟနပဋိပတ္တိ၊ ကာမသုခါနုယောဂေါတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၃၅။

အာဂိလာယတိ (ကြိ) [အာ+ဂိလေ+အ+တိ] (က) နာကျင်၏၊ ညောင်းညာ–ပင်ပန်း–၏။ (ခ) ဖောက်ပြန်စွာ ဖြစ်၏။ (က) ပိဋ္ဌိ မေ အာဂိလာယတိ။ ဝိ၊၃။၃၆၃-၄။ ဒီ၊၃။၁၇၆။ မ၊၂။၁၇။ သံ၊၂။၃၉၀။ အံ၊၃။၁၇၀၊၃၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၆။ အာဂိလာယတီတိ ရုဇ္ဇတိ။ ဝဇီရ။၅၃၃။ (ခ) ယဒါ ဝါ နေသံ ဟဒယံ အာဂိလာယတိ (အာကိလာယတိ၊ သီ၊သျာ၊ က)။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၃။ ဟဒယံ အာဂိလာယတီတိ ဝိသဘာဂါဟာရာဒိံ ပဋိစ္စ ဟဒယပ္ပဒေသော ဝိဝတ္တတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၀၈။

အာဂိလာယန (နု) [အာ + ဂိလေ + ယု] ကျင်နာ–ညောင်းညာ–ပင်ပန်းနွမ်းနယ်–ခြင်း။ တသ္မာ စိရံ နိသဇ္ဇာယ သဉ္ဇာတံ အပ္ပကမ္ပိ အာဂိလာယနံ ဂဟေတွာ ဝေမာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀။

အာဂု[၁] (ကြိ) အာဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အာဂု[၂] (နု) [(၁)အဂန္တဗ္ဗ + ဂမု + ဏု။ (၂) အာ+ဂမု+ဏု။ အဂန္တဗ္ဗံ ဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ အာဂု၊ အာ ပိဋ္ဌယံ ဂစ္ဆတီတိ ဝါ အာဂု။ မောန်၊ဋီ။၈၄။ (၃) အပ+ဂမု+ဏု။ အပဂစ္ဆန္တိနေနာတိ အာဂု၊ ဏု၊ ပလောပေါ၊ ရဿဿ ဒီဃတာ။ မောန်၊ဋီ။၃၅၅။ (အာဂသ်-သံ)] (၁) မကောင်းမှု၊ အကုသိုလ်။ (၂) အပြစ်၊ ပြစ်မှု။ အာဂု ပါပါပရာဓေသု။ မောန်။ ၁၀၆၄။ (၁) အာဂုံ နု ဂါမသ္မိမကာသိ ကိဉ္စိ။ သံ၊၁။၁၂၃၊၁၂၇။ အာဂုံ နု ဂါမသ္မိန္တိ ကိံ နု အန္တောဂါမေ ပမာဏာတိက္ကန္တံ ပါပကမ္မံ အကာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ အာဂူ ဝုစ္စတိ (အာဂု ဝုစ္စတိ) ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ သံကိလေသိကာ .... ဇာတိဇရာမရဏိယာ။ မဟာနိ။၁၅၅။ စူဠနိ။၈၃။ (–အံ၊၂။၃၀၃-၄။ သုတ္တနိ။၃၅၉။ ထေရ။၃၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၀။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၂၄။ နာဂ-လည်း ကြည့်။ (၁)(၂) အာဂုံ ကိရ မဟာရာဇ၊ အကရိ ကမ္မ ဒုက္ကဋံ။ ဇာ၊၂။ ၁၇၇။ အာဂုံ ကိရာတိ မဟာရာဇ တွံ မဟာ-ပရာဓံ မဟာပါပံ အကရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀၃။ အာဂုစာရီ-လည်း ကြည့်။

အာဂုအာစာရသောဓန (တိ) [အာဂု+အာစာရ +သောဓန]မကောင်းသောအကျင့်ကို သုတ်သင်တတ်သော။ နိယာမံ သတိ ဓာဝန္တိ၊ အာဂုအာစာရသောဓနံ(အာစာရဂုဏသော-ဓနံ၊ သီ၊သျာ)။ အပ၊၁။၃၆၃။

အာဂုကိရိယာ(ထီ)[အာဂု+ကိရိယာ] မကောင်းမှု–အကုသိုလ်–အပြစ်–ကို ပြုခြင်း။ အာဂုကိရိယာ ဟိ ဥပဃာတကရဏတော ကာ-စောတိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။

အာဂုစာရီ(တိ)[အာဂု+စရ+ဏီ] မကောင်းမှု–အပြစ်–ကို ပြုလေ့ရှိသော၊ ပြစ်မှု ကျူးလွန်သော၊သူ။ စောရံ အာဂုစာရိံ ဂဟေတွာ ရညော ဒဿေယျ။ မ၊၃။၂၀၃။ သံ၊၁။၃၂၄၊ ၃၄၇။ မိလိန္ဒ။၁၁၆။ အာဂုစာရိန္တိ ပါပစာရိံ ဒေါသကာရကံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ အနိဋ္ဌပါပ-ဝသေန တံသမင်္ဂီပုဂ္ဂလံ အာဂစ္ဆတီတိ အာဂု၊ ပါပံ။ တံ စရတိ သီလေနာတိ အာဂုစာရီ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၅။ (–ဒီ၊၂။၂၅၆။ မ၊၁။၂၇၄-၅။

မ၊၃။ ၂၁၉။ အံ၊၁။၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁။)

အာဂုဝိရဟိတ (တိ) [အာဂု + ဝိရဟိတ] မကောင်းမှု–အကုသိုလ် – အပြစ်–မှ ကင်းသော။ နာဂန္တိ အာဂုဝိရဟိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၇၀။

အာဂေါတြဘူ (န) [အာ+ဂေါတြဘူ] ဂေါတြဘူစိတ် တိုင်အောင်။ အာသဝေဟီတိ အာဘဝဂ္ဂံ အာဂေါတြဘုံ သဝန္တော "အာသဝါ"-တိ လဒ္ဓနာမေဟိ ကာမရာဂါဒီဟိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ဂ၄။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၄။ သာရတ္ထ၊၁။၅ဂ။)

အာဂေါမ (န) [အာ+ဂေါမာ] ဖွက်တိုင်အောင်၊ ဖွတ်အထိ။ သသဗိဋ္ဌာရေ ဗာဓေန္တိ၊ အာဂေါမာ မစ္ဆကစ္ဆပံ။ ဇာ၊၁။၃၀၅။ အာဂေါမာ မစ္ဆကစ္ဆပန္တိ ထလဇေသု တာဝ အာဂေါမတော မဟန္တေ စ ခုဒ္ဒကေ စ ပါဏယော ဗာဓေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆၇။

အာဃဋ္ဋိတ (တိ) [အာ+ဃဋ္ဋ+တ] ပုတ်ခတ် အပ်–ထိပါးအပ်–သော။ သမ္မာပိ စောဒနာတံ ခလု၊ ဂုရဝေါ ဝိဝါကျာ ဝိဝဒ္ဓ။ ယတိ-သီဿာ အာဃဋ္ဋိတာတိ–ဝါကျေနာဘျမိက်ဂေါပယ။ ဝဇီရ။၉။

အာဃာဋ္ဋေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ဃဋ္ဋ + ဧ+ တွာ] ညှဉ်းဆဲ– နှိပ်စက် – ဖျက်ဆီး – ၍။ ဥပဟစ္စာတိ အာဃာဋ္ဋေတွာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၅။

အာဃာတ (ပု) [အာ+ဟန+တ] စိတ်ကို–ညှဉ်းဆဲ – နှိပ်စက် – ဖျက်ဆီး – တတ်သော တရား၊ စိတ်ကို–ညှဉ်းဆဲ – နှိပ်စက်–ဖျက်ဆီး–ကြောင်းဖြစ်သော တရား၊ စိတ်ကို–ညှဉ်းဆဲ – နှိပ်စက် – ဖျက်ဆီး – ခြင်း။ အမျက်ဒေါသ၊ ရန်ငြိုး။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူလဘန္တိ အာဃာတံ။ ဝိ၊၃။၁၅၃။ န အာဃာတော န အပ္ပစ္စယော န စေတသော အနဘိရဒ္ဓိ ကရဏီယာ။ ဒီ၊၁။၃။ အာဟနတိ စိတ္တန္တိ အာဃာတော၊ ကောပသေတံ အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉ဂ။ အာဟနတိ ဧတေန, အာဟနနမတ္တံ ဝါ အာဃာတောတိ ကရဏဘာဝသာဓနတ္တာပိ သမ္ဘဝန္တိယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၅၉။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၂၁။ အာဃာတံ ဗန္ဓတီ-(ဝိ၊၅။၂၄၄၊၂၉၃။ ဒီ၊၃။၂၁ဂ၊၂၅၄။ အံ၊၃။ ၂၀ဂ)တိ ကောပံ ဗန္ဓတိ ကရောတိ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂ဂ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၆။ (–ဒီ၊၃။၆၀။ မ၊၁။၁၉၃။ မ၊၃။၃၀၊၂ဂ၉။ အံ၊၁။၇ဂ။ အံ၊၂။၁၆၁။ အံ၊၃။၃၇၆။ အဘိ၊၈။၂၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁-၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၉၊၂၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၊၃၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၊၂၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆၊၂၆၊၃၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၉၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂ဂ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၄။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၃၉။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၁။၄၀၊၄ဂ၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၄၇။ ခုန်၊ဋ္ဌီ။၁၆၄။)

အာဃာတကရဏရသ (တိ) [အာဃာတ+ကရဏ+ရသ] အာဃာတပြုခြင်း – ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း – ကိစ္စရှိသော။ ကုဇ္ဈနလက္ခဏော ကောဓော, စဏ္ဍိက္ကလက္ခဏော ဝါ၊ အာဃာတကရဏရသော၊ ဒုဿနပစ္စုပဋ္ဌာနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၃။ အာဃာတ-ကရဏရသောတိ "အနတ္ထံ မေ အစရီ"တိ-အာဒိနာ စိတ္တေ အာဃာတဿ ကရဏရ-သော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၉။

အာဃာတကာရဏ (န) [အာဃာတ + ကာရဏ] အာဃာတ၏အကြောင်း၊ အမျက်

ဒေါသ ထွက်ခြင်း၏ အကြောင်း။ အာဃာ-တဝတ္ထု-ကြည့်။

အာဃာတဂ္ဂဟဏ (န) [အာဃာတ+ဂဟဏ] အာဃာတကိုယူခြင်း၊ အာဃာတကို တိုက်ရိုက်ဟောတော်မူခြင်း။ တထာ အာဃာတဂ္ဂ-ဟဏေန အဝသိဋ္ဌဂန္ထနီဝရဏာနံ သင်္ဂဟော ကာယဂန္ထနီဝရဏလက္ခဏေန ကေလက္ခဏ-တ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၅။

အာဃာတဋ္ဌပနာ (ထီ) [အာဃာတ+ဌပနာ] အာဃာတထားခြင်း၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း။ သဗ္ဗာ-ပနာတိ သဗ္ဗတောဘာဂေန ပုနပ္ပုနံ အာ-ဃာတဋ္ဌပနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၃။

အာဃာတန (န) [အာ+ဟန+ယု] (၁) (က) (သူခိုး-စသည်ကို) သတ်ဖြတ်ရာဌာန၊ လူသတ်ကုန်း။ (ခ) (ဒဏ္ဍနီတိ ဓမ္မသတ်ကျမ်းလာ တရားစီရင်ထုံးဖြင့်) လက်ခြေ စသည် ဖြတ်ရာ စဉ်းတီတုံး၊ ယင်း စဉ်းတီတုံးဖြင့် မှတ်သား အပ်သော ကုန်းမြေ၊ လူသတ်ကုန်း။ (ဝိမတိ၊ ၁။၂၇၆-လည်း ကြည့်။) (၂) သေခြင်း။ (၃) သတ္တဝါတို့၏ ပျက်စီးရာဖြစ်သော အကြောင်း-ကံ-ကိလေသာ။ (၁) (က) အညတရော ဘိက္ခု အာဃာတနံ ဂန္တွာ စောရ-ဃာတံ ဧတဒဝေါစ။ ဝိ၊၁။၁၁၁။ အာဃာ-တနံ ဝဓဋ္ဌာနံ။ ခုန်။၅၂၁။ (-ဒီ၊၂။၂၅၇။ အံ၊၂။၅၀၂။ ထေရ။၃၂၀။ ဇာ၊၂။၁၉၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅၊၄၁၃။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။၁၄၂။) (ခ) အာဃာတနန္တိ ဓမ္မဂန္ဍိကာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၃၉။) (၂) အာဃာတနံ ဝုစ္စတိ မရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၀။) (၃) ဝိသမူလံ အာဃာတနံ၊ ဆေတွာ ပါပေ-တိ နိဗ္ဗုတိံ။ ထေရ။၂၈၆။ သတ္တာနံ ဗျသ-နုပ္ပတ္တိဋ္ဌာနတာယ အာဃာတနံ ကမ္မံ ကိလေ-သံ ဝါ ဆေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။

အာဃာတနဃဏ္ဍိကာ (ထီ) [အာဃာတန+ဃဏ္ဍိကာ] လက်ခြေစသည်တို့ကို ခုတ်ထစ်ဖြတ်တောက်ရာ စဉ်းတီတုံး။ အဓိကုဋ္ဋန-ကြည့်။

အာဃာတနနိဿိတ (တိ) [အာဃာတန+နိဿိ-တ] လူသတ်ကုန်းကို အမှီပြုသော၊ လူသတ်ကုန်းအတွင်း၌ ပါဝင်နေသော (ကျောင်းမြေနေရာ)။ အာဃာတနနိဿိတံ ဝါ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၂၂၆။ အာဃာတန (ခ) လည်း ကြည့်။

အာဃာတနပစ္စုပဋ္ဌိတ (တိ) [အာဃာတန+ပစ္စုပဋ္ဌိတ] သေခြင်းတရား တည်းဟူသော စဉ်းတီတုံး-လူသတ်ကုန်း-သို့ ကပ်ရောက်တည်ရှိသော၊ စဉ်းတီတုံး-လူသတ်ကုန်း-နှင့် တူသော သေဘေးနှင့် အလွန်နီးကပ်သော။ ဝဇ္ဈဗန္ဓနဗဒ္ဓေါ လောကသန္နိဝါသော အာဃာတနပစ္စုပဋ္ဌိတော။ ပဋိသံ။၁၂၃။ အာဃာတနပစ္စုပဋ္ဌိတောတိ မရဏဓမ္မဂဏ္ဍိ-ကဋ္ဌာနံ ဥပေစ္စ ဌိတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၉။)

အာဃာတနဘဏ္ဍိကာ (ထီ) [အာဃာတန+ဘဏ္ဍိကာ] ခုတ်ထစ်သတ်ဖြတ်ရာ - ဝတ္ထုပစ္စည်း-စဉ်းတီတုံး။ အာဃာတနဘဏ္ဍိကာ-ယ ဌပိတသီသော ဝိယ....သံဝိဂ္ဂေါ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။)

အာဃာတနဝတ္ထု (န) [အာဃာတန+ဝတ္ထု] အာဃာတနဝတ္ထု၊ လူသတ်ကုန်းသို့ သွား၍ အသတ်ခိုင်းသော ဝတ္ထု။ အာဃာတန-ဝတ္ထုသ္မိံ ယထာ ကေပ္ပဟာရဝစနေ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ (-သာရတ္ထ၊၂။၂၇၈။)

အာဃာတနိမိတ္တဗျာပါဒပဋိသံယုတ္တ (တိ) [အာ-ဃာတ+နိမိတ္တ+ဗျာပါဒပဋိသံယုတ္တ] အာ-ဃာတ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဒေါသနှင့်

ယှဉ်သော။ ဗျာပါဒဝိတက္ကော ဝါ ဝိဟိံသာ-ဝိတက္ကော ဝါတိ အာဃာတနိမိတ္တဗျာပါဒ-ပဋိသံယုတ္တော ဝါ ဝိတက္ကော....။ ဋီတိဝုတ်၊ ၄၅။၃၃၃။

အာဃာတပဋိဝိနယ (ပု) [အာဃာတ + ပဋိ-ဝိနယ] (၁) အာဃာတ ကို – ပယ်ဖျောက် – ငြိမ်းပျောက်စေ–တတ်သော တရား။ (၂) အာဃာတကို ပယ်ဖျောက်ရာပုဂ္ဂိုလ်။ (၃) (က) အာဃာတကို ပယ်ဖျောက်ကြောင်း အကျင့်။ (ခ) အာဃာတကို ပယ်ဖျောက် ကြောင်းနည်းလမ်း။ (၁) ပဉ္စိမေ ဘိက္ခဝေ အာဃာတပဋိဝိနယာ။ အံ၊ ၂။၁၆၃။ အာဃာ-တံ ပဋိဝိနေန္တိ ဝူပသမေန္တီတိ အာဃာတပဋိ-ဝိနယာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။ (၂)(၃)(က) ပဉ္စိမေ အာဝုသော အာဃာတပဋိဝိနယာ။ အံ၊ ၂။ ၁၆၄။ အာဃာတော ဧတေသု ပဋိဝိနေ-တဗ္ဗောတိ အာဃာတပဋိဝိနယာ။ အာဃာ-တော ဧတေဟိ ပဋိဝိနေတဗ္ဗောတိပိ အာ-ဃာတပဋိဝိနယာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။ (–အံ၊ဋီ၊ ၃။၅၁။)(၃) (ခ) နဝယိမေ ဘိက္ခဝေ အာ-ဃာတပဋိဝိနယာ။ အနတ္ထံ မေ အစရီ၊ တံ ကုတေတ္ထ လဗ္ဘာတိ အာဃာတံ ပဋိဝိနေတိ။ အံ၊၃။ ၂၀ဂ။ အာဃာတပဋိဝိနယာတိ အာ-ဃာတဿ ပဋိဝိနယကာရဏာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၆။ (–ဝိ၊၅။ ၂၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁ဂ၁။ သာ-ရတ္ထ၊၃။၄၇၉။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၉၆။)

အာဃာတပဋိဝိနယသုတ္တ (န) [အာဃာတပဋိ-ဝိနယ+သုတ္တ] (၁) အာဃာတပဋိဝိနယ သုတ်။ ဤသုတ်၌ ဒေါသ,အာဃာတ,ရန်ငြိုး ကို ငြိမ်းပျောက်စေတတ်သောတရား ၅-ပါး တို့ကို ဟောတော်မူသည်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတပါဠိ၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၂။၁၆၃။ (၂) အာဃာတပဋိဝိန-ယ-သုတ်။ ဤသုတ်၌ အမျက်ဒေါသကို ပယ် ဖျောက်ရာပုဂ္ဂိုလ် ၅-ယောက် တို့ကိုရင်း, အမျက် ဒေါသကို ပယ်ဖျောက်ကြောင်း အကျင့် ၅-ငါးပါးတို့ကိုရင်း ဟောတော်မူသည်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတ ပါဠိ၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊ ၂။၁၆၄-၅။ (၃) အာဃာတပဋိဝိနယသုတ်။ ဤသုတ်၌ ဒေါသ, အာဃာတ, ရန်ငြိုးကို ပယ်ဖျောက် ခြင်း၏ အကြောင်းနည်းလမ်း (=အာဃာ-တ ပဋိဝိနယ-ကိုးမျိုး)တို့ကို ဟောတော်မူ သည်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ နဝကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊၃။ ၂၀ဂ။ (၄) အာဃာတပဋိဝိနယသုတ်။ ဤသုတ်၌ အာဃာတ ပဋိဝိနယ ၁၀-မျိုး ဟောတော် မူသည်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဒသကနိပါတပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊၃။၃၇၆။

အာဃာတဗဒ္ဓဘာဝ (ပု) [အာဃာတ + ဗဒ္ဓ+ ဘာဝ] ရန်ငြိုးဖွဲ့သည်၏ အဖြစ်။ တာဟိ တဿာ သတ္တရိ အာဃာတဗဒ္ဓဘာဝံ အဇာ-နန္တီဟိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။

အာဃာတဗန္ဓန (န) [အာဃာတ + ဗန္ဓန] ရန် ငြိုးဖွဲ့ခြင်း။ ဒေဝဒတ္တဿ ဗောဓိသတ္တေ အာ-ဃာတဗန္ဓနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂ဂ။

အာဃာတဝဂ္ဂ (ပု) [အာဃာတ + ဝဂ္ဂ] အာ-ဃာတဝဂ်၊ အာဃာတနှင့် စပ်ဆိုင်သောသုတ် တို့ကို အဦးအစထား၍ တပေါင်းတစုတည်း စီစဉ်ထားအပ်သော သုတ်များ။ အင်္ဂုတ္တရ-နိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတပါဠိ၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်။ အံ၊ ၂။၁၆၃-၁၇ဂ။

အာဃာတဝတ္ထု (န) [အာဃာတ+ဝတ္ထု] အာ-ဃာတ ဝတ္ထု။ (က) အမျက် ဒေါသ – အာဃာတထားခြင်း – ရန်ငြိုး ဖွဲ့ခြင်း – ၏ အကြောင်း၊ (တစုံတယောက်က မိမိကို အ ကျိုးစီးပွါး ပျက်ပြားအောင် ပြုလုပ်ခဲ့ဘူးခြင်း စသောအကြောင်းများ)။(ခ)နောက်နောက် ဒေါသတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ရှေးရှေး

ဒေါသ၊ နောက်ထပ် ဒေါသများ ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်သော ရှေ့ပိုင်းဒေါသ၊ အာဃာတထားခြင်း, ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း။ (ဂ) မလိုလားအပ်သောအကျိုး–မကောင်းကျိုး–၏အကြောင်းဖြစ်သောဒေါသ၊ အာဃာတထားခြင်း,ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း။ နဝ အာဃာတဝတ္ထူနိ။ ဝိ၊၅။ ၂၄၄-၅။ ဒီ၊၃။ ၂၁ဂ၊ ၂၅၄။ အံ၊၃။ ၂၀ဂ။ အဘိ၊ဝိ။၄၀၃-၄-၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၃။ အာဃာတဝတ္ထူနီတိ အာဃာတကာရဏာနိ။ အာဃာတန္တိ ကောပေါ သောယေဝ ဥပရူပရိကောပဿ ဝတ္ထုတ္တာ၊ အာဃာတဝတ္ထု။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀။ အာဃာတာနံ ဝတ္ထူနိ အာဃာတဝတ္ထူနိ၊ အာဃာတာယေဝ ဝါ ဝတ္ထူနိ၊ ပုရိမပုရိမာ ဟိ အာဃာတာ ပစ္ဆိမပစ္ဆိမာနံ ကာရဏာနိ။ အာဃာတာယေဝ ဝါ ဝတ္ထူနိ အနိဋ္ဌဖလဿ ကာရဏတ္တာတိပိ အာဃာတဝတ္ထူနိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။ ၁၇၄။ (–ဝိ၊၅။ ၂၉၃။ ပဋ္ဌိသံ။၁၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁ဂ၁-၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂ဂ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၄၇။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၃၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၇၊ ၂၂၄၊၃၃ဂ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၀။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၉။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၆၅။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၉၆။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၆။)

အာဃာတဝတ္ထုပဒဋ္ဌာန (တိ) [အာဃာတဝတ္ထု +ပဒဋ္ဌာန] အာဃာတဝတ္ထုဟူသော နီးကပ်သော အကြောင်း– ရှိသော–ကြောင့် ဖြစ်သော။ ဒေါသော စတ္တာဂ္ဂ္ဂလက္ခဏော .... အာဃာတဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၉။

အာဃာတဝတ္ထုဘေဒဝိသယ (တိ) [အာဃာတဝတ္ထု + ဘေဒ + ဝိသယ] အာဃာတဝတ္ထုအထူးဟူသော အာရုံရှိသော၊ အာဃာတဝတ္ထု အထူးကို အာရုံပြုသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

အာဃာတဝတ္ထုဘေဒါဒိဝိသယ (တိ) [အာဃာတဝတ္ထု+ဘေဒ+အာဒိ+ဝိသယ] အာဃာတဝတ္ထုအထူး အစရှိသော အာရုံရှိသော၊ အာဃာတဝတ္ထုအထူး စသည်ကို အာရုံပြုသော။ ဒုတိယေန အာဃာတဝတ္ထုဘေဒါဒိဝိသယာနံ ဒေါသမောဟာနံ .... ဝိက္ခမ္ဘနဝိဝေကော ဝုတ္တော ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၀။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆ဂ။ အာဃာတဝတ္ထုဘေဒါဒိဝိသယာနန္တိ ဗျာပါဒဝိဝေကဝစနေန "အနတ္ထံ မေ အစရီ"တိ အာဒိ အာဃာတဝတ္ထုဘေဒဝိသယဿ ဒေါသဿ....ဝုတ္တော။။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅ဂ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၁။

အာဃာတဝတ္ထုဝိသယ (တိ) [အာဃာတဝတ္ထု +ဝိသယ] အာဃာတဝတ္ထု–ဟူသော အာရုံရှိသော – ကို အာရုံပြုသော။ "အနတ္ထံ မေ အစရီ"တိ အာဒိနယပ္ပဝတ္တဿ ကေ္ကုနဝိသတိ-အာဃာတဝတ္ထုဝိသယဿ ဒေါသဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၆။

အာဃာတဝတ္ထုသန္နိဿိတ (တိ) [အာဃာတဝတ္ထု + သန္နိဿိတ] အာဃာတ ဝတ္ထုကို မှီသော။ ယတော အညထာ ပဝတ္တိတ္တာပိ အဝိဒိတော ဥပနာဟော အာဃာတဝတ္ထုသန္နိဿိတောဝ ဟောတိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁ဂ။

အာဃာတဝတ္ထုသမ္ဘဝ (တိ) [အာဃာတဝတ္ထု +သမ္ဘဝ] အာဃာတ ဝတ္ထုကြောင့် ဖြစ်သော။ နဝဝိဓအာဃာတဝတ္ထုသမ္ဘဝေါ ဗျာပါဒေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ (–မ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။)

အာဃာတဝတ္ထုသုတ္တ (န) [အာဃာတဝတ္ထု+သုတ္တ] (၁) အာဃာတဝတ္ထုသုတ်။ ဤသုတ်၌ အာဃာတဝတ္ထု ၉-မျိုး ဟောတော်မူသည်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ နဝကနိပါတ ပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ အံ၊၃။ ၂၀ဂ။ (၂) အာဃာတ ဝတ္ထုသုတ်။ ဤသုတ်၌ အာဃာတဝတ္ထု ၁၀-မျိုး ဟောတော်မူသည်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဒသကနိပါတပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်၊ အံ၊၃။၃၇၅။

အာဃာတဝိနယ (ပု) [အာဃာတ + ဝိနယ] အမျက်ဒေါသ – ရန်ငြိုး – ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ အာဃာတဝိနယေ ဝိသေသေန စိတ္တဿ အဒမိတတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။

အာဃာတဝိနယန (နု) [အာဃာတ+ဝိနယန] အမျက်ဒေါသ – ရန်ငြိုး–ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ အတ္တနိ စ ပရေသံ အာဃာတဝိနယနေန အဿပတ္တံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၁၃။

အာဃာတဝိနယပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အာဃာတဝိနယ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] (၁) အမျက်ဒေါသ–ရန်ငြိုး–ကိုပယ်ဖျောက်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဉာဏ်အား (ဉာဏ်၌) ထင်မြင်လာသော။ (၂) အမျက်ဒေါသ–ရန်ငြိုး–ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းဟူသော အကျိုးကိုဖြစ်ပေါ်လာစေသော။ ဟိတာကာရပဝတ္တိလက္ခဏာ မေတ္တာ၊ ဟိတူပသံဟာရရသာ၊ အာဃာတဝိနယပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၁။ "အနတ္ထံ မေ အစရီ"တိ အာဒိနာ ပဝတ္တနကဿ အာဃာတဿ ဝိနယနာကာရေန ပစ္စုပတိဋ္ဌတိ, ဉာဏဿ ဂေါစရဘာဝံ ဂစ္ဆတိ၊ ယတ္ထ ဝါ သယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တတ္ထ အာဃာတဝိနယနံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတီတိ အာဃာတဝိနယပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၇၉။

အာဃာတဝိနယရသ (တိ) [အာဃာတဝိနယ+ရသ] ရန်ငြိုးကို ဖျောက်ခြင်းကိစ္စရှိသော။ အဒေါသော အစဏ္ဍိက္ကလက္ခဏော .... အာဃာတဝိနယရသော၊ ပရိဠာဟဝိနယရသော ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၅။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၅၂။)

အာဃာတဝိနယသုတ္တ (နု) [အာဃာတဝိနယ+သုတ္တ] အာဃာတဝိနယသုတ် (အာဃာတပဋိဝိနယသုတ်)။ အာဃာတော သဗ္ဗသော ပဋိဝိနေတဗ္ဗောတိ အာဒိနာ နယေန အာဂတဿ အာဃာတဝိနယသုတ္တဿ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၄။

အာဃာတဝိရဟိတ (တိ) [အာဃာတ + ဝိရဟိတ] အာဃာတ–ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း–မှ ကင်းသော။ အနာဃာတ-ကြည့်။

အာဃာတသဒ္ဒ (ပု) [အာဃာတ+သဒ္ဒ] အာဃာတသဒ္ဒါ။ ဧတ္ထ စ သဘာဝဓမ္မတော အညဿ ကတ္တုအဘာဝဇောတနတ္ထံ "အာဟနတီ"တိ ကတ္တုတ္ထေ အာဃာတသဒ္ဒံ ဒဿေတိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၂၁။

အာဃာတာဘာဝ (ပု) [အာဃာတ+အဘာဝ] အမျက်ဒေါသ– ရန်ငြိုး–၏ မရှိခြင်း။ အဝိရုဒ္ဓ-ကြည့်။

အာဃာတိတ (တိ) [အာ+ဟန+တ] ထိပါးနှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။ နဝဟိ (ဒသဟိ) အာဃာတဝတ္ထူဟိ အာဃာတိတော လောကသန္နိဝါသော။ ပဋိသံ။၁၂၄-၅။ အာဃာတိတောတိ ဃဋ္ဋိတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၉။)

အာဃာတိတမန (တိ) [အာဃာတိတ + မန] ထိပါးနှိပ်စက်အပ်သော စိတ်ရှိသော။ တေ တိတ္ထိယာ .... အာဃာတိတမနာ ပစ္စာဃာတိတမနာ ဝဒန္တိ ဥပဝဒန္တိ။ မဟာနိ။၄၇။ အာဃာတိတမနာတိ ဝိဟိံသာဝသေန အာဃာတိတံ မနံ ဧတေသန္တိ အာဃာတိတမနာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၅။

အာဃာတုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အာဃာတ+ဥပ္ပတ္တိ] အမျက်ဒေါသ – အာဃာတ –၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း။ ကိံ ပန သတ္တာ တာယ အတ္တနိ အာဃာတုပ္ပတ္တိံ ဇာနာတိ, နောတိ? ဇာနာတိယေဝ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။

အာဃာတေတိ (ကြိ) [အာ+ဟန+အ+တိ] နှိပ်စက် – ညှဉ်းဆဲ – တတ်၏။ ကောပေါ ဟိ စိတ္တံ အာဃာတေတီတိ အာဃာတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ အာဃာတေတီတိ အာဟနတိ၊ အတ္တ-

နော ကက္ခဋ္ဌဖရုသဘာဝေန စိတ္တံ ဝိဗာဓတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၁။

အာဃာတေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဟန+အ+တွာ] ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်၍၊ ဖျက်ဆီး၍။ ကောကာလိကော ဘိက္ခု.... သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေသု စိတ္တံ အာဃာတေတွာ။ သံ၊၁။၁၅၂။ အံ၊၃။၃၉၅။ သုတ္တနိ။၃၇၀။ နေတ္တိ။၁၅၃။ စိတ္တံ အာဃာတေတွာတိ စိတ္တံ ပဒုသေတွာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၀။

အာဃာတေန္တ (ပု) [အာ+ဟန+အ+အန္တ] ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–ဖျက်ဆီး–သော။ သော ဟိ စိတ္တံ အာဃာတေန္တော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ အာဃာတေန္တောတိ အာဟနန္တော ဗာဓေန္တော။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၆။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၉။)

အာစမတိ (ကြိ) [အာ+စမု+အ+တိ] ငုံ၏၊ ငုံထား၏။ ဇာတိမန္တတာပသော ပါတော ဝဂ်ံ သြရုယှ ဥဒကံ **အာစမတိ**။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ **အာစမန္တိ** — မိလိန္ဒ။၂၅၃။

အာစမန (န) [အာ+စမု+ယု] ရေဖြင့် မျက်နှာကို စင်ကြယ်အောင်ပြုခြင်း၊ မျက်နှာ သစ်ခြင်း။ ဝတ္ထုပရိကမ္မံ အာစမနံ နှာပနံ....။ ဒီ၊၁။၁၁။ အာစမနန္တိ ဥဒကေန မုခသုဒ္ဓိကရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၆၀။)

အာစမနဥဒကာဝသေသ (ပု) [အာစမန+ဥဒက+အဝသေသ] (မစင်-ကျင်ကြီးကို) ဆေးကြောကြောင်းဖြစ်သောရေအကြွင်းအကျန်၊ သန့်သက်ရေ–ဝစ္စကုဋိသုံးရေ– အိမ်သာသုံးရေ– အကြွင်းအကျန်။ သုတ္တန္တိကော ဘိက္ခု ကောဒိဝသံ ဝစ္စကုဋိံ ပဝိဋ္ဌော **အာစမနဥဒကာဝသေသံ** ဘာဇနေ ဌပေတွာ ဝ နိက္ခမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၂။)

အာစမနကုမ္ဘီ (ထီ) [အာစမန+ကုမ္ဘီ] သန့်သက်ရေအိုး၊ ဝစ္စကုဋိသုံးရေအိုး၊ အိမ်သာသုံးရေအိုး။ သစေ အာစမနကုမ္ဘိယာ ဥဒကံ န ဟောတိ၊ အာစမနကုမ္ဘိယာ ဥဒကံ အာသိဉ္စိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၆၁။ ဝိ၊၄။၃၇၆၊ ၃၉၂၊၄၀၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၄၂။ (–ဝိ၊၄။၂၇၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၃။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၇၊၃၅၉။)

အာစမနပါဒုကာ (ထီ) [အာစမန+ပါဒုကာ] သန့်သက်ရေဆေးရန် ခင်းထားအပ်သော ခြေနင်းခုံ။ ဝစ္စပါဒုကာ ပဿာဝပါဒုကာ အာစမနပါဒုကာ။ ဝိ၊၃။၂၇၉။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာစမနပါဒုကန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၇၄။ (–ဝိ၊၄။၃၉၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၁။)

အာစမနဝတ္တ (န) [အာစမန+ဝတ္တ] သန့်သက်ရေ ဆေးခြင်းနှင့်စပ်သော ဝတ္တ၊ အာစမနဝတ္တ။ အာစမနဝတ္တသ္မိံ သတိ ဥဒကေတိ ထွေ သစေ ဥဒကံ အတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၂။

အာစမနသရာဝက (ပု) [အာစမန+သရာဝက] သန့်သက်ရေခပ်စရာခွက်၊ သန့်သက်ရေခွက်။ အာစမနသရာဝကော န ဟောတိ ။ပ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာစမနသရာဝကန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၇၄။ (–၄င်း-၃၉၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၁။)

အာစမနောဒက (န) [အာစမန+ဥဒက] ဆေးကြော–သုတ်သင်–စရာ ရေ၊ မျက်နှာသစ်ရေ၊ ခံတွင်းဆေးရေ။ အာစမေဟီတိ အာစမနောဒကံ ဒေဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။

အာစမန္တ (တိ) [အာ+စမု+အ+အန္တ] ငုံသော၊ ငုံထားသော။ တံ တဿ ဥဒကံ အာစမန္တဿ ဇဋ္ဌာသု လဂ္ဂိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၇။

အာစမယမာန (တိ) [အာ+စမု+ဏယ+မာန] ပျို့အန်–လျှော်သက်–စေသော၊ သူ။ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော ပန တယာ မဟာရာဇ....ဥဒ္ဒမေဓော အာစမယမာနောတိ။ မိလိန္ဒ။၁၅၃။

အာစမယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+စမု+ဏယ+တွာ] ဆေး၍၊ (ခြေ,လက်,မျက်နှာတို့ကို) ဆေးကြော၍။ တတော ဟိ သော အာစမယိတွာ လိစ္ဆဝိ။ ပေတ။၁ဂဂ။ အာစမယိတွာတိ ဟတ္ထပါဒမောဝနပုဗ္ဗကံ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၅။

အာစမယိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [အာ+စမု+ဏယ+တွာန] ဆေး၍၊ ဆေးကြော၍။ သယံ အာစမယိတွာနာ (အံ၊၂။၂၉၆)တိ အတ္တနာဝ ဟတ္ထပါဒေ ဓောဝိတွာ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ဝဂ။

အာစမိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+စမု+တွာ] အထက်ပုဒ်နှင့် အနက်တူ။ အာစမိတွာ ဟတ္ထပါဒေ ဓောဝိတွာ မုခံ ဝိက္ခာလေတွာ ဝေမာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃ဂ။

အာစမေ(မိ)တဗ္ဗ (တိ) [အာ + စမု + ဏေ+တဗ္ဗ] ဆေး – ဆေးကြော – အပ်သော။ န ဘိက္ခဝေ ဝစ္စံ ကတွာ သတိ ဥဒကေ န အာစမေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၉၁။ ဘာဇနေန နိဟရိတွာ အာစမိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၂။ (–ရင်း-၂၄၁။)

အာစမေတိ (ကြိ) [အာ + စမု + ဏေ + တိ။ အာပုဗ္ဗော စမုဓာတု ဓောဝနေ ဝတ္တတိ။ အာစမေတိ၊ အာစမယတိ။ နီတိ၊ဓာ။၃၃၁။] ဆေး၏၊ ဆေးကြော၏။ ဒုက္ခံ နိသိန္နာ အာစမေန္တိ။ ဝိ၊၄။၂ဂ၄။ (–ရင်း-၃၉၁။) **အာစမေသိ။ အာစမေယျ။ အာစမေဿတိ။ အာစမေဿန္တိ။** ဝိ၊၄။၃၉၁။ **အာစမေဟိ။** မ၊၂။၃၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃ဂ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆ဝ။

အာစမေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + စမု + ဏေ+တုံ] (သန့်သက်ရေ) ဆေးကြောခြင်းငှါ။ ဘိက္ခူ ဟိရိယန္တိ အာစမေတုံ။ ဝိ၊၄။၂ဂ၄။ (–ဝိ၊၄။၃၉ဝ-၁။)

အာစယ (ပု) [အာ+စိ+အ] (၁)(က) တိုးပွါးခြင်း၊ ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ တိုးပွါးခြင်း။ (ခ) ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ စုတိပဋိသန္ဓေကို – စီထားခြင်း – ဖြစ်စေခြင်း။ (၂) ဖြစ်ခြင်း၊ (က) အစဦးစွာ ဖြစ်ခြင်း။ (ခ) စဉ်းငယ် ဖြစ်ခြင်း။ (ဂ) အကြောင်းအားလျော်စွာ ထိုထိုအရပ်မှ လာ၍ ဖြစ်သကဲ့သို့ဖြစ်ခြင်း။ (၃) စီထားခြင်း၊ စုဆောင်း – စုပေါင်း – ခြင်း။ (၄) ကံ ကိလေသာတို့သည်–စီထားအပ်–ပွါးစေအပ်–ဖြစ်စေအပ်–သောတရား၊ ပဋိသန္ဓိ, စုတိ, ဂတိဟု ဆိုအပ်သော အဆက်မပြတ် ဖြစ်တတ်သော ဝဋ်တရား။ (၅) ပဋိသန္ဓိ, စုတိ, ဂတိ ဟူသောဝဋ်တရားကို–စီတတ်–ပွါးစေတတ်–ဖြစ်စေတတ် – သောတရား၊ လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ်တရား။ (၁) (က) ဣမေ ဓမ္မာ .... အာစယာယ သံဝတ္တန္တိ။ ဝိ၊၄။၄၄၉။ အံ၊၃။ ၁ဝ၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ အာစယာယာတိ ဝဋ္ဋဿ ဝဍ္ဎနတ္ထာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၄၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၇။ (–သံ၊၁။၃၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉ဝ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁ဝ၅။) (ခ) အတ္ထိ ပညာ အာစယာယ၊ နော အပစယာယ။အဘိ၊ ဝိ။၃၂၇။ ကာမာဝစရကုသလေ ပညာ အာစယာယ၊ နော အပစယာယ။ ရင်း- ၃၄၂။ ကာမာဝစရကုသလေ ပညာတိ အယဉှိ ကေန္တေန ဝဋ္ဋဿိ° စုတိပဋိသန္ဓိ° အာစိနတေဝ၊ တသ္မာ အာစယာယ နော အပစယာယာတိ ဝုတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။ (၂) (က)ယော အာယတနာနံ အာစယော၊ သော ရူပဿ ဥပစယော။ အဘိ၊ဓ။၁၆၉။ အာစယောတိ နိဗ္ဗတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။ အာဒိတော စယော အာစယော။ မူလဋီ၊၁။၁၅၂။ (က) (ခ) (ဂ) အာစယလက္ခဏ-ကြည့်။ (၃) အဥ္ဇနာနံ ခယံ ဒိသွာ၊ ဥပစိကာနဉ္စ အာစယံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။ (၄)(၅) အာစယဂါမိ-ကြည့်။

အာစယဂါမိစိတ္တ (န) [အာစယဂါမိ+စိတ္တ] ဝဋ်ဆင်းရဲသို့ – ရောက်တတ် – ရောက်စေတတ် – ရောက်ကြောင်းဖြစ် – သော စိတ်။ ဇဝံ

အာစယဂါမိစိတ္တံ အဝိဇ္ဇံ န ဘိန္ဒတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၆။

အာစယဂါမိတ္တိက (န) [အာစယဂါမိ+တိက] အာစယဂါမိတိက်။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီ ပါဠိ၊ တိကမာတိကာ၊ ၁၀ တိက်။ အာစယ-ဂါမိတ္တိကေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၆။ အာစယဂါမိတ္တိ-ကဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၃။ (–အဘိ၊ဓ။၂။)

အာစယဂါမိသုတ္တ (န) [အာစယဂါမိ+သုတ္တ] အာစယဂါမိသုတ်။ (၁) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ ပါဠိ၊ ၁၀-နိပါတ်၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ အံ၊၃။၄၅၄-၅။ (၂) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ ပါဠိ၊ ၁၀-နိပါတ်၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ အံ၊၃။၄ဂ၄။

အာစယဂါမိ (တိ) [(၁) အာစယ+ဂမု+ဏီ။ (၂) အာစယ+ဂမု+ဏော+ဏီ။ (၃) အာ-စယံ (=အာစိနံ)+ဂမု+ဏီ။ ထိ-၌ အာ-စယဂါမိနီ] (၁) (ကံ, ကိလေသာတို့သည် စီအပ်, ပွါးစေအပ်, ဖြစ်စေအပ် သော) ပဋိသန္ဓိ, စုတိ, ဂတိ-ဟူသောဝဋ်ဆင်းရဲသို့-ရောက်တတ်သော-(မိမိကိန်းရာ သတ္တဝါကို) ရောက်စေတတ်သော - တရား။ (၂) (က) အဆက်မပြတ် ဖြစ်တတ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲကို -စီလျက် - ဖြစ်စေလျက် - သွားတတ် သော တရား။ (ခ) ဝဋ်ဆင်းရဲကို စီသည် ဖြစ်၍ ဖြစ်တတ်သောတရား။ အာစယဂါမိ တရား။ (လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ်နှင့် မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ စသော တရား)။ အာစယဂါမိနော ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၂။ အာစယဂါမိတ္တိကေ ကမ္မ-ကိလေသေဟိ အာစိယတီတိ အာစယော၊ ပဋိသန္ဓိ စုတိ ဂတိပ္ပဝတ္တာနံ စေတံ နာမံ။ တဿ ကာရဏံ ဟုတွာ နိပ္ဖါဒနဘာဝေန တံ အာစ-ယံ ဂစ္ဆန္တိ၊ ယဿ ဝါ ပဝတ္တန္တိ၊ တံ ပုဂ္ဂလံ ယထာ-ဝုတ္တမေဝ အာစယံ ဂမေန္တီတိပိ အာစယဂါမိ-နော။ အပိစ ပါကာရံ ဣဋ္ဌကဝဍ္ဎကီ ဝိယ ပဝတ္တံ အာစိနန္တာ ဂစ္ဆန္တီတိ အာစယဂါမိနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၆။ ဒုတိယေ အတ္ထဝိကပ္ပေ အာ-စယံ ဂါမိနောတိ ဝတ္တဗ္ဗေ အနုနာသိကလော-ပေါ ကတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အာစိနန္တီတိ ဝါ အာစယာ၊ အာစယာ ဟုတွာ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တ-န္တီတိ ပိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၁။၄၃။ အတ္တပဋိသမ္ဘိဒါ သိယာ အာစယဂါမိနီ။ အဘိ၊ ဝိ။၃၁၉။ အာစယဂါမိနီ ပညာ။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၂၅။ (–အံ၊ ၃။ ၄၅၄၊ ၄ဂ၄။ အဘိ၊ ဓ။ ၂၁၀။ အဘိ၊ဝိ။၁၇၊၆၀။အဘိ၊ဓာ။၁၆။အဘိ၊ က။ ၂၆၇။ ပဋ္ဌာန၊၂။၂၅ဂ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ မူလဋီ၊၂။၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၃၀။)

အာစယလက္ခဏ (တိ) [အာစယ + လက္ခဏ] အစဦးစွာ ဖြစ်ခြင်း - စဉ်းငယ် ဖြစ်ခြင်း- အကြောင်းအားလျော်စွာထိုထိုအရပ်မှလာ၍ ဖြစ်သကဲ့သို့ ဖြစ်ခြင်း - လက္ခဏာရှိသော။ အာစယလက္ခဏော ရူပဿ ဥပစယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၉။ အာဒိ စယော, ဤသံ ဝါ စယောတိ အာစယော၊ ယထာပစ္စယံ တတော တတော အာဂတဿ ဝိယ စယောတိ ဝါ အာစယော၊ တဒ္ဒဘာယံ ကေစ္ဆံ ဂဟေတွာ အာစယော လက္ခဏံ ဧတဿာတိ အာစယ-လက္ခဏော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၂။

အာစယသဘာဝ (တိ) [အာစယ + သဘာဝ] ဖြစ်ခြင်း သဘောရှိသော။ အာယတနာနံ အာစယာဒိဝစနေနေဝ အာစယသဘာဝါနံ ဥပ္ပါဒဓမ္မာနံ အာယတနာနီတိ....ကထိတာနိ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။

အာစရဏ (န) [အာ+စရ+ယု] ကျင့်ခြင်း၊ ပြုကျင့်ခြင်း။ အဇ္ဈာစာရောတိ အဓိဋ္ဌဟိတွာ အာစရဏံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀ဂ။ အာစာရောတိ အာစရဏံ ဟတ္ထဂဟဏာဒိကိရိယာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၁၇။

အာစရဏက (တိ) [အာစရဏ+က] ဖြစ်ပေါ် သော။

အာစရဏကကိလေသဝိရဟိတ (တိ) [အာစရဏက + ကိလေသ + ဝိရဟိတ] ဖြစ်ပေါ်သော ကိလေသာမှကင်းသော။ အနာစရိယကန္တိ အာစရဏကကိလေသဝိရဟိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။ အာစရဏကကိလေသဝိရဟိတန္တိ သမုဒါစရဏကိလေသရဟိတံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၁၆။

အာစရတိ (ကြိ) [အာ+စရ+အ+တိ] (၁) (က) ကျင့်၏၊ ပြုကျင့်၏၊ ပြုလုပ်၏။ (ခ) ကျင့်၏၊ ဖြည့်ကျင့်၏။ (ဂ) ကျင့်၏၊ ဆည်းပူး၏။ (၂) ပြောဆို၏။ (၃) တည်၏။ (၄) သွား၏။ (၁) (က) အနာစာရံ အာစရတိ (ဝိ၊၁။၂၇၁)တိ အနေကပ္ပကာရံ ကာယဝစီဒွါရဝီတိက္ကမံ ကရောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။

အာစရတိ—ဝိ၊၂။၁၁၂။ ဝိ၊၃။၇၁။ ဒီ၊၃။၁၂၆။ မဟာနိ။၃၉၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၃၂။ **အာစရန္တိ**—ဝိ၊၁။၂၇၄-၅။ ဝိ၊၄။၂၂-၃၊၂၀၄၅။ ဒီ၊၃။၁၂၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉၊၂၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ ကခ်ါ၊ဋ္ဌီ။၄၅၆။ **အာစရသိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ **အာစရေ**—န စာစရေ။ ဝိ၊၅။၃၇၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၀။ ပါပမာစရေ။ ဇာ၊၁။၃၀။ ဥဘယမာစရေ။ ဇာ၊၁။၂၅၄။ **အာစရေယျ**—ဝိ၊၄။၂၀၅။ မဟာနိ။၃၂။ **အာစရေမ**—ဝိမာန။၇၉။ **အာစရေယျာမ**— ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ **အာစရံ**— ဝိ၊၄။၂၀၉။ **အာစရိံသု**—ဝိ၊၄။၀၁။ **အာစရိဿတိ**—ဝိ၊၃။၁၁၉။ **အာစရိဿန္တိ**—ဝိ၊၃။၁၁၀။ (ခ)ကျာဟံ ကမ္မံ အာစရာမိ(အပ၊၁။၄၂)တိ အဟံ ကီဒိသံ ပုညကမ္မံ အာစရာမိ ပူရေမိ နု ခေါတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀-၁။ (ဂ) ကိံ တွံ ပုရေ သုစရိတမာစရီမ။ ဝိမာန။၁၀။ **အာစရိ**တိ ဒိဿံ ကတွာ ဝုတ္တံ၊ ဥပစိနီတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၃။ (၂) နာ'စရေ (အံ၊၁။၁၉၉)တိ န စရတိ န ကထေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ နေဝါစရေ။ သုတ္တနိ။၃၂၇။ (၃) ယဋ္ဌ ဟိနံ ပုနာစရေ။ ထေရီ။၃၀၉။ ဂိဟိဘာဝံ ပုန အာစရေ အာစရေယျံ အနုတိဋ္ဌေယျံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၀၃။ (၄) ဝဋ္ဋပုံ အာစရိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၁။

အာစရန္တ (တိ) [အာ+စရ+အ+အန္တ] (၁) ပြုကျင့်သော၊ ပြုလုပ်သော၊သူ။ (၂) ပြောဟောသော၊ ပြောဆိုသော၊သူ။ (၁) ခံသာဟ ပါပမာစရံ။ ထေရ။၃၀၉။ ပါပမာစရန္တိ ပါဏာတိပါတာဒိပါပကမ္မံ ကရောန္တော။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ ယာနိ စာစရံ။ ဝိ၊၃။၅၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၇။ တဒါစရံ။ ထေရ။၂၂၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ ကိမာစရံ။ ဇာ၊၁။၂၉၅။ (၂) မာ သဇ္ဇံတော တဒါစရ(သံ၊၁။၁၁၃)န္တိ ဝေမမ္မကထံ အာစရန္တော မာလဂ္ဂိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ (−မိလိန္ဒ။၁၇၁။)

အာစရိတ (တိ) [အာ + စရ + တ] ကျင့်အပ်သော။ မာ တံ့ အဓမ္မော အာစရိတော၊ အသ္မာ ကုမ္ဘာမိဝါဘိဒါ။ ဝိ၊၂။၂၆၀။ ဇာ၊၁။၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀။ (−ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၃။)

အာစရိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+စရ+တဗ္ဗ] ကျင့်အပ်−ကျင့်ထိုက်−သော။ န ဘိက္ခဝေ ဝိဝိခံ အနာစာရံ အာစရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၂၀၅။

အာစရိတုကာမ (တိ) [အာစရိတုံ+ကာမ] ကျင့်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ကျင့်လိုသော၊ သူ။ အနာစာရံ အာစရိတုကာမာ .... ဒုတိယိကမ္ပိ ဘိက္ခုနိံ ဥယျောဇေတိ။ ဝိ၊၂။၃၅၆။ (−ကင်္ခါ။၃၁၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၃၉၀။)

အာစရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+စရ+တွာ] ကျင့်−ဖြည့်ကျင့်−၍။ မယာ သတသဟဿကပ္ပါဓိကာနိ စတ္တာရိ အသင်္ချေယျာနိ အတိဒုက္ကရာနိ အာစရိတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၀။

အာစရိနီ (ထီ) [အာစရိယ+နီ။ ယ-ကို ချေ။ အာစရိယာ ဝါ ယလောပေါ အာစရိနီ။ မောဂ်၊၃။၃၂။ အာစရိယသဒ္ဒသ္မာ ဣတ္ထိယံ နီ ဝါ ဟောတိ တံ သန္နိယောဂါ ယလောပေါ စာတိ အတ္ထော။ မောဂ်၊ပဉ္စိကာ၊၃။၃၂။]

ဆရာမ။ ဂဏ္ဍံ ဝါ အာစရိနိံ ဝါ ပတ္တံ ဝါ စီဝရံ ဝါ ပရိယေသတိ။....ဂဏ္ဍာသ စ အာစရိနိယာ စ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊၂။၂၉၂၊ ၄၁၇-၈။

အာစရိယ (ပု၊ထိ) [(၁) အာ+စရ+ဏျ။ (၂) အာစာရ+ဣယ။သိဿာနံ ဟိတံ အာစရတီတိ အာစရိယော၊ ဏျော။ မောန်၊ဋီ။၄၁၀။ အာဒိတော စာရေတိ သိက္ခာပေတီတိ အာစရိယော။ ရှင်း-၄၁၁။ သူစိ။၅၂-လည်းကြည့်။ (အာစယိ-သံ)။ ထိ-၌ **အာစရိယာ, အာစရိနိ**] တပည့်တို့၏ အကျိုးစီးပွါးကို ပြုကျင့်တတ်သောသူ၊ ရှေးဦးစွာ (အတတ်ပညာကို) သင်ပေးတတ်သောသူ၊ အကျင့်သီလကို ကျင့်စေတတ်သောသူ၊ဆရာ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာစရိယံ (ဝိ၊၃။၇၆)န္တိ အာစာရသမာစာရသိက္ခာပနကံ အာစရိယံ အနုဇာနာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။ ဣမိနာ အာစာရံ သိက္ခာပေတီတိ အာစရိယောတိ ဝေနေယ္ယဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၁၈၁။ နတ္ထိ အာစရိယော နာမာ (ပေတ။၂၀၃)တိ အာစာရသမာစာရသိက္ခာပကော အာစရိယော နာမ ကောစိ နတ္ထိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ အာစရိယော (ဇာ၊၁။၃၀၇)တိ ကုဋ္ဋုမ္ဘိက သေ မယှံ အာစာရသိက္ခာပကော အာစရိယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၃။ ကော အယံ တာတ အာစရိယော နာမာတိ၊ ဣမသ္မိံ သာသနေ သိက္ခိတဗ္ဗကမ္မေသု ပတိဋ္ဌာပေတာ မဟာရာဇာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ **အာစရိယော**—ဝိ၊၃။၁၂။ ဝိ၊၄။၄၈၇။ ဒီ၊၃။၄၆။ မ၊၁။၂၂၁၊၂၂၇။ မ၊၂။၂၃၀၊၂၉၅။ မ၊၃။၁၅၇။ အဘိ၊က။၂၁၈။ ထေရ။၃၂၁။ အပ၊၁။၃၄။ ဇာ၊၁။၂၈၈။ ဇာ၊၂။၉၈။ မိလိန္ဒ။၂၂၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၊၈၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ **အာစရိယာ**—ဝိ၊၃။၈၇။ ဒီ၊၃။၁၅၃။ မိလိန္ဒ။၈၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။ **အာစရိယံ**—ဝိ၊၁။၂၉၊၃၂။ ဝိ၊၂။၁၇၁။ ဝိ၊၃။၈၁။ သံ၊၁။၁၇၉။ အပ၊၁။၁၀၈။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၈။ ဇာ၊၁။၂၄၈။ မိလိန္ဒ။၃၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ ဥဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၃၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၃။ **အာစရိယေန**—ဝိ၊၃။၈၁-၂၄၁၇။ ဝိ၊၄။၄၀၇။ ဒီ၊၁။၉၆။ မိလိန္ဒ။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။ မ၊ဋီ၊၁။၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၃။ မူလဋီ၊၁။၁။ **အာစရိယေဟိ**—ဒီ၊၁။၂၂၆။ မိလိန္ဒ။၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၁။ မဋီ၊၂။၁၈၉။ **အာစရိယဿ**—ဝိ၊၂။၁၇၁။ ဝိ၊၃။၈၀-၁။ မ၊၂။၁၅။ သံ၊၁။၁၇၉။ အံ၊၂။၁၉၉။ အံ၊၃။၅၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ **အာစရိယာနံ**—ဝိ၊၂။၁၅၀။ ဝိ၊၄။၃၀၉၊၄၀၇။ ဇာ၊၂။၂၄၄။ မိလိန္ဒ။၁၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈၀။ **အာစရိယမှာ**—ဝိ၊၃။၈၉။ မိလိန္ဒ။၇၅။ **အာစရိယေ**—သံ၊၁။၁၈၀။ ဇာ၊၂။၂၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၇။ **အာစရိယမှိ**—ဝိ၊၃။၇၆-၇။ ဝိ၊၄။၄၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၇။ **အာစရိယေသု**—ဝိ၊၃။၂၇၅။ ဝိ၊၄။၄၀၁-၂။

အာစရိယက (တိ) [အာစရိယ+က] (က) ဆရာ၏–လုပ်ငန်း–အတတ်ပညာ။ (ခ) ဆရာ၏ အယူဝါဒ။ (ဂ) ဆရာစဉ်ဆက် အားဖြင့်–ဆရာအဆက်ဆက်မှ–လာသော။ (က) အဟံ ခေါ ပန သုသိက္ခိတော အနဝယော သကေ အာစရိယကေ ကုမ္ဘကာရကမ္မေ ပရိယောဒါတသိပ္ပေါ။ ဝိ၊၁။၅၁။ အာစရိယကေတိ အာစရိယကမ္မေ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ အာစရိယဿ ကမ္မံ အာစရိယကန္တိ အာဟ "အာစရိယကမ္မေ"တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၇။ (–ဝိ၊၃။၃၄၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။) (ခ) သကံ အာစရိယကံ ဥဂ္ဂဟေတွာ အာစိက္ခိဿန္တိ။ ဒီ၊၂။၈၇။ သံ၊၃။၂၂၈။ အံ၊၃။၁၃၀။ ဥဒါန။၁၅၃။ သကံ အာစရိယကန္တိ အတ္တနော အာစရိယဝါဒံ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၇။ သကံ အာစရိယက (မ၊၁။၂၂၀)န္တိ အတ္တနော အာစရိယသမယံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ (–ဒီ၊၃။၂၃၊၃၃။ မ၊၂။၁၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၊၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊

၃။၁၅၈။) (၈) အနုညာတပဋိညာတော သကေ အာစရိယကေ တေဝိဇ္ဇကေ ပါဝစနေ။ ဒီ၊၁။၈၂-၃။ အာစရိယာနံ ပရမ္ပရတော, ပရမ္ပရာဘူတေဟိ ဝါ အာစရိယေဟိ အာဂတံ အာစရိယကံ။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၆။ (–ဒီ၊၁။ ၁၁၂။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။)

အာစရိယကထာ (ထီ) [အာစရိယ+ကထာ] ဆရာ၏စကား။ သောပိ တာယ အာစရိယကထာယ လက္ခဏေသု ဝိဂတသမ္မောဟော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။

အာစရိယကမ္မ (နံ) [အာစရိယ+ကမ္မ] ဆရာ၏–လုပ်ငန်း–အတတ်ပညာ၊အာစရိယက-ကြည့်။

အာစရိယကိစ္စ (နံ) [အာစရိယ+ကိစ္စ] ဆရာ၏ အမှုကိစ္စ။ အာစရိယကိစ္စံ ဥပဇ္ဈာယကိစ္စံ။ ဝိ၊၄။၂၂၀။

အာစရိယကုလ (နံ) [အာစရိယ+ကုလ] ဆရာ၏ အမျိုး၊ဆရာ့အိမ်။မာ မေ အာစရိယကုလသ္မာ အဝဏ္ဏော အဟောသိ။ အံ၊၁။၄၂၇။ (–ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၁၄။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ မဋ္ဌ၊၄။၃၁။ သံဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၇။ အံဋ္ဌ၊၁။၆၆။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။)

အာစရိယကောဏ္ဍည (ပု) [အာစရိယ+ကောဏ္ဍည] ဆရာဖြစ်သော ကောဏ္ဍညပုဏ္ဏား။ သဗ္ဗေ ရာဇာ-နော စ အာစရိယကောဏ္ဍညဉ္စ အာဒိံ ကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၅၂။

အာစရိယခဏ္ဍဟာလ (ပု) [အာစရိယ+ခဏ္ဍ-ဟာလ] ဆရာ ခဏ္ဍဟာလပုဏ္ဏား။ (စန္ဒ ကုမာရမင်း၏ ပုရောဟိတ်ပုဏ္ဏား)။ အဟံ အာစရိယခဏ္ဍဟာလေ အတ္တနော အပရာဓံ န ပဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈၇။

အာစရိယဂရုတ္တ (နံ) [အာစရိယ+ဂရုတ္တ] ဆရာ၌ အလေးအမြတ်ပြုသည်၏အဖြစ်။ အာစရိယ-ဂရုတ္တာ ကတိကံ န ပရိဘဝတိ၊ မဟာနိ။ ဋ္ဌ။၇။ ဝဇိရ။၄။

အာစရိယဂုဏ (ပု) [အာစရိယ+ဂုဏ] ဆရာ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူး။ ယေ အာစရိယာနံ ပဋိဝိဿတိ အာစရိယဂုဏာ၊ တေဟိ ဂုဏေဟိ အာစရိ-ယေန သမ္မာ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၁၀၁။

အာစရိယဂုတ္တိလ (ပု) [အာစရိယ + ဂုတ္တိလ] ဆရာဂုတ္တိလ၊ စောင်းဆရာဂုတ္တိလ။ အာ-စရိယဂုတ္တိလော စ အန္ဓေဝါသိကမူသိလော စ ရာဇဒွါရေ အညမညံ သာကစ္ဆံ ကတွာ သိပ္ပံ ဒဿေဿန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။

အာစရိယဃရ (နံ) [အာစရိယ+ဃရ] ဆရာ၏အိမ်။ သော ယဒါ အာစရိယဃရံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။

အာစရိယဋ္ဌာန (နံ) [အာစရိယ+ဋ္ဌာန] ဆရာ၏အရာ၊ ဆရာ့နေရာ။ ဥဒကော ရာမပုတ္တော သဗြဟ္မစာရီ မေ သမာနော အာစရိယဋ္ဌာနေ မံ ဌပေသိ။ မ၊၁။၂၂၃။ (–ဍ္ဍတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈။)

အာစရိယတ္ထေရ (ပု) [အာစရိယ + ထေရ] ဆရာဖြစ်သော မထေရ်။ ဝိသုဒ္ဓိအာဒီနံ နိပ္ပရိ-ယာယဟေတုံ သင်္ဂာယနေ္တာ အာစရိယတ္ထေ-ရော မိဿကမဂ္ဂေါတိ အာဟ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃၁။ (–အံ၊ဋီ၊၃။၃၃၉။)

အာစရိယတ္ထေရဝါဒ (ပု) [အာစရိယတ္ထေရ+ဝါဒ] ဆရာဖြစ်သော မထေရ်၏–အယူ–ဝါဒ။ အာ-စရိယတ္ထေရဝါဒေ တာဝ "အနာပတ္တိဂမနီယ-တာယ သတိ အခိဋ္ဌာနာဝိကမ္မံ နိဿရဏ"န္တိ ကထိတံ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၃-၂၈။

အာစရိယဒက္ခိဏာ (ထီ) [အာစရိယ+ဒက္ခိဏာ] ဆရာအားပေးလှူအပ်သော ဥစ္စာ၊ ဆရာ၏ အဖိုးအခ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အာစရိယဓန (နံ) [အာစရိယ+ဓန] ဆရာ အား ပေးလှူအပ်သော ဥစ္စာ၊ ဆရာ့ ပူဇော်ဖွယ်ဝတ္ထု။ အာစရိယဓနံ (အံ၊၂။ ၁၉၈)န္တိ အာစရိယဒက္ခိဏံ အာစရိယဘာဂံ။

အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။ (–မ၊၂။၁၅။ သံ၊၁။၁၇၉။ အံ၊၃။၅၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၅။)

အာစရိယဓနု (န) [အာစရိယ+ဓနု] ဆရာ၏ လေး။ တံ ဂုန္နဒိလတော ပဋ္ဌာယ အာရောပိတေန အာစရိယဓနုနာ ပဉ္စဓနုသတပ္ပမာဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ အာစရိယဓနု နာမ ပကတိဟတ္ထေန နဝဝိဒတ္ထိပ္ပမာဏံ၊ ဇိယာယ ပန အာရောပိတာယ စတုဟတ္ထပ္ပမာဏန္တိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၆။ (–ကင်္ခါ။၁၈၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၁။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၃၄၂။)

အာစရိယဓမ္မပါလ (ပု) [အာစရိယ+ဓမ္မပါလ] ဆရာဓမ္မပါလ။ အာစရိယဓမ္မပါလေန ကတာ။ ဂုတ်ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၅၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၃၅။

အာစရိယဓမ္မပါလတ္ထေရ (ပု) [အာစရိယဓမ္မပါလ+ထေရ] ဆရာဓမ္မပါလမထေရ်။ ပဌမသင်္ဂီတိတော ပုရေတရမေဝ ဟိ အာယသ္မတာ အာနန္ဒတ္ထေရေန ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တေန သုဘဿ မာဏဝဿ ဒေသိတန္တိ အာစရိယဓမ္မပါလတ္ထေရေန ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၆၇။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၈။)

အာစရိယနယ (ပု) [အာစရိယ+နယ] ဆရာ၏ နည်း။ အဋ္ဌကထာမုတ္တကေန အာစရိယနယေနေဝ အပရာပိ ဆ ပညတ္တိယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။

အာစရိယပဋိညာတဘာဝ (ပု) [အာစရိယ+ပဋိညာတ+ဘာဝ] ဆရာဟူ၍–ဝန်ခံအပ်–ကတိထားအပ်–သည်၏အဖြစ်။ အဟမေကော လောကေ အတ္ထဓမ္မာနုသာသကောတိ အာစရိယပဋိညာတဘာဝံ ဝါ သန္ဓာယ ဧဝံ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၅။

အာစရိယပရမ္ပရာ (ထီ) [အာစရိယ+ပရမ္ပရာ] (၁) ဆရာတို့၏ ထိုထိုအနက်ကို သိစေတတ်သော အစဉ်အဆက်၊ ဆရာအဆက်ဆက်၊ ဆရာစဉ်ဆက်။ (၂) ဆရာတို့၏ အဆုံးအဖြတ် အဆက်ဆက်။ (၁) တတြာယံ အာစရိယပရမ္ပရာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄)တိ တသ္မိံ ဇမ္ဗုဒီပေ အယံ အာစရိယာနံ ပရမ္ပရာ ပဝေဏီ ပဋိပါဋိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀၉။ အနုသာသနေ ဝါ အာစရိယပရမ္ပရာယ ဝါ...အကထေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ ဝိဇ္ဇာဌာနေသု ကတပရိစယာနံ အာစရိယာနံ တံ တံ အတ္ထံ ဝိညာပေန္တီ ပဝေဏီ အာစရိယပရမ္ပရာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၅၉။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၇၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၊၇၇၊၁၆၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၀။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၇။) (၂) အာစရိယပရမ္ပရာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၃)တိ အာစရိယာနံ ဝိနိစ္ဆယပရမ္ပရာ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၉။ (–ဝိ၊၅။၂၃၂။)

အာစရိယပရမ္ပရာဂတ (တိ) [အာစရိယပရမ္ပရာ+အာဂတ] ဆရာအစဉ်အဆက် ဆောင်လာသော။ ဒုက္ခာဒီနံ အရိယသစ္စဘာဝဿ အနုရူပံ ယုတ္တံ အာစရိယပရမ္ပရာဂတံ ဝါ သဝနံ အနုဿဝေါ။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၂။၆၃။

အာစရိယပရမ္ပရာဘတ (တိ) [အာစရိယပရမ္ပရာ+အာဘတ] ဆရာအစဉ်အဆက် ဆောင်ယူအပ်သော။ အယမေတ္ထ အာစရိယပရမ္ပရာဘတော ဝိနိစ္ဆယော။ ကင်္ခါ။၁၀၂။ ဝိနယဋ္ဌာနေသု ကတပရိစယာနံ အာစရိယာနံ တံ တံ အတ္ထံ ဉာပေန္တီ ပဝေဏီ အာစရိယပရမ္ပရာ၊ တာယ အာဘတော အာနီတော အာစရိယပရမ္ပရာဘတော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၁၆၂။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၇၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၄။)

အာစရိယပဝေဏီ (ထီ) [အာစရိယ+ပဝေဏီ] ဆရာအစဉ်အဆက်။ အယံ ဂုမဿ သုတ္တဿ

တေသို့ ဌာနေ အာစရိယပဝေဏိယာ ကထာမဂ္ဂေါ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၄။

အာစရိယပါစရိယ (ပု) [အာစရိယ+ပါစရိယ] ဆရာနှင့် ဆရာ၏ဆရာ။ အာစရိယပါစရိယေဟိ (ဒီ၊၁။၇၅)တိ အာစရိယေဟိ စ တေသံ ပါစရိယေဟိ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။ (—ဒီ၊၁။၁၀၇၊၁၂၅၊၂၂၆၊၂၃၂။ ဒီ၊၂။၁၂၃၊၁၉၁။ ဒီ၊၃။၄၄။ မ၊၂။၁၇၆၊၃၇၉။ သံ၊၂။၄၉၄-၅။ အံ၊၁။၁၅၉။ သုတ္တနိ။၃၆၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅၊ ၃၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃၊၂၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁၊ ၁၅၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။)

အာစရိယပူဇက (တိ) [အစရိယ+ပူဇက] ဆရာအား ပူဇော်တတ်သော၊သူ။ အဟမာစရိယပူဇကော။ ဝိမာန။၃၉။ ဇာ၊၁။၉၇။ အဟံ အာစရိယာနံ ပူဇကော။ ဝိမာန·ဋ္ဌ။၁၂၇။

အာစရိယပ္ပမာဏ (နု) [အာစရိယ+ပမာဏ] (၁) ဆရာ၏–အတိုင်းအရှည်–ပမာဏ၊ ဆရာ့ လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ဖြစ်သော အယူဝါဒ ပမာဏ။ (တိ) (၂) ဆရာ၏–အတိုင်းအရှည်–ပမာဏ–ရှိသော။ (၁) "ဘန္တေ တုမှေ ဒုဗ္ဗလာ၊ မယှမ္ပိ ဠမသို့ ခမ္မ သာရံ အာစိက္ခထ အာစရိယပ္ပမာဏ"န္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂။ အာစရိယပ္ပမာဏန္တိ အာစရိယမုဋ္ဌိ ဟုတွာ ပမာဏဘူတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၇။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄၁။ (တိ) (၂) အာစရိယမတ္တ-ကြည့်။

အာစရိယဗြာဟ္မဏ (ပု) [အာစရိယ+ဗြာဟ္မဏ] ဆရာပုဏ္ဏား။ အာစရိယဗြာဟ္မဏော သဇ္ဈာယတိ။ မိလိန္ဒ။၁၀။

အာစရိယဘရိယာ (ထီ) [အာစရိယ+ဘရိယာ] ပညာသင်ဆရာ၏–မယား–ဇနီး၊ ဆရာကတော်။ အာစရိယဘရိယာတိ ဝါ။ ဒီ၊၃။၆၁။ အံ၊၁။၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ အာစရိယဘရိယာတိ သိပ္ပါယတနာဒိ သိက္ခာပကဿ အာစရိယဿ ဘရိယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ (—ဇာ၊၁။၂၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၅။)

အာစရိယဘာဂ (ပု) [အာစရိယ+ဘာဂ] ဆရာ၏ အဖို့ဘာဂ၊ ဆရာခ။ အာစရိယဿ ဗြာဟ္မဏဿ အာစရိယဘာဂံ ဒတွာ။ မိလိန္ဒ၊၉။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။)

အာစရိယမဂ္ဂ (ပု) [အာစရိယ+မဂ္ဂ] ဆရာတို့၏–စကားအစဉ်–ချုပ်ရိုး ချုပ်စဉ်။ အာစရိယမဂ္ဂေါ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၃)တိ အာစရိယာနံ ကထာမဂ္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၇။

အာစရိယမတိ (ထီ) [အာစရိယ+မတိ] ဆရာ၏–အယူ–အလို–အဆုံးအဖြတ်။ တသ္မာ အာစရိယမတိယာ သုတ္တံ အပဋိဗာဟေတွာ သုတ္တမေဝ ပမာဏံ ကတ္တဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ အာစရိယမတိ နာမ တဿေဝ အာစရိယဿ မတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၀။ (=ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။)

အာစရိယမတိက (တိ) [အာစရိယမတိ+က] ဆရာ၏ – အယူ၌ ယှဉ်သော – အယူကို မကျော်လွန်သော၊သူ။ အာစရိယော အာစရိယမတိကောဝ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၅။ အာစရိယမတိကောတိ အာစရိယမတိယံ နိယုတ္တော တဿာ အနတိဝတ္တနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။

အာစရိယမတ္တ (တိ) [အာစရိယ+မတ္တ] ဆရာ၏ အတိုင်းအရှည် ပမာဏရှိသော။ (က) အရွယ်အားဖြင့် ဆရာ၏ ပမာဏရှိသော၊ မိမိ ဆရာနှင့် သက်တူရွယ်တူ (သိက္ခာဝါတူ) ဖြစ်ဖြစ်သော။ (ခ) သီလ စသည်ဖြင့် ဆရာ၏ ပမာဏရှိသော။ (က) အာစရိယေသု အာစရိယမတ္တေသု၊ ဥပဇ္ဈာယေသု ဥပဇ္ဈာယမတ္တေသု.... ဝိဟရေယျာထ။ ဝိ၊၃။၂၇၅။ အဝဿိကဿ ဆဗ္ဗဿော အာစရိယမတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၇။ (ခ) အာစရိယမတ္တော (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၉)တိ သီလာဒိနာ အာစရိယပ္ပမာဏော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၃။

အာစရိယမဟာယုဂ (န) အာစရိယာမဟာယုဂ- ကြည့်။

အာစရိယမုခ (န) [အာစရိယ+မုခ] ဆရာ၏- နှုတ် - ပါးစပ်။ အာစရိယမုခတော အ- နုဂ္ဂဟိတတ္တာ ပါဠိယံ န ကုသလော။ ဝိ၊ဋ္ဌ။ ၄။၂၂၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၃။)

အာစရိယမုဋ္ဌိ (ထိ) [အာစရိယ+မုဋ္ဌိ] ဆရာ၏ လက်ဆုပ်၊ ဆရာ၏ လက်ဆုပ် လက်ကိုင် -တရား- အတတ် - အယူဝါဒ၊ (အရွယ် ကြီး၍ သေခါနီးမှ အရင်းနှီးဆုံး တပည့် အားသာ ပြောပြဘို့ရာ သိုဝှက်ခြွင်းချန်ထား သော ဆရာ့လက်ဆုပ်လက်ကိုင်အတတ်ပညာ, အယူဝါဒ။) နတ္ထာ’ နန္ဒ တထာဂတဿ ဓမ္မေသု အာစရိယမုဋ္ဌိ။ ဒီ၊၂။၈၅။ သံ၊၃။ ၁၃၃။ အာစရိယမုဋ္ဌိတိ ယထာ ဗာဟိရကာနံ အာစရိယမုဋ္ဌိ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။ အာစရိယမုဋ္ဌိ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၆)တိ အာစရိယဿ မုဋ္ဌိကတဓမ္မော။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁၂၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၃၀၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃၊၂၂၉။)

အာစရိယလိင်္ဂ (ထိ) [အာစရိယ+လိင်္ဂ]ဆရာ ၏-တင့်တယ်-စမွယ်-ခြင်း။ အပဏ္ဍိတာနံ ဝိမတိံ အကတွာ၊ အာစရိယလိင်္ဂံ ပုရတော ကရောတီတိ။ ဝဇီ၊၅၈၅။

အာစရိယလေသ (ပု) [အာစရိယ+လေသ] ဆရာဟူသော အရိပ်အမြွက်၊ ဆရာဆင်တူရိုး မှား။ အာစရိယလေသော နာမ ဣတ္ထန္နာမဿ အန္တေဝါသိကော ဒိဋ္ဌော ဟောတိ ပါရာဇိကံ ဓမ္မံ အဇ္ဈာပဇ္ဇန္တော။ ဝိ၊၁။၂၆၀။

အာစရိယဝံသ (ပု) [အာစရိယ+ဝံသ] ဆရာ၏ အဆက်အနွယ်၊ သံဂါယနာတင် ဆရာစဉ် ဆက် ယူဆောင် လာသော အဋ္ဌကထာ။ "အာဟစ္စပဒေန ရသေန အာစရိယဝံသေန အဓိပ္ပါယာ".... "အာစရိယဝံသော"တိ အာစရိယဝါဒေါ။ မိလိန္ဒ။၁၅၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၉။ ဓမ္မသင်္ဂါဟကပ္ပဘု- တိအာစရိယပရမ္ပရတော အာနီတာ အဋ္ဌ- ကထာတန္တိ ဣဓ "အာစရိယဝံသော"တိ အ- ဓိပ္ပေတာတိ အာဟ "အာစရိယဝံသောတိ အာစရိယဝါဒေါ"တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၅။

အာစရိယဝစ (ပု) [အာစရိယ+ဝစ] ဆရာ၏ စကား။ ဣဒံ တဒါစရိယဝစော (ဇာ၊၂။၆၀၊ ၁၂၂)တိ ဣဒံ တံ အာစရိယဿ ဝစနံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။

အာစရိယဝစန (န) [အာစရိယ+ဝစန] ဆရာ၏ စကား။ မာရေတီတိ ကဿ မာရေတိ၊ အာစရိယဝစနေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။ (-မ၊ဋီ၊ ၃။၁၅၄။)

အာစရိယဝတ္တ (န) [အာစရိယ+ဝတ္တ] ဆရာ၌ (တပည့်က)ပြုအပ်သောကျင့်ဝတ်၊ အာစရိယ ဝတ်။ ဥပဇ္ဈာယဝတ္တံ အာစရိယဝတ္တံ ဇန္တာ- ဃရဝတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၉။)

[အ]ာစရိယဝတ္တကထာ (ထိ) [အာစရိယဝတ္တ+ ကထာ] အာစရိယဝတ်ကို-ဆိုသော-ပြရာ ဖြစ်သော-စကား။ အာစရိယဝတ္တကထာ။ ဝိ၊၃။၇၃၊၈၁။ ဝိ၊၄။၄၀၁-၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။

အာစရိယဝါဒ (ပု) [အာစရိယ+ဝါဒ] ဆရာ၏ အယူဝါဒ၊ ဆရာ့စကား။ အာစရိယဝါဒေါ နာမ ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ ပဉ္စဟိ အရဟန္တ- သတေဟိ ဌပိတာ....အဋ္ဌကထာတန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၀။ အတ္တဝဏ္ဏနာနု- ရူပေနေဝ ဝါစနာမဂ္ဂံ အာရောပိတတ္တာ အာစရိယဝါဒေါတိ ဝုစ္စတိ အာစရိယာ ဝဒန္တိ သံဝဏ္ဏေန္တိ ပါဠိံ ဧတေနာတိ ကတွာ။ သာရ- တ္ထ၊၂။၄၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၈-၉။ အတ္တနော အာ- စရိယဝါဒ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၄)န္တိ

အတ္တနော အာစရိယဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဝါဒံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၁။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၀၆-၇။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၊၃၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆၊ ၁၀၉။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊၃။၃၃၉။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၃၀။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၉၀။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၄၀။)

အာစရိယဝေဝစန (န) [အာစရိယ + ဝေဝစန] အာစရိယ-သဒ္ဒါ၏-ဝေဝုစ်- စကားလှယ်- ပရိယာယ်။ အာစရိယဝေဝစနာနိ ဝါသဒ္ဒိ-ဝိဟာရိကဝေဝစနာနိ ဝါ။ ဝိ၊၁။၃၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၇။ သာရတ္ထ၊၂။၇၉။)

အာစရိယသန္တိက (ပု) [အာစရိယ+သန္တိက] ဆရာ၏အနီး၊ ဆရာ့ထံပါး။ ဧဝံ ဥပဋ္ဌိတေ ပန နိမိတ္တေ တေန ဘိက္ခုနာ အာစရိယသန္တိကံ ဂန္တွာ အာရောစေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ (-မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၉။)

အာစရိယသမ (တိ) [အာစရိယ+သမ] ဆရာနှင့် တူညီသော၊သူ။ ယတ္ထ န သက္ကာ ဟောတိ အာစရိယံ ဝါ အာစရိယသမံ ဝါ ဥပဇ္ဈာယံ ဝါ ဥပဇ္ဈာယသမံ ဝါ ကလျာဏမိတ္တံ လဒ္ဓုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၀။

အာစရိယသမယ (ပု) [အာစရိယ+သမယ] ဆရာ၏-အယူ-ဝါဒ။ အာစရိယက-ကြည့်။

အာစရိယသုဒ္ဓိ (ထီ) [အာစရိယ+သုဒ္ဓိ] ဆရာ၏ စင်ကြယ်ခြင်း၊ ဆရာစဉ်ဆက် စင်ကြယ်သန့် ရှင်းခြင်း။ အတ္တနောမတိံ ပဟာယ အာစ-ရိယသုဒ္ဓိယာ ဝတ္တာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၄။

အာစရိယာစရိယ (ပု) [အာစရိယ+အာစရိယ] ဆရာ၏ဆရာ၊ ဆရာ့ဆရာ။ သဗ္ဗပစ္ဆိမေန ဟိ နယေန ယထာ အာစရိယော စ အာစရိ-ယာစရိယော စ ပါဠိဥ္စ ပရိပုစ္ဆဥ္စ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။)

အာစရိယာနီ (ထီ) [အာစရိယ+အာနီ] ဆရာ၏ -မိန်းမ-မယား၊ ဆရာကတော်။ ဂဟပတာ-နီ, အာစရိယာနီ။ မောဂ်၊၃။၃၃။

အာစရိယာနုဂ္ဂဟ (ပု) [အာစရိယ + အနုဂ္ဂဟ] ဆရာ၏-ချီးမြှောက် - ထောက်ပံ့- ခြင်း။ ဈာနဝိပဿနာဒိကံ အာစရိယာနုဂ္ဂဟေန ဂဟိတံ နာမ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆။

အာစရိယာနုသိဋ္ဌိ (ထီ) [အာစရိယ + အနုသိဋ္ဌိ] ဆရာ၏-ဆုံးမ-သင်ပြ-ခြင်း၊ ဆရာ့အဆုံး အမ။ ယထာ မဟာရာဇ အန္တေဝါသိကော အာစရိယာနုသိဋ္ဌိယာ ဝိဇ္ဇံ ပညာယ သန္တိ-ကရောတိ။ မိလိန္ဒ။၃၀၉။

အာစရိယာမဟ (ပု) [အာစရိယ+အာမဟ] ဆရာ၏ဆရာ၊ ဆရာ့ဆရာ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ မောဂ်၊သျ။နှာ-၆၀၄-လည်း ကြည့်။

အာစရိယာမဟယုဂ (န) [အာစရိယာမဟ+ ယုဂ] ဆရာ့ဆရာအစုံ၊ ဆရာ့ဆရာ အဆက် ဆက်။ အတ္တိ ကောစိ တေဝိဇ္ဇာနံ ဗြာဟ္မဏာနံ ယာဝသတ္တမာ အာစရိယာမဟယုဂါ (အာ-စရိယမဟယုဂါ၊ သျာ၊က)။ ဒီ၊၁။၂၂၄။ (-ရှင်း၂၂၅-၆။ မ၊၂။၃၈၁။)

အာစရိယာယတ္တဝုတ္တိ (တိ) [အာစရိယ+အာ-ယတ္တ+ဝုတ္တိ] ဆရာနှင့်စပ်သော အသက်မွေး ခြင်း ရှိသော၊သူ။ သုဝစော အာစရိယာ-ယတ္တဝုတ္တိယေဝ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၂။

အာစရိယာသဘ (တိ) [အာစရိယ+အာသဘ] မတုန်မလှုပ်-မြတ်-သောဆရာ၊ ဆရာမြတ်။ ကာမဥ္စ ပုဗ္ဗာစရိယာသဘေဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ မဟာကဿပတ္ထေရာဒယော ပုဗ္ဗာစရိယာ ဧဝ အကမ္ပိယဋ္ဌေန ဥတ္တမဋ္ဌေန စ အာသဘာ၊

တေဟိ ပုဗ္ဗာစရိယာသဘောဟိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇။

အာစရိယုဂ္ဂဟ (ပု) [အာစရိယ+ဥဂ္ဂဟ] (၁) ဆရာ့ထံမှ သင်ယူအပ်သောကမ္မဋ္ဌာန်း အစီအရင်။ (၂) ဆရာ၏–သင်ကြားခြင်း–သင်ကြားချက်။ အာစရိယုဂ္ဂဟတော ဧကပဒမ္ပိ အပရိဟာပေန္တေန ဣဒံ အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ မနသိ ကာတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၀။ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗတော ဥဂ္ဂဟော၊ ....အာစရိယတော ဥဂ္ဂဟော အာစရိယုဂ္ဂဟော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၂၇။ (၂) ဣဒံ အမှာကံ အာစရိယုဂ္ဂဟော။ ဝဇိရ။၃၂၈။ (–ရှင်း၄၄၁။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။)

အာစရိယုဂ္ဂဟဏ (န) [အာစရိယ + ဥဂ္ဂဟဏ] ဆရာ၏သင်ကြားခြင်း။ ပဝေဏိယာ အာစရိယုဂ္ဂဟဏဿ အနုပါလကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။

အာစရိယုပါသန (န) [အာစရိယ + ဥပါသန] ဆရာသို့–ဆရာ့ထံ–ချဉ်းကပ်ခြင်း။ အတ္ထိ မေ မဟာရာဇ အာဂမော အဓိဂမော ပရိယတ္တိ သဝဏံ သိက္ခာပဏံ သုဿုသာ ပရိပုစ္ဆာ အာစရိယုပါသနံ။ မိလိန္ဒ။၁၂၀။

အာစရိယူပဒ္ဒဝ (ပု) [အာစရိယ+ဥပဒ္ဒဝ] ဆရာ၏သန္တာန်၌ဖြစ်သော (ကိလေသာတည်းဟူသော)ဘေးရန်။ ဧဝံ သန္တေ ခေါ အာနန္ဒ အာစရိယူပဒ္ဒဝေါ ဟောတိ။ မ၊၃။၁၅၇-၈။ အာစရိယူပဒ္ဒဝေနာတိ အဗ္ဘန္တရေ ဥပ္ပန္နေန ကိလေသူပဒ္ဒဝေန အာစရိယဿုပဒ္ဒဝေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၇။

အာစာမ (ပု) [အာ+စမု+ဏ] (၁) ထမင်းချီး။ (၂) ထမင်းရည်။ ယာ မေ အဒါသိ အာစာမံ။ ဝိမာန။၂၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၈၂။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၄။) အာစာမကုဏ္ဍက, အာစာမဘက္ခ-တို့လည်း ကြည့်။

အာစာမကဘတ္တ (န) [အာစာမက+ဘတ္တ] ထမင်းချီးဖြစ်သောထမင်း။ ဘတ္တေ အာစာမကဘတ္တမတ္တံ ဩလောကေဟိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။

အာစာမကုဏ္ဍက (ပု) [အာစာမ+ကုဏ္ဍက] ထမင်းရည်နှင့်ဆန်ကွဲထမင်း။ ဘုတ္ဝာ အာစာမကုဏ္ဍကံ။ ဇာ၊၁။၇၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ အာစာမကုဏ္ဍကန္တိ ဧတ္ထ အာစာမော ဝုစ္စတိ ဩဒနာဝသေသံ (ဩဒနာဝဿာဝနံ၊ သီ)၊ ကုဏ္ဍကန္တိ ကုဏ္ဍကမေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။

အာစာမဒါန (န) [အာစာမ+ဒါန] (က) ထမင်းချီး အလှူ။ (ခ) ထမင်းရည်အလှူ။ ဧတဿာ’ စာမဒါနဿ၊ ကလံ နာ’ဂ္ဃတိ သောဠသိ(ဝိမာန။၂၅)န္တိ ဧတဿ ဧတာယ ဒိန္နဿ အာစာမဒါနဿ ဖလံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၈၃။

အာစာမဒါယိကာဝိမာနဝတ္ထု (န) [အာစာမ + ဒါယိကာ+ဝိမာန+ဝတ္ထု] အရှင်မဟာကဿပအား ထမင်းချီးကို လှူခဲ့ဘူးသော နတ်သမီး၏ အကြောင်းအရာကို ပြသော ဝတ္ထု။ ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁-ဣတ္ထိဝိမာန၊ ၂-ဝဂ်၊ ၃-ဝိမာနဝတ္ထု။ ဝိမာန။၂၄။

အာစာမဘက္ခ (တိ) [အာစာမ+ဘက္ခ] (က) ထမင်းချီးကိုစားသောသူ။ (ခ) ထမင်းရည်ကို သောက်သောသူ။ အာစာမဘက္ခော ဝါ ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၁၅၇။ အံ၊၃။၃၃။ မ၊၁။၃၇၂။ မ၊၂။၃၆၈။ အံ၊၁။၃၀၀။ အဘိ၊ပု။၁၆၄။ အာစာမောတိ ဘတ္တုက္ခလိကာယ လဂ္ဂေါ ဈာမကဩဒနော၊ တံ ဆဍ္ဍိတဋ္ဌာန-တော (ဌာနေ) ဂဟေတွာ ခါဒတိ။ ဩဒန-ကဍ္ဎိယန္တိပိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ (–မ၊၁။၁၁၁၊၂၁၁။ အံ၊၁။၂၄၃။)

အာစာမဝဏ္ဏ (တိ) [အာစာမ+ဝဏ္ဏ] ထမင်းရည် အဆင်းရှိသော။ မတသရိရေ ပန ပူတိဗဟာ-

လာစာမဝဏ္ဏော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၅၃။ အာစာမောတိ အဝဏ္ဏာဝနကဥ္စိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။ ၃ဝဂ။

အာစာရ (ပု) [အာ+စရ+ဏ] အကျင့်၊ ကျင့်ခြင်း၊ အာစာရ၊ (က) အကျင့်၊ ကောင်းသော အလေ့အကျင့် (ကိုယ်၌ ဖြစ်သော မလွန်ကျူးခြင်း,နှုတ်၌ဖြစ်သော မလွန်ကျူးခြင်း, ၎င်း ၂-ပါးစုံ၌ ဖြစ်သော မလွန်ကျူးခြင်း, အလုံးစုံသောသီလကိုစောင့်ထိန်းခြင်း, မြတ်စွာဘုရား စက်ဆုပ်သော မှားယွင်းသော အသက်မွေးမှုဖြင့် အသက် မမွေးခြင်းတို့ကို အာစာရဟုဆိုသည်၊ အနာစာရ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တည်း)။ (ခ) အမျိုး, အရပ်ဒေသ, ပါသဏ္ဍ အယူဝါဒအလိုက် ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ထားသော အလေ့အကျင့်။ (ဂ) ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်။(ဃ)သူတော်ကောင်းတို့၏အကျင့်။ (င) ခွေးတို့၏ အလေ့အကျင့်။ အာစာရံ ဉာသိနံ ဖြူဟိ။ သံ၊၁။ ၂၃ဂ။ အယ' မာစာရော ဟောတိ။ သံ၊၃။၆၆။ ဥပသမပရိဗာဟိရေန အာစာရေန ဘူဥမာနေ....ဒီသွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ (–ဒီဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၉။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၇။ မဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၄၊ ၂၇၉။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၁ဝ။ အံဋ္ဌ၊ ၂။၄၆။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၄ဝ၆။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။ ၂၅ဝ။) ပါပါစာရ (ဝိ၊ ၂။၃၁၁။ ကင်္ခါ။၃ဝ၄), ပဋ္ဌာစာရ (အံဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၇), ဗြဟ္မစာရီ (ဒီဋ္ဌ၊၁။၇၁။ မဋ္ဌ၊ ၂။၁၁ဝ။ အဘိဋ္ဌ၊၃။ဂ၇။ ဉာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆ဂ)တို့လည်းကြည့်။ (က) တတ္ထ ကတမော အာစာရော၊ ကာယိကော အဝီတိက္ကမော....အယံ ဝုစ္စတိ အာစာရော။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇။ ပဋ္ဌိပက္ခဝသေန ပနဿ အာစာရော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁ဂ။ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္န-လည်းကြည့်။ (ခ) အာစာရံ ဖြဟေ့ သိက္ခေယျ။ ဇာ၊၁။ ၂၆၂။ အာစာရန္တိ .... ဇနပဒစာရိတ္တံ သိက္ခေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၂၂။ အာစာရသီလ-လည်း ကြည့်။ (ဂ) အာစာရကုသလ-ကြည့်။ (ဃ) အာစာရသီလမတ္တက-ကြည့်။ (င) အာစာရေနာ (မဋ္ဌ၊၃။၇၁)တိ ကုက္ကုရသီလာစာရေန။ မဋီ၊၃။၄၄။

အာစာရအရိယ (တိ) [အာစာရ + အရိယ] ကောင်းသောအကျင့်၌ တည်သော၊ အကျင့်ကောင်းသော၊သူ၊ အာစာရအရိယာပုဂ္ဂိုလ်။ စတ္တာရော အရိယာ အာစာရအရိယော လိင်္ဂအရိယော ဒဿနအရိယော ပဋိဝေဓအရိယောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃ဂ။ အရိယောတိ သုန္ဒရာဓိဝစနမေတံ.... အရိယာစာရေ ဌိတော အာစာရအရိယော နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၄၊၄၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၉၁။)

အာစာရဥပစာရညူ (တိ) [အာစာရ + ဥပစာရ +ဉာ+ရူ] အကျင့်ဥပစာ၌–သိ – လိမ္မာ – သော၊သူ။ အာစာရဥပစာရညူ၊ ဓမ္မာနုဓ္ဆဝိသံဝရံ။ အပ၊၁။၃၇၅။

အာစာရကိရိယာ (တိ) [အာစာရ + ကိရိယာ] အကျင့်ကို – ပြုကျင့်ခြင်း – ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။ ဝတ္တေ ဂုဏေ ပဋိပတ္တိ-အာစာရကိရိယာသု စ။ အပ၊၁။၃၆၃၊၃၆၇။

အာစာရကုလပုတ္တ (ပု) [အာစာရ + ကုလပုတ္တ] ကောင်းသောအကျင့်နှင့်ပြည့်စုံသော – အကျင့် ကောင်းသာ – အမျိုးသား။ "ယေ တေ ကုလပုတ္တာ သဒ္ဓါ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတာ"တိ ဧဝံ အာဂတာ ပန ယတ္ထ ကတ္ထစိ ကုလေ ပသုတာပိ အာစာရသမ္ပန္နာ အာစာရကုလပုတ္တာ နာမ။ မဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၅။ အံဋီ၊၃။ ၂။ အာစာရသမ္ပတ္တိယာ အဘိဇာတာ အာစာရကုလပုတ္တာ တေနာဟ "အာစာရသမ္ပန္နာ"တိ။ မဋီ၊၁။ ၂ဝ၇။ (–မဋ္ဌ၊၄။၁၉၄။ သံဋ္ဌ၊ ၂။၄၆။ အံဋ္ဌ၊၃။ ၂၆ဝ။ ဉာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၇၇။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၇။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၁။ မဋီ၊ ၃။၃၉၃။ အံဋီ၊၃။ ၂။ သံဋီ၊ ၂။၆၁။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃ဝ။)

အာစာရကုသလ (တိ) [အာစာရ+ကုသလ] အကျင့်သီလ–ဝတ်ကြီး ဝတ်ငယ်–၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ အာစာရကုသလော သိယာ။ ဓမ္မ။ ၆၇။ အာစာရကုသလောတိ သီလမှိ အာစာရော၊ ဝတ္တပဋိဝတ္တမှိ အာစာရော။ တတ္ထ ကုသလော သိယာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။

အာစာရကောသလ္လ (န) [အာစာရကုသလ+ဏျ] အကျင့်သီလ–ဝတ်ကြီး ဝတ်ငယ်–၌ လိမ္မာသောသူ၏ အဖြစ်။ ပါမောဇ္ဇဗဟုလောတိ တတော ပဋိသန္ထာရဝုတ္တိတော စ အာစာရကောသလ္လတော စ ဥပ္ပန္နေန ဓမ္မပါမောဇ္ဇေန ပါမောဇ္ဇဗဟုလော ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။

အာစာရဂုဏဝဝတ္ထာန (န) [အာစာရ+ဂုဏ+ဝဝတ္ထာန] အကျင့်သီလဂုဏ်ကို ပိုင်းခြားခြင်း။ သော တတ္ထ သုသိက္ခိတော အသံကိလေသာပဇ္ဇနေန အာစာရဂုဏဝဝတ္ထာနေန စ ဥဘယလောကဟိတသုခါဝဟနတော မင်္ဂလံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁၃-၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။

အာစာရဂုဏသမ္ပန္န (တိ) [အာစာရ+ဂုဏ+သမ္ပန္န] အကျင့်သီလဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ သတ္တုသန္တိကေ ပဗ္ဗဇိတွာ အာစာရဂုဏသမ္ပန္နော ဗုဒ္ဓရတနေ စိတ္တီကာရပီတိဗဟုလော အဟောသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။

အာစာရဂုဏသောဓန (တိ) [အာစာရဂုဏ+သောဓန] အကျင့်ဂုဏ်တို့ကို သုတ်သင်တတ်သော။ အာဂုအာစာရသောဓန-ကြည့်။

အာစာရဂေါစရကုသလတာ (ထီ) [အာစာရ+ဂေါစရ + ကုသလတာ] ရဟန်းတို့အား လျောက်ပတ်သောအကျင့်ဟူသော အာစာရတို့၌ရင်း, ရဟန်းတို့ချဉ်းကပ်ထိုက်သော အရပ်ဟူသော ဂေါစရတို့၌ရင်း လိမ္မာကျွမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်။ အာစာရဂေါစရကုသတာ-(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇)တိ....သမဏာစာရေသု စေဝ သမဏဂေါစရေသု စ ကုသလတာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၉။အာစာရဂေါစရသမ္ပန္န-လည်းကြည့်။

အာစာရဂေါစရသမ္ပန္န (တိ) [အာစာရ+ဂေါစရ+သမ္ပန္န] ရဟန်းတို့အား လျောက်ပတ်သော အကျင့်ဟူသော အာစာရနှင့်ရင်း, ရဟန်းတို့ ချဉ်းကပ်ထိုက်သောအရပ်ဟူသော ဂေါစရနှင့်ရင်း ပြည့်စုံသော၊ ပြည့်စုံသော အာစာရဂေါစရရှိသော၊သူ။ (ရဟန်းတို့အားလျောက်ပတ်သော အကျင့်, မလျောက် ပတ်သော အကျင့်နှင့် ရဟန်းတို့ ချဉ်းကပ်ထိုက်သော အရပ်, မချဉ်းကပ်ထိုက်သော အရပ်တို့ကို–အဘိ၊ဝိ။၂၅၅။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉-၃၂၇။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇-၉။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၉-၁၈၀-တို့ ကြည့်။ အဂေါစရ, အနာစာရ-တို့နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်)။ သီလ ဝါ ဟောတိ ပါတိမောက္ခသံဝရသံဝုတော ဝိဟရတိ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော။ ဝိ၊၂။၇၃။ ဝိ၊၄။၂၂၃။ ဝိ၊၅။၂၄၀။ ဒီ၊၃။၆၄၊၂၂၂။ အံ၊၁။၆၄-၅၊၂၄၆။ အံ၊၃။၁၆၄။ ဥဒါန။၁၁၉။ မဟာနိ။၂၉-၃၀။ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နောတိ မိစ္ဆာဇီဝပဋိသေဓကေန .... ဂေါစရေန သမ္ပန္နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော (ဣတိဝုတ်။၂၅၉)-တိ .... ဘိက္ခုသာရုပ္ပအာစာရသမ္ပတ္တိယာ, ဝေသိယာဒိအဂေါစရံ ဝဇ္ဇေတွာ ပိဏ္ဍပါတာဒိ-အတ္ထံ ဥပသင်္ကမိတုံ ယုတ္တဋ္ဌာနသင်္ခါတဂေါစရေန စ သမ္ပန္နတ္တာ အာစာရဂေါစရသမ္ပန္နော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၂။ (–ဒီ၊၁။၅၉။ မ၊၁။၃၉။ မ၊၃။၅၃။ သံ၊၃။၁၆၃။ အံ၊၁။၃၂၁။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၃၊၂၅၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၆-၇။)

အာစာရဋ္ဌ (ပု) [အာစာရ+အတ္ထ] ပြုကျင့်–ဖြည့်ကျင့်–ရှောင်ကြဉ်–ခြင်း အကျင့်သီလ

ဟူသော အနက်သဘော။ အညေ ပန “အဓိသေဝနဋ္ဌေန အာစာရဋ္ဌေန တဿီလဋ္ဌေန သီရဋ္ဌေန သီတလဋ္ဌေန သီဝဋ္ဌေန သီလ”န္တိ ဝဏ္ဏယန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။

အာစာရပညတ္တိ (ထီ) [အာစာရ+ပညတ္တိ] အာစာရပညတ်၊ ပညတ်ထား –စည်းကမ်းသတ်မှတ်ထား– အပ်သော အကျင့်သီလ၊ စာရိတ္တသီလ။ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါတိ စ သီလံ အာစာရပညတ္တိ ဓုတင်္ဂသမာဒါနံ ယာဝဂေါတြဘုတော သမ္မာ ပဋိပဒါ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ အာစာရပညတ္တီတိ စာရိတ္တသီလံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၇။

အာစာရပညတ္တိသိက္ခာပဒ (နု) [အာစာရပညတ္တိ+သိက္ခာပဒ] အာစာရပညတ်–စာရိတ္တသီလ–ဟူသော သိက္ခာပုဒ်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အာစာရပညတ္တိသိက္ခာပဒပညာပန (နု) [အာစာရပညတ္တိသိက္ခာပဒ+ပညာပန] အာစာရပညတ္တိ သိက္ခာပုဒ်ကို – သိစေခြင်း –ဟော ပြောခြင်း။ ဘိက္ခူနံ မေတ္တာစိတ္တေန အာစာရပညတ္တိသိက္ခာပဒပညာပနံ ကမ္မဋ္ဌာနကထနံ ဓမ္မဒေသနာ တေပိဋကမ္ပိ ဗုဒ္ဓဝစနံ မေတ္တံ ဝစီကမ္မံ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။

အာစာရပညတ္တိသိက္ခာပန (နု) [အာစာရပညတ္တိ+သိက္ခာပန] အာစာရပညတ်ကို–စာရိတ္တသီလကို–သင်ယူစေခြင်း။ မေတ္တာစိတ္တေန အာစာရပညတ္တိသိက္ခာပနံ ကမ္မဋ္ဌာနကထနံ ဓမ္မဒေသနာ တေပိဋကမ္ပိ ဗုဒ္ဓဝစနံ မေတ္တံ ဝစီကမ္မံ နာမ။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၀။ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂-၌လည်း အာစာရပညတ္တိသိက္ခာပနံ-ဟုပင် ရှိသင့်၏။)

အာစာရပဋိပတ္တိ (ထီ) [အာစာရ+ပဋိပတ္တိ] အကျင့် ပဋိပတ်။ အာစာရပဋိပတ္တိ တေ၊ ဗာဠှံ ခေါ မမ ရုစ္စတိ။ အပ၊၁။၃၉၇။

အာစာရပဏ္ဏတ္တိ (ထီ) [အာစာရ+ပဏ္ဏတ္တိ] အာစာရပညတ္တိ-နှင့် အနက်တူ။ ဝေမေဝ အာစာရပဏ္ဏတ္တိအာဒိနိ သိက္ခာပဒါနိ သိရသာ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ စာရိတ္တသီလံ ဥဒ္ဒိဿ ပညတ္တသိက္ခာပဒံ အာစာရပဏ္ဏတ္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၂။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၆။)

အာစာရပဏ္ဏတ္တိဝိနယ (ပု) [အာစာရပဏ္ဏတ္တိ+ဝိနယ] အာစာရပညတ်ဟုဆိုအပ်သော ဝိနည်း။ သစေ အတ္တနော ဗုဒ္ဓိ ဝါ ပဏ္ဍိတော ဩဝါဒဒါယကော နိဿာယ အာစာရပဏ္ဏတ္တိဝိနယော ဝါ သုသိက္ခိတော န ဘဝေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။

အာစာရပဏ္ဏတ္တိသိက္ခာပန (နု) [အာစာရပဏ္ဏတ္တိ + သိက္ခာပန] အာစာရပညတ္တိသိက္ခာပနနှင့် အနက်တူ။ ဘိက္ခူနံ မေတ္တေန စိတ္တေန အာစာရပဏ္ဏတ္တိသိက္ခာပနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။

အာစာရပ္ပကာသကဂန္ထ (ပု) [အာစာရ+ပကာသက+ဂန္ထ] အကျင့်သီလကို ပြတတ်သော ကျမ်းဂန်။ ပါဠိယာတိ အတ္တနော အာစာရပ္ပကာသကဂန္ထဿ။ ဝိမတိ၊၂။၆၅။

အာစာရမရိယာဒါသင်္ကရ (ပု) [အာစာရ+မရိယာဒါ + သင်္ကရ] ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ထားသော ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်း ရောယှက်ခြင်း။ သမ္ဘေဒန္တိ အာစာရမရိယာဒါသင်္ကရံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၂။

အာစာရရဟိတသဘာဝ (တိ) [အာစာရ+ရဟိတ + သဘာဝ] ကြီးသူကို ရှိခိုးခြင်း စသော အကျင့်မှကင်းသော သဘောရှိသော၊ သူ။ အရသရူပေါတိ အာစာရရဟိတသဘာဝေါ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၂။

အာစာရဝတီ (ထီ) [အာစာရဝန္တု + ဤ] အာစာရဝတီမည်သော၊ သူ၊ နိဂဏ္ဌ၏ သမီး လေးယောက်တို့တွင် တယောက်။ တော့သံ

သံဝါသမန္တာယ စတဿော ဓိတရော ဇာတာ၊ ....ကော အာစာရဝတီ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။

အာစာရဝတ္တ (နှ) [အာစာရ+ဝတ္တ] ကျင့်ဝတ်။ ပါသာဒိကေန ဝတ္တေနာတိ ပဿန္တာနံ ပါသာဒိဝဟေန အာစာရဝတ္တေန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၁။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃-ဂ။)

အာစာရဝန္တု (တိ) [အာစာရ+ဝန္တု] အကျင့်ရှိသော၊သူ။ သစေ ပန ဇာတိကုလပုတ္တော အာစာရဝါ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။

အာစာရဝိနယ (ပု)[အာစာရ+ဝိနယ]အာစာရဝိနည်း၊လိမ္မာယဉ်ကျေးအောင်ဆုံးမကြောင်းအကျင့်တရား။ ဓမ္မဝိနယကုသလောတိ သုစရိတဓမ္မေ စ အာစာရဝိနယေ စ ကုသလော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၄။

အာစာရဝိပတ္တိ (ထီ) [အာစာရ + ဝိပတ္တိ] အကျင့်၏ပျက်စီးခြင်း၊ (ထုလ္လစ္စဉ်း ပါစိတ် ပါဋိဒေသနီ ဒုက္ကဋ် ဒုဗ္ဘာသိ ဟုဆိုအပ်သော လဟုက အာပတ်ငါးမျိုး။)ထုလ္လစ္စယံ ပါစိတ္တိယံ ပါဋိဒေသနီယံ ဒုက္ကဋံ ဒုဗ္ဘာသိတံ၊ အယံ အာစာရဝိပတ္တိ။ ဝိ၊၃။၂၅၅။ (–ဝိ၊၄။၅၂၊ ၂၁၂၊၂၄၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆၊၁၈၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉၊ ၂၀၁၊၂၆၂။ ကင်္ခါ။၁၅၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃-၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၈၇၊၂၈၇၊၃၃၂။ အနုဋီ၊၁။၁၁။ အနုဋီ၊၂။၁၆၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၇၁၊၂၇၆။)

အာစရဝိပတ္တိစောဒနာ (ထီ) [အာစာရဝိပတ္တိ +စောဒနာ] အာစာရဝိပတ္တိ–လဟုက အာပတ် ငါးမျိုး–ဖြင့် စောဒနာခြင်း။ အာစာရဝိပတ္တိစောဒနာ .... အဝသေသာနံ ဝသေန အာစာရဝိပတ္တိစောဒနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃-၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၉၊၃၁၀။

အာစာရဝိပတ္တိပဋိစ္ဆာဟက (တိ) [အာစာရဝိပတ္တိ +ပဋိစ္ဆာဟက] အာစာရဝိပတ္တိကို တားမြစ်တတ်သော (သိက္ခာပုဒ်)။ အာစာရဝိပတ္တိပဋိဗာဟကာနိ သိက္ခာပဒါနိ အာစာရပဏ္ဏတ္တိအာဒီနိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၆။

အာစာရဝိပန္န (တိ) [အာစာရ+ဝိပန္န] (က) ပျက်စီးသောအကျင့်ရှိသော၊လဟုကအာပတ် ငါးမျိုး သင့်သော၊ ရဟန်း။ (ခ) သူတော်ကောင်းကျင့်ဝတ် ပျက်သော၊သူ။ (က) အဇ္ဈာစာရေ အာစာရဝိပန္နော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၃။၉၁။ ဝိ၊၄။၅၂။ ဝိ၊၅။၂၂၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၆၆။ ဣတရေ ပဉ္စ အာပတ္တိက္ခန္ဓေ အာပန္နော အဇ္ဈာစာရေ အာစာရဝိပန္နော နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၇၁။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၅။) (ခ) အာဇီဝသီလာစာရဝိပန္နောပိ ဖြာဟ္မဏော ဘဝေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၇။ နိက္ခိတ္တဝတ္တတာဒိနာ အာစာရဝိပန္နောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၀။

အာစာရဝိရဟိတ (တိ) [အာစာရ + ဝိရဟိတ] ကျင့်ဝတ်(ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်)–မှကင်း–ကို မပြု–သော၊သူ။ အာစရိယုပဇ္ဈာယာဒီသု အာစာရဝိရဟိတတ္တာ အနာစာရော စ ပုဂ္ဂလော ....မာ ဘဝတူတိ သမ္ဗန္ဓော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၄။

အာစာရသဏ္ဌာန (နှ) [အာစာရ + သဏ္ဌာန] ကျင့်ဝတ်၏ တည်ရှိခြင်း၊ တာဝန်ဝတ္တရားကို မပျက်မကွက် ဆောင်ရွက်ခြင်း။ အာကာရော နာမ ယေန တေသံ 'ဝတ္တသမ္ပန္နာ ဝါ န ဝါ'တိ အာစာရသဏ္ဌာနံ ဂယှတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။ အာစာရသဏ္ဌာနန္တိ အာစာရသဏ္ဌိတိ။ သာရတ္ထ။၃။၂၈၁။

အာစာရသဏ္ဌိတိ (ထီ) [အာစာရ + သဏ္ဌိတိ] အာစာရသဏ္ဌာန နှင့် အနက်တူ။ငင်း-ကြည့်။

အာစာရသန္တာရဏ (နှ) [အာစာရ+သန္တာရဏ] မျိုးရိုးစဉ်လာ ကျင့်ဝတ် စည်းကမ်းကို– ကောင်းစွာ ဆောင်ခြင်း – ထိန်းသိမ်းခြင်း။

သန္ဒာရေန္တီတိ အာစာရသန္ဒာရဏဝသေန မာရေန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ဂ။

အာစာရသမာစာရသိက္ခာပက (တိ) [အာစာရ + သမာစာရ+ သိက္ခာပက] ကောင်းသော အကျင့်အာစာရကို – သင်ယူစေတတ်–သင်ပေးတတ် – သော၊သူ။ အာစရိယ-ကြည့်။

အာစာရသမာစာရသိက္ခာပနက (တိ) [အာစာ-ရသမာစာရ+သိက္ခာပနက] အာစာရသမာ-စာရသိက္ခာပက-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အာစာရသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အာစာရ + သမ္ပတ္တိ] အကျင့်သီလ – ကျင့်ဝတ်– နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ အညော ဝါကောစိ တဿ အာစာရသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ ပဗ္ဗာဇေထ နံ၊ အဟံ ဣဏံ ဒဿာမီတိ ဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ဂ၁။ ဥဂ္ဂသေဋ္ဌိ တဿာ အာစာရသမ္ပတ္တိံ ဒိသွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၂။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၉ဂ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၇။)

အာစာရသမ္ပဒါ (ထီ) [အာစာရ+သမ္ပဒါ] အာစာရသမ္ပတ္တိနှင့် အနက်တူ။ ကိံ အမ္ဗ ကထေထ ယာဒိသော တုမှာကံ ဇာမာတာ သီလေန စေဝ အာစာရသမ္ပဒါယ စ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅ဂ။

အာစာရသမ္ပန္န (တိ) [အာစာရ+သမ္ပန္န] အကျင့် သီလ – ကျင့်ဝတ် – နှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဝတ္တသမ္ပန္နော (ဝတသမ္ပန္နော)တိ အာစာ-ရသမ္ပန္နော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁ဂ၄။ သီလဝါ ခေါ ပန ဘိက္ခု အာစာရသမ္ပ-န္နော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ အာစာရသမ္ပန္နောတိ သာဓုအာစာရဝတ္တော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉ဂ။ (–မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂၊၁၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄-၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅-၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁ဂ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၂၊ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၀၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၉၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂။)

အာစာရသိက္ခာပက (တိ) [အာစာရ+သိက္ခာ-ပက] ကျင့်ဝတ်ကို– သင်ယူစေတတ်–သင်ပေးတတ်–သောသူ (ဆရာ)။ ကခ်ါဝိနောဒနံ ဝါ အာစာရသိက္ခာပကံ ဝါ မဓုရဓမ္မဿဝနံ ဝါ န လဘန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၇၃။)

အာစာရသိက္ခာပန (န) [အာစာရ+သိက္ခာပန] (က) (မိမိကြံဆအပ်သော) အဝတ်မဝတ်ခြင်း အကျင့်စသည်တို့ကို– သင်စေခြင်း– ကျင့်စေခြင်း။ (ခ) အကျင့်–သီလ–သိက္ခာ –ကို သင်စေ ကျင့်စေခြင်း။ (က) အာစာရ-သိက္ခာပနဝသေန တဿ ဂဏဿ အာစရိ-ယောတိ ဂဏာစရိယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀၊ ၂၅၆-၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ အာစာရသိက္ခာပနဝသေနာတိ အတ္တနာ ပရိကပ္ပိတအစေလကဝတစရိယာ-ဒိအာစာရသိက္ခာပနဝသေန၊ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၇ဂ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၀။ (ခ) ဣဒါ-နိပိ နော အာစာရသိက္ခာပနေန အာစ-ရိယော ဘဝါတိ အာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၅။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၀၇။)

အာစာရသိက္ခာပနက (တိ) [အာစာရ+သိက္ခာ-ပနက] အကျင့် – ရှုတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်နည်း, သွားလာနေထိုင်နည်းစသော အကျင့် – ကို သင်ပေးတတ်သော၊ သူ (ဆရာ)။ “ဧဝံ သ-ဇ္ဈာယိတဗ္ဗံ ဧဝံ အဘိက္ကမိတဗ္ဗ”န္တိ အာဒိနာ အာစာရသိက္ခာပနကော အာစရိယော။ ကခ်ါ၊ဋ္ဌီ။၁၇၉။

အာစာရသီလ (န) [အာစာရ+သီလ] အကျင့် သီလ၊ အမျိုး, အရပ်ဒေသ, အယူဝါဒ အလိုက် ပိုင်းခြား သတ်မှတ် ပညတ်ထားအပ်သော– အကျင့်သီလ – အလေ့အကျင့်–စည်းကမ်း ကျင့်ဝတ်။ ကုလဒေသပါသဏ္ဍာနံ အတ္တနော အတ္တနော မရိယာဒါစာရိတ္တံ အာစာရသီလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅။ ကုလဒေသ-

ပါသက္ကစမ္မော ဟိ "အာစာရသီလ"န္တိ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၇။ (-မိလိန္ဒ။၁၃၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၄၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၇၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃၁။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၁၀။)

အာစာရသီလမတ္တက (နိ) [အာစာရသီလ + မတ္တက] အာစာရသီလ - သူတော်ကောင်းတို့၏ အကျင့်သီလ-မျှ (ဣန္ဒြိယသံဝရသီလစသော အထက်တန်းကျသော ဂုဏ်များမပါဝင်ပဲ သေးသေးဖွဲဖွဲ အာစာရသီလမျှသာ)။ မဟန္တံ ဥဿာဟံ ကတွာ ဝဏ္ဏံ ဝတ္တုကာမောပိ အပ္ပမတ္တကံ ဩရမတ္တကံ အာစာရသီလမတ္တမေဝ ဝက္ခတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ အာစာရသီလမတ္တကန္တိ သာဓုဇနာစာရမတ္တကံ၊ မတ္တသဒ္ဒေါ စေတ္ထ ဝိသေသနိဝတ္တိအတ္ထော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊ ၁။၃၂၉။ (-ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၆။)

အာစာရသီလသမ္ပန္န (တိ) [အာစာရသီလ+သမ္ပန္န] အကျင့်သီလနှင့် ပြည့်စုံသော၊ နှစ်ဆယ့်တပါးသော အနေသနတို့ဖြင့် အသက်မွေးမှုခြင်းမှရှောင်ကြဉ်ခြင်းဟူသောအကျင့်နှင့်၎င်း, မဂ် ဖိုလ်သီလနှင့်၎င်း ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အာစာရသီလသမ္ပန္နေ (ဇာ၊၁။၁၇၂)-တိ ဧကဝီသတိယာ အနေသနာဟိ ဇီဝိတကပ္ပနံ အနာစာရော နာမ၊ တဿ ပဋိပက္ခေန အာစာရေန စေဝ မဂ္ဂဖလေဟိ အာဂတေန သီလေန စ သမန္နာဂတေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၀။

အာစာရဟီန (တိ) [အာစာရ+ဟီန] အကျင့်သီလမှ ဆုတ်ယုတ်သော။ အာစာရဟီနေ့ာ မဟာရာဇ ပုဂ္ဂလော။ မိလိန္ဒ။၂၇၉။ (-အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၇၈။)

အာစာရာတိက္ကမ (ပု) [အာစာရ + အတိက္ကမ] အကျင့်သီလကို လွန်ကျူးခြင်း။ အတိက္ကမိတဗ္ဗန္တိ အာစာရာတိက္ကမဝသေန လင်္ဃိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၆။

အာစာရာနုသန္ဓိ (ပု) [အာစာရ + အနုသန္ဓိ] ကျင့်ဝတ်နှင့် ဆက်စပ်ခြင်း။ ဝတ္တာနုသန္ဓိတောနာတိ အာစာရာနုသန္ဓိနာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၇။

အာစိက္ခတိ (ကြိ) [အာ+စိက္ခ+အ+တိ] ပြောကြား၏။ ထင်စွာ ဟောပြော၏၊ သိစေ- ဖြစ်စေ၏၊ဖွင့်ပြ၏၊ဝေဘန်၏၊ပေါ်လွင်အောပြု၏၊ ပြောဆိုဆုံးမ၏။ ဘဏ္ဍံ ဩစရိယံ့ အာစိက္ခတိ။ ဝိ၊၁။၆၅။ (-ဝိ၊၁။ဂ၅၊၃၅၁။ ဝိ၊၂။၂၉၀။ ဒီ၊၃။၁၅၂၊၁၆၀။ သံ၊၁။၂၆၄။ မဟာနိ။၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁၊၃၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၊၁၃၄၊၂ဂ၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ဂ၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉၊ ၃ဂ၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၂၊၇၉၊၁၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဂ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃၊၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၊၁၅၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၀ဂ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၇။) တေ ဣမံ အာစိက္ခန္တိ ဒေသေန္တိ ပညပေန္တိ ပဋ္ဌပေန္တိ ဝိဝရန္တိ ဝိဘဇန္တိ ဥတ္တာနိ ကရောန္တိ ပကာသေန္တိ၊ တေန ဝုစ္စတိ "ယံ တံ အရိယာ အာစိက္ခန္တိ"တိ။ အဘိ၊ဝိ။၂၇၀။ (-ဝိ၊၁။၅။ ဒီ၊၁။၇၁၊၁၇၀။ အဘိ၊ဓ။၄၅။ အဘိ၊ပု။၁၆၉။ အဘိ၊ဝိ။၂၇၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၆။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၁ဂ၅။) **အာစိက္ခသိ**— စူဠနိ။၂၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂။ **အာစိက္ခထ**— ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆၊၁၅၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂ဂ၀။ ခု၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ **အာစိက္ခာမိ** — အံ၊၁။ ၄၇၉။ စူဠနိ။၂၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၀။ ခု၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၄။ **အာစိက္ခာမ** — ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ **အာစိက္ခတေ** — မ၊၃။ ၂၂၆။ နေတ္တိ။၁၂ဂ။ ခု၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ **အာစိက္ခသေ**—အပ၊၁။၉၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ **အာစိက္ခတု**—ဝိ၊၁။ဂဂ။ သံ၊၁။၂၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁ဂ၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၁၃ဂ။ **အာစိက္ခာဟိ**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၃။ ခု၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃ဂ။ ခု၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၄။ ဇာ၊

ဋ္ဌ၊၇။၇၄။ အာစိက္ခ—ပါ၊၁။၈၅။ သံ၊၁။၁၄၅။ ဇာ၊၂။၂၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၅။ အာစိက္ခထ— ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆၊၁၅၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ **အာစိက္ခေယျ**—ဝိ၊၁။၇။ ဒီ၊၁။၈၀။ မ၊၁။၂၈။ သံ၊၁။၇၀။ အံ၊၁။၅၇။ ဥဒါန။၁၃၅။ သုတ္တနိ။ ၂၉၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉၊၁၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄၊၁၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၊၁၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ အပ၊ဋ္ဌ။၂။၂၇၃။ **အာစိက္ခေယျာသိ**—ဝိ၊၁။၈၄၊၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၅။ **အာစိက္ခေယျာထ** — ဝိ၊၃။၇၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၅။ **အာစိက္ခိ**—ဝိ၊၁။၈၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈၊၃၈၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅၊၁၈၂၊၂၃၃၊၂၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၊၁၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၉။ **အာစိက္ခိံသု** — ဝိ၊၃။၇၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂၊၂၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ **အာစိက္ခိ**—အပ၊၁။၁၆၇။ **အာစိက္ခိဿတိ**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။ **အာစိက္ခိဿန္တိ** — ဒီ၊၂။၈၇။ သံ၊၃။၂၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၃-၄၊၂၉၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀၇။ **အာစိက္ခိဿာမိ** — ဒီ၊၂။၂၀၄။ မ၊၃။၁၁၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁။ **အာစိက္ခိံ** — ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅၂။

အာစိက္ခ(ဏ)န (နာ၊ထီ) [**အာ+စိက္ခ**+ယု] ပြောကြားခြင်း၊ ထင်စွာဟောပြောခြင်း၊ သိစေခြင်း၊ ဖွင့်ပြခြင်း၊ ဝေဘန်ခြင်း၊ ပေါ်လွင်အောင်ပြုခြင်း၊ ပြောဆိုဆုံးမခြင်း။ အာစိက္ခနာ အနုသာသနီ။ ဝိ၊၁။၉၄။ အာစိက္ခနာ နာမ ပုစ္ဆော ဘဏတိ။ ဝိ၊၁။၉၉။ စတုန္နံ အရိယသစ္စာနံ အာစိက္ခနာ ဒေသနာ ပညာပနာ ပဋ္ဌပနာ ဝိဝရဏာ ဝိဘဇနာ ဥတ္တာနီကမ္မံ။ မ၊၃။၂၉၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ "သမာဒါယ သိက္ခတိ သိက္ခာပဒေသူတိ ဝစနတော စ ယထာ ဂရုကံ အာစိက္ခဏံ သိက္ခာနေန ပဋိပတ္တိက္ကမောပေတ္ထ သမ္ဘဝတိ။ ဝဇိရ။ ၆၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉၊၁၃၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ ကင်္ခါ။၉၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၈၊၃၃၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၂၊၄၅၅။ မ၊ဋီ၊၃။၅၂၊၄၀၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၅၂။)

အာစိက္ခနသဘာဝ (တိ) [အာစိက္ခန+သဘာဝ] ပြောကြားခြင်း–ဖြေကြားခြင်း – သဘောရှိသော။ ယသ္မာ စ ပုစ္ဆိတာ ပုစ္ဆိယမာနဿ ကမ္မဿ အာစိက္ခနသဘာဝါ၊ တသ္မာ ပဋ္ဌံ ဗျာကာသီတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉။

အာစိက္ခန္တ (တိ) [အာ+စိက္ခ+အ+အန္တ။ ထိ-၌ **အာစိက္ခန္တီ**] ဟောကြား–ပြောကြား–သော၊ သူ။ ဒိဋ္ဌံ သုတဉ္စ အာစိက္ခံ။ သံ၊၁။၆၆။ အသေဝိတဗ္ဗံ အာစိက္ခိတွာ သေဝိတဗ္ဗံ အာစိက္ခန္တော အာဟ "အသေဝနာ စ ဗာလာနံ၊ ပဏ္ဍိတာနဉ္စ သေဝနာ"တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ ကာယသင်္ခါရာဒယော အာစိက္ခန္တ....။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃၊၁၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၊၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၊၁၃၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၄၊၁၉၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။ သာရတ္ထ၊၁။၄၁၃။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၈။ မူလဋီ၊၂။၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၀၇။)

အာစိက္ခာပိတ (တိ) [အာ+စိက္ခ+ ဏာပေ+တ] ပြောကြားစေအပ်–ဆိုစေအပ်–သော၊ အပြောခိုင်း–အဆိုခိုင်း–သော၊သူ။ ဗြာဟ္မဏေဟိ အတ္တနော သမယေန အာစိက္ခာပိတောပိ။ မ၀ို၊၃။၂၀၅။

အာစိက္ခိတ (တိ) [အာ + စိက္ခ+ တ] ပြောကြား–ဟောကြား – အပ်သော။ သစေ အာစိက္ခိတေ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ။ ဝိ၊၂။၁၀၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ (–မဟာနိ။၁၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၁။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၄၅၇။)

အာစိက္ခိတအသုဘကမ္မဋ္ဌာန (န) [အာစိက္ခိတ+အသုဘကမ္မဋ္ဌာန] ဟောကြား–မိန့်မြွက်–အပ်သော အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း။ ပုဗ္ဗေ အာစိက္ခိတကမ္မဋ္ဌာနတော အညံ ပရိယာယံ အာစိက္ခန္တော အာနာပါနဿတိသမာဓိံ အာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။

အာစိက္ခိတကမ္မဋ္ဌာန (န) [အာစိက္ခိတ + ကမ္မဋ္ဌာန]ဟောကြား– မိန့်မြွက်–အပ်သောကမ္မဋ္ဌာန်း။ ဘဂဝတာ ပန အာစိက္ခိတကမ္မဋ္ဌာနမေဝ ပုရေဘတ္တမ္ပိ ပစ္ဆာဘတ္တမ္ပိ.... မနသိကတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။

အာစိက္ခိတဗ္ဗ (တိ) [အာ +စိက္ခ+ တဗ္ဗ] ဟောကြား–ပြောကြား–အပ် –သင့်–ထိုက်–သော။ ဥတုပမာဏံ အာစိက္ခိတဗ္ဗံ၊ ဒိဝသဘာဂေါ အာစိက္ခိတဗ္ဗော၊ သင်္ဂီတိ အာစိက္ခိတဗ္ဗာ၊ စတ္တာရော နိဿယာ အာစိက္ခိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၃။၁၃၃။ (–ဝိ၊၃။၇၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆၊၁၁၃၊ ၁၁၆၊၂၅၇၊၂၇၀၊၂၈၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၊၁၅၃၊ ၃၁၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၃၊၁၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၊ ၂၁၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၁၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၀၁။)

အာစိက္ခိတမဂ္ဂ (ပု) [အာစိက္ခိတ+မဂ္ဂ] ဟောကြား– ပြောကြား–အပ်သော လမ်းစဉ်။ ပုရိသေန ဟိ အာစိက္ခိတမဂ္ဂေါ သမ္ပဇ္ဇယျ ဝါ န ဝါ၊ တထာဂတေန အာစိက္ခိတမဂ္ဂေါ အပဏ္ဏကော ဣန္ဒ္ဒေန ဝိဿဋ္ဌ ဝဇိရံ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၉။

အာစိက္ခိတသညာ (ထီ) [အာစိက္ခိတ + သညာ] ပြောကြားအပ်သော အမှတ်သင်္ကေတ၊ ပြောဆို – ညွှန်ပြ – အပ်သော အမှတ်အသား။ တေနာပိ မဂ္ဂေ အာစိက္ခိတေ တေန အာစိက္ခိတသညာယ မဂ္ဂံ ဂစ္ဆန္တော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၉၂။

အာစိက္ခိတု (တိ) [အာ+စိက္ခ+တု] ပြောကြား–ပြောဆို–တတ်သော၊သူ။ "ဣမံ ဂဟေတွာ သုခေန ဇီဝါ"တိ အာစိက္ခိတာရံ ဝိယ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၄၁၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၀။

အာစိက္ခိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+စိက္ခ+တုံ] ပြောကြား – ဟောကြား–ခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥပသမ္ပန္နဿမနန္တရာ နိဿယေ အာစိက္ခိတုံ။ ဝိ၊၃။၇၄။ (–ဝိ၊၄။၄၅၀။ မ၊ ၃။၂၉၁။ သံ၊၂။၁၀၇၊၃၇၆။ အံ၊၁။၅၁၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၅၊၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၄။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၂၅။)

အာစိက္ခိတုကာမ (တိ) [အာစိက္ခိတုံ + ကာမ] ပြောကြား – ဟောကြား– ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ပြောကြား– ဟောကြား –လိုသော၊သူ။ အာစရံ အာစိက္ခိတုကာမော "တတ္ထ ကတမော အနာစာရော"တိ အာဒိမာဟ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၉။)

အာစိက္ခိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+စိက္ခ+တွာ] ပြောကြား၍။ တမတ္ထံ အာစိက္ခိတွာ ဗုဒ္ဓရက္ခိတံ အာဏာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၉၊၄၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅၊၂၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆၊၂၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၉၊၁၆၈၊၁၇၇၊၂၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၀၅။ မဟာနိ၊

ဋ္ဌ။၃၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၉၅။)

အာစိဏ္ဏ[1] (တိ) [အာ+စရ+တ] လေ့ကျက်–လေ့လာ – ဆည်းပူး – အပ်သော။ (က) အလေ့အကျက်၊ အလေ့အကျင့်၊ ပြုမြဲကျင့်ဝတ်၊ လောကုတ္တရာတရားသို့ အစဉ်လိုက်သောသဘော၊ အစဉ်အလာ၊ ထုံးစံဓမ္မတာ (ခ) အာစိဏ္ဏမည်သောကံ၊ အာစိဏ္ဏကံ။ (နေ့ ရက် ရှည်လျားစွာ ထပ်ခါ ထပ်ခါ ကြိုးစား အားထုတ် ပြုလုပ်အပ်သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံကိုရင်း, သို့မဟုတ် တကြိမ်တခါမျှ ပြုလုပ်ပြီးနောက် ထပ်တလဲလဲ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်စေနိုင်သော ကုသိုလ်ကံ, ထပ်တလဲလဲ နောင်တရစေ ပူပန်စေနိုင်သော အကုသိုလ်ကံကိုရင်း အာစိဏ္ဏကံဟုခေါ်သည်။ ယဗ္ဗဟုလကံ-ဟုလည်း ခေါ်သေး၏။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ ကြည့်။) (က) အာစိဏ္ဏ(ဝိ၊၁။၁၁)န္တိ စရိတံ ဝတ္တံ အနုဓမ္မတာ၊ တံ ခေါ ပနေတံ အာစိဏ္ဏံ ဒုဝိဓံ ဟောတိ ဗုဒ္ဓါစိဏ္ဏံ သာဝကာစိဏ္ဏန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃-၄။ (–ဝိ၊၃။၇၄၊၂၂၁။ ဝိ၊၄။၂၅။ မ၊၂။၃၅။ အံ၊၁။၁၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅၊၂၆၇၊၃၂၂၊၃၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆၊၁၈၅၊၂၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၊၉၁၊၁၆၀၊၂၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆-၇-၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၊၃၄၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၄။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၅၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၆။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၈။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၃။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇၆။ အနု၊ဋီ၊၂။၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၀။) (ခ) အာစိဏ္ဏတ္တာ အဘိဏှသော ကတံ၊ ကေဝလံ ကတ္တာပိ ဝါ အဘိဏှသော သမာသေဝိတံ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၆၉။ အာစိဏ္ဏန္တိ ဒီဃရတ္တံ အဘိဏှသော ကတံ၊ သကိံ ကရိတွာပိ ဝါ ပစ္ဆာ ပုနပ္ပုနံ သောမနဿဇနကံ သန္တာပဇနကဉ္စ။ ပရမတ္ထဒီပနီ၊ ဋီ။၁၈၉။

အာစိဏ္ဏ[2] (တိ) [န + စိဏ္ဏ] များသောအားဖြင့် မဖြစ်သော၊ ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်မဟုတ်သော၊ မဖြစ်ဘူးပြဲဖြစ်သော၊ အံ့ဩဖွယ် ကောင်းသော။ အာစိဏ္ဏမနုဿ-ကြည့်။

အာစိဏ္ဏကပ္ပ (ပု) [အာစိဏ္ဏ + ကပ္ပ] (က) ဂမျိုးတဖုံ ကြံစည် တည်လွှင် အပ်သော (ဆရာဥပဇ္ဈာယ်တို့၏) – အလေ့အကျက် – အစဉ်အလာ – ဓလေ့ထုံးစံ။ (ခ) ပြုလုပ်အပ်သော ဓလေ့အကျက်၊ အကျွမ်းတဝင် ဆက်ဆံခဲ့ဘူးခြင်း။ (က) ကပ္ပတိ အာစိဏ္ဏကပ္ပေါ (ဝိ၊၄။၄၉၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆)တိ အာစရိယုပဇ္ဈာယေဟိ အာစိဏ္ဏော ကပ္ပတီတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၂။ (ခ) တေ ပေါရာဏကေန အာစိဏ္ဏကပ္ပေန ဘိက္ခူ ပဿိတွာ ဥပဓာဝန္တိ။ ဝိ၊၃။၁၁၀။

အာစိဏ္ဏပရိစိဏ္ဏ (တိ) [အာစိဏ္ဏ+ပရိစိဏ္ဏ] အမြဲမပြတ် ပြုကျင့်အပ်, အဖန်ဖန် ပြုကျင့်အပ်သော။ အယံ အစဏ္ဏဝသေန ကာတဗ္ဗော သံဝရသီလေ ဌိတော သဒ္ဓါ အာစိဏ္ဏပရိစိဏ္ဏော ပုညဓမ္မော....ကေန္တိကဘာဝေန ရက္ခတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၆။

အာစိဏ္ဏမနုဿ (ပု) [အာစိဏ္ဏ[2]+မနုဿ] အံ့ဩဖွယ် ကောင်းသော လူ။ အစ္ဆရိယမနုဿာတိ အာစိဏ္ဏမနုဿာ အဗ္ဘုတမနုဿာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ ဗဟုသော လောကေ န စိဏ္ဏာ န ပဝတ္တာ မနုဿာတိ အာစိဏ္ဏမနုဿာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၅။ (–အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၆။)

အာစိဏ္ဏဝသိတာ (ထီ) [အာစိဏ္ဏဝသီ+တာ] လေ့လာအပ်ပြီးသော – ဝသီဘော်ငါးမျိုး – အစွမ်းသတ္တိ–ရှိသည်၏ အဖြစ်၊ အာဝဇ္ဇန,

သမာပဇ္ဇန စသော ဝသီဘော်ငါးမျိုးတို့ဖြင့် အစွမ်းသတ္တိထက်မြက်အောင် အဝါးဝစွာလေ့လာပြီးသည်၏အဖြစ်။ အာစိဏ္ဏဝသိတာယာ- (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇)တိ အာဝဇ္ဇနသမာပဇ္ဇနာဒီဟိ ပဉ္စဟာကာရေဟိ အာစိဏ္ဏပရိစယတာယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၇။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၈။)

အာစိဏ္ဏဝသိဘာဝ (တိ) [အာစိဏ္ဏ+ဝသိဘာဝ] လေလာအပ် ပြီးသော– ဝသီဘော်–အစွမ်းသတ္တိ – ရှိသော၊ သူ။ ပဉ္စဟာကာရေဟိ အာစိဏ္ဏဝသိဘာဝေါ.... ကာလံ ကတွာ ပရိတ္တာဘေသု နိဗ္ဗတ္တတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၃။

အာစိဏ္ဏဝသီ (တိ) [အာစိဏ္ဏ+ဝသီ] လေ့လာအပ်ပြီးသော ဝသီဘော် ငါးမျိုး ရှိသော။ ဝသီပိတာ ဘူဘာဘဗ္ဗာနန္တိ အာစိဏ္ဏဝသိတ္တာ ဝသီ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။

အာစိဏ္ဏဝိသယ (ပု) [အာစိဏ္ဏ+ဝိသယ] လေ့ကျက် – အမြဲမပြတ်ရောက် – ကျက်စား– အပ်သောအာရုံ။ ဧဝမေဝ အာစိဏ္ဏဝိသယေ တဿ ရာဂံ အာဂန္တုကဝိသယေနိဟရိတ္ဗာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၅၅။

အာစိဏ္ဏသမာစိဏ္ဏ (တိ) [အာစိဏ္ဏ+သမာစိဏ္ဏ] လေ့ကျက်အပ်၊ ကောင်းစွာ လေ့ကျက်အပ်သော။ သာဗ္ဗဗ္ဗုဒ္ဓါနံ အာစိဏ္ဏသမာစိဏ္ဏော အယံ စေတသော ပရိဝိတက္ကော ဥဒပါဒိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ အာစိဏ္ဏသမာစိဏ္ဏောတိ အာစရိတော စေဝ အာစရန္တောဟိ စ သမ္မဒေဝ အာစရိတောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၀။သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၉။(–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၁။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၅၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၉။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၅၂၊ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၀။ မ၊ဋီ၊၃။၇၀၊၃၃၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၇၇။ မူလဋီ၊၂။ ၂၀၃။ အနုဋီ၊၂။၂၁၃။)

အာစိဏ္ဏာရမ္မဏ (န) [အာစိဏ္ဏ+အာရမ္မဏ] လေ့ကျက်–အမြဲမပြတ်ရောက်– ကျက်စား– ဆည်းပူး–အပ်သော ကာမဂုဏ်အာရုံ။ ပုဗ္ဗေ အာစိဏ္ဏာရမ္မဏ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂဂ)န္တိ ပဗ္ဗဇိတတော ပုဗ္ဗေ အနာဒိမတိ ဝါ သံသာရေ ပရိစိတာရမ္မဏံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၈။

အာစိတ (တိ) [အာ+စိ+တ] (က) ဆည်းပူးအပ်–အလွန်ပွါးစေအပ်–သော။ (ခ) စုပုံအပ်–စီခြယ်အပ်–သော။ (ဂ) ပြည့်သော။ (က) ပရိစိတာယာတိ သမန္တတော စိတာယ၊ သဗ္ဗဒိသာသု စိတာယ အာစိတာယ အဘိဝဍ္ဎိတာယာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄။ ပရိစိတာတိ သမန္တတော စိတာ အာစိတာ ဥပစိတာ။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။(–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃၊၃၂၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။) (ခ) မုတ္တာစိတ(ဝိမာန။ ၅၃)န္တိ အန္တရန္တရာ အာဗဒ္ဓါဟိ မုတ္တာဝလိဟိ အာစိတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၃။ (ဂ) မာသာစိတံ မညေ(မ၊၁။၄၀၇)တိ မာသဘတ္တံ ဘုတ္တဿ ကုစ္ဆိ ဝိယ မာသပူရိတပသိဗ္ဗကော ဝိယ တိန္တမာသော ဝိယ စာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ မာသဘတ္တံ မာသော ဥတ္တရပဒလောပေန၊ မာသဘတ္တေန အာစိတံ ပူရိတံ မာသာစိတံ မညေ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂၀။ (–ဒီ၊၃။၂၁၂။ အံ၊၃။ ၁၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၂၆၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၆၅။)

အာစိန(နာ)တိ (ကြိ) [အာ+စိ+နာ+တိ] ဆည်းပူး–စီ–ပွါးစေ–ဖြစ်စေ–၏။ နေဝါစိနတိ (မဟာနိ။၁၆) တိ ကုသလာကုသလာနံ ပဟီနတ္တာ တေသံ ဝိပါကံ နဝစေတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၆။ အယဉှိ ကေန္တေန ဝဋ္ဋသို့ စုတိပဋိသန္ဓိံ အာစိနတေဝ .... ရူပါဝစရာရူပါဝစရပညာ စုတိပဋိသန္ဓိမ္ပိ အာစိနတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။ ယထာ စ ပန တေ-

ဘူမကကုသလံ ဝဍ္ဎယိ့ စုတိပဋိသန္ဓိယော အာစိနာတိ ဝဍ္ဎေတီတိ အာစယဂါမိ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ (–သံ၊၂။၇၃။ ဇာ၊၂။၂၆၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၂၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၉။) အာစိနန္တိ—ဣတိ· ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၂။ မူလဋီ၊၁။၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ဂဂ။ အာစိနေယျ—အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၂။

အာစိနန္တ (တိ) [အာ+စိ+နာ+အန္တ] ဆည်းပူး–ပွါးစေ–သော၊ သူ။ အာစိနတော (သံ၊ ၂။၂၉၈)တိ အာစိနန္တဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။ အာစိနန္တဿာတိ ဝဍ္ဎေန္တဿ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၂။ (–ဓမ္မ။၃၁။ ဇာ၊၂။၂၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၊၁၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၊၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၉။)

အာစိနောတိ (ကြိ) [အာ+စိ+ဏု+တိ။ ဏ·ကို န·ပြု၊ ဥ·ကို ဩ·ပြု။စိနောတိ·နှင့်ယှဉ်ကြည့်။] အာစိနတိ·နှင့် အနက်တူ။ ယော ဟိ အာယတိံ ဇာတိဇရာမရဏာယ ကိလေသာဘိသင်္ခါ-ရေ **အာစိနောတိ** ဥပစိနောတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၇။ ဝိစိနာတီတိ အာစိနောတိ ပသဝတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၂။ (–မ၊ဋီ၊၂။၇၆။)

အာစေရ (ပု) [အာစရိယ·ကို အာစေရ ပြု။ နီတိ၊သုတ္တ။၅၂၆။] သင်စေ–ကျင့်စေ–သူ၊ သင်ပေးသူ၊ ဆရာ။ အာစေရ ယံ တ(ဇာ၊၁။ ၂၆ဂ)န္တိ အာစရိယ ယေန ကာရဏေန တံ နိခဏန္တိ သောဗ္ဘေ၊ တံ တယာ၁ ကတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၉။ (–ဇာ၊၁။၁၆၅။ ဇာ၊၂။ ၃၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄ဂ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၃၄၇။)

အာစေရက (နှ) [အာစေရ+က] ဆရာ၏ဥစ္စာ၊ ဆရာ၏အယူဝါဒ။ အာစေရကမှိ စ သကေ-(ဝိ၊၃။၅၀၉)တိ အတ္တနော အာစရိယဝါဒေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၆။

အာစေရပုတ္တ (ပု) [အာစေရ+ပုတ္တ] ဆရာ၏ သား၊ ဆရာ့သား။ အာစေရပုတ္တော(ဇာ၊၂။ ၇)တိ ရညော အာစရိယဿ ပုရောဟိတဿ ပုတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၇။

အာဇည (တိ) [အာဇာနီယ+ဏျ။ အာဇာနီ-ယဿ ဘာဝေါ, ယော ဝေ ဝါ အာဇညံ။ မောဂ်၊၄။၁၂၇။ ရှင်း·ပဋ္ဋိကာ·လည်း ကြည့်။] (၁) အကြောင်း ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို သိသော၊သူ၊ အာဇာနည်ပုဂ္ဂိုလ်။ (ဆင် အာဇာနည်, မြင်းအာဇာနည်·စသည်။ အာ-ဇာနီယ·ကြည့်) (နှ) (၂) အာဇာနည်ပုဂ္ဂိုလ် ၏ အဖြစ်။ (၁) ယထာပိ ဘဒ္ဒေါ အာ-ဇညော။ ထေရ။၂၂၃။ အာဇညောတိ ဇာတိမာ ကာရဏာကာရဏံ အာဇာနန-ကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၄။ အာဇညော ကုရုတေ ဝေဂ(ဇာ၊၁။၆)န္တိ သာရထိဿ စိတ္တရုစိတံ ကာရဏံ အာဇာနနသဘာဝေါ အာဇညော ဝရသိန္ဓဝေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ (–ထေရ။၂၃၀၊၂၅၄၊၂၇၉၊၃၁၅။ ဇာ၊၁။၃၉။ ဇာ၊၂။၂၇၇။ မဟာနိ။၆၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၁၉။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆၊၂၄၆။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၆)(နှ)(၂)ထောင့်ကွင်းပြန်ကြည့်။

အာဇညဇာတက (နှ) [အာဇည + ဇာတက] အာဇညဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂၄-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၆-၇။

အာဇညပုရိသ (ပု) [အာဇည+ပုရိသ] အာဇာနည် ယောကျ်ား။ ဥတ္တမပုရိသောတိ ခီဏာ-ကိလေသတ္တာ ဝိသေသပုရိသော အာဇည-ပုရိသော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၆။

အာဇညယာန (နှ) [အာဇည+ယာန] အာ-ဇာနည်မြင်း ကသော ယာဉ်။ ယုတ္တအာ-ဇညယာနံ ဆေကေန သာရထိနာ အဓိဋ္ဌိတံ ယထာရုစိ ပဝတ္တတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၀၃။

အာဇညယုတ္တ (တိ) [အာဇည+ယုတ္တ] အာဇာနည်မြင်းကသော (ရထား)။ အာဇညယုတ္တေ စ ရထေ ဒသ ဂ္ဂမေ။ ဇာ၊၁။၂၀၅၊၃၂၃။ (—ဇာ၊၁။၃၆၅။ ဇာ၊၄၊၅။၂၁'၃၉၄။ ဇာ၊၄၊ ၆။၂၀၄။) အောက်ပုဒ်-လည်းကြည့်။

အာဇညရထ (ပု) [အာဇည + ရထ] အာဇာနည်မြင်း—က—ယှဉ်—တပ်—သော ရထား။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ သုဘူမိယံ စတုမဟာပထေ အာဇညရထော ယုတ္တော အဿ ဌိတော ဩဓဿ္တပတောဒေါ။ မ၊၁။၁၇၅။ အံ၊ ၂။၂၃။ အာဇညရထောတိ ဝိနီတအဿရထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ အာဇညရထ (မဟာနိ။၆၇) န္တိ သိန္ဓဝယုတ္တရထံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၇။ အာဇညယုတ္တော ရထော အာဇညရထော။ ကခ်ါ။၂၂၇။ သာရတ္ထ၊၃။ ၆၈။ (—မ၊၂။၂၆၆။ သံ၊၁။၂၃၆။ သံ၊၂။ ၃၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၁၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၇။)

အာဇညဝဠဝါ (ထီ) [အာဇည + ဝဠဝါ] အာဇာနည်—သိန္ဓော—မြင်းမ။ အထဿာ ရတ္တိဘာဂသမနန္တရေ ဇေကိဿာ အာဇညဝဠဝါယ ဂဗ္ဘဝုဋ္ဌာနံ အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။

အာဇညသံယုတ္တ (တိ) [အာဇည + သံယုတ္တ] အာဇာနည်မြင်း—က—ယှဉ်—တပ်—သော။ ရထေ စာဇညသံယုတ္တေ။ သုတ္တနိ။၃၂၄။ အာဇညသံယုတ္တေတိ အဿာဇာနီယသံယုတ္တေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ (—အပ၊၂။၅၃။)

အာဇညဟယ (ပု) [အာဇည+ဟယ] အာဇာနည် မြင်း။ ကုဥ္စရာဇညဟယာနုစိဏ္ဏ (ဇာ၊၂။ ၂၈၈)န္တိ ကုဥ္စရေဟိ စ အာဇညဟယေဟိ စ အနုစိဏ္ဏံ ပရိပုဏ္ဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၁။

အာဇဝါ (ထီ) [အာ+ဇု+အ] ပဋိသန္ဓေတိုင်အောင် ပြေးသွား တတ်သော တရား (တဏှာ)။ အာဇဝံ ဩူမိ ဇပ္ပနံ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၅။မဟာနိ။၃၃၃။ အာဇဝါ ဝုစ္စတိ တဏှာ။ မဟာနိ။၃၃၉။ အာဇဝနဋ္ဌေန "အာဇဝ"န္တိ စ ...ဩူမိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၈၃။ အာဇဝန္တိ အာပဋိသန္ဓိတော ဇဝတိ ဓာဝတီတိ အာဇဝံ၊ ဝဋ္ဋမူလတာယ ပုနဗ္ဘဝေ ပဋိသန္ဓိဒါနတဏှာယေတံ အဓိဝစနံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၈၃။

အာဇဝနဋ္ဌ (ပု) [အာဇဝန+အတ္ထ] ပဋိသန္ဓေတိုင်အောင် ပြေးသွားတတ်သော—အနက်—သဘော။ အာဇဝ-ကြည့်။

အာဇာနန (န) [အာ+ဉာ+နာ+ယု] (၁) သိခြင်း။(တိ)(၂) သိတတ်သော၊ သောတာပတ္တိမဂ်သည် သိအပ်သော အပိုင်းအခြားကို မလွန်မူ၍—သောတာပတ္တိမဂ် သိပြီးသော သစ္စာလေးပါးကိုပင် တဖန်ထပ်၍—သိတတ်သော။ (၁) ဉာတာနံယေဝ ဓမ္မာနံ ပုန အာဇာနနေ ဣန္ဒြိယံ ကာရေတီတိ အညိန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၈။ မူလဋီ၊၃။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၉။) (တိ) (၂) အာဇာနနဣန္ဒြိယ-ကြည့်။

အာဇာနနဣန္ဒြိယ (နှ) [အာဇာနန+ ဣန္ဒြိယ] သောတာပတ္တိ မဂ်ဉာဏ်သည် သိမြင်အပ်ပြီးသော အပိုင်းအခြားကို ပလွန်မူ၍—သောတာပတ္တိမဂ် သိအပ်ပြီးသော သစ္စာလေးပါးကိုပင် တဖန် ထပ်၍—သိတတ်သော ဣန္ဒြေတရား၊ အညိန္ဒြေတရား။ အညိန္ဒြိယ(ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၈)-ကြည့်။

အာဇာနနက (တိ) [အာဇာနန+က] သိတတ်သော၊ သောတာပတ္တိ မဂ်ဉာဏ်သည် သိအပ်ပြီးသော အပိုင်းအခြားကိုမလွန်မူ၍ သိတတ်

သော။ အညိန္ဒြိယ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၁) ကြည့်။

အာဇာနနကဣန္ဒြိယ(န)[အာဇာနနက+ဣန္ဒြိယ] အာဇာနနဣန္ဒြိယ-နှင့် အနက်တူ။ အညိန္ဒြိယန္တိ အာဇာနနကဣန္ဒြိယံ၊ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၁၁။

အာဇာနနဋ္ဌ (ပု) [အာဇာနန+အတ္ထ] သိခြင်း-သိတတ်သော-အနက်သဘော။ အာဇာနနဋ္ဌေနေဝ အညဿ ဝါ အရိယပုဂ္ဂလဿ ဣန္ဒြိယန္တိ အညိန္ဒြိယံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၈။

အာဇာနနတ္ထ (ပု) [အာဇာနန+အတ္ထ] သိခြင်းအကျိုး။ အာဇာနနတ္ထာယ စိတ္တံ ပစ္စုပဋ္ဌာ-ပေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။

အာဇာနနာကာရ(ပု) [အာဇာနန+အာကာရ] သိပုံ အခြင်းအရာ။ "ကော အာဇာနနာ-ကာရော"တိ ပုစ္ဆိတတ္တာ အာဇာနနာကာရံ ဒဿေန္တော "ကိံ ဣမေ ဓမ္မာ"တိအာဒိမာဟ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၉။

အာဇာနန္တ (တိ) [အာ+ဉာ+နာ + အန္တ] သိသော။ ဇံ အဘိဇာနန္တော အာဇာနန္တော ဝိဇာနန္တော ပဋိဝိဇာနန္တော ပဋိဝိဇ္ဈန္တော.... ပရမန္တိ ဥတ္တာ။ မဟာနိ။၆၄။ အာဇာ-နန္တောတိ အာဇာနမာနော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၈၆။ (-ဒီ၊၂။ ၂၂၅။ မ၊၁။၁၈၀၊၂၀၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၃၁။)

အာဇာနာတိ (ကြိ) [အာ + ဉာ + နာ + တိ] သိ၏၊ နားလည်၏၊ သိနားလည်၏။ ကုသ-လော သဗ္ဗဒါ အာဇာနာတိ ဓမ္မံ။ သုတ္တနိ။ ၁၆၁။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၈။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၆၂။) အညာတိ—ပဋိသံ။၅၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၄။ **အာဇာနန္တိ**— ဒီ၊၂။ ၂၅၉။ မ၊၂။၁၉၃။ မ၊၃။ ၁၉၀။ အံ၊၃။၁၂။ မဋီ၊၃။၂၄။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၆၂။ **အာဇာနာသိ** — ဒီ၊၁။၈။ ဒီ၊၃။ ၉၇၊၁၇၇။ မ၊၂။၁၉၆။ မ၊၃။၃၂။ သံ၊၂။၁၁။ ၂၉၊၂၇၃-၄။ သံ၊၃။၃၂၄။ အံ၊၂။၃၇၁။ အံဋီ၊ ၃။၁၇၈။ **အာဇာနာထ**—မ၊၁။၁၈၅။ သံ၊ ၁။၃၈၈၊၄၀၇။ **အာဇာနာမိ**— ဝိ၊၂။၁၇၅။ ဒီ၊၁။၈၊၁၇၅။ ဒီ၊၂။ ၂၂၄။ ဒီ၊၃။၉၇၊၁၇၇။ မ၊၁။၁၂၆။ မ၊၂။၁၉၆။ မ၊၃။၃၂၊၁၀၀။ သံ၊ ၁။၁၁။ သံ၊၂။၈၉၊၂၇၄။ အံ၊၁။၅၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃။ ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ။၈၅။ အံဋီ၊၃။၁၇၈။ **အာဇာ-နာမ**—ဝိ၊၃။၄၃၅။ ဒီ၊၁။၁၇၅။ မ၊၁။၃၅၅။ မ၊၂။၃၆၇။ မ၊၃။၁၇၃။ သံ၊၁။၃၈၈။ သံ၊၂။ ၄၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ သံဋီ၊၂။၄၆။ အံဋီ၊၂။ ၁၆၉။ **အာဇာနာဟိ**—အဘိ၊က။၁၊၁၈၊၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။ မူလဋီ၊၃။ ၅၆။ အနုဋီ၊၃။၇၅။ **အာဇာနေယျ**—ဝိ၊၃။၁၁။ မ၊၁။၂၂၆။ မ၊၂။၁၄၆။ မိလိန္ဒ။၉၅။ **အာဇာ-နေယျုံ**—ဝိ၊၃။၅၊၇။ ဒီ၊၂။၃၁။ မ၊၁။၂၂၄။ မ၊၃။၁၀၆။ သံ၊၁။၄၀၃။ သံ၊၂။၅၀၂။ သံ၊၃။ ၃၂၈။ **အာဇာနေယျာသိ**— မ၊၃။၁၆၉။ သံ၊ ၂။၃၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ **အာဇာနေယျာထ**— ဒီ၊၁။၃။ မ၊၁။၁၈၇၊၃၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၈။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၀။ **အာဇာနေယျာမ**—မ၊၁။ ၃၅၅။ မဟာနိ။၂၁၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၃။ **အာ-ဇာနေယျံ** — ဝိ၊၃။၄၈။ မ၊၃။၁၆၉။ သံ၊၂။ ၃၄၄။ အံ၊၁။၅၈၊၁၄၀။ **အညာသိ**—ဝိ၊၃။ ၁၇၊၂၃၊၃၂၀။ ဒီ၊၁။၁၀၂၊၁၄၁။ ဒီ၊၂။၃၅။ မ၊၂။၄၃။ သံ၊၃။၃၇၁။ အံ၊၃။၃၀။ ဥဒါန။ ၁၃၅။ မိလိန္ဒ။၁၇၁။ **အာဇာနိံသု**—ဒီ၊၂။ ၂၀၁။ အံ၊၂။၄၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ **အညာသိံ** —မ၊၃။၂၅၁။ **အာဇာနိဿတိ**— ဝိ၊၃။၁၀၊ ၄၀၀။ ဒီ၊၂။၃၄။ မ၊၁။၂၂၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ **အာဇာနိဿန္တိ** — ဒီ၊၂။၃၄။ သံ၊၁။၂၂၄။ **အာဇာနိဿသိ** — ဒီ၊၁။၈။ ဒီ၊၃။၉၇၊၁၇၇။ မ၊၂။၁၉၆။ မ၊၃။၃၂။ အံဋီ၊၃။၁၇၈။ **အာဇာနိဿထ**—မ၊၂။၁၃၄။ **အာဇာနိဿာမိ**

—မ၊၂။၂၁၅။ အံ၊၃။၁၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ အာဇာနီယဿ—မ၊၁။၁၁၀။ သံ၊၃။၉၅။

အာဇာနာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဉာ+နာ+ဏာပေ+တွာ] သိ–နားလည်–စေ၍။ ဧဝံ နိဂ္ဂဟံ အာဇာနာပေတွာ .... ပုဂ္ဂလောတိ- အာဒိမာဟ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။

အာဇာနိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ဉာ+နာ+တဗ္ဗ] သိ–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော။ သိက္ခိတုကာ- မေနေဝ ဟုတွာ အာဇာနိတဗ္ဗဉ္စေဝ ပုစ္ဆိတဗ္ဗဉ္စ ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗဉ္စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။ အညေယျော- တိ အာဇာနိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။ (–ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၄၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၃။ ကင်္ခါ။၂၅၁။)

အာဇာနိတဝန္တု (တိ) [အာ+ဉာ+နာ+ တဝန္တု] သိပြီးသော။ အညာတာဝီသူတိ အာဇာနိတဝန္တေသု။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၃။

အာဇာနိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဉာ+နာ+တုံ] သိခြင်းငှါ။ ဝိညူ ပဋိဗလာ သုဘာသိတဒုဗ္ဘာ- သိတံ ဒုဋ္ဌုလ္လာဒုဋ္ဌုလ္လံ အာဇာနိတုံ။ ဝိ၊၁။ ၁၈၈။ ဒုဋ္ဌုလ္လာဒုဋ္ဌုလ္လံ အာဇာနိတုန္တိ ယာ ပတ္တိတာ သာတ္ထကနိရတ္ထကကထံ အသဒ္ဓမ္မ- သဒ္ဓမ္မပဋိသံယုတ္တကထဉ္စ ဇာနိတုံ ပဋိဗလာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။)

အာဇာနိတုကာမ (တိ) [အာဇာနိတုံ + ကာမ] သိခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ထိုးထွင်း၍ သိလို သော၊သူ။ အညာတာ ဝိဟရိဿာမီတိ အညာတာ အာဇာနိတုကာမော ဟုတွာ ဝိဟရိဿာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ အာဇာနိတု- ကာမောတိ အပ္ပတ္တဝိသေသံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုကာ- မော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၆။ (–အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၁။)

အာဇာနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဉာ+နာ+တွာ] သိ၍၊ အညာတာဝီသူတိ ဇာနိတဗ္ဗစတုအရိ- ယသစ္စံ အာဇာနိတွာ ဌိတေသု။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၁၁။ (–မူလဋီ၊၂။၁၇၁။)

အာဇာနီယ (တိ) [(၁) အာ+ဉာ+အနီယ။ (၂) အာ+ဉာ+နာ+ဏျ။ "ဤ" အက္ခရာ လာ။ အာဘုသော ကာရဏာကာရဏံ ဇာနာတီတိ အာဇာနီယော၊ အနီယော၊ ဏျပစ္စယေန ဝါ သိဒ္ဓံ၊ တဒါ ကီယာဒိတော နာတိ နာဂ- မော, ဤကာရာဂမော စ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၆၉။] အကြောင်း ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို– အကြောင်း အကျိုးကို–သိသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ အာဇာနည် ပုဂ္ဂိုလ်။ (ဆင်.အာဇာနည်, မြင်းအာဇာနည်, နွားလားဥသဘ အာဇာ နည်. ယောကျ်ားအာဇာနည်ဟူ၍ အာဇာ နည် လေးမျိုး ရှိသည်။ ထိုအာဇာနည် တို့သည် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ အားကြီးကြသော ကြောင့် ကြောက်ရွံ့ခြင်း မရှိကြကုန်။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၂။) သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဒွိပဒံ သေဋ္ဌော၊ အာ- ဇာနီယော စတုပ္ပဒံ။ သံ၊၁။၇။ အာဇာနီ- ယောတိ ဟတ္ထိ ဝါ ဟောတု အဿာဒီသု အညတရော ဝါ ယော ကာရဏံ ဇာနာတိ၊ အယံ အာဇာနီယော၀ စတုပ္ပဒါနံ သေဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ ကာရဏာကာရဏံ အာဇာနာတီတိ အာဇာနီယော။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၇၈။ (–မ၊၂။၃၁။ သံ၊၁။၂၆၊၁၇၀။ ဓမ္မ။ ၅၉။ သုတ္တနိ။၃၄၇။ မဟာနိ၊၁၈၇။ စူဠနိ။ ၆၆။ အပ၊၁။၁၁၈၊၄၁၇။ ဇာ၊၁။၃၁၇။ ဇာ၊၂။၅၆။ ထေရ။၂၅၄၊၂၈၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၆၊၂၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၄၂။ သုတ္တနိ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ မဟာ- နိ၊ဋ္ဌ။၃၀၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၈။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၃။)

အာဇာနီယဂန္ဓဟတ္ထိ (ပု) [အာဇာနီယ+ဂန္ဓ+ ဟတ္ထိ] အာဇာနည်ဖြစ်သော ဂန္ဓဆင်မျိုး။ အတ္တနော သဏ္ဍာနသဒိသေသုသဒ္ဒရတာယ အာဇာနေယျဂန္ဓဟတ္ထိနော ဝရဂ်စာရဘာဝံ

....အတ္တနော သိရိယာ အဘိဘုယျ ဝိရော-
စတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၀။

အာဇာနီယဈာယိတ (တိ) [အာဇာနီယ+ဈာ-
ယိတ] အာဇာနည်မြင်း၏ –အကြောင်း အ
ကျိုးကို သိသော သိန္ဓောမြင်း၏၊–စဉ်းစား
ကြံစည်ခြင်း – အကြံအစည်။ ကထဉ္စ သဒ္ဓ
အာဇာနီယဈာယိတံ ဟောတိ (အံ၊ ၃။
၅၂၇)တိ ကထံ ကာရဏာကာရဏံ ဇာ-
နန္တဿ သိန္ဓဝဿ ဈာယိတံ ဟောတိ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၃။

အာဇာနီယဌာန (န) [အာဇာနီယ + ဌာန]
အာဇာနည်တို့၏ နေရာ။ အနာဇာနီယေဝ
သမာနေ အာဇာနီယဌာနေ ဌပိမှ။ မ၊၂။
၃၁။ (–အံ၊ ၃။၃၉၀-၁။)

အာဇာနီယပရိမဇ္ဇန (န) [အာဇာနီယ+ပရိ-
မဇ္ဇန] အာဇာနည်တို့အား–ဆုပ်နယ်–ပွတ်
သပ်–ခြင်း။ အာဇာနီယပရိမဇ္ဇနဉ္စ ပရိမဇ္ဇေ-
ယျုံ။ အံ၊၃။၃၉၀။

အာဇာနီယဘောဇန (န) [အာဇာနီယ+ဘော-
ဇန] အာဇာနည်ပုဂ္ဂိုလ်တို့ သုံးဆောင်အပ်
သော ဘောဇဉ်။ အနာဇာနီယေဝ သမာနေ
အာဇာနီယဘောဇနံ ဘောဇိမှ။ မ၊၂။၃၁။
အာဇာနီယဘောဇနန္တိ ကာရဏံ ဇာနန္တေဟိ
ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ ဘောဇနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ (–အံ၊၃။
၃၉၀-၁။)

အာဇာနီယယုတ္တ (တိ) [အာဇာနီယ+ယုတ္တ]
အာဇာနည်မြင်း–နှင့် ယှဉ်–က–တပ်–
သော။ အာဇာနီယယုတ္တေ မဏိကနကဝိစိတ္တေ
ရထေ ဥပနိတေ တမ္ပိ ဟရာပေတွာ ကတ္တရ-
ရထကေန ဂစ္ဆတိ....။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ဂ၁။

အာဇာနီယယုတ္တရထ (ပု) [အာဇာနီယ+ယုတ္တ
+ရထ] အာဇာနည်မြင်း–က–တပ်–သော
ရထား။ သဟဿအာဇာနီယယုတ္တရထော
ဒေဝါနမိန္ဒော ယထာတိ အမိပ္ပါယော။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၀။

အာဇာနီယလက္ခဏူပေတ (တိ) [အာဇာနီယ+
လက္ခဏ+ဥပေတ] အာဇာနည်လက္ခဏာနှင့်
ပြည့်စုံသော။ “အာဇာနီယ”န္တိပိ ပါဠိ၊ အာ-
ဇာနီယလက္ခဏူပေတန္တိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
၂၃၅။

အာဇာနီယလဏ္ဍ (န) [အာဇာနီယ + လဏ္ဍ]
အာဇာနည်ဖြစ်သော ဆင်၏–မစင်–ချေး။
အာဇာနီယလဏ္ဍဿ ဂန္ဓံ ဃာယိတွာ ကောပိ
ဟတ္ထိ နဒိံ ဩတရိတုံ န ဥဿဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁ဂ။

အာဇာနီယဝဠဝါ (ထီ) [အာဇာနီယ+ဝဠဝါ]
အာဇာနည် မြင်းမ၊ ဣမသ္မိံ ပန ဂေဟေ
အာဇာနီယဝဠဝါယ ဝိဇာတာယ သညမ္ပိ အ-
ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁ဂ။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁ဂ၂။)

အာဇာနီယသဒ္ဒ (ပု) [အာဇာနီယ + သဒ္ဒ]
အာဇာနည် – မြင်း – ဆင် – ၏ ရယ်ရွှင်
မြူးတူးသော အသံ။ တဿ ကိရ သိမ္ဗလိဝ-
နာဘိမုခဿ ဇာတဿ ရထသဒ္ဒေါ စ အာဇာ-
နီယသဒ္ဒေါ စ ဓဇသဒ္ဒေါ စ သမန္တာ အသ-
နိပါတသဒ္ဒေါ ဝိယ အဟောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၁၄၊ ၂၅၂။ အာဇာနီယသဒ္ဒေါတိ အာဇာ-
နီယာနံ ဟသိတသဒ္ဒေါ စ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၄။

အာဇာနီယသုတ္တ (န) [အာဇာနီယ + သုတ္တ]
အာဇာနီယသုတ်။ ၎င်းအာဇာနီယသုတ်များ
မှာ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ တိကနိပါတပါဠိ၊ ၂-
ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်, ၆-သုတ်, ၇-
သုတ်ဟူ၍ သုံးသုတ်လာရှိသည်။ အံ၊၁။၂၄၆-
ဂ-ကြည့်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စတုက္ကနိပါတ
ပါဠိ၊ ၆ ဝဂ်၊ ၆-သုတ်, ၇-သုတ် ဟူ၍ နှစ်
သုတ် လာရှိသည်။ အံ၊၁။၅၇၂-၄-ကြည့်။
အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဆက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာ-
သက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်, ၆-သုတ်, ၇-သုတ်

ဟူ၍ သုံးသုတ်လာရှိသည်။ အံ၊၂။၂၅၀-၁-ကြည့်။

အာဇာနေယျ¹ (ကြိ) အာဇာနာတိ-ကြည့်။

အာဇာနေယျ² (ပု) [အာ+ဉာ+နာ+ဏျ]အာဇာနီယ-နှင့် အနက်တူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

အာဇာနေယျယုဂ (ပု) [အာဇာနေယျ+ယုဂ] အာဇာနည်မြင်းအစုံ။ သမပဝတ္တာတိ... အညမညသဟာယဘာဝူပဂမနေန ယောဂိနော မနောရထဓုရောကဓုနေ ရထဓုရောကဓုနေ ဝိယ အာဇာနေယျယုဂေါ ယုဂလကော ဟုတွာ။ အနုဋီ၊၁။၁၀၀။

အာဇိ (ထိ) [အဇ + ဏိ။ အဇ ဂမနေ၊ ဏိ၊ အာဇိ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၉၉။] စစ်ထိုး–စစ်တိုက်–ခြင်း။ အာဇိတ္တိ အာဟဝေါ ယုဒ္ဓံ၊ အာယောဓနဉ္စ သံယုဂံ။ ဓာန်။၃၉၉။

အာဇီဝ(ပု)[အာ+ဇီဝ+အ။ ဧတံ အာဂမ္မ ဇီဝန္တိ-တိ အာဇီဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉။] (၁) အသက်မွေးခြင်း၊ အသက်မွေးမှု၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း။ (၂) အသက်မွေးကြောင်း–ပစ္စည်းရှာမှီးကြောင်း – ဖြစ်သော လုံ့လပယောဂ။ (၃) အသက်မွေးကြောင်း ဖြစ်သော ပစ္စည်းလေးပါး။ (၄) အသက်မွေးမှုကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ် ၆-ခု။ (၁) အာဇီဝါ နော စာဝေတုကာမော ....။ ဒီ။၃။၄၅။ အာဇီဝါတိ အာဇီဝတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အာဇီဝတောတိ ဇီဝိကာဝုတ္တိတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂။ ဇီဝိတံ နာမ အာဇီဝေါ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၂၈။ (–ဝိ၊၁။၃၂၈။ ဝိ၊၂။၁၃၉၊၂၈၀။ ဝိ၊၄။၃၄၃။ မ၊၁။၃၄၁။ မ၊၂။၂၁၅-၆။ မ၊၃။၃၃၇။ အံ၊၂။ ၁၁၀-၁၊ ၂၆၆-၇။ အဘိ၊ပု။၁၅၈။ သုတ္တနိ။၃၄၀။ ထေရ။၃၀၆။ အပ၊၁။၇၄၊၉၃။ မိလိန္ဒ။၂၂၅၊ ၃၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄၊၂၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၄။) (၂) အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ-ကြည့်။ (၃) အာဇီဝဝိပတ္တိ-ကြည့်။ (၄) အာဇီဝဟေတုပိ စောဒေတိ-(ဝိ၊၅။၂၈၀)တိ အာဇီဝဟေတု ပညတ္တေဟိ ဆဟိ သိက္ခာပဒေဟိ စောဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၂။

အာဇီဝက (တိ) [အာ + ဇီဝ + ဏျု။ ထီ-၌ အာဇီဝကိနီ၊ အာဇီဝိကာ] (၁) တက္ကတွန်း၊ အဝတ်မဝတ်သော–တိတ္ထိရဟန်း – ပရိဗိုဇ်။ (၂) အသက်မွေးခြင်း။ (၁) ပဏ္ဍုပုတ္တော အာဇီဝကော....။ မ၊၁။၃၇၊၃၈။ အာဇီဝကောတိ နဂ္ဂသမဏကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ အာဇီဝကော (အံ၊၂။၂၄၄)တိ နဂ္ဂပရိဗ္ဗာဇကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ ပူရဏေန ကဿပေန သုက္ကာဘိဇာတိ ပညတ္တာ အာဇီဝကာ အာဇီဝကိနိယော။ အံ၊၂။၃၃၇။ အာဇီဝကာ အာဇီဝကိနိယော သုက္ကာဘိဇာတီတိ ဝဒတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ (–ဝိ၊၂။၁၀၀၊၁၂၂၊၂၈၉။ ဝိ၊၃။၁၁၊၄၀၄-၅။ ဒီ၊၂။၁၃၃။ မ၊၁။၂၂၇။ မ၊၂။၁၅၀၊၂၉၄။ သုတ္တနိ။၃၃၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၂၊၁၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄၊၁၆၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၆၊၂၃၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄၇။ သာရတ္ထ၊၃။၅၄၊၂၅၉။) (၂) အာဇီဝကဘာယ-ကြည့်။ အာဇီဝိကာ-လည်း ကြည့်။

အာဇီဝကကာလ (ပု) [အာဇီဝက+ကာလ] ပရိဗိုဇ်–တက္ကတွန်း–ဖြစ်ရာ အခါကာလ။ ဣဒံ အတ္တနော အာဇီဝကကာလံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။

အာဇီဝကပဋိပတ္တိ (ထိ) [အာဇီဝက+ပဋိပတ္တိ] တက္ကတွန်း တို့၏ အကျင့်။ နန္ဒာဒယော ကိရ တထာရူပံ အာဇီဝကပဋိပတ္တိံ ဥက္ကံသံ ပါ-

ဝေတွာ ဌိတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၃။

အာဇီဝကပဗ္ဗဇ္ဇာ (ထီ) [အာဇီဝက + ပဗ္ဗဇ္ဇာ] အာဇီဝကတို့၏ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ အာဇီဝက–တက္ကတွန်း–တို့ ရှေးဦးစွာကပ်ရောက်ထိုက် (ကျင့်ထိုက်) သောအကျင့်၊ အာဇီဝက ရဟန်းအဖြစ်။ အာဇီဝကပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ အစေလကော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၄။

အာဇီဝကဘယ (န) [အာဇီဝက+ဘယ] အသက်မွေးခြင်းကို စွဲ၍ဖြစ်သော ဘေး။ အာဇီဝကဘယံ အသိလောကဘယံ။ အဘိ၊ ဝိ။၃၉၃။ အာဇီဝကဘယန္တိ အာဇီဝံ ဇီဝိတဝုတ္တိံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နံ ဘယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။

အာဇီဝကဘာဝ (ပု) [အာဇီဝက + ဘာဝ] တက္ကတွန်း၏ အဖြစ်။ သောဘတိ မေ အာဇီဝကဘာဝေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။

အာဇီဝကဘာဝူပဂမန (န) [အာဇီဝက+ဘာဝ + ဥပဂမန] တက္ကတွန်း၏ အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်း။ အာဇီဝကဘာဝူပဂမနေန ပရမသုက္ကာဘိဇာတိယံ ဌတွာ သံသာရတော သုဇ္ဈန္တီတိ အယံ တေသံ နိယတိ အာဇီဝကာနံ လဒ္ဓိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။

အာဇီဝကလဒ္ဓိ (ထီ) [အာဇီဝက+လဒ္ဓိ] ပရိဗိုဇ်–တက္ကတွန်း–တို့၏ အယူ ဝါဒ။ တေ ကိရ အာဇီဝကလဒ္ဓိယာ ဝိသုဒ္ဓစိတ္တတာယ နိဂဏ္ဌေဟိပိ ပဏ္ဍရတရာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃။ မ၊ဋီ၊၃။၅၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၃။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၀။)

အာဇီဝကဝစန (န) [အာဇီဝက+ဝစန] တက္ကတွန်းတို့၏ စကား။ ယေ အာဇီဝကဝစနံ သုဏန္တိ သုဿူသန္တိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁။

အာဇီဝကဝါဒ (ပု) [အာဇီဝက + ဝါဒ] တက္ကတွန်းတို့၏ အယူဝါဒ။ အဇူဟိ လောကော ပဝတ္တတီတိ အာဇီဝကဝါဒံ သန္ဓာယာဟ။ အနု၊ဋီ၊၂။၆၅။

အာဇီဝကသမယ (ပု) [အာဇီဝက + သမယ] တက္ကတွန်းတို့၏ အယူ။ အာဇီဝကသမယဿ ဝိလောမဂါဟိတာယ....။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၂။

အာဇီဝကသာဝက (တိ) [အာဇီဝက+သာဝက] တက္ကတွန်း တို့၏ တပည့်။ တိရောဂါမကာ အာဇီဝကသာဝကာ အာဂန္တွာ။ ဝိ၊၁။၁၉၇-၈။ (–ဝိ၊၄။၂၆၉၊၃၁၅။ အံ၊၁။၂၁၈။ စူဠနိ။ ၄၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃။ မ၊ဋီ၊၃။၅၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၃။)

အာဇီဝကသုတ္တ (န) [အာဇီဝက+သုတ္တ] အာဇီဝကသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ တိကနိပါတပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊၁။၂၁၈-၂၂၀။

အာဇီဝကသေယျာ (ထီ) [အာဇီဝက+သေယျာ] တက္ကတွန်း တို့၏ ကျောင်း။ အထ ခေါ သော ပုရိသော ဒဏ္ဍိတော ဘိက္ခုနုပဿယဿ အဝိဒူရေ အာဇီဝကသေယျံ ကာရာပေတွာ။ ဝိ၊၂။၂၈၉။

အာဇီဝကာရဏ (န) [အာဇီဝ + ကာရဏ] အသက်မွေးခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ အာဇီဝဟေတု အာဇီဝကာရဏာ ပါပိစ္ဆော ဣစ္ဆာပကတော အသန္တံ အဘူတံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ ဥလ္လပတိ။ ဝိ၊၅။၁၇၈။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၈၇။ မ၊ဋီ၊၃။၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၁။)

အာဇီဝကိနီ (ထီ) [အာဇီဝက+ဣနီ] ပရိဗိုဇ်မ၊ တက္ကတွန်းမ။ အာဇီဝက-ကြည့်။

အာဇီဝကောပ (ပု) [အာဇီဝ+ကောပ] အသက်မွေးမှု၏ ပျက်စီးခြင်း၊ ကုလသင်္ဂဟေပိ အာဇီဝကောပေါ နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၅၀။

အာဇီဝဋ္ဌမက (တိ) [အာဇီဝ+အဋ္ဌမ+က] အာဇီဝလျှင်–စင်ကြယ်စွာ အသက်မွေးခြင်း

လျှင်–ရှစ်ခုမြောက်ရှိသော၊ ရှစ်ခုမြောက်၌ အာဇီဝကို ထည့်သွင်း ရေတွက်သဖြင့် ရှစ်ပါး အရေအတွက်ရှိသော (သီလ)။ (ကာယ သုစရိုက် သုံးပါး, ဝစီသုစရိုက် လေးပါး, သမ္မာအာဇီဝ တပါး၊ ပေါင်း ၈-ပါး။) စတုဗ္ဗိဓံ ပန ဝစီဒုစ္စရိတံ တိဝိဓဉ္စ ကာယဒုစ္စရိတံ ပဟာယ ဉာဃံ သုစရိတံ ပူရေန္တဿေဝ ယသ္မာ အာဇီဝဋ္ဌမကံ သီလံ ပူရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၁။ သုပရိသုဒ္ဓါနိ တီဏိ ကာယကမ္မာနိ စတ္တာရိ ဝစီကမ္မာနိ သုပရိသုဒ္ဓေါ အာဇီဝေါတိ ဣဒံ အာဇီဝဋ္ဌမကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၃။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။ ၁၀၃။)

အာဇီဝဋ္ဌမကသီလ (န) [အာဇီဝဋ္ဌမက+သီလ] အာဇီဝ – စင်ကြယ်စွာအသက်မွေးမှု–လျှင် ရှစ်ခုမြောက်ရှိသော သီလ၊ ရှစ်ခုမြောက်နေရာ၌ အာဇီဝကို ထည့်သွင်းရေတွက်သဖြင့် ရှစ်ပါး အရေအတွက်ရှိသော သီလ။ (အာဇီဝဋ္ဌမက-လည်း ကြည့်။) ယသ္မာ အာဇီဝဋ္ဌမကသီလံ နာမ တေသ္မိံ ယေဝ ဒွါရဒ္ဓယေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀-၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၂၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၃။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၃၂၅။)

အာဇီဝတိ (ကြိ) [အာ+ဇီဝ+အ+တိ] အသက်မွေးတတ်၏။ န ပါပကံ အာဇီဝံ အာဇီဝတိ။ မ၊၂။၂၁၅။ မဟာနိ။၆၈။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၄၉။) **အာဇီဝန္တိ**– မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၇၁။ **အာဇီဝိဿတိ** –မ၊၂။၂၁၆။

အာဇီဝတ္ထ (ပု) [အာဇီဝ+အတ္ထ] အသက်မွေးခြင်းအကျိုး။ အာဇီဝတ္ထာယ ပဏ္ဏနိဝါပအာဒီနိ ဂါဟာပေန္တေ ဖလာနိ ဩစိနန္တေ ဝါ ဩစိနာပေန္တေ ဝါ ဝတ္တဗ္ဗမေဝ နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၇။

အာဇီဝန (နှ) [အာ+ဇီဝ+ယု] အသက်မွေးခြင်း။ ပိဏ္ဍော အာဇီဝနေ ဒေဟေ။ ဓာန်။ ၁၀၁၇။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

အာဇီဝနုပါယ (ပု) [အာဇီဝန+ဥပါယ] အသက်မွေးခြင်း – အသက်မွေးမှု –၏ အကြောင်း ဥပါယ်။ အာဇီဝုပါယဝိပတ္တိ-ကြည့်။

အာဇီဝပကတ (တိ) [အာဇီဝ+အပကတ] အသက်မွေးမှုသည် နှိပ်စက်အပ်သော။ တေန ယာနိ လူတော ဗာဟိရကပဗ္ဗဇိတာ သိပ္ပါယတနဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနာဒီနိ ဇီဝိကောပါယဘူတာနိ အာဇီဝပကတာ ဥပဇီဝန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၂။ အာဇီဝိကာပကတ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အာဇီဝပရိသုဒ္ဓ (ပု) [အာဇီဝ+ပရိသုဒ္ဓ] စင်ကြယ်သော အသက်မွေးမှု၊ စင်ကြယ်စွာ အသက်မွေးခြင်း။ ကုသလံ ကာယကမ္မံ ကုသလံ ဝစီကမ္မံ အာဇီဝပရိသုဒ္ဓံပိ ခေါ အဟံ ထပတိ သီလသ္မိံ ဝဒါမိ။ မ၊၂။၂၁၈။

အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ (ထီ) [အာဇီဝ + ပါရိသုဒ္ဓိ] အသက်မွေးကြောင်း–ပစ္စည်းရှာမှီးကြောင်း –ဖြစ်သောလုံ့လ၏–စင်ကြယ်ခြင်း–အပြစ်ကင်းခြင်း၊ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ။ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ ဓမ္မေန သမေန ပစ္စယုပ္ပတ္တိမတ္တကံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၀။ တေ အာဂမ္မ ဇီဝန္တိတိ အာဇီဝေါ…အာဇီဝဿ ပါရိသုဒ္ဓိ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉။ (–ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၂၀၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉၊ ၂၁၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၊၃၈၊ ၄၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၈။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၆၁၅

အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသံဝရ (ပု) [အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ+ သံဝရ] အသက်မွေးကြောင်း–ပစ္စည်းရှာမှီး ကြောင်း–ဖြစ်သော လုံ့လ၏ စင်ကြယ်ခြင်း ဟူသော–သံဝရတရား–ပိတ်ဆို့တတ်သော တရား။ "မိစ္ဆာအာဇီဝံ ပဟာယ သမ္မာအာ-

ဇီဝေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေတီတိ အာဂတော အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသံဝရော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။

အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသာဓန (တိ) [အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ+သာဓန]အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလကို ပြီးစေတတ်သော။ တဿာ ဝီရိယံ အနုဝတ္တလက္ခဏံ အာဇီဝ ပါရိသုဒ္ဓိ သာဓနန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၆ဂ။

အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ (န) [အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိ+သီလ] အသက်မွေးကြောင်း–ပစ္စည်းရှာမှီးကြောင်း– ဖြစ်သော လုံ့လ၏– စင်ကြယ်ခြင်း – အပြစ်ကင်းခြင်း – ဟူသော သီလ၊ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ။ (ပစ္စည်းလာဘ်လာဘပေါများလိုခြင်းကြောင့် မိမိမှာ ဈာန်မဂ်ဖိုလ်မရပဲလျက် ရ၏ဟု ပြောခြင်း, မိန်းမယောကျ်ားတို့ကို စေ့စပ် အောင်သွယ် ပေးခြင်း စသော "မိစ္ဆာဇီဝ = မှားယွင်းသော မသင့်လျော်သော အသက်မွေးမှု" တို့မှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်းကို အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလ-ဟု ဆိုသည်)။ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလံ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ မိလိန္ဒ။၃၂၀။ ယာ တသ္မာ သဗ္ဗပ္ပကာရာပိ မိစ္ဆာဇီဝါ ဝိရတိ၊ ဣဒံ အာဇီဝပါရိသုဒ္ဓိသီလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၆ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁ဂ၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၂။ ဝဇိရ။၅၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၆။)

အာဇီဝပူရဏ (န) [အာဇီဝ+ပူရဏ] အာဇီဝ–အသက်မွေးမှု–၏ ပြည့်စုံခြင်း။ မနောဒွါရေ အာဇီဝပူရဏံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၅။

အာဇီဝဘဏ္ဍက (န) [အာဇီဝ+ဘဏ္ဍက] အသက်မွေးကြောင်းဖြစ်သော ဥစ္စာ။ အတ္တနော အာဇီဝဘဏ္ဍကံ ဂဝေသမာနော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၃ဂ။

အာဇီဝဘေဒ (ပု) [အာဇီဝ+ဘေဒ] အာဇီဝ–အသက်မွေးမှု–၏ ပျက်စီးခြင်း။ မနောဒွါရေ အာဇီဝဘေဒေါ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၂၆၅။

အာဇီဝဘေဒဘယ (န) [အာဇီဝ + ဘေဒ + ဘယ] အသက်မွေးမှု ပျက်အံ့သည်မှ ကြောက်ခြင်း။ "မာ မေ အာဇီဝေါ ဘိဇ္ဇီ"တိ အာဇီဝဘေဒဘယာ တံ ဘေသဇ္ဇံ ပဇဟိ န ဥပဇီဝိ။ မိလိန္ဒ။၂၂၅။

အာဇီဝမာန (တိ) [အာ+ဇီဝ+အ+မာန]အသက်မွေးသော၊ သူ။ အကိရိယာတိအာဒိသုယာယ စေတနာယ မိစ္ဆာဇီဝံ အာဇီဝမာနော ကိရိယံ ကရောတိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၄။

အာဇီဝမုခ (န) [အာဇီဝ+မုခ] အသက်မွေးခြင်း၏အကြောင်း။ ယာနိ တာနိ ကသိဝါဏိဇ္ဇာနိ ဂေါဏဒါနံ ဥဥ္ဆာစရိယာတိ အာဇီဝမုခါနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂၄။

အာဇီဝဝါရ (ပု) [အာဇီဝ+ဝါရ] အာဇီဝ၏အလှည့် အကြိမ်၊ အာဇီဝကို ပြရာဖြစ်သော အလှည့်အကြိမ်။ အာဇီဝဝါရေ ပရိသုဒ္ဓါဇီဝေါတိ .... သမန္နာဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ (–မ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၃။)

အာဇီဝဝိပတ္တိ (ထီ) [အာဇီဝ+ဝိပတ္တိ] (က) အသက်မွေးမှု၏ ပျက်စီးခြင်း၊ မှားသောအားဖြင့် အသက်မွေးမှုပြုခြင်း။ (ခ) အသက်မွေးမှုအတွက် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ် ၆-မျိုး၊ ၎င်း ၆-မျိုးကို ကျူးလွန်ခြင်း။ (ဂ) (မှားယွင်းစွာရှာမှီးခြင်း သုံးစွဲခြင်းကြောင့်) ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသော–အာဇီဝ–အသက်မွေးကြောင်း–ပစ္စည်းလေးပါး။ (က) ကတမာ စ ဘိက္ခဝေ အာဇီဝဝိပတ္တိ။ အံ၊၁။ ၂၇၄။ (–မ၊ဋီ၊၁။ ၂၁ဂ၊ ၂၄၇)။ (ခ) အာဇီဝဟေတုပညတ္တာနိ ဆ သိက္ခာပဒါနိ အာဇီဝဝိပတ္တိ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁ဂ၇။ (–ဝိ၊၄။၅၂၊ ၂၁၂၊၄၂၆။ ဝိ၊၅။ ၂၂၅။ မဟာနိ။

၄၀၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ ကင်္ခါ။ ၂၈၉။ ဝဇိရ။၅၇၀။ ဝိမတိ၊၂။၂၇၈။ မာဋီ၊၁။ ၂၁၃၊၂၄၇။ အနုဋီ၊၂။၁၆၃။) (ဂ) အာဇီဝ-ဝိပတ္တိပစ္စယ-ကြည့်။

အာဇီဝဝိပတ္တိစောဒနာ (ထီ) [အာဇီဝဝိပတ္တိ+စောဒနာ] အာဇီဝဝိပတ္တိ – အသက်မွေးမှု အတွက် ပညတ်အပ်သောသိက္ခာပုဒ် ၆-မျိုး–ဖြင့် စောဒနာခြင်း။ အာဇီဝဟေတု ပညတ္တာနံ ဆန္နံ သိက္ခာပဒါနံ ဝသေန အာဇီဝဝိပတ္တိ-စောဒနာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၃၁၀။

အာဇီဝဝိပတ္တိပစ္စယ (ပု) [အာဇီဝဝိပတ္တိ+ပစ္စယ] အသက်မွေးမှု ပျက်စီးခြင်း ဟူသော အကြောင်း၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသော–အာဇီဝ–အသက်မွေးကြောင်း ပစ္စည်းလေးပါး–ဟူသော အကြောင်း၊ ပစ္စည်းလေးပါးကို မှားယွင်းစွာရှာမှီးသုံးစွဲခြင်းဟူသောအကြောင်း။ အာဇီဝဝိပတ္တိပစ္စယာ ကတိ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၅။၁၇၈။ အာဇီဝဝိပတ္တိပစ္စယာတိ ဧတ္ထ အာဂမ္မ ဇီဝန္တိ ဧတေနာတိ အာဇီဝေါ၊ စတုပစ္စယော၊ သော ဝ မိစ္ဆာပဋိပတ္တိယာ ဝိပန္နတ္တာ ဝိပတ္တီတိ အာဇီဝဝိပတ္တိ...တဒုပ္ပါဒနတပရိဘောဂနိမိတ္တန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၇၈။ (–ကင်္ခါ။၁၅၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၈၇။)

အာဇီဝဝိပတ္တိသမ္မတ (တိ) [အာဇီဝဝိပတ္တိ+သမ္မတ] အာဇီဝဝိပတ္တိဟု သမုတ်အပ်သော။ အယံ သာ အာဇီဝဝိပတ္တိသမ္မတာ။ ဝိ၊၅။၂၅၈။

အာဇီဝဝိပန္န (တိ) [အာဇီဝ+ဝိပန္န] အာဇီဝ–အသက်မွေးမှု – ပျက်သော၊သူ။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကော စ ဟောတိ အာဇီဝဝိပန္နော စ။ ဝိ၊၅။ ၃၁၅-၆။ အာဇီဝသီလာစာရဝိပန္န–လည်းကြည့်။

အာဇီဝဝိသုဒ္ဓိ (ထီ) [အာဇီဝ+ဝိသုဒ္ဓိ] အဇီဝ–အသက်မွေးမှု–၏ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်း။ စာဂါဓိဋ္ဌာနသမုဒါဂမေန အာဇီဝဝိသုဒ္ဓိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၀၃။)

အာဇီဝဝိသုဒ္ဓိပရိယောသာန (တိ) [အာဇီဝဝိသုဒ္ဓိ+ပရိယောသာန] အာဇီဝဝိသုဒ္ဓိလျှင် အဆုံးရှိသော။ အာဇီဝဝိသုဒ္ဓိပရိယောသာနသ သီလဿ ဥပနိဿယော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၀၈။

အာဇီဝဝိသောဓနတ္ထ (ပု) [အာဇီဝ+ဝိသောဓန+အတ္ထ] အသက်မွေးမှုကို သုတ်သင်ခြင်း အကျိုး။ ဥဋ္ဌာရဘောဂခတ္တိယကုလာဒိတော ပဗ္ဗဇိတောပိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ အာဇီဝဝိသောဓနတ္ထံ ဝေဝိတံ ဝုတ္တိံ ပကာသေန္တော။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၄၄။

အာဇီဝဝုတ္တိ (ထီ) [အာဇီဝ + ဝုတ္တိ] အသက်မွေးမှု။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အာဇီဝဝုတ္တိသတ (န) [အာဇီဝဝုတ္တိ+သတ] အသက်မွေးမှု တရာ။ အာဇီဝဝုတ္တိသတာနိ-(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၅) တိ သတ္တာနံ အာဇီဝဘူတာနိ ဇီဝိကာဝုတ္တိသတာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၄၃။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၁။

အာဇီဝသံဝရ (ပု) [အာဇီဝ + သံဝရ] အသက်မွေးမှုကို စောင့်စည်းခြင်း။ ကာယသံဝရော ဝစီသံဝရော အာဇီဝသံဝရော ပေါနောဗ္ဘဝိကော ဘဝသင်္ခါရော။ အံ၊၃။၃၂၅။

အာဇီဝသဒ္ဒသန္နိဓာန (န) [အာဇီဝ+သဒ္ဒ+သန္နိဓာန] အာဇီဝသဒ္ဒါ၏အနီး၌တည်ခြင်း။ သာမညဝါစီပိ သိက္ခာသဒ္ဒေါ အာဇီဝသဒ္ဒသန္နိဓာနတော ဥပရိ ဝုစ္စမာနဝိသေသာပေက္ခာယ စ ဝိသေသနိဝိဋ္ဌော ဟောတီတိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၁။

အာဇီဝသမုဋ္ဌာပကစိရိယ (န) [အာဇီဝ + သမုဋ္ဌာပက+ဝိရိယ] အသက်မွေး မှုကို

ဖြစ်စေတတ်သော ဝီရိယ။ ဥဋ္ဌာဟတောတိ အာဇီဝသမုဋ္ဌာပကဝီရိယေန ဥဋ္ဌာဟန္တဿ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ (–မ၊ဋီ၊၂။၄၂။)

အာဇီဝသမ္ပဒါ (ထီ) [အာဇီဝ+သမ္ပဒါ] အာဇီဝ – အသက်မွေးမှု–၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ကမ္မန္တ-သမ္ပဒါ အာဇီဝသမ္ပဒါ ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ။ အံ၊၁။ ၂၇၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂။)

အာဇီဝသီလာစာရဝိပန္န (တိ) [အာဇီဝ+သီလ +အာစာရ+ဝိပန္န] အသက်မွေးမှု, အကျင့်သီလ, ကျင့်ဝတ် ပျက်စီးသော၊သူ။ အာဇီဝ-သီလာစာရဝိပန္နောပိ ဖြာဟ္မဏော ဘဝေ-ယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၇။ ဂေါရက္ခာဒိဥပဇီဝနေန အာဇီဝဝိပန္နော၊ ဟိံသနာဒိနာ သီလဝိပန္နော၊ နိက္ခိတ္တဝတ္တတာဒိနာ အာစာရဝိပန္နော။ မ၊ ဋီ၊၃။၂၀၀။ (–ဇင်း-၂၀၁။)

အာဇီဝသီလာစာရသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အာဇီဝသီ-လာစာရ +သမ္ပတ္တိ] အသက်မွေးမှု, အကျင့်သီလ, ကျင့်ဝတ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဂုဏောဟိ ပန အာဇီဝသီလာစာရသမ္ပတ္တိသင်္ခါတောဟိ ဖြာဟ္မဏော ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၁။

အာဇီဝသီသ (နပုံ) [အာဇီဝ + သီသ] ဦးခေါင်းသဖွယ်ဖြစ်သော အာဇီဝတရား၊ အာဇီဝကို အဦးပြုခြင်း။ ယဒါ အာဇီဝသီသေန တာနေဝ စိတ္တာနိ ကာယဝစီဝိညတ္တိယော သမုဋ္ဌာ-ပေန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။

အာဇီဝသုဒ္ဓိ (ထီ) [အာဇီဝ + သုဒ္ဓိ] အသက်မွေးမှု စင်ကြယ်ခြင်း။ သမ္ပဿတန္တိ သမ္မာ အာဇီဝသုဒ္ဓိံ ပဿတံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ (–သာရတ္ထ၊၃။၄၆၀။ ဝိမတိ၊၁။၇၉။)

အာဇီဝသောဓနတ္ထ (ပုံ) [အာဇီဝ+သောဓန+ အတ္ထ] အာဇီဝဝိသောဓနတ္ထ-နှင့် အနက်တူ။ အမိကဇနေဟိ ဥဋ္ဌာရဘောဂစတ္တိယကုလာဒိ-တော ပဗ္ဗဇိတေဟိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ အာဇီဝသောဓ-

နတ္ထံ သေဝိတံ ဝုတ္တိံ ပကာသေန္တော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃။ (–အံ၊ဋီ၊၃။၉၁။)

အာဇီဝဟေတု (ပုံ) [အာဇီဝ+ဟေတု] အာဇီဝ –အသက်မွေးခြင်း–ဟူသော အကြောင်း။ အာဇီဝဟေတူ (ထေရ။၃၅၇)တိ အာဇီဝ-ကာရဏာ ဇီဝိကာပကတော ဟုတွာ အာ-ဇီဝိကာဘယေန အဟံ န နိက္ခမိံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၇၃။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၇။ ဝဇီရ။ ၅၄၃။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၄။) အာ-ဇီဝကာရဏ, အာဇီဝဝိပတ္တိ, အာဇီဝဝိပတ္တိ-စောဒနာ-တို့လည်း ကြည့်။

အာဇီဝဟေတုက (တိ) [အာဇီဝ+ဟေတု+က] အသက်မွေးခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ကာယဒွါရေ ပန ဝီတိက္ကမော အာဇီဝဟေတု-ကောပိ အတ္ထိ, န အာဇီဝဟေတုကောပိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ (– ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ မူလဋီ၊၂။၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၃။)

အာဇီဝိက (ကာ) ပကတ (တိ) [အာဇီဝိကာ+ အပကတ] အသက်မွေးမှုသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ အသက်မွေးရန် ခက်ခဲသော၊ သူ။ နာဇီဝိကာပကတာ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတာ။ မ၊၂။၁၂၆။ ဒုဗ္ဘိက္ခာဒီသု ဇီဝိတုံ အသက္ကောန္တော ပဗ္ဗဇိတော အာဇီဝိကာ-ပကတော နာမ။ အာဇီဝိကာယ ပကတော (အပကတော?။ အပကတ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်) အဘိဘူတောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။ အာဇီဝိကာယာတိ အာဇီဝေန ဇီဝိတဝုတ္တိ-ယာ။ မ၊ဋီ၊၃။၈၁။ အာဇီဝိကပကတော ဝါ အာဝပိတုံ ဝါ ဝိက္ကိဏိတုံ ဝါ။ မိလိန္ဒ။၂၇၁။ (–သံ၊၂။၇၆။ ဣတိဝုတ်။၂၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၇၈။)

အာဇီဝိက (ကာ) ဘယ (နပုံ) [အာဇီဝိကာ+ ဘယ] အသက်မွေးမှုဘေး၊ အသက်မွေးမှု–

ကိုစွဲ၍–ကြောင့်–ဖြစ်သောဘေး။ အာဇီဝိကဘယ (အံ၊၃။၁၇၄) န္တိ ဇီဝိတဝုတ္တိဘယံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁။ (–မဟာဋီ။၂၇၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ မဟာဋီ၊ဋ္ဌ။ ၃၄၈။)

အာဇီဝိကသမုဋ္ဌာပကဝီရိယ (န) [အာဇီဝိက+သမုဋ္ဌာပက+ဝီရိယ] အသက်မွေးမှုကို ဖြစ်စေတတ်သောဝီရိယ။ တံ ဝီရိယန္တိ အာဇီဝိက-သမုဋ္ဌာပကဝီရိယံ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၂။

အာဇီဝိကာ (ထီ) [အာ+ဇီဝ+ဏ္ဍု+အာ] အသက်မွေးခြင်း။ အာဇီဝက, အာဇီဝိက-(ကာ)ပကတ-တို့ ကြည့်။

အာဇီဝိတပရိယန္တ (န) [အာ+ဇီဝိတ+ပရိယန္တ] အသက်၏ အဆုံးအပိုင်းအခြား တိုင်အောင်၊ အသက်ထက်ဆုံး။"အာပါဏကောဋိက"န္တိပိ ပါဠ်ော၊ အာဇီဝိတပရိယန္တန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။

အာဇီဝိနီ (ထီ) [အာဇီဝ+ဏ္ဍီ] တက္ကတွန်းမ၊ တိတ္ထိပရိဗိုဇ်မ။ အာဇီဝကာ အာဇီဝိနီယော အယံ သုက္ကာဘိဇာတီတိ ဝဒန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၄။ အာဇီဝက-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အာဇီဝိဿတိ (ကြိ) အာဇီဝတိ-ကြည့်။

အာဇီဝုပါယဝိပတ္တိ (ထီ) [အာဇီဝ+ဥပါယ+ဝိပတ္တိ] အသက်မွေးခြင်း အကြောင်း၏ ပျက်စီးခြင်း။ ကသိရဝုတ္တိကေတိ အာဒီဟိ အာဇီ-ဝုပါယဝိပတ္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ အာဇီဝုပါယဝိပတ္တီတိ အာဇီဝနုပါယဝသေန ဝိပတ္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၇။

အာဇီဝူပဒ္ဒဝ (ပု) [အာဇီဝ+ဥပဒ္ဒဝ] အသက်မွေးမှုဟူသောဘေးရန်။ တထာဘူတော စ အာ-ဇီဝူပဒ္ဒဝေန ဥပဒ္ဒုတောတိ ကတွာ အာဟ "ဥပဒ္ဒုတဿာ"တိ အတ္ထောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၅၂။

အာဋ္ဌ (ပု) [အဋ္ဌ+ဏ။ အဋ္ဌ ဂမနေ၊ ဏော၊ အာဋ္ဌော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၃၇။] ယောက်မနှင့်တူသော နှုတ်သီးရှိသောငှက်၊ ဟောစ်ငှက်။ (ပါဠိ အဘိဓာန်ချုပ်၌ "ဝမ်းဘဲ၊ ငမ်း" ဟူသော ဝေါဟာရများကိုပါ ထည့်စွက် ပြထား၏။ ဓာန်၊ဋီ-အလို လင်းယုန်အမျိုးအစားဖြစ်၍ "စွန်"ဟု မြန်မာပြန်ရမည် ဖြစ်သော်လည်း ပြလတ္တံ့သော အဋ္ဌကထာနှင့်မညီ။ ဓာန်၊သျှ၊သစ်။၆၃၈-ကြည့်။) အာဋ္ဌာ သကုန္တာ'ဘိရုဒါ သုတိတ္ထာ။ ....ကရောသိ။ ဇာ၊၁။၃၄၂။ အာဋ္ဌာ သကုန္တာ' ဘိရုဒါတိ အာဋ္ဌသခါတေဟိ သကုဏေဟိ အဘိရုဒါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇၀။ အာဋ္ဌာ ပရိဝဒေန္တိကာ။ ဇာ၊ ၂။၃၄၇။ အာဋ္ဌာတိ ဒဗ္ဗိသဏ္ဌာနမုခသကုဏာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၈။

အာဠှက=အာဠှလ (န) [?] အာဠှက(လ) မည်သောသံ၊ သံလိုက်။ မောရက္ခံ ပုထုကံ မလိနကံ စပလကံ သေလကံ အာဠှကံ (အာဠှလံ၊မ၊ဋီ၊၁) ဘလ္လကံ ဒုသိလောဟန္တိ အဋ္ဌ ပိသာစလောဟာနိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၀။ မ၊ဋီ၊၁။၆၉၊၇၀။ မောရက္ခ (မူလဋီ၊၂။ ၄၃) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အာဠှလိ (ထီ) [အဋ္ဌ+အလ+ဣ (?)] အထပ်ထပ်သောဘိနပ်။ ဒန္တပေါဒဏာစ အာဠှလိ၊ သိသာလေပနဂန္ဓကေ။ အပ၊၁။၃၅၂။

အာဠှာနာဠှနဂရ (န) [အာဠှာနာဠှာ+နဂရ] အာဠှာနာဠှာမည်သောမြို့ (ကုဝေရ-မည်သော ဝေဿဝဏ်နတ်မင်းကြီး၏ မြို့တော်)။ အာဠှာနာဠှိယ-ကြည့်။

အာဠှာနာဠှာ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အာဠှာနာဠှာအမည်ရှိသောမြို့။ တဿ စ နဂရာ အဟု၊ အန္တလိက္ခေ သုမာပိတာ။ အာဠှာ-နာဠှာ ကုသိနာဠှာ ပရကုသိနာဠှာ။ ဒီ၊၃။ ၁၆၂။ အာဠှာနာဠှာ နာမာတိ ဣတ္ထိလိင်-

ဝသေန လဒ္ဓနာမံ နဂရံ အာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။ ၁၅၈။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈။)

အာဠှာနုဠိယ (တိ) [အာဠှာနုဠှာ+ဏျ] (အာဠှာနုဠှာမြို့၌ စီကုံးအပ်သောကြောင့်) အာဠှာနုဠိယ အမည်ရှိသော၊ ပရိတ်၊ အစောင့်အရှောက် အရံအတား။ ဥဂ္ဂဏှာတု ဘန္တေ ဘဂဝါ အာဠှာနုဠိယံ ရက္ခံ။ ဒီ၊၃။ ၁၅၉။ အာဠှာနုဠိယန္တိ အာဠှာနုဠှနဂရေ ဗဒ္ဓတ္တာ ဧဝံနာမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၅၀။)

အာဠှာနုဠိယပရိတ္တ (နပုံ) [အာဠှာနုဠိယ+ပရိတ္တ] အာဠှာနုဠိယမည်သော–ပရိတ်–အစောင့်အရှောက် အရံအတား–အန္တရာယ်ကင်းတရားတော်။ ဓဇဂ္ဂပရိတ္တံ အာဠှာနုဠိယ-ပရိတ္တံ။ မိလိန္ဒ။၁၅၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၆။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၇၈။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၆၁။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၃၃၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။၁၈၈။)

အာဠှာနုဠိယသုတ္တ (နပုံ) [အာဠှာနုဠိယ + သုတ္တ] အာဠှာနုဠိယသုတ်၊ ဝေဿဝဏ်မည်သော ကုဝေရနတ်မင်း၏ အာဠှာနုဠှာမည်သော မြို့တော်၌ စီကုံးအပ်သော ဂါထာများ ပါရှိသောသုတ်။ ဒီဃနိကာယ၊ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၉-သုတ်။ ဒီ၊၃။၁၅၈-၁၇၄။ ယင်း-ဂါထာ များ၌ ပါရှိသော အကြောင်းအရာများမှာ အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်— ဝိပဿီ-အစရှိကုန် သော ၇-ဆူသော ဘုရားရှင်တို့ကို ရှိခိုးပူဇော်ပုံ အကြောင်းအရာများနှင့် ဂန္ဓဗ္ဗ၊ ကုမ္ဘဏ်၊ နဂါး၊ ဘီလူးတို့ကို စိုးမိုးအုပ်ချုပ်ကာ အရှေ့ အရပ် စသော အရပ်မျက်နှာ အသီးအသီး၌ နေထိုင်ကြကုန်သော ဓတရဋ္ဌ၊ ဝိရူဠှက၊ ဝိရူ-ပက္ခ၊ ကုဝေရ-ဟူသော နတ်မင်းကြီး လေး ယောက်တို့နှင့် ယင်းတို့၏ ကိုးကျိပ်တယောက် သော သားတော်များ၊ အခြားသော နတ် များက ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရားကို ရှိခိုးပူဇော် ပုံ အကြောင်း အရာများ တည်း၊ ထို အကြောင်းအရာများ ပါရှိသော ယင်း ဂါ ထာများကို ရွတ်ဆိုကြကုန်သော ရဟန်း၊ ရဟန်းမ၊ ဒါယကာ၊ ဒါယိကာမတို့မှာ နတ်၊ ဘီလူး၊ ကုမ္ဘဏ်၊ နဂါးစသည်တို့က မညှဉ်းဆဲ မနှိပ်စက်ခြင်းနှင့် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေး ခြင်း အကျိုးများ ရရှိသည့်ပြင် မကြည်ညို သေးသော နတ် ဘီလူး-စသည်တို့ကိုပင် ကြည် ညိုစေနိုင်၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုနတ်မင်းကြီး လေး ယောက်တို့ မြတ်စွာဘုရားထံမှောက်သို့ လာ ရောက်၍ ရွတ်ဖတ်လျှောက်ထားသော ထို ဂါထာများကိုပင် မြတ်စွာဘုရားသည် ရဟန်း တို့အား တဆင့် ဟောကြားတော် မူသည်။

အာဠှပနာ (ဣ) [အာ + ဠှာ + ဏာပေ+ယု] (က) ဦးစွာပဌမ တည်ရှိစေခြင်း၊ ကြည်ညို ဖွယ်ဖြစ်အောင် – အထင်ကြီးအောင် – အစ ပျိုး အနေအားဖြင့် (သွားမှု ရပ်မှု စသည်ကို) ပြုလုပ်ခြင်း။ (ခ) လေးလေးစားစား တည်ရှိ စေခြင်း၊ ကြည်ညိုဖွယ်ဖြစ်အောင်–အထင် ကြီးအောင်–အသူးကြောင့်ကြစိုက်၍ (သွား မှုရပ်မှု-စသည်ကို) ပြုလုပ်ခြင်း။ ယာ ဝေရူပါ ဣရိယာပထဿ ဌပနာ အာဠှပနာ သဏ္ဌပနာ .... ဣဒံ ဣရိယာပထသင်္ခါတံ ကုဟနဝတ္ထု။ မဟာနိ။၁၇၃။ အာဠှပနာတိ အာဒိဌပနာ၊ အာဒရေန ဝါ ဌပနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၃။ အဋ္ဌပနာ-လည်း ကြည့်။

အာဠှပိတ (တိ) [အာ + ဠှာ + ဏာပေ + တ] ပေါင်နှံထားအပ်သော။ ယောပိ ဘုဇိဿော မာတရာ ဝါ ပိတရာ ဝါ အာဠှပိတော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ အာဠှပိတောတိ မာတာပိတူဟိ ဣဏံ ဂဏှန္တေဟိ.... ဣဏ-ဒါယကာနံ နိယျာတိတော။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၅၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၃။

အာဋ္ဌပိတခေတ္တ (န) [အာဋ္ဌပိတ+ခေတ္တ] ပေါင်နှံထားအပ်သော လယ်မြေ။ ကေဝလံ အာဋ္ဌပိတခေတ္တဿ န ဝဓုတိ။ ဝဇိရ။၁၃၃။

အာဋ္ဌပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဋ္ဌာ+ဏာပေ+တုံ] ပေါင်နှံထားခြင်းငှါ။ လဒ္ဓာ ပထဝိ ကေတုံ ဝိက္ကေတုံ အာဋ္ဌပေတုံ။ အဘိ၊ကာ။၂၆၃။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၇။)

အာဋ္ဌပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ဋ္ဌာ + ဏာပေ+ တွာ] ပေါင်နှံထား၍။ ယံ ဝါ အာဋ္ဌပေတွာ မာတာပိတူဟိ ကိဉ္စိ ဂဟိတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၃၇။ (–သာရတ္ထ၊၂။၁၅၄။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၉၃။)

အာဏဋ္ဌာန (န) [အာဏာ + ဋ္ဌာန] အမိန့်အာဏာ၏–တည်ရာ – ပြန့်နှံ့ရာ – အရပ်။ ရက္ခသဿ စ အာဏဋ္ဌာနံ န ဩတရိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။

အာဏ(န)ဏျ (န) [အဏဏ+ဏျ။ အဏဏဿ ဘာဝေါ အာဏဏျံ။ ရူ။နှာ-၂၃၆။] ကြွေးမြီမရှိသူ၏ အဖြစ်၊ ကြွေးမြီ–မရှိ–မတင်–ခြင်း။ သေယျထာပိ မဟာရာဇ (ဘိက္ခဝေ) အာဏဏျံ ယထာ အာရောဂျံ။ ဒီ၊၁။၆၉။ မ၊၁။ ၃၄၄။ နတ္ထိ ဧတ္ထ ဣဏန္တိ အဏဏော၊ တဿ ဘာဝေါ အာဏဏျံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၆။ ယထာ ဣဏာယိကာ အာနဏျံ ပတ္တေန္တိ ပိဟယန္တိ။ မဟာနိ။၁၂၄။ (–ဒီ၊၁။၁၉၅။ အံ၊၂။၃၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၊၁၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ အံ ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၄၅။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၅၃။)

အာဏဏျကာရဏ (န) [အာဏဏျ + ကာရဏ] (က) ကြွေးမြီ–မရှိခြင်း–ကင်းခြင်း–၏ အကြောင်း။ (ခ) ကြွေးမြီ မရှိခြင်းဟူသော အကြောင်း။ တဿ စ ဒုက္ခဿ အာဏဏျကာရဏမေတံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၁။၂၆၇။ (ခ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာဏဏျနိဒါန (န) [အာဏဏျ+နိဒါန] (၁) ကြွေးမြီ – မရှိ – ကင်း – ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ (တိ) (၂) ကြွေးမြီမရှိခြင်း ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ တတောနိဒါနန္တိ အာဏဏျနိဒါနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၇။ နတ္ထိ ဣဏမဿာတိ အဏဏော၊ တဿ ဘာဝေါ အာဏဏျံ။ တမေဝ နိဒါနံ အာဏဏျနိဒါနံ၊ အာဏဏျဟေတု အာဏဏျကာရဏာတိ အတ္ထော။ အာဏဏျမေဝ ဟိ နိဒါနံ ကာရဏမဿာတိ ဝါ အာဏဏျနိဒါနံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၂၇။

အာဏဏျပရိဘောဂ (ပု) [အာဏဏျ+ပရိဘောဂ] ကြွေးမြီကင်းသော သုံးဆောင်ခြင်း။ (လူဒါယကာတို့ လှူဒါန်းသော ပစ္စည်းလေးပါးတို့ကို ပစ္စဝေက္ခဏာ မဆင်ခြင်ပဲ သုံးဆောင်သော ရဟန်းတို့မှာ သီလရှိသည်ပင် ဖြစ်စေကာမူ ကြွေးတင်သော သုံးဆောင်ခြင်းဖြစ်၍ ဣဏပရိဘောဂ အပြစ်ဖြစ်၏၊ ပစ္စဝေက္ခဏာ ဆင်ခြင်၍ သုံးဆောင်မှသာလျှင် ယင်းအပြစ်မှ လွတ်ကင်း၍ ကြွေးမတင်သော သုံးဆောင်ခြင်းဟူသော အာဏဏျ ပရိဘောဂ ဖြစ်သည်။) သော ဣဏပရိဘောဂဿ ပစ္စနီကတ္တာ အာဏဏျပရိဘောဂေါ ဝါ (နာမ) ဟောတိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၂။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၈။ သီလဝတော ပစ္စဝေက္ခိတပရိဘောဂေါ အာဏဏျပရိဘောဂေါတိ အာဟ "အာဏဏျပရိဘောဂေါ ဝါတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၇၄။ (–ဝိမတိ၊၁။၃၃၈။)

အာဏတ္တ (တိ) [အာဏ+ဏာပေ+တ] စေခိုင်း–အမိန့်ပေး–အပ်သော။ အာဏတ္တော အပဟံ တဿ။ ဝိ၊၁။၆၇။ ဟိယျော မယာ ကုမ္ဘကာရော ဧကံ ကမ္မံ အာဏတ္တော....ပိတရာ အာဏတ္တံ ကမ္မံ နိပ္ဖါဒေဟိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။

ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။ (-ဝိ၊၂။၈၆။ ဝိ၊၃။ ၁၅၈၊၃၃၈။ မိလိန္ဒ။၁၄၉။ ဇာ၊၁။၃၄၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃-၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၊၂၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၇၊၇၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၁ ၂၉၆။ ကင်္ခါ။၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၆၊ ၂၈၂၊ ၃၉၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၂၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၂၉၊၃၄၉။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၂။ မ ဋီ၊၃။၇၂၊ ၄၂၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၅၃။ မူလဋီ၊ ၁။၇၈။ အနုဋီ၊၃။၅၂၊၁၃၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၈၊ ၁၅၅။)

အာဏတ္တကာလ (ပု) [အာဏတ္တ+ကာလ] စေခိုင်း-အမိန့်ပေး-အပ်ရာ အချိန်အခါ။ အာဂုစာရိံ ပုရိသံ....ရညာ အာဏတ္တကာလေ ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။

အာဏတ္တစေတနာ (ထိ) [အာဏတ္တ+စေတနာ] (အမိကိုသတ်ရန်) စေခိုင်းသော စေတနာ။ မာတုဃာတကမ္မေန သဒိသတာယ ပုဗ္ဗေ ပဝတ္တာယပိ အာဏတ္တစေတနာယ မာတုဃာတကမ္မနာပံ အာရောပေတွာ ဝဒန္တိ။ မူလဋီ၊ ၃။၂၂၂။

အာဏတ္တဒိဝသ (ပု) [အာဏတ္တ+ဒိဝသ] စေခိုင်းအပ်ရာနေ့။ သော ကိရ ရညာ အာဏတ္တဒိဝသေယေဝ သဗ္ဗူပကရဏာနိ သဇ္ဇေတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၈၃။)

အာဏတ္တဝစန (နံ) [အာဏတ္တ+ဝစန] စေခိုင်း -ပြောဆိုခိုင်း-အပ်သော စကား။ သောပိ ဘိက္ခု ဘဂဝတာ အာဏတ္တဝစနံ ဝဒေမိတိ အဝေါစ။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၄။

အာဏတ္တဝဓ (တိ) [အာဏတ္တ+ဝဓ] စေခိုင်း- အမိန့်ပေး - အပ်သော သတ်ခြင်းရှိသော၊ သတ်မိန့်ပေးခြင်းခံရသော၊သူ။ ကုပိတေန ဟိ ရညာ ဣဿရိယံ အစ္ဆိန္ဒိတွာ ဟတပုတ္တဘာတိကာနံ အာဏတ္တဝဓာနံ ဘယေန အဋဝိံ ပဝိသိတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။

အာဏတ္တိ (ထိ) [အာဏ+ဏာပေ+တိ] စေခိုင်းခြင်း၊ အမိန့်ပေးခြင်း။ အာဏတ္တိ (နေတ္တိ။၃)-တိ အာဏာရဟဿ ဘဂဝတော....ဝိဓာနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂။ အာဏတ္တိယာ ဂဟိတတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ သစေ ပန သာ အာဏတ္တိ ယထာဓိပ္ပါယံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃-၄။(-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၈-၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၊၇၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄၊၁၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၊၃၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၆၊ ၄၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၀။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၃၆၊၅၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၄။ မူလဋီ၊၃။ ၄၁၊၉၅။ အနုဋီ၊၁။၃၅။ အနုဋီ၊၃။၅၂။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၃၊ ၈၄၊ ၂၁၄။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၂၉၊၃၇၊၁၀၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၈၊ ၂၂၄။)

အာဏတ္တိအတ္ထ (တိ) [အာဏတ္တိ+အတ္ထ] စေခိုင်း တိုက်တွန်းခြင်း (အာဏတ္တိ) အနက်ရှိသော (သဒ္ဒါ)။ အာဏတ္တိအတ္ထေန မမ အာဏတ္တိယာ သုဏာဟိ....ဒီပိတံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။)

အာဏတ္တိက (တိ) [အာဏတ္တိ+ဏိက] စေခိုင်း -အမိန့်ပေး-ခြင်းဖြင့်ဖြစ်သော၊ (စေခိုင်း၍ ပြုလုပ်အပ်သော ခိုးခြင်း, သတ်ခြင်း-စသည်)။ ပဥ္စ အဝဟာရာ သာဟတ္ထိကော အာဏတ္တိကော နိဿဂ္ဂိယော အတ္ထသာဓကော ဓုရနိက္ခေပေါတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ အာဏတ္တိယာ နိဗ္ဗတ္တော အဝဟာရော အာဏတ္တိကော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၀၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၊၄၂။ ကင်္ခါ။၁၁၆-၇၊၁၂၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀၊၂၀၅၊၃၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၁၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၁-၂၊ ၂၁၀၊ ၂၁၂။)

အာဏတ္တိကထာ (ထိ) [အာဏတ္တိ+ကထာ] စေခိုင်းခြင်း-အာဏတ္တိ - ကို ပြဆိုရာစကား။

အာဏတ္တိကထာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၅၇။

အာဏတ္တိကပ္ပယောဂ (ပု) [အာဏတ္တိက + ပယောဂ] စေခိုင်းခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော–ပယောဂ – လုံ့လဝီရိယစိုက်ထုတ်မှု။ ဧတေန အာဏတ္တိကပ္ပယောဂံ ဒဿေတိ။ ကင်္ခါ။၁၂၂။ (–သာရတ္ထ၊၂။၂၆၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၄။)

အာဏတ္တိကပယောဂသာဓိက (တိ) [အာဏတ္တိကပယောဂ+သာဓိက] စေခိုင်းခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော–ပယောဂ–လုံ့လဝီရိယစိုက်ထုတ်မှု–ကို ပြီးစီးစေတတ်သောအကြောင်း။ အာဏတ္တိနိယာမက·ကြည့်။

အာဏတ္တိကရ (တိ) [အာဏတ္တိ+ကရ] စေခိုင်းမှု – အမိန့်အာဏာ – ကို လိုက်နာ၍ ပြုလုပ်တတ်သော၊သူ။ အဟံ ဒူတော အာဏတ္တိကရော ရညော စ အမှိ ပဟိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၂။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၅။)

အာဏတ္တိကာရက (တိ) [အာဏတ္တိ+ကာရက] အာဏတ္တိကရ-နှင့် အနက်တူ။ ပါရိသဇ္ဇာတိ သေသာ အာဏတ္တိကာရကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။

အာဏတ္တိက္ခဏ (ပု) [အာဏတ္တိ+ခဏ] စေခိုင်းရာခဏ။ အာဏာပကော အာဏတ္တိက္ခဏေယေဝ ပါရာဇိကော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀-၄-၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅-၉။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၀။ ဝဇီရ။၁၃၄။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၀၀။)

အာဏတ္တိနိယာမ (ပု) [အာဏတ္တိ+နိယာမ] စေခိုင်းသောနည်း။ ထေရေန အာဏတ္တိနိယာမေန ဥစ္ဆုံ ဂဟေတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၃။

အာဏတ္တိနိယာမက (တိ) [အာဏတ္တိ+နိယာမက] စေခိုင်းခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော လုံ့လပယောဂကို သတ်မှတ် ဆုံးဖြတ်တတ်သောအကြောင်း၊ စေခိုင်းသည့်အတိုင်း လိုက်နာ၍ဆောင်ရွက်မှုကို ထမြောက်အောင်မြင်စေတတ်သော အကြောင်း။ ဝတ္ထု ကာလော စ ဩကာသော၊ အာဝုဓံ ဣရိယာပထော။ ကိရိယာဝိသေသောတိ ဣမေ၊ ဆ အာဏတ္တိနိယာမကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၀။ ကင်္ခါ။၁၂၁။ အာဏတ္တိနိယာမကာတိ အာဏတ္တိကပယောဂသာဓိ(ဓ?)ကာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၁၃။

အာဏတ္တိမူလက (န) [အာဏတ္တိ + မူလ + က] သူတပါးကို စေခိုင်းခြင်း၏အစွမ်းဖြင့် ပြုအပ်သော ကံဟူသောအကြောင်း။ န ဟိ ပါဏာတိပါတကမ္မံ အတ္တနာ ကတမူလကေန န အာဏတ္တိမူလကေန န ဣဿရနိမ္မာနဟေတုနာ န အဟေတုပစ္စယာ သက္ကာ ပဋိသံဝေဒေတုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ အာဏတ္တိမူလကေနာတိ ပရဿ အာဏာပနဝသေန ကတကမ္မဟေတု။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၃။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၉။)

အာဏတ္တိမူလိက (တိ) [အာဏတ္တိ+မူလ+ဣက] သူတပါးကို စေခိုင်းခြင်းဟူသော အကြောင်းရှိသော (စေတနာ)။ ကာယဒွါရေ သယံကတမူလိကာ ဝီသတိ စေတနာ, အာဏတ္တိမူလိကာ ဝီသတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၈။

အာဏတ္တိဝစန (န) [အာဏတ္တိ+ဝစန] စေခိုင်း–တိုက်တွန်း–ခြင်းကိုဟောသော့သဒ္ဒါ။သဝနေ အာဏတ္တိဝစနံ သဝနာဏတ္တိဝစနံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၁၃၀။

အာဏတ္တိသမုဋ္ဌိတ (တိ) [အာဏတ္တိ+သမုဋ္ဌိတ] စေခိုင်းခြင်း – သည် ဖြစ်စေအပ်သော – ကြောင့်ဖြစ်သော။ တတ္ထ အာဏတ္တိသမုဋ္ဌိတေသု ပါဏာတိပါတအဒိန္နာဒါနေသု ကမ္မမ္ပိ ကာယကမ္မံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ (–အနု၊ဋီ၊၁။၈၅။)

အာဏတ္တိဟေတု (ပု) [အာဏတ္တိ + ဟေတု] စေခိုင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဧတ္ထ စ အဿာဒေါ အဿာဒဟေတု ယာဝ အာဏတ္တိဟေတူတိ ဧဝံ ဟေတူနမ္ပိ အဿာဒါဒယော ဝေဒိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၈။

အာဏာ (ထီ) [အာဏ+အ။ အာဏ ပေသနေ၊ ဘာဝေ အ။ မောန်၊ဋ္ဌီ။၃၅၄။ အာဏာပနံ သညာပနံ အာဏာ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၁၅၀။ (အာဉာ-သံ)] အမိန့်၊ အာဏာ။ အပိ နု ခေါ မဟာရာဇ တေသံ ပထဝိယာ အာဏာ ပဝတ္တတိ ဣဿရိယံ ဝါတိ။ မိလိန္ဒ။၂၄၆၊၂၇၅။ သော ရညော အာဏာယ ဒီဃရတ္တံ စောရာနံ သီသာနိ ဆိန္ဒိတွာ ပေတလောကေ နိဗ္ဗတ္တေန္တော အသီသကံ ကဗန္ဓံ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ (—ထေရီ။၄၃၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၊၁၄၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၊၆၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၊၂၉၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၈။ ဝိမတိ၊၁။၁၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၂၆။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၆။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၂၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၁၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၉၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၆၊၃၄၄၊၅၄၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၂၄။)

အာဏာကရ (တိ) [အာဏာ+ကရ] အမိန့်အာဏာကို လိုက်နာပြုလုပ်သော၊ အမိန့်အာဏာအတိုင်း ပြုလုပ်တတ်သော။ မစ္စုဒေဝဿ အာဏာကရာ ဒူတာ ဝိယာတိ ဟိ ဒူတာတိ ဝုစ္စန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။

အာဏာကရဏ (နု) [အာဏာ + ကရဏ] အာဏာကို ပြုခြင်း၊ အမိန့်ပေးခြင်း။ ပရဂေဟေ ကိဉ္စိ ယာစိတုံ ပဝိဋ္ဌဿ အာဂန္တုကပုရိသဿ ဂေဟဿာမိကေသု တုဏှီမာသီနေသု အာဏာကရဏံ န ယုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။

အာဏာခေတ္တ=အာဏာက္ခေတ္တ (နု) [အာဏာ +ခေတ္တ] အာဏာခေတ်၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အာဏာတော်နှံ့ရာ စကြဝဠာ ကုဋေတသိန်း။ ဗုဒ္ဓခေတ္တံ နာမ တိဝိဓံ ဟောတိ ဇာတိက္ခေတ္တံ အာဏာက္ခေတ္တံ ဝိသယက္ခေတ္တဉ္စ .... အာဏာက္ခေတ္တံ ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠပရိယန္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၄။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၉။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၈၂။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၄၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၉၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၈၅။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၄၁။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၅၁။)

အာဏာခေတ္တကိတ္တန (နု) [အာဏာခေတ္တ+ကိတ္တန] အာဏာခေတ်ကို ထုတ်ဖော်ညွှန်ကြားခြင်း။ အာဏာခေတ္တကိတ္တနဉ္စေတ္ထ ဓမ္မတာဒဿနတ္ထံ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၂၁၀။

အာဏာခေတ္တပရိယာပန္န (တိ) [အာဏာခေတ္တ + ပရိယာပန္န] အာဏာခေတ်၌ — အကျုံးဝင်သော — အတွင်းဝင်သော။ ဣဒ္ဓိမာ ဟိ စေတောဝသိပ္ပတ္တော အာဏာခေတ္တပရိယာပန္နေ ယတ္ထ ကတ္ထစိ စက္ကဝါဠေ ဌတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၈၊၃၉၀။

အာဏာစက္က (နု) [အာဏာ + စက္က] အာဏာစက်၊ (က) မည်သည့်လူတဦးတယောက်မျှ ဆီးတားကန့်ကွက်နိုင်ခြင်း မရှိ မိမိဖြစ်လိုရာ ဖြစ်စေနိုင်သော (အဆီးအတားမရှိ ချာချာ လည်ပတ်နေသော စက်ဝန်းနှင့် တူသော) ဘုရင့်အမိန့်အာဏာ။ (ခ) မည်သည့် လူနတ်ဗြဟ္မာ တဦးတယောက်မျှ မကန့်ကွက် မပယ်ဖျက်နိုင်သော (အဆီးအတား မရှိ ချာချာ

လည်ပတ်နေသော စက်ဝန်းနှင့်တူသော)မြတ်စွာဘုရားအမိန့်အာဏာတော်၊ ပဋ္ဌမပါရာဇိကစသော သိက္ခာပုဒ်ဥပဒေတော်များနှင့် ရှောင်ကြဉ်ရန် ကျင့်သုံးရန် မိန့်မြွက်တော်မူအပ်သော ဒေသနာတော်များ။ (က) မယှံ အာဏာစက္ကံ၊ တုမှာကံ ဓမ္မစက္ကံ ဟောတု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။ဂ၁။ အာဏာစက္ကန္တိ အာဏာယေဝ အပ္ပဋိဟတဝုတ္တိယာ ပဝတ္တနဋ္ဌေန စက္ကန္တိ အာဏာစက္ကံ။ သာရတ္ထ၊၁။၅၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၃။ အာဏာဝ စက္ကံ အာဏာစက္ကံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၄။) (ခ) ဇိနဿ အာဏာစက္ကေ ပဟာရံ အဒါသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃ဂ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ အာဏာစက္ကေတိ ပဌမပါရာဇိကသိက္ခာပဒသင်္ခါတေ, အဖြဟ္မစရိယံ ပဟာယာတိအာဒိဒေသနာသင်္ခါတေ စ အာဏာစက္ကေ။ သာရတ္ထ၊၃။ဂ၇။ မ၊ဋီ၊၂။ဂ၃။ ကူဒံ ပဇဟထ, ကူဒံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရထာတိ အာဏာစက္ကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၅။)

အာဏာစက္ကဝရ (န) [အာဏာစက္က+ဝရ] (မြတ်စွာဘုရား၏) မြင့်မြတ်သော အာဏာစက်။ သဒ္ဓမ္မာနမေတဿ ဝါ အာဏာစက္ကဝရဿ ပဝတ္တိနော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ တဿ ဘဂဝတော ကူဒံ ဝစနံ သမ္ဗုဓါဝ မယာ ပဋိဂ္ဂဟိတန္တိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၄။

အာဏာဌပန (န) [အာဏာ + ဌပန] အာဏာထားခြင်း၊ အမိန့်ပေးခြင်း။ အာဏာဌပနံ အာဏတ္တိ နာမ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂ဂ။

အာဏာဌပနသမတ္ထတာ (ထီ) [အာဏာဌပန+သမတ္ထတာ] အာဏာထားခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်။ ယသသာတိ အာဏာဌပနသမတ္ထတာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၅။)

အာဏာတိက္ကမန (န) [အာဏာ+အတိက္ကမန] အမိန့် – အာဏာ – ကို လွန်ကျူးခြင်း။ အာပတ္တိ ဟောတိ ဝီတိက္ကမောတိ ဥဘယမေတံ ဗုဒ္ဓဿ အာဏာတိက္ကမနမေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄ဂ။ (–သာရတ္ထ၊၂။၂၃။)

အာဏာဒေသနာ (ထီ) [အာဏာ + ဒေသနာ] (များသော အားဖြင့်) အာဏာတော်ဖြင့် ဟောကြားအပ်သောတရား၊ (ဝိနည်းပိဋက)။ ဧတ္ထ ဟိ ဝိနယပိဋကံ အာဏာရဟေန ဘဂဝတာ အာဏာဗာဟုလ္လတော ဒေသိတတ္တာ အာဏာဒေသနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ (–ဝဇိရ။၃၀။)

အာဏာပက (တိ) [အာဏ+ဏာပေ + ဏ္ဍု] စေခိုင်းတတ်သော၊သူ။ ကူဓ မဟာရာဇ ဂါမေ ဂါမဿာမိကော အာဏာပကံ အာဏာပေယျ။ မိလိန္ဒ။၁၄၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄၊ ၃၂၃·၄-၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅-၆-၇၊၇၂၊၁၄၄။ ကင်္ခါ။ ၁၂၁။ ဝဇိရ။၁၆၁။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၁၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၆။ အနု၊ဋီ၊၃။၅၂။)

အာဏာပတိဋ္ဌာပန (န) [အာဏာ+ပတိဋ္ဌာပန] အာဏာတည်စေခြင်း။ ဝိနယဒေသနံ ဝိယ ကူဿရဘာဝတော အာဏာပတိဋ္ဌာပနဝသေန အဒေသေတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၁။ ဝိမတိ၊၁။၁ဂ။

အာဏာပန (န) [အာဏ+ဏာပေ+ယု] စေခိုင်းခြင်း။ ဧဝံ ဝိဇ္ဈိတွာ ဝါ ပဟရိတွာ ဝါ မာရေဟီတိ အာဏာပနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၆။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၅၀၊ ၂၀၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၃။ မူလ၊ဋီ၊၃။၂၂၂။ အနု၊ဋီ၊၃။၅၂။)

အာဏာပနပယောဂ (ပု) [အာဏာပန + ပယောဂ] စေခိုင်းတိုက်တွန်းခြင်း ဟူသော လုံ့လပယောဂ။ "အသုကဿ ဘဏ္ဍံ ယဒါ သက္ကောသိ၊ တဒါ အဝဟရာ"တိ ဝေရူပေါ ဟိ အာဏာပနပယောဂေါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၂၉။

အာဏာပနဝါစာ (ထီ) [အာဏာပန+ဝါစာ] စေခိုင်းသောစကား။ "ခေါဝါ"တိ အာဏာပနဝါစာယ ကောယ ဝေ တဒနုဂုဏဿ သဗ္ဗဿာပိ ပယောဂဿ အာဏတ္တတ္တာ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၃။

အာဏာပဝတ္တန (န) [အာဏာ+ပဝတ္တန] (၁) အာဏာကိုဖြစ်စေခြင်း။ (၂) အာဏာ၏ ဖြစ်ရာ – အာဏာပြန့်နှံ့ရာ – အရပ်။ (၁) ရာဇာ ဇနပဒတော ဓမ္မိကံ ဗလိံ ဥဒ္ဓရာပေတွာ အာဏာပဝတ္တနေန ဒါနံ ဒဒေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၉။ ဝဿောတိ အာဏာပဝတ္တနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၄။ အာဏာပဝတ္တနန္တိ အပ္ပကေ ဝါ မဟန္တေ ဝါ ယတ္ထ ကတ္ထစိ အတ္တနော အာဏာယ ပဝတ္တနဝသေန ဝသနံ ဣဿရိယတ္တမိစ္စတ္ထိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၉။ (၂) သရသေနေဝ အာဏာပဝတ္တနံ အာဏာခေတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၅။

အာဏာပဝတ္တနဋ္ဌာန (န) [အာဏာပဝတ္တန+ ဋ္ဌာန] အာဏာဖြစ်ရာ–အာဏာပြန့်နှံ့ရာ– အရပ်။ သရသေနေဝ အာဏာပဝတ္တနဋ္ဌာနံ အာဏာခေတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၆။

အာဏာပဝတ္တိ (ထီ) [အာဏာ+ပဝတ္တိ] အာဏာ၏ ဖြစ်ခြင်း၊ အာဏာစူးရှထက်မြက်မှု။ ဣမံ သုဋ္ဌု ပိဋ္ဌေတွာ မမ အာဏာပဝတ္တိံ ဒဿေ-တွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၉၈။

အာဏာပဝတ္တိဋ္ဌာန (န) [အာဏာပဝတ္တိ+ဋ္ဌာန] အာဏာနှံ့ရာအရပ်။ ရဇ္ဇသီမာ နာမ စောဠ-ဘောဂေါ ကေရဠဘောဂေါတိ ဧဝံ ဧကေ-ကဿ ရညော အာဏာပဝတ္တိဋ္ဌာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၁၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၉၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၁၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၂။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၅၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။)

အာဏာပဝတ္တိဒေသ (ပု) [အာဏာပဝတ္တိ+ ဒေသ] အာဏာ– ဖြစ်ရာ–နှံ့ရာ– အရပ်။ ဝိဇိတေတိ အာဏာပဝတ္တိဒေသေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၅။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၂၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၈။)

အာဏာပါတိမောက္ခ (န) [အာဏာ+ပါတိ-မောက္ခ] အာဏာပါတိမောက်၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အမိန့် အာဏာတော်ဖြစ်သော ပါတိမောက်။ (သုဏာတု မေ ဘန္တေ သံဃော-စသည်ဖြင့် မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားတော်မူသော သိက္ခာပုဒ် ဥပဒေတော်များကို အာဏာပါတိမောက်ဟု ခေါ်သည်။) သုဏာတု မေ ဘန္တေ သံဃောတိ အာဒိနာ နယေန ဝုတ္တံ အာဏာပါတိမောက္ခံ နာမ။ ကင်္ခါ။၉၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၃၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၅၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၃။)

အာဏာပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသ (ပု) [အာဏာပါတိ-မောက္ခ+ဥဒ္ဒေသ] အာဏာပါတိမောက်ကို ရွတ်ဆိုခြင်း။ သော ဒုဝိဓော ဩဝါဒပါတိ-မောက္ခုဒ္ဒေသော စ အာဏာပါတိမောက္ခုဒ္ဒေ-သော စ။ ကင်္ခါ။၉၃။ (–ဝဇိရ။၆၀။)

အာဏာပိတ (တိ) [အာဏ+ဏာပေ+တ] စေ ခိုင်းအပ်သော။ သံဃေန တေ အာဝုသော ဆန္န ဗြဟ္မဒဏ္ဍော အာဏာပိတော။ ဝိ၊၄။ ၄၈၉။

အာဏာပေတဗ္ဗ (တိ) [အာဏ+ဏာပေ+တဗ္ဗ] စေခိုင်း–အပ်–ထိုက်–သင့်–သော။ သစေ ပန ကုသိတော ဟောတိ၊ ပုနပ္ပုနံ အာဏာ-ပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၅။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၅၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၅၁။)

အာဏာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာဏ+ဏာပေ+တိ] စေခိုင်း–ပြုလုပ်စေ–၏။ အဓိဋ္ဌာယာတိ အဓိဋ္ဌဟိတွာ အာဏာပေတိ။ ဝိ၊၁။၉၄။ ဘိက္ခူ ဘိက္ခုံ အာဏာပေတိ "ဂုတ္တန္တာမံ ဘဏ္ဍုံ အဝဟရာ" တိ။ ဝိ၊၁။၆၆၊၆၇။ (–ဝိ၊၁။၉၄၊၂၁၆၊၃၀၇၊၃၆၈။ ဝိ၊၂။၃၄၆၊၄၁၆။ ဝိ၊၃။၂၈၆။ ဥဒါန။၁၄၈။ မိလိန္ဒ။၅၈၊၁၄၉။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၆၄၊၃၂၃-၄။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၄၄၊၁၄၅၊၁၄၆။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၉၊၄၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၅။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ ကင်္ခါဋီ။၂၀၀၊၃၃၇။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၂၁။ အံဋီ၊၁။၁၆၆။) **အာဏာပေန္တိ**—မိလိန္ဒ။၂၇။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၂၁၊၃၂၂။ မဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ **အာဏာပေထ**—ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၉။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၈၁။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၅၂။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ **အာဏာပေမိ** — ဝိ၊၄။၄၈၇။ မဟာနိဋ္ဌ။၂၇၆။ **အာဏာပေတု** — ဝိ၊၃။၃၈၄၊၃၈၈။ ဝိ၊၄။၄၈၇။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ **အာဏာပေဟိ**—ဝိ၊၁။၅၃။ ဝိ၊၄။၃၅၁။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ **အာဏာပေယျ** — ဝိ၊၂။၃၆၈။ မိလိန္ဒ။၃၄၊၁၄၉။ **အာဏာပေယျာသိ**—ဒီ၊၂။၂၅၉။ **အာဏာပေသိ**—ဝိ၊၁။၅၃။ ဒီ၊၃။၅၅။ အပ၊၂။၁၅။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၇၊၄၀၊၂၅၅။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။ မဋ္ဌ၊၃။၄၃၊၂၀၉။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ အံဋ္ဌ၊၁။၉၈၊၁၇၂။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၃၀။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၂။ ဥဒါနဋ္ဌ။၈၅၊၂၈၄။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၄၊၂၄၄။ ဝိမာနဋ္ဌ။၁၈၂။ **အာဏာပေသုံ**—ဒီ၊၂။၁၃၁။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၄၀၅။ **အာဏာပေဿာမိ**—ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ မဋ္ဌ၊၄။၅၄။

အာဏာပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာဏ+ဏာပေ+တုံ] စေခိုင်းခြင်းငှါ။ ဝုစ္စတရံ ဟိ ဘိက္ခု အာဏာပေတုံ ဂူဒမေဝ ကော ဌာနန္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၆၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၅။ (–မဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။ မဋီ၊၃။၇၁။)

အာဏာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာဏ+ဏာပေ+တွာ] စေခိုင်း၍။ တတိယံ မဂ္ဂံ အာဏာပေတွာ ပက္ကမိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။၆၉။ အယျာယ သုန္ဒရိနန္ဒာယ ကာရဏာတိ မနုဿေ အာဏာပေတွာ။ ဝိ၊၂။၂၇၄။ (–ဝိဋ္ဌ၊၁။၅၅။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၉၄။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၁၊၅၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၅။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ မဋ္ဌ၊၂။၉၄။ သံဋ္ဌ၊၁။၅၄။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၁၀၊၁၃၉၊၃၄၇။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၁၉၊၁၃၂။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၈၅။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၂၇။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၃။ ကင်္ခါဋီ။၁၈၈။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၀။ အံဋီ၊၁။၁၇၄။ အံဋီ၊၂။၁၂၅။ မူလဋီ၊၁။၁၈၈။)

အာဏာပေန္တ (တိ) [အာဏ+ဏာပေ+အန္တ] စေခိုင်းသော၊ သူ။ တေ စ သယံ အာနေန္တာပိ အညေဟိ အာဏာပေန္တာပိ အာနေန္တိယေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ (–ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၃၉၊၂၄၂။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၄၀။ ကင်္ခါ။၁၉၆။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၇၂။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ ကင်္ခါဋီ။၁၅၅၊၃၀၃။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၄။ အံဋီ၊၂။၅၁။ မူလဋီ၊၁။၁၄၅။)

အာဏာဗလဝိရဟိတ (တိ) [အာဏာ+ဗလ+ဝိရဟိတ] အာဏာစွမ်းအားမှ ကင်းသော၊ သူ။ ဒုဗ္ဗလေတိ သရီရဗလ ဘောဂဗလ အာဏာဗလဝိရဟိတေ။ ဇာဋ္ဌ၊၆။၁၃၂။

အာဏာဗာဟုလ္လ (န) [အာဏာ+ဗာဟုလ္လ] အာဏာများသည်၏ အဖြစ်။ ပေါဟာရပရမတ္ထာနမ္ပိ သမ္ဘဝတော အာဟ အာဏာဗာဟုလ္လတောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၉။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၉၉။ အာဏာဒေသနာလည်း ကြည့်။

အာဏာဘေဒ (ပု) [အာဏာ+ဘေဒ] အာဏာတော်ကို ဖျက်ခြင်း။ စက္ကဘေဒါယာတိ အာဏာဘေဒါယ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။

အာဏာယတ္တ (တိ) [အာဏာ+အာယတ္တ] အာဏာတော်နှင့် ဆက်စပ်သော။ နာယံ ဒေါသော သီလဘေဒဿ ဘဂဝတော အာဏာ-

ယတ္တတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၁၁၃။ (–ဝိမတိ၊၁။ ၁၅၀။)

အာဏာရဟ(တိ)[အာဏာ+အရဟ+အ] အာဏာထား-အမိန့်ပေး-ခြင်းငှါ ထိုက်သော၊သူ (ဘုရား)။ အာဏာရဟေနာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂)တိ အာဏံ ပဏေတုံ (ဌပေတုံ) အရဟတီတိ အာဏာရဟော၊ ဘဂဝါ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၀။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၀။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၀၊၆၃။)

အာဏာရဟဘာဝဒီပန (န) [အာဏာရဟ+ဘာဝ+ဒီပန] အာဏာထားခြင်းငှါ ထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ ဝိနယဿ အာဏာဒေသနတ္တာ ဘဂဝတော တာဝ အာဏာရဟဘာဝဒီပနံ။ ဝဇိရ။၃၀။

အာဏာရဟာဓိန (တိ) [အာဏာရဟ+အဓိန] အာဏာထားခြင်းငှါ ထိုက်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားနှင့် ဆက်စပ်သော။ အာဏာဝိဓာနံ ဝိသေသတော အာဏာရဟာဓိနံ တတ္ထ ကောသလ္လယောဂတော။ သာရတ္ထ၊၁။၇၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၇။ အနုဋီ၊၁။၂၂။

အာဏာဝိဓာန (န) [အာဏာ+ဝိဓာန] အာဏာကို ပြုစီမံခြင်း၊ အမိန့်ပေးခြင်း။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

အာဏာဝီတိက္ကမ (ပု) [အာဏာ+ဝီတိက္ကမ] (မြတ်စွာဘုရား၏ ဝိနည်းပညတ်တော် ဟူသော) အမိန့်အာဏာတော်ကို လွန်ကျူးကျော်နင်း–ခြင်း–ကြောင်းဖြစ်သော အကုသိုလ်တရား။ တေ ကမ္မ ကိလေသာ ဝိပါကဉပဝါဒ အာဏာဝီတိက္ကမ ဝသေန ပဉ္စဝိဓာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၂၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၇။)

အာဏာဝီတိက္ကမန္တရာယိက (တိ) [အာဏာဝီတိက္ကမ + အန္တရာယိက] (မြတ်စွာဘုရား၏ ဝိနည်းပညတ်တော်ဟူသော) အမိန့် အာဏာတော်ကို ကျူးလွန်ကျော်နင်းမှု အကုသိုလ် တည်းဟူသော– အန္တရာယိကတရား– နတ်ရွာနိဗ္ဗာန်တို့၏ အန္တရာယ်ကိုပြုတတ်(ဖြစ်စေတတ်)သော တရား၊ (လွန်ကျူးလိုသော စိတ်စေတနာနှင့် တကွ သင့်ရောက်သော အာပတ်များ)။ သဉ္စိစ္စ အာပန္နာ အာပတ္တိယော အာဏာဝီတိက္ကမန္တရာယိကာ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၁၇။)

အာဏာဝီတိက္ကမပဋိဃစိတ္တ (န) [အာဏာဝီတိက္ကမ + ပဋိဃစိတ္တ] အာဏာတော်ကို လွန်ကျူးကြောင်း ဖြစ်သော ဒေါသစိတ်။ ဈာနလာဘိနဉ္စ သတ္တ၊ အာဏာဝီတိက္ကမပဋိဃစိတ္တဿ ဈာနပရိဟာနတော ဘူတာရောစနံ န သမ္ဘဝတိ။ ဝိမတိ၊၂။၉။

အာဏာသမူဟ (ပု) [အာဏာ + သမူဟ] အာဏာအပေါင်း။ ဥရစက္ကာဒီသူတိ အာဒိသဒ္ဒေန အာဏာသမူဟာဒီသုပိ စက္ကသဒ္ဒဿ ပဝတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၇။

အာဏာသိက္ခာပဒ (န) [အာဏာ+သိက္ခာပဒ] အာဏာ သိက္ခာပုဒ်တော်၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အမိန့် အာဏာတော်ဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်။ သတ္တာပတ္တိက္ခန္ဓဝသေန အာဏာသိက္ခာပဒံ အပညတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ (–သာရတ္ထ၊၁။ ၄၄၀။)

အာဏိ(ဏီ) (ထီ) [အဏ+ဏိ၊ ဤ-ပစ္စည်းထပ် သက်လျှင် အာဏီ-ဟု ဖြစ်၏။ သံ-၌ အဏိ (အရဿ, ဏကြီး) ဟုရင်း, အာနိ (အာဒီဃ, နငယ်)ဟုရင်း ပါဌ်နှစ်မျိုးရှိ၏။ ပု၊ထီ-ဟုလည်း လိင်နှစ်မျိုးပြ၏။ ဓာန်၊ဋီ။၃၇၄။ ဓာန်၊

သျ၊သစ်။၃၇၄။ အမရ၊သျ။နှာ-၂၄၈။ ဝိ၊ပိ၊
ဓာန်။ ထောမနိဓိ။ ဝါစပ္ပတိ စသည်။] (က)
နှားစောင့်၊ နှားပန်းစွန်း (ရထားလှည်းဘီး
တို့၏ ဝင်ရိုးဖျား၌ တပ်ထားသော ကလန့်,
တံသင်း, သံငုတ်, သစ်သားငုတ်)။ (ခ) သံ၊
မယ်နားစို့။ (သပ်၊ စူး၊ ငုတ်၊ အချွန်၊ တံကျင်၊
တံစို့ စသည်ဖြင့်လည်း အရာဌာန အားလျော်
စွာ ဘာသာပြန်ရာ၏၊ အာဏိမံသ, အာဏိ-
မဏ္ဍဗျ-တို့လည်း ကြည့်။) (ဂ) အဖာအထေး၊
အဆို့အပိတ်။ (က) ရထဿာဏိဝ ယာယ-
တော။ ဒီ၊၃။၅၆။ မ၊၂။၄၁၂။ အံ၊၁။၃၄၁။
သုတ္တနိ။၃၇၉။ အာဏိယာတိ အက္ခသီသ-
ဂတာယ အာဏိယာ။ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၄၆။ အက္ခဂ္ဂ-
ကီဠေ အာဏိတ္ထီ။ ဓာန်။၃၇၄။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၃၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၆၆။) (ခ) အန္တေဝါသိ
ပန သုဝဏ္ဏရဇတမဏိမယာယ အာဏိယာ
တံ အာဏိံ ပဋိဗာဟယမာနော ဝိယ ပုနပ္ပုနံ
ရတနတ္တယဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။
သုခုမာယ အာဏိယာ (မ၊၁။၁၆၈) တိ ယံ
အာဏိံ နီဟရိတုကာမော ဟောတိ၊ တတော
သုခုမတရာယ သာရဒါရုအာဏိယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၉၃။ မဥ္စပီဌာဒီနံ ပါဒသိခါသု အာဏိ ဒိန္နာ
ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ (—ကင်္ခါ။၂၀၆။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄၊၂၄၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၆။၂၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၂၊၂၁၈။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၅။
မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၉၈။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၀၃။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၃၇၀။
(ခ)(ဂ) တသ္မိံ အယစုဏ္ဏေန ဝါ အာဏိယာ
ဝါ ပဋိပါကတိကေ ကတေ ဒသာဟဗ္ဘန္တရေ
ပုန အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ အညံ
အာဏိံ ဩဒဟိံသု(သံ၊၁။၄၅၇)တိ အညံ
သုဝဏ္ဏရဇတာဒိမယံ အာဏိံ ဃဋယိံသု။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ ကိသ္မိံစိ ဆိဒ္ဒေ သုဝဏ္ဏမယံ
ကိသ္မိံစိ ရဇတမယံ ကိသ္မိံစိ ဖလိကာမယံ
အာဏိံ ဃဋယိံသု ဗန္ဓိံသု။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၀။
(—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉။ ကင်္ခါ။
၁၈၀။) အာဏိစောဠက-လည်း ကြည့်။

အာဏိကောဋိ (ပု၊ထီ) [အာဏိ+ကောဋိ] နှား
ပန်းစွန်း – နှားစောင့် – ၏ အဖျားအစွန်း။
တတော ရထေ အာဏိကောဋိယာ အာဏိ-
ကောဋိံ ပဟရန္တေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။

အာဏိဂဏ္ဌိကာဟတ (တိ) [အာဏိ+ဂဏ္ဌိက+
အာဟတ] စို့မယ်န, အဖုအထစ် – တို့ဖြင့်
ဖျက်ဆီးအပ်သော တင့်တယ်ခြင်းရှိသော–
တို့ကြောင့် တင့်တယ် သပ်ယပ်မှု မရှိသော။
သော ပစ္ဆာ ဘိန္နော ဝါ ဆိဒ္ဒေါ ဝါ အာဏိ-
ဂဏ္ဌိကာဟတော ဝါ အပ္ပဂ္ဃော ဟောတိ။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၂၀၇။
အာဏိဂဏ္ဌိကာဟတော (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၄)တိ
အာဏိနာ ဂဏ္ဌိယာ စ ဟတသောဘော။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၉။

အာဏိစောဠက (နှ) [အာဏိ + စောဠက]
(အဆို့အပိတ် အဖြစ်ဖြင့် အသုံးပြုဘို့ရာ)
လုံးကျစ် ထားအပ်သော အဝတ်လိပ်။ အနု-
ဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာဏိစောဠကံ။ ဝိ၊၄။
၄၆၃။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။)

အာဏိဒွါရ (နှ) [အာဏိ+ဒွါရ] (က) (တံခါး
ကျည်မင်းတုပ်အပေါက်၌)စို့ သပ် မယ်နရိုက်
သွင်းထားအပ်သော တံခါးငယ်။ (ခ)(တံခါး
ကျည် မင်းတုပ်၏ အဖျား၌) သစ်သားချွန်
လျှိုသွင်းထားအပ်သော တံခါး။ အာဏိ-
ဒွါရေဝ ဟတ္ထိနံ။ ထေရ။၂၇၉။ အာဏိဒွါရံ
နာမ ပါကာရဗဒ္ဓဿ နဂရဿ ခုဒ္ဒကဒွါရံ၊ ယံ
ဃဋိကာဆိဒ္ဒေ အာဏိမှိ ပက္ခိတ္တေ ယန္တေန
ဝိနာ အဗ္ဘန္တရေ ဌိတေဟိပိ ဝိဝရိတုံ န သက္ကာ
....အထဝါ အာဏိဒွါရံ နာမ ပလိဃဒွါရံ။
တတ္ထ ဟိ တိရိယံ ပလိဃံ ဌပေတွာ ရက္ခသူစိ-
သင်္ခါတံ အာဏိံ ပလိဃသီသေ အာဝုဏန္တိ။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။

အာဏာပဗ္ဗ(ဗန္ဓ) (တိ) [အာဏာ + ပဗ္ဗ(ဗန္ဓ)] မယ်နဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော။ တေန တေသံ ပါဒါ အာဏာပဗ္ဗါ ဝိယ ဗဒ္ဓါ (ထဒ္ဓါ) ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈။

အာဏာမံသ (နု) [အာဏာ+မံသ] အသားစွန်း၊ ရှည်ထွက်နေသောအစေ့။ သိခရဏာတိ ဗဟိ-နိက္ခန္တအာဏာမံသာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။

အာဏာမဏ္ဍူဗျ (ပု) [အာဏာ+မဏ္ဍူဗျ] (တံကျင်တစ်ဖြင့် လျှိုသွင်းခံရသောကြောင့်) အာဏာမဏ္ဍူဗျ မည်သောရသေ့။ တတော ပဋ္ဌာယ သော (မဏ္ဍူဗျော) အာဏာမဏ္ဍူဗျော နာမ ဇာတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀။

အာဏာရက္ခ (ပု) [အာဏာ+ရက္ခ] နားပန်းစွန်းကို စောင့်သောသူ။ အာဏာရက္ခာ ဒုဝေ ဇနာ။ ဝိ၊နိဋ္ဌ၊၁၅၇၁။ အာဏာရက္ခာတိ ရထစက္ကဒွယဿ အဂ္ဂနုတ္တံ အက္ခကဿ ဥဘောသု ကောဋီသု အာကောဋိတာ ဒွေ အာဏာယော ရက္ခနကာ။ ၎င်း-ဋီ။

အာဏာရက္ခက (တိ)[အာဏာ+ရက္ခ+ဏ္ဍု]နားပန်းစွန်းကို စောင့်သော၊သူ။ စတုပုရိသော ရထောတိ ဧကော သာရထိ, ဧကော ယောဓော, ဒွေ အာဏာရက္ခကာတိ ဧဝံ စတုပုရိသော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌ။၄၀၁။ (–အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။)

အာဏာသဃ်ာဋ (ပု) [အာဏာ+သဃ်ာဋ] စို့-မယ်န - အံဖာအထေး - တို့၏ အပေါင်းအစု။ အာဏာသဃ်ာဋ္ဋောဝ အဝသိဿိ။ သံ၊၂။၄၅၇။ အာဏာသဃ်ာဋ္ဋောဝ အဝသိဿီတိ သုဝဏ္ဏာဒိမယာနံ အာဏာနံ သဃ်ာဋမတ္တမေဝ အဝသေသံ အဟောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၀။)

အာဏာသဒ (နု) [အာဏာ + သဒ + အ] တင်သား၊ တင်ပါးသား။ ဥဘောဟိ ဟတ္ထေဟိ အာဏာသဒံ ပဟရိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၄။

အာဏာသုတ္တ (နု) [အာဏာ+သုတ္တ] အာဏာသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၉-သံယုတ်၊ ၇-သုတ်။ သံ၊၁။၄၅၇။

အာတက် (ပု) [အာ+တကိ+အ။ အာဘုသော တကီတိ အာတင်္ကော၊အ။ ဓာန်၊ဋီ၊၃၂၃။] အနာ၊ ရောဂါ။ အာတင်္ကော အာမယော ဗျာဓိ။ ဓာန်။၃၂၃။ အာတင်္ကောတိ ကိစ္ဆဇီဝိတကရော ရောဂေါ။ နီတိ၊ဓာ။၁၁။ အပ္ပါ-တက်-လည်း ကြည့်။

အာတက်ဖဿ (ပု) [အတက်+ဖဿ] အနာ–ရောဂါ–၏ အတွေ့ အထိ။ အာတက်-ဖဿေန ခုဒါယ ဖုဋ္ဌော။ သုတ္တနိ။၄၂၇။ မဟာနိ။၃၈၈။ အာတက်ဖဿေနာတိ ရောဂ-ဖဿေန။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၄၀၄။

အာတက (တိ) [အာတင်္ကီ+ဏ္ဍ] အနာ–ရောဂါ–ရှိသော၊ မကျန်းမာသော၊သူ။ အာ-တင်္ကိနံ ယထာ ကုသလော ဘိသက္ကော (သရဏံ ဘဝတိ)။ ဇာ၊၁။၃၉၁။ အာတင်္ကိနန္တိ ဂိလာနာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၈၈။

အာတတ (နု) [အာ+တနု+တ၊ အာတနောတီတိ အာတတံ၊ တနု ဝိတ္ထာရေ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၁၄၀။] တဖက်ပိတ်၍ သားရေဖြင့် ကြက်အပ်သောစည် (အိုးစည်, စည်ပုတ်-စသောစည်)။ အာတတံ နာမ စမ္မပရိယောနဒ္ဓေသု ဘေရိ-အာဒီသု ဧကတလံ တူရိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၅။ ကင်္ခာဝိတရဏီဋီကာဒိ ဧကတလံ တူရိယံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၃။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။ (–ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၃၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄၊၄၅၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄၀။)

အာတတဝိတတ (နု) [အာတတ + ဝိတတ] အလုံးစုံ သားရေပိတ်၍ ကြက်အပ်သောစည် (လေးထောင့်စည်, ထက်စည် စသည်)။ အာ-တတဝိတတံ နာမ သဗ္ဗသော ပရိယောနဒ္ဓံ။

ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၃။ အာတတတဝိတတံ နာမ တန္တိဗဒ္ဓပဏ္ဏဝါဒိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ စမ္မပရိယောနဒ္ဓံ ဟုတွာ တန္တိဗဒ္ဓံ (ဝိနိဗဒ္ဓံ) အာတတတဝိတတံ။ .... စတုရဿအမ္ဗဏံ ပဏဝါဒိ စ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၂၀။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂၄၀။ (–သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၆။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၂။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၄။ မာန်။ ၁၄၁။)

အာတတာယီ (တိ) [အာ + တာ + ဏီ] သတ်ခြင်းငှါ အားထုတ်သော၊ သူ။ အာတတာယိံ ဝဓေဒ္ဓျတော။ မာန်။ ၇၃၆။ ကတသန္နာဟော ဝဓေဒ္ဓျတော ဟန္တုမုဒ္ဓျတော ဥယျုတော အာတတာယီ နာမ။.... အာပုဗ္ဗော တာ ပါကနေ၊ ဏီ၊ ဒွိတ္တံ၊ အာကာရဿနမာယော၊ အာတတာယီ။ မာန်၊ ဋီ။ ၇၃၆။

အာတတ္တ (တိ) [အာ+တပ+တ] ခြောက်သွေ့သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာတတ္တရူပ (တိ) [အာတတ္တ+ရူပ] ခြောက်သွေ့သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ ဆာတော အာတတ္တရူပေါသိ၊ ဣတော ကတ္တ ဂစ္ဆသိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈၁။ အာတတ္တရူပေါတိ သုက္ခသရီရော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၇၁။

အာတပ (ပုံ၊ နံ) [အာ+တပ+အ၊ အာသမန္တတော တပတိ ဒိပ္ပတီတိ အာတပေါ။ မာန်၊ ဋီ။ ၃၇။] (ပုံ) (၁) (က) အရောင်အလင်း၊ နေရောင်၊ နေပူ။ (ခ) ကာမအပူ (ဝတ္ထုကာမ ကိလေသာကာမ)။ (နံ) (၂) လုံ့လဝီရိယ (ကုသိုလ် စေတနာနှင့် ယှဉ်သော ဝီရိယ၊ ကုသိုလ်ကောင်းမှုကို ကြိုးစား အားထုတ်တတ်သော ဝီရိယ)။ (ပုံ) (၁) (က) အဓော ဘာသော ပကာသော စ လောကော ဇော်တော တပေါ် သမာ။ မာန်။ ၃၇။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ယံ ဆာယာ ဇဟတိ၊ တံ အာတပေါ ဖရတိ။ မ၊ ၃။ ၂၄။ အာတပေါတိ သူရိယာတပေါ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀။ နိဝတ္ထကာသာဝံ ဥဒကော မဒ္ဒါပေတွာ အာတပေ ဝိဿဇ္ဇာပေသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၃။ (–ဝိ၊ ၂။ ၄၂၄။ ဒီ၊ ၃။ ၁၀၇။ မ၊ ၃။ ၁၃၉၊ ၁၇၆။ သံ၊ ၃။ ၁၉၀။ အံ၊ ၂။ ၃၄၁၊ ၃၄၆။ အဘိ၊ ၈။ ၀၆၂။ သုတ္တနိ။ ၂၈၇။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၀။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၃။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၉၊ ၃၄၂။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၊ ၄၂၊ ၃၇၂၊ ၃၈၃။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၂၊ ၂၇၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၁၊ ၃၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၂။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၃၇။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၄၇။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၃။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၄။ ဝံသ၊ ၂၉၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၄။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၃၅၆၊ ၃၉၅။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃၇။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၉၀။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၆၄၊ ၁၃၅။ အနု၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၀။ အနု၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၀။) (ခ) အာတပါ တပယန္တိ မံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၀။ တတ္ထ အာတပါတိ ဝတ္ထုကာမ ကိလေသကာမာ။ ပုရိသံ ဟိ တေ အာတပန္တိ၊ တသ္မာ "အာတပါ"တိ ဝုတ္တာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၂၅။ (နံ) (၂) အဇ္ဇေဝ ကိစ္စံ အာတပ္ပံ၊ ကောဇညာ မရဏံ သုဝေ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၉။ အာတပ္ပန္တိ ကုသလကမ္မဝီရိယံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၅။

အာတပဂ္ဂဟဏ (နံ) [အာတပ+ဂဟဏ] အာတပ-သဒ္ဒါ။ တဿ ပန အာတပဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတတ္တာ "အဂ္ဂိသန္တာပဿာ" တိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၆။

အာတပဋ္ဌပန (နံ) [အာတပ+ဌပန] နေပူ၌ ထားခြင်း၊ နေပူလှမ်းခြင်း။ ပရိသမဇ္ဈဂဏမဇ္ဈာဒိသု အာတပဋ္ဌပနပံသုဩကိရဏာဒိဟိ ဝိပ္ပကာရံ ပါပေန္တော ပဇ္ဇတော ပဇ္ဇတော အနုဗန္ဓန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၅။

အာတပဋ္ဌာန (နံ) [အာတပ+ဌာန] ပူသော–နေပူသော–အရပ်–နေရာ–ဌာန။ နိဒါ-

ဃကာလေ အာတပဋ္ဌာနေ အဂ္ဂိနာ ဒဍ္ဎာ ဝိယ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၁။

အာတပတာပန (တိ) [အာတပ + တာပန] နေပူဖြင့် ပူစေအပ်သော၊ နေပူ လှမ်းအပ်သော။ ဃရေဝါဟံ တိလေ ဇာတော၊ ဒိသ္မာ-နာ'တပတာပနေ။ အပ၊၂။၂၆၃။

အာတပတိ (ကြိ) [အာ+တပ+အ+တိ] လောင်တတ်၏။ အာတပတိ ကိလေသေတိ အာတပ္ပံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၆။ အာတပ္ပ-လည်း ကြည့်။

အာတပတ္တ (နှ) [အာတပ+တာ+တ။ အာ-တပတော သူရိယာလောကတော တာယ-တီတိ အာတပတ္တံ၊ ဆတ္တံ။ ခုန်၊ဋီ။၃၅၇။] ထီး။ အာတပတ္တံ တထာ ဆတ္တံ။ ခုန်။၃၅၇။

အာတပန္တ (တိ) [အာ + တပ + အ + အန္တ] လောင်တတ်သော။ အာတပ္ပံ သံကိလေ-သာနံ အာတပန္တံ ဝီရိယံ အဇ္ဇေဝ ကိစ္စံ ကာတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၀၄။

အာတပရူပသမ္ပန္န (တိ) [အာတပ+ရူပ+သမ္ပန္န] တောက်ပ – တောက်ပြောင် – သောအဆင်း နှင့် ပြည့်စုံသော။ ဇာတရူပသာတိ အာတ-ပရူပသမ္ပန္နသာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၄။

အာတပသညိတ (တိ) [အာတပ+သညိတ] အပူဟု – နေပူဟု – မှတ်သားအပ်သော။ အာတပသညိတာနံ ဘူတသင်္ခါတာနံ ပဟာ-နဋ္ဌာန မာဟ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၇ ။

အာတပသန္တာပါဘာဝ (ပု) [အာတပ+သန္တာပ +အဘာဝ] နေရောင်အပူဓာတ် မရှိခြင်း၊ နေပူမရှိခြင်း။ ပတိတမတ္တာဝ အစ္စန္တခါရေ ဥဒကေ ပိဋ္ဌပိဏ္ဍော ဝိယ ဝိလီယန္တိ အတိသီတ-လဘာဝတော အာတပသန္တာပါဘာဝေန။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၇။ (– မ၊ဋီ၊၃။၃၃၇။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၃၆။)

အာတပသန္နိဝါရဏတ္ထ (ပု) [အာတပ+သန္နိဝါရ-ဏ+အတ္ထ] နေပူကို ကောင်းစွာ တားမြစ်ခြင်း အကျိုး။ မောရဟတ္ထောတိ အာတပ-သန္နိဝါရဏတ္ထံ ကတော ဗဒ္ဓါ မောရပိဉ္ဆ-ကလာပေါ ဝုစ္စတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄၅။

အာတပသုက္ခ (တိ) [အာတပ+သုက္ခ] နေပူဖြင့် ခြောက်သွေ့သော၊ နေလှမ်း၍ ခြောက်သွေ့ သော။ သမပါကဘဇ္ဇိတာနံ ပန အာတပ-သုက္ခာနံ ဝါ ကုဏ္ဍကံ န ပဝါရေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၆။ (– ကင်္ခါ။၂၂၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၉၁။)

အာတပါဝဋ္ဌာန (နှ) [အာတပ + အဝဋ္ဌာန] နေပူ၌ တည်ခြင်း။ ခုပ္ပိပါသာ ဟိ အာတပါ-ဝဋ္ဌာနာဒိနာ စ အာတာပနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၉၉။

အာတပ္ပ (နှ) [အာ+တပ+ဏျ] ကိလေသာ တို့ကို – လောင်တတ် –ပူပန်စေတတ်– ပယ် သတ်တတ် – သော လုံ့လဝီရိယ။ ကေစွေ သမဏော ဝါ ဗြာဟ္မဏော ဝါ အာတပ္ပ-မန္ဝာယ....စေတောသမာဓိံ ဖုသတိ။ ဒီ၊၁။ ၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ ဝီရိယံ ကိလေသာနံ အာတာ-ပနဘာဝေန အာတပ္ပန္တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ အာတပ္ပန္တိ ဝီရိယံ အာတပ္ပတိ ကောသဇ္ဇံ သဗ္ဗမ္ပိ သံကိလေသပက္ခန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၉။ တဿ စိတ္တံ န နမတိ အာတပ္ပါယ....ပဓာ-နာယ။ မ၊၁။၁၄၅။ အံ၊၂။၂၁၇။ အာတပ္ပါ-ယာတိ ကိလေသသန္တာပကဝီရိယကရဏတ္ထာ-ယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ အာတပ္ပါ-ယာတိ အာဒိတော တပတိ သန္တပတိ ကိ-လေသေတိ အာတပ္ပံ၊ အာရမ္ဘဓာတု၊ ယာ-ဒတ္ထာယ။ မ၊ဋီ၊၂။၅၁။ အာတပတိ ကိလေ-သေတိ အာတပ္ပံ၊ သမ္မာဝါယာမော။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၇၆။ (– သံ၊၂။၁၅၁။ အံ၊၁။၂၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။

အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၄၉။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၆၊၃၂၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၃၀၄။)

အာတပ္ပကရဏီယသုတ္တ (န) [အာတပ္ပ+ကရဏီယ+သုတ္တ] အာတပ္ပကရဏီယ-သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁၀ သုတ်။ အံ၊၁။၁၅၁-၂။

အာတပ္ပတိ (ကြိ) [အာ + တပ + ယ + တိ] လောင်တတ်၏။ မောဟနာသနဝီရိယံ အာတပ္ပတိ ကိလေသေတိ အာတပ္ပံ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၂၆။ အာတပ္ပ-လည်း ကြည့်။

အာတပ္ပဝေဝစန (န) [အာတပ္ပ + ဝေဝစန] အာတပ္ပသဒ္ဒါ၏–ပရိယာယ်–ဝေဝုစ်။ ကေစိ ပန "အာတပ္ပဝေဝစနာနေဝ အနုယောဂါဒီ-ပဒါနိ"တိ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၅၃။

အာတပ္ပသဒ္ဒ (ပု) [အာတပ္ပ+သဒ္ဒ] အာတပ္ပ-သဒ္ဒါ။ အာတပ္ပသဒ္ဒေါ ဝိယ ပန အာတာပ-သဒ္ဒေါ ဝီရိယေ ဧဝ နိရူဠှော။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅။

အာတာန (န) [အာ+တန+ဏ] ချဲ့ခြင်း။ ဝိဋ္ဌဘိ ကရေယျာတိ အာတာနဝိတာနဝသေန ဇဋ္ဌေန္တိ ဇာလံ ကရေယျ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၂။

အာတာပ (ပု) [အာ+တပ+ဏ] (၁) ပူပန်စေခြင်း။ (၂) ကိလေသာတို့ကို–ပူပန်စေ–ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်–ပယ်သတ်– တတ်သောဝီရိ-ယ။ (၁) (၂) အာတာပေါ ဝီရိယေ တာ-ပေ။ ဓာန်။၁၁၃၅။ (၁) တေသံ ဒိဿတိ ကာယဿ စ စိတ္တဿ စ အာတာပေါ ပရိ-တာပေါ။ မိလိန္ဒ။၃၀၁။ (၂) အာတာပီ-ကြည့်။

အာတာပဂ္ဂဟဏ (န) [အာတာပ + ဂဟဏ] အာတာပ-သဒ္ဒါ။ အာတာပေနာတိ အာတာ-ပဂ္ဂဟဏေန။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၉၆။

အာတာပန (န) [အာ + တပ + ဏေ + ယု] (ကိလေသာတို့ကို) ပူပန်စေခြင်း – နှိပ်စက်ခြင်း – ဖျက်ဆီးခြင်း – ညှဉ်းဆဲခြင်း– ပယ်ခြင်း။ အာတာပနံ ကိလေသာနံ ဝိဗာဓနံ ပဟာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။ (–မ၊၁။၁၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁၊၂၀၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၃။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၉၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၃၅။ မူလဋီ၊၂။၉၂။) အာ-တပ္ပ အာတာပီ-တို့လည်း ကြည့်။

အာတာပနဂ္ဂဟဏ (န) [အာတာပန+ဂဟဏ] အာတာပန - သဒ္ဒါ။ အာတာပနဂ္ဂဟဏေန စေတ္ထ အာရမ္ဘဓာတုမာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆။

အာတာပနဋ္ဌ (ပု) [အာတာပန + အတ္ထ] ပူပန်စေ–ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်–ပယ်သတ်–တတ်သည် အဖြစ်ဟူသော–အနက် – သဘော။ ကိလေသာနံ အာတာပနဋ္ဌေန အာတာပေါ၊ ဝီရိယံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၀။

အာတာပနဘာဝ (ပု) [အာတာပန+ဘာဝ] (၁) ပူပန်စေ–ညှဉ်းဆဲ–ပယ်သတ်–တတ်သည်၏အဖြစ်။ (၂) ပူပန်စေ–ညှဉ်းဆဲ– ပယ်သတ် – ခြင်းအနက်သဘော။ အာတာ-ပနဘာဝေနာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇)တိ ဝိဗာဓနဿ ဘာဝေန, ဝိဗာဓနဋ္ဌေန ဝါ။ ပဟာနဋ္ဌေတ္ထ ဝိဗာဓနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၄။

အာတာပနလက္ခဏ (တိ) [အာတာပန+လက္ခ-ဏ] ပူပန်စေခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ကိလေ-သာနံ အာတာပနလက္ခဏေန ဝီရိယေန သမန္နာဂတတ္တာ အာတာပီ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၃၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၃၃။

အာတာပပ္ပဋိပက္ခ (ပု) [အာတာပ + ပဋိပက္ခ] အာတာပ–ဝီရိယ–၏ ဆန့်ကျင်ဖက်၊ ပျင်းရိခြင်း။ အထ ဝါ အာတာပပဋိပက္ခော အနာတာပေါ၊ ကောသဇ္ဇံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၀။

အာတာပယိက (တိ) [အာ + တပ + ဏယ + ဣက] ကိလေသာတို့ကို ပူပန်စေတတ်သော။ အနာတာပီတိ ကိလေသာနံ အာတာပယိကာယ ဝီရိယာယ အဘာဝေန အနာတာပီ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၃၂။

အာတာပဝီရိယဝန္တု (တိ) [အာတာပ+ဝီရိယ+ဝန္တု] ကိလေသာတို့ကို ပူပန်စေတတ်သော–လုံ့လ–ဝီရိယ–ရှိသော၊သူ။ အာတာပိနောတိ အာတာပဝီရိယဝန္တဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၄။ အာတာပဝီရိယဝန္တဿာတိ ကိလေသာနံ နိဂ္ဂဏှနတော ဝီရိယဝတော။ မ၊ဋီ၊၂။၆၀။

အာတာပိတ (တိ) [အာ + တပ + ဏေ + တ] ပူစေအပ်သော။ တေဇနံ ဒ္ဓိသု အလာတေသု အာတာပိတံ ဟောတိ။ မ၊၃။၁၁။

အာတာပိယ (တိ) [အာတာပ + ဣယ] ကြီးမား – ပြင်းပြ– သော လုံ့လ ဝီရိယ ရှိသော၊သူ။ အာတာပိယော ဗြဟ္မစရိယံ စရေယျာ (ဥဒါန။ ၁၃၄)တိ ဝိပဿနာယ ကမ္မံ ကရောန္တော အာတာပိယသခ်ါတေန (အာတာပသခ်ါတေန?) ဝီရိယေန သမန္နာဂတတ္တာ အာတာပိယော စတုဗ္ဗိဓသမ္မပ္ပဓာနဝသေန အာရဒ္ဓဝီရိယော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၃။ (–ဥဒါန။၁၂၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၅။)

အာတာပီ (တိ) [အာတာပ+ဣ]။ ထိ-၌ အာအာပီနီ] ကိလေသာတို့ကို – ပူပန်စေ–ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက် – ဖျက်ဆီး – တတ်သော (သမ္မပ္ပဓာန်) လုံ့လဝီရိယရှိသော၊သူ။ အာတာပိနော ဈာယတော ဗြာဟ္မဏဿ။ ဝိ၊၃။၂။ ဥဒါန။၇၈။ အာတာပိနောတိ သမ္မပ္ပဓာနဝီရိယဝတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၀။ ကာယေ ယာကာနုပဿီ ဝိဟရတိ အာတာပီ သမ္ပဇာနော။ ဒီ၊၂။၂၃၁။ မ၊၁။၇၀။ သံ၊၃။၁၂၃။ အဘိ၊ဝိ။၂၀၀။ ပဋိသံ။၄၀။ အာတာပီတိ တီသု ဘဝေသု ကိလေသေ အာတာပေတီတိ အာတာပေါ၊ ဝီရိယဿေတံ နာမံ၊ အာတာပေါ အဿ အတ္ထီတိ အာတာပီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။ ဣမိနာ အာတာပေန ဥပေတော ဟောတိ....တေန ဝုစ္စတိ အာတာပီတိ။ အဘိ၊ဝိ။၂၀၁။ ဧဝံ ဝိဟာရီ အာတာပီ။ မ၊၃။၂၂၆၊၂၂၈-၉၊၂၄၃။ အပ၊၂။၁၆၃။ အပ္ပမတ္တေန အာတာပိနာ ပဟိတတ္တေန ဝိဟရိတုံ။ အံ၊၂။၈၈-၉။ အပ္ပမတ္တာနံ အာတာပီနံ ပဟိတတ္တာနံ ဝိဟရန္တာနံ။ မ၊၁။၂၆၈။ ကော ဝုပကဋ္ဌော အပ္ပမတ္တာ အာတာပီနီ ပဟိတတ္တာ ဝိဟရေယျံ။ ဝိ၊၄။၄၄၉။ (–ဝိ၊၁။၅။ ဝိ၊၃။ ၄၉၉။ ဒီ၊၁။၁၆၆၊၁၈၇။ ဒီ၊၃။၄၈၊၆၄၊၁၁၆။ မ၊၁။၁၆၂၊၂၆၇။ မ၊၂။၅၄။ မ၊၃။၁၆၈။ သံ၊၁။၁၃၊၁၂၀၊၁၄၂၊၁၆၇၊၄၀၀၊၄၃၉။ သံ၊၂။၆၁၊၂၆၅။ သံ၊၃။၁၄၃။ အံ၊၁။၁၅၂၊၃၂၀၊၃၄၉။ အံ၊၃။၁၂၃၊၃၂၂။ ဥဒါန။၁၀၃၊၁၂၁။ ဣတိဝုတ်။၂၁၄။ အပ၊၁။၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၊၁၈၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၉၊၃၀၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၉၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၉၃။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၅၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၊ ၁၆။)

အာတာပီဂဟဏ (နု) [အာတာပီ + ဂဟဏ] အာတာပီ-သဒ္ဒါ။ အာတာပီဂဟဏေန သမ္မပ္ပဓာနသမင်္ဂိတံ ဒဿေတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၅၄။

အာတာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+တပ+ဏေ+တိ] (က) ပူစေ၏၊ မီးကင်၏။ (ခ) ပူပန်

စေ၍၊ ညှဉ်းပန်း–နှိပ်စက်–၍။ (က) ဥသုကာရော တေဇနံ ဒွိသု အလာတေသု အာတာပေတိ ပရိတာပေတိ။ မ၊၃။၁၁။ (ခ) သော အတ္တာနံ သုခကာမံ ဒုက္ခပဋိကူလံ အာတာပေတိ ပရိတာပေတိ။ မ၊၂။၄၊၃၆။ (–သံ၊၂။၅၁၈။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၄)။ အာတာပီ-လည်းကြည့်။ **အာတာပေန္တိ**—မိလိန္ဒ။၃၀၂။

အာတာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+တပ+ဏေ+တွာ] ပူပန်စေ၍၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်၍။ တေ ကာယဉ္စ စိတ္တဉ္စ အာတာပေတွာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၀၂။

အာတာပေန္တ (တိ) [အာ+တပ+ဏေ+အန္တ] ပူပန်စေသော၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်သော။ ကထံ အတ္တာနံ အာတာပေန္တော ပရိတာပေန္တော သစ္ဆိကရောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။

အာတိထေယျ (န) [အတိထိ+ဏျ] ဧည့်သည်တို့အား ပေးအပ်သောပစ္စည်း၊ လက်ဆောင်။ ဒွေမာနိ ဘိက္ခဝေ အာတိထေယျာနိ။ အံ၊၁။ ၉၂။ အာတိထေယျာနီတိ အာဂန္တုကဒါနာနိ။ အတိထေယျာနီတိပိ ပါဠော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ (–အံ၊၂။၄၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀။)

အာတု (ပု ?) [အတ္တာ-ဟု ဆိုလိုလျက် ထိတ်လန့်ခြင်း (ဘယ) ၏ အစွမ်းဖြင့် အာတု-ဟု ဆိုသည်။] အဘ၊ အဖေ၊ ဖခင်။ အာတုမာရီ မာတုမာရီတိ ဧတ္ထ အာတူတိ ပိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ အာတုမာတူတိ ဧတ္ထ....ဝေ ပိတာပိ "ပုတ္တဿ အတ္တာ"တိ ဝုစ္စတိ၊ ယသ္မာ "ဘိက္ခုဿ အတ္တာ မာတာ"တိ ဝတ္ထုကာမာ ဘယဝသေန "အာတုမာတူ"တိ အာဟ။ တေနာဟ "အာတူတိ ပိတာ"တိအာဒိ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၇၅။

အာတုမ[1] (ပု) [အဒ+မန်။ အ-ကို အာ-ပြု၊ ဒ-ကို တ-ပြု၊ ဥအာဂမ္မရာ လာ။ ကစ္စည်း။၆၂၇။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၃၅။ ရူ။နှာ-၄၀၅-တို့ ကြည့်။] ကိုယ်၊ မိမိကိုယ်။ ယော အာတုမာနံ သယမေဝ ပါဝါတိ အာတုမာ ဝုစ္စတိ အတ္တာ။ မဟာနိ။၅၂။ (–သုတ္တနိ။၄၀၁။ ပေတ။ ၁၆၆။ မဟာနိ။၂၃၀၊၂၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၈။)

အာတုမ[2] (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အာတုမ မည်သော သူဌေးသား။ အာတုမောတိဿ နာမံ အဟောသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။

အာတုမတ္ထေရ (ပု) [အာတုမ+ထေရ] အာတုမ-မည်သော ထေရ်၊ အာတုမ-ထေရ်။ ယထာ ကဠီရော သုသု ဝဍ္ဎိတဂ္ဂေါတိ အာယသ္မတော အာတုမတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။

အာတုမနဂရ (နု) [အာတုမာ+နဂရ] အာတုမာမြို့ (ကုသိနာရုံနှင့် သာဝတ္ထိပြည်အကြား တည်ရှိသော မြို့)။ ဘိက္ခုသံဃပရိဝုတော ပိဏ္ဍာယ စရိတုံ အာတုမနဂရာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။

အာတုမာ (ထီ) [အာတုမ+အာ] အာတုမာ မြို့။ ဘဂဝါ ကုသိနာရာယံ ယထာဘိရန္တံ ဝိဟရိတွာ ယေန အာတုမာ တေန စာရိကံ ပက္ကာမိ။ ဝိ၊၃။၃၄၇။ (–ဒီ၊၂။၁၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၀၊၁၉၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၀။)

အာတုမာဘိမုခ (တိ) [အာတုမာ + အဘိမုခ] အာတုမာမြို့သို့ ရှေးရှုသော။ ဘဂဝါ ကာလဿေဝ .... အာတုမာဘိမုခေါ ပါယာသိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁။

အာတုမာဝတ္ထု (ပု) [အာတုမာ+ဝတ္ထု] အာတုမာဝတ္ထု၊ အာတုမာမြို့၌ ဖြစ်ပေါ်သော အကြောင်းအရာ။ အယံ ကိရေသော ခန္ဓကေ အာဂတေ အာတုမာဝတ္ထုသ္မိံ နဟာပိတပုဗ္ဗ-

ကော ဝုစ္စုပဗ္ဗဇိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ သာ-ရတ္ထ၊၁။၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀။

အာတုရ (တိ) [အတ+ဥရ။ မောန်၊ဋီ။၃၂၂။ အာ+တုရ+အ ?။ အာတုရတီတိ အာတု-ရော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၂။] (အိုခြင်း, အနာရောဂါ, ကိလေသာ-တို့ဖြင့်) နှိပ်စက်အပ် — နှိပ်စက်ခံရ—သော၊သူ၊ နာ ဖျားသူ၊ မကျန်းမာသူ။ ယတာပိ အာတုရော နာမ။ စရိယာ။၃၈၈။ ယထာ နာမ အာတုရော ရောဂါဘိဘူတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄၅။ အာတုရံ ဗဟုသက်ပ္ပံ။ မ၊၂။၂၅၃။ ဓမ္မ။၃၅။ ထေရ။၃၂၅။ အာတုရန္တိ ဇရာတုရတာယ ရောဂါတုရတာယ ကိလေ-သာတုရတာယ စ နိစ္စာတုရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၈။ အာတုရန္တိ သဗ္ဗကာလံ ဣရိယာပထာဒီဟိ နိစ္စဂိလာနံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ အာတုရံ အသုစိံ ပူတိံ။ ထေရ။၂၈၄။ အာတုရန္တိ နာနပ္ပကာရေဟိ ဒုက္ခေဟိ အဘိ-ဏှံ ပဋိပီဠိတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ (—ဒီ၊၂။ ၁၈-၉၊၂၁၂။ မ၊၁။၁၂၃။ မ၊၃။၂၁၈။ သံ၊ ၁။၁၉၉။ အံ၊၁။၁၃၇။ ဓမ္မ။၄၃။ ဥဒါန။ ၁၆၇။ သုတ္တနိ။၃၂၈။ ထေရ။၂၆၉။ ထေရီ။ ၃၉၅။ ဇာ၊၁။၈၉၊၁၃၀၊၃၄၇၊၃၉၃။ ဇာ၊၂။ ၈၄၊၁၇၅၊၂၂၂၊၂၇၂၊၃၀၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁၊၂၀၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၊၂၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၇။)

အာတုရကာယ (တိ) [အာတုရ+ကာယ] နာ သော—မကျန်းမာသော—ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ အဟမသ္မိ ဘန္တေ ဇိဏ္ဏော .... အာတုရကာ-ယော အဘိက္ခဏာတင်္ကော။ သံ၊၂။၁။ အာတုရကာယောတိ ဂိလာနကာယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ အာတုရကာယောတိ ဒုက္ခ-ဝေဒနာပဝိသတာယ အနဿာဒကာယော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။ (—ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၈။)

အာတုရစိတ္တ (တိ) [အာတုရ+စိတ္တ] ကိလေသာ အနာသည် နှိပ်စက်အပ်သော စိတ်ရှိသော၊ နာကျင်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ နော စ အာ-အာတုရစိတ္တော (သံ၊၂။၅)တိ ဣမေ နိက္ကိ-လေသတာယ စိတ္တဿ အနာတုရဘာဝေါ ဒဿိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ (—သံ၊၂။၂-၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၇။)

အာတုရတာ (ထီ) [အာတုရ+တာ] နာကျင် သည်၏အဖြစ်။ အနေ့တိ အာတုရတာ ဗျာဓိ-ရောဂေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ ဗျာဓိရောဂေါတိ တေနိ "အာတုရတာ"တိ ဣမဿ ဝေဝ-စနာနိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၆။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၂။)

အာတုရတိ (ကြိ) [အာ+တုရ+အ+တိ] နာ ကျင်၏။ ဇိဝ္ဂါ သုက္ခတိ၊ ဟဒယံ ဗျာဝဋ္ဋတိ၊ ကဏ္ဌော အာတုရတိ။ မိလိန္ဒ။၁၅၃။ (—သံ၊ ဋီ၊၂။၂၀၂။)

အာတုရတ္တ (နပ) [အာတုရ+တ္တ] နာကျင်သည် ၏အဖြစ်။ ယော အဓိမတ္တဝေဒနာယ အာတု-ရတ္တာ ကိဋ္ဌိ န ဇာနာတိ။ ကင်္ခါ။၁၁၄။

အာတုရတ္တာဘာဝ (ပု) [အာတုရတ္တ + အ-ဘာဝ] နာကျင်သည်၏အဖြစ် မရှိခြင်း၊ နာ ကျင်မှုမရှိခြင်း။ တေသံ စိတ္တဿ ကိလေသ-ဝသေန အာတုရတ္တာဘာဝတော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၀၇။

အာတုရန္န (နပ) [အာတုရ+အန္န] သေထမင်း၊ သေခါနီး နောက်ဆုံးစားအပ်သော အစား အစာ။ အာတုရန္နာနိ ဘုဉ္ဇတိ။ ဇာ၊၁။၈၊ ၈၆။ အာတုရန္နာနီတိ မရဏဘောဇနာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။)

အာတုရမာန (တိ) [အာ+တုရ+အ+မာန] နာ ကျင်သော။ ပုထုဇ္ဇနဿ အာတုရမာန မဟာ-ဒုက္ခပတိဋ္ဌံ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၅။

အာတုရရူပ (တိ) [အာတုရ+ရူပ] နာကျင်သော သဘောရှိသော၊ ဆင်းရဲဝေဒနာဖြင့် နှိပ်စက်အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ အာတု-(တူ)ရရူပေါမှိ သကေ နိဝေသနေ။ ဝိမာန။ ၁၁၅။ ပေတ။၁၄၈။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၂၁။ အာတု-ရရူပေါတိ ဒုက္ခဝေဒနာဘိတုန္နကာယော။ ဝိမာန၊၄။၃၀၈။

အာတုရဿရ (ပု) [အာတုရ+သရ] နာကျင်-ခံပြင်း–သော အသံ။ သာ အဋ္ဌိကသဒ္ဒ်လိကာ အဋ္ဌဿရံ အာတုရဿရံ ကရောတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊၄၊၂။၉၇။ သံ၊၄၊၂။၂၀၀။

အာတုရိတ (တိ) [အာ+တုရ+တ] နာကျင်သော။ ဂေလညေန အာတုရိတာနိ သယန္တိ။ မ၊၄၊၂။၃၅။ မဟာနိ၊၄။၈၀။

အာတုရိတကာလ (ပု) [အာတုရိတ+ကာလ] နာကျင်သော–အခါ–ကာလ။ အာတုရိ-ဘူတကာလ-ကြည့်။

အာတုရိဘူတ (တိ) [အာတုရ+ဘူတ] နာကျင်သည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊နာကျင်သော။အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အာတုရိဘူတကာလ (ပု) [အာတုရိဘူတ+ကာလ] နာကျင်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော–နာကျင်သော–အခါ–ကာလ။ ပေတ္တိဝိသ-ယေ အနေကာနိပိ ဝဿသဟဿာနိ ဇော်ဇုဒ္ဓန္တရမှိ ခုပ္ပိပါသာဟိ အာတုရိဘူတကာ-လေပိ (အာတုရိတကာလေပိ၊ မ၊၄၊၁။၂၉၇)....န သက္ကာ ဝီရိယသမ္ဘောဇ္ဈင်္ ဥပ္ပါ-ဒေတုံ။ ဒီ၊၄၊၂။၃၇၉။ သံ၊၄၊၃။၁၉၅။ အံ၊၄၊၁။၃၉၃။

အာတုရီယတိ (နာမ၊ကြိ) [အာတုရ+ဤယ+တိ] နာကျင်၏။ ကဏ္ဍောပိ အာတုရီယတိ။ မ၊၃။၂၇၇။ အာတုရီယတီတိ အာတုရော ယောတိ ဂေလညပ္ပတ္တော သာဗာဓော။ မ၊၄၊၄။ ၁၉၃။ (–ခုဒ္ဒက၊၄။၁၂၃။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။ ၂၈၊)

အာတောဇ္ဇ (န) [အာ+တုဒ+ဏျ] တီး–ခေါက်–အပ်သော တူရိယာ။ အာတောဇ္ဇံ တု စ ဝါဒိတ္တံ။ ဓာန်။၁၄၂။ အာ သမန္တတော တုဇ္ဇတေ တာဠီယတေတိ အာတောဇ္ဇံ။ ဓာန်၊ ဋီ။၁၄၂။

အာထပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ထပ+ဏေ+တုံ] ပေါင်နှံ့ထားခြင်းငှါ။ န ဟိ တေ တံ အာထ-ပေတုံ လဗ္ဘရာ။ ဝိ၊၄၊၃။၂၈၁။ အာဌပေတုံ-လည်း ကြည့်။

အာထပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ထပ+တွာ] ပေါင်နှံ့ထား၍၊အပေါင်ပစ္စည်းအဖြစ်ထား၍။ ယံ ဝါ အာထပေတွာ (အာဌပေတွာ၊ သျာ၊ က) မာတာပိတူဟိ ကိဉ္စိ ဂဟိတံ ဟောတိ။ ဝိ၊၄၊၃။၂၈၀။ အာဌပေတွာ-လည်း ကြည့်။

အာထဗ္ဗဏ¹ (ပု၊န) [အထဗ္ဗ+ဏ။ အထဗ္ဗနာ မုနိနာ ဒိဋ္ဌော ဝေဒေါ။ နိ-လာ၊ဏ-ကြီး ပို။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ (အာထဝ်ဏ-သံ။ အထဝ်ဏာ မုနိ-နာ ဒ္ဗဋ္ဌော ဝေဒး။ ဝါစပ္ပတိ။ ထောမနိဓိ။)] အထဗ္ဗမည်သော ရသေ့သည်–ညွှန်ပြ–စီရင်–အပ်သော ဝေဒ၊ အာထဗ္ဗဏဝေဒ၊ အာထ-ဗ္ဗဏဗေဒင်ကျမ်း။ အောက်ပုဒ်များ ကြည့်။

အာထဗ္ဗဏ² (တိ) [အာထဗ္ဗဏ+ဏ] အာထဗ္ဗဏ-ဗေဒင်ကျမ်း၌–ဖော်ပြပါရှိသော–စီရင်အပ်သော–(မီးထွန်းခြင်း, မန္တန်စုပ်ခြင်း စသော တပါးသူတို့ ပျက်စီးစေတတ်သော) အစီအရင်၊ အာထဗ္ဗဏအတတ်။ အာထဗ္ဗဏံ သုပိနံ လက္ခဏံ၊ နော ဝိဒဟေ အထောပိ နက္ခတ္တံ။ သုတ္တနိ။၄၂၃။ မဟာနိ။၂၉၇။ အာထဗ္ဗဏန္တိ အာထဗ္ဗဏိကမန္တပ္ပယောဂံ။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။ ၂၀၀။ မဟာနိ၊၄။၃၆၄။ အာထဗ္ဗဏံ ပယော-ဇေတွာ (ဒီ၊၄၊၁။၃၀၄)တိ အာထဗ္ဗဏဝေဒေ အာဂတအဂ္ဂိဇုဟနပုဗ္ဗကံ မန္တဇပ္ပနံ ပယော-

ဇေတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၆၄။ (−ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၄။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂၄။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃၄။)

အာထဗ္ဗဏပယောဂ (ပု) [အာထဗ္ဗဏ+ပယောဂ] အာထဗ္ဗဏကျမ်း၌ စီရင်အပ်သော အာထဗ္ဗဏဆရာတို့၏ လုံ့ပယောဂ။ တံ နိဿာယ မေတွာ အာထဗ္ဗဏပယောဂံ သန္ဓာယ "ဥပကစုန္တိပိ အပကစုန္တိပီ"တိ အာဟ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၄။ အာထဗ္ဗဏပယောဂန္တိ အာထဗ္ဗဏဝေဒဝိဟိတံ အာထဗ္ဗဏိကာနံ ဝိသညိတာဝိပါဒနပယောဂံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၃၆၄။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၃၄။

အာထဗ္ဗဏမန္တ (ပု) [အာထဗ္ဗဏ+မန္တ] အာထဗ္ဗဏ ဗေဒင်ကျမ်းလာ အစီအရင် ဖြစ်သော (သူတပါးကို သေကျေ ပျက်စီးစေတတ်သော) မန္တန်၊ အာထဗ္ဗဏမန္တန်။ အာထဗ္ဗဏမန္တော နာမ အာထဗ္ဗဏဝေဒဝိဟိတော ပရူပဃာတကရော မန္တော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၂၇။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၇၉။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၄၇၇။ (−မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀၆။)

အာထဗ္ဗဏဝေဒ (ပု) [အာထဗ္ဗဏ+ဝေဒ] အာထဗ္ဗဏဗေဒင်ကျမ်း။ အာထဗ္ဗဏဝေဒေ ဒါ နာမ အာထဗ္ဗဏဝေဒိကေဟိ ဝိဟိတော ပရူပဃာတကရော မန္တော။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၂၃။ အာထဗ္ဗဏ, ဣတိဟာသပဥ္စမ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၆)လည်း ကြည့်။

အာထဗ္ဗဏဝေဒဝိဟိတ (တိ) [အာထဗ္ဗဏဝေဒ+ဝိဟိတ] အာထဗ္ဗဏ ဗေဒင်ကျမ်း၌ စီရင်အပ်သော။ မန္တယုဒ္ဓေနာတိ အာထဗ္ဗဏဝေဒဝိဟိတေန မန္တသင်္ဂါမပယောဂေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၁။ အာထဗ္ဗဏမန္တ လည်း ကြည့်။

အာထဗ္ဗဏဝေဒဝေဒိ (တိ) [အာထဗ္ဗဏဝေဒ + ဝိဒ+ဏီ] အာထဗ္ဗဏဗေဒင်ကို သိသော၊ အာထဗ္ဗဏဗေဒင်တတ်သော၊သူ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာထဗ္ဗဏိက (တိ) [အာထဗ္ဗဏ+ဣက] အာထဗ္ဗဏဗေဒင်ကျမ်းကို တတ်သော၊သူ။ အာထဗ္ဗဏိကာ အာထဗ္ဗဏံ ပယောဇေန္တိ။ မဟာနိ။ ၂၈၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀။ အာထဗ္ဗဏိကာတိ ပရူပဃာတမန္တဇာနနကာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၆၄။ အာထဗ္ဗဏိကာ(ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀)တိ အာထဗ္ဗဏဝေဒဝေဒိနော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၂၄။ (−ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၁၈။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၂၄။)

အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိ (ထီ) [အာထဗ္ဗဏ+ဣဒ္ဓိ] အာထဗ္ဗဏဗေဒင်ကျမ်း၌ လာသော−အတတ်ပညာဖြင့် ပြီးသော − တန်ခိုး၊ ဝိဇ္ဇာမယတန်ခိုး။ ဣဒ္ဓိမာ စေတောဝသိပ္ပတ္တောတိ ထွေ ဟိ နေဝ ဘာဝနာမယိဒ္ဓိ အဓိပ္ပေတာ၊ အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိ ပန အဓိပ္ပေတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၄။ အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိ ဝိဇ္ဇာမယိဒ္ဓိ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၇၈။

အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိက (တိ) [အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိ+ဣက] အာထဗ္ဗဏတန်ခိုးကို အလိုရှိသော၊သူ။ အာထဗ္ဗဏိဒ္ဓိကာ ဟိ သတ္တာဟံ အလောဏကံ ဘုဉ္ဇိတွာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၄။

အာဒပယတိ (ကာ၊ ကြိ) [အာ+ဒါ+ဏာပယ +တိ] ယူစေ၏၊ ဆောက်တည်စေ၏။ ယေ ဓမ္မမေဝါဒပယန္တိ သန္တော။ မ၊ ၂။ ၃၀၇။ ထေရ။ ၃၃၄။ (−မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၅။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၂။) ကောနု တံ ဣဒမာဒပယိ (သံ၊ ၁။ ၁၃၃)တိ ကောနု မန္ဒဗုဒ္ဓိ ဗာလော တံ ဧဝံ ဂါဟာပေသိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၆။

အာဒပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [အာ+ဒါ+ဏာပေ+ တိ] ယူစေ−ဆောက်တည်စေ−၏။ လက္ခဏာရမ္မဏိကံ ဝိပဿနံ သမ္မာ အာဒပေတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၈။ (−ရှင်း-၃၅၁။) **အာဒပေန္တိ**—

မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ အာဒ-ပေယိ—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။

အာဒရ (ပု) [အာ+ဒရ+အ၊ အာဒရဏံ အာ-ဒရော။ ရူ။နှာ-၃၅၂။] ရိုသေ–လေးစား–မြတ်နိုး–ခြင်း။ အာဒရံ ဝါ အကရောန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ ဗျဉ္ဇနေ အာဒရံ အကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၊၁၀၆။ အတ္ထဗျဉ္ဇနပါရိပူရိံ ဒီပေ-န္တော သဝနေ အာဒရံ ဇနေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၈၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈၊၂၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉၊ ၁၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၄။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁၊၄၄၄။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၇၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၄။ ဝဇီရ။ ၁၅၊၈၅။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၉၇၊ ၂၃၃။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁။ မူလဋီ၊၃။၃၂။ အနုဋီ၊၁။ ၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၂၊၉၅။)

အာဒရကရဏ (န) [အာဒရ+ကရဏ] ရိုသေ–လေးစား–မြတ်နိုး–ခြင်းကို ပြုခြင်း၊ အရိုအသေပြုခြင်း။ သမ္မာနနေ အာဒရကရဏေ စ....အစလာ ပထဝိသဒိသာ ဗုဒ္ဓါ ဘဝန္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။

အာဒရကာရိတာ (ထီ) [အာဒရကာရီ + တာ] ရိုသေ–လေးစား–မြတ်နိုး–ခြင်းကို ပြုသည်၏အဖြစ်၊ အရိုအသေပြုသည်၏ အဖြစ်။ တဿာ နိဗ္ဗာနပဋိသံယုတ္တာယ ဓမ္မကထာယ သဝနေ အာဒရကာရိတံ သဗ္ဗာကာရတော ဝိဒိတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၂။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၉၈။)

အာဒရကာရီ (တိ) [အာဒရ + ကရ + ဏီ] ရိုသေခြင်းကို ပြုလေ့ရှိသော၊ အရိုအသေ ပြုလေ့ရှိသော၊သူ။ သက္ကစ္စကာရိတိ အာဒရကာရီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄။

အာဒရကိရိယာ (ထီ) [အာဒရ + ကိရိယာ] ရိုသေခြင်းကို ပြုခြင်း၊ အရိုအသေ ပြုခြင်း။ သာဓုကာရိတာတိ သက္ကစ္စကာရိတာ "အာဒရကိရိယာ"တိ ဝဏ္ဏေန္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၅၀။ (–အံ၊ ဋီ၊၁။၄၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၂။ အနုဋီ၊၁။၁၃၀။)

အာဒရဇနန (န) [အာဒရ + ဇနန] ရိုသေခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဒီပေန္တောတိ အာဒရဇနနဿ ကာရဏဝစနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၂။ (–မူလဋီ၊၂။၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၂။)

အာဒရဇနနတ္ထ (တိ) [အာဒရဇနန + အတ္ထ] ရိုသေခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်းအကျိုး။ ကေစိ ပန "ဓမ္မဿဝနေ အာဒရဇနနတ္ထံ ဘဂဝါ ဝေမကာသိ"တိ ဝဒန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၁။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၈။)

အာဒရဇာတ (ပု) [အာဒရ+ဇာတ] ဖြစ်သော– ရိုသေ–လေးစား–မြတ်နိုး–ခြင်းရှိသော၊ ရိုသေ–လေးစား–မြတ်နိုး–သော၊သူ။ ပုရိသာတိသယံ ဒေဝါပိ မနုဿာပိ အာဒရဇာတာ အတိဝိယ ပိဟယန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈၁။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၂။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၂၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၅။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၈။)

အာဒရတ္ထ (ပု) [အာဒရ + အတ္ထ] ရိုသေ–လေးစား–မြတ်နိုး–ခြင်းအနက်။ အာ-ဒရတ္ထဝသေနေဝေတ္ထ ဒွိက္ခတ္တုံ ဝုတ္တန္တိ ယသ္မာ ထေရော....ယာစိ။ ဝဇီရ။၅၈။

အာဒရဒီပန (န) [အာဒရ + ဒီပန] ရိုသေ–လေးစား–မြတ်နိုး–ခြင်းကိုပြခြင်း။ သဝနေ အာဒရဒီပနေန သက္ကစ္စသဝနံ ဒဿေတိ။ ဥ-ဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၂။

အာဒရယတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ + ဒရ+ဏယ+ တိ] ရိုသေ–လေးစား–မြတ်နိုး–စေတတ်

ဏ်။ သာ ဟိ သယံ အာဒရဘူတာ သမ္ပယုတ္တေ (သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ) အာဒရယတိ။ မူလဋီ၊၁။၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။

အာဒရရဟိတ (တိ) [အာဒရ+ရဟိတ] ရိုသေ-လေးစား - ခြင်း ကင်းသော၊ မရိုသေ-မလေးစား - သော၊သူ။ အနာဒရ[၁] (အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၄၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၈၊၃၆၇။ မူလဋီ၊၁။၁၇၂)ကြည့်။

အာဒရဝိရဟိတ (တိ) [အာဒရ + ဝိရဟိတ] ရိုသေ - လေးစား - ခြင်း ကင်းသော၊ မရိုသေ - မလေးစား - သော၊သူ။ အနာဒရ[၁]-ကြည့်။

အာဒရာကရဏ (န) [အာဒရ + အကရဏ] ရိုသေ - လေးစား-မှုကို မပြုခြင်း။ ခီဏာသဝါနံ အသက္ကစ္စဒါနာဒီနိ အာဒရာကရဏဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ မူလဋီ၊၁။၁၉၁။ (-အနုဋီ၊၁။၂၀၈။)

အာဒရာဘာဝ (ပု) [အာဒရ+အဘာဝ] ရိုသေ-လေးစား-ခြင်း၏ မရှိခြင်း။ တတ္ထ စ အာဒရာဘာဝေါ အရိယာနံ အဒဿနသီလတာ န စ ဒဿနေသာဝကာရိတာ စ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋီ၊၁။၆၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၃။

အာဒရုပ္ပတ္တိ (တိ) [အာဒရ + ဥပ္ပတ္တိ] ရိုသေ-လေးစား-မှု၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ ဗုဒ္ဓါသနံ ပုရတော ကတွာ သတ္ထု သမ္မုခေ ဝိယ အာဒရုပ္ပတ္တိယာ သက္ကစ္စံ နိသီဒနဝသေန သန္နိသိန္နာနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၉၁။

အာဒဝ (ပု) [အာ + ဒဝ + အ] မြူးထူးပျော်ပါးကစား-ခြင်း တိုင်ရုံသာ-ဖို့အတွက်သာ။ "မဓုမာဒဝ" န္တိပိ ပဌန္တိ၊ အာဒဝံ ယာဝဒဝံ ယာဝဒေဝ ဒဝတ္တံ မဓုရံ ပိပါမီတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၉၉။

အာဒဟတိ (ကြိ) [အာ+ဓာ+အ+တိ] ထား၏၊ တင်ထား၏။ စိတ္တံ သမံ အာဒဟတိ အာရမ္မဏေ ဌပေတီတိ သမာဓိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၆၃။ သမာဒဟာမီတိ သမ္မာ အာဒဟာမိ၊ သုဋ္ဌု အာရောပေမီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၈၇။

အာဒဟန[၁] (န) [အာ+ဒဟ+ယု] လောင်ခြင်း၊ လောင်မြိုက်ခြင်း။ သရီရကိစ္စံ ကတွာနာတိ အာဒဟနာတိ အဂ္ဂိနာ ဒဟနကိစ္စံ ကတွာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။

အာဒဟန[၂] (န) [အာ+ဓာ+ယု] ထားခြင်း။ သမံ သမ္မာ စ အာဒဟနံ ဌပနန္တိ စ သမာဒဟနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။

အာဒဟနဋ္ဌာန (န) [အာဒဟန[၁] + ဌာန] မီးလောင်ရာ - မီးသင်္ဂြိုဟ်ရာ - ဌာန-အရပ်။ မဟန္တဿ တဿ မမ ပုတ္တဿ အာဒဟနဋ္ဌာနေ စိတကံ စိတကဋ္ဌာနံ အဟံ အဂမာသိန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။

အာဒဟန္တ (တိ) [(၁) အာ + ဓာ + အ + အန္တ။ (၂) အာ + ဒဟ + အ + အန္တ] (၁) ထားသော။ (၂) ထွန်းညှိသော။ (၁) အာရမ္မဏေ စိတ္တံ သမံ အာဒဟန္တော သမံ ဌပေန္တော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၈၁။ (၂) အာဒဟာန-ကြည့်။

အာဒဟာန (တိ) [အာ+ဒဟ+အာန] ထွန်းညှိသော၊ သူ။ ဥဿောသိ ဝေဿာနရံ မာဒဟာနော (ဇာ၊၂။၂၃၂)တိ ဝေဿာနရံ အဂ္ဂိံ အာဒဟန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၀။

အာဒဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ဓာ + တွာ] ထား၍၊ ပိတ်ထား၍။ အဂ္ဂဋ္ဌသူစိဋ္ဌ ဥပရိဃဋိကဋ္ဌ အာဒဟိတွာ၊ သုဋ္ဌုတရံ ကဝါဋံ ထကေတွာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၇၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၂၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၂။

အာဒါတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ဒါ+တဗ္ဗ] (က) ယူအပ်သော။ (ခ) သွင်းအပ်-နှိုက်အပ်-သော။ (က) ဒွေဘာဂါ သုဒ္ဓကာဋ္ဌကာနံ

ဋ္ဌေကလေဝမာနံ အာဒါတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၁။၃၃၂။ အာဒါတဗ္ဗာတိ ဂဟေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ အဒိန္နံ န အာဒါတဗ္ဗံ။ ဒီ၊၂။၁၄၂။ (–ဝိ၊၂။ ၁၅၈။ ဝိ၊၅။၂၂၁၊၃၃၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ ဝိ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၃၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၂၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၆။ သာရတ္ထ၊၃၊၄၇၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၀၆။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၉။) (ခ) ဥဒကသုဒ္ဓိကံ ပန ဘိက္ခုနိယာ အာဒိယ-မာနာယ ဒွင်္ဂုလပဗ္ဗပရမံ အာဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။ ၃၄၄။ အာဒါတဗ္ဗန္တိ ပဝေသေတဗ္ဗံ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။ ၄၆၈။

အာဒါတဗ္ဗဋ္ဌ (ပု) [အာဒါတဗ္ဗ+အတ္ထ] ယူ–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော အနက်သဘော။ အာဒါန, အာဒါနသတ္တ-တို့ ကြည့်။

အာဒါတဗ္ဗဘဏ္ဍ (န) [အာဒါတဗ္ဗ+ဘဏ္ဍ] ယူအပ်သော – ဘဏ္ဍာ – ဥစ္စာ – ပစ္စည်း။ "ပါဒံ ဝါ ပါဒါရဟံ ဝါ အတိရေကပါဒံ ဝါ"တိ အာ-ဒါတဗ္ဗဘဏ္ဍံ ဒဿေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။

အာဒါတု (တိ) [အာ+ဒါ+တု] ယူတတ်သော၊ သူ။ တံ အဒိန္နံ ထေယျသင်္ခါတံ အာဒါတာ ဟောတိ။ မ၊၁။၃၅၅။ မ၊၃။၉၄။ အံ၊၃။ ၄၇၃။

အာဒါတုံ (ကြိ ၊ ဝိ) [အာ+ဒါ+တုံ] (က) ယူခြင်းငှါ။ (ခ) သွင်းခြင်း–နိုက်ခြင်း–ငှါ။ (က) အကာလော ဣမံ အတ္တာဒါနံ အာဒါတုံ။ ဝိ၊၄။၄၃၅။ အဘဗ္ဗော ခီဏာသဝေါ ဘိက္ခု အဒိန္နံ ထေယျသင်္ခါတံ အာဒါတုံ။ မ၊၂။၁၉၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၅။) (ခ) ကေသာ အင်္ဂုလိယာ တိဏ္ဏံ ပဗ္ဗာနံ အာဒါတုံ န လဗ္ဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။

အာဒါတုကာမ (တိ) [အာဒါတုံ+ကာမ] ယူခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ ယူလိုသော၊ သူ။ အဟံ ဟိ ဘော ဂေါတမ အဂ္ဂိံ အာဒါတုကာမော ယူပံ ဥဿာပေတုကာမော။ အံ၊၂။၄၂၉။ အတ္တာ-ဒါန-လည်း ကြည့်။

အာဒါန (န) [အာ+ဒါ+ယု] (၁) ယူခြင်း။ (က) ပဋိသန္ဓေ အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ (ခ) နိစ္စ-စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် ယူခြင်း။ (ဂ) ပဋိသန္ဓေယူခြင်း။ (ဃ) ပန္နဝန်ကို အစေ့ဥယူခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။ (င) ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ကိလေသာတို့ကို ယူခြင်း၊ ကိလေသာ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ (၂) (အစာကို) ယူရာအရပ်၊ ကျက်စားရာ အရပ်။ (တိ) (၃) ယူတတ်–မြဲစွာယူတတ်–စွဲလမ်းတတ်–သော။ (၄) ယူအပ်–မြဲစွာယူအပ်–စွဲလမ်းအပ်–သော။ (၁) အဂ္ဂိဿ အာဒါနံ ယူပဿ ဥဿာပနံ မဟာယညံ ဟောတိ မဟာနိသံသံ။ အံ၊၂။၄၂၉။ သဗ္ဗံ သကဿ အာဒါနံ။ ဧ၊၁။၁၁၁။ အ-ဒိန္နာဒါန-လည်း ကြည့်။ (၁)(က) ဒိဿတိ ဘိက္ခဝေ ဣမဿ စာတုမဟာဘူတိကဿ ကာယဿ အာစယောပိ အပစယောပိ အာဒါနမ္ပိ နိက္ခေပနမ္ပိ။ သံ၊၁။၃၁၉။ အာ-ဒါနန္တိ နိဗ္ဗတ္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ အာဒါနန္တိ ဂဟဏံ ပဋိသန္ဓိယာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၅။ (ခ) (ဂ) ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာယ အာဒါ-နတော .... ပဿတိ စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၁။ အာဒါနတောတိ နိစ္စာဒိဝသေန ဂဟဏ-တော ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏတော ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၃၄၃။ (ဃ) အာဒါနနိက္ခေပနတော.... အာဒါနန္တိ ပဋိသန္ဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၃။ ခန္ဓ-ဘာဝဿ အာဒိတော ဂဟဏန္တိ ကတွာ အာဒါနန္တိ ပဋိသန္ဓိတိ အာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၀၆။ (င) ပဋိနိဿဂ္ဂေနေတ္ထ အာဒါနံ ပဇ-ဟတိ။ ပဋိသံ။၅၅။ အာဒါနန္တိ နိဗ္ဗတ္တနဝသေန ကိလေသာနံ အာဒါနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ (၂) အဒန^၂-ကြည့်။ (တိ) (၃) အာဒါနဂန္ထ, အာဒါနတဏှာ-တို့ ကြည့်။ (၄) အာဒါနေသု ဝိနေယျ ဆန္ဒရာဂံ။ သုတ္တနိ။၃၃၃။ အာဒါနန္တိ အာဒါတဗ္ဗဋ္ဌေန တေဃေဝ ဝုစ္စန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၅။ အာဒါနသတ္တ-လည်း ကြည့်။

အာဒါနကာလ (ပု) [အာဒါန+ကာလ] မြဲစွာယူရာ–အခါ–ကာလ။ မဟာဇနဿ အာဒါနကာလံ ဂဟဏကာလံ ဇာနိတွာဝ ဗျာကရောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၀။

အာဒါနဂန္ထ (ပု) [အာဒါန+ဂန္ထ] ရုပ်စသည်တို့ကို – ယူတတ်သော – ပြင်းပြင်း ထန်ထန် မြဲမြံစွာ ယူတတ်သော – စွဲလမ်းတတ်သော – အထုံးအဖွဲ့–ဂန္ထတရား။ အာဒါနဂန္ထံ ဂထိတံ ဝိသဇ္ဇာ (သုတ္တနိ။၄၀၃။ မဟာနိ။၇၅)တိ စတုဗ္ဗိဓမ္ပိ ရူပါဒီနံ အာဒါယကတ္တာ အာဒါနဂန္ထံ အတ္တနော စိတ္တသန္တာနေ ဂထိတံ ဗဒ္ဓံ အရိယမဂ္ဂသတ္ထေန ဝိသဇ္ဇ ဆိန္ဒိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၃။

အာဒါနဋ္ဌ (ပု) [အာဒါန + အတ္တ] ယူခြင်း–ပြင်းပြင်းထန်ထန် မြဲမြံစွာယူခြင်း – စွဲလမ်းခြင်း–အနက်–သဘော။ ဂဟနဋ္ဌေန ဘုသံ အာဒါနဋ္ဌေန။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃။ အာဒါနန္တိ ဥပသဒ္ဒေန ဝိနာပိ ဒဠှဂ္ဂါဟော အဓိပ္ပေတောတိ အာဟ "အာဒါနဋ္ဌော စကူနမ္ပိ ဥပါဒါနာနံ သမာနော"တိ။ အနုဋီ၊၂။၁၃၉။ (–မူလဋီ၊၂။၁၃၁။)

အာဒါနတဏှာ (ထီ) [အာဒါန+တဏှာ] ရုပ်စသည်ကို – ပြင်းပြင်းထန်ထန် မြဲမြံစွာ ယူတတ်–စွဲလမ်းတတ်–သော တဏှာ။ အာဒါနတဏှံ ဝိနယေထ သဗ္ဗံ။ သုတ္တနိ။၄၄၅။ စူဠနိ။၁၇။ အာဒါနတဏှန္တိ ရူပါဒီနံ အာဒါယိကံ ဂဟဏတဏှံ၊ တဏှုပါဒါနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၂။

အာဒါနပဋိနိဿဂ္ဂ (ပု) [အာဒါန+ပဋိနိဿဂ္ဂ] စွဲလမ်းခြင်း–ဥပါဒါန် – ကို စွန့်လွှတ်ရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်။ အာဒါနပဋိနိဿဂ္ဂေ၊ အနုပါဒါယ ယေ ရတာ။ အံ၊၃။၄၄၆။ ဓမ္မ။၂၆။ အာဒါနပဋိနိဿဂ္ဂေတိ ဂဟဏပဋိနိဿဂ္ဂသင်္ခါတေ နိဗ္ဗာနေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၇။ အာဒါနပဋိနိဿဂ္ဂေတိ အာဒါနံ ဝုစ္စတိ ဂဟဏံ၊ တဿ ပဋိနိဿဂ္ဂသင်္ခါတေ အဂ္ဂဟဏေ စတူဟိ ဥပါဒါနေဟိ ကိဉ္စိ အနုပါဒိယိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၈၁။

အာဒါနပဋိပက္ခ (ပု) [အာဒါန+ပဋိပက္ခ] စွဲမြဲစွာယူခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်–စွဲလမ်းမှုမရှိရာ –ဖြစ်သော တရား၊ နိဗ္ဗာန်။ အနာဒါနန္တိ အာဒါနပဋိပက္ခံ၊ ကိဉ္စနာဒါနဝူပသမန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။

အာဒါနပရိဒီပန (နပုံ) [အာဒါန+ပရိဒီပန] ယူခြင်း–ဆောက်တည်ခြင်း– ကို ပြသောပုဒ်။ သမာဒါယာတိ ဣဒမဿ သိက္ခာပဒံ အနုဝသေသတော အာဒါနပရိဒီပနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇။

အာဒါနပ္ပကာရဝစန (နပုံ) [အာဒါန+ပကာရ+ဝစန] ယူခြင်း – ယူပုံ – အခြင်းအရာကို ပြသောသဒ္ဒါ။ ဖလဘာဝေနာတိ ဟိ အာဒါနပ္ပကာရဝစနံ။ အနုဋီ၊၁။၄၂

အာဒါနဝတ္ထိ(တ္တိ) (ထီ) [အာဒါန+ဝတ္ထိ (တ္တိ)] ယူအပ် – သွင်းအပ် – သော အဝတ် လိပ်၊ အဝတ်လိပ်ကိုသွင်းခြင်း။ ဝတ္ထိမဂ္ဂေ ဘေသဇ္ဇမက္ခိတာ အာဒါနဝတ္ထိ ဝါ ဝေဠုနာဠိကာ ဝါ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၆၁။ အာဒါနဝတ္တီတိ အာနဟဝတ္တိ။ ဝဇိရ။၄၇၂။

အာဒါနသင်္ဂဟေတု (ပု) [အာဒါန + သင်္ဂ+ဟေတု] စွဲလမ်းအပ်သော ရုပ်-စသည်တို့၌ ကပ်ငြိစွဲလမ်းခြင်းဟူသောအကြောင်း။ အာဒါနသတ္တ-ကြည့်။

အာဒါနသတ္တ (ပု) [အာဒါန+သတ္တ] စွဲလမ်းအပ်သော ရုပ်-စသည်၌ ကပ်ငြိသော သတ္တဝါအပေါင်း။ အာဒါနသတ္တေ ဣတိ ပေက္ခမာနော၊ ပဇံ ဣမံ မစ္စုဓေယျေ ဝိသတ္တံ (သုတ္တနိ။၄၄၆။ စူဠနိ။၁၇)န္တိ အာဒါတဗ္ဗဋ္ဌေန အာဒါနေသု ရူပါဒီသု သတ္တေ သဗ္ဗလောကေ

ဣမံ ပင့် မစ္စုမေယျေ လဂ္ဂံ ပေက္ခမာနော, အာဒါနသတ္တေ ဝါ အာဒါနာဘိနိဝိဋ္ဌေ ပုဂ္ဂလေ။ အာဒါနသင်္ဂဟေတုံ စ ဣမံ ပင့်...န ဥပါဒိယေထ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၄၃။

အာဒါနာဓိပ္ပါယ (တိ) [အာဒါန+အဓိပ္ပါယ] သူတပါးဥစ္စာကို ယူခြင်း၌ အလိုရှိသော၊ သူတပါးဥစ္စာကို ယူလိုသော၊သူ။ စောရော ဘိက္ခဝေ အာဒါနာဓိပ္ပါယော အပ္ပံ ရတ္တိယာ သုပတိ၊ ဗဟုံ ဇဂ္ဂတိ။ အံ၊၃။၁၃၈။ အာဒါနာဓိပ္ပါယောတိ ဣဒါနိ ဂဟေတုံ သက္ခိဿာမိ ဣဒါနိ သက္ခိဿာမီတိ ဝေံ ဂဟဏာဓိပ္ပါယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ စောရ ခေါ ပြာဟ္မဏ အာဒါနာဓိပ္ပါယာ ဂဟဏုပဝိစာရာ။ အံ၊၃။၃၁၉။ ပရဘဏ္ဍဿ အာဒါနေ အဓိပ္ပါယော ဧတေသန္တိ အာဒါနာဓိပ္ပါယာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။

အာဒါနာဘိနိဝိဋ္ဌ (တိ) [အာဒါန+အဘိနိဝိဋ္ဌ] စွဲလမ်းအပ်သော ရုပ်စသည်တို့၌–သက်ဝင်–စွဲလမ်း–သော၊သူ။ အာဒါနသတ္တ-ကြည့်။

အာဒါယ[1] (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဒါ+တွာ] ယူ၍၊ ဆောင်ယူ၍။ ပတ္တစီဝရမာဒါယ(ဝိ၊၁။၇။ သံ၊၁။၁၇၄။ သုတ္တနိ။၂၉၁)တိ ပတ္တံ ဟတ္ထေဟိ, စီဝရံ ကာယေန အာဒိယိတွာ။ သမ္မုဋ္ဌိဿာဒေတွာ(သမ္မုဋ္ဌိဿတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ)မာရေတွာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ ပတ္တစီဝရမာဒါယာတိ ပတ္တဉ္စ စီဝရဉ္စ ဂဟေတွာ။ ဂဟဏဋ္ဌေတ္ထ....မာရဏမေဝါတိ ဒဿေန္တော ယထာသမ္ဘာဝမတ္ထယောဇနံ ကရောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၈။ အဝိပုရဏံ အာဒါယ (အံ၊ ၃။၁၈၁)တိ ကုဋ္ဌိကံ ဂဟေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၃။ အာဒါယ(မဟာနိ။၇၁)တိ အာဒိယိတွာ ဂဏှိတွာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၁။ (–ဝိ၊၁။ ၂၆၈။ ဝိ၊၃။၃၅၃-၉။ ဒီ၊၁။၈၉၊၉၅။ ဒီ၊၂။ ၁၀၇၊၂၇၇-၈။ မ၊၁။၁၈၀။ မ၊၂။၇၃။ အံ၊၁။ ၅၁၉။ အံ၊၂။၁၉၆။ ဓမ္မ။၂၀။ သုတ္တနိ။၂၉၈။ အပ၊၁။၄၅၁၁၉၁။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၆။ ဇာ၊၁။၉၈၊ ၁၆၁၊၁၈၅။ ဇာ၊၂။၁၇၊၁၉၁၊၂၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၂၈၊၄၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၄။)

အာဒါယ[2] (ပု) [အာ+ဒါ+ဏ] အယူဝါဒ။(က) ဆရာ၏အယူဝါဒ၊ အာစရိယဝါဒ။ (ခ) မြတ်စွာဘုရား၏ အယူဝါဒဖြစ်သော သာသနာ၊ မြတ်စွာဘုရားသာသနာ။ (က) သကဉ္စ အာဒါယံ မယံ န ရိဉ္စတိ။ ပါ၊၃။၅၀၉။ သကံ အာဒါယံ အတ္တနော အာစရိယဝါဒံ န ဟာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၆။ အာဒါတဗ္ဗတော ဂဟေတဗ္ဗတော အာဒါယန္တိ အာစရိယဝါဒေါ ဝုတ္တော-တိ အာဟ အာဒါယံ အတ္တနော အာစရိယဝါဒန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၁၀။ (–ဝိ၊၃။၁၀၀၊၅၀၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၅။) (ခ) ဣဓာတိ ဣမိဿာ ဒိဋ္ဌိယာ....ဣမသ္မိံ အာဒါယေ။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၄။ ပဋိသံ။၁၇၄။ မဟာနိ။၃၁။ ဂဟဏဝသေန အာဒါယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။

အာဒါယက (တိ) [အာ+ဒါ+ဏျု၊ ထိ-၌-အာဒါယိကာ] ယူတတ်သော၊သူ။ အာဒါနတဏှာ, အာဒါယီ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၊၃၂၃)တို့ ကြည့်။

အာဒါယီ(တိ)[အာ+ဒါ+ဏီ။ထိ-၌ အာဒါယိနီ] ယူလေ့ရှိသော၊ ယူတတ်သော၊သူ။ ဒိန္နာဒါယိနော (ဒီ၊၃။၁၅၅)တိ စောရိကာယ ကိဉ္စိ အဂဟေတွာ သာမိကေဟိ ဒိန္နဿေဝ အာဒါယိနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ သာရာဒါယီ, ဝရာဒါယီ (အံ၊၂။၇၀။ အံ၊၃။၃၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၊ ၃၂၃။), သာရာဒါယိနီ, ဝရာဒါယိနီ (အံ၊၂။ ၇၁)တို့လည်း ကြည့်။

အာဒါသ (ပု) [အာ+ဒိသ+ဏ။ အာဒိဿတေ အသ္မိန္တိ အာဒါသော၊ ဓောာ။ အာပုဗ္ဗော ဒိသ ပေက္ခနေ၊ ဏ္ဍဿာ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၁၆။ အာဒိဿတိ (အာဒီယတိ၊ ဒီ၊ဋီ) အာလောကီယတိ အတ္တာ ဧတေနာတိ အာဒါသံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၁။] ကြေးမုံ၊ မှန်။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ အာဒါသေပိ ဥဒကပတ္တေပိ မုခနိမိတ္တံ ဩလောကေန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၄၂။ ကိမတ္ထိယော အာဒါသော။ မ၊၂။၇၈။ (—ဒီ၊၁။၇၊၇၆။ မ၊၁။၁၄၄။ သံ၊၂။၈၆။ အံ၊၁။၂၁၀။ အံ၊၃။ ၃၂၉။ ထေရ။၂၅၄။ အပ၊၁။၆၆။ မိလိန္ဒ။ ၅၅၊၂၈၇-၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၊၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ အံ ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆၊၃၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၂၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၅။ မ၊ဋီ၊၁။၉၀။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၅၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၃၇၃။)

အာဒါသက (ပု) [အာဒါသ+က] ကြေးမုံ၊ မှန်။ အာဒါသကဉ္စ ဂဏှိတွာ။ ထေရီ။၄၂၅။

အာဒါသတလ (နု) [အာဒါသ+တလ] ကြေးမုံ—မှန်—အပြင်။ အတ္တနော စက္ခုံ အာဒါသတလာဒီသု နိမိတ္တဂ္ဂဟဏာနုသာရေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၈၉။ တထာ အာဒါသတလံ ဝိယ စက္ခုမာတု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ (—အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၁။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၄၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၁၊၁၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။)

အာဒါသဒဏ္ဍ(က)သဏ္ဌာန (တိ) [အာဒါသ+ဒဏ္ဍ(က)+သဏ္ဌာန] ကြေးမုံရိုး—သဏ္ဌာန်—အသွင်—ရှိသော။ ဗာဟဍ္ဍနိ အာဒါသဒဏ္ဍကသဏ္ဌာနာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ ဗာဟဍ္ဍနိ အာဒါသဒဏ္ဍသဏ္ဌာနာနိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၆။

အာဒါသပဉ္ဟ (တိ) [အာဒါသ+ပဉ္ဟ] ကြေးမုံ၌ နတ်ကို ခေါ်ချ၍မေးခြင်း။ အာဒါသပဉ္ဟံ ကုမာရိကပဉ္ဟံ ဝေဒပဉ္ဟံ။ ဒီ၊၁။၁၁။ အာဒါသပဉ္ဟန္တိ အာဒါသေ ဒေဝတံ ဩတာရေတွာ ပဉ္ဟပုစ္ဆနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။

အာဒါသမဏ္ဍလ (နု) [အာဒါသ+မဏ္ဍလ] ကြေးမုံဝန်း။ အာဒါသမဏ္ဍလဿ ဝဏ္ဏနိဘာ မဏိသင်္ခမုတ္တာဝေဠုရိယဿ ဝဏ္ဏနိဘာ။ အဘိ၊ ၁။၁၆၃။ အဘိ၊ဝိ။၇၂။ အာဒါသမဏ္ဍလန္တိ ကံသမယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ သံ၊ ဋီ၊၂။၂၄၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇၂။)

အာဒါသမဏ္ဍလူပမာ (ထီ) [အာဒါသမဏ္ဍလ+ဥပမာ] ကြေးမုံဝန်း ဥပမာ။ အာဒါသမဏ္ဍလူပမာဒီဟိ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တတော ပဋိဘာဂနိမိတ္တဿ သုပရိသုဒ္ဓတံ, သဏှသုခုမတဉ္စ ဒဿေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁၊၁၄၇။

အာဒါသမုခကုမာရ (ပု) [အာဒါသ+မုခ+ကုမာရ] (ကြေးမုံကဲ့သို့ ကြည်လင်သောမျက်နှာ ရှိသောကြောင့်) အာဒါသမုခအမည်ရှိသော မင်းသား၊ အာဒါသမုခမင်းသား။ တဿ မုခံ သုပရိမဇ္ဇိတကဉ္စနာဒါသတလံ ဝိယ ပရိသုဒ္ဓံ အဟောသိ အတိသောဘဂ္ဂပ္ပတ္တံ၊ တေနဿ နာမဂ္ဂဟဏဒိဝသေ အာဒါသမုခကုမာရောတိ နာမံ အကံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။

အာဒါသမုခရာဇ (ပု) [အာဒါသမုခ+ရာဇ] အာဒါသမုခ—အမည်ရှိသော—မင်း။ ဗောဓိသတ္တံ ရဇ္ဇေ အဘိသိဉ္စိတွာ "အာဒါသမုခရညော အာဏာ"တိ နဂရေ ဘေရိံ စရာပေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။

အာဒါသရူပ (နု) [အာဒါသ + ရူပ] ကြေးမုံ၌ဖြစ်ပေါ်သော ရုပ်အဆင်း။ ယထေဝ ဟိ အာဒါသရူပံ ပဋိဗိမ္ဗရူပဉ္စ ဒိဿတိ။ အနုဋီ၊၃။ ၁၂၂။

အာဒါသသဏ္ဌာန (တိ) [အာဒါသ+သဏ္ဌာန] ကြေးမုံသဏ္ဌာန်ရှိသော။ အပရဂေါယာနေ အာဒါသသဏ္ဌာနော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၃။

အာဒါသသန္တာန (နံ)[အာဒါသ+သန္တာန] ကြေးမုံဟူသော အဆက်အစပ်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အာဒါသသန္တာနသမ္ဗန္ဓ (ပုံ) [အာဒါသသန္တာန+သမ္ဗန္ဓ] ကြေးမုံဟူသော အဆက်အစပ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ န ဟိ မုခသ္သ ပဋိဗိမ္ဗသန္တာနဘူတံ အာဒါသသန္တာနသမ္ဗန္ဓတ္တာ သန္တာနံ ဥဒ္ဒိသ အဝိစ္ဆေဒေန ဒေသန္တရေ ပါတုဘာဝေါ ဝုစ္စတိ။ အနုဋီ၊၃။၁၂၂။

အာဒါသသာမိက (တိ) [အာဒါသ + သာမိက] ကြေးမုံပိုင်ရှင်။ အယံ မညေ အာဒါသသာမိကော၊ ယဒိ အဟမိမံ ဂဟေတွာ တိဋ္ဌေယျံ၊ အနတ္ထမ္ပိ မေ ကရေယျ။ မ၊ဋီ၊ ၁။၉၀။

အာဒါသူပမာ (ထီ)[အာဒါသ+ဥပမာ] ကြေးမုံ ဥပမာ။ ကော အာဒါသူပမဥ္စ ဒဿေတွာ ဣမံ သုတ္တံ ကထေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။

အာဒိ (ပုံ) [အာ + ဒါ + ဣ] (၁) မူရင်း အကြောင်း။ (၂) အဦး အစ၊ အမွန်အစ ပဌမ၊ အစအပိုင်းအခြား၊ လက်ဦးပဌမ-ပြု လုပ်အားထုတ်ခြင်း-ဖြစ်ခြင်း။ (၃) အတူ။ (၄)အနီး။ (၅) အစိတ်အပိုင်း။ (၁)အဒ္ဓသာ ဘဂဝါ အာဒိံ၊ ဥပါဒါနဿ ကပ္ပိယော။ သုတ္တနိ၊၃၃၂။ ထေရ၊၃၇၅။ အာဒီတိ ကာရဏံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ အာဒိန္တိ မူလကာရဏံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၇။ (၂) အာဒိမေတံ စရဏဥ္စ၊ မုခံ သညမသံဝရော။ ဝိ၊၅။ ၂၆၂။ အာဒိကလျာဏ (အံ၊၁။၁၂၀) န္တိ-အာဒိသု အာဒီတိ ပုဗ္ဗပဋ္ဌပနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၇။ ပုဗ္ဗပဋ္ဌပနာတိ ပဌမာရမ္ဘော။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၉၆။ အာဒိတော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁)တိ အာဒိမှိ ပဌမသင်္ဂီတိယံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆။ ပုဗ္ဗပ္ပဝတ္တိအတ္ထေန အာဒိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။ ပဌမံ အာဒိယတီတိ အာဒိ။ ကစ္စည်း၊ သုတ်။၅၅၁။ (-ဝိ၊၃။ ၁၄၁။ ဝိ၊၅။၂၅၁-၂။ ဒီ၊၁။၁၆၉။ သံ၊၃။၁၂၄၊ ၁၄၃၊၁၆၃။ အံ၊၁။၁၂၀-၉။ အဘိ၊ဝိ၊၂၅၄။ အဘိ၊ပု။၁၃၅-၆။ ပဋိသံ။၁၆၇။ မဟာနိ။၃၀။ မိလိန္ဒ။၁၀၊၂၁၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ ကင်္ခါ။၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၊၁၅၉၊၃၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ ဓာန်၊ဋီ။ ၇၁၅။ ရူ။နှာ-၃၆၉။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၁၃၀။) (၃) ပကာရဧတ္တာ စေတ္ထ အာဒိသဒ္ဒေါ။ ချာသ၊ သုတ္တ။၉၀။ (-ဝုင်း-၂၃၀။ ရူ၊ဋီ။ နှာ-၅၆။) (၂) (၃) (၄) (၅) အာဒိ သီမာ-ပကာရဧရသု၊ သမီပေ ဝယဝေ မတော။ ဓာန်။ ၉၇၉။ ပကာရော တုလျော။ ဓာန်၊ဋီ။၉၇၉။

အာဒိအက္ခရ (နံ) [အာဒိ +အက္ခရ] အဦးအစ ဖြစ်သော အက္ခရာ။ ကောက် ဂါထံ ဝတ္တု-ကာမေဟိ ဥစ္စာရိတာနံ တာသံ ဂါထာနံ အာ-ဒိအက္ခရာနိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၆၂-၃။

အာဒိအင်္ဂ (နံ) [အာဒိ+အင်္ဂ] အဦးအစဖြစ်သော အကြောင်းအင်္ဂါ။ အရညကင်္ဂါဒီနိ တီဏိ ပါဠိယံ သေနာသနာဒိပစ္စယတ္တယသ္သ အာဒိအင်္ဂဝသေန ဝုတ္တာနိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၄။

အာဒိအတ္ထ (တိ) [အာဒိ + အတ္ထ] အဦးအစ ဟူသော အနက်ရှိသော။ ယသ္မာ ကောဝါဒံ ဇာတော ပဌမုပ္ပတ္တိဝသေနေဝ နိဗ္ဗတ္တတ္တာ အာကုလောတိ အာဒိအတ္ထော အာကာရော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၁။ (-သာရတ္ထ၊၁။၃၀၀။)

အာဒိအန္တ (ပုံ၊နံ) [အာဒိ + အန္တ] အစနှင့် အဆုံး၊ အစအဆုံး။ ဥပသမ္ပန္နသီလာနံ ဥဒ္ဒေသက္ကမေန အာဒိအန္တာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာ-ရတ္ထ၊၃။၄၆၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၁။)

အာဒိအန္တဝန္တု (တိ) [အာဒိအန္တ+ဝန္တု] အစ အဆုံးရှိသော။ အဝတရဏံ, ပစ္စယပဋိဗဒ္ဓဝုတ္တိတာယ ဝါ အာဒိအန္တဝန္တာ အနိစ္စန္တိကာ စာတိ အနိစ္စတာမုခေန အဝတရဏံ။ အနုဋီ၊၁။၃၇။ (−ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃ဝ။)

အာဒိအန္တဝိပရိယာယ (ပု) [အာဒိအန္တ+ဝိပရိယာယ] အစအက္ခရာနှင့် အဆုံးအက္ခရာကို− ပြောင်းပြန် ပြန်ခြင်း−ရှေ့နောက် ပြန်ခြင်း။ ဂမ္ဘီတိ ဧတေန အာဒိအန္တဝိပရိယာယေန သဒ္ဒသိဒ္ဓိမာဟ ယထာ "ကက္ကု"တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၇။

အာဒိအန္တဝိပလ္လာသ (ပု) [အာဒိအန္တ + ဝိပလ္လာသ] အာဒိအန္တဝိပရိယာယ-နှင့် အနက်တူ။ သဒ္ဒတ္တတော ပန ယထာ ကန္တနတ္တေန အာဒိအန္တဝိပလ္လာသတော တက္ကံ ဝုစ္စတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။

အာဒိဥပ္ပါဒ (ပု) [အာဒိ+ဥပ္ပါဒ] အစစွာ− လက်ဦးပဌမ − ဖြစ်ခြင်း။ ယော အာဒိဥပ္ပါဒေါ ပဋိသန္ဓိယံ ပဝတ္တေ စ ဘဝိဿတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၃ဝ။

အာဒိက (ပု၊န) [အာဒိ+က] (န) (၁) ဝန်ကို ဆောင်ယူခြင်း။ (ပု)(၂) အဦးအစ၊ လက်ဦး ပဌမ။ (တိ) (၃) အစရှိသော (အလုံးစုံ အကုန်အစင်မပြလိုတော့သောကြောင့် အဦး အစပိုင်းမျှ လောက်သာ ပြဆိုထားအပ်သော)။ (န) (၁) သေယျထာပိ ကဿပ နာဝါ အာဒိကေနေဝ ဩပိလဝတိ။ သံ၊၁။၄၂၃။ အာဒိကေနာတိ အာဒါနေန ဂဟဏေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ အာဒါနံ အာဒိ၊ အာဒိ ဧဝ အာဒိကံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၂။ (ပု) (၂) နာဟံ ဘိက္ခဝေ အာဒိကေနေဝ အညာရာဓနံ ဝဒါမိ။ မ၊၂။၁၄၅။ အာဒိကေနေဝါတိ ပဌမေနေဝ။ မ၊ဋီ၊၃။၈၉။ သစေ ပနာဒိကေနေဝ၊ သန္ထဝေါ နာမ ဇာယတိ။ ဇာ၊၁။၇၇။ အာဒိကေနေဝါတိ အာဒိတော ပဌမမေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဝ၃။ (−မ၊၂။၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၄။) (တိ) (၃) ဧဝံ အင်္ဂုပ္ပသာဒသုတ္တာဒီနိ န မေ အာစရိယော အတ္ထိတိ အာဒိကာ ဂါထာယော စ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ "ဧဝံ မေ သုတ"န္တိအာဒိကံ နိဒါနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ကတမေ တသ္မိံ သမယေ ဓမ္မာ ဟောန္တိ အာဒိကော နိဒ္ဒေသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဝဝ၊၂၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၊၁၁၃၊၂၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၊၈၈၊၁၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇၊၁၉၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၉၅၄၊၉ဝ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၊၂၂၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၃ဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၇။ မ၊ဋီ၊၃။၃၈။ အနုဋီ၊၁။၄၈။ မူလဋီ၊၃။၅၅၊၁၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၄၊၂၃၅။)

အာဒိကတ္တု (တိ) [အာဒိ+ကတ္တု] ရှေးဦးစွာ ပြုသောသူ။ ဗဟူနံ ခေါ တွံ မောဃပုရိသ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အာဒိကတ္တာ ပုဗ္ဗင်္ဂမော။ ဝိ၊၁။၂၄။ ဣမသ္မိံ သာသနေ တွံ ဗဟူနံ ပုဂ္ဂလာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အာဒိကတ္တာ သဗ္ဗပဌမံ ကရဏတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။ (−သာရတ္ထ၊၂။၂၄။)

အာဒိကမ္မ (န) [အာဒိ+ကမ္မ] အဦးအစ ပဌမ ဖြစ်သော အမှုလုပ်ငန်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာဒိကမ္မိက (တိ) [အာဒိကမ္မ + ဣက] (၁) အာဒိကမ္မိကဖြစ်သော၊ အဦးအစ ပဌမ ဖြစ်သော အမှုလုပ်ငန်း၌ ယှဉ်သောသူ။ (က) ထိုထိုလွန်ကျူးမှု၌ အဦးအစ ပဌမဖြစ်သော၊ ထိုထိုပြစ်မှု အာပတ်ကို အခြားရဟန်းတို့ထက် ရှေးဦးစွာ လွန်ကျူးသောသူ။ (ခ) အဦး အစ ပဌမဖြစ်သော − ကမ္မဋ္ဌာန်းစီးဖြန်း အားထုတ်မှု−အဘိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာစေမှု− ရှိသောသူ (ရှေး၌ ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာ မစီး ဖြန်း မပွါးများဘူးသေးပဲ ယခုမှ စတင်၍

စီးဖြန်းပွါးများသောသူ, ရှေး၌ အဘိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အားမထုတ်ဘူးသေးပဲ ယခုမှ စတင်၍ အားထုတ်သောသူ)။ (၂) အာဒိကမ္မိကဖြစ်သော၊ အပ္ပနာဝီထိ၏ ရှေ့အဖို့၌ပြုလုပ်အပ်သော သမထဘာဝနာ လုပ်ငန်း ရှိသော၊ အပ္ပနာဝီထိ (ဈာနဝီထိ)မဖြစ်မီ – ဈာန်မရသေးမီ – ရှေ့ပိုင်းကာလတုန်းက "ပထဝီ,ပထဝီ"စသည်ဖြင့်သမထဘာဝနာကို စီးဖြန်း ပွါးများသော၊သူ။ (၁) (က) အနာပတ္တိ အဇာနန္တဿ....အာဒိကမ္မိကဿ။ ဝိ၊၁။၄၁။ အာဒိကမ္မိကော နာမ ယော တသ္မိံ တသ္မိံ ကမ္မေ အာဒိဘူတော။ ဝိ႒၊၁။၂၃၄။ အာဒိကမ္မေ နိယုတ္တော အာဒိကမ္မိကော၊ ယော စ အာဒိကမ္မေ နိယုတ္တော၊ သော တသ္မိံ ကမ္မေ အာဒိဘူတော ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၉၃။ (–ဝိ၊၁။၂၅၅။ ဝိ၊၂။၂၇၉။ ဝိ႒၊၁။၂၄၀၊၂၅၀၊၃၂၀။ ဝိ႒၊၂။၆၀၊၁၁၇၊၁၂၀၊၁၃၆၊ ၁၆၀၊၁၉၅။ ဝိ႒၊၃။၁၀၊၅၉။ ကင်္ခါ။ ၁၁၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၀၆၊၂၅၃။) (ခ) စိတ္တံ အပရိဒမေတ္វာ ပုဗ္ဗေ အဘာဝိတဘာဝနော အာဒိကမ္မိကော ယောဂါဝစရော ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနံ သမ္ပာဒေဿတီတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။ အဘိ႒၊၁။၂၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၄။ အာဒိဘူတံ ယောဂကမ္မံ အာဒိကမ္မံ၊ တံ တေဿ အတ္ထီတိ အာဒိကမ္မိကော၊ ပုဗ္ဗေ အကတပရိစယော ဘာဝနံ အနုယုဉ္ဇန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄။ ဣမံ ဉာဏံ ဥပ္ပါဒိတုကာမေန အာဒိကမ္မိကေန ဈာယိနာ အဘိညာပါဒကဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတ္ဘာ။ ပဋိသံ႒၊၁။၃၁၂။ (–ဝိ႒၊၂။၂၀။ ဒီ႒၊၂။၃၉၁။ မ႒၊၁။၀၆။ သံ႒၊၁။၀၂။ အံ႒၊၁။၃၀၇။ အဘိ႒၊၂။ ၅၃၊၁၀၉။ ပဋိသံ႒၊၁။၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂။ ခုဒ္ဒက႒။၂၉။ ဣတိဝုတ်႒။ ၁၄၁။ ဝဇိရ။၅၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၀။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၂၀၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၉။ မ၊ဋီ၊၁။၃၉၃။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၊၇၃။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၁။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၅၂၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃၂၊၃၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၅၂-၅၊၃၀၆။) (၂) အာဒိကမ္မိကဿ (အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ။၂၇)တိ အာဒိတော ကတယောဂကမ္မဿ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၅၅။ အပ္ပနာဝီထိယာ အာဒိမှိ ပုဗ္ဗဘာဂေ ကတံ သမထဘာဝနာသင်္ခါတံ ကမ္မံ အာဒိကမ္မံ၊ တံ တေဿ အတ္ထီတိ အာဒိကမ္မိကောတိ အတ္ထံ ဒဿေန္တော အာဟ "အာဒိကမ္မိကဿာတိ အာဒိတော"တိ အာဒိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။၄၉၀။

အာဒိကမ္မိကကုလပုတ္တ (ပု) [အာဒိကမ္မိက + ကုလပုတ္တ] အာဒိကမ္မိကဖြစ်သော အမျိုးကောင်းသား၊ အဦးအစ ပဌမဖြစ်သော–ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်မှု–အဘိညာဏ်ဖြစ်ပေါ်လာစေမှု–ရှိသော အမျိုးကောင်းသား။ အာဒိကမ္မိက (၁) (ခ) အနက်လည်း ကြည့်။ အာဒိကမ္မိကကုလပုတ္တာ ပန ပရိကမ္မံ ကတွာဝ သရန္တိ။ ဝိ႒၊၁။၁၂၀။ (–ဝိ႒၊၁။၁၃၁။ ဝိ႒၊၂။၂၃။ သံ႒၊၂။၅။)

အာဒိကရ (ပု)[အာဒိ+ကရ+အ] ပဌမဦးစွာ လွန်ကျူးမှုကို ပြုသောသူ၊ ပဌမပါရာဇိကစသော အာပတ်ကို ပဌမဦးစွာ လွန်ကျူးသောသူ။ အာဒိကရော ပုဂ္ဂလော ဇာနိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၅။၂၁၁။ အာဒိကရောတိ သုဒိန္နတ္ထေရာဒိအာဒိကမ္မိကော။ ဝိ႒၊၄။၁၅၀။

အာဒိကလျာဏ (တိ) [အာဒိ + ကလျာဏ] အစ၌ – ကောင်းသော – အပြစ် မရှိသော၊ အစ၌ ကောင်းသောဂုဏ်ရှိသော။ "မမ္မံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အာဒိကလျာဏံ မဇ္ဈေကလျာဏံ ပရိယောသာနကလျာဏံ။ မ၊ ၃။၃၂၇။ အာဒိကလျာဏန္တိ အာဒိမှိ ကလျာဏံ ဘဒ္ဒကံ နိဒ္ဒေါသံ ကတွာ ဒေသေဿာမိ။ မ႒၊၄။၂၄၅။ အာဒိမှိ ကလျာဏန္တိ အာဒိကောဋ္ဌာသေ ကလျာဏံ တေဿာတိ ဝါ အာဒိကလျာဏော၊ တံ အာဒိကလျာဏံ။ မ၊

ဋီ၊၃။၄၃၀။ (–ဝိ၊၁။၁။ ဝိ၊၂။၇၃။ ဝိ၊၃။၂၇။ ဒီ၊၁။၅၉။ မ၊၁။၂၃၆။ သံ၊၁။၁၀၆။ အံ၊၁။၁၂၈။ ဣတိဝုတ်။၂၄၈။ သုတ္တနိ။၃၆၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၀။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၈။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၈၊၂၆၈။)

အာဒိကာလ (ပု) [အာဒိ+ကာလ] အဦးအစ ပဌမကာလ။ ခီဏာနံ ဝါ အာဒိကာလေ၊ တသ္မိံ ခီဏာသွေ။ မူလဋီ၊၁။၁၈၈။

အာဒိကာလတ္ထ (ပု) [အာဒိကာလ+အတ္ထ] အစ-ကာလဟူသော အနက်။ ခေါတိ ပဒပူရဏ မတ္တေ အဝဓာရဏေ အာဒိကာလတ္ထေ ဝါ နိပါတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ "ကိတ္တာဝတာ နု ခေါ အာဝုသော သတ္ထု ပဝိဝိတ္တဿ ဝိဟရ-တော သာဝကာ ဝိဝေကံ နာနုသိက္ခန္တီ"တိ-အာဒီသု အာဒိကာလတ္ထေ၊ ဝါကျာရမ္ဘေတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၄၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၃။

အာဒိကောဋိ (ထီ) [အာဒိ+ကောဋိ] အဦးအစ ဖြစ်သော အပိုင်းအခြား၊ အဦးပိုင်းအစပိုင်း။ သံသာရဿ အာဒိကောဋိယာ အပညာယန-ပဋိညာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈၅။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၀။)

အာဒိကောဋိအဘာဝ (ပု) [အာဒိကောဋိ+အဘာဝ] အဦးအစဖြစ်သော အပိုင်းအခြား –အဦးပိုင်း–အစပိုင်း–မရှိခြင်း။ အာသဝါ-ဝိဇ္ဇာနံ ပစ္စယပစ္စယုပ္ပန္နကဘာဝေန အပရာပရံ ပဝတ္တမာနံ (ပဝတ္တမာနာနံ?) အာဒိကောဋိ-အဘာဝေနေဝ တန္နိမိတ္တဿ သံသာရဿ အာဒိကောဋိအဘာဝတော အနမတဂ္ဂတာ-သိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၂၇။

အာဒိကောဋိရဟိတ (တိ) [အာဒိကောဋိ+ရဟိ-တ] အဦးပိုင်း–အစပိုင်း–မှ ကင်းသော။ သဗ္ဗညုတညာဏဿေဝ တရဏီယတာယ ဒုက္က-ရတာ, ဂမ္ဘီရတာ, အာဒိကောဋိရဟိတာ စ ပဝတ္တိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၄။

အာဒိကောဋ္ဌာသ (ပု) [အာဒိ+ကောဋ္ဌာသ] အဦးအစဖြစ်သော–ကောဋ္ဌာသ– အဖို့အစု –အစိတ်အပိုင်း။ မုတ္တန္တိ စ မနသိကရော-တော မနသိကာရော ဂန္တွာ "ကေသာ"တိ ဣမံ အာဒိကောဋ္ဌာသမေဝ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၇။ (–မ၊ဋီ၊၃။၄၃၀။)

အာဒိဂမန (နှ) [အာဒိ+ဂမန] အစ–ရှေ့–ပိုင်းသို့ သွားခြင်း။ အာဒိတော ပန အန္တဂမနံ အနုလောမံ, အန္တတော စ အာဒိဂမနံ ပဋိ-လောမမာဟာတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၃၀။

အာဒိဂါထာ (ထီ) [အာဒိ+ဂါထာ] အစ ဂါ-ထာ။ ယော ကောစိ ဣမိဿာ သမန္တပါသာ-ဒိကာယ အာဒိဂါထာယ နိဒ္ဒိဋ္ဌလောကနာ-ထတ္တဟေတုံ ယထာဝုတ္တဟေတုမ္ဟလေန ထိရ-တရံ အစလံ ကတွာ။ ဝဇိရ။၄။

အာဒိဂ္ဂဟဏ (နှ) [အာဒိ+ဂဟဏ] အာဒိသဒ္ဒါ။ အတ္တတ္ထပရတ္ထဝိနိမုတ္တဿ ဘာသိတတ္ထဿ အ-ဘာဝါ အာဒိဂ္ဂဟဏဉ္စ န ကတ္တဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၁။ ၁၉။

အာဒိစန္ဒောဒယ (တိ) [အာဒိ + စန္ဒ + ဥဒယ] ရှေးဦးစွာ လ၏ တက်ခြင်းရှိသော၊ လဆန်း တရက်ဖြစ်သော။ တေ မိဂသိရမာသဿ၊ အာဒိစန္ဒောဒယံ ဒိနေ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၄။

အာဒိစယ (ပု) [အာဒိ+စယ] ရှေးဦးစွာဖြစ်ခြင်း။ အာဒိစယော ဥပစယော၊ ဥပရိ-စယော သန္တတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၂။ (–အနုဋီ၊၁။၁၆၆။)

အာဒိစိတ္တ (န) [အာဒိ+စိတ္တ] ဦးစွာ–ပဌမ–ဖြစ်သော စိတ်။ တတ္ထ အာဒိစိတ္တတော ပဌာယ ယာဝ ပဌမဇ္ဈာနဿ ဥပ္ပါဒက္ခဏာ။ ဝဇီရ။ ၁၄၅။

အာဒိစ္စ (ပု) [အဒိတိ + ဏျ။ ရူ။ နာ-၂၂ဝ။ အာ+ဒိပ+အ။ အာဘုသော ဒိပ္ပတီတိ အာဒိစ္စော၊ ပုဿ စ္စော။ ဓာန်ဋီ။၆၂။ (အာဒိတျ-သံ)] (၁) နေ၊ နေဝန်း၊ နေမင်း။ (၂) အာဒိစ္စ-မည်သောအနွယ်။ (၁) ယတော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ သူရိယော၊ အာဒိစ္စော မဏ္ဍလီ မဟာ။ ဒီ၊၃။၁၅၉။ အာဒိစ္စောတိ အဒိတိယာ ပုတ္တော၊ ဝေဝစနမတ္တံ ဝါ တေ သူရိယဿဒ္ဒဿ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၄၅။ အဒိတိယာ ပုတ္တောတိ လောကသမုဒါစာရဝသေန ဝုတ္တံ။ လောကိယာ ဟိ ဒေဝေ အဒိတိယာ ပုတ္တာ၊ အသုရေ အတိထိယာ ပုတ္တာတိ ဝဒန္တိ။ အာဒိပ္ပနတော ပန အာဒိစ္စော၊ ကေပ္ပဟာရေနေဝ တီသု ဒီပေသု အာလောကဝိဒ္ဓံသနေန သမုဇ္ဇလနတောတိ အတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။ (–အံ၊၂။၂ဝ၉။ ဥဒါန။၈၆။ ဣတိဝုတ်။၂၅၃။ အပ၊၁။၂၇၇။ ဇာ၊၁။၄၄။ ဇာ၊၂။၂၁၄။ ဝိ၊ဌ၊၁။၄ဝ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၆၈။ မ၊ဌ၊၂။၂၇၆။ သံ၊ဌ၊၁။၁၁၈။ သံ၊ဌ၊၂။၂၂၆။ အံ၊ဌ၊၃။၇၁။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁။ ဥဒါန၊ဌ။၈၇။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၉၁၊၂၆၅။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၁၃။ ဝိမာန၊ဌ။၇၇။ အပ၊ဌ၊၂။၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆။ ဇာ၊ဌ၊၂။၆၆။ ဇာ၊ဌ၊၆။၂၉၆။ ဝဇီရ။၄၄၅။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၈။ မ၊ဋီ၊၃။၁၈၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၉၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၁။ မူလဋီ၊၂။၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၃ဝ၅။) (၂) အာဒိစ္စာ (အာဒိစ္စော၊က) နာမ ဂေါတ္တေန။ သုတ္တနိ။၃၄၁။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။ ၁၁၃။

အာဒိစ္စကုလ (န) [အာဒိစ္စ+ကုလ] နေမင်း၏ အမျိုး။ အာဒိစ္စကုလကေတုက-ကြည့်။

အာဒိစ္စကုလကေတုက (ပု) [အာဒိစ္စကုလ+ကေတုက] နေမင်း အမျိုးအနွယ်၏ မှန်ကင်း သဖွယ်ဖြစ်သော ဘုရား။ ပဏာမာမိ နရာဒိစ္စံ၊ အာဒိစ္စကုလကေတုကံ။ အပ၊၂။၂၁ဝ။

အာဒိစ္စဂေါတ္တ¹ (န) [အာဒိစ္စ+ဂေါတ္တ] အာဒိစ္စ မည်သော အနွယ်၊ နေမင်း၏အနွယ်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အာဒိစ္စဂေါတ္တ² (တိ) [အာဒိစ္စဂေါတ္တ + ဏ] အာဒိစ္စအနွယ်–နေမင်း၏ အနွယ်–၌–ဖြစ်သော–ပါဝင်သော၊သူ။ ခတ္တိယောပိ ဟိ "အဟံ ကောဏ္ဍညဂေါတ္တော၊ အဟံ အာဒိစ္စဂေါတ္တော" တိ မာနံ ကရောတိ။ အဘိ၊ဌ၊၂။ ၄၄၇။ (–ထေရ၊ဌ၊၂။၁ဝ၄။)

အာဒိစ္စပထ (ပု) [အာဒိစ္စ+ပထ] နေသွားရာ လမ်း၊ ကောင်းကင်။ ဟံသာ'ဒိစ္စပထေ ယန္တိ၊ အာကာသေ ယန္တိ ဣဒ္ဓိယာ။ ဓမ္မ။၃၉။ ဣမေ ဟံသာ အာဒိစ္စပထေ အာကာသေ ဂစ္ဆန္တိ။ ဓမ္မ၊ဌ၊၂။၁၁၅။

အာဒိစ္စပါက (ပု) [အာဒိစ္စ+ပါက] (၁) နေဖြင့် ချက်ခြင်း။ (တိ) (၂) နေဖြင့်ချက်အပ်သော။ (၁) အမ္ဗတရုဏာနိ ဘိန္ဒိတွာ ဥဒကေ ပက္ခိပိတွာ အာတပေ အာဒိစ္စပါကေန ပစိတွာ ပရိယာဝေတွာ....ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၈၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၉။ မဟာနိ၊ဌ။၃၄၁။ ကခါ၊ဋီ။ ၃၉၅။ (–သံ၊ဌ၊၁။၂၅၇။) (တိ) (၂) သီတောဒကေန မဒ္ဒိတွာ ကတရသော ဝါ အာဒိစ္စပါကော ဝါ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဌ၊၃။၃၈၃။ (–ဝိ၊ဌ၊၂။၂၉ဝ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁ဝ၂။ ကခါ။၂၃ဝ။)

အာဒိစ္စပါရိစရိယာ (ထီ) [အာဒိစ္စ+ပါရိစရိယာ] နေကို – လုပ်ကျွေးခြင်း – ပူဇော်ပသခြင်း။ အာဒိစ္စပါရိစရိယာ (ဒီ၊ဌ၊၁။၉၁)တိ ကရဇီရမာလာဟိ ပူဇံ ကတွာ သကလဒိဝသံ အာဒိစ္စာဘိမုခါဝဋ္ဌာနေန အာဒိစ္စဿ ပရိစရဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၆။

အာဒိစ္စဗန္ဓု (ပု) [အာဒိစ္စ+ဗန္ဓု] (၁) နေမင်း–နေနတ်သား–၏ အဆွေဖြစ်သော မြတ်စွာဘုရား၊ ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရား။ (တိ) (၂) နေမင်း – နေနတ်သား– ဟူသော ဆွေမျိုးရှိသော မြတ်စွာဘုရား၊ ဂေါတမ မြတ်စွာဘုရား။ (နေနတ်သားလည်း ဂေါတမအနွယ်, မြတ်စွာဘုရားလည်း ဂေါတမအနွယ် ဖြစ်သည်၊ နေနတ်သားသည် သောတာပန်ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရား၏ သားတော်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် မြတ်စွာဘုရားကို အာဒိစ္စဗန္ဓု (= နေမင်း၏အဆွေ)ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ပြလတ္တံ့သော ဋ္ဌ,ဋီ-တို့ ကြည့်)။ (၃) အာဒိစ္စဗန္ဓု မည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (၁)(၂) အဟံ ဝန္ဒေ မဟာဝီရံ၊ ဗုဒ္ဓမာဒိစ္စဗန္ဓုနံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၂၉။ အာဒိစ္စဗန္ဓုနန္တိ အာဒိစ္စောပိ ဂေါတမဂေါတ္တော၊ ဘဂဝါပိ ဂေါတမဂေါတ္တော၊ တသ္မာ ဝေမာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၂။ အာဒိစ္စော ဗန္ဓု ဧတဿာတိ အာဒိစ္စဗန္ဓု၊ အထ ဝါ အာဒိစ္စဿ ဗန္ဓူတိ အာဒိစ္စဗန္ဓု၊ ဘဂဝါ၊ တံ အာဒိစ္စဗန္ဓုနံ။ အာဒိစ္စော ဟိ သောတာပန္နတာယ ဘဂဝတော ဩရသပုတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၇၇။ ပုစ္ဆာမိ တံ အာဒိစ္စဗန္ဓုံ၊ ဝိဝေကံ သန္တိပဒဉ္စ မဟေသိံ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၁။ မဟာနိ။ ၂၆၃။ အာဒိစ္စဗန္ဓုန္တိ အာဒိစ္စဂေါတ္တဗန္ဓုံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၆။ အာဒိစ္စဗန္ဓုနော (ထေရ။ ၂၂၅)တိ အာဒိစ္စဝံသေ သမ္ဘူတတ္တာ အာဒိစ္စော ဗန္ဓု ဧတဿာတိ အဒိစ္စဗန္ဓု၊ ဘဂဝါ။ တဿ အာဒိစ္စဗန္ဓုနော။ အာဒိစ္စဿ ဝါ ဗန္ဓူတိ အာဒိစ္စဗန္ဓု၊ ဘဂဝါ။ တဿ ဘဂဝတော ဩရသပုတ္တဘာဝတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၄။ အာဒိစ္စဗန္ဓုနာ (ထေရ။ ၂၈၆) တိ အာဒိစ္စဂေါတ္တေန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ (– ဝိ၊ ၄။ ၄၉၃။ ဝိ၊ ၅။ ၁၆၂၊ ၂၅၇၊ ၃၁၀။ ဒီ၊ ၃။ ၁၆၀။ သံ၊ ၁။ ၁၇၇၊ ၁၉၃။ အံ၊ ၁။ ၃၂၄၊ ၃၆၄။ အံ၊ ၃။ ၆၂။ ဝိမာန။ ၂၉။ အပ၊ ၁။ ၁၄၇၊ ၂၃၆။ မဟာနိ။ ၂၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။ သိ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၄၃။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၁၅၄။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၆။) (၃) အာဒိစ္စဗန္ဓု သော ဝစေဝ နိသမ္မ။ သုတ္တနိ။ ၂၀၇။ အပ၊ ၁။ ၁၂။ (– သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၃-၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၁-၂။)

အာဒိစ္စရံသာဝရဏ (တိ) [အာဒိစ္စရံသိ+အာဝရဏ] နေရောင်ကို – တားမြစ် – ပိတ်ဆီး – တတ်သော။ အာဒိစ္စရံသာဝရဏံ၊ ကော ဇေတိ သိရိယာ ဇလံ။ ဇာ၊ ၂။ ၇၆၊ ၂၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၆၇။ အာဒိစ္စရံသာဝရဏန္တိ အာဒိစ္စရံသီနံ အာဝရဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၄၂။

အာဒိစ္စရံသိ (ထီ) [အာဒိစ္စ+ရံသိ] နေ၏ အရောင်၊ နေရောင်။ အာဒိစ္စရံသာဝရဏ-ကြည့်။

အာဒိစ္စဝံသ (ပု) [အာဒိစ္စ+ဝံသ] နေမင်း၏–အမျိုး–အနွယ်။ အာဒိစ္စဝံသော သြက္ကာကရာဇဝံသောတိ ဇာနိတဗ္ဗံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ အာဒိစ္စဗန္ဓု-လည်း ကြည့်။

အာဒိစ္စဝဏ္ဏ (တိ) [အာဒိစ္စ+ဝဏ္ဏ] နေ၏ အဆင်းနှင့်တူသောအဆင်းရှိသော။ အာဒိစ္စဝဏ္ဏံ ရုစိရပဘဿရံ။ ဝိမာန။ ၇၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၀၀။ (– ဇာ၊ ၁။ ၃၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၆၀။)

အာဒိစ္စဝဏ္ဏသင်္ကာသ (တိ) [အာဒိစ္စဝဏ္ဏ+သင်္ကာသ] နေ၏အဆင်းနှင့်တူသော တောက်ပြောင်သော အဆင်းရှိသော၊ သူ။ အာဒိစ္စဝဏ္ဏသင်္ကာသာ၊ ဟေမဇန္တုနဒီနိဘိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၆၅။

အာဒိစ္စဝဏ္ဏသန္နိဘ (တိ) [အာဒိစ္စဝဏ္ဏ+သန္နိဘ] နေ၏အဆင်းနှင့် တူသော တောက်ပသော အဆင်းရှိသော၊ သူ။ အာဒိစ္စဝဏ္ဏသန္နိဘာ၊ ကံသဝိဇ္ဇုပဘဿရံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၆၇။

အာဒိစ္စာဘိမုခါဝဋ္ဌာန (န) [အာဒိစ္စ+အဘိမုခ+အဝဋ္ဌာန] နေသို့ရှေးရှု – ရပ် – တည် – ခြင်း။ အာဒိစ္စုပါရိစရိယာ-ကြည့်။

အာဒိစ္စုပဋ္ဌာန (န) [အာဒိစ္စ+ဥပဋ္ဌာန] နေကို လုပ်ကျွေးခြင်း။ ကုမာရိကပဉ္စ် ဒေဝပဉ္စ် အာဒိစ္စုပဋ္ဌာနံ မဟတုပဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊၁။၁၁။ အာဒိစ္စုပဋ္ဌာနန္တိ ဇီဝိကတ္ထာယ အာဒိစ္စပါရိစရိယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။

အာဒိစ္စုပဋ္ဌာနဇာတက (န) [အာဒိစ္စုပဋ္ဌာန+ဇာတက] အာဒိစ္စုပဋ္ဌာနဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၅-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆-၇။

အာဒိစ္စူပမာ (ထီ) [အာဒိစ္စ+ဥပမာ] နေမင်းဟူသော ဥပမာ။ ဣဒါနိ တမေဝ ပတာပဝန္တတံ အာဒိစ္စူပမာယ ဝိဘာဝေန္တော''မဇ္ဈေ သမဏသံဃဿ''တိအာဒိမာဟ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။

အာဒိဋ္ဌ (တိ) [အာ+ဒိသ+တ] ရည်ညွှန်းအပ်သော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အာဒိဋ္ဌဉာဏ (န) [အာဒိဋ္ဌ+ဉာဏ] ရည်ညွှန်းအပ်သည်ကို သိကြောင်းဖြစ်သော-အတတ်-ပညာ။ အာဒိဋ္ဌဉာဏ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၉)န္တိ အာဒိသိတဗ္ဗဿ ဉာဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၂။

အာဒိဌပနာ (ထီ) [အာဒိ+ဌပနာ] ဦးစွာပဌမ-တည်ရှိစေခြင်း-ထားခြင်း။ အာဌပနာ-ကြည့်။

အာဒိတာလ (ပု) [အာဒိ + တာလ] အစစွာသော ထန်းပင်၊ အစဆုံးထန်းပင်။ တတ္ထပိ ဂန္တွာ လုဒ္ဒေန တထေဝ ကတေ ပုန တေနေဝ နယေန အာဒိတာလံ အာဂစ္ဆေယျ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၇။ (-အနုဋီ၊၂။ ၁၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၃။)

အာဒိတ္တ (တိ) [အာ+ဒိပ+တ] တောက်လောင်-တောက်ပ- ရဲရဲညီး-ပြောင်ပြောင်တောက်-သော၊ မီးလောင်သော။ ဝရံ တေ မောဃပုရိသ အဂ်ါရကာသုယာ အာဒိတ္တာယ သမ္ပဇ္ဇလိတာယ သဇောတိဘူတာယ အင်္ဂဇာတံ ပက္ခိတ္တံ။ ဝိ၊၁။၂၄။ အာဒိတ္တာယာတိ ပဒိတ္တာယ ဂဟိတအဂ္ဂိဝဏ္ဏာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။ အာဒိတ္တ (ဒီ၊၁။ဂ၉။ မ၊၁။၂၉၄)န္တိ အဂ္ဂိဝဏ္ဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ ယော အဂ္ဂိဿ ပကတိဝဏ္ဏော၊ တေန သမန္နာဂတန္တိ ဝုတ္တံ ''အာဒိတ္တန္တိ အဂ္ဂိဝဏ္ဏံ''န္တိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၂၆၁။ ပုရိသော အာဂစ္ဆေယျ အာဒိတ္တံ တိဏုက္ကံ အာဒါယ။မ၊၁။၁၈၀။ အာဒိတ္တန္တိ ပဇ္ဇလိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ အာဒိတ္တ (ဝိ၊၃။၄၄။ သံ၊၂။၂၅၁)န္တိ ပဒိတ္တံ သမ္ပဇ္ဇလိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၀။ အာဒိတ္တော (ပဋိသံ။ ၁၂၁)တိ ဒုက္ခလက္ခဏဝသေန ပီဠနယောဂတော သန္တာပနဋ္ဌေန အာဒိပိတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ (-ဝိ၊၁။၁၄၈၊၂၄၈။ ဝိ၊၃။ ၃၂။ ဒီ၊၂။၂၆၇။ မ၊၂။၁၅။ မ၊၃။၂၀၅၊ ၂၂၄။ သံ၊၁။၂၉၊၄၅၁။ သံ၊၂။၅၈၊၃၇၇။ သံ၊၃။၃၈၅။ အံ၊၁။၁၄၀၊၁၅၅။ အံ၊၂။ ၃၅၆၊၄၉၇။ အဘိ၊က။၁၆၀။ ဝိမာန။၁၁၄။ ပေတ။၁၅၀။ ထေရ။၃၂၀၊၃၂၇၊၃၅၅။ အပ၊ ၁။၂၁၄၉၊၁၄၉၊၁၅၇၊၃၀၅။ အပ၊၂။၄၇။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၉။ ဇာ၊၁။၁၂၁၊၁၃၄၊၁၆၀၊၂၁၀၊ ၂၂၄။ ဇာ၊၂။၆၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၂၊၃၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ဂ၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀၊၂၁၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၇၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၂၊၃၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၀၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂၊၃၂၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄ဂဂ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၅။ အနုဋီ၊၁။၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၆၆၊ဂ၅။)

အာဒိတ္တက (တိ) [အာဒိတ္တ+က] ရဲရဲညီး-ပြောင်ပြောင်တောက်-သော။ ဝေဝံ အာဒိတ္တကော လောကော၊ ဇရာယ မရဏေန စ။ သံ၊၁။ ၂၉။

အာဒိတ္တကုမ္ဘကာရပါက (ပု) [အာဒိတ္တ+ ကုမ္ဘကာရ+ပါက] ပြောင်ပြောင် တောက်သော အိုးထိန်းသည်တို့၏ အိုးဖုတ်ရာအရပ်။ အာဒိတ္တကုမ္ဘကာရပါကော ဝိယ ဟိ တယော ဘဝါ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။

အာဒိတ္တဂေဟ (ပု၊န) [အာဒိတ္တ + ဂေဟ] မီးလောင်သောအိမ်။ နိဟတဘဏ္ဍကန္တိ အာဒိတ္တဂေဟတော ဗဟိ နိက္ခာမိတံ ဘဏ္ဍကံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၀။

အာဒိတ္တဂေဟနိဗ္ဗာပန (န) [အာဒိတ္တဂေဟ+ နိဗ္ဗာပန] မီးလောင်သောအိမ်ကို မီးငြိမ်းစေခြင်း။ အာဒိတ္တဂေဟနိဗ္ဗာပနာဒီနံ အတ္ထာယ မနုပရိစ္စာဂံ ကတွာ တာသံ အာပဒါနံ မဂ္ဂံ ပိဒဟတိ နိဝါရေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။

အာဒိတ္တဃရ (န) [အာဒိတ္တ + ဃရ] မီးလောင်သောအိမ်။ အာဒိတ္တဃရတော နီဟဋဘဏ္ဍံ ဝိယ ဃရာ နီဟရိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ (—သာရတ္ထ၊၂။၂၅၇။)

အာဒိတ္တစေလ (တိ) [အာဒိတ္တ + စေလ] မီးလောင်သော ပုဆိုးရှိသော၊ ပုဆိုးမီးလောင်သော၊သူ။ အာဒိတ္တစေလော ဝါ အာဒိတ္တသီသော ဝါ တဿေဝ စေလဿ ဝါ သီသဿ ဝါ နိဗ္ဗာပနာယ အဓိမတ္တံ ဆန္ဒဉ္စ....ကရေယျ။ အံ၊၁။၄၀၅။ အံ၊၂။၂၇၂။ အံ၊၃။၁၃၉၊၃၃၀။

အာဒိတ္တဆာရိကနိရယ (ပု) [အာဒိတ္တဆာရိကာ +နိရယ] ရဲရဲညီး—ပြောင်ပြောင်တောက်—သောပြာငရဲ၊ ပြာပူငရဲ။ ကုက္ကုလနိရယောတိ ယောဇနသတပ္ပမာဏော .... အာဒိတ္တဆာရိကနိရယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၀။

အာဒိတ္တဆာရိကာ (ထီ) [အာဒိတ္တ+ဆာရိကာ] ရဲရဲညီး—ပြောင်ပြောင်တောက်—သောပြာ။ ပြာပူ။ ကုက္ကုဠာနုဂတာတိ အာဒိတ္တဆာရိကသင်္ခါတေန ကုက္ကုဠေန ဝိယ ဥဏှဝါလုကာယ အနုဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၅။

အာဒိတ္တဇာတက (န) [အာဒိတ္တ + ဇာတက] အာဒိတ္တဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၈-နိပါတ်၊ ၈-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၈၃-၄။

အာဒိတ္တဒေသနာ (ထီ) [အာဒိတ္တ + ဒေသနာ] အာဒိတ္တ-တရားတော်၊ အာဒိတ္တ-ဒေသနာ။ အာဒိတ္တပရိယာယ-ကြည့်။

အာဒိတ္တပဏ္ဏကုဋိ (ထီ) [အာဒိတ္တ + ပဏ္ဏကုဋိ] ရဲရဲညီး—ပြောင်ပြောင်တောက်—သော သစ်ရွက်မိုးကျောင်း။ တေသံ အာဒိတ္တပဏ္ဏကုဋိ ဝိယ တယော ဘဝါ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။

အာဒိတ္တပဏ္ဏသာလာ (ထီ) [အာဒိတ္တ + ပဏ္ဏသာလာ] ရဲရဲညီး—ပြောင်ပြောင်တောက်—သော သစ်ရွက်မိုးစရပ်။ မယံ ဘဏေ “တယော ဘဝါ အာဒိတ္တပဏ္ဏသာလာ ဝိယာ”တိ ပဗ္ဗဇိမှာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။

အာဒိတ္တပရိယာယ (ပု) [အာဒိတ္တ+ပရိယာယ] အာဒိတ္တ-တရားဒေသနာ။ အာဒိတ္တပရိယာယံ ပစ္စဝေက္ခမာနော (မဟာနိ။၃၈၆) တိ အာဒိတ္တဒေသနံ သြလောကေန္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၃။ အာဒိတ္တပရိယာယံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မပရိယာယံ ဒေသေဿာမိ။ သံ၊၂။၃၇၇။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၁။ ဝဇိရ။၄၁၄။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၅။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃၃။)

အာဒိတ္တပရိယာယဒေသနာ (ထီ) [အာဒိတ္တပရိယာယ+ဒေသနာ] အာဒိတ္တပရိယာယ တရားဒေသနာ။ ဂယာသီသေ နိသီဒါပေတွာ အာဒိတ္တပရိယာယဒေသနာယ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ (—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇-၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၈၈။)

အာဒိတ္တပရိယာယနယ (ပု) [အာဒိတ္တပရိယာယ +နယ] အာဒိတ္တပရိယာယ-တရားဒေသနာ

တော်၌ လာသောနည်း။ အာဒိတ္တပရိယာယနယေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ အာဒိတ္တပရိယာယနယေနာတိ အာဒိတ္တပရိယာယေ အာဂတနယေန ဝေဒိတဗ္ဗာ အာဒီနဝပဋိသင်္ခါတိ ယောဇနာ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၅။

အာဒိတ္တပရိယာယသုတ္တ (န) [အာဒိတ္တပရိယာယ+သုတ္တ] (၁) အာဒိတ္တပရိယာယသုတ်။ ဝိနယပိဋက၊ မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၁-ခန္ဓက၊ ၁၂-ကထာ။ ဝိ၊၃။၄၄-၅။ အာဒိတ္တပရိယာယသုတ္တံ ဒေသေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ (၂) အာဒိတ္တပရိယာယသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတန သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ သံ၊၂။၃၇၇-၉။

အာဒိတ္တပရိယာယာဝသာန (န) [အာဒိတ္တပရိယာယ+အဝသာန] အာဒိတ္တတရားဒေသနာတော်၏အဆုံး။ သေ....အာဒိတ္တပရိယာယာဝသာနေ အရဟတ္တပတ္တော ဧကော မဟာသာဝကောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။

အာဒိတ္တပူတိအလာတ (န) [အာဒိတ္တ+ပူတိ+အလာတ] မီးလည်းလောင်, ပုပ်ဆွေးလည်း ပုပ်ဆွေးသော ထင်းမီးစ။ အာဒိတ္တပူတိအလာတံ ဝိယ ဇလတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၃-၄။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၉။

အာဒိတ္တဘဝနသဒိသ (တိ) [အာဒိတ္တ+ဘဝန+သဒိသ] ရဲရဲညီး – ပြောင်ပြောင်တောက် – သော အိမ်နှင့်တူသော။ တယောပိ ဘဝါ အာဒိတ္တဘဝနသဒိသာ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌဟိံသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၉။

အာဒိတ္တဝဂ္ဂ (ပု) [အာဒိတ္တ+ဝဂ္ဂ] အာဒိတ္တဝဂ်။ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်။ သံ၊၁။၂၀၊၃၃။

အာဒိတ္တသရီရ (တိ) [အာဒိတ္တ+သရီရ] မီးလောင်သောကိုယ်ရှိသော။ ဧကော ဋ္ဌေကော ဥမ္မုက္ကေန ပဟာရံ လဘိတွာ အာဒိတ္တသရီရော ပလာယန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၅။

အာဒိတ္တသိရ (တိ) [အာဒိတ္တ+သိရ] မီးလောင်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ဦးခေါင်းမီးလောင်သော၊သူ။ ဒယှမာနေ မတ္ထကေ အာဒိတ္တသိရော တဿ နိဗ္ဗာပနတ္ထာယ ဝီရိယံ အာရဘတိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၄။ (–နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉၉။)

အာဒိတ္တသီသ (တိ) [အာဒိတ္တ+သီသ] မီးလောင်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ဦးခေါင်းမီးလောင်သော၊သူ။ အာဒိတ္တစေလ-ကြည့်။

အာဒိတ္တသီသူပမ (န) [အာဒိတ္တ+သီသ+ဥပမာ+သုတ္တ။ နောက်ပုဒ်ကျေ] အာဒိတ္တသီသူပမသုတ်။ အာဒိတ္တသီသူပမံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ အာဒိတ္တသီသူပမန္တိ အာဒိတ္တသီသူပမသုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈၆။ အောက်ပုဒ်-လည်းကြည့်။

အာဒိတ္တသီသူပမသုတ္တ (န) [အာဒိတ္တသီသူပမ+သုတ္တ] အာဒိတ္တသီသူပမသုတ်၊ ဦးခေါင်းမီးလောင်ခံရသူကို ဥပမာထား၍ ဟောကြားရာသုတ်။ (၎င်း သုတ်များမှာ – သံ၊၁။၁၃-၌ လာသော သတ္တိသုတ်, ၎င်း ၅၂-၌ လာသော ဝါသုဒတ္တသုတ်, အံ၊၁။၄၀၅-၌လာသော ဒုတိယ သမာဓိသုတ်-တို့ ဖြစ်ရာ၏။) အာဒိတ္တသီသူပမ-ကြည့်။

အာဒိတ္တသုတ္တ (န) [အာဒိတ္တ+သုတ္တ] (၁) အာဒိတ္တသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊၁။၂၈-၉။ (၂) အာဒိတ္တသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ (၆) ၁-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊၂။၅၈-၉။ (၃) အာဒိတ္တသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ သံ၊၂။၂၅၁-၂။

အာဒိတ္တသုသိရရုက္ခ (ပု) [အာဒိတ္တ+သုသိရ+ရုက္ခ] မီးတောက်လောင်သော အခေါင်း ရှိသော သစ်ပင်။ အန္တောဥဒရံ အာဒိတ္တသုသိရရုက္ခော ဝိယ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။

အာဒိတ္တာဂါရသဒိသ (တိ) [အာဒိတ္တ+အာဂါရ+သဒိသ] ရဲရဲ ညီး–ပြောင်ပြောင် တောက်–သော အိမ်နှင့်တူသော။ ဣမေသံ တယော ဘဝေ အာဒိတ္တာဂါရသဒိသေ ကတွာ ဒဿေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။

အာဒိဒဿနတ္ထ (ပု) [အာဒိ+ဒဿန+အတ္ထ] အစကိုပြခြင်းအကျိုး။ ယထာ ပန စိတ္တသင်္ခါရဿ အာဒိဒဿနတ္ထံ "သုခါဝိသံ ဥပပဇ္ဇန္တာန"န္တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၁၄၁။ စိတ္တသင်္ခါရဿ အာဒိဒဿနတ္ထန္တိ သုခါဝိသေ စိတ္တသင်္ခါရဿ အာဒိဒဿနတ္ထံ။ အနုဋီ၊၃။၁၉၄။

အာဒိဒုက္ခ (နပုံ) [အာဒိ+ဒုက္ခ] အစဖြစ်သော ဆင်းရဲ။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာနဉ္စ အာဒိဒုက္ခံ ဇာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၇။

အာဒိနိကာယ (ပု) [အာဒိ+နိကာယ] အစဖြစ်သောနိကာယ်၊ ဒီဃနိကာယ်။ အာဒိနိကာယဿ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇)တိ သုတ္တန္တပိဋကပရိယာပန္နေသု ပဉ္စသု နိကာယေသု အာဒိဘူတဿ ဒီဃနိကာယဿ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃၈။

အာဒိနိဂ္ဂဟ (ပု) [အာဒိ+နိဂ္ဂဟ] အစဖြစ်သော နှိပ်ကွပ်ခြင်း။ အနုလောမ ပစ္စနီက ပဉ္စကေ အာဒိနိဂ္ဂဟံ ဒဿေတွာ ပစ္စနီယာနုလောမပဉ္စကေ စ အာဒိနိဂ္ဂဟမေဝ ဒဿေတွာ။ မူလဋီ၊၁။၁၅။

အာဒိန္န (တိ) [အာ+ဒါ+တ] ယူအပ်သော။ အာဒိန္နေ အာဒိန္နသညီ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊၂။၁၅၉။ အတ္တာဒါနံ အာဒိန္နံ ပစ္စာပိ အဝိပ္ပဋိသာရကရံ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊၄။၄၃၆။ အတ္ထိ ခေါ ပန မယာ အဒိန္နံ အာဒိန္နံ။ သံ၊၂။၅၀၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။) ဥပါဒိန္န-လည်း ကြည့်။

အာဒိန္နဂ(ဂ္ဂ)ဟိတပရာမဋ္ဌ (တိ) [အာဒိန္န+ဂဟိတ+ပရာမဋ္ဌ] (တဏှာစသည်တို့ဖြင့်) လွန်ကဲစွဲမြဲစွာ သက်ဝင်ယူအပ်၊ ငါ၏ဟာ ငါ့ဥစ္စာဟူ၍ ယူအပ်, ငါဟူ၍ မှားယွင်းစွာ သုံးသပ်အပ်သော။ အာဒိန္နဂဟိတပရာမဋ္ဌဝသေန သဗ္ဗံ ဥပါဒိန္နမေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ တဏှာဒီဟိ အာဒိန္နဂဟိတပရာမဋ္ဌဝသေန ဥပါဒိန္နမေဝါတိ ဒဿေတုံ ...တတ္ထ အာဒိန္နန္တိ အဘိနိဝိဋ္ဌံ။ မမန္တိ ဂဟိတံ။ အဟန္တိ ပရာမဋ္ဌံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၂၉။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။)

အာဒိန္နတ္တ (နပုံ) [အာဒိန္န+တ္တ] ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်။ သေိတတ္တာ နေသိတတ္တာ, အာဒိန္နတ္တာ အနာဒိန္နတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။

အာဒိန္နဒက္ခ (တိ) [အာဒိန္န+ဒက္ခ] (၁) ယူအပ်သောဒက်ရှိသော၊ အပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းကို ပြုလုပ်သော၊သူ။ (၂) စွဲကိုင်အပ်သော တုတ်လက်နက်ရှိသော၊ တုတ်လက်နက်ကို စွဲကိုင်သော၊သူ။ (၁) ယော ပန အာဒိန္နဒဏ္ဍော ဟုတွာ ပရေသံ ဒါသကမ္မကရာဒီနံ တသ္မိံ တသ္မိံ အပရာဓေ အပရာဓာနုရူပံ ဝဓဗန္ဓနဆေဒနတာဠနာဒိဝသေန ကရောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ (၂) တေသံ ဟိ နာမ ဘိက္ခဝေ ရာဇူနံ အာဒိန္နဒဏ္ဍာနံ အာဒိန္နသတ္ထာနံ ဧဝရူပံ ခန္တိသောရစ္စံ ဘဝိဿတိ။ မဟာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၃။ (–မ၊ဋီ၊၃။၂၀၂။)

အာဒိန္နပုဗ္ဗ (တိ) [အာဒိန္န+ပုဗ္ဗ] ယူအပ်ဘူး–ဖြစ်ဘူး–သော၊ အကုသိုလ် (ဖြစ်ဘူးသော အကုသိုလ်နှင့်တူသော အကုသိုလ်)။ ပဋိနိဿဋ္ဌောတိ ဣဒံ ပုဗ္ဗေ အာဒိန္နပုဗ္ဗဿ ပဋိနိဿဂ္ဂဒဿနဝသေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၇။)

အာဒိန္နပုဗ္ဗလိင်္ဂ (တိ) [အာဒိန္နပုဗ္ဗ+လိင်္ဂ] ယူအပ်ဘူးသော အသွင်သဏ္ဌာန်ရှိသော၊သူ။ အာ-

ဒိန္နပုဗ္ဗလိင်္ဂဿ၊ နဂ္ဂဿာပိ ဒွယံ ဘဝေ။ ဝဇီရ။ ၄၁၁။

အာဒိန္နပ္ပဟာရဝဏ္ဏ (တိ) [အာဒိန္န+ပဟာရ+ဝဏ္ဏ] ယူ–ဖြစ်စေ–အပ်သော ထိုးစိုက်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဒဏ်ရာအနာရှိသော၊ ထိုးစိုက်ရာဒဏ်ရာအနာကို – ဖြစ်စေ – ရရှိစေ – တတ်သော။ အာဒိန္နပ္ပဟာရဝဏ္ဏာနိ တိဏ္ဏိ သတ္တိသတာနိ ဝိယ ပုထုဇ္ဇနဿ အာတုရမာနမဟာဒုက္ခုပတိဋ္ဌ ပဋိသန္ဓိဝိညာဏံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၁၅။

အာဒိန္နရတန (တိ) [အာဒိန္န+ရတန] ယူအပ်ပြီးသော ရတနာရှိသော။ ယထာရုစိ အာဒိန္နရတနာယ ပန ပရိသာယ တံ စက္ကရတနံ ပဋိနိဝတ္တတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။

အာဒိန္နဝတ္တ (နံ) [အာဒိန္န+ဝတ္တ] ယူအပ်ပြီးသောဝတ်။ ပဌမံ အာဒိန္နဝတ္တံ ဧကေဿ သန္တိကေ ယထာ နိက္ခိပိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝဇီရ။၅၁၁။

အာဒိန္နသညီ (တိ) [အာဒိန္န+သညာ+ဤ] ယူအပ်ပြီးဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ အနာဒိန္နေ အာဒိန္နသညီ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၂။၁၅၉။

အာဒိန္နသတ္ထ (တိ) [အာဒိန္န+သတ္ထ] ယူအပ်သော ဓားလက်နက်ရှိသော၊ ဓားလက်နက်ကို စွဲကိုင်သော၊ သူ။ တေသံ ဟိ နာမ ဘိက္ခူဝေ ရာဇူနံ အာဒိန္နဒဏ္ဍာနံ အာဒိန္နသတ္ထာနံ ဝေရူပံ ခန္တိသောရစ္စံ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊၃။၄၉၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၃။

အာဒိန္နသဒ္ဒိသ (တိ) [အာဒိန္န+သဒိသ] ယူအပ်ပြီးသည်နှင့်တူသော။ ဝိပဿနာယ နိဿဋ္ဌ အာဒိန္နသဒိသံ မဂ္ဂေန ပဟီနံ ပဋိနိဿဋ္ဌ နာမ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၇၆။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၉၄။

အာဒိန္နသိပါဋိက (တိ) [အာဒိန္န+သိပါဋိကာ] ယူအပ်သော အသီးငယ်ရှိသော။ ဩဝိရကဇာတော ခေါ အမ္ဘော ပုရိသ ကိံ သုကော အာဒိန္နသိပါဋိကော။ သံ၊ ၂။၃၉၀။ အာဒိန္နသိပါဋိကောတိ ဂဟိတဖလပေါတကော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၄၃။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။)

အာဒိပဋိပဒါ (ထီ) [အာဒိ+ပဋိပဒါ] အစဆုံးဖြစ်သော–ဦးစွာ ကျင့်အပ်သော–အကျင့်။ တဿ စ အရဟတ္တဿ အာဒိပဋိပဒံ ပုစ္ဆန္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၀။

အာဒိပဋိသန္ဓာနဘာဝ(ပု)[အာဒိ+ပဋိသန္ဓာန+ဘာဝ] အစဖြစ်သော အဆက်အစပ်၏အဖြစ်။ ဘဝန္တရာဒိပဋိသန္ဓာနတောတိ ဘဝန္တရဿ အညဘဝဿ အာဒိပဋိသန္ဓာနဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၃၃။

အာဒိပဏိဓာန (နံ) [အာဒိ+ပဏိဓာန] ရှေးဦးစွာ–ဆုပန်–ဆုတောင်း–ခြင်း။ သာ အာဒိပဏိဓာနတော ပဋ္ဌာယ "မုခတ္တာ မောစေဿာမိ"တိ အာဒိနာ နယေန ယာဝ ဟေတုဖလပ္ပဝေဏာဇနာ။ ဝဇီရ။၅။

အာဒိပဒ (နံ) [အာဒိ+ပဒ] အစဖြစ်သော–အစဦးဟောတော်မူအပ်သော–ပုဒ်၊ အစပုဒ်။ တတ္ထ သတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂန္တိ အာဒိနာ နယေန ဝုတ္တာနံ သတ္တန္နံ အာဒိပဒါနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၈။ အာဒိပဒါနန္တိ "သတိသမ္မောဇ္ဈင်္ဂ"န္တိ ဧဝမာဒီနံ တသ္မိံ တသ္မိံ ဝါကျေ အာဒိဘူတာနံ ပဒါနံ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၃။ အာဒိပဒါနံယေဝါ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄)တိ တသ္မိံ တသ္မိံ ဝါကျေ အာဒိတော ဧဝ ဝုတ္တသမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒိပဒါနံယေဝ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၉။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇-၈။ ကင်္ခါ။၂၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ ဝဇီရ။၂၉၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၈။ မူလဋီ၊၃။၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈။)

အာဒိပဒတ္ထနိဒ္ဒေသ (ပု) [အာဒိပဒ+အတ္ထ+နိဒ္ဒေသ] အစပုဒ်၏ အနက်ကို အကျယ်ညွှန်ပြသောစကား။ ဝေံ အာဒိပဒတ္ထနိဒ္ဒေသဘာဝေန ဣတရပဒါနံ အတ္ထံ ဝတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၇၉။

အာဒိပဒလောပ (ပု) [အာဒိပဒ+လောပ] အစပုဒ်၏ ကျေခြင်း။ အာဒိပဒလောပေနာယံ နိဒ္ဒေသော။ မ၊ဋီ၊၂။၃၉။

အာဒိပရိယောသာနဒဿန (န) [အာဒိ + ပရိယောသာန + ဒဿန] အစနှင့် အဆုံးကို ပြခြင်း။ ဣတိ အာဒိပရိယောသာနဒဿနေန သဗ္ဗေ ဗုဒ္ဓဂုဏာ ဒဿိတာ ဟောန္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂။ မူလဋီ၊၁။၅။

အာဒိပရိယောသာနဝဝတ္ထိတ (တိ) [အာဒိပရိယောသာန + ဝဝတ္ထိတ] အစအဆုံးဖြင့်–ရှေ့နောက်ဖြင့်–ပိုင်းခြားအပ်သော။ သန္ဓီနံ အာဒိပရိယောသာနဝဝတ္ထိတာ (အဘိ၊ဌ၊၂။ ၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၄)တိ သန္ဓီနံ ပုဗ္ဗာပရဝဝတ္ထိတာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၂။၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၃၈။

အာဒိပါဋိဟာရိယ (န) [အာဒိ+ပါဋိဟာရိယ] အစဖြစ်သော တန်ခိုး ပြာဋိဟာ။ ဣဒါနိ ပါဋိဟာရိယကထာနန္တရံ အာဒိပါဋိဟာရိယဘူတဿ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယသင်္ဂဟိတဿ သမသီတိဘာဝဿ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယဘာဝဒီပနတ္ထံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၃၁၂။

အာဒိပါပန (န) [အာဒိ+ပါပန] အစ–အစဖြစ်သော အင်္ဂါ–သို့ရောက်စေခြင်း။ ပရိယောသာနတော ပဋ္ဌာယ ပဋိလောမနယေန အာဒိပါပနဝသေန ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၇၆။

အာဒိပုစ္ဆာ (ထီ) [အာဒိ+ပုစ္ဆာ] အစဖြစ်သော ပုစ္ဆာ။ မနာယတနယမကေ အာဒိပုစ္ဆာယ ဂန္ဓရသဖောဋ္ဌဗ္ဗယမကေသု အာဒိပုစ္ဆာနံ သဒိသဝိဿဇ္ဇနတာ။ မူလဋီ၊၃။၁၂၉။

အာဒိပုရိသ (ပု) [အာဒိ+ပုရိသ] အစဖြစ်သော–အစဆုံး–ယောကျ်ား။ ဗောဓိသတ္တော ဝ တတ္ထ အာဒိပုရိသော။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၄၉။

အာဒိပုရိသသမုဒါဂတ (တိ) [အာဒိပုရိသ+သမုဒါဂတ] အစဖြစ်သော ယောကျ်ားမှ ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ် လာသော။ တဿ ကုလဿ အာဒိပုရိသသမုဒါဂတံ တံကုလပရိယာပန္နသာဓာရဏံ သာမညရူပန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၄၄။

အာဒိပ္ပတိ (ကြိ) [အာ+ဒိပ+ယ+တိ] ပြောင်ပြောင်တောက်၏၊ တောက်လောင်၏။ အယဉ္စ မဟာပထဝီ သိနေရု စ ပဗ္ဗတရာဇာ အာဒိပ္ပန္တိ ပဇ္ဇလန္တိ။ အံ၊၂။၄၇၅။

အာဒိဗြဟ္မစရိယ (န) [အာဒိ + ဗြဟ္မစရိယ] (က) ရှေးဦး – အဦးအစ–ဖြစ်သော မြတ်သောအကျင့်။ (ခ) သာသနာတော်တည်းဟူသော မြတ်သောအကျင့် – သာသနဗြဟ္မစရိယ–၏ အဦးအစတရား၊ သီလသိက္ခာ။ (ဂ) မဂ်တည်းဟူသော မြတ်သော အကျင့်–မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ–၏ အဦးအစတရား (ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကမှတပါးသောသီလ)။(တိ)(ယ)အဦးအစ၊ ဦး မြတ်သော အကျင့်ရှိသော၊ မဂ်ဟူသော မြတ်သော အကျင့်၏ အဦးအစဖြစ်သော။ (က) အဇ္ဈာသယံ ဗြဟ္မစရိယံ။ ဒီ၊၂။၁၈၁။ အဇ္ဈာသယံ ဗြဟ္မစရိယန္တိ ကရဏတ္တေ ပစ္စတ္တဝစနံ၊ အဓိကာသယေန ဥတ္တမနိဿယဘူတေန အာဒိဗြဟ္မစရိယဘူတေန ပေါရာဏဗြဟ္မစရိယဘူတေန (စ?) အရိယမဂ္ဂေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၁။ အာဒိဗြဟ္မစရိယ(ဒီ၊၃။၃၂)န္တိ ပုရာဏဗြဟ္မစရိယသင်္ခါတံ အရိယမဂ္ဂံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ အာဒိဘူတံ ပုရာတနံ သေဋ္ဌစရိယံ အာဒိဗြဟ္မစရိယံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆။ (ခ) အာဒိဗြဟ္မစရိယ(မ၊၂။၄၂၅)န္တိ ဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘူတာ ဥပ္ပါဒကာ ဇနကာတိ ဧဝံ ပဋိဇာနန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၈။ ဗြဟ္မစရိယဿာတိ သာသနဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘူတာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၉။ အောက်ပုဒ်-လည်း ကြည့်။ (ဂ) အာဒိဗြဟ္မစရိယံ တုး တဒည့် သီလမိရိတံ။

ခန်။၄၃၁။ (–ခန်၊ဋီ။၄၃၁။)(တိ) (ယ) အောက်ပုဒ် (၃)အနက် ကြည့်။

အာဒိဗြဟ္မစရိယက (တိ) [အာဒိဗြဟ္မစရိယ+က] မြတ်သောအကျင့်–ဗြဟ္မစရိယ–၏ အဦး အစ။ (၁) မဂ်တည်းဟူသော မြတ်သော အကျင့်–မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ–၏ အဦးအစတရား။ (က) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဦးအစဖြစ်သော ဥဘတောဝိဘင်းလာ သိက္ခာပုဒ်။ (ခ) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏အစဥ္ ပွါးများအပ်သော အာဇီဝဋ္ဌမကသီလ။ (ဂ) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အစဖြစ်သော ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကမှ တပါးသော သီလ။(ဃ) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အစဖြစ်သော မဟာသီလ သိက္ခာပုဒ် ၄-ပါး (ပါရာဇိက ၄-ပါး)။(င)မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏အစ(ရှေးဦးအကျင့်) ဖြစ်သော ရတနာသုံးပါးကို ပူဇော်ကြောင်း စကား။ (စ) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အစ (ရှေးဦးအကျင့်) ဖြစ်သော သစ္စာလေးပါးကမ္မဋ္ဌာန်း။ (ဆ) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အစ (တည်ရာ) ဖြစ်သော တရားဒေသနာ။ (၂) သာသနာတည်းဟူသော မြတ်သော အကျင့်–သာသနဗြဟ္မစရိယ–၏ အဦးအစတရား။ (က) သာသနဗြဟ္မစရိယ၏ အစဖြစ်သော တရားဒေသနာ။ (ခ) သာသနဗြဟ္မစရိယ၏ အစ ဖြစ်သော အဓိသီလသိက္ခာ။ (ဂ) မြတ်သော အကျင့်၏ အဦးအစဖြစ်သော ကြံစည်မှု။ (ဃ) မြတ်သောအကျင့်၏ အဦးအစ (အားထုတ်မှု)ဖြစ်သော သစ္စာလေးပါးကို ဟောကြားခြင်း။ (၃) အဦးအစဥ္ မြတ်သော အကျင့်ရှိသော၊ မဂ်ဟူသော မြတ်သောအကျင့်၏ အဦးအစ ဖြစ်သော (ဥဒ္ဒေသ,ဝိဘင်း)။ (၁) မဂ်တည်းဟူသော မြတ်သောအကျင့်–မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ–၏ အဦးအစတရား။ (က) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဦးအစဖြစ်သော ဥဘတော ဝိဘင်းလာ သိက္ခာပုဒ်။ အာဒိဗြဟ္မစရိယကာယ သိက္ခာယ ဝိနေတုံ။ ဝိ၊၃။၉၂။ အာဒိဗြဟ္မစရိယကာယာတိ သေက္ခပဏ္ဏတ္တိယံ ဝိနေတုံ န ပဋိဗလောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘူတာတိ အာဒိဗြဟ္မစရိယကာ၊ ဥဘတောဝိဘင်္ဂပရိယာပန္နသိက္ခာယေတံ အဓိဝစနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၁။ (ခ) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အစဥ္ ပွါးများအပ်သော အာဇီဝဋ္ဌမက သီလ။ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘာဝဘူတန္တိ အာဒိဗြဟ္မစရိယကံ၊ အာဇီဝဋ္ဌမကသီလဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂။ အာဒိဘာဝဘူတန္တိ အာဒိမှိ ဘာဝေတဗ္ဗတံ နိပ္ဖါဒေတဗ္ဗတံ ဘူတံ ပတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁။) (ဂ) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အစဖြစ်သော ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကမှ တပါးသော သီလ။ ယာနိ ဝါ သိက္ခာပဒါနိ ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကာနီတိ ဝုတ္တာနိ....သေသံ အာဒိဗြဟ္မစရိယကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂။ (ဃ) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အစဖြစ်သော မဟာသီလသိက္ခာပုဒ် ၄-ပါး (ပါရာဇိက ၄-ပါး)။ အာဒိဗြဟ္မစရိယကာနီ (အံ၊၁။၂၃၃)တိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘူတာနိ စတ္တာရိ မဟာသီလသိက္ခာပဒါနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ (–အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၆)။ (င) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အစ(ရှေးဦးအကျင့်) ဖြစ်သော ရတနာသုံးပါးကို ပူဇော်ကြောင်း စကား။ အတ္ထသံဟိတာနိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မစေတိယာနိ အာဒိဗြဟ္မစရိယကာနိ။ မ၊၂။၃၂၆။ အာဒိဗြဟ္မစရိယကာနီတိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘူတာနိ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပတ္တိဘူတာနီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ (–မ၊ဋီ၊၃။၁၆၃)။ (စ) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အစ(ရှေးဦးအကျင့်)ဖြစ်သော သစ္စာလေးပါးကမ္မဋ္ဌာန်း။ ဇတံ အာဒိဗြဟ္မစရိယက (သံ၊၁။၄၂၂)န္တိ ဇတံ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၉)။ (ဆ) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏အစ(တည်ရာ)ဖြစ်သော တရားဒေသနာ။ အတ္ထသံဟိတော အယံ ဘိက္ခု ဓမ္မပရိယာယော အာဒိဗြဟ္မစရိယကော။ သံ၊

၁။၃၀၃။ အာဒိဗြဟ္မစရိယကောတိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိပတိဋ္ဌာနဘူတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ (–သံ၊ဋီ၊၂။ဂဂ)။ (၂) သာသနာတည်းဟူသော မြတ်သောအကျင့်–သာသနဗြဟ္မစရိယ–၏ အဦးအစတရား။ (က) သာသနဗြဟ္မစရိယ၏ အစဖြစ်သော တရားဒေသနာ။ အာဒိဗြဟ္မစရိယကော (အံ၊၃။၁၄)တိ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟဿ သကလသာသနဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘူတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ (ခ) သာသနဗြဟ္မစရိယ၏ အစဖြစ်သော အဓိသီလသိက္ခာ။ နာဒိဗြဟ္မစရိယက(ဒီ၊၁။၁၇၄)န္တိ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟိတဿ သာသနဗြဟ္မစရိယကဿ န အာဒိမတ္တံ၊ အဓိသီလသိက္ခာမတ္တမ္ပိ န ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ ဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိ အာဒိဗြဟ္မစရိယံ၊ တဒေဝ အာဒိဗြဟ္မစရိယကံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃ဂ၉။ (–မ၊၂။၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇၅။) (ဂ) မြတ်သောအကျင့်၏ အဦးအစဖြစ်သော ကြံစည်မှု။ တေ (ဝိတက္ကာ) အာဒိဗြဟ္မစရိယကာ။ သံ၊၃။၃၆၆။ (–ဍင်း-၃၆၇၊ ၃၉၁)။ (ဃ) မြတ်သောအကျင့်၏ အဦးအစ (အားထုတ်မှု)ဖြစ်သော သစ္စာလေးပါးကို ဟောကြားခြင်း။ တံ အာဒိဗြဟ္မစရိယကံ။ မ၊၂။၉၅။ အာဒိဗြဟ္မစရိယကန္တိ ဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘူတံ ပုဗ္ဗပဒဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ ပုဗ္ဗပဒဋ္ဌာနန္တိ ပဌမရမ္ဘော။ မ၊ဋီ၊၃။၆၆။ (၃) အဦးအစ၌ မြတ်သောအကျင့်ရှိသော၊ မဂ်ဟူသော မြတ်သောအကျင့်၏ အဦးအစဖြစ်သော၊ (ဥဒ္ဒေသ, ဝိဘင်း)။ အာဒိဗြဟ္မစရိယကော(မ၊၃။၂၃၃)တိ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိပုဗ္ဗဘာဂပဋိပတ္တိဘူတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၃။ အာဒိမှိ ဗြဟ္မစရိယ'မဿာတိ အာဒိဗြဟ္မစရိယော၊ သော ဧဝ အာဒိဗြဟ္မစရိယကော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆၉။

အာဒိဗြဟ္မစရိယကဓမ္မပါရိပူရီ (တိ) [အာဒိဗြဟ္မစရိယက+ဓမ္မ+ပါရိပူရီ]မြတ်သောအကျင့်၏ အစဖြစ်သောတရား (ဥဘတောဝိဘင်းလာ သိက္ခာပုဒ်?)ကို ဖြည့်ကျင့်လေ့ရှိသော၊ သူ။ အာဘိသမာစာရိကဓမ္မပါရိပူရိဝသေနေဝ ဟိ အာဒိဗြဟ္မစရိယကဓမ္မပါရိပူရီ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၉။

အာဒိဗြဟ္မစရိယကဓမ္မဿဝန (န) [အာဒဗြဟ္မစရိယက + ဓမ္မ + ဿဝန] မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဦးအစဖြစ်သော တရားတော်ကို နာကြားခြင်း။ ကာမံ အာဒိဗြဟ္မစရိယကဓမ္မဿဝနေနပိ မေတ္တာကာယကမ္မာနိ လဗ္ဘန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၁။

အာဒိဗြဟ္မစရိယိက (တိ) [အာဒိဗြဟ္မစရိယ + ဣက] (၁) မဂ်တည်းဟူသော မြတ်သော အကျင့် – မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ – ၏ အဦးအစ တရား။ (က) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဦးအစ ဖြစ်သော သမထဝိပဿနာပညာ။ (ခ) အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသော–အဋ္ဌင်္ဂိက–မဂ်၏ အဦးအစ ဖြစ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်။ (ဂ) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဦးအစဖြစ်သော မဟာသီလ ၄ပါး။ (၂) မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဦးအစ၌ ယှဉ်သော၊ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ၏ အဦးပဓာန ဖြစ်သော (အကျင့်)။ (၁)(က)(ခ) အဋ္ဌ ဟေတူ အဋ္ဌ ပစ္စယာ အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာယ ပညာယ.... ပါရိပူရိယာ သံဝတ္တန္တိ။ ဒီ၊၃။၂၄၃-၄။ အံ၊၃။၂။ အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာယ ပညာယာတိ သိက္ခတ္တယသင်္ဂဟဿ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘူတာယ ပုဗ္ဗဘာဂေ တရုဏသမထဝိပဿနာပညာယ။ အဋ္ဌင်္ဂိကဿ ဝါ မဂ္ဂဿ အာဒိဘူတာယ သမ္မာဒိဋ္ဌိပညာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။ အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာယာတိ အာဒိဗြဟ္မစရိယာ ဧဝ အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာ။ ယထာ ဝိနယော ဧဝ ဝေနယိကောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂ဂ၆။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅-၌ ဝိပဿနာပညာဟု ဖွင့်ပြ၏။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၀၅-လည်း ကြည့်။) (ဂ) အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာ (အံ၊၁။၅၆၅)တိ

မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘူတာနံ စတုန္နံ မဟာ-
သီလာနမေတံ အဓိဝစနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၄။
(၂) အာဒိဗြဟ္မစရိယိကာ (သံ၊၁။၄၇)တိ
မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိဘူတာ ပုဗ္ဗပဓာန-
ဘူတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ ဗြဟ္မစရိယဿ အာဒိ
အာဒိဗြဟ္မစရိယံ၊ တတ္ထ နိယုတ္တာတိ အာဒိ-
ဗြဟ္မစရိယိကာ၊ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ ပုဗ္ဗဘာဂ-
ပဋိပဒါတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၈။

အာဒိဘာဝ (ပု) [အာဒိ+ဘာဝ] (၁) အစ၏
အဖြစ်။ (၂) အစဉ်–ဖြစ်စေအပ်–ပြီးစေ
အပ်–သည်၏ အဖြစ်။ (၁) ဗြဟ္မစရိယဝါ-
သဿ အာဒိဘာဝတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၀၁။
(–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၇၆။) (၂) အာဒိဘာဝဘူတ-
ကြည့်။

အာဒိဘာဝနာ (ထီ) [အာဒိ+ဘာဝနာ] အစ
ဖြစ်သော–ရှေးဦးစွာဖြစ်သော–ဘာဝနာ။
အာဒိဘာဝနာ (မူလဋီ၊၂။၉၄)တိ အာဒိ-
ဘူတာ ဘာဝနာ။ သာ ဟိ 'ပရိကမ္မ'န္တိ
ဝုစ္စတိ။ အနုဋီ၊၂။၁၀၀။

အာဒိဘာဝဘူတ (တိ) [အာဒိဘာဝ + ဘူတ]
အစဉ် – ဖြစ်စေအပ် – ပြီးစေအပ်–သည်
အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ အာဒိဘာဝဘူတ-
(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂)န္တိ အာဒိမှိ ဘာဝေတဗ္ဗတံ
နိပ္ဖါဒေတဗ္ဗတံ ဘူတံ ပတ္တံ အာဒိဘာဝဘူတံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၃။

အာဒိဘိက္ခာ (ထီ) [အာဒိ+ဘိက္ခာ] အဦးအစ
–ပဌမ–ဖြစ်သောဆွမ်း၊ ဆွမ်းဦး။ ဟဋ္ဌော
ဟဋ္ဌေန စိတ္တေန၊ အာဒိဘိက္ခမဒါသဟံ။ အပ၊
၁။၅၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ အာဒိဘိက္ခံ ပဌမံ
အာဟာရံ ဗုဒ္ဓဘူတဿ အဟံ အဒါသိံ။
အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။

အာဒိဘူတ (တိ) [အာဒိ+ဘူတ] အစ–ရှေး
ဦးစွာ–ဖြစ်သော။ အဋ္ဌင်္ဂိကဿ ဝါ မဂ္ဂဿ
အာဒိဘူတာယ သမ္မာဒိဋ္ဌိပညာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
၂၄၆။ အာဒိဘူတာယာတိ ပဌမာဝယဝ-
ဘူတာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၈၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။)
အာဒိဗြဟ္မစရိယက, အာဒိဗြဟ္မစရိယိက·တို့
လည်း ကြည့်။

အာဒိဘူတဝိညာဏ (န) [အာဒိဘူတ+ဝိညာဏ]
အစ–ရှေးဦးစွာ–ဖြစ်သောဝိညာဉ်။ ကေသိမ္မိ
ဘဝေ အာဒိဘူတဝိညာဏဿ နာမရူပပစ္စယ-
တံ ဒဿေတုံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၄။

အာဒိဘူတာရုဏ (ပု) [အာဒိဘူတ + အရုဏ]
ရှေးဦးစွာဖြစ်သော အရုဏ်၊ တက်သစ်စ
ဖြစ်သော နေ၏အရောင်။ န ပန ဒိဝသဿ
အာဒိဘူတာရုဏဝသေန ပရိဝါသာဒီသု တ-
ထာ အဂ္ဂဟဏတော။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၁။

အာဒိမဂ္ဂ (ပု) [အာဒိ + မဂ္ဂ] အစဖြစ်သော
မဂ်၊ သောတာပတ္တိမဂ်။ အာဒိမဂ္ဂေန နိယ-
တဿ ပန တဒတ္ထာယ ဉာဏံ နတ္ထိ။ အဘိ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။(–အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ ခန်၊ဋီ၊၈၈။)

အာဒိမဂ္ဂက္ခဏ (ပု) [အာဒိမဂ္ဂ+ခဏ] အစဖြစ်
သောမဂ်–သောတာပတ္တိမဂ်–ဖြစ်ရာ အခိုက်
အတန့် ကာလ။ သော စ အာဒိမဂ္ဂက္ခဏေ
ဝိသုဇ္ဈတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။

အာဒိမဇ္ဈ (န) [အာဒိ+မဇ္ဈ] အစနှင့် အလယ်။
သော သဇ္ဈာယံ ကရောန္တော အာဒိမဇ္ဈ-
ယေဝ ပဿတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၆၆။ (–သုတ္တနိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။)

အာဒိမဇ္ဈဂတဝဏ္ဏ (ပု) [အာဒိမဇ္ဈ+ဂတ+ဝဏ္ဏ]
အစအလယ်သို့ရောက်သော–ဝဏ္ဏ–အက္ခရာ။
အပရိယောသိတေ ပဒေ အာဒိမဇ္ဈဂတ-
ဝဏ္ဏော အက္ခရံ။ ဝိမတိ၊၁။၆၅။

အာဒိမဇ္ဈန္တသောဘဏ (တိ) [အာဒိ + မဇ္ဈ +
အန္တ + သောဘဏ] အစ အလယ် အဆုံး၏

တင့်တယ်ခြင်းရှိသော။ သုတွာန တံ မဓုဝရံ၊ အာဒိမဇ္ဈန္တသောဘဏံ။ အပ၊၂။၁၅၆။

အာဒိမတ္တ[၁] (န) [အာဒိ+မတ္တ] အဦး အစ မျှ။ သိက္ခတ္တယသင်္ခါတဿ သာသနဗြဟ္မစရိယကဿ န အာဒိမတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ (—မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။)

အာဒိမတ္တ[၂] (န) [အာဒိမန္တု+တ္တ] အစရှိသည်၏ အဖြစ်။

အာဒိမတ္တကထန (န) [အာဒိမတ္တ + ကထန] (၁) (အဝိဇ္ဇာအားဖြင့်) အဦးအစတရားရှိသော ဘဝစက်၏ အဖြစ်ကို ဟောတော်မူခြင်း။ (၂) အဦးအစဖြစ်သော တရားမျှကို ဟောတော်မူခြင်း။ န ယိဒံ အာဒိမတ္တကထနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၂။ အာဒိမတ္တကထနန္တိ အဝိဇ္ဇာဝသေန အာဒိသဗ္ဘာဝကထနံ။ အာဒိ ဧတဿ အတ္ထီတိ အာဒိမံ၊ ဘဝစက္ကံ။ တဿ ဘာဝေါ အာဒိမတ္တံ၊ တဿ ကထနံ အာဒိမတ္တကထနံ။ ဝိသေသနိဝတ္တိအတ္ထော ဝါ မတ္တသဒ္ဒေါ။ မူလဋီ၊၂။၁၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၃၆။

အာဒိမနသိကာရ (ပု) [အာဒိ + မနသိကာရ] အစစွာ နှလုံးသွင်းခြင်း။ အာဒိမနသိကာရတော ပဘုတိ အတ္တနော သဘာဝေနေဝ သန္တော စ ပဏီတော စာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၇။)

အာဒိမန္တု (တိ) [အာဒိ+မန္တု] အစရှိသော။ အာဒိ ကတွာတိ ဣမိနာ ဓောဝနယံသနာဒီဟိ ပရိယောဒပနံ အာဒိမန္တံ ကတွာ ဝဒတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၇။ အာဒိမတ္တကထနလည်း ကြည့်။

အာဒိမရိယာဒ (ပု) [အာဒိ+မရိယာဒ] အစ အပိုင်းအခြား။ အဝိဇ္ဇာယ ပုရိမော အာဒိမရိယာဒေါ အပ္ပဋိဟတဿ မမ သဗ္ဗညုတဉာဏဿာပိ န ပညာယတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၆၇။

အာဒိမူလဘာဝ (ပု) [အာဒိ + မူလ + ဘာဝ] ရှေးဦးစွာဖြစ်သော အကြောင်း၏ အဖြစ်။ သမာဓိဿ ဝိယ သဗ္ဗေသမ္ပိ အနဝဇ္ဇဓမ္မာနံ အာဒိမူလဘာဝတော သဒ္ဓါယပိ ပတိဋ္ဌာ ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၉။

အာဒိယ[၁] (တိ) [အာ+ဒါ+ဏျ] (၁) ပညာ ရှိတို့မှ—အသီးအခြား ပြုအပ်သော—သီးသန့် ခြားနား ကြဉ်ဖယ်၍ ထားအပ်သော၊ ကဲ့ရဲ့ အပ်သော၊ သူ။ (၂) ရယူအပ်သော အကြောင်း၊ ရယူကြောင်း။ (၁) တုမှေပိ တေန အာဒိယာ ဘဝေယျာထာ (မ၊၁။၁၅)တိ တုမှေပိ တေန အာမိသဒါယာဒဘာဝေန, နော ဓမ္မဒါယာဒဘာဝေန အာဒိယာ ဘဝေယျာထ အပဒိသိတဗ္ဗာ ဝိသုံ ကာတဗ္ဗာ ဝဇ္ဇေတဗ္ဗာ ဝိညူဟိ ဂါရယှာ ဘဝေယျာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ အာဒိယာတိ ဧတ္ထ ယသ္မာ အာကာရော မရိယာဒတ္ထော၊ တသ္မာ ဓမ္မဒါယာဒတာဝိမုခေန အာမိသဒါယာဒဘာဝေန ဟေတုဘူတေန, ကရဏဘူတေန ဝါ အာဒိယံ ဝိဝေစနံ ဝိညူဟိ ဝိသုံ ကရဏံ ဝဇ္ဇတာနဿ ဟောတီတိ အာဟ ဝိသုံ ကာတဗ္ဗာတိ၊ တေနာဟ ဝိညူဟိ ဂါရယှာ ဘဝေယျာထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၄။ (၂) ပဉ္စိမေ ဂဟပတိ ဘောဂါနံ အာဒိယာ။ အံ၊၂။၃၇။ ဘောဂါနံ အာဒိယာတိ ဘောဂါနံ အာဒါတဗ္ဗကာရဏာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။

အာဒိယ[၂] (တိ) [အာဒိ+ဏ၊ ဏ-ကို ယ-ပြု။] အစ၊ အဦး အစ။ အာဒိယေနေဝ တေမဒ္ဒိ၊ ဒုက္ခံ နက္ခာတုမိစ္ဆသိ။ ဇာ၊၂။၃၆၂။ အာဒိယေနေဝါတိ အာဒိကေနေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၅၂။

အာဒိယ[၃] (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ဒါ + တွာ] ယူ၍။ တမှာက ဝိဇ္ဇဉ္စ သုတဉ္စ အာဒိယ။ ဇာ၊၁။၆၄။

အာဒိယာတိ အာဒိယိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ (−ဇာ၊၂။၁၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၈။)

အာဒိယတိ (ကြိ) [အာ+ဒါ+ယ+တိ] (က) ယူ၏။ (ခ) ယူ၏၊ နာယူ၏၊ ရိုသေလေးစား၏၊ လိုက်နာပြုကျင့်၏။ (ဂ) ယူ၏၊ ဖြစ်စေ၏။ (ဃ) ယူ၏၊ စား၏၊ သုံးဆောင်၏။ (င) ယူ၏၊ ကြောင့်ကြ ပလိဗောဓ ပြု၏။ (က) ယူ၏။ စောရော နာမ ယော....အဒိန္နံ ထေယျသင်္ခါတံ အာဒိယတိ။ ဝိ၊၁။၅၇။ **အာဒိယတိ**—ဒီ၊၃။၄၀။ သံ၊၂။၄၄၆၊၅၀၂။ အံ၊၁။၁၉၀၊၁၉၅-၆။ အံ၊၂။၇၀၊၁၈၁။ ဓမ္မ။၄၉။ သုတ္တနိ။၄၀၁။ မဟာနိ။၅၇၊၅၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ ကင်္ခါ။၁၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၇၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၃။ မ၊ဋီ၊၂။၆၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၅၄။ **အာဒိယန္တိ**—ဝိ၊၄။၄၉၃။ ဒီ၊၃။၅၆။ အံ၊၁။၃၆၄။ ခုဒ္ဒက။၆။ သုတ္တနိ။၃၁၃။ မဟာနိ။၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၁၊၁၉၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၈။ **အာဒိယာသိ**—ပေတ။၁၈၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ **အာဒိယာမိ**—အံ၊၂။၃၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၄။ **အာဒိယန္တု**—ဝိ၊၂။၃၄၃။ **အာဒိယ**—မ၊၃။၁၇၃။ **အာဒိယာထ**—ဒီ၊၂။၂၇၄။ **အာဒိယေယျ**—ဝိ၊၁။၅၆-၇။ ဒီ၊၁။၁၁၆။ သံ၊၃။၃၀၈။ အဘိ၊က။၁၃၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ **အာဒိယေ** — အံ၊၁၊၂၁၅။ အံ၊၃။၈၃၊၈၉။ သုတ္တနိ။၃၃၈။ **အာဒိယေယျာမ**—ဒီ၊၃။၅၅။ **အာဒိယေယျုံ**—သံ၊၃။၃၀၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ **အာဒိယိ**—ဝိ၊၁။၅၄။ ဝိ၊၅။၁၀၆။ ဒီ၊၂။၂၇၇-၈။ ဒီ၊၃။၅၄-၅။ သံ၊၂။၅၂၄။ အံ၊၂။၁၈၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၆။ **အာဒိယိတ္ထ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ **အာဒိယိဿတိ**—ဝိ၊၁။၅၄။ ဝိ၊၂။၃၄၃-၄။ ဒီ၊၃။၅၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ **အာဒိယိဿန္တိ**—မိလိန္ဒ။၁၄၅။ **အာဒိယိဿသိ**—ဝိ၊၁။၅၄။ **အာဒိယိဿာမ**—ဒီ၊၃။၅၆။ (ခ) ယူ၏၊ နာယူ၏၊ ရိုသေလေးစား၏၊ လိုက်နာပြုကျင့်၏။ သာ နေဝ သဿုံ အာဒိယတိ (အံ၊၂။၄၆၇)တိ သဿုယာ ကတ္တဗ္ဗဝတ္တံ နာမ အတ္ထိ၊ တံ န ကရောတိ၊ သဿုတိပိ နံ န ဂဏေတိ။ န သသုရံ အာဒိယတီတိ ဝစနံ န ဂဏှာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ နေဝ မဟာရာဇဿ အာဒိယန္တိ (ဒီ၊၃။၁၆၄)တိ ဝစနံ န ဂဏှန္တိ၊ အာဏံ န ကရောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ **နာဒိယတိ**—ဝိ၊၂။၂၈၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ **နာဒိယိ**—ဝိ၊၁။၂၈၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ **နာဒိယိဿန္တိ**—ထေရ။၃၄၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၈။ (ဂ) ယူ၏၊ ဖြစ်စေ၏။ အဓိကရဏံ အာဒိယတိ (အံ၊၂။၁၅၁)တိ စတ္တာရိ အဓိကရဏာနိ အာဒိယတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။ ဘိက္ခူ အဓိကရဏံ အာဒိယန္တိ။ အံ၊၁။၇၅။ အာဒိယန္တီတိ ဂဏှန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ ဂဏှန္တီတိ ပဝတ္တေန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၄။ (ဃ) ယူ၏၊ စား၏၊ သုံးဆောင်၏။ ပဝတ္တဖလမာဒိယိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ အာဒိယိန္တိ ပရိဘုဉ္ဇိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၀၀။ (င) ယူ၏၊ ကြောင့်ကြပလိဗောဓပြု၏။ အာဒိယန္တိ စ နိရဿဇန္တိ စ (မဟာနိ။၇၀)တိ ပလိဗောဓံ ကရောန္တိ စ ဝိသဇ္ဇေန္တိ စ ခိပန္တိ စ။ မဟာနိ။ ၁၉၀။

အာဒိယန (နု) [အာ+ဒါ+ယု] ယူခြင်း၊ မိမိ သန္တာန်၌ ဖြစ်စေခြင်း။ ဓမ္မဒါယဿ အာဒိယနတော ဓမ္မဒါယာဒေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၂။ အာဒိယနတောတိ ဂဏှနတော၊ သသန္တာနေ ဥပ္ပါဒနတောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၁။ (−မ၊ဋီ၊၂။၂၉၆။)

အာဒိယနပစ္စယ (ပု) [အာဒိယန+ပစ္စယ] ယူခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အဒိန္နံ အာဒိယနပစ္စယာ ပါရာဇိကံ ကတ္တ ပညတ္တံ။ ဝိ၊၅။၈၄။

အာဒိယနမုခ (တိ) [အာဒိယန + မုခ] နာယူလွယ်–ယုံကြည်လွယ်–သော နှုတ်ရှိသော။ သဒ္ဓဟနဋ္ဌေန ဟိ အာဒါနေန သေ အာဒိယနမုခေါတိ ဝုတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ အာဒေယျမုခ-လည်း ကြည့်။

အာဒိယန္တ (တိ) [အာ+ဒါ+ယ+အန္တ။ ထိ-၌ အာဒိယန္တီ] ယူသော၊သူ။ အဒိန္နံ အာဒိယန္တဿ အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿ။ ဝိ၊၁။၆၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ အဒိန္နံ အာဒိယန္တော ကတိ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၅။၅၅။ အတိဂမ္ဘီရံ ဥဒကသုဒ္ဓိကံ အာဒိယန္တီ။ ဝိ၊၂။၃၄၄။ (–ဝိ၊၄။၄၃၅။ ဝိ၊၅။၁၀၆၊၂၁၂။ ဒီ၊၁။၄၉။ ဒီ၊၃။၄၀။ မ၊၂။၆၆၊၁၈၃။ သံ၊၂။၁၇၁၊၅၂၆-၇။ မိလိန္ဒ။၂၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၀။ ကင်္ခါ။၁၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။ ၁၅၈။)

အာဒိယမာန (တိ) [အာ+ဒါ+ယ+မာန] ယူသော၊သူ။ တထာရူပံ ဘိက္ခုံ အဒိန္နံ အာဒိယမာနော အယမ္ပိ ပါရာဇိကော ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၅၆။ (–ဝိ၊၄။၄၃၅။ ဝိ၊၅။၃၃၂။ မ၊၂။၃၉၁။ အံ၊၁။၂၅၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ မ၊ဋီ၊၃။၆၂။)

အာဒိယသုတ္တ (န) [အာဒိယ+သုတ္တ] အာဒိယသုတ်၊ စည်းစိမ်ရယူကြောင်း ၅-မျိုးကို ဟောပြရာသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊ ၂။၃၈-၄၀။

အာဒိယာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ဒါ+ယ+ဏာပေ+တိ] ယူစေ၏။ န အဒိန္နံ အာဒိယာပေတိ။ ဒီ၊၃။၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။

အာဒိယာမ (ပု) [အာဒိ+ယာမ] အဦးအစဖြစ်သောယာမ်၊ ညဉ့်ဦးယာမ်။ အာဒိယာမေ နမဿာမိ၊ မဇ္ဈိမေ အထ ပစ္ဆိမေ။ အပ၊၁။၅၈၊

အာဒိယိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ဒါ+ယ+တဗ္ဗ] ယူအပ်သော။ တဿ ဝစနံ ဗဟူ ဇနာ အာဒိယိတဗ္ဗံ သောတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၂။

အာဒိယိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဒါ+ယ+တုံ] ယူခြင်းငှါ။ အာဘဗ္ဗော ခီဏာသဝေါ ဘိက္ခု အဒိန္နံ ထေယျသင်္ခါတံ အာဒိယိတုံ။ ဒီ၊၃။၁၁၀၊၁၉၆။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။)

အာဒိယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဒါ+ယ+တွာ] (က) ယူ၍၊ (ခ) ယူ၍၊ ကပ်ငြိစေ၍။ (ဂ) ယူ၍၊ ကြောင့်ကြ ပလိဗောဓပြု၍။ (က) ကေစ္စော အဒိန္နံ အာဒိယိတွာ အာဒိယိတွာ အတ္တာနံ သုခေတိ ပီဏေတိ။ ဒီ၊၃။၁၀၈။ (–ဝိ၊၂။၁၅၉။ ဒီ၊၂။၂၇၄။ ဒီ၊၃။၇၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ မ၊ဋီ၊၁။၂၈၅။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၈၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇။) အာဒါယ-လည်း ကြည့်။ (ခ) သြဒါတံ အဋ္ဌေ အာဒိယိတွာ။ ဝိ၊၁။၃၃၁။ ဝိ၊၅။၁၇။ အဋ္ဌေ အာဒိယိတွာတိ သန္တတဿ အနုဝါတံ ဝိယ ဒဿေတွာ သြဒါတံ အလ္လိယာပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ (ဂ) ဒိသာဝတံ ဝါ အာဒါယ သမာဒါယ အာဒိယိတွာ သမာဒိယိတွာ ဂဏှိတွာ။ မဟာနိ။၇၁။ အာဒိယိတွာတိ ပလိဗောဓံ ကတွာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၁။

အာဒိရဟိတ (တိ) [အာဒိ+ရဟိတ] အစမှကင်းသော၊ အစမရှိသော၊ အစမထင်သော။ အနာဒိကာလပ္ပဝတ္တ-ကြည့်။

အာဒိရာဇ (ပု) [အာဒိ + ရာဇ] အဦးအစဖြစ်သော မင်း၊ အစဆုံးမင်း။ သီဟကုမာရဿ ပုတ္တော တမ္ဗပဏ္ဏိဒီပဿ အာဒိရာဇာ ဝိဇယကုမာရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။

အာဒိဝဂ္ဂ (ပု) [အာဒိ + ဝဂ္ဂ] အဦး အစ ဖြစ်သော ဝဂ်၊ အစဆုံး ဝဂ်။ နိဿဂ္ဂိယေသု အာဒိဝဂ္ဂဿ တာဝ ပဌမေ ပတ္တသန္နိစယံ ကရေယျာတိ ပတ္တသန္နိဓိံ ကရေယျ။ ကင်္ခါ။ ၃၀၈။

အာဒိဝါရ (ပု) [အာဒိ+ဝါရ] အစဖြစ်သော– အလှည့် – အကြိမ်။ စက္ခုဝိညာဏာဒီသုပိ စတုန္နမ္ပိ စတုက္ကာနံ အာဒိဝါရေသု ဝုတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။

အာဒိဝိသောဓနဋ္ဌ (ပု) [အာဒိဝိသောဓန + အတ္ထ] ကုသိုလ်တရားတို့၏အစဖြစ်သောသီလကို – သုတ်သင်ခြင်း – စင်ကြယ်စေခြင်း– အနက်သဘော။ အာဓိပတေယျဋ္ဌေန, အာဒိဝိသောဓနဋ္ဌေန, အဓိမတ္တဋ္ဌေန။ ပဋိသံ။ ၂၁၇။ အာဒိဝိသောဓနဋ္ဌေနာတိ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အာဒိဘူတဿ သီလဿ ဝိသောဓနဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။

အာဒိဝိသောဓနာ (ထီ) [အာဒိ+ဝိသောဓနာ] အစဖြစ်သော သီလကို –သုတ်သင်ခြင်း – စင်ကြယ်စေခြင်း။ သီလဝိသုဒ္ဓိ သဒ္ဒိန္ဒြိယဿ အာဒိဝိသောဓနာ။ ပဋိသံ။ ၂၁၉။ သဒ္ဒိန္ဒြိယဿ အာဒိဝိသောဓနာတိ သဒ္ဒိန္ဒြိယဿ ဥပနိဿယဝသေန အာဒိဘူတဿ သီလဿ ဝိသောဓနာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။

အာဒိဝုတ္တအာကာရ (ပု) [အာဒိ+ဝုတ္တ+အာကာရ] အစ၌ဆိုအပ်သော အခြင်းအရာ။ တေန သဟဂတာဒိဘာဝဿ စ အာဒိဝုတ္တအာကာရေနေဝ ဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၁။

အာဒိသ (ကြိ) အာဒိသတိ ကြည့်။

အာဒိသတိ (ကြိ) [အာ+ဒိသ+အ+တိ] (၁) ညွှန်ပြ – ပြောဆို – ပြောကြား – ၏။ (၂) (ကုသိုလ်အဖို့ကို) ပေးဝေ၏၊ အမျှပေး – အမျှဝေ – ၏။ (၁) စိတ္တံပိ အာဒိသတိ။ ဒီ၊၁။ ၂၀၇။ အာဒိသတီတိ ကထေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၂။ အာဒိသတိ—ဒီ၊၃။ ၈၅။ အံ၊၁။ ၁၇၀။ သုတ္တနိ။ ၄၄၇။ စူဠနိ။ ၁၆၃။ ပဋိသံ။ ၄၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၆။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၄၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၉။ အာဒိသန္တိ— ဒီ၊၃။ ၁၂၃။ မဟာနိ။ ၂၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၆၄။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၇၀။ (၂) ဒါယကာ ဒါနံ ဒတွာ ပုဗ္ဗပေတာနံ အာဒိသန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၄။ မမ ဒက္ခိဏံ မာဒိသာ (ပေတ။ ၁၃၄)တိ ဧတံ ဥပါသကံ.... တံ ဒက္ခိဏံ မယှံ အာဒိသ ပတ္တိဒါနံ ဒေဟိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၄၆။ အာဒိသေယျ—ပေတ။ ၁၈၅။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၂။ အာဒိသေ— ဝိ၊၃။ ၃၂၄။ ဒီ၊ ၂။ ၇၅။ ဥဒါန။ ၁၈၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၈၁။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၁၉။ အာဒိသေယျာသိ— အံ၊ ၂။ ၄၄၅။ ထေရီ။ ၄၁၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၅။ အာဒိသိ(သီ)— ပေတ။ ၁၃၈၊ ၁၄၅၊ ၁၇၆။ အာဒိသံ— ပေတ။ ၁၃၄။ အာဒိသိံသု—ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၄၆။ အာဒိသိတ္ထ—ပေတ။ ၁၅၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၀၀၃။ အာဒိသိဿာမိ—ထေရီ။ ၄၁၃။

အာဒိသဒ္ဒ (ပု) [အာဒိ+သဒ္ဒ] အာဒိ-သဒ္ဒါ။ အာဒိသဒ္ဒေန ဧတ္ထ အယမ္ပိ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၈။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၃။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၊၈။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၁။)

အာဒိသဒ္ဒတ္ထ (ပု) [အာဒိသဒ္ဒ+အတ္ထ] (၁) အာဒိ-သဒ္ဒါ၏ အနက်။ (တိ) (၂) အာဒိသဒ္ဒါ အနက်ရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (တိ) (၂) ဉာတိ-သဒ္ဒေါ အာဒိ-သဒ္ဒတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၀၈။

အာဒိသဒ္ဒတ္ထဇောတက (တိ) [အာဒိသဒ္ဒတ္ထ+ဇောတက] အာဒိသဒ္ဒါ၏အနက်ကို ထွန်းပြ

တတ်သော။ ဣတိ-သဒ္ဒေန ပန အာဒိသဒ္ဒတ္ထဇောတကေန ပကာရတ္ထဇောတကေန ဝါ သဗ္ဗံ သုတ္တန္တဘာဇနီယံ သင်္ဂဟေတွာ။ မူလဋီ၊၂။၃။ အာဒိသဒ္ဒတ္ထဇောတကေနာတိ "ဣတိ ဝါ, ဣတိ ဧဝရူပါ နစ္စဂီတဝါဒိတဝိသူကဒဿနာ ပဋိဝိရတော"တိအာဒီသု ဝိယ အာဒိသဒ္ဒဿ အတ္ထဒီပကေန။ အနုဋီ၊၁။၄။

အာဒိသဒ္ဒပရိယာယ (ပု) [အာဒိသဒ္ဒ+ပရိယာယ] အာဒိသဒ္ဒါ၏ – ပရိယာယ် – ဝေဝုစ် – စကားလှယ်။ အာဒိ-သဒ္ဒပရိယာယေန 'ပဘုတိ-သဒ္ဒေန ဝါ ဝိမုတ္တိဂ္ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃။

အာဒိသဒ္ဒလောပ (ပု) [အာဒိသဒ္ဒ+လောပ] အာဒိသဒ္ဒါ၏ ကျေခြင်း။ အာဒိသဒ္ဒလောပေါ ကတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။

အာဒိသဒ္ဒသင်္ဂဟိတ (တိ) [အာဒိသဒ္ဒ+သင်္ဂဟိတ] အာဒိ-သဒ္ဒါဖြင့် ရေတွက်အပ်သော။ အာဒိသဒ္ဒသင်္ဂဟိတော အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၃။၆၁။

အာဒိသန (နု) [အာ+ဒိသ+ယု] ညွှန်း–ညွှန်ပြ–ခြင်း။ ဣတိ ဧဝံ အာဒိသနံ အာဒေသနာပါဋိဟာရိယံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ (–မ၊ဋီ၊၂။၁၈၃။)

အာဒိသန္တ (တိ) [အာ+ဒိသ+အ+အန္တ] ရည်ညွှန်း–ညွှန်ပြ–ပြောဆို–သော၊သူ။ သမဏံ ဝါ ဗြာဟ္မဏံ ဝါ တံ၊ အာဒိသန္တံ ပဘာဂုံနံ။ ထေရ။၃၂၃။ အာဒိသန္တန္တိ ဒေသေန္တံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။ (–ဒီ၊၁။၂၀၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။)

အာဒိသဗ္ဘာဝကထန (နု) [အာဒိ+သဗ္ဘာဝ+ကထန] အဦးအစ – ပဌမဆုံး–ဖြစ်သော တရား၏ ထင်ရှားရှိသည် အဖြစ်ကို ဟောတော်မူခြင်း။ အာဒိမတ္တကထန-ကြည့်။

အာဒိသမန္နာဟာရ (ပု) [အာဒိ+သမန္နာဟာရ] အစဦးစွာ နှလုံးသွင်းခြင်း။ ဣဒံ ပန "အာဒိသမန္နာဟာရတော"တိ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ၊၁၄၉။ အာဒိမနသိကာရ-လည်း ကြည့်။

အာဒိသမ္ဗန္ဓန (နု) [အာဒိ+သမ္ဗန္ဓန] အစဦးစွာ ဆက်စပ်ခြင်း၊ အဦးအစ ပဌမဆုံးဖြစ်သော တရားအနေအားဖြင့် ဆက်သွယ်ခြင်း။ ဘဝန္တရာဒိပဋိသန္ဓာနတောတိ ဘဝန္တရဿ အာဒိသမ္ဗန္ဓနတော။ မူလဋီ၊၂။၁၁၂။

အာဒိသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဒိသ+တွာ] အာဒိဿ-နှင့် အနက်တူ။ အာဒေသနာပါဋိဟာရိယေနာတိ အာဒိသိတွာ အပဒိသိတွာ ကထနအနုကထနကထာပါဋိဟာရိယေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ အာဒိဿ-လည်း ကြည့်။

အာဒိသုတ္တ (နု) [အာဒိ+သုတ္တ] အစဖြစ်သော သုတ်။ ပဌမမဟာသင်္ဂီတိယာ ဝတ္တမာနာယ ဝိနယသင်္ဂဟာဝသာနေ သုတ္တန္တပိဋကေ အာဒိနိကာယဿ အာဒိသုတ္တံ ဗြဟ္မဇာလံ ပုစ္ဆန္တေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။

အာဒိသုဒ္ဓိဒဿနပရ (တိ) [အာဒိ+သုဒ္ဓိ+ဒဿန+ပရ] အစပိုင်းအားဖြင့် စင်ကြယ်ခြင်းကို ပြခြင်းလျှင် ပြဓာန်းခြင်းရှိသော။ ပစ္စဝေက္ခဏာယ အာဒိသုဒ္ဓိဒဿနပရမေတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၂။

အာဒိသေဝနာ (ထီ) [အာဒိ+သေဝနာ] အစဦးစွာမှီဝဲခြင်း။ အာသေဝနာတိ အာဒိသေဝနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၃။

အာဒိဿ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ဒိသ + တွာ] ရည်ညွှန်း၍၊ ရည်စူး၍၊ ညွှန်ပြ၍၊ ညွှန်ပြပြောဆို၍၊ ပိုင်းခြား ကန့်သတ်၍။ တာသံ ဣတ္ထီနံ ဝစ္စမဂ္ဂံ ပဿာဝမဂ္ဂံ အာဒိဿ ဝဏ္ဏံပိ ဘဏတိ။ ဝိ၊၁။၁၈၇။ အာဒိဿာတိ အပဒိသိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ ကာလေပိ အာဒိဿ ဒိန္န (ဝိ၊၁။၃၀၄)န္တိ သံဃဿ ဝါ ဣဒံ အကာလစီဝရန္တိ ဥဒ္ဒိသိတွာ ဒိန္နံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ အာဒိဿ အာဒိဿ အာယသ္မတော ဥပါလိဿ ဝဏ္ဏံ

ဘာသတိ။ ဝိ၊၂။၁ဂဂ။ အာဒီဃာ အာဒီ-ဃာတိ ပုနပ္ပုနံ ဝဝတ္တပေတွာ ဝိသုံ ဝိသုံ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ အာဒီဃာ ဒေတိ(ဝိ၊၃။၄၂၇)တိ အာဒီသိတွာ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၅။ ကခ်ါ။၁၆၂။ (–ဝိ၊၄။၃၁၉။ ဝိ၊၅။၅၆။ သုတ္တနိ။၄၃၂။ ထေရီ။၄၀၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁ဂ၄။)

အာဒီဃမာန (တိ) [အာ+ဒိသ+ယ+မာန] ရည်ညွှန်းအပ်သော၊ ရည်ညွှန်း ပြောဆိုအပ်သော။

အာဒီဃမာနကဋ္ဌ (ပု) [အာဒီဃမာန+က+အတ္ထ] ရည်ညွှန်း ပြောဆိုအပ်သော–အနက်–သဘော။ အာဒီဃမာနကဋ္ဌေန ဝါ ဘဂဝါ ယက္ခော နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။

အာဒီန (န) [အာ+ဒီ+ဤန] ဆင်းရဲ၊ ဒုက္ခ။ အာဒီနဝ-ကြည့်။

အာဒီနဝ¹ (ပု) [အာဒီန+ဝါ+အ။ အာ ဒိနံ ဒုက္ခံ ဝါတိ အဓိဂစ္ဆတိ ဧတေနာတိ အာဒီနဝေါ၊ ဒေါသော။ နီတိ၊ဓာ။၂၂၆။] (၁) အပြစ် (ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း အပြစ်ဒေါသ၊ မကောင်းကျိုး)၊ ဘေးရန်အန္တရာယ်၊ မမြဲခြင်း, ဆင်းရဲခြင်း, ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်း စသော သဘော။ (၂) အလွန် ဆင်းဆင်းရဲရဲ–ဖြစ်ရ–နေရထိုင်ရ–သော သူ၊ လူဆင်းရဲ။ (၁) အာဒီနဝေါ တွေ ဘိယျော။ ဝိ၊၂။၁၇၆။ ဝိ၊၄။၆၉။ မ၊၁။၁၂၆၊၁ဂ၂-၃။ သံ၊၁။၉။ အံ၊၂။ဂ၅။ ကာမာနံ အာဒီနဝံ ဩကာရံ....ပကာ-သေသိ။ ဝိ၊၃။၂၂၊၂၇၊၄၇၊၂၆၇။ ဝိ၊၄။၃၀၄။ ဒီ၊၁။၁၀၂။ ဒီ၊၂။၃၅၊၃၇။ မ၊၂။၄၃၊၃၄၆။ အံ၊၃။၃၀။ ဥဒါန။၁၃၅။ အာဒီနဝေါတိ ဒေါသော၊ အနိစ္စတာဒီနာ အပ္ပဿာဒတာ-ဒီနာ စ ဒူသိတဘာဝေါတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ အာ ဒိနံ ဝါတိ ပဝတ္တတီတိ အာဒီနဝေါ၊ ပရမကပဏတာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၄။ အာဒီ-နဝေါတိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကော ဥပဒ္ဒဝေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၇။ အာဒီနဝေါတိ ဒေါသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂ဂ၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၂။ သမ္ဗေပိ ကာမာ ဗဟွာဒီ-နဝါ အနိစ္စာ အဒ္ဓုဝါ ဝိပရိဏာမဓမ္မာတိ ကာမာနံ အာဒီနဝေါ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆။ ဝေဒနာနံ သမုဒယဉ္စ အတ္ထင်္ဂမဉ္စ အဿာဒဉ္စ အာဒီနဝဉ္စ နိဿရဏဉ္စ ယထာဘူတံ ဝိဒိတွာ။ ဒီ၊၁။၁၆၊၃၅။ တဿာ ဝေဒနာယ အယံ အနိစ္စ-ဒုက္ခဝိပရိဏာမဘာဝေါ ဝေဒနာယ သမ္ဗာယပိ အာဒီနဝေါတိ။ အာဒီနံ ပရမကာရုညံ ဝါတိ ပဝတ္တတိ တေသွာတိ ဟိ အာဒီနဝေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၉။ (–ဝိ၊၁။၂၁၉၂။ ဝိ၊၂။၂၀၇။ ဝိ၊၃။၂ဂ၆၊၃၂၂။ ဒီ၊၂။၇၂၊၂ဂ၁။ ဒီ၊၃။၁၄ဂ၊၁၉၆။ မ၊၁။၁၁၉၊၁၂၁၊၁၂၂။ မ၊၂။၂၆၁။ မ၊၃။၆ဂ။ သံ၊၁။၃ဂ၀။ သံ၊၂။၂၃-၄-၆။ သံ၊၃။၁၇၀။ အံ၊၁။၂၆၁-၂၃၆-၇။ အံ၊၂။၂၁၉၊၃၂၀။ ပဋိသံ။၁၊၁၁၊၄၁၁။ ဥဒါန။၁၄ဂ။ စူဠနိ။၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀၊၂၅၆-၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၊ဂ၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၆။) (၂) အာဒီနံ ဝါတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတီတိ အာဒီနဝေါ၊ ကပဏမနုဿသေဿတံ အဓိဝစနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၇။ အာဒီနံ အတိဝိယ ကပဏံ ပဝတ္တနဋ္ဌေန ကပဏမနုဿော အာ-ဒီနဝေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၉။

အာဒီနဝ² (ပု) [(၁) အာဒီနဝ+ဒဿက၊ နောက်ပုဒ်ကျေ။ (၂) အာဒီနဝ+အ] (၁) အပြစ်ကို ပြတတ်သော (တရားဒေသနာ)။ (၂) လူဆင်းရဲနှင့်တူသော၊ တရား (တေဘူမက ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရား။) (၁) ဒါနကထာ သီလကထာ သဂ္ဂကထာ ကာမာနံ အာဒီ-နဝံ။နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၁။ အာဒီနဝေါတိ အာဒီနဝ-ဒဿကော သုတ္တန္တော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၉။(၂)

ခန္ဓာပိ စ ကပဏာဝယေဝါတိ အာဒီနဝသဒ္ဒိ-သတာယ အာဒီနဝတော။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၇။ (–မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၅၃၅။)

အာဒီနဝကထာ (ထီ) [အာဒီနဝ + ကထာ] အပြစ်ကိုဆိုခြင်း၊ အပြစ်ကိုပြဆိုသောစကား။ ဝုတ္တဝိပရိယာယေနာတိ ဝုတ္တတ္တာယ အာဒီ-နဝကထာယ ဝိပရိယာယေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။

အာဒီနဝကာရဏ (န) [အာဒီနဝ + ကာရဏ] အပြစ်၏အကြောင်း၊ အပြစ်–ဒေါသ–ဖြစ်ကြောင်း။ ဟိတပဋိပတ္တိယာ အန္တရာယကရ ကမ္မ စေဝ ပရလောကေ စ အာဒီနဝကာရ-ဏဉ္စ ပဝတ္တန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၇။

အာဒီနဝကောဋ္ဌာသ (ပု) [အာဒီနဝ + ကော-ဋ္ဌာသ] အပြစ်၏ အဖို့အစု၊ အပြစ်ကို ပြဆိုသော စကားရပ်။ ပဉ္စမပဒန္တိ "ကာယဿ ဘေဒါ"တိအာဒိနာ ဝုတ္တော ပဉ္စမော အာဒီ-နဝကောဋ္ဌာသော။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၉။

အာဒီနဝဂ္ဂဟဏ (န) [အာဒီနဝ+ဂဟဏ] အာဒီ-နဝ-သဒ္ဒါ။ အဿာဒဂ္ဂဟဏေန ဟိ သမုဒယ-သစ္စံ,အာဒီနဝဂ္ဂဟဏေန ဒုက္ခသစ္စံ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၈၈။

အာဒီနဝစ္ဆာဒန (န) [အာဒီနဝ + အစ္ဆာဒန] အပြစ်ကို–ဖုံးလွှမ်း–ဖုံးကွယ်–ခြင်း။ အဝိဇ္ဇာ-ယ ဟိ အာဒီနဝစ္ဆာဒနတော အယောနိ-သောမနသိကာရော ဇာတော။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၃၁။

အာဒီနဝဇာတ (တိ) [အာဒီနဝ+ဇာတ] ဖြစ်သော အပြစ်ရှိသော။ ဥပဒ္ဒဝဇာတ (စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၇၆) ကြည့်။

အာဒီနဝဉာဏ (န) [အာဒီနဝ+ဉာဏ] အာဒီ-နဝဉာဏ်၊ (က) အပြစ်ဟုသိမြင်သော ဉာဏ်၊ မြွေပွေး မြွေဟောက်ပမာ ကြောက်စရာ ဘေးဆိုးဟုသိမြင်ထားအပ်ပြီးသော တေဘူမက ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတရားတို့ကို အနာရောဂါ ဆိုးပမာ ဿယာခင်တွယ်စရာမမြင် စက်ဆုပ်ဖွယ် အပြစ်အနာ အပြစ်ဒေါသဟုသာ ရှုဆင်ခြင်တတ်, သိမြင်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်။ (ခ) ကေဘူမက ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတရားတို့ကို လူသင်းရဲနှင့်တူ၏ဟု ရှုဆင်ခြင်တတ်, သိမြင်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်။ (ဤ အာဒီနဝ ဉာဏ်သည် သမ္မသနဉာဏ်, ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်-စသော ဝိပဿနာဆယ်ပါးတို့တွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်သည်၊ ၎င်း၏ အကျယ်အဓိပ္ပါယ်ကို ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၄-ကြည့်။) (က) (ခ) တဿေဝ ပဿတော အာဒီနဝဉာဏံ နာမ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၅။ ဒိဋ္ဌဘယာနံ အာဒီနဝ-တော ပေက္ခဏဝသေန ပဝတ္တံ ဉာဏံ အာဒီ-နဝဉာဏံ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၆၈။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ဂ၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၁။) (ခ) အာဒီနံ ဝါတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတီတိ အာဒီနဝေါ၊ ကပဏ-မနုဿော၊ သော ဝိယာတိ အာဒီနဝေါ၊ တေ-ဘူမကသင်္ခါရ။ အာဒီနဝေါတိ ပဝတ္တံ ဉာဏံ, တေသံ ဝါ တတော ဉာဏံ အာဒီနဝဉာဏံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၅၃၅။

အာဒီနဝဉာဏနိဒ္ဒေသ (ပု) [အာဒီနဝဉာဏ + နိဒ္ဒေသ] အာဒီနဝဉာဏ်ကို အကျယ်ပြရာ အပိုင်းအခဏ်း။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ-ပါဠိ၊ မဟာဝဂ္ဂ၊ ဉာဏကထာ၊ အာဒီနဝဉာဏ-နိဒ္ဒေသ။ ပဋိသံ၊၁။၅၈။

အာဒီနဝတာ (ထီ) [အာဒီနဝ+တာ] အပြစ်၏အဖြစ်၊ အပြစ်သဘော။ ပဝတ္တိဒုက္ခတာယ ဒုက္ခဿ စ အာဒီနဝတာယ အာဒီနဝတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။

အာဒီနဝဒဿက (တိ) [အာဒီနဝ + ဒဿက] အပြစ်ကို ပြတတ်သော။ အာဒီနဝ² (၁) ကြည့်။

အာဒီနဝဒဿန (န) [အာဒီနဝ + ဒဿန] (၁) အပြစ်ကိုမြင်ခြင်း။ (၂) အပြစ်ကိုပြခြင်း။

(၁) အယံ ကာမေသု အာဒီနဝဒဿနေန ပရိစ္စာဂေါ။ ပေဋကော၊၂၁၂။ သီလဝိပတ္တိယာ စ အာဒီနဝဒဿနေ, သီလသမ္ပတ္တိယာ စ အာနိသံသဒဿနေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၅၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၂၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၄၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၊၂၆၀။ မ၊ဋီ၊၁၊၈၈။ အံ၊ဋီ၊၁၊၅၃။ အံ၊ဋီ၊၃၊၃၂၄။ အနုဋီ၊၃၊၂၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂၊၄၅၀။) (၂) "ကိံ တုယှိမိနာ ပါပကေန ဒုဋ္ဌဝိတေနာ"တိ ဣဒံ ဇီဝိတေ အာဒီနဝဒဿနံ။ သာရတ္ထ၊၂၊၂၄၉။

အာဒီနဝဒဿနဉာဏ (န) [အာဒီနဝဒဿန + ဉာဏ] အပြစ်ကို–ရှုတတ်–မြင်တတ်–သော ဉာဏ်။ အာဒီနဝါနုပဿနာ-ကြည့်။

အာဒီနဝဒဿနတ္ထ (ပု) [အာဒီနဝဒဿန+အတ္ထ] (၁) အပြစ်ကို ပြခြင်းအကျိုး။ (တိ) (၂) အပြစ်ကို – ရှုခြင်း – မြင်ခြင်း–အကျိုးရှိသော။ (၁) မက္ခီဘာဝေ အာဒီနဝဒဿနတ္ထံ အနေကပရိယာယေနာတိအာဒိမာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃။(–ဒီ၊ဋီ၊၃၊၃။ သံ၊ဋီ၊၁၊၂၃၇။) (တိ) (၂) ဝိပဿနာဗလံ ပဝတ္တေ အာဒီနဝဒဿနတ္ထံ, နိရောဓေ စ အာနိသံသဒဿနတ္ထံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၈၃။

အာဒီနဝဒဿနပုဗ္ဗကအနိစ္စာဒိမနသိကာရ (ပု) [အာဒီနဝဒဿန+ပုဗ္ဗက + အနိစ္စ+အာဒိ+ မနသိကာရ] အပြစ်ကိုရှုခြင်းလျှင် ရှေ့သွားရှိသော အနိစ္စ စသည်ကို နှလုံးသွင်းခြင်း။ မဟဂ္ဂတဓမ္မေသု စေဝ သကလတေဘူမကဓမ္မေသု စ အာဒီနဝဒဿနပုဗ္ဗကအနိစ္စာဒိမနသိကာရဝသေန နိဿရဏပဋိပတ္တိယာ။ မ၊ဋီ၊၁၊၁၅၄။

အာဒီနဝဒဿနပုဗ္ဗကနေက္ခမ္မပဋိပတ္တိ (ထီ) [အာဒီနဝဒဿန + ပုဗ္ဗက + နေက္ခမ္မ + ပဋိပတ္တိ] အပြစ်ကို ရှုခြင်းလျှင် ရှေ့သွားရှိသော ကာမဂုဏ်တို့မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း အကျင့်။ ကာမဂုဏေသု (ဝတ္ထုကာမကိလေသကာမေသု၊ မ၊ဋီ၊၃၊၁၁၇) အာဒီနဝဒဿနပုဗ္ဗကနေက္ခမ္မပဋိပတ္တိယာ ဆန္ဒရာဂံ ဝိက္ခမ္ဘယတော။ မ၊ဋီ၊၁၊၁၅၄။

အာဒီနဝဒဿနပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [အာဒီနဝဒဿန + ပုဗ္ဗင်္ဂမ] (၁) အပြစ်ကိုပြခြင်းလျှင် ရှေ့သွားရှိသော (၂) အပြစ်ကိုရှုခြင်းလျှင် ရှေ့သွားရှိသော။ (၁) မရဏဿ ဂုဏကိတ္တနံ ဇီဝိတေ အာဒီနဝဒဿနပုဗ္ဗင်္ဂမန္တိ အာဟ "ဇီဝိတေ အာဒီနဝံ ဒဿေတွာ"တိ။ သာရတ္ထ၊၂၊၂၄၉။ (၂) အာဒီနဝဒဿနပုဗ္ဗင်္ဂမာ ဒါနာဒိနိဿိတတာသင်္ခါတာ ဒါနဇ္ဈာသယတာဒယော ဒါနာဒိပါရမီနံ နိဗ္ဗတ္တိယာ ပစ္စယော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၊၂၆၀။

အာဒီနဝဒဿနမုခ (န) [အာဒီနဝဒဿန+မုခ] (၁) အပြစ်ကို ဖော်ပြခြင်းကို အဦးပဓာန ထားခြင်း။ (၂) အပြစ်ကိုရှုခြင်းကိုအဦးပဓာနထားခြင်း။ (၁) ပဋိပက္ခေ အာဒီနဝဒဿနမုခေန ဝီရိယာရမ္ဘေ အာနိသံသံ ဒဿေတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၃၂၄။ (၂) ရူပေ အာဒီနဝဒဿနမုခေန သဗ္ဗသ္မိမ္ပိ ခန္ဓပဉ္စကေ သဗ္ဗသော ဆန္ဒရာဂံ ပဟာယ သကလဝဋ္ဋဒုက္ခတော မုစ္စေယျုံ။ အံ၊ဋီ၊၁၊၅၇။

အာဒီနဝဒဿနဟေတု (ပု) [အာဒီနဝဒဿန+ ဟေတု] အပြစ်ကို မြင်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အာဒီနဝဒဿနဟေတု.... ဝိဒိတာ ဟောတိ။ အံ၊၃၊၂၉၄။

အာဒီနဝဒဿနာဒိမုခ (န) [အာဒီနဝဒဿန+ အာဒိ + မုခ] အပြစ်ကို ပြခြင်း စသည်ကို အဦး ပဓာနထားခြင်း။ "ပါဏာတိပါတဿ ခေါ ပါပကော ဝိပါကော အဘိသမ္ပရာယ"န္တိအာဒိနာ အာဒီနဝဒဿနာဒိမုခေန အနတ္ထတော နိဝတ္တနေန။ မ၊ဋီ၊၁၊၂၃၄။ အံ၊ဋီ၊၂၊၁၉။

အာဒီနဝဒဿာဝီ (တိ) [အာဒီနဝ+ဒိသ+အာဝီ] အပြစ်ကိုရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ အာဒီနဝဒဿာဝီ နိဿရဏပညော ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဒီ၊၃။၁၈၈။ မ၊၂။၃၃။ သံ၊၁။၃၉၉။ အံ၊၁။၃၃၆။ စူဠနိ။ ၂၄၉။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၉၄။ အာဒီနဝဒဿာဝီတိ အနေသနာပတ္တိယဉ္စ ဂေဓိတပရိဘောဂေ စ အာဒီနဝံ ပဿမာနော။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၉၆။ သံ၊ ဌ၊၂။၁၅၂။ အံ၊ဌ၊၂။၂၈၁။ စူဠနိ၊ဌ။၁၁၃။ (–အဘိ၊ဝိ။၂၅၆။ မ၊ဌ၊၃။၃၅။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။ ၁၃၂။ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၁၉။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၃၇။)

အာဒီနဝဒဿိတာ (ထီ) [အာဒီနဝဒဿီ+တာ] အပြစ်ကို ရှုမြင်လေ့ရှိသည်၏အဖြစ်။ ကာမာ-ဒီနံ အာဒီနဝဒဿိတာယ....ဗျာကံသု ဒုတိယ-ဝါဒိနော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၂။

အာဒီနဝဒဿီ (တိ) [အာဒီနဝ + ဒိသ + ဏီ] အပြစ်ကို ရှုမြင်လေ့ရှိသော၊သူ။ ကာမေသု ယထာဘူတံ အာဒီနဝဒဿီနော စိတ္တံ စီရာ-ယိတွာပိ န ပတိဋ္ဌာတိ။ ဥဒါန၊ဌ။၂၈၅။ (–ဣတိဝုတ်၊ဌ။၃၄။ နေတ္တိ၊ဌ။၁၅၀။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၄။)

အာဒီနဝဒေသနာ (ထီ) [အာဒီနဝ+ဒေသနာ] အပြစ်ကို ဟောပြောခြင်း၊ အပြစ်ကို ဟော ကြားသော တရားဒေသနာ။ အာဒီနဝဒေသ-နာယ စေဝ နိဿရဏဒေသနာယ စ ဝိပဋ္ဋိ-တညုဿ ပဋိဝေဓာဘိသမယော သိဒ္ဓေါ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၆၅။

အာဒီနဝပက္ခိက (တိ) [အာဒီနဝပက္ခ+ဣက] အပြစ်၏–ဘက်–အဖို့အစု–၌ ဖြစ်သော– ၌ ပါဝင်သော။ သမ္ပရာယိကော ဒုဂ္ဂတိပရိ-ကိလေသတာယ အာဒီနဝပက္ခိကော ဝေါတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁။

အာဒီနဝပစ္စဝေက္ခဏ (န၊ထီ) [အာဒီနဝ + ပစ္စ-ဝေက္ခဏ] အပြစ်ကို ကြည့်ရှု ဆင်ခြင်ခြင်း။ ဝတ္ထုကာမေသု ကိလေသကာမေသု စ အာဒီ-နဝပစ္စဝေက္ခဏေန။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၁၆၂။ အ-သံဝရေ အာဒီနဝပစ္စဝေက္ခဏာ စ, သံဝရေ အာနိသံသပစ္စဝေက္ခဏာ စ, ... သီလမယ-ဉာဏေနေဝ သင်္ဂဟိတာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၁၆။ (–မ၊ဋီ၊၁။၁၆၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၄။)

အာဒီနဝပဋိစ္ဆာဒက (တိ) [အာဒီနဝ + ပဋိစ္ဆာ-ဒက။ ထီ-၌ အာဒီနဝပဋိစ္ဆာဒိကာ] အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော။ အမောဟေန တေသ္ဝေ အာဒီနဝပဋိစ္ဆာဒကံ မောဟံ ဓုနာတိ။ အံ၊ဌ၊ ၁။၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၉။ အဝိဇ္ဇာတိ တတ္တေဝ အာဒီနဝပဋိစ္ဆာဒိကာ အဝိဇ္ဇာ။ ထေရ၊ဌ၊၂။ ၄၇၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။)

အာဒီနဝပ (ပ္ပ) ဋိစ္ဆာဒန (န) [အာဒီနဝ+ပဋိ-စ္ဆာဒန] အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း။ အာဒီနဝ-ပဋိစ္ဆာဒနေန ကာမဇ္ဈာဒီနံ ဝိသေသပ္ပစ္စယ-ဘာဝတော။ ဣတိဝုတ်၊ဌ။၅၄။ (–အနုဋီ၊၁။ ၁၉၉။ အနုဋီ၊၂။၉၁။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၀၈။)

အာဒီနဝပဋိစ္ဆာဒိကတ္တ (န) [အာဒီနဝပဋိစ္ဆာ-ဒိကာ+တ္တ] အပြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သည်၏ အဖြစ်။ အာဒီနဝပဋိစ္ဆာဒိကတ္တာ အဝိဇ္ဇာ-နီဝရဏံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၅၆။

အာဒီနဝပဋိသင်္ခါ (ထီ) [အာဒီနဝ+ပဋိသင်္ခါ] အပြစ်ကို ရှုဆင်ခြင်ခြင်း။ အသံဝရေ အာဒီ-နဝပဋိသင်္ခါ ယောနိသော ပဋိသင်္ခါတိ ဝေဒိ-တဗ္ဗာ။ မ၊ဌ၊၁။၇၀။ အံ၊ဌ၊၃။၁၂၇။ အာဒီ-နဝပဋိသင်္ခါတိ အာဒီနဝပစ္စဝေက္ခဏာ။ မ၊ဋီ၊ ၁။၁၆၅။ (–အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၄။)

အာဒီနဝပ္ပတ္တိ (ထီ) [အာဒီနဝ+ပတ္တိ] အပြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ဒုက္ခဒဿနေနာတိ အတိဝိယ အာဒီနဝပ္ပတ္တိယာ ဝိပုလတရာဒီနဝဿ ဒုက္ခ-သစ္စဿ ဒဿနေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၀၆။

အာဒီနဝပရိယေသန (န၊ထီ) [အာဒီနဝ + ပရိ-ယေသန]အပြစ်ကိုရှာခြင်း။ ပဌဝီဓာတုယာ-

ဟံ ဘိက္ခဝေ အာဒီနဝပရိယေသနံ အစရိံ။ သံ၊၁။၃၇၀။ (-သံ၊၂။၂၄၊ ၂၄၂-၃။ အံ၊၁။ ၂၆၁။)

အာဒီနဝပရိယေသနဋ္ဌာန (န) [အာဒီနဝပရိယေသန+ဌာန] အပြစ်ကို ရှာရာဌာန။ ဝေ ယာ-ဝတာ အာဒီနဝပရိယေသနဋ္ဌာနေ အဿာဒ-ပရိယေသနာ သမ္မာပဋိပန္နော။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၄၇။

အာဒီနဝပ္ပဟာန (န) [အာဒီနဝ + ပဟာန] အပြစ်ကိုပယ်ခြင်း။ ပုရိမေန ဝိသယေသု အာ-ဒီနဝဒဿနံ၊ ဣတရေန အာဒီနဝပ္ပဟာနံ။ အနုဋီ၊၁။၂၀၁။

အာဒီနဝမနသိကာရ (ပု) [အာဒီနဝ + မနသိ-ကာရ] အပြစ်ကို နှလုံးသွင်းခြင်း။ ဝိတက္က-ဝိစာရေသု ဝိရတ္တစိတ္တတာ တတ္ထ အာဒီနဝ-မနသိကာရော။ အနုဋီ၊၃။၁၄၄။

အာဒီနဝဝိစယ (ပု) [အာဒီနဝ+ဝိစယ] အပြစ်ကို-စုံစမ်း-စိစစ်-ခြင်း။ သဗ္ဗေသဉ္စ လော-ကိယဓမ္မာနံ သံကိလေသဘာဂိယဟာနဘာဂိ-ယတာဒိဝသေန အာဒီနဝဝုတ္တိယာ သြကာရ-နိဒ္ဒါရဏေန အာဒီနဝဝိစယော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၀။

အာဒီနဝဝိဘာဝန (တိ) [အာဒီနဝ+ဝိဘာဝန] (၁) အပြစ်ကို ထင်ရှားပြတတ်သော။ (န) (၂) အပြစ်ကို ထင်ရှားပြခြင်း။ (၁) ဣမံ ဥဒါနန္တိ ဣမံ ပါပကိရိယာယ နိသေဓနံ အာဒီနဝဝိဘာဝနဉ္စ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၆၇။ (န) (၂) ဣစ္စာစာရဿ အာဒီနဝ-ဝိဘာဝနဝသေန စ ပဝတ္တာ ကထာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၀၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇၀။

အာဒီနဝဝုတ္တိ (ထီ) [အာဒီနဝ+ဝုတ္တိ] အပြစ်ဖြစ်ခြင်း။ အာဒီနဝဝိစယ-ကြည့်။

အာဒီနဝသညာ (ထီ) [အာဒီနဝ+သညာ] အပြစ်ကို ရှုတတ်သော သညာ။ (က) ခန္ဓာကိုယ်၌ ရှိသော အပြစ်အနာရောဂါတို့ကို ရှုဆင်ခြင်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်-နှင့် တကွဖြစ်သော-၌ ပါဝင်သော-သညာ။ (ခ) ရုပ်နာမ် သင်္ခါရ တရားတို့၏ မမြဲခြင်း, ဆင်းရဲခြင်း, ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းဟူသော အပြစ်တို့ကို ရှုဆင်ခြင်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်-နှင့် တကွဖြစ်သော-၌ ပါဝင်သော-သညာ။ ကတမာ စာနန္ဒ အာဒီနဝသညာ။ အံ၊၃။ ၃၄၃။ အာဒီနဝါနုပဿနာဉာဏေ သညာ အာဒီနဝသညာ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။ (-ဒီ၊၂။၆၇။ ဒီ၊၃။၂၀၉။ အံ၊၂။၇၀၊၂၄၄၊၄၁၅။) အနိစ္စသညာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁), အာဒီနဝါ-နုပဿနာဉာဏ(ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၉) လည်း ကြည့်။

အာဒီနဝသဒိသတာ (ထီ) [အာဒီနဝ + သဒိသ +တာ] လူဆင်းရဲနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်။ ခန္ဓာပိ စ ကပဏာယေဝါတိ အာဒီနဝသဒိသ-တာယ အာဒီနဝတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။

အာဒီနဝသဟဿ (န) [အာဒီနဝ + သဟဿ] အပြစ်တထောင်။ အထဿ အာဒီနဝသဟဿံ ဒဿယမာနံ မဇ္ဈေရံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။

အာဒီနဝါဒဿန (န) [အာဒီနဝ + အဒဿန] အပြစ်ကို မမြင်ခြင်း။ တဒုဘယံ ပန တတ္ထ အာဒီနဝါဒဿနတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၀။

အာဒီနဝါနိသံသဒဿန (န) [အာဒီနဝ+အာနိ-သံသ+ဒဿန] (၁) အပြစ်နှင့် အကျိုးကို ပြခြင်း။ (၂) အပြစ်နှင့် အကျိုးကို ရှုမြင်ခြင်း။ (၁) တံ ပန "မဟိစ္ဆတာဒိသု ဓေတေ ဒေါသာ၊ အပ္ပိစ္ဆတာယ အယမာနိသံသော"-တိ အာဒီနဝါနိသံသဒဿနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၁၄။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာဒီနဝါနိသံသဒဿနဝိဓိ (ထီ) [အာဒီနဝါ-နိသံသဒဿန+ဝိဓိ] အပြစ်နှင့် အကျိုးကို-ရှု-မြင်-ခြင်းဟူသော အစီအရင်။ သွာယံ

တတ္ထ အာဒီနဝါနိသံသဒဿနဝိဓိ ဝိဘာဝိ-
တောယေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၃၇။

အာဒီနဝါနိသံသဒီပက (တိ) [အာဒီနဝ + အာ-
နိသံသ+ဒီပက] အပြစ်နှင့်အကျိုးကိုပြတတ်
သော။ ဣမံ ကာမဝိတက္ကာဒီနံ အဝိနော-
ဒနေ ဝိနောဒနေ စ အာဒီနဝါနိသံသဒီပကံ
ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၄။

အာဒီနဝါနိသံသပစ္စဝေက္ခဏ (န) [အာဒီနဝါ-
နိသံသ+ပစ္စဝေက္ခဏ] အပြစ်နှင့် အကျိုးကို
ဆင်ခြင်ခြင်း။ တထာ အပရိစ္စာဂပရိစ္စာဂါ-
ဒီသု ယထာက္ကမံ အာဒီနဝါနိသံသပစ္စဝေက္ခ-
ဏမ္ပိ ဒါနာဒိပါရမိနံ ပစ္စယော ဟောတိ။
သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၂၆၀။ (–မူလဋ္ဌိ၊၁။၉၉။)

အာဒီနဝါနိသံသပရိဒီပက (တိ) [အာဒီနဝါနိ-
သံသ + ပရိဒီပက] အပြစ်နှင့် အကျိုးကို ပြ
တတ်သော။ ဣမံ ပရာဓိနာပရာဓိနဝုတ္တိသု
အာဒီနဝါနိသံသပရိဒီပကံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။
ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၂။

အာဒီနဝါနိသံသဝိဘာဝန (န) [အာဒီနဝါနိသံသ
+ဝိဘာဝန] အပြစ်နှင့် အကျိုးကို ထင်စွာ
ပြခြင်း။ ကိစ္စ သက္ကာယေ မညနာမညနာ-
မုခေန ပဝတ္တိနိဝတ္တိသု အာဒီနဝါနိသံသ-
ဝိဘာဝနတော....ဣဒမေဝ သုတ္တံ ပဌမံ နိက္ခိတ္တံ။
မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၂၇။

အာဒီနဝါနိသံသာဝဗောဓယောဂ (ပု) [အာဒီ-
နဝါနိသံသ+ အဝဗောဓ + ယောဂ] အပြစ်
နှင့် အကျိုးတို့ကို ထိုးထွင်း၍ သိတတ်သော
ပညာနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ ဥပက္ကိလေသတမ္ပိသော-
ဓနေသု အာဒီနဝါနိသံသာဝဗောဓယောဂ-
တော ဗုဒ္ဓိသမ္ပန္နော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၃၃။

အာဒီနဝါနုပဿနတ္ထ (ပု) [အာဒီနဝ + အနုပ-
ဿနာ+အတ္ထ] အပြစ်ကို အဖန်ဖန် ရှုဆင်ခြင်
ခြင်း အကျိုး။ အာဒီနဝါနုပဿနတ္ထာယ....
ဝိညာဏစရိယာ။ ပဋိသံ။၈၀။

အာဒီနဝါနုပဿနာ (ထိ) [အာဒီနဝ + အနု-
ပဿနာ] အာဒီနဝါနုပဿနာဉာဏ်၊ အလုံးစုံ
သော ဘဝ,ယောနိ-စသည်(တေဘူမက နာမ်
ရုပ် သင်္ခါရတရား)တို့၌ (ကြောက်ဖွယ် ဘေး
ဆိုး အနေအားဖြင့် ထင်မြင်လာခြင်းကြောင့်
ဖြစ်ပေါ်လာသော) အပြစ်မြင်သော–အပြစ်
အနာတို့ကို ရှုဆင်ခြင်တတ်သော–ဝိပဿနာ
ဉာဏ်။ (အာဒီနဝဉာဏ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။) အာ
ဒီနဝါနုပဿနာ အဘိညေယျာ။ ပဋိသံ။၂၁။
အာဒီနဝါနုပဿနာတိ ဘယတုပဋ္ဌာနဝသေန
ဥပ္ပန္နံ သဗ္ဗဘဝါဒီသု အာဒီနဝဒဿနဉာဏံ။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၂၆၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၂။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၇၄။
အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၅၁။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။
၄၁၀။)

အာဒီနဝါနုပဿနာဉာဏ (န) [အာဒီနဝါနု-
ပဿနာ+ဉာဏ] အာဒီနဝါနုပဿနာဉာဏ်၊
ရုပ်နာမ်သင်္ခါရ တရားတို့၏ မမြဲခြင်း, ဆင်းရဲ
ခြင်း, ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း ဟူသော အပြစ်
တို့ကို ရှုဆင်ခြင်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်။
(အာဒီနဝါနုပဿနာ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်)။ အာ-
ဒီနဝါနုပဿနာဉာဏေ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃)တိ
သင်္ခါရာနံ အနိစ္စဒုက္ခဝိပရိဏာမတာသံသူစိ-
တဿ အာဒီနဝဿ အနုပဿနာဝသေန
ပဝတ္တဉာဏေ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၅၉။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၁။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၇။)

အာဒီနဝါနုပဿီ (တိ) [အာဒီနဝ + အနုပဿီ]
အပြစ်ဟု အဖန်ဖန်–ရှုမှတ်–သုံးသပ်–လေ့
ရှိသော၊သူ။ ဥပါဒါနိယေသု ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေ-
သု အာဒီနဝါနုပဿိနော ဝိဟရတော တဏှာ
နိရုဇ္ဈတိ။ သံ၊၁။၃၁၂။

အာဒိပန (န) [အာ+ဒိပ+ယု] မီးစွဲခြင်း၊
မီးတောက်လောင်ခြင်း။ န တာဝ ကဋ္ဌာနိ

အာဒိတ္တာနိတိ တေသံ အာဒီပနံ ဥဒိက္ခန္တော ထောကံ ကေမန္တံ နိသီဒိံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၈။

အာဒီပနီယ (တိ) [အာ+ဒီပ+အနီယ] ထင်ရှား–ပြသင့်ပြထိုက်သော–စွာပြအပ်သော။ ကိံ-ဒိသံ ပန တံ ဘန္တေ နိဗ္ဗာနံ၊ ယံ တံ ဩပမ္မေဟိ အာဒီပနီယံ ကာရဏေဟိ မံ သညာပေဟိ။ မိလိန္ဒ။၂၆၂။

အာဒိပိတ (တိ) [အာ + ဒီပ + တ] တောက်လောင်–ရဲရဲညီး– ပြောင်ပြောင်တောက်–သော။ သဗ္ဗော အာဒိပိတော လောကော-(သံ၊၁။၁၃၄။ ထေရီ။၄၀၁)တိ...သဗ္ဗောပိ လောကော ရာဂဂ္ဂိအာဒီဟိ ကောဒသဟိ အာဒိတ္တော။ ခထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၇၆။ အာဒီပိတာ တိဏုက္ကာ၊ ဂဏှန္တံ ဒဟန္တိ နေဝ မုဥ္စန္တံ။ ထေရီ။ ၄၃၃။ အာဒီပိတာတိ ပဇ္ဇလိတာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၉၇။ (–ဇာ၊၁။၁၈၃၊၃၆၉။ ဇာ၊၂။၂၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၅၇။)

အာဒီပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ဒီပ+ဏေ+တိ] တောက်လောင်စေ၏။ အာလိမ္ပေတီတိ အာ-ဒီပေတိ ဇာလေတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၀၃။ **အာဒီပေယျုံ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၇။

အာဒီယတိ[၁] (ကြိ) [အာ+ဒါ+ယ+တိ] ယူ၏။ ယသ္မိံ ဩကာသေ ကဗဠံ အာဒီယတိ (အာ-ဒိယတိ?)။ မိလိန္ဒ။၃၈၅။ (–အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၉၄။) အာဒီ(ဒိ?)ယိံ သု—မ၊ဋီ၊၂။၆၉။

အာဒီယတိ[၂] (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+ဒါ+ယ+တေ] ယူအပ်၏။ (ပဌမံ) အာဒီယတီတိ အာဒိ။ ကစ္စည်း။၅၅၁။ ရူ။နှာ-၃၆၉။ **အာဒီယန္တိ**—သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၀။

အာဒု (ဗျ) ထိုသို့မဟုတ်။ နိဗ္ဗာယိ သော အာဒု သဉပါဒိသော။ သုတ္တနိ။၃၃၁။ ထေရ။၃၇၄။ ကိံ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ယထာ အသေက္ခာ, ဥဒါဟု ဉပါဒိသေသာယ ယထာ သေက္ခာတိ ပုစ္ဆတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၀။ အဒု-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အာဒေတိ (ကြိ) [အာ +ဒါ+အ+တိ] (က) ယူ၏။ (ခ) ဖမ်းယူ၏။ မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါစေ၏။ (က) ကတိဘိ ရဇ'မာဒေတိ။ သံ၊၁။ ၃။ ထေယျာ အဒိန္န'မာဒေတိ (သုတ္တနိ။ ၂၉၈)တိ တေဟိ အဒိန္နံ အနနုညာတံ ထေ-ယျစိတ္တေန အာဒိယတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ နာဒေတိ န နိဃရတိ။ သုတ္တနိ။၄၂၅။ မဟာ-နိ။၃၅၁-၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၈၆။ **အာဒေထ**—မိလိန္ဒ။၃၁၉။ **အဒေယျ**—(အာ-ကိုရသပြု။)ဇာ၊၁။၁၄၉။ဇာ၊၂။၁၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃၄။ (ခ) သဗ္ဗေ အမိတ္တေ အာဒေတိ။ ဇာ၊၁။၁၀၉။ အာဒေတိ ဂဏှာတိ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၉၅။

အာဒေန္တ (တိ) [အာ+ဒါ+အ+အန္တ] ယူသော၊သူ။ အဂ္ဂိံ ဖြာဟ္မဏာ အာဒေန္တော (အာဓေန္တော၊သီ၊သျာ)ယူပံ....ဥဿာပေတိ။ အံ၊၂။၄၂၉။

အာဒေယျ (တိ) [အာ+ဒါ+ဏျ။] (၁) ခံယူ–အပ်–ထိုက်–သော။ (၂) ယူတတ်သော၊ နာယူလွယ်သော။ (၁) ဓမ္မဒေသနာပိ ဝေါ ကာရကာနံယေဝ သောဘတိ၊ အာဒေယျာ စ ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၃။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာဒေယျမုခ (တိ) [အာဒေယျ+မုခ] (ပြောသမျှစကားကို) ယူတတ်– ယူလွယ်–သော နှုတ်ရှိသော၊သူ၊ ယုံကြည်လွယ်သူ။ အာ-ဒေယျမုခေါ ဟောတိ။ အံ၊၂။၁၄၅-၆။ အာဒေယျမုခေါတိ အာဒိယနမုခေါ၊ ဂဟဏ-မုခေါတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ အာဓေယျ-မုခ-လည်း ကြည့်။

အာဒေယျရူပ (တိ) [အာဒေယျ+ရူပ] ယူအပ်သော သဘောရှိသော၊သူ။ အာဒေယျရူပံ

ပုရိသဿ ဝိတ္တံ။ ဇာ၊၁။၂၄၁။ ဇာ၊၂။၁၂၄။ အာဒေယျရူပန္တိ ဂဟေတဗ္ဗဇာတိကံ။ ဇာ၊၄၊ ၅။၄၀၂။

အာဒေယျဝစန (တိ) [အာဒေယျ + ဝစန] နာယူ–အပ်–ထိုက်–သော စကားရှိသော၊ ယုံကြည်ထိုက်သော စကားရှိသော၊ သူ။ အဘေဇ္ဇပရိသော ဟောမိ၊ အာဒေယျဝစနော သဒါ။ အပ၊၁။၃၆၅။ (–အပ၊၁။၃၇၆။ အပ၊၂။၁၉၄။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၆။ ထေရီ၊၄။၄၄။ စရိယာ၊၄။၃၀၂။ ဇာ၊၄၊၇။၁၃၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၇၉။)

အာဒေယျဝါကျဝစန (တိ) [အာဒေယျ+ဝါကျ +ဝစန] နာယူအပ် – နာယူထိုက် – သော စကားဝါကျရှိသော၊သူ။ အာဒေယျဝါကျဝစနော ဘဝတိ။ ဒီ၊၃။၁၄၂။ (–အပ၊၁။ ၄၁၀။)

အာဒေယျဝါစ (တိ) [အာဒေယျ +ဝါစာ] (ရှိ သေလေးစားစွာ) နာယူအပ်–နာယူထိုက်– သော စကားရှိသော၊သူ။ အာဒေယျဝါစော ဟောတိ။ ဒီ၊၃။၁၄၁။ အာဒေယျဝါစော ဟောတီတိ ဂဟေတဗ္ဗဝစနော ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ အာဒေယျဝါစောတိ အာဒရ- ဂါရဝဝသေန အာဒါတဗ္ဗဝစနော။ "ဝေမေ- တ"န္တိ ဂဟေတဗ္ဗဝစနော သိရသာ သမ္ပဋိစ္ဆိ- တဗ္ဗသာသနော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၃။ (–ဝိ၊၄။ ၃၀၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၂။)

အာဒေဝ (ပု) [အာ+ဒေဝု (ဒေဝ) + အ] သားသမီးတို့ကို တမ်းတ၍ တမ်းတ၍ ငိုကြွေး ကြောင်း ဖြစ်သောအသံ၊ ငိုကြွေးမြည်တမ်း သံ(စိတ္တဇဝိပလ္လာသသဒ္ဒ)။ ဒုက္ခဓမ္မေန ဖုဋ္ဌဿ အာဒေဝေါ ပရိဒေဝေါ အာဒေဝနာ ပရိ- ဒေဝနာ အာဒေဝိတတ္တံ။ ဒီ၊၂။၂၄၄။ မ၊၁။ ၈၃။ မ၊၃။၂၉၃။ အဘိ၊ဝိ။၁၁၅။၁၄၄။ ပဋိသံ။၃၇။ မဟာနိ။၉၉။ "မယှံ ဓီတာ, မယှံ ပုတ္တော"တိ ဧဝံ အာဒိဿ အာဒိဿ ဒေဝန္တိ

ပရိဒေဝန္တိ (ရောဒန္တိ) ဧတေနာတိ အာဒေ- ဝေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၃၀။ မူလဋီ၊၂။၆၅။)

အာဒေဝနာ (ထီ) [အာ+ဒေဝု+ယု] သား သမီးတို့ကို တမ်းတ၍ တမ်းတ၍ ငိုကြွေး- ခြင်း။ အာဒေဝ-ကြည့်။

အာဒေဝနေယျ (တိ) [အာဒေဝနာ + ဏေယျ] အထူးအားဖြင့် – တောင့်တ – ညည်းတွား –ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ အာဒေဝနေယျေ ပရိဒေဝနေယျေတိ ဧတေ ဝိတက္ကေ ပရိဒေဝ- နေယျေ။ မဟာနိ။၃၉၅။ အာဒေဝနေယျေတိ ဝိသေသေန ဒေဝနီယေ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၀။

အာဒေဝိတ (တိ) [အာ+ဒေဝု+တ] သားသမီး တို့ကို တမ်းတ၍ တမ်းတ၍ ငိုကြွေးသော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အာဒေဝိတတ္တ (နှ) [အာဒေဝိတ+တ္တ] သားသမီး တို့ကို တမ်းတ၍ တမ်းတ၍ ငိုကြွေးသောသူ၏ အဖြစ်။ ဘာဝနိဒ္ဒေသောတိ "အာဒေဝိတတ္တံ ပရိဒေဝိတတ္တ"န္တိ ဘာဝနိဒ္ဒေသော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၃၉။ အာဒေဝ-လည်း ကြည့်။

အာဒေသ(ပု) [အာ+ဒိသ+ဏ] (၁) အာဒေ- သိအက္ခရာ – နဂိုမူရင်းအက္ခရာ – ၏နေရာ၌ ညွှန်ပြ(ရွတ်ဆို)အပ်သော အက္ခရာ၊ နဂိုမူရင်း အက္ခရာအဖြစ်မှ တမျိုးတဖုံ ပြုပြင်ပြောင်းလဲ အပ်ပြီးသော အက္ခရာ၊ အာဒေသအက္ခရာ။ (၂) ကြိုတင်၍ ဟောပြောအပ်သော အ ကြောင်းအရာ။ (၃) ကြိုတင်၍ ဟောပြော ခြင်း။ (၁) အာဒေသိဋ္ဌာနေ အာဒိဿတီတိ အာဒေသော။ ရူ။နှာ-၁၂။ ပစ္စတ္တဝစနဿ တော-အာဒေသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၆။ ယေကာရဿ ယန္တိ အာဒေသော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၃။ ဝိမတိ၊၂။၃၁၅။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။ မူလဋီ၊

၃။၁၈၄။ (၂) ယံ အာဒေသံ ဘဏာတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။ (၃) အာဒေသာဒိတော...လဒ္ဓါယ ဂဟေတဗ္ဗတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၄။

အာဒေသန (န၊ထိ) [အာ+ဒိသ+ယု] (၁) ညွှန်ပြခြင်း။ (၂) (က) (သူတပါး၏စိတ်ကို) ညွှန်ပြ–ပြောဆို–ကြောင်းဖြစ်သော နိမိတ် စသည်။ (ခ) (သူတပါး၏စိတ်ကို) ညွှန်ပြ–ပြောဆို–ကြောင်းဖြစ်သော တန်ခိုး ပြာဋိဟာ၊ အာဒေသနာပါဋိဟာရိယ။ (၁) ဣတရေသု ပန အာဒိဿနဝသေန အာဒေသနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ (၂) (က) အာဒေသန-ဝိဓာ-ကြည့်။ (ခ) အာဒေသနာ (ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၀)တိ ပရဿ စိတ္တာစာရံ ဉတွာ ကထနံ အာဒေသနာပါဋိဟာရိယံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၁။

အာဒေသနကောဋ္ဌာသ (ပု) [အာဒေသန + ကောဋ္ဌာသ] သူတပါး၏ စိတ်ကို – ညွှန်းပြ ကြောင်း – ထုတ်ဖော်ပြောဆိုကြောင်း – ဖြစ်သော အဖို့အစု။ အာဒေသနဝိဓာ-ကြည့်။

အာဒေသနဝိဓာ (ထိ) [အာဒေသန + ဝိဓာ] သူတပါး၏စိတ်ကို ညွှန်ပြပြော-ဆိုကြောင်းဖြစ်သော အဖို့အစု။ အာဒေသနဝိဓာသု (ဒီ၊၃။ ၈၅)တိ အာဒေသနကောဋ္ဌာသေသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၀။ ပရဿ စိတ္တံ အာဒိသတိ ဧတေဟီတိ အာဒေသနာနိ၊ ယထာ ဥပဋ္ဌိတနိမိတ္တာဒီနိ၊ တာနိ ဧဝ အညမညဿ အသံကိဏ္ဏရူပေန ဌိတတ္တာ အာဒေသနဝိဓာ၊ အာဒေသနာ-ဘာဂါ၊ ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၇။

အာဒေသနာပါဋိဟာရိယ (န) [အာဒေသနာ+ ပါဋိဟာရိယ] သူတပါးတို့၏ စိတ်ကို သိ၍ ညွှန်ပြပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော တန်ခိုးပြာဋိဟာ၊ အာဒေသနာပါဋိဟာရိယ။ အာဒေ-သနာပါဋိဟာရိယံ။ ဒီ၊၁။၂၀၆။ ဒီ၊၃။၁၈၄။ အံ၊၁။၁၇၀။ ပဋိသံ။၄၀၁၊ ပရဿ စိတ္တံ ဉတွာ ကထနံ အာဒေသနာပါဋိဟာရိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၂။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၆။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၄။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၅၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၀။)

အာဒေသနာပါဋိဟာရိယာနုသာသနီ (ထိ) [အာဒေသနာပါဋိဟာရိယ+အနုသာသနီ] အာဒေသနာပါဋိဟာရိယ-ဖြင့် ဆုံးမခြင်း၊ သူတပါး၏စိတ်ကိုသိ၍ ၎င်းစိတ်နှင့်လျော်သော တရားကို ဟောကြားခြင်း။ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော အာဒေသနာပါဋိဟာရိယာနုသာသနိယာ ဘိက္ခူ ဓမ္မိယာ ကထာယ သြဝဒိ အနုသာသိ။ ဝိ၊၄။၃၆၃။ အာဒေသနာပါဋိဟာရိယာနုသာသနီ နာမ "ဧဝမ္ပိ တေ မနော၊ တထာပိ တေ မနော"တိ ဧဝံ ပရဿ စိတ္တံ ဇာနိတွာ တဒနုရူပါ ဓမ္မဒေသနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၁၂။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။)

အာဒေသနာဘာဂ (ပု) [အာဒေသနာ+ဘာဂ] အာဒေသနဝိဓာ-နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်း-ကြည့်။

အာဓာတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ဓာ+တဗ္ဗ] ထား အပ် – ထားသင့် – သော။ အရဟတာ အနာဂါမိနာ ဝါ ယထာဓိပ္ပေတံ ကာလံ စိတ္တစေတသိကသန္တာနဿ သမ္မဒေဝ အပ္ပ-ဝတ္တိ အာဓာတဗ္ဗာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၇။

အာဓာတဗ္ဗမုခ (တိ) [အာဓာတဗ္ဗ+မုခ] ထား အပ်သော နှုတ်ရှိသော။ အာဓေယျမုခ (၂) ကြည့်။

အာဓာန (န) [အာ+ ဓာ+ယု] (၁) ထား ခြင်း။ (တိ) (၂) မြဲမြံသော။ (၃) မြဲမြံစွာ ထားရှိအပ်သော (အယူဝါဒ)။ (၁) ဧကာ-ရမ္မဏေ စိတ္တစေတသိကာနံ သမံ သမ္မာ စ အာဓာနံ၊ ဌပနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၁။ (–မ၊ဋီ၊၂။၁၅၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၇၊၃၂၇။) (တိ) (၂) အာဓာနန္တိ ဒဠှံ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ အာဓာနဂ္ဂါဟီ-လည်း ကြည့်။ (၃) အာဓာနဂ္ဂါဟီ-ကြည့်။

အာဓာနဂ္ဂါဟီ (တိ) [အာဓာန+ဂဟ+ဏီ] (မိမိ အယူအဆကို) – မြဲမြဲစွဲလက်ကိုင်ထားရှိအပ်သည်ကို ပြု၍ ယူတတ်သော – မြဲမြဲစွဲ ယူဆတတ်သော၊ သူ။ သန္ဒိဋ္ဌိပရာမာသီ ဟောတိ အာဓာနဂ္ဂါဟီ ဒုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂီ။ ဝိ၊၄။ ၂၁၃။ ဝိ၊ ၅။၁၆၇။ ဒီ၊၃။၃၇၊၂၀၄။ မ၊၁။၅၂။ အံ၊၂။ ၂၉၄။ အာဓာနဂ္ဂါဟီတိ ဒဠှဂ္ဂါဟီ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၁၅၂။ ဒီဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၀။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၇။ အာဓာနံ ဝုစ္စတိ ဒဠှံ သုဋ္ဌု ဌပိတံ၊ တထာ ကတွာ ဂဏှာတီတိ အာဓာနဂ္ဂါဟီ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။ ၂၃။ အာ ဗာဠှံ ဝိယ ဓီယတီတိ အာဓာနန္တိ အာဟ ဒဠှံ သုဋ္ဌု ဌပိတန္တိ။ ဒီဋီ၊၃။ ၂၀။ (–ဝိ၊၂။၁၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၃။ ဝဇီရ။၄၁။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၆။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၇။)

အာဓာနပ္ပတ္တ (တိ) [အာဓာန+ပတ္တ] မြဲမြဲစွဲ သိုသိပ်ထားခြင်းသို့ ရောက်သော။ တာယ ဟိ သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော အာဓာနပ္ပတ္တော၊ (အာဓာရဏပ္ပတ္တော၊ သီ၊ အာဓာရပ္ပတ္တော၊ သျာ) နိဓာနက္ခမော န ဟောတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၃၃။

အာဓာယ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဓာ+တွာ] ထား – တင်ထား – ၍၊ ဖိနှိပ်ကာထား၍။ ဒန္တေဘိ-ဒန္တမာဓာယ ဇိဝှါယ တာလုံ အာဟစ္စ။ မ၊ ၁။၁၇၀၊၃၀၉။ မ၊၂။၂၅၅၊၄၃၂။ ဒန္တေဘိ-ဒန္တမာဓာယာတိ ဟေဋ္ဌာဒန္တေ ဥပရိဒန္တံ ဌပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ ဒန္တေ အဘိဒန္တမာဓာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ အာဓာယာတိ နိပ္ပီဠနဝသေန ဌပေတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၀။

အာဓာယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဓာ+ယ+တွာ] ထား – တင်ထား – ၍။ ဣဓေကစ္စော သံ-ဃမဇ္ဈေ ပလ္လတ္ထိကာယ ဝါ နိသီဒတိ ပါဒေ ပါဒံ အာဓာယိတွာ (အစ္စာဓာယိတွာ၊ သီ၊ အာဒိယိတွာ၊ သျာ)။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ အာဓာယိတွာတိ အာရောပနံ ဌပေတွာ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁၅၈။

အာဓာရ (ပု) [အာ+ဓရ+ဏ] (၁) (က) တည်ရာ၊ မှီရာ။ (ခ) ကရွတ်ခွေ၊ သပိတ်ခြေ။ (၂) (ကတ္တားကံနှင့် ဝေးကွဖြစ်သော)ကြိယာကို – ဆောင်တတ် – ဆောင်ရာဖြစ် – သော ကာရက၊ ဩကာသကာရက။ (၃) သစ်ပင်ရင်း၌ တူးအပ်သောကျင်း၊သစ်ပင်ရင်းကျင်း။ (၁) (က) ကော စ ဘိက္ခဝေ စိတ္တဿ အာ-ဓာရော။ သံ၊၃။၁၇။ အဓိကရဏန္တိ အာဓာ-ရော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ ကင်္ခါ။ ၁၃၉။ အာဓရီယတိ အသ္မိန္တိ အာဓာရော။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၄၆။ (–ဝိဋ္ဌ၊၄။၂၁၂။ ကင်္ခါ။၁၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂၊၂၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၀၊၃၁၄။ ဝဇီရ။ ၂၀၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၁၂၊ ၂၄၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၁၊၁၀၄၊၃၁၃။ မ၊ဋီ၊ ၁။၃၆၊၆၇၊၇၃။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၈၊၁၈၀၊၂၈၀။ မ၊ဋီ၊၃။၁၈၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၅၊ ၁၄၅၊၂၂၆။ မူလဋီ၊၁။၁၅၊၆၃။ အနုဋီ၊၁။၃၊ ၁၆၂-၃၊၂၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၄၉၊၃၀၅၊၄၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၅၃၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။၇၊၈၊၉၊၂၆၁။) (ခ) သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဥဒကမဏိကော ရိတ္တော တုစ္ဆော အာဓာရေ ဌပိတော။ မ၊ ၃။၁၃၇။ (–အံ၊၂။၂၃။) သာရတ္ထ၊၂။၄၂၉။ (၂) ယောဓာရော တမောကာသံ။ ကစ္စည်း။ ၂၇၈။ ဘုသော ကြိယံ ဓာရေတီတိ အာဓာ-ရော။ နီတိ၊သုတ္တ။၅၇၂။ အာဓာရီယတိ အသ္မိန္တိ အာဓာရော။ ရူ။နှာ-၁၇၀။ အသမ္ဘာ-သမ္ဗုဒ္ဓေသူတိ အာဓာရေ ဝိသယေ စ ဘုမ္မံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၆။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၄၈၅။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၅။ အနုဋီ၊၃။၃၅၊၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၃။) (၁) (၂) (၃) အာဓာရော စာ'ဓိကရဏော၊ ပတ္တာဓာရေ လဝါလကော။ ဓာန်။၁၀၁၁။

အာခာရက (ပု၊န) [အာခါရ+က] (က) တည်ရာ၊ မှီရာ။ (ခ) သပိတ်ခြေ၊ ကရွတ်ခွေ။ (ဂ) ခွေဝန်း၊ ခွေဝိုင်း (နံဘေးပတ်ပတ်လည်မှ ဆိုးရည်ခေါက်များရှိ၍ အိုးအလည်၌ ထည့်အပ်သော နီးခွေစသည်)။ (က) တဿ ဓမ္မဿ အာခာရကတော တဒါဿေဝနတော စ အဓွေ့ သံယော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁။ (ခ) အာခာရကော ပတ္တပိဓာနံ....ဂရုဘဏ္ဍမေဝ။ ကင်္ခါ။ ၂၆၄။ အာသနာနိ စ အာခာရကာနိ စ ပထဝိဘိန္နိတ္ဒာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ထေယျစိတ္တေန ကုမ္ဘိယာ အာခာရကံ ဝါ ဥပတ္ထမ္ဘနလေဍ္ဍုကေ ဝါ အပနေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇ဂ။ (–အပ၊၁။၂၃၁၊၃၅၂၊၃၆၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၁၊၉၂၊၁၁၂၊၂၆၀၊၄၂၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ဂ၃၊ ၁၂၀။ ကင်္ခါ။၂၂၁၊၂၆၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၁၊ ၁၁၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁ဂ၊၂၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဝဇီရ။၃၂၄။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၉။ ဝိမတိ၊၂။၃ဂ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ သစ်။၂၉ဂ၊၃၂ဂ၊၃ဂ၅။) (ဂ) ဥတ္တရာဋ္ဌပြုပန္တိ ဝင္ကာခါရကံ၊ ရဇနကကုမ္ဘိယာ မဇ္ဈေ ဌပေတွာ တံ အာခာရကံ ပရိက္ခိပိတွာ ရဇနံ ပက္ခိပိတုံ အနုဇာနာမီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀ဂ။

အာခာရကသခေ်ပဂမန (န) [အာခာရက+သခေ်ပဂမန] သပိတ်ခြေ၏ အသွင်သဏ္ဍာန်သို့ ရောက်ရာအခါ။ အာခာရကသခေ်ပဂမနတော ဟိ ပဋ္ဌာယ ဆိဒ္ဒံ ဝိဒ္ဓမ္ပိ အဝိဒ္ဓမ္ပိ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁။

အာခာရဋ္ဌပနောကာသ (ပု) [အာခာရ+ဌပန+ဩကာသ] သပိတ်ခြေထားရာအရပ်။ အာခာရဋ္ဌပနောကာသဿ အနိယမိတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၉။

အာခာရဏ (န) [အာ+ဓရ+ယု]တည်ရာ၊မှီရာ။ တဿ ဓမ္မဿ အာခာရဏတော, တဒါဿေဝနတော စ တဒနန္တရံ သံယော ဝုတ္တော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၇။ အနု၊ဋီ၊ ၁။၁၇၅။)

အာခာရဏဋ္ဌ (ပု) [အာခာရဏ+အတ္ထ]တည်ရာဟူသော – အနက် – သဘော။ အညဘာဂိယဿ အာပတ္တိပညတ္တိယာ အာခာရဏဋ္ဌေန "အဓိကရဏ"န္တိ သဉ္ဇာ။ ဝဇီရ။ ၂၀၄။

အာခာရဏရသ (တိ) [အာခာရဏ + ရသ] (နိဿယပစ္စည်း၏ အဖြစ်ဖြင့်) လွန်စွာဆောင်ခြင်း ကိစ္စရှိသော၊ တည်ရာ၏အဖြစ်ဟူသော ဂုဏ်ရှိ – သတ္တိနှင့်ပြည့်စုံ – သော။ တာသညေဝ ဓာတူနံ အာခာရဏရသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၇၇။

အာခာရတ္ထ (ပု) [အာခာရ + အတ္ထ] တည်ရာဟူသော အနက်၊ အာခာရအနက်။ အဓိကရဏတ္ထောတိ အာခာရတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၇၁။ (–မ၊ဋီ၊၁။၃၆၊၃၂၆။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၃၂။)

အာခာရတ္ထသမ္ဘဝ (ပု) [အာခာရတ္ထ + သမ္ဘဝ] အာခာရအနက်၏ ဖြစ်ခြင်း။ အဘိဓမ္မေ အာခာရတ္ထသမ္ဘဝံ ဒဿေတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၀။

အာခာရဒါယက (တိ) [အာခာရ+ဒါယက] သပိတ်ခြေ ပေးလှူဘူးသော၊ အာခာရဒါယကမည်သော၊ထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ အာခာရဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၃၁။

အာခာရဒွယ (န) [အာခာရ+ဒွယ] အာခာရနှစ်ခုတို့၏ အပေါင်း။ သာမညဝိသေသဝသေန ပေတံ အာခာရဒွယံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၁၆။

အာခာရနိဒ္ဒိဋ္ဌ (တိ) [အာခာရ + နိဒ္ဒိဋ္ဌ] အာခာရကို ညွှန်ပြသော။ တတြာတိ အာခာရနိဒ္ဒိဋ္ဌံ သမ္ဗန္ဓမပဒံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄ဂ၁။

အာဓာရနိဿယ (ပု) [အာဓာရ + နိဿယ] အာဓာရဖြစ်သော မှီရာ၊ မှီရာအာဓာရ။ နနု စ ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓါနိန္ဒြိယဗဒ္ဓပဘေဒဿ ဓမ္မပ္ပဗန္ဓဿ သသမ္ဘာရပထဝီ စ အာဓာရနိဿယော။ မ၊ဋီ၊၁။၇၃။

အာဓာရပုဂ္ဂလ (ပု) [အာဓာရ + ပုဂ္ဂလ] တည်ရာဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ အတ္တနော အာဓာရပုဂ္ဂလံ သံသာရေ စိရံ ပဝတ္တာပေန္တိ တဏှာမာနဒိဋ္ဌိယော စ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၄၉။

အာဓာရပုဂ္ဂလနိဒဿန (န) [အာဓာရပုဂ္ဂလ+နိဒဿန] တည်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကို ညွှန်ပြကြောင်း သဒ္ဒါ။ ယဿာတိ စ ကရဏာပဒါနံ ဥဘိန္နမ္ပိ အာဓာရပုဂ္ဂလနိဒဿနံ။ မူလဋီ၊၁။၂။

အာဓာရပ္ပတ္တ (တိ) [အာဓာရ + ပတ္တ] တည်ရာ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော။ ဥဘယထာပိ ပဂုဏံ အာဓာရပ္ပတ္တံ ကရောန္တော ဓာရေတိ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

အာဓာရဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အာဓာရ+ဘာဝ +ပစ္စုပဋ္ဌာန]တည်ရာ၏အဖြစ်ဖြင့်(ရှုသောသူ၏ ဉာဏ်အား)ရှေးရှုထင်သော။ စက္ခုဝိညာဏဿ အာဓာရဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၀။)

အာဓာရဘာဝါပါဒန (န) [အာဓာရဘာဝ+ အာပါဒန] တည်ရာ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း။ အာဓေယျ (၂) ကြည့်။

အာဓာရရူပ (တိ) [အာဓာရ+ရူပ] သပိတ်ခြေ -ကရွတ်ခွေ- နှင့်တူသော။ အာဓာရရူပဋ္ဌပနဿ ကဏ္ဍော (ဇာ၊၂။၃၄)တိ ကဏ္ဍော စ ပနဿ အမှာကံ ဘိက္ခုဘာဇနဋ္ဌပနံ ပတ္တာဓာရသဒိသံ ပိဋ္ဌနဒ္ဓံ အတ္ထီတိ မုတ္တာဟာရံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၆။

အာဓာရဝစန (တိ) [အာဓာရ+ဝစန] အာဓာရ-အနက်ကို ဟောသော ဝိဘတ်-သတ္တမီဝိဘတ်- ရှိသော-နှင့် ယှဉ်သော။ ဘုမ္မဝစနန္တိ အာဓာရဝစနံ။....သတ္တမီဝိဘတ္တိယုတ္တပဒန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅။

အာဓာရဝိသယ (ပု) [အာဓာရ + ဝိသယ] အာဓေယျ၏ ဖြစ်ရာတည်ရာ အာဓာရ၊ ဝိသယာဓာရ။ (သဒ္ဒါကျမ်း စကားအသုံးအနှုန်းတည်း။) အညေသု စ သုတ္တန္တေသု အာဓာရဝိသယသင်္ခါတော အဓိကရဏတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀။

အာဓာရဝိသေသ (ပု) [အာဓာရ+ဝိသေသ] တည်ရာအထူး။အသင်္ချေယျံ အာယု အာဓာရဝိသေသတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈။

အာဓာရာကာရ (ပု) [အာဓာရ + အာကာရ] တည်ရာဟူသော အခြင်းအရာ။ အာဓာရာကာရော စေတ္ထ တေသံ သာတိသယံ တဒဓိနဝုတ္တိတာယ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၇၆။

အာဓာရိတ (တိ) [အာ+ဓရ+တ] ဆောင်ယူ - ခံထား - အပ်သော။ ဇေ တမှိ ဥဒကံ ဝါတေန အာဓာရိတံ။ မိလိန္ဒ။၇၀။

အာဓာဝတိ (ကြိ) [အာ + ဓာဝု + အ + တိ] (က) ရှေးရှု ပြေး၏။ (ခ) စိတ်နှလုံးကို လွှမ်းမိုး၍ ပြေးဝင်လာ၏။ (က) မိဂေါ.... အာဓာဝတိ ပရိဓာဝတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ ရထဿပိ ပုရတော ဓာဝန္တိပိ အာဓာဝန္တိပိ။ ဝိ၊၁။၂၇၅။ ဝိ၊၄။၂၃။ အာဓာဝန္တိပိတိ ယတ္တကံ ဓာဝန္တိ၊ တတ္တကမေဝ အဘိမုခါ ပုန အာဂစ္ဆန္တာ အာဓာဝန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ အာဓာဝန္တိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၃။ အာဓာဝိဿန္တိ—ဝိ၊၁။၂၇၈။ ဝိ၊၄။၂၈။ (ခ) အာဓာဝန္တိ(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆)တိ ဟဒယံ အဘိဘဝိတွာ ဓာဝန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၈၂။

အာဓာဝန (န) [အာ +ဓာဝု+ယု] ရှေးရှုပြေး သွားခြင်း။ ဝါတော ခေါ မဟာရာဇ ကုပ္ပ-

မာနော ဒသဝိဓေန ကုပ္ပတိ....အာဓာဝနေန ဥပက္ကမေန။ မိလိန္ဒ။၁၃၇။

အာဓာဝန္တ (တိ) [အာ+ဓာဝု+အ+အန္တ။ ထိ-၌ အာဓာဝန္တီ] ရှေးရှု ပြေးသွားသော၊သူ။ အာဝုဓဟတ္ထေ ပုရိသေ တတော တတော အာဓာဝန္တေ ပရိဓာဝန္တေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၆ဂ။ ဆဗ္ဗဏ္ဏရသ္မိယော.... အာဓာဝန္တိ ဝိဓာဝန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။

အာဓာဝန္တီ (ကြိ) အာဓာဝတိ-ကြည့်။

အာဓာဝိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ဓာဝု + တွာ] ရှေးရှုပြေး၍။ သော ဖြာဟ္မဏော....အာဓာဝိတွာ တံ ဘိက္ခုံ ဧတဒဝေါစ။ ဝိ၊၂။၂၁၀။ တတ္ထ တတ္ထ အာဓာဝိတွာ ဥဇ္ဈာသေန္တိ ပလာပေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀ဂ။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁ဂ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂၊၂၄၅။)

အာဓိပစ္စ (န) [အဓိပတိ+ဏျ] အစိုးရသည်၏–အကြီးအကဲ၏–အဖြစ်၊ အစိုးရခြင်း၊ အကြီးအကဲဖြစ်ခြင်း၊ အုပ်စိုးခြင်း။ အဓိပတိဘာဝေါ အာဓိပစ္စံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။ အဓိပတိနူ့ ဘာဝေါ အာဓိပစ္စံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ (–အံ၊၁။၅၇၂။ အံ၊၂။၄၄၃။ ခုဒ္ဒက။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆ဂ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၉၃-၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၅။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၂၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅ဂ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၃။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၆။ အနုဋီ၊၁။၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၄၂၊၃ဂဂ-၉။)

အာဓိပစ္စကရဏ (န) [အာဓိပစ္စ+ကရဏ] အစိုးရသည်၏အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ မနုနုလက္ခဏေ သမ္ပယုတ္တေသု အာဓိပစ္စကရဏတော ပုဗ္ဗင်္ဂမော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁ဂ၂။

အာဓိပစ္စကိစ္စတာ (ထီ) [အာဓိပစ္စ+ကိစ္စ+တာ] အစိုးရခြင်း ကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်။ အာဓိပစ္စကိစ္စဘာဝ ယုတ္တာဿာပိ ဝီရိယာဓိကဿ ပဒဋ္ဌာနတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၅၆။

အာဓိပစ္စဋ္ဌ (ပု) [အာဓိပစ္စ+အတ္ထ] အစိုးရသည်၏ အဖြစ်ဟူသောအနက်။ အာဓိပစ္စဋ္ဌေန ပန "ဣရိယပတိကော"တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၄။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၉။)

အာဓိပစ္စဋ္ဌယောဂ (ပု) [အာဓိပစ္စဋ္ဌ + ယောဂ] အစိုးရသည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ အာဓိပစ္စဋ္ဌယောဂဝသေန ဣန္ဒြိယဘူတော ဟုတွာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၁။

အာဓိပစ္စဋ္ဌာန (န) [အာဓိပစ္စ + ဌာန] အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ဟူသော အရာဌာန၊ အကြီးအကဲ ရာထူး။ ဘိက္ခုနိယာ အာဓိပစ္စဋ္ဌာနေ ဇေဋ္ဌကဋ္ဌာနေ ဌတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။ (–ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။ဂ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၂။)

အာဓိပစ္စတ္ထ(ပု)[အာဓိပစ္စ+အတ္ထ]အစိုးရသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်။ သဗ္ဗတ္ထ "အာဓိပစ္စတ္ထံ ဥပါဒါယာ"တိ ပဒံ ယောဇေတဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊၂။ဂ၅။

အာဓိပစ္စဘာဝ (ပု) [အာဓိပစ္စ+ဘာဝ] အစိုးရသည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘော၊ အစိုးရခြင်း သဘော။ ဖြဟ္မာ ဝေ ဟိ တွေ အာဓိပစ္စဘာဝေန ဣဿရောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၄။ အာဓိပစ္စဘာဝေနာတိ အာဓိပစ္စသဘာဝေန။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂။

အာဓိပစ္စယုတ္တတ္တ (န) [အာဓိပစ္စ+ယုတ္တ+တ္တ] အစိုးရသည် အဖြစ်နှင့် ယှဉ်သည်၏ အဖြစ်။ အာဓိပစ္စယောဂ-ကြည့်။

အာဓိပစ္စယောဂ (ပု) [အာဓိပစ္စ + ယောဂ] အစိုးရသည်၏ အဖြစ်နှင့်ယှဉ်ခြင်း။ အာဓိပစ္စယောဂတော (နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁ဂ၂)တိ–သုဟ.

ဇာတာဓိပတိဝသေန အာဓိပစ္စံ ယုတ္တတ္တာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၂။

အာဓိပစ္စသံဝတ္တနိ(က)ယ (တိ) [အာဓိပစ္စ+သံဝတ္တန + ဣယ] အစိုးရသူ– အကြီးအမှူး– အကြီးအကဲ–၏အဖြစ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော။ အတ္တိ ဣဿရိယသံဝတ္တနိယံ ကမ္မံ, အာဓိပစ္စသံဝတ္တနိယံ ကမ္မ(အဘိ၊က။၂၆၄)န္တိ ဧတ္ထ ဣဿရာနံ ဘာဝေါ ဣဿရိယံ နာမ၊ အဓိပတိနံ ဘာဝေါ အာဓိပစ္စံ နာမ၊ ပထဝိဿရိယ- အာဓိပစ္စသံဝတ္တနိကန္တိ ကမ္မံ အတ္ထိတိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။

အာဓိပစ္စသဘာဝ (ပု) [အာဓိပစ္စ + သဘာဝ] အစိုးရသည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘော၊ အစိုးရခြင်းသဘော။ အာဓိပစ္စဘာဝ-ကြည့်။

အာဓိပစ္စသုခ (န) [အာဓိပစ္စ+သုခ] အုပ်ချုပ်ခြင်း–အကြီးအကဲလုပ်ရခြင်း–၏ ချမ်းသာသုခ။ ဣဿရိယသုခံ အာဓိပစ္စသုခံ။ အဘိ၊က။၁၆၀။

အာဓိပစ္စာကာရ (ပု) [အာဓိပစ္စ + အာကာရ] အစိုးရသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အခြင်းအရာ။ ဒွိဟောဝါတိ စ အဝဓာရဏံ အာဓိပစ္စာကာရ- ဿ သဟဇာတေနေဝ သင်္ဂဟေဘဗ္ဗတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၄။

အာဓိပတေယျ (တိ) [အဓိပတိ + ဏေယျ] (၁) အဓိပတိ၊ အကြီးအကဲ။ (၂) အဓိပတိမှ လာသော၊ (က) (ဆန္ဒ, စိတ္တ, ဝီရိယ, ဝီမံသ- ဟူသော) အဓိပတိတရား–မှ–ကြောင့်– ဖြစ်ပေါ်လာသော။ (ခ) အကြီးအကဲ – အလေးဂရုပြုထိုက်သူ–ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သော၊ အလေးဂရုပြုထိုက်သူ၏ အရှဉ်ထား၍ ဖြစ်ပေါ်လာစေထိုက်သော၊ တရား (မိမိ၏ဂုဏ်သိက္ခာကို ငဲ့သောအားဖြင့် သော်၎င်း, အခြားသော သူတော်ကောင်း ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် လောကုတ္တရာတရားတော်ကို လေးစားသောအားဖြင့်သော်၎င်း မကောင်းမှု အကုသိုလ်ကို မပြုခြင်း, ကုသိုလ်တရားကို တိုးပွါးစေခြင်း)။ (န) (၃) အဓိပတိ – အကြီးအကဲ – ၏ အဖြစ်၊ အကြီးအကဲ ဖြစ်ခြင်း၊ စိုးမိုးအုပ်ချုပ်ခြင်း။ (၁) အနိစ္စ- ဘော မနသိကရောတော အဓိမောက္ခဗဟု- လဿ ကတမိန္ဒြိယံ အာဓိပတေယျံ ဟောတိ.... သဒ္ဓိန္ဒြိယံ အာဓိပတေယျံ ဟောတိ။ ပဋိသံ။ ၂၄၅။ အာဓိပတေယျံ ဟောတီတိ ဆန္ဒာ- ဒိကေ အဓိပတိဘူတေပိ သကိစ္စနိပ္ဖါဒန- ဝသေန အဓိပတိ ဟောတိ ပဓာနော ဟောတိ.... ဇေဋ္ဌကံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၁-၂။ အဓိပတိယေဝ အာဓိပတေယျံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၄။) (၂) (က) အဓိပတိတော ဝါ အာဂတတ္တာ အာ- ဓိပတေယျံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ (–ပဋိသံ။ ၃၇၇-၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။) (ခ) တီဏိမာနိ ဘိက္ခဝေ အာဓိပတေယျာနိ။ အံ၊၁။၁၄၆။ အာဓိပတေ- ယျာနီတိ ဇေဋ္ဌကကာရဏတော နိဗ္ဗတ္တာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ အဓိပတိတော အာဂတံ အဓိပတေယျံ။.... အဓိပတိ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ ပါပဿ အကရဏံ....။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၇-၈။ (– ဒီ၊၃။၁၈၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅-၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၃၊၂၁၆။ မ၊ဋီ၊ ၂။၂၃၁။) (န) (၃) ဒိဗ္ဗေန အာဓိပတေ- ယျေန။ အံ၊၂။၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၁၆၊၂၇၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၈၃။ အာဓိပတေ- ယျေနာတိ ဇေဋ္ဌကကာရဏေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆။ အဓိပတိဘာဝေါ အာဓိပတေယျံ။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၁၇၃။ (–အံ၊၂။၄၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၅၊၂၈၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၆၀။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၂၃။ ရူ။နှာ-၂၃၈။) အာဓိပတေယျဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

အာဓိပတေယျဋ္ဌ (ပု) [အာဓိပတေယျ+အတ္ထ] အကြီးအမှူး – အကြီးအကဲ – အစိုးရသူ – ၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော၊ အကြီးအကဲဖြစ်ခြင်း – စိုးမိုးအုပ်ချုပ်ခြင်း – အနက်သဘော။ အာဓိပတေယျဋ္ဌော အဘိဘဲယျော။ ပဋိသံ။၁၆၊၁၇။ အာဓိပတေယျဋ္ဌောတိ ဣန္ဒြိယကရဏဝသေန အဓိပတိအတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ အာဓိပတေယျဋ္ဌေနာ (ပဋိသံ။၂၁၇)တိ အဓိပတိဘာဝဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ (–ပဋိသံ။၂၆၀။ နေတ္တိ။၄၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၉။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၃။ အနုဋီ၊၂။၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။)

အာဓိပတေယျဋ္ဌနိဒ္ဒေသ (ပု) [အာဓိပတေယျဋ္ဌ+နိဒ္ဒေသ] အာဓိပတေယျဋ္ဌကို အကျယ်ဖွင့်ပြရာ – စကားရပ် – အပိုင်းအခဏ်း။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ၊ ၁-မဟာဝဂ္ဂ၊ ၄-ဣန္ဒြိယ ကထာ၊ ၄-က-အာဓိပတေယျဋ္ဌနိဒ္ဒေသ။ ပဋိသံ။၂၁၇။

အာဓိပတေယျပစ္စယတာ (ထီ) [အာဓိပတေယျ+ပစ္စယ+တာ] အစိုးရသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကြောင်းပစ္စည်း – ဣန္ဒြိယပစ္စည်း – ၏ အဖြစ်။ အာဓိပတေယျပစ္စယတာယ ပစ္စယော။ နေတ္တိ။၆၇။ စက္ခာဒီသု စက္ခုန္ဒြိယံ အာဓိပတေယျပစ္စယတာယ ဣန္ဒြိယပစ္စယတာယ စက္ခုဝိညာဏဿ ပစ္စယော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၁၂။

အာဓိပတေယျလက္ခဏ (နပုံ) [အာဓိပတေယျ+လက္ခဏ] အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ဟူသော – စိုးမိုးအုပ်ချုပ်ခြင်း – အစိုးရခြင်း – လက္ခဏာ။ သတိယာ အာဓိပတေယျလက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၆။ သတိယာ သဗ္ဗတ္ထကတ္တာ သမ္ပယုတ္တာနံ အဓိပတိဘာဝေါ အာဓိပတေယျလက္ခဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၁။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၈၃။)

အာဓိပတေယျသံဝတ္တနိက (တိ) [အာဓိပတေယျ + သံဝတ္တနိက] အကြီးအမှူး – အကြီးအကဲ – ၏အဖြစ်ကို – ဖြစ်စေတတ်သော။ အာဓိပတေယျသံဝတ္တနိကံ အာယသ္မတာ စုန္ဒေန ကမ္မာရပုတ္တေန ကမ္မံ ဥပစိတံ။ ဒီ၊၂။၁၁၃။ ဥဒါန။၁၈၃။ အာဓိပတေယျသံဝတ္တနိကန္တိ ဇေဋ္ဌကဘာဝသံဝတ္တနိကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၆။

အာဓိပတေယျသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အာဓိပတေယျ+သမ္ပတ္တိ] အစိုးရခြင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ သာ ပန အပ္ပေသက္ခတာ အာဓိပတေယျသမ္ပတ္တိယာ ပရိဝါရသမ္ပတ္တိယာ စ အဘာဝေန ပါကဋာ ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၈။

အာဓိယတိ[၁] (ကြိ) [အာ+ဓာ+အ+တိ] (က) တည်တံ့၏၊ တည်ကြည်၏၊ မလှုပ်မရှား – ခိုင်မြဲစွာ – တည်နေ၏။ (ခ) ထား၏။ (က) စိတ္တံ သမာဓိယတိ (မ၊၁။၄၆)တိ စိတ္တံ သမ္မာ အာဓိယတိ အပ္ပိတံ ဝိယ အစလံ တိဋ္ဌတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ (–အံ၊၁။၄၇၅။ ပဋိသံ။၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။) (ခ) အာရမ္မဏေ စိတ္တံ သမ္မာ အာဓိယတိ ဌပေတီတိ သမာဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၂။)

အာဓိယတိ[၂] (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+ဓာ+ယ+တေ] ထားအပ်၏။ စိတ္တံ သမာဓိယတိ (သံ၊၃။ ၁၃၅)တိ အာရမ္မဏေ သမ္မာ အာဓိယတိ သုဋ္ဌု ဌပိတံ (သုဋ္ဌပိတံ၊သီ) ဌပိယတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၉။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။)

အာဓု(ဓူ)တ (တိ) [အာ+ဓု(ဓူ)+တ] (၁) လှုပ်ရှားသော။ (၂) ညှင်းညှင်းသာသာ တိုက်ခတ်အပ်သော။ (၁) ဓုတော အာဓူတစလိတော။ ဓာန်။၇၄၄။ (၁)(၂) ဝါတေရိတံ သာလဝနံ၊ အာဓုတံ(အာဓူတံ၊သီ) ဒိဇသေဝိတံ။ ဝိမာန။၅၆။ အာဓုတန္တိ မန္ဒေန မာလု-

တေန သဏိကသဏိကံ ဝိဓူပယမာနံ။ ဝိမာန၊ ၄။၁၆၂။

အာဓူမိတ (တိ) [အာ+ဓူမ+တ] အခိုးဖြင့် ပြည့်သော?။ "ဂေဟံ ဓူမေန ပုဏ္ဏံ အာဓူမိတ"န္တိ အာဒီသု ဝိယ ရာဂါဒိဝေရံ မဏ်တိ ဝိနာသေတိ။ ဝဇိရ။၅၄၆။

အာဓေယျ (တိ) [အာ+ဓာ+ဏျ] (၁) ထားအပ်သော၊ သိုမှီး၍ထား–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော။ (၂) အာဓေယ် (သဒ္ဒါကျမ်းဩကာသ ကာရကနှင့် ဆိုင်သော အသုံးအနှုန်း)၊ တည်ရာမှီရာဖြစ်သော အာဓာရအပေါ်၌ – ထားအပ် – တည်မှီ၍နေတတ်–သော၊ အရာဝတ္ထု။ (၃) ဆက်စပ်သော (ပုဂ္ဂိုလ်တဦးဦး ပိုင်ဆိုင်သော)။ (၄) ပဌမ ပြောစကား၌သာ လက်ခံထားရှိအပ်သော။ (၁)တဿ တံ ဝစနံ အာဓေယျံ ဂစ္ဆတိ။အဘိ၊ ပု။၁၃၉။ အာဓေယျံ ဂစ္ဆတီတိ....ဥတ္တမင်္ဂေ သိရသ္မိံ ဟဒယေ စ အာဓာတဗ္ဗတံ ဌပေတဗ္ဗတံ ဂစ္ဆတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၉၇။ (၂) အာဓေယျဿ အနာဓာရဘူတံ ဘာဇနံ အာဓာရဘာဝါပါဒနဝသေန ဥက္ကုဇ္ဇေယျ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၁၃။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၃။ အံ ဋ္ဌီ၊၂။၁၆။ သကလောပိ အာဓာရဘူတော အတ္ထော အာဓေယျေန ပတ္တဗ္ဗော ဟောတိ။ ရူ။နှာ-၁၇၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။၅၇၂။ (–ဝိမတိ၊၁။၅၂။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃။ ရူ၊ဋ္ဌီ။နှာ-၁၂၂။) (၃) တဿာဓေယျံ ပါတိမောက္ခံ။ ဝိ၊၃။၁၅၆။ ကင်္ခါ။၈၅။ (–အပ၊၁။၃၅၃။ မိလိန္ဒ။၃၃၉၊၃၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။ ၁၃၁။) (၄) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာဓေယျမုခ (တိ) [အာဓေယျ+မုခ] (၁)(က) ပဌမပြောစကား၌သာ လက်ခံထားရှိအပ်သော–နာယူမှု–ယုံကြည်မှု–ရှိသော၊ ပဌမပြောစကားကိုသာ မစူးစမ်း မစိစစ်ပဲ လက်ခံယုံကြည် အတည်ပြုသော၊သူ။ (ခ) ပဌမပြောစကား၌သာ နာယူခြင်းငှါ ထားရှိအပ်သော နှုတ်ရှိသော၊ ပဌမ ပြောစကားကိုသာ မစူးစမ်းမစိစစ်ပဲ လက်ခံယုံကြည်အတည်ပြုသော၊သူ။ (၂) ကြား.ကြားသမျှ စကားအားလုံး၌ လက်ခံထားရှိအပ်သော – နှုတ်–နာယူမှု – ရှိသော၊ ကောင်းကောင်းဆိုးဆိုး အမျိုးမျိုး ကြား ကြားသမျှ စကားအားလုံးကို လက်ခံယုံကြည် အတည်ပြုသော၊သူ။ အာဓေယျမုခေါ (အာဒိယျမုခေါ၊ သီ, အာဒေယျမုခေါ၊ သျာ၊က, အာဒိယမုခေါ၊ ဣ) ဟောတိ။ အံ.၂။၁၄၅။ အဘိ၊ပု။၁၁၁၊၁၇၅။ (၁) အာဓေယျမုခေါတိ အာဒိတော ဓေယျမုခေါ၊ ပဌမဝစနသ္မိံယေဝ ဌပိတမုခေါတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၄၇။ အာဒိတော ဓေယျံ ဌပေတဗ္ဗံ အာဓေယျံ၊ ဒဿနံ သဝနံ ပဋိဝစနံ ဒါနဝသေန မုခေန ဝိယ ပဝတ္တံ ဂဟဏံ မုခန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ တံ မုခံ အာဓေယျံ, ဂဟဏတ္တံ ပကတိမုခမေဝ ဝါ အာဓေယျံ ယဿ သော အာဓေယျမုခေါ၊ အဝိစာရေတွာ အာဒိကထာယ ဧဝ ဌပိတဂဟဏောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မူလဋ္ဌီ၊၃။၄၄။ (၂) အယမ္ပိ အာဓေယျမုခေါယေဝ နာမ၊ အာဓာတဗ္ဗမုခေါ ယံ ယံ သုဏာတိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဌပိတမုခေါတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၄၇။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။)

အာဓေယျာပေက္ခတ္တ (န) [အာဓေယျ+အပေက္ခ+တ္တ] အာဓေယ်ကို ငဲ့ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်။ တသ္မိံ သိက္ခတီတိ ဧတ္ထ အာဓေယျာပေက္ခတ္တာ အဓိကရဏဿ ကိမာဓေယျ’မပေက္ခိတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၆၃။

အာန (န) [အာ + အန + အ] (၁) တွက်သက်လေ။ (၂) ဝင်သက်လေ။ အပါန·နှင့် အဿာသပဿာသ·တို့ ကြည့်။

အာနက (ပု) [အာ+နီ+ဏွု] အာနက·မည်သော စည်၊ ဒိဏ္ဍိမစည်၊ (စည်ငယ်၊ စည်တို)။

မဟာဇနံ ပက္ကောသိတွာ ဝိယ အာနေတီတိ အာနကော၊ တွေဝသာ နာမံ အဟောသိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂၊၂၁၀။ မဟာဇနဿ အာနယနတော အာနကော။ သံဋီ၊၂။၁၉၀။ ဥဒ္ဓုမ်ဳမော အာနကော။ မာဋီ၊၃။၃၄၅။

အာနဉ္စ (န)[အနန္တ+ဏျ] အဆုံးအပိုင်းအခြား မရှိသော၊ (အဆုံး အပိုင်းအခြား မရှိသော အနန္တ ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြုခြင်း ကြောင့်) "အနန္တံ" ဟု နှလုံးသွင်း စီးဖြန်း ပွါးများ ထိုက်သော၊ ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်။ နာဿ အန္တောတိ အနန္တံ၊ အနန္တမေဝ အာနဉ္စံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၆။ (- ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။)

အာနဏျ (န) [အနဏ+ဏျ] ကြွေးမြီ–မရှိ–ကင်း – သောသူ၏အဖြစ်။ ကြွေးမြီ မရှိခြင်း၊ ကြွေးမြီကင်းခြင်း။

အာနဏျသုခ (န) [အာနဏျ+သုခ] ကြွေးမြီ– မရှိခြင်း – ကင်းခြင်း – ကြောင့် ဖြစ်သော ချမ်းသာ။ အတ္ထိသုခံ ဘောဂသုခံ အာနဏျ- သုခံ။ အံ၊၁။၃၇၀။ အနဏောသ္မီတိ ဥပ္ပဇ္ဇနက- သုခံ အာနဏျသုခံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။

အာနဏျသုတ္တ (န) [အာနဏျ + သုတ္တ] အာန- ဏျသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စတုက္ကနိပါတ- ပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊၂-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊၁။ ၃၇၀။

အာနန (န) [အန+ယု] (၁) ခံတွင်း၊ နှုတ်ခမ်း။ (၂) မျက်နှာ။ (၃) မျက်နှာ၌ တပ်ဆင် ထားအပ်သော နှာရှုပ်ကြိုး။ (၄) (ခြင်္သေ့ ကျား ဘီလူး-စသည်တို့ဖြင့်) ပေါ်မျှားထုထပ် သော အရုပ်။(၁)ဝေ အာနနာ သဟဿရံသိ နိက္ခမိတွာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၉၂။ (၂) ဝိကာသိ ပဒုမံ ဝါတိ၊ သုန္ဒရံ သုဂတာနနံ။ သုဗောဓာ- လင်္ကာရ၊ဂါထာ။၂၇၆။ (၁) (၂) ဝဒနံ တု မုခံ တုဏ္ဍံ၊ ဝတ္တံ လပနမာနနံ။ ဓာန်။၂၆၀။

(၂)(၃) အာနနေ နံ ဂဟေတွာန၊ မဏ္ဍလေ ပရိဝတ္တယေ။ ဇာ၊၁။၄၇။ အဿံ အာနနေ ဂဟေတွာ အဿမဏ္ဍလေ ပရိဝတ္တေယျ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ (၄) ကာနနံ အဝကုစ္ဆိတံ အာနနံ အဝဟနံ သတတံ သီဟဗျဂ္ဃယက္ခရက္ခသ.... ကောကိလေဟိ ဝါ ဗဟာလံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။

အာနန္တရိက(ယ)¹ (တိ) [(၁) အနန္တရ + ဏိက။ (၂) အနန္တရာယ-ကို နိရုတ္တိနည်းဖြင့် အာနန္တရိက-ပြု။] (၁) (က) မိမိ၏ အခြား မဲ့၌–မိမိနှင့် အနီးကပ်ဆုံးနေရာ၌–ထိုင်နေ သော၊သူ။ (ခ) မဂ်၏ အခြားမဲ့၌–မဂ်ဖြစ် ပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက် ချက်ခြင်း–ဖြစ်ပေါ် လာသော၊ စေတောသမာဓိ (ဖိုလ်တရား)။ (ဂ) မိမိ(မဂ်တရား)၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော ဖိုလ်ဟူသောအကျိုး – ၌ ယှဉ်သော – ကို ထိုက်သော – ရှိသော၊ မိမိဖြစ်ပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက် ချက်ခြင်း ဖိုလ်ဟူသော အကျိုး တရားကို မချွတ်မလွဲ အမြဲမုချ ဖြစ်ပေါ်လာ စေတတ်သော စေတောသမာဓိ(မဂ်တရား)။ (ဃ) စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်သော အကျိုး –၌ ယှဉ်သော–ရှိသော–ကို ပြုခြင်း (ဖြစ် ပေါ်လာစေခြင်း) အလေ့ရှိသော၊ စုတိစိတ် ဖြစ်ပြီး (သေပြီး) သည်နှင့် တပြိုင်နက် ချက် ခြင်း အပါယ်ငရဲ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို မချွတ် မလွဲ အမြဲမုချ ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော၊ ကံ (မာတုဃာတက စသော အာနန္တရိယ ကံ ငါးပါး)။ (၂) အန္တရာယ် – အနှောက် အယှက် အဖျက်အဆီး–မရှိသော၊ အပါယ် ငရဲ ပဋိသန္ဓေ-အကျိုးကို မပေးနိုင်စေခြင်းငှါ အခြားသော ဆန့်ကျင်ဘက် ကံများက အန္တရာယ်မပြု – မတားမြစ် မဖျက်ဆီး – နိုင်သော၊ကံ (မာတုဃာတက-စသော အာ- နန္တရိယ ကံ ငါးပါး)။ (၁) (က) အန္တ- မသော အာနန္တရိကဿာပိ ဘိက္ခုနော ဝိညာ- ပေန္တဿ။ ဝိ၊၃။၄၄၃။ အာနန္တရိကဿာတိ အတ္တနော အနန္တရံ နိသိန္နဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၂။

(–ဝိ၊၄။၃၁၅၊၃၈၀။) (ခ) အညတ္တ မဂ္ဂါ-နန္တရံ ဖလံ အာနန္တရိကော စေတောသမာဓိ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ (ဂ) အာနန္တရိကော စေတောသမာဓိ။ ဒီ၊၃။၂၂၈။ ဣဓ ပန ဝိပဿနာနန္တရော မဂ္ဂေါ ဝိပဿနာယ ဝါ အနန္တရတ္တာ, အတ္တနော ဝါ အနန္တရံ ဖလ-ဒါယကတ္တာ အာနန္တရိကော စေတောသမာ-ဓိတိ အဓိပ္ပေတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ သဒ္ဒတ္ထ-တော ပန အနန္တရံ ဖလံ အနန္တရံ၊ တသ္မိံ အနန္တရေ နိယုတ္တော, တံ ဝါ အရဟတိ, အနန္တရပယောဇနောတိ ဝါ အာနန္တရိကော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၉။ အာနန္တရိယ (အံ၊၁။၄၆၇)န္တိ အနန္တရဝိပါကဒါယကံ မဂ္ဂသမာဓိံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။ (–ခုဒ္ဒက။၅။ သုတ္တနိ။၃၁၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၈၆။) (ဃ) ပဉ္စ ကမ္မာနိ အာနန္တရိကာနိ။ ဝိ၊၅။၂၃၀။ အဘိ၊ ဓ။၂၁၁၊၂၅၄။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၁၊၃၉၂။ အာ-နန္တရိကာနီတိ အနန္တရာယေန ဖလဒါယ-ကာနိ၊ မာတုဃာတကကမ္မာဒီနမေတံ အဓိ-ဝစနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။ အနန္တရေ နိယုတ္တာ-နိ, အနန္တရဖလပ္ပယောဇနာနိ, အနန္တရဖလ-ကရဏသီလာနိ ဝါ အာနန္တရိကာနိ။ မူလဋီ၊၁။၁၆၄။ စုတိအနန္တရံ ဖလံ အနန္တရံ၊ တသ္မိံ နိယုတ္တာနိ.... ဝုတ္တပ္ပကာရဿ အနန္တရဿ ကရဏံ အနန္တရံ၊ တံသီလာနီတိ ယောဇေ-တဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊၁။၁၇၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁၊၅၂-၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၅-၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၆-၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉၉။) (၂) အနန္တရာ-ယာနိ ဝါ အာနန္တရိကာနီတိ နိရုတ္တိဝသေန ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၁။၁၆၄။ (ဃ)-လည်း ကြည့်။

အာနန္တရိက(ယ)[၂] (တိ) [အာနန္တရိက(ယ)+ဏ] အာနန္တရိက(ယ)ကံ–နှင့်ပြည့်စုံသော–ကို ကျူးလွန်သော၊သူ။ ပဉ္စ ပုဂ္ဂလာ အာ-နန္တရိကာ။ အဘိ၊ပု။၁၁၆။ အာနန္တရိကာတိ အာနန္တရိကကမ္မသမင်္ဂိနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ အာနန္တရိယဿ ပုဂ္ဂလဿ အတ္ထိ အန္တရာ-ဘဝေါ။ အဘိ၊က။၂၇၁။ (–အဘိ၊က။ ၄၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။)

အာနန္တရိကကမ္မသမင်္ဂီ (တိ) [အာနန္တရိက+ကမ္မ + သမင်္ဂီ] အာနန္တရိက-ကံ – စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးသောကံ–နှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ အာနန္တရိက-ကြည့်။

အာနန္တရိကသမာဓိ (ပု) [အာနန္တရိက+သမာ-ဓိ] မိမိ(မဂ်တရား)၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်သော ဖိုလ်ဟူသော အကျိုး – ဦယှဉ် – ရှိ–သော သမာဓိ၊ မိမိဖြစ်ပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက် ချက်ခြင်း ဖိုလ်ဟူသော အကျိုးတရားကို မချွတ် မလွဲ အမြဲမုချ ဖြစ်ပေါ်လာစေ တတ်သော မဂ်သမာဓိ။ အာနန္တရိက(အာနန္တရိက(ယ)[၁] (၁) (ဂ) အနက်နှင့် ယှဉ်ကြည့်။) အာနန္တရိ-ကသမာဓိမှိ ဉာဏ(ပဋိသံ။၂)န္တိ အတ္တနော ပဝတ္တိသမနန္တရံ နိယမေနေဝ ဖလပ္ပဒါနတော အာနန္တရိကောတိ လဒ္ဓနာမော မဂ္ဂသမာဓိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၅၁-၂။ သုတ္တ-နိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀၆။)

အာနန္တရိယက (တိ) [အာနန္တရိယ+က] စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးသောကံ၊အာနန္တရိယ-ကံ။ (အာနန္တရိယ(က)ကမ္မနှင့် ယှဉ်ကြည့်။) န ပန အာနန္တရိယကာနံ ပဌမဇ္ဈာနာဒီနံ ဒုတိယဇ္ဈာနာဒီနံ ဝိယ အသမာနဇာတိကံ ဖလနိဝတ္တကံ အတ္ထိ။ မူလဋီ၊၁။၄၅။

အာနန္တရိယကဖလ (န) [အာနန္တရိယက+ဖလ] အခြားမဲ့၌ဖြစ်သောအကျိုး။ အာနန္တရိယက-ဖလံ နိဝတ္တေတုံ....အဝီစိပါတနတော။ မူလဋီ၊၁။၄၅-၆။

အာနန္တရိယ(က)ကမ္မ (န) [အနန္တရိယ(က)+ကမ္မ] အာနန္တရိယကံ။ (က) စုတိ၏အခြားမဲ့၌

ဖြစ်သောအကျိုး – ၌ယှဉ်သော – ရှိသော – ကို ပြုခြင်းအလေ့ရှိသော-ကံစုတိစိတ်ဖြစ်ပြီး (သေပြီး) သည်နှင့် တပြိုင်နက် ချက်ခြင်း အပါယ်ငရဲ ပဋိသန္ဓေအကျိုးကို မချွတ်မလွဲ ဒဲမြဲမှုချဖြစ်ပေါ်လာစေတတ်သောကံ။ (ခ) အန္တရာယ် – အနှောက်အယှက် အဖျက်အဆီး – မရှိသောကံ၊ အပါယ်ငရဲ ပဋိသန္ဓေအကျိုး ကို မပေးနိုင်စေခြင်းငှါ အခြားသော ဆန့် ကျင်ဘက်ကံများက အန္တရာယ်မပြု – မတား မြစ်မဖျက်ဆီး – နိုင်သောကံ။ (က) ဇွေတွာ- ဝတာ မာတုဃာတာဒီနိ ပဉ္စ အာနန္တရိယ- ကမ္မာနိ ဒဿိတာနိ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ စုတိအနန္တရံ ဖလံ အနန္တရံ နာမ၊ တသ္မိံ အနန္တရေ နိယုတ္တာနိ, တန္နိဗ္ဗတ္တ- နေန အနန္တရကရဏသီလာနိ, အနန္တရပ္ပ- ယောဇနာနိ စာတိ အာနန္တရိယာနိ၊ တာနိ ဧဝ (ကမ္မာနီတိ) အာနန္တရိယကမ္မာနီတိ ဝုတ္တာနိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၂။ (– သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၊ ၂၃၂၊၂၃၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၇၊ ၂၇၄။ မူလဋီ၊၃။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၉။) (ခ) အာနန္တရိက(ယ)[၁] (၂) ကြည့်။

အာနန္တရိယကံသည် (၁) မာတုဃာတက ကံ = အမိကို သတ်ကြောင်းစေတနာ, (၂) ပိတုဃာတကကံ = အဖကို သတ်ကြောင်း စေတနာ, (၃) အရဟန္တဃာတကကံ = ရဟန္တာကို သတ်ကြောင်းစေတနာ, (၄) လောဟိတုပ္ပါဒကကံ = ဘုရားရှင်၌ သွေးကို ဖြစ်စေသော (သွေးစိမ်း တည်စေသော) စေတနာ, (၅) သံဃဘေဒကကံ = သံဃာ ကို ကွဲပြားစေကြောင်း စေတနာ-ဟု ၅-မျိုး ရှိသည်။ ၎င်းအာနန္တရိယကံသည် ဒုတိယ ဘဝ (သေပြီး နောက်ဘဝ)၌ အကျိုးပေး သော ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ ဖြစ်သည်။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၄။ အပြစ်ကြီးလေးသော ယဂ္ဂရုကကံ ဖြစ်သည်။ ၎င်း-၁၀၅။ အကျိုးပေး မြဲသော ဓုဝဝိပါကကံဖြစ်သည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။ မာ- တုဃာတကကံ, ပိတုဃာတကကံ-တို့၌ သတ် သောသူကလည်း လူဇာတ်ဖြစ်၍ အသတ်ခံရ သူကလည်း လူဇာတ်ဖြစ်မှ အာနန္တရိယကံ ထိုက်သည်၊ အရဟန္တဃာတကကံ၌လည်း လူ ဇာတ်ဖြစ်သော ရဟန္တာကို သတ်မှ ကံထိုက် သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄-၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၀၇-၈။ ၎င်း-ကံ ၅-ပါး တို့တွင် သံဃဘေဒကကံသည် အပြစ်အကြီး ဆုံး ဖြစ်၍ အငီစိငရဲသက်နှင့်အမျှ ခံရသော ကပ္ပဋ္ဌိတိယကံဖြစ်၏။ ၎င်း-ကံ ၅-မျိုးလုံးကို ကျူးလွန်လျှင် သံဃဘေဒကကံက အကျိုး ပေးသည်၊ သံဃဘေဒကမှတပါး ကျန်လေး ပါးကို ကျူးလွန်လျှင် လောဟိတုပ္ပါဒကကံက အကျိုးပေးသည်၊ အရဟန္တဃာတက, မာတု- ဃာတက, ပိတုဃာတက-ကံတို့တွင် အရဟန္တ- ဃာတကကံက အကျိုးပေး၏၊ ၎င်း-မရှိမှ မာ- တုဃာတကကံ, ၎င်း-မရှိမှ ပိတုဃာတကကံက အကျိုးပေးသည်၊ သို့သော် အမိ,အဖတို့တွင် တဦးဦးက သီလသာနေမူ သီလရှိသူကို သတ် သောကံက အကျိုးပေးသည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၀၉၊၄၁၀။

အာနန္တရိယကမ္မသဒိသ (တိ) [အာနန္တရိယကမ္မ+ သဒိသ] အာနန္တရိယကံနှင့် တူသော။ ကမ္မ- တောတိ "ဧဝံ အာနန္တရိယကမ္မံ ဟောတိ၊ ဧဝံ အာနန္တရိယကမ္မသဒိသ"န္တိ ဧဝံ ကမ္မ- ဝိဘာဂတော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၃။

အာနန္တရိယကမ္မသမင်္ဂီ (တိ) [အာနန္တရိယကမ္မ+ သမင်္ဂီ] အာနန္တရိယကံ–နှင့် ပြည့်စုံသော– ကို ကျူးလွန်သော၊သူ။ အာနန္တရိယကမ္မ- သမင်္ဂီနော(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၁)တိ ပဉ္စသု အာ- နန္တရိယကမ္မေသု ယေန ကေနစိ သမန္နာ- ဂတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၉။ အာနန္တရိက- (ယ)[၂]-လည်း ကြည့်။

အာနန္တရိယကရဏ (န) [အာနန္တရိယ+ကရဏ] အာနန္တရိယကံကို ပြုခြင်း။ မာတုဃာတာဒိ အာနန္တရိယကရဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ (အာ)-အာနန္တရိက(ယ)·လည်း ကြည့်။

အာနန္တရိယကောပဃာတက (တိ) [အာနန္တရိယက + ဥပဃာတက] အာနန္တရိယကံကို–ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–သတ်ဖြတ်–ဖျက်ဆီး–တတ်သော။ နစ အာနန္တရိယကောပဃာတကံ ကိဉ္စိ ကမ္မံ အတ္ထိ။ မူလဋီ၊၁။၄၆။

အာနန္တရိယစေတနာသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အာနန္တရိယ+စေတနာ+သမ္ပယုတ္တ] အာနန္တရိယကံဟူသော စေတနာနှင့်ယှဉ်သော။ အာနန္တရိယစေတနာသမ္ပယုတ္တဿ ပဋိဃဿ ကမ္မာဝရဏပက္ခိကတာ ဝိယ။ အနုဋီ၊၃။၂၄၈။

အာနန္တရိယဒီပန (န) [အာနန္တရိယ + ဒီပန] အာနန္တရိယကံကို ပြခြင်း။ ဘဂဝါ အာနန္တရိယဒီပနတ္ထံ ပုဂ္ဂလကထံ ကထေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ သာရတ္ထ၊၁။၉၀။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၉။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၂။)

အာနန္တရိယဓမ္မ (ပု) [အာနန္တရိယ+ဓမ္မ] စုတိ၏အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော အကျိုး၌ ယှဉ်သော–သေပြီးသည်နှင့်တပြိုင်နက် ချက်ခြင်း မချွတ်မလွဲ အကျိုးပေးသော – စေတနာတရား၊ အာနန္တရိယကံ။ အာနန္တရိယဓမ္မာ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉)တိ အာနန္တရိယသဘာဝစေတနာ ဓမ္မာ။ မ၊ဋီ၊၂။ဂ၂။

အာနန္တရိယဖလ (န) [အာနန္တရိယ + ဖလ] အာနန္တရိယကံ၏ အကျိုး။ သီလဝတော စေတောပဏိဓိ ဝိယ ဥပရူပပတ္တိဇနကကမ္မဖလံ အာနန္တရိယဖလံ နိဝတ္တေတုံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၅။

အာနန္တရိယဗလ (န) [အာနန္တရိယ+ဗလ] အာနန္တရိယကံ၏ စွမ်းအား။ အာနန္တရိယဗလံ နိဝတ္တေတုံ သမတ္ထော စေတောပဏိဓိ အတ္ထိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၅။

အာနန္တရိယဘာဝသမတ္ထန (န) [အာနန္တရိယ+ဘာဝ+သမတ္ထန] စုတိ၏အခြားမဲ့၌–သေပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက်–ချက်ခြင်း မချွတ်မလွဲ အကျိုးပေးနိုင်သည်၏အဖြစ်ကို ခိုင်မြဲစေသော စကား။ တဿ ဝိပါကန္တိအာဒိ ကမ္မဿ အာနန္တရိယဘာဝသမတ္ထနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၃။

အာနန္တရိယဝတ္ထု (န) [အာနန္တရိယ + ဝတ္ထု] အာနန္တရိယကံ–၏တည်ရာ–ဖြစ်ကြောင်း–ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်(အမိ,အဘ·စသည်)။ အာနန္တရိယဝတ္ထုသု စ အာနန္တရိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၄။)

အာနန္တရိယသဒိသ (တိ) [အာနန္တရိယ+သဒိသ] အာနန္တရိယကံနှင့် တူသော၊ အာနန္တရိယကံလောက် အပြစ်ကြီးသော။ မဟာသာဝဇ္ဇော ဟိ အရိယူပဝါဒေါ အာနန္တရိယသဒိသော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀ဂ။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၄။)

အာနန္တရိယသဘာဝ (တိ) [အာနန္တရိယ + သဘာဝ] အာနန္တရိယ သဘောရှိသော၊ သေပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက် ချက်ခြင်း မချွတ်မလွဲ အကျိုးပေးခြင်း သဘောရှိသော။ အဝဿဉ္စ အာနန္တရိယသဘာဝါ တတော ဝေ.... သမ္မုဋ္ဌိတိတဗ္ဗမေတံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၅။ မူလဋီ၊၁။၄၅။

အာနန္တရိယသဘာဝစေတနာဓမ္မ (ပု) [အာနန္တရိယ+သဘာဝ+စေတနာ+ဓမ္မ] အာနန္တရိယ·သဘောရှိသော စေတနာတရား။ အာနန္တရိယဓမ္မ·ကြည့်။

အာနန္တရိယာဘာဝ (ပု) [အာနန္တရိယ+အဘာဝ] အာနန္တရိယကံ၏ မရှိခြင်း။ အာနန္တ-

ရိယာဘာဝ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၂)န္တိ ယေန.... ဟောတိ၊ တဿ အာနန္တရိယကမ္မဿ အဘာဝန္တိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၃။၉၈။

အာနန္တရိယုပဃာတက (တိ) [အာနန္တရိယ+ ဥပဃာတက] အာနန္တရိယကံကို–ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–ဖျက်ဆီး–သတ်ဖြတ်–တတ်သော။ န စ အာနန္တရိယုပဃာတကံ ကိဉ္စိ ကမ္မံ အတ္ထိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၅။

အာနန္တရိယောပဃာတက (တိ) [အာနန္တရိယ+ ဥပဃာတက] အာနန္တရိယကံကို–ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–သတ်ဖြတ်–တတ်သော။ န စ အာနန္တရိယောပဃာတကံ ကိဉ္စိ ကမ္မံ အတ္ထိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၅။

အာနန္ဒ၁ (ပု) [အာ+နန္ဒ+အ] နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ကြောင်းဖြစ်သော ပီတိ၊ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ တတြ တုမှေဟိ န အာနန္ဒော ...ကရဏီယံ။ ဒီ၊၁။၃။ မ၊၁။၁၉၃။ မိလိန္ဒ။၁၀၂။ အာနန္ဒန္တိ ဧတေနာတိ အာနန္ဒော၊ ပီတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၃။ အာနန္ဒောတိ အာနန္ဒပီတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ အာနန္ဒန္တိ ပမောဒန္တိ ဧတေနာတိ အာနန္ဒော၊ ပီတိယာ ဧဝေတံ အဓိဝစနံ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၉၉။ အာနန္ဒော (ဓမ္မ။၃၅)တိ တုဋ္ဌိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ (–ဇာ၊၂။၈၁၊၁၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၇၂။)

အာနန္ဒ၂ (ပု) [အာ+နန္ဒ+အ။ ယာဒိစ္ဆက နာမ်။] အာနန္ဒ-မည်သောသူ။ (၁) အာနန္ဒမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (၂) အာနန္ဒထေရ်၊ ဂေါတမ-ငါးတန်ရ မြတ်စွာဘုရား၏အမြတ်ဆုံး အလုပ်အကျွေး အရှင်အာနန္ဒာ။ (၃) အာနန္ဒထေရ်၊ အဘိဓမ္မဋီကာ (မူလဋီကာ) ကျမ်းပြု အရှင်အာနန္ဒာ။ (၄) အာနန္ဒမင်း။ (၅) အာနန္ဒမင်းသား။ (၆) တိဿမြတ်စွာဘုရား၏ သားတော် အာနန္ဒ။ (၇) အာနန္ဒ သတိုးသား။ (၈) အာနန္ဒသူဌေး။ (၉) အာနန္ဒစေတီ။ (၁၀) အာနန္ဒဘီလူး။ (၁၁) အာနန္ဒ လင်းတမင်း။ (၁၂) အာနန္ဒ ငါးမင်း။ (၁) အာနန္ဒမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ အာနန္ဒော-နာမသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ သယမ္ဘူ အပရာဇိတော။ အပ၊၁။၂၅၆။ အာနန္ဒော နာမ သမ္ဗုဒ္ဓေါတိ အာနန္ဒံ တုဋ္ဌိံ ဇနေတော အာနန္ဒော နာမ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၉။ (–မ၊၃။၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၁။) (၂) အာနန္ဒထေရ် အရှင်အာနန္ဒာ။ ဤ အရှင် အာနန္ဒာထေရ်သည် လွန်ခဲ့သော ကမ္ဘာ တသိန်းထက်က ပွင့်တော်မူသည့် ပဒုမုတ္တရ ဘုရားရှင်ထံတော်မှစ၍ ဘုရားရှင်၏ အမြတ်ဆုံး အလုပ်အကျွေး ရာထူးကို ရည်မှန်း တောင့်တကာ ဒါနစသော ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို ပြုလုပ်ခဲ့ပေသည်၊ ကဿပမြတ်စွာ ဘုရား ပွင့်တော်မူသောအခါ၌ ဆွမ်းခံလှည့်လည်သော မထေရ်တပါးအား အပေါ်ရုံ အဝတ်ကို လှူဒါန်းခဲ့ဘူး၍ ဗာရာဏသီမင်း ဖြစ်စဉ်အခါ၌ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ရှစ်ပါးတို့အား သစ်ရွက်မိုးကျောင်း ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းကာ ပတ္တမြားသပိတ်ခြေတို့ကို လှူဒါန်းပြီး အနှစ်တသောင်းပတ်လုံး ပြုစု လုပ်ကျွေးခဲ့လေသည်။ ကမ္ဘာတသိန်း ကာလပတ်လုံး ကုသိုလ်ကောင်းမှုတို့ကို ပြုလုပ်လျက် ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား အလောင်းတော်နှင့်အတူ တုသိတာနတ်ပြည်မှ စုတေခဲ့၍ အမိတောဒန မည်သော သာကီဝင်မင်း၏ အိမ်၌ ပဋိသန္ဓေ တည်နေခဲ့သည်။ ဆွေတော်မျိုးတော် အားလုံးကို ရွှင်ပြုံးနှစ်သိမ့်စေလျက် ဖွားမြင် လာသောကြောင့် အာနန္ဒဟူ၍ (အနန္ဒအား ဖြင့်) အမည် မှည့်ခေါ်ကြလေသည်။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၇၈-၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄-၇။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၁၁-၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၆-၈။ အရှင် အာနန္ဒာသည် ဘုရားအလောင်းတော်နှင့်အတူ တနေ့တည်းဖြစ်ပေါ် (ဖွားမြင်)လာသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်၊ ဖွားဘက်တော် ၇-ဦးတွင်

တဦးအပါအဝင်ဖြစ်သည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၂၂။ မြတ်စွာဘုရား၏ ခမည်းတော် သုဒ္ဓေါဒနမင်းကြီးနှင့် အရှင်အာနန္ဒာ၏ ခမည်းတော် အမိတောဒနမင်းကြီးမှာ ညီအကိုအရင်း ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရားနှင့် အရှင်အာနန္ဒာသည် တဝမ်းကွဲညီအကို တော်စပ်သည်။ (အမိတောဒနကြည့်။) အရှင်မြတ်သည် ဘဒ္ဒိယ, အနုရုဒ္ဓ, ဘဂု, ကိမိလ, ဒေဝဒတ္တ, ဥပါလိ-တို့နှင့်အတူ မြတ်စွာဘုရားအထံတော်၌ ရဟန်းအဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ ဝိ၊၄။၃၃၈-၉။ အရှင်မြတ်၏ ဥပဇ္ဈာယ်ဆရာမှာ ဗေလဋ္ဌသီသ ဖြစ်သည်။ ဝိ၊၂။၁၁၆။ ဝိ၊၃။၂၉၃၊၄၁၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၄။ အရှင်ပုဏ္ဏအထံ၌ တရားကို နာယူရ၍ သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ရောက်ရှိတော်မူသည်။ သံ၊၂။၈၆-၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၄။ အရှင်မြတ်သည် အရှင်စုန္ဒ၏ ဥပဇ္ဈာယ်ဖြစ်သည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။ သဗ္ဗကာမိထေရ် (ဝိ၊၄။၅၀၂)နှင့် ဘဒ္ဒရဟန်း (သံ၊၁။၄၀၆-၇)တို့သည် အရှင်မြတ်၏ သဒ္ဓိဝိဟာရိကတပည့်တို့ဖြစ်ကြသည်။

ဤအရှင်မြတ်သည် အကြားအမြင်များသော(ဗဟုဿုတ)ရဟန်းတို့တွင်၎င်း, မြတ်စွာဘုရားစကားတော်ကို ဆောင်စွမ်းနိုင်သည့် သတိရှိသော (သတိမန္တ) ရဟန်းတို့တွင်၎င်း, မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်မူသော ပုဒ်အားလုံးကို သိစွမ်းနိုင်သော (ဂတိမန္တ) ရဟန်းတို့တွင်၎င်း, မြတ်စွာဘုရား စကားတော်ကို သင်ခြင်း ဆောင်ခြင်း သရဇ္ဈာယ်ခြင်း,မြတ်စွာဘုရားကိုဆည်းကပ် လုပ်ကျွေးခြင်းတို့၌လုံ့လရှိသော(ဓိတိမန္တ)ရဟန်းတို့တွင်၎င်း,မြတ်စွာဘုရားကို ဆည်းကပ်လုပ်ကျွေးသော (ဥပဋ္ဌာက) ရဟန်းတို့တွင်၎င်း အသာဆုံး အလွန်ကဲဆုံး အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သောကြောင့် ဗဟုဿုတ, သတိမန္တ,ဂတိမန္တ, ဓိတိမန္တ, ဥပဋ္ဌာက,ဟောဒဂ် ငါးတန်ဖြင့် ချီးကျူးခြင်းခံရသော အရှင်မြတ် ဖြစ်ပေသည်။ ဒီ၊၂။၆။ အံ၊၁။၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူသမျှသော သုတ္တ, ဂေယျ စသည်ကို အရှင် အာနန္ဒာသည် ကြားနာ မှတ်သားဆောင်ယား နိုင်သည်သာ ဖြစ်၏၊ အရှင်အာနန္ဒာ ဆောင်မထားသော သုတ္တ-စသည် မရှိပေ။

တနေ့သ၌ ဂေါပကမောဂ္ဂလ္လာနမည်သော ပုဏ္ဏားက အရှင်အာနန္ဒာကို "အရှင်ဘုရားသည် မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌ အကြားအမြင်များသော (ဗဟုဿုတ)ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ထင်ရှားပါသည်၊ ဘယ်မျှလောက်သော တရားတို့ကို အရှင်ဘုရား၏ ဆရာ မြတ်စွာဘုရား ဟောကြားခဲ့၍ အဘယ်မျှလောက် အရှင်ဘုရား နှုတ်တက်အာဂုံ ဆောင်ရွက်မှတ်သားထားပါသလဲ"ဟု မေးမြန်းရာ အရှင်အာနန္ဒာက "ရှစ်သောင်းနှစ်ထောင်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့ကို ဘုရားရှင်ထံမှ သင်ယူဆောင်ရွက်ထားခဲ့၍ နှစ်ထောင်သော ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့ကို အရှင်သာရိပုတြာစသော ရဟန်းတော်တို့ထံမှ သင်ယူဆောင်ထားခဲ့သဖြင့် အားလုံး စုစုပေါင်း ဘုရားရှင်ဟောကြားခဲ့သည့် ငါသင်ယူဆောင်ထားသော ဓမ္မက္ခန္ဓာတို့သည် ရှစ်သောင်းလေးထောင် ရှိသည်"ဟု မိန့်ကြားတော်မူသည်။ ထေရ၊၃၄၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၂။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၅၈။ ယင်းကဲ့သို့ ဗဟုဿုတများလှသော အရှင်မြတ် ဖြစ်သောကြောင့် ပင် တေဝိဇ္ဇ ခီဏာသဝ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့ သံဂါယနာတင်ရာ ဖြစ်သော ပဌမ သံဂါယနာတင် ပွဲတော်၌ ရဟန္တာမဖြစ်သေးသော အရှင်အာနန္ဒာကို ရဟန်းအများ၏ ဆန္ဒဖြင့် အရှင်မဟာကဿပ ထေရ်က ရွေးကောက်ခဲ့ရလေသည်။ ဝိ၊၄။၄၈၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅-၆။ ထိုမျှများပြားလှသော သုတ်တော်တို့ကို ဆောင်ထားသော အရှင်မြတ်ဖြစ်၍ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိက (တရား ဘဏ္ဍာတိုက်စိုး) ဟူ

သော အမည်တမျိုးဖြင့်လည်း ထင်ရှားခဲ့ပေသည်။ သံ၊ဌ၊၁။၂၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၄။ ဓာန်။၄၃၆။ တိပိဋကဓရ (ပိဋကသုံးပုံဆောင်နိုင်သူ) ဟုလည်း ချီးကျူးခံရသည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ အရှင်အာနန္ဒာသည် အမြဲတမ်း အလုပ်အကျွေး ရာထူးကို ယူခါနီးအချိန်တွင် ရှေးဦးစွာ ပယ်လိုသော ဆုလေးပါး, ယူလိုသော ဆုလေးပါးကို တောင်းပြီးမှ အမြဲတမ်း အလုပ်အကျွေးရာထူးကို လက်ခံရယူလေသည်။ အကျယ်ကို ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂-၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂ဂ-၂၃၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၉-တို့၌ ကြည့်။ အရှင် အာနန္ဒာသည် ၂၅-နှစ်ပတ်လုံး မြတ်စွာဘုရားအား ပြုစုလုပ်ကျွေးခဲ့သည်။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃ဂ၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁-၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၇။

မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံခါနီး၌ အရှင်အာနန္ဒာသည် ကျောင်းတွင်းသို့ဝင်၍ငိုကြွေးမြည်တမ်းနေလေရာ ဘုရားရှင်က ခေါ်တော်မူ၍ တရားစကား ဟောကြားပြီး ကုသိုလ်တရား ပြုလုပ်ထားသူဖြစ်၍ လျင်မြန်စွာ ရဟန္တာ ဖြစ်လိမ့်မည် ဖြစ်ကြောင်း ဗျာဒိတ်စကား မိန့်ကြားတော်မူကာ ရှေးဘုရားရှင်တို့မှာလည်း အာနန္ဒာကဲ့သို့သော ရဟန်းသည်ပင် အမြတ်ဆုံး အလုပ်အကျွေး ဖြစ်ခဲ့ကြောင်း, နောင် ပွင့်လတ္တံ့သော ဘုရားရှင်တို့မှာလည်း အာနန္ဒာကဲ့သို့သော ရဟန်းသည်ပင် အမြတ်ဆုံး အလုပ်အကျွေး ဖြစ်လိမ့်မည် ဖြစ်ကြောင်း, အရှင်အာနန္ဒာ ပညာရှိကြောင်း, အံ့ဘွယ်တရား လေးပါးနှင့် ပြည့်စုံကြောင်းတို့ကို ဟောကြားတော်မူခဲ့ပေသည်။ အံ့ဘွယ်လေးပါးကို ဒီ၊၂။၁၂၀။ အံ၊၁။၄၄ဂ-တို့၌ ကြည့်။

အရှင်အာနန္ဒာသည် ပဌမ သံဂါယနာသဘင်၌ပါဝင်ရန် ရွေးချယ်ခြင်းခံရပြီးနောက် ပရိနိဗ္ဗာန် စံလွန်တော်မူပြီးသော မြတ်စွာဘုရား၏ သပိတ်သင်္ကန်းတို့ကို ယူ၍ ရဟန်းငါးရာနှင့်အတူသာဝတ္ထိပြည်သို့လာခဲ့ပေသည်၊ အရှင်မြတ် ရောက်ရာအရပ်တိုင်း၌ ဘုရားရှင်ကို တမ်းတကာ လူတို့ များစွာ ငိုကြွေးကြသည်။ သာဝတ္ထိသို့ ရောက်သောအခါ၌လည်း ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန် စံဝင်သော နေ့အလားများစွာ ငိုကြွေးကြရာ အရှင်မြတ်က မမြဲမှုနှင့်စပ်သော တရားစကားကို ဟောကြားကာ ဇေတဝန်ကျောင်းအတွင်း မြတ်စွာဘုရား သီတင်းသုံးခဲ့ဘူးရာ ဂန္ဓကုဋီသို့ဝင်၍ ဘုရားရှင်ရှိစဉ်အခါက ပြုလုပ်နေကျ ဝတ်အားလုံးကို ပြုလုပ်စဉ် ဘုရားရှင်ကို တမ်းတလျက် အရှင်မြတ် ကိုယ်တော်တိုင် မျက်ရည်မဆည်နိုင်ဖြစ်ကာ ငိုကြွေးခဲ့ရလေသည်။ နောက်တနေ့၌ ဝမ်းနုတ်ဆေး သောက်၍ ထိုနောက် တနေ့၌ စေတက ရဟန်းနှင့်အတူ သုဘလုလင်အိမ်သို့ ကြွကာ သုဘလုလင်အား သုဘသုတ်တရားကို ဟောကြားတော်မူသည်။ ၎င်းသုတ်ကို ဒီ၊၁။၁ဂဂ-၂ဝ၄-၌ ကြည့်။ ထိုနောက် ဝါဆိုခါနီး၌ ရာဇဂြိုဟ်သို့ ကြွခဲ့သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇-ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇-ဂ။

သံဂါယနာမတင်မီ (သံဃာမစည်းဝေးမီ) ပဌမအရင်တနေ့၌ အရှင်အာနန္ဒာ အကြံဖြစ်သည်မှာ—"နက်ဖြန် ဂံဃာစည်းဝေးတော့မည်၊ ငါသည် သေက္ခ (ရဟန္တာ မဖြစ်သေးသော အရိယာ) ပုဂ္ဂိုလ်အနေဖြင့် သံဃာ့အစည်းအဝေးသို့ တက်ရန် မသင့်တော်"ဟု အကြံဖြစ်လျက် များစွာသော ညဉ့်ယာမ်ပတ်လုံး ကာယဂတာသတိ ပွါးများခြင်းဖြင့် အချိန်ကုန်လွန်စေ၍ မိုးသောက်ယာမ်၌ စင်္ကြံမှ ဆင်းသက်ခဲ့ကာ အိပ်ဦးမည်ဟု ကိုယ်ကို လျှောင်းလိုက် လေသည်၊ ခြေနှစ်ဖက်သည် မြေမှ လွတ်စဉ် ဦးခေါင်းလည်း ခေါင်းအုံးသို့ မရောက်သေးမီ ဣရိယာပုထ်လေးပါးမှ လွတ်နေချိန်တွင် အရှင်အာနန္ဒာသည် အာသဝေါကုန်ခန်း ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူ

သည်၊ ထို့ကြောင့် ဤ သာသနာတော်၌ လျောင်းနေစဉ်, ထိုင်နေစဉ်, ရပ်နေစဉ်, သွားနေစဉ် မဟုတ်ပဲ အဘယ်ရဟန်းသည် အရဟတ္တဖိုလ်ရောက်သနည်းဟု မေးလျှင် အရှင်အာနန္ဒာ-ဟု ဖြေဆိုရပေမည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀-၁။ ပဋ္ဌမ သံဂါယနာ သဘင်၌ သုတ်,အဘိဓမ္မာဟူသော ဓမ္မကို သံဂါယနာတင်ရာတွင် အရှင်အာနန္ဒာကို အကြီးအမှူးပြု၍ တင်ခဲ့ကြသည်၊ အရှင်မဟာကဿပ-က ဓမ္မကို မေး၍ အရှင်အာနန္ဒာက ဖြေဆိုခဲ့ရသည်။ ဒီဃနိကာယ်ကို သံဂါယနာတင်အပြီး၌ ၎င်းနိကာယ်ကို အရှင်အာနန္ဒာ၏ တပည့်တို့ကို ချပို့သင်ကြားပေးရန် အရှင်အာနန္ဒာအား တာဝန်ပေးခဲ့လေသည်။ ဝိ၊၄။၄၇၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄-၅။ "ခုဒ္ဒါနုခုဒ္ဒကသိက္ခာပုဒ် ဟူသည် အဘယ်ပါနည်း"ဟု မေးမြန်းလျှောက်ထားမှု မပြုခဲ့ခြင်း, မြတ်စွာဘုရား၏ မိုးရေခံသင်္ကန်းကို ခြေဖြင့်နင်း၍ ချုပ်ခဲ့ခြင်း, မာတုဂါမတို့ကို ရှေးဦးစွာ ရှိခိုးခွင့်ပေးခဲ့သဖြင့် ငိုကြွေးကြသော ၎င်းမာတုဂါမတို့၏ မျက်ရည်ဖြင့် မြတ်စွာဘုရား ခန္ဓာကိုယ် လိမ်းကျံခံရခြင်း, မြတ်စွာဘုရားသည် ထင်ရှားသိသာသော ဩဘာသနိမိတ် အရိပ်အမြွက်စကားကို ပွင့်လင်းစွာ မိန့်ကြားတော်မူပါလျက် အာယုကပ်ပတ်လုံး တည်တော်မူပါဟု မလျှောက်ထား မတောင်းပန်ခဲ့ခြင်း, မာတုဂါမတို့ မြတ်စွာဘုရား သာသနာတော်၌ ရဟန်းပြုခွင့်ရရန် ကြိုးစားအားထုတ်ခဲ့ခြင်း ဤအချက်များအတွက် သံဃာအများက အရှင်အာနန္ဒာအား အပြစ်တင်၍ ယင်းအပြစ်ကို ဝန်ခံစေရာ အရှင်အာနန္ဒာသည် မိမိအနေအားဖြင့် အပြစ်ဟု မယူဆ သော်လည်း ရဟန်းတော် တို့အား ကြည်ညိုလေးစားသောအားဖြင့် အပြစ်ဟု ဝန်ခံခဲ့လေသည်။ ဝိ၊၄။၄၇၅-၆။

အရှင် မဟာကဿပ ထေရ်သည် အရှင်အာနန္ဒာနှင့် အလွန်ရင်းနှီး အကျွမ်းဝင်သော မထေရ် ဖြစ်သည်၊ အရှင်အာနန္ဒာ အသက်အရွယ်ကြီးရင့်၍ ဆံပင်ဖြူနေသော အချိန်အရွယ်၌ပင် အရှင်မဟာကဿပ-က အရှင်အာနန္ဒာအား "ဤသူငယ်လေး (ဒီကိုယ်တော်လေး)သည် အတိုင်းအရှည်ကို မသိတတ်လေစွ"ဟု "သူငယ်လေး"ဟူသော အသုံးအနှုန်းဖြင့် သုံးနှုန်း ခေါ်ဝေါ်သည်အထိ အကျွမ်းဝင်ခဲ့သည်။ သံ၊၁။၄၁၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ အရှင်သာရိပုတြာနှင့်လည်း အချင်းချင်း ကြည်ညိုလေးစား၍ သဘာဂဖြစ်ပေသည်၊ တဦး၌ မွန်မြတ်သောပစ္စည်းရလျှင် တဦးကို ပေးလှူစမြဲတည်း။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။

အရှင် အာနန္ဒာသည် တခုသော ဘဝ၌ ပန်းထိမ်သည်၏ သားဖြစ်စဉ် သူတပါးမယားကိုကျူးလွန်ခြင်းအမှု(ပရဒါရကံ)ကို ပြုလုပ်ခဲ့မိ၍ ၎င်းအကုသိုလ်အကျိုး ခံစားရသော ဘဝတို့ကို ရှုစာမင်းသို့ဖြစ်စဉ်က ပြန်လည်ပြောပြထားသည်။ ဇာ၊၂။၂၆၆-၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၇-၁၃၀-တို့ကြည့်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ ၁။၂၀၈-၌ ၎င်း-ပရဒါရကံကြောင့် ယောကျ်ား၏ အလုပ်အကျွေးမိန်းမဘဝ ၁၄-ဘဝ,ဝေးစေ့ ကို အထုတ်ခံရသောဘဝ ၇-ဘဝ ဖြစ်ကြောင်း ပြဆိုထားသည်။ အရှင်အာနန္ဒာသည် သက်တော်၁၂၀-ရှည်သည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ ရောဟိဏီမြစ်၏ အလယ်တွင် ထန်း ၇-ဆင့် အမြင့်ပမာဏရှိသော ကောင်းကင်၌ တေဇောဓာတ် လောင်ကာ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူသည်။ အရှင်မြတ်၏ ခန္ဓာကိုယ် (အလောင်းတော်)သည် အဓိဋ္ဌာန်ခဲ့သည့်အတိုင်း နှစ်ပိုင်းကွဲကာ ရောဟိဏီမြစ်၏ ကမ်းနှစ်ဘက်တို့၌ ကျရောက်သဖြင့် ကမ်းနှစ်ဖက်လုံးရှိ လူအများတို့ ပူဇော်ခွင့်ရရှိကြသည်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂-၃။

မယှံ ဘိက္ခဝေ တေရဟိ အာနန္ဒော နာမ ဘိက္ခု ဥပဋ္ဌာကော အဟောသိ။ ဒီ၊၂။၆။ အာနန္ဒောတိ နိဗဒ္ဓုပဋ္ဌာကဘာဝံ

သန္တာယ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ ဒီ၊၂။၄၇။ သံ၊၁။၃၁၇။ အာနန္ဒောတိ တဿ ထေရဿ နာမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၉။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ကောသလေသု ဝိဟရတိ။ သံ၊၁။၂၀၁။ အာနန္ဒောတိ ဓမ္မ-ဘဏ္ဍာဂါရိကတ္ထေရော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ အ-ထဿ(တဿ)သဗ္ဗေ ဉာတကော အာနန္ဒိတော ပမုဒိတော ကရောန္တော ဇာတောတိ အာ-နန္ဒောတွေဝ နာမံ အကံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၄။ (— ဝိ၊၁။၇၊၇၃၊၃၇၄။ ဝိ၊၂။၁၀၅၊၁၁၆၊၂၀၇။ ဝိ၊၃။၁၁၀၊၁၂၉၊၂၉၀၊ ၃၉၀၊၅၀၃။ ဝိ၊၄။၃၇၊၂၇၇၊၃၆၀၊၄၈၁။ ဝိ၊ ၅။၃၀၊၃၉။ ဒီ၊၁။၄၃၊၁၈၈။ ဒီ၊၂။၆၂၊ ၁၂၉။ ဒီ၊၃။၉၇။ မ၊၁။၂၇၃။ မ၊၂။၁၈၀။ သံ၊၁။၄၁၉။ သံ၊၂။၃၀-၁၊ ၁၅၃၊၂၈၀၊၅၆၅။ သံ၊၃။၁၉၀၊၂၈၆။ အံ၊၁။၂၅၊၅၉၊၁၆၉၊၃၉၁၊ ၄၈၆။ အံ၊၂။၁၇၆၊၃၁၇။ အံ၊၃။၁၀၂၊၂၂၄၊ ၄၃၉။ အပ၊၁။၅၈။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၈၁။) (၃) အာ-နန္ဒထေရ်၊ အဘိဓမ္မဋီကာ (မူလဋီကာ)ကျမ်း ပြု အရှင်အာနန္ဒာ။ အာနန္ဒော ဣတိ နာ-မေန၊ ကတာ ဂန္ထာ သုဗုဒ္ဓိနာ။ မူလဋီ၊၁။ ၂၀၃။

(၄)အာနန္ဒမင်း။ ပဒုမုတ္တရမြတ်စွာဘုရား၏ ခမည်းတော် ဖြစ်သည်။ နဂရံ ဟံသာဝတိ နာမ၊ အာနန္ဒော နာမ ခတ္တိယော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၄၅။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈-၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၂။) (၅) အာနန္ဒမင်းသား။ မင်္ဂလမြတ်စွာ ဘုရား၏ အဘတူအမိကွဲဖြစ်သော ညီတော်။ အာနန္ဒကုမာရ-ကြည့်၊ (၆) တိဿမြတ်စွာ ဘုရား၏ သားတော်။ အာနန္ဒော နာမ အတြဇော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇၁။ (၇) အာနန္ဒသတိုးသား။ အာနန္ဒ တွံ တိဏ္ဏိ ဝစ-ကိဋ္ဌတာနိ အာဒါယ....အာဂစ္ဆေယျာသိ။ ဇာ ဋ္ဌ၊၆။၂၇၅။ (၈) အာနန္ဒသူဌေး။ အာနန္ဒ-သေဋ္ဌိ-ကြည့်။ (၉) အာနန္ဒစေတီ။ တတြသုဒံ ဘဂဝါ ဘောဂနဂရေ ဝိဟရတိ အာနန္ဒေ စေတိယေ။ ဒီ၊၂။၁၀၃။ အာနန္ဒစေတိယ-လည်း ကြည့်။ (၁၀) အာနန္ဒဘီလူး။ အာနန္ဒယက္ခ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၆) ကြည့်။ (၁၁) အာနန္ဒ လင်းတမင်း။ တဒါ အာ-နန္ဒော နာမ ဂိဇ္ဈရာဇာ....ပဋိဝသတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၄၅၄။ (—ရှင်း-၄၈၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၁။) (၁၂) အာနန္ဒငါး။ အာနန္ဒော တိမိ-နန္ဒော အဇ္ဈာရောဟော မဟာတိမိတိ ဣမေ စတ္တာရော ယောဇနသဟဿိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၇။ သံ၊၂။၈၁။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၀၀-၁။)

အာနန္ဒအစ္ဆရိယသုတ္တ (န) [အာနန္ဒ+အစ္ဆ-ရိယ+သုတ္တ] အာနန္ဒအစ္ဆရိယသုတ်။ အင်္ဂုတ္တ-ရနိကာယ၊ စတုက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ (၁၃) ၃-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ အံ၊၁။ ၄၄၈-၉။

အာနန္ဒကုမာရ (ပု) [အာနန္ဒ+ကုမာရ] (၁) မင်္ဂလမြတ်စွာဘုရား၏ အဘတူ အမိကွဲ ဖြစ်သော ညီတော် အာနန္ဒ မင်းသား။ ဝေမာ-တိကဿ ဘာတာ ပနဿ အာနန္ဒကုမာရော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ (၂) တိဿမြတ်စွာဘုရား၏ သား ဖြစ်သော အာနန္ဒမင်းသား။ သော စတ္တာ-ရိ နိမိတ္တာနိ ဒိသွာ သုဘဒ္ဒါဒေဝိယာ ပုတ္တေ အာနန္ဒကုမာရေ ဥပ္ပန္နေ...ပဗ္ဗဇိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၈။ (၃) အာနန္ဒမည်သော သတိုးသား။ လှေလုပ်သမား။ အာနန္ဒကုမာရံ ပက္ကော-သာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၇၅။

အာနန္ဒဂ္ဂဟဏ (န) [အာနန္ဒ+ဂဟဏ] အာနန္ဒ-သဒ္ဒါ။ အာနန္ဒဂ္ဂဟဏေန ဖဿာဒီနံ သင်္ဂ-ဟော သဠာယတနလက္ခဏေန ကေလက္ခ-ဏတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၅။

အာနန္ဒစေတိယ (န) [အာနန္ဒ+စေတိယ] အာ-နန္ဒစေတီ၊ အာနန္ဒဘီလူး၏ နေရာအရပ်၌

ဆောက်လုပ်တည်ထားအပ်သော ကျောင်း။ ကော် သမယံ ဘဂဝါ ဘောဂနဂရေ ဝိဟရတိ အာနန္ဒစေတိယေ။ အံ၊၁။၄၈၆။ အာနန္ဒစေတိယေတိ အာနန္ဒယက္ခဿ ဘဝနဋ္ဌာနေ ပတိဋ္ဌိတဝိဟာရေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၆။

အာနန္ဒဆဏ (ပု) [အာနန္ဒ+ဆဏ] နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ဖွယ် ကောင်းသော ပွဲသဘင်။ အာနန္ဒိယ-ကြည့်။

အာနန္ဒဇနန (တိ) [အာနန္ဒ+ဇနန။ ထိ-၌ အာနန္ဒဇနနီ] နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ သူ။ ယေန ဇာတာသိ ကလျာဏီ၊ အာနန္ဒဇနနီ မမ။ ဒီ၊၂။၂၁၂။ အာနန္ဒဇနနီ မမာတိ မယှံ ပီတိသောမနဿဇနနီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။

အာနန္ဒဇာတ (တိ) [အာနန္ဒ+ဇာတ] ဖြစ်သော –နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း– ပြည့်စုံခြင်း – ရှိသော။ အာနန္ဒဇာတေ တိဒသဂဏေ ပတီတေ။ သုတ္တနိ။၃၈၅။ သာရတ္ထ၊၁။၉၇။ အာနန္ဒဇာတေတိ သမိဒ္ဓိဇာတေ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တေ။= ပမုဒိတေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ အာနန္ဒဇာတာ ဝိပုလမလတ္ထမိတိ။ သုတ္တနိ။၃၈၆။ အာနန္ဒဇာတာတိ သဝနမတ္တေနေဝ ဥပ္ပန္နာယ ပီတိယာ ပီတိဇာတာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃၆-လည်း ကြည့်။

အာနန္ဒတိ (ကြိ) [အာ+နန္ဒ+အ+တိ] နှစ်သက် –ဝမ်းမြောက်–၏။ အာနန္ဒန္တိ ပမောဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၀။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။) အာနန္ဒိ— ဇာ၊၂။၃၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈၀။

အာနန္ဒတ္ထေရ (ပု) [အာနန္ဒ+ထေရ] အရှင်အာနန္ဒာထေရ်။ အာနန္ဒတ္ထေရောပိ....ပါကဋော မဟာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၉၊၁၃၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၊၃၉၊၁၄၀၊ ၂၀၈၊၂၁၆၊၂၄၁၊၂၆၅၊၃၀၄၊၃၀၉၊၃၄၂၊၃၉၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၊ ၅၀၊ ၅၃၊ ၈၀၊ ၈၂၊၁၁၅၊၁၃၄၊ ၁၅၃၊၂၆၈၊၃၂၁၊၄၃၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၄၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅၊၁၁၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၊၁၅၈၊ ၃၅၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၅။) အာနန္ဒ² (၂) အနက်လည်း ကြည့်။

အာနန္ဒတ္ထေရသုတ္တ (န) [အာနန္ဒတ္ထေရ+သုတ္တ] အာနန္ဒတ္ထေရသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၁-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊၃-သုတ်။ သံ၊၃။၃၁၅-၇။

အာနန္ဒပီတိ (ထိ) [အာနန္ဒ+ပီတိ] နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ကြောင်းဖြစ်သော ပီတိ။ အာနန္ဒ¹ ကြည့်။

အာနန္ဒပီတိသဉ္ဇနန (တိ) [အာနန္ဒ+ပီတိ+သဉ္ဇနန] နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ကြောင်းပီတိကို ဖြစ်စေတတ်သော(စကား)။ သော မေ ကထေသိ အာနန္ဒ-ပီတိသဉ္ဇနနံ မမ။ အပ၊ ၁။၈၁။

အာနန္ဒဗောဓိ (ပု၊ထိ) [အာနန္ဒ+ဗောဓိ] အရှင်အာနန္ဒာ စိုက်ပျိုးအပ်သော ဗောဓိညောင် (ညောင်ဗုဒ္ဓဟေ)ပင်။ အာနန္ဒတ္ထေရေန ရောပိတတ္တာ "အာနန္ဒဗောဓိ"တိ ဇာတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။

အာနန္ဒဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ္တ (န) [အာနန္ဒဘဒ္ဒေကရတ္တ + သုတ္တ] အာနန္ဒဘဒ္ဒေကရတ္တသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊၂-သုတ်။ မ၊၃။၂၂၈။

အာနန္ဒဘေရိ (ရီ) (ထိ) [အာနန္ဒ+ဘေရိ(ရီ)] အာနန္ဒစည်၊ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ဖွယ်စည်။ အာနန္ဒိယ-ကြည့်။

အာနန္ဒဘေရိကာလ (ပု) [အာနန္ဒဘေရိ+ကာလ] အာနန္ဒစည်ကို တီးခတ်သောအခါ။ အာနန္ဒဘေရိကာလောယံ၊ ကိံ ဝေါ အဿုဟိ ပုတ္တိကာ။ အပ၊၂။၂၀၉။

အာနန္ဒမစ္ဆ (ပု) [အာနန္ဒ + မစ္ဆ] အာနန္ဒမည်သောငါး (ငါးကြီးအာနန္ဒာ)။ ကေရာဋ္ဌိ-

ကော ဟိ ပုဂ္ဂလော အာနန္ဒမဇ္ဈော ဝိယ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။

အာနန္ဒမယ (တိ) [အာနန္ဒ+မယ] နှစ်သက် – ဝမ်းမြောက် – ခြင်းဖြင့် ပြီးသော။ အာနန္ဒမယော ဝိညာဏမယောတိ ပဥ္စာ....ဝဒန္တိ (ပရိကပ္ပေန္တိ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ သီ၊ဋ္ဌ၊သင်း ၁။၄၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။

အာနန္ဒယက္ခ (ပု) [အာနန္ဒ + ယက္ခ] အာနန္ဒဘီလူး။ အာနန္ဒစေတိယ-ကြည့်။

အာနန္ဒယာစနကထာ (ထီ) [အာနန္ဒ + ယာစနကထာ] အရှင်အာနန္ဒာ၏တောင်းပန်စကား။ ဒီဃနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၃-သုတ်။ ဒီ၊၂။ ၉၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။

အာနန္ဒရူပ (တိ) [အာနန္ဒ+ရူပ] နှစ်သက်အပ် – နှစ်သက်ဖွယ် – သော သဘောရှိသော။ အာနန္ဒရူပေ ဝတ ဘော။ မ၊၂။၃၃၂။ အာနန္ဒရူပေါတိ အာနန္ဒသဘာဝေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။

အာနန္ဒဝဂ္ဂ (ပု) [အာနန္ဒ + ဝဂ္ဂ] အာနန္ဒဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ တိကနိပါတပါဠိ၊ ၂-(ဒုတိယ) ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်။ အံ၊၁။၂၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။

အာနန္ဒသဘာဝ (တိ) [အာနန္ဒ+သဘာဝ] နှစ်သက်ဖွယ် သဘောရှိသော။ အာနန္ဒရူပ-ကြည့်။

အာနန္ဒသုတ္တ (နပ) [အာနန္ဒ+သုတ္တ] (၁) အာနန္ဒသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၈-သံယုတ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊၁။ ၁၈၉။ (၂) အာနန္ဒသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊၉-သံယုတ်၊၅-သုတ်။ သံ၊၁။၂၀၁။ (၃) အာနန္ဒသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ သံ၊၂။၂၁။ (၄) အာနန္ဒသုတ်၊ ပဌမအာနန္ဒသုတ်နှင့် ဒုတိယအာနန္ဒသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်နှင့် ၆-သုတ်။ သံ၊၂။၃၀-၃။ (၅) အာနန္ဒသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ (၉) ၄ ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊၂။၈၆-၇။ (၆) အာနန္ဒသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ။ ၁-သံယုတ်၊ (၁၅) ၅-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ သံ၊၂။ ၁၅၃။ (၇) အာနန္ဒနန္ဒသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၀-သံယုတ်၊ ၁၀-သုတ်။ သံ၊၂။၅၆၅-၆။ (၈) အာနန္ဒသုတ်။ ပဌမအာနန္ဒသုတ်နှင့် ဒုတိယအာနန္ဒသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၇-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်နှင့် ၈-သုတ်။ သံ၊၃။၂၄၉၊၂၅၀။ (၉) အာနန္ဒသုတ်၊ ပဌမအာနန္ဒသုတ်နှင့် ဒုတိယအာနန္ဒသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၀-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်နှင့် ၄-သုတ်။ သံ၊ ၃။၂၈၆-၂၉၁။ (၁၀) အာနန္ဒသုတ်။အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ တိကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊၁။၁၃၁-၂။ (၁၁) အာနန္ဒသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စတုက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၄၈၀-၁။ (၁၂) အာနန္ဒသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတပါဠိ၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ (၁၁) ၁-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ အံ၊၂။၁၁၇-၈။ (၁၃) အာနန္ဒသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဆက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ အံ၊ ၂။၃၁၇-၈။ (၁၄) အာနန္ဒသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ နဝကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ အံ၊၃။၂၂၄-၅။ (၁၅) အာနန္ဒသုတ်။ ပဌမအာနန္ဒသုတ်နှင့် ဒုတိယအာနန္ဒသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဒသကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်နှင့် ၁၀-သုတ်။ အံ၊၃။၃၁၅-၆။ (၁၆) အာနန္ဒသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဒသကနိပါတပါဠိ၊ ၂-

ပဏ္ဏာသက၊ (၉) ၄-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊၃။ ၃၃၃-၈။

အာနန္ဒသေဋ္ဌိ (ပု) [အာနန္ဒ+သေဋ္ဌိ] အာနန္ဒ မည်သော သူဌေး။ အာနန္ဒသေဋ္ဌိ နာမ စတ္တာလီသကောဋိဝိဘဝေါ မဟာမစ္ဆရီ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၇။

အာနန္ဒသေဋ္ဌိကာလ (ပု) [အာနန္ဒသေဋ္ဌိ+ကာလ] အာနန္ဒာ သူဌေး ဖြစ်ဘူးသော အခါ။ အာနန္ဒသေဋ္ဌိကာလေ နိဟိတ္ထဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၈။

အာနန္ဒသေဋ္ဌိဝတ္ထု (န) [အာနန္ဒသေဋ္ဌိ+ဝတ္ထု] အာနန္ဒသူဌေးဝတ္ထု။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၃-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ။၂၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၇။

အာနန္ဒသေဋ္ဌိသမာဂမ (ပု) [အာနန္ဒသေဋ္ဌိ+သမာဂမ] အာနန္ဒာသူဌေး အစည်းအဝေး။ အာနန္ဒသေဋ္ဌိသမာဂမေ စတုရာသီတိယာ စ ပါဏသဟဿေဟိ အမတပါနံ ပီတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၈။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၀။

အာနန္ဒာ (ထီ) [အာ+နန္ဒ+အ+အာ] အာနန္ဒာမည်သော မင်းသမီး။ (တတိယမြောက် ဥက္ကာကမင်း မိဖုရားခေါင်ကြီး၏ သမီးတော် ငါးယောက်တို့တွင် တယောက် အပါအဝင် ဖြစ်သည်။) ပဉ္စ ဓီတရော....အာနန္ဒာ ဝိဇိတာ ဝိဇိတသေနာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။

အာနန္ဒာစရိယ (ပု) [အာနန္ဒ+အာစရိယ] အာနန္ဒဆရာ။ တတ္ထ တတ္ထ အာစရိယော နာမ အာနန္ဒာစရိယော ကလသပုရဝါသီတိ ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝဇိရ။၃၆။

အာနန္ဒိတ (ပု) [(၁) အာ+နန္ဒ+တ။ (၂) အာနန္ဒ+ဣတ။] နှစ်သက်–ဝမ်းမြောက်–သော၊ အလွန်အကဲ ဖြစ်ပေါ်လာသော နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်မှု ရှိသော။ အာနန္ဒိတာ ဝိပုလမကံသု ဃောသံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၀။ အာနန္ဒိတာတိ ပမုဒိတဟဒယာ၊ သဉ္ဇာတပီတိသောမနဿာ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၃။ (–ဇာ၊၁။၃၂၅။ ဇာ၊၂။၂၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၆၂။)

အာနန္ဒိယ (န) [အာ+နန္ဒ+ဏျ] (၁) နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်ဖွယ် စည်။ (၂) နှစ်သက်ဝမ်း မြောက်ဖွယ် ပွဲလမ်းသဘင်၊ ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲ။ အာနန္ဒိယံ အာစရိံသု ရမဏိယေ ဂိရိဗ္ဗဇေ-(ဇာ၊၂။၃၃၅)တိ ရမဏိယေ ဝင်္ကဂိရိကုစ္ဆိမှိ.... အာနန္ဒဘေရိံ စရာပေတွာ အာနန္ဒဆဏံ အာစရိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈၁။ ဤအဖွင့်နှင့် အညီ စရာပေတွာ-ကို ပါဌသေသ-ပြု၍ "အာနန္ဒိယံ၊ နှစ်သက်ဖွယ်စည်ကို၊ စရာပေတွာ၊ လှည့်လည် တီးခတ်စေ၍။ အာနန္ဒိယံ၊ နှစ် ဖွယ် ပွဲသဘင်ကို။ အာစရိံသု၊ ကျင်းပပြု လုပ်ကြကုန်ပြီ"ဟု ပါဠိတော်ဂါထာ၌ အာနန္ဒိယံ-ကို နှစ်ထပ် အနက်ပြန်ဆိုရာ၏။

အာနန္ဒီ (တိ) [အာ+နန္ဒ+ဏီ] အလွန်နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်သော၊သူ။ တတြ စေ တုမှေ အဿထ အာနန္ဒိနော။ ဒီ၊၁။၃။ အာနန္ဒီ-(ဇာ၊၂။၁၄၂)တိ အာနန္ဒဇာတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၅၃၆။ (–ဝိမာန။၁၂၄။ ထေရ။၃၀၃။ ဇာ၊၁။၂၆၃၊၂၉၈။ ဇာ၊၂။၃၃၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈၁။)

အာနမနာ (ထီ) [အာ+နမု+ယု] (၁) ရှေးရှု–ရှေ့သို့–ညွတ်ခြင်း။ (၂) နောက်သို့ညွတ် ခြင်း။ (၁) အာနမနာ ဝိနမနာ။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၆၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၊၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ အာနမနာတိ ပုရတော နမနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၀။ ဝဇိရ။၁၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၂၅။) (၂) ကာယဿ အာနမနာ။ ပဋိသံ။၁၈၃။ အာနမနာတိ ပစ္ဆတော နမနာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။

အာနယတိ (ကြိ) [အာ+နီ+အ+တိ] ဆောင်၏၊ ဆောင်ယူ၏။ အာနယေဟိ မမန္တိကေ။ ဇာ၊၁။၂၇၆။ အာနယေဟိတိ အာနေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၀။ **အာနယေ**—ဇာ၊၁။၁၆။ ဇာ၊၂။၁၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ **အာနယိ**—ဇာ၊၁။၂၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၀။ **အာနယိံ**—ဇာ၊၁။၁၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၁။ **အာနယိံ**—ဇာ၊၁။၁၉၃၊၂၁၀။ **အာနယိံသု**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂၊၁၃၂၊၂၇၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၁။ **အာနယိဿတိ**—ဇာ၊၂။၂၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၀။ **အာနယိဿသိ**—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ **အာနယိဿာမိ**—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၀။ ဇာ၊၁။၂၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၂၊၂၉၅။ **အာနယိဿာမ**—သံ၊၁။၁၂၅။ ဇာ၊၂။၂၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ **အာနယိဿံ**—ထေရ။၃၆၀။ ဇာ၊၂။၁၅၇၊၂၉၇၊၃၃၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။ အာနေတိ-လည်း ကြည့်။

အာနယန (န) [အာ+နီ+ယု] (၁) ဆောင်ယူခြင်း၊ ရှေးရှုဆောင်ခြင်း။ (၂) ဆွဲငင်ခြင်း။ (၁) ယက္ခဘဝနံ အာနယနဉ္စ ကေကေ္ကဏေယဝအဟောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၆၊၂၆၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၀၊၅၃၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။) (၂) အာနယနပစ္စုပဋ္ဌာန-ကြည့်။

အာနယနကာရဏ (န) [အာနယန+ကာရဏ] ဆောင်ယူ—ခေါ်ဆောင်—ခြင်း၏အကြောင်း။ ပဏ္ဏိတဿ အာနယနကာရဏံ ကရိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁၃။

အာနယနတ္ထ (န) [အာနယန+အတ္ထ] ဆောင်ယူခြင်းအကျိုး။ ဟတ္ထိဿ အာနယနတ္ထာယ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၀၅။)

အာနယနပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အာနယန + ပစ္စုပဋ္ဌာန] ရှေးရှုဆောင်ခြင်း – ဆွဲငင်ခြင်း – လျှင် ထင်သော အခြင်းအရာ ရှိသော။ သဗ္ဗာယံ.... အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အာနယနပစ္စုပဋ္ဌာနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ အာနယနပစ္စုပဋ္ဌာနောတိ ဧတ္ထ အာနယနံ စိတ္တေ အာရမ္မဏဿ ဥပနယနံ, အာကစ္စနံ ဝါ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။

အာနယနာကာရပဝတ္တ (တိ) [အာနယန+အာကာရ+ပဝတ္တ] ရှေးရှု–ဆောင်ယူ–ဆွဲငင်–သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော။ စိတ္တဿ အာရမ္မဏေ အာနယနာကာရပဝတ္တော ဝိတက္ကော အတ္တတော အာရမ္မဏံ တတ္ထ အာကစ္စန္တော ဝိယ ဟောတိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၀၄။

အာနယိတ္တ
အာနယိ
အာနယိံ
အာနယိံသု
} (ကြိ) အာနယတိ-ကြည့်။

အာနယိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+နီ+တုံ] ဆောင်ယူခြင်းငှါ။ န မန္တာ.... သက္ကာ အာနယိတုံ ကဏှ။ ပေတ။၁၅၀။ ဇာ၊၁။၂၂၄။

အာနယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+နီ+တွာ] ဆောင်ယူ၍။ နာဂရာဇာနံ အာနယိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၀။)

အာနယိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [အာ + နီ + တွာန] ဆောင်ယူ၍။ အာနယိတွာန ဝေဒေဟံ၊ ပဉ္စာလာနံ ရထေသဘော။ ဇာ၊၂။၂၀၇။

အာနယိဿံ
အာနယိဿတိ
အာနယိဿသိ
အာနယိဿာမ
အာနယိဿာမိ
အာနယိ
} (ကြိ) အာနယတိ-ကြည့်။

အာနဟာဝတ္တိ (ထိ) [အာနဟ + ဝတ္တိ] ဖွဲ့အပ်လိပ်အပ်သော အဝတ်၊ အဝတ်လိပ်၊ အဝတ်လိပ်ကို သွင်းခြင်း။ အာဒါနဝဋ္ဋိ-ကြည့်။

အာနာပါန (န) [အာန + အပါန] ထွက်သက်နှင့်ဝင်သက်။ အာနာပါနေ ပဋိဿတော (ဣတိ-ဝုတ်။ ၂၅၀)တိ အာနာပါနနိမိတ္တသ္မိံ ပဋိပဋိ သတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၅၅။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆ဂ။)အဿာသပဿာသ, အာနာပါနဿတိ-တို့လည်းကြည့်။

အာနာပါနကထာ (ထိ) [အာနာပါန+ကထာ] ထွက်သက် ဝင်သက်ကို အကျယ်ပြဆိုရာစကားရပ်။ အာနာပါနကထာယံ အာဝိ ဘဝိ-ဿတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ဂ၁။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၅၂။)

အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန (န) [အာနာပါန + ကမ္မ-ဋ္ဌာန] ထွယ်သက်ဝင်သက် ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ အာ-နာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း။ ဣမသ္မိံ ပန ကမ္မဋ္ဌာနေတိ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာနေ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၁ဂ။

အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာနာဝဓိ (ပု) [အာနာပါနကမ္မ-ဋ္ဌာန+အဝဓိ] အာနာပါနပဗ္ဗ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အာနာပါနစတုတ္ထဇ္ဈာန (န) [အာနာပါန+စတုတ္ထဇ္ဈာန] ထွက်သက်ဝင်သက်လျှင် အာရုံရှိသော စတုတ္ထစျာန်။ အာနာပါနစတုတ္ထ-ဇ္ဈာနံ နိဗ္ဗတ္တေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၊၃၅၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၄၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ဂဂ။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၃၊၂၀၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၆၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၅။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။ ၂၄၂။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၃၄။)

အာနာပါနဇ္ဈာန (န) [အာနာပါန + ဈာန] ထွက်သက် ဝင်သက်လျှင် အာရုံရှိသောစျာန်။ အာနာပါနဇ္ဈာနံ ဟိ ကာယဂတာသတိဘာ-ဝနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ မ၊ဋီ၊၃။၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၉ဂ။)

အာနာပါနနိမိတ္တ (န) [အာနာပါန + နိမိတ္တ] ထွက်သက်ဝင်သက်ဟူသော အာရုံ၊ အာနာ-ပါနနိမိတ်။ အာနာပါနနိမိတ္တံ တာရကရူပ-မုတ္တာဝလိကာဒိသဒိသံ ဟုတွာ ပညာယတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၆။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၅၅။)

အာနာပါနနိမိတ္တာရမ္မဏ (တိ) [အာနာပါန-နိမိတ္တ + အာရမ္မဏ] အာနာပါနနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော။ အာနာပါနနိမိတ္တာရမ္မဏာယ သတိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂ဂ၀။

အာနာပါနပဗ္ဗ (န) [အာနာပါန+ပဗ္ဗ] အာ-နာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း၏–အပိုင်းအခြား–အပိုင်းအခဏ်း။ (၎င်းအပိုင်းအခဏ်းကို ဒီ၊ ၂။ ၂၃၁-၂။ မ၊၁။၇၀-၁-တို့၌ ကြည့်။) အာနာပါနပဗ္ဗ-(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၃၂)န္တိ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာနာ-ဝဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၉ဂ။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၂ဂ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၁။ မူလ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၇။ အနု၊ဋီ၊ ၂။ ၁၅၁။)

အာနာပါနပဗ္ဗဒေသနာ (ထိ) [အာနာပါနပဗ္ဗ+ဒေသနာ] အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်း အပိုင်းအခဏ်းဖြစ်သော ဒေသနာ။ ဣမိနာ ပန ပဒေန ဘဂဝါ အာနာပါနပဗ္ဗဒေသနံ နိယျာ-တေတွာ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅၆။

အာနာပါနပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [အာနာပါန+ပရိဂ္ဂါဟက။ ထိ-၌ အာနာပါနပရိဂ္ဂါဟိကာ] ထွက်သက် ဝင်သက်ကို – ပိုင်းခြား၍ယူ–သိမ်းဆည်း–တတ်သော။ အာနာပါနပရိဂ္ဂါ-ဟိကာယ ာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀)တိ အဿာသ-ပဿာသေ ပရိဂ္ဂဏှနဝသေန ပဝတ္တာယ သတိ-ယာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၂၀။ အာနာပါနပရိဂ္ဂါဟိ-ကာယာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၅၉)တိ .... အဿာသ-ပဿာသေ ပရိစ္ဆိဇ္ဇ ဂါဟိကာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉။

အာနာပါနမူလက (တိ) [အာနာပါန+မူလက] ထွက်သက် ဝင်သက်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော၊ ထွက်သက်ဝင်သက်ကို အမှီတကဲပြု၍ ဖြစ်သော။ အာနာပါနမူလကာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၅)တိ အာနာပါနသန္နိဿယေန ပဝတ္တာ သတိပဋ္ဌာနာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၅-၆။

အာနာပါနဝဂ္ဂ (ပု) [အာနာပါန+ဝဂ္ဂ] အာနာပါနဝဂ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၇-ဝဂ်။ သံ၊၃။၁၁၃-၆။

အာနာပါနသံယုတ္တ (ပု) [အာနာပါန+သံယုတ္တ] အာနာပါနသံယုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၀-သံယုတ်။ သံ၊၃။၂၇၁-၂၉၇။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၅။)

အာနာပါနသန္နိဿယ (ပု) [အာနာပါန+သန္နိဿယ] ထွက်သက်ဝင်သက်ကို ကောင်းစွာမှီခြင်း။ အာနာပါနမူလက-ကြည့်။

အာနာပါနသမာဓိ (ပု) [အာနာပါန+သမာဓိ] ထွက်သက် ဝင်သက်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သမာဓိ။ အာနာပါနသမာဓိ ပန ကာယဂတာသတိပရိယာပန္နတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၅။

အာနာပါနသုတ္တ (န) [အာနာပါန + သုတ္တ] အာနာပါနသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၁၀ သုတ်။ သံ၊၃။၁၁၆။

အာနာပါနဿတိ (ထိ) [အာနာပါန + သတိ။ အာနာပါနေ အာရဗ္ဘ ဥပ္ပန္နာ သတိ အာနာပါနဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀။] ထွက်သက်, ဝင်သက်ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော သတိ၊ အာနာပါနဿတိ။ (၎င်း-သည် သညာ ၁၀-ပါးတို့တွင် တပါးဖြစ်သည်။ အံ၊၃။၃၂၂။ အနုဿတိ ၁၀-ပါးတို့တွင်လည်း တပါးဖြစ်သည်။ သင်္ဂဟ။၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၁။) အာနာပါနဿတိ (ဣတိဝုတ်။၂၅၀)တိ အာနာပါနေ သတိ၊ တံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တာ သတိ၊ အဿာသပဿာသပရိဂ္ဂါဟိကာ သတီတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၃။ အာနာပါနဿတိ ယဿ၊ ပရိပုဏ္ဏာ သုဘာဝိတာ။ ထေရ။၃၀၂။ ပဋိသံ။ ၁၇၀။ အာနန္တိ အဿာသော၊ အပါနန္တိ ပဿာသော.... သတိသီသေန စေတ္ထ တံသမ္ပယုတ္တသမာဓိဘာဝနာ အဓိပ္ပေတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ (-မ၊၂။၈၄၊၈၈။ မ၊၃။၁၂၄၊ ၁၂၇။ သံ၊၃။၁၁၆၊၂၇၁-၃။ အံ၊၁။၄၃။ အံ၊၂။၁၀၅-၆၊၃၉၀။ အံ၊၃။၁၆၅။ အဘိ၊က။ ၁၂၂။ ဥဒါန။၁၂၀။ မဟာနိ။၅၊၂၇၉။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၊၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ မ၊ဋီ၊၁။၃၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၂။) အဿာသပဿာသ-လည်း ကြည့်။

အာနာပါနဿတိ ပွါးများပုံ

အာနာပါနဿတိဘာဝနာကို ပွါးများလိုသော ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်သည် (၁) ပဌမအဆင့်၌ ထွက်သက်, ဝင်သက်လေတို့ကို ရှူရှိုက်သော အခါ သတိထား၍ ရှူရှိုက်ရသည်၊ ထွက်သက်, ဝင်သက်တို့ကို အမြဲမပြတ် သတိဖြင့် ရှုမှတ်အားထုတ်ရသည်။ (၂) ဒုတိယအဆင့်၌ ထွက်သက်, ဝင်သက် လေတို့ကို ရှည်လျှင် ရှည်သည်ဟု သိအောင်၊ တိုလျှင် တိုသည်ဟု သိအောင် အားထုတ်ရသည်။ (၃) တတိယဆင့်၌ ထွက်သက်, ဝင်သက်တို့၏ အစ, အလယ်, အဆုံး (အလုံးစုံ) ထင်ရှားလာအောင် အားထုတ်ရသည်။ (ထွက်သက်၏ အစကား ချက်, အလယ်ကား နှလုံး, အဆုံးကား နှာသီးဖျားတည်း၊ ဝင်သက်၏ အစကား နှာသီးဖျား, အလယ်ကား နှလုံး, အဆုံးကား ချက်-တည်း။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၂။) (၄) စတုတ္ထဆင့်၌ ထွက်သက်လေ, ဝင်သက်လေ သိမ်မွေ့ ချုပ်ငြိမ်းလာအောင် ရှူရှိုက်ရသည်၊ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ထွက်

သက်, ဝင်သက်လေတို့ကို အဆင့်ဆင့် သိမ်မွေ့ချုပ်ငြိမ်းသွားအောင် အားထုတ်ရသည်။ ဤကား ဝိ၊၁။၈၈-၉။ မ၊၃။၁၂၄-၇။ သံ၊၃။ ၂၇၁-၂။ ပဋိသံ။၁၇၃-၄-တို့၌ ဟောတော်မူအပ်သော ရှေးဦးစွာအားထုတ်ရမည့် ပဌမစတုက္က ဖြစ်ပေသည်။ ယင်း ပဌမစတုက္ကကို ရည်၍ အာနာပါနဒီပနီ၌ "သတိမြဲရာ၊ ပဌမာ၊ ဒု-မှာရှည်တိုသိ။ လုံးစုံလင်းရာ၊ တ-၌သာ၊ စ-မှာ ငြိမ်းစေဘိ။" ဟု မိန့်ဆိုလေသည်။

ပဌမစတုက္က၌ ဂဏနာ, အနုဗန္ဓနာ, ဖုသနာ, ဌပနာ နည်းတို့ဖြင့် ဆင်ခြင် နှလုံးသွင်းနည်းကိုလည်း ပြဆိုကြသည်။ တစ်, နှစ်စသည်ဖြင့် ထွက်သက် ဝင်သက်လေ အကြိမ်ရေတွက်ခြင်းကို ဂဏနာဟု ဆိုသည်။ အစစွာ အားထုတ်သော ယောဂီသည် ရှေးဦးစွာ ဂဏနာနည်းဖြင့် နှလုံးသွင်း ဆင်ခြင်ရသည်။ ထွက်သက် ဝင်သက်လေတို့ကို ရေတွက်သော အခါ၌ ၅-ခုအောက်လျှော့၍ မရေတွက်ရ, ၁၀-ခုထက်လည်း မပိုစေရ၊ ၅ နှင့် ၁၀-အကြား၌ ကန့်သတ်ထားရမည်။ ထွက်သက် ဝင်သက်လေတို့ ထိရာအရပ်၌ သတိကို ခိုင်မြဲစွာထား၍ ထင်ရှားသော ထွက်သက် ဝင်သက်တို့ကို ၁၊ ၂၊၃၊၄၊၅, ၁၊၂၊၃၊၄၊၅-စသည်ဖြင့် ရေတွက်ရသည်၊ ၁-မှ ၅-အထိကို တဝါရ(တကြိမ်)ဟု မှတ်၍ ထိုကဲ့သို့သော ဝါရပေါင်းများစွာ ရအောင် အားထုတ်ရသည်။ ၁-မှ ၆-အထိ သို့မဟုတ် ၁-မှ ၁၀-အတွင်း ရပ်လိုရာရပ်၍ တဝါရအဖြစ် သတ်မှတ်နိုင်သေး၏။ မထင်ရှားသော ထွက်သက်, ဝင်သက်လေတို့ကို မရေတွက်ရ၊ ထင်ရှားသော ထွက်သက်, ဝင်သက်လေတို့ကိုသာ ရေတွက်ရသည်ဖြစ်ရာ အစ၌ မထင်ရှားသည်က များ၍ တစ်, နှစ် စသော ဂဏန်းအရေအတွက် နှေးနေဦးမည် ဖြစ်သော်လည်း နောင် အားထုတ်ဖန်များ၍ ထင်ရှားသော ထွက်သက် ဝင်သက်တို့က များသည်နှင့်အမျှ တစ် နှစ် စသော ဂဏန်းအရေအတွက်သည်လည်း စိပ်၍ စိပ်၍ (မြန်၍ မြန်၍)လာပေလိမ့်မည်။ အပြင်အာရုံသို့ မပြေးသွားမူ၍ ထွက်သက် ဝင်သက်အာရုံ၌ သတိ ခိုင်မြဲစွာ တည်စေရန်သာ ရေတွက်ရသည်ဖြစ်ရာ မရေတွက်သော်လည်း သတိသည် ထွက်သက် ဝင်သက်အာရုံ၌ ကောင်းစွာတည်နေသော အခါ ဂဏနာနည်းကိုလွှတ်၍ အနုဗန္ဓနာနည်းဖြင့် နှလုံးသွင်းဆင်ခြင်ရသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃-၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄-၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၀-၁။

ထွက်သက် ဝင်သက်အကြိမ်ကို မရေတွက်တော့ပဲ သတိဖြင့် (ပြင်ပအခြားအာရုံသို့ စိတ်မထွက်မပြေးအောင်) ထွက်လေ ဝင်လေတို့၏ နောက်သို့အစဉ်တစိုက်လိုက်၍ မှတ်သားခြင်းကို အနုဗန္ဓနာဟု ဆိုသည်။ ထွက်သက်လေ, ဝင်သက်လေတို့ ထိရာအရပ်၌ပင် သတိထားလျက် ဤကား ထွက်သက်လေ, ဤကား ဝင်သက်လေ-ဟု ထွက်တိုင်း ဝင်တိုင်း လေသို့ အစဉ်လိုက်၍ အနုဗန္ဓနာနည်းဖြင့် သိမ်းဆည်း ဆင်ခြင်ရမည်။ သို့သော် ထွက်သက်, ဝင်သက်တို့၏ အစ, အလယ်, အဆုံး-ကိုကား ဂရုစိုက်၍ မှတ်နေဘွယ်မလို။ ဤအနုဗန္ဓနာနည်းဖြင့် ပဋိဘာဂနိမိတ် ဖြစ်ပေါ်လာသည့်တိုင်အောင် အားထုတ်ရသည်။

ထွက်သက်ဝင်သက်တို့ထိရာ အရပ်ကိုပင် ဖုသနာဟု ခေါ်၏၊ ဖုသနာနည်းဟူ၍ကား သီးခြား မရှိ ရှေးဖြစ်သော ဂဏနာ, အနုဗန္ဓနာနည်းတို့၌ အကျုံးဝင်တော့သည်။ ထွက်သက်, ဝင်သက်တို့ ထိရာအရပ်၌ သတိထား၍ ရေတွက်လျှင် ဂဏနာ, ဖုသနာ ၂-နည်း မည်၏၊ ရေတွက်ခြင်းကိစ္စကို မပြုလုပ်တော့ပဲ ထွက်လေဝင်လေတို့ ထိရာအရပ်၌ သတိဖြင့် အစဉ်တစိုက် လိုက်၍ မှတ်သားလျှင် အနုဗန္ဓနာ, ဖုသနာ ၂-နည်း မည်၏။ ပဋိဘာဂနိမိတ် ထင်ပြီးသည့် နောက် အပ္ပနာဖြစ်ပေါ်လာအောင် စိတ်ကို တည်တည်တံ့တံ့ ထားခြင်းကို ဌပနာ

ဟု ဆိုသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄-၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၇၂။ ဤ ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း စီးဖြန်း ပွါးများ အားထုတ်သည်ရှိသော် အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်အား မကြာမြင့်မီပင် နိမိတ်ထင်၍ အပ္ပနာဈာန် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်အား ခေါင်းလောင်း, ကြေးခွက်ကို တီးနှက်သောအခါ ထွက်ပေါ်လာသော အသံသည် ကျယ်လောင်စွာ မြည်ဟီးရာမှ တဖြည်းဖြည်း သိမ်မွေ့ သိမ်မွေ့လာပြီး ကွယ်ပျောက်သွားသကဲ့သို့ ဂဏနာနည်း၏ အစွမ်းဖြင့် နှလုံးသွင်းသောအခါမှစ၍ တဖြည်းဖြည်း ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော အဿာသပဿာသ (ထွက်သက်ဝင်သက်လေ)တို့ ချုပ်ပျောက်ကုန်၏၊ ကိုယ်၏ ပူပန်ခြင်းလည်း ငြိမ်းအေး၍ ကိုယ်ရောစိတ်ပါ ပေါ့ပါးလျက် ကိုယ်သည် ကောင်းကင်သို့ ခုန်လွှား ပျံတက်တော့မည့်ပမာ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ ရှုန့်ရင်းသော အဿာသပဿာသတို့ ချုပ်ပျောက်လျက် အစဉ်အတိုင်း သိမ်မွေ့၍လာသဖြင့် အဿာသပဿာသများ မထင်မြင်နိုင်အောင်ပင် ဖြစ်နေတတ်သည်။ ထိုအခါ အဿာသပဿာသများ မရှိတော့ဘူးဟု ယူဆကာ နေရာမှ ထမသွားသင့်၊ နှာသီးဖျား, အထက်နှုတ်ခမ်းဖျား ဟူသော ထိရာအရပ်၌သာ စိတ် ထားလျက် နှလုံးသွင်းရသည်။ မကြာခင်ပင် အဿာသ ပဿာသများ ထင်ရှား၍ လာလတ္တံ့။ ထိုသို့ ထင်ရှားလာသောအခါ ၎င်းတို့ထိရာ အရပ်၌ပင် သတိတည်းဟူသော ကြိုးဖြင့် ဖွဲ့ချည်၍, ပညာဟူသော နှင်တံဖြင့် ထိုး၍ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ကြိုးစားအားထုတ်အပ်၏၊ မကြာခင်ပင် ဥဂ္ဂဟနိမိတ်, ပဋိဘာဂမိနိတ်များ ထင်လာလတ္တံ့။ ထိုနိမိတ်များသည် ကြယ်ရောင်, ပတ္တမြားလုံး, ပုလဲကုံး, ဝါစေ့, သစ်သားနှစ်တံကျင်, ရှည်သော ဆောက်လုံးကြိုးမျှင်, ပန်းဆိုင်း, မီးခိုးညွန့်, ပြန့်သော ပင့်ကူချည်မျှင်, တိမ်တိုက်, ကြာပွင့်, လှည်းဘီးစက်, လဝန်း, နေဝန်း-တို့ကဲ့သို့ (အမှတ်သညာအား လျော်စွာ) ထင်လာ၏။ ထိုထင်လာသောနိမိတ်ကို လဲဝါဂွမ်းရောင်, ကြယ်တာရာရောင်-စသည် ကဲ့သို့သော အရောင်အဆင်း အားဖြင့် နှလုံးမသွင်းအပ်၊ ကြမ်းတမ်းခြင်း စသော သဘော, အနိစ္စ-စသော လက္ခဏာအားဖြင့်လည်း မဆင်ခြင်အပ်၊ မိဖုရားကြီးသည် စကြဝတေးမင်းလောင်း ကိုယ်ဝန်ကို ကောင်းမွန်စွာ စောင့်ရှောက်သကဲ့သို့ ပဋိဘာဂနိမိတ်ကို မကွယ်မပျောက်ရအောင် အသပ္ပါယ ၇-ပါးကို ကြဉ်ရှောင်၍, သပ္ပါယ ၇-ပါးကို မှီဝဲလျက် ကောင်းစွာ စောင့်ရှောက်ရာ၏။ (အသပ္ပါယ ၇-ပါးဟူ သည်ကား ကမ္မဋ္ဌာန်း ဘာဝနာအလုပ်၏ ဆုတ်ယုတ်ကြောင်းဖြစ်သော (၁) နေရာဌာန, (၂) ဆွမ်းခံရွာ, (၃) စကားပြောမှု, (၄) အပေါင်းအဖော်, (၅) ဘောဇဉ်, (၆) ဥတု,(၇) ဣရိယာပုထ် တို့တည်း။ သပ္ပါယ ၇-ပါး ဟူသည်ကား ကမ္မဋ္ဌာန်းဘာဝနာလုပ်ငန်း၏ တိုးပွါးကြောင်း ဖြစ်သော ၎င်း၇-ပါးပင်တည်း။ အကျယ်ကို ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၂၃-၄- ကြည့်။)

ထိုသို့ ပဋိဘာဂနိတ်ကို စောင့်ရှောက်လျက် ယင်းနိမိတ်ကိုပင် အဖန်ဖန် နှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့် တိုးပွါးစေ၍ အပ္ပနာ ကောသလ္လ ၁၀-ပါးကို ပြည့်စုံစေရာ၏။ ဝီရိယနှင့်သမာဓိကို ညီမျှစေ၍ ကြိုးစားအားထုတ်ရာ၏၊ ထိုအခါ ၎င်းနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ အပ္ပနာဈာန် (ဈာန် လေးပါး, ငါးပါး) တို့ ဖြစ်ပေါ် လာလတ္တံ့။

(အပ္ပနာကောသလ္လ ၁၀-ပါးကား—(၁) အတွင်းအပဖြစ်သော ဝတ္ထုတို့ကို သန့်ရှင်းအောင်ပြုခြင်း, (၂) သဒ္ဓါစသော ဣန္ဒြေတို့ကို ညီမျှစေခြင်း, (၃) အဿာသပဿာသဟူသော အာရုံနိမိတ်၌ လိမ္မာခြင်း, (၄) ချီးမြှောက်သင့်သောအခါ၌ စိတ်ကိုမြှောက်

ခြင်း, (၅) နှိပ်သင့်သောအခါ၌ စိတ်ကို နှိပ်ခြင်း, (၆) ရွှင်စေသင့်သောအခါ၌ စိတ်ကို ရွှင်စေခြင်း, (၇) လျစ်လျူရှုသင့်သောအခါ၌ စိတ်ကိုလျစ်လျူရှုခြင်း, (၈) သမာဓိမရှိသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း, (၉) သမာဓိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲခြင်း, (၁၀) အပ္ပနာစျာန်ကိုရခြင်းငှါ စိတ်အမြဲညွတ်ခြင်း၊ ဤ ၁၀-ပါးတို့တည်း။ အကျယ်ကို ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၂၅၊၁၃၂ ကြည့်။)

ဤသို့ ဈာန်လေးပါး (ငါးပါး) ရပြီးနောက် ဝိပဿနာ, မဂ်တို့၏အစွမ်းဖြင့် ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုပွါးစေ၍ အရိယဖိုလ်သို့ ရောက်လိုသောပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုရပြီးသော အာနာပါနစျာန်ကိုပင် ဝသီဘော် ငါးတန်တို့ဖြင့် အဖန်ဖန်လေ့လာ၍ ထိုဈာန်မှ ထပြီးလျှင် ဤသို့ ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ပိုင်းခြားကာ ဝိပဿနာရှုပွါးရာ၏ — ပန်းပဲဖို၌ ရှုတ်တီး (မီးမှုတ်သောသားရေ အိတ်)ကိုငှင်း, လေဖြစ်ခြင်းငှါ လျော်သော လုံ့လကိုငှင်း အစွဲပြု၍ လေဖြစ်ပေါ်လာသကဲ့သို့ ကရဇကာယကိုငှင်း, စိတ်ကိုငှင်း အစွဲပြု၍ ထွက်သက်လေ, ဝင်သက်လေ တို့ ဖြစ်ပေါ်လာရ၏၊ ထို့ကြောင့် ကရဇကာယနှင့် စိတ်သည် ထွက်သက်လေ, ဝင်သက်လေတို့၏ အကြောင်းတည်း၊ ထိုတွင် ထွက်သက်, ဝင်သက်လေနှင့် ကရဇကာယသည် ရုပ်တရားတည်း၊ သမ္ပယုတ်တရားနှင့် တကွသောစိတ်သည် နာမ်တည်း၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရုပ်, နာမ်တို့ကို ပိုင်းခြား၍ ရုပ်, နာမ်တို့၏ အကြောင်းကို ရှာဖွေသိမြင် ကင်္ခါစင်ပြီးလျှင် သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် လက္ခဏာသုံးပါးသို့တင်၍၊ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့် ရှုအဖို့၌ဖြစ်သော ဝိပဿနုပက္ကိလေသ ၁၀-ပါးကိုပယ်လျက် ဥပက္ကိလေသမှလွတ်သော ပဋိပဒါဉာဏ်သည် လမ်းမှန်တည်းဟု ပိုင်းခြား၍၊ အဖြစ်ကိုလွတ်လျက် ဘင်ဉာဏ်ဖြင့် အပျက်ကိုသာရှု၍ အပျက်ချည်းသာထင်သော သင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့၍ အစဉ်အတိုင်း မဂ်လေးပါးသို့ ရောက်၍ အရဟတ္တဖိုလ်၌ တည်ပြီးလျှင် ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ် တဆဲ့ကိုးတန်၏ အဆုံးသို့ရောက်ကာ လူနတ်ဗြဟ္မာတို့၏ အပူဇော်ကို ခံထိုက်သော အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျ ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သို့ ရောက်လေသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၀-၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၊၃၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉၊၁၀၀။

အာနာပါနဿတိကထာ (ထိ) [အာနာပါနဿတိ + ကထာ] အာနာပါနဿတိကို ပြဆိုရာစကား၊ အာနာပါနဿတိကထာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၃-ကထာ။ ပဋိသံ။၁၆၁။ အာနာပါနဿတိကထာယ အပုဗ္ဗတ္ထာနုဝဏ္ဏနာ အနုပ္ပတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၉။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၈။)

အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန (န) [အာနာပါနဿတိ + ကမ္မဋ္ဌာန] အာနာပါနဿတိ ဟူသော ကမ္မဋ္ဌာန်း။ အာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာနံ ပါဠိဟာရိယကမ္မဋ္ဌာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၈၊၂၅၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၅။မ၊ဋီ၊၃။၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၁၀။)

အာနာပါနဿတိဘာဝနာ(ထိ) [အာနာပါနဿတိ+ဘာဝနာ] အာနာပါနဿတိကို—ပွါးစေခြင်း—ပွါးများမှုလုပ်ငန်း။ နာဟံ ဘိက္ခဝေ.... အာနာပါနဿတိဘာဝနံ (အာနာပါနဿတိံ၊ မ၊၃။၁၂၇။ အာနာပါနဿတိသမာဓိဘာဝနံ၊ သံ၊၃။၂၉၄) ဝဒါမိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၇၅။ (—မ၊ဋီ၊၃။၆၄။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၈။)

အာနာပါနဿတိဘာဝနာနုယောဂ (ပု) [အာနာပါနဿတိဘာဝနာ + အနုယောဂ] အာနာပါနဿတိ ဘာဝနာကို အားထုတ်ခြင်း။ သန္တိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ဣမသ္မိံ ဘိက္ခုသံဃေ အာနာပါနဿတိဘာဝနာနုယောဂမနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ။ မ၊၃။၁၂၄။

အာနာပါနသတိဘာဝနာနုရူပ(တိ)[အာနာပါန-သတိဘာဝနာ+အနုရူပ] အာနာပါနသတိ-ဘာဝနာအား လျော်သော။ အာနာပါန-သတိဘာဝနာနုရူပံ သေနာသနံ ဥပဒိသိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။

အာနာပါနသတိသမာဓိ (ပု) [အာနာပါနသတိ+သမာဓိ] အာနာပါနသတိ-နှင့် ယှဉ်သော-၌ ဖြစ်သော-သမာဓိ။ အာနာပါနသတိ-သမာဓိ ဘာဝိတော ဗဟုလီကတော သန္တော စေဝ ပဏီတော စ။ ဝိ၊၁။၈၈။ သံ၊၃။၂၇၉။ အာနာပါနသတိယာ ယုတ္တော သမာဓိ အာ-နာပါနသတိသမာဓိ၊ အာနာပါနသတိယံ ဝါ သမာဓိ အာနာပါနသတိသမာဓီတိ ဧဝ-မေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ (-သံ၊၃။၂၇၅၊၂၇၆-၇၊၂၈၃။ ပဋိသံ၊၁၆၁-၃၊၁၆၄၊၂၈၃။ မဟာနိ၊၁၁၁၊၁၆၂၊၂၆၂၊၂၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၁။)

အာနာပါနသတိသမာဓိဗျာန (နု) [အာနာ-ပါနသတိသမာဓိ+ဗျာန] အာနာပါနသတိ နှင့် ယှဉ်သော သမာဓိ၏ အစွမ်းဖြင့် ရအပ်သော ဈာန်။ အာနာပါနသတိသမာဓိဗျာ-နမ္ပိ...သင်္ဂဟိတမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။

အာနာပါနသတိသမာဓိဗဟုလီကာရ (ပု) [အာ-နာပါနသတိသမာဓိ+ဗဟုလီကာရ] အာနာ-ပါနသတိနှင့်ယှဉ်သော သမာဓိကို ကြိမ်ဖန်များစွာပြုလုပ်အားထုတ်ခြင်း။ တတ္ထ ကထန္တိ အာနာပါနသတိသမာဓိဗဟုလီကာရံ နာနပ္ပ-ကာရတော ဝိတ္ထာရေတုကမျတာပုစ္ဆာ။ ဝိ-သုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၁။

အာနာပါနသတိသမာဓိဘာဝနာ (ထီ) [အာနာ-ပါနသတိသမာဓိ + ဘာဝနာ] အာနာပါန-သတိနှင့်ယှဉ်သော သမာဓိကို-ပွါးစေခြင်း-ပွါးများခြင်း။ နာဟံ ဘိက္ခဝေ မုဋ္ဌဿတိ-ဿ အသမ္ပဇာနဿ အာနာပါနသတိသမာ-ဓိဘာဝနံ ဝဒါမိ။ သံ၊၃။၂၉၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၃၃။)

အာနာပါနသတိသဟဂတ (တိ) [အာနာပါန-သတိ+သဟဂတ] အာနာပါနသတိနှင့်တကွ ဖြစ်သော။ အာနာပါနသတိသဟဂတံ ဓမ္မ-ဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ။ သံ၊၃။၂၇၂။

အာနာပါနသတိသုတ္တ (နု) [အာနာပါနသတိ+သုတ္တ] အာနာပါနသတိ သုတ်။ မဇ္ဈိမ-နိကာယ၊ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ မ၊၃။၁၂၂။

အာနာပါနာရမ္မဏ (တိ) [အာနာပါန + အာ-ရမ္မဏ] ထွက်သက် ဝင်သက် ဟူသော အာရုံ ရှိသော။ အာနာပါနာရမ္မဏာ အပရာပရံ ပဝတ္တသတိယော .. ဂဟိတာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၄။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၅။)

အာနိယ (ကြိယာ၊ဝိ) [အာ+နီ+တွာ] ဆောင်ယူ၍။ ဥခါ အာနိယ တံ အန္နံ ပုနော တ-ဿေဝ သော အဒါ။ အပ၊၂။၂၆၂။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၇၄။

အာနိသံသ(ပု)[အာ+နိ+သံသ+အ]အကျိုး၊အကျိုးဆက်၊ဂုဏ်၊အာနိသင်။နေက္ခမ္မေ အာနိသံ-သံ ပကာသေသိ။ ဝိ၊၃။၂၂၊၂၆၇။ ဝိ၊၄။၃၅၂။ ဒီ၊၁။၁၀၂။ ဒီ၊၂။၃၅။ မ၊၂။၄၃။ နေက္ခမ္မေ အာနိသံသံ ပကာသေသိ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ ဂုဏံ ပ-ကာသေသီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။သောနိ-သံသော ဓမ္မေ သုစိဏ္ဏေ။ ထေရ၊၂၇၂။ ဇာ၊ ၁။၂၁၅၊၃၅၇။ သော ဓမ္မေ သုစိဏ္ဏေ အာ-နိသံသော ဥဒြယောဘိ အာတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇။ စတ္တာရော အာနိသံသာ ပါဋိကင်္ခါ-(အံ၊၁။၅၀၄)တိ စတ္တာရော ဂုဏာနိသံသာ ပါဋိကင်္ခိတဗ္ဗာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။ အာနိသံသာ-(အံ၊၃။၁)တိ ဂုဏာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ (-ဝိ၊၃။၃၁၅၊၄၀၇။ ဝိ၊၄။၃၂၀၊၃၅၆။ ဒီ၊၂။

၇၃။ ဒီ၊၃။၁၉၇။ မ၊၁။၁၆၃။ သံ၊၂။၇။ အံ၊၁။၅၉၊၅၀၅-၆။ အံ၊၂။၂၄၊၃၄၊၃၆၊၂၁၀၊ ၂၂၁၊၂၂၂-၇၊၅၆၁။ အံ၊၃။၂၃၄-၉၊၂၄၀။ သုတ္တနိ။၄၀၁၊၄၀၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇၊၁၈၈၊၁၉၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၊၃၆၊၁၃၇၊၂၃၃၊၂၈၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၊ ၁၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂၊၃၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃၊၁၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၊ ၈၅၊၉၆၊၁၆၀၊၃၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၊၂၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂၊၁၂၉၊ ၁၈၃၊၂၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃-၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈၊၃၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၉၊၇၁၊၁၁၇၊၂၀၁၊၂၄၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉၊ ၂၁၃၊၄၄၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၀။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၃၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၅၊၄၇၊၁၆၂၊၁၆၃၊ ၂၃၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၆၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၄၆၄၊၄၇၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၁၃၊၁၅၀၊၂၀၅။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၉၊၂၆၆၊၂၆၈။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၁၊၇၉။ မ၊ဋီ၊၃။၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၈၊ ၃၃၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၇၊၃၂၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၊၂၆၊၉၂၊၃၄၁။ မူလဋီ၊၁။၁၀၈။ မူလဋီ၊၂။၁၇၆။ အနုဋီ၊၂။၅၊၁၀၁။ အနုဋီ၊၃။ ၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၇၁၊၁၃၀၊၁၅၇၊၂၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၁၊၁၂၈၊၂၅၉၊၅၁၃။)

အာနိသံသကထန (န) [အာနိသံသ + ကထန] အကျိုးကို ပြောဆိုခြင်း။ သာမဂ္ဂိယံ အာနိသံသကထနေန သမဂ္ဂံ အဝိဝဒမာနံ သမ္မောဒမာနံ အဟမကာသိံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၃။

အာနိသံသကထာ (ထီ) [အာနိသံသ+ကထာ] အကျိုးကို ဆိုရာဖြစ်သော စကား။ ဂိဟိဘာဝေ အာနိသံသကထာယ ကထိတတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇၆။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၉။)

အာနိသံသကိတ္တန (န) [အာနိသံသ + ကိတ္တန] အကျိုး–ကို ပြောကြားခြင်း–ကို ချီးမွမ်းခြင်း။ တသ္မာ ကေန္တတော အာနိသံသကိတ္တနံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗမေဝါတိ ဒဿေတုံ "အပ္ပေဝနာမာ"-တိအာဒိမာဟ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၁။

အာနိသံသဂဏနာ (ထ်) [အာနိသံသ+ဂဏနာ] အကျိုးကို ရေတွက်ခြင်း။ ဂုဏသင်္ခါယာတိ အာနိသံသဂဏနာယ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁၁။

အာနိသံသစီဝရ(န)[အာနိသံသ+စီဝရ] ကထိန် အာနိသင် သင်္ကန်း။ ယော ပန အာနိသံသစီဝရံ အာဒါယ ပက္ကမတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၇၈။

အာနိသံသတ္ထ (ဋ္ဌ) (ပု) [အာနိသံသ+ အတ္ထ] အကျိုး ဟူသော အနက်။ "သတဂုဏာ ဒက္ခိဏာ ပါဋိကင်္ခိတဗ္ဗာ"တိ ဧတ္ထ အာနိသံသတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၂။ အာနိသံသဋ္ဌော ဂုဏဋ္ဌော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄-၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ (– သံ၊ဋီ၊၁။၆၆။)

အာနိသံသဒဿန (န) [အာနိသံသ + ဒဿန] အကျိုးကိုပြခြင်း။ နိဗ္ဗာနေ စ ပစ္စက္ခတောဝ အာနိသံသဒဿနံ ဣစ္ဆတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ ပဋိပတ္တိယာ အာနိသံသဒဿနေန ဥတ္တရုတ္တရိ ဝိသေသာဓိဂမေန။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၅။ (– ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၈။ ဝိမတိ၊၂။ ၇၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၆၊၅၁၈။ မူလဋီ၊၃။၄၅၊ ၉၁။ အနုဋီ၊၃။၃၊၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၄၉။)

အာနိသံသဒဿနသီလ (တိ) [အာနိသံသဒဿန+ သီလ] အကျိုးကို ပြခြင်းအလေ့ရှိသော။ အာနိသံသဒဿာဝီ-ကြည့်။

အာနိသံသဒဿာဝိတာ (ထီ) [အာနိသံသဒဿာဝီ+တာ] အကျိုးကို မြင်လေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဝီရိယသမ္ဘောဇ္ဈင်္ဂဿ....အာနိသံသဒဿာဝိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၂။ အဒ္ဓါ ဣမာယ ပဋိပဒါယ .... အာနိသံသဒဿာဝိတာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။

(–အဘိ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃၊၂၁၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၆။)

အာနိသံသဒဿာဝီ (တိ) [အာနိသံသ+ဒိသ+အာဝီ] အကျိုးကို ရှုမြင်–လေ့ရှိ–တတ်–သော၊သူ။ နိဗ္ဗာနေ စ အာနိသံသဒဿာဝီ ဟောတိ။ အဘိ၊က။၂၉၅။ န သက္ကာ ကုသီတေန .... အာနိသံသဒဿာဝိနော ပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။ ဇဝံ အာနိသံသဒဿာဝိနောတိ....ဝီရိယေ အာနိသံသဒဿနသီလဿ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၂၉။ မ၊ဋီ၊၁။၃၈၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅၇။ (–အဘိ၊က။၂၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၅၊၂၁၀။)

အာနိသံသဒဿာဝီကထာ (ထီ) [အာနိသံသဒဿာဝီ + ကထာ] နိဗ္ဗာန်ကို အကျိုးဆက်အားဖြင့် မြင်သောသူကို ဆိုရာဖြစ်သော စကား။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၉-ဝဂ်၊ ၁-ကထာ။ အဘိ၊က။၂၉၄-၅။

အာနိသံသပစ္စဝေက္ခဏာ (ထီ) [အာနိသံသ+ပစ္စဝေက္ခဏာ] အကျိုးကိုစုံစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။ သံဝရေ အာနိသံသပစ္စဝေက္ခဏာ စ, သံဝရပါရိသုဒ္ဓိပစ္စဝေက္ခဏာ စ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။

အာနိသံသပရိစ္ဆေဒ (ပု) [အာနိသံသ+ပရိစ္ဆေဒ] အကျိုး၏ အပိုင်းအခြား။ အာနိသံသပရိစ္ဆေဒံ၊ တဿ သီလဿ ကော ဝဒေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀။

အာနိသံသပရိယာယ (ပု) [အာနိသံသ + ပရိယာယ] အာနိသံသ သဒ္ဒါ၏–ဝေဝုစ်–ပရိယာယ်စကားလုံး။ အတ္ထသဒ္ဒေါ အာနိသံသပရိယာယောတိ အာဟ "ဒွိဟိ အာနိသံသေဟီ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၆။

အာနိသံသပ္ပကာသန (နု) [အာနိသံသ+ပကာသန] အကျိုး–အာနိသင်– ကို ပြခြင်း။ ဘဂဝတော ရူပသညာသမတိက္ကမနာဒိကံ အာနိသံသပ္ပကာသနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၈။

အာနိသံသပ္ပဋိသံယုတ္တ (တိ) [အာနိသံသ+ပဋိသံယုတ္တ] အကျိုး–အာနိသင်–နှင့် စပ်ယှဉ်သော။ ဓမ္မိယာ ကထာယာတိ ဧကီဘာဝေ အာနိသံသပ္ပဋိသံယုတ္တာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၇။

အာနိသံသဖလ (နု) [အာနိသံသ+ဖလ] အာနိသင်ဖြစ်သော အကျိုး။ (အကြောင်းကံနှင့်တူသော အကျိုးကို ဝိပါကဖလဟုခေါ်၍ အကြောင်းကံနှင့်မတူသောအကျိုးကို အာနိသံသဖလ-ဟု ခေါ်သည်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၈၃-ကြည့်။) သဗ္ဗဒုက္ခက္ခယော အာနိသံသဖလံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၅။ ဝဇိရ။၅၅။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၅။ သာရတ္ထ၊၁။၄၁၉။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉။)

အာနိသံသမဟန္တတာ (ထီ) [အာနိသံသ + မဟန္တတာ] အကျိုး– အာနိသင်–ကြီး–မြတ်–သည်၏ အဖြစ်။ ဖလမဟန္တတာယ အာနိသံသမဟန္တတာယ စ သီလက္ခန္ဓဿ မဟန္တဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၈။

အာနိသံသမူလက (တိ) [အာနိသံသ+မူလက] အာနိသင်ဟူသော–အကြောင်းရင်း–အမြစ်အရင်း–ရှိသော။ နိဋ္ဌိတေ အာနိသံသမူလကေ စီဝရေ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၇၃။

အာနိသံသမူလစီဝရ (နု) [အာနိသံသမူလ+စီဝရ] အာနိသင်ဟူသော–အကြောင်းရင်း–အမြစ်အရင်း–ရှိသောသင်္ကန်း။ ယဒိ ပန အာနိသံသမူလစီဝရံ အာဒါယ ဗဟိသီမာဂတော နေဝိမံ စီဝရံ ကရိဿာမိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၂၇၈။

အာနိသံသဝဂ္ဂ (ပု) [အာနိသံသ+ဝဂ္ဂ] (၁) အာနိသံသဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဆက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၁၀-ဝဂ်။ အံ၊ ၂။၃၈၄-၇။ (၂) အာနိသံသဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဒသကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်။ အံ၊ ၃။၂၅၇-၂၆၇။

အာနိသံသဝန္တု (တိ) [အာနိသံသ + ဝန္တု] အကျိုး-အာနိသင်-ရှိသော။ ယထာ အာနိသံသဝန္တေ သမ္မဒေဝ သမ္ပာဒိတေ တဒါနိသံသာ ဒဿိတာ ဝေ ဟောန္တိ တဒါယတ္တာဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၇။

အာနိသံသဝါဒီ (တိ) [အာနိသံသ+ဝါဒီ] အကျိုး-အာနိသင်-ကို ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊သူ။ ဒသမေ ဝဏ္ဏဝါဒီတိ အာနိသံသဝါဒီ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။

အာနိသံသဝိဘာဝန (န) [အာနိသံသ+ဝိဘာဝန] အကျိုး-အာနိသင်-ကို ထင်ရှားစွာ ပြခြင်း။ ဣတရိတရသန္တုဋ္ဌိယာ (တဿာ သန္တုဋ္ဌိယာ၊ အံ၊ဋီ) သဒ္ဓိံ သန္ဒဿနာဒိဝိဓိနာ အာနိသံသဝိဘာဝနဝသေန....ပဝတ္တာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၀၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇၈။

အာနိသံသဝိသေသ (ပု) [အာနိသံသ+ဝိသေသ] အကျိုး-အာနိသင်-အထူး။ အတ္တဝသ (၁) အနက် ကြည့်။

အာနိသံသသညိတ (တိ) [အာနိသံသ + သညိတ] အကျိုးဟု သိမှတ်အပ်သော။ မနသိကရဏာဿ အာနိသံသသညိတာ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကာ စ လာဘာ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၄၁၅။

အာနိသံသသတ (န) [အာနိသံသ+သတ] အကျိုး-အာနိသင်-တို့၏ အရာ၊ အာနိသင်တရာ။ ပဋိဘာနသတန္တိ ပဋ္ဌ အာနိသံသသတာနိ ဒေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၃။ အနေကာနိ အာနိသံသသတာနိ....ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။

အာနိသံသသုတ္တ (န) [အာနိသံသ+သုတ္တ] အာနိသံသ သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ဆက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၁၀-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊ ၂။၃၀၄။

အာနိသဒ (န) [အာ+နိ+သဒ+အ] တင်ပါး၊ တင်ပါးဆုံ။ ဝေမေဝဿု မေ အာနိသဒံ ဟောတိ တာယေဝပ္ပါဟာရတာယ။ မ၊၁။၁၁၄၊ ၁၁၂။ မ၊၂။၂၈၈၊၄၃၅။ ဝစ္စဒွါရဿ အန္တောပဝိဋ္ဌတ္တာ အာနိသဒံ မဇ္ဈေ ဂမ္ဘီရံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ အာနိသဒန္တိ အာနိသဒဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၆။ (-ကင်္ခါ။၂၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၀၅။)

အာနိသဒဋ္ဌာန (န) [အာနိသဒ+ဋ္ဌာန] တင်ပါး-တင်ပါးဆုံ-အရပ်။ အာနိသဒ-ကြည့်။

အာနိသဒဋ္ဌိ (န) [အာနိသဒ+အဋ္ဌိ] တင်ပါး-တင်ပါးဆုံ-အရိုး။အာနိသဒဋ္ဌိနိ ဟေဋ္ဌာမုခ-ဋ္ဌပိတသပ္ပဖဏာ သဏ္ဌာနာနိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၈။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၀၆။)

အာနိသဒဋ္ဌိက (န) [အာနိသဒဋ္ဌိ+က] တင်ပါး-တင်ပါးဆုံ-အရိုး။ ပါဝဋ္ဌာ ဝုစ္စတိ အာနိသဒဋ္ဌိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။

အာနိသဒတ္တစ (ပု) [အာနိသဒ+တစ] တင်ပါး-တင်ပါးဆုံ - အရေ။ အာနိသဒတ္တစော ဥဒ္ဒကပူရိတပဋ္ဌပရိဿာဝနသဏ္ဌာနော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၅။

အာနိသဒဒေသ (ပု) [အာနိသဒ+ဒေသ] တင်ပါး-တင်ပါးဆုံ - အရပ်။ ဿံသန္တောတိ အာနိသဒဒေသေန အာသနဋ္ဌာနံ ဿံသန္တော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၈။

အာနိသဒပဒေသ (ပု) [အာနိသဒ + ပဒေသ] တင်ပါး – တင်ပါးဆုံ – အရပ်။ ပါရိမဂ်နှိ သတ္တိဘာဂသမ္ဖန္ဓံ အာနိသဒပဒေသံ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၇၀။ (– သံ ဋီ၊ ၂။၃၇၀။)

အာနိသဒမံသ (န) [အာနိသဒ+မံသ] တင်ပါး –တင်ပါးဆုံ– အသား။ အာနိသဒမံသေဟိ အစ္စုဂ္ဂတေဟိ သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၄၄။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။၆၃။)

အာနိတ (တိ) [အာ+နီ+တ] ဆောင်ယူအပ် သော။ တေန ကိရ ပုရိသေန အညာ ပဇာပတိ အာနီတာ။ ဝိ၊၂။၁၀၇။ တဿ အတ္တာဿ ဝေသိ အာနီတာ အဟောသိ။ ဝိ၊၃။၃၀။ မက္ကဋစ္ဆာပကော ကိဏိတွာ အာ-နီတော။ မ၊၂။၄၇။ (–မ၊၂။၃၉၆။ အံ၊၂။ ၄၄၆။ ဇာ၊၁။၂၀၀၊၃၀၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁၊ ၂၆၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀၊၁၂၀၊၁၄၂၊၁၄၉၊၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၊၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၉၅၊၁၁၀၊၁၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၊၁၅၃၊၂၄၇၊၃၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၊ ၃၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၃၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆၊၄၀၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ စရိ-ယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၂၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၂။ ကင်္ခါ။ ၁၆၉။ သာရတ္ထ၊၂။၄၅။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၀၊၂၄၀၊၅၀၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၀၊၁၆၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၅၊၂၆၀။ မူလဋီ၊၂။၁၅၅။ အနုဋီ၊၃။၃၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၂၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၆၂၊ ၂၁၀။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၇။ ဝိမတိ၊၂။၂၂။)

အာနိတသြဝါဒ (ပု) [အာနိတ + သြဝါဒ] ဆောင်ယူအပ်သော အဆုံးအမ။ တုမှေဟိ အာနိတသြဝါဒေနေဝ မယမ္ပိ ဝသိဿာမ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂။

အာနိတက (တိ) [အာနိတ+က] ဆောင်ယူအပ် သော။ သုသာနံ နေတွာ ပုန အာနိတကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၃။ (–ဝိမတိ၊၂။ ၂၇၉။)

အာနိတကပ္ပိယဘဏ္ဍသဒိသ (တိ) [အာနိတ+ ကပ္ပိယဘဏ္ဍ + သဒိသ] ဆောင်ယူအပ် သော အပ်စပ်သော ဘဏ္ဍာနှင့်တူသော။ ကပ္ပိယကာရကေဟိ နိဿဋ္ဌရူပိယံ ပရိဝတ္တေ-တွာ အာနိတကပ္ပိယဘဏ္ဍသဒိသံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၄၃၇။

အာနိတကိစ္စ (န) [အာနိတ+ကိစ္စ] ဆောင်ယူ အပ်သော အမှုကိစ္စ။ ဣဒါနိ ပဗ္ဗဇိဿတီတိ ဂိဟိလိင်္ဂေန အာနိတကိစ္စဿ နိဋ္ဌိတတ္တာ ဧဝ-မာဟ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၇။

အာနိတစိဝရ (န) [အာနိတ+စိဝရ] ဆောင်ယူ အပ်သော သင်္ကန်း။ မတကဿရီရံ ပါရုပိတွာ သုသာနံ နေတွာ အာနိတစိဝရံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။

အာနိတပဥှ (တိ) [အာနိတ + ပဥှ] ဆောင် ယူအပ်သော–အမေး – ပုစ္ဆာ–ပြဿနာ။ အတ္တနော သြဝဋ္ဋိကသာရံ ကတွာ အာနိတ-ပဥှံ ပုစ္ဆန္တော .... အာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။

အာနိတဖလ (န) [အာနိတ+ဖလ] ဆောင်ယူ အပ်သော အသီး။ မဃာ ကေဋ္ဌဇင်္ဂေန အာနိတဖလေဿ သေသကာနိ ကုလသန္တကေ ဂါမေ ခုဒ္ဒကမဟလ္လကာနံ အဟောသုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၀။

အာနိတဝိဘဝ (ပု) [အာနိတ+ဝိဘဝ] ဆောင် ယူအပ်သော စည်းစိမ်ဥစ္စာ။ ပဥ္စဟိ သကဋ-သတေဟိ အာနိတဝိဘဝေန သတ္တာဟံ မဟာ-ဒါနံ အဒါသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။

အာနိတသုတ္တ (န) [အာနိတ+သုတ္တ] ဆောင်ယူ အပ်သော သုတ်။ ခန္ဓကတော ဝါ အာနိတ-

သုတ္တေန။ ဝဇီရ။ ၅၆၉။ (–သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၈၇။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၆။)

အာနီယတံ (ကြိ) အာနီယတိ-ကြည့်။

အာနီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+နီ+ယ+တေ] ဆောင်ယူအပ်၏။ ယံ ယံ ဥပါယနံ အာနီယတိ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၄၇။ (–မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၃၆၈။) အာနီယတံ—ဒီ၊ ၂။ ၁၉၇။

အာနီယမာန (တိ) [အာ + နီ + ယ+မာန] ဆောင်ယူအပ်သော။ ဂလပ္ပဝေဌကေန အာနီယမာနော ဒုက္ခံ ဒေါမနဿံ ပဋိသံဝေဒေတိ။ မ၊ ၂။ ၃၄။ (–ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၄။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၀၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၄၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၂၂၆။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၆၆။)

အာနုဋ္ဌုဘ (တိ) [အနုဋ္ဌုဘ+ဏ] အနုဋ္ဌုဘ ဆန်း၌ ပါဝင်သော ဂါထာ။ အာနုဋ္ဌုဘေန အဿာ ဆန္ဒောဗန္ဓေန ဂဏိယမာနာ တု။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၃။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၀။

အာနုပုဗ္ဗိကထာ (ထီ) [အာနုပုဗ္ဗီ+ကထာ] ရှေးအားလျော်သော – အစဉ်ဖြစ်သော – စကား၊ အစဉ်အတိုင်း ပြောဟောအပ်သော စကား၊ ဒါနကထာ၏ နောက်၌ သီလကထာ စသည်ဖြင့် ဟောအပ်သော ဒေသနာအစဉ်။ အနုပုဗ္ဗီ (၁) အနက်ကြည့်၊ အနုပုဗ္ဗိကထာ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အာနုပုဗ္ဗိကထာနုဘာဝ (ပု) [အာနုပုဗ္ဗိကထာ+အာနုဘာဝ] ရှေးအားလျော်သော – အစဉ်ဖြစ်သော – တရားစကား၏ အာနုဘော်။ ပုန ကလ္လစိတ္တန္တိ အာဒိ အာနုပုဗ္ဗိကထာနုဘာဝေန ဝိက္ခမ္ဘိတနီဝရဏတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၅။

အာနုပုဗ္ဗီ (ထီ) [အနုပုဗ္ဗ+ဏီ] အစဉ် – အစဉ်အတိုင်း–ဖြစ်သော။ အာနုပုဗ္ဗိကထာ-ကြည့်။

အာနုဘာဝ (ပု) [အနုဘာဝ(=အနု+ဘူ+ဏ) +ဏ။ အနု အနု တံသမင်္ဂိနော ဘာဝေတိ ဝဍ္ဎေတီတိ အနုဘာဝေါ၊ အနုဘာဝေါ ဧဝ အာနုဘာဝေါ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၆၁။ အနုဘဝတိ ဧတေနာတိ အာနုဘာဝေါ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၃။ ၁၀၉။] မိမိကိန်းရာသတ္တဝါကို အဖန်ဖန် တိုးပွါးစေတတ်သောတရား၊ ခံစားကြောင်း ဖြစ်သောတရား၊ အစွမ်းသတ္တိ၊ တန်ခိုး၊ အာနုဘော်။ (၁) တန်ခိုး=တေဇ။ (၂) လုံ့လ=ဥဿာဟ။ (၃) အတိုင်အပင်=မန္တ။ (၄) အစိုးရခြင်း=ပဘူ။ (၅) အစွမ်းသတ္တိ၊ ဤ ၅-မျိုးကို အာနုဘာဝဟု ဆိုသည်။ နီတိ၊ ပဒ။ ၉၄။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၅။ မဟာနုဘာဝ (ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၉၂)လည်းကြည့်။ ခံစားအပ်သော အကျိုးတရားကို အာနုဘာဝ ဟု တနည်း ဆိုသေးသည်။ နီတိ၊ ပဒ။ ၉၅-ကြည့်) အာနုဘာဝေါ (ဝိမာန။ ၅၄)တိ ပဘာဝေါ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၆။ အာနုဘာဝေနာ(ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁)တိ ဗလေန။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၅။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၅။ မ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၅။ သံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၄။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၇။ မူလဋ္ဌီ၊ ၁။ ၉။ သော ကရဿု အာနုဘာဝံ (ဇာ၊ ၁။ ၂၂၀)န္တိ သော တွမ္ပိ ဝီရိယံ ကရောဟိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၂။ (–မ၊ ၂။ ၃၁၄။ သံ၊ ၁။ ၁၇၈။ အံ၊ ၁။ ၂၄၂။ အံ၊ ၂။ ၄၈၇-၈။ အဘိ၊ က။ ၁၉၁။ ပေတ။ ၂၀၃။ အပ၊ ၁။ ၇၂၊ ၁၆၁၊ ၁၈၃။ အပ၊ ၂။ ၂၅၅။ နေတ္တိ။ ၁၁၈။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၀၊ ၂၁၈။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၊ ၂၅၊ ၃၄၊ ၃၇၊ ၆၉၊ ၇၃၊ ၁၂၉၊ ၁၅၃၊ ၃၂၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၊ ၁၀၈၊ ၁၆၂၊ ၁၆၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၈။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၆၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၊ ၁၂၀၊ ၁၆၈၊ ၂၃၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၊ ၄၆၊ ၇၂၊ ၁၀၆၊ ၂၂၀၊ ၂၆၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၉၊ ၂၃၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၊ ၂၇၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၊ ၃၀၊ ၆၈။ ၁၉၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၀၊ ၁၀၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၊ ၆၁၊ ၁၇၂၊ ၄၅၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၃။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၉၈၂။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၅။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၀။ ဇာ၊

ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၃၄။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၊၃၃၊၁၂၂။ ၁၆၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၁၊၃၃၇။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉၃)

အာနုဘာဝဇုတိ (ထီ) [အာနုဘာဝ + ဇုတိ] အာနုဘော်တည်းဟူသော အရောင်။(တောက်ပတတ်သော–တန်ခိုး–အာနုဘော်။ပခုက္ကူ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊သျှ။) အာနုဘာဝဇုတိယာ မဟာဇုတိကော န ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။ အာနုဘာဝဇုတိယာတိ ပဋိပက္ခဝိဂမနဇနိတေန သဘာဝသမ္ဘိတေန တေဇေန။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၅၆။

အာနုဘာဝဒဿနဋ္ဌ (ပု) [အာနုဘာဝ+ဒဿန-ဋ္ဌ] (မိမိ)အာနုဘော်ကို ပြတတ်သော အနက်သဘော။ အာနုဘာဝဒဿနဋ္ဌေန အာဒိဿ-မာနကဋ္ဌေန ဝါ ဘဂဝါ ယက္ခော နာမ၊ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၉။ အာနုဘာဝဒဿနဋ္ဌေနာတိ အစ္ဆရိ-ယာစိန္တေယျာပရိမေယျာ အတ္တနော အာ-နုဘာဝဿ လောကဿ ဒဿနဋ္ဌေန။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၄၂။

အာနုဘာဝဒဿနာနုသာရ (ပု) [အာနုဘာဝ-ဒဿန+အနုသာရ] အာနုဘော်ကို မြင်စွမ်းနိုင်ခြင်းကို – အစဉ်လျှောက် – အစဉ်မှီး – ခြင်း။ သုတွာတိ မန္ဓာတုမဟာရာဇဿ အာ-နုဘာဝဒဿနာနုသာရေန ပရမ္ပရာဂတံ ကထံ သုတွာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁း၃၂၈။

အာနုဘာဝဒီပက (တိ) [အာနုဘာဝ+ဒီပက] အာနုဘော်ကို ပြတတ်သော။ ဟေတုနော စ ဟေတုသမုပ္ပန္နဓမ္မဿ စ ပဇာနနာယ အာနု-ဘာဝဒီပကံ....ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၄၀။ (–ရှင်း-၄၅။)

အာနုဘာဝဒီပန (န) [အာနုဘာဝ+ဒီပန] အာနုဘော်ကို ပြခြင်း။ ဣဒါနိ အတ္တနော သမာနသမ္ဘောဂဒဿနတ္ထံ, အာနုဘာဝဒီပ-နတ္ထံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၇။

အာနုဘာဝဓရ (တိ) [အနုဘာဝ+ဓရ+အ] တန်ခိုး – အာနုဘော်–ကို ဆောင်တတ်သော၊ တန်ခိုး – အာနုဘော်–နှင့် ပြည့်စုံသော။ ဇုတိန္ဓရာတိ အာနုဘာဝဓရ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ အာနုဘာဝဓရောတိ အစိန္တေယျာပရိမေယျ-ဗုဒ္ဓါနုဘာဝသမ္ပန္နော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၇။

အာနုဘာဝပရိယာယ (ပု) [အာနုဘာဝ+ပရိ-ယာယ] အာနုဘာဝသဒ္ဒါ၏ – ပရိယာယ်– စကားလှယ်။ အာနုဘာဝပရိယာယောပိ ဟိ ဇုတိသဒ္ဒေါ ဟောတိ “ဣဒ္ဓိဇုတိဗလဝီရိယူပ-ပတ္တိ”တိ အာဒီသု ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၇။

အာနုဘာဝပ္ပကာသန (န) [အာနုဘာဝ+ပကာ-သန] တန်ခိုး–အာနုဘော်–ကို ထင်စွာ ပြခြင်း။ အာနန္ဒတ္ထေရဿ အနုမာနဗုဒ္ဓိယာ အာနုဘာဝပ္ပကာသနတ္ထံ အညတရောတိ အာ-ဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ အာနုဘာဝပ္ပကာသ-နတ္တန္တိ ဗလဒီပနတ္ထံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅၅။ (–ဥဒါ-န၊ဋ္ဌ။၄၆။)

အာနုဘာဝမဟတ္တ (န) [အာနုဘာဝ+မဟတ္တ] တန်ခိုး – အာနုဘော် – ကြီးမားမြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်။“မနောဇဝ”န္တိ ဣမိနာ အာနု-ဘာဝမဟတ္တံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂။ (–ဝိမတိ၊ ၁။၃၆။)

အာနုဘာဝမဟန္တတာ (ထီ) [အာနုဘာဝ+ မဟန္တ + တာ] အာနုဘာဝမဟတ္တ-နှင့် အနက်တူ။ အာနုဘာဝမဟန္တတာယ စ ဝသ-နဋ္ဌာနဝိဒူရတာယ စ ဥဒ္ဓရိတုံ အသက္ကုဏေ-ယျာ နာဂါ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၇၆။

အာနုဘာဝရဟိတ (တိ) [အာနုဘာဝ+ရဟိတ] တန်ခိုး–အာနုဘော်–မှ ကင်းသော။ အာနု-ဘာဝရဟိတံ ဗြာဟ္မဏဿ ဒါသမ္ပိ ဥဒကေ ဩဟာရိတုံ နာရဟတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၅။ (– ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၆၅။)

အာနုဘာဝဝန္တု (တိ) [အာနုဘာဝ + ဝန္တု] တန်ခိုး–အာနုဘော် – ရှိသော၊သူ။ ဇုတိမန္တောတိ အာနုဘာဝဝန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၈၁။

အာနုဘာဝသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အာနုဘာဝ+သမ္ပတ္တိ] တန်ခိုး–အာနုဘော်–နှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ ယတ္တကတေန သုစရိတေန အယံ တေ ဤဒိသီ အာနုဘာဝသမ္ပတ္တိ အဟောသီတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၅။

အာနုဘာဝသမ္ပဒါ (ထီ) [အာနုဘာဝ+သမ္ပဒါ] တန်ခိုး–အာနုဘော်–နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ယထိစ္ဆိတနိပ္ဖါဒနေ အာဓိပစ္စံ အာနုဘာဝသမ္ပဒါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅။ (–မ၊ဋီ၊၁။၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၆၃။)

အာနုဘာဝသမ္ပန္န (တိ) [အာနုဘာဝ+သမ္ပန္န] တန်ခိုး – အာနုဘော် – နှင့် ပြည့်စုံသော၊ တန်ခိုးကြီးသော။ ဇုတိမန္တောတိ အာနုဘာဝသမ္ပန္နာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉၊၂၈၆။ အာနုဘာဝသမ္ပန္နာတိ မဟေသက္ခာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄၊၃၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၃။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၃။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၄။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၃။) အာနုဘာဝသမ္ပန္နတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။

အာနုဘာဝဟေတု (ပု) [အာနုဘာဝ+ဟေတု] တန်ခိုး–အာနုဘော်–ဟူသောအကြောင်း။ ဘဂဝါ ပဘာဝေ အာနုဘာဝဟေတု တ္တေ-ကော ကေပရိမာဏော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၃၂။

အာနုဘာဝါနုကူလ (တိ) [အာနုဘာဝ+အနု-ကူလ] တန်ခိုး–အာနုဘော်–အား လျော်သော။ အတ္တနော ဗလာနုရူပေနာတိ အတ္တနော အတ္တနော အာနုဘာဝါနုကူလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၈၃။

အာနုဘာဝါနုရူပ (တိ) [အာနုဘာဝ+အနုရူပ] အာနုဘော်အား–သင့်လျော်–လျောက်ပတ်–သော။ အတ္တနော အာနုဘာဝါနုရူပ-ကာယာနုပဿနာဒိတံတံကိစ္စသာဓနေနာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၉၃။

အာနုယန္တ (တိ) [အနုယန္တ+ဏ] အစဉ်လိုက်သော၊ ခြံရံ–ဆည်းကပ်–ခစား–သော။ ခတ္တိယာ အာနုယန္တာ နေဂမာ စေဝ ဇာနပဒါ စ တေ ဘဝံ ရာဇာ အာမန္တယတံ။ ဒီ၊၁။၁၂၉။ တသ္မိံ တသ္မိံ ကိစ္စေ အနုယန္တိ အနုဝတ္တန္တီတိ အနုယန္တာ၊ အနုယန္တာ ဧဝ အာနုယန္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၂၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၆။ (–ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၀။)

အာနေဉ္ဇ (တိ) [အနိဉ္ဇ(=န+ဣဉ္ဇ+အ)+ဏ။ န ဣဉ္ဇတီတိ အာနေဉ္ဇံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ သန္တာနဿ ဣဉ္ဇနဟေတူနံ နီဝရဏာဒီနံ သုဝိက္ခမ္ဘိတတော ရူပတဏှာသင်္ခါတဿ ဣဉ္ဇိတဿ အဘာဝတော အနိဉ္ဇံ၊ အနိဉ္ဇမေဝ အာနေဉ္ဇံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၄။] (၁) မတုန်လှုပ်–မလှုပ်ရှား–သော၊ ခန္ဓာအစဉ်၏ လှုပ်ရှားကြောင်းနီဝရဏ–မရှိ–ကိုကောင်းစွာပယ်ခွါတတ်–သော၊ လှုပ်ရှားတတ်သောရူပတဏှာမရှိသော၊တရား။ (ရူပါဝစရ စတုတ္ထစျာန်စေတနာသုံးပါး, အရူပါဝစရစေတနာ ၁၂-ပါး အားဖြင့် ၁၅-ပါးတည်း၊ အရာဌာနအားလျော်စွာ အောက်ပါအတိုင်းလည်း ခွဲခြားရာ၏။) (က) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန်။ (ခ) စတုတ္ထစျာန်သမာဓိ။(ဂ) အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်။ (ဃ)ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်။ (င) အာကိဉ္စညာယတနစျာန်။ (စ) အရူပသမာပတ်။ (ဆ) အရူပကုသိုလ်စေတနာ။ (၂) မတုန်လှုပ်–မရွေ့ရှား – သော၊ဆင်။ (၁) ရူပါဝစရစတုတ္ထဇ္ဈာနတော ဟိ တိဿော ကုသလဝိပါကကိရိယစေတနာ, ဒွါဒသ အရူပါဝစရစေတနာတိ ပဉ္စဒသ ဓမ္မာ အနိစ္စ-

လဒ္ဓေန အဖန္ဒနဋ္ဌေန အာနေဉ္ဇာ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ (က) တေရဟိ ဝါ အာနေဉ္ဇံ သမာပဇ္ဇတိ။ မ၊၃။ ၄၉။ အာနေဉ္ဇံ ဝါတိ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ ဝါ။ မဋီ၊၃။၂၅၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၀)။ (ခ) အာနေဉ္ဇံ သမာဓိံ သမာပန္နော။ ဝိ၊၁။၁၄၉။ အာနေဉ္ဇံ သမာဓိန္တိ အနေဇံ အစလံ ကာယဝါစာဝိပ္ဖန္ဒဝိရဟိတံ စတုတ္ထဇ္ဈာနသမာဓိံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ (ဂ) အာနေဉ္ဇံ သမာပဇ္ဇတိ (မ၊၃။၄၉)တိ အာကာသာနဉ္စာယတနာနေဉ္ဇံ သမာပဇ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁-၂။ (ဃ) အာနေဉ္ဇံ သမာပဇ္ဇတိ (မ၊၃။၄၉)တိ ဝိညာဏဉ္စာယတနာနေဉ္ဇံ သမာပဇ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၄၂။ (ဃ) (င) ဝိညာဏကသိဏံ မေကေ အဘိဝဒန္တိ အပ္ပမာဏံ အာနေဉ္ဇံ။ ....အာကိဉ္စညာယတနံ မေကေ အဘိဝဒန္တိ အပ္ပမာဏံ အာနေဉ္ဇံ။ မ၊၃။၁၈-၉။ ဧကေ ဝိညာဏဉ္စာယတနံ အပ္ပမာဏံ အာနေဉ္ဇန္တိ ဝဒန္တိ၊ ဧကေ အာကိဉ္စညာယတနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ (စ) သော အာနေဉ္ဇံ မနသိကရောတိ။ မ၊၃။၁၅၄။ အာနေဉ္ဇန္တိ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တာ ဘဝိဿာမာတိ အာနေဉ္ဇံ အရူပသမာပတ္တိံ မနသိကရောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၅။ (ဆ) အာနေဉ္ဇံ စေ သင်္ခါရံ အဘိသင်္ခရောတိ။ သံ၊၁။၃၁၀။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။) (၂) အာနေဉ္ဇကာရိတ-ကြည့်။

အာနေဉ္ဇကာ(က)ရဏ (နု) [အာနေဉ္ဇ+ကာရဏ] မဘုန်လှုပ်-မရွေ့ရှား-သောအမှု။ ယဒိ စ တေ အာနေဉ္ဇကာရဏံ သုကာရိတော ဧကော ဟတ္ထီ အဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ အာနေဉ္ဇကာရဏန္တိ အစလကမ္မံ။ ဇာတ်ဋီကာ။ အာနေဉ္ဇကရဏံ ကာရိယမာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၀၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၁။)

အာနေဉ္ဇကာရိတ (တိ) [အာနေဉ္ဇ+ကာရိတ] မဘုန်လှုပ်-မရွေ့ရှား-အောင် ပြုအပ်သော၊ မတုန်လှုပ်သော၊ဆင်။ သုဘာနုရူပေါ အာယာသိ၊ အာနေဉ္ဇကာရိတော ဝိယ။ အပ၊၁။ ၂၈၊၃၁၃။ အာနေဉ္ဇကာရိတော ဝိယာတိ တောမရာဒိဟိ ကာရိတော အာနေဉ္ဇော ဟတ္ထီ ဝိယ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။

အာနေဉ္ဇနာမက (တိ) [အာနေဉ္ဇ + နာမက] အာနေဉ္ဇအမည်ရှိသော။ တန္နာမကမေဝါတိ ကုသလံ ဝိယ အာနေဉ္ဇနာမကမေဝ သိယာ။ မဋီ၊၃။၂၅၅။

အာနေဉ္ဇပဋိသံယုတ္တ (တိ) [အာနေဉ္ဇ + ပဋိသံယုတ္တ] အာနေဉ္ဇသမာပတ် - ကိလေသာဟူသောတုန်လှုပ်ကြောင်း မရှိသော အောက် အရူပသမာပတ် - နှင့်စပ်ယှဉ်သော။ အာနေဉ္ဇပဋိသံယုတ္တာယ စ ပန ကထာယ ကစ္ဆမာနာယ န သုဿူသတိ။ မ၊၃။၄၁။ အာနေဉ္ဇပဋိသံယုတ္တာယာတိ အာနေဉ္ဇသမာပတ္တိပဋိသံယုတ္တာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅။ အာနေဉ္ဇသမာပတ္တိပဋိသံယုတ္တာယာတိ ကိလေသိဉ္ဇနရဟိတတာယ ဣဓ အာနေဉ္ဇာတိ အဓိပ္ပေတာဟိ ဟေဋ္ဌိမာဟိ အရူပသမာပတ္တီဟိ ပဋိသံယုတ္တာယ။ မဋီ၊၃။၂၄၇။

အာနေဉ္ဇပ္ပတ္တ (တိ) [(၁) အာနေဉ္ဇ (=အနိဉ္ဇဘာဝ) + ပတ္တ။ (၂) အာနေဉ္ဇ (=အနိဉ္ဇဘာဝသာဓက) + ပတ္တ] (၁) မတုန်လှုပ်သည်၏ အဖြစ်-မတုန်လှုပ်ခြင်း-သို့ရောက်သော။ (၂) မတုန်လှုပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော အရူပဈာန်လေးပါးသို့ ရောက်သော၊ မတုန်လှုပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော အရူပဈာန်လေးပါးဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သောသူ။ (၁) ကမ္မနိယေ ဌိတေ အာနေဉ္ဇပ္ပတ္တေ။ ဝိ၊၁။၅။ ဒီ၊၁။၇၂၊၇၉။ မ၊၁။၂၆၊၁၃၄။ မ၊၂။ ၂၉၀။ မ၊၃။၁၅။ အံ၊၁။၁၆၅။ မဟာနိ။ ၂၁၇။ ဌိတတ္တာယေဝ အာနေဉ္ဇပ္ပတ္တေ၊ အစလေ နိရိဉ္ဇနေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၄။ အာနေဉ္ဇပ္ပတ္တ (အံ၊၃။၂၀၄)-န္တိ အနိဉ္ဇနဘာဝံ နိပ္ဖန္ဒနဘာဝံ ပတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၅။ (-ဝိ၊၃။၂၇၁။ အံ၊၂။၃၃၂။ နေတ္တိ။

၇၃။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၁၆၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၅။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၉၊ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၉၃။) (၂) သန္တိ ဘိက္ခဝေ....အာနေဉ္ဇပ္ပတ္တာ ဝိဟရန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၅၀၃။ အာနေဉ္ဇပ္ပတ္တာတိ အနိဉ္ဇနဘာဝသာခကံ အာနေဉ္ဇံ၊ အာနေဉ္ဇေန စ အရဟတ္တံ ပတ္တာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၃။

အာနေဉ္ဇဝိဟာရ (ပု) [အာနေဉ္ဇ+ဝိဟာရ] မတုန်မလှုပ် – နေခြင်း – နေကြောင်းတရား၊ (အာရုပ္ပသမာပတ် လေးမျိုး)။ စတဿော အာရုပ္ပသမာပတ္တိယော အာနေဉ္ဇဝိဟာရာ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၁၄-၅။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၂၆၆။ (– နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၊ ၆၆။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၄၉။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၁၅။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၄။ နေတ္တိ၊ ဋီ။ ၁၁၈။)

အာနေဉ္ဇဝိဟာရပဋိလာဘ (ပု) [အာနေဉ္ဇဝိဟာရ+ပဋိလာဘ] မတုန်မလှုပ်နေကြောင်း ဖြစ်သော – အရူပသမာပတ်လေးပါးကို ရခြင်း။ ပစ္ဆာ မနုဿာနံ ပဋိဂ္ဂဟဏံ တတ္ထေဝ ဌာနဿ နိစ္စလသဘာဝတော အာနေဉ္ဇဝိဟာရပဋိလာဘဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၁-၂။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၁။

အာနေဉ္ဇဝိဟာရသမာပတ္တိဓမ္မပရိဘောဂ (ပု) [အာနေဉ္ဇဝိဟာရ + သမာပတ္တိဓမ္မ + ပရိဘောဂ] မတုန်မလှုပ် နေကြောင်းဖြစ်သော သမာပတ်တရားကို သုံးဆောင်ခြင်း။ တေ ပဉ္စသတာ ...ဘဂဝတာ သဒ္ဓိံ အာနေဉ္ဇဝိဟာရသမာပတ္တိဓမ္မပရိဘောဂေန ဧကပရိဘောဂါ အဟေသုံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၈။

အာနေဉ္ဇဝေါဟာရ (ပု) [အာနေဉ္ဇ+ဝေါဟာရ] အာနေဉ္ဇ ဟူသော အမည်။ ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာနမေဝ စ....တေသံ ပဉ္စန္နံ ဈာနာနံ အာနေဉ္ဇဝေါဟာရော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၇။

အာနေဉ္ဇသံယောဇန (နှ) [အာနေဉ္ဇ+သံယောဇန] အာနေဉ္ဇသမာပတ်ဟူသော – ဖွဲ့ယှဉ်တတ်သောတရား – သံယောဇဉ်။ အာနေဉ္ဇသံယောဇနေန ဟိ ခေါ ဝိသံယုတ္တော (မ၊ ၃။ ၄၁)-တိ အာနေဉ္ဇသမာပတ္တိသံယောဇနေန ဝိသံသဋ္ဌော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၅။

အာနေဉ္ဇသပ္ပါယ (နှ) [အာနေဉ္ဇ+သပ္ပါယ] (၁) အာနေဉ္ဇသပ္ပါယ သုတ်။ (တိ) (၂) မတုန်လှုပ်သော စတုတ္ထဈာန်အား လျော်သော။ (၁) အာနေဉ္ဇသပ္ပါယေ, သကလေ ဝေဒနာသံယုတ္တေတိ ဧဝံ အနေကေသု သုတ္တန္တေသု။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၆။ အာနေဉ္ဇသပ္ပါယန္တိ အညာနိပိ သုတ္တာနိ ဒေသေသိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၃။ (–မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။) အာနေဉ္ဇသပ္ပါယသုတ္တ-လည်း ကြည့်။ (တိ) (၂) အယံ ဘိက္ခဝေ ပဌမာ အာနေဉ္ဇသပ္ပါယာ ပဋိပဒါ အက္ခာယတိ။ မ၊ ၃။ ၄၉။ အာနေဉ္ဇသပ္ပါယာတိ အာနေဉ္ဇဿ စတုတ္ထဈာနဿ သပ္ပါယာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၁။

အာနေဉ္ဇသပ္ပါယသုတ္တ (နှ) [အာနေဉ္ဇသပ္ပါယ+သုတ္တ] အာနေဉ္ဇသပ္ပါယသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ၊ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ မ၊ ၃။ ၄၈-၅၂။

အာနေဉ္ဇသမာဓိ (ပု) [အာနေဉ္ဇ+သမာဓိ] မတုန်လှုပ်သော သမာဓိ။ (က) စတုတ္ထဈာန် – သမာဓိ – သမာပတ်။ (ခ) စတုတ္ထဈာန်အခြေခံရှိသော အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိ။ (ဂ) ရူပါဝစရစတုတ္ထဈာန်, အရူပါဝစရဈာန်တို့တွင် တပါးပါးကို အခြေပြု၍ ဝင်စားအပ်သော အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိ။ (က) ဣဓ အာနေဉ္ဇသမာဓိတိ စတုတ္ထဈာနသမာပတ္တိ အဓိပ္ပေတာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၉၆။ (ဝိ၊ ၁။ ၁၄၉။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၁-တို့၌ အာနေဉ္ဇံ သမာဓိံ ဟု ဝါကျရှိ၏။) (ခ) အာနေဉ္ဇသမာဓိနာ (ဥဒါန။ ၁၀၆)တိ စတုတ္ထဈာနပါဒကေန အဂ္ဂဖလသမာဓိနာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၆၆။ (ဂ)

ရူပါဝစရစတုတ္ထဇ္ဈာနမေဝ စ....တေသံ ယံ ကိဉ္စိ ပါဒကံ ကတွာ သမာပန္နာ အရဟတ္တ-ဖလသမာပတ္တိ အာနေဉ္ဇသမာဓိတိ ပေါရာ-ဏာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၇။

အာနေဉ္ဇသမာဓိယောဂ (ပု) [အာနေဉ္ဇသမာဓိ+ယောဂ] မတုန်လှုပ်သော–အာနေဉ္ဇ မည်သော–သမာဓိနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ အာနေဉ္ဇ-သမာဓိယောဂေန ထေရဿ သဝိသေသံ နိစ္စလဘာဝံ ကေနစိ အကမ္ပနီယတဉ္စ ပဗ္ဗ-တောပမာယ ပကာသေန္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၀။

အာနေဉ္ဇသမာပတ္တိ (ထီ) [အနေဉ္ဇ+သမာပတ္တိ] ကိလေသာဟူသော တုန်လှုပ်ကြောင်း မရှိသော – အာနေဉ္ဇမည်သော – သမာပတ်။ အာယသ္မန္တံ ယသောဇံ သတ္ထာ ပက္ကောသိတွာ အာနေဉ္ဇသမာပတ္တိနာ ပဋိသန္ထာရမကာသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၉။

အာနေဉ္ဇသမာပတ္တိပဋိသံယုတ္တ (တိ) [အာနေဉ္ဇ-သမာပတ္တိ+ပဋိသံယုတ္တ] ကိလေသာဟူသော တုန်လှုပ်ကြောင်းမရှိသော အောက် အရူပ-သမာပတ်နှင့်ယှဉ်သော။အာနေဉ္ဇပဋိသံယုတ္တ-ကြည့်။

အာနေဉ္ဇသမာပတ္တိလာဘီ (တိ) [အာနေဉ္ဇသမာ-ပတ္တိ+လာဘီ] အာနေဉ္ဇ-သမာပတ်ကို ရသော။ အာနေဉ္ဇသမာပတ္တိလာဘီ အဓိမာနိ-ကံ ဒဿေန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅။

အာနေဉ္ဇသမာပတ္တိသံယောဇန (န) [အာနေဉ္ဇ-သမာပတ္တိ+သံယောဇန] အာနေဉ္ဇသံယော-ဇန နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အာနေဉ္ဇာဓိမုတ္တ (တိ) [အာနေဉ္ဇ+အဓိမုတ္တ] ကိလေသာဟူသော တုန်လှုပ်ကြောင်း မရှိသော သမာပတ် – အနေဉ္ဇသမာပတ် – ၌ ဝိတ်ညွတ်သော။ အာနေဉ္ဇာဓိမုတ္တဿာ (မ၊၃။၄၂)တိ ကိလေသသိဉ္ဇနဝိရဟိတာသု ဟေ-ဋ္ဌိမာသု ဆသု သမာပတ္တိသု အဓိမုတ္တဿ တန္နိ-န္နဿ တဂ္ဂရုနော တပ္ပဗ္ဘာရဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅။

အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရ (ပု) [အာနေဉ္ဇ+အဘိသင်္ခါ-ရ] မတုန်လှုပ်သော–ငြိမ်သက်သော–အရူပ ဝိပါက်ကို– အရူပဘဝကို–ပြုပြင်စီရင်တတ်သောတရား၊ မတုန်လှုပ်သောတရားဟူသော ပြုပြင် စီရင်တတ်သောတရား၊ အာနေဉ္ဇာဘိ-သင်္ခါရ (အရူပါဝစရကုသိုလ် စေတနာ လေးပါး)။ အပုညာဘိသင်္ခါရော အာနေဉ္ဇာဘိ-သင်္ခါရော။ ဒီ၊၃။၁၁၂။ အဘိ၊ဝိ။၁၄၂၊၃၅၃။ အာနေဉ္ဇံ နိစ္စလံ သန္တံ ဝိပါကဘူတံ အရူပမေဝ အဘိသင်္ခရောတီတိ အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ အာနေဉ္ဇမေဝ အဘိသင်္ခရော, အာနေဉ္ဇဉ္စ ဘဝံ အဘိသင်္ခရောတီတိ အာ-နေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ (– သံ၊၁။၃၁၀။ အဘိ၊က။၄၄၃။ ပဋိသံ။၁၁၉၊ ၃၆၀။ မဟာနိ။၆၉၊၁၄၆။ နေတ္တိ။၈၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၊၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၃၊၂၉၄၊၃၁၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၊၂၄၀။ ဝိ-သုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၂၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၄။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၇။ မူလဋီ၊၂။၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၅၈။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၈။)

အာနေဉ္ဇုပဂ (တိ) [အာနေဉ္ဇ+ဥပဂ] အာ-နေဉ္ဇသဘောသို့ ကပ်ရောက်သော။ ယံ တံ သံဝတ္တနိကံ ဝိညာဏံ အဿ အာနေဉ္ဇုပဂံ။ မ၊၃။၄၉။ အာနေဉ္ဇုပဂန္တိ ကုသလာနေဉ္ဇ-သဘာဝူပဂတံ အဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁။ အာနေဉ္ဇ-သဘာဝံ ဥပဂစ္ဆတီတိ အာနေဉ္ဇုပဂံ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၂၅၄။ (–သံ၊၁။၃၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။)

အာနေဉ္ဇုပဂတ (တိ) [အာနေဉ္ဇ + ဥပဂတ] အာနေဉ္ဇသဘောသို့ ကပ်ရောက်သော။ ယံ တဿ ဘိက္ခုနော သံဝတ္တနိကံ ဥပပတ္တိဟေ-တုဘူတံ ကုသလဝိညာဏံ အာနေဉ္ဇုပဂတံ အဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁။

အာနေတဗ္ဗ (တိ) [အာ+နီ+တဗ္ဗ] ဆောင်အပ်–ဆောင်သင့်–ဆောင်ထိုက် –သော။ ဟတ္ထပါသမေဝ အာနေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၂၇။ ဧဝံ "အာဂန္တုကာ ဘိက္ခူ သန္နိပတန္တိ"တိ အာနေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈၊၃၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၇။ မ၊ဋီ၊၂။၅၇။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၅၅။)

အာနေတာ (တိ) [အာ+နီ+တု] ဆောင်တတ်သော၊သူ။ တဿ နတ္ထညော ကောစိ အရိယပထံ အာနေတာ အညတြ မယာတိ ပဿန္တာနံ။ ပဋိသံ။၁၂၄။ အရိယပထံ အာနေတာတိ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ ဥပနေတာ ပဋိပါဒယိတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။

အာနေတိ (ကြိ) [အာ+နီ+အ+တိ] ဆောင်၏၊ (က) ဆောင်ယူ၏၊ ခေါ်ဆောင်၏။ (ခ) ရွက်ဆောင်၏။ (ဂ) သိမ်းပိုက်၏။ (ဃ) ပြန်လည်ပြောကြား၏။ (က) သာမဏေ ဓောဝိတွာ အာနေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။ **အာနေတိ**—သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ **အာနေန္တိ**—ဝိ၊ ၃။၂၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇၊၂၃၁၊၂၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၈၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။ **အာနေမိ**—ဝိ၊၃။ ၂၀၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၆၇။ **အာနေမ**—ဝိ၊၃။၂၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၆၇။ **အာနေတု**—ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃၆။ **အာနေန္တု**— ဇာ၊၂။၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၁၉။ **အာနေဟိ**—မ၊ ၂။၄၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇၊၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၁၃။ **အာနေထ**—ဇာ၊၂။၂၄၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃၊၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၈။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၆၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၀။ **အာနေယျ**—ဇာ၊၁။၆၇။ **အာနေယျာသိ** — ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၇။ **အာနေယျာထ** — သံ၊၁။၂၂၂။ **အာနေယျာမ**—ဝိ၊၁။၁၉၇။ **အာနေယံ**—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ **အာနေသိ**—ဝိ၊၃။၃၁၂။ ဇာ၊၂။၃၆၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆။ **အာနေသိံ**— ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈၇။ **အာနေသုံ**—ဝိ၊၃။၂၆၅၊၄၈၉။ ဝိ၊၄။၃၉။ သံ၊၁။၂၂၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ ပေ၊တ၊ ဋ္ဌ။၃။ **အာနေဿတိ**—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ **အာနေဿာမိ**—ဝိ၊၂။၁၀၇။ မ၊၂။၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၊၃၀၊၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၈။ **အာနေဿာမ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၇။ (ခ) ဗြဟ္မံ အာနေတီတိ ဗြဟ္မာနံ။ ဗြာဟ္မဏဘာဝံ အာနေတိ အာဝဟတီတိ (အာဝဟတိ ဒေတီတိ) ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၃။ (ဂ) အာနေတိ တိမ္ဗရုတ္ထနိံ ။ သုတ္တနိ။ ၂၉၆။ အာနေတိ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။ သုတ္တနိ၊ဋီ၊ ၁။၁၅၅။ (ဃ) အထ ဘဂဝါ....ဇာတကံ အာနေသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။

အာနေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+နီ+တုံ] ဆောင်ယူခြင်းငှါ။ သက္ခိဿသိ....သံဃမိတ္တတ္ထေရိံ အာနေတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅၊၃၂၈။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၉၁၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆ ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၁၃။)

အာနေတုကာမ (တိ) [အာနေတုံ + ကာမ] ဆောင်ယူ – ခေါ်ဆောင် – ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ သမ္ဗုလဂေဟတော....အာနေတုကာမာ အလေသုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ သာဘာဂီရော ...တံ ဘာပတော သန္တိကံ အာနေတုကာမော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၂။

အာနေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+နီ+တွာ] ဆောင်ယူ၍၊ ခေါ်ဆောင်၍။ ဘိက္ခုပစ္စတ္ထိကာ မနုဿိတ္ထိံ ဘိက္ခုဿ သန္တိကေ အာနေတွာ။ ဝိ၊ ၁။၃၅။ ဣဒ္ဓိယာ အာနေတွာ ပါသာဒေ ဌပေသိ။ ဝိ၊၁။၈၅။ ဂိလာနေ ဘိက္ခူ မဉ္စေန ဝါ ပီဌေန ဝါ သံဃမဇ္ဈေ အာနေတွာ။ ဝိ၊၃။ ၁၆၃။ မက္ကဋစ္ဆာပကံ ကီဠိတွာ အာနေတွာ။ မ၊၂။၄၇၊ ဂစ္ဆ တာတ ထေရိံ အာနေတွာ ပဗ္ဗာဇေဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁၊ ၁၁၃၊၂၀၀၊၂၂၆၊၃၁၂၊၃၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၊၂၀၊ ၅၃၊၅၇၊၈၇၊၂၀၃၊၂၅၆၊၂၆၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅၊ ၈၆၊၉၂၊၂၈၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀၊ ၂၇၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄၊၄၅၊၆၀၊၁၀၉၊၁၂၆၊၂၄၇၊ ၃၃၅၊၃၉၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈၊၆၊၂၊၃၉၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅၊၂၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁၊၂၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၊၂၄၄၊၂၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၊၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၊ ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ။၉၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၃၊ ၁၅၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၃။ ဒီ၊ ဋီ၊၃။၁၄၆၊၂၀၁၊၂၈၉။ မ၊ဋီ၊၁။၁၃၅၊၂၂၄၊ ၂၆၁၊ မ၊ဋီ၊၂။၃၊၁၉၊၃၆၊၅၂၇၃၊၁၃၀ ၁၃၈။ မ၊ဋီ၊၃။၅၊၃၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၄၊၄၄၈။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၃၉၊၁၀၄၊၁၆၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၃။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၆၀။ မူလဋီ၊၃။၁၂။ အနုဋီ၊၁။၁၅။ အနုဋီ၊၂။ ၁၁၊၁၁၇။ အနုဋီ၊၃။၁၁၊၁၀၈၊၂၅၄။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၆၊၂၇၅၊၃၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၊၄၂၊၂၀၅၊ ၂၉၆၊၃၈၀၊၄၀၅၊၄၄၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၊၁၀၉၊၁၅၅၊ ၂၅၇၊၂၈၆၊၃၁၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၁၃။)

အာနေထ (ကြိ) အာနေတိ-ကြည့်။

အာနေန္တ (ကိ)[အာ+နီ+အ+အန္တ]ယူဆောင်သော၊သူ။ တေ စ သယံ အာနေန္တာပိ.... အာနေန္တိယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ တာဝတိံသဒေဝလောကံ အာနေန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။

အာနေမ
အာနေမိ
အာနေယျ
အာနေယျာမ
အာနေယျာသိ
အာနေသိ
အာနေသိံ
အာနေသုံ
အာနေဿတိ
အာနေဿာမ
အာနေဿာမိ
အာနေဟိ
} (ကြိ) အာနေတိ-ကြည့်။

အာပ¹ (ပုန) [အာပ, အာပ+အ။ အပ, အပ္ပ+ဏ။ အာပ ဗျာပနေ၊ အာပုဏာတိ၊ အာပေါ။ နီတိ၊ဓာ။၂၄၅။ အပ္ပ ပါပုဏေ၊ အပ္ပေါတိ၊ အာပေါ။ အပ္ပေါတိ တံ တံ ဌာနံ ဗျာပနဝသေန ဗျာပေတီတိ အာပေါ၊ နီတိ၊ဓာ။၂၆၅။ အာပ လမ္ဘနေ၊ အာပေတိ၊ အာပယတိ၊ အာပေါ၊ နီတိ၊ဓာ။ ၃၂၇။ အပ္ပေတိ, အာပီယတိ, အပ္ပီယတီတိ ဝါ အာပေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ အပ္ပေါတိ အာပီယတိ အပ္ပီယတီတိ ဝါ အာပေါ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၆၀။ အပ္ပီယတီတိ ဝါ အာပေါ၊ တသ္မိံ သဟ်ာတေ သယံ အတ္ထိ၊ တံ အာဗန္ဓနဝသေန ဗျာပေတွာ တိဋ္ဌတိ, ပရိဗြူဟေတီတိ ဝါတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၇၇။ အပ္ပေတီတိ အာပေါ၊ အာဗန္ဓနဝသေန သေသဘူတတ္တယံ ပါပုဏာတိ သိလေသေတီတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။၄၃။ အာပီယတိ အပ္ပီယတီတိ ဝါ အာပေါ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၈၁။ ပြလတ္တံ့သော မ၊ ဋ္ဌ၊၃-စသည်တို့၌ ဥတ္တရေန ယာ အာပေါ-ဟု သြကာရန္တ ဣတ္ထိလိင်ဗဟုဝုစ်ဖြစ်သော "အာပေါ"သဒ္ဒါကို ပြဆိုထားခြင်းသည် သဒ္ဒါကျမ်းတို့အဆိုအတိုင်း ပြဆိုထားခြင်းမျှသာ ဖြစ်ရကား ပါဠိတော်နည်းအရအားဖြင့်မူ "အာပေါ"ဟု သြကာရန္တ ဣတ္ထိလိင် ဗဟုဝုစ် မရှိသင့်ကြောင်းနှင့် သြကာရန္တနပုလ္လိင် "အာ

ပေါ်'သဒ္ဒါလည်း မရှိသင့်ကြောင်းကိုငှင်း, ဩ-ကာရန္တ ပုလ္လိင် "အာပေါ"သဒ္ဒါနှင့် နိဂ္ဂဟိ-တန္တ နပုလ္လိင် "အာပံ"သဒ္ဒါသာ ရှိသင့်ကြောင်းကိုငှင်း နီတိ၊ ပဒ။ ၁၃၃-၁၅၄ တို့၌ ဆုံးဖြတ်ထားသည်။ အမရ၊ သျု၊ နာ-၇၅-လည်း ကြည့်။] (၁) ရေ။ (မြစ်, ချောင်း, ကန် စသည်တို့၌ရှိသော ရေ၊အရည်။ ၎င်းကို ဝဏ္ဏ ဂန္ဓ-စသော အခြံအရံ ဒြဗ်အဆောက်အဦနှင့် တကွဖြစ်သောကြောင့် သသမ္ဘာရအာပေါဟု ခေါ်၏။) (၂) ဖွဲ့စည်း-ယိုစီး-စေးကပ် စွတ်စို-ခြင်းဟူသော သဘောလက္ခဏာ၊ အာ-ပေါဓာတ်။ (၎င်းကို လက္ခဏာအာပေါ-ဟု ခေါ်၏။ အာပေါဓာတု-လည်း ကြည့်။) (၃) ဈာန်၏အာရုံ ပဋိဘာဂနိမိတ်ဖြစ်သော ရေ၊ အာပေါကသိုဏ်း၊ ရေကသိုဏ်း၊ (၎င်းကို အာရမ္မဏအာပေါ-ဟုငှင်း, နိမိတ္တအာပေါ-ဟု ငှင်း ခေါ်၏။ အာပေါကသိဏ-လည်း ကြည့်။) (၄) အာပေါအမည်ရှိသောနတ်။ (အာပေါ ကသိုဏ်းကိုအာရုံပြု၍ စီးဖြန်းပွါးများသဖြင့် အာပေါကသိဏဈာန်ကို ရရှိပြီးနောက် နတ် ပြည်၌ ဖြစ်သောအခါ၌လည်း မိမိရရှိခဲ့သော ဈာန်အားလျော်စွာ ၎င်းနတ်ကို အာပေါနတ် ဟုပင် ခေါ်ဝေါ်သမုတ်၏၊ ၎င်းကို သမ္မုတိ အာပေါဟု ခေါ်သည်။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၁၃-လည်း ကြည့်။) (၁) ယထာ အာပေါ စ ပထဝီ စ ဟိရည် မနဓာနိယံ။ သုတ္တနိ။ ၃၂၄။ ကိံ ကယိရာ ဥဒပါနေန၊ အာပါ စေ သဗ္ဗဒါ သိယုံ။ ဥဒါန။ ၁၇၆။ ကေန ကာရဏေန အာပံ ဥဒကံ သမုဒ္ဒေါတိ ဝုစ္စတိ။ မိလိန္ဒ။ ၉၂။ နီတိ၊ ပဒ။ ၁၅၁။ အာပ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၄၂)န္တိ ဥဒကံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။ ၇၃။ မဟိယာ ပနဿ ဥတ္တရေန ယာ အာပေါ၊ တာသံ အဝိဒူရတ္တာ ဥတ္တရာ-ပေါတိပိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄။ (-အဘိ၊က။ ၁၀၉။ ဇာ၊၂။ ၄၄၊၃၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၃၂။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၀။) (၂) အာပေါ အာပေါဂတံ သိနေဟော။ အဘိ၊ဓ။ ၂၀၁။ အဘိ၊ဝိ။ ဂ၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁။ အာဗန္ဓနဝသေန အာပေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၁။ (-ဒီ၊၁။ ၅၂၊ ၂၁၃။ မ၊၂။ ၁၈၂။ သံ၊၂။ ၁၇၀။ ဥဒါန။ ၁၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၊၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၄၅။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၇၇။) (၃) အာပေါကသိ-ဏ-ကြည့်။ (၄) အာပေါ စ ဒေဝါ ပထဝီ၊ တေဇော ဝါယော တဒါဂမုံ။ ဒီ၊၂။ ၂၀၇။ အာပေါကသိဏာဒီသု ပရိကမ္မံ ကတွာ နိဗ္ဗတ္တာ အာပေါတိ အာဒိနာမကာ ဒေဝါ အာဂမုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၃။ (၁) (၂) (၃) (၄) အာပံ အာပတော သဉ္စာနာတိ။ မ၊၁။ ၁။

အာပ² (ပု) [အာပ+ဏ] ရေတို့၏ တည်ရှိရာ ဌာန၊ သမုဒ္ဒရာ။ အာပဂါ-ကြည့်။

အာပကရဏီယ (န) [အာပ + ကရဏီယ] ရေ ဖြင့် ပြုအပ်သောကိစ္စ။ တေန အာပေန အာ-ပကရဏီယံ ကရောတီတိ။ အဘိ၊က။ ၁၀၉။

အာပကာ (ထီ) [အာပ+ဂမု+ကွိ။ ဂ-ကို က-ပြု။] မြစ် ။ လောဏတောယဝတိယာ'ဝ အာပကာ။ ဇာ၊၂။ ၁၂၉။ အာပကာတိ အာ-ပဂါ။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၉၂။ သုပတိတ္ထေ စ အာပကေ (ဇာ၊၂။ ၃၅၅)တိ သုပတိတ္ထာယ နဒိယာ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာပိ ဝန္ဒာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၃၆။ (သုပတိတ္ထေ အာပ-ကေ-ဟု ရှိသည်ကား လိင်္ဂဝိပလ္လာသတည်း၊ အာပဂါ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။)

အာပဂရဟက (တိ) [အာပ+ဂရဟက] ရေကို ကဲ့ရဲ့သောသူ။ အဟေသုံ ခေါ ယေ ဘိက္ခု တယာ ပုဗ္ဗေ သမဏဗြာဟ္မဏာ လောကသ္မိံ ပထဝီဂရဟကာ ပထဝီဇိဂုစ္ဆကာ အာပဂရဟ-ကာ။ မ၊၁။ ၄၀၂။

အာပဂါ (ထီ) [အာပ+ဂမု+ကွိ။ အာပါနံ နိဝါ-သော အာပေါ၊ သမုဒ္ဒေါ၊ ဏော။ တံ ဂစ္ဆ-

တိတိ အာပဂါ။ ခာန်၊ ဋီ။ ၆၈။] မြစ်။ ယထာ နရော အာပဂ မောတရိတွာ၊ မဟော-ဒကံ သလိလံ သီဃသောတံ။ သုတ္တနိ။၃၂၆။ အာပဂန္တိ နဒိံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ (—ဇာ၊၂။ ၃၃၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၂၉၀။)

အာပဂါကူလ (န) [အာပဂါ+ကူလ] မြစ်ကမ်း။ သောဘေန္တိ အာပဂါကူလံ၊ မမလေဏဿ ပစ္ဆတော။ ထေရ။၂၇၃။ အာပ-ဂါကူလံ အဇကရဏီနဒိယာ ဥဘတောတီရံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။

အာပဇိဂုစ္ဆက (တိ) [အာပ+ဇိဂုစ္ဆက] ရေကို စက်ဆုပ်သော၊ သူ။ အာပဇိဂုစ္ဆကာ တေဇ-ဂရုဟကာ တေဇဇိဂုစ္ဆကာ။ မ၊ဝ။၄၀၂။

အာပဇ္ဇ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ပဒ+တွာ] ရောက်၍။ လုမ္ပိ ဗုဒ္ဓဂန္ဓဟတ္ထိံ အာပဇ္ဇ ဉာဏကောဉ္စ-နာဒံ သောသာဝမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ အာပဇ္ဇာ-တိ ပတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၂။

အာပဇ္ဇတိ (ကြိ) [အာ+ပဒ+ယ+တိ။ ပဒ ဂတိယံ။ နီတိ၊ဓာ။၂၂၇။] ရောက်၏။ စီဝရေ ဝိကပ္ပံ **အာပဇ္ဇတိ** — ဝိ၊၁။၃၂၀၊၃၂၃၊ တံ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၄။၁၁။ (—ဝိ၊၄။ ၁၄၈-၉၊၁၅၀-၁၊၁၆၈၊၁၇၀၊၂၆၄၊၃၅၂။ ဝိ၊၅။ ၅၅၊၆၀၊၃၇၉။ ဒီ၊၁။၆၆၊၈၀။ ဒီ၊၃။၂၃၊၃၁-၅၊ ၁၈၈-၉၊၁၉၀-၁။ မ၊၁။၁၂၀၊၁၇၈၊၁၈၉၊၂၃၈၊ ၂၄၃၊၂၅၀၊၃၀၂။၃၉၉။မ၊၂။၁၃၄၊၁၈၀၊၃၃၉။ မ၊၃။၄၁-၅၊၁၂၇၊၁၅၇။ သံ၊၁။၄၂၆၊၄၅၉။သံ၊ ၂။၁၀၊၄၇၊၃၂၃။သံ၊၃။၆၂။အံ၊၁။၂၇၀၊၄၂၉၊ ၄၉၅။ အံ၊၂။၄၁၅။ အပ၊၁။၃၉၃။ ဇာ၊၁။ ၈၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆၊၂၀၁၊၂၂၅-၆၊၂၃၅၊၂၅၀၊ ၂၆၉၊၂၇၃-၅၊၂၉၄-၅၊၃၂၈-၉၊၃၃၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃-၄၊၅၃၊၆၄၊၇၀၊၇၇၊ ၈၁၊၉၁-၂၊၁၀၈၊၁၁၁၊ ၁၄၁-၅၊၁၅၄၊၁၈၃၊၂၃၇။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၊၁၆၀-၁-၂-၃-၄-၅-၆-၇-၈-၉၊၁၇၀-၁-၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂၊၁၈၆၊၂၈၅၊၃၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၊၁၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၊၈၂၊၂၇၄၊၂၈၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀၊၄၃၅၊၄၇၃၊၄၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၀၃။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၀၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂၊၃၁၈။ သာရတ္ထ၊ဋီ၊ ၄၇၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၆။ မ၊ဋီ၊၁။၁၁၀၊၂၂၈၊ ၂၆၀၊၃၀၄၊၃၇၁။ မ၊ဋီ၊၂။၅၁၊၇၁၊၈၆၊၈၈၊ ၁၄၁။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၊၃၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၄၊၃၆၇၊ ၄၄၀၊၄၈၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၀၊၁၈၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၀၊၄၈၊၃၀၄။ မူလဋီ၊၁။၁၅၊၄၄။ မူလဋီ၊၂။၅၊၆၊၄၀-၅၊၉၆၊၁၇၈၊ ၁၉၁၊ ၁၉၄။ မူလဋီ၊၃။၁၂၊၁၆၇။ အနုဋီ၊၁။၃၃။ အနုဋီ၊ ၂။၄၇၊၁၀၃၊၁၉၂၊၁၉၆။ အနုဋီ၊၃။၂၄၄၊၆၄ ၂၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၊ ၁၅၉၊၁၇၇၊၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၆၆၊၈၂၊၁၁၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၅၊၇၊၉၀၊ ၁၁၀၊၁၆၉၊၁၃၉၊ ၁၈၉၊၁၉၃၊၂၂၈၊၂၅၈၊၃၄၇၊ ၄၀၈၊၄၆၀၊၄၆၁။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆၈။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၅၇၊၂၂၅၊၃၃၅။)

အာပဇ္ဇန္တိ—ဝိ၊၅။၅၇။ ဒီ၊၁။၂၃။ အံ၊၁။ ၃၄၂၊၄၉၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄၊၁၈၈၊၃၃၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁။၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၇၁၊၃၂၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၉။ မူလဋီ၊၁။၃၀။ အနုဋီ၊၃။၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။ ၂၆၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၇၇။ **အာပဇ္ဇသိ**—ဝိ၊၁။ ၃၁၈။ **အာပဇ္ဇထ**—ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၆။ **အာ-ပဇ္ဇတေ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။

အာပဇ္ဇတု—ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၈။ **အာပဇ္ဇန္တု**— မ၊ဋီ၊၁။၁၅၈။ **အာပဇ္ဇေယျ**—အာပဇ္ဇေယျာ-တို ပဋိပဇ္ဇေယျ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၃၄။ ဝိ၊၁။၃၁၈-၉၊၃၂၁-၂။ မ၊၃။၄၁။ သံ၊၁။၄၂၆။ သံ၊၂။ ၄၄-၅၊၄၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၊၁၄၅၊၂၅၁၊၃၁၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၉၊၁၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃၊ ၂၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။

အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၀၊၁၃၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၅၁။ ကင်္ခါ။၁၃၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၁၊၂၄၂။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။ မ၊ဋီ၊၂။၈၅။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၈၊ ၄၈၂။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၆။ မူလဋီ၊၁။၁၁၊၃၇၊၄၃၃။ မူလဋီ၊၃။ ၂၁၄။ အနုဋီ၊၁။၁၈၄။ အနုဋီ၊၃။ ၁၉၂၊၂၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၃၇၊၃၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၆၇၊၂၃၃။ ကင်္ခါဋီ။၁၃၅၊၁၆၃။ နေတ္တိဝိ။၉၀၊၁၁၆။ **အာပဇ္ဇေယျံ** — သံ၊၂။၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၀။ ဝိသင်္ဂဟ။၂၇၅၊၃၈၉။ မဋီ၊၃။၈၉။ အနုဋီ၊၃။၉၂၊၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၇၀။ **အာပဇ္ဇေယျာထ**—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ မဋီ၊၂။ ၂၂၆။ **အာပဇ္ဇိ**—ဝိ၊၄။ ၁၂၄-၅၊၁၄၃-၄၊၁၅၀၊၁၅၁။ သံ၊၁။၄၅၉၊၄၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၊ ၂၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ။ ၁။၁၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ ဝိသင်္ဂဟ။၃၄၄-၅-၈-၉၊၃၅၄-၅ ၆-၇။ မဋီ၊၃၊ ၃၉၃။ **အာပါဒိ**···သံ၊၁။၃၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၆၅။ **အာပဇ္ဇိံသု**—ဝိ၊၅။၃၈-၉။ ဒီဋီ၊၃။ ၄၇။ **အာပဇ္ဇိတ္ထ**—ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၁။ မဋီ၊၁။ ၂၉၆။ အံဋီ၊၃။၂၉၊၁၈၁။ **အာပဇ္ဇိံ**—ဝိ၊၄။ ၁၂၀-၁-၃-၄၊၁၂၅-၆-၇-၈-၉၊၁၄၆-၇-၈-၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁၊၃-၄-၈-၉၊၃၀။ ကင်္ခါ။၁၄၅-၆။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၃၃၊၃၄၄-၅၊ ၃၄၈-၉၊၃၅၄-၆၊၃၅၇။ မူလဋီ၊၁။၁၈၃။ ကင်္ခါဋီ။ ၂၆၁-၅-၆။ **အာပါဒိံ**—မ၊၁။ ၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ **အာပဇ္ဇိဿတိ**—ဝိ၊၁။၃၁၈၊၃၂၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၄-၅။ မဋီ၊၂။၅၂။ အံဋီ၊၃။၄။ **အာပဇ္ဇိဿန္တိ**—မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၀။ မဋီ၊၂။၄၁၊၁၂၁။ အံဋီ၊၃။၃၂၂။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၇၁။ **အာပဇ္ဇိဿသိ**—ဝိ၊၁။၃၁၈၊ ၃၂၁။ **အာပဇ္ဇိဿထ**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၁။ **အာပဇ္ဇိဿာမိ**—ဝိသင်္ဂဟ။ ၂၁၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၁။ ကင်္ခါဋီ။၄၅၄။

အာပဇ္ဇန (နံ) [အာ+ပဒ+ယ+ယု] ရောက်ခြင်း။ သာ မဂ္ဂဿ ဘာဝိတတ္တာ အနုပ္ပါဒဓမ္မတံ အာပဇ္ဇနေန ခီဏာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁၊၁၈၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၂။ အံဋီ၊၁။၁၅၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၊ ၂၃၂၊၂၅၁၊၂၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၊၄၀၀။ ကင်္ခါဋီ။၉၁၊ ၂၄၁၊၂၈၈၊၃၀၉။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၇။ မူလဋီ၊၃။၃၂။ အနုဋီ၊၂။၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၂၂။)

အာပဇ္ဇနဒေါသ (ပု) [အာပဇ္ဇန + ဒေါသ] ဆိုက်ရောက် လာသော အပြစ်။ ရူပသ္မိံ အတ္တာနံ ....အာပဇ္ဇနဒေါသဉ္စ ဒိသွာ ပဋိက္ခေပေါ ပရဝါဒိဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။

အာပဇ္ဇနလေသ (ပု) [အာပဇ္ဇန+လေသ] ရောက်လာသော အရိပ်အမြွက်၊ အမြွက်မျှရောက်ခြင်း၊ ရောက်ရုံမျှဖြစ်ခြင်း၊ ရောက်သကဲ့သို့ဖြစ်ခြင်း။ ဣတရော ပဋိညာယ အာပဇ္ဇနလေသမေဝ ပဿန္တော အဝိပရီတံ အတ္ထံ အသမ္ဗုဇ္ဈန္တောယေဝ နိဂ္ဂဟံ အာရောပေတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၅။ (–အနုဋီ၊၁။၁၇။)

အာပဇ္ဇနဟေတု (ပု) [အာပဇ္ဇန+ဟေတု] ရောက်ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ ဘဝါဒီသု သံသာရဿ အာပဇ္ဇနဟေတုံ အာပဇ္ဇန္တော ပရလောကံ ဥပေတိ။ မဋီ၊၃။၁၄၆။

အာပဇ္ဇန္တ (တိ) [အာ+ပဒ+ယ+အန္တ] (က) ရောက်သောသူ။ (ခ) ကပ်ရောက်သောသူ။ (က) စီဝရေ ဝိကပ္ပံ အာပဇ္ဇန္တဿ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၅။၁၆။ ယံ အာပဇ္ဇန္တော သုခသမင်္ဂီ ဝါ ဥပေက္ခာသမင်္ဂီ ဝါ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၅။ နဟိ....တေ သတ္တာ အနယဗျသနံ အာပဇ္ဇန္တာ ဒိဿန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၂။ (–ဝိ၊၁။ ၂၅၉။ ဝိ၊၅။၃၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၅၊၂၃၇၊၂၅၀၊၂၇၂၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀၊၁၁၇၊၂၅၁၊၂၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၀၊ ၂၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။

ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၉၊၂၆၆၊၃၂၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၉၊၄၀၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၅၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၈။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၃၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၄။ မူလဋီ၊၁။၁၈၃။ မူလဋီ၊၂။၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၆၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၉၊၁၈၉၊၂၄၃၊ ၂၄၉။) (ခ) ကာမေသု ပါတဗျတံ ဝါ အာပဇ္ဇန္တော တီဏိ ဒုစ္စရိတာနိ ပူရေတွာ နိရယေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။ အာပဇ္ဇန္တောတိ ဥပဂစ္ဆန္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၈။

အာပဇ္ဇမာန (တိ) [အာ+ပဒ+ယ+မာန] ရောက်သော၊သူ။ အညေပိ ခေါ ဝါသေဋ္ဌ သတ္တာ တဿ သတ္တဿ ဒိဋ္ဌာနုဂတိံ အာပဇ္ဇမာနာ ရသပထဝိံ အင်္ဂုလိယာ သာယိံသု။ ဒီ၊၃။၇၀ ၇၄။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ ကင်္ခါ။၁၁၂။ ဝဇိရ။၅၅၂။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၀၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃၀။ မူလဋီ၊ ၂။၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၈၇၊၁၇၀။)

အာပဇ္ဇာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ပဒ+ယ+ ဏာပေ + တိ] ရောက်စေ၏။ ယောဇနံ ဂတော၊ ဒသယောဇနံ ဂတောတိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇာပေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ မူလဋီ၊ ၁။၇၂။

အာပဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [အာ + ပဒ + ယ + တဗ္ဗ] ရောက်အပ်သော။ သာ အာပတ္တိ န အာပဇ္ဇိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၄။၁၀။ ကုလေသု စာရိတ္တံ အာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ မ၊၂။၁၃၄။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၃၊၂၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၈၉၊၁၉၄၊၂၂၄၊ ၂၅၆၊၂၆၀၊၃၄၀၊၄၁၂၊၄၄၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၇။)

အာပဇ္ဇိတဗ္ဗာပတ္တိ (ထီ) [အာပဇ္ဇိတဗ္ဗ+အာပတ္တိ] သင့်ရောက်အပ်သော အာပတ်။ အတိရေကစီဝရဿ ဒသာဟပရိဟာရတော ဥဒ္ဓံ အာပဇ္ဇိတဗ္ဗာပတ္တိံ....။ ဝဇိရ။၂၃၆။ တသ္မာ တပ္ပစ္စယာ ပုန တေန အာပဇ္ဇိတဗ္ဗာပတ္တိယာ အဘာဝတော....။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၀၉။

အာပဇ္ဇိတု (တိ) [အာ+ပဒ+ယ+တု] ရောက်သော၊သူ။ သရတ'ယသ္မာ ဝေရူပိံ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇိတာ။ ဝိ၊၄။၁၉၉၊၂၀၁၊၂၃၂ မ၊၃။၃၅။ တထာရူပါသု စာရိတ္တံ အာပဇ္ဇိတာ ဟောတိ။ မ၊၁။၃၅၅။ မ၊၃။၉၄။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၇။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၂၅၆။)

အာပဇ္ဇိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ပဒ +ယ + တုံ] ရောက်ခြင်းငှါ။ ဓမ္မဝိနယေ ဝုဒ္ဓိံ ဝိရူဠှိံ ဝေပုလ္လံ အာပဇ္ဇိတုံ။ မ၊၁။၂၈၂။ (−သာရတ္ထ၊ ၃။၄၇၁။)

အာပဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ပဒ+ယ+တွာ] ရောက်၍။ ယေသံ ဘိက္ခု အညတရံ ဝါ အညတရံ ဝါ အာပဇ္ဇိတွာ န လဘတိ။ ဝိ၊၁။၁၅၀၊ ၂၈၃။ အာပဇ္ဇိတွာ ဝါ ဝုဋ္ဌိတာ။ ဝိ၊၃။၁၄၁။ အနန္တရာ သမ္ဗဟုလာ သံဃာဒိသေသာ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇိတွာ။ ဝိ၊၄။၁၇၀.၁။ (−ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၊၃၁၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၁၊၂၈၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၈၊၅၇၊၁၅၄၊၂၂၀၊၂၅၈၊၂၆၄၊၃၅၇၊ ၄၀၈၊၄၇၇။ မ၊ဋီ၊၁။၄၈။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၆။ သံ၊ ဋီ၊၂။၁၀၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၁။ မူလဋီ၊၃။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၆၄။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၀၇။)

အာပဇ္ဇိယမာန (တိ) [အာ+ပဒ+ယ+မာန] ရောက်အပ်သော။ အာပဇ္ဇိယမာနာ မူလဓမ္မဒါယ သံဝတ္တန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၀။

အာပဇ္ဇိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+ပဒ+ယ+တေ] အစစွာ ရောက်အပ်၏၊ သောတော အာပဇ္ဇိ-

ယတိ ဓေတနာတိ သောတာပတ္တိ....အာပဇ္ဇိယတိတိ အာဒိတော ပဋိပဇ္ဇိယတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၇။

အာပဏ¹ (ပုံ၊န) [အာ+ပဏ+အ၊ အာပဏယန္တေ ဗျဝဟရန္တေ အသ္မိန္တိ အာပဏော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၂၁၃။] ရောင်းဝယ်ရာအရပ်၊ ဈေးရုံ၊ ဈေးတန်း၊ ဈေးဆိုင်။ အာပဏော ကာရာပိတော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၁၉၆။ အာပဏံ ပသာရေန္တိ။ ဝိ၊၄။၄၅၇။ အာပဏန္တိ နာနာဘဏ္ဍာနံ အနေကဝိဓံ အာပဏံ ပသာရေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉။ အာပဏာ ဂေဟမေဟိတိ။ ပေတ။၁၄၃။ အာပဏာတိ အာပဏတော ဣမံ ဂေဟံ ဟောတိ အာဂမိဿတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇၂။ (—မ၊၁။၃၀။ မ၊၂။၄၃။ အဘိ၊က။၄၀၇။ မိလိန္ဒ။၃၁၆-၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃၊၃၂၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉၊၁၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁၊၃၂၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၁၄၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉၊၄၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၀၉။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁။)

အာပဏ² (န) [အာပဏ¹+ဏ] အာပဏမည်သော နိဂုံး၊ အာပဏမည်သော ရွာကြီး။ အင်္ဂုတ္တရာပ ဇနပုဒ်ရှိ ပုဏ္ဏားရွာ ဖြစ်သည်။ ၎င်းရွာ၌ ဈေးရုံ, ဈေးတန်း နှစ်သောင်း ရှိရကား ဈေးရုံပေါင်းများစွာ ရှိသောကြောင့် အာပဏဟု ခေါ်သည်။ ယေန အာပဏံ တဒဝသရိ(ဝိ၊၃။၃၄၂)တိ အာဒိသု အာပဏန္တိ ဧကဿ နိဂမဿေတံ အဓိဝစနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၉။ အာပဏံ နာမ(မ၊၂။၂၂)တိ တသ္မိံ ကိရ နိဂမေ ဝီသတိ အာပဏမုခသဟဿာနိ ဝိဘတ္တာနိ အဟေသုံ။ ဣတိ သော အာပဏာနံ ဥဿန္နတ္တာ အာပဏန္တွေဝ သင်္ခ

ဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ အာပဏာနိ ဧဝ ဝေါဟာရဿ မုခဘူတာနီတိ အာပဟ အာပဏမုခသဟဿာနီတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁။ (—မ၊၂။၁၁၁၊ ၃၄၇။ သံ၊၃။၁၉၇။ သုတ္တနိ။၃၆၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။)

အာပဏဒွါရ (န) [အာပဏ+ဒွါရ] ဈေးတံခါး။ ဧကော ပန ပုရိသော အာပဏဒွါရေန အာဂစ္ဆန္တော ပဥ္စကမ္ဗလသတာနိ ပသာရေတွာ....။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၆။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။)

အာပဏဗဟုလတာ (ထီ) [အာပဏ+ဗဟုလတာ] ဈေးဆိုင်ပေါများသည်၏ အဖြစ်။ အာပဏဗဟုလတာယ သော နိဂမော အာပဏောတွေဝ နာမံ လဘတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၂။

အာပဏမုခ (န) [အာပဏ+မုခ] ရောင်းဝယ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဈေးဆိုင်၊ ဈေးအရောင်းအဝယ်ဆိုင်။ အာပဏ²·ကြည့်။

အာပဏယုတ္တ (တိ) [အာပဏ+ယုတ္တ] ဈေးဆိုင်နှင့်ယှဉ်သော၊ ဈေးရုံ – ဈေးတန်း – ရှိသော။ အာပဏယုတ္တော နိဂမော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂။

အာပဏသမီပ (န) [အာပဏ+သမီပ] ဈေးဆိုင်အနီး၊ ဈေးအနီး။ အာပဏသမီပေ စိက္ခလ္လံ ဟောတိ။ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၀။(—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။)

အာပဏသာလာ (ထီ) [အာပဏ+သာလာ] ဈေးရောင်းရာ အဆောက်အဦ၊ ဈေးဆိုင်၊ ဈေးရုံ။ အာပဏသာလာ ကာရာပိတာ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၁၉၆။

အာပဏသုတ္တ (န) [အာပဏ+သုတ္တ] အာပဏသုတ်၊ အာပဏနိဂုံး၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် ဟောသောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၄·သံယုတ်၊၅-ဝဂ်၊ ၁၀·သုတ်။ သံ၊၃။၁၉၇-၉။

အာပဏာဘိမုခ (တိ) [အာပဏ + အဘိမုခ] ဈေးသို့ရှေးရှု။ တဿေဝ အာပဏာဘိမုခေ ကရိ သု။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။

အာပဏိက (တိ) [အာပဏ+ဏိက] ဈေးဆိုင်ရှင်၊ဈေးသည်၊ ကုန်သည်။ အညတရော ဘိက္ခု သာဝတ္ထိယံ ဒုဗ္ဘိက္ခေ အာပဏိကဿ တဏ္ဍုလမုဋ္ဌိံ ထေယျစိတ္တော အဝဟရိ။ ဝိ၊၁။၈၁။ (—ဝိ၊၁။၈၅။ ဝိ၊၂။၃၂၃၊၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၄၃။)

အာပဏုဂ္ဃာဋန (နု) [အာပဏ+ဥဂ္ဃာဋန] အိမ်ဈေးကို ဖွင့်လှစ်ခြင်း၊ ဈေးဆိုင်ဖွင့်ခြင်း။ တတော ကဿကာ ကသိကမ္မံ ဝါဏိဇာ အာပဏုဂ္ဃာဋနံ တေတေ သိပ္ပိနော တံတံ ကမ္မန္တံ ပယောဇေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၆၁။

အာပတတိ (ကြိ) [အာ+ပတ+အ+တိ] ကျရောက်၏၊ ရောက်လာ၏၊ ဖြစ်လာ၏။ ပုရိမကမ္မနိဗ္ဗတ္တဿ ဝိပါကသန္တာနဿ အန္တရာ ဝေမဇ္ဈေ အာယန္တိ **အာပတန္တီ**တိ အန္တရာယာ။ အနုဋီ၊၁။၃။ ပဟဋ္ဌဗျပေါ **အာပတသိ**၊ သိဒ္ဓတ္ထောသ္မီတိ မညသိ။ ဇာ၊၂။၂၁၅။ အာပတသီတိ အာဂစ္ဆသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၁။ **အာပတိဿတိ** — မိလိန္ဒ။၂၀၅။ **အာပတိ**—ဇာ၊ ၂။၉၃။

အာပတန္တ (တိ) [အာ+ပတ+အ+အန္တ၊ ထိ-၌ **အာပတန္တီ**] ကျရောက်သော၊ ရောက်လာသော၊ဖြစ်လာသော။သဗ္ဗတ္ထ ရူပသဒ္ဒဂန္ဓရသဖောဋ္ဌဗ္ဗဓမ္မေသု အာပတန္တေသု ဆသု ဒွါရေသု သံဝရကာဝါဋံ အနုဂ္ဃါဋေတွာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၅၃။ ကော မေနံ ဝေဂေန အာပတန္တိံ ပဟာရိတွာ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေဿတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၈၅။

အာပတိတ (တိ) [အာ + ပတ + တ] ရှေးရှုကျရောက်လာသော။ အတ္တနော ဥပရိ အာပတိတံ အာယဿဉ္စ နိဝတ္တေတွာ....။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၉၈။

အာပတိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ပတ + တွာ] ရှေးရှုကျရောက်၍၊ရောက်လာ၍၊ပြေးဝင်လာ၍။ တရုဏဝစ္ဆာယ ဓေနုယာ အာပတိတွာ မာရိတော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၂။ (—ရှင်း-၁၈၄။)

အာပတိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ပတ+တွာန] ပြေးဝင်လာ၍။ ကစ္စိ ယန္တာပတိတွာန။ ဇာ၊ ၂။၈၈။ အာပတိတွာနာတိ ဥပဓာဝိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၂။

အာပတိ (ကြိ) အာပတတိ-ကြည့်။

အာပတ္တ (နု) [အာပ+တ္တ] ရေ၏ သဘော၊ အရည်သဘော။ အာပဿ အာပတ္တေန အနနုဘူတံ။ မ၊၁။၄၀၅။

အာပတ္တညဘာဂိယ (တိ) [အာပတ္တိ+အညဘာဂိယ] အာပတ်ဟူသော တပါးသော အဖို့ရှိသော။ အညဘာဂိယဿ အဓိကရဏဿာတိ အာပတ္တညဘာဂိယံ ဝါ ဟောတိ အဓိကရဏညဘာဂိယံ ဝါ။ ဝိ၊၁။၂၅၇။ (—ဝိ၊၁။၂၆၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅၊၁၈၇။ ကင်္ခါ။၁၄၀။ ဝဇီရ။၂၀၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၄၈။)

အာပတ္တညဘာဂိယစောဒနာ (ထိ) [အာပတ္တညဘာဂိယ+စောဒနာ] တပါးသောအဖို့ရှိသော အာပတ်ဖြင့် စောဒနာခြင်း။ လေ့ခ စ အာပတ္တညဘာဂိယစောဒနာယ တထာသညိနော ပိ အနာပတ္တိ။ ကင်္ခါ။၁၄၀။

အာပတ္တာဓိကရဏ (နု) [အာပတ္တိ+အဓိကရဏ] အာပတ္တာဓိကရုဏ်း၊ သမထတို့ဖြင့် ငြိမ်းအေးစေအပ်သော အာပတ် ၅-မျိုး၊ အာပတ် ၇-မျိုး။ အဓိကရဏံ နာမ စတ္တာရိ အဓိကရဏာနိ ဝိဝါဒါဓိကရဏံ အနုဝါဒါဓိကရဏံ အာပတ္တာဓိကရဏံ ကိစ္စာဓိကရဏံ။ ဝိ၊၁။ ၂၅၀။ ဝိ၊၂။၁၆၆၊၃၀၈။ "ပဉ္စပိ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ အာပတ္တာဓိကရဏံ၊ သတ္တပိ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ

အာပတ္တာဓိကရဏန္တိ ဝေ အာပတ္တိယေဝ အာပတ္တာဓိကရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ မာတိကာယ အာဂတာ ပဉ္စ, ဝိဘင်္ဂေ ဒွေတိ သတ္တပိ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ၊ ဣဒံ အာပတ္တာဓိကရဏံ နာမ။ ကင်္ခါ။၂၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၉၃။ (–ဝိ၊၁။၂၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၂။ ဝိ၊၅။၇၁၊၉၃၊၁၇၇၊၁၇၉၊၁၇၁၊၂၆၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉၊၁၇၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၊၁၇၆။ ကင်္ခါ။၁၃၇၊၂၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ ဝဇီရ။ ၅၁၇။ သာရတ္ထ၊၂။၉၇၊၃၅၄။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၄-၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၄၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃၊၃၉၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၀၁။)

အာပတ္တာဓိကရဏပစ္စယ (ပု) [အာပတ္တာဓိကရဏ +ပစ္စယ] အာပတ္တာဓိကရုဏ်း-ဟူသော အကြောင်း။ အာပတ္တာဓိကရဏပစ္စယာ ကတိ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၅။၁၇၀။ ဝဇီရ။ ၃၃၁။

အာပတ္တာဓိကရဏသမထ (ပု) [အာပတ္တာဓိက-ရဏ+သမထ] အာပတ္တာဓိကရုဏ်းမှ ငြိမ်းအေးကြောင်း ဖြစ်သော သမထ။ ပဋိကမ္မံ ပန အာပတ္တာဓိကရဏသမထေ ပရေဘာ အာဂမိဿတိ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၄၄၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၆၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၄၄။

အာပတ္တိ (ထီ) [အာ+ပဒ+တိ] (၁) (က) အာပတ်၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အာဏာဒေသနာတော်ဖြစ်သော ဝိနည်းသိက္ခာပုဒ်တို့ကို ကျူးလွန်သော ရဟန်း, ရဟန်းမတို့အား သင့်ရောက်သော ပါရာဇိက, သံဃာဒိသေသ်-စသော အပြစ်များ။ (၎င်း အာပတ်တို့မှာ မာတိကာ ပါဠိတော်၌ ပါရာဇိက, သံဃာ-ဒိသေသ, ပါစိတ္တိယ, ပါဋိဒေသနီယ, ဒုက္ကဋ-ဟူ၍ ၅-မျိုးဟောတော်မူ၏။ ဝိဘင်း(ပဒဘာဇ-နီ) ပါဠိတော်၌ ထုလ္လစ္စယနှင့် ဒုဗ္ဘာသိတ-ဟူ နောက်ထပ် နှစ်မျိုး ထည့်စွက်၍ ၇-မျိုး ဟောတော်မူ၏။ အာပတ်ဟူသည် ပရမတ္ထဖြစ်သော အကုသိုလ်တရား, ရုပ် အဗျာကတတရားဖြစ်သည်ဟု သာရတ္ထ၊၃။၃၇၀-၉-၌ ဆို၏။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၄-၌ကား ပရမတ် မဟုတ် ပညတ်သာဖြစ်သည်ဟုဆို၏။) (ခ) အာပတ် (သောတာပတ္တိ, သမာပတ္တိ၌ ပါရှိသော အာပတ်)။ (၂) ရောက်ခြင်း။ (၁)(က) ပဉ္စ အာပတ္တိယော....သတ္တ အာပတ္တိယော။ ဝိ၊၅။၁၆၄။ ပဉ္စ အာပတ္တိယောတိ မာတိကာယ အာဂတဝသေန ဝုတ္တာ၊ သတ္တာတိ ဝိဘင်္ဂေ အာဂတဝသေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။ **အာပတ္တိ**— ဝိ၊၁။၂၉၅၊၃၄၆။ ဝိ၊၄။၁၃၄-၅။ **အာပတ္တီ**— ဝိ၊၁။၄၂၇၀။ ဝိ၊၂။၄၉။ ဝိ၊၃။၉၃။ ဝိ၊၅။၂၃၁။ မ၊၁။၃၉၉။ မ၊၃။၄၅။ သံ၊၁။၄၆၀။ အံ၊၂။ ၅၀၄။ မိလိန္ဒ။၂၅၇။ မဟာနိ။၁၉၆။ **အာပတ္တိ-ယော**—ဝိ၊၄။၁၃၄-၅။ **အာပတ္တိယာ**—ဝိ၊၁။ ၂၇၉။ ဝိ၊၃။၁၅၄။ ဝိ၊၄။၅၊၁၀၅၊၁၉၉၊၂၄၃။ ဝိ၊၅။၂၁၉၊၃၂၀။ **အာပတ္တိဟိ** — ဝိ၊၄။၂၀၇၊ ၂၁၁။ **အာပတ္တိနံ**—ဝိ၊၄။၁၁၇။ **အာပတ္တိသု**— ဝိ၊၄။၁၆၂။ (က) (ခ) သဗ္ဗာပိ အာပတ္တိ-ယော ဟိနာ၊ အပိစ သောတာပတ္တိ သမာ-ပတ္တိ ဥက္ကဋ္ဌာ။ ဝိ၊၂။၉။ အာပတ္တိ နာမ သော-တာပတ္တာဒိကာ ဥက္ကဋ္ဌာ စေဝ ပါရာဇိကာဒိ အနုက္ကဋ္ဌာ စ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၃၄၇။ (၁)(က),(၂) အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿ (ဝိ၊၁။၃၅၊၄၇)တိ အာပတ္တိ ပါရာဇိကာ အဿ ဟောတီတိ အတ္ထော။ အထ ငါ အာပတ္တီတိ အာပဇ္ဇနံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ (–ဝိ၊၁။၄၇၊၉၄၊ ၁၅၅။ ဝိ၊၂။၃၊၆။ ဝိ၊၃။၁၆၇။ ဝိ၊၅။၁၇၇။)

အာပတ္တိအင်္ဂ (နု) [အာပတ္တိ+အင်္ဂ] အာပတ်၏–အကြောင်း–အခြေခံ–အင်္ဂါ။ တိသု ပဉ္စ-ကေသု အယုတ္တဝသေန ပဋိက္ခေပေါ ကတော၊ န အာပတ္တိအင်္ဂဝသေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၁။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁။ ဝဇီရ။၄၂၂။)

အာပတ္တိအဒဿန (နု) [အာပတ္တိ + အဒဿန] အာပတ်ကို–မရှု–မဆင်ခြင်–ခြင်း။ ဥက္ခေ-

ပနိယကမ္မဉ္စ အာပတ္တိအဒဿနမတ္တေ အပ္ပဋိ-ကမ္မမတ္တေ, ကုဒိဋ္ဌိ အပ္ပဋိနိဿဇ္ဇနမတ္တေ စ ကရိယတိ။ ဝဇိရ။၁၅၆။

အာပတ္တိအာပဇ္ဇနက (တိ) [အာပတ္တိ+အာပဇ္ဇန-က] အာပတ်သို့ ရောက်ခြင်း – အာပတ်သင့်ခြင်း – ရှိသော၊ အာပတ်သင့်သော၊ သူ။ ဧဝံ တံနာတိဝဿာတိတိ ဧဝံ သန္တေ တံ အာ-ပတ္တိအာပဇ္ဇနကံ အာပန္နပုဂ္ဂလံ အတ္တဘာဝံ အတိဝိဇ္ဈိတွာ။ ဥဒါန်၊ဋ္ဌ။၂၇၈။

အာပတ္တိအာပဇ္ဇနာကာရ (ပု) [အာပတ္တိ+အာ-ပဇ္ဇနာကာရ] အာပတ် သင့်ရောက်ခြင်း၏–အကြောင်း–အခြင်းအရာ။ ဣမ အဓိပ္ပေတံ အာပတ္တိအာပဇ္ဇနာကာရံ ဒဿေတုံ....။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၅၄။

အာပတ္တိအာပန္န (တိ) [အာပတ္တိ + အာပန္န] အာပတ်သို့ရောက်–အာပတ်သင့်–သော၊သူ။ အာပတ္တိဂါမီ·ကြည့်။

အာပတ္တိအာပန္နတာ(ထီ)[အာပတ္တိ+အာပန္နတာ] အာပတ် သင့်သည်၏ အဖြစ်။ စောဒနာ စ အာပတ္တိယာတိ စုဒိတကေန စောဒကဿ သမာနဘာဝေါ အာပတ္တိအာပန္နတာယာတိ အာဟ "သမာနေနာတိ သာပတ္တိကော"တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၉။

အာပတ္တိအာဝိကရဏ (နု) [အာပတ္တိ+အာဝိက-ရဏ] အာပတ်ကို – ထင်စွာပြုခြင်း – ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်း။ ပါတိမောက္ခုဒ္ဒေသကော ဟိ အညမညံ အာပတ္တိအာဝိကရဏံ အက-[illegible]ဇိရ။၄၄၉။

အာပတ္တိဥပတ္ထမ္ဘကရ(တိ) [အာပတ္တိ+ဥပတ္ထမ္ဘ+ကရ] မူရင်းအာပတ်ကို ထောက်ပံ့ခြင်းကိုပြုတတ်သော (အနုပညတ်)။ အာပတ္တိဥပတ္ထမ္ဘ-ကရာ စ အဒိန္နာဒါနာဒီသု ဝိယ။ ကင်္ခါ။၁၁၃။

အာပတ္တိက (တိ) [အာပတ္တိ + က] အာပတ်ရှိသော၊ အာပတ်သင့်သော။ အာရောစိတံ ဝတ္ထု အဝိနိစ္ဆိတန္တိ အာရောစိတဝတ္ထု အာ-ပတ္တိကဘာဝေန ဝိနိစ္ဆိတံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၂၁။

အာပတ္တိကရ (တိ) [အာပတ္တိ+ကရ] အာပတ်ကို (အာပတ်သင့်ခြင်းကို) ပြုတတ်သော။ အာ-ပတ္တိကရာ ဓမ္မာ ဇာနိတဗ္ဗာ (ဝိ၊၅။၂၁၁)တိ အာဒိမှိ ဧကုတ္တရိကနယေ အာပတ္တိကရာ ဓမ္မာ နာမ ဆ အာပတ္တိသမုဋ္ဌာနာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ဝိမတိ၊၁။ ၃၄၁။ မူလဋီ၊၂။၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၁။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၈၉။)

အာပတ္တိကာရဏတ္တ (နု) [အာပတ္တိ+ကာရဏ+တ္တ] အာပတ်သင့်ခြင်း၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်။ သမ္မုတိသဘာဝါယပိ အာပတ္တိယာ ကာရဏူပစာရေန အကုသလာဗျာကတဘာ-ဝေန ဝုစ္စမာနေ ကုသလဿာပိ အာပတ္တိ ကာရဏတ္တာ တဒုပစာရေန....ဝတ္တဗ္ဗံ ဘဝေ-ယျ။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၃။

အာပတ္တိကုသလတာ(ထီ) [အာပတ္တိ+ကုသလ+တာ] အာပတ် ၅-မျိုး, ၇-မျိုးတို့၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်၊ အာပတ်သင့်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း ဝတ္ထုနှင့် တကွ ထိုအာပတ်အမျိုးအစားတို့ကို ခွဲခြားသိနားလည်–ခြင်း–သောပညာ။ အာပတ္တိကုသလတာ စ အာ-ပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ စ။ အဘိ၊၁။၁၄။ ဒီ၊ ၃။၁၇၈။ ပဉ္စပိ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ အာပတ္တိယော, သတ္တပိ အာပတ္တိက္ခန္ဓာ အာပတ္တိယော (အဘိ၊ ၁။၂၈၈)တိ ဧဝံ ဝုတ္တာသု အာပတ္တီသု ကုသ-လဘာဝေါ အာပတ္တိကုသလတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ တတ္ထ သဟ ဝတ္ထုနာ တာသံ အာပတ္တီနံ ပရိစ္ဆေဒဇာနနကပညာ အာ-ပတ္တိကုသလတာ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၃။ အာပတ္တိကုသလတာ (အံ၊၁။၈၂)တိ ပဉ္စန္နဉ္စ သတ္တန္နဉ္စ အာပတ္တိက္ခန္ဓာနံ ဇာနနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၅။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၄။ အနုဋီ၊ ၁။၁၉၉။)

အာပတ္တိက္ခဏ (ပု) [အာပတ္တိ+ခဏ] အာပတ်သင့်သော–အခါ–ခဏ။ ကမ္မဝါစာပရိယောသာနေ အာပတ္တိက္ခဏေ ပိပါကာဗျာကတသမင်္ဂီတာဝသေန ဝါ တိစိတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ သစ်။၄၅၇။

အာပတ္တိက္ခန္ဓ (ပု) [အာပတ္တိ+ခန္ဓ] အာပတ်အစုအပုံ။ တဿ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော ပုရိမသ္မိံ စ ပစ္ဆိမသ္မိံ စ အာပတ္တိက္ခန္ဓေ ယထာပဋိပန္နေ ပရိဝါသံ ဒတွာ မာနတ္တံ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၁၅၉။ (–ဝိ၊၅။၈၀။ အဘိ၊ဓ။၂၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃၊ ၁၈၁၊၁၈၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။။၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၊၁၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅၊၂၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၊၉၅၊၄၂၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၀၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၈။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၊၆၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၈၇၊၃၅၅။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၄။ မဋီ၊၂။၂၇။ မ၊ ဋီ၊၃။၂၄၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၉၊၈၄။)

အာပတ္တိခေတ္တ (န) [အာပတ္တိ+ခေတ္တ] အာပတ်၏ခေတ်၊ အာပတ်သင့်ရာ–ခေတ်–နယ်ပယ်။ တဿေဝ အာပတ္တိခေတ္တတ္တာ, အဝယဝေပိ အဝယဝီဝေါဟာရသမ္ဘဝတော စ ဣမေ အာပတ္တိခေတ္တမေဝ။ ဝဇီရ။၄၄၈။ (–ဝဇီရ။၁၁၇၊ ၄၄၉။)

အာပတ္တိခေတ္တဒဿန (န) [အာပတ္တိခေတ္တ+ ဒဿန] အာပတ်သင့်ရာခေတ်ကိုပြခြင်း။ ပရတော အာပတ္တိခေတ္တဒဿနတော ဣတရဿ အနာပတ္တိခေတ္တဘာဝေါ ဒဿိတောဝ ဟောတိ။ ဝဇီရ။၂၇၄။

အာပတ္တိဂဏနာ (ထီ) [အာပတ္တိ+ဂဏနာ] အာပတ်ကိုရေတွက်ခြင်း၊ အာပတ်အရေအတွက်။ ဝိညတ္တပုဂ္ဂလဂဏနာယ အာပတ္တိဂဏနာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၇၉။ (–ဝဇီရ။၂၄၅။)

အာပတ္တိဂမနီယတာ (ထီ) [အာပတ္တိ+ဂမနီယ+တာ] အာပတ်သို့ ရောက်စေတတ်–အာပတ်သင့်စေတတ်–သော အပြစ်၏အဖြစ်။ အဇ္ဈေဝါသိကတ္တေရဝါဒေ တာဝ အာပတ္တိဂမနီယတာယ သတိ ပဋ္ဌာနာဝိဂပ္ပံ နိဿရဏန္တိ ကထိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၈။

အာပတ္တိဂရုကလဟုကဘာဝ (ပု) [အာပတ္တိ+ ဂရုက + လဟုက + ဘာဝ] အာပတ်၏ လေးသည် ပေါ့သည်၏ အဖြစ်၊ ဂရုက အာပတ်, လဟုက အာပတ်၏ အဖြစ်။ ပဌေဝ ဒုက္ကဋ္ဌဝတ္ထုတိ စေ? န အာပတ္တိဂရုကလဟုကဘာဝေန ဝတ္ထုဂရုကလဟုကနိယမာဘာဝတော။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၈၅။

အာပတ္တိဂါမီ (တိ) [အာပတ္တိ+ဂမု+ဏီ။ ထီ-၌ အာပတ္တိဂါမိနီ] အာပတ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ ဘိက္ခုနိယော ကမ္မပတ္တာယောပိ အာပတ္တိဂါမိနိယောပိ။ ဝိ၊၄။၄၅၂။ အာပတ္တိဂါမိနိယောပီတိ အာပတ္တိံ အာပန္နာယောပိ။ ဝဇီရ။၅၃၇။ အာပတ္တိဂါမိနိယောပီတိ အာပတ္တိအာပန္နာယောပိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၅။

အာပတ္တိဂ္ဂဟဏ (န) [အာပတ္တိ+ဂဟဏ] အာပတ္တိသဒ္ဒါ။ အယံ ဝိသေသတော အာပတ္တိကုသလတာတိ ဒဿေတုံ ဒုတိယအာပတ္တိဂ္ဂဟဏံ ကတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၄။

အာပတ္တိဇနက (တိ) [အာပတ္တိ+ဇနက] အာပတ်သင့်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အာပတ္တိယာ အာသန္နဝါစန္တိ အာပတ္တိဇနကမေဝ ဝစနံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၃။

အာပတ္တိဇာတိက (တိ) [အာပတ္တိ+ဇာတိ+က] အာပတ်ဟူသော ဇာတ်ရှိသော၊ အာပတ်ဟူသော–ဇာတ်မြစ်–မူလအကြောင်းရင်း–ရှိသော။ အာပတ္တာဝိကရဏံ အာပတ္တိနိဒါနံ အာပတ္တိသမုဒယံ အာပတ္တိဇာတိကံ အာပတ္တိပဘဝံ အာပတ္တိသမ္ဘာရံ အာပတ္တိသမုဋ္ဌာနံ။ ဝိ၊၅။၂၆၅။

အာပတ္တိဋ္ဌာန (န) [အာပတ္တိ+ဌာန] အာပတ်အရာ၊ အာပတ်သင့်သော အရာ။ တသ္မာ အာပတ္တိဋ္ဌာနေ အာပတ္တိ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။)

အာပတ္တိဋ္ဌာနီယ (တိ) [အာပတ္တိဋ္ဌာန+ဣယ] အာပတ်၏ အရာ၌ တည်သော။ "ယံ ပနေတ္ထ အာပတ္တိဋ္ဌာနီယံ န ဟောတိ၊ တံ အမိဿမေဝါ" တိ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။၁၅၂။

အာပတ္တိဒဿန (န) [အာပတ္တိ+ဒဿန] အာပတ်ကို ပြခြင်း။ တဒဘာဝတော ဣတရေသု အာပတ္တိဒဿနံ ကတံ။ ဝဇိရ။၇၄။

အာပတ္တိဒဿနုဿာဟ (ပု) [အာပတ္တိဒဿန+ဥဿာဟ] အာပတ်ကို ဖော်ပြခြင်း၌ ကြောင့်ကြစိုက်ထုတ်ခြင်း၊ အာပတ်သင့်သည်ဟု ပြောဖို့ရာ စိတ်စောနေခြင်း။ အာပတ္တိဒဿနုဿာဟော၊ န ကာတဗ္ဗော ကုဒါစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၆။

အာပတ္တိဒိဋ္ဌိ (တိ) [အာပတ္တိ+ဒိဋ္ဌိ] အာပတ်ဟု အယူရှိသော၊သူ။ သော တဿာ အာပတ္တိယာ အာပတ္တိဒိဋ္ဌိ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၄၈၀။ ဝဇိရ။၅၀၄။ (–သာရတ္ထ၊၃။၄၇၈။)

အာပတ္တိဒီဝသာနုရူပ (တိ) [အာပတ္တိ+ဒိဝသ+အနုရူပ] အာပတ်သင့်ရာနေ့အား လျော်သော။ အာပတ္တိဒိဝသာနုရူပံ အာရောစေတဗ္ဗံ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၂၆၇။

အာပတ္တိဒီပန (တိ) [အာပတ္တိ+ဒီပန] အာပတ်ကိုပြတတ်သော။ သစိတ္တကံ အာပတ္တိဒီပနံ သညာဝိမောက္ခံ အနာပတ္တိဒီပနံ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။ ၂၀။

အာပတ္တိဒေသနကာလ (ပု) [အာပတ္တိဒေသနာ+ကာလ] အာပတ်ကို ထုတ်ဖော် ပြောပြရာအခါ။ ကေဿော ဝါ ကေဿ သန္တိကေ အာပတ္တိဒေသနာကာလေ "ပဿာမိ" တိ ဝုတ္တော။ ဝဇိရ။၅၅၀။

အာပတ္တိဒေသနာ (ထီ) [အာပတ္တိ+ဒေသနာ] အာပတ်ကို – ပြောကြားခြင်း – သိစေခြင်း၊ အာပတ်ကို ဒေသနာကြားခြင်း။ ကိံ ကာရဏံ ? ဣဓ ဝုတ္တနိဿဇ္ဇနက္ကမေန နိဿဇ္ဇိတွာ အာပတ္တိဒေသနတော။ ဂ.ခါ၊ဋ္ဌ။၇၃။

အာပတ္တိဒေသနာကိစ္စ (န) [အာပတ္တိဒေသနာ+ကိစ္စ] အာပတ်ကို– အာပတ်သင့်ကြောင်း– ထုတ်ဖော်ပြောကြားခြင်းကိစ္စ။ ဥဒ္ဒိဿကတဥ္စ အဇာနိတွာ ဘုဥ္ဇိဿ ပစ္ဆာ ဥ တွာ အာပတ္တိဒေသနာကိစ္စံ နာမ နတ္ထိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၇။

အာပတ္တိဒေသနာပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [အာပတ္တိဒေသနာ+ပဋိဂ္ဂဟဏ] အာပတ်ကို ထုတ်ဖော်ပြောကြားခြင်း၊ ခံယူခြင်း။ အာပတ္တိဒေသနာပဋိဂ္ဂဟဏေသု ပနေတ္ထ အယံ ပါဠိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၇။

အာပတ္တိဒေသနာဝိဓာနမုခ (န) [အာပတ္တိဒေသနာ+ဝိဓာန+မုခ] အာပတ်ကို ထုတ်ဖော်ပြောကြားမှုဟူသော အစီအစဉ်ကို ပဓာနထားခြင်း။ ပရေသမ္ပိ သဒ္ဓိယ အာပတ္တိဒေသနာဝိဓာနမုခေန သာမတ္ထိယတော ပကာသိတော။ ဝိမတိ၊၂။၃၁၀။

အာပတ္တိဒေါသ (ပု) [အာပတ္တိ+ဒေါသ] ရှေးရှုရောက်ခြင်းဟူသော– ဒေါသ–အပြစ်။ သေဝ ခတ္တိယော သော ဗြာဟ္မဏောတိအာဒိနံ အာပတ္တိဒေါသဥ္စ....ဒိသွာ ပဋိက္ခေပေါ ပရဝါဒိဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။

အာပတ္တိနဝက (တိ) [အာပတ္တိ+နဝ+က] အာပတ်ကိုးခုအပေါင်း။ အဓမ္မကမ္မေ ဧာတေ အာပဇ္ဇိတဗ္ဗာ ဒွေ အာပတ္တိနဝကာ ဓမ္မကမ္မေ ဒွေ အာပတ္တိနဝကာတိ စတ္တာရော နဝကာ ဝုတ္တာ။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၉။

အာပတ္တိနာနတ္တတာ (ထီ) [အာပတ္တိ+နာနတ္တတာ] အာပတ်၏ မတူ ထူးခြားကွဲပြားသည်၏ အဖြစ်။ အတ္ထိ ဝတ္ထုနာနတ္တတာ နော အာ-

ပတ္တိနာနတ္တတာ။ ဝိ၊၅။ ၂၂၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၆၉။ ဝဇီရ။၅၅၉။)

အာပတ္တိနာမဂ္ဂဟဏ (န) [အာပတ္တိ + နာမ+ ဂဟဏ]အာပတ်အမည်ကိုယူခြင်း။ "နိဿာရဏီယံ သံဃာဒိသေသ"န္တိ အာပတ္တိနာမဂ္ဂဟဏဉ္စ ကတံ။ ဝဇီရ။၇၄။

အာပတ္တိနိကာယ (ပု) [အာပတ္တိ + နိကာယ] အာပတ်အပေါင်း။ တဿေဝ အာပတ္တိနိကာယဿ နာမကမ္မံ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊၁။ ၁၅၃။ တဿေဝ အာပတ္တိနိကာယဿာတိ တဿေဝ အာပတ္တိသမူဟဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၀။ (–ကင်္ခါ၊ ၁၂၇။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၅၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၂၇။)

အာပတ္တိနိဒါန (တိ) [အာပတ္တိ + နိဒါန] အာပတ်လျှင် အကြောင်းရှိသော။ အာပတ္တာဓိကရဏံ အာပတ္တိနိဒါနံ အာပတ္တိသမုဒယံ။ ဝိ၊၅။ ၂၆၅။ အာပတ္တိ နိဒါနံ အဿာတိ အာပတ္တိနိဒါနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၇။

အာပတ္တိနိရောဓ (ပု) [အာပတ္တိ + နိရောဓ] အာပတ်တို့၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ အာပတ္တိသမုဒယံ ဇာနာတိ၊ အာပတ္တိနိရောဓံ ဇာနာတိ။ ဝိ၊၅။ ၂၃၂။

အာပတ္တိနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါ (ထီ) [အာပတ္တိ-ရောဓဂါမိနီ + ပဋိပဒါ] အာပတ်ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော အကျင့်။ သတ္တသမထေ အဇာနန္တော ပန အာပတ္တိနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒံ န ဇာနာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၆။

အာပတ္တိနိရောဓဂါမီ (တိ) [အာပတ္တိနိရောဓ+ဂမု + ဏီ။ ထီ-၌ အာပတ္တိနိရောဓဂါမိနီ] အာပတ် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ အာပတ္တိနိရောဓဂါမိနိံ ပဋိပဒံ န ဇာနာတိ။ ဝိ၊၅။ ၂၃၂။

အာပတ္တိပညာပန (န) [အာပတ္တိ + ပညာပန] အာပတ်ကို ပညတ်ခြင်း။ မနောဒွါရေ အာပတ္တိပညာပနံ နာမ နတ္ထိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။

အာပတ္တိပဘဝ (တိ) [အာပတ္တိ+ပဘဝ] အာပတ်ဟူသော အဦးအစ ဖြစ်ရာ အကြောင်းရင်းရှိသော။ အာပတ္တိဇာတိက-ကြည့်။

အာပတ္တိပရိစ္ဆေဒ (ပု) [အာပတ္တိ+ပရိစ္ဆေဒ] အာပတ်အပိုင်းအခြား၊ အာပတ်ကိုပိုင်းခြားခြင်း။ အပရိက္ခေပေ အာပတ္တိပရိစ္ဆေဒံ သမန္တပါသာဒိကာဝသေန အဂ္ဂဟေတွာ ဣဓ ဝုတ္တနယေန ဂဟေတဗ္ဗန္တိ လိခိတံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၁၇။

အာပတ္တိပရိယန္တ (ပု) [အာပတ္တိ+ပရိယန္တ] (၁) အာပတ်အပိုင်းအခြား။ (တိ) (၂) အာပတ်အပိုင်းအခြားရှိသော။ (၁) အာပတ္တိပရိယန္တော ယာ အာပတ္တိယော ပရိဂ္ဂဟိတာယော ဟောန္တိ။ ဝိ၊၂။၄၈။ အာပတ္တိပရိယန္တံ န ဇာနာတိ၊ ဝိ၊၄။၁၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄။ ကင်္ခါ။၁၄၇။ (၂) အတ္ထိ ဘိက္ခုသမ္မုတိ အာပတ္တိပရိယန္တာ န ကုလပရိယန္တာ။ ဝိ၊၂။၄၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀။)

အာပတ္တိပုစ္ဆာ (ထီ) [အာပတ္တိ+ပုစ္ဆာ] အာပတ်ကို မေးခြင်း။ ကိံ တေ ဒိဋ္ဌန္တိ ဝတ္ထုပုစ္ဆာ၊ ဝိပတ္တိပုစ္ဆာ၊ အာပတ္တိပုစ္ဆာ၊ အဇ္ဈာစာရပုစ္ဆာ။ ဝိ၊၅။၃၀၀။

အာပတ္တိပဋိဂ္ဂဟ (ပု) [အာပတ္တိ+ပဋိဂ္ဂဟ] အာပတ်ကို– ခံယူခြင်း–လက်ခံခြင်း။ အာယတိံ သံဝရေယျာသီတိ ဧဝံ အာပတ္တိပဋိဂ္ဂဟော နာမ။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၂။

အာပတ္တိပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [အာပတ္တိ+ပဋိဂ္ဂဟဏ] အာပတ်ကို– ခံယူခြင်း– လက်ခံခြင်း။ အာပတ္တိပဋိဂ္ဂဟဏေ ပန အယံ ဝိသေသော၊ ယထာ ဂဏဿ နိဿဇ္ဇိတွာ အာပတ္တိယာ ဒေသိယမာနာယ အာပတ္တိပဋိဂ္ဂါဟကော ဘိက္ခု ဉတ္တိံ ဌပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၄။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၈၅။)

အာပတ္တိပ္ပဋိဂ္ဂါဟက (တိ) [အာပတ္တိ+ပဋိဂ္ဂါဟက] အာပတ်ကို–ခံယူသော–လက်ခံသော၊ သူ။ အာပတ္တိပ္ပဋိဂ္ဂါဟကာ-ကြည့်။

အာပတ္တိပ္ပဋိဇာနန (န) [အာပတ္တိ+ပဋိဇာနန] အာပတ်ကို ဝန်ခံခြင်း။ ပုန အာပတ္တိပ္ပဋိဇာနနံ အဝတွာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၆၂။။

အာပတ္တိပ္ပသင်္ဂ (ပု) [အာပတ္တိ+ပသင်္ဂ] အာပတ်ဟု–အာပတ်သင့်၏ဟု–လျှဉ်းပါးခြင်း။ နဟိ ဘဂဝတော အာဏာယတ္တာ အာပတ္တိကုသလာဒိပရမတ္ထသဘာဝါ ဟောတိ အနုပသမ္ပန္နာနံ အာဒိကမ္မိကာနဉ္စ အာပတ္တိပ္ပသင်္ဂေါ။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၀။ (–သာရတ္ထ၊၂။ ၄၀၅။ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၃၆။)

အာပတ္တိပ္ပသင်္ဂနိဝါရဏ (န) [အာပတ္တိပ္ပသင်္ဂ+နိဝါရဏ] အာပတ်သင့်၏ဟု လျှဉ်းပါးခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ ဒုတိယနိမန္တနသာ ပဌမဘောဇနေ အာပတ္တိပ္ပသင်္ဂနိဝါရဏတ္ထံ "ယေန ယေနာ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ။၃၁၄။

အာပတ္တိပ္ပဟောနက (တိ) [အာပတ္တိ+ပဟောနက] အာပတ်လောက်သော၊ အာပတ်သင့်စေနိုင်သော။ ပဉ္စန္နံ ဘောဇနာနန္တိ အာပတ္တိပ္ပဟောနကဘောဇနနိဒဿနံ။ ဝဇီရ။၃၂၁။

အာပတ္တိဗဟုလ (တိ) [အာပတ္တိ+ဗဟုလ] များသော အာပတ်ရှိသော၊ အာပတ်အသင့်များသော၊သူ။ ဗာလော ဟောတိ အဗျတ္တော အာပတ္တိဗဟုလော အနပဒါနော။ ဝိ၊၄။၉၊ ၁၃-၄။ ဣဓ ဘဒ္ဒါလိ ဧကစ္စော ဘိက္ခု အဘိဏှာပတ္တိကော ဟောတိ၊ အာပတ္တိဗဟုလော။ မ၊၂။၁၀၆။ အာပတ္တိဗဟုလောတိ သာပတ္တိကကာလောဝဿ ဗဟု၊ သုဒ္ဓေါ နိရာပတ္တိကကာလော အပ္ပေါတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၀။)

အာပတ္တိဘယ (န) [အာပတ္တိ+ဘယ] (က) အာပတ်ကို–အာပတ်သင့်မည်ကို–ကြောက်ခြင်း။ (ခ) အာပတ်ကို အမှီပြု၍ ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်း။ (က) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (ခ) စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ အာပတ္တိဘယာနိ။ အံ၊၁။၅၆၃။ ဣမာနိ ခေါ ဘိက္ခဝေ စတ္တာရိ အာပတ္တိဘယာနီတိ ဘိက္ခဝေ ဣမာနိ စတ္တာရိ အာပတ္တိ° နိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇနဘယာနိ နာမာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၄။

အာပတ္တိဘယဋ္ဌာနဒဿန (န) [အာပတ္တိဘယ+ဌာန+ဒဿန] အာပတ်ကို ကြောက်ရွံ့မှု၏ အရာဌာနကို ပြခြင်း။ အပိ စ အာပတ္တိဘယဋ္ဌာနဒဿနတော စ။ ဝဇီရ။၉၂။

အာပတ္တိဘယဝဂ္ဂ (ပု) [အာပတ္တိဘယ + ဝဂ္ဂ] အာပတ္တိဘယဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စတုက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၅-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်။ အံ၊၁။ ၅၆၂။

အာပတ္တိဘယသုတ္တ (န) [အာပတ္တိဘယ+သုတ္တ] အာပတ္တိဘယသုတ်၊ အာပတ်ကို အမှီပြု၍ ကြောက်ရွံ့မှုကို ဟောပြရာသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စတုက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၅-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊၁။၅၆၃။

အာပတ္တိဘီရုက (တိ) [အာပတ္တိ+ဘီရုက] အာပတ်–မှ–ကို–ကြောက်သော၊သူ။ တသ္မာ အာပတ္တိဘီရုကေန ရူပံ သလ္လက္ခေန္တေနပိ ပုစ္ဆိတွာဝ မံသံ ပဋိဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ (–ဝဇီရ။ ၄၄၉။)

အာပတ္တိဘေဒ (ပု) [အာပတ္တိ+ဘေဒ] (ပါရာဇိက-စသော) အာပတ်–အထူး–အပြား။ ဣဒါနိ တတ္ထ တတ္ထ ဌာနာစာဝနဝသေန ဝုတ္တဿ အဒိန္နာဒါနဿ အင်္ဂ°,ဝတ္ထုဘေဒေန စ အာပတ္တိဘေဒံ ဒဿေန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ အာပတ္တိဘေဒန္တိ ပါရာဇိကထုလ္လစ္စယဒုက္ကဋာနံ

ဝသေန အာပတ္တိဘေဒံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀၊၈၄၊၈၇၊၉၂၊ ၁၁၁၊၁၂၂၊၁၂၆၊၁၃၅၊၁၄၁၊၁၈၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၈။ ဝဇီရ။၃၅၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ။၄၇၁။)

အာပတ္တိဘေဒဒဿန (နံ) [အာပတ္တိဘေဒ + ဒဿန] အာပတ် အထူးအပြားကို ပြခြင်း။ ဘိက္ခု ကုဋိံ ကရောတီတိ ဝေမာဒိနိ ဆတ္တိံသ စတုက္ကာနိ အာပတ္တိဘေဒဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ (–ဝိမတိ၊၁။၂၇၈။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ။ ၃၄၆။)

အာပတ္တိမတိ (တိ) [အာပတ္တိ+မတိ] အာပတ် သင့်၏ဟု အယူရှိသော။ ကုလန္တရဿောက္က- မနေ၊ အာပတ္တိမတယော ဟိ တေ။ ဝဇီရ။ ၃၂၆။

အာပတ္တိမတ္တကရ (တိ) [အာပတ္တိ+မတ္တ+ကရ] အာပတ်သင့်ခြင်း မျှကိုသာ ပြုတတ်သော။ ဝေံ ဝုတ္တော ဝေ စ အာပတ္တိမတ္တကရေဟိ ပဋ္ဌာဗာဓာဒီဟိ အပရိမုတ္တဿပိ ဥပသမ္ပဒါ ရှဟာတိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၄။

အာပတ္တိမုခ (နံ) [အာပတ္တိ+မုခ] အာပတ်ကို– အဦးမူခြင်း–ပဓာနထားခြင်း။ တ္တေ စ သညာ- ဒုကံ အနာပတ္တိမုခေန, သစိတ္တကဒုကံ အာ- ပတ္တိမုခေန ဝုတ္တန္တိ ဣဒမေတေသံ နာနာက- ရဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၂။၉၇။ (– ဝိမတိ၊၁။၁၅၀။)

အာပတ္တိမောက္ခ (ပုံ) [အာပတ္တိ+မောက္ခ] အာ- ပတ်မှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ ဒုတံ ဝါ ပဏ္ဏံ ဝါ ပေသေတွာ ဝဒတောပိ အာပတ္တိမောက္ခော နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ။၂၅၁။ (– ဝဇီရ။၄၄၀။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၄။)

အာပတ္တိရောပန (နံ) [အာပတ္တိ+ရောပန] အာ- ပတ်သို့ တင်ပို့ခြင်း။ ကမ္မက္ခန္ဓကေ အာပတ္တိ- ရောပနတော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ။၂၅၃။

အာပတ္တိလေသ (ပုံ) [အာပတ္တိ+လေသ] အာ- ပတ်အရိပ်အမြွက်။ အာပတ္တိလေသော နာမ လဟုကံ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇန္တော ံငွော ဟောတိ။ ဝိ၊၁။ ၂၅၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ။ ၂၄၇။ (–ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ ဝဇီရ။၂၀၄။)

အာပတ္တိဝုဋ္ဌနက (တိ) [အာပတ္တိ + ဝုဋ္ဌနက] အာပတ်ကို ပွါးစေသော၊ နည်း။ တတော ကောပတ္တိမူလကဥ္စ အာပတ္တိဝုဋ္ဌနကဥ္စာတိ ဒွေ နယေ ဒဿေတွာ အဋ္ဌသမောဓာနပရိဝါ- သော ဒဿိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃။ အာပတ္တိ- ဝုဋ္ဌနကန္တိ "ကော အာပတ္တိ ကောဟပ္ပဋိစ္ဆန္နာ၊ ဒွေ အာပတ္တိယော ဒွိဟပ္ပဋိစ္ဆန္နာ" တိ အာ- ဒိနာ ဝုတ္တံ အာပတ္တိဝုဋ္ဌနကနယံ သန္ဓာယ၊ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၄။

အာပတ္တိဝုဋ္ဌနကနယ (ပုံ) [အာပတ္တိဝုဋ္ဌနက + နယ] အာပတ်ကိုပွါးစေသောနည်း။ အာပတ္တိ- ဝုဋ္ဌနက·ကြည့်။

အာပတ္တိဝတ္ထု (နံ) [အာပတ္တိ+ဝတ္ထု] အာပတ်၏ –တည်ရာ – မှီရာ – အကြောင်းဝတ္ထု။ တံ တဒေဝ အာပတ္တိဝတ္ထု ဟောတီတိ ဝိညာပ- နတ္ထံ....ကတံ။ ဝဇီရ။၂၉၁။

အာပတ္တိဝတ္ထုက (နံ) [အာပတ္တိ+ဝတ္ထု+က] အာပတ်၏ – တည်ရာ – မှီရာ – အကြောင်း ဝတ္ထု။ ပဋ္ဌမံ သဟ အာပတ္တိဝတ္ထုကဿ အနာ- ပတ္တိါရလာဘေ ဝိသေသကာရဏာဘာဝါ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ။၈၅။

အာပတ္တိဝိစ္ဆေဒနီ (ထီ) [အာပတ္တိ+ဝိစ္ဆေဒနီ] အာပတ်ကို ဖြတ်တတ်သော ဒေသနာ။ ယာ ပန အာပတ္တိဝိစ္ဆေဒနီ သာဝသေသံ, အနဝသေသဥ္စ၊ သာ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယာ, အ- သေက္ခဘာဂိယာ စ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌိ။၁၂၉။

အာပတ္တိဝိနိစ္ဆယ (ပုံ) [အာပတ္တိ + ဝိနိစ္ဆယ] အာပတ် အဆုံးအဖြတ်။ အယံ ပနေတ္ထ

ပဒသမ္ဘေဒေါ စ အာပတ္တိဝိနိစ္ဆယော စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၈။ (–ဋင်း-၂၀၁။)

အာပတ္တိဝိသေသ (ပု) [အာပတ္တိ + ဝိသေသ] ပါရာဇိကစသောအာပတ်အထူး။ ဝတ္ထုဝိသေ- သေန ပနေတ္ထ ကမ္မဝိသေသော စ အာပတ္တိ- ဝိသေသော စ ဟောတီတိ။ ဝိ.ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ ကခါ၊ဋီ။၂၁၃။ အာပတ္တိဝိသေသောတိ ပါရာ- ဇိကာဒိအာပတ္တိဝိသေသော။ ဝိမတိ၊၁။၂၂၇။

အာပတ္တိဝိသောဓနာ (ထီ) [အာပတ္တိ+ဝိသော- ဓနာ] အာပတ်ကို–သုတ်သင်–စင်ကြယ်စေ– ခြင်း။ အာပတ္တိဝိသောဓနာယ အတ္တဝေါဿ- ဂ္ဂေါကာသာဒါနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၅၉။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၈၅။

အာပတ္တိဝီတိက္ကမ (ပု) [အာပတ္တိ + ဝီတိက္ကမ] အာပတ်ကို လွန်ကျူးခြင်း။ "အာရဘတိ စ ဝိပ္ပဋိသာရီ စ ဟောတိ"တိ အယံ ပန အာ- ပတ္တိဝီတိက္ကမေ အာဂတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၈။

အာပတ္တိဝီတိက္ကမဗဟုလ (တိ) [အာပတ္တိဝီတိက္ကမ +ဗဟုလ] အာပတ်ကို လွန်ကျူးခြင်း များ သော၊သူ။ သိက္ခာယ န တိဗ္ဗဂါရဝါတိ သိက္ခာ- ပဒေသု ဗဟုလဂါရဝါ န ဟောန္တိ အာပတ္တိ- ဝီတိက္ကမဗဟုလာ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။(–မ၊ဋီ၊ ၁။၂၅၃။)

အာပတ္တိဝီတိက္ကမဝစန (န) [အာပတ္တိဝီတိက္ကမ+ ဝစန] အာပတ်ကို လွန်ကျူးကြောင်း ဖြစ် သော စကား။ န နိဝါရေတီတိ ဣဒံ ဝစနံ အာပတ္တိဝီတိက္ကမဝစနံ နာမာတိ န ဇာနာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။

အာပတ္တိဝီတိက္ကမဝါစာ (ထီ) [အာပတ္တိဝီတိက္က- မ+ဝါစာ] အာပတ်ကို လွန်ကျူးကြောင်း ဖြစ်သော စကား။ ပဗ္ဗဇိတာ ပန အာပတ္တိ- ဝီတိက္ကမဝါစံ ဝဒန္တာ ကာလဟဒေတာ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။

အာပတ္တိဝုဋ္ဌာန (န) [အာပတ္တိ+ဝုဋ္ဌာန](၁) အာပတ်မှ – ထမြောက်ခြင်း – ကင်းစင် ပပျောက်ခြင်း။ (၂) အာပတ်မှ ထမြောက် ကြောင်း ဝိနည်းကံ။ (၁) (၂) ဣမံ အာ- ပတ္တိံ အာပဇ္ဇိတွာ ဝုဋ္ဌာတုကာမဿ ယံ တံ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ ကင်္ခါ။၁၂၇။ (၁) အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနန္တိ အာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာနံ၊ အနာပတ္တိကဘာဝူပဂမနန္တိ အတ္ထော။ သာ- ရတ္ထ၊၂။၃၁၄။ ကခါ၊ဋီ။၂၂၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ ဝဇိရ။ ၇၄၊၁၀၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၃။ မူလဋီ၊၁။ ၁၈၃။) (၂) ယံ တံ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနန္တိ ဧတ္ထ ယေန ဝိနယကမ္မေန တတော ဝုဋ္ဌာနံ ဟော- တိ၊ တံ ဣဓ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနံ နာမ။ ဝဇိရ။ ၁၇၉။

အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကာရဏကုသလ (တိ) [အာပတ္တိ- ဝုဋ္ဌာန + ကာရဏ + ကုသလ] အာပတ်မှ ထမြောက်ခြင်း၏ အကြောင်း၌ လိမ္မာကျွမ်း ကျင်သော။ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနပဒ-ကြည့်။

အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ (ထီ) [အာပတ္တိဝု- ဋ္ဌာန+ကုသလ+တာ] (ကမ္မဝါစာ,ဒေသနာ ပြောကြားမှုတို့နှင့် တကွ) 'အာပတ်မှ–ထ မြောက်မှု–ကင်းစင်ပပျောက်မှု–တို့၌ လိမ္မာ ကျွမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်။ (ဤကမ္မဝါစာဖြင့် ဤအာပတ်မှ ထမြောက်၏ဟု၎င်း, အဗ္ဘာန- ကမ္မဝါစာ, တိဏဝတ္ထာရက ကမ္မဝါစာတို့၌ ဘာသေယျ-ဟူသောပုဒ်၏ "ယျ" အက္ခရာသို့ ရောက်လျှင် အာပတ်မှ ထမြောက်၏ဟု၎င်း, အာပတ်ကို ထုတ်ဖော် ဒေသနာပြောကြားရာ ၌ သံဝရိဿာမိ-ပုဒ်ကို ရွတ်ဆို၍ ပြီးဆုံးသော အခါ၌ အာပတ်မှ ထမြောက်၏ဟု၎င်း ဤ သို့အားဖြင့် ထိုထိုအာပတ်တို့မှ ထမြောက် စင်ကြယ်မှုကို ခွဲခြားသိမြင်တတ်သော ဉာဏ် ပညာကို အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာဟု ခေါ် ၏။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၅။ မူလဋီ၊၁။၁၈၃။) အာ

ပတ္တိကုသလတာ စ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ စ။ ဒီ၊၃။၁၇၈။ အံ၊၁။၈၂။ အဘိ၊ ၈။၁၄။ တတ္ထ ကတမာ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ။ ယာ တာဟိ အာပတ္တီဟိ ဝုဋ္ဌာနကုသလတာ ပညာ ပဇာနနာ။ ပ။....အယံ ဝုစ္စတိ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ။ အဘိ၊၈။ ၂၅၈။ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာတိ "ယာ တာဟိ...ပညာ ပဇာနနာ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တာ သဟ ကမ္မဝါစာယ အာပတ္တီဟိ ဝုဋ္ဌာနပရိစ္ဆေဒဇာနနာ ပညာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၂၃။ တာဟိ အာပတ္တီဟိ ဝုဋ္ဌာနေ ကုသလဘာဝေါ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာတိ ဒေသနာယ ဝါ ကမ္မဝါစာယ ဝါ အာပတ္တီဟိ ဝုဋ္ဌာနဇာနနန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ (–အံ၊ဋီ၊၂။၅၀။ အနုဋီ၊၁။၁၉၉။)

အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနတာ (ကိ) [အာပတ္တိဝုဋ္ဌာန+တာ] အာပတ်မှ – ထမြောက် – ကင်းစင်ပပျောက် – သည်၏အဖြစ်။ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနတာ ဝိနယပုရေက္ခာရတာ။ ဝိ၊၃။၂၂၃။ ဝိ၊၄။၄၃၃။ ဝိ၊၅။ ၃၃၀။ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနတာ ဝိနယပုရေက္ခာရတာတိ အာပတ္တီဟိ ဝုဋ္ဌာနဘာဝေါ ဝိနယံ ပုရတော ကတွာ စရဏဘာဝေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၅၆။ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနတာတိ အာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာပေတွာ သုဒ္ဓန္တေ ပတိဋ္ဌာပနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၂၆။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၈။

အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနပဒ (န) [အာပတ္တိဝုဋ္ဌာန+ပဒ] အာပတ်မှ ထခြင်း၏အကြောင်း။ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနပဒဿ ကောဝိဒေါ။ ဝိ၊၃။၅၁၀။ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနပဒဿ ကောဝိဒေါတိ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကာရဏကုသလော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၇။

အာပတ္တိဝုတ္တိ (တိ) [အာပတ္တိ+ဝုတ္တိ] အာပတ်ဟူသော အနက်၌ ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ အာပတ်ဟူသော အနက်ကို ဟောသော၊ သဒ္ဒါ။ အာပတ္တိဝုတ္တိနိ ပါရာဇိကာဒိသဒ္ဒါနိ နိဗ္ဗစနဝိဘာဂပဗ္ဗသင်္ဂေ ဝုတ္တတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၈၆။

အာပတ္တိသင်္ကမန (န) [အာပတ္တိ + သင်္ကမန] အာပတ်တမျိုးသို့ ကူးပြောင်းခြင်း၊ အာပတ်တမျိုးကို ပြောင်းလည်း၍ ပြောဆိုခြင်း။ ဓေတေနေဝ နယေန သေသဝတ္ထုသင်္ကမနံ ဝိပတ္တိတော ဝိပတ္တိသင်္ကမနံ, အာပတ္တိတော အာပတ္တိသင်္ကမနဉ္စ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၀။

အာပတ္တိသင်္ဂဟ (ပု) [အာပတ္တိ+သင်္ဂဟ] အာပတ်ဖြင့် ရေတွက်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ နဝသင်္ဂဟာ ဝတ္ထုသင်္ဂဟော ဝိပတ္တိသင်္ဂဟော အာပတ္တိသင်္ဂဟော။ ဝိ၊၅။၃၈၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၆၂။ ဝဇိရ၊၂၈၁။)

အာပတ္တိသညီ (တိ) [အာပတ္တိ+ သညာ+ဤ] အာပတ် – အာပတ်သင့်၏ – ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ ယော စ အနာပတ္တိယာ အာပတ္တိသညီ။ အံ၊၁။၈၃။ အနာပတ္တိယာ အာပတ္တိသညီတိ အာပုစ္ဆိတွာ ဘဏ္ဍကံ ဓောဝန္တဿ..."အာပတ္တိ အယ"န္တိ ဧဝံသညီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၆။ အာပတ္တိ စ ဟောတိ အာပတ္တိသညီ စာတိ ယံ အာပန္နော သာ အာပတ္တိယေဝ ဟောတိ၊ သောပိ စ တတ္ထ အာပတ္တိသညီယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၉။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ ကင်္ခါ၊၁၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃၃၀။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၄၀။)

အာပတ္တိသန္ဒဿနာ (ထီ) [အာပတ္တိ+သန္ဒဿနာ] အာပတ်ကို ပြခြင်း၊ အာပတ်ကို ပြ၍ စောဒနာခြင်း။ စတသော စောဒနာ ဝတ္ထုသန္ဒဿနာ အာပတ္တိသန္ဒဿနာ သံဝါသပဋိက္ခေပေါ သာမီစိပဋိက္ခေပေါ။ ဝိ၊၅။၂၂၈။ အာပတ္တိသန္ဒဿနာ နာမ တွံ မေထုနဓမ္မံပါရာဇိကာပတ္တိံ အာပန္နောတိ ဧဝမာဒိနယပ္ပဝတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃၃၀။ ကင်္ခါ၊၁၃၇။ အာပတ္တိသန္ဒဿနာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉) တိ ယံ အာပတ္တိံ

သော အာပန္နော၊ တဿာ ဒဿနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၂၄၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၅၂။

အာပတ္တိသဗ္ဘာဝ (ပု) [အာပတ္တိ + သဗ္ဘာဝ] အာပတ်၏ ထင်ရှားရှိသည်အဖြစ်။ စောရီတိ- အာဒိနာ ဝတ္ထုံ ဇာနိတွာ ကရဏေ ဧဝ အာ- ပတ္တိသဗ္ဘာဝတော သစိတ္တကာနိ။ ဝဇိရ။၃၇၇။ အာပတ္တိသမ္ဘဝ-လည်း ကြည့်။

အာပတ္တိသဘာဂ (တိ) [အာပတ္တိ + သဘာဂ] အာပတ်အားဖြင့်–တူသော အဖို့ရှိသော– သဘောတူသော၊ ပါစိတ်ဟူသော နာမည်၊ ဒုက္ကဋ်ဟူသော နာမည်-စသည်ဖြင့် အချင်း ချင်း တခုနှင့်တခု–နာမည်တူ–သဘောတူ– ဖြစ်သော၊ အာပတ်။ ဝိကာလဘောဇန- ပစ္စယာ အာပန္နံ ပန အာပတ္တိသဘာဂံ အန- တိရိတ္တဘောဇနပစ္စယာ အာပန္နဿ သန္တိကေ ဒေသေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ကင်္ခါ။၉၂။ အာပတ္တိ- သဘာဂန္တိ အာပတ္တိယာ သမာနဘာဂံ။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌီ။၁၄၉။

အာပတ္တိသဘာဂတာ (ထီ) [အာပတ္တိသဘာဂ+ တာ] အာပတ်အားဖြင့်–တူသော အဖို့ရှိ– –သဘောတူ–သည်၏ အဖြစ်။ အတ္တိ ဝတ္ထု- သဘာဂတာ၊ နော အာပတ္တိသဘာဂတာ။ ဝိ၊၅။၂၂၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၀။ ဝဇိရ။၅၅၉။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၃။)

အာပတ္တိသမုဋ္ဌာန (နု) [အာပတ္တိ + သမုဋ္ဌာန] အာပတ္တိသမုဋ္ဌာန်၊ အာပတ်၏ ဖြစ်ကြောင်း သမုဋ္ဌာန်(ကိုယ်၊ နှုတ်၊ ကိုယ်နှုတ်၊ ကိုယ်စိတ်၊ နှုတ်စိတ်၊ ကိုယ်နှုတ်စိတ်-ဟူသော သိက္ခာပဒ သမုဋ္ဌာန်ခြောက်ပါး)။ ဆန္နံ အာပတ္တိသမုဋ္ဌာ- နာနံ ကတိဟိ သမုဋ္ဌာနေဟိ သမုဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊၅။ ၁၊၄၊၅။ (–ဝိ၊၅။၂၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။ ဝဇိရ။ ၁၀၆။ သာရတ္ထ၊၁။၆၇။)

အာပတ္တိသမုဋ္ဌာပကစိတ္တ (နု) [အာပတ္တိ + သမု- ဋ္ဌာပက + စိတ္တ] အာပတ်ကို ဖြစ်စေတတ် သောစိတ်။ ဒွတ္တိံသေဝ ဟိ အာပတ္တိသမု- ဋ္ဌာပကစိတ္တာနိ....။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၅၀။ (–ဝဇိရ။၁၀၀။)

အာပတ္တိသမုဋ္ဌာပကတ္တ (နု) [အာပတ္တိ + သမု- ဋ္ဌာပက+တ္တ] အာပတ်ကိုဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်။ အာပတ္တိသမုဋ္ဌာပကတ္တေန ဟေတ္တ ကုသလာဒီနံ အာပတ္တိတော ဘေဒေါ သိဒ္ဓေါ။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၀။

အာပတ္တိသမုဒယ (ပု) [အာပတ္တိ + သမုဒယ] (၁) (က) အာပတ်၏ဖြစ်ကြောင်း သမုဋ္ဌာန် (အာပတ္တိသမုဋ္ဌာန်ခြောက်ပါး)။(ခ) အာပတ် ၏ ဖြစ်ကြောင်းဝတ္ထု၊ အာပတ်သင့်ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော မေထုန်လွန်ကျူးမှု-စ သောဝတ္ထု။ (တိ)(၂) အာပတ်ဟူသော ဖြစ် ကြောင်းရှိသော။ (၁)(က)(ခ) အာပတ္တိ- သမုဒယံ န ဇာနာတိ။ ဝိ၊၅။၂၃၂။ သမုဒယန္တိ ဆ အာပတ္တိသမုဋ္ဌာနာနိ အာပတ္တိသမုဒယော နာမ။ တာနိ န ဇာနာတိ၊ ပါရာဇိကာဒီနံ ဝတ္ထုံ န ဇာနာတီတိပိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၇၆။ (တိ)(၂)အာပတ္တိဇာတိက-ကြည့်။

အာပတ္တိသမူဟ (ပု) [အာပတ္တိ+သမူဟ] အာ- ပတ်အပေါင်း။ အာပတ္တိနိကာယ-ကြည့်။

အာပတ္တိသမ္ဗတ္တိဝါဒီ (တိ) [အာပတ္တိ+သမ္ဗတ္တိ+ ဝဒ+ဏီ] အာပတ်သို့ ရောက်၏ဟု–ပြောဆို လေ့ရှိသော – အယူရှိသော၊သူ။ ဒုတိယေန အတ္ထဝိကပ္ပေန ပါရာဇိကဿ မေဝဿ ပတ္တိ သမ္ဗတ္တိ.... အာပတ္တိသမ္ဗတ္တိဝါဒီနံ သင်္ဂဟိတော ဟောတိ။ ဝဇိရ။၁၀၁။

အာပတ္တိသမ္ဘဝ (ပု) [အာပတ္တိ + သမ္ဘဝ] အာ ပတ်၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ စောရီတိအာဒိနာ ဝတ္ထုံ ဇာနိတွာ ကရဏေ ဧဝ အာပတ္တိသမ္ဘ- ဝတော သစိတ္တကာနိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၈။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၄၇၅။

အာပတ္တိသမ္ဘာရ (တိ) [အာပတ္တိ+သမ္ဘာရ] အာပတ် ဟူသော – အဆောက်အဦ – အကြောင်းရင်း – ရှိသော၊ အာပတ္တိဇာတိက-ကြည့်။

အာပတ္တိသမ္မုတိ (ထီ) [အာပတ္တိ+သမ္မုတိ] အာပတ်ဟူသော – သမ္မုတိပညတ် – အမည်ပညတ်။ ကုသလာကုသလာဒိပရမတ္ထဓမ္မေ ဥပါဒါယ ဟိ ဘဂဝတာ အာပတ္တိသမ္မုတိ ပညတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅၀။

အာပတ္တိသဟဿ (နု) [အာပတ္တိ+သဟဿ] အာပတ် အထောင်။ ဧတ္ထ ပန ဒွေ အာပတ္တိ-သဟဿာနိ နီဟရိတွာ ဒဿေတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၂။ (–သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၁၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။ ၂၆၅။)

အာပတ္တိသာမန္တ (နု) [အာပတ္တိ + သာမန္တ] ပါရာဇိကအပတ် – ၏အနီးအပါးဖြစ် – နှင့် နီးကပ် – သော အာပတ်၊ ပါရာဇိကအာပတ်မသင့်မီ ရှေ့အဖို့က သင့်နှင့်သော အာပတ်။ ပဥ္စမပါရာဇိကဿ ပန ပုဗ္ဗဘာဂေ ဒုက္ကဋံ သေသာနံ ထုလ္လစ္စယန္တိ ဣဒံ အာပတ္တိသာမန္တံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၂။ အာပတ္တိသာမန္တံ နာမ ပုဗ္ဗဘာဂါ အာပဇ္ဇိတဗ္ဗအာပတ္တိ။ မ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၄၆။

အာပတ္တိသာမန္တာ (ဗျ?) [အာပတ္တိ+သာမန္တာ] အာပတ်၏ အနီးအပါးဖြစ်သောစကား၊ အာပတ်နှင့် နီးကပ်သော – အာပတ် သင့်စေနိုင်သော – စကား။ ဥပဇ္ဈာယော အာပတ္တိသာ-မန္တာ ဘဏမာနော နိဝါရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။ ၅၀။ ဝိ၊ ၄။ ၃၉၃။ အာပတ္တိသာမန္တာ ဘဏမာနောတိ ပဒသောဓမ္မဒုဋ္ဌုလ္လာဒိဝသေန အာပတ္တိယာ အာသန္နံ ဝါစံ ဘဏမာနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၉။ (ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။ ၁၇၄-၌ကား ဒုတိယာအနက်၌ ပဥ္စမီဝိဘတ်သက်သော ရိုးရိုးနာမ်ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်၏။)

အာပတ္တိသီသ (နု) [အာပတ္တိ+သီသ] အဦး – အရင်း – ဖြစ်သော အာပတ်။ ဣတိ သရူပေန အဋ္ဌ အာပတ္တိသီသာနိ ဒဿိတာနိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၄၉။

အာပထ (ပု) [အာ+ပထ+အ] လာရာ ဖြစ်သော – အရပ် – လမ်း – ခရီး။ ရဇာပထောတိ ရာဂဒေါသမောဟရဇာနံ အာပထော၊ အာဂမနဋ္ဌာနန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၀။

အာပဒတ္ထ (ပု) [အာပဒါ+အတ္ထ] (က) ပျက်စီးခြင်း – ပျက်စီးသည်ကို ပြင်ဆင်ခြင်း – အကျိုး။ (ခ) ဘေးရန်အန္တရာယ်၏ အကျိုး၊ ဘေးရန်အန္တရာယ် ဖြစ်ပေါ် လာသောအခါ သုံးစွဲခြင်းအကျိုး။ (က) အတ္တိ ဘန္တေ ဒေဝ-ဂဟဒါရုနိ နဂရပဋိသင်္ခါရိကာနိ အာပဒတ္ထာ-ယ နိက္ခိတ္တာနိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၂။ အာပဒတ္ထာယ နိက္ခိတ္တာနီတိ အဂ္ဂိဒါဟေန ဝါ ပုရာဏဘာဝေ-န ဝါ....ဟတ္ထိသာလာဒီနံ ဝိပတ္တိ အာပဒါတိ ဝုစ္စတိ၊ တဒတ္ထံ နိက္ခိတ္တာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၅။ ဥပနိက္ခေပတောတိ စေတိ-ယဿ အာပဒတ္ထာယ နိက္ခေပတော။ ဝဇိရ။ ၅၈၀။ (ခ) သာ စေဝ နော ဟေဟိတိ အာပဒတ္ထာ (ဇာ၊ ၁။ ၂၄၅)တိ သာ စ နော နာဝါ ပစ္ဆာပိ ဥပ္ပန္နာယ အာပဒါယ အတ္ထာ (အတ္ထာယ?) ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၆။

အာပဒုပ္ပတ္တ (တိ) [အာပဒါ+ပတ္တ] ဘေးရန်အန္တ-ရာယ် – သင့်ရောက် – နှင့်တွေ့ကြုံ – သော၊ သူ။ အာပန္နော တွာ' ပဒုပ္ပတ္တော။ ခုဒ်။ ၇၄၃။

အာပဒုပ္ပဇ္ဇန (နု) [အာပဒါ+ဥပ္ပဇ္ဇန] ဘေးရန် – အန္တရာယ် – ကိုသိခြင်း။ ပဒံ ဟေတန္တိ ယသ-မဟတ္တံ ဝါ ဉာဏမဟတ္တံ ဝါ ပတ္တာနံ အတ္တ-နော အာပဒုပ္ပဇ္ဇနံ နာမ ပဒံ ကရဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၆၄။

အာပဒါ (ထီ) [အာ+ပဒ+အ+အာ။ ဇာတ်ဋီကာသစ်၌ ပု၊ ထီနှစ်မျိုးရှိ၏ဟု ဆို၏၊ အာပဒိ-

ကြည့်။] (၁) ဘေးရန်၊ အန္တရာယ်။ (၂) ပျက်စီးခြင်း။ (၁) အာပဒါသု ဥမ္မတ္တကဿ အာဒိကမ္မိကဿာတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၆၀-၃။ အာပဒါသူတိ ဇီဝိတဗြဟ္မစရိယန္တရာယေသု။ ဝိဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၂။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၃၉၉၊ ၄၀၁။ အာပဒါသု န ဝိဇဟတိ (ဒီ၊ ၃။ ၁၅၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၅) တိ ဥပ္ပန္နေ ဘယေ န ပရိစ္စဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၃။ အာပဒါသူ (အံ၊ ၂။ ၄၉။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၂) တိ ဥပဒ္ဒဝေသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄။ (— ဝိ၊ ၂။ ၈၆။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၉။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၃။ သံ၊ ၁။ ၇၈။ ဇာ၊ ၂။ ၉၃။ ဝိဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၂၊ ၄၇။ ဝိဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၄၇။ ကင်္ခါ။ ၂၀၂၊ ၂၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၊ ၃၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၀၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၊ ၁၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၂၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၄။ ဝဇီရ။ ၃၀၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၁၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၆၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၃၇၆၊ ၃၉၉၊ ၄၀၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၂၈၂။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၈၀။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၆၃။ မောဂ်၊ ၅။ ၄၉။) (၂) သိရီ ဝိပတ္တိ စာပဒါ။ မောန်။ ၃၈၅။ အာပဒတ္ထ (က)-လည်း ကြည့်။

အာပဒိ (ထီ) [(၁) အာပဒါ-၌ ဒါ-မှ အာ-ကို ဣ-ပြု။ (၂) အာ+ပဒ+ဣ။] ဘေးရန်၊ အန္တရာယ်။ ခေမ'မာသိ မဟာရာဇ၊ ဝေမာပဒိယာ သတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၇၂။ အာပဒိယာ သတီတိ အာပဒေ ဝိဇ္ဇမာနေ၊ အာပဒ-သဒ္ဒေါ ဥပဒ္ဒဝပရိယာယဘူတော ပုမိတ္ထိဝသေန ဒွိလိင်္ဂိကောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အာပဒါယ သတီတိ ဝတ္တဗ္ဗေ အာကာရဿ ဣကာရံ ကတွာ အာပဒိယာ သတီတိ ဝုတ္တံ၊ အထ ဝါ အာပဒ-သဒ္ဒေါ ဝိယ အာပဒိ-သဒ္ဒေါ သမာနတ္ထော ဟောတိ ပရိယာယောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဇာတ်ဋီကာသစ်၊ လက်ရေးမူ။

အာပန္န (တိ) [အာ + ပဒ + တ] (၁) ရောက်သော၊သူ။ (က) အာပတ်သို့ ရောက်သော၊ အာပတ်သင့်သော၊သူ။ (ခ) ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်သော၊ ဘေးရန်အန္တရာယ်–သင့်ရောက်–နှင့် တွေ့ကြုံ–သော၊သူ။ (၂) ရောက်–ယူ–အပ်သော။ (၁) အာပတ္တိံ တံ ဘိက္ခု အာပန္နော ပါရာဇိကန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၂-၃-၄။ အယံ ဘိက္ခုနီ ပဌမာပတ္တိကံ ဓမ္မံ အာပန္နာ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၈၉။ ပဌမတ္တာနံ ဒေဝတာသဟာယာနံ ဥဿုက္ကံ အာပန္နာနံ ဟောန္တိ။ ဥဒါန။ ၁၁၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၀။ အာပန္နောသ္မိ ပဒံ ဉာမံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၃။ အာပန္နောသ္မိ ပဒံ ဉာမန္တိ ဝေရူပံ ကောဋ္ဌာသံ ပတ္တောသ္မိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၄၅။ အနယံ အာပန္နော ဗျသနံ အာပန္နော။ သံ၊ ၁။ ၄၂၄။ အနယံ အာပန္နောတိ ဒုက္ခံ ပတ္တော။ ဗျသနံ အာပန္နောတိ ဝိနာသံ ပတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၀။ (— ဝိ၊ ၃။ ၄၃၀။ ဝိ၊ ၄။ ၁၅၀-၁။ သံ၊ ၁။ ၂၄၆။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၆၊ ၁၆၇။ ဝိဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၊ ၂၀၊ ၃၄။ ဝိဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၊ ၆၊ ၁၅၇။ ကင်္ခါ။ ၁၂၄၊ ၂၉၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၈၊ ၃၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀၊ ၂၉၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၊ ၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၁၊ ၄၉၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၆၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၅၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၅၃၊ ၂၈၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၈၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၇၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၉၊ ၇၁၊ ၂၄၉၊ ၂၅၉၊ ၄၁၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၃၂၈။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၈၆၊ ၂၅၉။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၉၊ ၅၀၊ ၅၂၊ ၇၄။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၉၂၊ ၃၆၆၊ ၃၇၄။ အံ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၁၂၊ ၂၃၄။ အံ၊ဋီ၊ ၃။ ၄၊ ၂၁၊ ၂၉၄။ မူလဋီ၊ ၁။ ၆၊ ၃၃။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၃၄၊ ၁၄၇၊ ၁၆၂။ မူလဋီ၊ ၃။ ၆၁၊ ၇၃၊ ၈၂။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၇၈။ အနုဋီ၊ ၂။ ၄၉၊ ၉၆။ အနုဋီ၊ ၃။ ၈၁၊ ၂၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၄၇၊ ၃၀၈၊ ၄၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၁၄၊ ၂၇၅၊ ၃၅၉၊ ၃၆၃၊ ၄၂၇။) (က) အာပန္နော ဝိသုဒ္ဓါပေက္ခော ဧဝံ ဝဒေယျ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၆-၇။ (ခ) အာပဒံ ဗျသနံ ပတ္တော အာပန္နော နာမ၊

အတိပိဋ္ဌေနံ အာပဇ္ဇတီတိ အာပန္နောတိ။ ခာန်၊ ဋီ။၇၄၃။ (၂) ပရိယာပန္နောတိ စ ပရိစ္ဆေဒကာရိကာယ တဏှာယ ပရိစ္ဆိဇ္ဇ အာပန္နာ၊ ဂဟိတာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၀။

အာပန္နအရဟတ္တဘာဝဒီပန (တိ) [အာပန္န+အရဟတ္တဘာဝ+ဒီပန] ရောက်သော အရဟတ္တဖိုလ် ရှိသူ၏ အဖြစ်ကို–ပြတတ်သော–ပြကြောင်းဖြစ်သော (စကား)။ အာယသ္မတော ပန သေနိယဿ ပဋိပတ္တိကိတ္တနပရမေတံ ဥဇုကံ အာပန္နအရဟတ္တဘာဝဒီပနံ၊ ယဒိဒံ အညတရော ခေါ ပနာတိအာဒိဝစနန္တိ အာဟ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၇။

အာပန္နအာပတ္တိ (ထီ) [အာပန္န+အာပတ္တိ] သင့်ရောက်အပ်သော အာပတ်။ ဝုဋ္ဌာနန္တိ အာပန္နအာပတ္တိတော, န ကိလေသတော ဝုဋ္ဌာနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၂။

အာပန္နက (တိ) [အာပန္န+က] ရောက်သော (ရဟန်း)။ အန္တိမဝတ္ထုံ အဇ္ဈာပန္နကောပိ ဓေသေ၀ နယောတိ ပါရာဇိကံ အာပန္နကော ဘိက္ခုမ္ပိ ဓေသေ၀ နယောတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၆၉။

အာပန္နကာလ (ပု) [အာပန္န+ကာလ] ရောက်သောအခါ။ ကုမ္ဘီလာဒီနံ ဘတ္တဘာဝံ အာပန္နကာလေ ဝိယ ဣမဿ ဘိက္ခုနော.... ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။

အာပန္နဒဿန (တိ) [အာပန္န+ဒဿန] ရောက်သော အဓိပ္ပါယ်ကို – ပြတတ်သော – ပြကြောင်းဖြစ်သော(စကား)။ န ကေဝလန္တိအာဒိ အတ္ထတော အာပန္နဒဿနံ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၉၈။

အာပန္နပါစိတ္တိယာပတ္တိ (ထီ) [အာပန္န+ပါစိတ္တိယာပတ္တိ] သင့် – ရောက် – သော ပါစိတ် အာပတ်။ အာပတ္တိံ ရောပေတဗ္ဗောတိ အနိဿဇ္ဇနပစ္စယာ အာပန္နပါစိတ္တိယာပတ္တိံ ဥက္ခေပနီယကမ္မကရဏတ္ထံ အာရောပေတဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၂။

အာပန္နပုဂ္ဂလ (ပု) [အာပန္န+ပုဂ္ဂလ] အာပတ်သို့ ရောက်သော – အာပတ်သင့်သော – ပုဂ္ဂိုလ်။ အာပတ္တိအာပဇ္ဇနက-ကြည့်။

အာပန္နပုဗ္ဗ (တိ) [အာပန္န+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ရောက်ဘူးသော၊သူ။ တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ အပရာမဋ္ဌတ္တာ ဣဒံ နာမ တံ အာပန္နပုဗ္ဗောတိ ကေနစိ ပရာမဋ္ဌုံ အသက္ကုဏေယျတ္တာ စ အပရာမဋ္ဌာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။

အာပန္နလက္ခဏတ္တယ (န) [အာပန္န + လက္ခဏတ္တယ] ရောက်သော လက္ခဏာသုံးပါး အပေါင်း။ ပုရိမာယ ဟိ အတ္ထတော အာပန္နလက္ခဏတ္တယံ ဂဏှာတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၀။

အာပန္နဝိနိဗ္ဘုတ္တဘာဝ (တိ) [အာပန္န+ဝိနိဗ္ဘုတ္တ+ဘာဝ] (အနက်အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်) သက်ရောက်သော အသီးအသီးခွဲခြား ဝေဘန်အပ်သည့်အဖြစ်ရှိသော။ တသ္မာ အာပန္နဝိနိဗ္ဘုတ္တဘာဝါနံ တေသံ လိင်္ဂါနံ အညေသဥ္စ သမာနကာလာပမ္မာနံ ဣန္ဒြိယပစ္စယတာယ အဖရဏတော တာနိ ဣန္ဒြိယပစ္စယော န ဟောန္တီတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၉၀။

အာပန္နဝုဋ္ဌာန (န) [အာပန္န+ဝုဋ္ဌာန](ကုစား၍ ရကောင်းသောအာပတ်ကိုဝိနည်းတရားတော်နှင့်အညီ ကုစားခြင်းအားဖြင့်) သင့်ရောက်သော အာပတ် – မှ ထခြင်း–ကို သုတ်သင်ခြင်း။ တိဝိဓာ ဝိသောဓနာ အနာပဇ္ဇနံ အာပန္နဝုဋ္ဌာနံ ကိလေသေဟိ စ အပ္ပဋိပီဠနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ အာပန္နဝုဋ္ဌာနန္တိ အာပန္နသပ္ပဋိကမ္မာပတ္တိတော ယထာဓမ္မံ ပဋိကမ္မကရဏေန ဝုဋ္ဌာနံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၈။

အာပန္နသတ္တာ (ထီ) [အာပန္န + သတ္တ။ အာပန္နော ပတ္တော ဂဗ္ဘဋ္ဌော သတ္တော ဧတာယာတိ

အာပန္နသတ္တာ။ ခန်၊ဋီ။ ၂၃၉။] ဝမ်းတွင်းသို့ ဝင်ရောက်သော - သတ္တဝါ - ကလေးသူငယ် - ရှိသော မိန်းမ၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင်မိန်းမ။ ဂဗ္ဘိနီ နာမ အာပန္နသတ္တာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၂။၄၁၇။ အာပန္နသတ္တာတိ ကုစ္ဆိပဝိဋ္ဌသတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၉။ ယထာ အာပန္နသတ္တာနံ၊ ဘာရမောရောပနံ ဓုဝံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ အာပန္နသတ္တာနန္တိ ဂရုဂဗ္ဘာနံ၊ ဂဗ္ဘိနီနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ အာပန္နသတ္တာ မေ မာတာ (အပ၊၁။၁၂၆)တိ မယှံ မာတာ ဂရုဂဗ္ဘာ ဂဗ္ဘိနီ၊ ပသုတာသန္နဂဗ္ဘာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၁။ (- မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၆။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၆၅၊ ၁၀၃။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၅၄။ မူလဋီ၊၁။ ၂၅။)

အာပန္နသေခိယ (န) [အာပန္န+သေခိယ] သင့်ရောက်သော သေခိယအာပတ်။ အသဉ္စိစ္စ အာပန္နသေခိယအကုသလစိတ္တုပ္ပါဒါဒိဘေဒေသု ဝဇ္ဇေသု ဘယဒဿနသီလော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၉။ အသဉ္စိစ္စ....ဘေဒေသူတိ အသဉ္စိစ္စအာပန္နသေခိယေသု အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒါဒိဘေဒေသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၆။

အာပန္နာပတ္တိ (ထီ) [အာပန္န + အာပတ္တိ] သင့်ရောက်သော အာပတ်။ ပစ္ဆာ အာပန္နာပတ္တိံ မူလာပတ္တိယံ သမောဓာယ ပရိဝါသော ဒါတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၆၅။ ပုဗ္ဗာပတ္တီတိ ပဌမံ အာပန္နာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၅၆။ (- သာရတ္ထ၊၂။ ၁၉၇။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၆၅။)

အာပပထဝါဓိက (တိ) [အာပ+ပထဝီ+အဓိက] အာပေါဓာတ် ပထဝီဓာတ် လွန်ကဲသော၊ (ဘူတရုပ်)။ အပရေ “တေဇောဓိကာနံ ပသာဒေါ စက္ခု၊ ဝိဝရဝါယုအာပပထဝါဓိကာနံ သောတဃာနဇိဝှါကာယာ”တိ ဝဒန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇၄။

အာပပသံသက (တိ) [အာပ+ပသံသက] အာပေါဓာတ်-ရေဓာတ်-ကို ချီးမွမ်းတတ်သော၊ အာပေါဓာတ် - ရေဓာတ် - ၏ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ပြောဆိုတတ်သော၊သူ။ ပထဝီပသံသကာ ပထဝါဘိနန္ဒိနော အာပပသံသကာ အာပါဘိနန္ဒိနော။ မ၊၁။၄၀၂။

အာပပါယီ (တိ) [အာပ+ပါ+ဏီ] ရေကို သောက်တတ်သော၊သူ။ အစ္စုရတ္တော အာပပါယိန္တိပိ ပါဌော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇၀။ အစ္စုရတ္တာပပါယီ-လည်း ကြည့်။

အာပမုခ (န) [အာပ + မုခ] ရေကို - အဦး - ပဓာန - ပြုခြင်း။ အာပမုခေန ဒဿိတံ ဂိလာနပစ္စယံ, သဿာဒိယာ စီဝရန္တိ စတုဗ္ဗိဓမ္ပိ ပစ္စယံ သင်္ခါယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။

အာပယတိ ¹(ကြိ) [အာပု + ဏယ + တိ] တွဲလျားကျ၏။ အာပု လမ္ဗနေ၊ အာပေတိ အာပယတိ။ နီတိ၊ဓာ။ ၃၂၇။

အာပယတိ ²(ကာ၊ကြိ) [အပ+ဏယ + တိ] (၁) တိုးပွါးစေ၏။ (၂) ရောက်စေ၏၊ ခေါ်ယူ၍သွား၏။ (၁) မနံ အာပယတိ ဝဍ္ဎေတီတိ မနာပံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၃။ (၂) ကော တေသံ ဂတိံ’ မာပယေ (ဇာ၊၂။၁၆၁)တိ ကော မံ တေသံ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါနံ နိဝါသဋ္ဌာနံ ပါပေယျ ဂဟေတွာ ဂစ္ဆေယျာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၅၆။

အာပသဒိသ (တိ) [အာပ+သဒိသ] ရေနှင့် တူသော။ ကိလေသာ အာပသဒိသာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၅၆။

အာပါ (အာဝါ) (ထီ) [နိရုတ္တိ နည်းဖြင့် အာပဒါ မှ ဒ-ကိုချေ၍ အာပါ-ဟု ဖြစ်၏။ သို့မဟုတ် ဇာတ်ဋီကာအတိုင်း အာ+ဝါ+အ+ အာ-ဟု ဓာတ်ပစ္စည်းကြံ၍ ဝ-ကို ပ-ပြုလျှင် အာပါ-ဟုရင်း, မပြုလျှင် အာဝါ-ဟုရင်း ရုပ် ဖြစ်၏။] ဘေးရန်။ အာပါသု မေ ယုဒ္ဓပရာဇိတဿ၊ ဧကဿ ကတွာ ဝိဝနသ္မိ ဃောရေ။ ဇာ၊၁။၇၄။ အာပါသု ဗျသနံ ပတ္တော၊ သဟာယံ နာဓိဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊၁။၉၃။ အာပါ-

သူတိ အာပဒါသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁။ အဘိမုခံ ဝါယန္တိ ဂစ္ဆန္တီတိ အာဝါ၊ အာပဒါ။ တေနာဟ အာဝါသူတိ အာပဒါသူတိ။ (ဇာတ်ဋီကာ လက်ရေးမူ)။

အာပါဋလိပုတ္တ (န) [အာ+ပါဋလိပုတ္တ] ပါဋလိပုတ်ပြည် တိုင်အောင်၊ ပါဋလိပုတ်ပြည် အထိ။ အာပါဋလိပုတ္တံ ဝုတ္ထော ဒေဝေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၆။ မဋီ၊၁။၁၄၃။ မူလဋီ၊၁။ ၅၂။

အာပါဏကောဋိက (န) [အာ+ပါဏ+ကောဋိ+က။ မရိယာဒါဘိဝိဓိသု အာပါဏကောဋိယာ အာပါဏကောဋိကံ၊ "ကမ္မံ သမာသန္တဂတာနမကာရန္တော"တိ ကပစ္စယော။ ရူ။နှာ- ၁၈၁။] (က) အသက် ကုန်ဆုံးသည်တိုင်အောင်၊ အသက်ထက်ဆုံး။ (ခ) အာပါဏကောဋိကမည်သော-အသက် ကုန်ဆုံးသည့်အထိ မပျက်မစီး တည်ရှိသော-သီလ။ (က) ယာဝဇီဝံ အာပါဏကောဋိကံ သမာဒါယ သိက္ခတိ သိက္ခာပဒေသု။ ဝိ၊၅။၂။ အာပါဏကောဋိကန္တိ ဇီဝိတပရိယန္တံ ကတွာ။ ဝဇီရ။ ၅၄၃။ ဣမ ပနာဟံ ဘန္တေ ဘိက္ခူ ပဿာမိ ယာဝဇီဝံ အာပါဏကောဋိကံ ပရိပုဏ္ဏံ ပရိသုဒ္ဓံ ဗြဟ္မစရိယံ စရန္တေ။ မ၊၂။၃၂၂။ အာပါဏကောဋိကန္တိ ပါဏောတိ ဇီဝိတံ၊ တံ မရိယာဒံ အန္တော ကရိတွာ၊ မရဏသမယေပိ စရန္တိယေဝ၊ တံ န ဝီတိက္ကမန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ အာပါဏကောဋိကန္တိ ယာဝ ပါဏကောဋိ၊ တာဝ ဇီဝိတပရိယောသာနံ။ မဋီ၊၃။၁၆၂။ အာပါဏကောဋိက (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂)န္တိ ဇီဝိတပရိယန္တံ ယာဝဇီဝံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၄၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၂၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၀၊၁၇၄။) (ခ) ယာဝဇီဝံ သမာဒိယိတွာ တထေဝ ပဝတ္တိတံ အာပါဏကောဋိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၄။)

အာပါဏကောဋိကတာ (ထီ) [အာပါဏကောဋိက+တာ] အာပါဏကောဋိက မည်သော သရဏဂုံ၏အဖြစ်၊ အသက်ထက်ဆုံး ရတနာ မြတ်သုံးပါးကို ကိုးကွယ် ဆည်းကပ်ခြင်း။ တဿ သရဏဂမနဿ အာပါဏကောဋိကတံ ဒဿေန္တော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၅။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၆၆။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉၂။)

အာပါဏကောဋိယ (န) [အာ+ပါဏကောဋိ+က။ က-ကို ယ-ပြု။] အာပါဏကောဋိက-နှင့် အနက်တူ။ မရိယာဒါဘိဝိဓိသု အာ ပါဏကောဋိယာ အာပါဏကောဋိယံ၊ ကပစ္စယဿ ယကာရာဒေသော။ နီတိ၊သုတ္တ။၆၉၆။

အာပါတ (ပု) [အာ+ပတ+ဏ] ရှေးရှူကျရောက်ခြင်း၊ ထင်ခြင်း၊ ထင်ပေါ်လာခြင်း (ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဒွါရ၌ အာရုံ၏အဖြစ်ဖြင့် ထင်ပေါ်လာခြင်း)။ ယံ စိတ္တဿ အာပါတံ မုပဂစ္ဆတိ။ မိလိန္ဒ။၂၇၇။ ပဉ္စာရမ္မဏာနိ ပဉ္စဒွါရေ အာပါတ(ထ) မာဂစ္ဆန္တိ။ အဘိ၊သင်္ဂဟ။၅၇။

အာပါတဒဿ (ပု) [အာပါတ+ဒိသ+အ] ထိုထို အနက်သဘောကို ရှေးရှူကျရောက်စေတတ်၊ သိမြင်တတ်သော၊ သိမ်မွေ့နက်နဲသော အနက်သဘောများကို သိမြင်တတ်သော၊သူ။ အရိယသာဝကော မဟာပညော ပုထုပညော အာပါတဒဿော ပညာသမ္ပန္နော။ အံ၊၁။ ၃၇၀။ အာပါတဒဿောတိ တံတံ အတ္ထံ အာပါတေတိ တမေဝ ပဿတိ၊ သုခုမမ္ပိ အတ္ထဇာတံ အာဂစ္ဆတိယေဝါတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။

အာပါတပရိပါတ (ပု) [အာပါတ + ပရိပါတ] ရှေးရှူကျခြင်း ပျံဝဲ၍ကျခြင်း။ အဓိပါတကာ တေသု တေလပ္ပဒီပေသု အာပါတပရိပါတံ အနယံ အာပဇ္ဇန္တိ။ ဥဒါန။၁၆၇။ အာပါတပရိပါတန္တိ အာပါတံ ပရိပါတံ၊ အာပတိတွာ အာပတိတွာ ပရိပတိတွာ ပရိပတိတွာ၊ အဘိ-

မုခပါတဋ္ဌေဝ ပရိဇ္ဇမိတ္တာ ပါတဋ္ဌ ကတ္တာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၃။

အာပါထ (ပု) [အာ + ပထ + ဏ] ထင်ခြင်း၊ ထင်ပေါ်လာခြင်း (ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ ဒွါရ၌ အာရုံ၏ အဖြစ်ဖြင့် ထင်ပေါ် လာခြင်း)။ စက္ခုဝိညာဏဿ ရူပါ စက္ခုဿ အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊၃။ ၂၇၁။ အံ၊ ၂။၃၃၂။ ဗာဟိရာ စ ရူပါ န အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တိ။ မ၊၁။ ၂၄၇။ တဿ အဝိမတ္တာ စေပိ မနောဝိညာဏဿ ဓမ္မာ မနဿ အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊၂။၃၇၂။ မရဏမဉ္စေ နိပန္နဿ....မနောဒွါရေ အာပါထ-မာဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၁။ မနောဒွါရေ အာပါထ'မာဂစ္ဆတီတိ ကမ္မဗလေန ဥပဋ္ဌာပိ-တဝဏ္ဏာယတနံ သုပိနံ ပဿန္တဿ ဝိယ, ဒိဗ္ဗစက္ခု ဝိယ စ မနောဒွါရေ ဧဝ ဂေါစရ-ဘာဝံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၃၀၀။ အာပါထ-မတ္တန္တိ အာပါထဂမနမတ္တံ အာရမ္မဏပစ္စယ-ဘာဝမတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀၁-၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၆-၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅၊၁၇၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၀၊၁၂၉၊၂၃၃၊၂၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၊၅၂၊၇၈၊ ၃၄၃၊၃၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၊၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃၊ ၂၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၉၊ ၂၆၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ ခုဒ္ဒ-က၊ဋ္ဌ။၂၁၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၄၊၃၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၃၄၊၁၁၃၊၁၄၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၂။၉၅။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။ မ၊ဋီ၊ ၂။၃၁၇။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၃။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၃၁၊၁၈ ၂၊၅၁၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။၁၇၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၉။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂။ မူလဋီ၊၃။၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၂၁၃။)

အာပါထက (ပု) [အာပါထ + က] ထင်မြင်ကောင်းရာ အရပ်၊ မြင်ကွင်း။ အာပါထ-ကဇ္ဈာယီ-ကြည့်။

အာပါထကဇ္ဈာယီ (တိ) [အာပါထက+ဈာယီ] လူအများအား ထင်မြင်ကောင်းရာအရပ်၌ – လူမြင်ကွင်း၌ – ဈာန်ဝင်စားလေ့ရှိသော၊ သူ။ အာပါထကဇ္ဈာယိံ ဟောတိ။ မဟာနိ။ ၁၇၃။ စူဠနိ။ ၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၆။ အာပါထ-ကဇ္ဈာယိံ ဟောတီတိ သမ္မုခါ အာဂတာနံ မနုဿာနံ ဈာနံ သမာပဇ္ဇန္တော ဝိယ သန္တ-ဘာဝံ ဒဿေတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၃။ အာပါထ-ကဇ္ဈာယီတိ မနုဿာနံ အာပါထဋ္ဌာနေ သမာ-ဓိသမာပန္နော ဝိယ နိသီဒန္တော အာပါထကေ ဇနဿ ပါကဋဋ္ဌာနေ ဈာယီ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၅၄။

အာပါထကနိသာဒီ (တိ) [အာပါထက + နိသာဒီ] လူအများအား ထင်မြင်ကောင်းရာအရပ်၌ – လူမြင်ကွင်း၌ – နေလေ့ရှိသော၊ သူ။ ပုန စပရံ နိဂြောဓ တပဿီ အာပါထကနိသာဒီ ဟော-တိ။ ဒီ၊၃။၃၆။ အာပါထကနိသာဒီ ဟော-တီတိ မနုဿာနံ အာပါထေ ဒဿနဋ္ဌာနေ နိသီဒတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂။

အာပါထဂတ (တိ) [အာပါထ+ဂတ] ထင်ခြင်းသို့ ရောက်သော။ စက္ခုမာ ပုရိသော အာပါ-ထဂတာနံ ရူပါနံ အဒဿနကာမော အဿ။ မ၊၁။၁၆၉။ စက္ခုဒွါရေ တာဝ အာပါ-ထဂတံ ဣဋ္ဌာရမ္မဏံ.... ကာမရာဂဿော-ဇနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ အာပါထဂတာသု တာသု တာသု သဟ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၇။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၇၊ ၂၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၅၀၊၁၈၆၊ ၂၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၂၊၃၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၊၃၈၊၁၄၅၊၁၅၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၈၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၉။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၆၉။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၃။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၃၁၊ ၃၁၃၊၄၂၃။ အနုဋီ၊၁။၁၆၂။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၈၊ ၁၈၂။ အနုဋီ၊၃။ ၂၄၄။ နေတ္တိဋီ။၈၉။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။ ၂၄၊၁၃၂၊၃၄၆။)

အာပါထဂတမစုရတာ (ထီ) [အာပါထဂတ+ မစုရတာ] (သောတပသာဒ၌) ထင်ခြင်းသို့ ရောက်သည်ရှိသော် ချိမြိန်ကောင်းမြတ်သည်

၏ အဖြစ်။ သုယျမာနသုခတောတိ အာ-ပါထဂတမဓုရတံ အာဟ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။

အာပါထဂတရူပ (န) [အာပါထဂတ + ရူပ] ထင်ခြင်းသို့ ရောက်သော ရူပါရုံ။ အာပါထ-ဂတရူပေ စက္ခုဝိညာဏံ န ရဇ္ဇတိ န ဒုဿတိ န မုယှတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ဂ၁။

အာပါထဂတဝဏ္ဏ (ပု) [အာပါထဂတ + ဝဏ္ဏ] ထင်ခြင်းသို့ ရောက်သော အဆင်း။ အာ-ဘောဂါနုရူပံ အာပါထဂတဝဏ္ဏဝသေနာတိ အနေကမေဝ ရူပံ သံဟစ္စကာရိတာယ ဝိညာ-ဏဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၄။

အာပါထဂတဝိသယနိန္န (တိ) [အာပါထဂတ+ဝိသယ+နိန္န] ထင်ခြင်းသို့ရောက်သောအာရုံ၌ ညွတ်သော (အာဝဇ္ဇန်း)။ တန္နိန္နန္တိ အာ-ပါထဂတဝိသယနိန္နံ အာဝဇ္ဇနန္တိ သမ္ဗန္ဓော။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၄၀။

အာပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာန (တိ) [အာပါထ-ဂတ+ဝိသယ+ပဒဋ္ဌာန] ထင်ခြင်းသို့ရောက်သော အာရုံလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော။ ဖုသတီတိ ဖဿော။ သွာယံ....အာ-ပါထဂတဝိသယပဒဋ္ဌာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၃။

အာပါထဂမန (န) [အာပါထ+ဂမန] ထင်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ တတ္ထ ဒိဋ္ဌဝသေန တာဝ အာပါထဂမနံ ဟေဋ္ဌာ ပဋ္ဌဟိ နယေဟိ ဝုတ္တ-မေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ ရူပါဒီနံ အာပါထ-ဂမနေ နိဒ္ဒါပဋိဗောဓော ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။ ၂၀၁။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၉။ မူလဋီ၊၂။၆၇။ အနုဋီ၊ ၁။၁၆၇။ အနုဋီ၊၂။၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃၃။)

အာပါထဂမနယောဂျ (တိ) [အာပါထဂမန+ယောဂျ] ထင်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းငှါ သင့်လျော်လျောက်ပတ်သော (အဆင်း)။ အာ-နာပါထဂတန္တိ အာပါထဂမနယောဂျဝသေန ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၆၂။

အာပါထဋ္ဌာန (န) [အာပါထ + ဌာန] ထင်ရာ အရပ်၊ ထင်ပေါ်ရာ အရပ်။ ဒုရေတိ ဝုတ္တေပိ ပကတိသောတဿ အာပါထဋ္ဌာနေ-ယေဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၅၄။)

အာပါထမဓုရတာ (ထီ) [အာပါထ + မဓုရတာ] (သောတပသာဒ၌) ထင်ပေါ် လာသည်ရှိသော် ချိုမြိန် ကောင်းမြတ်သည်၏ အဖြစ်။ သုယျမာနသုခတောတိ အာပါထမဓုရတ-မာဟ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၇။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။

အာပါထရမဏီယ (တိ) [အာပါထ + ရမဏီယ] ညာဏ်အား ထင်လာသည်ရှိသော် မွေ့လျော် ဖွယ်ကောင်းသော (စကားတော်)။ အာပါ-ထရမဏီယတော, ဝိမဒ္ဒက္ခမတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ အာပါထရမဏီယတောတိ ညာဏဿာပါထရမဏီ-ယတော။ ဝဇိရ။၅၅။ ကရဝီကရုတမဉ္ဇု-တာယ အာပါထရမဏီယတော။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၁၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆ဂ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၃၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆။

အာပါဒ (ပု) [အပ+အာ+ဒါ+ဏ] သိမ်းပိုက်ခြင်း။ အနာပါဒ-ကြည့်။

အာပါဒက (တိ) [အာ+ပဒ+ဏွု။ ထိ-၌ အာ-ပါဒိကာ] (က) ကြီးပွါးစေတတ်သော၊ တိုးပွါးစေတတ်သော၊ စောင့်ရှောက်တတ်သော၊ သူ။ (ခ) ရောက်စေတတ်သော။ (က) ဗဟူပကာရာ ဘိက္ခဝေ မာတာပိတရော ပုတ္တာနံ အာပါဒကာ ပေါသကာ။ အံ၊၁။၁၃၁၊၁၃၂။ ဣတိဝုတ်၊၂၆၉။ အာပါဒကာတိ ဝဍ္ဎကာ

အနုပါလကာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈။ အာပါဒကာတိ ဇီဝိတဿ အာပါဒကာ (ပါလကာ)။ ပုတ္တာနံ ဟိ မာတာပိတူဟိ ဇီဝိတံ အာပါဒိတံ ပါလိတံ ဃဋိတံ အနုပ္ပဗန္ဓေန ပဝတ္တိတံ။ ရင်း-ဋ္ဌ။၉၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၀။ ဘဂဝတော မာတုစ္ဆာ အာပါဒိကာ ပေါသိကာ ခီရဿ ဒါယိကာ။ ဝိ၊၄။၄၄၄၊၄၈၆။ မ၊၃။ ၂၉၆။ အာပါဒိကာတိ သံဝဍ္ဎိတာ တုမှာကံ ဟတ္ထပါဒေသု ဟတ္ထပါဒကိစ္စံ အသာမေတ္ထေသု ဟတ္ထေ စ ပါဒေ စ ဝဍ္ဎေတွာ ပဋိဇဂ္ဂိကာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၂၂။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၇။ (—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၂။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၄၂။) (ခ) ဒါယကေနေဝ မဟာဝိပါကစေတနတ္တံ အာပါဒိကာ။ မူလဋီ၊၃။၁၀၇။ ဗျသနဿ ဟိ အာပါဒကေဟိ အာပါဒနံ အာပါဒေတဗ္ဗအာပတ္တိယာ သဟေဝ သိဇ္ဈတိ။ အနုဋီ၊၂။၇၁။

အာပါဒန (နှ) [အာ+ပဒ+ဏေ+ယု] ရောက်စေခြင်း။ ပဋ္ဌိမာ စ ဇနတာ ဒိဋ္ဌာနုဂတိံ အာပါဒနေန အနုဂ္ဂဟိတာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၈။ (—မူလဋီ၊၁။၁၇၇။ အနုဋီ၊၂။ ၈၁။)

အာပါဒိ
အာပါဒိံ } (ကြိ) အာပဇ္ဇတိ-ကြည့်။

အာပါဒိတ (တိ) [အာ+ပဒ+ဏေ+တ] (က) ရောက်စေအပ်သော။ (ခ) စောင့်ရှောက်အပ်သော။ (ဂ) ပြီးစေအပ်သော။ (က) ဇရာယ ခဏ္ဍိစ္စာဒိဘာဝံ အာပါဒိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ခဏ္ဍိစ္စာဒိဘာဝံ အာပါဒိတောဟိ ခဏ္ဍိတဒန္တပလိတကေသာဒိဘာဝံ သမ္ပာပိတော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၇။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၉၊၁၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၇။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၄၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၅။ မူလဋီ၊ ၂။၉၇။ မူလဋီ၊၃။၁၄၉။ အနုဋီ၊၃။၂၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၁။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၄။) (ခ) အာပါဒက (က) ကြည့်။ (ဂ) ရာဇဘောဇနီယေန ပုဋ္ဌော ပေါသိတော အာပါဒိတော ဝဍ္ဎိတောတိ သူရော။ မဟာနိ။၁၃၃။ အာပါဒိတောတိ ဥပစ္စုပလိတော ပဋိပါဒိတော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၄၉။

အာပါဒိတစိတ္တ (တိ) [အာပါဒိတ+စိတ္တ] ရောက်စေအပ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ဝိပန္နစိတ္တောတိ ဗျာပါဒေန ဝိပတ္တိံ အာပါဒိတစိတ္တော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅[illegible]

အာပါဒိတရုက္ခ (ပု) [အာပါဒိတ+ရုက္ခ] ရောက်စေအပ်သော သစ်ပင်။ ပတိတဋ္ဌာနေယေဝ ဝါလိကာယ ဩတ္ထရိတွာ ပူတိဘာဝံ အာပါဒိတရုက္ခော ဝိယ အာလသိယမဟဂ္ဃသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။

အာပါဒိယမာန (တိ) [အာ + ပဒ + ဏယ + မာန] ရောက်စေအပ်သော၊သူ။ ယေ မက္ကုံတံ အာပါဒိယမာနာပိ ဒုက္ခေန အာပဇ္ဇန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၈။ ဝိက္ခိပ္ပမာနဿာတိ ဝိက္ခိပိယမာနဿ, ဝိက္ခေပံ အာပါဒိယမာနဿ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ (—မ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၈။)

အာပါဒိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+ပဒ+ဏေ+ယ + တေ] ရောက်စေအပ်၏။ ဝိက္ခိပိယတိ ဝိက္ခေပံ အာပါဒိယတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ အံ၊ ဋီ၊၂။၅၀။ **အာပါဒိယန္တိ** — အနုဋီ၊၃။၂၀၇။

အာပါဒေတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ပဒ+ဏေ+တဗ္ဗ] ရောက်စေ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အနုပ္ပတ္တိမ္ပတာ အာပါဒေတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။၇၇။ မူလဋီ၊၂။၉၆။

အာပါဒေတဗ္ဗအာပတ္တိ (ထိ) [အာပါဒေတဗ္ဗ+ အာပတ္တိ] ရောက်စေအပ်သော သတ္တဝါ၏ ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။ ဗျသနဿ ဟိ အာပါဒကေဟိ အာပါဒနံ အာပါဒေတဗ္ဗ-

အာပတ္တိယာ သဟေဝ သိဇ္ဈတိတိ။ အနုဋီ၊ ၂။၇၁။

အာပါဒေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ပဒ+ဏေ+တိ] ရောက်စေ၏၊ ပြီးစေ၏။ သော အဘိက္ကမန္တော ပဋိက္ကမန္တော ဗဟူ ခုဒ္ဒကေ ပါဏေ သံဃာတံ အာပါဒေတိ။ မ၊ ၂။၄၀။ (—မဋ္ဌ၊၃။၄၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၀။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၂၇။ သံဋီ၊ ၂။၃၂၁။) **အာပါဒေန္တိ**—သံ၊ ၂။၃၂၉။ သံဋ္ဌ၊၃။၃၉၊၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ ဝိမတိ၊၁။၃၅၈။ ဒီဋီ၊၃။၂၄၆။ သံဋီ၊ ၂။ ၁၉၇၊၃၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၄၆၀။ **အာပါဒေမ**—ဝိ၊၁။၃၂၈။ **အာပါဒေယျုံ** — မဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ အဿမံ နေတွာ အာပါဒေယျံ ပေါသေယျံ ဝဍ္ဎေယျံ။ ဒီ၊၂။၂၇၀။ အာပါဒေယျန္တိ နိပ္ပါဒေယျံ၊ အာယုံ ဝါ ပါပုဏာပေယျံ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။ **အာပါဒေသိ** — သံ၊၁။၂၁၈။ မဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ သံဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁။ သံဋီ၊၁။၃၃၀။ **အာပါဒေသုံ**—အံ၊၃။၂၈၂။ မဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ အနယဗျသနံ **အာပါဒေဿာမိ** ဝဋ္ဋီ။ ဒီ၊၂။၆၁။ အာပါဒေဿာမိတိ ပါပယိဿာမိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ မဋ္ဌ၊၃။၉၇။

အာပါဒေတု (တိ) [အာ+ပဒ+ဏေ+တု] မွေးမြူတတ်သော၊ ကြီးပွါးစေတတ်သော၊ သူ။ သေယျထာပိ ဇာတဿ အာပါဒေတာ ဝေံ မောဂ္ဂလ္လာနော၊ မ၊၃။၂၉၁။ အာပါဒေတာတိ ပေါသေတာ။ မဋ္ဌ၊၄။၂၁၈။

အာပါဒေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ပဒ+ဏေ+တုံ] ရောက်စေခြင်းငှါ။ ဖာတိံ ကာတုန္တိ ဝုဍ္ဎိံ အာပါဒေတုံ။ မဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ အံဋ္ဌ၊၃။၃၄၉။ အနုပ္ပါဒံ အာပါဒေတုံ အသမတ္ထတာယ န ပရိဇာနာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၉။

အာပါဒေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ပဒ+ဏေ+တွာ] ရောက်စေ၍။ ဝေမတံ ဉာယံ အတ္ထတော အာပါဒေတွာ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၉၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။ (—မဋ္ဌ၊၄။၁၈၀။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၈။)

အာပါဒေန္တ (တိ) [အာ+ပဒ+ဏေ+အန္တ] ရောက်စေတတ်သော။ ဗဟူ ခုဒ္ဒကေ ပါဏေ သံဃာတံ အာပါဒေန္တာ။ ဝိ၊၂။၃၉၀။ ဝိ၊၃။ ၁၉၂။ အံဋ္ဌ၊၂။၈။ သံဃာတံ အာပါဒေန္တာတိ ဝိနာသံ အာပါဒေန္တာ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၄၉။ အံဋီ၊၂။၉။ အနုပ္ပတ္တိဓမ္မတံ အာပါဒေန္တော သမ္မာ ဂတော အတိတောတိ သုဂတော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၉။ သံဋီ၊၁။၅။ အံဋီ၊၁။၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၃၆။ (—ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၃။ မဋီ၊၁။၁၆၁။ မဋီ၊၂။၁၃၃၊၂၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၁။၄၀၉။)

အာပါဒိက (တိ) [အာပ+အဒိက] အာပေါဓာတ်—ရေဓာတ်—လွန်ကဲသော(သွေးရည်)။ အာပါဒိကဿ အာသဝဿ ဂန္ဓတော ပထဝီအဓိကေ ကပ္ပါသေ ဂန္ဓော အဓိကတရော သိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၅။

အာပါန[1] (နု) [အာပ+အာန] ထွက်သက်လေ။ အပါန-ကြည့်။

အာပါန[2] (နု) [အာ+ပါ+ယု] အရက်ဝိုင်း၊ သေသောက်ရာ အစည်းအဝေး။ အာပါနံ သဇ္ဇေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။ အာပါနံ ပါနမဏ္ဍလံ။ ဓာန်။၅၃၄။ အာပိဝန္တိ သံဘူယ ပိဝန္တျသ္မိံ အာပါနံ၊ ယု။ ဓာန်ဋီ။၅၃၄။

အာပါနက (တိ) [အာပါန+က] အရက်ဝိုင်း၌—ဖြစ်သော—ပါဝင်သော၊သူ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာပါနကမနုဿ (ပု) [အာပါနက+မနုဿ] အရက်ဝိုင်း၌ ပါဝင်သော—အရက်ဝိုင်း၌နေ၍ အရက်၏ အကျိုးအပြစ်ကို ပြောပြသော—လူ။ အာပါနီယကံသေ သမ္ပတ္တိံ စ အာဒီနဝံ စ အာရောစေန္တော အာပါနကမနုဿော

ဝိယ အာစရိယုပဇ္ဈာယာဒိကော ကလျာဏ- မိတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။

အာပါနဘူမိ (ထီ) [အာပါန + ဘူမိ] စားပွဲ သောက်ပွဲ ပြုလုပ်ရာဌာန။ မာတုဂါမေ ဂဟေတွာ အာပါနဘူမိံ နိသိန္နေ ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။ တံ ဒိဝသဉ္စ နန္ဒေ္ဒာပနန္ဒာ အာပါနဘူမိံ သဇ္ဇယိံသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၁။ အာပါနဘူမိံ သဇ္ဇယိံ- သူတိ ယတ္ထ သော နိသိန္နော ဘောဇနကိစ္စံ ကရောတိ၊ တံ ပရိဝေသနဋ္ဌာနံ သိတ္တံ သမ္မဋ္ဌံ....သဇ္ဇယိံသု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၉။(−သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၀၉။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၂။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၂။)

အာပါနဘူမိရမဏီယ (တိ) [အာပါနဘူမိ + ရ- မဏီယ] စားသောက်ပွဲပြုလုပ်ရာဌာနဟု ဆို အပ်သော မွေလျော်ဖွယ်ဖြစ်သော။ တေ- မတ္တံ ဝိဒိတွာတိ တေံ တေသံ မနုဿာနံ အာ- ပါနဘူမိရမဏီယေသု မဟာပရိဠာဟေသု.... သမ္ဗာကာရတော ဝိဒိတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၁။

အာပါနမဏ္ဍပ (ပု၊န) [အာပါန + မဏ္ဍပ] သေ သောက်ရာမဏ္ဍပ်၊ သေတင်းကုပ်။ ဥယျာနေ အာပါနမဏ္ဍပံ ကာရေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၃၆။

အာပါနမဏ္ဍလ (န) [အာပါန + မဏ္ဍလ] သေ အရက်သောက်ရာ ဝိုင်း၊ သေသောက်ဝိုင်း။ အယံ မေ ဒါရကာနံ အာပါနမဏ္ဍလံ ဘဝိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။(−ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။)

အာပါနီယ (န) [အာပ + ပါ + အနီယ] (က) သောက်ဖွယ် အဖျော်ယမကာ။ (ခ)သေရည် သောက်ခွက်။ (က) အောက်ပုဒ် (က) ကြည့်။ (ခ) အောက်ပုဒ် (ခ)ကြည့်။

အာပါနီယကံသ (ပု) [အာပါနီယ + ကံသ] (က) အဖျော်ဖြင့် ပြည့်သော−ခွက်−ကြေး ခွက်။ (ခ) သေသောက်ခွက်။ (က) (ခ) အာပါနီယကံသော ဝဏ္ဏသမ္ပန္နော ဂန္ဓသမ္ပ- န္နော ရသသမ္ပန္နော။ မ၊၁။၃၉၀။ သံ၊၁။၃၃၂။ (က) အာပါနီယကံသောတိ အာပါနီယဿ မဓုရပါနကဿ ဘရိတကံသော။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ (ခ) အာပါနီယကံသောတိ သရကဿ နာမံ။ ယသ္မာ ပနေတ္ထ အာပံ ပိဝန္တိ၊ တသ္မာ အာပါ- နီယောတိ ဝုစ္စတိ။ အာပါနီယော စ သော ကံသော စာတိ အာပါနီယကံသော၊ သုရာ- မဏ္ဍသရကဿေတံ နာမံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။

အာပါပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ပ+အပ+ဏေ +တိ]ရောက်စေ၏။ သန္တဘာဝံ အာပါပေတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။

အာပါဘိနန္ဒိ (တိ) [အာပ+အဘိနန္ဒိ] အာပေါ ဓာတ်ကို အလွန် နှစ်သက်တတ်သော၊သူ။ အာပပသံသက-ကြည့်။

အာပါယိက (တိ) [အပါယ+ဏိက] (၁)(က) အပါယ်ဘုံ၌ −ဖြစ်ထိုက်−လားရောက်ထိုက် −ဖြစ်လတ္တံ့−လားရောက်လတ္တံ့−သော၊ အပါယ်ဟူသော အကျိုးကို ရထိုက်သော၊ အပါယ်ဘုံတို့၌ ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်သော ကံနှင့် ယှဉ်သော။ (ခ) အပါယ်ဘုံ၌−ကပ် ရောက်သော−ဖြစ်ခြင်းအလေ့ရှိသော။ (ဂ) အပါယ်ဘုံ၌−ဖြစ်သော−ရှိသော။ (ဃ) အ ပါယ်ဘုံ၌ တွေ့ကြုံ ခံစားနေရသော။ (င) အပါယ်ဘုံသားဖြစ်သော။ (စ) အပါယ်ဘုံ၌ ဖြစ်စေတတ်သော၊ အပါယ်ဟူသောအကျိုး −ကို ရထိုက်သော−ရှိသော။ (၂) (ဝိဇ္ဇာ- စရဏသမ္ပဒါ၏) ပျက်စီးကြောင်း အကျင့်၌ ယှဉ်သော။ (၁) (က) ဒေဝဒတ္တော အာပါ- ယိကော နေရယိကော ကပ္ပဋ္ဌော အတေ- ကိစ္ဆော။ ဝိ၊၄။၃၆၅။ အံ၊၂။၃၅၂-၃။ အာ- ပါယိကော နေရယိကော၊ ကပ္ပဋ္ဌော သံဃ- ဘေဒကော။ ဝိ၊၄။၃၆၉။ အံ၊၃။၃၁၅။ အဘိ၊ က။၃၄၆၊၄၂၉။ ဣတိဝုတ်။၂၀၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၀။ (ဒွေ) တယော မေ ဘိက္ခဝေ အာပါ-

ယိကာ နေရယိကာ ဣဒမပ္ပဟာယ။ အံ၊၁။ ၂၆၉။ ဣတိဝုတ်။၂၂၃။ အပါယေ နိဗ္ဗတ္တိဿ-တီတိ အာပါယိကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂။ အာပါ-ယိကာတိ အပါယေ နိဗ္ဗတ္တိဿန္တီတိ အာပါယိ-ကာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၇။ အပါယံဂစ္ဆိဿန္တီတိ အာပါယိကာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ အာပါယိ-ကောတိ အပါယေ နိဗ္ဗတ္တနကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၄။ နိဗ္ဗတ္တိဝသေန အပါယသံဝတ္တနိယေန ဝါ ကမ္မုနာ အပါယေသု နိယုတ္တောတိ အာ-ပါယိကော။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၃၅။ အာပါယိကော-တိ အပါယဂမနီယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ ယထာ တံ အာပါယိကော (ဒီ၊၃။၄)တိ ယထာ အပါယေ နိဗ္ဗတ္တနာရဟော သတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄။ အပါယေ နိဗ္ဗတ္တနာရဟတာယ အာ-ပါယိကော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၆။ နေရယိက (မ၊ ဋ္ဌီ၊၃။၄၇)လည်း ကြည့်။ (—မ၊၂။၅၅။ သံ၊ ၂။၅၀။ အံ၊၂။၁၂၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၂၁။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၅။) (က)(ခ) အပါယေသု နိဗ္ဗတ္တနသီလတာယ အပါယူပဂါအာပါယိကာတိ အာဟ "အပါယံ ဂစ္ဆိဿန္တီတိ အာပါယိကာ"တိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၀၃။ (ခ) အာပါယိကာ(ဒီ၊၂။၁၉၅)တိ အပါယူပဂါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ နိရယာဒိအပါ-ယေသု နိဗ္ဗတ္တနသီလတာယ အာပါယိကာတိ အာဟ အပါယူပဂါတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၈။(ဂ)ဒိဋ္ဌိ-သမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော အာပါယိကေ ရူပေ ရဇ္ဇေ-ယျ။ အဘိ၊က။၃၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။ အာ-ပါယိကခ ကာမာ(မဟာနိ။၁)တိ အဝဏ္ဏီသိုဝါ-တေသု အပဂတအာယေသု စတူသု အပါယေ-သု နိဗ္ဗတ္တကာမာ အာပါယိကာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃။ (ဂ) (ဃ) ယောနံ ပါတိ ရက္ခတိ၊ တံ.... အာပါယိကာဒီဟိ ဒုက္ခေဟိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၀။ ကင်္ခါ။၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆။ သာရတ္ထ၊၂။၅၈။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။ ၁၂၆။ အပါယေ ဘဝါနိ အာပါယိကာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၉။ သမ္ပရာယိကာ အာပါယိကာ အပါယဒုက္ခဝိသေသာ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၉။ (ဂ) (င) အာပါယိကာပိ နာနတ္တကာယာ ဧကတ္တသညိနော ဝေဝ သဗ္ဗေ ဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၁။ (— ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၅။ ဧာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၅၁၃။) (စ) အာပါယိကာနံ ဌာနာန (မ၊၁။ ၃၄၉)န္တိ အပါယေ နိဗ္ဗတ္တာပကာနံ ကာရ-ဏာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ အယဏော သုခဏော အပေတာတိ အပါယာ၊ နိရယာဒယော၊ တံ ဖလံ အရဟန္တိ၊ တံ ပယောဇနံ ဝါ ဧတေသန္တိ အာပါယိကာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၄၀။ (၂) အတ္တနာ အာပါယိကောပိ အပရိပူရမာ-နော။ ဒီ၊၁။၉၆။ အတ္တနာ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပဒါ-ယ အာပါယိကောနပိ အပရိပူရမာနေန။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ အပါယေ ဝိနာသေ (ဝိနာသနု-ပါယေ) နိယုတ္တော အာပါယိကော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၃၀၇။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၇၁။

အာပါယိကဒုက္ခ (န) [အာပါယိက+ဒုက္ခ] အပါယ်၌ဖြစ်သော ဆင်းရဲ။ ဘဂဝတာပိ ဥပမာ-ဝသေန ပကာသိတံ အာပါယိကဒုက္ခံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၆၂။ အာပါယိကဒုက္ခံ အနုဘဝန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၅။

အာပါယိကဝဂ္ဂ (ပု) [အာပါယိက+ဝဂ္ဂ] အာ-ပါယိကဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်။ အံ၊၁။၂၆၉-၂၇၇။

အာပါယိကသုတ္တ (န) [အာပါယိက+သုတ္တ] အပါယ်၌ဖြစ်လတ္တံ့သောသူတို့ကို ဟောသော သုတ်၊ (၁)အာပါယိကသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာ-ယပါဠိ၊၃-နိပါတ်၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊၁။၂၆၉။ (၂) အာပါယိကသုတ်၊ ဣတိဝုတ္တကပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၁ သုတ်။ ဣတိဝုတ်။၂၂၃။

အာပိ(ပီ)ယတိ (ကာ၊ကြိ) [အာပ+ဏယ+တေ] ခြောက်သွေ့ စေအပ်၏။ အပ္ပေါတိ

အာပိ(ပီ)ယတိ အပ္ပါယတီတိ ဝါ အာပေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ အာပီ-ယတီတိ သောသိယတိ၊ ပိဝီယတီတိ ကေစိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၄။ အာပ်ယတိ အပ္ပါယတီတိ ဝါ အာပေါ။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၈၁။

အာပီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+ပါ+ယ+တေ] သောက်အပ်၏။ အထက်ပုဒ် ကြည့်။

အာပီဠေန္တ (တိ) [အာ+ပီဠ+ဏေ+အန္တ] ဖိစီးနှိပ်စက်သော။ အာဗာဓေန အာပီဠေန္တံ၊ အဒုတိယံ မဟာမုနိံ။ အပ၊၂။၂၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။

အာပုစ္ဆ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ပုစ္ဆ+တွာ။ တွာကို ချေ။ မောဂ်၊သျ။ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၁၆၉-သုတ် ကြည့်။] ပန်ကြား-ခွင့်ပန်-၍။ ဘဏာတိ အာပုစ္ဆ’ဟံ ဂမိဿာမိ (ထေရီ။၄၂၆)တိ အဟံ တုမှ အာပုစ္ဆိတွာ....ပိတရဉ္စ ဘဏာတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၃။

အာပုစ္ဆံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ပုစ္ဆ+တွာ။ တွာကို ချေ။နိဂ္ဂဟိတ်လာ၊အထက်ပုဒ်နှင့်ယှဉ်ကြည့်။] ပန်ကြား၍၊ ခွင့်ပန်၍။ အနာပုစ္ဆာ ဥဒ္ဓရိတွာ ဂစ္ဆတိ၊ ဥဒ္ဓရာပေတွာ ဂစ္ဆတိ၊ အာပုစ္ဆံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊၂။၆၀၊၆၂။ အာပုစ္ဆံ ဂစ္ဆတီတိ.... အာပုစ္ဆိတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၊၄၄။

အာပုစ္ဆက (တိ) [အာ+ပုစ္ဆ+ဏွု] ပန်ကြားတတ် - ခွင့်ပန်တတ်-သော၊သူ။ အာပုစ္ဆကာ စ ပရိယေသန္တာပိ အဒိသွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၆။

အာပုစ္ဆတိ (ကြိ) [အာ+ပုစ္ဆ+အ+တိ] ပန်ကြား၏၊ ခွင့်ပန်၏။ သာပေက္ခော ဂန္တာ တတ္ထ ဌိတော အာပုစ္ဆတိ။ ဝိ၊၂။၆၂။ ယာဂုဘတ္တာဒိနာ ပန ယံ ဣစ္ဆတိ၊ တံ အာ-အာပုစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၈၈။) အာ-ပုစ္ဆန္တိ—ဝိ၊၃။၁၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၀၃။ အာပုစ္ဆာမိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄၊ ၂၀၄။ ကင်္ခါ။၂၆၈။ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၁၉။ အာပုစ္ဆာမ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၁၉။ အာပုစ္ဆာဟိ—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ အာပုစ္ဆထ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၊၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ အာပုစ္ဆေ-ယျံ—ဝိ၊၃။၃၈၈။ အာပုစ္ဆိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၈၈။ အာပုစ္ဆိံသု—ဝိ၊၃။၁၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ အာပုစ္ဆိဿတိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၉။ အာပုစ္ဆိဿာမိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။ အာပုစ္ဆိဿာမ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။

အာပုစ္ဆန (န) [အာ+ပုစ္ဆ+ယု] ပန်ကြားခြင်း၊ ခွင့်ပန်ခြင်း။ အဖလံ တေသံ အာပုစ္ဆနန္တိ အဓိပ္ပါယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ (-ကင်္ခါ။၂၀၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၆၇။)

အာပုစ္ဆနကိစ္စ (န) [အာပုစ္ဆန+ကိစ္စ] ပန်ကြားဘွယ်ကိစ္စ၊ ခွင့်ပန်ဘွယ်ကိစ္စ။ အာပုစ္ဆနကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ ကင်္ခါ။၂၆၀။ ဝဇိရ။ ၃၇၉။ နတ္ထိ ဣမဿ အာပုစ္ဆနကိစ္စံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၅၅။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၂၉။)

အာပုစ္ဆနဝိဓိ (ပု) [အာပုစ္ဆန+ဝိဓိ] ပန်ကြားပုံ-အစီအရင်-အစီအစဉ်။ တတြာယံ အာ-ပုစ္ဆနဝိဓိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၆။ ဣဒါနိ အာပုစ္ဆနဝိဓိံ ဒဿေန္တော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁၆။

အာပုစ္ဆနာကာရ (ပု) [အာပုစ္ဆန+အာကာရ] ပန်ကြားပုံအခြင်းအရာ၊ ပန်ကြားပုံ ပန်ကြားနည်း။ တဿ အာပုစ္ဆနာကာရံ "အနုဇာနာမိ ....ဘဏ္ဍုကမ္မာယာ"တိ ဧတ္ထ ဝဏ္ဏယိဿာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။

အာပုစ္ဆန္တ (တိ) [အာ+ပုစ္ဆ+အ+အန္တ] ပန်ကြားသော၊ ခွင့်ပန်သော၊ သူ။ မံ သရသေန အာပုစ္ဆန္တံ မဟာထေရော "မုဟုတ္တံ အာဂ-

မေယျှိ” တိ ဝတ္ထု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။ အာပုစ္ဆန္တေန သယံ ဝါ ဂန္တွာ အာပုစ္ဆိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၅၄။ (−အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၇။)

အာပုစ္ဆာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ပုစ္ဆ+တွာ။ တွာ-ကို အာ-ပြု။] ပန်ကြား၍၊ ခွင့်ပန်၍။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သန္တံ ဘိက္ခုံ အာပုစ္ဆာ ကုလာနိ ပယိရုပါသိတုံ။ ဝိ၊၂။၁၃၄။ တံ အာပုစ္ဆာ ပက္ကမိတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။(−ဝိ၊ ၂။၁၃၅၊ ၂၁၄၊ ၂၁၆၊၃၅၈၊၃၆၀။ ဝိ၊၄။၃၇၈။ မ၊ဋီ၊ ၂။၅၈။)

အာပုစ္ဆာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ + ပုစ္ဆ + ဏာပေ + တိ] ပန်ကြား−ခွင့်ပန်−စေ၏။ ကသ္မာ ထေရံ အာပုစ္ဆာပေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၆။

အာပုစ္ဆာပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ပုစ္ဆ+ဏာပေ +တုံ] ပန်ကြား − ခွင့်ပန် − စေခြင်းငှါ။ “ဧကော ဘန္တေ....အာပုစ္ဆာမာ”တိ အာဒိနာ နယေန အာပုစ္ဆာပေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၆။

အာပုစ္ဆာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ပုစ္ဆ+ဏာပေ +တွာ] ပန်ကြား−ခွင့်ပန်−စေ၍။ ဒဟရဘိက္ခုံ ပေသေတွာ အာပုစ္ဆာပေတွာ ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၅။

အာပုစ္ဆိတ (တိ) [အာ+ပုစ္ဆ+တ] ပန်ကြား− ခွင့်ပန်−အပ်သော။ အာပုစ္ဆိတေ အနာပုစ္ဆိတသညာ။ ဝိ၊၂။၃၅၈။ (−ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။)

အာပုစ္ဆိတကာလ (ပု) [အာပုစ္ဆိတ + ကာလ] ပန်ကြား−ခွင့်ပန် − အပ်သောအခါ။ အာပုစ္ဆိတကာလတော ပဋ္ဌာယ နိသီဒါတိ ဝုတ္တေပိ အဝုတ္တေပိ နိသီဒိတုံ ဝဋ္ဋတိယေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၈။

အာပုစ္ဆိတဗ္ဗ(တိ)[အာ+ပုစ္ဆ+တဗ္ဗ] ပန်ကြား− ခွင့်ပန်−အပ်သော။ သာမဏေရော အာပုစ္ဆိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၃၇၈။ တေန သစေ အာဝါသိကာ ဘိက္ခူ ဟောန္တိ၊ တေ အာပုစ္ဆိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃-၄၅၊ ၁၂၄၊ ၂၉၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၆။ ကင်္ခါ။၂၆၈။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၅၄-၆။ သာရတ္ထ၊၃။၇၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၉၄၊၃၆၇။)

အာပုစ္ဆိတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [အာပုစ္ဆိတဗ္ဗ+ယုတ္တက] ပန်ကြားအပ်သည် အဖြစ်နှင့် ယှဉ်သော၊ ပန်ကြား−သင့်−ထိုက်−သော၊သူ။ အထ နံ သတ္ထာ “အတ္ထိ တေ ကောစိ အာပုစ္ဆိတဗ္ဗယုတ္တကော ဉာတီ”တိ အာဟ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄။

အာပုစ္ဆိတသည (တိ) [အာပုစ္ဆိတ + သညာ] ပန်ကြား − ခွင့်ပန်− အပ်ပြီးဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ အာပုစ္ဆိတေ အာပုစ္ဆိတသညာ အနာပတ္တိ....အနာပုစ္ဆိတေ အာပုစ္ဆိတသညာ အဘိနိသီဒတိ ဝါ အဘိနိပဇ္ဇတိ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။၃၅၈-၉၊၃၆၀-၁။

အာပုစ္ဆိတုံ (ကြိ၊ဝိ)[အာ+ပုစ္ဆ+တုံ] ပန်ကြား −ခွင့်ပန် − ခြင်းငှါ။ ကေဝလံ ဘိက္ခုနီ ဝါ မာတုဂါမံ ဝါ အာပုစ္ဆိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၊ (−ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၇၂။)

အာပုစ္ဆိတုကာမ (တိ) [အာပုစ္ဆိတုံ+ကာမ] ပန်ကြား−ခွင့်ပန်−လိုသော၊သူ။ အတ္တာနံ မာတာပိတူနံ ဒဿေဿာမိတိ စိန္တေတွာ အာပုစ္ဆိတုကာမော ဥပသင်္ကမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၄။

အာပုစ္ဆိတုန (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ပုစ္ဆ+တုန] ပန်ကြား၍၊ စွန့်လွှတ်၍။ အာပုစ္ဆိတူန ဂစ္ဆံ၊ မရိတုယေ ဝါ ပဗ္ဗဇိဿံ ဝါ။ ထေရီ။၄၂၇။ အာပုစ္ဆိတူန ဂစ္ဆတိ မယှံ ပိတရံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ ဂစ္ဆာမိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၅။

အာပုစ္ဆိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ပုစ္ဆ+တွာ] ပန်ကြား−ခွင့်ပန်−၍။ သာမိကေ အာပုစ္ဆိတွာ

အပလောကေတွာ ဆင္ဃေတိ။ ဝိ၊ ၂။၃၅၀။ အာပုစ္ဆိတွာ ဂမနံ ဂမနဝတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၉။ အာစရိယံ အာပုစ္ဆိတွာ ဝိဟာရာ နိက္ခမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၄၊၃၂၆၊၃၄၁၊ ၃၄၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၊၁၄၉၊ ၂၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၊ ၄၄၊၈၅၊၁၅၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၄၊ ၂၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈၊ ၂၀၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။ ၂၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉၊ ၃၂၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၆။အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၁။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၃၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅၁။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၃၇၊ ၁၀၄၊ ၁၁၄၊ ၂၀၈၊ ၃၆၄၊ ၃၆၇၊ ၄၆၄။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၁။)

အာပုစ္ဆိယမာန (တိ) [အာ+ပုစ္ဆ+ယ+မာန] ပန်ကြားအပ်သော၊ ခွင့်ပန်အပ်သော။ ဝတ္တေ အာပုစ္ဆိယမာနေ တုဏှီ ဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅။

အာပုတ္တပုတ္တ (ပု) [အာ+ပုတ္တ+ပုတ္တ] သားတို့၏ သား – မြေး – တိုင်အောင်၊ သားစဉ်မြေး ဆက်အထိ။ အာပုတ္တပုတ္တေဟိ ပမောဒထ- ဝေါ၊။ ဇာ၊၁။ ၂၄၄။ အာပုတ္တပုတ္တေဟီတိ ယာဝ ပုတ္တာနမ္ပိ ပုတ္တေဟိ ပမောဒထ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၆၄။

အာပုဿဒတ္တ (နု) [အာပ + ဥဿဒ+တ္တ] အာ- ပေါဓာတ် – ရေဓာတ် – ပြန့်ပြော – များပြား –လွန်ကဲ – သည်၏ အဖြစ်။ အာပုဿဒတ္တာ ပဂ္ဃရတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။ ဋ္ဌတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၅။

အာပူပိက (တိ) [အပူပ + ဏိက] (၁) မုံ့စား လေ့ရှိသော၊သူ။ (၂) မုံ့တို၏ အပေါင်း။ (၁) အပူပဘက္ခကာသီလော အာပူပိကော။ အနု၊ဋီ၊၁။၆၂။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၉။) အပူပ- ဘက္ခနသီလ, အပူပသဒ္ဒ-တို့လည်း ကြည့်။ (၂) အာပူပိကံ သကုလိကံ။ မောဂ်၊၄။၆၈။ (မောဂ်၊သျ၊၄။၆၈-လည်း ကြည့်။)

အာပူရတိ (ကြိ) [အာ+ပူရ+အ+တိ] ပြည့်၏၊ ပြည့်ဖြိုးတိုးပွါး၏။ အာပူရတိ တဿ ယသော၊ သုက္ကပက္ခေဝ စန္ဒိမာ။ ဝိ၊၅။ ၂၉၆။ ဒီ၊၃။ ၁၄၇။ အံ၊၁။၃၂၆။ ဇာ၊၁။ ၂၀၈။ သုက္ကပက္ခေ စန္ဒော ဝိယ လဒ္ဓေါ ယသော အပရာပရံ အာပူရတီတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။) အာပူရထ—ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၄၄၃။

အာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အပ+ဏေ+တိ] ရောက် စေ၏။ ပါကာရဿ ထိရဘာဝံ ဥဒ္ဒမုဒ္ဓံ အာ- ပေတီတိ ဥဒ္ဒါပံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၇၇။

အာပေါကသိဏ (နု) [အာပ+ကသိဏ] (၁) အာပေါကသိုဏ်း၊ ရေကသိုဏ်းဝန်း၊ အာ- ပေါကသိုဏ်းဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း (က) ရေ ကသိုဏ်း စီးဖြန်းဘို့အတွက် စီမံပြုလုပ်ထား သောရေနှင့် စီမံပြုလုပ်မထားသော ရေ၊ ရေ ကသိုဏ်း စီးဖြန်းသော ပရိကမ္မဘာဝနာ၏ အာရုံ ဖြစ်သော ရေ။ (ခ) ဥဂ္ဂဟနိမိတ်ဖြစ် သော အာပေါကသိုဏ်း။ (ဂ) ပဋိဘာဂ- နိမိတ်ဖြစ်သော အာပေါကသိုဏ်း။ (၂) ပဋိ- ဘာဂနိမိတ် ဖြစ်သော အာပေါကသိုဏ်းကို အာရုံပြုသော ဈာန်၊ အာပေါကသိဏဈာန်။ (၁)(က)(ခ)(ဂ) ပထဝီကသိဏံ အာပေါ- သိဏံ တေဇောကသိဏံ....။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၇။ သင်္ဂဟ။၅၉။ ပထဝီကသိဏ (ဝိဘာဝိနီ။ ၂၅၈)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (ခ) အာပေါကသိ- ဏံ ဥဂ္ဂဏှန္တော အာပသ္မိံ နိမိတ္တံ ဂဏှာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ ပထဝီကသိဏ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၄၂)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (ဂ) အာပေါကသိ- ဏမေကော သဉ္ဇာနာတိ။ ဒီ၊၃။ ၂၅၇။ မ၊ ၂။ ၂၀၇။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၀။) အာရမ္မဏပထဝီ, နိမိတ္တပထဝီ (မ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆။ မ၊ဋီ၊၁၊၆၇)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (၂) အာပေါကသိဏံ ဘာဝေတိ။ အံ၊၁။၄၃။ အာပေါကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတွာ။မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၀။ (–ပဋိသံ။၈။ နေတ္တိ။၇၅။ အဘိ၊၈။

၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၀။) ပထဝီကသိဏ(အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၀၈) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (၁) (၂) အာ-ပေါကသိဏ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၅) နှင့် အာပေါ-ကသိဏဈာန်၊ အာပေါကသိဏကမ္မဋ္ဌာန် ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၅။

အာပေါကသိဏကမ္မဋ္ဌာန (န) [အာပေါကသိဏ + ကမ္မဋ္ဌာန] အာပေါကသိုဏ်း ဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း။ အာပေါကသိဏ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၉၅) ကြည့်။

အာပေါကသိဏဈာန (န) [အာပေါကသိဏ+ ဈာန] အာပေါကသိုဏ်းဟူသော အာရုံရှိ သော ဈာန်၊အာပေါကသိဏဈာန်။ အာပေါ-ကသိဏ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၅) ကြည့်။

အာပေါကသိဏသမာပဇ္ဇန (န) [အာပေါကသိ-ဏ+သမာပဇ္ဇန] အာပေါကသိုဏ်းလျှင် အာ ရုံရှိသော ဈာန်–အာပေါကသိဏဈာန်–ကို ဝင်စားခြင်း။ တေန ပထဝိယာ ဥမ္မုဇ္ဇန-နိမုဇ္ဇနေ အာပေါသသိဏသမာပဇ္ဇနံ ဣစ္ဆိ-တဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၆။

အာပေါကသိဏသမာပတ္တိ (ထီ) [အာပေါကသိ-ဏ+သမာပတ္တိ] အာပေါကသိဏသမာပတ်၊ အာပေါကသိုဏ်း–ဟူသော အာရုံရှိသော–ကိုအာရုံပြုသော–ဈာန်သမာပတ်။ ပကတိ-ယာ အာပေါကသိဏသမာပတ္တိယာ လာဘီ ဟောတိ။ ပဋိသံ။၃၈၆။

အာပေါကသိဏသမာပတ္တိပရမ (တိ) [အာပေါ-ကသိဏသမာပတ္တိ+ပရမ] အာပေါကသိဏ-သမာပတ်ဟူသောမြတ်သောအကျိုးရှိသော။ အပေါကသိဏသမာပတ္တိပရမာ ခေါ ဘဂိနိ ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ အတ္တောတိ အဘိ-နိဗ္ဗတ္တေသုံ။ အံ၊၃။၂၉၄။

အာပေါကသိဏာရမ္မဏ (တိ) [အာပေါကသိဏ+ အာရမ္မဏ] အာပေါကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိ သော၊ (ဈာန်)။ ဥဒကဓာရာ ပဝတ္တတီတိ အာပေါကသိဏာရမ္မဏံ ပါဒကဈာန်ံ သမာ-ပဇ္ဇိတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။)

အာပေါကာယ (ပု) [အာပ+ကာယ] (၁) အာပေါဓာတ်ဟူသောခန္ဓာကိုယ် (ခန္ဓာကိုယ် ၏ တစိတ်တဒေသဖြစ်သော အာပေါဓာတ်)။ (၂) အာပေါဓာတ်အပေါင်း။ (က) ဗာဟိရ-အာပေါဓာတ်အပေါင်း၊ သက်မဲ့ အရာဝတ္ထု၌ ရှိသော အာပေါဓာတ်အပေါင်း။(ခ) သည်း ခြေ, သလိပ်,ပြည်, သွေး စသော အရည်ဓာတ် အပေါင်း။ (ဂ) ခန္ဓာကိုယ်တခုလုံး၌ရှိသော ဖွဲ့စည်းခြင်း, ယိုစည်းခြင်း သဘောလက္ခဏာ အပေါင်း (၁) (၂) ပထဝိ (ဝီ) ကာယော အာပေါကာယော ....ဇီဝေ သတ္တမေ။ ဒီ၊၁။ ၅၃။ မ၊၂။၁၈၅။ သံ၊၂။၁၇၃။ ပထဝိ (ဝီ)-ကာယ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၂၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၁။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၉) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (၂) (က) အာပေါ အာပေါ-ကာယံ အနုပေတိ အနုပဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊၁။၅၂။ မ၊၂။၁၈၃။ သံ၊၂။၁၇၀။ ပထဝိကာယ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၆) နှင့် ယှဉ် ကြည့်။ (ခ) (ဂ) ဣဓေကစ္စော အာပေါ-ကာယံ ။ပ။ တေဇောကာယံ ဝါယောကာ-ယံ....အနိစ္စတော အနုပဿတိ။ ပဋိသံ။၄၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉။ ပထဝီကာယ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၉၃) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အာပေါကောဋ္ဌာသ (ပု) [အာပ+ကောဋ္ဌာသ] အာပေါဓာတ် (အရည်ဓာတ်) အစုအဝေး။ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိတိ ဣမိနာ အာပေါကောဋ္ဌာ-သာဒီသု တီသု အနုဂတံ ပထဝီဓာတုံ လက္ခ-ဏဝသေန ယေဝါပနကံ ပထဝိံ ကတွာ ဒဿေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ (–သံ၊ဋီ၊၂။ ၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၈၊၄၄၃။)

အာပေါဂတ (တိ) [အာပ+ဂတ] ဖွဲ့စည်းခြင်း ဟူသော အာပေါ၏သဘောသို့ ရောက်သော၊

သဘောအားဖြင့် အာပေါဓာတ်၏ အဖြစ်သို့
ရောက်သော၊ ကမ္မသမုဋ္ဌာန်စသော အထူး
ထူးသော အလုံးစုံသော အာပေါဓာတ်တို့၌–
ဖြစ်–ပါဝင်–သော၊ လက္ခဏာ (အာပေါ
ဓာတ်၏ ဖွဲ့စည်းခြင်းသဘောလက္ခဏာ)။ ယံ
အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တံ အာပေါ အာပေါဂတံ ဥပါ-
ဒိန္နံ။ မ၊၁။ ၂၄၄။ မ၊၂။ ၈၅။ မ၊၃။ ၂၈၄။ အဘိ၊
ဝိ။ ၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၄၄။ အာပေါဂတန္တိ
သဗ္ဗအာပေသု ဂတံ အလ္လယူသဘာဝလက္ခဏံ။
မဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၀။ အာပေါ အာပေါဂတန္တိအာဒိ-
သု အာဗန္ဓနမေဝ အာပေါ၊ တဒေဝ အာပေါ-
သဘာဝံ ဂတတ္တာ အာပေါဂတံ၊ သဘာဝေ-
နေဝ အာပေါဘာဝံ ဝါ ပတ္တန္တိ အတ္ထော။ မ၊
ဋီ၊၁။ ၇၇။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၇၃။ ကမ္မသမုဋ္ဌာနာဒိ-
ဝသေန နာနာဝိဓေသု အာပေသု ဂတန္တိ
အာပေါဂတံ၊ ကိံ တံ? အာပေါဓာတုယာ
အာဗန္ဓနလက္ခဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၄၅။ (–အဘိ၊
ဓ။ ၁၇၁-၈။ မဋ္ဌ၊၁။ ၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၀။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၁။)

အာပေါဓာတု (ထီ) [အာပ+ဓာတု။ အာပေါ စ
တံ နိဿတ္တနိဇ္ဇီဝဋ္ဌေန ဓာတု စာတိ
အာပေါဓာတု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၈။] အာပေါ-
ဓာတ်၊ (က) ရုပ်ကလာပ်တို့ကို ဖရိုဖရဲမရှိစေ
ရအောင် ပေါင်းစပ် ဖွဲ့စည်းခြင်းသဘော၊
ရိပျော် စီးယို စွတ်စိုခြင်း အရည်အစေး
သဘော၊ ယင်းသဘောကိုပင် အာပေါဓာတ်
ဆိုရသည်။ အာပေါ တခြား သဘော တခြား
မဟုတ်။ သံတုံး ကျောက်ခဲစသောရုပ်ကလာပ်
တို့ ပြန့်ကျဲမနေခြင်းသည် အာပေါဓာတ်က
ပေါင်းစပ် ဖွဲ့စည်း ထားခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။
အာပေါဓာတ် လွန်လျှင် အရည်အစေး ဖြစ်
ရ၏။ ယင်းအရည်အစေးကိုလည်း လွန်ဓာတ်
ကိုစွဲ၍ အာပေါဟူ၍ပင် ဆိုရ၏။ ထို့ကြောင့်
အဘိ၊ဝိ။ ၈၄။ မ၊၁။ ၂၄၄။ မ၊၂။ ၈၅။ မ၊၃။
၂၈၄-စသော ပါဠိတော်တို့၌ သည်းခြေ,
သလိပ် စသည်တို့ကို အာပေါကောဋ္ဌာသ
၁၂ ပါး ပြ၍ဟောတော်မူသည်။ အစစ်မဟုတ်၊
အစစ်အာပေါကို ပကတိမျက်စိဖြင့် ကြည့်၍
မမြင်ရ၊ ဝိပဿနာမျက်စိဖြင့်ကြည့်မှမြင်သည်။
သုခုမရုပ်ဖြစ်၍ တို့ထိ၍လည်း မရစကောင်း။
ကြံရည် စသည်တို့ကို ကျို ချက်၍ အခဲဖြစ်သွား
ရာ၌ ‘ခက်မာ’ သဘော ပထဝီ အဓိကဖြစ်ပြီး
‘အရည်အစေး’ သဘော အာပေါနှင့် သွားခြင်း
ဖြစ်သည်၊ အာပေါမှ ပထဝီ ဖြစ်သွားသည်
မဟုတ်။ အစိုင်အခဲ ကြေမွရာ၌လည်း ‘အရည်
အစေး’ သဘော အာပေါ အဓိက ဖြစ်ပြီး
‘ခက်မာ’ သဘော ပထဝီ နှင့် သွား ခြင်း ဖြစ်
သည်၊ ပထဝီမှ အာပေါ ပြန်ဖြစ်လာသည်
မဟုတ်။ အကျယ်ကို အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၁။ မူလ-
ဋီ၊၁။ ၁၅၄-၅။ အနုဋီ၊၁။ ၁၆၇-၈-တို့၌ ကြည့်။
အာဗန္ဓန, အာဗန္ဓနဓာတု, အာဗန္ဓနာ-
ကာရ-တို့လည်း ကြည့်။ (ခ) ရေ၊ ကမ္ဘာ
ဖျက် မိုးရေ။ (က) အာပေါဓာတူတိ အာ-
ဗန္ဓနဓာတု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၆၃။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၄၂၇။
အာပေါဓာတုယာ ပဂ္ဃရဏလက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၈၃။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၅၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၂။ ယာ အာ-
ဗန္ဓနတာ၊ သာ အာပေါဓာတု။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၆၁။
(–အဘိ၊ဓ။ ၁၄၇၊ ၁၅၄၊ ၁၇၁။ မ၊၁။ ၂၄၄။
မ၊၂။ ၈၅။ မ၊၃။ ၂၈၄၊ ၃၀၄။ အံ၊၁။ ၁၇၆။ သံ၊
၁။ ၃၇၉။ မဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၊ ၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၉၊
၃၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၄၊ ၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၃၄၄-၅-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၁၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၉။
သာရတ္ထ၊၁။ ၂၈၁။ မဋီ၊၁။ ၃၅၈။ မဋီ၊၂။
၁၉၅။ မဋီ၊၃။ ၆၃။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၈၂၊ ၄၆၂။
မူလဋီ၊၁။ ၁၅၄။ အနုဋီ၊၁။ ၁၆၀။ အနုဋီ၊၂။
၃၇၊ ၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၄၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၆။
နေတ္တိ၊ဋီ။ ၆၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၅၇။) (ခ) အာပေါ-
ဓာတူ (သံ၊၁။ ၄၂၃)တိ ပထဝီတော ပဋ္ဌာယ
ယာဝ သုဘကိဏှာ ဗြဟ္မလောကာ ဥဂ္ဂတံ
ကပ္ပဝိနာသကံ ဥဒကံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၈။

အာပေါဓာတုက္ခောဘ (ပု) [အာပေါဓာတု+ခေါဘ] အာပေါဓာတ် ချောက်ချားခြင်း။ အဗ္ဘန္တရဓာတုပ္ပကောပ-ကြည့်။

အာပေါဓာတုဂ္ဂဟဏ (န) [အာပေါဓာတု+ဂဟဏ] အာပေါဓာတ်ကို ယူခြင်း။ ဇာတိရူပံ ဥပစယသန္တတိဂ္ဂဟဏေန၊ သမ္ဘဝရူပံ အာပေါဓာတုဂ္ဂဟဏေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၀။

အာပေါဓာတုဒွယ (န) [အာပေါဓာတု+ဒွယ] (က) အာပေါဓာတ်တို့၏ နှစ်ပါးသော အစိတ်အပိုင်းရှိသောအပေါင်း၊ အာပေါဓာတ် နှစ်ပါးအပေါင်း၊ အာပေါဓာတ်နှစ်မျိုး။ (ခ) အာပေါဓာတ်တို့၏ နှစ်မျိုးနှစ်စား ပေါင်းစုအပ်သော အစိတ်အပိုင်း၊ အာပေါဓာတ်နှစ်မျိုး။ အာပေါဓာတုဒွယံ အတ္ထိ အဇ္ဈတ္တိကာ၊ အတ္ထိ ဗာဟိရာ။ အဘိ၊ဝိ။၈၄။ ပထဝီဓာတုဒွယ(မူလဋီ၊၂။၄၂)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (အဋ္ဌကထာ၌ကား "အာပေါဓာတု+ဒွေ+အယံ" ဟု ပုဒ်ဖြတ်သောကြောင့် သမာသ်မဟုတ်၊ ဝါကျသာတည်း။)

အာပေါဓာတုနိဒ္ဒေသ (ပု) [အာပေါဓာတု+နိဒ္ဒေသ] အာပေါဓာတ်ကို – အကျယ်ပြဆိုရာ–စကားရပ်–အပိုင်းအခဏ်း။ တတ္ထ အာပေါဓာတုနိဒ္ဒေသေ "ယံ ဝါ ပနညံ"န္တိ ဣမိနာ သမ္ဘဝဿ....သင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၁။

အာပေါဓာတုနိဿယ (တိ) [အာပေါဓာတု+နိဿယ] အာပေါဓာတ်လျှင် မှီရာရှိသော။ အယံ အာပေါဓာတုနိဿယော အဿာဒေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။

အာပေါဓာတုပ္ပကောပ (ပု) [အာပေါဓာတု+ပကောပ] အာပေါဓာတ်၏ ပျက်စီးခြင်း။ အာပေါဓာတုပ္ပကောပေန၊ ဟောတိ ပူတိမုခေဝ သော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။

အာပေါဓာတုဝဇ္ဇ (တိ) [အာပေါဓာတု+ဝဇ္ဇ] အာပေါဓာတ်သည် ကြဉ်အပ်သော။ အာပေါဓာတုဝဇ္ဇာ တိဿော ဓာတုယော စာတိ ဒွါဒသဝိဓံ ရူပံ ဃဋ္ဋနဝသေန ဂဟေတဗ္ဗတော ဩဠာရိကံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၆။

အာပေါဓာတုဝဇ္ဇိတ (တိ) [အာပေါဓာတု+ဝဇ္ဇိတ] အာပေါဓာတ်သည် ကြဉ်အပ်သော။ စက္ခာဒီနိ နဝ အာပေါဓာတုဝဇ္ဇိတာ တိဿော ဓာတုယော စာတိ ဒွါဒသဝိဓံ ဃဋ္ဋနဝသေန ဂဟေတဗ္ဗတော ဩဠာရိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၁။

အာပေါဓာတုဝိသေသတ္တ (န) [အာပေါဓာတု+ဝိသေသ+တ္တ] အာပေါဓာတ်အထူး၏အဖြစ်။ အာပေါဓာတုဝိသေသတ္တာ သမ္ဘဝေါ အာပေါဓာတုသမ္ဗန္ဓိ။ အနုဋီ၊၁။၁၅၅။

အာပေါဓာတုသမ္ဗန္ဓိ (တိ) [အာပေါဓာတု+သမ္ဗန္ဓိ] အာပေါဓာတ်နှင့် ဆက်စပ်ခြင်းရှိသော။ အာပေါဓာတုဝိသေသတ္တ-ကြည့်။

အာပေါနာမ (န) [အာပ+နာမ] ရေ၏အမည်သညာ။ နိဿယသဝဏ္ဏမေဝ ကတွာ ... အမ္ဗု ဥဒကံ ဝါရိ သလိလန္တိအာဒီသု အာပေါနာမေသု ပါကဋနာမဝသေနေဝ "အာပေါ အာပေါ"တိ ဘာဝေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၅။

အာပေါပဂ္ဃရဏ (တိ) [အာပ+ပဂ္ဃရဏ] အာပေါဓာတ်ဖြင့် ယိုစီးလေ့ရှိသော။ အာပေါပဂ္ဃရဏော ကာယော၊ သဒါ သန္ဒတိ ပူတိက (ထေရ။၃၀၄)န္တိ အယံ ကာယော အာပေါဓာတုယာ သဒါ ပဂ္ဃရဏသီလော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။

အာပေါဖရဏ (န) [အာပ+ဖရဏ] ရေဖြင့် ဖြန့်ခြင်း။ တတ္ထ အာပေါကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတွာ အာပေန ဖရဏံ အာပေါဖရဏံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။

အာပေါမဏ္ဍလ (န) [အာပ+မဏ္ဍလ] ရေ–အဝန်း–ကသိုဏ်းဝန်း။ ဥဂ္ဂဏှန္တောတိ ယထာပရိစ္ဆိန္နေ အာပေါမဏ္ဍလေ ယထာ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဥပလဗ္ဘတိ၊ တထာ နိမိတ္တံ ဂဏှန္တော။ မ၊ဋီ၊၁။၇၇။

အာပေါရသ (ပု) [အာပ+ရသ] ရေ၏ပြည့်စုံခြင်း၊ ရေဆီ၊ ရေသြဇာ။ ယဉ္စ အာပေါရသံ ဥပါဒိယတိ။ အံ၊၁။၃၄။ ပဋိသံ။၁၃၆။ ပထဝီရသံ အာပေါရသဉ္စ တသ္မိံ တသ္မိံ ဌာနေ ပထဝိယာ စ သမ္ပဒံ အာပဿ စ သမ္ပဒံ။ .... ရသသဒ္ဒဿ ဟိ သမ္ပတ္တိ စ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ ဥဒ္ဓံ သြဇံ အဘိဟရန္တီတိ ပထဝီရသဉ္စ အာပေါရသဉ္စ ဥပရိ အာရောပေန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ ပထဝီရသဉ္စ အာပေါရသဉ္စ အာဂမ္မ ယာနိ ဖလာနိ နိဗ္ဗတ္တေယျုံ၊ တာနိ နာသိတာနိ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၈၉။)

အာပေါရသသိနေဟ (ပု) [အာပေါရသ+သိနေဟ] ရေအဆီအစေးသြဇာ။ ယထာ နိဂြောဓဿ ခန္ဓော နာမ ပါရောဟာ အာပေါရသသိနေဟေ သတိ ဇာယန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။

အာပေါရသာနုဂတဗန္ဓန (တိ) [အာပေါရသ+အနုဂတ+ဗန္ဓန] ရေဆီရေသြဇာသည်-အစဉ်လျောက်-စိမ့်ဝင်-အပ်သော အညှာရှိသော။ ပါတော အာပေါရသာနုဂတဗန္ဓနာနံ ဒုမပ္ပလာနံ ပတနံ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၃။ ပါတော အာပေါရသာနုဂတဗန္ဓနာနန္တိ....ဗန္ဓနမူလံ ဥပဂတေန အာပေါရသေန တိန္တသိထိလဗန္ဓနတာယ ပါတော အာပေါရသာနုဂတဗန္ဓနာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၈၉။

အာပေါသံယုတ္တ (တိ) [အာပ+သံယုတ္တ] အာပေါဓာတ်-ရေဓာတ်-နှင့် စပ်ယှဉ်သော။ အာသဝေ ဥပလဗ္ဘမာနော ပိ ဂန္ဓော ပထဝိယာ အာပေါသံယုတ္တာယ ကပ္ပါသတော ဝိသဒိသာယ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၂။

အာပေါသံဝဋ္ဋ (ပု) [အာပ+သံဝဋ္ဋ။ သံဝဋ္ဋနံ ဝိနဿနံ သံဝဋ္ဋော....အာပေန သံဝဋ္ဋော အာပေါသံဝဋ္ဋော။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၇။] ရေဖြင့်-ရေကြောင့်-ပျက်စီးခြင်း၊ အာပေါသံဝဋ္ဋကပ်။ တတ္ထ တယော သံဝဋ္ဋာ တေဇောသံဝဋ္ဋော အာပေါသံဝဋ္ဋော ဝါယောသံဝဋ္ဋောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁။ ဝဇိရ။၅၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၇။

အာပေါသံဝဋ္ဋကာလ (ပု) [အာပေါသံဝဋ္ဋ+ကာလ] ရေဖြင့်-ရေကြောင့်-ပျက်စီးရာအခါ။ အာပေါသံဝဋ္ဋကာလေ ပန ကောဋိသတသဟဿစက္ကဝါဠံ ဥဒကပူရမေဝ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ (—မ၊ဋီ၊၂။၁၇၃။)

အာပေါသင်္ဂဟိတ (ပု) [အာပ+သင်္ဂဟိတ] အာပေါဓာတ်သည်-သင်္ဂြိုဟ်-ချီးမြှင့်-ထောက်ပံ့-အပ်သော။ အာပေါသင်္ဂဟိတာယ တေဇောနုပါလိတာယ ဝါယောဝိတ္ထမ္ဘိတာယ ဧဝ ပထဝီဓာတုယာ ပဝတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၈၆။

အာပေါသညာ (ထီ) [အာပ+သညာ] ရေဟူသော အမှတ်သညာ။ အပ္ပမာဏာ အာပေါသညာ။ ဒီ၊၂။၉၀။ အာပသ္မိံ အာပေါသညာ ဝိဘူတာ ဟောတိ။ အံ၊၃။၅၂၈။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၃၄၄။)

အာပေါသညီ (တိ) [အာပေါသညာ+ဤ] ရေဟူသော အမှတ်သညာရှိသော။ န အာပသ္မိံ အာပေါသညီ အဿ။ အံ၊၃။၂၆၃။

အာပေါသန္နိဿိတရသာရမ္မဏ (တိ) [အာပေါသန္နိဿိတ+ရသာရမ္မဏ] အာပေါဓာတ်၌ မှီသော ရသာရုံလျှင် အာရုံရှိသော။ ဇိဝှါပိ ဂါမဇ္ဈာသယာ အာပေါသန္နိဿိတရသာရမ္မဏာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။

အာပေါသဘာဝ (ပု) [အာပ+သဘာဝ] စွတ်စို-စေးကပ်-ဖွဲ့စည်းခြင်း-သဘော။ အာပေါဓာတ်၏သဘော။ အာပေါဂတ-ကြည့်။

အာပေါသိနေဟ (ပု) [အာပ+သိနေဟ] ရေ ဟူသော အစေးခဲတ်။ ကုပိတော ဣမဿ အာပေါသိနေဟော နဋ္ဌံတိ ကောဋ္ဌာပံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၃။

အာဖုသတိ (ကြိ) [အာ+ဖုသ+အ+တိ] ရ၏၊ ရောက်၏။ သမထသမာဓိံ ဖုသိ (ဝိမာန။ ၁၉) တို့ ပစ္စနီကဓမ္မာနံ သမုစ္ဆေဒဝသေန သမနတော ဝူပသမနတော ပရမတ္ထသမထဘူတံ လောကုတ္တရသမာဓိံ **အာဖုသိံ** အဓိဂစ္ဆိံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၆။

အာဗဒ္ဓ (တိ) [အာ+ဗန္ဓ+တ] ဖွဲ့စပ်အပ်သော၊ ဖွဲ့ချည်အပ်သော။ ဝိဗဒ္ဓါ အာဗဒ္ဓါ လဂ္ဂါ လဂ္ဂိတာ ဗလိဗဒ္ဓါတိ ဣစ္စာနိဒါနံ ဘဝသာတဗဒ္ဓါ။ မဟာနိ။၂၃။ အာဗဒ္ဓါတိ ဝိသေသေန အာဒိတော ဗဒ္ဓါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၀။ ဣမေဟိ ဒွီဟိ ပဒေဟိ အာဗဒ္ဓံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ အာဗဒ္ဓန္တိ ပဋိဗဒ္ဓံ တံမူလကတ္တာ ဥပရိဒေသနာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅၊၁၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇၊၁၉၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅၊၂၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၇၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၉။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၉၄၊၃၉၇။)

အာဗဒ္ဓပဋိဗဒ္ဓသဟာယက (တိ) [အာဗဒ္ဓ+ပဋိဗဒ္ဓ+သဟာယက] အစဉ်အမြဲ ယှဉ်တွဲဖွဲ့စပ်သော အဆွေခင်ပွန်း၊ တာနိ ကိရ ဒွေပိ ကုလာနိ ယာဝ သတ္တမာ ကုလပရိဝဋ္ဋာ အာဗဒ္ဓပဋိဗဒ္ဓသဟာယကာနေဝ အဟေသုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။

အာဗဒ္ဓပရိကရဏ (နပ) [အာဗဒ္ဓ+ပရိကရဏ] ဖွဲ့စပ်မှုကို ထက်ဝန်းကျင်မှ ပြုခြင်း။ သမ္မာသမ္ဗောဓိယာ ကတာဘိနီဟာရေန မဟာသတ္တေန ပါရမိပရိပူရဏတ္ထံ သဗ္ဗကာလံ ယုတ္တပ္ပယုတ္တေန ဘဝိတဗ္ဗံ အာဗဒ္ဓပရိကရဏေန။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၆။

အာဗဒ္ဓပုပ္ဖဝဋံသက (ပု) [အာဗဒ္ဓ+ပုပ္ဖ+ဝဋံသက] ဖွဲ့အပ်သောဦးဆောက်ပန်း။ သုဋ္ဌု ပိဠန္ဓေတွာ အာဗဒ္ဓပုပ္ဖဝဋံသကော ဝိယ သုပ္ပရိတံ ပုပ္ဖစင်္ကောဋ္ဌကံ ဝိယ စ အတိရမဏီယော အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။

အာဗဒ္ဓဝင်္ကသာခ (တိ) [အာဗဒ္ဓ+ဝင်္က+သာခါ] ဖွဲ့စပ်အပ်သော ကောက်ကွေးသောသစ်ကိုင်း ရှိသော။ ဂဂ်ါယ မဇ္ဈေ ဇာတော ဗဟိဒ္ဓါ ဝလ္လီဟိ အာဗဒ္ဓဝင်္ကသာခေါဝိယ သံဃသန္တကံ နိဿာယ ဇီဝမာနော ဘိန္နာဇီဝေါ ပုဂ္ဂလော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။

အာဗဒ္ဓါနုလိတ္တ (တိ) [အာဗဒ္ဓ+အနုလိတ္တ] ဖွဲ့စပ်အပ် လိမ်းကျံအပ်သော။ ကေဝလံ တု ဣမာနိ သာဓိကာနိ တိဏိ အင်္ဂသတာနိ နဝဟိ နှာရုသတေဟိ နဝဟိ စ မံသပေသိသတေဟိ အာဗဒ္ဓါနုလိတ္တာနိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၀။

အာဗန္ဓ (တိ) [အာ+ဗန္ဓ+အ] (၁) ဖွဲ့စည်းသော။ (၂) ဖွဲ့စပ်—ဖွဲ့စည်း—ဖွဲ့ချည်—အပ်သော။ (၁) တံ တံ ဌာနံ ဒြဝဘာဝသဒ္ဓေန ဝိဿန္ဒနဘာဝေန အာဗန္ဓတ္တာ....ကရောန္တော အပ္ပေါတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၀။ (၂) တေဟိ နှာရူဟိ သမ္ဗန္ဓံ အာဗန္ဓံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။ (—သာရတ္ထ၊၁။၂၈၁။)

အာဗန္ဓက (တိ) [အာ+ဗန္ဓ+ဏ္ဍု] ဖွဲ့စည်းတတ်သော။ ဝေဏ္ဍိ ယထာ သသမ္ဘာရဒကံ သသမ္ဘာရပထဝိယာ အာဗန္ဓကံ။ အနု၊ဋီ၊၁။ ၁၆၇။

အာဗန္ဓတိ (ကြိ) [အာ+ဗန္ဓ+အ+တိ] ဖွဲ့စည်း၏။ အာပေါဓာတု ဝါ အာဗန္ဓမာနာ ဖုသိတွာ အာဗန္ဓတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။ (—အနု၊ဋီ၊၁။ ၁၆၇။) **အာဗန္ဓေယျ**—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။

အာဗန္ဓတ္တလက္ခဏ (နပ) [အာဗန္ဓတ္တ+လက္ခဏ] ဖွဲ့စည်းတတ်သည်၏အဖြစ်—ဖွဲ့စည်းခြင်း—ဟူသော လက္ခဏာ။ ကေသေ ထဒ္ဓတ္တလက္ခဏံ အာဗန္ဓတ္တလက္ခဏံ ဥဏှတ္တလက္ခဏံ ဝိတ္ထမ္ဘန-

လက္ခဏန္တိ စတ္တာရိ လက္ခဏာနိ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။

အာဗန္ဓန (န) [အာ+ဗန္ဓ+ယု] (၁) (က) ဖွဲ့စည်းတတ်သော (ဓာတ်သဘော)။ (ခ) ဖွဲ့စည်းတတ်သော တရား။ (ဂ) ဖွဲ့ချည်-ထုံးဖွဲ့-ချည်နှောင်-တတ်သည်၏ အဖြစ်။ (၂)(က) ဖွဲ့စည်းခြင်းသဘော။ (ခ) ဖွဲ့ချည်-ထုံးဖွဲ့-ချည်နှောင်-ခြင်းသဘော။ (ဂ) ဖွဲ့တွယ်ခြင်း။(၃)ဖွဲ့ချည်ထိုက်သော(ဘဏ္ဍာ)။ (၁) (က) နှာနီယစုဏ္ဏံ ဗာဟိရဥဒကံ ဝိယ သေသဘူတတ္တယံ အာဗန္ဓတီတိ အာဗန္ဓနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၂။ (အာဗန္ဓနဓာတု-လည်း ကြည့်။) (ခ) ယော အာဗန္ဓနဘာဝေါ ဝါ ဒြဝဘာဝေါ ဝါ၊ အယံ အာပေါဓာတု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၇။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁၊၂၄၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆၁။ မူလဋီ၊၂။၄၃။) (ဂ) နဝ စ သတ္တာဝါသေ အပရာပရဘာဝါယ ဝိနန္ဓတော အာဗန္ဓနတော ဝါနန္တိ လဒ္ဓဝေါဟာရာယ တဏှာယ နိက္ခန္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ (၁) (က), (၂) (က) အာဗန္ဓနဘူတာယ အာပေါဓာတုယာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ ဒြဝဘာဝသိဒ္ဓံ သမ္ပိဏ္ဍနံ အာဗန္ဓနံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၅။ (၂) (က) အာဗန္ဓနံ ဥပဋ္ဌာနာကာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၃။ (ခ) အာဗန္ဓနံ ဂဏ္ဌိကရဏံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀။ (ဂ) ပုရိမဥ္စေတ္ထ အာဗန္ဓနသာ.... နိဒဿနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၇။ (၃) အာဗန္ဓနာနိ (ဇာ၊၂။၇၅)တိ ဟတ္ထိအဿရထေသု အာဗန္ဓိတဗ္ဗာနိ ဘဏ္ဍာနိ စ ဂဏှထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၈။

အာဗန္ဓနကိစ္စကရ (တိ) [အာဗန္ဓန+ကိစ္စ+ကရ] ဖွဲ့စည်းခြင်းကိစ္စကို ပြုတတ်သော။ ယံ ဒွါဒသသု အာဗန္ဓနကိစ္စကရံ သ္နေဟဂတံ၊ သာ အာပေါဓာတု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။

အာဗန္ဓနဋ္ဌ (ပု) [အာဗန္ဓန+အတ္ထ] ဆက်စပ်-ဆက်သွယ်-တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ အာဗန္ဓနဋ္ဌေန ဉာတိ ဧဝ (ပရိဝဋ္ဋော) ဉာတိပရိဝဋ္ဋော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။ အာဗန္ဓနဋ္ဌေနာတိ "ပုတ္တော နတ္တာ"တိ အာဒိနာ ပေမဝသေန သပရိစ္ဆေဒံ သမ္ဗန္ဓနဋ္ဌေန။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၁။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၆။)

အာဗန္ဓနဓာတု (ထီ) [အာဗန္ဓန+ဓာတု] ဖွဲ့စည်းတတ်သော ဓာတ်သဘော၊ ဖွဲ့စည်းခြင်းသဘော။ အာပေါဓာတူတိ အာဗန္ဓနဓာတု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၂၇။ အာဗန္ဓနဓာတူတိ နှာနီယစုဏ္ဏဿ ဥဒကံ ဝိယ သဟဇာတဓမ္မာနံ အာဗန္ဓနဘူတာ ဓာတု။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၆။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၅။)

အာဗန္ဓနလက္ခဏ (န) [အာဗန္ဓန+လက္ခဏ](၁) ဖွဲ့စည်းခြင်းလက္ခဏာ။ (တိ)(၂) ဖွဲ့စည်းခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ (၁) အာပေါဓာတုယာ အာဗန္ဓနလက္ခဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၅။ (-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၂။) (တိ)(၂) အာဗန္ဓနလက္ခဏာဝ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။

အာဗန္ဓနဝလ္လိ (ထီ) [အာဗန္ဓန+ဝလ္လိ] ဖွဲ့ချည်ကြောင်းဖြစ်သော နွယ်။ ဝလ္လိန္တိ အာဗန္ဓနဝလ္လိံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။(-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၆၃။)

အာဗန္ဓနာကာရ (တိ) [အာဗန္ဓန+အာကာရ] ဖွဲ့စည်းခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ ယူသဘူတော အာဗန္ဓနာကာရော အာပေါဓာတူတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁-၂-၃-၄-၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၅။ ၆-၇-၈။

အာဗန္ဓနာနုဂုဏ (တိ) [အာဗန္ဓန+အနုဂုဏ] ဖွဲ့စည်းခြင်းငှါ သင့်လျော်သော။ တဒနုရူပပစ္စယေဟီတိ အတ္တနော အာဗန္ဓနာနုဂုဏေဟိ အာဗန္ဓိယမာနေဟိ သန္ဓာရဏာဒိကိစ္စေဟိ ပုရိမေဟိ စ ပထဝီအာဒီဟိ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၇။

အာဗန္ဓတ္တ (တိ) [အာ+ဗန္ဓ+အ+အတ္တ။ ထီ-၌ အာဗန္ဓတ္တီ] ဖွဲ့ပတ်-ချည်နှောင်-သော၊သူ။

အယပဋ္ဋကေန အာဗန္ဓန္တော ဝိယ ဒဟရသာမဏေရေ သင်္ဂဏှိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ သိနေဟရသဝိပ္ပါရသံသူစကေန အစ္စုက္ခိနာ အာဗန္ဓန္တီ ဝိယ ဩလောကေတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၃။

အာဗန္ဓမာန (တိ)[အာ+ဗန္ဓ+အ+မာန]ဖွဲ့ပတ် – ချည်နှောင် – ဖွဲ့စည်း – သော။ နှာရု သရီရဗ္ဘန္တရေ အဋ္ဌီနိ အာဗန္ဓမာနာ ဌိတာ။ အဘိ။ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၀။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၇။)

အာဗန္ဓသိရောဝေဌန (တိ) [အာဗန္ဓ+သိရောဝေဌန] ဖွဲ့စပ်အပ်သော – ဆောင်းအပ်သော – ဦးရစ် – ခေါင်းပေါင်း – ဦးထုပ် – ရှိသော။ ပဋိမုက္ကဝေဌနာနီတိ အာဗန္ဓသိရောဝေဌနာနိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃။

အာဗန္ဓိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဗန္ဓ+တွာ] ဖွဲ့စပ်၍၊ ရစ်ပတ်၍၊ ချည်နှောင်၍။ စတ္တာရော ဣရိယာပထေ အယပဋ္ဋေန အာဗန္ဓိတွာ ဝိယ ဂဏှာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။ ပုန ဝါတော အတ္တနော ဗလေန အန္တောမေကရဏော ဝိယ ဥဒကံ အာဗန္ဓိတွာ ဂဏှာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉၊၂၄၁၊၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၁။ မ၊ဋီ၊၂။၇၂။ မူလ၊ဋီ၊၁။၁၅၄။)

အာဗန္ဓိယမာန (တိ) [အာ+ဗန္ဓ+ယ+မာန] ဖွဲ့စည်းအပ်သော။ အာဗန္ဓနာနုဂုဏ-ကြည့်။

အာဗာဓ (ပု) [အာ+ဗာဓ+အ။ အာဗာဓတိ စိတ္တံ ဝိလောဠေတီတိ အာဗာဓော။ နီတိ၊ဓာ။၁၀၈။] (က) အနာရောဂါ။ (ခ)ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ခြင်း၊ နာကျင်ခြင်း၊ (ဂ) ဆင်းရဲဒုက္ခ။ (က) ခရော အာဗာဓော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဝိ၊၁။၉၁။ ဝိ၊၂။၉၆။ ဝိ၊၃။၁၈၊၁၀၁-၂-၃၊၁၃၀၊၄၁၈။ ဒီ၊၂။၁၁၊၈၄။ သံ၊၃။၁၃၂။ အာဗာဓောတိ ဝိသဘာဂရောဂေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၂။ မဂဓေသု ပဉ္စ အာဗာဓာ ဥဿန္နာ ဟောန္တိ (ဝိ၊၃။၁၀၁)တိ မဂဓနာမကေ ဇနပဒေ မနုဿာနဉ္စ အမနုဿာနဉ္စ ပဉ္စ ရောဂါ ဥဿန္နာ ဝုဍ္ဎိပ္ပတ္တာ ဖာတိပ္ပတ္တာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ (–ဝိ၊၃။၂၉၀။ အံ၊၁။၁၁၉။ အံ၊၃။၂၁၃၊၂၁၄-၅၊၂၃၅-၆-၇-၈-၉၊၂၄၀။ အဘိ၊ပု။၁၃၀-၁။ အပ၊၁။၁၁၇။ ဇာ၊၂။၇၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၊၅၃၊၂၂၇၊၂၉၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇၊၁၅၆၊၃၇၂၊၄၁၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၃၊၄၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀၊၃၁၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆၊၃၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၊၂၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂၊၂၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈၊၁၅၆၊၃၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇၊၂၇၈၊၂၈၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈၊၄၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉၊၄၄၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၊၁၃၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၊၃၃၊၈၆၊၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၅-၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၂၊၁၄၅၊၄၀၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၊၂၀၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၁၈၊၃၄၇။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၈။ မ၊ဋီ၊၂။၄၂၊၄၉။ မ၊ဋီ၊၃။၆၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၆၊၂၅၄၊၃၅၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၆။ မူလ၊ဋီ၊၁။၈၉။ မူလ၊ဋီ၊၂။၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၁၊၃၆၂၊၃၉၅။)(က)(ခ) (ဂ) နယိဒံ ရူပံ အာဗာဓာယ သံဝတ္တေယျ။ ဝိ၊၃။၁၈။ သံ၊၂။၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ အာဗာဓာယာတိ ဓေ ဒုက္ခေန။ မူလ၊ဋီ၊၂။၃၈။ ဓေ ဒုက္ခေနာတိ ဓေ နာနပ္ပကာရေန အက္ခိရောဂါဒိဒုက္ခေန အာဗာဓတာယ။ အနု၊ဋီ၊၂။၄၃။ အာဗာဓာယာ(အံ၊၃။၂၃)တိ အာဗာဓနာယ ပီဠနာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။(အာဗာဓန-လည်း ကြည့်။) (ဂ) အာကာသဋ္ဌကဒေဝတာနံ တာဝ မနုဿဂန္ဓော ယောဇနသတေ ဌိတာနံ အာဗာဓံ ကရောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ အာဗာဓံ ကရောတီတိ ဒုက္ခံ ဇနေတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂၀။

အာဗာဓကတ္တ (န) [အာဗာဓက+တ္တ] နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-တတ်သည်၏အဖြစ်။ ဂေလညူပမော ဝေဒနုပါဒါနက္ခန္ဓော အာဗာဓကတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ ဒုက္ခဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ သင်္ခါရဒုက္ခဘာဝသေန ဝေဒနာယ အာဗာဓကတ္တံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၂။၂၆။

အာဗာဓဋ္ဌ (ပု) [အာဗာဓ+အတ္ထ] နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-နာကျင်-ခြင်း အနက်သဘော။ ရောဂေါတိအာဒီသု အာဗာဓဋ္ဌေန ရောဂေါ။ မဋ္ဌ၊၄။၂၁၅။ အာဗာဓဋ္ဌေနာတိ ပဋိပီဠနဋ္ဌေန။ မဋီ၊၃။၃၀၃။ အာဗာဓဋ္ဌေနာတိ အာဒိတော ဥပ္ပတ္တိတော ပဋ္ဌာယ ဗာဓနဋ္ဌေန ရုဇ္ဇနဋ္ဌေန။ သံဋီ၊၂။၂၅၉။ (-မဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ သံဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ မဟာနိဋ္ဌ၊၅၂။)

အာဗာဓေတိ (ကြိ) [အာ+ဗာဓ+အ+တိ] ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်၏။ အာဗာဓေတီတိ အာဗာဓော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ မဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ အာဗာဓေတီတိ ပီဠေတိ။ မဋီ၊၂။၂၃၄။ (-မ၊၂။၁၇၆။) အာဗာဓေတိ-ဒီဋီ၊၁။၂၅၉။ သီဋီ၊သစ်၊၂။၁၉၁။

အာဗာဓဒေါသ (ပု) [အာဗာဓ+ဒေါသ] အနာရောဂါဟူသော အပြစ်။ တဿ ကိရ အာဗာဓဒေါသေန အပ္ပိတပ္ပိတာ သမာပတ္တိ ပရိဟာယိ။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။

အာဗာဓန (န) [အာ+ဗာဓ+ယု] နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-ခြင်း။ အာဗာဓနံ အာဗာဓော၊ ပီဠာတိ အတ္ထော။ မဋီ၊၂။၄၂။ ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ အာဗာဓနတော ဗျာဗာဓော ဗျာဗဇ္ဈံ။ အံဋီ၊၂။၉၁။ အာဗာဓ (အံဋ္ဌ၊၃။၂၇၇) လည်း ကြည့်။

အာဗာဓနဋ္ဌ (ပု) [အာဗာဓန+အတ္ထ] နှိပ်စက်-ညှဉ်းဆဲ-ခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ သာဝ အာဗာဓနဋ္ဌေန ရောဂေါ။ သံဋ္ဌ၊၃။၂၆။ အာဗာဓနဋ္ဌေန ပီဠနဋ္ဌေန။ သံဋီ၊၂။၂၉၉။ (-အံဋ္ဌ၊၃။၂၇၀၊၂၈၃။ အံဋီ၊၂။၁၄၃။)

အာဗာဓနဒုက္ခ (တိ) [အာဗာဓန+ဒုက္ခ] နာကျင်ခြင်း ဆင်းရဲ။ တတော ဓာတုက္ခောဘသမ္ဘိတ အနိဋ္ဌ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ သမာယောဂတော ကာယဿ အာဗာဓနဒုက္ခံ ဒုက္ခံ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၇။ မူလဋီ၊၂။၆၀။

အာဗာဓပစ္စယ (ပု) [အာဗာဓ+ပစ္စယ] အနာဟူသော အကြောင်း။ အနာပတ္တိ အာဗာဓပစ္စယာ။ ဝိ၊၂။၃၄၁-၂-၃-၄။ (-ဝိ၊၄။၂၄၂။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၄၅၊၅၃။ ကင်္ခါ။၃၁၃-၄-၅။ ဝဇိရ။၃၆၉၊၃၈၀၊၅၅၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၁၄၊ ၄၆၀။)

အာဗာဓပဋိပက္ခဘူတ (တိ) [အာဗာဓ+ပဋိပက္ခ+ဘူတ] နာကျင်ခြင်း-အနာ-၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော။ အနာဗာဓ-ကြည့်။

အာဗာဓပဒဋ္ဌာနတာ (ထီ) [အာဗာဓ+ပဒဋ္ဌာန+တာ] အနာရောဂါ၏ နီးကပ်သောအကြောင်း၏အဖြစ်။ အသေရိဘာဝဇနကတာယ အာဗာဓပဒဋ္ဌာနတာယ စ အာဗာဓတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၇။ မဟာနိဋ္ဌ။၁၄၅။ (-မဋီ၊၃။၆၀။)

အာဗာဓပ္ပတိဋ္ဌာနတာ (ထီ) [အာဗာဓ+ပတိဋ္ဌာန+တာ] အနာ၏ တည်ရာ၏ အဖြစ်။ အသေရိဘာဝဇနနတော အာဗာဓပ္ပတိဋ္ဌာနတာယ စ အာဗာဓတော။ အံဋီ၊၃။၂၈၀။

အာဗာဓယတိ (ကြိ) [အာ+ဗာဓ+ဏယ+တိ] ညှဉ်းဆဲ-နှိပ်စက်-၏။ အာဗာဓယတီ-(အာဗာဓတီ?)တိ အာဗာဓော။ အံဋီ၊၃။၉၇။

အာဗာဓဝိရဟိတ (တိ) [အာဗာဓ+ဝိရဟိတ] နာကျင်ခြင်း-အနာ-မှ ကင်းသော။ အနာဗာဓ-ကြည့်။

အာဗာဓဝူပသမ (ပု) [အာဗာဓ+ဝူပသမ] အနာ၏ ပျောက်ကင်းခြင်း။ ကတ္ထာပုပဋိစ္ဆာဒိ အာ-

ဗာဓဝူပသမေနာပိ အစိဋ္ဌာနံ ဝိဇဟတိ။ ကင်္ခါ။၁၅၅။ ဝဇီရ။၂၂၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၉။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၀၂၊၂၀၄။

အာဗာဓသမင်္ဂီ (တိ) [အာဗာဓ + သမင်္ဂီ] အနာနှင့်ပြည့်စုံသော၊ အနာရောဂါ စွဲကပ်သော၊ သူ။ အာဗာဓိက-ကြည့်။

အာဗာဓသဟဿ (န) [အာဗာဓ+သဟဿ] အနာအထောင်၊ ထောင်ပေါင်းများစွာသော အနာရောဂါ။ အာဗာဓသဟဿာနံ ဝသေန ကရဇရူပေ အာဒီနဝံ ဒိသွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၀။

အာဗာဓာနုရူပသပ္ပါယာပေက္ခာ (ထီ) [အာဗာဓ+အနုရူပ + သပ္ပါယ + အပေက္ခာ] အနာအား သင့်လျော်လျောက်ပတ်သည့်အဖြစ်ကို ငဲ့ခြင်း။ ပဏီတဘောဇနာနုမတိယာ ပသိဒ္ဓတ္တာ အာဗာဓာနုရူပသပ္ပါယာပေက္ခာယ ဝုတ္တာနီတိ စေ?။ ဝဇီရ။၄၇၉။

အာဗာဓာဘာဝ (ပု) [အာဗာဓ + အဘာဝ] အနာရောဂါမရှိခြင်း။ အပ္ပါဗာဓ-ကြည့်။

အာဗာဓိက (တိ) [အာဗာဓ+ဏိက။ ထီ-၌ **အာဗာဓိကိနီ**] အနာရောဂါ – ရှိ – စွဲကပ်နေ – သော၊သူ။ ပုရိသော အာဗာဓိကော အဿ ဒုက္ခိတော ဗာဠှဂိလာနော။ ဒီ၊၁။၆၈။ မ၊၁။ ၃၄၃။ ဝိသဘာဂဝေဒနုပ္ပတ္တိယာ ကကစေနေဝ စတုဣရိယာပထံ ဆိန္ဒန္တော အာဗာဓတီတိ အာဗာဓော၊ သွာဿ အတ္ထီတိ အာဗာဓိကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ အာဗာဓိကော (ဝိမာန။၁၁၅)တိ အာဗာဓသမင်္ဂီ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၀။ ဘိက္ခုနီ အာဗာဓိကိနီ ဒုက္ခိတာ ဗာဠှဂိလာနာ။ အံ၊၁။၄၆၂။ (– ဒီ၊၂။၂၅၆။ သံ၊၁။၁၅၁။ အံ၊၁။၁၃၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၊၃၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇၊၃၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၅၊၂၀၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၆၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၀၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၄၆၊၁၅၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇၇။)

အာဗာဓိကိနီ (ထီ) [အာဗာဓ + ဏိက + ဣနီ] အနာရောဂါ – ရှိ – စွဲကပ်နေ – -သောမိန်းမ။ အာဗာဓိက-ကြည့်။

အာဗာဓိတ (တိ) [အာဗာဓ+ဣတ] ဖြစ်သော အနာရောဂါ ရှိသော၊ အနာရောဂါ စွဲကပ်သော၊သူ။ အရဟံ သုဂတော လောကေ၊ ဝါတေဟာဗာဓိတော မုနိ။ ထေရ။၂၅၆။

အာဗာဓိယမာန (တိ) [အာ+ဗာဓ+ယ+မာန] နှိပ်စက်အပ်သော။ တေန အာဗာဓိယမာနာနံ ပုထုဇ္ဇနာနံ တတ္ထ ပဋိဃာနုပ္ပတ္တိတော စေတောဗာဓနဒုက္ခံ ဒေါမနဿံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၉။

အာဗာဓေတိ (ကြိ) အာဗာဓတိ-ကြည့်။

အာဗိဠာ (ထီ) [အဝ + လေ။ (အာပီဍ-သံ)] အာဝေဠာနှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။ "အာဝေဠံ အာဗိဠ"န္တိပိ ပါဠော။ ဝဇီရ။၂၀၇။ (ဤဝဇီရ၌ ပါဠိတော်အတိုင်း အာဝေဠံ ဟု ဒုတိယာဝိဘတ်နှင့် ထားသည်။)

အာဗျူသန (န) [အာ+ဝိ+အသ+ယု] လွန်စွာ ပျက်စီးခြင်း။ တေဟိ ဝေ ဝါ အာဗျူသနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၅။

အာဘံကရ (ပု) [အာဘာ+ကရ+ဏ] အရောင်အလင်းကို ပြုတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား။ အသင်္ချေယျဝဏ္ဏော အာဘံကရော ပဘံကရော။ နေတ္တိ။၄၆။

အာဘုဇတိ (ကြိ) [အာ+ဘုဇ+အ+တိ] တွဲရစ်ခွေ –ဆွဲ– ကျုံ့ –၏။ ဝိဝိဓံ ဘာဂံ . အာဘုဇိတွာ

ဩလမ္ဗေန္တိ ဏ္ဍောတိ ဗျာဘင်္ဂီ၊ ကာဝ်။ မ၊ ဋီ၊၃။၁၉၆။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၂။)

အာဘဋ္ဌ (တိ) [အာ+ဘရ+တ] ဆောင်ယူအပ်သော။ ကုမ္ဘကာ သပ္ပိအာဘိနိ အာဘဋ္ဌာနိ အတ္ထိ။ ဝိ၊ဌ၊၂။၃၁၁။

အာဘဋ္ဌ (တိ) [အာ+ဘာသ+တ] ဆိုအပ်-ဟောအပ်-သော။ န အာဘဋ္ဌံ ဇိဝိတိန္ဒြိယံ န ဘာသိတံ။ အနုဋီ၊၂။၈၆။ (-ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၉၂။) အနာဘဋ္ဌ, အနာဘဋ္ဌတာ-တို့လည်း ကြည့်။

အာဘတ (တိ) [အာ+ဘရ+တ] ဆောင်ယူအပ်သော။ ဣဒံ ခေါ ဘန္တေ အာယသ္မတာ ဥဒ္ဒိဿ ဝိဝရစေတာပန္နံ အာဘတံ။ ဝိ၊၁။၃၂၃၊၃၂၅။ အာဘတန္တိ အာနိတံ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ ကင်္ခါ။ ၁၆၉။ (-မ၊၁။၃၁။ ဝိမာန။၈၇။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၄၊ ၂၄၊၄၆၊၇၇၊၃၂၀။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၇၁၊၃၀၅။ ဝိဋ္ဌ၊ ၃။၁၆၀၊၁၉၁။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၉၇၊၁၅၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၄။ ဒီ၊ဌ၊၁။ ၁၊ ၁၈၄၊ ၃၀၇။ ဒီ၊ဌ၊၂။၁၉၂၊ ၂၂၂၊၂၃၅၊၃၀၆။ မ၊ဌ၊၁။၁၁၄၅၊၃၅၀။ မ၊ ဌ၊၂။၉၁။ မ၊ဌ၊၃။၁၉၇။ သံ၊ဌ၊၁။၁၁၉၇။ သံ၊ဌ၊၂။၇၆၊၁၅၁၊၂၉၇။ သံ၊ဌ၊၃။၃၀၉။ အံ၊ ဌ၊၁။၁၊၆၊၁၁၂၊၂၅၈။ အံ၊ဌ၊၂။၃၊၇၅၊၁၇၈။ အံ၊ဌ၊၃။၁၈၃၊၂၃၈။ အဘိ၊ဌ၊၁။၂၊၃၂၊၃၃၊ ၁၅၁၊၂၆၉၊၃၆၉။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၈။ အဘိ၊ဌ၊ ၃။၉၉၊၁၄၄။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၁၃၁။ ဓမ္မ၊ဌ၊၁။၄၃။ ဥဒါန၊ဌ။၇၄၊၂၀၉၊၂၉၃။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၁။၂၆။ သုတ္တနိ၊ဌ၊၂။၁၄၆။ ဝိမာန၊ဌ။၂၄၃။ မဟာနိ၊ ဌ။၃၈၁။ စူဠနိ၊ဌ။၆၀။ ဇာ၊ဌ၊၂။၃၃၇။ နေတ္တိ၊ဌ။၈၂။ သာရတ္ထ၊၂။၈၂၄၅။ ဝိမတိ၊ ၁။၉။ ဝိမတိ၊၂။၅၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၁။၁၆၂၊၂၇၇၊ ၃၀၁၊၃၁၀၊၄၆၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၊၁၆၃။ မ၊ ဋီ၊၃။၁၉၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၄၊ ၄၁၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉။ အနုဋီ၊၁။၁၁၈။ အနုဋီ၊ ၂။၉၀၊၁၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၆။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၉၊ ၅၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၈၊၂၈၇၊၂၉၃။)

အာဘတဥပကရဏဘဏ္ဍ (န) [အာဘတ+ဥပ-ကရဏ+ဘဏ္ဍ] ဆောင်ယူအပ်သော အသုံးအဆောင် ဥစ္စာဘဏ္ဍာ။ ဟတ္ထိနံ မင်္ဂလကရဏ-ဋ္ဌာနေ အာဘတဥပကရဏဘဏ္ဍဥ္စ ဟတ္ထာ-လင်္ကာရဥ္စ သဗ္ဗံ သောဃေဝ အလတ္ထ။ ဇာ၊ ဌ၊၂။၄၁။

အာဘတက (တိ) [အာဘတ+က] ဆောင်ယူအပ်သော။ တေသံ အာဘတကေန ယေန ကေနစိ ယာပေန္တော ပိ သန္တုဋ္ဌော ဟော-တိ။ မ၊ဌ၊၂။၄၉။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၂၇၈။)

အာဘတကဟာပဏ (ပု၊န) [အာဘတ+ကဟာ-ပဏ] ဆောင်ယူအပ်သော အသပြာကျပ်ငွေ။ သဗ္ဗေဟိပိ အာဘတကဟာပဏာ သတသဟ-ဿမတ္တာ အဟေသုံ။ အံ၊ဌ၊၁။၂၅၈။

အာဘတဂန္ထ (ပု) [အာဘတ+ဂန္ထ] ဆောင်ယူအပ်သော ကျမ်းဂန်။ အာဘတဂန္ထော စတူ-သု အရိယသစ္စေသု ယဒိ အဝတရတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၁၁၉။

အာဘတဓန (န) [အာဘတ+ဓန] ဆောင်ယူအပ်သော ဥစ္စာ။ သမ္ဘတန္တိ ကာသိဝါဏိဇ္ဇာ-ဒီနိ ကတ္វာ အာဘတဓနံ။ ဒီ၊ဌ၊၃။၁၃၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄၁။ အာဘတဓနန္တိ ဗာဟိရတော အန္တောဂေဟံ ပဝေသိတဓနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၃။ (-ဇာ၊ဌ၊၆။၂၀၈။)

အာဘတနာနာဂန္ဓောဒက (န) [အာဘတ+နာနာ+ဂန္ဓောဒက] ဆောင်ယူအပ်သော အမျိုးမျိုးသော နံ့သာရေ။ ဂန္ဓောဒက (ဒီ၊ဌ၊၂။၁၉၆) ကြည့်။

အာဘတနာဝါ (ထီ) [အာဘတ + နာဝါ] ဆောင်ယူအပ်သော လှေ။ ရေဏုဟတာဃ ဘူမိယာ စက်မိတ္វာ တေန အာဘတနာဝါယ ဌိတော။ ထေရ၊ဌ၊၂။၈၃။

အာဘတနိယာမ (ပု) [အာဘတ+နိယာမ] ဆောင်ယူအပ်သော - နည်း - အစီအစဉ်။

သေဋ္ဌိကုမာရော.... အာဘာတနိယာမေနေဝ ကုလဃရံ ပေသေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၂။

အာဘာတပဏ္ဏာကာရ (ပု) [အာဘာတ+ပဏ္ဏာကာရ] ဆောင်ယူအပ်သော လက်ဆောင်ပဏ္ဏာ။ သော ပုန အတ္တနော အာဘာတပဏ္ဏာကာရေနေဝ ကိရ မဟာဇနံ ပဋိဇဂ္ဂန္တော ဂမိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။

အာဘာတပုဗ္ဗ (တိ) [အာဘာတ + ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ ဆောင်အပ်သော၊ ဆောင်ခဲ့ဘူးသော။ ကေနစိ သာကုဏိကေန အာဘာတပုဗ္ဗံ ဥပါယနံ ပဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၀။

အာဘာတဖလာဖလ (န) [အာဘာတ+ဖလာဖလ] ဆောင်ယူအပ်သော သစ်သီးငယ်, သစ်သီးကြီး။ နန္ဒပဏ္ဍိတော "မယာ အာဘာတဖလာဖလာနေဝ မာတာပိတရော ခါဒါပေဿာမိ"တိ .... ခါဒါပေတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၅။

အာဘာတဘဏ္ဍ (န) [အာဘာတ+ဘဏ္ဍ] ဆောင်ယူအပ်သော ဘဏ္ဍာ။ ယာဝတာ ဝဏိပ္ပထောတိ ယတ္တကံ ဝါဏိဇာနံ အာဘာတဘဏ္ဍဿ ရာသိဝသေနေဝ ကယဝိက္ကယဋ္ဌာနံ နာမ အတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။(—အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။)

အာဘာတဝဏ္ဏ (တိ) [အာဘာတ+ဝဏ္ဏ] ထုတ်ဆောင်—မိန့်မြွက်—ချီးကျူး—အပ်သော ဂုဏ်ရှိသော။ သတ္ထုဝဏ္ဏာဘတောတိ သတ္ထာရာ အာဘာတဝဏ္ဏော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ သတ္ထာရာ အာဘာတဝဏ္ဏော ဥဗ္ဘတဂုဏောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။

အာဘာတသန္တာန (ပု) [အာဘာတ+သန္တာန] ဆောင်ယူအပ်တိုင်းသော အစဉ်။ တန္တဝါယဂေဟတော ဟိ အာဘာတသန္တာနေနေဝ ခလိမက္ခိတသာဋကော န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၈။ အာဘာတသန္တာနေနေဝါတိ အာဘာတသန္တတိယာ ဧဝ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁။၂၉၁။

အာဘာတသုတ္တ (န) [အာဘာတ+သုတ္တ] ဆောင်အပ်သော—သုတ်—ပါဠိ။ ဣဒံ တဿောဝါနန္တရံ အာဘာတသုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ (—နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၀။)

အာဘာတာဘတမံသ (န) [အာဘာတ+အာဘာတ+မံသ] ဆောင်ယူအပ် ဆောင်ယူအပ် ခဲ့သမျှသော အသား။ ဗျဂ္ဃေန အာဘာတာဘတမံသံ ခါဒကော ကူဋဇဋိလော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၄၀။

အာဘရဏ (န) [အာ+ဘရ+ယု] အဆင်တန်ဆာ။ ဝိသာခါပိ မိဂါရမာတာ....အာဘရဏံ ဩမုဉ္စိတွာ။ ဝိ၊၂။၂၁၁။ အာဘရဏံ ဩမုဉ္စိတွာတိ မဟာလတံ နာမ နဝကောဋိအဂ္ဃနကံ အလင်္ကာရံ အပနေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ သီလမာဘရဏံ သေဋ္ဌံ။ ထေရ၊၃၀၉။ ဂုဏသရီရော ပသောဘနဋ္ဌေန အာဘရဏံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ အာဘရဏာနိ မဓုရေနာကာရေန ရဝိံသု။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၂။(—ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၃၊၁၃၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆၊ ၂၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၊၁၃၃၊၂၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၁၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈၊၂၅၉၊၃၉၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၊၆၇၊၄၃၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၂၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၈၊ ၁၅၁၊၂၅၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀၊၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၊၅၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၇၊၃၈၂။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၁၅၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၃။ မူလဋီ၊၁။၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၈။)

အာဘရဏဇာတ (န) [အာဘရဏ + ဇာတ] ဝတ်ဆင်ရန် တန်ဆာမျိုး။ ဇာတရူပပ္ပတိရူပက (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆) ကြည့်။

အာဘရဏတ္ထိက (တိ) [အာဘရဏ + အတ္ထိက] အဆင် တန်ဆာကို အလိုရှိသော၊ သူ။ သစေ တုမှေ အာဘရဏတ္ထိကာ၊ ဣမာနိ ဂဏှထ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။

အာဘရဏပရိယာယ (ပု) [အာဘရဏ + ပရိယာယ] - အာဘရဏ သဒ္ဒါ၏ - ဝေဝုစ်-ပရိယာယ် - စကားလှယ် အပိဋ္ဌန္ဓနန္တိ စ အာဘရဏပရိယာယောတ် ဝါ ဝဒန္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၅၉။

အာဘရဏဘဏ္ဍ (န) [အာဘရဏ + ဘဏ္ဍ] အဆင်တန်ဆာ ဥစ္စာဘဏ္ဍာ။ နိဝါသနပါဝုရဏမ္ပိ အာဘရဏဘဏ္ဍမ္ပိ တိဏဏ္ဍုပကံ ဝါ တာလပဏ္ဏမုဒ္ဒိကံ ဝါ ဥပါဒါယ အနာမာသမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈။ တာတာ မယာ အာဘရဏဘဏ္ဍေန စေတိယံ ပူဇိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ ၁။၁၃၃။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆၊၂၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၉၉။)

အာဘရဏဘဏ္ဍက (န) [အာဘရဏ + ဘဏ္ဍ + က] အဆင်တန်ဆာ ဥစ္စာဘဏ္ဍာ။ ဆဏကာလေသု ဟိ မနုဿာ "အာဘရဏဘဏ္ဍကံ ဂဏှိဿာမာ"တိ အာဂဏံ ဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၆။

အာဘရဏဝဿ (န) [အာဘရဏ + ဝဿ] (ကောင်းကင်မှ ရွာသွန်းချသော) အဆင် တန်ဆာဟူသော မိုး။ ကတဘဏ္ဍဝဋ္ဋိတိ အာဘရဏဝဿံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။

အာဘရဏဝိကတိ (ထီ) [အာဘရဏ + ဝိကတိ] အထူးတလည် ပြုလုပ်ထားအပ်သော အဆင် တန်ဆာ၊ အဆင်တန်ဆာ အထူးအဆန်း။ အထဿ ပရိစာရကပုရိသာ.... အာဘရဏဝိကတိယော မာလာဂန္ဓဝိလေပနာနိ စ အာဒါယ သမန္တာ ပရိဝါရေတွာ အဋ္ဌံသု။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။

အာဘရဏဝိသေသ (ပု) [အာဘရဏ + ဝိသေသ] တန်ဆာအထူး။ ပါမင်္ဂေါ နာမ ကုလာစာရယုတ္တော အာဘရဏဝိသေသော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၁။၃၅၃။

အာဘရဏဝုဋ္ဌိ (ထီ) [အာဘရဏ + ဝုဋ္ဌိ] (ကောင်းကင်မှ ရွာသွန်းချသော) အဆင် တန်ဆာဟူသော မိုး။ နဝဝုဋ္ဌိယောတိ ဥဒကဝုဋ္ဌိ သုမနပုပ္ဖဝုဋ္ဌိ မာသကဝုဋ္ဌိ ကဟာပဏဝုဋ္ဌိ အာဘရဏဝုဋ္ဌိ ဣမာ နဝ ဝုဋ္ဌိယော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၂။

အာဘရဏာလင်္ကာရ (ပု) [အာဘရဏ + အလင်္ကာရ] အဆင်တန်ဆာ။ လဋ္ဌိတဇနဿာတိ အာဘရဏာလင်္ကာရနစ္စဂီတာဒိဝသေန ဝိလာသယုတ္တဇနဿ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၉၂။

အာဘဝဂ္ဂ (န) [အာ + ဘဝဂ္ဂ] ဘဝဂ်တိုင်အောင်။ အာဘဝဂ္ဂါ ဘဂဝတော ယသော ဂတော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၆။ မူလဋီ၊၁။၅၂။ အာဿဝ-လည်း ကြည့်။

အာဘဿရ (တိ) [အာဘာ + သရ။ အာဘာသ = အာဘဿ (အာ + ဘာသ + အ) + ရ။ အာဘာသော ဘာတိ ဒိဗ္ဗတီတိ အာဘာ၊ ပဘာ။ သရတိ နိဿရတီတိ သရာ။ အာဘာ သရာ ဧတေသန္တိ အာဘဿရာ။....အာဘာသနံ ဩဘာသနံ အာဘာသော။ သကာရဿ ဒွိတ္တံ၊ အာကာရဿ စ ရဿတ္တံ ကတွာ အာဘဿောတိ ဝုတ္တံ။ သော သီလံ ဧတေသန္တိ ဣမသ္မိံ တဿီလတ္ထေ ရပစ္စယောတိ တဒ္ဓိတန္တော အာဘဿရ-သဒ္ဒေါတိ ဒဿေတိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၈၀၉။] အာဘဿရဗြဟ္မာ။ (က) ပြိုးပြိုးပြက်ပြက် တလက်လက် ထွက်သော ကိုယ်ရောင် ကိုယ်ဝါ ရှိသော ဗြဟ္မာ။ (ခ) ကိုယ်ရောင်ကိုယ်ဝါ ထွန်းလင်း တောက်ပခြင်း အလေ့ရှိသော ဗြဟ္မာ။ ဧသယျထာပိ ဒေဝါ

အာဘဿရာ။ ဒီ၊ ၂။ ၅၉။ ဒီ၊ ၃။ ၂၀၉၊ ၂၁၈။ အံ၊ ၂။ ၄၂၈။ စူဠနိ။ ၁၆၇။ ခုဒ္ဒကၒ။ ၇၃။ အာဘဿရာနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၄၃၉။ အာဘဿရာတိ ဒဏ္ဍဥက္ကာယ (ဒဏ္ဍဒီပိကာယ)အစ္စိ ဝိယ ဧတေသံ သရီရတော အာဘာ ဆိဇ္ဇိတွာ ပတန္တီ ဝိယ သရတိ ဝိဿရတီတိ အာဘဿရာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၅၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၅။ ပီတိဘက္ခာ ဘဝိဿာမ၊ ဒေဝါ အာဘဿရာ ယထာ။ သံ၊ ၁။ ၁၁၆။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၀။ ယထာဝုတ္တပဘာယ အာဘာသနသီလာ ဝါ အာဘဿရာ။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၈၄။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၁။ (−မ၊ ၁။ ၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။ ၆၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၄၅။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၀၉။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၉၊ ၂၅၂၊ ၃၁၃။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၆၃။)

အာဘဿရ၂ (တိ) [အာဘဿရ+ဏ] အာဘဿရဗြဟ္မာ့−ဘုံ−ပြည်။ တိဿော သံဝဋ္ဋသီမာ အာဘဿရာ သုဘကိဏှာ ဝေဟပ္ဖလာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၉၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၄၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၇၈။ အံ၊ဋီ၊ ၃။ ၁၈၇။ တတ္ထ ဒုတိယဇ္ဈာနံ ဘာဝေတွာ အာဘဿရေ အဋ္ဌကပ္ပေ အာယုံ ဂဟေတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄။ (−ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၇။ အံ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၄၅။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၃၄၃။)

အာဘဿရကာယ (ပု) [အာဘဿရ+ကာယ] အာဿရဗြဟ္မာအပေါင်း၊ အာဘဿရဗြဟ္မာ့ဘုံ။ အညတရော သတ္တော အာယုက္ခယာ ဝါ ပုညက္ခယာ ဝါ အာဘဿရကာယာ စဝိတွာ သုညံ ဗြဟ္မဝိမာနံ ဥပပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆။ ဒီ၊ ၃။ ၂၄။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၇။

အာဘဿရဋ္ဌာန (နု) [အာဘဿရ+ဌာန] အာဘဿရဘုံဌာန။ သုဘကိဏှတော စ စဝိတွာ အာဘဿရဋ္ဌာနာဒီသု သတ္တာ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၂။

အာဘဿရဗြဟ္မလောက (ပု) [အာဘဿရ+ဗြဟ္မ+လောက] အာဘဿရဗြဟ္မာ့−ပြည်−ဘုံ။ ဒုရမ္ပိ ဂစ္ဆတီတိ ယာဝ အာဘဿရဗြဟ္မလောကာ ဂစ္ဆတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၁။ (−သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၉၊ ၃၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၈၂၊ ၂၈၅။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၁၅။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၉၀။)

အာဘဿရဗြဟ္မလောကူပဂ (တိ) [အာဘဿရဗြဟ္မလောက+ဥပ+ဂမု+ကွိ] အာဘဿရဗြဟ္မာ့ဘုံ−သို့ ကပ်ရောက်သော −သို့ လားသော၊သူ။ သော ပုဂ္ဂလော.... အာဘဿရဗြဟ္မလောကူပဂေါ ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၄၅။

အာဘဿရဘဝန (နု) [အာဘဿရ + ဘဝန] အာသဿရဘုံ။ ဝုဋ္ဌိယာ ပန ပဝတ္တမာနာယ ယာဝ အာဘဿရဘဝနာပိ ဧကောဒကံ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂။

အာဘဿရဘူမိ (ထီ) [အာဘဿရ+ဘူမိ] အာဘဿရဘုံ။ ဥပရိဗြဟ္မာလောကေသူတိ အာဘဿရဘူမိတော ဥပရိဘူမိသု။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၁၄။

အာဘဿရလောက (ပု) [အာဘဿရ+လောက] အာဘဿရဘုံ။ အဇ္ဇ မယံ ပါပိမ ကိဉ္စိ အလဘိတွာပိ အာဘဿရလောကေ မဟာဗြဟ္မာနော ဝိယ ပီတိသုခေနေဝ ဝီတိနာမေဿာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၇။

အာဘဿရဝါရ (ပု) [အာဘဿရ + ဝါရ] အာဿရ-ပုဒ်၏ အလှည့်အကြိမ်၊ အာဘဿရဆိုင်ရာ ပါဠိ ဝါကျများ။ အာဘဿရဝါရေ ဒဏ္ဍဒီပိကာယ .... သရတိ ဝိသရတီတိ အာဘဿရာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆။ (−မ၊ဋီ၊ ၁။ ၈၄။)

အာဘဿရသံဝတ္တနိက (တိ) [အာဘဿရ+သံဝတ္တနိက] အာဘဿရဘုံ၌ဖြစ်သော၊သူ။ သံဝဋ္ဋမာနေ လောကေ ယေဘုယျေန သတ္တာ အာဘဿရသံဝတ္တနိကာ ဟောန္တိ။ ဒီ၊၁။၁၆။ ဒီ၊၃။၂၃၆။ ဒီဋ္ဌီ၊၁။၁၅၅။ သီဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၄၁၄။

အာဘဿရူပဂ (တိ) [အာဘဿရ+ဥပ+ဂမု+ကွိ] အာဘဿရဘုံသို့ ကပ်ရောက်သော၊သူ။ အာဘဿရူပဂေါ ဟောမိ။ ဣတိဝုတ်။၂၀၅။ နေတ္တိ။၁၅၇။ အဝိတက္ကေန စျာနေန၊ ဟောတိ အာဘဿရူပဂေါ။ ဇာ၊၁။၃၁။ အံဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၂။ အာဘဿရူပဂေါတိ တတ္ထ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဝသေန အာဘဿရဗြဟ္မလောကံ ဥပဂစ္ဆာမိ၊ အာဘဿရူပဂေါ ဟောမိ။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၂။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၃၀။)

အာဘာ (ထီ) [အာ+ဘာ+ႇ၊ွ။ အာဘာတိ တိ အာဘာ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၄။] (၁) အရောင်၊ အရောင်အလင်း။ (တိ) (၂) အရောင်အလင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ ထွန်းလင်းတောက်ပသော။ (၃) အရောင်အလင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ "အာဘာ"အမည်ရှိသော၊ ပရိတ္တာဘာ, အပ္ပမာဏာဘာ, အာဘဿရ-အမည်ရှိသော၊ ဗြဟ္မာ (ဒုတိယစျာန်ဘုံသားဗြဟ္မာ)။ (၁) ယတ္ထပိမေ စန္ဒိမသူရိယာ ဧဝံ-မဟိဒ္ဓိကာ ဧဝံမဟာနုဘာဝါ အာဘာယ နာ-နုဘောန္တိ။ ဒီ၊၂။၁၀။ မ၊၃။၁၆၁။ အာဘာယ နာနုဘောန္တိတိ အတ္တနော ပဘာယ နပ္ပ-ဟောန္တိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၆။ မဋ္ဌ၊၄။၁၂၆။ အစ္စိ ပဋိစ္စ အာဘာ ပညာယတိ, အာဘံ ပဋိစ္စ အစ္စိ ပညာယတိ။ မ၊၁။၃၆၉။ အာဘာ ပညာယတီတိ အာလောကော နာမ ပညာ-ယတိ။ မဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။ နတ္ထိ သူရိယသမာ အာ-ဘာ၊ သမုဒ္ဒပရမာ သရာ။ သံ၊၁။၆။ သူရိယ-သမာ အာဘာတိ သူရိယာဘာယ သမာ အညာ အာဘာ နာမ နတ္ထီတိ ဒဿေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အာဘာတီတိ အာဘာ၊ အာ-လောကဘာဝေန နိပ္ဖဇ္ဇတိ ဥပဋ္ဌာတီတိ ဝါ အတ္ထော။ သံဋီ၊၂။၁၃၃။ (—မ၊၂။၂၂၆။ အံ၊၂။၄၇၇။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၀၁၊၂၁၈၊၂၄၀၊၂၄၂။ မဋ္ဌ၊၁။၃၆။ မဋ္ဌ၊၂။၃၂။ မဋ္ဌ၄။၁၅၀။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၅၊၅၀။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၆၄၊ ၁၈၄။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၉၈။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၄၂၅။ ဥဒါနဋ္ဌ။၈၇။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၂၄၃။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၇၊၁၀၉။ အပဋ္ဌ၊၁။၃၉။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၁၈၊၂၃၉။ နေတ္တိဋ္ဌ။၂၆၄။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၃၈။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၆၃။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၅။ သီဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၁၉၃။ မဋ္ဌီ၊၁။၈၅။ မဋ္ဌီ၊၂။၁၈၆၊၂၅၁။ မဋ္ဌီ၊၃။၁၃၁-၂။ အံဋ္ဌီ၊၂။၃၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄၂။ (တိ) (၂) ယာ တာ ဘဂ္ဂေ ဒေဝတာ အာဘာ။ မ၊၃။၁၈၇-၉။ အာဘာတိ အာ-ဘာသမ္ပန္နာ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၄၄။ အာဘန္တိ ဒိပ္ပ-န္တီတိ အာဘာတိ အာဟ "အာဘာသမ္ပန္နာ"-တိ။ မဋ္ဌီ၊၃။၃၄၈။ (၃) အဟော ဝတာယံ ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ အာဘာနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇေယျ။ မ၊၁။၃၅၉။ အာဘာနံ ဒေဝါနန္တိ အာဘာ နာမ ဝိသုံ နတ္ထိ၊ ပရိတ္တာဘအပ္ပမာဏာဘအာဘဿရာနံ တေ အဓိဝစနံ။ မဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ အာဘာ နာမ ဝိသုံ ဒေဝါ နတ္ထိ၊ ပရိတ္တာဘာဒီနံယေဝ ပန အာဘာဝန္တတာသာမညေန ဧကဇ္ဈံ ဂဟေ-တွာ ပဝတ္တံ ဧတံ နာမံ ယဒိဒံ အာဘာတိ။ မဋ္ဌီ၊၂။၂၅၁။

အာဘာကရဏ (န) [အာဘာ+ကရဏ]အရောင်အလင်းကိုပြုခြင်း။ တဒင်္ဂေနာတိ ဝါ တဿာ ပရိတ္တတာယ အပ္ပမာဏတာယ စ အာဘာ-ကရဏံ။ မဋ္ဌီ၊၃။၃၄၀။

အာဘာတိ (ကြိ) [အာ+ဘာ+အ+တိ] တောက်ပ၏၊ ထွန်းပ၏၊ အရောင်လင်း၏။ ဒိဝါ တပတိ အာဒိစ္စော၊ ရတ္တိံ မာဘာတိ

စန္ဒိမာ။ သံ၊၁။၁၄၊၄၄။ ဓမ္မ။၆၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈။ (—သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၃။) အာဘာနိ—ဝိမာန။၆၁။ ဇာ၊၂။၃၆။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၄၀။) ဒဒ္ဒလ္လမာနာ အာဘေန္တိ၊ ဝိမာနာ သတ္တ နိမ္မိတာ။ ဇာ၊၂။၁၉၆။ အာဘေန္တီတိ တရုဏသူရိယော ဝိယ ဩဘာသန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၁၄၀။ အာဘေတိ-လည်း ကြည့်။

အာဘာဓာတု (ထီ) [အာဘာ+ဓာတု] အာဘာဓာတ်။ (က) နေရောင်လရောင်စသော အရောင်အလင်းဟူသော – ဓာတ်သဘော – သတ္တလည်း မဟုတ် ဇီဝလည်း မဟုတ်သော သဘောတရား၊ ရူပဓာတ်။ (ခ) အရောင်အလင်း (အာလောက) ကသိုဏ်းနှင့် တကွ ထိုကသိုဏ်းကို အာရုံပြုသောဈာန်ဟူသော – ဓာတ်သဘော – သတ္တလည်းမဟုတ် ဇီဝလည်း မဟုတ်သော သဘောတရား။ (က) ရူပဓာတုယေဝ ဟိ အာဘာဓာတု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၇။ စန္ဒာဘာသူရိယာဘာဒိကာ ဝဏ္ဏနိဘာ ဝေါတိ အာဟ "ရူပဓာတုယေဝ ဟိ အာဘာဓာတူ"တိ။ မူလဋီ၊၂။၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၇၀။ (ခ) အာဘာဓာတု သုဘဓာတု။ သံ၊၁။၃၆၄။ အာဘာဓာတူတိ အာလောကဓာတု၊ အာလောကကသိဏေ ပရိကမ္မံ ကတွာ ဥပ္ပန္နဇ္ဈာနဿာပိတိ သဟာရမ္မဏဿ ဈာနဿ စေတံ နာမံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ အာဘာတိတိ အာဘာ အာလောကဘာဝေန နိဗ္ဗတ္တိ ဥပဋ္ဌာတီတိ ဝါ အတ္ထော၊ သော ဧဝ နိဇ္ဇီဝဋ္ဌေန ဓာတူတိ အာဘာဓာတု။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၃။

အာဘာနာနတ္တ (န) [အာဘာ+နာနတ္တ] (အကြီးအငယ် အနည်းအများ အနေအားဖြင့်) အရောင်အလင်း ထူးခြားကွဲပြားသည်၏ အဖြစ်။ နော စ အာဘာနာနတ္တံ။ မ၊၃။ ၁၇၇။ နော စ အာဘာနာနတ္တန္တိ အာလောကေ နာနတ္တံ န ပညာယတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၄။ အာဘာနာနတ္တန္တိ ပရိတ္တဝိပုလတာဝသေန ပဘာယ နာနတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၀။ (—ဝိမတိ၊ ၁။၅၃)

အာဘာဖရဏ (န) [အာဘာ+ဖရဏ] အရောင်အလင်းကို ဖြန့်ခြင်း။ စက္ကဝါဠပဗ္ဗတမတ္တက-သမီပေ အာဘာဖရဏဝသေန ပဝတ္တိယာ ပါဠိနိစက္ကဝါဠပဗ္ဗတမတ္တကေတိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၈၆။

အာဘာဝဂ္ဂ (ပု) [အာဘာ+ဝဂ္ဂ] အာဘာဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊၅-ဝဂ်။ အံ၊၁။၄၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။ အံ၊ ဋီ၊၂။၃၃၆။

အာဘာဝဏ္ဏတာသာမည (န) [အာဘာဝဏ္ဏတာ+သာမည] အလင်းရှိသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်၊ အရောင်အလင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်းအားဖြင့် တဦးနှင့်တဦး တူညီခြင်း။ အာဘာ (၃) ကြည့်။

အာဘာဝေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ဘူ+ဏေ+တိ] ဖြစ်ပွါး–တိုးပွါး–စေ၏။ မေတ္တာစိတ္တံ **အာဘာဝေဿ**၊ ဗြဟ္မလောကူပပတ္တိယာ။ ပေတ။၁၆၆။ (—ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅၅။)

အာဘာသ (တိ) [အာ+ဘာသ+အ] (က) ထင်လင်းစေနိုင်သော။ (ခ) အတူ–အတု အယောင်–အတုအပ–ဖြစ်သော။ (က) "အာရမ္မဏေန ဝိနာ နီလာဒိအာဘာသံ စိတ္တံ ပဝတ္တတီ"တိ ဝေ ပဝတ္တော ဝါဒေါ မိစ္ဆာဝါ-ဒေါတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၃။ (ခ) ပရိမုဋ္ဌာ ပဏ္ဍိတာဘာသာ၊ ဝါစာဂေါစရဘာ-ဏိနော။ မ၊၃။၁၉၂။ ဝိ၊၃။၄၃၆။ ဇာ၊၁။ ၁၈၀။ ပဏ္ဍိတာဘာသာတိ အတ္တနော ပဏ္ဍိတ-မာနေန ပဏ္ဍိတသဒိသာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၅။

အာဘာသတိ (ကြိ) [အာ+ဘာသ+အ+တိ] (၁) ခေါ်၏၊ ပြောဆို၏။ (၂) လွှမ်းမိုး၏၊ တားမြစ်၏။ (၃) ထင်၏။ (၁) ဘိက္ခူ ဝေါတိ

ဘဂဝါ အာဘာသတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ အာဘာသန္တိ— ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ (၂) အဘဗ္ဗာဘာသန္တိ အဘဗ္ဗံ အာဘာသတိ အဘိဘဝတိ ပဋိဗာဟတီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၇၄။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၀။ (၃) အဘဗ္ဗတော အာဘာသတိ ဥပဋ္ဌာတီတိ အဘဗ္ဗာဘာသံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၄။

အာဘာသန (နု) [အာ+ဘာသ(ဘာသ)+ယု] (၁) ထွန်းလင်းတောက်ပခြင်း။ (၂) ပြောဆိုခြင်း။ (၁) ပဋ္ဌမဿ ပဌမေ အာဘာသနဝသေန စန္ဒော၀ စန္ဒာဘာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။ အတ္တနော ဖလေ ဘာသနံ ဒိဗ္ဗနံ အာဘာသနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၀။ (၂) အာဘာသနကုသလတာ·ကြည့်။

အာဘာသနကုသလတာ (ထီ) [အာဘာသန+ကုသလ+တာ] ပြောဆိုခြင်း၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်သောသူ၏အဖြစ်။ ယေ ဟိ အာဘာသနကုသလတာယ "အမ္မ, တာတာ" တိ ပဌမတရံ အာဘာသန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

အာဘာသနသီလ (တိ) [အာဘာသန+သီလ] (၁) ထွန်းလင်း တောက်ပခြင်း အလေ့ရှိသော၊သူ။ (၂) ပြောဆိုခြင်းအလေ့ရှိသော၊ သူ။ (၁) အာဘာသနသီလာ (ဝိဘာဝိနီ၊ ၁၆၃)တိ ဩဘာသနပ္ပကတိကာ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၂။၉။ အာဘဿရ°·လည်း ကြည့်။ (၂) ပုဗ္ဗဘာသီတိ ယေန ကေနစိ သမာဂတော ပဋိသန္ထာရဝသေန ပဌမံယေဝ အာဘာသနသီလော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၇။

အာဘာသမ္ပန္န (တိ)[အာဘာ+သမ္ပန္န] အရောင်နှင့် ပြည့်စုံသော။ အာဘာ (၂) ကြည့်။

အာဘာသုတ္တ (နု) [အာဘာ+သုတ္တ] အာဘာသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊၁။၄၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၆။

အာဘာသုရ (တိ) [အာ+ဘာသ+ဥရ] ထွန်းလင်းတောက်ပသော။ ဝလာဟကဇာ အာဘာသုရာ ဒုဗ္ဗိဘာဂရူပါ ရတ္တိဘာဂေ အန္ဓကာရံ ဝိဒ္ဓမန္တိယော တိဋ္ဌန္တိ၊ ဒေဝူပဘောဂါ ဝေ စ ဟောန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၀။

အာဘိစေတသိက(တိ)[အဘိစေတ+ဏိက](က) မြတ်သောစိတ်–သန့်ရှင်းသောစိတ်–၌ ဖြစ်သော–ကို မှီသော၊ တရား(ရတနာသုံးပါး၌ စွဲမြဲသက်ဝင်၍ ကြည်ညိုယုံကြည်ခြင်း, မဂ်ဖိုလ် သီလနှင့် ပြည့်စုံခြင်းတို့တည်း)။ (ခ) (ပြကတေ့သော ကာမာဝစရစိတ်တို့ထက် ကောင်းမွန်ခြင်း, ဆန့်ကျင်ဘက်တို့မှ စင်ကြယ်ခြင်းတို့ကြောင့်) လွန်ကဲထူးခြားသော သန့်ရှင်းသော–ဥပစာရဈာန်စိတ်–ဥပစာရ သမာဓိစိတ်–၌ ဖြစ်သော–ကို မှီသော၊ ဈာန်လေးပါး။ (ဂ) (ကာမစ္ဆန္ဒ·စသော ဆန့်ကျင်ဘက်တို့မှ ကင်းဝေးခြင်းကြောင့်) လွန်ကဲထူးခြားသော မြတ်သော မဟဂ္ဂုတ်စိတ်–၌ မှီသော –ကို မှီသော၊ ဈာန်လေးပါး။ (က) ယံ ကဉ္စိ သာရိပုတ္တ ဇာနေယျာထ ဂိဟိ ....စတုန္နံ အာဘိစေတသိကာနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနံ နိကာမလာဘိ°။ အံ၊၂။၁၇၆။ အာဘိစေတသိကာနန္တိ ဥတ္တမစိတ္တနိဿိတာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၃။ (–အံ၊ဋီ၊၃။၅၄။) (ခ) (ဂ) စတုန္နံ ဈာနာနံ အာဘိစေတသိကာနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနံ နိကာမလာဘီ။ ဝိ၊၅။၂၄၀။ ဒီ၊၃။ ၉၄။ မ၊၁။၄၀။ မ၊၂။၁၉။ သံ၊၁။၄၆၆။ အံ၊ ၁။၃၃၁။ (ခ) အာဘိစေတသိကာနန္တိ အဘိစေတောတိ အဘိက္ကန္တံ ဝိသုဒ္ဓစိတ္တံ ဝုစ္စတိ, အဓိစိတ္တံ ဝါ၊ (တသ္မိံ) အာဘိစေတသိ ဇာတာနိ အာဘိစေတသိကာနိ၊ အဘိစေတော သန္နိဿိတာနီတိ ဝါ အာဘိစေတသိကာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၁။ အဓိက· စေတောတိ အဘိစေတော၊ ဥပစာရဇ္ဈာနစိတ္တံ၊ တဿ ပန အဓိကတာ ပါကတိကကာမာဝစရစိတ္တေဟိ သုန္ဒရတာယ သပဋိ-

ပက္ခတော သုဒ္ဓိယာ စေတိ အာဟ“အဘိက္ကန္တံ ဝိသုဒ္ဓစိတ္တ”န္တိ အဓိစိတ္တန္တိ သမာဓိမာဟ၊ သောပိ ဥပစာရသမာဓိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။(–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၆။ သံ ဋီ၊၂။၁၉၅။) (ဂ) အာဘိစေတသိကာနန္တိ အဘိစိတ္တံ သေဋ္ဌ-စိတ္တံ သိတာနံ နိဿိတာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ အဓိကံ စေတော အဘိစေတော၊ မဟဂ္ဂတ-စိတ္တံ၊ တဿ ပန အဓိကတာ ကာမစ္ဆန္ဒာဒိ-ပဋိပက္ခဝိဂမေန ဝိသိဋ္ဌဘာဝပ္ပတ္တိ၊ တန္နိဿိ-တာနိ အာဘိစေတသိကာနိ။ တေနာဟ “အဘိစိတ္တံ သေဋ္ဌစိတ္တံ သိတာန”န္တိ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၇။

အာဘိဒေါသိက (တိ) [အဘိဒေါသ+ဏိက] (က) ပုပ်သိုးသည့်အဖြစ်ဟူသော အပြစ်သည် လွှမ်းမိုးအပ်သော၊ ပုပ်သိုးသည့်အဖြစ်ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော အပြစ်ရှိသော၊ ပုပ်သိုးပြီးသော။ (ခ) တညဥ့်လွန်ပြီးသော၊ တညဥ့် လွန်သဖြင့် ပုပ်သိုးပြီးသော။ (ဂ) ထင်ရှားသော အပြစ်ရှိသော။ (က) (ခ) အာယသ္မ-တော သုဒိန္နဿ ဉာတိဒါသီ အာဘိဒေါသိကံ ကုမ္မာသံ ဆဍ္ဍေတုကာမာ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၁၇။ မ၊၂။၂၅၁။ အာဘိဒေါသိကန္တိ ပါရိဝါသိကံ ဧကရတ္တာတိက္ကန္တံ ပူတိဘူတံ။ တတြာယံ ပဒတ္ထော ပူတိဘာဝဒေါသေန အဘိဘူတောတိ အဘိဒေါသော၊ အဘိဒေါသော ဝ အာဘိ-ဒေါသိကော၊ ဧကရတ္တာတိက္ကန္တဿ ဝါ နာမ-သညာ သော ယဒိဒံ အာဘိဒေါသိကောတိ၊ တံ အာဘိဒေါသိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၄။ ပူတိဘာဝဝေနေဝ လက္ခိတဗ္ဗဒေါသော ဝါ အာဘိဒေါသိကော၊ အဘိဒေါသံ ဝါ ပစ္စူသကာလံ ဂတော ပတ္တော အတိက္က-န္တောတိ အာဘိဒေါသိကော။ သာရတ္ထ၊၂။၇။ အဘိဝုတ္တံ ပရိဝုသိတံ အာဘိဒေါသိကံ၊ အဘိ-ဒေါသံ ဝါ ပစ္စူသကာလံ ဂတော ပတ္တော အတိက္ကန္တော အာဘိဒေါသိကော။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၀၀။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၁။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ ဝဇီရ။၂၇၀။) (ဂ) သေယျ-ထာပိ အာဝုသော ပုရိသံ ပဏီတဘောဇနံ ဘုတ္တာဝိံ အာဘိဒေါသိကံ ဘောဇနံ နစ္ဆာ-ဒေယျ။ အံ၊၂။၃၄၇။ အာဘိဒေါသိကန္တိ အဘိညာတဒေါသံ ကုဒြူသကဘောဇနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၂။

အာဘိဓမ္မိက (တိ) [အဘိဓမ္မ+ဏိက။ အဘိဓမ္မံ အဓီတေ အာဘိဓမ္မိကော။ နီတိ၊သုတ္တ။၈၄၇။] (က) အဘိဓမ္မာကို–တတ်သိ–တတ်မြောက်–ကျွမ်းကျင်–သင်ကြား–ပို့ချ–ဟောပြော–ဆောင် – သော၊ သူ။ (ခ) အဘိဓမ္မ ပါဠိ တော်၌–လာသော–ပါရှိသော–ဟောတော် မူအပ်သော။ (က) အာစရိယော န အာဘိ-ဓမ္မိကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ ကေ ရက္ခိတ္ထကော ပဂ္ဂလော ယံ ယံ သုတ္တန္တိကံ ဝါ အာဘိဓမ္မိကံ ဝါ ဥပသင်္ကမတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ သမ္မာသမ္ဗု-ဒ္ဓေါဝ ပဌမတရံ အာဘိဓမ္မိကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅၊၂၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ဝဇီရ။၁၇၆။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၈၉။ မူလဋီ၊၁။၂၃။) (ခ) အာဘိဓမ္မိက-နယ-ကြည့်။

အာဘိဓမ္မိကဂေါဒတ္တတ္ထေရ (ပု) [အာဘိဓမ္မိက+ ဂေါဒတ္တထေရ] အာဘိဓမ္မိကဂေါဒတ္တအမည်ရှိသောထေရ်။ တသ္မိံ စ သန္နိပါတေ အာဘိ-ဓမ္မိကဂေါဒတ္တတ္ထေရော နာမ ဝိနယကုသလော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၅။)

အာဘိဓမ္မိကတ္ထေရ (ပု) [အာဘိဓမ္မိက+ထေရ] အဘိဓမ္မာ ကို – ဆောင် – သင်ကြား – ဟောပြော – သော မထေရ်။ အာဘိဓမ္မိက-ထ္ထေရာနံ သုတ္တန္တံ ပတွာ အကိလမနတ္ထံ ဌပိ-တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။

အာဘိဓမ္မိကဓမ္မကထိက (တိ) [အာဘိဓမ္မိက+ဓမ္မကထိက] အဘိဓမ္မာကို–ဆောင်သော–တတ်မြောက်ကျွမ်းကျင်သော – ဟောပြောပို့ချသော–ဓမ္မကထိကပုဂ္ဂိုလ်။ အာဘိဓမ္မိကဓမ္မကထိကဿေဝ ပါကဋံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။

အာဘိဓမ္မိကနယ (ပု) [အာဘိဓမ္မိက + နယ] အဘိဓမ္မာ၌–လာသော–ပါရှိသော – ဟောတော်မူအပ်သော–နည်း။ တဿ ဟိ ဗာဟိရေ ဣန္ဒခီလော အာဘိဓမ္မိကနယေန အရညသင်္ခေပံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။

အာဘိဓမ္မိကဘိက္ခု (ပု) [အာဘိဓမ္မိက+ဘိက္ခု] အဘိဓမ္မာကို – တတ်သိ – ဆောင် – သော ရဟန်း။ အဋ္ဌ အာဘိဓမ္မိကဘိက္ခု ပေသေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ အာဘိဓမ္မိကဘိက္ခုနမ္ပိ....ဒိတိသောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။

အာဘိန္ဒတိ (ကြိ) [အာ+ဘိဒိ+အ+တိ] ပုတ်ခတ်–ဖောက်ခွဲ–၏။ တမေနံ ပုရိသော တိဏှာယ ကုဌာရိယာ ယတော ယတော အာဘိန္ဒေယျ။ သံ၊၂။၃၇၀။ အာဘိန္ဒေယျာတိ ပဟရေယျ ပဒါလေယျ ဝါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ အာဘိန္ဒေယျာတိ ဘိန္ဒေယျ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၂။

အာဘိသမာစာရိက (တိ) [အဘိသမာစာရ+ဏိက] အာဘိသမာစာရိက မည်သော (ကျင့်ဝတ် သိက္ခာသီလ)။ (က) ထူးကဲမြင့်မြတ်သော–အကျင့်–ကျင့်ဝတ်သိက္ခာသီလ။ (ခ) ထူးကဲမြင့်မြတ်သော အကျင့်–ထူးကဲမြင့်မြတ်သော အကျင့်ဟူသော မဂ်သီလ,ဖိုလ်သီလ–ကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်အပ်သော ကျင့်ဝတ်သိက္ခာသီလ။ (ဂ) ထူးကဲမြင့်မြတ်သော အကျင့်၌–ဖြစ်–ပါဝင်–သော ကျင့်ဝတ်သိက္ခာသီလ။ န ပဋိဗလော ဟောတိ အန္တေဝါသိံ ဝါ သဒ္ဓိဝိဟာရိံ ဝါ အာဘိသမာစာရိကာယ (အာဘိသမာစာရိကာယ)သိက္ခာယ သိက္ခာပေတုံ။ ဝိ၊၃။၉၂။ ဝိ၊၅။၂၃၈။ အာဘိသမာစာရိကာယ သိက္ခာယာတိ ခန္ဓကဝတ္တေ ဝိနေတုံ န ပဋိဗလော ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။ အဘိဝိသိဋ္ဌော ဥတ္တမော သမာစာရောတိ အဘိသမာစာရော၊ အဘိသမာစာရောဝ သိက္ခိတဗ္ဗတော သိက္ခာတိ အာဘိသမာစာရိကာ သိက္ခာ, အဘိသမာစာရံ ဝါ အာရဗ္ဘ ပညတ္တာသိက္ခာ အာဘိသမာစာရိကာ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၀။ အဘိသမာစာရောတိ ဥတ္တမသမာစာရော၊ အဘိသမာစာရော ဧဝ အာဘိသမာစာရိကံ၊ အဘိသမာစာရံ ဝါ အာရဗ္ဘ ပညတ္တံ အာဘိသမာစာရိကံ၊ အာဇီဝဋ္ဌမကတော အဝသေသသီလဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂။ အဓိသီလသိက္ခာပရိယာပန္နတ္တာ အဘိဝိသိဋ္ဌော သမာစာရော အဘိသမာစာရောတိ အာဟ "ဥတ္တမသမာစာရော"တိ။ အဘိသမာစာရောဝ အာဘိသမာစာရိကံ၊ ယထာ "ဝေနယိကော"တိ အဓိပ္ပါယော။ အဘိသမာစာရော ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသတော မဂ္ဂသီလံ ဖလသီလဉ္စ။ တံ အာရဗ္ဘ ဥဒ္ဒိဿ တဒတ္ထံ တပ္ပယောဇနံ ပညတ္တံ အာဘိသမာစာရိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၂။ အာဘိသမာစာရိက (အံ၊၂။၃၆၈)န္တိ ဥတ္တမသမာစာရဘူတံ ဝတ္တဝသေန ပဏ္ဏတ္တိသီလံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ အဘိသမာစာရေ ဥတ္တမသမာစာရေ ဘဝံ အာဘိသမာစာရိကံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၄၂။ (–မ၊၂။၁၃၃။ အံ၊၁။၅၆၅။ အံ၊၂။၁၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၆၀၊၁၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၊၁၁၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၅။ ဝဇိရ။၄၁၂။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၉။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၃။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၃။ ဝိမတိ၊၂။၉၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၊၈၃၊၂၇၃။ ခန်။၄၃၁။)

အာဘိသမာစာရိကကမ္မန္တောဂဓ (တိ) [အာဘိသမာစာရိက+ကမ္မ+အန္တောဂဓ] အာဘိသမာစာရိက-အမှု၌ အကျုံးဝင်သော၊ ထူးကဲမြင့်မြတ်သော ကျင့်ဝတ်သိက္ခာသီလ–ထူးကဲမြင့်မြတ်သော အကျင့်ကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်အပ်သော ကျင့်ဝတ်သိက္ခာသီလ–ဟူသော အမှု၌ အကျုံးဝင်သော။ ဘိက္ခုနော သဗ္ဗမ္ပိ အနဝဇ္ဇကာယကမ္မံ အာဘိသမာစာရိကကမ္မန္တောဂဓမေဝ။ မဋ္ဌိ၊ ၂။၃၀၆။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။၉၀။

အာဘိသမာစာရိကဓမ္မကိတ္တန (နု) [အာဘိသမာစာရိက+ဓမ္မ+ကိတ္တန] အာဘိသမာစာရိကတရားကို ပြောကြားခြင်း။ အဘိဝိနယော ခန္ဓကပရိဝါရာ ဝိသေသတော အာဘိသမာစာရိကဓမ္မကိတ္တနတော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၆၆။

အာဘိသမာစာရိကဓမ္မပူရဏ (နု) [အာဘိသမာစာရိက + ဓမ္မပူရဏ] အာဘိသမာစာရိကတရားကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။ ဘိက္ခူနဥ္စ မေတ္တာစိတ္တေန အာဘိသမာစာရိကဓမ္မပူရဏံ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၁၃၁။)

အာဘိသမာစာရိကပူရဏ (နု) [အာဘိသမာစာရိက+ပူရဏ] အာဘိသမာစာရိကတရားကို ဖြည့်ကျင့်ခြင်း။ ဘိက္ခူနံ ဟိ မေတ္တစိတ္တေန အာဘိသမာစာရိကပူရဏံ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၃။၃၉။

အာဘိသမာစာရိကဝတ္တ (နု) [အာဘိသမာစာရိက+ဝတ္တ] အာဘိသမာစာရိကကျင့်ဝတ်။ အာဘိသမာစာရိကဝတ္တေ ပန ပရိပူရေ သီလံ ပရိပူရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀။ ပဋိပါဒိတောတိ အာဘိသမာစာရိကဝတ္တံ အာဒိံ ကတွာ သမ္မာ အပစ္စနီကပဋိပတ္တိယံ ယောဇိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၃။ ၂။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၉၁။

အာဘိသမာစာရိကဝတ္တပဋိဝတ္တ (နု) [အာဘိသမာစာရိက+ဝတ္တ+ပဋိဝတ္တ] အာဘိသမာစာရိကဖြစ်သော ဝတ်ကြီးဝတ်ငယ်။ အာဘိသမာစာရိကဝတ္တပဋိဝတ္တံ မမ အကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၄၉။

အာဘိသမာစာရိကသီလ (နု) [အာဘိသမာစာရိက+သီလ] အာဘိသမာစာရိကသီလ၊ (ခန္ဓကဝတ်၌ အကျုံးဝင်သော သီလ)။ ယမ္ပိဒံ စေတိယင်္ဂဏဝတ္တံ....စုဒ္ဒသဝိဓံ မဟာဝတ္တန္တိ ဣမေသံ ဝသေန အာဘိသမာစာရိကသီလံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀။ အာဘိသမာစာရိကသီလန္တိ ဧတ္ထ အဘိသမာစာရောတိ ဥတ္တမသမာစာရော.... တဒေဝ သီလန္တိ အာဘိသမာစာရိကသီလံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃၉။ အာဘိသမာစာရိက-လည်း ကြည့်။

အာဘိသေက (တိ) [အဘိသေက+ဏ] အဘိသိက်သွန်းခြင်းငှါ သင့်လျော်သော၊ သူ။ ရညော ခတ္တိယဿ မုဒ္ဓါဝသိတ္တဿ ဇေဋ္ဌော ပုတ္တော ဟောတိ အာဘိသေကော အနဘိသေကော အနဘိသိတ္တော အစလပ္ပတ္တော။ အံ၊၁။၁၀၆၊၃၉၉။ အာဘိသေကောတိ အဘိသေကံ ကာတုံ ယုတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၃။ (–ရှင်း-၇၆။)

အာဘိသေကိက(ယ) (နု) [အဘိသေက+ဏိက] (က) ရေချိုးရာအရပ်၌ စွန့်ပစ်အပ်သော သင်္ကန်း။ (ခ) အဘိသိက်သွန်းရာ အရပ်၌ စွန့်ပစ်အပ်သော သင်္ကန်း။ အပရာနိပိ ပဉ္စ ပံသုကူလာနိ ဂေါခါယိကံ အဇက္ခာယိကံ ထူပစီဝရံ အာဘိသေကိကံ ဂတပစ္စာဂတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၃၀။ အာဘိသေကိကန္တိ နဟာနဋ္ဌာနေ ဝါ ရညော အဘိသေကဋ္ဌာနေ ဝါ ဆဍ္ဍိတစီဝရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၃။ ပံသုကူလန္တိ သောသာနိကံ.... အာဘိသေကိယံ၊ ပန္ထိကံ၊ ဝါတာဟဋံ၊ ဣဒ္ဓိမယံ၊ ဒေဝဒတ္တိယန္တိ တေဝီသတိ ပံသုကူလာနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၀။

စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၆၀။)

အာဘုဂ္ဂ (တိ) [အာ+ဘုဇ+ဏျ] (၁) ဖွဲ့ခွေအပ်သော။ (န) (၂) ဆုတ်နစ်ခြင်း။ (၁) ဧဝံ ဥဘော ပါဒေ အာဘုဂ္ဂေ ဘဉ္ဇိတေ ကတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၅၇။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၂၃။ (န)(၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာဘုဂ္ဂကရဏ (န) [အာဘုဂ္ဂ+ကရဏ] ဆုတ်နစ်ခြင်းကို ပြုခြင်း။ အာဘုဇန-ကြည့်၊

အာဘုဇတိ (ကြိ) [အ+ဘုဇ+အ+တိ] (၁)(က) နှလုံးသွင်း၏၊ ဆင်ခြင်၏။ (ခ) နှလုံးသွင်း၏၊ သိ၏။ (၂)(က) ဖွဲ့ခွေ၏။ (ခ)တွန့်ခွေ၏။ (ဂ) ဆုတ်နစ်၏၊ နောက်သို့ပြန်၏။ (ဃ) လည်၏၊ ဝိလည်၏။ (၁)(က) ပထဝီဓာတုမေဝ ပန အာဘုဇတိ (အာဘုဥ္ဇတိ၊သီ)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၉။ (–အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၀။) (ခ)လည်းကြည့်။ (ခ) ဝိညာဏဓာတု တတ္ထ တတ္ထ သမ္မာပယောဂံ မန္တာယ အာဘုဇတိ (အာဘုဥ္ဇတိ၊ သီ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ အာဘုဇတီတိ ပရိယေသနဝသေန, အဇ္ဈောဟရဏ ဇိဏ္ဏာဇိဏ္ဏတာဒိ ပဋိသံဝေဒနဝသေန စ အာဝဇ္ဇေတိ၊ ဝိဇာနာတီတိ အတ္ထော။ .... အာဘုဇတိ သမန္နာဟရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၅၁။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၂။၁၀၄။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၆၆။ (–မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၆၁-၂။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၁၈၂၊ ၁၈၄။) (၂)(က) ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိံ တဒါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ သယနေ ပလ္လင်္ကမာဘုဇုံ။ အပ၊၁။၃။ (ခ) စိတ္တံ ပရိကုပိတံ ကာယံ အာဘုဇတိ။ မိလိန္ဒ။၂၄၆။ (ဂ),(ဃ) မဟာသမုဒ္ဒေါ အာဘုဇတိ၊ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ (ဂ) အာဘုဇတီတိ ဩသက္ကတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ (ဃ) အာဘုဇတီတိ အာဝတ္တတိ။ မူလဋ္ဌိ၊၁။၂၅။ မဟာသမုဒ္ဒေါ အာဘုဇတိ၊ အာဝဋ္ဋတီတိ အတ္ထော။ ကေစိ ပန ဩသက္ကတီတိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ နီတိ·ဓာ။၄၈။

အာဘုဇန (န) [အာ+ဘုဇ+ယု] (၁) (က) နှလုံးသွင်း ခြင်း၊ ဆင်ခြင်ခြင်း။ (ခ) သိခြင်း။ (၂) နှစ်စေခြင်း၊ ဆုတ်နှစ်မှုကိုပြုခြင်း။ (၁) (က) အာဘုဇနံ အာဘောဂေါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၃၂၃။ (ခ) သမ္မာပဋိပတ္တိံ မာဂမ္မ အဗ္ဘန္တရေ အတ္တာ နာမ ကောစိ ဘုဇနကော နတ္ထိ အာဒိနာ ဝိဇာနနံ အာဘုဇနံ။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၁၈၂။ (၂) တဿေဝ အာဘုဇနတော အာဘောဂေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၈၇။ အာဘုဇနတောတိ အာဘုဂ္ဂကရဏတော၊ နိဝတ္တနတော ဣစ္စေဝ အတ္ထော။ မူလဋ္ဌိ၊၂။၂၀၀။

အာဘုဇနသီလ (တိ) [အာဘုဇန+သီလ] နှလုံးသွင်းလေ့ ရှိသော။သူ။ အာဝဇ္ဇနသီလော အာဘုဇနသီလော န ဟောတီတိ အနာဝဇ္ဇီ နေဝ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၇။

အာဘုဇနာဘာဝ (ပု) [အာဘုဇန+အဘာဝ] နှလုံးသွင်းမှု မရှိခြင်း၊ နှလုံးမသွင်းခြင်း။ အာဘောဂါဘာဝ-ကြည့်။

အာဘုဇန္တ (တိ) [အာ + ဘုဇ + အ+ အန္တ] နှလုံးသွင်းသော၊ သူ။ အာဝဇ္ဇေန္တော အာဘုဇေန္တောပိ အာဘောဝတိ နာမ ဉာဏဝိပ္ပယုတ္တေန။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၀၆။

အာဘုဇိတ (တိ) [အာ+ဘုဇ+တ] (၁) ဖွဲ့ခွေအပ်သော။ (၂) နှလုံးသွင်းအပ်သော။ (န) (၃) နှလုံးသွင်းခြင်း။ (၁) န တာဝ အဟံ ဣမံ စတုရင်္ဂဝီရိယံ အဓိဋ္ဌာယ အာဘုဇိတံ ပလ္လင်္ကံ ဘိန္ဒိဿာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၁။) (၂) အတ္ထိ ဟိ ဧသော ပရိယာယော ပရိတ္တာနံ အာဘုဇိတာနံ စေ ကဒါစိ ဝဏ္ဏဝသေန အာဘုဇိတာနံ

ဟောန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၃။ မူလဋီ၊၁။၁၀၆။ အနုဋီ၊၁။၁၁၃။ (၃) သမုဒါစာရဝသေန အာဘုဇိတဝသေန စ ကုသလံ နာမ ဇာတံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ အာဘောဂေါ အာဘုဇိတံ။ မူလဋီ၊၁။၇၀။ (−အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၉။ မူလဋီ၊၁။၁၅၄။ အနုဋီ၊၁။၁၆၇။)

အာဘုဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဘုဇ+တွာ] (၁) ကွေး၍၊ ဖွဲ့ခွေ၍။ (၂) နှလုံးသွင်း၍။ (၁) ဝါမဟတ္ထံ အာဘုဇိတွာ ဒက္ခိဏေန ဟတ္ထေန အပ္ပေါဌေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ နိသီဒတိ ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ။ ဝိ၊၁။၈၉။ ဝိ၊၂။၁၄၅။ ဝိ၊၃။၃၂။ ဒီ၊၁။၆၇။ ဒီ၊၂။၂၃၁။ မ၊၁။၂၃၉။ (−သံ၊၁။၁၇၂။ အံ၊၁။၁၈၃၊၅၃၁။ ဥဒါန။ ၁၀၈။) အာဘုဇိတွာတိ (အာ)ဗန္ဓိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂၊၃၈၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၂။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၄၁။ အာဘုဇိတွာတိ စ ယထာ ပလ္လင်္ကဝသေန နိသဇ္ဇာ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဥဘော ပါဒေ အာဘုဂ္ဂေ ဘုဇိတေ ကတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၉၊ ၃၈၀။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၊၇၅၊ ၂၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅၊၃၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈၊၁၅၉၊ ၁၇၆၊၁၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၊၂၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉၊ ၂၀၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၊၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀၊၁၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၊၁၄၂၊၁၅၄၊၂၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄၊၃၉၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၊၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၁။ သာရတ္ထ၊၂။၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၂၊၃၀၇၊ ၃၂၂။) (၂) နီလပီတလောဟိတောဒါတေသု ပုပ္ဖဒီသု အညတရံ လဘိတွာ ဝဏ္ဏဝသေန အာဘုဇိတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ (−သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၂၇၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၉။ မူလဋီ၊၂။၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂။)

အာဘုဇိတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [အာ+ဘုဇ+တွာန] ဖွဲ့ခွေ၍။ အာဘုဇိတွာန ပလ္လင်္ကံ၊ ပဏိဓာယ ဥဇုံ တနုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၆။

အာဘုဇီ (ပု) [အာ+ဘုဇ+ဏီ။ မန္တလေခကေဟိ အာဘုဇိတတစဝန္တတာယ အာဘုဇီ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၆၅။] ဘုဇပတ်ပင်၊ စလူပင်။ ပဓိဟယော အာဘုဇီနော စ တက္ကူလာ။ ဇာ၊၂။ ၁၀၉။ အာဘုဇီနောတိ ဘုဇပတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၄၃၃။ (−ဓာန်။၅၆၅။)

အာဘုဇီပရိဝါရိတ (တိ) [အာဘုဇီ+ပရိဝါရိတ] ဘုဇပတ်ပင်−စလူပင်−တို့ဖြင့် ခြံရံအပ်သော။ အာဘုဇီပရိဝါရိတော။ ဇာ၊၂။၃၁။ အာဘုဇီပရိဝါရိတောတိ ဘုဇပတ္တဝနပရိက္ခိတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀၅။

အာဘုဇေန္တ (တိ) [အာ+ဘုဇ+ဏေ+အန္တ] ကွေးစေသော။ ပတိဝေဋ္ဌေန္တောတိ ကဋသာရကံ ဝိယ အာဘုဇေန္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၁။

အာဘုဇ္ဇ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဘုဇ+တွာ] ဖွဲ့ခွေ၍။ အစ္စုပလ္လင်္ကမာဘုဇ္ဇ၊ နိသီဒိ ပရမာသနေ။ အပ၊ ၂။၂၁၇။

အာဘုဇ္ဇတိ (ကြိ) [အာ+ဘုဇ+အ+တိ] နှလုံးသွင်း−ဆင်ခြင်−သိမြင်−၏။ အာဘုဇတိ-ကြည့်။

အာဘေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ဘာ+ဏေ+တိ] ထွန်းလင်း တောက်ပ စေ၏၊တင့်တယ်စေ၏။ ဒဒ္ဒလ္လမာနာ အာဘေန္တိ။ ပေတ။၁၆၃။ အာဘေန္တီတိ သောဘယန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၄၅။ အာဘေန္တိ(ဝိမာန။၉၊၁၀)တိ မဏိရတနကနကရံသိဇာလေဟိ ဩဘာသေန္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၄၄။ အာဘာတိ-လည်း ကြည့်။

အာဘောဂ (ပု) [အာ+ဘုဇ+ဏ] (၁) (က) ဆင်ခြင်ခြင်း၊ နှလုံးသွင်းခြင်း။ (ခ) ဆင်ခြင်တတ် − နှလုံးသွင်းတတ် − သော တရား၊ အာဝဇ္ဇန်း။ (၂) ညွတ်ခြင်း။ (၃) ပြည့်စုံ

ခြင်း။ (တိ) (၄) ဆင်ခြင် – နှလုံးသွင်း – သော၊ သူ။ (၁) (က) ယဒေဝ တတ္ထ သုခမိတိ စေတသော အာဘောဂေါ။ ဒီ၊၁။၃၄။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၄။ စေတသော အာဘောဂေါတိ ဈာနာ ဝုဋ္ဌာယ တသ္မိံ သုခေ ပုနပ္ပုနံ စိတ္တဿ အာဘောဂေါ မနသိကာရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၈။ အာဘုဇနံ မနသိကရဏံ အာဘောဂေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၂။ (– မိလိန္ဒ။၁၀၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉၊၂၃၃၊၂၈၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၊၅၉၊၁၁၁၊၃၄၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၉။ ကင်္ခါ။ ၁၅၄၊၂၂၉၊၃၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃၊၁၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁၊၁၄၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄၊၂၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇၊၂၃၃၊၂၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁၊၂၂၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅၊၂၇၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၅။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၀၊၁၉၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၁၁၊၁၆၄၊၂၉၂၊၄၅၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၃။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၆။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၀၊၂၇၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၆၇။ မူလဋီ၊၁။၁၀၅။ အနုဋီ၊၃။၁၃၀၊၂၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၁၀၊၁၁၅။) (ခ) စိတ္တဿ အာဝဇ္ဇနာ အနွာဝဇ္ဇနာ အာဘောဂေါ။ အဘိ၊ဝိ။၃၈၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၉။(ဘဝင်္ဂါရမ္မဏတော အညံ) အာဘုဇတီတိ အာဘောဂေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၂။ မ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၅။ (၂) အာဘောဂေါတိ ဝါ စိတ္တဿ အာဘုဂ္ဂဘာဝေါ၊ အာရမ္မဏေ ဩဏတဘာဝေါတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၇။ (၁) (က) (၃) အာဘောဂေါ ပုဏ္ဏတာဝဇ္ဇေသွာဋ္ဌိတ္တိ သခိသေတုသု။ ဓာန်။ ၁၀၈၃။ (တိ)(၄) အာဘောဂဿ ဖောတိ။ အဘိ၊က။၂၅၇။ အာဘောဂဿာတိ အာဘောဂဝတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။

အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတ (တိ) [အာဘောဂ+ပစ္စဝေက္ခဏ+ရဟိတ] နှလုံးသွင်းခြင်း, ဆင်ခြင်ခြင်းမှ ကင်းသော။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာ ဧတေ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၈။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၂။ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏရဟိတာတိ ကာရဏဿ စ ဖလဿ စ အဗျာပါရတာယ ဓာတုမတ္တတံ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊၂။၄၃။

အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏသုည(တိ)[အာဘောဂ+ပစ္စဝေက္ခဏ+သုည] နှလုံးသွင်းခြင်း, ဆင်ခြင်ခြင်းမှ – ဆိတ်သော – သုဉ်းသော။ မယိ ကေသာ ဇာတာ၊ မယမေတ္ထ ဇာတာတိ ဧဝံ အညမညံ အာဘောဂပစ္စဝေက္ခဏသုညာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၃၉။

အာဘောဂပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [အာဘောဂ+ပဋိဗဒ္ဓ] နှလုံးသွင်းခြင်းနှင့်စပ်သော။ ဧတေန အာဘောဂပဋိဗဒ္ဓမေတေသံ အာဂမနန္တိ ဒီပိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၁။

အာဘောဂပုဗ္ဗက (တိ) [အာဘောဂ+ပုဗ္ဗက] နှလုံးသွင်းခြင်း ရှေးရှိသော၊ အာဘောဂပုဗ္ဗကော ဟိ သဗ္ဗောပိ ဝိညာဏဗျာပါရောတိ တထာ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၀၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၆။

အာဘောဂသညာ (ထီ) [အာဘောဂ+သညာ] နှလုံးသွင်းခြင်း၌ဖြစ်သောသညာ။ အာဘောဂသညာယပိ ဈာနသညာယပိ ဧဝံသညီ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။

အာဘောဂသညိတ (တိ) [အာဘောဂ+သညိတ] အာဘောဂဟု – နှလုံးသွင်းခြင်းဟု – မှတ်အပ်သော။ အဋ္ဌဝိမေတိ သန္တံ ပဏီတံ....အာဘောဂသညိတေ သမန္နာဟာရေ။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၉။

အာဘောဂသဘာဝ (တိ) [အာဘောဂ+သဘာဝ] နှလုံးသွင်းခြင်းသဘောရှိသော။ ဧတ္ထ စ "ပဉ္စဝိညာဏာ အနာဘောဂါ"တိ အာဘောဂသဘာဝါ န ဟောန္တီတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၀၀။

အာဘောဂါနုရူပ (တိ) [အာဘောဂ+အနုရူပ] နှလုံးသွင်းခြင်းအား လျော်သော။ အထ ခေါ အာဘောဂါနုရူပံ အာပါထဂတဝဏ္ဏဝသေနာတိ အနေကမေဝ ရူပံ သံဟစ္စကာရိတာယ ဝိညာဏဿ ပစ္စယော ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။ ၁၂၄။

အာဘောဂါဘာဝ (ပု) [အာဘောဂ+အဘာဝ] နှလုံးသွင်းမှုမရှိခြင်း။ အာဘောဂါဘာဝတော (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၁၈)တိ သုခါဒိဝသေန အာဘုဇနာဘာဝတော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၄၇။ (-အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၃၈၉။)

အာဘောဂါရဟ (တိ) [အာဘောဂ+အရဟ] နှလုံးသွင်းထိုက်သော။ နိပ္ဖတ္တာ နိဒ္ဒိယန္တော အာသန္နပစ္စက္ခေ ဌိတတ္တာ အာဘောဂါရဟော န ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၀၉။

အာဘောဂ္ဂဝဏ္ဏ (တိ) [အာ+ဘောဂ္ဂ+ဝဏ္ဏ] အစမှ ကောက်ကွေးသော။ အာဘောဂ္ဂဝဏ္ဏန္တိ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ အဗ္ဘုဂ္ဂတာယ ကုဋိလသရီရတာယ ဝဏ္ဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၅။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆-၌ကား ဘောဂ္ဂဝဏ္ဏ-ဟု ရှိသည်။)

အာမ[1] (တိ) [အာ+အမ+အ] (က) စိမ်းသော၊ မမှည့်သော။ (ခ) စိမ်းသော၊ မကျက်သော။ (က) အာမံ ပက္ကဝဏ္ဏိ၊ ပက္ကံ အာမဝဏ္ဏိ။ အံ၊၁။ ၄၂၁။ အဘိ၊ပု။ ၁၅၁။ အာမံ ပက္ကဝဏ္ဏီတိ အာမံ ဟုတွာ ဩလောကေန္တာနံ ပက္ကသဒိသံ ခါယတိ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၇။ အာမံ ပက္ကဝဏ္ဏီတိ အန္တော အာမံ ဗဟိ ပက္ကသဒိသံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၆။ (-ဇာ၊ ၂။ ၅၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၈၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၉၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၄၈။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၁။) (ခ) တံ တေ ပညာယ ဘေစ္ဆာမိ၊ အာမံ ပတ္တံဝ အသ္မနာ။ သုတ္တနိ။ ၃၄၃။ အာမံ ပတ္တန္တိ ကာစဇာတံ မတ္တိကာဘာဇနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။

အာမ[2] (ဗျ) ဝန်ခံခြင်း၊ (အိမ်း, အေး, ဟုတ်ကဲ့-စသည်ဖြင့် ဝန်ခံခြင်း)။ ဧဝံ သာဟု လဟု ဩပါယိကံ ပဋိရူပံ အာမ အာမော ဣစ္စေတေ သမ္ပဋိစ္ဆနတ္ထေ။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၃၈၃။ အာမ မယှံ ကမ္မံ။ ဝိ၊၁။ ၄၈။ အာမာ'ယျေ သိဗ္ဗိဿာမိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၆၇။ အာမာ'ဝုသော ဣဒံ သေယျော။ ဒီ၊၃။ ၄၂။ (-ဝိ၊၃။ ၁၃၄။ ဝိ၊၄။ ၂၀၄။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၇။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃၃။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၊ ၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၉၊ ၃၄၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၀၊ ၁၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၈၊ ၃၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၊ ၁၀၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၊ ၁၉၊ ၅၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၄၈။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၆၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၁၀၁၆၈။ အံ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၁။ ၉၂။ ဓာန်။ ၁၁၄၄။ ရူ။ ၁၃၄။ နီတိ၊ပဒ။ ၃၄၄။)

အာမက (တိ) [အာမ+က] စိမ်းသော၊ မကျက်သော။ ယထာ ကုမ္ဘကာရော အာမကေ အာမကမတ္တေ။ မ၊၃။ ၁၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၄၇။ အာမကေတိ အပက္ကေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၁၈၊ (-သံ၊၁။ ၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၇။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၂၄။)

အာမကဂန္ဓ (ပု) [အာမက+ဂန္ဓ] စိမ်းသောအနံ့၊ မကျက်သော ဟင်းရွက်စသည်တို့၏ အနံ့။ ဖလဂန္ဓော အာမကဂန္ဓော ဝိဿဂန္ဓော။ အဘိ၊ ၆။ ၁၆၅-၆။ အသိဒ္ဓဒုသိဒ္ဓါနံ ဍာကာဒီနံ ဂန္ဓော အာမကဂန္ဓော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၆။

အာမကစ္ဆိန္န (တိ) [အာမက+ဆိန္န] အစိမ်းနုနု ဆွတ်ခူးအပ်သော။ သေယျထာပိ နာမ တိတ္တ-

ကလာဗု အာမကစ္ဆိန္နော ဝါတာတပေန သံဖုဋ္ဌော ဟောတိ သမ္မိလာတော။ မ၊၁။ ၁၁၄-၅။ မ၊၂။ ၂၈၈။ အာမကစ္ဆိန္နောတိ အတိတရုဏကာလေ ဆိန္နော။ မဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။

အာမကတက္က (န) [အာမက+တက္က] မကျက်သေးသော - စိမ်းသော - ရက်တက်ရည်။ အာမကတက္ကာဒီသု ပန သယံ န ပက္ခိပိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၇။

အာမကဓည (န) [အာမက+ဓည] စိမ်းသော စပါး၊ စပါးစိမ်း။ အာမကဓညံ နာမ သာလိ ဝီဟိ ယဝေါ ဂေါဓုမော ကင်္ဂု ဝရကော ကုဒြူသကော။ ဝိ၊၂။၃၄၆။ (-ဝိ၊၅။၁၀၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၉၊၂၃၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၈၆။ ကင်္ခါ။၃၁၅။ ဝဇီရ။၃၆၉၊၅၇၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၉၀။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၉။)

အာမကဓညပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [အာမကဓည+ပဋိဂ္ဂဟဏ] စပါးစိမ်းကို ခံယူ သိမ်းပိုက်ခြင်း။ အာမကဓညပဋိဂ္ဂဟဏာ ပဋိဝိရတော။ ဒီ၊၁။ ၅။ မ၊၁။၂၃၇၊၃၃၅။ မ၊၃။၁၃။ အံ၊၁။၅၃၀။ အဘိ၊ပု။၁၆၇။ အပ္ပကာ တေ သတ္တာ၊ ယေ အာမကဓညပဋိဂ္ဂဟဏာ ပဋိဝိရတာ။ သံ၊၃။ ၄၀၉။ အာမကဓညပဋိဂ္ဂဟဏာတိ သာလိဝီဟိ ယဝဂေါဓူမ ကင်္ဂု ဝရကကုဒြူသက သင်္ခါတဿ သတ္တဝိဓဿာပိ အာမကဓညဿ ပဋိဂ္ဂဟဏာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။(-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၉။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၇၄။)

အာမကပက္က (န) [အာမက+ပက္က] အစိမ်းနှင့် အမှည့်။ ဗာလော အာမကပက္ကံဝ။ ဇာ၊၂။ ၉၂။ အာမကပက္ကန္တိ အာမကဉ္စ ပက္ကဉ္စ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၃၉၀။

အာမကပူတိက (တိ) [အာမက+ပူတိက] စိမ်းစိုလျက် ပုပ်သော၊ သူ။ ဇီဝမတကော နာမ အာမကပူတိကော နာမ စေသာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၂။

အာမကဖလ (န) [အာမက+ဖလ] သစ်သီးစိမ်း။ အာမကဖလမ္ပိ အသေသေတွာ ခါဒိံသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၅၅။

အာမကမံသ (န) [အာမက+မံသ] အသားစိမ်း။ သော သူကရသူနံ ဂန္တွာ အာမကမံသံ ခါဒိ။ ဝိ၊၃။၂၈၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ ၃။၃၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ ဝဇီရ။၂၆၀။ သာရတ္ထ၊၃။၇၄။)

အာမကမံသပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [အာမကမံသ+ပဋိဂ္ဂဟဏ] အသားစိမ်းကို ခံယူခြင်း။ အာမကမံသပဋိဂ္ဂဟဏာ ပဋိဝိရတော။ ဒီ၊၁။၅။ မ၊၁။ ၂၃၇၊၃၃၅။ မ၊၃။၁၃။ အံ၊၁။၅၃၀။ အဘိ၊ပု။၁၆၇။ အပ္ပကာ တေ သတ္တာ၊ ယေ အာမကမံသပဋိဂ္ဂဟဏာ ပဋိဝိရတာ။ သံ၊၃။၄၀၉။ အာမကမံသပဋိဂ္ဂဟဏာတိ ဧတ္ထ အညတြ ဩဒိဿ အနုညာတာ အာမကမံသမစ္ဆာနံ (အာမကမစ္ဆမံသာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။) ပဋိဂ္ဂဟဏမေဝ ဘိက္ခူနံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၇။ (-သာရတ္ထ၊၃။၇၄။)

အာမကမံသပဋိဂ္ဂဟဏပစ္စယ (ပု) [အာမကမံသပဋိဂ္ဂဟဏ+ပစ္စယ] အသားစိမ်းကို ခံယူခြင်း တည်းဟူသော အကြောင်း။ နေဝ အာမကမံသပဋိဂ္ဂဟဏပစ္စယာ န ဥဂ္ဂဟိတကပစ္စယာ ဝဇ္ဇံ ဖုသတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၂၁။

အာမကမစ္ဆဘောဇီ (တိ) [အာမကမစ္ဆ+ဘုဇ+ဏီ] ငါးစိမ်းကို စားလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဥဒကထလစရဿ ပက္ခိနော၊ နိစ္စံ အာမကမစ္ဆဘောဇိနော။ ဇာ၊၁။၅၄။

အာမကမတ္တ (တိ) [အာမက+မတ္တ] အစိမ်းမျှ ဖြစ်သော၊ လွန်စွာ မခြောက်သေးသော။

ယထာ ကုမ္ဘကာရဿ အာမကေ အာမကမတ္တေ။ မ၊၃။၁၅၉။ အာမကမတ္တေတိ အာမကေ နာတိသုက္ခေ ဘာဇနေ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၁၈။

အာမကမာဂဓလသုဏ (န) [အာမက+မာဂဓ+လသုဏ] မဂဓတိုင်း၌ဖြစ်သော ကြက်သွန်ဖြူစိမ်း။ အာမကမာဂဓလသုဏဉ္စ အဇ္ဈောဟရဏဉ္စာတိ ဒွေ အင်္ဂါနိ။ ဝိမတိ၊၂။၇၆။

အာမကလောဟိတ (န) [အာမက+လောဟိတ] စိမ်းသောသွေး၊ သွေးစိမ်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အမနုဿိကာဗာဓေ အာမကမံသံ အာမကလောဟိတံ။ ဝိ၊၃။၂၉၄။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ သာရတ္ထ၊၃။၇၄။

အာမကသာက (ပု၊န) [အာမက+သာက] စိမ်းသောဟင်းရွက်၊ ဟင်းရွက်စိမ်း။ အာမကသာကံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ ခါဒိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၇။

အာမကသုသာန (န) [အာမက+သုသာန။ အာမကေဟိ ကုစ္ဆိတေဟိ အပူတိဂတမတသရီရေဟိ သမ္ပုဏ္ဏံ သုသာနံ အာမကသုသာနံ။ သုစိ။] မပုပ်သေးသော သူသေကောင်တို့ဖြင့် ပြည့်သော သင်ချိုင်း၊ သူသေကောင် စွန့်ရာဖြစ်သော—သုသာန်—သင်းချိုင်း။ သီဝထိကာယ ဆဍ္ဍိတန္တိ အာမကသုသာနေ ပါတိတံ။ မဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။ အမစ္စသဟာယေန အာမကသုသာနေ ဂလပ္ပမာဏံ ဘူမိံ ခဏိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၅။ ယတ္ထ သုသာနေ ဆဝသရီရံ ဆဍ္ဍိယတိ၊ တံ အာမကသုသာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၅၉။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၊၂၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၊၄၇၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၂။)

အာမဂန္ဓ¹ (ပု) [အာမ+ဂန္ဓ] (၁) စိမ်းညှီ—ပုပ်သိုး—သော အနံ့၊ အညှီနံ့၊ အပုပ်နံ့။ (တိ) (၂) အညှီနံ့—အပုပ်နံ့—ရှိသော။ (၁) ကော အာမဂန္ဓော မနုဇေသု ဗြူဟေ၊ ဇာတေ အဝိဒ္ဒါ ဣမ ဗြူဟိ မိရ။ ဒီ၊၂။၁၉၅။ တံ ဝတ ဘိက္ခု ကဋုဝိယ ကတံ အတ္တာနံ အာမဂန္ဓေန အဝဿုတံ မက္ခိကာ နာနုပတိဿန္တိ။ အံ၊၁။၂၈၃၊ အာမဂန္ဓေနာတိ ကောဓသင်္ခါတေန ဝိဿဂန္ဓေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ (—အဘိ၊ဝိ။၇၂။ သုတ္တနိ။၃၁၅-၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၈၈-၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၅၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၉။) (တိ) (၂) အာမဂန္ဓာ သကုဏပဂန္ဓာ ပူတိဂန္ဓာယေဝါတိ ဝဒတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။

အာမဂန္ဓ² (ပု) [အာမ+ဂန္ဓ] (၁) အာမဂန္ဓမည်သော ပုဏ္ဏား။ (၂) အာမဂန္ဓမည်သော ရသေ့။ (၁) အာမဂန္ဓော နာမ ဗြာဟ္မဏော ပဉ္စဟိ မာဏဝသတေဟိ သဒ္ဓိံ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။ (၂) တတော အာမဂန္ဓော ဘဂဝန္တံ ပုစ္ဆိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။

အာမဂန္ဓတာပသ (ပု) [အာမဂန္ဓ+တာပသ] အာမဂန္ဓရသေ့။ တံ သုတွာ အာမဂန္ဓတာပသော ဗုဒ္ဓေါတိ ဂဟပတယော ဝဒေထာတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။

အာမဂန္ဓသုတ္တ (န) [အာမဂန္ဓ+သုတ္တ] အာမဂန္ဓသုတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ သုတ္တနိပါတပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သုတ္တနိ။၃၁၅-၇။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၉။)

အာမဂန္ဓိ (န) [အာမ+ဂန္ဓ] စိမ်းညှီသောအနံ့။ ပူတိဂန္ဓိ တု ဒုဂ္ဂန္ဓော'ထ ဝိဿံ အာမဂန္ဓိယံ။ ဓာန်။၁၄၆။ အာမဿ ဝသာဒိဝတ္ထုနော ဂန္ဓော တံ ယောဂါ၊ ဣ၊ ယံ-သဒ္ဒေါ တဿ နပုံသကတ္တဒီပကော။ ဓာန်၊ဋီ။၁၄၆။

အာမဂိဒ္ဓ (တိ) [အာမ+ဂိဒ္ဓ] အစာ၌တပ်မက်သော၊ သူ။ အာမဂိဒ္ဓေါ န ဇာနာတိ၊ မစ္ဆော

မရဏမတ္တနော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀၅၊ ၂၀၉။ အာမဂိဒ္ဓါတိ ဗျာမသတဂမ္ဘီရေ ဥဒကေ ဝသန္တောပိ တသ္မိံ ဗဠိသဿ ဝင်္ကဋ္ဌာနံ ဆာဒေတွာ ဌိတေ အာမသင်္ခါတေ အာမိသေ ဂိဒ္ဓေါ ဟုတွာ ဗဠိသံ ဂိလတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၆၂။

အာမဇာတ (ပု) [အာမ+ဇာတ] အိမ်ကျွန်မ၏သား၊ အိမ်ပေါက်ကျွန်။ ယတ္ထ ဒါသော အာမဇာတော၊ ဌိတော ထုလ္လာနိ ဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊၁။ ၁၀။ အာမဇာတောတိ "အာမ အဟံ ဝေါ ဒါသီ"တိ ဧဝံ ဒါသဗျံ ဥပဂတာယ အာမဒါသိသင်္ခါတာယ ဒါသိယာ ပုတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၂။

အာမဇ္ဇနာ (ထီ) [အာ+မဇ္ဇ+ယု] သုံးသပ်ခြင်း။ အာမသန-ကြည့်။

အာမဋ္ဌ (တိ) [အာ+မသ+တ။ အာမသီယိတ္ထာတိ အာမဋ္ဌော။ ရူ။နှာ-၃၈၂။] သုံးသပ်အပ်သော။ တာဟိ တေန ကာယပ္ပဋိဗဒ္ဓေန အာမဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ အယျေန အာနန္ဒတ္ထေရေန မမ ပသာဓနံ ဟတ္ထေန အာမဋ္ဌံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆၊၁၃၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၀။ ဝဇိရ။၁၆၉။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၇၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၈။ မာဋီ၊၃။၅၃။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၂၄၃။ အနုဋီ၊၂။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅။ ၆၆။)

အာမဋ္ဌကာလ (ပု) [အာမဋ္ဌ+ကာလ] သုံးသပ်အပ်သော–အခါ–ကာလ။ တေန အာမဋ္ဌကာလတော ပဋ္ဌာယ န သက္ကာ တံ မယာ ပိလန္ဓိတုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။

အာမဋ္ဌကာလဘေဒ (ပု) [အာမဋ္ဌကာလ + ဘေဒ] သုံးအပ်အပ်သော ကာလအပြား။ ယထာ "အနုပ္ပန္နာ ဓမ္မာ"တိ အနာဂတကာလံ ဝုစ္စတီတိ အာမဋ္ဌကာလဘေဒံ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၅။

အာမဋ္ဌဒွါရတိက (န) [အာမဋ္ဌ+ဒွါရ + တိက] သုံးသပ်အပ်သော ဒွါရတိက်။ စတုဝီသတိဝိဓဘေဒေ အာမဋ္ဌဒွါရတိကာ န ဘူမိယော အပေက္ခိတွာ ဌပိတာ။ မူလဋီ၊ ၂။၃၁။

အာမဋ္ဌဒွါရဘူမိ (ထီ) [အာမဋ္ဌ+ဒွါရ+ဘူမိ] သုံးသပ်အပ်သော ဒွါရဘုံ။ တိံသဝိဓဘေဒေ အာမဋ္ဌဒွါရဘူမိယော ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။၃၁။

အာမဋ္ဌဘဏ္ဍ (န) [အာမဋ္ဌ+ဘဏ္ဍ] သုံးသပ်အပ် – ကိုင်အပ် –ထိအပ် – သော ဘဏ္ဍာဥစ္စာ။ အမ္မ နာဟံ မမ အယျေန အာမဋ္ဌဘဏ္ဍံ ပိလန္ဓိဿာမိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။

အာမဋ္ဌဘဏ္ဍက (န) [အာမဋ္ဌ+ဘဏ္ဍက] သုံးသပ်အပ်သော–ဘဏ္ဍာ–ဥစ္စာ။ အယျ တုမှာကံ ဟတ္ထေန အာမဋ္ဌဘဏ္ဍကံ မယံ အယျာယ အနာဟာရိယံ ကတံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။

အာမဏ္ဍ (ပု၊န) [(၁) အာ+မဏ္ဍ+အ။ (၂) အာမံ+ဒါ+အ၊ ဒ-ကို ဍ-ပြု။] (ပု) (၁) ကြက်ဆူပင်။ (၂) သျှစ်သျှားပင်။ (န) (၃) သျှစ်သျှားသီး။ (၁) ရေဏ္ဍော တုစ အာမဏ္ဍော။ ဓာန်။၅၆၆။ မဏ္ဍ ဘူသနေ၊ ဤသံပသန္နတေလတာယ ဝါ အာမဏ္ဍော။ အာမံ ဝါ ဝါတံ၊ တံ ဒါယတီတိ အာမဏ္ဍော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၅၆၆။ (၂) ဗောဓိ တဿ ဘဂဝတော၊ အာမဏ္ဍောတိ ပဝုစ္စတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၃။ အာမဏ္ဍောတိ အာလမကရုက္ခော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇၆။ (န) (၃) စက္ခုမာ ပုရိသော ကော် အာမဏ္ဍံ (ပဋ္ဌ အာမဏ္ဍာနိ)ဟတ္ထေ ကရိတွာ ပစ္စဝေက္ခေယျ။ မ၊၃။၁၄၂။ အာမဏ္ဍန္တိ အာမလကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၀၄။ (–အပ၊၂။၁၀၇။)

အာမဏ္ဍလိက (တိ) [အာမဏ္ဍလ+ဏိက] အာမဏ္ဍလိယ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အာမဏ္ဍလိယ (တိ) [အာမဏ္ဍလ+ဏိက] ဝန်းဝိုင်းသော အခြင်းအရာရှိသော၊ ချာချာလည်

သော။ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဂါဝေါ မဇ္ဈေဂင်္ဂါယ နဒိယာ သောတေ အာမဏ္ဍလိယံ ကရိတွာ။ မ၊၁။၂၇၇။ အာမဏ္ဍလိကံ ကရိတွာတိ မဏ္ဍလိကံ ကတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ အာမဏ္ဍလိကံ ကရိတွာတိ အာဝဋ္ဋေ ပတိတာ တေ မဏ္ဍလာကာရေန ပရိဗ္ဘမိတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။ (ပါဠိတော်၌ အာမဏ္ဍလိယ-ဟု ရှိ၍ ဋ္ဌ,ဋီ-တို့၌ အာမဏ္ဍလိက-ဟုရှိသည်။)

အာမဏ္ဍသာရက (ပု) [အာမဏ္ဍ+သာရက] သျှစ်သျှားသီးမှုန့်ဖြင့် ပြုအပ်သောခွက်။ (မအူနိသျှ၌ သျှစ်သျှား၏ အနှစ်ဖြင့် ပြုအပ်သောခွက်ဟု ဆို၏။) အလာဗုကေ ဝါ အာမဏ္ဍသာရကေ ဝါ ဌပေတွာ ဂုတ္တိံ ရုပ်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇။ အာမဏ္ဍသာရကော အာမလကဖလမယောတိ ဝဒန္တိ။ ဝဇိရ။၁၂၂။ အာမဏ္ဍသာရကေတိ အာမလကေဟိ ကတဘာဇနေ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၂။ အာမဏ္ဍသာရကေတိ အာမလကဖလာနိ ပိသိတွာ တေန ကက္ကေန ကတတေလဘာဇနေ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၉။

အာမတ (တိ) [အာ+မတ=မရ+တ] ထက်ဝက်သေသော၊ စဉ်းငယ် အပူငွေ့နှင့် ယှဉ်လျက် သေဆဲဖြစ်သော၊ သေခြင်းငှါ အားထုတ်ဆဲဖြစ်သော၊ သေခါစသော၊သူ။ ယဒါ သော အာမတော ဟောတိ။ ဒီ၊၂။၂၆၇။ အာမတော ဟောတီတိ အဒ္ဓမတော မရိတုံ အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။ အာမတောတိ ဧတ္ထ အာသဒ္ဒေါ အာမိသသဒ္ဒေါ ဝိယ ဥပစုပရိယာယောတိ အာဟ "အဒ္ဓမတော"တိ၊ အာမတောတိ ဝါ ဤသံဒရထေန ဥသ္မနာ ယုတ္တမရဏော၊ မရန္တောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၃။

အာမတာ (ထီ) [အာမ+တာ] စိမ်းသည်၏ အဖြစ်။ ယထာ အမ္ဗေ့ အပက္ကဘာဝေါ အာမတာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၃။

အာမတ္တိက (တိ) [အမတ္တ+ဏိက] အိုးခွက်ဟူသော—ရောင်းအပ်သောဥစ္စာ—ရောင်းကုန်—ရှိသော၊ အိုးခွက်ရောင်းသော၊သူ၊ အိုးကုန်သည်။ အာမတ္တိကာပဏ-ကြည့်။

အာမတ္တိကာပဏ (ပု) [အာမတ္တိက+အာပဏ] အိုးခွက်ရောင်းသော ကုန်သည်တို့၏ ဈေးဆိုင်၊ အိုးခွက်ဆိုင်။ အာမတ္တိကာပဏံ ဝါ ပသာရေယျုန္တိ။ ဝိ၊၁။၃၅၂။ ဝိ၊၂။၃၁၀။ အာမတ္တိကာပဏံ ဝါတိ အမတ္တာနိ ဝုစ္စန္တိ ဘာဇနာနိ၊ တာနိ ယေသံ ဘဏ္ဍံ,တေ အာမတ္တိကာ၊ တေသံ အာမတ္တိကာနံ အာပဏံ အာမတ္တိကာပဏံ၊ ကုလာလဘဏ္ဍဝါဏိဇကာပဏန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ အာမတ္တိကာပဏန္တိ ၊ အမတ္တာနိ ဝုစ္စန္တိ ဘာဇနာနိ, တာနိ ယေ ဝိက္ကိဏန္တိ တေ ဝုစ္စန္တိ အာမတ္တိကာ၊ တေသံ အာပဏော, အာမတ္တိကာပဏော, တံ ဝါ ပသာရေယျုန္တိတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၉၀။

အာမဒါသီ (ထီ) [အာမ+ဒါသီ] အိမ်ပေါက်ကျွန်မ။ အာမဒါသ-ကြည့်။

အာမဒ္ဒန (န) [အာ+မဒ္ဒ+ယု] နှင်းနယ်ခြင်း။ အာမဒ္ဒနတော ပုရေတရမေဝါတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၉၂။

အာမန္တ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+မန္တ+တွာ။ တွာ-ကို ချေ။] သိစေ၍၊ ခေါ်၍။ အာမန္တ ခေါ တံ ဂစ္ဆာမ။ ဇာ၊၁။၁၃၂၊၁၅၄၊၂၃၃။ အာမန္တ ခေါ တန္တိ တသ္မာ မယံ တံ အာမန္တေတွာ ဇာနာပေတွာ ဂစ္ဆာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅-၆။

အာမန္တက (တိ) [အာ+မန္တ+ဏွု] ခေါ်ဝေါ်တတ်—ဖိတ်ခေါ်တတ်—သော၊ သူ။ အသဒ္ဓမ္မဝသေန ဟိ အာမန္တကေသု နိမန္တကေသု ဝိဇ္ဇမာနေသု မာတုဂါမော နာမ န သက္ကာ ရက္ခိတုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။

အာမန္တန (န၊ထီ) [အာ+မန္တ+ယု] (၁) ခေါ်ဝေါ်—ပြောဆို—ခြင်း။ (၂) တိုင်ပင်ပြောဆို

ခြင်း။ (၃)ခေါ်ဝေါ်ကြောင်းဖြစ်သောသဒ္ဒါ။ (၁) ဘဂဝတော အာမန္တနံ ပဋိဿောသုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ (—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၁။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၈၀။ ဒီ ဋီ၊၃။၂၇၅။ မ၊ဋီ၊၁။၅၂။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၊၅၊၅၄၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၄၊၄၆။) (၂) အာမန္တနာ ဟောတိ သဟာယမဇ္ဈေ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၅။ အပ၊၁။၁၀။ "ဣဒံ မေ သုဏ, ဣဒံ မေ ဒေဟီ"တိအာဒိနာ နယေန တထာ တထာ အာမန္တနာ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။ (၃)ရေတိ ဣဒံ ဟီဠနဝသေန အာမန္တနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ (—သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၇။)

အာမန္တနကိရိယာ (ထီ) [အာမန္တန+ကိရိယာ] ခေါ်ဝေါ်ခြင်းကြိယာ။ တံ ပနဿ ယထာဝုတ္တေ ဌာနေ န အာမန္တနကိရိယာယ၊ ဣဓ ပန အာမန္တနကိရိယာယ။ မ၊ဋီ၊၁။၄၉။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၄၃။

အာမန္တနနိဒ္ဒေသ (ပု) [အာမန္တန+နိဒ္ဒေသ] ခေါ်ဝေါ်ခြင်းကိုညွှန်ပြသောသဒ္ဒါ။ဘိက္ခဝေတိ အာမန္တနနိဒ္ဒေသော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၈၂။

အာမန္တနဝစန (န) [အာမန္တန+ဝစန] ခေါ်ဝေါ် ကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ ရေတိ အာမန္တနဝစနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။ (—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၉။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၆။)

အာမန္တနာကာရ (ပု) [အာမန္တန+အာကာရ] ခေါ်ဝေါ်ပုံ အခြင်းအရာ။ ဘိက္ခဝေါတိ အာမန္တနာကာရော။ သံ၊ဋီ၊၂။၅။

အာမန္တနာကာရဒဿန (န) [အာမန္တနာကာရ +ဒဿန]ခေါ်ဝေါ်ပုံအခြင်းအရာကို ပြသော သဒ္ဒါ။ ဘိက္ခဝေါတိ တေသံ အာမန္တနာကာရဒဿနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၉၀။

အာမန္တနာကာရဒီပန (န) [အာမန္တနာကာရ+ ဒီပန] ခေါ်ဝေါ်ပုံ—သိစေပုံ—အခြင်းအရာကို ပြသော သဒ္ဒါ။ ဘိက္ခဝေါတိ အာမန္တနာကာရဒီပနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂။ အာဝုသောတိ အာမန္တနာကာရဒီပနံ။ သာရတ္ထ၊၁။၆၀။

အာမန္တနာကာရပရိဒီပန (န) [အာမန္တနာကာရ+ပရိဒီပန] ခေါ်ဝေါ်ပုံ အခြင်းအရာကို ပြသော သဒ္ဒါ။ ဘိက္ခဝေါတိ အာမန္တနာကာရပရိဒီပနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။

အာမန္တနိက (တိ) [အာမန္တန+ဏိက] ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုခြင်းငှါ သင့်လျော်သော၊ ခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုထိုက်သော။အာမန္တနိကာ ရညောမှိ၊ သက္ကဿ ဝသဝတ္တိနော(ဝိမာန။၂၂)တိ သယံဝသီဘာဝေန .... သက္ကဿ ဒေဝရညော အာမန္တနိကာ အာလာပသလ္လာပယောဂ္ဂါ ကိဋ္ဌနကာလေ ဝါ တေန အာမန္တေတဗ္ဗာ အမှိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၈၆။

အာမန္တနီယ (တိ) [အာ+မန္တ+အနီယ] တိုင်ပင်—အပ်—သင့်—ထိုက်—သော၊သူ။ ဂရု စ အာမန္တနီယော စ။ ဇာ၊၁။၃၀၇။ အာမန္တနီယောတိ အာမန္တေတဗ္ဗယုတ္တကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၇၃။

အာမန္တယ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+မန္တ+တွာ] သိစေ၍၊ ပြောဆို၍။ သော ပုဏ္ဏကော ဘူတပတိံ ယသဿိံ၊ အာမန္တယ ဝေဿဝဏံ ကုဝေရံ။ ဇာ၊၂။၂၇၉။ အာမန္တယာတိ အာမန္တယိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၉။

အာမန္တယတိ (ကြိ) [အာ+မန္တ+ဏယ+တိ] အာမန္တေတိ-ကြည့်။

အာမန္တယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+မန္တ+ဏယ+ တွာ] (၁) ခေါ်စေ၍။ (၂) သိစေ၍၊ ပြောဆို၍။ (၁) အာမန္တယိတွာ ဒေဝိန္ဒော၊ ဝိဿကမ္မံ မဟိဒ္ဓိကံ။ စရိယာ။၃၉၄။ အာမန္တယိ-

တွာတိ ပက္ကောသာပေတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၉၁။ (၂) အာမန္တယ-ကြည့်။

အာမန္တယိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [အာ+မန္တ+ဏယ+တွာန] ခေါ်ဝေါ်၍။ ဘရိယံ အာမန္တယိတွာ-န။ ဇာ၊၂။၂၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၄။

အာမန္တာ (ဗျ) ဝန်ခံခြင်း၊ (အိမ်း, အေး, ဟုတ်၏ စသည်ဖြင့် ဝန်ခံခြင်း။) ပုဂ္ဂလော ဥပလဗ္ဘတိ သစ္စိကဋ္ဌပရမဋ္ဌေနာတိ။ အာမ-န္တာ။ အဘိ၊က။၁။ အာမန္တာတိ အယံ ပဋိ-ဇာနနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ ယေ ဝါ ပန ကု-သလမူလာ၊ သဗ္ဗေ တေ ဓမ္မာ ကုသလာတိ။ အာမန္တာ။ ယမက၊၁။၆။ အာမန္တာတိ သ-ဗ္ဗေသမ္ပိ ကုသလမူလာနံ ကုသလဘာဝံ သမ္ပ-ဋိစ္ဆန္တော အာဟ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။(-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၈။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၂။ မူလဋီ၊၂။၁၀၈။ မူလဋီ၊၃။၅၀။ အနုဋီ၊၃။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၀၄။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၃၄။)

အာမန္တာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+မန္တ+ဏာ-ပေ+တိ] ခေါ်ဝေါ်-ပင့်ဖိတ်-စေ၏။ သော တေန ရောဂေန ဒုက္ခိတော ဥပဒ္ဒဝါ ပရိမုစ္စိ-တုကာမော ဘိသက္ကံ သလ္လကတ္တံ အာမန္တာပေ-ယျ။ မိလိန္ဒ။၁၅၁။ အာမန္တာပေသိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။

အာမန္တာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+မန္တ+ဏာပေ+တွာ] ခေါ်ဝေါ်-ပင့်ဖိတ်-စေ၍။ နေ-မိတ္တေ ဗြာဟ္မဏေ အာမန္တာပေတွာ တေ-ဒဝေါစ။ ဒီ၊၂။၁၄။ (-ဒီ၊၂။၁၉။ ဒီ၊၃။၄၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။)

အာမန္တိတ (တိ) [အာ+မန္တ+တ] ခေါ်ဝေါ်-ပင့်ဖိတ်-အပ်သော၊သူ။ တုဋ္ဌ အာမန္တိတာ အာသိ။ ပေတ။၁၄၂။ အာမန္တိတာတိ မင်္ဂလ-ကိရိယာဝသေန နိမန္တိတာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၈၁။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၉၁။)

အာမန္တိတာကာရ (ပု) [အာမန္တိတ+အာကာရ] ခေါ်ဝေါ်ပုံ အခြင်းအရာ။ ဘိက္ခဝေါတိ ဟိ အာမန္တိတာကာရော။ မဋီ၊၁။၅၂။

အာမန္တေတိ (ကြိ) [အာ+မန္တ ဏေ+တိ] သိစေ၏၊ ခေါ်ဝေါ်-ပြောဆို-၏၊ မိန့်တော်မူ၏။ သတ္ထာ တံ အာဝုသော ဖဂ္ဂုန အာ-မန္တေတိ။ မ၊၁။၁၇၃။ အာမန္တေတီတိ ပက္ကော-သတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ **အာမန္တေတိ**—ဝိ၊၄။၃၄၀၊ ၃၅၄။ ဒီ၊၂။၁၁၉။ မ၊၂။၁၂၀။ ဥဒါန။၉၉၊ ၁၀၉။ **အာမန္တယတိ**—ဒီ၊၂။၁၈၆။ **အာမန္တ-ယာမိ** နိဂမံ၊ မိတ္တာမစ္စေ ပရိဿဇေ။ ဇာ၊ ၂။၂၅။ အာမန္တယာမီတိ ဇာနာပေမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၁၈၉။ **အာမန္တယာမိ**—ဒီ၊၂။၁၀၀၊၁၂၈၊ ၁၉၅။ သံ၊၁။၁၅၉။ ဇာ၊၂။၂၂၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉။ သာရတ္ထ၊၁။၆၆။ ဝိမတိ၊၁။၁၈။ သီဋီ၊သစ်၊ ၁။၈၇။ **အာမန္တယေ**— ဇာ၊၂။၂၂၃၊၂၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၊၁၆၄။ **အာမန္တေတု** — ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ **အာမန္တေဟိ** — ဝိ၊၄။ ၃၄၀၊၃၅၄။ ဒီ၊၂။၁၁၉။ မ၊၁။၁၇၃။ မ၊၂။ ၁၂၀။ သံ၊၁။၂၈၃။ အံ၊၃။၁၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ **အာမန္တယတံ**— ဒီ၊၁။၁၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ **အာမန္တယ** — ဇာ၊၂။၂၈၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၃။ **အာမန္တယဿု**—ဇာ၊၂။၃၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂၃။ အထ ခေါ ဘဂဝါ အာ-ယသ္မန္တံ အာနန္ဒံ **အာမန္တေသိ**။ ဝိ၊၁။၇။ အာမန္တေသီတိ အာလပိ အဘာသိ သမ္ဗော-ဓေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ အာမန္တေသိ (မ၊၁။ ၁။ သံ၊၁။၂၄၃။ အံ၊၁။၁)တိ အာလပိ အဘာသိ သမ္ဗောဓေသီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ အညတြ ပန ဉာပနေပိ ဟောတိ။.... ပက္ကောသနေပိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄-၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁-၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ **အာမန္တေသိ**—ဝိ၊၃။၁၄။ ဝိ၊ ၄။၃၄၀။ ဒီ၊၁။၂၊၁၂၉၊၁၈၈။ ဒီ၊၂။၁၊၁၂၆၊ ၁၈၆။ ဒီ၊၃။၄၊၁၇၇။ မ၊၁။၈၊၂၉၊၁၈၅၊၄၀၁။

မ၊ ၂။၇၇ ၃၇၆။ မ၊၃။၃၀၁။ သံ၊၁။၅။ သံ၊ ၂။ ၅၅။ သံ၊၃။၁၁၂၃။ အံ၊၁။၄၉၊၉၉၊၃၀၇။ ဥဒါန။၉၄၊၉၉။ သုတ္တနိ။၃၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၊ ၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၊၇၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၊၂၄၉၊၃၁၀၊ ၃၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂၊၂၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၊၂၀၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈၊၂၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀၊၂၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄၊ ၃၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၀၊၁၄၄၊ ၁၇၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ သာရတ္ထ၊၁။၆၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၈-၉။ မ၊ဋီ၊၃။၅၉။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၈၈။ အာမန္တယိ—ဒီ၊ ၂။၁၁၂။ ဥဒါန။၁၈၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၅။ အာမန္တယီ—ဒီ၊ ၂။ ၂၀၄။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၆၅။ အာမန္တယိတ္ထ—ဇာ၊ ၂။၃၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၇။ အာမန္တယိံ—အပ၊၁။၃၉၁။ အာမန္တေသိံ—ဒီ၊ ၂။၉၇-၈။ အာမန္တယိံသု—ဇာ၊ ၂။၁၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၉၆။

အာမန္တေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + မန္တ + ဏေ+ တွာ] ခေါ်ဝေါ် – ပင့်ဖိတ် – ၍၊ သိစေ၍။ ဟတ္ထိကာရေန ဒုတိယံ အာမန္တေတွာ။ ဝိ၊၃။ ၂၂၁၊ ၂၂၂၊၄၉၉။ ပုရောဟိတံ ဗြာဟ္မဏံ အာ- မန္တေတွာ တေဒဝေါစ။ ဒီ၊၁။၁၂၈။ တေန နေသံ သတိဇနနတ္ထံ ဘဂဝါ ပဌမံ အာမ- န္တေတွာ ပစ္ဆာ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၊၇၅၊၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈၊၂၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ သီ ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၄၆။ မ၊ဋီ၊ ၁။၅၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၅၊၁၆၇၊၂၇၂။ မူလဋီ၊၁။ ၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၂၈။)

အာမန္တေန္တ (တိ) [အာ+မန္တ+ဏေ + အန္တ] ခေါ်ဝေါ် –ပြောဆို–လိုသော။ ဒုက္ခသန္တ- ကရာတိ အာမန္တေန္တော အာဟ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၉။

အာမယ (ပု) [(၁)အမ+ယ။ (၂) အမ+ဏယ +အ။ (၃) အာ+မယ+အ] အနာရော ဂါ။ အာတင်္ကော အာမယော ဗျာဓိ။ ဓာန်။ ၃၂၃။ အမ ရောဂေ၊ ယော၊ မယ ဂတိမှိ ဝါ၊ အထ ဝါ အမ ရောဂေ၊ ဏုရာဒိ။ အာမယတိ ရုဇ္ဇတိတိ အာမယော၊ အ၊ ကာရိတလောပါ- ဘာဝေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၂၃။ အနာမယ-လည်း ကြည့်။

အာမလက (ပု၊န) [အာ+မလ+ဏွု](က) သျှစ် သျှားသီး၊ ဆီးဖြူသီး။ (ခ) သျှစ်သျှားပင်၊ ဆီးဖြူပင်။ (က) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဖလာနိ ဘေသဇ္ဇာနိ ဗိလင်္ဂံ .... အာမလကံ ဂေါဋ္ဌဖလံ။ ဝိ၊၃။၂၉၃။ ဟတ္ထတလေ ဌပိတံ အာမလကံ ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၇၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇။ မ၊ဋီ၊ ၂။၃၂၃။ အမ္ဗေ အာမလကာနိ စ။ ထေရ။၃၃၉။ အာမလကိ- ယာ ဖလံ အာမလကံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၁၀။ အံ၊ ဋီ၊၃။၃၀၇။ (–ဝိ၊၃။၃၈၉။ ဇာ၊၁။၃၀၄၊ ၃၀၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၂၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၇၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၉၊၃၉၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၆။) (ခ) ဟရိတကာ အာမလကာ.... ဖလာနိ ခါဒယ- န္တိ တေ။ အပ၊၁။၁၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။

အာမလကကက္က (ပု) [အာမလက+ကက္က] သျှစ် သျှားသီးမှုန့်။ သော တာယ ဝုတ္တတိတ္ထမေဝ ဂန္တွာ အာမလကကက္ကေန သီသံ မက္ခေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၀။ (–ရင်း၊ဋ္ဌ။၁၉၅။)

အာမလကဃဋ္ဋ (ပု) [အာမလက+ဃဋ္ဋ] သျှစ် သျှားသီးဖြင့်ပြုအပ်သောအိုး၊ သျှစ်သျှားသီး အိုး။ အာမလကတုမ္ဗံ အာမလကဃဋ္ဋော.... သဗ္ဗမေတံ ဘာဇနီယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၈၀။ ကင်္ခါ။ ၂၆၄။

အာမလကတုမ္ဗ (န) [အာမလက+တုမ္ဗ] သျှစ်သျှားဗူး။ အာမလကဃဋ-ကြည့်။

အာမလကပဋ္ဋ (ပု) [အာမလက+ပဋ္ဋ] သျှစ်သျှားပွင့်ပုံသဏ္ဌာန် ဖော်ပြ၍ ရက်လုပ်အပ်သော ပုဆိုး။ အာမလကပဋ္ဋော(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၉)တိ အာမလကပုပ္ဖံ ဒဿေတွာ ကတော ပဋ္ဋော။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၂၇၃။ (သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗ-၌ အာမလကပဋ္ဋ-ဟု ရှိသည်။ ၎င်းပုဒ်-ကြည့်)

အာမလကပတ္တ ¹ (န) [အာမလက+ပတ္တ] သျှစ်သျှားရွက်။ အဟံ ခဒိရပတ္တာနံ ဝါ သရလပတ္တာနံ ဝါ အာမလကပတ္တာနံ ဝါ ပုဋံ ကရိတွာ။ သံ၊၃။၃၇၄။

အာမလကပ(ဋ္ဋ)တ္တ ² (ပု)[အာမလကပတ္တ+အ] သျှစ်သျှားရွက် သဏ္ဌာန်ရှိသော ပန်းအစဉ်ဖြင့် ပြုအပ်သောအခင်း။ ယော အာမလကပတ္တော (အာမလကပဋ္ဋော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။) တိပိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ အာမလကပတ္တာကာရေဟိ ပုပ္ဖပန္တီဟိ ယော-ယျိတော ကတတ္တာ အာမလကပတ္တောတိပိ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၁။

အာမလကပတ္တာကာရ (တိ) [အာမလကပတ္တ+အာကာရ] သျှစ်သျှားရွက်—သဏ္ဌာန်—အခြင်းအရာ—ရှိသော။ အာမလကပတ္တ²-ကြည့်။

အာမလကပလိဗောဓ (ပု) [အာမလက+ပလိဗောဓ] သျှစ်သျှားသီးရှာခြင်း၌ကြောင့်ကြမှု။ ဟရိဋ္ဌကပလိဗောဓော အာမလကပလိဗောဓော ရက်ပလိဗောဓော။ မိလိန္ဒ။၁၁။

အာမလကပုပ္ဖ (န) [အာမလက+ပုပ္ဖ] သျှစ်သျှားပွင့်။ အာမလကပဋ္ဋ-ကြည့်။

အာမလကပုပ္ဖပ္ပမာဏ (တိ) [အာမလကပုပ္ဖ+ပမာဏ] သျှစ်သျှားပွင့် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ တေသု ဟိ သဗ္ဗမဟန္တံ အာမလကပုပ္ဖပ္ပမာဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။

အာမလကဖလ (န) [အာမလက+ဖလ] သျှစ်သျှားသီး။ အာမဏ္ဍသာရက-ကြည့်။

အာမလကဖလမယ (တိ) [အာမလကဖလ + မယ] သျှစ်သျှားသီးဖြင့်ပြီးသော။ အာမဏ္ဍ-သာရက-ကြည့်။

အာမလကဖာဏိတ (န) [အာမလက+ဖာဏိ-တ] သျှစ်သျှားတင်လဲ၊ သျှစ်သျှားနှင့် ရောစပ် ပြုလုပ်အပ်သော တင်လဲ။ အနုပတ္တိ.... တေလသံပါကေ အာမလကဖာဏိတေ။ ဝိ၊၂။၁၃၆။

အာမလကဗောဓိ (ပု၊ထီ) [အာမလက+ဗော-ဓိ] သျှစ်သျှားဟု ဆိုအပ်သော ဗောဓိပင်။ အာမလကဗောဓိံ ဥပသင်္ကမိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၃။

အာမလကမတ္တ (တိ)[အာမလက+မတ္တ] သျှစ်သျှားသီး — အတိုင်းအရှည် — ပမာဏ — ရှိသော။ သုဓာဘောဇနဿ မတ္တကေ အာမလကမတ္တေပိ ဂုဠပိဏ္ဍေ ဌပိတေ သဗ္ဗံ ဘောဇနံ ဒုဗ္ဘောဇနံ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၇။

အာမလကမတ္တီ (ထီ) [အာမလကမတ္တ+ဤ] အာမလကမတ္တ-နှင့် အနက်တူ။ ကောလမတ္တိယော ဟုတွာ အာမလကမတ္တိယော အဟေသုံ။ သံ၊၁။၁၅၂။ အံ၊၃။၃၉၄။ သုတ္တနိ၊၃၇၀။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။)

အာမလကမုတ္တာ (ထီ) [အာမလက+မုတ္တာ] သျှစ်သျှားသီး သဏ္ဌာန်ရှိသော ပုလဲ။ တမ္ဗပဏ္ဏိယံ ပန အဋ္ဌ မုတ္တာ ဥပ္ပဇ္ဇိံသု ဟယမုတ္တာ ....အာမလကမုတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။

အာမလကရသ (ပု) [အာမလက+ရသ] သျှစ်သျှားသီးရည်။ အာမလကရသာဒီဟိ အမဇ္ဇံ မဇ္ဇသဒိသံ အရိဋ္ဌံ ကရောန္တိ။ ကင်္ခါ။၂၃၈။

အာမလကရုက္ခ (ပု) [အာမလက+ရုက္ခ] သျှစ်သျှားပင်။ အာမလကရုက္ခော ဗောဓိ။ အဘိ၊

ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ အာမဏ္ဍ-လည်း ကြည့်။

အာမလကဝဏ္ဋကပီဌ (န) [အာမလက+ဝဏ္ဋက+ပီဌ] သျှစ်သျှားသီးကဲ့သို့ လုံးသော များသော ခြေထောက်ရှိသော အင်းပျဉ်။ ဧက-ပါဒကပီဌံ အာမလကဝဏ္ဋကပီဌံ ... ဂရုဘဏ္ဍံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၂၆။) အာမလကဝဏ္ဋိကပီဌ-လည်း ကြည့်။

အာမလကဝဏ္ဋမုတ္တရတန (န) [အာမလကဝဏ္ဋ+မုတ္တရတန] သျှစ်သျှားသီးကဲ့သို့ လုံးသော ပုလဲရတနာ။ သင်္ခမုတ္တာ စာတိ ဒက္ခိဏာဝဋ္ဋ-သင်္ခရတနဉ္စ အာမလကဝဏ္ဋမုတ္တရတနဉ္စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၅။

အာမလကဝဏ္ဋိက (တိ) [အာမလက+ဝဏ္ဋိကာ] သျှစ်သျှားသီးကဲ့သို့ လုံးသော များသော ခြေထောက်ရှိသော။ အာမလကဝဏ္ဋိကံ ပီဌံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၂၉၄။ အာမလကဝဏ္ဋိကပီဌ-လည်း ကြည့်။

အာမလကဝဏ္ဋိကပီဌ (န) [အာမလကဝဏ္ဋိက+ပီဌ] သျှစ်သျှားသီးကဲ့သို့ လုံးသော များသောခြေထောက်ရှိသော အင်းပျဉ်။ အာမ-လကဝဏ္ဋိကပီဌံ နာမ အာမလကာကာရေန ယောဇိတံ ဗဟုပါဒပီဌံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၉။

အာမလကာကာရ (ပု) [အာမလက+အာကာ-ရ] သျှစ်သျှားသီး အသွင်သဏ္ဍာန်။ ဧက-ပါဒပီဌံ အာမလကာကာရေန ယောဇိတံ .... ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅၁။ အာမလကဝဏ္ဋိက-ပီဌ-လည်း ကြည့်။

အာမလကီ (တိ) [အာမလက (=အာ+မလ+ဏ္ဍ)+ဤ] သျှစ်သျှားပင်၊ ဆီးဖြူပင်။ အမတာ'မလကီ တိသု။ ဓာန်။၅၆၉။ မလ ဓာရဏော၊ ဏ္ဍ၊ နဒါဒိ၊ အာမလကီ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၆၉။ တဿာ အဝိဒူရေ အာမလကီ။ ဝိ၊၃။၃၉။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၃။)

အာမလကီဖလသမာနက (တိ) [အာမလကီ+ဖလ+သမာန+က] သျှစ်သျှားသီးနှင့် တူသော။ တဿ တာလပက္ကံ နာမ ယထာ အာ-မလကီဖလသမာနကံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၉။

အာမလကီဝန (န) [အာမလကီ+ဝန] သျှစ်သျှားတော။ ဘဂဝါ စာတုမာယံ ဝိဟရတိ အာမလကီဝနေ။ မ၊၂။၁၁၉။

အာမဝဏ္ဏီ (တိ) [အာမ+ဝဏ္ဏ+ဤ] စိမ်းသော အဆင်းရှိသော။ ပက္ကံ အာမဝဏ္ဏိ။ အံ၊၁။၄၂၁။ အဘိ၊ပု။၁၅၁။ ပက္ကံ အာမဝဏ္ဏိတိ အန္တော ပက္ကံ ဗဟိ အာမသဒိသံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၃။

အာမသတိ (ကြိ) [အာ+မသ+အ+တိ] (က) သုံးသပ်၏။ ကိုင်–တို–ထိ–၏။ (ခ) ပြင်းစွာ–ရှေးရှု–သုံးသပ်၏။ (ဂ) အနည်းငယ် သုံးသပ်၏။ (ဃ) သုံးသပ်ဆင်ခြင်၏၊ စွဲယူ၏၊ ယူဆ၏။ (က) ကုမ္ဘိံ အာမသတိ။ ဝိ၊၁။၅ပ။ **အာမသတိ**–ဝိ၊၁။၆၀၊၆၃။ အံ၊၃။၄၇၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂၊၂၇၂၊၃၀၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇၊၁၇၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၀။ ကင်္ခါ။၁၁၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၇။ **အာမသန္တိ**–မဟာနိ။၆၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။ **အာမသာမ**–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ **အာ-မသတု**–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ **အာမသေယျ**–မိလိန္ဒ။၂၉၅။ **အာမသေယျာသိ**–အံ၊၃။၄၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃။ **အာမသိ**–ဝိ၊၁။၇၀၊၁၃၄။ အပ၊၁။၂၀၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ **အာမ-သိတ္ထ**–မိလိန္ဒ။၃၆၂။ **အာမသိံ**–ဇာ၊၁။၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ **အာမသိဿတိ**–ဝိ၊၁။၁၉၃။ **အာမသိဿာမိ**–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉၂။ (ခ) ဘိက္ခူ စ နံ ဂုတ္တိယာ ကာယေန ကာယံ အာမသ-တိ ပရာမသတိ ဩမသတိ....အာပတ္တိ သံဃာ-ဒိသေသဿ။ ဝိ၊၁။၁၇၅။ အမသန-လည်း ကြည့်။ (ဂ) အာမသတိ (ပဋိသံ။၃၀၇)တိ

ဤသကံ ဖုသတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ (ဃ) ပရတော အာမသတိ ဂဏှာတီတိ ပရာမာသော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၀၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၇။) အာမသန္တိ — အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ မူလဋီ၊၁။၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၉၅။

အာမသဒိသ (တိ) [အာမ+သဒိသ] အစိမ်း နှင့်တူသော။ အာမဝဏ္ဏိ-ကြည့်။

အာမသန (န၊ထိ) [အာ+မသ+ယု] (က) သုံးသပ်ခြင်း၊ ထိရာအရပ်၌ပင် ပြင်းစွာသုံးသပ်ခြင်း၊ ဆုပ်နယ်ခြင်း။ (ခ) သုံးသပ်ဆင်ခြင်ခြင်း။ (က) အာမသနာ နာမ အာမဋ္ဌမတ္တာ။ ဝိ၊၁။၁၇၄။ အာမသနာတိ အာမဋ္ဌနာ ဖုဋ္ဌောကာသံ အနတိက္ကမိတွာပိ တတ္ထေဝ သံဃဋ္ဋနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ (-ဝိ၊၂။၂၇၆။ မိလိန္ဒ။၂၉၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂၊၂၂၁၊၂၇၃၊၂၈၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ ကင်္ခါ။၁၂၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၇။) (ခ) သမ္မသနေ ဉာဏန္တိ သမ္မာ အာမသနေ အနုမဇ္ဇနေ ပေက္ခဏေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ (-သာရတ္ထ၊၃။၈၈။ မဏိ၊ ၂။၈၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၄။)

အာမသနဒုက္ကဋ (န) [အာမသန+ဒုက္ကဋ] အာမသနဒုက္ကဋ်၊ သုံးသပ်ခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်သော ဒုက္ကဋ်အာပတ်။ အာမသနဒုက္ကဋံ ပဋိပ္ပဿမ္ဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။

အာမသနာကာရ (ပု) [အာမသန+အာကာရ] သုံးသပ်သော အခြင်းအရာ။ ပရာမာသောတိ အာမသနာကာရေန ပဝတ္တနတော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၄။

အာမသန္တ (တိ) [အာ+မသ+အန္တ။ ထိ-၌ အာမသန္တိ] (က) သုံးသပ်သော၊ ကိုင်-တို့-ထိ-သော၊ သူ။ (ခ) သုံးသပ် ဆင်ခြင်သော၊ သူ။ (က) အာဝုသောဘဂ္ဂါဒိ° အာမသန္တဿ ဒုက္ကဋံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။ အနာပတ္တိ အသဉ္စိစ္စာတိ အာဒီသု ဝိရဇ္ဈိတွာ ဝါ အာမသန္တဿ ဝါ .... အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂၊၁၂၉။ ကင်္ခါ။၂၃၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၉၇၊၄၀၃။) (ခ) ကေဒေသမေဝ သမ္မသန္တောတိ .... ဒေသနာယ အာမသန္တော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၆။

အာမသိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+မသ+တဗ္ဗ] သုံးသပ်အပ်သော၊ ကိုင်-တို့-ထိ-အပ်သော၊ သူ။ ယောတ္တံ ဝါ ဝတ္တံ ဝါ ပက္ခိပိတွာ ဟတ္ထေန ဂဟိတဘာဇနံ ဥ တွာ ဥဒ္ဓရိတဗ္ဗာ၊ န တွေဝ အာမသိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၈၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၇။ ဝိမတိ၊၁။၉၅။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၄၂၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၂။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃။ သံ၊ ဋီ၊၁။၆၅။ အနု၊ဋီ၊၂။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၀။) အာမိသ-လည်း ကြည့်။

အာမသိတဗ္ဗဘဏ္ဍတ္တ (န) [အာမသိတဗ္ဗ+ဘဏ္ဍ+တ္တ] သုံးသပ်-ကိုင်တွယ်-အပ်သောဘဏ္ဍာ၏ အဖြစ်။ ဧတေသံ ပန မဋ္ဌာဒီနံ ဟတ္ထေန အာမသိတဗ္ဗဘဏ္ဍတ္တာ ယုတ္တိရူပမေဝေတ္ထ န ဝဋ္ဋတီတိ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၉။

အာမသိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+မသ+တုံ] သုံးသပ်ခြင်းငှါ။ ကိုင်-တို့-ထိ-ခြင်းငှါ။ အာမသိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၀၇၊၃၂၀။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၁၊၂၆၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၄၀၃။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၉။)

အာမသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+မသ+တွာ] သုံးသပ်၍၊ ကိုင်-တို့-ထိ-၍။ သြဒပတ္တကိနီ နာမ ဥဒကပတ္တံ အာမသိတွာ ဝါသေတိ။ ဝိ၊ ၁။၂၀၃။ အာမသိတွာပိ စ....မုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၈၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၂၊၃၃၀။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၆။ မူလဋီ၊၁။၁၇၁။)

အာမသီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+မသ+ယ+တေ] သုံးသပ်အပ်၏။ ပဋိလာဘနကိရိယာ အာမသီယတိ။ ဋီကာဝုတ်၊၃။၂၄၄။ ကိလေသေဟိ အာမသီယတီတိ အာမိသံ။ မဋီ၊၃။ ၂၄၇။ အာမိသ-လည်း ကြည့်။

အာမသူလာ (ထိ) [အာမ+သူလာ] ထိုးကျင့်တတ်သော ဝမ်း လေနာ။ သူလာတိ အာမသူလာ ကုစ္ဆိဝါတော။ မဟာနီ၊၃။၅၁။

အာမာ (ထိ) [အာမ+ဏ+အာ] အိမ်ပေါက်ကျွန်မ၊ ဟုတ်ကဲ့ကောင်းပါပြီ-ဟု ဝန်ခံတတ်သောကျွန်မ။ အာမာတိ "အာမ အဟံ တုမှာကံ ဒါသီ" တိ ဧဝံ ဒါသိဘာဝံ ပဋိဇာနာတီတိ အာမာ၊ ဂေဟဒါသီ။ နီတိ၊ပဒ။၃၄၄။ အာမာယဒါသ-လည်း ကြည့်။

အာမာယဒါသ (ပု) [အာမာ+ဒါသ။ အလုတ္တသမာသ်?] အိမ်ကျွန်မ၏ ဝမ်း၌ဖြစ်သော ကျွန်၊ အိမ်ပေါက်ကျွန်။ အာမာယဒါသာ-(ဇာ၊၂။၂၀၆)တိ ဒါသိယာ ကုစ္ဆိမှိ ဇာတဒါသာ။ ဇာ၊၃၊၇။၁၀၆။ အာမာယဒါသာ-(မဟာနိ။၉)တိ အန္တောဇာတဒါသာ။မဟာနိ၊၃။၄၆။ (နီတိ၊ပဒ၊သျှ။၅၃၇-၌ အာမာယဒါသကို နှစ်ပုဒ်ကြံဆ၍ အနက်ပေး၏။)

အာမာယဒါသီ (ထိ) [အာမာ+ဒါသီ] အိမ်ကျွန်မ၏ ဝမ်း၌ ဖြစ်သော ကျွန်မ၊ အိမ်ပေါက်ကျွန်မ။ ယဒိ တေ သုတာ ဗီရဏီ ဇီဝလောကေ၊အာမာယဒါသီ အဟု ဗြာဟ္မဏဿ။ ဇာ၊၂။၁၉၆။ အာမာယဒါသီတိ ဂေဟဒါသိယာ ကုစ္ဆိမှိ ဇာတဒါသီ။ ဇာ၊၃၊၆။၁၄၇။

အာမာဝသေသ (ပု) [အာမ + အဝသေသ] မကြေကျက်သေးသော အစာကြွင်း၊ အစာသစ်ကြွင်း။ အာမာဝသေသံ ပါစေတိ။ ဝိ၊၃။၃၁၅။ အံ၊၃။၂၁၉။ အာမာဝသေသံ ပါစေတီတိ သစေ အာမာဝသေသကံ ဟောတိ၊ တံ ပါစေတိ။ အံ၊၃၊၃။၇၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၅။

အာမာဝသေသက (တိ) [အာမာဝသေသ+က] မကြေကျက်သေးသော အစာကြွင်း။ အစာသစ်ကြွင်း။ အာမာဝသေသ-ကြည့်။

အာမာသ (တိ) [အာ+မသ+ဏ] (၁) သုံးသပ်-ကိုင်-အပ်သောပစ္စည်းဝတ္ထု။ (ပု)(၂) သုံးသပ်-ကိုင်-ခြင်း။ (၁) ပါနီယသင်္ခါ မောတောပိ အမောတောပိ အာမာသော၀။ ဝိ၊၃၊၂။၁၃၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉။ ယံ ဟောတိ အာမာသံ ရတနသမ္မတံ။ ကင်္ခါ။၂၆၇။ အာမာသန္တိ အာမသိတဗ္ဗဥ္စ ပဋိသာမေတဗ္ဗဥ္စ ဝတ္ထာဒိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၂၉။ (-ဝိ၊၃၊၂။၁၃၁။ ဝိ၊၃၊၃။၁၅၃။ ဝိ၊၃၊၄။၈၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၊၃၀၅။ ကင်္ခါ။၂၆၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၂၅။) (ပု)(၂) မာတုယာပိ အာမာသော န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၀။

အာမာသယ (ပု) [အာမ + အာသယ] အစာသစ်၏ တည်ရာအရပ်။ အစာသစ်အိမ်။ အာမာသယံ ဥက္ကမ္မပိတ္တာ ဥဒရပဋလံ ပိဋ္ဌိတော ကတွာ။ ဒီ၊၃၊၂။၂၀။ မ၊၃၊၄။၁၂၉။ (-အဘိ၊၃၊၂။၉၀၊၂၃၁။ ခုဒ္ဒက၊၃။၄၇။ မဟာနိ၊၃။၆၀။ ပဋိသံ၊၃၊၁။၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၀၅။ မဋီ၊၁။ ၃၆၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၊၄၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၇၊၄၂၀။)

အာမိသ (နှ) [(၁) အာ+မိ+သက်။ ဏွာဒိ။ ၂၁၄။ (၂) အာ+မိသ + အ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၂၇၉-၈၀။ (၃) အာ+မသ+အ။ မဋီ၊၃။ ၂၄၇။ အနုဋီ၊၂။၁၇၁။ (၄) အာမ + ဣသ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၀။ (အာမိဓ - သံ)] အာမိသ၊ ကိလေသာတို့ဖြင့် သုံးသပ်အပ်သော အရာ။ (၁) (ယာဂု, ထမင်း - စသော) အစာ၊ ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်။ (၂)အသား။ (၃) သက်နိုင်းစသောပစ္စည်း၊ ပစ္စည်းလေးပါး။ (သက်နိုင်းစသော ပစ္စည်းလေးပါးသည် မုချအာမိသ၊

ဝဋ္ဋဂါမိ ကုသိုလ်သည် ပရိယာယ အာမိသ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။) (၄) သုံးဆောင်ဘွယ် ဝတ္ထု၊ အသုံးအဆောင် ပစ္စည်း။ (၅) ကာမဂုဏ်ငါးပါး၊ဝတ္ထုကာမ။(၆)ကိလေသာကာမ၊တဏှာ လောဘ။ (၇) လာဘ်၊ တံစိုး၊ လက်ဆောင် ပစ္စည်း။(၁) (ယာဂု, ထမင်း-စသော)အစာ၊ ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်။ အာမိယတိ အန္တော ပက္ခိ-ပိယတီတိ အာမိသံ၊ ဘက္ခံ။ ဏွာဒိ။၂၁၄။ မက္ကဋိံ အာမိသေန ဥပလာပေတွာ။ ဝိ၊၁။ ၂၅။ မက္ကဋိံ အာမိသေနာတိ ယာဂုဘတ္တ-ခဇ္ဇကာဒိနာ ဥပလာပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ န အာမိသံ ပဋိဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၃၂၇။ ကခါ။ ၁၇၀။ န အာမိသံ ပဋိဂ္ဂဟေတဗ္ဗန္တိ ယာဂုခဇ္ဇ-ကာဒိဘေဒံ ကိဉ္စိ အာမိသံ....န ဂဏှိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၃။ ကခါ၊ဋီ။၃၁၂။ အာမိသံ ဝါ ဓနံ ဝါပိ၊ ယတ္ထ ပဿတိ တာဒိသော။ ဇာ၊၁။ ၂၁၆။ အာမိသန္တိ ခါဒနီယဘောဇနီယံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ (—အပ၊၁။၁၀၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၆၊၂၉၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၀၊ ၆၂၊၁၀၁၊၁၂၂။ ကခါ။၂၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၊၃၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၅၂။) (၂) အသား။ အာမိသံဝ မစ္ဆာနံ ဝဓာယ ခိတ္တံ။ သံ၊၁။၆၇။ အာမိ-သံဝ မစ္ဆာနံ ဝဓာယ ခိတ္တန္တိ မစ္ဆာနံ ဝဓတ္ထာယ ဗဠိသလဂ္ဂံ အာမိသံ ခိပတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ အာမေဝ အာမဂန္ဓော ဧတဿ အတ္ထီတိ အာမိသံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၀။ မစ္ဆောဝ ဃသ’ မာမိသ (ထေရ။၃၂၃)န္တိ အာမိသံ ဃသန္တော ခါဒန္တော မစ္ဆောဝိယ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၃။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၆၂။ ဓာန်။၂၀၀။) (၃) သင်္ကန်းစသော ပစ္စည်း၊ ပစ္စည်းလေးပါး။ န စ အာမိသံ နိဿာယ။ ဝိ၊၅။၂၀၄။ စုဒိတကစောဒကေသု ဟိ အညတရေန ဒိန္နံ စီဝရာဒိအာမိသံ ဂဏှန္တော အာမိသံ နိဿာယ ကရောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၄။ အာမိသတော (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆)တိ စီဝရာဒိအာမိသပစ္စယတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၈၃။ ကိလေသေဟိ အာမသိ-တဗ္ဗတော အာမိသံ၊ စတ္တာရော ပစ္စယာ။ အံ၊ ဋီ၊၂။၄၃။ (—မ၊၁။၁၉၃။ မ၊၂။၁၄၆။ အံ၊ ၃။၇၄။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၆။ ထေရ။၃၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၂၊၉၅၊၂၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ ကခါ၊ဋီ။ ၃၇၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၇။) အာမိသစက္ခုက, အာမိသ-ဂရု-တို့လည်း ကြည့်။ (၄) သုံးဆောင်ဘွယ် ဝတ္ထု၊ အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း။ အာမိသန္တိ ဝုတ္တာဝသေသံ ဒဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၅၆။ ကိလေသေဟိ အာမသိတဗ္ဗတော အာမိသံ၊ ယံ ကိဉ္စိ ဥပဘောဂါရဟံ ဝတ္ထု။ ဒီ၊ ဋီ၊၁။၁၂၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၅၈။ (၅) ကာ မဂုဏ် ငါးပါး၊ ဝတ္ထုကာမ။ ဂေဓိတမနော အာမိသသ္မိံ(ပေတ။၁၅၃)န္တိ ကာမာမိသေ လဂ္ဂစိတ္တော ဂေဓံ အာပန္နော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၁။ ကိလေသေဟိ အာမသိတဗ္ဗတော အာမိသံ နာမ ပဉ္စကာမဂုဏာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃၇၁။ (—မ၊ဋီ၊၃။၂၄၇။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၇။) (၆) ကိလေသာကာမ၊ တဏှာ၊ လောဘ။ မစ္စုနော အာမိသံ ဒုရတိဝတ္တံ။ ဥဒါန။၉၃။ မစ္စုနော မရဏေန အာမသိတဗ္ဗ-တော အာမိသံ .... သဟ အဝိဇ္ဇာယ တဏှံ အရိယမဂ္ဂဉာဏကုဒါလေန ခဏန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၀၇။ (၅) (၆) ကာမာမိသ (အနု၊ဋီ၊၂။ ၁၇၁)-လည်း ကြည့်။ (၇) လာဘ်၊ တံစိုး၊ လက်ဆောင်ပစ္စည်း။ အာမိသန္တိ လာဘော အဓိပ္ပေတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၁။ အာမိသန္တိ လဉ္ဇော အဓိပ္ပေတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ အာမိသကိဉ္စိက္ခဟေတု-လည်း ကြည့်။

အာမိသအလာဘ (ပု) [အာမိသ+အလာဘ] အာမိသကို မရခြင်း။ အာမိသပဋိသန္ထာရ-ကြည့်။

အာမိသကထာ (ထီ) [အာမိသ+ကထာ] အာမိသနှင့်စပ်သော စကား။ ယော ပန သဗ္ဗဝယေသု ပမာဒဝိဟာရီ ဒိဝါသေယျံ အာမိသကထဉ္စ အနုယုတ္တော သေယျထာပိ တုမှေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၀။)

အာမိသကာရဏ (နု) [အာမိသ+ကာရဏ] အာမိသဟူသော အကြောင်း။ အာမိသန္တရကြည့်။

အာမိသကိဉ္စန (ပု၊နု) [အာမိသ+ကိဉ္စန] အာမိသဟူသော – နှောင့်ယှက် – တားမြစ် – ကြောင့်ကြ – တတ်သော တရား၊ အာမိသဟူသော အနှောင့်အယှက်။ ရာဂါဒိကိဉ္စနာနံ အာမိသကိဉ္စနာနဉ္စ အတ္ထိတာယ သကိဉ္စနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၃။

အာမိသကိဉ္စိက္ခ (တိ) [အာမိသ+ကိဉ္စိက္ခ] အနည်းငယ်မျှသော အာမိသ၊ အနည်းငယ်မျှသော–လာဘ်–တံစိုး–လက်ဆောင်။ အာမိသကိဉ္စိက္ခဿ ဝစနတ္ထာယ ကတန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ (–နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၂။) အာမိသကိဉ္စိက္ခဟေတု–လည်း ကြည့်။

အာမိသကိဉ္စိက္ခနိမိတ္တ (နု) [အာမိသကိဉ္စိက္ခ+နိမိတ္တ] အနည်းငယ်မျှသော အာမိသဟူသော အကြောင်း။ ဘောဂဟေတူတိ အာမိသကိဉ္စိက္ခနိမိတ္တံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၂၃။

အာမိသကိဉ္စိ(ဉ္ဇ)က္ခသမ္ပဒါန (နု) [အာမိသကိဉ္စိက္ခ+သမ္ပဒါန] (၁) အနည်းငယ်မျှသော–စိုးစဉ်းမျှသော–အာမိသကိုပေးခြင်း။ (၂) အာမိသကိုပေးခြင်း, စိုးစဉ်းသော ဝတ္ထုကို ပေးခြင်း။ ဝေသိယာတိ အာမိသကိဉ္စိက္ခသမ္ပဒါနာဒိနာ သုလဘဇ္ဈာစာရ ရူပူပဇီဝိကာ ဣတ္ထိယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃။ အာမိသကိဉ္စိက္ခသမ္ပဒါနံ နာမ အပ္ပမတ္တကသောဝ ဒေယျဓမ္မဿ အနုပ္ပဒါနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၀ဂ။ အာမိသောယေဝ ကိဉ္စက္ခော အပ္ပမတ္တကဋ္ဌေနာတိ အာမိသကိဉ္စက္ခော၊ ဝိသေသနပရပဒေါ။ အထ ဝါ အာမိသော စ တဿ အညော ကိဉ္စက္ခော စ အာမိသကိဉ္စက္ခံ၊ တဿ သမ္ပဒါနံ အာမိသကိဉ္စက္ခသမ္ပဒါနံ။ ကိဉ္စက္ခသဒ္ဒေါ ကေသရေယေဝ မုချတော ဝါစကော။ အပ္ပမတ္တကဿ ပန ရုဠှီဝသေန။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။၁ဂ၆

အာမိသကိဉ္စိက္ခဟေတု (ပု) [အာမိသကိဉ္စိက္ခ + ဟေတု] (က) အနည်းငယ်မျှသော – စိုးစဉ်းမျှသော – အာမိသ – လာဘ် – တံစိုး လက်ဆောင် – ၏ အကြောင်း။ (ခ) အာမိသ၏ စိုးစဉ်း အနည်းငယ်သော အကြောင်း၊ စား သောက်ဖွယ်အနည်းငယ်မျှ ရလိုခြင်းဟူသော အကြောင်း။ (က) ဣတိ အတ္တဟေတု ဝါ ပရဟေတု ဝါ အာမိသကိဉ္စိက္ခဟေတု ဝါ သမ္ပဇာနမုသာ ဘာသိတာ ဟောတိ။ မ၊၁။၃၅၆။ အံ၊၁။၁၂၆။ အဘိ၊ပု။၁၃၂။ မဟာနိ။၁၁ဂ။ အာမိသကိဉ္စိက္ခဟေတု ဝါတိ တွေ အာမိသန္တိ လာဘော (လဥ္ဇော၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅) အဓိပ္ပေတော၊ ကိဉ္စိက္ခန္တိ ယံ ဝါ တံ ဝါ အပ္ပမတ္တကံ၊ အန္တမသော တိတ္တိရ ဝဋ္ဋက သပ္ပိပိဏ္ဍ နဝနီတပိဏ္ဍာဒိမတ္တကဿပိ လဥ္ဇဿ ဟေတူတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ အာမိသကိဉ္စိက္ခဟေတူ (သံ၊ ၁။၄၃၀)တိ ကဿစိဒေဝ အာမိသဿ ဟေတု အန္တမသော ကုက္ကုကမဋ္ဋိနောပိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၃။ (–မ၊၃။၉၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁ဂ၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၅၅။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၀၇။) (ခ) တေနေဝ ဉာတီသု ယာဝ အာမိသကိဉ္စိက္ခဟေတု။ ပေတ။၁၅၃။ အာမိသကိဉ္စိက္ခဟေတူတိ အာမိသဿ ကိဉ္စိက္ခနိမိတ္တံ၊ ကိဉ္စိ အာမိသံ ပတ္ထေန္တောတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၀၁။

အာမိသကိဉ္ဇက္ခ (ပု) [အာမိသ+ကိဉ္ဇက္ခ] ကြာဝတ်ဆံနှင့် တူသော – အနည်းငယ်သော – အာမိသ။ အတ္တနော ဇီဝိကတ္ထာယ အာမိသကိဉ္ဇက္ခဿ အတ္တနိဗန္ဓနတ္ထာယ အမောစနတ္ထာ-

ယ ကတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၃။ အာမိသကိဉ္စိက္ခ, အာမိသကိဉ္စိ(ဉ္စ)က္ခသမ္ပဒါန-တို့လည်း ကြည့်။

အာမိသကိဉ္စိက္ခကာမ (တိ) [အာမိသကိဉ္စိက္ခ+ကာမ] အနည်းငယ်သော အာမိသကို အလိုရှိသော၊သူ။ သမ္ပုဏ္ဏော အာမိသကိဉ္စိက္ခကာမောပိ ဟိ ပါဏံ ဟနတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၅။

အာမိသကိဉ္စိက္ခသမ္ဘရဏ (န) [အာမိသကိဉ္စိက္ခ+သမ္ဘရဏ] အနည်းငယ်သောအာမိသကို စီစဉ်ခြင်း။ ပိတ္တဘေသဇ္ဇံ ကရိယာမိတိ ဘေသဇ္ဇသမ္ဘရဏတ္ထမ္ပေဝ တဒတ္ထံ အာမိသကိဉ္စိက္ခသမ္ဘရဏတ္ထမ္ပိ ပါဏံ ဟနတီတိ ယောဇနာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၀။

အာမိသကိဉ္စိက္ခဟေတု (ပု) [အာမိသကိဉ္စိက္ခ+ဟေတု] အနည်းငယ်သော အာမိသဟူသော အကြောင်း။ အာမိသကိဉ္စိက္ခဟေတုပိ ပါဏံ ဟနန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၁။

အာမိသကောဋ္ဌာသ (ပု) [အာမိသ + ကောဋ္ဌာသ] အာမိသဟူသော အဖို့အစု။ ဓမ္မကောဋ္ဌာသသောဝ သာမိနော ဘဝထ၊ မာ အာမိသကောဋ္ဌာသဿ။ မဋ္ဌ၊၁။၉၄။

အာမိသခါဒန (န) [အာမိသ+ခါဒန] အစာကို စားခြင်း။ ကာကောရဝသဒ္ဒန္တိ တတ္ထ တတ္ထ ပဝိဋ္ဌာနံ အာမိသခါဒနတ္ထာယ အနုပ္ပဂေယေဝ သန္နိပတိတာနံ ကာကာနံ သြရဝသဒ္ဒံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၉။ အာမိသခါဒနတ္ထာယာတိ တတ္ထ တတ္ထ ဆဍ္ဍိတဿ အာမိသဿ ခါဒနတ္ထာယ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၈။

အာမိသခါရ (ပု) [အာမိသ+ခါရ] ထမင်းခြောက်ပြာရေ၊ ထမင်းခြောက်ကို မီးဖုတ်ပြာချ၍ ရေစစ်တွင်ထည့်ကာ ရေလောင်းလျက် စစ်ယူရသောပြာငန်ရေ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာမိသခါရံ ပါယေတုန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၉၉။ အာမိသခါရန္တိ သုက္ခောဒနံ ဈာပေ-

တွာ တာယ ဆာရိကာယ ပက္ခရိတံ ခါရောဒကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၄။ (–ဝိမတိ၊၂။၁၈၆။)

အာမိသဂတ (တိ) [အာမိသ+ဂတ] အာမိသသည် ကပ်ရောက်အပ်သော၊ အစာ–ငါးစာ–ဖြင့် တပ်အပ်သော။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဗာဠိသိကော အာမိသဂတံ ဗဠိသံ ဂမ္ဘီရေ ဥဒကရဟဒေ ပက္ခိပေယျ။ သံ၊၁။၄၂၄။ အာမိသဂတန္တိ အာမိသမက္ခိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ အာမိသဂတန္တိ အာမိသူပဂတံ အာမိသပတိတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၃။(–ဝိမတိ၊၁။၃၅၁။)

အာမိသဂတဗဠိသ (ပု) [အာမိသဂတ+ဗဠိသ] အစာ–ငါးစာ–ဖြင့် တပ်အပ်သော ငါးမျှားချိတ်။ ဗာဠိသိကော အာမိသဂတဗဠိသံ ဂမ္ဘီရေ ဥဒကရဟဒေ ပက္ခိပေယျ။ သံ၊၂။၃၆၈။

အာမိသဂတိက (တိ) [အာမိသ+ဂတိက] ခဲဘွယ် ဘောဇဉ်နှင့် အလားတူသော။ ယမ္ပိ ဝနမူလာဒိပ္ပဘေဒံ အာမိသဂတိကံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၄။ (–ဝိမတိ၊၂။၂၆၉။)

အာမိသဂတိကသလ္လက္ခဏ (န) [အာမိသဂတိက+သလ္လက္ခဏ] အာမိသနှင့်အလားတူသည်၏ အဖြစ်ကို ကောင်းစွာမှတ်ခြင်း။ တတ္ထ ပန အာမိသဂတိကသလ္လက္ခဏတ္ထံ ဣဒံ မုခမတ္တနိဒဿနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၄။

အာမိသဂန္ဓ (ပု) [အာမိသ+ဂန္ဓ] အာမိသ–ခဲဘွယ် ဘောဇဉ်–၏ အနံ့။ အာမိသဂန္ဓမတ္တံ ပညာယတိ၊ န ပဝါရေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၇။

အာမိသဂရု (တိ) [အာမိသ+ဂရု] အာမိသ–ပစ္စည်းလေးပါး–ဟူသော အလေးဂရုပြုထိုက်သောအရာရှိသော၊ အာမိသကို–အလေးဂရုပြု–မြှော်လင့်တောင့်တ–သော၊ပစ္စည်းလေးပါး ပေါ်များမှုကိုသာ ကြောင့်ကြစိုက်သော-

သူ။ အာမိသဂရု ဂရုသာ နော သဒ္ဓမ္မဂရု။ အံ၊ ၁။၇၃။ အာမိသဂရုတိ စတုပစ္စယဂရုကာ လောကုတ္တရဓမ္မံ လာမကတော ဂဟေတွာ ဌိတပရိသာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ ကိလေသေဟိ အာမသိတဗ္ဗတော အာမိသံ၊ စတ္တာရော ပစ္စယာ။ တဒေဝ ဂရု ဂရုကာတဗ္ဗံ ဧတေသံ န ဓမ္မောတိ အာမိသဂရု။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၃။ (–ဝိ၊ ၅။၃၄၈။မ၊၂။၁၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။)

အာမိသဂရုက (တိ) [အာမိသဂရု+က] အာမိသဂရု-နှင့် အနက်တူ။ သဒ္ဓမ္မဂရုကေန ဘဝိတဗ္ဗံ နော အာမိသဂရုကေန။ ဝိ၊၅။၂၈၇။ စီဝရာဒီနိ ဂဟေတွာ ဝိနိစ္ဆိနန္တော အာမိသဂရုကော နာမ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၂။ (–မိလိန္ဒ။၉၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။)

အာမိသဂဟဏ (န) [အာမိသ+ဂဟဏ] အာမိသကို ယူခြင်း။ ဗဟုတရံ အာမိသဂဟဏတ္ထံ ကေသဉ္စိ အန္နံ ဒေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။

အာမိသဂိဒ္ဓ (တိ) [အာမိသ + ဂိဒ္ဓ။ ထီ-၌ အာမိသဂိဒ္ဓါ၊ အာမိသဂိဒ္ဓိနီ] အာမိသ၌ တပ်မက်သော။ အာမိသေသု သန္နိဿန္တိတိ အာမိသဂိဒ္ဓါ၊ အာမိသစက္ခုကာ .... အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၂၈။ သာ ကိရ သာဝတ္ထိဝါသိနီ.... အာမိသဂိဒ္ဓါ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၃။ သီဟိ ဝါမိသဂိဒ္ဓိနီ။ ဇာ၊၂။၃၅၈။ အာမိသဂိဒ္ဓိနီ သီဟိ စ အတ္တနော ဆာပံ ဩဟာယ ဂေါစရာယ ပက္ကမန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၃။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၅၄။)

အာမိသဂေဓ (တိ) [အာမိသ+ဂေဓ] အာမိသ၌ တပ်မက်ခြင်းရှိသော။ ဩဒရိကတ္တေန ခါဒိတောတိ ဩဒရိကဘာဝေန အာမိသဂေဓေန မိစ္ဆာဇီဝေန ဇီဝိကာကပ္ပနေန နာသိတသီလာဒိဂုဏတာယ ခါဒိတဓမ္မသရီရော။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၇၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၇။

အာမိသဂ္ဂဟဏဋ္ဌာန (န) [အာမိသ + ဂဟဏ+ ဌာန] အာမိသကို ယူရာ – အရပ် – ဌာန။ ဂေါစရဘူမိတိ အာမိသဂ္ဂဟဏဋ္ဌာနံ။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၇၆။

အာမိသစက္ခု (တိ) [အာမိသ+စက္ခု] အာမိသ၌ အမြင်ရှိသော၊ အာမိသကို ကြည့်ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ တမေနံ အညတရော အာမိသစက္ခု မစ္ဆော ဂိလေယျ။ သံ၊၁။၄၂၄။ သံ၊၂။ ၃၆၈။ အာမိသစက္ခူတိ အာမိသေ စက္ခု ဒဿနံ အဿာတိ အာမိသစက္ခု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၀။ (–ဇာ၊၁။၂၉၈၊၃၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။)

အာမိသစက္ခုက (တိ) [အာမိသစက္ခု + က] ပစ္စည်းလေးပါးဟူသော အာမိသကို ကြည့်ရှုလေ့ရှိသော၊ အာမိသ၌ လျှပ်ပေါ်သော၊ သူ။ အာမိသစက္ခုကဿာ(မဟာနိ။၃ဝ၃)တိ စီဝရာဒိအာမိသလောလဿ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၇၀။ ဗုဒ္ဓါ စ နာမ ဓမ္မဂရုကာ, န အာမိသစက္ခုကာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆-၇။ န အာမိသစက္ခုကာတိ စီဝရာဒိပစ္စယသင်္ခါတံ အာမိသံ န ဩလောကေန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၈၃။ (–မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၈၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၅၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၆၄။)

အာမိသစာဂ (ပု) [အာမိသ+စာဂ] အာမိသ–ပစ္စည်းလေးပါး – ကို စွန့်ခြင်း – ပေးကမ်းခြင်း။ အာမိသစာဂေါ စ ဓမ္မစာဂေါ စ။ အံ၊ ၁။၉၀။ အာမိသဿ စဇနံ အာမိသစာဂေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။

အာမိသစိတ္တာဘာဝ (ပု) [အာမိသ+စိတ္တ+အဘာဝ] အာမိသ၌ တပ်မက်သော စိတ် မရှိခြင်း။ အနာမိသန္တရတာတိ အာမိသစိတ္တာဘာဝေါ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၃၇၅။

အာမိသဇာတ (န) [အာမိသ+ဇာတ] ပစ္စည်းလေးပါးဟူသော အာမိသ။ (ဇာတ-သဒ္ဒါ

တဗ္ဗော ?)။ န တတော ပရံ ကိဉ္စိ အာမိသ-ဇာတံ ပရိယေသတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၃၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၅၅။ (−မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၄၉။)

အာမိသဇာတိက (တိ) [အာမိသ + ဇာတိက] အာမိသ−ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်−သဘောရှိသော။ ယံ ကိဉ္စိ ယာဝကာလိကန္တိ ယာဂုဘတ္တဖလာ-ဖလာဒိ ယံ ကိဉ္စိ အာမိသဇာတိကံ။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌီ။ ၄၄၀။

အာမိသညတရ (တိ) [အာမိသ + အညတရ] အာမိသ လေးပါး−ပစ္စည်းလေးပါး−တို့တွင် တပါး။ အာမိသညတရံ ခေါ ပနေတံ၊ ယဒိဒံ ပိဏ္ဍပါတော။ မ၊၁။၁၆။ အာမိသညတရန္တိ စတုန္နံ ပစ္စယာမိသာနံ အညတရံ၊ ကေန္တိ အတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။

အာမိသတ္ထ (ပု) [အာမိသ + အတ္ထ] အာမိသ ဟူသော အကျိုး။ အာမိသတ္ထာယ လော-လတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၁။ (−သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၅။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၄၆၉။)

အာမိသဒါန (န) [အာမိသ+ဒါန] (က) ပေး လှူအပ်သော − အာမိသ − ပစ္စည်းလေးပါး၊ အာမိသဟူသော လှူဖွယ်ဝတ္ထု။ (ခ) အာ-မိသ−ပစ္စည်းလေးပါး − ကို ပေးလှူကြောင်း စေတနာ။ ကတမာနိ ဒွေ အာမိသဒါနဉ္စ ဓမ္မဒါနဉ္စ။ အံ၊၁။၉၀။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၀၊ ၂၆၄။ အာမိသဒါနန္တိ စတ္တာရော ပစ္စယာ ဒိယျနက-ဝသေန အာမိသဒါနံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၀။ အာမိသဒါနန္တိ စတ္တာရော ပစ္စယာ ဒေယျဘာ-ဝဝသေန အာမိသဒါနံ နာမ....တေသံ ဝါ ပရိ-စ္စာဂစေတနာ အာမိသဒါနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၉၄။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၉၂၊၁၁၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၊၃၀၄၊၃၂၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃-၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇၇၊၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၀၅။ ဝဇိရ။ ၂၇၈။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၂၇၁၊ ၂၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၅၅။)

အာမိသဒါယ (ပု) [အာမိသ+ဒါယ] ပေးအပ် သော အမွေပစ္စည်း၊ ပစ္စည်းအမွေ။ အာမိသ-ဒါယဿ အနာဒိယနတော နော အာမိသဒါ-ယာဒေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၂။

အာမိသဒါယာဒ (တိ) [(၁) အာမိသဒါယ+ အာ+ဒါ+အ။ (၂) အာမိသ+ဒါယာဒ] အာမိသအမွေ−ပစ္စည်းအမွေ−ကို ခံယူတတ် သော၊သူ၊ ပစ္စည်းအမွေခံ။ ဓမ္မဒါယာဒါ မေ ဘိက္ခဝေ ဘဝထ,မာ အာမိသဒါယာဒါ(မ၊၁။ ၁၅)တိ ဓမ္မဿ မေ ဘိက္ခဝေ ဒါယာဒါ ဘဝ-ထ, မာ အာမိသဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ယော ဟိ ဇိနဿာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ပစ္စယပရမော ဝိဟ-ရတိ စတူသု တဏှုပ္ပါဒေသု သန္ဒိဿမာနော နိက္ခိတ္တဓုရော ဓမ္မာနုဓမ္မပဋိပတ္တိယံ။ အယံ အာမိသဒါယာဒေါ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ (− မ၊၃။၇၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၂၀။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၄။)

အာမိသဒါယာဒပဋိက္ခေပနာ (ထီ) [အာမိသဒါ-ယာဒ+ပဋိက္ခေပနာ] ပစ္စည်းအမွေခံကို ပယ် မြစ်ခြင်း။ အထ ဝါ ယာယံ ဘဂဝတာ အာ-မိသဒါယာဒပဋိက္ခေပနာ ဓမ္မဒါယာဒတာ ဝုတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၃။

အာမိသဒါယာဒပဋိပဒါ (ထီ) [အာမိသဒါယာဒ +ပဋိပဒါ] အာမိသ−ပစ္စည်း−အမွေကို ခံ ယူသောသူ၏ အကျင့်၊ (ပစ္စည်းအမွေကို ခံ ယူခြင်း)။ သိက္ခာကာမာ ကုလပုတ္တာ....အာ-မိသဒါယာဒပဋိပဒံ ဝဇ္ဇေတွာ ဓမ္မဒါယာဒပဋိ-ပဒံ ပူရေန္တာ ခိပ္ပမေဝ ဇာတိဇရာမရဏဿ အန္တံ ကရိဿန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ (−ဂုဏ်း- ၉၆၊ ၁၀၄။)

အာမိသဓမ္မာလာဘ (ပု) [အာမိသ+ဓမ္မ + အ-လာဘ] အာမိသနှင့် ဓမ္မကို မရခြင်း။ ဒွေ-ယေဝ ဟိတိ ယထာဝုတ္တာနိ အာမိသဓမ္မာ-

လာဘောဟိ ပဝတ္တမာနာနံ ဆိဒ္ဒါနိ အာဟ။ မူလဋီ၊၁။၁၇၅။

အာမိသနိဿိတ (တိ) [အာမိသ+နိဿိတ] အာမိသကိုမှီသော။ ယသ္မာ ဝါ ပဋိဂ္ဂါဟကဿ သိနေဟပ္ပတ္တိ အာမိသနိဿိတာတိ ဒါယကဝသေနေဝ ဝုတ္တံ။ သံဋီ၊၁။၁၉၉။

အာမိသန္တရ (တိ) [အာမိသ+အန္တရ] အာမိသ– ပစ္စည်းလေးပါး–ဟူသောအကြောင်းရှိသော၊ အာမိသကို တောင့်တ မြော်မှန်းသော၊ သူ။ အာမိသန္တရော ဂိလာနံ ဥပဋ္ဌာတိ နော မေတ္တစိတ္တော။ ဝိ၊၃။၄၁၈။ အံ၊၂။၂၁၇။ အာမိသန္တရောတိ အာမိသံ အဿ အန္တရန္တိ အာမိသန္တရော။ အန္တရန္တိ ကာရဏံ ဝုစ္စတိ၊ အာမိသကာရဏာ ယာဂုဘတ္တပတ္တစီဝရာနိ ပတ္ထေန္တော ဥပဋ္ဌာတီတိ အတ္ထော။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၄၁၄။ အာမိသန္တရောတိ အာမိသဟေတုကော စီဝရာဒီနိ ပစ္စာသီသမာနော။ အံဋ္ဌ၊၃။၄၆။ (–အံ၊၂။ ၁၆၂။ အံဋ္ဌ၊၃။၅၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၈။)

အာမိသပဋိဂ္ဂဟ (ပု) [အာမိသ+ပဋိဂ္ဂဟ] အာမိသကို ခံယူခြင်း။ မဟာဇနံ အာမိသပဋိဂ္ဂဟေန အနုဂ္ဂဏှန္တာ .... ပရိယေသာပေန္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ (–ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ မဋ္ဌ၊၂။ ၅၆။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၀၊၄၅၃။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၆၄။)

အာမိသပဋိသန္ထာရ (ပု)[အာမိသ+ပဋိသန္ထာရ] အာမိသဖြင့်–ပစ္စည်းလေးပါးဖြင့်– ဖုံးလွှမ်း ပိတ်ဆို့ခြင်း၊ မိမိနှင့် သူတပါးတို့ အဆက် ပြတ်လစ်ဟာမှုမရှိအောင် အာမိသဖြင့် ပျူငှါလောကဝတ် အစေ့အစပ်ပြုခြင်း။ အာမိသပဋိသန္ထာရော စ ဓမ္မပဋိသန္ထာရော စ။ အံ၊ ၁။၉၂။ အဘိ၊၈။၂၆၁။ အဘိ၊ဝ်။၃၇၄။ အာမိသပဋိသန္ထာရောတိ အာမိသအလာဘေန အတ္တနာ သဟ ပရေသံ ဆိဒ္ဒံ ယထာ ပိဟိတံ ဟောတိ ပဋိစ္ဆန္နံ၊ ဧဝံ အာမိသေန ပဋိသန္ထရဏံ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၄၂၆။ (–ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၅၂။ ဒီဋ္ဌ၊၁။ဂ၁။ ဇာဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၆။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၇။ အံဋီ၊၃။၃၄။) အာမိသသန္ထာရ-လည်း ကြည့်

အာမိသပဋိသန္ထာရက (တိ) [အာမိသပဋိသန္ထာရ + က] အာမိသဖြင့် အစေ့အစပ် ပြုသော၊သူ။ အာမိသပဋိသန္ထာရကေန ပန အတ္တနာ လဒ္ဓံ ကဿ ဒါတဗ္ဗန္တိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။၄၂၇။

အာမိသပဏ္ဏာကာရ (ပု) [အာမိသ + ပဏ္ဏာကာရ] အာမိသ– ပစ္စည်း –လက်ဆောင်။ န ကေဝလဉ္စေတံ အာမိသပဏ္ဏာကာရံ၊ ဣမံ ကိရ ဓမ္မပဏ္ဏာကာရမ္ပိ ပေသေသိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၅၆။ (–မဋ္ဌ၊၂။၃၃။)

အာမိသပတိတ (တိ) [အာမိသ+ပတိတ] အာမိသ၌ ကျရောက်သော။ အာမိသဂတ-ကြည့်။

အာမိသပရိစ္စာဂ (ပု) [အာမိသ + ပရိစ္စာဂ] အာမိသကို – စွန့်ကြဲ – ပေးကမ်း– ခြင်း။ အာမိသပရိစ္စာဂေါ စ ဓမ္မပရိစ္စာဂေါ စ။ အံ၊ ၁။၉၀။ (–မဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။)

အာမိသပရိဘောဂ (ပု) [အာမိသ+ပရိဘောဂ] အာမိသကိုသုံးဆောင်ခြင်း။ ဓမ္မပရိဘောဂေါ အာမိသပရိဘောဂေါ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ (–ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၀၊၃၃၉။ မဋီ၊၂။ ၈၅။)

အာမိသပရိယေဋ္ဌိ (ထီ) [အာမိသ + ပရိယေဋ္ဌိ] (အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သော)အာမိသ– ပစ္စည်းလေးပါး–ကို ရှာမှီးခြင်း။ အာမိသပရိယေဋ္ဌိ စ ဓမ္မပရိယေဋ္ဌိ စ။ အံ၊၁။၉၂။ မတ္ထကပ္ပတ္တာ အာမိသပရိယေသနာ အာမိသပရိယေဋ္ဌိ။ အံဋ္ဌ၊၂။၆၁။

အာမိသပရိယေသနာ (ထီ) [အာမိသ+ပရိယေသနာ] အာမိသ –ပစ္စည်းလေးပါး–ကို ရှာမှီးခြင်း။ အာမိသပရိယေသနာ စ ဓမ္မပရိ-

ယေသနာ စ။ အံ၊၁။၉၂။ အာမိသပရိယေ-
ဋ္ဌိ-လည်း ကြည့်။

အာမိသပိဏ္ဍ (ပု) [အာမိသ+ပိဏ္ဍ] အာမိသဖြစ်သောဆွမ်း။ ဘိက္ခာသခ်ိတာနံ အာမိသပိဏ္ဍာနံ ပါတော ပိဏ္ဍပါတော။ ဥဒါန၊ဌ။၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၈။

အာမိသပုဂ္ဂလနိဿယန (ပု၊နု) [အာမိသ + ပုဂ္ဂလ+နိဿယန] အာမိသနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီခြင်း။ ဥဘော ဧတေတိ အာမိသပုဂ္ဂလနိဿယနေ ဧတေ ဥဘော။ ဝိမတိ၊၂။၂၉၈။

အာမိသပူဇာ (ထီ) [အာမိသ+ပူဇာ] အာမိသ – ပစ္စည်းလေးပါး – ဖြင့် ပူဇော်ခြင်း။ အာမိသေန ပူဇနံ အာမိသပူဇာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ (– အံ၊၁။၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၀၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။)

အာမိသပေက္ခိ (တိ) [အာမိသ+ပေက္ခိ] အာမိသကို ကြည့်ရှုလေ့ရှိသော၊ သူ။ သီဟောဝါမိသပေက္ခိဝါ (ဇာ၊၂။၃၃၃) တိ အာမိသံ ပေက္ခန္တော သီဟော ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၀။

အာမိသပ္ပ(ပ)ဋိဝိဘတ္တ (နု) [အာမိသ+ပဋိဝိဘတ္တ] အာမိသကို – ခွဲခြမ်း–ဝေဘန်–ခြင်း။ "တွေကံ ဒဿာမိ, တွေကံ န ဒဿာမိ" တိ ဧဝံ စိတ္တေန ဝိဘဇနံ အာမိသပ္ပ(ပ)ဋိဝိဘတ္တံ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၉၀။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၉။

အာမိသဗဒ္ဓ (တိ) [အာမိသ+ဗဒ္ဓ] အာမိသ – အစာ – ဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော။ ဗဠိသေနေဝ အမ္ဗုဇန္တိ အမ္ဗုဇံ မစ္ဆံ အာမိသဗဒ္ဓေန ဗဠိသေန ဝိယ ဗာဠိသိကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။

အာမိသဘရိတ (တိ) [အာမိသ+ဘရိတ] အာမိသဖြင့် ပြည့်သော။ ဘာဇနံ နိက္ခိပိတွာတိ အာမိသဘရိတံ ဘာဇနံ နိက္ခိပိတွာ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၃၉၇။

အာမိသဘာဂ (ပု) [အာမိသ+ဘာဂ] အာမိသအဖို့အစု၊ အာမိသဝေစု။ ပုရေဘတ္တံ သာမဏေရဘာဂသမကော အာမိသဘာဂေါ ဒါတဗ္ဗောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၇။ အာမိသဘာဂေါတိ ဝိဟာရေ ဒိန္နံ သံဃဘတ္တံ တတြုပ္ပါဒဉ္စ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၆။ (–သာရတ္ထ၊၃။၂၆၄။)

အာမိသဘောဂ (ပု) [အာမိသ+ဘောဂ] အာမိသ – ပစ္စည်းလေးပါး – ကို သုံးဆောင်ခြင်း။ အာမိသဘောဂေါ စ ဓမ္မဘောဂေါ စ။ အံ၊ ၁။၉၃။ စတုန္နံ ပစ္စယာနံ ဘုဉ္ဇနံ အာမိသဘောဂေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။

အာမိသမက္ခိတ (တိ) [အာမိသ+မက္ခိတ] အာမိသဖြင့် လိမ်းကျံအပ်သော။ အာမိသဂတ-ကြည့်။

အာမိသယာဂ (ပု) [အာမိသ + ယာဂ] (၁) ပူဇော်အပ်–ပူဇော်ဖွယ်ရာဖြစ်–သော ပစ္စည်းလေးပါး၊ ပူဇော်ဖွယ် ပစ္စည်း။ (၂) လှူဖွယ်ပစ္စည်းတို့ကို အကြီးအကျယ် ပေးလှူခြင်း၊ အာမိသအလှူကြီး။ အာမိသယာဂေါ စ ဓမ္မယာဂေါ စ။ အံ၊၁။၉၀။ ဣတိဝုတ်။၂၆၄။ (၁) စတ္တာရော ပစ္စယာ ယဇနကဝသေန ယာဂေါ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ (၂) ဝေလာမဒါန ဝေဿန္တရဒါနမဟာဝိဇိတယညသဒိသာ အာမိသယာဂါ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၈။

အာမိသရတန (နု) [အာမိသ+ရတန] နှစ်သက်ဖွယ်ရာ ဖြစ်သော အာမိသ၊ အာမိသရတနာ။ အာမိသရတနဉ္စ ဓမ္မရတနဉ္စ။ အံ၊၁။ ၉၃။ ရတိကရဏဋ္ဌေန အာမိသံ အာမိသရတနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။

အာမိသလာဘ (ပု) [အာမိသ+လာဘ] အာမိသကို ရခြင်း။ တတ္ထ သယ်ာင္ကိစီဝရဓာရဏော တာဝ နိဝါသေတွာ ဝါ ပါရုပိတွာ ဝါ ပိဏ္ဍာယ စရတော အာမိသလာဘော .... အတ္ထော

နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၄။)

အာမိသလောဘ (ပု) [အာမိသ + လောဘ] အာမိသ–အစာ–ကို တပ်မက်ခြင်း။ တဒသုပါဒါနံ ဥပါဒါနေန ဘဝံ ဥပါဒိယတိ အာမိသလောဘေန မစ္ဆော ဗဠိသံ ဝိယ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၀။

အာမိသလောလ (တိ) [အာမိသ + လောလ] အာမိသ၌–လျှပ်ပေါ်–လော်လည်–သော၊ သူ။ သစေ ဘိက္ခဝေ တုမှေ အာမိသလောလာ စရိဿထ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၅။)

အာမိသဝိဘတ္တိဒဿန (နပုံ) [အာမိသ+ဝိဘတ္တိ+ ဒဿန] အာမိသကို ဝေဘန်ခြင်းကို ပြခြင်း။ တေနာဟ အာမိသဝိဘတ္တိဒဿနံ။ ဝဇီရ။ ၅၄၆။

အာမိသဝိရဟိတ (တိ) [အာမိသ + ဝိရဟိတ] အာမိသမှ ကင်းသော။ နိရာမိသန္တိ အာမိသဝိရဟိတတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။

အာမိသဝုဒ္ဓိ (ဣ) [အာမိသ+ဝုဒ္ဓိ] အာမိသဖြင့် –ကြီးပွါး–တိုးပွါး–ခြင်း။ အာမိသဝုဒ္ဓိ စ ဓမ္မဝုဒ္ဓိ စ။အံ၊၁။၉၂။ အာမိသေန ဝဍ္ဎနံ အာမိသဝုဒ္ဓိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။

အာမိသဝေပုလ္လ (နပုံ) [အာမိသ + ဝေပုလ္လ] အာမိသ၏ – ပြန့်ပြောသည်၏ အဖြစ်– ပြန့်ပြောများပြားခြင်း။ အာမိသဝေပုလ္လဉ္စ ဓမ္မဝေပုလ္လဉ္စ။ အံ၊၁။၉၃။ အာမိသဿ ဝိပုလဘာဝေါ အာမိသဝေပုလ္လံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။

အာမိသသံဝိဘာဂ (ပု) [အာမိသ+သံဝိဘာဂ] အာမိသ–ပစ္စည်းလေးပါး–ကို ခွဲခြမ်းဝေဘန်ခြင်း။ အာမိသသံဝိဘာဂေါ စ ဓမ္မသံဝိဘာဂေါ စ။ အံ၊၁။၉၁။ ဣတိဝုတ်။၂၆၀၊၂၆၄။ စတုန္နံ ပစ္စယာနံ သံဝိဘဇနံ အာမိသသံဝိဘာဂေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၅၊ ၃၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၀။)

အာမိသသံသဂ္ဂသင်္ကာ (ထီ) [အာမိသ+သံသဂ္ဂ +သင်္ကာ] အာမိသနှင့် ရောနှော၏ဟု ယုံမှားခြင်း။ ဂဟဋ္ဌေဟိ ဒိန္နသပ္ပိအာဒီသု အာမိသသံသဂ္ဂသင်္ကာ န ဝိဂစ္ဆေယျ။ ဝိမတိ၊၁။၃၅၁။

အာမိသသံသဋ္ဌ (တိ) [အာမိသ+သံသဋ္ဌ] (ဆွမ်းစသော) အာမိသနှင့် ရောနှောအပ်သော။ သစေ ပန အာမိသသံသဋ္ဌာနိ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ သစေ ပန အာမိသသံသဋ္ဌာနီတိ ဧတ္ထ သစေ မုခဂတေနပိ အနုတိရိတ္တေန အာမိသေန သံသဋ္ဌာနိ ဟောန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၆၄။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၁၊၁၁၁။)

အာမိသသင်္ခေပဂတ (တိ) [အာမိသ+သင်္ခေပ+ ဂတ] အာမိသဟူ၍ ရေတွက်အပ်သည်၏ အဖြစ်–အာမိသ၌ ထည့်အပ်သည်၏အဖြစ်–သို့ ရောက်သော။ အာမံ ဝါ ပက္ကံ ဝါ အာမိသသင်္ခေပဂတံ ခါဒနီယံ ဝါ ဘောဇနီယံ ဝါ အဇ္ဈောဟရဏတ္ထာယ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ။ ကင်္ခါ။ ၂၂၅။

အာမိသသင်္ဂဏှန (နပုံ) [အာမိသ+သင်္ဂဏှန]အာမိသ–ပစ္စည်းလေးပါး–ဖြင့် ချီးမြှောက်ခြင်း။ အနုညပေါသိနောတိ အာမိသသင်္ဂဏှနေန .... အနုဿုက္ကတာယ အနုညပေါသိနော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈၁။

အာမိသသင်္ဂဟ (ပု) [အာမိသ+သင်္ဂဟ] အာမိသဖြင့် – ပစ္စည်းလေးပါးဖြင့် – ချီးမြှောက်ခြင်း။ အာမိသသင်္ဂဟော စ ဓမ္မသင်္ဂဟော စ။ အံ၊၁။၉၁။ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ သင်္ဂဟော အာမိသသင်္ဂဟော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၅။ ဝိမတိ၊၂။၂၈၆။)

အာမိသသန္ထာရ (ပု) [အာမိသ+သန္ထာရ] အာမိသတို့ဖြင့်–ပစ္စည်းလေးပါးတို့ဖြင့် – ဖုံးလွှမ်း

ပိတ်ဆိုခြင်း–ချီးမြှောက်ခြင်း။ အာမိသ-
န္ထာရော စ ဓမ္မသန္ထာရော စ။ အံ၊၁။၉၁။
စတုတ္ထာယ ပဌမေ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ
အတ္တနော စ ပရဿ စ အန္တရပဋိစ္ဆာဒန-
ဝသေန သန္ထရဏံ အာမိသသန္ထာရော။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ ဧတ္ထ စ အာမိသေန သင်္ဂဟော
အာမိသသန္ထာရော နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။

အာမိသသန္နိစယ (ပု) [အာမိသ+သန္နိစယ]အာ
မိသ–ပစ္စည်းလေးပါး–၏ တိုးပွါးခြင်း။ အာ-
မိသသန္နိစယော စ ဓမ္မသန္နိစယော စ။ အံ၊၁။
၉၃။ အာမိသဿ စိနနံ ဝစနံ အာမိသသန္နိ-
စယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။

အာမိသသန္နိဓိ (ပု) [အာမိသ+သန္နိဓိ]အာမိသ–
ထမင်းစသည်မှ တပါးသော အသုံးအဆောင်
ပစ္စည်း–ကို သိုမှီးခြင်း။ တေ ဝေရူပံ သန္နိဓိ-
ကာရပရိဘောဂံ အနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ....အာ-
မိသသန္နိဓိံ ဣတိ ဝါ။ ဒီ၊၁။၆။ အာမိသ-
န္နိဓိံ န ကရေယျ။ မဟာနိ။၂၉၀။ အာမိသ-
(၄) အနက်နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အာမိသသမ္ဘိန္န (တိ) [အာမိသ+သမ္ဘိန္န] အာမိ
သနှင့်–ယာဝကာလိက မည်သော ခဲဘွယ်
ဘောဇဉ်နှင့် – ရောစပ်အပ်သော။ တသ္မာ
ပုရေပဋိဂ္ဂဟိတံ တံ အာမိသသမ္ဘိန္န အာမိသ-
ဂတိကမေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။၅၄၁။

အာမိသသမ္ဘောဂ (ပု) [အာမိသ+သံဘောဂ]
အာမိသ–ပစ္စည်းလေးပါး–ကို(ပေးခြင်း ယူ
ခြင်းဖြင့်) အတူတကွ သုံးဆောင်ခြင်း။အာမိ-
သသမ္ဘောဂေါ နာမ အာမိသံ ဒေတိ ဝါ
ပဋိဂ္ဂဏှာတိ ဝါ။ ဝိ၊၂။၁၈၀။ အာမိသသမ္ဘော-
ဂေါ စ ဓမ္မသမ္ဘောဂေါ စ။ အံ၊၁။၉၁။ (–
ကင်္ခါ။၂၄၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၄၁၂။)

အာမိသသိက္ခာပဒ (နု) [အာမိသ+သိက္ခာပဒ]
အာမိသသိက္ခာပုဒ်။ ဝိနယပိဋက၊ ပါစိတ္တိယ-
ပါဠိ၊ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၄-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။
၈၁-၂။

အာမိသသုခ (နု) [အာမိသ+သုခ] အာမိသဖြင့်
ဖြစ်သော သုခ။ ကိလေသကာမာ ဝေ ဝါ
အာမိသသုခေန အလ္လီယနတော ကာမသု-
ခလ္လိကာတိ ဝုတ္တာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဝိမတိ၊၂။၉၀။

အာမိသဟေတု (ပု) [အာမိသ+ဟေတု၊ တဏှာ-
ဒိဋ္ဌိဟိ အာမသိတဗ္ဗတော အာမိသံ၊ စီဝရာဒိ၊
အာမိသမေဝ ဟေတု အာမိသဟေတု။ ကင်္ခါ၊
ဋ္ဌီ။၃၇၄။] အာမိသ–သက်နှံးစသောပစ္စည်း
–ဟူသော အကြောင်း။ အာမိသဟေတု
ထေရာ ဘိက္ခူ ဘိက္ခုနိယော ဩဝဒန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၈၁။ ဝိ၊၅။၂၇။ အာမိသဟေတူတိ စီဝရာ-
ဒိနံ အညတရဟေတု။ ကင်္ခါ။၂၁၁။ (–မိလိန္ဒ။
၁၀၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၇၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၉။
ဝိမတိ၊၂။၂၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၈၃။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။
၂၄၀။)

အာမိသဟေတုက (တိ) [အာမိသ ဟေတု+က]
အာမိသ – ပစ္စည်း လေးပါး–ဟူသော
အကြောင်း ရှိသော။ အာမိသန္တရ-ကြည့်။

အာမိသာတိထေယျ (နု) [အာမိသ + အာတိ-
ထေယျ] အာမိသဟူသော – ဧည့်သည်တို့
အား ပေးအပ်သော ပစ္စည်း–လက်ဆောင်
ပစ္စည်း။ အာမိသာတိထေယျဉ္စ ဓမ္မာတိထေ-
ယျဉ္စ။ အံ၊၁။၉၂။

အာမိသာနုကမ္ပာ (ထီ) [အာမိသ+အနုကမ္ပာ]
အာမိသ – ပစ္စည်း လေးပါး – ဖြင့် စောင့်
ရှောက်ခြင်း–ဖြင့် ချီးမြှောက်ခြင်း။ အာမိ-
သာနုကမ္ပာ စ ဓမ္မာနုကမ္ပာ စ။ အံ၊၁။၉၁။
ဒသမေ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ အနုကမ္ပနံ အာမိ-
သာနုကမ္ပာ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။

အာမိသာနုဂ္ဂဟ (ပု) [အာမိသ+အနုဂ္ဂဟ] အာ-
မိသ–ပစ္စည်းလေးပါး–သင်္ဂဟဝတ္ထုလေးပါး
–ဖြင့် ချီးမြှောက်ခြင်း။ အာမိသာနုဂ္ဂဟော
စ ဓမ္မာနုဂ္ဂဟော စ။ အံ၊၁။၉၁။ ဣတိဝုတ်။
၂၆၁၊ ၂၆၄။ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ အနုဂ္ဂဏှနံ

အာမိသာနုဂ္ဂဟော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ စတူဟိ ပစ္စယေဟိ စတူဟိ စ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ ပရေသံ အနုဂ္ဂဏှနံ အနုကမ္ပနံ အာမိသာနုဂ္ဂဟော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၅။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆၊၂၇၅။)

အာမိသာနုပ္ပဒါန (န) [အာမိသ + အနုပ္ပဒါန] အာမိသ – ယာဂုဆွမ်းစသည် – ကို ပေးလှူခြင်း။ ပဉ္စဟိ ခေါ ဂဟပတိပုတ္တ ဌာနေဟိ.... မေတ္တေန မနောကမ္မေန အနာဝဋဒွါရတာယ အာမိသာနုပ္ပဒါနေန။ ဒီ၊၃။၁၅၅-၆။ အာမိသာနုပ္ပဒါနေနာတိ ပုရေဘတ္တံ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗကံ အာမိသံ နာမ တသ္မာ သီလဝန္တာနံ ယာဂုဘတ္တသမ္ပဒါနေနာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။

အာမိသာပေက္ခာ (ထီ) [အာမိသ+အပေက္ခာ] အာမိသ၌ ငဲ့ကွက်ခြင်း။ တထာ သတိ ယတ္ထ အာမိသာပေက္ခာ အတ္ထိ၊ တတ္ထ ပဋိဂ္ဂဟဏာပေက္ခာပိ န ဝိဂစ္ဆတီတိ အာပန္နံ။ ဝိမတိ၊၂။၃၃။

အာမိသာလာဘ (ပု) [အာမိသ + အလာဘ] အာမိသကိုမရခြင်း။ အာမိသာလာဘေန ယံ ဆိဒ္ဒံ ဟောတိ၊ တံ အာမိသာလာဘေန "ဆိဒ္ဒ"န္တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၁၈၅။

အာမိသိဒ္ဓိ (ထီ) [အာမိသ +ဣဒ္ဓိ] အာမိသ – ပစ္စည်းလေးပါး – ဟူသော ပြည့်စုံသောအရာ၊ ပြည့်စုံသောအာမိသ။ အာမိသိဒ္ဓိ စ ဓမ္မိဒ္ဓိ စ။ အံ၊၁။၉၂။ အာမိသံ ဣဇ္ဈနကသမိဇ္ဈနကဝသေန အာမိသိဒ္ဓိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။

အာမိသူပဂတ (တိ) [အာမိသ+ဥပဂတ] အာမိသ – သည်ကပ်ရောက် – ဖြင့်လိမ်းကျံ – အပ်သော။ အာမိသဂတ-ကြည့်။

အာမိသေသနာ (ထီ) [အာမိသ + ဧသနာ] အာမိသ – ပစ္စည်းလေးပါး – ကို ရှာမှီးခြင်း။ အာမိသေသနာ စ ဓမ္မေသနာ စ။ အံ၊၁။၉၂။ ဝုတ္တပ္ပကာရဿ အာမိသဿ ဧသနာ အာမိသေသနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။

အာမိသောပဘောဂ (ပု) [အာမိသ+ဥပဘောဂ] အာမိသကို – သုံးဆောင် – ခံစား – ခြင်း။ လောကေ သံဝိဘာဂန္တိ အာမိသောပဘောဂေန သံဝိဘတ္တဘာဝံ။ ဝိမတိ၊၁။၄၂။

အာမုက္က (တ္တ) (တိ) [အာ + မုစ + တ။ (အာမုတ္တ-သံ)] စွပ်အပ် – ဝတ်ဆင်အပ် – ဆင်ယင်အပ် – သော။ မဏိမယာ ကဉ္စော ပိလန္ဓနန္တိ.... အာမုက္ကန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ အာမုတ္တံ မဟန္တံ အတိဝိယ ဗြဟန္တံ ဥတ္တမံ ဂဇံ အာရုယှ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၆၆။ (–အံ ဋီ၊၃။၃၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၉။ မာန်။၃၇၈။)

အာမုက္က(တ္တ)မဏိကုဏ္ဍလ (တိ) [အာမုက္က+မဏိကုဏ္ဍလ] ဝတ်ဆင်အပ် – ဆင်ယင်အပ် – သော ပတ္တမြားနားတောင်း ရှိသော၊ ပတ္တမြား နားတောင်းဝတ်ဆင်သော၊သူ။ သတံကညာသဟဿာနိ၊ အာမုက္က(တ္တ)မဏိကုဏ္ဍလာ။ ဝိ၊၄။၃၀၃။ သံ၊၁။၂၁၃။ ဝိမာန။၂၅။ အာမုက္က(တ္တ)မဏိကုဏ္ဍလာတိ အာမုတ္တမဏိကုဏ္ဍလာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၂။ တိသဟဿာနိ သူဒါပိ၊ အာမုတ္တမဏိကုဏ္ဍလာ။ ပေတ။၁၅၉။ အာမုတ္တမဏိကုဏ္ဍလာတိ နာနာမဏိဝိစိတ္တကုဏ္ဍလဓရာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ (–အံ၊၃။၁၉၆။ အပ၊၁။၄၃။ အပ၊၂။၄၇၊၁၈၂။ ဇာ၊၁။၂၉၉၊၃၃၉။ ဇာ၊၂။၂၆၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉၊၂၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၀။)

အာမုက္က (တ္တ) မဏိကုဏ္ဍလာဘရဏ (တိ) [အာမုက္ကမဏိကုဏ္ဍလ+အာဘရဏ] ဝတ်ဆင်အပ် – ဆင်ယင်အပ် – သော ပတ္တမြားနားတောင်း တန်ဆာရှိသော၊သူ။ ဇဝံ သုတေ သုနှာတာ သုဝိလိတ္တာ ကပ္ပိတကေသမဿူ အာမုက္က-

မဏိကုဏ္ဍလာဘရဏာ .... ပရိစာရေန္တိ။ ဒီ၊၁။ ၉၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၄။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄။ အံ၊ ဋီ၊၁။၂၃။

အာမုတ္တ (တ္တ) မာလာဘရဏ (တိ) [အာမုတ္တ+မာလာ+အာဘရဏ] ဆင်ယင်အပ်ပြီးသော ပန်းတန်ဆာရှိသော၊ ပန်းပန်ထားသော၊သူ။ အပိနု တဿ ပုရိသဿ သုန္ဟာတဿ သုဝိလိတ္တဿ သုကပ္ပိတကေသမဿုဿ အာမုတ္တမာလာဘရဏဿ ဩဒါတဝတ္ထဝသနဿ ဥပရိပါသာဒဝရဂတဿ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၅၉။ (–အပ၊ ၁။ ၂၄၂။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၉။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၁။)

အာမုတ္တ (တ္တ) မုတ္တာဟာရ (ပု) [အာမုတ္တ+မုတ္တာဟာရ] ဝတ်ဆင်အပ်သော ပုလဲသွယ်။ ဥရေ အာမုတ္တမုတ္တာဟာရော ဝိယ....မနုဿာနံ ပိယော ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈၂။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ ၁။၆၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။)

အာမုတ္တမုတ္တာဇာလဂဝစ္ဆိတ (ပု) [အာမုတ္တ+မုတ္တာဇာလ + ဂဝစ္ဆိတ] ဝတ်ဆင်အပ်သော ပုလဲဇာကွန်ရက်။ယေန အာမုတ္တမုတ္တာဇာလဂဝစ္ဆိတော ဝိယ တဿ ကာယော ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၄၃။

အာမုတ္တယညသုတ္တ (တိ) [အာမုတ္တ+ယညသုတ္တ] ဝတ်ဆင်အပ်သော ယဇ်ချည်ကြိုး(ယဇ်ပူဇော်ရာ၌ အသုံးပြုအပ်သော ချည်ကြိုး)ရှိသော။ ဒေါဏော ဗြာဟ္မဏောပိ .... အာမုတ္တယညသုတ္တော ရတ္တဝတ္ထိကာ ဥပါဟနာ အာရောဟိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၈။

အမုတ္တဟတ္ထာဘရဏ (တိ) [အာမုတ္တ+ဟတ္ထာဘရဏ] ဝတ်ဆင်အပ်သော– လက်ကောက်–လက်ဝတ်တန်းဆာ–ရှိသော၊ သူ။ အာမုတ္တဟတ္ထာဘရဏော ယသဿီ။ ဝိမာန။၁၁၀။ အာမုတ္တဟတ္ထာဘရဏောတိ ပဋိမုက္ကအင်္ဂုလိယာဒိဟတ္ထာဘရဏော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၇၆။

အာမေဍိတ (နု) [အာ + မေဍ (မေဍိ) + တ။ အာမေဍနံ ပုနပ္ပုနမုစ္စာရဏံ, အာမေဍိယတိ ဝါ ပုနပ္ပုနမုစ္စာရိယတီတိ အာမေဍိတံ။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၆၇။ မာန်၊ဋီ။၁၀၇။ (အာမြေဍိတ-သံ)] (၁) အဖန်တလဲလဲ–နှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ်–ရွတ်ဆိုခြင်း။ (တိ) (၂) အဖန်တလဲလဲ – နှစ်ကြိမ်သုံးကြိမ် – ရွတ်ဆိုအပ်သော၊ သဒ္ဒါ၊ အာမေဍိတ်။ (ကြောက်သောအခါ, အမျက်ထွက်သောအခါ, ချီးမွမ်းသောအခါ, အဆောတလျင် ပြုသောအခါ, အသစ် အဆန်းကို တွေ့မြင်သောအခါ, အံ့ဩသော အခါ, ရွှင်လန်းသောအခါ, စိုးရိမ်သောအခါ, ကြည်ညိုသော အခါ-တို့၌ အာမေဍိတ်ကို အသုံးပြုကြသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ မာန်။၁၀၇။ နီတိ၊ပဒ။၅၅။ ၎င်းပုဒ်များကို သာရတ္ထ၊၁။၄၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၇၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၆၆။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၀။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၅-တို့၌ ကြည့်။ ဝိစ္ဆာကိုလည်း ဋီကာတို့၌ အာမေဍိတ်ဟူ၍ သုံးစွဲသေးသည်။ မောဂ်၊ သျှ၊၁။နှာ-၁၀၆-ကြည့်။ ကြောက်သောအခါ စသည်တို့၌ ဆိုအပ်သော အာမေဍိတ်သည် ဧကတ္ထာမေဍိတ် မည်၏။ ဝိစ္ဆာသည် အနေကတ္ထာမေဍိတ် မည်၏။ မောဂ်၊သျှ၊၁။နှာ-၁၀၇။ အနက်များစွာကို နှစ်ကြိမ်(သုံးကြိမ်) ရွတ်ဆိုခြင်းသည် ဝိစ္ဆာ, အနက်တခုတည်းကို နှစ်ကြိမ် (သုံးကြိမ်) ရွတ်ဆိုခြင်းသည် အာမေဍိတ်-ဟူ၍ သဒ္ဒတ္ထဘေဒစိန္တာ-နှင့် ၎င်း-ဒီပနီ၂၈၅-ဂါထာ၌ ဆို၏။)အာမေဍိတန္တိ ဝိစ္ဆာယံ၊ဒွတ္တိက္ခတ္တုံ မုဒီရဏံ။ မာန်။ ၁၀၆။အတိသယတ္တေ စ ဣဒံ အာမေဍိတံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၆။ သမ္ဘမအတ္ထဝသေန စေတ္ထ အာမေဍိတံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၊၁၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ:၁။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၂၊၁၅၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၈၄။)

အာမေဍိတတ္ထ (ပု) [အာမေဍိတ+အတ္ထ] (၁) အာမေဍိတ်အနက်။ (တိ) (၂) အာမေဍိတ် အနက်ရှိသော။ (၁) အာဒိသဒ္ဒေနေဝ စ အာမေဍိတတ္ထော သင်္ဂယှတိ။ ဒီဋီ၊၂။၉၆။ (တ်) (၂) တဒေဝ သိက္ခာပဒံ ပဌမပညတ္တ-မေဝ လေသတ္တိကာနံ အလေသောကာသံ ကတွာ အာမေဍိတတ္ထံ ကတွာ ပညပေဿာမိ-တိ အတ္တော။ ဝဇီရ။၇၅။

အာမေဍိတပယောဂ (ပု) [အာမေဍိတ+ပယော-ဂ] အာမေဍိတ်နှင့်ယှဉ်ခြင်း၊ အ မေဍိတ် ပြယုဂ်။ ဗဟုန္နံ ဝစနံ ဥပါဒါယာတိ ဣမိနာ သာသနေ လောကေ စ နိရုဠှတာယ အယံ အာမေဍိတပယောဂေါတိ .... အာမေဍိတပ-ယောဂေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ ဋီ၊၁။ ၉၆။

အာမေဍိတလောပ (ပု) [အာ မေဍိတ+လောပ] အာမေဍိတ်၏ – ကျေပျောက် – ပျက်စီး – ခြင်း ။ အာမေဍိတလောပေနာယံ နိဒ္ဒေသော-တိ အာဟ ယေသု ယေသု ဌာနေသူတိ။ ဒီဋီ၊၂။၂၃၉။ (– ဒီဋီ၊၃။ဂ၉။ မဋီ၊၂။၄၆။ မဋီ၊၃။၁၅ဂ။ သံဋီ၊၂။၂၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။ ၂၉၆။)

အာမေဍိတဝစန (န) [အာမေဍိတ+ဝစန] အာ မေဍိတ်သဒ္ဒါ။ ဥဘယတ္ထာပိ အာမေဍိတဝစ-နေန .... ယုဂလာယုဂလာ ဟုတွာ ပဝတ္တန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၁၂။ တုရိတ-ဝသေန စေတံ အာမေဍိတဝစနံ။ ထေရ္ဂဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၁။ အံ ဋီ၊၂။၃၆၁။ (– ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။ ၂၃ဂ။ သာရတ္ထ၊၂။၁ဂဝ။ ဒီဋီ၊၃။၁၆၅။ မဋီ၊၁။၉၂။ မဋီ၊၂။၆၇၊၁ဂ၁။ မဋီ၊၃။ ၂၆၇။ သံဋီ၊၂။၂၄။ အံဋီ၊၂။၃၆၁။ မူလဋီ၊ ၂။၇ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၂ဂ၊၄ဝ၂။ နေတ္တိဋီ။ ဂ၃။)

အာဓမာ (ဗျ) (အိမ်း, ဟုတ်၏, မှန်၏-စသည်ဖြင့်) ဝန်ခံခြင်း။ ဧဝံ သာဟု လဟု ဩပါ-ယိကံ ပတိရူပံ အာမ အာမော ဣစ္စေတေ သမ္ပဋိစ္ဆနတ္ထေ။ နီတိ.သုတ္တ။၃ဂ၃။ အာမောတိ သော ပဋိဿုတွာ။ ဇာ ၂။၂ဝ၆။ (–အပ၊၂။ ၁၅၃။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ ထေရ္ဂဋ္ဌ၊၂။၅၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၆၅။)

အာမောဒ (ပု) [အာ+မုဒ+ဏ] (၁) နှစ်သက် – ဝမ်းမြောက် – ခြင်း။ (၂) အဝေးသို့သွားသော အနံ့။ (၁) (၂) အာမောဒေါ ဟာသ-ဂန္ဓေသု။ ဓာန်။၁၁ဝဂ။ (၁) အာနန္ဒော ပမုဒ္ါ မောဒေါ။ ဓာန်။ဂ၇။ (၂) သော တွာ-မောဒေါ ဒူရဂါမီ။ ဓာန်။၁၄၅။ သော ပရိ-မလော ဂန္ဓော ဒူရဂါမီ အတိနိဟာရီ အတိ-ဒူရပါတီ အာမောဒေါ ဝုစ္စတေ၊ အာမော-ဒန္တေ အနေန၊ ဏော။ ဓာန်ဋီ။၁၄၅။

အာမောဒတိ (ကြိ) [အာ+မုဒ+အ+တိ] ဝမ်းမြောက်၏၊ အစမှစ၍ ဝမ်းမြောက်၏။ သော မာတာပိတုဥပဋ္ဌာကော ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိံဟိ အာ-မောဒတိ ပမောဒတိ။ အံဋ္ဌ၊၂။၁ဝဝ။ အာ-မောဒတိ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ မောဒပ္ပတ္တိ-ယာ။ အံဋီ၊၂။၉ဂ။ အာမောဒိ˚ — အပ၊၁။ ၃၂၃။ အပ၊၂။၁ဝ၁။ ထေရ္ဂဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။

အာမောဒနာ (ထီ) [အာ +မုဒ+ယု] လွန်စွာ နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ အာမောဒနာ ပမောဒနာ ဟာသော ပဟာသော။ အဘိ၊ ၈။၁ဂ၊၃ဝ၊၁၁၂။ အဘိ၊ဝိ။၂၃၉၊၂၆၇။ ပဋိ-သံ။၁ဂ၅။ မဟာနိ။၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ အာ-မောဒနာကာရော အာမောဒနာ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။၁ဂ၇။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ မဟာနိဋ္ဌ။၁ဂ။

အာမောဒနာကာရ (ပု) [အာမောဒနာ+အာ-ကာရ] လွန်စွာ ဝမ်းမြောက်ခြင်း ဟူသော အခြင်းအရာ။ အာမောဒနာ-ကြည့်။

အာမောဒဖလ (န) [အာမောဒ+ဖလ] အာ-မောဒ-မည်သော အသီး။ ပသန္နမာနသော မဓုရံ အာမောဒဖလံ အဒါသိံ။ ထေရ္ဂဋ္ဌ၊ ၁။၃၂ဝ။

အာမောဒမာန (တိ) [အာ+မုဒ + အ+မာန] လွန်စွာ နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်သော၊သူ။ အာမောဒမာနော ပက္ကိရေတိ။ သံ၊၁။၁၀၀။ ဣတိဝုတ်။၂၄၀။ အာမောဒမာနောတိ တုဋ္ဌ-မာနသော ဟုတ္ဝာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ (–ဝိမာန။၉၁။ ဇာ၊၁။၃၇၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၂၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆။)

အာမောဒယန္တ (တိ) [အာ + မုဒ + ဏယ+ အန္တ] နှစ်သက်–ဝမ်းမြောက်–စေသော၊သူ။ အာမောဒယံ ပိတရံ မာတရဉ္စ။ ဇာ၊၁။၃၇၀။

အာမောဒိတ (တိ) [အာ+မုဒ+တ] အလွန်–နှစ်သက်–ဝမ်းမြောက်–သော။ အာမော-ဒိတာ နရမရူ၊ နမဿန္တိ ကတဉ္ဇလီ။ အပ၊ ၂။၆၉။ အာမောဒိတာ နရမရူ၊ သာဓု-ကာရံ ပဝတ္တယုံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ (–အပ၊ ၂။၁၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၀၊၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၄။)

အာမောဒိတပမောဒိတ (တိ) [အာမောဒိတ+ ပမောဒိတ] အလွန်–နှစ်သက်–ဝမ်းမြောက် –သော။ ဥဒဂ္ဂစိတ္တာ ဇနတာ၊ အာမော-ဒိတပမောဒိတာ။ အပ၊၁။၃၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၄၄။ (–မိလိန္ဒ။၃၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၂။)

အာမောဒေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+မုဒ+ဏေ+ တိ] နှစ်သက်–ဝမ်းမြောက်–စေ၏။ သော သမာပတ္တိက္ခဏေ သမ္ပယုတ္တာယ ပီတိယာ စိတ္တံ အာမောဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၈၀။ (–သာရတ္ထ၊၂။၂၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၄၁။) အာမောဒယာမိ — ထေရ။၃၁၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။

အာယ (ပု) [အာ + ဣ + အ။ အယ + ဏ။ အယ ဂမနေ၊ ဏော၊ အာယော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၃၅၆။ အဘိဓာန်တို့နှင့် တကွ ပြလတ္တံ့သော ကျမ်းတို့၌ ပုလ္လိင်နှင့်ချည်း တွေ့ရ၏၊ သို့သော် ဥဒါန၊ဋ္ဌ-နှင့် သာရတ္ထ-တို့၌ "အာယာနိ" ဟု ၎င်း, အချို့နေရာ၌ အဘိဓေယျလိင်သို့ လိုက်၍ "အာယံ" ဟု၎င်း နပုလ္လိင်နှင့် တွေ့ရ သေး၏။] (၁) အခွန်အတုတ်၊ အမြတ် အစွန်း၊ အတိုးအပွါး၊ ဝင်ငွေ။ (၂) ကြီးပွါး ခြင်း၊ စည်းစိမ် သမ္ပတ္တိတို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာ ဖြစ်သော တိုးတက်ကြီးပွါးမှု၊ (ကုသိုလ်တရား တို့၏ တိုးတက်ကြီးပွါးမှု)။ (၃) ချမ်းသာ သုခ။ (၄) (ချမ်းသာသုခတို့၏) ဖြစ်ပေါ် လာရာဖြစ်သော ကုသိုလ်ကံစသည်တို့၏— သုခသာဓနသတ္တိ – ချမ်းသာသုခကို ပြီးစီးစေ နိုင်သောသတ္တိ။ (၅) လာရောက်ခြင်း။ (၆) အကြောင်းတရား။ (၇) ဖြစ်ရာဌာန။ (က) စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်သော – ဆံပင်စသည်တို့၏ – သာသဝတရားတို့၏–ဖြစ်ရာဌာန။ (ခ) စီးပွါး ဥစ္စာတို့၏ ဖြစ်ရာဌာန။ (ဂ) အာယဟု ခေါ် ဆိုအပ်သော– ထိုထိုဒွါရအာရုံတို့၌ ဖြစ်တတ် သော – တရား (စိတ် စေတသိက်တရား)။ (၉) (က) အလွန်မှန်မြတ်သော ယောနိ-သောမနသိကာရစသော အကြောင်း။ (ခ) ကုသိုလ် အကုသိုလ်ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းမှု။ (၁၀) ကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုး။ (၁၁) သမုဒယလောဘ – မှ – ကြောင့် – ဖြစ်ပေါ်လာသော ဒုက္ခ။ (၁၂) အာယပစ္စည်း။ (၁၃)အာယမည်သော အံစာ၊ (မာလိက, သာဝဋ္ဋ-စသော အံစာ ၂၄-မျိုး။)

(၁) အခွန် အတုတ်၊ အမြတ်အစွန်း၊ အတိုး အပွါး၊ ဝင်ငွေ။ တတော ဇာ-တေန အာယေန၊ မဟာယညမကပ္ပယိ-(သုတ္တနိ။၄၂၉)တိ တသ္မိံ ဂါမေ ကသိ-ကမ္မာဒိနာ သတသဟဿံ အာယော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ တာနိ သဘာဝါနိ (တာ-နိဿဘာဝိနိ)အာယာနိတိ ဒဿေတိ။ ဥဒါန၊

ဋ္ဌ။၃၈၀။ သာရတ္ထ။၃။၃၁၈။ (–သံ၊၁။၅၈။
ဇာ၊၂။၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄၊၂၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၅။၁၁၈၊၁၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၁၄။ သာရတ္ထ၊၁။
၁၈၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၄။ ဝိမတိ၊၂။၇၆။သံ။ဋီ၊
၂။၃၃၂။) (၂) ကြီးပွါးခြင်း၊စည်းစိမ်သမ္ပတ္တိ
တို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာဖြစ်သော တိုးတက်ကြီး
ပွါးမှု၊ (ကုသိုလ်တရားတို့၏ တိုးတက်ကြီးပွါး
မှု) ၊အာယောတိ ဝုဍ္ဎိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆-၇။ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၈၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၈။ အယန္တိ ဧတော
သမ္ပတ္တိယောတိ အာယော၊ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ
အဘိဝုဒ္ဓိတိ အာဟ "အာယောတိ ဝုဍ္ဎိ" တိ။
ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၅။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၉။)အာယကောသလ္လ-
လည်း ကြည့်။ (၃) ချမ်းသာသုခ။ နတ္ထိ ဧတ္ထ
အာယော သုခန္တိ အနာယံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၄။
(၄) (ချမ်းသာသုခတို့၏) ဖြစ်ပေါ်လာရာ
ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကံစသည်တို့၏–သုခသာ-
ဓနသတ္တိ–ချမ်းသာသုခကိုပြီးစီးစေနိုင်သော
သတ္တိ။ (၅)လာရောက်ခြင်း။(၆)အကြောင်း
တရား။ (၄) (၅) (၆) သုခါနံ ဝါ အာယဿ
အာဘာဝါ အပါယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၅၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၇။ (၄) အာယန္တိ ဧတ-
သ္မာ သုခါနီတိ အာယော၊ ပုညကမ္မာဒီနံ
သုခသာဓနံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၆၁။ (၅) အာယဋ္ဌ ဘောဂါနံ ဝိဒိတွာ ဝယ-
ဋ္ဌ ဘောဂါနံ ဝိဒိတွာ။ အံ၊၃။၁၀၈။ အာယ-
န္တိ အာဂမနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ (၅)(၆) အာ-
ယဿာတိ အာဂမနဿ၊ ဟေတုဿ ဝါ။
ဝိမတိ၊၁။၈၄။ (၇) ဖြစ်ရာဌာန။ (က) စက်
ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်သော–ဆံပင်စသည်တို့၏–သာ-
သဝတရားတို့၏–ဖြစ်ရာဌာန။ (ခ) စီးပွါး
ဥစ္စာတို့၏ဖြစ်ရာဌာန။ (၇) (က) အာယော-
တိ ဥပ္ပတ္တိဒေသော။တတြာယံ ဝစနတ္ထော—
အာယန္တိ တတောတိ(ဧတ္ထာတိ၊ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ)

အာယော။ ကေ အာယန္တိ? ကုစ္ဆိတာ ကေ-
သာဒယော၊ ဣတိ ကုစ္ဆိတာနံ အာယောတိ
ကာယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၁။ ကုစ္ဆိ-
တာနံ သာသဝဓမ္မာနံ အာယောတိ ကာယော၊
အာယောတိ ဥပ္ပတ္တိဒေသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၄၂။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၈၇။) (ခ) ကေသို
ပဋ္ဌကုလိကေ ဂါမေ ပရိတ္တကံ အာယံ လဘိ-
သု။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ အာယ-
န္တိ ဘောဂုပ္ပတ္တိဋ္ဌာနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀၀။ (၈)
အာယဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော–ထိုထိုဒွါရအာရုံ
တို့၌ ဖြစ်တတ်သော–တရား (စိတ် စေတ
သိက်တရား)။ အာယသခါတာနံ စိတ္တစေတ-
သိကာနံ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၂။
တေ ဟိ တံ တံ ဒွါရာရမ္မဏေသု အာယန္တိ
အာဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တီတိ အာယာ။ မူလဋီ၊၂။
၂။၃၅။ (–မဏိမဥ္ဇူ၊၂။၃၀၅။) အာယတန-
လည်း ကြည့်။(၉)(က)အလွန်မွန်မြတ်သော
ယောနိသောမနသိကာရစသောအကြောင်း။
(ခ) ကုသိုလ် အကုသိုလ် ဖြစ်ကြောင်း
ဖြစ်သော ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းမှု။ (က) အာ-
ယေန ဝါ ယောနိသောမနသိကာရာဒိပစ္စယေ-
န ဥဋ္ဌာရတမေန အဂ္ဂန္တိ အာယတဂ္ဂံ။ ဣတိ-
ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၄။ (ခ) အာယကုသလ-ကြည့်။
(၁၀) ကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုး။ အာယေန
ပုညဖလေန အဂ္ဂံ ပဓာနန္တိ အာယတဂ္ဂံ။
ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၅။ (၁၁) သမုဒယလောဘ–
မှ–ကြောင့်–ဖြစ်ပေါ်လာသောဒုက္ခ။ အာ-
ဂစ္ဆတိ သမုဒယောတိ ဝါ အာယံ၊ ဒုက္ခံ။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၉၀။ (၁၂) အာယပစ္စည်း။
အာယပစ္စယော ဟောတိ။ ကစ္စည်း။၄၃၅။
ရူ။နှာ-၃၂၇။ (၁၃) အာယမည်သောအံစာ
(မာလိကာ, သာဝဋ္ဋ-စသော အံစာ ၂၄-
မျိုး)။ မဟာရာဇ ပါသကေသု အာယာ နာမ
မာလိကံ သာဝဋ္ဋံ ဗဟုလံ သန္တိဘဒြာဒယော
စတုဝီသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၁။

အာယကုသလ (တိ) [အာယ+ကုသလ] (က) ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော ဆင်ခြင်နှလုံးသွင်းမှု၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော၊ သူ။ (ခ) ကြီးပွါးတိုးတက်မှု၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော၊ သူ။ (က) နှ အာယကုသလော(အံ၊၂။၃၇၆)တိ နှ အာဂမနကုသလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ အာဂမနကုသလလည်း ကြည့်။ (ခ) အာယကုသလော အပါယကုသလော။ နေတ္တိ။ ၁၉။ ဝုဍ္ဎိသု ကောဝိဒတ္တာ အာယကုသလော။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၁၃။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၇ဂ။)

အာယကောသလ္လ (နှ) [အာယ+ကောသလ္လ] စည်းစိမ်သမ္ပတ္တိတို့၏ ဖြစ်ရာဖြစ်သော ကြီးပွါးတိုးတက်မှု–ကုသိုလ်တရားတို့၏ ကြီးပွါးတိုးတက်မှု–၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်သူ၏ အဖြစ်၊ အကုသိုလ်တရား–တို့၏ မဖြစ်ခြင်း–တို့ကို ပယ်ရှားခြင်း၌၎င်း ကုသိုလ်တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း တည်တံ့ခြင်း၌၎င်း လိမ္မာ ကျွမ်းကျင်သောပညာ၊ အာယကောသလ္လဉာဏ်။ တတ္ထ ကတမံ အာယကောသလ္လံ၊ ဣမေ ဓမ္မေ မနသိကရောတော အနုပ္ပန္နာ စေဝ အကုသလာ ဓမ္မာ နှ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ, ဥပ္ပန္နာ စ အကုသလာ ဓမ္မာ ပဟီယန္တိ....ယာ တတ္ထ ပညာ ပဇာနနာ ။ပ။ အမောဟော ဓမ္မဝိစယော သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ အာယကောသလ္လံ။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၃ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁ဂ၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၉။ ယာ ဣမေသံ အကုသလဓမ္မာနံ အနုပ္ပတ္တိပဟာနေသု ကုသလဓမ္မာနဉ္စ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌိတီသု ပညာ၊ ဣဒံ အာယကောသလ္လံ နာမ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၆-၇။ အာယေ ဝဍ္ဎိယံ ကောသလ္လံ အာယကောသလ္လံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၇၇။ (–ဒီ၊၃။ ၁ဂ၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၅။) အာယ (၂)-လည်း ကြည့်။

အာယကောသလ္လပက္ခိက (တိ) [အာယကောသလ္လ+ပက္ခ+ဣက] အာယကောသလ္လဉာဏ်၏–အဖွဲ့အစု–ဘက်–၌ ဖြစ်သော။ သဗ္ဗာပိတိ အာယကောသလ္လပက္ခိကာပိ အပါယကောသလ္လပက္ခိကာပိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၆။

အာယဇိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ယဇ+တဗ္ဗ] ပူဇော်ထိုက်သော၊ သူ။ အာယာဂ-ကြည့်။

အာယဋ္ဌ (ပု) [အာယ+အတ္ထ] ဖြစ်ရာဟူသော အနက်သဘော။ ဝေံ ကုစ္ဆိတာနံ အာယဋ္ဌေန။ ဒီ ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃ဂ။

အာယတ (တိ) [အာ+ယတ+အ။ အာ+ဣ+တ။ ယတ အာယတနေ၊ အာယတံ။ ဣ ဂမနေ ဝါ၊ တော၊ ဘူဝါဒိ၊ ဣသော၊ ၆ အာယ၊ ဒိဃာဒိ။ ဓာန်။ဓာန်၊ဋီ။၇၀၇။] (က) ရှည်လျားသော။ (ခ) ကာလရှည်ကြာသော။ (ဂ) များစွာသော။ (ဃ) ကျယ်ပြန့်သော။ (င) ကြီးမားသော၊ နက်နဲသော။ (က) အာယတဥ္စ ကရောထ။ ဝိ၊၁။၃၇၂။ အာယတန္တိ ဒီဃံ။ ကင်္ခါ။၁ဂ၆။ (–ဒီ၊၂။၁ဂ၉။ မ၊ ၁။၂၃၃။ ဇာ၊၁။၁၆ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၉။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉၊၃၁၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၆၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၄၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၆။ ကင်္ခါ ဋီ။၃၄၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅ဂ၊၄၆၂။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃ဂ။ အံ၊ ဋီ၊၂။ဂ၆။ မူလဋီ၊၁။၅၂။) (ခ) (ဂ) ဝေဠုပံ အာယတံ ဉာတိကွယံ ပတ္တာ။ ဒီ၊ ၃။၆၁။ (ခ) အာယတန္တိ ဝါ ဒီဃံ စိရကာလိကံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၂။ (ဂ) အာယတန္တိ မဟန္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ဂ။ (ဃ) အာယတောတိ ဝိတ္ထတော။ ဝဇီ၊၃၄၁။ (င) လောကာယတန္တိ စ လောကဿေဝ အာယတံ။ ဗာလပုထုဇ္ဇနလောကဿ အာယတံ၊ မဟန္တံ

ဂမ္ဘီရန္တိ ဥပဓာရိတဗ္ဗံ ပရိတ္တံ ဘာဝံ ဒိဋ္ဌိဂတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ (−သံ၊ဋီ၊၂။၇၉။)

အာယတံသ (တိ) [အာယတ+အံသ] (က) ရှည်သော–ထောင့်–အမြှောင့်–ရှိသော။ (ခ) ရှည်လျားသည်ဖြစ်၍ ရှစ်ထောင့်, တဆယ့်ခြောက်ထောင့်, သုံးဆယ့်နှစ်ထောင့်-စသည် ရှိသော။ အာယတံသာ (ဝိမာန။၁၁၈) တိ ဒီဃံသာ။ အထဝါ အာယတာ ဟုတွာ အဋ္ဌသောဠသဒ္ဒတ္တိံသာဒိအံသဝန္တော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၈-၉။

အာယတက (တိ) [အာယတ+က] (၁) ရှည်စွာသော။ (၂) အဦးအစ၊ ပဌမ၊ ရှတ်တရက်၊ ချက်ခြင်း။ (၁) အာယတကေန ဂီတဿရေန ဓမ္မံ ဘာသန္တဿ။ အံ၊၂။၂၁၉။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၄၃၈။ အာယတကေနာတိ ဒီဃေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။ (−ဝိ၊၄။၂၄၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၄။) (၂) မဟာသမုဒ္ဒေါ ဘိက္ခဝေ (ဘန္တေ) အနုပုဗ္ဗနိန္နော.... န အာယတကေနေဝ ပပါတော။ ဝိ၊၄။၄၁၉။ အံ၊၃။၃၉။ ဥဒါန။၁၃၉။ န အာယတကေနေဝ ပပါတောတိ န ပဌမမေဝ ဂမ္ဘီရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၃။ အာယတကေနေဝါတိ အာဒိမှိ ဧဝ။ ဝဇီရ။၅၃၆။ (−ဝိ၊၄။၄၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၁-၂။)

အာယတဂမ္ဘီရ (တိ) [အာယတ+ဂမ္ဘီရ] အဦးအစ ပဌမဦးပင်– စလျှင် စချင်း–ရှတ်တရက်ချက်ခြင်း–နက်ရှိုင်းသော။ ဧဝံ သုတွာ ဂါမံ ဒွေတိဏ္ဏိ ယောဇနာနိ အာယတဂမ္ဘီရော မဟောဃောဝ မစ္စု အာဒါယ ဂစ္ဆတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။

အာယတဂီဝ (တိ) [အာယတ+ဂီဝါ] (ရထားသန်သဖွယ်) ရှည်သွယ်သော လည်ပင်းရှိသော။ ဤသကာယတဂီဝေါတိ ရထီသာ ဝိယ အာယတဂီဝေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။

အာယတဂ္ဂ (တိ) [အာယတ+အဂ္ဂ။ အာယတိ-(တိံ)+အဂ္ဂ။ အာယ+အဂ္ဂ] (၁) ပြန့်ပြောများပြားသော မြတ်သော အကျိုးရှိသော။ (၂) (နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ် အကျိုးရှိသည်ဖြစ်၍) နောင်အခါ၌ မြတ်သော။ (၃) အလွန်မွန်မြတ်သော ယောနိသော မနသိကာရစသော အကြောင်းအားဖြင့် မြတ်သော။ (၄) ကုသိုလ်ကောင်းမှု၏ အကျိုးအားဖြင့် ပဓာနဖြစ်သော။ ပုညမေဝ သော သိက္ခေယျ၊ အာယတဂ္ဂံ သုခုဒြယံ။ ဣတိဝုတ်။၂၀၅။ အာယတဂ္ဂန္တိ ဝိပုလဖလတာယ ဥဠာရဖလတာယ အာယတဂ္ဂံ၊ ပိယမနာပဖလတာယ ဝါ အာယတိံ ဥတ္တမန္တိ အာယတဂ္ဂံ၊ အာယေန ဝါ ယောနိသောမနသိကာရာဒိပစ္စယေန ဥဠာရတမေန အဂ္ဂန္တိ အာယတဂ္ဂံ။ တကာရော ပဒသန္ဓိကရော။ အထ ဝါ အာယေန ပုညဖလေန အဂ္ဂံ ပဓာနန္တိ အာယတဂ္ဂံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၄-၅။

အာယတစက္ခုနေတ္တ (တိ) [အာယတ+စက္ခု+နေတ္တ] ရှည်သော မျက်စိရှိသော၊ ပြူးပြူးထွက်သော မျက်စိရှိသော။ အာယတစက္ခုနေတ္တော (ဇာ၊၁။၇၈)တိ တွေ ဒဿနဋ္ဌေန စက္ခု၊ နယနဋ္ဌေန နေတ္တံ၊ အာယတာနိ စက္ခုသင်္ခါတာနိ နေတ္တာနိ အဿာတိ အာယတစက္ခုနေတ္တော၊ ဒီဃအက္ခိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉၊၃၁၀။ (−ဇာ၊၁။၁၄၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၆၈။)

အာယတစတုရဿ (တိ) [အာယတ + စတုရဿ] လေးထောင့်အရှည်ရှိသော။ စတူဟိ ဒဏ္ဍေဟိ စီဝရပ္ပမာဏေန အာယတစတုရဿံ ကတွာ ဗဒ္ဓပဋလမ္ပိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၂။

အာယတစတုရဿပါသာဒ (ပု) [အာယတ+စတုရဿ + ပါသာဒ] လေးထောင့်ပြာသာဒ်ရှည်။ ပါသာဒေါတိ စတုရဿပါသာဒေါ။

“ အာယတစတုရဿပါသာဒေါ ”တိ ကေစိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၃၀။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၇၂။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၅၃။)

အာယတတိ (ကြိ) [အာ + ယတ + အ+တိ] အားထုတ်၏။ သေန သေန အနုဘာဝနာဒိနာ ကိစ္စေန အာယတန္တိ .... ဝါယမန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၉။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၆၇၊ ၄၆၁-၂။)

အာယတန (န) [အာ+ယတ+ယု။ အာယ+ တနု+အ။ အာယတ+နီ+အ] (၁) အာယတနတရား၊ စက္ခာယတန, သောတာယ- တန-စသောတရား (စိတ် စေတသိက်တရားတို့ ၏ မိမိ မိမိတို့ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းကိစ္စကို ကြိုးစား အားထုတ် ပြုလုပ်ကြရာဖြစ်သော တရား၊ စိတ် စေတသိက်တရားတို့ကို ချဲ့ထွင်တတ်သော တရား၊ ရှည်လျားစွာသော သံသရာ ဝဋ်ဆင်း ရဲကို ဆောင်တတ် ဖြစ်စေတတ်သောတရား၊ စိတ် စေတသိက် တရားတို့၏ – နေရာဌာန– ရောပြွမ်းတည်မှီရာဌာန–စုဝေးပေါင်းဆုံရာဌာ န–ဖြစ်ပေါ်ရာဒေသ–အကြောင်း–ဖြစ်သော တရား)။ (၂) နေရာဌာန။ (၃) ရောပြွမ်း တည်မှီရာဌာန။ (၄) စုဝေးပေါင်းဆုံရာဌာန။ (၅) ဖြစ်ပေါ် – ပေါက်ဖွား–ရာဒေသ။ (၆) တည်ရာမှီရာ။ (၇) အကြောင်း။ (၈) စေတီ၊ နတ်ကွန်း၊ ဘုရားကျောင်း။ (၉) ပညတ်မျှ၊ ပုဒ်ပြည့်ကာမျှ၊ ပဒပူရဏ။ (၁၀) ဖြစ်ခြင်း။ (၁၁) အာတယနမည်သော ငါး။

(၁) အာယတန-တရား။ ဒွါဒသာယတ- နာနိ။ အဘိ၊ဓ။ ၂၅၉။ အဘိ၊ဝိ။၆၉။ ယမက၊ ၁။၇၁။ ပေဋကော။၂၄၄။ အာယတနတော, အာယာနံ တနနတော, အာယတဿ စ နယ- နတော အာယတနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။စက္ခုရူပါဒီသု ဟိ တံ တံ ဒွါရာရမ္မဏာ စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ သေန သေန အနုဘဝနာဒိနာ ကိစ္စေန အာယတန္တိ ဥဋ္ဌဟန္တိ ဃဋေန္တိ ဝါယမန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တေ စ ပန အာယဘူတေ ဓမ္မေ တနောန္တိ၊ ဝိတ္ထာရေန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဣဒဉ္စ အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ ပဝတ္တံ အတိဝ အာယတံ သံသာရဒုက္ခံ ယာဝ န နိဝတ္တတိ၊ တာဝ နယန္တေဝ၊ ပဝတ္တယန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ....စက္ခုရူပါဒီသု စာပိ တေ တေ စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ နိဝသန္တိ တဒါ- ယတ္တဝုတ္တိတာယာတိ စက္ခာဒယော နေသံ နိဝါသဋ္ဌာနံ၊ စက္ခာဒီသု စ တေ အာကိဏ္ဏာ တန္နိဿိတတ္တာ တဒါရမ္မဏတ္တာ စာတိ စက္ခာ- ဒယော နေသံ အာကရော။ စက္ခာဒယော စ နေသံ သမောသရဏဋ္ဌာနံ တတ္ထ တတ္ထ ဝတ္ထု- ဒွါရာရမ္မဏဝသေန သမောသရဏတော။ စက္ခာဒယော စ နေသံ သဉ္ဇာတိဒေသော တံနိဿယာရမ္မဏဘာဝေန တတ္ထေဝ ဥပ္ပတ္တိ- တော။ စက္ခာဒယော စ နေသံ ကာရဏံ တေသံ အဘာဝေ အဘာဝတောတိ။ ဣတိ နိဝါသဋ္ဌာနဋ္ဌေန အာကရဋ္ဌေန သမောသရ- ဏဋ္ဌေန သဉ္ဇာတိဒေသဋ္ဌေန ကာရဏဋ္ဌေနာတိ ဣမေဟိ ကာရဏေဟိ ဧတေ ဓမ္မာ အာယတနံ အာယတနန္တိ ဝုစ္စန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂၊၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၃၂၈-၉။ နီတိ၊ဓာ။ ၃၅၉၊၃၆၀။ သူစိ။၅၉။ အာယေ တနောတိ, အာယတဉ္စ နယတီတိ အာယတနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၅၊၈၇၊၉၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃၊၃၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၊၅၁၊၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၃၊ ၈၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၈၊ ၁၂၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၀၊ ၁၆၆-၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၄၁၊ ၅၄၊ ၅၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၃။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၈၃။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၈၃၊၃၁၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၆။ မူလဋ္ဌီ၊၃

၁၆၊၁၂၃။ အနုဋီ၊၃။၁၀၊၁၁၊၄၂၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃၅။)

(၂) နေရာဌာန။ လောကေ ဣဿရာယတနံ ဝါသုဒေဝါယတနန္တိအာဒီသု နိဝါသဋ္ဌာနံ အာယတနန္တိ ဝုစ္စတိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ နီတိ၊ဓာ။၆၅၊၃၅၉။ (-ဒီ၊၂။၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၁။) (၃) ရောပြွမ်း တည်မှီရာ ဌာန။ သုဝဏ္ဏာယတနံ ရဇတာယတနန္တိ အာဒီသု အာကရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ နီတိ၊ဓာ။၆၅၊၃၅၉။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၁။) (၄) စုဝေးပေါင်းဆုံရာဌာန။ မနောရမေ အာယတနေ၊ သေဝန္တိ နံ ဝိဟင်္ဂမာ(အံ၊၂။၃၆)တိ အာဒီသု သမောသရဏဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ နီတိ၊ဓာ။၆၅။၃၅၉။ (-ဝိ၊၃။၃၂၃။ဒီ၊၂။၇၄။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၀။) (၅) ဖြစ်ပေါ်-ပေါက်ဖွား-ရာဒေသ။ ဒက္ခိဏာပထော ဂုန္နံ အာယတနန္တိ-အာဒီသု သဉ္ဇာတိဒေသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ နီတိ၊ဓာ။၆၅၊၃၆၀။ (-ဒီ၊၃။၁၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၅၅။)(၆)တည်ရာမှီရာ။ကမ္မာယတနံ သိပ္ပါယတနန္တိ အာဒီသု အဓိဋ္ဌာနေ ပဝတ္တတိ၊ နိဿယေတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၂။ တံ အာကာသာနဉ္စံ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန အာယတနမဿ သသမ္ပယုတ္တဓမ္မဿ ဈာနဿ ဒေဝါနံ ဒေဝါယတနမိဝါတိ အာကာသာနဉ္စာယတနံ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။(-မ၊ဋီ၊၃။၂၂၃။)ကသိဏာယတန,အဘိဘာယတန-တို့လည်းကြည့်။

(၇) အကြောင်း။ အာယတနေ စိတ္တံ ပသီဒတိ (မ၊၃။၄၉)တိ ကာရဏေ စိတ္တံ ပသီဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉။ တတြ တတြေဝ သက္ခိဘဗ္ဗတံ ပါပုဏာတိ သတိ သတိ အာယတနေ (မ၊၃။၁၃၀။ အံ၊၂။၁၄)တိ အာဒီသု ကာရဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ နီတိ၊ဓာ။၃၆၀။ အာယတန္တိ ဧတ္ထ ဖလာနိ တဒါယတ္တဝုတ္တိတာယ ပဝတ္တန္တိ, ယထာဘူတံ ဝါ အတ္တနော ဖလံ တနောတိ ပဝတ္တေတီတိ အာယတနံ၊ ကာရဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၁။ (-မ၊၃။၂၆၁။ အံ၊၁။၂၁၉၊၂၅၆၊၃၇၉။ အံ၊၂။၁၇၊၃၇၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၊၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅၊၂၀၁၊၃၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၁။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀။ အနုဋီ၊၁။၁၁၂။) ကသိဏာယတန, အဘိဘာယတန-တို့လည်းကြည့်။ (၈) စေတီ၊ နတ်ကွန်း၊ ဘုရားကျောင်း။ စေတိယာယတနာနိ တု။ ဓာန်။၂၀၇။ (၉) ပညတ်မျှ၊ ပုဒ်ပြည့်ကာမျှ၊ ပဒပူရဏ။ အရညာယတနေ ပဏ္ဏကုဋီသု သမ္မန္တိ(သံ၊၁။၂၂၀)တိ ပဏ္ဏတ္တိမတ္တေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ရုက္ခဂစ္ဆသမူဟေ အရညဝေါဟာရော အရညမေဝ အရညာယတနန္တိ အာဟ "ပဏ္ဏတ္တိမတ္တေ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ အာယတနသဒ္ဒေါ အညေသု ဝိယ န ဧတ္ထ အတ္ထန္တရဝါစကောတိ အာဟ "ပဏ္ဏတ္တိမတ္တေ"တိ၊ တထာ တထာ ပညတ္တိမတ္တေတိ အတ္ထော။ ရုက္ခဂစ္ဆသမူဟေ ပဏ္ဏတ္တိမတ္တေ ဟိ အရညမေဝ အရညာယတနန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၁။ ကမ္မာယတနေသူတိ ဧတ္ထ ကမ္မမေဝ ကမ္မာယတနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၀။ သိပ္ပမေဝ သိပ္ပါယတနံ။ အာယတနသဒ္ဒဿ တဗ္ဘာဝဝုတ္တိတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၁။ ပဒပူရဏော ကမ္မာယတနံ သိပ္ပါယတနန္တိ။ ဓာန်၊ဋီ။၈၀၁။ (၁၀) ဖြစ်ခြင်း။ အာယတနံ ပဝတ္တနံ။ သဠာယတနဝသေန ဟိ စိတ္တစေတသိကာနံ ပဝတ္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၆။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။) အာယတနသဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရများကို ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄-၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။

ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၉၊ ၂၅၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၆၁။ နီတိ၊ဓာ။ ၆၆-တို့ ကြည့်။ (၁၁) အာယတနမည်သော ငါး။ အာယတနမစ္ဆ- ကြည့်။

အာယတနကထာ (ထီ) [အာယတန+ကထာ] အာယတနကို ဆိုရာဖြစ်သော စကား၊ အာ- ယတနကထာ။ အာယတနကထာ ဝိတ္ထာ- ရတော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ အာယတနနိဒ္ဒေသေ ဝုတ္တာ- နယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။ (– မ၊ဋီ၊၃။၂၉၂။)

အာယတနကိစ္စ (နှ) [အာယတန+ကိစ္စ] အာ- ယတနတရား၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ။ ရူပါဝစရ- သတ္တာနံ ဃာနဇိဝှါယတနာဘာဝတော ဝိဇ္ဇ- မာနာပိ ဂန္ဓရသာ အာယတနကိစ္စံ န ကရောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၀၅။

အာယတနကုသလ (တိ) [အာယတန+ကုသလ] အာယတနတရားတို့၌ လိမ္မာ ကျွမ်းကျင် သော၊သူ။ ယတော ခေါ အာနန္ဒ ဘိက္ခု ဓာတုကုသလော စ ဟောတိ အာယတနကု- သလော စ။ မ၊၃။၁၀၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ အာယတနေသု ကုသလော အာယတနကုသ- လော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။)

အာယတနကုသလတာ (ထီ) [အာယတနကု- သလ+တာ] စက္ခာယတနစသော အာယတ- နတရားတို့၌–လိမ္မာ ကျွမ်းကျင်သူ၏အဖြစ်– လိမ္မာကျွမ်းကျင်ခြင်း–တည်းဟူသောပညာ။ (က) ၁၂-ပါးသော အာယတနတို့ကို သင်ယူ နိုင်, နှလုံးသွင်းနိုင်, အာယတနပါဠိ၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ကြားနာနိုင်, ကျမ်းဂန် ပါဠိအားဖြင့်ရင်း, အနက် အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် ရင်း, ဆောင်ထားနိုင်, အာယတန၏သဘော အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်ရင်း, အရေအတွက်သချ်ာ အားဖြင့်ရင်း အပိုင်းအခြားကို သိနိုင်သော ပညာ။ (ခ) ၁၂-ပါးသော အာယတနတို့ကို– ဖြစ်ခြင်း– ချုပ်ခြင်း – သာယာဖွယ်တရား – အပြစ် – အားဖြင့် သိတတ်သော ပညာ။ (က) တတ္ထ ကတမာ အာယတနကုသလ- တာ။ ဒွါဒသာယတနာနိ စက္ခာယတနံ.... ယာ တေသံ အာယတနာနံ အာယတနကုသ- လတာ ပညာ ပဇာနနာ။ပ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ အယံ ဝုစ္စတိ အာယတနကုသလတာ။ အဘိ၊ဓ။ ၂၅၉။ စက္ခာယတနာဒီသု ကုသလဘာဝေါ အာယတနကုသလတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၅။ ဒွါဒသန္နံ အာတတနာနံ ဥဂ္ဂဟမနသိကာရသ- ဝနဓာရဏပရိစ္ဆေဒဇာနနကပညာ အာယ- တနကုသလတာ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၄။ (–ဒီ၊၃။၁၇၉။ အဘိ၊ဓ။၁၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇ဂ- ၉။ မူလဋီ၊၁။၁ဂ၃။) (ခ) ဓာတုကုသလ တာ (မ၊ဋီ၊၃။၂၇၀)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အာယတနကောသလ္လ (နှ) [အာယတနကုသလ +ဏျ] အာယတနကုသလတာနှင့် အနက် တူ။ စတုဗ္ဗိဓေနာတိ ဓာတုကောသလ္လံ အာ- ယနကောသလ္လံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကောသလ္လံ ဌာ- နာဋ္ဌာနကောသလ္လန္တိ ဧဝံ စတုဗ္ဗိဓေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀ဂ။

အာယတနဂတ (တိ) [အာယတန + ဂတ] (ကောင်းမှု၏)တည်ရာ ရတနာသုံးပါး၌ ဖြစ် သော၊ ရတနာသုံးပါးလျှင် အာရုံရှိသော။ ဧဝံ အညေပိ အာယတနဂတေန ဥဒကာဒါန- ပုညေန တောဒိသံ ဖလံ ပဋိလဘန္တိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၃၇။ အာယတနဂတော (နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၃)- တိ ဌာနဂတော၊ ရတနတ္တယဝိသယောတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆၁။ (–နေတ္တိ၊ဋီ။၇၃။)

အာယတနဂတတာ (ထီ) [အာယတနဂတ+ တာ] (ကောင်းမှု၏) တည်ရာ ရတနာသုံး ပါး၌ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်၊ ရတနာသုံးပါးလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်။ ပုဗ္ဗေ အနာမသိတ-

ခေတ္တဝိသေသံ အတ္တနော ဒါနမယံ ပုညံ ဝတွာ ဣဒါနိ တဿ အာယတနဂတတံ ဒဿေတုံ "ဘိက္ခု စာ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၂။

အာယတနဂ္ဂဟဏ (န) [အာယတန + ဂဟဏ] အာယတနသဒ္ဒါ။ စက္ခုတော အညဿ သဗ္ဗဿပိ သဘာဝဓမ္မဿ အာယတနဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတတ္တာ။ အနုဋီ၊၃။၁၇၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၁၀။)

အာယတနဃဋ္ဋန (န) [အာယတန + ဃဋ္ဋန] အာယတနတို့၏ ထိခိုက်ခြင်း၊ ဒွါရ အာရုံတို့၏ အချင်းချင်း ရှေးရှု တိုက်ဆိုင်သည်၏အဖြစ်။ အာယတနဃဋ္ဋနတော ဖဿော ဇာယတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၀။ အာယတနာနံ ဝိသယိဝိသယဘူတာနံ အညမညာဘိမုခဘာဝေါ အာယတနဃဋ္ဋနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၄၃။

အာယတနစရိယာ (ထီ) [အာယတန+စရိယာ] အာယတနတို့၌ သတိသမ္ပဇဉ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ အာယတနစရိယာတိ ဆသု အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရေသု အာယတနေသု .... အာယတနစရိယာ စ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရာနံ။ ပဋိသံ။၂၁၅-၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇-၈။ အာယတနစရိယာပန အာယတနေသု သတိသမ္ပဇညာနံ စရိယာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၇။)

အာယတနစ္ဆ(ဆ)က္က (န) [အာယတန+ဆက္က] အာယတန ၆-ပါးအပေါင်း။ "သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော"တိ ဝစနတော ဖဿကာရဏဒ္ဓေတံ ဝုစ္စတီတိ အာယတနစ္ဆက္ကံ ဝါ။ မူလဋီ၊၂။၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။ (-အနုဋီ၊ ၂။၉၄။)

အာယတန(ဋ္ဌ)ဌ(ပု)[အာယတန+အဋ္ဌ] (က) ဖြစ်ရာဒေသ, ပေါင်းဆုံစုဝေးရာဌာန-စသော အနက်သဘော။ (ခ) အာယတနသဒ္ဒါ၏ အနက်သဘော။ (က) အာယတနဋ္ဌံ အာယတနဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၁၈။ သဉ္ဇာတိသမောသရဏာဒိဝသေနပိ အာယတနဋ္ဌော လဗ္ဘတိယေဝ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၄၊၁၅၈။) (ခ) စက္ခာဒိအတ္ထော ဧဝ စက္ခာဒိသဒ္ဒဝိသေသိတော အာယတနတ္ထောတိ တံ တာဒိသံ အာယတနဋ္ဌံ သန္ဓာယာဟ "အာယတနသဒ္ဒတ္ထော ဝိယ အသာဓာရဏတော"တိ။ အနုဋီ၊ ၂။၃၉။

အာယတနတ္ထ (န) [အာယတန + တ္ထ] နေရာဌာန၏ အဖြစ်။ နယိဒံ ဒေဝါယတနံ ဝိယ မနဿ အာယတနတ္တာ မနာယတနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။

အာယတနဒုက (န) [အာယတန+ဒုက] အာယတနဒုက်၊ အာယတနနှစ်ပါး အပေါင်း။ အာယတနဒုကော သံသာရပဝတ္တိဝသေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၃။

အာယတနဒေသနာ (ထီ) [အာယတန + ဒေသနာ] အာယတနတရားတို့ကို-ဟောရာ-ဟောကြောင်း-ဖြစ်သောတရား၊ အာယတနဒေသနာ။ တထာဟေတေ ဓမ္မာ အာယတနဒေသနာယ "ဓမ္မာယတန" န္တွေဝ ဒေသိတာ။ သံဋီ၊၂။၁၂၉။ (-မူလဋီ၊၂။ ၃၀။ အနုဋီ၊၂။၃၉။)

အာယတနဒွါရ (န) [အာယတန+ဒွါရ] အာယတနဟု ဆိုအပ်သော ဒွါရ။ အာယတနဒွါရဝသေနာတိ အာယတနသင်္ခါတဒွါရဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၁၀။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၉။)

အာယတနဝိရ (တိ) [အာယတန+ဝိရ] အာယတနတို့၌-ပညာရှိသော-ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ

သော၊ သူ။ အပိစ ခန္ဓဓီရာ ဓာတုဓီရာ အာယတနဓီရာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဓီရာ။ (မဟာနိ။ ၃၄။ ခန္ဓဓီရ,ဓာတုဓီရ(မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၅)လည်း ကြည့်။

အာယတနနာနတ္တ (န) [အာယတန + နာနတ္တ] အာယတနတို့၏ ထူးသည်၏အဖြစ်။ အာယတနနာနတ္တ (အဘိ၊ဝိ။၃၅၂)န္တိ "ကတမံ စက္ခာယတနံ နာမ။ ပ။ ကတမံ ဓမ္မာယတနံ နာမ။ တတ္ထ ဒသာယတနာ ကာမာဝစရာ၊ ဒွေ စတုဘူမကာ"တိ ဧဝံ အာယတနနာနတ္တံ ပဇာနာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၇။

အာယတနနိဒ္ဒေသ (ပု) [အာယတန+နိဒ္ဒေသ] အာယတနတို့ကို အကျယ်ညွှန်းပြရာ–စကားရပ်–အခဏ်း။ တံ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ခန္ဓနိဒ္ဒေသေ စေဝ အာယတနနိဒ္ဒေသေ စ ဝုတ္တမေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ အာယတနကထာ-လည်း ကြည့်။

အာယတနန္တရ (န) [အာယတန + အန္တရ] အာယတနတို့၏ မတူ ထူးခြား ကွဲပြားမှု။ ဣတိ နံ "ခန္ဓန္တရံ ဓာတွန္တရံ အာယတနန္တရံ သတိပဋ္ဌာနဗောဓိပက္ခိယဓမ္မန္တရံ တိလက္ခဏာဟတံ ဂမ္ဘီရံ ပဉ္ဟံ ပုစ္ဆိဿာမာ"တိ မဟာပညာဝ ပရိဝါရေန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။)

အာယတနပညတ္တိ (ထီ) [အာယတန+ပညတ္တိ] (အာယတနတို့ကို) အာယတနဟူ၍ ပညတ်ခြင်း၊ အာယတနပညတ်။ ဆ ပညတ္တိယော— ခန္ဓပညတ္တိ အာယတနပညတ္တိ....ပုဂ္ဂလပညတ္တီတိ။ အဘိ၊ပု။၁၀၁။ (–အဘိ၊က။၂၃၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ အနုဋီ၊၃။၃၆၊၄၁။) အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅- လည်း ကြည့်။

အာယတနပညာပနာ (ထီ) [အာယတန+ပညာပနာ] အာယတနတို့ကို– အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း– ပညတ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

အာယတနပဏ္ဏတ္တိ (ထီ) [အာယတန+ပဏ္ဏတ္တိ] အာယတနတို့ကို– အပြားအားဖြင့်သိစေခြင်း –ပညတ်ခြင်း။ အာယတနပဏ္ဏတ္တိသု (ဒီ၊၃။ ၈၄)တိ အာယတနပညာပနာသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ အာယတနပညာပနာသူတိ စက္ခာဒီနံ ရူပါဒီနဉ္စ အာယတနာနံ သမ္မောဓနေသု။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၆၆။

အာယတနပဒေသ (ပု) [အာယတန+ပဒေသ] အာယတနတို့၏ အစိတ်အပိုင်း၊ အာယတနပဒေသ။ ဒသဝိဓော ဟိ ပဒေသော နာမ ခန္ဓပဒေသော အာယတနပဒေသော .... ဓမ္မပဒေသောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။

အာယတနပဗ္ဗ (န) [အာယတန+ပဗ္ဗ] အာယတနအပိုင်း အခဏ်း၊ အာယတနပဗ္ဗ။ အာယတနပဗ္ဗံ နိဋ္ဌိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။

အာယတနပရိဂ္ဂါဟက (တိ) [အာယတန+ပရိဂ္ဂါဟက။ ထီ-၌ အာယတနပရိဂ္ဂါဟိကာ] အာယတနကို ပိုင်းခြား၍ယူသော၊ အာယတနကို သိမ်းဆည်းသော။ အာယတနပရိဂ္ဂါဟိကာ သတိ ဒုက္ခသစ္စန္တိ ဧဝံ ယောဇနံ ကတွာ အာယတနပရိဂ္ဂါဟကဿ ဘိက္ခုနော နိယျာနမုခံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။

အာယတနပရိယန္တ (န) [အာယတန+ပရိယန္တ] အာယတနတို့၏အဆုံး။ အာယတနပရိယန္တေ ဌိတော။ မဟာနိ။၁၇၊၁၆၆။ အာယတနပရိယန္တေတိ ဒွါဒသန္နံ အာယတနာနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၇၇။ (–စူဠနိ။၃၄။)

အာယတနပါရိပူရိကာလ (ပု) [အာယတန+ပါရိပူရိ+ကာလ] အာယတနတို့၏ ထက်ဝန်းကျင်မှ ပြည့်စုံရာ – အခါ – ကာလ။ ဃာနဇိဝှါကာယာယတနာနံ ပန အဂဗ္ဘသေယျကေသု ပဝတ္တမာနာနံ ဂဗ္ဘသေယျကေသု စ အာယတနပါရိပူရိကာလေ သဟစာရိတာယ

အဝိသေသတ္တာ စ အပ္ပဝိသေသတ္တာ စ။ မူလ-ဋီ၊၃။၁၂၉။

အာယတနပါဠိ (ထီ) [အာယတန+ပါဠိ] အာယတန ၁၂-ပါးတို့၏ ပါဠိ။ ဝါစုဂ္ဂတာယ အာယတနပါဠိယာ ဓာတုပါဠိယာ စ မနသိကရဏံ မနသိကာရော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၇။

အာယတနဘာဝ (ပု) [အာယတန + ဘာဝ] (က)ဖြစ်ရာ–ပေါင်းဆုံစုဝေးရာ–အကြောင်း – ၏ အဖြစ်။ (ခ) အာယတနတရား ၏ အဖြစ်။ (ဂ) နေရာဌာန၏ အဖြစ်။ (ဃ) တည်ရာ အကြောင်း၏ အဖြစ်။ (က) အညေသမ္ပိ တံသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ အာယတနဘာဝတော, ပဓာနဝသေန ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၂။ (ခ) ဓမ္မာနဉ္စ အာယတနဘာဝေါ ဧကန္တိကော ယမကေ ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၀၅။ (–အနုဋီ၊၂။၉၇။) (ဂ) ဥဒေနဿ နာမ ယက္ခဿ အာယတနဘာဝေန ဝုဍ္ဍကာဟိ ကတော။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၁။ (ဃ) ဇီဝိတဝုတ္တိယာ အာယတနဘာဝတော ဟတ္ထာရောဟာဒိသိပ္ပမေဝ သိပ္ပါယတနံ။ မူလဋီ၊၁။၇၀။

အာယတနဘာဝဒီပန (နု) [အာယတနဘာဝ+ဒီပန] အာယတနတရား၏ အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ မနောဂဟဏံ မနသော အာယတနဘာဝဒီပနတ္ထံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။

အာယတနဘေဒ (ပု) [အာယတန + ဘေဒ] အာယတနအပြား။ အာယတနဘေဒေန ဖဿဘေဒေါ နတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၄။

အာယတနမစ္ဆ (ပု) [အာယတန + မစ္ဆ] အာယတနမည်သော ငါ။ (မြွေဦးခေါင်းနှင့်တူသော ဦးခေါင်းရှိ၍ ငါးအမြီးနှင့် တူသော အမြီးပါရှိသော ငါးတမျိုး။) ကေရာဋိကော ဟိ အာယတနမစ္ဆော ဝိယ ဟောတိ။ အာယတနမစ္ဆော နာမ ကိရ မစ္ဆာနံ နင်္ဂုဋ္ဌံ ဒဿေတိ သပ္ပါနံ သီသံ....။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ (–မ၊ဋီ၊၁။၂၇၃။) (သာရတ္ထ၊၁။၃၀၁-၌ အာယနမစ္ဆ-ဟုရှိသည်။)

အာယတနမစ္ဆရိယ (နု) [အာယတန+မစ္ဆရိယ] အာယတန၌ ဝန်တိုခြင်း။ အာယတနမစ္ဆရိယမ္ပိ မစ္ဆရိယံ ဂါဟော။ မဟာနိ။၂၀၊၉၉၊ ၁၇၅။ စူဠနိ။၂၆။

အာယတနမာရ (ပု) [အာယတန+မာရ] အာယတနဟူသောမာရ်။ ခန္ဓမာရော ဓာတုမာရော အာယတနမာရော....အန္ဓေတိ အနုဂစ္ဆတိ။ စူဠနိ။၁၅၂။

အာယတနမုခ (ပု) [အာယတန+မုခ] အာယတနကို –အဦး ပြုခြင်း – ပဓာနထားခြင်း။ ဓမ္မာယတနံ, ဓမ္မဓာတု, ဒုက္ခသစ္စံ, သမုဒယသစ္စံ ဝါ ဂဟိတန္တိ ဣဒံ အာယတနမုခေန .... ဩတရဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၃။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၅၇။)

အာယတနယမက (နု) [အာယတန + ယမက] အာယတနယမိုက်ကျမ်း၊ အနုလုံအားဖြင့်ရင်း, အနုလုံပစ္စနိက်အားဖြင့်ရင်း, ပုစ္ဆာ ဝိသဇ္ဇနာ အားဖြင့်ရင်း အစုံပြု၍ အာယတနတို့ကို ဟောထားအပ်သော ဒေသနာ (ယမိုက်ကျမ်း ၁၀-ကျမ်းတို့တွင် တကျမ်းအပါအဝင် ဖြစ်၏)။ မူလယမကံ ခန္ဓယမကံ အာယတနယမကံ.... ဒသန္နံ ယမကာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၇။(–၂၈၉။ မူလဋီ၊၃။၁၅၆။ အနုဋီ၊၃။၁၈၄။)

အာယတနရူပ (နု) [အာယတန+ရူပ] အာယတနဖြစ်သော ရုပ်။ ဟေဋ္ဌာ အာယတနရူပံ ကထိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၉။

အာယတနလက္ခဏ (နု) [အာယတန+လက္ခဏ] (၁) ရှည်စွာသော သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေခြင်း လက္ခဏာ။ (တိ) (၂) (ထိုထိုဒွါရနှင့် ဆိုင်သော တရားတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းငှါ) အားထုတ်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ (၃) ထိုထိုဒွါရ

ဋ္ဌ ဖြစ်သော စိတ် စေတသိက်တို့ကို ချဲ့ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊သျှ၊၃။၆ဝ၁-လည်း ကြည့်။) (၁) အာယတနာနံ အာယတနလက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ (၂) (၃) အာယတနလက္ခဏံ သဠာယတနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၉။ အာယတနလက္ခဏန္တိ ဃဋနလက္ခဏံ။ အာယာနံ တနနလက္ခဏံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၄။

အာယတနလောက (ပု) [အာယတန+လောက] အာယတနဟူသော လောက။ အာယတနလောကေ (မဟာနိ။၇)တိ အာယတနာဒီဟိ ကာရဏေဟိ ဒွါဒသာယတနာနိ ဧဝ လောကော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇။ (–ပဋိသံ။၁၁၇၊ ၁၇၃၊၂၃ဝ။ စူဠနိ။၂၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ ဥတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၅။)

အာယတနဝိနိမုတ္တ (တိ) [အာယတန+ဝိနိမုတ္တ] အာယတန ၁၂ ပါးမှ လွတ်သော။ အာယတနဝိနိမုတ္တဿ သဘာဝဓမ္မဿ အဘာဝါ။ အနုဋီ၊၃။၁၇၄။

အာယတနဝိဘင်္ဂ (ပု) [အာယတန + ဝိဘင်္ဂ] အာယတနဝိဘင်း၊ အာယတနတရားတို့ကို ဝေဘန်၍ ဟောကြားရာ တရားဒေသနာ။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဝိဘင်္ဂပါဠိ၊ ၂-ဝိဘင်း။ အဘိ၊ ဝိ။၆၉-၇၃။

အာယတနသင်္ဂဟ (ပု) [အာယတန + သင်္ဂဟ] အာယတနဟု–ရေတွက်ခြင်း–ရေတွက်ပေါင်းယူခြင်း။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတုယာ ယေ ဓမ္မာ .... အာယတနသင်္ဂဟေန အသင်္ဂဟိတာ။ အဘိ၊ ဓာ။၂၇။

အာယတနသဒ္ဒ (ပု) [အာယတန+သဒ္ဒ] အာယတန-သဒ္ဒါ။ အယံ အာယတနသဒ္ဒေါ ပဝတ္တတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၉။)

အာယတနသန္တာန (နု) [အာယတန+သန္တာန] အာယတန – သန္တာန် – အစဉ်၊ ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်နေသော အာယတနတရား။ ဘဝန္တရေ ဟိ တဿ တဿ အာယတနသန္တာနဿ ယော အာဒိဥပ္ပါဒေါ... ဘဝိဿတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၃ဝ။

အာယတနသဗ္ဗ (နု) [အာယတန + သဗ္ဗ] အာယတန ဖြစ်သော သဗ္ဗ၊ အလုံးစုံသော စတုဘူမိကတရားများ သိမ်းကျုံး ပါဝင်သော အာယတနတရား။ သဗ္ဗံ နာမ စတုဗ္ဗိဓံ သဗ္ဗသဗ္ဗံ အာယတနသဗ္ဗံ သက္ကာယသဗ္ဗံ ပဒေသသဗ္ဗန္တိ။ ... သဗ္ဗံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ၊ တံ သုဏာထာတိ ဣဒံ အာယတနသဗ္ဗံ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။ သာရတ္ထ၊၃။၂ဝ၉။ အာယတနဘာဝံ (အာယတနဘူတံ ?) သဗ္ဗံ အာယတနသဗ္ဗံ။ သံ.ဋီ၊၂။၂ဝ၇။ (–အနုဋီ၊၃။၉၇။)

အာယတနသလ္လက္ခဏ (နု) [အာယတန+သလ္လက္ခဏ] အာယတနတို့ကို မှတ်သားခြင်း။ အာယတနသလ္လက္ခဏဝသေန စက္ခုဝိညာဏာဒယော သလ္လက္ခဏဝိသယော။ မ၊ဋီ၊၂။၆၄။ အနုဋီ၊၂။၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၅။

အာယတနုပ္ပါဒ (ပု) [အာယတန+ဥပ္ပါဒ+ဝယ။ (ဝယ-ပုဒ် ကျေ။)] အာယတနတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း။ ဒိဿ အာယတနုပ္ပါဒံ။ ဝိ၊၃။၂၇၁။ အံ၊၂။၃၃၃။ အာယတနုပ္ပါဒန္တိ အာယတနာနံ ဥပ္ပါဒဉ္စ ဝယဉ္စ ဒိသွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။

အာယတပဂ္ဂဟ (ပု) [အာယတ+ပဂ္ဂဟ] ရှည်–ကြာ–မြင့်စွာ–ကြိုးစားအားထုတ်သောနတ်၊ အာယတပဂ္ဂဟ-မည်သော နတ်သား။ အာယတပဂ္ဂဟော နာမေသ ဒေဝပုတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၇။ အာယတပ္ပဂ္ဂဟောတိ ဒီဃရတ္တဿ ဝီရိယာရမ္ဘော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၄။

အာယတပဏှိ (တိ) [အာယတ+ပဏှိ] ရှည်သော –ညီညာပြည့်ဖြိုးသော–ဝန်းသော–ဖနှောင့်ရှိသော (ဘုရား)။ အာယတပဏှိ (ဒီ၊၂။၁၅။

မ၊၂။၃၃၇) တိ ဒီဃပဏှိ၊ ပရိပုဏ္ဏပဏှိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈။ (—ဒီ၊၃။၁၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၇။)

အာယတပဏှိက (တိ) [အာယတပဏှိ + က] အာယတပဏှိ·နှင့် အနက်တူ။ သုဘော အာ-ယတပဏှိကော။ အပ၊၂။၂၁၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၅၂။

အာယတပမှ (တိ) [အာယတ+ပမှ] ရှည်သော မျက်တောင်မွေးရှိသော၊ သူ။ အာယတပမှေ ဝိသုဒ္ဓဒဿနေ။ ထေရီ။၄၂၂။ အာယတ-ပမှေတိ ဒီဃပခုမေ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၂။

အာယတပါဏိ(တိ) [အာယတ+ပါဏိ] ရှည် လျားသော – ဆန့်တန်းထားအပ်သော – လက်ရှိသော၊ (လက်ထဲမှာရှိသော တစုံတရာ ကိုပေးရန် လက်ဆန့်တန်းနေသကဲ့သို့) ဆရာ စားမချန်ပဲ တရားဓမ္မအားလုံးကို ပေးဝေရန် အမြဲ ကမ်းလှမ်းလျက် ရှိသော (မြတ်စွာ ဘုရား)။ ပယတပါဏိ (ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၅) ကြည့်။

အာယတဘမု (တိ) [အာယတ + ဘမု] ရှည် သော–မျက်ခုံး–မျက်မှောင်–ရှိသော၊သူ။ ပုထုနလာဋ္ဌာ အာယတဘမူ ဝိသာလက္ခိ....။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၇။

အာယတိ (ထိ) [အာ+ဣ+တိ။ အာဂမိဿတိ-တိ အာယတိ၊ အာပုဗ္ဗော ဣ ဂတိမှိ။ ဓာန်၊ ဋီ။၈၅-၆။ အာ+ယာ+အ+တိ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ နိပါတ်ပုဒ်ဟုလည်း ဆိုကြသည်။ အာယတိတိ နိပါတောပဒတ္ထိ။ သူစိ။ ရှု။နှာ-၁၃၄-လည်း ကြည့်။] (၁) အနာဂတ် – နောင်–ကာလ၊ နောက်အခါ။ (၂) ရှည်လျားသည်၏အဖြစ်၊ အရှည်အလျား။ (၃) အစွမ်းတန်ခိုး။ (၄) စောင့်စည်းခြင်း။ (၁) တေ တထာဂတဿ ပဟီနာ .... အာယတိံ အနုပ္ပါဒဓမ္မာ၊ ဝိ၊၁။ ၂။ အံ၊၃။၁၈။ အာယတိံ အနုပ္ပါဒဓမ္မာတိ အနာဂတေ အနုပ္ပဇ္ဇနကသဘာဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ ကထံ ပနာဝုသော အာယတိံ ပုနဗ္ဘဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ ဟောတိ။ မ၊၁။ ၃၆၈။ အာယတိန္တိ အနာဂတေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၇။ (—ဝိ၊၃။၁၆၉။ ဝိ၊၄။၂၆၄၊၃၃၇။ ဒီ၊၁။၈၀။ ဒီ၊၂။၅၄၊၂၄၀။ ဒီ၊၃။၂၃၄။ မ၊၁။၇၇၊၁၃၀။ မ၊၂။၃၃။ မ၊၃။၅၊၁၅၈။ သံ၊၁။၂၃၊၂၅၄၊၄၀၇။ သံ၊၂။၂၇၁၊၄၈၂။ အံ၊ ၁။၁၈၅၊၂၄၀၊၃၁၉၊၃၅၀။ အံ၊၂။၂၀။ အံ၊၃။ ၁၈၃။ သုတ္တနိ။၂၈၇။ စူဠနိ။၂၆၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၊၂၆၄။ သာ-ရတ္ထ၊၃။၃၈၉။) (၁)(၂)(၃) အာဂါမိကာ-လေ ဒီဃတ္တေ၊ပဘာဝေ စ မတာ'ယတိ။ဓာန်။ ၈၇၅။ (၄) သံယမေပိ အာယတိ ဘဝေ။ ဓာန်၊ ဋီ။၈၇၅။

အာယတိအပ္ပဋိသန္ဓိက (တိ) [အာယတိ+အပ္ပ-ဋိသန္ဓိ+က] နောင်အခါ၌ ပဋိသန္ဓေကျိုးပေး ခြင်း မရှိသော။ ဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ ကမ္မံ အာယတိ-အပ္ပဋိသန္ဓိကံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။

အာယတိံ (ဗျ) အနာဂတ်–နောင်–ကာလ။ သမ္ပတိ အာယတိံ အဇ္ဇု ....အညဒါ ဧကဒါ ဣစ္စေတေ ကာလသတ္တမိယာ။ နိတိ၊သုတ္တ။ နှာ-၃၈၁။ အာယတိ-လည်း ကြည့်။

အာယတိက (တိ) [အာယတိ+က] နောင် အနာဂတ်ဖြစ်သော၊ နောင်လာလတ္တံ့သော။ ဝိရတ္တစိတ္တာယတိကေ ဘဝသ္မိံ။ ခုဒ္ဒက။၇။ သုတ္တနိ။၃၁၄။ အာယတိကေ ဘဝသ္မိန္တိ အနာဂတမဒ္ဓါနံ ပုနဗ္ဘဝေ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ (—အံ၊၁။၆၅-၇။)

အာယတိဇရာမရဏ (န) [အာယတိ+ဇရာမရ-ဏ] အနာဂတ်ဖြစ်သော အိုခြင်း နာခြင်း။ နာမရူပမူလကံ အာယတိဇရာမရဏံ ဒဿေ-တုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။

အာယတိပဋိသန္ဓိဝိညာဏ (န) [အာယတိ+ပဋိသန္ဓိ + ဝိညာဏ] အနာဂတ်ဖြစ်သော ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ်။ အာရမ္မဏော ပစ္စယေ ပဋိသိဒ္ဓေ အာယတိပဋိသန္ဓိဝိညာဏဿ ပတိဋ္ဌာ ဟောတိ။ အနုဋီ၊၃။၂၄၃။

အာယတိဘဝ (ပု) [အာယတိ + ဘဝ] နောင်ဘဝ၊ ဖြစ်လတ္တံ့သော ဥပပတ်ဘဝ။ သင်္ခါရာနဥ္စ အာယတိဘဝဿ စ အန္တရေ ဧကော သန္ဓိ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၀၆။ အာယတိဘဝဿာတိ အာယတိံ ဥပပတ္တိဘဝဿ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၆။

အာယတိလက္ခဏ (တိ) [အာယတိ + လက္ခဏ] အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့သော ဝါဒတို့ကို တားမြစ်ခြင်း လက္ခဏာ ရှိသော (ကထာဝတ္ထုကျမ်း)။ ဣမံ ပရပ္ပဝါဒမထနံ အာယတိလက္ခဏံ ကထာဝတ္ထုပ္ပကရဏံ အဘာသိ။ အဘိ၊ဌ၊၃။၁၁၀။ အာယတိံ ဥပ္ပဇ္ဇနကဝါဒါနံ ပဋိသေဓနလက္ခဏဘာဝတော အာယတိလက္ခဏန္တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၄၉။

အာယတိဝဋ္ဋဟေတုက (တိ) [အာယတိ+ဝဋ္ဋ+ဟေတု+က] အနာဂတ် ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ အာယတိဝဋ္ဋဟေတုကေ သင်္ခါရေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဌ၊၂။၁၀၅။

အာယတ္တ¹ (တိ) [အာ+ယတ+တ] (၁) ဆက်စပ်သော၊ စပ်ဆိုင်သော။ (၂) ကြောင့်ကြသော။ (၁)ဝိဟာရေ ဓမ္မိကာ ရက္ခာ အမှာကံ အာယတ္တာ ဟောတု။ ဝိ၊ဌ၊၂။၆၉ ဘိက္ခာစာရကိစ္စံ မမာယတ္တံ ဟောတု။ အံ၊ဌ၊၁။၂၁၃။ ထေရ၊ဌ၊၁။၄၉။ (–ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၂၀၇။ ဥဒါန၊ဌ။၁၄၁။ ဇာ၊ဌ၊၁။၃၆၂။ ဇာ၊ဌ၊၃။၁၃၅။) (၂) အာယတ္တမန-ကြည့်။

အာယတ္တ² (န) [အာယ+တ္တ] ဖြစ်ရာအရပ်၏ အဖြစ်။ ကုဋ္ဌိတာနံ ကေသာဒီနံ ပဋိက္ကူလာနံ အာယတ္တာ အာကရတ္တာ ကာယောတိ သင်္ခံ ဂတော။ မဟာနိ၊ဌ။၃၀။

အာယတ္တမန (တိ) [အာယတ္တ+မန] ကြောင့်ကြသော စိတ်ရှိသော၊သူ။ တာ ဒိသွာ အာယတ္တမနာ ပုရိန္ဒဒေါ။ ဇာ၊၂။၁၀၂။ အာယတ္တမနာတိ ဥဿုက္ကမနာ ဗျာဝဋစိတ္တာ။ ဇာ၊ဌ၊ ၅။၄၂၀။

အာယတ္တဝုတ္တိတ္တ (န) [အာယတ္တ + ဝုတ္တိ + တ္တ] ဆက်စပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ ပစ္စယုပ္ပန္နဓမ္မာနံ ပစ္စယသာမဂ္ဂိယံ အာယတ္တဝုတ္တိတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၆။

အာယဒွါရ(န) [အာယ+ဒွါရ] အခွန်အတုတ်၏ ဝင်ရာတံခါး။ မဟာနဂရာနံ အာယဒွါရဘူတံ အဠဝိမုခါဒိနိဿိတံ ထလပဋ္ဋနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၄၀။

အာယန (ထီ၊န) [အာ+ယာ+ယု] (၁) ဖြစ်စေခြင်း။ (၂) တန်ခိုးရှိသောပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ထက်ဝန်းကျင်မှ သွားကြောင်းဖြစ်သော အရပ် (ကောင်းကင်)။ (၁) ကုဟာဿ အာယနာ ကုဟာယနာ။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၆။ မဟာနိ၊ဌ။၂၉၃။ (၂) အာ သမန္တတော ယန္တိ ဂစ္ဆန္တိ အနေန ဣဒ္ဓိမန္တောတိ အာယနံ။ အပ၊ဌ၊၂။၁၃၉။

အာယနက (တိ) [အာယန + က] ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ သဟာယ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၃)ကြည့်။

အာယနမစ္ဆ (ပု) [အာယန + မစ္ဆ] အာယနမည်သော ငါး။ အာယတနမစ္ဆ-ကြည့်။

အာယန္တ (တိ) [အာ+ယာ+အ+အန္တ။ ထိ-၌ အာယန္တီ] လာသော၊ သူ။ အနီကံ ပဿ အာယန္တံ။ သံ၊၂။၄၇၂။ ဥဒါန။၁၇၃။ အာယန္တိံ သမ္ဗဟုလာနံ ဘိက္ခူနံ ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အာဂစ္ဆန္တံ။ ဥဒါန၊ဌ။၃၃၅။ အာယန္တိံ နာဘိနန္ဒတိ။ ဥဒါန။၈၃။ နေတ္တိ။၁၃၀။ အာယန္တိန္တိ အာဂစ္ဆန္တံ။ ဥဒါန၊ဌ။၆၆။ အာယန္တိယော(ပေတ။၁၈၀)တိ အာကာသေန အာဂစ္ဆန္တိယော။ ပေတ၊ဌ။၁၉၉။ (–ဝိမာန။

၁၀၇။ ထေရ။၂၇၂၊၃၆၄။ ထေရီ။၄၁၆။ ဇာ၊ ၁။၃၊၁၈၅။ ဇာ၊၂။၇၆၊ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၃။)

အာယန္တိ / **အာယန္တုံ** } (ကြိ) အာယာတိ-ကြည့်။

အာယပထ (ပု) [အာယ+ပထ] အခွန်အတုတ် ပေးသွင်းရာလမ်း။ ရညော အာယပထံ ပစ္ဆိန္ဒိဿာမ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၈၃။

အာယပါပုဏန (နံ) [အာယ+ပါပုဏန] အခွန်အတုတ်၏ ရောက်ရှိခြင်း၊ အခွန်အတုတ်ကို ရခြင်း။ ဒုဗ္ဗလဘောဇကာနံ ပရိတ္တကံ အာယပါပုဏနံ ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။

အာယပေါတ္ထက (နံ) [အာယ+ပေါတ္ထက] အခွန်အတုတ် ပစ္စည်းစာရင်းစာအုပ်။ အမစ္စော အာယပေါတ္ထကံ အာဟရိတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။

အာယမတိ¹ (ကြိ) [အာ+ယမု+အ+တိ] ဆန့်၏၊ ဆန့်တန်း၏။ တမဟံ **အာယမိဿာမိ**။ ဝိ၊၄။၃၆၃။ ဒီ၊၃။၁၇၆။ မ၊၂။၁၇။ သံ၊၂။ ၃၉၀။ အံ၊၃။၃၅၃၊၃၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၅။

အာယမတိ² (ကြိ) [အာ+ယမ+အ+တိ] အလွန်-ပျက်-ပြိုပျက်-၏။ ပကတိယာ အဘိသန္နဓာတု ကုစ္ဆိ အညသ္မိံ အဇ္ဈောဟရိတေ ဘိယျော **အာယမေယျ**။ မိလိန္ဒ။၁၇၆။

အာယမိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ယမု+တဗ္ဗ] ဆန့်အပ်သော။ အတိဘုတ္တတ္တာ ဂီဝါ အာယမိတဗ္ဗာ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၈။

အာယမိတွာ (ကြိ ဝိ) [အာ+ယမု+တွာ] ဆန့်၍။ အာယမိတွာ မဟာနိဿော....ဟုတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၈။

အာယမုခ (နံ) [အာယ+မုခ] (၁) လာရာလမ်းကြောင်း၊ ဝင်ရာအပေါက်ဝ။ (၂) အခွန်အတုတ်၏ အကြောင်း။ (၃) တိုးတက်ကြီးပွါးခြင်း၏ အကြောင်း။ (၁) တဿ နေဝဿ ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ ဥဒကဿ အာယမုခံ။ ဒီ၊၁။၇၀။ မ၊၁။၃၄၅။ မ၊၂။၂၀၀။ မ၊၃။၁၃၅။ အံ၊၂။၂၁။ အာယမုခန္တိ အာဂမနမဂ္ဂေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ (-အံ၊၁။၄၈၅။ အံ၊၃။၁၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၇။) (၂) သဗ္ဗာနိ အာယမုခါနိ ပစ္ဆိဇ္ဇန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅၈။ (၃) ဆ ဘောဂါနံ အာယမုခါနိ သေဝတိ။ မဟာနိ။၂၀၅။ (-သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။)

အာယမုခပစ္ဆိန္ဒန (နံ) [အာယမုခ+ပစ္ဆိန္ဒန] အခွန်အတုတ်၏-ဝင်ရာ တံခါး-လမ်းကြောင်း-ကို ဖြတ်ခြင်း။ ဝဇ္ဇိရာဇကုလာနံ အာယမုခပစ္ဆိန္ဒနတ္ထံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၇။ အာယမုခပစ္ဆိန္ဒနတ္ထန္တိ အာယဒွါရာနံ ဥပစ္ဆေဒနတ္ထာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၈။

အာယမေတိ (ကြိ) [အာ+ယမု+ဏေ+တိ] (အကျိုးနှင့်)ရောနှော၏။ အာယမေတိ ဖလေန မိဿိတော ဟောတိ ဧတေနာတိ အာယာမော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၅။

အာယမေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ယမု+တွာ] ဆန့်၍။ ဂီဝံ အာယမေတွာ အာယတံ ကတွာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၈။

အာယ(ယာ)ဝ (နံ) [အာ+ယု+အ?] လုံ့လ၊ ဝီရိယ။ အတ္ထိ အာယဝ(ပဋိသံ။၁၀၄)န္တိ အတ္ထိ ဝီရိယံ။ အာယာဝန္တိပိ ပါဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၁။(ပါဠိတော်၌ အာသဝံ-ဟု ရှိ၏။ သံ၊၃။ ၁၁-၌ အာယာမံ-ဟု ရှိ၏။ ရင်း-ပုဒ် ကြည့်။)

အာယသ (တိ) [အယ+ဏ။ သ-လာ, အ-ကို အာ-ပြု။ မောဂ်၊ပဉ္စိကာ၊၄၊၆၆။ ရူ။နှာ-

၂၃၀] (၁) သံဖြင့်–ပြီးသော–ပြုလုပ်အပ်သော။ (၂) ရွှေဖြင့်–ပြီးသော–ပြုလုပ်အပ်သော။ (၁) န တံ ဒဠှံ ဗန္ဓနမာဟု ဓီရာ၊ ယဒါယသံ ဒါရုဇံ ပဗ္ဗဇဉ္စ။ သံ၊၁။၇၇။ ဓမ္မ။ ၆၃။ ဇာ၊၁။၅၃။ နေတ္တိ။၃၁။ ယဒါယသန္တိ ယံ အယသာ ကတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ယံ သင်္ခလိကသင်္ခါတံ အယသာ နိဗ္ဗတ္တံ အာယသံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ (–သံ၊၁။၃၉၀။ ဇာ၊၁။၂၀၁၊၃၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁၆။) (၂) အာယသာယ တေလဒေါဏိယာ ပက္ခိပိတွာ။ ဒီ၊၂။၁၁၇။ အာယသာယာတိ သောဝဏ္ဏာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ (–အံ၊၂။၅၁။)

အာယသကျ (နု) [အာယသ+ဏျ+က-လာ?] (က) အခြံအရံ အကျော်အစော–မရှိသည်၏အဖြစ်–မရှိခြင်း။ (ခ) ကဲ့ရဲ့အပ်သည်၏အဖြစ်၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ (က) အာယသကျံ နိဂစ္ဆတိ။ အံ၊၂။၄၇၁။ အာယသကျန္တိ အာယသဘာဝံ၊ အယသော နိယသော ဟောတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈၉။) (ခ) အာယသကျဉ္စ (အာယသသျဉ္စ၊သီ) ပပ္ပေါတိ။ ထေရ။၂၇၁။ အာယသကျံ ဝိညူဟိ ဂရဟိတဗ္ဗတံ ပပ္ပေါတိ ပါပုဏာတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ (–ဇာ၊၁။၃၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀။) အာယသသျ-လည်းကြည့်။

အာယသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အာယ+သမ္ပတ္တိ] အခွန်အတုတ်၏ ပြည့်စုံခြင်း။ အာယသမ္ပတ္တိ နလဘတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅၈။

အာယသမ္ပဒါ (ထီ) [အာယ+သမ္ပဒါ] ဥစ္စာဘဏ္ဍာ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ပဌမေန အာယသမ္ပဒါ ....ပကာသိတာ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၂။

အာယသမ္ပန္န (တိ) [အာယ+သမ္ပန္န] ရေ၏ စီးဝင်လာရောက်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ န အာယသမ္ပန္နံ ဟောတိ။ အံ၊၃။၆၉။ န အာယသမ္ပန္နန္တိ န ဥဒကာဂမနသမ္ပန္နံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၉။

အာယသသျ (နု) [အယသ+ဏျ။ သ-လာ။] အာယသကျနှင့် အနက်တူ။ရင်း-ကြည့်။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-လည်းကြည့်။ အာယသဿ-လည်းကြည့်။

အာယသာဓက (တိ) [အာယ+သာဓက] အခွန်အတုတ်ကို–ပြီးစေတတ်–ကောက်ခံတတ်–သော။ အာယသာဓကော အာယုတ္တကပုရိသော ဝိယ တန္ဒိသိတော နန္ဒိရာဂေါ အနုစရော နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။

အာယသ္မန္တု (တိ) [အာယု+မန္တု။ ဥ-ကို အသပြု။ ကစ္စည်း။၅၊၃၇၁။ နီတိ၊သုတ္တ။၇၉၇။ (အာယုပ္ပတ် သံ)] ရှည်သော အသက်ရှိသော၊ အသက်ရှည်သော၊သူ၊ သက်တော်ရှည်သော အရှင်၊ အရှင်မြတ်။ (ချစ်ခင်စွာ–ရိုသေလေးစားစွာ–ခေါ်ဝေါ် သုံးနှုန်းသော သဒ္ဒါ။) အာယု အဿ အတ္ထီတိ အာယသ္မာ၊ ဒီဃာယုကောတိ အတ္ထော၊ ပိယသမုဒါစာရော သော။ နီတိ၊သုတ္တ။၇၉၇။ အထ ခေါ အာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော (ဝိ၊၁။ဂ)-တိ အာဒီသု အာယသ္မာတိ ပိယဝစနမေတံ၊ ဂရုဂါရဝသပ္ပတိဿာဓိဝစနမေတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ အာယသ္မန္တောတိ ပိယာဝစနမေတံ၊ ဂရုဝစနမေတံ၊ သဂါရဝသပ္ပတိဿာဓိဝစနမေတံ "အာယသ္မန္တော"တိ။ ဝိ၊၃။၁၄၁။ နဝကတရေန ဘိက္ခုနာ ထေရတရော ဘိက္ခု ဘန္တေတိ ဝါ အာယသ္မာတိ ဝါ သမုဒါစရိတဗ္ဗော။ ဒီ၊၂။၁၂၇။ အာယသ္မာ—ပဋိသံ။ ၁၂၇။ မဟာနိ။၁၀၈၊၃၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၊၂၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၅။ ဝိမတိ၊၁။၉၀။ အာယသ္မန္တော — ဝိ၊၁။၁၅၀၊၂၇၁။ ဝိ၊၃။၁၄၀၊၂၂၃၊၂၂၈။ မ၊၁။၁၃၃။ မ၊၂။၃၂၃။ မ၊၃။

၁၉၄။ သံ၊၁။၂၅၁၊၂၈၀။ သံ၊၂။၄၁။ သံ၊၃။ ၃၇၀။ အံ၊၁။၂၇၉။ ကခါ။၉၉၊၁၂၇။ အာယ-သ္မန္တာ—ဝိ၊၃။၂၂၉။ ဝိ၊၃၊၄။၁၇။ အာယ-သ္မန္တံ — ဝိ၊၁။၇၊၂၇၁။ ဝိ၊၃။၂၃၀။ ဒီ၊၃။ ၁၀၇။ မ၊၃။၁၃၁၊၂၆၆၊၂၇၆။ သံ၊၂။၄၇၆။ အာယသ္မန္တေ—ဝိ ၁။၁၅၀။ ဝိ၊၃။၂၂၉။ မ၊၁။ ၂၇၆။ **အာယသ္မတာ**—မ၊၁။၁၃၁။ အာယ-သ္မန္တေဟိ—မ၊၁။၁၃၃။ သံ၊၁။၃၄၂။ အာယ-သ္မတော—ဝိ၊၃။၂၄၊၇၁။ ဒီ၊၂။၁၆၇။ မ၊၁။ ၃၆။ **အာယသ္မန္တာနံ**—ဝိ၊၁။၂၆၀။ ဝိ၊၃။၁၀၊ ၁၆၇၊၄၉၀။ ဒီ၊၃။၁၀။ မ၊၁။၂၆၇။ မ၊၃။ ၂၇၊၁၉၄။ သံ၊၂။၆။ **အာယသ္မန္တေသု**—ဝိ၊၃။ ၄၉၀။ မ၊၁။၂၆၇။ မ၊၃။၁၉၄-၅။

အာယသ (န) [အယသ+ဏျ] အာယသကျ-နှင့် အနက်တူ။ အတ္တနော ဥပရိ အာပတိတံ အာယသာဋ္ဌ(အာယသသာဋ္ဌ?။အာယသကျဋ္ဌ၊ ဋ္ဌ) နိဝတ္တေတွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၀။ အာယ-သသျ (ဝိ၊ပိ၊ခေါန်)လည်း ကြည့်။

အာယာဂ¹ (ပု) [အာ + ယဇ+ဏ] (က) ပေးလှူအပ်သောသူ၊ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်။ (ခ) ထိုထိုအရပ်မှ–လာ၍–ဆောင်ယူ၍–ပေးလှူ ရာ ဖြစ်သော သူ၊ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်။ အာယာ-ဂေါ သဗ္ဗလောကဿ။ သုတ္တနိ။၃၅၀။ အာ-ယာဂေါတိ အာယဇိတဗ္ဗော၊တတော တတော အာဂမ္မ ဝါ ယဇိတဗ္ဗ’ မေတ္တာတိပိ အာယာ-ဂေါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ အာယာဂေါ သဗ္ဗ-လောကဿာ (ထေရ။၃၀၄)တိ သဗ္ဗဿ သဒေဝကဿ လောကဿ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျ-တာယ ဒေယျဓမ္မံ အာနေတွာ ယဇိတဗ္ဗဋ္ဌာန-ဘူတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ (– အပ၊၂။ ၁၁။)

အာယာဂ² (ပု) [?] ရှည်သော ဆွမ်းစားကျောင်း။ ဟဋ္ဌော ဟဋ္ဌေန စိတ္တေန၊ အာယာဂံ ကာရာပေသ’ ဟံ။ အပ၊၁။၉၉။ အာယာဂံ အာယတံ ဒီဃံ ဘောဇနသာလံ အဟံ သန္တုဋ္ဌော သောမနဿစိတ္တေန ကာ-ရာပေသ’ ဟံ ကာရာပေသိံ အဟန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။

အာယာဂတ္ထေရ (ပု) [အာယာဂ+ထေရ] ရှည်သော ဆွမ်းစားကျောင်းကိုပေးလှူဘူးသော ထေရ်၊ အာယာဂထေရ်။ ပုဗ္ဗေ ကတပုည-ဝသေန အာယာဂတ္ထေရောတိ ပါကဋော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။

အာယာဂဒါယကတ္ထေရ(ပု)[အာယာဂ+ဒါယက +ထေရ] အထက်ပုဒ်နှင့် အနက်တူ။ နိဗ္ဗုတေ လောကနာထမှိတိ အာဒိကံ အာယသ္မတော အာယာဂဒါယကတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၃။

အာယာဂဝတ္ထု (န) [အာယာဂ + ဝတ္ထု] ပေးလှူရာ–ကောင်းမှုပြုရာ –အရပ်၊ ပေးလှူရာ ပုဂ္ဂိုလ်။ အာယာဂဝတ္ထုန္တိ ပုထူ ပထဗျာ။ ဇာ၊၂။၂၃၃။ အာယာဂဝတ္ထုန္တိ ပုညခေတ္တ-ဘူတာ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျာ ပထဗျာ ပုထူ ဖြာဟ္မဏာ သံဝိဇ္ဇန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၃။

အာယာဂသေဋ္ဌ (ပု) [အာယာဂ + သေဋ္ဌ] မြတ်သော ပူဇော်ရာ ခတ်တော်။ အာယာဂ-သေဋ္ဌောဟိ မဟီ အလက်တာ။ ဒီ၊၂။၁၃၀။

အာယာစက (တိ) [အာ+ယာစ+ဏျ] တောင်းပန်ဘတ်သော၊သူ။ အာယာစကော သက္ကော။ မိလိန္ဒ။၁၃၂။

အာယာစတိ (ကြိ) [အာ+ယာစ+အ+တိ] (က) တောင်းပန်၏။ (ခ) တောင်း၏၊ ရှေး ရှုတောင်း၏။ (ဂ) တောင့်တ၏၊ ဆုတောင်း ၏။ (က) ဒေဝပုတ္တံ အာယာစတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၂။ (– သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။) အာယာစန္တိ— ဒီ၊၁။၂၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ အာယာစာမိ— မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၆။ အာယာစိံ—အပ၊၂။၁၇၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။ အာယာစိံသု—အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၂။ (ခ) ယာစတိပိ အာယာစတိပိ ပုစ္ဆ-

တိပိ။ ဝိ၊၁။၁၇၇။ အာယာစုံ—စရိယာ။ ၃၇၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄၆။ (ဂ) သမ္မာ အာယာစမာနော အာယာစေယျ။ အံ၊၁။၇၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ အာယာစေယျာသိ — အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၃။

အာယာစန (န၊ဣ) [အာ+ယာစ+ယု] (က) တောင်းပန်ခြင်း။ (ခ) တောင့်တခြင်း၊ ဆုတောင်းခြင်း။ (က) အထဿ ဘဂဝါ အာယာစနံ ပဋိက္ခိပန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ သာဓု ဘန္တေတိ အာယာစနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၇။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ သံ၊ ဋီ၊၁။၂၀၀။) (ခ) ဗဟူဟိ ဝတစရိယာဟိ၊ လဒ္ဓေါ အာယာစနာဟိ စ။ ထေရ။ ၂၉၂။ အာယာစနာဟီတိ ဒေဝတာယာစနာဟိ သတ္တူ-အာယာစနာယ စ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ ခု၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၁၁။)

အာယာစနတ္ထ (ပု) [အာယာစန+အတ္ထ] (၁) တောင်းပန်ခြင်းအနက်။ (တိ) (၂) တောင်းပန်ခြင်း —အနက်ရှိ—အနက်ကိုဟော—သော။ (၁) သာဓူတိ အာယာစနတ္ထေ နိပါတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၅။ (တိ) (၂) သာဓု-သဒ္ဒေါ အာယာစနတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၀။

အာယာစနဗလိကမ္မ (န) [အာယာစန+ဗလိကမ္မ] တောင်းပန် — တောင့်တ — ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ပြုအပ်သော ပူဇော်ပသမှု။ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော ဒေဝတာနံ အာယာစနဗလိကမ္မံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၅။

အာယာစနဝဂ္ဂ (ပု) [အာယာစန+ဝဂ္ဂ] (၁) အာယာစနဝဂ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ ခန္ဓဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်။ သံ၊၂။ ၁၆၂-၃။ (၂) အာယာစနဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရ နိကာယ၊ ၂-နိပါတ်၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်။ အံ၊၁။၈၇-၉၀။

အာယာစနဝစန (န) [အာယာစန+ဝစန] (က) တောင်းပန်ခြင်းကိုဟောသောသဒ္ဒါ၊ တောင်းပန်ကြောင်း သဒ္ဒါ၊ (ခ) (မေထုန်ကို)ရှေးရှု တောင်းကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ (က) သာဓူတိ အာယာစနဝစနမေတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၀။ (—သာရတ္ထ၊၁။၄၃၆။) (ခ) အာယာစနဝစနေသုပိ တွေကေနေဝ သိဿံ န တေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။

အာယာစနသဒ္ဒ (ပု) [အာယာစန+သဒ္ဒ] တောင်းပန်သောစကားသံ။ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ အာယာစနသဒ္ဒံ သုတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၂။

အာယာစနသာဓု (ပု) [အာယာစန+သာဓု] တောင်းပန်ခြင်းကို ဟောသော — တောင်းပန်ကြောင်းဖြစ်သော — သာဓုသဒ္ဒါ။ သာဓူတိ အာယာစနသာဓု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ အာယာစနသာဓူတိ န ပသံသနာဒိသာဓူတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၃။၄၄။

အာယာစနသုတ္တ (န) [အာယာစန+သုတ္တ] (၁) အာယာစနသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ အံ၊၁။၄၇၂-၃။ (၂) အာယာစနသုတ်။ (ဒုတိယမိဂဇာလသုတ်ကို အာယာစနသုတ်ဟု ဆိုသည်။) သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတန သံယုတ္တပါဠိ၊၁-သံယုတ်၊၂ ဝဂ်။သံ၊၂။၂၆၅-၆။ အာယာစနသုတ္တတော ပဋ္ဌာယ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄)တိ မိဂဇာလဝဂ္ဂေ ဒုတိယသုတ္တတော ပဋ္ဌာယ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၂။

အာယာစနဟေတု (ပု) [အာယာစန+ဟေတု] (က) တောင်းပန်ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ (ခ)တောင့်တ — ဆုတောင်း — ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ (က) သော တဿ အာယာ-

စနဟေတု တံ ကုလံ ပဏိဓေတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၃၂။ (ခ) အပိနု သော ပုရိသော မဟာ-တော ဇနကာယသ္မာ အာယာစနဟေတု ဝါ ထောမနဟေတု ဝါ.... ဥပပဇ္ဇေယျာတိ။ သံ၊ ၂။၄၉၈။ (−အံ၊ ၂။၄၁။) အဝှါယနဟေတု-လည်း ကြည့်။

အာယာစန္တ (တိ) [အာ+ယာစ+အ+အန္တ။ ထိ-၌ အာယာစန္တီ] (က) တောင်းပန်သော၊ သူ။ (ခ) တောင့်တသော၊ သူ။ (က) ပထဝိ-ပရိဝတ္တနံ အာယာစန္တော ဟိ ထေရော ဘဂဝန္တံ ဝေမာဟ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၀။ (−ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၃၀၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၆၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၊၁၄၆။) (ခ) နိရောဂါ ဟောန္တူတိ အာယာစန္တာ ပဌမံယေဝ ဘောဇေန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၄။ အဿောသုံ ခေါ ဘိက္ခူ.... ကေစ္စာနံ ဂုတ္တိံ အာယာစန္တီနံ။ ဝိ၊ ၁။၂၀၀။ (−အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၈။)

အာယာစမာန (တိ) [အာ+ယာစ+အ+မာန] (က) တောင်းပန်သော၊ သူ။ (ခ) တောင့်တသော၊ သူ။ (က) သာဓု ဘန္တေတိ အာယာ-စမာနော အာဟ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၄၄။ (−သံ၊ ဋီ၊ ၁။၁၈၀။) (ခ) သဒ္ဓေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဧဝံ သမ္မာ အာယာစမာနော အာယာစေယျ။ အံ၊ ၁။၈၇။ (−အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၈။)

အာယာစိတဗြဟ္မ (ပု) [အာယာစိတ + ဗြဟ္မ] တောင်းပန်တတ်သော ဗြဟ္မာ။ အညတရော မဟာဗြဟ္မာတိ ဓမ္မဒေသနံ အာယာစိတ-ဗြဟ္မာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၆၉။

အာယာစိတဘိက္ခာ (ထီ) [အာယာစိတ+ဘိက္ခာ] တောင်းပန်အပ်သော ဆွမ်း။ ဇနဿ အာ-ယာစိတဘိက္ခမေဝ ပဋိဂ္ဂဏှန္တော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၄၉။

အာယာစိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ယာစ + တွာ] တောင်းပန်၍။ တံ ဒေဝပုတ္တံ အာယာစိတွာ တံ ကုလံ ဥပနေတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၃၂။ (−အပ၊ ၂။၂၂၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၃၅၈။)

အာယာစိယမာန (တိ) [အာ + ယာစ + ယ + မာန] တောင်းပန်အပ်သော၊ သူ။ ဒေဝ-တာဟိ ဧဝံ အာယာစိယမာနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၈။

အာယာစီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+ယာစ+ယ+တေ] တောင်းပန်အပ်၏။ ဘိက္ခိယတိ အာ-ယာစီယတီတိ ဘိက္ခု။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၁။

အာယာစေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ယာစ+တွာ] တောင်းပန်၍။ ဒေဝတာနံ အာယာစေတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၂။

အာယာတိ (ကြိ) [အာ+ယာ+အ+တိ] (၁) (က) လာ၏။ ရောက်လာ၏။ (ခ) လိုက်ပါ၏။ (၂) သွား၏။ (၃) ဖြစ်၏။ (၁) (က) အဒ္ဒိကော ဝိယ အာယာတိ။ ဇာ၊ ၂။၃၄၈။ အဒဿနတော အာယန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၆၀။ အာယန္တီတိ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၄၁၂။ အာယန္တိ—ဣတိဝုတ်၊ ၁၉၅။ ထေရီ၊ ၄၁၆။ အပ၊ ၂။၅၆။ ဇာ၊ ၁။၈၂၊၃၁၈။ ဇာ၊ ၂။၃၃၊၇၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၃၃၂။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၄။ အာယာသိ — ပေတ၊ ၁၆၄။ အပ၊ ၁။၂၈။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၆။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၅၈။ အာယာမိ — ဝိ၊ ၃။၃၉။ ဒီ၊ ၃။၁၅၉။ အာယာမ— ဝိမာန၊ ၁၁၇။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၆။ အာယန္တု— ဝိ၊ ၁။၁၄၂။ ဒီ၊ ၂။၁၈၇။ မ၊ ၂။ ၂၅၈၊၃၅၈။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၉၄။ (ခ) ယောဂ'မာယန္တိ မစ္စုနော-(သံ၊ ၁။၁၁)တိ မစ္စုနော ယောဂံ ပယောဂံ.... အာဂစ္ဆန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၄၃။ ကောဓော ဝေါ ဝသ'မာယာတု (သံ၊ ၁။၂၄၁)တိ ကောဓော တုမှာကံ ဝသံ အာဂစ္ဆတု။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၅။ (၂) ယဿတ္ထာ ဒူရ'မာယန္တိ (ဇာ၊ ၁။ ၇၄)တိ ယဿ အတ္ထာယ....ဒူရမ္ပိ ဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈၉။ အာယာမ (သုတ္တနိ၊ ၃၇၃)တိ ဂစ္ဆာမ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၄။ အာယန္တု။ (ဇာ၊

၁။၃၃၄)တိ ဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၀။ (၃) အာယန္တိ တတောတိ အာယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ အာယန္တီတိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၉၁။

အာယာပန (န) [အယ+ဏာပေ+ယု] ဖြစ်စေခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အာယာပနဋ္ဌ (ပု) [အာယာပန + အတ္ထ] ဖြစ်စေခြင်းအနက်။ သမ္ပယုတ္တကာနံ အရူပဓမ္မာနံ ယော အာယာပနဋ္ဌေန (အာယဝနဋ္ဌေန။ နိတိ၊ဓာ။၁၃ဂ) အာယု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။

အာယာပေတိ (ကြိ) [အာ+ယပ+ဏေ+တိ] လွန်စွာဖြစ်၏။ ကုသလာ ဓမ္မာ အာယာပေန္တိ-(ပဋိသံ။၂၁၆။ စူဠနိ။၂၃၃)တိ သမထဝိပဿနာဝသေန ပဝတ္တာ ကုသလာ ဓမ္မာ ဘုသံ ယာပေန္တိ၊ ပဝတ္တန္တီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။

အာယာမ[1] (ပု) [(၁) အာ+ယမု+ဏ။ (၂) အာ+ယာ+အ+မ။ အာပုဗ္ဗော ယမု ဥပရမေ၊ ဏော။ အာဘုသော ယာတိ ဂစ္ဆတီတိ ဝါ အာယာမော၊ ယာ ဂတိပါပုဏေသု၊ မော။ ဓာန်၊ ဋီ။၂၉၅။] (၁) (က) အရှည်အလျား။ (ခ) အမြင့်။ (၂) လုံ့လဝီရိယ။ (၁) (က) အာယာမော ဒီဃတာ' ရောဟော။ ဓာန်။၂၉၅။ ပုရတ္ထိမေန စ ပစ္ဆိမေန စ ဒွါဒသယောဇနာနိ အာယာမေန။ ဒီ၊၂။၁၂၁၊၁၃၉။ သောဠသသမာ အာယာမေနာ (မ၊၂။၃၁၉)တိ အာယာမေန သမသောဠသဟတ္ထာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ (–သံ၊၁။၃ဂ၉။ မိလိန္ဒ။၁၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၊၂၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၉။) (၁) (က) (ခ) အာယာမတော စတုဗ္ဘိသံ၊ ဝိတ္ထာရေန စ ဒွါဒသ။ အပ၊၁။၃၇။ အာယာမတော ဒီဃတော စ ဥစ္စတော စ စတုဗ္ဘိသတိ ယောဇနံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ (ခ) အာယာမေန စတုဗ္ဘိသ – ယောဇနံ အာသိ တာဝဒေ။ အပ၊၁။၆၀။ အာယာမေန စတုဗ္ဘိသာတိ.... အာယာမေန ဥစ္စတော စတုဗ္ဘိသယောဇနံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ (၂) အတ္ထိ အာယာမ (သံ၊၃။၁၁)န္တိ အတ္ထိ ဝီရိယံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။ အာယမေတိ ဖလေန မိဿိတော ဟောတိ ဧတေနာတိ အာယာမော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၅။ (ဤ-သံ၊ဋီ-အဖွင့်သည် ယုဓာတ်၏ မိဿနအနက်နှင့် ညီ၏။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁-၌ လည်း "အာယဝံ, အာယာဝံ"ဟု ယုဓာတ်ဖြင့် ပြီးသောပုဒ် တွေ့ရ၏။)

အာယာမ[2] (ကြိ) [အာ+ယာ+အ+မ] လာ, သွားကုန်အံ့၊ လာ, သွားကြစို့။ အာယာမာ-(ဝိ၊၁။၁၁)တိ အာဂစ္ဆ ယာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ အာယာမာတိ ဧတ္ထ အာသဒ္ဒေါ အာဂစ္ဆာတိ ဣမိနာ သမာနတ္ထောတိ အာဟ "အာယာမာ-တိ အာဂစ္ဆ ယာမာ"တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၆။ အာယာမာ (ဒီ၊၂။၆၉)တိ ဧဟိ ယာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ (–ဒီ၊၂။၇၆-၇၊၁၁၃၊၂၇၇။ မ၊၁။၂၁၆။ မ၊၂။၁ဂ၀။ မ၊၃။၂၅၁။ သံ၊၁။၁၄၉။ သံ၊၃။၃၂၄။ အံ၊၁။၁၁၇။)

အာယာမသမ္ပန္န (တိ) [အာယာမ[1] + သမ္ပန္န] အလျားနှင့် ပြည့်စုံသော။ အာယတ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၇)ကြည့်။

အာယာသ (ပု) [အာ + ယသ+ဏ] ပင်ပန်းခြင်း၊ စိတ်၏ ပင်ပန်းခြင်း။ အညတရညာတရေန ဒုက္ခဓမ္မေန ဖုဋ္ဌဿ အာယာသော ဥပါယာသော (အာယာသနာ ဥပါယာသနာ) အာယာသိတတ္တံ ဥပါယာသိတတ္တံ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ဥပါယာသော။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၅။ ပဋိသံ။၃ဂ။ အာယာသနဋ္ဌေန အာယာသော။ သံသီဒနဝိသီဒနာကာရပ္ပဝတ္တဿ စိတ္တကိလမထဿေတံ နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ အာယာသော ကိလမနံ။ နီတိ၊ဓာ။၂၉။ (–ဒီ၊၂။၂၄၄။ မ၊၃။၂၉၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဂဂ။) ဥပါယာသ-လည်း ကြည့်။

အာယာသဋ္ဌ (ပု) [အာယာသ+အတ္ထ] ပင်ပန်းခြင်း အနက် သဘော။ ဒဋ္ဌ အာယာသဋ္ဌေန ဥပါယာသော။ မဋ္ဌိ၊၃။၇၉။

အာယာသန (န၊ထီ) [အာ+ယသ+ယု]ပင်ပန်းခြင်း။ ကာယစိတ္တာနံ အာယာသနဝသေန ဒေါသဃောဝ ပဝတ္တိအာကာရောတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။ အာယာသ-လည်း ကြည့်။

အာယာသနဋ္ဌ (ပု) [အာယာသန+အတ္ထ] ပင်ပန်းခြင်းအနက်သဘော။ အာယာသ-ကြည့်။

အာယာသိတတ္တ (န) [အာယာသိတ+တ္တ] ပင်ပန်းသည်၏အဖြစ်၊ ပင်ပန်းခြင်း။ အာယာသိတဘာဝေါ အာယာသိတတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ အာယာသ-လည်း ကြည့်။

အာယာသိတဘာဝ (ပု) [အာယာသိတ+ဘာဝ] အာယာသိတတ္တ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ပုဒ် ကြည့်။

အာယု (ပု၊န) [(၁) အယ+ဏု။ ဏွာဒိ။၁။ (၂) ဣ+ဏု။ ရူ။နှာ-၄၀၄။ ဓာန်၊ဋီ။၁၅၅။ (၃) အာ+ယု+ဏု။ နီတိ၊ဓာ။၁၃၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ အာယုသဒ္ဒေါ ပုံနပုံသကလိင်္ဂေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ နီတိ၊ပဒ။၃၀၇။] (က) အသက်၊ ဇီဝိတိန္ဒြေ။ (ခ) သက်တမ်း၊ အသက်အပိုင်းအခြား၊ ဝိပါက်ခန္ဓာအစဉ်၏ တည်ရာ လွန်ကဲသော ကာလအပိုင်းအခြား။ (က) ယော တေသံ အရူပီနံ ဓမ္မာနံ အာယု (အဘိ၊ဓ။၂၀)တိ တေသံ သမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ ယော အာယာပနဋ္ဌေန အာယု။ တသ္မိံ သတိ အရူပဓမ္မာ အယန္တိ ဝတ္တန္တိ ပဝတ္တန္တိ၊ တသ္မာ အာယူတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ အာယုံ ပဋိစ္စ (မ၊၁။၃၆၉)တိ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ပဋိစ္စ တိဋ္ဌန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။ အာယု ဥသ္မာ စ ဝိညာဏံ။ သံ၊၂။၁၁၇။ အာယူတိ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ (−ဝိ၊၃။၃၁၅။ ဒီ၊၂။၂၂၇-၈။ ဒီ၊၃။၅၆၊၆၄၊၁၁၉။ မ၊၁။၆၀။ သံ၊၁။၈၆၊ ၂၄၄။ သံ၊၂။၄၆၇-၈။ အံ၊၁။၃၄၄၊၃၇၄။ အံ၊၂။၃၅။ အဘိ၊ဓ။၁၇၇။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၄။ ခုဒ္ဒက။၁၁။ ဣတိဝုတ်။၂၅။ သုတ္တနိ။၃၀၁။ ပေတ။၁၅၉။ မိလိန္ဒ။၂၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၅။) (ခ) ဥတုဘောဇနဝသေန ဟိ အာယု ဟာယတိပိ ဝဍ္ဎတိပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ အာယူတိ စ ပရမာယု အဓိပ္ပေတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉။ ပရမာယု (ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၁၆-၇)လည်း ကြည့်။

အာယုအန္တရ (န) [အာယု+အန္တရ] အသက်၏ အပိုင်းအခြား၊ အသက်ရှင်ရာခဏ၏ အပိုင်းအခြား။ ဣဒံ ပန သောဠသဝတ္ထုကံ....အာယုအန္တရံ ပရိစ္ဆိန္နမေဝ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၃။ အာယုအန္တရံ နာမ ဇီဝိတန္တရံ ဇီဝနက္ခဏာဝဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၆။

အာယုကပ္ပ (ပု) [အာယု + ကပ္ပ] အာယုကပ်၊ အသက် အပိုင်းအခြား၊ သက်တမ်းကာလ။ သော စ ပန ကပ္ပေါ အာယုကပ္ပေါ ဝုစ္စတိ။ မိလိန္ဒ။၁၄၃။ ကပ္ပံ နိရယမှိ ပစ္စတိ၊ ကပ္ပံ သဂ္ဂမှိ မောဒတီတိ ဧတ္ထ အာယုကပ္ပေါ၊ အာယုကပ္ပနံ အာယုဝိဓာနံ ကမ္မဿ ဝိပါကဝသေန ဝါ ဝဿဂဏနာယ ဝါ အာယုပရိစ္ဆေဒေါတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၄။ ဝဇီရ။၅၃၃။)

အာယုကပ္ပန (န) [အာယု + ကပ္ပန] အသက် အပိုင်းအခြား၊ သက်တမ်းကာလ။ အာယုကပ္ပ-ကြည့်။

အာယုကပ္ပဝိနာသ (ပု) [အာယုကပ္ပ+ဝိနာသ] အာယုကပ်၏ ပျက်စီးခြင်း။ အာယုကပ္ပ-

ဝိနာသေ ဝေါတိ အတ္ထော သတိ နတ္ထိ ဝိရော-ဓော။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၄။

အာယုကပ္ပသညိတ (တိ) [အာယုကပ္ပ+သညိတ] အာယုကပ်ဟူ၍ သိမှတ်အပ်သော။ အာယု-ကပ္ပသညိတံ အန္တရကပ္ပံ တိဋ္ဌတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၀။

အာယုကာမ (တိ) [အာယု+ကာမ] အသက်-အသက်ရှည်ခြင်း – ကို အလိုရှိသော၊ သူ။ နခေါ ဂဟပတိ အရိယသာဝကော အာယုကာမော အာယုံ အာယာစိတုံ ဝါ အဘိနန္ဒိတုံ ဝါ။ အံ၊၂။၄၁။

အာယုကာရဏ (နု) [အာယု+ကာရဏ] အသက်ရှည်ခြင်း၏ အကြောင်း။ တတ္ထ ဣဒံ ဘိက္ခု-နော အာယုသ္မိံ ဣဒံ အာယုကာရဏန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ (– ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၄။)

အာယုကာလ (ပု) [အာယု+ကာလ] အသက်ရှည်ရာ – အခါ – ကာလ။ ဝဿသတတော ပဋ္ဌာယ ဥဒ္ဓံ အာယုကာလော ကာလော နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။

အာယုကောဋ္ဌာသ (ပု) [အာယု+ကောဋ္ဌာသ] အသက်အဖို့အစု။ ဗုဒ္ဓါ စ ခဏ္ဍိစ္စာဒိဘာဝံ အပတ္တာ ပဌမေ အာယုကောဋ္ဌာသေ ဗဟု-ဇနဿ ပိယမနာပကာလေယေဝ ပရိနိဗ္ဗာ-ယန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈။ မ၊ဋီ၊၂။၄၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၈။)

အာယုက္ခယ (ပု) [အာယု + ခယ] အသက်၏ ကုန်ခြင်း။ အသက်တမ်းကာလ ကုန်ဆုံးခြင်း။ အညတရော သတ္တော အာယုက္ခယာ ဝါ ပုညက္ခယာ ဝါ အာဘဿရကာယာ စဝိတွာ။ ဒီ၊၁။၁၆။ ဒီ၊၃။၂၃။ အာယုက္ခယာ ဝါ ပုည-က္ခယာ ဝါတိ ယေ ဥဠာရပုညကမ္မံ ကတွာ ယတ္ထ ကတ္ထစိ အပ္ပါယုကေ ဒေဝလောကေ နိဗ္ဗ-တ္တန္တိ၊ တေ အတ္တနော ပုညဗလေန ဌာတုံ န သက္ကောန္တိ၊ တဿ ပန ဒေဝလောကဿ အာယုပ္ပမာဏေနေဝ စဝန္တီတိ အာယုက္ခယာ စဝန္တီတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ (–ဝိမာန။ ၁၂၁။ ထေရ။၃၂၀။ စရိယာ။၃၉၁။ မိလိန္ဒ။ ၂၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၇-၈။ အနု၊ဋီ၊၃။ ၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၆။)

အာယုက္ခယပ္ပတ္တ (တိ) [အာယုက္ခယ + ပတ္တ] အသက်တမ်း ကုန်ခြင်းသို့ ရောက်သော၊သူ။ အတ္ထိ ဒေဝပုတ္တော ဥဿန္နကုသလမူလော ခီဏာယုကော အာယုက္ခယပ္ပတ္တော။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၉။

အာယုက္ခယမရဏ (နု) [အာယုက္ခယ + မရဏ] အသက်ကုန်ခြင်းကြောင့် သေခြင်း။ ဇာတိ-က္ခယ (ဇာတိပစ္စယာ) မရဏံ ဥပက္ကမမရဏံ သရသမရဏံ အာယုက္ခယမရဏံ ပုညက္ခယ-မရဏန္တိပိ တဿေဝ နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၄။ (–အနု၊ဋီ၊၁။၉၇။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၁၄။ ဝိဘာဝိနီ။၁၈၇။)

အာယုက္ခယဟေတု (ပု) [အာယုက္ခယ+ဟေတု] အသက်တမ်းကုန်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အနာသဝေါ အာယုက္ခယာ အာယုက္ခယ-ဟေတု တုဋ္ဌော သောမနဿိကော ဟောတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။

အာယုဂတိ (ထီ) [အာယု + ဂတိ] အသက်၏ ဖြစ်ခြင်း။ ကာလကိရိယံ ဥပဂန္တွာ အာယုဂတိံ ခေပေတွာ ပရိနိဗ္ဗာယနတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၀။

အာယူဠှန (နု) [အာ + ယုဇ+ယု] အလွန်–ပြင်းစွာ–အားထုတ်ခြင်း။ အာယူဠှနံ အနုယူဠှနံ အာယောဂေါ။ ဒီဋ္ဌီ၊၁။၃၇၅။

အာယုတ (တိ) [အာ+ယု + တ] ရောပြွမ်း–ယှဉ်စပ်–သော။ အဇ္ဈောဒိကာ ပုထုသိလာ၊ ဂေါနင်္ဂုလမိဂါယုတာ။ ထေရ။၂၄၄။ ဂေါနင်္ဂုလေဟိ စ ပသာဒါဒိကေဟိ မိဂေဟိ စ တဟံ တဟံ ဝိစရန္တေဟိ အာယုတာ မိဿိတာတိ ဂေါနင်္ဂုလမိဂါယုတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ အန္နပါနသမာယုတ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ဂ၇), ကိမ္ပုရိသာယုတ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၀), ဂေဓမာယုတ (အပ၊၁။၆၂), နာနာဒိဇဂဏာယုတ (ဒီ၊၃။၁၆၃), နာနာပုပ္ဖဒုမာယုတ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၅၂), ပုထုလောမာယုတ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅), ဟရိတာယုတ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၄)တို့လည်း ကြည့်။

အာယုတ္တ (တိ) [အာ+ယုဇ+က] (က) ယှဉ်သော၊ အထူးသဖြင့် ယှဉ်သော။ (ခ) အားထုတ်သော၊ အထူးသဖြင့် အားထုတ်သော။ (က) တပေါဇိဂုစ္ဆာယ အာယုတ္တာ။ သံ၊၁။၆၇။ အာယုတ္တာတိ တပေါဇိဂုစ္ဆနေ ယုတ္တပယုတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ အာယုတ္တာတိ ဒဿနေန သံယုတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။ (ခ) ပဌမဿ ဈာနဿ ဥပ္ပါဒါယ ယုတ္တော ပယုတ္တော အာယုတ္တော သမာယုတ္တော။ မဟာနိ။၄၀၁။ (က) (ခ) မေထုနဓမ္မေ ယုတ္တဿ ပယုတ္တဿ အာယုတ္တဿ သမာယုတ္တဿ။ မဟာနိ။၁၀၀။ အာယုတ္တဿာတိ ဝိသေသေန ယုတ္တဿ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၇။ (–မဟာနိ။၁၂၇။ စူဠနိ။၅၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။)

အာယုတ္တက (ပု) [အာယုတ္တ + က] အမှုထမ်း၊ ဝန်ဆောင် (စာရေး, ဘဏ္ဍာစိုး, တရားသူကြီး, အမတ်·စသည်)။ အမှာကံ ဒေဝ နဂရေ အာယုတ္တကော နတ္ထိ၊ ဒေဟိ နော ကိဉ္စိ အာယုတ္တကံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄၊၁၁၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉၆။)

အာယုတ္တကပုရိသ (ပု) [အာယုတ္တက+ပုရိသ] အမှုထမ်းယောကျာ်း။ အာယသာမကော အာယုတ္တကပုရိသော ဝိယ တန္တိသိတော နန္ဒိရာဂေါ အနုစရော နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄။)

အာယုတ္တကဗြာဟ္မဏ (ပု) [အာယုတ္တက+ဗြာဟ္မဏ] အမှုထမ်းပုဏ္ဏား။ ရာဇဂဟာနဂရေ ဇိဏ္ဏပဋိသင်္ခရဏကာရကော အာယုတ္တကဗြာဟ္မဏော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။

အာယုတ္တကဝေသ (ပု) [အာယုတ္တက + ဝေသ] အမှုထမ်းအသွင်သဏ္ဍာန်။ ဂစ္ဆ, သေဋ္ဌိနော အာယုတ္တကဝေသံ ဂဟေတွာ သေဋ္ဌိဿ ဟတ္ထတော ပဏ္ဏံ အာရောပေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။)

အာယုဒ (တိ) [အာယု + ဒါ+ကွိ] အသက်ကို ပေးလှူတတ်သော၊သူ။ အာယုဒေါ ဗလဒေါ ဓီရော၊ ဝဏ္ဏဒေါ ပဋိဘာနဒေါ။ အံ၊၂။၃၆။

အာယုဒဒန္တ (တိ) [အာယု+ဒါ+အန္တ] အသက်ကို ပေးတတ်သော။ အာယုဒဒံ ဘန္တေ နာဂသေန ဘောဇနံ ဒုရူပစာရေန ဇီဝိတံ ဟရတိ။ မိလိန္ဒ။၁၅၅။

အာယုဒါန (နု) [အာယု + ဒါန] အသက်ကို ပေးလှူခြင်း၊ အသက်အလှူ။ အာယုံ ခေါ ပန ဒတွာတိ အာယုဒါနံ ဒတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၅။)

အာယုဒါယီ (တိ) [အာယု+ဒါ+ဏီ] အသက်ကို ပေးလှူလေ့ရှိသော၊သူ။ သော အာယုဒါယီ ဝဏ္ဏဒါယီ၊ သုခံ ဗလဒဒေါ နရော။ အံ၊၁။၃၇၅။

အာယုဒုဗ္ဗလ (နု) [အာယု+ဒုဗ္ဗလျ။ ဏျပစ္စည်းကျေသော ဘာဝလောပပုဒ်။] အသက်၏

–အားမရှိသည်၏အဖြစ် – အားမရှိခြင်း – အားနည်းခြင်း။ အာယုဒုဗ္ဗလတော မရဏံ အနုဿရိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၃။ အာယုဒုဗ္ဗလ-တောတိ ဇီဝိတဿ ဒုဗ္ဗလဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၁။၂၇၉။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၇။)

အာယုဓ (န) [အာ+ယုဓ + အ] လက်နက်။ အာဝုဓ-ကြည့်။

အာယုဓဘဏ္ဍ (န) [အာယုဓ+ဘဏ္ဍ] လက်နက် ဘဏ္ဍာ။ သတ္တဝဏ်ိဇ္ဇာတိ အာယုဓဘဏ္ဍံ ကတွာ ဝါ ကာရေတွာ ဝါ ယထာကတံ ဝါ ပဋိလဘိတွာ တဿ ဝိက္ကယော။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၄။

အာယုဓာရဏ (တိ) [အာယု+ဓာရဏ] အသက်ကို ဆောင်တတ်သော။ ဘောဇနံ သဗ္ဗသတ္တာ-နံ အာယုဓာရဏံ။ မိလိန္ဒ။၃၀၆။

အာယုပစ္ဆေဒန (တိ) [အာယု+ဥပစ္ဆေဒန] အသက်ကို ဖြတ်တတ်သော။ အနာယုဿာတိ အာယုပစ္ဆေဒနာ န အာယုဝဍ္ဍနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၆။

အာယုပညာသမာဟိတ (တိ) [အာယု+ပညာ+ သမာဟိတ] အသက်ပညာနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ သဗ္ဗလက္ခဏသမ္ပန္နော၊ အာယုပညာသ-မာဟိတော။ အပ၊၁။၃၆၆။

အာယုပဋိလာဘ (ပု) [အာယု+ပဋိလာဘ] အသက်ကိုရခြင်း၊ အသက်ရှည်ခြင်း။ အာယု-သံဝတ္တနိကာ ဟိဿ ပဋိပဒါ ပဋိပန္နာ အာယု-ပဋိလာဘာယ သံဝတ္တတိ။ အံ၊၂။၄၁။

အာယုပရိက္ခယ (ပု) [အာယု+ပရိက္ခယ] အသက်၏ ကုန်ခြင်း။ ကာလံ ကရောတီတိ န ဝိဇာ-တဘာဝပစ္စယာ, အာယုပရိက္ခယေနေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၈။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၈။)

အာယုပရိစ္ဆေဒ (ပု) [အာယု+ပရိစ္ဆေဒ] အသက် အပိုင်းအခြား၊ အသက်ကို ပိုင်းခြားခြင်း။ တတ္ထ အာယုပရိစ္ဆေဒေ ပရိတ္တံ လဟုကန္တိ ဥဘယမေတံ အပ္ပကဿေဝ ဝေဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ ဝမ္ပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃။)

အာယုပရိစ္ဆေဒဝစန (န) [အာယုပရိစ္ဆေဒ+ ဝစန] အသက် အပိုင်းအခြားကို ဆိုခြင်း။ "ဝဿသတံ ဝဿသဟဿံ ဝဿသတသဟ-ဿာနီ"တိ အာဒိနာ မနုဿာနံ ဒေဝါနဉ္စ အာယုပရိစ္ဆေဒဝစနတော ယေဘုယျေန တေသံ အာယုက္ခယေန မရဏံ ဟောတိ။ အနု၊ဋီ၊၃။၁၃၃။

အာယုပရိတ္တတာ (ထီ) [အာယု+ပရိတ္တ+တာ] အသက်၏–နည်း–တိုတောင်း–သည်၏ အဖြစ်။ တေ ဘယန္တိ တေ ဇီဝိတိန္ဒြိယဿ မရ-ဏူပဂမနံ, အာယုပရိတ္တတာ, ဇရူပနီတဿ တာဏာဘာဝေါတိ တိဝိဓံ ဘယံ ဘယဝတ္ထု ဘယကာရဏန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။

အာယုပရိပါကကာလ (ပု) [အာယု+ပရိပါက+ ကာလ] အသက်၏ ရင့်ကျက်ရာအခါ။ ပရိ-ပါကံ အာဂမေန္တီတိ အာယုပရိပါကကာလံ အာဂမေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။

အာယုပရိမာဏ (န) [အာယု+ပရိမာဏ] အသက်၏ အတိုင်းအရှည်။ တေသံ ဗုဒ္ဓါနံ အာ-ယုပရိမာဏတောပိ ပုရိသယုဂတောပိ ဥဘ-ယထာ စိရဋ္ဌိတိကတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၁။ ဝဇိရ။၅၃၃။)

အာယုပရိယန္တ (ပု) [အာယု+ပရိယန္တ] အသက် အပိုင်းအခြား။ ဝေမာယုပရိယန္တ(ဝိ၊၁။၅။ ဒီ၊၁။၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၂)-ကြည့်။

အာယုပရိယောသာန (န) [အာယု+ပရိယောသာန] အသက်၏ အဆုံး။ သော ယထာဖာသုကံ ဂန္တွာ အာယုပရိယောသာနေ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ အဘိညာသမာပတ္တိယော စ နိဗ္ဗတ္တေတွာ အာယုပရိယောသာနေ ဗြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃၊၃၁၄၊၄၀၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၊၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၄၀။)

အာယုပါလ (ပု) [အာယု+ပါလ] အာယုပါလ မည်သော ထေရ်။ အာယသ္မာ အာယုပါလော သင်္ချေယျပရိဝေဏေ ပဋိဝသတိ။ မိလိန္ဒ။၁၈။

အာယုပါလယန္တ (တိ) [အာယု+ပါလယန္တ] အသက်ကိုစောင့်သော၊သူ။ သဏိကံ ဇီရတိ အာယုပါလယံ။ သံ၊၁။၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။ ပါလယန္တိ နိရောဓေ အဝေဒနော ဇီဝိတံ ရက္ခန္တော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၅။

အာယုပါလီ (ထီ) [အာယု+ပါလီ] အာယုပါလီ မည်သော ထေရီ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အာယုပါလိတ္ထေရီ (ထီ) [အာယုပါလီ+ထေရီ] အာယုပါလီမည်သော ထေရီ။ သံဃမိတ္တာယ ပိ ရာဇဓီတာယ အာစရိယာ အာယုပါလိတ္ထေရီ နာမ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။

အာယုပ္ပဋိလာဘီ (ထီ) [အာယု + ပဋိလာဘီ။ ထီ-၌ အာယုပ္ပဋိလာဘိနီ] အသက်ကို တဖန် ရခြင်း။ အာယုံ ဝါ ဘဇနိကာ ဟောတိ၊ အာယုပ္ပဋိလာဘိနီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၁။

အာယုပ္ပတ္တိဋ္ဌာန (န) [အာယ+ဥပ္ပတ္တိ+ဌာန] အခွန်အတုတ်၏ ဖြစ်ရာ – ဌာန – အရပ်။ အခွန် ထွက်ရာ ဌာန။ ကေဏိတိ ရညော ဒါတဗ္ဗော အာယော၊ အာယုပ္ပတ္တိဋ္ဌာနန္တိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၇၆။

အာယုပ္ပဗန္ဓ (ပု) [အာယု+ပဗန္ဓ] ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ အစဉ်။ အာယုသန္တာနဇနကပစ္စယသမ္ပတ္တိယာတိ အာယုပ္ပဗန္ဓဿ ပဝတ္တာပနကာလံ အာဟာရာဒိပစ္စယာနံ သမ္ပတ္တိယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၂၈၇။

အာယုပ္ပမာဏ (န) [အာယု+ပမာဏ] အသက်၏ အတိုင်းအရှည်၊ အသက်တမ်း။ ဝိပဿိဿ ဘိက္ခဝေ....အာယုပ္ပမာဏံ အဟောသိ။ ဒီ၊၂။ ၃။ တဿ ပန ဒေဝလောကဿ အာယုပ္ပမာဏေနေဝ စဝန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ အာယုပ္ပမာဏေနေဝါတိ ပရမာယုပ္ပမာဏေနေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၅၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၆။ တသ္မိံ တသ္မိံ ကာလေ ယံ မနုဿာနံ အာယုပ္ပမာဏံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၂-၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၄။ အာယုပ္ပမာဏန္တိ ပရမာယု‌ပ္ပမာဏံ ဝဒတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၉။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၅၀၄။ (– ဒီ၊၂။၂၆၁။ သံ၊၁။၁၅၃၊၃၃၆။ အံ၊၁။၂၁၄၊၂၇၀၊၄၄၁။ အံ၊၂။၅၀၃။ အံ၊၃။ ၃၉၅။ အဘိ၊ပု။၁၁၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈-၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၀၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၄။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၃၄၈။ မူလ၊ဋီ၊၃။၃၇။ အနု၊ဋီ၊၂။၂၂၇။)

အာယုပ္ပမာဏဝေမဇ္ဈ (န) [အာယုပ္ပမာဏ+ဝေမဇ္ဈ] အသက်အတိုင်းအရှည်–သက်တမ်း–၏ အလယ်။ တတ္ထ အာယုပ္ပမာဏဝေမဇ္ဈံ အပ္ပတွာဝ ပရိနိဗ္ဗာယနတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၂။

အာယုဘာဂပဋိလာဘီ (တိ) [အာယုဘာဂ + ပဋိလာဘီ။ ထီ-၌ အာယုဘာဂပဋိလာဘိနီ] အသက်၏ အဖို့ကို တဖန်ရခြင်း ရှိသော။

အာယုယ ဘာဂိနီ ဟောတီတိ အာယုဘာဂပဋိလာဘိနီ ဟောတိ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ အာယုဘာဂပဋိလာဘိနီ ဟောတီတိ အာယုကောဋ္ဌာသဿ ပဋိလာဘိနီ ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။

အာယုရ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အာယုရအမည်ရှိသူ၊ အာယုရအမတ်။ ဗျာကာသိ အာယုရော ပဥှံ။ ဇာ၊၁။၁၅၉။ အာယုရဋ္ဌ ပုက္ကုသဋ္ဌာတိ ဒွေ ရညော ပဏ္ဍိတာမစ္စေ အာမန္တေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၇။

အာယုရပဏ္ဍိတ (ပု) [အာယုရ+ပဏ္ဍိတ] အာယုရအမည်ရှိသော ပညာရှိအမတ်။ ရညော အာယုရပဏ္ဍိတဿ ဝစနံ သုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။

အာယုဝဍ္ဎန (န) [အာယု+ဝဍ္ဎန] (၁) အသက်၏ တိုးပွါးခြင်း၊ အသက်ရှည်ခြင်း။ (တိ)(၂) အသက်ကို–တိုးပွါး–ရှည်–စေတတ်သော။ (၃) အာယုဝဍ္ဎနမည်သောသူ။ (၁) ဘိက္ခဝေ န ကေဝလံ အာယုဝဍ္ဎနမေဝ၊ ဣမေ ပန.... ဝဍ္ဎန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၄။ (တိ) (၂) အမှာကံ အာယုဝဍ္ဎနော စေတိယဋ္ဌာနံ ပုညက္ခေတ္တံ အဘိသေကသိဉ္စကော သော ဘဂဝါ သတ္ထာ ကုသိနာရာယ ပရိနိဗ္ဗုတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။) (၃) အာယုဝဍ္ဎနကုမာရကြည့်။

အာယုဝဍ္ဎနကာရဏ (န) [အာယုဝဍ္ဎန+ကာရဏ] အသက်ရှည်ခြင်း အကြောင်း။ အတ္ထိ မညေ ဣမေသံ သတ္တာနံ အာယုဝဍ္ဎနကာရဏံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၄။

အာယုဝဍ္ဎနကုမာရ (ပု) [အာယုဝဍ္ဎန+ကုမာရ] အာယုဝဍ္ဎနသတိုးသား။ အထဿ အာယုဝဍ္ဎနကုမာရောတိ နာမံ ကရိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၄။

အာယုဝန္တု (တိ) [အာယု+ဝန္တု] ရှည်သော အသက်ရှိသော၊ အသက်ရှည်သော၊ သူ။ တေသ'ညတရောယ'မာယု ဝါ၊ ဒွိရေ တိဋ္ဌတိ ခဇ္ဇသောဘိတော။ ထေရ။၂၆၄။ တေသံ အညတရော အယံ အာယုဝါ ဒီဃာယု အာယသ္မာ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၁။ (–အပ၊၁။၃၆၃။)

အာယုဝိဓာန (န) [အာယု+ဝိဓာန] အသက်ကို စီရင်ခြင်း။ အာယုကပ္ပန-ကြည့်။

အာယုဝေဒ (ပု) [အာယု+ဝေဒ] အသက်အပိုင်းအခြားကို သိကြောင်းအတတ်။ အာယုဝေဒါဒိဝိဇ္ဇာ ဝေ ဝိဇ္ဇာဌာနံ။ မူလဋီ၊၁။၇၀။

အာယုဝေမဇ္ဈ (န) [အာယု+ဝေမဇ္ဈ] အသက်တမ်း၏ အလယ်၊ အသက်၏ ထက်ဝက်။ ယော အာယုဝေမဇ္ဈံ အနတိက္ကမိတွာ ပရိနိဗ္ဗာယတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ ဥပဟစ္စပရိနိဗ္ဗာယီတိ ယော တတ္ထေဝ အာယုဝေမဇ္ဈံ အတိက္ကမိတွာ အရဟတ္တံ ပါပုဏာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၄၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၃၁။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄၉။)

အာယုဝေမတ္တ (န) [အာယု+ဝေမတ္တ] အသက်တော်ထူးခြားခြင်း၊ သက်တမ်းမတူခြင်း။ သဗ္ဗဗုဒ္ဓါနဉ္စ အာယုဝေမတ္တံ ပမာဏဝေမတ္တံ ကုလဝေမတ္တံ ပဓာနဝေမတ္တံ ရသ္မိဝေမတ္တန္တိ ပဉ္စ ဝေမတ္တာနိ ဟောန္တိ။ အာယုဝေမတ္တံ နာမ ကေစိ ဒီဃာယုကာ ဟောန္တိ, ကေစိ အပ္ပါယုကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၇။ (– ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၄၀။)

အာယုဝေမတ္တတာ (ထီ) [အာယုဝေမတ္တ+တာ] အသက်တော်၏ ထူးခြားသည်၏ အဖြစ်။ ကုလဝေမတ္တတာ ပဓာနဝေမတ္တတာ အာယုဝေမတ္တတာ ပမာဏဝေမတ္တတာတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၆။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၄။)

အာယုသံဝတ္တနိက (တိ) [အာယု+သံဝတ္တနိက] အသက်–အသက်ရှည်ခြင်း–ကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ အသက် ရှည်စေတတ်သော။ အာယုသံဝတ္တနိကံ အာယသ္မတာ စုန္ဒေန ကမ္မာရပုတ္တေန ကမ္မံ ဥပစိတံ။ ဒီ၊၂။၁၁၃။ ဥဒါန။၁၈၃။ အာယုသံဝတ္တနိကန္တိ ဒီဃာယုကသံဝတ္တနိကံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၆။ (–အံ၊၂။၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။)

အာယုသင်္ခယ (ပု) [အာယု+သင်္ခယ] အသက်၏ ကုန်ခန်းခြင်း၊ အသက်ကုန်ခြင်း။ တာဝ ဒီဃာယုကာ သတ္တာ၊ စဝန္တိ အာယုသင်္ခယာ။ အဘိ၊ဝိ။၄၄၁။ မတဉ္စ ဒိသွာ ဂတမာယုသင်္ခယံ။ ထေရ။၂၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၄။ ယသ္မာ ကာလင်္ကတော အာယုနော ခယံ ဝယံ ဘေဒံ ဂတော နာမ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ ဂတမာယုသင်္ခယန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇။ (–ဣတိဝုတ်။၂၄၇။ အပ၊၁။၁၆၆၊၂၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၆။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၀။)

အာယုသင်္ခါရ (ပု) [အာယု + သင်္ခါရ] (၁) အသက်–ဇီဝိတိန္ဒြေ–ကို ပြုပြင်စီရင်တတ်သော ဖလသမာပတ်။ (၂) ဖလသမာပတ်သည် ပြုပြင်စီရင်အပ်သော–အသက်–ဇီဝိတိန္ဒြေ။ (၃) ဣန္ဒြိယပစ္စည်း စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် တကွဖြစ်ဖက်တရားတို့ကို စောင့်ရှောက် ပြုပြင်စီရင်တတ်သော–အသက်–ဇီဝိတိန္ဒြေ။ (၄)ကံသည် ပြုပြင်စီရင်အပ်သော ဇီဝိတိန္ဒြေ။ (သုတ်မဟာဝါ၊ဋ္ဌ၊သျှ၊သစ်၊ပဒက္ကမ၊၁။၄၂၉။ အဋ္ဌသာလိနီဘာသာဋီကာ၊၂။၃၅။) (၁) (၂) ဘဂဝါ စာပါလေ စေတိယေ သတော သမ္ပဇာနော အာယုသင်္ခါရံ ဩဿဇ္ဇိ။ ဒီ၊၂။၈၉။ သံ၊၃။၂၃၀။ အံ၊၃။၁၃၁။ ဥဒါန။၁၅၅။ အာယုသင်္ခါရံ ဝိဿဇ္ဇိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉)တိ အာယုနော ဇီဝိတဿ အဘိသင်္ခါရကံ ဖလသမာပတ္တိဓမ္မံ န သမာပဇ္ဇိဿာမီတိ ဝိဿဇ္ဇိ၊ တံ ဝိဿဇ္ဇနေနေဝ တေန အဘိသင်္ခရိယမာနံ ဇီဝိတသင်္ခါရံ နပ္ပဝတ္တေဿာမီတိ ဝိဿဇ္ဇိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၇။ (–အပ၊၁။၁၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။) (၃)(၄) တေဝ နု ခေါ အာဝုသော အာယုသင်္ခါရာ။ မ၊၁။၃၇၀။ အာယုသင်္ခါရာတိ အာယုမေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ အာယု ဝေ ဣန္ဒြိယပစ္စယာဒိဝသေန သဟဇာတဓမ္မာနံ အနုပါလနဝသေန သင်္ခရဏတော အာယုသင်္ခါရော။ မဋီ၊၂။၂၇၃။ (–သံ၊၁။၄၅၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆၊၂၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆၊၂၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၉၊၃၅၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃၊၃၄၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၄၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၉၈။ သာရတ္ထ၊၁။၃၈၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၅။ မဋီ၊၂။၁၆၈။ သံဋီ၊၂။၁၉၀။ အံဋီ၊၃။၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၅၂၈။)

အာယုသင်္ခါရပရိက္ခယ (ပု) [အာယုသင်္ခါရ+ပရိက္ခယ] အာယုသင်္ခါရ–အသက်–ဇီဝိတိန္ဒြေ–၏ ကုန်ဆုံးခြင်း။ အတ္တနော အာယုသင်္ခါရပရိက္ခယံ ဉတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။

အာယုသင်္ခါရပရိယောသာန (န) [အာယုသင်္ခါရ+ပရိယောသာန] အာယုသင်္ခါရ–ဇီဝိတိန္ဒြေ–၏အဆုံး။ အာယုသင်္ခါရပရိယောသာနေ သောဠသန္နံ စိတ္တာနံ ဝါရေ သတိ ဟေဋ္ဌာ သောဠသကံ ဥပရိ သောဠသကန္တိ ဒွေ ဧကတော ယောဇေတဗ္ဗာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။

အာယုသင်္ခါရောဿဇ္ဇန (န) [အာယုသင်္ခါရ+ဩဿဇ္ဇန] အာယုသင်္ခါရကို စွန့်လွှတ်တော်မူခြင်း။ (က) ဖလသမာပတ်ကို စွန့်လွှတ်တော် မူခြင်း။ (မြတ်စွာဘုရားသည် ကိုယ်တော်မြတ်၏ အသက်တော်ကို ကြာရှည်

တည်တံ့အောင် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူရ၏၊ ဖလသမာပတ်ဖြင့် အသက်ကို ထိန်းသိမ်းပြုပြင်တော်မူရ၏၊ကျွဲနွေမှုစ၍ထိုကဲ့သို့ သက်တော်တည်တံ့အောင် ဖလသမာပတ်ကို ငါ မဝင်စားတော့အံ့ဟု စိတ်ဆုံးဖြတ်တော်မူသည်ကိုပင် အာယုသင်္ခါရ စွန့်လွှတ်သည်ဟု ခေါ် သည်။) (၁)အသက်–ဇီဝိတိန္ဒြေ–ကိုစွန့်လွှတ်တော်မူခြင်း။ (ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားခြင်းကြောင့် ကြာရှည် တည်တံ့နေသော အသက်ကိုလည်း ဖလသမာပတ်ဖြင့် ဆက်လက်၍ ထိန်းမထားတော့အံ့ဟု စိတ်ဆုံးဖြတ်တော်မူသည်ကိုလည်း အာယုသင်္ခါရ စွန့်လွှတ်တော် မူသည်ဟု ခေါ် ပေါ် ရပြန်၏။) အာယုသင်္ခါရ (၁) (၂) ကြည့်။ အဋ္ဌဟိ ကာရဏေဟိ ပထဝီကမ္ပော ဝေဒိတဗ္ဗော ဓာတု-က္ခောဘေန....အာယုသင်္ခါရောဿဇ္ဇနေန, ပရိ-နိဗ္ဗာနေနာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၂၀။ မာဃနက္ခ-တ္တေနဿ သာဝကသန္နိပါတော စ အဟောသိ အာယုသင်္ခါရောဿဇ္ဇနဉ္စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀၊ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။)

အာယုသင်္ခါရောဿဇ္ဇနသုတ္တ (န) [အာယုသင်္ခါ-ရောဿဇ္ဇန +သုတ္တ] အာယုသင်္ခါရောဿဇ္ဇန သုတ်။ ဥဒါနပါဠိ၊ ၆-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ ဥဒါန။ ၁၅၁။

အာယုသတ (န) [အာယု + သတ] အသက် တရာ။ အယံ ဒက္ခိဏာ အာယုသတံ ဝဏ္ဏသတံ သုခသတံ ဗလသတံ ပဋိဘာနသတန္တိ ပဉ္စ အာနိသံသသတာနိ ဒေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၃။ (–မ၊ဋီ၊၃။၄၀၉။)

အာယုသန္တာနဇနကပစ္စယသမ္ပတ္တိ (ထိ) [အာယု-သန္တာန+ဇနက+ပစ္စယ+သမ္ပတ္တိ] အသက် အစဉ်ကိုဖြစ်စေတတ်သော အာဟာရစသော အကြောင်းတို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။ တတ္ထ ယံ ဝိဇ္ဇ-မာနာယပိ အာယုသန္တာနဇနကပစ္စယသမ္ပ-တ္တိယာ ကေဝလံ ပဋိသန္ဓိဇနကဿ ကမ္မဿ ဝိပက္ကဝိပါကတ္တာ မရဏံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၂၂။ အာယုသန္တာနဇနကပစ္စယသမ္ပ-တ္တိယာတိ အာယုပ္ပဗန္ဓဿ ပဝတ္တာပနကာနံ အာဟာရာဒိပစ္စယာနံ သမ္ပတ္တိယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၂၇၇။

အာယုသမ္ပဒါ (ထိ) [အာယု + သမ္ပဒါ] အသက် ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ တထာ အာယုသမ္ပဒါ ရူပ-သမ္ပဒါ ကုလသမ္ပဒါ... ဧတေပိ မဟာပုရိ-သဿ ပါရမီနံ အာနိသံသာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တတ္ထ အာယုသမ္ပဒါ နာမ တဿံ တဿံ ဥပ-ပတ္တိယံ ဒီဃာယုကတာ စိရဋ္ဌိတိကတာ။ စရိ-ယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၁။

အာယုသရိက္ခတာ (ထိ) [အာယု + သရိက္ခ+ တာ] အသက်နှင့်တူသည်၏ အဖြစ်။ တဿာ-တိ တာယ အာယုသရိက္ခတာယ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၇၉။

အာယုသဟဂတ (တိ) [အာယု + သဟဂတ] ဇီဝိတိန္ဒြေနှင့် တကွ ဖြစ်သော။ ဧဝမေဝ ခေါ ရာဇည ယဒါယံ ကာယော အာယုသဟဂတော စ ဟောတိ ဥသ္မာသဟဂတော စ ဝိညာဏ-သဟဂတော စ။ ဒီ၊ ၂။၂၆၇။

အာယုသဟဿ (န) [အာယု+သဟဿ] အသက် တထောင်။ နယော နေတဗ္ဗောတိ "အာယု-သဟဿံ ဝဏ္ဏသဟဿ"န္တိ အာဒိကော နယော။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁၀။

အာယုသေသ (ပု၊န) [အာယု+သေသ] ကြွင်း ကျန်သော အသက်၊ အသက်ကြွင်း။ အာယု-သေသေ သတိ ဟတ္ထိရတနံ ဥပေါသထကုလံ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၆။)

အာယုဿ (တိ) [အာယု + ဿ။ အာယုနော ဟိတံ အာယုဿံ။ မောဂ်။ ပဉ္စိကာ၊၄။၇၁။] အသက်၏ အစီးအပွါးဖြစ်သော၊ အသက်ကို

ရှည်စေတတ်သော။ ပဋ္ဌမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ
အာယုဿာ။ အံ၊ ၂။ ၁၂၈။

အာယုဟာန (န) [အာယု+ဟာန] အသက်၏
ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ ဇရံ ပတ္တာ အာယု ဟာ-
ယတိ၊ ဣန္ဒြိယာနိ ဇဇ္ဇရာနိ ဟောန္တီတိ အာ-
ယုဟာနာဒယော ပကတိနိဒ္ဒေသာ။ သံ၊ဋီ၊
၂။ ၁၄။

အာယုဟေ (ကြိ) အာယူဟတိ-ကြည့်။

အာယုဟေတုကတ္တ (န) [အာယု+ဟေတုက+
တ္တ] အသက်၏ အကြောင်း၏ အဖြစ်။ တသ္မာ
အာယုဟေတုကတ္တာ ကာရဏူပစာရေန
အာယု ဥက္ကံသပရိစ္ဆေဒဝသေန ပရမာယူတိ
စ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။
၄၁၇။

အာယူဟက (တိ) [အာ + ဥဟ + ဏွု] အား
ထုတ်သော၊သူ။ မဟောသဓော မဟာရာဇ
သူရော ဟိရိမာ .... အာယူဟကော သင်္ဂါ-
ဟကော။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၃။

အာယူဟတိ (ကြိ) [အာ+ဥဟ+အ+တိ] (က)
အားထုတ်၏၊ လုံ့လပြု၏။ (ခ) ပေါင်းစုမှုကို
ပြု၏၊ ပေါင်းစု–ပြုပြင်စီရင်–၏။ (က)
အာယူဟတိ သမ္ပဂ္ဂဏှတိ ဇန္တု။ သံ၊၁။၄၅။
အာယူဟတိတိ ဝါယမတိ။ နီတိ၊ဓာ၊၁၉၇။
အာယူဟတိ — မိလိန္ဒ။၃၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၄။ ဝဇီရ။၁၆။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၂။ **အာယုဟေ**—ဇာ၊၂။၁၅၉။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၄။ **အာယူဟန္တိ**—မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။
သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၂။ မူလဋီ၊၂။၉၀။အနုဋီ၊၂။၁၃၂။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၃။ **အာယူဟာမိ** — သံ၊၁။၁။
ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၄။ **အာယုဟေ** — ဇာ၊၂။၁၅၉။
အာယူဟေယျ—ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၆။ **အာယူဟိ**—
မိလိန္ဒ။၂၁၀။ **အာယူဟိဿတိ**—မိလိန္ဒ။၁၁၄။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ (ခ) ကမ္မံ နာမေတံ ကိံ
ကရောတီတိ။ အာယူဟတိ အဘိသင်္ခရောတိ
ပိဏ္ဍံ ကရောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ ကိံ
ပိဏ္ဍံ ကရောတီတိ အာယူဟနတ္ထဝသေန
ပုစ္ဆတိ။ မူလဋီ၊၁။၇၆။ (– သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀၊၁၉၁၊၃၉၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၇။ အံ၊
ဋီ၊၂။၉၁၊၁၇၁၊၃ဂဂ။)

အာယူဟန¹ (န၊ထိ) [အာ+ဥဟ+ယု] (၁)
(က) အားထုတ်ခြင်း၊ လုံ့လပြုခြင်း၊ ပြုပြင်
စီရင်ခြင်း။ (ခ) ပေါင်းစုခြင်း၊ ပုံ့နှံ့၍ပေါင်း
စုခြင်း။ (၂) အားထုတ်ကြောင်း–လုံ့လပြု
ကြောင်း–ဖြစ်သောတရား။ (တိ)(၃)ပေါင်း
စုတတ် – ဖြစ်စေတတ် – သော။ (၄) အား
ထုတ်အပ်သော။ (၁)(က) အာယူဟနံ ပဇ-
ဟတော ဝယာနုပဿနာဝသေန ဇာတာ ဓမ္မာ
အညမညံ နာတိဝတ္တန္တိ။ ပဋိသံ။၃၂။ အာ-
ယူဟနန္တိ သင်္ခါရာနံ အတ္ထာယ ပယောဂကရ-
ဏံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ အာယူဟနာ အဘိ-
သင်္ခါရာ။ ပဋိသံ။၁၂။ အာယူဟနာတိ အာ-
ယတိံ ပဋိသန္ဓိဟေတုဘူတံ ကမ္မံ၊ တံ ဟိ အဘိ-
သင်္ခရဏဋ္ဌေန အာယူဟနာတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ (–ပဋိသံ။၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၄၉၊၂၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅-၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၅၆။ သာရတ္ထ၊
၁။၃၇၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၉။
မ၊ဋီ၊၁။၁၀၃၊၃၁၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀။ အံ၊ဋီ၊၁။
၁၃၀။) (ခ) သင်္ခါရာနံ အဘိသင်္ခရဏာယူ-
ဟနသင်္ခါတဝိပါကဋ္ဌေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ အာ-
ယူဟနံ သမ္ပိဏ္ဍနံ၊ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ အတ္တနော
ကိစ္စာနုရူပတာယ ရာသိကရဏန္တိ အတ္ထော။
ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၅။ တတြတတြာဘိနန္ဒဝသေန ဗျာ-
ပေတွာ ဥဟနံ ရာသိကရဏံ ဒုက္ခနိဗ္ဗတ္တနံ အာ-
ယူဟနံ (အာကာရဿ ဗျာပနတ္ထတ္တာ)။ မူလ-
ဋီ၊၂။၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၉၀။ ထွေ စ ဗျာပ-
နတ္ထံ အာကာရံ, တဿ စ ယကာရာဂမံ
ကတွာ သမ္ပိဏ္ဍနတ္ထံ အာယူဟနန္တိ ပဒံ ဝေဒိ-
တဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊၂။၆၀။ အာယူဟနဋ္ဌလည်း
ကြည့်။ (၂) ဥပ္ပါဒေါ ဟုတွာ ပစ္စယော

ဟောတိ၊ ပဝတ္တံ ဟုတွာ။ နိမိတ္တံ။ အာယူဟနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ အာယူဟတိ ဖလံ အတ္တနော ပစ္စယုပ္ပန္နပ္ပဝတ္တိယာ ဃဋ္ဋေတိ စေတေနာတိ အာယူဟနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၈၈။ အာယူဟနဋ္ဌိတိ-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။ (တိ)(၃) အာယူဟနာ သင်္ခါရ(ပဋိသံ။၅၀)တိ တံ ကမ္မံ ကရောန္တဿ ပုရိမစေတနာယော၊ .... တံသမ္ပယုတ္တာ အာယူဟနာ သင်္ခါရ နာမ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၄-၅။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၂။ အာယူဟနာတိ သမ္ပိဏ္ဍနကာ ဒါနာဒိကိရိယာယ ပဝတ္တနကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၃၈။ (၄) အာယူဟနကမ္မ-ကြည့်။

အာယူဟန[၂] (န) [အာယ+ဦဟန] ဒုက္ခကို ဖြစ်စေခြင်း။ သမုဒယတော အာဂစ္ဆတီတိ ဝါ အာယံ၊ ဒုက္ခံ။ တဿ ဦဟနံ ပဝတ္တနံ အာယူဟနံ။ မူလဋီ၊၂။၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၉၀။ အာယူဟနဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

အာယူဟနကမ္မ (န) [အာယူဟန+ကမ္မ] အားထုတ်အပ်သော အမှု။ ကိဉ္စိ အာယူဟနကမ္မံ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၈။ အာယူဟနကမ္မန္တိ အတ္တနာ အာယူဟိတဗ္ဗကမ္မံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၅။)

အာယူဟနကာလ (ပု) [အာယူဟန + ကာလ] အားထုတ်သော - အခါ - ကာလ။ ကမ္မနိမိတ္တံ နာမ ယံ ဝတ္ထုံ အာရမ္မဏံ ကတွာ အာယူဟနကာလေ ကမ္မံ အာယူဟတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၂။

အာယူဟနကိရိယာဘာဝ (ပု) [အာယူဟန+ကိရိယာ + ဘာဝ] အားတုတ်ခြင်း ကိရိယာ၏ အဖြစ်။ သဟဇာတာနံ ပန အာယူဟနကိရိယာဘာဝေန ပဝတ္တမာနာ ဥပကာရိကာတိ ကိံ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၈၁။

အာယူဟနက္ခဏ (ပု) [အာယူဟန + ခဏ] အားထုတ်ရာ - အခိုက် - ခဏ။ အာယူဟနက္ခဏေ သုခံ သုကရံ သုခေန သက္ကာ ပူရေတုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ အာယူဟနက္ခဏေတိ တဿ ဓမ္မဿ ဂဟိတဿ ပဝတ္တနက္ခဏေ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၁။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၁။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၁။)

အာယူဟနစေတနာ (ထီ) [အာယူဟန + စေတနာ] အားထုတ်ကြောင်း ဖြစ်သော စေတနာ။ တီသု ပိ ဒွါရေသု အာယူဟနစေတနာ သမောဓာနေတဗ္ဗာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၈။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၂။ မူလဋီ၊၂။၉၄။ အနုဋီ၊၂။၁၃၇။)

အာယူဟနစေတနာကမ္မသမင်္ဂိတာ (ထီ) [အာယူဟန+စေတနာ+ကမ္မ+သမင်္ဂိတာ] အားထုတ်ခြင်း, စေတနာ, ကံ-တို့နှင့် ပြည့်စုံသည်၏အဖြစ်။ အာယူဟနစေတနာကမ္မသမင်္ဂိတာဝသေန (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅)-တိ ကာယဒုစ္စရိတာဒိ အပရာပရံ အာယူဟနေန သန္နိဋ္ဌာပကစေတနာယ တဿေဝ ပကပ္ပနေ ကမ္မက္ခယကရဉာဏေန အခေပိတတ္တာ ယထူပစိတကမ္မုနာ စ သမင်္ဂိဘာဝဿ ဝသေန။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၁။

အာယူဟန (တ္ထ) ဋ္ဌ (ပု) [အာယူဟန+အတ္ထ] (၁) ပြန့်နှံ့၍ ပေါင်းစုခြင်း အနက်သဘော။ (၂) ဒုက္ခကို ဖြစ်စေခြင်း အနက်သဘော။ သမုဒယဿ အာယူဟနဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၂၀။ သမုဒယဒဿနေနေဝ အာယူဟနဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ သမုဒယဿ အာယူဟနဋ္ဌော နိဒါနဋ္ဌော သံယောဂဋ္ဌော ပလိဗောဓဋ္ဌော။ ပဋိသံ။၂၉၃-၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၉။ ကိံ ပိဏ္ဍံ ကရောတီတိ အာယူဟနတ္ထဝသေန ပုစ္ဆတိ။ မူလဋီ၊၁။၇၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၂။ မူလဋီ၊၁။၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊

၁။ ၂၅၇။) အာယူဟန (၁)(ခ)နှင့် အာယူဟန²-လည်း ကြည့်။

အာယူဟနဋ္ဌိတိ (ထီ) [အာယူဟန + ဋ္ဌိတိ] အားထုတ်တတ် – အားထုတ်ကြောင်း ဖြစ်–သော အကြောင်း။ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရာနံ ဥပ္ပါဒဋ္ဌိတိ စ ပဝတ္တဋ္ဌိတိ စ နိမိတ္တဋ္ဌိတိ စ အာယူဟနဋ္ဌိတိ စ .... ဣမေဟိ နဝဟာကာရေဟိ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ။ ပဋိသံ။၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄-၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ သင်္ခါရဇနနေ သဗ္ဗာပါရဝိယ ဟုတွာ အာယူဟတိ ဝါယမတီတိ ပစ္စယသမတ္ထတံ ဒဿေန္တော အာယူဟနဋ္ဌိတီတိ အာဟ၊ အာယူဟနဘူတာ ဋ္ဌိတီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၉။)

အာယူဟနနိမိတ္တ (န) [အာယူဟန+နိမိတ္တ] အားထုတ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဣဓနိ ပုညာနေဥ္စာဘိသင်္ခါရေ ဝေ "အာယူဟနနိမိတ္တ"န္တိ ဒဿနဝသေန သတ္တမဒုကော ဝုတ္တော။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၈။

အာယူဟနပရိက္ခိယ (တိ) [အာယူဟန+ ပက္ခ + ဣယ] (ကံကို) အားထုတ်ခြင်း အဖို့ရှိသော။ နိကန္တိက္ခဏေ ပန အာယူဟနပက္ခိယမေဝ ကတွာ ဧသ ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၄။

အာယူဟနပစ္စယ (ပု) [အာယူဟန+ပစ္စယ]အားထုတ်ခြင်း ဘူသော အကြောင်း။ ယေ အာယူဟနပစ္စယာ ကိလေသာ နိဗ္ဗတ္တေယျုံ။ ပဋိသံ။ ၃၉၅။

အာယူဟနရသ (တိ) [အာယူဟန+ရသ] (၁) အားထုတ်ခြင်း – ကြောင့်ကြဗျာပါရပြုခြင်း – ကိစ္စရှိသော။ (၂) ပေါင်းစုခြင်း ကိစ္စရှိသော။ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏာ သင်္ခါရာ၊ အာယူဟနရသာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၅၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၉။ ပဋိသန္ဓိဇနနတ္ထံ အာယူဟန္တိ ဗျာပါရံ ကရောန္တီတိ အာယူဟနရသာ။ ရာသိကရဏံ ဝါ အာယူဟနံ။ မူလဋီ၊ ၂။၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၃။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။)

အာယူဟနလက္ခဏ (န) [အာယူဟန+လက္ခဏ] အားထုတ်ခြင်းလက္ခဏာ။ ဘဝဿ အာယူဟနလက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ ဝဇိရ။၄၂။ ပုန ဥပ္ပတ္တိယာ အာယူဟနလက္ခဏံ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၁၁။ (–ဝဇိရ။၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။ ၂။၃၅၆။)

အာယူဟနဝေလာ (ထီ) [အာယူဟန+ဝေလာ] အားထုတ်သောအခါ။ အာယူဟနဝေလာယမေဝ တံ တံ ကမ္မာနံ တံ တံ ဖလဝိသေသဟိနမဇ္ဈိမပဏီတဒိဝိဘာဂဿ... နိရဝသေသတော ပဋိဝိဇ္ဈနေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊၁။၅။

အာယူဟနသင်္ခါရ (ပု) [အာယူဟန + သင်္ခါရ] ပေါင်းစု–ဖြစ်စေ–တတ်သော သင်္ခါရတရား။ ကောဝဇ္ဇနေသု ဝါ ဆသု ဇဝနေသု စေတနာ အာယူဟနသင်္ခါရာ (အာယူဟနာ သင်္ခါရာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၂၂)နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။

အာယူဟနသဘာဝ(တိ)[အာယူဟန+သဘာဝ] ပေါင်းစုခြင်း – အားထုတ်ခြင်း – သဘောရှိသော။ အဘိသင်္ခရဏလက္ခဏ-ကြည့်။

အာယူဟနသမင်္ဂီတာ (ထီ) [အာယူဟန + သမင်္ဂီ+တာ] အားထုတ်ခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်၏ အဖြစ်။ တတ္ထ ကုသလာကုသလကမ္မာယူဟနက္ခဏေ အာယူဟနသမင်္ဂီတာတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၁၉။ (–မ၊ဋီ၊၃။၃၀၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။)

အာယူဟနသမ္ပယုတ္တစေတနာ (ထီ) [အာယူဟန + သမ္ပယုတ္တ + စေတနာ] အားထုတ်ခြင်းနှင့် ယှဉ်သော စေတနာ။ တတိယေ ပန အာယူဟနသမ္ပယုတ္တစေတနာ ဘဝေါ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၃။

အာယူဟနာနုပဋ္ဌာနကုသလ (တိ) [အာယူဟန+အနုပဋ္ဌာန+ကုသလ] သင်္ခါရတို့၏အကျိုး၌ အားထုတ်ခြင်း–သင်္ခါရတရားတို့ကိုဖြစ်စေခြင်း–ကိစ္စ၏ ဉာဏ်၌ထင်မြင်မလာခြင်း၌ လိမ္မာ ကျွမ်းကျင်သော၊သူ။ ပုထုဇ္ဇနော ဝိပဿနံ ဘာဝေန္တော....ဝယတော ဥပဋ္ဌာနကုသလော ဟောတိ၊ အာယူဟနာနုပဋ္ဌာနကုသလော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊၂၂၄။ အာယူဟနာနုပဋ္ဌာနကုသလော ဝိပရိဏာမူပဋ္ဌာနကုသလော .... တိ ဧတေသု သာမိဝစနေန သမာသပဒစ္ဆေဒေါ ကာတဗ္ဗော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။

အာယူဟနာနုရူပတာ (ထီ) [အာယူဟန+အနုရူပ+တာ] အားထုတ်ခြင်းကိစ္စအား လျော်သည်၏အဖြစ်။ စေတနာဂ္ဂဟဏေန အာယူဟနာနုရူပတာယ တပ္ပဓာနတ္တာ သင်္ခါရက္ခန္ဓမ္မာ ဂဟိတာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၄။

အာယူဟနာဝသာန (န) [အာယူဟန + အဝသာန] (အတ္တဝိကပ် သုံးခုတို့၌ ဆိုအပ်သော) အာယူဟန၏ အဆုံး။ စေတနာ ဘဝေါတိ အာယူဟနာဝသာနေ ဝုတ္တစေတနာ ဘဝေါတိ ဝေမတ္တော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၅။ အာယူဟနာဝသာနေတိ တိသုပိ အတ္တဝိကပ္ပေသု ဝုတ္တာသု အာယူဟနဿ အဝသာနေ။ မူလဋီ၊၂။၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၃၉။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။)

အာယူဟန္တ (တိ) [အာ+ဦဟ + အ + အန္တ] အားထုတ်သော၊သူ။ တရိတဗ္ဗဋ္ဌာနေ အာယူဟန္တာ တရန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ အာယူဟန္တာတိ ဟတ္ထေဟိ စ ပါဒေဟိ စ ဝါယမန္တာ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၄၆။ အာယူဟတ (ဇာ၊၂။၂၀၅)န္တိ ဒိန္နံ ဝါယာမမာနာနံ အညတရဿ ဧဝ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၂။ ပေဋကော။၂၆၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၀။)

အာယူဟမာန (တိ) [အာ+ဦဟ+အ+မာန] အားထုတ်သော။ မနေ့ာသဥ္စေတနာ အာယူဟမာနာဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ အာယူဟမာနာဝါတိ စေတယမာနာ ဧဝ အဘိသန္ဒဟန္တီ ဧဝ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၁။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၉။ (–မူလဋီ၊၃။၀၉။)

အာယူဟာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ + ဦဟ + ဏာပေ+တိ] အားထုတ်စေ၏။ အာယူဟိနိ-ကြည့်။

အာယူဟိတ (တိ) [အာ+ဦဟ+တ] (၁) အားထုတ် – ပေါင်းစု – ပြုပြင်စီရင်–အပ်သော။ (၂) အားထုတ် – ပြုလုပ် – သော။ (၁) တဿ နာနာစေတနာဟိ အာယူဟိတဿ အပရာပရိယကမ္မဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ နှ အာယူဟိတံ အဿာ(မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃)တိ နှ စေတိတံ ပကပ္ပိတံ ဘဝေယျ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၅၇။ အာယူဟိတ(မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၁)န္တိ သမ္ပိဏ္ဍိတံ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၄၀၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၊၃၃၅။ ဝဇိရ။၄၂။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၄၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၁။ မူလဋီ၊၁။၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၅၉။) (၂) အာယူဟိတော အတ္တသာမနတာယ အပစိတိံ န ကရောတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၀။

အာယူဟိတကမ္မ (န) [အာယူဟိတ+ကမ္မ] အားထုတ်အပ်သောကံ။ အာယူဟိတကမ္မံ နာမ ဝိပါကဝါရံ လဘန္တမ္ပိ အတ္ထိ အလဘန္တမ္ပိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၅၂။ အနုဋီ၊၁။၁၀၁။)

အာယူဟိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ဦဟ+တဗ္ဗ] အားထုတ်အပ်သော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အာယူဟိတဗ္ဗကမ္မ (န) [အာယူဟိတဗ္ဗ+ကမ္မ] အားထုတ်အပ်သော ကံ။ နဝါနံ ကမ္မာနန္တိ ဣဒါနိ အာယူဟိတဗ္ဗကမ္မာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

အာယူဟိတွာ (ကြိ.ဝိ) [အာ+ဦဟ+တွာ] အားထုတ်၍။ အာပါယိကကမ္မံ အာယူဟိတွာ။ မိလိန္ဒ။၁၁၄။ ကုသလံ ပန အာယူဟိတွာ အာသန္နေ အကုသလံ ကတံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၇၄။ ဥဿက္ကိတွာတိ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏပဋိ-ပါဋိယာ အာယူဟိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၅။

အာယူဟိနီ (ထီ) [အာ+ဦဟ+အ+ဣနီ] ထိုထိုအာရုံကို ရခြင်းငှါ သတ္တဝါတို့ကို အားထုတ်စေတတ်သော တရား၊(တဏှာ)။ တတ္ထ ကတမော လောဘော။ ယော ရာဂေါ သာရာဂေါ ....ဝိသဋ္ဌာ အာယူဟိနီ။ အဘိ၊ဓ။ ၂၊ ၂၁၅။ မဟာနိ။၆။ တဿ တဿ ပဋိလာဘတ္ထာယ သတ္တေ အာယူဟာပေတီတိ အာယူဟိနီ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃။

အာယောဂ (ပု) [အာ+ယုဇ+ဏ] (၁) ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း၊ အဖန်ဖန်–လွန်ကဲစွာ–ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း။(၂)အာယောဂပဋ်။ (အာယောဂပဋ္ဋ-ကြည့်။) (၁) ဒုဇ္ဇာနံ ခေါ တော ပေါဋ္ဌပါဒ တယာ အညဒိဋ္ဌိကေန .... အညတြာယောဂေန။ ဒီ၊၁။၁၇၃။ အာယု-ဠ္ဌနံ အနုယုဠ္ဌနံ အာယောဂေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇၅။ အာဘုသော ယုဠ္ဌနံ အာယောဂေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၇။ အာယောဂေါ (ဝိ ဋ္ဌ၊၁။၇၇)-တိ ဥဂ္ဂဟဏာစိန္တနာဒိဝသေန ပုနပ္ပုနံ အဘိ-ယောဂေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၄။ ဝိမတိ၊၁။၃၇။ (–ဒီ၊ ၂။၄၂။ မမ္မ။၄၁။ ဥဒါန။၁၂၇။ ထေရ။ ၃၁၆။ဝိ၊ဋ္ဌ ၁။၁၄၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇၁။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၄။ ဝိမတိ၊၁။ ၉၂။) (၂) အနာပတ္တိ ဓီဝရံ သိဗ္ဗေတုံ အာ-ယောဂေ ကာယဗန္ဓနေ။ ဝိ၊၁။၃၇၀။ အာ-ယောဂ အံသဗဒ္ဓက ကာယဗန္ဓန ပရိဿာဝနာ-ဒီနံ အတ္ထာယ အဒါသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ အာ-ယောဂေါတိ ပဋ္ဋိအာယောဂေါ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄'၇။ (–ဝိ:၄။၂၇၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၆၃။)

အာယောဂပဋ္ဋ (ပု) [အာယောဂ+ပဋ္ဋ] အာ-ယောဂပဋ် (ထိုင်သောအခါ ထောင်နေသော ဒူးနှစ်ဖက်ကို ကိုယ်နှင့်ရစ်သိုင်း ပတ်ဖွဲ့ကြောင်းဖြစ်သော အဝတ်ပြား)။ န အာယောဂ-ပဋ္ဋေ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၆။ ကော အာ-ယောဂပဋ္ဋံ အဒါသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။)

အာယောဂပလ္လတ္ထိကာ (ထီ) [အာယောဂ+ပလ္လတ္ထိကာ] အာယောဂပဋ်ဖြင့် ရစ်သိုင်း ဖွဲ့ပတ်ခြင်း။ ဒုဿပလ္လတ္ထိကာယာတိ ဧတ္ထ အာ-ယောဂပလ္လတ္ထိကာပိ ဒုဿပလ္လတ္ထိကာ ဧဝ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။

အာယောဂဝတ္တ (နု) [အာယောဂ+ဝတ္တ]အာ-ယောဂမည်သော ကျင့်ဝတ် (ရွတ်ဆိုရာ၌ စည်းကမ်းကျင့်ဝတ်။ အဋ္ဌကနိပါတ် ဇာတ်ဝတ္ထု"န္ဝ-၃၄၅-၌ကား အာယောဂပတ်ပုဆိုးဟု ပြန်ဆို၏)။ နာဂဗလော ဘတိကော.... ဧကေန အာယောဂဝတ္တေန ဂီတံ ဂါယန္တော ရာဇင်္ဂဏေန ပါယာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၅။

အာရ (ပု) [အရ+ဏ] စူး၊ လက်ပွတ်စူး။ အပ္ပါ-ဏိဇာတီနံ အာရသတ္ထံ။ ဗာလာဝတာရ။၂၂၇။

အာရက (တိ) [အာရာ+က] ဝေးသော၊ ဝေးကွာသော၊ ကင်းဝေးသော။ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ အာရကာ ဟောတိ....ရာဂေါ အာရကော ဟောတိ။ အံ၊၂။၅၀၉။

အာရကကိလေသ (တိ) [အာရကာ+ကိလေသ] ဝေးသော – ကင်းကွာသော – ပယ်အပ်ပြီးသော – ကိလေသာရှိသော၊သူ။ အရဟန္တိ အာရကကိလေသော၊ ဒူရကိလေသော ပဟီန-ကိလေသောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၇။

အာရကဏ္ဍက (ပု၊နု) [အာရ+ကဏ္ဍက] (၁) အဦးရှည်သော ပေရွက်လိုး ခေးငယ်။ (၂) အပ်နဖားထွင်းစူး။ (၁) အာရကဏ္ဍကေပိ

ဝဋ္ဋမဏိကံ ဝါ အညံ ဝါ ဝဏ္ဏမဋ္ဌံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ အာရကဏ္ဍကေ ပေါတ္ထကာဒိကရဏသတ္ထကဇာတိ။ ဝဇိရ၊၁၂၂။ အာရကဏ္ဍကေတိ ပေါတ္ထကာဒိအဘိသင်္ခရဏတ္ထံ ကတေ ဒီဃသတ္ထကေ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၁။ အာရကဏ္ဍကံ နာမ ပေါတ္ထကာဒိအဘိသင်္ခရဏတ္ထံ ကတဒီဃမုခသတ္ထကန္တိ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၀။ (၂) ခုဒ္ဒကံ အာရကဏ္ဍကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၅။ ကင်္ခါ။၂၆၁။ အာရကဏ္ဍကံ သူစိဝေဓကံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၂၅။ အာရကဏ္ဍက(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄)န္တိ သူစိဝိဇ္ဈနကကဏ္ဍကံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၅။)

အာရကတာ (ထီ) [အာရကာ+တာ] ဝေးသည်–ကင်းကွာသည်–၏ အဖြစ်။ ကိလေသေဟိ အာရကတာယ အရိယံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။

အာရကတ္တ (န) [အာရကာ+တ္တ] ဝေးသည်–ကင်းကွာသည် –၏အဖြစ်၊ ကိလေသာတို့မှ ကင်းကွာသည်၏ အဖြစ်။ တတ္ထ အာရကတ္တာ အရီနံ, အရာနဉ္စ ဟတတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ အာရကတ္တာတိ သုဝိဒူရတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၃။ အာရကတ္တာတိ ကိလေသေဟိ သုဝိဒူရတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၊၁၀၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၁၊၈၁၊၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၀၊၃၀၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၁၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂။ မ၊ဋီ၊၁။၁၃။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၉။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၅၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၉၊၁၁၂။)အရဟန္တ, အရိယ-တို့လည်း ကြည့်။

အာရကာ (ဗျ) (၁) ဝေးကွာသော၊ အဝေး၊ ဝေးသောအရပ်၊ အဝေး၌၊ အဝေးက၊ အဝေးမှ၊ ဝေးစွာ။ (၂) အနီး၊ နီးသော၊ နီးကပ်သော။ (၁)အာရကာဟံ ဘော ဂေါတမ အနုတ္တရာယ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပဒါယ သာစရိယကော။ ဒီ၊၁။၉၆။ အယ ခေါ သော အာရကာဝ သာမညာ၊ အာရကာဝ ဗြာဟ္မညာ။ ဒီ၊၁။၁၅၀။ ဥဒါန။၁၃၂။ အာရကာဝါ တိ ဒူရေယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ အာရကာဝ နမဿန္တိ(သံ၊၂။၇၄)တိ ဒူရတောဝ နမဿန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ အာရကာ ပရိဝဇ္ဇယေ(ဇာ၊၁။၇၆၊၁၉၆-၈၊၃၄၆)တိ ...ဒူရတောဝ တာ ပရိဝဇ္ဇယေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ အာရာ ဒူရာ စ အာရကာ။ ဓာန်။၁၁၅၇။ အာရာ အာရကာ ပစ္ဆာ ပုရေ ဟုရံ ပေစ္စ (အပါစီနံ) ဣစ္စေတေ သတ္တမီယာ။ ရူ။နှာ ၁၃၄။ နီတိ၊သုတ္တ။ နှာ၃၈၁။ (–မ၊၁။၃၄၈။ မ၊၂။၂၈၃၊၄၃၀။ သံ၊၁။၃၄၂။ သံ၊၂။၂၇၀။ အံ၊၂။၄၇၁။ အံ၊၃။၄၂။ ဣတိဝုတ်။၂၅၆။ ဇာ၊၂။၂၉၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄၊၁၈၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၆၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၈၊၃၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄၊၂၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၊၂၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။၁၇၈၊၂၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅၊၄၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၀၊၇၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၈၊၁၅၇၊၂၂၃၊၂၈၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၃ ၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၂။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၁၊၂၁၃။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၆၈။) (၂) အရဟံ(၁)(ဂ)-ကြည့်။ (၁)(၂)အာရကာသဒ္ဒေါ ဒူရာသန္နဝါစကော။ နီတိ၊ဓာ။၁၅၁။

အာရကူဋ (ပု၊န) [အာရ+ကူဋ+အ။ အာရံ ပိတ္တလံ ကူဋယတိ ထူပိကရောတီတိ အာရကူဋော။ ထောမနိမိ။ အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာသူစိ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။] တေး ခတ်ပြား၊ ကြေးဝါ။ ကံသလောဟံ ဝဋ္ဋလောဟံ အာရကူဋန္တိ တီဏိ ကိတ္တိမလောဟာနိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။

သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၁။ ရသကတမ္ဗေ မိဿေတွာ ကတံ အာရကူဋံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၄၂၄။ (−မ၊ဋီ၊ ၁။ ၆၉။ ဓာန်။ ဓာန်၊ဋီ။ ၄၉၂။)

အာရကူဋမယ (တိ) [အာရကူဋ+မယ] တေး ခတ်ပြာ−ကြေးဝါ−ဖြင့်ပြီးသော−ဖြင့်ပြုလုပ် အပ်သော။ ဇာတရူပပ္ပတိရူပကန္တိ သုဝဏ္ဏရသဝိဓာနံ အာရကူဋမယံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ အာဘရဏဇာတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၆။

အာရကူဋလောဟ (န) [အာရကူဋ+လောဟ] တေးခတ်ပြာ၊ ကြေးဝါ။ အာရကူဋလောဟမ္ပိ ဇာတရူပဂတိကမေဝ အနာမာသန္တိ သဗ္ဗအဋ္ဌကထာသု ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၀။ အာရကူဋလောဟန္တိ ကိတ္တိမလောဟံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၁။ (−ဝဇီရ။ ၁၈၆။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆၂။)

အာရက္ခ (ပု) [အာ+ရက္ခ+အ] (၁) စောင့်ရှောက်ခြင်း။ (တိ) (၂) အစောင့်အရှောက်၊ စောင့်ရှောက်တတ်သော၊ သူ။ (၁) ယံ ဟိ တေ ဂဟပတိ ဘဝိဿတိ .... လောမဟံသော ဝါ အာရက္ခော ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉။ အာရက္ခောတိ အဇ္ဈတ္တ စ ဗဟိ စ ရတ္တိဉ္စ ဒိဝါ စ အာရက္ခဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၆။ အာရက္ခော(ဒီ၊ ၂။ ၅၀။ အဘိ၊ဝိ။ ၄၀၄)တိ ဒွါရပိဒဟနမဉ္ဇူသဂေါပနာဒိဝသေန သုဋ္ဌု ရက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉၅။ (−သံ၊ ၂။ ၃၈၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၃၅။ ၂၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၊ ၁၁၀၊ ၁၃၂၊ ၁၄၂၊ ၁၉၇၊ ၂၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၀၊ ၂၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄၊ ၂၂၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅၊ ၂၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၄၊ ၁၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၂၁၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၉၊ ၁၇၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၇၁။ ဝဇီရ။ ၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၅။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၁၄။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၉၄။) (တိ) (၂) အပ္ပမာဒေါ သတိ စေတသော အာရက္ခော ကရဏီယော။ သံ၊ ၂။ ၃၁၇။ နေသံ မေတ္တာဒိဗြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာဝ အာရက္ခာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၅။ ယထာ ဟိ ရထဿ အာရက္ခော သာရထိ နာမ ယောဂ္ဂိယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၈။ (−အပ။ ၃၀၉။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၄၊ ၁၈၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၇၊ ၁၉၁၊ ၂၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၂၊ ၂၃၂၊ ၃၀၉၊ ၃၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၂၊ ၁၁၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၇၊ ၂၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၊ ၄၃၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၇၅။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၂၁။ မ၊ဋီ၊ ၃။ ၁၄၅။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၉၇။ အနု၊ဋီ၊ ၂။ ၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၆၊ ၅၀၊ ၁၈၇။)

အာရက္ခက (တိ) [အာ+ရက္ခ+ဏွု] အစောင့်အရှောက်၊ အစောင့်အရှောက်ဖြစ်သော၊ သူ။ ဗန္ဓုလသေနာပတိ ပန ရထာ ဩတရိတွာ အာရက္ခကေ မနုဿေ ဝေတ္တေန ပဟရန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၂။ (−သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၀၉။)

အာရက္ခကဇေဋ္ဌက (တိ) [အာရက္ခက+ဇေဋ္ဌက] အကြီးအမှူးဖြစ်သော အစောင့်အရှောက်။ အာရက္ခကဇေဋ္ဌကော ဂေါဝ နုဒန္တော .... ကန္တာရံ တာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၃။

အာရက္ခကပုရိသ (ပု) [အာရက္ခက+ပုရိသ] အစောင့်အရှောက်ဖြစ်သော ယောကျ်ား။ အာရက္ခကပုရိသေဟိ ဂဟိတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၈။ အာရက္ခကပုရိသာ တံ ပဝတ္တိံ ရညော အာရောစေသုံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၅။

အာရက္ခကာရဏ (န) [အာရက္ခ+ကာရဏ] စောင့်ရှောက်ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ အာရက္ခာဓိကရဏန္တိ အာရက္ခကာရဏာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၆၂။

အာရက္ခကိစ္စ (န) [အာရက္ခ+ကိစ္စ] စောင့်ရှောက်ခြင်းကိစ္စ။ ခီဏာသဝဿ ဟိ တိဿ ဒွါရေသု သဗ္ဗကာလံ သတိ အာရက္ခကိစ္စံ သာဓေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၂။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၃။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၃၁၂။)

အာရက္ခဂေါစရ (ပု) [အာရက္ခ+ဂေါစရ] စိတ်၏ အစောင့်အရှောက် ဖြစ်သော သတိဟူသော ကျက်စားရာဘရား။ ဂေါစရော ပန တိဝိဓော ဥပနိဿယဂေါစရော အာရက္ခဂေါစရော ဥပနိဗန္ဓဂေါစရောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၀၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၃၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၅-၆။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀၉။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၇၃-၄။ သတိသမ္ပန္နော စိတ္တဿ အာရက္ခဘူတော ဧဝ ဂေါစရော အာရက္ခဂေါစရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၄၄။

အာရက္ခဂ္ဂဟဏ (န) [အာရက္ခ+ဂဟဏ] စောင့်ရှောက်မှု တာဝန်ကို ယူခြင်း။ ဒေဝဒတ္တော သတ္ထရိ .... ဥဿုက္ကမယျာတိ အာရက္ခဂ္ဂဟဏတ္ထံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။

အာရက္ခဋ္ဌာန (န) [အာရက္ခ+ဌာန] စောင့်ရှောက်ရာအရပ်။ တဿ တေသံ အာရက္ခဋ္ဌာနံ အာဂန္တွာပိ ယထာရုစိတေန မဂ္ဂေန ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။

အာရက္ခဏ (န) [အာ+ရက္ခ+ယု] စောင့်ရှောက်ခြင်း။ အာရက္ခ(၁)-ကြည့်။

အာရက္ခဏတ္ထ (ပု) [အာရက္ခဏ+အတ္ထ] စောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော အကျိုး။ တတ္ထ ဣမသ္မိံ စက္ကဝါဠေ မဟာရာဇာနော ခဂ္ဂဟတ္ထာ အာဂန္တွာ ဗောဓိသတ္တဿ အာရက္ခဏတ္ထာယ ဥပဂန္တွာ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိဋ္ဌာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၇။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၃၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၀။)

အာရက္ခတိ (ကြိ)[အာ+ရက္ခ+အ+တိ] စောင့်ရှောက်၏။ အဓိဂ္ဂတေ ကုသလေ ဓမ္မေ န အာရက္ခတိ။ အဓိဂတေ ကုသလေ ဓမ္မေ အာရက္ခတိ။ အံ၊ ၂။၃၇၆။ န အာရက္ခတိတိ န ရက္ခတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။

အာရက္ခတ္ထ (ပု) [အာရက္ခ+အတ္ထ] စောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော အကျိုး။ တတ္ထ ဣမသ္မိံ စက္ကဝါဠေ မဟာရာဇာနော ခဂ္ဂဟတ္ထာ ဗောဓိသတ္တဿ အာရက္ခတ္ထာယ ဥပဂန္တွာ သိရိဂဗ္ဘံ ပဝိဋ္ဌာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၆။ မ၊ဋီ၊၃၊၆၀။)

အာရက္ခဒါယက (တိ) [အာရက္ခ+ဒါယက] အစောင့်အရှောက်ကို ပေးတတ်သော၊ သူ။ အာရက္ခဒါယကထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ အာရက္ခဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထာတိ။ အပ၊၁။၂၈၈။

အာရက္ခဒုက္ခ (တိ) [အာရက္ခ+ဒုက္ခ] စောင့်ရှောက်ရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သောဆင်းရဲ။ အာဒီနဝပဋိစ္ဆာဒကန္တိ အာရက္ခဒုက္ခပရာမိနဝတ္တိ-စောရဘယာဒိအာဒီနဝပဋိစ္ဆာဒကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၀၅။

အာရက္ခဒုက္ခမူလ(န)[အာရက္ခဒုက္ခ+မူလ] စောင့်ရှောက်ရခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲခြင်း၏ အကြောင်း။ အာရက္ခဒုက္ခမူလံ ကာမုပါဒါနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၆၄။

အာရက္ခဒေဝတာ (ထီ) [အာရက္ခ+ဒေဝတာ] အစောင့်အရှောက် ဖြစ်သော နတ်။ နတ္ထိ လောကေ ရဟော နာမ ပါပကမ္မံ ပကုဗ္ဗတော။ သဗ္ဗပဌမံ ဟိဿ တံ ပါပံ အတ္တနာ ဉာနာတိ၊ တတော အာရက္ခဒေဝတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၄၊၂၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၊ ၁၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၇၊၃၂၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၁။

ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၁၀၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၇။)

အာရက္ခန (နု) [အာရက္ခ+ယု] စောင့်ရှောက်ခြင်း။ ယသ္မာ ပန အနုဝတ္တနဝသေန သန္တာနဿ ပဒါနံ အာခါနံ အာရက္ခနံ ဝါ ဒဠှကရဏံ ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၁။

အာရက္ခဏတ္တ (ပု) [အာရက္ခဏ+အတ္တ] စောင့်ရှောက်ခြင်းအကျိုး။ တံ ပန္နရသ သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကကာလေ အာရက္ခဏတ္တာယ သတ္တဘူမိကဿ ပါသာဒဿ ဥပရိတလေ ဝါသယိံသု။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။

အာရက္ခနိမိတ္တ (နု) [အာရက္ခ+နိမိတ္တ] စောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဥပ္ပန္နာနံ ဘောဂါနံ အာရက္ခနိမိတ္တံ ပရိဘောဂနိမိတ္တဉ္စ ....။ နေတ္တိ။၃၆။ အာရက္ခနိမိတ္တံ ဒွါရပိဒဟနမဉ္ဇူသာဂေါပနာဒိနာ သုဋ္ဌု ရက္ခဏနိမိတ္တံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆၀။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၁၅၇။)

အာရက္ခနိရောဓ (ပု) [အာရက္ခ+နိရောဓ] စောင့်ရှောက်ခြင်း၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ မစောင့်ရှောက်ရခြင်း။ သဗ္ဗသော အာရက္ခေ အသတိ အာရက္ခနိရောဓာ....။ ဒီ၊၂။၅၀။

အာရက္ခပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အာရက္ခ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] (၁) ကိလေသာတို့မှ စောင့်ရှောက်တတ်သည်ဖြစ်၍ ယောဂီတို့ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်လာသော။ (၂) ကိလေသာတို့မှ စောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော။ တတ္ထ သရဏလက္ခဏာ သတိ၊ အသမ္မုဿနရသာ၊ အာရက္ခပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ ကိလေသေဟိ အာရက္ခာ ဟုတွာ ပစ္စုပတိဋ္ဌတိ၊ တတော ဝါ အာရက္ခံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတီတိ အာရက္ခပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၇၉။ အနုဋီ၊၁။၁၂၆။ အနုဋီ၊၃။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၄၃၊၂၁၆။)

အာရက္ခပညတ္တိ (ထီ) [အာရက္ခ+ပညတ္တိ] အစောင့်အရှောက်ကို အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း။ အာရက္ခပညတ္တိ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ။ နေတ္တိ။၅၃။ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အာရက္ခဿ စ ပညာပနတော အာရက္ခပညတ္တိ နာမ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၄။

အာရက္ခမနုဿ (ပု) [အာရက္ခ+မနုဿ] အစောင့်အရှောက်ဖြစ်သောလူ။ တဒါပိ အာရက္ခမနုဿာ ဒါရကံ အပနယိံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၆၄။)

အာရက္ခမူလက (တိ) [အာရက္ခ+မူလ+က] စောင့်ရှောက်ရခြင်းဟူသော အကြောင်းရှိသော။ လဒ္ဓါပိ အာရက္ခမူလကမ္ပိ ဒုက္ခံ ဒေါမနဿံ ပဋိသံဝေဒေတိ။ မဟာနိ။၁၂၀။ အာရက္ခမူလကန္တိ ရက္ခဏမူလကမ္ပိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၃။

အာရက္ခယဋ္ဌိ (ထီ) [အာရက္ခ+ယဋ္ဌိ] အစောင့်အရှောက်ဖြစ်သော တောင်ဝှေး။ မဏိမှိ ဒိန္နေ အာရက္ခယဋ္ဌိံ ပတိဋ္ဌတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၉။

အာရက္ခရဟိတ (တိ) [အာရက္ခ+ရဟိတ] အစောင့်အရှောက်မှ ကင်းသော။ ယထာ ပန ဂဟာရက္ခသောပိ အာရက္ခရဟိတံ အတ္တနော ဂေါစရဘူမိဂတံ ပုရိသံ....။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၁။

အာရက္ခရဟိတစိတ္တ (နု) [အာရက္ခရဟိတ+စိတ္တ] စောင့်စည်းခြင်း-စောင့်ရှောက်ခြင်း-မှ ကင်းသောစိတ်။ အသတိယစိတ္တေတိ အဟိရိကာဒီဟိ အာရက္ခရဟိတစိတ္တေ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၂၀။ (-အနုဋီ၊၁။၁၂၆။)

အာရက္ခဝိပတ္တိ (ထီ) [အာရက္ခ+ဝိပတ္တိ] စောင့်ရှောက်အပ်သော ရဟန်းတရား၏ ပျက်စီး

ခြင်း။ ကိ° ကာရဏာ? အာရက္ခဝိပတ္တိတော။ ဝေ ဥပသက်မန္တဿ ဟိ စိရံ ရက္ခိတဂေါပိ-တောပိ သမဏဓမ္မော ကတိပါဟေနေဝ နဿတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၉။

အာရက္ခသမ္ပဒါ (ထီ) [အာရက္ခ+သမ္ပဒါ] စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို စောင့်ရှောက်မှုဖြင့်–ပြီးစီးစေခြင်း – တည်တံ့စေခြင်း၊ စောင့်ရှောက်မှုနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ကတမာ စ ဗျဂ္ဃပဇ္ဇ အာရက္ခသမ္ပဒါ၊ ဣဓ ဗျဂ္ဃပဇ္ဇ .... တေ အာရက္ခေန ဂုတ္တိယာ သမ္ပာဒေတိ။ အံ၊၃။၁၀၀။

အာရက္ခသမ္ပန္န (တိ) [အာရက္ခ+သမ္ပန္န]အစောင့်အရှောက်နှင့် ပြည့်စုံသော။ တတ္ထ စ သကျရာဇူနံ မင်္ဂလပေါက္ခရဏီ အဟောသိ ပါသာဒိကာ အာရက္ခသမ္ပန္နာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁။ အာရက္ခသမ္ပန္နော(သံ၊၂။၉၂)တိ အန္တော အာရက္ခေန စေဝ ဗဟိ အာရက္ခေန စ သမန္နာဂတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။

အာရက္ခသာရထိ (ပု) [အာရက္ခ + သာရထိ] (ရှေ့ဆောင်ရှေ့သွား၏ အဖြစ်ဖြင့်) စောင့်ရှောက်ခြင်းကိစ္စကို ဖြစ်စေတတ်သောရထားထိန်း။ ဟိရိ ဤသာ မနော ယောတ္တံ၊ သတိ အာရက္ခသာရထိ။ သံ၊၁။၅။ သတိ အာရက္ခသာရထီတိ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ သတိ အာရက္ခသာရထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ ပုဗ္ဗင်္ဂမဘာဝေန အာရက္ခံ သာရေတီတိ အာရက္ခသာရထိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၇။

အာရက္ခသုည (တိ) [အာရက္ခ+သုည]အစောင့်အရှောက်မှ ဆိတ်သုဉ်းသော၊ အစောင့်အရှောက်မရှိသော။ အထဿော ဘိက္ခု ပဋိပထံ အာဂစ္ဆန္တော အာရက္ခသုညံ ပဿိတွာ "ယာနံ အဝဟရိဿာမိ" တိ အာရောဟတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။

အာရက္ခသုတ္တ (နု) [အာရက္ခ+သုတ္တ] အာရက္ခသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ စတုက္ကနိပါတပါဠိ၊ တတိယပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ အံ၊၁။ ၄၃၅။

အာရက္ခဟေတု (ပု) [အာရက္ခ+ဟေတု] စောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာရက္ခာဓိကရဏ (နု) [အာရက္ခ+အဓိကရဏ] စောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော – အကြောင်း – ထူးသော အကြောင်း။ အာရက္ခာဓိကရဏံ ဒဏ္ဍာဒါနသတ္ထာဒါန .... အကုသလာ ဓမ္မာ သမ္ဘဝန္တိ။ ဒီ၊၂။၅၀။ အံ၊၃။၂၀၁။ အဘိ၊ဝိ။ ၄၀၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၄။ အဓိကရောတီတိ အဓိကရဏံ၊ ကာရဏဿေတံ နာမံ။ အာရက္ခာဓိကရဏန္တိ ဘာဝနပုံသကံ၊ အာရက္ခဟေတူတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၂။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၉။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၈၀။ အတ္တနော ဖလံ ကရောတီတိ ကရဏံ၊ ယံ ကိဉ္စိ ကာရဏံ၊ အဓိကံ ကရဏန္တိ အဓိကရဏံ၊ ဝိသေသကာရဏံ။ ဝိသေသကာရဏဉ္စ ဘောဂါနံ....အာရက္ခာဓိကရဏန္တိ အာဒိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၃။ အာရက္ခာဓိကရဏ-(မ၊၁။၁၂၀။ စူဠနိ။၂၆၃)န္တိ အာရက္ခကာရဏာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၁။

အာရက္ခာဓိကာရ (ပု) [အာရက္ခ+အဓိကာရ] စောင့်ရှောက်ခြင်းဟူသော အရာဋ္ဌာန။ ဂေါပေတိ ရက္ခတီတိ ဂေါပေါ၊ အာရက္ခာဓိကာရေ နိယုတ္တော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၆။

အာရက္ခာဘာဝ (ပု) [(၁) အာရက္ခာ+ဘာဝ။ (၂) အာရက္ခ + အဘာဝ] (၁) စောင့်ရှောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်။ (၂) အစောင့်အရှောက် မရှိခြင်း။ (၁) တထာ ဟတ္ထိအဿရထပတ္တိဗလကာယေဟိ မန္တာဂဒသောတ္ထာနပ္ပယောဂေဟိ စ ဒုရာရက္ခံ အတ္တာနံ အာရက္ခာဘာဝေန သီလမေဝ ဝိသိဋ္ဌတရံ....။

စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၇။ (၂) နိမိတ္တေ ပန အာရ-က္ခာဘာဝေန ဝိနဋ္ဌေ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ ဓျာနမ္ပိ ဝိန-ဿတိ တဒါယတ္တာဝုတ္တိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၄၈။

အာရက္ခိတကာယဝစီသမာစာရ (တိ) [အာရက္ခိ-တ+ကာယဝစီ+သမာစာရ] စောင့်ရှောက်အပ်သော ကိုယ်အကျင့် နှုတ်အကျင့်ရှိသော၊ သူ။ သုရတိဂန္ဓမုခေါ် အာရက္ခိတကာယဝစီ-သမာစာရော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၂။

အာရဂ္ဂ (န) [အာရာ+အဂ္ဂ။ (အာရာဂ္ဂ-သံ)] ပွတ်ဆောက်ဖျား၊ စူး၏အဖျား၊ အပ်နဖား ထွင်းစူး၏အဖျား၊ အပ်ဖျား။ (ဗားကရာမူ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။သျှ၊၁။၁၁၀-၌ "ဝန်းသောဆောက်ဦး" ဟုလည်း အနက်ပြန်၏။ ပခုက္ကူမူ၊ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။သျှသစ်၊၁။၁၂၀-၌မူ "ဝန်းဝိုင်းသောစူး" ဟုလည်း ပြန်ဆိုသေး၏။) ဝါရိ ပေါက္ခရ-ပတ္တေဝ၊ အာရဂ္ဂေရိဝ သာသပေါ။ မ၊၂။ ၄၁၀။ ဓမ္မ။၇၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၀။ အာရဂ္ဂေန လေခါ ဒိန္နာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅။ အာရဂ္ဂေနာတိ နိခါဒနမုခေန။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၁၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၆။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ။ ၁။၃၂။ အာရဂ္ဂေနာ (ဝိ၊နိဿယ။၃၀၄၆)တိ အာရကဏ္ဍကဂ္ဂေန သူစိမုခေန ဝါ။ ဝိ၊နိဿ-ယ၊ဋီ။၃၀၃၆။ ဝိနယာလင်္ကာရဋီ၊၁။၄၁။ အာရဂ္ဂေနာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈)တိ မဏ္ဍလာယ သိခါယ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၇။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၇၂။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၆၀။ ဝဇီရ။၁၂၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၃။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၃၉၁။ အနုဋီ၊၃။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၉။)

အာရဂ္ဂကောဋိနိတုဒနမတ္တ (တိ) [အာရဂ္ဂ+ကောဋိ+နိတုဒန+မတ္တ] ပွတ်ဆောက်ဖျား-စူးဖျား-အပ်ဖျား-ဖြင့် ထိုးနိုင်လောက်ရုံ-ကျနိုင်လောက်ရုံ တည်နေနိုင်လောက်ရုံ-အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊အရပ်။ အာရဂ္ဂကော-ဋိနိတုဒနမတ္တေပိ တိဋ္ဌန္တိ။ အံ၊၁။၆၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၀။ အာရဂ္ဂကောဋိနိတုဒနမတ္တေတိ အာရဂ္ဂကောဋိယာ ပတနမတ္တေ ဩကာသေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။

အာရဂ္ဂနိတုဒနမတ္တ (တိ) [အာရဂ္ဂ+နိတုဒန+မတ္တ] ပွတ်ဆောက်ဖျား-စူးဖျား-အပ်ဖျား-ဖြင့် ထိုးနိုင်လောက်ရုံ အတိုင်းအရှည်ရှိသော၊ အရပ်။ အာရဂ္ဂနိတုဒနမတ္တေ ဌာနေ ဥပရိမကောဋိယာ သဋ္ဌိ ဒေဝတာ သုခုမတ္တ-ဘာဝေ မာပေတွာ အဋ္ဌံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။

အာရစယာရစယာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ရစ+တွာ?။ အာရစယာ+အာရစယာ] ဆွဲငင်၍ ဆွဲငင်၍။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာရဇယာရဇယာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ရဇိ+တွာ။ ဇိ-မှ ဣ ကို ဧ-ပြု၊ ဧ-ကို အယ-ပြု၊ တွာ-မှ တွ-ကို ချေ။ အာရဇယာ+အာရဇယာ] ဖောက်ခွဲ၍ ဖောက်ခွဲ၍။ ဇိဝ္ဝံ ဗလိသေန ဂဟေတွာ၊ အာရဇယာရဇယာ ဝိဟနန္တိ (သုတ္တနိ။၃၈၄)-တိ တတ္ထ....ဖရသူဟိ ဖာလေတွာ ဖာလေတွာ ကေမေက်ံ ကောဋ္ဋိ ဆိန္ဒေတွာ ဝိဟနန္တိ။ အာရစယာရစယာတိပိ ပါဌော၊ အာဝိဉ္ဆိ-တွာ အာဝိဉ္ဆိတွာတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၁။

အာရဇ္ဇ (တိ) [အာ+ရဉ္ဇ+ဏျ] ညှို့နှင့်တကွ ဖွဲ့အပ်သော။ ခန့် အာရဇ္ဇံ ကတွာန၊ ဥသုံ သန္နယှ ကောသလော။ ဇာ၊၁။၁၄၅။ အာရ-ဇ္ဇံ ကတွာနာတိ ဇိယာယ သဒ္ဓိံ ကေတော ကတွာ၊ အာရောပေတွာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈-၉။

အာရဥ္စနဋ္ဌာန (န) [အာရဥ္စန+ဌာန] ထိုး-ဖြတ်-ဖောက်ထွင်း-ခြစ်-အပ်သော နေရာဌာန။ အာရဥ္စိတ-ကြည့်။

အာရဉ္ဇရ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အာရဉ္ဇရ-အမည်ရှိသော တောင်။ ဂိရိမာရဉ္ဇရံ ပတိတိ အာရဉ္ဇရံ နာမ ဂိရိံ အဘိမုခေါ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၅၈။

အာရဉ္ဇရဂိရိ (ပု) [အာရဉ္ဇရ+ဂိရိ] အာရဉ္ဇရ မည်သောတောင်။ မဇ္ဈိမဒေသေ အာရဉ္ဇရဂိရိ-မှိ ပဗ္ဗတဇာလန္တရေ ကေကောဝ ကေသိံ ဂုဟာလေဏေ ဝသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၀။

အာရဉ္ဇရဂိရိန (တိ) [အာရဉ္ဇရဂိရိ+န] အာရဉ္ဇရ မည်သော တောင်ရှိသော၊ အာရဉ္ဇရဂိရိန မည်သော နိဂုံး။ အာရဉ္ဇရဂိရိနော နာမ အဝိဒူရေ ဧကော အာကိဏ္ဏမနုဿော နိဂမော အတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၀။

အာရဉ္ဇိတ (တိ) [အာ+ရဇိ+တ] ထိုး–ဖြတ်–ဖောက်ထွင်း–ခြစ်–အပ်သော(နေရာ)။ ဥစ္စာ စ ဒန္တေဟိ အာရဉ္ဇိတာနိ ဥစ္စာ စ သာခါ-ဘင်္ဂံ။ မ၊၁။ ၂၃၆။ ဥစ္စာ စ ဒန္တေဟိ အာရ-ဉ္ဇိတာနီတိ....ဖရသုနာ ပဟာတဌာနံ ဝိယ ဒါ-ဌာဟိ ဆိန္နဌာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ အာရဉ္ဇိတာ-နီတိ ရဉ္ဇိတာနိ၊ ဝိလိခိတာနီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၆။ မဟာဝဇီရဉာဏသဗ္ဗညုတဉာ-ဏဒန္တေဟိ အာရဉ္ဇိတံ တေဘူမကဓမ္မာနံ အာရဉ္ဇနဌာနန္တိပိ ဝုစ္စတီတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၆၀။ နေတ္တိ၊ဝိ။၈၂။

အာရဉ္ဇိတဌာန (နု) [အာရဉ္ဇိတ+ဌာန] ထိုး–ဖြတ်–ဖောက်ထွင်း–ခြစ်–ရာအရပ်။ တထာ-ဂတရဉ္ဇိတန္တိ တထာဂတဿ ဉာဏဒါဌာယ အာရဉ္ဇိတဌာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ မဟာ-ဝဇီရဉာဏသဗ္ဗညုတဉာဏဒန္တေဟိ အာရဉ္ဇိတံ အာရဉ္ဇိတဌာနံ ဣတိပိ ဝုစ္စတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၈၂။

အာရည (တိ) [အရည+ဏ] တော၌နေသော၊ သူ။ ကဒါ ဟံ နန္ဒံ ပဿေယျံ၊ အာရညံ ပံသုကူလိကံ။ သံ၊၁။၄၆၈။ နေတ္တိ။၁၂၄။ အာရညန္တိ အာရညကံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၃။ (–သံ၊၁။၁၂၅။ ဇာ၊၁။၃၄၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၉၈။)

အာရညက (တိ) [အရည+ဏိက။ မောဂ်၊၄။ ၂၅] (က) တော၌ဖွားမြင်၊ တော၌ တရားအားလုံးကို ထိုးထွင်း၍သိ၊ တော၌ သိတင်းသုံး နေထိုင် တော်မူသော၊ (မြတ်စွာဘုရား)။ (ခ) တော၌ (အရညကင်ဓုတင်ဆောင်၍) နေလေ့ရှိသော၊ (ရဟန်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်)။ (ဂ) တော၌ မွေးဖွား၊ တော၌ ကြီးပွါး သော၊ တော၌–နေ–ဖြစ်–သော၊(သားကောင်)။ (ဃ) တော၌–ဖြစ်–အကျုံးဝင်–ဆောက်လုပ်အပ်–သော၊ (ကျောင်း)။ (က) ပုန စပရံ ဘန္တေ ဘဂဝါ ဒီဃရတ္တံ အာရညကော။ အံ၊၃။၃၀၉။ အာရညကောတိ ဇာယမာနော-ပိ အရညေ ဇာတော၊ အဘိသမ္ဗုဇ္ဈမာနောပိ အရညေ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ဒေဝဝိမာနကပ္ပါယ ဂန္ဓကုဋိယာ ဝသန္တောပိ အရညေယေဝ ဝသိ-တိ ဒဿေန္တော ဧဝမာဟ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။ (ခ) အာရညကာနံ ယဒိဒံ ရေဝတော ခဒိရ-ဝနိယော။ အံ၊၁။၂၄။ အာရညကာနန္တိ အ-ရညဝါသီနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ (–အံ၊၂။၈၈-၉၊၃၀၀။ အံ၊၃။၁၅၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃၊၉၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၃၊၃၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၆၊၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၊၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၄၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၁၊၂၂၉။) အာရညိက-လည်း ကြည့်။ (ဂ) သေယျထာပိ သာရိပုတ္တ အာရညကော မဂေါ....သံပတတိ။ မ၊၁။ ၁၁၂။ အာရညကောတိ အရညေ ဇာတ-ဝုဒ္ဓေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။ အာရညကဿာ(အံ၊ ၃။၂၃၀)တိ အရညဝါသိနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၂။ သန္တိ အာရညကာ(အပ၊၁။၅၈)တိ အရညေ ဘဝါ မဟာဝနေ ဇာတာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ (–မ၊၁။၂၃၀။ မ၊၃။၁၇၂။ ဇာ၊၂။၃၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။) (ဃ) ယာနိ ခေါ ပန တာနိ အာရညကာနိ သေနာသနာနီတိ အာရညကံ နာမ သေနာသနံ ပဉ္စဓနုသတိကံ ပစ္ဆိမံ။ ဝိ၊ ၁။၃၇၇။ ဝိ၊၂။၂၃၆။ အာရညကာနီတိ .... ပဉ္စဓနုသတပ္ပမာဏေ ပဒေသေ ကတသေနာ-

သနာနိ။ ကင်္ခါ။၁၈၇။ အာရညကာနိ(ထေရ။ ၃၀၆)တိ အရညေ ပရိယာပန္နာနိ။ ယော်ရာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၀။ (—ဝိ၊၁။၃၇၆။ ဝိ၊၅။၄၃။ ဒီ၊၂။ ၆၅။ အံ၊၂။၄၁၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၊ ၃၀၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၅။)

အာရညကင်္ဂ (န) [အာရညက+အင်္ဂ] တော၌ နေလေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းအင်္ဂါ။ အာရညကင်္ဂါဒီနိ တီဏိ ပါဠိယံ ပဓာနင်္ဂဝသေ-န ဝုတ္တာနိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၄။ အာရညိကင်္ဂ-လည်း ကြည့်။

အာရညကင်္ဂနိပ္ဖါဒက (တိ) [အာရညကင်္ဂ+နိပ္ဖါ-ဒက] တောနေပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းအင်္ဂါကို — အရညကင်ဓုတင်ကို — ပြီး—ပြည့်စုံ—စေနိုင်သော။ တထာပိ ယံ တံ "ပဉ္စဓနုသတိကံ ပစ္ဆိမ"န္တိ အာရညကင်္ဂနိပ္ဖါဒကံ သေနာသနံ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။

အာရညကင်္ဂနိပ္ဖါဒန (န) [အာရညကင်္ဂ+နိပ္ဖါဒ-န] အရညကင်ဓုတင်ကို — ပြီး — ပြည့်စုံ — စေခြင်း။ အာရညကင်္ဂနိပ္ဖါဒနေန အရညာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။

အာရညကင်္ဂသမန္နာဂတ (တိ) [အာရညကင်္ဂ+သမန္နာဂတ] တောနေပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းအင်္ဂါ—အရညကင်ဓုတင်— နှင့် ပြည့်စုံသော။ အာရညကန္တိ အာရညကင်္ဂသမန္နာဂတံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၃။

အာရညကဓုတင်္ဂ (န) [အာရညက+ဓုတ+အင်္ဂ] တော၌နေသောပုဂ္ဂိုလ်၏ ကိလေသာကိုဖျက်ဆီးတတ်သော အကြောင်းအင်္ဂါ။ အာရညကဓုတင်္ဂံ သမာဒါယ ဝတ္တန္တဿေတံ နာမံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၉။

အာရညကမဂ (ပု) [အာရညက+မဂ] တော၌ မွေးဖွား ကြီးပြင်းသော သားကောင်။ အာရညကမဂေါ ဝိယ ဟိ သမဏဗြာဟ္မဏာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈။

အာရညကသိက္ခာပဒ (န) [အာရညက+သိက္ခာ-ပဒ] အာရညကသိက္ခာပုဒ် (ဝိ၊၁။၃၇၆-၉-၌ လာသော သာသင်္ကသိက္ခာပုဒ်)။ သုတ္တန္တိက-ပရိယာယေန အာရညကသိက္ခာပဒေ ပဉ္စဓနု-သတိကံ ပစ္ဆိမန္တိ အာဂတံ အာရညိကံ ဘိက္ခုံ သန္ဓာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၇။

အာရညကသီမာ (ထီ) [အာရညက + သီမာ] အာရညကသိမ်၊ တော၌ဖြစ်သော အပိုင်းအခြား။ တထာ အာရညကသီမာယ ကော် အင်္ဂမကံ အရညံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၉။

အာရညကသီသ (န) [အာရညက + သီသ] တောနေရဟန်းဟူသော အဦးပဓာန ပုဂ္ဂိုလ်၊ ပဓာနဖြစ်သော တောနေပုဂ္ဂိုလ်။ ဝိသေသ-တော အာရညကာ အာရညကသီသေန စ သဗ္ဗေသမ္ပိ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၂၀၈။

အာရညကသေနာသန (န) [အာရညက+သေ-နာသန] တော၌ဖြစ်သောကျောင်း၊ တောကျောင်း။ အာရညကသေနာသနေသု သာ-လယတာ သေဝိတဗ္ဗပက္ခိကာ ဝေါတိ ဒဿေ-တိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၅။ (—ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၆၊၃၄၃။)

အာရညကသေနာသနာရာမ (ပု) [အာရညက+သေနာသန + အာရာမ] တောကျောင်း၏ အာရာမ်။ အာရညကသေနာသနာရာမဉ္စ တဿ ဥပစာရဉ္စ ဌပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။

အာရညိက[၁] (တိ) [အရည + ဏိက] (က) တော၌ နေလေ့ရှိသော၊ အရညကင်ဓုတင် ဆောက်တည်သော၊ သူ(ရဟန်း၊ ပုဂ္ဂိုလ်)။ (ခ) တော၌နေသော၊ သားကောင်။ (က) အာရညိကော ဟောတိ ပိဏ္ဍပါတိကော။ ဝိ၊ ၁။၁၇။ အာရညိကော ဟောတီတိ ဂါမန္တ-သေနာသနံ ပဋိက္ခိပိတွာ အာရညိကဓုတင်္ဂ-

ဝသေန အရညဝါသိကော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၂။ တိံသမတ္တာ ပါဝေယျကာ ဘိက္ခူ သဗ္ဗေ အာရညိကာ။ ဝိ၊၃။၃၅၁။ သံ၊၁။၃၉၄။ အာရညိကာတိ ဓုတင်္ဂသမာဒါနဝသေန အာရညိကာ၊ န အရညဝါသမတ္တေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၇၇။ ကိဥ္စာပိ သော ဟောတိ အာရညိကော။ မ၊၁။၃၆။ ကိဥ္စာပိ သော ဘိက္ခု ဂါမန္တသေနာသနံ ပဋိက္ခိပိတွာ အာရညိကော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ အရညေ နိဝါသော အဿာတိ အာရညိကော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၁။ အာရညိကင်္ဂ-လည်း ကြည့်။ (–ဝိ၊၁။၂၆၃။ ဝိ၊၃။၁၂၈။ ဝိ၊ ၄။၃၅၈၊၃၈၅၊၄၅၇။ ဝိ၊၅။၂၃၃။ ဒီ၊၂။၂၂၆။ မ၊၁။၂၇၅။ မ၊၂။၁၃၃၊၃၀၅။ မ၊၃။၈၉။ သံ၊ ၁။၄၆၉။ အံ၊၂။၃၄၃။ ဥဒါန။၁၂၇။ ထေရ။ ၃၆၂။ ဇာ၊၂။၂၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၃၈။ ကင်္ခါ။၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၄၊၃၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈၊၂၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၈၊၃၅၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၅၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၀။ မူလဋီ၊၂။ ၁၈၃။) (ခ) အာရညိကော မိဂေါ။ စူဠနိ။ ၁၈၇။ အာရညိကောတိ အရညေ နိဝါသံ။ (နိဝါသီ?)။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၄။

အာရညိက၂(နု)[အာရညိက+ဝတ္တ။ နောက်ပုဒ် ကျေ] တောနေရဟန်းသည် ကျင့်အပ်သော ဝတ်၊ အာရညိကဝတ်။ တတ္ထ မဟာဝတ္တာနိ နာမ ဝတ္တက္ခန္ဓကေ ဝုတ္တာနိ အာဂန္တုကဝတ္တံ ....ပိဏ္ဍစာရိကံ အာရညိကံ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆။ အာရညိကဝတ္တ-လည်း ကြည့်။

အာရညိကင်္ဂ (နု) [အာရညိက၁+အင်္ဂ] တော၌ နေလေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏–အကြောင်း–အင်္ဂါ–သမာဒါနစေတနာ။ အဋ္ဌ ဓုတင်္ဂါနိ အာရညိကင်္ဂံ....ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဝတံ, န သီလံ။ မဟာနိ။၅၀။ အရညေ နိဝါသော သီလမဿာတိ အာရညိကော၊ တဿ အင်္ဂံ အာရညိကင်္ဂံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၉။ (–ဝိ၊၁။၃၃၈။ ဝိ၊၄။၈၃။ ဝိ၊၅။၁၈။ မိလိန္ဒ။ ၃၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၅။)

အာရညိကင်္ဂနိပ္ဖါဒက (တိ) [အာရညိကင်္ဂ+နိပ္ဖါဒက]တောနေပုဂ္ဂိုလ်၏အကြောင်းအင်္ဂါကို–အရညကင်ဓုတင်ကို – ပြီး– ပြည့်စုံ –စေနိုင်သော။ တထာပိ ယံ တံ "ပဉ္စဓနုသတိကံ ပစ္ဆိမံ"န္တိ အာရညိကင်္ဂနိပ္ဖါဒကံ သေနာသနံ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။

အာရညိကင်္ဂသမာဒါန (နု) [အာရညိကင်္ဂ+သမာဒါန] တော၌နေလေ့ရှိသောသူ၏ အင်္ဂါ–အရညကင်ဓုတင်–ကို ကောင်းစွာ ယူခြင်း–ဆောက်တည်ခြင်း။ ဂါမန္တသေနာသနံ ပဋိက္ခိပိတွာ အာရညိကင်္ဂသမာဒါနေန အာရညိကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၄။

အာရညိကတ္တ (နု) [အာရညိက+တ္တ] တော၌ နေသောသူ၏အဖြစ်၊ တော၌နေခြင်း။ အဟံ ခေါ ဘန္တေ ဒီဃရတ္တံ အာရညိကော စေဝ အာရညိကတ္တဿ စ ဝဏ္ဏဝါဒီ။ သံ၊၁။၄၀၅။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၀၃။)

အာရညိကဓုတင်္ဂ (နု) [အာရညိကဓုတ + အင်္ဂ] တောနေပုဂ္ဂိုလ်၏ ကိလေသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အကြောင်း အင်္ဂါ၊ အရညကင်ဓုတင်။ ဂါမန္တသေနာသနံ ပဋိက္ခိပိတွာ အာရညိကဓုတင်္ဂဝသေန အရညဝါသိကော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀။)

အာရညိကဝတ္တ (နု) [အာရညိက+ဝတ္တ] တောနေရဟန်းသည် ကျင့်အပ်သောဝတ်၊ အာရညိကဝတ်။ ဝတ္တန္တိ ထွေ ပန....အာရညိကဝတ္တံ သေနာသနဝတ္တံ ဇန္တာဃရဝတ္တံ ဝစ္စကုဋိဝတ္တ-

န္တိ ဗဟုဝိဓံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၃။ အရညေ ဝသ-တီတိ အာရညိကော၊ တေန ဝတ္တိတဗ္ဗံ ဝတ္တံ အာရညိကဝတ္တံ။ ဝိနယာလင်္ကာရ။၁၉။

အာရညိကဝတ္တကထာ (ထီ) [အာရညိကဝတ္တ+ကထာ] အာရညိကဝတ်ကို ဆိုရာစကား။ ဝိနယပိဋက၊စူဠဝဂ္ဂပါဠိ၊၈-ခန္ဓက၊ ၇-ကထာ။ ဝိ၊၄။၃၈၅ ၆။

အာရတ (တိ) [အာ+ရမု+တ] ဝေးစွာ – အဝေးမှ – ရှောင်ကြဉ်သော။ ကတ္ထနာ အာရ-တော ဝိရတော ပဋိဝိရတော။ မဟာနိ။၅၄။ အာရတောတိ ဒူရတော ရတော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၇၄။ (–ဇာ၊၁။၃၀၈။ မဟာနိ။၁၃၂။ စူဠနိ။၃၇၊၂၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၈၆။)

အာရတိ (ထီ) [အာ+ရမု+တိ] (က) ဝေးစွာ ရှောင်ကြဉ်တတ်သော တရား။ (ခ) ဝေးစွာ –လွန်စွာ– ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ ဆဟိ အဂါရ-ဝေဟိ အာရတိ ဝိရတိ ပဋိဝိရတိ။ ဝိ၊၅။၁၆၅။ အာရကာ ဧတေဟိ ရမတီတိ အာရတိ၊ ဘု-သာ ဝါ ရတိ အာရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။ စတူဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ အာရတိ ဝိရတိ ပဋိ-ဝိရတိ ဝေရမဏီ။ မ၊၃။၁၁၈။ အဘိ၊ဓ။၇၆။ အဘိ၊ဝိ။၁၁၃။ အာရတီတိ အာဒီသု ဝစီဒု-စ္စရိတေဟိ အာရကာ ရမတီတိ အာရတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၉၄။ အာရကာ ရမတီတိ အာရတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ (–မ၊၃။၁၁၉။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၉၉။ ခုဒ္ဒက။၄။ သုတ္တနိ။၃၁၉။ ဝိမာန။၈၈။ အပ၊၁။၂၉၇။ စူဠနိ။၄၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈၊၁၄၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၁၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၀။ပါစိတ်၊ ယော၊၂။၁၂၀-၁။)

အာရဒ္ဓ[၁] (တိ) [အာ+ရဘ+တ] (၁) အားထုတ်သော၊ လုံ့လပြုသော၊ သူ။ (၂) အားထုတ်အပ်သော။ (က) အားထုတ်အပ် – ချီးမြှောက်အပ် – မြဲမြံစွာဖြစ်စေအပ် – သော။ (ခ) အားထုတ်အပ်–ပြည့်စုံ–သော။ (၁) အထ အမစ္စော ထေရာသနတော ပဋ္ဌာယ အသိနာ သီသာနိ ပါတေတုံ အာရဒ္ဓေါ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဘရိယာ မိတာ သုဏိသာ စ.... ဓာတုဋ္ဌာနံ ဂန္တုံ အာရဒ္ဓါ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ အဘိ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၃၊၂၁၈၊၅၂၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈၈။ မ၊ဋီ၊ ၃။၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၂၉။) (၂) ဣဒါနိ ယံ ဣမိနာ ဝိစိကိစ္ဆာသီသေန ဒိဋ္ဌာသဝံ ဒဿေတုံ အယံ ဒေသနာ အာရဒ္ဓါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ ဓမ္မ-သေနာပတိနာ သာရိပုတ္တတ္ထေရေန ဒေသနာ အာရဒ္ဓါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၄၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၈၊၁၄၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၂၇၊ ၁၆၅။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၁၊၃၅၅။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၉၆။ မူလ၊ဋီ၊၂။၃၅၊ ၁၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၈၈၊၁၇၂။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၄၂။) (က) အာရဒ္ဓံ ခေါ ပန မေ ဗြဟ္မဏ ဝီရိယံ အဟောသိ အသလ္လီနံ။ ဝိ၊၁။၄။ မ၊၁။ ၂၆၊၁၆၄။ အံ၊၃။၂၁။ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဝီရိယံ (စတုရင်္ဂဝီရိယံ) အာရဒ္ဓံ အဟောသိ၊ ပဂ္ဂဟိတံ အသိထိလပ္ပဝတ္တိတန္တိ ဝုတ္တံ ဟော-တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၀၅။) (က) (ခ) အာရဒ္ဓံ ဟောတိ ဝီရိ-ယံ အသလ္လီနံ။ မ၊၃။၁၂၈။ သံ၊၂။၃၄၀။ သံ၊၃။၆၂။ အဘိ၊ဝိ။၂၃၆။ ပဋိသံ။၁၇၃။ ဣတိဝုတ်။၂၇၄-၅။ အာရဒ္ဓံ ဟောတီတိ ပရိ-ပုဏ္ဏံ ဟောတိ ပဂ္ဂဟိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။ အာရဒ္ဓန္တိ ပဋ္ဌပိတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ ဝီရိယံ အာရဒ္ဓံ ဟောတိ၊ ပဂ္ဂဟိတံ အသိထိလပ္ပဝ-တ္တိတန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၃။ အာရဒ္ဓ[၂]-လည်း ကြည့်။

အာရဒ္ဓ[၂] (တိ) [အာ+ရာဓ+ဏေ+တ] (က) ပြီးစေအပ်သော၊ ဆည်းပူးအပ်သော။ (ခ) ပြီးစေအပ်သော၊ ပြည့်စုံသော။ (ဂ) နှစ်သက်စေအပ်သော၊ နှစ်သက်သော။ (က)

သဂ္ဂါ တေ အာရဒ္ဓါ(ဝိ၊၃။၃၁၈)တိ သဂ္ဂနိဗ္ဗတ္တကံ ပုညံ ဥပစိတန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၆။ သဂ္ဂါ တေ အာရဒ္ဓါတိ တယာ ဒေဝလောကာ အာရာဓိတာ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၇။ (ခ) သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ တသ္မိံ သမယေ ဘိက္ခုနော အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ။ မ၊၃။၁၂၉။ သံ၊၃။၆၂၊၂၉၄။ အာရဒ္ဓေါ ဟောတီတိ ပရိပုဏ္ဏော ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ အာရဒ္ဓေါ ဟောတီတိ သမ္ပာဒိတော ဟောတိ၊ တံ ပန သမ္ပာဒနံ ပါရိပူရိ ဝေါတိ အာဟ ပရိပုဏ္ဏော ဟောတီတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၀။ အာရဒ္ဓ(အံ၊၁။၄၇)န္တိ ပရိပုဏ္ဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။ အာရဒ္ဓန္တိ သာဓိတံ နိပ္ဖာဒိတံ။ တဥ္စ ပရိပုဏ္ဏံ နာမ ဟောတီတိ အာဟ အာရဒ္ဓန္တိ ပရိပုဏ္ဏန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၈၈။ (−သံ၊၃။၁၉၊၇၄၊၂၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၇။) (ဂ) အာရဒ္ဓေါသ္မိ ဘိက္ခဝေ ဣမာယ ပဋိပဒါယ။ မ၊၃။၁၂၂။ အာရဒ္ဓေါတိ တုဋ္ဌော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၇။ အာရဒ္ဓေါ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပတ္တိယာ အာရာဓိတော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၁။ (ခ) (ဂ) အယဥ္စေဝ လောကော အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ(ဒီ၊၃။၁၄၇)တိ ဝေရူပသ .... အာရဒ္ဓေါ ဟောတိ ပရိဘောသိတော စေဝ နိပ္ဖာဒိတော စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။ အာရဒ္ဓေါ ဟောတီတိ သံသာဓိတော ဟောတိ၊ တယိဒံ သံသာဓနံ ကိတ္တိသဒ္ဒေန ဣဓ သတ္တာနံ စိတ္တတောသနေန, ဝေရာဘာဝပါဒနေန စ ဟောတီတိ အာဟ ပရိတောသိတော စေဝ နိပ္ဖာဒိတော စာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၉။

အာရဒ္ဓ[၃] (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ရဘ+တွာ] အားထုတ်၍။ အာရဒ္ဓါ-ကြည့်။

အာရဒ္ဓကထာ (ထီ) [အာရဒ္ဓ+ကထာ] အားထုတ်အပ်သော စကား။ ကထာပတိဋ္ဌာပနတ္ထန္တိ "ဧကန္တသုခပဋိသံဝေဒီ"တိ ဧဝံ အာရဒ္ဓကထာယ ပတိဋ္ဌာပနတ္ထံ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၉။

အာရဒ္ဓကမ္မဋ္ဌာန (တိ) [အာရဒ္ဓ + ကမ္မဋ္ဌာန] အားထုတ်အပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းရှိသော၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်သော၊ သူ။ နနု အဿဂုတ္တတ္ထေရော အာရဒ္ဓကမ္မဋ္ဌာနဿ ဘိက္ခုနော "ကမ္မဋ္ဌာနကာရကော အယ"န္တိ ဇာနိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၅။ (−ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၁။၁၅၀။)

အာရဒ္ဓကာလ (ပု) [အာရဒ္ဓ + ကာလ] အားထုတ်ရာ အခါ။ သတ္တာပိ ကိရ တံ အာရဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ ပရိဘောဂံ အကာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ အာရဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယာတိ မဏ္ဍလမာဠဿ ကာတုံ ပထမိမိတကာလတော ပဘုတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၈။ (−မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။)

အာရဒ္ဓစိတ္တ (တိ) [အာရဒ္ဓ+စိတ္တ] အားရနှစ်သက်စေအပ်သော− အားရနှစ်သက်သော− စိတ်ရှိသော၊ သူ။ စတုန္နံ မာသာနံ အစ္စယေန အာရဒ္ဓစိတ္တာ ဘိက္ခူ ပဗ္ဗာဇေန္တိ။ ဒီ၊၁။၁၆၅။ ဒီ၊၂။၁၂၆။ မ၊၂။၅၄၊၁၈၀။ သံ၊၁။၂၆၀။ သုတ္တနိ။၃၆၃။ အာရဒ္ဓစိတ္တာတိ အဋ္ဌဝတ္တပူရဏေန တုဋ္ဌစိတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ အာရဒ္ဓစိတ္တာတိ အာရာဓိတစိတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ အာရဒ္ဓစိတ္တော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆)တိ အာရာဓိတစိတ္တော။ သာရတ္ထ၊၂။၅၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၉။ (−မ၊၃။၁၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ။၆၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၆၆။)

အာရဒ္ဓတရုဏဝိပဿန (တိ) [အာရဒ္ဓ+တရုဏ+ဝိပဿန] အားထုတ်အပ်သော နုသော ဝိပဿနာရှိသော။ အာရဒ္ဓတရုဏဝိပဿနဿ ရာဂါဒိပရိဿယာ စေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၂။

အာရဒ္ဓတ္တ (နု) [အာရဒ္ဓ+တ္တ] အားထုတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ အာရဒ္ဓတ္တာယေဝ စ မေ တံ အသလ္လီနံ အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။ (−မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၂။

အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၄။)

အာရဒ္ဓဒိဝသ (ပု) [အာရဒ္ဓ+ဒိဝသ] အားထုတ်ရာ နေ့။ ဣဒံ ဝိနယံ ဝါစေတုံ အာရဒ္ဓဒိဝသံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၇။ (—သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၅။)

အာရဒ္ဓပရိယောသာန (န) [အာရဒ္ဓ+ပရိယောသာန] အားထုတ်အပ်သော ကိစ္စ၏ ပြီးဆုံးခြင်း။ ပစ္စနီကသမုဂ္ဃါတေန ဟိ အာရဒ္ဓပရိယောသာနံ ပညာယတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။

အာရဒ္ဓပ္ပကာရဒဿနတ္ထ (ပု) [အာရဒ္ဓ+ပကာရ + ဒဿန + အတ္ထ] အား ထုတ် အပ် သော ပုဗ္ဗေနိဝါသ၏ အပြားကို ပြခြင်းအနက်။ သေယျထိဒန္တိ အာရဒ္ဓပ္ပကာရဒဿနတ္ထေ နိပါတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ အာရဒ္ဓပ္ပကာရဒဿနတ္ထေတိ အနုဿရိတုံ အာရဒ္ဓဿ ပုဗ္ဗေနိဝါသဿ ပဘေဒဒဿနတ္ထေ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၀။ (—ဝိမတိ၊၁။၈၀။)

အာရဒ္ဓဗလဝီရိယ (တိ) [အာရဒ္ဓ+ဗလ+ဝီရိယ] အားထုတ်အပ်သော ဗိုလ်, ဝီရိယ ရှိသော၊သူ။ သတိမာ ပညဝါ ဘိက္ခု၊ အာရဒ္ဓဗလဝီရိယော။ ထေရ။၂၅၃။ သဒ္ဓါဒီဗလာနဉ္စေဝ စတုဗ္ဗိဓသမ္မပ္ပဓာနဝီရိယဿ စ သံသိဒ္ဓိပါရိပူရိယာ အာရဒ္ဓဗလဝီရိယော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၁။

အာရဒ္ဓဗ္ဗ (တိ) [အာ+ရဘ+တဗ္ဗ] အားထုတ်အပ်သော။ ဝိပဿနာ ပဌမံ အာရဒ္ဓဗ္ဗာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၈၆။

အာရဒ္ဓဘာဝနာ (တိ) [အာရဒ္ဓါ + ဘာဝနာ] အားထုတ်အပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းပွါးများမှု ရှိသော။ အရဟတ္တံ ပါပုဏိတုံ အာရဒ္ဓဘာဝနဿ ကာယပရိဠာဟာဒိနံ ဥပ္ပတ္တိံ ဝါရေတွာ ကမ္မဋ္ဌာနဘာဝနာ ပဝတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။

အာရဒ္ဓဘိက္ခု (ပု) [အာရဒ္ဓ+ဘိက္ခု] အားထုတ်သော ရဟန်း။ ဃနသဇ္ဈာယံ ကာတုံ အာရဒ္ဓဘိက္ခူ ဝိယ စ အတ္တနော အာစရိယံ ပုဏ္ဏတ္ထေရံ ဘဂဝတော အာရောစေန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၄။

အာရဒ္ဓယည (ပု) [အာရဒ္ဓ+ယည] အားထုတ်အပ်သော – ပြုလုပ်အပ်သော– ယဇ်ပူဇော်ခြင်း။ တေဟိ ဘိက္ခူဟိ ရဒ္ဓော အာရဒ္ဓယညော တထာဂတဿ အာရောစိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။

အာရဒ္ဓလယာနုရူပ (တိ) [အာရဒ္ဓ + လယ + အနုရူပ] အားထုတ်အပ်–ဖြစ်စေအပ်–သော ဂီတသံအားလျော်သော။ တာဠိတာနန္တိ အာရဒ္ဓလယာနုရူပံ ပဟဋ္ဌာနံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၃။

အာရဒ္ဓဝစန (န) [အာရဒ္ဓ + ဝစန] အာရဒ္ဓ-သဒ္ဒါ။ အာရဒ္ဓံ ဟောတိ ဝီရိယံ အသလ္လီနန္တိ အယံ ပန အာရဒ္ဓဝစနဿ ဥဇုကတ္ထောယေဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။

အာရဒ္ဓဝဏ္ဏ (ပု) [အာရဒ္ဓ+ဝဏ္ဏ] အားထုတ်အပ်သော ဂုဏ်ကျေးဇူး။ ဘိက္ခုသံဃေန အစ္ဆရိယံ အာဝုသောတိ အာဒိနာ နယေန အာရဒ္ဓဝဏ္ဏော စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။

အာရဒ္ဓဝိပဿက (တိ) [အာရဒ္ဓ+ဝိပဿက] အားထုတ်အပ်သော ဝိပဿနာရှိသော၊ ဝိပဿနာကို အားထုတ်သော။ ဣမဉ္စ ဝေဠုပံ အာရဒ္ဓဝိပဿကံ ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ အနပေက္ခံ ပုဂ္ဂလံ ရက္ခန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။ အပ္ပမတ္တော ဘိက္ခု အာရဒ္ဓဝိပဿကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ အာရဒ္ဓဝိပဿကောပိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅)တိ သမ္ပရာယိကဝိပဿကောပိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၉။ အာရဒ္ဓဝိပဿကေဟိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁)တိ သမာဓိကမ္မိကဝိပဿကေဟိ၊ သိခါပတ္တဝိပဿကေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ န ပဋ္ဌပိတဝိပဿနေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၈၃။ အာရဒ္ဓဝိပဿကဿာ(မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၇)တိ

အာရဘိတဝိပဿနဿ၊ ဝိပဿနံ ဝဍ္ဎေတွာ ဥဿုက္ကာပေတွာ ဝိပဿိဿ။ မဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ ကင်္ခါ။၁၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၊၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၊၃၃၊၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၂၄၊၃၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၅၊၂၄၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၊၃၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၆၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၆၊၂၈၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၂၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၅။ သာရတ္ထ၊၂။၈၉၊၂၈၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၂၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၂၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၈၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၂၊၂၆၉။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၆၊၄၁၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၄၊၃၅၄။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၆၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၂၇၊၄၄၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၈၃၊၁၉၂။)

အာရဒ္ဓဝိပဿနာ (ထီ) [အာရဒ္ဓါ+ဝိပဿနာ]။ (၁) အားထုတ်အပ်သော ဝိပဿနာတရား။ (တိ) (၂) အားထုတ်အပ်သော ဝိပဿနာရှိသော၊ ဝိပဿနာတရား အားထုတ်သော၊သူ။ (၁) အင်္ဂ အာရမ္မဏေ အာရဒ္ဓဝိပဿနာ ဒုတိယာ ဒဿနသမာပတ္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂။ (—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။) (တိ) (၂) အာရဒ္ဓဝိပဿနဿ ဟိ ယထာဝုတ္တဝိပဿနာယ....ပဟာနင်္ဂေ ဉာဏ္ဍတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁။ (—မ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၂၇။)

အာရဒ္ဓဝိပါက (တိ) [အာရဒ္ဓ+ဝိပါက] အားထုတ်အပ်သော–ဖြစ်စေအပ်သော–အကျိုး –ဝိပါက် – ရှိသော။ ပစ္စယန္တရသမဝါယေ ဝိပါကုပ္ပါဒနသမတ္ထံ, န အာရဒ္ဓဝိပါကမေဝ။ မဋီ၊၃။၂၁၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၆။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၇၇။)

အာရဒ္ဓဝီရိယ (တိ) [အာရဒ္ဓ+ဝီရိယ] အားထုတ်အပ်သော လုံ့လဝီရိယရှိသော၊ အားထုတ်အပ် –ချီးမြှောက်အပ်–ဖြစ်စေအပ်–ပြီးပြည့်စုံ– သော (ကိုယ်, စိတ်၌ ဖြစ်သော) ဝီရိယရှိသော၊သူ။ အာရဒ္ဓဝီရိယော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။ ၉၁။ ဒီ၊၃။၂၀၈။ မ၊၃။၇၃။ အံ၊၁။၃၈၈၊၅၄၀။ အံ၊၂။၃၊၄၂၇။ အာရဒ္ဓံ ဝီရိယံ ဧတဿာတိ အာရဒ္ဓဝီရိယော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၀။ အာရဒ္ဓဝီရိယော ဝိဟရတိ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ပဟာနာယ။ ဒီ၊၃။၁၉၈၊၂၂၃။ မ၊၂။၁၉၊ ၃၂၉။ သံ၊၃။၁၇၃။ အံ၊၁။၂၄၆-၇။ အံ၊၂။၂ ၅၈။ အံ၊၃။၂၇၆၊၅၃၉။ ဥဒါန။၁၁၉။ အာရဒ္ဓဝီရိယောတိ ပဂ္ဂဟိတဝီရိယော အနောသက္ကိတမာနသော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ အာရဒ္ဓဝီရိယောတိ ပဂ္ဂဟိတဝီရိယော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၁၂။ အာရဒ္ဓဝီရိယော ပရမတ္ထပတ္တိယာ။ သုတ္တနိ။၂၈၉။ အပ၊၁။၁၄။ စူဠနိ၊၂၉၆။ အာရဒ္ဓံ ဝီရိယမဿာတိ အာရဒ္ဓဝီရိယော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၁၃၄။ အာရဒ္ဓဝီရိယော ပဂ္ဂလော အပ္ပရဇက္ခော။ ပဋိသံ။၁၁၆။ အာရဒ္ဓံ ဝီရိယမနေနာတိ အာရဒ္ဓဝီရိယော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ အာရဒ္ဓဝီရိယော (နေတ္တိ။၁၆၀)တိ ယဿ ကာယိကံ စေတသိကဥ္စ ဝီရိယံ အာရဒ္ဓံ ဟောတိ၊ သော အာရဒ္ဓဝီရိယောတိ ဝုစ္စတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။အာရဒ္ဓဝီရိယော(မ၊၁။၁၉၃)- တိ ပဂ္ဂဟိတဝီရိယော၊ ပရိပုဏ္ဏကာယိကစေ- တသိကဝီရိယောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ အာရဒ္ဓဝီရိယဿာ(အံ၊၁။၄)တိ ပရိပုဏ္ဏဝီရိ- ယဿ စေဝ ပဂ္ဂဟိတဝီရိယဿ စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၈။ အာရဒ္ဓံ သံသာဓိတံ ပရိပူရိတံ ဝီရိယံ ဧတဿာတိ အာရဒ္ဓဝီရိယော၊ နိပ္ဖန္နဝီရိယော။ အာရဒ္ဓံ ပဋ္ဌပိတံ ဝီရိယံ ဧတဿာတိ အာရဒ္ဓ- ဝီရိယော။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၅။ အာရဒ္ဓဝီရိယော— ဒီ၊၃။၈၈။ သံ၊၁။၅၁၊၆၃၊၂၆၇၊၄၆၄။ အံ၊၂။ ၃၁၁။အံ၊၃။၁၆၅။ ဥဒါန။၁၂၇-၈။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၃။ သုတ္တနိ။၃၃၀။ ထေရ။၂၇၇။ အပ၊၁။ ၃၅၊၇၁။ ဇာ၊၁။၉၆။ မဟာနိ။၁၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၊၂၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။

၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၃၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၃၀။ ဒီ၊နိ၊ဋီ၊၃။၇၆။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၂။ **အာရဒ္ဓဝီရိယာ**—ဝိ၊၃။၂၆၈။ ဒီ၊ ၂။၆၆။ မ၊၁။၂၄၊၅၂။ မ၊၃။၅၇၊၇၃။ သံ၊ ၁။၄၀၆။ အံ၊၂။၃၂၉၊၄၁၄။ ထေရ။၂၅၂၊ ၃၄၃။ အပ၊၁။၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၉။ မ၊ဋီ၊၁။၂၉၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၀။ **အာရဒ္ဓဝီရိယံ**—သံ၊၁။၂၀၀။ ဓမ္မ။၁၄။ ဥဒါန။၁၂၇-၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ **အာရဒ္ဓဝီရိယေ**—ပဋိသံ။၁၉၈။ ထေရ။၂၇၈။ ထေရီ။၃၉၇။ အပ၊၂။၂၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇၊ ၃၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၄၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၂။ **အာရဒ္ဓဝီရိယေန**—ဝိ၊၁။၁၄၁။ ဒီ၊၃။၉၄။ မ၊၂။၁၃၆၊ ၂၉၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈၀။ **အာရဒ္ဓဝီရိယေဟိ** — သံ၊၁။၃၇၁-၂။ ဣတိဝုတ်။၂၄၃။ ထေရ။၂၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၄။ **အာရဒ္ဓဝီရိယဿ** —ဒီ၊၃။၂၄၉။ မ၊၃။၁၂၈-၉။ သံ၊၃။၁၉၈-၉၊ ၂၀၉။ အံ၊၂။၁၁၂။ အံ၊၃။၆၃။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၃၆။ ပဋိသံ။၁၇၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၂၀၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၅။ **အာရဒ္ဓဝီရိယာနံ**— အံ၊၁။၂၄၊၂၆။ အပ၊၁။၃၄၆။ အပ၊၂။၂၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁၊၁၈၅၊၂၈၁။

အာရဒ္ဓဝီရိယတာ (ထီ) [အာရဒ္ဓဝီရိယ +တာ] အားထုတ်အပ်သော လုံ့လရှိသည်၏ အဖြစ်။ အာရဒ္ဓဝီရိယတံ အတ္တနိ သမ္ဘာဝေနော။ မ၊ ၁။၂၄။ တထာ အာရဒ္ဓဝီရိယတာယ(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၈၄)တိ ယထာ ဥပစာရဇ္ဈာနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တထာ ကမ္မဋ္ဌာနမနသိကာရဝသေန ပဂ္ဂဟိ-တဝီရိယဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၁။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၈၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၉၈။ အံ၊ ဋီ၊၁။၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၈။)

အာရဒ္ဓဝီရိယပုဂ္ဂလသေဝနာ (ထီ) [အာရဒ္ဓဝီရိ-ယ+ပုဂ္ဂလ+သေဝနာ] အားထုတ်အပ်သော လုံ့လဝီရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို–မှီဝဲ–ဆည်းကပ်–ခြင်း။ အာရဒ္ဓဝီရိယပုဂ္ဂလသေဝနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၁။ အာရဒ္ဓဝီရိယာနံ ဒဠှပရ-က္ကမာနံ ကာလေနကာလံ ဥပသင်္ကမနာ အာ-ရဒ္ဓဝီရိယပုဂ္ဂလသေဝနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၁။ မ၊ ဋီ၊၁။၃၈၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၆-၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅၈။ အာရဒ္ဓဝီရိယပုဂ္ဂလသေဝနတာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၅၇။

အာရဒ္ဓဝီရိယသုတ္တ (နု) [အာရဒ္ဓဝီရိယ+သုတ္တ] အာရဒ္ဓဝီရိယသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာ-ယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ။ ၃-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ သံ၊၂။၄၄၂။

အာရဒ္ဓသုနခ (ပု) [အာရဒ္ဓ+သုနခ] အားထုတ်သော–လုံ့လပြုသော–ခွေး။ ဩဒနသိတ္ထ-ဋ္ဌာနေ ကာကော ဝိယ ဒဓိ ပါတုံ အာရဒ္ဓ-သုနခေါ ဝိယ စ ယသမေဝ ပဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၁၉၇။

အာရဒ္ဓါ (ဗျ) [အာ+ရဘ+တွာ] အားထုတ်၍။ အာရဒ္ဓါ(အာရဒ္ဓ၊သီ။က။ နိတိ၊သုတ္တ။ ၁၂၀၅) အာရဘိတွာ။ ကစ္စည်း။၆၀၀။ ရူ၊ နှာ-၃၉၆။

အာရဒ္ဓုပ္ပါဒဘာဝ (ပု)[အာရဒ္ဓ+ဥပ္ပါဒ+ဘာဝ] အားထုတ်အပ်သော–ဥပ္ပါဒ–ဖြစ်ခြင်း–ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အတီတာနံ ဟိ ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗတ္တာ ဥပ္ပါဒိမန္တာနဉ္စ ပစ္စယေကဒေသသိဒ္ဓိယာ အာရဒ္ဓုပ္ပါဒဘာဝတော (အာရဒ္ဓုပ္ပါဒိဘာဝ-တော။ မ၊ဋီ၊၁။၆၀။ အာရဒ္ဓုပ္ပါဒဘာဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၆၄။) ကာလဝိနိမုတ္တဿ စ ဝိဇ္ဇ-

မာနတ္တာ ဥပ္ပန္နာနုကူလတာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၁။ အနုဋီ၊၁။၂၉။

အာရနာလ(ဋ) (န) [အာရ+နာလ] ပုံးရည်၊ ပအုံးရည်၊ ဆန်ပုံးရည်။ ကဥ္ဇိတော နိဗ္ဗတ္တံ ကဥ္ဇိယံ၊ အာရနာလံ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၃။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁။ ကဥ္ဇိယေန ဝါတိ အာရနာဠေန။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၀၁။ အာရနာဠံ ထုသောဒကံ။ ဓာန်။၄၆၀။ အာရုန် ဘူမျက္ကဇာန် ဝါရေသု ဂဟိတေန နာရေန ဇလေန ဇာတံ အာရနာဠံ။ ဓာန်၊ ဋီ။၄၆၀။ (—သံ၊ဋီ၊၁။၁၉၂၊၂၅၇။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၇၇။)

အာရဗ္ဘ[၁] (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ရဘ+တွာ] (က) အားထုတ်၍၊ လုံ့လပြု၍၊ ဖြစ်စေ၍။ (ခ) စွဲ၍၊ ရည်ရွယ်၍၊ ရောက်၍၊ အာရုံပြု၍။ (က) နယိဒံ သိထိလမာရဗ္ဘ။ သံ၊၁။၄၆၆။ ထေရ။ ၃၆၃။ သိထိလမာရဗ္ဘာတိ သိထိလဝီရိယံ ပဝတ္တေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ သိထိလမာရဗ္ဘာတိ သိထိလံ ဝီရိယာရမ္ဘံ ကတွာတိ အတ္ထောတိ အာဟ သိထိလံ ဝီရိယံ ပဝတ္တေတွာတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၆။ သိထိလမာရဗ္ဘာတိ သိထိလံ ကတွာ ဝီရိယံ အကတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၉၁။ (ခ) အတီတံ အဒ္ဓါနံ အာရဗ္ဘာ-(မဟာနိ။၁၆၃)တိ အတီတကာလံ ပဋိစ္စ တဏှာ ပဟီနာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၀။ ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိနော ပုဗ္ဗန္တံ အာရဗ္ဘ....အဘိဝဒန္တိ။ ဒီ၊၁။ ၁၂။ တံ ပုဗ္ဗန္တံ အာရဗ္ဘ အာဂမ္မ ပဋိစ္စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၆။ အာရဗ္ဘာတိ အာလမ္ဗိတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၄၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၂။ အတီတံ ဝါ အဒ္ဓါနံ အာရဗ္ဘ။ ဒီ၊၃။၁၀၂။ အာရဗ္ဘာတိ အာဂမ္မ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ အာဂမ္မာတိ ပတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၆။ မမေဝါရဗ္ဘ သမဏော ဂေါတမော ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ မ၊၁။၃၁၆။ အာရဗ္ဘာတိ သန္ဓာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ အရိယမဂ္ဂံ အာရဗ္ဘာ(အဘိ၊ဓ။၂၁၂)တိ လောကုတ္တရမဂ္ဂံ အာရမ္မဏံ ကတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။ (—ဒီ၊၂။၁၂၉၊၁၆၆။ ဒီ၊၃။၆၊၁၁၀။ သံ၊၁။၁၆၁။ သံ၊၂။၅၁၁။ အဘိ၊ဓ။၂၅၇။ အဘိ၊ဝိ။၃၀၂။ ပဋိသံ။၁၁၄။ ပေတ။၁၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၊၃၉၅၊၄၇၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇၀၊၂၃၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၄၁၊ ၃၁၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၄။ အနုဋီ၊၂။၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၈၀း၃၇၃။)

အာရဗ္ဘ[၂] (ပု) [အာ+ရဘ+ဏျ] အားထုတ်ခြင်း။ အာရဗ္ဘဓာတု-ကြည့်။

အာရဗ္ဘ[၃] (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အာရဗ္ဘအမည်ရှိသောသူ။ စေလာဝကာ အာရဗ္ဘာ စ။ အပ၊၁။၄၂၁။

အာရဗ္ဘတေ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ + ရဘ+ ယ + တေ] အားထုတ်အပ်၏။ အတ္ထဝဏ္ဏနာ အာရဗ္ဘတေ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၃၉။

အာရဗ္ဘဓာတု (ထိ) [အာရဗ္ဘ + ဓာတု] အားထုတ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ဓာတ်သဘော၊ အားထုတ်ခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သောလုံ့လ။ အာရဗ္ဘဓာတုယာ သတိ အာရဗ္ဘဝန္တော သတ္တာ ပညာယန္တိ။ အံ၊၂။၂၉၇။ အာရဗ္ဘဓာတူတိ အာရဘနဝသေန ပဝတ္တဝီရိယံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ အာရမ္ဘဓာတု-လည်း ကြည့်။

အာရဗ္ဘ(မ္ဘ)ပညတ္တိ (ထိ) [အာရဗ္ဘ + ပညတ္တိ] အားထုတ်မှုကို အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သောပညတ်။ အာရဗ္ဘပညတ္တိ ဝီရိယိန္ဒြိယဿ။ နေတ္တိ။၅၁။ ဝီရိယိန္ဒြိယဿ အာရမ္ဘဿ စ ပညာပနတော အာရမ္ဘပညတ္တိ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၁၉၀။

အာရဗ္ဘမာန (တိ) [အာ + ရဘ + ယ +မာန] အားထုတ်သော၊ သူ။ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ခေါ် အာဝုသော ဘိက္ခု အာရဗ္ဘမာနော ပဇာနာတိ။ သံ၊၃။၆၉။ အာရဗ္ဘမာနော ဝါ-တိ ကုရုမာနော ယေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။

အာရဘတိ (ကြိ) [အာ+ရဘ+အ+တိ] (၁) အားထုတ်၏၊ (ရှေးဦးစွာ)ပြု၏၊ ဖြစ်စေ၏။ (၂) အာပတ်သို့ ရောက်၏၊ အာပတ်သင့်၏။ (၃) ညှဉ်းဆဲ – နှိပ်စက် – သတ် – ၏။ (၁) ဝီရိယံ အာရဘာမိ(ဒီ၊၂။၂၅၀)တိ ဝီရိယံ ပဝတ္တေတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။ ဝီရိယံ အာရဘတိ(ဒီ၊၃။၁၈၅)တိ ဝီရိယံ ဇနေတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ ဝီရိယံ အာရဘတိ(အံ၊၁။၄၁။ အဘိ၊ ဝိ။၂၁၆။ ပဋိသံ။၄၀)တိ ကာယိကစေတသိကဝီရိယံ ကရောတိ။ အံဋ္ဌ၊၁။၃၈၃။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ အာဒိတော ဝ ကရောန္တော အာရဘတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ပကရောတိ စ နံ ကတ္တုံ အာရဘတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ အာရဘတိ—မ၊၂။၂၀၃။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၆၂။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၅၊၂၃၆။ သံဋ္ဌ၊၁။၄၇။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၁၅၉၊၃၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၇၊၁၆၂။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၆၊၁၅၂။ သံဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၈။ ဒီဋီ၊၃။၂၁၇။ မဋီ၊၃။၁၁၅။ အံဋီ၊၃။၂၆၅။ မူလဋီ၊၂။၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၄၉၊၂၆၅။ နေတ္တိဋီ။၇၃၊၂၉၉။ **အာရဘန္တိ** — အံ၊၁။၇၁၊၂၄၅။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၇၇။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၄၄။ မဋ္ဌ၊၁။၃၈၉။ မဋ္ဌ၊၃။၂၆၃။ သံဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ အံဋ္ဌ၊၂။၄၆၊၂၂၃။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၈၂။ **အာရဘသိ**—ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၅၂။ **အာရဘထ**—မ၊၃။၁၂၂။ သံ၊၁။၂၆၇။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ အံဋ္ဌ၊၃။၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၁။ **အာရဘာမိ**—ဒီ၊၃။၂၁၂၊၂၄၇။ အံ၊၂။၈၉။ အံ၊၃။၁၄၉။ အံဋ္ဌ၊၃။၃၆။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈။ **အာရဘာမ**—ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉၅။ **အာရဘတေ** — အနုဋီ၊၂။၁၃၅။ **အာရဘတေ** — ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၃၂။ **အာရဘိ**—ဝိဋ္ဌ၊၁။၅၅။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၆၈။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၄၃၊၉၂၊၂၇၅၊၃၁၃။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၉၂၊၁၃၅။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၂၅၊၃၂။ မဋ္ဌ၊၁။၁၈၆၊၁၈၈၊၂၃၈။ မဋ္ဌ၊၂။၁၀၊၃၁၃။ မဋ္ဌ၊၃။၃။ သံဋ္ဌ၊၂။၄။ အံဋ္ဌ၊၁။၆၄၊၁၁၄၊၁၁၉။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၄၊၁၁၃။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၁၉၅၊၄၃၉။ ဇာတကဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ စူဠနိဋ္ဌ။၉။ **အာရဘိံ**—ကင်္ခါ။၃၅၆။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၅၀၇။ **အာရဘိံသု**—ဒီ၊၂။၂၁၈။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၆၅၊၂၆၆။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၀၈။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅၊၃၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၂။ **အာရဘိံသုတိ**—မ၊၁။၃၀။ အံ၊၂။၉၅။ **အာရဘိံသန္တိ**—အံ၊၂။၉၅။ **အာရဘိံသာမိ**—ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၄။ **အာရဘိံသံ**—မဟာနိဋ္ဌ။၂။ **သမာရဘိံသံ**—ဝိဋ္ဌ၊၁။၂။ (၂)အာရဘတိ န ဝိပ္ပဋိသာရီ ဟောတိ(အံ၊၂။၁၄၆)တိ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ၊ ဝုဋ္ဌိတတ္တာ ပန န ဝိပ္ပဋိသာရီ ဟောတိ။ အံဋ္ဌ၊၃။၅၁။ အာရဘတိ န ဝိပ္ပဋိသာရီ ဟောတိ(အဘိ၊ပု။၁၇၃)တိ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ၊ တံ ပန....န ဝိပ္ပဋိသာရီ ဟောတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၉၇။ အာရမ္ဘ,အာရမ္ဘတိ·တို့လည်း ကြည့်။ (၃) သမဏံ ဂေါတမံ ဥဒ္ဒိဿ ပါဏံ အာရဘန္တိ။ မ၊၂။၃၂။ အာရဘန္တီတိ ဃာတေန္တိ။ မဋ္ဌ၊၃။၃၂။ (–အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၄၁။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၆၀။ အံဋီ၊၃။၄၈။ နီတိ၊ ဓာ။၁၂၈။ အချို့စာမူတို့၌ အာရမ္ဘန္တိ-ဟု ရှိကြ၏။) **အာရဘထ**—မ၊၂။၃၄။

အာရဘန (န)[အာ+ရဘ+ယု]အားထုတ်ခြင်း။ အာရမ္ဘဓာတု·ကြည့်။

အာရဘနက (န) [အာရဘန+က] အားထုတ်ခြင်း။ ဝီရိယဉှိ အာရဘနကဝသေန အာရမ္ဘောတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၄၂။

အာရဘနကာလ (ပု) [အာရဘန+ကာလ] အားထုတ်ရာ အခါ။ ပုန ဝိပဿနာယ ကမ္မံ အာရဘနကာလေ။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၅၇။

အာရဘန္တ (တိ) [အာ+ရဘ+အ+အန္တ] အားထုတ်သော၊ သူ။ ဝီရိယ’မာရဘတော ဒဠှ(ဓမ္မ။၂၉)န္တိ....ဝီရိယံ အာရဘန္တဿ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၄၃၇။ ပုန အာရဘန္တေနာပိ အာပုစ္ဆိတဗ္ဗံ။

ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။ ဒေသနံ အာရဗ္ဘာဓမ္မ ကြုပ္ပတ္တာတိ အာဒိမာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇၊၉၀၊၉၈၊၁၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၊၈၈၊၁၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၇။ မ၊ဋီ၊၂။၇၆၊၁၁၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၁။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၆၁။ အနု၊ဋီ၊၁။၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၄။)

အာရဘိတ (တိ) [အာ+ရဘ+တ] အားထုတ်အပ်သော။ အာရဘိတဝိပဿန-ကြည့်။

အာရဘိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ရဘ+တဗ္ဗ] အားထုတ်အပ်သော။ နိဒ္ဒေသေ အာရဘိတဗ္ဗေ.... အာဂမိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ ဝီရိယံ အာရဘိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂။ ကရဏဘာဝေနာ အာရဘိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၀၇။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၁။ ဝဇီရ။၃၀။ အနု၊ဋီ၊၃။၁၆၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။၄၊၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၇၁၊ ၃၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၁။)

အာရဘိတဝိပဿန(တိ)[အာရဘိတ+ဝိပဿနာ] အားထုတ်အပ်သော ဝိပဿနာရှိသော၊ ဝိပဿနာကို အားထုတ်သော၊ သူ။ အာရဒ္ဓဝိပဿကဿာတိ အာရဘိတဝိပဿနဿ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၃၁၁။

အာရဘိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ရဘ +တုံ] အားထုတ်ခြင်း—ပြုခြင်း—ငှါ။ အလမေဝ သဒ္ဓါပဗ္ဗဇိတေန ကုလပုတ္တေန ဝီရိယံ အာရဘိတုံ။ သံ၊၁။၂၆၆။ ဝီရိယံ အာရဘိတုန္တိ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ ဝီရိယံ ကာတုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ (—စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၈၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၈၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၆၇။)

အာရဘိတုကာမ (တိ) [အာရဘိတုံ + ကာမ] အားထုတ်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ အားထုတ်လိုသော၊သူ။ ယာ ဝိပဿနံ အာရဘိတုကာမဿ စတုန္နံ အရူပက္ခန္ဓာနံ ဝဝတ္ထာပနေ ပညာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၈။ (—သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၅၆။)

အာရဘိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ရဘ+တွာ] အားထုတ်၍။ ကေတော အာရဘိတွာ ကေတောယေဝ နိဋ္ဌာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ ဒေိသာ စ ဘိက္ခူ ယာဂုံ ပိဝိတွာ ဝိပဿနံ အာရဘိတွာ ....ဝီတိဝတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၂၊၁၅၇၊၁၈၉၊ ၂၁၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၂၊၃၅၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၁၃၄။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၃။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၂၊၁၉၂၊ ၂၄၂။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၄၊၃၂၄၊ ၄၄၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၄၂။ အနု၊ဋီ၊ ၂။၂၀၆။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၇၊ ၄၂၇။)

အာရဘိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ရဘ+တွာန] အားထုတ် — လုံ့လပြု — ၍။ အာရဘိတွာန အမတံ ဇဟန္တော သဗ္ဗပါပကေ။ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၃။ (—သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၇။)

အာရဘိယမာန (တိ) [အာ+ရဘ+ယ+မာန] သတ်ဖြတ် — ညှဉ်းဆဲ — နှိပ်စက် — အပ်သော၊ သူ၊သတ္တဝါ။ ယမှိ သော ပါဏော အာရဘိယမာနော ဒုက္ခံ ဒေါမနဿံ ပဋိသံဝေဒေတိ။ မ၊၂။၃၄။ အာရဘိယမာနောတိ မာရိယမာနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။

အာရမတိ (ကြိ) [အာ+ရမု+အ+တိ] (၁)ဝေးစွာ ရှောင်ကြဉ်၏။ (၂) မွေ့လျော်၏၊ လာရောက်၍ မွေ့လျော်၏၊ကစားမြူးတူး၏။ (၁) အသန္တိကတဿ သန္တိကိရိယာယ အာရမန္တိ ဝိရမန္တိ ပဋိဝိရမန္တိ။ မဟာနိ။၂၆၂။ အာရမေယျ—မဟာနိ။၂၉၃။ အာရမေ—အံ၊၂။ ၁၈၇။ (၂) အာရမတိ တေနာတိ အာရာ-

မော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၀၄။ အာရမန္တိ ဧတ္ထာတိ အာရာမော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၄။ အာရ-မန္တိတိ ရတိံ ဝိန္ဒန္တိ ကီဠန္တိ လဠန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၃၂။ အာရမန္တိ—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၇၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၅။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၃၇၁။

အာရမ(ဏ)န (န) [အာ+ရမု+ယု] (၁) မွေ့လျော်ခြင်း၊ ရှေးရှုသည်အဖြစ်ဖြင့်—မွေ့လျော်—ပျော်ပိုက်—နှစ်ခြိုက်—ခြင်း။ (၂) ရှောင်ကြဉ်—ဝေးစွာရှောင်ကြဉ်—ခြင်း။ (၁) တတ္ထ အာရမ(ဏံ)နံ အာရာမော၊ အဘိရတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ ပဋိ-ပက္ခဝိဓမနတော အဘိမုခဘာဝေန ရမဏံ အာရမဏံ အာရာမောတိ အာဟ အဘိရတိ-တိ အတ္ထောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၃၀-၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၇၃။ (၂) အာရတိတိ အာရမဏံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၁၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။

အာရမိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ရမု+တဗ္ဗ] မွေ့လျော်အပ်သော။ သော အာရမိတဗ္ဗတော အာရာ-မော ဧတဿာတိ အဗျာပဇ္ဇာရာမော။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၁-၂။ (—ရှင်း-၁၆၀၊၂၃၄။)

အာရမိတဗ္ဗဋ္ဌ (ပု) [အာရမိတဗ္ဗ+အတ္ထ] မွေ့လျော်အပ်သော အနက်သဘော။ သမထ-ဝိပဿနာဓမ္မော အာရမိတဗ္ဗဋ္ဌေန အာရာ-မော ဧတဿာတိ ဓမ္မာရာမော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၅၇။ (—ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၃၁၊၂၈၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၆၊ ၁၄၂၊၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၈။)

အာရမိတဗ္ဗဋ္ဌာန (န) [အာရမိတဗ္ဗ+ဌာန] မွေ့လျော်အပ်သော အရပ်။ သဗ္ဗဝိဝေကေ အာ-ရမိတဗ္ဗဋ္ဌာနံ ကတွာ ဝိဟရထ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၄၃။ (—ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၆၄။)

အာရမ္ဘ (ပု) [အာ+ရဘ(ရဘိ)+အ] (၁) ကံ၊ ကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံ။ (၂) အာပတ်၊ အာပတ်ကို လွန်ကျူးခြင်း။ (၃) အမှုအရာ ကြိယာ၊ အားထုတ်အပ်သော ကိစ္စ။ (၄) လုံ့လဝီရိယ၊ အားထုတ်ခြင်း။ (၅) သတ်ခြင်း၊ ညှဉ်းဆဲခြင်း။ (၆) ဖျက်ဆီးခြင်း။ (၇) အစ၊ အစအဦး။ (၈) အားထုတ်အပ်သော ပုဒ်, အနက် စသည်။ (၉) ဘေးရန် ဥပဒ်။ အယဉ္စ အာရမ္ဘသဒ္ဒေါ ကမ္မေ အာပ-တ္တိယံ ကိရိယာယံ ဝီရိယေ ဟိံသာယ ဝိကော-ပနေတိ အနေကေသု အတ္ထေသု အာဂတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၅၉။ နီတိ၊ဓာ။၁၂၈။ (၁) ကံ၊ ကုသိုလ်ကံ, အကုသိုလ်ကံ။ အာရမ္ဘာနံ နိရောဓေန၊ နတ္ထိ ဒုက္ခဿ သမ္ဘဝေါ။ သုတ္တနိ။၃၉၄။ (၂) အာပတ်၊ အာပတ်ကိုလွန်ကျူးခြင်း။ အာရ-မ္ဘဇ, အာရမ္ဘတိ-တို့ ကြည့်။ (၃) အမှုအရာ ကြိယာ၊ အားထုတ်အပ်သောကိစ္စ။ သီဃံ ဂစ္ဆန္တု အာရမ္ဘာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၄။ မဟာရမ္ဘ (သံ၊၁။၇၆။ အံ၊၁။၃၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂)-လည်း ကြည့်။ (၄) လုံ့လ ဝီရိယ၊ အားထုတ်ခြင်း။ နေ တာဒိသော အညတြ အာရမ္ဘာ အဟောသိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၈။ တဒဓိဂမာယ အာရမ္ဘမ္ပိ အကုရုမာနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၊၁၂၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၈၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉။ စရိ-ယာ၊ဋ္ဌ။၂၇၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၆၉။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၂၃၊၂၅၀။) ဝီရိယာ-ရမ္ဘ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅၉)-လည်း ကြည့်။ (၅) သတ်ခြင်း၊ ညှဉ်းဆဲခြင်း။ ဥဇ္ဇာသနံ, အာရမ္ဘော, ပိဋ္ဌောပဗျတြ....အာပုစ္ဆော ရဘိ မာရဏေ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၄၀၃။ အာရမ္ဘတိ-လည်း ကြည့်။ (၆) ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဗီဇဂါမဘူတ-ဂါမသမာရမ္ဘ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၃၄၅)-ကြည့်။ (၇) အစ၊ အစအဦး။ အန္တိရာ-ကထာတိ အဝသာနံ အပ္ပတွာ အာရမ္ဘဿ

စ အဝသာနသ္မာ စ ဝေမဇ္ဈဋ္ဌာနံ ပတ္တကထာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၉။ မ၊ဋီ၊၂။၄၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၆။) (၈) အားထုတ်အပ်သောပုဒ်, အနက်-စသည်။ နော စ အာရမ္ဘ(နေတ္တိ။၆၀)-တ္တိ နတာဝ အာရမ္ဘံ သောဓေတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၈။ အာရဘိယတိတိ အာရမ္ဘော၊ ဒေသနာယ ပကာသိယမာနော အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၈၁။ နော စ အာရမ္ဘတ္တိ အာရဘိတဗ္ဗ သဗ္ဗဂါထာပဒံ, ဂါထာတ္ထံ ဝါ။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၀၁-၂။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၄။) အာရမ္ဘသုဒ္ဓိ-လည်း ကြည့်။ (၉) ဘေးရန်ဥပဒ်။ အနာရမ္ဘ, သာရမ္ဘ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ ကခ၊ါ။၁၃၅။ ကခ၊ါ၊ဋီ။၂၃၈)တို့ ကြည့်။ အာရမ္ဘ-သဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၈။ ဓာန်။၈၅၂-တို့၌ ကြည့်။

အာရမ္ဘကတ္တု (တိ) [အာရမ္ဘ+ကတ္တု] အားထုတ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊သူ။ န "အာရမ္ဘကတ္တုသ္မာ ကသာဝပုဏ္ဏော" တိအာဒိသု ဝိယ ဓမ္မဝါဒီ။ အနု၊ဋီ၊၃။၅၃။

အာရမ္ဘကာလ (ပု) [အာရမ္ဘ + ကာလ] အားထုတ်ရာအခါ။ ဝိပဿနာဉာဏံ ဟိ လက္ခဏာနိ ပဋိဝိဇ္ဈန္တံ အာရမ္ဘကာလေ....အနုလောမေတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၆၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၀။)

အာရမ္ဘကိရိယာဝါစက (တိ) [အာရမ္ဘ+ကိရိယာ+ဝါစက] အာရမ္ဘကိရိယာကို ဟောတတ်သော။ အာရမ္ဘသဒ္ဒ-ကြည့်။

အာရမ္ဘဇ (တိ) [အာရမ္ဘ+ဇန+က္ဂ] အာပတ်ကို လွန်ကျူးခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ အာယသ္မတော ခေါ အာရမ္ဘဇာ အာသဝါ သံဝိဇ္ဇန္တိ။ အံ၊၂။၁၄၇။ အဘိ၊ပု။၁၇၃။ အာရမ္ဘဇာတိ အာပတ္တိဝီတိက္ကမသမ္ဘဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။

အာရမ္ဘဋ္ဌ (ပု) [အာရမ္ဘ+အတ္ထ] အားထုတ်ခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ အာရမ္ဘဋ္ဌေန ဝီရိယံ။ နေတ္တိ။၄၆။

အာရမ္ဘတိ (ကြိ) [အာ+ရဘ+အ+တိ] (၁) အားထုတ်၏။ (၂) အာပတ်သင့်၏။ (၃) ညှဉ်းဆဲ–သတ်ဖြတ်–၏။ (၁) အာရမ္ဘထ နိက္ကမထ၊ ယုဉ္ဇထ ဗုဒ္ဓသာသနေ။ သံ၊၁။ ၁၅၈။ ထေရ။၂၆၇။ နေတ္တိ။၃၅။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၂။ အာရမ္ဘထာတိ အာရမ္ဘဝီရိယံ ကရောထ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၃။ အာရမ္ဘထာတိ အာရမ္ဘဓာတုသင်္ခါတံ ဝီရိယံ ကရောထ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ (–အံ၊ဋီ၊၁။၇၉။) အာရမ္ဘတော့—ဒီ၊ ၂။၁၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၂။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၃၀။ (၂) အာရမ္ဘတိ စ (အာရဘတိ စ၊ အံ၊ ၂။၁၄၆။ အဘိ၊ပု။ ၁၇၃) ဝိပ္ပဋိသာရီ စ ဟောတိတိ တ္တေ အာပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၀။ အာရမ္ဘတိ စာတိ အာပဇ္ဇတိ စ။ မူလ၊ဋီ၊၁။၉၆။ (၃) သမဏံ ဂေါတမံ ဥဒ္ဒိဿ ပါဏံ အာရမ္ဘန္တိ(အာရဘန္တိ၊ မ၊၂။ ၃၂။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၄၈)တိ တ္တေ ဟိံသာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၄၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၀။ အာရဘတိ-လည်း ကြည့်။

အာရမ္ဘတ္ထ (တိ) [အာရမ္ဘ+အတ္ထ] အားထုတ်ခြင်း အနက်ရှိသော။ ပ-သဒ္ဒေါ အာရမ္ဘတ္ထော။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၉။

အာရမ္ဘဒဠှတာ (ထီ) [အာရမ္ဘ+ဒဠှတာ] အားထုတ်ခြင်း၏ မြဲမြံသည်၏ အဖြစ်၊ မြဲမြံစွာ အားထုတ်သည်၏ အဖြစ်။ သတ္တာနံ ဉာယေနိဝေသနာ အာရမ္ဘဒဠှတာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၂။ (– သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၈၈။)

အာရမ္ဘဓာတု (ထီ) [အာရမ္ဘ+ဓာတု] အာရမ္ဘဓာတ်၊ လက်ဦးအစ အားထုတ်သော ဝီရိယဓာတ်၊ ရှေးဦးစွာ အားထုတ်ခြင်း။ အတ္ထိ

ဘိက္ခဝေ အာရမ္ဘဓာတု နိက္ကမဓာတု ပရက္ကမဓာတု။ သံ၊၃။၆၀၊၉၂။ အာရမ္ဘဓာတု နာမ ပဌမာရမ္ဘဝီရိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၀။ ကုသလကိရိယာယ အာဒိကမ္မဘာဝေန ပဝတ္တဝီရိယံ မိတိသဘာဝတာယ ဓာတူတိ ဝုတ္တန္တိ အာဟ အာရမ္ဘဓာတူတိ ပဌမာရမ္ဘဝီရိယန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၈။ အာရမ္ဘဓာတု(အာရဗ္ဘဓာတု၊ အံ၊၂။၂၉၇)တိ အာရဘနဝသေန ပဝတ္တဝီရိယံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။ (—အံ၊၁။၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၇။ မ၊ဋီ၊၁။၃၇၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၀။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၊၁၅၆။)

အာရမ္ဘန (န) [အာ+ရဘ+ယု] အားထုတ်ခြင်း။ ဝီရိယဉ္စ တံ...အာရမ္ဘနံ ဝီရိယာရမ္ဘော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၁။

အာရမ္ဘနက (ထီ) [အာရမ္ဘန+က] အားထုတ်ခြင်း။ ဝီရိယဉှိ အာရမ္ဘနကဝသေန "အာရမ္ဘော"တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ (—အံ၊ဋီ၊၁။၇၉။)

အာရမ္ဘပစ္စယ (ပု) [အာရမ္ဘ+ပစ္စယ] အားထုတ်အပ်သောကံ — ကံနှင့်ယှဉ်သောဝီရိယ — ဟူသော အကြောင်း။ ယံ ကိဉ္စိ ဒုက္ခံ သမ္ဘောတိ၊ သဗ္ဗံ အာရမ္ဘပစ္စယာ။ သုတ္တနိ။၃၉၄။ အာရမ္ဘပစ္စယာတိ ကမ္မသမ္ပယုတ္တဝီရိယပစ္စယာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၈။)

အာရမ္ဘပညတ္တိ (ထီ) [အာရမ္ဘ+ပညတ္တိ] ဝီရိယိန္ဒြေကို အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း။ ဝီရိယိန္ဒြိယဿ အာရမ္ဘဿ စ ပညာပနတော အာရမ္ဘပညတ္တိ နာမ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၉၀။ **အာရဗ္ဘပညတ္တိ**-လည်း ကြည့်။

အာရမ္ဘပဋိပက္ခဘူတပမာဒ (ပု) [အာရမ္ဘ+ပဋိပက္ခ+ဘူတ+ပမာဒ] အားထုတ်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မေ့လျော့ခြင်း။ အာရမ္ဘပဋိပက္ခဘူတပမာဒဝသေန ပုရိမသစ္စဒွယံ အာစရိယေန နိဒ္ဒါရိတံ, အမှေဟိ စ ဉာတံ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၅၉။

အာရမ္ဘပုစ္ဆာ (ထီ) [အာရမ္ဘ+ပုစ္ဆာ] အားထုတ်အပ်သော တရားကို မေးခြင်း။ ကိန္တိ အာဒိ အာရမ္ဘပုစ္ဆာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၅။

အာရမ္ဘလက္ခဏ (တိ) [အာရမ္ဘ+လက္ခဏ] အားထုတ်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ အာရမ္ဘလက္ခဏံ ဝီရိယံ။ နေတ္တိ။၂၅။ (—နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃၁။)

အာရမ္ဘဝစန (တိ) [အာရမ္ဘ+ဝစန] အားထုတ်ခြင်းကိုဟောသော။ ဧတ္ထ ပ-သဒ္ဒေါ အာရမ္ဘဝစနော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁။

အာရမ္ဘဝတ္ထု (န) [အာရမ္ဘ+ဝတ္ထု] အားထုတ်ခြင်း ဝီရိယ၏ အကြောင်း။ အဋ္ဌ အာရမ္ဘဝတ္ထူနိ။ ဒီ၊၃။၂၁၂၊၂၄၇။ အံ၊၃။၁၄၉။ အာရမ္ဘဝတ္ထူနီတိ ဝီရိယကာရဏာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၂။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈၊၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၇၆၊၂၆၂။ မ၊ဋီ၊၁။၃၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၆၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၈။)

အာရမ္ဘဝန္တု (တိ) [အာရမ္ဘ+ဝန္တု] အားထုတ်ခြင်း—ရှိသော—နှင့် တကွဖြစ်သော။ သာရမ္ဘန္တိ အာရမ္ဘဝန္တံ၊ သဟာရမ္ဘန္တိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၂။၁၈၅။ အာရဗ္ဘဝန္တု-လည်း ကြည့်။

အာရမ္ဘဝီရိယ (န) [အာရမ္ဘ+ဝီရိယ] အားထုတ်ခြင်းဟုဆိုအပ်သော ဝီရိယ။ အာရမ္ဘထာတိ အာရမ္ဘဝီရိယံ ကရောထ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ အာရမ္ဘဝီရိယန္တိ မစ္စုသေနာသင်္ခါတကိလေသမုနနေ အာရမ္ဘဝီရိယံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၀။

အာရမ္မဏဒေ့ါ (ကြိ) အာရမ္မဏတိ-ကြည့်။

အာရမ္မဏသဒ္ဒ (ပု)[အာရမ္မဏ+သဒ္ဒ] အာရမ္မဏသဒ္ဒါ။ အာရဘတိတိ ဧတ္ထ အာရမ္မဏသဒ္ဒေါ ကမ္မကိရိယာဟိ သနိ္ဒိရိယဝိကောပနာပတ္တိဝိတိက္ကမေသု ဝတ္တတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ အာရမ္မဏသဒ္ဒေါတိ အာရမ္မဏကိရိယာဝါစကော သဒ္ဒေါတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၃။၄၃။ (-အနုဋီ၊ ၃။၅၃။) အာရမ္မဏ-လည်း ကြည့်။

အာရမ္မဏသုဒ္ဓိ (ထီ) [အာရမ္မဏ+သုဒ္ဓိ] အားထုတ်အပ်သော ပုဒ်အနက်စသည်ကို-သုမ်သင်ခြင်း - ကောင်းစွာထားခြင်း၊ (အားထုတ်အပ်သော ပုဒ်အနက်စသည်၏ ပြီးပြည့်စုံခြင်း)။ သုခမန္တေတိတိ ပန ပဒသုဒ္ဓိ စေဝ အာရမ္မဏသုဒ္ဓိ စာတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇၅။ သုခမန္တေတိတိ ပန ယထာဓိပ္ပေတတ္ထပရိသမာပနတ္ထံ ဝုတ္တံ ပဒသုဒ္ဓိ စေဝ အာရမ္မဏသုဒ္ဓိ စာတိ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၀၄။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၅၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၆၀။ အနုဋီ၊၁။၃၇။)

အာရမ္မဏသောဓန (နု) [အာရမ္မဏ + သောဓန] အားထုတ်အပ်သော ပုဒ် အနက် စသည်ကို သုမ်သင်ခြင်း။ တေန အာရမ္မဏသောဓနဿ ဝိသယမာဟ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၂။

အာရမ္မဏဟေတု (ပု) [အာရမ္မဏ+ဟေတု] အားထုတ်ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ ပရိပက္ကဉာဏာနံ သတ္တာနံ အာရမ္မဏေ အာရမ္မဏဟေတု ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ....အာရဒ္ဓါ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၅၇။

အာရမ္မဏာနုရူပ (တိ) [အာရမ္မဏ+အနုရူပ] အားထုတ်အပ်သော တရားနှင့်လျော်သော။ အာရမ္မဏာနုရူပမေဝ ပန ဒေသနာ နိဋ္ဌပိတာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၀။)

အာရမ္မဏာနုရူပထောမနာ (ထီ) [အာရမ္မဏာနုရူပ+ထောမနာ] အားထုတ်အပ်သော ကျမ်းဂန်အားလျော်စွာ ချီးမွမ်းခြင်း။ ယဒိဒံ အာရမ္မဏာနုရူပထောမနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆။

အာရမ္မဏာနုရူပဝစန (နု) [အာရမ္မဏာနုရူပ+ဝစန] အားထုတ်အပ်သော ကျမ်းဂန်အား လျော်သောစကား။ ဝိနယက္ကမေတိ ဝိနယပိဋ္ဌကေ၊ အာရမ္မဏာနုရူပဝစနမေတံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁။

အာရမ္မဏော့သာနကပ္ပ (ပု) [အာရမ္မဏ+ဩသာန+ကပ္ပ] အစဖြစ်သောကပ်နှင့်အဆုံးဖြစ်သော ကပ်။ အာရမ္မဏော့သာနကပ္ပါနံ ကေဒေသေန အနွောဂမတ္တာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၇။

အာရမ္မဏ (နု) [(၁) အာ+လမ္ဗ+ယု၊ လ-ကို ရ-ပြု၊ ဗ-ကို မ-ပြု။ (၂) အာ+ရမု + ယု] (၁) အာရုံ။ (က) စိတ်စေတသိက်တရား-တို့သည် ဆွဲကိုင်အပ် ထောက်မှီအပ်သော - တို့၏ ကျက်စားရာဖြစ်သော - တို့၏ လာရောက် မွေ့လျော်ရာ ဖြစ်သော - တရား၊ (ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ, ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ, ဓမ္မာရုံ ဟူသော အာရုံခြောက်ပါးတည်း။) [ထိုခြောက်ပါးတို့တွင် အဖြူရောင်, အနီရောင်, အဝါရောင်စသော အဆင်းရောင် အမျိုးမျိုးသည် ရူပါရုံမည်၏၊ သက်ရှိသတ္တဝါနှင့် သက်မဲ့အရာဝတ္ထုတို့၏ အသံအမျိုးမျိုးသည် သဒ္ဒါရုံမည်၏၊ ကောင်းကောင်းဆိုးဆိုး အနံ့အမျိုးမျိုးသည် ဂန္ဓာရုံမည်၏၊ ချို, ချဉ်, စပ်, ငန်, ခါး, အဖန်ဟူသော အရသာခြောက်ပါးသည် ရသာရုံမည်၏၊ ပထဝီ, တေဇော, ဝါယော ဟူသော တွေ့ထိ၍ ရကောင်းသော ဓာတ်သုံးပါးသည် ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမည်၏၊ ထိုအာရုံငါးမျိုးမှ အလွတ်ဖြစ်သော ပသာဒရုပ်, သုခုမရုပ်, စိတ်, စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်, ပညတ်တို့သည် ဓမ္မာရုံမည်၏။ (အဘိ၊၈။၁၆၂-၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ သင်္ဂဟ။၄၉။) ထိုအာရုံခြောက်ပါးကိုပင် ကာမအာရုံ, မဟဂ္ဂုတ်အာရုံ, လောကုတ္တရာ အာရုံ, ပညတ် အာရုံ ဟုလည်း၊ အတိတ် အာရုံ, အနာဂတ် အာရုံ ပစ္စုပ္ပန်အာရုံ, ကာလဝိမုတ်အာရုံဟုလည်း၊ အဇ္ဈတ္တအာရုံ, ဗဟိဒ္ဓအာရုံ, အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓအာ

-ရုံ, နဝတ္တဗ္ဗအာရုံဟူ၍ငါး သမည်အမျိုးမျိုး ဖြင့် ထပ်မံခွဲခြားရာ၏။ ထိုတွင် ကာမစိတ် စေတသိက် ရုပ်ဟုဆိုအပ်သော ကာမာဝစရ တရားဖြစ်သော အာရုံခြောက်ပါးသည် ကာမ အာရုံမည်၏၊ ပရိတ္တာရုံဟုလည်း ခေါ်၏။ ရူပါဝစရ အရူပါဝစရ စိတ် စေတသိက်ဟူ သော မဟဂ္ဂုတ်တရားဖြစ်သော ဓမ္မာရုံသည် မဟဂ္ဂုတ်အာရုံမည်၏။ လောကုတ္တရာ စိတ် စေတသိက် နိဗ္ဗာန်ဟုဆိုအပ်သော ဓမ္မာရုံ သည် လောကုတ္တရာအာရုံမည်၏၊ အပ္ပမာဏ အာရုံဟုလည်းခေါ်၏။ ကသိုဏ်းပညတ် ဆယ် ပါး, အသုဘပညတ်ဆယ်ပါး, ကာယဂတာ သတိ၏ အာရုံဖြစ်သော ဆံပင် အမွေးစသော ကောဋ္ဌာသပညတ်, အာနာပါနဿတိ၏ အာရုံ ဖြစ်သော ထွက်သက်ဝင်သက်ပညတ်, မေတ္တာ ၏အာရုံဖြစ်သော ပိယမနာပသတ္တဝါပညတ်, ကရုဏာ၏ အာရုံဖြစ်သော ဒုက္ခိတသတ္တဝါ ပညတ်, မုဒိတာ၏ အာရုံဖြစ်သော သုခိတ သတ္တဝါပညတ်, ဥပေက္ခာ၏ အာရုံဖြစ်သော မဇ္ဈတ္တသတ္တဝါပညတ်, အာကာသာနဉ္စာယတ နစိတ်၏ အာရုံဖြစ်သော ကောင်းကင်ပညတ်, အာကိဉ္စညာယတနစိတ်၏ အာရုံဖြစ်သော နတ္ထိဘာဝပညတ်စသော (ပရမတ္ထတရားလေး ပါး၌ မပါဝင်သော) ဓမ္မာရုံတို့သည် ပညတ် အာရုံမည်၏၊ ကုန်လွန်ချုပ်ပျောက်ခဲ့ပြီးသော စိတ် စေတသိက် ရုပ်ဟုဆိုအပ်သော အာရုံ ခြောက်ပါးသည် အတိတ်အာရုံမည်၏၊ ဖြစ် လတ္တံ့သော စိတ်စေတသိက်ရုပ်ဟူသော အာရုံ ခြောက်ပါးသည် အနာဂတ်အာရုံမည်၏၊ ယခု ဖြစ်ဆဲ (ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင် ခဏသုံးပါးသို့ရောက် ဆဲ)ဖြစ်သော စိတ်စေတသိက်ရုပ်ဟူသောအာ ရုံခြောက်ပါးသည် ပစ္စုပ္ပန်အာရုံမည်၏၊နိဗ္ဗာန် နှင့် ပညတ်ဟူသော ဓမ္မာရုံတို့သည် ထိုအတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ကာလသုံးပါးမှ အလွတ်ဖြစ် သောကြောင့် ကာလဝိမုတ်အာရုံမည်၏။သက် ရှိသတ္တဝါတို့ သန္တာန်၌ဖြစ်သော စိတ် စေ တသိက် ရုပ် ဟူသော အာရုံခြောက်ပါးကိုပင် အဇ္ဈတ္တအာရုံ (မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်သောအာရုံ) ဟူ၍ငါး, ဗဟိဒ္ဓအာရုံ(အခြားပုဂ္ဂိုလ်သန္တာန်၌ ဖြစ်သောအာရုံ)ဟူ၍ငါး, ထိုနှစ်ရပ်ပေါင်းစပ် ၍ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓအာရုံဟူ၍ငါး ခေါ်၏။ မည် သည့်သတ္တဝါသန္တာန်၌မျှ မဖြစ် မပါဝင်သော အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရုပ် (သက်မဲ့ဖြစ်သော သစ်ပင် တော တောင် ရေ မြေ စသောရုပ်)ဟူသော အာရုံခြောက်ပါးသည်ငါး, နတ္ထိဘာဝပညတ် မှတပါး ကျန်သောပညတ်အားလုံးနှင့် နိဗ္ဗာန် ဟူသော ဓမ္မာရုံတို့သည်ငါး ဗဟိဒ္ဓအာရုံများ တည်း။ နတ္ထိဘာဝပညတ်ကား အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ဟု မဆိုကောင်းသောကြောင့် နဝတ္တဗ္ဗအာရုံ မည်၏။ (အဘိ၊ဓ။ ၂၁၁-၃၊ ၂၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၄၇။) ထိုအာရုံခြောက်ပါးကိုပင် ဒိဋ္ဌ, သုတ, ဃာယိတ, သာယိတ, ဖုဋ္ဌ, ဝိညာတဟု ထပ်မံ ခွဲခြားရာ၏။ ထိုတွင် ရူပါရုံသည် စက္ခုဝိညာဏ် ဖြင့် မြင်အပ်သောကြောင့် ဒိဋ္ဌအာရုံမည်၏။ သဒ္ဒါရုံသည် သောတဝိညာဏ်ဖြင့် ကြားအပ် သောကြောင့် သုတအာရုံမည်၏။ ဂန္ဓာရုံသည် ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် နမ်းရှူအပ်သောကြောင့် ဃာယိတအာရုံ မည်၏။ ရသာရုံသည် ဇိဝှါ ဝိညာဏ်ဖြင့် သာယာအပ် လျက်အပ်သော ကြောင့် သာယိတအာရုံမည်၏။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ သည် ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် တွေ့ထိအပ်သော ကြောင့် ဖုဋ္ဌအာရုံမည်၏။ ဓမ္မာရုံအပါအဝင် အာရုံခြောက်ပါးလုံးသည်ပင် မနောဝိညာဏ် ဖြင့် သိအပ်သောကြောင့် ဝိညာတအာရုံမည် ၏။ ထို့ပြင် ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံဟူ သော အာရုံသုံးမျိုးသည် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာပသာ ဒ၏ မှီရာမဟာဘုတ်သို့ တွေ့ထိ ဆိုက်ရောက်မှ သာ ဃာနဝိညာဏ်, ဇိဝှါဝိညာဏ်, ကာယ ဝိညာဏ်တို့ဖြင့် သိအပ်သောကြောင့် မုတ အာရုံလည်းမည်၏။ ထို့ကြောင့် ဒိဋ္ဌ, သုတ, မုတ, ဝိညာတဟု လေးချက် ခွဲခြားရသေး၏။ (အဘိ၊ဓ။ ၂၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။) ပါဠိ

တော်နှင့် ရှေးအဋ္ဌကထာမှ အလွတ်ဖြစ်သော နည်းအားဖြင့် ဒိဋ္ဌ, သုတ, ဥဘယသမ္ဗန္ဓဟု သုံးမျိုး ခွဲနိုင်သေး၏။ ထိုတွင် ကိုယ်တိုင်ဒိဋ္ဌ တွေ့ကြုံခံစားရသော ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ, ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံဟူသော အာရုံငါးမျိုးကို ဒိဋ္ဌအာရုံဟုခေါ်၏။ ကိုယ်တိုင်မဟုတ်ပဲ တဆင့်ကြားရသော ထိုအာရုံငါးမျိုးကိုပင် သုတအာရုံဟု ခေါ်၏။ ဒိဋ္ဌနှင့်သုတ နှစ်မျိုးရောစပ်၍ သိရသော ထိုအာရုံနှစ်မျိုးကို ဥဘယသမ္ဗန္ဓ အာရုံဟုခေါ်၏။ "နောင်အနာဂတ်ကာလမှာ ပွင့်တော်မူမည့် ဘုရားရှင်သည် ဤရုပ်အဆင်းသဏ္ဌာန်တော်မျိုး ဖြစ်လိမ့်မည်"ဟု မိမိမျက်မြင်ဒိဋ္ဌဖြစ်သောအဆင်းရူပါရုံနှင့် တဆင့်ကြားသုတဖြစ်သော အနာဂတ် ဘုရားရှင်၏ အဆင်းရူပါရုံကို ဆက်သွယ်ပေါင်းစပ်၍ ဥဘယသမ္ဗန္ဓဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။) (ခ) အကြောင်း။ (တိ) (၂) စွန့်လွှတ်နိုင်ခဲသော – ပယ်သတ်ခြင်းငှါ ခက်ခဲသော – ရူပါရုံစသည်တို့၌ဖြစ်သော – တရား (တဏှာ)။ (၁) (က) (ခ) ဒုဗ္ဗလပုရိသေန ဒုစ္စဇာဒိ ဝိယ စိတ္တစေတသိကေဟိ အာလမ္ဗိယတိ, တာနိ ဝါ အာဂန္တွာ ဧတ္ထ ရမန္တီတိ အာရမ္မဏံ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၂၉။ အာလမ္ဗိယတီတိ ဂယှတိ။ အာသဒ္ဒဿတ္ထံ ဒဿေတိ အာဂန္တွာတိ။ ဧတ္ထ စ ပဌမနယေ ဥပသဂ္ဂေါ ဓာတွတ္ထာနုဝတ္တကော၊ ဂဟဏတ္ထော စ လမ္ဗဓာတု၊ အနသဒ္ဒေါ စ ကမ္မတ္ထော။ "ရူပါလမ္ဗဏ"န္တိ ဝတ္တဗ္ဗေ နိရုတ္တိနယေန ရူပါရမ္မဏသဒ္ဒသိဒ္ဓိ ဟောတိ။ ပစ္ဆိမနယေန ပန ဥပသဂ္ဂေါ ဓာတွတ္ထဝိသေသကော၊ ကီဠနတ္ထော စ ရမုဓာတု၊ အနသဒ္ဒေါ စ အဓိကရဏတ္ထောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၃၉၇-၈။ အာလမ္ဗိယတိ ဒုဗ္ဗလေန ဝိယ ဒဏ္ဍာဒိကံ စိတ္တစေတသိကေဟိ ဂယှတီတိ အာရမ္မဏံ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၄၁။ အတ္ထိ ရူပံ စက္ခုသမ္ဖဿဿ အာရမ္မဏံ။ အဘိ၊မ။၁၄၆။ အာရမ္မဏဿ ဂေါစရဘ္ဘော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၁၆။ ပစ္စယာရမ္မဏံ ဩလုဗ္ဘာရမ္မဏန္တိ ဟိ ဒုဝိဓံ အာရမ္မဏံ။ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ ဩလုဗ္ဘာရမ္မဏမေဝ ဓုရံ၊ ပစ္စယာရမ္မဏမ္ပိ လဗ္ဘတိယေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၅။ အာလမ္ဗနီယတော အာရမ္မဏံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၂၄။ အာရမ္မဏ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂)န္တိ ဩလုဗ္ဘာရမ္မဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၇။ (–အဘိ၊ဝိ။၃၃၁။ ပဋိသံ။၁၇၁၊၁၈၀။ မိလိန္ဒ။၃၁၇။ သံ၊၃။၁၂၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄၊၁၉၃၊၂၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၊၂၅၊၂၆။ ၃၃၊၈၂၊၈၅၊၁၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁၊၃၄၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၊၃၉၊၇၄၊၁၀၉၊၁၃၆။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၊၁၉၊ ၃၅၊၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၊၁၆၊၂၀၊ ၂၅၊၁၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄၊၁၄၄၊၂၃၅၊၂၄၄၊ ၂၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၊၁၈၊၇၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၁၉၊၄၈၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇-၉၊၂၁၃၊၂၉၉။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၅။ သာရတ္ထ၊၁။ ၇၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၉၊၂၁၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၅၁၊ ၃၈၂။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၊၄၄။ မ၊ဋီ၊၃။၂၂။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၈၊၃၇၅၊၃၇၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၇။ အနုဋီ၊၁။၂၀။ အနုဋီ၊၃။၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။ ၂၊ ၃၉၊ ၂၉၉။) (ခ) အာရမ္မဏမေတံ ဟောတိ ဝိညာဏဿ ဌိတိယာ။ သံ၊၁။၂၉၅။ ပစ္စယော ဟိ ဣဓ အာရမ္မဏန္တိ အဓိပ္ပေတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ (–ဝိ၊၁။၃၁၈။ ဒီ၊၃။၄၈။ မ၊ ၃။၁၃၆။ သံ၊၁။၄၅၇။ သံ၊၃။၁၂၈။ စူဠနိ။ ၂၈၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၁။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၂၆။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၆။ ဝိဘာဝိနီ။၁၄၆။) (တိ) (၂) အာရမ္မဏံ ပကမ္ပနန္တိ အာရမ္မဏမ္ပိ ဝုစ္စတိ တဏှာ။ မဟာနိ။၃၃၉။ ဒုမ္မုဉ္စနဋ္ဌေန 'အာရမ္မဏန္တိ....ရူပါဒိသု အာရမ္မဏေသု ဥပ္ပန္နတဏှာ မုစ္စိတုံ အသက္ကုဏေယျဋ္ဌေန အာရမ္မဏာတိ ကထီယတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၃။

အာရမ္မဏအဇ္ဈုပေက္ခနာ(ထီ)[အာရမ္မဏ+အဇ္ဈုပေက္ခနာ] အာရုံကို လျစ်လျူရှုခြင်း။ ဣမ

အာရမ္မဏအဇ္ဈုပေက္ခနာ အဓိပ္ပေတာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။

အာရမ္မဏအန္ဝယ (ပု) [အာရမ္မဏ + အန္ဝယ] (မျက်မှောက်ထင်ထင် တွေ့မြင်အပ်သော) အာရုံသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ အာရမ္မဏအန္ဝယေန၊ ဥဘော ဧကဝဝတ္ထနာ။ ပဋိသံ။၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၀။ အာရမ္မဏအန္ဝယေန၊ ဥဘော ဧကဝဝတ္ထနာတိ ပစ္စက္ခတော ဒိဋ္ဌဿ အာရမ္မဏဿ အန္ဝယေန အနုဂမနေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၀။

အာရမ္မဏကဋ္ဌာဟ (ပု) [အာရမ္မဏ+ကဋ္ဌာဟ] အာရုံတည်းဟူသောအခွံ။ အာရမ္မဏကပါလ- ကြည့်။

အာရမ္မဏကထာ (ထီ) [အာရမ္မဏ + ကထာ] အာရမ္မဏကထာ၊ အာရုံနှင့်စပ်၍ ဆိုရာဖြစ် သောစကား။ မာတုကထာ အာရမ္မဏကထာ အသုဘကထာ....။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။

အာရမ္မဏကပါလ (ပု၊န) [အာရမ္မဏ+ကပါလ] အာရုံတည်းဟူသော အခွံ။ ဧဝမေဝံ ဘိက္ခု မနုမှိ ဥပ္ပန္နဝိတက္ကေ သကေ အာရမ္မဏကပါ- လေ သမောဒဟံ....။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၃။ အာရမ္မဏကပါလေတိ အာရမ္မဏကဋ္ဌာ- ဟေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၁။

အာရမ္မဏကရဏ (န) [အာရမ္မဏ+ကရဏ](၁) အာရုံပြုခြင်း။ (တိ)(၂) အာရုံပြုတတ်သော။ (၃) အာရုံပြုရာတရား။ (၁) မဂ္ဂက္ခဏေ ပန အာရမ္မဏကရဏေန နိဗ္ဗာနပက္ခန္ဒနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၉။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၇၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၅။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၀၊၁၆၉၊၂၁၉၊၂၆၅။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၁၊ ၃၄၂။၃၆၆၊၄၅၃။ မူလဋီ၊၁။၃၀။ မူလဋီ၊၂။ ၂၀၀။ မူလဋီ၊၃။ ၁၄၆။ အနုဋီ၊၁။၄၂။ အနုဋီ၊ ၃။ ၂၀၁၊၂၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၉၊၂၇၆။ ဝိသု- ဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၊၆၄၊၇၅၊၂၀၅၊၂၅၇၊၄၇၅။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၁၀၂၊၂၆၄။) (၂) အာရမ္မဏကရဏဿ ဝိညာဏဿ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၂။ (–မ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၁။) (၃) အာရမ္မဏကရဏသင်္ခါတေန နိဗ္ဗာနဋ္ဌာနဘူတေန ရူပမေဝ နိကေတံ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၂၁၀။

အာရမ္မဏကရဏကိစ္စ (န) [အာရမ္မဏကရဏ+ ကိစ္စ] အာရုံပြုခြင်းကိစ္စ။ အာရမ္မဏကရဏ- ကိစ္စတော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၇။

အာရမ္မဏကရဏတ္ထ (တိ) [အာရမ္မဏကရဏ + အတ္ထ] အာရုံပြုခြင်းဟူသော အနက်ရှိသော။ အာရမ္မဏကရဏတ္ထော ဟေတ္ထ သဟဂတ- သဒ္ဒေါ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၉။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆၀။

အာရမ္မဏကရဏရသ (တိ) [အာရမ္မဏကရဏ +ရသ] အာရုံပြုခြင်းဟူသော ကိစ္စရှိသော။ ရူပါယတနမတ္တဿေဝ အာရမ္မဏကရဏရသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၅။

အာရမ္မဏကရဏသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အာရမ္မဏ- ကရဏ+သမ္ပတ္တိ] အာရုံပြုခြင်း၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ကမ္မညဘာဝေနေဝ သမ္မဒ္ဒနကာရေန အာရ- မ္မဏဿ ဂဟဏံ အာရမ္မဏကရဏသမ္ပတ္တိ။ ဝိ- သုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၅။

အာရမ္မဏကရဏသမ္ပတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အာရ- မ္မဏကရဏသမ္ပတ္တိ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] (ကုသိုလ် ကောင်းမှု၌ သင့်လျော် လျောက်ပတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) အာရုံပြုခြင်း၏ ပြည့်စုံခြင်း –ကောင်းမွန် ပြည့်စုံစွာ အာရုံပြုနိုင်ခြင်း – ဟူသော အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ကာယစိတ္တာနံ အာရမ္မဏကရဏသမ္ပတ္တိပစ္စု- ပဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၅။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၅။)

အာရမ္မဏကရဏာဘာဝ (ပု) [အာရမ္မဏ+ကရ- ဏ+ အဘာဝ] အာရုံပြုခြင်း၏ မရှိခြင်း။ အာရမ္မဏကရဏာဘာဝတော အဝိဇ္ဇမာန- သဒိသတ္တံ ကတွာ။ အနုဋီ၊၃။၂၅၆။

အာရမ္မဏကရဏိစ္ဆာလက္ခဏ (တိ) [အာရမ္မဏကရဏ+ဣစ္ဆာလက္ခဏ] အာရုံပြုခြင်း၌အလိုဆန္ဒ ရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာရှိသော၊ အာရုံပြုလိုခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ အာရမ္မဏကရဏိစ္ဆာလက္ခဏော ဆန္ဒော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၄၆။

အာရမ္မဏကိရိယ (ထီ၊နု) [အာရမ္မဏ + ကိရိယ] အာရုံပြုရာ တရား။ အာရမ္မဏကိရိယသင်္ခါတေန နိဝါသနဋ္ဌာနဋ္ဌေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၉။

အာရမ္မဏကုသလ (တိ) [အာရမ္မဏ+ကုသလ] ကသိုဏ်းအာရုံတို့၌ လိမ္မာသော၊သူ။ န သမာဓိသ္မိံ အာရမ္မဏကုသလော(သံ၊၂။၂၃၂)တိ ကသိဏာရမ္မဏေသု အကုသလော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၂၃။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၉။)

အာရမ္မဏဂ(ဂ္ဂ)ဟဏ (နု) [အာရမ္မဏ+ဂဟဏ] အာရုံကို ယူခြင်း။ ဖုသနာဒိဘာဝေန ဝါ အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏံ ဧကဒေသာနုဘဝနံ။ မူလဋီ၊၁။ ဂ၆။ ဒဿနသဝနာဒိဝသေန အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏေ ဝတ္တမာနေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၄။ (–သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၂၃။ အနုဋီ၊၁။၉၆၊၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။၂။ ၄၆။)

အာရမ္မဏဂဟဏက္ခမ (တိ) [အာရမ္မဏဂဟဏ+ခမ] အာရုံကို ယူခြင်းငှါ–ခံ့ – စွမ်းနိုင် – သော။ သတ္တာနံ ဣန္ဒြိယာနိ အာရမ္မဏဂဟဏက္ခမာနိ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ဂဂ။ အာရမ္မဏဂဟဏက္ခမာနီတိ ရူပါဒိအာရမ္မဏံ ဂဟေတုံ သမတ္ထာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။

အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏလက္ခဏ (တိ) [အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏ+လက္ခဏ] အာရုံကို ယူခြင်းလက္ခဏာ ရှိသော။ ယေန အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏလက္ခဏေန ....လောဘေန။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၁။ တဏှာယ "အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏလက္ခဏာ"တိ အာဒိနာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃ဝ။

အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏသဘာဝတာ (ထီ) [အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏ+သဘာဝ+တာ] အာရုံကို ယူခြင်း သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဣဒံ လောဘဿ အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏသဘာဝတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၄။

အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏသမတ္ထ (တိ) [အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏ +သမတ္ထ] အာရုံကိုယူခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဒူရေပိ အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏသမတ္ထံ ပသာဒစက္ခု ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၇။

အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏဟေတု (ပု) [အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏ +ဟေတု] အာရုံကိုယူခြင်း၏ အကြောင်း။ ကဏ္ဏကူပဆိဒ္ဒေယေဝ ပဝတ္တနတော အာရမ္မဏဂ္ဂဟဏဟေတုတော စ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၉။

အာရမ္မဏဃဋ္ဋန (နု၊ထီ) [အာရမ္မဏ+ဃဋ္ဋန] အာရုံတို့၏ ထိခိုက်ခြင်း။ အာရမ္မဏဃဋ္ဋနာယ ဣန္ဒြိယာနံ ကိလမထော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၅။

အာရမ္မဏဃနတာ (ထီ) [အာရမ္မဏ + ဃန + တာ] အာရုံ၏ အစွမ်းအားဖြင့် တလုံးတခဲ တည်း–၏အဖြစ်–ဖြစ်ခြင်း။ (က) ရှေ့နောက် ဖြစ်သော စိတ် စေတသိက် တရားတို့ကို အာရုံတမျိုးတည်းကို အာရုံပြုခြင်းကြောင့် တခုတည်း တလုံးတခဲတည်းကဲ့သို့ ယူဆခြင်း။ (ခ) အာရုံအမျိုးမျိုးကို အာရုံပြုသော်လည်း ယင်း စိတ် စေတသိက် တရားတို့ကို တခုတည်း တလုံးတခဲတည်းကဲ့သို့ ယူဆခြင်း။ (က) ဧကာရမ္မဏဝသေန ဧကီဘူတာနမ္ပိ ပဝတ္တိ အာရမ္မဏဃနတာ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၂၇၁။ (ခ) သာရမ္မဏဓမ္မာနံ သတိပိ အာရမ္မဏကရဏဘေဒေ ဧကတော ဂယှမာနာ အာရမ္မဏဃနတာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၃၇။

အာရမ္မဏစတုက္က (ပု၊နု) [အာရမ္မဏ+စတုက္က] အာရုံလေးပါးအပေါင်း။ ဧဝလဒ္ဓေတ္ထ အာရမ္မဏစတုက္ကံ အာရမ္မဏဒုကံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ (–၂၄၉။)

အာရမ္မဏစိတ္တ (န) [အာရမ္မဏ+စိတ္တ] ဆန်းကြယ်သော ရူပါရုံစသော အာရုံ။ စိတြာနံ-တိ အာရမ္မဏစိတ္တာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။

အာရမ္မဏစိန္တန (န) [အာရမ္မဏ+စိန္တန] အာရုံကို ကြံစည်ခြင်း။ အာရမ္မဏစိန္တနတော နိဿယတော စ "စေတသော"တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၀။

အာရမ္မဏဋ္ဌ (ပု) [အာရမ္မဏ+အတ္ထ] အာရုံဟူသော အနက်သဘော။ အာရမ္မဏဋ္ဌော အဘိဉေယျော။ ပဋိသံ။၁၆။ တဿ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏဿ အာလမ္ဗဏဘာဝေန အာရမ္မဏဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ (−မ၊ဋီ၊၂။၁၀။)

အာရမ္မဏဋ္ဌိတိ (ထီ) [အာရမ္မဏ+ဋ္ဌိတိ] အာရုံဟူသော တည်ရာ။ အာရမ္မဏဋ္ဌိတိဝသေနေတံ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ အာရမ္မဏဋ္ဌိတိဝသေနာတိ အာရမ္မဏသင်္ခါတဿ ပဝတ္တိပစ္စယဋ္ဌာနဿ ဝသေန။ တိဋ္ဌတိ ဧတ္ထာတိ ဋ္ဌိတိ၊ အာရမ္မဏမေဝ ဋ္ဌိတိ အာရမ္မဏဋ္ဌိတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၇။

အာရမ္မဏတ္တိက (ပု၊န) [အာရမ္မဏ+တိက] အာရမ္မဏတိက်၊ အာရုံသုံးမျိုးအပေါင်း။ စတ္တာရော အာရမ္မဏတ္တိကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ (−အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၊၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။) အာရမ္မဏဒုက-လည်း ကြည့်။

အာရမ္မဏတ္ထ (ပု) [အာရမ္မဏ+အတ္ထ] အာရမ္မဏ-သဒ္ဒါ၏ အနက်။ အာရမ္မဏတ္ထော စေတ္ထ ဥပတ္ထမ္ဘနတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၇။ (−နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၇။)

အာရမ္မဏဒဏ္ဍက (ပု) [အာရမ္မဏ + ဒဏ္ဍက] အာရုံဟူသောတုတ်။ စတုမဟာပထော ဝိယ ဆ အာယတနာနိ အာရမ္မဏဒဏ္ဍကေဟိ ဟနနဋ္ဌာနတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၀။

အာရမ္မဏဒဿန (န) [အာရမ္မဏ+ဒဿန] အာရုံကို ပြကြောင်းဖြစ်သောပုဒ်။ "ရူပေ"တိ ပန တဿ အာရမ္မဏဒဿနမေတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၁။

အာရမ္မဏဒါယက (တိ) [အာရမ္မဏ+ဒါယက] အာရုံကိုပေးတတ်သော၊သူ။ အာရမ္မဏဒါယကာနံ စ စိတ္တကာရာဒီနံ သက္ကာရံ ကရောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ (−အဘိ၊ဋ္ဌ။၂။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၃။)

အာရမ္မဏဒုက (ပု၊န) [အာရမ္မဏ+ဒုက] အာရမ္မဏဒုက်၊ အာရုံနှစ်မျိုးအပေါင်း။ ကေဝလဉ္စေတ္ထ အာရမ္မဏစတုက္ကံ အာရမ္မဏဒုကံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ (−အနု၊ဋီ၊၁။၁၄၉။)

အာရမ္မဏဒုဗ္ဗလတာ (ထီ) [အာရမ္မဏ+ဒုဗ္ဗလ+တာ] အာရုံ၏−အားမရှိ−အားနည်း−သည်၏ အဖြစ်။ ကသ္မာ ဧဝံ ဟောတိ? အာရမ္မဏဒုဗ္ဗလတာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ (−မ၊ဋီ၊၂။၁၇၀။)

အာရမ္မဏဓမ္မ (ပု) [အာရမ္မဏ + ဓမ္မ] အာရုံတရား။ ဩဠာနံ အာရမ္မဏဓမ္မာ ဧဝ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ အာရမ္မဏာဓိပတိ သဗ္ဗေပိ ဂရုကာတဗ္ဗာ အာရမ္မဏဓမ္မာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၂။ (−သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၃။ မူလဋီ၊၃။၁၈၀။ အနုဋီ၊၂။၄၄။ အနုဋီ၊၃။၂၄၆။)

အာရမ္မဏနဝက (ပု၊န) [အာရမ္မဏ+ နဝက] အာရမ္မဏနဝက၊ အာရုံကိုးမျိုး အပေါင်း။ စတ္တာရော အာရမ္မဏနဝကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ ဒွေ အာရမ္မဏနဝကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။

အာရမ္မဏနာနတ္တ (န) [အာရမ္မဏ + နာနတ္တ] အာရုံ၏ ထူးခြား ကွဲပြားသည်၏ အဖြစ်။ ဣဒံ အာရမ္မဏနာနတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၃။ (−ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။)

အာရမ္မဏနာနတ္တတာ (ထီ) [အာရမ္မဏနာနတ္တ + တာ] အာရုံ၏ ထူးခြား ကွဲပြား

သော သဘောရှိသည်၏အဖြစ်။ စတုတ္ထံ ဈာနံ ဘာဝေတွာ အာရမ္မဏနာနတ္တတာ။ အဘိ၊ဋီ။ ၄၄၀။ အာရမ္မဏနာနတ္တတာတိ အာရမ္မဏဿ နာနတ္တဘာဝေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၃။

အာရမ္မဏနိဒ္ဒါရဏ (န) [အာရမ္မဏ + နိဒ္ဒါရဏ] အာရုံကို ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ အာရမ္မဏေန ပန ဝိနာ နုပ္ပဇ္ဇတီတိ ဣဒံ...အာရမ္မဏနိဒ္ဒါရဏတ္ထံ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၁၃၃။

အာရမ္မဏနိယမဒဿန (န) [အာရမ္မဏ+နိယမ +ဒဿန] အာရုံကို သတ်မှတ်၍ပြခြင်း။ ဝိဇ္ဇမာနေပိ သညာဝိပလ္လာသေ အာရမ္မဏေန ဝိပါကနိယမဒဿနံ အာရမ္မဏနိယမဒဿနတ္ထမေဝ ကတန္တိ။ မူလဋီ၊၂။၁၀။ (–အနုဋီ၊၂။ ၁၅။)

အာရမ္မဏန္တရ (န) [အာရမ္မဏ+အန္တရ] တပါးတခြားသော အာရုံ။ တဿ တသောဝ ဟိ ဈာနဿ အာရမ္မဏန္တရေ ပဝတ္တိ အာရမ္မဏသင်္ကန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃။ (–ဋင်း-၁၈၃။ နေတ္တိ၊ဋီ။၇၅။)

အာရမ္မဏန္တရသင်္ကမန (န) [အာရမ္မဏန္တရ+သင်္ကမန] တပါးတခြားသော အာရုံသို့ ပြောင်းရွှေ့ခြင်း။ အာရမ္မဏန္တရသင်္ကမနဝသေန ဝါ သန္တာဝနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၄။

အာရမ္မဏပကတိ (ထီ) [အာရမ္မဏ+ပကတိ] အာရုံ၏ ပင်ကိုယ်သဘော။ ဣဋ္ဌာဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တအနိဋ္ဌေသု အာရမ္မဏပကတိယာ ဝိပရီတသညာယ စ ဝသေန ဣဋ္ဌာဒိဘာဝေန ဂဟိတေသု။ မူလဋီ၊၃။၁၄၄။ (–အနုဋီ၊၃။၁၉၉။)

အာရမ္မဏပစ္စယ (ပု) [အာရမ္မဏ+ပစ္စယ] အာရမ္မဏပစ္စည်း၊ စိတ်စေတသိက် တရားတို့အား အာရုံ၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော တရား၊ (ရူပါရုံ သဒ္ဒါရုံ-စသော အာရုံခြောက်ပါးတည်း)။ ဟေတုပစ္စယော၊ အာရမ္မဏပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁။ အာရမ္မဏဝသေန ဥပကာရကော ဓမ္မော အာရမ္မဏပစ္စယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၅။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၊၈၅၊၁၂၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၅၂။ မူလဋီ၊၁။၇၅။ အနုဋီ၊၁။၇၄၊၁၄၀။ အနုဋီ၊၂။၁၁၅။ အနုဋီ၊၃။၂၂၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၁၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၂။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၇၊၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၆၉။)

အာရမ္မဏပစ္စယဂတိက (တိ) [အာရမ္မဏပစ္စယ+ ဂတိ+က] အာရမ္မဏပစ္စည်းနှင့် အလားတူသော။ နတ္ထိဝိဂတာ အာရမ္မဏပစ္စယဂတိကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၆။

အာရမ္မဏပစ္စယဋ္ဌ (ပု) [အာရမ္မဏပစ္စယ+အတ္ထ] အာရမ္မဏပစ္စည်း၏ အဖြစ်ဟူသော အနက် သဘော။ ယံ နိဗ္ဗာနံ မဂ္ဂဿ အာရမ္မဏပစ္စယဋ္ဌေန ကာရဏဘူတံ အာဂမ္မ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၅။

အာရမ္မဏပစ္စယဓမ္မ (ပု) [အာရမ္မဏပစ္စယ+ဓမ္မ] အာရမ္မဏပစ္စည်းတရား။ အာရမ္မဏာနိ ပနေတာနိ အာရမ္မဏပစ္စယဓမ္မာနံ အနေကပစ္စယဘာဝေ ဝုတ္တာနိ။ မူလဋီ၊၃။၁၁၉၆။

အာရမ္မဏပစ္စယပရိယောသာန (တိ) [အာရမ္မဏပစ္စယ + ပရိယောသာန] အာရမ္မဏပစ္စည်း အဆုံးရှိသော။ အာရမ္မဏပစ္စယပရိယောသာနမေဝ ဧကမူလကံ ဒဿေတွာ။ အနုဋီ၊၃။ ၂၇၁။

အာရမ္မဏပစ္စယမူလက (ထိ) [အာရမ္မဏပစ္စယ+ မူလက] အာရမ္မဏပစ္စည်းလျှင် – အရင်း– မူလ–ရှိသော၊ နည်း။ ဧဝံ အာရမ္မဏပစ္စယမူလကာဒီသု။ အနုဋီ၊၃။၂၇၀။

အာရမ္မဏပစ္စယလာဘ (ပု) [အာရမ္မဏပစ္စယ+ လာဘ] အာရမ္မဏပစ္စည်းကို ရခြင်း။ တဿ ယသ္မာ ယထာ တထာ သဘာဝူပလဒ္ဓိ ဝိညာ-

ဏာယ အာရမ္မဏပစ္စယလာဘော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၄။

အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ (ထီ) [အာရမ္မဏပစ္စယ+သတ္တိ] အာရမ္မဏပစ္စည်း၏-အစွမ်း-သတ္တိ။ ဌာနူပစာရတော အတ္ထာယ ဉာတဗ္ဗာယ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၅၄။

အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသဟိတ (တိ) [အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိ + သဟိတ] အာရမ္မဏပစ္စည်း၏ အစွမ်းသတ္တိနှင့် တကွဖြစ်သော။ အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိသဟိတော အာရမ္မဏပစ္စယသင်္ခါတော ဉာတဗ္ဗော အတ္ထော တ-ပစ္စယဿ အတ္ထောတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၅၄။

အာရမ္မဏပဋိပဒါမိဿက (တိ) [အာရမ္မဏ+ပဋိပဒါ+မိဿက] အာရုံနှင့် ပဋိပဒါ ရောနှောသော။ ဣဒါနိ အာရမ္မဏပဋိပဒါမိဿကံ သောဠသက္ခတ္တုကနယံ ဒဿေတုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။

အာရမ္မဏပဋိပါဒက (ပု) [အာရမ္မဏ+ပဋိပါဒက] အာရုံကို-စီရင်တတ် - ထင်စေတတ် - သော မနသိကာရစေတသိက်။ သွာယံ အာရမ္မဏပဋိပါဒကော ဝီထိပဋိပါဒကော ဇဝနပဋိပါဒကောတိ တိပ္ပကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၇။)

အာရမ္မဏပဋိပါဒကတာ (ထီ) [အာရမ္မဏပဋိပါဒက+တာ] အာရုံကို- စီရင်တတ် - ထင်စေတတ်-သည်၏အဖြစ်။ အာရမ္မဏပဋိပါဒကတာယ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ’မုပ္ပတ္တိဟေတုတာသမုဋ္ဌာပနလက္ခဏာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၁။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၂။)

အာရမ္မဏပဋိပါဒကတ္တ (နု) [အာရမ္မဏပဋိပါဒက+တ္တ] အာရုံကို-စီရင်တတ်-ထင်စေတတ်--သည်၏ အဖြစ်။ အာရမ္မဏပဋိပါဒကတ္တေန သမ္ပယုတ္တာနံ သာရထိ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၆။

အာရမ္မဏပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [အာရမ္မဏ+ပဋိဗဒ္ဓ] အာရုံနှင့် စပ်သော။ ဝိပါကဓမ္မေသုပိ အာရမ္မဏပဋိဗဒ္ဓါယေဝါတိ စောဒနတ္ထံ ပုစ္ဆတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၉။

အာရမ္မဏပဋိဗဒ္ဓုပ္ပတ္တိဒဿန (နု) [အာရမ္မဏပဋိဗဒ္ဓ+ဥပ္ပတ္တိ+ဒဿန] အာရုံနှင့်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းကို ပြခြင်း။ တေသံယေဝ အာရမ္မဏပဋိဗဒ္ဓုပ္ပတ္တိဒဿနဝသေန ပဉ္စာတိ ဒသ ဝါရာ စ ဒဿိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။

အာရမ္မဏပဋိဝိဇာနန (တိ) [အာရမ္မဏ+ပဋိဝိဇာနန] အာရုံကို သိတတ်သော။ အာရမ္မဏပဋိဝိဇာနနံ ဝိညာဏံ ဝိညာဏက္ခန္ဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂။ အာရမ္မဏပဋိဝိဇာနနန္တိ ထဒ္ဓတာသင်္ခါတဖောဋ္ဌဗ္ဗာရမ္မဏပဋိဝိဇာနနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၅၆။

အာရမ္မဏပဋိဝေဓ (ပု) [အာရမ္မဏ + ပဋိဝေဓ] အာရုံပြုသောအားဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ နိရောဓေ အာရမ္မဏပဋိဝေဓော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ အာရမ္မဏပဋိဝေဓောတိ သစ္ဆိကိရိယာပဋိဝေဓမာဟ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၄၄။ မူလဋီ၊၂။၇၂။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၇၆။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၅၀၄။)

အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါ၁ (ထီ) [အာရမ္မဏ+ပဋိသင်္ခါ] အာရုံကိုဆင်ခြင်ခြင်း။ ယာ စ အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါ....အယံ အဓိပညာဝိပဿနာ နာမ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၈၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၄။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါ၂ (ကြိ၊ဝိ) [အာရမ္မဏ+ပဋိသင်္ခါယ။ ယ-ကို ချေ။] အာရုံကို ဆင်ခြင်၍၊ ရုပ် ဝေဒနာ-စသော အလုံးစုံသောအာရုံကို ခယ ဝယ-အားဖြင့် သိ၍။ ကထံ အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါ ဘင်္ဂါနုပဿနေ ပညာ ဝိပဿနေ ဉာဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၇။ အာရမ္မဏပဋိ-

သင်္ဂါတိ ယံကိဉ္စိ အာရမ္မဏံ ပဋိသင်္ဂါယ ဇာနိ-တွာ၊ခယတော ဝယတော ဒိသွာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၈။ အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါတိ ရူပ-ဝေဒနာဒိအာရမ္မဏံ ခယဝယဝသေနေဝ ပဋိ-သင်္ခါယ။ ယ-ကာရလောပေန ဟိ နိဒ္ဒေသော "သယံ အဘိညာ"တိအာဒီသု ဝိယ။ ယထာ-ဝုတ္တဿ ဝါ အာရမ္မဏဿ ခယဝယဘာဒ-သေန ပဋိသင်္ခါ အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၄၃၉၊၄၄၀။

အာရမ္မဏပ(ပ္ပ)ဏီတတာ (ထီ) [အာရမ္မဏ + ပဏီတ+တာ] အာရုံ၏ မွန်မြတ်သည်၏ အဖြစ်။ အာရမ္မဏပ္ပဏီတတာယပိ ပဏီတော အတိတ္တိကရော အင်္ဂပ္ပဏီတတာယပီတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၅၉။

အာရမ္မဏပထဝီ (ထီ) [အာရမ္မဏ+ပထဝီ] ဈာန်၏ အာရုံဖြစ်သောပထဝီ၊ ပဋိဘာဂနိမိတ်ပထ-ဝီ။ ပထဝီကသိဏမေကော သဉ္ဇာနာတီတိ အာဒီသု အာဂတာ ပန အာရမ္မဏပထဝီ၊ နိမိတ္တပထဝီတိပိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆။ အာ-ရမ္မဏပထဝီတိ ဈာနဿ အာရမ္မဏဘူတံ ပထ-ဝီသင်္ခါတံ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ။တေနာဟ "နိမိတ္တ-ပထဝီတိပိ ဝုစ္စတီ"တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၆၇။

အာရမ္မဏပရိကပ္ပနာကာရ (ပု) [အာရမ္မဏ + ပရိကပ္ပန+အာကာရ] အာရုံကို ကြံဆသော အခြင်းအရာ။ အာရမ္မဏပရိကပ္ပနာကာရေန ပဝတ္တိ မညနာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊၁။၆၉။

အာရမ္မဏပရိဂ္ဂဟဋ္ဌာန (န) [အာရမ္မဏပရိဂ္ဂဟ+ဋ္ဌာန] အာရုံကို သိမ်းဆည်းရာ ဌာန။ အဒ္ဒါ သာ ဣမသ္မိံ အာရမ္မဏပရိဂ္ဂဟဋ္ဌာနေ န ဂဟေတဗ္ဗာဝ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၇။

အာရမ္မဏပရိဂ္ဂဟရဟိတ (တိ) [အာရမ္မဏ+ပရိ-ဂ္ဂဟ+ရဟိတ] အာရုံကို သိမ်းဆည်းတတ်သော ဉာဏ်မှကင်းသော။ သောဠသသု ဋ္ဌာ-နေသု အာရမ္မဏပရိဂ္ဂဟရဟိတာနံယေဝ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ အာရမ္မဏပရိဂ္ဂဟရဟိတာနန္တိ.... အာရမ္မဏဿ ယေ ခေါ ကေစီတိ အာဒိနာ ပါဠိယံ အာဂတနယေန ပရိဂ္ဂဏှနဉာဏရဟိ-တာနံ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၀။

အာရမ္မဏပရိဂ္ဂဟိတသတိ (ထီ) [အာရမ္မဏ+ပရိ-ဂ္ဂဟိတ + သတိ] အာရုံကို သိမ်းဆည်းတတ်သော သတိ။ သတီတိ အာရမ္မဏပရိဂ္ဂဟိတ-သတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။

အာရမ္မဏပရိဂ္ဂဟူပါယ (ပု) [အာရမ္မဏပရိဂ္ဂဟ+ ဥပါယ] အာရုံကို သိမ်းဆည်းခြင်း၏ – ဧ ကြောင်း – နည်းလမ်း။ အာရမ္မဏပရိဂ္ဂဟူပါ-ယဥ္စ ဒဿေန္တော ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာတိ-အာဒိမာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၆၂။ (– သာရတ္ထ၊ ၂။၁၇၇။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၅၉၊၃၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၆။)

အာရမ္မဏပရိဂ္ဂါ(ဂ္ဂ)ဟယုတ္တ (တိ) [အာရမ္မဏ+ ပရိဂ္ဂါဟ+ယုတ္တ] အာရုံကို သိမ်းဆည်းတတ်သော ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော။ န တေသု အာရ-မ္မဏပရိဂ္ဂါဟယုတ္တာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ အာရမ္မ-ဏပရိဂ္ဂဟယုတ္တာနန္တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တဝိပရိယာယေန အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၀။ အာ-ရမ္မဏပရိဂ္ဂဟရဟိတ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အာရမ္မဏပရိယေသန (န) [အာရမ္မဏ+ပရိယေ-သန] အာရုံကိုရှာမှီးခြင်း။ ဆန္ဒံ အာရမ္မဏ-ပရိယေသနံ ဆန္ဒော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၂၇။

အာရမ္မဏပရိယေသနရသ (တိ) [အာရမ္မဏ+ ပရိယေသန+ရသ] အာရုံကို ရှာမှီးခြင်းကိစ္စ ရှိသော။ သော ကတ္တုကမျတာလက္ခဏော ဆန္ဒော၊အာရမ္မဏပရိယေသနရသော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၉၆။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၄၆။)

အာရမ္မဏပုရေဇာတ (န) [အာရမ္မဏ+ပုရေဇာ-တ] အာရမ္မဏပုရေဇာတပစ္စည်း၊ ပစ္စယုပ္ပန် တရားတို့မဖြစ်မီ ရှေးကဖြစ်နှင့်သော (ဥပါဒ်

အခိုက်ကို ကျော်လွန်ပြီးနောက် မချုပ်သေးပဲ ၎င်းအခိုက်၌ တည်ရှိဆဲဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်နိပ္ဖန္နရုပ် တဆယ့်ရှစ်ပါးဟု ဆိုအပ်သော)အာရုံခြောက်ပါး (ပုရေဇာတပစ္စည်း နှစ်မျိုးတွင် တမျိုး)။ အာရမ္မဏပုရေဇာတံ အရဟာ စက္ခုံ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော အနတ္တတော ဝိပဿတိ။ ပဋ္ဌာန်၊၁။၁၅၂။ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဝတ္ထုပုရေဇာတံ အာရမ္မဏပုရေဇာတန္တိ ဒွိဓာ ဌိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၇၁။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၀။ မူလဋီ၊၁။၁၄၆။ မူလဋီ၊၃။ ၂၁၄။အနုဋီ၊ ၃။ ၂၅၆။)

အာရမ္မဏပ္ပကာရဂ္ဂဟဏ (န) [အာရမ္မဏ + ပကာရ+ဂဟဏ] အာရုံ၏ထူးအပြား အနိုင်အပြားကိုယူခြင်း။ သာ ပန အာရမ္မဏပ္ပကာရဂ္ဂဟဏံ....။ မူလဋီ၊၃။၉၄။ အာရမ္မဏပ္ပကာရဂ္ဂဟဏန္တိ အာရမ္မဏဿ ဝိသေသပ္ပကာရဿ ဂဟဏံ။ အနုဋီ၊၃။၁၃၀။

အာရမ္မဏပ္ပဋိပါဒနလက္ခဏ (တိ) [အာရမ္မဏ + ပဋိပါဒန+လက္ခဏ] အာရုံကို — စီရင်ခြင်း — ထင်စေခြင်း — လက္ခဏာရှိသော။ သော စ ခေါ မနသိကာရော န တွေ အာရမ္မဏပ္ပဋိပါဒနလက္ခဏော။ ကခါ၊ဋီ။၁၅၉။

အာရမ္မဏပ္ပဋိလာဘ (ပု) [အာရမ္မဏ+ပဋိလာဘ] အာရုံကို ရခြင်း။ ဣမေ အာရမ္မဏပ္ပဋိလာဘော ဒဿိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈။ အာရမ္မဏပ္ပဋိလာဘောတိ ရူပါဒိပဉ္စကာမဂုဏာရမ္မဏဿ ပဋိလာဘော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၇။

အာရမ္မဏဖဿ (ပု) [အာရမ္မဏ+ဖဿ] အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း။ အာရမ္မဏဖဿေန ဖုဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။

အာရမ္မဏဖုသန (န) [အာရမ္မဏ+ဖုသန] (က) အာရုံကို တွေ့ထိခြင်း။ (ခ) အာရုံအားဖြင့် —အာရုံပြုသောအားဖြင့်—တွေ့ထိခြင်း။ (က) အာရမ္မဏဖုသနမတ္တံ ဝါ ဖဿော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၀။ (ခ) သာ ဝေ စ ပညာ အမတံ ပဒံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏဖုသနေန ဖုသတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၉။

အာရမ္မဏဘာဝ (ပု) [အာရမ္မဏ+ဘာဝ] (က) အာရုံ၏— ဆွဲကိုင်အပ်သည်၏ —အဖြစ်။ (ခ) အာရမ္မဏပစ္စည်း၏ အဖြစ်။ (က) အာရမ္မဏဘာဝံ ဥပဂန္တွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ အာရမ္မဏဘာဝေနာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၆၅)တိ ဝိသယဘာဝေန၊ အာလမ္ဗိတဗ္ဗဘာဝေနာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၇၁။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၁၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၇။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၂၃၊ ၃၇၇၊၅၂၂။ မူလဋီ၊၁။၃၈။) (ခ) စက္ခုပသာဒဥ္စ အာရမ္မဏဘာဝေန စတုသမုဋ္ဌာနိကရူပေ စ ပဋိစ္စ စက္ခုဝိညာဏံ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၁။ အာရမ္မဏဘာဝေနာတိ အာရမ္မဏပစ္စယဘာဝေန။ မ၊ဋီ၊ ၂။၆၂။

အာရမ္မဏဘာဝတ္တ (န) [အာရမ္မဏဘာဝ+တ္တ] အာရုံ၏အဖြစ်။ ကိလေသကာမဿ အာရမ္မဏဘာဝတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၃၅။

အာရမ္မဏဘာဝါနတိဝတ္တန (န) [အာရမ္မဏဘာဝ + အနတိဝတ္တန] အာရုံ၏ အဖြစ်ကို မကျော်လွန်ခြင်း။ ဥပါဒါနာနံ အာရမ္မဏဘာဝါနတိဝတ္တနတော။ အနုဋီ၊၁။၄၃။

အာရမ္မဏဘာဝါနုပဂမန (န) [အာရမ္မဏဘာဝ +အနုပဂမန] အာရုံ၏အဖြစ်သို့မကပ်ရောက်ခြင်း။ အနဝဇ္ဇာတိ ကိလေသာနံ အာရမ္မဏဘာဝါနုပဂမနေန ကိလေသဒေါသဝိရဟိတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၂။

အာရမ္မဏဘာဝူပနယန (န) [အာရမ္မဏဘာဝ+ ဥပနယန] အာရုံ၏အဖြစ်သို့ ကပ်၍ဆောင်ခြင်း။ အာရမ္မဏဘူတဿ ဓမ္မဿ အာရမ္မဏဘာဝူပနယနေ အဓိပ္ပေတေ အသင်္ခတေပိ ယုဇ္ဇေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၇၇။

အာရမ္မဏဘေဒ (ပု) [အာရမ္မဏ+ဘေဒ] အာရုံတို့၏အပြား။ အာရမ္မဏဘေဒေန ဟိ ဗဟုကာ (တော)သတိယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။)

အာရမ္မဏဘေဒဝိသိဋ္ဌ (တိ) [အာရမ္မဏဘေဒ+ဝိသိဋ္ဌ] အာရုံတို့၏အပြားဖြင့် အထူးပြုအပ်သော။ အာရမ္မဏဘေဒဝိသိဋ္ဌေန ဓမ္မဝိသေသေန။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၀။

အာရမ္မဏမရိယာဒါ (ထီ) [အာရမ္မဏ+မရိယာဒါ] အာရုံအပိုင်းအခြား။ တတ္ထ ဒွေ မရိယာဒါ ကိလေသမရိယာဒါ စ အာရမ္မဏမရိယာဒါ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၄၆။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၇၉။)

အာရမ္မဏမာလီ (တိ) [အာရမ္မဏ+မာလီ] အာရုံတည်းဟူသော ပန်းကုံးရှိသော။ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန အာရမ္မဏမာလိနာ ဘဝိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ၊၃၇၃။

အာရမ္မဏမိဿ (တိ) [အာရမ္မဏ+မိဿ] အာရုံနှင့်–ရောနှော–ရောယှက်–သော။ အာရမ္မဏမိဿာနမ္ပိ အနုလောမတော ဌာနံ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊၃။၂၃၇။

အာရမ္မဏမုခ (နပ) [အာရမ္မဏ+မုခ] အာရုံဟူသောအကြောင်း။ ယထေဝ ဟိ အာရမ္မဏမုခေန ပီတိ ပဋိသံဝိဒိတာ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၁။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၃၉။ (–အနု၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၉။)

အာရမ္မဏမူလက (တိ) [အာရမ္မဏ + မူလက] အာရမ္မဏပစ္စည်းလျှင် အရင်းမူလရှိသော။ သော စ ဝိသေသာဘာဝတော အာရမ္မဏမူလကာဒီသု န လဗ္ဘတိ။ မူလဋီ၊၃။၂၀၁။ (–အနု၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၇၁။)

အာရမ္မဏရဇ္ဇန (နပ) [အာရမ္မဏ+ရဇ္ဇန] အာရုံကို–စွဲလမ်း–ကပ်ငြိ–တပ်မက်–ခြင်း။ ရာဂဝသေနာတိ အာရမ္မဏရဇ္ဇနဝသေန။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၁၃။

အာရမ္မဏရသ (ပု) [အာရမ္မဏ+ရသ] အာရုံ၏အရသာ။ အာရမ္မဏရသံ အနုဘဝိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၀။ သဗ္ဗာပိ အာရမ္မဏရသံ ဧဒေသနေ့ဝ အနုဘဝန္တီတိ ဝေဒနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၄။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃၊ ၃၂၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၇၅၊ ၁၉၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၇၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၆။ မူလဋီ၊၁။၆၇။ နေတ္တိ၊ဝိ၊၁၂၄။)

အာရမ္မဏရသာနုဘဝန (နပ) [အာရမ္မဏရသ+အနုဘဝန] အာရုံ၏အရသာကို ခံစားခြင်း။ မာတရာ ကမ္မေ ဥပနီဟကာလော ဝိယ ဇဝနံသာ အာရမ္မဏရသာနုဘဝနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၁ဂ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၃။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၁။၇၂။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၁၂။)

အာရမ္မဏရသာနုဘဝနကာလ (ပု) [အာရမ္မဏရသာနုဘဝန+ကာလ] အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားရာအခါ။ ရညော ပရိဘောဂကာလော ဝိယ ဇဝနံသာ အာရမ္မဏရသာနုဘဝနကာလော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။

အာရမ္မဏရသာနုဘဝနဋ္ဌ (ပု) [အာရမ္မဏရသာနုဘဝန+အတ္ထ] အာရုံ၏အရသာကို ခံစားခြင်း–အနက်–သဘော။ အာရမ္မဏရသာနုဘဝနဋ္ဌော ရသဝသေန ဝုတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ဂ၆။ မူလဋီ၊၂။၁၃၁။

အာရမ္မဏရသာနုဘဝနဋ္ဌာန (နပ) [အာရမ္မဏရသာနုဘဝန+ဌာန] အာရုံ၏အရသာကို ခံစားသော–အရာ–ဌာန။ အာရမ္မဏရသာနုဘဝနဋ္ဌာနံ ပတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။

အာရမ္မဏရဟိတတ္တ (နပ) [အာရမ္မဏ+ရဟိတ+တ္တ] အာရုံမှ–ကင်း–ဆိတ်–သည်၏အဖြစ်။ အနာရမ္မဏတ္တာတိ အာရမ္မဏရဟိတတ္တာ။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၂။ဂ၇။

အာရမ္မဏလက္ခိတ (တိ) [အာရမ္မဏ+လက္ခိတ] အာရုံဖြင့် မှတ်အပ်သော။ အာရမ္မဏလက္ခိတာ သတိပဋ္ဌာနာ ကထိတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၈၄။

အာရမ္မဏဝစန(နပုံ)[အာရမ္မဏ+ဝစန]အာရမ္မဏသဒ္ဒါ။ အာရမ္မဏဝစနံ အာရမ္မဏပစ္စယဘာဝဿေဝါတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၆။

အာရမ္မဏဝဓုန (နပုံ) [အာရမ္မဏ+ဝဓုန] အာရုံကို ပွါးစေခြင်း။ ဥပစာရေ ဝါ အပ္ပနာယ ဝါ ပတ္တာယ အာရမ္မဏဝဓုနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၃။

အာရမ္မဏဝဓုနကမ္မ (ပုံ) [အာရမ္မဏဝဓုန + ကမ] အာရုံကို ပွါးစေသော အစဉ်။ အယမေတ္ထ အာရမ္မဏဝဓုနက္ကမော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၄။

အာရမ္မဏဝန (နပုံ) [အာရမ္မဏ+ဝန] အာရုံဟူသော တောအုပ်။ အရညမဟာဝနံ ဝိယ ဟိ အာရမ္မဏဝနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။

အာရမ္မဏဝဝတ္ထာန (နပုံ) [အာရမ္မဏ+ဝဝတ္ထာန] အာရုံကို–ကွဲပြားစေခြင်း–ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း။ အင်္ဂဝဝတ္ထာနံ အာရမ္မဏဝဝတ္ထာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။ အာရမ္မဏမတ္တဿေဝ ဝဝတ္ထာပနံ အာရမ္မဏဝဝတ္ထာနံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၄၊ ၂၃၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ ၁။၃၀၆။)

အာရမ္မဏဝဝတ္ထာပန (နပုံ) [အာရမ္မဏ+ဝဝတ္ထာပန] အာရုံကို – ကွဲပြားစေခြင်း – ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း။ ဣဒံ ပထဝီကသိဏန္တိ ဝဝတ္ထာပေတွာ .... အာရမ္မဏမတ္တဿေဝ ဝဝတ္ထာပနံ အာရမ္မဏဝဝတ္ထာပနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃။

အာရမ္မဏဝိဂ (ပုံ) [အာရမ္မဏ+ဝိဂ] အာရမ္မဏ၏ အလှည့်အကြိမ်၊ အာရမ္မဏသဒ္ဒါဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော အလှည့်အကြိမ်၊ အာရမ္မဏဝါရ။ မူလဝါရော .... အာရမ္မဏဝါရော ပစ္စယဝါရော သမ္ပယုတ္တဝါရောတိ သဗ္ဗေပိ ဒသ ဝါရာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၉။

အာရမ္မဏဝိဇာနန (နပုံ) [အာရမ္မဏ+ဝိဇာနန] အာရုံကို–အထူးအားဖြင့်–သိခြင်း–သိတတ်သောဝိညာဉ်။ ယံ ဟိ သဥ္ဇာနနပဇာနနဝိဓုရံ အာရမ္မဏဝိဇာနနံ ဥပလဒ္ဓိ၊ တံ ဝိညာဏံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၁။ (–နေတ္တိ၊ဋီ။၁၀၃။)

အာရမ္မဏဝိဇာနနလက္ခဏ (တိ) [အာရမ္မဏဝိဇာနန+လက္ခဏ] အာရုံကို သိခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ယသ္မာ ပန အာရမ္မဏဝိဇာနနလက္ခဏံ စိတ္တံ ဥပက္ကိလေသေန ကိလေသော န ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။

အာရမ္မဏဝိဓာန (နပုံ) [အာရမ္မဏ + ဝိဓာန] အာရုံ–အစီအရင်–အစီအစဉ်။ကိရိယတောပိ တေသံ ဒွါဒသန္နံ ဈာနာနံ ဣဒမေဝ အာရမ္မဏဝိဓာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၇။

အာရမ္မဏဝိဓုရတာ (ထီ) [အာရမ္မဏ + ဝိဓုရ + တာ] အာရုံ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်၏ အဖြစ်။ ကမ္မဋ္ဌာနာရမ္မဏံ ဟိ ဗဟိဒ္ဓါရူပါဒိအာရမ္မဏဝိဓုရတာယ အဇ္ဈတ္တန္တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၆။

အာရမ္မဏဝိဘတ္တိ (ထီ) [အာရမ္မဏ + ဝိဘတ္တိ] အာရုံအားဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်အပ်သော–တရား–ကမ္မဋ္ဌာန်းတရား။ တေန ဘဂဝတာ ....အာရမ္မဏဝိဘတ္တိယော အက္ခာတာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၆။ အဋ္ဌတိံသာရမ္မဏဝိဘတ္တိယော ဝဠဉ္ဇေန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၇၅။)

အာရမ္မဏဝိဘာဂ (ပုံ) [အာရမ္မဏ + ဝိဘာဂ] အာရုံကိုခွဲခြားဝေဘန်ခြင်း။ တေသံ အာရမ္မဏဝိဘာဂေါ ဇာနိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၉၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၅၁။)

အာရမ္မဏဝိဘာဝနဉာဏ် (န) [အာရမ္မဏ+ဝိဘာဝန+ဉာဏ်] အာရုံကို ထင်စွာပြုသော အရာဉာဏ်။ ဒွါရံ ပန ပတွာ အာရမ္မဏဝိဘာဝနဉာဏေန စိတ္တံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ပုရေစာရိကံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။

အာရမ္မဏဝိမုတ္တ (တိ) [အာရမ္မဏ+ဝိမုတ္တ] အာရုံ၌ (မွေ့လျော်သည်၏ အစွမ်းဖြင့်) စိတ်ကို စွန့်လွှတ်တတ်သော။ "ရူပီရူပါနိ ပဿတိ" တိ-အာဒီနာ နယေန ဝုတ္တာနံ အာရမ္မဏဝိမုတ္တာနံ အဋ္ဌန္နံ ဝိမောက္ခာနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။

အာရမ္မဏဝိယောဂ (ပု) [အာရမ္မဏ+ဝိယောဂ] အာရုံနှင့် ကင်းကွာခြင်း။ အာရမ္မဏဝိယောဂဿ စေဝ ဒုက္ခဝိယောဂဿ စ အပ္ပဒါနတော ယောဂါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၂၄။

အာရမ္မဏဝိသဘာဂတာ (ထီ) [အာရမ္မဏ+ဝိသဘာဂ+တာ] အာရုံ၏ သဘောမတူသည်၏ အဖြစ်။ ကိံ ပနေတံ....ဉပ္ပဇ္ဇတီတိ? နုပ္ပဇ္ဇတိ။ ကသ္မာ? အာရမ္မဏဝိသဘာဂတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၆။)

အာရမ္မဏဝိသေသ (ပု) [အာရမ္မဏ+ဝိသေသ] အာရုံအထူး။ တသ္မာ အာရမ္မဏဝိသေသေန ဝိသေသသဒ္ဒဿနတ္ထံ။ မူလဋီ၊၃။၁၃၆။ အာရမ္မဏဝိသေသေနာတိ ရူပါရူပသင်္ခါတအာရမ္မဏဝိသေသေန။ အနုဋီ၊၃။၂၀၃။ (–မဏိ၊၁။၁၅၀။)

အာရမ္မဏဝုဋ္ဌာန (န) [အာရမ္မဏ+ဝုဋ္ဌာန] အာရုံမှထခြင်း။ အာရမ္မဏဝုဋ္ဌာနံ ဇာနာတိ အရူပသမာပတ္တီသု။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။

အာရမ္မဏသင်္ကန္တိ (ထီ) [အာရမ္မဏ+သင်္ကန္တိ] အာရုံကို ပြောင်းလွှဲခြင်း။ (အလုံးစုံသော ကသိုဏ်းတို့၌ တမျိုးတည်းသောဈာန်ကို ဝင်စားခြင်းကို အာရုံကို ပြောင်းလွှဲခြင်းဟု ဆိုသည်။) အင်္ဂသင်္ကန္တိ အာရမ္မဏသင်္ကန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ သဗ္ဗကသိဏေသု ကေဿဝ ဈာနဿ သမာပဇ္ဇနံ အာရမ္မဏသင်္ကန္တိ။ မဏိ၊၁။၁၉၁။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃။)

အာရမ္မဏသင်္ကန္တိက (တိ) [အာရမ္မဏသင်္ကန္တိ+က] အာရမ္မဏသင်္ကန္တိနှင့် အနက်တူ။ အာရမ္မဏသင်္ကန္တိကတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ ဧဝံ သဗ္ဗကသိဏေသု ကေဿဝ ဈာနဿ သမာပဇ္ဇနံ အာရမ္မဏသင်္ကန္တိကံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃။

အာရမ္မဏသင်္ကေတ (ပု) [အာရမ္မဏ+သင်္ကေတ] အာရုံ၏–အမှတ်အသား–အစည်း။ အပိ စ အာရမ္မဏသင်္ကေတေန ဒွေ နာမာနိ လဗ္ဘန္တိ။ နေတ္တိ။၁၄။ အာရမ္မဏသင်္ကေတေနာတိ ခယေ အနုပ္ပါဒေတိ ဉာဏာယ အာရမ္မဏသမညာယ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၆၉။ (–နေတ္တိ၊ဋီ။၅၁။)

အာရမ္မဏသလ္လက္ခဏ (န) [အာရမ္မဏ+သလ္လက္ခဏ] အာရုံကို–အမှတ်ပြု၍သိ–မှတ်သားခြင်း။ အာရမ္မဏသလ္လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနေဝ ဝိပဿနာယ စ ဝိသယဘာဝံ ဥပဂန္တွာ နိဗ္ဗိဒါဇနနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၁။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၀၆။)

အာရမ္မဏသတိပဋ္ဌာန (န) [အာရမ္မဏ+သတိပဋ္ဌာန] အာရုံဖြစ်သော သတိပဋ္ဌာန်။ သတိပဋ္ဌာနေသူတိ အာရမ္မဏသတိပဋ္ဌာနေသု။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၄။)

အာရမ္မဏသာဒန (န) [အာရမ္မဏ+အဿာဒန] အာရုံကို သာယာခြင်း။ ကိလေသေဟိ မူလကာရဏဘူတေဟိ အာရမ္မဏဿာဒနဘူတေဟိ စ နိဗ္ဗတ္တံ။ မူလဋီ၊၂။၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၆။

အာရမ္မဏသန္တတာ (ထီ) [အာရမ္မဏ+သန္တတာ] အာရုံ၏ ငြိမ်သက်သည်၏ အဖြစ်။ အာရမ္မဏသန္တတာယ ပိ သန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၉။ အာရမ္မဏသန္တ

တာယာတိ အနုက္ကမေန ဝိစေတဗ္ဗတံ ပတ္တာရမ္မဏဿ (ပတ္တံ အာရမ္မဏဿ) ပရမသုခုမတံ သန္ဓာယာဟ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၃။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၅၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၂။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၄၂။)

အာရမ္မဏသန္တဘာဝ (ပု) [အာရမ္မဏ+သန္တ+ဘာဝ] အာရုံ၏ ငြိမ်သက်သည်၏ အဖြစ်။ အာရမ္မဏသန္တဘာဝေနာပိ ဟိ တဒါရမ္မဏဓမ္မာ သန္တသဘာဝါ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၄၀၉။

အာရမ္မဏသဘာဂ (နု) [အာရမ္မဏ+သဘာဂ] အာရုံ၏ သဘောတူသည်၏ အဖြစ်၊ အာရုံအားဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်။ တေန စ အာရမ္မဏသဘာဂေန ပုဂ္ဂလံ သမ္ပိဏ္ဍေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ သမ္ပိဏ္ဍနဥ္စ သဘာဂတာဝသေန ဟောတီတိ အာဟ "အာရမ္မဏသဘာဂေနာ"တိ၊ အာရမ္မဏဿ သဘာဂတာယ သဒိသတာယာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၉၁။ အာရမ္မဏသဘာဂတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၉၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၃။

အာရမ္မဏသဘာဝ (ပု) [အာရမ္မဏ+သဘာဝ] အာရုံ၏ သဘော။ ယထာ ဉာဏံ အာရမ္မဏသဘာဝံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ န လဗ္ဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၄၉။

အာရမ္မဏသဘာဝစ္ဆာဒန (နု) [အာရမ္မဏသဘာဝ +ဆာဒန] အာရုံ၏သဘောကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း။ မောဟဿ တထာပဝတ္တိ အာရမ္မဏသဘာဝစ္ဆာဒနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၉။

အာရမ္မဏသဘာဝစ္ဆာဒနရသ (တိ) [အာရမ္မဏသဘာဝစ္ဆာဒန+ရသ] အာရုံ၏သဘောကို ဖုံးလွှမ်းခြင်း ကိစ္စရှိသော။ မောဟော....အာရမ္မဏသဘာဝစ္ဆာဒနရသော ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၅။

အာရမ္မဏသဘာဝူပလဒ္ဓိ (ထီ) [အာရမ္မဏသဘာဝ+ဥပလဒ္ဓိ] အာရုံ၏သဘောကို ရခြင်း။ သာ စဿ ဣန္ဒြိယာဓိနဝုတ္တိကဿ အာရမ္မဏသဘာဝူပလဒ္ဓိ န ကေဒ္ဒိကလာပဂတဝဏ္ဏဝသေန ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၆၃။ အနု၊ဋီ၊၂။ ၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၄။

အာရမ္မဏသမတိက္ကမ (ပု) [အာရမ္မဏ+သမတိက္ကမ] အာရုံကိုကျော်လွန်ခြင်း။ ဒွေ သမတိက္ကမာ အင်္ဂသမတိက္ကမော စ အာရမ္မဏသမတိက္ကမော စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၇။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃၀၊၃၉၇။)

အာရမ္မဏသမတိက္ကမန (နု) [အာရမ္မဏ+သမတိက္ကမန] အာရမ္မဏသမတိက္ကမ နှင့်အနက်တူ။ အပ္ပနာပတ္တဿေဝ ဟိ ဈာနဿ အာရမ္မဏသမတိက္ကမနမတ္တံ တတ္ထ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၃၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇၆။)

အာရမ္မဏသမောဓာန (နု) [အာရမ္မဏ+သမောဓာန] အာရုံတို့၏ – စုပေါင်းခြင်း – ပေါင်းစည်းခြင်း။ အာရမ္မဏသမောဓာနေ လဟုပရိဝတ္တိတာယ ဝေါကိဏ္ဏဘာဝံ ဒီပေတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။

အာရမ္မဏသမ္ပဋိစ္ဆန (နု) [အာရမ္မဏ+သမ္ပဋိစ္ဆန] အာရုံကို ခံယူခြင်း။ ဝိပါကမနောဓာတုယာ အာရမ္မဏသမ္ပဋိစ္ဆနမတ္တကမေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၂။

အာရမ္မဏသမ္ပဋိစ္ဆနသမတ္ထ (တိ) [အာရမ္မဏသမ္ပဋိစ္ဆန + သမတ္ထ] အာရုံကို ခံယူခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဒေဝါနံ ဟိ....အာရမ္မဏသမ္ပဋိစ္ဆနသမတ္ထာ ဒိဗ္ဗာ ပသာဒသောတဓာတု ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။

အာရမ္မဏသာရဂ္ဂါဟ (ပု) [အာရမ္မဏ+သာရ+ဂါဟ] အာရုံအထွတ်အမြတ်ကို လက်ကိုင်စွဲယူ

ခြင်း။ အာရမ္မဏသာရဂ္ဂါဟော၊.... တော် ငိန-ပုတ္တာနံ ကရဏီယံ။ မိလိန္ဒ။၁၇၇။

အာရမ္မဏာသိသ (နု) [အာရမ္မဏ+သိသ] အာရုံ ဟူသော အဦးပဓာနတရား။ "ဘယတော ဥပဋ္ဌိတ"န္တိ ဣမိနာပိ အာရမ္မဏသိသေန ဉာဏဗျာပါရမေဝ ဝဒတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၇၀။

အာရမ္မဏာကာရ (ပု) [အာရမ္မဏ+အာကာရ] အာရုံ၏ အခြင်းအရာ။ နီလာဒိဝသေန အာ-ရမ္မဏာကာရံ ဂဟေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၇။

အာရမ္မဏာတိက္ကမ (ပု) [အာရမ္မဏ+အတိက္ကမ] အာရုံကို ကျော်လွန်ခြင်း။ အာရမ္မဏာတိက္ကမ-တော၊ စတဿောပိ ဘဝန္တိမာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၂။ (—အနုဋီ၊၁။၁၁၇။ အနုဋီ၊၂။၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၉၇။)

အာရမ္မဏာတိက္ကမဘာဝနာ (ထီ) [အာရမ္မဏာ-တိက္ကမ + ဘာဝနာ] အာရုံကို လွန်မြောက်သော ဘာဝနာ။ အာရမ္မဏာတိက္ကမဘာဝနာ-ဝသေန အာရုပ္ပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၃၀။ (—ဝိသုဒ္ဓိ-ဋီ၊၁။၄၁၁။)

အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္န (တိ) [အာရမ္မဏ+အ-ဓိဂ္ဂဟိတ + ဥပ္ပန္န] အာရုံကို မြဲစွာယူ၍ ဖြစ်သော ဥပ္ပန္န၊ (ဥပ္ပန္န-လေးမျိုးတို့တွင်တမျိုး)။ သကိံ စက္ခုနိ ဥမ္မိလေတွာ....။ ဣဒံ အာရ-မ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္နံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၈။ အာရမ္မဏံ အဓိဂ္ဂယှ ဒဠှံ ဂဟေတွာ ပဝတ္တံ အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္နံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၃၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၁။)

အာရမ္မဏာဓိပတိ (ပု) [အာရမ္မဏ+အဓိပတိ] အလေးအမြတ်ပြုအပ်သော အာရုံဟူသော— အဓိပတိ—အကြီးအကဲ ပစ္စည်းတရား၊ အဓိ-ပတိ—အကြီးအကဲ—အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြု တတ်သော အလေးအမြတ် ပြုအပ်သော အာရုံခြောက်ပါး၊ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၅၊၃၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၅။ သင်္ဂဟ။၅၅။ အာရမ္မဏာဓိပတိနှင့် အာရမ္မဏူပ-နိဿယအထူးကို အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၆၇-၈။ ဝိဘာဝိနီ။၂၅၀-ကြည့်။ အာရမ္မ-ဏာဓိပတိ—ဒါနံ ဒတွာ....တံ ဂရုံ ကတွာ ပစ္စ-ဝေက္ခတိ။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁၃၆။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၊၃၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆၁။ မူလဋီ၊၁။၁၂၂၊၁၄၆။ မူလဋီ၊၃။၁၀၂။ အနုဋီ၊၁။၁၅၆။ အနုဋီ၊၃။၃၀၆၊၃၁၆။)

အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စယ (ပု) [အာရမ္မဏာဓိ-ပတိ + ပစ္စယ] အာရမ္မဏာဓိပတိ ပစ္စည်း။ အဓိပတိပစ္စယေနာတိ အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စ-ယေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၁။ (—၃၆၂။ အနုဋီ၊ ၃။၂၆၅။) အာရမ္မဏာဓိပတိ-လည်း ကြည့်။

အာရမ္မဏာဓိမုတ္တတာ (ထီ) [အာရမ္မဏ+အဓိ-မုတ္တ+တာ] အာရုံ၏ လွန်ကဲသည်၏ အဖြစ်။ ဧတ္တာပိ စ အာဘုဇိတဝသေန အာရမ္မဏာဓိ-မုတ္တတာဝသေန အနေကကလာပသန္နိပါတေပိ ကတ္ထစိ ဝိညာဏုပ္ပတ္တိ ဟောတိယေဝ။ အနုဋီ၊ ၁။၁၆၇။

အာရမ္မဏာဓိမုတ္တိဝိမောက္ခ (ပု) [အာရမ္မဏ+ အဓိမုတ္တိ+ဝိမောက္ခ] (ထွက်သက်ဝင်သက်) —အာရုံ၌ သက်ဝင်ခြင်း—အာရုံကို နှလုံးသွင်း ခြင်း—ဟူသော ဝိမောက္ခ။ အာရမ္မဏာဓိ-ဝိမုတ္တိဝိမောက္ခဥ္စ ဝေံ အပ္ပဇာနန္တာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၇၃။

အာရမ္မဏာနုဘဝန (နု) [အာရမ္မဏ+အနုဘဝန] အာရုံကို—အာရုံ၏အရသာကို — ခံစားခြင်း။ ဝေဒယိတံ အာရမ္မဏာနုဘဝနံ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၇၇။ (—အနုဋီ၊၁။၇၂။)

အာရမ္မဏာနုမဇ္ဇနလက္ခဏ (တိ) [အာရမ္မဏ+ အနုမဇ္ဇန+လက္ခဏ] အာရုံကို အဖန်ဖန် သုံး သပ်ခြင်းလျှင် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ ရှိ သော။ သွာယံ အာရမ္မဏာနုမဇ္ဇနလက္ခဏော။

ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၃၈။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။)

အာရမ္မဏာနုသယ (ပု) [အာရမ္မဏ+အနုသယ] အာရုံ၌–ကိန်း–တည်နေ–ဖြစ်ပေါ်–တတ်သောတရား။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ အာရမ္မဏာနုသယော ကထိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၅-၆။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

အာရမ္မဏာနုသယန (န) [အာရမ္မဏ+အနုသယန] အာရုံ၌ ကိန်းခြင်း။ ဣဋ္ဌာရမ္မဏေ အာရမ္မဏာနုသယနေန အနုသေတိ။ မူလဋီ၊၂။ ၂၁၃။ (–အနုဋီ၊၂။ ၂၁၂-၃။)

အာရမ္မဏာန္ဝယ (ပု) [အာရမ္မဏ+အန္ဝယ] အာရမ္မဏအန္ဝယ-နှင့် အနက်တူ။ အာရမ္မဏာန္ဝယေန၊ ဥဘော ဧကဝဝတ္ထာနှာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၃၆။ အာရမ္မဏအန္ဝယ-လည်း ကြည့်။

အာရမ္မဏာပါထဂမနဇနိတ (တိ) [အာရမ္မဏ+အာပါထ+ဂမန+ဇနိတ] အာရုံ၏ ထင်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းသည် ဖြစ်စေအပ်သော။ ဇဝံ ဝတ္ထုမှိ အာရမ္မဏာပါထဂမနဇနိတော ဖဿော....ဝေဒနံ နာမ ကရောတိ။ မူလဋီ၊၂။ ၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၆၆။

အာရမ္မဏာဘိဃာတ (တိ) [အာရမ္မဏ+အဘိဃာတ] အာရုံကို ညှဉ်းဆဲတတ်သော။ စိတ္တဿ ဟနနတော, အာရမ္မဏာဘိဃာတတော စ "အာဃာတော"တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၀။

အာရမ္မဏာဘိနိရောပန (န) [အာရမ္မဏ+အဘိနိရောပန] အာရုံသို့ရှေးရှု–တက်ရောက်စေခြင်း–တင်ခြင်း။ အာရမ္မဏာဘိနိရောပနာဒိနာ ဘိန္နသဘာဝါနမ္ပိ ဝိတက္ကာဒီနံ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၆၉။ (–မ၊ဋီ၊၃။၃၀၇။)

အာရမ္မဏာဘိနိရောပနဋ္ဌ (တိ) [အာရမ္မဏ + အဘိနိရောပန + အတ္ထ] အာရုံသို့ရှေးရှု – တက်ရောက်စေခြင်း – တင်ခြင်း – အနက်သဘောရှိသော။ အာရမ္မဏာရောပနဋ္ဌ-ကြည့်။

အာရမ္မဏာဘိနိရောပနသဘာဝ (တိ) [အာရမ္မဏ+အဘိနိရောပန+သဘာဝ] အာရုံသို့ရှေးရှု–တက် ရောက်စေ–တင်–ခြင်းသဘောရှိသော။ ဝိတက္ကဿ အာရမ္မဏာဘိနိရောပနသဘာဝတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၇။

အာရမ္မဏာဘိနိရောပနလက္ခဏ (တိ) [အာရမ္မဏ+အဘိနိရောပန+လက္ခဏ] အာရုံသို့ရှေးရှု–တက်ရောက်စေ–တင်–ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ သွာယံ အာရမ္မဏာဘိနိရောပနလက္ခဏော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၃၇။ ယာ တဿ အာရမ္မဏာဘိနိရောပနလက္ခဏတာ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၉။

အာရမ္မဏာဘိဘဝန (န) [အာရမ္မဏ+အဘိဘဝန] အာရုံကို လွှမ်းမိုးခြင်း။ အဘိဘာယတန(ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၆၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄၅)-ကြည့်။

အာရမ္မဏာဘိမုခ (တိ) [အာရမ္မဏ+အဘိမုခ] အာရုံသို့ရှေးရှုသော။ တေ ဟိ အာရမ္မဏာဘိမုခါ (အာရမ္မဏာဘိမုခံ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀) နမန္တိ၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉၂၊ ၂၂၂။ မ၊ဋီ၊၁။၃၂၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅၃။)

အာရမ္မဏာဘိမုခနမန (န) [အာရမ္မဏာဘိမုခ+နမန] အာရုံသို့ ရှေးရှုညွတ်ခြင်း။ အာရမ္မဏာဘိမုခနမနံ အာရမ္မဏေန ဝိနာ အပ္ပဝတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၅၀။

အာရမ္မဏာဘိမုခနိရောပနဋ္ဌ (ပု) [အာရမ္မဏာဘိမုခ + နိရောပနဋ္ဌ] အာရုံသို့ရှေးရှု – တက်ရောက်စေ–တင်–ခြင်း အနက် သဘော။ ဇဝံ အာရမ္မဏာဘိမုခနိရောပနဋ္ဌေန ပဉ္စမာဘိနိပါတော ဟောတိ။ မူလဋီ၊၁။၈၈။

အာရမ္မဏာဘိမုခဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အာရမ္မဏ+အဘိမုခဘာဝ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] အာရုံသို့ ရှေးရှုဖြစ်ကြောင်းတရားဟုဉာဏ်အားရှေးရှုထင်သော။ တတ္ထ အာရမ္မဏပဋိပါဒကော မနသိ ကရောတီတိ မနသိကာရော။....အာရမ္မဏာဘိမုခဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၆။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၇။)

အာရမ္မဏာဘိမုခီဘာဝ (ပု) [အာရမ္မဏ+အဘိမုခီ+ဘာဝ] အာရုံသို့ ရှေးရှုသည်၏အဖြစ်။ သတိ ပိ မေ အာရမ္မဏာဘိမုခီဘာဝေန ဥပဋ္ဌိတာ အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ (—သာရတ္ထ၊၁။၃၅၄။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၂။)

အာရမ္မဏာဘိရုဟန (နှ) [အာရမ္မဏ+အဘိရုဟန] အာရုံသို့ ရှေးရှုတက်ရောက်ခြင်း။ ဝိတက္ကဿ ဟိ သန္တာနေ အဘိဏှံ ပဝတ္တဿ ဝသေန စိတ္တဿ အာရမ္မဏာဘိရုဟနံ(ဏံ) စိရပရိစိတံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။

အာရမ္မဏာဘိသမယ (ပု) [အာရမ္မဏ+အဘိသမယ] အာရုံပြုသောအားဖြင့် သိခြင်း။ ယထာ စ နာနာဘိသမယော န ယုတ္တော၊ ဧဝံ အာရမ္မဏာဘိသမယောပိ။ အနု၊ဋီ၊၂။၆၄။

အာရမ္မဏာဘိသိနေဟ (ပု) [အာရမ္မဏ+အဘိသိနေဟ] အာရုံ၌—ငြိကပ်—တပ်မက်—မြတ်နိုး—ခြင်း။ အာနန္ဒာဒိနံ အာရမ္မဏာဘိသိနေဟော ဟေတု။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉၅။

အာရမ္မဏာရောပနဋ္ဌ (ပု) [အာရမ္မဏ+အာရောပနဋ္ဌ] အာရုံသို့ တက်ရောက်စေ—အာရုံသို့ တင်—ခြင်း သဘော။ အဘိရောပနဋ္ဌောတိ စိတ္တဿ အာရမ္မဏာရောပနဋ္ဌော။ အာရမ္မဏာဘိနိရောပနဋ္ဌောတိပိ ပါဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။

အာရမ္မဏိက (တိ) [အာရမ္မဏ+ဣက] အာရုံ၌ ဖြစ်သော၊ အာရုံပြုတတ်သော။ ဉာတဗ္ဗန္တိ ဉေယျံ။ ဉာ-ဓာတုယာ နိပ္ပရိယာယတော အာရမ္မဏိကံ ဉာဏံ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၉။ လက္ခဏာရမ္မဏိက (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၂၈)-လည်း ကြည့်။

အာရမ္မဏိကစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [အာရမ္မဏိက+စိတ္တုပ္ပါဒ] အာရုံ၌ဖြစ်သော — စိတ္တုပ္ပါဒ် — စိတ်စေတသိက်တရား။ အရိယတိ ဉာယတီတိ အတ္ထော။ အရ-ဓာတုယာ နိပ္ပရိယာယတော ဉာဏပ္ပဓာနော အာရမ္မဏိကစိတ္တုပ္ပါဒေါ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၅၄။

အာရမ္မဏူပဋ္ဌာနကုသလ (တိ) [အာရမ္မဏ+ဥပဋ္ဌာန+ကုသလ] (၁) အာရုံနိမိတ်၏ ထင်ခြင်း၌ လိမ္မာသော၊ သူ။ (၂) အာရုံနိမိတ်၏ ထင်ခြင်း၌ လိမ္မာသောသူ၌ ယှဉ်သော ဉာဏ်။ (၁) အာဝဇ္ဇိတတ္တာ အာရမ္မဏူပဋ္ဌာနကုသလော ဟောတိ။ ပဋိသံ။၂၂၃။ အာရမ္မဏူပဋ္ဌာနကုသလောတိ တဿ ဥပ္ပါဒိတဿ နိမိတ္တဿေဝ ဥပဋ္ဌာနေ ကုသလော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။ (၂) အာဝဇ္ဇိတတ္တာ အာရမ္မဏူပဋ္ဌာနကုသလဝသေန ဣန္ဒြိယာနိ သမောဓာနေတိ ဂေါစရဉ္စ ပဇာနာတိ။ ပဋိသံ။၂၂၅။ အာရမ္မဏူပဋ္ဌာနကုသလဝသေနာတိ အာဒိသု ကုသလန္တိ ဉာဏံ။ ဉာဏမ္ပိ ဟိ ကုသလပုဂ္ဂလယောဂတော ကုသလံ ယထာ ပဏ္ဍိတပုဂ္ဂလယောဂတော "ပဏ္ဍိတမ္မာ"တိ၊ တသ္မာ ကောသလ္လဝသေနာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။

အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန (နှ) [အာရမ္မဏ+ဥပနိဇ္ဈာန] (က) ကသိုဏ်းစသော အာရုံကို ကပ်၍ရှုတတ်သောဈာန်။ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်၊ (သမာပတ်ရှစ်ပါး)။ (ခ) ကသိုဏ်းစသောအာရုံကို ကပ်၍ရှုခြင်း။ တဒေတံ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနံ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနန္တိ ဒုဝိဓံ ဟောတိ။ တတ္ထ အာ-

ရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနန္တိ သဟ ဥပစာရေန အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော ဝုစ္စန္တိ။ ကသ္မာ? ကသိဏာဒိအာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာယနတော။ ဝိ႒၊၁။၁၁၆။ ဈာနန္တိ ဒုဝိဓံ ဈာနံ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနံ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနန္တိ။ တတ္ထ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော ပထဝီကသိဏာဒိ အာရမ္မဏံ ဥပနိဇ္ဈာယန္တီတိ "အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန"န္တိ သင်္ချံ ဂတာ။ အဘိ႒၊၁။၂၁၁။ ပဋိသံ႒၊၁။၁၇၀။ မဟာနိ႒။၁၁၂။ (–ဒီ႒၊၂။၂၉၃။ မ႒၊၁။၁၉၉။ သံ႒၊၁။၆၂၊၆၄။ အံ႒၊၁။၃ဂ၁။ အံ႒၊၃။၃၃။ ဣတိဝုတ်႒။၁၆၃။ ဝိမာန႒။၃၃။ ထေရ႒၊၂။၃၄၂။ ဒီဋီ၊၃။၇၇။ သံဋီ၊၂။၂၀၀။) ဈာန-လည်း ကြည့်။

အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနဂ္ဂဟဏ (န) [အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန + ဂဟဏ] အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန်ကိုယူခြင်း။ တထာပိ ပုဗ္ဗဘာဂေ သမထာဒိယာနိကဝိဘာဂဒဿနတ္ထံ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနဂ္ဂဟဏံ။ ဝဇိရ။ ၃၉၅။

အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနဋ္ဌ (ပု) [အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန + အတ္ထ] ပထဝီကသိုဏ်းအစရှိသော အာရုံကို ကပ်၍ ရှုခြင်း အနက်သဘော။ ပဌမာဒီနံ စတုန္နံ ဈာနာနန္တိ ရူပါဝစရာနံ ပဌမာဒီနံ ပစ္စနီကဈာပနဋ္ဌေန အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနဋ္ဌေန စ ဈာနာနံ။ မဋီ၊၂။၂၄။ (–အံဋီ၊၃။၁၄၁။)

အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနလက္ခဏ (တိ) [အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန + လက္ခဏ] ပထဝီကသိုဏ်းအစရှိသော အာရုံကို ကပ်၍ရှုခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ဈာယတောတိ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနလက္ခဏေန စ လက္ခဏူပနိဇ္ဈာနလက္ခဏေန စ ဈာနေန ဈာယန္တဿ။ ဝိ႒၊၃။၂၃၆။ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနလက္ခဏေနာတိ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနသဘာဝေန။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၉၃။)

အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနသဘာဝ (တိ) [အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာန + သဘာဝ] ကသိုဏ်းစသောအာရုံကို ကပ်၍ရှုခြင်းသဘောရှိသော။ အာရမ္မဏူပနိဇ္ဈာနလက္ခဏ-ကြည့်။

အာရမ္မဏူပနိဿယ (ပု) [အာရမ္မဏ + ဥပနိဿယ] အလေးအမြတ် ပြုအပ်သော အာရုံဟူသော – ဥပနိဿယ – လွန်ကဲ အားကြီးသော မှီရာ အကြောင်းပစ္စည်းတရား၊ ဥပနိဿယ – လွန်ကဲ အားကြီးသောမှီရာ အကြောင်းတရား – အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော အလေးအမြပ်ပြုအပ်သော အာရုံခြောက်ပါး၊ အာရမ္မဏူပနိဿယပစ္စည်း။ ကုသလော ဓမ္မော ကုသလဿ ဓမ္မဿ ဥပနိဿယပစ္စယေန ပစ္စယော။ အာရမ္မဏူပနိဿယော၊ အနန္တရူပနိဿယော၊ ပကတူပနိဿယော။ ပဋ္ဌာန။၁၄၄။ သော အာရမ္မဏူပနိဿယော အနန္တရူပနိဿယော ပကတူပနိဿယောတိ တိဝိဓော ဟောတိ။ အဘိ႒၊၃။၃၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၇။ (–အဘိ႒၊၃။၃၇၀၊၄၆၁။ သင်္ဂဟ။ ၅၅။ မူလဋီ၊၃။၂၀၉၊၂၂၈။ အနုဋီ၊၃။၂၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂ဂဂ။) အာရမ္မဏာဓိပတိ-လည်း ကြည့်။

အာရမ္မဏူပလဒ္ဓိ (ထီ) [အာရမ္မဏ + ဥပလဒ္ဓိ] အာရုံကိုရခြင်း။ ဝိဇာနနံ အာရမ္မဏူပလဒ္ဓိ။ မဋီ၊၃။၂၇၇။ (–မူလဋီ၊၁။၅၄။ အနုဋီ၊၁။ ၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၁၂။)

အာရမ္မဏူပသေဝန (န) [အာရမ္မဏ + ဥပသေဝန] အာရုံကို မှီဝဲခြင်း။ ဝိဇာနနာဒိဝသေန(ဝိဇာနနသဉ္ဇာနနာဒီနံ ဝသေန) အာရမ္မဏူပသေဝနဥ္စ။ မူလဋီ၊၃။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၂၇ဂ။

အာရမ္မဏောက္ကန္တိက (န) [အာရမ္မဏ+ဩက္ကန္တိက] အာရုံကို ခုန်ကျော်ခြင်း။ ဈာနောက္ကန္တိကံ အာရမ္မဏောက္ကန္တိကံ။ မ႒၊၂။၁၅ဂ။ ပထဝီကသိဏေ ပဌမံ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ ပုန တဒေဝ တေဇောကသိဏေတိ အာဒိနာ ဈာနံ အနုက္ကမိတွာ အာရမ္မဏသေဝ ကေန္တ-

ရိကဘာဝေန ဥက္ကမန် အာရမ္မဏောက္ကန္တိကံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၉၁။

အာရမ္မဏောလမ္ဗန (န) [အာရမ္မဏ + အဝ + လမ္ဗန] အာရုံကို-ဆွဲကိုင်ခြင်း-မှီတွယ်ခြင်း။ အာရမ္မဏောလမ္ဗနန္တိ အာရမ္မဏဿ အဝလမ္ဗနံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၀၇။ (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၂ ၌ အာရမ္မဏေ လမ္ဗနံ-ဟု ရှိသည်။)

အာရဝါဋ္ဋ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အာရဝါဋ္ဋ-မည်သောနဂါး။ နနု ဘဂဝါ တယ်ရစ္ဆာနဂတေဟိပိ အာရဝါဋ္ဋကာဋ္ဌာပလာလမနေပါလပါလိလေယျကနာဂါဒိဟိ.... ပူဇိတောယေဝါတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၄၉။

အာရာ[၁] (ထိ) [အရ + ဏ + အာ (ဣတ္ထိဇော-တက)] စူး၊ အပ်နဖားထွင်းစူး၊ ပွတ်ဆောက်၊ အပ်။ အရဂမနေ, အရဏံ အာရာ၊ စမ္မကာရာနံ ဝေခနကဘဏ္ဍံ။ မောဂ်၊ပဉ္စိကာ။ ၅။၄၉။ အာရာ တု သူစိဝိဇ္ဈနံ။ ဓာန်။၅၂၈။ သူစိယာ နာသာဝိဇ္ဈနံ အာရာ၊ အရ ဂမနေ၊ အာ၊ အာရာ၊ စမ္မကာရာနံ စမ္မဝေဓနေပိ အာရာ၊ 'တိကံ သူစိယ'န္တိ ကောစိ။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။ ၅၂၈။ အာရာပထ-လည်းကြည့်။

အာရာ[၂] (ဗျ) အဝေး၊ အဝေး-၌-က၊ဝေးစွာ။ အာရာ စိတ္တံ သမာဓိမှာ။ မ၊၁။၁၆၃။ အာရာတိ ဒူရေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇။ အာရာ သိဿာမိ ဝါရိဇံ။ သံ၊၁။၂၀၆။ဇာ၊၁။၁၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ အာရာတိ ဒူရေ၊ နာဋ္ဌေ ဂဟေတွာ နာမေတွာ ဒူရေ ဌိတော ဥပသိဿာမိတိ ဝဒတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၂။ အာရာ သိဿာမိတိ ဒူရေ ဌိတော ဿာယာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၉။ အာရာ ဒူရတော-ဝ ဥပသိဿာမိတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၁၈၈။ (-သံ၊၂။၂၉၆-၇။ အံ၊၁။၃၃၁။ အံ၊၂။ ၄၆၄။ ဓမ္မ။၅၀။ ဣတိဝုတ်။၂၄၄။ သုတ္တနိ။ ၃၀၂၊၃၉၃။ ထေရ။၃၂၈-၉။ ဇာ၊၁။၉၁၊၂၁၆၊ ၂၆၁၊၃၂၆၊၃၂၇၊၃၈၈။ မဟာနိ။၃၀၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၃၊၂၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၉၊၂၃၇၊၃၁၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၈၊၄၂၆။)

အာရာစာရီ (တိ) [အာရာ + စရ + ဏီ] (မမြတ်သော မေထုန်အကျင့်မှ) ဝေးစွာကျင့်တတ်သော၊သူ။ အဗြဟ္မစရိယံ ပဟာယ ဗြဟ္မစာရီ သမဏော ဂေါတမော အာရာစာရီ (အနာ-စာရီ၊ က၊ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၃၂)။ ဒီ၊၁။၄။ အဗြဟ္မစရိယံ ပဟာယ ဗြဟ္မစာရီ ဟောတိ အာရာစာရီ။ မ၊၁။၂၃၇၊၃၃၄။ မ၊၂။၃၇၀။ မ၊၃။၁၂။ အဘိ၊ပု။၁၆၆။ အာရာစာရီတိ အဗြဟ္မစရိယတော ဒူရစာရီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈၇။ (-အံ၊၁။၂၁၂။ အံ၊၂။၁၉၀။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၃၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၅၅၊ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၇၆။)

အာရာဓက (တိ) [အာ + ရာဓ + ဏ + ဏွု] (၁) ပြီးစီး-ပြည့်စုံ-စေတတ်သော၊သူ။ (၂) နှစ်သက် - ကျေနပ် - စေတတ်သော၊ သူ။ (၁) ဣမံ ဓမ္မံ ဘဝံ စေဝ ဂေါတမော အာ-ရာဓကော ဘိက္ခု စ အာရာဓကော ဘိက္ခုနိ-ယော စ အာရာဓိကာ။ မ၊၂။၁၅၉၊၁၆၀။ အာရာဓကောတိ သမ္ပာဒကော ပရိပူရကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။ (-မ၊၂။၃၉၂၊၄၁၃။ သံ၊၃။ ၁၅။ အံ၊၁။၇၀။ အံ၊၃။၅၃၀-၁။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၁-၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၀၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၇၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၉။) အနာ-ရာဓက-လည်း ကြည့်။ (၂) ဧဝံ အာရာဓ-ကော ခေါ ဘိက္ခဝေ (ဝိ၊၃။၁၀၁)တိ ဧဝံ နာတိကာလေန ဂါမပ္ပဝေသနာ .... ဣမေသံ အင်္ဂနံ့ တိတ္ထိယဝတ္တာနံ ပရိပူရဏေန အာရာ-ဓကော ပရိတောသကော ဘိက္ခုနံ့ အညု-တိတ္ထိယပုဗ္ဗော အာဂတော ဥပသမ္ပာဒေ-တဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ ၃။၂၇၅။ (-မိလိန္ဒ။၂၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၄။)

အာရာဓန¹ (နပုံ) [အာ+ရာဓ+ယု] (၁) ပြီးခြင်း။ (၂) ပြီးစီး - ပြည့်စုံ - စေခြင်း။ (၃) ရောက်ခြင်း၊ ရခြင်း။ (၄) နှစ်သက်ခြင်း။ (၁) အာရာဓနံ နာမ သံသိဒ္ဓိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၉။ (၂) ကထံ အာရာဓနာ ဟောတိ။ ဒီ၊၂။ ၂၂၉။ အာရာဓနာတိ သမ္ပာဒနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။(-အံ၊၃။၄၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၄။) (၂) (၃) (၄) အာရာဓနံ သာဓနေ စ၊ ပတ္တိယံ ပရိတောသနေ။ ဓာန်။၈၈၇။ (၄) မဟာသတ္တံ ဓောသေတုကာမတာယ အာရာဓနံ နိဒ္ဒေသောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၀။

အာရာဓန² (နပုံ) [အာ + ရာဓ + ဏေ+ယု] နှစ်သက်စေခြင်း။ အညထာ အာရာဓနံ(အာရာဓနာ)နာမ နတ္ထီတိ ဒဿေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၂။ အာရာဓနတ္ထံ ယာထာဝပဝေဒနေန စိတ္တဿ ပရိတောသနံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၂။(-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂၀။ အနုဋီ၊၂။၁၆၆။)

အာရာဓနဝိဓိ (ပု) [အာရာဓန+ဝိဓိ] နှစ်သက်စေကြောင်း အစီအရင်။ အာရာဓနဝိဓိံ ဥတ္တွာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၉။

အာရာဓနသမတ္ထ (တိ) [အာရာဓန + သမတ္ထ] နှစ်သက်စေခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ ဗုဒ္ဓါနုဗ္ဗေဝ ဘိက္ခုသံဃဿ စ အာရာဓနသမတ္ထံ အမှာကံ အယျံ ဒဿနာယ လဘာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၅၇။)

အာရာဓနသုခတာ (ထီ) [အာရာဓန+သုခ+တာ] ပြည့်စုံသော ချမ်းသာ ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အမက်ုတာ အာရာဓနသုခတာ ပရိပုဏ္ဏာနိန္ဒြိယတာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၄။

အာရာဓနီယ (တိ) [အာ+ရာဓ+အနီယ] ပြီးစီးစေ - ပြည့်စုံစေ - အပ် - နိုင် - သော၊ ဖြစ်စေ - အပ် - နိုင် - သော။ အာရာဓနီယော ခေါ အာဝုသော ဓမ္မော အာရဒ္ဓဝီရိယေနာတိ။ ဝိ၊၁။၁၄၁။ အာရာဓနီယောတိ သက္ကာ အာရာဓေတုံ သမ္ပာဒေတုံ၊ နိပ္ဖာဒေတုန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ (-စရိယာ၊၃၈၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၅၆။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၁။)

အာရာဓယတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ရာဓ+ဏယ+တိ] (၁) နှစ်သက်စေ၏၊ စိတ်ကျေနပ်စေ၏၊ အလိုဆန္ဒ ပြည့်ဝစေ၏။ (၂) ပြီးစီးစေ၏၊ ပြည့်စုံစေ၏။ (၁) အာရာဓယတိ ရာဇာနံ။ ဇာ၊၂။၂၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၃။ အာရာဓယေ— မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄။ အာရာဓယေယျံ— အပ၊၁။၃၄၅။ အာရာဓယိ —ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇။ စိတ္တံ နာရာဓယိံ နပရိတောသေသိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။ အာရာဓယိံ သု ဝတ မေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ဧကံ သမယံ စိတ္တံ။ မ၊၁။၁၇၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃၀။ အာရာဓယိံသူတိ ဂဏှိံသု ပူရယိံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ အာရာဓယိံသူတိ စိတ္တံ ဂဏှိံသု အဇ္ဈာသယံ ပူရယိံသု။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂။ (-အပ၊၁။၄၀၈။ ဝဇီရ။၇၁။)အာရာဓယိံသုတိ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။(၂) အာရာဓယန္တိ သဒ္ဓမ္မံ။ ဣတိဝုတ်။၂၇၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၃။ အာရာဓယန္တီတိ သာဓေန္တိ သမ္ပာဒေန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၃။ အာရာဓယာဟိ —ထေရီ။၃၇၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၂၊၁၃။ အာရာဓယေယျ—နေတ္တိ၊ဋီ။၃၃၉။ အာရာဓယေ—ဓမ္မ။၅၃။ သုတ္တနိ။၃၅၁။ နေတ္တိ။၁၅၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၃၉။ အာရာဓယိံ သော နိပ္ဖာဒနံ။ အံ၊၂။ ၂၆၀။ ထေရ။၃၄၄။ အာရာဓယိံတိ ပရိပူရယိံ သမ္ပာဒေသိံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ အာရာဓယိံ— စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၈။ ထေရ။၃၄၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၅။

အာရာဓယန္တ (တိ) [အာ+ရာဓ+ဏယ+အန္တ] နှစ်သက်စေသော၊သူ။ အာရာဓယန္တော နာထံ၊ ဝနဝါသေန မာနသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၁။

အာရာမယန္တောတိ အာနန္ဒယန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၉၈။

အာရာမယမာန (တိ) [အာ+ရမ + ဏယ + မာန] နှစ်သက်စေသော၊ သူ။ ဧဝံ ဝတ္တသမ္ပတ္တိယာ ဂရုံ အာရာဓယမာနေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၉၇။

အာရာမာပေက္ခ (တိ) [အာရာမ+အပေက္ခ] ကျေနပ်နှစ်သက်မှုကို ငံ့ကွက်သော၊ ကျေနပ်နှစ်သက်စေလိုသော၊ သူ။ ကာသိရဇ္ဇော ပဋိသုတွာ အာရာမာပေက္ခော မဥ္ဇုနာ သရေန ဂါယိ။ ဝိ၊၃။၄၉၁။

အာရာမိကာ (ထီ) [အာ+ရမ+ဏေ+ဏွု] စိတ်ကို–ကျေနပ်–နှစ်သက်– စေနိုင်သော၊ သူ။ အာရာမိကာ စ ဟောန္တိ သင်္ဂါဟိကာ လဇ္ဇိနိယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ အာရာမိကာတိ စိတ္တာရာမနေ သမတ္ထာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀၃။

အာရာမိတ (တိ) [အာ+ရမ+ဏေ+တ] (၁) ကျေနပ်–နှစ်သက်–စေအပ်သော၊ သူ။ (၂) ပြီးစီးစေအပ်သော။ (၁) အာရာမိတော မဟာဝီရော၊ မယာ သုပ္ပဋိပတ္တိယာ။ အပ၊၂။၂၅၈။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀၀။ (–ဇာ၊၁။၂၂၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၆။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၈၇။) (၂) တေနာယသ္မတာ ဇာတိယာ သတ္တဝဿေနေဝ အညာ အာရာဓိတာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆၂။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၀။)

အာရာမိတစိတ္တ (တိ) [အာရာမိတ+စိတ္တ] နှစ်သက်စေအပ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝတ္တပဋိပတ္တိယာ အာရာမိတစိတ္တဿ တဿ သန္တိကေ ပဉ္စသန္ဓိကံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဟေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၈၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ သာရတ္ထ၊၂။၅၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၉။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၈။)

အာရာမိတသာသန (န) [အာရာမိတ+သာသန] ပြီးစေ – ဖြစ်စေ– တည်ထောင်ထား– အပ်သော သာသနာ။ ဒုက္ခေန ဘဂဝတာ အာရာမိတသာသနေ နာမ ဧဝံ လဟု မဟန္တံ ပါပကသဏ္ဍံ ကဏ္ဋကော ဥပ္ပန္နော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၃။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂။ အာရာမိတသာသနေတိ သမာဟိတသာသ-နေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၈။

အာရာမိတု (တိ) [အာ+ရမ+ဏေ+တု] (၁) နှစ်သက်စေတတ်သော၊ သူ။ (၂) လွှမ်းမိုးတတ်သော၊ သူ။ (၁) ဥတ္တမာ ဒေဝတာ စ သမ္မ-ဒေဝ အာရာမိတာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၄။ (၂) ပရိဿယေ သဟိတာ အာရာမိတာ အဇ္ဈော-တ္ထရိတာ။ စူဠနိ။၂၅၂။

အာရာမေတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ရမ+ဏေ+တဗ္ဗ] နှစ်သက်စေအပ်သော။ ကလျာဏဇ္ဈာသယေ-န တေ ဝေါ အာရာမေတဗ္ဗာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။

အာရာမေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ + ရမ +ဏေ+ တိ] (၁) နှစ်သက်စေ၏၊ စိတ်ကျေနပ်စေ၏၊ အလိုဆန္ဒပြည့်ဝစေ၏။ (၂) ပြီးစီးစေ၏၊ ပြည့်စုံစေ၏။ (၁) စိတ္တံ အာရာမေတိ။ ဒီ၊၁။၁၆၄။ မ၊၂။၄။ စိတ္တံ အာရာမေသီတိ စိတ္တံ ပရိ-တောသေတိယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ စိတ္တံ အာ-ရာမေတီတိ စိတ္တံ သမ္ပာဒေတိ၊ ပရိပူရေတိ ဂဏှာတိ ပသာဒေတီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇။ စိတ္တံ အာရာမေတီတိ စိတ္တံ ပသာဒေတိ၊ သမ္ပဟံသေတီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၅။ (–ဝိ၊၃။၂၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၃။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၆။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၂၁။) **အာရာမေန္တိ**—ဒီ၊၁။၁၆၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ **အာရာမေမိ**—မ၊၂။ ၂၀၃။ အပ၊၁။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။

၄၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၀။ **အာရာဓေယျ**—မ၊၂။၂၂၃။ သံ၊၃။၉၆။ အံ၊၃။၂၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၃။ **အာရာဓေယျာသိ**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ **အာရာဓေယံ**—ဒီ၊၁။၁၁၂-၃။ မ၊၂။၂၂၃။ **အာရာဓေသိ**—သံ၊၁။၃၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃။ **အာရာဓေသုံ**—မိလိန္ဒ။၂၀၆။ **အာရာဓေသိံ**—ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၈။ **အာရာဓေဿာမိ**—ဒီ၊၁။၁၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၆၁။ (၂) အသမယဝိမောက္ခံ **အာရာဓေတိ**(မ၊၁။၂၅၆-၇)တိ နဝလောကုတ္တရဓမ္မေ အာရာဓေတိ သမ္ပာဒေတိ ပဋိလဘတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄-၅။ အရဟတ္တဖလံ အာရာဓေတိ နိပ္ဖာဒေတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၁။ (—မ၊၁။၂၅၁။ သံ၊၃။၆၃၊၁၇၆။ အံ၊၁။၂၄၃။ မိလိန္ဒ။၁၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇၊၃၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁၊၂၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၁၅။) **အာရာဓေန္တိ**—မ၊၃။၅၅။ အဘိ၊က။၄၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၄။ **အာရာဓေဟိ** — ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၃။ **အာရာဓေယျ** — မ၊၁။၁၀၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၁။ **အာရာဓေသိ** — စူဠနိ။၁၉၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၈။ **အာရာဓေဿတိ** — ဒီ၊၃။၁၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၅။ **အာရာဓေဿာမိ**—အနု၊ဋီ၊၃။၈၅။

အာရာဓေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ရာဓ + တေ + တုံ] (၁) နှစ်သက်စေခြင်းငှါ။ (၂) ပြီး–ပြည့်စုံ– စေခြင်းငှါ။ (၁) န ဟိ သက္ကာ ဗုဒ္ဓါနံ အညထာ အာရာဓေတုံ အညတြ ဝတ္တသမ္ပတ္တိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ (—မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁၊၁၆၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။) (၂) မဂ္ဂံ အာရာဓေတုံ သမ္ပာဒေတုံ ပူရေတုံ န သက္ကောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၊၉၄။)

အာရာဓေတုကာမ (တိ) [အာရာဓေတုံ+ကာမ] ပြီး–ပြည့်စုံ–စေခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သူ။ အနုလောမပဋိပဒံယေဝ အာရာဓေတုကာမာနံ ကုလပုတ္တာနံ တေရသ ဓုတင်္ဂါနိ အနုညာတာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၇။

အာရာဓေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ရာဓ + တေ + တွာ] (၁) နှစ်သက်စေ၍။ (၂) ပြီးစီး– ပြည့်စုံ–စေ၍။ (၁) ရာဇာနံ အာရာဓေတွာ ဌာနန္တရံ ပါပုဏိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆၊၂၂၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၄။) (၂) ပညာယ အာရာဓေတွာ ဇီဝတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ အာရာဓေတွာတိ စ သာဓေတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၃။ (—ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၃၁။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။)

အာရာဓေန္တ (တိ) [အာ + ရာဓ +တေ+အန္တ] နှစ်သက်စေသော၊ သူ။ အတ္တနော ကမ္မေန အာရာဓေန္တသောဝ တံ ဌာနန္တရံ ဂဟေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။)

အာရာပထ (ပု) [အာရာ+ပထ] အပ်သွား– အပ်လျှို–ရာ လမ်းကြောင်း။ အာရာပထေ အာရာပထေ အာပတ္တိပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊၂။၈၆။ ဝိ၊၅။၆၄။ အာရာပထေ အာရာပထေတိ သူစိံ ပဝေသေတွာ ပဝေသေတွာ နီဟရဏေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ အာရာတိ သူစိ။ သာ ဟိ အရတိ နိဿင်္ဂဝသေန ဂစ္ဆတိ ပဝေသတီတိ အာရာတိ ဝုစ္စတိ၊ တဿာ ပထော ဂမနံ အာရာပထော။ ပါစိတ်၊ယော။ ၅၄ (—ကင်္ခါ။၂၁၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၇၅။)

အာရာမ (ပု) [အာ+ရမု+ဏ] (၁) မွေ့လျော်ခြင်း၊ ရွှေးရှုမွေ့လျော်ခြင်း။ (၂) မွေ့လျော်–အပ်–ထိုက်– သောအရာ (ကမ္မ=ကျောင်း

ဆောက်ခြင်းစသော အမှုလုပ်ငန်း၊ ပဟာန= ကိလေသာတို့ကို ပယ်သတ်ခြင်း-စသောအရာ များတည်း)။ (၃) မွေ့လျော်တတ်သော သူ။ (၄) မွေ့လျော်ကြောင်း။ (၅) မွေ့လျော်-လာရောက်ပျော်မွေ့-ရာဌာန၊ မွေ့လျော်စေ တတ်သောဌာန။ (က) အာရာမ်၊ အရံ၊ ဝင်းခြံ၊ ဥယျာဉ်၊ ကျောင်းတိုက်။ (ခ) ရှုပါရုံ စသော အာရုံ။ (ဂ) ညီညွတ်သောသူ။ (၁) အာရမဏံ အာရာမော၊ အဘိရတိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ ပဋိပက္ခဝိမေနတော အဘိမုခဘာဝေန ရမဏံ အာရမဏံ အာရာမော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။ (၂) ကမ္မာရာမ(ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၆), ပဟာနာရာမ, ဘာဝနာရာမ (ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၁။ ၈၈), ဘဝါရာမ (ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၆၃), အဗျာ-ပဇ္ဈာရာမ (ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၂), ဓမ္မာရာမ (ယင်း-ဋ္ဌ။၂၅၇), သင်္ဂဏိကာရာမ (ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၇)တို့ ကြည့်။ (၃) ပဟာနာရာမ, ဘာ-ဝနာရာမ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၁။ အံ၊ ဋီ၊၂။၂၇၃) တို့ကြည့်။ (၄) ပဋိသလ္လာနာ-ရာမ(မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၀)ကြည့်။

(၅)(က) အာရာမော နာမ ပုပ္ဖါရာမော ဖလာရာမော။ ဝိ၊၁။၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၆။ ဝိသင်္ဂဟ။၃၀၁။ စိတ္တာဂါရံ ဝါ အာရာမံ ဝါ ဥယျာနံ ဝါ။ ဝိ၊၂။ ၃၉၂။ အာရာမန္တိ ကီဠနုပဝနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၂။ အနာထပိဏ္ဍိကဿ အာရာမေ။ ဒီ၊၁။ ၁၆၇။ မ၊၁။၈။ မ၊၂။၃၀၁၊၃၄၉။ ခုဒ္ဒက။၃။ ဥဒါန။၈၀။ အာရမန္တိ ဧတ္ထ ပါဏိနော ဝိသေ-သေန ဝါ ပဗ္ဗဇိတာတိ အာရာမော၊ တဿ ပုပ္ဖဖလာဒိသောဘာယ နာတိဒူရနစ္စာသန္န-တာဒိ ပဉ္စဝိဓသေနာသနင်္ဂသမ္ပတ္တိယာ စ တ-တော တတော အာဂမ္မ ရမန္တိ အဘိရမန္တိ အနုက္ကဏ္ဌိတာ ဟုတွာ နိဝသန္တီတိ အတ္ထော။ ဝုတ္တပကာရာယ ဝါ သမ္ပတ္တိယာ တတ္ထ တတ္ထ ဂတေပိ အတ္တနော အဗ္ဘန္တရံယေဝ အာနေ-တွာ ရမေတီတိ (ရမာပေတီတိ) အာရာမော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၉။ နိဝါသဖာ-သုတာဒိနာ ပဗ္ဗဇိတာ အာရမန္တိ ဧတ္ထာတိ အာရာမော၊ ဝိဟာရော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၁။ (-ဝိ၊၁။၇၊၁၁၅၊၁၇၃၊၃၀၁။ ဝိ၊၄။၂၅၊၃၇၄။ ဒီ၊၁။၈၄။ ဒီ၊၂။၁။ ဒီ၊၃။၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀၊ ၁၄၅၊၂၉၆၊၂၉၈၊၃၄၀၊၃၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၊၇၃၊ ၇၇၊၁၀၅၊၁၆၀၊၃၀၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၁၇၊၁၈၈။ ဝိသင်္ဂဟ။၆၆၊၈၇၊၂၁၇၊၄၄၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၊၄၄၊၁၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၈၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၈ ၃၃၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၃၃၊၁၀၆၊၂၅၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၈။ မ၊ဋီ။ ၁၊၁၄၁။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၁၊၁၂၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၂၊၅၃၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၁) (ခ) ရူပါရာမ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ မဟာနိ ဋ္ဌ။၃၀၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၄)ကြည့်။ (ဂ) သမဂ္ဂါရာမ(ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၂၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၅) ကြည့်။

အာရာမကရ (တိ) [အာရာမ+ကရ+အ] မွေ့လျော်-ပျော်ရွှင်-ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊ သူ။ နရာနမာရာမကရာသု နာရီသု။ ဇာ၊၁။ ၁၁၄။ ဇာ၊၂။၁၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆၉။ အာ-ရာမကရာသူတိ အဘိရတိကာရိကာသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၄၇၂။

အာရာမဂတ (တိ) [အာရာမ+ဂတ] အာရာမ်-ကျောင်းတိုက်-သို့ရောက်သော-၌တည်နေ သော-စုဝေးနေသော၊ သူ။ အဟမေဝ အာ-ရာမဂတာနံ ဘိက္ခူနံ ဓမ္မံ ဒေသေယျံ။ မ၊၁။ ၃၄။ အာရာမဂတာနန္တိ ဝိဟာရေ သန္နိပတိ-

တာနံ။ မ၊၄၊၁။၁၅၁။ သော အာရာမဂတံ ဘိက္ခုံ ပသောယျ။ မ၊၂။၁၁၄။

အာရာမဂမနသီလ (တိ) [အာရာမ + ဂမန + သီလ] အာရာမ်–ပန်းခြံစသည်–သို့ သွားလေ့ရှိသော၊သူ။ ဂူတ္တိ ပဒေါသမာဟရတိ အာရာမဂမနသီလာ စ ဟောတိ။ ဇာ၊၂။၁၂၀။ အာရာမဂမနသီလာတိ....ပုပ္ဖါရာမာဒီသု အညတရံ ဂန္တွာ။ ဇာ၊၄၊၅။၄၇၀။

အာရာမဂေါနိသာဒိကာ (ထီ) [အာရာမ+ဂေါနိသာဒိကာ] အာရာမဂေါနိသာဒိကာ မည်သော ကပ္ပိယကုဋိ၊ အာရာမ်ကျောင်းတိုက်နှင့် ထို အာရာမ်တွင်းရှိ ကျောင်းအသီး အသီးတို့ အကာအကာအရံ မရှိသဖြင့် နွားတို့ ဝင်ထွက်သွားလာနေနိုင်ရာဖြစ်သော ကျောင်း။ (ကပ္ပိယကုဋိ လေးမျိုးတွင် ပါဝင်သော ဂေါနိသာဒိကာကုဋိ နှစ်မျိုးအနက် တမျိုးဖြစ်သည်၊ ထို ကျောင်းအတွင်း၌ ရဟန်း, ရဟန်းမတို့သည် မိမိတို့ ပိုင်ဆိုင်သော ယာဝကာလိက ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်နှင့် ယာမကာလိက သောက်ဘွယ် အဖျော်တို့ကို နေ့ရောညဉ့်ပါ သိုမှီးသိမ်းဆည်းနိုင်ခွင့်ရှိ၏၊လူသာမဏေတို့လည်း ထိုကျောင်းတိုက် အတွင်းမှာပင် ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်တို့ကို ချက်ပြုတ်နိုင်၏၊ ထို ခဲဘွယ်ဘောဇဉ် အဖျော်တို့ကို သုံးဆောင် မှီဝဲခြင်းကြောင့် အာပတ် မသင့်၊ သို့ဖြစ်၍ ထိုကိစ္စအားလုံးအတွက် ရဟန်းများအား အပ်စပ်သောကြောင့် ထို ကျောင်းကို ကပ္ပိယကုဋိ ဟု ခေါ်သည်။) ဒုဝိဓာ အာရာမဂေါနိသာဒိကာ ဝိဟာရဂေါနိသာဒိကာတိ။ တာသု ယတ္ထ နေဝ အာရာမော, န သေနာသနာနိ ပရိက္ခိတ္တာနိ ဟောန္တိ၊ အယံ အာရာမဂေါနိသာဒိကာ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၉။ ကပ္ပိယကုဋိလည်း ကြည့်။

အာရာမဂေါပက (တိ) [အာရာမ+ဂေါပက] အာရာမ်ကို–ဥယျာဉ်ကို – လုံခြုံစေ – ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်–တတ်သော၊သူ၊ အာရာမ်စောင့်။ ဘိက္ခု သံဃဿ ပန အာရာမဂေါပကာ ယံ အတ္တနော ဘတိယာ ခဏ္ဍေတွာ ဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။

အာရာမစာရိက (တိ) [အာရာမ+စာရိက] အာရာမ်–ကျောင်းတိုက်–ကို လှည့်လည်ခြင်း–ကို လှည့်လည်ကြည့်ရှုခြင်း။ ဇီဝကံ ဟတ္ထေ ဂဟေတွာ အာရာမစာရိကံ စရမာနော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။

အာရာမစေတိယ (နု) [အာရာမ + စေတိယ] အာရာမစေတီ။ (က) (နတ်တို့ အုပ်စိုးတည်နေရာဖြစ်၍) အလေးအမြတ်ပြု–ပူဇော်–ထိုက်သော–အာရာမ်– ဥယျာဉ်–သစ်သီးခြံပန်းခြံ။ (ခ) သတ္တဝါတို့ လာရောက်ပျော်မွေ့ရာဖြစ်၍ သဒ္ဓါတရားနှင့် မိမိ၏ ပီတိသောမနဿကို ဆက်စပ်ရာဖြစ်သော ဥယျာဉ်။ (က) ယာနိ တာနိ အာရာမစေတိယာနိ ဝနစေတိယာနိ။ မ၊၁။၂၅။ အာရာမစေတိယာနီတိ ပုပ္ဖါရာမဖလာရာမာဒယော အာရာမာ ဧဝ အာရာမစေတိယာနိ။စိတ္တီကတဋ္ဌေန ဟိ စေတိယာနီတိ ဝုစ္စန္တိ၊ ပူဇနိယဋ္ဌေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ ဒေဝတာဓိဋ္ဌိတဘာဝေန အာရာမာဒီနံ လောကဿ စေတိယဘာဝေါတိ အာဟ "ပူဇနိယဋ္ဌေနာ"တိ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၈။ (ခ) အာရာမစေတျ (သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၉)- ကြည့်။

အာရာမစေတျ (နု) [အာရာမ+စေတျ] အာရာမစေတီ။ (က) အလေးအမြတ်ပြု–ပူဇော်–ထိုက်သော – အာရာမ် – ဥယျာဉ်။ (ခ) သတ္တဝါတို့ လာရောက်ပျော်မွေ့ရာဖြစ်၍ သဒ္ဓါတရားနှင့် မိမိ၏ ပီတိသောမနဿကို ဆက်စပ်ရာဥယျာဉ်။ အာရာမစေတျာ ဝနစေတျာ။ သံ၊၁။၂၃၄။ အာရာမစေတျာတိ အာရာမစေတိယာနိ၊ ဝနစေတျာနီတိ ဝနစေတိယာနိ၊ ဥဘယတ္ထာပိ စိတ္တီကတဋ္ဌေန စေတျံ ဝေဒိ-

တဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ အာရာမန္တိ ထေ္တ သတ္တာ- တိ အာရာမာ၊ မနောရမာ ဥပဝနာဒယော။ တေ ဝေ စေတော္တိ ထေ္တ သဒ္ဓါယ အတ္တာနော ပီတိသောမနဿံ သန္ဒဟန္တီတိ စေတိယာတိ ဝုစ္စန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၉။

အာရာမင္ဌ(တိ) [အာရာမ+ဌာ+အ] အကာအရံ –ဝင်းခြံ – အာရာမ်၌ –တည်သော–ထား အပ်သော။ အာရာမင္ဌံ နာမ ဘဏ္ဍံ အာရာမေ စတူဟိ ဌာနေဟိ နိက္ခိတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။ ၆၀။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။)

အာရာမင္ဌကဝိနိစ္ဆယ (ပု) [အာရာမင္ဌက+ဝိနိစ္ဆ- ယ] အာရာမ် – ဥယျာဉ် – ၌ထားအပ်သော ဘဏ္ဍာစသည်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ စည်းခြံဝင်း အရံ–အာရာမ်–ဥယျာဉ်–၌ ထားအပ်သော ဘဏ္ဍာ၏အဆုံးအဖြတ်။ ဒန္တပေါဏံ အာရာ- မင္ဌကဝိနိစ္ဆယေန ဝိနိစ္ဆိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။

အာရာမင္ဌာန (နု) [အာရာမ+ဌာန] စည်းခြံဝင်း အရံ–အာရာမ်–ကျောင်းဝိုင်း–ဟူသော နေ ရာဌာန။ ရညော လဠူ ဒတွာ အာရာမင္ဌာနံ ဂဏှိဿာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။

အာရာမင္ဌာနီယတ္တ (နု) [အာရာမ+ဌာနီယ+တ္တ] အာရာမ်–ခြံ–၏ အရာ၌ တည်သည်၏အဖြစ်၊ အာရာမ်ဟူသော ဂရုဘဏ်အရာ၌ ထည့်သွင်း ခေါ်ဝေါ်ထိုက်သည်၏ အဖြစ်။ ဇီဝရုက္ခာနံ အာရာမင္ဌာနီယတ္တာ ဒါရုနဠ ဂေဟသမ္ဘာရာ- နုပဂတတ္တာ။ ဝိမတိ၊၂။၃၁၉။

အာရာမတ္ထ (ပု) [အာရာမ+အတ္ထ] အာရာမ်– ခြံ – ဥယျာဉ် – ဟူသောအကျိုး။ အာရာမ- တ္ထာယ ပန ဝနတ္ထာယ စ ဆာယတ္ထာယ အကပ္ပိယဝေါဟာရမတ္တမေဝ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။

အာရာမဒဏ္ဍ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အာရာမဒဏ္ဍ အမည်ရှိသောပုဏ္ဏား။ အာရာမဒဏ္ဍော ဗြာ- ဟ္မဏော ယေနာယသ္မာ မဟာကစ္စာနော၊ တေနုပသင်္ကမိ။ အံ၊၁။၆၆။

အာရာမဒဏ္ဍဗြာဟ္မဏ (ပု) [အာရာမဒဏ္ဍ+ဗြာ- ဟ္မဏ] အာရာမဒဏ္ဍအမည်ရှိသော ပုဏ္ဏား။ အာရာမဒဏ္ဍဗြာဟ္မဏာဒီဟိ မနုဿေဟိ စ ဘာသိတာနိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃။

အာရာမဒါန (နု) [အာရာမ+ဒါန] ဝင်းခြံ– အရံ–အာရာမ်–ကို ပေးလှူခြင်း၊ အာရာမ် အလှူ။ဣမိနာ'ရာမဒါနေန .... လဘာမိ မမ ပတ္တိတံ။ အပ၊၁။၄၃။

အာရာမဒါယက (တိ) [အာရာမ + ဒါယက] အာရာမ်ကို ပေးလှူသော၊ သူ။ အာရာမဒါယ ကထေရ်။ အာယသ္မာ အာရာမဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။ ၂၈၆။

အာရာမဒါယကတ္ထေရ (ပု) [အာရာမဒါယက+ ထေရ] အာရာမဒါယကထေရ်။ အာရာမဒါ- ယကတ္ထေရဿာပဒါနံ သတ္တမံ။ အပ၊၁။ ၂၈၆။

အာရာမဒူသက (တိ) [အာရာမ+ဒူသက] အာ ရာမ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော၊သူ။ န ဘိက္ခဝေ သော ဂါမဒါရကော ဣဒါနေဝ အာရာမဒူသ- ကော၊ ပုဗ္ဗေပိ အာရာမဒူသကောယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။)

အာရာမဒူသကကုမာရ (တိ) [အာရာမ+ဒူသက +ကုမာရ] အာရာမ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော –လုလင်–လူငယ်။ တဒါ ဝါနရဇေဋ္ဌကော အာရာမဒူသကကုမာရော အဟောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။

အာရာမဒူသကဇာတက (နု) [အာရာမ+ဒူသက +ဇာတက] (၁) အာရာမဒူသကဇာတ်။ ခုဒ္ဒ- ကနိကာယ၊ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၄၆-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇-၉။ (၂) အာရာမဒူသကဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊

ဇာတကပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၂၆ဂ-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၇ဂ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁-၃။

အာရာမဒေဝတာ (ထီ) [အာရာမ+ဒေဝတာ] အာရာမ်-ခြံ-ဥယျာဉ်-၌အုပ်စိုးနေထိုင်သော နတ်၊ အာရာမ်စောင့်နတ်။ ဉာတိသာလောဟိတာ အာရာမဒေဝတာ။ မ၊၁။၃ဂ၀။ အာရာမဒေဝတာတိ တတ္ထ တတ္ထ ပုပ္ဖါရာမဖလာရာမေသု အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ (-သံ၊၂။၄၉၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။)

အာရာမဒွါရ(န)[အာရာမ+ဒွါရ] အာရာမ်တံခါး၊ ကျောင်းတိုက်တံခါး။ အာရာမဒွါရာ နိက္ခမ္မ၊ ပဒုမုတ္တရော မဟာမုနိ။ အပ၊၁။၅၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၆။ အာရာမဒွါရာတိ သဗ္ဗသတ္တာနံ ဓမ္မဒေသနတ္ထာယ ဝိဟာရဒွါရတော နိက္ခမိတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ (-အပ၊၁။၉၂၊၂၄၅၊ ၂၇ဂ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။)

အာရာမနိသာဒီ (တိ) [အာရာမ+နိသာဒီ] အာရာမ်-ကျောင်းတိုက်-၌နေလေ့ရှိသော၊သူ။ နိဗဒ္ဓဝါသဝသေန အာရာမေနိသီဒနသီလောတိ အာရာမနိသာဒီ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၂၂။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

အာရာမနိသာယီ (တိ) [အာရာမ+နိသာယီ] အာရာမ်-ကျောင်းတိုက်-ကိုမှီ၍ နေလေ့ရှိသော၊သူ။ အဟမသ္မိ ဘော ဂေါတမ အာရာမနိသာယီ(အာရာမနိသာဒီ၊ သီ)။ သံ၊၃။၆၆။ အာရာမနိသာယီတိ အာရာမံ နိဿာယ ဝသနဘာဝေန အာရာမနိသာယီ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ဂ၃။

အာရာမပတ္တ (တိ) [အာရာမ+ပတ္တ] အာရာမ်-ကျောင်းတိုက်-သို့ ရောက်လာသော၊ သူ။ တေသမာရာမပတ္တာနံ၊ ဓမ္မံ ဒေသေသိ စက္ခုမာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂ဂ၀။

အာရာမပရိယန္တ (ပု) [အာရာမ+ပရိယန္တ] အာရာမ်-ကျောင်းတိုက်-၏ အစွန်အဖျား။ တိတ္ထိယာ အနာလပန္တာ အာရာမပရိယန္တေ ပဋိစ္ဆန္နေ ဌာနေ နိသီဒိံသု။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၃။

အာရာမပရိယာပန္န (တိ) [အာရာမ+ပရိယာပန္န] အာရာမ် - ကျောင်းတိုက် - ၌ အကျုံးဝင်သော။ အာရာမေ ဌိတာတိ ပန အာရာမပရိယာပန္နာတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ။၁၁၄။

အာရာမပါလ (တိ) [အာရာမ+ပါလ] အာရာမ်-ခြံ-ဥယျာဉ်-အရံ-ကိုစောင့်သော၊ သူ၊ အာရာမ်စောင့်။ အာရာမံ ဂန္တွာ အာရာမပါလံ တေဒဝေါစုံ။ ဝိ၊၄။၂၄၄။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၇-ဂ။)

အာရာမပ္ပဝေသန (န) [အာရာမ+ပဝေသန] အာရာမ်-ကျောင်းတိုက်-သို့ ဝင်ခြင်း။ အာရာမပ္ပဝေသနံ အာပုစ္ဆိတဗ္ဗံ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၅၀။ (-ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ။၂၉၄။)

အာရာမပ္ပဝေသနာပုစ္ဆန (န) [အာရာမပ္ပဝေသန+အာပုစ္ဆန] အာရာမ်-ကျောင်းတိုက်- သို့ ဝင်ခြင်းကို - ပန်ကြား လျှောက်ထားခြင်း။ အာဂန္တုကဂမိကာနံ ဘိက္ခုနီနံ အာရာမပ္ပဝေသနာပုစ္ဆနံ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌိ။၂၉၄။

အာရာမမဇ္ဈ (ပု) [အာရာမ+မဇ္ဈ] အာရာမ်-ကျောင်းတိုက်-၏ အလယ်။ ယော အာရာမမဇ္ဈေ အာရာမိကသာမဏေရာဒီဟိ အဝိဝိတ္တော။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၄၅။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။)

အာရာမရက္ခက (တိ) [အာရာမ+ရက္ခက] အာရာမ်-ခြံ-ဥယျာဉ်-ကို စောင့်သော၊ သူ။ အာရာမ်-ခြံ-ဥယျာဉ်-စောင့်။ ယံ ဂိဟီနံ အာရာမရက္ခကာ ဘိက္ခူနံ ဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၁။ (-ဝဇိရ။၁၄၄။)

အာရာမရမဏီယက (တိ) [အာရာမ+ရမဏီယ+က] ပျော်မွေ့ဘွယ်ကောင်းသော- ကြည်နူးနှစ်သက်ဘွယ်ကောင်းသော - အာရာမ်-ဥယျာဉ်-ရှိသော-တို့နှင့်ပြည့်စုံသော။ အာ-

ရာမရမဏီယကံ ကဋ္ဌနပဗ္ဗတမုဒ္ဒနိ ဝိမာနံ ဥပဋ္ဌိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၈၃။

အာရာမရာမဏီယက (န) [အာရာမ+ရာမဏီယ-က] အောက်ပုဒ်နှင့် အနက်တူ။ အာရာမရာ-မဏီယကာဒီဟိ ရာဇတော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၈။

အာရာမရာမဏေယျက(န) [အာရာမ+ရာမဏေ-ယျက] အာရာမ်–ဥယျာဉ်–သစ်သီးခြံ ပန်းခြံ–တို့၏ ပျော်မွေ့ဘွယ်၏ အဖြစ် (ပျော်ဘွယ်,ကြည်နူးနှစ်သက်ဘွယ် ကောင်းခြင်း)။ ပဿိတာ အာရာမရာမဏေယျကံ ဝနရာမ-ဏေယျကံ။ ဒီ၊၂။၂၆၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။ အာ-ရာမရာမဏေယျက(အံ၊၁။၃၇)န္တိ ပုပ္ဖါရာမဖ-လာရာမာနံ ရာမဏေယျကံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ အာရာမရာမဏေယျက (မဟာနိ။ ၉၇) န္တိ ပုပ္ဖါရာမာဒီနံ ရမဏီယဘာဝံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၉။ (–မ၊၃။၅၆၊၁၇၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၂။)

အာရာမရုက္ခ (ပု) [အာရာမ+ရုက္ခ] အာရာမ်–ခြံ–ဥယျာဉ်–၌ ဖြစ်သောသစ်ပင်၊ သစ်ပင်ဥယျာဉ်။ အာရာမရုက္ခေ ကရိံသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၈၉။ အာရာမရုက္ခာနိ စ ရောပယိဿံ။ ဝိမာန။၁၀၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၈၂။အာရာမရုက္ခာ-နီ စာတိ အာရာမဘူတေ ရုက္ခေ၊ အာရာမံ ကတွာ တတ္ထ ရုက္ခေ ရောပေသိန္တိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၈၃။ (ဤ၌ ရုက္ခာနိ-ကား လိင်ဝိပလ္လာသ-တည်း။)

အာရာမရောပ (တိ) [အာရာမ+ရောပ] အာရာမ် –သစ်သီးဥယျာဉ် ပန်းဥယျာဉ်–ကို စိုက်ပျိုးသော၊သူ။ အာရာမရောပါ ဝနရောပါ။ သံ၊၁။၃၀။ အဘိ၊က။၂၅၀။ အာရာမရော-ပါတိ ပုပ္ဖါရာမဖလာရာမရောပကာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၃။ ဖလာဒိသမ္ပတ္တိယာ အာရမန္တိ ဧတ္ထ သတ္တာတိ အာရာမော၊ အာရာမေ ရောပေန္တိ နိပ္ဖါဒေန္တီတိ အာရာမရောပါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။)

အာရာမရောပက (တိ) [အာရာမ+ရောပက] အာရာမရောပ နှင့် အနက်တူ။အာရာမရောပ-ကာဒီနံ အနုဿရဏပဋ္ဌိသန်ရဏာဒိဝသေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။

အာရာမရောပန (ပု) [အာရာမ+ရောပန] အာရာမ် -သစ်သီးဥယျာဉ် ပန်းဥယျာဉ်–ကိုစိုက်ပျိုးခြင်း။ တသ္မိံ အာရာမရောပနာဒိဓမ္မေ ပတိဋ္ဌိတတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။

အာရာမဝဂ္ဂ (ပု) [အာရာမ+ဝဂ္ဂ] (၁) အာရာမ-ဝဂ်။ ဝိနယပိဋက၊ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ဘိက္ခုနီဝိ-ဘင်၊ ၄-ကဏ္ဍ၊ ၆-ဝဂ်။ ဝိ၊ ၂။၄၀၃-၄၁၆။ (၂) အာရာမဝဂ်။ ဝိနယပိဋက၊ ပရိဝါရပါဠိ၊ ဘိက္ခုနီဝိဘင်၊ ၁-ဝါရ၊ ၄-ကဏ္ဍ၊ ၆-ဝဂ်။ ဝိ၊ ၅။၁၁၅။ (၃) အာရာမဝဂ်။ ဝိနယပိဋက၊ ပရိဝါရပါဠိ၊ ဘိက္ခုနီဝိဘင်၊ ၁-၂-ဝါရ၊ ၆-ဝဂ်။ ဝိ၊၅။၁၁၃၆။

အာရာမဝတ္ထု (န) [အာရာမ+ဝတ္ထု] အာရာမ်–သစ်သီးဥယျာဉ် ပန်းဥယျာဉ်–အလို့ငှါ ထားအပ်သော–မြေ–မြေနေရာ၊ ဥယျာဉ်–ခြံ–၏ မြေနေရာ။ ဝတ္ထု နာမ အာရာမဝတ္ထု ဝိဟာရဝတ္ထု။ ဝိ၊၁။၆၂။ ပုပ္ဖါရာမာဒီနံ အ-တ္ထာယ ဌပိတော ဘူမိဘာဂေါ အာရာမဝတ္ထု နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။ အာရာမော အာရာမ-ဝတ္ထု၊ ဤဒံ ပဌမံ အဝိဿဇ္ဇိယံ။ ဝိ၊၄။၃၂၁။ အာရာမဝတ္ထု နာမ တေသံယေဝ အာရာမာ-နံ အတ္ထာယ ပရိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဌပိတောကာသော၊ တေသု ဝါ အာရာမေသု ဝိနဋ္ဌေသု တေသံ ပေါရာဏကဘူမိဘာဂေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၆။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၃၀၁။ ကခါ၊ဋ္ဌ။၄၂၂။ (–ဝိ၊၁။၁၁၅။ ဝိ၊၃။၁၉၅။ မဟာနိ။၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ ကခါ။ ၂၆၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၆။)

အာရာမဝနမာလိနီ (ထီ) [အာရာမ + ဝန + မာလိနီ] အာရာမ် တော ဟူသော– ဥယျာဉ်တော ဟူသော – ပန်းကုံး–အစဉ်အတန်း–ရှိသော။ ကဒါဟံ မိထိလံ ဖီတံ၊

အာရာမဝနမာလိနီ"။ ဇာ၊၂။၁၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၅၇။

အာရာမဝနူပစာရ (ပု) [အာရာမ+ဝန+ဥပစာရ] အာရာမ်တော–ဥယျာဉ်တော–၏ဥပစာ–၏မြေကွက်၊ ဥယျာဉ်တောမြေ၊ ကျောင်းဝင်းမြေ။ တေယေဝ အာရာမဝနူပစာရာ-(ဇာ၊၁။၃၀၂)တိ ဣမေ တေယေဝ အာရာမဝနူပစာရာ၊ ဝိဟာရဘူမိယောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၉။

အာရာမသတ (နု) [အာရာမ+သတ] အာရာမ်–ဥယျာဉ်–ခြံ–တို့၏ အရာ၊ အရာသော–ဥယျာဉ်–ခြံ။ သတ္တ စ အာရာမသဟဿာနိ သတ္တ စ အာရာမသတာနိ သတ္တ စ အာရာမာ။ ဝိ၊၃။၃၇၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၃၅။

အာရာမသမ္ပန္န (တိ) [အာရာမ+သမ္ပန္န] အာရာမ်–ဥယျာဉ်–နှင့် ပြည့်စုံသော။ မနုဿာဟိ အဇ္ဈာဝုဋ္ဌံ အာရာမသမ္ပန္နံ ဝနသမ္ပန္နံ။ သံ၊၁။ ၃၂၉။

အာရာမသဟဿ (နု) [အာရာမ + သဟဿ] အာရာမ် – ဥယျာဉ် – တို့၏ အထောင်၊ အထောင်သော–ဥယျာဉ်–ခြံ။ အာရာမသတ-ကြည့်။

အာရာမသာမိက (ပု) [အာရာမ + သာမိက] အာရာမ်–ဥယျာဉ်–ပိုင်ရှင်။ အာရာမသာမိကဿ သံသယံ ဇနေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄-၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၁၉၀။

အာရာမသီလ (တိ) [အာရာမ + ဂမန + သီလ] အာရာမ်–ဥယျာဉ်–သို့ သွားလေ့ရှိသော၊သူ။ အာရာမသီလာ စ ဥယျာနံ၊ နဒီ-ဉာတိ ပရကုလံ။ ဇာ၊၂။၁၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆၇။

အာရာမာဘိမုခ (တိ) [အာရာမ + အဘိမုခ] အာရာမ်သို့ ရှေးရှုသော။ အဿံ တံ အာရာမာဘိမုခံ ပေသေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။

အာရာမာဘိယုဉ္ဇန (နု) [အာရာမ+အဘိယုဉ္ဇန] အာရာမ် – ကျောင်းတိုက် – ဥယျာဉ် – ကို တရားဆင်ခြင်း–ကို တရားစွဲခြင်း။ အာရာမာဘိယုဉ္ဇနာဒီသု အတ္တနော စ ပရဿ စ ဒါနဂ္ဂဟဏေသု။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၉။

အာရာမိက (တိ) [အာရာမ+ဣက] အာရာမ်–ကျောင်းတိုက် – ဥယျာဉ် – ၌ ယှဉ် – ကို စောင့်–သော၊သူ။ န ခေါ မဟာရာဇ ဘဂဝတာ အာရာမိကော အနုညာတော။ ဝိ၊၁။ ၃၆၀။ ဝိ၊၃။၃၀၀။ကပိ အာရာမိကော ယထာ-(ဇာ၊၁။၁၁)တိ ယထာ အာရာမေ နိယုတ္တော အာရာမရက္ခနကော.... ကရောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၀။ (–ဝိ၊၁။၂၉။ ဝိ၊၄။၃၇၀။ အံ၊၂။ ၃၀၁။ အံ၊၃။၁၅၆။ အပ၊၁။၂၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀၊၀၄၊၁၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၊၅၉၊၀၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၇၀။ သာရတ္ထ၊၂။၆၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၉၁၊၁၀၃၊၃၂၃၊၃၆၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၀၇။)

အာရာမိကကိစ္စ (နု) [အာရာမိက+ကိစ္စ] အာရာမ်စောင့်၏ အမှုကိစ္စ။ သကလရဋ္ဌဝါသိနော ရဋ္ဌပူဂါဒိ ဂဟေတွာ အာရာမိကကိစ္စံ သာဓေန္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။

အာရာမိကကုလ (နု) [အာရာမိက+ကုလ] အာရာမ်စောင့်ဖြစ်သော အမျိုး။ အထ ခေါ ရာဇာ....တံ အာရာမိကကုလံ ဗန္ဓာပေသိ။ ဝိ၊၁။၃၆၂။ ဝိ၊၃။၃၀၂။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၀။)

အာရာမိကဂါမက (ပု) [အာရာမိက+ဂါမက] အာရာမ်စောင့်တို့၏ ရွာငယ်။ အာရာမိက-ဂါမကောတိပိ နံ အာဟံသု။ ဝိ၊၁။၃၆၁။ ဝိ၊၃။၃၀၁။

အာရာမိကဒါရက (ပု) [အာရာမိက + ဒါရက] အာရာမ်စောင့်တို့၏ သူငယ်။ အာရာမိက-ဒါရကေဟိ သံသဋ္ဌော ဝိဟရတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၇။

အာရာမိကပေသက (တိ) [အာရာမိက+ပေသ-က] အာရာမ်စောင့်ကို စေခိုင်းတတ်သော၊ ရဟန်း။ အာရာမိကပေသကော န ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၃၃၂။ (−ဝိ၊၅။၃၅၆။ အံ၊၂။၂၄၂။)

အာရာမိကပေသကသမ္မုတိ (ထီ) [အာရာမိက-ပေသက+သမ္မုတိ] အာရာမ်စောင့်တို့ကို ခိုင်းစေနိုင်ရန် ပေးအပ်သော သမ္မုတိ၊ အာရာမ်စောင့်တို့ကို စေခိုင်းတတ်သော ရဟန်းဟု သမုတ်ခြင်း။ အာရာမိကပေသက သာမဏေ-ရပေသကသမ္မုတိ။ ကင်္ခါ။၂၅၀။ ကမ္မံ က-ရောန္တေ အာရာမိကေ ပေသနတ္ထာယ ဒါတဗ္ဗာ သမ္မုတိ အာရာမိကပေသကသမ္မုတိ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၄၂၀။

အာရာမိကဝေဝစန (န) [အာရာမိက+ဝေဝစန] အာရာမိကသဒ္ဒါ၏ − ဝေဝုစ် − ပရိယာယ် − စကားလှယ်။ ဝေ၀ံ အာရာမိကဝေဝစနေန သိက္ခာပစ္စက္ခာနံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။

အာရာမိကိနီ (ထီ) [အာရာမိက+ဣနီ။ မောဂ်၊ ၃-ကဏ္ဍ၊၂၉-သုတ်။] အာရာမ်စောင့်၏မယား။ တဿာ အာရာမိကိနိယာ မိတာ....ရောဒတိ။ ဝိ၊၁။၃၆၁။ ဝိ၊၃။၃၀၁။

အာရာမူပစာရ (ပု) [အာရာမ+ဥပစာရ] အာရာမ်၏−ကျောင်းတိုက်၏ − ဥပစာ − ဝင်းခြံ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဂိလာနေနပိ အာ-ရာမေ အာရာမူပစာရေ ဆတ္တံ ဓာရေတုံ။ ဝိ၊ ၄။၂၇၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၅။ (−ဝိ၊၂။၂၃၆။ ကင်္ခါ။၂၇၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၀၆၊၃၄၂။)

အာရာမူပဝန (န) [အာရာမ+ဥပဝန] အာရာမ်ခြံ၊ သစ်သီးဥယျာဉ်၊ ပန်းဥယျာဉ်။ အာရာ-မာနီတိ အာရာမူပဝနာနီတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၉၇။

အာရာဝစိနရဋ္ဌ (တိ) [အာရာဝစိနရဋ္ဌ + ဏ] အာရာဝစိနတိုင်းသား။ အာရာဝစိနရဋ္ဌာ စ၊ အာဂစ္ဆန္တိ မမံ ဃရံ။ အပ၊၁။၄၂၁။

အာရုဏ္ဌ (တိ) [အာ+ရုဒ+တ] ငိုကြွေးသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

အာရုဏ္ဌရုဏ္ဌကာရုညရဝ (ပု) [အာရုဏ္ဌ+ရုဏ္ဌ+ ကာရုည + ရဝ] ငိုကာယိုကာ သနားစရာ အသံ။ အာရုဏ္ဌရုဏ္ဌကာရုညရဝံ ပရိဒေဝမာ-နော နိဗ္ဗာမတဏှိုကော။ မိလိန္ဒ။၃၃၀။

အာရုပ္ပ (ပု၊န) [အရူပ+ဏျ။ (၁) ရုပ်မရှိရာဖြစ်သော − အရူပဈာန်ရှိသော − ဘုံ၊ အရူပဘုံ၊ အရူပ ဗြဟ္မလောက။ (၂) (က) အရူပဘုံ၌ဖြစ်သော − ရုပ်မဟုတ်သော − ရုပ်မရှိသော − တရား။ ရုပ်မဟုတ်သော ကောင်းကင်ပညတ်စသော အာရုံ၌ဖြစ်သောတရား။ အရူပါဝစရတရား၊ အရူပဈာန်၊ အရူပသမာပတ်။ (ခ) အရူပဈာန်ဟူသော အကျိုးရှိသော ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ အာရုပ္ပကမ္မဋ္ဌာန်း။ (၁) နတ္ထိ သဗ္ဗ-သော အာရုပ္ပါ(မ၊၂။၇၂)တိ အရူပဗြဟ္မ-လောကော နာမ သဗ္ဗာကာရေန နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၅။ ပဉ္စ သုဒ္ဓါဝါသေ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ စတ္တာရော အာရုပ္ပေ ဂဏှိံသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅။ စိတ္တာနိ ဒွါဒသာရုပ္ပေ။ သင်္ဂဟ။၆။ အာရုပ္ပေ ဘဝေ ဒွါဒသ ဤရယေ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၀၀။ နတ္ထိ ရူပံ ဧတ္ထာတိ အရူပေါ၊ အရူပ-ဈာနံ ဝါ အရူပံ၊ တမေတ္ထတ္ထီတိ အရူပေါ၊ သောယေဝါရုပ္ပေါ၊ ဘဝေါ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။ ၂ဂ၅။ (−ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅ဂ။ မူလဋီ၊၁။၁၇၃။ မူလဋီ၊၃။၁၃၃။ အနုဋီ၊၁။၁၂၃။ အနုဋီ၊၃။၂၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၆။) (၂) (က) အရူပေ ဘဝါ အာ-

ရုပ္ပါ။ ရူ။ နှာ-၂၃၂။ ရူပါနမေတံ နိဿရဏံ ယဒိဒံ အာရုပ္ပံ။ ဒီ၊၃။၂၃၀။ ပဋိသံ။၂၆။ ဣတိဝုတ်။၂၃၇။ ရုပ္ပတီတိ ရူပံ၊ န ရူပံ အရူပံ ....နတ္ထေတ္ထ ရူပန္တိ အရူပံ၊ အရူပမေဝ အာရုပ္ပံ၊ အရူပဈာနာနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အာရုပ္ပန္တိ အရူပါဝစရဈာနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၉။ ယေ တေ သန္တာ ဝိမောက္ခာ အတိက္ကမ္မ ရူပေ အာရုပ္ပါ။ မ၊၁။၄၀။ မ၊၂။၁၃၇။ သံ၊၁။၃၄၃။ အံ၊၃။၁၃၅၊၂၆၆။ အာရုပ္ပါတိ အာရမ္မဏတော စ ဝိပါကတော စ ရူပဝိရဟိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ နတ္ထိ တေသံ အာရမ္မဏဘူတံ ဝါ ဖလဘူတံ ဝါ ရူပန္တိ အရူပါ၊ အရူပါ ဧဝ အာရုပ္ပါ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၅။ အရူပေ အာရမ္မဏေ ပဝတ္တာ အာရုပ္ပါ။ ဝိဘာဝိနီ။၂၆၀။ (–အဘိ၊ က။၂၄၄။ ဣတိဝုတ်။၂၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၅။ မ၊ဋီ၊၃။ဂ၃။) (ခ) စတ္တာရော အာရုပ္ပါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၇။ စတူသု အာရုပ္ပေသု အာကာသာနဉ္စာယတနံ တာဝ ဘာဝေတုကာမော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၀။ ရူပဝိဝေကေန အရူပံ၊ အရူပမေဝ အာရုပ္ပံ ဈာနံ၊ ဣဓ ပန တဒတ္ထံ ကမ္မဋ္ဌာနံ အဓိပ္ပေတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၉၃။

အာရုပ္ပကထန (နု) [အာရုပ္ပ + ကထန] အရူပဈာန်ကို ချီးမွမ်းပြောဆိုခြင်း။ အာနာပါနစတုတ္ထဈာနေ နိကန္တိပရိယာဒါနံ ကတွာ အာရုပ္ပကထနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၂။

အာရုပ္ပကထာ (ထီ) [အာရုပ္ပ+ကထာ] အရူပဈာန်ကို ဆိုရာဖြစ်သောစကား၊ အရူပဈာန် လေးပါးသည် အသခ်တတရား ဖြစ်သည်ဟူသော ပရဝါဒီတို့၏ အယူအဆကို ပယ်ရှားရာ စကားရပ်။ အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ဆဋ္ဌဝဂ်၊ ၄-ကထာ။ အဘိ၊က။၂၄၄။ ဣဒါနိ အာရုပ္ပကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၃။

အာရုပ္ပကိရိယာ (ထီ) [အာရုပ္ပ+ကိရိယာ] အရူပကိရိယာစိတ်။ စတဿော အာရုပ္ပကိရိယာ တိဏ္ဏံ မဂ္ဂစိတ္တာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။

အာရုပ္ပကုသလ (နု) [အာရုပ္ပ+ကုသလ] အရူပကုသိုလ်စိတ်။ နဝ ကိရိယစိတ္တာနိ စတ္တာရိ အာရုပ္ပကုသလာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။

အာရုပ္ပစုတိ (ထီ) [အာရုပ္ပ+စုတိ] အရူပါဝစရစုတိ။ တေနာနုသာရေန အာရုပ္ပစုတိယာ ပိ အနန္တရာ ပဋိသန္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁ဂ၃။ (–အနုဋီ၊၂။၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၀၃။)

အာရုပ္ပဈာန (နု) [အာရုပ္ပ+ဈာန] အရူပဈာန်။ အာကာသာနဉ္စ တံ ပဌမသ္သ အာရုပ္ပဈာနဿ အာရမ္မဏတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄။)

အာရုပ္ပပဋိသန္ဓိ (ပု) [အာရုပ္ပ+ပဋိသန္ဓိ] အရူပပဋိသန္ဓေ။ ယထာသမ္ဘဝံ အတီတနဝတ္တဗ္ဗာရမ္မဏာ အာရုပ္ပပဋိသန္ဓိ။ မူလဋီ၊၂။၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၀၂။ (–အနုဋီ၊၂။၁၁၇။)

အာရုပ္ပပါဒက (တိ) [အာရုပ္ပ + ပါဒက] အရူပဈာန်လျှင် အခြေခံရှိသော၊ အရူပဈာန်ကို အခြေခံသော။ အပရေ ပနာဟု "အာရုပ္ပပါဒကံ ဖလသမာပတ္တိ"န္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၂။

အာရုပ္ပဘဝ (ပု) [အာရုပ္ပ+ဘဝ] အရူပ–ဘုံ–ဘဝ။ အာရုပ္ပဘဝေပိ ဩဠာရိကရူပါ နိဿဋ္ဌံ သုခုမရူပံ အတ္ထီတိ လဒ္ဓိ သေယျထာပိ အန္ဓကာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။

အာရုပ္ပဘာဝနာ (ထီ) [အာရုပ္ပ + ဘာဝနာ] အရူပဘာဝနာ၊ အရူပဈာန်။ အာရုပ္ပဘာဝနာယ အဘာဝေ....ဝိပါကပ္ပဝတ္တိ။ မူလဋီ၊၁။ ၁၀ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉ဂ။

အာရုပ္ပဘူမိ (ထီ) [အာရုပ္ပ+ဘူမိ] အရူပဘုံ။ စတုတ္ထဈာနမေဝ ဟိ .... အာရုပ္ပဘူမိဥ္စ နိပ္ပါဒေတိ။ အနုဋီ၊၂။၁၂၇။

အာရုပ္ပမဂ္ဂသမင်္ဂီ (တိ) [အာရုပ္ပ+မဂ္ဂ+သမင်္ဂီ] အရူပသမာပတ်–၏ အကြောင်းဖြစ်သော–သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော – အကျင့်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အာရုပ္ပမဂ္ဂသမင်္ဂီတိ ဝေါသမေတဿ....ဝိဘောတိ ရူပံ။ မဟာနိ။ ၂၁၇။ အာရုပ္ပမဂ္ဂသမင်္ဂီတိ အရူပသမာပတ္တိယာ ဂမနမဂ္ဂေန အပရိဟီနော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၅။

အာရုပ္ပဝိပါက (ပု) [အာရုပ္ပ+ဝိပါက] အရူပဝိပါက်။ အာရုပ္ပဝိပါကေသု စာပိ သင်္ခါရဝိပရိဏာမဒုက္ခတံ အနဝဗုဇ္ဈမာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃ဂ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁ဂ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၄။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆ဂ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၁၂။ မူလဋီ၊၃။၂၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၆၆။)

အာရုပ္ပဝိမောက္ခ (ပု) [အာရုပ္ပ+ဝိမောက္ခ] အရူပဈာန်သညာဟူသော ဝိမောက္ခတရား။ အာရုမ္မဏာသန္တတာယ စ သန္တာ အာရုပ္ပဝိမောက္ခာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ အာရုပ္ပဝိမောက္ခာတိ အရူပဇ္ဈာနသညာဝိမောက္ခာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၄။

အာရုပ္ပသညာ (ထီ) [အာရုပ္ပ+သညာ] အရူပဈာန်သညာ။ "ယဒိ အာရုပ္ပသညာနန္တိ ဣမိနာ အာကာသာနဉ္စာယတန ဝိညာဏဉ္စာယတနသညာ" ဣစ္စေဝ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၂၄။ အရူပသညာ-လည်း ကြည့်။

အာရုပ္ပသမာဓိ (ပု) [အာရုပ္ပ+သမာဓိ] အရူပဈာန်သမာဓိ။ သမာဓိ စေတ္ထ အာရုပ္ပသမာဓီတိ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၆၇။

အာရုပ္ပသမာပတ္တိ (ထီ) [အာရုပ္ပ + သမာပတ္တိ] အရူပသမာပတ်။ သမာပတ္တိယော စတဿော အာရုပ္ပသမာပတ္တိယော။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁။ (–အနုဋီ၊၁။၁၁၆။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၁၄-၅။)

အာရုပ္ပသမာပန္န (တိ) [အာရုပ္ပ + သမာပန္န] အရူပသမာပတ် – သို့ ကောင်းစွာရောက် – ကို ဝင်စား–သော။ အာဠာရော စ ကာဠာမော အာရုပ္ပသမာပန္နော .... အဿောသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၇။

အာရုပ္ပါနန္တရ (တိ) [အာရုပ္ပ+အနန္တရ] အရူပစုတိ၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော။ တထာ ဟေကေ အသညဘဝါနန္တရဿ ဝိယ အာရုပ္ပါနန္တရဿ ကာမာဝစရပဋိသန္ဓိဝိညာဏဿ .... ဣစ္ဆန္တိ။ အနုဋီ၊၃။ ၂ဂ၇။

အာရုယှ[၁] (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ရုဟ+တွာ။ ရူ။နှာ-၃၂၉။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၉၅။] တက်၍၊တက်စီး၍။ ပါသာဒမာရုယှ သမန္တစက္ခု။ ဝိ၊၃။၆။ ဒီ၊ ၂။၃၃။ မ၊၁။၂၂၅။ သံ၊၁။၁၃၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂၁၇။ ဝင္ဆဝါရထမာရုယှာ (ဒီ၊၁။ဂ၄)တိ ဝင်္ဆဝါယုတ္တံ ရထံ အဘိရုဟိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၄။ ပုနပါ ရုယှ စက်မ(ထေရ။၂၆၉)န္တိ ပတိတော ....ပုနပိ စက်မဋ္ဌာနံ အာရုဟိတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅။ (–သံ၊၁။၅၆၊၃၇၁။ ဓမ္မ။၁၇။ ဝိမာန။ ၆။ ထေရ။၂၅၀။ အပ၊၁။၄၉။ နေတ္တိ။၁၁ပ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅၊၁၆၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂၊၃၀၅၊၃၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃ဂ၊၂၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၊ဂ၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂ၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၁၊၁၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၂။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉ဂ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇၁။)

အာရုယှ[၂] (ကြိ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာရုယှတိ[၁] (ကြိ) [အာ + ရုဟ + ယ + တိ] တက်၏။ ဟေ့မံ ဂိရိမာရုယှ။ ဇာ၊၁။၃၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၄၊၉၅။

အာရုယှတိ[၂] (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ + ရုဟ + ယ + တေ] တက်စီးအပ်၏။ အာရုယှတီတိ အာရောဟော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀။

အာရုယှတိ[၃] (ကာ၊ကြိ) [အာ + ရုဟ + ဏေ+ ယ + တေ] တက်ရောက်စေအပ်၏။ ဝသာံ

ဥက္ကဋ္ဌီယတိတိ သံဝဏ္ဏနာရှ ဥဒ္ဓံ ကမ္ဘီယတိ ဝဍ္ဎီယတိ၊ အာရုယှတီတိ အတ္ထော။ ကခါ၊ဋီ။ ၃၃၄။

အာရုဟ (ကြိ) အာရုဟတိ-ကြည့်။

အာရုဟဏတ္ထ (ပု) [အာရုဟဏ+အတ္ထ] အသား နှုတက်ခြင်းဟူသော အကျိုး။ ယထာ ဝဏံ အာလိမ္ပေယျ ယာဝဒေဝ အာရုဟဏတ္ထာယ။ မဟာနိ။၂၇၇။ စူဠနိ။၂၉၂။

အာရုဟတိ (ကြိ) [အာ+ရုဟ+အ+တိ] (က) တက်၏၊ တက်ရောက်၏။ (ခ) ပျံ့တက်၏။ (က) မဇ္ဈော ဂါယုမာနေ အာဝဠိမှောတော ခုဒ္ဒကမာတိကံ အာရုဟတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ (—မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၁။) အာရုဟန္တိ—အပ၊၁။ ဂ၀။ အပ၊၂။၁ဂ၁။ ဇာ၊၂။၂၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၄၂။ **အာရုဟ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၅၊၃၂ဂ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၂၁၂။ **အာရုဟေ**—ဇာ၊၂။၂၉၁။ **အာရုဟေယျ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉ဂ။ **အာရုဟိ**—သံ၊၁။ ၂၃၆။ ပေတ။၂၀၆။ ထေရီ။၃ဂ၅။ အပ၊၁။ ၅၆။ ဇာ၊၁။၁၀၆၊၃ဂ၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၀၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ဂ၄။ **အာရုဟုံ**—သုတ္တနိ။၄၃၂။ **အာရုဟိံသု**— ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၃၀။ **အာရုဟိံ**—ဇာ၊၁။၁၀၆၊ ၃ဂ၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၄။ **အာရုဟိမှ** — အပ၊၁။ ၃၂ဂ။ အပ၊၂။၁၀၂။ **အာရုဟိဿာမ**— သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ (ခ) အာရုဟိံသု နဘတ္တလံ။ အပ၊၂။၂၁၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၅၇။

အာရုဟ(ဏ)န (နှ) [အာ+ရုဟ+ယု] တက်ခြင်း၊ (က) အပေါ်သို့တက်ခြင်း။ (ခ) အသားနှုတက်ခြင်း။ (က) ဝိမာနဿ အာရုဟနေ ဥဿုက္ကဇာတာ အဟေသုံ"။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၃၃၀။ (ခ) အာရုဟဏတ္ထ-ကြည့်။

အာရုဟနဒိဝသ (ပု) [အာရုဟန+ဒိဝသ] တက်သော-နေ့-ရက်။ ပဗ္ဗတံ အာရုဟနဒိဝသတော သတ္တမေ ဒိဝသေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။

အာရုဟန္တ (တိ)[အာ+ရုဟ+အ+အန္တ] တက်သော၊သူ။ တံမာရုဟန္တံ ခုရသဥ္စိတံ ဂိရိံ။ ဇာ၊၂။၂၇၂။ တမာရုဟန္တမ္ဟိ တံ .... ဇလိတလောဟပဗ္ဗတံ အာရုဟန္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၂။ (—ထေရ။၃၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀ဂ။)

အာရုဟိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ရုဟ+တဗ္ဗ] တက်အပ်သော။ လေဏံ ဂမ္ဘီရံ အဟောသိ သြတရိတွာ အာရုဟိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ဂ၁။

အာရုဟိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ရုဟ+တုံ] တက်ရောက်ခြင်းငှါ။ နိဗ္ဗာနံ အာရုဟိတုံ အာလမ္ဗနာ ဒုလ္လဘာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅၁။ ဝမ္မိကမကွိကာ ဝမ္မိကံ ဝိယ သိနေရုံ အာရုဟိတုံ အာရဘန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၃။

အာရုဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ရုဟ+တွာ](က) တက်၍။ (ခ) တက်စီး၍။ (က) ဂိဇ္ဈကူဋံ ပဗ္ဗတံ အာရုဟိတွာ။ ဝိ၊၄။၃၅၄။ ပါကာရံ အာရုဟိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀၊၂၉၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃ဂ၊၃၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ မ၊ဋီ၊၁။ ၃၅၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၂၆။) (ခ) ပဋ္ဌလိယော ဥပါဟနာ အာရုဟိတွာ။ မ၊၂။၃၆၂။ အဓမ္မယာနံ ဒဠှမာရုဟိတွာ။ ဇာ၊ ၁။၂၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၂။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၄။)

အာရုဟိမှ
အာရုဟိဿာမ
အာရုဟုံ
အာရုဟေ
အာရုဟေယျ } (ကြိ) အာရုဟတိ-ကြည့်။

အာရု(ရူ)ဠှ (တိ) [အာ+ရုဟ+တ။ ကစ္စည်း၊ ၅ဂ၉။ ရူ၊သုတ်။၆၂၁။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၁၉၃။ မောဂ်၊၅။၁၄ဂ။] (၁) (က) တက်သော (အထက်သို့တက်သော)၊ တက်ရောက်သော။

(ခ) တက်စီးသော။ (၂) တက်အပ်သော၊ တက်ရောက်အပ်သော၊ တက်စီးအပ်သော။ (၃) တက်ရာ–တက်ရောက်ရာ–ဖြစ်သော။ (၁) (က) တတော စ ဌာနတော အာရုဠှံ ဂဏှတော အာဟာရော နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။ သိရိသယနံ အာရူဠှော....ရာဇာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂၊ ၆၀။ ပဌမဂါထာ ဓမ္မပဒေ သင်္ဂဟံ အာရူဠှာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ အယံ ထေရော ဒွိသု ဌာနေသု ဧတဒဂ္ဂံ အာရုဠှော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၃။ အာရုဠှော ဒီပနိံသောကိံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၊၆၅၊၁၉၆၊ ၂၃၅၊၂၇၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀၊၁၂၇၊၃၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၆၊၁၁၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၄၊၁၇၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၊၁၂၅၊၂၂၉၊ ၃၀၅၊၃၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃၊၂၈၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၊ ၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၉၊၁၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃၊၁၇၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၆၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၀။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၂၀။) (က) (ခ) အာရုဠှေန ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။၁၀၁။ ရထံ အာရုဠှာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ (– ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၁၇။) (၂) သတ္တ ဟတ္ထိသတေ ဒတွာ .... အာရူဠှေ ဂါမဏိယေဟိ။ ဇာ၊၂။ ၃၂၃၊၃၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၀၊၃၆၈။ (၃) အာရုဠှကာလ ကြည့်။

အာရုဠှအဿ (တိ) [အာရုဠှ+အဿ] တက်စီးအပ်သော မြင်းရှိသော၊ မြင်းကိုစီးသောသူ။ (တမန်)။ အဿဒူတေတိ အာရုဠှဿေ ဒူတေ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၆။

အာရုဠှကာလ (ပု) [အာရုဠှ+ကာလ] တက်ရာ – တက်ရောက်ရာ – အခါ။ ပဌမရုက္ခတော ဩရုယှ ဒုတိယံ အာရုဠှကာလော ဝိယ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၅၄။ တိဿဝါပိံပါဠိံ အာရုဠှကာလေ ....အဒါသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၈။

အာရုဠှဋ္ဌာန (န) [အာရုဠှ+ဌာန] တက်ရောက် အပ် – တက်သွားအပ် – သော နေရာဌာန။ အာရုဠှဋ္ဌာနေ ပဒံ ဝိယ ဟိ သုခဝေဒနာယ ဥပ္ပတ္တိ ပါကဋာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။

အာရုဠှဓမ္မ (ပု) [အာရုဠှ + ဓမ္မ] တက်ရောက် (တင်ထားအပ်)သော ပါဠိအဋ္ဌကထာတရား။ တိဿော သင်္ဂီတိယော အာရုဠှဓမ္မံယေဝ ပဒသော ဝါစေန္တဿ အာပတ္တိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၃၄၉။

အာရုဠှနယ (ပု) [အာရုဠှ+နယ] (သင်္ဂါယနာသို့) ရောက်သောနည်း၊ သင်္ဂါယနာတင်ထား အပ်သောနည်း။ ဩပက္ကမိကေ ပဏ္ဍကဘာဝေ အာရုဠှနယေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၄။

အာရုဠှနာဝါ (ထီ) [အာရုဠှ+နာဝါ] တက်စီး အပ်သောလှေ။ တေန အာရုဠှနာဝါယ ဗျာပတ္တိ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၀။

အာရုဠှမဂ္ဂ (ပု) [အာရုဠှ+မဂ္ဂ] တက်–သွား– ရောက်အပ်သော လမ်းစဉ်။ သဗ္ဗဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကေဟိ အာရုဠှမဂ္ဂေါ ရာဟုလ မယာ တုယှံ အာစိက္ခိတော။ မ၊ဋီ၊၃။၆၁။

အာရုဠှသမ္ပဒ (န) [အာရုဠှ + သမ္ပဒ] တက် ရောက် – သံဂါယနာတင်အပ်–သော အလုံး စုံသောပုဒ်။ န ဝိဘင်္ဂေ ဝိယ ပါဠိယာ အာရုဠှသမ္ပဒါနံ။ အနု၊ဋီ၊၁။၉၄။

အာရုဠှာဘိလာပ (ပု) [အာရုဠှ + အဘိလာပ] တက်ရောက် – သံဂါယနာတင်အပ် – သော သဒ္ဒါ။ ဝိနယံ ပတွာ.... အာရုဠှာဘိလာပဝသေနေဝေတံ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၃။

အာရောဂျ (န) [အရောဂ+ဏျ။ အရောဂဿ ဘာဝေါ အာရောဂျံ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၃၁။ ကစ္စည်း။ ၃၆၀။ နီတိ၊သုတ္တ။၇၈၀။ ၎င်း၌ အာရောဂျ, အာရုဂျ, အာရောဂိယ ဟု ပါဠ်သုံးမျိုးရှိ ကြောင်း ပြဆိုထား၏။ အာရုဂျ, အာရောဂိ-

ယ ပါဠ်မျိုးမှာ ယခုစာမူတို့၌ မတွေ့ရ၊ အာရော-ဂ္ဂိယ-အရာ၌ အရောဂိယံ (သံ၊၁။၈၇)ဟုလည်း, အရောဂတာ(မိလိန္ဒ။၃၂၄)ဟုလည်း တွေ့ရ၏။] (၁) အနာရောဂါ – မရှိ – ကင်း – သည်၏ အဖြစ်၊ အနာ – ရောဂါ – မရှိခြင်း၊ ကျန်းမာခြင်း။ (၂) (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော)အနာရောဂါ မရှိသောတရား၊ နိဗ္ဗာန်။ (၁) အာရောဂျ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊၁။၁၀။ တိကံ ဘဝသာတာနိ ယောဗ္ဗည် အာရောဂျံ ဇီဝိတံ။ မဟာနိ။၂၃။ အရောဂဘာဝေါ အာရောဂျံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၉၀။ အာရောဂျံ ဧာတန္တိ အဒ္ဒသ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၇။ အာရောဂျန္တိ အရောဂတာ အာဗာဓာ-ဘာဝေါ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။ (– ဒီ၊၁။၆၉။ မ၊၁။ ၃၄၄။ မ၊၂။၁၇၆။ သံ၊၁။၃၃၁။ သံ၊၂။၁။ သံ၊၃။၁၉၁။ အံ၊၁။၁၄၄၊၄၆၀။ အံ၊၂။၆၃။ အံ၊၃။၃၆၄။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၃။ ထေရီ။၄၁၅။ ဇာ၊၂။၃၅၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁၉၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၊၂၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀၊၁၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၂၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆၊၃၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၂၅။) (၂) အာရောဂျံ သမ္ဗုဒ္ဓညာ-ယ။ သုတ္တနိ။၃၉၅။ အာရောဂျန္တိ နိဗ္ဗာနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ ပဌမ္ဘ ခန္ဓာနံ နိရောဓော အာရောဂျံ နိဗ္ဗာနန္တိ ပဿန္တော သမ္မတ္တနိယာ-မံ ဩက္ကမတိ။ ပဋိသံ။၄၁၁။ အာရောဂျန္တိ အာရောဂျဘူတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။

အာရောဂျကရ (တိ) [အာရောဂျ+ကရ] အနာမရှိသည်၏ အဖြစ်ကို–အနာကင်းခြင်းကို–ပြုတတ်သော။ အာရောဂျကရံ ရသဂ္ဂသဂ္ဂိ-လက္ခဏံ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။

အာရောဂျကရဏကမ္မ (န) [အာရောဂျ+ကရဏ +ကမ္မ] အနာမရှိခြင်းကို ပြုတတ်သောကံ၊ သတ္တဝါတို့အား မညှဉ်းဆဲခြင်းအမှု။ တထာ-ဂတေန ပန ဒီဃရတ္တံ ဣမံ အာရောဂျကရဏ-ကမ္မံ ကတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ အာရောဂျကရဏ-ကမ္မန္တိ အာရောဂဘာဝကရံ သတ္တာနံ အဝိ-ဟေဌနကမ္မံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၁။

အာရောဂျကာမ (တိ) [အာရောဂျ+ကာမ] ရောဂါကင်းခြင်း – ကျန်းမာခြင်း – ကို အလိုရှိသော။ အာရောဂျကာမာ သတ္တာ ဗျာဓိနာ ပဋိဝိရုဒ္ဓါ။ မဟာနိ။၃၂၃။

အာရောဂျကာလ (ပု) [အာရောဂျ + ကာလ] ရောဂါကင်းသောအခါ၊ ကျန်းမာသောအခါ။ ယေ ဟိ ပုဗ္ဗေ ဒဟရကာလေ အာရောဂျ-ကာလေ....ပမဇ္ဇန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃။

အာရောဂျဋ္ဌ (ပု) [အာရောဂျ+အတ္ထ] ရောဂါကင်းခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ အာရော-ဂျဋ္ဌေန အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန .... ကုသလာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၀။ အနုဋီ၊၁။၃၅။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၈၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၃။)

အာရောဂျတ္ထ (ပု) [အာရောဂျ+အတ္ထ] ရောဂါကင်းခြင်း အကျိုး၊ ကျန်းမာခြင်း အကျိုး။ အာရောဂျတ္ထာယ မောစေတိ။ ဝိ၊၁။၁၅၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၉။)

အာရောဂျနိဒါန (န) [အာရောဂျ+နိဒါန] ရောဂါကင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း။ တတော-နိဒါနန္တိ အာရောဂျနိဒါနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၀။

အာရောဂျပဒ (န) [အာရောဂျ+ပဒ] အာရောဂျဟူသောပုဒ်။ ဧဝံ အာရောဂျပဒံ သဗ္ဗပဒေ-ဟိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။

အာရောဂျပရမ (တိ) [အာရောဂျ+ပရမ] အနာမရှိသည်၏ အဖြစ်လျှင်–ကျန်းမာခြင်းလျှင်–

အမှန်အမြတ်ရှိသော။ အာရောဂျပရမာ လာဘာ။ မ၊၂။၁၇၆။ ဓမ္မ။၄၃။ အာရောဂျံ တေသံ ပရမံ ဥတ္တမံ၊ နတ္ထိ တတော ဥတ္တရိတရော လာဘောတိ အာရောဂျပရမာ လာဘာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၀၆။)

အာရောဂျပ္ပတ္တ (တိ) [အာရောဂျ+ပတ္တ] အနာ-ရောဂါ-မရှိခြင်းသို့ ရောက်သော။ ပရမံ အာရောဂျပ္ပတ္တ(မဟာနိ။၆၄)န္တိ ဥတ္တမံ နိဗ္ဗာနံ ပါပုဏိတွာ ဌိတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၅။

အာရောဂျမဒ (ပု) [အာရောဂျ+မဒ] အနာကင်းခြင်း-ကျန်းမာခြင်း-ကိုစွဲမှီ၍ဖြစ်သော မာန်ယစ်ခြင်း။ တယော မဒါ၊ အာရောဂျမဒေါ။ ဒီ၊၃။၁၈၄။ ကော အညော မာဒိသော နိရောဂေါ နာမာတိ ဧဝံ မာနကရဏံ အာရောဂျမဒေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၇။ တယော မယံ.... ယော အာရောဂျေ အာရောဂျမဒေါ။ အံ၊၁။ ၁၄၄။ အာရောဂျမဒေါတိ အဟံ နိရောဂေါတိ အာရောဂျံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နကော မာနမဒေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ (-အံ၊၂။၆၃။ အဘိ၊ ဝိ။၃၅၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၈။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၀၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅။)

အာရောဂျဝိနာသက (တိ) [အာရောဂျ+ဝိနာသက] အနာကင်းခြင်း-ကျန်းမာခြင်း-ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော။ အာရောဂျဝိနာသကော ရောဂေါဧဝ ရောဂဗျသနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။

အာရောဂျဝိနာသန (တိ) [အာရောဂျ+ဝိနာသန] အာရောဂျဝိနာသက-နှင့် အနက်တူ။ ရောဂေါယေဝ အာရောဂျဝိနာသနတော ဗျသနံ ရောဂဗျသနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၅။

အာရောဂျသံဝိဓာန (နံ) [အာရောဂျ+သံဝိဓာန] အနာကင်းခြင်း-ကျန်းမာခြင်း-ကို ကောင်းစွာ စီရင်ခြင်း၊ ကျန်းမာရေးကို စီမံခြင်း။ သေယျထိဒံ? ဂဟဋ္ဌာနံ တာဝ ဣမေ ယံကိဉ္စိ ဝိတ္တူပကရဏံ, အနာကုလကမ္မန္တတာ, အာရောဂျသံဝိဓာနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၅။

အာရောဂျသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အာရောဂျ+သမ္ပတ္တိ] အနာကင်းခြင်း-ကျန်းမာခြင်း-နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ အပ္ပါဗာဓတာတိ အာရောဂျသမ္ပတ္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၁။

အာရောဂျသမ္ပဒါ (ထီ) [အာရောဂျ+သမ္ပဒါ] အနာကင်းခြင်း-ကျန်းမာခြင်း-၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ ကျန်းမာရေး၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဉာတိသမ္ပဒါ ဘောဂသမ္ပဒါ အာရောဂျသမ္ပဒါ။ ဒီ၊ ၃။၁၉၆။ အံ၊၂။၁၃၀။ အာရောဂျဿ သမ္ပဒါ အာရောဂျသမ္ပဒါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၅။ (-ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၁။)

အာရောဂျသမ္ပဒါဟေတု (ပု) [အာရောဂျသမ္ပဒါ+ဟေတု] အနာကင်းခြင်း-ကျန်းမာခြင်း-၏ ပြည့်စုံခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အာရောဂျသမ္ပဒါဟေတု ဝါ ကာယဿ ဘေဒါ.... ဥပပဇ္ဇန္တိ။ ဒီ၊၃။၁၉၆။

အာရောဂျသာလာ (ထီ) [အာရောဂျ+သာလာ] ဆေးရုံ၊ဆေးကုခန်း၊ဆေးပေးခန်း။ ဘောဇနသာလံ အဂ္ဂိသာလံ....အာရောဂျသာလံ ကာရေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ အာရောဂျသာလန္တိ အာတုရာနံ အာရောဂကာရဏတ္ထာယ ကတသာလံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၄။

အာရောဂျဟေတုက (တိ) [အာရောဂျ+ဟေတုက] အနာကင်းခြင်း-ကျန်းမာခြင်း-လျှင် အကြောင်းရှိသော။ အာရောဂျဟေတုကံ သုခံ အဿ အတ္ထီတိ သုခီ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၅။

အာရောဂျာဝဟ (တိ) [အာရောဂျ+အာဝဟ] အနာကင်းခြင်း-ကျန်းမာခြင်း-ကိုဆောင်တတ်သော။ ဩသဓန္တိ တဒါ အာယတိဉ္စ အာရောဂျာဝဟံ အဂဒံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၈၃။

အာရောစန (နံ) [အာ+ရုစ+ယု] ပြောကြားခြင်း။ ဣတ္ထိယာ မတိံ ပုရိသဿ အာရောစ-

နေပြီ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ ပဗ္ဗတ္တေန ပါ အာရောစ-
နံ ရုဟတိ။ ကင်္ခါ။၁၀၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။
ကင်္ခါ။၂၉၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၃။
အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၇။ သာရတ္ထ၊
၂။၃၆၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၆၄၊၂၃၄၊၄၀၉။)

အာရောစနက (တိ) [အာရောစန+က] ပြော
ကြားသော၊သူ။ တေသံ အဝဿံ အာရောစ-
နကာနံ မာတာပိတုဘာတာဘဂိနိအာဒီနံ ဝါ
သန္တိကံ ဂန္တွာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၃၄။

အာရောစနကာလ (ပု) [အာရောစန+ကာလ]
ပြောကြားရာ–အခါ–ကာလ။ ကိလေသေ-
သု ဥပ္ပန္နေသု "ဘန္တေ ကိလေသော မေ ဥ-
ပ္ပန္နော"တိ သတ္ထု အာရောစနကာလေ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။

အာရောစနကိစ္စ (န) [အာရောစန+ကိစ္စ] ပြော
ကြား–ပန်ကြား–ခြင်း အမှု၊ ပန်ကြားဖွယ်
ကိစ္စ။ ဣတော စိတော စ ပရိယေသိတွာ
အာရောစနကိစ္စံ နာမ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။

အာရောစနတ္ထ (ပု) [အာရောစန+အတ္ထ] ပြော
ကြားခြင်းအနက်။ ယဋ္ဌေတိ အာရောစန-
တ္ထေ နိပါတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။

အာရောစနပစ္စယ (ပု) [အာရောစန+ပစ္စယ]
ပြောကြားခြင်းဟူသော အကြောင်း။ တေ-
သမ္ပိ ဒုက္ကဋန္တိ အာရောစနပစ္စယာ ဒုက္ကဋံ။
သာရတ္ထ၊၂။၂၆၅။

အာရောစနဝိဓာန (န) [အာရောစန+ဝိဓာန]
ပြောကြားခြင်း အစီအရင်။ တတ္ထ အာရော-
စနဝိဓာနံ အဇာနန္တော ဗာလော။ ကင်္ခါ၊ဋီ။
၁၅၇။

အာရောစယတိ (ကြိ) အာရောစေတိ-ကြည့်။

အာရောစယမာန (တိ) [အာ + ရုစ + ဏယ +
မာန] ပြောကြားသော၊သူ။ အာရောစယ-
မာနာ စ နေဝ ပိယကမျတာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၈၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ သာရ-
တ္ထ၊၁။၅၉။)

အာရောစယိတု (တိ) [အာ+ရုစ+ဏယ + တု]
ပြောကြားသောသူ။ ကောစိဿ အာရော-
စယိတာပိ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။

အာရောစာပေတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ရုစ+ဏာပေ
+တဗ္ဗ] ပြောကြားစေ–အပ်–သင့်–ထိုက်
–သော။ ဥဘိန္နမ္ပိ ဝတ္ထု အာရောစာပေတဗ္ဗံ။
ဝိ၊၅။၃၈၇။

အာရောစာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ရုစ+ဏာ-
ပေ+တိ]ပြောကြားစေ၏၊ လျှောက်ကြားစေ
၏။ အာရာမိကေဟိ အတ္တနော ဥပကာရ-
ဘာဝံ သံဃဿ အာရောစာပေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၇၇။ **အာရောစာပေထ** — မဇ္ဈိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။
အာရောစာပေယျံ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ **အာရော-
စာပေသိ**—ဝိ၊၁။၁၂။ ဝိ၊၃။၄၀၊၃၀၆။ ဒီ၊၁။
၁၁၀။ ဒီ၊၂။၈၃၊၁၀၅။ မ၊၂။၂၄၀။ အံ၊၃။
၃၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၊၁၆၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁၊၁၁၀။
ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁၊၃၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၄။၄၀၊၁၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁။ **အာရောစာပေ-
သုံ**—ဒီ၊၂။၇၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂။

အာရောစာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ရုစ+ဏာပေ
+တွာ] ပြောကြားစေ၍။ ကာလံ အာရော-
စာပေတွာ။ ဝိ၊၁။၁၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ (–
ဝိ၊၅။၃၈၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ ကင်္ခါ။၁၃၂။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၇။၃၈၄။)

အာရောစာပေန္တ (တိ) [အာ+ရုစ+ဏာပေ+
အန္တ] ပြောကြားစေသော၊သူ။ တဿ တံ
ပဝတ္တိံ သယံ အာရောစေန္တဿ ဝါ အညေန
အာရောစာပေန္တဿ ဝါ သံဃာဒိသေသော။
ကင်္ခါ။၁၃၂-၃။

အာရောစိတ (တိ) [အာ+ရုစ+တ] ပြောကြား
အပ်သော။ ကာလေ အာရောစိတေ

ပုတ္တော ပိတရံ ဧတဒဝေါစ။ ဝိ၊၁။၁၀၁။ ကာလေ အာရောစိတေ တံ ပက္ကမန္တာ နေဝ ဥဒ္ဓရိံသု။ ဝိ၊၂။၅၈။ သစေ အာရာမေ ကာ-လော အာရောစိတော ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၃၈၀။ (–ဝိ၊၂။၂၀၁။ အပ၊၁။၄၂။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၇၅၊၂၀၂။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၅၁၊၈၁၊၉၃၊၁၄၃။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၇၊၁၃၅၊၁၅၀။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၈၉၊၁၉၅။ ကင်္ခါ။၂၉၈။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၃၀၊၁၅၁၊၁၉၈။ အံဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။ အံဋ္ဌ၊၃။၃၂၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၂။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၁၉၄၊၂၀၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၀။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၄၆၇။ ဝဇီရ။၄၇၄။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၁၆၁၊၂၁၉၊၄၂၁၊၄၄၆၊၄၅၅။ ဒီဋ္ဌီ၊၃။၈၈။ အံဋ္ဌီ၊၁။၁၁၄။ အံဋ္ဌီ၊၂။၅၃။)

အာရောစိတကာလ (ပု) [အာရောစိတ+ကာ-လ] ပြောကြားအပ်သောအခါ။ အာရောစိ-တကာလတော ပဋ္ဌာယ စ ကော ဘိက္ခု ဋ္ဌပေတဗ္ဗာ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၇။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၂၆၇။

အာရောစိတက္ခဏ (ပု) [အာရောစိတ + ခဏ] ပြောကြားအပ်သောခဏ။ အယံ ပန အာ-ရောစိတက္ခဏေယေဝ ပါရာဇိကံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၈၁။

အာရောစိတဒိဝသ (ပု) [အာရောစိတ+ဒိဝသ] ပြောကြားအပ်သော နေ့ရက်။ အနုလော-မက္ကမေန ဝါ အာရောစိတဒိဝသတော ပဋ္ဌာ-ယ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၂၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၄၇။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၂၆၃။ (–သာရတ္ထ၊၂။၃၇၇။)

အာရောစိတနယ (ပု) [အာရောစိတ + နယ] ပြောကြားအပ်သောနည်း။ တေ မုခံ ဝိက္ခာ-လေတွာ ရညော အာရောစိတနယေနေဝ အာရောစေသုံ။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။

အာရောစိတဘိက္ခာ (ထီ) [အာရောစိတ+ဘိ-က္ခာ] ပြောကြားအပ်သောဆွမ်း။ ဥဒ္ဒိဿက-တန္တိ ဉာတံ တုမှေ ဥဒ္ဒိဿကတန္တိ ဝေ အာရော-စိတဘိက္ခံ။ မဋ္ဌ၊၁။၃၄၉။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၈၁။

အာရောစိတဝတ္ထု (နု) [အာရောစိတ + ဝတ္ထု] ပြောကြားအပ်သော – အမှုအခင်း – ဝတ္ထု။ အာရောစိတံ ဝတ္ထု အဝိနိစ္ဆိတံ (ကင်္ခါ။၂၅၉)· တိ အာရောစိတဝတ္ထု အာပတ္တိကာဘာဝေန န ဝိနိစ္ဆိတံ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၄၂၁။

အာရောစိယမာန (တိ) [အာ+ရုစ+ယ+မာန] ပြောကြားအပ်သော၊သူ။ ယထာ ဝါ တထာ ဝါ ဟိ အာရောစိယမာနေ (ကင်္ခါ။၂၉၈)တိ ကပ္ပိယကာရကော ဝါ....အာရောစိယမာနေ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၄၅၅။ (–အံဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။)

အာရောစေတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ရုစ+ဏေ+တဗ္ဗ] ပြောကြား – အပ် – သင့် – ထိုက် – သော။ ဣတ္တကာဟိ အာပတ္တီဟိ အာရောစေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၂။၄၇။ ပါရိဝါသိကေန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနာ အာဂန္တုကေန အာရောစေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၈၃။ ရညော အာရောစေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၅၁။ (–ဝိဋ္ဌ၊၂။၃၀။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၆၁။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၀၊၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ မဋ္ဌ၊၁။၃၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၇။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၈၅၇၊၂၆၂၊၃၅၅။ သီဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၁။ အံဋ္ဌီ၊၂။၅၃။)

အာရောစေတိ (ကြိ) [အာ + ရုစ + ဏေ + တိ] ပြောကြား၏၊ လျှောက်ထား၏၊ သံတော်ဦး တင်၏။ သော ဉာတရဿ အာရောစေတိ။ ဝိ၊၁။၆၆၊၉၅။ သုတ္တော န အာရောစေတိ။ ဝိ၊၃။၁၆၂။ (–ဝိ၊၁။၉၆။ ဝိ၊၂။၄၈၊၂၉၀။ ဝိ၊၃။၁၆၄။ ဝိ၊၄။၄၂၉။ ဒီ၊၂။၂၆၂။ သံ၊၂။၈၇။ အံ၊၂။၈၅၊၂၃၀။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၁၃၊၃၂၀၊၃၂၄။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၄၈၊၉၁၊၁၄၃၊၂၅၆၊၂၈၃။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၈။ အံဋ္ဌ၊၃။၈၃။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၂၃၆၊၂၅၈၊၄၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။၅၁။)
အာရောစေန္တိ—ဝိ၊၄။၄၂၅။ ဒီ၊၂။၂၅၆၊၂၅၈၊၂၆၁။ အံ၊၁။၁၄၁။ အံ၊၃။၄၉၊၅၂။ အပ၊၂။၂၇၃။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၅၃၊၂၆၈။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၈၃။ မဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ ဥဒါနဋ္ဌ။၃၈၅။

ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၇။ မဋ္ဌိ၊ ၁။ ၂၄၈။ အံဋ္ဌိ၊ ၃။ ၃၀၃။ **အာရောစေထ**—ဝိ၊ ၂။ ၄၇။ **အာရောစေမိ**—ဒီ၊ ၂။ ၁၇၈။ **အာရောစယာမိ**—ဒီ၊ ၃။ ၄။ မ၊ ၁။ ၃၃၉။ အံ၊ ၂။ ၄၉၇။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၄။ အံဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၂။ **အာရောစေမ**—ဒီ၊ ၂။ ၂၅၇။ မ၊ ၁။ ၁၈၄။ **အာရောစေတု**—ဝိ၊ ၃။ ၅၀။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၇။ အံ၊ ၁။ ၃၉၁။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၅။ အံဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၃။ အံဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၉။ ကင်္ခါဋ္ဌိ။ ၁၆၀၊ ၄၅၅။ **အာရောစေဟိ**—ဝိ၊ ၃။ ၁၆၁၊ ၄၀၄။ ဝိ၊ ၄။ ၃၉၊ ၂၆၆။ ဒီ၊ ၁။ ၁၄၄၊ ၂၁၅။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၊ ၁၇၈၊ ၂၈၂။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၄။ ကင်္ခါဋ္ဌိ။ ၄၄၈။ မဋ္ဌိ၊ ၂။ ၁၁၅။ **အာရောစေထ**—ဝိ၊ ၃။ ၁၄၀။ ဝိဋ္ဌ၊ ၄။ ၄။ ကင်္ခါ။ ၉၉။ အံဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၂၊ ၂၅၉။ အံဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၂။ ထေရဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၆။ ထေရဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၉။ ဇာဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၈။ ကင်္ခါဋ္ဌိ။ ၁၅၉။ **အာရောစေယျ**—ဝိ၊ ၁း ၁၁၇။ ဝိ၊ ၂။ ၃၇၊ ၃၈၊ ၄၆၊ ၂၈၀။ ဝိ၊ ၄။ ၄၅၇။ ဒီ၊ ၁။ ၂၁၄၊ ၂၁၆။ သံ၊ ၁။ ၃၂၉။ ဝိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၈။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၁၊ ၁၄၀။ ဝိဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၃။ ကင်္ခါ။ ၁၂၄။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၄။ ကင်္ခါဋ္ဌိ။ ၂၁၉၊ ၂၃၄။ **အာရောစေယျုံ**—ဒီ၊ ၁။ ၅၆။ ဒီ၊ ၂။ ၂၆၁။ **အာရောစေယျာသိ**—ဒီ၊ ၂။ ၆၁။ ဒီ၊ ၃။ ၄၉။ မ၊ ၂။ ၂၆၂၊ ၃၁၀။ အံ၊ ၂။ ၄၀၉။ ဒီဋ္ဌ၊ ၃။ ၂။ ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၄၊ ၂၃၂။ **အာရောစေယျာထ**—ဝိ၊ ၄။ ၂၉၀။ ဒီ၊ ၂။ ၂၅၆၊ ၂၅၈၊ ၂၆၁။ အံဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၉။ **အာရောစေယျာမိ** — မ၊ ၂။ ၁၇၀။ **အာရောစေယျာမ**—ဝိ၊ ၄။ ၃၄၃။ အံ၊ ၂။ ၁၁၀။ **အာရောစေယျုံ**—ဝိ၊ ၂။ ၅၁။ အံ၊ ၂။ ၈၆၊ ၄၈၉။ ဝိဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၁။ ၃။ **အာရောစေသိ**—ဝိ၊ ၁။ ၇။ ဝိ၊ ၂။ ၃၀၊ ၅၁၊ ၆၆၊ ၈၃၊ ၁၂၄။ ဝိ၊ ၃။ ၁၀၊ ၃၉၊ ၃၈၉။ ဝိ၊ ၄။ ၂၆၆၊ ၄၆၀။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၀၊ ၂၁၆။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၂၊ ၁၃၀၊ ၁၇၇၊ ၂၈၂။ မ၊ ၁။ ၂၃၅၊ ၃၇၉။ မ၊ ၂။ ၃၂၀။ မ၊ ၃။ ၂၅၀။ သံ၊ ၁။ ၂၇၁၊ ၂၇၅။ အံ၊ ၁။ ၁၁၈၊ ၅၀၂။ အံ၊ ၂။ ၄၄၅။ အပ၊ ၁။ ၄၁၇။ ဝိဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၉၊ ၆၇၊ ၁၄၈၊ ၁၆၄၊ ၂၆၅။ ဝိဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၈။ ဒီဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၅၊ ၁၃၇။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂။ မဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၃။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၈။ သံဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၄။ အံဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၁။ ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၈။ ကင်္ခါဋ္ဌိ။ ၄၀၈။ အံဋ္ဌိ၊ ၁။ ၁၆၉၊ ၁၈၅။ အံဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၉၇။ အံဋ္ဌိ၊ ၃။ ၆၉၊ ၁၆၂။ **အာရောစေသုံ**—ဝိ၊ ၁။ ၂၃၊ ၅၁၊ ၅၅၊ ၉၁။ ဝိ၊ ၂။ ၆၃၊ ၃၃၊ ၆၄။ ဝိ၊ ၃။ ၅၅၊ ၆၈၊ ၁၄၀၊ ၂၉၂။ ဝိ၊ ၄။ ၄၂၊ ၄၅၀။ ဒီ၊ ၁။ ၉၀။ ဒီ၊ ၂။ ၇။ ဒီ၊ ၃။ ၁၁။ မ၊ ၁။ ၂၇၀။ မ၊ ၂။ ၁၆၅။ အံ၊ ၂။ ၃၄၈။ အပ၊ ၂။ ၅၆။ ဝိဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၊ ၃၇၊ ၁၈၃၊ ၂၅၀။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၈၊ ၇၉၊ ၁၈၃၊ ၂၄၅။ ဝိဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၊ ၆၀၊ ၄၃၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၈၀။ ဒီဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၊ ၁၂၄။ မဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၉။ မဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၀၊ ၁၄၅၊ ၂၄၀။ မဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၅။ သံဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။ ၁၄။ ဥဒါနဋ္ဌ။ ၁၇၄။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။ ၂၆၅။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂။ စရိယာဋ္ဌ။ ၃၇။ ဇာဋ္ဌ၊ ၇။ ၆။ **အာရောစယုံ** — အပဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၃။ **အာရောစယိံသု** — ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀။ မဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၇။ အံဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၈။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၀။ ဇာဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၆၊ ၃၈၆။ ဇာဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၇။ ဇာဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၄၀။ ဇာဋ္ဌ၊ ၇။ ၇၆၊ ၂၄၉။ **အာရောစယိတ္ထ**—ဝိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၄။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၃၁၀။ သံဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၈။ အံဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၆။ ကင်္ခါဋ္ဌိ။ ၂၄၃။ **အာရောစေသိံ**— အံ၊ ၁။ ၅၆။ **အာရောစယိံ**— အပ၊ ၁။ ၄၂၃၆။ အပ၊ ၂။ ၂၂၅။ **အာရောစိမှ**— မ၊ ၁။ ၂၇၀။ **အာရောစယိမှ**— အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၃။ ဇာဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၃၅၂။ **အာရောစေဿတိ**— ဝိ၊ ၂။ ၂၈၀။ ဝိ၊ ၃။ ၄၉၁။ မ၊ ၁။ ၃၁၄။ မဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၆။ ဇာဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၁။ ဇာဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၆၂။ **အာရောစေဿန္တိ**—ဝိ၊ ၂။ ၄၇။ ဒီ၊ ၂။ ၂၆၀။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။ ၅။ ဒီဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၈။ **အာရောစေဿသိ**— သံဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၄။ **အာရောစေဿထ** — ဝိ၊ ၂။ ၄၇။ ဝိ၊ ၄။ ၂၂၂။ **အာရောစေဿာမိ**—ဝိ၊ ၂။ ၁၆၈၊ ၂၈၀။ ဝိ၊ ၄။ ၇၃။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၇။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၈။ မဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၀။ ဇာဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၆။ ဇာဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၃။ ဇာဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၁၈။ **အာရောစယိဿာ-**

မိ—အံ၊ ၂။၄၇၁။ **အာရောစေဿာမ**—ဝိ၊၄။ ၂၂၂။ ဒီ၊၃။၉၇။ မ၊၃။၃၂။ သံ၊၃။၁၄ဝ၊၃၂၄။ အံ၊၁။၁၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇ဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ **အာရောစေဿံ**—ဝိ၊ ၂။ ၂၇ဝ-၁။

အာရောစေတု (တိ) [အာ+ရုစ+ဏေ+တု] ပြောကြားတတ်သော၊သူ။ ကေပုရိသောပိ အာဂန္တွာ သာသနမတ္တမ္ပိ အာရောစေတာ နတ္ထိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၇။

အာရောစေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ရုစ+ဏေ+တုံ] ပြောကြားခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာရောစေတုံ အဇ္ဈုပေါသထောတိ။ ဝိ၊၃။ ၁၅၇။ အနုပသမ္ပန္နဿာပိ အာရောစေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁ဝ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၃၂၊၃၃၆၊၃၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂ဝ၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၇။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၇၇။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၃၅၄။)

အာရောစေတုကာမ (တိ) [အာရောစေတုံ+ ကမု+ဏ] ပြောကြားခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ပြောကြားလိုသော၊သူ။ တေဒေဝ ခေါ ပန မယံ ဘောတော ဂေါတမဿ အာရောစေတု-ကာမာ။ မ၊ ၂။၁၇ဝ။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇ဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆၉။)

အာရောစေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ရုစ+ဏေ+ တွာ] ပြောကြား — လျှောက်ထား — ၍။ ထေရဿ သာသနံ အာရောစေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆၇။ သုဘဒ္ဒေန ဝုဍ္ဍပဗ္ဗဇိတေန ကတံ အနာစာရံ အာရောစေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ နေသံ သဗ္ဗကာမသန္တပ္ပိတာနံ တံ သုပိနံ အာ-ရောစေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅၊ ၂၆၉၊၃၁ဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၄၊၁၄၅၊၂၁၁၊၂၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁ဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၆၊၁ဝဝ၊၁၅၉၊၂၆၃၊၃၄၁။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၇၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇၃။)

အာရောစေန္တ (တိ) [အာ+ရုစ+ဏေ+အန္တ။ ထိ-၌ အာရောစေန္တီ] ပြောကြားသော၊သူ။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ ဘူတံ အာရောစေန္တဿ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၅။၂၃။ ဟတ္ထမုဒ္ဒါယ အာရော-စေန္တဿ ကာယစိတ္တတော.... သမုဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၉၂။ **အာဝရောစေန္တီ**— ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၆၇။ **အာရောစေန္တိယာ**—ကင်္ခါ။ ၂၉၇။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄ဝ၊၁၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၊ ၂ဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၃။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၅ဝ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂ဝ၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁ဝ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၅၇။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၂၁၉၊ ၂၃၆၊ ၃၅၅။)

အာရောဒန (နု၊ထိ) [အာ+ရုဒ+ယု] (က) သည်းစွာ—ငိုကြွေး—မြည်တမ်း—ခြင်း။ (ခ) ငိုကြွေးရာအရပ်၊ (သုသာန်)။ (က) အဋ္ဌ-မော အာရောဒနေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၅၁။ (ခ) ဗဟုနော ဇနဿ အာရော-ဒနာ။ အံ၊ ၂။ ၂၃၅။ အာရောဒနာတိ အာ-ရောဒနဋ္ဌာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၄။

အာရောဒနဋ္ဌာန (နု) [အာရောဒန+ဌာန] ငိုကြွေး—မြည်တမ်း—ရာအရပ်။ အာရောဒန-ကြည့်

အာရောဒနပ္ပတ္တ (တိ) [အာရောဒန+ပတ္တ] ငိုကြွေး—မြည်တမ်း—ခြင်းသို့ ရောက်သော။ ဝနံ အာရောဒနပ္ပတ္တံ ဝိယ.... အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂဂ။ (—ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃ဂ၉။)

အာရောဒနဝတ္ထု (နု) [အာရောဒန+ဝတ္ထု] ငို ကြွေးမြည်းတမ်းခြင်း၏—အကြောင်း—ဝတ္ထု။ အာရောဒနဝတ္ထုံ ပကာသေတီတိ အာဟ "ကန္ဒိတွာ ရောဒမာနာန"န္တိ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၂၇။

အာရောဒနဝေဂတုန္န (တိ) [အာရောဒန+ဝေဂ+တုန္န] ငိုကြွေးခြင်း၏–အဟုန်–အရှိန်–သည် ထိုးဆွ အပ်သော။ ပရိနိဗ္ဗာနေ အာရောဒနဝေဂတုန္နာ ဟုတွာ အကမ္ပိတ္ထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၁။

အာရောဒနာကာရပ္ပတ္တ (တိ) [အာရောဒန+အာကာရ+ပတ္တ] ငိုကြွေးခြင်း အခြင်းအရာသို့ ရောက်သော။ အပ္ပမတ္တကေပိ စသာဒုက္ခေ ဥပ္ပန္နေ အာရောဒနာကာရပတ္တော ဝိယ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၇။

အာရောပန (နာ၊ထိ) [အာ+ရုဟ+ဏေ+ယု] အထက်သို့ တက်စေခြင်း၊ တင်ခြင်း။ ယသ္မာ ယသ္မိတော ခမတိ ဂုတ္တန္တာမသာ ဘိက္ခုနော မောဟသာ အာရောပနာ။ ဝိ၊၂။၁၉၁။ (–သာရတ္ထ၊၃။၃၃၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၇၊၅၁၅။ မူလဋီ၊၂။၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၉၉။)

အာရောပနကာလ (ပု) [အာရောပန+ကာလ] တင်သောအခါ။ နာဝါသဟဿဘဏ္ဍံ ကော နာဝံ အာရောပနကာလေ ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၇၂။

အာရောပနာရဟ (တိ) [အာရောပန+အရဟ] တင်ခြင်းငှါ ထိုက်သော။ ဩပါရမ္ဘောတိ ဥပါရမ္ဘံ ဒေါသံ အာရောပနာရဟော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၃၉။

အာရောပမာနက (တိ) [အာ+ရုဟ+ဏေ+မာန+က] တက်စေအပ်–ရောက်စေအပ်–သော၊ တင်အပ်သော။ သူလ'မာရောပမာနက(ထေရ။၂၆၁)န္တိ ဒုက္ခုပ္ပတ္တိဋ္ဌာနတာယ.... ကမ္မကိလေသေဟိ တွေကံ ကာလံ အာရောပိယမာနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၈။

အာရောပယတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ရုဟ+ဏယ+တိ] (က)တက်စေ၏၊တင်၏။ (ခ)တင်လျှူ၏၊ ပူဇော်၏။ (က) မယ္ဟံ ဘာရံ အာရောပယိတ္ထ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ သင်္ဂဟံ အာရောပယိံသု။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၄။ (ခ) အာရောပယိံ(အပ၊၁။၁၀၉)ပူဇေသိန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ဂန္ဓတေလပ္ပဒီပံ အာရောပယိံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။

အာရောပယမာန (တိ) [အာ+ရုဟ+ဏယ+မာန] တင်သော၊ တင်လိုသော။ အနတ္တမနတာယ အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗတံ အာရောပယမာနာ အာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။

အာရောပယိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ရုဟ+ဏယ+တဗ္ဗ] တင်–အပ်–သင့်–ထိုက် –သော။ နိဒ္ဒါရုဏဝသေန အာနေတွာ ဒေသနာယ အာရောပယိတဗ္ဗာနိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၁၃။

အာရောပယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ရုဟ + ဏယ+တွာ] တင်၍။ မဂဓေသု အင်္ဂေသု စ သတ္တဝါဟာ၊ အာရောပယိတွာ ပဏိယံ ပုထုတ္တံ။ ဝိမာန။၁၁၇။ ပေတ။၁၉၄။ အာရောပယိတွာ နိဒ္ဒေါသံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။

အာရောပယိတွာန (ကြိ၊ဝိ)[အာ+ရုဟ+ဏယ+တွာန] တင်၍။ ယာနံ အာရောပယိတွာန။ ပေတ။၁၅၄။ (–အပ၊၁။၄၀၉။)

အာရောပါပေတိ (ကာ၊ ကြိ) [အာ + ရုဟ + ဏာပေ+တိ] တင်စေ၏၊တင်ခိုင်း၏။အညေန ဝါ အာရောပါပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။

အာရောပါပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ရုဟ+ဏာပေ+တွာ] တင်စေ၍။ ဉာတကာဒီဟိ တန္တံ အာရောပါပေတွာ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၄။

အရောပိတ (တိ) [အာ+ရုဟ+ဏေ+တ](က) တက်ရောက်စေအပ် – တင်အပ် – တင်ထားအပ်–သော။ (ခ) တင်အပ်–ညီထွန်းအပ်–သော။ (က) အာရောပိတော သံဃေန ဂုတ္တန္တာမသာ ဘိက္ခုနော မောဟော။ ဝိ၊၂။ ၁၉၁။ အာရောပိတော တော ဝါဒေါ။ ဒီ၊၁။ ၈။ ဒီ၊၃။၉၇၊၁၇၇။ မ၊၃။၃၂။ သံ၊၂။၁၁။

သံ၊၃။၃၆၇။ မဟာနိ။၁၃၄။ မယာ တဝ (ဝါဒေ) ဒေါသော အာရောပိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ဂ၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄-၅။ တုယှံ (ဥပရိ) မယာ ဒေါသော အာရောပိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၀။ (—ဝိ၊၄။ ၃၇၅။ ဝိ၊၅။၆၉။ မ၊၂။၅၅။ သံ၊၁။၃၅၂၊၄၅၄။ သံ၊၂။၅၀၇။ အပ၊၁။၁၀ဂ၊၃၃ဂ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၊ ၃၀၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၊၃၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁ဂ၊၄၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇၊၁၀၁၊၁၄၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂ၁၊ ၁ဂ၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇၊၄၀၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၊ ၁၆ဂ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ဂ။ မ၊ဋ္ဋီ၊၁။၂၇၁။ မ၊ဋ္ဋီ၊၂။ဂ၊၇၀၊၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဋီ၊၂။ ဂ၆။ အံ၊ဋ္ဋီ၊၃။၁၇ဂ၊၃၀၁။ မူလဋ္ဋီ၊၃။ဂ။) (ခ) တေလပဒီပေ၊ အာရောပိတော။ ဝိ၊၃။ ၃၂၁။ ဒီ၊၂။၇၂။ မ၊၂။၁၆။ သံ၊၂။၃ဂ၉။ (— ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။) အရောပေတွာ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂဂ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀ဂ) နှင့် ယှဉ် ကြည့်။

အာရောပိတဥက္ခလိ (ထိ) [အာရောပိတ+ဥက္ခလိ] တင်အပ်သောထမင်းအိုး။ ဥဒ္ဓနေ အာရောပိတဥက္ခလိယံ ပက္ခိပိတဗ္ဗတဏ္ဍုလတောပိ ထောကံ ဟရိတုမေဝ ဝါယမတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၇။

အာရောပိတဥပဝါဒ (ပု) [အာရောပိတ+ဥပဝါဒ] တင်အပ်သော—စွပ်စွဲ—ကဲ့ရဲ့—ခြင်း။ ပရေသံ အာရောပိတဥပဝါဒတော ဝိဝဇ္ဇိတုကာမတ္တာ။ သီ၊ဋ္ဋီ၊သစ်၊၁။၅၉။

အာရောပိတစမ္မ (နု) [အာရောပိတ+စမ္မ] တင်အပ်သောသားရေ။ မုခဝဋ္ဋိယံ အာရောပိတစမ္မမ္ပိ ဝိဏာဒဏ္ဍကောပိ သဗ္ဗံ အနာမာသန္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁။ (— သာရတ္ထ၊၂။၃၂၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၃။)

အာရောပိတဒီပ (ပု) [အာရောပိတ+ဒီပ] တင်အပ်—ထွန်းညှိအပ်—သောဆီမီး။ အဋ္ဌာရသဝဿာဓိကာနံ ဒွိန္နံ ဝဿသတာနံ ဥပရိ အာရောပိတဒီပါ တထေဝ ပဇ္ဇလန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၆။

အာရောပိတဒေါသ (ပု) [အာရောပိတ+ဒေါသ] တင်အပ်သော—ဒေါသ—အပြစ်။ ဇေဝ ဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသံ ပရေဟိ အာရောပိတဒေါသဿ နိဗ္ဗေဌနဝသေန ဒဿေတွာ။ သံ၊ဋ္ဋီ၊၂။၄၂၃။

အာရောပိတဓနု (နု) [အာရောပိတ+ဓနု] တင်အပ်သောလေး။ သဇ္ဇာနိ ဓနူနီတိ သဇိယာနိ အာရောပိတဓနူနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။

အာရောပိတနယ (ပု) [အာရောပိတ+နယ] တင်အပ်သောနည်း။ ပဉ္စ အရဟန္တသတာနိ သင်္ဂဟံ အာရောပိတနယေနေဝ ဂဏသဇ္ဈာယ’မကံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။

အာရောပိတပံသု (ပု) [အာရောပိတ + ပံသု] တင်ထားအပ်သောမြေမှုန့်။ ဇေဝ အပ္ပကာ ယထာ နခသိခါယ အာရောပိတပံသု။ သံ၊ဋ္ဋီ၊၂။၁ဂ၇။

အာရောပိတဘဏ္ဍ (တိ) [အာရောပိတ+ဘဏ္ဍ] တင်အပ်သော—တင်ဆောင်အပ်သော—ကုန်ပစ္စည်း—ဥစ္စာ—ဘဏ္ဍာ—ရှိသော။ “သုဝဏ္ဏဘူမိံ ဂမိဿာမီ”တိ အာရောပိတဘဏ္ဍော နာဝံ အဘိရုဟိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၀။

အာရောပိတဘာရ (တိ) [အာရောပိတ+ဘာရ] တင်အပ်သောဝန်ရှိသော၊ ပေးအပ်သောတာဝန်ရှိသော၊သူ။ “တဝေသော ဘာရော”တိ သံသေန အာရောပိတဘာရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ (—ဝဇိရ။၂၉၉။)

အာရောပိတဝစနာနုရူပ (တိ) [အာရောပိတ+ ဝစန + အနုရူပ] လျှောက် တင် အပ် သော စကားအားလျော်သော။ ဘဂဝါ ပန ဒေဝတာယ အာရောပိတဝစနာနုရူပေနေဝ ဇေဝမာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ (—သံ၊ဋ္ဋီ၊၁။၆၇။)

အာရောပိတဝါဒ (ပု) [အာရောပိတ + ဝါဒ] တင်အပ်သော – ဝါဒ – အပြစ်။ အတ္တနော ဥပရိ ပရေဟိ အာရောပိတဝါဒဿ နိဂ္ဂဟဿ ပမောက္ခပ္ပယောဇနာ ဟုတ္တာ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၈၃။ ဒီဋ္ဌီ၊၁။၃၁။ မဋ္ဌီ၊၂။ ၈၇။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၂၂။

အာရောပိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ရုဟ+ဏေ+တုံ] တက်ခြင်းငှါ။ အာရောဟိတုံ-ကြည့်။

အာရောပိယမာန (တိ) [အာ+ရုဟ+ဏေ+ယ + မာန] တင်အပ်သော၊ အပြစ်တင်အပ်သော။ ဩလမ္ဗေတွာ နိဝါသေန္တာနံ အာပတ္တိယာ အာရောပိယမာနာယ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၄၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ၊သစ်။၄၁၉။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၀။)

အာရောပေတဗ္ဗ (တိ) [အာ + ရုဟ + ဏေ + တဗ္ဗ] (က) တင်အပ်သော။ (ခ) တင်ထား – တင်လှူ – အပ်သော။ (က) ဥတ္တရိ စဿ မောဟော အာရောပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၂။၁၉၁။ (–ဝိ၊၄။၇၀၊၂၈၀။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၂၀။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၇၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၈။) (ခ) မာလာဂန္ဓာဒီနိ တာဝ စေတိယေ အာရောပေတဗ္ဗာနိ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၂၉၈။

အာရောပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ရုဟ+ဏေ+တိ] (က) တက်စေ၏၊ တည်စေ၏၊ တင်၏။ (ခ)တင်ထား–တင်လှူ–ပူဇော်–၏။ (ဂ) ညှိထွန်း၏။ (ဃ) ဖြစ်စေ၏။ (က) ကလိသာသနံ အာရောပေတိ။ ဝိ၊၂။၁၂၆။ ပါဒေမဠကံ အာရောပေတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ (–ဝိ၊၂။၁၉၁။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဝိဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၈။ မဋ္ဌ၊၁။၇၆။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၈။ သံဋ္ဌ၊၂။၄၃။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ မဋ္ဌီ၊၂။၂၅၇။) **အာရောပေန္တိ** — မ၊၃။ ၂၀၅။ အံ၊၁။၁၄၀။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၃၈။ မဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။ သံဋ္ဌ၊၂။၇၇။ အံဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၁။ **အာရောပေမိ**—မဋ္ဌ၊၁။၃၈၇။ **အာရောပေမ**—မဋ္ဌ၊၁။၃၆၉။ အညဝါဒကံ အာရောပေတု၊ ပတိဋ္ဌာပေတူတိ အတ္ထော။ ဝိဋ္ဌ၊ ၃။၃၅။ (–ဇာ၊၁။၂၃၆။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၁၂၄။) **အာရောပေန္တု**—ဇာ၊၂။၃၇၀။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၃၆၉။ **အာရောပေဟိ**—မ၊၂။၃၈၊၅၅။ သံ၊၂။၅၀၇။ မဋ္ဌ၊၃။၇၆။ **အာရောပေယျ**—ဝိ၊၂။၁၉၁။ ဝိ၊ ၄။၂၈၀။ မ၊၂။၃၈။ သံ၊၁။၁၆၂။ မဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၇။**အာရောပေယျုံ**—မဟာနိ။၃၈၇။ **အာရောပေယျံ** — မ၊၂။၃၈။ **အာရောပေသိ** — မိလိန္ဒ။၁၁၈။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၉၉။ အံဋ္ဌ၊၂။၅၁။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ ဥဒါနဋ္ဌ။၂၉။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။ ၂၉။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၈၁။ **အာရောပေသုံ**—ဝိဋ္ဌ၊၁။ ၁၂။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ ဝိမာနဋ္ဌ။၂၅၁။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၂၅၁။ **အာရောပယိတ္ထ** — မဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၄။ **အာရောပေသိံ**—ဒီဋ္ဌ၊၃။၂။ **အာရောပေဿတိ**—မ၊၁။၂၉၁။ဒီဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။**အာရောပေဿန္တိ**—မဋ္ဌ၊၁။၂၃၃။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ သံဋ္ဌ၊ ၃။၂၄၇။ **အာရောပေဿာမိ** — မ၊၂။၃၈၊၅၅။ သံ၊၁။၁၆၂။ သံ၊၂။၅၀၇။ သံ၊၃။၃၈၉။ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၆။ မဋ္ဌ၊၂။၁၇၀-၂။ မဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။ သံဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၀။ **အာရောပေဿာမ**— မ၊၁။ ၂၃၃။ မဋ္ဌ၊၂။၁၀၂၊၁၇၀။ (ခ) **အာရောပေယျ** — အဘိ၊က။၃၄၆၊၄၄၆။ **အာရောပေသိံ**—အပ၊ ၁။၁၈၈၊၂၇၇။ အပဋ္ဌ၊၂။၁၅၅၊၁၉၅။ စိတ်ံမာရောပယိံ — အပ၊၁။၁၀၉။ စိတကံ အာရောပယိံ ပူဇေသိန္တိ အတ္ထော။ အပဋ္ဌ၊၂။ ၇၂။ ဓဇံမာရောပယိံ—အပ၊၁။၁၂၉။ အပ ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ **အာရောပေဿန္တိ** — ဒီ၊၂။၁၁၇။ (ဂ) အန္ဓကာရဂေဟေ ပဒီပံ **အာရောပေယျ**။ မိလိန္ဒ။၄၂။ **အာရောပေသုံ**—ဥဒါနဋ္ဌ။၃၇၈။ **အာရောပယိံသု** — မဋ္ဌ၊၃။၂၀။ သံဋ္ဌ၊၃။ ၉၅။ (ဃ) အယသံ အာရောပေတိ(အံဋ္ဌ၊၃။ ၂၉)တိ....ဘိက္ခုနံ အယသံ ဥပ္ပါဒေတိ။ အံဋ္ဌီ၊၃။၅၂။

အာရောပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ရုဟ + ဏေ+ တုံ] (က) တက်စေခြင်း – တင်ခြင်း – ငှါ။

(ခ) တင်ထား – တင်လှူ – ပူဇော် – ခြင်းငှါ။ (က) အန္တာဓိကမ္ပိ အာရောပေတု (ဝိ၊၃။ ၄၁၂)န္တိ အာဂန္တုကပတ္တမ္ပိ ဒါတုံ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။ ၄၁၀။ အကာလော ခေါ အဇ္ဇ ဘဂဝတော ဝါဒံ အာရောပေတုံ။ မ၊၂။၅၅-၆။ (– ဝိဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၅။ မဋ္ဌ၊၂။၁၄။ မဋ္ဌ၊၃။၃၇။ အံဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၇။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၄၇၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂။) (ခ) အညစေတိယဿတ္ထာယ ရောပိတမာလာဝစ္ဆတော အညစေတိယမ္ပိ ပုပ္ဖမ္ပိ အာရောပေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၄။

အာရောပေတုကာမ (တိ) [အာရောပေတုံ+ကာမ] တက်စေခြင်း – တင်ခြင်း – ငှါ အလို ရှိသော။ ဝါဒံ အာရောပေတုကာမာ ဟုတွာ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ (– မဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ မဋ္ဌ၊၄။၁။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ မဋီ၊၃။၂၁၁။)

အာရောပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ရုဟ+ဏေ+တွာ] (က) တက်စေ၍၊ တင်၍။ (ခ) တင်ထား – တင်လှူ – ပူဇော် – ၍။ (ဂ) ညှိထွန်း၍။ (က) တေဝ အဋ္ဌေ ခန္ဓေ အာရောပေတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊၁။၁၄၆။ သံ၊၁။၄၄၉။ မနုဿာ ဗဟုံ လောဏံပိ ...သကဋေသု အာရောပေတွာ။ ဝိ၊၃။၃၁၄။ ပဉ္စသု ဟတ္ထိနိကာသတေသု ပစ္စေကာ ဣတ္ထိယော အာရောပေတွာ။ ဒီ၊၁။၄၆။ တိလက္ခဏံ(တီဏိ လက္ခဏာနိ) အာရောပေတွာ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၃၂။၈၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။ မဋ္ဌ၊၁။၇၆၊၂၅၄။ မဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၊၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၄။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၁၈၀။ (– ဝိ၊၁။၄၈။ ဝိ၊၃။၇၅။ ဝိ၊၄။ ၃၇၉။ ဒီ၊၁။၁၀၀။ ဒီ၊၂။၁၄၃၊၂၅၉၊၂၆၅။ မ၊၁။၁၈၈။ မ၊၃။၂၁၃။ သံ၊၁။၃၅၂။ သံ၊၂။ ၂၆၇။ အံ၊၁။၅၆၄။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၂၊၆၁၊၇၂၊ ၁၅၅။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၄၂၊၈၄၊၂၁၅။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၊ ၄၃။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၄၂။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၃၂၊၂၄၇။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၂။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၄၅။ မဋ္ဌ၊၁။၈၃။ မဋ္ဌ၊၃။ ၅၄။ မဋ္ဌ၊၄။၂၁၁။ သံဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ အံဋ္ဌ၊၁။ ၃၉။ အံဋ္ဌ၊၃။၃၅၂။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၀၄။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၁၇။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ မ၊ ဋီ၊၁။၁၇၀။ မဋီ၊၂။၁၉၄။ မူလဋီ၊၂။၃၂။ အနုဋီ၊၃။၁၀၈။) (ခ) ကေဿ စေတိယဿ ပန ဆတ္တံ ဝါ ပဋာကံ ဝါ အာရောပေတွာ ဋ္ဌိတံ ဒိသွာ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၄။ (ဂ) တေလပ္ပဒီပံ အာရောပေတွာ (ဝိ၊၃။ ၃၂၁။ ဒီ၊၂။၇၂။ မ၊၂။၁၆။ သံ၊၂။၃၈၉)တိ ရဇတသုဝဏ္ဏာဒိမယဒဏ္ဍာသု .... တေလပ္ပဒီပံ ဇလယိတွာ (ဇာလာပေတွာ၊ သံဋ္ဌ)တိ အတ္ထော၊ မဋ္ဌ၊၃။၁၃။ သံဋ္ဌ၊၃။၈၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၈။ (– မိလိန္ဒ။၄၂။)

အာရောပေန္တ (တိ) [အာ+ရုဟ+ဏေ+အန္တ] (က) တက်စေသော၊ တင်သော။ (ခ) တင်လှူ – ပူဇော် – သော။ (ဂ) ပြုစေသော။ (က) ဒသပိ ပုရိသေ ပဿာမိ....သူလေသု အာရောပေန္တေ။ မိလိန္ဒ။၂၈၂။ တန္တိနယာနုစ္ဆဝိကံ၊ အာရောပေန္တော ဝိဂတဒေါသံ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂။ မဋ္ဌ၊၁။၁။ သံဋ္ဌ၊၁။ ၂။ အံဋ္ဌ၊၁။၂။ (– မဋ္ဌ၊၃။၇၁။ အံဋ္ဌ၊၂။၃။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၃၂။ ခုဒ္ဒကာဋ္ဌ။ ၄။ ဥဒါနဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၁။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၄၂၉။ မူလဋီ၊၁။၁၅။ အနုဋီ၊၂။၁၉၉။) (ခ) စေတိယေ ဂန္ဓမာလံ အာရောပေန္တော။ မဟာနိ။၃၃၄။ (ဂ) အနုယောဂဝတ္တံ အာရောပေန္တော ပုစ္ဆတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ အာရောပေန္တောတိ ကာရာပေန္တော။ အံဋီ၊၂။၁၁၅။

အာရောဟ (ပု) [အာ+ရုဟ+ဏ] (၁) မြင့်ခြင်း၊ အမြင့်၊ အရှည်အလျား။ (၂) အထက်သို့ တက်ခြင်း။ (၃) တက်စီးသောသူ၊ ဆင်စီးသူရဲ၊ မြင်းစီးသူရဲ။ (၄) တက်စီးအပ်သော။ (၁) အာယာမော ဒီဃတာ’ရောဟော။ ဓာန်။၂၉၅။ ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော

အာရောဟံ ဝါ ပဿိတွာ။ အဘိ၊ပု။၁၆၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ အာရောဟန္တိ ဥစ္စတ္တနံ (ဥစ္စတံ)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။ မ၊ဋီ၊၂။၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။ (—ဇာ၊၂။၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၁၈။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၀၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၈။) (၁) (၂) ဥစ္စေ ဓိ- ရောဟေ အာရောဟော။ ဓာန်။၁၁၀၉။ (၃) အာရောဟာ ပန စတ္တာရော။ ဝိနိစ္ဆယ။ ၁၅၇၀။ အာရောဟာတိ တွေ့ ဟတ္ထာရောဟာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။၁၅၇၀။ အာရောဟော- (ဝိနိစ္ဆယ။၁၅၇၁)တိ တွေ့ အဿာရော- ဟော ဝုစ္စတိ။ ၎င်း-ဋီ။၁၅၇၁။ အောက်ပုဒ် လည်း ကြည့်။ (၄) အာရုယှတီတိ အာရော- ဟော၊ အာရောဟနီယောတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀။

အာရောဟက (တိ) [အာ+ရုဟ+ဏ္ဍု]တက်စီး သော၊သူ။ စတ္တာရော အာရောဟကာ....ဓံ ဒွါဒသပုရိသော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၀၁။ (—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၁။)

အာရောဟကမ္ဗု(တိ)[အာရောဟ+ကမ္ဗု]အရပ်, လုံးပတ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ အာရောဟ- ကမ္ဗု(ဝိမာန။၉၁)တိ ဥစ္စာ စေဝ တဒနုရူပ- ပရိဏာဟာ စ၊ အာရောဟပရိဏာဟသမ္ပန္နာ- တိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၅၈။

အာရောဟဏ (**အာရောဟန**) (န) [အာ+ ရုဟ+ယု] (၁) တက်ခြင်း၊ တက်ရောက် ခြင်း။ (၂) တက်ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဝတ္ထု၊ အုတ်လှေခါး။ (၁) တဿ တံ ပါသာ- ဒဿ အာရောဟဏာယ နိဿေဏိံ ကရေယ်။ ဒီ၊၁။၁၇၉၊ ၂၂၈။ နိဿေဏိ အာရောဟနာယ။ မိလိန္ဒ။၃၃၇။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၃၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၂။ မူလဋီ၊၁။၂၄။) (၂) သော- ပါနေ ဝါ’ရောဟဏဥ္စ။ ဓာန်။၂၁၆။ အာရု- ယှတေ ယေန တံ အာရောဟနံ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၂၁၆။

အာရောဟဏ(န) ကိစ္စ (န) [အာရောဟဏ+ ကိစ္စ] တက်ခြင်း—အမှု—ကိစ္စ။ ပုပ္ဖိတေ ပါရိစ္ဆတ္တကေ အာရောဟ(ဏ)နကိစ္စံ ဝါ.... နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၆၉။

အာရောဟဏနိဿေဏိ (ထီ) [အာရောဟဏ+ နိဿေဏိ] တက်ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော လှေခါး။ အာရောဟဏ နိဿေဏိ သတ- သဟဿံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅၂။

အာရောဟဏ(န)ယောဂ္ဂ (တိ) [အာရောဟဏ+ ယောဂ္ဂ] တက်စီးခြင်းငှါ လျောက်ပတ်သော။ အာရောဟဏယောဂ္ဂေါ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၂။ အာရောဟဏီယ-လည်း ကြည့်။

အာရောဟဏ(န) သဇ္ဇ (တိ) [အာရောဟဏ+ သဇ္ဇ] တက်စီးခြင်းငှါ — တက်စီးရန် — စီရင် အပ်ပြီးသော။ ကပ္ပါပေတွာတိ အာရောဟဏ- သဇ္ဇာနိ ကာရေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ ရထော ကုမာရံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ အာရောဟနသဇ္ဇော ဟုတွာ အဋ္ဌာသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၄။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၉။)

အာရောဟဏီ(နီ)ယ (တိ) [အာ + ရုဟ + အနီယ] တက်စီး — တက်ရောက် — အပ်— သင့်—ထိုက်—သော။ အာရောဟဏီယ (ဒီ၊ ၁။၄၆) န္တိ အာရောဟဏယောဂ္ဂံ၊ ဩပ- ဂုယှန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ အလင်္ကတ- ပဋိယတ္တံ အာရောဟနီယံ နာဂံ ဒမ္မိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။ ၂၀၄။ (—ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၊ ၂၃၅။ ဝိမတိ၊ ၂။၆။) အာရောဟနီယ-လည်း ကြည့်။

အာရောဟတိ (ကြိ) [အာ + ရုဟ + အ+တိ] တက်၏၊ (က) တက်ရောက်၏။ (ခ) တက် စီး၏။ (ဂ) တက်နင်း၏။ (ဃ) ဆန်တက် ၏။ (က) ရာဇဂေဟံ အာရောဟတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၆။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁၉၊၁၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။

သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၀၊ ၂၅၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၄။) **အာရောဟန္တိ**—သံ၊၁။ ၃၉၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၈၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၀။ သာရတ္ထ၊၃။၄၆၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၆၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၂။ **အာရောဟန္တု** — ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၃၂၉။ **အာရောဟေယျ**—မ၊၃။၁၇၁။ သံ၊၁။ ၉၅။ **အာရောဟိံသု** — သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ **အာရောဟိဿတိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ (ခ) ယာနံ အဝဟာရိဿာမိတိ အာရောဟတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၂။ (—အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။) (ဂ) ကဏ္ဍကာဝါဠံပိ အာရောဟန္တိ။ မ၊၂။ ၁၁၂။ (ဃ) အယံ ဟိ သုဒ္ဓန္တပရိဝါသော ဥဒ္ဓံပိ အာရောဟတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၆၃။ **အာရောဟေယျ**—မိလိန္ဒ။၂၇၈။

အာရောဟနက (တိ) [အာရောဟန+က] တက်သော၊ တက်စီးသော၊ သူ။ ယာနမ္ပိ အာရောဟနကမ္ပိ ဘဋ္ဌတိ(မဟာနိ။၁၁၃)တိ ဝယ္ဟာဒိယာနံ အာရောဟန္တဿ ပါဇေန္တဿ ဟတ္ထပါဒါဒိမ္ပိ ဘိန္ဒတိ။ **မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၅။**

အာရောဟနယောဂျ (တိ) [အာရောဟန + ယောဂျ] အာရောဟဏယောဂ္ဂနှင့် အနက်တူ။ သော ပန ဒမနဝသေန အဘိရူယှ ဝဠိတော အာရောဟနယောဂျော စ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၆၀။

အာရောဟနဝါတ (ပု) [အာရောဟန + ဝါတ] အထက်သို့ တက်သောလေ။ ဥဒ္ဓင်္ဂမာ ဝါတာ ....ဥဒ္ဓံ အာရောဟနဝါတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ မ၊ဋီ၊၁။၇၈။

အာရောဟနဟတ္ထိ (ပု) [အာရောဟန + ဟတ္ထိ] တက်စီးအပ်သောဆင်၊ စီးတော်ဆင်။ အာရောဟနိယဟတ္ထိ-ကြည့်။

အာရောဟနိယ (တိ) [အာရောဟန + ဣယ] တက်စီးခြင်းငှါထိုက်သော။ ဟတ္ထိံ အာရောဟနိယံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ အာရောဟဏီယ-လည်း ကြည့်။

အာရောဟနိယဟတ္ထိ (ပု)[အာရုဟနိယ+ဟတ္ထိ] တက်စီးထိုက်သောဆင်၊ စီးတော်ဆင်။ ဗောဓိသတ္တောန ဟိ သဒ္ဓိံ....အာရောဟနိယဟတ္ထိ။ (အာရောဟနဟတ္ထိ၊ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅) ကဏ္ဍကော ဆန္နော....သဟဇာတာ နာမ အဟေသုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။

အာရောဟနိဝါရဏ (နပုံ) [အာရောဟ + နိဝါရဏ] တက်ရောက်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ ဥပကာရိကာတိ ပရေသံ အာရောဟနိဝါရဏတ္ထံ ....ကတာသုဓာကမ္မံ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။

အာရောဟနီယ (တိ) [အာ + ရုဟ + အနီယ] တက်စီး–တက်ရောက်–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော။ အာရောဟဏီယ-ကြည့်။

အာရောဟနီယရထ (ပု) [အာရောဟနီယ+ရထ] စီးအပ်သောရထား။ ရာဇရထာတိ ရာဇူနံ အာရောဟနီယရထာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၂၄။ (—သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၆။)

အာရောဟန္တ [၁] (တိ) [အာ+ရုဟ+အ+အန္တ] တက်သော၊ (က) တက်ရောက်သော၊ သူ။ (ခ) တက်စီးသော၊သူ။ (က) ကေန္တရိကာယ အာရောဟန္တော ကိလန္တကာယော ပတတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၆။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၂။၁၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၅။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၆၊ ၅၃၀။) (ခ) နာဝံ အာရောဟန္တေဟိ ဝါ ယုဒ္ဓံ ပဝိသန္တေဟိ ဝါ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၅။

အာရောဟန္တ [၂] (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အာရောဟန္တ-မည်သောသူ။ အာရောဟန္တော နာမ မဟာမတ္တော။ ဝိ၊၂။၃၄၅။

အာရောဟပရိဏာဟ (ပု) [အာရောဟ+ပရိဏာဟ] အမြင့်–အရပ်–နှင့်လုံးပတ်၊ အရပ်,

အလုံး၊ အရပ်အဝန်း။ ဟာယတိ အာရောဟ-ပရိဏာဟေန။ သံ၊၁။၄ဝဂ။ အာရောဟပရိ-ဏာဟသို(အံ၊၁။၂၉၂)နှို့ အယမသာ ဥဒ္ဒဘာ-ဝေါ ပရိမဏ္ဍလဘာဝေါတိ ဝဒါမိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၃။ (-ဇာ၊၁။၂၄၃။ ဇာ၊၂။ဂ၅။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။ဂဝ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၄၄၆။)

အာရောဟပရိဏာဟယောဂ (ပု) [အာရောဟ-ပရိဏာဟ+ယောဂ] အရပ်, အလုံး-အရပ်, အဝန်း-နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ အာရောဟပရိဏာ-ဟယောဂတော စ ပရေသံ ပသာဒါဝဟာ နာတိဒီဃတာဒယော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄ဂ၂။

အာရောဟပရိဏာဟဝန္တု (တိ) [အာရောဟပရိ-ဏာဟ+ဝန္တု] အရပ်,အလုံး-အရပ်,အဝန်း-နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အင်္ဂပစ္စင်္ဂသမ္ပန္နော၊ အာရောဟပရိဏာဟဝါ။ အပ၊၂။၁ဂ၅။ ဇာ၊ ၂။၁၅၄။

အာရောဟပရိဏာဟသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အာရောဟ-ပရိဏာဟ + သမ္ပတ္တိ] အရပ်,အလုံး-အရပ်, အဝန်း-နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ အာရောဟပရိဏာ-ဟသမ္ပတ္တိယာ ဖြဟာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ (-ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃ဝ၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉ဝ။)

အာရောဟပရိဏာဟသမ္ပန္န (တိ)[အာရောဟပရိ-ဏာဟ+သမ္ပန္န] အရပ်,အလုံး-အရပ်,အဝန်း -နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အသာခင္ဃုကော....န အာရောဟပရိဏာဟသမ္ပန္နော။ အံ၊၁။ ၂၉၁။ အံ၊၃။၁၉ဂ။ (-အံ၊၁။၅၃၃။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၂၅ဂ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၂။)

အာရောဟမဒ (ပု) [အာရောဟ+မဒ] အရပ်အ မောင်းနှင့်ပြည့်စုံခြင်းကိုစွဲ၍-မာန်ယစ်-မာန် မူ-မာန်ကြီး-ခြင်း။ အာရောဟမဒေါ ပရိ-ဏာဟမဒေါ။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၉။ "အဝသေသာ သတ္တာ ရဿာ၊ အဟံ ပန ဒီဃော"တိ မဇ္ဇန-ဝသေန ဥပ္ပန္နော မာနော အာရောဟမဒေါ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅ဝ။

အာရောဟသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အာရောဟ+သမ္ပတ္တိ] အရပ်အမောင်းနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊ အရပ်အ မောင်းကောင်းခြင်း။ နာတိဒီဃာဒိသု စဿာ ပဌမယုဂဠေန အာရောဟသမ္ပတ္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆ဝ။ အာရောဟသမ္ပတ္တိ ဝုတ္တာ ဥဗ္ဗေဓေန ပါသာဒိကဘာဝတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၉ဂ။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၄။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁ဂ၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄ဂ၂။)

အာရောဟသမ္ပန္န (တိ) [အာရောဟ + သမ္ပန္န] အရပ်အမောင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ ဥရုဋ္ဌ-ဝါတိ အဘိဝဍ္ဎိတော အာရောဟသမ္ပန္နော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉ဝ။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆ဝ။)

အာရောဟာပယတိ (ကာ၊ ကြိ) [အာ+ရုဟ+ ဏာပယ+တိ] တက်စီးစေ၏။ ဟတ္ထိံ အာ-ရောဟာပယန္တိတိ ဟတ္ထာရောဟာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၂။၃၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉ဝ။

အာရောဟာဘာဝ (ပု) [အာရောဟ+အဘာဝ] အရပ်မြင့်မှု-မရှိသည်၏အဖြစ် - မရှိခြင်း။ ဩကောဋိမကောတိ အာရောဟာဘာဝေန (ဟေဋ္ဌိမကော၊ အံ၊ဋ္ဌီ) ဟေဋ္ဌိမကောဋိကော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၉၊၃၁၇။

အာရောဟိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ရုဟ+တဗ္ဗ] တက် စီး-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ အာရော-ဟိတဗ္ဗရထ-ကြည့်။

အာရောဟိတဗ္ဗရထ (ပု) [အာရောဟိတဗ္ဗ + ရထ] တက်စီး-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော ရထား။ ယောဓေဟိ ယုဇ္ဈနတ္ထံ အာရောဟိ-တဗ္ဗရထော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၉၆။

အာရောဟိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ရုဟ+တုံ] တက် ခြင်းငှါ။ ဇာနာမိ ခေါ ပနာဟံ ရုက္ခံ အာရော-

ဟိတုံ(အာရောပိတုံ။ မဟာနိ၊၄။၂၉)။ မ၊၂။ ၂၉၊၃၀။ ဝိ၊၄၊၄။၅၆၊ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၇။ ပါ-ကာရဿ ပိဋ္ဌိလဘာဝေန အာရောဟိတုံ အသ-က္ကောန္တာပိ ဥပဓာဝန္တိယေဝ။ မ၊၄၊၁။၃၆၂။ အရိယမဂ္ဂံ အာရောဟိတုံ။ သံ၊၄၊၁။၉၉။ နေတ္တိ၊၄။၂၃၉။

အာရောဟိတုကာမ (တိ) [အာရောဟိတုံ+ကာ-မ] (က) တက်စီးလိုသော၊ သူ။ (ခ) တက်ရောက်လိုသော၊သူ။(ဂ)တုံ့ပြန်သွားလိုသော၊ သူ။ (က) ရထံ တံ အာရောဟိတုကာမော ဟောဟိ။ ဒီ၊၄၊၂။၂၁၇။ (ခ) ဥဒ္ဒံ ဝါ အာ-ရောဟိတုကာမဿ သုသိရော ဟောတိ။ပဋ္ဌိသံ၊ ၄၊၁။၃၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃။ (ဂ) ပဋိမဂ္ဂံ အာ-ရောဟိတုကာမဿာ(မ၊၄၊၃။၅)တိ အာဂတ-မဂ္ဂမေဝ နိဝတ္တိတွာ ဂန္တုကာမဿ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၄။

အာရောဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ရုဟ + တွာ] (က) တက်၍။ (ခ) တက်စီး၍။ (က) ဍုမံ ရုက္ခံ အာရောဟိတွာ။ မ၊၂။၂၉။ (−ဝိ၊၄၊၃။၁၃။ မ၊၄၊၁။၂ဂ၂။) (ခ) ယသော ကုလပုတ္တော သုဝဏ္ဏပါဒုကာယော အာရော-ဟိတွာ။ ဝိ၊၃။၂၁။ (−ဝိ၊၃။၂၇၄။ ဝိ၊၄။ ၃ဂ၆။ သံ၊၂။၃၃၉။ အံ၊၄၊၂။၂၉ဂ။)

အာလက (ပု) [အာ+လာ+ဏွု?] (၁) ပဲတက်ပင်။ (အပ၊သျ၊၂။၁၅၉။) (၂) မြွားဖြောင့်သောကျည်။ (၁) အာလကာ တာလကာ စေဝ၊ ဝိဋ္ဋန္တိ အဿမေ မမ။ အပ၊၁။၄၀၆။ (၂) ရုက္ခာလက, ဝိပဿနာလက(မမ္ပ၊၄၊၁။ ၁ဂ၂)-ကြည့်။ အာဠက-နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အာလ(ဠ)ကမန္ဒာ (ထိ) [အာလ(ဠ)ကာ+မုဒ+ အ + အာ(ကုတ္တိဇောတက)။ ခန်၊ဋီ။၃၂-၌ အ-ရဿ, မုဒ္ဒ ဌ-ကြီးဖြင့် ရုပ်တွက်ပြ၏၊ ခန်၊သျ၊သစ်နှင့် တောင်ပေါက်၊ခန်၊သျတို့၌ကား ဒန္တဇ လ-ငယ်နှင့်ချည်း ရှိပြီး အာဒိဿနှင့်သာ ပါဠိမှန်ဟု တောင်ပေါက်၊ ခန်၊သျ-၌ဆုံးဖြတ်၏၊ အလ(ဠ)ကာနှင့် အဠကမန္ဒာ-တို့လည်းကြည့်။] (၁) အာလကမန္ဒာမည်သော မြို့၊ကုဝေရနတ်မင်း၏မြို့တော်။(တိ)(၂)ဟင်းလင်းပွင့်သော။ (၁) အာဠကမန္ဒာယ နာမ ရာဇဓာနိယာ ဝတ္ထုံ ဝါ ဝါသံ ဝါ။ ဒီ၊၃။၁၆၄။ ဒေဝနဂရံဝါတိ ဒေဝနဂရံ ဝိယ အာလကမန္ဒာ ဝိယ အမရဝတီ သမိဒ္ဓန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ဂဂ။ (တိ) (၂) ဝိဟာရော အာဠကမန္ဒာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၉၇။ အဠကမန္ဒာတိ ဧကင်္ဂဏာ မနုဿာဘိကိဏ္ဏာ။ ဝိ၊၄၊၄။၆၁။ (ဝိ၊၄၌ အ-ရဿဖြင့် "အဠက"ဟု ရှိ၏။)

အာလဂေတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [အာ+လဂ+တွာန] ချိတ်−ဆွဲ−၍။ ဝေဋ္ဌေ အာလဂေတွာန၊ ဓဇံ ဥက္ခိပိ မမ္ပရေ။ အပ၊၁။ဂ၁။

အာလဂ္ဂဘာဝ (ပု) [အာလဂ္ဂ(=အာ+လဂ+ တ)+ဘာဝ] ပြင်းစွာငြိကပ်သည်၏ အဖြစ်။ လဂ္ဂိတာတိ (လဂိတာတိ၊ မ၊ဋ္ဌ)မက္ကဋာလေပေ အာလဂ္ဂဘာဝေန(ပစ္စုဋ္ဌိတော ဝိယ၊ မ၊ ဋ္ဌ) သမ္မသိတော ဝိယ။ မ၊ဋီ၊၁။၆၂။ အံ၊ ဋီ၊၁။၁၀၃။

အာလဂ္ဂိတ (တိ) [အာ+လဂ္ဂ+ဣတ] ပြင်းစွာငြိကပ်ခြင်းသို့ ရောက်သော၊ ပြင်းစွာငြိကပ်သော။ ပဉ္စန္နံ ဣန္ဒြိယာနံ ဝသေန အာလဂ္ဂိ-တာ။ မ၊ဋီ၊၁။၆၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။

အာလဂ္ဂေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + လဂ + တွာ] (က) ဆွဲ−ချိတ်−၍။ (ခ) လွယ်၍။ (က) ရုက္ခေ သာဋကံ အာလဂ္ဂေတွာ။ ဝိ၊၁။ဂဝ။ ဝေဋ္ဌေ အာလဂ္ဂေတွာ။ ဝိ၊၄။၂၄၆။ (−ဝိ၊ ၁။၃ဝ၉။ ဝိ၊၄။၃၃၉။) (က) (ခ) ပတ္တံ....အံ-သေ အာလဂ္ဂေတွာ။ ဝိ၊၄။၃ဂ၅-၆။ သုတ္တနိ၊ ၄၊၁။၄၇။ အပ၊၄၊၁။၁၆၀။ (−သုတ္တနိ၊၄၊၂။ ၁၁၀။)

အာလပတိ (ကြိ) [အာ+လပ+အ ႏတိ] (က) ရှေးရှုပြောဆို၏၊ ခေါ်၏။ (ခ) ပြောဆို၏။

(ဂ) မေး၏။ (က) နာမေန မံ ဘဂဝါ အာလပတိ။ ဝိ၊၄။၃၀၄။ သံ၊၁။၂၁၄။ အာလပတိ(ကခါ။၁၆၈)တိ အာမန္တေတိ။ ကခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၀၉။ (–အဘိ၊က။၃၀၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅၊၁၇၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆၊၂၅၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆၊၂၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၊၂၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၊၁၄၂၊၂၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၊၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၉၊၆၆၊၁၀၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၅၊၁၄၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၊၁၈၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၂။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၂၊၈၁၊၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇။) **အာလပန္တိ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ **အာလပသိ** — ဇာ၊၁။၁၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၂။ **အာလပေယျာမ** — ဝိ၊၃။၂၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၆။ ဝဇိရ။၄၇၁။ **အာလပိ**—ဥဒါန။၈၃။ ဇာ၊၂။၅၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၄၊၂၇၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၁။ **အာလပိံသု**—ဝိ၊၃။၂၂၀။ **အာလပိဿတိ** — သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။ **အာလပိဿာမိ** — အဘိ၊က။၃၀၅။ (ခ) **အာလပေယျ** ပဘာဝတိ။ ဇာ၊၂။၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၁၅။ **အာလပိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၉။ **အာလပိတ္ထ**—ပေတ။၂၁၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၁။ **အာလပိဿာမ**—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ **အာလပိံသု**—ပေတ။၁၈၉။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၁၉။ (ဂ) "ဟန္ဒ ကုတော နု....အာဂစ္ဆသိ ဒိဝါဒိဝဿာ"တိ ပဌမတရံ အာလပိ။ ခုဒ္ဒ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။)

အာလပန (နာ၊ထီ) [အာ+လပ+ယု] (က) စ၍–ခေါ်ခြင်း–ပြောဆိုခြင်း၊ ရှေးဦးစွာ ပြောဆိုခြင်း။ (ခ) မိမိကိုယ်ကို ရှင်ဘုရင်နှင့် မှူးကြီးမတ်ကြီးစသည်–တို့သို့ ကပ်ဆောင်၍–တို့နှင့် ဆက်စပ်၍–ပြောဆိုခြင်း၊ "ငါကို ရှင်ဘုရင်က ကြည်ညိုသည်" စသည်ဖြင့် ပြောခြင်း။ (ဂ) ခေါ်ဝေါ်ခြင်း၊ ခေါ်ဝေါ်ကြောင်းစကား၊ အာလုပ်။ (က)(ခ) အာလပနာ(အဘိ၊ဝိ။၃၆၆)တိ....အာဒိတော ဝ လပနာ။....အတ္တုပနာယိကာ လပနာ အာလပနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၄။ (က) အာလပန(စူဠနိ။၂၂၉)န္တိ အာဒိတော လပနံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၁။ (ဂ) သာရိပုတ္တာတိ အာလပနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ ဇေတိ အာလပနေ နိပါတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ ဘိက္ခဝေတိ ပတိဿဝေန အဘိမုခီဘူတာနံ ပုန အာလပနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၊၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၉၊၃၁၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၈၊၁၇၀၊၂၄၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၇။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၅။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၇။)

အာလပနတ္ထ (ပု) [အာလပန+အတ္ထ] အာလုပ်အနက်။ ဘန္တေတိ အာလပနတ္ထေ ဝုဍ္ဎေသု သဂါရဝဝစနံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၃။

အာလပနဝစန (နု) [အာလပန+ဝစန] ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း–အာလုပ်–ဖြစ်သော–သဒ္ဒါ–စကား။ ဘိက္ခဝေတိ အာလပနဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ အာလပနဝစနန္တိ ဗုဒ္ဓါလပနဝစနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၀။ ဇေတိ အာလပနဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။

အာလပနသမုဒါစာရ (ပု) [အာလပန+သမုဒါစာရ] အာလုပ်ဖြစ်သော–သဒ္ဒါ–စကား။ အာဝုသော ဘိက္ခဝေတိ .... အာမန္တနဝသေန အာလပနသမုဒါစာရော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၅။

အာလပနာဓိဝစန (န) [အာလပန+အဓိဝစန] အာလုပ်ဖြစ်သော–သဒ္ဒါ–စကား။ အမ္ဘော ပုရိသာတိ အာလပနာဓိဝစနမေတံ။ ဝိ၊၁။ ၉၃။

အာလပန္တ (တိ) [အာ+လပ+အ+အန္တ၊ ထိ-၌ အာလပန္တီ] စကားပြောဆိုသော၊ ခေါ်ဝေါ် သော၊သူ။ အာလပန္တေန ပန ဘန္တေ ကထံ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊၂။၁၁၇။ မံ အာလပတော ဒသဗလဿ မုခံ နပ္ပဟောတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ ဘဂဝန္တော သာဝကေ အာလပန္တာ ဘိက္ခ- ဝေတိ အာလပန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ သာ.... ပုနပ္ပုနံ အာလပန္တိ ပဋိဝစနံ အလဘိတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၃။ (–ဥဒါန။ဂ၃။ ဒီဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ဂ၄၊၁၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၃၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၉။၃၃၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၆။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၉။) အနာလ- ပန္တ လည်း ကြည့်။

အာလပိတ (တိ) [အာ+လပ+တ] (က) ပြောဆိုအပ်သော။ (ခ) ခေါ်ဝေါ်အပ် သော။ (က) အာလပိတော (ဝိ၊၃။၄၁၁)- တိ "မမ သန္တကံ ယံ ဣစ္ဆေယျာသိ၊ တံ ဂဏှာဟီ" တိ ဇဝံ ဝုတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၂။) (ခ) ဗုဒ္ဓေဟိ စ အာလပိတော ဘိက္ခုသံဃော ဘဒန္တေတိ ပဋိဝစနံ ဒေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၆။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ ဣတိ- ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၄။ ကခါ၊ဋီ။၂၀ဂ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၄။)

အာလပိတတ္ထေရ (ပု) [အာလပိတ+ထေရ] ခေါ်ဝေါ်အပ်သော မထေရ်။ ထေရာနန္တိ "ဘိက္ခဝေ"တိ အာလပိတတ္ထေရာနံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၉၅-၆။

အာလပိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+လပ+တဗ္ဗ] ပြော ဆို–ခေါ်ဝေါ်–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော။ ကဏှာသုခံ အာလပိတဗ္ဗောတိ အဝေါစ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၄၂။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၄။)

အာလပိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လပ+တုံ] (က) ပြောဆိုခြင်းငှါ။ (ခ) ခေါ်ဝေါ်ခြင်းငှါ။ (က) ဋ္ဌိတယက္ခိနိယာ ဝါ အာလပိတုံ ဝဋ္ဋံ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၄။ (–ဝဇိရ။၅၄၀။) (ခ) မံ "တိဿ"တိ နာမံ ဂဟေတွာ အာလပိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။ (–ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅ဂ။)

အာလပိတုကာမ (တိ) [အာလပိတုံ+ကာမ] ပြောဆို – ခေါ်ဝေါ် – လိုသော၊ သူ။ န အာလပိတုကာမော အာလပတိ။ အဘိ၊က။ ၃၀၅။

အာလပိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + လပ + တွာ] ခေါ်ဝေါ်–ပြောဆို–၍။ သော မံ မုဒုဟိ ဝါစာဟိ၊ အာလပိတွာ တတော ဂတော။ ဝိမာန။၇၀။ မံ အာလပိတွာ အာမန္တေတွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉ဂ။ ပိယသမုဒါစာရေန အာလ- ပိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ "ဘိက္ခု ဘိက္ခူ"တိ အာလပိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ (– ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄ဂ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၂၂။)

အာလပေယျ (ကြိ) အာလပတိ-ကြည့်။

အာလဘာတေ (ကြိ) [အာ+ရဘ (လဘ)+ တေ] အားထုတ်ရာ၏။ သေတဝဓယေဇ္ဇံ အာ- လဘာတေ ဘူတိကာမော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၃၂။

အာလမ္ဗ (ပု) [ဘူရိဒတ္တဇာတ်ဋ္ဌကထာ၌ "ပါဠိယံ အလမ္ဗာတိ ဇော္ဍ အလမ္ဗာယနာတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဂါထာဗန္ဓဝသေန အက္ခရလောပံ ကတွာ ဇဝံ ဝုတ္တံ။ အထ ဝါ အာလမ္ဗ-သဒ္ဒေါပိ အ- လမ္ဗာယ-သဒ္ဒေန သမာနတ္ထော ဧကော ပရိ- ယာယောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ"ဟု ဆို၏။] အလမ္ဗာယ် ဆရာ၊ မြွေသမား၊ မြွေကို ကိုင်ကစားသူ။

တံ မံ နာဂေန အာလမ္ပ၊ အဟံ မတ္တာုကဆာ-
ပိယာ။ ဇာ၊၂။၂၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈။

အာလမ္ဗာယန (ပု) [ ] အလမ္ဗာယ်ဆရာ၊ မြွေ
သမား။ အာလမ္ဗာယနေ န ကုပ္ပါမိ။ စရိယာ။
၄၀၀။ အလမ္ဗာန-နှင့် အလမ္ဗာယနတို့လည်း
ကြည့်။

အာလမ္ဗ (ပု) [အာ+လဗိ+အ] (၁) အာလမ္ဗ
မည်သော စည်။ (၂) အာရုံ။ (တိ) (၃)
တွဲလျားကျသော။ (၁) အာလမ္ဗော(ဝိမာန။
၂၂)တိ အာဒိ တူရိယဝါဒကာနံ ဒေဝ-
ပုတ္တာနံ ကေဒေသတော နာမဂ္ဂဟဏန္တိ
ဝဒန္တိ။တူရိယာနံ ပနေတံ နာမဂ္ဂဟဏံ။ဝိမာန၊
ဋ္ဌ။၈၇။ (၂) အာလမ္ဗာ ဝိသယော တေ ဆာ-
ရမ္မဏာလမ္ဗနာနိ စ။ ဓာန်။၉၄။ (၃) ဝိဝိဓော
အာလမ္ဗော ဗျာလမ္ဗော။ ကစ္စည်း၊သုတ်။
၃၂၈။

အာလမ္ဗက (တိ) [အာ+လဗိ+ဏ္ဍု] (၁) အာရုံပြု
တတ်သော၊ (စိတ်)။ (၂) ဆွဲကိုင်အပ်သော။
(၁) သတ္တိကိရိယာဘိသမယံ ပဝတ္တေန္တာဿ
အာလမ္ဗကေ လဋ္ဌမာနဝိသေသကံ။ အာ-
လမ္ဗိတဗ္ဗေ အာရောပေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၆၃။ (—မူလဋီ၊၃။၁၀၅။) (၂) အယံ မေ
ဟတ္ထာလမ္ဗကံ ဒေန္တီယာပိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။
အနာလမ္ဗ-လည်း ကြည့်။

အာလမ္ဗဏ (န) [အာ+လဗိ+ယု] အာလမ္ဗန-နှင့်
အနက်တူ၊ ၎င်း-ကြည့်။

အာလမ္ဗဏဒါယက (ပု) [အာလမ္ဗဏ+ဒါယက]
ကိုင်ဆောင်စရာတောင်ဝှေးကို ပေးလှူသော
သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

အာလမ္ဗဏဒါယကတ္ထေရ (ပု) [အာလမ္ဗဏဒါယ-
က+ထေရ] ကိုင်ဆောင်စရာ တောင်ဝှေးကို
လှူဘူးသောမထေရ်၊ အာလမ္ဗဏဒါယက
ထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ အာလမ္ဗဏဒါ-
ယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာ-
သိတ္ထာတိ။ အာလမ္ဗဏဒါယကတ္ထေရဿာ-
ပဒါနံ ပဌမံ။ အပ၊၁။၂၃၉။

အာလမ္ဗဏဒါယကဝဂ္ဂ (ပု) [အာလမ္ဗဏဒါယက
+ဝဂ္ဂ] အာလမ္ဗဏဒါယကဝဂ်။ အပဒါနပါဠိ၊
၂၃-ဝဂ်။ အပ၊၁။၂၃၉၊၂၄၄။

အာလမ္ဗတိ (ကြိ) [အာ+လဗိ+အ+တိ] (က)
အာရုံပြု၏၊ (ခ)တက်၏(အထက်သို့တက်၏)။
(ဂ) ဆွဲကိုင်၏။ (က) စိတ္တဥ္စိ အတီတာနာ-
ဂတာဒိသဗ္ဗံ အာလမ္ဗေတိ။ မူလဋီ၊၂။၄၁။
အာလမ္ဗေယျ — သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၆။ မူလဋီ၊၂။
၄၁။ (ခ) အာလမ္ဗန္တု (ဝိမာန။၁၂၃)တိ
အာရောဟန္တု။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၂၉။ (ဂ) ဟတ္ထံ
န အာလမ္ဗိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။

အာလမ္ဗဒဏ္ဍ (ပု) [အာလမ္ဗ+ဒဏ္ဍ] ကိုင်ဆောင်
စရာ — ထောက်မှီစရာ — တုတ် — တောင်ဝှေး။
အာလမ္ဗဒဏ္ဍံ ဒတွာန။ အပ၊၂။၁၀၄။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။

အာလမ္ဗ(ဏ)န (န) [အာ+လဗိ+ယု] (၁)
ဆွဲကိုင်အပ်သောအရာ။ (က) အာရုံ၊ စိတ်
စေတသိက်တရားတို့သည် ဆွဲကိုင်အပ်သော
တရား၊ (ရူပါရုံ, သဒ္ဒါရုံ စသော အာရုံ
ခြောက်ပါး)။ (အာရမ္မဏ (၁) လည်း
ကြည့်။) (ခ) အကြောင်းတရား၊ အကျိုး
တရားသည် — ဆွဲကိုင်အပ်သော — မှီတွယ်
အပ်သော—အကြောင်းတရား(အကျိုးတရား
ကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းတရား)။
(ဂ) မှီရာဌာန၊ လွှမ်းဖိရပ်တည်ရာဌာန၊ အမှီ
တကဲပြုစရာ — အားကိုးအားထားရာ — ပုဂ္ဂိုလ်
— တရား။ (တိ)(ဃ) ဆွဲကိုင်အပ်သော — ဆွဲ
ကိုင်စရာဖြစ်သော — ပုဂ္ဂိုလ် — တရား။ (င) ဆွဲ
ကိုင်အပ်သော — ဆွဲကိုင်စရာဖြစ်သော — ကြိုး
တန်း, တုတ်တန်း-စသည်။ (စ) ထောက်မှီ
အပ်သော — ကိုင်ဆောင်အပ်သော — တောင်
ဝှေး, တုတ်-စသည်။ (ဆ) မှီတွယ်—မှီတည်—
အပ်သော ပျဉ်ချပ်, သစ်ပင်, တိုင်-စသည်။

(၂) အာရုံပြုခြင်း။ (၁)(က) စိတ္တံ ဟိ အတီတာနာဂတာဒိသဗ္ဗံ အာလမ္ဗနံ ကရောတိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၆၆။ အာလမ္ဗာ ဝိသယေ'တေ ဆာရမ္မဏာ'လမ္ဗဏာနိ စ။ ဓာန်။၉၄။ (-အနုဋီ၊၃။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၉။) (ခ) အပ္ပဋိက္ကူပိတဗ္ဗေန အတ္တနော ဖလေန အာလမ္ဗိယတိတိ အာလမ္ဗဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ (-မ၊ဋီ၊၂၊၇၉။) (ဂ) အာရမ္မဏံ အာလမ္ဗဏံ နိဿယံ ဥပနိဿယံ ပြုဟိ။ စူဠနိ။၁၀၂။ အာလမ္ဗဏန္တိ အဝတ္ထရိတ္ဗာ ဌာနံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၃။ (တီ)(ဃ) နိဗ္ဗာနံ အာရဗ္ဘတံ အာလမ္ဗနာဒုလ္လဘာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅၁။ (င) ဝါလိကံ အာကိရိတွာ အာလမ္ဗနံ ယောဇေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။) အာလမ္ဗနဗာဟာ-စသည်လည်း ကြည့်။ (စ) ကာနနံ ဝနမောဂယှ၊ ဝေဠုံ ဆေတွာန ဟံ တဒါ။ အာလမ္ဗနံ ကရိတွာန၊ သံဃဿ အဒဒံ အဟံ။ အပ၊၁။၃၂၃။ သော တုမှာကံ ဥပဋ္ဌာကော ဘဝိဿတိ အာလမ္ဗနော စ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၉။ ကတ္တရဿ ဇိဏ္ဏဿ အာလမ္ဗနော ဒဏ္ဍော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၄။ (-အပ၊၁။ ၂၃၉။) (ဆ) အာလမ္ဗနဖလက, အာလမ္ဗနရက္ခ-စသည် ကြည့်။ (၂) အာလမ္ဗနတော-(မူလဋီ၊၂။၄၁)တိ အာရမ္မဏကရဏတော။ အနုဋီ၊၂။၅၀။

အာလမ္ဗနကရဏနယ (ပု) [အာလမ္ဗနကရဏ+နယ] အာရုံပြုသောနည်း။ သခါရုပေက္ခာယ ကတနယေနေဝါတိ အနိစ္စာဒိနာ အာလမ္ဗနကရဏနယေနေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၉။

အာလမ္ဗနဋ္ဌ (ပု) [အာလမ္ဗန + အတ္ထ] ဆွဲကိုင်ရာဟူသော အနက်သဘော။ အာလမ္ဗနဋ္ဌေန အာလမ္ဗနရဇ္ဇုသဒိသံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၅။ (-သာရတ္ထ၊၃။၁၉၂။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၂၂။)

အာလမ္ဗနတ္ထမ္ဘ (ပု) [အာလမ္ဗန+ထမ္ဘ] ဆွဲကိုင်-မှီတွယ်-မှီတည်-အပ်သောတိုင်။ ယော ဟိ ကောစိ ဘိက္ခု စင်္ကမေ စင်္ကမမာနော ဝါ အာလမ္ဗနတ္ထမ္ဘံ နိဿာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။

အာလမ္ဗနနင်္ဂလ (နပ) [အာလမ္ဗန+နင်္ဂလ] ဆွဲကိုင်-မှီတွယ်-အပ်သောထွန်တုံး။ ရဩ အာလမ္ဗနနင်္ဂလံ ရတ္တသုဝဏ္ဏပရိက္ခိတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇-၈။

အာလမ္ဗနနိဒဿန (နပ) [အာလမ္ဗန+နိဒဿန] အာရုံကို ညွှန်ပြသောသဒ္ဒါ။ အထ ဝါ "သတ္တေသူ"တိ ဣဒံ န ဒယာယ အာလမ္ဗနနိဒဿနံ။ မူလဋီ၊၁။၆။

အာလမ္ဗနဖလက (နပ) [အာလမ္ဗန+ဖလက] ဆွဲကိုင်-မှီတွယ်-မှီတည်-အပ်သော ပျဉ်ချပ်၊ တံကဲပျဉ်။ ထေရော အာလမ္ဗနဖလကံ နိဿာယ ဌိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၊၅၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၊၂၉၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၁၄။)

အာလမ္ဗနဗာဟာ (ထီ) [အာလမ္ဗန+ဗာဟာ] ဆွဲကိုင်အပ်သော - ဆွဲကိုင်စရာဖြစ်သော - မောင်း - ကြိုးတန်း - တုတ်တန်း - လက်ရန်း တန်း - လက်ရန်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာလမ္ဗနဗာဟံ။ ဝိ၊၄။၂၅၄၊၂၉၃။ အာလမ္ဗနဗာဟန္တိ အာလမ္ဗနရဇ္ဇုဒဏ္ဍကံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၃၃။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။)

အာလမ္ဗနရဇ္ဇု (ထီ) [အာလမ္ဗန+ရဇ္ဇု] ဆွဲကိုင်စရာကြိုးတန်း။ အာလမ္ဗနရဇ္ဇု ဝိယ သောတိ အတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၄။ ယထာ ဒုဗ္ဗလဿ ပုရိသဿ အာလမ္ဗနရဇ္ဇု....ဥပတ္ထမ္ဘော။ မ၊ဋီ၊ ၃။၃၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၂။

အာလမ္ဗနရက္ခ (ပု) [အာလမ္ဗန+ရက္ခ] ဆွဲကိုင်-မှီတွယ်-မှီတည်-အပ်သောသစ်ပင်။ စင်္က

မေ အပဿာယ တိဋ္ဌန္တဿ အာလမ္ဗနရုက္ခော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၂၁၄။ (–သာရတ္ထ၊၂။၂၇၀။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၂။)

အာလမ္ဗနီ (ထိ) [အာ+လဗိ+ယု+ဤ] ဆွဲကိုင်အပ်သော။ ရဇ္ဇုဝါ'လမ္ဗနီ စေသာ။ ဇာ၊၁။၁၇၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၄။)

အာလမ္ဗနီယ (တိ) [အာ+လဗိ+အနီယ] အာရုံပြု–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော။ ယံ ကိဉ္စိ အနာလမ္ဘိတ္ဗာ ပဝတ္တိတုံ အသမတ္ထဿ ဩလုဗ္ဘ ပဝတ္တိကာရဏဘာဝေန အာလမ္ဗနီယတော အာရမ္မဏံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၆၃။ အနု၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၅၇။

အာလမ္ဗမာန (တိ) [အာ+လဗိ+အ+မာန] အာရုံပြုသော။ အာရမ္မဏံ အဂ္ဂဟေတွာ အပ္ပဝတ္တိတော အာလမ္ဗမာနာ ဓမ္မာ သာရမ္မဏာ။ မူလဋီ၊၁။၅၄။

အာလမ္ဗရ=အာဠမ္ဗရ (နု) [အာလမ္ဗ+ရ+အ။ "အာလမ္ဗ"ဣတိ သဒ္ဒါယတေတိ အာလမ္ဗရော။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၁၄၄။] (၁) ထက်စည်။ (၂) အာလမ္ဗရ မည်သောစည်၊ ပဇ္ဇန်လက်မဖြင့် အသုရာနတ်တို့ ပြုလုပ် အပ်သော စည်။ (၃) တူရိယာသံ။ (၄) ဆင်ဟည်သံ။ (၁) အညိဿာ ကစ္ဆေ အာလမ္ဗရံ။ ဝိ၊၃။၂၁။ မုရဇအာလမ္ဗရတူရိယဃုဋ္ဌော (ဝိမာန။ ၁၁၈။ ပေတ။၁၉၆) တိ မုဒိင်္ဂါနံ အာလမ္ဗရာနံ အဝသိဋ္ဌတူရိယာနဉ္စ သဒ္ဒေဟိ နိစ္စဃောသိတော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၉။ (–ဇာ၊၁။၂၅၀။) (၂) သမုဒ္ဒံ ပန ပဝိဋ္ဌ အသုရာ ဂဟေတွာ အာလမ္ဗရံ နာမ ဘေရိံ ကာရေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ (၃) (၄) အာလမ္ဗရော တူရိယရဝေ၊ ဂဇေန္ဒာနဉ္စ ဂဇ္ဇိတေတိ ဟိ အမရကောသနာနတ္ထသင်္ဂဟေသု။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၁၄၄။ အမရ၊ ၂၃။၁၆၇။ (ဋင်း-သျှ၊နာ။၄၄၂။)

အာလမ္ဗရမေဃ (ပု) [အာလမ္ဗရ+မေဃ] အာလမ္ဗရမည်သော မိုး။ "အာလမ္ဗရမေဃော ဝိယ ထနတိ"တိ တံ သန္ဓာယ ဝဒန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၁။

အာလမ္ဘိတ (တိ) [အာ+လဗိ+တ] (၁) အာရုံပြုအပ်သော။ (၂) ဆွဲကိုင်အပ်သော။ (၁) တဏှာယ အာလမ္ဘိတော ပဏိဟိတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၇။ အာလမ္ဘိတော အာရမ္မဏော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇၅။ (–အနု၊ဋီ၊၂။၆၄။ နေတ္တိ၊ဋီ။၄၃။) (၂) တေန ဝါ အာလမ္ဘိတော ဒဏ္ဍော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၂၈။

အာလမ္ဘိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+လဗိ+တဗ္ဗ] အာရုံပြု–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော။ ဒဏ္ဍာရဇ္ဇုအာဒိ ဝိယ ဒုဗ္ဗလဿ စိတ္တစေတသိကာနံ အလမ္ဘိတဗ္ဗတာယ ဥပတ္ထမ္ဘနဋ္ဌော ဩလုဗ္ဘဋ္ဌော။ အနု၊ဋီ၊၃။၁၂၇။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၂။ မူလဋီ၊၃။၁၀၅။ အနု၊ဋီ၊၂။၂၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၆၊၂၇၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၃၆။)

အာလမ္ဘိတဗ္ဗဓမ္မ (ပု) [အာလမ္ဘိတဗ္ဗ+ဓမ္မ] အာရုံပြု–အပ်–သင့်–ထိုက်–သောသဘောတရား။ ယဒိ ဟိ အာလမ္ဘိတဗ္ဗဓမ္မဝသေန ဘူမိဝဝတ္ထာနံ ကရေယျ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၉။

အာလမ္ဘိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လဗိ+တုံ] အာရုံပြုခြင်းငှါ။ ဉာဏံ နိရောဓံ အာလမ္ဘိတုံ န သက္ကောတိ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၂၅၈။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၆။ မူလဋီ၊၂။၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၈၀။)

အာလမ္ဘိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လဗိ+တွာ] (၁) ဆွဲကိုင်၍။ (၂) (က) မှီ၍၊ မှီတွယ်၍။ (ခ) ထောက်၍၊ ထောက်မှီ၍။ (၃) အာရုံပြု၍။ (၁) ကိမ္ပိ နု ခေါ အဟံ အာလမ္ဘိတွာ ဥတ္တရေယျံ။ ဝိ၊၃။၃၇။ ယထာ ဟိ ဒုဗ္ဗလော ပုရိသော ဒဏ္ဍံ ဝါ ရဇ္ဇုံ ဝါ အာလမ္ဘိတွာဝ ဥဋ္ဌဟတိ စေဝ တိဋ္ဌတိ စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၅။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၁။) (၂) (က) အဒ္ဓသ သုဘဒ္ဒံ ဒေဝိံ ဒွါရဗာဟံ

အာလမ္ဗိတွာ ဋ္ဌိတံ။ ဒီ၊ ၂။၁၅၅။ အာလမ္ဗန-ဖလကံ အာလမ္ဗိတွာ ဋ္ဌိတကောဝ....ပရိနိဗ္ဗာ-ယိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၁၅၁။) (ခ) န စ ပါဏီနာ အာလမ္ဗိတွာ အာသနေ နိသီဒတိ။ မ၊ ၂။၃၃၉။ (၃) ဒုက္ခ-သစ္စံ အာလမ္ဗိတွာ၊ အာရမ္မဏံ ကတွာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၄၁။ ဝိမတိ၊၁။၂၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၂။ အနုဋီ၊၁။၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၂၁၅၁။)

အာလမ္ဗိ(မ္ဗိ)ယတိ (ကမ္မ၊ ကြိ) [အာ+လဗိ+ယ+တေ] (၁) ဆွဲကိုင်အပ်၏၊ မှီတွယ်အပ်၏။ (၂) အာရုံပြုအပ်၏။ (၁) အတ္တနော ဖလေန အာလမ္ဗိယတီတိ အာလမ္ဗဏံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။ (၂) အညေန မဂ္ဂေန မဂ္ဂေါ အာလမ္ဗိယတိ။ အနုဋီ၊ ၂။၆၄။

အာလမ္ဗိယမာန (တိ) [အာ+လဗိ+ယ+မာန] အာရုံပြုအပ်သော။ ကုသလာကုသလဓမ္မေဟိ အာလမ္ဗိယမာနာပိ အာရမ္မဏဓမ္မာ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၅၂။ တေန အာလမ္ဗိယမာနာနမ္ပိ ရူပါဒီနံ။ မူလဋီ၊၃။၁၀၀။

အာလယ (ပုံ) [အာ+လယ+အ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၁၆၃။ အာ+လီ+အ။ ရူ။နှာ-၃၅၁။] (၁) (က) ငြိကပ်တွယ်တာ– မှီဝဲ– အပ်သော တရား၊ ဝတ္ထုကာမ၊ ကာမဂုဏ် ငါးပါး။ (ခ) ငြိကပ် တွယ်တာ– မှီဝဲ– တတ်သော တရား။ ကိလေသာကာမ၊ တဏှာ။ (ဂ) တဏှာ, ဒိဋ္ဌိ-ဟူသော အာလယ နှစ်ပါး။ (ဃ) တဏှာဖြင့် မှီဝဲအပ်– ကာမုပါဒါန်၏ အဖန်တလဲလဲ ကိန်းဝပ်ရာဖြစ် – သော တရား၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး။ (င) အလို ဆန္ဒ။ (၂) အခြင်းအရာ၊ ဟောကြား လိုသော အခြင်းအရာ။ (၃) လှည့်ပတ် – ဟန်ဆောင် – ခြင်း၊ ဟန်၊ အမူအရာ။ (၄) တည်ရာ၊မှီရာ၊နေရာ၊(အိမ်, ကျောင်း,အသိုက်-စသည်။) (၁) (က) အာလယရမာတိ

သတ္တာ ပဉ္စ ကာမဂုဏေ အလ္လီယန္တိ၊ တသ္မာ တေ အာလယာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ (–မူလဋီ၊ ၂။၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၉၅။) (က) (ခ) အာလယရမာတိ သတ္တာ ပဉ္စသု ကာမ-ဂုဏေသု အလ္လီယန္တိ၊ တသ္မာ တေ အာလယာ-တိ ဝုစ္စန္တိ။ အဋ္ဌသတတဏှာဝိစရိတာနိ အာ-လယန္တိ၊ တသ္မာ အာလယာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ အာ-လီယန္တိ အဘိရမိတဗ္ဗဋ္ဌေန သေဝီယန္တီတိ အာလယာ၊ ပဉ္စ ကာမဂုဏာ။ အာလယန္တိ အဘိရမဏဝသေန သေဝန္တီတိ အာလယာ။ တဏှာဝိစရိတာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၅၈။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၃၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၀။ (–သာရတ္ထ၊ ၂။၁၀၇။ သာရ-တ္ထ၊၃။၁၅၁။ ဝိမတိ၊၁။၈၇။) ကာမာလယ-လည်း ကြည့်။ (ခ) ပဉ္စသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု ဆန္ဒော အာလယော အနုနယော။ မ၊၁။ ၂၄၉။ တဏှာ ဟိ.... အာလယကရဏဝသေန အာလယော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၃။ (–မ၊ ၂။၄၁၁။ ဓမ္မ။၇၂။ သုတ္တနိ။၃၇၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၆၉၊ ၂၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၃၀။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀၊၁၃၅၊၁၅၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၇၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၃၊၄၂၂။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၀။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၉။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၄။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၇။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၀၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၄။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၃၂။ ဓာန်။၁၆၃။) (ဂ)ကာမာလယေ အသတ္တ(သုတ္တနိ။၃၀၅)န္တိ ယွာဟံ ကာမေသု တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန ဒုဝိဓော အာလယော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ ဆေတွာ အာသဝါနိ အာလယာနိ။ သုတ္တနိ။၃၆၁။ ဒွေ စ အာလယာနိ ပညာသတ္တေန ဆေတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၆။ (ဃ) အာလယရမ (ဂ) အနက် ကြည့်။ (င) တထာဂတေန

မဟာကမ္မဝိဘင်္ဂကထနုတ္တံ အာလယော ဒဿိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၂။ အာလယောတိ အဘိရုစိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၈။ (၂) ဣန္ဒြိယဘာဝနာယ ကထနုတ္တံ အာလယံ အကာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၅၀။ အာလယန္တိ ကထေတုကာမတာကာရန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၄၃၉။ (၃) အကရာ အာလယေ ဗဟူ(ဇာ၊၂။၁၅၃)တိ တုမှာကံ ဝဍ္ဎနာဝနိ ဗဟူနိ အကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၅။ ဥမ္မတ္တကာလယ(ဝိ၊၄။၂၀၁), ဂိလာနာလယ, မတာလယ(ဇာ၊၁။၁၉၈)တို့လည်း ကြည့်။ (၄) အာလယ(အံ၊၁။၃၆၆)န္တိ နိဝါသဋ္ဌာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ အာလယ(ထေရ။ ၂၇၃)န္တိ နိလယံ အတ္တနော ကုလာဝကံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ (–အပ၊၁။၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၁။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၈၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၉၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၃။)

အာလယကရဏ(န)[အာလယ+ကရဏ]ငဲ့ကွက်–တွယ်တာ–မှုကို ပြုခြင်း၊ အာလယပြုခြင်း။ အာလယကရဏဝသေနာ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃)တိ အပေက္ခာကရဏဝသေန။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၁။ ဝဇိရ။၄၆၉။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၁၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၃။)

အာလယဋ္ဌ (ပု) [အာလယ+အတ္ထ] ကိန်းအောင်းရာဖြစ်သော – အနက် – သဘော။ အာလယဋ္ဌေနာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂)တိ အာဝသိတဘာဝေန။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၁။

အာလယတိ (ကြိ) [အာ+လီ+အ+တိ ? (အာ+လယ+အ+တိ) ခေတ်ကျမ်းတို့၌ ကပ်ငြိခြင်း အနက်ရှိသော လီဓာတ်ကို ကိ,ဒိနှစ်ဂိုဏ်းသာ ပြသည်။] ငြိကပ်–မှီဝဲ – ၏။ တေ ဟိ အာလယန္တိ သမ္ဗန္တိ။ ပေဋကော။ ၂၄၂။ အဋ္ဌသတတဏှာဝိစရိတာနိ အာလယန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၈။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၀။)

အာလယန (န) [အာ+လီ+ယု] မှီရာ၊ တည်ရာ။ အာလယေသိ-ကြည့်။

အာလယနိရတ (တိ) [အာလယ+နိရတ] အာလယရတ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အာလယပဋိပက္ခ (ပု) [အာလယ + ပဋိပက္ခ] ကပ်ငြိ–တွယ်တာ–ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်တရား။ အနာလယ ၁ ကြည့်။

အာလယဘူတ(တိ)[အာလယ+ဘူတ] (သမထ, ဝိပဿနာတို့၏) တည်ရာဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ အာလယဘူတ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅)န္တိ သမထဝိပဿနာနံ အဓိဋ္ဌာနဘူတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၆။

အာလယရတ (တိ) [အာလယ+ရတ] ငြိကပ်–မှီဝဲ–အပ်သော ကာမဂုဏ်ငါးပါး, ငြိကပ်–မှီဝဲ–တတ်သောတဏှာတို့၌ အမြဲမွေ့လျော်သော။ အာလယရတာ အာလယသမ္မုဒိတာ။ ဝိ၊၃။၅။ ဒီ၊၂။၃၁။ မ၊၁။၂၂၄။ မ၊၂။၂၉၁။ သံ၊၁။၁၃၈။ အံ၊၁။၄၄၇။ အာလယေသု ရတာတိ အာလယရတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ အာလယရတာတိ အာလယနိရတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၈။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၄-၅။)

အာလယရာမ (တိ) [အာလယ + ရမု + အ] (က) ငြိကပ်–မှီဝဲ – အပ်သော ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့ဖြင့် မွေ့လျော်သော။ (ခ) ငြိကပ်–မှီဝဲ–အပ်သော ကာမဂုဏ်ငါးပါး, ငြိကပ်–မှီဝဲ–တတ်သော တဏှာတို့ဖြင့် မွေ့လျော်သော။ (ဂ) တဏှာဖြင့်မှီဝဲအပ်–ကာမုပါဒါန်၏ အဖန်တလဲလဲကိန်းဝပ်ရာဖြစ်–သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ မွေ့လျော်သော။ (က) အာလယရာမာ (ဝိ၊၃။၅)တိ.... တေဟိ အာ-

လယေဟိ ရမန္တီတိ အာလယရာမာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၃။ (ခ) အာလယရာမာ (ဒီ၊၂။၃၁။ မ၊၁။၂၂၄။ သံ၊၁။၁၃၈)တိ သတ္တာ .... တေဟိ အာလယေဟိ ရမန္တီတိ အာလယရာမာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၉။ (–သာရတ္ထ၊၃။၁၅၁-၂။) (ဂ)ယေဘုယျေန စ အာလယရာမတာယ (အာလယရာမတ္တာ၊ ဝိသုဒ္ဓိ)ပဇာယ ပါကဋံ ကာမုပါဒါနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၅။ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ အာလယော၊တတ္ထ ရမတီတိ အာလယရာမာ။ မူလဋီ၊၂။၁၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၉။ အာလိယန္တိ သေဝိယန္တိ၊ အာပုနပ္ပုနံ ဝါ လယတိ ဧတ္ထ ကာမုပါဒါနန္တိ အာလယော၊ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ၊ တတ္ထ ရမတီတိ အာလယရာမာ၊ ပဇာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊သျှ၊ပြည်မူ။

အာလယဝိဿဇ္ဇန (န) [အာလယ + ဝိဿဇ္ဇန] အာလယ–တွယ်တာမှု–မြှော်လင့်မှု–တဏှာ–ကို စွန့်ခြင်း။ ကနိဋ္ဌပုတ္တမှိ အာလယဝိဿဇ္ဇနံ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၂။

အာလယသဗ္ဘာဝ (ပု) [အာလယ + သဗ္ဘာဝ] အာလယ–တွယ်တာမှု–မြှော်လင့်မှု–တဏှာ–၏ ထင်ရှားသည်၏အဖြစ်။ ပကတိယာဝ နိဿယောတိ ဧတ္ထ အန္တေဝါသိကာနံ အာလယသဗ္ဘာဝေ ယာဝ ဝဿုပနာယိကဒိဝသော၊ တာဝ ကပ္ပတိ။ ဝဇီရ၊၅၁၀။

အာလယသမုဂ္ဃါတ (တိ) [အာလယ+သမုဂ္ဃါတ] (က) ကာမဂုဏ်ငါးပါးဟူသော–ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌ဖြစ်သော တဏှာဟူသော– အာလယကို အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်ရာဖြစ်သောတရား၊ နိဗ္ဗာန်။ (ခ) အာလယဟု ဆိုအပ်သော တဏှာကို အကြွင်းမဲ့ဖြတ်တတ်သော တရား၊ နိဗ္ဗာန်။ (က) ယသ္မာ ပန တံ အာဂမ္မ ပဉ္စကာမဂုဏာလယာ သမုဂ္ဃါတံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တသ္မာ အာလယသမုဂ္ဃါတောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၅။(–ဝိ၊၁။၂၃။ အံ၊၁။ ၃၄၃။ ဣတိဝုတ်။၂၅၄။ နေတ္တိ။၁၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၂။) (ခ) အာလယသင်္ခါတံ တဏှံ သမုဂ္ဃါတေတိ သမုစ္ဆိန္ဒတီတိ အာလယသမုဂ္ဃါတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈၉။

အာလယသမုဂ္ဃါတုပါယ [အာလယသမုဂ္ဃါတ + ဥပါယ] ကာမဂုဏ်ငါးပါးဟူသော အာလယကို အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်ရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်၏အကြောင်းမဂ္ဂသစ္စာ။ အာလယာလယရာမတာ အာလယ သမုဂ္ဃါတ အာလယ သမုဂ္ဃါတုပါယာနဉ္စ ဝသေနာပိ စတ္တာရော ဝုတ္တာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၈။

အာလယသမ္မုဒိတ (တိ) [အာလယ+သမ္မုဒိတ] ငြိကပ်–မှီဝဲ–အပ်သော ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌ အလွန်ဝမ်းမြောက်နှစ်သက်သော။ အာလယေသု သုဋ္ဌု မုဒိတာတိ အာလယသမ္မုဒိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ (–အံ၊၁။၄၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၅။) အာလယရတ-လည်း ကြည့်။

အာလယာဘိနိဝေသ (ပု) [အာလယ+အဘိနိဝေသ] (က) (သင်္ခါရတရားတို့၌) ကိုးကွယ်ရာ–ပုန်းအောင်းရာ–မှီခိုရာ–ဟူ၍ မှားမှား ယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်းခြင်း။ (ခ) တွယ်တာ–စွဲငြိ–ဖွယ်ဟု နှလုံးသွင်းခြင်း။ အာဒီနဝါနုပဿနာယ အာလယာဘိနိဝေသံ။ ပဋိသံ။ ၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ သင်္ခါရေသု လေဏ တာဏ ဘာဝဂ္ဂဟဏံ အာလယာဘိနိဝေသော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။ မ၊ ဋီ၊၁။၁၀၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၁၀။ အာလယာဘိနိဝေသ (ပဋိသံ။၃၂)န္တိ အာဒီနဝဒဿနေန အလ္လီယိတဗ္ဗမိဒန္တိ အဘိနိဝေသံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ (–ပဋိသံ။၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။

၂၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၄၊၃၃၆။ သံၤဋီ၊ ၂။ ၂၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၄၁၈။)

အာလယာရာမ (တိ) [အာလယ + အာရာမ] (က) ငြိကပ်–မှီဝဲ– အပ်သော ကာမဂုဏ် ငါပါးဟူသော (ဝဋ္ဋဒုက္ခဟူသော) မွေ့လျော်ရာရှိသော။ (ခ) ငြိကပ်–မှီဝဲ–တတ်သော တဏှာတို့ဖြင့် မွေ့လျော်သော။ အာလယာရာမာ ဘိက္ခဝေ ပဇာ။ အံ၊၁။၄၄၇။ (က) တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ အလ္လီယိတဗ္ဗတ္တေန အာလယောတိ ပဉ္စ ကာမဂုဏာ, သကလမေဝ ဝါ ဝဋ္ဋံ၊ အာရမန္တိ ဧတ္ထာတိ အာရာမော၊ အာလယော အာရာမော ဧတိဿာတိ အာလယာရာမာ။ အံၤဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၄။ (ခ)အာလီယန္တိ ဝါ....တေဟိ အာလယေဟိ ရမန္တီတိ အာလယာရာမာ။ အံၤဋီ၊ ၂။၃၃၂။ အာလယရာမ-လည်း ကြည့်။

အာလယေသီ (တိ) [အာလယ+ဣသု+ဏီ။ ထိ-၌ အာလယေသိနီ] ပုန်းအောင်း–မှီခို–ခြင်းကို အလိုရှိသော၊သူ။ ပလေဟိတိ အာလယမာလယေသိနီ။ ထေရ။ ၂၇၃။ အာလယေသိနီတိ တတ္ထ အာလယန် နိလီယနမေဝ ဣစ္ဆန္တီ။ ထေရၤဋ္ဌ၊ ၂။၃၁။

အာလဝိလ (န) [အာလဝ+အာ+လာ+အ။ အာ သမန္တတော လဝံ အပ္ပဇလံ အာလာတိ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်] သစ်ပင်ရင်းရေကျင်း။ ဥဒကဿ အနိက္ခမနတ္ထံ အာလဝါလံ ထိရတရံ ကရောတိ။ မၤဋီ၊ ၂။ ၂၆၉။

အာလဝါလဗ္ဘန္တရ (န) [အာလဝါလ+အဗ္ဘန္တရ] သစ်ပင်ရင်း ရေကျင်းအတွင်း။ သုက္ခဒဏ္ဍကဟရဏံ အာလဝါလဗ္ဘန္တရေ။ မၤဋီ၊ ၂။၈၀။

အာလဝါလသမ္ပာဒန (န)[အာလဝါလ+သမ္ပာဒန] သစ်ပင်ရင်း ရေကျင်းကိုပြည့်စုံစေခြင်း။ အာလဝါလသမ္ပာဒနဝသေန မရိယာဒံ ဗန္ဓိတွာ။ မၤဋီ၊ ၂။၈၀။

အာလသိယ[၁] (န) [အလသ+ဏျ။ ရှ။နှာ-၂၃၆။ အလသ+ဏိယ။ မောဂ်၊၄။၅၉။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၇၆၂။] ပျင်းရိသောသူ၏အဖြစ်၊ ပျင်းရိခြင်း။ ယုဝါ ဗလီ အာလသိယံ ဥပေတော။ဓမ္မ။၅၃။ နှ ဟိ ဗုဒ္ဓါနံ အာလသိယံ ဝါ ဩသန္နဝီရိယတာ ဝါ အတ္ထိ။ ဝိၤဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ (–မၤဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၅။ မၤဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။ သံၤဋ္ဌ၊၁။၃၄၉၃။ ဣတိဝုတ်ၤဋ္ဌ။၃၃၇။ သုတ္တနိၤဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၀။ ဝိမာနၤဋ္ဌ။၃၇။ စရိယာၤဋ္ဌ။၃၀၇။ မဟာနိၤဋ္ဌ။၃၅၈။ ဇာၤဋ္ဌ၊၆။၇၁။ ဝဇီရ။၄၅၆။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၀၂။ ဝိမတိ၊၁။၉၂။ သီၤဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၈၄။ မၤဋီ၊၁။ ၂၅၄။ သံၤဋီ၊၁။၁၃၈။ အံၤဋီ၊၁။၇၇။)

အာလသိယ[၂] (တိ) [အာလသိယ+ဏ] ပျင်းရိသောသူ၏ အဖြစ် – ပျင်းရိခြင်း – နှင့် ယှဉ်သော၊ ပျင်းရိသော၊ သူ။ ယုဝါပိ သမာနော န အာလသိယော။ ဒီၤဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ အာလသိယော (သံၤဋ္ဌ၊၃။၁၂၅)တိ အာလသိယတာယ ယုတ္တော။သံၤဋီ၊ ၂။၃၆၄။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ ဇာၤဋ္ဌ၊၄။၂၁၉။ ဇာၤဋ္ဌ၊၆။၇၂။)

အာလသိယကိလာသု (တိ) [အာလသိယ+ကိလာသု] ပျင်းရိသဖြင့်–ပျင်းရိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် – အားမထုတ်သော။ ကိလာသု-ကြည့်။

အာလသိယဇာတ (တိ) [အာလသိယ+ဇာတ] ဖြစ်သော ပျင်းရိခြင်းရှိသော၊ ပျင်းရိသော။ အာလသိယဇာတာ (မၤဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၅)တိ ကသိဝဏိဇ္ဇာဒိကမ္မဿ အကရဏေန သဉ္ဇာတာလသိယာ။ မၤဋီ၊ ၂။၃၂၁။

အာလသိယဇာတိက (တိ) [အာလသိယ + ဇာတိက] ပျင်းရိသောသဘောရှိသော၊သူ။ ဗာရာဏသိရာဇာ အာလသိယဇာတိကော အဟောသိ။ ဇာၤဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။

အာလသိယဒီနတာဘာဝ (ပု) [အာလသိယဒီနတာ+အဘာဝ] ပျင်းရိသည်၏အဖြစ်, ဆင်းရဲသည်၏အဖြစ် မရှိခြင်း။ ကရုဏာယ အာလသိယဒီနတာဘာဝေါ။ စရိယာၤဋ္ဌ။ ၂၈၂။ သီၤဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၅၉။

အာလသိယပုဂ္ဂလ (ပု) [အာလသိယ+ပုဂ္ဂလ] ပျင်းရိခြင်းနှင့်ယှဉ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ကုသီတာ အာလသိယပုဂ္ဂလာ ကုသီတေဟိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၂။

အာလသိယဗျသန (န) [အာလသိယ+ဗျသန] ပျင်းရိခြင်း ပျက်စီးခြင်း။ အာလသိယဗျသနာဒီဟိ ဝါ အဘိဘူတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၉။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၉။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၂၄၂။ အာလသိယဗျသနာဒီဟိတိ အာလသိယေန ဝါ ဉာတိဗျသနာဒီဟိ ဝါ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၄။

အာလသိယဘိက္ခု (ပု) [အာလသိယ + ဘိက္ခု] ပျင်းရိသော ရဟန်း။ တဒါ ရာဇကုမ္ဘော အာလသိယဘိက္ခု အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၀။

အာလသိယမဟဂ္ဃသ(တိ) [အာလသိယ+မဟဂ္ဃသ] ပျင်းရိသော အစားကြီးသော၊သူ။ ပျင်းလည်းပျင်း အစားလည်းကြီးသော၊သူ။ ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနေယေဝ ဝါလိကာယ ဩတ္ထရိတွာ ပုတိဘာဝံ အာပါဒိတရုက္ခော ဝိယ အာလသိယမဟဂ္ဃသော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၈။

အာလသိယဝိမောစနတ္ထ (ပု) [အာလသိယ+ဝိမောစန+အတ္ထ] ပျင်းရိသူ၏အဖြစ်မှ လွတ်စေခြင်းအကျိုး။ နဝကမ္မံ ဝါ ကတွာ အာလသိယဝိမောစနတ္ထံ ဝိဇမ္ဘေန္တဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။

အာလသိယဝိရဟိတ (တိ) [အာလသိယ+ဝိရဟိတ] ပျင်းရိခြင်း – မှကင်း – မရှိ – သော၊ မပျင်းရိသော။ အာလသိယဝိရဟိတာ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၇၃)တိ ကောသဇ္ဇရဟိတာ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၁၁။ အနလသ-လည်း ကြည့်။

အာလသိယာနုယောဂ (ပု) [အာလသိယ+အနုယောဂ] ပျင်းရိခြင်းနှင့် ယှဉ်ခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း၌ အလေ့အလာပြုခြင်း။ တံ အာဂမ္မ အာလသိယာနုယောဂေန ကုစ္ဆိတံ သီဒတီတိ ကုသီတံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၄။ (–ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၆၆။)

အာလသျ (န) [အလသ + ဏျ] ပျင်းရိသောသူ၏အဖြစ်၊ ပျင်းရိခြင်း။ အာလသျဥ္စ (အာလသဉ္စ၊ သီ၊ဏ္ဍ)ပမာဒေါ စ။ သံ၊၁။၄၇။ အာလသျန္တိ အာလသိယံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ အာလသံ အာလသျာယနာ အာလသျာယိတတ္တံ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၅။ မဟာနိ။၂၉၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ အလသဿ ဘာဝေါ အာလသျံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၆။ (–အံ၊၂။၄၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၇။ ခုဒ္ဒ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၉။)

အာလသျာနုယောဂ (န) [အာလသျ + အနုယောဂ] ပျင်းရိခြင်း၌–အလေ့အလာပြုခြင်း –အားထုတ်ခြင်း။ အာလသျာနုယောဂေါ (ဒီ၊၃။၁၄၈။ မဟာနိ။၂၀၅)တိ ကာယာလသိယတာယ ယုတ္တပယုတ္တတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၀။

အာလသျာယနာ (ထီ) [အာလသျ + အယနာ] ပျင်းရိခြင်း၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ပျင်းရိခြင်း၊ ပျင်းရိသော အခြင်းအရာ။ အာလသျာယနာကာရော အာလသျာယနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၆။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၇၇။ အာလသျ-လည်း ကြည့်။

အာလသျာယနာကာရ (ပု) [အာလသျာယန + အာကာရ] ပျင်းရိသော အခြင်းအရာ။ အာလသျာယနာ-ကြည့်။

အာလသျာယိတ (တိ) [အာလသျ+အယိတ] ပျင်းရိခြင်းနှင့်ပြည့်စုံသော၊ ပျင်းသော၊သူ။ အာလသျာယိတတ္တ-ကြည့်။

အာလသျာယိတတ္တ (န) [အာလသျာယိတ + တ္တ] ပျင်းရိခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသောသူ၏အဖြစ်၊ ပျင်းရိသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်း။ အာလ-

သျာယိတဿ ဘာဝေါ အာလသျာယိတတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၁။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၁၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၇။ အာလသျာယိတတ္တန္တိ အလသဘာဝပ္ပတ္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၇၉။ အာလသျ-လည်း ကြည့်။

အာလဿ (န) [အလသ+ဏျ] ပျင်းရိသော သူ၏ အဖြစ်၊ ပျင်းရိခြင်း။ အာလဿံ အာ-လဿာယနာ အာလဿာယိတတ္တံ၊ အယံ ဝုစ္စ-တိ တန္ဒီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ (၎င်း၏ မူလပါဠိ အဘိ၊ဝိ။၃၆၅-နှင့် ၎င်း၏ အဖွင့်-အံ၊ဋီ၊၁။၇၇-တို့၌ကား အာလသျံ အာလသျာယနာ အာ-လသျာယိတတ္တံ-ဟု ရှိ၏။)

အာလဿာယနာ (ထိ) [အာလဿ+အယနာ] အာလသျာယနာ-နှင့် အနက်တူ။ အာလဿ-ကြည့်။

အာလဿာယိတတ္တ (န) [အာလဿာယိတ+တ္တ] အာလသျာယိတတ္တ-နှင့် အနက်တူ။ အာ-လဿ-ကြည့်။

အာလာ(ဠာ)န (န)[အာ+လာ+ယု]ချည်တိုင်၊ ဆင်ချည်တိုင်။အာလာနမာဠှကော ထမ္ဘော။ ဓာန်။၃၆၄။ အာလန္တျသ္မိံ အနေန ဝါ ဗန္ဓန္တိ အာလာနံ၊ ယု။ အာပုဗ္ဗော ဗန္ဓနတ္ထော လာ-ဓာတု။ ဓာန်၊ဋီ။၃၆၄။ တံ အာဠာနေ နိစ္စလံ ဗန္ဓိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀၇။)

အာလာပ (ပု)[အာ+လပ+ဏ](က)ရှေးဦးစွာ -ပြောဆိုခြင်း -ပြောဆိုအပ်သောစကား၊ နှုတ်ဆက်စကား။ (ခ) အသံ၊ ကျူးရင့်မြည်တွန်သော အသံ။ (က) အာဒေါ ဘာသနမာလာပေါ။ ဓာန်။၁၂၃။ ဂမနာဂမနာဒိသမယေ အာဒိမှိ ဘာသနံ ပိယဝစနံ အာလာ-ပေါ၊ အာဒိမှိ လာပေါ အာလာပေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၂၃။ အာလာပေါ နာမ ပဌမဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (ခ) သာဠိကာယ အာလာ-ပေါ ဝိယ မဓုရော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၄။ မ၊ဋီ၊၁။ ၅၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၀။)

အာလာပသလ္လာပ (ပု) [အာလာပ + သလ္လာပ] ဦးစွာပြောခြင်း တုံ့ပြန်စကားပြောခြင်း။ နအာလာပသလ္လာပံ အကာသိ။ မိလိန္ဒ။၁၄။ သလ္လပိတပုဗ္ဗန္တိ အာလာပသလ္လာပေါ ကတ-ပုဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၄၆။ အာဒိတော တေဟိ သဒ္ဓိံ သတ္တု-ဘာသနံ အာလာပေါ၊ ကထနပဋိကထနံ သလ္လာပေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၀။ အာဒိတော လာပေါ အာလာပေါ။ ဝစနပဋိ-ဝစနဝသေန သမံ လာပေါ သလ္လာပေါ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၂၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၁၊၂၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၃၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၀။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၉။ သာရတ္ထ၊၂။၅။ ဝိမတိ၊၂။ ၃၁၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၅။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၆၊၂၇၉။)

အာလာဗု (ဗူ) (န၊ထိ) [အာ+လမ္ဗ+ဦ] အ-လာဗု-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အာလိ ၁ (လိ) (ထိ) [အာ+အလ+ဣ။ အလ ဘူသနေ အာပုဗ္ဗော၊ ဣ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၃၈။ ရုံခါ ဤ-သက်။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။] အာဠိ ၁ (ဠိ)-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အာလိ ၂ (ပု) [အာလ+ဣ] အာဠိ ၁-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အာလိခိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လိခ+တုံ] ရေး-ခြစ်-ခြင်းငှါ။ ယထာ ရူပံ သုကုသလော စိတ္တကာရော ဝါ ပေါတ္ထကာရော ဝါ အာလိ-ခိတုမ္ပိ သမတ္တော နတ္ထိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၃။

အာလိ(ဠိ)ဂံ (ပု) [အာ+လိဂိ+ဏ] မုရို စည် အထူး၊ နွားမြီးသဏ္ဌာန်ရှိသော လည်ပင်း၌

ဆွဲ၍ တီးအပ်သော မုရိုးစည်။ မုဒိင်္ဂေါ မုရ-
ဇောသ တု၊ အာလိင်္ဂကျော်ဒွကာ ဘေဒါ။
မဓာန်။၁၄၃။ အာလိင်္ဂျတေတိ အာလိင်္ဂေါ။
ဏော။ မဓာန်ဋီ။၁၄၃။ ဒသဘာတိကရာဇာ-
နော....အာဠိင်္ဂံ နာမ မုဒိင်္ဂံ အကံသု။ ဇာ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ (-မူလဋီ၊၁။၁၆။)

အာလိင်္ဂတိ (ကြိ) [အာ+လိဂိ+အ+တိ] လည်
ဖက်-ပွေ့ဖက်-၏။ တုမှေ တော် ဒိသွာဝ
အာလိင်္ဂထ ပရာမသထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ အာ-
လိင်္ဂ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ အာလိင်္ဂေယျ—ဒီ၊၁။
၂၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ အာလိင်္ဂိ—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၄၆။ အာလိင်္ဂိံသု — သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။
စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၃။

အာလိင်္ဂန (န) [အာ+လိဂိ+ယု] လည်ဖက်-
ပွေ့ဖက်-ခြင်း။ ယာမာနံ အညမညံ အာ-
လိင်္ဂနမတ္တေန။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၈၅။ မဓာန်။မဓာန်ဋီ။၇၇၄။)

အာလိင်္ဂန္တ (တိ) [အာ+လိဂိ + အန္တ။ ထီ၌
အာလိင်္ဂန္တီ] လည်ဖက်-ပွေ့ဖက်-သော၊
သူ။ အာလိင်္ဂတော စ အသုစိ မုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၁၅။ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ အာလိင်္ဂန္တော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၂၂၇။ သာ....အာလိင်္ဂန္တီ ဝိယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၈၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။)

အာလိင်္ဂမာန (တိ) [အာ+လိဂိ+အ+မာန]
လည်ဖက်-ပွေ့ဖက်-သော။ ပုနဝါရေ တမ္ဗ-
ဝဏ္ဏေန ဥဒကေန အာလိင်္ဂမာနာ ဝိယ အာ-
ဂစ္ဆတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။

အာလိင်္ဂိတ (တိ) [အာ+လိဂိ+တ] လည်
ဖက်-ပွေ့ဖက်-အပ်သော။ အာလိင်္ဂိတော
စာသိ ပိယော ပိယာယာ (ဇာ၊၁။၃၃၁)တိ
....အာလိင်္ဂိတော စ အာသိ။ အာလိင်္ဂိယော
စာသီတိပိ ပါဠော အယမေဝတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၄။၄၄၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၈၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၂၈၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၈။)

အာလိင်္ဂိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လိဂိ+တုံ] လည်
ဖက်-ပွေ့ဖက်-ခြင်းငှါ။ မေ ပုရတော စ
ပစ္ဆတော စ အာလိင်္ဂိတုံ ဒေထ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၈၆။

အာလိင်္ဂိ(ဂေ)တွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လိဂိ+တွာ]
လည်ဖက်-ပွေ့ဖက်-၍။ အညမညံ အာ-
လိင်္ဂိတွာ သဘာဂါယိသန္တိ။ ဒီ၊၃။၆၁။
အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ... အာလိင်္ဂေတွာ ဥပနိသီဒေယျ။
အံ၊၂။၄၉၅။ အာလိင်္ဂိတွာတိ ဥပဂူဟိတွာ။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ အာလိင်္ဂိတွာ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။
ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၄၂၊၂၄၈။အာ-
လိင်္ဂေတွာ— ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅၊
၂၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ အံ၊
ဋီ၊၁။၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၉။

အာလိင်္ဂိယ (တိ) [အာ+လိဂိ+ဏျ] လည်ဖက်-
ပွေ့ဖက်-အပ်သော။ အာလိင်္ဂိယာ အည-
မညံ မယံ ဥဘော။ ဇာ၊၁။၃၃၃။ အာလိင်္ဂိ-
တ·လည်း ကြည့်။

အာလိင်္ဂိယမာန (တိ) [အာ+လိဂိ+ယ+မာန]
ပွေ့ဖက်-ရစ်ပတ် - လွှမ်းခြုံ - အပ်သော၊
သူ။ အဂ္ဂိဇာလာယ အာလိင်္ဂိယမာနော ဝိယ
စ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၄။

အာလိတ္တ(တိ) [အာ + လိပ + တ] လိမ်းကျံ-
သုတ်လိမ်း-အပ်သော။ မဉ္ဇိဋ္ဌာဒီသု အာ-
လိတ္တံ ဝိသမဏ္ဍလံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၀။ ဝိမတိ၊
၁။၂၃၂။

အာလိ(ဠိ)န္ဒ (ပု) [အလိ+ဣန္ဒ။ မဓာန်ဋီ။၂၁၈။]
(က) အိမ်ဦး၊ ကျောင်းဦး၊ ဆင်ဝင်။ (ခ)
အဆင့်၊ အာလိန်။ (က) အတရမာနော
အာဠိန္ဒံ (အာလိန္ဒံ၊ အံ၊၃။၃၀၈) ပဝိသိတွာ၊
ဝိ၊၃။၃၄၆။ ဒီ၊၁။၈၄။ မ၊၂။၃၂၂။ အာဠိန္ဒကိ

ပမုခံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၁။ အာလိန္ဒန္တိ ပမုခံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။ (–ဝိ၊၄။၂၉၈။ သံ၊၂။၄၈၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၅။) (ခ) ဒုတိယေ အာလိန္ဒေ သုပဏ္ဏေဟိ သဒ္ဓိံ ကေတော ဟုတွာ ယုဇ္ဈန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၃။ (မြင့်မိုရ်တောင်၏ အာလိန်ငါးဆင့်တို့၌ အစောင့်ထားပုံကို သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၂-တို့ ကြည့်။)

အာလိ(ဠိ)န္ဒက (ပု) [အာလိန္ဒ+က] (၁) အိမ်ဦး၊ ကျောင်းဦး၊ ဆင်ဝင်။ (၂) အာလိန္ဒက (အာဠိန္ဒက) မည်သော – အရပ် – ကျောင်း။ (၁) ဂေဟာ နိက္ခမ္မ ဗဟိ အာဠိန္ဒကေ ဌတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။ အောက်ပုဒ်-လည်း ကြည့်။ (၂) အာလိန္ဒကဝါသီ-ကြည့်။

အာလိန္ဒကမိဍ္ဎိကာ (ထီ) [အာလိန္ဒက+မိဍ္ဎိကာ] အိမ်ဦး– ကျောင်းဦး– ဆင်ဝင် – တို့၌ ပြုလုပ်အပ်သော – အကျည် – ခုံမြင့်။ အာလိန္ဒကမိဍ္ဎိကာဒီန (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇)န္တိ ပမုခမိဍ္ဎိကာဒီနံ။ ဝဇိရ၊၅၂၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၇။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၁။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၄၀။)

အာလိ(ဠိ)န္ဒကဝါသီ (တိ) [အာလိန္ဒက+ဝသ+ဏီ] အာလိန္ဒကမည်သောအရပ်၌–နေထိုင်–သီတင်းသုံး–သော။ အာလိန္ဒကဝါသီ(အာဠိန္ဒကဝါသီ၊ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂) မဟာဖုဿဒေဝတ္ထေရော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။

အာလိဗဒ္ဓ (တိ) [အာလိ+ဗဒ္ဓ] ကန်သင်း – ကန်ပေါင် – ဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော။ ပေါက္ခရဏီ စတုရဿာ အာလိဗဒ္ဓါ ပူရာ ဥဒကဿ။ အံ၊၂။၂၃။

အာလိမ္ပတိ (ကြိ) [အာ+လိပ+အ+တိ] လိမ်းကျံ၏။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ မုခံ **အာလိမ္ပန္တိ**၊ ဝိ၊၄။၂၄၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅။) အာလိမ္ပါမိ– သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ အာလိမ္ပ –ဝိ၊၂။၄၁၆။ **အာလိမ္ပာဟိ**–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ အာလိမ္ပေယျ– မ၊၃။၄၄။ သံ၊၂။၃၈၅။ မဟာနိ၊၁၈၅။ အာလိမ္ပေယျာသိ–မ၊၃။၄၄။

အာလိမ္ပန (န) [အာ+လိပ+ယု] မီးစွဲငြိခြင်း၊ မီးလောင်ခြင်း။ ဥဒကဃဋကာနိ ဌပေန္တိ အာလိမ္ပနံ ဝိဇ္ဈာပေတုံ။ မိလိန္ဒ၊၄၃။

အာလိမ္ပန္တ (တိ) [အာ+လိပ+အ+အန္တ] လိမ်းကျံသော၊သူ။ ဝဏမုခံ အာလိမ္ပတော။ မ၊၃။၄၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။)

အာလိမ္ပာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+လိပ+ဏာပေ+တိ] လိမ်းကျံစေ၏။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ....အာလိမ္ပာပေယျ ပါ။ ဝိ၊၂။၄၁၅။

အာလိမ္ပိတဗ္ဗ (တိ) [အာ + လိပ + တဗ္ဗ] (၁) လိမ်းကျံ–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော။ (၂) မီးတိုက်–အပ်– သင့်–ထိုက်–သော။ (၁) န ဘိက္ခဝေ မုခံ အာလိမ္ပိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၂၄၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၃၇။ (၂) န ဘိက္ခဝေ ဒါယော အာလိမ္ပိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၂၇၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၃၀။

အာလိမ္ပိတုံ (ကြိဝိ) [အာ+လိပ+တုံ] လိမ်းကျံခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာဗာဓပစ္စယာ မုခံ အာလိမ္ပိတုံ။ ဝိ၊၄။၂၄၃။

အာလိမ္ပိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ + လိပ + ယ+ တေ] လိမ်းကျံအပ်၏။ သော ဝဏော အာလေပေန စ အာလိမ္ပိယတိ။ မိလိန္ဒ၊၇၈။

အာလိမ္ပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+လိပ(ဒီပ?)+ဏေ+တိ] စွဲငြိစေ၏၊ တောက်လောင်စေ၏၊ မီးမြှိုက်၏၊ မီးတိုက်၏။ ဥက္ကံ ဗန္ဓိတွာ ဥက္ကာမုခံ **အာလိမ္ပေတိ**။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၃၉။ အာလိမ္ပေတီတိ အာဒီပေတိ ဇာလေတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၃။

ပုတ္တော သုက္ခတိဏပဏ္ဏကဋ္ဌာနိ အာလိမ္ပေတိ။ ပေတာ၊ဋ္ဌ။၅၇။ **အာလိမ္ပေန္တိ—** ဝိ၊၄။၂၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ **အာလိမ္ပေယျ—** မ၊၃။၂၈၆။ အံ၊၁။၂၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။ **အာလိမ္ပေသိ—** အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ **အာလိမ္ပေသုံ—** ဝိ၊၁။ ၁၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။ အာဒါပံ **အာလိမ္ပေဿသိ။** ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၈။ **အာလိမ္ပေဿာမိ—**အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ **အာဠိမ္ပေဿာမ—** ဒီ၊၂။၁၃၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

အာလိမ္ပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + လိပ+ဏေ+ တွာ] တောက်စေ—မီးရှို့—မီးညှိ—၍။ အာ- လိမ္ပေတွာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၆)တိ ဇာလေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၅။ (—ဝိ၊၃။၂၉၆။ မ၊၃။ ၂၈၆။ အံ၊၁။၂၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၃၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၉။)

အာလိမ္ပေန္တ (တိ) [အာ+လိပ+ဏေ+အန္တ] (၁) လိမ်းကျံစေသောသူ။ (၂) တောက်စေ —မီးရှို့—သောသူ။ (၁) ဘေသဇ္ဇေန အာ- လိမ္ပေန္တဿ (အာလိမ္ပန္တဿ?) အသုစိ မုစ္စိ။ ဝိ၊၁။၁၆၆။ (၂) အလ္လတိဏဝနပ္ပဂုမ္ဗာဒယော ဍယှန္တူတိ အာလိမ္ပေန္တဿ စ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ (—ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၉။)

အာလီယတိ[1] (ကြိ) [အာ + လီ+ယ + တိ] တွယ်တာ—ငြိကပ်—မှီဝဲ—၏။ အာလီယန္တိ (အာလယန္တိ၊ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၈) အဘိရမဏ- ဝသေန သေဝန္တီတိ အာလယာ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၅၁။

အာလီယတိ[2] (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+လီ+ယ+ တေ] တွယ်တာ — ငြိကပ် — မှီဝဲ — အပ်၏။ အာလီယန္တိ အဘိရမိတဗ္ဗဋ္ဌေန သေဝီယန္တီတိ အာလယာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၈။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၀။

အာလု (ပု၊န) [အာ+လု+ဥ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ အလ +ဏု] အာလူး(တံတွေး ဥ၊ဇာ၊သျ)ခဏန္တာ- လုကလမ္ဗာနိ (ဇာ၊၁။၃၁၇။ အပ၊၁။၁၅၉)တိ ခဏန္တာ အာလုနိ စေဝ တာလကန္ဒာနိ စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၄။

အာလုပ္ပ (န) [အာ+လုပ+ဏျ] (၁)အလုတ် အခဲ၊ ထမင်းလုပ်၊ (၂) လုယက်ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာလုပ္ပကာရကံ (ကြိ၊ဝိ) [အာလုပ္ပ+ကာရကံ] (၁) အလုတ်အလွေးပြု၍။ (၂) လုယက် ခြင်းကို ပြု၍၊ အလုအယက်ပြု၍။ အာလုပ္ပ- ကာရကံ ဥပက္ကမိံသု ပရိဘုဉ္ဇိတုံ (ဒီ၊၃။၇၀၊ ၇၅)န္တိ အာလောပံ ကတွာ ပိဏ္ဍေ ပိဏ္ဍေ ဆိန္ဒိတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ အာရဘိံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၀။ အာလုပ္ပကာရကန္တိ ဧတ္ထ အာလောပပရိ- ယာယော အာလုပ္ပသဒ္ဒေါတိ အာဟ အာ- လောပံ ကတွာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၂။ အာလုပ္ပ- ကာရကံ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ ဥပက္ကမန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၇။ သာရတ္ထ၊၁။၂၈၂။ အာလုပ္ပကာရကန္တိ အလောပံ ကတွာ ကတွာ- တိ ဝဒန္တိ၊ အာလုပ္ပန္တံ ဝိလောပံ ကတွာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၂။

အာလုပ္ပန (န) [အာ+လုပ+ယ+ယု] လုယက် ခြင်း။ အာလုပ္ပကာရကံ-ကြည့်။

အာလုမ္ပတိ (ကြိ) [အာ+လုပ+အ+တိ] ကိုက် ဖြတ်၏၊ ကိုက်ဖြတ်၍ စား၏။ ဂါဝီ တရုဏ- ဝစ္ဆာ တိဏဉ္စ အာလုမ္ပတိ။ မ၊၁။၃၉၉။ တိဏဉ္စ အာလုမ္ပတီတိ တိဏဉ္စ အာလုမ္ပမာနာ ခါဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။

အာလုမ္ပမာန (တိ) [အာ+လုပ+အ+မာန] ကိုက်ဖြတ်သော။ အာလုမ္ပတိ-ကြည့်။

အာလုမ္ပိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လုပ+တွာ] ကိုက် ဖြတ်၍။ တိဏံ အာလုမ္ပိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ သဗ္ဗံ အာလုမ္ပိတွာ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဂိလိ- တုကာမော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။

အာလုလ (တိ) [အာ+လုလ+အ] နှောက်ကျူသော။ အာဝိလ (ဥဒ္ဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၆၃)-ကြည့်။ အာလုဠ-လည်း ကြည့်။

အာလုလိတ (တိ) [အာ+လုလ+တ] အာလုဠိ-တ-ကြည့်။

အာလုလီယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ + လုလ+ ယ+တေ] မွှေနှောက်အပ်၏၊ နှောက်ကျူစေအပ်၏။ မဟတာ ဟိ ဝေါဂဏေန စိတ္တဋ္ဌာနံ ဘေရိတလံ ဝိယ သုဒ္ဓံ ဟောတိ နိတ္တိဏ်၊ ဥဒ-ကမ္ပိ အာလုလီယတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅၁။

အာလုလေန္တ (တိ) [အာ+လုလ+ဏေ+အန္တ] အာလုဠေန္တ-ကြည့်။

အာလုဝ (ပု၊န) [အလ+ဏုဝ။ လတာဟိ အလီ-ယတီတိ အာလုဝေါ၊ ဂစ္ဆဇာတိ။ ဏွာဒိ။ ၂၀၂။] အာလူး၊ (အာလူးဥ၊ အာလူးပင်။ ပါစိတ်အဋ္ဌကထာ ရှေးဥမင် နိဿျ။ နှာ-ဂ၂-၌ "အာလုဝ=မြိန်း"ဟုရင်း၊ ဒသနိပါတ် ဇာတ်ပါဠိတော်နိဿျ။ နှာ-၁၀၆-၌ "အာလုဝါနိ= ကညင်ဥတို့သည်"ဟုရင်း၊အပ၊သျ၊၂။၁၅၉-၌ "အာလုဝါ စ=မျှောက်ဥတို့သည်ရင်း"ဟုရင်း ပြန်ဆိုကြကုန်၏)။ အာလုဝါ စ တဋ္ဋမ္ပာ စ။ အပ၊၁။၁၀၊၄၀၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။ အာလု-ဝါဒယော မူလဖလာ ခုဒ္ဒါမစုရသာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၄၁။ အာလုဝံ တဿ ပါဒါသိ (အပ၊၁။ ၂၆၇)န္တိ....အာလုဝကန္ဒံ ပါဒါသိ*။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၃။ အာလုဝါနိ(ဇာ၊၁။၂၁၂)တိ အာ-လုဝကန္ဒာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ ဝဇီရ။၁၁၉။)

အာလုဝကန္ဒ (န) [အာလုဝ+ကန္ဒ] အာလူးဥ။ စတုရဿာဝလ္လိ အာလုဝကန္ဒံ မူဠ္ဟတိဏ်....ဥပ္ပါ-ဋ္ဌေဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ဂ၁။ (—ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅။) အာလုဝ-လည်း ကြည့်။

အာလုဠ (တိ) [အာ+လုဠ+အ] ရောက်ရက်ခတ်—လှုပ်ရှား—သော၊ နှောက်ကျူသော။ နဒီ.... နှာယန္တေဟိ ဟေဋ္ဌုပရိယဝါလိကာ အာလု-ဠာ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။ အာလုဠာတိ အာကုလဇာတာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၃။ အာလုလ-လည်း ကြည့်။

အာလုဠတိ (ကြိ) [အာ+လုဠ+အ + တိ] နှောက်ကျူ၏။ ပါတိသဟဿေပိ ပက္ခိတ္တေ န အာလုဠတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ န အာလုဠတီတိ န အာဝိလံ ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၆။ အာ-လုဠိဿန္တိ—သာရတ္ထ၊၁။၃၉၇။

အာလုဠန (န) [အာ+လုဠ+ယု] (က) မွှေနှောက်ခြင်း။ (ခ) ချောက်ချားခြင်း။ (က) ဥဒ္ဒနေ ပစ္စမာနဿ အာလုဠနေ ဥပရိ အ-ပက္ကတဏ္ဍုလာ ဟောန္တာ ပဝိသိတွာ။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၀။ (ခ) တွေ စ ခေါဘနာ, အာလုဠနာ စ ကာယိကသုခဿ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၀။

အာလုဠာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လုဠ+ဏာ-ပေ+တွာ] မွှေနှောက်စေ၍။တတော သေသာ-ကံ ဥဒကစာဋိယံ အာလုဠာပေတွာ ဗြာဟ္မ-ဏာနံ မုခေ ပက္ခိပါပေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။

အာလု(လိ)ဠိတ (တိ) [အာ+လုလ(လုဠ)+တ] (၁) (က) မွှေနှောက်အပ်သော။ (ခ) ယောက်ယက်ခတ်—လှုပ်ရှား—စေအပ်သော။ (ဂ) နှောက်ကျူစေအပ်သော။ (ဃ) နင်းချေအပ်သော။ (၂) (က) မကြည်လင်သော၊ နှောက်ကျူသော။ (ခ) မငြိမ်မသက်ရောက်ရက်ခတ်သော။ (ဂ) ရောယှက်ရှုပ်ထွေးသော။ (၁) (က) (ခ) ကေတော ကတွာ မိဿိတံ အာလုဠိတံ၊ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ဂ။ (က) (ခ) (ဂ) တေဟိ ပဋမတရံ ဩတရိ-တွာ ပိဝန္တေဟိ အာလုလိတာနိ ကဒ္ဒမောဒ-ကာနိ ပိဝတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၄။ (ဃ) ဂေါယူ-ထေန ဂတမဂ္ဂေ အာလုလိတတိဏာသဒိသာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ (၂) (က) ဒဟရကာလေ သုပ္ပသန္နာနိ....စက္ခုဒီနိ ဣန္ဒြိယာနိ ဇရံ ပတ္တ-

သာ ပရိပက္ကာနိ အာလု(လိ)ဠိတာနိ အဝိသဒါနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၆။ အာလုဠိတာနီတိ အာကုလာနိ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၆။ (–သာရတ္ထ၊၁။ ၃၉၇။) (က) (ခ) မဒ္ဒိ တဝ ဒုဿယနဒုဗ္ဘောဇနေဟိ စိတ္တံ အာလုဠိတံ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၉။ (ဂ) ဣမေ သင်္ခါရာ အညမညံ အာလုဠိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၂။ အာလုဠိတာ သံကိဏ္ဏာ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၂၈၃။ အာလုဠိတာ အာကုလာ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၇၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။)

အာလု(ဠိ)ဠိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+လုဠ+ယ+တေ] မွှေနှောက်အပ်၏၊ (က) နှောက်ကျုစေအပ်၏။ (ခ) ယောက်ယက်ခတ်–လှုပ်ရှား–စေအပ်၏။ (က) ဥဒကမ္ပိ အာလုဠိယတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ (ခ) ဃောသနံ ကရောန္တော အာလုဠိယတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။

အာလုဠေတိ (ကြိ) [အာ+လုဠ+ဏေ+တိ] (က) မွှေနှောက်၏။ (ခ) ရောယှက်–ရှုပ်ထွေး–စေ၏၊ ဇဝေဇဝါ–ယုံမှားသံသယ–ဖြစ်စေ၏။ (က) ဥဠုင်္ကံ ဝါ ဂဟေတွာ အနုက္ခိပန္တော အာလုဠေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ (က) (ခ) ဝေဠုပဿာပိ နာမ ဘိက္ခုနော အယံ ပဉှော အာလုဠေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ အာလုဠေတီတိ ဝိလုဠိတော အာကုလော ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၈၁။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃၁။ အာလုဠေဿတိ– မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၆။ အာလုဠေဿန္တိ– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။

အာလုဠေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လုဠ+ဏေ+တွာ] (က) မွှေနှောက်၍၊ ဖရိုဖရဲ ဖြစ်စေ၍။ (ခ) လှုပ်မွှေ၍။ (က) ဝါလိကံ အာလုဠေတွာ ဟတ္ထေန ဟတ္ထံ အာဒါယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၂။ (ခ) ဃဋံ အာလုဠေတွာ ယာဂုယာ ပူရေယိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၀၅။

အာလုဠေန္တ (တိ) [အာ+လုဠ+ဏေ+အန္တ] (က) မွှေနှောက်သော။ (ခ) လှုပ်ရှားစေသော။(ဂ)ယောက်ယက်ခတ်စေသော။(ဃ) တုန်လှုပ်ချောက်ချားစေသော။ (က) ယာဂုံ ဝါ သုပ္ပံ ဝါ ပုရတော ဌပေတွာ အာလုဠေ(လေ)န္တာနံ ဘာဇနတော ဖုသိတာနိ ဥဂ္ဂန္တွာ ပတ္တေ ပတန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၁၅။ အာလုလေန္တာနန္တိ အလောလေန္တာနံ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ သာရတ္ထ၊၃။၇၁။ (က) (ခ) သုခဉ္စ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ သကလသရီရံ ခေါဘေန္တံ အာလုဠေန္တံ အဘိသန္ဒယမာနံ ....ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ (က) (ခ) (ဂ) စက္ကဝါဠမဟာသမုဒ္ဒံ အာလုဠေန္တော ဝိယ စ သမ္မသတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ ဥဒကေ မစ္ဆံ အာလုဠေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၅၁၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၂။) (ဃ) သာရိပုတ္တံ အာလုဠေန္တော ပဉှံ ပုစ္ဆိဿာမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉။

အာလေပ (ပု) [အာ+လိပ+ဏ] (၁) ဆေးလိမ်းခြင်း၊ ဆေးလူးခြင်း။ (၂) လိမ်းဆေး၊ သုတ်ဆေး။ (၁) ဘဂန္ဒလာဗာဓံ ဓောနေဝ အာလေပေန အပကာစို။ ဝိ၊၃။၃၈၃။ (၂) သောဝဏ္ဏော အာလေပေန စ အာလိမ္ပိယတိ။ မိလိန္ဒ။၇၈။ (–ဝိ၊၃။၃၈၅၊၃၈၇။)

အာလေပန (န) [အာ+လိပ+ယု] လိမ်းကျံခြင်း။ လောဟိတံ နီဟရိတွာ အာလေပနဗန္ဓနမောစနာဒီဟိ တံ ပဒေသံ သစ္ဆဝိံ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။

အာလေပနရူဟန (န) [အာလေပန+ရူဟန] ဆေးလိမ်းသဖြင့် အသားနုတက်ခြင်း။ အာလေပနရူဟနေ ယထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၃)တိ ဘေသဇ္ဇလေပနေန ဝဏဿ ရူဟနေ ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၄။

အာလေပိတ (တိ) [အာ+လိပ+တ] မီးတိုက်အပ်သော။ ကုမ္ဘကာရပါကော အာလေပိတော ပဌမံ ဓူမေတိ။ အံ၊၂။၄၇၅။

အာလောက[၁] (ပု) [အာ+လောက(လောစ)+အ] (က) အရောင်အလင်း။ (ခ) အာလောကကသိုဏ်း၊အရောင်အလင်းကသိုဏ်း။ (ဂ) ထွန်းလင်းတောက်ပတတ်သော–ဝိဇ္ဇာ–ဉာဏ်–ပညာ၊ ဉာဏ်ပညာအရောင်အလင်း။ (က) အန္ဓကာရေ ဂုဟာယံ အန္တရဓာယိ၊ အာလောကော ဥဒပါဒိ။ ဒီ၊၂။၂၁၅။ အာလောကော ဥဒပါဒီတိ.... အာလောကော ဇာတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ အာလောကော အန္တရဓာယိ။ ဝိ၊၄။၃၀၃။ သံ၊၁။၂၁၃။ (–ဝိ၊၁။၂၄၅။ ဝိ၊၄။၁၉၃။ ဒီ၊၁။၂၁၁။ ဒီ၊၂။၁၆၉။ သံ၊၂။၃၄၂။ အံ၊၁။၂၂၉၊၄၅၆။ အံ၊၂။၃၅၆။ သုတ္တနိ။၃၉၇။ အပ၊၁။၁၆၆။ မိလိန္ဒ။၂၈၉၊၃၀၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉၊၁၆၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇၊၁၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၊၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀၊၁၈၆၊၂၈၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂၊၂၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၈၊၃၀၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅-၆၊၂၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၅၊၃၃၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆၊၂၄၁း မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ ဝဇီရ။၃၀၃။ သာရတ္ထ၊၁။၂၈၂။ သာရတ္ထ၊၂။၆၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈၉၊၁၉၈၊၂၂၀။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၂။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၈။ သံ၊ဋီ၊၂၊၂၈၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၄၊၁၈၄၊၂၉၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၃၊၁၇၇။ မူလဋီ၊၁။၁၃၄။ မူလဋီ၊၂။၁၀၀။ မူလဋီ၊၃။၄၂။ အနုဋီ၊၁။၁၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၉၈။ နေတ္တိဋီ။၁၃၆။) (ခ) အာလောကဈာ(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄)တိ အာလောကကသိဏဈာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၃။ ဟေဋ္ဌာ နိရယာဘိမုခံ အာလောကံ ဝဍ္ဎေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၅။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၅၉။) အာလောကဖရဏ-လည်း ကြည့်။ (ဂ) အာလောကော ဥပ္ပန္နော။ ဝိ၊၁။၅။ မ၊၁။၂၇။ အံ၊၁။၁၆၄။ အံ၊၃။၂၂။ ဣတိဝုတ်။၂၆၂။ အာလောကောတိ သာယေဝ ဝိဇ္ဇာ ဩဘာသကရဏဋ္ဌေန အာလောကောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၉။ အာလောကံ ဒဿေတာ(ပဋိသံ။၁၂၂)တိ ပညာလောကံ ဒဿနသီလော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ အာလောက(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆)န္တိ ဉာဏာလောကံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၈။ (–ဝိ၊၃။၁၅။ ဒီ၊၂။၂၈။ သံ၊၁။၂၄၈၊၃၂၈။ သံ၊၂။၄၃၁။ သံ၊၃။၁၂၅၊၂၂၅၊၃၆၉။ အံ၊၁။၂၂။ ပဋိသံ။၃၃၂။ အပ၊၁။၂၉၂။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၆၆။ နေတ္တိ။၄၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၈၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၉။)

အာလောက[၂] (တိ) [အာလောက+ဏ] အရောင်အလင်း–ရှိသော – ကို သိမှတ်စွမ်းနိုင်သော။ အယံ သညာ အာလောကာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဝိ။၂၆၃-၄။ အာလောကာ ဟောတီတိ သပ္ပဘာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၄။

အာလောကကရ (တိ) [အာလောက+ကရ+အ] အရောင်အလင်းကို ပြုတတ်သော။ (က) ပကတိသော အရောင်အလင်းကို ပြုတတ်သော။ (ခ) ပညာတည်းဟူသော အရောင်အလင်းကို ပြုတတ်သော။ (က) သကလစက္ကဝါဠေ အာလောကကရာနံ အန္တရေ သေဋ္ဌဝိသိဋ္ဌဋ္ဌေန ကေရဇော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ ပဘင်္ကရ(အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆)လည်း ကြည့်။ (ခ) အာလောကကရာတိပိ ဝုစ္စန္တိ။ ဣတိဝုတ်။၂၆၇။ သပရသန္တာနေသု ပညာ အာလောကပညာ ဩဘာသပညာ ပဇ္ဇောတာနံ ကရ-

ဏောန နိဗ္ဗုတ္တနေန အာလောကာဒိကရာတိပိ။ ဋီကာဝိုဟ်၊ ၄။၃၁၆။ (–စူဠနိ။ ၂၁၂။ နေတ္တိ။ ၄၆။ စူဠနိ၊ ၄။၈၃။) (က) (ခ) တဃော ဟိ အာလောကကရာ။ အပ၊ ၁။ ၂၉၂။

အာလောကကရဏ (န) [အာလောက+ကရဏ] (၁) အရောင်အလင်းကိုပြုခြင်း။ (တိ) (၂) အရောင်အလင်းကို ပြုတတ်သော။ (၁) တီသုဒိပေသု ကေကဣဏေ အာလောကကရဏေန မဟာနုဘာဝတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၃။ (–မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၇၈။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၇၁။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၂၅။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၉၊ ၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၈။) (တိ) (၂) အာလောကကရဏာ မီရာ။ ဋီကာဝိုဟ်၊ ၂၆၈။ မဏိ နိဗ္ဗုတ္တတေ မယုံ၊ အာလောကကရဏော မမံ။ အပ၊ ၂။ ၄၇။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၄၄၇။ (–အပ၊ ၁။ ၇၉။ ထေရ၊ ၄၊ ၁။ ၃၉၄။)

အာလောကကသိဏ (န) [အာလောက+ကသိဏ] (၁) အာလောကကသိုဏ်း၊ အလုံးစုံ–ဖြန့်–ပွါးစေ–အပ်သော အရောင်အလင်း။ (၂) အလောကကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော စျာန်။ (၁) ပထဝီကသိဏံ...အာလောကကသိဏံ ပရိစ္ဆိန္နာကာသကသိဏန္တိ ဣမေ ဒသ ကသိဏာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၇။ အာကာသကသိဏံ အာလောကကသိဏဉ္စေတိ ဣမာနိ ဒသ ကသိဏာနိ နာမ။ သင်္ဂဟ။ ၅၉။ ပါဠိတော်(ဒီ၊ ၃။ ၂၂၃၊ ၂၅၇။ မ၊ ၂။ ၂၀၇။ အံ၊ ၁။ ၄၃။ ပဋိသံ။ ၈။ နေတ္တိ။ ၇၅)တို့၌ အာလောကကသိုဏ်းကို ဟောတော်မမူ၊ အာလောကကသိဏံ-အရာ၌ ဝိညာဏကသိဏံ-ဟုသာ ဟောတော်မူ၏။ ပါဠိတော်၌ အာလောကကသိုဏ်းကို သရုပ်အားဖြင့် မဟောသော်လည်း ဝိဝဋ္ဋံ အာဝဋ္ဋံ-ဟု ဟောသောကြောင့် အနက်အားဖြင့်ကား လာရှိသည်သာ။ တနည်း—အာလောကကသိုဏ်းသည် ဩဒါတကသိုဏ်း၌ အကျုံးဝင်သည်ဟု ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅-၌ ဆို၏။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၈-တို့လည်း ကြည့်။ (၂) အာလောကကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတွာ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၆။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၅။)

အာလောကကသိဏာရမ္မဏ (တိ) [အာလောကကသိဏ+အာရမ္မဏ] အာလောကကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ အာလောကကသိဏာရမ္မဏံ စတုတ္ထဇ္ဈာနမေဝ ဝါ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃၅။

အာလောကကိစ္စ (န) [အာလောက + ကိစ္စ] အရောင်အလင်းကိုပြုခြင်းကိစ္စ။ အာလောကကိစ္စ (သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၄) န္တိ အန္ဓကာရဋ္ဌာနေ အာလောကဒဿနံ ဝိယ အာလောကဋ္ဌာနေ အာလောကဒဿနကိစ္စံ နတ္ထိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၁။

အာလောကဇာတ (တိ) [အာလောက+ဇာတ] အရောင်အလင်း ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ ဖြစ်သော အရောင်အလင်းရှိသော။ အာလောကဇာတာ ဝိယာ(ဥဒါန။ ၁၀၆)တိ သဉ္ဇာတာလောကာ ဝိယ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၆၆။ ဣဒံ အန္ဓကာရံ အာလောကဇာတံ ဟောတု။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၈။ အာလောကဇာတန္တိ အာလောကဘူတံ၊ ဇာတာလောကံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၄။

အာလောကဋ္ဌာန (န) [အာလောက + ဋ္ဌာန] အရောင်အလင်းရှိရာအရပ်။ အာလောကဋ္ဌာနေ(သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀၄)တိ အတ္တနော ကတအာလောကဋ္ဌာနေ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၀-၁။ (–ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၅၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၅၅။)

အာလောကဒ (တိ) [အာလောက+ဒါ+အ] ဉာဏ်ဟူသော အရောင်အလင်းကို ပေးတတ်သော၊ သူ။ အာလောကဒါ စက္ခုဒဒါ ဘဝန္တိ။ ထေ၊ ၂၂၀။ သတ္တာနံ ဉာဏမယံ အာလောက-

ကံ ဒေန္တိတိ အာလောကဒါ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၃။

အာလောကဒဿနကိစ္စ (န) [အာလောက + ဒဿန+ကိစ္စ] အရောင်အလင်းကို မြင်ခြင်း ကိစ္စ။ အာလောကကိစ္စ-ကြည့်။

အာလောကဓာတု (ထီ) [အာလောက+ဓာတု] အလင်းရောင်ဓာတ်။ အာဘာဓာတု-ကြည့်။

အာလောကန (နထီ) [အာ+လောက+ယု] (၁) (က) ရှေးရှု–တူရှု–ကြည့်ခြင်း။ (ခ) ကြည့်ရှုခြင်း။ (၂) ထွန်းလင်းတောက်ပ သည်၏ အဖြစ်၊ ထွန်းလင်းတောက်ပခြင်း။ (၁)(က)ပဋိက္ကမေ ပဝတ္တရူပံ အာလောကနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၆။ အာမုခံ လောကနံ အာလောကနံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၀၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၄။ နီတိ၊ဓာ။၂၈၁။) (ခ) အဋ္ဌာရသန္နံ မူလပဒါနံ အာလောကနာ။ ပေဋကော။ ၃၄၀။ စက္ခုံနီ ဥမ္မီလေတွာ အာလောကနေန ဥတ္တာနမုခါ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ (၂) အာလောကနဋ္ဌ-ကြည့်။

အာလောကနဋ္ဌ (ပု) [အာလောကန+အတ္ထ] ထွန်းလင်း တောက်ပတတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူ သော အနက်သဘော။ အာလောကနဋ္ဌေန ပညာဝ အာလောကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။

အာလောကနိမိတ္တ (န) [အာလောက+နိမိတ္တ] အရောင်အလင်းနိမိတ်။ အာလောကသညာ-ကြည့်။

အာလောကနိမ္မာန (န) [အာလောက+နိမ္မာန] အရောင်အလင်းကို ဖန်ဆင်းခြင်း။ ယထာ အာဝိဘာဝကရဏေ အာလောကကသိဏံ သမာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ အာလောကနိမ္မာနာယ။ ဝိ-သုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၅။

အာလောကနိဿယဘူတ (န) [အာလောက+ နိဿယ+ဘူတ] အရောင်အလင်း၏ မှီရာဖြစ် သော မဟာဘုတ်။ တာဒိသေ ပစ္စယသန္နိပါ-တေ အာလောကနိဿယဘူတာနံ ဥပ္ပတ္တိတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၃။

အာလောကနိဿိတ (တိ) [အာလောက+နိဿိ-တ] အရောင်အလင်းကို မှီသော။ ဒိဗ္ဗစက္ခု အာလောကနိဿိတံ ဉာဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၅။ (–ဒီဋီ၊၃။၂၁၂။)

အာလောကပဇ္ဇောတကရ (တိ) [အာလောက+ ပဇ္ဇောတ+ကရ] အရောင်အလင်းကို ပြုတတ် သော။ အာလောကပဇ္ဇောတကရော ပဘင်္ကရော၊ သဟဿရံသိ ဝိယ ဘာဏုမာ နဘေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။

အာလောကပရိဂ္ဂဟ (ပု) [အာလောက+ပရိဂ္ဂ-ဟ] အာလောကကသိုဏ်း–အရောင်အလင်း ကသိုဏ်း–ကို သိမ်းယူခြင်း။ အာလောက-ပရိဂ္ဂဟေန မဟာဇုတိကတ္တာပိ ဒိဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၅။ အာလောက-ပရိဂ္ဂဟေနာတိ ကသိဏာလောကပရိဂ္ဂဟာဝ-သေန။ ဝိမတိ၊၁။၈၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၅၆။)

အာလောကပုဉ္ဇသဒိသ (တိ) [အာလောက+ ပုဉ္ဇ+သဒိသ] အစုဖြစ်သောအရောင်အလင်း –အရောင်အလင်းအစု–နှင့်တူသော။ ဃန-ဝိပ္ပသန္နံ အာလောကပုဉ္ဇသဒိသ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၆၉)န္တိ . ပုဉ္ဇဘူတော အာလောကော အတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၉၇။

အာလောကပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အာလောက+ပဝတ္တိ] အရောင်အလင်း၏ဖြစ်ခြင်း။ န ဟိ နိဿယ-မဟာဘူတေဟိ ဝိနာ အာလောကပ္ပဝတ္တိ အတ္ထိ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၃။

အာလောကပ္ပဝတ္တိသမာနကာလ (ပု) [အာ-လောကပ္ပဝတ္တိ + သမာနကာလ] အရောင် အလင်း၏ဖြစ်ခြင်းနှင့်တူမျှသောအခါ။ အာ-လောကပ္ပဝတ္တိသမာနကာလံ အနန္တရာယသ-

ဘာဝေန ပဝတ္တမာနံ ဝဏ္ဏာယတနံ ဘိဇ္ဇတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၃။

အာလောကဖရဏ (ပု၊န) [အာလောက+ဖရဏ] (၁) (က) အရောင်အလင်းကို ဖြန့်ခြင်း။ (ခ) အရောင်အလင်း ပြန့်နှံ့ရာအရပ်။ (၂) အရောင်အလင်းပြန့်နှံ့ရာအရပ်၌ – အရောင်အလင်းကို ဖြန့်၍ – ဖြစ်သောပညာ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုပညာ။ (၁) (က) ဒိဗ္ဗစက္ခုနာမ အာလောကဖရဏေန ဥပ္ပန္နံ ဉာဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။ အာလောကံ ဝဍ္ဎေတွာ ရူပဒဿနတော အာလောကဖရဏေနာတိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၁။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။) (ခ) အာလောကဖရဏတာ-ကြည့်။ (၂) ယော စ အာလောကဖရဏော ယဉ္စ ပစ္စဝေက္ခဏာနိမိတ္တံ၊ အယံ ဝိပဿနာ။ နေတ္တိ။၇၄။ အာလောကဖရဏတာ-လည်း ကြည့်။

အလောကဖရဏတာ (ထိ) [အာလောကဖရဏ+တာ] အရောင်အလင်း ပြန့်နှံ့ရာအရပ်၌– အရောင်အလင်းကိုဖြန့်၍ – ဖြစ်သောပညာ၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုပညာ။ အာလောကဖရဏတာ ပစ္စဝေက္ခဏာနိမိတ္တံ။ ဒီ၊၃။၂၃၂။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၆။ ပဋိသံ။၄၇။ နေတ္တိ။၇၄။ အာလောကဖရဏေ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဒိဗ္ဗစက္ခုပညာ အာလောကဖရဏတာ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၂။ အာလောကဖရဏေတိ ကသိဏာလောကဿ ဖရဏေ သတိ တေနေဝ အာလောကေန ဖရိတပ္ပဒေသေ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၄။ အာလောကံ ဖရမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဒိဗ္ဗစက္ခုပညာ အာလောကဖရဏတာ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။

အလောကဖရဏဗြဟ္မ (ပု) [အာလောကဖရဏ+ဗြဟ္မ] အရောင်အလင်းကို–ပြန့်နှံ့စေခြင်း – ဖြန့်ခြင်း –၌ စွမ်းနိုင်သောဗြဟ္မာ။ လောကဓာတုသတသဟဿမှိ အာလောကဖရဏဗြဟ္မာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄။ တဿ ပန တတ္ထ ဩဘာသကရဏံ ပါကဋန္တိ အာဟ အာလောကဖရဏဗြဟ္မာ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၀။

အာလောကဗဟုလ (တိ) [အာလောက+ဗဟုလ] များသောဉာဏ်အလင်းရောင်ရှိ – ဉာဏ်အလင်းရောင်များ – သော၊သူ။ အာလောကဗဟုလော (အံ၊၂။၃၇၆)တိ ဉာဏာလောကဗဟုလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။

အာလောကမင်္ဂလသဒိသ (တိ) [အာလောက+မင်္ဂလ+သဒိသ] အရောင်အလင်းဝန်းနှင့်တူသော။ ဘိတ္တိအာဒီသု ဥဋ္ဌိတပါကတိကအာလောကမင်္ဂလသဒိသံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၇။

အာလောကယန္တ (တိ) [အာ+လောက+ဏယ+အန္တ] ကြည့်ရှုသော။ ဧဝံ မေ ပုရတ္ထိမံ ဒိသံ အာလောကယတော နာဘိဇ္ဈာဒေါမနဿာ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ အန္ဝါဿဝိဿန္တိ။ အံ၊၃။၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။

အာလောကယမာန (တိ) [အာ+လောက+ဏယ+မာန] ကြည့်ရှုသော၊သူ။ ပုရတ္ထိမဒိသံ အာလောကယမာနာနံ တေသံ မနုဿာနံ အညတရော အညတရံ ဝေမာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။

အာလောကရူပ (န) [အာလောက + ရူပ] အရောင်အလင်းဟူသောရုပ်။ တေဇဿ ပန အာလောကရူပေန, အာကာသသင်္ခါတဿ ဝိဝရဿ သဒ္ဒေန။ အနုဋီ၊၁။၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၁။

အာလောကဝဍ္ဎန (န) [အာလောက+ဝဍ္ဎန] အရောင်အလင်း၏တိုးပွါးခြင်း။ ဒိဗ္ဗစက္ခု နာမ အာလောကဝဍ္ဎနေန ဥပ္ပန္နဉာဏံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၉။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၆။)

အာလောကဝိဒ္ဓံသန (န) [အာလောက + ဝိဒ္ဓံသန] အလင်းအရောင်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။

သမ္ပယုတ္တဝသေန ပီတိယာ အာလောကဝိဒ္ဓံသနဘာဝဝသေနာတိ ဝုတ္တံ "သဟဇာတပစ္စယာဒီ"တိ အာဒိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၀။

အာလောကသညာ (ထီ) [အာလောက + သညာ] အရောင်အလင်း-အာလောက-နိမိတ်၌ဖြစ်သောသညာ၊ အရောင်အလင်းဟူ၍ဖြစ်သောသညာ။ ပုန စပရံ ဘန္တေ ဘိက္ခု အာလောကသညံ မနသိ ကရောတိ။ အံ၊၂။၂၈၄။ အာလောကသညန္တိ အာလောကနိမိတ္တေ ဥပ္ပန္နသညံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ အာလောကသညာ(ပဋိသံ။၂၀)တိ ထိနမိဒ္ဓဿ ပဋိပက္ခေ အာလောကနိမိတ္တေ သညာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၆။ ဝေံ မနသိကရောန္တော စ အာလောကောတိ သညံ မနသိ ပဝတ္တနတော "အာလောကသညံ မနသိ ကရောတီ"တိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ (— ဒီ၊၃။၁၈၆။ သံ၊၃။ ၂၄၄။ အံ၊၁။၃၅၄။ ပဋိသံ။၃၀၊၁၁၀၊၁၁၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၇။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၇၊၅၁၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၅၈။)

အာလောကသညာခန္တိ (ထီ) [အာလောကသညာ+ခန္တိ] အာလောကသညာ-ဟူသော နှစ်သက်တတ်သောတရား။ အာလောကသညာခန္တိ ထိနမိဒ္ဓေန သုညာ။ ပဋိသံ။၃၆၅။

အာလောကသညာဂရုက (တိ) [အာလောကသညာ+ဂရုက] အာလောကသညာ-ဟူသော အလေးပြုရာရှိသော၊ အာလောကသညာ-ကို အလေးအမြတ်ပြုသော၊ သူ။ အယံ ပုဂ္ဂလော အာလောကသညာဂရုကော။ အာလောကသညာသယော အာလောကသညာဓိမုတ္တော။ ပဋိသံ။၁၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၁။

အာလောကသညာဓိဋ္ဌာန (နှ) [အာလောကသညာ + အဓိဋ္ဌာန] သက်ဝင်၍ တည်တတ်သော အာလောကသညာတရား။ အာလောကသညာဓိဋ္ဌာနံ ထိနမိဒ္ဓေန သုညံ။ ပဋိသံ။ ၃၆၅။

အာလောကသညာဓိပတတ္တ (နှ) [အာလောကသညာ+အဓိပတတ္တ] အာလောကသညာဟူသော အကြီးအကဲရှိသည်၏ အဖြစ်၊ အာလောကသညာကို အကြီးအကဲပြုသည်၏ အဖြစ်။ အာလောကသညာဓိပတတ္တာ ပညာ ထိနမိဒ္ဓတော သညာယ ဝိဝဋ္ဋတိ။ ပဋိသံ။ ၁၀၄။

အာလောကသညာဓိမုတ္တ (တိ) [အာလောကသညာ + အဓိမုတ္တ] အာလောကသညာ၌ — သက်ဝင် — ငြိကပ် — ညွတ်ကိုင်း — သော၊ သူ။ အာလောကသညာဂရုက-ကြည့်။

အာလောကသညာပဋိလာဘ (ပု) [အာလောကသညာ + ပဋိလာဘ] ရအပ် — ရောက်အပ် — သော အာလောကသညာတရား။ အာလောကသညာပဋိလာဘော ထိနမိဒ္ဓေန သုညော။ ပဋိသံ။၃၆၄။

အာလောကသညာပရိဂ္ဂဟ (ပု) [အာလောကသညာ+ပရိဂ္ဂဟ] သိမ်းပိုက်အပ်သော အာလောကသညာတရား။ အာလောကသညာပရိဂ္ဂဟော ထိနမိဒ္ဓေန သုညော။ ပဋိသံ။ ၃၆၃-၄။

အာလောကသညာပရိယောဂါဟဏ (နှ) [အာလောကသညာ+ပရိယောဂါဟဏ] သက်ဝင်ဘည်တံ့သော အာလောက သညာ တရား။ အာလောကသညာပရိယောဂါဟဏံ ထိနမိဒ္ဓေန သုညံ။ ပဋိသံ။၃၆၅။

အာလောကသညာပဋိဝေဓ (ပု) [အာလောကသညာ + ပဋိဝေဓ] ထိုးထွင်း၍သိအပ်သော အာလောကသညာတရား။ အာလောကသညာပဋိဝေဓော ထိနမိဒ္ဓေန သုညော။ ပဋိသံ။ ၃၆၄။

အာလောကသညာမနသိကာရ (ပု) [အာလောကသညာ+မနသိကာရ] အာလောကသညာကို–နှလုံးသွင်း–ဆင်ခြင်–ခြင်း။ အာလောကသညာမနသိကာရော အဋ္ဌောကာသဝိသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၁။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၂။

အာလောကသညာသယ (တိ) [အာလောကသညာ+အာသယ] ကိန်းအောင်း တည်နေရာဖြစ်သော–သန္တာန်–ခန္ဓာအစဉ်–၌အာလောကသညာရှိသော၊ သူ။ အယံ ပုဂ္ဂလော .... အာလောကသညာသယော။ ပဋိသံ။၁၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၁။

အာလောကသညီ (တိ) [အာလောကသညာ+ဤ] အရောင်အလင်းကို သိမှတ်စွမ်းနိုင်သော သညာရှိသော၊ သူ။ ဝိဂတထိနမိဒ္ဓေါ ဝိဟရတိ အာလောကသညီ သတော သမ္ပဇာနော။ ဒီ၊၁။၆၈။ ဒီ၊၃။၄၃။ မ၊၂။၃၇၂။ အံ၊၁။ ၅၃၁။ အံ၊၂။၈၁။ အံ၊၃။၄၂၄။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၅၃။ အာလောကသညီတိ ရတ္တိမ္ပိ ဒိဝါ(ပိ) ဒိဋ္ဌာလောကသဉ္ဇာနနသမတ္ထာယ ဝိဂတနီဝရဏာယ ပရိသုဒ္ဓါယ သညာယ သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄-၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။ (–အဘိ၊ဝိ။ ၂၆၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၈၁။)

အာလောကသညေကတ္တ (နု) [အာလောကသညာ+ဧကတ္တ] အာလောကသညာ-ဟူသော တခုတည်းသော သဘောတရား။ အာလောကသညေကတ္တံ စေတယတော ထိနမိဒ္ဓတော စိတ္တံ ဝိဝဋ္ဋတီတိ နာနတ္တေ ပညာ စေတောဝိဝဋ္ဋေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၁၀၅။ (–၃၆၄။)

အာလောကသညေသနာ (ထီ) [အာလောကသညာ+ဧသနာ] (၁) ရှာမှီးအပ်သော အာလောကသညာတရား။ (၂) အာလောကသညာကို ရှာမှီးခြင်း။ အာလောကသညေသနာ ထိနမိဒ္ဓေန သုညာ။ ပဋိသံ။၃၆၃။ နေက္ခမ္မေသနာ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အာလောကသန္ဓိ (ပု) [အာလောက+သန္ဓိ] (က) လေသာပြူတင်း၊ လောသောက်ပြူတင် တံခါးပေါက်။ (ခ) လေသာပြူတင်း တံခါးရွက်၊ လေသာတံခါး၊ လေသောက်တံခါး။ (က) အာလောကသန္ဓိံ ဝုတ္တောထ။ ခုန်။၂၁၇။ အာလောကသန္ဓိ ဒိဝသ (ဇာ၊၁။၂၈၆) န္တိ ကေဒိဝသေနေဝ ဝါတပါနံ ကရောတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၁။ (–ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၇၃။) (ခ) အာလောကသန္ဓိ ပရိကမ္မာယာ (ဝိ၊၂။၆၈)တိ ဧတ္ထ အာလောကသန္ဓိတိ ဝါတပါနကဝါဋ္ဋကာ ဝုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ ကင်္ခါ။၂၀၇။ အာလောကံ သန္ဓေတိ ပိဓေတီတိ အာလောကသန္ဓိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၃၇၀။ (–ဝိ၊၁။၈၃။)

အာလောကသန္ဓိကဏ္ဏဘာဂ (ပု) [အာလောကသန္ဓိ + ကဏ္ဏ + ဘာဂ] လေသောက်ပြူတင်း တံခါးရွက်အဖို့နှင့် တိုက်ခန်း၏ ထောင့်အဖို့၊ လေသာပြူတင်းတံခါးရွက်၌ အတွင်းဘက်နေရာ အပြင်ဘက်နေရာနှင့် တိုက်ခန်း၏ ထောင့်စွန်း နေရာ။ အာလောကသန္ဓိကဏ္ဏဘာဂါ ပမဇ္ဇိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၃။၆၀။ ဝိ၊၄။၃၇၅၊၃၈၇။ အာလောကသန္ဓိကဏ္ဏဘာဂါတိ အာလောကသန္ဓိဘာဂါ စ ကဏ္ဏဘာဂါ စ၊ အန္တရဗာဟိရဝါတပါနကဝါဋ္ဋကာနိ စ ဂဗ္ဘဿ စ စတ္တာရော ကောဏာ ပမဇ္ဇိတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁။

အာလောကသန္ဓိကရဏ (နု) [အာလောကသန္ဓိ+ကရဏ] လေသောက်ပြူတင်း တံခါးကိုပြုလုပ်ခြင်း။ အာလောကသန္ဓိကရဏမတ္တေနပိ နဝကမ္မံ ဒေန္တိ။ ဝိ၊၄။၃၂၄။

အာလောကသန္ဓိပရိကမ္မ (န) [အာလောက·သန္ဓိ+ပရိကမ္မ] လေသောက်ပြူတင်း တံခါး ရွက်ကို အပြေအပြစ်ပြုလုပ်ခြင်း။ အာလော·ကသန္ဓိပရိကမ္မာယာတိ ဝါတပါနပရိကမ္မာယ။ ဝိ၊ ၂။၆၈။ အာလောကသန္ဓိ (ခ)လည်း ကြည့်။

အာလောကသန္ဓိဘာဂ (ပု) [အာလောကသန္ဓိ+ဘာဂ] လေသောက်ပြူတင်းတံခါးရွက်အဖို့။ အာလောကသန္ဓိကဏ္ဏဘာဂ·ကြည့်။

အာလောကသန္ဓိသိတ (တိ) [အာလောက+သန္ဓိသိတ] အရောင်အလင်းကို မှီသော။ အာ·လောကသန္ဓိသိတ(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁)န္တိ ဣဒ·မ္ပိ အာလောကေ သတိ သမ္ဘာဝံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၁၃၄။

အာလောကာနုဂ္ဂဟိတ (တိ) [အာလောက+အနုဂ္ဂဟိတ] အရောင် အလင်းသည် ချီးမြှောက်အပ်သော။ စက္ခုပသာဒသန္နိဿယေဟိ ဝိညာဏေ အာလောကာနုဂ္ဂဟိတံ ရူပါ·ရမ္မဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၇။

အာလောကာပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လောက+ဏာပေ+တုံ] ကြည့်ရှုစေခြင်းငှါ၊ ရှေးရှု–တူရှု–ကြည့်စေခြင်းငှါ။ အာလောကာပေတုံ ဝိလောကာပေတုံ သမိဉ္ဇာပေတုံ ပသာရာပေ·တုံ သက္ကောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။

အာလောကိတ (တိ) [အာ+လောက+တ] ကြည့်ရှုခြင်း၊ ရှေးရှု–တူရှု–ကြည့်ရှုခြင်း။ ပါသာဒိကေန.... အာလောကိတေန ဝိလော·ကိတေန။ ဝိ၊၁။၂၇၅။ ဝိ၊၃။၅၀။ ဝိ၊၄။၂၄။ အာလောကိတေနာတိ ပုရတော ဒဿနေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၆။ အာလော·ကိတေ ဝိလောကိတေ(ဒီ၊၁။၆၇။ မ၊၁။၇၂။ သံ၊၃။၁၂၄။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၉)တိ ဧတ္ထ အာ·လောကိတံ နာမ ပုရတော ပေက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။ (–ဒီ၊၂။၂၃၃။ မ၊၁။၂၃၈။ မ၊၂။၉။ မ၊၃။၅၄၊၁၃၂။ သံ၊၂။၄၁၂။ အံ၊၁။၄၁၈၊၄၂၂၊၅၃၁။ အံ၊၃။၁၆။ အဘိ၊ပု။၁၅၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂၊၄၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၅၊၄၀၇။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၉၈။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၀၊၃၉၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၅၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇၃။)

အာလောကိယဋ္ဌ (ပု) [အာလောကိယ+အတ္ထ] ရှုအပ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ တံ ဝတ္ထု စေဝ လောကော စာတိ တံ ကသိ·ဏရူပံ အာရမ္မဏဋ္ဌေဝ အာလောကိယဋ္ဌေန လောကော စ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။

အာလောကိဘူတ (တိ) [အာလောက + ဘူတ] အလင်းရောင် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ဇောတိနာ ယုတ္တတော ဇောတိ၊ အာလောကိဘူတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။

အာလောကေ(ကိ)တဗ္ဗ (တိ) [အာ+လောက+တဗ္ဗ] ကြည့်ရှုအပ်သော၊ ရှေးရှု–တူရှု–ကြည့်ရှုအပ်သော–ကြည့်ရှုထိုက်သော။ ယံ တေ အာလောကေတဗ္ဗံ။ အံ၊၁။၄၃၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၄။ ပုရတ္ထိမာ ဒိသာ အာလောကေတဗ္ဗာ ဟောတိ။ အံ၊၃။၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၆။ ယံ တေ အာလောကိတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။

အာလောကေတိ (ကြိ) [အာ+လောက+ဏေ+တိ] ကြည့်ရှု၏၊ ရှေးရှု–တူရှု–ကြည့်ရှု၏။ အာလောကေတိ(သံ၊၁။၂၀၀)တိ တဝ ပုထုဇ္ဇ·နိကဏ္ဍိယာ ဇလန္တံ အင်္ဂုဋ္ဌကံ အာလော·ကေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ (–အံ၊၃။၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၀။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၆။) **အာလောကေသိ** — မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂။ **အာလောကေဿာမိ** — ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃၊၁၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၀။

အာလောကကေတု (တိ) [အာ+လောက+ဏေ+တု] ကြည့်ရှုတတ်သော၊ရှေးရှု–တူရှု–ကြည့်ရှုတတ်သော၊သူ။ အဗ္ဘန္တရေ အတ္တာ နာမ အာလောကကေတာ ဝါ ဝိလောကေတာ ဝါ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၀။

အာလောကေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လောက+ဏေ+တွာ] ကြည့်ရှု၍၊ ရှေးရှု – တူရှု – ကြည့်ရှု၍။ အတ္တနယာနံ ဒိသာဘာဂတာယ ဘူမိယာ အာလောကေတွာ တေသံ တဿာ ဒိသာယ ဘူမိယာ သမာနယနံ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၅၁။

အာလောကေတွာန (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လောက+ဏေ+တွာန] ကြည့်ရှု၍၊ ရှေးရှု– တူရှု– ကြည့်ရှု၍။ အာလောကေတွာန ဇာနာတိ "အယံ ဓမ္မော, ဣမံ ဓမ္မံ ဘဇတီ"တိ။ ပေဋကော။၁၃၀။

အာလောကေန္တ (တိ) [အာ+လောက+ဏေ+အန္တ။ ထီ-၌ **အာလောကေန္တီ**] ကြည့်ရှုသော၊ ရှေးရှု–တူရှု–ဖြောင့်စွာ–ကြည့်ရှုသော၊သူ။ အာလောကေန္တဿာ(အဘိ၊ဓ။၁၆၀)တိ ဥဇုကံ ပေက္ခန္တဿ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ မယှံ စန္ဒာလောကေန စေတိယံ အာလောကေန္တိယာ ဌိတာယ ဗုဒ္ဓါရမ္မဏာ ဗလဝပီတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၀။

အာလောစန (န) [အာ+လောစ+ယု] ကြည့်ရှုခြင်း။ အတ္တနယတ္တယဒိသာဘာဂေန ကုသလာဒိဓမ္မာနံ အာလောစနံ ဒိသာလောစနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၆၅။ (–ဝဇိရ။ ၄၀၄။ အနုဋီ၊၁။၁၁၂။ အနုဋီ၊၃။၄၈။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၂၃။)

အာလောစနသဘာဝတာ (ထီ) [အာလောစန+သဘာဝ+တာ] ကြည့်ရှုခြင်းသဘော ရှိသည်၏အဖြစ်။ ပဉ္စန္နမ္ပိ ဝိညာဏာနံ ယထာသကံ ဝိသယဿ အာလောစနသဘာဝတာယ။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၅။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၇၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၇။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၇၇။)

အာလောစိတ (တိ) [အာ+လောစ + တ] ကြည့်ရှု–ရှုမြင်–အပ်သော။ တထာ အာလောစိတာနံ တေသံ ဓမ္မာနံ အတ္ထနယတ္တယယောဇနေ သမာနယနတော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၆၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၃။ (–မူလဋီ၊ ၃။၃၆။ အနုဋီ၊၃။၄၈။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၄၇။)

အာလောစိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+လောစ+တဗ္ဗ] ကြည့်ရှု–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော။ "ဣမေ အကုသလာ....ဝေါဒါနဓမ္မာ"တိ ဒုဝိဓေန ဥပပရိက္ခိတဗ္ဗာ အာလောစိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၂၆၃။

အာလောစေတိ (ကြိ) [အာ+လောစ+ဏေ+တိ] ကြည့်ရှု၏။ ဣတ္ထိယော န တိခိဏံ နိဇ္ဈာယန္တိ မန္ဒံ အာလောစေန္တိ ဩလောကေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။

အာလောပ (ပု) [အာ+လုပ+ဏ] (၁) ထမင်းလုပ်၊ ဆွမ်းလုပ်။ (၂) လုယက်ခြင်း။ (၁) ပရိမဏ္ဍလော အာလောပေါ ကာတဗ္ဗော။ ဝိ၊၂။၂၅၄။ ဝိ၊၄။၃၈၂။ ဘိက္ခူနံ အာလောပံ ဒတွာ။ ပေတ။၁၃၈-၉။ အာလောပန္တိ ကဗဠံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၆၅။ စတ္တာရောပဉ္စအာလောပေ၊ အဘုတွာ ဥဒကံ ပိဝေ။ ထေရ။၃၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂။ စတ္တာရော ဝါ ပဉ္စ ဝါ အာလောပေ ကဗဠေ အဘုဉ္ဇိတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂၊ ၂၈၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၅။ ကင်္ခါ။၁၇၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉၊၂၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆၊

၃၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆၊၂၇၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၆။ မဟာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၆၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၂၂။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၇။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၇၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၃၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၂။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၈၊၃၀၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၃။) (၂) ဆေဒန ဝဓ ဗန္ဓနဝိပရာ မောသ အာလောပ သဟသာ ကာရာ (ပဋိ- ဝိရတော)။ ဒီ၊၁။၅။ ဒီ၊၃။၁၄၃။ မ၊၁။၂၃၈။ မ၊၃။၁၃။ သံ.၃။၄၁၁။ အဘိ၊ပု။၁၆၇။ အာ- လောပေါ ဝုစ္စတိ ဂါမနိဂမာဒီနံ ဝိလောပကာ- ရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။ အာလောပနံ ဝိလုမ္ပ- နံ အာလောပေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၄။

အာလောပဥဒ္ဓ(ဒ္ဓါ)ရဏ (န) [အာလောပ + ဥဒ္ဓရဏ] ထမင်းလုပ်–ဆွမ်းလုပ်–ကို ထုတ် ဆောင်ခြင်း၊ ထမင်းလုပ်ကို မြှောက်ချီခြင်း။ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ဖါရေနေဝ အာ- လောပကရဏံ အာလောပဥဒ္ဓါရဏံ (အာ- လောပဥဒ္ဓရဏံ၊ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၄၅-၆။ အာလောပုဒ္ဓရဏံ၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၁) မုခဝိဝရဏဉ္စ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။

အာလောပကရဏ (န) [အာလောပ + ကရဏ] ထမင်းလုပ်–ဆွမ်းလုပ်–ကို ပြုခြင်း။ အာ- လောပဥဒ္ဓရဏ-ကြည့်။

အာလောပဋ္ဌိတိကာ (ထီ) [အာလောပ + ဋ္ဌိတိ- ကာ] ဆွမ်းလုပ်၏ တည်စဉ်၊ ဆွမ်းလုပ် အစဉ်။ တသ္မာ ဥဒ္ဒေသဘတ္တေ အာလောပ- ဋ္ဌိတိကာ နာမ နတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၇။

အာလောပတိ (ကြိ) [အာ + လုပ + အ + တိ] လုယက်ဖျက်ဆီး၏။ အာလောပတိ သဟသာ ယော ပရေသံ။ ထေရ၊၃၂၃။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၉။)

အာလောပပိဏ္ဍ (ပု) [အာလောပ+ပိဏ္ဍ] တလုပ် စာမျှသော ထမင်းခဲ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာလောပပိဏ္ဍဒါတု (တိ) [အာလောပပိဏ္ဍ + ဒါတု] တလုပ်စာမျှသော ထမင်းခဲကို ပေး လှူတတ်သော၊သူ။ အာလောပပိဏ္ဍဒါတာ- ရော(ပေတ။၁၆၈)တိ အာလောပမတ္တဿပိ ဘောဇနပိဏ္ဍဿ ဒါယကော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၂။

အာလောပဘတ္တဋ္ဌိတိကာ (ထီ) [အာလောပ + ဘတ္တ+ဋ္ဌိတိကာ] တလုပ်စီရသော ဆွမ်းအ စဉ်။ အာလောပဘတ္တဋ္ဌိတိကတော ပဋ္ဌာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၇၁။ အာလောပ- ဘတ္တဋ္ဌိတိကတောတိ ဧကေကအာလောပေန လဒ္ဓဿ ဘတ္တဿ ဋ္ဌိတိကတော။ပါစိတ်၊ယော။ ၈၂။

အာလောပသင်္ခေပ (ပု) [အာလောပ+သင်္ခေပ] ဆွမ်း တလုပ်စီ တလုပ်စီ ဝေပုံပြုလုပ်ခြင်း။ အာလောပသင်္ခေပေန ဘာဇေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၉၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၇၁။ အာလောပသင်္ခေပေ- နာတိ ဧကေကပိဏ္ဍဝသေန။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၀၇။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၀။ ဘိက္ခုသံဃဿ အာ- လောပသင်္ခေပေန အဒါသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ (–ဝဇိရ။၅၃၀။)

အာလောပုဒ္ဓရဏ (န) [အာလောပ + ဥဒ္ဓရဏ] ဆွမ်းလုပ်–ထမင်းလုပ်–ကို မြှောက်ချီခြင်း။ အာလောပဥဒ္ဓရဏ-ကြည့်။

အာလောလိတပါနီယ (န) [အာလောလိတ + ပါနီယ] မွှေနှောက်အပ်သောရေ။ သတ္တုပါ- နီယေနာတိ သတ္တုံ ပက္ခိပိတွာ အာလောလိ- တပါနီယေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၀။

အာလောလေန္တ(တိ)[အာ+လုလ+ဏေ+အန္တ] (က)မွှေနှောက်သော။ (ခ) ရောက်ရက်ခတ်စေသော။ (က) အာလုဠေန္တ (က)ကြည့်။ (ခ) သောဏ္ဍာယ ဥဒကံ ဂဟေတွာ အညမညံ အာလောလေန္တာ ဥတ္တရန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၁။

အာလောဠ (ပု) [အာ+လုဠ+ဏ] နှောင့်ရှက်မှု၊ ကုန်းတိုက်မှု။ သေ ဂန္တွာ ကိဉ္စိ အာလောဠံ ကရေယျုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅။

အာလောဠယမာန (တိ) [အာ+လုဠ+ဏယ+မာန] မွှေနှောက်သော၊ ရောယှက်–ရှုပ်ထွေး– စေသော။ အာလောဠယမာနော(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၀၂) ဝါလိကာကစဝရာနိ အာကုလယန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။

အာလောဠိ(လိ)တ (တိ) [အာ+လုဠ+တ] မွှေနှောက်အပ်သော၊ ယောက်ယက်ခတ်စေအပ်သော။ ကိလေသေဟိ အာလောဠိတော သတ္တဝါရေ ဂိဟီ ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ (–ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၉၈။)

အာလောဠေ(လေ)တိ (ကြိ) [အာ+လုဠ+ဏေ+တိ] (က) မွှေနှောက်၏။ (ခ) တုန်လှုပ်ချောက်ချားစေ၏။ (ဂ) ရောယှက်–ရှုပ်ထွေး–စေ၏။ (က) ဒဗ္ဗိံ ဝါ ဥဠုင်္ကံ ဝါ ဂဟေတွာ အနုက္ခိပန္တော **အာလောဠေတိ**။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၂၁။ **အာလောလေတိ**— ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅။ **အာလောဠေန္တိ**— အံ၊၃။၂၃၁။ (က), (ခ) ပုရိသာဇာနေယျံ **အာလောဠေန္တိ**။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၇။ **အာလောလေသိ**— ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၃။ **အာလောဠေသိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ **အာလောလေဿတိ**— ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၃။ **အာလောဠေဿတိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ (က), (ဂ) အာဘိဓမ္မိကာ ပန ဓမ္မန္တရံ န **အာလောဠေန္တိ**။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။

အာလောဠေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လုဠ+ဏေ+တုံ] တုန်လှုပ် ချောက်ချားစေခြင်းငှါ။ ဝေ

တထာ ဗုဒ္ဓေါ အက္ခောဘိယော ခေါဘေတုံ အာလောဠေတုံ အသက္ကုဏေယျောတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။

အာလောဠေ(လေ)တွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လုဠ+ဏေ+တွာ] မွှေနှောက်–ဖျော်–၍။ ဥဏှောဒကေန ဖာဏိတံ အာလောဠေ(လေ)တွာ။ သံ၊၁။၁၇၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၃။ သလာကာယော ပစ္ဆိယံ ဝါ . ပက္ခိပိတွာ အာလောဠေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ ဖာလေ လဂ္ဂမတ္တိကံ ဥဒကေန အာလောဠေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၄။ ရူပါရူပပရိစ္ဆေဒံ ဓမ္မန္တရံ အာလောဠေတွာ ကထေန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၁၉။)

အာလောဠေ(လေ)န္တ (တိ) [အာ+လုဠ+ဏေ + အန္တ] မွှေနှောက်သော၊ ရောထွေးစေသော။ ကမ္မန္တရံ ဘိန္ဒန္တော ဝိနာသေန္တော, အာလောဠေန္တော ဝါ။ အနု၊ဋီ၊၂။၉၀။ (–သာရတ္ထ၊၃။၇၁။)

အာဝဇတိ (ကြိ) [အာ+ဝဇ+အ+တိ]လာ၏။ ပုနရာဝဇာတူ (ဇာ၊၁။ ၂၁၃)တိ ပုန ဣမံ ဂေဟံ အာဂစ္ဆတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉။ **အာဝဇေဿု**—ဇာ၊၂။၁၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၂။ **အာဝဇေယျ**—ဇာ၊၁။၃၆၈။ ဇာ၊၂။၁၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၁၊၅၁၉။ **အာဝဇိတ္ထ**— ဇာ၊၁။၂၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၈။ **အာဝဇိဿာမိ**— ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၅၁၉။ **အာဝဇိံသု**—ဇာ၊၁။၁၇၇၊၃၆၆။ ဇာ၊ ၂။၁၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅၊၅၁၈။

အာဝဇ္ဇ (ကြိ) အာဝဇ္ဇတိ-ကြည့်။

အာဝဇ္ဇတိ (ကြိ) [အာ+ဝဇ္ဇ+အ + တိ] ဆင်ခြင်၏၊ နှလုံးသွင်း၏၊ စဉ်းစား၏။ ယာဝတိစ္ဆကံ **အာဝဇ္ဇတိ**။ ပဋိသံ။၉၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၆။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။

ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇၊၆၃။ မဏိ၊ ၁။၁၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၀၊၄၂၇။) အာဝဇ္ဇ—ထေရ၊ ၂၈၈။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၄။ အာဝဇ္ဇေယျ — မိလိန္ဒ၊ ၂၈၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၂။ အာဝဇ္ဇေယျာသိ— ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၅ (သီ၊ဣ-မူ)။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၅။ အာဝဇ္ဇေယျာထ— အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၀။ အာ-ဝဇ္ဇိ—အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ အာဝဇ္ဇိံ—အပ၊၁။၁၉၅။ အာဝဇ္ဇိဿတိ—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၂။ မဏိ၊၁။၂၄၈။ အာဝဇ္ဇိဿာမိ—မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၀။ အာဝဇ္ဇေ-တိ-လည်း ကြည့်။

အာဝဇ္ဇန (န၊ထိ) [အာ+ဝဇ္ဇ+ယု။ ဘဝင်္ဂစိတ္တံ အာဝဇ္ဇယတီတိ အာဝဇ္ဇနာ၊ အံ၊ဋီ၊၁။၇၅။ ဘဝင်္ဂသန္တာနတော အပနေတွာ ရူပါဒိမှဏော စိတ္တသန္တာနံ အာဝဇ္ဇေတိ နာမေတီတိ အာ-ဝဇ္ဇနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၅။] (၁) (က) အာ-ဝဇ္ဇန်း၊ အာဝဇ္ဇန်းစိတ်၊ ပဉ္စဒွါရ မနောဒွါရ တို့၌ ထင်လာသောအာရုံကို ဆင်ခြင်—ဘဝင် စိတ်ကို ပြန်လည် ဆုတ်နစ်သွားစေ — ဘဝင် အစဉ်မှ ပယ်ရှား၍ ထင်လာသော အာရုံ အသစ်၌ စိတ်အစဉ်ကိုညွတ်စေ—တတ်သော စိတ်။ (အာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည် ပဉ္စဒွါရ၌ ထင် လာသောအာရုံကို ဆင်ခြင်သော ပဉ္စဒွါရာ-ဝဇ္ဇန်းစိတ်, မနောဒွါရ၌ ထင်လာသောအာရုံ ကို ဆင်ခြင်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်ဟု ၂-မျိုးရှိသည်။ သင်္ဂဟ။၃။ ဝိဘာဝိနီ။၈၆။ ၎င်း ၂-မျိုးကို အာဝဇ္ဇနဒွယ = အာဝ-ဇ္ဇန်း ဒွေး ဟု ခေါ်၏။) (ခ) ဆင်ခြင်ခြင်း သဘော။ (၂) အာဝဇ္ဇန်း၊ ရှေးအဖို့က ဖြစ် သော သဒ္ဓါအစရှိသောတရား။ (ဇောစိတ် များ မဖြစ်မီ ရှေးဦးစွာ ကြိုတင်၍ အာရုံကို ဆင်ခြင်သော အာဝဇ္ဇန်းစိတ် ဖြစ်ရသကဲ့သို့ နောက်နောက် သဒ္ဓိန္ဒြေ၏ အခြေခံအဖြစ်ဖြင့် "အလှူဒါနပြုရခြင်းသည်များသောအကျိုး ရှိ၏"စသည်ဖြင့် ကြိုတင်၍ ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ် ရသော သဒ္ဓါ ဖြစ်သေး၏။ ထို့ပြင် အား ကောင်းသော နောက်နောက် ဝီရိယိန္ဒြေ, သတိန္ဒြေ စသည်တို့၏ အခြေခံအဖြစ်ဖြင့် အားနည်းသော ဝီရိယ, သတိ - စသည်တို့ ကြိုတင်၍ဖြစ်နှင့်သေး၏၊ ထိုကဲ့သို့ အခြေခံ အဖြစ်ဖြင့် ကြိုတင်၍ ဖြစ်သော ထို သဒ္ဓါ, ဝီရိယ,သတိ-စသည်ဟူ့ကို ဤနေရာ၌ အာ-ဝဇ္ဇန်းဟု ခေါ်သည်)။ (၃) (ဥပေက္ခာဟုဆို အပ်သော) — အာဝဇ္ဇန်း — မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း —နှင့်ယှဉ်သောစေတနာ။ (အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာ-ကြည့်။) (၁) (က)(ခ) အာဝဇ္ဇနာ ကု-သလာနံ ခန္ဓာနံ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁၃၈။ (—ပဋ္ဌာန၊၁။၁၃၉၊၁၅၁။ ပဋ္ဌာန၊ ၂။၄၄၂။ ပဋိသံ။၉၆၊ ၂၀၂။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၈၊၃၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅၊၄၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၆၊၁၄၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆၊၄၃၆၊၄၃၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၈၊၂၈၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၄၉။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၁၃။ မဏိ၊၁။၃၁။ မဏိ၊ ၂။၆၅၊၁၆၉။ မဏိ၊၃။၂၇၈။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၀၂၊ ၄၈၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၃၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၀။ မူလဋီ၊၁။ ၈၆၊၁၉၄၊၁၃၀။ မူလဋီ၊ ၂။၂၉၊၄၉၊၁၈၆၊ ၂၀၁။ မူလဋီ၊၃။၂၂၀။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၀၂။ အနုဋီ၊၃။၂၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၇၊၁၃၁။) (ခ) ဒသန္နံ ပါရမီနံ ပဋိပါဋိယာ အာဝဇ္ဇနံ အာဒိံ ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၈။ (—ပဋိသံ။၅၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၄၀။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၃။) (၂) အဓိ-မောက္ခဝသေန အာဝဇ္ဇနသမုဒယာ (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၆၄)တိ "အတ္ထိ ဒိန္န"န္တိ အာဒိနယ-ပ္ပဝတ္တ ပုဗ္ဗာဘောဂဘူတ သဒ္ဓါဓိမောက္ခ ဝသေန အာဝဇ္ဇနုပ္ပတ္တိယာ၊ တသ္မာ ပဌမုပ္ပန္နာ သဒ္ဓါ ဧဝ ဟေတ္ထ "အာဝဇ္ဇန"န္တိ ဝုတ္တာ, န မနောဒွါရာဝဇ္ဇနံ၊ သေ နယော သေသေသုပိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၈၇။ (၃) ဥပေက္ခာသမ္ဘာတာယ

အာဝဇ္ဇနာယ စေဝ ဝိကမ္ပတိ၊ အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာယ စေဝ ဝိကမ္ပတီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။

အာဝဇ္ဇနအဇ္ဈုပေက္ခန (နာ) [အာဝဇ္ဇန + အဇ္ဈုပေက္ခန] ထိုထို ဆရာဋ္ဌာနကို ဆင်ခြင်ခြင်း၌ အညီအမျှ လျစ်လျူရှုခြင်း။ အာဝဇ္ဇနအဇ္ဈုပေက္ခနဝသေန ပဝတ္တာယာ ဉာဏ အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၇၀။

အာဝဇ္ဇနကရဏ (နာ) [အာဝဇ္ဇန+ကရဏ] ဆင်ခြင်ခြင်း – စဉ်းစားခြင်း – နှလုံးသွင်းခြင်း–ကိုပြုခြင်း။ သမာနာသနေ နိသိဒိတွာ ဂဟိတသိလမ္ပိ အာဝဇ္ဇနကရဏမတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။)

အာဝဇ္ဇနကာလ (ပု) [အာဝဇ္ဇန + ကာလ] ဆင်ခြင်–စဉ်းစား – နှလုံးသွင်း – ရာအခါ။ အာဝဇ္ဇနကာလေ ယဿ ကဿစိ....။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃၀။ (–နေတ္တိ၊ဝိ။၃၂၂။)

အာဝဇ္ဇနကိစ္စ (နာ) [အာဝဇ္ဇန+ကိစ္စ] (၁) အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စ၊ ဆင်ခြင်ခြင်း – ဘဝင်စိတ်ကို ပြန်လည် ဆုတ်နစ်စေခြင်း – ဟူသောကိစ္စ။ (တိ) (၂) အာဝဇ္ဇန်းကိစ္စရှိသော။(၁) ကိရိယမနောဓာတု အာဝဇ္ဇနကိစ္စံ သာဓယမာနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀၊၂၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂၅။ (တိ) (၂) ကိရိယမနောဝိညာဏဓာတု အာဝဇ္ဇနကိစ္စာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ (–သင်္ဂဟ။၁၇။)

အာဝဇ္ဇနကိရိယမနောဓာတု (ထီ) [အာဝဇ္ဇန+ကိရိယ + မနောဓာတု] အာဝဇ္ဇန်းဖြစ်သော ကိရိယာမနောဓာတ်၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်။ မနောဓာတူတိ အာဝဇ္ဇနကိရိယမနောဓာတု။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃၀။

အာဝဇ္ဇနကိရိယသမုဋ္ဌာဝ (ပု) [အာဝဇ္ဇန+ကိရိယ+သမုဋ္ဌာဝ] အာဝဇ္ဇန်းကိရိယာ၏ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်။ အာဝဇ္ဇနကိရိယသမုဋ္ဌာဝတော ပန ဣဒမ္ပိ ဝိစာရေတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၃။၁၀၃။ (– အနုဋီ၊၃။၂၄၀။)

အာဝဇ္ဇနကိရိယာဗျာကတ (တိ) [အာဝဇ္ဇန+ကိရိယ+ အဗျာကတ] အာဝဇ္ဇန်းဖြစ်သော ကိရိယာ အဗျာကတစိတ်၊ (က) ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်။ (ခ) မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်။ (က) ဒဿနတ္ထာယ အာဝဇ္ဇနကိရိယာဗျာကတာ ဝိညာဏစရိယာ ရူပေသု၊....ဖုသနတ္ထာယ အာဝဇ္ဇနကိရိယာဗျာကတာ ဝိညာဏစရိယာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗေသု။ ပဋိသံ။၇၇။ အာဝဇ္ဇနကိရိယာဗျာကတာတိ ဘဝင်္ဂသန္တာနတော အပနေတွာ ရူပါရမ္မဏေ စိတ္တသန္တာနံ အာဝဇ္ဇေတိ နာမေတီတိ အာဝဇ္ဇနံ၊ ဝိပါကာဘာဝတော ကရဏမတ္တတ္တာ ကိရိယာ၊ ကုသလာကုသလဝသေန န ဗျာကတာတိ အဗျာကတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ (ခ) ဝိဇာနနတ္ထာယ အာဝဇ္ဇနကိရိယာဗျာကတာ ဝိညာဏကိရိယာ ဓမ္မေသု။ ပဋိသံ။၇၇။ အာဝဇ္ဇနကိရိယာဗျာကတာတိ မနောဒွါရာဝဇ္ဇနစိတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။

အာဝဇ္ဇနကိရိယာမနောဝိညာဏဓာတု (ထီ) [အာဝဇ္ဇန + ကိရိယာ + မနောဝိညာဏ+ဓာတု] အာဝဇ္ဇန်းဖြစ်သော ကိရိယာ မနောဝိညာဏဓာတ်၊ မနောဒွါရ ဝဇ္ဇန်းစိတ်။ မနောဒွါရေ ...အာဝဇ္ဇနကိရိယာမနောဝိညာဏဓာတု နော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။

အာဝဇ္ဇနကိရိယာသမုဋ္ဌိတတ္တ (နာ) [အာဝဇ္ဇနကိရိယာ+သမုဋ္ဌိတတ္တ] အာဝဇ္ဇန်းကိရိယာသည် ဖြစ်စေအပ်သည်၏အဖြစ်။ ကာယာဒိကိရိယာမယတ္တာ အာဝဇ္ဇနကိရိယာသမုဋ္ဌိတတ္တာ စ ဇဝနံ....။ မူလဋီ၊၂။၁၀၂။ (–မ၊ဋီ၊၁။၃၆၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၀။)

အာဝဇ္ဇနက္ခဏ (ပု) [အာဝဇ္ဇန+ခဏ] အာဝဇ္ဇန်းဖြစ်ရာ–ခဏ – အခိုက်အတန့်ကာလ။

အပိစ မနောဓာတု ဘဝင်္ဂက္ခဏေ ဝိပါကမနောဓာတု အာဝဇ္ဇနက္ခဏေ ကိရိယမနောဓာတု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။

အာဝဇ္ဇနဂ္ဂဟဏ (န) [အာဝဇ္ဇန+ဂဟဏ](၁) အာဝဇ္ဇနသဒ္ဒါ။ (၂) အာဝဇ္ဇန်းကိုယူခြင်း။ (၁) အာဝဇ္ဇနဂ္ဂဟဏေန ကာမာဝစရကြိယံ ဝိသေသေတိ။ မူလဋီ၊၃။၁၈၃။ (၂) အာဝဇ္ဇနဂ္ဂဟဏေနေဝ စေတ္ထ ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနမ္ပိ ဂဟိတန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၃။၁၈၃။

အာဝဇ္ဇနစိတ္တ (န) [အာဝဇ္ဇန+စိတ္တ] အာဝဇ္ဇန်းစိတ်။ ဘဝင်္ဂက္ခယာ အာဝဇ္ဇနစိတ္တံ ဒုတိယစိတ္တံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၆။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၆။)

အာဝဇ္ဇနစိတ္တသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အာဝဇ္ဇနစိတ္တ+သမ္ပယုတ္တ] အာဝဇ္ဇန်းစိတ်နှင့် ယှဉ်သော။ သာ ဟိ အာဝဇ္ဇနစိတ္တသမ္ပယုတ္တာ စေတနာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၀။

အာဝဇ္ဇနဇာနနစိတ္တ (န) [အာဝဇ္ဇန+ဇာနန+စိတ္တ] အာဝဇ္ဇန်းစိတ်နှင့် သိသောဇောစိတ်။ ဝတ္တမာနာရမ္မဏဘာဝေ အာဝဇ္ဇနဇာနနစိတ္တာနံ သဟဋ္ဌာနဒေါသာပတ္တိယာ။ မူလဋီ၊၁။၁၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၆၈။

အာဝဇ္ဇနဋ္ဌ (ပု) [အာဝဇ္ဇန+အတ္ထ] အာဝဇ္ဇန်းဟူသော အနက်သဘော။ အာဝဇ္ဇနဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ၊၁၇။ ပဉ္စဒွါရမနောဒွါရေသု ဘဝင်္ဂါရမ္မဏတော အညာရမ္မဏေ စိတ္တသန္တာနံ နာမေန္တာနံ ဒွိန္နံ စိတ္တာနံ အာဝဇ္ဇနဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။

အာဝဇ္ဇနဋ္ဌာန (န) [အာဝဇ္ဇန+ဌာန] အာဝဇ္ဇန်း၏—အရာ—နေရာဌာန။ တဉ္စ ဉာဏံ မဂ္ဂဿ အာဝဇ္ဇနဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၇။ မ၊ဋီ၊၃။၃၈၅။)

အာဝဇ္ဇနဋ္ဌာနိယ (တိ) [အာဝဇ္ဇနဋ္ဌာန+ဣယ] အာဝဇ္ဇန်း၏အရာ၌ တည်သောတရား၊ (က) ဂေါတြဘုဉာဏ်။ (ခ) ရှေးအဖို့ကဖြစ်သော သဒ္ဒါအစရှိသော တရား။ (အာဝဇ္ဇန (၂) အနက်လည်း ကြည့်။) (က) မဂ္ဂဿ ပန အာဝဇ္ဇနဋ္ဌာနိယတ္တာ န ဝိပဿနာဝေါဟာရံ လဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၉။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၂။ မူလဋီ၊၁။၁၁၇။ အနုဋီ၊၁။၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၈၃။) (ခ) ဗလဝဘာဝပ္ပတ္တဝိရိယိန္ဒြိယာဒိကဿ အာဝဇ္ဇနဋ္ဌာနိယာနိ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၈၇။

အာဝဇ္ဇနတပ္ပရ (တိ) [အာဝဇ္ဇန+တပ္ပရ] အာဝဇ္ဇန်းဟူသော ပဓာနတရားရှိသော၊ အာဝဇ္ဇန်းသာလျှင် ပြဓာန်းမှုရှိသော။ အာဝဇ္ဇနဝသိတာယ မတ္ထကပ္ပတ္တိယာ အာဝဇ္ဇနတပ္ပရေဟ စိတ္တာဘိနီဟာရေဟ ဟောတိ။ ဝိဘာဝိနီ၊၁၅၅။ အာဝဇ္ဇနံ တပ္ပရံ ပဓာနံ ယဿာတိ အာဝဇ္ဇနတပ္ပရော၊ပဓာနာဝဇ္ဇနော။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၄၉၅။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇၉။)

အာဝဇ္ဇနဒွယ (န) [အာဝဇ္ဇန+ဒွယ] အာဝဇ္ဇန်းနှစ်ခုတို့၏အပေါင်း၊ အာဝဇ္ဇန်းဒွေ။ တေနေဝ အာဝဇ္ဇနဒွယံ ဝိပါကဋ္ဌ နိဝတ္တေတိ။ အနုဋီ၊၁။၄၁။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။)

အာဝဇ္ဇနပ(ပ္ပ)ဋိဗဒ္ဓ (တိ) [အာဝဇ္ဇန+ပဋိဗဒ္ဓ] အာဝဇ္ဇန်းနှင့်ဆက်စပ်သော၊ (က) ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် ဆက်စပ်သော။ (ခ) မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် ဆက်စပ်သော၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းဖြစ်ပြီး — ဆင်ခြင်အပ်ပြီး — သည်နှင့် တပြိုင်နက်—ဉာဏ်၌ထင်ပေါ် လာသော၊တရား။ (ဂ) စဉ်းစားဆင်ခြင်ခြင်း — ဆင်ခြင်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်—နှင့် ဆက်စပ်သော၊ ဆင်ခြင်အပ်ကာမျှ၌ပင် — ဆင်ခြင်လိုက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် — သိလိုရာကို သိနိုင်သော၊ဉာဏ်။ (က) န အာဝဇ္ဇနပဋိဗဒ္ဓံ စက္ခု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။ (ခ) သဗ္ဗေ ဓမ္မာ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော အာဝဇ္ဇန-

ပ(ပ္ပ)ဋိဗဒ္ဓါ။ ပဋိသံ။၃၇၆။ မဟာနိ။၁၃၉။ စူဠနိ။၁၇၆။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။ အာဝဇ္ဇနပ(ပ္ပ)ဋိဗဒ္ဓါတိ မနောဒွါရာဝဇ္ဇနာယတ္တာ၊ အာဝဇ္ဇိတာနန္တရမေဝ ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၈။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။) (၈) အာဝဇ္ဇနပဋိဗဒ္ဓံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော ဉာဏံ။ မိလိန္ဒ။၁၀၉။ မ၊ဋီ၊၃။၉၁။ အာဝဇ္ဇနပဋိဗဒ္ဓမေဝါ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃)တိ အာဝဇ္ဇနမတ္တာဓီနံ၊ အာဝဇ္ဇိတမတ္တေ ဧဝ ယထိစ္ဆိတဿ ပဋိဝိဇ္ဈနတော အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။)

အာဝဇ္ဇနပဋိဗဒ္ဓဝုတ္တိ (တိ) [အာဝဇ္ဇနပဋိဗဒ္ဓ+ဝုတ္တိ] အာဝဇ္ဇန်း-ဆင်ခြင်ခြင်း-နှင့် ဆက်စပ်လျက်ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ သဗ္ဗကာလေတိ အာဝဇ္ဇနပဋိဗဒ္ဓဝုတ္တိတ္တာ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၂။

အာဝဇ္ဇနပ(ပ္ပ)မာဏ (နှ) [အာဝဇ္ဇန+ပမာဏ] အာဝဇ္ဇန်း-မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း-ဟူသော အတိုင်းအတာပမာဏ။ တသ္မိံ ဝိညာတေ ဝိညာတမတ္တန္တိ အာဝဇ္ဇနပမာဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၂။ အနုဋီ၊၂။၁၈၂။

အာဝဇ္ဇနပရိယာယ (ပု) [အာဝဇ္ဇန+ပရိယာယ] (၁) အာဝဇ္ဇန်း၏ ဖြစ်စဉ်၊ အာဝဇ္ဇန်းအကြိမ်အမျိုးပြုအပ်သော ဇောတို့၏-ဖြစ်စဉ်-ဖြစ်ရာ အလှည့်အကြိမ်။ (၂) အာဝဇ္ဇန်း၏ ပရိယာယ်။ (၁) အာဝဇ္ဇနပရိယာယော နာမ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၄။ အာဝဇ္ဇနပရိယာယောတိ အာဝဇ္ဇနက္ကမော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၅။ (၂) ပဌမုပ္ပန္နာ အာဝဇ္ဇနာ.... အာဝဇ္ဇနပရိယာယေန ဝုတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၈၇။

အာဝဇ္ဇနပုဗ္ဗက (တိ) [အာဝဇ္ဇန+ပုဗ္ဗ+က] အာဝဇ္ဇန်းဟူသော- ရှေ့ဆောင် - ရှေ့သွား-ရှိသော။ ဉာဏံ နာမ အာဝဇ္ဇနပုဗ္ဗကံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၂။

အာဝဇ္ဇနပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အာဝဇ္ဇန+ပဝတ္တိ] အာဝဇ္ဇန်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ အာဝဇ္ဇနပ္ပဝတ္တိ ဝတ္တဗ္ဗာ သိယာ။ မူလဋီ၊၁။၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၆၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇၉။)

အာဝဇ္ဇနမတ္တပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [အာဝဇ္ဇန+မတ္တ+ပဋိဗဒ္ဓ] ဆင်ခြင်စဉ်းစားခြင်းမျှနှင့်-ဆင်ခြင်စဉ်းစားသော စိတ် စေတသိက်သက်သက်နှင့်သာ - ဆက်စပ်သော၊ ဆင်ခြင်ရုံမျှဖြင့်ပင် သိလိုရာကို သိနိုင်သော။ အာဝဇ္ဇနမတ္တပဋိဗဒ္ဓေန အတ္တနော ဉာဏေန။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၉။

အာဝဇ္ဇနမတ္တာဓီန (တိ) [အာဝဇ္ဇနမတ္တ+အဓီန] အာဝဇ္ဇနမတ္တပဋိဗဒ္ဓ-နှင့် အနက်တူ။ အာဝဇ္ဇနပဋိဗဒ္ဓ(၈)-ကြည့်။

အာဝဇ္ဇနမနသိကာရ (ပု) [အာဝဇ္ဇန+မနသိကာရ] အာဝဇ္ဇန်းစိတ် တည်းဟူသော မနသိကာရ။ နှ အာဝဇ္ဇနမနသိကာရံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၅။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၈၀။)

အာဝဇ္ဇနမနောသမ္ဖဿ (ပု) [အာဝဇ္ဇန+မနောသမ္ဖဿ] အာဝဇ္ဇန်းနှင့်ယှဉ်သော-မနောသမ္ဖဿ-မနောဒွါရ၌ဖြစ်သောဖဿ။ အာဝဇ္ဇနသမ္ဖဿ ကြည့်။

အာဝဇ္ဇနမုခ (နှ) [အာဝဇ္ဇန+မုခ] အာဝဇ္ဇန်းဟူသော-အကြောင်းတရား- ပဓာနတရား၊ အာဝဇ္ဇန်းကို အကြောင်းပြုခြင်း။ အာရမ္မဏမွာ အာဝဇ္ဇနမုခေနေဝ တဗ္ဗာဝံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။

အာဝဇ္ဇနရသ (တိ) [အာဝဇ္ဇန+ရသ] ဆင်ခြင်-စဉ်းစား-နှလုံးသွင်း-ခြင်းဟူသော ကိစ္စရှိသော။ မနောဒွါရေ ပန ဝုတ္တနယေန အာဝဇ္ဇနရသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃၀။

အာဝဇ္ဇနဝသ (ပု) [အာဝဇ္ဇန+ဝသ] အာဝဇ္ဇန်း၏ စွမ်းရည်သတ္တိ၊ ဈာန်အင်္ဂါကို ဆင်ခြင်ခြင်း၌ အလိုဆန္ဒအတိုင်း ဖြစ်နိုင်ခြင်း။ အာဝဇ္ဇနဝသီ-ကြည့်။

အာဝဇ္ဇနဝသိတာ (တိ) [အာဝဇ္ဇနဝသီ+တာ] ဈာန်အင်္ဂါကို ဆင်ခြင်ခြင်း၌–အလိုဆန္ဒအတိုင်း ဖြစ်နိုင်ခြင်း–စွမ်းရည်သတ္တိ–ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ ဈာန်အင်္ဂါကို လျင်မြန်စွာ ဆင်ခြင်နိုင်သော စွမ်းရည်သတ္တိ၊ (အကျယ်အဓိပ္ပါယ်ကို အာဝဇ္ဇနဝသီ ကြည့်)။ တေန ကသိဏာဝဇ္ဇနဝသေန အာဝဇ္ဇနဝသိတာ ဝုတ္တာ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၆။ ပဥ္စသု ဈာနင်္ဂေသု ဧကေကာရမ္မဏေ ဥပ္ပန္နာဝဇ္ဇနာနန္တရံ စတုပဥ္စဇဝနကဏိပယာဘဝင်္ဂတော ပရံ အဂန္တွာ အပရာပရံ ဈာနင်္ဂါဝဇ္ဇနသမတ္ထတာ အာဝဇ္ဇနဝသိတာ နာမ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၆၃။ အာဝဇ္ဇနာယ, အာဝဇ္ဇနဝသေန ဝါ ဝသီ ဝသနံ ယထာရုစိ ပဝတ္တိ ယဿာတိ အာဝဇ္ဇနဝသီ၊ ဘဂဝါ။ တဿ ဘာဝေါ အာဝဇ္ဇနဝသိတာ။ မဏိမဉ္ဇူ၊ ၁။၄၉၅။

အာဝဇ္ဇနဝသီ (ထီ) [(၁) အာဝဇ္ဇနာ+ဝသီ။ (၂) အာဝဇ္ဇနဝသ+ဤ] (၁) ဈာန်အင်္ဂါကို ဆင်ခြင်ခြင်း၌ – ဈာန်အင်္ဂါကို ဆင်ခြင်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်–အလိုဆန္ဒအတိုင်း ဖြစ်နိုင်ခြင်း၊ မည်သည့်ဈာန်အင်္ဂါကိုမဆို နေရာဌာနမရွေး အချိန်ကာလမရွေး အချိန်အတိုအရှည် အလိုရှိသလောက် လျင်မြန်စွာ – ဆင်ခြင်နိုင်ခြင်း – ဆင်ခြင်နိုင်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ စွမ်းရည်သတ္တိ။ (ပဌမဈာန် ဝင်စားခြင်းကို ရပ်တန့်ထား၍ ဘဝင်အစဉ်ကို ဖြတ်ကာ ဝိတက်ဈာန်အင်္ဂါကို ဆင်ခြင်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ဖြစ်ပြီးနောက် ဇော လေးကြိမ်ဖြစ်စေ, ငါးကြိမ်ဖြစ်စေ စော၏၊ ထိုနောက် ဘဝင် နှစ်ကြိမ် ဖြစ်ပြီးသည်နှင့် တပြိုင်နက် ဝိစာရဈာန်အင်္ဂါကို ဆင်ခြင်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် ရှေးနည်းတူ ဇော လေးကြိမ်, ငါးကြိမ် စော၏၊ ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဈာန်အင်္ဂါငါးပါးလုံး၌ဘဝင်နှစ်ကြိမ်ထက်၎င်း, ဇောငါးကြိမ်ထက်၎င်း မပိုစေပဲ အလွန်လျင်မြန်စွာ စိတ်ကို အဆက်မပြတ် စေခိုင်းအသုံးပြုနိုင်လျှင် သိဒ္ဓိပေါက်ရောက် ပြီးမြောက်အောင်မြင်သော အာဝဇ္ဇနဝသီ ဖြစ်တော့၏၊ ဈာန်အင်္ဂါကိုဆင်ခြင်သော ဝီထိ တခုနှင့်တခု၏ အကြား၌ ဘဝင်နှစ်ကြိမ်မျှသာခြားသောကြောင့်၎င်း, ဝီထိတခုတခု၌ ဇောလေးကြိမ်မျှသာ စောသောကြောင့်၎င်း ဤထက် လျင်မြန်သော အာဝဇ္ဇနဝသီ မရှိနိုင်တော့ပြီ။ ထို့ကြောင့် ဤ ဘဝင်နှစ်ကြိမ်ခြား၍ ဇောလေးကြိမ်သာ စောသော အာဝဇ္ဇနဝသီသည် မြတ်စွာဘုရား၏ ရေမီးအစုံအစုံ တန်ခိုးပြာဋိဟာ ပြရမည့် အရေးတကြီး အလွန်လျင်မြန်စွာ ဆောင်ရွက်ရသောအခါ၌သာ ရနိုင်သော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သော အာဝဇ္ဇနဝသီတည်း၊ အရှင်သာရိပုတြာ ကဲ့သို့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌လည်း ဤကဲ့သို့ အရေးတကြီး ဆောင်ရွက်ရသော အခါမျိုး၌ ဤအာဝဇ္ဇနဝသီမျိုး ဖြစ်နိုင်ပါ၏၊ သို့သော် မြတ်စွာဘုရား၌ကဲ့သို့ အချိန်ကြာရှည်စွာ မဖြစ်နိုင်၊ ထို့ပြင် အခြားသော သာမန် ဈာန်ရ ပုဂ္ဂိုလ်တို့မှာမူ တဝီထိနှင့် တဝီထိ အကြား၌ ဘဝင်မည်မျှခြားသည်ဟု အရေအတွက်မပြနိုင်။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၇၈-၉။ ထို့ပြင် ၎င်း-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ-၌ "တန်ခိုးပြာဋိဟာ ပြသောအခါ၌ ဈာန်အင်္ဂါကိုဆင်ခြင်နေသည်မဟုတ်, အရောင်အဆင်း အမျိုးမျိုးကို ဖန်ဆင်းဘို့အတွက် ကသိုဏ်းအမျိုးမျိုးကို အာရုံပြုကာ ဈာန်ဝင်စားရမည် ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် ထိုကသိုဏ်းတို့ကို လျင်မြန်စွာ ဆင်ခြင်နိုင်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း ဖြစ်စွမ်းနိုင်သောသတ္တိသည်လည်း အာဝဇ္ဇနဝသီမည်၏"ဟု ဆိုသေး၏။ ဤ အာဝဇ္ဇနဝသီနှင့် အာဝဇ္ဇနဝသီဘော်, အာဝဇ္ဇနဝသိတာ တို့မှာ အဓိပ္ပါယ်အတူတူပင်တည်း။) (တိ) (၂) ဈာန်အင်္ဂါကို ဆင်ခြင်ခြင်း၌–အလိုဆန္ဒအတိုင်းဖြစ်နိုင်ခြင်း – စွမ်းရည်သတ္တိ–ရှိသော၊ ဈာန်အင်္ဂါကို လျင်မြန်စွာ ဆင်ခြင်စွမ်းနိုင်သော၊ သူ။ (၁) (၂)

အာဝဇ္ဇနဝသီ, သမာပဇ္ဇနဝသီ။ ပဋိသံ။ ၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၉။ (ဤပါဠိတော်ကို ပဋိသံ၊ဋ္ဌ-၌ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနဒေသနာဟု ဆို၏၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ-၌ကား ဓမ္မာဓိဋ္ဌာန်အားဖြင့် ဖွင့်၏)။ (၁) ဝသနံ ဝသီ၊....ယထာရုစိ ပဝတ္တိယောတိ အတ္ထော။ အာဝဇ္ဇနာယ ဝသီ, အာဝဇ္ဇနဝသီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၇၈။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၁-၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၂၄။) (တိ) (၂) အာဝဇ္ဇနာယ ဝသော အာဝဇ္ဇနဝသော၊ သော အဿ အတ္ထီတိ အာဝဇ္ဇနဝသီ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။

အာဝဇ္ဇနဝသီဘာဝ (ပု) [အာဝဇ္ဇနဝသီ+ဘာဝ] အာဝဇ္ဇနဝသီဘော်၊ အာဝဇ္ဇနဝသီ၏ ဖြစ်ခြင်း။ အာဝဇ္ဇနဝသီဘာဝါယ ယထာက္ကမံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၀။

အာဝဇ္ဇနဝသီသိဒ္ဓိ (ထီ) [အာဝဇ္ဇနဝသီ + သိဒ္ဓိ] အာဝဇ္ဇနဝသီ၏ ပြီးစီးခြင်း။ ယဒဂ္ဂေန အာဝဇ္ဇနဝသီသိဒ္ဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၀။

အာဝဇ္ဇနဝိညာဏ (နပုံ) [အာဝဇ္ဇန+ဝိညာဏ] အာဝဇ္ဇန်းဟူသောဝိညာဏ်၊ အာဝဇ္ဇန်းစိတ်။ အာဝဇ္ဇနဝိညာဏေန အာရမ္မဏံ ဝိဇာနန္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။

အာဝဇ္ဇနဝေဒနာ (ထီ) [အာဝဇ္ဇန+ဝေဒနာ] အာဝဇ္ဇန်းနှင့် ယှဉ်သောဝေဒနာ။ အာဝဇ္ဇနဝေဒနာဝ စက္ခုသမ္ဖဿဇာယ ဥပ္ပန္နတ္တာ ဧဝံ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။၃၀။ (—အနုဋီ၊၂။၃၅။)

အာဝဇ္ဇနသမတ္ထတာ (ထီ) [အာဝဇ္ဇန+သမတ္ထ+တာ] ဆင်ခြင်ခြင်း—၌—ငှါ—စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်။ ဘင်္ဂဒဿနတ္ထံ အနန္တရမေဝ အာဝဇ္ဇနသမတ္ထတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၀။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၄၄၃။)

အာဝဇ္ဇနသမနန္တရဝိဓိ (ပု) [အာဝဇ္ဇန+သမနန္တရ+ဝိဓိ] ဆင်ခြင် — စဉ်းစား — နှလုံးသွင်း — ခြင်း၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်သော အစီအရင်။ တံ အာဝဇ္ဇနသမနန္တရဝိဓိနာ သမေတိ စေ။ ဝဇီရ။၁၈၉။

အာဝဇ္ဇနသမယ (ပု) [အာဝဇ္ဇန+သမယ] ဆင်ခြင်စဉ်းစား—အနက်အဓိပ္ပါယ်သဘောကို ဆင်ခြင် ဉ်းစား—ရာအခါ။ သစေ အာဝဇ္ဇနသမယေ ဇာနာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ မနသာ ဝစနံ သုတွာ အာဝဇ္ဇနသမယေ ဇာနန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၇။ ကင်္ခါ။၁၀၈။ အာဝဇ္ဇနသမယေတိ အတ္ထာဘောဂသမယေ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၁၈၁။ (—သာရတ္ထ၊၂။၇၁)

အာဝဇ္ဇနသမုဒယ (ပု) [အာဝဇ္ဇန+သမုဒယ] အာဝဇ္ဇန်း၏ဖြစ်ခြင်း။ အာဝဇ္ဇန (၂) အနက် ကြည့်။

အာဝဇ္ဇနသမ္ဘဿ (ပု) [အာဝဇ္ဇန+သမ္ဖဿ] အာဝဇ္ဇန်းနှင့် ယှဉ်သော မနောသမ္ဖဿ။ အာဝဇ္ဇနသမ္ဖဿံ ပဋိစ္စ ပဌမဇဝနဝေဒနာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ အာဝဇ္ဇနသမ္ဖဿန္တိ အာဝဇ္ဇနမနောသမ္ဖဿံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၀။

အာဝဇ္ဇနသဟိတ (တိ) [အာဝဇ္ဇန + သဟိတ] အာဝဇ္ဇန်းနှင့်တကွဖြစ်သော။ သာဝဇ္ဇနေတိ အာဝဇ္ဇနသဟိတေ။ အနုဋီ၊၃။၁၁၉။

အာဝဇ္ဇနသာမည (နပုံ) [အာဝဇ္ဇန+သာမည] အာဝဇ္ဇန်းအချင်းချင်း တူသည်၏အဖြစ်။ ဒွိန္နံ အာဝဇ္ဇနာနံ အာဝဇ္ဇနသာမညေန ' ဂဟိတတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။

အာဝဇ္ဇနသီသ (နပုံ) [အာဝဇ္ဇန+သီသ] အာဝဇ္ဇန်းဟူသော အဦးပဓာနတရား၊ အာဝဇ္ဇန်းကို ပဓာနပြုခြင်း။ အာဝဇ္ဇနသီသေန စေတ္ထ ဇဝနဝါရော ဂဟိတော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၅။

အာဝဇ္ဇနာနန္တရ (တိ) [အာဝဇ္ဇန + အနန္တရ] အာဝဇ္ဇန်း၏အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော။ ပစ္စဝေက္ခဏဇဝနာနေဝ ဟိ တတ္ထ အာဝဇ္ဇနာနန္တရာနီတိ။

ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၂၄။

အာဝဇ္ဇနာနန္တရံ (ဗျ) [အာဝဇ္ဇန + အနန္တရံ] အာဝဇ္ဇန်း၏ အခြားမဲ့ကာလ။ န တံ အာဝဇ္ဇနာနန္တရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။ (−ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။)

အာဝဇ္ဇနာဗလ (န) [အာဝဇ္ဇနာ+ဗလ] ဆင်ခြင်ခြင်း၏ စွမ်းအား။ အာဝဇ္ဇနာဗလဉ္စေဝ။ ပဋိသံ။၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၈။ အာဝဇ္ဇနာဗလဉ္စေဝါတိ ရူပဿ ဘင်္ဂံ ဒိသွာ ပုန ဘင်္ဂါရမ္မဏဿ စိတ္တဿ ဘင်္ဂဒဿနတ္ထံ အနန္တရမေဝ အာဝဇ္ဇနသမတ္ထတာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၀။

အာဝဇ္ဇနာရမ္မဏ (န) [အာဝဇ္ဇန + အာရမ္မဏ] အာဝဇ္ဇန်း၏ အာရုံ။ အာဝဇ္ဇနာရမ္မဏာဒိ အညပစ္စယသာပေက္ခာနိ။ အနုဋီ၊၃။၂၅၈။

အာဝဇ္ဇနာဝသာန (န) [အာဝဇ္ဇန+အဝသာန] အာဝဇ္ဇန်း၏ အဆုံး။ အာဝဇ္ဇနာဝသာနေ တိက္ခတ္တုံ ပဝတ္တဇဝနာနိ ပရိကမ္မနာမေနေပ ဣဓ ဝုတ္တာနိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၇။

အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာ (ထီ) [အာဝဇ္ဇန + ဥပေက္ခာ] ထိုထိုအရာဌာနကို ဆင်ခြင်ခြင်း၌ အညီအမျှ လျစ်လျူ – ရှုခြင်း – ရှုတတ်သော တရား၊ (မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်နှင့် ယှဉ်သော စေတနာ)။ ဥပေက္ခာတိ ဝိပဿနုပေက္ခာ စေဝ အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာ စ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၃။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇနစိတ္တသမ္ပယုတ္တာ စေတနာ အာဝဇ္ဇနေ အဇ္ဈုပေက္ခနဝသေန ပဝတ္တိယာ "အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာ"တိ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၂။ (−သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၀။)

အာဝဇ္ဇနုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အာဝဇ္ဇန + ဥပ္ပတ္တိ] အာဝဇ္ဇန်း၏ ဖြစ်ခြင်း။ အာဝဇ္ဇန (၂) အနက်-ကြည့်။

အာဝဇ္ဇန္တ (တိ) [အာ+ဝဇ္ဇ+အ+အန္တ] ဆင်ခြင် – စဉ်းစား – နှလုံးသွင်း – သောသူ။ အာဝဇ္ဇေန္တော ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ....အဒ္ဒသ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ ထေရော ကုဟိံ နု ခေါ ဘဂဝါ ဂတောတိ အာဝဇ္ဇေန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ အာဝဇ္ဇန္တာ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆)တိ သမန္နာဟရန္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၁။ (−ပဋိသံ။၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၊၅၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅၊၂၀၉၊၂၇၂၊၃၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၊၂၇၊၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉၊၁၅၇၊၂၀၂၊၂၈၄၊၃၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅၊၄၇၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၂၊၂၇၃။ ဇာတက၊ဋ္ဌ။၁၇၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၅။ ဝဇိရ။၁၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၂။ မ၊ဋီ၊၁။၁၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၃၊၃၃၉။)

အာဝဇ္ဇမာန (တိ) [အာ+ဝဇ္ဇ+အ+မာန] ဆင်ခြင် – စဉ်းစား – နှလုံးသွင်း – သောသူ။ ဣမမေဝ သုတ္တံ အာဝဇ္ဇမာနာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉)တိ.... အဘိဇာနန္တာဒိဝသေန သမန္နာဟရန္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၈၉။(−မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။)

အာဝဇ္ဇယတိ (ကြိ) [အာ+ဝဇ္ဇ + ဏယ + တိ] (၁) ဆင်ခြင်၏၊ စဉ်းစား၏၊ နှလုံးသွင်း၏။ (၂) ညွတ်စေ၏၊ စောင်းငဲ့စေ၏။ (၃) ပြန်လည်စေ၏၊ ဆုတ်နစ်စေ၏။ (၁) (၂) အာဝဇ္ဇယန္တ၊ အာဝဇ္ဇယမာန၊ အာဝဇ္ဇေတိ၊ အာဝဇ္ဇေန္တ-တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (၃) ဘဝင်္ဂစိတ္တံ အာဝဇ္ဇယတိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၅။

အာဝဇ္ဇယန္တ (တိ) [အာ+ဝဇ္ဇ+ဏယ+အန္တ] ဆင်ခြင် – စဉ်းစား – နှလုံးသွင်း – သောသူ။ "အာရောဂေါမှိ"တိ အာဝဇ္ဇယတော တဒုဘယံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ မနသိကရောတောတိ အာဝဇ္ဇယတော သမန္နာဟရန္တဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ (−ဝိသုဒ္ဓိ၊

၁။ ၂၈၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၃၂။ မဏိ၊ ၂။ ၁၆၉၊ ၂၃၄။)

အာဝဇ္ဇယမာန (တိ) [အာ+ဝဇ္ဇ+ဏယ+မာန] ဆင်ခြင်—စဉ်းစား—နှလုံးသွင်း—သော၊သူ။ သက္ခိ နု ခေါ ဝိသေသံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ နု သက္ခိ”-တိ အာဝဇ္ဇယမာနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ (—မူလဋီ၊၁။၁၉၄။)

အာဝဇ္ဇိ (ကြိ) အာဝဇ္ဇတိ-ကြည့်။

အာဝဇ္ဇိံ (ကြိ) အာဝဇ္ဇတိ-ကြည့်။

အာဝဇ္ဇိတ (တိ) [အာ+ဝဇ္ဇ+တ] (၁) ဆင်ခြင်—စဉ်းစား—နှလုံးသွင်း—အပ်သော။ (၂) ဆင်ခြင်—စဉ်းစား—နှလုံးသွင်း—သော၊သူ။ (၁) သဟ အာဝဇ္ဇိတေ ထူပေ။ အပ၊ ၂။၈၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ အာဝဇ္ဇိတမတ္တေ ဥဇ္ဇလိတပဒီပေါ ဝိယ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၃။ (—ပဋိသံ။ ၂၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။ မဏိ၊ ၂။၁၈၁။ မူလဋီ၊၁။၁၉၄။) (၂) သမဂ္ဂိဝါသံ ဝသန္တေ အာဝဇ္ဇိတဿ ဣမေ တယော ကုလပုတ္တာ အာပါထံ အာဂမိံသု။ မဏိ၊ ၂။၁၈၁။ (—ပဋိသံ။၃၁၂-၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၇။)

အာဝဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ဝဇ္ဇ+တဗ္ဗ] ဆင်ခြင် — စဉ်းစား — နှလုံးသွင်း — အပ် — ထိုက် — သော။ အာဝဇ္ဇိတဗ္ဗေ သမန္နာဟရိတဗ္ဗေ မမေ့ နု ပဇာနာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃၊၃၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၉။ မဏိ၊ ၁။၁၅၂၊၂၂၅။ မူလဋီ၊ ၂။၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၁၄၆၊၃၀၃၊၄၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၄၇။)

အာဝဇ္ဇိတဟဒယ (တိ) [အာဝဇ္ဇိတ+ဟဒယ] ဆင်ခြင်—စဉ်းစား — သောစိတ်နှလုံးရှိသော၊ သူ။ “ကုတော နု ခေါ ကဿ နု ခေါ အယံ သဒ္ဒေါ”တိ အာဝဇ္ဇိတဟဒယာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၄။ (—အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၈။)

အာဝဇ္ဇိတာနန္တရ (ဗျ) [အာဝဇ္ဇိတ+အနန္တရ] ဆင်ခြင် — စဉ်းစား — နှလုံးသွင်း — သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်၏ အခြားမဲ့ ကာလ။ အာဝဇ္ဇိတာနန္တရမေဝ ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၈။

အာဝဇ္ဇိတာဝဇ္ဇိတဋ္ဌာန (န) [အာဝဇ္ဇိတ+အာဝဇ္ဇိတ+ဌာန] ဆင်ခြင်အပ်ဆင်ခြင်အပ်တိုင်းသော—အရာဌာန—ပါတိမောက်။ အာဝဇ္ဇိတာဝဇ္ဇိတဋ္ဌာနေ သုဋ္ဌု ပဝတ္တာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၀။

အာဝဇ္ဇိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝဇ္ဇ+တုံ] ဆင်ခြင် — စဉ်းစား — နှလုံးသွင်း — ခြင်းငှါ။ ပုဂ္ဂလော ဒုက္ခာဒီနိ သစ္စာနိ အာဝဇ္ဇိတုံ သက္ကောတိ။ မဏိ၊၁။၁၄၉။

အာဝဇ္ဇိတုကာမတာ (ထီ) [အာဝဇ္ဇိတုံ+ကာမ+တာ] ဆင်ခြင်—စဉ်းစား — နှလုံးသွင်း— ခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်။ အာဝဇ္ဇိတုကာမတာဒိ အတိက္ကမေဝ တေသံ ဥပသမောတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၈၄။

အာဝဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝဇ္ဇ+တွာ] (၁) (က) ဆင်ခြင်—စဉ်းစား—နှလုံးသွင်း — ၍။ (ခ) ဆင်ခြင်—စဉ်းစား—နှလုံးသွင်း—ခြင်းကြောင့်။ (၂) စောင်းငဲ့၍။ (၁) (က) နိရောဓံ နိဗ္ဗာနံ အနိမိတ္တံ အာဝဇ္ဇိတွာ သမာပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ။၈၉။ အာဝဇ္ဇိတွာတိ အာဝဇ္ဇနေန အာဝဇ္ဇိတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၁။ အာဝဇ္ဇိတွာ ဉာတေ ပန ဉာတမေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၄၄။ ခီဏာသဝါ အာဝဇ္ဇိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၊၂၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၊၂၂၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၂၅။ မူလဋီ၊၁။ ၁၉၄။ မူလဋီ၊ ၂။၁၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။ ၂၆၊၄၈။) (ခ) အာဝဇ္ဇိတွာဝ သမာပဇ္ဇိတုံ သက္ကောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇။ အာဝဇ္ဇိတွာဝါတိ အတ္တနော

ပရိသုဒ္ဓသီလတာဒိအာဝဇ္ဇနဟေတုဝေ သမာပဇ္ဇိတုံ သက္ကိဿတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၆၀။ (၂) အာဝဇ္ဇိတွာ (အာဝဇ္ဇိတွာ။သီ။၊ အာဝိဇ္ဇိတွာ၊ သျာ၊ က) ပိဝိတုံ သက္ကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၅။

အာဝဇ္ဇိဿတိ (ကြိ) အာဝဇ္ဇတိ-ကြည့်။

အာဝဇ္ဇိဿာမိ (ကြိ) အာဝဇ္ဇတိ-ကြည့်။

အာဝဇ္ဇေတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ဝဇ္ဇ+ဏေ+တဗ္ဗ] ဆင်ခြင်–စဉ်းစား–နှလုံးသွင်း–အပ်သော။ ဈာနင်္ဂါနိ အာဝဇ္ဇေတဗ္ဗာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇၉။

အာဝဇ္ဇေတိ (ကြိ) [အာ+ဝဇ္ဇ+ဏေ+တိ] (၁) ဆင်ခြင်၏၊ စဉ်းစား၏၊ နှလုံးသွင်း၏။ (၂) ညွှတ်စေ၏၊ စောင်းငဲ့၏။ (၃) ပြန်လည်စေ၏။ (၁) သတ္ထာရာ ဒေသိတံ ဓမ္မံ အာဝဇ္ဇေတိ စိန္တေတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။ စက္ခာဒိပဉ္စဒွါရေ ဃဋ္ဋိတာရမ္မဏံ အာဝဇ္ဇေတိ၊ တတ္ထ အာဘောဂံ ကရောတိ။ ဝိဘာဝိနီ။၈၆။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၉။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၅။ မူလဋီ၊၁။၁၉၄။) **အာဝဇ္ဇေမ**—ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၅၉။ **အာဝဇ္ဇေဟိ** — ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ **အာဝဇ္ဇေထ** — မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ **အာဝဇ္ဇေသိ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၊၉၄၊၁၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၉။ **အာဝဇ္ဇေသုံ**—အံ၊ဋီ၊၁။၂၀၄။ (၂) **အာဝဇ္ဇေတိ** နာမေတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ ယတော ယတော **အာဝဇ္ဇေယျ**။ အံ၊၂။၂၃။ ကာယံ **အာဝဇ္ဇေသိ**။ ဝိ၊၄။၄၈၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၈၁။ **အာဝဇ္ဇေသီ**တိ ဥပနာမေသိ။ သာရတ္ထ၊၁။၅၈။ ဝိမတိ၊၁။၁၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၅။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ ဝိဘာဝိနီ။၈၆။) (၃) အာဝဇ္ဇယတိ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အာဝဇ္ဇေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝဇ္ဇ+ဏေ+တွာ] ဆင်ခြင်–စဉ်းစား–နှလုံးသွင်း–၍။ ဒသဗလဿ ဂုဏေ အာဝဇ္ဇေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ ဂုဏေ အာဝဇ္ဇေတွာတိ... အာဝဇ္ဇေတွာ မနသိကတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၊၂၉၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၆၊ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၃။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၁၊၂၃၈။)

အာဝဇ္ဇေန္တ (တိ) [အာ + ဝဇ္ဇ + ဏေ + အန္တ] ဆင်ခြင်–စဉ်းစား–နှလုံးသွင်း–သော၊ သူ။ အာဝဇ္ဇေန္တော အာသေဝတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ အာဝဇ္ဇေန္တော အာသေဝတီတိ ဟိတေသိတာဝသေန အာဝဇ္ဇေန္တော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၆။ "နတ္ထိ ဟေတု၊ နတ္ထိ ပစ္စယော"တိ ပုနပ္ပုနံ အာဝဇ္ဇေန္တဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ ပုနပ္ပုနံ အာဝဇ္ဇေန္တဿာတိ .... တဒတ္ထံ ဝိမံသန္တဿ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၈။ (–မိလိန္ဒ။၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂-၃၊၂၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၊၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၄၊၂၅၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆၊၁၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈၆။)

အာဝဋ္ဋ (တိ) [အာ+ဝရ+တ] (၁) တားမြစ်အပ်–ပယ်အပ်–သော။ (၂) တားမြစ်–ကန့်ကွက်–ခြင်း။ (၁) အာဝဋ္ဋာ မေ အာဝုသော ကာမာ။ ဝိ၊၁။၁၄၃။ အာဝဋ္ဋာတိ အာဝါရိတာ နိဝါရိတာ၊ ပဋိက္ခိတ္တာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၁။) (၂) အာဝဋ္ဋံ ဝါ အဿ အနာဝဋ္ဋံ ဝါ(ဒီ၊၁။၉၁)တိ ဗြာဟ္မဏကညာသု နိဝါရဏံ ဝါ ဘဝေယျ ဝါ နော ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။

အာဝဋ္ဋဉာဏဂတိက (တိ) [အာဝဋ္ဋ+ဉာဏဂတိ+က] တားဆီး–ပိတ်ပင်–အပ်သော ဉာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ အာဝရဏယုတ္တော အာဝဋ္ဋဉာဏဂတိကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။

အာဝဋ္ဋန (န) [အာ+ဝဋ္ဋ+ယု] ထည့်စရာအိတ်၊ ဝတ္ထာဒီဟိ ပသိဗ္ဗကာကာရေန ဗန္ဓိတွာ ကတံ အာဝဋ္ဋနံ(အာဝါဋ္ဋနံ၊ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၇) ပုဋ္ဋောဠိ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၄။

အာဝဋ္ဋ(တ္တ) (တိ) [အာ+ဝဋ္ဋ(ဝတု)+အ] (၁) (က) လည်သော၊ ပြန်လည်ဆုတ်နစ်သော၊သူ။ (ခ) လည်သော၊ရန်သူဘက်၌ဝင်ရောက်တည်နေသော၊သူ။ (ဂ) လည်သော၊ ခွေရစ်သော။ (၂) (ရှေးဖြစ်သောသဘောထားမှ) ပြန်လည်–ဆုတ်နစ်–စေအပ်သော၊ စိတ်သဘောထားပြောင်းစေအပ်–လှည့်ပတ်အပ်–လှည့်စားအပ်–သော။ (ပု) (၃) ရေတို့၏ ချာချာလည်ရာ အရပ်၊ ရေဝဲ။ (၄) ဗွေ။ (၅) အရစ်။ (၆) ပတ်လည်၊ လုံးပတ်၊အဝန်း။ (၇) အာဝဋ္ဋဟာရ၊ လည်စေကြောင်း–လည်စေရာ–ဖြစ်သော ဟာရ၊ လည်စေခြင်း လက္ခဏာရှိသော သံဝဏ္ဏနာအထူး။ (၁) (က) လည်သော၊ ပြန်လည် ဆုတ်နစ်သော၊သူ။ အာဝဋ္ဋော ဗာဟုလ္လာယ (ဝိ၊၃။၁၂။ မ၊၁။၂၂၈)တိ စီဝရာဒိ (စီဝရာဒီနံ၊မ၊ဋ္ဌ) ဗာဟုလ္လဘာဝတ္ထာယ အာဝဋ္ဋော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၇။ အာဝဋ္ဋော ဗာဟုလ္လာယ (မ၊၁။၃၁၄)တိ ရသဂိဒ္ဓေါ ဟုတွာ ပဏီတပိဏ္ဍပါတာဒီနံ အတ္ထာယ အာဝဋ္ဋော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ အာဝဋ္ဋောတိ ပုဗ္ဗေ ပစ္စယဂေဓပ္ပဟာနာယ ပဋိပန္နော၊ ဣဒါနိ တတော ပဋိနိဝတ္တော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၅။ သိက္ခံ ပစ္စက္ခာယ ဟီနာယာ’ဝတ္တော။ မ၊၂။ ၁၂၃။ သံ၊၁။၂၈၃။ သံ၊၂။၃၂၃။ အံ၊၁။ ၄၃၉။ (–ဝိ၊၃။၇၄။ မိလိန္ဒ၊၂၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။) (ခ) လည်သော၊ ရန်သူဘက်၌ ဝင်ရောက် တည်နေသော၊ သူ။ ကောဝဋ္ဋော အဝဋ္ဋိယော။ ဝိ၊၅။၃၅၇။ ကောဝဋ္ဋောတိ ကေတော အာဝဋ္ဋော။ သပတ္တပက္ခေ ဌိတော ဝေရီ ဝိသဘာဂပုဂ္ဂလော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၄။ ကေတော အာဝဋ္ဋောတိ ကေသံ ဒေါသာဂတိပက္ခေ ပရိဝတ္တော ပဝိဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၈။ (ဂ) လည်သော၊ ခွေရစ်သော။ ပဒက္ခိဏာတော အာဝဋ္ဋာ။ ဇာ၊၁။၂၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၃။ (၂) (ရှေးဖြစ်သော သဘောထားမှ) ပြန်လည်–ဆုတ်နစ်–စေအပ်သော၊ စိတ်သဘောထားပြောင်းစေအပ် – လှည့်ပတ်အပ်–လှည့်စားအပ်–သော။ အာဝဋ္ဋောသိ ခေါ တွံ သမဏေန ဂေါတမေန အာဝဋ္ဋနိယာ မာယာယ။ မ၊၂။၄၆။ ဝေရဉ္ဇော ဗြာဟ္မဏော မာယာ’ဝဋ္ဋနေန အာဝဋ္ဋော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။ အာဝဋ္ဋနီ(မ၊ဋီ၊၃။၂၉)နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (ပု) (၃) ရေတို့၏ ချာချာလည်ရာအရပ်၊ ရေဝဲ။ အာဝဋ္ဋော သလိလဗ္ဘမော။ ဓာန်၊ဋီ၊၆၆၀။ အာဝဋ္ဋန္တိ ဇလာနိ အတြာတိ အာဝဋ္ဋော။ ဓာန်၊ဋီ၊၆၆၀။ မဇ္ဈေ ဂင်္ဂါယ အာဝဋ္ဋံ ဥဋ္ဌပေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၂၇။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၂၁။) (၄) ဗွေ။ ကေသဉ္စ ကေသန္တေ အာဝဋ္ဋော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ ကင်္ခါ၊ ဋီ၊၁၉၈။ (၅) အရစ်။ ဂဗ္ဘာသယသညိတေ တတိယေ အာဝဋ္ဋေ ကတိပယာ လောဟိတပိဠကာ သဏ္ဌဟိတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁။ (၆) ပတ်လည်၊ လုံးပတ်၊ အဝန်း။ အာဝဋ္ဋတော ဆတ္တိံသယောဇနာယ ပရိသာယ ပရိဝုတော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ အာယာမတော စ အာဝဋ္ဋတော စ ရထပတောဒေန သမပ္ပမာဏာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၀။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၃၅၉။) (၇) အာဝဋ္ဋဟာရ၊ လည်စေ ကြောင်း – လည်စေရာ – ဖြစ်သောဟာရ၊ လည်စေခြင်း လက္ခဏာရှိသော သံဝဏ္ဏနာအ

ထူး။ ကတမေ သောဠသ ဟာရာ၊ ဒေသနာ ဝိစယော ယုတ္တိ ပဒဋ္ဌာနော လက္ခဏော စတု-ဗျူဟော အာဝဋ္ဋော။ နေတ္တိ။၁။ အာဝဋ္ဋတိ ပဋိပက္ခေ၊ အာဝဋ္ဋော နာမ သော ဟာရော။ ငင်း-၃။ အာဝဋ္ဋိယန္တိ ဧတေန, ဧတ္ထ ဝါ သဘာဂါ ဝိသဘာဂါ စ ဓမ္မာ တေသံ ဝါ အာဝဋ္ဋနန္တိ အာဝဋ္ဋော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆။ (-နေတ္တိ။၃၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆။) အာဝဋ္ဋဟာရ-လည်း ကြည့်။

အာဝဋ္ဋက (တိ) [အာဝဋ္ဋ+က] အာဝဋ္ဋကမည်သော ဥယျာဉ်။ ဂင်္ဂါတီရေ အာဝဋ္ဋကံ နာမ ဥတေနဿ ဥယျာနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။

အာဝဋ္ဋ(တ္တ)ဂင်္ဂါ (ထီ) [အာဝဋ္ဋ(တ္တ) + ဂင်္ဂါ] အာဝဋ္ဋမည်သောဂင်္ဂါ၊ (အနောတတ္တအိုင်ကို လက်ျာရစ်)လှည့်လည်ရစ်ပတ်သော-ဂင်္ဂါ-မြစ်။ သာ တိက္ခတ္တုံ အနောတတ္တံ ပဒက္ခိဏံ ကတွာ ဂတဋ္ဌာနေ အာဝဋ္ဋဂင်္ဂါတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။သာရတ္ထ၊၁။၂၅၇။

အာဝဋ္ဋ(တ္တ)ဂ္ဂါဟ (ပု) [အာဝဋ္ဋ(တ္တ)+ဂါဟ] (က) (ကာမဂုဏ်ငါးပါးတည်းဟူသော) ရေဝဲသည် ဖမ်းယူခြင်း။ (ခ) ဖမ်းယူတတ်သော (ကာမဂုဏ်ငါးပါးဟူသော)ရေဝဲ။ န အာဝဋ္ဋဂ္ဂါဟော ဂဟေဿတိ။ .... ကော အာဝဋ္ဋဂ္ဂါဟော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ "အာဝဋ္ဋဂ္ဂါဟော"တိ ခေါ ဘိက္ခု ပဉ္စန္နေတံ ကာမဂုဏာနံ အဓိဝစနံ။ သံ၊၂။၃၈၇။ အာဝဋ္ဋဂ္ဂါဟော(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃)-တိ ဥဒကာဝဋ္ဋေန ဂဟဏံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၅၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁။)

အာဝဋ္ဋဂ္ဂါဟရက္ခသ (ပု) [အာဝဋ္ဋ + ဂါဟ + ရက္ခသ] ရေဝဲနှင့်တူသော ဖမ်းယူတတ်သော-ရက္ခိုသ်-ငါးမကာရ်း။ တထာ အာဝဋ္ဋဂ္ဂါဟ-ရက္ခသာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၁။

အာဝဋ္ဋ(တ္တ)တိ (ကြိ) [အာ+ဝဋ္ဋ (ဝတု)+အ +တိ] (က) လည်၏၊ ချာချာ-ပတ်ပတ်-လည်၏။ (ခ) ရှေးရှုလည်၏။ (ဂ) ပြန်လည်လာ၏၊ ပြန်လှည့်လာ၏။ (ဃ) ရှေးရှုလူးလိမ့်၏။ (င) လည်းကျရာနေရာသို့ပင် ပြန်၍လူးလိမ့်လာ၏၊ (လည်းကျရာနေရာမှ တခြားနေရာသို့ နှစ်တောင် သုံးတောင်လောက် လူးလိမ့်သွားပြီးနောက် တဖန် လည်းကျရာမူလနေရာသို့ပင် ပြန်၍လူးလိမ့်လာ၏။) (စ) ရှေ့တည့်တည့်သို့-လည်းကျရာအရပ်မျက်နှာဘက်သို့-လူးလိမ့်၏။ (ဆ) ထက်ဝန်းကျင်မှ လူးလိမ့်၏။ (ဇ) တနေရာတည်း၌သာ လည်းလျှောင်းအိပ်စက်မနေပဲ ခန္ဓာကိုယ်ကို နေရာအမျိုးမျိုးသို့ရောက်အောင် လူးလိမ့်၏။ (ဈ) (ရှေ့စိတ်သဘောမှ) ဆုတ်နစ်၏၊ စိတ်သဘောထား ပြောင်းလဲ၏။

(က) သဗ္ဗံ ဘဝစက္ကံ အာဝဋ္ဋတိ။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၅၈။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄။) သံသာရစက္ကံ’ မာ-ဝတ္တတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။ (-မူလဋီ၊၁။၂၅။ အနုဋီ၊၁။၇၁။) အာဝဋ္ဋန္တိ, အာဝတ္တန္တိ- မ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၈။ (ခ) ဒ္ဝါဒသာယ-တနေသု အာဝဋ္ဋတိ ပရိဝဋ္ဋတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။) (ဂ) အာဝတ္တတိ ဗာ-ဟုလ္လာယ။ မ၊၃။၁၅၇။ နော ဟီနာယာဝတ္တ-တိ။ ဒီ၊၃။၄၂။ (-မ၊၃။၄၅။ အံ၊၁။၁၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။) အာဝဋ္ဋေယျ-မ၊၂။၁၇၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။ အာဝတ္တိဿတိ- အံ၊၂။၂၂၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ အာဝတ္တိဿသိ- ဥဒါန။၁၀၁။ သိက္ခံ ပစ္စက္ခာယ ဟီနာယာ’ ဝတ္တိဿာမိ။ ဥဒါန။၁၀၁။ အာဝတ္တိဿာမိတိ နိဝတ္တိဿာ-မိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ (ဃ) (င) (စ)ဗာဟာ ပဂ္ဂယှ ကန္ဒန္တိ ဆိန္နပါတံ ပပတန္တိ အာဝဋ္ဋန္တိ ဝိဝဋ္ဋန္တိ။ ဝိ၊၄။၄၈၀။ ဒီ၊၂။၁၁၅။ အာဝဋ္ဋန္တိ-တိ အာဝဋ္ဋန္တိယော ပတိတဋ္ဌာနမေဝ အာ-ဂစ္ဆန္တိ။....အပိစ ဒွေ ပါဒေ ပသာရေတွာ သ-

ကိံ ပုရတော သကိံ ပစ္ဆတော....သမ္ပရိဝတ္တမာနာပိ အာဝဋ္ဋန္တိ ဝိဝဋ္ဋန္တိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ အာဝဋ္ဋန္တီတိ အဘိမုခဘာဝေန ဝဋ္ဋန္တိ၊ ယတ္ထ ပတိတာ၊ တတော ကတိပယရတနဋ္ဌာနံ ဝဋ္ဋနဝသေန ဂန္တွာ ပုန ယထာပတိတမေဝ ဌာနံ ဝဋ္ဋနဝသေန အာဂစ္ဆန္တိ။....ပုရတော ဝဋ္ဋနံ အာဝဋ္ဋနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၇။ (ဃ) (စ) (ဆ) ကေသေ ပကိရိယ ဥရာနိ ပတိပိသေန္တိ အာဝဋ္ဋန္တိ ဝိဝဋ္ဋန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၆၄။ (ဃ) (စ) အာဝဋ္ဋန္တီတိ အာမုခံ ဝဋ္ဋန္တိ၊ ယံဒိသာဘိမုခံ ပတိတာ၊ တံဒိသာဘိမုခါ ဧဝ ဝဋ္ဋန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။ (ဆ) အာဝဋ္ဋန္တီတိ ပရိဝဋ္ဋန္တိ။ မူလဋီ၊၂။၆၆။ (ဃ) (ဇ) ဝေဒနာဟိ ဖုဋ္ဌော **အာဝဋ္ဋတိ** ပရိဝဋ္ဋတိ။ ဥဒါန။၉၂။ အာဝဋ္ဋတီတိ ကေသိံ ယေဝ ဌာနေ အနိပဇ္ဇိတွာ အတ္တနော သရီရံ ဂူထော စိတော အာကဍ္ဎန္တော အာဝဋ္ဋတိ။....အဘိမုခံ ဝါ ဝဋ္ဋန္တော အာဝဋ္ဋတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ **အာဝတ္တတိ**— မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၀။ **အာဝတ္တန္တိ**— ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၃။ **အာဝတ္တိ**— ဇာ၊၂။၂၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈၇။ (ဈ) ပိယာ မေ ဘန္တေ ဉာတိသာလောဟိတာ ဣမာယ အာဝဋ္ဋနိယာ အာဝဋ္ဋေယျုံ။ အံ၊၂။၅၁၄။ (အာဝဋ္ဋေတိနှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။)

အာဝဋ္ဋဒဠှပ္ပဟာရီ (တိ) [အာဝဋ္ဋ+ ဒဠှ +ပဟာရီ] ထိုမှဤမှ လှည့်လည်၍ ပြင်းထန်စွာ ထိုးခုတ်တတ်သော၊ သူ။ ထရုဂ္ဂဟာဝဋ္ဋဒဠှပ္ပဟာရိဘိ။ ဇာ၊၁။၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ ထရုဂ္ဂဟာဝဋ္ဋဒဠှပ္ပဟာရီဘီတိ ထရုဂ္ဂဟေဟိ အာဝဋ္ဋဒဠှပ္ပဟာရီဟိ၊ ဣတော စိတော စ အာဝတ္တိတွာ ပရိဝတ္တိတွာ ဒဠှံ ပဟာရဒေန္တေဟိ ဂဟိတခဂ္ဂရတနထရုဒဏ္ဍေဟိ ပတ္တိယောဓေဟိ စာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။

အာဝဋ္ဋ(တ္တ)န[၁] (န) [အာ + ဝဋ္ဋ(ဝတု) + ယု] (က) ရှေ့သို့–လည်ခြင်း–လိမ့်ခြင်း။ (ခ) ပြန်လည်လာခြင်း၊ ပြန်လှည့်လာခြင်း။ (က) ပုရတော ဝဋ္ဋနံ အာဝဋ္ဋနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၇။ (ခ) ဟီနာယာဝတ္တနေန (ကင်္ခါ။၁၅၅)တိ ဂိဟိဘာဝါယ အာဝတ္တနေန။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၈၃။

အာဝဋ္ဋန[၂] (န၊ထီ) [အာ+ဝဋ္ဋ+ဏေ+ယု] (က) ဘဝင်စိတ်ကို–ပြန်လည်–ရပ်တန့်–စေတတ်သော သဘော၊ အာဝဇ္ဇန်း။ (ခ) လည်ပတ်–ချာချာလည်–စေခြင်း။ (ဂ) လည်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်။ (က) ပဥ္စန္နံ ဝိညာဏာနံ နတ္ထိ အာဝဋ္ဋနာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၃၃။ မူလဋီ၊၂။၂၀၀။ စိတ္တဿ အာဝဋ္ဋနာ (အဘိ၊ဝိ။၃၈၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆)တိ သဗ္ဗာနိပိ အာဝဇ္ဇနဿေဝ ဝေဝစနာနေဝ။ အာဝဇ္ဇနဉ္ဟိ ဘဝင်္ဂစိတ္တံ အာဝဋ္ဋေတီတိ စိတ္တဿ အာဝဋ္ဋနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၂။ အာဝဇ္ဇနာ ဟိ ဘဝင်္ဂစိတ္တံ အာဝဋ္ဋယတီတိ အာဝဋ္ဋနာ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၂။ (–အဘိ၊က။၃၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀၊၂၄၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၁။) (ခ) စတုသစ္စဓမ္မဝသေန အာဝဋ္ဋနံ နိဋ္ဌပေတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇၈။ (–နေတ္တိ၊ဋီ။၃၁။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၆၁။) (ခ) (ဂ) သေသေပိ သဘာဂေ အာဝဋ္ဋနတော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄။

အာဝဋ္ဋနကာလ (ပု) [အာဝဋ္ဋန+ကာလ] ပြန်လည်–ရပ်တန့်–စေရာအခါ။ ကိရိယမနောဓာတုယာ ဘဝင်္ဂဿ အာဝဋ္ဋနကာလေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။

အာဝဋ္ဋနဘာဝ (ပု) [အာဝဋ္ဋန+ဘာဝ] ဘဝင်စိတ်ကို – ပြန်လည်–ရပ်တန့်–စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ အာဝဋ္ဋနဘာဝေါ ဝါတိ အာဒိနာ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၂။၂၀၀။ အာဝဋ္ဋနဘာဝေါ အာဝဇ္ဇနကိစ္စတာ။ အနုဋီ၊၂။၂၀၁။

အာဝဋ္ဋနမန္တ (ပု) [အာဝဋ္ဋန+မန္တ] သတ္တဝါတို့၏ စိတ်ကို – ပြောင်းလည်းစေ – လှည့်စား –

တတ်သော မန္တန်၊ အာဝဋ္ဋနမန္တန်။ ပထဝီ-ဇယမန္တောတိ အာဝဋ္ဋနမန္တော ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။

အာဝဋ္ဋနလက္ခဏ (တိ) [အာဝဋ္ဋန+လက္ခဏ] လည်စေခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ အာဝဋ္ဋ-ဟာရ-ကြည့်။

အာဝဋ္ဋနသီလ (တိ) [အာဝဋ္ဋန+သီလ] (ကာမဂုဏ်တို့၌) — ပြန်လည် — နှလုံးသွင်း — ခြင်း အလေ့ရှိသော၊သူ။ အာဝဋ္ဋနသီလော အာဘုဇနသီလော န ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၇။

အာဝဋ္ဋနီမာယာ (ထီ) [အာဝဋ္ဋနီ+မာယာ] လှည့်ပတ် — မိမိအလိုသို့လိုက်ပါစေ — ကြောင်း ဖြစ်သော အတတ်၊ အခြားသူတို့ကို — စိတ် သဘောထား တမျိုး ပြောင်းလည်း သွားအောင် လှည့်ပတ် — မိမိဘက် ပါလာအောင် ဆွဲဆောင် သိမ်းသွင်း — ကြောင်း ဖြစ်သော အတတ်။ နာသက္ခိတ္ထ မညေ အာဝဋ္ဋနိမာယံ အာဟရိတုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ အာဝဋ္ဋနိမာ-ယန္တိ အာဝဋ္ဋေတွာ ဂဟဏမာယံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၂။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

အာဝဋ္ဋနီ (ထီ) [(၁)အာ+ဝဋ္ဋ (ဝတု)+ဏေ+ယု၊ ဣတ္ထိဇောတက ဤပစ္စည်း။ (၂)အာဝဋ္ဋ-န+ဤ](၁)ရှေးစိတ်သဘောထားမှ ဆုတ်နစ် —စိတ်သဘောထားတမျိုးပြောင်းလည်းသွား — မိမိအလိုဆန္ဒအတိုင်းဖြစ် — စေနိုင်ကြောင်း ဖြစ်သော၊ အခြားသူတို့ကို—စိတ်သဘောထား တမျိုး ပြောင်းလည်းသွားအောင် လှည့်ပတ် —မိမိဘက်ပါလာအောင် ဆွဲဆောင် သိမ်း သွင်း — ကြောင်းဖြစ်သော၊ အတတ်။ (တိ) (၂) (က) ကာမဂုဏ် အာရုံဖြင့် — လှည့်ပတ် —ဖြားယောင်း— သွေးဆောင် — တတ်သော၊ မိန်းမ။ (ခ) လှည့်ပတ် — တွေဝေစေ — တတ် သော၊သူ။ (၁) သမဏော ဟိ ဘန္တေ ဂေါ-တမော မာယာဝီ အာဝဋ္ဋနိံ မာယံ ဇာနာတိ။ မ၊၂။၃၈။ အာဝဋ္ဋေတိ ပုရိမာကာရတော နိဝတ္တေတိ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေတိ ဧတာ-ယာတိ အာဝဋ္ဋနီ၊ မာယာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉။ အံ၊ ဋီ၊၂။၁၆၂။ အာဝဋ္ဋနိံ နာမ ဝိဇ္ဇံ ဇာနာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃၊၂၅၀။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၄။) (တိ) (၂) (က) (ခ) အာဝဋ္ဋနီ မဟာမာယာ၊ ဗြဟ္မစရိယ ဝိကောပနာ။ ဇာ၊၁။၇၆၊၃၄၆။ ဇာ၊၂။၁၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈၈။ (က) အာဝဋ္ဋနီ မဟာမာယာတိ ဣတ္ထိယော နာမေတာ ကာ-မာဝဋ္ဋနေန အာဝဋ္ဋနတော အာဝဋ္ဋနီ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။ (က) (ခ) အာဝဋ္ဋနီတိ ယထာ အာဝဋ္ဋနီ မဟာဇနဿ ဟဒယံ မောဟေတွာ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေတိ၊ ဧဝမေတာပိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈၉။

အာဝဋ္ဋ(တ္တ)န္တ (တိ) [အာ+ဝဋ္ဋ(ဝတု)+အ+အန္တ။ ထီ-၌ အာဝဋ္ဋန္တီ] လူးလိမ့်နေသော၊သူ။ သောကသလ္လသမပ္ပိတံ အာဝဋ္ဋန္တံ ဝိဝဋ္ဋန္တံ ဒိသွာ။ ငါ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ ဣတော စိတော စ အာဝဋ္ဋန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ အာဝဋ္ဋ-န္တိယော ပတိတဋ္ဌာနမေဝ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၂။ ပတိတာ အာဝတ္တန္တာ ပရိဝတ္တန္တာ သယန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၇။

အာဝဋ္ဋပရိယောသာန (န) [အာဝဋ္ဋ+ပရိယော-သာန] လက်ျာရစ်လည်ခြင်း၏အဆုံး။ အာ-ဝဋ္ဋပရိယောသာနေ ဥဒ္ဒဂ္ဂါနိ ဟုတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။ အာဝဋ္ဋပရိယောသာ-နေတိ ပဒက္ခိဏာဝဋ္ဋနဝသေန ပဝတ္တဿ အာ-ဝဋ္ဋဿ အန္တေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၉။(—မ၊ဋီ၊၃။၁၇၄။)

အာဝဋ္ဋဘယ (န) [အာဝဋ္ဋ+ဘယ] (၁) ရေ-ဝဲကြောင့်ဖြစ်သော ကြောက်ရွံ့ခြင်း။ (၂) ရေဝဲဟူသော ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေး၊ ရေဝဲ ဘေး။ (၃) ကာမဂုဏ်ငါးပါး— ကာမဂုဏ် ငါးပါး၌ဖြစ်သော ဆန္ဒရာဂ—ဟူသော ရေဝဲ ဘေး။ (၁) ကုမ္ဘီလဘယံ အာဝဋ္ဋဘယံ သုသု-

ကာဘယံ။ မ၊၂။၁၂၂။ အံ၊၁။၄၃၈။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၉၁။ မဟာနိ။၂၈၉။ (၂) ဥဒကာဝဇ္ဇတော ဘယံ အာဝဇ္ဇဘယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၈။ (၃) ကတမဉ္စ ဘိက္ခဝေ အာဝဋ္ဋဘယံ.... အာဝဋ္ဋဘယန္တိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စန္နေတံ ကာမဂုဏာနံ အဓိဝစနံ။ မ၊၂။ ၁၂၄။ အံ၊၁။၄၄၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။) (မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၈၀။ မူလဋ္ဌီ၊၂။ ၂၂၅-လည်း ကြည့်။)

အာဝဇ္ဇမာန (တိ) [အာ+ဝဇ္ဇ(ဝဇု)+အ+မာန] (က) ခွေရစ်နေသော၊ ဆံပင်။ (ခ) ရှေးရှု လူးလိမ့်နေသော၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို နေရာအမျိုးမျိုးသို့ ရောက်အောင်-လူးလိမ့်-လူးလွန့်-နေသော၊ သူ၊ (က) ဒက္ခိဏတော အာဝဇ္ဇမာနာ သီသေ အလ္လီယိံသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ (ခ) အဒ္ဓသာ ခေါ....ဝေဒနာဟိ ဖုဋ္ဌံ အာဝဇ္ဇမာနံ ပရိဝဇ္ဇမာနံ။ ဥဒါန။၉၂။

အာဝဇ္ဇမာနသ (တိ) [အာဝဇ္ဇ+မာနသ] လှည့်လည်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ဝိဝေကေ နိဗ္ဗာနေ အာဝဇ္ဇမာနသော ဟုတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။

အာဝဇ္ဇမုခ (ပု) [အာဝဇ္ဇ+မုခ] ရေဝဲ၏ခံတွင်း၊ ဝဲကတော့။ မဟာသမုဒ္ဒေ မဟန္တံ အာဝဇ္ဇမုခံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၈။

အာဝဇ္ဇဝေဂ (ပု) [အာဝဇ္ဇ+ဝေဂ] ရေဝဲ၏ အရှိန်အဟုန်။ အာဝဇ္ဇဝေဂသာ ဗလဝဘာဝတော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၄။

အာဝဇ္ဇသဒိသ (တိ) [အာဝဇ္ဇ+သဒိသ] (က) ဗွေနှင့်တူသော၊ (ခ) ရေဝဲနှင့်တူသော၊ (ကာမဂုဏ်)။ (က)အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ခ) အာဝဇ္ဇေတွာ ဗျသနာပါဒနေန (ကာမဂုဏာနံ) အာဝဇ္ဇသဒိသတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၈၀။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၇။

အာဝဇ္ဇသီသ (တိ) [အာဝဇ္ဇ+သီသ] (နွားဗွေကဲ့သို့) ဗွေရှိသော ဦးခေါင်းရှိသော။ အာဝဇ္ဇသီသော ဝါ ဂုန္နံ သရီရေ အာဝဇ္ဇသဒိသေဟိ ဥဒ္ဓဂ္ဂေဟိ ကေသာဝဇ္ဇေဟိ သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၂။

အာဝဇ္ဇ (တ္တ)ဟာရ (ပု) [အာဝဇ္ဇ(တ္တ)+ဟာရ] လည်စေကြောင်း- လည်စေရာ- ဖြစ်သော ဟာရ၊ သုတ်၌လာသော တရား၏ ပဒဋ္ဌာန်ကို အစဉ်လျောက်လျက် သဘာဂ, ဝိသဘာဂ ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ် တရားတို့ကို လည်စေခြင်း လက္ခဏာရှိသော သံဝဏ္ဏနာ အထူး၊ အာဝဇ္ဇဟာရ။ သုတ္တေ အာဂတဓမ္မဿ သဘာဂဝိသဘာဂဓမ္မာဝဇ္ဇနဝိသယော အာဝဇ္ဇဟာရော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၉။ ဒေသနာယ ဂဟိတဓမ္မာနံ သဘာဂဝိသဘာဂဝသေန အာဝဇ္ဇနလက္ခဏော သံဝဏ္ဏနာဝိသေသော အာဝဇ္ဇော ဟာရော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၈၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၈။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၉၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၀၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၅၈။) အာဝဇ္ဇ (၇) အနက်လည်း ကြည့်။

အာဝဇ္ဇဟာရဝိဘင်္ဂ (ပု) [အာဝဇ္ဇဟာရ+ဝိဘင်္ဂ] အာဝဇ္ဇဟာရကို ဝေဘန်ရာဖြစ်သော စကားရပ်။ တတ္ထ ကတမော အာဝဇ္ဇော ဟာရောတိ အာဝဇ္ဇဟာရဝိဘင်္ဂေါ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၄။ (-နေတ္တိ၊ဝိ။၁၅၅၊၁၆၇။)

အာဝဇ္ဇဟာရသမ္ပာတ (ပု) [အာဝဇ္ဇဟာရ + သမ္ပာတ] အာဝဇ္ဇဟာရ၏ စုဝေးကျ-ရာ စကားရပ်-ရောက်ခြင်း။ တတ္ထ ကတမော သံဝဏ္ဏနာဝိသေသော အာဝဇ္ဇဟာရသမ္ပာတော နာမာတိ ပုစ္ဆတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၄၆။

အာဝဇ္ဇာကာရ (ပု) [အာဝဇ္ဇ+အာကာရ] ရေဝဲ၏အခြင်းအရာ။ ဥဒကံ အာဝဇ္ဇာကာရေန ပရိဗ္ဗမန္တံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၉။

အာဝဇ္ဇိတ (တိ) [အာ+ဝဇ္ဇ+ဏေ+တ] (က) ရှေးသဘောမှ ပြန်လည်စေအပ်-လှည့်စား

အပ်–လှည့်ပတ်အပ်–သော၊သူ။ (ခ) လည်စေအပ်သော (စိတ်)။ (က) အာဝဋ္ဋနိယာ မာယာယ အာဝဋ္ဋိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။) (ခ) ကိန္နုခေါ မနော-ဓာတုယာ ဘဝင်္ဂ အာဝဋ္ဋိတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၁။)

အာဝဋ္ဋိတပရိယောသာန (န) [အာဝဋ္ဋိတ + ပရိယောသာန] လှည့်စား–လှည့်ပတ်–အပ်ပြီးသည်၏အဆုံး။ တေ ပန အာဝဋ္ဋိတပရိယောသာနေ အာဂမိံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။

အာဝဋ္ဋိ(တွိ)တွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝဋ္ဋ(ဝတု)+တွာ] (က) လည်၍၊ ပြန်လည်၍၊ ပြန်လည်ဆုတ်နစ်၍။ (ခ) လည်၍၊ ချာချာလည်၍။ (ဂ) လည်၍၊ ခွေရစ်၍။ (က) သီဃံ ပစ္စက္ခာယ ဟီနာယာဝတ္တိတွာ။ အံ၊၃။၃၆။ အဘိ၊ဝီ။၄၀၃။ မဟာနိ။၁၁၃။ ဟီနာယာဝတ္တိတွာတိ ဟီနဿ ဂိဟိဘာဝဿ အတ္ထာယ အာဝတ္တိတွာ၊ ဂိဟိ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ အာဝတ္တိတွာတိ နိဝတ္တိတွာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ ယံ နူနာဟံ ဟီနာယာဝတ္တိတွာ။ ဝိ၊၃။၂၆၈။ အံ၊၂။၃၂၉။ သုတ္တနိ။၃၅၆။ အာဝတ္တိတွာတိ ဩသက္ကိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ (–ဝိ၊၃။၂၃။ မ၊၂။၂၅၂။ သံ၊၂။၃၉၅။ အံ၊၁။၄၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၂။) (ခ) ကဝါဋ္ဌော အာဝဋ္ဋိတွာ ပတ္တော ဘိဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၄။၂၅၀။ (ဂ) ဒက္ခိဏာဝဋ္ဋဝသေန အာဝဋ္ဋိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။

အာဝဋ္ဋိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+ဝဋ္ဋ+ယ+တေ] လည်စေအပ်၏။ အာဝဋ္ဋိယန္တိ ဧတေန။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆။ (–နေတ္တိ၊ဝိ။၂၀။)

အာဝဋ္ဋေတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ဝဋ္ဋ+ဏေ+တဗ္ဗ] လည်စေအပ်သော။ ရက္ခိတစိတ္တော ဝုတ္တောသတိ ယာ ကေဂ္ဂတာ အာဝဋ္ဋေတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၄၆။

အာဝဋ္ဋေ(တွေ)တိ(ကာ၊ကြိ) [အာ+ဝဋ္ဋ(ဝတု)+ဏေ+တိ] လည်စေ၏၊ (က)ရှေးသဘောမှ ပြန်လည်စေ၏၊ ထက်ဝန်းကျင်မှ ရစ်ပတ်၍ယူ၏၊ လှည့်ပတ်–လှည့်စား–၏။ (ခ) ဆုတ်နစ်–ရပ်တန့်–စေ၏။ (ဂ) ရစ်ပတ်၏။ (ဃ) ပြန်လည်–လည်ပတ်–စေ၏။ (က) ယာယ အညတိတ္ထိယာနံ သာဝကေ အာဝဋ္ဋေတိ။ မ၊၂။၃၀။ အံ၊၁။၅၁၁။ အာဝဋ္ဋေတီတိ အာဝဋ္ဋေတွာ ပရိက္ခိပိတွာ ဂဏှာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ (ခ) ဘဝင်္ဂ (ဘဝင်္ဂစိတ္တံ) အာဝဋ္ဋေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅၊၃၀၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၃။ မူလဋီ၊၂။၁၀၄။ (–မ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၀။) **အာဝတ္တေတိ**—ထေရ။၂၇၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ **အာဝဋ္ဋယတိ**—မ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။ **အာဝဋ္ဋေန္တိ**— သာရတ္ထ၊၂။၃၁၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၁။ **အာဝတ္တယိသံ**—ထေရ။၂၇၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ (ဂ) ဟတ္ထေ ဝါ ဒဏ္ဍေ ဝါ အာဝဋ္ဋေတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၅၅။ (–ဝဇိရ။၃၁၂။) (ဃ) ဒေသနံ အာဝဋ္ဋေတိ။နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄။**အာဝဋ္ဋာပေတိ**—နေတ္တိ၊ဝိ။၃၄။

အာဝဋ္ဋေတုံ(ကြိ၊ဝိ)[အာ+ဝဋ္ဋ+ဏေ+တုံ]လှည့်ပတ်–လှည့်စား–ခြင်းငှါ။ မာရော ဝါဏိဇ-ကော အာဝဋ္ဋေတုံ န သက္ကောတီတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။

အာဝဋ္ဋေ(တွေ)တွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝဋ္ဋ(ဝတု)+ဏေ+တွာ](က) လည်စေ၍၊ အချင်းချင်းထိခိုက်၍။ (ခ) ရှေးသဘောမှ ပြန်လည်စေ၍၊ လှည့်ပတ်–လှည့်စား–၍။ (ဂ) လည်စေ၍၊ ပူးဝင်၍။ (ဃ) လည်စေ၍၊ ဆုတ်နစ်–ရပ်တန့်–စေ၍။ (င) ချာချာလည်စေ၍။ (က) ဝါတမဏ္ဍလိကာယ အာဝဋ္ဋေတွာ ပတ္တာ ဘိဇ္ဇိံသု။ ဝိ၊၄။၂၄၉။ အာဝဋ္ဋိတွာတိ

အညမညံ ပဟရိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇။ (ခ) တံ သဗ္ဗံ မာရော အာဝဋ္ဋေတွာ မောဟေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၂။) (ဂ) အထ ဒေဝီ အာဝဋ္ဋေတွာ တဿာ ဝေ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေသုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ အာဝဋ္ဋေတွာ အတိဝိသိတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။ (ဃ) တတော ဘဝင်္ဂံ အာဝဋ္ဋေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၈။ အာဝဋ္ဋေတွာတိ နိဝတ္တေတွာ စိတ္တဿ ဘဝင်္ဂဝသေန ပဝတ္တိတုံ အဒတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၁။) (င) ဇေ အာဝဋ္ဋေတွာ ဗျသနာပါဒနေန။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၀။ မ၊ဋီ၊၃။၈၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၇။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။)

အာဝဋ္ဋေန္တ (တိ) [အာ+ဝဋ္ဋ+ဏေ+အန္တ] လည်စေ – နှစ်စေ – သော။ နန္ဒ အာဝဋ္ဋေန္တဿ ဟောတိ။ အဘိ၊က။၂၅၇။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၊၁၉၉။)

အာဝတ္တ (တိ) [အာ+ဝတ္တ+တ] အာဝဋ္ဋ-ကြည့်။

အာဝတ္တဂင်္ဂါ (ထီ) [အာဝတ္တ+ဂင်္ဂါ] အာဝဋ္ဋဂင်္ဂါ-ကြည့်။

အာဝတ္တဂ္ဂါဟ (ပု) [အာဝတ္တ+ဂါဟ] အာဝဋ္ဋဂ္ဂါဟ-ကြည့်။

အာဝတ္တတိ (ကြိ) [အာ+ဝတု+အ+တိ] အာဝဋ္ဋတိ-ကြည့်။

အာဝတ္တန (နု) [အာ + ဝတု + ယု] အာဝဋ္ဋန-ကြည့်။

အာဝတ္တနက (တိ) [အာ + ဝတု + ဏေ + ယု + က] လည်စေတတ်သော။ နင်္ဂလဿ ဖာလဿ အာဝတ္တနကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။

အာဝတ္တနလက္ခဏ (တိ) [အာဝတ္တန + လက္ခဏ] အာဝဋ္ဋနလက္ခဏ-ကြည့်။

အာဝတ္တန္တ (တိ) [အာ+ဝတု+အ+အန္တ] အာဝဋ္ဋန္တ-ကြည့်။

အာဝတ္တမာန (တိ) [အာ+ဝတု+အ+မာန] ခွေရစ်နေသော။ ကေသာ ဒွင်္ဂုလမတ္တာ ဟုတွာ ဒက္ခိဏာဝတ္တာ အာဝတ္တမာနာ သီသံ အလ္လီယိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။

အာဝတ္တဟာရ (ပု) [အာဝတ္တ+ဟာရ] အာဝဋ္ဋဟာရ-ကြည့်။

အာဝတ္တိဓမ္မ (တိ) [အာဝတ္တိ+ဓမ္မ] ပြန်လည်လာခြင်း သဘောရှိသော။ တထာ ဟေသ ဒူရတောပိ အာဝတ္တိဓမ္မော ဝေ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၆။

အာဝတ္တေတိ (ကာ၊ကြိ) အာဝဋ္ဋေတိ-ကြည့်။

အာဝတ္တေတွာ (ကြိ၊ဝိ) အာဝဋ္ဋေတွာ-ကြည့်။

အာဝတ္ထိက (နု) [အဝတ္ထာ + ဏိက] အခိုက်အတန့်အားဖြင့် ထင်ရှားသောနာမ်၊ အသက်အရွယ် အချိန်အခါအား လျော်စွာ ပြောင်းလည်း၍ ခေါ်ဝေါ်ပညတ် သမုတ်အပ်သော နာမည်၊ (ဝစ္ဆော=နွားနို့စို့ငယ်။ ဒမ္မော=နွားပျို, နွားသိုး။ ဗလီဗဒ္ဒေါ=ခိုင်းနွား, နွားကြီး, နွားလား။ ဗာလော=ကလေးသူငယ်။ ယုဝါ=လူပျို။ ဝုဍ္ဎော=လူကြီး, လူအို စသည်ဖြင့် အသက်အရွယ်အခိုက်အတန့်အား လျော်စွာ ခေါ်ဝေါ်အပ်သော နာမည်များတည်း။) စတုဗ္ဗိဓံ ဝါ နာမံ အာဝတ္ထိကံ လိင်္ဂိကံ ....။ တတ္ထ ဝစ္ဆော ဒမ္မော ဗလီဗဒ္ဒေါတိ ဧဝမာဒိ အာဝတ္ထိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၃။ အာဝတ္ထိကန္တိ အဝတ္ထာယ ဝိဒိတံ၊ တံတံ အဝတ္ထံ ဥပါဒါယ ပညတ္တံ ဝေါဟရိတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၉၇။ (–ဝိမတိ၊၁။၅၈။)

အာဝဒတိ (ကြိ) [အာ+ဝဒ+အ+တိ] ပြောဆို၏။ အတ္တာနံ အာဝဒန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၉။

အာဝပတိ (ကြိ) [အာ+ဝပ+အ+တိ] ထည့်၏၊ ထည့်သွင်း၏။ အာဝါပကော နာမ ယတ္ထ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ အာဝပန္တိ၊ ပက္ခိပန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၄။

အာဝမတိ (ကြိ) [အာ+ဝမု+အ+တိ] ဆွဲထုတ်၏၊ စုတ်ယူ၏။ ဝိသမာဝမာမိ(ဇာ၊၁။၁၄၉)-တိ အဟမေဿ ဝိသံ အာကဍ္ဎာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ အာဝမာဟိ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၀။

အာဝမိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝမု+တုံ] စုတ်ယူခြင်းငှါ၊(ထွေးအန်စွန့်ပစ်အပ်ပြီးသော ကာမဂုဏ်တို့ကို) ပြန်၍စုတ်ယူ သောက်သုံးခြင်းငှါ။ ဝန္တေ အဟံ အာဝမိတုံ န ဥဿဟေ(ထေရ။ ၃၅၇)တိ ဧဝံ တေ ဆဍ္ဍိတေ ပုန ပစ္စာဝမိတုံ အဟံ န သက္ကောမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၄။

အာဝရဏ (န) [အာ+ဝရ+ယု] (၁) (က) တားမြစ်ခြင်း။ (ခ) ရှေးဦးစွာပိတ်ပင်တားဆီးခြင်း။ (ဂ) စောင့်စည်းထိန်းသိမ်းခြင်း။ (တိ) (၂) (က) ပိတ်ပင် တားဆီးတတ်သော၊ အရာ (အပိတ်အပင်အတားအဆီး)။ (ခ) ကုသိုလ်တရား–ကုသိုလ်ဖြစ်ခွင့်–စိတ်–ကိုရှေးဦးစွာ ပိတ်ပင် တားဆီးတတ်သော၊ တရား (နီဝရဏ အကုသိုလ်တရား)။ (ဂ) သိဘွယ်တရားတို့ကို မသိနိုင်အောင် ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သော၊ အရာ။ (ဃ) အကာ အရံ၊ နံရံ။ (င) ဆည်ရိုး၊ တာရိုး၊ တာတမံ၊ (စ) အစောင့်အရှောက်။ (၃) ပိတ်ပင်တားဆီး – အပ်သော – အပ်ရာဖြစ်သော။ (၁) (က) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာဝရဏံ ကာတုံ။ ဝိ၊၃။၁၁၇။ ဝိ၊၄။၄၅၃။ ဝဇီရ။ ၄၂၀။ အာဝရဏံ ကာတုန္တိ မာ ဣဓ ပဝိသာတိ နိဝါရဏံ ကာတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။ နိဝါသနပါရုပနဂေဟာဒီနံ သီတုဏှာဒိပဋိဗာဟနေန အာဝရဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈-၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၄။ အံ၊ဋီ၊၂။ ဂ၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၁။) (ခ) စိတ္တဿ အာဝရဏနီဝရဏပဋိစ္ဆာဒနဋ္ဌေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၄။ အာဒိတော ဝရဏံ အာဝရဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၉၇။ (ဂ) အာဝရဏ (ထေရ။၃၂၂)န္တိ သံဝရဏံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ (တိ) (၂) (က) ကုဋ္ဌာ ကဝါဋ္ဌာ သေလာ စ-န ဟောန္တာ ဝရဏာ တဒါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၄။ န ဟောန္တာ ဝရဏာတိ အာဝရဏကရာ န အဟေသုံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ အာဝရဏံ ရူပါနံ ဒဿနာယာ-(မဟာနိ။၂၇၆)တိ ရူပါရမ္မဏာနံ ဒဿနတ္ထာယ ပဋိသေဓံ နတ္ထိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၂။ (– အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၃၄၂။ မူလဋီ၊၁။၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၇။) (က) (ခ) ပဉ္စိမေ နီဝရဏာ အာဝရဏာတိပိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊၁။၂၃၁။ ကာမစ္ဆန္ဒော ဘိက္ခဝေ အာဝရဏော နီဝရဏော။ ....ဥဒ္ဒစ္စကုက္ကုစ္စံ ဘိက္ခဝေ အာဝရဏံ....ဝိစိကိစ္ဆာ ဘိက္ခဝေ အာဝရဏာ နီဝရဏာ။ သံ၊၃။ဂ၅။ အံ၊၂။ ၅၆။ အာဝရန္တီတိ အာဝရဏာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂။ အာဝရန္တီတိ ကုသလပ္ပဝတ္တိံ အာဒိတော နိဝါရေန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၃။ ကုသလဓမ္မေ အာဝရတီတိ အာဝရဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉ဂ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅။ အာဝရဏာနီတိ နီဝရဏာနေဝ၊ တာနိ....ယသ္မာ အတ္ထာဒယော ဝိယ စန္ဒသူရိယေ စေတော အာဝရန္တိ၊ တသ္မာ "အာဝရဏာနိ စေတသော"-(သုတ္တနိ။၂ဂ၉)တိ ဝုတ္တာနိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၃။ (–အဘိ၊မ။၂၁၆။ မဟာနိ။၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။) (က) (ဂ) အာဝရဏံ နတ္ထီတိ အနာဝရဏဉာဏံ။ ပဋိသံ။၁၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂ဂ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၃၅။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ အတီတံ ဝါ အနာဂတံ ဝါ

ပစ္စုပ္ပန္နံ ဝါ အာရဗ္ဘ အာဝဇ္ဇေန္တာနံ အာဝရဏံ နာမ နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ (က) (ဃ) ဆတ္တံ ဌပေတွာ အာဝရဏံ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၅၄။ (က) (င) ဥဒကဥ္စ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ အာဝရဏံ ပဝတ္တတိယေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၁။ အာဝရဏေနာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၄)တိ သေတုနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၃၂။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၁၀၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၅။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၇၀။) (က) (စ) မဟာဇနဿ အာဝရဏံ ရက္ခံ ဌပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၆။ (၃) သံဃာ-ရာမေ အာဝရဏံ ကာတဗ္ဗော(ဝိ၊၃။၁၁၈)-တိ သံဃာရာမေ အာဝရဏော ကာတဗ္ဗော။ ဝိမတိ။၂။၁၁၆။

အာဝရဏကရ (တိ) [အာဝရဏ+ကရ+အ] ပိတ်ပင်-တားဆီး-ဖုံးကွယ်-ခြင်းကိုပြုတတ်သော။ ဘိက္ခူနံ အာဝရဏကရံ သစ္စန္ဓရာဂ-ပရိဘောဂဥ္စ သဗ္ဗံ ကေသဒိသံ ကရောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ မ၊ဋီ၊၂။၈၅။)

အာဝရဏဂုတ္တိ (ထီ)[အာဝရဏ+ဂုတ္တိ] တားမြစ်ခြင်းဟူသော စောင့်ရှောက်မှု၊ တားမြစ်သင့်သည်ကို တားမြစ်သောအားဖြင့် စောင့်ရှောက်မှု။ (က) ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးမဲ့ကို တားမြစ်သောအားဖြင့် စောင့်ရှောက်မှု။ (ခ) အနာဂတ် အကျိုးမဲ့တို တားမြစ်သောအားဖြင့် စောင့်ရှောက်မှု။ (ဂ) ဒါနစသော ကုသိုလ်အကြောင်းတရားတို့၏ ဘေးရန်ကိုတားမြစ်သောအားဖြင့် စောင့်ရှောက်မှု။ ရက္ခာ-ဝရဏဂုတ္တိန္တိ ရက္ခာသင်္ခါတဉ္စေဝ အာဝရဏ-သင်္ခါတဉ္စ ဂုတ္တိံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၁။ (က) ပစ္စုပ္ပန္နဿ ပန အနတ္ထဿ နိသေ-ဓနဝသေန ပရိပါလနံ အာဝရဏဂုတ္တိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၅၆။ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။) (ခ) (ဂ) ဒါနာဒိနိမိတ္တဥပဒ္ဒဝနိသေဓနေန အာဝရဏ-ဂုတ္တိ။ အာဂါမိအနတ္ထနိသေဓနေန အာဝရ-ဏဂုတ္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၂။

အာဝရဏဋ္ဌ (ပု) [အာဝရဏ+အတ္ထ] ဖုံးကွယ်-တားမြစ်-ပိတ်ဆို့-ခြင်း ဟူသော အနက်သဘော။ သဗ္ဗေပိ အကုသလာ အာဝရဏ-ဋ္ဌေန နီဝရဏာတိ ဝုတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။

အာဝရဏပ္ပဒေသ (ပု) [အာဝရဏ + ပဒေသ] ဆည်ရိုးတာတမံနေရာ။ သစေ ကောစိ အာဝ-ရဏပ္ပဒေသော .... အဇ္ဈောတ္ထရိယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၅။

အာဝရဏဗန္ဓနကာလ (ပု) [အာဝရဏ+ဗန္ဓန+ကာလ] ဆည်ရိုး - တာရိုး-တာတမံ - ကို ဖွဲ့စည်း ပြုလုပ်ရာအခါ။ အာဝရဏဗန္ဓနကာ-လော ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။

အာဝရဏမတ္ထက (နု) [အာဝရဏ+မတ္ထက]ဆည်ရိုး-တာရိုး-တာတမံ-၏ အထက်။ အာဝ-ရဏမတ္ထကေပိ ကာတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၅။

အာဝရဏရဟိတ (တိ) [အာဝရဏ + ရဟိတ] အပိတ်အပင်-အတားအဆီး-မှကင်းသော။ ကုဋ္ဋာဒိနာ ယေန ကေနစိ အနာဝဋံ အာဝရ-ဏရဟိတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၆။)

အာဝရဏရဟိတဒဿနသီလ (တိ) [အာဝရဏ-ရဟိတ+ဒဿန+သီလ] အပိတ်အပင် - အတားအဆီး-ကင်းရှင်းစွာမြင်လေ့ရှိသော၊ ဉာဏ်။ သဗ္ဗဓမ္မာနံ အာဝရဏရဟိတဒဿန-သီလေန။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။

အာဝရဏသဘာဝ (ပု) [အာဝရဏ+သဘာဝ] (၁) ပိတ်ပင် -တားဆီး-ဖုံးကွယ်-ခြင်းသဘော။ (တိ) (၂) ပိတ်ပင်-တားဆီး-ဖုံးကွယ်-ခြင်းသဘောရှိသော။ (၁) သာမညံ ဟိ ပဉ္စန္နမ္ပိ ကာမစ္ဆန္ဒာဒီနံ အာဝရဏသဘာ-ဝေါ။ အနုဋီ၊၁။၁၈၇။ (တိ) (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာဝရဏသဘာဝတ္တ (နု) [အာဝရဏသဘာဝ+တ္တ] ပိတ်ပင်–တားဆီး–ဖုံးကွယ်–ခြင်းသဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ အာဝရဏဘာဝေါဝိယာတိ ဧတေန အာဝရဏသဘာဝတ္တေပိ မိဒ္ဓဿ....ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၈၇။

အာဝရဏသာခါ (ထီ) [အာဝရဏ + သာခါ] ကာဆီး – ပိတ်ဆို့ – နေသော သစ်ခက်။ စက်မန့် နိုတ္တိဏံ ကတွာ အာဝရဏသာခါ ဟရိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။(–သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၃။)

အာဝရဏသုတ္တ (နု) [အာဝရဏ+သုတ္တ] အာဝရဏသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စက နိပါတပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊၂။၅၆။

အာဝရဏသေတု (ပု) [အာဝရဏ + သေတု] ကာဆီး–ပိတ်ဆို့–သော–ဆည်ရိုး–တာတမံ။ ဥစ္စနေ့ော နဒိံ အာဝရဏသေတု ဝိယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၁။

အာဝရဏာဘာဝ (ပု) [အာဝရဏ+အဘာဝ] (က) ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သောအရာ – အပိတ်အပင်အတားအဆီး – မရှိခြင်း။ (ခ) ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သော နီဝရဏမရှိခြင်း။ (က) တတ္ထ စ အာဝရဏာဘာဝတော နိဿင်္ဂစာရ’ မုပါဒါယ အနာဝရဏဉာဏန္တိ ဝုတ္တံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၄။ သာရတ္ထ၊၁။၂၃၃။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၀။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။) (ခ) ပဉ္စ နီဝရဏာ ဒုရေ ဟောန္တိ အာဝရဏာဘာဝတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၈။

အာဝရဏီယ (တိ) [အာ+ဝရ+အနီယ။ ကုသလပ္ပဝတ္တိံ အာဝရန္တိ နိဝါရေန္တီတိ အာဝရဏီယာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၇။] ကုသိုလ်ဖြစ်ခွင့်ကို – စိတ်ကို – ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သော၊ တရား (နီဝရဏတရား, သို့မဟုတ် အကုသိုလ်တရား အားလုံး)။ အာဝရဏီယေဟိ ဓမ္မေဟိ စိတ္တံ ပရိသောဓေတိ။ သံ၊၂။၃၈၅။ အံ၊၁။၁၁၂။ အဘိ၊၂။၂၅၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ မ၊ဋီ၊၁။၉၂။ အာဝရဏီယေဟိ ဓမ္မေဟီတိ ပဉ္စဟိ နီဝရဏေဟိ ဓမ္မေဟိ။ နီဝရဏာနိ ဟိ စိတ္တံ အာဝရိတွာ တိဋ္ဌန္တိ၊ တသ္မာ အာဝရဏီယာ ဓမ္မာတိ ဝုစ္စန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ (–မ၊၁။၃၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂၊၂၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀၊၃၃၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅၈။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၃။ မူလဋီ၊၂။၁၈၀။)

အာဝရဏီယဓမ္မဝိက္ခမ္ဘက (တိ) [အာဝရဏီယ + ဓမ္မ+ဝိက္ခမ္ဘက။ ထိ-၌ **အာဝရဏီယဓမ္မဝိက္ခမ္ဘိကာ**] ကုသိုလ်ဖြစ်ခွင့်ကို – စိတ်ကို – ပိတ်ပင်တားဆီးတတ်သော နီဝရဏ, အကုသိုလ် တရားတို့ကို ပယ်ခွါတတ်သော။ စိတ္တဿ ပရိသောဓနဘူတာ အာဝရဏီယဓမ္မဝိက္ခမ္ဘိကာ သမာဓိဝိပဿနာဘာဝနာ စိတ္တပရိသောဓနဘာဝနာ။ အနုဋီ၊၂။၁၈၁။

အာဝရတိ (ကြိ) [အာ+ဝရ+အ+တိ] (က) တားမြစ်၏၊ ရှေးဦးစွာ ပိတ်ပင်တားဆီး၏။ (ခ) ပိတ်၏၊ ပိတ်ဆို့၏၊ ပိတ်ဆီး၏။ (ဂ) စောင့်စည်း၏၊ ထိန်းသိမ်း၏၊ စောင့်ရှောက်၏။ (က) **အာဝရန္တိ** (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅)-တိ ကုသလပ္ပဝတ္တိံ အာဒိတော နိဝါရေန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၇။ မူလဋီ၊၁။၁၇၅။) (ခ) **အာဝရာမိ** ဒွါရံ။ မ၊၂။၄၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၉။ အာဝရာမီတိ ထကေမိ ပိဒဟာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။ (က) (ခ) (ဂ) ဂါမကထာယ **အာဝရယေ** သောတ (သုတ္တနိ။၄၂၂။ မဟာနိ။၂၈၅)န္တိ တိရစ္ဆာနကထာတော သောတံ **အာဝရေယျ**။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၂။ (–မဟာနိ။၂၈၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၇။)

အာဝရိတ (တိ) [အာ+ဝရ+တ] တားဆီး–ပိတ်ပင်–အပ်သော။ ကိလေသာဝရဏေန အာဝရိတာ ပဇာ ပူတိကာ ဝါယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၁၊၂၃၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။)

အာဝရိတစိတ္တ (တိ) [အာဝရိတ+စိတ္တ] တားဆီး–ပိတ်ပင်–အပ်သောစိတ်ရှိသော။ တေဟိ ကိလေသေဟိ ကုသလဿ ဒွါရံ အဒတွာ အာဝရိတစိတ္တာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၅။

အာဝရိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝရ+တုံ] တားဆီး–ပိတ်ဆို့–ကာကွယ်–ဖုံးလွှမ်း–ခြင်းငှါ။ အညေဟိ အာဝရိတုံ ပဋိသေဓေတုံ အသက္ကုဏေယျတ္တာ စ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။)

အာဝရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝရ+တွာ] (က) တားဆီး–ပိတ်ပင်–၍။ (ခ) ပိတ်၍။ (က) သန္နိရုမ္ဘေယျာတိ အာဝရိတွာ တိဋ္ဌေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၆။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၇။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၁။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၇။ မူလဋီ၊၁။၁၇၂။) (ခ) ဒွါရံ မာဝရိတွာ ပဝိသတိ၊ အာဝရိတွာ နိက္ခမတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃၈။

အာဝလိ(ဠိ) (ထီ) [အာ+ဝလ+ဣ။ ဝလ သံဝရဏေ၊ ဣ၊ အာဝလိ၊ အာလိပိ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၅၃၉]။အစဉ်အတန်း။ပန္တိ ဝီတျာဝလိ သေဏီ။ ဓာန်။၅၃၉။ ဒသဗလသုတ္တန္တဟာရကောတိ.... သုတ္တာနံ အာဝလိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၈။ ဟာရောတိ အာဝဠိ ယထာ မုတ္တာဟာရောတိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၂၁၉။ (–မ၊ဋီ၊၁။၅၅။ မ၊ဋီ၊၂။၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၆။)

အာဝသတိ (ကြိ) [အာ+ဝသ+အ+တိ] (က) နေ၏၊ နေထိုင်၏။ (ခ) အပိုင်းအခြားအား ဖြင့်–ပိုင်းခြား၍–နေ၏။ (ဂ) မှီ၍ နေ၏။ (ဃ) လွှမ်းမိုး–စိုးအုပ်–၍နေ၏။ (င) လာ ရောက်–ကပ်ရောက်–၍နေ၏။ (စ) အထူး အားဖြင့် နေ၏။ (က) ဂေဟဥ္စာ’ ဝသတိ– နရော အပဗ္ဗဇ္ဇ။ ဒီ၊၃။၁၃၁။ သစေ အဂါရံ အာဝသတိ– သုတ္တနိ။၄၃၁။ အာဝသန္တိ– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၇၃။ ဝိမတိ၊၁။၅၄။ ဒီ၊ ဋီ၊၃။၂၆၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၆။ **အာဝသတု**–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၀။ **အာဝသာတု**– ဇာ၊၁။၂၈၅။ **အာဝသ**–ထေရီ။၄၂၁။ **အာဝ-သေယျ**– ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၁။ **အာဝသေ**–ဥဒါန။၂၄၃။ ထေရ။ ၂၅၁။ **အာဝသေထ**–ဇာ၊၁။၁၇၆။ **အာဝ-သေမ**–ဇာ၊၁။၁၇၆။ **အာဝသိံသု**– ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၁၂။ **အာဝသိတ္ထ**– ဇာ၊၁။၁၇၆။ **အာဝ-သိံ**– အပ၊၁။၃၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ **အာဝ-သိဿတိ**–အပ၊၁။၅၇၊၁၀၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။ **အာဝသိဿာမ**– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၃။

(ခ) အဘိဘဝိတွာ ဝါ **အာဝသတိ**။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ အာ-သဒ္ဒေါ မရိယာဒတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၈၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၁၀။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၄။) (ဂ) ယေ အရိယာ(ယဒရိယာ) အာဝသိံသု ဝါ အာဝသန္တိ ဝါ အာဝသိဿန္တိ ဝါ။ အံ၊ ၃။၂၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ အာဝသိံသူတိ နိဿာယ ဝသိံသု။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၀၉။ မူလဋီ၊၂။၂၁၃။ (ဃ) ပုနမာဝသေ-သိ (ဇာ၊၂။၃၀၄)တိ ပုနပိ ယထာ ဣမံ နာဂဘဝနံ အဇ္ဈာဝသသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၂၆။ အာဝသာမိ ဌာန(ဝိမာန။၅၂)န္တိ ဣမံ ဝိမာ-နံ အဓိဝသာမိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၉။ (–ဝိမာ-န။၁၁၁။) **အာဝသာမ**– ဝိမာန။၁၇၊၂၄။ **အာဝသေမ**–ဇာ၊၂။၃၀၄။ (င) ဗဟုပ္ပလံ

ကာနန်’မာဝသေယျ။ သုတ္တနိ။၄၅၀။ ကာနန်’မာဝသေယျာတိ အနေကဖလာဒိဝိကတိဘရိတံ ကာနနံ အာဂမ္မ ဝသေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၁။ (စ) အာဝသန္တိ (မဟာနိ။၇၈)တိ ဝိသေသေန ဝသန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၇။

အာဝသထ (ပု) [အာ+ဝသ+အထ။ အာဝသန္တိ ဧတ္ထာတိ အာဝသထော။ ဏွာဒိ။၈၅။] (ဧည့်သည်တို့) လာရောက်၍—နေထိုင်ရာ—တည်းခိုရာ—အရပ်၊ အိမ်၊ ကျောင်း၊ ဇရပ်၊ မဏ္ဍပ်၊ တိုက်ခန်း(စသည်)။ အာဝသထော နာမ ကာဝိဋ္ဌဗဒ္ဓေါ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၂။၄၀၀။ အာဝသထန္တိ ကာဝိဋ္ဌဗဒ္ဓဝိဟာရံ။ ကင်္ခါ။၃၃၄။ အာဝသထံ အဒါသိ (သံ၊၁။၂၃၁)တိ စတုမဟာပထေ မဟာဇနဿ အာဝသထံ ကာရေတွာ အဒါသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။ အာဝသထန္တိ နိဝါသဋ္ဌာနံ ကာရေတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၇။ လဒ္ဓေါ စ မေ အာဝသထော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၇၂။ (—ဝိ၊ ၂။၈၅-၆။ ဒီ၊ ၂။၇၅။ မ၊ ၂။၃၂၆။ သံ၊ ၂။၅၁၂။ အံ၊၁။၂၈၀-၁။ သုတ္တနိ။၃၂၃။ ဇာ၊၁။၃၁၃။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇၊၁၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၈၊ ၂၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၈၊၃၇၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၅၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၈။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၉၊၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၉၈။) အာဝသထဒ္ဒါရ, အာဝသထပိဏ္ဍ, အာဝသထာဂါရ, အဇ္ဈာဝသထ, ဂိဉ္ဇကာဝသထ-တို့လည်း ကြည့်။

အာဝသထဂေဟ (န) [အာဝသထ+ဂေဟ] (ဧည့်သည်တို့) လာရောက်၍—နေထိုင်ရာ—တည်းခိုရာ—အိမ်။ အာဝသထာဂါရ-ကြည့်။

အာဝသထစီဝရ (န) [အာဝသထ+စီဝရ] ဥတုလာသော ရဟန်းမများ ဝတ်အပ်သော သင်္ကန်း၊ ကျောင်း၌ အမြဲထားအပ်သော သင်္ကန်း၊ ဥတုနီးသင်္ကန်း။ အာဝသထစီဝရံ နာမ ဥတုနိယော ဘိက္ခုနိယော ပရိဘုဉ္ဇန္တူတိ ဒိန္နံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။၃၉၉။ (—ဝိ၊၄။၄၆၂။ ကင်္ခါ။၃၃၃။)

အာဝသထဒ္ဒါရ (န) [အာဝသထ+ဒွါရ] တိုက်ခန်းတံခါး။ ဃရသုဏ္ဍာ အာဝသထဒ္ဒါရေ နိသိန္နာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။၃၂။ အာဝသထဒ္ဒါရေတိ ဩဝရကဒ္ဒါရေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။

အာဝသထပဋိသံယုတ္တ (တိ) [အာဝသထ+ပဋိသံယုတ္တ] အိမ်—ကျောင်း—ဇရပ်—မဏ္ဍပ်—နှင့် စပ်ယှဉ်သော။ အာဝသထာနိသံသ-ကြည့်။

အာဝသထပိဏ္ဍ (ပု) [အာဝသထ+ပိဏ္ဍ] ဧည့်ဇရပ် စသည်၌ တည်ခင်းကျွေးမွေး လှူဒါန်းထားအပ်သော—ဆွမ်း—ထမင်း၊ ဧည့်သည်တို့ လာရောက် နေထိုင်ရာ ဇရပ် စသည်တို့၌ လာလာသမျှသော သူတို့အတွက် အလိုရှိသမျှ သုံးဆောင်ရန် ကောင်းမှုရှင်တို့ လှူဒါန်းထားသော ဘောဇဉ် (စားဘွယ်)ငါးပါး။ အညတရဿ ပူဂဿ အာဝသထပိဏ္ဍော ပညတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။၈၅။ အာဝသထပိဏ္ဍော နာမ ပဉ္စန္နံ ဘောဇနာနံ...........ယာဝဒတ္ထော ပညတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။၈၇။ အာဝသထပိဏ္ဍောတိ အာဝသထေ ပိဏ္ဍော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။ အာဝသထပိဏ္ဍောတိ အာဝသထေ ပိဏ္ဍော၊ သာလာဒီသု အနောဒိဿ ယာဝဒတ္ထံ ပညတ္တံ ပဉ္စန္နံ ဘောဇနာနံ အညတရံ ဘောဇနန္တိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၇၉။ (—ကင်္ခါ။ ၂၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၄။)

အာဝသထာဂါရ (န) [အာဝသထ+အ(အာ)ဂါရ] (ဧည့်သည်တို့)လာရောက်၍—နေထိုင်ရာ—တည်းခိုရာ—အိမ်။ အဓိဝါသေတု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ အာဝသထာဂါရံ။ ဝိ၊၃။၃၂၁။ ဒီ၊ ၂။၇၁။ အာဝသထာဂါရန္တိ အာဂန္တုကာနံ အာဝသထဂေဟံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၈။ အာဂန္တွာ ဝသန္တိ ဧတ္ထ အာဂန္တုကာတိ အာဝသထော၊ တဒေဝ အာဂါရံ အာဝသထာဂါရံ။ သာရတ္ထ၊၃။

ဥဝ၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၆။ (–ဝိ၊၂။၂၉။ သံ၊၂။ ၅၂၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။)

အာဝသထာနိသံသ (ပု) [အာဝသထ+အာနိသံသ] အိမ်–ကျောင်း–စရပ်–မဏ္ဍပ်–နှင့် စပ်ယှဉ်သောအကျိုး။ သေက္ခသုတ္တေ အာဝသထာနိသံသံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ အာဝသထာနိသံသန္တိ 'သီတံ ဥဏှံ ပဋိဟနတီ'တိ အာဒိနာ အာဝသထပဋိသံယုတ္တံ အာနိသံသံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၇။

အာဝသထာနုမောဒန (နု၊ထီ) [အာဝသထ+အနုမောဒန] အိမ်–ကျောင်း–စရပ်–မဏ္ဍပ်–နှင့်စပ်သော ဝမ်းမြောက်ဖွယ်တရားစကား။ အာဝသထာနုမောဒနာယ စ....သန္ဒဿေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။

အာဝသထာနုမောဒနကထာ (ထီ) [အာဝသထာနုမောဒန+ကထာ] အိမ်–ကျောင်း–စရပ်–မဏ္ဍပ်–နှင့် စပ်သော ဝမ်းမြောက်ဖွယ် တရားစကား။ အညာယပိ ပါဠိမုတ္တာယ ဓမ္မကထာယ စေဝ အာဝသထာနုမောဒနကထာယ စ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၇။

အာဝသန (နံ) [အာ+ဝသ+ယု] နေထိုင်ခြင်း၊ ပုန အာဝါသော အာဝသနံ ဣဒါနိ မယှံ နတ္ထီတိ အတ္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ (–မ၊ဋီ၊၂။ ၃၇။)

အာဝသန္တ (တိ) [အာ+ဝသ+အ+အန္တ။ထီ-၌ အာဝသန္တီ] (က) နေထိုင်သော။ (ခ) လာရောက်နေထိုင်သော။ (ဂ) လွှမ်းမိုး–စိုးအုပ်–၍ နေထိုင်သော၊ ဆုံးမသော။ (က) အင်္ဂမ္ဂိယော ဟောတိ အင်္ဂါရမာဝသံ။ ဒီ၊၃။ ၁၂၀။ ဗဟုန္နံပါနံ ဃရ'မာဝသန္တော။ သံ၊၁။ ၄၀။ ဇာ၊၁။၂၃၃။ နာဟောသိ မယှံ ဃရမာဝသန္တိယာ။ ဝိမာန။၁၇။ (–အံ၊၁။၃၈၀။ အံ၊၂။၄၀။ သုတ္တနိ။၂၈၆။ အပ၊၁။၁၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၃။) (ခ) အာဝသန္တော ဇနပဒေ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅)တိ ဇာနပဒိကော သု ပုန အာဂန္တွာ ဝသန္တော သု။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆၄။ (ဂ) သသာဂရန္တံ မဟိ'မာဝသန္တော။ မ၊၂။၂၆၀။ ထေရ။၃၂၆။ ဇာ၊၁။၂၄၆။ အာဝသန္တောတိ ပသာသေန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။

အာဝသမာန (တိ) [အာ+ဝသ+အ+မာန] နေထိုင်သော၊သူ။ ကာမပလိဗောဓေ သေမာနော သယမာနော ဝသမာနော အာဝသမာနော။ စူဠနိ။၂၂၁။ အာဝသမာနောတိ ဝသမာနော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၅။ (–ဇာ၊၂။၂၈၈။)

အာဝသိတ (တိ) [အာ+ဝသ+တ] နေအပ်သော။ အာဝသိတော သော ဂါမော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

အာဝသိတပဒေသ (ပု) [အာဝသိတ+ပဒေသ] နေအပ်သော–နေရာ–အရပ်။ ပုဗ္ဗဝိဒေဟတော အာဂတမနုဿေဟိ အာဝသိတပဒေသော တာယေဝ ပုရိမသညာယ ဝိဒေဟရဋ္ဌန္တိ နာမံ လဘတိ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၃။ (–မ၊ဋီ၊၁။၃၂၈။)

အာဝသိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ဝသ+တဗ္ဗ] (က) နေအပ်သော။ (ခ) ကျင့်သုံးအပ်သော။ (က) သတ္တေဟိ အာဝသိတဗ္ဗတော သတ္တာဝါသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၀၃။ (က) (ခ) ဥပေစ္စ အရိယဝါသာဒိအတ္ထာယ ဝသိတဗ္ဗော အာဝသိတဗ္ဗောတိ ဥပေါသထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁။

အာဝသိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝသ+တုံ] နေခြင်းငှါ။ သက္ကာ အာဝသိတုံ ဃရံ။ ဒီ၊၃။၁၅၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၃၂၆။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။)

အာဝသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝသ+တွာ]နေ၍။ မဟိန္ဒရံ ပဗ္ဗတမာဝသိတွာ။ ဝိမာန။၃၉။ မဟိန္ဒရံ ပဗ္ဗတမာဝသိတွာတိ....အာဝသိတွာ

အမိဝသိတွာ၊ တတ္ထ ဝသန္တောတိ အဇ္ဈော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၄။ (–ဇာ၊၂။၁၃၀။ ဝဇိရ။ ၅၃၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၃။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၈။)

အာဝသိန (တိ) [အာ+ဝသ+ဣန] နေသော၊ အမြဲနေသော၊သူ။ တိဏ္ဏံ တေသံ အာဝသိနေတ္ထ ဧကော။ ဒီ၊၂။၂၁၉။ အာဝသိနေတ္ထ ဧကောတိ တတ္ထ ဟိနေ ကာယေ ဧကော-ယေဝ အာဝါသိကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။

အာဝဟ (တိ) [အာ+ဝဟ+အ] ဆောင်တတ်–ဆောင်နိုင်–သော။ ဝိကာလဘောဇနေ ပါစိတ္တိယံ အာဝဟံ ဟောတိ။ ဝဇိရ။၅၄၂။ ဘဝသမ္ပတ္တိ အာဝဟံ န ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၇၆။ အဃာဝဟ, အတ္တာဝဟ, သုခါဝဟ-တို့လည်း ကြည့်။

အာဝဟတိ (ကြိ) [အာ+ဝဟ+အ+တိ] (က) ဆောင်၏၊ ရောက်စေ–ပြီးစေ–ဖြစ်စေ–၏၊ (ခ) ဆောင်၏၊ ယူဆောင်–သယ်ဆောင်–၏။ (က) သုခမာဝဟ(ဟာ)တိ။ သံ၊၁။၃၉၊ ၂၁၆။ သုတ္တနိ။၃၀၆။ ထေရ။၂၇၂။ ဇာ၊၁။ ၂၁၅။ **အာဝဟာတီတိ** အာဝဟတိ အာနေ-တိ ဒေတိ အပ္ပေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ အာဝဟတိ နိပ္ဖါဒေတိ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ **အာဝဟတိ—**အံ၊၁။၂၈၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂၊၃၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၊၃၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၊၁၉၁၊၂၄၂။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၉၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၈၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၅၊ ၄၀၃၊၄၉၁။ မ၊ဋီ၊၁။၁၁၇၊၂၁၃။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၊၁၈၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၅၊၁၉၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၊၂၃၄။ **အာဝဟန္တိ—** အံ၊၁။ ၂၈၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၉။ **အာဝဟာမိ—** ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၅။ **အာဝဟေ-ယျ—**သုတ္တနိ။၄၁၇။ မဟာနိ။၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၀။ **အာဝဟေယျုံ** —မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ **အာဝဟိ—**ဇာ၊ ၁။၂၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၀။ **အာဝဟိံ** —အပ၊ ၁။၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ **အာဝဟိဿတိ—** ဇာ၊၁။၁၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၆၃။ (ခ) ဝိဝါဟန္တာ'ဝဟန္တိ စ။ ဇာ၊၁။ ၃၀၄။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆၇။) **အာဝဟာမိ—**ဇာ၊ ၁။၁၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄-၅။ **အာဝဟေယျ —** သံ၊၂။၁၁၄။ ဇာ၊၂။၁၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၂၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၀။

အာဝဟန (န) [အာ+ဝဟ+ယု] (၁) (က) ဆောင်ခြင်း။ (ခ) အမျိုးသမီးကို–ဆောင်ယူခြင်း–ခေါ်ဆောင်ခြင်း။ (တိ) (၂) ဆောင်တတ်သော၊ ဆောင်နိုင်သော။ (၁) (က) မဟာတော အတ္ထာ အာဝဟနေန မဟတ္ထိ-ကာ သော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၄၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၂၅။) (ခ) အာဝါဟ-ကြည့်။ (တိ) (၂) ပသံသံ အာဝဟတီတိ ပသံသာဝဟနံ။ သုတ္တ-နိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။

အာဝဟနက (တိ) [အာဝဟန+က] ဆောင်တတ်သော။ အမိကဒုက္ခံ အာဝဟနကာ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ သုခဿ အာဝဟနကံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၅။ (–ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၀။)

အာဝဟန္တ (တိ) [အာ+ဝဟ+အ+အန္တ။ ထိ-၌ **အာဝဟန္တီ**] ဆောင်တတ်သော။ အာဝဟ-န္တော ဝိဘာဝိနံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ ပါဒေသု အာ-ဝဟန္တေသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ သမ္ပတ္တံ အာဝဟ-န္တိ ဟုတွာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၇၆။ (–သာရတ္ထ၊၁။ ၃၇၄။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၇၅။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၈၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၅၊၂၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈၇၊၃၁၉။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆၂။)

အာဝဟမာန (တိ) [အာ+ဝဟ+အ + မာန] ဆောင်တတ်သော။ ဝိဝိဓသဿသမ္ပဒံ အာဝဟမာနေန စတုဒီပိကမေဃေန ဂတမဂ္ဂေါ ဝိယ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

အာဝဟာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ဝဟ+ဏာပေ+တိ] ဆောင်ယူစေ၏။ အာဝဟာပေယျုံ·(ဝိ၊၃။၂၀၆)န္တိ ဟရာပေယျုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၁။

အာဝဟိတ (တိ) [အာ+ဝဟ+တ] ဆောင်အပ်သော။ အာဝဟိတံ သရီရံ အာဝဟန္တောဝ ဟုတွာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၆၂။

အာဝဟိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ဝဟ+တဗ္ဗ] ဆောင်-ဆောင်ရွက်-အပ်သော။ အာဂတဘာရော စ အဝဿံ အာဝဟိတဗ္ဗော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁၇။

အာဝဠိ (ထီ) [အာ+ဝလ+ဣ] အာဝလိ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အာဝါ (ထီ) [(၁) အာ+ဝါ+အ+အာ။ အာပါ-ကြည့်။ (၂) အဝ+ဏ+အာ] ဘေးရန်။ အာဝါသု ကိစ္စေသု စ နံ ဇဟန္တိ။ ဇာ၊၂။၁၂၄။ အာဝါသူတိ အာပဒါသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၂။ အာဝါသူတိ အဝတိ ရက္ခတိ ဧတေဟီတိ အာဝါ၊ တာသု အာဝါသူတိ အာဟ "အာဝါသူတိ အာပဒါသူ"တိ။ ဇာတ်ဋီကာ။

အာဝါဋ (ပု) [အဝ+အဋ။ အဝ ရက္ခဏေ၊ အဋော၊အာဝါဋော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၅၀။ အဝ-တိသွာ အာဋဏ်။ အဝျတေ ခညတေတိ အာဝါဋော။ ဏွာဒိ။ ၅၄] တွင်း၊ကျင်း။ အတ္တနော အတ္တနော ဝလဉ္ဇနတ္ထာယ အာဝါဋေ ခဏန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၊၅၂၊၅၄၊၂၀၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၊၂၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၈၊၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈၊၁၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁၊၇၃၊၂၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၉၊ ၂၂၃၊ ၂၉၂၊ ၃၂၇၊ ၃၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၈၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၁၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၃၊၄၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၉၊ ၄၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၂။ ဝဇီရ။ ၁၆၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၄၁၊၄၀၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၄။ မ၊ဋီ၊၁။၇၇။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၄။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၂၄။)

အာဝါဋက (တိ) [အာဝါဋ+က] (က) တွင်း၊ ကျင်း။ (ခ) တွင်းငယ်။ (က) ယထာ စ ဓတရဋ္ဌော သုဝဏ္ဏဟံသော န ဂါမဒ္ဒါရေ အာဝါဋကာဒီသု ပဋိဝသတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၉၂။ (— ဝဇီရ။၁၂၈။) (ခ) အန္တော စဿ ပုန္နာဂဋ္ဌိပတိဋ္ဌာနမတ္တော အာဝါဋကော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၈။

အာဝါဋကစ္ဆပ (ပု) [အာဝါဋ+ကစ္ဆပ] တွင်း၌ အမြဲ နေသောလိပ်၊ တွင်းအောင်းလိပ်။ တိတ္ထကာကော အာဝါဋကစ္ဆပေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ ယထာ အာဝါဋေ နိယတဋ္ဌိတိကော ကစ္ဆပေါ "အာဝါဋကစ္ဆပေါ"တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၄။

အာဝါဋဋ္ဌာန (န) [အာဝါဋ+ဌာန] တွင်းအရပ်၊ ကျင်းအရပ်၊ နိမ့်ရာချိုင့်ဝှမ်းရာဌာန။ ထလဋ္ဌာနံ ခဏိတွာ အာဝါဋဋ္ဌာနံ ပူရေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။

အာဝါဋဓာတုက (တိ) [အာဝါဋ + ဓာတုက] တွင်းသဘောရှိသော၊ တွင်းနှင့်တူသော။ သုဘလက္ခဏေန ဟိ အသမန္နာဂတာယ တံ ဌာနံ အာဝါဋဓာတုကံ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀၇။

အာဝါဋပရိက္ခေပ (ပု) [အာဝါဋ+ပရိက္ခေပ] တွင်း – ကျင်း – ဟူသော အကာအရံ၊

ပတ်ပတ်လည် ဝန်းရံ တူးထားအပ်သော – တွင်း–ကျင်း။ အာဝါဋပရိက္ခေပေါ ပရိခါ ဥဒ္ဒါပေါ ပါကာရော ဧသိကာ ပလိဃော ပါကာရမတ္ထကမဏ္ဍလန္တိ သတ္တ နဂရပရိက္ခာရာတိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၄။

အာဝါဋမဏ္ဍလ (န) [အာဝါဋ+မဏ္ဍလ] အပေါက်ဝိုင်း၊ ဝန်းဝိုင်းသော – အပေါက် – အခေါင်း။ ဥတ္တရာရဏိယာ ပဝေသနဋ္ဌာနံ အာဝါဋမဏ္ဍလံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၈။

အာဝါဋမဏ္ဍူက (ပု) [အာဝါဋ+မဏ္ဍူက] တွင်း၌ နေသောဖား၊ တွင်းအောင်းဖား။ အာဝါဋမဏ္ဍူကော ခါဒိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။

အာဝါပ (ပု) [အာ+ဝပ+ဏ] အိုးဖို၊ အိုးဖုတ်ရန် ပြုလုပ်ထားအပ်သော–လိုဏ်–တွင်း။ အဟံ အယျ အသုကဒိဝသေ နာမ အာဝါပံ အာလိမ္ပေဿာမိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၃-၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၈။

အာဝါပက (ပု) [အာ+ဝပ+ဏွု] အိတ် (ရရ သမ္ဘာပစ္စည်းများ ထည့်စရာအိတ်)။ ခုရဘဏ္ဍံ အာဒါယ နှာပိတာဝါပကေန အနုဃရကံ အနုဃရကံ အာဟိဏ္ဍထ။ ဝိ၊၃။၃၄၇။ နှာပိတာဝါပကေနာတိ နှာပိတာ စ အာဝါပကေန စ၊ အာဝါပကော နာမ ယတ္ထ လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ အာဝပန္တိ ပက္ခိပန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၄။ နှာပိတာဝါပကေနာတိ နှာပိတာ စေဝ ထဝိကာယ စ။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၁။

အာဝါရယတိ (ကြိ) [အာ + ဝရ + ဏယ+ တိ] တားမြစ်–ပိတ်ပင်တားဆီး–၏။ ပုရာ မဂ္ဂမာဝါရယတိ။ နေတ္တိ။၈၂။ မဂ္ဂံ အာဝါရယိဿတိ။ ရင်း။

အာဝါရိတ (တိ) [အာ+ဝရ+တ] (က) တားမြစ်–ပယ်ရှား–အပ်သော။ (ခ) ပိတ်ပင်–တားဆီး–အပ်သော။ (က) အာဝဋာတိ အာဝါရိတာ နိဝါရိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ (ခ) သမန္တတော အာဝါရိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။

အာဝါရေတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ဝရ+ဏေ+တဗ္ဗ] တားမြစ်–တားဆီး–အပ်သော။ ဂင်္ဂါယ သောတံ အာဝါရေတဗ္ဗံ မညေယျ။ သံ၊၂။ ၄၈၈။

အာဝါရေန္တ (တိ) [အာ + ဝရ + ဏေ + အန္တ] ဖုံးကွယ် – ကာဆီး–သော။ အာဝါရေန္တော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀)တိ ဆာဒေန္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၇၇။

အာဝါသ[၁] (ပု) [အာ+ဝသ+ဏ] (၁) နေရာဌာန။ (က) အိမ်၊ ကျောင်း၊ ကျောင်းတိုက်၊ ပရိဝုဏ်၊ တိုက်ခန်း၊ ညဉ့်သန့်ရာဌာန(ညဉ့်၌ သီးသန့် တဦးတည်း နေရာဌာန)၊ နေ့သန့်ရာဌာန (နေ့၌ သီးသန့် တဦးတည်းနေရာဌာန)။ (ခ) ဘုံ၊ ပြည်၊ (ဗြဟ္မာ့ဘုံ, ဗြဟ္မာ့ပြည်၊ လူ့ဘုံ, လူ့ပြည်·စသည်)။ (ဂ) (ကိလေသမာရ်၏)နေရာဌာန၊ ကာမဂုဏ်ဟူသော အဇ္ဈတ္တိက ဗာဟိရ ဖြစ်သော အာယတနတရားများ။ (ဃ) သတ္တဝါတို့၏ နေရာဌာန၊ သတ္တဝါတို့ ပေါင်းဆုံ နေထိုင်ရာဖြစ်သော သတ္တဝါအစုအဝေး၊ သတ္တဝါအများစု၊ သတ္တဝါအပေါင်း၊ သတ္တာဝါသ၊ (နာနတ္တကာယ နာနတ္တသညီ·စသော သတ္တဝါအစု အဝေး–ရုပ် နာမ် ခန္ဓာ အစုအဝေး–ကိုးမျိုး တည်း၊ သတ္တာဝါသ ဘုံကိုးဝ·ဟုလည်း ခေါ် စမှတ်ပြု၏။) (၂) (က) နေခြင်း၊ နေထိုင်ခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေ၍ ဘဝအသစ်ဖြစ်ရခြင်း။ (ခ) များစွာသောဘုံဌာန–ထိုထိုသတ္တာဝါသ –တို့၌ နေထိုင်ခြင်း။

(၁) (က) အညတရသ္မိံ အာဝါသေ ဝဿံ ဥပဂစ္ဆိံသု။ ဝိ၊၁။၁၄၄။ အာဝါသောတိ ဝိဟာရော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ ကေစ္ဆန္နေ အာဝါသေ(ဝိ၊၄။၈၆)တိ အာဒီသု အာဝါသော နာမ ဝသနတ္ထာယ ကတသေနာသနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ အာဝါသော နာမ သကလာရာမောပိ ပရိဝေဏမ္ပိ ဧကော ဝရကောပိ ရတ္တိဋ္ဌာန ဒိဝါဋ္ဌာနာဒီနိပိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊

၁။၄၀၅။ အာဝါသံ ပုညကမ္မိနံ(ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၆)-
န္တိ အာဝသန္တိ ဧတ္ထ ပုညကမ္မိနော ဇနာတိ
အာဝါသော၊ အာဝါသောတိ ဝတ္ထုမ္ပေ အာ-
ဝါသန္တိ လိင်္ဂဘေဒံ ကတွာ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၈၈။ မဟာဝါသေ(သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀)တိ
မဟာဂေဟေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၉။ (–ဝိ၊၂။၇၅။
ဝိ၊၃။ ၁၄၇၊၁၅၆။ ဝိ၊၄။၄၂၁။ မ၊၃။၁၈။
အံ၊၂။ ၂၃၅။ အံ၊၃။၄၅။ ဇာ၊၁။၁၇၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၅၄၊၂၉၇၊၃၁၃၊၃၄၂၊၃၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၊၃၀၊
၉၅၊၁၅၁၊၁၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၊၅၈၊၁၀၄၊၃၁၄၊
၄၃၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၇၀၊၈၅၊၂၀၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၄၊၃၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄၊၂၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၁၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၊၂၂၁၊၂၃၉၊၄၀၆၊
၄၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၊၃၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၆-
၇။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၀၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၅၊၆၅၊
၁၂၉၊၁၅၄၊၂၄၁၊၂၇၈၊၂၉၄၊၄၂၉၊၄၇၈။ ဒီ၊
ဋီ၊၃။၂၄၄။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၆။ မ၊ဋီ၊၃။၄၃။
သံ၊ဋီ၊၂။၉၄၊၁၉၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၃။ အံ၊ဋီ၊၂။
၄၀၊၁၉၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၈။ မူလဋီ၊၁။၁၂၁။
အနုဋီ၊၁။၂၈။ မူလဋီ၊၂။၄၃။ အနုဋီ၊၂။၁၆၂။
ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၆၄။) (ခ)
သုဒ္ဓါဝါသာ နာမ သုဒ္ဓါနံ အနာဂါမိခီဏာ-
သဝါနံ အာဝါသာ ပဉ္စ ဗြဟ္မလောကာ။ ဒီ၊
ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ အာဝါသာတိ အာ-
ဝါသဋ္ဌာနဘူတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၃၂။ နိရယေ
တာဝ ပဿာမိ၊ အာဝါသေ ပါပကမ္မိနံ။ ဇာ၊၂။
၁၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃၁။ (ဂ) အာဝါသဂတ
(ခ) အနက် ကြည့်။ (ဃ) န ခေါ ပန သော
သာရိပုတ္တ အာဝါသော သုလဘရူပေါ ယော
မယာ အနာဝုဋ္ဌပုဗ္ဗော။ မ၊၁။၁၁၆။ ဝသန-
ကဝသေန အာဝါသောတိ ခန္ဓာယေဝ ဝုတ္တာ။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။ သတ္တာဝါသ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၈။
အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။
၇၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၂။၃၀၃)လည်း ကြည့်။ (၂) (က) နတ္ထိ
ဒါနိ ပုနာဝါသော ထေရ။၃၃၇။ ပုန အာဝါ-
သော အာဝသနံ ဣဒါနိ မယှံ နတ္ထိ။ ထေရ၊
ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ (–ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၂။) (ခ) အာ-
ဝါသေန သုဒ္ဓိ(မ၊၁။၁၁၆)တိ ဗဟူသု ဌာ-
နေသု ဝသိတွာ သုဇ္ဈန္တီတိ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၅၆။အာဝါသေနာတိ တသ္မိံ တသ္မိံ သတ္တာ-
ဝါသေ အာဝသနေန နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဇီဝနေန။
မ၊ဋီ၊၂။၃၇၊၃၈။

အာဝါသ² (ပု) [အာဝါသ+ဒါန။ နောက်ပုဒ်
ကျေ] နေရာဌာန–ကျောင်း–ကျောင်းတိုက်
–ပရိဝုဏ်–ကို လှူဒါန်းခြင်း။ အာဝါသေ-
(သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄)တိ အာဝါသဒါနေ။ သံ၊ဋီ၊၂။
၃၃၉။

အာဝါသအပလိဗောဓ (ပု) [အာဝါသ+အပလိ-
ဗောဓ] ပလိဗောဓ မဟုတ်သော–ငံ့ကွက်ဖွယ်
မဟုတ်သော–ကျောင်း၊ ပြန်မလာတော့အံ့
ဟု မငံ့ကွက် စွန့်ထွက်လာရာကျောင်း။ အာ-
ဝါသပလိဗောဓ (ခ) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ ကထဉ္စ
ဘိက္ခဝေ အာဝါသအပလိဗောဓော ဟောတိ။
ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ပက္ကမတိ တမှာ အာ-
ဝါသာ စတ္တေန ဝန္တေန မုတ္တေန အနပေက္ခော
“န ပစ္စေဿ”န္တိ။ ဝိ၊၃။၃၇၃။

အာဝါသကပ္ပ (ပု) [အာဝါသ+ကပ္ပ] ကျောင်း
တို့ကို တမျိုးတဖုံ တီထွင်ကြံဆခြင်း။ မဟာ
သမ်ကြီး တသိမ်အတွင်း၌ရှိသော အမျိုးမျိုး
သောကျောင်းတို့၌ တသီးတခြားစီ ခွဲ၍ဥပုသ်
ပဝါရဏာ-စသော သံဃကံတို့ကို တပြိုင်နက်
တည်း ပြုခြင်းဟူသော နည်းသစ်တမျိုး။
(မြတ်စွာဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီးနောက်
ဝေသာလီပြည် ဝဇ္ဇီတိုင်းသား ရဟန်းတို့သည်
ဝိနည်းတော်နှင့်မလျော်သော “သိင်္ဂီလောဏ-
ကပ္ပ”စသော နည်းသစ် ဝါဒသစ် ဆယ်မျိုး
တို့ကို တီထွင်ကြံဆ ဟောပြောကြကုန်၏၊
ထိုဆယ်မျိုးကို ပယ်ဖျက်ခြင်းငှါ ခုနစ်ရာသော
ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့ ဒုတိယသင်္ဂါယနာ တင်

တော်မူကြသည်၊ ဤအာဝါသကပ္ပသည် ထို ဆယ်မျိုးတွင် တပါးအပါအဝင်ဖြစ်၏။) ကပ္ပတိ အာဝါသကပ္ပေါ။ ဝိ၊၄။၄၉၁။ ဝိ၊၅၊၁။ ၂၆။ ကပ္ပတိ အာဝါသကပ္ပေါတိ ကေသီမာယံ နာနာသေနာသနေသု ဝိသုံ ဝိသုံ ဥပေါသထာဒီနိ သံဃကမ္မာနိ ကာတုံ ဝဋ္ဋတီတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၂။ ဝိမတိ၊၁။၂၅။

အာဝါသဂတ (တိ) [အာဝါသ +ဂတ] (က) ကျောင်း၌ – ဖြစ်သော – တည်ရှိသော၊ ပစ္စည်း။ (ခ) နေရာဌာနသို့ရောက်သော၊သူ။ (က) တဿ စ အာဝါသဂတဿ ကော သာမီ။ ဝဇီရ။၄၉၉။ (ခ) ဘိက္ခု အာဝါသဂတော မာရဿ။ သံ၊၂။၃၁၁။ အာဝါသဂတောတိ ဝသနဋ္ဌာနံ ဂတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ အာဝသတိ ဧတ္ထ ကိလေသမာရောတိ အာဝါသော၊ ကာမဂုဏအဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရာနိ အာယတနာနိ။ ကိလေသမာရဿ အာဝါသံ ဂတော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၀၅-၆။

အာဝါသဇဂ္ဂန (နှ) [အာဝါသ+ဇဂ္ဂန] ကျောင်းကို–ပြုပြင်–စောင့်ရှောက်–ခြင်း။ မနုဿာဟိ အတ္တနော အာဝါသဇဂ္ဂနတ္ထာယ ပစ္စယံ ဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၀။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၁၉။)

အာဝါသဇဂ္ဂနက (တိ) [အာဝါသ + ဇဂ္ဂနက] ကျောင်းကို – ပြုပြင် – စောင့်ရှောက် – သော၊ ရဟန်း။ အာဝါသိကောတိ အာဝါသဇဂ္ဂနကော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၁၁။

အာဝါသဋ္ဌာန (နှ) [အာဝါသ + ဌာန] နေရာဌာန။ အယျာနံ အာဝါသဋ္ဌာနံ ဟောတူတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။

အာဝါသဒါန (နှ) [အာဝါသ+ဒါန] နေရာဌာန –ကျောင်း–စရပ်–ကို လှူဒါန်းခြင်း။ အာဝါသဒါနံ နာမေတံ မဟာရာဇ မဟန္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၇။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၅။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၈၂။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၄၂၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၇၊၃၃၉။)

အာဝါသဒါယက (တိ) [အာဝါသ + ဒါယက] ကျောင်းကိုပေးလှူတတ်သော၊သူ (ကျောင်းဒါယကာ)။ သဗ္ဗမေဝ ပစ္စယဇာတံ အာဝါသဒါယကေန ဒိန္နမေဝ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၇။

အာဝါသပရမ္ပရာ (ထီ) [အာဝါသ + ပရမ္ပရာ] ကျောင်းအဆင့်ဆင့်၊ တကျောင်းပြီး တကျောင်း၊ (ကျောင်းအားလုံး)။ အာဝါသပရမ္ပရဉ္စ ဘိက္ခဝေ သံသထ(ဝိ၊၄။၇၁)တိ သဗ္ဗာဝါသေသု အာရောစေထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄။

အာဝါသပရိဂ္ဂဟ (ပု) [အာဝါသ + ပရိဂ္ဂဟ] ကျောင်းကို–သိမ်းပိုက်–သိမ်းဆည်း–ခြင်း။ ဗုဒ္ဓါနံ အာဝါသပရိဂ္ဂဟော နတ္ထိ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၉၄။

အာဝါသပလိဂေဓိ (တိ) [အာဝါသ+ပလိဂေဓိ] ကျောင်း၌–ငြိကပ်–မက်မော–တွယ်တာ– သော၊သူ။ ကျောင်းကို မျှိ၍ ငုံ၍ ထားတော့မည်ကဲ့သို့ တပ်မက်တွယ်တာသော၊သူ။ အာဝါသမစ္ဆရီ ဟောတိ အာဝါသပလိဂေဓီ။ အံ၊ ၂။၂၃၁။ အာဝါသပလိဂေဓီတိ အာဝါသံ ဗလဝဂိဒ္ဓိဝသေန ဂိလိတွာ ဝိယ ဌိတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။ဂ၄။

အာဝါသပလိဗောဓ (ပု) [အာဝါသ + ပလိဗောဓ] (၁) (က) ကျောင်းဟူသော အနှောင့်အယှက်၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားထုတ်မှုကို နှောင့် ယှက် တတ် သော ကျောင်း။ (မွမ်းမံ ပြင်ဆင်ဘွယ် ရှိခြင်း, များစွာသော ပစ္စည်း ပရိက္ခရာ တို့ကို သိမ်း သိမ်း ဆည်း ထား ရာ ဖြစ်ခြင်း, သစ်ပင်သစ်ရိပ် ရေတို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်း, ဆွမ်းရလွယ်ရာဌာန ဖြစ်ခြင်းစသော အကြောင်း တစုံတရာကြောင့် အချို့သော

ရဟန်းတို့အတွက် ကမ္မဋ္ဌာန်း အားထုတ်၍ မဖြစ်နိုင်လောက်အောင် စွဲမက် တွယ်တာဖွယ် ဖြစ်နေသော ကျောင်းတည်း၊ ထိုကျောင်းသည် အာဝါသ, ကုလ, လာဘ-စသော ပလိဗောဓဆယ်ပါးတို့တွင် တပါးအပါဝင် ဖြစ်၏)။ (ခ) ကျောင်းဟူသော ငဲ့ကွက်ဖွယ်, ငဲ့ကွက်မှုရှိနေခြင်းကြောင့်ကထိန်အာနိသင်မပျက်ပြယ်အောင် ကာကွယ်တားဆီးတတ်သောကျောင်း။ (ကထိန်ခင်းပြီးနောက် ထိုကထိန်ခင်းရာ ကျောင်းတိုက်၌ဆက်လက်နေထိုင်ခြင်းအားဖြင့်၎င်း, တခြားအရပ်သို့ ထွက်ခွါသွားစေကာမူ တပေါင်းလပြည့်အတွင်း၌ ထိုကျောင်းတိုက်သို့ ပြန်လာဦးမည်ဟု ကြံရွယ်ထားခြင်းအားဖြင့်၎င်း ငဲ့ကွက်မှုရှိနေခြင်းကြောင့် ကထိန်အာနိသင်ကို ဆက်လက်ရရှိစေသော ကျောင်းတည်း၊ အာဝါသ ပလိဗောဓ, စီဝရ ပလိဗောဓ-ဟု ကထိန်၏ ပလိဗောဓနှစ်မျိုးရှိရာတွင် ထိုကဲ့သို့ ငဲ့ကွက်ဖွယ်ဖြစ်သော ကျောင်းကို အာဝါသပလိဗောဓ-ဟု ခေါ်၏၊ ကထိန်အာနိသင်ဖြစ်သော သင်္ကန်းကို ချုပ်ဆိုးခြင်းအားဖြင့် သင်္ကန်းလုပ်ငန်းကိစ္စ အားလုံးပြီးပြတ်လျှင် စီဝရပလိဗောဓ ပြတ်စဲသည်မည်၏၊ ထိုအခါ ပြန်မလာတော့အံ့ဟု ရည်ရွယ်၍ ထိုကျောင်းတိုက်မှ ထွက်ခွါသွားလျှင် ထိုကျောင်း၌ ငဲ့ကွက်မှုမရှိတော့သဖြင့် အာဝါသပလိဗောဓလည်း ပြတ်စဲသွားတော့၏၊ ထိုပလိဗောဓနှစ်မျိုးလုံးပြတ်စဲသွားသောရဟန်းမှာ အနာမန္တစာရ-စသောကထိန်အာနိသင်များ ဆက်လက် မရရှိတော့ပြီ။) (၂) ကျောင်းတို့၌ ပြင်ဆင်မွမ်းမံခြင်း စသည်ဖြင့် အမြဲကြောင့်ကြ စိုက်ခြင်း။ (၁) (က) အာဝါသော-ယေဝ အာဝါသပလိဗောဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၈၇။ (—ဝိမတိ၊၁။၂၁၃။) (ခ) ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ အာဝါသပလိဗောဓော ဟောတိ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဝသတိ ဝါ တသ္မိံ အာဝါသေ၊ သာပေက္ခော ဝါ ပက္ကမတိ "ပစ္စေဿ"န္တိ။ ဝိ၊၃။၃၇၃။ အာဝါသော ယေဝ ပလိဗောဓောတိ ဝိဂ္ဂဟော။ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။ ၂၄၀။ (—ဝိ၊၅။၂၁၄၊၃၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၄။ ဝဇိရ။၅၇၂။ သာရတ္ထ၊၂။၃၈၅။ ဝိမတိ၊၁။ ၃၁၀။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၆၅၊၂၇၃-၅။) (၂) ဂိဟိပလိဗောဓံ အာဝါသပလိဗောဓဉ္စ ပဟာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ အာဝါသပလိ-ဗောဓန္တိ သေနာသနေသု နဝကမ္မာဒိဝသေန နိစ္စဗျာဝဋတံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၀။

အာဝါသမစ္ဆရိနီ (ထီ) [အာဝါသ + မစ္ဆရိနီ] ကျောင်း—နေရာဌာန—၌ ဝန်တိုသော မိန်းမ။ အာဝါသမစ္ဆရီ-ကြည့်။

အာဝါသမစ္ဆရိယ (နု) [အာဝါသ+မစ္ဆရိယ] (က) ကျောင်း—နေရာဌာန—၌ဝန်တိုခြင်း။ (ခ) ကျောင်း – နေရာဌာန – ဟူသော အကြောင်းရှိသော ဝန်တိုခြင်း – ကို အကြောင်းပြု၍ ဝန်တိုခြင်း။ ပဉ္စ မစ္ဆရိယာနိ အာဝါသမစ္ဆရိယံ....ဓမ္မမစ္ဆရိယံ။ ဒီ၊၃။၁၉၅။ အံ၊၂။၂၃၈။ အဘိ၊ဓ။ ၂၂၆။ အဘိ၊ဝိ။၁၃၉။ မဟာနိ။၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၄။ အာဝါသေ မစ္ဆရိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၄။ အာဝါသေ မစ္ဆရိယံ, အာဝါ-သဟေတုကံ ဝါ မစ္ဆရိယံ အာဝါသမစ္ဆရိယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၉၆။(—မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၅၆။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၆၅။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၄၂။)

အာဝါသမစ္ဆရီ (တိ) [အာဝါသ+မစ္ဆရီ။ ထီ-၌ အာဝါသမစ္ဆရိနီ] ကျောင်း—နေရာဌာန—၌ ဝန်တိုသော၊သူ။ အာဝါသမစ္ဆရီ ဟောတိ။ အံ၊၂။၂၂၅။ အာဝါသမစ္ဆရိနီ ဟောတိ။ အံ၊၂။၁၂၂။ အာဝါသမစ္ဆရိနီတိ အာဝါသံ မစ္ဆရာယတိ၊ တတ္ထ အညေသံ ဝါသံ န သဟ-တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။

အာဝါသမစ္ဆေရ (နံ) [အာဝါသ+မစ္ဆေရ] အာဝါသမစ္ဆရိယ-နှင့် အနက်တူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

အာဝါသမစ္ဆေရဟာရ (တိ) [အာဝါသမစ္ဆေရ+ဟရ] အာဝါသမစ္ဆေရကို–ပယ်ရှားတတ်–ပယ်ရှားရာဖြစ်–သော။ အာဝါသမစ္ဆေရဟရေ....ရုက္ခမူလမ္ပိ သုဗ္ဗတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၂။

အာဝါသဝစုနတ္ထ (ပုံ) [အာဝါသ+ဝစုန+အတ္ထ] ကျောင်းတိုက်ကိုတိုးချဲ့ခြင်းအကျိုး။ ပကတိယာ ခုဒ္ဒကံ ပုန အာဝါသဝစုနတ္ထာယ မဟတိံ ဝါ ကာတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၉၄။

အာဝါသသပ္ပါယ (ပုံ) [အာဝါသ+သပ္ပါယ] လျော်ကပ်သော – သင့်မြတ်သော – ကျောင်း–နေရာဌာန။ ဥဘယေန ပိ အာဝါသသပ္ပါယဝသေန အနုပပီဠိတံ အာဟ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၇။)

အာဝါသသာမိက (တိ) [အာဝါသ+သာမိက] ကျောင်းပိုင်ရှင်ဖြစ်သော၊ သူ။ အာဝါသသာမိကဿ ဝါ တဿ ဝံသေ ဥပ္ပန္နဿ ဝါ ကဿစိ ကထေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၄။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။)

အာဝါသာဓိမုတ္တ (တိ) [အာဝါသ+အဓိမုတ္တ] ကျောင်း၌ – နေရာဌာန၌ – စိတ်ညွတ်ကိုင်းသော – နှလုံးသွင်းသော – တွေးတောနေသော၊ သူ။ အာဝါသာဓိမုတ္တော လာဘာဓိမုတ္တော။ စူဠနိ။၁၇၀။

အာဝါသာနိသံသကထာ (ထီ) [အာဝါသ+အာနိသံသ+ကထာ] ကျောင်း၏–ကျောင်းကိုပေးလှူခြင်း၏ –အကျိုးကျေးဇူးနှင့် စပ်သောစကား။ ဒိယဍ္ဍယာမံ အာဝါသာနိသံသကထံ ကထေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။

အာဝါသာပေတ္ဂ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ဝသ+ဏာပေ+တွာ] နေစေ၍။ သော တံ ပဒေသံ အာဝါသာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃။

အာဝါသိက (တိ) [အာဝါသ+ဏိက] ကျောင်းရှိသော၊ ကျောင်းပိုင် – ကျောင်းထိုင် – အာဝါသိက–ဖြစ်သော၊ (ကျောင်းအသစ်ကို ဆောက်လုပ်ခြင်း, ကျောင်း အဟောင်းကို ပြင်ခြင်း စသော ကျောင်း လုပ်ငန်း တာဝန်အရပ်ရပ်ကို အစိုးတရ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်လျက်) ကျောင်း၌ အမြဲ သီတင်းသုံး နေထိုင်သော၊ ရဟန်း။ ကိဉ္စာဂိရိသ္မိံ အာဝါသိကာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၇၄။ မ၊၂။၁၃၈။ အာဝါသိကာ ဟောန္တီတိ ဧတ္ထ အာဝါသော ဧတေသံ အတ္ထီတိ အာဝါသိကာ။ အာဝါသောတိ ဝိဟာရော ဝုစ္စတိ။ သော ယေသံ အာယတ္တော နဝကမ္မကရဏပုရာဏပဋိသင်္ခရဏာဒိဘာရဟာရတာယ၊ တေ အာဝါသိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ အာဝါသိကာတိ နိဗဒ္ဓဝါသိနော။ တံ နိဗန္ဓာ အကတံ သေနာသနံ ကရောန္တိ၊ ဇိဏ္ဏံ ပဋိသင်္ခရောန္တိ၊ ကတေ ဣဿရာ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ (–ဝိ၊၁။ ၈၂။ ဝိ၊၃။၁၅၉။ ဝိ၊၄။၃၇၊၃၇၆။ အံ၊၁။ ၂၃၈။ ပေတ။၂၁၂။ ဇာ၊၁။၂၈၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၈၊၃၀၉၊၃၃၉၊၃၄၀၊၃၄၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၉။ ကင်္ခါ။၈၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၈၊ ၂၈၅၊၂၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀-၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀၉၊ ၃၁၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၃၃။ မ၊ဋီ၊၃။၁၆။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၄၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၂၀၉။)

အာဝါသိကကာလ (ပုံ) [အာဝါသိက+ကာလ] အာဝါသိကရဟန်းတို့ပြန်၍ နေထိုင်ရာအခါ။ ပုန အာဝါသိကကာလေ ဒဿာမီတိ ဂဟေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၉၅။

အာဝါသိကနိမိတ္တ (န) [အာဝါသိက+နိမိတ္တ] အာဝါသိက ရဟန်းတို့၏ အမှတ်အသား၊ အာဝါသိကရဟန်းတို့ကို မမြင်ရသေးသော်လည်း ကျောင်း၌ ၎င်းတို့ရှိ၏ဟု သိနိုင်ကြောင်း ဖြစ်သော အထိမ်းအမှတ်များ။ အာဝါသိကာကာရ-ကြည့်။

အာဝါသိကဘိက္ခု (ပု) [အာဝါသိက+ဘိက္ခု] အာဝါသိကရဟန်း။ အညေဟိ အာဝါသိကဘိက္ခူဟိ ပရိဘုတ္တနီဟာရေန ပရိဘုဉ္ဇိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၅။

အာဝါသိကလိင်္ဂ (န) [အာဝါသိက + လိင်္ဂ] အာဝါသိကရဟန်းတို့၏ အသွင်အပြင်၊ ကွယ်ရာအရပ်၌ရှိနေသော အာဝါသိကရဟန်းတို့ကို မမြင်ရသော်လည်း ၎င်းတို့ရှိကြောင်း သိစေနိုင်သော အထောက်အထားများ။ အာဝါသိကာကာရ-ကြည့်။

အာဝါသိကဝဂ္ဂ (ပု) [အာဝါသိက+ဝဂ္ဂ] အာဝါသိကဝဂ်။ ဝိနယပိဋက၊ ပရိဝါရပါဠိ၊ ဥပါလိပဉ္စက၊ ၁၃-ဝဂ်။ ဝိ၊၅။၃၅၄-၆။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတပါဠိ၊ ၅-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်။ အံ၊၂။၂၂၀-၂၃၃။

အာဝါသိကဝတ္တ (န) [အာဝါသိက + ဝတ္တ] အာဝါသိကရဟန်းတို့၏ ကျင့်ဝတ်။ (၎င်းကျင့်ဝတ်တို့ကို ဝိ၊၄။၃၇၇-၈-တို့၌ ကြည့်။) အာဝါသိကာ ဘိက္ခူ အာဝါသိကဝတ္တေ န ဝတ္တန္တိ။ ဝိ၊၅။၃၃၉။

အာဝါသိကဝတ္တကထာ (ထီ) [အာဝါသိက+ဝတ္တ+ကထာ] အာဝါသိကရဟန်းတို့၏ကျင့်ဝတ်ကို ဆိုရာစကား။ ဝိနယပိဋက၊ ဂဝတ္တက္ခန္ဓက၊ ၂-အာဝါသိကဝတ္တကထာ။ ဝိ၊၄။၃၇၆။

အာဝါသိကသုတ္တ (န) [အာဝါသိက+သုတ္တ] အာဝါသိကသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတပါဠိ၊ ၅-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊၂။၂၂၀-၉။

အာဝါသိကာကာရ (ပု) [အာဝါသိက+အာကာရ] အာဝါသိကရဟန်းတို့၏အခြင်းအရာ၊ အာဝါသိကရဟန်းတို့ ကျင့်ဝတ်နှင့် ပြည့်စုံသည် မပြည့်စုံသည်ကို ထင်ရှားပြကြောင်း ဖြစ်သော အထောက်အထားများ၊ (ကောင်းစွာခင်းထားအပ်သော ညောင်စောင်း အင်းပျဉ်, ကောင်းစွာ တည်ထားအပ်သော သောက်ရေ သုံးဆောင်ရေစသည်တို့တည်း)။ ဣဓ ပန ဘိက္ခဝေ အာဂန္တုကာ ဘိက္ခူ ပဿန္တိ အာဝါသိကာနံ ဘိက္ခူနံ အာဝါသိကာကာရံ အာဝါသိကလိင်္ဂံ အာဝါသိကနိမိတ္တံ အာဝါသိကုဒ္ဒေသံ သုပညတ္တံ မဉ္စပီဌံ ဘိသိဗိမ္ဗောဟနံ ပါနီယံ ပရိဘောဇနီယံ သူပဋ္ဌိတံ ပရိဝေဏံ သုသမ္မဋ္ဌံ။ ဝိ၊၃။၁၀၅။ အာဝါသိကာကာရန္တိ အာဝါသိကာနံ အာကာရံ။ သေ နယော သဗ္ဗတ္ထ။ အာကာရော နာမ ယေန တေသံ “ဝတ္တသမ္ပန္နာ ဝါ န ဝါ”တိ အာစာရသဏ္ဌာနံ ဂယှတိ၊ လိင်္ဂံ နာမ ယံ တေ တတ္ထ တတ္ထ လီနေ ဂမယတိ၊ အဒိဿမာနေပိ ဇာနာပေတီတိ အတ္ထော။ နိမိတ္တံ နာမ ယံ ဒိသွာ တေ အတ္ထီတိ ဉာယန္တိ။ ဥဒ္ဒေသော နာမ ယေန တေ ဝေဠုပပရိက္ခာရာတိ ဥဒ္ဒိသန္တိ၊ အပဒေသံ လဘန္တီတိ အတ္ထော။ သဗ္ဗမေတံ သုပညတ္တမဉ္စပီဌာဒိနေ့ဝ....အဓိဝစနံ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။

အာဝါသိကုဒ္ဒေသ (တိ) [အာဝါသိက+ဥဒ္ဒေသ] အာဝါသိက ရဟန်းဟု ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော အရာများ။ အာဝါသိကာကာရ-ကြည့်။

အာဝါသိတ (တိ)[အာ+ဝသ+ဏေ+တ] နေရာဌာန ဖြစ်စေအပ်သော၊ တည်ထောင်အပ်သော။ ဧဝံ နိဗ္ဗာနနဂရံ ပဌမံ အာဝါသိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။

အာဝါဟ (ပုံ၊န) [အာ+ဝဟ+ဏ] (သတိုးသားအတွက် အခြားသော အမျိုးထံမှ)သတိုးသမီးကို ဆောင်ယူခြင်း၊ ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်း။ အာဝါဟာနိပိ ကာရာပေတိ။ ဝိ၊၁။၁၉၇။ အာဝါဟောတိ ဒါရကဿ ပရကုလတော ဒါရိကာယ အာဟရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ အာဝဟနံ အာဝါဟော၊ ပရိဂ္ဂဟဘာဝေန ဒါရိကာယ ဂဏှာပနံ(ဂဏှနံ ?)။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၂၆။ အာဝဟနံ အာဝါဟော ဒါရိကာယ ဂဟဏံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၇။ အာဝါဟော(မ၊၂။ ၃၄၉။ သုတ္တနိ။၃၆၅။)တိ ကညာဂဟဏံ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၆၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၇၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃၄။ မူလဋီ၊၁။၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၈။)

အာဝါဟက (တိ) [အာ+ဝဟ+ဏ္ဍု] သတိုးသမီးကို ဆောင်ယူလိုသော၊သူ။ အာဝါဟဝိဝါဟက-ကြည့်။

အာဝါဟကရဏ (နံ) [အာဝါဟ+ကရဏ]သတိုးသမီးဆောင်ယူမှုကိုပြုခြင်း။ အာဝါဟန-ကြည့်။

အာဝါဟကိရိယာ (ထီ) [အာဝါဟ+ကိရိယာ] သတိုးသမီးဆောင်ယူမှုကို ပြုခြင်း။ သဘာဂကုလာနီတိ အာဝါဟကိရိယာယ သဘာဂါနိ ကုလာနိ။ မဋီ၊၂။၂၄၉။

အာဝါဟန (နံ) [အာ+ဝဟ+ယု] အာဝါဟနှင့် အနက်တူ။ အာဝါဟနံ ဝိဝါဟနံ သံစရဏံ။ ဒီ၊၁။၁၁။ အာဝါဟနံ နာမ ဣမဿ ဒါရကဿ အသုကကုလတော အသုကနက္ခတ္တေန ဒါရိကံ အာနေထာတိ အာဝါဟကရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ပရိဂ္ဂဟဘာဝေန ဒါရိကာယ ဂဏှနံ (ဂဏှာပနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၀) အာဝါဟနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၅။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၈၆။)

အာဝါဟမင်္ဂလ (နံ) [အာဝါဟ+မင်္ဂလ] သတိုးသမီးကို ဆောင်ယူခြင်း မင်္ဂလာ။ မိဂါရသေဋ္ဌိပိ ပုတ္တဿ အာဝါဟမင်္ဂလံ ကရောန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၈၈။

အာဝါဟယုတ္တ (တိ) [အာဝါဟ+ယုတ္တ] သတိုးသမီးကို ဆောင်ယူခြင်းငှါ သင့်လျော်သော။ အနာဝယှ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀)-ကြည့်။

အာဝါဟဝိဝါဟ (ပုံ) [အာဝါဟ+ဝိဝါဟ] သတိုးသမီးကို ဆောင်ယူခြင်းနှင့် သတိုးသမီးကို ပေးပို့ခြင်း။ နနု ကာလကဥ္စိကာ အသုရာ........အာဝါဟဝိဝါဟံ ဂစ္ဆန္တီတိ။ အဘိ၊က။၂၆၉။ အာဝါဟဝိဝါဟန္တိ ကညာဂဟဏဥ္စေဝ ကညာဒါနဥ္စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။ (–ဒီ၊၁။၉၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၃၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၀။ မ၊ဋီ၊၂။ ၃၁၆။)

အာဝါဟဝိဝါဟက (တိ) [အာဝါဟက+ဝိဝါဟက] သတိုးသမီးကို ဆောင်ယူလိုသောသူနှင့် သတိုးသမီးကို ပေးပို့လိုသော၊သူ။ အာဝါဟဝိဝါဟကာနံ အပတ္ထိတော ဟောတိ။ ဒီ၊၃။ ၁၄၉။ အာဝါဟဝိဝါဟကာနန္တိ အာဝါဟကာနံ ယေ တဿ ဃရတော ဒါရိကံ ဂဟေတုကာမာ၊ ဝိဝါဟကာနံ ယေ တဿ ဂေဟေ ဒါရိကံ ဒါတုကာမာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၀။

အာဝါဟဝိဝါဟကရဏတ္ထ (ပုံ) [အာဝါဟဝိဝါဟ+ကရဏ+အတ္ထ] သတိုးသမီးကို–ဆောင်ယူ–ပေးပို့–ခြင်းကို ပြုခြင်းအကျိုး။ ဗဟုကာ ဂဟပတယော စ ဂဟပတာနိယော စ အာဝါဟဝိဝါဟကရဏတ္ထာယ .... ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။

အာဝါဟဝိဝါဟမင်္ဂလ (နု) [အာဝါဟဝိဝါဟ+မင်္ဂလ] သတို့သမီးကို ဆောင်ယူခြင်း ပေးပို့ခြင်း မင်္ဂလာ (ထိမ်းမြားလက်ထပ်မင်္ဂလာ)။ အာဝါဟဝိဝါဟမင်္ဂလာဒီသု အန္တရုဿဝေသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။)

အာဝါဟဝိဝါဟယောဂျတာ (ထီ) [အာဝါဟဝိဝါဟ+ယောဂျ+တာ] သတို့သမီးကိုဆောင်ယူခြင်း ပေးပို့ခြင်းငှါ–ထိမ်းမြားလက်ထပ်ခြင်းငှါ–သင့်လျော်–လျောက်ပတ်– သည်၏ အဖြစ်။ အာဝါဟဝိဝါဟယောဂျတာဝသေန ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၂။

အာဝါဟဝိဝါဟဝိနိဗဒ္ဓ (တိ) [အာဝါဟဝိဝါဟ+ဝိနိဗဒ္ဓ] (က) သတို့သမီးကို ဆောင်ယူခြင်း ပေးပို့ခြင်းတို့၌ ဆက်စပ်သော။ (ခ)သတို့သမီးကို ဆောင်ယူခြင်း ပေးပို့ခြင်းတို့၌–ဆက်စပ်သည်၏ အဖြစ်–ဆက်စပ်ခြင်း။ (က) ယေဟိ ကေစိ အမ္ဗဋ္ဌ....အာဝါဟဝိဝါဟဝိနိဗဒ္ဓါ ဝါ။ ဒီ၊၁။၉၃။ အာဝါဟဝိဝါဟဝိနိဗဒ္ဓါတိ အာဝါဟဝိဝါဟေသု ဝိနိဗဒ္ဓါ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၆၅။ (ခ) ပဟာယ ခေါ အမ္ဗဋ္ဌ....အာဝါဟဝိဝါဟဝိနိဗဒ္ဓံ။ ဒီ၊၁။၉၃။

အာဝါဟသက္ကာရ (ပု) [အာဝါဟ + သက္ကာရ] ကောင်းမွန်စွာ ပြုလုပ်အပ်သော– သတို့သမီးဆောင်ယူခြင်းမင်္ဂလာ – ထိမ်းမြားလက်ထပ်မင်္ဂလာ။ မိဂါရသေဋ္ဌိပိ သတ္တာဟံ ပုတ္တဿ အာဝါဟသက္ကာရံ ကရောန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၆။

အာဝါဟေတွာ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ဝဟ+ဏေ+တွာ] (၁) ရှေးရှုခေါ်ဆောင်၍၊ ပူးဝင်စေ၍။ (၂) မျော၍၊ မျောပါစေ၍။ (၁) ယက္ခံ အာဝါဟေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ အာဝါဟေတွာတိ အာဝိသာပေတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၆။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၃၀။ အာဝါဟေတွာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆)တိ မန္တဗလေန အာနေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၀၃။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၆၁။) (၂) ဒုဿီလံ ကုဏ္ဍံ ဂင်္ဂါယ အာဝါဟေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။

အာဝိ(ဝိ) (ဗျ) [အာဝိသ်-သံ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်-၌ အာ+အဝ+ဣ-ဟု ပုဒ်ခွဲ၍ "အာဝီ"ဟု ဣ-ဒီဃနှင့် ရှိ၏။ ဓာန်၊တောင်ပေါက်၊သျှ။ ၁၁၅၈-၌ "အာဝိ"ဟု ဣ-ရဿနှင့် သုံးဖြတ်သည်။] ထင်–ထင်ရှား–စွာ၊ ထင်ရှားခြင်း၊ မျက်မှောက်။ အာဝိ စေဝ ရဟော စ (ဝိ၊၅။ ၁၆၇။ ဒီ၊၂။၆၈။ မ၊၁။၂၆၇)တိ သမ္မုခါ စ ပရမ္မုခါ စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ အာဝီတိ ပကာသံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၅၈။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၃၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၈၂။ အာဝိ ရဟော (ဇာ၊၁။၁၄၃)တိ သမ္မုခါ စ ပရမ္မုခါ စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။ (–ဝိ၊၃။၄၉၈။ ဝိ၊၅။ ၂၆၂။ သံ၊၁။၂၁၁။ ဥဒါန။၁၃၇။ ထေရီ။ ၄၀၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၈၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၇။)

အာဝိကတ (တိ) [အာဝိ+ကရ+တ] ထင်စွာပြု–ထင်ရှားပြု – အပ်သော။ **အာဝိကတာ** ဟိဿ ဖာသု ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၁၄၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၂၀၆။ အာဝိကတာတိ **အာဝိကတာ**ယ၊ ပကာသိတာယာတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ။ ၁၀၃။ (–ဒီ၊၃။၁၀၀-၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၈၇၊၁၇၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၃။)

အာဝိကတ္တု (တိ) [အာဝိ+ကရ+တု] ထင်စွာပြု–ထင်ရှားပြု – တတ်သော၊သူ။ ယထာဘူတံ အတ္တာနံ အာဝိကတ္တာ (ဒီ၊၃။၁၉၈။ မ၊၂။၂၉၈။ အံ၊၂။၅၈)တိ ယထာဘူတံ အတ္တနော အဂုဏံ ပကာသေတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။

အာဝိကတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာဝိ + ကရ + တွာ] ထင်စွာပြု–ထင်ရှားပြု – ၍။ သိက္ခာဒုဗ္ဗလျံ

အာဝိကတွာ (အံ၊၂။၀၀။ အဘိ၊ပု။၁၇၆)တိ သိက္ခာယ ဒုဗ္ဗလဘာဝံ ပကာသေတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ (–ဝိ၊၁။၂၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉၊၂၃၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၉၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀။)

အာဝိကမ္မ (န) [အာဝိ+ကရ+ရမ္မ] ထင်စွာပြု –ထင်ရှားပြ – ခြင်း၊ ပြောကြားခြင်း။ န ဟိ ဂုယှံ ပသတ္ထံမာဝိကမ္မံ။ ဇာ၊၁။၃၄၀။ ဒိဋ္ဌာဝိကမ္မ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၀။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၇။), ဒုဗ္ဗလျာဝိကမ္မ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁)တို့လည်း ကြည့်။

အာဝိကရဏ (န) [အာဝိ+ကရ+ယု] ထင်စွာ ပြုခြင်း။ ယာထာဝတော အစ္စယဒေသနာ အတ္တနော အာဝိကရဏံ နာမာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ (–မူလဋီ၊၃။၂၁၂။)

အာဝိကရဏတ္ထ (ပု) [အာဝိကရဏ+အတ္ထ] ထင်စွာ ပြုခြင်းအကျိုး။ အထ ဘဂဝတာ တဿာ လဒ္ဓိယာ အာဝိကရဏတ္ထံ ကော် ကာရဏံ အာဟရိတုံ ဣဒမာရဒ္ဓံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။

အာဝိကရဏယုတ္တ (တိ) [အာဝိကရဏ+ယုတ္တ] ထင်စွာပြုခြင်းနှင့် ယှဉ်သော။ အာဝိကရဏယုတ္တံ အာဝိကာတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။

အာဝိကရောတိ (ကြိ) [အာဝိ+ကရ+ဩ+တိ] ထင်စွာပြု – ထင်ရှားပြ–၏၊ ပြောကြား၏။ ဒိဋ္ဌိ အာဝိကရောတိ။ ဝိ၊၅။၃၂၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၊၂၁၉။ ဝိ၊သဂ်ဟ။၃၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁။). **အာဝိကရောန္တိ**—ဝိ၊၃။၁၅၅။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၂။ **အာဝိကရောမိ** —ဝိ၊၄။၅၀၁။ သုတ္တနိ။၂၉၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၆၁။ **အာဝိကရောဟိ**—သုတ္တနိ။၃၃၁။ ဇာ၊၁။၃၄၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ **အာဝိကရောထ** — သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၀။ **အာဝိကရေယျ**—ဝိ၊၃။၁၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၃၀။ ကင်္ခါ။၁၀၀။ **အာဝိကရိံသု**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၉။

အာဝိကရောန္တ (တိ) [အာဝိ+ကရ+ဩ+အန္တ။ ထိ–ဌ အာဝိကရောန္တီ] ထင်စွာပြု–ထင်ရှား ပြ– သော၊ ပြောကြားသော၊သူ။ တေမတ္တံ အာဝိကရောန္တော အာဟ သံဃသုဋ္ဌုတာယာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၆။ သာ ဒေဝတာ အတ္တာနံ အာဝိကရောန္တီ .... ဂါထမာဟ။ ငိမာန၊ဋ္ဌ။၇၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄၊ ၂၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၅၊၂၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၊ ၂၀၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉၊ ၁၇၅၊၂၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။၃၅၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆။)

အာဝိကာတဗ္ဗ (တိ) [အာဝိ+ကရ+တဗ္ဗ] ထင်စွာပြု–ထင်ရှားပြ–ပြောကြား–အပ်သော။ သန္တီ အာပတ္တိ အာဝိကာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၃။၁၄၁။ အာဝိကာတဗ္ဗာတိ သံဃမဇ္ဈေ ဝါ ဂဏမဇ္ဈေ ဝါ ဧကပုဂ္ဂလေ ဝါ ပကာသေတဗ္ဗာ။ ကင်္ခါ။ ၁၀၃။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။)

အဝိကာတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာဝိ+ကရ+တုံ] ထင်စွာ ပြု–ထင်ရှားပြ–ပြောကြား–ခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဒိဋ္ဌိမ္ပိ အာဝိကာတုံ။ ဝိ၊၃။ ၁၅၅။ ဒိဋ္ဌိမ္ပိ အာဝိကာတုန္တိ အတ္တနော ဒိဋ္ဌိ ပကာသေတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၆၊၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၄။)

အာဝိကာရပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာဝိ + ကရ+ ဏာပေ+တွာ] ထင်စွာပြုစေ၍။ အာဝိကာရပေတွာ ဝိသဇ္ဇေတဗ္ဗော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇)တိ ပါကဋံ ကာရေတွာ လဇ္ဇိဂဏတော ဝိယောဇေနဝသေန ဝိသဇ္ဇေတဗ္ဗော။ ဝိမတိ၊၂။၂၁၉။

အာဝိကိရိယာ (ထီ) [အာဝိ + ကရ + ရိရိယ] ထင်စွာပြုခြင်း။ အာဝိကာတဗ္ဗယုတ္တကဿ အာဝိကိရိယာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၄၉။

အာဝိကုဗ္ဗ (န) [အာဝိ+ကရ+ဩ+ဏျ] မျက်မှောက်၌ ပြုသင့်သော အလုပ်ကိစ္စ။ အာဝိကုဗ္ဗံ န ဗုဇ္ဈတိ။ ဇာ၊၁။၁၄၆။

အာဝိဇ္ဇတိ (ကြိ) [အာ + ဝိဇီ + ယ + တိ] ထက်ဝန်းကျင် သွားလာ၏၊ လှည့်လည်၏။ တိက္ခတ္တုံ ဒီပံ အာဝိဇ္ဇိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ အာဝိ-ဇ္ဇိတိ သမန္တတော ဝိစရိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၆။ အာဝိဇ္ဇိတိ ပရိယာယတိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၄။ (ပါရာဇိကအဋ္ဌကထာ သစ်၊ ပ။၂၉၁-၌ အာ-ရေးရှိသော ဝဏ္ဏမာတ်ဖြင့် အာဝဥ္ဆိ ဟုပဌမက္ခရာ "စ"ဖြင့် ဆို၏။) အာဝိဥ္ဆတိ-လည်း ကြည့်။

အာဝိဇ္ဇိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ဝိဇီ + ယ + တုံ] လှည့်လည်-လှည့်ပတ်-ခြင်းငှါ။ ဒွိဟိ ဗလိ-ဗဒ္ဒေဟိ.... အာဝိဇ္ဇိတုံ န သက္ကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၆။ အာဝိဥ္ဆိတုံ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အာဝိဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝိဇီ + ယ + တွာ] လှည့်ပတ်-ရစ်ပတ်-၍။ ပုနပ္ပုနံ အာဝိဇ္ဇိတွာ ဗန္ဓိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၀။ အာဝိဇ္ဇိတွာ-(အာဝိဥ္ဆိတွာ၊ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၈၃)တိ ပရိက္ခိပိတွာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၈၉၊ အာဝိဥ္ဆိတွာ-လည်း ကြည့်။

အာဝိဥ္ဆတိ (ကြိ) [အာ + ဝိဆ + ယ + တိ] လှည့်လည်-လှည့်ပတ်-၏။ အထ နံ ပါဒေ ဂဟေတွာ အာဝိဥ္ဆန္တိ (အာဝိဥ္ဆန္တိ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂)။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။ အာဝိဥ္ဆိ သု— သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၀။ အာဝိဇ္ဇတိ,အာဝိဥ္ဆတိ-တို့လည်းကြည့်။

အာဝိဥ္ဆန္တ (တိ) [အာ + ဝိဆ + ယ + အန္တ] လှည့်လည်-လှည့်ပတ်-သော၊ သူ။ ဖြာဟွ-ဏော.... ဆာရိကပုဥ္ဆ အာဝိဥ္ဆန္တော ပရိဒေ-ဝတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၀။

အာဝိဥ္ဆိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [အာ + ဝိဆ + ယ + တုံ] လှည့်လည်-လှည့်ပတ်-ခြင်းငှါ။ အာဝိဥ္ဆိတုံ သက္ကုဏေယျတာယာ (ကင်္ခါ။၁၃၅)တိ ဆိန္န-တဋ္ဌာဒီနံ မဘာဝတော အနုပရိယာယိတုံ သက္ကုဏေယျတာယ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၃၉။ အာ-ဝိဇ္ဇိတုံ-လည်း ကြည့်။

အာဝိဥ္ဆိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝိဆ+ယ + တွာ] (က) လှည့်လည်၍၊ လှည့်ပတ်၍။ (ခ) ချာချာပတ်ပတ်လည်အောင် လှည့်၍။ (ဂ) ခြံရံ၍၊ ဝန်းရံ၍။ (က) ရက္ခံ အာဝိဥ္ဆိတွာ သတ္တေန ဝါ အာကောဋ္ဌေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။) (ခ) ပုရိသော သပ္ပံ အာ-ဝိဥ္ဆိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၉၀။ **အာဝိဥ္ဆိတွာ**-(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၄)တိ ဘမေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၇၅။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၅၄။) (ဂ) တံ နဂရံ ဗဟိ **အာဝိဥ္ဆိတွာ** ဇာတေန .... ဂေဟဇ္ဇာဒနတိဏေန စ သမ္ပန္နံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။ အာဝိဥ္ဆိတွာတိ ပရိက္ခိပိတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၉၊ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၁၂။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၈၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၈၀။)

အာဝိဥ္ဆိယမာန (တိ) [အာ+ဝိဆ+ယ+မာန] လှည့်ပတ်-ချာချာလည်အောင် လှည့်-အပ်သော။ မဏ္ဍလာကာရေန အာဝိဥ္ဆိယမာနံ အလာတမေဝ အလာတစက္ကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၂၆။

အာဝိဥ္ဆတိ (ကြိ) [အာ+ဝိ+အဆိ(အဥ္ဆ)+အ +တိ] (က) ဆွဲငင်၏။ (ခ) စောင်းငဲ့၏။ (ဂ) ညွှတ်၏။ (ဃ) မေ့၏။ (င) လှည့်-လည်စေ-၏။ (က) တံ စက္ခုံ အာဝိဥ္ဆတိ မနာပိ-ယေသု ရူပေသု။ သံ၊၂။၄၀၂။ နာဝိဥ္ဆတိ— သံ၊၂။၄၀၃။ နေတ္တိ။၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၆၇။ **အာဝိဥ္ဆန္တိ** (အာဝိဥ္ဆန္တိ၊ သျာ) —ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၄၀။ ဝိမတိ၊၁။၆၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၁။ **အာဝိဥ္ဆေယျ**— သံ၊၂။၄၀၂။ **အာဝိဥ္ဆေယျုံ** (အာဝိဥ္ဆေယျုံ၊သီ)—သံ၊၂။၄၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၀။ **အာဝိဥ္ဆေယျာသိ** (အာဝိဥ္ဆေယျာသိ၊ သီ၊သျာ)—အံ၊၂။၄၆၂။ **အာဝိဥ္ဆေယျာမ**— (အာဝိဥ္ဆေယျာမ၊ သျာ။ အာဝိဥ္ဆေယျာမ၊ သီ၊ဣ)— ဒီ၊၃။၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ အာဝိဥ္ဆိ (အာဝိဥ္ဆိ၊ သီ၊သျာ) — ဝိ၊၁။၁၈၆။ (ခ) ကုမ္ဘိံ **အာဝိဥ္ဆတိ**။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ **အာဝိဥ္ဆန္တိ**

—ဝိ၊၃။၃၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ (ဂ) ဂါဝိ' တရုဏဝစ္ဆံ ဝိသာဏေ အာဝိဉ္ဆေယျ(အာဝိဉ္ဆေယျ၊ သီ၊သျှ၊ကံ၊ဣ)။ မ၊၃။၁၈၀။ (ဃ) ဥဒကံ ကလသေ အာသိဉ္စိတွာ မတ္တေန အာဝိဉ္ဆေယျ။ မ၊၃။၁၈၁။ (င)အထ နံ ပါဒေ ဂဟေတွာ အာဝိဉ္ဆိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၄၂။ အာဝိဉ္ဆိ (အာဝိဉ္ဆိ ?)—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၃၀၈။ အာဝိဉ္ဆတိ-လည်း ကြည့်။

အာဝိဉ္ဆန (န၊ထိ) [အာ+ဝိ+အဉ္ဆ+ယု](က) ဆွဲငင်ခြင်း။ (ခ) ဆွဲငင်ကြောင်းဖြစ်သော အရာဝတ္ထု၊ (ကြိုး စသည်)။ (ဂ) ဆွဲငင်– လည်စေ – လှည့် – အပ်သော အရာဝတ္ထု၊ (ထင်းမီးစ စသည်)။ (ဃ) ဆွဲငင်ရာအရပ်။ (က) အာကဍ္ဎနာ နာမ အာဝိဉ္ဆနာ (အာဝိဉ္ဆနာ၊ သီ၊သျှ)။ ဝိ၊၁။၁၇၄။ (–နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၄၄။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၇။) (ခ) အထ ရာဇာ အာဝိဉ္ဆနေ ဗဒ္ဓံ ကုဉ္စိကမုဒ္ဒိကံ ဂဏှိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၆။ အာဝိဉ္ဆနရဇ္ဇု-တို့လည်း ကြည့်။ (ဂ) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ (ဃ) အာဝိဉ္ဆနက,အာဝိဉ္ဆနဋ္ဌာန-တို့ ကြည့်။

အာဝိဉ္ဆနအလာတစက္ကသိခါ (ထီ) [အာဝိဉ္ဆန+အလာတစက္က+သိခါ] ဆွဲငင် – လည်စေ – လှည့်– အပ်သော မီးစ၏ မီးလျှံ။ ဗလဝတာ ပုရိသေန အာဝိဉ္ဆနအလာတစက္ကသိခါ ဝိယ.... ပညာယိတ္ထ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။

အာဝိဉ္ဆနက (န) [အာဝိဉ္ဆန+က] (တံခါးကို) ဆွဲငင်ရာအရပ်။ သက္ကော ဒေဝရာဇာ အာဝိဉ္ဆနကေ အာရက္ခံ ဂဏှိ။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၁။

အာဝိဉ္ဆနစ္ဆိ (ဆိ)ဒ္ဒ (န) [အာဝိဉ္ဆန + ဆိဒ္ဒ] ဆွဲငင်ရာဖြစ်သော အပေါက်။ အာဝိဉ္ဆနစ္ဆိဒ္ဒ-(ဝိ၊၄။၂၉၂)န္တိ ယတ္ထ အဂ္ဂဠိ' ပဝေသေတွာ ဒွါရံ အာကဍ္ဎန္တာ ဒွါရဗာဟံ ဖုသာပေန္တိ၊ တသေ့တံ အဓိဝစနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၄။ (– ဝိ၊၄။၂၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၉။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၃၇။)

အာဝိဉ္ဆနဋ္ဌာန (န) [အာဝိဉ္ဆန+ဌာန] ဆွဲငင်ရာအရပ်။ သယမ္ပိ အာဝိဉ္ဆနဋ္ဌာနေ အာရက္ခံ ဂဏှိ။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။

အာဝိဉ္ဆနရဇ္ဇု (ထီ) [အာဝိဉ္ဆန+ရဇ္ဇု] (တံခါးရွက်စသည်ကို)ဆွဲငင်ကြောင်းဖြစ်သောကြိုး။ အာဝိဉ္ဆနရဇ္ဇု (ဝိ၊၄။၂၅၇၊၂၉၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅၉)န္တိ ကဝါဋဗန္ဓေ ဆိဒ္ဒံ ကတွာ တတ္ထ ပဝေသေတွာ ယေန ရဇ္ဇုကေန ကဍ္ဎန္တာ ဒွါရံ ဖုသာပေန္တိ၊ တံ အာဝိဉ္ဆနရဇ္ဇုကံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၄။ (–ဝိ၊၄။၂၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၉၂။)

အာဝိဉ္ဆနရဇ္ဇုက (တိ) [အာဝိဉ္ဆနရဇ္ဇု+က] အာဝိဉ္ဆနရဇ္ဇု-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အာဝိဉ္ဆနရသ (တိ) [အာဝိဉ္ဆန + ရသ] ဆွဲငင်ခြင်း ကိစ္စရှိသော (စက္ခု စသည်)။ ရူပေသု အာဝိဉ္ဆနရသံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၇၄။ (–မူလဋီ၊၁။၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၀။)

အာဝိဉ္ဆန္တ (တိ) [အာ+ဝိ+အဉ္ဆ + အ+အန္တ] (က) လှည့်လည် သော၊သူ။ (ခ) ဆွဲငင် သော၊သူ။ (က) သက္ကာ ဟောတိ အန္တောယေဝ အာဝိဉ္ဆန္တော ဝိစရိတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ (ခ)ယံ ရဇ္ဇုံ အာဝိဉ္ဆန္တော ဌာနာ စာလေတုံ သက္ကောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။)

အာဝိဉ္ဆန္တိ (ကြိ) အာဝိဉ္ဆတိ-ကြည့်။

အာဝိဉ္ဆမာန (တိ) [အာ + ဝိ + အဉ္ဆ+အ+မာန] ဆွဲငင်သော၊သူ။ တံ အာဝိဉ္ဆမာနာဝ သမဏမဗ္ဘံ ကရောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၆။

အာဝိဉ္ဆိ (ကြိ) အာဝိဉ္ဆတိ-ကြည့်။

အာဝိဉ္ဆိ (ဉ္ဆေ)တွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ဝိ+ အဉ္ဆ+တွာ] (က) လည်စေ – လှည့် – ၍။ (ခ) ဆွဲငင်၍။ (က) ပတ္တံ အာဝိဉ္ဆိတွာ (အာဝိဉ္ဆိတွာ၊ သျှ။ အဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ၊ က)

ခေါဝတောပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၇။) (ခ) ဒွိသု ပါဒေသု ဂဟေတွာ တံ အာဝိဇ္ဈေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ အာရဇယာ-ရဇယာ လည်း ကြည့်။

အာဝိဇ္ဈေယျ
အာဝိဇ္ဈေယျာမ
အာဝိဇ္ဈေယျာသိ
အာဝိဇ္ဈေယျုံ } (ကြိ) အာဝိဇ္ဈတိ-ကြည့်။

အာဝိဉ္ဆိ(ဇ္ဈေ)တွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝိ+အဉ္ဆ+တွာ] (က) စောင်း–ငဲ့–၍။ (ခ) လှည့်ပတ်–ခြံရံ–၍။ (က) တံ ဘာဇနံ အာဝိဉ္ဆိတွာ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ ကုမ္ဘိံ အာဝိဇ္ဈေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ (ခ) ရာဇဂဟနဂရံ ကိရ အာဝိဇ္ဈေတွာ မဟာပေဘာလောကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၁။

အာဝိဋ္ဌ (တိ) [အာ + ဝိသ + တ] ပူးဝင်အပ်သော၊သူ။ အန္တာဝိဋ္ဌာတိ အနုအာဝိဋ္ဌာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၁။)

အာဝိဋ္ဌပုဂ္ဂလ (ပု) [အာဝိဋ္ဌ + ပုဂ္ဂလ] ပူးဝင်–လွှမ်းမိုး–အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ကာရေန္တော စ အာဝိဋ္ဌပုဂ္ဂလဿ စိတ္တဝသေန ကာရေန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၂။

အာဝိဒ္ဓ (တိ) [အာ+ဝိဓ+တ] (၁) လှည့်အပ်သော။ (၂) ပစ်အပ်သော။ (၃) ထား–တပ်–အပ်သော။ (၁) စက္ကံ တေ သိရသိ မာဝိဒ္ဓံ။ ဇာ၊၁။၂၀၁။ သိရသိ မာဝိဒ္ဓန္တိ ယံ ပန တေ တွဒံ စက္ကံ သိရသို အာဝိဒ္ဓံ ကုမ္ဘကာရစက္ကမိဝ ဘမတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၃၀၈။) (၂) နန္ဒော နန္ဒော’တ္တ ခိတ္တာ စေ’–ရိတာ’ ဝိဒ္ဓါ’ထ ကမ္ပိတော။ ဓာန်။၇၄၄။ (၃) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အာဝိဒ္ဓပက္ခပါသက (တိ) [အာဝိဒ္ဓ+ပက္ခပါသက] ထက်ဝန်းကျင်မှ–ထားအပ်သော–တပ်အပ်သော – ခြင်ပိတ် – ခေါင်အုပ် – ရှိသော၊ (ဇရုံးအိမ်)။ အာဝိဒ္ဓပက္ခပါသက (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅၁)န္တိ ကဏ္ဏိကမဏ္ဍလဿ သမန္တာ ဌပိတ-ပက္ခပါသကံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၈။ အာသမန္တတော ဝိဒ္ဓ ပက္ခပါသကမေတ္ထာတိ အာဝိဒ္ဓ-ပက္ခပါသကံ။ ပါစိတ်၊ယော၊၂။၄၁။

အာဝိဒ္ဓပမုခ (န) [အာဝိဒ္ဓ+ပမုခ] ဝန်းရံ၍ ထုတ်ထားအပ်သော–အဦး–စမုခ်–အဆောင်–ကြောင်လည်ခန်း။ သမန္တာပရိယာဂါရောတိ သမန္တတော အာဝိဒ္ဓပမုခံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၆။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၉။ (–ဝဇိရ။၅၂၅။)

အာဝိဘဝတိ (တိ) [အာဝိ+ဘူ+အ+တိ] ထင်စွာ – ထင်ရှားစွာ – ဖြစ်၏။ သစ်တဋ္ဌော အာဝိဘဝတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၂။ ၅၀၆။ အာဝိဘဝန္တိ—အနုဋ္ဌီ၊၃။၁၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၅၀၅။ အာဝိဘဝိဿတိ— ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၁၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ၊ ၈၀၊၁၈၁။ အာဝိဘဝိဿန္တိ— ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၊ ၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၀။

အာဝိဘဝန (န) [အာဝိ+ဘူ+ယု] ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ခြင်း။ အာဝိဘဝနန္တိ ပစ္စက္ခဘာဝေါ။ နီတိ.ပဒ။၁၁၅။

အာဝိဘဝနာကာရ (ပု) [အာဝိဘဝန+အာကာ-ရ] ထင်စွာ–ထင်ရှားစွာ–ဖြစ်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ တတ္ထ စ ပဋ္ဌနဋ္ဌော ဒုက္ခဿ သရသေနေဝ အာဝိဘဝနာကာရော။ မူလဋ္ဌီ၊ ၂။၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၂။၁၉၀။ (–အနုဋ္ဌီ၊၂။၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၂၊၁၉၁၊၅၀၆။)

အာဝိဘာဝ (ပု) [အာဝိ+ဘာဝ] (၁) ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်၊ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်လာခြင်း။ (၂) လူသုအများ ထင်ရှားစွာ မြင်တွေ့နိုင်သော တန်ခိုးရှင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော တန်ခိုးပြာဋိဟာ(တန်ခိုးသာမက တန်

ခိုးပြနေသော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုယ်တိုင်ပင် လူသူအများမျက်မှောက်မှ ကွယ်ပျောက်မသွားဘဲ အထင်အရှား တွေ့မြင်စေနိုင်သော တန်ခိုးပြာဋိဟာ)။ (၁) အာဝိဘာဝံ တိရောဘာဝံ။ ဒီ၊၁။၇၃။ ဒီ၊၃။၉၃။ မ၊၁။၄၁။ သံ၊၁။၃၄၂။ သံ၊၃။၂၃၁။ အံ၊၁။၁၇၀။ အံ၊၂။၁၄၊၂၄၈။ အံ၊၃။၄၁၇။ ပဋိသံ။၁၀၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ အာဝိဘာဝန္တိ ပါကဋဘာဝံ ကရောတီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ အာဝိဘာဝန္တိ.... အာဝိဘာဝပဒဿ ပါကဋဘာဝတ္ထော ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ အာဝိဘာဝတော-(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၃) တိ ပကာသဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၀၅။ (-ပဋိသံ။၃၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈။ ဝဇိရ။၁၄၅။ မူလဋီ၊၃။၁၀၁။ အနုဋီ၊၃။၁၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃။) (၁) (၂) အပိ စ သဗ္ဗမ္ပိ ပါကဋံ ပါဋိဟာရိယံ အာဝိဘာဝေါ (အာဝိဘာဝံ ဂိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂) နာမ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၉။

အာဝိဘာဝကထာ (ထီ) [အာဝိဘာဝ+ကထာ] ထင်ရှားသည်၏အဖြစ်ကို ပြတတ်သော-ထင်ရှားအောင်ဖော်ပြသော-စကား။ အယံ ပနဿ ပုဗ္ဗယောဂတော အာဝိဘာဝကထာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။)

အာဝိဘာဝကရဏ (နု) [အာဝိဘာဝ+ကရဏ] ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကို ပြုခြင်း။ ဣဒမေဝ အာဝိဘာဝကရဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄။

အာဝိဘာဝတ္ထ (ပု) [အာဝိဘာဝ+အတ္ထ] ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အကျိုး။ တဿ စ အာဝိဘာဝတ္ထ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄)န္တိ ဘာရိယာ-ဒီသဘာဝဿ ပကာသနတ္ထံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၃။ အာဝိဘာဝတ္ထ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃)န္တိ ဖရုသဝါစာဘာဝဿ ပါကဋကရဏတ္ထံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇၊၁၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅၊၂၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၂။)

အာဝိဘာဝန (တိ) [အာဝိ+ဘာဝန] ထင်ရှားစွာဖြစ်စေသော(ဉာဏ်)။ တဿ ဉာဏဿာတိ တဿ အတ္ထဿ အာဝိဘာဝနဿ ဉာဏဿ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၈။

အာဝိဘာဝပါဋိဟာရိယ (နု) [အာဝိဘာဝ+ပါဋိဟာရိယ] (တန်ခိုးနှင့် တန်ခိုးရှင် ပုဂ္ဂိုလ် နှစ်မျိုးလုံး)-ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကို-လူသူအများမျက်မြင်ဖြစ်အောင် - ပြုတတ်သော တန်ခိုးပြာဋိဟာ။ ဣဒံ တာဝ တ္ထ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနတ္ထေရော အာဝိဘာဝပါဋိဟာရိယံ အကာသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄။)

အာဝိဘာဝိတ (တိ) [အာဝိ+ဘူ+ဏေ+တ] ထင်ရှားစွာဖြစ်စေအပ်သော။ အတိဒေသေန အာဝိဘာဝိတမတ္ထံ ဒဿေတုံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၈။

အာဝိဘူတ (တိ) [အာဝိ+ဘူတ] ထင်ရှားစွာဖြစ်သော၊ ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော။ တံ ယသ္မာ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိဝသေနေဝ အာဝိဘူတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။ ကင်္ခါ။၁၄၀။ အာဝိဘူတံ ပါကဋံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၄၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၂။)

အာဝိဘူတကာလ (ပု) [အာဝိဘူတ + ကာလ] ထင်ရှားစွာဖြစ်သောအခါ။ မဏိနော အာဝိဘူတကာလော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၀။

အာဝိဘူတရူပ (တိ) [အာဝိဘူတ+ရူပ] ပေါ်လွင် - ထင်ရှား - သော သဘောရှိသော။ နာမပဒေ ဟိ ဒြဗျမာဝိဘူတရူပံ၊ ကိရိယာ အနာဝိဘူတရူပါ ယထာ ဖဿောတိ။ အာချာတပဒေ ပန ကိရိယာ အာဝိဘူတရူပါ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၃၅။

အာဝိလ (တိ) [အာ+ဝိလ+ဏ။ အဝ+ဣလ။ ဓာန်၊ ငို၊ ၆၆၉။] နောက်ကျု —မကြည်လင် — မသန့်ရှင်း—သော။ အာဝိလာနိ စ ပါနီယာနိ ပိဝတိ။ ဝိ၊၃။ ၅၀၀။ ဥဒါန၊၁၂၅။ အာဝိလာ-နီတိ.... အာလုဠိတာနိ ကဒ္ဒမောဒကာနိ ပိဝ-တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၄။ တံ စက္ကစ္စိန္နံ ဥဒကံ ပရိတ္တံ လုဠိတံ အာဝိလံ သန္ဒတိ။ ဒီ၊၂။၁၀၇။ ဥဒါန။ ၁၈၁။ အာဝိလန္တိ အာလုလံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၃။ အာဝိလော(သံ၊၃။၁၀၈။ အံ၊၂။၂၀၄)တိ အပ္ပသန္နော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ (—အံ၊၁။၈။ ဇာ၊၁။၄၈။ မဟာနိ။၃၉၀။ စူဠနိ။ ၃၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။ ကခ်ါ။ ၂၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၊၈။ ပိမာန၊ ဋ္ဌ။၃၂၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၇၈။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၁။)

အာဝိလကရ(တိ) [အာဝိလ+ကရ+အ] နောက် ကျု —မကြည်လင် —ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ အာဝိလကရေ ကိလေသေ ဇဟေယျာ- (စူဠနိ။၃၇)တိ စိတ္တာလုဠကရေ ဥပတာပ- သခ်ါတေ ကိလေသေ ဇဟေယျ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၈။ (—နေတ္တိ၊ဝိ။၁၁၀။)

အာဝိလကရဏ (တိ) [အာဝိလ + ကရဏ] နောက်ကျု —မကြည်လင် —ခြင်းကို ပြုတတ် သော။ အနာဝိလန္တိ အာဝိလကရဏကိလေ- သဝိရဟိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၉။

အာဝိလက္ခ (တိ) [အာဝိလ+အက္ခိ] နောက်ကျု —နီမြန်း—သော မျက်စိရှိသော၊သူ။ ယံ ဝေ ပိဝိတွာ ဥက္ကဋ္ဌော အာဝိလက္ခော။ ဇာ၊၁။ ၃၆၂။ အာဝိလက္ခောတိ ရတ္တက္ခော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၀။

အာဝိလက္ခိ (တိ) [အာဝိလ + အက္ခိ] နောက် ကျု — မကြည်လင်—သော မျက်စိရှိသော။ ဝက်ကိ္ခ ပန အာဝိလက္ခိ စ ဟောတိယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ (—ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၂။)

အာဝိလစိတ္တ (တိ) [အာဝိလ+စိတ္တ] နောက်ကျု —မကြည်လင်—သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အာ- ဝိလစိတ္တော အနာဝိလံ။ ထေရီ။၄၂၀။ အာ- ဝိလစိတ္တောတိ စိတ္တဿ အာဝိလဘာဝကရာ- နံ ကာမဝိတက္ကာဒီနံ ဝသေန အာဝိလစိတ္တော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၉။ (—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။)

အာဝိလတိ (ကြိ) [အာ + ဝိလ + အ + တိ] နောက်ကျု၏။ လုဠတိ အာဝိလတိ ဥမ္မိဇာတံ ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၅၂။

အာဝိလသက်ပ္ပပ္ပဟာန (န) [အာဝိလ +သက်ပ္ပ +ပဟာန] နောက်ကျု —ညစ်နွမ်း —သော— အကြံအစည် — တွေးတောမှု — ကို ပယ်ခြင်း။ အာဝိလသက်ပ္ပပ္ပဟာနာ အနာဝိလော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။

အာဝိသတိ (ကြိ) [အာ+ဝိသ+အ+တိ] (က) ဝင်—ဝင်ရောက်—၏။ (ခ) ဝင်—ပူးဝင်—ပူး ကပ်—၏။ (ဂ) ဝင်—လွှမ်းမိုး—ဖိစီး—၏။ (က) သောကံ အာဝိသတိ။ ဝိ၊၂။၄၄၆။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၃။ ကခ်ါ။၃၄၇။ (—ဇာ၊၂။၈၀။) အာဝိသန္တိ—ထေရ။၃၃၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။ အာဝိသိ —သုတ္တနိ။၄၂၄။ ရှင်း-ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၇၃။ (ခ) အယံ ယက္ခော အာဝိ- သတိ။ ဒီ၊၃။၁၆၅။ အာဝိသတီတိ တသောဝ ဝေဝစနံ၊ အထ ဝါ လဂ္ဂတိ န အပေတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။ အာဝိသန္တိ— ဝိ၊၃။၂၀၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၀။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၂။ အာဝိသေယျ—မိလိန္ဒ။၁၆၉။ (ဂ) အရတိ မံ သောမဒတ္တ အာဝိသတိ။ ဇာ၊၂။၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၉၇။ တေန ကောဓော မံ မာဝိသိ။ ဇာ၊ ၂။၁၇၅။ အာဝိသီတိ အဇ္ဈောတ္ထရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၉၆။

အာဝိသန (န) [အာ+ဝိသ+ယု] ပူးဝင်—ပူး ကပ်—ခြင်း။ အာဝိသနဝသေန တဿ အတ္တ- ဘာဝံ အဓိဘဝိတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၂။

အာဝိသန္တ (တိ) [အာ+ဝိသ+အ+အန္တ] ဝင်ရောက်–ပူးဝင်–သော၊သူ။ သရီရံ အနုပဝိသိတွာ ဝိယ အာဝိသန္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၁။

အာဝိသာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ)[အာ+ဝိသ+ဏာပေ+တွာ] ဝင်ရောက်–ပူးဝင်–စေ၍။ အာပါဟေတွာတိ အာဝိသာပေတွာ။ ပိမတိ၊၁။ ၂၃၈။

အာဝိသိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝိသ+တုံ] ဝင်ရောက်–ပူးဝင်–ခြင်းငှါ။ မစ္စုံ ပန တေပိ အဿာသေန ဥပဟနိတုံ ဝါ အာဝိသိတုံ ဝါ န သက္ကောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀၃။ (–မ၊ဋီ၊၂။ ၃၁၂။)

အာဝိသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝိသ+တွာ] ဝင်ရောက်–ပူးဝင်–၍။ ဇေဋ္ဌပုတ္တဿ သရီရံ အာဝိသိတွာ ပိဋ္ဌံ ဇနေသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၀။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃၊၄၉၄။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၀၀။)

အာဝိ (ဗျ) [အာ+အဝ+ဤ] အာဝိ-ကြည့်။

အာဝီကတ (တိ) [အာဝီ+ကရ+တ] ထင်စွာ–ထင်ရှားအောင်–ပြုအပ်သော၊ ပြောကြားအပ်သော။ အာဝီကတာ ပန အနာပတ္တိဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၄။ အာဝိကတ-လည်းကြည့်။

အာဝုဋ (တိ) [အာ+ဝု+တ] ဖုံးလွှမ်း–လွှမ်းမိုး–ပိတ်ဆို့–အပ်သော၊သူ။ တမောခန္ဓေန အာဝုဋာ (အာဝဋာ၊ သီ)။ ဝိ၊၃။၆။ ဒီ၊၂။ ၃၁။ မ၊၁။၂၂၄။ မ၊၂။၂၉၁။ သံ၊၁။၁၃၈။ တမောခန္ဓေန အာဝုဋာတိ အဝိဇ္ဇာရာသိနာ အဇ္ဈောတ္ထဋာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၄။ အာဝုတ-လည်းကြည့်။

အာဝုဏန (န) [အာ+ဝု+ဏာ+ယု] ဖွဲ့ချည်–သီကုံး–ခြင်း။ ဆတ္တသဒ္ဒိသံ ကတွာ အာဝုဏနတော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၁။

အာဝုဏန္တ (တိ) [အာ+ဝု+ဏာ+အန္တ] သီကုံးသော၊သူ။ မုတ္တံ အာဝုဏန္တော ဝိယ ဂဏှာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။

အာဝုဏာ(ဏ)ဟိ (ကြိ) [အာ+ဝု+ဏာ+တိ] ဖွဲ့–သီ–သီကုံး–လျှို–ဏ်။ ရာဇာနော စောရံ နိမ္ဗသူလေ အာဝုဏန္တိ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ အာဆိံ ပလိဃသီသေ အာဝုဏန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ အာဝုနန္တိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀။ အာဝုနတ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁။ အာဝုနေယျ—သံ၊၃။၃၈၆။ အာဝုဏိ—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၈။ အာဝုဏိ—အပ၊၂။၂၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ အာဝုဏိသန္တိ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။

အာဝုဏာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ဝု+ဏာပေ+တိ] ဖွဲ့–သီ–လျှို–စေ၏။ သူလေယေဝ အာဝုဏာပေဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။

အာဝုဏိတ (တိ) [အာ+ဝု+ဏာ+တ] ဖွဲ့–သီ–လျှို–အပ်သော၊သူ။ သူလေ အာဝုတော အာဝုဏိတော ပေါသော ပုရိဒ္ဓသော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။

အာဝုဏိတမစ္ဆ (ပု) [အာဝုဏိတ+မစ္ဆ] ဖွဲ့–သီ–လျှို–အပ်သော ငါး၊ တံစို့ထိုးအပ်သောငါး။ သူလေသု အာဝုဏိတမစ္ဆာ ဝိယ စိရံ ပစ္စန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃၁။

အာဝုဏိ(နိ)တွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝု+ဏာ+တွာ] သီကုံး–လျှို–၍။ အာဝုဏိတွာ ကရတ္တလေ(စရိယာ။၄၁၇)တိ....ဟတ္ထတလေ ဆိဒ္ဒံ ကတွာ ရဇ္ဇုကေ လမ္ဗနတ္ထံ ရဇ္ဇုံ ပဋိမုဉ္စိတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၄၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၇၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။) အာဝုနိတွာ—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၁၊၅၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၈၅။

အာဝုတ (တိ) [အာ+ဝု+တ] (၁) (က) သီ–ဖွဲ့–သီ ကုံး–တပ်ထား–အပ်သော။ (ခ) သီ–ဖွဲ့–ယက်–အပ်သော။ (၂) ဖုံးလွှမ်း–လွှမ်းမိုး–တားမြစ်–ပိတ်ဆို့–အပ်သော။ (၁) (က) တတြိဒံ သုတ္တံ အာဝုတံ နီလံ ဝါ ပီတံ ဝါ။ ဒီ၊၁။ ၇၂။ မ၊၂။၂၀၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁း၁၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃၈။) (ခ) တန္တာဝုတာနန္တိ တန္တေ အာဝုတာနံ၊ တန္တံ အာရောပေတွာ ဝါယိတာနန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။ (၂) အာဝုတာ နိဝုတာ ဩနဒ္ဓါ ပရိယောနဒ္ဓါတိ ပဒါနိ အာဝရဏာဓိနံ ဝသေန ဝုတ္တာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ အာဝုတော (မ၊၂။၄၁၉။ မ၊၃။၁၇၂။ မဟာနိ။ ၁၀။ စူဠနိ။ ၂၄)တိ အာဝရိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၁။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၁။ (–ဣတိဝုတ်။၂၀၁။ သုတ္တနိ။၃၂၁။ မဟာနိ။၁၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၅။) အာဝုဋလည်း ကြည့်။

အာဝုတပဏ္ဍုသုတ္တ (န) [အာဝုတ + ပဏ္ဍု + သုတ္တ] သီကုံး–တပ်ထား–အပ်သော ဖျော့တော့သော အဆင်းရှိသောကြိုး။ မဏိရတနေ အာဝုတပဏ္ဍုသုတ္တံ ဝိယ ပဿတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။

အာဝုတမုတ္တာ (ထီ) [အာဝုတ+မုတ္တာ] သီကုံးအပ်သောပုလဲ၊ ပုလဲကုံး။ အထဿ လောမကူပေသု အာဝုတမုတ္တာ ဝိယ ဟိမဗိန္ဒူနိ တိဋ္ဌန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။

အာဝုတရဇ္ဇု (ထီ) [အာဝုတ+ရဇ္ဇု] သီ–ဖွဲ့ချည်–အပ်သော ကြိုး။ နာသာယ အာဝုတရဇ္ဇုံ အာကမိုတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၀။

အာဝုတသုတ္တ (န) [အာဝုတ + သုတ္တ] သီ–ဖွဲ့ချည်–အပ်သော–ကြိုး။ အာဝုတသုတ္တံ ဝိယ ဝိပဿနာဉာဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။

(–ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၅။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၂၅။)

အာဝုတ္တိ (ထီ) [အာ+ဝတ+တိ] (၁) အာဝုတ္တိနည်း၊ သဒ္ဒါတခုတည်း၌ နှစ်ကြိမ်ထပ်၍ အနက်အဓိပ္ပါယ်ယူရသောနည်း။ (၂) အာဝုတ္တိအလင်္ကာ။ အနက်ကိုရင်း, ပုဒ်ကိုရင်း, ပုဒ်အနက် နှစ်မျိုးစုံကိုရင်း အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် ထပ်၍ ဆိုသော စကား တန်ဆာ အလင်္ကာ။ (၁) အာဝုတ္တိဝသေန ဝါ တေ သရဏာဿာတိ တွေ အတ္ထော ဝိဘာဝေတဗ္ဗော တုယှံ သရဏာဘူတဿ စ ဣတရသရဏဿ စ အာနုဘာဝေါတိ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၈၅။ တေသန္တိ ဣဒံ အာဝုတ္တိဝသေန ဂဟေတဗ္ဗံ “တေသံ သဒ္ဒါဆေဒကဝါဒံ နာမ တေသံ ဒဿေတိ”။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၁၃။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၄၂၆။) (၂) ပုနပ္ပုနမုစ္စာရဏံ.... သာယ မာဝုတ္တိ နာမတော။ သုဗောဓာလင်္ကာရ။ ၂၂၄။

အာဝုတ္တိဉာယ (ပု) [အာဝုတ္တိ+ဉာယ] အာဝုတ္တိနည်း။ သွာယမတ္ထော အာဝုတ္တိဉာယေန စ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၃။

အာဝုတ္တိနယဒဿန (န) [အာဝုတ္တိ+နယ+ဒဿန] အာဝုတ္တိနည်းကို ပြခြင်း။ အာဝုတ္တိနယဒဿနဝသေန မိဿေတွာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၂၉။

အာဝုတ္ထ (တိ) [အာ+ဝသ+တ] နေထိုင်–သီတင်းသုံး – ရာ ဖြစ်သော၊ (ဇေတဝန်ကျောင်း)။ အာဝုတ္ထံ ဓမ္မရာဇေန။ မ၊၃။ ၃၀၆။ သံ၊၁။၃၁။ ဣတိဝုတ် ဋ္ဌ။၁၀၂။ နေတ္တိ။ ၁၂၇။

အာဝုဓ (န) [အာ + ယုဓ + အ။ အာဒါယ ယုဇ္ဈန္တေ ယန္တိ အာဝုဓံ၊ ယဿ ဝေါ။ အာယုဓံ ဝါ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၇၅။] ရိုက်နှက်ထိုးခုတ်ပစ်ခတ်ကြောင်းဖြစ်သော အရာဝတ္ထုများ၊ လက်နက်။ (လက်နက် သုံးမျိုး – သုတ

လက်နက်, ပဝိဝေကလက်နက်, ပညာလက်နက်။ ဒီ၊၃။၁၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။, လက်နက်လေးမျိုး – မုတ္တာမုတ္တလက်နက်, အမုတ္တလက်နက်, ပါဏိမုတ္တလက်နက်, ယန္တမုတ္တလက်နက်။ ဓာန်။၃၇၆-၇။, လက်နက်ကြီးလေးမျိုး – သိကြားမင်း၏ ဝဇိရိန်လက်နက်, ဝေဿဝဏ်နတ်မင်း၏ တင်းပုတ် လက်နက်, ယမမင်း၏ မျက်စိလက်နက်, အာဠဝကဘီလူး၏ ဗွဲဖြူပုဆိုးလက်နက်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။, လက်နက်ငါးမျိုး – မြှား, သန်လျက်, သံတံကျင် (လှံ), တင်းပုတ်, လှံရှည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ ၎င်း-ဋီကာလည်းကြည့်။ တနည်း – သန်လျက်, လေး, တင်းပုတ်, သံပြောင့်, စက်လက်နက်။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၀။) အာဝုဓံ နာမ စာပေါ ကောဒဏ္ဍော။ ဝိ၊၂။၂၆၃။ ဣတ္တေဝ စာရော အသိမာဝုဓဥ္စ။ မ၊၂။၃၀၃။ အာဝုဓန္တိ ပဉ္စာဝုဓံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ ရညော ပစ္စန္တိမေ နဂရေ ဗဟုံ အာဝုဓံ သန္နိစိတံ ဟောတိ။ အံ၊၃။၄၇၀။ (– မဟာနိ။၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၊ ၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။၃၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ ၂၂၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀၊၁၁၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၊၂၄၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၃၁။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၀။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၅၇၊၁၁၀။)

အာဝုဓကိစ္စကရ (တိ) [အာဝုဓ + ကိစ္စ + ကရ] လက်နက်ကိစ္စကို ပြုတတ်သော။ ဒုဿာဝုဓန္တိ အာဝုဓကိစ္စကရံ ဥတ္တရိယံ ဒုဿံ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၃၂၀။

အာဝုဓဇာတ (တိ) [အာဝုဓ+ဇာတ] လက်နက်၊ လက်နက်မျိုး။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ မတင် နာမ အာဝုဓဇာတံ ဥဘတောဓာရံ ပီတနိသိတံ။ မ၊၁။၃၄၉။

အာဝုဓဇီဝိကာ (ထီ) [အာဝုဓ + ဇီဝိကာ] လက်နက်ဖြင့် – လက်နက်ကို မှီ၍ – အသက်မွေးခြင်း။ ဣဿတ္တန္တိ အာဝုဓဇီဝိကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။(– မ၊ဋီ၊၃။၂၀၁။)

အာဝုဓဒဏ္ဍ (ပု) [အာဝုဓ + ဒဏ္ဍ] လက်နက်ဒဏ်၊ လက်နက်ဖြင့် ကိုယ်၌ ကျရောက်စေအပ်သော ဒဏ်။ အာဝုဓဒဏ္ဍမနုဒဏ္ဍဝိနိမုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ အာဝုဓေန သရီရေ ဒဏ္ဍော အာဝုဓဒဏ္ဍော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။

အာဝုဓန္တရ (နု) [အာဝုဓ + အန္တရ] လက်နက်တို့၏ – အကြား – အလယ်။ သုဝပေါတကော စောရဂါမကေ စောရာနံ အာဝုဓန္တရေ ပတိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၂။

အာဝုဓပရိစ္ဆေဒ (ပု) [အာဝုဓ + ပရိစ္ဆေဒ] လက်နက် အပိုင်းအခြား၊ လက်နက်အိမ်။ သံဃာဋိတိ ဝုစ္စတိ အာဝုဓပရိစ္ဆေဒေါတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၁။

အာဝုဓပါဏိ (တိ) [အာဝုဓ + ပါဏိ] (လေး, မြှား) လက်နက် – လက်၌ရှိသော – ကိုင်စွဲသော၊သူ။ အာဝုဓပါဏိဿ ဓမ္မံ ဒေသေန္တိ။ ဝိ၊၂။၂၆၃။ (– ဝိ၊၅။၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၆၆။)

အာဝုဓဖလက (နု) [အာဝုဓ+ဖလက] လက်နက်ပျဉ်ချပ်။ ဗလက္ကာရေန အာဝုဓဖလကံ ဂါဟာပေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။

အာဝုဓဗလ (နု) [အာဝုဓ+ဗလ] (၁) လက်နက်အင်အား။ (တိ) (၂) လက်နက် အင်အားရှိသော၊သူ။ (၁) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ (တိ) (၂) အာဝုဓဗလာ စောရာ။ အံ၊၃။၅၇။

အာဝုဓဗလဝန္တု [အာဝုဓဗလ+ဝန္တု] လက်နက်အင်အား ရှိသော၊ သူ။ အာဝုဓဗလဝန္တာန-

(ဇာ၊ ၂။ ၂၁၅)န္တိ အာဝုဓပလေန ယုတ္တာနံ သမန္နာဂတာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၉၉။

အာဝုဓပါစက (တိ) [အာဝုဓ + ပါစက] လက်နက်ကို တားမြစ်တတ်သော (ကာ၊ ပျဉ်ချပ်)။ သမ္ဗာဓပိ အာဝုဓပါခ်ကသ ဂဟ- ဏန္တိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၄၃။

အာဝုဓဘဏ္ဍ (နု) [အာဝုဓ + ဘဏ္ဍ] လက်နက် ဘဏ္ဍာ။ သမ္ဗူဠ္ဟ အာဝုဓဘဏ္ဍာဒိ အာမ- သန္တဿ ဒုက္ကဋံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၁။ (–ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ ဝဇိရ။၃၅၇။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၃၃။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၃၉။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊၃။၅၃။)

အာဝုဓဘေဒ (ပု) [အာဝုဓ+ဘေဒ] လက်နက် အထူးအပြား။ ဧတေန နယေန သဗ္ဗအာဝု- ဓဘေဒေသု သင်္ကေတဝိသင်္ကေတတာ ဝေဒိ- တဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၆။

အာဝုဓလက္ခဏ (နု) [အာဝုဓ + လက္ခဏ] လက်နက်၏ လက္ခဏာ။ ဓနုလက္ခဏံ အာဝုဓ- လက္ခဏံ။ ဒီ၊၁။၉။ မဟာနိ။ ၂၉၇။

အာဝုဓဝံသ (နု) [အာဝုဓ + ဝံသ] လက်နက် မျိုး။ နာနပ္ပကာရံ အာဝုဓဝံသံ ဝဿိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၄၂။

အာဝုဓဝိဇ္ဇာ (ထီ) [အာဝုဓ + ဝိဇ္ဇာ] လက်နက် –အတတ်–ပညာ။ အာဝုဓဝိဇ္ဇာယပိ ကောဒိ- ဝသေနေဝ ဝါလဝေဓိ နာမ န သက္ကာ ကာတုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆။

အာဝုဓဝိသေသ (ပု) [အာဝုဓ + ဝိသေသ] လက်နက်အထူး။ ပါဠိယံ စက္ကေနာတိ စက္က- ကာရကတေန အာဝုဓဝိသေသေန။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။၃၇။

အာဝုဓဝုဋ္ဌိ (ထီ) [အာဝုဓ + ဝုဋ္ဌိ] လက်နက်မိုး ရွာခြင်း။ အာဝုဓဝုဋ္ဌိယာ သကလရဋ္ဌံ ဝိနဋ္ဌံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၇-ဂ။ (– သာရတ္ထ၊၁။၁၅၀။ မ၊ ဋ္ဌီ၊၃။၃၂။)

အာဝုဓသင်္ခေပ (ပု) [အာဝုဓ + သင်္ခေပ] လက်နက်၌ ထည့်သွင်းအပ်သော အခြင်း အရာ၊ လက်နက်အသွင်။ ဝါသိဖရသုအာ- ဒိနိပိ အာဝုဓသင်္ခေပေန ကတာနိ အနာ- မာသာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀။

အာဝုဓသတ္တိ (ထီ) [အာဝုဓ+သတ္တိ] လက်နက် ဖြစ်သောလှံ၊ လှံလက်နက်။ သတ္တိတိ ဒ္ဝာဝုဓ သတ္တိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၇၂။

အာဝုဓသတ္ထ (နု) [အာဝုဓ + သတ္ထ] လက်နက် ဖြစ်သော ဓား၊ ဓားလက်နက်။ န အာဝုဓ- သတ္ထဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇။

အာဝုဓသမ္ပဟာရ (ပု) [အာဝုဓ + သမ္ပဟာရ] လက်နက်ဖြင့် – ထိုးပစ် – ပုတ်ခတ် – ခြင်း။ အာဝုဓသမ္ပဟာရော သာဝု န သိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။

အာဝုဓသိပ္ပ (နု) [အာဝုဓ + သိပ္ပ] လက်နက်– အတတ်–ပညာ။ ထရုသိပ္ပန္တိ သေသအာဝုဓ- သိပ္ပံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈၄။

အာဝုဓဟတ္ထ (တိ) [အာဝုဓ + ဟတ္ထ] လက်၌ လက်နက်ရှိ – လက်နက်စွဲကိုင် – သော၊ သူ။ ကိံ တုမှေ အာဝုဓဟတ္ထာ အာဂစ္ဆထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ (–ငါ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇၊ ၁၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၇၊၄၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၊ ၂၂၊၅၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၃၅။)

အာဝုဓာဒါယီ (တိ) [အာဝုဓ+အာဒါယီ။ ထိ·၌ **အာဝုဓာဒါယိနီ**] လက်နက်ကို – ယူဆောင် သော – စွဲကိုင်သော၊သူ။ ကမ္မသဇ္ဇန္တိ ယုဒ္ဓ- သဇ္ဇံ၊ အာဝုဓာဒါယိနိန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၃၁၆။

အာဝုနန္တ (တိ) [အာ+ဝု+ဏာ+ အန္တ] သီ– ဖွဲ့–သီကုံး–သွင်းလျို–သော။ ရတနာဝလိံ

အာဝုနန္တေန ဝိယ စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ (–ဝိမတိ၊၁။၂၅၀။)

အာဝုနထ
အာဝုနတ္တိ } (ကြိ) အာဝုဏာတိ-ကြည့်။

အာဝုနိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝု+ဏာ+တုံ] သီ–ဖွဲ့–သီကုံး–သွင်းလျှို–ခြင်းငှါ။ ယေ န သုကရာ သူလေသု အာဝုနိတုံ။ သံ၊၃။၃၈၆။

အာဝုနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဝု+ဏာ+တွာ] အာဝုဏိတွာ-ကြည့်။

အာဝုနေယျ (ကြိ) အာဝုဏာတိ-ကြည့်။

အာဝုယှမာန (တိ) [အာ+ ဝဟ+ယ + မာန] ဆောင်ယူအပ်သော။ ဝါတေန မန္ဒံ အာဝုယှမာနာ ဟေမမယပုပ္ဖါတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁၉။

အာဝုသော(ဗျ)|များသောအားဖြင့် ရဟန်းအချင်းချင်းခေါ်ဝေါ်ရာ၌အသုံးပြုသော အာလုပ်ပုဒ်ဖြစ်သည်။ အာဝုသော အမှော ဣစ္စေတေ အာမန္တနေ။ရူ၊၁၃၃။အာဝုသော အာဒယော အာမန္တနေ အာလပနေ ဝတ္တန္တီတိ အတ္ထော။ တတ္ထ အာဝုသောတိ သမဏာသ သမဏာနံ ဝါ အာလပနေ။ ရူ၊ဋီ။၇၁။ အာလုပ်ပုဒ်ဖြစ်၍ ပဌမာ ဧကဝုစ်, ဗဟုဝုစ် ဝိဘတ်နှစ်မျိုးသာ သက်နိုင်သည်၊ နီတိ၊ပဒ။၂၉၇။ ဘုရားရှင် သက်တော်ထင်ရှား ရှိစဉ်က ရဟန်းတို့သည် ကြီးကြီးငယ်ငယ် အချင်းချင်း အာဝုသော ဟုခေါ်ဝေါ် ပြောဆိုကြသည်။ ဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီး နောက်ကာလ၌ကား မထေရ်ကြီးကသာ သီတင်းငယ်ကို အာဝုသော-ဟု ခေါ်ဝေါ်ခွင့်ရှိ၏။ သီတင်းငယ်ကမူ မထေရ်ကြီးကို ခေါ်ဝေါ်ခွင့် မရှိ။ ဒီ၊၂။၁၂၆။၇။] ငါ့ရှင်၊ ငါ့ရှင်တို့။ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော အစိရပက္ကန္တေသု ဘဂဝတော ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ "အာဝုသော ဘိက္ခဝေ"တိ။ အာဝုသောတိ ခေါ် တေ ဘိက္ခူ အာယသ္မတော သာရိပုတ္တဿ ပစ္စဿောသုံ။ မ၊၁။၁၇။ န ခေါ အဟံ အာဝုသော အနုဘိရတော ဗြဟ္မစရိယံ စရာမိ။ ဝိ၊၁။၂၂။ န ခေါ မယံ အာဝုသော ဓိဝရစေတာပန္နံ ပဋိဂ္ဂဏှာမ။ ဝိ၊၁။၃၂၅။ (–ဝိ၊၁။၂၃၊၂၅၊၈၄၊၁၄၄၊၁၆၈။ ဝိ၊၃။၁၂။ ဝိ၊၄။၄၈၀။ ဒီ၊၂။၁၂၆၊၁၃၃-၄။ မ၊၁။၁၇၊၃၇၅။ မ၊၂။၂၉၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၆၊ ၁၈၂-၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၊၆၄၊၁၀၃-၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၊၂၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၃၉။ မ၊ဋီ၊၂။၈၊၆၄။ မ၊ဋီ၊၃။၉၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၊၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀၇။)

အာဝုသောဝါဒ (ပု) [အာဝုသော+ဝါဒ] ငါ့ရှင်–ငါ့ရှင်တို့–ဟု ခေါ်ဝေါ်ပြောဆို–ခြင်း–မှု။ မာ ဘိက္ခဝေ တထာဂတံ နာမေန စ အာဝုသောဝါဒေန စ သမုဒါစရထ။ ဝိ၊၃။၁၃။ မ၊၂။၂၉၆။ ယထာ ခေါ ပနာနန္ဒ ဧတရဟိ ဘိက္ခူ အညမညံ အာဝုသောဝါဒေန သမုဒါစရန္တိ၊ ဒီ၊၂။၁၂၇။ (–မ၊၃။၂၉၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၇။ ဝိမတိ၊၂။၉၀။)

အာဝူဠ္ဌ (တိ) [အာ +ဝဟ+တ] မျှောအပ်သော။ ဒေဝေ ဝဿန္တေ ဥဒကေန အာဝူဠှံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၆။

အာဝေဌန (န) [အာ+ဝေဌ+ယု] ရစ်ပတ်–ချည်နှောင်–ခြင်း။ ပဏ္ဍိတာနံ ခေါ မဟာရာဇ သလ္လာပေ အာဝေဌနမ္ပိ ကယိရတိ။ မိလိန္ဒ။၂၇။

အာဝေဋ္ဌိယ (န၊ထီ) [အာ+ဝေဌ+ဏျ] ရစ်ပတ်ချည်နှောင်ခြင်း၊ရစ်ပတ်ချည်နှောင်လိုက်ခြင်းကြောင့် ရပ်တန့်တုံ့နစ်သွားခြင်း။ အာဝေဋ္ဌိယံ ကရိဿာမိ(မဟာနိ၊၁၂၇)တိ ပရိဝေဌနံ ကရိ

သာာမိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၇။ အာဝေဓိယာယ အာဝေဓိယ (မဟာနိ။၁၃၄)န္တိ အာဝေဓေ-တွာ နိဝတ္တနေန နိဝတ္တနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၀။

အာဝေဓေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ဝေဓ + တွာ] ရစ်ပတ်၍။ အာဝေဓိယ-ကြည့်။

အာဝေဏိက (တိ) [(၁) န+ဝိနာ+ဏိက။ န ဝိနာ အဝိနာ၊ အဝိနာ ဟုတွာ ပဝတ္တန္တိတိ အာဝေဏိကာ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။ ၃၂၅။ (—မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၂၄၇။) အတ္တနာ ဝိနာ ပဝတ္တတီတိ ဝေနိကံ။ န-ကို အ-ပြု။ န ဝေဏိ-ကံ အဝေဏိကံ အ-ကို အာ-ဝုဒ္ဓိ ပြု။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ ပြည်ဆရာတော်နိသျ။ (၂) အာ +ဝေဏ+ဏျ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၄။ (၃) အ+ ဝေဏိ+က။ မေဒိနီယာဝိလျမ်၌ ဆံထုံး ဆံ စည်း-အနက်ဟော ဝေဏိပုဒ်ဖြင့် အဝေဏိဟု အစ၌ အရဃဖြင့်ငင်း ,အာဝေဏိကဟု အစ၌ အာဒီဃ, အဆုံး၌ က-အက္ခရာဖြင့်ငင်း ပုဒ်နှစ် မျိုး ရှိ၏၊ “ဆံထုံး ဆံစည်းမရှိသော၊အခြား တစုံတခုနှင့် မရောနှော မဆက်ဆံသော၊ တဦးတည်း တခုတည်း တသီးတခြား ဖြစ် သော”ဟု အနက်ဖွင့်၏။] အခြာ တပါးနှင့်— မဆက်ဆံ—မသက်ဆိုင်—မရောနှော—သော၊ တသီးတခြား—သီးသန့်—ဖြစ်သော။ ဣမာ-ဟံ ဘိက္ခဝေ ဉာတိနံ အာဝေဏိကံ ပရိဟာရံ ဒမ္မိ(ဝိ၊၃။၁၀၁)တိ ဣမံ အဟံ တေသံ ပါဠေ-က္ကံ သြဒိဿကံ ပရိဟာရံ ဒဒါမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၆။ အဗျောကိဏ္ဏော ပါဋိယေက္ကော အာ-ဝေဏိကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။ အဗျောကိဏ္ဏော အသမ္မိဿော ပရိကမ္မာဒိ-နာ၊ တတောယေဝ ပါဋိယေက္ကော ဝိသုံယေ-ဝေကော အာဝေဏိကော အသာဓာရဏော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၃၁၂။ အာဝေဏိကာနိ(သံ၊၂။၄၃၆)တိ ပါဋိပုဂ္ဂလိကာနိ ပုရိသေဟိ အသာဓာရဏာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ အာဝေဏိတဗ္ဗတော မရိယာ-ဒါယ ဝိသုံ အသာဓာရဏတော ပဿိတဗ္ဗ-တော အာဝေဏိကာနိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၄။ (— အပ၊၁။၇၈။ အပ၊၂။၁၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၅၊၁၁၁၊၂၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၇။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၄၊၂၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၈၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၆၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၆၀။ ဝဇိရ။၄၆၂။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၅၊၂၃၆ ၃၈၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၊ ၃၄၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၂။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၅-၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၉။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၅။ မ၊ဋီ၊၂။၈၊၁၇၂၊၂၇၁၊၂၈၇၊၃၁၀။ သံ၊ ဋီ၊၂။၄၁၃။ အနု၊ဋီ၊၂။၃၇၊၁၆၇၊၂၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၇၊၄၉၉။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၁၇၇။ ဝိဘာဝိနီ။၉၃၊၁၀၇။)

အာဝေဏိကကမ္မ (နု) [အာဝေဏိက + ကမ္မ] တသီးတခြား—သီးသန့် —ပြုအပ်သောအမှု (လုပ်ငန်း)။ စတ္တာရော ဝါ အတိရေကာ ဝါ သလာကံ ဂဟေတွာ အာဝေဏိကကမ္မံ ဝါ ဥဒ္ဒေသံ ဝါ ကရောန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၁။ (— အနု၊ဋီ၊၁။၁၅၇။)

အာဝေဏိကဃရာဝါသ (ပု) [အာဝေဏိက+ဃ-ရ ဝါသ] တသီးတခြား — သီးသန့် — ဖြစ် သော အိမ်၌နေခြင်း (အိမ်ထောင်ခွဲ၍ နေ ခြင်း)။ အာဝေဏိကဃရာဝါသံ ဝသနကာလ-တော ပဋ္ဌာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။

အာဝေဏိကတ္ထ(တိ)[အာဝေဏိက+အတ္ထ]တသီး တခြားဖြစ်သော အနက်ရှိသော။ အာဝေ-ဏိကတ္ထော အတိသယတ္ထော စ ဝိသေသ-သဒ္ဒေါ ဟောတီတိ။ အနု၊ဋီ၊၂။၅၅။

အာဝေဏိကဒုက္ခသုတ္တ (နု) [အာဝေဏိက+ဒုက္ခ +သုတ္တ] အာဝေဏိကဒုက္ခသုတ်။ သံယုတ္တ-နိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံ

ယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊၂။၄၃၆။ သံ၊ ၄၊၃။၁၂၅။

အာဝေဏိကဓမ္မ (ပု) [အာဝေဏိက+ဓမ္မ] တသီးတခြား–သီးသန့်–ဖြစ်သောတရား။ တထာဂတဗလာနန္တိ အာဒယော အာဝေဏိကဓမ္မဝသေန ဝုတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၃၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၃၀၇။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၃၂၅။)

အာဝေဏိကနယ (ပု) [အာဝေဏိက + နယ] တသီးတခြား – သီးသန့် – ဖြစ်သောနည်း။ ပါဠိပုဂ္ဂလိကနယေနာတိ အာဝေဏိကနယေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၃။

အာဝေဏိကနိဒါန (န) [အာဝေဏိက+နိဒါန] တသီးတခြား–သီးသန့်–ဖြစ်သော–နိဒါန်း–အကြောင်း။ ပညတ္တိဋ္ဌာနသခါတံ အာဝေဏိကနိဒါနဉ္စ သန္ဓာယာဟ နိဒါနဿ ပဘေဒဒီပနတောတိ။ ဝဇိရ။၆၃။

အာဝေဏိကပညာ (ထီ) [အာဝေဏိက+ပညာ] တသီးတခြား–သီးသန့်–ဖြစ်သော ပညာ။ သတ္တန္နံ အရိယာနံ တေသံ တေသံ အာဝေဏိကပညာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၀၉။

အာဝေဏိကဗုဒ္ဓဓမ္မ (ပု) [အာဝေဏိက + ဗုဒ္ဓဓမ္မ] သီးသန့်–သီးခြား–ဖြစ်သော မြတ်စွာဘုရားဂုဏ်တော်၊ (အာဝေဏိကဂုဏ်တော် ၁၈-ပါးကိုအဋ္ဌာရသဗုဒ္ဓဓမ္မဟူ၍ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၀။မူလဋ္ဌီ၊၂။ ၂-တို့၌ပြသည်)အဋ္ဌာရသာဝေဏိက ဗုဒ္ဓဓမ္မာဒိ သကလသဗ္ဗညုဂုဏပါရိပူရိ ပကာသိတာ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၂၁။

အာဝေဏိကလက္ခဏ (န) [အာဝေဏိက+လက္ခဏ] (၁) တသီးတခြား–သီးသန့်–ဖြစ်သော လက္ခဏာ။ (တိ) (၂) သီးသန့်–သီးခြား–လက္ခဏာရှိသော။ (၁) တသ္မာ တေသံ မတေန ဣဒံ အာဝေဏိကလက္ခဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ဝဇိရ။ ၄၉၇။ (–ဝဇိရ။၅၁၇။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၆။) (တိ)(၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာဝေဏိကလက္ခဏတ္တ (န) [အာဝေဏိကလက္ခဏ+တ္တ] တသီးတခြား–သီးသန့်–ဖြစ်သော လက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်။ ကထိနံ ပန ဆိန္နကမေဝ ဝဋ္ဋတိ အာဝေဏိကလက္ခဏတ္တာ။ ဝဇိရ။၂၃၂။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၇၂။

အာဝေဏိကဝိသယ (ပု)[အာဝေဏိက+ဝိသယ] တသီးတခြား – သီးသန့် – ဖြစ်သော အာရုံ။ တေ သဗ္ဗူပတော အာဝေဏိကတော အာဝေဏိကဝိသယတော ပဋိသရဏတော စ ပုစ္ဆနဝသေန ပါဠိ ပဝတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၇၁။

အာဝေဏိကသမောဟတာဒဿန(န) [အာဝေဏိက+သမောဟတာဒဿန] တသီးတခြား –သီးသန့်–ဖြစ်သော မောဟနှင့် တကွဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ အာဝေဏိကသမောဟတာဒဿနတ္ထံ အဝုတ္တာ။ အနုဋ္ဌီ၊၂။ ၁၅၀။

အာဝေဏိကဟေတု (ပု)[အာဝေဏိက+ဟေတု] တသီးတခြား – သီးသန့် – ဖြစ်သော အကြောင်း။ ပတိဋ္ဌာဘာဝတော အာဝေဏိကဟေတုဘာဝတော စ မူလဂ္ဂဟဏံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၂၂။

အာဝေဏိတဗ္ဗ(တိ)[အာ+ဝေဏ+တဗ္ဗ]အပိုင်းအခြားအားဖြင့် – အသီးအခြား – မဆက်ဆံသောအားဖြင့်–ရှုအပ်သော။ အာဝေဏိကကြည့်။

အာဝေဓ (ပု၊န) [အာ+ဝိဓ+ဏ] စူးဝင်ရာ၊ စူးဝင်ရာအရပ်၌ အနာအဆာ။ အာဝေဓဉ္စ ပဿာမိ(ဇာ၊၁။၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁)တိ ဝိဒ္ဓဋ္ဌာနေ ဝဏဉ္စ ပဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉-၌ "အာဝေဏိကာယ" ဟူသော ပါဠ်မှာ အာဝေဓိယာယ-ဟုရှိရာမှ ပျက်သော ပါဠ် ဖြစ်ဟန်တူသည်။ အာဝေဓိယ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အာဝေဓိတ (တိ) [အာ+ဝိဓ+တ] တုန်လှုပ်လျက် နောက်ပြန်လည်နေသော။ အာဝေဓိတံ ပိဋ္ဌိတော ဥတ္တမင်္ဂံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇၊၅၉။ အာဝေဓိတန္တိ စလိတံ ဝိပရိဝတ္တေတွာ ဌိတံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄။

အာဝေနိ (တိ) [န+ဝိနာ+ဏိ။ န+ဝေနိ] အာဝေဏိက-နှင့် အနက်တူ။ အာဝေနိ ဥပေါသထံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊၄။၃၆၈။ ဝိ၊၅။၃၅၀။ အာဝေနိန္တိ ဝိသုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၅။ (—အံ၊၃။ ၃၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။)

အာဝေနိက (တိ) [အာဝေနိ+က] အာဝေဏိက-နှင့် အနက်တူ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ ဒန္တဇ ပဉ္စမက္ခရာဖြင့် အာဝေနိက-ဟု ရှိသော ယင်းပါဠ်ကို C.P.D. ၌ ပါဠ်ပျက်ဟု ဆိုသည်။ အာဝေဏိက-လည်း ကြည့်။

အာဝေနိကဘာဝဒဿန (န) [အာဝေနိက+ဘာဝ+ဒဿန] တသီးတခြား၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ ရူက္ခာနံ အာဝေနိကဘာဝဒဿနံ ပဌမနယော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၀၀။

အာဝေနိဘာဝ (ပု) [အာဝေနိ+ဘာဝ] တသီးတခြား၏အဖြစ်၊ သီးသန့်ပိုင်းခြား ကန့်သတ်ခြင်း။ အာဝေနိဘာဝံ ကရိတွာ (ဝိ၊၅။၃၄၉)-တိ ဝိသုံ ဝဝတ္ထာနံ ကရိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၃။

အာဝေလ္လိတ (တိ) [အာ+ဝေလ္လ+တ] နောက်ပြန်လည်နေသော။ အာဝေလ္လိတံ ပိဋ္ဌိတော ဥတ္တမင်္ဂံ။ ဇာ၊၁။၃၁၀။ အာဝေလ္လိတန္တိ ပရိဝတ္တိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၄။

အာဝေလ္လိတသိင်္ဂိက (တိ) [အာဝေလ္လိတ+သိင်္ဂ+က] ကွေးကောက်သော ဦးချိုရှိသော။ အာဝေလ္လိတသိင်္ဂိကော ဟိ မေဏ္ဍော။ ဇာ၊၁။၂၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၉၃။

အာဝေသက (တိ) [အာ+ဝိသ+ဏ္ဝု] ပူးဝင်သော၊သူ။ အာဝေသကဿ အာနုဘာဝေန အာဝိဋ္ဌဿ စိတ္တသန္တတိ ပရိဝတ္တတီတိ ဝုတ္တော-ဝါယမတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂၁။

အာဝေသကာနုဘာဝ (ပု) [အာဝေသက+အာနုဘာဝ] ပူးဝင်သောပုဂ္ဂိုလ်၏ — အစွမ်း — သတ္တိ—အာနုဘော်။ အာဝေသကာနုဘာဝေန ပန သာမညတာ ပရိဝတ္တတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၂။

အာဝေသန (န) [အာ+ဝိသ+ယု] (၁) နေရာဌာန၊အိမ်။ (၂) ဘုတ်တစ္ဆေပူးဝင်ခြင်း။(၃) အလုပ်ရုံ(အတတ်သည်တို့၏အမှုလုပ်ရာအိမ်)။ (၁) အတ္တိ စ ခွါဿ အာဝေသနေ တိဏစ္ဆဒန္တိ။ ဂစ္ဆထ ဘိက္ခဝေ ဃဋိကာရဿ ကုမ္ဘကာရဿ အာဝေသနံ ဥတ္တိဏံ ကရောထ။ မ၊၂။ ၂၄၃။ (—မ၊၃။၂၈၁။ ခုန်။ခုန်၊ဋီ၊၂၁၂။) (၁-၂-၃)အာဝေသနံ ဘူတာဝေသေ (သိယာ ဝေသေ)၊ သိပ္ပသာလာ ဃရေသု စ။ ခုန်။ ၉၀၆။

အာဝေသနတ္ထဝိကာ (ထီ) [အာဝေသန+ထဝိကာ] (အပ်—ထားယယ်—လက်ခု—လက်ခံ—စသည်)ထည့်စရာ—ခွက်—အိတ်။ သူစိသတ္ထကာနံ ပုဗ္ဗေ အာဝေသနတ္ထဝိကာယ အနုညာတတ္တာ။ ဝဇိရ။၅၂၄။

အာဝေသနဝိတ္ထက (န) [အာဝေသန+ဝိတ္ထက] အာဝေသနတ္ထဝိကာ-နှင့် အနက်တူ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာဝေသနဝိတ္ထကန္တိ။ ဝိ၊၄။ ၂၅၃။ အာဝေသနဝိတ္ထကံ နာမ ယံကိဉ္စိ ပါတိစင်္ကောဋကာဒိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ စူဠဝါပါဠိတော်နိသျ ၌ "အိတ်ဟော ထဝိက-သဒ္ဒါနှင့် အာဝေသနတ္ထဝိကံ-ဟုသာ မှတ်ယူ အပ်သည်"ဟု ဆုံးဖြတ်၏။

အာဝေသိက (တိ)[အာဝေသ+ဏိက] ဧည့်သည်၊ အာဂန္တု။ ပုမေ အတိထိ အာဂန္တု၊ ပါဟုနာ-ဝေသိကာ ပျထ။ ခုန်။ ခုန်၊ဋီ။၄၂၄။

အာဝေဠ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အာဝေဠ-မည်သော ပြာသာဒ်၊ ရေဝတ ဘုရားလောင်း၏ ပြာသာဒ် သုံးဆောင်တွင် တဆောင် ဖြစ်သည်။ သုဒဿနော ရတနဂ္ဃိ အာဝေဠော စ ဝိဘူသိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၃။(—ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၉၂။)

အာဝေဠာ (ထီ) [အဝ+ဝေလ။ မုဒ္ဒံ အဝတိ ရက္ခတီတိ ဟိ အဝေဠာ၊ အာဝေဠာ ဝါ၊ မုဒ္ဒမာလာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၃။ မုဒ္ဒံ အဝတိ ရက္ခတီတိ အဝေဠာ၊ အဝ ရက္ခဏေ၊ ဧလော၊ ဠတ္တံ။ အာဝေဠာတိပိ ပါဠော၊ ဒီဃတ္တံ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၀၈။ ဤဓာန်·ဋီ,ဝိ၊ဋ္ဌ,သီ၊ဋီ၊သစ်-တို့၌ ထီ-နှင့်ရှိသော်လည်း ဓာန်၊သျ၊သစ်,တောင်ပေါက်ဓာန်သျ, ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁ မအူဆရာတော် နိသျတို့နှင့် အမရကောသ,ထောမနိဓိ-စသော သက္ကဋအဘိဓာန်တို့၌ကား ပုလ္လိင်သာ ပြဆို ထားသည်။ (အာပီဠ-သံ)] (က) နားသွယ်ပန်း၊ နား၌ ပန်ဆင်အပ်သောပန်း။ (ခ) ဦးဆောက်ပန်း၊ ဦးထိပ်၌ ပန်ဆင်အပ်သော ပန်း။ (က) အာဝေဠံ ဟရန္တိပိ ဟရာပေန္တိပိ။ ဝိ၊၁။၂၇၄။ အာဝေဠာတိ ကဏ္ဏိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ အာဝေဠံ အာဗိဠန္တိပိ ပါဠော။ ဝဇီရ။၂၀၇။ (—အပ၊၂။၂၁၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၅၄။) (ခ) ရတနာဝေဠံ ရတနဒါမ ရတနစုဏ္ဏ ဝိပ္ပကိဏ္ဏံ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ အာဝေဠံ စတုရော ဖလေ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၃)တိ စတ္တာရိ ဖလာနိ ဝဋံသကံ ကတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၄။ ရတနာဝေဠာ နာမ ရတနမယဝဋံသကံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၃။ (—အပ၊၁။၁၀၈၊၃၀၁။)

အာဝေဠာဝေဠာ (ထီ)[အာဝေဠာ+အာဝေဠာ] အသွယ်အသွယ်။ အာဝေဠာဝေဠာ ယမကာယမကာ ဟုတွာ။ ဇာ၊၁။၁၁။ (—အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၊၄၆၉။)

အာဝေဠီ (တိ)[အာဝေဠာ+ဤ။ ထီ-၌ အာဝေဠိနီ] နားသွယ်ပန်း—နား၌ပန်ဆင်အပ်သော ပန်း—နားတန်ဆာ—ရှိသော။ အာဝေဠိနေ သဒ္ဒဂမေ အသင်္ဂိတေ။ ဇာ၊၂။၁၁၁။ အာဝေဠိနေတိ အာဝေဠသင်္ခါတေဟိ ကဏ္ဏာလင်္ကာရေဟိ ယုတ္တေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၇။ အာဝေဠိနီ- (ဝိမာန။၃၄၊၃၈၆၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၃၊၁၂၁၊ ၁၈၈)တိ ရတနမယပုပ္ဖါဝေဠဝတီ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၄။

အာသ (ကြိ) [အသ+အ] ဖြစ်ပြီ။ အတ္ထိ[၂]-ကြည့်။ ဣတိဟာသ-လည်း ကြည့်။

အာသံ (တိ) [တ+နံ]ထို(သူ)—တို့အား—တို့၏။ တ[၃]-ကြည့်။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၆၈ လည်း ကြည့်။

အာသံသ (တိ) [အာ+သံသ+အ] (၁) အလိုရှိ—တောင့်တ—သော၊သူ။(ထီ) (၂) အလိုရှိ—တောင့်တ—ခြင်း။ (၁) နိရာသော အာသံသော ဝိဂတာသော။ အံ၊၁။၁၀၆။ အဘိ၊ပု။၁၀၆။ အာသံသောတိ အာသံသမာနော ပတ္ထယမာနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ သော ဟိ အရဟတ္တံ အာသံသတိ ပတ္ထေတီတိ အာသံသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ (—အဘိ၊ပု။၁၃၀။) (ထီ) (၂) အာသံသာယံ ဟိ အနာဂတေပိ ဝတ္တမာနဝစနံ ဣစ္ဆန္တိ သဒ္ဒကောဝိဒါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။)

အာသံသတိ (ကြိ) [အာ+သံသ+အ+တိ]အလိုရှိ—တောင့်တ—၏။ အရဟတ္တံ အာသံသတိ ပတ္ထေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ အာသီ(သိ)သတိ-လည်း ကြည့်။

အာသံသမာန (တိ) [အာ+သံသ+အ+မာန] အလိုရှိ—တောင့်တ—သော၊သူ။ အာသံသ (၁)အနက် ကြည့်။

အာသံသု (တိ) [အာ+သံသ+ဥ] အလိုရှိ—တောင့်တ—သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာသံသုက (တိ) [အာသံသု+က] အလိုရှိ—တောင့်တ—သော၊သူ။ အာသံသုကာ သာဒုကာမာ။ ထေရီ။၄၁၁။ အာသံသုကာတိ တတော ဧဝ ဃာသစ္ဆာဒနာဒီနံ အာသီသနကာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၂၅။

အာသင်္ကဇာတက (န) [အာသင်္ကာ+ဇာတက] အာသင်္ကဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ဇာတကပါဠိ၊

ဖ-နိပါတ်၊၅-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၄၀-၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၃၄-၉။

အာသင်္ကဋ္ဌာန (န) [အာသင်္ကာ+ဌာန] ယုံမှား ရာ–နေရာ–ဌာန။ သဗ္ဗံ တံ အာသင်္ကဋ္ဌာနံ သောဓေတွာဝ ကမ္မံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၄၅။

အာသင်္ကတိ (ကြိ) [အာ + သကိ + အ + တိ] (က) ယုံမှား–သံသယဖြစ်–၏။ (ခ) စိုး ရိမ် – ကြောက်ရွံ့ – ၏။ (က) ယော ဝါ တုမှေသု ကဉ္စိ အာသင်္ကတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၁။ (–သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၄၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၄၇။) **အာသင်္ကန္တိ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃။ ဝဇိရ။ ၃၄၀။ သာရတ္ထ၊၃။၉၈။ ဝိမတိ၊၂။၅၄။ **အာ-သင်္ကထ**—ဥဒါန။၁၂၉။ **အာသင်္ကတေ**—ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။၂၃၀။ **အာသင်္ကေယျ**—သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၄၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၄၀။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၁၉၃။ အနုဋ္ဌီ၊၃။ ၂၅၃။ **အာသင်္ကိံသု** — ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၊၁၉၄။ **အာသင်္ကိ** — ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၀။ **အာသင်္ကိတ္ထ** — ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၀။ (က) (ခ) မိတ္တဘေဒမေဝ **အာသင်္ကတိ**။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀။ **အာသင်္ကာမိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၃၀။

အာသင်္ကနီယ (တိ) [အာ+သကိ+အနီယ](က) ယုံမှားအပ် – ယုံမှားဘွယ်ရာဖြစ် – သော။ (ခ) စိုးရိမ်–ကြောက်ရွံ့–အပ်သော။ (က) "ဣဒံ အသုကေန ကတံ ဘဝိဿတီ"တိ ပရေ-သံ အာသင်္ကနီယော ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၈၀။ (က) (ခ) ဧဝံ အာသင်္ကနီယတော .... မရက္ခတော ဘယံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၀။

အာသင်္ကနီယပ(ပ္ပ)ဒေသ (ပု) [အာသင်္ကနီယ +ပဒေသ] ယုံမှားအပ်–ယုံမှားဘွယ်ရာဖြစ် –သော အရပ်။ "ဂါဝီ နု ပဗ္ဗဇိတော နု"တိ အာသင်္ကနီယပ(ပ္ပ)ဒေသေ ဌတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၂။

အာသင်္ကနီယသမာစာရ (တိ) [အာသင်္ကနီယ+ သမာစာရ] ယုံမှားအပ်–ယုံမှားဘွယ်ရာဖြစ်– သော အကျင့်ရှိသော။ "ဣဒံ ဣမိနာ ကတံ ဘဝိဿတီ"တိ ဧဝံ ပရေသံ အာသင်္ကနီယ- သမာစာရော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။

အာသင်္ကန္တ (တိ) [အာ + သကိ + အ + အန္တ] ယုံမှားသော၊ သံသယဖြစ်သော၊ သူ။ ယက္ခ- ဘာဝံ အာသင်္ကန္တာ ဝဒန္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၃၀။ (–ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၃၁၀၊၅၄၄။)

အာသင်္ကမာန (တိ) [အာ+သကိ+အ+မာန] ယုံမှား – သံသယဖြစ်–သော၊ စိုးရိမ်သော။ ရာဇာ မာဂဓော .... ရညော ပဇ္ဇောတဿ အာသင်္ကမာနော။ မ၊၃။၅၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ သာရတ္ထ၊၂။၇၀၊၃၁၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၀။)

အာသင်္ကဝိရဟိတ (တိ) [အာသင်္ကာ+ဝိရဟိတ] ယုံမှား ကင်းသော၊ သံသယ ကင်းသော။ အတ္တနော ဃရေသု အာသင်္ကဝိရဟိတာ ဟုတွာ နိဝသန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၇။

အာသင်္ကာ (ထီ) [အာ + သကိ + အ + အာ] (၁)(က) ယုံမှား–တွေးတော–ခြင်း။ (ခ) စိုးရိမ်ခြင်း။ (၂) အာသင်္ကာမည်သောမိန်းမ။ (၁) (က) သံဃံ ဘိန္ဒေယျုန္တိ အာသင်္ကာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၃။ တတ္ထ အာ- သင်္ကာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၁။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇၊၃၀၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၈၈၊၃၅၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၁။ သာရတ္ထ၊၃။၅၄။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၈။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၆၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၆။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၅၄။ မူလဋ္ဌီ၊

၂။၁၆။ အနုဋီ၊၁။၁၇၁။ အနုဋီ၊၃။၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၁၀။) (ခ) တံ သုတွာ တဿ အာသင်္ကာ ဥပ္ပန္နာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၇။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၊၃၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၅။) (၂) တဿာ ကုမာရိကာယ အာသင်္ကာတိ နာမံ အကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ (—ရှင်း-၂၃၈။)

အာသင်္ကာနိဝတ္တနတ္ထ (ပု) [အာသင်္ကာ+နိဝတ္တနတ္ထ] ယုံမှားခြင်းကို—သံသယ ဖြစ်ခြင်းကို—ဆုတ်နစ်—ကင်းပျောက်—စေခြင်းအကျိုး။ တေသမ္ပိ ဖလာဝဟတာ သိယာတိ အာသင်္ကာနိဝတ္တနတ္ထံ အာဟ။ မူလဋီ၊၂။၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၁၅။

အာသင်္ကာပရိဟရဏတ္ထ (ပု) [အာသင်္ကာ+ပရိဟရဏတ္ထ] ယုံမှားခြင်း — သံသယဖြစ်ခြင်း —မှ ရှောင်လွှဲခြင်း အကျိုး။ သင်္ဂီတိကာရကဝစနသမ္မိဿံ ဝါ နု ခေါ သုဒ္ဓံ ဝါ ဗုဒ္ဓဝစနန္တိ အာသင်္ကာပရိဟရဏတ္ထံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၈၀။

အာသင်္ကာဗဟုလ (တိ) [အာသင်္ကာ+ဗဟုလ] များသော—ယုံမှားခြင်း—သံသယဖြစ်ခြင်း—ရှိသော၊ ယုံမှားသံသယများသော။ အာသင်္ကာဗဟုလော ဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၄။

အာသင်္ကာဘာဝ (ပု) [အာသင်္ကာ+အဘာဝ] ယုံမှားမှု—သံသယဖြစ်မှု — ၏ မဖြစ်နိုင်ခြင်း။ အာသင်္ကာဘာဝတော ပန တေ သန္ဓာယ "န ဘဝိဿန္တိ"တိ န ဝတ္တဗ္ဗမေဝ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။

အာသင်္ကာဝဟတ္တ (န) [အာသင်္ကာ+ဝဟ+တ္တ] ယုံမှားခြင်းကို—သံသယဖြစ်ခြင်းကို—ဆောင်သည်—ဖြစ်စေသည်—၏အဖြစ်။ တဿ အာသင်္ကာဝဟတ္တာ သဟ အာသင်္ကာယ ဝတ္တတီတိ သာသင်္ကံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၈။

အာသင်္ကာဝဟန္တ (တိ) [အာသင်္ကာ+ဝဟန္တ] ယုံမှားခြင်း—သံသယဖြစ်ခြင်း—ကို ဆောင်နိုင်သော—ဖြစ်စေနိုင်သော။ တဿ ယတော ကုတော အာသင်္ကာဝဟန္တိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၈။

အာသင်္ကိတ (တိ) [အာ+သကိ+တ] ယုံမှား—တွေးတော—အပ်သော။ ဝါသိဖရသုကုဒါလေ ယာစန္တာ အာသင်္ကိတာ ဘဝိဿာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၈။)

အာသင်္ကိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+သကိ+တဗ္ဗ] (က) စိုးရိမ်—ကြောက်ရွံ့—အပ်သော။ (ခ) ယုံမှား—တွေးတော—အပ်သော။ (က) ကိလေသော နာမေသ.... အလ္လိယိတုံ န ယုတ္တော အာသင်္ကိတဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၈။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄၊၂၀၂။) (ခ) န စေတ္ထ သမုဒယာရမ္မဏတာ အာသင်္ကိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋီ၊၂။၆၄။ အနုဋီ၊၂။၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၅။ (—အံ၊ဋီ၊၁။၈၉။ မူလဋီ၊၁။၄၄။)

အာသင်္ကိတဗ္ဗယုတ္တက (တိ) [အာသင်္ကိတဗ္ဗ+ယုတ္တက] စိုးရိမ်အပ်—ယုံမှားတွေးတောအပ်—သည်အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော၊ စိုးရိမ်—ယုံမှားတွေးတော—ထိုက်သော။ န ခေါ မောဂ္ဂလ္လာန တွဉ္ဉေဝ အာသင်္ကိတဗ္ဗယုတ္တကံ အာသင်္ကိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ (—ရှင်း-၁၉၅၊ ၃၇၅။)

အာသင်္ကိတဗ္ဗသမာစာရ (တိ) [အာသင်္ကိတဗ္ဗ+သမာစာရ]အာသင်္ကိတသမာစာရနှင့် အနက်တူ။ ရှင်း-ကြည့်။

အာသင်္ကိတသမာစာရ (တိ) [အာသင်္ကိတ+သမာစာရ] ယုံမှားတွေးတောအပ်သော အကျင့်ရှိသော၊ သူ။ အာသင်္ကိတသမာစာရော-(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇)တိ အတ္တနာ စ ပရေဟိ စ အာသင်္ကိတဗ္ဗသမာစာရော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။

အာသင်္ကိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+သကိ+တုံ] စိုးရိမ်ခြင်း—ယုံမှားတွေးတောခြင်း—ငှါ။ အာသင်္ကိ-

တပ္ပဃုတ္တက် နာမ အာသင်္ကိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဇာ ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅၊၃၇၅။

အာသင်္ကိတ္တာ (ကြိ၊ ဝိ) [အာ+သင်္ကိ+တွာ] စိုးရိမ်၍၊ ယုံမှားတွေးတော၍၊ သံသယဖြစ်၍။ အာသင်္ကိတဗ္ဗံ အာသင်္ကိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၂။ (−အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၂၂။)

အာသင်္ကုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အာသင်္ကာ+ဥပ္ပတ္တိ] စိုးရိမ်မှု၏ ဖြစ်ခြင်း။ ပစ္ဆာ အာသင်္ကုပ္ပတ္တိ သိယာ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၂။

အာသင်္ကုပ္ပါဒန (န) [အာသင်္ကာ+ဥပ္ပါဒန] ယုံမှားသံသယကို ဖြစ်စေခြင်း။ ကေစ္စဿ ဖြဟ္မု-နေ အာသင်္ကုပ္ပါဒနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၄။

အာသင်္ဂ (ပု) [အာ+သန္ဇ+ဏ] ငြိကပ်−တွယ်တာ−ခြင်း။ "မမ ဝိဟာရေ ပရိဝေဏံ ဥပဋ္ဌာကော"တိ အာသင်္ဂေါ ဝါ ဗန္ဓော ဝါ န ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ (−စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၇၅။)

အာသင်္ဂကရဏ (တိ) [အာသင်္ဂ+ကရဏ] ငြိကပ်ခြင်းကိုပြုတတ်သော။ အာသင်္ဂီ-ကြည့်။

အာသင်္ဂနဋ္ဌ (ပု) [အာသင်္ဂန+အတ္ထ] အာသဇ္ဇ-နဋ္ဌ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အာသင်္ဂပစ္စက (တိ) [အာသင်္ဂ+ပစ္စက] ငြိကပ်ခြင်း−တွယ်တာခြင်း−ရှေးရှိသော။ သိယာ တတ္ထ အာသင်္ဂပစ္စကော အာဝါသပလိဗောဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၀။

အာသင်္ဂဗဟုလ (တိ) [အာသင်္ဂ+ဗဟုလ] အာသတ္တိဗဟုလ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အာသင်္ဂိတ (တိ) [အာ+သန္ဇ+တ] ငြိကပ်တတ်သော။ လဂ္ဂိတာတိ မက္ကဋ္ဌာလေပေန ဝိယ မက္ကဋ္ဌော ပဉ္စန္နံ ဣန္ဒြိယာနံ ဝသေန အာသင်္ဂိ-တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၅။

အာသင်္ဂီ (တိ) [အာ+သန္ဇ+ဏီ] ငြိကပ်တတ်သော။ အာသင်္ဂီ(ဇာ၊၁။၂၀၂)တိ အာသင်္ဂ-ကရဏော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။

အာသတ္တိန္ဒ (တိ) [အာသာ+ဆိန္ဒ] အလိုဆန္ဒ−တောင့်တမှု − အာသာ − ပြတ်ကင်းသော။ အာသစ္ဆိန္နော မဂ်ါဝေ....အာသစ္ဆိန္နော ဂမိဿသိ။ ဇာ၊၂။၂၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၃။

အာသစ္ဆေဒ (ပု) [အာသာ+ဆေဒ] အလိုဆန္ဒ−တောင့်တမှု−ကို ဖြတ်ခြင်း။ အာသစ္ဆေဒံ ဝတ အကတွာ ဝီရိယမေဝ ကတ္တဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၄။ (−ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။)

အာသစ္ဆေဒကကမ္မ (န) [အာသစ္ဆေဒက + ကမ္မ] အလိုဆန္ဒ − တောင့်တခြင်း−ကို ဖြတ်ခြင်းအမှု။ အာသစ္ဆေဒကကမ္မံ အကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၀။

အာသစ္ဆေဒနကမ္မ (န) [အာသစ္ဆေဒန+ကမ္မ] အလိုဆန္ဒ− တောင့်တခြင်း − ကို ဖြတ်ခြင်းအမှု။ တေသမ္ပိ အာသစ္ဆေဒနကမ္မံ တွမေဝ ကရောသီတိ ဝဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၈။

အာသဇ္ဇ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+သဒ+တွာ] (၁) ထိပါး−ပုတ်ခတ် − နှိပ်စက်−ညှဉ်းဆဲ−ပြစ်မှား−၍။ (၂)(က) ရောက်၍၊ ရောက်လာ၍၊ ရောက်လာခြင်းကြောင့်။ (ခ) သွားရောက်၍၊ အနီးသို့ သွား၍၊ ချဉ်းကပ်၍။ အယံ အာသဇ္ဇ-သဒ္ဒေါ အာသဇ္ဇ နံ တထာဂတန္တိ-အာဒီသု ဃဋ္ဋနေအာဂတော။ အာသဇ္ဇ ဒါနံ ဒေတီတိအာဒီသု သမာဂမေ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၄၉။ (၁) အာသဇ္ဇ နံ တထာဂတံ။ ဝိ၊၄။၃၆၆။ သံ၊၁။၁၁၆။ ဣတိဝုတ်။၂၅၃။ အာသဇ္ဇာတိ အာသာဒေတွာ ဃဋ္ဋေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ တထာဂတံ အာသာဒေတွာ ဝိဟေဌေတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၉။ အာ-သဇ္ဇ အာသဇ္ဇာ (ဒီ၊၁။၁၀၀။ မ၊၁။၃၁၇)။

တိ ဃဋ္ဋေတွာ ဃဋ္ဋေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ (-မ၊၁။၂၉၀၊၃၀၂။ အံ၊၁။၁၇၃။ အံ၊၃။၃၈၀။ ထေရ။၂၂၅၊၃၆၅-၆။ ဇာ၊၁။၂၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃၊ ၁၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၆၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၁၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆။) (၂) (က) အာသဇ္ဇ ဒါနံ ဒေတိ (ဒီ၊၃။၂၁၄။ အံ၊၃။၆၀)တိ ပတွာ ဒါနံ ဒေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၀။ အာသဇ္ဇာတိ ယဿ ဒေတိ၊ တဿ အာဂမနဟေတု (အာမေဒနဟေတု၊ ဒီ၊ဋီ) တေန သမာဂမနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၂။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၂၃၆။ (-သံ၊၁။၆၉။ ဝိမာန။၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၄၉။) (ခ) အာသဇ္ဇာ-(သုတ္တနိ။၃၄၁)တိ ပတွာ၊သမ္ပိပမဿ ဂန္တွာတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ (-ဇာ၊၁။ ၄၁၊၁၅၀။ ဇာ၊၂။၂၂၉၊၂၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၀၊၂၀၁။)

အာသဇ္ဇတိ (ကြိ) [အာ+သဒ+ယ+တိ] ချဉ်းကပ်-ကပ်ရောက်-၏။ အာသဇ္ဇသိ ဂဇမိဝ ဧကစာရိနံ။ ဇာ၊၁။၆၃။ အာသဇ္ဇသီတိ ဥပဂစ္ဆသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

အာသဇ္ဇန (နပ) [အာ+သဇ(သဇ္ဇ)+ယု] ကပ်ငြိ-တွယ်တာ-ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာသဇ္ဇနဋ္ဌ (ပု) [အာသဇ္ဇန+အတ္ထ] ကပ်ငြိ-တွယ်တာ-ခြင်း အနက်သဘော။ သခါရေ အာသဇ္ဇနဋ္ဌေန သင်္ဂေါတိ ဝိဒိတွာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၄။ အာသဇ္ဇနဋ္ဌေနာတိ အာသင်္ဂနဋ္ဌေန။ နေတ္တိ၊ဋီ။၇၀။

အာသဇ္ဈန (နပ) [အာ + သဇ္ဈ + ယု] ကပ်ငြိ - တွယ်တာ-ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာသဇ္ဈနဋ္ဌ (ပု) [အာသဇ္ဈန+အတ္ထ] ကပ်ငြိ-တွယ်တာ-ခြင်း အနက်သဘော။ ရူပါဒီသု အာသဇ္ဈနဋ္ဌေန အာသတ္တိယော။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၉၉။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။)

အာသတိ (ကြိ) [အာသ+အ+တိ] နေ-ထိုင်-၏။ သေတိ စေဝ အာသတိ စ တွောတိ သေနာသနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၁။ အာသတိ နိသီဒတိ တွောတိ အာသနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၉။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၆၉။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၂။)

အာသတ္တ (နပ) [အာ+သဥ္ဇ+တ] (၁) ငြိကပ်ခြင်း၊ တွယ်တာခြင်း၊ တပ်မက်ခြင်း၊ စွဲလမ်းခြင်း။ (တိ) (၂) (က) ငြိကပ်သော၊ တွယ်တာသော၊ တပ်မက်သော၊ စွဲလမ်းသော။ (ခ) ငြိတွယ်သော။ (၃) ဆွဲချိတ်-စွပ်တပ်-အပ်သော။ (၁) ကာမာနံ ဝသံ အန္ဓဂုံ အာသတ္တံ ပါပုဏိ သု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ (တိ) (၂) (က) သတ္တော ဝိသတ္တော အာသတ္တော။ မဟာနိ။၁၈။ ဗောဓိသခါတေသု စတူသု မဂ္ဂေသု သတ္တော အာသတ္တော လဂ္ဂမာနသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။ မ၊ ဋီ၊၂။၂၇။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၇။) (ခ) အာသတ္တ(မဟာနိ။၁၈)န္တိ စိဝရဝံသေ လဂ္ဂံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၁။ (က) (ခ) ဂါဝေါ ကဏ္ဏေ ဝိယ အာသတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၅။ ဝက်ကဏ္ဏေ ဝိယ အာသတ္တာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ (၃) ကဏ္ဍေ အာသတ္တေန အဂ္ဂီယေယျ။ ဝိ၊ ၁။၈၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။)

အာသတ္တကုဏပ (ပုန) [အာသတ္တ + ကုဏပ] ဆွဲချိတ်အပ်သော အကောင်ပုပ်။ ဒေဝတာနံ ကဏ္ဍေ အာသတ္တကုဏပံ ဝိယ ဗာဓတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉၈။

အာသတ္တခဂ္ဂ (တိ) [အာသတ္တ+ခဂ္ဂ] ချိတ်အပ်–လွယ်အပ်–သော သန်လျက်ရှိသော၊ သူ။ ပဉ္စ ဂုတ္တိသတာနိ ပုရိသဝေသံ ဂဟေတွာ ပဋိမုက္ကဝေဌနာနိ အံသေ အာသတ္တခဂ္ဂါနိ .... နိက္ခမိံ သု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃။)

အာသတ္တစိတ္တ (တိ) [အာသတ္တ+စိတ္တ] ငြိကပ်တွယ်တာ–တပ်မက်–သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ဗျာသတ္တမာနသံ နရန္တိ အသမ္ပတ္တေသု .... ဝိဝိဓေနာကာရေန အာသတ္တစိတ္တံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၂။

အာသတ္တဗာဟုယုဂဠ (တိ) [အာသတ္တ+ဗာဟု+ယုဂဠ] ဖွဲ့အပ်–ဖက်အပ်–သော လက်မောင်းအစုံရှိသော၊ သူ။ ကဏ္ဌေ အာသတ္တဗာဟုယုဂဠာယ သဒ္ဓိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၆။

အာသတ္တမာနသ (တိ) [အာသတ္တ+မာနသ] ငြိကပ်–တွယ်တာ–သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ကိဉ္စိဒေဝ လာဘိတွာ တတော ဥတ္တရိတရံ ပတ္ထနတာယ အာသတ္တမာနသံ ဝါ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၀။

အာသတ္တိ (ထီ) [[အာ+သန္ဇ+တိ]] (က) ငြိကပ်တွယ်တာ–တပ်မက်–စွဲလမ်း–တောင့်တ–ခြင်း။ (ခ) ငြိကပ်–တွယ်တာ–တောင့်တ–တတ်သော တဏှာ။ သဗ္ဗာ အာသတ္တိယော ဆေတွာ(ဝိ၊၄။၃၀၄။ အံ၊၁။၁၃၇)တိ ရူပါဒီသု ဝါ ဝိသယေသု သဗ္ဗဘဝေသု ဝါ ပတ္ထနာယော ဆိန္ဒိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၂။ အာသတ္တိယောတိ ရူပါဒီသု အာသဉ္ဇနဋ္ဌေန အာသတ္တိယော၊ တဏှာယော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၉။ အာသတ္တိ(မ၊၃။၂၁)န္တိ အာသီသနံ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၂၇။ (–သံ၊၁။၂၁၄။ နေတ္တိ။၁၀၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၃၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၂၂၀။ ဝဇိရ။၅၂၅။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၀။ မ၊ဋီ၊၂။၄၅။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၂၈၁။)

အာသတ္တိဒေါသရဟိတ (တိ) [အာသတ္တိ+ဒေါသ+ရဟိတ] တွယ်တာကပ်ငြိခြင်း တဏှာဟူသော အပြစ်မှကင်းစင်သော။ အာသတ္တိဒေါသရဟိတာ၊ အသမ္ဘိတာဝ ကေသရီ။ အပ၊၂။၅၆။

အာသတ္တိဗဟုလ (တိ) [အာသတ္တိ + ဗဟုလ] များသော – ကပ်ငြိ – တွယ်တာ – ခြင်းရှိသော၊ သူ။ အာသတ္တိဗဟုလဿာ(နေတ္တိ၊ ၁၂)တိ အာသင်္ဂဗဟုလဿ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၆၅။ (–နေတ္တိ၊ဋီ။၉၀။)

အာသဒ (ပု) [အာ+သဒ+အ] (၁) ချဉ်းကပ်–ကပ်ရောက်–ခြင်း။ (၂) သစ်သီးချူစရာချိတ်၊ တံချူ။ (တိ) (၃) ထိပါးပုတ်ခတ်–ညှဉ်းဆဲ–အပ်–နိုင်–သော။ (၁) ဒုက္ခံ ဟိ ကုဉ္ဇရ နာဂမာသဒေါ(ဝိ၊၄။၃၅၇)တိ ဘော ကုဉ္ဇရ ဗုဒ္ဓနာဂံ အာသာဒနံ ဝဓကစိတ္တေန ဥပဂမနံ နာမ ဒုက္ခံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၁။ (၂) အာသဒဉ္စ မသံ ဇဋ (ဇာ၊၂။၃၃၉။)န္တိ အာကဍ္ဎိတွာ ဖလာနံ ဂဟဏတ္ထံ အင်္ကုသဉ္စ အဂ္ဂိဟုတနကဋစ္ဆုဉ္စ ဇဋာမဏ္ဍလဉ္စ ဓာရေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၀၃။ အာသဒေါ နာမ အင်္ကုသော။ သော ဟိ အာသဒတိ ဂဏှာတိ ဖလာဖလံ ဧတေနာတိ အာသဒေါ။ အာပုဗ္ဗော သဒ အာဒါနေတိ ဒဏ္ဍဇ တတိယက္ခရန္တ ဓာတု။ မဟာနိပါတ်။ ဝေဿန္တရဇာတ်၊စူဠဝနဝဏ္ဏနာဋီကာ။ (တိ) (၃) မမ သိဿာ ဒုရာသဒါ။ အပ၊၁။၁၉။ ဒုရာသဒါတိ ဒုဋ္ဌု အာသဒါ အာသာဒေတုံ ဃဋ္ဋေတုံ အသက္ကုဏေယျာ အဃောဂ္ဂါတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။

အာသန (န) [အာသ+ယု] (၁) နေရာ၊ နေရာထိုင်ခင်း(ညောင်စောင်း, အဉ်းပျဉ်, ခုတင်, ကုလားထိုင်, ဖျာ, သင်ဖြူး, မြက်အခင်း စသော ထိုင်စရာအခင်း)။ (၂) ထိုင်ခြင်း။

(၁) အာသနံ ဝုစ္စတိ ယတ္ထ နိသီဒန္တိ၊ မဉ္စော ပီဌံ ဘိသိ တဋ္ဋိကာ စမ္မခဏ္ဍော တိဏသန္ထာ-ရော ပဏ္ဏသန္ထာရော ပလာလသန္ထာရော။ မဟာနိ။၁၀၁။ အာသန (ဝိ၊၂။၇၄)န္တိ နိစ-ပီဌက ဖလကတဋ္ဋိက ကဋ္ဋ သာရကာဒိ ဘေဒံ အန္တမသော သာခါဘင်္ဂမ္ပိ...အာသနံ ပညာ-ပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ အထ ပစ္ဆာ အမှာကံ အာသနံ ဟောတိ(ဒီ၊၂။၁၇၈)တိ တေသံ ပစ္ဆတော အမှာကံ နိသီဒိတုံ ဩကာသော ပါပုဏာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ အာသတိ နိသီ-ဒတိ ဧတ္ထာတိ အာသနံ၊ နိသဇ္ဇဋ္ဌာနန္တိ အာဟ နိသီဒိတုံ ဩကာသောတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၁၈။ (–ဝိ၊၁။၁၂၊၂၈၆။ ဝိ၊၂။၁၁၁။ ဝိ၊၃။ ၁၂၊၆၅။ ဒီ၊၁။၉၁။ ဒီ၊၂။၃၅၊၇၂။ ဒီ၊၃။၁၈၈။ မ၊၂။၂၂။ သံ၊၁။၂၃၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅၉၊၁၀၂၊ ၁၆၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄၊၁၃၁၊၁၄၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁၊၁၂၁၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၁၊၁၁၃၊ ၂၃၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၊၁၆၅၊၁၉၂၊ ၂၁၄၊ ၂၂၉၊ ၂၃၈၊၂၆၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၊၂၄၈၀၊၁၂၁၊၂၃၂၊ ၂၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅၊၁၉၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၇၊၈၈၊၁၂၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂၊၁၂၁၊၃၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၊၄၉၊၁၇၊၁၁၈၊ ၁၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၊၅၃၊ ၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၊၂၂၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၊ ၂၁၃၊၂၈၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၄၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၁၊၂၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၁၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၈၊၂၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၃၊၁၆၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၈၀၊၂၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၉။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁၄၀။ အံ၊ ဋီ၊၁။၄၂၊၁၇၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၅၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၀၊ ၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၅။) (၂) ဂတိနိဝတ္တိ-အတ္ထတော သာမညတော အာသနမ္ပိ ဌာ-နဂ္ဂဟဏေန ဂယှတီတိ.... ယထာဝုတ္တဋ္ဌာနာ-ဒယောပိ အာသနေနေဝ သင်္ဂဟိတာတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၄။

အာသနက (န) [အာသန+က] သေးနုပ်သော –ညံ့သော – နေရာထိုင်ခင်း – အင်းပျဉ်။ အဗ္ဘာဂတာနာ'သနကံ အဒါသိံ။ ဝိမာန။ ၂။ အာသတိ နိသီဒတိ ဧတ္ထာတိ အာသနံ၊ ယံ ကိဉ္စိ နိသီဒနယောဂ္ဂံ၊ ဣဓ ပန ပီဌံ အဓိပ္ပေတံ၊ တဿ စ အပ္ပကတ္တာ အနုဠာ-ရတ္တာ စ "အာသနက"န္တိ အာဟ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၂၀။

အာသနကိရိယာပုဗ္ဗကတ္တ (န) [အာသန+ကိရိ-ယာ+ပုဗ္ဗက+တ္တ] ထိုင်ခြင်းကိရိယာရှေ့သွား ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အာသနကိရိယာပုဗ္ဗက-တ္တာ ဝါ သယနကိရိယာယ သယနဂ္ဂဟဏေ-န အာသနမ္ပိ ဂဟိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၅၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၈။

အာသနကုသလ (တိ) [အာသန + ကုသလ] ထိုင်ခြင်း၌ ပါးနပ်လိမ္မာသော၊သူ။ အာသန-ကုသလေန ဘဝိတဗ္ဗံ နိသဇ္ဇကုသလေန။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၃၃၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၄၄။)

အာသနက္ခဏ (ပု) [အာသန+ခဏ] (ပဋိသန္ဓေ) နေသောခဏ။ အာသနက္ခဏေ ဟိ ဓမ္မာ ပုရိမဘဝတော ဣမံ ဘဝံ ပဝိသန္တာ ဝိယ ဟောန္တိ။ အနုဋီ၊၃။၂၅၀။

အာသနဂတ (တိ) [အာသန+ဂတ] ထိုင်နေရာ သို့ရောက်သော။ အဂ္ဂိဒဗ္ဗာ ဝိယာတိ အာသ-နဂတေန အဂ္ဂိနာ ဒဗ္ဗာ ဝိယ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၅၈။

အာသနဃရ (န) [အာသန+ဃရ] ဆင်းတု–ရုပ်ပွါး – ထားရာအိမ်၊ ဘုရားတန်ဆောင်း၊ ဂန္ဓကုဋိတော်။ စေတိယဃရံ ဗောဓိဃရံ အာသနဃရံ သမ္မဇ္ဇိနိ အဋ္ဋော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈၇။ အာသနဃရန္တိ ပဋိမာဃရံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၄၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၈။)

အာသနဋ္ဌာန (န) [အာသန+ဌာန] နေထိုင်ရာ အရပ်။ တဿာ ရတ္တိယာ အစ္စယေန အာသနဋ္ဌာနံ အလင်္ကာရာပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။

အာသနဒါန (န) [အာသန+ဒါန] နေရာထိုင်ခင်း ပေးလှူခြင်း။ သော ထေရော ကတဘတ္တကိစ္စော အာသနဒါနဘောဇနဒါနာဒိပဋိသံယုတ္တံ ဓမ္မိံ ကထံ ကထေတွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။)

အာသနဒွါရ (န) [အာသန+ဒွါရ] နေရာအိမ်-ဈေးဆိုင်-၏တံခါး။ ဥဂ္ဃါဋေတွာတိ အာသနဒွါရဉ္စ ဘဏ္ဍပသိဗ္ဗကေ စ ဝိဝရိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂဂ။

အာသနန္တရိကာ (ထီ) [အာသန+အန္တရ+ဣက+အာ] တခုတခုသော - နေရာအကြားအလပ် - နေရာကွက်လပ် - ရှိသောထိုင်ခြင်း၊ ရဟန်း နှစ်ပါး နှစ်ပါးတို့၏ အကြား၌ နေရာကွက်လပ် တခုတခု-ခြား၍-ချန်ထား၍-ထိုင်ခြင်း။ အာသနန္တရိကာယ နိသီဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၄ဂ၆။ ဧကေကံ အာသနံ အန္တရံ ကတွာ နိသီဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၂။

အာသနပညတ္တိ (ထီ) [အာသန+ပညတ္တိ] နေရာခင်းခြင်း။ ထေရော အာသနပညတ္တိံ ဒိသွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ (-ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။)

အာသနပညာပက (တိ) [အာသန+ပညာပက] နေရာခင်းသော၊ သူ။ အထ ခေါ သံဃော အာယသ္မန္တမ္ပိ အင်္ဂတံ သမ္မန္နတိ ထေရာနံ ဘိက္ခူနံ အာသနပညာပကံ။ ဝိ၊၄။၅၀၅။

အာသနပညာပန (န) [အာသန + ပညာပန] နေရာခင်းခြင်း။ ဘိက္ခူ ဒိသွာ ပစ္စုဂ္ဂမနံ ပတ္တပဋိဂ္ဂဟဏံ အာသနပညာပနံ အနုဂမနန္တိ ဧဝမာဒိကံ မေတ္တံ ကာယကမ္မံ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၉။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၉။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅ဂ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၁၄၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၅။)

အာသနပညာပနာဏတ္တိ (ထီ) [အာသနပညာပန+အာဏတ္တိ] နေရာခင်းခြင်းကို စေခိုင်းတိုက်တွန်းခြင်း။ အာသနပညာပနာဏတ္တိယမ္ပိ ဝုတ္တနယေနေဝ အာဏာပေတဗ္ဗော။ အံ၊ဋီ၊၂။၅၁။

အာသနပဋိက္ခိတ္တ (တိ) [အာသန+ပဋိက္ခိတ္တ]ထိုင်ခြင်း ဣရိယာပုထ်ကို ပယ်သော၊ မထိုင်ပဲမတ်တတ်ရပ်နေသော၊ သူ။ ဥဗ္ဘဋ္ဌကောပိ ဟောတိ အာသနပဋိက္ခိတ္တော။ ဒီ၊၁။၁၅ဂ။ မ၊၁။၃ဂ၂။ အံ၊၁။၅၂၇။ အဘိ၊ပု။၃၆၄။ (-မ၊၁။၁၃၀။ မ၊ဋီ၊၂။၄၃၇။)

အာသနပဒေသ (ပု) [အာသန+ပဒေသ] ထိုင်ကြောင်းဖြစ်သော ကိုယ်၏ အစိတ်အပိုင်း၊ (တင်ပါး)။ အာနိသဒံ အာသနပဒေသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၅။

အာသနပရိယန္တ (ပု) [အာသန+ပရိယန္တ] အစွန်အဖျား-ဖြစ်သော-၌ ခင်းထားအပ်သော-နေရာ၊ ဆွမ်းစားကျောင်းစသည်တို့၌ သိက္ခာဝါအားဖြင့် ငယ်ရွယ်သေးသော ရဟန်းတို့ ထိုင်ဘို့ရာ အညံ့စားဖြစ်သောနေရာ။ ယော ဟောတိ သံဃဿ အာသနပရိယန္တော သေယျာပရိယန္တော ဝိဟာရပရိယန္တော။ ဝိ၊၄။ ဂ၃။ အာသနပရိယန္တောတိ ဘတ္တဂ္ဂါဒီသု သံဃနဝကာသနံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉။ (-ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၃ဂ၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၄။)

အာသနပရိယန္တိက (တိ) [အာသန+ပရိယန္တိက] ထိုင်ခြင်း-ဟူသော အပိုင်းအခြား အကန့်အသတ်ရှိသော၊ ထိုင်ရာမှ ထခြင်းဖြင့် ဆွမ်းစားခြင်းကိစ္စ အပြီးသတ် ရပ်တန့်ရခြင်းရှိသော။ အာသနပရိယန္တိကော ဝါ ယာဝ န ဝုဋ္ဌာတိ၊ တာဝ ဘုဉ္ဇနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၆။

အာသနပရိယေသန (န၊ထီ) [အာသန+ပရိယေသန] နေရာထိုင်ခင်းရှာရခြင်း။ အာသနပရိယေသနံ နာမ ဘာရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၀။

အာသနပါဒ (ပု) [အာသန+ပါဒ] နေထိုင်စရာ (ညောင်စောင်းအဉ်းပျဉ်စသည်)၏–အခြေ–ခြေထောက်။ ရဇ္ဇုနံ ဥပရိ ဌပိတာ အာသနပါဒါ ဘဋ္ဌာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၆။

အာသနပိဋ္ဌိ (ထီ) [အာသန+ပိဋ္ဌိ] (တရားဟောရန်) ထိုင်သောနေရာ–တရားဟောပလ္လင်–၏ နောက်ဘက်။ ပုဗ္ဗဂါထာသု ဝုတ္တာသု ထေရဿ အာသနပိဋ္ဌိယံ ဌိတဿ ဧတဒဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။

အာသနပိဋ္ဌိကာ (ထီ) [အာသန+ပိဋ္ဌိကာ] နေရာအဉ်းပျဉ်၊ ထိုင်စရာ–အင်းပျဉ်–ကုလားထိုင်။ တဒါ စိတ္တော အာသနပိဋ္ဌိကာ ဗြာဟ္မဏာနံ အာသနဘာဝေန ဝဋ္ဋိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၅၂။

အာသနပူဇာ (ထီ) [အာသန+ပူဇာ] (၁) (စေတီယင်ပြင်၌) မြတ်စွာဘုရား၏ နေရာတော်ကို ပူဇော်ခြင်း။ (၂) (စေတီယင်ပြင်၌) ပူဇော်သော ပန်းအခင်း။ (၁) အာသနပူဇံ ကာရေတွာ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၁။ အာသနပူဇာယပတ္တိ။ ၎င်း။ အာသနပူဇာယာတိ စေတိယေ ဗုဒ္ဓါသနပူဇာယ။ ဝိနယာလင်္ကာရ၊၁။၆၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။) (၂) အာသနပူဇ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၆၈)န္တိ စေတိယင်္ဂဏေ ကတံ အာသနပူဇံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၇။

အာသနပ္ပမာဏ (တိ) [အာသန+ပမာဏ] ပန်းမွေ့ရာအခင်း အတိုင်းအရှည် ပမာဏရှိသော။ သဟ ဒဿနေနေဝ အာသနပ္ပမာဏံ နိမိတ္တံ ဥဒပါဒိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၈။

အာသနမဏ္ဍ (ပု၊န) [အာသန+မဏ္ဍ] (က) အိပ်ရာ၏အလည်။ (ခ) နေရာ၏အလည်။ (က) တာနိ အာသနမဏ္ဍေ ဌပေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၉။ (ခ) အာသနမဏ္ဍေ နိသီဒိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၉။

အာသနမတ္တက (ပု) [အာသန+မတ္တက] တရားဟောပလ္လင်၏ အထက်။ ပုပ္ဖဒါမံ လဘိတွာ အာသနမတ္တကာဒီသု ဗန္ဓိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၁။

အာသနလူခ (တိ) [အာသန+လူခ] ကြမ်းတမ်း–ယုတ်နိမ့်–မကောင်း–သော နေရာ။ နဝကာ ယံ ကိဉ္စိဒေဝ အာသနလူခံ ဘောဇနဉ္စ (လဘန္တိ)။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။

အာသနသမီပ (ပု) [အာသန+သမီပ] နေရာ၏ အနီး။ တဿ အာသနသမီပေ အာနီတော ဟတ္ထီ တံ ဥပဂန္တုံ နာသက္ခိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။)

အာသနသန္တိက (ပု) [အာသန + သန္တိက] အာသနသန္တိကထေရ်။ အာယသ္မာ အာသနသန္တိကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။ ၂၉၁။

အာသနသာလာ (ထီ) [အာသန + သာလာ] နားနေရာ စရပ်၊ ဆွမ်းစားစရပ်။ ဘိက္ခူ ပဂေဝ ပိဏ္ဍာယ စရိတွာ အာသနသာလံ ဂန္တွာ အာသနံ အပဿန္တာ တိဋ္ဌန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၉။ အာသနသာလံ ဝါတိ သီဟဠဒီပေ ဝိယ ဘိက္ခူနံ ဘုဉ္ဇနတ္ထာယ ယတ္ထ ဒါနပတီဟိ အာသနာနိ ပညာပီယန္တိ၊ တံ အာသနသာလံ ဝါ၊ ဘောဇနသာလန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊နိဿယ၊ဋီ။ ၁၅၆၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀၊၂၃၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၊၇၂၊၈၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇-၈၊၃၀၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃၊ ၃၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀-၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂၊၂၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၊၂၁၀၊၂၁၉၊ ၃၃၄-၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၆၊၁၀၄၊ ၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ သာရတ္ထ၊၂။၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၉၉၊ ၃၉၉၊၄၇၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၇၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၇။)

အာသနာဘိဟာရ (ပု) [အာသန+အဘိဟာရ] (က) နေရာထိုင်ခင်းကို ရွေးရှု–ဆောင်ယူခြင်း–ဆောင်ယူ၍ သွားခြင်း။ (ခ) နေရာထိုင်ခင်းကို ခင်းပေးခြင်း။ ပါရိဝါသိကာ ဘိက္ခူ။ သာဒိယန္တိ ပကတတ္တာနံ ဘိက္ခူနံ အဘိဝါဒနံ.... အာသနာဘိဟာရံ။ ဝိ၊၄။၈၂။ အာသနာဘိဟာရန္တိ အာသနဿ အဘိဟရဏံ၊ အာသနံ ဂဟေတွာ အဘိဂမနံ, ပညာပနမေဝ ဝါ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၆။ (–ဝိသင်္ဂဟ။ ၃၇၉။)

အာသနာရဟ (တိ) [အာသန+အရဟ] (က) နေရာပေးခြင်းငှါထိုက်သော၊ နေရာပေးထိုက်သော၊သူ။ (ခ) နေထိုင်ခြင်းငှါထိုက်သော။ (က) အတ္ထိ ပုဂ္ဂလော အာသနာရဟော။ ဝိ၊၅။၂၂၇။ အာသနာရဟဿ န အာသနံ ဒေတိ။ မ၊၃။၂၄၇။ (ခ) ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော အာသနာရဟံ ဓမ္မာသနံ ပညပေတွာ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၁။၉။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၈၁။ အာသနာရဟန္တိ နိသီဒနာရဟံ။ သာရတ္ထ၊၁။၅၈။ ဝိမတိ၊၁။၁၆။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၇၄။

အာသနူပဋ္ဌာဟက (ပု) [အာသန+ဥပဋ္ဌာဟက] အာသနူပဋ္ဌာဟကမည်သော(ထေရ်)။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ အာသနူပဋ္ဌာဟကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၁၅၉။

အာသနူပဋ္ဌာဟကတ္ထေရ (ပု) [အာသန+ဥပဋ္ဌာဟက + ထေရ] အာသနူပဋ္ဌာဟကထေရ်၊ အတ္တဒဿီဘုရားရှင်အား နေရာထိုင်ခင်းဖြင့် လှူဒါန်းလုပ်ကျွေးခဲ့ဘူးသောမထေရ်။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။

အာသနူပဂတ (တိ) [အာသန+ဥပဂတ] နေရာသို့ ကပ်ရောက်သော၊ ထိုင်နေသော။ အာသနူပဂတော မုနိ။ သုတ္တနိ။ ၃၇၉။ အာသနူပဂတောတိ အာသနံ ဥပဂတော ဝါ ဟုတွာ၊ နိသိန္နောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။

အာသန္ဒိက (ပု) [အာသန္ဒီ + က] လေးထောင့်ရှိသော အင်းပျဉ်။ တေန ခေါ ပန သမယေန သံဃဿ အာသန္ဒိကော ဥပ္ပန္နော ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၂၉၄။ အာသန္ဒိကောတိ စတုရဿပီဌံ ဝုစ္စတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၅၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၂၆။ (–ဝိဋ္ဌ၊၄။၈၂။ ဝိသင်္ဂဟ။၃၀၇၊ ၄၅၁။ ကင်္ခါ။၂၆၃။) ဒ. ာသန္ဒိ-လည်း ကြည့်။

အာသန္ဒိကသဏ္ဌာန (တိ) [အာသန္ဒိက+သဏ္ဌာန] လေးထောင့် အင်းပျဉ် သဏ္ဌာန်ရှိသော။ အဋ္ဌ ဒန္တာ စတုကောဋ္ဌိကာ စတုမုလိကာ အာသန္ဒိကသဏ္ဌာနာ။ ဒုကဋ္ဌ။၃၃။

အာသန္ဒိကုဋိကာ (ထီ) [အာသန္ဒိ + ပမာဏ + ကုဋိကာ] လေးထောင့် အင်းပျဉ် ပမာဏရှိသော ကုဋိ။ အပရေ အာသန္ဒိကုဋိကန္တိ ပါဠိံ ဝတွာ အာသန္ဒိပ္ပမာဏံ ကုဋိကံ ကတွာတိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။

အာသန္ဒိပဉ္စမ (တိ) [အာသန္ဒီ+ပဉ္စမ] အိပ်ရာ ညောင်စောင်း–ခုတင်–လျှင် ငါးခုမြောက်ရှိသော။ အာသန္ဒိပဉ္စမာ ပုရိသာ မတံ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊၁။၅၂။ မ၊၂။၁၈၂။ သံ၊၂။၁၇၀။ အာသန္ဒိပဉ္စမာတိ နိပန္နမဉ္စေန ပဉ္စမာ၊ မဉ္စော စေဝ စတ္တာရော မဉ္စပါဒေ ဂဟေတွာ ဌိတာ စတ္တာရော ပုရိသာ စာတိ အတ္ထော။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ မဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။ သံဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။

အာသန္ဒိပ္ပမာဏ (တိ) [အာသန္ဒီ+ပမာဏ]လေးထောင့် အင်းပျဉ် ပမာဏရှိသော။ အာသန္ဒိကုဋိကာ-ကြည့်။

အာသန္ဒီ (ထီ) [အာ+သဒ+အ+ဤ။ သဒ ဝိသရဏဂတျာဝသာဒနေသု၊ နုဒါဒိ, ဗိန္ဒာဂမော စ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၁၁။] ရှည်သော–ပမာဏထက် ကျော်လွန်သော – အခြေရှိသော ညောင်စောင်း, အင်းပျဉ်တမျိုး။ အာသန္ဒီ နာမ အတိက္ကန္တပ္ပမာဏာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၂။၃၉၃။ ကင်္ခါ။၃၁၁။ အာသန္ဒိံ ပလ္လင်္ကံ ဂေါနကံ

စိတ္တ.ကံ....။ ဝိ၊၃။ ၂၈၀။ ဝိ၊၄။၃၁၃။ ဒီ၊၁။၇။ အာသန္နိတိ ပမာဏာတိက္ကန္တာသန္နံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ (—အံ၊၁။၁၈၂။ ထေရ။ ၂၃၂။ အပ၊၁။၄၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။)

အာသန္န¹ (တိ) [အာ+သဒ+တ] အနီး၊ နီးသော၊ အနီး၌—တည်—ဖြစ်—သော။ နိဗ္ဗာနဿ သန္တိကေ သာမန္တာ အာသန္နေ အဝိဒူရေ ဥပကဋ္ဌေတိ။ မဟာနိ။၁၂၃။ အာသန္နေတိ န ဒူရေ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၄။ တိဿ ကံသိဏောသု အညတရံ အာသန္နံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၅၈။ အာသန္နံ ကာတဗ္ဗန္တိ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏုပ္ပတ္တိယာ သမီပဘူတံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၆၁။ (—ဝိ၊၃။၃၅၁။ ဒီ၊၁။၂၃၃။ မ၊၂။ ၄၂၁။ သံ၊၃။၃၀၄-၅။ အံ၊၁။၁၄၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇၊၁၂၃။ ကင်္ခါ။ ၂၀၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၊၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၃၊၁၈၇၊၂၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃၊၂၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉၊ ၃၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၂။ ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ။၂၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၈၊၇၁။ မ၊ဋီ၊၁။၃၂၈။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၈၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၉၃၊၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၇၊၁၀၇။)

အာသန္န² (တိ) [အာသန္န+ဏ] သေခါနီး၌—ပြုလုပ်—အောက်မေ့ ဆင်ခြင်—အပ်သော၊ကံ၊ ((အာသန္နကံ))။ ဂရုကံ အာသန္နံ အာစိဏ္ဏံ ကဋတ္တာကမ္မဉ္စေတိ ပါကဒါနပရိယာယေန။ သင်္ဂဟ။၃၃။ အာသန္နန္တိ မရဏကာလေ အနုဿရိတံ, တဒါ ကတဉ္စ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၆၉။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၁၂။)ယဒါသန္န (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၆။ အံ၊ ဋီ၊၂။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၇၇)လည်း ကြည့်။

အာသန္နက (တိ) [အာသန္န+က] အနီး၊ သေခါနီး။ အာသန္နကေ ကတံ ကမ္မံ။ အပ၊၂။၁၇။

အာသန္နကတ (တိ) [အာသန္န+ကတ] အနီး၌—သေခါနီး၌—ပြုအပ်သော။ "ဒတွာ ကတွာ"-တိ ဟိ အာသန္နကတာနိ ဝုတ္တာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၂၇၇။

အာသန္နကတကမ္မ (န) [အာသန္နကတ + ကမ္မ] အနီး၌ ပြုအပ်သောကံ။ အာသန္နကတကမ္မာရမ္မဏသန္တတိယ(မူလဋီ၊၂။၁၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၃၀၀)န္တိ အာသန္နကတဿ ကမ္မဿ အာရမ္မဏသန္တာနေ။ အနုဋီ၊၂။၁၁၅။

အာသန္နကာရဏ (န) [အာသန္န+ကာရဏ] နီးသောအကြောင်း။ အာသန္နကာရဏံ ပဒဋ္ဌာနံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၈၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၃၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၀။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၉။ မူလဋီ၊၁။၆၆၊၁၁၉။ အနုဋီ၊၁။ ၁၂၃-၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၉၀၊ ၁၂၅၊၁၃၀၊၄၇၄။ နေတ္တိဋီ။၂၇။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၀၊၁၂၉။)

အာသန္နကာရဏတ္ထ (တိ) [အာသန္နကာရဏ + အတ္ထ] နီးသောအကြောင်းဟူသော အနက်ရှိသော။ဣတိ-သဒ္ဒေါ အာသန္နကာရဏတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၈။

အာသန္နကာလ (ပု) [အာသန္န+ကာလ] (သေခြင်း၏) အနီးဖြစ်သောအခါ။ ကာလံ ကတွာ အာသန္နကာလေ ဂဟိတသီလံ နိဿာယ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တိံသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၇၇။)

အာသန္နဂါမ (ပု) [အာသန္န+ဂါမ] အနီးဖြစ်သောရွာ၊ ရွာနီး။ အာသန္နဂါမေ ပန အညာတိကာယော ဟောန္တိ ပဋိဇဂ္ဂနိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၉။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ ဝိမတိ၊၂။၁၆၅။)

အာသန္နဂုဏတ္တ (န) [အာသန္န+ဂုဏ+တ္တ] နီးသောဂုဏ်ရှိသည်၏အဖြစ်။ ရာဂဿ အာသန္နဂုဏတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၇။

အာသန္နဃဋိတတာ (ထီ) [အာသန္န+ဃဋိတ+တာ] နီးကပ်စွာ ဆက်စပ်သည်၏ အဖြစ်။ တတိယဇ္ဈာနစေတနာယ အာသန္နဃဋိတတာ ဝုတ္တာတိ ဝဒန္တိ။ မဋီ၊၃။၄၆။

အာသန္နဃရ (န) [အာသန္န+ဃရ] အနီးဖြစ်သောအိမ်၊ အိမ်နီး။ အရုဏကသေနာသနဿ အာသန္နဃရဿ ဒုတိယလေဍ္ဍုပါတတော ပဋ္ဌာယ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၆။

အာသန္နစာရိတာ (ထီ) [အာသန္နစာရီ+တာ] အနီး၌ - လှည့်လည် - ကျက်စား - သွားလာ - သည်၏ အဖြစ်။ အန္တမသောတိ ဣဒံ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကဿ ဥပဋ္ဌာကဘာဝေန အာသန္နစာရိတာယ ဝုတ္တံ။ မဋီ၊၂။၁၈၁။

အာသန္နစာရီ (တိ) [အာသန္န+စရ+ဏီ] အနီး၌ လှည့်လည်ကျက်စား သွားလာသော၊သူ။ ဘိက္ခု ဧဝ ဟိ သတ္ထု အာသန္နစာရီ သဒ္ဓိ သန္နိဟိတာဝ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၀၂။ (–သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၂၂။)

အာသန္နစုတိက (တိ) [အာသန္န + စုတိ+က] နီးသော–စုတေခြင်း– သေခြင်း – ရှိသော၊ သေခါနီးသော၊သူ။ ယေ ပန အာသန္နစုတိကာ ဣဒါနိ စဝိဿန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၄။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၃၀၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇၂။ (–နေတ္တိ၊ဋီ။၉၇။)

အာသန္နဇနဘာဝ (ပု) [အာသန္န + ဇန+ ဘာဝ] အနီးဖြစ်သော ဇော၏အဖြစ်။ ပုရိမဇနဿ ဝသေနာတိ စုတိယာ အာသန္နဇနဘာဝေန။ အနုဋီ၊၃။၂၅၄။

အာသန္နဋ္ဌ (ပု) [အာသန္န + အတ္ထ] နီးသော အနက်သဘော။ ဒုတိယဿ တတော အာသန္နဋ္ဌော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇၉။

အာသန္နဋ္ဌာန (န) [အာသန္န + ဌာန] အနီးဖြစ်သော အရပ်။ ဝစ္ဆကဿ အာသန္နဋ္ဌာနေ စရမာနာ တိဏံ အာလုမ္ပိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၄၂။၁၇၀။)

အာသန္နတရ (တိ) [အာသန္န + တရ] အထူးသဖြင့် နီးသော၊ နီးသည်ထက် နီးသော။ အထ ဝါ ဝေဂဝတော တတော အာသန္နတရံ ဌာနံ ဘဂဝတော သမီပသင်္ခါတံ ဂန္တွာတိပိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၇။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂၊၁၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၃။ ကင်္ခါ။၂၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉၊၂၇၆၊၂၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၈၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၈၊၂၇၅။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။ ၄၀၀။ ဝိမတိ၊၂။၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁၁။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၂။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။)

အာသန္နတရဋ္ဌာန (န) [အာသန္နတရ + ဌာန] အထူးသဖြင့် နီးသောအရပ်။ ဥပရိ တိဋ္ဌန္တော ဝိယ အာသန္နတရဋ္ဌာနေ ဌိတကောပိ ဘဏတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄။

အာသန္နတရပဋိပတ္တိ (ထီ) [အာသန္နတရ+ပဋိပတ္တိ] အထူးသဖြင့် နီးသောအကျင့်။ ဗုဒ္ဓဘာဝါယ အာသန္နတရပဋိပတ္တိယံ ဌိတဿေဝ အဓိပ္ပေတတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၃။

အာသန္နတရုပနိဿယ (ပု) [အာသန္နတရ + ဥပနိဿယ] အထူးသဖြင့် နီးသော မှီရာ။ အင်္ဂါနံ အာသန္နတရုပနိဿယတာ ဒဿေတိတိ အာသန္နတရုပနိဿယဝသေန....ပဝတ္တတံ ဒီပေတိ။ မူလဋီ၊၂။၇၆။

အာသန္နတရုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အာသန္နတရ + ဥပ္ပတ္တိ] အထူးသဖြင့် နီးစွာဖြစ်ခြင်း။ အဝယန္ဒနံ အာသန္နတရုပ္ပတ္တိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၈။

အာသန္နတရုပ္ပါဒ (ပု) [အာသန္နတရ + ဥပ္ပါဒ] အာသန္နတရုပ္ပတ္တိ-နှင့်အနက်တူ။ ဃဋ္ဋနံ ပစ္စယ-ဝသေန ဘူတကလာပါနံ အညမညံ အာသန္န-တရုပ္ပါဒေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။

အာသန္နနဂရ (န) [အာသန္န+နဂရ] အနီးဖြစ်သော မြို့။ ကော် အာသန္နနဂရံ ပတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၈။

အာသန္နပက္ခ (ပု) [အာသန္န+ပက္ခ] နီးကပ်သော အဖို့။ ကိလေသာနံ ပန အာသန္နပက္ခေ ဝိရုဟနဋ္ဌာနေ သမုဒါစရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။

အာသန္နပစ္စက္ခ (န) [အာသန္န+ပစ္စက္ခ] အနီးဖြစ်သော မျက်မှောက်။ ယထာဝုတ္တေ အာ-သန္နပစ္စက္ခေ အာဂတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၊၁၀၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။

အာသန္နပစ္စက္ခကရဏတ္ထ (တိ) [အာသန္န+ပစ္စက္ခ-ကရဏ+အတ္ထ] အနီးဖြစ်သောအနက်ကိုမျက်မှောက်ပြုခြင်း အနက်ရှိသော။ ဣတိ-သဒ္ဒေါ အာသန္နပစ္စက္ခကရဏတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။

အာသန္နပစ္စက္ခဝစန (န) [အာသန္န+ပစ္စက္ခဝစန] အနီးဖြစ်သော မျက်မှောက်ကို ဟောတတ်သော သဒ္ဒါ။ ဣဒန္တိ အာသန္နပစ္စက္ခဝစနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၀။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၂၅။ မ၊ဋီ၊၁။၂၈၃။)

အာသန္နပစ္စက္ခဝါစီ (တိ) [အာသန္န + ပစ္စက္ခ+ဝါစီ] အနီးဖြစ်သော မျက်မှောက်ကို ဟောတတ်သော။ အာသန္နပစ္စက္ခဝါစီ ဟိ အယံ သဒ္ဒေါ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၅။)

အာသန္နပစ္စတ္ထိက (တိ) [အာသန္န + ပစ္စတ္ထိက] အနီးဖြစ်သော– နီးကပ်သော – ရန်သူ။ မေတ္တာ- ဗြဟ္မဝိဟာရဿ ဟိ သမီပစာရော ဝိယ ပုရိသဿ သပတ္တော ဂုဏဒဿနသ-ဘာဂတာယ ရာဂေါ အာသန္နပစ္စတ္ထိကော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၂။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၈၀။)

အာသန္နပဒေသ (ပု) [အာသန္န+ပဒေသ] အနီးဖြစ်သောအရပ်။ ဘဂဝတော ကိရ အာသန္န-ပဒေသေ ဝါလဂ္ဂမတ္တေ ဩကာသေ သုခုမတ္တ-ဘာဝံ မာပေတွာ ဒသ ဒသ မဟေသက္ခာ ဒေဝတာ အဋ္ဌံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၆။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၁။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇၄။)

အာသန္နပရိနိဗ္ဗာန (တိ) [အာသန္န+ပရိနိဗ္ဗာန] နီးကပ်သော ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူခြင်းရှိသော၊ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုတော်မူခါနီးသော။ တထာ အာ-သန္နပရိနိဗ္ဗာနဿပိ ဘဂဝတော ဒေသနာယ ဉာတရာယ စ ဝိသေသာဘာဝေါတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၄၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၅။)

အာသန္နပီတိပစ္စတ္ထိက (တိ) [အာသန္န + ပီတိ + ပစ္စတ္ထိက] အနီးဖြစ်သော ပီတိဟူသော ရန်သူ ရှိသော၊ ပီတိဟူသော ရန်သူနှင့်နီးသော။ အယံ သမာပတ္တိ အာသန္နပီတိပစ္စတ္ထိကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၆။

အာသန္နဘေဒ (တိ) [အာသန္န+ဘေဒ] နီးကပ်သောပျက်ခြင်းရှိသော။ ဇဝနဝိသယာနုဘာဝ-နဉ္စ တဒါရမ္မဏံ အာသန္နဘေဒေ တသ္မိံ ဝိသ-ယေ ဧကစိတ္တက္ခဏာဝသိဋ္ဌာယုကေ န ဥပ္ပဇ္ဇေ-ယျာတိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊၂။၁၀၃။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၉၇။)

အာသန္နမရဏ (တိ) [အာသန္န+မရဏ] နီးသော သေခြင်းရှိသော၊ သေခါနီးသော။ ယဉ္ဟိ အာသန္နမရဏော အနုဿရိတုံ သက္ကောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၆။ တံ ဉတ္တိံ အာသန္နမရဏံ နိရယသံဝတ္တနိကဥ္စဿ ကမ္မံ ကတောကာသံ ဒိသွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။

၁၅၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။ အံ၊ ဋီ၊၁။ ၂၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၉၉။)

အာသန္နရူပါဝစရဈာနပစ္စတ္တိက (တိ) [အာသန္န+ရူပါဝစရဈာန+ပစ္စတ္တိက] နီးကပ်သော ရူပဈာန်ဟူသော ရန်ရှိသော။ အာသန္နရူပါဝစရဈာနပစ္စတ္တိကာ အယံ သမာပတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၂၅။

အာသန္နဝါစာ (ထိ) [အာသန္န+ဝါစာ] အနီးဖြစ်သောစကား။ အာပတ္တိသာမန္တာ ဘဏာမာနောတိ ပဒသောဓမ္မဒုက္ကဋလ္လာဒိဝသေန အာပတ္တိယာ အာသန္နဝါစံ ဘဏာမာနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၉။ (–သာရတ္ထ၊၃။ ၂၃၃။)

အာသန္နဝိညာဏဉ္စာယတနပစ္စတ္တိက (တိ) [အာသန္န+ဝိညာဏဉ္စာယတန+ပစ္စတ္တိက] နီးကပ်သော ဝိညာဏဉ္စာယတနဟူသော ရန်သူ ရှိသော။ အာသန္နဝိညာဏဉ္စာယတနပစ္စတ္တိကာ အယံ သမာပတ္တိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၂၈။

အာသန္နဝိနာသ (တိ) [အာသန္န+ဝိနာသ] နီးသောပျက်စီးခြင်းရှိသော၊ပျက်စီးခါနီးသော၊ သူ။ အပိ စ ဝေသာလိရာဇာနော အာသန္နဝိနာသာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။

အာသန္နဝိဟာရ (ပု) [အာသန္န+ဝိဟာရ] နီးသောကျောင်း။ ယေ တဿ ဂါမဿ အာသန္နဝိဟာရေ သဘာဂဘိက္ခူ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၇၇။

အာသန္နဝုတ္တိတာ (ထိ) [အာသန္န+ဝုတ္တိ+တာ] နီးသောဖြစ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။မေတ္တာဒီနံ ရာဂ ဂေဟဿိတ ဒေါမနဿ သောမနဿာနံ အာသန္နဝုတ္တိတာယ ယထာရဟံ ပဋိဃာဝံနုနယသမိပစာရိတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၇၅။

အာသန္နသန္နိဝေသဝတ္တိတ (တိ) [အာသန္န + သန္နိဝေသ+ဝတ္တိတ] နီးနီးကပ်ကပ်စုဝေး၍ တည်နေခြင်းဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သားအပ်သော။ တတ္ထ အာသန္နသန္နိဝေသဝတ္တိတာနံ ရုက္ခာနံ သမူဟော ဝနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၀။

အာသန္နသပတ္တ (ပု) [အာသန္န+သပတ္တ] နီးကပ်သောရန်သူ။ ဟိရောတ္တပ္ပါနုပါလိတာ မေတ္တာဝံ န ပရိဟာယတိ အာသန္နသပတ္တဿ ရာဂဿ သိနေဟဿ စ ဝိပတ္တိယာ အနုပ္ပတ္တိတောတိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊၂။၁၈၇။

အာသန္နာနန္တရ (န) [အာသန္န+အနန္တရ] နီးသည်ဖြစ်၍ အခြားမရှိသော တရား။ ဒွေ အနန္တရာနိ အာသန္နာနန္တရဉ္စ ဒူရာနန္တရဉ္စ။ ဝိပဿနာ မဂ္ဂဿ အာသန္နာနန္တရံ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၄။ (–သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၄-၅။)

အာသန္နုပက္ကိလေသ(ပု)[အာသန္န+ဥပက္ကိလေသ] နီးကပ်သော အညစ်အကြေး။ ရာဟုနော စန္ဒဿ အာသန္နုပက္ကိလေသတ္တာ ဒ္ဝိဟိ ဥပသဂ္ဂေဟိ ဝိသေသေတွာ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။

အာသပ္ပတိ (ကြိ) [အာ+သပ္ပ+အ+တိ] လှုပ်ရှား၏၊ တုန်လှုပ်၏။ သံသပ္ပတီတိ တံ ကမ္မံ ကရောန္တော အာသပ္ပတိ ပရိသပ္ပတိ ဝိပ္ဖန္ဒတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။

အာသပ္ပန (န၊ထိ) [အာ + သပ္ပ + ယု] (က) မဆုံးဖြတ်နိုင်သည် ဖြစ်၍ အာရုံမှ ဆုတ်နစ်တတ်သော တရား၊ တခုသော အခြင်းအရာသို့ သွားခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သည်ဖြစ်၍ မိမိသို့ရှေးရှု ဆုတ်နစ် လာတတ်သော တရား၊ ယုံမှားတတ်သော တရား၊ ဝိစိကိစ္ဆာ။ (ခ) ပြင်းထန်စွာ ပြေးသွားခြင်း၊ ယုံမှားခြင်း။ (ဂ) အစဉ်–ပြေးသွား–ယုံမှား–ခြင်း။ (ဃ) ရှေးရှုပြေးသွားခြင်း၊ ယုံမှားခြင်း။ (က) ယာ တသ္မိံ သမယေ ကင်္ခါ .... အာသပ္ပနာ ပရိသပ္ပနာ။ အဘိ၊ဓ။၁၀၂။ နိဒ္ဒေသတုံ အာသင်္ကောန္တိ အာရမ္မဏတော ဩသက္ကတီတိ အာသပ္ပနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၉။ ကော် အာကာရံ ဂဏ္ဍုံ အသမတ္ထတာယ အတ္တနော

အာမုခံ သပ္ပနတော [ဩသက္ကတိ]။ မူလဋ္ဌီ၊၁။ ၁၂၂။ (–အဘိ၊ဝိ။၁၇၅၊၂၆၅။ မဟာနိ။ ၃၂၅။) (ခ) ယသ္မာ ပန ဗုဒ္ဓါနံ ကေစမ္မေပိ အာသပ္ပနာ ပရိသပ္ပနာ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆ဂ။ ဘုသံ သမန္တတော စ သံသပ္ပနာ ကခ်ါ အာသပ္ပနာ ပရိသပ္ပနာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၂၁။ (ဂ) (ဃ) ကန္တာရဒ္ဓါနမဂ္ဂေ စောရာ အတ္ထိ နတ္ထိတိ ပုနပ္ပုနံ အာသပ္ပနံ ပရိသပ္ပနံ .... ဉပ္ပါဒေန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ "အတ္ထိ နုခေါ နတ္ထိ နုခေါ"တိ အရည်ပဝိဋ္ဌဿ အာဒိမှိ ဧဝ သံသပ္ပနံ သံသယော အာသပ္ပနံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၃၁။ အဘိမုခံ သပ္ပနံ အာသပ္ပနံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၆။

အာသဘ[၁] (တိ) [ဉသဘ+ဏ။ ဉသဘာဃေဝ အာသဘာ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ဉသဘဿ ဣဒံ အာသဘံ ဌာနံ၊ အာသဘီ ဝါစာ။ ရူ။နှာ-၂၂၇။ ဉသဘဿ ဣဒံ ဘာဝေါ ဝါ အာသဘံ။ မောဂ်၊၄။၁၂၇။ ထီ-၌ အာသဘီ] (၁) မြတ်သော။ (၂) နွားလားဉသဘ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော၊ (အရှေ့ မတုန်မလှုပ် ရပ်တည်ခြင်း, မတုန်မလှုပ်သော အသံ-စသည်)။ (၁) အာသဘံ ဌာနံ ပဋိဇာနာတိ။ မ၊၁။၉၉။ သံ၊၁။၂၂၆။ အံ၊၁။၃၁၅။ အံ၊၂။ဂ၊၃၆၅။ အံ၊၃။၂ဂ၃။ အဘိ၊ဝိ။၃၂ဂ။ ပဋိသံ။၃၅၆။ အာသဘံ ဌာနန္တိ သေဋ္ဌဋ္ဌာနံ ဉတ္တမဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဂ၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ အာသဘိ (အာသဘိဥ္စ) ဝါစံ ဘာသတိ။ ဒီ၊၂။၁၃။ မ၊၃။၁၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄ဂ။ အာသဘိန္တိ ဥတ္တမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၀၁။ (–သံ၊၃။၂၆၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၊၁၃၆။ ဝဇိရ။၄၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၉။ ဝိမတိ၊၁။၆ဂ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၇၄။) (၂) ယထာပိ အာသဘံ စမ္မံ။ ဇာ၊၂။ ၂၁၆။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၉။ အာသဘ[၃]-လည်း ကြည့်။

အာသဘ[၂] (ပု) [အာသ+အဘ။ သဗ္ဗညုတပဋိဇာနနဝသေန အဘိမုခံ ဂစ္ဆန္တိ, အဋ္ဌ ဝါ ပရိသာ (အဋ္ဌပရိသံ၊ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၃၆၂) ဥပသင်္ကမန္တိတိ အာသဘာ၊ ပုဗ္ဗဗုဒ္ဓါ။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၆။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၁၉ဂ။] (၁) (ရှေး၌ ပွင့်တော်မူပြီး ကုန်သော) မြတ်စွာဘုရား၊ ရှေးဘုရားရှင်များ။ (၂) အာသဘမည်သော–နွားလား–ရွှေဆောင်နွား။ (၁) အာသဘ[၃] (၁) အနက် ကြည့်။ (၂) ဉသဘော နိသဘော အာသဘောတိ တယော ဂဝဇေဋ္ဌကာ .... ဂဝသတသဟဿဇေဋ္ဌကော အာသဘော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄ဂ။ ဝသဘော နိသဘော ဝိသဘော အာသဘောတိ စတ္တာရော ဇေဋ္ဌပုင်္ဂဝါ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၁။ (အခြားအဋ္ဌကထာတို့၌ကား ဉသဘ, ဝသဘ, နိသဘဟု ရွှေဆောင်နွားလား သုံးမျိုးပြဆို၏။ အာသဘ[၁] (၁) အနက်၌ပြဆိုခဲ့သော မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂-စသည် ကြည့်။)

အာသဘ[၃] (တိ) [အာသဘ+ဏ။ထီ-၌အာသဘီ] (၁) ရှေးဘုရားရှင်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော။ (၂) (က) နွားလားဉသဘ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော မတုန်မလှုပ် ရပ်တည်ခြင်းနှင့်တူသော။ (ခ) နွားလားဉသဘ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော မတုန်မလှုပ်သော အသံနှင့် တူသော။ (၁) အာသဘာဝါ ပုဗ္ဗဗုဒ္ဓါ၊ တေသံ ဌာနန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃ဂ၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၁။ (၂)(က) ဉသဘဿ ဣဒန္တိ အာသဘံ...ဣဒံ ပန အာသဘံ ဝိယာတိ အာသဘံ။ ၎င်း၊ဋ္ဌ-များ။ (ခ) ဉဋ္ဌာရာ ခေါ တေ အယံ (တျာယံ) သာရိပုတ္တ အာသဘိဝါစာ ဘာသိတာ။ ဒီ၊၃။ဂ၂။ သံ၊၃။၁၃ဂ။ အာသဘိတိ ဉသဘဿ ဝါစာသဒိသီ အစလာ

အသမ္ဘဝေဓိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂။ ဉသဘာသာ အယန္တိ အာသဘီ၊ ဠမ ပန အာသဘီ ဝိယာတိ အာသဘီ။ တေနာဟ ဉသဘာသာ ဝါစာသဒိသီတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၉။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၇၅။ (—သံ၊ဋီ၊၂။၅၆။)

အာသဘစမ္မ (န) [အာသဘ+စမ္မ] နွားလားဥသဘ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အရေ။ သေယျထာပိ အာနန္ဒ အာသဘစမ္မံ သင်္ကုသတေန သုဝိဟတံ ဝိဂတဝလိကံ။ မ၊၃။၁၄၈။

အာသဘဋ္ဌာန (န) [အာသဘ+ဌာန] မြင့်မြတ်သော—အရာ—ဌာန။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာသဘဋ္ဌာနဋ္ဌာယီ (ပု) [အာသဘဋ္ဌာန+ဌာ+ဏီ] (က) (သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ-အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော) မြတ်သော အရာ၌ တည်သော။ (ခ) နွားလားဥသဘ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော မတုန်လှုပ်ခြင်းသဘောဟူသော အရာ၌ တည်သော။ သမ္ဗုဒ္ဓ ပဋိဂ္ဂဟိတမိဒံ မယာ တဿ ဘဂဝတော စတုဝေသာရဇ္ဇဝိသာရဒဿ ဒသဗလဓရဿ အာသဘဋ္ဌာနဋ္ဌာယိနော သီဟနာဒနာဒိနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၈၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၇။သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘာဝသင်္ခါတေ ဥတ္တမဋ္ဌာနေ ဌိတဿ၊ ဥသဘဿ ဌာဒန္တိ ဝါ အတ္တေန အာသဘသင်္ခါတေ အကမ္ပနသဘာဝဘူတေ ဌာနေ ဌိတဿ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၄။ **အာသဘဋ္ဌာနဋ္ဌာယိတာ**—သံ၊ဋီ၊၂။၅၆။

အာသဘီဝါစာဘာသန (န) [အာသဘီ+ဝါစာ+ဘာသန] မြတ်သော စကားကို ဆိုခြင်း။ အာသဘီဝါစာဘာသနံ အပ္ပဋိဝတ္တိယဝရဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၁။ (—သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၅။)

အာသဘီ (ထီ) [အာသဘ+ဤ] (၁) မြတ်သော။ (၂) နွားလားဥသဘ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော မတုန်လှုပ်သော အသံနှင့်တူသော။ အာသဘ[၁], အာသဘ[၂]-တို့ ကြည့်။

အာသမာန (တိ) [အာ+သိသ + အ + မာန] တောင့်တ—လိုချင်—သော၊ သူ။ ယေကေစိမေ သုဂ္ဂတိမာသမာနာ။ ဇာ၊၂။၁၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၄၁၅။ တတ္ထ အာသမာနာတိ အာသီသန္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၅။

အာသယ (ပု) [အာ+သိ+အ] (၁) နေရာဌာန။ (က) သတ္တဝါတို့၏—အမြဲနေရာ—ခိုအောင်းရာ—တည်ရာ—မှီရာ—ဌာန (အိမ်, တွင်း, လိုဏ်ခေါင်း-စသည်)။ (ခ) ဂါထာတို့၏—တည်ရာ—မှီရာ—ဖြစ်ရာ—ပုဂ္ဂိုလ် (ကဗျာဆရာ)။ (ဂ) စည်းစိမ်တို့၏ တည်နေရာဌာန (ကျက်သရေ)။ (ဃ) ကြာနာခြင်း, နှုတ်တက်ဆောင်ခြင်းစသောအားဖြင့် နေရာအိမ်သဖွယ်ဖြစ်သောတရား (ဝိနည်းပိဋက)။ (င) အစာသစ်အစာဟောင်းတို့၏ တည်ရာဌာန၊ အစာအိမ်။ (စ) ပထဝီစသော မဟာဘုတ်တို့၏ ဖြစ်ရာဌာန (ခန္ဓာကိုယ်)။ (ဆ) သတ္တဝါတို့၏—စိတ်၏—လာရောက်၍ ကိန်းအောင်းတည်နေရာဌာန၊ သတ္တဝါတို့၏ မူရင်း အတွင်းဓာတ်ခံသဘော အလိုအကြိုက် စရိုက်ဝါသနာ။ (သားကောင်, မြွေစသော သတ္တဝါတို့သည် အခြားနေရာသို့ အစာရှာ ထွက်သွားပြီးနောက် ပြန်လာ၍ သူတို့၏ မူလခိုအောင်း နေထိုင်မြဲ ဖြစ်သော တောချုံပုတ်, တွင်းခေါင်းစသည်သို့ ခိုအောင်းနေထိုင်ကြရာ၌ ထိုတောချုံပုတ်, တွင်းခေါင်းစသည်တို့သည် ထိုသတ္တဝါတို့၏ အာသယဖြစ်သကဲ့သို့ ထိုအတူ စိတ်သည်လည်း တခါတရံ၌ တမျိုးတဖုံ ပြောင်းလဲဖြစ်သွားတတ်သော်လည်း နဂို အလေ့အကျက်များခဲ့သော မူရင်းအတွင်းဓာတ်ခံ သဘောသို့သာ လာရောက်ကိန်းအောင်းတတ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုမူရင်းအတွင်းဓာတ်ခံ သဘောသည် စိတ်၏ အာသယ မည်၏။ ထိုအာသယသည် သဿတဒိဋ္ဌိ, ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ, ဝိပဿနာဉာဏ်ဟူသော အနု-

လောမိကာခန္တိ, မဂ်ဉာဏ်ဟူသော ယထာဘူတ ဉာဏ်အားဖြင့် လေးမျိုးရှိ၏)။ (ဇ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြင့်ရှင်း, သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြင့်ရှင်း, ကာမစသည်တို့ဖြင့်ရှင်း, နေက္ခမ္မ စသည်တို့ဖြင့်ရှင်း ထုံမွမ်းအပ်သော ခန္ဓာအစဉ်။ (ဈ) ဆံပင်စသော ၃၂–ကောဋ္ဌာသတို့၏ – မှီရာ–အကြောင်း–ဖြစ်ရာဌာန။ (ည) ဆန္ဒနှင့်ဉာဏ်၊ ဒေဝဒတ်စသော ဆန့်ကျင်ဘက် သတ္တဝါတို့၌ပင် အမြဲအကျိုးလိုလားသည့် အလွန်မြင့်မြတ်သော ဆန္ဒတော်နှင့် ပညိန္ဒြေ မရင့်ကျက်သေးသော သတ္တဝါတို့၏ ရင့်ကျက်မှုကို စောင့်မြော်ဆင်ခြင်သည့် ဉာဏ်တော်။ (၂) အလို၊ ထင်မြင်ချက်၊ အဓိပ္ပါယ်။ (၃) အပိုင်းအခြားအားဖြင့် အချင်းချင်း မရောမယှက်–တည်တတ်–ဖြစ်တတ် – သော အရာလေးမျိုး (သည်းခြေ,သလိပ်,ပြည်,သွေး)။

(၁) နေရာဌာန၊ (က) သတ္တဝါတို့၏–အမြဲနေရာ – ခိုအောင်းရာ–တည်ရာ – မှီရာ –ဌာန (အိမ်, တွင်း, လိုဏ်ခေါင်း·စသည်)။ သာရမ္ဘံ နာမ ကိပိလ္လိကာနံ ဝါ အာသယော။ ဝိ၊၁။၂၂၆။ ကင်္ခါ။၁၃၅။အာသယောတိ နိဗဒ္ဓဝသနဋ္ဌာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၃၈။ ယန္နူနာဟံ အညတရံ ဝနသဏ္ဍံ နိဿာယ အာသယံ ကပ္ပေယျံ။ ဒီ၊၃။၁၉။ အာသယန္တိ နိဝါသံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ အာဂန္တွာ သေတိ ဧတ္ထာတိ အာသယော၊ နိဝါသနဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉။ သီဟော ဘိက္ခဝေ မိဂရာဇာ သာယန္ဟသမယံ အာသယာ နိက္ခမတိ။ သံ၊၂။၇၀။ အံ၊၁။၃၄၂။ အာသယာတိ ဝသနဋ္ဌာနတော၊ သုဝဏ္ဏဂုဟာတော ဝါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁။ အာသယာ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃)တိ အတ္တနော အတ္တနော အာသယတော .... ဗိလတောတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ (–မ၊၁။၂၀၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆၊ ၆၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၈၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၉။ မ၊ဋီ၊၂။၇၁။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၅၂၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၃၈။) (ခ) ဂါထာတို့၏–တည်ရာ–မှီရာ–ဖြစ်ရာ–ပုဂ္ဂိုလ်(ကဗျာဆရာ)။ ကဝိ ဂါထာနမာသယော။ သံ၊၁။၃၆။ အာသယောတိ ပတိဋ္ဌာ။ ကဝိတော ဟိ ဂါထာ ပဝတ္တန္တိ။ သော တာသံ ပတိဋ္ဌာ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ အာသယောတိ အဝဿယောတိ အာဟ "ပတိဋ္ဌာ"တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၁။ (ဂ) စည်းစိမ်တို့၏ တည်နေရာဌာန(ကျက်သရေ)။ သိရီ ဘောဂါနံ မာသယော။ သံ၊၁။၄၁။ အာသယောတိ ဝသနဋ္ဌာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ အာသယတိ ဧတ္ထာတိ အာသယော၊ ဝသနဋ္ဌာနံ၊ နိကေတန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၀။ (ဃ) ကြားနာခြင်း,နှုတ်တက်ဆောင်ခြင်းစသောအားဖြင့်နေရာအိမ်သဖွယ် ဖြစ်သောတရား (ဝိနည်းပိဋက)။ ဝိနယော အာသယော မယှ(အပ၊၁။၅၂)န္တိ ဝိနယပိဋကံ မယှံ သြကာသဘူတံ သဝနဓာရဏာဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာပဝတ္တနဝသေန သြကာသဘူတံ၊ ဂေဟဘူတန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ (င) အစာသစ်, အစာဟောင်းတို့၏ တည်ရာဌာန၊ (အစာအိမ်)။ ပိဝိတွာ အာသယာသာ အရိတ္တတာယ အနိဂ္ဂတေ ဝမနဝိရေစနယောဂံ အဇာနန္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၂။)

(စ) ပထဝီစသော မဟာဘုတ်တို့၏ ဖြစ်ရာဌာန(ခန္ဓာကိုယ်)။ မဟာဘူတာနမ္ပိ ကာယဝမ္ဘိကော အာသယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ အာသယတောတိ ပဝတ္တိဋ္ဌာနတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၇။ (ဆ) သတ္တဝါတို့၏–စိတ်၏–လာရောက်၍ ကိန်းအောင်း တည်နေရာဌာန၊ သတ္တဝါတို့၏–မူရင်းအတွင်းဓာတ်ခံသဘော–အလို အကြိုက် စရိုက် ဝါသနာ၊ အာသယ (အဘိ၊ဝိ။၃၅၃)န္တိ ယတ္ထ သတ္တာ အာသ-

ယန္တိ နိဝသန္တိ၊ တံ တေသံ နိဝါသနဋ္ဌာနံ ဒိဋ္ဌိဂတံ ဝါ ယထာဘူတံ ဉာဏံ ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃၉။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁၇။ အာဂမ္မ စိတ္တံ သေတိ ဧတ္ထာတိ အာသယော မိဂါသယော ဝိယ။ ယထာ မိဂေါ ဂေါစရာယ ဂန္တွာ တတ္ထေဝ ဝနဂဟနေ သယတီတိ သော တဿ အာသယော၊ ဧဝံ အညထာ ပဝတ္တိတွာပိ စိတ္တံ အာဂမ္မ ယတ္ထ သေတိ၊ သော တဿ အာသယောတိ ဝုစ္စတိ .... သဿတုစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ စ၊ ခန္တိစေဝါနုလောမိကာ။ ယထာဘူတဉ္စ ယံ ဉာဏံ၊ ဧတံ အာသယသဒ္ဒိတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၉။ အာသယာနုသယံ ဉတွာတိ ဧတ္ထ အာသယောတိ အဇ္ဈာသယော စရိယာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ (—ပဋိသံ။၁၁၇၊၃၇၆။ နေတ္တိ။၈၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၁၊၁၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၊၃၀၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၄၆။ ဝိမတိ၊၁။၇၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၉။ မ၊ဋီ၊၁။ ၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၆၈။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၃၆။ အနု၊ဋီ၊၃။ ၁၀၇။)

(ဇ) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဖြင့်ရင်း,သမ္မာဒိဋ္ဌိဖြင့်ရင်း, ကာမစသည်တို့ဖြင့်ရင်း, နေက္ခမ္မစသည်တို့ဖြင့်ရင်း ထုံမွမ်းအပ်သော ခန္ဓာအစဉ်။

အာသယံ ဇာနာတိ (မဟာနိ။၁၃၉) တိ ဧတ္ထ အာသယန္တိ နိဿယန္တိ ဧတ္ထာတိ အာသယော၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ သမ္မာဒိဋ္ဌိယာ ကာမာဒီဟိ နေက္ခမ္မာဒီဟိ ဝါ ပရိဘာဝိတဿ သန္တာနဿေတံ အဓိဝစနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၀။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။) (ဈ) ဆံပင်စသော ၃၂-ကောဋ္ဌာသတို့၏ — မှီရာ — အကြောင်း — ဖြစ်ရာဌာန။ သဗ္ဗကောဋ္ဌာသေ (သု)............ဝဏ္ဏ သဏ္ဌာန ဂန္ဓ အာသယောကာသဝသေန ပဉ္စဓာ ပဋိကူလတော ဝဝတ္ထပေတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၄၁။ အာသယောတိ နိဿယော၊ ပစ္စယောတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၂။၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၀၅။ အာသယောတိ ပဝတ္တိဋ္ဌာနံ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၅၅။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၈။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၃၁၂။)

(ည) ဆန္ဒနှင့်ဉာဏ်၊ (ဒေဝဒတ်စသော ဆန့်ကျင်ဘက်သတ္တဝါတို့၌ပင် အမြဲ အကျိုးလိုလားသည့် အလွန်မြင့်မြတ်သော ဆန္ဒတော်နှင့် ပညိန္ဒြေမရင့်ကျက်သေးသော သတ္တဝါတို့၏ ပညိန္ဒြေရင့်ကျက်မှုကို စောင့်မျှော် ဆင်ခြင်သည့် ဉာဏ်တော်)။ ဒေဝဒတ္တာဒီသု ဝိရောဓိသတ္တေသုပိ နိစ္စံ ဟိတဇ္ဈာသယတာ အပရိပါကဂတိန္ဒြိယာနံ ဣန္ဒြိယပရိပါကကာလာဂမနဉ္စ အာသယော နာမ။ ဝိဘာဝိနီ။၇၂။ အာသယော နာမ ဆန္ဒော ဉာဏဉ္စ။ တထာ ဟိ ဝက္ခတိ "နိစ္စံ ဟိတဇ္ဈာသယတာ ။ပ။ အာသယော နာမာ"တိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။ ၉၉။ (၂) အလိုဆန္ဒ၊ အဓိပ္ပါယ်။ အဇ္ဈာသယော အဓိပ္ပါယော၊ အာသယော အဘိသန္ဓိ စ။ ဓာန်။၇၆၆။ တိရစ္ဆာနာနမ္ပိ နာမ အာသယံ ဇာနိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။ မဏိမဉ္ဇူ။၄၉။ ဓာန်။၉၃၇။) အာသယ ဇာနန-လည်းကြည့်။ (၃) အပိုင်းအခြား အားဖြင့် အချင်းချင်း မရောမယှက်—တည်တတ်— —ဖြစ်တတ်—သော အရာလေးမျိုး (သည်းခြေ,သလိပ်, ပြည်,သွေး)။ ဂမနတော, ပရိယေသနတော, ပရိဘောဂတော, အာသယတော........သမ္မက္ခနတောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၆။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၀၀။ ကေဇ္ဈ ပဝတ္တမာနေ့ပိ ကမ္မဗလ ဝဝတ္ထိတော ဟုတွာ မရိယာဒဝသေန အညမညံ အသင်္ကရတော သယတိ တိဋ္ဌတိ ပဝတ္တတီတိ အာသယော၊ အာမာသယဿ ဥပရိ တိဋ္ဌနကော ပိတ္တာဒိကော။ မရိယာဒတ္ထော ဟိ အယမာကာရော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၄၁၇။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ သံ၊

ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၉။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၁၊ ၂၅၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၀၅။ မ၊ ဋီ၊၁။၃၆၂။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၆၆။ ၎င်းဋီကာတို့၌ အာသယတိ ထွေဟု-ထွေပုဒ် ရှိသည်မှတပါး အဖွင့် အားလုံးသည် ပြခဲ့ပြီး ဝိသုဒ္ဓိဋီနှင့်တူ၏။ အပိုင်းအခြားအားဖြင့် တည်ရာဖြစ်သော သည်းခြေစသည်-ဟု မြန်မာပြန်ရာ၏။) အာသယဘေဒလည်း ကြည့်။

အာသယဂတ (တိ) [အာသယ+ဂတ] အတွင်း ခေတ်ခံစိတ်အစဉ်၌ ကိန်းဝပ်တည်နေသော။ ယဿာသယဂတာနိ မေ။ အပ၊ ၂။၁၆၀။

အာသယဇာနန (န) [အာသယ+ဇာနန] အလိုဆန္ဒကိုသိခြင်း။ အာသယဇာနနတ္ထ (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၁)န္တိ ဧဝံ ဗျာကရောန္တေန သတ္တာ အဇ္ဈာသယော ဂဟိတော ဟောတီတိ ဧဝံ သတ္တာ အဇ္ဈာသယဇာနနတ္ထံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၇၇။ (−အံ၊ ဋီ၊၃။၃၁၇။ နေတ္တိ၊ဋီ။၉၆။)

အာသယတိ (ကြိ) [အာ+သိ+အ+တိ] ကိန်းအောင်း−တည်နေ−ဖြစ်တတ်−၏။ **အာသယတိ** ထွေ....အသက်ရတော သယတိ တိဋ္ဌတိ ပဝတ္တတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၁၊ ၂၅၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၀၅။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၂။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၇။ **အာသယန္တိ** နိဝသန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃၉။ **အာသယန္တိ** နိဿယန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၀။ (−နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၆၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၉။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁၇။ နေတ္တိ၊ဋီ။၉၆။)

အာသယပရိသုဒ္ဓ (ပု) [အာသယ + ပရိသုဒ္ဓ] အလိုဆန္ဒ၏−အတွင်းခံ ခေတ်သဘော၏−စင်ကြယ်ခြင်း။ ပရိသုဒ္ဓပယောဂဿ သီလေ ပတိဋ္ဌိတဿ ကုလပုတ္တဿ အာသယပရိသုဒ္ဓတ္တံ စိတ္တဘာဝနတ္ထဉ္စ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၂၇။

အာသယပေါသန (န) [အာသယ + ပေါသန] အလိုဆန္ဒ − အတွင်းခံ ခေတ်သဘော − ကို သုတ်သင်ခြင်း − ကို တိုးပွါးစေခြင်း။ ဒုတိယေန အာသယပေါသနံ ဘာဝိတံ ဟောတီတိ ဝိညာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ တဏှာသံကိလေသသောဓနေန ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယသံဝဍ္ဎနေန စ အဇ္ဈာသယဝိသောဓနံ အာသယပေါသနံ၊ အာသယပေါသနန္တိ စ ဈာနဘာဝနာယ ပစ္စယဘူတာ ပုဗ္ဗယောဂါဒိဝသေန သိဒ္ဓါ အဇ္ဈာသယသမ္ပဒါ၊ သာ ပန တဏှာပဋိပက္ခေန ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ တဏှာသံကိလေသဝိသောဓနေနာတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၇။ အာသယပေါသနန္တိ အာသယဿ ဝိသောဓနံ ဝဍ္ဎနဉ္စ။ ဝိမတိ၊၁။၇၁။ (−မူလဋီ၊၁။၁၀၁။ အနုဋီ၊၁။၁၀၀။)

အာသယဘေဒ (ပု) [အာသယ+ဘေဒ] သည်းခြေ,သလိပ်,ပြည်, သွေး လေးပါးသော အာသယအပြား။ အာသယဘေဒတော (ဝိ၊ ၂။ ၁၀၇)တိ ပိတ္တသေမှပုဗ္ဗလောဟိတာနံ စတုန္နံ အာသယာနံ ဘေဒေန။ ဝိမတိ ၁။ ၂၅၂။ အာသယ (၃)လည်း ကြည့်။

အာသယဝိပတ္တိ (ထီ) [အာသယ+ဝိပတ္တိ] အတွင်းခံခေတ်သဘော၏ ပျက်စီးခြင်း။ ယေ တေ ပဠမဂါထာယ အာသယဝိပတ္တိဝသေန ကောဓနာဒယော ပဋ္ဌ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။

အာသယဝိသုဒ္ဓိ (ထီ) [အာသယ + ဝိသုဒ္ဓိ] အတွင်းခံ ခေတ်သဘော၏ စင်ကြယ်ခြင်း။ အနုလောမိကခန္တိဉာဏ်, ယထာဘူတဉာဏ် ဟူသော အာသယ၏ စင်ကြယ်ခြင်း။ ဣစ္စဿ ပစ္စိမစက္ကဒ္ဒယသိဒ္ဓိယာ အာသယသုဒ္ဓိ သိဒ္ဓါ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၈၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၅။ အာသယသုဒ္ဓီတိ ဝိပဿနာဉာဏသင်္ခါတာယ အနုလောမိကခန္တိယာ ကမ္မဿကတာဉာဏမဂ္ဂဉာဏသင်္ခါတဿ ယထာဘူတဉာဏဿ စာတိ ဒုဝိဓဿာပိ အာသယဿ အသုဒ္ဓိဟေတုဘူတာနံ ကိလေသာနံ

ဒုရိဘာဝေန သုဒ္ဓိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၁၅၉။ (– သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၇။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၄။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၁။ မ၊ဋီ၊၁။၃၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉။)

အာသယသညိတ (တိ) [အာသယ + သညိတ] အာသယဟု ခေါ်ဝေါ်ပညတ် သမုတ်အပ်သော။ တော် အာသယသညိတံ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၇၅။ နေတ္တိ၊ဋီ။၄၃။

အာသယသဒ္ဒိတ (တိ) [အာသယ + သဒ္ဒိတ] အာသယဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော။ တော် အာသယသဒ္ဒိတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄၉။ ဝိမတိ၊၁။ ၅၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၂၃၉။

အာသယသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အာသယ + သမ္ပတ္တိ] အတွင်းခံဓာတ်သဘော၏ ပြည့်စုံခြင်း။ သုမနာ ဘဝန္တုတိ ဣမိနာ ဝစနေန အာသယသမ္ပတ္တိယံ နိယောဇေန္တော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၄၀။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၃၂။)

အာသယသမ္ပန္န (တိ) [အာသယ + သမ္ပန္န] အတွင်းခံ ဓာတ်သဘောနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဘဒ္ဒိကာယ ဒိဋ္ဌိယာ အာသယသမ္ပန္နော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၉။

အာသယသာမန္တာ (ဗျ) [အာသယ+သာမန္တာ] နေရာ၏ အနီး။ မမ အာသယသာမန္တာ၊ တိသော လောကဂ္ဂနာယကော။ အပ၊ ၂။၇၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀၊၃၄၃။

အာသယာနုဂတ (တိ) [အာသယ + အနုဂတ] သဿတဒိဋ္ဌိ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ-ဟူသော အတွင်းခံဓာတ်သဘောသို့ အစဉ်လိုက်သော။ တေ ဟိ အပ္ပဟီနာ အာသယာနုဂတာ သတိပစ္စယသမဝါယေ ဥပ္ပဇ္ဇနတော ဝိတက္ကာသယာတိ ဝုတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၄။

အာသယာနုရူပ (တိ) [အာသယ + အနုရူပ] အတွင်းခံဓာတ်သဘော – အလိုအကြိုက် – အားလျော်သော။ တံ ဟိ ဓမ္မတော အနပေတတ္တာ ဓမ္မော စ, အာသယာနုရူပံ ဝိနေယျာနံ ဝိနယနတော ဝိနယော စာတိ ဓမ္မဝိနယော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၅။

အာသယာနုလောမ (တိ) [အာသယ + အနုလောမ] အတွင်းခံ ဓာတ်သဘော – အလိုအကြိုက် – အားလျော်သော – နှင့် ကိုက်ညီသော။ နာနာဒေဝတာနံ အာသယာနုလောမေန တေသံ ဥပသမမေဝ ဒီပေန္တော ဝိတတဏှောတိအာဒိကာ ဂါထာယော အဘာသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။

အာသယာနုသယဉာဏ (န) [အာသယ+အနုသယ + ဉာဏ] သတ္တဝါတို့၏ အာသယနှင့် အနုသယကိုဟုတ်မှန်စွာသိသောဉာဏ်၊ သဿတဒိဋ္ဌိ-စသော လေးပါးသော အတွင်းခံဓာတ်သဘောဟူသော အာသယနှင့် ကာမရာဂါနုသယ-စသော ၇-ပါးသော အနုသယကို ဟုတ်မှန်စွာသိသော ဉာဏ်တော်။ အာသယ (ဆ) (ဇ)လည်း-ကြည့်။ ဗုဒ္ဓစက္ခုတိ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏေန စ အာသယာနုသယဉာဏေန စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁ဂ၃။ အဿာဓာရဏာတော ဟိ သတ္တသန္တာနေသု သဿတုစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ အနုလောမိကဉာဏ ယထာဘူတဉာဏာနံ ဓေဝ ကာမရာဂါနုသယာဒီနဥ္စ ယာထာဝတော ဝိဘာဝိတဉာဏံ အာသယာနုသယဉာဏံ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏဉ္စ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂ဂ၁။ (–သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၄၊၂၅၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၅၊ ၃၂၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၉။ မ၊ဋီ၊ ၂။၆၊၁ဂ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၇၊၃၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၄။ နေတ္တိ၊ဋီ။၉၆။)

အာသယာနုသယာနုလောမ (တိ) [အာသယ+ အနုသယ+အနုလောမ] အာသယနှင့် အနု

သယ – အားလျော်သော – နှင့်ကိုက်ညီသော။ အာသယာနုသယာနုလောမေန ဓမ္မံ ဒေသေတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။

အာသယိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+သိ+တဗ္ဗ] လာ၍ – ကိန်းအောင်း – တည်နေ – အပ်သော။ အာသယိတဗ္ဗတော အာသယော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၀။

အာသယိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+သိ+တုံ] လာရောက်နေထိုင်ခြင်းငှါ။ သေနာသနန္တိ သယိတုံ အာသယိတုဉ္စ ယုတ္တဘာဝေန ဝသနဋ္ဌာနံ ဣဓ သေနာသနန္တိ အဓိပ္ပေတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။

အာသရတိ (ကြိ) [အာ+သရ+အ+တိ] ဖြစ်လာ၏၊ နောက်ထပ် ဖြစ်မှုဖုံးလွှမ်းခြင်း ကိစ္စ၌ ဖြစ်တတ်၏။ ကတ္ဝာ ပါပံ ပုန ပဋိစ္ဆာဒနတော အတိစ္စ အာသရန္တိ တောယ သတ္တာတိ အစ္စာသရာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၄။ အာသရန္တီတိ အာဂစ္ဆန္တိ၊ ပုန ပဋိစ္ဆာဒနေ ပဝတ္တန္တီတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၂။၂၂၂။

အာသလ္လိတ (တိ) [အာ+သလ္လ+တ] သက်ရောက်သော။ အာသင်္ကိတွာ ပက္ခန္တံ့ အာသလ္လိတံ “အထာပိ သိယာ”တိ အာဒိနာ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၆၇။

အာသဝ[၁] (ပု) [အနိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကနာမ်ပုဒ်။ ခေန်၊ဋီ၌ အာ ရှေးရှိသော သု-ဓာတ်ဖြင့် ဝစနတ္ထ ပြထားသေး၏၊ အောက်ပုဒ်-(၁)အနက်ကြည့်။] ကြာမြင့်စွာ – ထုံထား – စိမ်ထား – အပ်သော (မုဒရက်သီးရည်-စသော)အရာဝတ္ထု၊ အရက်၊ သေရည်၊ စိမ်ရည်။ လောကသ္မိံ စိရပါရိဝါသိကာ မဒိရာဒယော အာသဝါတိ ဝုစ္စန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၀၈။ ပုဗ္ဗကောဋိယာ အပညာယနတော စိရပါရိဝါသိယဋ္ဌေန....အာသဝါ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၂၁၈။ ဧတေန အာသဝသဒ္ဒေါ စိရပါရိဝါသိယတ္ထဝါစကော အနိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကောတိ ဒဿေတိ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၂၂၈။(–ကခ်ါ။ ၂၃၈။ ကခ်ါ၊ဋီ။၄၀၂။) အာသဝ[၂], အာသဝ[၃]-လည်းကြည့်။

အာသဝ[၂] (ပု) [အာ+သု+ဏ။ အာယတ+သု+ဏ] (၁) အရက်၊ သေရည်။ (၂) (အနာမှ)-ယိုစီးထွက်သော အညစ်အကြေး၊ အနာစေး၊ ပြည်, သွေး, အရိအရွဲ။ (၃) ဆင်းရဲဒုက္ခ၊ ဘေးရန်၊ ဘေးဥပဒ်။ (၄) အာသဝ မည်သော (ကိလေသာ) တရား။ (က) စက္ခုစသော ဒွါရခြောက်ပါးတို့မှ ယိုစီးတတ် ဖြစ်တတ်သော တရား။ (ခ) ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါ-တြဘူတိုင်အောင် တည်ရာဘုံအားဖြင့် ဘဝဂ် တိုင်အောင် သွားတတ် (အာရုံပြုသော အားဖြင့် ဖြစ်တတ်)သော တရား။ (ဂ) ရှည်ကြာစွာသော သံသရာဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော (ကိလေသာ)တရား။ အာသဝ[၃]-လည်းကြည့်။ (၅) ကံတရား၊ ရှည်စွာသော သံသရာဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော (ကံ) တရား၊ (ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်သော ကံ,နှင့် ကျန် အကုသိုလ် တရား)။ **အာသဝ (ဆင်းရဲဒုက္ခ) နှစ်မျိုး** — ဒိဋ္ဌဓမ္မိကအာသဝ, သမ္ပရာယိကအာသဝ။ ဝိ၊ ၁။၂၄။ အံ၊၁။၉၇။ **အာသဝ (ကိလေသာ) သုံးမျိုး**—ကာမာသဝ, ဘဝါသဝ, အဝိဇ္ဇာသဝ။ ဒီ၊၃။၁ဂ၁။ သံ၊ ၂။၄၅၀-၁။ သံ၊၃။၅၂။ အံ၊၂။ ၃၆၂။ ဣတိဝုတ်။၂၂၈။ **အာသဝ (ကိလေသာ) လေးမျိုး**—ကာမာသဝ, ဘဝါသဝ, ဒိဋ္ဌာသဝ, အဝိဇ္ဇာသဝ။ အဘိ၊ဓ။၂၂၁။ အဘိ၊ဝိ။၃ဂဂ။ **အာသဝ (ကံ) ငါးမျိုး**—နိရယဂါမနိယ အာသဝ, တိရစ္ဆာနယောနိဂါမနိယ, ပေတ္တိဝိသယဂါမနိယ, မနုဿလောကဂါမနိယ, ဒေဝလောကဂါမနိယအာသဝ။ အံ၊၂။၃၆၂။ ၎င်း၌ ကံကို အာသဝဟု ဟောတော်မူသည်။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။ **အာသဝခြောက်မျိုး**— သံဝရပဟာတဗ္ဗအာသဝ, ပဋိသေဝနပဟာတဗ္ဗ, အဓိဝါသနပဟာတဗ္ဗ, ပရိဝဇ္ဇနပဟာတဗ္ဗ, ဝိနောဒနပဟာတဗ္ဗ, ဘာဝနာပဟာတဗ္ဗ။ အံ၊၂။၃၄၀။ **အာသဝ-ခုနစ်**

မျိုး— ဆိုခဲ့ပြီးသော ၆-မျိုးတို့တွင် ဒဿန-ပဟာတဗ္ဗအာသဝ ထည့်၍ ခုနစ်မျိုး။ မ၊၁။၉။ ၎င်းအာသဝ ၂-မျိုးမှ ၇-မျိုးထိ ခွဲပုံကို ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၁-၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၈-၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၈-၉ ကြည့်။

(၁) အရက်၊ သေရည်။ သုရာသဝေါ တု မေရယံ။ ဓာန်။၅၃၃။ အာသဝန္တိ မာနပုရိ-သမဒါဒယော ယေနာတိ အာသဝေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၃၃။ အာသဝေါ တာတ လောကသ္မိံ၊ သုရာ နာမ ပဝုစ္စတိ။ ဇာ၊၁။၂၆၂။ အာသဝေါ-တိ ပုပ္ဖါသဝါဒိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၃။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၅။ မူလဋီ၊၂။၁၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၉၂) အာသဝ[၁]-လည်း ကြည့်။ (၂) (အနာမှ) ယိုစီးထွက်သော အညစ်အကြေး၊ အနာစေး၊ ပြည်, သွေး, အရိအရွဲ။ ဒုဋ္ဌာရုကော ကဋ္ဌေန ဝါ ကဏ္ဍလာယ ဝါ ဃဋ္ဋိ-တော ဘိယျောသော မတ္တာယ အာသဝံ ဒေတိ။ အံ၊၁။၁၂၂။ အဘိ၊ပု။၁၃၃။ အာသဝံ ဒေတီတိ အပရာပရံ သဝတိ၊ ပုရာဏဝဏော ဟိ အတ္တနော ဓမ္မတာယေဝ ပုဗ္ဗံ လောဟိတံ ယူသန္တိ ဣမာနိ တီဏိ သဝတိ၊ ဃဋ္ဋိတော ပန တာနိ အဓိကတရံ သဝတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁-၂။ တတ္ထ ဟိ ပဂ္ဃရဏအသု-စိမှိ နိရုဠှော အာသဝသဒ္ဒေါတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။ မူလဋီ၊၁။၅၂။ အာသဝ[၃] (ခ) အနက်နှင့် ဝိဿန္ဒမာနသာသဝ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၂) တို့လည်းကြည့်။ (၃) ဆင်းရဲဒုက္ခ၊ ဘေးရန်၊ ဘေးဥပဒ်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာနံ အာသဝါနံ သံဝ-ရာယ(ဝိ၊၁။၂၄)တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ အာသဝါ နာမ .... ဝိပ္ပဋိသာရဒယော ဒုက္ခဝိသေသာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ (—ဝိ၊၅။၃၈၅။ အံ၊၁။၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၈။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄။ မ၊ဋီ၊၃။၇၂။) အာသဝဋ္ဌာနီယ-လည်း ကြည့်။ (၄) အာသဝမည်သော (ကိလေသာ) တရား။ (က) စက္ခု-စသော ဒွါရခြောက်ပါး တို့မှ ယိုစီးတတ် (ဖြစ်တတ်) သော တရား။ (ခ) ဓမ္မအားဖြင့် ဂေါတြဘူ တိုင်အောင်, တည်ရာဘုံအားဖြင့် ဘဝဂ်တိုင်အောင် သွားတတ်(အာရုံပြုသောအားဖြင့်ဖြစ်တတ်)သော တရား။ (ဂ) ရှည်စွာသော သံသရာဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော(ကိလေသာ)တရား။ အာ-သဝါ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၅။ အာသဝန္တီတိ အာသဝါ၊ စက္ခုတောပိ ။ပ။ မနတောပိ သန္ဒန္တိ ပဝတ္တန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဓမ္မတော ယာဝ ဂေါတြဘုံ ဩကာသတော ယာဝ ဘဝဂ္ဂံ သဝန္တီတိ ဝါ အာသဝါ။.... အာယတံ ဝါ သံသာရဒုက္ခံ သဝန္တိ ပသဝန္တီတိပိ အာ-သဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၈။ (—ဝိ၊၁။၆၊၉။ ဒီ၊၁။၇၉။ ဒီ၊၂။၃၀။ ဒီ၊၃။၈၄၊၁၀၇၊၁၈၁။ မ၊၁။၂၈။ မ၊၂။၁၆၈။ မ၊၃။၃၂၄။ သံ၊၁။၂၆၇၊၂၈၆။ သံ၊၂။၁၂၄၊၂၆၀။ သံ၊၃။၃၈၀။ အံ၊၁။၁၀၅။ အံ၊၂။၂၄၉။ အံ၊၃။၂၂၀။ အဘိ၊ပု။၁၇၀။ ဓမ္မ။၅၀။ ဥဒါန။၈၆၊၁၀၄။ ဣတိဝုတ်။၂၁၅၊၂၂၈-၉၊၂၄၆။ သုတ္တနိ။၃၆၁။ ထေရ။၂၄၁၊၂၇၇၊၃၀၆။ ထေရီ။၃၉၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၊၁၃၆၊၁၅၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၊၂၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅၊၇၇၊၁၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄၉၊၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅၊၁၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇၊၂၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃၊၁၆၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၈၉၊၂၄၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၉၇။ သာရတ္ထ၊၁။၅၈၊၃၀၆။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၇၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၂။) (၅) ကံတရား၊ ရှည်စွာသော သံသရာဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော(ကံ)တရား၊ (ဘုံသုံးပါး၌ဖြစ်သော ကံနှင့် ကျန် အကုသိုလ်တရား)။ အာယတံ ဝါ သံသာရဒုက္ခံ သဝန္တိ ပသဝန္တီတိပိ အာ-သဝါ။ ပုရိမာနိ စေတ္ထ နိဗ္ဗစနာနိ ယတ္ထ

ကိလေသာ အာသဝါတိ အာဂစ္ဆန္တိ၊ တတ္ထ ယုဇ္ဇန္တိ၊ ပစ္စိမံ ကမ္မေပိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၈။ (—ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၈။) တေ မယံ အာသဝါ ခီဏာ၊ ဝိဒ္ဓတ္ထာ ဝိနဠီကတာ (အံ၊၁။၃၄၈)တိ ဧတ္ထ တေဘူမကံ စ ကမ္မံ အဝသေသာ စ အကုသလာ ဓမ္မာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၈။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄။ (—အံ၊၂။၃၆၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။)

အာသဝ[2] (တိ) [အာသဝ+ဏ] (က) ကြာမြင့်စွာ—ထုံထား—စိမ်ထား—အပ်သော သပြက်သီးရည် စသည်—အရက်—နှင့်တူသောတရား၊ (ကာမာသဝ စသည်)။ (ခ) (အနာမှ) ယိုစီးထွက်သော အညစ်အကြေး—အနာစေး—နှင့်တူသော တရား၊ (ကာမာသဝ စသည်)။ (က) စိရပါရိဝါသိယဋ္ဌေန မဒိရာဒယော အာသဝါ၊ အာသဝါ ဝိယာတိပိ အာသဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ (—ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၈။) (ခ) ပဂ္ဃရဏက ။ပ။ သဒ္ဒေါ (မူလဋီ၊၁။၅၂)တိ ဧတေန အာသဝေါ ဝိယ အာသဝေါတိ အယမ္ပိ အတ္ထော ဒဿိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊၁။၅၈။ **အာသဝ[1]** (၂) အနက်, (၄) အနက်တို့လည်း ကြည့်။

အာသဝ[3] (တိ) [အာသာ + ဝ] အာသာမည်သော နတ်၊ အာသာနတ်။ ဇောတိ နာမာ စ အာသဝါ။ ဒီ၊၂။၂၀၉။ အာသာ ဒေဝတာ ဆန္ဒဝသေန အာသဝါတိ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။

အာသဝက္ခယ (ပု) [အာသဝ+ခယ။ အာသဝါ ခီယန္တိ ပဟီယန္တိ ဧတေနာတိ အာသဝက္ခယော၊ မဂ္ဂေါ။ အာသဝါနံ ခယန္တေ ဥပ္ပဇ္ဇနတော အာသဝက္ခယော၊ ဖလံ။ အာသဝက္ခယေန ပတ္တဗ္ဗတော အာသဝါ ခီယန္တိ ဧတ္ထာတိ အာသဝက္ခယော၊ နိဗ္ဗာနံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၇။] (၁) အာသဝ (ကိလေသာ) တရားတို့၏—ကုန်ခန်းခြင်း — တဖန်မဖြစ်သော အားဖြင့် ချုပ်ခြင်း—အချင်းခပ်သိမ်း မရှိခြင်း။ (၂) အာသဝတရားတို့၏(ပျက်စီးခြင်း) ဘင်ခဏ။ (၃) အာသဝတရားတို့ ကုန်ကြောင်းဖြစ်သော တရား၊ မဂ် (အရဟတ္တမဂ်)။ (၄) အာသဝ တရားတို့ — ကုန်ခန်းရာဖြစ်သော — ကုန်ခန်းကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်၏အဆုံး၌ဖြစ်သော—ကုန်ခြင်းကြောင့် ရောက်အပ်သော—တရား၊ အရဟတ္တဖိုလ် (၅) အာသဝတို့ ကုန်ခန်းရာဖြစ်သော—အာသဝတရားတို့ ကုန်ခန်းခြင်းကြောင့် ရောက်အပ်သော — တရား၊ နိဗ္ဗာန်။ အာသဝါနံ ခယန္တိ ဧတ္ထ အာသဝါနံ ပဟာနံ အသမုပ္ပါဒေါ ခီဏာကာရော နတ္ထိဘာဝေါတိ အယမ္ပိ အာသဝက္ခယောတိ ဝုစ္စတိ၊ ဘင်္ဂေါပိ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနာနိပိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ ခယာယာတိ ဧတ္ထ ပန အာသဝါနံ သရသဘေဒေါပိ ခီဏာကာရောပိ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနာနိပိ အာသဝက္ခယောတိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅-၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၁။) (၁) အာသဝါနံ ခယာ အနာသဝံ စေတောဝိမုတ္တိန္တိ အာဒီသု ဟိ ခီဏာကာရော အာသဝက္ခယောတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။) (၂) ယော အာသဝါနံ ခယော ဝယော ဘေဒေါ ပရိဘေဒေါ အနိစ္စတာ အန္တရဓာနန္တိ ဧတ္ထ ဘင်္ဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။) (၃) အာသဝါ တဿ ဝစ္ဆိန္တိ၊ အာရာ သော အာသဝက္ခယာ။ ဓမ္မ။၅၀။ အထ ခေါ အာသဝါဝ တဿ ဝစ္ဆိန္တိ၊ တေနေဝ ကာရဏေန သော အရဟတ္တမဂ္ဂသင်္ခါတာ အာသဝက္ခယာ အာရာ ဒူရံ ဂတောဝ ဟောတီတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ (၎င်းပါဠိတော်၌ လာသော အာသဝက္ခယကို နိဗ္ဗာန်ဟုလည်း ဖွင့်ဆိုကြ၏။ (၅) အနက်ကြည့်။) (၄) (၅) ပတ္တော မေ အာသဝက္ခယော (ထေရ။၂၄၅)တိ ကာမာသ-

ဝါဒယော အာသဝါ တ္တေ ခီယန္တိ, တေသံ ဝါ ခယေန ပတ္တဗ္ဗောတိ အာသဝက္ခယော၊ နိဗ္ဗာနံ အရဟတ္တဥ္စ။ ထေရဂ္ဋ၊၁။ ၂၉၄။(–ဝိမာန။၁၁၁။ အပ၊၁။၃၈၁။) (၅) ပရ-ဝဇ္ဇာနုပဿိသ အာရှ သော အာသဝက္ခ-ယာ (ဓမ္မ။၅၀)တိ တ္တေ နိဗ္ဗာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၃။ (၃)အနက်လည်း ကြည့်။ (–ဝိ၊၃။ ၁၂။ နေတ္တိ။၁၅၃။)

အာသဝက္ခယကထန (န) [အာသဝက္ခယ+ ကထန] အာသဝတရားတို့၏ ကုန်ခြင်းကို ဆိုခြင်း။ တိဝိဓနိဿယသံသူစနာ အာသဝက္ခယ-ကထနန္တိ ဝေမာဒယော ဒီပိတာ ဟောန္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၂၁။

အာသဝက္ခယကထာ (ထီ) [အာသဝက္ခယ+ ကထာ] အာသဝတရားတို့၏ ကုန်ခြင်းနှင့် စပ်သောစကား။ အာသဝက္ခယကထာ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တာယေဝါတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၇။

အာသဝက္ခယကရ (တိ) [အာသဝက္ခယ+ကရ] အာသဝ တရားတို့၏ ကုန်ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊ သဒ္ဓေပေန စေတ္တ ဉာဏံ အာသဝက္ခယ-ကရံ။ ဋ္ဌတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၁။

အာသဝက္ခယဂါမိပဋိပဒါ (ထီ) [အာသဝက္ခယ-ဂါမီ + ပဋိပဒါ] အာသဝတရားတို့ ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော အကျင့်။ ဝိဝဋ္ဋဂါမိနိယိတံ အာသဝက္ခယဂါမိပဋိပဒံ ကတ္ဝာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၂။

အာသဝက္ခယဂါမီ (တိ) [အာသဝက္ခယ+ဂမု+ ဏီ။ထီ-၌ **အာသဝက္ခယဂါမိနီ**]အာသဝ-တရားတို့၏ ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော။ အာသဝက္ခယဉာဏာနုဘာဝေန အာသဝက္ခယဂါမိနိယာ ပဋိပဒါယ ဝိဂတ-သမ္မောဟတ္တာ အာသဝက္ခယာယ ဓမ္မံ ဒေသေ-တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၈၅။

အာသဝက္ခယဇာနန (န) [အာသဝက္ခယ+ဇာ-နန] အာသဝက္ခယဉာဏ-နှင့် အနက်တူ။ အာ-သဝက္ခယဇာနနံ ဇာနန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ အာ-သဝက္ခယဇာနနံ အာသဝက္ခယဉာဏံ၊ မဂ္ဂ-ဉာဏန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၅။

အာသဝက္ခယဉာဏ (န) [အာသဝက္ခယ+ဉာဏ] အာသဝ တရားတို့၏ ကုန်ကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်၌-ဖြစ်–အကျုံးဝင်–သောဉာဏ်၊ အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်၊အာသဝက္ခယဉာဏ်။တ္တော-ဝတာ ဝိပဿနာဉာဏံ....အာသဝက္ခယဉာဏန္တိ ဒသ ဉာဏာနိ နိဒ္ဒိဋ္ဌာနိ ဟောန္တိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၂။ အာသဝါနံ ခယေ ဉာဏံ အာသဝက္ခယဉာဏန္တိ ဒဿေန္တော "တတြ စေတံ ဉာဏ"န္တိ ဝတ္ဝာ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၆။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၅။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ ဋ္ဌတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ ဝဇီရ။၂၅၊၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၁၊၂၃၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၀၄၊၄၀၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၁၆။ မူလဋီ၊၃။၆၁။ အနုဋီ၊၃။၄၇။)

အာသဝက္ခယဉာဏနိဒ္ဒေသ (ပု) [အာသဝက္ခယ-ဉာဏ + နိဒ္ဒေသ] အာသဝက္ခယဉာဏ်ကို အကျယ်ပြဆိုရာ စကား။ အာသဝက္ခယဉာဏ-နိဒ္ဒေသေ အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယာဒီနိ ဝုတ္တတ္ထာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ (–ပဋိသံ။ ၁၁၁-၃။)

အာသဝက္ခယဉာဏပဒဋ္ဌာန (တိ)[အာသဝက္ခယ-ဉာဏ + ပဒဋ္ဌာန] အာသဝက္ခယ ဉာဏ်လျှင် နီးသော အကြောင်းရှိသော။ အာသဝက္ခယ-ဉာဏပဒဋ္ဌာနံ ဟိ သဗ္ဗညုတဉာဏံ သဗ္ဗညုတ-ဉာဏပဒဋ္ဌာနဥ္စ အာသဝက္ခယဉာဏံ "မဟာ-ဗောဓိ"တိ ဝုစ္စတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၈။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၅။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၉။)

အာသဝက္ခယဉာဏဖလ (န) [အာသဝက္ခယ-ဉာဏ+ဖလ] အာသဝက္ခယဉာဏ်၏–အား

အစွမ်း။ ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏဗလံ, အာသဝက္ခယဉာဏဗလန္တိ ဒသဗလဉာဏာနိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၀၀။

အာသဝက္ခယဉာဏာဓိဂမ (ပု) [အာသဝက္ခယဉာဏ+အဓိဂမ] အာသဝက္ခယဉာဏ်ကိုရခြင်း။ ယာ ပန အဘိညာ အာသဝက္ခယဉာဏာဓိဂမာယ ဗဟူပကာရာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၅။ (−မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၂၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၁၉၊၃၁၉။)

အာသဝက္ခယဉာဏာနုဘာဝ (ပု) [အာသဝက္ခယဉာဏ+အာနုဘာဝ] အာသဝက္ခယဉာဏ်၏−အစွမ်းသတ္တိ−အာနုဘော်။ အာသဝက္ခယဂါမီ-ကြည့်။

အာသဝက္ခယဉာဏူပနိဿယ (ပု) [အာသဝက္ခယဉာဏ+ဥပနိဿယ] အာသဝက္ခယဉာဏ်၏ အားကြီးသော အကြောင်း။ သီလသ္မာ အာသဝက္ခယဉာဏူပနိဿယတာ သုက္ခဝိပဿကခီဏာသဝေဟိ ဒီပေတဗ္ဗာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၁၁၆။

အာသဝက္ခယတ္ထ (ပု) [အာသဝက္ခယ + အတ္ထ] အာသဝ တရားတို့၏ ကုန်ရာ ကုန်ကြောင်းဖြစ်သော မဂ်,ဖိုလ်,နိဗ္ဗာန်ဟူသော အကျိုး။ ခီဏာသဝေန ပုဗ္ဗဘာဂေ အာသဝက္ခယတ္ထာယ အရညေ ဝသန္တေန ကမ္မဋ္ဌာနံ အာဒါယ ဝိရိယံ ကတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။

အာသဝက္ခယပညာ (ထီ) [အာသဝက္ခယ+ပညာ] အာသဝတရားတို့၏ ကုန်ကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်၌ အကျုံးဝင်သော ပညာ၊ အာသဝက္ခယဉာဏ်။ အာသဝက္ခယပညာယ မောနဘာဝံ ပတ္တတ္တာ မုနိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၅၄။

အာသဝက္ခယပတ္တ (တိ) [အာသဝက္ခယ + ပတ္တ] အာသဝ တရားတို့၏ ကုန်ခန်းရာ ဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးသော၊သူ။ အာသဝက္ခယပတ္တေနာပိ န ဂဟေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၈။ အာသဝက္ခယပတ္တာ ခီဏာသဝာ သန္တိကေ ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၅။ (−ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၉။)

အာသဝက္ခယပရိယာယ (ပု) [အာသဝက္ခယ+ပရိယာယ] အာသဝက္ခယ၏−ပရိယာယ်−ဝေဝုစ်။ အာသဝက္ခယောတိ အာသဝက္ခယပရိယာယေ ကာရဏူပစာရေန။ အနု၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၀၅။

အာသဝက္ခယပရိယောသာန (န) [အာသဝက္ခယ+ပရိယောသာန] အာသဝ တရားတို့၏ ကုန်ကြောင်းဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်၏အဆုံး။ ဣဒံ အာသဝက္ခယပရိယောသာနေ ဥပ္ပန္နံ အရဟတ္တဖလသခါတံ ဗလံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ (−မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၄၉။)

အာသဝက္ခယဝစနသာမည (န) [အာသဝက္ခယ+ဝစန+သာမည] အာသဝက္ခယ သဒ္ဒါအားဖြင့် (သဒ္ဒါချင်း)တူသည်အဖြစ်။ သေသမဂ္ဂတ္တယဝဇ္ဇာနမ္ပိ ဝစနံ အာသဝက္ခယဝစနသာမညမတ္တေန ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၄၂။

အာသဝက္ခယဝိဇ္ဇာ (ထီ) [အာသဝက္ခယ+ဝိဇ္ဇာ] အာသဝတို့၏ ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တမဂ်−ပညာ−ဉာဏ်−ဝိဇ္ဇာ။ အာသဝက္ခယဝိဇ္ဇာယ သဗ္ဗညုဘာဝသိဒ္ဓိတော အာဟ "ဝိဇ္ဇာသမ္ပန္နော.... ဠိတာ"တိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၃၆။ (−ဝိမတိ၊၁။၅၀။)

အာသဝက္ခယာဓိဂမ (ပု) [အာသဝက္ခယ+အဓိဂမ] အာသဝတို့၏ကုန်ကြောင်း အရဟတ္တမဂ်ကို ရခြင်း။ တထာဂတော ပဌမံယေဝ ဌာနာဋ္ဌာနဉာဏေန ဝေနေယျသတ္တာနံ အာသဝက္ခယာဓိဂမဿ စေဝ အနဓိဂမဿ စ ဌာနာဋ္ဌာနဘူတံ ကိလေသာဝရဏာဘာဝံ ပဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၀။ (−ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၉၉။)

အာသဝက္ခယာဘိညာဝန္တု (တိ) [အာသဝက္ခယ + အဘိညာ + ဝန္တု] အာသဝက္ခယဉာဏ်ဟူသော အဘိညာဏ်ရှိသော၊ သူ။ တဒဘိညာဝတောတိ အာသဝက္ခယာဘိညာဝတော။ အနုဋီ၊၃။ ၈၂။

အာသဝက္ခယာဝဟ (တိ) [အာသဝက္ခယ + အာဝဟ] အာသဝတရားတို့၏ – ကုန်ကြောင်း–ကုန်ရာ–ဖြစ်သော အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်သို့ ပို့ဆောင်နိုင်သော။ ဣဒံ မေ ဒါနံ အာသဝက္ခယာဝဟံ ဟောတု။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃။ (–မဋီ၊ ၂။ ၁၉၂။)

အာသဝခီဏ (တိ) [အာသဝ + ခီဏ] ကုန်ပြီးသော အာသဝတရား လေးပါးရှိသော၊ အာသဝကုန်ပြီးသော၊ သူ။ အာသဝခီဏော ပဟီနမာနော။ သုတ္တနိ၊ ၃၃၄။ အာသဝခီဏောတိ ခီဏာသဝတုရာသဝေါ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆။

အာသဝဂန္ဓ (ပု) [အာသဝ + ဂန္ဓ] သေရည်–စိန်ရည်–အနံ့၊ အရက်နံ့။ အာသဝဂန္ဓတော ကပ္ပါသဂန္ဓော အဓိကော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၆၀။

အာသဝဂေါစ္ဆက (ပု) [အာသဝ + ဂေါစ္ဆက] ပန်းပြွတ် ပန်းခိုင်ကဲ့သို့ ဟောကြားအပ်သော အာသဝဒုက်စသော ဒုက်ခြောက်မျိုး၊ အာသဝဂေါစ္ဆက။ တတော ပရံ အာသဝဒုကာဒီနံ ဆန္နံ ဝသေန အာသဝဂေါစ္ဆကော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၉-၈၀။ (–အဘိ၊ ၁။ ၅၊ ၂၂၁-၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၀။)

အာသဝစတုက္က (ပု၊ န) [အာသဝ + စတုက္က] အာသဝတရား ၄-ပါးအပေါင်း၊ အာသဝစတုက္က။ အာသဝစတုက္ကာဒယော စတ္တာသစတုက္ကာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၇။

အာသဝစာရ (ပု) [အာသဝ + စာရ] အာသဝတရား၏ ဖြစ်ခြင်း။ အာသဝစာရော နာမ ကေန္တသြဋ္ဌာရိကော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄။

အာသဝဋ္ဌာနိ(နီ)ယ (တိ) [အာသဝ + ဌာနိယ] (က) ဆင်းရဲဒုက္ခဟူသော အာသဝ, ကိလေသာတည်းဟူသော အာသဝတို့၏ တည်ရာဖြစ်သော၊ လွန်ကျူးမှု ဝီတိက္ကမတရား။ (ခ) (ယှဉ်ခြင်း၏အစွမ်းဖြင့်) အာသဝတရားတို့၏ တည်ရာ အကြောင်းဖြစ်သော၊ ကိလေသာတရား၊ တေဘူမကတရား။ (က) ယာဝ န ဣဓေကစ္စေ အာသဝဋ္ဌာနိယာ ဓမ္မာ သံဃေ ပါတုဘဝန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀။ မ၊ ၂။ ၁၀၈။ အာသဝါ တိဋ္ဌန္တိ ဧတေသူတိ အာသဝဋ္ဌာနိယာ ... တေ အာသဝဋ္ဌာနိယာ ဝီတိက္ကမဓမ္မာ ယာဝ န သံဃေ ပါတုဘဝန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၉။ အာသဝဋ္ဌာနိယာတိ ဧတ္ထ အဓိကရဏေ အနီယ-သဒ္ဒေါတိ အာဟ အာသဝါ တိဋ္ဌန္တိ ဧတေသူတိ အာဒိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၄၉။ (ခ) ဗျန္တီဘူတံ သဗ္ဗသော အာသဝဋ္ဌာနိယေဟိ ဓမ္မေဟိ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၄၃။ အံ၊ ၃။ ၅၉၊ ၃၉၇။ ပဋိသံ။ ၃၅၅။ အာသဝဋ္ဌာနိယေဟီတိ သမ္ပယောဂဝသေန (သံယောဂဝသေန၊ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ) အာသဝါနံ ကာရဏဘူတေဟိ၊ ကိလေသဓမ္မေဟီတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ....သဗ္ဗေဟိ တေဘူမကဓမ္မေဟီတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။ (–ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၄၆။)

အာသဝဋ္ဌာနိယဓမ္မ (ပု) [အာသဝဋ္ဌာနိယ + ဓမ္မ] အာသဝတရားတို့၏အကြောင်းဖြစ်သော ကိလေသာတရား, တေဘူမကတရား။ ဗျန္တီဘူတေနာတိ အာသဝဋ္ဌာနိယဓမ္မေဟိ ဝိဂတန္တေန နိဿိတေန ဝိသံယုတ္တေန။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၄။

အာသဝတိ (ကြိ) [အာ + သု + အ + တိ] (က) ယိုစီး၏၊ ဖြစ်၏။ (ခ) အောက်သို့စီး၏၊ ယိုကျ၏။ (ဂ) အာသဝအဖြစ်ဖြင့်ဖြစ်၏။ (က) အာသဝန္တီတိ အာသဝါ....သန္ဒန္တိ၊ ပဝတ္တန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၁၀၈။ (ခ) သဝန္တီတိ သဝန္တိ အာသဝန္တိ သန္ဒန္တိ ပဝတ္တန္တိ။ စူဠနိ၊ ၂၉။

အာသဝန္တိတိ အဓောဂါမိနော ဟုတွာ သဝန္တိ။ စူဠနိ၊၄။၂။ (ဂ) တဿ ဝေ ဂန္ထိကာ ကိလေသာ အာသဝန္တိ။ နေတ္တိ။၉၆။ အာသဝန္တိတိ အာသဝဘာဝေန ပဝတ္တန္တိ။ နေတ္တိ၊ ၄။၂၀၁။

အာသဝဒုက (တိ) [အာသဝ+ဒုက] အာသဝ ဒုက်။ ပရမတ္ထတရားတို့ကို အာသဝမည်သော တရား, အာသဝမမည်သော တရားအားဖြင့် နှစ်စုနှစ်ပိုင်းခွဲခြား၍ ဟောကြားရာဖြစ်သော ဒုက်။ အာသဝဂေါစ္ဆက-ကြည့်။

အာသဝဓမ္မ (ပု) [အာသဝ+ဓမ္မ] အာသဝတရား။ ကုစ္ဆိတာနံ အာသဝဓမ္မာနံ အာယောတိ ကာယော။ စူဠနိ၊၄။၆၆။ (-အနုဋီ၊၁။၁၆၄။)

အာသဝန (န) [အာ+သု+ယု] ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း။ ဝိပ္ပဋိသာရုပ္ပတ္တိ ဟေတုဘာဝေါ ကိလေသာနံ အာသဝနတ္တံ အာဟ "အာသဝန္တီ"တိ။ နေတ္တိဋီ။၁၂၃။

အာသဝနဋ္ဌ (ပု) [အာသဝန+အတ္ထ] ယိုစီးခြင်း- ဖြစ်ခြင်း - အနက်သဘော။ တယော အာသဝါတိ တွေ့ စိရပါရိဝါသိယဋ္ဌေန ဝါ အာသဝနဋ္ဌေန ဝါ အာသဝါ။ ဒီ၊၄၊၃။၁၇၁။ အာသဝနဋ္ဌေနာတိ သန္ဒနဋ္ဌေန၊ ပဝတ္တနဋ္ဌေနာတိ အတ္ထော။ ဒီဋီ၊၃။၁၉၀။

အာသဝနိရောဓ (ပု) [အာသဝ+နိရောဓ] အာသဝ တရားတို့၏ - ချုပ်ရာ-ချုပ်ကြောင်း - ဖြစ်သော တရား၊ အာသဝတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ နိဗ္ဗာန်။ 'အယံ အာသဝနိရောဓောတိ ယထာဘူတံ အဗ္ဘညာသိံ'။ ဝိ၊၁။၆။ ဒီ၊၁။၇၉။ မ၊၁။၂၈။ (-အဘိ၊၄၊၂။၃၈၄။)

အာသဝနိရောဓဂါမိ (တိ) [အာသဝနိရောဓ+ဂါမီ။ ထိ-၌ အာသဝနိရောဓဂါမိနီ] အာသဝတရားတို့၏ ချုပ်ရာ ချုပ်ကြောင်း ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော။ အယံ အာသဝနိရောဓဂါမိနီ ပဋိပဒါတိ ယထာဘူတံ အဗ္ဘညာသိံ။ ဝိ၊၁။၆။ ဒီ၊၁။၇၉။ မ၊၁။၂၈။

အာသဝပဒ (န) [အာသဝ+ပဒ] အာသဝပုဒ်၊ အာသဝ အဖို့အစု၊ အာသဝ - သဒ္ဒါအစု - အနက်အစု။ အယံ တာဝ အာသဝပဒေ ဝဏ္ဏနတ္ထော စေဝ ပဘေဒေါ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ အာသဝသဒ္ဒါဘိဓေယျာ အတ္ထာ ပဘေဒေါပစာရေန အာသဝပဒေ ပဘေဒေါတိ ဝုတ္တော၊ ကောဋ္ဌာသတ္တော ဝါ ပဒသဒ္ဒေါတိ အာသဝပဒေတိ အာသဝပ္ပကာရေ သဒ္ဒကောဋ္ဌာသေ အတ္ထကောဋ္ဌာသေ ဝါတိ အတ္ထော။ မဋီ၊၁။၁၄၄။

အာသဝပဒဋ္ဌာန (တိ) [အာသဝ+ပဒဋ္ဌာန] အာသဝလျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော။ အညာဏလက္ခဏာ အဝိဇ္ဇာ....အာသဝပဒဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၉။ အာသဝသမုဒယာ အဝိဇ္ဇာသမုဒယောတိ ဝစနတော အာသဝပဒဋ္ဌာနာ။ မူလဋီ၊၂။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၅၃။

အာသဝပရိယာဒါန (န) [အာသဝ+ပရိယာဒါန] အာသဝ တရားတို့ကို ထက်ဝန်းကျင်မှ ယူခြင်း၊ အာသဝတရားတို့၏ ကုန်ခြင်း။ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ အာသဝပရိယာဒါနဉ္စ ဟောတိ ဇီဝိတပရိယာဒါနဉ္စ။ အံ၊၂။၄၀၅။ အဘိ၊ပု။ ၁၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။

အာသဝပ္ပဟာန (န) [အာသဝ+ပဟာန] အာသဝတရားတို့ကို ပယ်ခွါခြင်း။ အာသဝါနံ ခယန္တိ အာသဝပ္ပဟာနံ အာသဝါနံ အစ္စန္တက္ခယသမုပ္ပါဒံ ခီဏာကာရံ နတ္ထိဘာဝန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ အာသဝပ္ပဟာနံ အာသဝါနံ အစ္စန္တပ္ပဟာနံ။ မဋီ၊၁။၁၄၇။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ဂ၃။ အံဋီ၊၃။၁၃၂။)

အာသဝပိဓာန (န) [အာသဝ + ပိဓာန] အာသဝတရားတို့ကို - ပိတ်ဆို့ - စောင့်စည်း-

ခြင်း။ သဗ္ဗာသဝသံဝရသံဝုတောတိ သဗ္ဗေဟိ အာသဝပိဓာနေဟိ ပိဟိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။

အာသဝဝန္တု (တိ) [အာသဝ+ဝန္တု] အာသဝ ရှိသော။ သဟ အာသဝေဟီတိ သာသဝါ၊ အာသဝဝန္တောတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၁။၅၃။

အာသဝဝိနာသန (န) [အာသဝ + ဝိနာသန] အာသဝတရားတို့ကို-ဖျက်ဆီးခြင်း-အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်း။ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ ဟိ အာသဝဝိနာသနတော အာသဝါနံ ခယောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ အာသဝဝိနာသနတောတိ အာသဝါနံ နိသေသံ သမုစ္ဆိန္ဒနတော။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၅။

အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ (တိ) [အာသဝ + ဝိပ္ပယုတ္တ] အာသဝတရားနှင့် မယှဉ်သော။ အာသဝဝိပ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊၁။၅။ ကတမေ ဓမ္မာ အာသဝဝိပ္ပယုတ္တာ။ ၎င်း-၂၂၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၆၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၃။ မူလဋီ၊၁။၁၇၀။)

အာသဝဝိမုတ္တိသီသ (န) [အာသဝ+ဝိမုတ္တိ+သီသ] အာသဝတရားမှ ကင်းလွတ်ခြင်း-ဟူသော အဦးပဓာနစကား-ကို အဦးပဓာန ပြုခြင်း။ တထာ ဟိ အာသဝဝိမုတ္တိသီသေနေဝ သဗ္ဗသံကိလေသဝိမုတ္တိ ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၀၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၇။

အာသဝဝိရဟိတ (တိ) [အာသဝ+ဝိရဟိတ] အာသဝတရားမှ ကင်းလွတ်သော။ အနာသဝန္တိ အာသဝဝိရဟိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄၊၃၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၁။

အာသဝဝေပုလ္လ (န) [အာသဝ+ဝေပုလ္လ] အာသဝတရားတို့၏ပြန့်ပြောခြင်း။ ဣတိ အာသဝဝေပုလ္လာ ဩဃဝေပုလ္လံ။ နေတ္တိ။၉၆။

အာသဝသံဝရ (ပု) [အာသဝ+သံဝရ] အာသဝကို စောင့်စည်း ပိတ်ဆို့ခြင်း။ သဗ္ဗ-သဒ္ဒေန အာသဝါနံ, အာသဝသံဝရာနဉ္စ သမ္ဗန္ဓဝသေန ဒုတိယပဌမဝိကပ္ပါနံ ဘေဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၉။

အာသဝသံဝရပရိယာယ (ပု) [အာသဝသံဝရ+ပရိယာယ] အာသဝကို စောင့်စည်း ပိတ်ဆို့ခြင်းဟူသောအကြောင်း။ သင်္ခေပေန စေတ္ထ ဉာဏံ အာသဝသံဝရပရိယာယောတိ ဒဿိတံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။

အာသဝသင်္ဂဟ (ပု) [အာသဝ+သင်္ဂဟ] အာသဝတရား၌ - ပေါင်းယူ - သိမ်းယူ-ခြင်း။ ဣဓ ဝိစိကိစ္ဆာယ အာသဝသင်္ဂဟော ကတောတိ ဒဿေတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၃။

အာသဝသညိတ (တိ) [အာသဝ+သညိတ] အာသဝဟုမှတ်အပ်သော။ အာသဝေဟီတိ ....ပဝတ္တနတော အာသဝသညိတေဟိ ကိလေသေဟိ။ သာရတ္ထ၊၁။၅၇။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၆။

အာသဝသဒိသတာ (ထီ) [အာသဝ+သဒိသ+တာ] အရက်နှင့်တူသည်၏အဖြစ်။ မဒနကရဏဝသေန အာသဝသဒိသတာ စ ဧတေသံယေဝ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။ မူလဋီ၊၁။၅၂။

အာသဝသမညာ (ထီ) [အာသဝ + သမညာ] အာသဝဟူသောအမည်။ "ကမ္မပုဂ္ဂလာန မာသဝေါ"တိ ဝစနတော ပုညာပုညသမ္ဘဝေ အာသဝသမညာတိ တတော အဝိသိဋ္ဌော အာသဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၆၁။

အာသဝသမုစ္ဆေဒ (ပု) [အာသဝ+သမုစ္ဆေဒ] (၁) အာသဝတို့ကို ကောင်းစွာဖြတ်ကြောင်း ဖြစ်သောတရား။ (၂) အာသဝတို့ကို ကောင်းစွာဖြတ်ခြင်း။ (၁) အဝိက္ခေပပရိသုဒ္ဓတ္တာ အာသဝသမုစ္ဆေဒေ ပညာ အာနန္တရိကသမာဓိမှိ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊၂။ (၂) ဣဒံ ဟိ အာသဝသမုစ္ဆေဒဿ အနန္တရဖလဒါယကတ္တာ စ ကာရဏဝစနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။

အာသဝသမုဒယ (ပု) [အာသဝ + သမုဒယ] (၁) အာသဝတရားတို့၏ဖြစ်ကြောင်းတရား။ (၂)အာသဝတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ (၃) အာသဝဟူသော ဖြစ်ကြောင်းတရား၊ (အဝိဇ္ဇာစသည်တို့၏) အကြောင်းဖြစ်သော အာသဝတရား။ (၁) အယံ အာသဝသမုဒယောတိ ယထာဘူတံ အဗ္ဘညာသိံ။ ဝိ၊၁။၇။ ဒီ၊၁။ ၇၉။ မ၊၁။ ၂၈။ မ၊၃။၁၆။ အာသဝသမုဒယန္တိ ပစ္စာနာတိ။ မ၊၁။၆၈။ (၂) အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ အာသဝသမုဒယော။ မ၊၁။၆၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၀၊၁၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၅။ မူလဋီ၊၂။၁၀၀။ အနုဋီ၊၂။ ၉၄။ ကထံ အာသဝသမုဒယေန ဟိ အဝိဇ္ဇာ-သမုဒယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ အာသဝသမု-ဒယေနာတိ အတီတဘဝေ အာသဝါနံ သမု-ဒယေန တေရဟိ အဝိဇ္ဇာယ သမုဒယော။ မ၊ဋီ၊၁။၃၂၇။ (၃) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အာသဝသမုဒယမယ (တိ) [အာသဝသမုဒယ+မယ] အဝိဇ္ဇာစသည်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သော အာသဝတရားဖြင့် ပြီးသော။ အာ-သဝသမုဒယမယေန အင်္ဂေန ဝိဇ္ဇိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၀။ အာသဝါ စေဝ အဝိဇ္ဇာဒီနံ ကာရဏတ္တာ အာသဝသမု-ဒယော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၈။ ဝိမတိ၊၁။၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၀။

အာသဝသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အာသဝ+သမ္ပယုတ္တ] အာသဝတရားနှင့် ယှဉ်သော။ အာသဝသမ္ပ-ယုတ္တာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊၈။၅။ ကတမေ ဓမ္မာ အာသဝသမ္ပယုတ္တာ။ ၎င်း-၂၂၃။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၈။ မဋီ၊၁။၁၅၃။ မူလဋီ၊၁။၇၀။ အနုဋီ၊၁။၅၉။)

အာသဝသဟဂတ (တိ) [အာသဝ + သဟဂတ] အာသဝနှင့် တကွဖြစ်သော။ အာသဝသဟ-ဂတာ ဓမ္မာ။ နော အာသဝသဟဂတာ ဓမ္မာ။ အနုဋီ၊၁။၅၉။

အာသဝသဟိတ (တိ) [အာသဝ + သဟိတ] အာသဝနှင့် တကွဖြစ်သော။ သမ္ပယုတ္တေဟိ အာသဝေဟိ တံသဟိတတာ အာသဝသဟိ-တတာ။ အနုဋီ၊၁။၅၈။

အာသဝဟေတု (ပု) [အာသဝ+ဟေတု] အာသဝ၏အကြောင်း။ ကုတော ပန ဟေတုတော တေ ကိလေသာ အာသဝန္တီတိ အာသဝဟေ-တုံ ပုစ္ဆတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀၁။

အာသဝါရိဂဏက္ခယ (ပု) [အာသဝ+အရိဂဏ+ခယ] အာသဝဟူသော ရန်အပေါင်း၏ကုန်ခြင်း။ ဒန္တဘူမိမနုပ္ပတ္တာနံ အာသဝါရိဂဏက္ခ-ယာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၉၉။

အာသဝုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အာသဝ+ဥပ္ပတ္တိ] အာသဝတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ အာသဝုပ္ပတ္တိ ပနေတ္ထ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃-၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၉။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၀။)

အာသဝုပ္ပတ္တိကာရဏ (န) [အာသဝုပ္ပတ္တိ+ကာ-ရဏ] အာသဝတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ ဝတ္ထုန္တိ သဝိညာဏကာဝိညာဏ-ကပ္ပဘေဒံ အာသဝုပ္ပတ္တိကာရဏံ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၅၀။

အာသဝုပ္ပတ္တိဟေတု (ပု) [အာသဝုပ္ပတ္တိ + ဟေတု] အာသဝတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ သာသဝါ အာသဝုပ္ပတ္တိဟေတုတော ဩဠာရိကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၀၅။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၈။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၁၂။)

အာသသာန (တိ) [အာ+သာသ+မာန]လိုချင်-တောင့်တ-သော၊သူ။ နိရာသသော သော ဥဒ အာသသာနော။ သုတ္တနိ။၄၄၃။ စူဠနိ။ ၁၅။ (-စူဠနိ။၁၃၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃၂။)

အာသဟဿ (န) [အာ+သဟဿ] အထောင်–တိုင်အောင်–အထိ။ ဟောတုနော အဇ္ဇုတဂ္ဂေ အာသဟဿေဟိ ပဉ္စဟိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂ဂ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃ဂ။ တသ္မာ နော တဂ္ဂ ယာဝ ပဉ္စဟိ သဟဿေဟိ အဇ္ဇုတဂ္ဂေ ဟောတူတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃ဂ။

အာသာ¹ (ထီ) [အသ+အ+အာ (ဣတ္ထိဇောတက)] (၁) အာရုံ–တို့သို့ပျံ့နှံ့–တို့ကို လွှမ်းမိုး–တတ်သောတရား (တဏှာ)။ (၂) အားမရ တင်းမတိမ်နိုင်သည်ဖြစ်၍ အာရုံတို့ကို ခံစား သုံးဆောင်တတ်သောတရား၊ အာရုံတို့ကို သုံးဆောင်ခံစား၍ အားမရနိုင် တင်းမတိမ်နိုင်သောတရား (တဏှာ)။ အာသာ အာသိသနာ အာသိသိတတ္တံ။ အဘိ၊ ၁။ ၂၁၅။ မဟာနိ။ ၆။ အာရမ္မဏာနံ အသနတော အာသာ၊ အဇ္ဈောတ္ထရဏတော စေဝ တိတ္တိံ အနုပဂန္တွာဝ ပရိဘုဉ္ဇနတော စာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄။ အသနတောတိ ဗျာပနတော ဘုဉ္ဇနတော စ၊ တဒုဘယံ ဒဿေတိ အဇ္ဈောတ္ထရဏတောတိ အာဒိနာ။ မူလဋီ၊၁။၁၆ဂ။

အာသာ² (ထီ) [ဣသု+အ+အာ။ ဣသုဣစ္ဆာယံ၊ အ၊ ဣဿ အာ အာသာ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၆၂။] (၁) လိုလားတောင့်တခြင်း။ (က) လိုလားတောင့်တတတ်သော တဏှာ။ (ခ) လိုလားတောင့်တတတ်သော – ဆန္ဒ – ကုသိုလ်ဆန္ဒ။ (၂) အာသာ မည်သောနတ်။ (၃) အာသာ မည်သော နတ်သမီး၊ သိကြားမင်း၏ သမီးလေး ယောက်တို့တွင် တယောက်ဖြစ်သည်။ (၁) အာသိသနဝသေန အာသာတိ အာသာယ အတ္ထံ ဂဟေတွာ ရူပေ အာသာ ရူပါသာတိ ဧဝံ နဝပိ ပဒါနိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄။ အာသာ နာမ ဝုစ္စတိ ယာ ဘဝိဿာ အတ္ထဿ အာသိသနာ အဝဿံ အာဂမိဿတိတိ အာသာသဿ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ နေတ္တိ။၄၅။ အနာဂတတ္တဝိသယာ တဏှာ အာသာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ အာသာ (အံ၊၁။ ဂ၆) တိ တဏှာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ အာသာ စ ပန မေ သန္တိဋ္ဌတိ သကဒါဂါမိတာယ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၆၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ။၂။၂၃၁။ အာသိသနံ အာသာ၊ ပတ္ထနာ။ အာသာသီသေန စေတ္ထ ကတ္တုကမျတာကုသလစ္ဆန္ဒံ ဝဒတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၀၅။ (–မ၊ ၁။၄၁၅။ မ၊၃။၁၇ဂ။ ခု။၇၂။ သုတ္တနိ။၃၄ဂ၊ ၄၁၃။ ဝိမာန။၅၅။ ထေရ။ ၂၃၂၊၃၀၀။ မဟာနိ။ ၂၀၂။ ဇာ၊၁။ ၂၇၂။ နေတ္တိ။ ၂၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၃၆။ ကင်္ခါ။၃၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၊၁၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၊၁၀၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၃၊၁၇၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၆၊၂၆၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၅၆-၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆ဂ၊၁၇၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၇၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ဂ၆။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၂၇ဂ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၇၉။ မ ဋီ၊ ၂။၃၄၊ ၃၂၄။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၂၄၊၁ဂ၅။) (၂) တေ စ အာသာ စ ဒေဝါ အာဂတာတိ အတ္ထော။ .... အာသာ ဒေဝတာ ဆန္ဒဝသေန အာသဝါတိ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ၄-၅။ (၃) ထဒါ သက္ကဿ အာသာ သဒ္ဒါ သိရီ ဟိရိတိ စတဿော ဓီတရော ဟောန္တိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၇။

အာသာစ္ဆေဒကမ္မ (န) [အာသာ+ဆေဒ+ကမ္မ] လိုချင်–တောင့်တ–မှုကို ဖြတ်ပယ်ခြင်းအမှု။ အာသီသေထေဝါတိ အာသာစ္ဆေဒကမ္မံ အကတွာ အတ္တနော ကမ္မံ အာသံ ကရေထေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၃။

အာသာစ္ဆေဒ (တိ) [အာသာ+ဆေဒ] လိုချင်–တောင့်တ–မှုကို ဖြတ်ပယ်ခြင်း။ အာသီသေထေဝါတိ အာသာစ္ဆေဒံ အကတွာ အတ္တနော ကမ္မေသု အာသံ ကရေယျေဝ။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၄၅။

အာသာဋိက (တိ) [အာသာဋိကာ + က] ယင်ဥနှင့်တူသော၊ (တရားသဘော)။(က) ကာမဝိတက်-စသော အကုသိုလ်မိစ္ဆာဝိတက်။ (ခ) ကိလေသာ။ (က) န အာသာဋိကံ ဟာရေတာ ဟောတိ။မ၊၁။၂၇၂။ အံ၊၃။၅၄၇။ သော ဣမံ အကုသလဝိတက္ကံ အာသာဋိကံ အဟာရေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၃။ ဂေါဝဏ္ဏသဒိသေ အတ္တဘာဝေ ဉပ္ပန္နံတွာ တတ္ထ ဒုက္ခုပ္ပတ္တိဟေတုတော မိစ္ဆာဝိတက္ကာ အာသာဋိကာ ဝိယာတိ အာသာဋိကာတိ အာဟ "အကုသလဝိတက္ကံ အာသာဋိကံ အဟာရေတွာ" တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၆။ (ခ) အာသာဋ္ဌနပညတ္တိ အာသာဋိကာနံ။ နေတ္တိ။ ၅၁။ အာသာဋိကာနန္တိ ဂုန္နံ ဝဏေသု နီလမက္ခိကာဟိ ဌပိတအဏ္ဍကာ အာသာဋိကာ နာမ။ တေ ယထာ ဉပ္ပန္နာ၊ တထာ သတ္တာ အနယ ဗျသန ဟေတုတာယ အာသာဋိကာ ဝိယာတိ အာသာဋိကာ၊ ကိလေသာ၊ တေသံ အာသာဋိကာနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။ (-နေတ္တိ၊ ဝိ။၁၉၀။)

အာသာဋိ(ဋ္ဌ)ကဟာရဏ (န) [အာသာဋိကာ+ ဟာရဏ] ယင်ချေးဥတို့ကို ထုတ်ပယ်ပစ်ခြင်း။ အာသာဋ္ဌကဟာရဏံ (အာသာဋိကဟာရဏံ?) ဝဏပဋိစ္ဆာဒနံ။ ပေဋ္ဌကော။၁၇၉။

အာသာဋိကာ (ထီ) [အာ+သဋ္ဌ+ဏွု] (၁) ယင်ဥ၊ ယင်ချေးဥ။ န အာသာဋိကံ ဟာရေတာ ဟောတိ။ မ၊၁။၂၇၁။ အံ၊၃။၅၄၆။ န အာသာဋိကံ ဟာရေတာတိ ဂုန္နံ ခါဏုကကဏ္ဍကာဒီဟိ ပဟဋ္ဌဋ္ဌာနေသု ဝဏော ဟောတိ။ တတ္ထ နီလမက္ခိကာ အဏ္ဍကာနိ ပါတေန္တိ၊ တေသံ အာသာဋိကာတိ နာမံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၄၉။ သဋ္ဌတိ ရုဇတိ တေ ယာတိ သာဋိကာ၊ သံဝဒ္ဓါ သာဋိကာတိ အာသာဋိကာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၄။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၆၃-၄။ ခုန်။၆၄၅။)

အာသာဒန (န၊ထီ) [အာ+သဒ+ယု] (၁) ထိပါးပုတ်ခတ်ခြင်း၊ ညှဉ်းဆဲခြင်း၊ စော်ကားခြင်း၊ ပြစ်မှားခြင်း။ (၂) စောဒနာခြင်း၊ အပြစ်တင်ခြင်း၊ မျက်နှာမသာယာအောင်ပြုခြင်း၊ မျက်နှာပျက် အရှက်ကွဲခြင်း။ (၃) (က) ချဉ်းကပ်ခြင်း၊ သတ်လို စိတ်ဖြင့် အနီးသို့ ကပ်ခြင်း။ (ခ) အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်၏ ရောက်လာခြင်း။ (၁) ကာ စ တထာဂတာနံ အရဟန္တာနံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါနံ အာသာဒနာတိ။ ဒီ၊၃။၂၀။ အာသာဒနာတိ အဟံ ဗုဒ္ဓေန သဒ္ဓိံ ပါဋိဟာရိယံ ကရိဿာမီတိ ဃဋ္ဋနာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။(-အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။)(၂) အာသာဒနာပေက္ခ-ကြည့် (၃) (က) အာသဒ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၁)ကြည့် (ခ) ဣတိ ဧတ္တ အာသာဒနံ ဒါနကာရဏံ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၂။

အာသာဒနနိမိတ္တ (န) [အာသာဒန+ နိမိတ္တ] ထိပါး-ပုတ်ခတ်-ညှဉ်းဆဲ -စော်ကား -ပြစ်မှား - ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ တသ္မိံ အာသာဒနေ သာတံ န ဝိန္ဒာမိ၊ အာသာဒန-နိမိတ္တံ မဓုရံ သုခံ န လဘာမီတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။

အာသာဒနာပေက္ခ (တိ) [အာသာဒနာ+အပေက္ခ] စောဒနာ-အပြစ်တင် - မျက်နှာမသာယာအောင်ပြု-ခြင်းကို-ငဲ့ကွက်သော၊ အပြစ်တင်လို-မျက်နှာပျက် အရှက်ကွဲစေလို-သော၊သူ။ အဘိဟဋ္ဌုံ ပဝါရေယျ ဟန္ဒ ဘိက္ခု ခါဒ ဝါ ဘုဉ္ဇ ဝါတိ ဇာနံ အာသာဒနာပေက္ခော။ ဝိ၊၂။၁၁၃။ အာသာဒနာပေက္ခောတိ အာသာဒနံ စောဒနံ မင်္ဂုလကရဏဘာဝံ အပေက္ခမာနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ ကင်္ခါ။၂၂၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၈။)

အာသာဒယိ (ကြိ) အာသာဒေတိ-ကြည့်။

အာသာဒယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+သဒ+ဏယ+တွာ] ထိပါး–ပုတ်ခတ်–ညှဥ်းဆဲ–ပြစ်မှား–မလေးမစားပြု–၍။ အာသာဒယိတွာ ဇာလ-ယော။ အပ၊၁။၅၀။ အာသာဒယိတွာ ဃဋ္ဋေ-တွာ အနာဒရံ ကတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ (–မိလိန္ဒ။၁၀၈။)

အာသာဒိတ (တိ)[အာ+သဒ+တ] ထိပါး–ပုတ်ခတ်–ညှဥ်းဆဲ–ပြစ်မှား–အပ်သော၊ သူ။ အာသာဒိတော မယာ ဗုဒ္ဓေါ။ အပ၊၁။၅၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၂။ အာသာဒိတော မယာ ဗုဒ္ဓေါတိ သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ မယာ အာသာ-ဒိတော ဃဋ္ဋိတော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။

အာသာဒိတဒိဝသ (ပု) [အာသာဒိတ+ဒိဝသ] ထိပါး–ပုတ်ခတ်–ပြစ်မှား–ရာနေ့။ တမ္ဗ-ကိပိလ္လိကပုဒ္ဓေန အာသာဒိတဒိဝသေ ပန ထေရော အာကာသေနာဂန္တွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။

အာသာဒိတုံ (ကြိ၊ဝိ)[အာ+သဒ+တုံ] (သီလကို ဖျက်ဆီးရန်) ချဥ်းကပ်ခြင်းငှါ။ အာသာဒုံ–ကြည့်။

အာသာဒိယ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+သဒ+တွာ] (၁) ထိပါး–ပုတ်ခတ်–ညှဥ်းဆဲ–စော်ကား–ပြစ်မှား–၍။ (၂) (သီလကို ဖျက်ဆီးရန်) ချဥ်းကပ်၍။ (၁) အာသာဒိယ ဧဒိသံ ဇနံ။ ထေရီ၊၄၂၄။ အာသာဒိယာတိ ဃဋ္ဋေတွာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၆။ (၂) ဇာသိမာသာဒိယာ ဇနာ။ ဇာ၊၂။၁၃။ အာသာဒိယာတိ အာသာ-ဒေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၄။

အာသာဒုံ (ကြိ၊ ဝိ) [အာ+သဒ+တုံ] (သီလ ကို ဖျက်ဆီးရန်) ချဥ်းကပ်ခြင်းငှါ။ ဝိဘောမိ စေတံ အာသာဒုံ။ ဇာ၊၂။၁၃။ အာသာဒုန္တိ အာသာဒိတုံ။ .... အပိ စာဟံ တံ ဇာသိ သီလဘေဒနတ္ထာယ အလ္လီယိတုံ ဘာယာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၄။

အာသာဒုက္ခ (န) [အာသာ+ဒုက္ခ] (၁) လိုလား တောင့်တခြင်း ဟူသော ဆင်းရဲကြောင်း တရား။ (၂) လိုလားတောင့်တခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်းဒုက္ခ။ အာသာ-ယေဝ ဒုက္ခံ အာသာဒုက္ခံ အာသာဝိဃာတံ ဒုက္ခံ ဝါ။ မူလဋီ၊၂။၄၇။

အာသာဒုက္ခဇနန (န) [အာသာဒုက္ခ+ဇနန] အာသာဒုက္ခကို–ဖြစ်စေတတ်သည်၏အဖြစ်–ဖြစ်စေခြင်း။ ပုထုဇ္ဇနာနံ ဝါ သညာ အာသာ-ဒုက္ခဇနနတော ရိတ္တမုဋ္ဌိ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။

အာသာဒေတဗ္ဗ (တိ) [အာ+သဒ+ဏေ+တဗ္ဗ] (က) မောင်းမဲ–ကြိမ်းမောင်း–ငေါက်ငမ်း–ထိုက်သော။ (ခ) ထိပါး–ပုတ်ခတ်–ညှဥ်းဆဲ–စော်ကား–သိုက်သော။ (က) န ပကတ-ဏ္ဍော ဘိက္ခု အာသာဒေတဗ္ဗော အဓ္ဓော ဝါ ဗဟိ ဝါ။ ဝိ၊၄။၅၃။ န အာသာဒေတဗ္ဗောတိ န အပသာဒေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄။ (ခ) အာ-သာဒေတဗ္ဗ (မ၊၁၊၂၉၈) န္တိ ဃဋ္ဋေတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။ (–ဒီ၊၃။၂၀။ သံ၊၁။၂၃။ အံ၊၁။၅၀၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။)

အာသာဒေတိ (ကြိ) [အာ+သဒ+ဏေ+တိ] (၁) (က) မောင်းမဲ–ကြိမ်းမောင်း–ငေါက်ငမ်း–၏။ (ခ) ထိပါး–ပုတ်ခတ်–ညှဥ်းဆဲ နှိပ်စက်–စော်ကား–ပြစ်မှား–တိုက်ခိုက်–၏။ (၂) (က) ရောက်၏။ (ခ) ချဥ်းကပ်၏၊ ကပ်ရောက်၏။ (၁) (က) ပကတတ္တံ ဘိက္ခုံ အာသာဒေတိ။ ဝိ၊၄။၆၅။ အာသာဒေတဗ္ဗ နှင့် ယှဥ်ကြည့်။ (ခ) အကပ္ပိယေန အာသာ-ဒေတိ (မ၊၂။၃၄)တိ အစ္စုမံသ....ဃဋ္ဋေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ ဝိဟိံသတီတိ ဗာဓတိ အာသာ-ဒေတိ။ ဇာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၇။(–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၉။) **အာသာဒေဟိ**—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၂။ **အာသာဒိမှသေ**—ဒီ၊၃။၈။ **မာ-သာဒိ**—ထေရ။၃၆၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၅။ အာ-

သာဒေသိ—ဥဒါန။၁၂၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၂။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၀၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၃။ ဗုဒ္ဓံ အာသာဒယိံ—အပ၊ ၁။ ၄၉။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၇၂။ အာသာဒယိံ—အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၆။ အာသာဒေသိံ—အပ၊ ၁။ ၃၄၈။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၀။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၃၇။ အာသာဒိယိမှ—ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈။ (၂)(က) အတြိစ္ဆံ စက္ကမာသဒေါ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၈။ ဣဒါနိ စက္ကမာသဒေါ ဣဒံ ဥရစက္ကံ ပတ္တောသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၈။ (— ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၀။) (ခ) မာ ကုဉ္ဇရ နာဂမာသဒေါ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၅၇။ မာ အာသဒေါတိ မာ ဝဓကစိတ္တေန ဥပဂစ္ဆ။ ဝဇိရ။ ၅၁၂။ (–သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၁၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၄။)

အာသာဒေတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [အာ+သဒ+ဏေ+တုံ] ထိပါး – ပုတ်ခတ် – ညှဉ်းဆဲ – နှိပ်စက် – စော်ကား–ပြစ်မှား–ခြင်းငှါ။ တုံ့ တမ္ဗကိပိလ္လိကပုဋ္ဌေန အာသာဒေတုံ အာရဒ္ဓေါ အဟောသိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၂။ (–အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၄၊ ၃၂၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၅။)

အာသာဒေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [အာ+သဒ+ဏေ+တွာ] (က) ထိပါး–ပုတ်ခတ်–ညှဉ်းဆဲ–နှိပ်စက်–စော်ကား–ပြစ်မှား–ထိခိုက်–၍။ (ခ) ရောက်–ကျရောက်–၍၊ ထိရောက်၍။ (က) အာသဇ္ဇ (၁) အနက်ကြည့်။ (ခ) အာသဇ္ဇာပီတိ အာသာဒေတွာပိ၊ သမ္ပာပုဏိတွာပီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆။ သော သူလဂ္ဂမတ္တကေယေဝ အာသာဒေတွာ သူလာဝုတော တိဋ္ဌတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၅၃။

အာသာဖလ (န) [အာသာ+ဖလ] လိုလား – တောင့်တ – အလိုရှိ – အပ်သောအကျိုး။ အထ ဝါ ဖလာသာတိ အာသာဖလံ၊ ယထာပတ္ထိတံ ဖလံ သမိဇ္ဈတိယေဝါတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၇။)

အာသာဖလဝတီ (ထီ) [အာသာ+ဖလဝတီ] အကျိုးရှိသော မြော်လင့် တောင့်တခြင်း။ အာသာဖလဝတီ နာမ သုခါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၆။

အာသာဘိဘူတ (တိ) [အာသာ + အဘိဘူတ] လိုလား – တောင့်တ – ခြင်းသည် – တဏှာသည်–လွှမ်းမိုး–ဖိစီး–နှိပ်စက်–အပ်သော။ ယသ္မာ ပေတာ "ဣတော ကိဉ္စိ လဘာမာ"-တိ အာသာဘိဘူတာ အာဂန္တွာပိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈။

အာသာရ (ပု) [အာ+သရ+ဏ] မိုးရေအယဉ်။ အာသာရော ဓာရာ သမ္ပာတော။ ဓာန်။ ၅၀။ ဝေဂတော ဇလဓာရာနံ သံ ဘုသံ ပတနံ အာသာရော၊ ပုနပ္ပုနံ သရတီတိ အာသာရော။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၅၀။

အာသာဝစ္ဆေဒက (တိ) [အာသာ+အဝစ္ဆေဒ+က] အလိုအာသာ၏ ပြတ်စဲခြင်း ရှိသော။ အယံ ပနာတိ အာသာဝစ္ဆေဒကော (အာသာဝစ္ဆေဒိကော?) ကထိနုဗ္ဘာရော ဝိသုံ ဝိတ္ထာရေတွာ ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၅။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

အာသာဝစ္ဆေဒိက (တိ) [အာသာ + အဝစ္ဆေဒ+ဣက] (သင်္ကန်းရလိမ့်မည်ဟု) မြော်လင့်ချက် အလိုအာသာ၏ ပြတ်စဲခြင်းရှိသော (ကထိန်နုတ်ခြင်း = ကထိန်အာနိသင် ပျက်ပြယ်စေခြင်း)။ အဋ္ဌမာ ဘိက္ခဝေ မာတိကာ ကထိနဿ ဥဗ္ဘာရာယ၊.... အာသာဝစ္ဆေဒိကာ သီမာတိက္ကမန္တိကာ သဟုဗ္ဘာရာတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၅၃။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၁။ ကင်္ခါ။ ၁၅၃။ အာသာယ အဝစ္ဆေဒေါ ဧတိဿာတိ အာသာဝစ္ဆေဒိကာ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၂၇၈။ (–ဝိ၊ ၅။ ၃၁၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉၄။ ဝဇိရ။ ၄၉၄၊ ၅၇၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၆။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၆။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၆၅။)

အာသာဝတီ (ထီ) [အာသာ+ဝန္တု+ဤ] အာသာဝတီမည်သောနွယ်၊ ငါတို့တတွေ ဤနွယ်

မှ အသီးကို ရကြလိမ့်မည်ဟု နတ်အများတို့ မြှော်လင့်ချက်ထားရှိရာဖြစ်သောနွယ်။ အာ-သာဝတီ နာမ လတာ၊ ဇာတာ စိတ္တလတာ-ဝနေ။ အပ၊၁။၄၅။ ဇာ၊၁။၁၄၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၈။ တတ္ထ သမ္ဗေယံ ဒေဝါနံ အာသာ ဇာတ္ဆာ တော်ယံ လတာယံ အတ္ထိတိ အာသာဝတီ နာမ လတာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ တတ္ထ အာသာဝတီတိ ဧဝံ-နာမိကာ။ သာ ဟိ ယသ္မာ တဿာ ဖလေ အာသာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ ဧဝံ နာမံ လဘ-တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၂၉။)

အာသာဝိဃာတ (တိ) [အာသာ + ဝိဃာတ] လိုလား တောင့်တခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်း။ အာသာဒုက္ခ-ကြည့်။

အာသာဠှ (ပု) [(၁) အာသယှ+ဏ။ အာသ-ယှော ရဝိ အတြေတိ အာသာဠှော၊ ယဿ ဠှော။ ဓာန်၊ဋီ။၇၅။ (၂) အာသာဠှာ+ဏ။ ဥတ္တရာသာဠှာယ ယုတ္တော မာသော အာ-သာဠှော အာသာဠှီ ဝါ။ ရူ၊နှာ၊၂၂၉။ (၃) အာသာဠှီ+ဏ။အာသာဠှာယ ဇုန္နယုတ္တာယ လက္ခိတာ ပုဏ္ဏမာသီဟူသော ဝါကျ၌ တတိယန္တဖြစ်သော အာသာဠှာ-သဒ္ဒါနောင် ဏ-ပစ္စည်းသက်၊ နဒါဒိ ဤပစ္စည်းသက်၍ အာသာဠှီ (စန်းလနှင့်ယှဉ်သော အာသာဠှာ နက္ခတ်ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော လပြည့်= ဝါဆိုလပြည့်)ဟု ရုပ်ဖြစ်၏။ ထို့နောက် အာ-သာဠှီ ပုဏ္ဏမာသီ အဿ မာသဿ သမ္ဗန္ဓိနီ ဟူသော ဝါကျ၌ ပဌမန္တဖြစ်သော အာသာ-ဠှီ-သဒ္ဒါနောင်ဏ-ပစ္စည်း သက်၊ ရှေ့ဤသရကို ချေလျှင် အာသာဠှ (အာသာဠှာနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော လပြည့်ရှိသောလ = ဝါဆိုလ)ဟု ရုပ်ဖြစ်၏။ မောဂ်၊၄။၁၃။ ၎င်း-ပဉ္စိကာနှင့် မောဂ်၊သျ။ (အာဖါဠ—သံ။)] အာသာဠှာ နက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော လ၊ ဝါဆိုလ။ (နွယ်

တာလ) အာသာဠှေ သိနေရှသုမိပေနု စရန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။

အာသာဠှဇုဏှပက္ခ (ပု) [အာသာဠှ+ဇုဏှပက္ခ] ဝါဆိုလဆန်းပက္ခ။ မဟာအကာလမေဃော-တိ အာသာဠှဇုဏှပက္ခေ သကလံ အဒ္ဓမာသံ ဝဿနကမေဃော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၁။

အာသာဠှမာသ (ပု) [အာသာဠှ+မာသ] ဝါဆို လ။ ဂိမှာနံ ပစ္ဆိမေ မာသေတိ အာသာဠှ-မာသေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၃၊၃၀၁။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။)

အာသာဠှာ (ထီ) [အာသာဠှ+အ။ အာသာ-ဠှော နာမ ဘတိနံ ဒဏ္ဍော၊ တံသဏ္ဌာနတ္တာ အာသာဠှာ နာမ ဒွေ နက္ခတ္တာ ပုဗ္ဗာသာဠှ-ဥတ္တရာသာဠှဝသေန။ ဓာန်၊ဋီ။၅၉။ တောင်ပေါက် အဘိဓာန်နိသျ၌ ဤပုဒ်ကို ပုလ္လိင်ဟုဆို၏။] အာသာဠှာနက္ခတ်။ (ယင်း နက္ခတ်သည် ပုဗ္ဗာသာဠ်နက္ခတ်, ဥတ္တရာသာဠ်နက္ခတ်ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။) အာသာဠှ-ကြည့်။

အာသာဠှီ(ဠှီ)ဇုဏှပဥ္စမီ (ထီ) [အာသာဠှီ+ ဇုဏှပဥ္စမီ] ဝါဆိုလဆန်း ငါးရက်မြောက်နေ့။ ကတပရိကမ္မေဟိ အာသာဠှီဇုဏှပဥ္စမိတော ပဋ္ဌာယ ဝဿာဝါသိကံ ပုစ္ဆိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၆၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၇၅။

အာသာဠှီ(ဠှီ)နက္ခတ္တ (နု) [အာသာဠှီ+နက္ခတ္တ] (က) အာသာဠှီနက္ခတ်ပွဲသဘင်။ (ခ) ဝါဆို -ဝါကပ်-ပူဇော်ပွဲနေ့။ (က) တဒါ ကိရ ကပိလဝတ္ထုနဂရေ အာသာဠှီနက္ခတ္တံ သင်္ဃုဋ္ဌံ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ (—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၀၅။) (ခ) အာသာဠှီနက္ခတ္တံ နာမ ဝဿူပဂမပူဇာ။ ဝဇိရ။၂၁၀။ အောက်ပုဒ် လည်း ကြည့်။

အာသာဠှီ(ဠှီ)ပဝါရဏနက္ခတ္တ (နု) [အာသာဠှီ+ ပဝါရဏာ + နက္ခတ္တ] အာသာဠှီနက္ခတ်ပွဲသ ဘင်,ပဝါရဏာ နက္ခတ်ပွဲသဘင်၊ ဝါဆိုပူဇော်ပွဲ နေ့, ပဝါရဏာပူဇော်ပွဲနေ့။ ဥဿဝေသူတိ-

အာသင်္ဂိပဝါရဏာနက္ခတ္တာဒီသု မဟုဿဝေသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ အာသင်္ဂိပဝါရဏာနက္ခတ္တာဒီသူတိ ဧတ္ထ နက္ခတ္တ-သဒ္ဒေါ ပစ္စေက် ယောဇေတဗ္ဗော။ တတ္ထ အာသင်္ဂိနက္ခတ္တန္တိ ဝဿူပဂမနပုဏ္ဏမဒိဝသံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ၊ ပဝါရဏာနက္ခတ္တန္တိ ပဝါရဏာပုဏ္ဏမဒိဝသံ သန္ဓာယ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၇၉။

အာသင်္ဂိ(ဂ္ဂီ)ပုဏ္ဏမဒိဝသ (ပု) [အာသင်္ဂိ + ပုဏ္ဏမဒိဝသ] အာသဠ္ဌာနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော လပြည့်နေ့၊ ဝါဆိုလပြည့်နေ့။ အာသင်္ဂိပုဏ္ဏမဒိဝသေ ဗာရာဏသိယံ ဣသိပတနံ ပဝိသိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။(-ရှင်း။၂၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။)

အာသင်္ဂိ(ဂ္ဂီ)ပုဏ္ဏမာ (ထီ)[အာသင်္ဂိ+ပုဏ္ဏမာ] အာသဠ္ဌာနက္ခတ်နှင့် ယှဉ်သော လပြည့်နေ့၊ ဝါဆိုလပြည့်နေ့။ တေ အာသင်္ဂိပုဏ္ဏမာယံ ဥပေါသထံ ကတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၅၊၃၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၊၂၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၃၃၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၃၃၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉။)

အာသင်္ဂိ(ဂ္ဂီ)ပုဏ္ဏမာသီ (ထီ) [အာသင်္ဂိ+ပုဏ္ဏမာသီ] ဝါဆိုလပြည့်။ ဣတော သတ္တမေ ဒိဝသေ အာသင်္ဂိပုဏ္ဏမာသိယန္တိ အာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၄။

အာသင်္ဂိ(ဂ္ဂီ)ပုဏ္ဏမီ (ထီ) [အာသင်္ဂိ+ပုဏ္ဏမီ] ဝါဆိုလပြည့်။ တေ ကိရ အာသင်္ဂိပုဏ္ဏမိယံ ကတိကဝတ္တံ အကံသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။ (-သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၇၂။)

အာသင်္ဂိ(ဂ္ဂီ)မာသ (ပု) [အာသင်္ဂိ+မာသ] ဝါဆိုလ။ သစေ ပန အာသင်္ဂိမာသေ အာစရိယော နာဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၇၀။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၅။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၈၈။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၈။)

အာသင်္ဂိ(ဂ္ဂီ)မာသပုဏ္ဏမာ (ထီ) [အာသင်္ဂိမာသ+ပုဏ္ဏမာ] ဝါဆိုလပြည့်နေ့။ သာဝတ္ထိယံ အာသင်္ဂိမာသပုဏ္ဏမာယံ ဒွါဒသယောဇနာယ ပရိသာယ မဇ္ဈေ ယမကပါဋိဟာရိယံ ကတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၄။

အာသင်္ဂီ (ထီ) [အာသဠ္ဌာ+ဏျ] (၁) အာသဠ္ဌာနက္ခတ်နှင့် စန်းယှဉ်သောနေ့၊ ဝါဆိုလပြည့်နေ့။ (၂) ဝါဆိုလ။ (၁) အပရဇ္ဇုဂတာယ အာသင်္ဂိယာ ပုရိမိကာ ဥပဂန္တဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၃။၁၉၂။ (-ဝိ၊၄။၃၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၂၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉။) (၂) အာသင်္ဂိဇုဏှပက္ခမ်ိ, အာသင်္ဂိမာသ-တို့ကြည့်။

အာသိ (ကြိ) အတ္ထိ^၂-ကြည့်။

အာသိံ (ကြိ) အတ္ထိ^၂-ကြည့်။

အာသိံသန (န၊ထီ) [အာ+သိသိ+ယု]တောင့်တခြင်း။ အာသိသန-ကြည့်။

အာသိံသိတတ္တ (န) [အာသိံသိတ + တ္တ] တောင့်တတတ်သော သူ၏အဖြစ်။ အာသိသန-ကြည့်။

အာသိဥ္စတိ (ကြိ) [အာ+သိစ+အ+တိ] သွန်း-လောင်း-သွန်းလောင်း-၏။ သော ဘတ္တံ ဘုဥ္စိတွာ ခိရံ ဒါရကာနံ မုခေ **အာသိဥ္စတိ**။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅-၆။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၃၄။ **အာသိဥ္စတိ**—မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၈။ **အာသိဥ္စန္တိ**—ဝိ၊၃။၂၉၆။ မ၊ ၃။၂၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၉။ **အာသိဥ္စသိ** — စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၈၄။ **အာသိဥ္စာမ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ **အာသိဥ္စတု**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၉။ **အာသိဥ္စ**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၈။ ကင်္ခါ၊ ဋ္ဌီ။၂၀၃။ **အာသိဥ္စထ**—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ **အာသိဥ္စာမ**—ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၁၃။ **အာသိဥ္စေယျ**—သံ၊၁။၃၁၃။ သံ၊

ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၇။ **အာသိံသိ**—ဝိ၊ ၃။ ၄၁၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၊ ၃၄၆။ မဇ္ဈိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၃။ **အာသိံသိံသု** — ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၂။ **အာသိံသန္တိ**—စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၇၀။ **အာသိံသိဿာမိ**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၁။ **အာသိံသိဿာမ**—သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅။

အာသိံသန (န) [အာ + သိံသ + ယု] သွန်း–လောင်း – သွန်းလောင်း–ခြင်း။ မရိယာဒံ ဗန္ဓိတွာ ဥဒကာသိံသနေနပိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄။

အာသိံသနဝိသ (တိ) [အာသိံသန+ဝိသ] သွန်းလောင်းအပ်သော အဆိပ်ရှိသော။ အာသိတ္တ-ဝိသ-ကြည့်။

အာသိံသန္တ (တိ) [အာ+သိံသ+အ+အန္တ။ ထိ-၌ အာသိံသန္တီ] သွန်းလောင်းသော၊သူ။ သော-ပိ ဖြာဟ္မဏော အာစရိယမုဋ္ဌိံ အကတွာ ဃဋေန ဥဒကံ အာသိံသန္တော ဝိယ သဗ္ဗမ္ပိ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှာပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၉။ မယာ ဘာရိယံ ကမ္မံ ကတံ....သပ္ပိံ အာသိံသန္တိယာ။ မဇ္ဈိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၆၁။ (–မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။ မဇ္ဈိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၇၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၁၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၁၊ ၃၁၂။)

အာသိံသမာန (တိ) [အာ+သိံသ+အ +မာန] သွန်းလောင်းသော၊ သူ။ သီတုဒကဃဋ-သဟဿံ မတ္ထကေ အာသိံသမာနာ ဝိယ ဥပ္ပ-န္နတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၂။ (–မဇ္ဈိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၅၀။)

အာသိံသမာနခီရဓာရ (တိ) [အာသိံသမာန+ခီရ+ဓာရာ] သွန်းလောင်းအပ်သောနို့ရည် အလျဉ်ရှိသော၊ နို့ရည်အလျဉ်ဖြင့် သွန်းလောင်းအပ်သော။ ဇုဏှပက္ခေ ပဒေါသဝေ-လာယံ စန္ဒာလောကေန သမန္တတော အာသိံ-သမာနခီရဓာရံ ဝိယ ဂဂနတလံ....ဘူမိဘာဂံ ဒိသွာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၃၄၆။

အာသိံသမာနဝိလီနသုဝဏ္ဏ (န) [အာသိံသမာန +ဝိလီန+သုဝဏ္ဏ] သွန်းလောင်းအပ်သော –ကြေမွသောရွှေ–ရွှေမှုန်။ ဥဒကံ သုဝဏ္ဏ-ကလသေဟိ အာသိံသမာနဝိလီနသုဝဏ္ဏံ ဝိယ အဟောသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၄၆။

အာသိံသိတ (တိ) [အာ + သိံသ + တ] သွန်းလောင်းအပ်သော။ တာယ တဿာ မတ္ထကေ အာသိံသိတမ္ပိ ပက္ကုထိတသပ္ပိ သီတောဒကံ ဝိယ အဟောသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၆၁။

အာသိံသိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+သိံသ+တဗ္ဗ] သွန်းလောင်းအပ်သော။ အပ္ပါဏကမေဝ ဥဒကံ အာသိံသိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၃၅။)

အာသိံသိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ သိံသ+ တုံ] သွန်းလောင်းခြင်းငှါ။ န တံ အမှာကံ အယျာယ ပက္ကုထိတံ သပ္ပိံ အာသိံသိတုံ အနုစ္ဆဝိကာ။ မဇ္ဈိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၆၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၃။)

အာသိံသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+သိံသ+တွာ] သွန်းလောင်း၍။ ဥဒကံ ကလသေ အာသိံသိတွာ။ မ၊ ၃။ ၁၈၁။ ပုန တတ္ထ အစ္ဆောဒကံ ဝါ အာ-သိံသိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၀၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၉၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၄၊ ၂၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၄။ မဇ္ဈိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၊ ၂၀၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၇။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၇။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅၅။)

အာသိံသိယမာန (တိ) [အာ+သိံသ+ယ+မာန] သွန်းလောင်း အပ်သော။ သီတောဒကေန

အာသိဋ္ဌိယမာနံ ဝိယ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၂။)

အာသိတ¹ (တိ) [အာ+သိ+တ] (က) အထူးအားဖြင့် မှီသော။ (ခ) ကပ်ရောက်–ချဉ်းကပ်–အပ်သော။ (က) အဿိတောတိ အာသိတော ဝိသေသေန နိဿိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၇။ (ခ) သော မယာ ဘဂဝါ အာသိတော ဥပါသိတော။ စူဠနိ။၂၀၇။ အာသိတောတိ ဥပသင်္ကမိတော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၂။

အာသိတ² (တိ) [အသ+တ] စားရှုံ့ပြီးသော။ ဒုမပက္ကာနိ မာသိတော (ဇာ၊၁။၉၁) တိ ဥဒုမ္ဗရာဒီနိ ရုက္ခဖလာနိ ခါဒိတွာ အသိတော မာတော သုဟိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၃။ တတ္ထ ဟေဿာမိ အာသိတော။ ဇာ၊၁။၃၈၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၂။ အသိတ²- နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

အာသိတ္တ (တိ) [အာ+သိစ+တ] သွန်းလောင်း–လောင်းထည့် – အပ်သော။ တတြ ဥဒကံ အာသိတ္တံ ဝိဝဋ္ဋတိ နေ သဏ္ဌာတိ။ အံ၊၁။ ၁၂၈။ အဘိ၊ပု။၁၃၅။ သပ္ပိ ဝါ တေလံ ဝါ ဝါလုကာယ အာသိတ္တံ ဩသီဒတိမေဝ။ အံ၊၁။၂၈၂။(–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂၊၃၄၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၊၁၁၁၊၄၄၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁၊၄၁၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၂။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁၂။ ဝိမတိ၊၂။၄၅။ မူလဋီ၊၂။၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၀။)

အာသိတ္တဥဒက (န) [အာသိတ္တ+ဥဒက] သွန်းလောင်းအပ်သော ရေ။ နှာနကောဋ္ဌကဝါပိအာဒီသု ဃဋေဟိ အာသိတ္တဥဒကေန ဝါ နှာယန္တဿ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈၊၂၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၅။)

အာသိတ္တက(တိ) [အာသိတ္တ+က] သွန်းလောင်းအပ်သော။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာသိတ္တကသဒိသ (တိ) [အာသိတ္တက+သဒိသ] သွန်းလောင်းသည်နှင့်တူသော။ တဏ္ဍုံ သိဒေသ အာသိတ္တကသဒိသာ၀ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၃။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၃။

အာသိတ္တကာဓာရ (ပု) [အာသိတ္တက+အာဓာရ] ယာဂု, အဖျော်ယမကာ စသည်တို့ကို လောင်းထည့်ရာ ဖြစ်သော အောက်ခံ ခွက်။ တဿ စ ပါယာသာဒီဟိ အာသိတ္တကာဓာရောတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၄။ အာသိတ္တကူပဓာန-လည်း ကြည့်။

အာသိတ္တကာလ (ပု) [အာသိတ္တ+ကာလ]သွန်းလောင်းရာ အခါ။ ဥဒကဿ အာသိတ္တကာလော ဝိယ ဒေသနာယ လဒ္ဓကာလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၈။

အာသိတ္တကူပဓာန (န) [အာသိတ္တက+ဥပဓာန] ကြေးနီ–ငွေ–ဖြင့် ပြုအပ်သောပအုပ်။ (ရှစ်မြှောင့် ဆယ့်ခြောက်မြှောင့် စသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ပြုလုပ်သော ခွက်သဏ္ဌာန်ရှိသော အောက်ခံတည်ရာတမျိုး၊ ၎င်းအောက်ခံခွက်၌ ပူသော နို့,ဂဏာ,ဆွမ်းစသည်ကို ထည့်၍ အေးမသွားအောင် ၎င်းခွက်၏ အပေါ်၌ ထမင်းစားခွက်ကို တင်ထား တတ်ကြ၏။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၄။ စူဠဝါပါဠိတော်နိဿယ လည်းကြည့်။) တေန ခေါ ပန သမယေန ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ အာသိတ္တကူပဓာနေ ဘုဉ္ဇန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၆၁။ အာသိတ္တကူပဓာနံ နာမ တမ္ဗလောဟေန ဝါ ရဇတေန ဝါ ကတာယ ပေဠာယ ဇတံ အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁။ ဝိသင်္ဂဟ။၄၄၃။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။)

အာသိတ္တတေလ (န) [အာသိတ္တ+တေလ] သွန်းလောင်းအပ်သော– လောင်းထည့်အပ်သော –ဆီ။ သတ္တသု ပိစုပဋလေသု အာသိတ္တတေလံ ပိစုပဋလာနိ ဝိယ သတ္တ အက္ခိပဋလာနိ

ဗျာပေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၅။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၃၆။ (–ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၂၁၊ ၃၃၁။)

အာသိတ္တပဏ္ဏက (ပု)[အာသိတ္တ+ပဏ္ဏက] သုက်ဖြင့် ခံတွင်း၌ သွန်းလောင်းအပ်သော–သွန်းလောင်းအပ်သော သုက်ရှိသော – ပဏ္ဍုက်၊ အာသိတ္တပဏ္ဍုက်။ (သူတပါးတို့အင်္ဂါဇာတ်ကို ခံတွင်းဖြင့်စုပ်၍ သုက်ကိုမြိုသွင်းရမှ ကိလေသာ ရာဂပူပန်မှု ငြိမ်းအေးခွင့်ရသူ။) ယဿ ပရေသံ အင်္ဂဇာတံ မုခေန ဂဟေတွာ အသုစိနာ အာသိတ္တဿ ပရိဠာဟော ဝူပသမ္မတိ၊ အယံ အာသိတ္တပဏ္ဍကော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၉၇။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၁၄၅။ (–ကင်္ခါ။ ၁၀၄။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၁၆၇။)

အာသိတ္တပါဒေခေဝန (နပ) [အာသိတ္တ+ပါဒ+ ခေဝန] သွန်းလောင်းအပ်သော ခြေဆေးရေ။ ဒါရကဿ သီသေ အာသိတ္တပါဒခေဝနမတ္တံ အဒ္ဒသ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၁၄။

အာသိတ္တဝိသ (ပု၊နပ) [အာသိတ္တ+ဝိသ] (၁) သွန်းလောင်းအပ်သော (ကျိန်စာဟူသော) အဆိပ်။ (တိ) (၂) သွန်းလောင်းအပ်သော – တကိုယ်လုံး၌ လောင်းထည့်ထားသကဲ့သို့သော–အဆိပ်ရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (တိ)(၂) အာသိတ္တဝိသာတိ သကလကာယေ အာသိဉ္စိတွာ ဝိယ ဌပိတဝိသာ၊ ပရဿ စ အတ္တနော သရီရေ စ အာသိဉ္စနဝိသာတိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၄။ (–သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂။)

အာသိတ္တသတ္တ (တိ) [အာသိတ္တ + သတ္တ] ထည့်သွင်းအပ် – သွန်းလောင်းအပ်–သော (ကျိန်စာဟူသော) အဆိပ်ဖြင့် ကပ်ငြိသော၊ ကျိန်စာအဆိပ်သင့်သော။ အာသိတ္တသတ္တောနိဟတော ပထဗျာ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၂။ အာသိတ္တသတ္တောတိ အာသိတ္တဝိသေန သတ္တော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၉၁။

အာသိတ္တသုဝဏ္ဏပဋိမာ (ထီ) [အာသိတ္တ+သုဝဏ္ဏ +ပဋိမာ] သွန်းလောင်းအပ်သောရွှေ–ဆင်းတု–ရုပ်တု။ တတ္ထ တဥ္စကေ အာသိတ္တသုဝဏ္ဏပဋိမံ ဝိယ ဒါရကံ အဒ္ဒသ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၁။

အာသိတ္တူဒက (နပ) [အာသိတ္တ+ဥဒက] သွန်းလောင်းအပ်သောရေ။ န နှာနကောဋ္ဌကဝါပိအာဒီသု ဃဋ္ဋေဟိ အာသိတ္တူဒကေန နှာယန္တဿ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၃၃၅။

အာသိတ္တောဒက (တိ) [အာသိတ္တ+ဥဒက]သွန်းလောင်းအပ်သော ရေရှိသော၊ ပြည့်သော– စီးဆင်းသော–ရေရှိသော။ အာသိတ္တောဒကာနိ ဝဋုမာနိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၃။ အာသိတ္တောဒကာနိ ဝဋုမာနီတိ ပရိပုဏ္ဏသလိလာ မဂ္ဂါ စ ကန္ဒရာ စ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၀။ အာသိတ္တောဒကာနိ ဝဋုမာနီတိ ဂမနမဂ္ဂါ စေဝ တံတံ ဥဒကမဂ္ဂါ စ သမ္မဒေဝ ဒေဝေန ဖုဋ္ဌတ္တာ တဟံ တဟံ ပဂ္ဃရိတဥဒကသန္ဒမာနဥဒကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၅။

အာသိဝါဒ (ပု) [အာသိ+ဝါဒ] တောင့်တစကား၊ ဆုပေးစကား။ ဝန္ဒမာနာ ဟိ တံ.... အာသိဝါဒံ အတ္ထတော ဝဒါပေသိ နာမ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၀။

အာသိသန (နပ၊ထီ) [အာ+သိသ(သိသိ)+ယု] လိုချင်–တောင့်တ–ခြင်း။ အာသာ အာသိသနာ အာသိသိတတ္တံ (အာသိံသနာ အာသိံသိတတ္တံ။ သီ၊ သျာ)။ အဘိ၊ ဓ။ ၂၁၅။ အာသိသနဝသေန အာသိသနာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၇။

အာသိသိတ (တိ) [အာ+သိသ(သိသိ)+တ] လိုချင် – တောင့်တ – သော၊သူ။ အာသိသိတတ္တ-ကြည့်။

အာသိသိတတ္တ (နပ) [အာသိသိတ+တ္တ] လိုချင် –တောင့်တ–သော သူ၏အဖြစ်။ အာသာ အာသိသနာ အာသိသိတတ္တံ။ အဘိ၊ ဓ။ ၂၁၅။

အာသိသိတဿ ဘာဝေါ အာသိသိတတ္တံ။ အဘိ၊၄၊၁။၃၉၇။

အာသိ (ထီ) [အသ+ဏီ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၅၅။ အာ+သာသ+ကွိ။ အာ-ကို ဤ-ပြု။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။] (၁) မြွေစွယ်။ (၂) လိုအပ်သော အကျိုးစီးပွါးကို တောင့်တခြင်း။ (၃) အာသီမည်သော အလင်္ကာ။ (၁) အာသိ'တ္ထိ သပ္ပဒါဌာထ။ ဓာန်။၆၅၅။ အာသီဝိသ လည်း ကြည့်။ (၁) (၂) သပ္ပဒါဌာယ'မာသိ'တ္ထီ။ ဣဋ္ဌဿာ'သီသနာယပိ။ ဓာန်။၈၇၂။ (၃) အာသိ နာမ သိယာ'တ္ထဿ၊ ဣဋ္ဌဿာ'သိသနံ ယထာ။ သုဗောဓာလင်္ကာရ။၃၃၄။

အာသီတိက (တိ) [အသီတိ+ဏိက] (၁)အနှစ်ရှစ်ဆယ်(အရွယ်)ရှိသော၊ သူ။ (၂) နွယ်ပင်တမျိုး၊ ကန်စွန်းနွယ်။ (၁) အာသီတိကော မေ ဝယော ဝတ္တတိ။ ဒီ၊၂။၈၅။ သံ၊၃။၁၃၃။ အာသီတိကောတိ အသီတိသံဝစ္ဆရိကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၈။ ဝုဒ္ဓေါ စေပိ ဗြာဟ္မဏ ဟောတိ အာသီတိကော ဝါ နာဝုတိကော ဝါ ဝဿသတိကော ဝါ ဇာတိယာ။ အံ၊၁။၆၈။ အာသီတိကောတိ အသီတိဝဿဝယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ (– ဇာ၊၁။၁၆၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၃။)(၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာသီတိကပဗ္ဗ (န) [အာသီတိက+ပဗ္ဗ]ကန်စွန်းနွယ်၏ အဆစ်။ သေယျထာပိ နာမ အာသီတိကပဗ္ဗာနိ ဝါ ကာဠပဗ္ဗာနိ ဝါ။ မ၊၁။၁၁၅။ အာသီတိကပဗ္ဗာနိ ဝါ ကာဠပဗ္ဗာနိ ဝါတိ ယထာ အာသီတိကဝလ္လိယာ ဝါ ကာဠဝလ္လိယာ ဝါ သန္ဓိဋ္ဌာနေသု မိလာယိတွာ မဇ္ဈေ ဥန္နတုန္နတာနိ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ အာသီတိကပဗ္ဗာနီတိ အာသီတိကပိဋ္ဌိပဗ္ဗာနိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၆။

အာသီတိကပိဋ္ဌိပဗ္ဗ (န) [အာသီတိက+ပိဋ္ဌိ+ပဗ္ဗ] ကန်စွန်းနွယ်၏ ကျောက်ကုန်းအဆစ်။ အာသီတိကပဗ္ဗ-ကြည့်။

အာသီတိကဝလ္လိ (ထီ) [အာသီတိက+ဝလ္လိ]ကန်စွန်းနွယ်။ အာသီတိကပဗ္ဗ-ကြည့်။

အာသီတိကဝဿ (ပု) [အာသီတိက + ဝဿ] ရှစ်ဆယ်–ရှိသော–ပြည့်သော–နှစ်။ အာသီတိကဝဿတော ပရံ ပဋ္ဌမော အာယုကောဋ္ဌာသော။ မ၊ဋီ၊၂။၄၀။

အာသီတိယ (တိ) [အသီတိ+ဏိက] ရှစ်ဆယ် ထိုက်တန်သော၊ အသပြာရှစ်ဆယ် ထိုက်တန်သော။ အာသီတိယာ နာဝုတိယာ စ ဂါထာ၊ သတာရဟာ စာပိ ဘဝေယျု ဂါထာ။ ဇာ၊၂။၁၃၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၂၅။) အာသီတိက-လည်း ကြည့်။

အာသီဒတိ (ကြိ) [အာ+သဒ+အ+တိ] (၁) ညှဥ်းဆဲ၏၊ ထိပါး–ပုတ်ခတ်–၏။ (၂) ချဥ်းကပ်၏။ (၁) အာသီဝိသမ္ပိ အာသီဒေ၊ ယေန ဒဋ္ဌော န ဇီဝတိ။ အံ၊၂။၆၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ အာသီဒေတိ ဃဋ္ဋေယျ။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အာသီဒေတိ အက္ကမနာဒိဝသေန ဗာဓေယျ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၇၉။ (–အံ၊၂။၃၂၇။ ဇာ၊၂။၆၁၊၁၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၀၊၄၉၂။) (၂) မနုဿဖေဂ္ဂူ နာသီဒေ။ ဇာ၊၁။၂၁၆။ နာသီဒေတိ န အာသီဒေ ဝေဠုပေ န ဥပဂစ္ဆေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၇။

အာသီဒိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [အာ+သဒ+တွာ] ကပ်ရောက်–ချဥ်းကပ်–၍။ ဣမေ ခေါ ပန တေ ဝါသေဋ္ဌ တေဝိဇ္ဇာ ဗြာဟ္မဏာ အာသီဒိတွာ (အာဒိသိတွာ။ က) သံသီဒန္တိ။ ဒီ၊၁။၂၃၃။ အာသီဒိတွာတိ အမဂ္ဂမေဝ မဂ္ဂေါတိ ဥပဂန္တွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။

အာသိန (တိ) [အာသ+တ။ အစ္စတိတိ အာသိနော။ ရူ။နှာ-၃၈၆။] (၁) (က) နေထိုင်

သော။ (ခ) လာရောက်၍ နေထိုင်သော။ (၂) လှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–အပ်သော။ (၃) ကပ်ရောက်၍တည်သော။ (၁) (က) နဂဿ ပသော အာသိနံ။ သံ၊၁။၁၉၆။ ထေရ။ ၃၇၂။ စူဠနိ။ ၁၅၅။ အာသိနန္တိ နိသိန္နံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၃၁။ အာသိနန္တိ နိသိန္နော ဘဂဝါ ပါသာ-ဏကေ စေတိယေတိ အာသိနော။ စူဠနိ။ ၁၅၅။ အဿတ္ထမာသိန (ဇာ၊၂။၂၉၉)န္တိ လဒ္ဓ-ဿာသံ ဟုတွာ နိသိန္နံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁၇။ (– သုတ္တနိ။၄၄၆။ အပ၊၁။၁၀၄၊၃၄၆။ ဇာ၊၂။ ၅၃၊၀၄၊၃၁၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၆၅၊၃၆၄။) (ခ) အာသိနာနံ ပဒါပယော။ ဇာ၊၂။၂၉၃။ အာသိနာနန္တိ အာဂန္တွာ နိသိန္နာနံ....ပဒါပေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၂။ (၂) (၃) ပါသာဏ မာသိနော(ဇာ၊ ၁။၂၀)-တိ....သော စ တေန အာသိနော အဘိနိပိဠိ-တွော အဇ္ဈောတ္ထဋော....ပါသာဏံ ဝါ အာသိ-နော၊ တံ ခုရစက္ကံ အာသဇ္ဇ ပါပုဏိတွာ ဌိတောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။

အာသိယတိ (ကြိ) [အာ+သိ+ယ+တိ]မှီ၏။ ဥဒကေ အာသိယတိ။ မိလိန္ဒ။၇၉။

အာသိဝါဒန (န) [အာသိ+ဝါဒန] အလိုရှိအပ်သော အကျိုးစီးပွါးကို တောင့်တ ပြောဆိုခြင်း၊ ဆုပေးခြင်း။ ကာလေန ကာလံ အာ-သိဝါဒနဝသေန သုဋ္ဌုပယုတ္တာနန္ဒိဃောသော-တိ စ ဝဒန္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၇။ အာသိဝါဒ-လည်း ကြည့်။

အာသိ(သိ)ဝိသ (ပု) [(၁) အာသု+ဝိသ။ အာသု သီဃံ ဧတဿ ဝိသံ အာဂစ္ဆတီတိ အာသိ(သိ)ဝိသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ ဥဿိဗျူဠှနေ။ အာသီဝိသော။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၇၇။ (၂) အာသိတ္တ+ဝိသ။ (၃) အသိတ+ဝိသ။ (၄)အသိသဒိသ+ဝိသ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ သာ-ရတ္ထ၊၂။၂၂။ (၅) အာသိ+ဝိသ။ အာသိတိ ဝါ ဒါဌာ ဝုစ္စတိ။ တတ္ထ သန္နိဟိတဝိသောတိ အာသီဝိသော။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂။ အာသိယံ ဝိသံ ဧတဿာတိ အာသီဝိသော၊ အာသိ သပ္ပဒါဌာ။ ခုန်၊ဋီ။၆၅၃။ (အာဂီဝိမ-သံ)] လျင်မြန်စွာတက်လာသော အဆိပ်ရှိသော– သွန်းလောင်းအပ်သော အဆိပ်ရှိသော – စားလိုက်သမျှ အစာအားလုံး အဆိပ်ချည်းသာ ဖြစ်သွားသောကြောင့် စားမျိုအပ်သော အဆိပ်ရှိသည်ဟု ဆိုရလောက်သော– သန်လျက်ဓားကဲ့သို့ ထက်မြက်သော အဆိပ်ရှိသော–အစွယ်၌ စုဆောင်ထားအပ်သော အဆိပ်ရှိသော–သတ္တဝါ၊ မြွေ။ ဝရံ တေ မောဃပုရိသ အာသိ(သိ)ဝိသဿ ဃောရ-ဝိသဿ မုခေ အင်္ဂဇာတံ ပက္ခိတ္တံ။ ဝိ၊၁။၂၄။ (–သံ၊၂။၂၆၇၊၃ဂ၀။ အံ၊၁။၄၂၅။ အဘိ၊ ပု။၁၅၅။ အပ၊၁။၄၉။ ဇာ၊၁။၆၆၊၃၉၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃၊၃၄၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၇၊၁၅၀၊၁၇၆၊၂၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၊၆၃၊ ၁၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆ဂ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉၊၁၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄၊ဂ၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁၊၂၅၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၄၊၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၇၊၄၄၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀-၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၉၊ ၃၀၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁၊၁၇၆၊၃၉၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂ဂ၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅ဂ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ဂ၅။ ဝိမတိ၊၁။၂၂။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၁၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၀။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၉၃၊၃၂၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၄၇။)

အာသိဝိသဒဋ္ဌ (တိ) [အာသိဝိသ+ဒဋ္ဌ] မြွေကိုက်အပ်–မြွေကိုက်ခံရ–သော၊သူ။ တေသံ သမ္မဃောန ရုပ္ပနံ အာသိဝိသဒဋ္ဌာဒိနံ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇ဂ။)

အာသိဝိသဒဋ္ဌူပမာ (ထီ) [အာသိဝိသဒဋ္ဌ+ဥပ-မာ] မြွေ–ကိုက်အပ်–အကိုက်ခံရ–သောသူ

ဟူသော–ဥပမာ။ အယံ ပနတ္တော အာသီ-ဝိသဒ္ဒူပမာယ ဒီပေတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။

အာသီဝိသပူရိတဝမ္မိက (ပု) [အာသီဝိသ+ပူရိတ+ဝမ္မိက] မြွေတို့ဖြင့် ပြည့်သောတောင်ပို့။ အာသီဝိသပူရိတဝမ္မိကော ဝိယ....ဗဟိမဏ္ဍော၀ ဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀၇။

အာသီဝိသပေါတက (ပု) [အာသီဝိသ+ပေါတက] မြွေငယ်။ အဥ္စနိသလာကမတ္တမ္ပိ အာသီဝိသပေါတကံ ကဏ္ဍာဒီသု ပိဋ္ဌန္တေ႒ာ....ဥရဂံ အဝဇာနာတိ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ ဒွေ အာသီဝိသပေါတကာ ကီဠန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။

အာသီဝိသဘရိတ (တိ) [အာသီဝိသ+ဘရိတ] မြွေတို့ဖြင့်ပြည့်သော။ ဝေဠုပါ ပုဂ္ဂလာ အာသီဝိသဘရိတာ ဝိယ ဝမ္မိကာ အပ္ပိယသီလာ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၂။

အာသီဝိသသုတ္တ (န) [အာသီဝိသ+သုတ္တ] အာသီဝိသ သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ ပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊၁။၄၂၅။

အာသီဝိသာလယသမ (တိ) [အာသီဝိသ+အာလယ+သမ] မြွေတို့၏နေရာနှင့်တူသော။ အာသီဝိသာလယသမေ။ အပ၊၂။၂၁၁။

အာသီဝိသူပမ (တိ) [အာသီဝိသ+ဥပမာ] မြွေ–ဟူသောဥပမာရှိ–နှင့်တူ–သော။ စတ္တာရော အာသီဝိသူပမာ ပုဂ္ဂလာ။ အံ၊၁။၄၂၅။ အဘိ၊ပု။၁၀၈။ (–ရင်း။၁၅၅။ ထေရီ။ ၄၂၉။ အဘိ၊ပု။၁၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၉။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၆၅။)

အာသီဝိသောပမသုတ္တ (န) [အာသီဝိသ+ဥပမာ+သုတ္တ] အာသီဝိသောပမသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊၂။၃၈၁-၂။

အာသီသက (တိ) [အာ+သာသ (သိသ,သိသိ)+ဏွု] လိုလား–တောင့်တ–မြော်လင့်–ရှာမှီး–သော၊သူ။ အာသီသကာ ဥတ္တမတ္ထံ၊ ပရိဝါရေန္တိ တံ သဒါ။ အပ၊၁။၂၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၈။ ဥတ္တမတ္ထံ နိဗ္ဗာနံ အာသီသကာ ဂဝေသကာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ (–မိလိန္ဒ။ ၃၂၅။)

အာသီသတ္ထ (ပု) [အာသီသာ+အတ္ထ] (၁) ရှင်လန်းအားတက်စေခြင်း အနက်သဘော။ (၂) တောင့်တခြင်း အနက်သဘော။ ဓမ္မိယာ ကထာယ....တိ ဝစနတော သမ္ပဟံသနသင်္ခါ-တေန အာသီသတ္ထေန, ပဏိဓာနတော ပဋ္ဌာ-ယ ကထံ နာမာဟံ မုတ္တော မောစယိဿာ-မီတိအာဒိနာ နယေန အာသီသတ္ထေန ဝါ နာထတေတိ နာထောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝဇီရ။၈။

အာသီသတိ (ကြိ) [အာ+သာသ(သိသ,သိသိ)+အ+တိ။ နီတိ၊ဓာ။၁၈၃-၌ ဣရသာနှင့် အာသီသတိ စသည်ဖြင့် ရှိ၏။] (၁) လိုချင်–တောင့်တ–၏။ (၂) မှီဝဲ၏။ (၁) အာသီသတေဝ သော ပက္ခီ၊ အာသီသတေဝ သော ဒိဇော။ ဇာ၊၁။၁၄၀။ အာသီသတေဝါတိ အာသီသတိ ယေဝ ပတ္ထေတိ ယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ ဝိမတိ၊၁။၂။ မူလဋီ၊၂။၁။ အနုဋီ၊၂။၂။ နေတ္တိ၊ဋီ။၄။)အာ-သီသန္တိ—သုတ္တနိ။၄၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂။ အနုဋီ၊၂။၁၅၈။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၁၂။ အာသီသာဟိ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။ အာသီသ—ဇာ၊၁။၁၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။ အာသီသေ-ထ—ဇာ၊၁။၁၃၊၂၇၂။ ဇာ၊၂။၁၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၉။ (၂) နဘာဝိတ မာသီ-သတိ(ဒီ၊၃။၄၀)တိ ဘာဝိတံ နာမ တေသံ သညာယ ပဉ္စ ကာမဂုဏာ၊ တေ န အာသီ-သတိ န သေဝတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။

အာသီသန (န၊ထိ) [အာ+သိသိ+ယု] လိုချင် – တောင့်တ – ရှာမှီး – ခြင်း။ အာသာ အာသီသနာ အာသီသိတတ္တံ။ မဟာနိ၊၆။ အဏ္ဍသကာတိ အာသီသနာ၊ ပတ္ထနာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။ အာသီသနံ ပေမ-ဝသေန ပေမဝတ္ထုနော သေနာ ပတ္ထနာ၀ ဟောတီတိ အာဟ မဂ္ဂနာ ပတ္ထနာတိ။ သံ၊ ဋီ၊၁။၃၁၄။ (–နေတ္တိ။၄၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၆၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄။ ဝိမတိ၊၂။၉၀။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၁၇၅။)

အာသီသနဋ္ဌ (ပု) [အာသီသန+အတ္ထ] လိုချင်–တောင့်တ–ခြင်း ဟူသော အနက်သဘော။ အာသီသနဋ္ဌေန အာသာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၈၆။ အာသီသနဋ္ဌေနာတိ ဣစ္ဆနဋ္ဌေန။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၅၉။

အာသီသနတ္ထ (တိ)[အာသီသန+အတ္ထ]လိုချင်–တောင့်တ–ခြင်း အနက်ရှိသော။ ကင်္ခတိတိ ပဒဿ ပုဗ္ဗေ အာသီသနတ္ထတံ ဝတွာ။မ၊ဋီ၊၃။ ၁၇၀။

အာသီသနီယ (တိ) [အာ+သိသိ+အနီယ] လိုချင်–တောင့်တ–အပ်သော။ အာသီသ-နီယဗဟုရတနပရိပူရိတံ။ မိလိန္ဒ။၂။

အာသီသန္တ (တိ) [အာ+သိသိ+အ+အန္တ] (၁) လိုချင်–တောင့်တ –သော၊သူ။ (၂) မှီဝဲသော၊သူ။ (၁) ဘန္တေ ယထာ ဘဂဝါ သပုတ္တာယ မာတုယာ အရောဂဘာဝံ အာသီ-သန္တော အာဟ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၂။ (–ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၄၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။၁၇၅။) (၂) အာ-သီသတိ (၂) ကြည့်။

အာသီသမာန (တိ) [အာ+သိသိ+အ+မာန] လိုချင်–တောင့်တ–သော၊ သူ။ အာသီသ-မာနာ ပုဏ္ဏက ဣတ္ထတ္တံ။ သုတ္တနိ။၄၃၅။ စူဠနိ။ ၇။ အာသီသမာနာတိ ရူပါဒီနိ ပတ္ထယမာနာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂။ (–ဇာ၊၁။ ၂၀၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉။)

အာသီသမာနရူပ (တိ) [အာသီသမာန+ရူပ] လိုချင်တောင့်တသော သဘောရှိသော၊ သူ။ အာသီသမာနရူပေါ၊ ကိဿ တွံ ဣဓ မာဂ-တော။ ဝိ၊၅။၂၅၅။ အာသီသမာနရူပေါဝါတိ ပစ္စာသီသမာနရူပေါ ဝိယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၇။

အာသီသဝါစာ (ထီ) [အာသီသာ+ဝါစာ] (အ သက်ရှည်ပါစေသတည်း စသည်ဖြင့်) တောင့် တသောစကား။ တဒါဟံ အာသီသဝါစံ၊ အဝေါစံ အနုကမ္ပကာ။ အပ၊၂။၂၁၂။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁၅၃။

အာသီသဝါဒ (ပု) [အာသီသာ+ဝါဒ] တောင့်တ သောစကား။ တဿ ပိတရာ ပယုတ္တံ အာသီ-သဝါဒံ အဘိဝါဒနဝါဒံ မာတရာ ဘဂိနီဘရိ-ယာဟိ စ ကတံ သစ္စကိရိယံ ပကာသေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉။

အာသီသာ (ထီ) [အာ+သာသ (သိသ, သိသိ) +အ] (၁) နောင် မချွတ်ဖြစ်လတ္တံ့သော အကျိုး၏ ပြီးစီးခြင်း။ (၂) လိုလား–တောင့် တ–မြှော်လင့်–ခြင်း။ (၁) အဝိစိနိရယံ ပတ္တောတိ ဣဒံ အာသီသာယ အတီတဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂။ အာသီသာယန္တိ အဝဿံဘာဝီ-အတ္ထသိဒ္ဓိယံ၊ သာ ဟိ ဣဓ အာသီသာတိ အဓိပ္ပေတာ၊ န ပတ္ထနာ။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၅။ (၂) အာသီသာယ ဝသေန ထောမိတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၂။

အာသီသာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ + သိသိ + ဏာပေ+တိ] မှီဝဲစေ၏။ န ဘာဝိတမာသီ-သာပေတိ။ ဒီ၊၃။၄၀။

အာသီသိက (န) [အာသီသ+ဣက] လိုချင်–တောင့်တ–ခြင်း။ အာသီသိကာနိ ကရောန္တိ။ ဇာ၊၂။၂၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၅။အာသီသိကာနိတိ

မဟာရာဇ ဣမေ သတ္တာ အာသိသံ ကရောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၆။

အာသိသိတ (တိ)[အာ+သိသ+တ](၁)လိုချင်တောင့်တအပ်သော၊ အရာ။ (၂) လိုချင်တောင့်တတတ်သော၊သူ။ (၁) ဟိတသုခါဝဟာ မေ ဘဝိဿန္တိတိ ဧဝံ အာသိသိတာပိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၉၅။ (–မ၊ဋီ၊၁။၂၈၃။) (၂) အာသိသိတေန "တုမှေ ဝိဟာရမေဝ ပဋ္ဌေထ။ အဟံ ပဟိဏိဿာမိ"တိ ဝုတ္တော။ ဝဇီရ။၅၇၃။

အာသိသိတဋ္ဌာန (နု) [အာသိသိတ+ဌာန] လိုချင် တောင့်တအပ်သော – အရပ်–နေရာ။ အာသာသယ နု လဘာတိတိ အာသိသိတဋ္ဌာနေ နု လဘာတိတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၅။

အာသု[၁] (ဗျ) [အသ+ဏု။ အသတိ ခေပတီတိ အာသု။ ဓာန်၊ဋီ။၄၀။ အသတိ သီဃဘာဝေန ပဝတ္တတီတိ အာသု၊ သီဃံ။ ဏွာဒိ။၁။ ထောမနိဓိ၌ အဗျယ၌ သွင်း၏။ ရူ။၁၃၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။၃၉၁၊ ဆဋ္ဌစာမူတို့၌ အာသုံ ဟု ရှိပြီး အဗျယ၌ပင် သွင်း၏။ ကောတ္တုဘာနှင့် မောနိယာဝိလျမ်၌ ဝိသေသန တိလိင်ဟု ဆို၏။ (အာရု-သံ)] လျင်မြန်စွာ၊ လျင်မြန်သော။ အာသု တုဏ္ဍ မရံ စာဝိ–လမ္ဗိတံ တုဝဋ္ဋမ္ဘိ ဝ။ ဓာန်။၄၀။ အာသု သီဃံ တေသာ ဝိသံ အာဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၂။

အာသု[၂] (ပု) [အသ+ဏု] အသက်။ ဘဝတိ ယေနာတိ အာသု။ အသ ဘုဝိ၊ ဥ။ အာသုပိ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၀၇။

အာသုံ[၁] (ကြိ) အတ္တိ-ကြည့်။

အာသုံ[၂] (ဗျ) လျင်မြန်စွာ၊ လျင်မြန်သော။ အာသု[၁]-ကြည့်။

အာသုဏမာန (တိ) [အာ+သု+ဏာ+မာန] စကားကို နာယူတတ်သော၊ စကားကို လိုက်နာသော၊ စကားကို နားထောင်သော၊ သူ။ အဿဝေါတိ အာသုဏမာနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ အာသုဏမာနောတိ သပ္ပဋိဿဝေါ ဟုတွာ ဝစနသမ္ပဋိစ္ဆကော။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၇၈။

အာသုဏာတိ (ကြိ) [အာ+သု+ဏာ+တိ] ကြားနာ၏၊ စကားကိုလိုက်နာ၏၊ နားထောင်၏။ အာသုဏန္တိ ဗုဒ္ဓဿ ဘိက္ခူ။ ရူ။၁၅၃။ အာသုဏန္တိတိ အာသုတဝစနကရာ ဟောန္တိတိ အတ္ထော။ ရူ၊ဋီ။၁၀၇။

အာသုတ (တိ) [အာ+သု+တ] စီရင်အပ်သော၊ စိမ်အပ်သော (သေရည်ပြုလုပ်ဘွယ် ပစ္စည်းဝတ္ထုတို့ကို ရောနှော၍ စိမ်ထားအပ်သော)။ ကပ္ပတိ အာဝုသော ယာ သာ သုရာ အာသုတာ အသမ္ဘူတာ မဇ္ဇဘာဝံ၊ သာ ပါတုန္တိ။ ဝိ၊၄။ ၄၉၉။ အာသုတာတိ သမ္ဘာရသမ္ဘာရသံဇ္ဇိတာ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၃။ ဝိမတိ၊၂။၂၆၈။ အာသုတာတိ သဇ္ဇိတာ။ ဝဇီရ။၅၄၁။

အာသုမ္ဘတိ (ကြိ) [အာ+သုမ္ဘ+အ+တိ] ပစ်ချ၏။ ဣမာနိ ဧဋ္ဌကလောမာနိ ဌိတကောဝ အာသုမ္ဘသိ။ ဝိ၊၁။၃၃၀။ ဌိတကောဝ အာသုမ္ဘိတွာ....ဒါရုဘဏ္ဍံ အာနေတွာ ကိလန္တာ ဌိတကာဝ ပါတေန္တိ၊ ဧဝံ ပါတေသီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ (–ဝိ၊၂။၃၄၇။) ဂူထကဋ္ဌာဟံ မတ္တကေ အာသုမ္ဘိံ သု—ဝိ၊၂။ ၃၄၇။ အာသုမ္ဘိံသန္တိ—ဝိ၊၂။၃၄၇။

အာသုမ္ဘိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [အာ+သုမ္ဘ+တွာ] ပစ်ချ၍။ ပါနီယထာလကံ မတ္ထကေ အာသုမ္ဘိတွာ။ ဝိ၊၂။၃၄၅။ အာသုမ္ဘိတွာတိ ပါတေတွာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂၃။ ဝိမတိ၊၂။၇၆။

အာသုမ္ဘိတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [အာ+သုမ္ဘ+တွာန] ပစ်ချ၍၊ ကြိုးတန်းလန်းဆွဲချ၍။ ဒဋ္ဌံ ပါသံ ကရိတွာန၊ အာသုမ္ဘိတွာန ပါဒပေ။ ဝိမာန။ ၇၀။ အာသုမ္ဘိတွာန ပါဒပေတိ ဝိဋပေ လဂ္ဂန-

ဝသေန ပါဒပေ ရုက္ခေ ခိပိတွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၉၆။

အာသေဝတိ (ကြိ)[အာ+သေဝ+အ+တိ](က) မှီဝဲ၏။ (ခ) လွန်ကဲ–ပြင်းထန်–စွာ မှီဝဲ၏။ (ဂ) အစဉ် မှီဝဲ၏။ (ဃ) ရိုသေစွာ–ရိုရို သေသေ–မှီဝဲ၏။ (င) အာရုံပြုသောအားဖြင့် မှီဝဲ၏၊ အာရုံပြု၏။ (စ) ပွါးများသောအားဖြင့် မှီဝဲ၏၊ ပွါးများ၏။ (က) အဋ္ဌရာသံဃာတမတ္တမ္ပိ စေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု မေတ္တာစိတ္တံ အာသေဝတိ။ အံ၊၁။၉။ သော တံ နိမိတ္တံ အာသေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလီကရောတိ။ အဘိ၊ဝိ။၂၀၀။ အာသေဝတီတိ သေဝတိ ဘဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ (–အံ၊ ၁။၄၇။ အံ၊၂။၆၅။ အံ၊၃။၂၁၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၄၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၆။ ဝဇိရ။၁၄၆။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၂၂။) (င) (စ) အနက်တို့လည်း-ကြည့်။ အာသေဝန္တိ—အဘိ၊က။၁၂၃။ ပေဋက။၁၉၁။ အာသေဝထ—ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၁၅။ အာသေဝယျ၊ အာသေဝိံ—အံ၊၃။၂၃၄-၅။ (ခ) ဣဓ ဘိက္ခု ပုဗ္ဗဏှသမယံ အာသေဝတိ။ ပဋိသံ။၃၀။ အာသေဝတီတိ ဝသိပ္ပတ္တံ သမာဓိံ ဘုသံ သေဝတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၃။ (ဂ) သော တံ နိမိတ္တံ သုဂ္ဂဟိတံ ကတွာ....အာသေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလီကရောတိ။ ပဋိသံ။၂၃၄။ အာသေဝတီတိ တမေဝသည် အာဒိတော သေဝတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ (ဃ) ဉပ္ပန္နံ ဝါ ပဌမံ ဈာနံ အာသေဝတိ (မဟာနိ။၄၀၁) တိ အာဒီသု ဌေ အာဒရေန သေဝတိ ပဂုဏံ ကရောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၄။ (င) (စ) အာသေဝန (မူလဋီ၊၂။၇၉)ကြည့်။

အာသေဝန (နာ၊ထိ) [အာ+သေဝ+ယု] မှီဝဲခြင်း၊ (၁) (က) လွန်ကဲ–ပြင်းထန်–စွာမှီဝဲခြင်း။ (ခ) အစဉ်–ရှေးဦးစွာ–မှီဝဲခြင်း။ (ဂ) ရိုသေစွာ မှီဝဲခြင်း။ (ဃ) အာရုံပြုသောအားဖြင့် မှီဝဲခြင်း၊ အာရုံပြုခြင်း။ (င) ပွါးများသောအားဖြင့် မှီဝဲခြင်း၊ ပွါးများခြင်း။ (စ) ထပ်ကာထပ်ကာ–ပြုလုပ်ခြင်း–ဖြစ်စေခြင်း–ထုံမွမ်းခြင်း။ (၂) လွန်ကဲ–ပြင်းထန်–စွာမှီဝဲအပ်သောတရား။ (၁)(က) အာသေဝနာယ သံဝတ္တန္တိ။ ပဋိသံ။၄၅-၆။ အာသေဝနာယာတိ ဘုသာ သေဝနာ အာသေဝနာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။ဂ၁။) (ခ) ယာ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အာသေဝနာ ဘာဝနာ ဗဟုလီကမ္မံ။ အဘိ၊ ဓ။၂၆၂။ အာသေဝနာတိ အာဒိသေဝနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၃။ (–မ၊၁။၃၇၅။ ပဋိသံ။ ၂၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ မ၊ဋီ၊ ၂။၂ဂ၂။) (ဂ) ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ.... အာသေဝနာ ဘာဝနာ ဗဟုလီကမ္မံ။ အဘိ၊ဓ။ ၂၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။ အာသေဝနာတိ အာဒရေန သေဝနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁ဂ၃။(–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၀ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ဂ၇၉။) (ဃ) သော တံ နိမိတ္တံ အာသေဝတီတိအာဒီသု ဂေါစရကရဏမ္ပိ အာသေဝနာတိ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။၇၉။ (င) တဿ တံ မဂ္ဂံ အာသေဝတောတိ အာဒီသု ဘာဝနာ အာသေဝနာတိ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။၇၉။ အာသေဝနမန္ဒတာ-လည်း ကြည့်။ (စ) အာသေဝနဋ္ဌ (ဂ)(ဃ) ကြည့်။ (၂) အာသေဝနာဘာဝနာ-ကြည့်။

အာသေဝနကာလ (ပု) [အာသေဝန+ကာလ] မှီဝဲရာ–ပွါးများရာ – အခါ။ စရိယဝါရော ဥပ္ပန္နာနံ အာသေဝနကာလဝသေန စ ပါရိပူရိကာလဝသေန စ ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃ဂ။

အာသေဝနဂုဏ (ပု) [အာသေဝန+ဂုဏ] မှီဝဲခြင်းဟူသော ဂုဏ်ကျေးဇူး။ ဘိန္နဇာတိကာဟိ ဘိန္နဇာတိကာနံ အရူပဓမ္မာနံ အာသေဝန-

ဂုဏေန ပဂုဏဗလဝဘာဝံ သာဓယမာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၈၀။

အာသေဝနဋ္ဌ (ပု) [အာသေဝန+အတ္ထ] (က) မှီဝဲခြင်းအနက်သဘော။ (ခ) အစဉ်-ရှိသေစွာ-မှီဝဲခြင်းအနက်သဘော။ (ဂ) ထပ်ကာထပ်ကာ-ပြုလုပ်ခြင်း-ဖြစ်စေခြင်း-ဟူသော အနက်သဘော။ (ဃ) (မိမိနှင့် တူသော သဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း ဟူသော) ထုံမွမ်းခြင်း အနက်သဘော။ (က) အာသေဝနဋ္ဌေန ဘာဝနာ။ ပဋိသံ။ ၃၀။ (-ပဋိသံ။၁၆၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၄။)(ခ) ကေတ္တေ အာသေဝနဋ္ဌော အာဘိဉ္ဉေယျော။ ပဋိသံ။၁၈။ သမထဝိပဿနာယ ဝါ အာဒိတော, အာဒရေန ဝါ သေဝနဝသေန အာသေဝနဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ (ဂ) (ဃ) ကုသလာဒိဘာဝေန အတ္တနာ သဒိသဿ ပယောဂေန ကရဏီယဿ ပုနပ္ပုနံ ကရဏံ ပဝတ္တနံ အာသေဝနဋ္ဌော၊ အတ္တသဒိသသဘာဝတာပါဒနံ ဝါသနံ ဝါ။ မူလဋီ၊၃။ ၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၈၀။ အာသေဝနပစ္စယ-လည်း ကြည့်။

အာသေဝနဒဿန (န) [အာသေဝန+ဒဿန] မှီဝဲခြင်းကို ပြခြင်း။ သာမညေန အာသေဝနဒဿနမေဝါတိ ဣမာဓိပ္ပေတမေဝ အာသေဝနတ္တံ ဒဿေတုံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။

အာသေဝနဒဠ္ဟတာ (ထီ) [အာသေဝန+ဒဠှ+တာ] မှီဝဲခြင်း - ပွါးများခြင်း-၏ မြဲမြံသည်၏အဖြစ်။ ပရိစယကတာယာတိ အာသေဝနဒဠှတာယ သုစိရံ ပရိစယာယ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၃၁၆။

အာသေဝနန္တ (ပု) [အာသေဝန+အန္တ] မှီဝဲ-ပွါးများ-ခြင်း၏အဆုံး၊ အာသေဝနပစ္စည်းကို ရသော အနုလောမဉာဏ်၏ အခြားမဲ့။ အနုလောမဿ ဟိ အာသေဝနန္တေ ဂေါတြဘုဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၅။ အာသေဝနန္တေတိ အာသေဝနတော အနန္တေ အာသေဝနလာဘိနော အနုလောမဉာဏဿ အနန္တရန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၆။

အာသေဝနပစ္စယ (ပု) [အာသေဝန+ပစ္စယ] မိမိ၏ နောက်နောက် ဖြစ်သော-မိမိနှင့် အလားတူသော-ဇောတို့ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား၊ အာသေဝနပစ္စည်းတရား။ (ကျမ်းဂန်ကို သင်ယူရာ၌ ရှေးရှေးသင်ယူလေ့ကျက်မှုသည် နောက်နောက်သင်ယူလေ့ကျက်မှုအား လွယ်ကူအောင်, အရှိန်အဟုန်ကောင်းအောင် ကျေးဇူးပြုသကဲ့သို့ရှင်း, နှံ့သာလိမ်းကျံရာ၌လည်း ရှေးရှေး လိမ်းကျံအပ်သော နှံ့သာသည် နောက်နောက် လိမ်းကျံအပ်သော နှံ့သာအား ပို၍အနံ့ထွက်အောင် ထုံမွမ်းပေးသကဲ့သို့ရှင်း ထို့အတူ မိမိနှင့် ကုသိုလ်ဇောချင်း, အကုသိုလ်ဇောချင်း, ကြိယာဇောချင်းတူသော နောက်နောက်သော ဇာတ်တူဇောတို့ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်စေခြင်းအားဖြင့် အရှိန်အဟုန် အင်အား ကောင်းအောင် ကျေးဇူးပြု ထုံမွမ်းပေးတတ်သော (ဇာတ်တူ ဖဆုံးဇောမှ တပါးသော) ရှေးရှေးသော လောကီဇော သတ္တစတ္တာလီသတို့သည် အာသေဝန ပစ္စည်းတရားတို့ မည်၏။) ပဋ္ဌာ-ဇာတပစ္စယော၊အာသေဝနပစ္စယော။ပဋ္ဌာန၊ ၁။၁။ အာသေဝနပစ္စယောတိ ပုရိမာ ပုရိမာ ကုသလာ ဓမ္မာ ပစ္ဆိမာနံ ပစ္ဆိမာနံ ကုသလာ-နံ ဓမ္မာနံ အာသေဝနပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။၇။ အာသေဝနဋ္ဌေန အနန္တရာနံ ပဂုဏဗလဝဘာဝါယ ဥပကာရကော ဓမ္မော အာသေဝနပစ္စယော ဂန္ထာဒီသု ပုရိမာပုရိမာ-ဘိယောဂေါ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၆၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၂။ မူလ၊ဋီ၊၁။၁၂၉၊ မူလဋီ၊ ၃။၁၁၅။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၃၇။) အာသေဝနဋ္ဌ (ဂ)(ဃ) လည်း-ကြည့်။

အာသေဝနပစ္စယကထာ (ထီ)[အာသေဝနပစ္စယ +ကထာ] အာသေဝနပစ္စည်းနှင့် စပ်သော စကား။ အဘိဓမ္မပိဋက ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၂၂-ဝဂ်၊ ၉-ကထာ။ အဘိ၊ကဏ၊၄၄၆-ဂ၊ ဣဒါနိ အာသေဝနပစ္စယကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၂။

အာသေဝနပစ္စယဘာဝီ (တိ) [အာသေဝန-ပစ္စယ+ဘာဝီ] အာသေဝနပစ္စည်းအဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်လေ့ရှိသော။ န ဟိ အာသေဝနပစ္စယံ လဒ္ဓုံ ယုတ္တဿ အာသေဝနပစ္စယဘာဝီ ဓမ္မော အာသေဝနပစ္စယောတိ အဝုတ္တော အတ္ထိ။ မူလဋီ၊၁။၁၂၉။

အာသေဝနပစ္စယလာဘ (ပု) [အာသေဝန-ပစ္စယ+လာဘ]အာသေဝနပစ္စည်းကိုရခြင်း။ ပုရိမာပုရိမာ ကုသလာ ဓမ္မာတိ ပန သုတ္တပဒ-မကာရဏံ အာသေဝနပစ္စယလာဘဿ ဗလဝ-ဘာဝေ အနေကန္တိကတ္တာ။ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၆၂။

အာသေဝနဗလဝတာ (ထီ) [အာသေဝန+ ဗလဝတာ] မှီဝဲခြင်း၏ အားကြီးသည်၏ အဖြစ်။ အာသေဝနဗလဝတာယ ဝိစိတ္တဝတ္ထိ-တာယ စ ဝိကပ္ပေတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၀။ သံ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၉၀။

အာသေဝနမန္ဒတာ (ထီ) [အာသေဝန+မန္ဒ+ တာ] မှီဝဲ–ပွါးများ–ကြိမ်ဖန်များစွာပြုလုပ်–ခြင်း၏ အားနည်းသည်၏အဖြစ်။ သော အာသေဝနမန္ဒတာယ အပ္ပသာဝဇ္ဇော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄၆။ အာသေဝနံ ဘာ-ဝနံ ဗဟုလီ ကရဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၁။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၄၂။ (–မ၊ဋီ၊၁။၃၀၃။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၄၂။)

အာသေဝနမဟန္တတာ (ထီ) [အာသေဝန+ မဟန္တ+တာ] မှီဝဲ–ပွါးများ–ကြိမ်ဖန်များစွာပြုလုပ် – ခြင်း၏ များသည်၏အဖြစ်။ အာသေဝနမဟန္တတာယ မဟာသာဝဇ္ဇော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၀၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄၆။

အာသေဝနလာဘ (ပု) [အာသေဝန+လာဘ] အာသေဝနပစ္စည်းကိုရခြင်း။ အနာသေဝနံ နတ္ထိတိ အာသေဝနလာဘေ သတိ ယထာ-ဓမ္မသာသနေ အာစနဿ ကာရဏံ နတ္ထိ။ အနုဋီ၊၁။၂၁၄။

အာသေဝနလာဘီ (တိ) [အာသေဝန+လာဘီ] အာသေဝန ပစ္စည်းကို ရခြင်းရှိသော။ အာ-သေဝနန္တ-ကြည့်။

အာသေဝနဝီရိယ (နပ်) [အာသေဝန+ဝီရိယ] မှီဝဲ – ပွါးများ – အပ်သော လုံ့လဝီရိယ။ ပဓာနဝီရိယန္တိ သမ္မပ္ပဓာနေဟိ အာသေဝန-ဝီရိယံ, သဗ္ဗံ ဝါ ပုဗ္ဗဘာဂဝီရိယံ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၁၄။

အာသေဝနာခန (နပ်) [အာသေဝန+အာခန] ထုံမွမ်းခြင်းကို ဆောင်ခြင်း။ နာနာဇာတိ-ကတ္တာပိ စေတေ တဿ အာသေဝနာခနံ န ကရောန္တေဝ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၈၀။

အာသေဝနာဗလပ္ပတ္တ (တိ) [အာသေဝနာ+ ဗလ+ပတ္တ] မှီဝဲ–ပွါးများ–ခြင်းဖြင့် အား ကြီးခြင်းသို့ရောက်သော။ အာသေဝနာဗလ-ပ္ပတ္တာနံ ဝဋ္ဋတရာဝတ္တတ္တာ ဝယလက္ခဏဝသေန သမ္ဗုသင်္ခါရာနံ နိရောဓဒဿနသမတ္ထာ ဟုတွာ ဂမ္ဘီရာ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။

အာသေဝနာဗဟုလ (တိ)[အာသေဝန+ဗဟုလ] အထပ်ထပ်မှီဝဲခြင်း များသော၊ သူ။ နိမိတ္တေ အာသေဝနာဗဟုလဿ ပဋိဘာဂနိမိတ္တေ ဝိသယဘူတေ ဘာဝနာမနသိကာရံ ဗဟုလံ အာသေဝန္တဿ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၄၉။

အာသေဝနာဘာဝ (ပု) [အာသေဝန+အဘာဝ] ထုံမွမ်းခြင်း၏ မရှိသည်၏ဖြစ်၊ အထ ဝိပါကာဗျာကတံ ကသ္မာ န ဂဟိတံ ? အာသေဝနာဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၈၀။

အာသေဝနာဘာဝနာ (ထီ) [အာသေဝနာ+ဘာဝနာ] လွန်စွာမှီဝဲအပ်သော ဘာဝနာ။ (ဝသီဘော်သို့ရောက်သော ယောဂီအား အလိုရှိတိုင်း သုံးဆောင်ရာအခါ၌ ဖြစ်သော ဘာဝနာ။) အပရာပိ စတဿော ဘာဝနာ၊ သေနာဘာဝနာ ပဋိလာဘဘာဝနာ ဧကရသဘာဝနာ အာသေဝနာဘာဝနာ။ ပဋိသံ။ ၂၈။ အာသေဝနာဘာဝနာတိ ပဋိလာဘေ ဝသိပ္ပတ္တဿ ယထာရုစိ ပရိဘောဂကာလေ ဘာဝနာ။ သာ ဟိ ဘုသံ သေဝီယတီတိ အာသေဝနာတိ ဝုတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။

အာသေဝနာလာဘ (ပု) [အာသေဝန+အလာဘ] အာသေဝနပစ္စည်းကို မရခြင်း။ အာသေဝနာလာဘေန အပ္ပဝိပါကတာယ စ ဣတရဒ္ဓယံ ဝိယ ပဝတ္တသန္တာနုပရမာပေက္ခံ ဩကာသလာဘာပေက္ခဥ္စ ကမ္မံ န ဟောတိ။ မဏိ၊ဋီ၊၃။၁၅၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၇၆။

အာသေဝန္တ (တိ) [အာ+သေဝ+အ+အန္တ] (က) မှီဝဲသော။ (ခ) ရှိသေစွာ မှီဝဲသော၊ ဖြစ်စေသော။ (ဂ) ပွါးများသော။ (က) ဣမံ နခေါ အဟံ ဒိဋ္ဌိံ အာသေဝန္တော ဘာဝေန္တော ဗဟုလီကရောန္တော လဘာမိ ပစ္စတ္တံ သမထံ။ မ၊၁။၃၉၈။ အာနာပါနဿတိံ အာသေဝန္တော။ အံ၊၂။၁၀၅။ (—စူဠနိ။၂၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၄၈။ မဋီ၊၃။၅၆။အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၉၊၁၆၂။ မူလ၊ဋီ၊၃။၁၁၅။) (ခ) အာသေဝန္တဿာ- (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၂) တိ အာဒရေဝသေန သေဝန္တဿ ပဝတ္တေန္တဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၅။

(ဂ)တဿ တံမဂ္ဂံ အာသေဝတော (အံ၊၁။ ၄၇၅) တိအာဒီသု ဘာဝနာ အာသေဝနာတိ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။၇၉။

အာသေဝမာန (တိ) [အာ+သေဝ+အ+မာန] (က) မှီဝဲသော။ (ခ) ပွါးများသော။ (က) ကေ စိတ္တံ အာသေဝမာနံ ဥပပ္ပန္နံ။ မဏ္ဍ၊၂။ ၂၆၂။ (ခ) မေတ္တံ ဥပေက္ခံ ကရုဏံ ဝိမုတ္တိံ၊ အာသေဝမာနော မုဒိတဉ္စ ကာလေ။ သုတ္တနိ၊ ၂၉၀။ အပ၊၁။၁၄။ စူဠနိ။၃၀၄။ အာသေဝမာနောတိ တိသော တိကစတုက္ကဇ္ဈာနဝသေန ဥပေက္ခံ စတုတ္ထဇ္ဈာနဝသေန ဘာဝယမာနော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။

အာသေဝယိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [အာ+သေဝ+ဏယ+တွာ] ပွါးများ၍။ သုညပ္ပဏိဓိဉ္စတထာ- နိမိတ္တံ၊ အာသေဝယိတွာ ဇိနသာသနမှိ။ အပ၊၁။၁၅။ အာသေဝယိတွာတိ ဝဍ္ဎေတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။

အာသေဝိတ (တိ) [အာ+သေဝ+တ] (က) မှီဝဲအပ်သော။ (ခ) အစမှစ၍—ရှေးဦးစွာ— မှီဝဲအပ်သော။ (ဂ) ရှိသေစွာ မှီဝဲအပ်သော။ (က) ပါဏာတိပါတော ဘိက္ခဝေ အာသေဝိတော ဘာဝိတော ဗဟုလီကတော နိရယသံဝတ္တနိကော။ အံ၊၃။၇၇။ (—ဋင်း။၇၈။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၄။ ဇာ၊၂။၄၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။ မဋီ၊၁။၂၈၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၂။) (ခ) အမတံ တေသံ ဘိက္ခဝေ အာသေဝိတံ၊ ယေသံ ကာယဂတာသတိ အာသေဝိတာ။ အံ၊၁။၄၇။ အာသေဝိတန္တိ အာဒိတော သေဝိတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။ (ခ) (ဂ) မေတ္တာယ ဘိက္ခဝေ စေတောဝိမုတ္တိယာ အာသေဝိတာယ ဘာဝိတာယ....ကောဒသာ- နိသံသာ (အဋ္ဌာနိသံသာ။ အံ၊၃။၁။) ပါဠိ-

ကခါ။ ဝိ၊၅။၂၄၉။ အံ၊၃။၅၄၂။ ပဋိသံ။ ၃၁၃-၄။ မိလိန္ဒ။၁၉၅။ အာသေဝိတာယာတိ အာဒိတော ပဋ္ဌာယ သေဝိတာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁ဂ၄။ အာသေဝိတာယာတိ အာဒရေန သေဝိတာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၇။ (–မ၊၃။၁၃၉။)

အာသေဝိတကမ္မဋ္ဌာန (တိ) [အာသေဝိတ+ကမ္မဋ္ဌာန] မှိဝဲ – ပွါးများ – အပ်ပြီးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းရှိသော၊ သူ။ ယော ပန ပုရိမ-ဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ အာသေဝိတကမ္မဋ္ဌာနော အပရိဟာတဓုတင်္ဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၉။ အာ-သေဝိတကမ္မဋ္ဌာနောတိ အသုဘကမ္မဋ္ဌာနေ ကတပရိစယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၆။

အာသေဝိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+သေဝ+တဗ္ဗ] မှိဝဲ–ပွါးများ–အပ်သော။ တေ ဝေါ သာဓုကံ ဥဂ္ဂဟေတွာ အာသေဝိတဗ္ဗာ ဘာဝေတဗ္ဗာ ဗဟုလီကာတဗ္ဗာ။ ဒီ၊၂။၁၀၀။ (–မ၊၂။ ၁၁ဂ။ အံ၊၃။၄၅၆။ ပဋိသံ။၄၀၃။ နေတ္တိ။၄၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁ဂ။)

အာသေဝိတဝသီ (တိ) [အာသေဝိတ+ဝသီ] မှိဝဲ–ပွါးများ–အပ်သော ဝသီဘော်ရှိသော၊ သူ။ စိဏ္ဏဝသိနာတိ အာသေဝိတဝသိနာ။ မ၊ဋီ၊၂။၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇ဂ။

အာသေဝိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+သေဝ+တုံ] မှိဝဲ–ပွါးများ–ခြင်းငှါ။ အာသေဝိတုံ ဖာသုက-ကာလေ ဝါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။

အာသေဝိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+သေဝ+တွာ] အထပ်ထပ်မှိဝဲ – ပွါးများ–၍။ သော တံ နိမိတ္တံ အာသေဝိတွာ ဘာဝေတွာ ဗဟုလီ-ကရိတွာ။ အဘိ၊ဝိ။၂၀၀-၁။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။)

အာသေဝိယမာန (တိ) [အာ+သေဝ+ယ+မာန] အထပ်ထပ်မှိဝဲ–ပွါးများ–အပ်သော။ မိတ္တဝိန္ဒက တဏှာ နာမေသာ အာသေဝိယ-မာနာ ဥပရိဝိသာလာ ဟောတိ ပတ္တဋ္ဌာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ (–မူလ၊ဋီ၊၁။၅၇။)

အာဟ (ကြိ) [ဗြူ+အ+တိ။ ရူ၊နှာ-၃၀၁။ မောဂ်၊၆။၂၀။ဗြူ+အ(ပရောက္ခ)။ကစ္စည်း။ ၄၇၅။ ရူ၊နှာ-၃၀၂။ မောဂ်၊၆။၁၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။၉၅၆။] ပြော–ဆို–ပြောဆို–လျှောက် ထား – မိန့်ကြား – ဟောတော်မူ – ၏။ **အာဟ** (တိ-ဝိဘတ်) — နိဗ္ဗာနံ ဘဂဝါ အာဟ။ သံ၊၁။၂၁၂။ နိရုတ္တိဒီပနီ၊နှာ-၃၉၆။ ယော ဝေ အနဋ္ဌံ နဋ္ဌန္တိ စာဟ။ ဇာ၊၁။ ၂၀၇။ သစေ အယံ ဒက္ခဏော သစ္စမာဟ။ ဇာ၊၁။၂၄၅။ မောဂ်၊သျ။၆။၂၀။ ဣဒါနိ ယမတ္ထံ... သမဏော ခလု ဘော ဂေါတမောတိ အာဒိ မာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၃။ ဣဒါနိ မဇ္ဈိမသီလံ ဝိတ္ထာရေန္တော "ယထာ ဝါ ပနေကေ ဘောန္တော"တိ အာဒိ မာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ (ဤ ဝါကျတို့နှင့်အလားတူသော ဣဒါနိပုဒ်နောက် ရှိ အာဟကို ပစ္စုပ္ပန် ကေန်ဟု ဆိုကြ၏။ ဘုရားကြီးနိယံ။၂၇) **အာဟု**(အန္တိ-ဝိဘတ်)— အဒလိဒ္ဒေါတိ တံ အာဟု။ သံ၊၃။၃၅၄။ အံ၊ ၁။၃၆ဂ။ အာဟုတိ ကထယန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၀။ အာဟု ဘိက္ခုံ တထာဝိဓံ။ အံ၊၁။ ၃၂၂။ ဣတိဝုတ်။၂၇၅။ အာဟုတိ ကထ-ယန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ အာဟု အာစိက္ခန္တိ ကထေန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၅။ (–မ၊၂။၂၆၀။ သံ၊၁။၂၀၊၇၇၊၂၂၃။ ဣတိဝုတ်။၂၃၄။ ဇာ၊ ၁။၂၉၄။ ဇာ၊၂။၂၀၄။ နေတ္တိ။၁၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅ဂ၊၁၃၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၃ဂ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၄၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၄၆။) **အာဟံသု** (အန္တိ-ဝိဘတ်)—တေ ဝေမာဟံသု။ မ၊၂။၁၁၂။ အာဟံသူတိ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ အာဟံသူတိ တေသံ တထာ-ဝစနဿ အဝိစ္ဆေဒေန ပဝတ္တိဒီပနန္တိ အာဟ "ဝဒန္တိ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၇၅။ (–ဇာ၊၁။၂၇၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။) **အာဟ**(အ-ဝိဘတ်)—တဒါဟ

သဗ္ဗညုဝရော မဟေသိ။ အပ၊၁။၈။ တဒါ တသ္မိံ ပုဏ္ဏတကာလေ အာဟ ကထေသီတိ သမ္ဗန္ဓော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ သီလဗ္ဗတေနပိ န သုဒ္ဓိမာဟာတိ သီလေနာပိ.... နာဟ န ကထေသိ န ဘဏသိ န ဒီပယသိ န ဝေါဟာ-ရသိ။ မဟာနိ။၁၄၅။ အာဟု (ဥ-ဝိဘတ်)— တေနာဟု ပေါရာဏာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃-၄။ အာ-ဟံသု(ဥံ-ဝိဘတ်)—ဣဒံ ဝေါဟာရေ အဍ္ဍ-ဝိနိစ္ဆယေ အာဂတန္တိ အာဟံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။ အာဟံသူတိ မနုဿာ ဝဒိံသု။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၃။ ဗြဝိတိ, ဗြူတိ တို့လည်း ကြည့်။

အာဟစ္စ[1] (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဟန+တွာ] (က) ထိ၍၊ ထိခိုက်၍။ (ခ) ရောက်၍၊ (ဂ) ထိ၍၊ ထောက်၍။ (ဃ) ပြည့်စေ၍၊ ပြန့်နှံ့၍။ (င) ပုတ်ခတ်၍။ (စ) အထူးပြု၍။ (က) ဂင်္ဂါ နဒီ....သမုဒ္ဒံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတိ။ မ၊၂။၁၆၁။ တတ္ထဇာတရုက္ခာဒီနိ ဝါ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။ အင်္ဂနိ ကောဋိယာ ကောဋိံ အာဟစ္စ ဋ္ဌိတာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ အာဟစ္စာ-တိ ဖုသိတွာ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၄။ (—ဝိ၊၃။၁၁၆။ မ၊၁။၁၇၀။ နေတ္တိ။၉၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀၊၁၀၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၊၇၅၊၁၄၃၊၂၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅၊ ၃၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆၊၃၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၊၂၈၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၄။ သာရတ္ထ၊၁။၂၈၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၁၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၈၀။ မူလဋီ၊၃။၅၈။ အနုဋီ၊ ၃။၇၈) (ခ) အာဟစ္စာ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉) တိ ဝိသယံ အနွာယ ပတွာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။ ၈၇။ (ဂ) ကတ္တရဒဏ္ဍေန ဝါ အာဟစ္စ အာဟစ္စ ဂစ္ဆန္တဿ ပထဝီ ဘိဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ (ဃ) နဘံ အာဟစ္စ ပဗ္ဗတာ။ သံ၊၁။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၂၅။ နဘံ အာဟစ္စာတိ အာကာသံ ဖုသိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ နဘံ အာဟစ္စာတိ ဝိပုလတ္တာ ဝေဝ အာကာသံ အဘိဝိဟစ္စ သဗ္ဗဒိသာသု ဖရိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၉၀။ (—အံ၊၂။၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။) (င) ပါဏိနာ တလမာဟစ္စာ (ဒီ၊၂။၂၁၀) တိ ဟတ္ထေန ပထဝီတလံ ပဟရိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၆။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ သာရတ္ထ၊၂။၁၅၄။) (စ) အာဟစ္စပဒ—ကြည့်။

အာဟစ္စ[2] (တိ) [အာ+ဟန+ရိစ္စ] စွပ်—တပ်— အပ်သော။ အာဟစ္စပါဒ—ကြည့်။

အာဟစ္စ[3] (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဟရ+တွာ။ နိရုတ္တိ-ဒီပနီ။ ၅၀၅-၆။ မောဂ်၊သျ။၅။၁၆၆] ဆောင်ယူ၍။ သာ နော အာဟစ္စ (သိ၊သျာ၊ဣ) ပေါသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၆။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။) အာဟတွာ—လည်း ကြည့်။

အာဟစ္စပဒ (နာ) [အာဟစ္စ+ပဒ] မြတ်စွာဘုရားသည် အက္ခရာတို့၏ ဖြစ်ရာ လည်ချောင်းအစရှိသော အရပ်ကို—ထိ—အထူးပြု—၍ ဟောကြားတော်မူအပ်သော ပုဒ်၊ ဘုရားဟော ပါဠိတော်ပုဒ်။ အာဟစ္စပဒေန ရသေန အာစရိယဝံသေန အဓိပ္ပါယာ ကာ-ရဏုတ္တရိယတာယ။ ဧတ္ထ ဟိ အာဟစ္စပဒန္တိ သုတ္တံ အဓိပ္ပေတံ။ မိလိန္ဒ။၁၅၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၉။ ပဇ္ဇတေ အနေန အတ္ထောတိ ပဒံ၊ ဘဂဝတာ ကဏ္ဌာဒိဝဏ္ဏုပ္ပတ္တိဋ္ဌာနံ အာဟစ္စ ဝိသေသေတွာ ဘာသိတံ ပဒံ အာဟစ္စပဒံ၊ ဘဂဝတောဝစနံ။ တေ-နာဟ "အာဟစ္စပဒန္တိ သုတ္တံ အဓိပ္ပေတ"န္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၅။ (—ဝဇိရ။၈၅။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၂၁။)

အာဟစ္စပါဒ (တိ) [အာဟစ္စ+ပါဒ] အပေါင်နှင့်—စွပ်အပ်သော—စွပ်၍ တည်သော —အခြေရှိသော၊ အပေါင်ကိုထွင်း၍ ခြေထောက် တပ်ထားသော (ညောင်စောင်း)။ ကုဠီရပါဒေါ အာဟစ္စပါဒေါ စေဝ မသာ-

ရကော။ ဓာန်။၃၁၀။ အင္ဂနိယံ အာဟာရော, အာဟစ္စ ဝါ ပါဒေါ တိဋ္ဌတိ ယဿာတိ အာဟစ္စပါဒေါ။ ပုဗ္ဗပက္ခေ "ရိစ္စ"တိ ယောဂဝိဘာဂေန ရိစ္စပစ္စယန္တော အာဟစ္စသဒ္ဒေါ။ ပရပက္ခေ တု တ္ဝာပစ္စယန္တော၊ ယဿ အင္ဂနိဿိတေ့ ပါဒေါ ပဝိသိတ္ဝာ တိဋ္ဌတိ၊ သော အာဟစ္စပါဒေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၃၁၀။ အာဟစ္စပါဒက လည်း ကြည့်။

အာဟစ္စပါဒက (တိ) [အာဟစ္စပါဒ + က] အပေါင်ကို ထွင်း၍ သွင်းအပ်သော အခြေရှိသော၊ ညောင်စောင်း။ မဉ္စော နာမ စတ္တာရော မဉ္စာ မသာရကော ဗုန္ဒိကာဗဒ္ဓေါ ကုဠီရပါဒကော အာဟစ္စပါဒကော။ ဝိ၊၂။၅၀။ အာဟစ္စပါဒကောတိ အယံ ပန "အာဟစ္စပါဒကော နာမ မဉ္စော အင်္ဂေ ဝိဇ္ဈိတ္ဝာ ကတော ဟောတိ" (ဝိ၊၂။၆၇) တိ ဧဝံ ပဒုတော ပါဠိယံ ယေဝ ဝုတ္တော၊ တသ္မာ အင်္ဂနိယော ဝိဇ္ဈိတ္ဝာ တတ္ထ ပါဒသိခံ ပဝေသေတ္ဝာ ဥပရိ အာဏိံ ဒတ္ဝာ ကတမဉ္စော အာဟစ္စပါဒကောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ အာဟစ္စပါဒကန္တိ အင်္ဂေ ဝိဇ္ဈိတ္ဝာ ပဝေသိတပါဒကံ။ ကခါ၊၂၀၆။ (—ဝိ၊၂။၆၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၆၊ ၁၅၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၂၂။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂။ ကခါ၊ဋီ။၃၆၉၊၄၂၂။)

အာဟစ္စဝစန (န) [အာဟစ္စ+ဝစန] မြတ်စွာဘုရား၏ ဉာဏ်ကရိုဏ်း စသည်ကို ထိ၍ ဖြစ်သော စကားတော်၊ မြတ်စွာဘုရားကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြားသောသုတ်။ ကိံ ဣဒံ သုတ္တံ အာဟစ္စ ဝစနံ အနုသန္ဓိဝစနံ။ နေတ္တိ။ ၁၉။ အာဟစ္စဝစနန္တိ ဘဂဝတော ဉာနကရဏာနိ အာဟစ္စ အဘိဟန္တွာ ပဝတ္တဝစနံ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေန သာမံ ဒေသိတသုတ္တန္တိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၉။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ ဗီ၊ဋီ၊၃။၂၇၄။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၀။)

အာဟဉ္ဇံ
အာဟညန္တိ၊ (ကြိ) အာဟနတိ-ကြည့်။

အာဟဋ (တိ) [အာ+ဟရ+တ] ဆောင်—ဆောင်ယူ—ဆောင်ပို့—အပ်သော။ အာဟဋံ ဘတ္တံ ဂေါပေန္တော။ ဝိ၊၁။၆၅။ ဣမ အာဟဋ-(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၂)န္တိ ဝိဟာရတော ဗဟိ အာဂတ-ဋ္ဌာနေ အာနီတံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၀။ ဥပမံ ကတ္ဝာ အာဟဋော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၁။ (—ဝိ၊၃။၁၆၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄၊၃၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀၊၁၃၉၊၂၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၀၅၊၉၇၊၂၃၄၊၄၀၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၆၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅၊၇၀၊၁၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅၊၂၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆၊၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၇။ ဝဇီရ။၁၃၁၊၅၇၉။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၆။ သာရတ္ထ၊၃။၇၀၊၄၉၃။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၃။ ကခါ၊ဋီ။၁၅၆။ မ၊ဋီ၊၂။၇၁။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၊၁၅၇။ မူလဋီ၊၁။၁၅၁။ အနု၊ဋီ၊၁။၆၉၊၀၅။)

အာဟဋဥပမာ (ထီ) [အာဟဋ+ဥပမာ] ထုတ်ဆောင်အပ်သောဥပမာ။ ဘဂဝတာ အာဟဋဥပမံ ယေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။

အာဟဋဩပမ္မ (န) [အာဟဋ+ဩပမ္မ] ထုတ်ဆောင်အပ်သောဥပမာ။ ဣမိနာ စ နိဂမေန အာဟဋဩပမ္မံ နိယ်တမေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။

အာဟဋကာလ (ပု) [အာဟဋ+ကာလ] ဆောင်ယူရာအခါ။ ရာဇဂေဟတော ပတ္တေ ပူရေတ္ဝာ အာဟဋကာလေ အာဂတေဟိပိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၃။

အာဟရနာ (ထီ) [အာ+ဟရ+ယု?] ထုတ်ဆောင်—ဖယ်ရှား—ခြင်း။အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

အာဟာရနုပညတ္တိ (ထီ) [အာဟာရနု+ပညတ္တိ] ယင်ချေးဥ (ယင်ချေးဥနှင့် တူသော ကိလေသာ)တို့ကို ထုတ်ဆောင် ပယ်ရှားခြင်းကို အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သော ပညတ်။ အာဟာရနုပညတ္တိတိ (အာဟရဏပညတ္တိ-တိ?) နိဟရဏပညတ္တိ။ နေတ္တိ၊၄။၁၂၂။ အာသာဋ္ဌိကာနံ အာဟာရနုာယ စ ပညာ-ပနတော အာဟာရနုပညတ္တိ နာမ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၁၉၀။

အာဟာရပုဗ္ဗတ္တ (န) [အာဟာရ+ပုဗ္ဗ+တ္တ] ရှေး၌ ဆောင်ယူဘူးသည်၏အဖြစ်။ သော ဟိ တဿ နိဝုတ္တပုဗ္ဗတ္တာ .... ပါနီယဿဋ္ဌဿ အာဟာရ-ပုဗ္ဗတ္တာ "ပါနီယဿဋ္ဌံ အာဟရိ"တိ အာဟ။ ဇာ၊၄၊၅။၂၄၉။

အာဟာရဘတ္တ (န) [အာဟာရ+ဘတ္တ] ဆောင်ယူအပ်သော – ဥစ္စာ – ဘတ္တာ။ ယတ္တကံ ဝါဏိဇာနံ အာဟာရဘတ္တဿ ရာသိဝသေန ကဿဝိက္ကယဋ္ဌာနံ နာမ။ ဥဒါန၊၄။၃၇၀။

အာဟတ[1] (တိ) [အာ+ဟန+တ] (က) ရိုက်နှက်ပုတ်ခတ်အပ်သော။ (ခ) တီးခတ်အပ်သော။ (ဂ) ထောင်းထု–ဖွပ်လျှော်–အပ်ပြီးသော၊ အဟောင်းဖြစ်သော။ (ဃ)အရုပ်ထင်စေ–အမှတ် တံဆိပ် ခတ်နှိပ်–အပ်သော၊ (ကျပ်ဒင်္ဂါးပြား)။ (က) အာဟတာ(မဟာ-နိ။၃၂၀)တိ ကောဋ္ဌေန အာဟတာ ပဟတာ။ မဟာနိ၊၄။၃၇၆။အာဟတောပိ န ကုပ္ပေယျ။ ဇာ၊၂။၂၉၄။ (ခ) အာဟတေ အမတဘေ-ရိမှိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၄။ အာဟတေတိ အာဟတာ-ယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၂၃၀။ (ဂ) အာဟတေတိ ပုရာ-ဏေ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၀။ (ဃ) အာဟတေ ဥပဌ္ဌာပိတေ ဝရာဟပုရိသာဒိရူပေ စ။ ခုန်၊ ဋီ။၉၀၃။

အာဟတ[2] (တိ) [အာ+ဟရ+တ] ဆောင်–ဆောင်ယူ– ဆောင်ပို့–အပ်သော။ အာဟ-တော မေ သာလိ။ ဓိ၊၃။၇၄။

အာဟတက (တိ) [အာဟတ+က] အမြဲခေါ်ဆောင် ထားအပ်သော။ ကမ္မကာရော နာမ ဘဋကော အာဟတကော။ ဝိ၊၂။၂၉၀။ အာဟတကောတိ အာနီတော၊ နိယတကော-တိ အဓိပ္ပါယော။ဝဇိရ။၃၅၇။

အာဟတကိစ္စ (န) [အာဟတ+ကိစ္စ] ဆောင်ယူအပ်သောကိစ္စ။ အာဂတကိစ္စန္တိ အာဟ-တကိစ္စံ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဠော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၉။

အာဟတဂတ္တ (တိ) [အာဟတ+ဂတ္တ] စုံ့ကပ်အပ်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ တိလကာဟ-တာတိ ကာဠသေတာဒိဝဏ္ဏေဟိ တိလကေ-ဟိ အာဟတဂတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။

အာဟတစတုပဥ္စဂဏ္ဍိက (တိ) [အာဟတ+စတု-ပဥ္စဂဏ္ဍိ+က] (စို့ဖြင့်)ရိုက်နှက် ဖွဲ့တပ် အပ်သော လေးဖွဲ့ငါးဖွဲ့ရှိသော။ စတုပဥ္စဂဏ္ဍိကာ-ဟတောတိ အာဟတစတုပဥ္စဂဏ္ဍိကော။ သံ၊ ဋ္ဌိ၊၂။၄၆၅။

အာဟတစိတ္တ (တိ) [အာဟတ+စိတ္တ] (ဒေါသသည်) နှိပ်စက်–ဖျက်ဆီး–အပ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အာဟတစိတ္တော ခိလဇာတော။ ဝိ၊၁။၂၄၉။ ပဋိဃေန အာဟတံ စိတ္တမဿာ-တိ အာဟတစိတ္တော။ ဝိ၊၄၊၂။၁၃၀။ (–ဒီ၊ ၃။ ၁၉၇။ မ၊၁။၁၄၅။ အံ၊၃။၂၅၂။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၉၂။မဟာနိ။၄၀၄။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၁၉၆။သုတ္တနိ၊ ၄၊၂။၂၀၂။ ထေရ၊၄၊၂။၂၅၆။ မဟာနိ၊၄။ ၃၇၇၊၄၁၆။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၄။)

အာဟတတိလက (တိ) [အာဟတ+တိလက] နှမ်းစေ့ပမာဏရှိသော အဖြူအမဲ အပြောက်စွဲသောကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ တိလကာဟတာတိ အာဟတတိလကာ၊ တိလပ္ပမာဏေဟိ ဗိန္ဒူဟိ သမန္တတော သန္တတသရီရာ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၆၄။

အာဟတပစ္စာဟတမန (တိ) [အာဟတ+ပစ္စာဟတ+မန] (ဒေါသသည်) နှိပ်စက်အပ်, ထပ်ခါထပ်ခါ နှိပ်စက်အပ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဒေါသဝသေန အာဟတပစ္စာဟတမနာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၅။

အာဟတမန (တိ) [အာဟတ+မန] (ဒေါသသည်)နှိပ်စက်–ဖျက်ဆီး–အပ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ တေ တိတ္ထိယာ ဒုဋ္ဌမနာ ဝိရုဒ္ဓမနာ ပဋိဝိရုဒ္ဓမနာ အာဟတမနာ။ မဟာနိ။ ၄၇။ အာဟတမနာတိ ပဋိဃေန အာဟတံ စိတ္တံ ဧတေသန္တိ အာဟတမနာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၅။

အာဟတသမဗ္ဘာဟတ (တိ) [အာဟတ+သမဗ္ဘာဟတ] တိုက်ခိုက် ရိုက်နှက်အပ်, ထပ်တလဲလဲ ပြင်းထန်စွာ တိုက်ခိုက် ရိုက်နှက်အပ်သော။ အာဝဋ္ဋေ ပတိတဒါရုက္ခန္ဓော အန္တောယေဝ ပါသာဏာဒီသု အာဟတသမဗ္ဘာဟတော ဘိဇ္ဇိတွာ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏံ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၄။

အာဟတာဟတဋ္ဌာန (န) [အာဟတ+အာဟတ+ဋ္ဌာန] တူးဆွအပ် တူးဆွအပ်တိုင်းသော နေရာ။ ကုဒ္ဒါလေန အာဟတာဟတဋ္ဌာနေ နိဓိကုမ္ဘိယော ဂိဝါယ ဂိဝံ အာဟစ္စ ဌိတာ ဒိသွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။

အာဟတ္တု (ပု) [အာ+ဟရ+တု] ဆောင်သော၊ သူ။ အဟံ နေသံ ဇီဝိကာယ ဒါတာ၊ ယသဿ အာဟတ္တာ။ မ၊၂။၃၂၅။

အာဟတ္တုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဟရ+တုံ] ထုတ်ဆောင်ခြင်းငှါ။ သစေ ဘန္တေ န သက္ကုဏေယျံ အာဒိကေနေဝ အာဟတ္တုံ ဝါမေန ဟတ္ထေန သီသံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ။ မ၊၂။၅၇။

အာဟ(တ္တ)တွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဟရ+တွာ] ဆောင်ယူ၍။ သံကာရပုဉ္ဇာ အာဟတွာ။ ထေရ။ ၃၀၅။ အာဟတွာတိ အာဟရိတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ ဝနေ အာဟတွ ကဏ္ဍကံ (ဇာ၊၁။၃၉၈)န္တိ ကဏ္ဍကံ အာဟရိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၇။ (–အပ၊၁။၁၅၉။ ဇာ၊၁။၂၂၆။ ဇာ၊၂။၃၆၇။)

အာဟနတိ (ကြိ) [အာ+ဟန+အ+တိ] (က) နှိပ်စက်၏၊ ညှဉ်းဆဲ၏၊ ပူပန်စေ၏။ (ခ) ထိခိုက်၏။ (ဂ) တီးခတ်၏၊ ဆော်ရွမ်း၏၊ (ဟောကြား၏)။ (က) တတ္ထ အာဟနတိ စိတ္တန္တိ အာဃာတေတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ တတ္ထ အာဟနတိတိ ဟိံသတိ ဝိဗာဓတိ ဥပတာပေတိ ဃာတေတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၉။ အာဟနတိတိ အာဘုသော ဃဋ္ဋေတိ ဟိံသတိ ဝါ၊ ဝိဗာဓတိ ဥပတာပေတိ ဃာတေတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၂၂၁။(ခ)ကဝါဋံ အာဟနတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ (–ကခါ။၂၀၇။ ဝိမတိ၊၂။၁၀။) (ဂ) အာဟန္တိ— သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၁။ **အာဟညန္တု** ဘေရိမုဒိင်္ဂသင်္ခေ။ ဇာ၊၁။၃၁၃။ အာဟညန္တူတိ **အာဟနန္တု**။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၅။ အာဟညန္တု သဗ္ဗဝီဏာ၊ ဘေရိယော ဒိန္ဒိမာနိ စ။ ဇာ၊၂။၂၂၀။ အာဟညန္တူတိ ဝါဒိယန္တု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၁၇။ **အာဟနိံ** မေခလ ပုရေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၉။ အာဟနိံတိ ဝါဒယိံ၊ ဓမ္မံ ဒေသေတိတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇၅။ (–ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇၇၊၂၃၀။) **အာဟနိံ** — ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၇။ အမတဘေရိမာဟနိံ (–အပ၊၁။၇)န္တိ အမတဘေရိံ ဒေဝဒုန္ဒုဘိံ ပဟရိံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ **အာဟဉ္ဆံ** အမတဒုန္ဒုဘိံ (ဝိ၊၃။၁၂။ မ၊၁။၂၂၇။)န္တိ ဓမ္မစက္ကပဋိလာဘာယ (ဓမ္မစက္ကပဋိလာဘာယ) အမတဘေရိံ ပဟရိဿာမီတိ ဂစ္ဆာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ ဝဇိရ။၄၀၀။ အာဟဉ္ဆန္တိ **အာဟနိဿာမိ**။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၅။ ဝိမတိ၊၂။၇၉။ မဏိ၊၂။၁၄၁။

အာဟနန (န) [အာ+ဟန+ယု] (က) ရိုက်ခတ်ခြင်း၊ ထိခိုက်ခြင်း။ (ခ) ရှေးဦးစွာ–ထုနှက်–ဟီးခေါက်–ခြင်း။ (ဂ) ရှေ့ရှု–

ထုန္နက် – တီးခေါက် – ခြင်း။ (က) အာဟနနေန ဘိတ္တိ ကမ္ပတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ (ခ) (ဂ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

အာဟနနပရိယာဟနနရသ (တိ) [အာဟနန+ပရိယာဟနန+ရသ] (က) ရှေးဦးစွာခေါက်ခြင်း, ထက်ဝန်းကျင်မှ ခေါက်ခြင်း ကိစ္စရှိသော။ (ခ) ရှေ့ရှုခေါက်ခြင်း, လှည့်လည်၍ ခေါက်ခြင်းကိစ္စရှိသော။ သွာယံ အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အဘိနိရောပနလက္ခဏော၊ အာဟနနပရိယာဟနနရသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၈။ အာဟနနပရိယာဟနနရသောတိ အာဒိတော, အဘိမုခံ ဝါ ဟနနံ အာဟနနံ။ ပရိတော, ပရိဝတ္တိတွာ ဝါ ဟနနံ ပရိယာဟနနံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၉။ မူလဋီ၊၁။၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၆၆။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။)

အာဟနနရသ (တိ) [အာဟနန+ရသ] (က) ရှေးဦးစွာခေါက်ခြင်းကိစ္စရှိသော။ (ခ) ရှေ့ရှုခေါက်ခြင်းကိစ္စရှိသော။ တထာဟိ ဝိတက္ကော "အာဟနနရသော"တိ, ယောဂါဝစရော စ "ကမ္မဋ္ဌာနံ တက္ကာဟတံ ဝိတက္ကပရိယာဟတံ ကရောတီ"တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၈၂။

အာဟနန္တ (တိ) [အာ+ဟန+အ+အန္တ] (က) တီးခတ်ဆော်ရွမ်းသော၊သူ။ (ခ) ညှဉ်းဆဲသော၊သူ။ (က) အာဟနန္တံ ဓမ္မဘေရိံ။ အပ၊၂။၄၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၀။ အာဟနန္တော ဓမ္မဘေရိံ။ မိလိန္ဒ။၂၀။ (ခ) အာဃာတေန္တောတိ အာဟနန္တော ဗာဓေန္တော။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၆။

အာဟနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဟန+တွာ] (က) တီးခတ်ဆော်ရွမ်း၍ (ခ) ထိခိုက် – ရိုက်ခတ် – ၍။ (က) သုမနော ဘဂဝါ ကတဝိဒိတမနော ဓမ္မဘေရိံ အာဟနိတွာ ဓမ္မနဂရံ မာပေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈၇။ (ခ) အာကောဋေတွာတိ အာရမ္မဏံ အာဟနိတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၈၂။ အာဟစ္စဝစနေနာတိ သတ္ထာရာ ကရဏာဒီနိ အာဟနိတွာ ပဝတ္တိတဝစနေန။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၀။

အာဟန္တု (တိ) [အာ+ဟန+တု] ညှဉ်းဆဲ – ပယ်သတ် – တတ်သော၊သူ။ အယံ နော ဒုက္ခောပတာပဿ အာဟန္တာ သမေတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၂။

အာဟန္တွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဟန+တွာ] ထိခိုက် – ရိုက်ခတ် – ၍။ အာဟစ္စ ဘာသိတန္တိ ဌာနကရဏာနိ အာဟန္တွာ ကထိတံ။ အနုဋီ၊၃။၇၈။

အာဟရ (ကြိ) အာဟရတိ-ကြည့်။

အာဟရက (တိ) [အာ+ဟရ+ဏွု] ဆောင်ယူတတ်သော၊သူ။ အလဒ္ဓဿ ဝါ ရဇ္ဇဿ အာဟရကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၄။

အာဟရဏ (န) [အာ+ဟရ+ယု] ဆောင်ခြင်း၊ ဆောင်ယူခြင်း။ ဒါရကဿ ပရကုလတော ဒါရိကာယ အာဟရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ အာဟရဏံ အာဟာရော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၆။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၆၉။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၂။ မူလဋီ၊၂။၁၂၆။ အနုဋီ၊၃။၇၄။)

အာဟရဏက (တိ) [အာဟရဏ+က] (၁) ဆောင်ယူသော၊ ပို့ဆောင်သော၊သူ။ (၂) ဆောင်ယူအပ်သော။ (၁) သာသန ပဋိသာသနမ္ပိ နော အာဟရဏကော န ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၈။)(၂) မေ ဘရိယာ မမတ္ထာယ အာဟရဏကံ အာဟာရံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။

အာဟရဏကထာ (ထီ) [အာဟရဏ+ကထာ] ဆောင်ယူခြင်းနှင့်စပ်သော စကား။ ဒသဂီရိယက္ခေန သီတာယ နာမ ဒေဝိယာ အာဟရဏကထာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၂။

အာဟရဏကဝါနရ (ပု) [အာဟရဏက+ဝါနရ] (သစ်သီးကြီးငယ်တို့ကို) ဆောင်ယူလာသော မျောက်။ အာဟရဏကဝါနရာ တဿာ နဒေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။

အာဟရဏကာလ (ပု) [အာဟရဏ+ကာလ] ဆောင်ယူရာ–အခါ–ကာလ။ တဿ တဿော– ဝ ပိဋ္ဌနိန္နသ္သ အာဟရဏကာလေ စ ပဝတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၄၉။ (–မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၁။)

အာဟရဏဋ္ဌာန (နု) [အာဟရဏ+ဌာန] ဆောင်ရာ–အရပ်–နေရာ။ တဿ ဓနံ အဒိ- ဋ္ဌေန ဒေဝလောကေန အဒိဋ္ဌံ ဒေဝလောကံ ဝဏ္ဏေတွာ အာဟရဏဋ္ဌာနံ ကတွာ ဟရန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၄။

အာဟရဏတ္ထ (ပု) [အာဟရဏ+အတ္ထ] ဆောင်ယူခြင်းအကျိုး။ သော ဟိ တဿ အာဟရ- ဏတ္ထာယ ဥဋ္ဌဟန္တော ယံ ယံ အင်္ဂပစ္စင်္ဂံ ဖန္ဒာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။

အာဟရဏဝိဓိ (ပု) [အာဟရဏ+ဝိဓိ] ဆောင်ယူခြင်း အစီအရင်။ အာဟရဏဝိဓိံ ပန ဒဿေန္တော "ယာ ဣမေသူ"တိအာဒိမာဟ။ မဋီ၊၂။၁၇၅။

အာဟရဏူပါယ (ပု) [အာဟရဏ + ဥပါယ] ဆောင်ယူခြင်း၏ – အကြောင်း – ဥပါယ်။ တတြာယံ အာဟရဏူပါယော ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၅။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၉။)

အာဟရတိ (ကြိ) [အာ+ဟရ+အ+တိ] (က) ဆောင်၏၊ ဆောင်ယူ၏။ (ခ) ထုတ်ဆောင် ဖော်ပြ၏။ (ဂ) ဆွဲထုတ်၏။ ပယ်ရှား၏။ (ဃ) ဖြစ်စေ၏။ (င) ထောက်ပံ့၏။ (စ) သွတ်သွင်း၏၊ မျိုချ၏။ (ဆ) ရောက်၏။ (ဇ) ဆောင်ယူပူဇော်၏။ (ဈ) ငုံထား၏။ (က) ကပ္ပိယံ အာဟရတိ။ ဝိ၊၁။၃၄၆။ ဒန္တကဋ္ဌံ

အာဟရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၃၀၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀– ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။) ယံ တံ သာယံ သာယမာသာယ အာဟရန္တိ။ ဒီ၊၃။ ၇၃။ (–ဝိ၊၃။၁၈။ မ၊၁။၂၂၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၊ ၃၀၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀၊၂၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၆၄။ မဋီ၊၂။၂၀၉။) တွံ မယံ....နာနာဒါရူနိ **အာဟရသိ**။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၅။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၈။) တေလံ **အာဟရာမိ** (ဥဒါန။၉၁) တိ ဝတ္တမာနသမီပတာယ ဝတ္တမာနံ ကတွာ ဝုတ္တံ၊ တေလံ အာဟရိဿာမိတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ ကိံ အာဟရာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၉၅။ **အာဟရာမ** — ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၃။ **အာဟရန္တု**—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၇။ **အာ- ဟရာဟိ**—ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၅။ **အာဟရ**—ဝိ၊၁။ ၉၃၊၃၀၆၊၃၄၆။ ဝိ၊၃။၄၁၇။ ဒီ၊၂။၁၀၇။ ဇာ၊၁။၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၊ ၁၅၀၊၂၅၆၊၂၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၉၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၀။ **အာဟရထ** — ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉၊၁၅၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၅၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၉၄။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၅။ **အာဟရေယျုံ**— ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။ ကခ်ါ၊ဋ္ဌ။၂၃၇။ ပုန **မာဟရေ- သိ** (ဇာ၊၂။၂၇၀) တိ....ပုန အမှာကံ သန္တကံ **အာဟရေယျာသိ**။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၉။ (–ဝိမာ- န၊ဋ္ဌ။၅၆။) **အာဟရေယျာထ** — မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၄။ ယန္နူနာဟံ သတ္တံ **အာဟရေယျံ**။ သံ၊၁။၁၂၂။ **အာဟရေယျန္တိ** ဇီဝိတဟရ- ဏတ္ထာယ ဥပနေယျံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၇။ (–ဒီ၊ ၂။၂၆၃။ ဒီ၊၃။၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၀၄။) **အာဟရိ**—ဝိ၊၃။၄၁၇။ ဇာ၊၂။ ၁၇၈၊၃၃၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။

အံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၅။ **အာဟာသိ**—ဒီ၊၃။၇၄။ **အာဟရေသိ**—မ၊၃။၃၀၈။ သံ၊၂။၂၀၂။ **အာဟရိံသု**—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄။ မိဂစမ္မာနိ **အာဟရိံ**။ ဇာ၊၁။၃၂၅။ အာဟရိန္တိ အာဟရိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂၁။ (— ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀) **အာဟရိဿတိ**—ဇာ၊၁။၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၃။ **အာဟရိဿန္တိ**—မ၊၂။၄၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၈။ **အာဟရိဿသိ** — ဇာ၊၂။၃၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၅။ ယံ တွံ ဥဒကမာဟရေ။ ဇာ၊၂။၃၃၅။ (ဤ၌ ဿသိ ဝိဘတ်ကို ပြေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၅ – ကြည့်) **အာဟရိဿာမိ** — မ၊၃။၃၀၈။ သံ၊၂။၂၀၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉၊၃၀၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၊၁၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉၊၄၃၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၀၇။ မူလဋီ၊၁။၆၂။ **အာဟရိဿာမ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ အပဟံ ဥဒကမာဟရိဿ(ဇာ၊၂။၃၃၅)န္တိ ဘောတိ အပဟံ ဥဒကံ အာဟရိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၅။ (က) (ခ) သုတ္တံ **အာဟရတိ**။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈၉။ မူလဋီ၊၂။၈၇။ တွံ.... ဒီဃသုတ္တံ **အာဟရသိ**။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ သုတ္တံ **အာဟရာဟိ**။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ သုတ္တပဒံ **အာဟရ**။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ သုတ္တံ **အာဟရထ**။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ ဥပမံ **အာဟရိ**။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၇။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၈။) သုတ္တံ **အာဟရိံသု**။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ **အာဟရိဿတိ**—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ (က) (ဂ) အာဟရေယျဿာဟ (မ၊၂။၅၇)န္တိ အပနေယျံ အဿ အပဟံ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ (က) (ဃ) (င) ပစ္စယော ဟိ **အာဟရတိ** အတ္တနော ဖလံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ အာဟရတီတိ အာနေတိ ဥပ္ပါဒေတိ ဥပတ္ထမ္ဘေတိ စာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၈။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၈၈။) **အာဟရန္တိ**—သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅။ (က) (စ) သစ္စံ ကိရ တွံ ဘိက္ခု အဒိန္နံ မုခဒွါရံ အာဟာရံ **အာဟရသိ**။ ဝိ၊၂။၁၂၀။ အဒိန္နံ မုခဒွါရံ အာဟာရံ **အာဟရေယျ**။ ဝိ၊၂။၁၂၁။ အာဟရေယျာတိ ပဝေသေယျ။ ကင်္ခါ၊၂၃၁။ အာဟရေယျာတိ မုခဒွါရံ ပဝေသေယျ။ သာရတ္ထ၊၃။၇၀။ **အာဟရေ** (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၃)တိ အာဟရေယျ၊ အာဟရေယျာဟာရန္တိ ဝါ ပါဌော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၄။ အာဟာရံ **အာဟရိ**။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အာဟာရံ **အာဟရိဿသိ**။ ဝိ၊၂။၁၂၀။ အာဟာရေတိ-လည်း ကြည့်။ (က) (ဆ) မာယိမံ ဓမ္မပရိယာယံ သုတွာ ပမာဒံ **အာဟရိံသု** (အံ၊၃။၁၈၇)တိ.... မာ ပမာဒံ **အာပဇ္ဇိံသု**။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄။ (က) (ဇ) သကောသံ ပုပ္ဖမာဟရိံ (အပ၊၁။၁၈၆)တိ သကဋ္ဌိကံ သာလပုပ္ဖံ **အာဟရိံ** ပူဇေသိန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ (က) (ဈ) မုခေ **အာဟရေယျာ** (မ၊၂။၅၇)တိ မုခေ ဌပေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။

အာဟရန္တ (တိ) [အာ+ဟရ+အ+အန္တ၊ထီ-၌ အာဟရန္တီ] (က) ဆောင်သော၊ ဆောင်ယူသော၊ (ခ) ဆောင်သော၊ထုတ်ဆောင်ဖော်ပြသော၊သူ။ (ဂ) ဆောင်သော၊ စားမျိုသော၊သူ။ (က) ဒိဇာ ဒိဇံ ကုဏပမာဟရန္တံ။ ဇာ၊၁။၁၆၆။ ကုဏပမာဟရန္တန္တိ မံသပိဏ္ဍံ အာဒါယ အာဟရန္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၉။ အထဿ ဘာရိယံ ဘတ္တံ အာဟရန္တိံ ဒိသွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၃။) (ခ) အတ္တနော စ အမ္ဗဋ္ဌဿ စ ကုလဝံသံ အာဟရန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။

၂၃၀။ ဥပမံ အာဟာရန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၇။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၃။ အနုဋီ၊၂။၂၉။) (၈) အဒိန္နံ မုခဒွါရံ အာဟာရံ အာဟရန္တဿ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၅။၃၀။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။)

အာဟာရယမာန (တိ)[အာ+ဟရ+ဏယ+မာန] စားမျိုသော၊သူ။ ဇေ၀ံ ဝိဂတမဒံ အာဟာရံ အာဟာရယမာနံ။ ဒီ၊၂။၁၈၀။

အာဟာရဟတ္ထ (တိ) [အာဟရ+ဟတ္ထ+ဏ] လက်ကို ဆောင်ပါ – လက်လှမ်းပါ–ဟု ဆို သူနှင့် တူသော၊ လက်လှမ်းပါဟု ဆိုသကဲ့သို့ ညွှတ်သော။ သွာယံ အာဟာရဟတ္ထော ကကုဓော။ ဝိ၊၃။၃၈။ ဘန္တေ အာဟာရ ဟတ္ထန္တိ ဇေ၀ံ ဝဒန္တော ဝိယ ဩဏတောတိ အာဟာရဟတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။

အာဟာရဟတ္ထက (ပု) [အာဟာရဟတ္ထ + က] (မိမိအလိုလို မထနိုင်၍) လက်ကို ဆွဲပါ-ဟု ဆိုရသောပုဏ္ဏား၊ လက်ကို ဆွဲထူပါဟု ဆိုရ လောက်အောင် စားသော ပုဏ္ဏား။ အာဟာရဟတ္ထကော နာမ ဗဟုံ ဘုဉ္စိတွာ အတ္တနော ဓမ္မတာယ ဥဋ္ဌာတုံ အသက္ကောန္တော “အာဟာရဟတ္ထ”န္တိ ဝဒတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၉။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁။)

အာဟာရပန (န) [အာ+ဟရ +ဏာပေ+ယု] ဆောင်ယူစေခြင်း။ ပုန အာဟာရပနဿ ဝုတ္တတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၈။ (—ဝိမတိ၊၁။၃၄၇။)

အာဟာရပိတ (တိ) [အာ+ဟရ+ဏာပေ+တ] ဆောင်ယူစေအပ်သော။ ဇေ၀ံ အာဟာရပိတဥ္စ ဂေါဏံ ရက္ခိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၈။)

အာဟာရပေတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ဟရ+ဏာပေ+ တဗ္ဗ] ဆောင်–ယူ–စေအပ်သော၊သူ။ ဘောသင့် အာဟာရပေန္တေန ဉာတိသာမဏေရေဟိ ဝါ အာဟာရပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၊၁၃၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၁၄၊ ၄၃၅။)

အာဟာရပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အာ+ဟရ+ဏာပေ+တိ] ဆောင်–ယူ–ဆောင်ယူ–စေ၏။ ဓနံ အာဟာရပေတိ။ စူဠနိ။၂၃၆၊ ကိဉ္စိ ကမ္မံ ကရောန္တံ အာဟာရပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၄။) **အာဟာရပေန္တိ**—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၂။ **အာဟာရပေဟိ**—ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။**အာဟာရပေထ**—ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ **အာဟာရပေယျ** — မိလိန္ဒ။ ၂၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ **အာဟာရပေသိ**— မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ **အာဟာရပေသုံ**— သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ **အာဟာရပေဿတိ**—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၂။

အာဟာရပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဟရ+ဏာပေ +တုံ] ဆောင်–ယူ–စေခြင်းငှါ။ ဂေါဏံ ပန အညာတိကအပ္ပဝါရိတဋ္ဌာနတော အာဟာရပေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၁၇။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၁၊၁၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၇။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၀၊ ၄၄၁။)

အာဟာရပေတွာ(ကြိ၊ဝိ)[အာ+ဟရ+ဏာပေ+ တွာ] ဆောင်–ယူ–စေ၍။ ဇေ၀ံ သာဋကံ အာဟာရပေတွာ။ ဝိ၊၁။၇၇။ တထော စီဝရံ အာဟာရပေတွာ။ ဝိ၊၂။၃၂၇။ (—ဝိ၊၁။၈၆။ မိလိန္ဒ။၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၊၁၇၃၊၂၄၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၆၊၁၅၀၊၂၄၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃၉၉။ ကင်္ခါ။ ၁၇၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။

၂၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၄၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၈၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၃၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၅၈။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၅၅။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၃၃၊၃၃၄။)

အာဟရာပေန္တ (တိ) [အာ+ဟရ+ဏာပေ+အန္တ] ဆောင်–ယူ–စေသော၊သူ။ ဘတ္တံ အာဟရာပေန္တေသု ဘတ္တံ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၇၊၃၃၅၊၃၄၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၅၊၁၄၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၀။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၃၁။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၀၂။)

အာဟရိတ (တိ) [အာ+ဟရ+တ] ဆောင်ယူအပ်သော။ အာယသ္မတာ ဘန္တေ ဆန္နေန သတ္ထံ အာဟရိတံ။ မ၊၃။ ၃၁၀။ သံ၊၂။ ၂၈၄။ ဇဝနဟံသကာလေ တာနိ ကဏ္ဍာနိ အာဟရိတာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၉။ (–သံ၊၁။ ၁၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၈၆၊၃၂၁။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၉၇။)

အာဟရိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ဟရ+တဗ္ဗ] ဆောင်ယူ – အပ်– သင့် – ထိုက်– သော။ ဉာတိသဒ္ဒေါ အာဟရိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၆၊၂၂၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၄၊၁၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၇၊၂၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၆၊၄၄၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၇၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၁၄၂၊၂၁၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၃၂၊၂၂၈။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၄၁။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၁။ မူလဋီ၊၃။ ၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၄၊ ၂၇၀။)

အာဟရိတဗ္ဗဝတ္ထုပဒဋ္ဌာန (တိ) [အာဟရိတဗ္ဗ+ဝတ္ထု+ပဒဋ္ဌာန] စားမျိုအပ်သော ဝတ္ထု ဟူသော နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော။ ကဗဠံ ကတွာ အာဟရိတဗ္ဗဝတ္ထုပဒဋ္ဌာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၈၀။

အာဟရိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဟရ+တုံ] ဆောင်ယူခြင်းငှါ။ မဟန္တံ နိဓာနံ န သက္ကာ ဧကေန အာဟရိတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၉။ ကပ္ပိယကာရကော....ကပ္ပိယံ သပ္ပိတေလာဒိ* အာဟရိတုံ န ဇာနာတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၆၇။ ပုပ္ဖါနိ အာဟရိတုံ ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၈။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၊၃၈၊၁၅၁၊၄၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၃၀၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၄၉။ မူလဋီ၊၁။ ၁၇၁။)

အာဟရိတုကာမ (တိ) [အာဟရိတုံ+ကာမ] ဆောင်ယူခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ ဆောင်ယူလိုသော၊သူ။ အာစရိယန္တေဝါသိကာ ဆမာသကံ ဂရုဘဏ္ဍံ အာဟရိတုကာမာ ဇာတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၁။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၈။)

အာဟရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ဟရ + တွာ] ဆောင်ယူ၍။ ပတ္တပတ္တပုလကံ အာရာမံ အာဟရိတွာ (ဝိ၊၁။ ၇)တိ ဂတဂတဋ္ဌာနေ လဒ္ဓံ ဧကမေကံ ပတ္တပတ္တပုလကံ ဂဟေတွာ အာရာမံ နေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၅။ ပဋိက္ကမနံ အာဟရိတွာ ဒိန္နဘိက္ခမ္ပိ ဂဏှတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၆၃။ အာဟရိတွာတိ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ဂေဟတော အာနေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၉၄။ (–ဝိ၊၂။ ၃၂၄။ ဝိ၊၃။ ၃၇။ အပ၊၁။ ၄၀၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၀၊၃၃၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၀၊၁၇၅၊၂၀၀၊၂၆၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၊၈၄၊၉၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၇၊၁၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၊၂၄၃၊၃၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၁၊၂၇၆၊၃၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၃၊၂၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၂၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၊၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၊၁၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၁၆၊၃၀၀၊၄၃၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၇၂။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၇၅။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၂။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၄၅၊၃၃၇။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၅၂။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၆၊ ၁၀၆။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၃၃၊၆၆၊၁၁၁။ မူလဋီ၊၃။ ၂၂၅။ အနုဋီ၊၂။ ၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၆၁-၄။)

အာဟရိတ္တာန (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဟရ+တွာန] ဆောင်ယူ၍။ တိဏကဋ္ဌဉ္စ ဝလ္လိဉ္စ၊ အာဟရိတ္တာနပဟံ တဒါ။ အပ၊၁။၃၁၂။

အာဟရိမ (တိ) [အာ+ဟရ+ဣမ] ဆောင်ယူခြင်းဖြင့်–ဆောင်ယူ၍–ဖြစ်စေအပ်သော။ **(က)** ဆောင်ယူ၍ – အသစ်ပြုလုပ်၍ – တပ်ဆင်ထားအပ်သော။ **(ခ)** အခြားဒေသမှ ဆောင်ယူလောင်းထည့်ထားအပ်သော **(ဂ)** အာဂန္တုက အဖြစ်ဖြင့် ဆောင်ယူထားအပ်သော။ **(ဃ)** ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာဖြစ်သော။ **(င)** (ကိုယ်လက်သုတ်သင်ခြင်း တန်ဆာဆင်ခြင်းဖြင့်)ပြုပြင်ထားအပ်သော။ **(က)** ပလ္လင်္ကော နာမ အာဟရိမေဟိ ဝါဠေဟိ ကတော ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၃၉၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၂။ (–သာရတ္ထ၊၃။၂၉၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၄။) အာဟရိမဝါဠ-လည်း ကြည့်။ **(ခ)** ယတောပိ အာဟရိမတော ဝါ ပေါက္ခရဏီအာဒီသု ဌိတတော ဝါ ကေဝလံ ယာဂုဘတ္တံ သမ္ပာဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။ **(ဂ)** ကုလက်ပါဒက-ကြည့်။ **(ဃ)** ယော ပန သံဃိကဝလ္လိမတ္တမ္ပိ အဂ္ဂဟေတွာ အာဟရိမေန ဥပကရဏေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၆။ **(င)** အာဟရိမေန ရူပေန (ထေရီ။ ၄၁၃)တိ ကေသမဏ္ဍနာဒိနာ သရီရဇဂ္ဂနေန-စေဝ ဝတ္ထာဘရဏာဒိနာ စ အဘိသင်္ခရိကေန ရူပေန ဝဏ္ဏေန ကိတ္တိမေန စာတုရိယေနာတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၃၄-၅။ (–ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၃။)

အာဟရိမဇဋာဓရ (ပု) [အာဟရိမ+ဇဋာဓရ] ပြုပြင်အပ်သော – ဆင်ယင် ထုံးဖွဲ့ထားအပ်သော–ဆံကျစ်ကို–ဆံထုံးကို–ဆောင်သောသူ။ ဇဋိလောတိ အာဟရိမဇဋာဓရော တာပသော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၉။ (– ဝိမတိ၊၂။ ၁၉၁။)

အာဟရိမဝါဠ (ပု) [အာဟရိမ+ဝါဠ] ဆောင်ယူ၍ – အသစ်ပြုလုပ်၍ – တပ်ဆင်ထားအပ်သော သားရဲရုပ်။ အာဟရိတွာ ယထာဋ္ဌာနေ ဌပေတဗ္ဗဝါဠရူပါနိ အာဟရိမဝါဠာ နာမ။ သံဟရိမဝါဠရူပယုတ္တောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊နိစ္ဆယ၊ဋီ၊၂။၉၃။

အာဟရိယ(တိ) [အာ+ဟရ+ဏျ] ဆောင်ပို့သော၊သူ။ ဘိက္ခုဉ္စ တေ အာဟရိယော နရော ဣမံ။ ဇာ၊၁။၁၅၇။ အာဟရိယောတိ အာဟရဏကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၈။

အာဟရိ(ရိ)ယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [အာ+ဟရ+ယ+တေ] ဆောင်ယူအပ်၏။ ယောဇနတောပိ အဍ္ဎယောဇနတောပိ အာဟရိ (ရိ)ယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။ (–ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၆၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။) အာဟရိယျတိ—ဝိ၊၂။၂၃၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ အာဟရိယတု— ဝိ၊၂။၃၂၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၈၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၇။ အာဟရိယျတု—ဝိ၊၁။၃၄၅။ အာဟရိယိတ္ထ — ဝိ၊၂။၁၀၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈၊၇၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၈။ အာဟရိယိဿတိ—ဝိ၊၂။ ၂၃၇။ ဝိ၊၃။၃၁၀။

အာဟရိ(ရိ)ယမာန (တိ) [အာ+ဟရ+ယ+မာန] ဆောင်ယူအပ်သော။ နေဝ အာဟရိယမာနံ၊ န ဒိယျမာနံ ဇာနာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၆။ အာဟရိယမာနေ ဘဂဝတော ဒဿနာရဟာ ကမ္မာ အကတတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၀၊၂၆၀။)

အာဟဝ (ပု) [အာ+ဟု+အ] (က) စစ်ထိုးခြင်း၊ စစ်တိုက်ခြင်း၊ စစ်ပွဲ။ (ခ) စစ်တိုက်

ရာအခါ၊ ကိလေသမာရ်နှင့် စစ်တိုက်ရာအခါ။ (က) အာဒိတ္တိ အာဟဝေါ ယုဒ္ဓံ။ ဓာန်။၃၉၉။ (ခ) ကောစိ ပန "ဟဝေတိ အာဟဝေ ယုဒ္ဓေ"တိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ၊ "ယောဓေထ မာရံ ပညာဝုဓေန"တိ ဟိ ဝစနတော ကိလေသမာရေန ယုဇ္ဈနသမယေတိ တေသံ အဓိပ္ပါယော။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၇။

အာဟဝန (န) [အာ+ဟု+ယု] ပေးလှူပူဇော်အပ်သောပစ္စည်းဝတ္ထု။ သက္ကာဒီနမ္ပိ ဝါ အာဟဝန (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၃)န္တိ သက္ကာဒီဟိပိ ဒိယျမာနံ ဒါနံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၇၀။

အာဟဝနီယ (တိ) [(၁) အာ+ဟု+အနီယ။ (၂) အာဟဝန+ဏျ] (က) အဝေးမှပင်လာ၍ အားလုံးသော ပစ္စည်း ဥစ္စာကို ပေးလှူပူဇော်အပ်ရာ ဖြစ်သော၊ ပုဂ္ဂိုလ် (အရိယာ သံဃာ)။ (ခ) သိကြားမင်း စသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ပေးလှူပူဇော်အပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထုကိုပင် ခံယူထိုက်သော၊ ပုဂ္ဂိုလ် (အရိယာ သံဃာ)။ (ဂ) ပေးလှူ ပူဇော်ဘွယ် ပစ္စည်းဝတ္ထုကို ခံယူထိုက်သော၊ မီး (မီးဘာဟူသောမီး)။ (က) (ခ) ဒူရတောပိ အာဂန္တွာ ဆဗ္ဗသာပတေယျမ္ပိ ဧတ္ထ ဟုနိတဗ္ဗန္တိ အာဟဝနီယော။ သက္ကာဒီနမ္ပိ ဝါ အာဟဝနံ အရဟတီတိ အာဟဝနီယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၃။ (ဂ) ယော စာယံ ဗြာဟ္မဏာနံ အာဟဝနီယော နာမ အဂ္ဂိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၃။ ဂါဟပစ္စာဟဝနီယော၊ ဒက္ခိဏဂ္ဂိ တယော'ဂ္ဂယော။ ဓာန်။ ၄၁၉။ တံယောနိယံရေဝါဟဝနီယော ဟုတဗ္ဗဂ္ဂိအာဟဝနမရဟတီတိ အာဟဝနီယော။ ဓာန်ဋီ။၄၁၉။ အာဟုနေယျဂ္ဂိ-လည်း ကြည့်။

အာဟာရ (ပု) [အာ+ဟရ+ဏ] (၁) ခံတွင်းသို့ ဆောင်အပ်–စားမျိုအပ်–သော အရာဝတ္ထု၊ စားသောက်ဖွယ်၊ အစာ၊ (၎င်းကိုပင် ကဗဠီကာရာဟာရ-ဟု ဆိုနိုင်၏။ ကဗဠီကာရာဟာရ-ကြည့်)။ (၂) (က) အကြောင်း၊ သာမညအကြောင်း။ (ခ) မိမိဆိုင်ရာအကျိုးကို–လွန်စွာ ဆောင်တတ်–ဖြစ်စေတတ်–သော အကြောင်း၊ ထူးသော အကြောင်း၊ အာဟာရတရား။ (၎င်းတို့ကား ကဗဠီကာရာဟာရ,ဖဿာဟာရ, မနောသဥ္စေတနာဟာရ, ဝိညာဏာဟာရ-ဟူ၍ လေးမျိုးရှိ၏။ ဒီ၊၃။ ၁၉၀။ မ၊၁။၅၇၊၃၂၇။ သံ၊၁။၂၅၃၊၃၂၅။ အဘိ၊ဝိ။၄၁၆။ သင်္ဂဟ။၄၇။ ထိုလေးမျိုးတို့တွင် ထမင်း,မုန့်-စသည်တို့၌ တည်သော ဩဇာသည် ကဗဠီကာရာဟာရ မည်၏၊ စက္ခုသမ္ဖဿ စသော ဖဿ ခြောက်ပါးသည် ဖဿာဟာရမည်၏၊ စေတနာ စေတသိက်သည် မနောသဥ္စေတနာဟာရမည်၏၊ စိတ်သည် ဝိညာဏာဟာရမည်၏၊ မဋ္ဌ၊၁။၂၁၁-၂။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၂-၃။ ကဗဠီကာရာဟာရသည် ဩဇာလျှင် ရှစ်ခုမြောက်ရှိသော ရုပ်။ (=ပထဝီ, အာပေါ, တေဇော, ဝါယော, ဝဏ္ဏ, ဂန္ဓ, ရသ, ဩဇာ-ဟူသောရုပ်) ရှစ်ပါးကို ဆောင်(ဖြစ်စေတတ်)၏၊ ဖဿာဟာရသည် ဝေဒနာသုံးပါးကို ဖြစ်စေ၏၊ မနောသဥ္စေတနာ ဟာရသည် ဘဝသုံးပါးကို (ဘဝသုံးပါးတို့၌ ပဋိသန္ဓေကို) ဖြစ်စေ၏၊ ဝိညာဏာဟာရသည် ပဋိသန္ဓေ နာမ်ရုပ်ကို (ပဋိသန္ဓေခဏ၌ နာမ်ရုပ်ကို) ဖြစ်စေ၏။ မဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၃။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၄။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၃၆။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄၂။ ဝိဘာဝိနီ။၂၂၄။ ၎င်း ကဗဠီကာရာဟာရ စသော ၄-မျိုးသည် နိပ္ပရိယာယ အာဟာရ,မုချ အာဟာရမည်၏၊ အကြောင်းသာမညသည် ပရိယာယ အာဟာရ, ဥပစာ အာဟာရမည်၏။ ကာမဘုံ၌ မုချအားဖြင့် အာဟာရ လေးပါးလုံး ရ၏၊ အသညသတ်ကြဉ်သော ရူပ, အရူပ ဘုံတို့၌ (ကဗဠီကာရာဟာရမှ တပါး) အာဟာရ သုံးပါးရ၏၊ အသညသတ်နှင့် ၎င်းမှ ကျန်သော သတ္တဝါတို့၌ (သတ္တဝါအားလုံးတို့၌) အကြောင်း သာမညဟူသော ပစ္စယာဟာရ

ရဏ်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇-၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၂-၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၃။ ထို့ကြောင့် “သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ”ဟု သတ္တဝါအားလုံး အာဟာရကြောင့် တည်တံ့ရကြောင်း ဟောကြားတော်မူသည်။ အာဟာရဋ္ဌိတိက-လည်း ကြည့်။ ကာမသတ္တဝါတို့သည် ကဗဠီကာရာဟာရကို မှီဝဲ၏။ အသညသတ်မှ တပါးသော ရူပသတ္တဝါတို့သည် ဖဿာဟာရကို မှီဝဲ၏၊ အောက် အရူပ သုံးဘုံရှိ သတ္တဝါတို့သည် မနောသဉ္စေတနာဟာရကို မှီဝဲ၏၊ ဘဝဂ် (နေဝသညာ နာသညာယတန)၌ ရှိသော သတ္တဝါတို့သည် ဝိညာဏာဟာရကို မှီဝဲ၏။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ ကဗဠီကာရာဟာရသည် ရုပ် အာဟာရမည်၏၊ ကျန် အာဟာရ သုံးပါးတို့သည် နာမ် အာဟာရမည်၏။ အာဟာရ ပစ္စယ-ကြည့်။) (၃) ဆောင်ယူခြင်း။ (၄) အခွန်အတုတ်ကို ဆောင်ရာဌာန၊ ဇနပုဒ်။

(၁) အာဟာရော နာမ ဥဒကဒန္တပေါနံ ဌပေတွာ ယံကိဉ္စိ အဇ္ဈောဟရဏီယံ။ ဝိ၊၂။ ၁၂၁။ အာဟာရန္တိ အဇ္ဈောဟရိတဗ္ဗံ ယံကိဉ္စိ ယာဝကာလိကာဒိံ။ သာရတ္ထ၊၃။၇၀။ အာဟာရန္တိ ယံ ကိဉ္စိ ယာဝ ကာလိကံ ဝါ....သဗ္ဗမ္ပေတံ အဇ္ဈောဟရဏီယတ္တာ အာဟာရောတိ ဝုစ္စတိ။ ကင်္ခါ။၂၃၁။ အာဟရီယတီတိ အာဟာရော၊ အဇ္ဈောဟရိတဗ္ဗံ ယံ ကိဉ္စိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၃၉၄။ ကောဟိကမ္ပိ အာဟာရံ အာဟာရေတိ။ ဒီ၊၁။၁၅၇။ ဒီ၊၃။၃၃။ မ၊၂။၅။ အံ၊၁။၃၀၀။ (−ဝိ၊၃။၁၁၈။ ဒီ၊၂။၁၀၀။ မ၊၁။၁၁၁၊၃၁၂။ အဘိ၊ဓ။၂၆၁။ ဓမ္မ။၂၇။ မဟာနိ။၁၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၀၊၃၃၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။) (၂) (က) အာဟာရဉ္စ အနာဟာရဉ္စ ဒေသေဿာမိ။ သံ၊၃။၉၀။ ကောစ'ာဟာရော အဝိဇ္ဇာယ။ အံ၊၃။၃၄၆။ (−သံ၊၃။၅၉။) သာဟာရ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၇)လည်း ကြည့်။ (က) (ခ) အာဟာရော ကဗဠီကာရာဟာရာဒိသု စ ကာရဏေ။ ဓာန်။၈၅၆။ (ခ) အာဟာရ (မ၊၁။၅၈)န္တိ ပစ္စယံ။ ပစ္စယော ဟိ အာဟရတိ အတ္တနော ဖလံ၊ တသ္မာ အာဟာရောတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ အာဟာရာ (သံ၊၁။၂၅၃)တိ ပစ္စယာ၊ ပစ္စယာ ဟိ အာဟရန္တိ အတ္တနော ဖလံ၊ တသ္မာ အာဟာရာတိ ဝုစ္စန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ (−ပဋိသံ။ ၂၃။ စူဠနိ။၂၀၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၀။) (၃)နတ္ထ'မှာကံ တထာ သန္တိ အာဟာရူပဟာရော။ ဝိ၊၁။၁၉၈။ အာဟာရူပဟာရောတိ အာဟာရော စ ဥပဟာရော စ၊ ဂဟဏဉ္စ ဒါနဉ္စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ အာဟရဏံ အာဟာရော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၆။ (၄) သဗ္ဗေပိ မေ အယျပုတ္တာ ဝေသာလိံ သာဟာရံ ဒဇ္ဇေယျာထ။ ဝိ၊၃။၃၂၇။ ဒီ၊၂။၈၂။ သာဟာရန္တိ သဇနပဒံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ အာဟာရန္တိ ဣမသ္မာ ရာဇပုရိသာ ဗလိန္တိ အာဟာရော၊ တဗ္ဘုတ္တ ဇနပဒေါ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂၁။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၃။

အာဟာရကိစ္စ (နု) [အာဟာရ+ကိစ္စ] အစာ−အာဟာရ၏−အမှု−ကိစ္စ။ မုခေ ဥပ္ပန္နော ခေဠောပိ ဟိ တေသံ အာဟာရကိစ္စံ သာဓေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။

အာဟာရက္ခယ (ပု) [အာဟာရ+ခယ] အစာ အာဟာရ၏ ကုန်ခြင်း။ ဧဝံ အာဟာရက္ခယေန စဝတိ နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။

အာဟာရဂိဒ္ဓ (တိ) [အာဟာရ+ဂိဒ္ဓ] အစာ-အာဟာရ၌ တပ်မက်မောသော၊သူ။ ယော ဟိ အာဟာရဂိဒ္ဓေါ လာဘသက္ကာရပ္ပသုတော ဝိစရတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။

အာဟာရဂေဓ (ပု) [အာဟာရ+ဂေဓ] အစာ-အာဟာရ၌ တပ်မက်မောခြင်း။ အယံ ဗြာဟ္မ-

ဏော အာဟာရဂေဓေနေ မံ ဒါနေ နိယောဇေသီတိ မညသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။

အာဟာရဂေဓိ (တိ) [အာဟာရ+ဂေဓိ] အစာအာဟာရ၌ တပ်မက်မောခြင်းရှိသော။ အပိ ယောဇနာနိ ဂစ္ဆာမ၊ ဆာတာ အာဟာရဂေဓိနော။ ပေတ။၂၁၄။ (–ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅၃။)

အာဟာရဇ (တိ) [အာဟာရ+ဇနဳ+ကွိ] အာဟာရ – ဩဇာ –ကြောင့် ဖြစ်သော၊ ရုပ်။ (အာဟာရဇရုပ်။ အာကာသဓာတ်, လဟုတာ, မုဒုတာ, ကမ္မညတာ, အဝိနိဗ္ဘောဂရုပ်–ရှစ်ပါး အားဖြင့် အာဟာရဇရုပ် ၁၂-ပါး ရှိသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၈။ ဝိဘာဝိနီ။၂၁၀။) အာဟာရတော ဇာတံ အာဟာရဇံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၁။

အာဟာရဋ္ဌိတိက (တိ) [အာဟာရ+ဋ္ဌိတိ+က] အာဟာရကြောင့် တည်တံ့ခြင်း–အာဟာရ ဟူသော တည်တံ့ကြောင်း–ရှိသော။ (က) အစာအာဟာရ–ဘောဇဉ်–ဟူသော တည်တံ့ကြောင်းရှိသော။ (ခ) (ကံ စိတ် ဥတု အာဟာရ) အကြောင်းတရား လေးပါး ဟူသော တည်တံ့ကြောင်း ရှိသော။ (ဂ) အကြောင်း သာမည ဟူသော တည်တံ့ကြောင်းရှိသော။ (က) အာဟာရဋ္ဌိတိကော သမုဿယော။ ထေရ။၂၄၇။ အာဟာရော ဘောဇနံ ဋ္ဌိတိ ဌာနံ ပစ္စယော ဧတဿာတိ အာဟာရဋ္ဌိတိကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ (ခ) အယံ ကာယော အာဟာရဋ္ဌိတိကော။ သံ၊၃။ ၅၈။အာဟာရဋ္ဌိတိကောတိ ပစ္စယဋ္ဌိတိကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ ကမ္မဥတုစိတ္တာဟာရသညိတော စတုဗ္ဗိဓော ပစ္စယော ဋ္ဌိတိ ဧတဿာတိ ပစ္စယဋ္ဌိတိကော။ အာဟာရပစ္စယသဒ္ဒါ ဟိ ဧကတ္ထာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၅။ (ဂ) သဗ္ဗေ သတ္တာ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ။ ဒီ၊၃။၁၇၈၊၂၂၈။ အံ၊၃။ ၂၉၇။ ပဋိသံ။၆၊၁၁၇။ အာဟာရဋ္ဌိတိကာတိ အာဟာရတော ဋ္ဌိတိ ဧတေသန္တိ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ ဗျဉ္ဇနကရဏာနမ္ပိ ဗာဟိရတ္တာ သမာသော ဟောတိ ယထာ "ဥရသိလောမော"တိ အာဟ "အာဟာရတော ဋ္ဌိတိ ဧတေသန္တိ အာဟာရဋ္ဌိတိကာ" တိ။ တိဋ္ဌတိ ဧတေနာတိ ဋ္ဌိတိ၊ အာဟာရော ဋ္ဌိတိ ဧတေသန္တိ အာဟာရဋ္ဌိတိကာတိ ဧဝံ ဝါ ဧတ္ထ သမာသဝိဂ္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ အာဟာရဋ္ဌိတိကာတိ ပစ္စယဋ္ဌိတိကာ၊ပစ္စယာယတ္တဝုတ္တိကာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၂။(–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၈။ ဝဇီရ။၃၉။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄၁။ ဝိမတိ၊၁။၅၂။ အနု၊ဋီ၊၂။ ၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၇။) အာဟာရ (၂) အနက်လည်း ကြည့်။

အာဟာရတ္ထ (ပု) [အာဟာရ+အတ္ထ] အစာ–အာဟာရ–အကျိုး–ကိစ္စ။ ယာမကာလိကံ ....အာဟာရတ္ထာယ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ။ ဝိ၊၂။၁၁၂။ ဝဇီရ။၃၁၉။ အာဟာရတ္ထဉ္စ ဖရေယျာ (ဝိ၊၃။ ၂၉၀)တိ အာဟာရတ္ထဉ္စ သာဓေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၇၂။ အာဟာရတ္ထန္တိ အာဟာရပယောဇနံ။ အာဟာရကိစ္စံ ယာပနန္တိ အတ္ထောတိ စ။ ဝဇီရ။၄၈၁။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇။)

အာဟာရဒဿာဝီ (တိ) [အာဟာရ+ဒိသ+အာဝီ] အကြောင်းကို မြင်သော၊သူ။ အာဟာရဒဿာဝီ အာရမ္မဏဒဿာဝီ။ စူဠနိ။၄၇။

အာဟာရနိရောဓ (ပု) [အာဟာရ+နိရောဓ] (အဆက်မပြတ် ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော)ကဗဠီကာရ အာဟာရ၏–ချုပ်ခြင်း–မရှိခြင်း။ အာဟာရနိရောဓာ ရူပနိရောဓော (ပဋိသံ။၅၃)တိ ပဝတ္တိပစ္စယဿ ကဗဠီကာရာဟာရဿ အဘာဝေ တံသမုဋ္ဌာနရူပါဘာဝေါ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၆။(– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၆။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၅၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၂၁။)

အာဟာရနေတ္တိပ္ပဘာဝ(တိ)[အာဟာရ+နေတ္တိ+ပဘာဝ] (၁) အာဟာရလေးပါးနှင့် တဏှာဟူသော အဦးအမွန်အစဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ (၂) အကြောင်းတရားအားလုံးနှင့် တဏှာဟူသော အဦးအမွန်အစဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ (၃) ဆောင်တတ် ဖြစ်စေတတ်သော အာဟာရဟူသော အဦးအမွန် အစ ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ အာဟာရနေတ္တိပ္ပဘာဝံ၊ နာလံ တဒဘိနန္ဒိတုံ။ ဣတိဝုတ်။၂၂၀။ စတုဗ္ဗိဓော အာဟာရော စ တဏှာသင်္ခါတာ နေတ္တိ စ ပဘဝေါ သမုဋ္ဌာနံ ဧတဿာတိ အာဟာရနေတ္တိပ္ပဘာဝံ။ သမ္ဘောပိ ဝါ ပစ္စယော အာဟာရော၊ ဣဓ ပန တဏှာယ နေတ္တိဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတတ္တာ တဏှာဝဇ္ဇာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တသ္မာ အာဟာရော စ နေတ္တိ စ ပဘဝေါ ဧတဿာတိ အာဟာရနေတ္တိပ္ပဘာဝံ။ အာဟာရော ဝေ ဝါ နယနဋ္ဌေန ပဝတ္တနဋ္ဌေန နေတ္တီတိ ဝေမွိ အာဟာရနေတ္တိပ္ပဘာဝံ။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၁၅၆။

အာဟာရပစ္စယ (ပု) [အာဟရ+ပစ္စယ] (၁) အာဟာရပစ္စည်း၊ ရုပ်နာမ် တရားတို့ကို ထောက်ပံ့တတ်သော သဘောဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော အာဟာရ ၄-ပါး။ (က) ကလာပ်တူ ဩဇာကြည်သော ကလာပ်တူ ကလာပ်ပြား ဖြစ်သော စတုသမုဋ္ဌာနိကရုပ်အား ကျေးဇူးပြုတတ်သော အဇ္ဈတ္တ စတုဇဩဇာ, ဗဟိဒ္ဓ ဥတုဇဩဇာ ဟူသော ရုပ်အာဟာရပစ္စည်း၊ (ကဗဠီကာရအာဟာရ)။ (ခ) ယှဉ်ဘက်စိတ်, စေတသိက်, စိတ္တဇရုပ်, ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ်အား ကျေးဇူးပြုတတ်သော ဖဿ, စေတနာ, ဝိညာဉ်ဟူသော နာမ်အာဟာရပစ္စည်း။ (၂) ထိုနှင့် ယှဉ်သော အာဟာရဟူသော အကြောင်း။ (၃) ရုပ်, ဝေဒနာ, သညာ, သင်္ခါရ ဟူသော အကြောင်း။ (၁) ကဗဠီကာရော အာဟာရော ဣမဿ ကာယဿ အာဟာရပစ္စယေန ပစ္စယော။ အရူပိနော အာဟာရာ သမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ အာဟာရပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။၇။ ရူပါရူပါနံ ဥပတ္ထမ္ဘကဋ္ဌေန ဥပကာရကာ စတ္တာရော အာဟာရာ အာဟာရပစ္စယော။ အဘိ႒ဋ္ဌ၊၃။၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၀။ (–ပဋ္ဌာန၊၁။၁၅၆။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၃၇၇-၈။) (၂) (၃) ယံ ကိဉ္စိ ဒုက္ခံ သမ္ဘောတိ, သဗ္ဗံ အာဟာရပစ္စယာ။ သုတ္တနိ။၇၉၅။ အာဟာရပစ္စယာတိ ကမ္မသမ္ပယုတ္တာဟာရပစ္စယာ။ အပရော နယော စတုဗ္ဗိဓာ သတ္တာ.... သင်္ခါရူပဂေါ် သင်္ခါရာဘိနိဗ္ဗတ္တ ဝိညာဏာဟာရသေဝနတော။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။

အာဟာရပဋိဗဒ္ဓဝုတ္တိက (တိ)[အာဟာရ+ပဋိဗဒ္ဓဝုတ္တိ+က] အာဟာရနှင့် စပ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ အာဟာရပဋိဗဒ္ဓဝုတ္တိကော သမုဿယော ကာယော ဣတိ ဒိသ္သာန။ ထေရဂ္ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။

အာဟာရပရိဘောဂ (ပု) [အာဟာရ+ပရိဘောဂ] အစာအာဟာရကို သုံးဆောင်ရာအခါ။ အာဟာရပရိဘောဂေ အသန္တုဿနာ (အဘိဋ္ဌ၊၁။၄၂၉)တိ အာဟာရပရိဘောဂကမ္မေ ပဝတ္တာ အသန္တုဿနာ။ မူလဋီ၊၁။၁၈၆။

အာဟာရဘေဒ (ပု) [အာဟာရ+ဘေဒ] ကဗဠီကာရ စသော အာဟာရ – အထူး – အပြား။ စတုအာဟာရဘေဒတောတိ ဣမိနာ စတ္တာရော အာဟာရဘေဒေ.... သင်္ဂဏှာတိ။ မူလဋီ၊၂။၅၇။ အာဟာရဘေဒေတိ ကဗဠီကာရာဒိ အာဟာရဝိသေသေ။ အနုဋီ၊၂။၆၇။

အာဟာရမယ (တိ) [အာဟာရ+မယ] (၁) အမျိုးမျိုးသော အစာ အာဟာရ။ (၂) အစာ အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သော။ (၁) န ဟိ သမ္ဘော အာဟာရမယေန ဝဏ္ဏော။ ဇာ၊၁။၁၉၅။ အာဟာရမယေနာတိ နာနပ္ပကာရေန အာဟာရေနေဝ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၄၉၈။

(၂) အာဟာရမယ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၇)နှိ အာဟာရေန နိဗ္ဗတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၂။၄၁၀။

အာဟာရရသတဏှာ (ထီ) [အာဟာရ+ရသ+တဏှာ] အစာအာဟာရ၏ အရသာ၌–တပ်မက်–တွယ်တာ–ခြင်း။ ယဒိ ဟိ ဇီဝိတနိကန္တိ အာဟာရရသတဏှာ စ နတ္ထိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။

အာဟာရဝေလာ (ထီ) [အာဟာရ + ဝေလာ] အစာစားချိန်။ တေ ကော် အာဟာရဝေလံ အတိက္ကမိတွာဝ သဏ္ဌာတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၂။)

အာဟာရသမုဋ္ဌာန (တိ) [အာဟာရ+သမုဋ္ဌာန] (ကဗဠီကာရ) အာဟာရဟူသောဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သော၊ (ရုပ်)။ အာဟာရသမုဋ္ဌာနံ ကော် မဟာဘူတံ ပဋိစ္စ။ ပဋ္ဌာန၊၁။၂၅။ အာဟာရသမုဋ္ဌာနန္တိ ကဗဠီကာရာဟာရသမုဋ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၅-၆။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၁။)

အာဟာရသမုဋ္ဌာပက (တိ)[အာဟာရ+သမုဋ္ဌာပက။ ထီ-၌ အာဟာရသမုဋ္ဌာပိကာ] အာဟာရလေးပါးနှင့် ပစ္စယာဟာရကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အာဟာရသမုဋ္ဌာပိကာ ပုရိမတဏှာ သမုဒယသစ္စံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။

အာဟာရသမုဒယ (ပု) [အာဟာရ+သမုဒယ] (က) ကဗဠီကာရ အာဟာရ၏ ဖြစ်ခြင်း။ (ခ) အာဟာရ လေးပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ (က) အာဟာရသမုဒယာ ကာယဿ သမုဒယော (သံ၊၃။၁၆၁)တိ အာဟာရသမုဒယေန ကာယသမုဒယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။ အာဟာရသမုဒယာ (ပဋိသံ။၅၃)တိ ပဝတ္တိပစ္စယေသု ကဗဠီကာရာဟာရဿ ဗလဝတ္တာ သော ယေဝ ဂဟိတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ (–သံ၊၂။၄၀။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။သံ၊ဋီ၊၂။၂၅။)

(ခ) တဏှာသမုဒယာ အာဟာရသမုဒယော။ မ၊၁။၅၉။ ပုရိမတဏှာသမုဒယာ ပဋိသန္ဓိကာနံ အာဟာရာနံ သမုဒယော နိဗ္ဗတ္တော ဟောတီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။

အာဟာရသမ္ဘဝ (တိ) [အာဟာရ+သမ္ဘဝ] အကြောင်းတရား ဟူသော ဖြစ်ရာရှိသော၊ အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်သော။ တဒါဟာရသမ္ဘဝန္တိ ဘိက္ခဝေ ပဿထာတိ။ မ၊၁။၃၂၆။ တဒါဟာရသမ္ဘဝန္တိ တံ ပနေတံ ခန္ဓပဉ္စကံ အာဟာရသမ္ဘဝံ ပစ္စယသမ္ဘဝံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ အတ္တနော ဖလံ အာဟရတီတိ အာဟာရော၊ ပစ္စယော။ သမ္ဘဝတိ ဧတသ္မာတိ သမ္ဘဝေါ၊ အာဟာရော သမ္ဘဝေါ ဧတဿာတိ အာဟာရသမ္ဘဝံ။ ဇေနာဟ ပစ္စယသမ္ဘဝန္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၅။ (–သံ၊၁။၂၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၃။)

အာဟာရသမ္ဘူတ (တိ) [အာဟာရ+သမ္ဘူတ](က) အစာအာဟာရကြောင့် ဖြစ်သော၊ အစာအာဟာရကို မှီ၍ ကြီးပွါးရသော။ (ခ) ဖဿာဟာရ, မနောသဉ္စေတနာဟာရကြောင့် ဖြစ်သော။ (က) အာဟာရသမ္ဘူတော အယံ ဘဂိနိ ကာယော။ အံ၊၁။၄၆၃။ အာဟာရသမ္ဘူတောတိ အာဟာရေန သမ္ဘူတော အာဟာရံ နိဿာယ ဝဍ္ဍိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။ (–ပဋိသံ။၇၃။) (ခ) မနော အာဟာရသမ္ဘူတောတိ ဝဝတ္ထေတိ။ ပဋိသံ။ ၇၄။အာဟာရသမ္ဘူတောတိ ဧတ္ထ သမ္ပယုတ္တဖဿာဟာရ မနောသဉ္စေတနာဟာရ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။

အာဟာရဟေတု (ပု) [အာဟာရ+ဟေတု] အစာအာဟာရ ဟူသော အကြောင်း။ ဣမေ အာဟာရဟေတု ပဏ္ဍာမိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ အာဟာရဟေတူတိ အာမိသဟေတု သပ္ပိတေလာဒီနိမိတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။ (–ဇာ၊၁။၂၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅၄။)

အာဟာရာစာရ (ပု) [အာဟာရ+အာစာရ] အစာအာဟာရကို ပြုကျင့်ခြင်း။ သပ္ပိ ပါယေတ္ဗာတိ သပ္ပိဥ္စ ပါယေတ္ဗာ ပရိစာရကာနဥ္စ အာဟာရာစာရေ ဝိဓိ အာစိက္ခိတ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၉။

အာဟာရာသာ (ထီ) [အာဟာရ + အာသာ] အစာ အာဟာရ၌ မြော်လင့် တောင့်တခြင်း။ ဂိဇ္ဈပေါတကသရိရာနံ အာဟာရာသာ စေတနာ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၆၉။ ဝိဘာဝိနီ။၂၄၃။ အာဟာရေ ပဝတ္တာ အာသာ အာဟာရာသာ ယထာ ရူပါသာတိ။ မဏိမဥ္ဇူ၊၂။၃ဂ၉။

အာဟာရူပစ္ဆေဒ (ပု) [အာဟာရ+ဥပစ္ဆေဒ] (က) အစာအာဟာရကို ဖြတ်ခြင်း။ (ခ) အစာအာဟာရ၏ ပြတ်ခြင်း။ (က) ယန္နူနာဟံ သဗ္ဗသော အာဟာရူပစ္ဆေဒါယ ပဋိပဇ္ဇေယျံ။ မ၊၁။၃၁၁။ (ခ) အာဟာရူပစ္ဆေဒေန ကာလံ ကရေယျန္တိ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၁)တိ ဣဒံ ခိဍ္ဍာပဒေါသိကဝသေန ဝုတ္တံ။ မဋီ၊၃။၃၃၁။

အာဟာရူပမိ (ပု) [အာဟာရ+ဥပမိ] ကဗဠိင်္ကာရာဟာရစသော အာဟာရဟူသော ဥပမိ၊ ဒုက္ခ၏ တည်ရာ အာဟာရ။ ဒုစ္စရိတူပမိ၊ အာဟာရူပမိ၊ ပဋိဃူပမိ။ စူဠနိ။၆၉။ ကဗဠိင်္ကာရာဒယော အာဟာရာ ဝေ အာဟာရူပမိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၀။

အာဟာရူပဘောဂကာလ (ပု) [အာဟာရ+ဥပဘောဂ+ကာလ] အစာအာဟာရကို–သုံးဆောင် – စားသောက် – ရာ အချိန်အခါ။ အာဟာရူပဘောဂကာလံ အတိက္ကမိတ္ဗာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၉။

အာဟာရူပဟာရ (ပု) [အာဟာရ+ဥပဟာရ] ယူခြင်း ပေးခြင်း (ယူခြင်းကိုစ္စ ပေးခြင်းကိုစ္စ ပြုလုပ်ခြင်း၊ အပေးအယူလုပ်ခြင်း)။ အာဟာရူပဟာရော (ဝိ၊၁။၁၉ဂ)တိ အာဟာရော စ ဥပဟာရော စ၊ ဂဟဏဥ္စ ဒါနဥ္စ၊ န အမေ့ဟိ ကိဥ္စိ အာဟဋံ န ဥပါဟဋံ။ တဿ သဒ္ဒိ ကယဝိက္ကယော ဝေါဟာရော အမှာကံ နတ္ထီတိ ဒီပေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။

အာဟာရေတိ (ကြိ) [အာ+ဟရ+ဏေ+တိ] (ခံတွင်းဝသို့)ဆောင်၏၊မျို၏၊ စား၏။ အဒိန္နံ မုခဒွါရံ အာဟာရံ အာဟာရေတိ။ ဝိ၊၂။၁၂၁။ အာဟာရံ အာဟာရေတိ (အဘိ၊၆။၂၆၁)တိ ပရိဘုဥ္ဇတိ အဇ္ဈောဟရတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၉။ (– ဒီ၊၁။၁၅၇။ ဒီ၊၂။၁ဂ၀။ မ၊၂။၃၃၉။) အာဟာရံ အာဟာရေန္တိ။ မ၊၁။၃၀၁။ တာနိ သုဒံ အာဟာရေမိ။ မ၊၁။၁၁၂။ ဝေံ အာဟာရေ အာဟာရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၃။ အာဟာရံ အာဟာရေယျုံ။ သံ၊၁၊၃၂၃။ အာဟာရံ အာဟာရေယျံ။ မ၊၁။၃၁၂။ မ၊၂။၂ဂ၊ ၂၉၀။ အာဟာရံ **အာဟာရေသိ**။ မ၊၂။ ၂ဂ။

အာဟာရေပဋိကူ(က္ကူ)လသညာ (ထီ)[အာဟာရေ+ပဋိကူ(က္ကူ)လ+သညာ](ရှာသို့သွားရခြင်း, ရှာဖွေတောင်းခံရခြင်း စသော ကိုးမျိုးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့်) အစာအာဟာရ၌ စက်ဆုပ် ရွံမုန်းဘွယ်ဟု ဖြစ်ပေါ်လာသော အမှတ်သညာ။ အာဟာရေ ပဋိကူလသညံ ဘာဝေတိ (အံ၊၁။၄၃)တိ အသိတပီတာဒိဘေဒေ ကဗဠိင်္ကာရေ အာဟာရေ ဂမနပဋိကူလာဒိနံ နဝ ပဋိကူလာနံ ပစ္စဝေက္ခဏ္တဿ ဥပ္ပန္နကသညံ ဘာဝေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၉။ အာဟာရေ ပဋိက္ကူလာကာရဂ္ဂဟဏဝသေန ဥပ္ပန္နာ သညာ အာဟာရေ ပဋိက္ကူလသညာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၆။ (– ဒီ၊၃။၂၅၄။ သံ၊၃။၁၁၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄ဂ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။)

အာဟာရေပဋိကူလသညီ (တိ) [အာဟာရေပဋိကူလသညာ+ဣ] အစာအာဟာရ၌ စက်ဆုပ်ဘွယ်ဟု ဖြစ်ပေါ်လာသော အမှတ်သညာရှိသော၊သူ။အာဟာရေပဋိကူလသညီ-

(အံ၊၁။၄၆၈)တိ နဝန္နံ ပါဠိကုလျာနံ ဝသေန ကဗ္ဗဋ္ဌိကာရဟာရေ ပဋိကူလသညီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄။

အာဟာဝ (ပု) [(၁) အာ+ဟု+ဏ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၆၇၀။ (၂) အာ+ဝှေ+ဏ၊ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။] ရေကျင်း၊ ရေတွင်းအနီး၌ နွားရေသောက်ရန် ပြုလုပ်အပ်သော အိုင်။ အာဟာဝေါ တု နိပါနဥ္စ။ ဓာန်။၆၇၀။ အာဟူယန္တေ ပသဝေါ အတြ ပါနာယာတိ အာဟာဝေါ၊ ဏော။ ဝုဒ္ဓါဝါဒေသော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၇၀။

အာဟိဏ္ဍတိ (ကြိ) [အာ+ဟိဍိ+အ+တိ] လှည့်လည်သွားလာ၏။ တေ ဇီဝဂ္ဂေန ရသဂ္ဂါနိ ပရိယေသန္တာ အာဟိဏ္ဍန္တိ။ မဟာနိ။၁၇၅။ အာဟိဏ္ဍန္တီတိ တတ္ထ တတ္ထ ဝိစရန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။ ကိံ ဘန္တေ သုမန အာဟိဏ္ဍသိ-(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃)တိ သုမန တွံ သမဏဓမ္မံ အကာတွာ ကသ္မာ ဝိစရသီတိ ပုစ္ဆိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၇၀။ **အာဟိဏ္ဍထ**—မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၀၂။ **အာဟိဏ္ဍာမိ**— အပ၊၁။၂၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇-၈။

အာဟိဏ္ဍန္တ (တိ) [အာ+ဟိဍိ+အ+အန္တ] လှည့်လည်သွားလာသော၊သူ။ သေနာသနစာရိကံ အာဟိဏ္ဍန္တာ။ ဝိ၊၁။၂၅။ အာဟိဏ္ဍန္တာတိ ဝိစရန္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၉။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၀၇။ (—ဝိ၊၃။၃၈၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၉၈။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၆။)

အာဟိဏ္ဍမာန (တိ) [အာ+ဟိဍိ+အ+မာန] လှည့်လည်သွားလာသော၊သူ။ အာဟိဏ္ဍမာနာ ခဥ္စာမ။ ပေတ။၁၇၁။ အာဟိဏ္ဍမာနာတိ ဝိစရမာနာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၇၁။

အာဟိဏ္ဍိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဟိဍိ+တွာ] လှည့်လည်သွားလာ၍။ တေန ဟိ ဘဏေ ဇီဝက ခဏိတ္တိံ အာဒါယ တက္ကသီလာယံ သာမန္တာ ယောဇနံ အာဟိဏ္ဍိတွာ။ ဝိ၊၃။၃၇၉။

အာဟိတ (တိ) [အာ+ဓာ+တ] (၁) ထားအပ်–သွင်းထားအပ်–သော။ (၂) အစာဝသော၊သူ။ (၃) ဆောင်အပ်သော။ (၄) တောက်လောင်အပ်သော။ (၁) သမာဟိတံ စိတ္တံ ကေဂ္ဂ(ဝိ၊၁။၄)န္တိ စိတ္တမ္ပိ မေ သမ္မာ အာဟိတံ သုဋ္ဌု ဌပိတံ အပ္ပိတံ ဝိယ အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ သမ္မာ အာဟိတန္တိ....သမ္မဒေဝ အာဟိတံ ဌပိတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၄။ (၂) အာဟိတော ဝ ဂမိဿာမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၉၆။ အာဟိတောတိ သုဟိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၆၀။ (၃), (၄) ဆန္နာ ကုဋိ အာဟိတော ဂိနိ။ သုတ္တနိ။၂၈၂။ အာဟိတောတိ အာဘတော, ဇလိတော ဝါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆။

အာဟု¹ (ကြိ) အာဟ-ကြည့်။

အာဟု² (ကြိ) [ဟူ+ဤ။ အဟု-မှ အ-ကို ဒီဃပြု။] ဖြစ်ပြီ။ အာဟူ (ထေရ။၂၃၂)တိ အဟောသီတိ အတ္ထော။ ဂါထာသုခတ္ထံ ဟိ ဒီဃံ ကတွာ ဝုတ္တံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ အဟု, ဟောတိ တို့လည်း-ကြည့်။

အာဟုတ (တိ) [အာ+ဟု+တ] (၁) ဆောင်ယူ၍ ပေးလှူ ပူဇော်အပ်သော။ (၂) ရောက်လာသော။ (၁) ပုတ္တာနံ အာဟုတံ ပါဟုတံ အဘိသင်္ခတံ အန္နပါနာဒိံ အရဟန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၀။ အာနီယ ဟုတံ အာဟုတံ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၉၇။ (၂) အတော ဟယံ ဗြာဟ္မဏ အာဟုတော သမ္ပုတော။ အံ၊၂။၄၃၂။ အာဟုတောတိ အာဂတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။

အာဟုတိ (ထီ) [အာ+ဟု+တိ] (၁) (က) ဆောင်ယူ၍ ပေးလှူ ပူဇော်ဘွယ် ပစ္စည်းဝတ္ထု။ (ခ) (မဟာဗြဟ္မာကို ကျေးမွေးအံ့ဟုကြံ၍) မီးပူဇော်–မီး၌ထည့်–အပ်သော ခဲဘွယ်ဘောဇဉ်။ (၂) မီးပူဇော်ခြင်း။ (၁) အာဟုတိံ ယိဋ္ဌုကာမော ဟံ။ အပ၊၁။၇၃၊ ၂၇၆။ အာဟုတိန္တိ အန္နပါနာဒိအနေကဝိဓံ

ပူဇာသက္ကာရူပကရဏံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ ယံ ဟိ ကိဉ္စိ အဂ္ဂိမှိ ဇုဟိတဗ္ဗံ၊ တံ သဗ္ဗံ အာဟုတိတိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ အာနေတွာ ဟုနိတဗ္ဗတော အာဟုတိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၀။ (—ဒီ၊၁။၅၂။ မ၊၂။၁၈၃။ သံ၊၁။၁၄၂။ သံ၊၂။၁၇၀။ သုတ္တနိ။၂၉၇၊၃၄၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈၊၂၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၄၀။) (၂) မန္တာဟုတိ ယညမုတ္တုပသေဝနာ။ သုတ္တနိ။၃၁၇။ အာဟုတိတိ အဂ္ဂိဟောမကမ္မံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။

အာဟုတိဂန္ဓ (ပု) [အာဟုတိ+ဂန္ဓ] ယဇ်ပူဇော်အပ်သော စားသောက်ဘွယ်၏အနံ့။ သေယျထာပိ နာမ ဗြာဟ္မဏာ အာဟုတိဂန္ဓေန ဓာဝန္တိ၊ မ၊၃။၂၀၆။

အာဟုတိပိဏ္ဍ (ပု) [အာဟုတိ+ပိဏ္ဍ] မီး၌ထည့်သွင်းပူဇော်အပ်သော နို့ဃနာထမင်း။ အာဟုတိပိဏ္ဍ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၈၈)န္တိ ဇုဟိတဗ္ဗပိဏ္ဍံ။ ဇုဟနဝသေန အဂ္ဂိမှိ ပက္ခိပိတဗ္ဗပါယာသပိဏ္ဍန္တိ အဓိပ္ပါယော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၄၀။

အာဟုတီနံ ပဋိဂ္ဂဟ (တိ) [အာဟုတီနံ+ပဋိဂ္ဂဟ၊ အလုတ္တသမာသ်။] လှူဒါန်းပူဇော်ဘွယ်တို့ကို ခံယူခြင်းငှါ ထိုက်သော။ နိဗ္ဗုတော လောကမဟိတော၊ အာဟုတီနံ ပဋိဂ္ဂဟော။ အပ၊၁။၁၉၀။ အာဟုတီနံ ပဋိဂ္ဂဟောတိ အာဟုတိနော ဝုစ္စန္တိ ပူဇာသက္ကာရာ၊ တေသံ အာဟုတီနံ ပဋိဂ္ဂဟေတုံ အရဟတီတိ အာဟုတီနံ ပဋိဂ္ဂဟော၊ အလုတ္တကိတန္တသမာသော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ (—ထေရ။၃၀၄။ အပ၊၁။၁၂၄။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၊၄၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၈။ မူလဋီ၊၁။၂၅။)

အာဟုန (နု) [(၁) အာ+ဟု+ယု။ အာနေတွာ ဟဝနံ ဒါနံ အာဟုနံ။ မူလဋီ၊၁။၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၂၈။ (၂) အာ+ဟု+တ။ တကို နပြု။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်နှင့် နိရုတ္တိဒီပနီ။ နှာ-၃၂၊ ၅၀၁-တို့ အလိုတည်း။ သို့သော် ဟုနိတဗ္ဗံ၊ ဟုနနံ ပုဒ်တို့ ပါဌ်မှန်ဖြစ်ခဲ့လျှင် အာရှေးရှိသော ဟုဓာတ်၊ ကိယာဒိနာပစ္စည်း၊ အပစ္စည်းလည်း ဖြစ်သင့်၏။ အာနေတွာ ဟုနိတဗ္ဗန္တိ အာဟုနံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၅။ အာဒရေန (အာနေတွာ) ဟုနနံ ပူဇနံ အာဟုနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၉။] (က) ပင့်ဖိတ်၍ ပေးလှူပူဇော်ခြင်း။ (ခ) အဝေးမှဆောင်ယူ၍—ရိုသေစွာ—လှူဒါန်းပူဇော်ခြင်း—လှူဒါန်းပူဇော်အပ်သော ပစ္စည်းဝတ္ထု။ အာဟုနေယျ-ကြည့်။

အာဟုနေယျ (ပု) [(၁) အာဟုန+ဏေယျ။ ရူ၊နှာ။၂၃၀။ အာဟုန+ဧယျ။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၇၇၅။] အဝေးမှဆောင်ယူ၍—လှူဒါန်းပူဇော်ခြင်း—လှူဒါန်းပူဇော်အပ်သောပစ္စည်းဝတ္ထု—ကို ခံယူထိုက်သော၊ ပုဂ္ဂိုလ်(ဘုရား,တရား, အရိယာသံဃာ,မိဘ)။ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ တီဟိ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု အာဟုနေယျော ဟောတိ။ အံ၊၁။၂၄၆။ အာဟုနေယျောတိ အာဟုတိသင်္ခါတံ ပိဏ္ဍပါတံ ပဋိဂ္ဂဟေတုံ ယုတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ အာနေတွာ ဟုနိတဗ္ဗန္တိ အာဟုနံ၊ အာဟုတီတိ အတ္ထော၊ ကေနစိ အာဟ “အာဟုတိသင်္ခါတံ ပိဏ္ဍပါတ”န္တိ။ ဒူရတောပိ အာနေတွာ သီလဝန္တေသု ဒါတဗ္ဗဿေတံ အဓိဝစနံ။ ပိဏ္ဍပါတန္တိ စ နိဒ္ဒေသနမတ္တံ။ အာနေတွာ ဟုနိတဗ္ဗာနံ ဟိ စီဝရာဒီနံ စတုန္နံ ပစ္စယာနမေတံ အဓိဝစနံ အာဟုနန္တိ။ တံ အရဟတီတိ အာဟုနေယျော။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၅။ အာဟုနေယျာတိ ဘိက္ခဝေ မာတာပိတူနံ ဧတံ အဓိဝစနံ ...အာဟုနေယျာ စ ပုတ္တာနံ၊ ပဇာယ အနုကမ္ပကာ။ အံ၊၁။ ၁၃၁၊၁၃၂။ ဣတိဝုတ်၊၂၆၉။ ဇာ၊၂။၈၂။ အာဟုနေယျာတိ အာနေတွာ ဟုနိတဗ္ဗန္တိ အာဟုနံ၊ ဒူရတောပိ အာနေတွာ ဖလဝိသေသံ အာကင်္ခန္တေန ဂုဏဝန္တေသု ဒါတဗ္ဗာနံ အန္နပါန ဝတ္ထစ္ဆာဒနာဒီနံ ဧတံ နာမံ။ ဥပ-

ကာရ ခေတ္တတာယ တံ အာဟုနံ အရဟန္တီတိ အာဟုနေယျာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၀။ အာဒ-ရေန (အာနေတွာ)ဟုနနံ ပူဇနံ အာဟုနန္တိ သက္ကာရော အာဟုနန္တိ ဝုစ္စတိ။ တံ အာဟုနံ အရဟန္တိ မာတာပိတရော။ တေနာဟ ဘဂဝါ အာဟုနေယျာတိ ဘိက္ခဝေ မာတာပိတူနံ ဧတံ အဓိဝစနန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၇၀။ (—မ၊၂။၄၉။ သံ၊၁။၁၄၃။ အံ၊၁။၆၄။ အဘိ၊က။၃၉၈-၉။ ဣတိဝုတ်။၂၅၅။ ဝိမာန။ ၉၅။ ဇာ၊၂။၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ။၁။၂၁၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၂-၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၇၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃၀၊ ၃၅၃။ သာရတ္ထ၊၂။၇၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၃၀။)

အာဟုနေယျဂ္ဂိ (ပု) [အာဟုနေယျ+အဂ္ဂိ] ပူဇော်ခြင်းကို ခံယူထိုက်သော မိဘဟူသောမီး၊ မိဘမီး။ (မိဘတို့သည် သားသမီးတို့၏ ကျေးဇူးရှင်များ ဖြစ်သောကြောင့် (ပင်ကိုယ်က မပူလောင်စေတတ်သော်လည်း) ထိုမိဘတို့၌ စော်ကား ပြစ်မှားသော သားသမီးတို့ကို အပါယ်စသည်တို့၌ ကျရောက်စေတတ်သဖြင့် မီးကဲ့သို့ ပူလောင်စေတတ်၏၊ ထို့ကြောင့် မိဘတို့ကို "အာဟုနေယျဂ္ဂိ"ဟု ဟောတော်မူသည်။) အပရေပိ တယော အဂ္ဂီ အာဟုနေ-ယျဂ္ဂိ ဂဟပတဂ္ဂိ ဒက္ခိဏေယျဂ္ဂိ။ ဒီ၊၃။၁၈၂။ (—အံ၊၂။၄၂၀။) အာဟုနေယျဂ္ဂီတိ အာဒီသု အာဟုနံ ဝုစ္စတိ သက္ကာရော။ အာဟုနံ အရ-ဟန္တီတိ အာဟုနေယျာ။ မာတာပိတရော ဟိ ပုတ္တာနံ ဗဟူပကာရတာယ အာဟုနံ အရဟန္တိ။.... ဣတိ အနုဒဟနဋ္ဌေန အာဟု-နေယျဂ္ဂီတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃ ၁၆၅။

အာဟုန္ဒရိက (တိ) [?] ကျဉ်းမြောင်သော။ အာဟုန္ဒရိကာ ဘိက္ခုနီနံ ဒိသာ အန္ဓကာရာ။ ဝိ၊၂။၃၉၁။ အာဟုန္ဒရိကာတိ သမ္ဗာဓာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ (—ဝိ၊၃။၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၀။)

အာဠက (ပု၊န) [အာ+လာ+ဏျု] (၁) နွားခြံ။ (၂) မြှားဖြောင့်သောကျည် (မိလိန္ဒ၊သျှ။၅၉၅)။ (၃) ဆင်ချည်တိုင်။ (၄) ချိုဖုတ်အမျိုးအစားတခု (အပ၊သျှ၊၂။၁၅၉-၌ ပဲတက်ပင်ဟု ပြန်ဆို၏)။ (၁) ဥသဘောဝ အာဠကံ ဘေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၇၅။ အာဠကန္တိ ဂေါဋ္ဌံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၈။ (၂) ဣသာသော အာဠကံ ပရိဟရတိ။ မိလိန္ဒ။၄၀၅။ (၃) နတ္ထိ ပရိက္ခာယတ္တော၊ န ပိ အာဠကကာ-သုယာ။ စရိယာ။၃၉၉။ ပက္ခိပန္တိ မမာဠကေ (စရိယာ။၃၉၉)တိ အာလာနတ္ထမ္ဘေ ပက္ခိပန္တိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁၃။ အာဠက လည်း ကြည့်။ (၄) အာဠကာ ဣသိမုဂ္ဂါ စ ကဒလိမာတု-လုင်္ဂိယော။ အပ၊၁။၁၇။ ဧတေ အာဠကာ-ဒယော ဂစ္ဆာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။

အာဠကမန္ဒာ (ထီ) [အာဠကာ+မန္ဒာ] အာလကမန္ဒာနှင့် အနက်တူ၊ ၎င်း-ကြည့်။

အာဠမ္ဗရ (ပု) [အာဠမ္ဗ+ရ+အ] ထက်စည်။ အညိဿာကစ္ဆေ အာဠမ္ဗရံ။ ဝိ၊၃။၂၁။ အာဠမ္ဗရန္တိ ပဏဝံ။ ဝဇိရ။၄၀၀။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၉၂။ ဝိမတိ၊၂။၉၃။ (—ဇာ၊၂။၁၉၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။၁၅၀။)အာလမ္ဗရ-လည်းကြည့်။

အာဠဝက (တိ) [အာဠဝီ+ က] (၁) အာဠဝီပြည်၌ မွေးဖွားသော၊ အာဠဝီပြည်မှ ထွက်ခွါ ရဟန်းပြုသော၊ ရဟန်း။ အာဠဝ-က ရဟန်း။ အာဠဝီပြည်၌ မွေးဖွားသော သူငယ်များကို အာဠဝကဟု ခေါ်၏။ ၎င်းတို့သည် ရဟန်းပြုသောအခါ၌လည်း အာဠ-ဝကဟု ထင်ရှားကုန်၏။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ အာဠဝကရဟန်းတို့၏ အတောင်းအရမ်းများမှုကို အကြောင်းပြု၍ ကုဋိကာရသိက္ခာပုဒ်နှင့် သစ်ပင် ခုတ်ခြင်းကြောင့် ဘူတဂါမသိက္ခာပုဒ်တို့

ကို ပညတ်ရသည်။ ဝိ၊၁။၂၁ဂ။ ဝိ၊၂။၅၁။ မဏိကဏ္ဌဇာတ်ကိုလည်း ဟောတော်မူသည်။ ဇာ၊၁။၇၁-၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇-၉-ကြည့်။ (၂) အာဠဝီပြည်ကို အစိုးရသော၊ မင်း။ အာဠဝကမင်း။ (၃) အာဠဝကမင်းသား။ (၄) အာဠဝီပြည်အနီး၌ နေသောဘီလူး၊ အာဠဝကဘီလူး။ အာဠဝကမင်း, အာဠဝကမင်းသား, အာဠဝကဘီလူးတို့၏ အကြောင်းအရာအကျဉ်းချုပ်မှာ—အာဠဝီပြည်၏အနီး တဂါဝုတ်မျှ ရှိသောအရပ်၌ အာဠဝကဘီလူး၏ နေထိုင်ရာ ဗိမာန်ရှိ၏။ အာဠဝီပြည့်ရှင် အာဠဝကမင်းသည် သားကောင်လိုက်၍ ပစ်ခတ်ရာမှ အပြန်တွင် အာဠဝက ဘီလူး၏ ဗိမာန်ရှိရာ ညောင်ပင်အောက်သို့ ဝင်ရောက်နားနေမိရာ အာဠဝကဘီလူးက စားရန် ဖမ်းယူလေသည်၊ အာဠဝကမင်းသည် "သူကို မစားဘဲ လွှတ်ပါ၊ နေ့စဉ် လူတယောက်နှင့် ထမင်းအိုး ပို့ပေးပါမည်ဟု ဝန်ခံကတိပေးကာ ပြန်လာသည်။ မင်းကြီးသည် မိမိ၏ ဝန်ခံချက်အတိုင်း နေ့စဉ် လူတယောက်နှင့် ထမင်းအိုး ပေးပို့နေရသည်။ ရှေးဦးစွာ ထောင်တွင်းမှ အကျဉ်းသားတို့ကို ပို့စေသည်၊ အကျဉ်းသားတို့ ကုန်သွားသောအခါ ကလေးငယ်များကို ပို့စေ၏။ ကလေးငယ်များ မရှိတော့သောအခါ မိမိ၏သား အာဠဝကမင်းသားကို ဘီလူးစားခံပို့လွှတ်ရန် အမိန့်ချမှတ်လိုက်၏။

မြတ်စွာဘုရားသည် အာဠဝကမင်းသားနှင့်အာဠဝကဘီလူးတို့ တရားထူးရရှိမည် ဖြစ်ကြောင်း သိမြင်တော်မူသဖြင့် အာဠဝကဘီလူး၏ ဗိမာန်သို့ ကြွရောက် သီတင်းသုံးတော်မူသည်။အာဠဝကဘီလူးသည် ထိုအချိန်၌ ဘီလူးအစည်းအဝေးသို့ သွားခိုက်ဖြစ်၏။ သူ၏ တံခါးစောင့် ဂဒြဘဘီလူးနှင့် သာတာဂိရနတ်, ဟေမဝတနတ်တို့က ပြောသဖြင့် သူ၏ဗိမာန်၌ မြတ်စွာဘုရားသီတင်းသုံး နေထိုင်ကြောင်းသိရှိရ၍ အမျက်ဒေါသ ပြင်းစွာ ထွက်လေသည်။ အာဠဝကဘီလူးသည် မိမိဗိမာန်သို့ ပြန်ကာ မြတ်စွာဘုရားအား လက်နက်အမျိုးမျိုးဖြင့် အစွမ်းကုန်တိုက်ခိုက်လေသည်။ မြတ်စွာဘုရားသည် အာဠဝကဘီလူးကို လက်နက်မပါ မေတ္တာတရားဖြင့် အောင်မြင်တော်မူသည်။ နောက်ဆုံး၌ အာဠဝက ဘီလူးသည် မြတ်စွာဘုရားအား– "ကိံ သူဓ ဝိတ္တံ ပုရိသဿ သေဋ္ဌံ" စသော ပုစ္ဆာများကို မေးမြန်းလျှောက်ထားရာ မြတ်စွာဘုရားက ဖြေကြားတော်မူ၏။ ဒေသနာတော်အဆုံး၌ အာဠဝကဘီလူး သောတာပန်ဖြစ်သည်။ နံနက်လင်းသောအခါ အာဠဝကမင်းသားလေးကို မင်းချင်းများက ခေါ်ဆောင်လာပြီး ဘီလူးလက်သို့ စားရန် ပေးလိုက်၏။ သောတာပန်ဖြစ်ပြီးသော ဘီလူးက မစားဘဲ မြတ်စွာဘုရားအား မင်းသားလေးကို လှူဒါန်းလိုက်၏။ မြတ်စွာဘုရားသည် အလှူခံတော်မူကာ မင်းချင်းတို့ လက်သို့ ပြန်ပေးပြီး မွေးမြူစေသည်။ ဤသို့လျှင် ထိုမင်းသားလေးသည် မင်းချင်းတို့ လက်မှ ဘီလူးလက်သို့, ဘီလူးလက်မှ မြတ်စွာဘုရားလက်သို့, မြတ်စွာဘုရားလက်မှ မင်းချင်းတို့ လက်သို့ အဆင့်ဆင့် ရောက်ရှိသောကြောင့် ဟတ္ထက အာဠဝကမင်းသားဟု အမည်တွင်သည်။ နောင်အခါ ဟတ္ထက အာဠဝကမင်းသားသည် ဥပါသကာ ငါးရာ အခြံအရံရှိသော အနာဂါမ် ဥပါသကာတဦး အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသည်၊ မြတ်စွာဘုရားသည် ဟတ္ထက အာဠဝကမင်းသားကို ပရိသတ်ကို သင်္ဂဟလေးပါးတို့ဖြင့် ချီးမြှောက်တတ်သော ဥပါသကာတို့တွင် အမြတ်ဆုံး ဧတဒဂ်အရာ၌ ထားတော်မူသည်။ အကျယ်ကို သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀၊၃၀ဂ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉၊၃၀၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂၊၂၃၃-ကြည့်။ (၁) အာဠဝကာ (ဝိ၊ ၁။၂၁ဂ)တိ အာဠဝီရဋ္ဌေ ဇာတာ ဒါရကာ

အာဠဝကာ နာမ၊ တေ ပဗ္ဗဇိတကာလေပိ အာဠဝကာ တွေဝ ပညာယိံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၇။ (–ဝိ၊၂။၅၁။ ဝိ၊၄။၃၂၄။) အာဠဝိက-လည်း ကြည့်။ (၂) အာဠဝကော ကိရ ရာဇာ ဝိဝိဓနာဋကူပဘောဂံ ဆဍ္ဍေတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၉။) (၃) စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ ပရိသံ သင်္ဂဏှန္တာနံ ယဒိဒံ ဟတ္ထကော အာဠဝကော။ အံ၊၁။၂၇။ (–သံ၊၁။၄၃၁။ အံ၊ ၁။၁၃၅။) (၄) အာဠဝကော ယက္ခော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ သံ၊၁။၂၁၆။ သုတ္တနိ။ ၃၀၅။

အာဠဝကကုမာရ (ပု) [အာဠဝက+ကုမာရ] အာဠဝကမင်းသား။ နတ္ထိ ဒေဝ နဂရေ ဒါရကော ဌပေတွာ အန္တေပုရေ တဝ ပုတ္တံ အာဠဝကကုမာရန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ အာဠဝက-လည်း ကြည့်။

အာဠဝကသုတ္တ (န) [အာဠဝက+သုတ္တ] အာဠဝကသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဂါထာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၀-သံယုတ်၊ ၁၂-သုတ်။ သံ၊ ၁။၂၁၆-၇။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ သုတ္တနိပါတပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ သုတ္တနိ၊၃၀၅။

အာဠဝိက (တိ) [အာဠဝီ+ဏိက] အာဠဝီပြည်၌ မွေးဖွားသော၊ အာဠဝီပြည်မှ ထွက်ခွါရဟန်းပြုသော။ အာဠဝိယံ အာဠဝိကေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ။ ကင်္ခါ။၁၃၅။ အာဠဝိကာ နာမ အာဠဝိရဋ္ဌေ ဇာတာ ဒါရကာ၊ တေ ပဗ္ဗဇိတကာလေပိ အာဠဝိကာတွေဝ ပညာယိံသု။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၄၀။ အာဠဝိကာ ဘိက္ခုနီ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ။ သံ၊၁။၁၂၉။ အာဠဝိကာတိ အာဠဝိယံ ဇာတာ အာဠဝိနဂရတော ယေဝ စ နိက္ခမ္မ ပဗ္ဗဇိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။

အာဠဝိဂေါတမ (ပု) [အာဠဝီ+ဂေါတမ] အာဠဝိဂေါတမ အမည်ရှိသူ။ ယထာ အဟူ ဝက္ကလိ မုတ္တသဒ္ဓေါ၊ ဘဒြာဝုဓော အာဠဝိ ဂေါတမော စ။ သုတ္တနိ၊၄၅၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။

အာဠဝိနဂရ (န) [အာဠဝီ+နဂရ] (၁) အာဠဝီမြို့။ (၂) အာဠဝီမြို့၌ နေထိုင်သူ၊ အာဠဝီမြို့သူ မြို့သား။ (ဥပစာအားဖြင့် အာဠဝီမြို့သားတို့ကို အာဠဝိနဂရဟု ဆိုသည်။) (၁) အာဠဝိက-ကြည့်။ (၂) သာဓု သာဓူတိ သကလံ အာဠဝိနဂရံ ကောလာဟလေန ယက္ခာဘိမုခံ အဟောသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ အာဠဝိနဂရန္တိ အာဠဝိနဂရဝါသိနော ဝဒတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၉။ အာဠဝီ-လည်း ကြည့်။

အာဠဝိရဋ္ဌ (န) [အာဠဝီ + ရဋ္ဌ] အာဠဝီ-တိုင်း-ပြည်-နိုင်ငံ။ အာဠဝီ ကြည့်။

အာဠဝီ (ထီ) [အလံ+ဝီ။ အလံ ဘူသနံ မေတ္တာတိ အာဠဝီ၊ ဝိ,ဠတ္တဥ္စ။ ဓာန်၊ဋီ၊၂၀၀။] (၁) အာဠဝီ-တိုင်း-ပြည်-နိုင်ငံ။ (၂)အာဠဝီမြို့။ (၁) ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ အာဠဝိယံ ဝိဟရတိ။ အံ၊၁။၁၃၅။ အာဠဝိယန္တိ အာဠဝိရဋ္ဌေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ အာဠဝိယန္တိ အာဠဝိရဋ္ဌေ, န အာဠဝိနဂရေ။ တေနာဟ အာဠဝိယန္တိ အာဠဝိရဋ္ဌေတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၀။(၁)(၂) ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ အာဠဝိယံ ဝိဟရတိ။ သံ၊၁။ ၂၁၆။ သုတ္တနိ၊၃၀၅။ အာဠဝိယန္တိ အာဠဝီတိ တံ ရဋ္ဌမ္ပိ နဂရမ္ပိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။ တတ္ထ ပန ကာ အာဠဝီ၊.... အာဠဝီတိ ရဋ္ဌမ္ပိ နဂရမ္ပိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ အာဠဝိယန္တိ ဣတ္ထိလိင်္ဂဝသေန တံ ရဋ္ဌမ္ပိ နဂရမ္ပိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၃၁၀။ (–သံ၊၁။၁၈၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ သံ၊ ဋီ၊၁။၂၈၇။)

အာဠဟန (န) [အာ+ဒဟ+ယု] အာဠာဟနနှင့် အနက်တူ၊ ဍင်း-ကြည့်။

အာဠာန (န) [အာ+လာ+ယု] ချည်တိုင်၊ ဆင်ချည်တိုင်။ အာလာန-ကြည့်။

အာဠာရ[၁] (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] အာဠာရမည်သောသူ။ ရှည်၍ ကြောင်သော မျက်စိရှိသောကြောင့် အာဠာရအမည်ရသည်၊ ကာလာမအနွယ်၌ ဖြစ်၍ အာဠာရ ကာလာမဟု အမည်နှစ်မျိုးတွဲ၍ ခေါ်ဝေါ်သည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ ဂေါတမဘုရားအလောင်းတော်သည် တောထွက်၍ ရဟန်းပြုပြီးနောက် အာဠာရထံ၌ နည်းခံ၍ အာကိဉ္စညာယတနဈာန်တိုင်အောင်ဖြစ်စေခဲ့ဘူးသည်၊ အကျယ်ကို မ၊၁။၂၂၀-၁။ ကြည့်။ မိလိန္ဒပဉှာပါဠိ (၂၃၀)၌ အာဠာရသည် ဘုရားအလောင်းတော်၏ လေးဦးမြောက် ဆရာဟု ဆိုသည်။ အာဠာရော (ဒီ၊၂။၁၀၀။ မ၊၁။၂၂၀)တို တဿ နာမံ၊ ဒီဃပိင်္ဂလော ကိရေသော တေနဿ အာဠာရောတိ နာမံ အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ (—ဝိ၊၃။၁၀။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၀။ ဝိမတိ၊၂။၀၀။)

အာဠာရ[၂] (နှ) [?]စဖိုအိမ်၊ မီးဖိုဆောင်၊ မီးတင်းကုပ်။ အာဠာရိက-ကြည့်။

အာဠာရ[၃] (တိ) [?] (၁) ထူထဲသော။ များပြားသော။ (၂) ကွေးကောက်သော။ (၃) ကျယ်သော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ အဠာရနှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အာဠာရပမှ (တိ) [အာဠာရ+ပမှ] (၁) ထူထဲ-များပြား-သော မျက်တောင်မွေးရှိသော၊သူ။ (၂) ကွေးကောက်သော ရှည်သော ညိုသော မျက်တောင်မွေး ရှိသော၊သူ။ (၃) ကျယ်ဝန်းသော မျက်လုံးရှိသော။ (၁) အာဠာရပမှာ (ဝိမာန၊၉၂)တိ ဗဟလသင်္ဂတပခုမာ၊ ဂေါပခုမာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၅၉။ (၂) အာဠာရပမှေ (ပေတ။၁၇၂)တိ ဝေလ္လိတ ဒီဃ နီလ ပခုမေ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၄။ (၃) အာဠာရပမှာ ဟသုလာ။ အပ၊၁။၄၃။ အာဠာရာနိ မဟန္တာနိ အက္ခိနိ မဏိဂုဠသဒိသာနိယာသံ ဣတ္ထိနံ တာ အာဠာရပမှာ ဘမရာနမိဝ မန္ဒလောစနာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ အာဠာရပမှာ (ဇာ၊၂။၃၂၄။)တိ ဝိသာလက္ခိဂဏ္ဍာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၂။ အဠာရ-ပမှ-လည်း ကြည့်။

အာဠာရိက (တိ)[(၁)အာဠာရ+ဏိက။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃။ (၂) အဠာရ+ဏိက။ ခန်၊ဋီ။၄၆၄။ (အာရာလိက-သံ)] စဖိုအိမ်၌ ယှဉ်သော၊သူ။ (က) စဖိုသည်၊ စားတော်ကဲ၊ ထမင်းချက်သမား။ (ခ) အကြော်သည်၊ မုံ့သည်၊ မုံ့ရောင်း၍ အသက်မွေးသူ။ (က) အာဠာရိကော တဒါ ဟောမိ။ ဇာ၊၂။၆၇။ အာဠာရိကောတိ ဘတ္တကာရကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၊၃၁၃။ (ခ) အာဠာရိကာ (ဒီ၊၁။၄၀)တိ ပူဝိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ အာဠာရံ ဝုစ္စတိ မဟာနသံ တတ္ထ နိယုတ္တာတိ အာဠာရိကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၃၃။ (—ဇာ၊၂။၂၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၆။)

အာဠာရိကကမ္မ (နှ) [အာဠာရိက+ကမ္မ] စားဖိုသည်—စားတော်ကဲ—ထမင်းချက်သမား—၏—အမှု — လုပ်ငန်း — အလုပ်အကိုင်။ အာစိက္ခိဿာမိ တာဝဿ တဿ ဣမေဝ အာဠာရိကကမ္မံ ကတ္ဝာ ဝသနဘာဝန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၃၂၄။

အာဠာ(ဠ)ဟန (နှ) [အာ+ဒဟ+ယု။ အာဂန္တွာ ဒဟန္တိ အတြ အာဠဟနံ။ ဒဟ ဘသ္မီကရဏေ၊ယု၊ ဒဿ ဠော၊အာဠာဟနမ္ပိ။ ခန်၊ဋီ၊၄၀၅] သူသေကောင်ဖုတ်ရာ အရပ်၊ သုသာန်၊ သင်္ချိုင်း။ ယာဝါဠာဟနာ (ယာဝ-အာဠာဟနာ။ သံ၊၂။၁၇၀) ပဒါနိ ပညာယန္တိ။ ဒီ၊၁။၅၂။ သံ၊၂။၁၇၀။ ယာဝါဠာဟနာတိ ယာဝ သုသာနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ တဿ အာဠာဟန (ပေတ၊၁၆၅) န္တိ တဿ ရညော သရီရဿ ဒဍ္ဎဋ္ဌာနံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၅၁။ (—မ၊၂။၃၀၉။ ထေရီ။၃၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၅၆။)

အာဠာဟနဋ္ဌာန (နု) [အာဠာဟန+ဋ္ဌာန] ဖုတ်ကျည်းသင်္ဂြိုဟ်ရာ–မီးရှို့ရာ–အရပ်။ တာသံ တံ တံ အာဠာဟနဋ္ဌာနံ ဒဿေတွာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၅၆။

အာဠိ[၁](ဠီ) (ထီ) [အာ+အလ+ဣ] (၁) ကန်သင်း၊ ကန်ပေါင်၊ ဆည်ရိုး၊ ဆည်ပေါင်၊ တံတား။ (၂) မိတ်ဆွေမ။ (၃) အစဉ်အတန်း။ (၁) အာဠိယာ ဗန္ဓနံ ဗန္ဓာပနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ တမေနံ ဗလဝါ ပုရိသော ယတော ယတော အာလိံ မုဉ္စေယျ။ အံ၊၂။၂၃။ (–သာရတ္ထ၊၂။၃၆၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။) (၁) (၂) အာဘောဂေါ ပုဏ္ဏတာဝဇ္ဇေ-သွာဠိတ္ထိ (သွာလိတ္ထိ။ အဘယာ၊သျ။ တောင်ပေါက်၊သျ။) သခိ သေတုသု။ ဓာန်။၁၀၈၃။ (၂) သခီ တွာလိ (တွာလီ။ အဘယာ၊သျ။ တွာဠိ။ တောင်ပေါက်၊သျ) ဝယဿာထ။ ဓာန်။၂၃၈။ န ခေါ မေ ရုစ္စတိ အာဠိ။ ဇာ၊၁။၁၉၈။ အာဠီတိ အာလပနံ၊သခိ သဟာယိကေတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၈။ (၃) ပကဋ္ဌာနံ ဝစနပ္ပဗန္ဓာနံ အာဠီတိ ပါဠိ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၂။ နီတိ၊ဓာ။၃၄၀။ အာဝလိ-လည်း ကြည့်။

အာဠိ[၂] (ပု) [အာဠ+ဣ] ကင်းမြီးကောက်၊ ကင်းပုဇွန်။ ဝိစ္ဆိကော တွာဠိ (တွာလိ။ အဘယာ၊ သျ။ တောင်ပေါက်၊ သျ) ကထိတော။ ဓာန်။၆၂၁။ အာဠ ဝိစ္ဆိကနင်္ဂုလံ၊ တံယောဂါ အာဠိ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၂၁။

အာဠိင်္ဂ (ပု) [အာ+လိဂိ+ဏ] အာလိင်္ဂ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အာဠိန္ဒ (ပု) [အလိ+ဣန္ဒ] အိမ်ဦး၊ ကျောင်းဦး၊ ဆင်ဝင်။ အာလိန္ဒ-ကြည့်။

အာဠိန္ဒက (ပု) [အာဠိန္ဒ+က] အာလိန္ဒကနှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အာဠိန္ဒကဝါသီ (တိ) [အာဠိန္ဒက+ဝသ+ဏီ] အာလိန္ဒကဝါသီနှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အာဠိပ္ပဘေဒ (ပု)[အာဠိ+ပဘေဒ] ကန်သင်း–ကန်ပေါင်–ကို ဖောက်ဖျက်တတ်သော ရေ။ ဧဝံ ဟိ တဿ ဘိက္ခဝေ ဇမ္ဗာလိယာ အာဠိပ္ပဘေဒေါ ပါဋိကင်္ခေါ။ အံ၊၁။၄၇၅။ အာဠိပ္ပဘေဒေါ ပါဋိကင်္ခေါတိ ပါဠိပ္ပဘေဒေါ ပါဋိကင်္ခိတဗ္ဗော။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။

အာဠိဗဒ္ဓ(န္ဓ) (တိ) [အာဠိ+ဗဒ္ဓ(န္ဓ)] ကံသင်းဖြင့်ဖွဲ့အပ်သော၊ဖွဲ့ထားသော ကံသင်းရှိသော။ စတုရဿာ ပေါက္ခရဏီ အဿ အာဠိဗဒ္ဓါ ပူရာ ဥဒကဿ။မ၊၃။၁၃၈။ အာဠိဗဒ္ဓါတိ မရိယာဒဗဒ္ဓါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။

အာဠိမ္ပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+လိပ+(ဒီပ?) ဏေ+တုံ] မီးတောက်လောင်စေခြင်းငှါ၊ မီးရှို့ခြင်းငှါ။ န သက္ကောန္တိ အာဠိမ္ပေတုံ။ ဒီ၊၂။၁၃၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။) အာလိမ္ပေတုံ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အာဠိမ္ပေဿာမ (ကာ၊ကြိ) အာလိမ္ပေတိ-ကြည့်။

အာဠှက[၁] (ပု) [အာ+ဟန+ဏွု] ဆင်ချည်တိုင်။ အာလာန မာဠှကော ထမ္ဘော။ ဓာန်၊၃၆၄။ အာဟနန္တိ ဗန္ဓန္တျသ္မိံ အနေန ဝါ အာဠှကော၊ ဟန မာတု၊ နဿ ဠော၊ ဝဏ္ဏဝိပရိယာယော စ။ ဏွု။ဓာန်၊ဋီ။၃၆၄။ (တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊သျှဋ္ဌ "ဟထိုးမပါသော အာဠှက-သာ ယုတ္တတရဟု ဆုံးဖြတ်၏၊ ဝိ၊ပိ၊ ဓာန်-၌လည်း။ ဟထိုးနှင့် အာဠှကသဒ္ဒါ ပြည်ဟော, ဟထိုးမဲ့ အာဠှကသဒ္ဒါ ဆင်ချည်တိုင်ဟော-ဟု မာဂဓအဘိဓာန်၌ ဆိုကြောင်း ပြဆိုထား၏။ အာဠှကလည်း-ကြည့်)

အာဠှက[၂] (ပု၊နု) [အဟ+ဏွု(အာလက-သံ)] ပြည် (လေးစလယ်)။ အာဠှကော စတုရော ပတ္ထာ။ ဓာန်၊၄၈၂။ စတုပတ္ထာ အာဠှကော၊ အဟ ပူဇာယံ၊ ဏွု၊ ဠှတ္တာဒိ ဓာန်၊ဋီ၊၄၈၂။ အာဠှကော နိတ္ထိယံ တုမ္ဗော။ ဓာန်။၄၈၄။ အာဠှကံ သပ္ပိ.... အာဟရ

ပေတွာ။ ဝိ၊၁။၇၀။ (—အပ၊၁။၂၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။)

အာဠကထာလိကာ (ထိ) [အာဠက+ထာလိကာ] ပြည်ဝင်အိုး၊ တပြည်ချက်ထမင်းအိုး။ သုပ္ပတိဋ္ဌဿ ခေါ ပန ဗြာဟ္မဏ ဓမ္မိကနိဗြောဓရာဇဿ တာဝ မဟန္တာနိ ဖလာနိ အဟေသုံ သေယျထာပိ နာမ အာဠကထာလိကာ။ အံ၊၂။၃၂၄။ အာဠကထာလိကာတိ တဏ္ဍုလာဠကဿ ဘတ္တပစနထာလိကာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။

ဠ—"ဠ"အက္ခရာ၊ "ဠ" သရ။ လေးဆယ့်တလုံးသော အက္ခရာ, ရှစ်လုံးသော သရတို့တွင် သုံးလုံးမြောက်—အက္ခရာ—သရ။

ဠကာရ (ပု) [ဠ+ကာရ] ဠ-အက္ခရာ။ ဠကာရဿ ဧ-ကာရံ ကတွာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉။

ဠကာရလောပ (ပု) [ဠကာရ+လောပ] ဠ အက္ခရာ၏—ကျေ-ပျောက်-ခြင်း။ သုဠဒ္ဓိ သုဒ်၊ သန္ဓိဝသေန ဠကာရလောပေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ (—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၀။)

ဠက္က (ပု) [ဠစ+အ] ဝက်ဝံ။ အစ္ဆော ဠက္ကော စ ဠသော တု။ ဓာန်။၆၁၂။ ဠစ ထုတိယံ၊ အ၊ ဠက္ကော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၁၂။ ဠက္ကာ ဂေါဏသိရာ ဗဟူ။ ဇာ၊၂။၃၄၆။ ဠက္ကာတိ အစ္ဆာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၆။

ဠက္ကဋ (?) [?] ပန်းပင်တမျိုး၏အမည်၊ မာလာ ဂစ္ဆန္တိ ဠက္ကဋာဒိ မာလာဂစ္ဆံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၆။

ဠက္ကာသ (?) [?] အစေး၊ သစ်စေး။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဠက္ကာသံ ပိဋ္ဌမဒ္ဒန္တိ။ ဝိ၊၄၊၂၉၆။ ဠက္ကာသန္တိ ရုက္ခနိယျာသံ ဝါ သိလေသံ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။ (—ဝဇိရ။၅၂၅။)

ဠက္ခက (တိ) [ဠက္ခ+ဏျု] ရှုတတ်သော၊ ဆင်ခြင်တတ်သော။ ဥပေက္ခကောတိ ဥပတ္တိတော ဠက္ခကော ဟောတိ၊ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၃။

ဠက္ခဏ (နု) [ဠက္ခ+ယု] ဠက္ခန-နှင့် အနက်တူ၊ ရှင်း-ကြည့်။

ဠက္ခဏသီလ (တိ) [ဠက္ခဏ+သီလ] ရှုလေ့-ဆင်ခြင်လေ့ - ရှိသော၊ သူ။ သံသာရေ ဘယံ ဠက္ခဏသီလော ဘိက္ခု အဓိဝါသယေ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၀။

ဠက္ခဏိကာ (ထိ) [ဠက္ခဏ+ဏ+က+အာ။ သုဘာသုဘဿ ဠက္ခဏံ နိရူပနံ ယဿာတ္ထိတိ။ ဌ၊ သကတ္တေ ကော။ ဓာန်၊ဋီ။၂၃၆။] နတ်ဝင်သော မိန်းမ၊ နတ်ကတော်၊ မှော်ကတော်။ သော ဘိက္ခဝေ ဠတ္ထိ ဠမသ္မိံ ယေဝ ရာဇဂဟေ ဠက္ခဏိကာ အဟောသိ။ ဝိ၊၁။၁၄၇။ သံ၊၁။၄၅၀။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၇။)

ဠက္ခဏိကာကမ္မ (နု) [ဠက္ခဏိကာ+ကမ္မ] မှော်ကတော် - နတ်ကတော် - ၏ - အမှု - လုပ်ငန်း။ သာ ကိရ ဠက္ခဏိကာကမ္မံ ကရောန္တီ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။

ဠက္ခတိ (ကြိ) [ဠက္ခ+အ+တိ] (က) ရှု-ဆင်ခြင်-၏။ (ခ) (ခံစားသောအားဖြင့်) ဆင်ခြင်၏၊ ခံစား၏။ (က) သံသာရေ ဘယံ ဠက္ခတီတိ ဘိက္ခု။ ဠတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၁။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ သာရတ္ထ၊၁။၄၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၀။ မ၊ဋီ၊၁။၉၂။) ဠက္ခန္တိ-နေတ္တိ၊ဝိ။၅၃။ ဠက္ခာမိ- အပ၊၂။၂၁၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။ ဠက္ခေယျ- မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၉။ (က) (ခ) ဥပပတ္တိတော ယုတ္တိတော ဠက္ခတိ အနုဘဝတီတိ ဥပေက္ခာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၆။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၅။)

ဣက္ခ (ဏ) န (န၊ထိ) [ဣက္ခ+ယု] ရှု-ဆင်ခြင်-ခြင်း။ ဥပပတ္တိတော ဣက္ခဏ-ဝသေန (ဣက္ခနဝသေနဝ) သဗ္ဗသမ္ဘာရကိစ္စ-နိပ္ဖတ္တိတော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၇၃။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၀။ အဇ္ဈုပေက္ခနာတိ အဓိ-ကာ ဟုတွာ ဣက္ခနာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၂။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၃။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၇၇။ မူလဋီ၊၂။၁၇၄။ အနုဋီ၊၂။၁၇၃။)

ဣက္ခနာကာရ (ပု) [ဣက္ခန+အာကာရ] ရှု-ဆင်ခြင်-ခြင်း အခြင်းအရာ။ ဥပေက္ခနာတိ ဥပပတ္တိတော ဣက္ခနာကာရော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၄၄။

ဣက္ခန္တ (တိ) [ဣက္ခ+အ+အန္တ] ရှု-ဆင်ခြင်-တတ်သော၊သူ။ ဘိက္ခုတိ သံသာရေ ဘယံ ဣက္ခန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၉။

ဣက္ခာ (ထိ) [ဣက္ခ+အ+အာ] (၁) (က) ရှု-ဆင်ခြင်-ခြင်း။ (ခ) (ခံစားသော အားဖြင့်) ဆင်ခြင်ခြင်း၊ ခံစားခြင်း။ (၂) ရှု-ဆင်ခြင်-ကြောင်းဖြစ်သောတရား။ (၁) (က) ကေန ပကာရေန ဣက္ခံ ဩလောကနံ ကရောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၂။ (ခ) အထ ဝါ ဥပေတာ ယုတ္တာ သုခဒုက္ခာနံ အဝိရုဒ္ဓါ ဣက္ခာ အနုဘဝနံ ဥပေက္ခာ။ မူလဋီ၊၁။၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၉။) (၂) အထ ဝါ ဣက္ခတိ တာယာတိ ဣက္ခာ၊ မဂ္ဂဖလသမ္မာဒိဋ္ဌိ။ သဟ ဣက္ခာယာတိ သေက္ခာ။သာရတ္ထ၊ ၁။၄၆။သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၇။ မ၊ဋီ၊၁။၉၂။

ဣက္ခာပယိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဣက္ခ+ဏာပယ+တုံ] ရှု-ဆင်ခြင်-စေခြင်းငှါ။ ဒုပ္ပေက္ခာပယောတိ ဣက္ခာပယိတုံ ဒုက္ခော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၂၅၊

ဣင်္ဂ (ပု) [ဣင်္ဂ+အ] အခြင်းအရာ၊ အမူအရာ။ အာကာရော ဣင်္ဂိတံ ဣင်္ဂေါ။ ဓာန်။၇၆၄။

ဣင်္ဂါလကု (ထိ)(?) မီးကျီးတွင်း၊ ဣင်္ဂါလကု-ယာဝ ဥဇ္ဇလိတော။ ထေရီ။၄၂၂၊၃၇၇။ ဣင်္ဂါ-လကုယာတိ အင်္ဂါရကာသုယာ၊ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊ ၂၆၃။

ဣင်္ဂိတ (န) [ဣင်္ဂ+တ] အခြင်းအရာ၊ အမူ အရာ။ ရာဇာ တေသံ ဣင်္ဂိတံ ဒိသွာဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ ဣင်္ဂိတန္တိ အာကာရံ။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၁၆၇။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၆၊ ၂၇၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၇။)

ဣင်္ဂိတသညာ (ထိ) [ဣင်္ဂိတ+သညာ] အခြင်း အရာ-အမူအရာ-ဖြစ်သော အမှတ်အသား၊ တသ္မိံ ခဏေ ရာဇာ မဟာဇနဿ ဣင်္ဂိတသ-ညံ အဒါသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၁၀။)

ဣင်္ဂိတာကာရ (ပု) [ဣင်္ဂိတ+အာကာရ] အလို ဆန္ဒပြည့်ဝပုံ အမူအရာကို ပြသော အခြင်း အရာ။ ကောကာလိကဿ ဣင်္ဂိတာကာရံ ဒသေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။

ဣင်္ဃ (ဗျ) (က) တိုက်တွန်းခြင်း=စောဒနာ, ဥယျောဇနာ။ (ခ) တောင်းပန်ခြင်း=ယာ-စနာ။ (ဂ) စေခိုင်းခြင်း=အာဏတ္တိ။ (က) ဣင်္ဃ ဘန္တေ သရာပေဟိ။ ဝိ၊၁။၅၄။ ဣင်္ဃာတိ စောဒနတ္ထေ နိပါတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ ဣင်္ဃာ (ဝိ၊၃။၁၂၀)တိ ဥယျောဇနတ္ထေ နိပါတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။ (-ဒီ၊၂။၁၀၇။ ဒီ၊၃။၃၁။ မ၊၁။၄၀၂။ သံ၊၁။၂၁၇။ အံ၊၃။၄၂၆။ ဥဒါန။ ၁၄၅။ ဝိမာန။၇၇။ ဇာ၊၂။၂၆၀၊၃၇၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၃၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၈၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၃၊ ၃၇၂။) (ခ) တဒိင်္ဃ ဗြူဟိ (သုတ္တနိ။ ၄၁၃။ မဟာနိ။ ၁၉၆) တိ တံ မယာ ပုစ္ဆိတ-မတ္ထံ ဗြူဟိ၊ ယာစာမိ တံ အဟန္တိ။ ယာစ-နတ္ထော ဟိ ဣင်္ဃာတိ နိပါတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊

၂။ ၂၆၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၀ဂ။ (က) (ခ) လူဃာ (ဇာ၊၁။ ၆၆)တိ ယာစနတ္တေ စောဒနတ္တေ ဝါ နိပါတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၇။ (ဂ) လူဃာ (မ၊ ၂။ ၁၁၁)တိ အာဏတ္တိယံ နိပါတော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၅။

လူဃိတ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၆-၌ ရှိသော ယင်းပါဠိကား လူဂိတ-မှပျက်လာသော ပါဌ်ဖြစ်ဟန်ရှိ၏။

လူစ္စ (ကြိ၊ဝိ) [လူ+တွာ] ရောက်၍။ လူစ္စာတိ ဂမနုဿုက္ကဝစနမေတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉၆။ (—နီတိ၊ ဓာ။ ၂။)

လူစ္စေဝ (ဗျ) [လူတိ+ဧဝ။ နိဒဿနတ္တ လူတိ သဒ္ဒါနှင့် အဝဓာရဏတ္တ ဧဝသဒ္ဒါတို့ တွဲစပ်ထားသော နိပါတသမုဒါယသန္ဓိ။ လူတိသဒ္ဒါနှင့် သန္ဓိတွဲစပ်လျှင် များသောအားဖြင့် တိ ကို စ-ပြု၍ တွဲစပ်ရ၏ လူတိ-ကြည့်] ဤသို့သာလျှင်။ လူစ္စေဝ ဝတွာန (ဝိမာန။ ၇၄)တိ လူတိဧဝ ဥဒ္ဒေဟိတိအာဒိနာ ဝတွာ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၇။ (—ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၁ဂ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၃။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၉။ အံ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၂။)

လူစ္စေဝံ (ဗျ) [လူတိ+ဧဝံ။ လူတိသဒ္ဒါသည် ဆိုခဲ့ပြီးသော သဒ္ဒါအပေါင်း, အနက်အပေါင်းကို ညွှန်ပြ၍, ဧဝံ-သည် သဒ္ဒါအစဉ် အနက်အစဉ်ကို ညွှန်ပြသော နိဒဿနအနက်ရှိ၏။ တနည်း နိပါတသမုဒါယဖြစ်သော လူစ္စေဝံသဒ္ဒါသည် ဆိုခဲ့ပြီးသည်ကို နိဂုံးအုပ်ရာ၌ ဝါကျအစဝယ် အသုံးပြုရိုးဖြစ်သောသဒ္ဒါတည်း] ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဒ္ဒါအပေါင်း အနက်အပေါင်း, သဒ္ဒါအစဉ် အနက်အစဉ်ဖြင့်၊ ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့်။ လူစ္စေဝံ သဗ္ဗထာပိ ဒွါဒသာကုသလစိတ္တာနိ သမတ္တာနိ။ သင်္ဂဟ။ ၂။ လူတိသဒ္ဒေါ ဝစနဝစနီယ သမုဒါယ နိဒဿနတ္တော။ ဧဝံသဒ္ဒေါ ဝစနဝစနီယ ပဋိပါဋိသန္ဒဿနတ္တော။ နိပါတသမုဒါယော ဝါ ဧသော ဝစနဝစနီယနိဂမနာရမ္ဘော။ လူစ္စေဝံ ယထာဝုတ္တာနယေန .... သမတ္တာနိ ပရိနိဋ္ဌိတာနိ။ ဝိဘာဝိနီ။ ဂ၁။ (—ပေတ။ ၂၀၉။ ဇာ၊၁။ ၁ဂ၅၊ ၂၆၀။ ဇာ၊ ၂။ ဂ၄၊ ၉၁၊ ၂၆ဂ။)

လူဆ္စ (တိ) [လူဆ္စာ+ဏ] အလို-အာသာ-တဏှာ-ရမ္မက်-ရှိသော၊သူ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု လူဆ္စော ဝိဟရတိ လာဘာယ၊ အံ၊ ၃။ ၁၁၆-၇။

လူဆ္စက (နှ) [လူဆ္စာ+က] အလိုဆန္ဒ။ အဿဒမ္မသာရထိ....ပတောဒံ ဂဟေတွာ ယေနိစ္ဆကံ ယဒိစ္ဆကံ သာရေယျပိ ပစ္စာသာရေယျပိ။ မ၊ ၃။ ၁၃ဂ။ အံ၊ ၂။ ၂၃။ ယေနိစ္ဆကန္တိ ယေန ယေန မဂ္ဂေန လူဆ္စတိ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁။ (—ပေတ။ ၁၉ဂ။)

လူဆ္စနှ (ပု) [လူဆ္စာ+အနှ] အလို-အာသာ-တဏှာ-ရမ္မက်—သည် နှိပ်စက်အပ်သော-အလိုဆိုးနှိပ်စက်သော—သူ။ လူဆ္စနှာ ဝိလပိံသု တာ။ အပ၊ ၂။ ၂၀ဂ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၄၉။

လူဆ္စတိ (ကြိ) [လူသု+အ+တိ] အလိုရှိ၏၊ လိုချင်-နှစ်သက်-တောင့်တ—၏။ လူဆ္စတိ မဓုဂေါဠကံ ခါဒိတုံ။ ဝိ၊၁။ ဂ၄။ မာ ဓံ ဇညာတိ လူဆ္စတိ။ ထေရ။ ၂ဂ၇။ လူဆ္စတိ အဘိကခ်တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၁။ ဝုဒ္ဓိံ ယဿ စ လူဆ္စတိ (အပ၊ ၁။ ၄၇)တိ အဿ ရညော ဝုဒ္ဓိံ စ ဝိရုဠှိံ ယော လူဆ္စတိ ကာမေတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၁။ လူဆ္စတိ—ဝိ၊ ၁။ ၂၆၄။ ဝိ၊ ၃။ ၃၉၂။ ဝိ၊ ၄။ ၃၅၉။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၀။ သံ၊ ၁။ ၄၆၁။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၆၄။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၅၊ ၂၅၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၁၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄၊ ၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၊ ၁၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅ဂ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၉၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၃၁၄။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၆၆။ ၂၄၉။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၇၉။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၉။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၉၃၊ ၄၃၅။ လူဆ္စေ—ဇာ၊ ၁။ ၃၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၂။

လူဆ္စန္တိ—ဝိ၊ ၁။ ၂၄၅။ ဝိ၊ ၃။ ၁၉၃။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၄၊ ၃၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁ဂ၊ ၁၄၉၊ ၂၀၉။

ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃၊၂၅၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀၊၂၇၀၊၄၆၀။ မ၊ဋီ၊၁။၃၂၇။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၀၊၁၅၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၀၊၂၇၀။ အနု၊ဋီ၊၁။၂၀၉။ မူလ၊ဋီ၊၂။၁၄၅၊၂၂၃။ မူလ၊ဋီ၊၃။၆၆။ ဣစ္ဆာသိ—ဝိ၊၄။၂၂၈။ ဒီ၊၁။၁၇၈။ ဒီ၊၃။၁၂။ မ၊၂။၂၃၁။ သုတ္တနိ။၄၀၉။ မဟာနိ။၁၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၀၈၊၄၄၈။ မ၊ဋီ၊၁။၂၈၂။ မူလ၊ဋီ၊၁။၃၄။ မူလ၊ဋီ၊၃။၉၈။ ဣစ္ဆာထ—ဝိ၊၁။၁၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၄၅။ ဣစ္ဆာမိ— ဝိ၊၁။၈၆။ ဝိ၊၂။၁၀၆။ ဝိ၊၃။၁၉၄-၅၊၂၆၅။ ဒီ၊၁။၁၇၈။ မ၊၂။၂၃၁။ သံ၊၃။၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၈။ ဣစ္ဆေ — ထေရီ။၄၁၆။ ဇာ၊၁။၈၇၊၃၁၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၇။ ဣစ္ဆာမ— ဝိ၊၁။၁၁၁။ ဣစ္ဆာမသေ—ပေတ။၁၈၂။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၆။ ဣစ္ဆေယျ—ဝိ၊၄။၄၈၇။ ဒီ၊၂။၁၂၇။ ဓမ္မ။၂၅။ ထေရ။၃၀၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ ဣစ္ဆေ — ထေရ။၂၆၄။ သုတ္တနိ။၄၀၉။ မဟာနိ။၁၄၀။ ဇာ၊၁။၂၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၈။ ဣစ္ဆေယျုံ — ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၄။ ဣစ္ဆေယျာသိ—ဝိ၊၂။၃၂၅။ ဝိ၊၃။၃၈၁။ ဥဒါန။၉၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၆။ ဣစ္ဆေယျာထ—ဒီ၊၂။၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ ဣစ္ဆေယျာမိ— ဥဒါန။၉၇။ ဣစ္ဆေယျာမ—ဒီ၊၂။၂၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၅။ ဣစ္ဆေယျံ—စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ ဣစ္ဆိ—အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၂။ ဣစ္ဆိံသု—ဒီ၊၁။၁၃၅။ ဇာ၊၁။၂၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၄။ ဣစ္ဆိံ—ဇာ၊၁။၁၃၊၂၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၅။ ဣစ္ဆိဿတိ—ဒီ၊၂။၁၇၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ ဣစ္ဆိဿန္တိ — ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅၂။ ဣစ္ဆိဿာမ —ဝိ၊၄။၄၈၀။ ဒီ၊၂။၁၃၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၇၆။ ဣစ္ဆိသံ—သံ၊၁။၁၇၈။ ဇာ၊၁။၁၉၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။

ဣစ္ဆန (နာ၊ထိ) [ဣသု+ယု] အလိုရှိ—လိုချင်—နှစ်သက်—တောင့်တ—ခြင်း။ တံ အလဗ္ဘ-နေယျဝတ္ထုမှိ ဣစ္ဆနံ ဒုက္ခံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၈။ (—ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၇။ မ၊ဋီ၊၃။၂၉။ အနု၊ဋီ၊၃။၁၁၀။)

ဣစ္ဆနဣစ္ဆာ (ထီ) [ဣစ္ဆန+ဣစ္ဆာ] လိုချင်—နှစ်သက် — သော တဏှာ။ ရူပါဒီသု တဿ တဿ ဣစ္ဆနဣစ္ဆာယ ဝိသဋ္ဌာမိနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅။

ဣစ္ဆနက (န) [ဣစ္ဆန+က] (၁) လိုချင်—နှစ်သက်—ခြင်း။ (တိ) (၂) အလိုရှိသော၊ လိုချင်သော၊သူ။ (၁) ဣစ္ဆနကဝသေန ဣစ္ဆာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၂။ (တိ) (၂) သီလ-သုဒ္ဓိကာတိ သီလေန ဝိသုဒ္ဓိံ ဣစ္ဆနကာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၈။

ဣစ္ဆနဋ္ဌ (ပု) [ဣစ္ဆန+အတ္ထ] လိုချင်—နှစ်သက်—ခြင်း ဟူသော အနက်သဘော။ ဣစ္ဆန-ဋ္ဌေန ဣစ္ဆာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ (—ဝိမတိ၊၁။၇၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၉။)

ဣစ္ဆန္တ(တိ)[ဣသု+အ+အန္တ။ ထိ-၌ ဣစ္ဆန္တီ]အလိုရှိ—နှစ်သက်—သော၊သူ။ ယမ္ပိစ္ဆံ န လဘတိ တမ္ပိ ဒုက္ခံ။ ဒီ၊၂။၂၄၅။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၆။ ယမ္ပိစ္ဆန္တိ ယေနပိ ဓမ္မေန အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထုံ ဣစ္ဆန္တော န လဘတိ၊ တံ အလဗ္ဘနေယျဝတ္ထုမှိ

လဒ္ဓန် ဒုက္ခံ။ ဒီ၊၄၊ ၂။၃၈၈။ အဘိ၊၄၊ ၂။၁၀၂။ (လဒ္ဓါ-လည်း ကြည့်။) လဒ္ဓံ ဘဝန ံ မတ္တ-နော (သုတ္တနိ။၄၂၄)တိ အတ္တနော တာဏံ လဒ္ဓန္တော။ သုတ္တနိ၊၄၊ ၂။၂၈၂။ ပဋိမလ္လံ လဒ္ဓန္တော သာဒိယန္တော။ မဟာနိ။၁၃၃။ လဒ္ဓန္တောတိ အာကင်္ခမာနော။ မဟာနိ၊၄။ ၂၅၀။ မိဿာ မိဿိတုမိစ္ဆန္တိ၊ လသိသိဂ် ံ အလမ္ဗုသာ။ ဇာ၊ ၂။၁၃။ လသိသိဂ် ံ ကိလေ-သေန မိဿိတုံ လဒ္ဓန္တိ ပက္ကာမိ။ ဇာ၊၄၊ ၅။၁၆၅။ (–ဝိ၊၄၊ ၂။၂၁။ ဝိ၊၄၊၃။၇။ ဒီ၊၄၊ ၂၊ ၂၂၃။ ဒီ၊၄၊၃။၁၁၆။ မ၊၄၊၁။၉၅။ သံ၊၄၊၁။ ၂၂၊၃၂၁။ အံ၊၄၊ ၂။၃၈၂။ အဘိ၊၄၊၁။၂၃၂။ ဥဒါန၊၄။၄၀၊၂၆၇။ လဘိဝုတ်၊၄။၂၂၈၊၃၃၂။ သုတ္တနိ၊၄၊ ၂။၅။ ထေရ၊၄၊၁။၃၇၂။ ထေရ၊၄၊ ၂။၉၅။ စူဠနိ၊၄။၁၀၂။ ဇာ၊၄၊၁။၁၁၃။ ဇာ၊ ၄၊၃။၁၀၈။ ဇာ၊၄၊၅။၃၇၂။ ကင်္ခါ၊၄ီ။၃၄၈။ ဒီ၊၄ီ၊၃။၂၀၈။ မ၊၄ီ၊ ၂။၈၊၅၁။ သံ၊၄ီ၊ ၂။၉၃၊ ၃၇၄။ အံ၊၄ီ၊၁။၈၁။ မူလ၊၄ီ၊၁။၄၅။ မူလ၊၄ီ၊ ၂။ ၇၀၊၂၁၇။ မူလ၊၄ီ၊၃။၅၂။ အနု၊၄ီ၊၁။၁၉၇။ အနု၊၄ီ၊၃။၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄ီ၊၁။၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄ီ၊ ၂။ ၃၆၃။)

လဒ္ဓမာန (တိ) [လသု+အ+မာန] အလိုရှိသော၊ လိုချင်–နှစ်သက်–တောင့်တ–သော၊သူ။ လဒ္ဓမာနော အဟံ အဇ္ဇ၊ ကိလေသေ ဈာပ-ယေ မမ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၀။ အဘိ၊၄၊၁။၄၃။ ဇာ၊ ၄၊၁။၁၇။ လဒ္ဓမာနောတိ အာကင်္ခမာနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၁၁၄။ လဒ္ဓမာနဿာ (မဟာနိ။၂)-တိ ပစ္စာသီသန္တဿ။ မဟာနိ၊၄။၁၅။ (–ဝိ၊ ၁။၃၀၄။ စရိယာ။၄၀၇။ ဇာ၊ ၂။၁၁၀။ ဝိ၊၄၊ ၂။၈၃။ ဝိ၊၄၊၃။၃၀၅။ ဝိ၊၄၊၄။၁၆၅။ ဒီ၊၄၊၁။၁၃၉။ မ၊၄၊၁။၉၃၊၁၂၄။ သံ၊၄၊၁။ ၂၄၃။ အံ၊၄၊ ၂။၅၂။ လဘိဝုတ်၊၄။၂၂၈။ သုတ္တနိ၊၄၊ ၂။၉၊ ၂၂၉။ ထေရ၊၄၊၁။၃၃၈။ စရိ-ယာ၊၄။၁၇၂။ ဇာ၊၄၊၅။၄၃၅။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၆၁။)

လဒ္ဓါ (ထိ) [လသု+အ+အာ။ ရူ။နှာ ၃၇၁။ ဓာန်၊၄ီ။၁၆၃] (က) အာရုံကို – အလိုရှိကြောင်း – နှစ်သက်ကြောင်း – ဖြစ်သော တရား၊ လောဘ၊ တဏှာ။ (ခ) အလိုရှိ–လိုချင် – နှစ်သက် – တပ်မက် – စွဲလမ်း – တောင့်တ – ခြင်း။ လောဘ၊ တဏှာ၊ (လဒ္ဓါ-နှင့် လောဘတို့၌ ဆိုသော အရာ၌ မရောက်သေး မရသေးသော အာရုံဝတ္ထုတို့ကို နှစ်သက်ခြင်းသည် လဒ္ဓါ, ရောက်ပြီး ရပြီးသော အာရုံဝတ္ထုတို့ကို နှစ်သက်ခြင်းသည် လောဘ-ဟု ခွဲခြားသေး၏။ ဓမ္မ၊၄၊ ၂။ ၂၄၇။ သုတ္တနိ၊၄၊ ၂။ ၂၁၂။ ဇာ၊၄၊၇။၁၄၈-ကြည့်။) (ဂ) အလိုဆန္ဒ။ (ဃ) အယူဝါဒ။ (က) (ခ) စိတ္တဿ သာရာဂေါ လဒ္ဓါ မုစ္ဆာ။ အဘိ၊ဓ။၂၁၅။ မဟာနိ။၆။ လဒ္ဓန္တိ တောယ အာရမ္မဏာ-နီတိ လဒ္ဓါ။ အဘိ၊၄၊၁။၃၉၅။ မဟာနိ၊၄။ ၃၂။ လဒ္ဓါ။ ဥပ္ပဇ္ဇတိ (ဒီ၊ ၂။၂၄၅။ အဘိ၊ဝိ။ ၁၀၆။ ပဋိသံ။၃၈)တိ တဏှာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊၄၊ ၂။၃၈၈။ အဘိ၊၄၊ ၂။၁၀၁။ ပဋိသံ၊၄၊၁။ ၁၄၅။ ယမ္ပိစ္ဆံ န လဘတိ။ ဒီ၊ ၂။၂၄၅။ အဘိ၊ ဝိ။၁၀၆။ ယဒါ ပန ယံ-သဒ္ဒေါ လဒ္ဓန္တိ ဇတံ အပေက္ခတိ။ တဒါ အလာဘဝိသိဋ္ဌာ လဒ္ဓါ ဝုတ္တာ ဟောတိ။ ဒီ၊၄ီ၊ ၂။၃၄၀။ မူလ၊၄ီ၊ ၂။ ၆၈။ လဒ္ဓန္တ-လည်း ကြည့်။ (–ဒီ၊၃။၆၂။ မ၊၁။၁၃၃။ သံ၊၁။၃၈။ အံ၊၁။၄၆၀။ အံ၊၃။ ၂၈၈-၉။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၄။ ဓမ္မ။၂၄။ သုတ္တနိ။ ၃၂၅၊၃၈၉။ ထေရီ။၄၃၂။ ဇာ၊၁။၁၆၊၆၈။ ဇာ၊ ၂။၂၇၄။ ဒီ၊၄၊ ၂။၁၁၉။ ဒီ၊၄၊၃။၂၃၊ ၃၉။ မ၊၄၊၁။၃၇၀။ အံ၊၄၊၁။၅၇။ အဘိ၊၄၊ ၁။၂၀၃။ အဘိ၊၄၊ ၂။၃၄၉။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၉၂။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၁၆၂။ သုတ္တနိ၊၄၊ ၂။၅၈။ ထေရီ၊ ၄။၂၉၂။ ဇာ၊၄၊၁။၃၂၄။ ဇာ၊၄၊ ၂။၂၃၆။ ဇာ၊၄၊၃။၁၉၄။ နေတ္တိ၊၄။၈၆၊၁၄၉။ မ၊၄ီ၊ ၂။ ၅၅။ အံ၊၄ီ၊၁။၁၁၂။) (ဂ) ရုစိတိ စ လဒ္ဓါ၊ ကတ္တုကာမတာ သာ။ မူလ၊၄ီ၊၁။၂။ (ဃ)

ပရဿ ဣစ္ဆာဝသေနေဝါ(မူလဋီ။၆၁)တိ ပရ-ဝါဒိနော လဒ္ဓိဝသေနေဝ။ အနုဋီ၊၃။၈၁။

ဣစ္ဆာကာရဏ (တိ) [ဣစ္ဆာ+ကာရဏ] တဏှာ လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။ ဣစ္ဆာနိဒါန ကြည့်။

ဣစ္ဆာဂတ (တိ) [ဣစ္ဆာ+ဂတ] (က) အလို၊ လိုချင်–အလိုရှိ–ခြင်း။ (ခ) လိုချင်သော အခြင်းအရာ။ (ဂ)ဖြစ်ပေါ်လာသော–အလို အာသာ–တဏှာ။ (က) တဿ မယှံ ဘန္တေ ဧဝရူပံ ဣစ္ဆာဂတံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ သံ။၁း၆၁။ အံ၊၁။ ၃၅၇။ ဣစ္ဆာဂတန္တိ ဣစ္ဆာ ဧဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ (က) (ခ) (ဂ) ယာ ဧဝရူပါ ဣစ္ဆာ ဣစ္ဆာဂတာ.... အယံ ဝုစ္စတိ မဟိစ္ဆတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ (က) (ခ) ဣစ္ဆာဝ ဣစ္ဆာဂတာ ဣစ္ဆနာကာ-ရော ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၂။ (ဂ) ဣစ္ဆာဂ-တာတိ ဣစ္ဆာ ပဝတ္တာ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၂။

ဣစ္ဆာစာရ (ပု) [ဣစ္ဆာ+စာရ] (ယုတ်မာသော)အလို၏ဖြစ်ခြင်း။ ဣစ္ဆာစာရော ဝိဇိ-တော၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈-၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅၊၉၂၊ ၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၃၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၃၆၊၂၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄၃၃။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၀။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၂၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၅။)

ဣစ္ဆာဒါသဗျ (န) [ဣစ္ဆာ+ဒါသဗျ] အလို–အာသာ–တဏှာ–၏ ကျွန်အဖြစ်။ သီသံ မောစတီတိ ဣစ္ဆာဒါသဗျာ ဘုဇိဿတံ ဉာပ-ယတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၈၂။

ဣစ္ဆာဒေါသ (ပု) [ဣစ္ဆာ+ဒေါသ] (၁) အလို –အာသာ –တဏှာ –ဟူသော အပြစ်။ (တိ) (၂) အလို–အာသာ–တဏှာ –ဟူ သော အပြစ်ရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ် ကြည့်။ (တိ) (၂) တိဏဒေါသာနိ ခေတ္တာနိ၊ ဣစ္ဆာဒေါသာ အယံ ပဇာ။ ဓမ္မ၊ ၆၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၆။

ဣစ္ဆာဒေါသပရေတ (တိ) [ဣစ္ဆာဒေါသ + ပရေတ] အလို–အာသာ–တဏှာ–ဟူသော အပြစ်သည်–အစဉ်လိုက်အပ် -နှိပ်စက်အပ်–သော၊သူ။ န ယေ ကေစိ ဣစ္ဆာဒေါသ-ပရေတာ သတ္တာတိ အဓိပ္ပါယော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။

ဣစ္ဆာဓူပါယိတ (တိ) [ဣစ္ဆာ+ဓူပါယိတ] အလို –အာသာ–တဏှာသည် –ပူလောင်စေအပ် သော–လောင်ကျွမ်းအပ်သော၊သူ။ တဏှာ-သလ္လေန ဩတိဏ္ဏော၊ ဣစ္ဆာဓူပါယိတော သဒါ။ သံ၊၁။၃၇။ ထေရ။၂၈၉။ ဣစ္ဆာဓူပါ-ယိတောတိ ဣစ္ဆာယ အာဒိတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၉။ ဣစ္ဆာဓူပါယိတောတိ အသမ္ပတ္တဝိသ-ယိစ္ဆာလက္ခဏာယ တဏှာယ သန္တာပိတော ဒဍ္ဎော။ တေနာဟ ဣစ္ဆာယ အာဒိတ္တောတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၃။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။)

ဣစ္ဆာဓူမာယိတ (တိ) [ဣစ္ဆာ + ဓူမာယိတ] အလို–အာသာ – တဏှာ – ဟူသော –အခိုး အငွေ့–အခိုးအလျှံ – ရှိသော။ ဣစ္ဆာဓူမာ-ယိတာ သတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ ဓူမော ဧဝ ဓူမာ-ယိတံ။ ဣစ္ဆာ ဓူမာယိတံ ဧတေသန္တိ ဣစ္ဆာ-ဓူမာယိတာ၊ ပဇာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၅။

ဣစ္ဆာ(ဣဍ္ဍာ)နင်္ဂလ (န)[ယာဒိစ္ဆကနာမ်။ပုံလိုင်ဖြင့် အနည်းငယ်သာ တွေ့ရ၏။] ဣစ္ဆာ(ဣဍ္ဍာ)နင်္ဂ-လ မည်သော–ရွာ–နိဂုံး။ ယေန ဣစ္ဆာနင်္ဂလ-(ဒီ၊၁။၈၂)န္တိ ယေန ဒိသာဘာဂေန ဣစ္ဆာ-နင်္ဂလံ အဝသရိတဗ္ဗံ၊ ယသ္မိံ ဝါ ပဒေသေ ဣစ္ဆာနင်္ဂလံ။ ဣဍ္ဍာနင်္ဂလန္တိပိ ပါဌော။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၇။ ဧဝံ မေ သုတံ–ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ဣစ္ဆာနင်္ဂလေ ဝိဟရတိ ဣစ္ဆာနင်္ဂလဝန-သဏ္ဍေ။ မ၊၂။၄၀၆။ သံ၊၃။၂၈၃။ သုတ္တနိ။ ၃၇၂။ ဣစ္ဆာနင်္ဂလောတိ ဂါမဿ (ဣစ္ဆာ-နင်္ဂလန္တိ နိဂမဿ -က) နာမံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၃။

ဣစ္ဆာနင်္ဂလက (တိ) [ဣစ္ဆာနင်္ဂလ+က] ဣစ္ဆာနင်္ဂလရွာ၌ - နေ - မွေးဖွား - သော၊သူ။ ဣစ္ဆာနင်္ဂလကော (ဥဒါန။၉၁)တိ ဣစ္ဆာနင်္ဂလနာမကော ကောသလေသု ဧကော ဗြာဟ္မဏဂါမော၊ တံနိဝါသိတာယ တတ္ထ ဝါ ဇာတော ဘဝေါတိ ဝါ ဣစ္ဆာနင်္ဂလကော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၁။

ဣစ္ဆာနင်္ဂလဂါမ (ပု) [ဣစ္ဆာနင်္ဂလ+ဂါမ] ဣစ္ဆာနင်္ဂလရွာ။ ဣစ္ဆာနင်္ဂလဝနသဏ္ဍ-ကြည့်။

ဣစ္ဆာနင်္ဂလဝနသဏ္ဍ (ပု) [ဣစ္ဆာနင်္ဂလ+ဝနသဏ္ဍ] ဣစ္ဆာနင်္ဂလတောအုပ်၊ ဣစ္ဆာနင်္ဂလရွာ၏ အနီး၌ ရှိသောတောအုပ်။ ဣစ္ဆာနင်္ဂလဝနသဏ္ဍေ (မ၊၂။၄၀၆)တိ ဣစ္ဆာနင်္ဂလဂါမဿ အဝိဒူရေ ဝနသဏ္ဍေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၄။ ဣစ္ဆာနင်္ဂလ-လည်း ကြည့်။

ဣစ္ဆာနင်္ဂလဝါသိက (တိ) [ဣစ္ဆာနင်္ဂလ+ဝါသ+ဏိက] ဣစ္ဆာနင်္ဂလရွာ၌ နေသော၊သူ။ တာရုက္ခော ဣစ္ဆာနင်္ဂလဝါသိကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၁။

ဣစ္ဆာနင်္ဂလသုတ္တ (နပုံ) [ဣစ္ဆာနင်္ဂလ+သုတ္တ] ဣစ္ဆာနင်္ဂလသုတ်၊ သံယုတ္တနိကာယ၊ မဟာဝဂ္ဂ သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊၃။၂၇၄။

ဣစ္ဆာနိဒါန (တိ) [ဣစ္ဆာ+နိဒါန] လိုချင်မက်မောမှု-တဏှာ-လျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော။ ဣစ္ဆာနိဒါနာတိ ဣစ္ဆာနိဒါနကာ ဣစ္ဆာဟေတုကာ ဣစ္ဆာပစ္စယာ ဣစ္ဆာကာရဏာ ဣစ္ဆာပဘဝါတိ ဣစ္ဆာနိဒါနာ။ မဟာနိ။ ၂၃။ ဣစ္ဆာနိဒါနာ (သုတ္တနိ။၄၀၀)တိ တဏှာဟေတုကာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၉။

ဣစ္ဆာနိဒါနက (တိ) [ဣစ္ဆာနိဒါန+က] ဣစ္ဆာနိဒါန-နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်းကြည့်။

ဣစ္ဆာနုရူပ (တိ) [ဣစ္ဆာ+အနုရူပ] အလိုအားလျော်သော။ အဿဒ္ဓါ ဒေဝတာပိ အတ္တနော ဣစ္ဆာနုရူပံ တေသံ ပဋိပတ္တိံ ပဿိတုံ.... တထာ ကရောန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၁၇။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၉။ မ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။ မ၊ဋီ၊၂။၇၉၊၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။)

ဣစ္ဆာနုရူပပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [ဣစ္ဆာနုရူပ + ပဝတ္တိ] အလိုအားလျော်စွာ ဖြစ်ခြင်း။ ယထာရုစိ ပဝတ္တိံ ဟိ ကေသိံ အနေကေသု စ ဣစ္ဆာနုရူပပ္ပဝတ္တိတိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၉။

ဣစ္ဆာပကတ (တိ) [ဣစ္ဆာ+အပကတ] ယုတ်မာသောအလိုသည်-အလိုဆိုးသည်-တဏှာလောဘရမ္မက်သည် - (သမ္မာအာဇီဝမှ) ကင်းကွာအောင် ပြုအပ်သော၊ မိစ္ဆာအာဇီဝသည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော၊ သူ။ ဣစ္ဆာပကတော (ဝိ၊၁။၁၁၈)တိ တာယ ပါပိကာယ ဣစ္ဆာယ အပကတော အဘိဘူတော ပရာဇိတော ဟုတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ ပါပိကာယာတိ လာမိကာယ ဣစ္ဆာယ။ အပကတောတိ ပါပိကာယ ဣစ္ဆာယ သမ္မာအာဇီဝတော အပေတော ကတောတိ ဣစ္ဆာယ အပကတော။ တထာဘူတော စ မိစ္ဆာဇီဝေန အဘိဘူတော ပရာဇိတော နာမ ဟောတီတိ အာဟ "အဘိဘူတော ပရာဇိတော"တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၆။ (-ဝိ၊၅။၂၃၃။ အံ၊၂။၁၉၃။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၅။ အဘိ၊ပု။၁၇၉။ မဟာနိ။၁၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၊၂၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၀၄၊၂၃၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၂၊၃၅၀။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၅။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၁။)

ဣစ္ဆာပစ္စယ (တိ) [ဣစ္ဆာ+ပစ္စယ] ဣစ္ဆာနိဒါန-နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်းကြည့်။

ဣစ္ဆာပဋိပက္ခ (တိ) [ဣစ္ဆာ+ပဋိပက္ခ] လိုချင် မက်မောမှု - တဏှာလောဘ-၏-ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော တရား (အလောဘ)။ အနိစ္ဆာတိ

လဇ္ဇာပဋိပက္ခာ။ တေနာဟ အလောဘသဒ္ဓါ-တာတိ။ သံဋီ၊၂။၃၉၈။

လဇ္ဇာပဘာဝ (တိ) [လဇ္ဇာ+ပဘာဝ] လဇ္ဇာနိဒါန်-နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်းကြည့်။

လဇ္ဇာပဘေဒ (တိ) [လဇ္ဇာ+ပဘေဒ] လိုချင်မက်မောမှု-အလို-အာသာ-တဏှာလောဘ-၏အပြား(အမျိုးအစား)။ပုနပိ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနေန စတုဗ္ဗိဓံ လဇ္ဇာပဘေဒံ ဒဿေန္တော အပရောပိ စတုဗ္ဗိဓော အပ္ပိစ္ဆောတိ အာဒိ-မာဟ။ မဋီ၊၂။၁၁၁။

လဇ္ဇာပေက္ခ (တိ) [လဇ္ဇာ+အပေက္ခ] လဇ္ဇာကို ရှုငဲ့သော။ ယံ-သဒ္ဒေါ ယဒါ လဇ္ဇာပေက္ခော။ အနုဋီ၊၂။၇၃။

လဇ္ဇာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [လဇ္ဇ+ဏာပေ+တိ] အလိုရှိစေ၏။ လဇ္ဇာပေတိ (မဋ္ဌ၊၁။၃၇၀) တိ....သဗြဟ္မစာရီနံ လဇ္ဇံ ဥပ္ပါဒေတိ။ မဋီ၊၂။၄၉။ (-မဋီ၊၁။၁၈၅။) လဇ္ဇာပေဟိ—မဋီ၊၂။၄၉။ လဇ္ဇာပေယျ — ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၄။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၀၆။

လဇ္ဇာဘေဒ (တိ)[လဇ္ဇာ+ဘေဒ] လဇ္ဇာပဘေဒ-နှင့် အနက်တူ။ ပုနပိ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနေန စတုဗ္ဗိဓံ လဇ္ဇာဘေဒံ ဒဿေန္တော "အပရောပိ စတုဗ္ဗိဓော အပ္ပိစ္ဆော"တိအာဒိမာဟ။ အံဋီ၊ ၁။၁၁၃။

လဇ္ဇာရဟိတ (တိ) [လဇ္ဇာ+ရဟိတ] လိုချင်-တပ်မက်-ခြင်းမှကင်းသော။ အပ္ပိစ္ဆောတိ အနိစ္ဆော စတူသု ပစ္စယေသု လဇ္ဇာရဟိ-တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ (-ဒီဋီ၊၃။၂၈၆။ အံဋီ၊၁။၁၁၃။ အံဋီ၊၃။၂၃၅။)

လဇ္ဇာရောဂါပဒေသ (ပု) [လဇ္ဇာ+ရောဂ+အပ-ဒေသ] အလို-ရမ္မက်-ဟူသော ရောဂါကို ညွှန်ပြခြင်း။ တေန လဇ္ဇာရောဂါပဒေသေန ဩကာရဏံ ဗျာခိဒုက္ခံ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၁၆။

လဇ္ဇာလောဘ (ပု) [လဇ္ဇာ+လောဘ] (က) လိုချင်မှု လဇ္ဇာ ဟူသော ယုတ်ညံ့သော လောဘ။ (ခ) လိုချင်မှု ဟူသော လဇ္ဇာ, တပ်မက်မှု ဟူသော လောဘ။ (ဂ) ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသော အားနည်းသော လိုချင်မှု ဟူသော လဇ္ဇာ, နောက်ထပ် ဆက်ကာဆက်ကာ ဖြစ်ပေါ်လာသော အားကြီးသော တပ်မက်မှု ဟူသော လောဘ။ (ဃ) မရသေးသော အရာဝတ္ထုတို့၌ လိုချင်တောင့်တမှု ဟူသော လဇ္ဇာ, ရပြီးသော အရာဝတ္ထုတို့၌ တပ်မက် ခင်တွယ်မှု ဟူသော လောဘ။ (က) လဇ္ဇာလောဘ (ဇာ၊၂။၉၅)န္တိ လဇ္ဇာသင်္ခါတံ ပါပကံ လောဘံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၃၉၉။ (ခ) (ဂ) (ဃ) လဇ္ဇာ-လောဘ (သံ၊၁။၁၅)န္တိ ဧကောယေဝ ဓမ္မော လဇ္ဇနဋ္ဌေန လဇ္ဇာ၊ လုဗ္ဘနဋ္ဌေန လောဘောတိ ဝုတ္တော။ ပဌမုပ္ပတ္တိကာ ဝါ ဒုဗ္ဗလာ လဇ္ဇာ၊ အပရာပရုပ္ပတ္တိကော ဗလဝါ လောဘော။ အလဒ္ဓပတ္ထနာ ဝါ လဇ္ဇာ၊ ပဋိ-လဒ္ဓဝတ္ထုမှိ လောဘော။ သံဋ္ဌ၊၁။၅၁။ လဇ္ဇာ-လောဘော စ (ဇာ၊၂။၂၇၄)တိ အပ္ပ-တ္တေသု ဝတ္ထူသု လဇ္ဇာ၊ ပတ္တေသု လောဘော-တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၀။

လဇ္ဇာလောဘသမာပန္န (တိ) [လဇ္ဇာလောဘ+သမာပန္န] မရ—မရောက် - သေးသော အာရုံတို့၌ လိုချင်တောင့်တခြင်း လဇ္ဇာ, ရပြီးရောက်ပြီးသော အာရုံတို့၌ တပ်မက်ခြင်း လောဘ—သို့ရောက်သော—နှင့်ပြည့်စုံသော၊ သူ။ လဇ္ဇာလောဘသမာပန္နော၊ သမဏော ကိံ ဘဝိဿတိ။ ဓမ္မ။၅၁။ အသမ္ပတ္တေသု အာရမ္မဏေသု လဇ္ဇာယ ပတ္တေသု စ လော-ဘေန သမန္နာဂတော သမဏော နာမ ကိံ ဘဝိဿတိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။

လဇ္ဇာလောဘသမုဿယ (တိ) [လဇ္ဇာလော-ဘ+သမုဿယ] မရ-မရောက်-သေးသော အာရုံကို လိုချင်ခြင်း, ရပြီး ရောက်ပြီးသော

အာရုံကို တပ်မက်ခြင်းဖြင့် တိုးပွါးသော။ အဝိဇ္ဇာ မူလိကာ သဗ္ဗာ၊ ဣစ္ဆာလောဘ-သမုဿယာ။ဣတိဝုတ်။၂၁၈။ ဣစ္ဆာလောဘ-သမုဿယာတိ အသမ္ပတ္တဝိသယ ပရိယေသန-လက္ခဏာယ ဣစ္ဆာယ, သမ္ပတ္တဝိသယလုဗ္ဘန-လက္ခဏေန လောဘေန စ သမုဿိတာ ဥပ-စိတာတိ ဣစ္ဆာလောဘသမုဿယာ။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၇။

ဣစ္ဆာစာရ (ပု) [ဣစ္ဆာ+အာစာရ] အလိုဆိုး-အလိုရမ္မက်-၏အစွမ်းအားဖြင့်-ဖြစ်သော-သက်ရောက်သော-တရား၊ (မာန, မာယာ, သာဌေယျ,ကောပ,အပစ္စယ စသောတရား)။ ပါပကာနံ ခေါ တော် အာဝုသော အကုသ-လာနံ ဣစ္ဆာစာရာနံ အဓိဝစနံ၊ ယဒိဒံ အင်္ဂ-ဏန္တိ။ မ၊၁။၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ ဣစ္ဆာစရာ-နန္တိ ဣစ္ဆာယ အဝစရာနံ၊ ဣစ္ဆာသေန ဩတိဏ္ဏာနံ ပဝတ္တာနံ နာနပ္ပကာရာနံ ကောပ-အပစ္စယာနန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၄၉။ ဣစ္ဆာစ-ရာနန္တိ ဣစ္ဆာဝသေန ပဝတ္တာနံ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆။ ဝဇီရ။၄၉။ သာရတ္ထ၊၁။၃၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၈။)

ဣစ္ဆာစရပ္ပဋိစ္ဆာဒန (နံ) [ဣစ္ဆာစရ+ပဋိစ္ဆာ-ဒန] အလိုဆိုး၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော တရားတို့ကို ဖုံးကွယ်ထားခြင်း။ အပရကံသ-ပါတိယာ ပဋိကုဇ္ဇနံ ဝိယ အာရညိကင်္ဂါဒီဟိ ဣစ္ဆာစရပ္ပဋိစ္ဆာဒနံ။ -မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။

ဣစ္ဆာစရပ္ပဟာနပ္ပဋိစ္ဆာဒက (နံ) [ဣစ္ဆာစရပ-ဟာန+ပဋိစ္ဆာဒက] အလိုဆိုး၏ အစွမ်းအား ဖြင့် ဖြစ်သော တရားတို့ကို ပယ်ရှားမှုကို - ဖုံးကွယ်ထားသည်၏ အဖြစ် - ဖုံးကွယ်ထား ခြင်း။ အပ္ပိစ္ဆတာသမုဋ္ဌာနေဟိ ဂါမန္တဝိဟာ-ရာဒီဟိ ဣစ္ဆာစရပ္ပဟာနပ္ပဋိစ္ဆာဒကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၅။

ဣစ္ဆာဝတိဏ္ဏ (တိ) [ဣစ္ဆာ+အဝတိဏ္ဏ] အလို အာသာတဏှာရမ္မက် - အရသာ၌ သာယာ တပ်မက်သောတဏှာ - သည် သက်ရောက် အပ်သော စိတ်ရှိသော - ဖြစ်ပွါးသော၊သူ။ တေသံ ဣစ္ဆာဝတိဏ္ဏာနံ၊ ဘိယျော တဏှာ ပဝဍ္ဎထ။ သုတ္တနိ။၃၂၄။ တတော တေသံ ဣစ္ဆာဝတိဏ္ဏာနံ ခီရာဒိပဋ္ဌဂေါရသဿာဒဝ-သေန ရသတဏှာယ ဩတိဏ္ဏစိတ္တာနံ....မံသံ ပဋိစ္စ ဘိယျော တဏှာ ပဝဍ္ဎတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ ၂။၅၇။

ဣစ္ဆာဝသိက (တိ)[ဣစ္ဆာ+ဝသ+ဏိက] လော ဘရမ္မက်၏ အလိုသို့ လိုက်သော၊သူ။ ပရိ-ကစ္စတီတိ ဣစ္ဆာဝသိကံ ပုဂ္ဂလံ တတ္ထ တတ္ထ ဥပကဍ္ဎတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၀။

ဣစ္ဆာဝိဃာတ (ပု) [ဣစ္ဆာ+ဝိဃာတ] အလို-ဆန္ဒ-အကြံအစည်-၏ ပျက်စီးခြင်း။ အတ္တ-နော မိတာသု အာဂန္တွာ ဣစ္ဆာဝိဃာတံ ပတ္တာ ဂတာသု။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၆။ (-ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၄၀၊၃၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၃၈။)

ဣစ္ဆာဝိဃာတဒုက္ခ (နံ) [ဣစ္ဆာဝိဃာတ+ဒုက္ခ] အလို-ဆန္ဒ-အကြံအစည်-၏ ပျက်စီးခြင်း ကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲ။ မနောရထဝိဃာ-တပတ္တာနံ ဣစ္ဆာဝိဃာတဒုက္ခံ ဣစ္ဆိတာလာ-ဘောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၅။

ဣစ္ဆာဝိဃာတန (နံ) [ဣစ္ဆာ+ဝိဃာတန] အလို ဆန္ဒ၏ပျက်စီးခြင်း။ အတ္တနော ဣစ္ဆာဝိဃာ-တနတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၇။

ဣစ္ဆာဝိဃာတနိဗ္ဗတ္တက (တိ) [ဣစ္ဆာဝိဃာတ+နိဗ္ဗတ္တက] အလိုဆန္ဒ၏ ပျက်စီးခြင်းကို ဖြစ် စေတတ်သော။ ဝိဃာတပက္ခိကာတိ ဒုက္ခ-ဘာဂိယာ ဣစ္ဆာဝိဃာတနိဗ္ဗတ္တကာ ဝါ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၄။

ဣစ္ဆာဝိနယ (ပု) [ဣစ္ဆာ+ဝိနယ] တဏှာကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဣစ္ဆာဝိနယေ တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒော ဟောတိ။ ဒီ၊၃။၂၀၉။ အံ၊၂။၄၀၇။ ဣစ္ဆာဝိနယေတိ တဏှာဝိနယနေ၊ ဒီဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ (—အံ၊၃။၃၇၉။ ဒီဋီ၊၃။၂၅၉။ အံဋီ၊၃။၁၅၇။)

ဣစ္ဆာဝိပရိယာယ (ပု) [ဣစ္ဆာ+ဝိပရိယာယ] အလိုဆန္ဒ—အကြံအစည်—၏ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်း။ ဧဝံ ဣစ္ဆာဝိပရိယာယေ အာဃာတဝတ္ထုံသု ကောဓော စ ဥပနာဟော စ ဥပ္ပဇ္ဇတီတိ ဣဒမ္ပိ သမတ္တနံ ဟောတိ။ နေတ္တိဋ္ဌ။ ၇၅။ (—နေတ္တိဋီ။၅၁။)

ဣစ္ဆာဝိရဟိတ (တိ) [ဣစ္ဆာ+ဝိရဟိတ] အလို—အာသာ—တဏှာ—မှ ကင်းသော၊သူ။ အပ္ပိစ္ဆောတိ ဣစ္ဆာဝိရဟိတော နိဣစ္ဆော နိတ္တဏှော။ မဋ္ဌ၊၂။၄၄။

ဣစ္ဆာဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဣစ္ဆာ+ဝိသိဋ္ဌ] ဣစ္ဆာသည် အထူးပြုအပ်သော။ တဒါ ဣစ္ဆာဝိသိဋ္ဌော အလာဘော ဝုတ္တော ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။ ၆၀။ အနုဋီ၊၂။၇၃။

ဣစ္ဆာသဘာဝ (ပု) [ဣစ္ဆာ+သဘာဝ] တဏှာ၏ သဘော။ တာ ပန ယသ္မာ တဏှာဒိဋ္ဌိကပ္ပနာ-ပရိကပ္ပိတ အတ္တ သုဘ သုခ သဿတာဒိ ပကတိ အာဒိဓုဝါဒိဇီဝါဒိကာယာဒိကာ ဝိယ န ဣစ္ဆာသဘာဝါ။ အံဋီ၊၂။၁၄၄—၅။

ဣစ္ဆာသဟိတ (တိ) [ဣစ္ဆာ+သဟိတ] လိုချင်ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော။ ဣစ္ဆာဂါတိ တ္တေ ဣစ္ဆာသဟိတော အလာဘောဂါတိ စ ဝဒန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၀၂။

ဣစ္ဆာဟတ (တိ) [ဣစ္ဆာ+ဟတ] အလိုဆိုးသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။ ဣစ္ဆာဟတဿ ပေါသဿ၊ စက္ကံ သမတိ မတ္ထကေ။ ဇာ၊၁။ ၂၄၊၁၃၂။ မဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ အံဋ္ဌ၊၁။၉၃။ အံဋ၊၂။၂၅၄။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၃၇၂၄၅၄။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ ဥဒါနဋ္ဌ။၂၀၆။ အပဋ္ဌ၊၁။၂၆၄။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၄၃၀။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၄။ အံဋီ၊၂။၈၁။ အံဋီ၊၃။၁၇၁၊၂၇၅။ ဣစ္ဆာဟတဿ ပေါသဿာ တဏှာယ ဟတဿ ဥပဟတဿ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၄၃၀။

ဣစ္ဆာဟေတုက (တိ) [ဣစ္ဆာ+ဟေတု+က] ဣစ္ဆာနိဒါန်နှင့် အနက်တူ၊ ရှင်းကြည့်။

ဣစ္ဆိတ (တိ) [ဣသု+တ] အလိုရှိ—တောင့်တ—အပ်သော။ ယံယံ ဧတေန ဣစ္ဆိတံ ပတ္ထိတံ အဇ္ဈာဟိတံ ပရဟိတံ ဝါ၊ ဝိဋ္ဌ၊၁။၉၆။ ဣစ္ဆိတံ ပတ္ထိတံ တုယှံ၊ ခိပ္ပမေဝ(သမ္ဗမေဝ)သမိဇ္ဈတု။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၈၂။ သံဋ္ဌ၊၂။၈၆။ (—ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၆၁။ ဥဒါနဋ္ဌ။၄၄။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။ ၁၃၆၊၂၁၉၊၂၂၄။ မဋီ၊၁။၈၁။ မဋီ၊၂။၅၊ ၅၉၊၈၈။ မဋီ၊၃။၃၀၊၁၃၀၊၂၈၇။ အံဋီ၊၁။ ၁၅၀။ မူလဋီ၊၁။၃၃။ အနုဋီ၊၁။၄၂။ အနုဋီ၊ ၃။၂၁၊၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၀၂၊၁၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၊၂၃၊၃၅၉။)

ဣစ္ဆိတကရ (ပု) [ဣစ္ဆိတ+ကရ] အလိုရှိတိုင်း ပြုခြင်း။ ကာမံ ကရောတိ ဣစ္ဆိတကရော သံဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ ဣစ္ဆိတကရောတိ ယဒိစ္ဆိတ ကရဏံ။ သံဋီ၊၁။၃၃၆။

ဣစ္ဆိတကာမိတဋ္ဌ (ပု) [ဣစ္ဆိတ + ကာမိတ+ အတ္ထ] အလိုရှိအပ် — နှစ်သက်အပ်သော— အနက်သဘော။ တ္တောဝေတာ အတ္ထနာ ဣစ္ဆိတ ကာမိတဋ္ဌေန အတ္ထကာမပါရိစရိယာ ဝုတ္တာတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ ကင်္ခါဋီ။၂၃၃။

ဣစ္ဆိတက္ခဏ (ပု)[ဣစ္ဆိတ+ခဏ] အလိုရှိရာခဏ။ ဣစ္ဆိတက္ခဏေ ဃဋေဝ ပရိသံ ဒဿေတုံ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။၁၄။ (—ဥဒါနဋ္ဌ။၃၂။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၇။ အနုဋီ၊၁။၂၀၉။)

ဣစ္ဆိတဋ္ဌာန (နု) [ဣစ္ဆိတ+ဌာန] အလိုရှိအပ်သောအရပ်။ အဘိရုဋ္ဌေန ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနံ ဂန္တွာပိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၈၀။ ကင်္ခါဋီ။၃၈၁။ (—အံ၊

ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၃။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၃၈၁။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၂၁၀။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၄၄၊၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၇၆။)

ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနဂမန (န)[ဣစ္ဆိတဋ္ဌာန+ဂမန] အလိုရှိအပ်သော အရပ်သို့ သွားခြင်း။ ကေစိ ပန အာဒိယာမာနေန ကာယေန ကေစိတ္တကမ္မေ-နေဝ ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနဂမနေ ဒိဿမာနေန ကာ-ယေန... ဝဒန္တိ အနုဋ္ဌီ၊၁။၂၁၀။

ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနပတ္တိ(ထီ) [ဣစ္ဆိတဋ္ဌာန+ပတ္တိ] အလိုရှိအပ်သော အရပ်သို့ ရောက်ခြင်း။ ယထာ လဟုကတိပယစိတ္တဝါရေဟေဝ ဣစ္ဆိတဋ္ဌာ-နပ္ပတ္တိ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၇၊၅၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၃။

ဣစ္ဆိတတ္ထ (ပု) [ဣစ္ဆိတ+အတ္ထ] အလိုရှိအပ်သောအကျိုး။အပဒိသိယတိ ဝါ ဣစ္ဆိတတ္ထော အနေနာတိ အပဒေသော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၃၄၄။ (—အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅၂။)

ဣစ္ဆိတတ္ထကသာဝန (န) [ဣစ္ဆိတတ္ထ + က+ သာဝန] အလို ရှိအပ်သော - အကြောင်း တရားကို—အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို - ကြားသိစေ ခြင်း။ အပရေ ပန ဘဏန္တိ တိရစ္ဆာနဂတံ မနုဿံ ဝါ အာဝိသိတွာ ဣစ္ဆိတတ္ထကသာဝနံ နာမ မဟာမန္တ ဝိဇ္ဇာဝသေန ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌီ၊၃။၃၇၂။

ဣစ္ဆိတတ္ထနိပ္ဖတ္တိ(ထီ) [ဣစ္ဆိတတ္ထ+နိပ္ဖတ္တိ]အလိုရှိ အပ်သော အကျိုး၏ ပြီးစီးခြင်း။ ယာဝ ဣစ္ဆိတတ္ထနိပ္ဖတ္တိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၅၅။

ဣစ္ဆိတတ္ထနိပ္ဖတ္တိကာရဏ (န) [ဣစ္ဆိတတ္ထနိပ္ဖတ္တိ+ ကာရဏ] အလိုရှိအပ်သော အကျိုး၏ ပြီးစီး ခြင်း အကြောင်း။ ရညော ဣစ္ဆိတတ္ထနိပ္ဖတ္တိ-ကာရဏဘာဝတိ ဝေမာဒီဟိ ဒိဗ္ဗသဒ္ဒိသေဟိ အာနုဘာဝေဟိ သမန္နာဂတတ္တာ။ ပါ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၅၅။

ဣစ္ဆိတတ္ထနိဗ္ဗတ္တန (န) [ဣစ္ဆိတတ္ထ + နိဗ္ဗတ္တန] အလိုရှိအပ်သော အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်း။ ဣစ္ဆိတတ္ထနိဗ္ဗတ္တနတ္ထံ အပဒိသိတဗ္ဗော။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၁။၃၄၄။

ဣစ္ဆိတပ္ပဒေသ (ပု) [ဣစ္ဆိတ+ပဒေသ] အလိုရှိ အပ်သောအရပ်။ ဣစ္ဆိတပ္ပဒေသံ အပါ-ပုဏန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ယေဝ သီဟဗျဂ္ဃာဒီဟိ အနယဗျသနံ ပါပုဏာတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၇။

ဣစ္ဆိတပ္ပဒေသောက္ကမန (န) [ဣစ္ဆိတပ္ပဒေသ+ ဩက္ကမန] အလိုရှိအပ်သော အရပ်သို့ သက် ရောက်နိုင်ခြင်း။ တေသဉ္စ အနုဋ္ဌာနံ ဝိယ ဣစ္ဆိတပ္ပဒေသောက္ကမနံ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ ဝိမတိ၊၁။၈၀။ (—သာရတ္ထ၊၃။၂၃၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၂၃၇။)

ဣစ္ဆိတဗ္ဗ (တိ) [ဣသု+တဗ္ဗ] အလိုရှိ—အပ်— သင့်—ထိုက်—သော။ စိတ္တဿ ဂတိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာ-တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ သဗ္ဗတ္ထ အတ္ထယိတဗ္ဗံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗန္တိ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ တသ္မာ တွေဝ ဗလဝတီ သတိ စ ပညာ စ ဣစ္ဆိ-တဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။ ဝစနတ္တော ပနေတ္ထ သံဃော အာဒိမှိ စေဝ သေသေ စ ဣစ္ဆိ-တဗ္ဗော အဿာတိ သံဃာဒိသေသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၉။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇၊၃၇၈၊၃၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅၊၂၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၉၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၂၊ ၁၁၀၊၁၅၇၊၂၂၂၊၂၆၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၊၆၃၊၁၆၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၄၊၃၆၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၅၊၁၂၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၅။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၃၄။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၄၄။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။၅၆။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၈၊၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၆၊၅၈၊၃၆၈၊၃၉၄၊၄၀၆။)

ဣစ္ဆိတဗ္ဗက (တိ) [ဣစ္ဆိတဗ္ဗ+က] အလိုရှိအပ် သော။ ယထာပိ ဒုမဂ္ဂေ ဝိဇ္ဇန္တေ၊ သုခံ နာမပိ

ဝိဇ္ဇတိ။ ဧဝံ ဘဝေ ဝိဇ္ဇမာနေ၊ ဝိဘဝေါပိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗကော။ ဗုဒ္ဓဝံသ။၃၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။

ဣစ္ဆိတဘဏ္ဍဂ္ဂဟဏ (န) [ဣစ္ဆိတ+ဘဏ္ဍ+ဂဟဏ] အလိုရှိအပ်သော ဥစ္စာ ဘဏ္ဍာကို–ယူခြင်း–လုယူခြင်း။ မနုဿာနံ ဥရေ သတ္ထံ ဌပေတွာ ဣစ္ဆိတ ဘဏ္ဍဂ္ဂဟဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၁။

ဣစ္ဆိတလာဘ (ပု) [ဣစ္ဆိတ+လာဘ] အလိုရှိအပ်သော – လာဘ် (ပစ္စည်းလေးပါး)။ အသန္တုဋ္ဌာနံ ဣစ္ဆိတလာဘာဒိနာ ယော ဝိဃာတော စိတ္တဿ ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၀၉။

ဣစ္ဆိတဝတ္ထု (န) [ဣစ္ဆိတ+ဝတ္ထု] အလိုရှိအပ်သောဝတ္ထု။ ဣစ္ဆိတဝတ္ထုဿ သမီပေ ကထနံ သာမန္တဇပ္ပါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၅။ မူလဋီ၊၂။ ၂၂၀။

ဣစ္ဆိတဝိဟာရ (ပု) [ဣစ္ဆိတ+ဝိဟာရ] အလိုရှိအပ်သောနေထိုင်ခြင်း၊ အလိုရှိသလို နေထိုင်ခြင်း။ ပဋိက္ကူလာဒီသု ဝတ္ထူသု ဣစ္ဆိတဝိဟာရေန ဝိဟရိတုံ သမတ္ထတာ အရိယာနံ ဧဝ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၆။

ဣစ္ဆိတာကာရ (ပု) [ဣစ္ဆိတ+အာကာရ] အလိုရှိအပ်သော အခြင်းအရာ။ န နိကာမလာဘီတိ ပဉ္စဟာကာရေဟိ အာစိဏ္ဏဝသိတာယ ဣစ္ဆိတာကာရေန အလဒ္ဓတ္တာ န နိကာမလာဘီ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။

ဣစ္ဆိတာကာရကုသလတာ (ထီ) [ဣစ္ဆိတာကာရ+ကုသလ+တာ] အလိုရှိအပ်သောအခြင်းအရာ၌ လိမ္မာသူ၏ အဖြစ်။ တတော ပန ဘဂဝတော ဂန္ဓကုဋိယာ ကဝါဋံ သုဗဒ္ဓံ ပဿိတွာ ဣစ္ဆိတာကာရကုသလတာယ ဣဒ္ဓိယာ ဂန္တွာ။ ဝဇိရ။၄၇၆။

ဣစ္ဆိတာရမ္မဏ (န) [ဣစ္ဆိတ+အာရမ္မဏ] အလိုရှိအပ်သော အာရုံ။ ယတ္ထကာမနိပါတိတောတိ ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဣစ္ဆိတာရမ္မဏေ နိပါတိဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၈၄။

ဣစ္ဆိတာလာဘ (ပု) [ဣစ္ဆိတ+အလာဘ] အလိုရှိအပ်သော ဝတ္ထုကို မရခြင်း။ ယသ္မာ တသ္မာ ဇိနေ ဒုက္ခံ၊ ဣစ္ဆိတာလာဘမ္ပိတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃၆။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၇၅။ ဣစ္ဆိတာလာဘော နာမ ယဿ ကဿစိ အတ္တနော ဣစ္ဆိတဿ ဝတ္ထုနော အလာဘော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀၂။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၈။)

ဣစ္ဆိတာလာဘဒုက္ခ (န) [ဣစ္ဆိတာလာဘ+ဒုက္ခ] အလိုရှိအပ်သည်ကို မရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲ။ အမောဟေန ဣစ္ဆိတာလာဘဒုက္ခံ န ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃၅။ (– ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။)

ဣစ္ဆိတာလာဘဟေတု (ပု) [ဣစ္ဆိတာလာဘ+ဟေတု] အလိုရှိအပ်သော ဝတ္ထုကို မရခြင်းဟူသော အကြောင်း။ တသ္မာ ကာမယောဂါဒိဝသေန ဣစ္ဆိတာလာဘဟေတု သတ္တာ ဝိဟညန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၂။

ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတ (တိ) [ဣစ္ဆိတ+ဣစ္ဆိတ] အလိုရှိအပ် အလိုရှိအပ်တိုင်းသော။ ယူထာ အပက္ကန္တော မဒဟတ္ထိ ဝိယ စ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတံ သေနာသနံ....တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၂။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၊၁၀၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၉၀။)

ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏ (ပု) [ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတ + ခဏ] အလိုရှိအပ် အလိုရှိအပ်တိုင်းသောခဏ၊ ဝေဝမ္ပိ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ သက္ကာတိ

ဂမေဟာတမ္ပိမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ။ ၃၀၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၂၃။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၊၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၇။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၃။ မ၊ဋီ၊၃။၁၅၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၈။)

ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဋ္ဌာန (န) [ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတ + ဌာန] အလိုရှိအပ် အလိုရှိအပ်သော အရပ်(နေထိုင်ရာ အရပ်ဒေသ, ပါဠိစကားရပ် စသည်)။ စန္ဒိမသူရိယာနံ အာကာသေ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆန္တာနံ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ ဒိဋ္ဌိဝိနိဝေဌနာဒိဝသေန ဣစ္ဆိတံ ဣစ္ဆိတံ ပါဠိပဒေသံ။ မ၊ဋီ၊၂။၈၈။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၉။)

ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဋ္ဌာနသမနုဿရဏသမတ္ထတာ (ထီ) [ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဋ္ဌာန+သမနုဿရဏသမတ္ထတာ] အလိုရှိအပ် အလိုရှိအပ်တိုင်းသော ရှေးဘဝ ခန္ဓာဟူသော အရပ်ကို အောက်မေ့ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်။ ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏံ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဋ္ဌာနသမနုဿရဏသမတ္ထတာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဋ္ဌာနံ နာမ ပုရိမဇာတီသု ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတော ခန္ဓပ္ပဒေသော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၂၇။

ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဒါယက (တိ) [ဣစ္ဆိတ+ဣစ္ဆိတ+ဒါယက။ ထီ-ဒါယိကာ] အလိုရှိအပ် အလိုရှိအပ်တိုင်းသော ဝတ္ထုကို ပေးလှူတတ်သော၊ သူ။ မဟာရာဇ ဓမ္မဇေ ဗြာဟ္မဏဿ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဒါယိကာ ဒေဝတာ အတ္ထိ မညေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃။

ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဒါယီ (တိ) [ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတ+ဒါ+ဏီ] အလိုရှိအပ် အလိုရှိအပ်တိုင်းသော အရာဝတ္ထုကို ပေးတတ်သော။ မယှံ ဟတွော ကပ္ပရုက္ခော ဝိယ ကာမဒဒေါ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဒါယီ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၃။

ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဓမ္မဘာဝနာ (ထီ) [ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတ+ဓမ္မဘာဝနာ] အလိုရှိအပ် အလိုရှိအပ်တိုင်းသော တရားကို ပွါးများနိုင်ခြင်း။ ဝိပဿနာကာလေ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဓမ္မဘာဝနာ နတ္ထိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၀။

ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဓာရာ (ထီ) [ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတ+ဓာရာ] အလိုရှိအပ် အလိုရှိအပ်သောအယဉ်။ သိင်္ဃာဋကံ ဝိယ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဓာရာယ ပတိဋ္ဌာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၄။

ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတပ္ပကာရ (တိ) [ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတ+ပကာရ] အလိုရှိအပ် အလိုရှိအပ်သော အပြားရှိသော။ အဓိဋ္ဌာနစိတ္တေန သဒ္ဓိံ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတပ္ပကာရယေဝ ဟောန္တိတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၈။ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတပ္ပကာရယေဝ ဟောန္တီတိ ယထာ ယထာ ဣစ္ဆိတာ၊ တံတံပကာရာယေဝ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃။

ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဘာဇနဝိကတိ (ထီ) [ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတ+ဘာဇနဝိကတိ] အလိုရှိအပ် အလိုရှိအပ်သော ခွက်အထူး။ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဘာဇနဝိကတိအာဒိကရဏံ ဝိယ တဿ ဘိက္ခုနော ဝိကုဗ္ဗနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။

ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတရူပ (န) [ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတ+ရူပ] အလိုရှိအပ် အလိုရှိအပ်သမျှသော အဆင်း။ မယံ မနာပကာယိကာ နာမ မနသာ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတရူပံ မာပေမာတိ အာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။

ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတရူပဒဿနသမတ္ထတာ (ထီ) [ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတရူပ + ဒဿန + သမတ္ထတာ] အလိုရှိအပ် အလိုရှိအပ်သမျှသော အဆင်းကို မြင်ခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်။ ဒိဗ္ဗစက္ခု ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတရူပဒဿနသမတ္ထတာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။

ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတလာဘီ (တိ) [ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတ+လာဘီ] အလိုရှိအပ် အလိုရှိအပ်သမျှကို ရခြင်းရှိသော၊

သူ။ နိကာမလာဘီတိ အတိကာမလာဘီ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတလာဘီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၅၀။

ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဝတ္ထု (န) [ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတ + ဝတ္ထု] အလိုရှိအပ် အလိုရှိအပ်တိုင်းသော ဝတ္ထု။ သဗ္ဗကာမေဟီတိ သဗ္ဗေဟိ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတဝတ္ထူဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။

ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတာရမ္မဏာကာရ (ပု) [ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတ + အာရမ္မဏ + အာကာရ] အလိုရှိအပ် အလိုရှိအပ်တိုင်းသော အာရုံ၏အခြင်းအရာ။ စိတ္တာနန္တရန္တိ ဣစ္ဆိတစိတ္တာနန္တရံ၊ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတာရမ္မဏာကာရေတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၀၅။

ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတာရမ္မဏာနုဘဝန (န) [ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတ + အာရမ္မဏ + အနုဘဝန] အလိုရှိအပ် အလိုရှိအပ်တိုင်းသော အာရုံကို ခံစားခြင်း။ သမ္ပန္နကာမဿာဒံပိ ကာမိနော စိတ္တာနန္တရံ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတာရမ္မဏာနုဘဝနံ န သမ္ပဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။

ဣစ္ဆိယမာန (တိ) [ဣသု+ယ+မာန] အလိုရှိအပ်သော။ မမ အတ္တာတိ ဟိ ဂဟိတံ ချုပံ ဝသဝတ္တိဘာဝံ ဝေ မေ ဟောတူတိ ဣစ္ဆိယမာနမ္ပိ တထေဝ ဘဝေယျ။ မူလဋီ၊၂။၃၀။

ဣဇ (ပု) [ယဇ+အ+ယကို ဣပြု။ ယဇတီတိ ဣဇော၊ အ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၁၄။] ယဇ်ပူဇော်တတ်သောသူ။ ဣဒိ တိဇော ယာဇကော ဘ၊ ဓာန်။၄၁၄။ ဓာန်၊သျ၊သစ်၌ကား ထိုပါဌ်ကို မနှစ်သက်၍ ဣဇဟု ပရိယာယ် တပုဒ်မယူ၊ ၎င်းကြည့်။

ဣဇ္ဈတိ (ကြိ) [ဣဓ+ယ+တိ] ပြီးစီး၏။ ပြည့်စုံ၏။ ကြီးပွါး၏၊ တိုးတက်၏၊ (များသော အကျိုးရှိ၏)။ ကထံ ဣဇ္ဈတိ ဒက္ခိဏာတိ။ သံ၊၁။၁၇၇။ ဣဇ္ဈတီတိ သမိဇ္ဈတိ မဟပ္ဖလော ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ ပုညံ ပါဏိမှိ ဣဇ္ဈတိ။ ပေတ။၁၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၄၇။ (–အံ၊၃။၂၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇၊၁၀၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀၊၂၃၄၊၂၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇၊၂၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၊၃၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀၊ ၂၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၃၊၂၇၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ ဝိဇီရ။၅၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၃၅၊၂၉၇။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၁၄၊၁၀၅၊၂၆၆။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၊၂၅၇၊၃၃၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၆၊၄၃၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၁၊၁၂၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၅၉၊၂၃၀။ မူလဋီ၊၁။၁၀၀၊၁၁၁။ အနုဋီ၊၁။၁၁၉။ မူလဋီ၊၃။၁၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၁။၂၃၊၁၁၂၊၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၄၊၁၁၊၃၅၊ ၃၃၂၊၄၅၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။၆၆။) ယတ္ထ ဟုတံ ဣဇ္ဈတေ ဖြုဟိ မေတံ။ သုတ္တနိ။၃၄၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ (– ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၂၁၆၊ ၃၂၆။) ဣဇ္ဈန္တိ တေသံ သတ္တာ ဣဒ္ဓါ ဝုဒ္ဓါ ဥက္ကံသဂတာ ဟောန္တီတိ....။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ဣဇ္ဈန္တိ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆)တိ ဝုဍ္ဍန္တိ၊ ဥက္ကံသံ ပါပုဏန္တီတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၂။၁၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၇၀။ သာရတ္ထ၊၁။၀၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၀။ မ၊ဋီ၊ ၂။၅၅။ မ၊ဋီ၊၃။၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၄၊၅၀၃။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၂၇၀။ မူလဋီ၊၂။၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၆၇။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၂။) ဣဇ္ဈတု—ထေရီ။၄၁၅။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၀၊၂၄၂။ ဣဇ္ဈန္တု—ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၅။ ဣဇ္ဈေယျာ (မ၊၂။၂၇၁)တိ သမိဇ္ဈေယျ၊ ယတ္ထကာနိ မနာဒိနိ ပတ္ထေယျ၊ တတ္တကေဟိဿ မနောရထော ပူရေယျာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၂။)ဣဇ္ဈေ–သုတ္တနိ။၃၄၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ဣဇ္ဈိံသု—ထေရ။၂၃၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၅။ ဣဇ္ဈိတ္ထ—ဝိမာန။၂၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၉၃။ ဣဇ္ဈိဿတိ—သံ၊၂။၄၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။

၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၃၄။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၅။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၅၅။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၆၀။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၁။

ဣဇ္ဈန (နပ၊ ထီ) [ဣဓ+ယ+ယု] ပြီးစီးခြင်း၊ ပြည့်စုံခြင်း။ ဣဒ္ဓိတိ....ဣဇ္ဈနာ သမိဇ္ဈနာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၂၂၆။ ဣဇ္ဈနဿ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၁) တိ ဣဇ္ဈိတဗ္ဗသမိဇ္ဈနဿ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၅။ (−အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၅။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၉၆၊ ၄၁၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၈၁။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၇၊ ၂၇၉။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၅။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၄။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၄၃။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၁၁၊ ၅၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၇။)

ဣဇ္ဈနဣဒ္ဓိ (ထီ) [ဣဇ္ဈန+ဣဒ္ဓိ] ပြီးစီးခြင်း ဟူသော တန်ခိုး။ တတ္ထ အဓိပ္ပါယဣဒ္ဓိတိ အဓိပ္ပါယဣဒ္ဓိ၊ ယထာဓိပ္ပါယံ ဣဇ္ဈနဣဒ္ဓိတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၇။

ဣဇ္ဈနက (တိ) [ဣဇ္ဈန+က] (၁) ပြီးစီး−ပြည့်စုံ−သော။ (၂) ပြီးစီးစေတတ်သော (၁) တတ္ထ သီလန္တိ ကာမဉ္စေတံ သဟ ကမ္မဝါစာ-ပရိယောသာနေန ဣဇ္ဈနကဿ ပါတိ-မောက္ခဿ ဝေဝစနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၅။ (၂) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဣဇ္ဈနကကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဣဇ္ဈနက+ကောဋ္ဌာသ] (စိတ်၏လိုတိုင်းပြီးမြောက် ပေါက်ရောက်ခြင်း စသည်ကို) ပြီးစီးစေတတ်သောတရား အဖို့အစု၊ (ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါး)။ ဣဇ္ဈနက-ကောဋ္ဌာသော (သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၆) တိ စေတော-ဝသိဘာဝါဒိကဿ သာဓနကကောဋ္ဌာသော။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၄။

ဣဇ္ဈနကပယောဂ (ပု) [ဣဇ္ဈနက + ပယောဂ] ပြီးစီးသော ပယောဂ။ ပရက္ကမော စ နာမ ပရဿ ဝါဟသာ ဣဇ္ဈနကပယောဂေါ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၉။

ဣဇ္ဈနကပါဋိဟာရိယ (နပ) [ဣဇ္ဈနက+ပါဋိဟာရိယ] ပြီးစီးခြင်းဟူသော တန်ခိုးပြာဋိဟာ။ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယေနာတိ ဣဇ္ဈနကပါဋိဟာရိယေန။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၃။

ဣဇ္ဈနကရဏူပါယဘာဝ (ပု) [ဣဇ္ဈန+ကရဏ+ဥပါယ+ဘာဝ] ပြီးစီးခြင်းကို ပြုတတ်သော အကြောင်းအဖြစ်။ ဒုတိယေနတ္ထေန ဣတရ-သမာသေနေဝ ယောဇနာ ယုဇ္ဇတိ ပါဒဿ ဣဇ္ဈနကရဏူပါယဘာဝတော။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၆၅။

ဣဇ္ဈနကဝိသေသ (ပု) [ဣဇ္ဈနက+ဝိသေသ] ပြီးပြည့်စုံခြင်း ဟူသော အထူး၊ ထူးသော ပြီး ပြည့်စုံခြင်း။ သင်္ခေပေန ပန ပရိ-ပါကဂတေ ပုညသမ္ဘာရေ ဣဇ္ဈနကဝိသေ-သော ပုညဝတော ဣဒ္ဓိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁။

ဣဇ္ဈနကိရိယာ (ထီ) [ဣဇ္ဈန+ကိရိယာ] ပြီးစီးခြင်းကိရိယာ။ ဣဒ္ဓိကိရိယာကရဏေနာတိ ဣဇ္ဈနကိရိယာယ ကရဏဘူတေန အတ္ထေန သာဓေတဗ္ဗာ စ ဣဒ္ဓိ ပဋိတဗ္ဗာတိ ယောဇနာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၆၅။

ဣဇ္ဈနဋ္ဌ (ပု) [ဣဇ္ဈန+အတ္ထ] (၁) ပြီးစီး-ပြီးမြောက်-စေခြင်း၊ ပြီးမြောက်ကြောင်းတရားဟူသော အနက်သဘော။ (၂) ပြီးစီးခြင်း။ (၃) ရခြင်း အနက် သဘော။ (၁) ဣဒ္ဓိပါဒါတိ ဧတ္ထ ဣဇ္ဈနဋ္ဌေန ဣဒ္ဓိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။ ဣဇ္ဈနဋ္ဌေနာတိ သမိဇ္ဈနဋ္ဌေန နိပ္ဖဇ္ဇနဋ္ဌေန ကာရဏဘာဝေန။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၀၈။ ဣဇ္ဈနဋ္ဌေန ဣဒ္ဓိ၊ ဥပါယ သမ္ပဒါယေတမဓိဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၀။) (၂) နိပ္ဖတ္တိပရိယာယေန ဣဇ္ဈနဋ္ဌေန ဝါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၈။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၀၃။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၄၅။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။

၁၃၄။ စရိယာ၊၄။၁၅၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၇။) (၂) (၃) ဣဇ္ဈနဋ္ဌေန ဣဒ္ဓိ၊ နိပ္ဖတ္တိအတ္ထေန ပဋိလာဘဋ္ဌေန စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။ (–ပဋိသံ။၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၉၀။)

ဣဇ္ဈနတ္ထ (ပု) [ဣဇ္ဈန+အတ္ထ] (၁) ပြီးစီးခြင်း အနက်သဘော။ (တိ) (၂) ပြီးစီးခြင်း အကျိုးရှိသော။ (၁) ဣဇ္ဈနတ္ထော ပန သဗ္ဗေသံ သမာနတ္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၁။ (တိ) (၂) စိတ္တေ သမောဒဟတီတိအာဒိ ဣဒ္ဓိကရဏကာလေ ယထာသုခံ စိတ္တစာရဿ ဣဇ္ဈနတ္ထံ ယောဂဝိဓာနံ ဒဿေတုံ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။

ဣဇ္ဈနလက္ခဏ (န) [ဣဇ္ဈန+လက္ခဏ] ပြီးစီးခြင်း–ပြည့်စုံခြင်း–ဟူသော–လက္ခဏာ–အမှတ်အသား။ ဣဒ္ဓိပါဒါနံ ဣဇ္ဈနလက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။

ဣဇ္ဈန္တ (တိ) [ဣဓ+ယ+အန္တ] ပြီးစီးသော၊ ပြီးမြောက်သော။ ဣဇ္ဈန္တဉ္စ သဟောဝ ဣဇ္ဈတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၃၅။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၀၊၃၉၆။)

ဣဇ္ဈမာန (တိ) [ဣဓ+ယ+မာန] ပြီးစီးသော။ တသ္မိံ ဣဇ္ဈမာနေ ဣဇ္ဈတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၄၃။ ဒိဋ္ဌိဂတံ ဟိ ဣဇ္ဈမာနံ နိရယံ ဝါ တိရစ္ဆာနယောနိံ ဝါ နိပ္ဖါဒေတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၇၆။ (–ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၁။ မူလ၊ဋီ၊၂။၁၆၀။)

ဣဇ္ဈမာနကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဣဇ္ဈမာန+ကောဋ္ဌာသ] ပြီးစီးသော တရား အဖို့အစု။ ယထာ ဝုတ္တောပိ ဝါ ပါဒဿ ဣဇ္ဈမာနကောဋ္ဌာသ-ဣဇ္ဈနကရဏူပါယ ဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၈။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၂။

ဣဇ္ဈမာနဝိသေသ (ပု) [ဣဇ္ဈမာန+ဝိသေသ] ပြီးမြောက်သော ထူးခြားချက်။ ဣမာယ ဣဒ္ဓိယာ ဣဇ္ဈမာနဝိသေသံ ဒဿေန္တော သန္တိကေပိတိအာဒိမာဟ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။

ဣဇ္ဈိတဗ္ဗဘာဝနာ (ထီ) [ဣဇ္ဈိတဗ္ဗ+ဘာဝနာ] ပြီးစီးစေအပ်သော ဘာဝနာ။ သမိပေ ဝလ္လိအာဒီနံ ဟရဏံ ဝိယ ကမ္မဋ္ဌာနေ ခလန-ပက္ခလနဆေဒနံ ဣဇ္ဈိတဗ္ဗဘာဝနာယ ဝိဗန္ဓာ-ပနယနတော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၆၉။

ဣဉ္ဇ (တိ) [ဣဇိ(ဣဉ္ဇ)+အ] တုန်လှုပ်သော။ န ဣဉ္ဇံ အနေဉ္ဇံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။

ဣဉ္ဇတိ (ကြိ) [ဣဉ္ဇ+အ+တိ] တုန်လှုပ်၏။ သဒ္ဓါပရိဂ္ဂဟိတံ ဟိ စိတ္တံ အဿဒ္ဓိယေန န ဣဉ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၁၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၄၉။ တပ္ပဋိပက္ခေန အဿဒ္ဓိယေန ဟေတုနာ န ဣဉ္ဇတိ န စလတိ န ကမ္ပတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ မ၊ဋီ၊၃။၇၀၊ ၁၇၇။ မူလ၊ဋီ၊၂။၉၃။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၃၀။) ဣဉ္ဇန္တိ–ဒီ၊၁။၅၃။ မ၊၂။၁၀၅။ သံ၊၂။၁၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။ မ၊ဋီ၊၂။၃၅၁။ လောဘံ န ဣဉ္ဇေ နပိ သမ္ပဝေဓေ (ထေရီ။၄၀၄)တိ လောဘမတ္တမ္ပိ န ဣဉ္ဇေယျ န သမ္ပဝေဓေယျ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၀၆။

ဣဉ္ဇန (န၊ထီ) [ဣဉ္ဇ+ယု] တုန်လှုပ်ခြင်း။ သော ကာယဿ ဣဉ္ဇနာ (သုတ္တနိ။၃၀၇)တိ သဗ္ဗာ-ပေသော ဣမဿေဝ သဝိညာဏကဿ ကာ-ယဿ ဣဉ္ဇနာ စလနာ ဖန္ဒနာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ (–ပဋိသံ။၁၈၃။ နေတ္တိ။၇၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၊၂၄၊၁၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၉၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၆၀၊၂၇၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၀။ ဝဇိရ။၁၅၁။ သာ-ရတ္ထ၊၂။၁၉၆၊၂၀၂။ မ၊ဋီ၊၃။၇၈။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅၂၊၃၂၉။)

ဣဉ္ဇနက (တိ) [ဣဉ္ဇန+က] တုန်လှုပ်သော။ ဣဉ္ဇိတာတိ ဣဉ္ဇနကာ စလနကာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။၁။၁၂၉။ (−မူလဋီ၊၂။ ၉၄။)

ဣဉ္ဇနကရ (တိ) [ဣဉ္ဇန+ကရ] တုန်လှုပ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။

ဣဉ္ဇနကရနီဝရဏ (န) [ဣဉ္ဇနကရ+နီဝရဏ] တုန်လှုပ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော နီဝရဏတရား။ ရူပမေဝ သဖန္ဒနတ္တာ သဣဉ္ဇနန္တိ ဝုတ္တံ ဣဉ္ဇန-ကရနီဝရဏာဒီနံ အဝိက္ခမ္ဘနတော။ မူလဋီ၊၂။ ၉၄။

ဣဉ္ဇယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဣဉ္ဇ+ဏယ+တိ] တုန်လှုပ်စေ၏၊တုန်လှုပ်စေနိုင်၏။ နေသံ လောမမာ-ပိ ဣဉ္ဇယုံ (ဒီ၊၂။၂၁၀)န္တိ တေသံ ဝီတရာ-ဂါနံ လောမာနိပိ န စာလယိံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၇။

ဣဉ္ဇိတ (န) [ဣဉ္ဇ+တ] (၁) တုန်လှုပ်ခြင်းသဘော၊ တုန်လှုပ်တတ်သောတရား။ (၂) တုန်လှုပ်ကြောင်းတရား။ (တိ) (၃)တုန်လှုပ်တတ်သော။ (၁) (၂) ယဿိဉ္ဇိတံ နတ္ထိ ကုဟိဉ္စိ လောကေ။ အံ၊၁။၁၃၂၊၃၅၄။ ဣဉ္ဇိ-တန္တိ ရာဂိဉ္ဇိတံ.... ဣမာနိ သတ္တ ဣဉ္ဇိတာနိ စလိတာနိ ဖန္ဒိတာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။ တတ္ထ ကတမာနိ နဝ ဣဉ္ဇိတာနိ။ အဘိ၊ဝိ။၄၀၄။ ဣဉ္ဇိတာနီတိ ဣဉ္ဇနာနိ စလနာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၉၅။ (−သံ၊၂။၄၀၅။ ဓမ္မ၊၁။၅၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ စူဠနိ။၇၊၄၀-၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၄။ မ၊ဋီ၊၂။၉၂။) (၂) ဣဉ္ဇိတသ္မိံ ဝဒါမိ(မ၊၂။၁၁၈)တိ ဣဉ္ဇနံ စလနံ ဖန္ဒနန္တိ ဝဒါမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ ဣဉ္ဇတိ တေ-နာတိ ဣဉ္ဇိတံ၊ တဿ တဿ ဈာနဿ ခေါ-ဘကရံ သြဠာရိကံ ဈာနင်္ဂံ။ မ၊ဋီ၊၃။၇၈။ (တိ) (၃) ကာယောပိ ဣဉ္ဇိတော ဟောတိ၊ စိတ္တမ္ပိ ဟောတိ ဣဉ္ဇိတံ။ ပဋိသံ။ ၁၉၆။ (−သံ၊၃။၂၇၅။ ပဋိသံ။၁၆၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၇။)

ဣဉ္ဇိတကာရဏ (န) [ဣဉ္ဇိတ+ကာရဏ] တုန်လှုပ်ခြင်း၏ အကြောင်း။ စိတ္တဿ ဣဉ္ဇိတ-ကာရဏာနံ ဗျာပါဒါဒီနံ သုပ္ပဟီနတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။

ဣဉ္ဇိတပစ္စယ (ပု) [ဣဉ္ဇိတ+ပစ္စယ] လှုပ်ရှားတတ်သော တဏှာမာန (ကံ၏ အကြောင်း အဆောက် အဦ ဖြစ်သော တဏှာ မာန) စသော အကြောင်း။ ယံ ကိဉ္စိ ဒုက္ခံ သမ္ဘော-တိ, သဗ္ဗံ ဣဉ္ဇိတပစ္စယာ။ သုတ္တနိ။၃၉၅။ ဣဉ္ဇိတပစ္စယာတိ တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိ ကမ္မကိလေ-သဣဉ္ဇိတေသု ယတော ကုတောစိ ကမ္မ-သမ္ဘာရိဉ္ဇိတပစ္စယာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။

ဣဋ္ဋိယ[ယာဒိစ္စကနာမ်]ဣဋ္ဋိယထေရ်။ အသောကမင်း၏ လက်ထက်၌ အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿ ထေရ်သည် ကိုးတိုင်း ကိုးဌာနသို့ တာဝန် အသီးအသီးခွဲ၍ ရဟန်းတော်များကို သာသနာပြု စေလွှတ်သောအခါ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ သာသနာပြု ကြွတော်မူကြသော အရှင် မဟိန္ဒထေရ် အမှူးပြုသော ပုဂ္ဂိုလ် ၇-ဦးတို့ တွင် ဤအရှင်ဣဋ္ဋိယထေရ်သည် တပါးအပါ အဝင်ဖြစ်သည်။ တတော မဟိန္ဒော ဣဋ္ဋိ-ယော....။ ဝိ၊၅။၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၈။ မဟိန္ဒော နာမ နာမေန၊ သံဃတ္ထေရော တဒါ အဟု။ ဣဋ္ဋိယော ဥတ္တိယော ထေရော၊ ဘဒ္ဒသာလော စ သမ္ဗ-လော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ (−သာရတ္ထ၊၁။၁၅၆။ ဝိမတိ၊၁။၃၇။)

ဣဋ္ဋိယတ္ထေရ (ပု) [ဣဋ္ဋိယ+ထေရ] ဣဋ္ဋိယထေရ်။ အတ္တနော သဒ္ဓိဝိဟာရိကံ မဟိန္ဒတ္ထေရံ ဣဋ္ဋိ-ယတ္ထေရေန.... ထေရ သာသနံ ပတိဋ္ဌာပေထာ-တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။

ဣဋ္ဌ (တိ) [ဣသု+တ] အလိုရှိ–တောင့်တ–ရှာမှီး–အပ်သော၊ ကောင်းမြတ်သော၊ သုခဖြစ်သော၊ ဣဋ္ဌာရုံဖြစ်သော။ (ဣဋ္ဌ,အနိဋ္ဌ, ဣဋ္ဌာရုံ,အနိဋ္ဌာရုံ ခွဲခြားပုံကို အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃ကြည့်) စက္ခုဝိညေယျာ ရူပါ ဣဋ္ဌာ ကန္တာ မနာပါ။ ဒီ၊၁။၂၃၁။ မ၊၁။၁၁၉။ မ၊၂။၁၁၇။ မ၊၃။၁၅၅။ သံ၊၂။၂၆၃။ သံ၊၃။၁၈။ စူဠနိ၊ ၂၆၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၇။ ဣဋ္ဌာတိ ပရိယိဋ္ဌာ ဝါ ဟောန္တု မာ ဝါ၊ ဣဋ္ဌာရမ္မဏဘူတာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၀။ ဣဋ္ဌာန (မ၊၃။၂၆၀)န္တိ ပရိယေသိတာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၆။ သုခသောတံ ဘိက္ခဝေ အဓိဝစနံ ဣဋ္ဌဿ ကန္တဿ ပိယဿ။ ဣတိဝုတ်။၂၀၅။ ဣဋ္ဌဿာတိအာဒီသု ဧသိတဗ္ဗတော အနိဋ္ဌပဋိပက္ခတော စ ဣဋ္ဌဿ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၁။ ဣဋ္ဌာ (သုတ္တနိ။၃၉၇)တိ ဣစ္ဆိတာ ပတ္ထိတာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ အယံ သင်္ဂေါ နာမ ဣဋ္ဌော ကန္တော မနာပေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၃။ ဣဋ္ဌောတိ သုခေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၈။ ဣဋ္ဌံ ပဏီတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၅၈။ (–ဝိ၊၃။၂၃၂။ အဘိ၊ဝိ။၂။ အံ၊၁။၃၇၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၀၊၂၉၄၊၃၁၃-၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၀၊၂၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈၊၃၀၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၊၉၊၁၀၊ ၁၁၊၃၇၊၁၀၉၊၃၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၂၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈၉။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၆၃။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၅၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၁၊ ၂၈၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၈၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၁၁၊၃၂၂၊ ၃၉၉၊၄၅၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၀၈။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၈၁။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၃၇။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၇၂။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၂။၁၁၅။)

ဣဋ္ဌကကပါလ (ပုန) [ဣဋ္ဌကာ+ကပါလ] အုတ် ဖုတ်ရာ–ခွက်–ကျင်း။ ဣဋ္ဌကကပါလာဒီသုပိ ဧသောဝ နယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။

ဣဋ္ဌကကမ္မ (န) [ဣဋ္ဌကာ+ကမ္မ] အုတ်ဖြင့် ပြု အပ်သောအမှု။ ဣဋ္ဌကကမ္မံ သုဓာကမ္မံ စိတ္တကမ္မာဒိဝသေန သုသင်္ခတံ ဒေဝဝိမာနံ ဝိယ အစ္စုနာ နိဋ္ဌာပိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၆။

ဣဋ္ဌကကုဋိက (တိ) [ဣဋ္ဌကကုဋိ+ဣက] အုတ်နံရံရှိသော (ကျောင်းငယ်)။ ဧဝံ ကတံ ပန ဒါရုကုဋိကံ ဝါ ဣဋ္ဌကကုဋိကံ ဝါ သိလာကုဋိကံ ဝါ....လိမ္ပိဿာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆၊၁၅၇။

ဣဋ္ဌကဂေါပါနသိစယ (ပု) [ဣဋ္ဌကာ+ဂေါပါနသိ+စယ] အုတ်, အခြင်ရနယ် အပေါင်း။ ယထာ ဣဋ္ဌကဂေါပါနသိစယာဒီသု န ဥပရိမာ ဣဋ္ဌကာဒယော ဇာနန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၉။

ဣဋ္ဌက (ကာ) စယ (ပု) [ဣဋ္ဌကာ+စယ] အုတ်စီခြင်း။ ကော ပန ဝါဒေါ ဣဋ္ဌကစယေန သမ္ပန္နေ ဝေဒိကာပရိက္ခိတ္တေ။ ဝိသင်္ဂဟ။၃၈၈။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ စိနိတုံ တယော စယေ ဣဋ္ဌကာစယံ သိလာစယံ ဒါရုစယန္တိ။ ဝိ၊၄။ ၂၅၄၊၂၆၀။

ဣဋ္ဌကစယနသမ္ပန္န (တိ) [ဣဋ္ဌကာ + စယန + သမ္ပန္န] အုတ်စီခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဣဋ္ဌကစယနသမ္ပန္နေ ဝေဒိကာပရိက္ခိတ္တေ ဥဒ္ဓေ စင်္ကမေ စင်္ကမတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၄။

ဣဋ္ဌကစိတ (တိ) [ဣဋ္ဌကာ+စိတ] အုတ်ဖြင့် စီအပ်သော။ ဣဋ္ဌကစိတာယ ယာဝ မင်္ဂလိဋ္ဌကာ, တာဝ ကုဋ္ဋာ အပစိနိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၈။

ဣဋ္ဌကစုဏ္ဏ (န) [ဣဋ္ဌကာ+စုဏ္ဏ] အုတ်မှုန့်။ ထုသေဟိ ဝါ ဣဋ္ဌကစုဏ္ဏေန ဝါ ကေဝါရုံ ဃံသိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ ဝိသင်္ဂဟ။၃၁၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၂၁၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။)

ဣဋ္ဌကစုဏ္ဏမက္ခိတသီသ (တိ) [ဣဋ္ဌကစုဏ္ဏ+မက္ခိတ+သီသ] အုတ်မှုန့်ဖြင့် လိမ်းကျံအပ်သော ဦးခေါင်းရှိသော။ ရတ္တဝဏ္ဏဝိရဠမာလာဗန္ဓ-

ကဏ္ဍံ လုဒ္ဒကစုဏ္ဏမက္ခိတသီသံ .... သီသံ ဝုဋ္ဌကံ ဝိစရာပေတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၄။

လုဒ္ဒကစ္ဆဒန=လုဒ္ဒက(ကာ)ဆဒန (နပုံ) [လုဒ္ဒကာ +ဆဒန] အုတ်အမိုး။ အစ္ဆန္နတ္တိ လုဒ္ဒကဆဒနာဒီနာ အန္တမသော ရုက္ခသာခါဟိပိ နဆန္နံ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၁။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပဥ္စ ဆဒနာနိ လုဒ္ဒကာဆဒနံ....ပဏ္ဏစ္ဆဒနန္တိ။ ဝိ၊၄။၃၀၁။ (−သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၈၈။)

လုဒ္ဒကစ္ဆဒနသဒိသ (တိ) [လုဒ္ဒကစ္ဆဒန+သဒိသ] အုတ်အမိုးနှင့်တူသော။ လုဒ္ဒကစ္ဆဒနသဒိသဥ္စ ခရသမ္ဖဿံ စမ္မံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။

လုဒ္ဒကဒ္ဒါရကဝါဋယောဇန (နပုံ) [လုဒ္ဒကာ+ဒ္ဒါရ +ကဝါဋ+ယောဇန] အုတ်တံခါး,တံခါးရွက်တို့ကို−ယှဉ်စေခြင်း−တပ်ဆင်ခြင်း။ သဿသမ္ပာဒနတ္ထံ တတ္ထ တတ္ထ လုဒ္ဒကဒ္ဒါရကဝါဋယောဇနဝသေန ယန္တဗဒ္ဓဥဒကနိက္ခမနတုမ္ဗာနိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၇။

လုဒ္ဒကန္တမနာပသညီ (တိ) [လုဒ္ဒ+ကန္တ+မနာပ +သညီ] အလိုရှိအပ်, နှစ်သက်အပ်, စိတ်နှလုံးကို ပွါးစေတတ်၏ဟု အမှတ်ရှိသော။ သီလဝန္တာနံ ဂန္ဓေ ဒေဝါ န ပဋိက္ကူလသညိနော၊ လုဒ္ဒကန္တမနာပသညိနောယေဝါတိ ဒီပေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။

လုဒ္ဒကန္တမနာပဝဏ္ဏယုတ္တ (တိ) [လုဒ္ဒ+ကန္တ+ မနာပ+ဝဏ္ဏ+ယုတ္တ] အလိုရှိအပ်, နှစ်သက်အပ်, စိတ်နှလုံးကို ပွါးစေတတ်သော အဆင်းနှင့်ယှဉ်သော။ သုဝဏ္ဏ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၈၆) ကြည့်။

လုဒ္ဒက(ကာ)ပန္တိ (ထီ) [လုဒ္ဒကာ+ပန္တိ] အုတ်−ရွေ့အုတ်−အစဉ်−အတန်း။ တသ္မိဥ္စ ခဏေ ကောသ လုဒ္ဒက(ကာ)ပန္တိ ပရိက္ခိပိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။ လုဒ္ဒကပန္တိတိ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကပန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၅။

လုဒ္ဒက(ကာ)ပါကာရ (ပုံ) [လုဒ္ဒကာ+ပါကာရ] အုတ်တံတိုင်း။ သစေ လုဒ္ဒကပါကာရော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၇၆။ အနုဇာနာမိ.... လုဒ္ဒကာပါကာရံ သိလာပါကာရံ ဒါရုပါကာရန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၆၀၊၂၉၉။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၅၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။)

လုဒ္ဒကပုဉ္ဇ (ပုံ) [လုဒ္ဒကာ+ပုဉ္ဇ] အုတ်ပုံ။ နဝကမ္မတ္ထံ ဝါ ပန လုဒ္ဒကပုဉ္ဇော ဝါ မတ္တိကာဒီနံ ဝါ ရာသိ အန္တောဒ္ဒါရေ ကတော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃။

လုဒ္ဒကဝဓုကီ (ပုံ) [လုဒ္ဒကာ+ဝဓုကီ] အုတ်လက်သမား၊ ပန်းရံ။ အပိစ ပါကာရံ လုဒ္ဒကဝဓုကီ ဝိယ ပဝတ္တံ အာစိနန္တော ဂစ္ဆတီတိ အာစယဂါမိနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ (−ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၁၆၆။)

လုဒ္ဒကဝတီ (ထီ) [လုဒ္ဒကာ+ဝန္တု+ဤ] လုဒ္ဒကဝတီမည်သောရွာ။ မဂဓရဋ္ဌေ ကိရ လုဒ္ဒကဝတီ စ ဒီဃရာဇိ စာတိ ဒွေ ဂါမကာ အဟေသုံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၆၂။

လုဒ္ဒကဝတီနာမက (တိ) [လုဒ္ဒကဝတီ+နာမက] လုဒ္ဒကဝတီ အမည်ရှိသော ရွာ။ နဂ္ဂါ ဒုဗ္ဗဏ္ဏရူပါသီတိ လုဒ္ဒံ သတ္တရဲ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တေ မဂဓရဋ္ဌေ လုဒ္ဒကဝတီနာမကေ ဂါမေ အညတရံ ပေတိ အာရဗ္ဘ ဝုတ္တံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၆၂။

လုဒ္ဒကသာလာ (ထီ) [လုဒ္ဒကာ+သာလာ] အုတ်စရပ်။ ဝစ္စကုဋိ လုဒ္ဒကသာလာ ဝဓုကီသာလာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၀။ ဓါ၊သင်္ဂဟ၊၂၈၇။

လုဒ္ဒကာ (ထီ) [လုဒ+ဏ္ဏက။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ၊၂၂၀။ လုဒ+ဏ္ဏကန်။ လုဋ္ဌိယတီတိ လုဒ္ဒကာ။ ဏ္ဏာဒိ၊၂၉။] အုတ်။ အုတ်ခဲ။ အညတရော ဘိက္ခု ဟေဋ္ဌာ ဟုတွာ လုဒ္ဒကံ ဥစ္စာရေသိ။ ဝိ၊၁။ ၁၀၃။ ကော လုဒ္ဒကာ သောဝဏ္ဏမယာ။ ဒီ၊၂။၁၄၆။ ယထာပကာရာနိ ဟိ လုဒ္ဒကာနိ။ (လိင်္ဂဝိပလ္လာသ)။ ဇာ၊၂။၂၃၀။ (−ဝိ၊၂။

၆၉။ ဝိ၊၄။၃၀၈။ အပ၊၂။၂၆၂။ ဝိဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၀၊၃၄၃။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၅၆-၇။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၄၊ ၄၃၊၃၁၉၊၃၈၀။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၄၇၊၅၆။ ဝိသင်္ဂဟ၊ ၇၆။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ မဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ မဋ္ဌ၊ ၂။၂၈၊၁၃၈။ မဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။ သံဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ သံဋ္ဌ၊၂။၆၉။ အံဋ္ဌ၊၁။၃၅။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၁၉၊၄၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၅။ ကင်္ခါဋီ။ ၂၈၉။ မဋီ၊၂။၁၈၀။ သံဋီ၊၂။၈၈၊၁၆၅၊ ၄၇၇။ အံဋီ၊၂။၂၇၂။ အံဋီ၊၃။၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၅၃။)

ဣဋ္ဌကာ(က)ကုဋ္ဋ (ပု) [ဣဋ္ဌကာ+ကုဋ္ဋ] အုတ်နံရံ။ ကုဋ္ဋော နာမ တယော ကုဋ္ဋာ ဣဋ္ဌကာကုဋ္ဋော သိလာကုဋ္ဋော ဒါရုကုဋ္ဋော။ ဝိ၊၂။ ၃၄၈။ အာဒိသဒ္ဒေန ဣဋ္ဌကကုဋ္ဋမတ္တိကာကုဋ္ဋာဒီနံ သင်္ဂဟော။ သံဋီ၊၂။၁၁၃။

ဣဋ္ဌကာခဏ္ဍ (ပု၊နံ) [ဣဋ္ဌကာ+ခဏ္ဍ] အုတ်-အုတ်ခဲ-ကျိုး-ပိုင်း။ အညမ္ပိ ယံကိဉ္စိ ဒါရုခဏ္ဍံ ဝါ ဣဋ္ဌကာခဏ္ဍံ ဝါ ဟတ္ထေန ဝါ ယန္တေန ဝါ ပဝိဇ္ဈိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၆၃။ (-ဝိဋ္ဌ၊၄။၄၄။)

ဣဋ္ဌကာဂုဟာ (ထီ) [ဣဋ္ဌကာ+ဂုဟာ] အုတ်ဂူ၊ အုတ်လိုဏ်ခေါင်း။ ဂုဟာမ္ပိ ဣဋ္ဌကာဂုဟံ ဝါ သိလာဂုဟံ ဝါ ဒါရုဂုဟံ ဝါ ဘူမိဂုဟံ ဝါ မဟန္တမ္ပိ ကရောန္တဿ အနာပတ္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၉။ (-ဝိဋ္ဌ၊၄။၅၈။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၁၀၆)။

ဣဋ္ဌကာစယ (ပု) [ဣဋ္ဌကာ+စယ] ဣဋ္ဌကစယ နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

ဣဋ္ဌကာစယသမ္ဗန္ဓ (တိ) [ဣဋ္ဌကာစယ+သမ္ဗန္ဓ] အုတ်စီခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ ကော ပန ဝါဒေါ ဣဋ္ဌကာစယသမ္ဗန္ဓေ ဝေဒိကာပရိက္ခိတ္တေတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၃။

ဣဋ္ဌကာဆဒန (နံ) [ဣဋ္ဌကာ+ဆဒန] ဣဋ္ဌကဆဒန-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

ဣဋ္ဌကာပန္တိ (ထီ) [ဣဋ္ဌကာ+ပန္တိ] ဣဋ္ဌကပန္တိ နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

ဣဋ္ဌကာပါကာရ (ပု) [ဣဋ္ဌကာ+ပါကာရ] ဣဋ္ဌကပါကာရနှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

ဣဋ္ဌကာမယ (တိ) [ဣဋ္ဌကာ+မယ] အုတ်ဖြင့်-ပြုအပ်သော-ပြီးသော။ တံဣဋ္ဌကာမယံ ကရောန္တာ မဟန္တံ အာဝါဋံ ကတွာ။ အံဋ္ဌ၊ ၃။၁၈၁။ ဂိဉ္ဇကာဝသထ (ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ မဋ္ဌ။ ၂။၁၃၈။ သံဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။ အံဋ္ဌ၊၃။၉၈။) လည်းကြည့်။

ဣဋ္ဌကာမူလ (နံ) [ဣဋ္ဌကာ + မူလ] အရင်း အမြစ်ဖြစ်သော အုတ်။ အသုကဂေဟဿ ဣဋ္ဌကာမူလံ ဌိတသဏ္ဌာနေနေဝ ဌိတံ။ သံဋ္ဌ၊၃။၈၁။

ဣဋ္ဌကာသန္ထရ (ပု) [ဣဋ္ဌကာ+သန္ထရ] အုတ်အခင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သန္ထရိတုံ တယော သန္ထရေ ဣဋ္ဌကာသန္ထရံ သိလာသန္ထရံ ဒါရုသန္ထရံ။ ဝိ၊၄။၂၆၀။

ဣဋ္ဌကာသောပါန (ပု) [ဣဋ္ဌကာ+သောပါန] အုတ်စောင်းတန်း၊ အုတ်လှေခါး။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တယော သောပါနေ ဣဋ္ဌကာသောပါနံ သိလာသောပါနံ ဒါရုသောပါနံ။ ဝိ၊၄။၂၅၄၊၂၆၀။

ဣဋ္ဌဂန္ဓ (ပု) [ဣဋ္ဌ+ဂန္ဓ] (၁) နှစ်သက်အပ်သော-ကောင်းသော-အနံ့။ (တိ) (၂) နှစ်သက်အပ်သော-ကောင်းသော-အနံ့ရှိသော။ ဣဋ္ဌဂန္ဓော စ သုရဘိ၊ သုဂန္ဓော စ သုဂန္ဓိ စ။ ဓာန်။၁၄၆။ ဣဋ္ဌော ဂန္ဓော ဣဋ္ဌဂန္ဓော။ အထဝါ ဣဋ္ဌော ဂန္ဓော အဿ ဣဋ္ဌဂန္ဓော။ ဓာန်ဋီ။၁၄၆။

ဣဋ္ဌဖလ (တိ) [ဣဋ္ဌ+ဖလ] အလိုရှိ-နှစ်သက်-အပ်သောအကျိုးရှိသော။ ကုသလာ ဝေဒနာ သဖလာ သဝိပါကာ ဣဋ္ဌဖလာ ကန္တဖလာ။ အဘိ၊က။၃၅။ (-၎င်း။၁၆၂။)

ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တ (တိ) [ဣဋ္ဌ+မဇ္ဈတ္တ] အလိုရှိအပ်သော-အလယ်အလတ်-အလတ်တန်းစား-ဖြစ်သော၊ (အာရုံ)။ ဣဋ္ဌေတိ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တေ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၅၀။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရမ္မဏ (န) [ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တ+အာရမ္မဏ] အလိုရှိအပ်သော အလယ်အလတ်ဖြစ်သော အာရုံ၊ အလတ်တန်းစားအာရုံ၊ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ။ (အလိုမရှိအပ်သော အနိဋ္ဌာရုံနှင့် အလွန်အလိုရှိအပ်သော အတိဣဋ္ဌာရုံတို့၏ အလယ်၌ဖြစ်သော အလတ်တန်းစားအာရုံကို ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရုံ-ဟု ခေါ်သည်။ ဣဋ္ဌ လည်းကြည့်)။ ဥပေက္ခာသဟဂတဒွယေ ပန ပဌမံ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရမ္မဏဝသေန ပဝတ္တံ ဒဿေတွာ ပစ္ဆာ ဣဋ္ဌာရမ္မဏဝသေန ဒဿေတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တာရမ္မဏံ....ဥပေက္ခာယ။ ဝိဘာဝိနီ။၇၉။ ဣဋ္ဌဉ္စ တံ မဇ္ဈတ္တဉ္စာတိ ဣဋ္ဌမဇ္ဈတ္တံ၊ တမေဝ အာရမ္မဏန္တိ သမာသော။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၁၆၅။

ဣဋ္ဌရူပ (တိ) [ဣဋ္ဌ+ရူပ] အလိုရှိအပ်သော သဘောရှိသော၊ (အာရုံ၊ ရူပါရုံ စသည်)။ အနိဋ္ဌရူပဉ္စ ပဿတိ နော ဣဋ္ဌရူပံ။ သံ၊၂။၃၄၁။ သံ၊၃။၃၉၃။ အဘိ၊က။၁၆၁။

ဣဋ္ဌသုတ္တ (န) [ဣဋ္ဌ+သုတ္တ] ဣဋ္ဌသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ ပဉ္စကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ အံ၊၂။၄၁-၂။

ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌာနုဘဝနလက္ခဏ (တိ) [ဣဋ္ဌ+အနိဋ္ဌ+အနုဘဝန+လက္ခဏ] အလိုရှိအပ်, အလိုမရှိအပ်သော-ကောင်း မကောင်းသော-အာရုံကို ခံစားခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌာနုဘဝနလက္ခဏာ ဝေဒနာ။ နေတ္တိ။၂၅။

ဣဋ္ဌာရမ္မဏ (န) [ဣဋ္ဌ+အာရမ္မဏ] အလိုရှိအပ်-နှစ်သက်အပ်-ရှာမှီးအပ်-သော အာရုံ၊ တင့်တယ်-ကောင်း-သော အာရုံ၊ ဣဋ္ဌာရုံ။ ဣဋ္ဌာရမ္မဏ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉)န္တိ သုဘာရမ္မဏံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၈၄။ ဣဋ္ဌာရမ္မဏန္တိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ ပတ္ထေတဗ္ဗံ ပရိယေသိတဗ္ဗံ ဝါ အာရမ္မဏံ။ သုန္ဒရာရမ္မဏန္တိ အတ္ထော။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၁၆၄။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆-၇။) ဣဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။

ဣဏ (န) [ဣ+ယု၊ ဧတိ ဝုဍ္ဎိံ ဂစ္ဆတီတိ ဣဏံ၊ ယု၊ ဏတ္တံ။ဓာန်၊ဋီ။၄၇၁။ (ဣဏ-သံ)] ကြွေးမြီ။ သေယျထာပိ မဟာရာဇ ပုရိသော ဣဏံ အာဒါယ ကမ္မန္တေ ပယောဇေယျ။ ဒီ၊၁။၆၈။ မ၊၁။၃၄၃။ ဣဏံ အာဒါယာတိ ဝဍ္ဎိယာ ဓနံ ဂဟေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ ဝဍ္ဎိယာ ဂဟိတံ ဓနံ ဣဏံ နာမာတိ ဝုတ္တံ "ဝဍ္ဎိယာ ဓနံ ဂဟေတွာ"တိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၁၂၇။ (-ဒီ၊၃။၁၅၀။ အံ၊၂။၃၀၉။ အံ၊၃။၅၂၇။ သုတ္တနိ။၂၉၈။ ဇာ၊၁။၂၄၈၊ ၂၇၆။ ဇာ၊၂။၄၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၄။)

ဣဏဂ္ဂါဟက (တိ) [ဣဏ+ဂါဟက] ကြွေးယူတတ်သော၊သူ။ ဣဏဂ္ဂါဟကဿ ဧကံ အင်္ဂံ ဂဟေတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၄၇။

ဣဏဃာတ (တိ) [ဣဏ+ဃာတ] (ကြွေးယူပြီးနောက် မပေးမဆပ်သောအားဖြင့်) ကြွေးကို ပယ်ဖျောက်တတ်သော၊ ကြွေးမဆပ်သော၊ သူ။ ယေ ပါပသီလာ ဣဏဃာတသူစကာ။ သုတ္တနိ။၃၁၆။ ဣဏံ ဂဟေတွာ တဿ အပ္ပဒါနေန ဣဏဃာတာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။

ဣဏဋ္ဋ (တိ) [ဣဏ+အဋ္ဋ] ကြွေးမြီဖြင့် နှိပ်စက်အပ်သော၊ ကြွေးမြီ နှိပ်စက်ခံရသော၊ သူ။ ဣဏဋ္ဋာ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတာ။ မ၊၂။၁၂၆။ တေန ဣဏေန အဋ္ဋော ပီဠိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။ ဣဏဋ္ဋာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၉)တိ ဣဏေန ပီဠိတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၈၇။ (-သံ၊၂။၇၆။ ဣတိဝုတ်။၂၅၅။ ထေရ။

၃၅၆။ သံ၊၄၊၂။၂၇၇။ ဂဏ္ဍတိဝုတ်၊၄။၂၇၈။ ထေရ၊၄၊၂။၄၆၉။)

ဂဏ္ဍဒါန (နံ) [ဂဏ္ဍ+ဒါန] ကြေးမြီပေးခြင်း၊ (အတိုးရရန်) ကြေးမြီချထားခြင်း။ ကိဒိသံ တေ ဂဏ္ဍဒါနံ၊ ဂဏ္ဍမောက္ခော စ ကီဒိသော။ ဇာ၊၁။၂၇၆။ ဂဏ္ဍဒါနန္တိ ဂဏ္ဍဿ ဒါနံ။ ဇာ၊၄၊၄။၂၇၉။ ကသိဝါဏိဇ္ဇာ ဂဏ္ဍဒါနံ။ ဇာ၊၁။၃၂၅။ (–ဇာ၊၂။၂၊၂၉၆။ ဇာ၊၄၊၇။၂၀၇။)

ဂဏ္ဍပရိဘောဂ (ပု) [ဂဏ္ဍ+ပရိဘောဂ] အကြွေးသုံးဆောင်ခြင်း။ အကြွေးယူ၍ သုံးဆောင်ခြင်းနှင့် တူသော သုံးဆောင်ခြင်း။ သီလဝတော အပစ္စဝေက္ခိတပရိဘောဂေါ (အပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘောဂေါ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၄၁) ဂဏ္ဍပရိဘောဂေါ နာမ။ ဝိ၊၄၊၂။၂၇၂။ သံ၊၄၊၂။၁၈၃။ အံ၊၄၊၁။၅၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၇။ ဂဏ္ဍဝသေန ပရိဘောဂေါ ဂဏ္ဍပရိဘောဂေါ၊ ပဋိဂ္ဂါဟကတော ဒက္ခိဏာဝိသုဒ္ဓိယာ အဘာဝတော ဂဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ပရိဘောဂေါ ဝိယာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၈။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၂။

ဂဏ္ဍပလိဗောဓ (ပု) [ဂဏ္ဍ+ပလိဗောဓ] ကြေးမြီ ဟူသော အနှောင်အဖွဲ့၊ ဂဏ္ဍပလိဗောဓမှိ (ဝိ၊၄၊၄။၂၅၃)တိ ဂဏ္ဍမေဝ ပလိဗောဓော ဂဏ္ဍပလိဗောဓော။ သာရတ္ထ၊၃။၄၉၃။ (–ဝိမတိ၊၂။၃၁၈။)

ဂဏ္ဍမူလ (နံ) [ဂဏ္ဍ+မူလ] ယူထားရင်းဖြစ်သောကြေး၊ ကြေးမြီရင်း။ ယာနိ စ ပေါရာဏာနိ ဂဏ္ဍမူလာနိ။ ဒီ၊၁။၆၈။ မ၊၁။၃၄၃။

ဂဏ္ဍမောက္ခ (ပု) [ဂဏ္ဍ+မောက္ခ] ကြေးမြီမှ လွတ်ကင်းခြင်း။ ဂဏ္ဍဒါန-ကြည့်။

ဂဏ္ဍသာဓက (တိ) [ဂဏ္ဍ+သာဓက] ကြေးချ ပေးသော၊သူ။ ဂဏ္ဍသာဓကဿ တိဏ္ဏံ အင်္ဂါနိ ဂဟေတဗ္ဗာနိ။ မိလိန္ဒ။၃၄၇။

ဂဏ္ဍသုတ္တ (နံ) [ဂဏ္ဍ+သုတ္တ] ဂဏ္ဍသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ၊ဆက္ကနိပါတပါဠိ၊၁-ပဏ္ဏာသက၊၅-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။အံ၊၂။၃၀၉။

ဂဏ္ဍာယက (တိ) [ဂဏ္ဍ+ဂံ+ဏျု] ကြေးကို ဖြစ်စေသော၊ ကြေးယူသော၊သူ၊ မြီစား။ ဂဏ္ဍံ အာယတိ ပဝတ္တေတီတိ ဝါ ဂဏ္ဍာယကော၊ ဏျု။ဓာန်၊ဋီ။၄၇၀။ အောက်ပုဒ် လည်း ကြည့်။

ဂဏ္ဍာယိက (တိ) [ဂဏ္ဍ+အာယိက] (၁) ကြေးကို–ယူတတ်–ဆောင်တတ် – သော၊ သူ။ ကြေးယူသူ၊ မြီစား။ (၂) ကြေးယူရာဖြစ် သောသူ။ ကြေးပေးသောသူ၊ မြီရှင်။ (၁) ဓမဏ္ဏော တု ဂဏ္ဍာယိကော။ ဓာန်။၄၇၀။ ဂဏ္ဍံ ဂဏှာတီတိ ဂဏ္ဍာယိကော၊ အာယိကော။ ဓာန်၊ဋီ။၄၇၀။ န ဘိက္ခဝေ ဂဏ္ဍာယိကော ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၁၀၇။ ဂဏ္ဍာယိကော နာမ ယဿ ပိတိပိတာမဟေဟိ ဝါ ဂဏ္ဍံ ဂဟိတံ ဟောတိ၊ သယံ ဝါ ဂဏ္ဍံ ဂဟိတံ ဟောတိ၊ ယံ ဝါ အာထပေတွာ မာတာပိတူဟိ ကိဉ္စိ ဂဟိတံ ဟောတိ၊ သော တံ ဂဏ္ဍံ ပရေသံ ဓာရေတီတိ ဂဏ္ဍာယိကော။ ဝိ၊၄၊၃။၂၈၀-၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၃၆-၇။ (–မဟာနိ။၁၂၄။ မဟာနိ၊၄။ ၂၄၅။) (၂) န ဟိ နူနိမဿ သမဏဿ၊ပစ္စူသမှိ ဂဏ္ဍာယိကာ။ သံ၊၁။၁၇၂။ ဂဏ္ဍာယိကာတိ ယေသံ အနေန ဟတ္ထတော ဂဏ္ဍံ ဂဟိတံ။ သံ၊၄၊၁။၂၂၀။ (–ဝိ၊၄၊၁။၁၇၆။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၁။)

ဂဏ္ဍတရ (တိ) [ဂဏ္ဍတရသဒ္ဒါသည် အညတ္တဝါစက ပါဠိပဒိကပုဒ် ဖြစ်၍ ဓာတ်ပစ္စည်းမခွဲဝေအပ်။ တနည်း–ဂဏ္ဍံ+တရ၊ ဒံ ကို ချေ။ ဂဏ္ဍတရသဒ္ဒေါ ပါဠိပဒိကော အညတ္တဝါစကော၊ ဂဏ္ဍံ သဒ္ဒေါ ဝါ တရော အညတ္တော၊ ဒံလောပေါ စ။ ဓာန်၊ဋီ။၇၁၇။ ဂဏ္ဍတရသဒ္ဒါသည် သဗ္ဗနာမ် ပုဒ် ၂၈-ပုဒ်တို့တွင် တပုဒ် အပါဝင် ဖြစ်၏။

ဣတရသဒ္ဒေါ ဝုတ္တပ္ပဋိယောဂ (ဂီ) ဝစနော။ ရူပနော။၁၀၀။ နီတိ၊ပဒ။၃၅၂။ (–မောဂ်၊၂။ ၉၉။)] (၁) တပါးတခြားသော၊သူ၊ အရာ။ (၂) ယုတ်နိမ့်သော၊ သူ၊အရာ။ (၁) (၂) အညနိစေသု စေတရော။ ဓာန်၊၁၀၇၀။ (၁) ရသ္မိံ ဂါဟော ဣတရော ဇနော။ ဓမ္မ။၄၆။ ဓမ္မ႒၊၂။၁၉၅။ ပဂေဝ ဣတရာ ပဇာ။ အံ၊၁။ ၃၈၈။ နေတ္တိ။၁၀၈။ ဣတရော—ဇာ၊၁။၃၂၉။ ဒီ႒၊၂။၈၆၊၃၂၇။ မ႒၊၁။၁၅၆။ သံ႒၊၂။ ၈၉၊၁၉၉။ ဒီဋီ၊၂။၉၁၊၂၇၁။ မဋီ၊၁။၂၅၃။ သံဋီ၊၂။၁၀၄၊၁၈၂။ ဣတရံ (နပ)—ဝိ႒၊ ၁။၂၃၄။ ဒီ႒၊၁။၂၀၂။ မ႒၊၂။၂၂၄။ မ႒၊၃။၁၈၇။ သံ႒၊၁။၅၈။ သာရတ္ထ၊၂။ ၉၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၀။ ဒီဋီ၊၁။၂၇၂။ သီဋီ၊ သစ်၊၂။၁၆၂။ မဋီ၊၃။၁၃၁။ သံဋီ၊၁။၁၀၃။ ဣတရံ(နဒု)— ဝိ႒၊၁။၃၀၉။ ဣတရေ— ဝိ႒၊၁။၁၃၀၊၃၀၉။ ဒီ႒၊၁။၂၅၃။ မ႒၊၃။ ၂၈၆။ သံ႒၊၃။၃၀၉။ ဝိမတိ၊၁။၈၀။ ဒီဋီ၊ ၁။၃၁၆။ သီဋီသစ်၊၂။၂၈၈။ မဋီ၊၃။၁၉၁။ သံဋီ၊၂။၅၂၈။ ဣတရာနိ(နပ) — ဝိ႒၊၃။ ၂၉၆။ ဒီ႒၊၁။၂၉၁။ ဒီ႒၊၂။၃၇၇။ မ႒၊၂။ ၂၂၄။ မ႒၊၄။၁၃၂။ သံ႒၊၃။၁၉၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၃။ သာရတ္ထ၊၃။၂၅၆။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၇။ ဒီဋီ၊၁။၃၅၁။ မဋီ၊၃။၃၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၆၆။ ဣတရာ-နိ(နဒု)—အဘိ႒၊၃။၄၅၃။ မူလဋီ၊၃။၂၂၄။ အနုဋီ၊၃။၂၉၉။ ဣတရေန — ကင်္ခါ။၂၆၁။ အဘိ႒၊၃။၁၉၇။ ကင်္ခါဋီ။၄၂၂။ မူလဋီ၊၃။ ၈၄။ဣတရေဟိ—ဝိ႒၊၁။၃၃၄။ဒီ႒၊၁။၂၀၇။ မ႒၊၁။၁၃၇။ မ႒၄။၁၂။ သံ႒၊၁။၂၅၀။ အံ႒၊၂။၁၈။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆၃။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၀၁။ ဒီဋီ၊၁။၂၈၀။ သီဋီသစ်၊၂။၁၈၂။ မဋီ၊၁။၂၃၆။ မဋီ၊၃။၂၂၄။ သံဋီ၊၁။၂၈၆။ အံဋီ၊၂။၂၂။ ဣတရဿ—ဝိ႒၊၁။၃၀၉။ ဒီ႒၊၂။ ၁၀၃။ ဒီ႒၊၃။၄၀။ သံ႒၊၁။၁၄၃။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၉၁။ ဒီဋီ၊၂။၁၁၈။ ဒီဋီ၊၃။၃၄။ သံဋီ၊၁။၁၈၈။ ဣတရေသံ—ယမက၊၁။၃၄။ ယမက၊၃။၃၀၁။ ဝိ႒၊၂။၁၉၀။ ဝိ႒၊၃။၈၁။ ကင်္ခါ။၂၄၉။ ဒီ႒၊၁။၁၀၁။ မ႒၊၃။၃၄။ မ႒၊၄။၁၅၉။ သံ႒၊၂။၂၆၆။ အံ႒၊၂။၁၁။ အဘိ႒၊၃။၃၃၃။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၀။ သာ-ရတ္ထ၊၃။၅၅။ ကင်္ခါဋီ၊၄၁၂။ သီဋီသစ်၊၁။ ၄၄၉။ မဋီ၊၃။၂၅၊၃၅၇။ သံဋီ၊၂။၂၃၅။ အံဋီ၊၂။၁၂။ ဣတရသ္မိံ— ဝိ႒၊၂။၂၃၆။ မ႒၊၄။၁၈၅။ အံ႒၊၂။၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၉၁။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၉။မဋီ၊၃။၃၈၁။ အံဋီ၊၂။ ၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၅၅။ ဣတရေသု—ဝိ႒၊ ၁။၈၅။ ဒီ႒၊၂။၃၉။ မ႒၊၁။၄၅။ မ႒၊၃။ ၂၄၆။ အံ႒၊၂။၃၅။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၁၉။ ဒီဋီ၊၂။၃၉။ မဋီ၊၁။၉၇။ မဋီ၊၃။ ၁၆၃။ အံဋီ၊၂။၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၆၇။ ဣတရာ (ထီ၊ပ၊ဧ) — ဇာ၊၁။၅၂၊၇၈။ ကင်္ခါ။၉၆၊ ၁၁၂။ သံ႒၊၁။၉၂။ သံ႒၊၃။၁၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၀၅။ ကင်္ခါဋီ။၁၅၆၊၁၈၈။ သံဋီ၊၁။ ၁၃၇။ သံဋီ၊၂။၃၆၁။ မူလဋီ၊၂။၁၂၁၊၂၀၄။ အနုဋီ၊၂။၂၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၆၀။ ဣတရာ (ထီ၊ပ၊ဗ)— ဝိ႒၊၁။၁၀၇။ ဒီ႒၊၃။၁၆၉၊ မ႒၊၂။၂၂၄။ မ႒၊၃။၁၈၅။ သံ႒၊၃။၁၂။ အံ႒၊၂။၁၂၄။ အံ႒၊၃။၂၀၂။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၄၉။ ဒီဋီ၊၃။၁၈၇။ မဋီ၊၂။၂၃၉။ မဋီ၊ ၃။၁၃၀။ သံဋီ၊၂။၂၉၁။ အံဋီ၊၂။၁၁၈။ အံဋီ၊၃။၂၁၄။ မူလဋီ၊၂။၁၂၀။ အနုဋီ၊၂။ ၁၃၂။ ဣတရံ (ထီ၊ဒု၊ဧ)— ဝိ႒၊၁။၃၀၉။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၁။ ဣတရာယော(ထီ၊ဒု၊ဗ)—မ႒၊၁။၂၉။ မဋီ၊၁။၇၄။ ဣတရာဟိ(ထီ၊တ၊ဗ) —ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၅၄။ ဣတ-ရာဟိ (ထီ၊မိ၊ဗ)—မူလဋီ၊၂။၁၀၇။ အနုဋီ၊၂။ ၁၁၇။ ဣတရာယ (ထီ၊ဆ၊ဧ)— မူလဋီ၊၂။ ၁၀၅။ အနုဋီ၊၂။၁၁၅။ ဣတရိဿာ—ဝီ၊၄။ ၁၃၈။ ဣတရာသံ(ထီ၊ဆ၊ဗ)—အံ႒၊၂။၂၉၆။ အံဋီ၊၂။၂၈၄။ မူလဋီ၊၂။၈၆။ အနုဋီ၊၂။ ၉၂။

ဣတရတ္ထ (ဗျ) [ဣတရ+ထ] တပါးတခြား၌၊ တပါးတခြားသော–အရာ–ဌာန–၌။ ဣတ-ရတ္ထ စ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၁၂၃။ အနုဋီ၊၁။ ၁၃၀။

ဣတရထာ (ဗျ) [ဣတရ+ထာ] တပါးတခြား သော–အခြင်းအရာ–အပြား–အမျိုးအစား –အားဖြင့်။ ဣတရထာ ဟိ ပရိယိဋ္ဌမတ္တေနေ-ဝ ပါရာဇိကော ဘဝေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ (–မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၈။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၅၈။ ဝိမတိ၊၁။၂၂၄။ မဋီ၊၂။၃၇။ မူလဋီ၊ ၁။၆၉။ အနုဋီ၊၁။၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၅၇။)

ဣတရီတရ (တိ) [ဣတရ+ဣတရ။ နှစ်ကြိမ် ထပ်၍ ဆိုအပ်သော အနိယမဝါစက "ဣတရ" သဒ္ဒါသည် အားလုံးစုံ ဟူသော အနက်ကို ဟော၍ ယံကိဉ္စိ သဒ္ဒါနှင့် အနက်တူ၏။ ဣတရ သဒ္ဒါနောင် နာဝိဘတ်, သဝိဘတ်စသည်ဖြင့် ဣတရေန, ဣတရဿ စသည် ဖြစ်ပြီးနောက် မောဂ်၊၁၊၅၆-သုတ်ဖြင့် "ဣတရေန ဣတရေန၊ ဣတရဿ ဣတရဿ" စသည်ဖြင့် ဒွိ ရုပ်ပြု၍ ရှေ့ပုဒ်၏ဝိဘတ်ကို ချေ ပြီးသောအခါ "ဣတ-ရီတရေန၊ ဣတရီတရဿ" စသည်ဖြစ်၏၊ ၎င်းနိသျ-လည်း ကြည့်] (က) အမှတ်မထား တပါးပါးသော၊ တမျိုးမျိုးသော (ကောင်း ကောင်း ဆိုးဆိုး, ယုတ်ယုတ်မြတ်မြတ်,အဘိုး တန်သည် မတန်သည်, ရရသမျှ မည်သည့် အရာမဆို အားလုံးစုံ)။ (ခ)အကောင်းစားမှ တပါးတခြားသော အညံ့စား, အညံ့စားမှ တပါးတခြားသော အကောင်းစား။ (ဂ) အမြတ်စား အကောင်းစားမှတပါး တခြား သော၊ အညံ့စားဖြစ်သော၊ ညံ့သည်ထက် ညံ့ သော၊ အညံ့ဆုံးဖြစ်သော။ (က) ဣတရီတ-ရေနပါဟံ ဘိက္ခဝေ သန္တုဋ္ဌိံ ဝဏ္ဏေမိ။ ဝိ၊၃။ ၃၉၂။ ဣတရီတရေနာပီတိ အပ္ပဂ္ဃေနပိ မဟဂ္ဃေနပိ ယေနကေနစီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၀၁။ ဣတရီတရေနာတိ ဣတရေန ဣတ-ရေန၊ ဣတရသဒ္ဒေါ ပန အနိယမဝစနော ဒွိက္ခတ္တုံ ဝုစ္စမာနော ယံကိဉ္စိသဒ္ဒေဟိ သမာနတ္ထော ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၃။အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၆။ဣတရီတရေနာ-(သုတ္တနိ။၂၈၆)တိ ဥစ္စာဝစေန ပစ္စယေန။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ ဣတရီတရဿာ (ဇာ၊၁။ ၃၀)တိ ယဿ ကဿစိ လာမကာလာမကဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၃။ (က) (ခ) ဣတရသဒ္ဒေါ ဟိ အနိယမဝစနော ဒွိက္ခတ္တုံ ဝုစ္စမာနော ယံ-ကိဉ္စိသဒ္ဒေန သမာနတ္ထော ဟောတိ။....အထ ဝါ ဣတရံ ဝုစ္စတိ ဟီနံ ပဏီတတော အညတ္တာ၊ တထာ ပဏီတမ္ပိ (ဣတရံ) ဟီန-တော အညတ္တာ၊ အညမညာပေက္ခာသိဒ္ဓါ ဟိ ဣတရတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁၁။ (–ဒီ၊၃။ ၁၈၈။ မ၊၂။၂၀၀။ အံ၊၁။၃၃၇။ အံ၊၂။၁၂၈။ ဓမ္မ။၆၀။ ဝိမာန။၁၁၆။ ထေရ။၂၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၃။) (ဂ) ပုနစ ပရံ ဘန္တေ ဘဂဝါ သန္တုဋ္ဌော ဣတရီတရေန စီဝရေန။ မ၊၂။၁၉၈။ ဣတရီတရေနာတိ လာမကလာ-မကေန။ မဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။ ဣတရီတရေနာတိ ပဏီတတော ဣတရေန။ တေနာဟ "လာမ-ကလာမကေနာ"တိ။ မဋီ၊၃။၁၁၃။ ပပဉ္စ-သညာ ဣတရီတရာ နရာ။ သံ၊၂။၂၉၄။ ဣတ-ရီတရာ နရာတိ လာမကသတ္တာ (လာမကလာ-မကာ သတ္တာ၊ သိမူ) သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ (–သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၀၁။)

ဣတရီတရစီဝရသန္တုဋ္ဌိ (ထီ) [ဣတရီတရ+စီဝရ +သန္တုဋ္ဌိ] ကောင်းကောင်း ဆိုးဆိုး ရရ တမျိုးမျိုးသောသင်္ကန်းဖြင့်–ကျေနပ်ရောင့်ရဲ ခြင်း – ကျေနပ်ရောင့်ရဲကြောင်း ဖြစ်သော တရား (အလောဘ)။ ဣတရီတရစီဝရသန္တု-ဋ္ဌိယာ စ ဝဏ္ဏဝါဒီ။ ဒီ၊၃။၁၈၈။ မ၊၂။၂၀၀။ သံ၊၁။၃၉၉။ အံ၊၁။၃၃၇။ အံ၊၂။၁၂၈။ စူဠနိ။ ၂၄၉။ ဣတရီတရစီဝရသန္တုဋ္ဌိယာတိ ယေန

ကေနစိ စီဝရေန သန္တုဋ္ဌော်ယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၃။

ဣတရီတရပစ္စယသန္တောသ (ပု) [ဣတရီတရ+ပစ္စယ+သန္တောသ] ကောင်းကောင်းဆိုးဆိုး ရရာတမျိုးမျိုးသော သက်နိုး စသောပစ္စည်းဖြင့်– ကျေနပ်ရောင့်ရဲခြင်း–ကျေနပ်ရောင့်ရဲကြောင်း သဘောတရား (အလောဘ)။ သန္တုဋ္ဌောတိ ဣတရီတရပစ္စယသန္တောသေန သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၉။ ယေန ဓမ္မေန ဟီနေန ဝါ ပဏီတေန ဝါ စီဝရာဒိပစ္စယေန သန္တုဿတိ၊ သော တထာ ပဝတ္တော အလောဘော ဣတရီတရပစ္စယသန္တောသော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၄။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၄။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁၁။)

ဣတိ၁ (ဗျ) (၁) ဟေတု=အကြောင်း။ (၂) ပကာရ=အခြင်းအရာ၊ အပြား၊ အမျိုးမျိုး အစားစား၊ အလားတူဖြစ်သောအရာ။ (၃) အာဒိ=အဦးအစ၊ ပဌမ။ (၄) (က) နိဒဿန= ဆိုခဲ့ပြီးသော – ဆိုလတ့်သော – အရာကို ညွှန်ပြခြင်း။ (ခ) နိဒဿန=ဥပမာ၊ နှိုင်းခိုင်းခြင်း၊ နှိုင်းယှဉ်ခြင်း။ (၅) နိဂမန= ပရိသမာပန =အပြီး အဆုံး နိဂုံးအုပ်ခြင်း၊ အပြီးသတ်ခြင်း။ (၆) အဝဓာရဏ = ပိုင်းခြားကန့်သတ်ခြင်း။ (၇) ပဒတ္ထဝိပလ္လာသ= ပဒတ္ထဝိပရိယာယ=ပုဒ်အနက် တမျိုးပြောင်းလည်းခြင်း။ (၈) ပဒသန္ဓိဗျဉ္ဇနသိလိဋ္ဌတာ= ရှေ့ပုဒ်နောက်ပုဒ် အနက်အားဖြင့် ဆက်စပ်သဖြင့် စကားဝါကျ ပြေပြစ်ချောမောခြင်း။ (၉) ဝိဇ္ဇာနှင့်တကွ တသဒ္ဒါ၏ အနက်။ (ဣတိ သဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃။ နီတိ၊ဓာတု။ တို့၌ ကြည့်။)

(၁) ဟေတု=အကြောင်း။ (ဣတိ၊ ဤအကြောင်းကြောင့်၊ ထိုကြောင့်-ဟု အနက်ပြန်ရ၏) ဣတိပေတံ အဘူတံ၊ ဣတိပေတံ အတစ္ဆံ။ ဒီ၊၁။၃။ တံ ဣမိနာပိ ကာရဏေန အဘူတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ သမံ သေတီတိ သမာဓိ။ ပဋိသံ။၄၇။ ဣတိသဒ္ဒေါ ကာရဏတ္ထော၊ ယသ္မာ သမံ သေတိ၊ တသ္မာ သမာဓီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ (–မ၊၁။၈။ ဣတိဝုတ်။၂၄၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉၊ ၃၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃၊၂၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၂၉၆။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၂။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၅၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၈၆-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၅။)

(၂) ပကာရ=အခြင်းအရာ၊ အပြား၊ အမျိုးမျိုး အစားစား၊ အလားတူဖြစ်သော အရာ။ (ဣတိ၊ ဤသို့သော–အခြင်းအရာ–အပြား–အမျိုးမျိုးအစားစား – အားဖြင့်၊ ဤနည်းတူအားဖြင့်၊ ဣတိ၊ ဤသို့သော–အခြင်းအရာရှိသော–အပြားရှိသော၊ ဤသို့ အမျိုးမျိုးအစားစား ကွဲပြားသော၊ ဤနည်းတူဖြစ်သော စသည်ဖြင့် အရာဌာန အားလျော်စွာ အနက်ပြန်ဆိုရ၏) ပကာရတ္ထေန ဣတိသဒ္ဒေန ဒီပေတိ.... ဣတိ မေ သုတံ၊ မယာပိ ဧကေန ပကာရေန သုတန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၈။ ဣတိ ပုရာဏဉ္စ ဝေဒနံ ပဋိဟင်္ခါမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁။ ဣတိတိ ပကာရတ္ထေ နိပါတပဒံ။ တေန ပဋိသေဝိယမာနဿ ပိဏ္ဍပါတဿ ပဋိသေဝနာကာရော ဂယှတီတိ အာဟ “ဝံ ဣမိနာ ပိဏ္ဍပါတပဋိသေဝနေန”တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၉။ အတိသီတံ အတိဥဏှံ၊ အတိသာယမိဒံ အဟု၊ ဣတိ ဝိဿဋ္ဌကမ္မန္တေ၊ ခဏာ အစ္စေန္တိ မာဏဝေ။ ထေရ၊ ၂၆၄။ ဣတိတိ ဣမိနာ ပကာရေန။ ဧတေန “ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ကမ္မံ ကတ္တဗ္ဗံ ဟောတီ”တိ အာဒိနာ ဝုတ္တံ ကောသဇ္ဇဝတ္ထုံ သင်္ဂဏှာတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၉။ဣတိသဒ္ဒေါ ပကာရဝစနေနာတိ အာဟ “ဣတိ အနေကပ္ပကာရာ ဘဝါဘဝတာ”တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၃။ (ဣတိ

ဘဝါဘဝတာ-လည်း ကြည့်)။ (–ပဋိသံ။ ၁၁၃။ ဥဒါန။၇၇။ ဝိ၊ဌ၊၂။၁၉။ ဥဒါန၊ဌ။၃၅။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၇၀။)

(၂) ပကာရ။ (၃) အာဒိ=အဦးအစ၊ ပဌမ။ (ဉာတိ၊ ဤသို့ စသည်တည်း၊ ဤသို့ အစရှိသော) ရာဇကထံ စောရကထံ....ဉာတိ ဘဝါဘဝကထံ ဉာတိဝါ။ဝိ၊၂။၂၁၄။ ဒီ၊၁။၇။ အထ ဝါ ပါဠိယံ သရူပတော အနာဂတာပိ အရညပဗ္ဗတနဒီဒီပကထာ ဉာတိသဒ္ဒေန သင်္ဂဟေတွာ ဆတ္တိံသတိရစ္ဆာနကထာတိ ဝုစ္စတိ။ ဉာတိ ဝါတိ ဟိ ဧတ္ထ ဉာတိသဒ္ဒေါ ပကာရတ္ထော,ဝါသဒ္ဒေါ ဝိကပ္ပတ္ထော။ ဉာဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ–"ဧဝံပကာရံ ဉာတော အညံ ဝါ တာဒိသံ နိရတ္ထကကထံ ကထေန္တိ"တိ။ အာ- ဒိအတ္ထော ဝါ ဉာတိသဒ္ဒေါ၊ "ဉာတိ ဝါ ဉာတိ- ဝေရူပါ နစ္စ ဂီတ ဝါဒိတ ဝိသူက ဒဿနာ ပဋိဝိရတော (ဒီ၊၁။၆၊၆၁)တိ အာဒီသု ဝိယ၊ ဧဝမာဒိံ အညမ္ပိ တာဒိသံ ကထံ ကထေန္တီတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၀။ (–သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၆၀။) သဗ္ဗေ တေ ဘဝါ အနိစ္စာ ဒုက္ခာ ဝိပရိဏာမဓမ္မာတိ။ ဥဒါန။၁၁၅။ ဉာတိသဒ္ဒေါ အာဒိအတ္ထော ပကာရတ္ထော ဝါ၊ တေန အနတ္တလက္ခဏမ္ပိ သင်္ဂဟေတွာ အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန အနတ္တာ။ ဥဒါန၊ဌ။၁၃၄။ ဝဏ္ဏာဒီဟိ ဩဒါတော သာမောတိ နာနတ္တ- တော ပညာယတိ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၀။ သာမောတိ ဧတ္ထ ဉာတိသဒ္ဒေါ အာဒိအတ္ထော ပကာရတ္ထော ဝါ။ တေန ဧဝမာဒိ ဧဝံပကာရနာနတ္တတော- တိ ဒဿိတံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၂။ (–ဒီ၊ဌ၊၁။၉၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၀၇။)

(၄) (က) နိဒဿန=ဆိုခဲ့ပြီးသော– ဆိုလတ့်သော–အရာကို ညွှန်ပြခြင်း။ (ဉာတိ၊ ဤသို့။ ဤဆိုခဲ့ပြီး – ဤဆိုလတ့် – သည့် အတိုင်း–သော နည်းအားဖြင့်) ဉာတိ သာ- ကာရံ သဥဒ္ဒေသံ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ အနုဿရာမိ။ ဝိ၊၁။၅။ ပဋိသံ။၁၁၀။ ဉာတိဝုတ်။၂၆၂။ ဉာတိတိ ဧဝံ။ ဝိ၊ဌ၊၁။၁၃၀။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၃၃၄။ ဉာတိဝုတ်၊ဌ။၂၉၉။ ဉာတိတိ ဝုတ္တတ္ထနိဒဿန- မေတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၂။ နိဒဿနတ္ထေန (ဉာတိသဒ္ဒေန တေမတ္ထံ ဒီပေတိ) .... "ဉာတိ မေ သုတံ၊ မယာပိ ဧဝံ သုတန္တိ ဉာဒိနိ ဝတ္တဗ္ဗံ သကလံ သုတ္တံ နိဒဿေတိ။ ဉာတိဝုတ်၊ ဌ။၂၀။ (–ဒီ၊ဌ၊၁။၉၄။ ပဋိသံ၊ဌ၊၂။၆။ နေတ္တိ၊ဌ။၂၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၆-၇။ မဏိ- သာရမဉ္ဇူ၊သာ။၁။၁၂၂။) (ခ) နိဒဿန= ဥပမာ၊ နှိုင်းခိုင်းခြင်း၊ နှိုင်းယှဉ်ခြင်း။ (ဉာတိ၊ ဤအတူ) ဉာတိ ဘဝါဘဝဟေတု (ဒီ၊၃။ ၁၉၁။ အံ၊၁။၃၁၆။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၀။ ဉာတိ- ဝုတ်။၂၆၈)တိ ဧတ္ထ ဉာတိတိ နိဒဿနတ္ထေ နိပါတော၊ ယထာ စီဝရာဒိဟေတု၊ ဧဝံ ဘဝါ- ဘဝဟေတုပီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဌ၊၃။၂၀၄။ အံ၊ဌ၊၂။၂၅၆။ အဘိ၊ဌ၊၂။၄၀၂။ ဉာတိဝုတ်၊ ဌ။၃၁၇။

(၅) နိဂမန=ပရိသမာပန=အပြီးအဆုံး နိဂုံးအုပ်ခြင်း၊ အပြီးသတ်ခြင်း။ (က) နိဂုံး အုပ်သော ဝါကျ၏ အစ၌ ရှိသော ဉာတိ- သဒ္ဒါကို "ဉာတိ၊ ဤဆိုခဲ့ပြီးသော – နည်း – အစီအစဉ်–အားဖြင့်" စသည်ဖြင့်ရင်း, "ဉာတိ၊ ဤဆိုခဲ့ပြီးသမျှကို" စသည်ဖြင့်ရင်း ဌာန အားလျော်စွာ အနက်ပေးရ၏။ (ခ) အပိုင်းအခန်းတခုလုံး၏သော်ငြင်း စကားရပ် တခု၏သော်ငြင်း အဆုံး၌ရှိသော ဉာတိသဒ္ဒါကို "ဉာတိ၊ ဤတွင်ပြီး၏"ဟု အနက်ပြန်ဆိုရ၏။ (က) ဉာတိ ပဌမံ သမထော၊ ပစ္ဆာ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၉၁။ ဉာတိတိ ဝုတ္တပ္ပကာရဿ အတ္ထဿ နိဂမနံ။ ပဋိသံ၊ဌ၊၁။၂၇၉။ ဉာတိ ပန သဗ္ဗံ ယသ္မာ၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ မယာ သုပရိသုဒ္ဓံ။ ဝုတ္တံ တသ္မာ ဘိယျော။ ဒီ၊ဌ၊၁။၂။ ဉာတိပန- သဗ္ဗန္တိ ဧတ္ထ ဉာတိသဒ္ဒေါ ပရိသမာပနေ

ယထာဥဒ္ဒိဋ္ဌ ဥဒ္ဒေသဿ ပရိနိဋ္ဌိတတ္တာ: တွေကံ သဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃။ (—ပဋိသံ။၁၁၃။ ဣတိဝုတ်။၂၄၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၈။) (ခ) တသ္မာ တုဏှီ၊ ဧဝမေတံ ဓာရယာမီတိ။ ဝိ၊၃။၁၃၃။ ဣတိသဒ္ဒေါ ပရိသမာပနတ္ထော ကတော။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၇။ သယမ္ဘုသီဟေန ပကာသိတာနီတိ။ အပ၊၁။၁၆။ ဣတိတိ ပရိသမာပနတ္ထေ နိပါတော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ သော ဣမံ ဝိဇဋယေ ဇဋန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁။ ပဌမော ပန ဣတိသဒ္ဒေါ ပရိသမာပနေ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄။

(၆) အဝဓာရဏ=ပိုင်းခြား ကန့်သတ်ခြင်း။ (ဣတိ၊ ဤသို့သာလျှင်၊ ဟူ၍သာလျှင်) အဝဓာရဏတ္ထေန (ဣတိသဒ္ဒေန ဧတမတ္တံ ဒီပေတိ).... "ဣတိ မေ သုတံ၊ တဒူ ခေါ အတ္ထတော ဝါ ဗျဉ္ဇနတော ဝါ အနူနမနဓိကံ၊ ဧဝမေဝ၊ န အညထာ ဒဋ္ဌဗ္ဗ"န္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀။

(၇) ပဒတ္ထဝိပလ္လာသ= ပဒတ္ထဝိပရိယာယ = ပုဒ်အနက်ဘာမျိုး ပြောင်းလည်းခြင်း။ (ဗုဒ္ဓေါတိ, ဟောတီတိဟု ရှိရာ၌ "ဗုဒ္ဓေါ၊ ဘုရားသည်"ဟုရင်း၊, "ဟောတိ၊ ဖြစ်၏"ဟုရင်း အနက်မပြန်ရတော့ပဲ ဣတိသဒ္ဒါပါလာခြင်းကြောင့် "ဗုဒ္ဓေါတိ၊ ဗုဒ္ဓ ဟူသည်"ဟုရင်း, "ဟောတီတိ၊ ဟောတိ ဟူသည်"ဟုရင်း ပုဒ်နက်တမျိုး ပြောင်းလည်း သွားခြင်းတည်း) မာဂဏ္ဍိယောတိ ဝါ တဿ ဗြာဟ္မဏဿ သင်္ခါ သမညာ ပညတ္တိ ဝေါဟာရော နာမံ .... တိအာဒီသု ပဒတ္ထဝိပရိယာယေ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇။

(၈) ပဒသန္ဓိဗျဉ္ဇနသိလိဋ္ဌတာ = ရှေ့ပုဒ်နောက်ပုဒ် အနက်အားဖြင့် ဆက်စပ်သဖြင့် စကားဝါကျပြေပြစ်ချောမောခြင်း။ (အံ၊ဋ္ဌ၊ ဋီ-၌ အနက်အထူးမဖွင့်၊ ပဒပူရဏဟု ဆိုလိုဟန်ရှိ၏။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ-၌ "ဣတိ၊ ဤသို့ ဆို၍" ဟု နိဒဿနတ္ထ ဖွင့်၏။) ဣတိ ကိရ တုမှေ ဘိက္ခဝေ ဒိဗ္ဗေန အာယုနာ အဋ္ဋိယထ။ အံ၊ ၁။၁၁၃။ ဣတိတိ ပဒသန္ဓိဗျဉ္ဇနသိလိဋ္ဌတာ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅)တိ ပုရိမပဒါနံ ပစ္ဆိမပဒေဟိ အတ္ထတော သဟိတတာယ ဗျဉ္ဇနာနံ ဝါကျာနံ သိလိဋ္ဌတာယ ဒီပနေ နိပါတော။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၈။ ဣတိ ဓနိယော ဂေါပေါ၊ သုတ္တနိ။၂၈၂။ ဣတိတိ ဧဝမာဟာတိ အတ္ထော။ နိဒ္ဒေသေ ပန "ဣတိတိ ပဒသန္ဓိ ပဒသံသဂ္ဂေါ ပဒပါရိပူရိ အက္ခရသမဝါယော ဗျဉ္ဇနသိလိဋ္ဌတာ ပဒါနုပုဗ္ဗတာမေတန္တိ ဧဝမဿ အတ္ထော ဝဏ္ဏိတော။ သောပိ ဣဒမေဝ သန္ဓာယာတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။

(၉) ဝိစ္ဆာနှင့်တကွ တသဒ္ဒါ၏ အနက်။ (ဣတိ၊ ထိုထိုသို့သော) ဣဘိဝါဒ(၁)ကြည့်။

ဣတိ၂ (ကြိ) [ဣ+အ+တိ] ဖြစ်၏။ ကပ်ရောက်ဝင်နေ၏။ ဣတာ'ယံ ကောရဗျေန၊ မစ္စုဝေသော ဂုဟာသယော။ အံ၊၂။၄၇၂။ ဣတာယန္တိ ဣတိအယံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။ ဣတာယန္တိ ဣတိ အယန္တိ ဆေဒေါ၊ ဣတိ ဣတိ စ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ နီတိ၊ ဓာ။၂။ (—ရင်း။၆၊၇။)

ဣတိကတ္တဗ္ဗတာနေပုည (န) [ဣတိ+ကတ္တဗ္ဗတာ+နေပုည] ဤနည်း ဤပုံပြုသင့်သည် အဖြစ်၌ ဉာဏ်ပညာ၏ ရင့်ကျက်ခြင်း။ ယထာ စ ဒုဟေတုကဿ ဣတိကတ္တဗ္ဗတာနေပုညံ၊ န တထာ အဟေတုကဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၂၆။

ဣတိကာတဗ္ဗကမ္မ (န) [ဣတိ+ကာတဗ္ဗကမ္မ] ထိုထိုရဟန်းတို့ ပြုသင့်သော ကြီးကြီး ငယ်ငယ် အသွယ်သွယ်သောအမှုလုပ်ငန်း(သင်္ကန်းစီစဉ်ခြင်း, သင်္ကန်းချုပ်ခြင်း စသည်)။ ဣတိကာတဗ္ဗကမ္မ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈)န္တိ တံ တံ ဘိက္ခုနံ

ကာတဗ္ဗံ ဥစ္စာဝစကမ္မံ စီဝရဝိစာရဏာဒိ။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၁၂၇။

ဣတိကာရ (ပု) [ဣတိ+ကာရ] ဣတိဟု ရွတ်ဆိုအပ်သောသဒ္ဒါ၊ ဣတိသဒ္ဒါ။ ဣတိဝိဒိတ္ဘာတိ ဣတိကာရော ကာရဏတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၇။ဣတိတိ ကရီယတိ ဥစ္စာရီယတီတိ ဣတိကာရော၊ ဣတိသဒ္ဒေါ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၁၅။

ဣတိကိရာ (ထီ) [ဣတိ+ကိရ+အ+အာ(ဣတ္ထိဇောတက)] အဲဒါ ဒီလိုတဲ့ဟု တဆင့်ကြားစကား။ မာ အနုဿဝေန မာ ပရမ္ပရာယ မာ ဣတိကိရာယ။ အံ၊၁။၁၇၉၊၅၁၂။ မာ ဣတိကိရာယာတိ ဧဝံကိရ တေန္တိ မာ ဂဏှိတ္ထ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ (-အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၆)။

ဣတိစိတ္တမန (တိ) [ဣတိ+စိတ္တ+မန] ဤသို့စိတ်ရှိသော၊ ဤသို့-အဲဒီလို -(သေစေလိုသော) စိတ်ရှိသော၊သူ။ အမ္ဘော ပုရိသ ကိံ တုယှိမိနာ ပါပကေန ဒုဇ္ဇီဝိတေန မတံ တေ ဇီဝိတာ သေယျောတိ ဣတိစိတ္တမနော စိတ္တသင်္ကပ္ပော။ ဝိ၊၁။၉၂။ ဣတိစိတ္တမနောတိ ဣတိစိတ္တော ဣတိမနော "မတံ တေ ဇီဝိတာ သေယျော"တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တမရဏစိတ္တော မရဏမနောတိ အတ္ထော။ ယသ္မာ ပနေတ္ထ မနော စိတ္တဿ အတ္ထဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တော၊ အတ္ထတော ပနေတံ ဥဘယမ္ပိ ဧကမေဝ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ စိတ္တသဒ္ဒဿ အတ္ထဒီပနတ္ထံ ဝုတ္တောတိ စိတ္တသဒ္ဒဿ ဝိစိတ္တာဒိအနေကတ္ထဝိသယတ္တာ ဣတရေဟိ နိဝတ္တေတွာ ဝိညာဏတ္ထံ နိယမေတုံ ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊၁။၂၂၅။ (-ကင်္ခါ။၁၂၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၁၆။)

ဣတိစိတ္တသင်္ကပ္ပ (တိ) [ဣတိ+စိတ္တသင်္ကပ္ပ] ဤသို့ပြဆိုခဲ့ပြီးသော အမျိုးမျိုးဆန်းပြားသော သေခြင်း၌ အမှတ်အသား, စေတနာ, အကြံအစည်ရှိသော၊သူ။ စိတ္တသင်္ကပ္ပောတိ ဝိစိတ္တသင်္ကပ္ပော၊ ဧတ္ထာပိ ဣတိသဒ္ဒေါ အာဟရိတဗ္ဗော....တသ္မာ ဣတိစိတ္တသင်္ကပ္ပောတိ "မတံ တေ ဇီဝိတာ သေယျော"တိ ဧတ္ထ ဝုတ္တမရဏသညီ မရဏစေတနော မရဏာဓိပ္ပါယောတိ ဝေမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ကင်္ခါ။၁၂၂။ စိတ္တော နာနပ္ပကာရကော သင်္ကပ္ပေါ အဿာတိ စိတ္တသင်္ကပ္ပေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ (-သာရတ္ထ၊ ၂။၂၅၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၁၇။)

ဣတိဘဝါဘဝကထာ (ထီ) [ဣတိ+ဘဝ+အဘဝ +ကထာ။] ဤအကြောင်းကြောင့် မြဲ၏, ဤ အကြောင်းကြောင့် ပြတ်စဲ၏- ဤ အကြောင်းကြောင့် ကြီးပွါး၏, ဤအကြောင်းကြောင့် ဆုတ်ယုတ်၏ - ဤအကြောင်းကြောင့် တိုးတက်သော ကာမချမ်းသာ ဖြစ်၏, ဤအကြောင်းကြောင့် ဆုတ်ယုတ်သောခန္ဓာကိုယ် ပင်ပန်းမှု ဖြစ်၏-ဟု အကျိုးမရှိသော အကြောင်းအရာ တမျိုးမျိုးဖြင့် ပြောဆိုအပ်သော စကား။(မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် စကား၊ တိရစ္ဆာနကထာတည်း။) အနေကဝိဟိတံ တိရစ္ဆာနကထံ····ဣတိဘဝါဘဝကထံ ဣတိဝါ။ ဝိ၊၂။ ၂၁၃၊၂၁၄။ ဝိ၊၃။၂၇၆။ ဒီ၊၁။၇၊၁၆၇။ ဒီ၊၂။ ၃၀။ မ၊၂။၁၇၁၊၁၉၄။ မ၊၃။၁၅၅။ သံ၊၃။ ၄၆၀။ အံ၊၃။၃၅၇။ စူဠနိ။၂၆၁။ ဣတိ ဘဝေါ, ဣတိ အဘဝေါတိ ယံ ဝါ တံ ဝါ နိရတ္ထကကာရဏံ ဝတွာ ပဝတ္တိတကထာ ဣတိဘဝါဘဝကထာ။ ··· စ ဘဝေါတိ သဿတံ၊ အဘဝေါတိ ဥစ္ဆေဒံ၊ ဘဝေါတိ ဝုဍ္ဎိ၊ အဘဝေါတိ ဟာနိ၊ ဘဝေါတိ ကာမသုခံ၊ အဘဝေါတိ အတ္တကိလမထော၊ ဣတိ ဣမာယ ဆဗ္ဗိဓာယ ဣတိဘဝါဘဝကထာယ သဒ္ဓိံ ဗာတ္တိံသ တိရစ္ဆာနကထာ နာမ ဟောတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၆၊ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၀။(-မဟာနိ။ ၂၈၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉၊ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၄၇၊ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၈။)

ဣတိဘဝါဘဝတာ (ထီ) [ဣတိဘဝါဘဝ+တာ] ဤအမျိုးမျိုး အစားစား များပြားလှသော_

ပြည့်စုံခြင်း ပျက်စီးခြင်း–ကြီးပွါးခြင်း ဆုတ်ယုတ်ခြင်း–တည်မြဲခြင်း ပြတ်စဲခြင်း–ကောင်းမှု, မကောင်းမှု–သုဂတိဘဝ ဒုဂ္ဂတိဘဝ–အသေးစား ဥပပတ္တိဘဝ,အကြီးစား ဥပပတ္တိဘဝ။ ယဿန္တရတော နှ သန္တိ ကောပါ၊ ဥတုဘာဝါဘဝတဥ္စ ဝီတိဝတ္တော။ ဝိ၊၄။ ၃၄၁။ ဥဒါန။၁၀၀။ သုတ္တနိ။၂၀၀။ ဥတုဘာဝါဘဝတဥ္စ ဝီတိဝတ္တောတိ တွေ ယာသော သမ္ပတ္တိ ဝိပတ္တိ ဝုဍ္ဎိ ဟာနိ သဿတုစ္ဆေဒပုညပါပ သုဂတိ ဒုဂ္ဂတိ ခုဒ္ဒက မဟန္တ ဥပပတ္တိဘာဝါန် ဝသေန ဥတုဘာဝါဘဝတော ဝုစ္စတိ၊ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။)

ဥတုဘာဝါဘဝဟေတု (ပု) [ဥတုဘာဝါဘဝ+ဟေတု] (၁) ဤသက်နိုးစသည်ကဲ့သို့သော ဘဝ, အဘဝဟူသောအကြောင်း။ (က)ဤသက်နိုး စသည်ကဲ့သို့သော ကောင်းမြတ်သော ဆေး, ထိုထက် သာလွန် ကောင်းမြတ်သောဆေး ဟူသော အကြောင်း။ (ခ) ဤသက်နိုး စသည်ကဲ့သို့သော သေးနုပ်သော ဥပပတ္တိဘဝ, ကြီးမားသော ဥပပတ္တိဘဝ ဟူသော အကြောင်း။ (ဂ) ဤသက်နိုး စသည်ကဲ့သို့သော ပြည့်စုံခြင်း, ပျက်စီးခြင်းဟူသော အကြောင်း။ (ဃ) ဤသက်နိုး စသည်ကဲ့သို့သော ကြီးပွါးခြင်း,ဆုတ်ယုတ်ခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ (၂) ထိုထိုဘဝငယ်, ဘဝကြီး–ဟူသောအကြောင်း – ကို မြော်လင့်တောင့်တခြင်း။ (၃) ဤသို့သော သမ္ပတ္တိဘဝ,ဤသို့သော သမ္ပတ္တိဘဝ ဟူသောအကြောင်း၊နောင်ဖြစ်လတ္တံ့သော ထိုထို သမ္ပတ္တိဘဝ၌ ကြီးပွါးချမ်းသာလိုခြင်းဟူသော အကြောင်း။(၁) ဥတုဘာဝါဘဝဟေတု ဝါ (ဘိက္ခဝေ) ဘိက္ခုနော တဏှာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊၃။၁၉၁။ အံ၊၁။၃၁၆။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၀။ ဥတုဝုတ်။၂၆၀။ ဥတုဘာဝါဘဝဟေတူတိ တွေ ဥတုတိ နိဒဿနတ္တေ နိပါတော။ ယထာ စီဝရာဒိဟေတု၊ ဝေဘာဝါဘဝဟေတုပီတိ အတ္ထော၊ ဘာဝါဘဝေါတိ စေတ္ထ ပဏီတပဏီတတရာနိ တေလမဓုဖာဏိတာဒီနိ အဓိပ္ပေတာနိ(သမ္ပတ္တိဘဝေသု ပဏီတတရ ပဏီတတမ ဘဝေါတိပိ ဝဒန္တိယေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။) ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၂။ ဘဝတိ ဝေတေန အာရောဂျန္တိ ဘဝေါ၊ ဂိလာနပစ္စယော။ ပရိဝုဍ္ဎော ဘဝေါ အဘာဝေါ။ ဝုဍ္ဎိအတ္ထော ဟိ အယမကာရော၊ ယထာ "သံဝရာသံဝရော၊ ဖလာဖလ"န္တိ စ။ ဘာဝါဘဝေါတိ ဝါ ခုဒ္ဒကော စေဝ မဟန္တော စ ဥပပတ္တိဘဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဘဝေါတိ ဝါ သမ္ပတ္တိ၊ အဘဝေါတိ ဝိပတ္တိ။ ဘဝေါတိ ဝုဍ္ဎိ၊ အဘဝေါတိ ဟာနိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။ (–ဥတုဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၀။) (၂) ဥတုဘာဝါဘဝဟေတု ဝါ သမဏော ဂေါတမော ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ မ၊၃။၂၇။ ဥတုဘာဝါဘဝဟေတူတိ ဝေံ ဥမံ ဒေသနာမယံ ပုညကိရိယဝတ္ထုံ နိဿာယ တသ္မိံ တသ္မိံ ဘဝေ သုခံ ဝေဒိဿာမီတိ ဓမ္မံ ဒေသေတီတိ ကိံ တုမှာကံ ဝေံ ဟောတီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀။ ဘဝေါတိ ပရိတ္တော။ အဘဝေါတိ မဟန္တော။ ဝုဍ္ဎိအတ္ထော ဟိ အယံ အ-ကာရော "သံဝရာသံဝရော၊ ဖလာဖလန္တိ"အာဒီသု ဝိယ၊ တသ္မာ ဘာဝါဘဝဟေတူတိ ခုဒ္ဒကဿ မဟန္တဿ ဝါ ဘဝဿ ဟေတု၊ တံပစ္စာသီသမာနောတိ အတ္ထော။ တေနာဟ– "တသ္မိံ တသ္မိံ ဘဝေ သုခံ ဝေဒိဿာမီ"တိအာဒိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၀။ (၃) နှ ဥတုဘာဝါဘဝဟေတု အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတော၊ အံ၊၁။၁၃၆။ နှ ဥတု ဘာဝါဘဝဟေတူတိ ဥတု ဘဝေါ ဥတုဘဝေါတိ ဝေံ အာယတိံ နှ တဿ တဿ သမ္ပတ္တိဘဝဿ ဟေတု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ ဥတု ဘဝေါတိ ဝေံ သမ္ပတ္တိဘဝေါ၊ တတ္ထ ဝေံ အဘိဝုဒ္ဓိတိ။ သမ္ပတ္တိဘဝဿ ဟေတူတိ တံတံသမ္ပတ္တိ-

ဘဝဿ တတ္ထ စ အဘိဝုဒ္ဓိယာ ဟေတု။ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၁၂၀။

ဣတိဝါဒ (ပု) [(၁) ဣတိ+ဝါဒ။ (၂) ဣတိ+ဝါဒါရောပန] (၁) ထိုထိုအပြစ်ဒေါသ၊ ထိုထို နှိပ်ကွပ် အကြပ်ကိုင်မှု၊ ထိုထို ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချမှု။ (၂) ဤနည်းဖြင့် သူတပါးတို့ ဝါဒအပေါ်၌ အပြစ်တင်ခြင်း။ (၁) အထဝါ သော သော ဝါဒေါ ဣတိဝါဒေါ၊ ဣတိသဒ္ဒဿ သဟဝိစ္ဆာယ တသဒ္ဒတ္ထေ ပဝတ္တတ္တာ။ သီ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၁၃။ ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသ၂(၃)လည်းကြည့်။ (၂) ဣတိဝါဒေါ ဟောတီ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃) တိ ဧဝံ ဣမဿ ဥပရိ ဝါဒါရောပနံ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၂၂။ ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသ၂ (၁) လည်း ကြည့်။

ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခ(ပု)[(၁) ဣတိ+ဝါဒပမောက္ခ။ (၂) ဣတိဝါဒ+ပမောက္ခ](၁) ဤနည်းဖြင့် မိမိဝါဒအပေါ်၌ သူတပါးတို့က တင်အပ်သော အပြစ်မှ ကင်းကွာလွတ်မြောက်ခြင်း။ (၂) ဤသို့ ပရိယတ်ကျမ်းဂန်ကို သင်ယူခြင်းဖြင့် မိမိဝါဒအပေါ်၌ သူတပါးတို့က – တင်အပ်သောအပြစ် – နှိပ်ကွပ်မှု – ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချမှု – ကို လွတ်ကင်းသွားစေခြင်း–၏ လွတ်ကင်းခြင်း။ (၃) ထိုထိုအပြစ်ဒေါသ–ထိုထို နှိပ်ကွပ်မှု–ထိုထိုကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချမှု - ကို လွတ်ကင်းစေခြင်း–၏ လွတ်ကင်းခြင်း။ (၁) ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသ၂ (၁) ကြည့်။ (၂) (၃) ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသ၂ (၂) (၃) ကြည့်။

ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသ၁ (ပု) [ဣတိ+ကတ-ဝါဒါနိသံသ+ဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသ] ထိုထို အမျိုးမျိုးသော အကြောင်းဖြင့် – ပြုအပ် – တင်အပ်–သော အပြစ်ဒေါသ ဟူသော အာနိသင်, ထိုအပြစ်ဒေါသကို လွတ်ကင်းစေခြင်း ဟူသော အာနိသင်၊ အကြောင်း အမျိုးမျိုးဖြင့် သူတပါးတို့ကို ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်ခြင်း, သူတပါးတို့ ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်မှုကို ရှောင်ရှားနိုင်ခြင်း ဟူသော အကျိုးကျေးဇူး။ ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသတ္ထကြည့်။

ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသ၂ (တိ) [(၁)ဣတိ+ဝါဒ+ဝါဒပ္ပမောက္ခ+အာနိသံသ။ (၂)ဣတိ-ဝါဒပ္ပမောက္ခ+အာနိသံသ](၁)ဤနည်းဖြင့် သူတပါးတို့ဝါဒ အပေါ်၌ အပြစ်တင်ခြင်း, မိမိဝါဒ အပေါ်၌ သူတပါးတို့ တင်အပ်သော အပြစ်မှ လွတ်ကင်းခြင်း အကျိုးရှိသော။ (၂) ဤသို့ ပရိယတ်ကျမ်းဂန်ကို သင်ယူခြင်းဖြင့် မိမိဝါဒ အပေါ်၌ သူတပါးတို့က – တင်အပ်သော အပြစ်–နှိပ်ကွပ်မှု– ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချမှု– ကို လွတ်ကင်းစေခြင်း–၏ လွတ်ကင်းခြင်း–အကျိုးရှိသော၊ သူတပါးတို့က မိမိဝါဒကို အပြစ်တင် ရှုတ်ချမှုပြုပါက ထိုအပြစ်တင်ရှုတ်ချမှုများ မိမိအပေါ် (မိမိဝါဒအပေါ်) မကျမရောက်လွတ်မြောက်အောင် ချေပဖြေရှင်းမှု ပြုနိုင်ခြင်း အကျိုးရှိသော။ (၃) ထိုထိုအပြစ်ဒေါသ–ထိုထိုနှိပ်ကွပ်မှု – ထိုထိုကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချမှု–ကို လွတ်ကင်းစေခြင်း–၏ လွတ်ကင်းခြင်း–အကျိုး ရှိသော။ (၁) ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသ-ဉ္စေဝ ကထံ ကထေန္တေ ဥပါရမ္ဘာနိသံသညှ။ သံ၊၃။၆၆။ ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသန္တိ ဧဝံ ပုစ္ဆာ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဝိဿဇ္ဇနံ ဧဝံ ဂဟဏံ ဧဝံ နိဗ္ဗေဌနန္တိ ဣမိနာ နယေန ဣတိဝါဒေါ ဟောတိ ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခောတိ ဧဝံ အာနိ-သံသံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။(သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၂၂ လည်းကြည့်) (၂)(၃) တေ ဥပါရမ္ဘာနိသံ-သာစေဝ ပရိယာပုဏန္တိ ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာ-နိသံသာ စ။ မ၊၁။၁၈၆။ ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာ-နိသံသာ စာတိ ဧဝံ ဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသာ၊ ပရေဟိ သကဝါဒေ ဒေါသေ အာရောပိတေ တံ ဒေါသံ ဧဝံ မောစေဿာမာတိ ဣမိနာဝ ကာရဏေန ပရိယာပုဏန္တီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃။ ဣတိ ဧဝံ တေသံ ပရိယတ္တိယာ ဝါဒ-ပ္ပမောက္ခာနိသံသာ၊ အတ္တနော ဥပရိ ပရေဟိ

အာရောပိတဝါဒဿ နိဂ္ဂဟဿ မောက္ခပ္ပယောဇနာ ဟုတွာ ဓမ္မံ ပရိယာပုဏန္တိ၊ ဝါဒပ္ပမောက္ခော ဝါ နိန္ဒာပမောက္ခော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသာ စာတိ ဣတိဝေတောယ ပရိယတ္တိယာ....အထဝါ သော သော ဝါဒေါ ဣတိဝါဒေါ၊ ဣတိဝါဒဿ ပမောက္ခော ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခော၊ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခော အာနိသံသော ဧတေသန္တိ ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသာ၊ တံတံဝါဒပ္ပမောစနာနိသံသာ စာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၈၃-၄။ (—သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၁၃-လည်း ကြည့်)။

ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသသုတ္တ (ပု) [ဣတိ+ကတာဝါဒါနိသံသ+ ဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသ+အတ္တ] ထိုထိုအမျိုးမျိုးသောအကြောင်းဖြင့် — ပြုအပ် – တင်အပ် – သော အပြစ်ဒေါသဟူသော အာနိသင်, ထိုအပြစ်ဒေါသကို လွတ်ကင်းစေခြင်းဟူသော အာနိသင်အကျိုး၊ အကြောင်းအမျိုးမျိုးဖြင့် သူတပါးတို့ကို ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်ခြင်း,သူတပါးတို့ ကဲ့ရဲ့ပြစ်တင်မှုကို ရှောင်ရှားနိုင်ခြင်းအကျိုးကျေးဇူး။ နယိဒံ ဘိက္ခဝေ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတိ ဇနကုဟနတ္ထံ၊ န ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသတ္ထံ၊ အံ၊၁။၃၃၄။ န ဣတိဝါဒပ္ပမောက္ခာနိသံသတ္ထန္တိ န တေန တေန ကာရဏေန ကတာဝါဒါနိသံသတ္ထံ၊ န ဝါဒဿ ပမောက္ခာနိသံသတ္ထံ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။

ဣတိဝုတ္တက (န)[ဣတိ+ဝုတ္တ+က]“ဣတိဝုတ္တံ”ဟူ၍ သံဂါယနာတင်အပ်သော ပါဠိတော်၊ ဣတိဝုတ်ပါဠိတော်။ (ဝုတ္တံ ဟေတံ ဘဂဝတာ ဝုတ္တမရဟတာတိ မေ သုတံ အစချီကာ ဟောထားအပ်သော သုတ်ပေါင်း ၁၁၂-သုတ်ကို ဧကကနိပါတ်, ဒုကနိပါတ်, တိကနိပါတ်, စတုက္ကနိပါတ်ဟု လေးမျိုးခွဲ၍ သံဂါယနာတင်ထားအပ်သော ပါဠိတော်တည်း၊ ၎င်းပါဠိတော်သည် သုတ္တ,ဂေယျ, ဝေယျာကရဏ စသည်ဖြင့် ကိုးပါးသော အင်္ဂါရှိသော မြတ်စွာဘုရားတရားတော်တို့တွင် ဣတိဝုတ္တက မည်သော အင်္ဂါတပါးအဖြစ်ဖြင့် ပါဝင်သော ကျမ်းတကျမ်းဖြစ်၏။) သုတ္တံ ဂေယျံ ဝေယျာကရဏံ ဂါထာ ဥဒါနံ ဣတိဝုတ္တကံ ဇာတကံ အဗ္ဘုတဓမ္မံ ဝေဒလ္လန္တိ နဝသု သာသနင်္ဂေသု ဣတိဝုတ္တကင်္ဂဘူတံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂။ ဝုတ္တံ ဟေတံ ဘဂဝတာ ဝုတ္တမရဟတာတိ မေ သုတံ။.... အနာဂါမိတာယာတိ ဧဝမာဒိနာ ဧကက ဒုက တိက စတုက္ကဝသေန ဣတိဝုတ္တကပါဠိယံ သင်္ဂဟမာရောပိတာနိ ဒွါဒသုတ္တရသတသုတ္တန္တာနိ ဣတိဝုတ္တကံ နာမ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀၂။ ဣတိ ဧဝံ ဘဂဝတာ ဝုတ္တံ ဣတိဝုတ္တံ၊ ဣတိဝုတ္တန္တိ သင်္ဂီတံ ဣတိဝုတ္တကံ။ ရူဠှိနာမံ ဝါ ဧတံ ယထာ “ယေဝါပနကံ, နတုမှာကဝဂ္ဂေါ”တိ။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။၁၃၁။ (—ဝိ၊၁။၁၀။ အံ၊၁။၃၁၃။ မဟာနိ။၁၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၃။)

ဣတိသစ္စပရာမာသ(ပု)[ဣတိ+သစ္စ+ပရာမာသ] ဤနည်း ဤပုံသာ — ဤအယူအဆသာ — မှန်ကန်၏ဟု မှားယွင်းစွာ — သုံးသပ်ခြင်း—ယူဆခြင်း။ “ဣတိသစ္စပရာမာသော၊ ဒိဋ္ဌိဋ္ဌာနာသမူဟတော။ အံ၊၁။၃၅၀။ ဣတိဝုတ်။၂၂၈။ “ဣတိ သစ္စံ ဣတိသစ္စ”န္တိ ဂဟဏပရာမာသော စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။ ဣတိ ဧဝံ သစ္စန္တိ ပရာမာသော ဣတိသစ္စပရာမာသော၊ ဣဒမေဝ သစ္စံ, မောဃမညန္တိ ဒိဋ္ဌိယာ ပဝတ္တိအာကာရံ ဒဿေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။

ဣတိဟ[2] (ဗျ) [ဣတိ+ ဟ] (၁) အဆက်ဆက်သော ဥပဒေ။ (၂) ဤသို့။ (၁) ဣတိဟာသ-ကြည့်။ (၂) ဣတိဟ တေန ခဏေန တေန မုဟုတ္တေန ယာဝ ဗြဟ္မလောကာ သဒ္ဒေါ အဗ္ဘုဂ္ဂစ္ဆိ။ ဝိ၊၁။၂၁။ ဣတိဟ တေန ခဏေနာတိ ဧဝံ တေန သုဒိန္နဿ အဗ္ဘာစာ-

ရက္ခဏေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ ဣတိဟာတိ နိပါ-
တသမုဒါယော ဝေသဒ္ဒဿ အတ္ထေ ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ
အာဟ “ဝေ”တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄။ ဣတိဟ
တေ ဥဘော အာစရိယန္တေဝါသီ၊ ဒီ၊၁။၂။
ဣဟတေတိတ္ထေ ဣတိတိ ဝုတ္တပ္ပကာရပရာမ-
သနံ၊ ဟကာရော နိပါတမတ္တန္တိ အာဟ
“ဝေ တေ”တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၁။ (—ဝိ၊၃။၁၇။
မ၊၁။၃၉။ မ၊၃။၁၅၄-၆။ အံ၊၃။၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊
၁။၃၉၊၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၅။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၄။ သီ၊
ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၀၊၂၀၄-၅။)

ဣတိဟ၂ (တိ) [ဣတိဟ(=ဣတိ+ဟ)+ဏ]
ဤသို့တဲ့ဟု တဆင့် ကြားသိအပ်သော—
စကား — အကြောင်းအရာ။ ဣတိဟိတိဟ-
ကြည့်။

ဣတိဟာသ (ပု) [(၁) ဣတိ + ဣဟ+အသ
(=အာသ)+ဏ။ (၂) ဣတိဟ+အာသ+
ဣတိပဋိသံယုတ္တ။ နောက်ပုဒ်ကျေ။ (၃)
ဣတိဟ+အသ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၃။ ဓာန်၊
ဋီ။၁၁၁-ကြည့်] ဣတိဟာသကျမ်း။ (က)
“ဤလောက၌ ဤသို့ ဤပုံ ဖြစ်ဘူးပြီ”ဟူ
သော စကားမျိုးနှင့် စပ်သောကျမ်း၊ ရှေး
ဟောင်း နှောင်းဖြစ်ကို ပြဆိုသောကျမ်း၊
ပုရာဏ်ကျမ်းများ။ (ခ) အဆက်ဆက်သော
နည်းဥပဒေ — ရှိသော — ကို ဖော်ပြသော
ကျမ်း၊ ပုရာဏ်ကျမ်းများ။ (ဘာရတပုရာဏ်,
ရာမပုရာဏ်, နရသီဟပုရာဏ်စသော ပုရာဏ်
ကျမ်းနှင့် ခတ္တဝိဇ္ဇာကျမ်း စသည်။) ဣမိနာ
“ဣတိဟာသာ”တိဝစနေန ပဋိသံယုတ္တော
ဣတိဟာသော တဒ္ဓိတဝသေနာတိ အတ္ထံ
ဒဿေတိ။ ‘ဣတိဟ အာသ,ဣတိဟ အာသာ’-
တိ ဤဒိသဝစနပဋိသံယုတ္တော ဣတိဟာသော
နိရုတ္တိနယေနာတိ အတ္ထဒဿနတ္ထံပိ ဝဒန္တိ။
အက္ခရစိန္တကာ ပန ဝေမိစ္ဆန္တိ “ဣတိဟာသဒ္ဒေါ
ပါရမ္ပရိယောပဒေသေ ဧကောဝ နိပါတော၊
အာသတိ ဝိဇ္ဇတီတိ အာသော၊ ဣတိဟ အာသော
တေသ္မိန္တိ ဣတိဟာသော သမာသဝသေနာ-
တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၃။ ဣတိဟာသဒ္ဒေါ
ပါရမ္ပရိယောပဒေသေ နိပါတော၊ ဣတိ-
ဟာ’တ္ထိ အသ္မိန္တိ ဣတိဟာသော။ ဓာန်၊ဋီ။
၁၁၁။ လက္ခဏေ ဣတိဟာသေ စ သမေမွ
ပါရမိံ ဂတော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၇။ ဣတိ-
ဟာသေတိ ဣတိဟ အာသ, ဣတိဟ အာ-
သာတိ ဤဒိသဝစနပဋိသံယုတ္တေ ပုရာဏ-
သင်္ခါတေ ဂန္ထဝိသေသေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၈၉၊၉၀။
အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့် (—သုတ္တနိ။၄၃၃။
အပ၊၁။၁၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။)

ဣတိဟာသပဉ္စမ (တိ) [ဣတိဟာသ + ပဉ္စမ]
ဣတိဟာသ ကျမ်းဟူသော ငါးကျမ်းမြောက်
ရှိသော၊ ဣရု, ယဇု, သာမ, အာထဗ္ဗဏ ဟူ
သော ဝေဒကျမ်း လေးကျမ်းတို့နှင့်တကွ
နောက်ထပ် ဣတိဟာသကျမ်း အပါအဝင်
ငါးကျမ်းတိတိရှိသော (ဝေဒကျမ်း)။ အဇ္ဈာ-
ယကော မန္တဓရော တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရဂူ။သနိ-
ဃဏ္ဍုကေဋုဘာနံ သာက္ခရပ္ပဘေဒါနံ ဣတိ-
ဟာသပဉ္စမာနံ....။ ဒီ၊၁။၈၂။ မ၊၂။၃၃၄။
အံ၊၁။၁၆၃။ သုတ္တနိ၊၁၆၅။ စူဠနိ။၅၆။ ဣတိ-
ဟာသပဉ္စမာနန္တိ အာထဗ္ဗဏဝေဒံ စတုတ္ထံ
ကတွာ ဣတိဟအာသ ဣတိဟအာသာတိ ဤ-
ဒိသဝစနပဋိသံယုတ္တော ပုရာဏကထာသင်္ခါ-
တော (ခတ္တဝိဇ္ဇာသင်္ခါတော ဝါ) ဣတိဟာ-
သော ပဉ္စမော ဧတေသန္တိ ဣတိဟာသ-
ပဉ္စမာ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၁၄၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။

ဣတိဟိ(ဟီ)တိဟ(တိ)[ဣတိဟ+ဣတိဟ+ဏ]
“ဤသို့တဲ့, ဤသို့တဲ့”ဟု—တဆင့်ကြား—
ကြားစည်—နည်းမှီး—ကျမ်းဂန်၌ ညွှန်းပြ—အပ်
သောအကြောင်းအရာ။ ဣဒံ ဟိ ဇာတု မေ

ဒိဋ္ဌေနယိဒံ လောတိဟီတိဟံ။ သံ၊၁။၁၅၆။ နယိဒံ လောတိဟီတိဟန္တိ လောဒံ လောတိဟ လောတိဟာတိ န တက္ကဟေတု ဝါ နယဟေတု ဝါ ပိဋကသမ္ပဒါနေန ဝါ အဟံ ဝဒါမိ။ သံဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ န လောတိဟီတိဟ (မဟာနိ။၂၇၀)န္တိ "ဧဝံ ကိရ အာသိ, ဧဝံ ကိရ အာသိ" တိ န ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၁။ (—သုတ္တနိ။၄၄၃၊၄၅၀။)

လောတိဟီတိဟပရမ္မရာ (ထီ) [လောတိဟီတိဟ+ပရမ္မရာ] "ကြားသိုတဲ့, ကြားသိုတဲ့"ဟု—ရှေး အဆက်ဆက်မှ ဆင်းသက်လာသော—ဆရာ အဆက်ဆက်ဆောင်ယူ မှတ်သား သင်ကြား လာအပ်သော — ဗေဒင်မန္တန်။ ဗြာဟ္မဏာနံ ပေါရာဏာနံ မန္တပဒံ လောတိဟီတိဟ ပရမ္မရာယ ပိဋကသမ္ပဒါယ။ မ၊၂။၃၇၁။ လောတိဟီတိဟပရမ္မရာယာတိ ဧဝံကိရ ဧဝံကိရာတိ ပရမ္ပရဘာဝေန အာဂတန္တိ ဒီပေတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ ဧဝံ ကိရာတိ ပရမ္ပရဘာဝေန အာဘတန္တိ အာစရိယပရမ္မရာယ အာဘတံ။ မဋ္ဋီ၊၃။ ၁၉၂။

လောတော (ဗျ) [(၁) လောမ+တော။ လောမ-ကို လောပ္ပိ။ ကစ္စည်း။ ၂၃၄၊ ၂၄၇။ လောမကို ဋိပ္ပိ၊ ဋ်ကို ချေ။ မောဂ်၊၄။၉၅-၆။ (၂) လောဒံ+တော။ လောဒံကို လောပ္ပိ။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၄၆၃၊၄၉၂-၃။ လောတောနိဒါနလည်း ကြည့်။ (လောတယ်-သံ)] (က) ကြားသို၊ ကြားနေရာဌာနသို။ (ခ) ကြားမှ၊ ကြားနေရာမှ၊ ကြားသူ—ကြားသူဘိုထံ—မှ၊ ကြားလူ့ဘဝ—ကြားနတ်ဘဝ—ကြားကမ္ဘာ—မှ၊ ကြားမြတ်စွာ ဘုရားသာသနာတော်မှ။ (ဂ) ကြားထက်၊ ကြားသူ—ကြားအရာဝတ္ထု—ထက်။ (ဃ) ကြားအောက်၊ ကြားသူ—ကြားအရာဝတ္ထု—အောက်။ (င) ကြားတို့ တွင်၊ ကြားသူ — ကြားအရာဝတ္ထု — ကြားအဝတ် အထည်—တို့တွင်။ (စ) ကြားဦ၊ ကြားက၊ ကြား သူတို့—ထံဦ—ထံက။ (က) လောတော ပရိယာ-ဟိ (ဇာ၊၁။၇၉)တိ ရေတ္တတော သြတရိတွာ လောတော ယေနာဟံ၊ တေနာဂန္တွာ မံသံ ခါဒါ-တိ ဝဒတိ။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။ (ခ) လောတော တံ့ ကာလက်တော။ ဝိ၊၁။၉၀။ လောတော ဗဟိဒ္ဓါ (ဒီ၊၁။၁၉၂) တိ ဗုဒ္ဓသာသနတော ဗဟိဒ္ဓါ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ လောတော ဒိန္နေန ယာပေန္တိ၊ ပေတလောကဂတာ တဟိ (ခုဒ္ဒက။ဂ) န္တိ ကေဝလံ ပန လောတော ဉာတိဟိ ဝါ မိတ္တာ-မစ္စေဟိ ဝါ ဒိန္နေန ယာပေန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၉။ လောတော ဘော သုဂတိ ဂစ္ဆ။ လောတိဝုတ်။ ၂၄၇။ လောတောတိ ဒေဝလောကတော။ လောတ်ဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၄၄။ (—ဒီ၊၂။၁၂၅၊၁၆၇။ ဒီ၊ ၃။၁၆၀ – ၁။ သံ၊၁။၁၃၅။ အံ၊၂။၄၁၆။ ထေရ။၂၇၊၁၃၃၇။ သုတ္တနိ။၃၂၀။ ပေတ။ ၁၃၀၊၁၆၅။ ထေရီ။၃၉၄။ အပ၊၁။ ၄၉။ ဇာ၊၁။၁၀၆။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၇၁၊၂၃၁။ ဒီဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၅—၆။ သံဋ္ဌ၊၁၊၁၇၇။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၁၊၁၅၁။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။) (ဂ) လောတော ဝါ သုန္ဒရတရံ။ ဝိ၊၁။၃၁၂။ လောတော ဥတ္တရိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆)တိ လောတော မယာ လဒ္ဓ-သောတာပတ္တိမဂ္ဂတော ဥတ္တရိ လောတရမဂ္ဂတ္တ-ယံ ယဒိပိ နတ္ထိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၁။ (ဃ) နယိတော ကိဉ္စိ ပါပိယော။ ဇာ၊၁။၁၇၂။ (င) လောတော ဧကံ သာဠကံ ဒေဟိ။ ဝိ၊၁။ ၃၁၂။ (စ) လောတော သုတွာ န အမုတြ အက္ခာတာ။ ဒီ၊၁။၄။ မ၊၁။၃၅၇။

လောတောစိတော (ဗျ) [လောတော+စ+လောတော] ကြားမှထိုမှ၊ထိုထိုကြားကြားမှ။ ဟန္ဒ ဗုဒ္ဓကရေ ဓမ္မေ၊ ဝိစိနာမိ လောတောစိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၅။ လောတောစိတောတိ လောတော လောတော၊ အယ-မေဝဝါ ပါဌော။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၁၂၉။

လောတောစိတောစ (ဗျ) [လောတော + စ+လော-တော+စ] ကြားမှရှင်း ထိုမှရှင်း။ မရာမသနာ-နာမ လောတောစိတော စ သံစောပနာ၊ ဝိ၊၁။

၁၇၄။ ဝိ၊၂။၂၇၆။ တဿ ဥဒကသဒ္ဒံ သုတွာ ဣတော စိတော စ ဝိစရန္တဿေဝ ရတ္တိ ဝိဘာယိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂၊၂၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇၊၃၇၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၆၃။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။ ၄၃၀။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၉၊ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၁၁။)

ဣတောဇ (တိ) [ဣတော+ဇန+ကွိ] ဤမှ- ဤခန္ဓာကိုယ်မှ-ဖြစ်သော။ ရတိံ အရတိံ လောမဟံသော ဣတောဇော။ သံ၊၁။၂၀၉။ မဟာနိ။၁၃။ စူဠနိ။၂၅၂။ ဣတောဇာတိ ဣတော အတ္တဘာဝတော ဇာတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၈။ (- သုတ္တနိ။၃၂၀။ မဟာနိ။ ၁၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၈။)

ဣတောတတော (ဗျ) [ဣတော+တတော] ဤမှ ထိုမှ။ ဣတောတတော ဘမန္တိဟံ၊ အဒ္ဒသံ နရသာရထိံ။ အပ၊၂။၂၃၈။

ဣတောနိဒါန (န) [(၁) ဣတော+နိဒါန။ ဣတော-ကြည့်။ (၂) ဣမ+နိဒါန။ ဣမ ကို ဣပြု၊ ပဉ္စမာသိဝိဘတ်ကို တောပြု၊ အလုတ္တသမာသ်တည်း။ (၃) ဣဒံ+နိဒါန။ နိဒါနသဒ္ဒါ နှောင်းရာ၌ သမာသ်၌ ဖြစ်သော ဣဒံသဒ္ဒါကို ဣတောပြု။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၅၂၀။ ယတောနိဒါန, တတောနိဒါနတို့ လည်း ကြည့်] (၁) ဤ .. အကြောင်းကြောင့် (ဤလူ့လောက၌ ပေးလှူခဲ့ခြင်း ဟူသော အကြောင်းကြောင့်)။ (တိ) (၂) ဤ....အကြောင်း - ရှိသော - ရှိသည်ဖြစ်၍ (ဤအတ္တဘော - ဤဆန္ဒ - ဤဖဿ - ဟူသောအကြောင်းရှိသော။ "ဣတောနိဒါနံ၊ ဤမာတုဂါမ၏ အင်္ဂါဇာတ်၌ သင်၏အင်္ဂါဇာတ်ကို ထည့်သွင်းခြင်းဟူသော အကြောင်းရှိသည်ဖြစ်၍" ဟု အနက်ပြန်လျှင် သမာသ်ပုဒ်တည်း။ "ဤမာတုဂါမ၏ အင်္ဂါဇာတ်၌ သင်၏ အင်္ဂါဇာတ်ကို ထည့်သွင်းခြင်း ဟူသော အကြောင်းကြောင့်" ဟု ပြန်ဆိုလျှင် ဝါကျတည်း။ မောဂ်၊သျ၊၂။၂၃)။ (၁) ဣတောနိဒါနံ ရူပပဋိလာဘော ဘဝိဿတိ။ စူဠနိ။၅၆။ ဣတောနိဒါနန္တိ ဣတော မနုဿလောကတော ဒိန္နကာရဏာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၃။ (တိ) (၂) ရာဂေါ စ ဒေါသော စ ဣတောနိဒါနာ၊ သံ၊၁။၂၀၉။ မဟာနိ။၁၃။ စူဠနိ။ ၂၅၂။ ဣတောနိဒါနာတိ အယံ အတ္တဘာဝေါ နိဒါနံ ဧတေသန္တိ ဣတောနိဒါနာ၊ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၈။ ဣတောနိဒါနာ (သုတ္တနိ။၄၁၃)တိ ဆန္ဒနိဒါနာ ဧဝ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ ဣတောနိဒါန (သုတ္တနိ။၄၁၄။ မဟာနိ။၂၁၁)န္တိ ဖဿနိဒါနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၂။ ဣတောနိဒါနဉ္စ ခေါ မောဃပုရိသ ကာယဿ ဘေဒါ။လ။ ဥပပဇ္ဇေယျ။ ဝိ၊၁။၂၄၊၁၁၄။ ဣဒံ မာတုဂါမဿ အင်္ဂဇာတေ အင်္ဂဇာတပက္ခိပနံ နိဒါနံ ကာရဏမဿာ နိရယုပပဇ္ဇနဿာတိ ဣတောနိဒါနံ၊ ဘာဝနပုံသကဉ္စေတံ၊ ပစ္စတ္တဝစနဿ တော အာဒေသော ကတော၊ တဿ စ သမာသေပိ အလောပေါ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃။

ဣတောသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဣတော+သမုဋ္ဌာန] ဤ....မှ-ဤ....ကြောင့်-ဖြစ်ခြင်းရှိသော(ဤ သရာဂစသောစိတ်-မှ-ကြောင့်-ဖြစ်ခြင်းရှိ သော)။ ဣတောသမုဋ္ဌာနာ အကုသလာ- သီလာ၊ မ၊၂။၂၁၇။ ဣတောသမုဋ္ဌာနာတိ ဣတော သရာဂါဒိစိတ္တတော သမုဋ္ဌာနံ ဥပ္ပတ္တိ ဧတေသန္တိ ဣတောသမုဋ္ဌာနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၅။

ဣတ္တရ (တိ) [(၁) ဣ+တ္တရက်။ ဣ အဇ္ဈေန- ဂတီသု, ဧတိ ဂစ္ဆတိ သီလေန ဣတ္တရော, တ္တရက်ပစ္စယော နိပါတနာ။ မောဂ်၊ပဉ္စိကာ။ ၅။၅၄။ (၂) ဣ+တရ။ နိစ္စဘာဝေန ဧတိ။

ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ (၃) ပါဠိပဒိကပုဒ်။ဣတ္တရသဒ္ဒေါ လာမကတ္ထဝါစကော ပါဠိပဒိကော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၉၉။ (ဣတွရ-သံ)] (၁) (က) တိုတောင်းသော၊ မကြာမြင့်သော၊ တခဏမျှဖြစ်သော၊ အနည်းငယ်မျှသော။ (ခ) ရွှေလျောပျက်စီးခြင်းသဘောရှိသော။ (၂) ယုတ်ညံ့သော၊ ကဲ့ရဲ့အပ်သော။ (၁)(က)ဣတ္တရော စ ဝါသော ဘဝိဿတိ။ဝိ၊၃။၁၁၁။ ဣတ္တရောတိ အပ္ပမတ္တကော၊ ကတိပါဟမေဝ ဝါသော ဘဝိဿတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၅။ တဉ္စ ခေါ ဒီဃေန အဒ္ဓုနာ န ဣတ္တရံ။ အံ၊၁။၅၀၇။ (က) (ခ) ဣတ္တရံ ဟိ ဓနံ ဓညံ၊ ဣတ္တရံ ဣဓ ဇီဝိတံ။ ဣတ္တရံ ဣတ္တရတော ဥတ္တ၊ ဒီပံ ကယိရာထ ပဏ္ဍိတော။ ပေတ။၁၃၆။ ဣတ္တရန္တိ န စိရကာလဋ္ဌာယီ, အနိစ္စံ ဝိပရိဏာမဓမ္မံ။ ဣတ္တရံ ဣဓ ဇီဝိတန္တိ ဣဓ မနုဿလောကေ သတ္တာနံ ဇီဝိတမ္ပိ ဣတ္တရံ ပရိတ္တံ အပ္ပကံ....ဣတ္တရံ ပရိတ္တံ ခဏိကံ န စိရဋ္ဌာယိ ပညာယ ဥပပရိက္ခိတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၆။ ဣတ္တရ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄)န္တိ ဂမနဓမ္မံ ဝိနဿဓမ္မံ။ မူလဋီ၊၂။၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၄၀။ (-သုတ္တနိ။၃၉၆။ ဝိမာန။၁၂၁။ ပေတ။၁၉၈။ ဇာ၊၂။၂၇၁၊ မဟာနိ။၃၂၊၃၃။ မိလိန္ဒ။၁၀၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၃။) (၂) ပတိကိဋ္ဌ နိကိဋ္ဌဉ္စ၊ ဣတ္တရာဝဇ္ဇ ကုစ္ဆိတာ။ ဓာန်။၆၉၉။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဣတ္တရဇစ္စ (တိ) [ဣတ္တရ+ဇာတိ] အခြားသော-မတူသော - ယုတ်ညံ့သော-အမျိုးဇာတ်ရှိသော၊သူ။ ယတြ ဟိ နာမာယံ ဆဋ္ဋိကာရော ကုမ္ဘကာရော ဣတ္တရဇစ္စော သမာနော....။ မ၊၂။၂၃၈။ ဣတ္တရဇစ္စောတိ အညဇာတိကော၊ မယာ သဒ္ဓိံ အသမာနဇာတိကော။ လာမကဇာတိကောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။

ဣတ္တရတာ (ထီ) [ဣတ္တရ+တာ] နည်းပါး-တိုတောင်း-သည်၏အဖြစ်။ ဣတ္တိ ပညာယ ဣတ္တရတာယ မန္တိတံ ဂုယှံ ဝိဝရတိ န မာရေတိ။ မိလိန္ဒ။၁၀၀။ ပဗန္ဓက္ခဏာသာ ဣတ္တရတာယ။ အနုဋီ၊၁။၇၅။

ဣတ္တရဒဿန (နံ) [ဣတ္တရ+ဒဿန]လျင်မြန်စွာ-မကြာမြင့်သော-တခဏမျှ-တွေ့မြင်ရခြင်း။န ဝိဿသေ ဣတ္တရဒဿနေန။သံ၊၁။၇၉။ ဣတ္တရဒဿနေနာတိ လဟုကဒဿနေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။မာ ဗြာဟ္မဏ ဣတ္တရဒဿနေန၊ ဝိဿာသမာပဇ္ဇိ စတုပ္ပဒဿ။ ဇာ၊၁။၁၀၅။ ဣတ္တရဒဿနေနာတိ တခဏိကဒဿနေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။

ဣတ္တရပစ္စုပဋ္ဌာနဋ္ဌ (ပု) [ဣတ္တရ+ပစ္စုပဋ္ဌာန+အတ္ထ] တခဏမျှ ရွှေရှုထင်ပေါ်လာတတ်သည့်အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော၊ ကြာရှည်စွာ မရောက် မတည်ခြင်းသဘော။ သုပိနကူပမာ ကာမာ ဣတ္တရပစ္စုပဋ္ဌာနဋ္ဌေန။ မဟာနိ။၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ ဣတ္တရပစ္စုပဋ္ဌာနဋ္ဌေနာတိ အပ္ပတွာ, န ဥပဂန္တွာ တိဋ္ဌနဋ္ဌေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇။ ဣတ္တရပစ္စုပဋ္ဌာနဋ္ဌေန မုဟုတ္တရမဏီယ (ကရဏီယ)တာယ။ သာရတ္ထ၊၃။၈၈။ မ၊ဋီ၊၂။၈၃။ အနဝဋ္ဌိတသဘာဝတာယ ဣတ္တရပစ္စုပဋ္ဌာနဋ္ဌေန။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀။

ဣတ္တရပေမ (တိ) [ဣတ္တရ+ပေမ] နည်းပါးတိုလျှသော-တခဏမျှသာ- ချစ်မြတ်နိုးခြင်းရှိသော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဣတ္တရပ္ပသာဒ (တိ) [ဣတ္တရ+ပသာဒ] နည်းပါးတိုလျှသော - မပြည့်စုံသော - တခဏမျှသာ-ကြည်ညိုခြင်း ရှိသော၊သူ။ ကေစေ ပုဂ္ဂလာ ဣတ္တရသဒ္ဒါ ဟောတိ ဣတ္တရဘတ္တိ ဣတ္တရပေမာ ဣတ္တရပ္ပသာဒါ၊ အံ၊၂။၁၄၆။ အဘိ၊ပု။၁၇၅။

ဣတ္တရဘတ္တိ (တိ) [ဣတ္တရ+ဘတ္တိ] နည်းပါးတိုလျသော – တခဏမျှသာ – ဆည်းကပ်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဣတ္တရပ္ပသာဒ-ကြည့်။

ဣတ္တရဝါသ (ပု) [ဣတ္တရ+ဝါသ] တခဏမျှနေထိုင်ရာဌာန။ သံသာရေ သုဂတိဥ္စ ဒုဂ္ဂတိဥ္စ။ ဣတ္တရဝါသောတိ ဇာနိယာန။ ဇာ၁။၂၃၄။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၄။)

ဣတ္တရသဒ္ဓ (တိ) [ဣတ္တရ+သဒ္ဓါ] နည်းပါးတိုလျသော–တခဏမျှသာ–ကြည်ညိုခြင်းရှိသော၊ မပြည့်စုံသောသဒ္ဓါရှိသော၊သူ။ ဣတ္တရသဒ္ဓေါ (အံ၊၂။၁၄၆။ အဘိ၊ပု။၁၅၅)တိ ပရိတ္တသဒ္ဓေါ၊ အပရိပုဏ္ဏသဒ္ဓေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။

ဣတ္တရသမာပန္န (တိ) [ဣတ္တရ + သမာပန္န] မကြာမြင့်သေးသော အချိန်က–မနေ့တနေ့ကမှ – ရောက်သော – ကျင့်ကြံအားထုတ်သော–ပြည့်စုံစေသော၊သူ။ ဒီဃရတ္တံ သမာပန္နော အယမာယသ္မာ ဣမံ ကုသလံ ဓမ္မံ၊ ဥဒါဟု ဣတ္တရသမာပန္နောတိ။ မ၁။၃၉၃။ ဣတ္တရသမာပန္နော၊ ဟိယျော ဝါ ပရေ ဝါ ပရသုဝေ ဝါ ဒိဝသေ သမာပန္နော၊ မဋ္ဌ။၂။ ၂၇၀။ (–မ ဋီ၊၂။၃၀၀။)

ဣတ္တရသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဣတ္တရ+သမ္ပယုတ္တ] ယုတ်ညံ့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့်ယှဉ်တွဲနေသော။ အနိတ္တရ ဣတ္တရသမ္ပယုတ္တာ၊ ယညာ စ ဝေဒါ စ သုဘောဂ လောကေ။ ဇာ၊၂။၂၃၁။ ယညာ စ ဝေဒါ စ အနိတ္တရာ န လာမကာ မဟာနုဘာဝါ တေ ဣတ္တရေဟိ ဖြာဟ္မဏေဟိ သမ္ပယုတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၇။

ဣတ္ထံ (ဗျ) [(၁) ဣမ+ထံ။ ကစ္စည်း။၂၃၄၊ ၃၉၉။ မောဂ်၊၄။၁၀၉။ (၂) ဣဒံ+ထံ။နီတိ၊ သုတ္တ။၄၆၃။ (ဣတ္ထမ်·သံ)] နိဒဿန=ညွှန်ပြခြင်း၊ ဤသို့၊ ဤအပြား၊ ဤသို့ ထူးထွေကွဲပြား ခြားနားသော – အမျိုးအစား – အဆင့်အတန်း–သူ–အရာဝတ္ထု။ ဧဝံ ဣတိ ဣတ္ထံ ဣစ္စေတေ နိဒဿနေ။ ရူ၊နှာ။၁၃၄။ နီတိ၊သုတ္တ၊ နှာ။၃၈၃။ နိဒဿနေ ဣတိတ္ထဥ္စ။ ဓာန်။၁၁၅၈။ ဣတ္ထေကေ သတော သတ္တဿ ဥဇ္ဇောဒံ ဝိနာသံ ဝိဘဝံ ပညပေန္တိ။ ဒီ၊၁။၃၁။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၈။ ဣတ္ထေကေတိ ဣတ္ထံ ဧကေ၊ ဧဝမေကေတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ ဣတ္ထံသိုတိ ဟောတိ။ အဘိ၊ဝိ။၄၀၆။ အံ၊၁။၅၃၃။ ခတ္တိယာဒီသု "ဣဒံ ပကာရော အဟ"န္တိ.... ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၆။ ဣတ္ထံ သုဒ(အပ၊၁။၃၄)န္တိ ထေ ဣတ္ထန္တိ နိဒဿနတ္ထေ နိပါတော။ ဣမိနာ ပကာရေနာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ (–ဒီ၊၁။ ၁၃၆၊၂၀၇။ ဒီ၊၂။၂၂၄။ ဒီ၊၃။ဂ၆။ အံ၊၁။ ၁၇၁၊၅၃၃။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၂။ ထေရ။၂၁၉။ စရိယာ။၄၂၀။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၃၂၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၇၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၉။)

ဣတ္ထတ္တ¹ (န) [ဣတ္ထံ+တ္တ] ဤအပြား၏အဖြစ်၊ ဤထူးထွေကွဲပြား ခြားနားသော အမျိုးအစား၏ အဖြစ်။ (က) ဤခန္ဓာငါးပါးအပြား၏အဖြစ်၊ ဤလူ့ဘဝ၊နတ်ဘဝစသော အမျိုးမျိုးသောဘဝ။ (ခ) ဤကာမာဝစရခန္ဓာငါးပါး အပြား၏အဖြစ်၊ ဤကာမဘုံသား၏အဖြစ်။ (ဂ) ဤလူ့ခန္ဓာငါးပါးအပြား၏အဖြစ်၊ ဤလူ၏အဖြစ်၊ ဤလူ့ဘဝ။ (ဃ) ဤဗြဟ္မာ၏အဖြစ်၊ ဗြဟ္မာ၏အတ္တဘော၊ ဗြဟ္မာ၏ဘဝ။ (င) ဤ-၁၆-ပါး ကွဲပြားသော မဂ်ကိစ္စ၏အဖြစ်။ (စ) ဤထူးပြား ခြားနားသော ကိလေသာကုန်ခန်းစေခြင်းကိစ္စ၏အဖြစ်။ (ဆ) ဤထူးပြားခြားနားသော ဖြစ်ဆဲခန္ဓာအစဉ်၏ အဖြစ်။ (က) ဧတ္တာဝတာ ဝဋ္ဋံ ဝတ္တတိ ဣတ္ထတ္တံ ပညာပနာယ။ ဒီ၊၂။၅၄။ ဣတ္ထတ္တန္တိ ဣတ္ထံ-ဘာဝေါ၊ ခန္ဓပဉ္စကဿေတံ နာမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။

၉၄။ ရတ္တတ္တာယာ (ဒီ၊ ၂။၅၃)တိ ရတ္တ ဘာဝါယ၊ ဝေ ပရိပုဏ္ဏပဉ္စက္ခန္ဓဘာဝါယာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၉၂။ (–သုတ္တနိ။၄၃၅။ စူဠနိ။၇၊၅၃။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၄။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂။) (က) (၁) ယေန မိဓေကစ္စေ သတ္တာ တမ္ဘာ ကာယာ စုတာ အာဂါမိနော ဟောန္တိ အာဂန္တာရော ရတ္တတ္တံ၊.... အနာဂန္တာရော ရတ္တတ္တံ။ အံ၊၁။၄၇၈။ အာဂန္တာရော ရတ္တတ္တန္တိ ရတ္တဘာဝံ ကာမာဝစရပဉ္စက္ခန္ဓဘာဝမေဝ အာဂန္တာရော၊.... အနာဂန္တာရော ရတ္တတ္တန္တိ ရူမံ ခန္ဓပဉ္စကံ အနာဂန္တာရော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၀။ (က) (ဂ) ရတ္တတ္တံ အာဂစ္ဆန္တိ (ဒီ၊၃။၇၀) ရတ္တဘာဝံ မနုဿတ္တံ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ အာဂန္တာ ရတ္တတ္တ (အံ၊၁။၆၅။ ရတိဝုတ်။၂၅၉)-န္တိ ရတ္တတ္တံ မာနုသကပဉ္စက္ခန္ဓဘာဝမေဝ အာဂန္တာ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁။ မနုဿတ္တဘာဝသင်္ခါတံ ရတ္တဘာဝံ အာဂမနမေဝ မနုဿေသု ဥပ္ပဇ္ဇနသီလောတိ အတ္ထော။ ရတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၆။ (က) (ဃ) အဟောဝတ အညေပိ သတ္တာ ရတ္တတ္တံ အာဂစ္ဆေယျုံ။ ဒီ၊၁။၁၇။ ရတ္တတ္တန္တိ ရတ္တဘာဝံ ဗြဟ္မဘာဝံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ ယသ္မာ ပန ရတ္တန္တိ ဗြဟ္မတ္တဘာဝေါ ရူဓာမိပ္ပေတော၊ တသ္မာ "ဗြဟ္မဘာဝန္တိ အတ္ထော"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၈။ (က) (င) (စ)(ဆ) ခိဏာဇာတိ ဝုသိတံ ဗြဟ္မစရိယံ ကတံ ကရဏီယံ နာပရံ ရတ္တတ္တာယ။

ဝိ၊၁။၆။ ဒီ၊၁။၇၉။ မ၊၁။၂၈။ သံ၊၁။၁၄၂။ အံ၊၁။၁၆၅။ သုတ္တနိ။၂၉၃။ နာပရံ ရတ္တတ္တာယာတိ ရူဒါနိ ပုန ရတ္တဘာဝါယ (ရတ္တမ္ဘာဝါယ) ဝေ သောဠသဝိခကိစ္စဘာဝါယ ကိလေသက္ခယဘာဝါယ(ကိလေသက္ခယာယ) ဝါ ကတ္တဗ္ဗံ မဂ္ဂဘာဝနာကိစ္စံ မေ နတ္ထီတိ ပဇာနာတိ (အဗ္ဘညာသိ)။ အထဝါ ရတ္တတ္တာယာတိ ရတ္တဘာဝတော (ရတ္တမ္ဘာဝတော) ရူမသ္မာ ဝေ ပကာရာ ရူဒါနိ ဝတ္တ-

မာနက္ခန္ဓသန္တာနာ အပရံ ခန္ဓသန္တာနံ မယှံ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂၊၁၈၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။) ရတ္တဘာဝည-ထာဘာဝ-လည်း ကြည့်။

ရတ္တတ္တ² (နှ) [ရတ္တိ+တ္တ]မိန်းမ၏အဖြစ်၊ (က) မိန်းမဖြစ်ကြောင်းရုပ်၊ အမျိုးစေ့ရုပ်၊ ရတ္တိ-ဘာဝရုပ်၊ ရတ္တိန္ဒြေ။ (ခ) မိန်းမဘာဝ၊မိန်းမ၏ ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်း။ (က) ယံ ရတ္တိယာ ရတ္တိလိင်္ဂံ ရတ္တိနိမိတ္တံ ရတ္တိကုတ္တံ ရတ္တာ-ကပ္ပေါ ရတ္တတ္တံ ရတ္တိဘာဝေါ (ရတ္တိတ္တံ ရတ္တိဘာဝေါ-သျှ)ရူဒံ တံ ရူပံ ရတ္တိန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ဓ။၁၆၈။ အဘိ၊ဝိ။၁၂၉။ ရတ္တတ္တံ ရတ္တိဘာဝေါတိ ဥဘယမ္ပိ ဧကတ္ထံ၊ ရတ္တိသ-ဘာဝေါတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈။ (ခ) ရတ္တိ ရတ္တတ္တံ နာတိဝတ္တတိ။ အံ၊၂။ ၄၄၀။

ရတ္တန္တရ (တိ) [ရတ္တိ+အန္တရ] အခြားသော ယဉ်မောင်းနှင်သော မိန်းမရှိသော (ယဉ်မောင်းနှင်သူက ယောကျ်ားမဟုတ်ပဲ မိန်းမဖြစ်နေသော)။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ယာနေန ယာယန္တိ ရတ္တိယုတ္တေနပိ ပုရိသန္တရေန၊ ပုရိသယုတ္တေနပိ ရတ္တန္တရေန။ ဝိ၊၃။၂၈၀။ ရတ္တန္တရေနာတိ ရတ္တိသာရထိနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆၉။ ပုရိသန္တရ၊ (ပါစိတ်၊ယော။၃၃၈) လည်း ကြည့်။

ရတ္တန္နာမ (တိ) [(၁) ရတ္တံ+နာမ။ (၂) ရူဒံ+နာမ။ ရူဒံသဒ္ဒါကို ရတ္တံပြု။ နီတိ၊ သုတ္တ။၅၂၁။ (၃) ဝေ+နာမ။ ဝေသဒ္ဒါကို ရတ္တံပြု။ နီတိ၊သုတ္တ။၈၄၆။] ဤသို့သော အမည်ရှိသော။ ရတ္တန္နာမော ဘိက္ခု၊ ဝိ၊၁။၂၈၂။အဟံ အယျေ ရတ္တန္နာမာ ရတ္တ-န္နာမာယ အယျာယ သိက္ခမာနာ။ ဝိ၊၂။ ၄၁၉။ရတ္တံ နာမံ(သြကာသံ)အာဂစ္ဆာ(ဝိ၊၂။ ၂၈၆) တိ ဝေနာမကံ ဌာနံ အာဂစ္ဆာတိ

အဋ္ဌာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၈။ (—ဝိ၊ ၁၊ ၆၆—၇၊ ၂၈၂။ ဝိ၊ ၂။ ၄၁၉။ ဝိ၊ ၃။ ၃၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၊ ၂၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၉၀။)

ဣတ္ထ(တ္ထံ)ဘာဝ—ဣတ္ထမ္ဘာဝ (ပု) [ဣတ္ထံ+ဘာဝ] ဣတ္ထတ္တ[2]-နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်းကြည့်။

ဣတ္ထဘာဝညထာဘာဝ (ပု) [ဣတ္ထဘာဝ+အညထာဘာဝ] (၁) ဤအပြား၏ အဖြစ်နှင့် အခြားသော အပြား၏အဖြစ်။ (က) ဤစကြာဝဠာနှင့် အခြားသော (၉၉၉) မျိုးသော စကြာဝဠာ။ (ခ) ဤရရှိထားပြီးသော အတ္တဘောနှင့် အခြားသော ဥပပတ္တိဘဝတမျိုး။ (ဂ) ဤလူ့အဖြစ်နှင့် အခြားသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ အဖြစ်။ (ဃ) ဤလူ၏အဖြစ်နှင့် ထိုမှတပါးသော တိရစ္ဆာန်၏အဖြစ်၊ (တိ) (၂) ဤအပြား၏ အဖြစ်, အခြားသော အပြား၏အဖြစ်ရှိသော။ (က) ဤလူ၏အဖြစ်နှင့်အခြားသော သတ္တဝါ၏အဖြစ်ရှိသော။ (ခ) ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ ဤယခုပစ္စုပ္ပန်အတ္တဘောနှင့် အခြားသော အနာဂတ်အတ္တဘောရှိသော။ (ဂ) ဤ ယခုအတ္တဘောကဲ့သို့သော အလားတူ အခြားအတ္တဘောနှင့်အလားတူ မဟုတ်သော အခြားအတ္တဘောရှိသော။ (၁) (က) ဣတ္ထဘာဝညထာဘာဝံ၊ သတ္တာနံ အာဂတိံ ဂတိံ ။ မ၊ ၁။ ၄၀၄။ ဣတ္ထံဘာဝေါတိ ဣဒံ စက္ကဝါဠံ၊ အညထာဘာဝေါတိ ဣတော သေသံ ဧကူနသဟဿံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၅။ (ခ) ဣတ္ထဘာဝညထာဘာဝံ သံသာရံ နာတိဝတ္တရေ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၀။ ဣတ္ထဘာဝညထာဘာဝန္တိ ဣမံ ယထာပဋိလဒ္ဓတ္တဘာဝဉ္စေဝ ဥပပတ္တိဘဝန္တရသင်္ခါတံ ဣတော အညထာဘာဝဉ္စာတိ ဒွိပ္ပဘေဒံ သံသာရံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၈၆။ (ဂ) ဣတ္ထဘာဝညထာဘာဝံ အဝိဇ္ဇာယေဝ သာ ဂတိ။ သုတ္တနိ။ ၃၉၂။ ဣတ္ထဘာဝညထာဘာဝန္တိ ဣမံ မနုဿဘာဝံ, ဣတော အဝသေသ အညနိကာယဘာဝဉ္စ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၂။ (ဃ) ဣတ္ထမ္ဘာဝညထာဘာဝံ၊ ဈာနေ ပဉ္စင်္ဂိကေ ဌိတော။ ထေရ။ ၃၃၀။ ဣတ္ထမ္ဘာဝံ မနုဿဘာဝံ တတော အညထာဘာဝံ တိရစ္ဆာနဘာဝဉ္စ....ဇာနာမိ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၇။ (တိ) (၂) ဣတ္ထဘာဝညထာဘာဝံ သံသာရံ နာတိဝတ္တတိ။ အံ၊ ၁။ ၃၁၆။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၁။ သုတ္တနိ။ ၃၉၄။ စူဠနိ။ ၂၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၇။ ဣတ္ထဘာဝညထာဘာဝန္တိ ဣတ္ထဘာဝေါ စ အညထာဘာဝေါ စ ဣတ္ထဘာဝညထာဘာဝေါ၊ သော ဧတဿ အတ္ထီတိ ဣတ္ထဘာဝညထာဘာဝေါ၊ သံသာရော၊ တံ။ တတ္ထ ဣတ္ထဘာဝေါ မနုဿတ္တံ၊ အညထာဘာဝေါ တတော အဝသိဋ္ဌသတ္တာဝါသော။ ဣတ္ထဘာဝေါ ဝါ တေသံ တေသံ သတ္တာနံ ပစ္စုပ္ပန္နော အတ္တဘာဝေါ၊ အညထာဘာဝေါ အနာဂတတ္တဘာဝေါ။ ဧဝရူပေါ ဝါ အညောပိ အတ္တဘာဝေါ ဣတ္ထဘာဝေါ၊ န ဧဝရူပေါ အညထာဘာဝေါ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၅၇။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၂၉။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၀။)

ဣတ္ထမ္ဘူတ (တိ) [ဣတ္ထံ+ဘူတ] ဤတစုံတခုသော အထူးအပြား—ဤထူးခြားမှုတခုခု—သို့ရောက်သော၊သူ။ ဣတ္ထမ္ဘူတဿ လက္ခဏေ ကရဏဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၆။ ကစ္စာ။ ၁၇၈။ ဣတ္ထမ္ဘူတဿာတိ ကဉ္စိ ပကာရံ ပတ္တဿ။ ကစ္စာ၊ဋီ။ ၃၂၇။

ဣတ္ထမ္ဘူတက္ခာန (နှ) [ဣတ္ထမ္ဘူတ+အက္ခာန] ဣတ္ထမ္ဘူတာချာနတ္ထနှင့်အနက်တူ။ ဣတ္ထမ္ဘူတက္ခာနေ သာဓု ဒေဝဒတ္တော မာတရံ ပတိ။ ရူ၊နှာ။ ၁၄၂။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၅၈၄။

ဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏ (နှ) [ဣတ္ထမ္ဘူတ+လက္ခဏ] ဤတစုံတခုသော အထူးအပြား — ဤထူးခြားမှုတခုခု—သို့ရောက်သောသူကို မှတ်သား

ကြောင်းဖြစ်သောအနက်။ ဣတ္ထမ္ဘူတလက္ခဏေ။ ဣမံ ပကာရံ ပတ္တော ပုဂ္ဂလော ဣတိ ဧဝံ ဝတ္တဗ္ဗဿ ဣတ္ထမ္ဘူတဿ လက္ခဏေ တတိယာဝိဘတ္တိ ဟောတိ။ နီတိ၊သုတ္တ။၅၉၈။ (–ရှု၊နှာ။၁၄၉။)

ဣတ္ထမ္ဘူတာချာနတ္ထ (ပု) [ဣတ္ထမ္ဘူတ+အာချာနတ္ထ] (က) ဤတင့်တခုသော အထူးအပြား–ဤထူးခြားမှုတစုံတခု–ဤဂုဏ်ထူးတခုခု – သို့ရောက်သောသူကို – ပြောကြားခြင်းအနက် – ပြောကြား သိစေတတ်သော သမ္ပန်အနက်။ (ခ) ဤသို့သော အထူးအပြား–ဤသို့သောဂုဏ်ထူး–ဖြစ်သည်ဟု–ပြောကြားခြင်း အနက် – ပြောကြားသိစေတတ်သောသမ္ပန်အနက်။ ဣတ္ထမ္ဘူတာချာနတ္ထေ ဥပယောဂဝစန (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆)န္တိ ဣတ္ထံ ဣမံ ပကာရံ ဘူတော အာပန္နောတိ ဣတ္ထမ္ဘူတော၊ တဿ အာချာနံ ဣတ္ထမ္ဘူတာချာနံ၊ သော ယေဝ အတ္ထော ဣတ္ထမ္ဘူတာချာနတ္ထော။ အထ ဝါ ဣတ္ထံ ဧဝံ ပကာရော ဘူတော ဇာတောတိ ဧဝံ ကထနတ္ထော ဣတ္ထမ္ဘူတာချာနတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၄။ ဝိမတိ၊၁။၄၃။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၅၊၂၉၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၉။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၂။) ဣတ္ထမ္ဘူတာချာနတ္ထ၏အကျယ်ကို ၎င်းဋီကာများနှင့်တကွ။ မောဂ်၊သျှ၊၂။၈-သုတ်နှင့် ပုဒ်စစ်တို့၌ ကြည့်။

ဣတ္ထာကပ္ပ (ပု) [ဣတ္ထီ+အာကပ္ပ] (က) မိန်းမ၏– အသွင်အပြင်– အမူအရာ– မသန့်ရှင်းသော သွားပုံ လာပုံ ဝတ်ရုံပုံ စသော ဟန်ပန်အမူအရာ။ (ခ) မိန်းမ၏ အသွင်သဏ္ဌာန်။ ဣတ္ထီ ဘိက္ခဝေ အဇ္ဈတ္တံ ဣတ္ထိန္ဒြိယံ မနသိကရောတိ ဣတ္ထိကုတ္တံ ဣတ္ထာကပ္ပံ ဣတ္ထိဝိဓံ ဣတ္ထိစ္ဆန္ဒံ ဣတ္ထိဿရံ ဣတ္ထာလင်္ကာရံ။ အံ၊၂။၄၄၀။ ဣတ္ထာကပ္ပန္တိ နိဝါသနပါရုပနာဒိဣတ္ထိအာကပ္ပံ။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။ အာကပ္ပေါတိ ဂမနာဒိအာကာရော၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ အဝိသဒဋ္ဌာနဂမနာဒိကော အာကာရော ဣတ္ထာကပ္ပေါ။ အပရေ ပန ယော.... ဣတ္ထိသဏ္ဌာနံ ဣတ္ထာကပ္ပေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၅။ ဣတ္ထတ္တ[၂]လည်းကြည့်။

ဣတ္ထာကရ (ပု) [ဣတ္ထီ+အာကရ] မိန်းမရတနာ–မိန်းမမြတ်–ပေါ်ထွန်းရာအရပ်။ မဒ္ဒရဋ္ဌံ နာမ ဣတ္ထာကရော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။ဣတ္ထာကရောတိ ဣတ္ထိရတနဿ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနံ။သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၂။

ဣတ္ထာဂါရ (န) [ဣတ္ထီ+အဂါရ။] မောင်းမ–မိဖုရား–တို့၏အဆောင်၊ မောင်းမ မိဖုရားအပေါင်း။ တေနဟာနန္ဒ ရညော ဣတ္ထာဂါရံ ဓမ္မံ ဝါစေဟိ။ ဝိ၊၂။၂၀၆။ ဗိမ္ဗိသာရော ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗော ဣတ္ထာဂါရဥ္စ ဗုဒ္ဓပမုခေါ စ ဘိက္ခုသံဃော။ ဝိ၊၃။၁၀၂။ ဣတ္ထာဂါရေဟိ-(ဇာ၊၂။၂၉)တိ ဒါသိယော ဥပါဒါယ ဣတ္ထိယော ဣတ္ထာဂါရာ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀၀။ (–ဒီ၊၂။၁၅၅။ သံ၊၁။၅၇။ အံ၊၂။၃၂၄။)

ဣတ္ထာဘိပ္ပါယ (တိ) [ဣတ္ထီ+အဘိပ္ပါယ] မိန်းမ၌ အလိုဆန္ဒရှိသော၊ မိန်းမနှင့် ပေါင်းဖော်လိုသော၊သူ။ ပုရိသော ဘိက္ခဝေ ဣတ္ထာဘိပ္ပါယော၊ အပ္ပံ ရတ္တိယာ သုပတိ ဗဟုံ ဇဂ္ဂတိ။ အံ၊၂။၁၃၈။

ဣတ္ထာဘိမုတ္တ (တိ) [ဣတ္ထီ+အဘိမုတ္တ] မိန်းမ၌ စိတ်ဝင်စားသော၊ မိန်းမကို အလိုရှိသော၊ သူ။ ယံယဒေဝ ဓာတုံ သတ္တာ အဘိမုစ္စန္တိ.... ကေစိ ဣတ္ထာဘိမုတ္တာ။ နေတ္တိ။၈၁။

ဣတ္ထာဘိဝစနကုသလ (တိ) [ဣတ္ထီ+အဘိဝစန+ကုသလ] မိန်းမ၏ နာမည် ပညတ်၌ လိမ္မာသော၊သူ။ ဣတ္ထာဘိဝစနကုသလော ပုရိသာဘိဝစန ကုသလော နပုံသကာဘိဝစနကုသလော။ နေတ္တိ။၂၉။

ဣတ္ထာလင်္ကာရ (ပု) [ဣတ္ထိ+အလင်္ကာရ] မိန်းမတို့၏ အဆင်တန်ဆာ။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ဣတ္ထာလင်္ကာရံ ဓာရေယျ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၂။ ၄၅၅။ ဣတ္ထာလင်္ကာရ (အံ၊၂။၄၄၀)န္တိ ဣတ္ထိယာ ပသာဓနဘဏ္ဍံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။ (–ကင်္ခါ။၃၅၁။)

ဣတ္ထိအင်္ဂ (နပုံ) [ဣတ္ထိ+အင်္ဂ] မိန်းမဖြစ်တို့၏ အင်္ဂါလက္ခဏာ။ ဣတ္ထိအင်္ဂေ ပတိဋ္ဌိတာ။ အပ၊၂။၂၆၆။

ဣတ္ထိဥဘတောဗျဉ္ဇနက (ပု) [ဣတ္ထိ+ဥဘတော-ဗျဉ္ဇနက] ဣတ္ထိဘာဝရုပ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော ဥဘတောဗျည်း၊ နှစ်မျိုးသောကံကြောင့် မိန်းမနိမိတ် ယောကျ်ားနိမိတ် နှစ်မျိုးရှိသော မိန်းမ၊ မိန်းမ ဥဘတောဗျည်း။ ဣတ္ထိဥဘတောဗျဉ္ဇနကော (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆)တိ ဣတ္ထိန္ဒြိယယုတ္တော။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၄။ ဣတ္ထိဘာဝေန လက္ခိတော ဥဘတောဗျဉ္ဇနကော ဣတ္ထိဥဘတောဗျဉ္ဇနကော။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၂၆၆။ (–ဝိသင်္ဂဟ။၁၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၇၄။)

ဣတ္ထိကထာ (ထီ) [ဣတ္ထိ+ကထာ] မိန်းမကို စွဲ၍ ဖြစ်သောစကား၊ မိန်းမနှင့်စပ်ယှဉ်သော စကား၊ (တိရစ္ဆာနကထာ)။ တိရစ္ဆာနကထံ ကထေန္တိ။ သေယျထိဒံ၊ ရာဇကထံ … ဣတ္ထိကထံ။ ဝိ၊၂။၂၁၃။ (–ဝိ၊၃။၂၇၆။ ဒီ၊၁။ ၇၊၁၆၇။ ဒီ၊၃။၃၀။ မ၊၂။၁၈၁။ မ၊၃။၁၅၅။ သံ၊၃။၃၆၈။ အံ၊၃။၃၅၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ။၁၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။ သာရတ္ထ၊၃။၉၉။)

ဣတ္ထိကာ (ထီ) [ဣတ္ထိ+က+အာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။၈၃၅။ မောဂ်၊၄။၄၀။] ကဲ့ရဲ့အပ်သော–ယုတ်ညံ့သော–မိန်းမ၊ မိန်းမယုတ်၊ အသိဉာဏ်နည်းသော မိန်းမ။ ဣတ္ထိကာယ ဣတ္ထိနေ (ဝိ၊၁။၁၉) န္တိ ဟီဠေန္တော အာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ နိက္ကမသာ ဖလံ ပဿ၊ ယထိဒံ ပါပုဏိတ္ထိကာ။ ဝိမာန။၂၂။ ဣတ္ထိကာ ဒုဂ္ဂလ-ဗဟုလ ဗုဒ္ဓိကာပိ သမာနာ ပါပုဏိ ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၈၆။ (–ဒီ၊၂။၁၂။ မ၊၃။၁၆၃။ အပ၊၂။ ၂၁၀။)

ဣတ္ထိကာမ (ပု) [ဣတ္ထိ+ကာမ] မိန်းမနှင့်တကွ အခြားကာမဂုဏ်အာရုံ။ ဣမေကစ္စော မာလိ ကုဏ္ဍလီ သုန္ဒာတော....ဣတ္ထိကာမေဟိ ရာဇာ မညေ ပရိစာရေန္တော။ သံ၊၂။၅၂၃။ ဣတ္ထိ-ကာမေဟီတိ ဣတ္ထီဟိ သဒ္ဓိံ ကာမာ ဣတ္ထိ-ကာမာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။ ဣတ္ထိကာမေဟီတိ ဣတ္ထီဟိစေဝ တဒညကာမေဟိ စ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၈၆။

ဣတ္ထိကာရဏ (နပုံ) [ဣတ္ထိ+ကာရဏ]မိန်းမ ဟူသော အကြောင်း၊ န ဣတ္ထိကာရဏာ ရာဇ၊ ပုတ္တံ ဃာတေတုမရဟသိ။ ဇာ၊၁။၂၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၃။

ဣတ္ထိကုတ္တ (နပုံ) [ဣတ္ထိ+ကုတ္တ] (က) မိန်းမ၏ အပြုအမူ၊ ယယ်စဉ်အခါ၌ ဗန်းစကောငယ် စသည်တို့ဖြင့် ကစားတတ်ခြင်း စသော မိန်းမ၏ ပင်ကိုယ်အလေ့အလာ ဝါသနာ။ (ခ) မိန်းမ၏–အမူအရာ–မသန့်ရှင်းသော ရပ်ခြင်း သွားခြင်း ထိုင်ခြင်း ခံစားခြင်း စသော ဟန်ပန်အမူအရာ။ ဣတ္ထိကုတ္တ(အံ၊၂။၄၄၀)န္တိ ဣတ္ထိကိရိယံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။ ကုတ္တန္တိ ကိရိ-ယာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ ဒဟရကာလေပိ သုပ္ပကမုသလကာဒီဟိ ကီဠာ, မဏ္ဍိကတကွေန သုတ္တကန္တနာဒိ စ ဣတ္ထိကုတ္တံ၊ ဣတ္ထိကိရိယာတိ အတ္ထော။ … အပရော နယော.... အဝိသဒ-ဋ္ဌာန ဂမန နိသဇ္ဇာခါဒန ဘောဇနာဒိကာ ဣတ္ထိကုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၅။ ဣတ္ထတ္တံ, ဣတ္ထာကပ္ပ-လည်း ကြည့်။

ဣတ္ထိကုမာရိကပဋိဂ္ဂဟဏ (နပုံ) [ဣတ္ထိ+ကုမာရိ-ကာ+ပဋိဂ္ဂဟဏ] မိန်းမအို, မိန်းမပျိုတို့ကို–

အလှူခံခြင်း–လက်ခံခြင်း။ ဣတ္ထိကုမာရိကပဋိဂ္ဂဟဏာ ပဋိဝိရတော၊ ဒီ၊၁၊၅။ မ၊၁။ ၂၃၇။ မ၊၂။၃၇၁။ မ၊၃။၁၃။ အံ၊၁။၅၃၀။ အဘိ၊ပု။၁၆၇။ ဣတ္ထီတိ ပုရိသန္တရဂတာ၊ ဣတရာ ကုမာရိကာ နာမ တာသံ ပဋိဂ္ဂဟဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ မဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၉။

ဣတ္ထိဂန္ဓ (ပု) [ဣတ္ထီ+ဂန္ဓ] မိန်းမ၏အနံ့။ ဣတ္ထိဂန္ဓော ဘိက္ခဝေ ပုရိသဿ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ။ အံ၊၁။၁။ ဣတ္ထိဂန္ဓောတိ ဣတ္ထိယာ စတုသမုဋ္ဌာနိကံ ဂန္ဓာယတနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ (–ထေရ။၃၂၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၀။)

ဣတ္ထိဂုမ္ဗ (ပု)[ဣတ္ထီ+ဂုမ္ဗ]မိန်းမအပေါင်း။ ဣတ္ထိဂုမ္ဗဿ ပဝရာ(ဥတ္တမာ)၊ ဇာ၊၁။၃၈၅။ အပ၊ ၂။၂၆၁။ ဣတ္ထိဂုမ္ဗဿာတိ ဣတ္ထိဂဏဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၆။

ဣတ္ထိစိတ္တ (န) [ဣတ္ထီ+စိတ္တ] မိန်းမအဖြစ်၌ လိုလားသောစိတ်၊ မိန်းမဖြစ်လိုသောစိတ်။ ဣတ္ထိစိတ္တံ ဝိရာဇေတွာ (ပေတ။၁၆၆)တိ ဣတ္ထိဘာဝေ စိတ္တံ အဇ္ဈာသယံ အဘိရုစိံ ဝိရာဇေတွာ ဣတ္ထိဘာဝေ ဝိရတ္တစိတ္တာ ဟုတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅၅။

ဣတ္ထိစ္ဆန္ဒ (ပု)[ဣတ္ထီ+ဆန္ဒ] မိန်းမ၏အလိုဆန္ဒ။ ဣတ္ထိစ္ဆန္ဒ (အံ၊၂။၄၄၀)န္တိ ဣတ္ထိယာ အဇ္ဈာသယစ္ဆန္ဒံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။

ဣတ္ထိဇန (ပု) [ဣတ္ထီ+ဇန] မိန်းမဖြစ်သောလူ။ အလက်တပဋိယတ္တေ ဣတ္ထိဇနေ အသုဘသညံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၇၄။

ဣတ္ထိတ္တ (န) [ဣတ္ထီ+တ္တ] မိန်းမ၏အဖြစ်။ (က) မိန်းမဖြစ်ကြောင်းရုပ်၊ ဣတ္ထိဘာဝရုပ်။ (ခ) မိန်းမဘာဝ၊ မိန်းမ၏ ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်း (က) ဣတ္ထတ္တ^၂ (က) အနက်ကြည့်။ (ခ)

သာ ဣတ္ထိတ္တံ ဝိရာဇေတွာ။ ဒီ၊၂။၂၁၆။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၁။)

ဣတ္ထိတ္ထိ(ဋ္ဌိ)က (တိ) [ဣတ္ထီ+အတ္ထိ+က] မိန်းမကို အလိုရှိသော၊သူ။ ဣတ္ထိ ဣတ္ထိတ္ထိကဿ (ဣတ္ထိဋ္ဌိကဿ)၊ ဒီ၊၂။၁၄၇။

ဣတ္ထိဒါန (န) [ဣတ္ထီ+ဒါန] မိန်းမကို ပေးလှူခြင်း၊ မိန်းမအလှူ။ (ကောင်းမှုကုသိုလ်ဟု လူအများက ခေါ်ဝေါ် သမုတ် ထားအပ်ပါသော်လည်း မကောင်းအကုသိုလ်စစ်စစ် ဖြစ်နေသော ဒါနငါးမျိုးတို့တွင် တမျိုးအပါအဝင်ဖြစ်သော ဣတ္ထိဒါန) မဇ္ဇဒါနံ သမဇ္ဇဒါနံ ဣတ္ထိဒါနံ ဥသဘဒါနံ စိတ္တကမ္မဒါနံ။ ဝိ၊၅။ ၂၃၁။

ဣတ္ထိဓန (န) [ဣတ္ထီ+ဓန] မိန်းမ၏–ဥစ္စာ–ပစ္စည်း။ ဣတ္ထိကာယ ဣတ္ထိဓနံ။ ဝိ၊၁။၁၉။

ဣတ္ထိဓုတ္တ (ပု) [ဣတ္ထီ+ဓုတ္တ] မိန်းမ၌အပျော်ကြူးသော၊ မိန်းမလိုက်စားသော၊သူ။ ဣတ္ထိဓုတ္တော သုရာဓုတ္တော။ အံ၊၃။၁၀၉။ သုတ္တနိ။ ၂၉၆။ ဣတ္ထိဓုတ္တောတိ ဣတ္ထီသု သာရတ္တော၊ ယံကိဉ္စိ အတ္ထိ၊ တံ သဗ္ဗမ္ပိ ဒတွာ အပရာပရံ ဣတ္ထိံ သင်္ဂဏှာတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။

ဣတ္ထိနိမိတ္တ (န) [ဣတ္ထီ+နိမိတ္တ] (၁) မိန်းမ၏ နိမိတ်၊ မိန်းမဟု သိကြောင်းအမှတ်အသား။ (ရင်သား ဖွံ့ဖြိုးခြင်း၊ မုတ်ဆိတ်ကြင်စွယ်မရှိခြင်း အသံ၏ အလိုသဘော အသံနေအသံထားစသည်) (၂) မိန်းမ၏နိမိတ်၊ မိန်းမ၏ တင့်တယ်သော – အခြင်းအရာ – အကြောင်းအာရုံ။ (၃) မိန်းမ၏ နိမိတ်၊ မိန်းမအင်္ဂါဇာတ်။ (၁) ထနမံသာဝိသဒတာ, နိမ္မဿုဒါဌိတာ, ကေသဗန္ဓနံ, ဝတ္ထဂ္ဂဟဏဉ္စ ဣတ္ထီတိ သဉ္ဇာနနဿ ပစ္စယဘာဝတော ဣတ္ထိနိမိတ္တံ။...သရာဝိပ္ပါယာ ဣတ္ထိနိမိတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၅။ (–အဘိ၊ဓ။၁၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၇) ဣတ္ထတ္တ^၂

လည်း ကြည့်။ (၂) ဣတ္ထိနိမိတ္တ(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၁)န္တိ ဣတ္ထိယာ သုဘနိမိတ္တံ သုဘာကာရန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၉၇။ (၃) ဣတ္ထိနိမိတ္တေ စက္ခာဒိ ပသာဒါနိ ဝေမဇ္ဈဉ္စာတိ ပဉ္စဋ္ဌာနာနိ လဗ္ဘန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ (—သာရတ္ထ၊၂။၈၂။)

ဣတ္ထိန္ဒြိယ (န) [ဣတ္ထိ+ဣန္ဒြိယ] ဣတ္ထိန္ဒြေရုပ်၊ အဖိုသတ္တဝါနှင့် မဆိုင်ပဲ အမသတ္တဝါ၏ သီးသန့် တဦးတည်းပိုင်ဆိုင်သော ဣန္ဒြိယရုပ်၊ ဣတ္ထိလိင်, ဣတ္ထိနိမိတ္တ, ဣတ္ထိကုတ္တ, ဣတ္ထာကပ္ပ — တို့၌ စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သော — တို့၏ အကြောင်းတရား — အကြီးအကဲဖြစ်သော — ရုပ်၊ ဣတ္ထိဘာဝရုပ်၊ အမမျိုးစေ့ရုပ်။ ဣဒံ တံ ဣတ္ထိန္ဒြိယ (အဘိ ၁။၁၆၈) န္တိ ဣဒံ.... နိယမတော ပန ဣတ္ထိယာ ဧဝ ဣန္ဒြိယံ ဣတ္ထိန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈။ ဣတ္ထိလိင်္ဂါဒီသု ဧဝ စ အဓိပတိဘာဝါ တေဿ ဣန္ဒြိယတာ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၀။ ဗာဝီသတိန္ဒြိယာနိ....ဣတ္ထိန္ဒြိယံ ပုရိသိန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ဝိ။ ၁၂၈။ ဣတ္ထိဘာဝေ ဣန္ဒဋ္ဌံ ကာရေတီတိ ဣတ္ထိန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ (—သံ၊ ၃။ ၁၇၉။ အံ၊၂။၄၄၀၊ အဘိ၊ဝိ။၂။ ပဋိသံ။၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၅။) ဣတ္ထတ္တ² လည်း ကြည့်။

ဣတ္ထိပဏ္ဍကာ (ထီ) [ဣတ္ထိ+ပဏ္ဍက+အာ] မိန်းမ နိမိတ်—ချို့တဲ့—မရှိ—သော မိန်းမ၊ မိန်းမ အင်္ဂါဇာတ် မရှိသော မိန်းမ၊ မိန်းမပဏ္ဍုက်။ အန္တောသတိ နာမ ဣတ္ထိပဏ္ဍကာသိ၊ ဝိ၊၁။ ၁၈၉။ ဣတ္ထိပဏ္ဍကာ(ဝိ၊၄။၄၆၄) တိ အနိမိတ္တာဝ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ (—ဝိ၊၄။၄၆၃-၅။)

ဣတ္ထိပရိဂ္ဂဟ (ပု) [ဣတ္ထိ+ပရိဂ္ဂဟ] (၁) သိမ်းပိုက်သင့်သောမိန်းမ။ (၂) မိန်းမဘို့ကို သိမ်းပိုက်ခြင်း။ (၁) ဗဟု တတ္ထ ဣတ္ထိပရိဂ္ဂဟော၊ မ၊၂။၂၅၉။ ထိယောတိ ဣတ္ထိပရိဂ္ဂဟော ဝုစ္စတိ၊ မဟာနိ။၉။ (၂) ဣတ္ထိပရိဂ္ဂဟေန သပရိဂ္ဂဟော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ (—ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၁။)

ဣတ္ထိပုရိသနိဿိတ (တိ) [ဣတ္ထိ+ပုရိသ+နိဿိတ] မိန်းမယောကျ်ားတို့၏ ကိုယ်ကိုမှီသော။ ဣတ္ထိပုရိသနိဿိတ (ပေတ။၁၄၀-၁)န္တိ ဣတ္ထိပုရိသသရီရနိဿိတံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇၄။

ဣတ္ထိပုရိသသန္နိပါတ (ပု) [ဣတ္ထိ+ပုရိသ+သန္နိပါတ] မိန်းမယောကျ်ားတို့၏ စုဝေးခြင်း။ သုညော ဣတ္ထိပုရိသသန္နိပါတေန။ မ၊၃။ ၁၄၇။

ဣတ္ထိဖောဋ္ဌဗ္ဗ (ပု) [ဣတ္ထိ+ဖောဋ္ဌဗ္ဗ] မိန်းမ၏—အတွေ့အထိ—ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ။ (မိန်းမ၏ ခန္ဓာကိုယ်နှင့် ၎င်း၌ ဝတ်ဆင်သော ဝတ်စားတန်ဆာ ပန်းနံ့သာ စသည်တို့၏ အတွေ့အထိ။) ဣတ္ထိဖောဋ္ဌဗ္ဗော ဘိက္ခဝေ ပုရိသဿ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ။ အံ၊၁။၂။ ဣတ္ထိဖောဋ္ဌဗ္ဗောတိ ဣတ္ထိယာ ကာယသမ္ဖဿော၊ ဣတ္ထိသရီရာရုဠှာနံ ဝတ္ထာလင်္ကာရ မာလာဒီနမ္ပိ ဖဿော ဣတ္ထိဖောဋ္ဌဗ္ဗော တွေဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ (—အံ၊၂။၆၀။)

ဣတ္ထိဖောဋ္ဌဗ္ဗသာနုဂ (တိ) [ဣတ္ထိဖောဋ္ဌဗ္ဗ+ဝသာနုဂ] မိန်းမ အတွေ့အထိ၏ အလိုသို့ အစဉ်လိုက်သော၊ သူ။ တေ ဒီဃရတ္တံ သောစန္တိ ဣတ္ထိဖောဋ္ဌဗ္ဗသာနုဂါ။ အံ၊၂။၆၀။

ဣတ္ထိဘဏ္ဍ (န) [ဣတ္ထိ+ဘဏ္ဍ] မိန်းမတို့၏—ဘဏ္ဍာ—ပစ္စည်းဥစ္စာ။ ဣတ္ထိဘဏ္ဍေန ဂူဟာမိ၊ တုယှတ္ထာယ မဟာမုနေ၊ အပ၊၂။၂၇၅။

ဣတ္ထိဘာဝ (ပု) [ဣတ္ထိ+ဘာဝ] (က) မိန်းမ၏ အဖြစ်၊မိန်းမ ဖြစ်ကြောင်း — မိန်းမဟု သိသောစိတ်နှင့် မိန်းမဟူသော နာမည်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်း — သဘောတရား — ရုပ်တရား၊

ဣတ္ထိဘာဝရုပ်၊ အမမျိုးစေ့ရုပ်။ (ခ) မိန်းမ၏ အဖြစ်၊ မိန်းမဘာဝ၊ မိန်းမ၏ခန္ဓာငါးပါး။ (က) ဣတ္ထတ္တ ၂ (က) ကြည့်။ (ခ) ဣတ္ထိဘာဝေါ နော ကိံ ကယိရာ (သံ၊ ၁။ ၁၃၀။ ထေရီ။ ၃ဂ၆) တိ မာတုဂါမဘာဝေါ အမှာကံ ကိံ ကရေယျ။ ထော၊ ၃။ ၆၉။ (–ထေရီ။ ၄၀၃။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၄။)

ဣတ္ထိဘာဝလက္ခဏ (တိ) [ဣတ္ထိဘာဝ+လက္ခဏ] မိန်းမဖြစ်ကြောင်း–မိန်းမဟု သိသော စိတ်နှင့် မိန်းမဟူသော နာမည်တို့၏ ဖြစ်ကြောင်း– သဘောတရား ဟူသော အမှတ် လက္ခဏာရှိသော၊ တရား(ဣတ္ထိန္ဒြေ)။ ဣတ္ထိဘာဝလက္ခဏံ ဣတ္ထိန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၇၇။ ဣတ္ထိယာ ဘာဝေါ၊ ဣတ္ထိဘိ ဝါ ဘဝတိ ဧတေန စိတ္တံ အဘိဓာနဉ္စာတိ ဣတ္ထိဘာဝေါ၊ တံ လက္ခဏံ ဧတဿာ တိ ဣတ္ထိဘာဝလက္ခဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၉၅။

ဣတ္ထိဘူတ (တိ) [ဣတ္ထိ+ဘူတ] မိန်းမဖြစ်သော၊ အာတုမေ ဣတ္ထိဘူတာယ။ ပေတ။ ၁၄၆။

ဣတ္ထိမဏ္ဍ (ပု) [ဣတ္ထိ+မဏ္ဍ] မိန်းမတို့၏ အဆင်တန်းဆာ။ ဣတ္ထိမဏ္ဍေ န ဂူဟာမိ၊ တုယှတ္ထာယ မဟာမုနိ၊ အပ၊ ၂။ ၂၆၇။

ဣတ္ထိမတိ (ထီ) [ဣတ္ထိ+မတိ] မိန်းမ၏အလိုဆန္ဒ။ ပုရိသဿ ဝါ ဣတ္ထိမတိံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၀၂။ ပုရိသဿ ဝါ ဣတ္ထိမတိန္တိ....ဣတ္ထိယာ မတိံ အဓိပ္ပါယံ....။ ကင်္ခါ။ ၁၃၁။

ဣတ္ထိယုတ္တ (တိ) [ဣတ္ထိ+ယုတ္တ] အမ–နွားမ စသည်–ကအပ်–တပ်အပ်–သော၊ ယာဉ်။ ဣတ္ထိယုတ္တေန(ဝိ၊ ၃။ ၂၇၀) တိ ဓေနုယုတ္တေန၊ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၆၉။ ဣတ္ထိယန္တရ-လည်း ကြည့်။

ဣတ္ထိရတန (နှ) [ဣတ္ထိ+ရတန] မိန်းမရတနာ၊ (စကြာမင်း၏ ရတနာခုနစ်ပါးတွင် တပါး အပါအဝင် ဖြစ်သော မိဖုရားရတနာ)။ တဿိမာနိ သတ္တရတနာနိ ဘဝန္တိ....ဣတ္ထိရတနံ ဂဟပတိရတနံ ပရိဏာယကရတနမေဝ သတ္တမံ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၃။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄။ မ၊ ၂။ ၃၃၅။ မ၊ ၃။ ၂၁၃။ အံ၊ ၂။ ၁၄၀။ သုတ္တနိ။ ၃၆၆။ အဘိ၊ က။ ၂၁၆။ (–ဒီ၊ ၂။ ၁၄၃။ မ၊ ၃။ ၂၁၃။ သံ၊ ၃။ ဂ၇။ အံ၊ ၂။ ၁၄၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၊ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၁။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၅။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၅။)

ဣတ္ထိရသ (ပု) [ဣတ္ထိ+ရသ] မိန်းမ၏အရသာ၊ မိန်းမနှင့် ပတ်သက်သောအရသာ (မိန်းမ၏ နှုတ်ခမ်းသားဦစွန်းငြိသောတံတွေး စသည်နှင့် တကွ မိန်းမကပေးသော ထမင်း စသည်တို့၏ အရသာဟူသမျှအားလုံးကို မိန်းမ၏အရသာ ဟု ဆိုရသည်။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀-ကြည့်) ဣတ္ထိရသော ဘိက္ခဝေ ပုရိသဿ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ။ အံ၊ ၁။ ၁။ ဣတ္ထိရသောတိ ဣတ္ထိယာ စတုသမုဋ္ဌာနိကာ ရသာယတနံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀။

ဣတ္ထိရူပ (နှ) [ဣတ္ထိ+ရူပ] (၁) မိန်းမ၏အဆင်း၊ မိန်းမ၏ ကိုယ်အဆင်းနှင့် ဝတ်ဆင်သော အဝတ်တန်းဆာ ပန်းနံ့သာ စသည်တို့၏ အဆင်း။ (၂) မိန်းမရုပ်၊ မိန်းမပုံသဏ္ဌာန်–ထုအပ် – ရေးထားအပ်–သောအရုပ်။ (၁) ဣတ္ထိရူပံ ဘိက္ခဝေ ပုရိသဿ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ၊ အံ၊ ၁။ ၁။ ဣတ္ထိရူပန္တိ ဣတ္ထိယာ ရူပံ။.... အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅။ (–အံ၊ ၂။ ၆၀။ ထေရ။ ၃၂၂။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၅၀။) (၂) ဘိတ္တိယာ ဝါ ဒုဿပဋ္ဋေ ဝါ ဣတ္ထိရူပံ ဝါ ပုရိသရူပံ ဝါ အဘိနိမ္မိနေယျ သဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂံ။ သံ၊ ၁။ ၃၂၅။ သံ၊ ၂။ ၁၂၄။

ဣတ္ထိရူပက (နှ) [ဣတ္ထိရူပ+က] မိန်းမရုပ်၊ မိန်းမပုံသဏ္ဌာန် ထုအပ် ရေးအပ်သော အရုပ်။ န ဘိက္ခဝေ ပဋိဘာနစိတ္တံ ကာရာပေတဗ္ဗံ ဣတ္ထိရူပကံ ပုရိသရူပကံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၇။

ဣတ္ထိရူပဝသာနုဂ (တိ) [ဣတ္ထိရူပ+ဝသာနုဂ] မိန်းမ အဆင်း၏ အလိုသို့လိုက်သော၊ မိန်းမ၏ အဆင်းကို တပ်မက်လွန်းသော၊ သူ။ တေဒိဿရတ္တံ သောစန္တိ ဣတ္ထိရူပဝသာနုဂါ။ အံ၊ ၂။၆၀။

ဣတ္ထိရူပါရမ္မဏ (နု) [ဣတ္ထိရူပ+အာရမ္မဏ] မိန်းမ၏ ရုပ်အဆင်း အာရုံ။ ဣတ္ထိရူပါရမ္မဏေ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄ဂ)တိ ဣတ္ထိသန္တာနေ ဣတ္ထိသဘာဝေ အာရမ္မဏေ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂ဂ၄။

ဣတ္ထိလက္ခဏ (နု) [ဣတ္ထိ+လက္ခဏ] မိန်းမလက္ခဏာ။ (က)မိန်းမတယောက်ယောက်ကြောင့် ထိုအမျိုး၏ ကြီးပွါးမှု ဆုတ်ယုတ်မှုကို သိနိုင်ကြောင်း– အမှတ်အသား –အတတ်ပညာ၊ (မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်၏ ဖီလာ ဆန့်ကျင်ဘက် တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာခေါ် အတတ်ပညာ)။ (ခ)မိန်းမ၏တင့်တယ်သောလက္ခဏာ။ (က)တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာယ မိစ္ဆာဇီဝေန ဇီဝိတံ ကပ္ပေန္တိ.... ဣတ္ထိလက္ခဏံ ပုရိသလက္ခဏံ။ ဒီ၊၁။၉။ ဣတ္ထိလက္ခဏာဒီနိပိ ယမှိ ကုလေ တေ ဣတ္ထိပုရိသာဒယော ဝသန္တိ၊ တဿ ဝုဍ္ဎိဟာနိဝသေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဒီ ဋ္ဌ၊၁။ဂ၉။ (–မဟာနိ။၂၉၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၆။) (ခ) ဣတ္ထိလက္ခဏေန သုဘလက္ခဏေန သမန္နာဂတေသီ’တိ ဝဒတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ ဣတ္ထိလက္ခဏေနာတိ ဝုတ္တမတ္ထံ ဝိဝရိတုံ သုဘလက္ခဏေနာတိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၂၂။

ဣတ္ထိလိင်္ဂ (နု) [ဣတ္ထိ+လိင်္ဂ] ဣတ္ထိလိင်၊ မိန်းမ၏သဏ္ဌာန်၊ (က) လုံးသော ပခုံးရှိခြင်း, မသန့်ရှင်းသော သေးငယ်သော လက်ခြေမျက်နှာရှိခြင်း, အောက်ပိုင်းကိုယ်သန့်ရှင်း၍ အထက်ပိုင်းကိုယ် မသန့်ရှင်းခြင်း, မုတ်ဆိတ်ကြင်စွယ် မပေါက်ခြင်း စသော ပုံပန်းသဏ္ဌာန်။ (ခ) မိန်းမ၏အင်္ဂါဇာတ်။ တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရဿ ဘိက္ခုနော ဣတ္ထိလိင်္ဂံ ပါတုဘူတံ ဟောတိ၊ ဝိ၊၁။၄၃။ ရတ္တိဘာဂေ နိဒ္ဒံ ဩက္ကန္တဿ ပုရိသသဏ္ဌာနံ မဿုဒါဌိကာဒိ သဗ္ဗံ အန္တရဟိတံ၊ ဣတ္ထိသဏ္ဌာနံ ဥပ္ပန္နံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ လိင်္ဂန္တိ သဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ ဝဋ္ဋသတာ, အဝိသဒဟတ္ထပါဒါဒိတာ စ ဣတ္ထိလိင်္ဂံ။ .... အပရော နယော– ဣတ္ထိနံ မုတ္တကရဏံ ဣတ္ထိလိင်္ဂံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၉၅။ (–ဒီ၊၃။၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။) ဣတ္ထတ္တ² (က)လည်း ကြည့်။

ဣတ္ထိလုဒ္ဒ (တိ) [ဣတ္ထိ+လုဒ္ဒ] မိန်းမ၌ တပ်မက်မောသော၊သူ။ ဣမေ ခေါ ဗြာဟ္မဏာ နာမ ဣတ္ထိလုဒ္ဒါ။ ဒီ၊၂။၁၉၇။

ဣတ္ထိဝိဂ္ဂဟ (ပု) [ဣတ္ထိ+ဝိဂ္ဂဟ] မိန်းမ၏ကိုယ်။ အနေကာ ဣတ္ထိဝိဂ္ဂဟာ ပုရိသဝိဂ္ဂဟာ.... ပညာယန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၄။

ဣတ္ထိဝိဓာ (ထီ) [ဣတ္ထိ+ဝိဓာ] မိန်းမ၏မာန။ ဣတ္ထိဝိခ(အံ၊၂။၄၄၀)န္တိ ဣတ္ထိယာ မာနဝိဓံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆ဂ။ ဣတ္ထာကပ္ပ-လည်း ကြည့်။

ဣတ္ထိသညီ (တိ) [ဣတ္ထိ+သညာ+ဤ] မိန်းမဟု အမှတ်သညာရှိသော။ ဣတ္ထီ စ ဟောတိ ဣတ္ထိသညီ သာရတ္တော စ။ ဝိ၊၁။၁၇၅။

ဣတ္ထိသဏ္ဌာန (နု) [ဣတ္ထိ+သဏ္ဌာန] မိန်းမပုံသဏ္ဌာန်။ ဣတ္ထိသဏ္ဌာနေန ကတံ ကဋ္ဌရူပံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ (–သာရတ္ထ၊၂။၃၁၉)။

ဣတ္ထိသဒ္ဒ (ပု) [ဣတ္ထိ+သဒ္ဒ] မိန်းမ၏အသံ၊ (စကားပြောသံ, သီချင်းသံ, တီးမှုတ်သံ, ဝတ်ထားသော အဝတ်၏အသံ, ဆင်ထားသော အဆင်းတန်ဆာ၏အသံစသည်) ဣတ္ထိသဒ္ဒေါ ဘိက္ခဝေ ပုရိသဿ စိတ္တံ ပရိယာဒါယ တိဋ္ဌတိ၊ အံ၊၁။၁။ ဣတ္ထိယာ စိတ္တသမုဋ္ဌာနော ကထိတဂီတဝါဒိတသဒ္ဒေါ၊ အပိစ ဣတ္ထိယာ နိဝတ္ထနိဝါသနဿပိ အလင်္ကတာလင်္ကာရဿပိ ဣတ္ထိပယောဂနိပ္ဖါဒိတော

ဝိဏာသခ်ပဏ္ဏဝါဒိသဒ္ဒေါပိ ရတ္တိသဒ္ဒေါတွေ့ဝ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။

ရတ္တိသဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္န (တိ) [ရတ္တိ+သဗ္ဗ + အင်္ဂ+ သမ္ပန္န] မိန်းမဘို၏ အလုံးစုံသော အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသော။ ရတ္တိသဗ္ဗင်္ဂသမ္ပန္နာ၊ အဘိဇာ- တာ ဇုတိန္ဓရာ။ အပ၊၂။၂၁၄။

ရတ္တိသဟာဿ (နု) [ရတ္တိ+သဟဿ] မိန်းမတ ထောင်၊ (မိန်းမတသောင်း ခြောက်ထောင် ဆိုလိုလျက် စကားပြေပြစ်ရန် မိန်းမတ ထောင်ဟု ဆိုသည်)။ ရတ္တိသဟဿာန ဋ္ဌပေတု အဂ္ဂံ၊ ဇာ၊၁။၂၈၆။ ရတ္တိသဟဿာ- နန္တိ ဝစနမဌတာယ ဝုတ္တံ၊ သောဠသန္နံ ရတ္တိသဟဿာနံ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဋ္ဌပေတုတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၁၀။

ရတ္တိသောဏ္ဍ (ပု) [ရတ္တိ+သောဏ္ဍ] ရတ္တိ- ရုတ္တ-နှင့်အနက်တူ။ ရတ္တိသောဏ္ဍာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၃၀)တိ ရတ္တိသု သောဏ္ဍာ။ ရတ္တိ- သမ္မောဂနိမိတ္တံ အာဘပ္ပနကာ (အဘပ္ပန ကာ ?)။ ဒီ ဋီ၊၃။၁၃၃။

ရတ္တိသောတ (နု) [ရတ္တိ+သောတ] မိန်းမ၏ ရှုပါရုံ စသော အာရုံငါးပါးကို အာရုံပြုသော တဏှာအယဉ်။ ရတ္တိသောတာနိ သဗ္ဗာနိ- (ထေရ။၃၂၂)တိ ရတ္တိယာ ရူပါဒိအာရမ္မ- ဏာနိ သဗ္ဗာနိ အနုဝသေသာနိ ပဉ္စ တဏှာ- သောတာနိ သန္ဓိန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။

ရတ္တိဿ(သ)ရ(ပု) [ရတ္တိ+သရ] ရတ္တိသဒ္ဒ-နှင့် အနက်တူ။ ရတ္တိဿရ(အံ၊၂။၄၄၀)န္တိ ရတ္တိ- သဒ္ဒံ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။ ရတ္တိသရေ (ထေရ။ ၃၂၂)တိ ရတ္တိယာ ဂီတ လပိတ ဟသိတ- ရုဒိတသဒ္ဒေ။ အပိစ ရတ္တိယာ နိဝတ္ထာဘတ္ထာပိ အလင်္ကတ အလင်္ကာရသာပိ ရတ္တိပယောဂ- နိပ္ဖါဒိတာ ဝေဏုဝိဏာသခ်ပဏ္ဏဝါဒိနမ္ပိ သဒ္ဒါ ဣဓ ရတ္တိသရဂ္ဂဟဏေန ဂဟိတာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။

ရတ္တိ (ထိ) [(၁) ထေ+အ+ဤ။ ထာယတိ ဂဗ္ဘော သံဟညတိ ဧတိဿံ၊ အစ္ဆိ တဗ္ဗော ဂလာ။ ဝိ၊ပိ၊ခေါန်။ ထိ - ဟူသောပုဒ်ကို ရ-အက္ခရာ, တ-အက္ခရာလာ၍ (နိရုတ္တိနည်း ဖြင့်) ရတ္တိပြီးစေ။ နီတိ၊ဓာ။သျ။၁၁၇။ ထီယတိ သံဟညတိ ဧတ္ထ ဂဗ္ဘောတိ ရတ္တိ။ ဒီ-ဋီ၊၂။၃၀၂။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၀။ (၂) ရသု+ တ+ဤ။ ရသု ရဇ္ဇာယံ၊ တော၊ နဒါဒိ၊ ခေါန်၊ဋ္ဌ။၂၃၀။ (၃) ရသ+ထိ (=တ္ထိ)။ ရဇ္ဇတိ ရဇ္ဇိယတီတိ ဝါ ရတ္တိ။ ဏှာဒိ။၉၄။ (–နီတိ၊ဓာ။၆၉။) (ဩ္ဆိ–သံ)](က) မိန်းမ၊ အမ။ (၁) မိန်းမ၏ – ကိုယ်ကောင်– အလောင်းကောင်။ (က)ရတ္တိ စ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၁၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ ရတ္တိ မလံ ဗြဟ္မ- စရိယဿ။ သံ၊၁။၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ အဌာန- မေတံ (ဘိက္ခဝေ)အနဝကာသော၊ ယံ ရတ္တိ အရဟံ အဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ အံ၊၁။၃၀။ အဘိ၊ဝိ။၃၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၁၁။ ရတ္တိ ရာဇာ စက္ကဝတ္တိ သိယာတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။ နေတ္တိ။၇၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၈-၉။ သဗ္ဗာ ရတ္တိယော အဝေရာ ···· ပရိဟရန္တု။ ပဋိသံ။၃၁၄။ ရတ္တိ (မဟာနိ။၉)တိ ထီယတိ ဧတိဿံ ဂဗ္ဘောတိ ရတ္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၆။ ရတ္တိယာ ဝါ ရတ္တိ ကရိတွာ။ ဒီ၊၁။၉၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။

ရတ္တိ (ပ၊ဧ)— ဝိ၊၁။၁၄၇၊၁၇၅။ ဝိ၊၂။ ၁၇၃။ ဝိ၊၃။၂၀၈။ ဝိ၊၄။၂၆၇။ ဒီ၊၂။၁၆၁။ ဒီ၊၃။၇၃။ မ၊၂။၃၀၆။ သံ၊၁။၄၁၊၈၆၊၄၅၀။ အံ၊၂။၄၄၀-၁။ အံ၊၃။၇၉၊၈၀။ ဇာ၊၁။၅၀။ ရတ္တိ(ပ၊ဗ)— အပ၊၂။၂၈၂၊၂၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂၃။ ရတ္တိယော(ပ၊ဗ) —ဝိ၊၁။၁၇၆၊၁၈၇။ ဒီ၊၂။၁၉၇။ အပ၊၂။ ၂၁၀။ ဇာ၊၁။၂၆၂၊၂၉၀။ ဇာ၊၂။၃၄၉။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၃၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂၃။ ရတ္တိံ (ဒု၊ဧ)— ဝိ၊၁။၉၀၊၁၄၇၊၁၈၆။ ဝိ၊၂။၁၇၃။ ဝိ၊၃။၃၀။

ဒီ၊၁။၉၁။ ဒီ၊၃။၇၃။ မ၊၂။၃၀၆။ မ၊၃။၉။ သံ၊၁။၄၅၀။ အံ၊၃။၈၀။ ဠတ္ထိယော(ဒု၊ဗ)—ဒီ၊၁။၄၆။ သံ၊၁။၁၈၇။ မဟာနိ။၂၈၅-၆။ ဠတ္ထိယာ(တ၊ဧ)— ဝိ၊၁။၁၀၆။ ဝိ၊၃။၃၀။ ဝိ၊၄။၂၆၇။ အံ၊၂။၆၃။ ဠတ္ထိဟိ(တ၊ဗ)— ဒီ၊၂။၁၉၇။ ဠတ္ထိယာ(စ၊ဧ)— ဝိ၊၁။၁၁၇၊ ၂၀၂။ ဒီ၊၃။၇၃။ မ၊၂။၃၀၆။ အံ၊၂။၄၄၀။ ဇာ၊၂။၁၀၄။ ဠတ္ထီနံ(စ၊ဗ)— ဇာ၊၂။၁၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ ဠတ္ထိယာ(ဆ၊ဧ)—ဝိ၊၁။၁၇၅၊ ဝိ၊၄။၂၇၃။ အဘိ၊ဓ။၁၆၈၊၁၇၆။ အဘိ၊ဝိ။ ၁၂၉။ ထေရ။၃၂ ။ ဇာ၊၂။၁၁၇။ ဠတ္ထီနံ (ဆ၊ဗ)—ဝိ၊၁။၁၅၆၊၁၈၇။ ဝိ၊၂။၁၇၃။ ဇာ၊ ၁။၄၊၃၉၄။ ဇာ၊၂။၂၈၁။ ဠတ္ထိယံ(သ၊ဧ)— သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၀၊ ဠတ္ထိယာ(သ၊ဧ) —ဝိ၊၁။၉၀။ မ၊၃။၉။ ဠတ္ထီသု(သ၊ဗ)— ဒီ၊ ၁။၉၁-၂။ ထေရ။၂၄၃။ ဇာ၊၁။၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၇။ ဠတ္ထိကုမာရိကပဋိဂ္ဂဟဏ-လည်း ကြည့်။

(ခ) အဒ္ဒသ ဠတ္ထိမုဋ္ဌိတံ။ ထေရ။၃၇၅။ ဠတ္ထိန္တိ ထိယတိ ဧတ္ထ သုက္ကသောဏိတံ သတ္တသန္တာနဘာဝေန သံဟညတိတိ ထိ၊ မာတုဂါမော၊ ဝေဋ္ဌ သဘာဝနိရုတ္တိဝသေန ဠတ္ထိတိပိ ဝုစ္စတိ။ ...ဠတ္ထိတိ စ ဠတ္ထိကာဋ္ဌဝရံ ဝဒတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။

ဠဒ=ဠဒ်ံ၁ (တိ) [သဗ္ဗနာမ်ပုဒ် ၂၇-ပုဒ်တို့တွင် "ဠမ"သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်မဟုတ်ပဲ ဠဒ(ဠဒ်ံ) သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်ဖြစ်၍ ထို ဠဒမှ ဠမဟု ပြောင်းလဲ လာကြောင်း သဒ္ဒနီတိ၌ ဆို၏။ နီတိ၊သုတ္တ။၃၀၅၊၃၀၇ ကြည့်။ ကစ္စာယနေ တု "ဠမဿိဒမံသိသု နပုံသကေ"တိ ဠမသဒ္ဒေါယေဝ ပကတိဘာဝေန ဝုတ္တော၊ ဠမ ပန ဠဒ်ံ(ဠဒ ?)သဒ္ဒေါယေဝ၊"ဠဒပ္ပစ္စယတာ"တိ ဧတ္ထ "ဠဒ"န္တိ ပကတိယာ ဒဿနတော။ နီတိ၊ပဒ။၃၆၇။ ထိုသဒ္ဒနီတိ၌လည်း ယခုစာမူများ၌ "ဠဒ်ံသဒ္ဒေါ၊ ဠဒ်ံသဒ္ဒဿ" စသည်ဖြင့် ဝိဘတ်မသက်ရသေးသော ပကတိပုဒ်ရင်း၌ နိဂ္ဂဟိတန္တဖြင့်"ဠဒ်ံ" ဟုချည်း တွေ့ရ၏၊ ၎င်းနိသျစာမူများ၌ကား သရန္တဖြင့် "ဠဒသဒ္ဒေါ" စသည်ဖြင့် တွေ့ရပြန်၏၊ ထိုသို့ စာမူများကွဲလွဲနေသော်လည်း နီတိ၊သုတ္တ။၆၉၃-၌ ၎င်းပုဒ်ကို သရန္တ၌ သွင်းထားသောကြောင့် နီတိအလို "ဠဒ" ဟု သရန္တဖြင့် ပကတိပုဒ်ရင်း ဖြစ်သင့်၏။ ရူပသိဒ္ဓိ၌ကား "ပကတိ စဿ သရန္တဿ" သုတ်ဝယ် စသဒ္ဒါဖြင့် "ကိံ"ကဲ့သို့သော ဗျဉ္ဇနန္တ၌ ထည့်သွင်းထားသောကြောင့် ရူပသိဒ္ဓိအလို "ဠဒ်ံ"ဟု ဗျဉ္ဇနန္တဖြင့် ပကတိပုဒ်ရင်း ဖြစ်သင့်၏၊ သုတ္တနိဒ္ဒေသ၌လည်း ပကတိ စဿ သရန္တဿသုတ်၌ "ဠဒပ္ပစ္စယတာတိ ဧတံ ရူပသိဒ္ဓိ အာဒီသု ဠဒ်ံသဒ္ဒေါ နိဂ္ဂဟိတန္တောတိ ဂဟေတွာ ဗျဉ္ဇနန္တဿ ပကတိဘာဝေန ဂဟိတံ၊ သဒ္ဒနီတိ အာဒီသု ပန ဠဒသဒ္ဒေါ သရန္တောတိ ဂဟေတွာ သရန္တဿ ပကတိဘာဝေန ဂဟိတံ"ဟု ဆို၏။] ဤယောကျ်ား၊ ဤမိန်းမ၊ ဤအမျိုးအနွယ်၊ ဤစိတ်၊ဤအရာဝတ္ထု (စသည်)။ဠဒ်ံ တေ တာတ သုဒိန္န မာတု မတ္တိကံ။ ဝိ၊၁။၁၉။ဠဒ(ဝိ၊၁။၉။ မ၊၁။၁၁၃)န္တိ အဓိပ္ပေတမတ္တံ ပစ္စက္ခံ ဝိယ ဒဿနဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ ဠဒမ္ပိဿ ဟောတိ သီလသ္မိံ (ဒီ၊၁။၅၉)န္တိ ဠဒမ္ပိ အဿ ဘိက္ခုနော ပါဏာတိပါတာ ဝေရမဏီ သီလသ္မိံ ဧကံ သီလံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ ဠဒ်ံ သုမေ (မ၊၁။၁၁၃)တိ ဧတ္ထာပိ အယံ သုမေတိ ဧဝံ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၅၄။ ဠမ-လည်းကြည့်။

ဠဒ်ံ၂ (ဗျ) စကားပြေဖြစ်ချောမောရုံမျှ ထည့်ဆိုထားခြင်းကြောင့် အနက်အထူးမရှိသော နိပါတ်မျှသာ ဖြစ်၏။ ကေမိဒါဟ (ဒီ၊၁။၈၆။ မ၊၁။၃၇)န္တိ ဧတ္ထ ဠဒန္တိ (ဠဒါတိ။မ၊ဋ္ဌ) နိပါတမတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ ၌ရှိသော စာမူအလို နိဂ္ဂဟိတ်ဖြင့် ဠဒ်ံ နိပါတ်ဟု ဆိုရ၍ မ၊ဋ္ဌ စာမူအလို အကာရန္တ

ဖြင့် ဣဒနိပါတ်ဟု ဆိုရပါမည်။ ကစ္စည်း။ ၂၀။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၅၀။ ရူ-၂၇ တို့၌ ဒန္တဇစတုတ္ထက္ခရာ ဓ-ကို ဂုဏ်းတတိယက္ခရာ ဒပြုသည်ဟု ဆိုသောကြောင့် ဣဓ-နိပါတ်ဟု ဆိုရပါမည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃ ၌လည်း ဣဓာတိ နိပါတမတ္တံ-ဟု ရှိပါသည်။ (ဣဓ လည်းကြည့်)ကေဒံ သတ္တာ ဝဏ္ဏဝန္တော ဟောန္တိ။ ဒီ၊၃။၅၇။ကေဒန္တိ ဧတ္ထ ဣဒန္တိ နိပါတမတ္တံ ဧကေ သတ္တာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ (—မ၊၁။၃၇။ သံ၊၂။၄၀၄။ အံ၊၁။၉၊၂၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။)

ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသ (ပု) [ဣဒံ+သစ္စ+အဘိနိဝေသ] (မိမိကိုယ်တိုင် မှားယွင်းသော အယူဝါဒကို လက်ဆုပ်လက်ကိုင် ပြုပြီးလျှင်) ဤငါ၏အယူဝါဒသည်သာ အမှန်၊ အခြားသူ၏ အယူဝါဒကား အမှားချည်း တည်းဟု မြဲမြံစွာ—သက်ဝင်—ယူဆ—သော အယူဒိဋ္ဌိ (သီလဗ္ဗတပရာမာသ ကာယဂန္ထမှ တပါးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အားလုံး ဖြစ်သည်။ အဘိ၊ဓ။၂၃၀) ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသော ကာယဂန္ထော။ ဒီ၊၃။၁၉၂။ အဘိ၊ဓ။၂၂၉။ ဣဒမေဝ သစ္စံ မောဃမညန္တိ ဧဝံ ပဝတ္တော ဒိဋ္ဌာဘိနိဝေသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ သဗ္ဗညုဘာသိတမ္ပိ ပဋိက္ခိပိတွာ "သဿတော လောကော၊ ဣဒမေဝသစ္စံ မောဃမည"န္တိ ဣမိနာ အာကာရေန အဘိနိဝိသတီတိ ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၁၃။)

ဣဒပ္ပစ္စယ (ပု) [(၁) ဣဒံ+ပစ္စယ။ ဣဒံ ကြည့်။ (၂) ဣမ+ပစ္စယ။ မ ကို ဒ ပြု။ (မောဂ်၊၃။၅၅-အလို ဣမကို ဣဒံပြု) ပဒွေ-ဘော် ပြု။ အယမေဝ ပစ္စယော ဣဒပ္ပစ္စယော၊ မကာရဿ ဒကာရံ ကတွာ။ ဒကာရေနပိ ပကာဘိဒမိစ္ဆန္တိ ကေစိ သဒ္ဒဝိဒူ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၂။၃၇၄-၅။] (၁) ဤဇရာမရဏ(စသည် တို့)၏ အကြောင်း။ (၂) (က) ဤမည်သော အကြောင်း။ (ခ) ဤအရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိနှင့် တကွသော သညာ ဟူသော အကြောင်း။ (၁) (၂) (က) အတ္ထိ ဣဒပ္ပစ္စယာ ဇရာမရဏံ။ ဒီ၊၂။၄၇။ (၁) ဣမဿ ဇရာမရဏဿ ပစ္စယော ဣဒပ္ပစ္စယော၊ တသ္မာ ဣဒပ္ပစ္စယာ အတ္ထိ ဇရာမရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ (၂) (က) အတ္ထိ ဣဒပ္ပစ္စယာတိ ဧတ္ထ အယံ ပစ္စယောတိ ဣဒပ္ပစ္စယော၊ တသ္မာ ဣဒပ္ပစ္စယာ၊ ဣမသ္မာ ပစ္စယာတိ အတ္ထော။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ "ဣမသ္မာ နာမ ပစ္စယာ ဇရာမရဏ"န္တိ ဧဝံ ဝတ္တဗ္ဗော အတ္ထိ နု ခေါ ဇရာမရဏဿ ပစ္စယောတိ။ တေနာဟ "အတ္ထိ နု ခေါ။ပ။ ဘဝေယျာ"တိ။.... အဋ္ဌကထာယံ ပန ယသ္မာ ဇရာမရဏာဒီနံ ပစ္စယပုစ္ဆာမုခေန ယံ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဒေသနာ အာရဒ္ဓါ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ စ နာမ အတ္ထတော ဟေတုပ္ပဘာဝါနံ ဟေတူတိ ဝုတ္တော ဝါယမတ္ထော၊ တသ္မာ "ဣမဿ ဇရာမရဏဿ ပစ္စယော"တိ ဧဝမတ္ထဝဏ္ဏနာ ကတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉၁၊၉၂။ အောက်ပုဒ်များလည်း ကြည့်။ (၂)(က) (ခ) ဣဒပ္ပစ္စယာ ကိရ စေ ဉာဏံ ဥဒပါဒိ။ ဒီ၊၁။၁၇၂။ ဣဒပ္ပစ္စယာ ကိရ မေတိ ဖလသမာဓိသညာပစ္စယာ ကိရ မယှံ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏံ ဥပ္ပန္နံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။

ဣဒပ္ပစ္စယတာ (ထီ) [ဣဒပ္ပစ္စယ + တာ] (၁) ဤ(ဇရာမရဏစသော) တရားတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော (ဇာတိစသော) တရား၊ (ဤ ဇရာမရဏ၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ဇာတိ-ဟု ဖြစ်စေ၊ဤဇာတိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဘဝ-ဟု ဖြစ်စေ၊ဤဘဝ၏အကြောင်း ဖြစ်သော ဥပါဒါန် ဟု ဖြစ်စေ။ပ။ ဤသင်္ခါရ၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ-ဟု ဖြစ်စေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာအစဉ်ကိုရှု၍ အရာဌာန အားလျော်စွာ မြန်မာပြန်ဆိုရာ၏)။ (၂)

ဤဇရာမရဏ စသည်တို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဇာတိစသော တရားအပေါင်း (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား)။ (၃) (က) ဤဇရာမရဏ စသော တရားတို့၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ဇာတိစသော တရားတို့၏ –အဖြစ် – ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်ရာ တရား။ (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား)။ (ခ) ဤသင်္ခါရ စသော တရားတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ စသော တရားတို့၏ – အဖြစ်တည်းဟူသော– မိမိ၏ အကျိုးတရားကို ဆိုက်ရောက် ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်သော – အစွမ်းသတ္တိ။ (၁) ဋ္ဌိတာဝ သာ ဓာတု ဓမ္မဋ္ဌိတတာ ဓမ္မနိယာမတာ ဣဒပ္ပစ္စယတာ။ သံ၊၁။၂၆၄။ ဣမေသံ ဇရာမရဏာဒီနံ ပစ္စယာ ဣဒပ္ပစ္စယာ၊ ဣဒပ္ပစ္စယာဝ ဣဒပ္ပစ္စယတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ (၁) (၂) ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ယာ တတြ တထတာ အဝိတထတာ အနညထတာ ဣဒပ္ပစ္စယတာ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ။ သံ၊၁။၂၆၄။ ဇရာမရဏာဒီနံ ပစ္စယတော ဝါ ပစ္စယသမူဟတော ဝါ ဣဒပ္ပစ္စယတာတိ ဝုတ္တော။ တတြာယံ ဝစနတ္ထော— ဣမေသံ ပစ္စယာ ဣဒပ္ပစ္စယာ၊ ဣဒပ္ပစ္စယာ ဧဝ ဣဒပ္ပစ္စယတာ၊ ဣဒပ္ပစ္စယာနံ ဝါ သမူဟော ဣဒပ္ပစ္စယတာ၊ လက္ခဏံ ပနေတ္ထ သဒ္ဒသတ္ထတော ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ ဣဒပ္ပစ္စယာ ဧဝ ဣဒပ္ပစ္စယတာတိ တာသဒ္ဒေန ပဒံ ဝဍ္ဎိတံ၊ ယထာ "ဒေဝေါယေဝ ဒေဝတာ"တိ၊ ဣဒပ္ပစ္စယာနံ သမူဟော ဣဒပ္ပစ္စယတာတိ သမူဟတ္ထော တာသဒ္ဒေါ၊ ယထာ "ဇနာနံ သမူဟော ဇနတာ"တိ၊ ဣမမတ္ထံ သန္ဓာယာဟ "လက္ခဏံ ပနေတ္ထ သဒ္ဒသတ္ထတော ဝေဒိတဗ္ဗ"န္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀။ (၃) (က) အောက် ပုဒ်-ကြည့်။ (ခ) ဣဒပ္ပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ-ကြည့်။

ဣဒပ္ပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပန္န (တိ) [ဣဒပ္ပစ္စယတာ + ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န] ဤဇရာမရဏ စသော တရားတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဇာတိ စသော – တရားတည်းဟူသော – တရားတို့၏ အဖြစ်တည်းဟူသော – ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် တရားနှင့် ဇာတိ စသော ထိုထိုအကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်သော ဇရာမရဏစသော ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နတရား (အကြောင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားနှင့် အကျိုး ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နတရား)။ ဣဒပ္ပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပန္နေသု ဓမ္မေသု ကင်္ခတိ ဝိစိကိစ္ဆတိ။ အဘိ၊ဓ။၂၀၀၊၂၂၅၊၂၄၅။ ဣမေသံ ဇရာမရဏာဒီနံ ပစ္စယာ ဣဒပ္ပစ္စယာ၊ ဣဒပ္ပစ္စယာနံ ဘာဝေါ ဣဒပ္ပစ္စယတာ၊ ဣဒပ္ပစ္စယာ ဧဝ ဝါ ဣဒပ္ပစ္စယတာ ဇာတိအာဒီနမေတံ အဓိဝစနံ၊ ဇာတိအာဒီသု တံ တံ ပဋိစ္စ အာဂမ္မ သမုပ္ပန္နာတိ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နာ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ ဣဒပ္ပစ္စယတာယ စ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နေသု စ ဓမ္မေသု ကင်္ခတီတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။ (–အဘိ၊ဓ။၂၁၅။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၅၃။ ပဋိသံ။၁၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။)

ဣဒပ္ပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ (ပု) [ဣဒပ္ပစ္စယတာ+ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ] (၁) ဤသင်္ခါရစသည်တို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာစသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား။ (၂) ဤသင်္ခါရစသည်တို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာအစရှိသောတရားတို့၏ – အဖြစ်တည်းဟူသော– မိမိအကျိုးတရားကို ဆိုက်ရောက် ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်သော – အစွမ်းသတ္တိဟု ဆိုအပ်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရား။ ဒုဒ္ဒသံ ဣဒံ ဌာနံ ယဒိဒံ ဣဒပ္ပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ၊ ဝိ၊၃။ ၅။ ဒီ၊၂။၃၁။ မ၊၁။၂၂၄။ သံ၊၁။၁၃၀။ ဣမေသံ ပစ္စယာ ဣဒပ္ပစ္စယာ၊ ဣဒပ္ပစ္စယာ ဧဝ ဣဒပ္ပစ္စယတာ။ ဣဒပ္ပစ္စယတာ စ သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ စာတိ ဣဒပ္ပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ။ သင်္ခါရာဒိပစ္စယာနံ အဝိဇ္ဇာဒီနံ ဧတံ

အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅-၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ဂဂ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂဝ။ ဣမေသံ သင်္ခါရာဒီနံ ပစ္စယာတိ ဣဒပ္ပစ္စယာ၊ အဝိဇ္ဇာဒယော၀။ ဣဒပ္ပစ္စယာ ဧ၀ ဣဒပ္ပစ္စယတာ ယထာ ဒေဝေါ ဧ၀ ဒေဝတာတိ၊ ဣဒပ္ပစ္စယာနံ ဝါ အဝိဇ္ဇာဒီနံ အတ္တနော ဖလံ ပဋိစ္စ ပစ္စယဘာ-ဝေါ ဥပ္ပါဒနသမတ္ထတာ ဣဒပ္ပစ္စယတာ။ တေန ပရမတ္ထ (သမတ္ထ) ပစ္စယလက္ခဏော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဒဿိတော ဟောတိ။ ပဋိစ္စ သမုပ္ပဇ္ဇတိ ဖလံ ဧတသ္မာတိ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ။ ပဒဒ္ဓယေနပိ ဓမ္မာနံ ပစ္စယဋ္ဌော ဧ၀ ဝိဘာဝိ-တော။ တေနာဟ "သင်္ခါရာဒိပစ္စယာနံ အဝိဇ္ဇာဒီနံ ဧတံ အဓိဝစန"န္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၅၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၇-၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၀။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၃၁။

ဣဒမဋ္ဌိ=ဣဒမတ္ထိ (တိ) [ဣဒံ(ဣမ)+အတ္ထ+ဤ။ မောဂ်၊၃။၅၅-သုတ်၌ ဣမကို ဣဒံပြု၏] (က) ဤကောင်းသောအကျင့်ဖြင့် အလိုရှိသော။ (ခ) ဤကုသိုလ်တရားတို့ဖြင့် အလိုရှိသော။ ဣဒမတ္ထိ(ဋ္ဌိ)တာ-ကြည့်။

ဣဒမတ္ထ (ပု)[ဣဒံ+အတ္ထ] ဤမည်သောအနက်သဘော။

ဣဒမတ္ထဇောတက (တိ) [ဣဒမတ္ထ+ဇောတက] ဤမည်သောအနက်သဘောကို ထွန်းပြတတ်သော။ ဣမာနိ ဉာဏာနိ ဣဒမတ္ထဇောတကာနိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၀၉။ ဣဒမတ္ထဇောတကာနီတိ ဣမဿ အတ္ထဿ ဇောတကာနိ ပကာသကာနိ၊ ဣမံ နာမ အတ္ထံ ဇောတေန္တိ ပကာသေန္တိ ပရိစ္ဆိန္ဒန္တီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၅။

ဣဒမတ္ထိက (တိ) [ဣဒံ+အတ္ထ+ဣက] ဤအကျိုးရှိသော၊ ဤအချမ်းအအေးကို ကာကွယ်ခြင်း စသော အကျိုးရှိသော။ စီဝရံ ဣဒမတ္ထိကံ။ ထေရ၊၃၄၃။ ဣဒမတ္ထိကန္တိ ဣဒံ ပယောဇနတ္ထံ၊ သတ္ထာရာ ဝုတ္တပယောဇနတ္ထံ၊ ယာဝဒေဝ သီတဒိပဋိဃာတနတ္ထဉ္စေဝ ဟိရိကောပိန ပဋိစ္ဆာဒနတ္ထဉ္စာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉ဂ။

ဣဒမတ္ထိ(ဋ္ဌိ)တာ (ထီ) [ဣဒမတ္ထိ(ဋ္ဌိ)+တာ] (က) ဤကောင်းမြတ်သော အကျင့်ဖြင့် အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်။ (ခ) ဤဆွမ်းမျှဖြင့် အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်။ (ဂ) ဤကုသိုလ်တရားတို့ဖြင့် အလိုရှိသည်၏အဖြစ်။ (က) ဣဒမတ္ထိတညေဝ (ဣဒမဋ္ဌိတံယေဝ။ သီ၊ဣ) နိဿာယ။ ဝိ၊၅။၂၃၃။ အံ၊၂။၁၉၃-၅။ ဣဒမတ္ထိတန္တိ ဣမာယ ကလျာဏာယ ပဋိပတ္တိယာ အတ္ထော ဧတဿာတိ ဣဒမတ္ထိ၊ ဣဒမတ္ထိနော ဘာဝေါ ဣဒမတ္ထိတာ။ တံ ဣဒမတ္ထိတံယေဝ နိဿာယ၊ န အညံ ကိဉ္စိ လောကာမိသန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ ဣမာယ သမ္မာပဋိပတ္တိယာ အတ္ထော ဣဒမဋ္ဌော .... တထာနံ ရုဋ္ဌာ၊ ဣဒမဋ္ဌော အဿ အတ္ထီတိ ဣဒမဋ္ဌိ၊ "ဒဏ္ဍာ-ဒိတ္တွိက ဤ ဝါ"တိ မန္တတ္ထေ ဤ၊ ဣဒမဋ္ဌိသော ဘာဝေါ ဣဒမဋ္ဌိတာ။ မောဂ်၊ပဉ္စိကာ၊၃။၅၅။ (က) (ခ) ဣဒမတ္ထိတ (အဘိ၊ပု။၁၇၉)န္တိ ဣမာယ ကလျာဏာယ ပဋိပတ္တိယာ အတ္ထိက-ဘာဝံ၊ ဣမိနာ ဝါ ပိဏ္ဍပါတမတ္တေန အတ္ထိ-ကဘာဝံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ (ဂ) ဣဒမတ္ထိ-တညေဝါ (မဟာနိ။၁ဂ၄)တိ ဣမေဟိ ကုသလဓမ္မေဟိ အတ္ထိ ဣဒမတ္ထိ၊ တဿ ဘာဝေါ ဣဒမတ္ထိတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၉။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။)

ဣဒါနိ (ဗျ) [(၁) ဣမ+ဒါနိ။ ဣမကို ဣပြု။ ကစ္စည်း။၂၃၄။ မောဂ်၊၄။၁၀၆။ (၂) ဣဒံ+ဒါနိ။ ဣဒံ ကို ဣပြု။ နီတိ၊သုတ္တ။၄၆၃။ (ဣဒါနိမ်-သံ)] ဤအခါ – ယခုအခါ– ၌။ ဣဒါနိ ခေပိ မယံ ဘန္တေ အာနန္ဒ လဘေ-ယျာမ ဘဂဝတော သန္တိကေ ပဗ္ဗဇ္ဇံ၊ လဘေ-ယျာမ ဥပသမ္ပဒံ၊ ဣဒါနိပိ မယံ ဝိပဿကာ

....ဝိဟာရေယျာမ။ ဝိ၊၁။၂၇။ လဒ္ဓါနိ (ဥဒါန။
၁၈၁)တိ အစုနာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၃။ လဒ္ဓါနိ
(ထေရ။၃ဝဝ)တိ လဒ္ဓမသိ ကာလေ။ လဒ္ဓါနေ-
တရဟိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၄၅။ ဒါနိ-လည်း ကြည့်။

လဒ္ဓ (တိ) [လဘ+တ] ပြည့်စုံ–ပြီးမြောက်–
ကြွယ်ဝ–သော၊ ကုတော ဘန္တေ သြဝါဒေါ
လဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ၊ ဝိ၊၂။၇၁။ လဒ္ဓေါတိ
သမိဒ္ဓေါ၊ သဟိတတ္တော ဂမ္ဘီရော ဗဟုရ-
သော လက္ခဏပဋိဝေဓသံယုတ္တောတိ အဓိပ္ပါ-
ယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ ကစ္စိ သာရိပုတ္တ ဘတ္တံ
လဒ္ဓံ အဟောသိ၊ ဝိ၊၄။၃၇၉။ လဒ္ဓံ အဟော-
သီတိ သမ္ပန္နံ အဟောသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၉။
အယံ ဘန္တေ နာဋပုတ္တော လဒ္ဓါစေဝ ဖီတာ စ။
ဒီ၊၁။၂ဝ၄။ မ၊၂။၄ဝ။ လဒ္ဓါတိ သမိဒ္ဓါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ
၁။၃၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ (–ဝိ၊၃။၃၇၇။ ဒီ၊၂။
၈၉။ ဒီ၊၃။၆၂၊၁၁၉။ သံ၊၁။၃၂၉။ သံ၊၃။
၂၂၉၊၃၂၁။ အံ၊၂။၁၈၉။ အံ၊၃။၁၃၁။ ဥဒါန။
၁၅၅။ ဝိမာန။၅၁။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၂။ စရိယာ။
၄ဝ၈။ ဇာ၊၁။၃၂၂၊၃၆၂၊၃၉၇။ နေတ္တိ။
၁၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁ဝ၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁ဝ၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၄၊၃၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄၊
၂၄၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၆။
ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၇၉။ ဇာ ဋ္ဌ၊၅။
၂ဝ၊၁ဝ၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂ဝ၂။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၇။)

လဒ္ဓါနုဘာဝ (ပု) [လဒ္ဓိ+အာနုဘာဝ] တန်ခိုး
အာနုဘော်၊ မိမိအလိုအတိုင်း – ပြုလုပ် –
ဖြစ်စေ – နိုင်ခြင်း၊ လိုတိုင်း ပြီးမြောက်
ခြင်း။ ပိလိန္ဒဝစ္ဆဿ လဒ္ဓါနုဘာဝေါ။ ဝိ၊၁။
၈၅၊၃၆၂။ ဝိ၊၃။၃ဝ၂။ ပဿန္တိ နော ဘော-
န္တော....ဝေရူပံ လဒ္ဓါနုဘာဝံ။ ဒီ၊၂။၁၇၃။
ဝေ ဟိ တေ ဘိက္ခဝေ ပဌမာ မိဂဇာတာ န
ပရိမုစ္စိံသု နေဝါပိ ကဿ လဒ္ဓါနုဘာဝါ။ မ၊၁။
၂ဝ၆။ လဒ္ဓါနုဘာဝါတိ ယထာကာမံ ကတ္တဗ္ဗ-
ဘာဝတော၊ ဝသီဘာဝေါယော ဟိ ဧတ္ထ
လဒ္ဓီတိ စ အာနုဘာဝေါတိ စ အဓိပ္ပေတော။
မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ မိဂေ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တာပနံ
ဝသီဘာဝေါ။ သော ဧဝ လဒ္ဓနဋ္ဌေန လဒ္ဓိ၊
ပဘာဝနဋ္ဌေန အာနုဘာဝေါ။ မဋီ၊၂။၁၂၂။
(–ဝိ၊၃။၄ဝ။ ဒီ၊၂။၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၃။၂၅၁။ ဒီဋီ၊၂။၁၅၆။ အံဋီ၊၃။၂၆၁။)

လဒ္ဓါဘိသင်္ခါရ (ပု) [လဒ္ဓိ+အဘိသင်္ခါရ] တန်
ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း၊စိမ်ဖန်ဆင်းအပ်သောတန်ခိုး။
တထာရူပံ လဒ္ဓါဘိသင်္ခါရံ အဘိသင်္ခါရေသိ၊
ဝိ၊၃။၂၂။ ဒီ၊၁။၉၉။ လဒ္ဓါဘိသင်္ခါရန္တိ လဒ္ဓိ-
ကိရိယံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၆။ လဒ္ဓါဘိသင်္ခါရံ
အဘိသင်္ခါသီ(မ၊၁။၃၄၄။ သံ၊၂။၇၆)တိ လဒ္ဓိ
အကာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။(–
မ၊၂။၃ဝ၂။ သံ၊၂။၄၈၁။ သံ၊၃။၂၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊
၃။၂၂၉၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁၊၂၈၈။)

လဒ္ဓိ (ထီ) [လဘ+တိ] (က) တန်ခိုး၊ အရှိန်
အဟုန်၊ အစွမ်း၊ အာနုဘော်။ (ခ) အလို
ဆန္ဒ၏ ပြီးစီးထမြောက် အောင်မြင်ခြင်း။
(ဂ) ကောင်းမှုကုသိုလ်၏–တန်ခိုး–အရှိန်
အဟုန် – အကျိုးတရား။ (ဃ) စည်းစိမ်
ချမ်းသာ၏ပြည့်စုံခြင်း။(င)ပြီးစီးထမြောက်
သော – ရောက်အပ်ရအပ်သော– အရာဝတ္ထု
–သဘောတရား။ (စ) ပြီးစီး–ဖြစ်ပွါး—
စေတတ်သောအကြောင်းဥပါယ် (သင့်လျော်
သော အားထုတ်ခြင်း)။ (ဆ) သတ္တဝါတို့
ကြီးပွါးတိုးတက်ကြောင်း သဘောတရား။
(က) ဂန္တွာ လဒ္ဓိတိ တေ ဒသ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၆။ လဒ္ဓိတိ ပေါထုဇ္ဇနိကာ-
လဒ္ဓိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၃။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂ဝ၂။
(က) (ခ) လဒ္ဓိ စ အာနုဘာဝေါ စ၊ တံ
သုဏောဟိ ပုရိန္ဒဒ။ ဝိမာန။၆၁။ လဒ္ဓိတိ
အယံ ဒေဝိဒ္ဓိ၊ အဓိပ္ပါယသမိဇ္ဈနံ ဝါ။ ဝိမာန၊
ဋ္ဌ။၁၅၆။ (က) (ဂ) သတ္တဟိ ရတနေဟိ
သမန္နာဂတော စတူဟိ စ လဒ္ဓိဟိ။ မ၊၃။
၂၁ဝ။ လဒ္ဓိယာ ယသသာ ဇလံ။ ဇာ၊၂။၂၃ဝ။
လဒ္ဓိယာတိ ပုညတေဇေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၆။ လဒ္ဓိ

(ဝိမာန။၁၈)တိ ဒိဗ္ဗာနုဘာဝေါ။ ဝိမာန၊၄။ ၇၃။ ဣဒ္ဓိ ဇုတိ ဗလဝီရိယူပပတ္တိ။ ဇာ၊၂။ ၃၀၃။ မ၊၄၊၁။၃၇၄။ ဇာ၊၄၊၇။၂၂၅။ ဣဒ္ဓီတိ အာနုဘာဝေါ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၃။ (–သံ၊၁။၁၂၂။) (က) (ဃ) ဣဒ္ဓိယာ ယသသာ ဇလံ။ အံ၊ ၁။၃၂၄။ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိသမိဒ္ဓိယာ စ ပရိဝါရသမ္ပတ္တိနေ ယသသာ စ ဇလန္တာနံ။ အံ၊၄၊ ၂။၂၆၁။ ဣဒ္ဓိ(ဝိမာန၊၇၃)န္တိ သမိဒ္ဓိံ။ဝိမာန၊ ၄။၂၀၃။ (က) (ဂ) (ဃ) တာဒိသံ ပစ္စနုဘောသိတိဒ္ဓိံ။ ပေတ။၁၇၄။ တယာ မာလဗ္ဘိတာ ဣဒ္ဓိ။ ဇာ၊၁။၂၁၁။ ဇာ၊၄၊၄။၄၁။ (က) (င) ဣဇ္ဈနဋ္ဌေန ဣဒ္ဓိ၊ နိပ္ဖတ္တိအတ္ထေန ပဋိလာဘဋ္ဌေန စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယဉှိ နိပ္ဖဇ္ဇတိ ပဋိလဗ္ဘတိ စ၊ တံ ဣဇ္ဈတီတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၄၇။ နေက္ခမ္မံ ဣဇ္ဈတီတိ ဣဒ္ဓိ၊ ပဋိဟရတီတိ ပါဋိဟာရိယံ။ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ ဣဇ္ဈတီတိ ဣဒ္ဓိ၊ ပဋိဟရတီတိ ပါဋိဟာရိယံ။ ပဋိသံ။၄၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၆။ (က) (စ) အပရော နယော၊ ဣဇ္ဈနဋ္ဌေန ဣဒ္ဓိ၊ ဥပါယသမ္ပဒါယေတမဓိဝစနံ။ ဥပါယသမ္ပဒါ ဟိ ဣဇ္ဈတိ အဓိပ္ပေတဖလပ္ပသဝနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၄၇။ (က) (ဆ) အပရော နယော၊ ဧတာယ သတ္တာ ဣဇ္ဈန္တီတိ ဣဒ္ဓိ။ ဣဇ္ဈန္တီတိ ဣဒ္ဓါ ဝုဒ္ဓါ ဥက္ကံသဂတာ ဟောန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၄၇။ ဣဒ္ဓိပါဒလည်းကြည့်။ (ဣဒ္ဓိဆယ်မျိုးကို ပဋိသံ။၃၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၄၀-၂)-ကြည့်။

ဣဒ္ဓိကထာ (ထီ) [ဣဒ္ဓိ+ကထာ] တန်ခိုး–ဣဒ္ဓိ–ကိုပြဆိုရာ စကားရပ်၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊၂-ကထာ။ ပဋိသံ။၃၈၃၊၃၉၁။

ဣဒ္ဓိကောဋ္ဌာသ (ပု) [ဣဒ္ဓိ+ကောဋ္ဌာသ] တန်ခိုးအဖို့၊ တန်ခိုး–တဖို့–တဖုံ၊ဣဒ္ဓိဝိဓ-ကြည့်။

ဣဒ္ဓိဂုဏ (ပု) [ဣဒ္ဓိ+ဂုဏ] တန်ခိုးဂုဏ်၊ တန်ခိုးနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ဝသီဣဒ္ဓိဂုဏေ စုတူပပါတေ။ ထေရ။၃၃၇။ ဣဒ္ဓိဂုဏေ ဣဒ္ဓိသမ္ပဒါယ။ ထေရ၊၄၊၂။၃၄၆။

ဣဒ္ဓိဂုဏူပပန္န (တိ) [ဣဒ္ဓိ+ဂုဏ+ဥပပန္န] တန်ခိုးဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော။ မဟိဒ္ဓိကာ ဣဒ္ဓိဂုဏူပပန္နာ။ ဇာ၊၂။၆။ ဣဒ္ဓိဂုဏူပပန္နာတိ ပဉ္စဝိဓေန ဣဒ္ဓိဂုဏေန သမန္နာဂတာ။ ဇာ၊၄၊ ၅။၁၄၅။

ဣဒ္ဓိဇ (တိ) [ဣဒ္ဓိ+ဇန+ကွိ] တန်ခိုးကြောင့်ဖြစ်သော၊ တန်ခိုးဖြင့်ပြီးသော၊ ရှေးကုသိုလ်တန်ခိုးကြောင့်ဖြစ်သော (သက်နီး)။ ဣဒ္ဓိဇံ ဟေဟိ ဘိက္ခုနံ ပုညိဒ္ဓိယာ နိဗ္ဗတ္တစီဝရံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၈၅-၆။ ဝိမတိ၊၁။၃၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၂၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၇။

ဣဒ္ဓိဓမ္မ (ပု) [ဣဒ္ဓိ+ဓမ္မ] တန်ခိုးတရား။ အသမော ဣဒ္ဓိဓမ္မေသု။ ဗုဒ္ဓဝံ။၈၀။ ဣဒ္ဓိဓမ္မေသူတိ ပဉ္စသု ဣဒ္ဓိဓမ္မေသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။၁၂၄။

ဣဒ္ဓိနိမ္မိတ (တိ) [ဣဒ္ဓိ + နိမ္မိတ] တန်ခိုးဖြင့် ဖန်ဆင်းအပ်သော။ အဒါသိံ ဣဒ္ဓိနိမ္မိတံ။ အပ၊၁။၄၁၃။ (–ဒီ၊၄၊၁။၁၉၅။)

ဣဒ္ဓိပဋိလာဘ (ပု) [ဣဒ္ဓိ + ပဋိလာဘ] (က) ပျောက်ကွယ်နေသော တန်ခိုးကို ပြန်၍ရခြင်း၊ (ခ) တန်ခိုးကိုရခြင်း။ ဣဒ္ဓိပဋိလာဘာယ (ပဋိသံ။၃၈၄)တိ ပရိဟီနာနံ ဝါ ဣဒ္ဓီနံ ဝီရိယာရမ္ဘဝသေန ပုန လာဘာယ၊ ဥပသဂ္ဂေန ဝါပဒံ ဝဍ္ဎိတံ။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၂၆၅။

ဣဒ္ဓိပ(ပ္ပ)တ္တ (တိ) [ဣဒ္ဓိ+ပတ္တ] တန်ခိုးသို့ ရောက်ပြီးသော၊ တန်ခိုးရပြီးသော၊ ဣဒ္ဓိဝိဓ အဘိညာဏ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ တေဝိဇ္ဇာ ဣဒ္ဓိပတ္တာ စ။ သံ၊၁။၁၄၈။ ဣဒ္ဓိပတ္တာတိ ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏံ ပတ္တာ။ သံ၊၄၊၁။ ၁၉၅။ (–သံ၊၁။၁၉၈။ နေတ္တိ။၁၃၁။ ဝိ၊၄၊ ၁။၅၇။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၆။)

ဣဒ္ဓိပဟုတာ (ထီ) [ဣဒ္ဓိ+ပဟုတာ] တန်ခိုးကိုဖြစ်စေခြင်း – တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း –၌ စွမ်း

နိုင်သည်အဖြစ်။ စတ္တာရော လဒ္ဒိပါဒါ ပညတ္တာ လဒ္ဒိပဟုတာယ လဒ္ဒိဝိသဝိတာယ လဒ္ဒိ-ကုဗ္ဗနတာယ။ ဒီ၊၂။၁၂၇။ လဒ္ဒိပဟုတာယာ-တိ လဒ္ဒိပဟောနကတာယ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ လဒ္ဒိပဟောနကတာယာတိ လဒ္ဒိယာ နိပ္ဖါဒနေ သမတ္ထဘာဝါယ။ ဒီဋ္ဌီ၊၂။၂၀၀။

လဒ္ဒိပဟောနကတာ (ထီ) [လဒ္ဒိ+ပဟောနက-တာ] လဒ္ဒိပဟုတာနှင့်အနက်တူ။ ၎င်းကြည့်။

လဒ္ဒိပါဋိဟာရိယ (န) [လဒ္ဒိ+ပါဋိဟာရိယ] တန်ခိုးပြာဋိဟာ၊ ဆန့်ကျင်ဘက်တို့ကို ပယ်ရှားတတ်သောတန်ခိုး(ပုဂ္ဂိုလ်တယောက်တည်းကရာထောင်မက ပုဂ္ဂိုလ်များပြား တိုးပွါးလာခြင်း စသော အမျိုးမျိုးသောတန်ခိုး)။ တီဏိ ခေါ လဒ္ဓမာနိ ကေဝဋ္ဋ ပါဋိဟာရိယာ-နိ....ကတမာနိ တီဏိ၊ လဒ္ဒိပါဋိဟာရိယံ၊ အာ-ဒေသနာပါဋိဟာရိယံ၊ အနုသာသနီပါဋိဟာ-ရိယံ။ ဒီ၊၁။၂၀၆။ မယံ အာယသ္မတော ဒဗ္ဗ-ဿ မလ္လပုတ္တဿ လဒ္ဒိပါဋိဟာရိယံ ပဿိဿာ-မ။ ဝိ၊၁။၂၄၅။ လဒ္ဒိပါဋိဟာရိယ(ဒီ၊၃။၂)န္တိ လဒ္ဒိဘူတံ ပါဋိဟာရိယံ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၂။ လဒ္ဒန-ဝသေန လဒ္ဒိ၊ ပဋိဟရဏဝသေန ပါဋိဟာရိ-ယံ၊ လဒ္ဒိယေဝ ပါဋိဟာရိယံ လဒ္ဒိပါဋိဟာရိ-ယံ။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၃၈၉။ လဒ္ဓ ဘိက္ခု ကောဟိ ဟုတွာ ဗဟုဓာ ဟောတိ၊ ဗဟုဓာပိ ဟုတွာ ဧကော ဟောတိ၊အဝိဘာဝံ တိရောဘာဝန္တိ အာဒိနယပ္ပဝတ္တံ လဒ္ဒိဝိဓမေဝ လဒ္ဒိပါဋိဟာရိယံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၀။ (—ဝိ၊ ၁။၃၆၂။ ဝိ၊၃။၃၀၂။ ဝိ၊၄။၂၄၇။ ဒီ၊၁။ ၂၀၅။ အံ၊၁။၁၇၀။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ ဒီဋ္ဌီ၊၃။ ၃) ပါဋိဟာရိယ (အံဋ္ဌီ၊၂။၁၃၉) လည်း ကြည့်။

လဒ္ဒိပါဋိဟိရ (န) [လဒ္ဒိ+ပါဋိဟိရ] လဒ္ဒိပါဋိ-ဟာရိယနှင့် အနက်တူ။ လဒ္ဒိပါဋိဟီရေန အင်္ဂုလိယော အဒီပေတွာ။ပေဋ္ဋကော။၂၂၂။

လဒ္ဒိပါဒ (ပု) [လဒ္ဒိ+ပါဒ]လဒ္ဒိပါဒ်။(က) ပြီးစီးထမြောက်သောတရား အစု (ဆန္ဒ,ဝီရိယ, စိတ္တ,ဝီမံသာဟူသောတပါးပါးသောတရား)။ (ခ) သတ္တဝါတို့ ကြီးပွါး တိုးတက်ကြောင်းတရားတို့၏တည်ရာ မှီရာ အခြေခံအကြောင်းတရား။ (ဂ) လဒ္ဒိမည်သော – ပြီးစီးထမြောက်သော–သတ္တဝါတို့ ကြီးပွါးတိုးတက်ကြောင်းဖြစ်သော – (ဥပစာရဈာန် အစရှိသော ကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော) ဆန္ဒ, သမာဓိ,ပဓာနသင်္ခါရတရားတို့၏တည်ရာမှီရာ အခြေခံဖြစ်သော (၎င်းတရား တပါးပါးမှ) ကြွင်းကျန်သော စိတ်စေတသိက်ဟူသော– တရား အစုအဝေး – နာမက္ခန္ဓာတရားလေးပါး။ (ဤနည်း၌ဆန္ဒ,သမာဓိ,ပဓာန သင်္ခါရ မည်သော သမ္မပ္ပဓာန် ဝီရိယဟူသော တရားသုံးပါးတို့သည် လဒ္ဒိလည်း မည်၏၊ လဒ္ဒိပါဒ် လည်း မည်၏၊ ၎င်းတို့မှ ကြွင်းသော နာမ-က္ခန္ဓာတရား လေးပါးတို့ကား လဒ္ဒိပါဒ်သာ မည်၏၊ ထိုအတူ ဝီရိယ, သမာဓိ, ပဓာန သင်္ခါရ (သမ္မပ္ပဓာန်ဝီရိယ) ဟူသော တရား သုံးပါးတို့သည်၎င်း၊ စိတ္တ,သမာဓိ, ပဓာန သင်္ခါရ ဟူသော တရားသုံးပါးတို့သည်၎င်း၊ ဝီမံသာ, သမာဓိ, ပဓာန သင်္ခါရဟူသော တရားသုံးပါးတို့သည်၎င်း လဒ္ဒိလည်း မည်၏၊ လဒ္ဒိပါဒ်လည်း မည်၏၊ ၎င်းသုံးပါးတို့မှ ကြွင်းသော နာမက္ခန္ဓာတရား လေးပါးတို့ကား လဒ္ဒိပါဒ်သာမည်၏။ လဒ္ဒိနှင့် လဒ္ဒိ-ပါဒအရ နောက်ထပ်အရကောက်ယူပုံ အမျိုးမျိုးကို အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃-စသည်၌ ကြည့်။) စတ္တာရော လဒ္ဒိပါဒါ၊ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒေါ, ဝီရိ-ယိဒ္ဓိပါဒေါ, စိတ္တိဒ္ဓိပါဒေါ, ဝီမံသိဒ္ဓိပါဒေါ။ အဘိ၊ဝိ။၂၃၂။ လဒ္ဒိပါဒါနံ လဒ္ဓာနဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၁၇။ လဒ္ဒိပါဒါနန္တိ ဧတ္ထ ဆန္ဒ ဝီရိယ စိတ္တဝီမံသာသု ဧကေကော လဒ္ဓာတိပိ လဒ္ဒိ၊ သမိဇ္ဈတိ နိပ္ဖဇ္ဇတိတိ အတ္ထော။ လဒ္ဓန္တိ ဝါ ဧတာယ သတ္တာ လဒ္ဒါ

ဝုဒ္ဓါ ဉက္ကံသဂတာ ဟောန္တီတိ ဣဒ္ဓိ၊ ပဌမ-ေတ္ထေန ဣဒ္ဓိ ဧဝ ပါဒေါ ဣဒ္ဓိပါဒေါ၊ ဣဒ္ဓိကော-ဋ္ဌာသောတိ အတ္ထော။ ဒုတိယတ္ထေန ဣဒ္ဓိ-ယာ ပါဒေါ ဣဒ္ဓိပါဒေါ၊ ပါဒေါတိ ပတိဋ္ဌာ၊ အဓိဂမူပါယောတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါ၊ ဣဓ ဘိက္ခု ဆန္ဒ-သမာဓိ ပဓာန သင်္ခါရ သမန္နာဂတံ ဣဒ္ဓိပါဒံ ဘာဝေတိ။ ဒီ၊၂။၁၇၂။ ဒီ၊၃။၁၈၅။ မ၊၁။ ၁၄၈။ အံ၊၁။၄၁။ အဘိ၊ဝိ။၂၂၅။ ဣဒ္ဓိပါဒါ-တိ ေတ္ထ ဣဇ္ဈတီတိ ဣဒ္ဓိ၊ သမိဇ္ဈတိ နိပ္ဖဇ္ဇတိ-တိ အတ္ထော။.... ဣဒ္ဓိပါဒန္တိ နိပ္ဖတ္တိ ပရိယာ-ယေန ဝါ ဣဇ္ဈနကဋ္ဌေန, ဣဇ္ဈန္တိ ဧတာယ သတ္တာ ဣဒ္ဓါ ဝုဒ္ဓါ ဉက္ကံသဂတာ ဟောန္တီတိ ဣမိနာ ဝါ ပရိယာယေန ဣဒ္ဓိတိသင်္ချံ ဂတာ-နံ ဉပစာရဇ္ဈာနာဒိကုသလစိတ္တသမ္ပယုတ္တာနံ ဆန္ဒသမာဓိ ပဓာနသင်္ခါရာနံ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ပါဒဘူတံ သေသစိတ္တစေတသိကရာသိန္တိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၄-၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၅။ (-ဝိ၊၁။၁၂၄။ ဝိ၊၂။၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃။)

ဣဒ္ဓိပါဒဓိရ (ပု) [ဣဒ္ဓိပါဒ+ဓိရ] ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးတို့၌ ပညာရှိသော၊သူ။ အပိစ ခန္ဓဓီရော.... ဣဒ္ဓိပါဒဓီရော....။ မဟာနိ။၃၄။(-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၅)။

ဣဒ္ဓိပါဒဝိဘင်္ဂ (ပု) [ဣဒ္ဓိပါဒ+ဝိဘင်္ဂ] ဣဒ္ဓိပါဒ-ဝိဘင်း၊ ဣဒ္ဓိပါဒ်လေးပါးတို့ကို အကျယ်ပြဆိုရာ ပါဠိတော်။ အဘိ၊ဝိ။၂၂၃၊၂၃၅။

ဣဒ္ဓိပါဒုကာ (ထီ) [ဣဒ္ဓိ+ပါဒုကာ] တန်ခိုးဖြင့်သောခြေနင်း။ ပါဒုကေ သုဂတေ ဒတွာ၊ သံဃေ ဂဏဝရုတ္တမေ။ ဣဒ္ဓိပါဒုက မာရုယှ၊ ဝိဟရာမိ ယဒိစ္ဆကံ။ အပ၊၁။၃၆၃။

ဣဒ္ဓိဗလ (န) [ဣဒ္ဓိ+ဗလ] တန်ခိုး၏အစွမ်း။ ဣဒ္ဓိဗလေန သမန္နာဂတော ကပ္ပံ တိဋ္ဌေယျာ-တိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၃၃၀။ ဣဒ္ဓိဗလံ ပညာဗလဉ္စ ကိဒိသံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၂၉၉။ ဒသဝိဓာယ ဣဒ္ဓိယာ ဗလံ ဣဒ္ဓိ ဗလံ နာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၂။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၇။)

ဣဒ္ဓိမဒ (ပု) [ဣဒ္ဓိ+မဒ] တန်ခိုးမာန်၊ တန်ခိုးကို အကြောင်းပြု၍ -မာန်တက်ခြင်း-ဝင့်ကြွားခြင်း။ ဣရိယာပထမဒေါ ဣဒ္ဓိမဒေါ။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၉။ "အဟံ ပန မဟိဒ္ဓိကော မဟာနုဘာဝေါ"တိ ဝါ "အဟံ ယံ ယံ ကမ္မံ ကရောမိ၊ တံ တံ ဣဇ္ဈတိ"တိ ဝါ မဇ္ဇနဝသေန ဉပ္ပန္နော မာနော ဣဒ္ဓိမဒေါ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၄၉။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၄။

ဣဒ္ဓိမန္တု (တိ) [ဣဒ္ဓိ+မန္တု၊ ထီ-၌ ဣဒ္ဓိမန္တိနီ] တန်ခိုးရှိသော၊ တန်ခိုးနှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ အနာပတ္တိ ဘိက္ခဝေ ဣဒ္ဓိမဿ (ဣဒ္ဓိမတော၊ သီ။ဣဒ္ဓိမန္တဿ၊သျာ) ဣဒ္ဓိဝိသယေ။ ဝိ၊၁။ ၈၅။ ဣဒ္ဓိမန္တော ဇုတိမန္တော၊ ဝဏ္ဏဝန္တော ယသဿိနော။ ဒီ၊၂။၂၀၅။ ဣဒ္ဓိမန္တောတိ ဒိဗ္ဗဣဒ္ဓိယုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ ဣဒ္ဓိမာ (မ၊ ၂။၄၁)တိ အာနုဘာဝသမ္ပန္နော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၁။ ဣဒ္ဓိမန္တာနံ ယဒိဒံ မဟာမောဂ္ဂလ္လာ-နော။ အံ၊၁။၂၃။ ဣဒ္ဓိမန္တာနန္တိ ဣဒ္ဓိယာ သမ္ပန္နာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ ဒေဝတာပိ ခေါ သန္တိ ဣဒ္ဓိမန္တိနိယော။ အံ၊၁။၁၄၇။ မဟာနိ။ ၃၀၁။ (-မ၊၁။၂၀၇။ သံ၊၁။၆၁။ သုတ္တနိ။ ၃၀၅။ ထေရ။၂၈၂။ အပ၊၂။၂၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။)

ဣဒ္ဓိမယ (တိ) [ဣဒ္ဓိ+မယ] တန်ခိုးဖြင့် ပြီးသော။ ဣဒ္ဓိမယန္တိ ဟောတိ ဘိက္ခု စိတ္တဝရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။ ကင်္ခါ။၁၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၁၂။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၁၂။ မ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၁။)

ဣဒ္ဓိမယိက (တိ) [ဣဒ္ဓိမယ+ဣက] တန်ခိုးဖြင့် ပြီးသော၊ ဣဒ္ဓိမယိကော သော အာယု၊ ဣဒ္ဓိ-မယိကာ သာ ဂတိ။ အဘိ၊က။၃၃၀။ (-ဝိ၊

ဋ္ဌ၊၃။၃၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၃၃။)

ဣဒ္ဓိမဟတ္တ (န) [ဣဒ္ဓိ+မဟတ္တ] တန်ခိုးကြီးသည်၏အဖြစ်။ ဣဒ္ဓိမဟတ္တတော အနုဿရိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၆။

ဣဒ္ဓိလာဘ (ပု) [ဣဒ္ဓိ+လာဘ] တန်ခိုးကို ရခြင်း။ ဣဒ္ဓိလာဘာယာ (ပဋိသံ။၃၇၅)တိ အတ္တနော သန္တာနေ ပါတုဘာဝဝသေန ဣဒ္ဓီနံ လာဘာယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ ဣဒ္ဓိလာဘာယာတိ ဣဒ္ဓိယာ အဓိဂမာယ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၆။ ဣဒ္ဓိပဋိလာဘ-လည်း ကြည့်။

ဣဒ္ဓိဝသိတာ (ထီ) [ဣဒ္ဓိ+ဝသီ+တာ] တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း၌ အလိုဆန္ဒအတိုင်း အစိုးတရဖြစ်စွမ်းနိုင်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်၊ အလိုရှိသလိုလျင်မြန်စွာ တန်ခိုးဖန်ဆင်းနိုင်သော စွမ်းရည်သတ္တိ။ ဣဒ္ဓိဝသိတာယာ(ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃)တိ ဣဒ္ဓိယာ ခိပ္ပနိသန္တိအာဒိဘာဝါဝဟဝသီဘာဝတ္ထာယ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၇။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဣဒ္ဓိဝသီဘာဝ (ပု) [ဣဒ္ဓိ+ဝသီ+ဘာဝ] ဣဒ္ဓိဝသိတာနှင့် အနက်တူ။ ဣဒ္ဓိဝသီဘာဝါယာ-(ပဋိသံ။၃၇၄) တိ ဣဒ္ဓိယာ ဣဿရဘာဝါယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။

ဣဒ္ဓိဝိကပ္ပ (ပု) [ဣဒ္ဓိ+ဝိကပ္ပ] တန်ခိုးအမျိုးမျိုး၊ အထူးထူး အထွေထွေသော တန်ခိုး။ ဣဒ္ဓိဝိဓ-ကြည့်။

ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗန (န)[ဣဒ္ဓိ+ဝိကုဗ္ဗန](၁) ဣဒ္ဓိ–တန်ခိုး–ဟု ဆိုအပ်သော ပကတိ-သော အဆင်းသဏ္ဌာန်ကို စွန့်ခြင်း ကိရိယာ၊ တန်ခိုးဖြင့် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ဖန်ဆင်းခြင်း။ (၂) တန်ခိုးနှင့် ပကတိအဆင်းကိုစွန့်ခြင်း ကိရိယာ။ (၁) ကတ္ဝာ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနံ။ အပ၊၂။၂၈၁။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (၁) (၂) ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနံ ကာတုကာမေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂။ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနန္တိ ဣဒ္ဓိသင်္ခါတံ ပကတိဝဏ္ဏဇဟနကိရိယံ ... ဣဒ္ဓိ ဝိကုဗ္ဗနဉ္စာတိ ဧဝံ ဝါ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂။

ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနတာ (ထီ) [ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗန+တာ] တန်ခိုးဖြင့် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံ ဖန်ဆင်းနိုင်သည်၏အဖြစ်။ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနတာယာ (ဒီ၊၂။၁၇၂)တိ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနဘာဝါယ၊ နာနပ္ပကာရတော ကတ္ဝာ ဒဿနတ္ထာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗန တာယာတိ ဝိကုဗ္ဗနိဒ္ဓိယာ ဝိဝိဓရူပကရဏာယ။ တေနာဟ "နာနာပ္ပကာရတော-ကတ္ဝာ ဒဿနတ္ထာယာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။ ဣဒ္ဓိဝိကုဗ္ဗနတာယာ (ပဋိသံ။၃၇၄) တိ ဣဒ္ဓိယာ ဝိဝိဓကရဏဘာဝါယ၊ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။

ဣဒ္ဓိဝိဓ (န၊ထီ) [ဣဒ္ဓိ+ဝိဓ] (၁) တန်ခိုးအဖို့ တန်ခိုး–တဖို့–တဖုံ။ (၂) တန်ခိုးအမျိုးမျိုး အထူးထူးအထွေထွေသောတန်ခိုး။ အနေကဝိဟိတံ ဣဒ္ဓိဝိဓံ ပစ္စနုဘောတိ။ ဒီ၊၁။၇၃။ ဒီ၊၃။၉၃။ ပဋိသံ။၁၀၇။ ဒေ့မာ ဘန္တေ ဣဒ္ဓိဝိဓာယော။ ဒီ၊၃။၉၃။ ဣဒ္ဓိဝိဓာယာ (ဒီ၊၁။၇၃)တိ ဣဒ္ဓိကောဋ္ဌာသာယ၊ ဣဒ္ဓိဝိကပ္ပါယ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂။ "ကေဝိဓေန ဉာဏ-ဝတ္ထု"န္တိ အာဒီသု ကောဋ္ဌာသတ္တော ဝိဓော။ "ဝိဝိဓမ္ပိ သေနာဗျူဟံ ဒဿေတိ"တိ-အာဒီသု ဝိကပ္ပတ္ထော၊ တဒုဘယမ္ပေတ္ထ ယုဇ္ဇတိ-တိ ဒဿေန္တော အာဟ "ဣဒ္ဓိဝိဓာယာတိ ဣဒ္ဓိကောဋ္ဌာသာယ၊ ဣဒ္ဓိဝိကပ္ပါယ ဝါ" တိ။ ဣဒ္ဓိ ဟိ အဘိညာသု ဧကော ကောဋ္ဌာသော၊ ဝဏ္ဏမာနေဟိ ဘေဒေဟိ အနေကပ္ပဘေဒါ စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၅။ ဣဒ္ဓိဝေ ဝိဓံ ဣဒ္ဓိဝိဓံ၊ ဣဒ္ဓိ-ကောဋ္ဌာသော ဣဒ္ဓိဝိကပ္ပေါတိ အတ္ထော။ တံ ဣဒ္ဓိဝိဓံ(တံ ဣဒ္ဓိဝိဓေ?)ဉာဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၁။၄၇။ ဒီ၊၂။၁၇၂။ သံ၊၁။ ၃၄၂။ အံ၊၁။၂၅၆။ (–ပဋိသံ။၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၁၁။)

ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏ (န) [ဣဒ္ဓိဝိဓ+ဉာဏ] (၁) တန်ခိုး တဖို့ တခု၌ ဖြစ်သောဉာဏ်။ (၂) တန်ခိုးအမျိုးမျိုး၌ ဖြစ်သောဉာဏ်၊ ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏ်။ ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏာယ စိတ္တံ အဘိနီဟရတိ။ ပဋိသံ။၁၀၇။ ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏာယာတိ ဣဒ္ဓိကောဋ္ဌာသေ ဣဒ္ဓိဝိကပ္ပေ ဝါ ဉာဏတ္ထာယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။ (−ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။)

ဣဒ္ဓိဝိသယ (ပု) [ဣဒ္ဓိ+ဝိသယ]တန်ခိုး၏အရာ။ အနာပတ္တိ ဘိက္ခဝေ ဣဒ္ဓိမဿ ဣဒ္ဓိဝိသယေ။ ဝိ၊၁။၈၅။ အညတြေဝ ဣဒ္ဓိမန္တာနံ ဣဒ္ဓိဝိသယာ။ နေတ္တိ။၂၁။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄။)

ဣဒ္ဓိဝိသဝိတာ=ဣဒ္ဓိဝိသေဝိတာ (ထီ) [ဣဒ္ဓိ+ဝိသ(သေ)ဝိတာ] (က) တန်ခိုးကိုဖြစ်စေခြင်း − တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း −၌ သင့်လျော်သည်အဖြစ်။ (ခ) တန်ခိုးဖန်ဆင်းခြင်း၌ − ထပ်တလဲလဲ − အလိုရှိသလောက် − ပြုစွမ်းနိုင်ခြင်း။ (ဂ) တန်ခိုးကို အထူးထူးအထွေထွေ − ဖြစ်စေနိုင်သည် − ဖြစ်စေခြင်းရှိသည် −၏အဖြစ်၊ တန်ခိုးအမျိုးမျိုးဖန်ဆင်းခြင်း။ (က) (ခ) ဣဒ္ဓိဝိသဝိတာယာ(ဒီ၊၂။၁၇၂)တိ ဣဒ္ဓိဝိပဇ္ဇနဘာဝါယ၊(ဣဒ္ဓိဝိသေဝိတာယာတိ ဣဒ္ဓိဝိသေသဘာဝါယ-သျာ) ပုနပ္ပုနံ အာသေဝနဝသေန စိဏ္ဏာသိတာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ဣဒ္ဓိဝိသဝိတာယာတိ ဣဒ္ဓိယာ နိပ္ဖါဒနေ ယောဂျဘာဝါယ။ အနေကတ္ထတ္တာ ဟိ ဓာတူနံ ယောဂျတ္တော ဝိပုဗ္ဗော သုသဒ္ဒေါ၊ ဝိသဝနံ ဝါ ပဇ္ဇနံ ဝိသဝိတာ ၊တတ္ထ ကာမကာရိတာ ဝိသဝိတာ။ တေနာဟ "ပုနပ္ပုနံ"န္တိအာဒိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၈။ ဣဒ္ဓိပဟုတာလည်း ကြည့်။ (ဂ) ဣဒ္ဓိဝိသဝိတာယာ (ပဋိသံ။၃၈၄)တိ ဝိဝိဓံ ဝိသေသံ သဝတိ ဇနေတိ ပဝတ္တေတီတိ ဝိသဝီ။ ဝိဝိဓံ သဝနံ ဝါ အဿ အတ္ထီတိ ဝိသဝီ၊ တဿ ဘာဝေါ ဝိသဝိတာ၊ တဿာ ဝိသဝိတာယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။

ဣဒ္ဓိဝေသာရဇ္ဇ (န) [ဣဒ္ဓိ+ဝေသာရဇ္ဇ] တန်ခိုး၌ ရဲရင့်သည်အဖြစ်၊ တန်ခိုး၌ ရဲရင့်ခြင်း။ ဣဒ္ဓိဝေသာရဇ္ဇာယ သံဝတ္တန္တိ။ ပဋိသံ။၃၈၄-၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၃။ ဣဒ္ဓိဝေသာရဇ္ဇာယာတိ ဣဒ္ဓိဝိသာရဒဘာဝါယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။

ဣဒ္ဓိသမ္ပန္န (တိ) [ဣဒ္ဓိ+သမ္ပန္န] တန်ခိုးနှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဣဒ္ဓိသမ္ပန္နော စိတ္တဿ ဝသီဘာဝပတ္တော ခီဏာသဝေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၅။

ဣဒ္ဓိသမ္ပယုတ္တ (တိ) [ဣဒ္ဓိ+သမ္ပယုတ္တ] ဣဒ္ဓိမည်သောတရားနှင့် ယှဉ်သော။ ကေဝလံ ဣဒ္ဓိသမ္ပယုတ္တာနံ ယေဝ ဆန္ဒာနံ ဝသေန ဣဒ္ဓိပါဒဘာဝေ ဂယှမာနေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၂။

ဣဓ[၁] (ပု) [ဣဓ+အ]ထင်းမီးစာ။ သမိဓာ ဣဓ္မံ ဧဓ'ဓော။ ဓာန်။၃၆၊ဧဓယတိတိ ဣဓော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၆။ (အဘယာနှင့် တောင်ပေါက်၊ ဓာန်၊ သျှ တို့၌ ဧဓော ရှိ၏။)

ဣဓ[၂] (ဗျ) [(၁) ဣမ+ဓ။ ကစ္စည်း ၂၃၄။ မောဂ် ၄။၁၀၀။ (၂) ဣဒံ+ဓ။ နီတိ၊သုတ္တ။၄၃၆၊ (ဣဟ-သံ)] (၁) ဤ၌။ (က) ဤလောက၌။ (ခ) ဤသာသနာတော်၌။ (ဂ) ဤအရပ်၌၊ ဤနေရာ၌၊ ဤနံ့ပဲပင်လိုဏ်ဂူ၌၊ ဤအမျိုး၌၊ ဤမယ်တော်မာယာ ဝမ်းတိုက်၌။ (ဤသို့စသည်ဖြင့် နေရာဌာန အားလျော်စွာ ဆိုရာ၏) (ဃ) ဤဝါဒဘွဲ့တွင်။ (၂) ပဒပူရဏ − ပုဒ်အရေအတွက် ပြည့်ရုံမျှ ဖြစ်ရှိ အနက်မရှိသော − နိပါတ်ပုဒ်။ (၁)(က) ဣဓ (မဟာရာဇ) တထာဂတော လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊၁။၅၈။ မ၊၁။၂၃၆။ ဣဓ အသုတဝါ ပုထုဇ္ဇနော။ မ၊၁။၃၄။ အဘိ၊၁။၂၀၈။ ဣဓာတိ ဒေသာပဒေသေ နိပါတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ ဣဓာ(ဒီ၊၁။၉၁)တိ ဣမသ္မိံ လောကေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ (−ဝိ၊၁။၁၄။ မ၊၁။၂၈၁၊၃၃၂။ မ၊၂။၁၈၂။ သုတ္တနိ။၃၀၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀၊

၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။)(ခ) ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတော အနဘိရ-တော သာမညာ စဝိတုကာမော။ ဝိ၊၁။၂၉။ ဣဓာတိ ဣမသ္မိံ သာသနေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ (–ဒီ၊၂။၂၃၁။ မ၊၁။၁၂၇၀။ သံ၊၁။၂၂၄။ အံ၊၁။၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈၊၂၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။) (ဂ) ဣဓေဝ တိဋ္ဌမာနဿ၊ ဒေဝဘူတဿ မေ သတော။ ဒီ၊၂။၂၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ ဣဓေဝါတိ ဣမသ္မိံ ယေဝ ဩကာသေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁။ ဣမသ္မိံ ယေဝ ဩကာသေ-တိ ဣမိဿံ ဝေ ဣန္ဒသာလဂုဟာယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၇၅။ သော တတော စုတော ဣဓူပ-ပန္နော။ ဝိ၊၁။၅။ ဒီ၊၁။၁၂။ အံ၊၁။၁၆၄။ ဣဓူပပန္နောတိ ဣဓ မဟာမာယာယ ဒေဝိ-ယာ ကုစ္ဆိမှိ နိဗ္ဗတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ တတော အနန္တရူပပတ္တိဋ္ဌာနတော စုတော ဣဓ အသုကသ္မိံ နာမ ခတ္တိယကုလေ ဝါ ဗြာဟ္မဏ-ကုလေ ဝါ နိဗ္ဗတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၃။ (–ခုဒ္ဒက။၄။ သုတ္တနိ။၃၁၂။ ပေတ။၁၆၇။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၃၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၁၅၆။) (ဃ)ဣဓ ပနာဝုသော သာရိပုတ္တ သမဏော ဂေါတမော ကိံ ဝါဒီ ကိမက္ခာယီ။ သံ၊၁။၂၇၀။ ဣဓာတိ ဣမေသု စတူသု ဝါဒေ-သု၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ (၂) ဣဓာဟံ ဘိက္ခဝေ ဘုတ္တာဝီ ပဝါရိတော အဿံ။ မ၊၁။၁၆။ ဣဓာတိ နိပါတပဒမေတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ ကေ-မိဒါဟ(သံ၊၁။၂၇၁)န္တိဧတ္ထ ဣဓာတိ နိပါတ-မတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။(–ဝိမာန။၁၈။ ထေရ။ ၂၃၅၊၃၀၉၊ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၃။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။)

ဣဓဋ္ဌ (တိ) [ဣဓ+ဌာ+အ] ဤလောက၌ တည်နေသော၊သူ။ ဣဓဋ္ဌဿ (ပဋိသံ။၈၂) တိ ဣမသ္မိံ လောကေ ဌိတဿ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၃။

ဣဓဋ္ဌက (တိ) [ဣဓဋ္ဌ + က] ဤကာမဘဝ၌ တည်သော၊ သူ။ ဣဓ ကာမဘဝေ ဌိတော ဣဓဋ္ဌကော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၁၄၆။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၁။)

ဣဓတ္ထ¹ (တိ) [ဣဓ+ဌာ+အ] ဤဘဝ၌ တည်နေသော၊သူ။ ဘဂဝါ ဣဓတ္ထညေဝ (ဣဓဋ္ဌညေဝ-သျာ၊)ဇာနာတိ။ စူဠနိ။၁၆၉။

ဣဓတ္ထ² (ပု) [ဣဓ + အတ္ထ] ဤမျက်မှောက် ဘဝ၌ ဖြစ်သောအကျိုး။ ဣဓတ္ထော (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၈)တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မဟိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၈၆။ သီ၊ ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၁။၄၇၁။

ဣဓပညာ (ထီ) [ဣဓ+ပညာ] (၁) ဤ သာ သနာတော်၌ ဖြစ်သော–အသိဉာဏ်–ပညာ။ (တိ) (၂) (က) ဤသာသနာတော်၌ ဖြစ် သော ပညာရှိသော။ (ခ) ဤလောက၌သာ ဖြစ်သော ပညာရှိသော၊ လောကီပညာ ရှိသော။ (၁) ဣမသ္မိံ သာသနေ ပညာ ဣဓပညာ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၁။ (တိ) (၂) (က) မေတ္တာစေတောဝိမုတ္တိံ အနာဂါမိ-တာယ သံဝတ္တတိ ဣဓပညဿ ဘိက္ခုနော။ အံ၊၃။၅၀၄။ ဣဓပညဿာ (ဓမ္မ။၆၇)တိ ဣမသ္မိံ သာသနေ ပဏ္ဍိတဘိက္ခုနော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၆။ (ခ) ဣဓပညဿာ (သံ၊၃။၁၀၄)တိ ဣဓေဝ ပညာ အဿ န ယိမံ လောကံ အ-တိက္ကမတီတိ ဣဓပညော တဿ ဣဓပညဿ၊ လောကိယပညဿာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၀၈။

ဣဓလောက (ပု) [ဣဓ+လောက] ဤလောက၊ ဤ လူ၏ လောက၊ ဤမျက်မှောက် လောက။ ဣဓလောကေတိ မနုဿလောကေ။ စူဠနိ။၅၀-၂။ န ဣဓလောကံ ဥပါဒိယိဿာမိ။ မ၊၃။၃၀၅။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၉။)

ဣဓလောကတ္ထ (ပု) [ဣဓလောက + အတ္ထ] ဤမျက်မှောက်လောက၌ဖြစ်သော ခန္ဓာ

ငါးပါးဟူသောအနက်။ ဣစ္ဆလောကတ္ထ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၆၄)န္တိ ဣစ္ဆလောကဘူတံ ခန္ဓပဉ္စက- သင်္ခါတံ အတ္ထံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၇၁။

ဣစ္ဆလောကနိဿိတ(တိ)[ဣစ္ဆလောက+နိဿိတ] ဤလောကကို မှီသော။န စ မေ ဣစ္ဆလော- ကနိဿိတံ ဝိညာဏံ ဘဝိဿတိ။ မ၊၃။၃၀၅။

ဣစ္ဆလောကဘာဝီ (တိ) [ဣစ္ဆလောက+ဘာဝီ။ ထိ-၌ ဣစ္ဆလောကဘာဝိနီ] ဤလောက၌ ဖြစ်သော။ သန္ဒိဋ္ဌိကာတိ သာမံ ပဿိတဗ္ဗာ, ဣစ္ဆလောကဘာဝိနီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ (−ဒီ၊ ဋီ၊၃။၁၃၁။)

ဣစ္ဆလောကဝိဇယ (ပု) [ဣစ္ဆလောက+ဝိဇယ] ဤလောကကို အောင်မြင်ခြင်း။ ဣစ္ဆလောက- ဝိဇယာယာ (အံ၊၃။၉၇)တိ ဣစ္ဆလောက- ဝိဇိနနတ္ထာယ အဘိဘဝနတ္ထာယ။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၄၁။

ဣစ္ဆလောကဝိဇိနနတ္ထ (ပု) [ဣစ္ဆလောက+ဝိဇိ- နန+အတ္ထ] ဤလောကကို အောင်မြင်ခြင်း ဟူသော အကျိုး။ ဣစ္ဆလောကဝိဇယ-ကြည့်။

ဣစ္ဆုမ (န) [ဣစ္ဆ+ဥမ။ ဣန္ဒ+မ။ န်-ချေ။ ဥ- လာ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ (ဣစ္ဆမ-သံ)] ထင်း၊ မီးစာ။ သမိဓာ ဣစ္ဆုမံ စေဓော။ ဓာန်။၃၆။ ဓေ- ယတီတိ ဣစ္ဆုမံ၊ ဥမော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၆။

ဣန္ဒ (ပု) [ဣဒိ+ဒ။ ကစ္စည်း။၆၆၁။ နီတိ သုတ္တ။၁၃၀၂။ ဣဒိ+က။ ရူ၊နှာ-၄၁၅။ ဣဒိ +အ။ (ဣန္ဒြ-သံ)] (၁) သိကြားမင်း။ (၂) ဣန္ဒမည်သောနတ်သား၊ နတ်မင်းကြီး လေးပါး၏သားများ။ (၃) နဂါးမင်း။ (၄) စကြဝတေးမင်း။ (၅) မြတ်စွာဘုရား။ (၆) (က) အစိုးရသောသူ၊ အကြီးအမှူး၊ အရှင်သခင်။ (ခ) အစိုးရသော တရား၊ ကံတရား။ (၇) မိုးနတ်။ (၈) မိုးကြိုး။ (၁) သိကြားမင်း။ ဣန္ဒော ဖြဟ္မာ စ

အာဂန္တွာ။ ထေရ၊ ၃၁၀။ ဣန္ဒောတိ သက္ကော ဒေဝရာဇာ၊ ထေရ၊ဋ္ဌ။၂။၂၂၇။ (−ဒီ၊၃။ ၁၃၀။ သုတ္တနိ။၃၂၅။ အပ၊၁။၄၀၃။ ဇာ၊၁။ ၂၃၈၊၂၉၇။ မဟာနိ။၁၃၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉၊၃၄၇။ မဟာ- နိ၊ဋ္ဌ။၂၅၃။) (၆) အနက်လည်း ကြည့်။ (၂) ဣန္ဒမည်သောနတ်သား၊ နတ်မင်းကြီး လေးပါး၏သားများ။ ပုတ္တာပိ တဿ ဗဟ- ဝေါ၊ ဣန္ဒနာမာ မဟဗ္ဗလာ။ ဒီ၊၂။၂၀၆။ (−ဒီ၊၃။၁၆၀၊၁၆၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၅၊၁၅၁။) (၁)(၂) ဣန္ဒမဝှါယာမာ (ဒီ၊၁။ ၂၃၀)တိ ဣန္ဒံ အဝှါယာမ ပက္ကောသာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ ဣန္ဒန္တိ ဣန္ဒနာမကံ ဒေဝပုတ္တံ သက္ကံ ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂၉။ (−ဇာ၊၂။ ၃၆၃။) (၃) နဂါးမင်း။ ဣန္ဒသာ ဝါကျေန သံဝရော ဟတော။ ဇာ၊၁။၃၉၂။ ဣန္ဒဿာ- တိ နာဂိန္ဒဿ ဝါကျေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၁။ (၄) စကြဝတေးမင်း။ တေသတ္တတိမှိတော ကပ္ပေ၊ ဣန္ဒနာမာ တယော ဇနာ။ အပ၊၁။ ၆၀။ (−အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။) (၅) မြတ်စွာဘုရား။ (၆) (ခ) ကြည့်။ (၆) (က) အစိုးရသော သူ၊ အကြီးအမှူး၊ အရှင်သခင်။ သက္ကော ဒေဝါနမိန္ဒော။ ဝိ၊၃။၃၅။ ဒီ၊၁။၂၀၉။ မ၊၁။၃၁၈။ သံ၊၁။၂၁၈၊၂၂၀။ ဥဒါန။ ၁၁၀။ ဣန္ဒောတိ အဓိပတိဘူတော ယော ကောစိ… အပိ စ ဣန္ဒောတိ သက္ကော။ နီတိ၊ဓာ။၈၇။ (ခ) အစိုးရသော တရား၊ ကံတရား။ ဘဂဝါ ဟိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ပရ- မိဿရိယဘာဝတော ဣန္ဒော၊ ကုသလာကု- သလဉ္စ ကမ္မံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၂။ ဣန္ဒဇ္ဇ, ဣန္ဒဒေသိ- တဋ္ဌ ဣန္ဒဂုဏ ဣန္ဒြိယဋ္ဌ-တို့လည်း ကြည့်။ (၇) မိုးနတ်။ ဣန္ဒဂေါ္ဂတ-ကြည့်။ (၈) မိုးကြိုး။ ဣန္ဒဂ္ဂိ-ကြည့်။

ဣန္ဒက (ပု) [ဣန္ဒ+က] (၁) သိကြားမင်း။ (၂) ဣန္ဒမည်သော− ဣန္ဒကူဋတောင်၌

နေသော–နတ်ဘီလူး။ (၃) ဣန္ဒကမည်သော လုလင်၊ (နောင်အခါ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ ဣန္ဒကမည်သော နတ်သား ဖြစ်သည်။) (၄) ဣန္ဒကနတ်သား။ (၁) သဣန္ဒ-က (ဇာ၊၁။၃၀၀။ ဇာ၊၂။၃၆၃) သဟိန္ဒက (ဒီ၊၂။၁၇၉။ ဝိမာန။၂၀) တို့ ကြည့်။ (၂) ဘဂဝါ ရာဇဂဟေ ဝိဟရတိ ဣန္ဒကူဋေ ပဗ္ဗ-တေ ဣန္ဒကဿ ယက္ခဿ ဘဝနေ။ သံ၊၁။၂၀၈။ ဣန္ဒကဿာတိ ဣန္ဒကူဋ နိဝါသိနော ယက္ခဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ အတ္တနော ပရိ-ဏာယကတ္တေန ဣန္ဒော နာမ မဟေသက္ခော၊ ဣန္ဒောတိ သမညာ အဿာတိ ကတွာ ဣန္ဒ-ကောတိပိ ဝုစ္စတိ၊ တဿ ဣန္ဒကဿ။ ဣန္ဒကူ-ဋေ ပဗ္ဗတေ နိဝသတီတိ ဣန္ဒကူဋနိဝါသီ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၆။ (၃) ကဋစ္ဆုဘိက္ခံ ဒတွာန၊ အနု-ရုဒ္ဓဿ ဣန္ဒကော။ ပေတ။၁၅၉။ (–ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၇။) (၄) ဣန္ဒကော အတိရောစတိ။ ပေတ။၁၆၀။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂-၃။)

ဣန္ဒကသုတ္တ (န) [ဣန္ဒက+သုတ္တ] ဣန္ဒကသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၀-သံယုတ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊၁။၂၀၈။

ဣန္ဒကူဋ (ပု) [ဣန္ဒ+ကူဋ] ဣန္ဒကူဋမည်သော တောင်၊ ဣန္ဒက (၂) အနက်ကြည့်။

ဣန္ဒကူဋနိဝါသီ (တိ) [ဣန္ဒကူဋ + နိဝါသီ] ဣန္ဒကူဋတောင်၌ နေသော၊သူ။ ဣန္ဒက (၂) အနက် ကြည့်။

ဣန္ဒကေတု (ပု) [ဣန္ဒ+ကေတု] သိကြားမင်း၏ –မှန်ကင်း– အောင်လံ။ ဣန္ဒကေတုံဝ ပါတိ-တံ။ အပ၊၂။၁၃၀။ (–ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၃။)

ဣန္ဒခီလ¹ (ပု) [ဣန္ဒ+ခီလ] (၁) တံခါးခုံ။ (၂) တံခါးတိုင်။ ဥမ္မာရေ ကေသိကတ္တမ္ဘေ၊ ဣန္ဒခီလော မတော ထစ။ဓာန်။၁၀၀၆။ (၁) ဣန္ဒခီလော နာမ သယနိဿယော ဥမ္မာရော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၂။၂၀၉။ ဝိ၊၁။၅၆။ အရညန္တိ နိက္ခမိတွာ ဗဟိ ဣန္ဒခီလာ သဗ္ဗမေတံ အရညံ၊ အဘိ၊၂။၂၆၀။ ပဋိသံ၊၁၇၄။ ဣန္ဒခီလောတိ ဧတ္ထ ဂါမဿ ဝါ နဂရဿ ဝါ ဥမ္မာရော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ (–ဝိ၊၁။၅၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၉။ ကခါ။၂၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၉၇။) (၂) ယထိန္ဒခီလော ပထဝိံ သိတော သိယာ၊ ခုဒ္ဒက။၆။ သုတ္တနိ။၃၁၃။ ဣန္ဒခီ-လောတိ နဂရဒွါရဝိနိဝါရဏတ္ထံ ဥမ္မာရဗ္ဘန္တ-ရေ အဋ္ဌ ဝါ ဒသ ဝါ ဟတ္ထေ ပထဝိံ ခဏိတွာ အာကောဋိတဿ သာရဒါရုမယထမ္ဘဿေတံ အဓိဝစနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၅၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၈၄။ (–ဒီ၊၃။၁၁၀။ သံ၊၃။၃၈၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၆။)

ဣန္ဒခီလ² (တိ) [ဣန္ဒခီလ+အ] တံခါးတိုင်နှင့် တူသော၊ တရား (ရာဂ, ဒေါသ, မောဟ)။ ဣန္ဒခီလံ ဦဟစ္စ မနေဇာ။ ဒီ၊၂။၂၀၃။ သံ၊၁။ ၂၅။ ဣန္ဒခီလန္တိ ရာဂ ဒေါသ မောဟ ဣန္ဒ-ခီလမေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၃၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၃။)

ဣန္ဒခီလသုတ္တ (န) [ဣန္ဒခီလ+သုတ္တ] ဣန္ဒခီလ သုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တ ပါဠိ၊ ၁၂-သံယုတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊၃။ ၃၈၇-၈။

ဣန္ဒခီလူပမ (တိ) [ဣန္ဒခီလ+ဥပမာ] တံခါး တိုင် ဥပမာရှိသော၊ တံခါးတိုင်နှင့်တူသော။ ဣန္ဒခီလူပမော တာဒိ သုဗ္ဗတော၊ ဓမ္မ၊၂၇။ ယထာ နာမ နဂရဒွါရေ နိခါတံ ဣန္ဒခီလံ ဒါရကာဒယော ဩမုတ္တေန္တိပိ ဦဟဒန္တိပိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၂။

ဣန္ဒဂဇ္ဇိတ (တိ) [ဣန္ဒ+ဂဇ္ဇိတ] မိုးနတ်၏ ကြုံး ဝါးသံ၊ မိုးခြိမ်းသံ၊ မိုးကြိုးသံ။ ဂဇ္ဇန္တော ဣန္ဒ-ဂဇ္ဇိတံ။ မိလိန္ဒ။၂၀။

လုဒ္ဒိဂု (ပု) [လုဒ္ဒ+ဂမု+ရူ။ လုဒ္ဒိယ+ဂမု+ရူ] ပုဂ္ဂိုလ်. သတ္တဝါ။ မစ္စောတိ သတ္တော နရော မာနဝေါ ပေါသော ပုဂ္ဂလော ဇီဝေါ ဇာဂု ဇန္တု လုဒ္ဒိဂု (ဟိန္ဒဂူ၊သီ၊သျှ) မနုဇော၊ မဟာနိ။၃။ ဇန္တုနောတိ သတ္တဿ.... လုဒ္ဒိဂုဿ မနုဇဿ၊ မဟာနိ။၃။ လုဒ္ဒိယေန ဂစ္ဆတီတိ လုဒ္ဒိဂု။ အသ ဝါ လုဒ္ဒဘူဓာန ကမ္မုနာ ဂစ္ဆတီတိ လုဒ္ဒဂူ။ ဟိန္ဒဂူတိပိ ပါဠိ၊ ဟိန္ဒန္တိ မရဏံ၊ တံ ဂစ္ဆတီတိ ဟိန္ဒဂု။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၂။ (–မဟာနိ၊၉။၁၃။)

လုဒ္ဒဂုတ္တတ္ထေရ (ပု) [လုဒ္ဒဂုတ္တ+ထေရ] လုဒ္ဒဂုတ္တ မည်သောထေရ်၊ သံဃာ လုဒ္ဒဂုတ္တတ္ထေရံ နာမ မဟိဒ္ဓိကံ မဟာနုဘာဝံ ခီဏာသဝံ နဝကမ္မာဓိဋ္ဌာယကံ အဒါသိ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။

လုဒ္ဒဂေါပက (ပု) [လုဒ္ဒ + ဂေါပက။ (လုဒ္ဒ-ဂေါပ-သံ)] (၁) နီသောအဆင်းရှိသော ပိုးကောင်ငယ်တမျိုး၊ ပိုးပရံ၊ နတ်သိုး ကွမ်းသွေးကောင်၊ (အချို့အရပ်၌ ပိုးကတ္တီပါ ကောင်ဟုလည်း ခေါ်သည်) (၂) နီသော အဆင်းရှိသောမြက်။ (၃) မဟာလေ့ခါး ပင်။ (၁) သာ အခဟာသိ ကုင္ကိကာ အတိ-ရူပါ ဒဿနီယာ ပါသာဒိကာ လောဟိတိ-ကာ သေသျှထာပိ လုဒ္ဒဂေါပကော။ ဝိ၊၁။ ၅၁။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။) (၂) (၃) လုဒ္ဒ-ဂေါပကသဥ္ဇန္န-ကြည့်။

လုဒ္ဒဂေါပကာဏ္ဏ ((ပု)) [လုဒ္ဒဂေါပက+ဝဏ္ဏ] ပိုးပရံကောင်– အနီရောင်-အဆင်း လောဟိတက (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၁)-ကြည့်။

လုဒ္ဒဂေါပကဝဏ္ဏာဘ (တိ) [လုဒ္ဒဂေါပက+ ဝဏ္ဏ +အာဘာ] ပိုးပရံ – နတ်သိုးကွမ်းသွေး – ကောင် အဆင်းကဲ့သို့ အရောင်ရှိသော၊ (အနီ ရောင်ရှိသော)။ လုဒ္ဒဂေါပကဝဏ္ဏာဘော၊ ယဿာ လောဟိတကော သိရော။ ဇာ၊၂။ ၂၂၆။ လုဒ္ဒဂေါပကဝဏ္ဏော ဝိယ အာဘာ-

သတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉။ (–အပ၊၁၊၂။ ဇာ၊ ၂။၂၀၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇း၁၀၀။)

လုဒ္ဒဂေါပကသဥ္ဆန္န (တိ) [လုဒ္ဒဂေါပက+သဥ္ဆန္န] (၁) ပိုးပရံကောင်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ (၂) နီသောအဆင်းရှိသော မြက်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ (၃) မဟာလေ့ခါးပင်တို့ ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ လုဒ္ဒဂေါပကသဥ္ဆန္နာ၊ တေ သေလာ ရမယန္တိ မံ။ ထေရ။၂၂၃။ လုဒ္ဒ-ဂေါပကသဥ္ဆန္နာတိ လုဒ္ဒဂေါပကနာမကေဟိ ပဝါဠဝဏ္ဏေဟိ ရတ္တကိမိဟိ သဥ္ဆာဒိတာ၊ ပါဝု-ဿကာလသေန ဝေမာဟ။ ကေစိ ပန လုဒ္ဒဂေါပကနာမာနိ ရတ္တတိဏာနီတိ ဝဒန္တိ။ အပရေ ကဏိကာရရုက္ခာတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၃။ (–ဇာ၊၁။၂၇၀။ ဇာ၊၂။၂၂၂၊၃၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ-၇။၁၀။)

လုဒ္ဒင်္ဂ (ပု) [လုဒ္ဒ+အင်္ဂ] မိုးကြိုးမီး။ လုဒ္ဒင်္ဂ-(အဘိ၊ဝိ။ဂ၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂)တိ အသနိ၊ အင်္ဂ။ အဘိ ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ မ၊ဋီ၊၁။၇၀။ (–အ၊ ဋ္ဌ၊၂။၇၀။)

လုဒ္ဒဝါပ (ပု) [လုဒ္ဒ+စာပ] သက်တန့်၊ သက်တင်ရေး။ လုဒ္ဒစာပေဟိ ဝိဇ္ဇုလတာဟိ စ ပရိက္ခိတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၅။

လုဒ္ဒဇာလ (နံ) [လုဒ္ဒ+ဇာလ] မျက်လှည့် အတတ်၊ သိကြားကွန်ရက်ကဲ့သို့ လူ့ခန္ဓာ ကိုယ်၌ အသားအသွေး စသည်တို့ကို မမြင် စေဲ အရိုးကိုသာ မြင်စေနိုင်သော အတတ်။ ကေစ္စေ ပန လုဒ္ဒဇာလေန အဋ္ဌိ-မေဝနံ မေဝနန္တိပိ ဝဒန္တိ။ ဗီ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၂။ လုဒ္ဒဇာလေနာတိ... မံသာဒိနမဒ္ဒနာပနမာ-ယာယ။ လုဒ္ဒသ ဇာလမိဝ ဟိ ပဋိစ္ဆာဒိတုံ သမတ္ထနတော လုဒ္ဒဇာလန္တိ မာယာ ဝုစ္စတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၀။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။ အနု-ဋီ၊၂။၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၂၆)။

ဣန္ဒဇာလိက (တိ) [ဣန္ဒဇာလ+ဏိက၊ ဣန္ဒဇာလေ နိယုတ္တော ဣန္ဒဇာလိကော။ ဓာန်၊ ဋီ။၅၁၂။] မျက်လှည့်သမား၊ မျက်လှည့်ဆရာ။ နဋကာ နစ္စကာ လင်္ဃကာ ဣန္ဒဇာလိကာ။ မိလိန္ဒ။၃၁၅။

ဣန္ဒဇုဋ္ဌ (ပု) [ဣန္ဒ+ဇုဋ္ဌ+အတ္ထ] အစိုးရတော်မူသော ဘုရားရှင်သည် မှီဝဲအပ်သော အနက်သဘော။ ဣန္ဒြိယ, ဣန္ဒြိယဋ္ဌတို့ကြည့်။

ဣန္ဒဇေဋ္ဌက (တိ) [ဣန္ဒ+ဇေဋ္ဌက] သိကြားမင်းဟူသော အကြီးအမှူးရှိသော။ ဣန္ဒဇေဋ္ဌကာ တာဝတိံသာပိ ဒေဝါ တေ ဒါနံ အနုမောဒန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅၃။

ဣန္ဒဋ္ဌ (ပု) [ဣန္ဒ+အတ္ထ] အစိုးရခြင်းအနက်သဘော။ ဣတ္ထိဘာဝေ....ပုရိသဘာဝေ ဣန္ဒဋ္ဌံ ကရောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။ (— သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။)

ဣန္ဒဋ္ဌကရဏ (န) [ဣန္ဒဋ္ဌ+ကရဏ] အစိုးရခြင်း အနက်သဘောကို ပြုခြင်း။ သမာဓိ ပန ဈာနင်္ဂေ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ အဝိက္ခေပလက္ခဏေ ဣန္ဒဋ္ဌကရဏေန သာတိသယံ ပစ္စယော ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။

ဣန္ဒတိ (ကြိ) [ဣဒိ+အ+တိ] အစိုးရ၏။ ဣန္ဒတီတိ ဣန္ဒော။ အနုဋီ၊၁။၃၃။ (—နီတိ၊ဓာ။၈၇။) ဣန္ဒန္တိ—မူလဋီ၊၂။၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၈၆။

ဣန္ဒဒိဋ္ဌ (ပု) [ဣန္ဒ+ဒိဋ္ဌ+အတ္ထ] အစိုးရတော်မူသော ဘုရားရှင်သည် ထိုးထွင်း သိမြင်အပ်သော အနက်သဘော။ ဣန္ဒြိယ, ဣန္ဒြိယဋ္ဌ-တို့ကြည့်။

ဣန္ဒဒေသိတဋ္ဌ (ပု) [ဣန္ဒ + ဒေသိတ+အတ္ထ] အစိုးရတော်မူသော ဘုရားရှင်သည် ဟောတော်မူအပ်သော အနက်သဘော။ ဣန္ဒြိယ, ဣန္ဒြိယဋ္ဌ-တို့ကြည့်။

ဣန္ဒဓနု (ပု) [ဣန္ဒ+ဓနု] သက်တန့်ရောင်။ ဣန္ဒဓနု ဝိဇ္ဇုလတာ.... ဝနန္တရံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဣန္ဒဿ ဓနု လောကသင်္ကေတဝသေနာတိ ဣန္ဒဓနု၊ သူရိယရသ္မိဝသေန ဂဂနေ ပညာယမာနာကာရဝိသေသော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၃။ (—ဓာန်။ ဓာန်၊ဋီ။၄၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။)

ဣန္ဒနာမ (တိ) [ဣန္ဒ+နာမ] (က) သိကြားမင်း၏—အမည်ရှိ—အမည်ကို ဆောင်—သော။ (ခ) ဣန္ဒအမည်ရှိသော။ (က) ဣန္ဒနာမာ မဟာဗ္ဗလာ။ ဒီ၊၂။၂၀၆။ ဣန္ဒနာမာ မဟဗ္ဗလာတိ....တေ သဗ္ဗေ သက္ကဿ ဒေဝရညော နာမဓာရကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ (ခ) ဣန္ဒနာမာ(ဒီ၊၃။၁၆၀)တိ ဣန္ဒောတိ ဧဝံ နာမာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။

ဣန္ဒနီလ (ပု) [ဣန္ဒ+နီလ] ပတ္တမြားညို၊ နီလာ၊ မြကျောက်။ (ပတ္တမြား ၂၄-မျိုးတို့တွင် တမျိုးဖြစ်သည်။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၁-၂)။ ဣန္ဒနီလံ မဟာနီလံ၊ အထော ဇောတိရသံ မဏိံ။ အပ၊၁။၇၉။ ဣန္ဒနီလံ မဟာနီလန္တိ ဣန္ဒိဝရပုပ္ဖဝဏ္ဏာဘံ မဏိ ဣန္ဒနီလမဏိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ (—မိလိန္ဒ။၁၂၂။)

ဣန္ဒနီလဣဋ္ဌကာ (ထီ) [ဣန္ဒနီလ+ ဣဋ္ဌကာ] ပတ္တမြားညိုဖြင့်—မြကျောက်ဖြင့်—ပြီးသော—ပြုလုပ်အပ်သော—အုတ်။ ဣန္ဒနီလဣဋ္ဌကာဟိ ဆဒနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ သာရတ္ထ။၁။၂၆၉။

ဣန္ဒနီလမဏိ (ပု) [ဣန္ဒနီလ+မဏိ] ဣန္ဒနီလာ—ပတ္တမြားညို – မြကျောက်၊ နီလာကျောက်။ ဣန္ဒနီလ-ကြည့်။

ဣန္ဒနီလမဏိမယ (တိ) [ဣန္ဒနီလမဏိ+မယ] ပတ္တမြားညို – မြကျောက်—ဖြင့် ပြီးသော။ သာ ဣန္ဒနီလမဏိမယာ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၂။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။

ဣန္ဒနီလမဏိဝဏ္ဏ (တိ) [ဣန္ဒနီလမဏိ+ဝဏ္ဏ] ပတ္တမြားညို–မြကျောက် – အဆင်းရှိသော။ ကာဠေဥပ သမာနော ဣန္ဒနီလမဏိဝဏ္ဏော အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၁။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။)

ဣန္ဒနီလမယ (တိ) [ဣန္ဒနီလ+မယ] ပတ္တမြားညို –မြကျောက်–ဖြင့် ပြီးသော။ သာ ဣန္ဒနီလမယာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၁။)

ဣန္ဒတ္တိ (ကြိ) ဣန္ဒတိ-ကြည့်။

ဣန္ဒပဋိမာ (ထီ) [ဣန္ဒ + ပဋိမာ] သိကြား ရုပ်တု။ ဝဇိရဟတ္ထာ ဣန္ဒပဋိမာယော ဌပေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၁။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၅၇။)

ဣန္ဒပတ္ထ (န) [ဣန္ဒ+ပတ္ထ၊ ခုန်၊ဋီ။၂၀၁-၌ ဣန္ဒပတ္တ-ဟု သဒ္ဒါသဒ္ဒဘေဒ်ဖြင့်ပြ၍ တောင် ပေါက် ခုန်၊သျ-၌ ဣန္ဒပတ္တ-ဟု အသဒ္ဒါသ ဒ္ဒဘေဒ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်၏။ (ဣန္ဒြပြဿ-သံ၊] ဣန္ဒပတ္ထမြို့၊ ရင်းမြို့နေရာ၌ ယခုအခါ ဒေလီ မြို့တည်ရှိ၏။ ဣန္ဒပတ္တေ ပုရုတ္တမေ (စရိယာ။ ၃၈၇)တိ ဣန္ဒပတ္ထနာမကေ ကုရုရဋ္ဌဿ ပုရ- ဝရေ ဥတ္တမနဂရေ။ စရိယာ။၃၆။ (–ဇာ၊ ၂။ ၂၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။)အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဣန္ဒပတ္ထနဂရ (န) [ဣန္ဒပတ္ထ+နဂရ] ဣန္ဒပတ္ထ- မြို့။ ကုရုတိုင်း၌ တည်ရှိ၍ ဓနဥ္စယ ကောရဗျမင်း အုပ်စိုးခဲ့၏။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၇၉။ ရင်းမြို့သည် ခုနစ်ယူဇနာရှိသည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၈၊၅၂၄။ အတီတေ ကုရုရဋ္ဌေ ဣန္ဒပတ္ထနဂရေ ဓနဥ္စယေ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁။ ဣန္ဒပတ္ထ-လည်း ကြည့်။

ဣန္ဒပတ္ထပုရ (န) [ဣန္ဒပတ္ထ+ပုရ] ဣန္ဒပတ္ထပြည်၊ ဣန္ဒပတ္ထမြို့တော်။ ဝါသိသုစိသရဋ္ဌာပိ၊ ဣန္ဒ- ပတ္ထပုရေ တဒါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၈၄။

ဣန္ဒပုရ (န) [ဣန္ဒ+ပုရ] သိကြားမင်း၏မြို့ တော်၊ သုဒဿနမြို့တော်။ ဣန္ဒပုရံ ယထာ (ဝိမာန။၅၁)တိ သုဒဿနနဂရံ ဝိယ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၄၆။

ဣန္ဒပုရောဟိတ (တိ) [ဣန္ဒ + ပုရောဟိတ] သိကြားမင်း ဟူသော – ရှေ့သွား ခေါင်း ဆောင်–ပုရောဟိတ်–ရှိသော။ ဣန္ဒပုရော- ဟိတော (ဇာ၊၂။၂၀၃)တိ ဣန္ဒံ ပုရော- ဟိတံ ပုရေစာရိကံ ကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၅၉။

ဣန္ဒဘဝန (န) [ဣန္ဒ+ဘဝန] သိကြားမင်း ၏–ဘုံ–ဗိမာန်။ ဘဂဝါ ဝိသုဒ္ဓသဒ္ဒေါ.... ဣန္ဒဘဝနေ စ ဗြဟ္မဘဝနေ စ ဒေဝဘဝနေ စ။ မဟာနိ။၃၅၅။ (–မိလိန္ဒ။၂၇၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၉၅။)

ဣန္ဒယဝ (ပု) [ဣန္ဒ+ယဝ] လက်ထုတ်သီး။ ဣန္ဒ- ယဝေါ ဖလေ တဿ။ ခုန်။၅၇၂။ (–ခုန်၊ ဋီ။၅၇၄။)

ဣန္ဒလဋ္ဌိ (ထီ) [ဣန္ဒ+လဋ္ဌိ] သက်တံရေး၊ သက်တန့်။ ဣန္ဒလဋ္ဌိဝ အာကာသေ။ အပ၊ ၁။၃၇။ အာကာသေ ဣန္ဒလဋ္ဌိဝ ဣန္ဒဓနု- ကွဝ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ (–အပ၊၁။၂၈၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။)

ဣန္ဒလိင်္ဂ (န) [ဣန္ဒ + လိင်္ဂ] အစိုးရသောကံ (ဣန္ဒ)ကို– သိစေတတ်–သိကြောင်းဖြစ်– သော(တရား)။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဣန္ဒလိင်္ဂဋ္ဌ (ပု) [ဣန္ဒလိင်္ဂ+အတ္ထ] (၁) အစိုးရ သောကံ ဣန္ဒ)ကို–သိစေတတ်–သိကြောင်း ဖြစ်– သောတရား၏ အနက်သဘော။ (၂) အစိုးရသော ကံ (ဣန္ဒ) ကို – သိစေတတ်

-၏သိဝကြောင်းဖြစ်–သော၏အနက် သဘော။ လိင်္ဂေတိ ဂမေတိ ဉာပေတီတိ လိင်္ဂံ....လက္ခဏသ လိင်္ဂံ လက္ခဏလိင်္ဂံ၊လက္ခဏလိင်္ဂဿ အတ္တော တံသဘာဝေါ လက္ခဏလိင်္ဂတ္တော။ လက္ခဏလိင်္ဂမေဝ ဝါ လက္ခဏိယသဒ္ဒဿ အတ္တော လက္ခဏလိင်္ဂတ္တော။ မူလဋီ၊၂။၇၈-၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၈၅-၆။ လက္ခဏိ-ယ-လည်း ကြည့်။

လက္ခဏဝဇိရ (န) [လက္ခဏ+ဝဇိရ] သိကြားမင်း၏ ဝရဇိန်လက်နက်။ တံ ယေဝ ဉာဏံ လက္ခဏဝဇိရံ ဝိယ ဝိသယေသု အပ္ပဋိဟတတ္တာ အနာဝ-ရဏဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၆။)

လက္ခဏဝဏ္ဏ (ပု) [လက္ခဏ+ဝဏ္ဏ] သိကြားမင်း၏–အဆင်း–သဏ္ဌာန်။ လက္ခဏဝဏ္ဏံ ဝါ ဒဿေတိ။ ပဋိသံ။၃၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅။ လက္ခဏဝဏ္ဏန္တိ သက္ကသဏ္ဌာနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ။၂။၂၇၆။

လက္ခဏဝတ (ပု၊န) [လက္ခဏ+ဝတ] သိကြားမင်း၏ အကျင့်။ လက္ခဏဝတံ ဝါ ဗြဟ္မဝတံ ဝါ အာ-ဒါယ သမာဒါယ။ မဟာနိ။၂၄၀။

လက္ခဏဝတိက (တိ) [လက္ခဏဝတ+ဣက] သိကြားမင်း၏အကျင့်ရှိသော၊သူ။ လက္ခဏဝတိကာနံ လက္ခဏော ဒေဝတာ။ စူဠနိ။၄၉။ (–မဟာနိ။၆၈။)

လက္ခဏဝါရုဏီ (ထီ) [လက္ခဏ+ဝါရုဏီ] ဖရဲခါး၊ ကျီးအာ။ လက္ခဏဿ သက္ကဿ ဝါရုဏီ သုရာ လက္ခဏ-ဝါရုဏီ။ ဓာန်ဋီ။၅၉၇။ (–ဓာန်။၅၉၇။)

လက္ခဏဝါရုဏီရုက္ခ (ပု) [လက္ခဏဝါရုဏီ+ရုက္ခ] လက္ခဏ-ဝါရုဏီမည်သောသစ်ပင်။ ကော် လက္ခဏဝါရုဏီ-ရုက္ခံ ဝေါရပဂါမ်ံ အဓိဋ္ဌာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈။

လက္ခဏဝိဿဋ္ဌ (တိ) [လက္ခဏ+ဝိဿဋ္ဌ] သိကြားမင်း ပစ်လွှတ်အပ်သော။ လက္ခဏဝိဿဋ္ဌံ ဝဇိရံ ဝိယ အပိရဠှနတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၉။

လက္ခဏသဂေါတ္တ (တိ) [လက္ခဏ+သမာန+ဂေါတ္တ။ နီတိ၊သုတ္တ။၇၄၅။] သိကြားမင်း–သိကြားမင်း၏ အနွယ်–နှင့်တူသော အနွယ်ရှိသော။ လက္ခဏသဂေါတ္တာ (ဇာ၊၂။၁၁၂)တိ ပုရိမဘဝေ လက္ခဏေန သမာနဂေါတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၀။ (–ထေရ။၂၈၆။ ဇာ၊၂။၃၂၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၆၈။)

လက္ခဏသတ္တု (ပု) [လက္ခဏ+သတ္တု] သိကြားမင်း၏ ရန်သူ။ အသုရ (သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၄။)ကြည့်။

လက္ခဏသဒိသ (တိ) [လက္ခဏ+သဒိသ] သိကြားမင်းနှင့် တူသော၊ ရုပ်ပုံ၊ သိကြားမင်း ရုပ်ပုံ။ အာကိဏ္ဏံ လက္ခဏသဒိသေဟိ၊ ဗျဂ္ဃေဟေဝ သုရက္ခိတံ။ ဇာ၊၂။၂၀၂။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၅၇-၈)

လက္ခဏသမ (တိ) [လက္ခဏ+သမ](၁) သိကြားမင်းနှင့်တူသော။ (ပု) (၂) လက္ခဏသမမည်သော စကြဝတေးမင်း။ (၁) အဿ လက္ခဏသမော ရာဇ၊ အစ္စန္တံ အဇရာမရော။ ဇာ၊၁။၁၉၃။ (ပု)(၂) ရာဇာ လက္ခဏသမော အဟု။ အပ၊၁။၂၀၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။

လက္ခဏသမာနဂေါတ္တ (တိ) [လက္ခဏ+သမာန+ဂေါတ္တ] (၁) သိကြားမင်း၏ အနွယ်နှင့် တူသော အနွယ်ရှိသော။ (ပု) (၂) လက္ခဏသမာနဂေါတ္တ အမည်ရသော ရသေ့။ (၁) ကောသိယ-ဂေါတ္တဘာဝေ လက္ခဏသဂေါတ္တ လက္ခဏသမာန-ဂေါတ္တ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ (ပု) (၂) လက္ခဏ-သမာနဂေါတ္တော နာမေကော တာပသော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆-၇။

လက္ခဏသမာနဘောဂ (တိ) [လက္ခဏ + သမာန+ ဘောဂ] သိကြားမင်း၏ စည်းစိမ်နှင့်တူသော စည်းစိမ်ရှိသောသူ။ ကိဥ္စာပိ တေ လက္ခဏသမာနဘောဂါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၄။

လက္ခဏသဟဗျတာ (ထီ) [လက္ခဏ + သဟဗျတာ] သိကြားမင်းနှင့်အတူတကွဖြစ်သည်၏အဖြစ်။ သမ္ဗေဝ တေ လက္ခဏသဟဗျတံ ဂတာ။ ဇာ၊၂။ ၁၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၀။

ဣန္ဒသာလ (ပု) [ဣန္ဒ+သာလ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၆၈။] နှံပဲပင် (နဘဲပင်)။ အမ္ဗာဋကာ ဣန္ဒသာလ-နတ္တိ ပါဋလီဘဒ္ဒ ကဏိကာရာဒီနိ ခန္ဓဗီဇာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ (–ရှင်း။၃၀။)

ဣန္ဒသာလဂုဟာ (ထီ) [ဣန္ဒသာလ+ဂုဟာ။] ဣန္ဒသာလလိုဏ်ဂူ၊ နှံပဲပင်ရှိရာလိုဏ်ဂူ။ ဝေဒိ-ယကေ ပဗ္ဗတေ ဣန္ဒသာလဂုဟာယံ။ ဒီ၊၂။ ၂၁၁။ ဣန္ဒသာလရုက္ခော စသော ဒွါရေ၊ တသ္မာ ဣန္ဒသာလဂုဟာတိ သင်္ချံ ဂတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ (– မိလိန္ဒ။၃၃၁။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၅။)

ဣန္ဒသာလရုက္ခ (ပု)[ဣန္ဒသာလ+ရုက္ခ] နှံပဲပင် (နဘဲပင်)။ဣန္ဒသာလရုက္ခော စသော ဒွါရေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၀။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၉၃။)

ဣန္ဒသိဋ္ဌ (တိ) [ဣန္ဒ+သိဋ္ဌ] (အစိုးရသော) ကံသည် – စီရင်အပ် – ဖြစ်စေအပ် – သော။ သဇ္ဇိတံ ဥပ္ပါဒိတန္တိ သိဋ္ဌံ၊ဣန္ဒေန သိဋ္ဌံ ဣန္ဒသိဋ္ဌံ။ မူလဋီ၊၂။၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၈၆။

ဣန္ဒသိဋ္ဌတ္တ (ပု) [ဣန္ဒသိဋ္ဌ+အတ္တ] (အစိုးရသော) ကံသည်– စီရင်အပ်–ဖြစ်စေအပ် –သော အနက်သဘော။ ဣန္ဒသိဋ္ဌတ္တော ဣန္ဒြိ-ယဋ္ဌော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ဂ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၂။ ဣန္ဒြိယ-လည်း ကြည့်။

ဣန္ဒာဝရိ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်]ဣန္ဒာဝရီမည်သော ဥပါသိကာမ။(နာရဒ မြတ်စွာဘုရား၏ အမြတ်ဆုံး အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော ဒါယိ-ကာမဖြစ်သည်)ဣန္ဒာဝရီ စ ဝဏ္ဏီ စ၊အဟေသုံ အဂ္ဂုပဋ္ဌိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၂။

ဣန္ဒာဝုဓ (ပု)[ဣန္ဒ+အာဝုဓ] သက်တန့်။ ဣန္ဒာ-ဝုဓံ ဣန္ဒဓနု။ ဓာန်။၄၉။ ဣန္ဒဿ အာဝုဓံ ဓနုံ စ ဣန္ဒာဝုဓံ၊ ဣန္ဒဓနု စ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၉။

ဣန္ဒာသနိ (ထီ) [ဣန္ဒ+အသနိ] သိကြားလက်နက်၊ မိုးကြိုးစက်။ ဣန္ဒာသနိ ဝိယ ပဗ္ဗတေ ကိလေသပဗ္ဗတေ စုဏ္ဏယမာနံ ယေဝ ဉာဏံ ပဝတ္တတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၈။

ဣန္ဒိခဂ္ဂဓရ (တိ) [ဣန္ဒိ+ခဂ္ဂ+ဓရ] ဤပုဒ်ကို နာရဒဇာတက အဋ္ဌကထာ နိဿယ၌ "ကြိမ်လုံး ထားသန်လျက်လည်း စွဲကိုင်ထသော" ဟု အနက်ပြန်ဆိုသည်။ သက္ကတ၌ ကွမ်မိုသဒ္ဒါ(ပါဠိ၌ ဣဋ္ဌိသဒ္ဒါ?)သည် နှစ်ဖက်သွားရှိသော လှံကို ဟောသည်ဖြစ်၍ ဣဋ္ဌိခဂ္ဂဓရာ ဟု ရှိသော (ဣ) မူပါဠိကို "နှစ်ဖက်သွားရှိသောလှံ, သန်လျက်ကို ကိုင်ဆောင်ကုန်သော" ဟု မြန်မာပြန်ဆိုရာ၏။တမနုယာယိ သု ဗဟဝေါ၊ ဣန္ဒိခဂ္ဂဓရာ (ဣန္ဒခဂ္ဂဓရာ။ သီ။ ဣဋ္ဌိခဂ္ဂဓရာ၊ဣ) ဗလီ။ ဇာ၊၂။၂၅၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၁၀၉။

ဣန္ဒီဝရ (ပု၊နှ) [(၁) ဣန္ဒ + ဤဝရ၊ (၂) ဣန္ဒိ+ဝရ၊ ဓာန်၊ဋီ။၅၅၂၊၆၈၈။] (ပု) (နှ)(၁)ငှပ်၊ငှပ်ပန်း။(နှ) (၂) ကြာညို။ဣန္ဒီ-ဝရံ မတံ နီလု–ပ္ပလေ ဥဒ္ဒါလပါဒပေ။ ဓာန်။ ၁၀၀၃။(ပု) (နှ) (၁)ရာဇရုက္ခော ကတမာလိ –န္ဒီဝရော ဗျာဓိဃာတကော။ ဓာန်။၅၅၂။ အသိ တာလာဝ တိဋ္ဌန္တိ၊ သေဋ္ဌာ ဣန္ဒီဝရာ ဗဟူ။ ဇာ၊၂။၃၄၅။ သေဋ္ဌာ ဣန္ဒီဝရာ ဗဟူတိ ဥဒ္ဒကပရိယန္တေ ဗဟူ သုဝဏ္ဏဣန္ဒီဝရာ မဋ္ဌိနာ ဆိန္ဒိတဗ္ဗာ ဟုတ္ဝာ ဌိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၄။ ဣ-န္ဒီဝရာနံ ဟတ္ထကံ အဟာမဒါသိ ။ ဝိမာန။၆၃။ ဣန္ဒီဝရာနံ ဟတ္ထကန္တိ ဥဒ္ဒါလကပုပ္ဖဟတ္ထံ ဝါတဃာတကပုပ္ဖကလာပံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၈၁။ (–အပ၊၁။၂၁၁၄၉။) (နှ) (၂) ဥပ္ပလံ ကုဝလယဉ္စ၊ နီလံ တွိန္ဒီဝရံ သိယာ။ ဓာန်။ ၆၈၈။

ဣန္ဒီဝရကလာပ (ပု) [ဣန္ဒီဝရ + ကလာပ] ငှပ်ပန်းစည်း။ ပိဏ္ဍစာရိကာ ဘိက္ခုံ ဒိသွာ ပသန္န-

စိတ္တာ ဣန္ဒီဝရကလာပံ အဒါသိ။ ဝိမာန၊၄။ ၁၇၉။

ဣန္ဒီဝရဒလပ္ပဘာ (တိ) [ဣန္ဒီဝရ+ဒလ+ပဘာ] ကြာညိုပွင့်ချပ်၏ အရောင်နှင့် တူသော အရောင်ရှိသော။ ဥပတိဋ္ဌံ သမာပန္နံ၊ ဣန္ဒီဝရဒလပ္ပဘံ။ အပ၊၂။၁၄။

ဣန္ဒီဝရပုပ္ဖ (န) [ဣန္ဒီဝရ+ပုပ္ဖ] ငှက်ရှောဝါပန်း။ ဣန္ဒီဝရ ပုပ္ဖါဒီနံ ဂန္ဓော အစုမာသံ န ဆိဇ္ဇတိ။ ဇာ၊၄၊၇။၃၁၃။ (-အပ၊၄၊၁။၂၄၉)။

ဣန္ဒီဝရပုပ္ဖသာမ (တိ) [ဣန္ဒီဝရ+ပုပ္ဖ+သာမာ] ကြာညိုပန်းကဲ့သို့ ညိုသောအဆင်းရှိသော၊ သူ။ ပုတ္တာနိ ဣန္ဒီဝရပုပ္ဖသာမေ။ ဇာ၊၂။ ၂၈၉။ ဇာ၊၄၊၇။၁၉၃။

ဣန္ဒီဝရီ (ထီ) [ဣန္ဒီ+ဝရ+အ+ဤ] ကြာညို။ (ထောမနိဓိ-၌မူ "သတမူလီ=ကြံသွတ်၊ ရှင်းမတက်"ဟု ဖွင့်၏)အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဣန္ဒီဝရီသာမ (တိ)[ဣန္ဒီဝရီ+သမ။ ဆန္ဒာနုရက္ခဏ အကျိုးငှါ သဉ္ဉ အကို ဒီဃပြု] ကြာညိုပန်းအဆင်းနှင့် တူသော အဆင်းရှိသော။ ဣန္ဒီဝရီသာမ (ဇာ၊၁။၃၉၅)နှင့် ဣန္ဒီဝရီပုပ္ဖသမာနဝဏ္ဏံ။ ဇာ၊၄၊၅။၉၇။ ဣန္ဒီဝရီပုပ္ဖသမာနဝဏ္ဏန္တိ ဣန္ဒီယာ ဣန္ဒဿ ဝရိယာယ ဝရိတဗ္ဗာယ ပတ္ထိတဗ္ဗာယ ဣန္ဒီဝရီတိလဒ္ဓနာမာယ နီလုပ္ပလဿ ပုပ္ဖေန သမာနဝဏ္ဏံ၊ ဇာတ။ကာ (လက်ရေးမူ)

ဣန္ဒု (ပု) [ဣဒိ+ဥ] လ၊ လဗိမာန်။ ဣန္ဒု စန္ဒော စ နက္ခတ္တ-ရာဇာ သောမော နိသာကရော။ ဓာန်။၅၁။ ဣန္ဒတိ နက္ခတ္တာနံ ပရမိဿရိယံ ကရောတီတိ ဣန္ဒု။ ဓာန်၊ဋီ။၅၁။

ဣန္ဒူပမ (တိ) [ဣန္ဒု+ဥပမာ] သိကြားမင်း-ဥပမာရှိသော-နှင့် တူသော၊ သူ။ ဣန္ဒူပမော ဒေဝပုရေ ရမာမဟံ။ ဝိမာန။၉၄။

ဣန္ဒြိယ[1] (န) [(၁) ဣန္ဒ+ကိယ။နီတိ၊သုတ္တ။ ၇၆၃။ ဒကို ဒြပြု၊ နီတိ၊ သုတ္တ။ဂ၆။ (၂)ဣဒိ+ဏျ။ (၃) ဤသ+ဏျ=ဤသိယ၊ ထို့နောက် နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ဣန္ဒြိယဟု ပြီးသော နိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကပုဒ်ဟုရင်း ဣသ ရ အနက်ကို ဟောသော အနိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကဖြစ်သော ဣန္ဒြိယသဒ္ဒါဟုရင်း မဏိ၊ ၂။ ၂၅၈-၌ ဖွင့်၏] ဣန္ဒြေ။ (က) အစိုးရသောက် (ဣန္ဒ)ကို-သိစေတတ်- သိကြောင်းဖြစ်-သော တရား။ (ခ) အစိုးရသော (ဣန္ဒ)သည်-စီရင်-ဖြစ်စေ-အပ်သောတရား။ (ဂ) အစိုးရတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား (ဣန္ဒ)သည် ဟောကြားအပ်သောတရား။ (ဃ) အစိုးရတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား (ဣန္ဒ)သည် သိမြင်အပ်သောတရား။ (င) အစိုးရတော်မူသော မြတ်စွာဘုရား(ဣန္ဒ) သည် မှီဝဲအပ်-အာချံပြုအပ်, ဖြစ်ပွါးစေအပ်- သောတရား။ (စ)အစိုးရသော - အကြီးအကဲဖြစ်သော-တရား။ (ဆ) အလွန်အကဲ အစိုးရသည် အဖြစ်ကို ပြုတတ်သောတရား၊ (ဇ) အလွန်အကဲ အစိုးရသည် အဖြစ်ကို ပြုစေတတ်သော တရား။ (က) (ခ) အနက်တို့၌ ကံကြောင့်ဖြစ်သော ဣန္ဒြေဘို့ကိုသာ ယူရသည်၊ ကျန်အနက်များ၌ကား ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါးလုံးကို ယူရသည်။

ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါးကို အဘိ၊ ဝိ။၁၂၈။ ယမက၊ ၃။၇၃။ အဘိ၊ပု။၁၁၂။ ပဋိသံ။၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၂၂-တို့ကြည့်။ သုတ္တန်ပါဠိတို့တွင် အချို့သုတ်၌ ဣန္ဒြေ ၁-ပါး (ပညိန္ဒြေ)သာ ဟောတော်မူ၏။ အချို့သုတ်၌ ဣန္ဒြေ ၂-ပါး (ပညိန္ဒြေ, သမာဓိန္ဒြေ) သာ ဟောတော်မူ၏။ သံ၊၃။၁၉၅။ အချို့သုတ်၌ ဣန္ဒြေ ၃-ပါး (သံ၊၃။၁၇၉၊၁၈၀၊၁၉၇။ ဣတိဝုတ်။ ၂၃၁-ကြည့်) အချို့သုတ်၌ ဣန္ဒြေ ၄-ပါး(အံ၊ ၁။၄၅၉), အချို့သုတ်၌ ဣန္ဒြေ ၅-ပါး (ဒီ၊၃။ ၁၉၉။ သံ၊၃။၁၇၀၊ ၁၈၃-၄၊၁၉၁-ကြည့်),

အချိုသုတ်၌ ဣန္ဒြေ ၆-ပါး (သံ၊၃။၁၈၀-၂-ကြည့်) ဟောတော်မူသည်။ ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါးကို အစဉ်အတိုင်း ဟောသော သုတ်ကား မရှိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ မူလဋီ၊၂။၇၈-ကြည့်။ သံ၊၃။၁၇၉-၌ ဟောတော်မူသော ဣတ္ထိန္ဒြေ, ပုရိသိန္ဒြေ, ဇီဝိတိန္ဒြေ-၃-မျိုးကို ဝဋ္ဋိန္ဒြေ (= ဝဋ္ဋ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဣန္ဒြေ)ဟု အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၃-၌ ဆိုသည်။ သံ၊၃။၁၈၀-၌ ဟောတော်မူသော အနညာတညဿာမီတိန္ဒြေ, အညိန္ဒြေ, အညာတာဝိန္ဒြေ— ၃-မျိုးကို လောကုတ္တရိန္ဒြေဟု သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၉-၌ ဆိုသည်။ ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါးနှင့် စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကို အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈-၉၊၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၂-၄-ကြည့်။ ဝိပ္ပသန္နာနိ ခေါ တေ အာဝုသော ဣန္ဒြိယာနိ။ ဝိ၊၃။၁၁။ မ၊၁။၂၂၇။ ဣန္ဒြိယာနံတိ မနစ္ဆဋ္ဌာနံ ဣန္ဒြိယာနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၄။ ဣန္ဒြိယာနဉ္စ သမတံ ပဋိဝိဇ္ဈ (ဝိ၊၃။၂၆၉။ အံ၊၃။၃၃၁)-တိ သဒ္ဓါဒီနံ ဣန္ဒြိယာနံ သမတံ သမဘာဝံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒွါရော (ဒီ၊၁။၅၉။ အံ၊၁၊၁၁၁)တိ မနစ္ဆဋ္ဌေသု ဣန္ဒြိယေသု ပိဟိတဒွါရော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ အံ၊ဋ္ဌ။၂။၈၃။ ဣန္ဒြိယေသု အသံဝုတံ။ ဓမ္မ။၁၄။ ဣန္ဒြိယေသူတိ စက္ခာဒီသု ဆသု ဣန္ဒြိယေသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။(— ဒီ၊၂။၁၅၅၊၂၀၃။ ဒီ၊၃။၁၉၉၊၂၃၃။ မ၊၁။၂၂၇။ မ၊၂။၁၂၄။ သံ၊၁။၄၂၈။ အံ၊၁။၃၄၉။ အဘိ၊ဓ။၁၅၊၂၆၁။ ဓမ္မ။၂၇။ သုတ္တနိ။၃၅၈။ ထေရ။ ၂၅၉၊၂၇၈၊၂၉၆၊၃၂၂။ နေတ္တိ။၁၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀၊၁၅၇၊၂၇၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၅။) (က) (ခ) ကမ္မသဉ္ဇနိတာနိ တာဝ ဣန္ဒြိယာနိ ကုသလာကုသလံ ကမ္မံ ဥလ္လိင်္ဂေန္တိ၊ တေန စ သိဋ္ဌာနီတိ ဣန္ဒလိင်္ဂဋ္ဌေန ဣန္ဒသိဋ္ဌဋ္ဌေန စ ဣန္ဒြိယာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁-၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၂။ (ဂ) (ဃ) (င) သဗ္ဗာနေဝ ပနေတာနိ ဘဂဝတာ ယထာဘူတတော ပကာသိတာနိ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါနိ စာတိ ဣန္ဒဒေသိတဋ္ဌေန ဣန္ဒဒိဋ္ဌဋ္ဌေန စ ဣန္ဒြိယာနိ၊ တေနေဝ ဘဂဝတာ မုနိန္ဒေန ကာနိစိ ဂေါစရာသေဝနာယ ကာနိစိ ဘာဝနာသေဝနာယ သေဝိတာနီတိ ဣန္ဒဇုဋ္ဌဋ္ဌေနာပိ ဣန္ဒြိယာနိ။ ၎င်း၌ မျှား၊ နီတိ၊ သုတ္တ။၇၆၃။ (စ) (ဆ)အပိ စ အာဓိပစ္စသင်္ခါတေန ဣဿရိယဋ္ဌေနာပိ ဧတာနိ ဣန္ဒြိယာနိ။ ၎င်းကျမ်းများ။ ဣဿရဋ္ဌေနာ-(ဝိဘာဝိနီ။၂၂၂)တိ ဣဿရသင်္ခါတေန အတ္ထေန, ဣဿရဘာဝေန ဝါ ဟေတုဘူတေန၊ ဧတေန ဣန္ဒြိယသဒ္ဒေါ ဣဿရတ္ထဝါစကော အနိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကောတိ ဒဿေတိ။ နိပ္ဖန္နပါဋိပဒိကောတိ ဝါ၊ ဤသတိ စက္ခုဝိညာဏာဒီနိ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တာပနဝသေန အဘိဘဝတီတိ ဤသိယံ၊ ဣတ္တရိ ဏျပစ္စယော၊ နိရုတ္တိနယေန ပန ဣန္ဒြိယန္တိ ဝုတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၂၅၈။ (ဆ)ဣမသ္မိံ ဣန္ဒန္တိ ပရမိဿရိယံ ကရောန္တိစ္စေဝ ဣန္ဒြိယာနိ။ မူလဋီ၊၂။၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၈၆။ အပိ စ ဣန္ဒန္တီတိ ဣန္ဒြိယာနိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။၇၆၃။ (ဇ) ဣန္ဒဿကာရာပနဋ္ဌေနာပိ ဝါ ဣန္ဒြိယာနိ နာမ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၂၅၈။

ဣန္ဒြိယ² (တိ) [ဣန္ဒြိယ+ဏ] ဣန္ဒြေနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သတ္တဝါ။ ဣန္ဒြိယလောက-ကြည့်။

ဣန္ဒြိယအသံဝရ (ပု) [ဣန္ဒြိယ+အသံဝရ] စက္ခုစသော ဣန္ဒြေခြောက်ပါး (တံခါးခြောက်ပေါက်)တို့ကို— မစောင့်စည်း — မပိတ်ဆို့ — မလုံခြုံစေ—ခြင်း။ ကော စာဟာရော တိဏ္ဏံ ဒုစ္စရိတာနံ၊ ဣန္ဒြိယအသံဝရောတိဿ ဝစနီယံ။ အံ၊၃။၃၄၆။ ဣန္ဒြိယသံဝရ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဣန္ဒြိယကထာ (ထီ) [ဣန္ဒြိယ+ကထာ] (၁) ဣန္ဒြေတို့ကိုဆိုရာ—စကားရပ်—အပိုင်းအခန်း၊

ဃာနိန္ဒြိယကထာ။ (က) အဘိဓမ္မပိဋက ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁၉·ဝဂ်၊ ၈·ကထာ။ အဘိ၊ က။ ၄၂၆·၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၀။ (ခ) ခုဒ္ဒကနိကာယ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိ၊ ၁·ဝဂ်၊ ၄·ကထာ၊ ပဋိသံ။ ၁၉၈၊ ၂၃၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၄။ (၂) ဃာနိန္ဒြေနှင့်စပ်သော စကား။ ဃာနိန္ဒြိယကထံ ဗလကထံ....ကထေတိ။ မဟာနိ။ ၃၇၆။

ဃာနိန္ဒြိယကိစ္စ (န) [ဃာနိန္ဒြိယ+ကိစ္စ] ဃာနိန္ဒြေတို့၏ ကိစ္စ။ (ဃာနိန္ဒြေတို့၏ကိစ္စများကို အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၃–၄၊ ကြည့်) အတ္တနော အတ္တနော ဃာနိန္ဒြိယကိစ္စံ သာဓေန္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။ ၁၆၇။

ဃာနိန္ဒြိယကုသလ (တိ) [ဃာနိန္ဒြိယ+ကုသလ] ဃာနိန္ဒြေတို့၌ လိမ္မာသော၊သူ။ ဃာနိပါဒကုသလာ ဃာနိန္ဒြိယကုသလာ ဗလကုသလာ။ မဟာနိ။ ၅၂၊၅၅၊ ၂၅၃။

ဃာနိန္ဒြိယဂုတ္တ (တိ) [ဃာနိန္ဒြိယ+ဂုတ္တ] ဃာနိန္ဒြေကို စောင့်ရှောက်သော၊ စောင့်ရှောက်အပ်သော ဃာနိန္ဒြေရှိသော၊သူ။ ဃာနိန္ဒြိယဂုတ္တော နိပကော သတိမာ။ သံ၊၁။၁၅၆။

ဃာနိန္ဒြိယဂုတ္တိ (ထီ) [ဃာနိန္ဒြိယ+ဂုတ္တိ] ဃာနိန္ဒြေတို့ကို စောင့်ထိန်းခြင်း။ ဃာနိန္ဒြိယဂုတ္တိ သန္တုဋ္ဌိ၊ ပါတိမောက္ခေ စ သံဝရော။ ဓမ္မ။၆၇။ ဃာနိန္ဒြိယဂုတ္တိတိ ဃာနိန္ဒြိယသံဝရော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၆။

ဃာနိန္ဒြိယစရိယာ (ထီ) [ဃာနိန္ဒြိယ+စရိယာ] ဃာနိန္ဒြေတို့၏ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ သဟဇဝနာယ ဃာနိန္ဒြိယစရိယာယ ပဋိပန္နသ္သ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၀။

ဃာနိန္ဒြိယဇာတက (န) [ဃာနိန္ဒြိယ+ဇာတက] ဃာနိန္ဒြိယဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယဇာတကပါဠိ၊ ၈·နိပါတ်၊ ၇·ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၃၈၊၄၄၅။

ဃာနိန္ဒြိယဋ္ဌ (ပု) [ဃာနိန္ဒြိယ+အတ္ထ] ဃာနိန္ဒြိယသဒ္ဒါ၏ အနက်သဘော။ ဃာနလိင်္ဂဋ္ဌော ဃာနိန္ဒြိယဋ္ဌော.... ဃာနဒေသိဋ္ဌော ဃာနိန္ဒြိယဋ္ဌော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၂၂။

ဃာနိန္ဒြိယဋ္ဌက (တိ) [ဃာနိန္ဒြိယ+အဋ္ဌက] ဃာနိန္ဒြေရှစ်ပါးအပေါင်း။ ဃာနိန္ဒြိယဋ္ဌကေ ဥပေက္ခိန္ဒြိယံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။

ဃာနိန္ဒြိယဋ္ဌသမ္ဘဝ (ပု) [ဃာနိန္ဒြိယ+အတ္ထ+သမ္ဘဝ] ဃာနိန္ဒြိယ အနက်သဘော၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ အညာတာဝိန္ဒြိယ (ဃာတိဝုဘ်၊ဋ္ဌ။၁၉၈)ကြည့်။

ဃာနိန္ဒြိယဒမ (ပု) [ဃာနိန္ဒြိယ+ဒမ] ဃာနိန္ဒြေတို့ကို–ဆုံးမခြင်း–စောင့်စည်းခြင်း။ ဃာနိန္ဒြိယဒမေန ဥပေတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၅။ ဃာနိန္ဒြိယဒမေနာတိ တတော ဝေ အရိယေန ဃာနိန္ဒြိယသံဝရေန ဥပဂတော။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၁။ ဒမ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃) လည်း ကြည့်။

ဃာနိန္ဒြိယဒမန (န) [ဃာနိန္ဒြိယ+ဒမန] ဃာနိန္ဒြိယဒမနှင့် အနက်တူ။ ဒမ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၄၃၇။) သံယမ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄၇) ကြည့်။

ဃာနိန္ဒြိယဒမနပဋိပဒါ (ထီ) [ဃာနိန္ဒြိယဒမန+ပဋိပဒါ] ဃာနိန္ဒြေတို့ကို ဆုံးမခြင်းအကျင့်။ ဒမ၊ (အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊၃၄၅) ကြည့်။

ဃာနိန္ဒြိယဒေသနာ (ထီ) [ဃာနိန္ဒြိယ+ဒေသနာ] ဃာနိန္ဒြေတို့ကို ဟောကြားခြင်း။ ခန္ဓာယတန-ဒေသနာ သဠာယတနဒေသနာ၊ ဃာနိန္ဒြိယဒေသနာ ဝိတ္ထာရဒေသနာ။ မူလဋီ၊ ၂။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၁၇၉။ (–အနုဋီ၊၃၊ ၂၁၅။)

ဃာနိန္ဒြိယဓမ္မ (ပု) [ဃာနိန္ဒြိယ+ဓမ္မ] ဃာနိန္ဒြေတရား။ တေ ဝေ အဋ္ဌ ဃာနိန္ဒြိယဓမ္မာ၊ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၄၁။ သောဠသိန္ဒြိယဓမ္မာ စ။ သင်္ဂဟ။၄၉။

ဃာနိန္ဒြိယဝိရ (တိ) [ဃာနိန္ဒြိယ+ဝိရ] ဃာနိန္ဒြေတို့၌–ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေသော–ပညာရှိသော၊ သူ။ အပိစ ခန္ဓဝိရော....ဃာနိန္ဒြိယဝိရော။ မဟာနိ။ ၃၄။

ဣန္ဒြိယနာနတ္တ (န) [ဣန္ဒြိယ+နာနတ္တ] ဣန္ဒြေ တို့၏ ထူးသည်၏အဖြစ်၊ ဣန္ဒြေထူးခြားခြင်း။ ဣန္ဒြိယနာနတ္တေန ဥဂ္ဃဋိတညူ ပုဂ္ဂလော.... ဟောတိ၊ ပေဋကော။ ၁၁၃။ ဣန္ဒြိယဝေမတ္တတာ-လည်း ကြည့်။

ဣန္ဒြိယနိယမ (ပု)[ဣန္ဒြိယ+နိယမ] ဣန္ဒြေတို့ကို သတ်မှတ်ခြင်း။ ဝိပဿနာနိယမေန ဣန္ဒြိယနိယမေန စ ဝုတ္တာ တယော ပုဂ္ဂလာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၃။

ဣန္ဒြိယန္တရ (တိ) [ဣန္ဒြိယ+အန္တရ] (၁) ဣန္ဒြေ အထူး။ (၂) ဣန္ဒြေ။ ခန္ဓန္တရံ အာယတနန္တရံ ဓာတွန္တရံ ဣန္ဒြိယန္တရံ...ဝိဘဇေန္တော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂။ ခန္ဓန္တရ (မူလဋီ၊ ၁။၁၈) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဣန္ဒြိယပစ္စယ (ပု) [ဣန္ဒြိယ+ပစ္စယ] အကြီးအကဲ အဖြစ်ဖြင့်–အစိုးရသည်၏အဖြစ်ဖြင့်–ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ ဣန္ဒြိယပစ္စည်း။ (ဣတ္ထိန္ဒြေ, ပုရိသိန္ဒြေ·ကြဉ်သော ဣန္ဒြေ ၂၀-ဟူသော ပစ္စည်း အကြောင်းတရား။ ထိုဣန္ဒြေ ၂၀-တို့တွင် စက္ခုန္ဒြေစသောငါးပါးသည် နာမ်တရားတို့အားသာ ကျေးဇူးပြု၍ ကြွင်းသော ဣန္ဒြေတို့သည် ရုပ်,နာမ် ၂·ပါးစုံအား ကျေးဇူးပြုသည်။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၃၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၇၀·ကြည့်။ သင်္ဂဟ။၅၆·လည်းကြည့်။) ဣန္ဒြိယပစ္စယောတိ–စက္ခုန္ဒြိယံ စက္ခုဝိညာဏဓာတုယာ တံသမ္ပယုတ္တကာနဉ္စ ဓမ္မာနံ ဣန္ဒြိယပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။၇။

ဣန္ဒြိယပစ္စယာလာဘ (ပု) [ဣန္ဒြိယပစ္စယ+အလာဘ] ဣန္ဒြိယပစ္စည်းကို မရခြင်း။ ဣန္ဒြိယပစ္စယာလာဘော ဇီဝိတိန္ဒြိယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊ ၃။၂၁၅။ (–အနုဋီ၊ ၃။၂၈၈)။

ဣန္ဒြိယပဉ္စက (တိ) [ဣန္ဒြိယ+ပဉ္စက] ဣန္ဒြေငါး ပါးအပေါင်း။ ဣန္ဒြိယသင်္ဂဟိတတ္တာ ဣန္ဒြိယပဉ္စကာဝသေန။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၇၇။

ဣန္ဒြိယပညတ္တိ (ထီ) [ဣန္ဒြိယ+ပညတ္တိ] ဣန္ဒြေ တို့ကို–ဣန္ဒြေတို့ ဟု–ပညတ်ခြင်း–ဖော်ပြခြင်း–ထားခြင်း၊ ဣန္ဒြိယပညတ်။ ကိတ္တာဝတာ ဣန္ဒြိယာနံ ဣန္ဒြိယပညတ္တိ၊ အဘိ၊ ပု။၁၀၂။ (–အဘိ၊ က။၂၃၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၂၅။)

ဣန္ဒြိယပရိပါက (ပု) [ဣန္ဒြိယ+ပရိပါက](က) (သဒ္ဓါစသော) ဣန္ဒြေတို့၏ ရင့်ကျက်ခြင်း။ (ခ) (စက္ခုစသော) ဣန္ဒြေတို့၏ ရင့်ရော်ခြင်း၊ အိုခြင်း။ (က) ဣန္ဒြိယပရိပါကံ အာဂမယမာနော (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၅)တိ သဒ္ဓါဒိဣန္ဒြိယာနံ ဝိမုတ္တိပရိပါစနဘာဝေန ပရိပက္ကံ ပဋိမာနေန္တော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၀၅။ (–စူဋ္ဌ·နိ။၁၇၂။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၈။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၅၂။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၈။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၇။) (ခ) အာယုနော သံဟာနိ ဣန္ဒြိယာနံ ပရိပါကောတိ.... အာယုက္ခယစက္ခွာဒိဣန္ဒြိယပရိပါကသညိတာယ ပကတိယာ ဒီပိတာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၀။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၃၆၄။

ဣန္ဒြိယပရောပရိယ (န) [ဣန္ဒြိယ+ပရောပရိယ (=ပရောပရ+ဏျ)]ဣန္ဒြေတို့၏ မြတ်သည်၏အဖြစ်, ယုတ်သည်၏အဖြစ်၊ ဣန္ဒြေအမြတ်အယုတ်၊ ဣန္ဒြေတိုးပွါးခြင်း,ယုတ်လျော့ခြင်း။ အောက်ပုဒ်–ကြည့်။

ဣန္ဒြိယပရောပရိယဉာဏ (န) [ဣန္ဒြိယပရောပရိယ+ဉာဏ] ဣန္ဒြေအမြတ်အယုတ်–ဣန္ဒြေ တိုးပွါးခြင်း ယုတ်လျော့ခြင်း–ကို သိသော ဉာဏ်၊ ဣန္ဒြိယပရောပရိယဉာဏ်။ ပုရိသပုဂ္ဂလပရောပရိယဉာဏံ ဝုစ္စတိ ပုရိသပုဂ္ဂလာနံ တိက္ခမုဒုဝသေန ဣန္ဒြိယပရောပရိယဉာဏံ၊ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၁၄။

ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တ (န) [ဣန္ဒြိယ+ပရောပရိယတ္တ] ဣန္ဒြိယပရောပရိယ–နှင့် အနက်တူ။ တထာဂတော ပရသတ္တာနံ ပရပုဂ္ဂလာနံ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တံ ယထာဘူတံ ပဇာ-

နာတိ။ မ၊ ၁။ ၁၀၀။ အံ၊ ၃။ ၂၈၃။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၂၉။ ပဋိသံ။ ၃၅၇။ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တန္တိ သဒ္ဓါဒီနံ ဣန္ဒြိယာနံ ပရဘာဝဉ္စ အပရဘာဝဉ္စ ဝုဍ္ဎိဉ္စ ဟာနိဉ္စာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၂၂။ (—သံ၊ ၃။ ၂၆၆။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ (န) [ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တ+ဉာဏ] (ဝေနေယျသတ္တဝါတို့၏ သဒ္ဓါအစရှိသောငါးပါးသော) ဣန္ဒြေအမြတ် အယုတ်— ဣန္ဒြေတိုးပွါးခြင်း ယုတ်လျော့ခြင်း— ဣန္ဒြေအနုအရင့်—ကို သိသောဉာဏ်။ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ (ပဋိသံ။ ၃။ စူဠနိ။ ၁၆၅) န္တိ....ပရာနိ စ အပရာနိ စ ပရာပရာနီတိ ဝုတ္တမ္ပိ သန္ဓိဝသေန ရေကာရံ ကတွာ ပရောပရာနီတိ ဝုစ္စတိ၊ ပရောပရာနံ ဘာဝေါ ပရောပရိယံ၊ ပရောပရိယမေဝ ပရောပရိယတ္တံ၊ ဝေနေယျသတ္တာနံ သဒ္ဓါဒီနံ ပဉ္စန္နံ ဣန္ဒြိယာနံ ပရောပရိယတ္တံ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တံ၊ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တေ ဉာဏံ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏံ၊ ဣန္ဒြိယာနံ ဥတ္တမာနုတ္တမဘာဝဉာဏန္တိ အတ္ထော။ ဣန္ဒြိယဝရောဝရိယတ္တဉာဏန္တိပိ ပါဌော၊ ဝရာနိ စ အဝရိယာနိ စ ဝရောဝရိယာနိ၊ ဝရောဝရိယာနံ ဘာဝေါ ဝရောဝရိယတ္တန္တိ ယောဇေတဗ္ဗံ။ အဝရိယာနီတိ စ န ဥတ္တမာနီတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ ပရာနိ ဩပရာနိ စ ပရောပရာနိ။ တေသံ ဘာဝေါ ပရောပရိယန္တိ ယောဇေတဗ္ဗံ၊ ဩပရာနီတိ စ ဩရာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ လာမကာနီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၃။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၄၇-၉။ (ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၅၉။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၂၂၀-ဘို့၌ ပရသဒ္ဒါ အဓိက အနက်ရှိ၏-ဟု ဆိုကြသည်)

ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တသုတ္တ (န) [ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တ+သုတ္တ] ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယမဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၈-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ သံ၊ ၃။ ၂၆၆။

ဣန္ဒြိယပါဋဝ (န) [ဣန္ဒြိယ+ပါဋဝ] ဣန္ဒြေတို့၏ ထက်သည်၏အဖြစ်။ တိက္ခပညဿ ဣန္ဒြိယပါဋဝေန သံခိတ္တရုစိဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၄၃၂။

ဣန္ဒြိယပုစ္ဆာ (ထီ) [ဣန္ဒြိယ+ပုစ္ဆာ] ဣန္ဒြေတို့ကို မေးခြင်း။ အပရာပိ တိဿော ပုစ္ဆာ ဣန္ဒြိယပုစ္ဆာ ဗလပုစ္ဆာ ဗောဇ္ဈင်္ဂပုစ္ဆာ။ မဟာနိ။ ၂၆၄။

ဣန္ဒြိယပ္ပတ္တ (တိ) [ဣန္ဒြိယ+ပတ္တ] ဣန္ဒြေသို့ ရောက်သော။ သမာဓိဝီရိယာနိ ပန ဣန္ဒြိယပ္ပတ္တာနိ န ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၀။ (—မူလဋီ၊ ၁။ ၁၅၀။)

ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓ (တိ) [ဣန္ဒြိယ+ဗဒ္ဓ] ဣန္ဒြေနှင့်ဖွဲ့စပ်သော။ အတ္ထိ ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓေဝ ဒုက္ခန္တိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။ ၃၉၇။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၅၆။)

ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓကထာ (ထီ) [ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓ+ကထာ] ဣန္ဒြေနှင့်စပ်သော သုခ ဒုက္ခ စသည်ကို ပြဆိုရာဖြစ်သောစကား။ အဘိ၊ က။ ၃၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၅၆-၇။

ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓဓမ္မ (ပု) [ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓ+ဓမ္မ] ဣန္ဒြေနှင့်စပ်သောတရား။ အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ ဥဒ္ဒိဿ ပဝတ္တာ အဇ္ဈတ္တာ။ ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓဓမ္မာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂၊ ၁၀၆။

ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓရူပ (န) [ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓ+ရူပ] ဣန္ဒြေနှင့်စပ်သောရုပ်၊ ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓရုပ်။ ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓရူပဝသေန ပါဠိယံ ဟတ္ထဒုကနိဒ္ဒေသော ပဝတ္တော။ အနု၊ဋီ၊ ၂။ ၁၄။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၉၆။)

ဣန္ဒြိယဖလဝေမတ္တဉာဏ (န) [ဣန္ဒြိယ+ဖလ+ဝေမတ္တ+ဉာဏ] ဣန္ဒြေဖိုလ်တို့၏ ထူးခြားခြင်း၌ဖြစ်သောဉာဏ်။ တဿ အာယသ္မတော နတ္ထိ ဣန္ဒြိယဖလဝေမတ္တဉာဏံ။ ပေဋက။ ၂၂။

ဣန္ဒြိယဘာဝနာ (ထီ) [ဣန္ဒြိယ + ဘာဝနာ] ဣန္ဒြေဘို့ကို ပွါးများခြင်း။ (ဒွါရ ၆ ခြောက်ပါးတို့၌ အာရုံ ၆ ခြောက်ပါး ထင်လာသောအခါ ဣဋ္ဌာရုံ၌ နှစ်သက်ခြင်း, အနိဋ္ဌာရုံ၌ မနှစ်သက်ခြင်း, မဇ္ဈတ္တာရုံ၌ နှစ်သက်ခြင်း မနှစ်သက်ခြင်းဘို့ ဖြစ်တတ်၏၊ ထိုနှစ်သက်ခြင်း စသည်ကို သိ၍အောင်ဆင်ခြင်ကာ ဝိပဿနာပေက္ခာကို ဖြစ်စေခြင်းသည် ဣန္ဒြိယဘာဝနာ မည်၏။ မ၊၃။၃၄၈-၉။ ကြည့်။ စိတ်ကိုဘဝ်မကျခြင်း, ဖြစ်မှားခြင်း, တွေဝေခြင်း ဖြစ်ခွင့်မပေးမူ၍ သိမ်းဆည်းဆင်ခြင်ကာ ဝိပဿနာကို သခါရုပေက္ခာ တိုင်အောင် ရောက်စေခြင်းသည် ဣန္ဒြိယဘာဝနာ မည်၏။ မဋ္ဌ၊၄။၂၅၁။ မဋီ၊ ၃။၄၃၉-၄၄၀။ ကြည့်။ သဒ္ဓိန္ဒြေစသော ဣန္ဒြေ ငါးပါးကို ပွါးများခြင်းသည်လည်း ဣန္ဒြိယဘာဝနာမည်၏။ သဒ္ဓိန္ဒြေ စသည်ဘို့ကို သုံးပါးစီသော အခြင်းအရာအားဖြင့် သုတ်သင်စင်ကြယ်စေခြင်းသည်လည်း ၎င်းဣန္ဒြေတို့ကို ပွါးများခြင်း = ဣန္ဒြိယဘာဝနာ မည်၏။ အကျယ်ကို အံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၈၇-၈။ ပဋိသံ။၁၉၈-၉-ကြည့်) သာ မေ ဘဝိဿတိ ဣန္ဒြိယဘာဝနာ။ ဝိ၊၃။၃၀၁။ (—မ၊၃။၃၄၈။ ပဋိသံ။ ၂၀၀။)

ဣန္ဒြိယဘာဝနာကထာ (ထီ) [ဣန္ဒြိယဘာဝနာ+ကထာ] ဣန္ဒြိယဘာဝနာကို ဆိုရာဖြစ်သော စကား။ ဟန္ဒာဟံ ဣမိဿံ ပရိသတိ ဘိက္ခူသံသဿ ဣန္ဒြိယဘာဝနာကထံ ကာရေမိ။ မဋ္ဌ၊၄။၂၅၀။

ဣန္ဒြိယဘာဝနာနုယုတ္တ (တိ) [ဣန္ဒြိယဘာဝနာ+အနုယုတ္တ] ဣန္ဒြိယဘာဝနာကို အဖန်ဖန်အားထုတ်သော၊သူ။ အယံ ဟိ ဝိဓမာက္ခကော ဣန္ဒြိယဘာဝနာနုယုတ္တဿ ဝိမောက္ခသဗ္ဗာဝ-ဘော ဣန္ဒြိယကသာနုန္တရံ ကထိတာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။

ဣန္ဒြိယဘာဝနာသုတ္တ (န) [ဣန္ဒြိယဘာဝနာ+သုတ္တ] ဣန္ဒြိယဘာဝနာသုတ်။ မဇ္ဈိမနိကာယ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ မ၊၃။ ၃၄၇၊၃၅၂။

ဣန္ဒြိယဘူမိ (ထီ) [ဣန္ဒြိယ+ဘူမိ] ဣန္ဒြိယဘုံ၊ သဒ္ဓါစသောဣန္ဒြေတို့၏ဖြစ်ရာဌာန။ ဣန္ဒြိယဘူမိ(နေတ္တိ၊၃)တိ သဒ္ဓါဒီနံ ဝိမုတ္တိပရိပါစနိန္ဒြိယာနံ သမောသရဏဋ္ဌာနတ္တာ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၉။

ဣန္ဒြိယဘေဒ (ပု) [ဣန္ဒြိယ+ဘေဒ] ဣန္ဒြေတို့၏ အပြား။ ဣန္ဒြိယဘေဒေန တိက္ခိန္ဒြိယာ မဇ္ဈိမိန္ဒြိယာ မုဒိန္ဒြိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၈၅။

ဣန္ဒြိယမုဒုတာ (ထီ) [ဣန္ဒြိယ + မုဒု + တာ] ဣန္ဒြေတို့၏ နူးညံ့သည်၏အဖြစ်။ နစ ဣန္ဒြိယမုဒုတာ အဘဗ္ဗဘာဝကာရဏံ ဝမ္မော။ မူလဋီ၊ ၃။၉၈။

ဣန္ဒြိယယမက (န) [ဣန္ဒြိယ+ယမက] ဣန္ဒြိယယမိုက်။ ယမိုက်-၁၀-ကျမ်းတွင် ဒသမမြောက် နောက်ဆုံး ယမိုက်ကျမ်း။ ယမက၊၃။၇၃၊ ၃၃၁။ တံ မူလယမကံ.... ဣန္ဒြိယယမကန္တိ ဒသဝိဓေန ဝိဘတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။

ဣန္ဒြိယရူပ (န) [ဣန္ဒြိယ+ရူပ] ဣန္ဒြိယရုပ်။ (ပသာဒရုပ် ၅-ခု၊ ဘာဝရုပ် ၂-ခု၊ ဇီဝိတရုပ် ၁-ခု၊ ပေါင်း ၈-ခုကို ဣန္ဒြိယရုပ်ဟု ဆိုသည်) ပသာဒဘာဝဇီဝိတသင်္ခါတံ အဋ္ဌဝိဓမ္ပိ ဣန္ဒြိယရူပံ နာမ။ သင်္ဂဟ။၁၁၀။ ဣန္ဒြိယရူပေသု ယံ ယံ ပဋိသန္ဓိယံ လဗ္ဘတိ။ မူလဋီ၊၃။ ၂၀၉။ အနုဋီ၊၃။၂၈၁။

ဣန္ဒြိယလောက (ပု) [ဣန္ဒြိယ+လောက] ဣန္ဒြေနှင့် ပြည့်စုံသောသတ္တဝါအပေါင်း။ (က) (အာနေ-ဋ္ဌသမာဒိ များသည်အဖြစ်ကြောင့်)စင်ကြယ်သောဣန္ဒြေနှင့်ပြည့်စုံသောသတ္တဝါအပေါင်း၊ အရှုပါဝစရသတ္တဝါ။ (ခ)ဝိမုတ္တိ(မဂ်,ဖိုလ်)ကို

ရင့်ကျက်စေတတ်သော ဣန္ဒြေတို့နှင့် ပြည့်စုံသောသတ္တဝါအပေါင်း။ လောကော တိဝိဓော ကိလေသလောကော ဘာဝလောကော ဣန္ဒြိယလောကော။ နေတ္တိ၊၁၁၊၁၈။ အာနေဥ္စသမာဓိဗဟုလတာယ ဝိသဒိန္ဒြိယတ္တာ အရူပါဝစရသတ္တာ ဣန္ဒြိယလောကော။.... တတ္ထ ယေ ဝိမုတ္တိပရိပါစကေဟိ ဣန္ဒြိယေဟိ သမန္နာဂတာ သတ္တာ၊ သော ဣန္ဒြိယလောကောတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၆၃။ နိတိ၊ မ၁။၂၇၉။ ဣန္ဒြိယေန သမန္နာဂတောတိ ဣန္ဒြိယော၊ ဣန္ဒြိယော စ သော လောကော စာတိ ဣန္ဒြိယလောကော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၈၆။

ဣန္ဒြိယဝဂ္ဂ (ပု) [ဣန္ဒြိယ+ဝဂ္ဂ] ဣန္ဒြိယဝဂ်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ စတုက္ကနိပါတပါဠိ၊၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်။ အံ၊၁။၄၅၉၊၄၆၆။

ဣန္ဒြိယဝရောပရိယတ္တဉာဏ (နပ်) [ဣန္ဒြိယ + ဝရောပရိယတ္တ+ဉာဏ] ဣန္ဒြေအမြတ်အယုတ်ကို သိသောဉာဏ်။ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တဉာဏ-ကြည့်။

ဣန္ဒြိယဝဝတ္ထာန (နပ်) [ဣန္ဒြိယ+ဝဝတ္ထာန] စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့ကို ပိုင်းခြား မှတ်သားခြင်း။

ဣန္ဒြိယဝဝတ္ထာနလက္ခဏ (တိ) [ဣန္ဒြိယ+ဝဝတ္ထာန+လက္ခဏ] ဣန္ဒြေတို့ကို ပိုင်းခြား မှတ်သားခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ဣန္ဒြိယဝဝတ္ထာနလက္ခဏံ ဆဋ္ဌာယတနံ။ နေတ္တိ၊၂၅။ ဣန္ဒြိယဝဝတ္ထာနတ္တံ စက္ခာဒီနံ ဆန္နံ ဣန္ဒြိယာနံ ဝဝတ္ထိတဘာဝေါ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၉၃။

ဣန္ဒြိယဝသ (ပု) [ဣန္ဒြိယ+ဝသ] ဣန္ဒြေတို့၏ အလို။ ဣန္ဒြိယဝသံ ဂတောတိ ဥတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၀။

ဣန္ဒြိယဝသိက (တိ) [ဣန္ဒြိယဝသ+ဏိက] ဣန္ဒြေတို့၏အလိုသို့ လိုက်သော...။ သော ဝသပ္ပတ္တော ယောဗ္ဗနမနုပ္ပတ္တော ဣန္ဒြိယဝသိကော ဟုတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။

ဣန္ဒြိယဝိကာရ (ပု) [ဣန္ဒြိယ+ဝိကာရ] စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့၏ ဖောက်ပြန်ခြင်း။ ဣန္ဒြိယဝိကာရံ ဒိသွာ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၆၀။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၁။)

ဣန္ဒြိယဝိပ္ပကာရ (ပု) [ဣန္ဒြိယ+ဝိပ္ပကာရ] ဣန္ဒြေတို့ ဖောက်ပြန်ခြင်း။ တဿ ဣန္ဒြိယဝိပ္ပကာရံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀၇။

ဣန္ဒြိယဝိဘင်္ဂ (ပု) [ဣန္ဒြိယ + ဝိဘင်္ဂ] (၁) ဣန္ဒြေ ၂၂-ပါးတို့ကို အကျယ်ဝေဘန်ဟော ကြားရာဖြစ်သော ပါဠိတော်၊ ဣန္ဒြိယဝိဘင်း ပါဠိတော်။ အဘိဓမ္မပိဋက ဝိဘင်္ဂပါဠိ၊ ၅-ဝိဘင်း။ အဘိ၊ပိ။၁၂၈-၁၄၁။ (၂) ဣန္ဒြိယသံယုတ်ဟု ဆိုအပ်သော ဣန္ဒြိယဝိဘင်း။ (၁) ဣန္ဒြိယဝိဘင်္ဂေ ပန ဣန္ဒြိယာနံ.... ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၀။ (၂) ဣမသ္မိံ ဣန္ဒြိယဝိဘင်္ဂေ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃)တိ ဣမသ္မိံ ဣန္ဒြိယသံယုတ္တသညိတေ ဣန္ဒြိယဝိဘင်္ဂေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၇။ ဣန္ဒြိယသံယုတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဣန္ဒြိယဝိသယ (ပု) [ဣန္ဒြိယ+ဝိသယ] ဣန္ဒြေတို့၏အာရုံ။ သောပိ သုပါကဋဘာဝေန ဣန္ဒြိယဝိသယော ဝိယ ဟောတိ။ မဋီ၊၃။၂၂၀။ (—မူလဋီ၊၂။၃၃)။

ဣန္ဒြိယဝေကလ္လ (ပု) [ဣန္ဒြိယ+ဝေကလ္လ] ဣန္ဒြေတို့၏ ချို့တဲ့ခြင်း။ ဣန္ဒြိယဝေကလ္လံ န ပါပုဏာတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၈၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁၀။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၇၅။)

ဣန္ဒြိယဝေဂ (ပု) [ဣန္ဒြိယ+ဝေဂ] ဣန္ဒြေတို့၏-အဟုန်-အရှိန်။ ဝေဂါယိတ္ထဟာဏတ္တ (သံ၊ဋီ၊ ၂။၃၃၀) ကြည့်။

ဣန္ဒြိယဝေမတ္တ (နပ်) [ဣန္ဒြိယ+ဝေမတ္တ] ဣန္ဒြေတို့၏ ထူးခြားခြင်း။ ဣတိ ဣန္ဒြိယဝေမတ္တံ ဧတ္ထ ကာရဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။

ဣန္ဒြိယဝေမတ္တတာ (ထိ) [ဣန္ဒြိယဝေမတ္တ+တာ။] သဒ္ဓါစသော ဣန္ဒြေတို့၏ ထူးခြားသည်၏ အဖြစ်၊ ဣန္ဒြေအမြတ်အယုတ် ကွဲပြားခြင်း။ တတ္ထ ခေါ ပနေသာဟံ အာနန္ဒ ဣန္ဒြိယဝေမတ္တတံ ဝဒါမိ။ မ၊၂။၁၀၀။ ဣန္ဒြိယဝေမတ္တတံ ဝဒါမီတိ ဣန္ဒြိယနာနတ္တတံ ဝဒါမိ။ မဋ္ဌ၊ ၃။၁၀၃။ ဣန္ဒြိယပရောပရိယတ္တံ ဣန္ဒြိယဝေမတ္တတာ၊ တေနာဟ "ဣန္ဒြိယနာနတ္တတံ ဝဒါမီ"တိ။ မဋီ၊၃။၇၁။ (-မ၊၂။၁၁၆။ သံ၊ ၃။၁၇၆။ မဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ သံဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။ မဋီ၊ ၃။၇၇။ သံဋီ၊၂။၄၉၁။)

ဣန္ဒြိယသံယုတ္တ (န) [ဣန္ဒြိယ+သံယုတ္တ] ဣန္ဒြိယသံယုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ မဟာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၄-သံယုတ်။ သံ၊၃။၇၁၊၂၁၃။ ၎င်း ဣန္ဒြိယသံယုတ်ကို ဣန္ဒြိယဝိဘင်းဟုလည်း ဆိုသေးသည်။ ဣန္ဒြိယဝိဘင်-ကြည့်။

ဣန္ဒြိယသံဝရ (ပု) [ဣန္ဒြိယ+သံဝရ] ဣန္ဒြေတို့ကို စောင့်စည်းခြင်း၊ စက္ခုစသော ဣန္ဒြေ ခြောက်ပါး (တံခါးခြောက်ပေါက်)တို့ကို - ပိတ်ထားခြင်း-လုံခြုံစေခြင်း။ ဘိက္ခု ဣန္ဒြိယသံဝရာယ ပဋိပန္နော ဟောတိ။ ဒီ၊၂။၂၂၄။ ဣန္ဒြိယသံဝရာယာတိ ဣန္ဒြိယာနံ ပိဓာနာယ ဂုတ္တဒွါရတာယ သံဝုတဒွါရတာယာတိ အတ္ထော။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။စူဠနိ။၁၉၈။ ဣန္ဒြိယသံဝရ(ပဋိသံ။၃၇၈)န္တိ စက္ခာဒီနံ ဆန္နံ ဣန္ဒြိယာနံ ရာဂပဋိဃပ္ပဝေသံ အကတွာ သတိကဝါဋေန ဝါရဏံ ထကနံ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၂။ (-ဒီ၊၁။၆၆။ မ၊၁။၂၃၊၃၃၆။ မ၊၂။ ၉။ သံ၊၁။၅၂။ သံ၊၃။၆၆။ အံ၊၁။၅၃၁။ အံ၊၂။၄၇၂။ အံ၊၃။၃၄၇။ အဘိ၊ပု။၁၆၈။ စူဠနိ။၁၉၈။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ သံဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၊၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၂၄။ ဒီဋီ၊၂။၂၆၉။)

ဣန္ဒြိယသံဝရပါရိယန္တ (ပု) [ဣန္ဒြိယသံဝရ+ပါရိယန္တ] ဣန္ဒြေတို့ကို စောင့်စည်းခြင်း ဟူသော အပိုင်းအခြား။ စတ္တာရော ပရိယန္တာ သီလသံဝရပရိယန္တော ဣန္ဒြိယသံဝရပရိယန္တော။ မဟာနိ။၃၇၅။

ဣန္ဒြိယသံဝရဘေဒ (ပု) [ဣန္ဒြိယသံဝရ+ဘေဒ] ဣန္ဒြေတို့ကို စောင့်စည်းမှု၏ ပျက်စီးခြင်း။ ဣန္ဒြိယသံဝရဘေဒေါ (ဒီဋ္ဌ၊၃။၂၆၄)တိ ဣန္ဒြိယသံဝရဝိနာသော။ ဒီဋီ၊၃။၁၈၁။

ဣန္ဒြိယသံဝရဝိပန္န (တိ) [ဣန္ဒြိယသံဝရ+ဝိပန္န] ဣန္ဒြေစောင့်စည်းမှု ပျက်စီးသော။ ဣန္ဒြိယသံဝရ ဝိပန္နဿ ဟတူပနိသံ ဟောတိ သီလံ။ အံ၊၂။၃၁၆။

ဣန္ဒြိယသံဝရဝိရဟိတ (တိ) [ဣန္ဒြိယသံဝရ+ဝိရဟိတ] ဣန္ဒြေတို့ကို စောင့်စည်းခြင်းမှ ကင်းသော။ ယသ္မာ တံ ဣမေဟိ နဝေဟိ ဣန္ဒြိယသံဝရဝိရဟိတေဟိ ဘောဇနေ အမတ္တညူဟိ သဒ္ဓိံ ဝိစရသိ။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၆၁။

ဣန္ဒြိယသံဝရသံဝုတ (တိ) [ဣန္ဒြိယသံဝရ+သံဝုတ] ဣန္ဒြေတို့ကို စောင့်စည်းသောအားဖြင့် စောင့်ရှောက်သော။ ဣမေသဒ္ဒေါ သဗ္ဗာကာရတော ဣန္ဒြိယသံဝရသံဝုတဿ ပုဂ္ဂလဿ သန္နိဿယဘူတသာသနပရိဒီပနော။ မဋီ၊ ၁။၁၆၅။ အံဋီ၊၃။၁၂၄။

ဣန္ဒြိယသံဝရသမန္နာဂတ (တိ) [ဣန္ဒြိယသံဝရ+သမန္နာဂတ] ဣန္ဒြေတို့ကို စောင့်စည်းခြင်းဖြင့် ကောင်းစွာ ချီးမြှောက်အပ်သော။ ဣန္ဒြိယသံဝရသမန္နာဂတော သဒ္ဓါ သဒ္ဓါမူလာ စ သီလာဒယော မမ္မာ ဝိရုဟန္တိ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။

ဣန္ဒြိယသံဝရသမ္ပန္န (တိ) [ဣန္ဒြိယသံဝရ+သမ္ပန္န] ဣန္ဒြေတို့ကို စောင့်စည်းခြင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ ဣန္ဒြိယသံဝရသမ္ပန္နဿ ဥပနိသသမ္ပန္နံ ဟောတိ သီလံ။ အံ၊၂။၃၁၆၊၄၇၇။

ဣန္ဒြိယသံဝရသိဒ္ဓိ (ထီ) [ဣန္ဒြိယသံဝရ+သိဒ္ဓိ] ဣန္ဒြေတို့ကို စောင့်စည်းမှု၏ ပြီးပြည့်စုံခြင်း။ ဥပသမာဓိဋ္ဌာနပရိပူရဏေန ဣန္ဒြိယသံဝရသိဒ္ဓိ။ ဣတိဝုတ်-ဋ္ဌ။ ၁၃။

ဣန္ဒြိယသံဝရသီလ (နု) [ဣန္ဒြိယသံဝရ+သီလ] ဣန္ဒြေတို့ကို စောင့်စည်းခြင်းဟူသော အကျင့်သီလ။ ယံ ပန "သော စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ.... မနိန္ဒြိယေ သံဝရံ အာပဇ္ဇတီတိ" ဝုတ္တံ၊ ဣဒံ ဣန္ဒြိယသံဝရသီလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆။ (–မိလိန္ဒ။ ၃၂၀။ အဘိ-ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ ထေရ-ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ သင်္ဂဟ။၆၄။ ဝိဘာဝိနီ။၂၆၉။)

ဣန္ဒြိယသံဝရသုခ (နု) [ဣန္ဒြိယသံဝရ+သုခ] ဣန္ဒြေတို့ကို စောင့်စည်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ချမ်းသာ။ ဣန္ဒြိယသံဝရသုခံ ဟိ ဒိဋ္ဌာဒီသု ဒိဋ္ဌမတ္တာဒိဝသေန ပဝတ္တတာယ အဝိကိဏ္ဏံ ဟောတိ။ မ-ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ အံ-ဋ္ဌ၊ ၂။၃၈၂။ အဘိ-ဋ္ဌ၊၃။၉၂။

ဣန္ဒြိယသံဝရသုတ္တ (နု) [ဣန္ဒြိယသံဝရ+သုတ္တ] ဣန္ဒြိယသံဝရသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယဆက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ အံ၊၂။၃၁၆-၇။

ဣန္ဒြိယသန္နိဿယ (ပု) [ဣန္ဒြိယ+သန္နိဿယ] ဣန္ဒြေတို့ကို ကောင်းစွာမှီခြင်း။ သော စ ယထာဘူတာဝဗောဓော ဝိသေသတော ဣန္ဒြိယသန္နိဿယေနာတိ ဣန္ဒြိယဝိဘင်္ဂဒေသနာ။ အနုဋီ၊၂။၅။

ဣန္ဒြိယသမတာ (ထီ) [ဣန္ဒြိယ+သမ+တာ] ဣန္ဒြေတို့၏ ညီမျှသည်၏ အဖြစ်။ ဣန္ဒြိယံ သမာကာရေန ဝတ္တေန္တော ဣန္ဒြိယသမတံ ပဋိပါဒေန္တော နာမ ဟောတိ။ အံ-ဋီ၊၃။၁၇၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ-ဋီ၊၁။၁၅၂။) ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒန-လည်းကြည့်။

ဣန္ဒြိယသမတ္တ (နု) [ဣန္ဒြိယ + သမတ္တ] ဣန္ဒြေတို့၏ ညီမျှသည်၏ အဖြစ်။ သတိပိ ဣန္ဒြိယသမတ္တေ ဝီရိယသမတာယ စ .. သမာဓိပိ န သက္ကာ ပါကဋေတုံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၆၆။ (–မ-ဋီ၊၂။၂၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ-ဋီ၊၁။၁၈၃။)

ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒန (နု၊ထီ) [ဣန္ဒြိယသမတ္တ+ပဋိပါဒန] ဣန္ဒြေတို့၏ ညီမျှသည်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေခြင်း၊ သဒ္ဓိန္ဒြေစသော ဣန္ဒြေတို့ကို ညီမျှအောင် ပြုခြင်း။ (ဤ-ဣန္ဒြေတို့ကို ညီမျှအောင်ပြုခြင်းသည် ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင် ဖြစ်ကြောင်း- ၇-ပါး၌ရင်း သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်ဖြစ်ကြောင်း ၁၁-ပါး၌ရင်း ပါဝင်၏။ ဒီ-ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆၊၃၈၃။ မ-ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄၊၃၀၁။ သံ-ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃၊၁၉၉။ အံ-ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀၊၄၀၁။ အဘိ-ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃၊၂၇၁-ကြည့်။ အပ္ပနာကောသလ္လ ၁၁-ပါးတို့၌လည်း ပါဝင်၏။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၅-ကြည့်။ အဆုံးအားဖြင့် သဒ္ဓါနှင့် ပညာ, သမာဓိနှင့်ဝီရိယတို့ကို ညီမျှစေရ၏။ တခုထက်တခု မယုတ်မပိုစေရ၊ သတိကား ပိုသည်ဟူ၍ မရှိ။ ပြလတ္တံ့သော အဋ္ဌကထာတို့ကြည့်)။ ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနာ(ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ) နာမ သဒ္ဓါဒီနံ ဣန္ဒြိယာနံ သမဘာဝကရဏံ။ ဒီ-ဋ္ဌ၊ ။၃၇၇။ မ-ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ သံ-ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။ အံ-ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၁။ အဘိ-ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၅။

ဣန္ဒြိယသမုဒယ (ပု) [ဣန္ဒြိယ + သမုဒယ] ဣန္ဒြေတို့၏ဖြစ်ခြင်း။ ပဌမံ ဣန္ဒြိယသမုဒယာဒီနံ ပဘေဒဂဏနံ ပုစ္ဆိတွာ။ ပဋိသံ-ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၄။

ဣန္ဒြိယသမ္ပန္န (တိ) [ဣန္ဒြိယ + သမ္ပန္န] ဣန္ဒြေတို့နှင့်ပြည့်စုံသော။ (က) ယဉ်ကျေးသောဣန္ဒြေတို့နှင့်ပြည့်စုံသော။ (ခ) စက္ခုစသော ဣန္ဒြေ ခြောက်ပါးတို့ကို သုံးသပ်သောပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်သော သဒ္ဓါစသော ဣန္ဒြေတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ (ဂ) အနညာတညဿာမီတိန္ဒြေ စသော လောကုတ္တရာ ဣန္ဒြေသုံးပါး – ၎င်ကြွယ်သော သဒ္ဓါစသော

ဣန္ဒြေ-တို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ရှင်းဣန္ဒြေတို့နှင့် ပြည့်စုံရကား ငြိမ်သက် ယဉ်ကျေးသော စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ (ဃ) စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ ဣန္ဒြိယသမ္ပန္နော (သံ၊၄။၁၇၈) တိ ပရိပုဏ္ဏိန္ဒြိယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။ (-သံ၊ ဋီ၊၂။၄၉၃)။ (က) (ခ) ဣန္ဒြိယသမ္ပန္နော (သံ၊၂။၃၅၃) တိ ပရိပုဏ္ဏိန္ဒြိယော။ တတ္ထ ယေန ဆဣန္ဒြိယာနိ သမ္မသိတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တံ၊ သော ဘောဟိ နိဗ္ဗိသေဝနေဟိ ဣန္ဒြိယေဟိ သမန္နာဂတတ္တာ, စက္ခာဒီနိ ဝါ ဆဣန္ဒြိယာနိ သမ္မသန္တဿ ဥပ္ပန္နေဟိ သဒ္ဓါဒီဟိ ဣန္ဒြိယေဟိ သမန္နာဂတတ္တာ ပရိပုဏ္ဏိန္ဒြိယော နာမ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၄၇။ (ဂ) ဣန္ဒြိယသမ္ပန္နော (ဣတိဝုတ်။၂၃၂) တိ ယထာဝုတ္တေဟိ တီဟိ လောကုတ္တရိန္ဒြိယေဟိ သမန္နာဂတော၊ သုဒ္ဓေဟိပိ ဝါ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိလဒ္ဓေဟိ သဒ္ဓါဒီဟိ ဣန္ဒြိယေဟိ သမန္နာဂတော ပရိပုဏ္ဏော တတော ဧဝ စက္ခာဒီဟိ သဋ္ဌ၊ ဝူပသန္တေဟိ နိဗ္ဗိသေဝနေဟိ ဣန္ဒြိယေဟိ သမန္နာဂတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၉၊ (ဃ) သော ဣန္ဒြိယသမ္ပန္နော ဖုသတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၆။ ဣန္ဒြိယသမ္ပန္နောတိ စက္ခာဒီဟိ ဣန္ဒြိယေဟိ သမန္နာဂတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၉၄။

ဣန္ဒြိယသမ္ပန္နသုတ္တ (န) [ဣန္ဒြိယသမ္ပန္န+သုတ္တ] ဣန္ဒြိယသမ္ပန္နသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊၂။၃၅၃။

ဣန္ဒြိယသဟိတ (တိ) [ဣန္ဒြိယ + သဟိတ] ဣန္ဒြေနှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဣတ္ထိလိင်ဒါဒိနိ ဣန္ဒြိယသဟိတေ သရီရေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာနိ။ မူလဋီ၊၁၊၁၅၀၊

ဣန္ဒြိယသုတ္တ (န) [ဣန္ဒြိယ + သုတ္တ] ဣန္ဒြိယသုတ်။ (၁) သံယုတ္တနိကာယ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တ ပါဠိ၊ ၉-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်၊ သံ၊၂။၃၅၄။ (၂) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ စတုက္ကနိပါတ ပါဠိ၊ ၄-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊၁။ ၄၅၉။ (၃) ခုဒ္ဒကနိကာယ ဣတိဝုတ္တကပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၃၁-၂။

ဣန္ဒြိယဟေတုက (တိ) [ဣန္ဒြိယ+ဟေတု+က] ဣန္ဒြေလျှင် အကြောင်းရှိသော၊ ဣတ္ထိန္ဒြိယသဟိတေ စေ သန္တာနေ သမ္ဘာဝါ ဣတ္ထိရတ္တ စ အဘာဝါ ဣန္ဒြိယဟေတုကာနိ ဝုတ္တာနိ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၃။

ဣန္ဒြိယာဓိကဘာဝ (ပု) [ဣန္ဒြိယ+အဓိက+ဘာဝ] ဣန္ဒြေတို့၏ လွန်ကဲသည်၏အဖြစ်။ ပုန ဣန္ဒြိယာဓိကဘာဝေန ဘိဇ္ဇမာနာ ဒွိသဘာဝတ္တံ သဟာဿံ ဟောန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၄၆။

ဣန္ဒြိယာဓိဋ္ဌာန (န) [ဣန္ဒြိယ + အဓိဋ္ဌာန] ဣန္ဒြေတို့ကို ဆောက်တည်ခြင်း၊ ဣန္ဒြေတို့ကို-ဖြစ်စေခြင်း-ပွါးများခြင်း-မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ ဣန္ဒြိယာဓိဋ္ဌာန (နေတ္တိ။၁၀၃)န္တိ ဣန္ဒြိယာနံ ပဝတ္တနံ ဘာဝနာ သစ္ဆိကိရိယာ စ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀၆။

ဣန္ဒြိယာရက္ခာ (ထီ) [ဣန္ဒြိယ+အာရက္ခာ] ဣန္ဒြေတို့ကို စောင့်ထိန်းခြင်း။ ဣန္ဒြိယာရက္ခာ အတ္တဟိတပဋိပတ္တိယာဝ မူလံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ (-မ၊ဋီ၊၁။၆၁၃။သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။)

ဣန္ဒြိယူပသမ (ပု) [ဣန္ဒြိယ + ဥပသမ] စက္ခုစသော ဣန္ဒြေတို့၏ -ငြိမ်သက်ခြင်း- တည်ကြည်ခြင်း။ ဣန္ဒြိယူပသမေ ရတာ။ သံ၊၁။၄၅။ နေတ္တိ။၁၂၇။ ယေ ရတ္တိန္ဒိဝံ ဣန္ဒြိယူပသမေ ရတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ (-သံ၊ ဋီ၊၁။၁၄၅။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၀၃။)

ဣန္ဓန (န) [ဣန္ဓ (=ဣဓိ) + ယု။ ဣန္ဓတေ အဂ္ဂိ အနေနာတိ ဣန္ဓနံ။ ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟ။ ဧဓ + ယု။ ဧဓယတေတိ ဣန္ဓနံ၊ ဧဓ ဝုဒ္ဓိယံ၊

ယ။ သော ဋ္ဌ၊ ဗိန္ဒုဂမော။ သဒ္ဒ။ (–ဓာန်၊ ဋီ။၃၆)] ထင်း၊မီးစာ။ ဥပါဒါန် ပ.ထိန္ဒန်။ ဓာန်၊၃၆။ ဋ္ဌနံ ဥပါဒါယ အဂ္ဂိ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ (– ဝိဓာန၊ဋ္ဌ၊၃၁၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၅။)

ဋ္ဌနကွယ (ပု) [ဋ္ဌန+ခယ] မီးစာကုန်ခြင်း။ နိဗ္ဗန္တိ တေ ဇောတိဝိုဋ္ဌနကွယာ။ နေတ္တိ။၁၅၉။ (– နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၆၂။)

ဋ္ဌနုပါဒါန (တိ) [ဋ္ဌန + ဥပါဒါန] မီးစာဟူသော–စွဲရာ–စွဲလောင်ရာ–ရှိသော။ ဋ္ဌနုပါဒါနော အဂ္ဂိ ဝိယ ... လဒ္ဓိဝသေန ဝဒတိ။ မူလဋီ၊၃။၅၉။ (–အနုဋီ၊၃။၇၉)

ဋ္ဌဗ္ဗ¹ (တိ) [ဋ္ဌဘ + ဝ။ ဝ-နှင့် ဘ-ရှေ့နောက်ပြန်၊ ဝကို ဗ-ပြု။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၇၂၅။ ဋ္ဌ + ဘ။ သဒ္ဒ။ ဋ္ဌဘ + ယ။ ဝိ၊ ပိ၊ ဓာန်။ (ဋ္ဌဘျ – သံ)] (၁) (က) ကုံထံကြွယ်ဝသော သူ၊ သူကြွယ်။ (ခ) ဆင်၏ပယောဂကို ထိုက်သော၊ ဆင်နှင့်တူသော ပယောဂရှိသော၊ သူ။ ယုတ်ညံ့သော အိမ်ပိုင်ရှင်၊ အိမ်ရှင်ယုတ်၊ အမျိုးညံ့၊ ဇာတ်နိမ့်၊ သုဒ္ဒမျိုး၊ (ဆင်သည်စေခိုင်းသူ လူ၏ အလိုသို့ လိုက်ပါရသကဲ့သို့ မိမိအလိုကျမဖြစ်ရပဲ ဗြာဟ္မဏတို့၏ အလိုသို့ လိုက်ပါကာ ဗြာဟ္မဏတို့စကားကိုနားထောင်ကြရသော အမျိုးညံ့ အောက်တန်းစားများ, ဆင်လိုလူများဟု နှိမ့်ချပြောဆိုသော စကားဖြစ်သည်။ ဂဟပတိကာဟု ဖွင့်သော ဋ္ဌကထာတို့၌ ခတ္တိယနှင့်ဗြာဟ္မဏတို့မှ တပါးသော အိမ်နေသူလူများကို (အောက်တန်းစားလူများကို) ဂဟပတိကာ ဟု ဆိုသည်ဖြစ်ရာ၏။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၂ လည်းကြည့်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၅၀-၌ "ဋ္ဌဗ္ဗာ ကဏှာဟု ဆိုပြီး၍ ဗန္ဓုပါဒါပစ္စာဟု ဆိုရကား ဗြဟ္မာ၏ခြေဖမိုးမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော အညံ့စား ဝေဿများဟု ဆိုလိုကြောင်း" ဖွင့်ပြသည်။ သီလက္ခန္ဓဝဂ်ပါဠိတော် မြန်မာပြန် နှာ–၉၅ အောက်ခြေမှတ်ချက်လည်း ကြည့်) (ပု) (၂) ဆင်ထိန်း။ (၁) (က) ဋ္ဌဗ္ဗော တွမသိ တထာ ဓနီ။ ဓာန်။ ၇၂၅။ (–အမရကောသ။ ၂၁။၁၀)။ (ခ) ယေ စ ခေါ တေ ဘော ဂေါတမ မုဏ္ဍကာ သမဏကာ ဋ္ဌဗ္ဗာ ကဏှာ (ကိဏှာ) ဗန္ဓုပါဒါပစ္စာ။ ဒီ၊၁။၈၅။ ဋ္ဌဗ္ဗာတိ ဂဟပတိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ ဋ္ဌဘဿ ပယောဂေါ ဋ္ဌဘော ဥတ္တရပဒလောပေန၊ တံ ဋ္ဌဘံ အရဟန္တီတိ ဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၄၉။ ဋ္ဌဗ္ဗ (ဒီ၊၃။၆၇)တိ ဂဟပတိကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။ ဋ္ဌဗ္ဗောတိ သုဒ္ဒေ၊ တေ ပန ယရာဇန္ဓနေန ဗဒ္ဓါ နိဟီနတရာတိ အာဟ "ဂဟပတိကော"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၇။ (–ဇာ၊၂။၂၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၇။) (၂) အောက်ပုဒ် –ကြည့်။

ဋ္ဌဗ္ဗ² (တိ) [ဋ္ဌဘ + ဏ] ဆင်ထိန်းနှင့်တူသောသူ၊ အိမ်ရှင်။ ဋ္ဌဗ္ဗာ (မ၊၁။၄၁၀။ သံ၊၂။၃၃၄)တိ ဂဟပတိကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ ဥပဋ္ဌာတဗ္ဗံ ဋ္ဌဘံ အရဟန္တီတိ ဋ္ဌဗ္ဗာ၊ ဟတ္ထိဘဏ္ဍကာ။ ဟိန-ဇီဝိကဘာဝသ ဟေတေ ဋ္ဌဗ္ဗာ ဝိယာတိ ဋ္ဌဗ္ဗာ၊ တေ ပန သဒ္ဒတိယကာသေန ဂဟပတိကာတိ ဝုတ္တာ။ မ ဋီ၊၂။၃၂၁။ ဥပဋ္ဌာနဝသေန ဋ္ဌဘံ ဟရန္တီတိ ဋ္ဌဗ္ဗာ၊ ဟတ္ထိဂေါပကာ။ တေ ပန နိဟီနကုလုပ္ပန္နာ ဘောဂံ ဥပါဒါယ ဂဟပတိဘာဝံ ဥပါဒါယ ဂဟပတိကာတိပိ ဝုစ္စန္တီတိ အာဟ "ဂဟပတိကာ"တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၁၂။

ဋ္ဌဗ္ဗဝါဒ (ပု) [ဋ္ဌဗ္ဗ + ဝါဒ] ဋ္ဌဗ္ဗဟူ၍–ပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သောစကား – ပြောဆိုခြင်း။ ဋ္ဌဘိဘာ အမ္ဗဋ္ဌော မာဏဝေါ ဋ္ဌဒံ ပဌမံ သကျေသု ဋ္ဌဗ္ဗဝါဒံ နိပါတေသိ။ ဒီ၊၁။၈၆။

ဣဘ (ပု) [ဣ + ဘ။ ဣ ဂမနေ၊ ဘော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၆၀။ ဧတိ ဂစ္ဆတီတိ ဣဘော၊ ဟတ္ထိ။ ဏွာဒိ။၁၂၇] ဆင်။ နာဂေါ် ဒွိပေါ် ဣဘောဝ ဒန္တီ။ ဓာန်။ ၃၆၀။ ဣဘ္ဘ၁, ဣဘ္ဘ၂ လည်း ကြည့်။

ဣဘပိပ္ပလီ (ထီ) [ဣဘ + ပိပ္ပလီ] ဆင်ပိတ်ချင်း။ ကောလဝလ္လိဘပိပ္ပလီ။ ဓာန်။ ၅၈၃။ ဣဘာနံ ဟတ္ထီနံ ပိပ္ပလီ. ဣဘပိပ္ပလီ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၈၃။

ဣမ (တိ) [သဗ္ဗနာမ်ပုဒ်။ ဣဒ - ဣဒံ၁, ဣဒပ္ပစ္စယ–ဘို့ကြည့်] ဤ၊ ဤယောကျ်ား၊ ဤမိန်းမ၊ ဤအမျိုး၊ ဤစိတ်၊ ဤအရာဝတ္ထု (စသည်)။ ထိုဣမသဒ္ဒါသည် အလွန်နီးနီး ကပ်ကပ် တည်ရှိသော အရာဝတ္ထု အနက်ကြိယ်ဖြစ်ကို ဟော ပြသောပုဒ် ဖြစ်၏။ တ ဧတ ဣမ အမု ကိံ ဣ:စ္စေတ ပရမ္မုခ သမိပ အစ္စန္တ-သမိပ ဒူရ ပုစ္ဆနတ္ထ၀စနာ။ ရူ၊ နာ–၁၀၂။ ဣမသဒ္ဒေါ (ဣဒံ သဒ္ဒေါ?) အစ္စန္တသမိပဝစနော။ နီတိ၊ ပဒ။ ၃၅၃။ ဣမတိ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗာနံ အဘိမုခိ-ကရဏံ။ ကခါ၊ဋီ။၁၀၃။ ဣမတိ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗနိဒ-ဿနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ သက်နဲ့ကို အခိဋ္ဌာန်တင်ရာစသည်တို့၌ (နှစ်ဘောင်ထွာ) ဟတ္ထပါသ်အတွင်း၌ရှိသောသက်နဲ့ကို ဣမံ သင်္ဃာဋိံ စသည်ဆိုရ၍ ဘို့ထက်ဝေးသော အရပ်၌ရှိသော သက်နဲ့ကို ဧတံ သင်္ဃာဋိံ စသည်ဆိုရသည်။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ ကခါ။ ၁၅၄။)

(ပု) (ပါ၊ဧ) အယံ မဥ္ဆော။ ဝိ၊၁။ ၂၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ အယမေဝ အရိ-ယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ။ ဝိ၊၃။၁၃။ ဒီ၊၂။၂၄၉။ မ၊၁။၈၈။ မ၊၃။၂၉၄။ အယံ ကောဝ မေဝ္ဝ။ ဒီ၊၃။၂၂၇-၈။ အန္တ-ဘူတော အယံ သောကော။ ဓမ္မ၊၃၉။ အယံ ဖလ (ဇာ၊၁။၃၉) နှိ ဣဒံ ဖလံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၂။၁၀၂။ (—မ၊၂။၁၅။ အံ၊၃။ ၅၃၄-၆။ ပေတ။၁၃၂။ ထေရ။၂၇၃။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၈။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၅။) (ပါ၊ဗ) ဣမေ ခေါ ဘိက္ခဝေ မေဝ္ဝ ဂမ္ဘီရာ။ ဒီ၊၁။၁၆၊ ဣမေ ဒွေ မေဝ္ဝ။ ဒီ၊၃။၂၂၈–၉။ အံ၊၁။၅၁။ (ဒု၊ဧ) သော ဣမံ လောက (ဝိ၊၁။၁။ ဒီ၊၁။ ၅၈၉) နှိ သော ဘဂဝါ ဣမံ လောကံ၊ ဣဒါနိ ဝတ္တဗ္ဗံ နိဒဿေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၅၇။ ဓမ္မမိမံ သရဏတ္ထမုပေဟိ။ ဝိမာန။၇၆။ (ဒု၊ဗ) ဣမေ ပဉ္စ နီဝရဏေ .... သမနုပဿတိ။ ဒီ၊၁။၆၉။ ဣမေဝ ကာမေ၊ သုတ္တနိ။၄၀၀။ မဟာနိ။ ၂၆။ (တ၊ဧ) ဣမိနာ ဥပါသမေန။ ဒီ၊၁။ ၄၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဣမိနာ ပုရိသေန။ မ၊၂။၁၇၁။ ဣမိနာ ပူတိကာယေန။ သံ၊၁။၁၃၂၊ အနေန (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၁။၂၉၈) တိ ဘဂဝတာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၁၈၊ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂၊၃၆၅။ ။(တ၊ဗ) ကုသလေဟိ စ ဣမ မဟိ ဒုဋ္ဌာနိ၊ ဝိ၊၁။၂၇၃။ ဝိ၊၁။၂၈။ ဣမေဟိ အာကာရေဟိ၊ မ၊၁။ ၃၉၅။ (စ၊ဆ၊ဧ) နဟိ နူနိမဿ သမဏဿ။ သံ၊၁။၁၇၂။ နယိမဿ ဝိဇ္ဇာ။ ဇာ၊၁၊၇၄။ နယိမဿ အတ္ထိ၊ ပေတ။ ၁၈၁။ ဣမဿ ကာယဿ ဌိတိယာ။ မ၊၁။ ၁၂။ အဘိ၊၁။၂၆၂၊ ယောနိ စဿ အာရဒ္ဓါ ဟောတိ၊ ဣတိဝုတ်။၂၁၅။ အဿာ-တိ အဿ၊ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၈။ အ၀-ဏ္ဏော စဿ ရူဟတိ။ ဣတိဝုတ်။၂၄၁။ အဿာတိ ဣမဿ ပါပဇနဿ၀ိဇနော ပုဂ္ဂလ-ဿ၊ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၃၀။ (စ၊ဆ၊ဗ) ဣမေသံ ဘောဒါယ ....နဣမေသံ အက္ခာတာ။ ဒီ၊၁။၄။ မ၊၁။၂၃၇။ နေ့သံ ဌာ ကိဉ္စိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။ (မိ၊ဧ) ပတ္တာတာယသ္မိ ဣမမှာ အာဝါသာ။ ဝိ၊၁။၂၈၀။ ဣမမှာ

မြဘ္ဗစရိယာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၉။ အသ္မာ လောကာ။ သံ၊ ၃။ ၃၈၄။ မဇ္ဈ။ ၄၅။ ထေရ။ ၂၆၅။ (သ၊ဧ) အတ္ထိ လုမသ္မိံ ကာယေ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၃။ မ၊ ၃။ ၁၃၂။ ခုဒ္ဒက။ ၂။ အသ္မိံ မုဟုတ္တေ။ ဝိမာန။ ၁၂၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၃၂၂။ လုမမှိ စာယံ သမယေ (လုဘိဒုတ်။ ၂၀၃)တိ လုမသ္မိံ ကာလေ။ လုဘိဒုတ်၊ဋ္ဌ။ ၆၉။ လုမမှိ နံ ပဒေသမှိ။ ဇာ၊ ၂။ ၅၃၇။ (သ၊ဗ) လုးမသု စ သတ္တသု အပရိဟာနိယေသု ဓမ္မေသု၊ ဒီ၊ ၂။ ၆၄၊ ၆၆-၇။ လုးမသု စတူသု ဗုဒ္ဓေသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၀။

(န) (ပ၊ဧ) လုဒံ ပိဋ္ဌံ .... လုဒံ သံသာ ကတိကသဏ္ဌာနံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၅၊ ၆။ လုဒံ ဒုက္ခံ။ ဝိ၊ ၁။ ၆။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၄။ လုဒံ ဝုစ္စတိ (ဘိက္ခဝေ) ဒုက္ခံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၄။ အဘိ၊ဝိ။ ၁၀၅။ လုဒံ-လည်း ကြည့် (ပ၊ဗ) ဒွေမာနိ။ အံ၊ ၁။ ၄၉၊ ၇၉။ တိဏိမာနိ။ အံ၊ ၁။ ၁၀၁။ လုဘိဒုတ်။ ၂၆။ လုမာနိတိ အဘိမုခီကရဏံ။ လုဘိဒုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၇၂။ (ဒု၊ဧ) လုဒမဝေါစ ဘဂဝါ၊ လုဒံ ဝတ္တာန သု ာတော။ ဒီ၊ ၂။ ၇၇။ မ၊ ၁။ ၁၇။ သံ၊ ၁။ ၂၂၂။ အံ၊ ၁။ ၃၈။ (ဒု၊ဗ) လုမာနိ ပဉ္စ ဌာနာနိ ဒေတိ၊ အံ၊ ၂။ ၃၆။ (တ၊ဧ) လုမိနာ စိခတ္တေန။ မ၊ ၂။ ၁၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၄။ လုမိနာ စက္ခုနာ။ မဟာနိ။ ၃၅၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၈၇။ လုမိနာ စ လုမိနာ စ ကာရဏေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၂။ (တ၊ဗ) လုးမဟိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စဟင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ ၃။ ၆၉။ လုးမဟိ တီဟိ ဌာနေဟိ၊ အံ၊ ၁။ ၁၅၈။ (ဆ၊ဧ) လုမဿ ဝေယျာကရဏဿ။ ဒီ၊ ၃။ ၉၆။ (ဆ၊ဗ) လုးမသံ ဟိ သာရိပုတ္တ ပဉ္စန္နံ ဘိက္ခုသတာနံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁။ (သ၊ဧ) လုမသ္မိံ စ ပန ဝေယျာကရဏသ္မိံ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆။ ဒီ၊ ၁။ ၄၃၃။ (သ၊ဗ) လုးမသု စတူသု အရိယသစ္စေသု။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆။

(ထိ) (ပ၊ဧ) အယံ ခေါ မေ ဗြာဟ္မဏ ပဌမာ အဘိနိဗ္ဘိဒါ အဟောသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ အယံ .... ကဿ။ ဒီ၊ ၁။ ၃၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၀။ အယံ သိက္ခာတိ ဘဂဝါ အဝေါစ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၆၉။ အယံ တထာဂတဿ ပစ္ဆိမာ ဝါစာ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၈။ သံ၊ ၁။ ၁၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။ အယမန္တိမာ ဇာတိ၊ မ၊ ၁။ ၂၂၃။ (ပ၊ဗ) ဒွေမာ ဘိက္ခဝေ ဝဏ္ဏုပနာယိကာ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၉၂။ အံ၊ ၁။ ၅၃။ လုမာ စ မေ သညာ နိရုဇ္ဈေယျုံ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၂။ ဥဒ္ဒံ အဓော ဒသ ဒိသာ လုမာယော။ သုတ္တနိ။ ၄၄၀။ (ဒု၊ဧ) လုမံ ဂါထံ အဘာသိ။ သံ၊ ၁။ ၂။ ကော ဲ လုမံ ဝိဇဋယေ ဇဋံ၊ သံ၊ ၁။ ၁၃၊ ၁၆၇။ သိဥ္စ ဘိက္ခု လုမံ နာဝံ။ ဓမ္မ။ ၆၆။ (ဒု၊ဗ) လုမာ ဂါထာယော အဘာသိ။ သံ၊ ၁။ ၁၈၊ ၁၇၂။ လုမာ ဂါထာ ဘဏံ မာရေ။ သုတ္တနိ။ ၃၄၂။ (တ၊ဧ) လုမာယ .... အတ္တံ ဆန္ဒံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၅၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၄။ လုမာယ စ ကထာယ မတ္တာယ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၉ (တ၊ဗ) လုမာဟိ စတူဟိ လုဒ္ဓိဟိ သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ ၂။ ၁၁၆၊ လုမာဟိ ပဉ္စဟိ ဝဓိဟိ ဝဍ္ဎတိ။ အံ၊ ၂။ ၃၇။ (မိ၊ဧ) လုမာယ တိဒိဝေယ ယညသမ္ပဒါယ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၃၆။ (ဆ၊ဧ) လုမိဿာ စ နံ ပါပပတိဗ္ဗတာယ။ ဇာ၊ ၁။ ၅၀။ လုမိဿာ ဂါထာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁။ (ဆ၊ဗ) လုမာသဉ္စ ဝိဘာဇသမာပတ္တိနံ။ မ၊ ၁။ ၂၇၀။ လုမာသာ ဲဟံ ဓမ္မံ သုဘွာ။ ဝိမာန။ ၄၀။ လုမာသံ ပေါက္ခရဏီနံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄၇။ (သ၊ဧ) လုမာယ ဝေလာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၄။ လုမိဿာ ဒိဋ္ဌိယာ လုမိဿာ ခန္တိယာ လုမိဿာ ရုစိယာ။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၅၄။ ပဋ္ဌာ၊ သံ၊ ၁၇၄။ လုမိဿံ ဇာတိယံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၇၄။ (သ၊ဗ) လုမာသု ပေါက္ခရဏီသု။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄၆။ လုမာသု ဝိတာသု။ ဝိမာန။ ၉၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၆၁။

ဣရန္တတီ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဣရန္တတီ မည်သောနဂါးမ။ (ဝရုဏ နဂါးမင်း၏သမီး ဖြစ်သည်) လဒ္ဓာ အမှံ ဣရန္တတိံ။ ဇာ၊၂။ ၂၇၇။ အမှံ ဣရန္တတိဘိ အမှာကံ ဓိတာ ဣရန္တတီ။ ဇာ၊၄၊၇။၁၆၅။

ဣရိ (ရီ) ဏ (န) [အရ+ဣန။ အကို ဣ ပြု။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ဤရ+ဏ။ ဏွာဒိ။၆၇။ ဤရိဏ-ဟုလည်း ရှိ၏။ နီတိ၊သုတ္တ။ နှာ-၄၂၀ -ကြည့်။ (ဣရိဏ-သံ)] (က) မြို့ရွာ မရှိ-မြို့ရွာနှင့်မနီး-သော တော၊ တောကြီး။ (ခ)လူဘို့သွားလာခြင်းမှကင်းသော တော။ (ဂ) ဩဇာမရှိသော တော။ (ဃ) ကင်းဆိတ်သည်အဖြစ်၊ ကင်းဆိတ်ခြင်း။ (င) သတ္တလောက၏ မှီရာ သစ်ပင်, တောင်, မြို့ စသည်မရှိ -မှီရာမှကင်းဆိတ်-သော မြေ အရပ်၊ လွင်တီးခေါင် မြေအပြင်။ (စ) ဆား, ဆပ်ပြာ ပေါက်သော မြေ။ (ဆ) ခြောက်သော ကန္တာရ။ (က) တေဝိဇ္ဇာဣရိဏန္တိပိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊၁။၂၃၃။ တေဝိဇ္ဇာဣရိဏ(ဤရိဏ။သီ။ဋီကာ)န္တိ တေဝိဇ္ဇာအရညံ၊ ဣရိဏန္တိ ဟိ အဂါမကံ မဟာအရညံ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၆။(-ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၂။) (ခ) အရညေ ဣရိဏေ ဝနေ။ အပ၊၁။၂၉၀။ ဣရိဏေ ဇနသဉ္စာရဝိရဟိတေ ဝနေ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ (ဂ) အရညေ ဣရိဏေ ဝိဝနေ။ ဇာ၊၂။၃၅၉။ ဣရိဏေတိ နိရောဇေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၄၄။ (က)(ခ)(ဂ)(ဃ) ဣရိဏံ အသဉ္စတိ။ အံ၊၃။၃၈၀။ ဣရိဏန္တိ တုစ္ဆံ-ဘာဝံ။ ....အထ ဝါ ဣရိဏသခါတံ အရညံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၅။ (င)(စ) အနိဿယမဟိ-ဘာဝေ၊တိုရိဏံ ဦသရေ သိယာ။ ဓာန်။၈၈၆။ လောကနိဿယဘူတာနံ တရုပဗ္ဗတာနဂရာဒိနံ အဘာဝတော အနိဿယသခါတေ သည-မဟိကောဋ္ဌာသေ။ ဓာန်၊ဋီ။၈၈၆။ (ဆ) အရညေ ဣရိဏေ ဝိဝနေ။ ဇာ၊၁။၃၈၁။ ဣရိဏေတိ သုက္ခကန္တာရေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၅။

ဣရိယ (နပ ထီ) [ဣရိယ+အ] (၁) (သွား လာခြင်း) ဣရိယာပုထ်။ (၂) (က)အကျင့်၊ အာစာရ၊ ပဋိပတ်။ (ခ)အမှုအရာ ကိရိယာ၊ ကိုယ်နှုတ် အမှုအရာ။ (၁) နမေ ဣဒံ ဘူတာပုဗ္ဗံ၊ ဣရိယသာ ဝိဓကောပနံ။ အပ၊၁။ ၃၁၅။ (၂) (က)ဘာယ ပိ ခေါ တံ အာဝု-သော ဂေါတမ ဣရိယာယ....နေဝဇ္ဈဂါ ဥတ္တရိ-မနုဿဓမ္မံ။ ဝိ၊၃။၁၃။ မ၊၁။၂၂၈။ ဣရိယာ-ယာတိ ဒုက္ကရဣရိယာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၆။ တေသံ မေ နိပကော ဣရိယံ၊ ပုစ္ဆေ၁ ပဗြူဟိ မာရိသ။ သံ၊၁။၂၈၁။ သုတ္တ-နိ။၄၃၄။ စူဠနိ။၆၊၃၆။ ဣရိယန္တိ ဝုတ္တိံ အာစာရံ ဂေါစရံ ဝိဟာရံ ပဋိပတ္တိံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၆။ ဣရိယန္တိ ပယောဂံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇။ (-ထေရ၊၃၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅၀-၁။) (ခ) ဣမာယ ယံ ဣရိယာယ န ကိဉ္စိ ဗျာဗာဓေမိ တသံ ဝါ ထာဝရံ ဝါ။ဣတိ-ဝုတ်။၂၁၆-၇။ ဣရိယာယာတိ ကိရိယာယ၊ ကာယဝစီပယောဂေနာတိ အတ္ထော။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၂။) (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၄၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၉။) ဣရိယာပထ-လည်း ကြည့်။

ဣရိယတိ (ကြိ)[ဣရိယ+အ+တိ] (၁) ဖြစ်၏။ (၂) နေ၏၊ ဣရိယာပုထ်ကို ဖြစ်စေ၏။ (၃) လှည့်လည်၏၊ သွား၏။ (၄) အသက် ရှင်-အသက်မွေး-၏။ (၅) ကျင့်၏။ (၁) တမ္ဗေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုံ လောဘော အဘိဘုယျ ဣရိယတိ။ အံ၊၃။၂၈၉။ ဣရိ-ယတိတိ ဝတ္တတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ (-နေတ္တိ။ ၁၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄။ နေတ္တိ၊ဝိ။ ၂၈၆။) (၂) ဒုက္ခမတိစ္စ ဣရိယတိ(သံ၊၁။ ၅၁)တိ ဒုက္ခံ အတိက္ကမိတွာ ဝိဟရတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဣရိယာတိ (မဟာနိ။၂၀) တိ ဣရိယာပထံ ဝတ္တေတိ၊ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၈၄။ ဝိဟရတိတိ ဣရိယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊

၁။ ၂၇၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၅။ ဝိဟရတီတိ ဣမိ-
နာ ကာယာနုပဿနာသမင်္ဂိနော ဣရိယာ-
ပထဝိဟာရော ဝုတ္တောတိ အာဟ ဣရိယ-
တီတိ၊ ဣရိယာပထံ ပဝတ္တေတီတိ အတ္ထော။
ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၉၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၅၄။
(-မ၊၃။၂၈၁။ အဘိ၊ဝိ၊၂၀၁။ အပ၊၁။
၂၇။ သုတ္တနိ။၄၄၅။ စူဠနိ။၁၆၊၁၇၃။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ အံ၊ဋီ၊၁။
၁၀၇။) ဣရိယျသိ—ဇာ၊၁။ ၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၃။၄၇၅။ (၃) ဃာသေသနံ ဣရိယတိ-
(သံ၊၁။၁၄၃)တိ အာဟာရပရိယေသနံ ရေ-
တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ဣရိယန္တိ— ထေရ။
၂၄၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ (၄) ဧတာယ
ဣရိယန္တီတိ ဣရိယနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။
(၅) နေက္ခမ္မသိတံ ဣရိယတိ(သံ၊၂။၂၉၄။)-
တိ ဒုဗ္ဗဇာတိကော ဘိက္ခု နေက္ခမ္မသိတံ
ဣရိယေန ဣရိယတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ ဣရိ-
ယတီတိ ဣရိယံ ပဋိပတ္တိံ ဣရိယတိ ပဋိပ-
ဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၁။

ဣရိယန (န၊ထီ) [ဣရိယ+ယု] (၁) (က)
အသက်ရှင်ကြောင်း ဖြစ်သော အရာ၊ ဇီဝိ-
တိန္ဒြေ။ (ခ) အသက်ရှင်ခြင်း၊ အသက်
မွေးခြင်း။ (၂) ဖြစ်ခြင်း။ (၃) သွား
ရောက်ခြင်း။ (၁) (က) ယော တေသံ
အရူပီနံ (ရူပီနံ)ဓမ္မာနံ အာယု ဌိတိ ယပနာ
ယာပနာ ဣရိယနာ။ အဘိ၊ခ။၂၀၊၁၃၈။
အဘိ၊ဝိ။၁၂၉။ ဧတာယ ဣရိယန္တီတိ ဣရိ-
ယနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ (-မဟာနိ။၃၂။)
(ခ) ဤဟိတံ ဤဟာ ဣရိယနံ ပဝတ္တနံ
ဇီဝိတန္တိ အာဒီနိ ပဒါနိ ဧကတ္ထာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၄၃။ (၂) အနယေ နဣရိယနတော,
အနယေ ဣရိယနတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၂၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ န ဣရိယနတော
အဝတ္တနတော။ မ၊ဋီ၊၁။၆၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၂။
(၃) ဒုဟိတိကောတိ ဧတ္ထ ဤဟိတီတိ ဣရိ-
ယနာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။ ဣရိယနာတိ ဝတ္တ-
နာ ပဋိပဇ္ဇနာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၅။

ဣရိယန္တ (တိ) [ဣရိယ+အ+အန္တ] ပြုလုပ်
သော၊အားထုတ်သော။ဘောဂေ သံဟရမာ-
နဿ၊ ဘမရဿေဝ ဣရိယတော။ ဒီ၊၃။
၁၅၃။ ဘမရဿေဝ ဣရိယတောတိ ယထာ
ဘမရော... မဓုပဋလံ ကရောတိ၊ ဧဝံ အနု-
ပုဗ္ဗေန မဟန္တံ ဘောဂရာသိံ ကရောန္တဿ။
ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၄။ ဧဝံ ဣရိယတော အာယူ-
ဟန္တဿ စ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၇။

ဣရိယန္တိ (ကြိ) ဣရိယတိ ကြည့်

ဣရိယမာန (တိ) [ဣရိယ + အ + မာန]
(၁) နေထိုင်သော။ (၂) ဖြစ်သော။
(၁) ဣရိယမာန (အံ၊၂။၃၁၃)န္တိ ဝိဟရ-
မာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ အကိဉ္စနံ ဗြာဟ္မဏ
မိရိယမာနံ။ သုတ္တနိ။၄၃၉။ ဣရိယမာနန္တိ
စရန္တံ ဝိဟရန္တံ .... ယာပေန္တံ။ စူဠနိ။၉၃။
(၂) ဣရိယမာနံ ဗြဟ္မပထေ(ထေရ။၃၁၈)-
တိ စတုဗ္ဗိဓေပိ .... သမာပဇ္ဇနဝသေန ပဝတ္တ-
မာနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။

ဣရိယာပထ (ပု) [ဣရိယာ+ပထ] (၁)
ကိုယ်အမူအရာ ပယောဂဖြစ်ခြင်း၏ အ
ကြောင်း၊ ဣရိယာပုထ်(လျောင်း, ထိုင်, ရပ်,
သွားဟူသော ဣရိယာပုထ် လေးမျိုး)။
(၂) အသက်ရှင်ခြင်း–အသက်မွေးခြင်း–
၏အကြောင်း။ (၁) ဣရိယနံ ပဝတ္တနံ
ဣရိယာ၊ ကာယပ္ပယောဂေါ ကာယိကကိရိ-
ယာ၊ တဿာ ပဝတ္တနုပါယဘာဝတော ဣရိ-
ယာယ ပထောတိ ဣရိယာပထော၊ ဌာနနိ-
သဇ္ဇာဒိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။
ဣရိယာပထံ ဝိကောပေယျ။ ဝိ၊၁။၅၇။ ယေ
ကေစိ ပါဏာ စတ္တာရော ဣရိယာပထေ
ကပ္ပေန္တိ ကာလေန ဂမနံ ကာလေန ဌာနံ
ကာလေန နိသဇ္ဇံ ကာလေန သေယျံ။ သံ၊
၃။၇၀။ ဣရိယာပထဿ ဝါ အဋ္ဌပနာ ဌပနာ

သဏ္ဌာနော။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၅။ ဣရိယာပထ-သာတိ စတုဣရိယာပထသာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၄။ (-မ ၁။၁၇၀။ မ၊၂။၃၃၆။ သုတ္တနိ။၃၃၆။ ထေရ။၃၃၈။ မဟာနိ။၁၇၃။ မိလိန္ဒ။၉၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။ ကင်္ခါ။၂၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၀၃၊ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀၁၊) (၂) သိဘာဟ ဣရိယာပထော။ သံ၊၁။၄၁။ သီဘာဿ ဣရိယာပထာတိ သီတံ အဿ သတ္တကာယဿ ဣရိယာပထော ဇီဝိတဝုတ္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ ဣရိယာပထော စ ဣရိယနံ-ကိရိယာနံ ပဝတ္တနုပါယော။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၄၁။

ဣရိယာပထကောပန (နာ) [ဣရိယာပထ+ကောပန] ဣရိယာပုထ်ကိုဖျက်ခြင်း၊ ဣရိယာပုထ်နှင့်မသင့်ခြင်း။ ဣရိယာပထကောပနဥ္စာ-(သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။)တိ ဣရိယာပထေဟိ အသမာယောဂေါ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၇။

ဣရိယာပထစက္က (နာ) [ဣရိယာပထ+စက္က] ဣရိယာပုထ် (၄)ပါး ဟူသော-စက်-ဘီး။ ဣရိယာပထစက္ကမ္ပိ ဝတ္တတိ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ ဣရိယာပထသော ယေဝ ပဝတ္တနဋ္ဌေန စက္ကန္တိ ဣရိယာပထစက္ကံ၊ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၀။ စက္ကဝတ္တိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၄၀။)လည်း ကြည့်။

ဣရိယာပထစရိယာ (ထီ) [ဣရိယာပထ+စရိယာ]ဣရိယာပုထ်တို့၏ဖြစ်ခြင်း။ စရိယာတိ အဋ္ဌ စရိယာယော။ ဣရိယာပထစရိယာ အာယတနစရိယာ .... လောကတ္ထစရိယာတိ။ ပဋိသံ။၂၁၅။ စူဠနိ။၂၃၂။ ဣရိယာပထစရိယာတိ ဣရိယာပထာနံ စရိယာ၊ ပဝတ္တနန္တိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉၁။

ဣရိယာပထဇ (တိ) [ဣရိယာပထ+ဇန+ကွိ] ဣရိယာပုထ်ကြောင့် ဖြစ်သော။ စေတော-သုခံ ကာယသုခံ၊ ဣရိယာပထဇံ သုခံ။ အပ၊၁။၃၆၁။

ဣရိယာပထနိဿိတ (တိ) [ဣရိယာပထ + နိဿိတ] ဣရိယာပုထ်ကို မှီသော။ ဣရိယာပထိယ-ကြည့်။

ဣရိယာပထပဗ္ဗ (နာ) [ဣရိယာပထ + ပဗ္ဗ] ဣရိယာပုထ်နှင့် ဆိုင်သော အပိုင်းအခန်း။ ဒီ၊၂။၂၃၂၃။ မ၊၁။၇၁၂။ ဣရိယာပထပဗ္ဗံ စတုသမ္ပဇညပဗ္ဗံ ဓာတုမနသိကာရပဗ္ဗန္တိ ဣမာနိ တီဏိ ဝိပဿနာဝသေန ဝုတ္တာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၂။

ဣရိယာပထပုစ္ဆာ (ထီ) [ဣရိယာပထ+ပုစ္ဆာ] ဣရိယာပုထ်ကိုမေးခြင်း။ ကိန္တိ တေ ဒိဋ္ဌန္တိ လိင်္ဂပုစ္ဆာ ဣရိယာပထပုစ္ဆာ ... ဣရိယာပထပုစ္ဆာတိ ဂစ္ဆန္တံ ဝါ ဌိတံ ဝါ နိသိန္နံ ဝါ နိပန္နံ ဝါ။ ဝိ၊၅။၃၀၀။

ဣရိယာပထဗာဓန (နာ) [ဣရိယာပထ+ဗာဓန] ဣရိယာပုထ်ကြောင့်ဖြစ်သော-ဣရိယာပုထ်၏- နာကျင်ခြင်း- ဆင်းရဲပင်ပန်းခြင်း။ သော ဟိ (ဘဂဝါ) ကော် ဣရိယာပထဗာဓနံ အညေန ဣရိယာပထေန ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ။၁။၁၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။

ဣရိယာပထဘဉ္ဇနက (တိ) [ဣရိယာပထ + ဘဉ္ဇနက] ဣရိယာပုထ်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော။ ဣရိယာပထဘဉ္ဇနကေန ဝိသဘာဂါဗာဓေန အာဗာဓိကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။

ဣရိယာပထမဒ (ပု) [ဣရိယာပထ + မဒ] (အခြားသူတို့၏ ဣရိယာပုထ်သည် ကြည်ညိုဘွယ်မရှိ၊ငါ၏ဣရိယာပုထ်သည်သာ ကြည်ညိုဘွယ်ရှိ၏ဟု) ဣရိယာပုထ်ကိုစွဲ၍-မာန်ယစ်ခြင်း-မာန်တက်ခြင်း။ ဇာတိမဒေါ။....ဣရိယာပထမဒေါ။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၉။ "အဝသေသာနံ ဣရိယာပထော အပါသာဒိကော

မယုံ ပန ပါသာဒိကော”တိ မဇ္ဈနာသေန ဥပ္ပန္နော မာနော ဣရိယာပထမဒေါ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၉။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၄။

ဣရိယာပထဝိကောပန (န) [ဣရိယာပထ + ဝိကောပန] ဣရိယာပုထ်၏ပျက်ခြင်း။ နမေ ဣဒံ ဘူတပုဗ္ဗံ၊ ဣရိယာပထဝိကောပနံ။ အပ၊၂။၉။

ဣရိယာပထဝိဟာရ (ပု) [ဣရိယာပထ+ဝိဟာရ] (က) ဣရိယာပုထ် ၄-ပါးဟူသော နေထိုင်ခြင်း။ (ခ) ဣရိယာပုထ် ၄-ပါးဟူသော ဖြစ်ကြောင်း။ ဝိဟရဏံ, ဝိဟရတိ ဧတေနာတိ ဝါ ဝိဟာရော ဣရိယာပထောဝ ဝိဟာရော ဣရိယာပထဝိဟာရော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၇။ ဝိဟရတိ ပဝတ္တတိ ဧတေန, ဝိဟရဏမတ္တံ ဝါ တန္တိ ဝိဟာရော၊ သော ဧဝ ဝိဟာရော တထာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၄။ ဝိဟရတိ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၁) ဝိဟာရမိ (စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁) ဝိဟာသိ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇) လည်း ကြည့်။

ဣရိယာပထသန္နိဿိတ(တိ)[ဣရိယာပထ+သန္နိဿိတ] ဣရိယာပုထ်ကို ကောင်းစွာမှီသော။ ဣရိယာပထေန ဝိမုဒ္ဓာပနံ ဣရိယာပထသန္နိဿိတံ ကုဟနဝတ္ထုန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅။

ဣရိယာပထသမသီသီ (တိ) [ဣရိယာပထ+သမ +သီသ+ဣ] တရားအားထုတ်ခိုက် ဣရိယာပုထ်နှင့် ပျက်ရာ, ချုပ်ငြိမ်းရာ အချိန် ကာလ တူညီမျှသော အဝိဇ္ဇာ ဟူသော ဦးခေါင်းရှိသော ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၊ တရားအားထုတ်ခိုက် ဣရိယာပုထ် အနေအထားပျက်သည်နှင့် တပြိုင်နက် အဝိဇ္ဇာကုန်ခန်း၍ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သောပုဂ္ဂိုလ်။ (က) ဣရိယာပုထ် လေးပါးတို့တွင် တပါးပါးဖြင့် အငြွှာန်၍ ဝါသည် ဣရိယာပုထ်ကို မပျက်စေပဲ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်အောင် အားထုတ်အံ့ဟု ဝိပဿနာကို အားထုတ်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းသည်၎င်း နေမြဲဣရိယာပုထ်ကို ဖျက်ခြင်းသည်၎င်း တပြိုင်နက်ဖြစ်၏။ ထို ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဣရိယာပထသမသီသီ - ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်သည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ (ခ) ဣရိယာပုထ်လေးမျိုးတို့တွင် တမျိုးမျိုးဖြင့် ဝိပဿနာအားထုတ်ရာ ရဟန္တာဖြစ်ပြီး၍ ထိုဣရိယာပုထ်ဖြင့်ပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသောပုဂ္ဂိုလ်ကို ဣရိယာပထသမသီသီဟု- အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၂- တို့၌ ဆိုသည်။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၉-၌ ၎င်းကို ကေစိဝါဒဟု ဆို၏။ ယော ဌာနာဒီသု ဣရိယာပထေသု အညတရံ အဓိဋ္ဌာယ ဣမံ အကောပေတွာဝ အရဟတ္တံ ပါပုဏိဿာမီတိ ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတိ၊ အဿ အရဟတ္တပတ္တိ စ ဣရိယာပထကောပနဉ္စ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဟောတိ၊ အယံ ဣရိယာပထသမသီသီ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၅၆။ ဣရိယာပထဝသေန သမသီသီ ဣရိယာပထသမသီသီ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၁၇။

ဣရိယာပထသမ္ပန္န (တိ) [ဣရိယာပထ+သမ္ပန္န] ဣရိယာပုထ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ကြည်ညိုဘွယ် ဣရိယာပုထ်ရှိသော၊ သူ။ ဩက္ခိတ္တစက္ခု- ဣရိယာပထသမ္ပန္နော။ ဝိ၊၁။၂၇၅။ ဝိ၊၄။၂၄။ ဣရိယာပထသမ္ပန္နောတိ တာယ ပါသာဒိက အဘိက္ကန္တာဒိတာယ သမ္ပန္နဣရိယာပထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ (-ဝိ၊၂၊၃၂၀။ အပ၊၁။၂၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၄။)

ဣရိယာပထသမ္ပရိဝတ္တနတာ (ထီ) [ဣရိယာပထ +သမ္ပရိဝတ္တန + တာ] ဣရိယာပုထ် - ပြောင်းလည်းသည်၏အဖြစ် - ပြောင်းလည်းခြင်း။ အတိဘောဇနေ နိမိတ္တဂ္ဂါဟော ဣရိယာပထသမ္ပရိဝတ္တနတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။

ဣရိယာပထသုခသေဝနတာ (ထီ) [ဣရိယာ-ပထ+သုခ+သေဝနတာ] ချမ်းသာစေတတ်သော ဣရိယာပုထ်ကို မှီဝဲသည်၏အဖြစ်။ ဥတုသုခသေဝနတာ ဣရိယာပထသုခသေဝန-တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၀။

ဣရိယာပထာနုဗန္ဓန (န) [ဣရိယာပထ+အနု-ဗန္ဓန] ဣရိယာပုထ်အားဖြင့် အစဉ်လိုက်ခြင်း။ ပစ္ဆတော ပစ္ဆတော ဣရိယာပထာနု-ဗန္ဓနေန အနုဗန္ဓိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။ ဣရိယာပထာ-နုဗန္ဓနေနာတိ ဣရိယာပထဂမနာနုဗန္ဓနေန။ မ၊ဋီ၊၃။၆၁။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၁။)

ဣရိယာပထိက (တိ) [ဣရိယာပထ+ဣက] ဣရိယာပုထ်ကို - ထောက်ပံ့တတ် - ဆောင်ထားတတ် - သော။

ဣရိယာပထိကစိတ္တ (န) [ဣရိယာပထိက+စိတ္တ] ဣရိယာပုထ်ကို-ထောက်ပံ့-ဆောင်ထား-တတ်သောစိတ်။ ဣရိယာပထိကစိတ္တဉ္စ ဣရိယာပထံ သန္ဓာရေတုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၇။ ဣရိယာပထိကစိတ္တန္တိ ဣရိယာပထူပတ္ထမ္ဘကံ အဋ္ဌပညာသဝိဓံ စိတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၁၇၃။

ဣရိယာပထိယ (တိ) [ဣရိယာပထ+ဣယ] ဣရိယာပုထ်ကိုမှီသော။ ဣရိယာပထိယံ ပသာဒနီယ (ထေရ။၁၀၆) န္တိ ပရေသံ ပသာ-ဒါဝဟံ အာကပ္ပသမ္ပတ္တိနိမိတ္တံ ဣရိယာပထ-နိဿိတံ သမ္ပဇညံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။

ဣရိယာပထူပတ္ထမ္ဘက (တိ) [ဣရိယာပထ+ဥပတ္ထမ္ဘက] ဣရိယာပုထ်ကို ထောက်ပံ့တတ်သော။ ဣရိယာပထိကစိတ္တ ကြည့်။

ဣရိယျတိ (ကြိ) ဣရိယတိ-ကြည့်။

ဣရိဏ (န) ဣရိဏ-ကြည့်။

ဣရု (ထီ) [ဣစ+ဥ။ စကို ရ ပြု။ (ကျစ်-သံ)] နတ်တို့ကို ချီးကျူး ထောမနာကြောင်းဖြစ်သော ဝေဒ၊ ဣရုဝေဒ၊ ဣရုဗေဒင်။ ဣရု နာရီ ယဇု သာမ-မိတိ ဝေဒါ တယော သိယုံ။ မာန်။၁၀၈။ ဣရု ထုတိယံ၊ ဣစ္စန္တေ ဒေဝါ တာယာတိ ဣရု၊ ဥ၊ စဿ ရော။ မာန်၊ဋီ။ ၁၁၀။ ဣစ္စန္တေ ထောမိယန္တေ ဒေဝါ ဧတာ-ယာတိ ဣရု ဣစ-ဓာတုဝသေန စ-ကာရဿ ရ-ကာရံ ကတွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၀။

ဣရုဝေဒ (ပု) [ဣရု+ဝေဒ၊ (ဂျဂွေဒ-သံ)] ဣရုဗေဒ၊ ဣရုဗေဒင်။ ဗြာဟ္မဏမာဏဝကာနံ ဣရုဝေဒံ ယဇုဝေဒံ။ မိလိန္ဒ။၁၇၇။ တိဏ္ဏံ ဝေဒါနန္တိ ဣရုဝေဒ ယဇုဝေဒ သာမဝေဒါနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။

ဣလ္လိယာ (ထီ) [ဣလ္လီ + က + အာ?] ဆောင်မား၊ လက်ကိုင်မား၊ မားမြှောင်။ ဣလ္လိယာ စာပမာရိဘိ (ဇာ၊၂။၁၆၃) တိ ဣလ္လိယဉ္စ စာပဉ္စ မာရေန္တေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၆၅။ ဣလ္လီနှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

ဣလ္လိသ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဣလ္လိသသူဌေး။ နာဟံ ပဿာမိ ဣလ္လိသံ။ ဇာ၊၁။၁၈။

ဣလ္လိသဇာတက (န) [ဣလ္လိသ+ဇာတက] ဣလ္လိသဇာတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၈-ဝဂ်၊ ၈(၇၈) ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၆-၃၇၅။

ဣလ္လီ (ထီ) [ဣလ+ဤ၊ (ဤလီ-သံ)] ဆောင်မား၊ လက်ကိုင်မား၊ မားမြှောင်။ ဣလ္လီ တု ကရပါလိကာ။ မာန်။၃၉၂။

ဣလ္လီဟတ္ထ (တိ) [ဣလ္လီ+ဟတ္ထ] လက်၌ မားမြှောင်ရှိသော၊ မားမြှောင်စွဲကိုင်သော၊ သူ။ ကဒရာဠိယာ စမ္မရော၊ ဣလ္လီဟတ္ထာ သုဝမ္မိနော။ ဇာ၊၂။၃၇၇။

ဣဝ (ဗျ) (၁) အတူ၊ တူခြင်း-ဥပမာ, ပဋိ-ဘာဂ (ကဲ့သို့-ဟု မြန်မာပြန်)။ (၂) လွန်ကဲခြင်း၊ အလွန်အကဲ=ဘုသ။ (၃)

တားမြစ်ခြင်း=အဝဓာရဏ (သႆလျှင်—ဟု မြန်မာပြန်)။ (၁) ဝိသဋ္ဌံ သပ္ပဝိသံဝ ဩသဓေဟိ။ သုတ္တနိ။၂၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ ဣဒါတိ ဩပမ္မပဒနံ၊ ဣကာႆရလောပံ ကတွာ ဝႆ ဣစ္စေဝ ဝုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၁။ သာရ- တ္ထ၊၃။၁၇။ ဥဇ္ဇင်္ဂလံ တတ္တမိဝံ ကပါလံ။ ဝိမာန။၁၀၆။ တတ္တံ အယောကပါလသဒိ-သန္တိ အတ္တော၊ ဂါထာသုခတ္ထဉ္စေတ္ထ သာနု-နာသိကံ ကတွာ ဝုတ္တံ တတ္တမိဝ ဣစ္စေဝ ဒဠ္ဌ-ဗ္ဗံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၃။ (—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၆။ ရူပသိ—၁၃၄။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၃၈၃။) (၂) ဘာတိရိဝါ (ဒီ၊၂။၁၆၆)တိ အတိဝိယ ဘာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ ဘာတိ-ရိဝါတိ ဧတ္ထ ရကာရော ပဒသန္ဓိကရော၊ ဣဝသဒ္ဒေါ ဘုသတ္ထောတိ အာဟ အတိဝိယ ဘာတီတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၅။ (၃) ပေါက္ခရ-မေဝ အတုလ၊ နေဝ အဇ္ဇဘနာႆိဝ။ မဟာ။ ၄၇။ အတိရိဝ, အဘိဝ, အဓိဝ—တို့သည်း ကြည့်။

ကွသ (ပု) [ဤသ+အ] ဝက်ဝံနက်။ ကာဠ-သီဟော ကွသော ပျသ။ ဓာန်။၆၁၂။ ကွသ —လည်းကြည့်။

ကွသိ (ပု) [ကွသ+ဣ။ သီလာဒိဂုဏေ သေတီ-တိ ကွသိ။ ရူပသိ ၄၁၁။ သေတိ ဂဝေသတိ ကုသလေ ဓမ္မေတိ ကွသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၇၀။ (ကုပိ-သံ)] သီလအစရှိသော ဂုဏ်ဘို့ကိုရှာမှီးသူ၊ သူ တော်ကောင်း၊ ရသေ့၊ ရဟန်း။ (က)ဘုရား, ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအစရှိသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်။ (ခ) သာသနာပရသေ့, ပင်ပိုင်။ သီလာဒယော ဂုဏေ သေန္တီတိ ကွသယော၊ ဗုဒ္ဓါဒယော အရိယာ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇာသ စ ပဗ္ဗဇိတာ နရာ။ နီတိ၊ဓာ။၁၇၃။ (က) သုဘာသိတမေဝ ကွသယော၊ ဓမ္မော ဟိ ကွသီနံ ဓဇော။ သံ၊၁။၄၆၈။ အံ၊၁။၃၆၁။ ကွသယောတိ ဗုဒ္ဓါဒယော အရိယာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၀၆။ အယံ ပဗ္ဗတော ကွသိမ ကွသိ (ကွသယော) ဂိလ-တိ။ မ၊၃။၁၁၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ ကွသိမေ ကွသိ (ကွသယော။ သာရတ္ထ)တိ ကွသိမေ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ-ကွသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၀။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၄။ (—ဝိ၊၃။၃၃။ မ၊၂။၃၄၄။ သုတ္တနိ။၄၃၃၊ ၄၄၉။ ထေရ။၃၄၉။ ဇာ၊၂၊၁၅၂၊၁၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၂၂၊၃၃။) ကွသိပ္ပဝေဒိတ—လည်း ကြည့်။ (ခ) ဗြာဟ္မဏာနံ ပုဗ္ဗကာ ကွသယော မန္တာ-နံ ကတ္တာရော။ ဝိ၊၃။၃၄၃။ ဒီ ၁။၉၇။ ၂၂၅။ မ၊၂။၃၈၁၊၄၁၆။ အံ၊၂။၁၉၇။ ကွသယော (သုတ္တနိ။၄၃၅)တိ ကွသိ-နာမကာ ဇဋိလာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ ကွသယောတိ ကွသိနာမကာ ယေ ကေစိ ကွသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတာ အာဇီဝကာ နိဂဏ္ဌာ ဇဋိလာ တာပသာ။ စူဠနိ။၄၉။ (—ဒီ၊၁။ ၉၀။ သံ၊၁။၆၁၊၂၂၈။ အံ၊၁။၃၇၇။ သုတ္တနိ။ ၃၂၂။) ကွသိဘာသိတ—လည်း ကြည့်။

ကွသိဂဏ (ပု) [ကွသိ+ဂဏ] ရသေ့အပေါင်း။ ကွသိဂဏော ရဇတကူဋ္ဌသဒိသံ ဥဒကဋ္ဌိ ဒိသွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၉။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁ႆ၊၁၅၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀၇။)

ကွသိဂိလိ (ပု) [ကွသိ+ဂိလ+ဣ။ ကွသယော ဂိလတီတိ ကွသိဂိလိ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၀၆။] ကွသိ-ဂိလိ မည်သောတောင်၊ ရာဇဂြိုဟ်မြို့အနီး၌ ရှိသော တောင်ငါးလုံးတို့တွင် တလုံးဖြစ် သည်။ ကျန်သော တောင်လေးလုံးမှာ ပဏ္ဍ-ဝတောင်, ဂိဇ္ဈကုဋ္ဋတောင်, ဝေဘာရတောင်, ဝေပုလ္လတောင်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ ဂိရိဗ္ဗဇ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁)နဂရ္ဂရ (ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၄) တို့ကြည့်။ ရှေးအခါက ပစ္စေကဗုဒ္ဓါငါးရာတို့ ၎င်းတောင်၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်ကြ၏။ လူ တို့သည် ထို ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့ တောင်သို့ဝင်သည် ကိုသာ တွေ့မြင်ရ၍ တောင်မှ ထွက်သည်ကို မတွေ့မြင်ရသောကြောင့် ဤ တောင်သည်

ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့ကို မျိုး၏ဟု ပြောဆိုကြ ရာမှ ဣသိဂိလိတောင် (=ရသေ့မျိုးတောင်) ဟု အမည်တွင်သည်။ အယံ ပဗ္ဗတော ဣမေ ဣသီ ဂိလတီတိ ဣသိဂိလိ ဣသိဂိလိတွေဝ သမညာ ဥဒပါဒိ။ မ၊၃။၁၁၃။ (=ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။)

ဣသိဂိလိပဿ (န) [ဣသိဂိလိ+ပဿ] ဣသိဂိလိတောင်၏-နံပါး-နံဘေး။ ဣသိဂိလိပဿေ တိဏကုဋိယော ကရိတွာ။ ဝိ၊၁။၅၁။ ဣသိဂိလိပဿေတိ ဣသိဂိလိ နာမ ပဗ္ဗတော၊ တဿ ပဿေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။ (=ဒီ၊၂။၉၇။ မ၊၁။၁၃၀။ သံ၊၁။၁၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။)

ဣသိဂိလိသုတ္တ (န) [ဣသိဂိလိ+သုတ္တ] ဣသိဂိလိသုတ်၊ ဣသိဂိလိတောင်ဟု အမည်တွင်ခြင်း အကြောင်းနှင့် ၎င်းတောင်၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်ခဲ့ဘူးသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့၏ အမည် ကို ဟောကြားရာ ဖြစ်သောသုတ်။ မဇ္ဈိမ-နိကာယ၊ ဥပရိပဏ္ဏာသ ပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ မ၊၃။၁၁၂၆။

ဣသိဏ္ဏ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဣသိဏ္ဏလူမျိုး။ ဣသိဏ္ဏာ မက္ကလာ စေဝ၊ အာဂစ္ဆန္တိ မမံ သဒါ။ အပ၊၁။၄၂၁။

ဣသိတ္တ (ပု) [ဣသိ+အတ္တ] ရသေ့၏အဖြစ်-ရသေ့ဖြစ်ခြင်း-ဟူသောအကျိုး။ တာဝတာ တုမှ ဘဝိဿတိ ဣသိ ဝါ ဣသိတ္တာယ ဝါ ပဋိပန္နော။ ဒီ၊၁။၉၇။

ဣသိဒတ္တ (ပု) [ဣသိ+ဒတ္တ] (၁) ဣသိဒတ္တ ထေရ်။ အဝန္တိတိုင်း ဝဍ္ဎရွာ လှည်းကုန်သည် တဦး၏ သား ဖြစ်သည်၊ စိတ္တသူကြွယ်၏ မိတ်ဆွေဖြစ်၍ နောင်အခါ သာသနာတော် ၌ ရဟန်းပြုကာ မကြာမြင့်မီပင် ဆဋ္ဌာဘိည (ရဟန္တာ) ဖြစ်သည်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၂။ အာ-ယသ္မာ ဣသိဒတ္တော တသ္မိံ ဘိက္ခုသံဃေ သဗ္ဗနဝကော ဟောတိ။ သံ၊၂။၄၇၆-၇။ (=အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။) (၂) ဣသိဒတ္တထေရ်။ သိရိဂိုင်းကျွန်း၌ ဗြာဟ္မဏတိဿခိုးသူ ထကြွ သောင်းကျန်းစဉ်အခါက သံဃာ၏ အကြီး အမှူးဖြစ်သော မထေရ်သုံးပါးတွင် တပါးဖြစ် သည်၊ ကျန် မထေရ်နှစ်ပါးမှာ စူဠသိဝထေရ် နှင့် မဟာသောဏထေရ်တို့ ဖြစ်ကြသည်။ သံယုတ္တဘာဏကစူဠသိဝတ္ထေရော ဣသိဒတ္တ-တ္ထေရော မဟာသောဏတ္ထေရောတိ တယော ထေရာ တာသံ ပရိသာနံ ပါမောက္ခာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၇။ (၃) ဣသိဒတ္တသူကြွယ်၊ မိဂသာလာ ဥပါသိကာ၏ အဘိုး။ သကဒါ-ဂါမ်ဖြစ်၍ ကွယ်လွန်ပြီးနောက် တုသိတာ ဘုံသို့ ရောက်သည်။ ပေတ္တေယျောပိ မေ ဘန္တေ ဣသိဒတ္တော အဗြဟ္မစာရီ အဟောသိ သဒါရသန္တုဋ္ဌော။ အံ၊၂။၃၀၅။ (၄) ဣသိ-ဒတ္တမင်း။ အနောမဒဿီ မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မူစဉ်က သောရေယျမြို့ကို အုပ်စိုး သောမင်း။ သောရေယျနဂရေ ဣသိဒတ္တဿ ရညော ဓမ္မေ ဒေသိယမာနေ ပသီဒိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂၀၀။

ဣသိဒတ္တတ္ထေရဂါထာ (ထီ) [ဣသိဒတ္တ+ထေရဂါထာ] ဣသိဒတ္တထေရ်သည် မိမိရအပ်ပြီး သော အရဟတ္တဖိုလ်ကို မြတ်စွာဘုရားအား လျှောက်ထားသောအားဖြင့် မြွက်ဆိုအပ် သောဂါထာ၊ ထေရဂါထာပါဠိတော်၊ ဧကနိပါတ်၊ ၁၂-ဝဂ်၊ ၁၀-ဣသိဒတ္တတ္ထေရဂါထာ။ ထေရ၊၂၅။

ဣသိဒတ္တသုတ္တ (န) [ဣသိဒတ္တ+သုတ္တ] ဣသိဒတ္တ သုတ်၊ ပဌမဣသိဒတ္တသုတ်နှင့် ဒုတိယ ဣသိ ဒတ္တသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ သဠာယတနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၇-သံယုတ်၊ ၂-သုတ်နှင့် ၃-သုတ်။ သံ၊၂။၄၇၅-၈။

ဣသိဒါသ (ပု) [ဣသိ+ဒါသ] ဣသိဒါသထေရ်။ ဒွေဘာတိကာ ထေရာ အာယသ္မာ စ ဣသိ-

ဒါသော အာယသ္မာ စ ဣသိဘဏ္ဍော သာဝတ္ထိယံ ဝသံ ဝုဋ္ဌာ။ ဝိ၊၃။၄၁၄။

ဣသိဒါသီ (ထီ) [ဣသိ+ဒါသီ] ဣသိဒါသီမည်သော–ရဟန်းမ–ထေရီ။ ဥဇ္ဇေနီပြည်၌ ပစ္စည်းဥစ္စာကြွယ်ဝချမ်းသာသော သူဌေးသမီး ဖြစ်သည်။ နောက်အခါ ဇိနဒတ္တထေရီ၏ ထံ၌ ရဟန်းပြုလုပ်၍ ဝိပဿနာ အာ ထုတ်ရာ ပဋိသမ္ဘိဒါနှင့်တကွ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သည်။ ထေရီ·ဋ္ဌ။၂၆၇၊ ဣသိဒါသီ တတ္ထ ကော။ ထေရီ။၄၂၅။

ဣသိဒိန္န(ပု)[ဣသိ+ဒိန္န] ဣသိဒိန္နထေရ်။ ဣသိဒိန္နော ထေရော။ ထေရ။၂၅၆။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၉။)

ဣသိဒိန္နတ္ထေရဂါထာ (ထီ) [ဣသိဒိန္န+ထေရဂါထာ] ဣသိဒိန္နထေရ်အား လူ့ဘဝအချိန်ကာလက သံဝေဂဖြစ်စေရန် နတ်တဦးက ဟောကြား ဆုံးမအပ်သောဂါထာ။ ထေရဂါထာ ပါဠိတော်၊ ဒုကနိပါတ်၊ ၄·ဝဂ်၊ ၄·ဣသိဒိန္နထေရဂါထာ။ ထေရ။၂၅၆။

ဣသိဒ္ဓဇ(ပု)[ဣသိ+ဓဇ]အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏–အလံတံခွန်–ပရိက္ခရာ။ ဝန္ဒိဘဗ္ဗံ ဣသိဒ္ဓဇံ။ အပ၊၁။၅၂။ ဣသဒ္ဓဇံ အရိယာနံ ဓဇံ ပရိက္ခာရံ။ အပ·ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။

ဣသိနာမက(တိ)[ဣသိ+နာမ+က]ဣသိအမည်ရှိသူ(ရသေ့၊ တက္ကတွန်း၊ အာဇီဝက၊ နိဂဏ္ဌ) ဣသိနာမကာ ယေ ကေစိ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတာ အာဇီဝကာ နိဂဏ္ဌာ ဇဋိလာ တာပသာ။ စူဠနိ။၄၉။

ဣသိနိသဘ(ပု) [ဣသိ+နိသဘ] (က) (သီလစသော ဂုဏ်တို့ကို ရှာမှီးတော် မူကြသော) သေက္ခ, အသေက္ခ သူတော်ကောင်း–တို့၌–တို့၏–နိသဘ နွားမြတ်အတူ ရဲရင့်သော ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်တော်မူသော (မြတ်စွာဘုရား)။ (ခ)သီလအစရှိသော ဂုဏ်တို့ကို ရှာမှီးသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်း ဖြင်၍ နိသဘနွားမြတ်အတူ ရဲရင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်လည်း ဖြစ်တော်မူသော (မြတ်စွာဘုရား)။ ဗုဒ္ဓေါ စ မေ ဣသိနိသဘော ဝိနာယကော။ ဝိမာန။၁၉။ နိသဘော ဝိယာတိ နိသဘော၊ သီလာဒိနံ ဧသကတ္တာ ဧသနဋ္ဌေန ဣသိ ဘိ လဒ္ဓဝေါဟာရေသု သေက္ခာသေက္ခဣသိသု နိသဘော, ဣသိနံ ဝါ နိသဘော, ဣသိ စ သော နိသဘော စာတိ ဝါ ဣသိနိသဘော။ ဝိမာန·ဋ္ဌ။၇၅ (–ဝိမာန။ ၈၇။ ဝိမာန·ဋ္ဌ။၂၄၄။)

ဣသိပတန (န) [ဣသိ+ပတ+ယု] ဣသိပတနမည်သော တော။ (က) မြတ်စွာဘုရားနှင့် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဟူသော – ဣသိ – သူတော်ကောင်း–တို့ ဓမ္မစကြာဘုရား ဟောခြင်း, ဥပုသ် ပြုခြင်း အားကျိုးငှါ ကြွရောက်စည်းဝေးရာတော။ (ခ) ပစ္စေကဗုဒ္ဓါဟူသော ဣသိတို့ သက်ဆင်းရာ, ပျံတက် ကြွသွားရာ တော၊ (မြတ်စွာဘုရား ပွင့်တော်မမူမီက ပစ္စေက ဗုဒ္ဓါတို့သည် ဂန္ဓမာဒန တောင်၌ (၇)ရက်ပတ်လုံး နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားပြီးနောက် နာဂလတာ (ကွမ်းနွယ်) ဒန်ပူကို ဝါးလျက် အနောတတ္တအိုင်၌ မျက်နှာသစ်ပြီး၍ သပိတ်သင်္ကန်းယူကာ ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ကြွလာပြီးလျှင် ထိုတော၌ ရှေးဦးစွာ သက်ဆင်းတော်မူကြ၏။ သင်္ကန်းရုံကာ မြို့တွင်း၌ ဆွမ်းခံကြ၍ ဆွမ်းဘုဉ်းပေးပြီးနောက် ထိုတောမှပင် ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်ကြွသွားတော်မူကြ၏၊ ထိုသို့ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့၏ သက်ဆင်းရာ, ပျံတက်ကြွသွားရာ ဌာနဖြစ်သောကြောင့် ဣသိပတနဟု အမည်ရခြင်း ဖြစ်သည်။ ဣသိပတနေ မိဂဒါယေ။ ဝိ၊၃။ ၁၁။ မ၊၁။၂၂၂။ မ၊၃။၂၉၁။ သံ၊၃။၃၆၈။ အံ၊၁။၁၀၉။ နေတ္တိ။၉။ (က) ဣသိပတနေတိ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသင်္ခါတာနံ ဣသီနံ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနတ္ထာယ စေဝ ဥပေါသထကရဏတ္ထာယ

စ အာဂန္တွာ ပတာနေ၊ သန္နိပါတင္ဂွာနေတိ အဓတ္ထာ၊ ပဒနေတိပိ ပါဠော၊ အယမေဝ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ (ခ) ဣသယော စေတ္တ နိပဘန္တိ ဥပ္ပတန္တိ စာတိ တံ ဌာနံ ဣသိပတနန္တိ သင်္ခံ ဂတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ သာရတ္ထ၊၃၊၁၆၃။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅၇။)

ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇာ (ထီ) [ဣသိ+ပဗ္ဗဇ္ဇာ] ရသေ့ဘို့၏ ပဗ္ဗဇ္ဇာ၊ ရသေ့အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်း၊ ရသေ့ပြုလုပ်ခြင်း။ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ။ စူဋ္ဌနိ။၃၉၅၂။ တဒါ ဗောဓိသတ္တောပိ ဣသိပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိတွာ တသ္မိံ ယေဝ ပဗ္ဗတပါဒေ ဝသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄၊ ၁၅၆၊ ၂၃၆၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၁၊ ၂၀၃။)

ဣသိပူဂသမညာတ (တိ)[ဣသိ+ပူဂ+သမညာတ] ရသေ့အပေါင်းသည်–ကောင်းစွာ သိအပ်–သမုတ်အပ်–သော။ ဣသိပူဂသမညာတေ (ဇာ၊၁။၃၅၈) တိ ဣသိဂဏေန သုဋ္ဌု အညာတေ ဣသီနံ သမ္မတေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၈။

ဣသိပ္ပယာတ (တိ) [ဣသိ+ပယာတ] ဘုရားအစရှိသော သူတော်ကောင်းတို့ ကောင်းစွာ–ကြွသွား–ကျင့်ကြံအားထုတ်–အပ်သော။ ဣသိပ္ပယာတမှိ ပထေ ဝဇန္တ (ထေရ။၃၅၅) န္တိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ မဟေသီဟိ သမ္မဒေဝ ပယာတေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၈။

ဣသိပ္ပလောဘနာ (ထီ) [ဣသိ+ပလောဘနာ] ရသေ့တို့ကို ဖြားယောင်းနိုင်သော (အလမ္ဗုသာ နတ်သမီး)။ ဣသိပ္ပလောဘနေ ဂစ္ဆ၊ ဣသိသိင်္ဂံ အလမ္ဗုသေ။ ဇာ၊၂။၁၂။ ဣသိပ္ပလောဘနေတိ ဣသီနံ ပလောဘနသမတ္ထေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၃။

ဣသိပ္ပလောဘိကာ (ထီ) [ဣသိ+ပလောဘိကာ] ရသေ့ကို ဖြားယောင်းခြင်း။ နိ'သိပ္ပလောဘိကာ ဂစ္ဆ။ ဇာ၊၂။၁၆။ ပုန ဣသိပ္ပလောဘိကာယ န ဂစ္ဆယံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၂။

ဣသိပ္ပဝေဒိတ (တိ) [ဣသိ+ပဝေဒိတ] ဘုရားအစရှိသော သူတော်ကောင်းတို့သည် ဟောကြားအပ်သော။ အာရာဓယေ မဂ္ဂမိသိပ္ပဝေဒိတံ။ ဓမ္မ၊၅၃။ သီလက္ခန္ဓာဒီနံ ဧသကေဟိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ဣသီဟိ ပဝေဒိတံ အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ္ဂံ အာရာဓေယျ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။

ဣသိဘဏ္ဍ (ပု) [ဣသိ+ဘဏ္ဍ] ဣသိဘဏ္ဍမည်သော ထေရ်၊ ဣသိဒါသ–ကြည့်။

ဣသိဘတ္တ (နှ) [ဣသိ+ဘတ္တ] ရသေ့၏–ပွဲဦး–ဥစ္စာ–ဘတ္တာ။ ဣသိဘတ္တံ ဩမုဉ္စိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၈။

ဣသိဘာသိတ (တိ) [ဣသိ+ဘာသိတ] ရသေ့တို့ ဟောအပ်သော၊ သာသနာတော် ပြင်ပ မန်ဗိုဇ်ဘုံဟောအပ်သော၊ တရား။ (ပရိဗ္ဗာဇကဝဂ် အားလုံးနှင့် ဗာဝရိယ၏ တပည့် ပုဏ္ဏား ၁၆-ယောက်တို့၏ အမေးပုစ္ဆာ စသည်။) ဓမ္မော နာမ ဗုဒ္ဓဘာသိတော သာဝကဘာသိတော ဣသိဘာသိတော ဒေဝတာဘာသိတော။ ဝိ၊၂။၂၆။ ဣသိဘာသိတောတိ ဗာဟိရပရိဗ္ဗာဇကေဟိ ဘာသိတော သကလော ပရိဗ္ဗာဇကဝဂ္ဂေါ၊ ဗာဝရိယဿ အန္တေဝါသိကာနံ သောဠသန္နံ ဗြာဟ္မဏာနံ ပုစ္ဆာတိ ဧဝမာဒိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။

ဣသိမုဂ္ဂ (ပု) [ဣသိ+မုဂ္ဂ] ရသေ့စားပဲနောက်၊ ပဲယဉ်း။ အာဠကာ ဣသိမုဂ္ဂါ စ။ အပ၊၁။ ၁၇။ (–အပ၊၁။၂၁၅။)

ဣသိမုဂ္ဂဒါယက (တိ) [ဣသိမုဂ္ဂ+ဒါယက] ရသေ့စား ပဲနောက်ကို ပေးလှူတတ်သော၊ သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဣသိမုဂ္ဂဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၂၁၆။

ဣသိလိင် (န) [ဣသိ+လိင်] ရသေ့၏ အသွင်သဏ္ဌာန်။ ဣမံ ဣသိလိင်ဂ် ဟာရေတွာ ရာဇ-ဝေသံ ဂဏှ၊ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၇၉။

ဣသိဝရ (ပု) [ဣသိ+ဝရ] မြတ်သော ရသေ့၊ ရသေ့မြတ်၊ အဿာ ဂမာ ဣသိဝရော သဗ္ဗ-လောကဂူ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅ ၄၁၇။

ဣသိဝါတပဋိဝါတ (တိ) [ဣသိ+ ဝါတ+ပဋိ-ဝါတ] (က) ရဟန်း ရဟန်းမတို့၏ (သက်နိုးတက်ရုံခြင်း၊ ကိုယ်လက်ကွေးခြင်း ဆန့်ခြင်း စသည်တို့ကြောင့်ဖြစ်သော) လေသည် တိုက်ခတ်အပ်သော။ (ခ) ရဟန်း ရဟန်းမတို့၏ လေသည် ခါတွက် တိုက်ခတ်အပ်သော မကောင်းမှုရှိသော။ယာနိ ဝါ ပန တာနိ ကုလာနိ .... ကာသာဝပဇ္ဇောတာနိ ဣသိဝါတပဋိဝါတာနိ။ အဘိ၊ ဋီ။ ၂၅၆။ မဟာ-နိ။ ၃၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇။ ဂေဟံ ပဝိသန္တာနံ နိက္ခမန္တာနဉ္စ ဘိက္ခုဘိက္ခုနီသခါတာနံ၊ ဣသိနံ စီဝရဝါတေန ဧဝ သမိဉ္ဇနပသာရ-ဏာဒိဇနိတသရီရဝါတေန စ ပဋိဝါတာနိ ပဝါယိတာနိ ဝိနိဒ္ဓုတ ကိဗ္ဗိသာနိ ဝါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၃။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၀။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၅၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၃။)

ဣသိဝါတပရိဝါတ (တိ) [ဣသိ+ဝါတ+ပရိ-ဝါတ] ရဟန်းတို့၏ သီလစသော ဂုဏ်ရနံ့၊ ထိုဂုဏ်ရနံ့တို့ဖြင့် ထုံအပ်သော ခန္ဓာကိုယ်ရနံ့တို့ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်မှ ကြိုင်လှိုင်နေသော။ ဣသိဝါတပရိဝါတော (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၃) တိ သီလကန္ဓာဒီနံ နိဗ္ဗာနသာ စ သေနတော ဣသိနံ ဘိက္ခူနံ ဂုဏဂန္ဓေန ဧဝ ဂုဏဂန္ဓ-ဝါသိတေန သရီရဂန္ဓေန စ ပရိတော သမ-န္တတော ဝါယိတဘာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁၊ ၁၁၆။

ဣသိဝေသ (ပု) [ဣသိ+ဝေသ] ရသေ့၏ အသွင်။ ကာဇကမဏ္ဍလုံ အာဒါယ ဣသိ-ဝေသေနာဂန္တွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၉၁။)

ဣသိပ္ပယ (တိ) [ဣသိ+ပတန+အပ္ပယ] ဣသိ-ပတန အမည်ရှိသော မိဂဒါဝုန်တော။ ဓမ္မော-ဿဘိ စက္ကမိသိပ္ပယေ ဝနေ။ သုတ္တန်။ ၃၈၆။ ဣသိပ္ပယံ ဂန္တွာန၊ ဝိနေတွာ ပဉ္စ-ဝဂ္ဂိယေ။ အပ၊ ၂။ ၁၅၈။

ဣသိသံဃ (ပု) [ဣသိ+သံဃ] (က) ပစ္စေက-ဗုဒ္ဓါအပေါင်း။ (ခ) ရဟန်းအပေါင်း။ (ဂ) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်း။ (က) ဣသိသံဃေ အဟံ ပုဗ္ဗေ။ အပ၊ ၁။ ၂၈၂။ (-အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၄။)။ (ခ) (ဂ) အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဣသိသံဃနိသေဝိတ (တိ) [ဣသိသံဃ+ နိ-သေဝိတ] (က) ရဟန်းအပေါင်းသည်-မှီခို-သီတင်းသုံးနေထိုင်- အပ်သော (ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်)။ (ခ) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်းသည်-မှီခို-ဆည်းကပ်- အပ်သော (မြတ်စွာဘုရား)။ (က) ဣဒံ ဟိ တံ ဇေတ-ဝနံ ဣသိသံဃနိသေဝိတံ။ မ၊ ၃။ ၃၀၆။ သံ၊ ၁။ ၃၁။ ဣဘိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၂။ ဣသိသံဃနိသေ-ဝိတန္တိ ဘိက္ခုသံဃနိသေဝိတံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၊ ၂၃၁။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၄။ (ခ) တာဏော ပညာဝုဓော သတ္ထာ၊ ဣသိသံဃနိသေဝိတော။ ထေရ။ ၃၂၇။ ဣသိသံဃေန အဂ္ဂသာဝကာဒိအရိယ-ပုဂ္ဂလသမူဟေန နိသေဝိတော ပယိရုပါ-သိတော ဣသိသံဃနိသေဝိတော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၇။

ဣသိသတ္တမ (တိ) [ဣသိ+သတ္တမ] (၁) ဣသိတို့တွင်-သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်သော ချီးမွမ်းအပ်မြတ်သော အရိယာ သူတော်ကောင်းတို့တွင် - အထူးသာလွန်၍ ချီးမွမ်းအပ်မြတ်သော အရိယာ သူတော်ကောင်း ဖြစ်တော်မူသော၊ ပုဂ္ဂိုလ် (မြတ်စွာဘုရား)။ (၂)ဝိပဿီ အစရှိသော-ဣသိ-မြတ်စွာဘုရား

—တို့ဘွင် ခုနစ်ဆူမြောက် ဖြစ်တော်မူသော၊ ဘုရား (ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား)။ (၃) မိမိ သန္တာန် သူတပါးသန္တာန်တို့၌ သီလစသော ဂုဏ်တို့ကို ရှာမှီးတော်မူသော သူတော်ကောင်းသည်းဖြစ်၍ အဆူးသာလွန်၍ ချီးမွမ်းအပ်မြတ်သော သူတော်ကောင်းလည်း ဖြစ်တော်မူသော၊ ပုဂ္ဂိုလ် (ဘုရား အစရှိသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်)။ (၄) အရိယာသာဝကနှင့် ပစ္စေကဗုဒ္ဓ တည်းဟူသော ဣသိတို့ ထက်မြတ်သော ဣသိ ဖြစ်တော်မူသော၊ ပုဂ္ဂိုလ်(မြတ်စွာဘုရား)။(၁)(၂)ဣသိသတ္တမော (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၁)တိ ဧတ္ထ သစ္စာဝဗောဓဂတိယာ ဣသယောတိ သဉ္ဇံ ဂတာနံ သဘံ ပသတ္ထာနံ ဣသီနံ အတိသယေန သေဋ္ဌာ ပသတ္ထောတိ အတ္ထော၊ ဝိပဿီအာဒယော စ ဥပါဒါယ ဘဂဝါ သတ္တမောတိ ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၃။၁၆၆။ (—မ၊၂။၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂။) (၁)(၂) (၃) ဣသိသတ္တမောတိ ဣသိ ပန သဉ္ဇာနုရက္ခဏဝသေန ဓေဝ ပသတ္ထတမပုဂ္ဂလသဒ္ဒါဘိသာဓုဇနဝသေန စ ဝုတ္တန္တိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ .... ဣသီနံ သတ္တမော ဣသီသု ဝါ သတ္တမောတိ၊ အထ ဝါ သပရသန္တာနေသု သီလာဒိဂုဏာနံ ဧသနဋ္ဌေန ဣသယော၊ ဗုဒ္ဓါဒယော အရိယာ။ ဣသိ စ သတ္တမော စာတိ ဣသိသတ္တမော။ နိဒ္ဓိ၊ သုတ္တ။၅၁၁။ (၂) (၃) ဣသိသတ္တမော (သုတ္တနိ။၃၃၂)တိ ဘဂဝါ ဣသိ စ သတ္တမော စ ဥတ္တမဋ္ဌေန ...... သတ္တ ကဿရေန္တော ပါဟ ဘဂဝါတိပိ ဣသိသတ္တမော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ (၂) (၄) အဋ္ဌာသိ ဣသိသတ္တမော။ ဝိမာန။၂၅။ ဣသိသတ္တမောတိ လောကိယသေက္ခာသေက္ခပစ္စေကဗုဒ္ဓဣသိဟိ ဥတ္တမော ဥတ္တမတမော။ အထ ဝါ ဗုဒ္ဓဣသီနံ ဝိပဿီအာဒီနံ သတ္တမောတိ ဣသိသတ္တမော။ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၄၅။ ဣသီနံ ဣသိသတ္တမော(ထေရ။၁၂၄၀)တိ သာဝကပစ္စေကဗုဒ္ဓဣသီနံ ဥတ္တမော ဣသိ၊ ဝိပဿိသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓတော ပဋ္ဌာယ ဣသီနံ ဝါ သတ္တမကော ဣသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၉။ (—သံ၊၁။၁၉၄။ သုတ္တနိ။၃၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၁။)

ဣသိသိင်္ဂ (ပု) [ဣသိ+သိင်္ဂ] ဣသိသိင်္ဂမည်သော ရသေ့။ ဘုရားလောင်းရသေ့၏ သုက်နှင့် ရောနှောသောဆီးကို သောက်မိသောသမင်မ တကောင်မှ ဖွားမြင်သူဖြစ်သည်။ မိလိန္ဒ။၁၂၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၁-၂။ သူ၏ဦးခေါင်းထိပ်၌ သားကောင်၏ ဦးချိုနှင့်တူသော ဦးစွန်းနှစ်ခုရှိသောကြောင့် ဣသိသိင်္ဂဟု အမည်ရသည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၃။ မိဂသိင်္ဂဟုလည်း အမည်ရသည်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂-၃၇၄။ ဣသိသိင်္ဂ အလမ္ဗုသော။ ဇာ၊၂။၁၂။ ဣသိသိင်္ဂန္တိ တဿ ကိရ မတ္ထကေ မိဂသိင်္ဂါကာရေန ဒွေ စူဠာ ဥဋ္ဌဟိံသု၊ တသ္မာ ဧဝံ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၆၃။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀၃။)

ဣဿ¹ (ပု) [(၁) ဣသ+သ။ ဒိ၊ပိ၊ခန်။ (၂) ဤသ + သ။ ဤ ကို ရဿ ပြု၊ ခန်၊ဋီ။ ၆၁၂။ ကျ ဖျ—သံ)] ဝက်ဝံနက်။ (ခန်၊ သျ၊သစ်။၆၁၂။) ခြသေ့မည်း။ ဝံနက် (ဘောင်ပေါက်၊ ခန်၊ သျ-၆၁၁)။ သမင်ပျံ့ (အမရကောသ၊သျ၊ ၁၅ ဝဂ်၊ ၁၀ ဂါထာ)။ ဣဿမိဂ, ဣဿသိင်္ဂ, ကာဠသီဟ- တို့လည်း ကြည့်။ ဣဿော (ဣဿော—သီ။ ဤဿော—သျာ၊ဣ)ဝနာဒိ စရတိ၊ သမာနိ ဝိသမာနိ စ။ ဇာ၊၁။၂၅၃။ ဣဿောတိ တမ္ဗဝဏ္ဏော ကာဠသီဟော ဝနာဒိ စရတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၉။

ဣဿ² (ပု) [ဣသ+ဏျ] သူတပါးတို့ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်ခြင်း။ ဣဿတ္တ²—ကြည့်။

ဣဿ³ (ပု) [ဣဿ+အ] သူတပါးတို့ကို ညှဉ်းဆဲခြင်းရှိသူ၊ ညှဉ်းဆဲသူ၊ စစ်တိုက်၍ အသက်မွေးသူ၊စစ်သား။ ဣဿတ္တ²—ကြည့်။

ဣဿတိ (ကြိ) [ဣဿာ+အ+တိ၊ (ဤပျံတိ–သံ)]ငြူစူ၏၊ စောင်းမြောင်း၏။ ပရလာဘသက္ကာရ ဂရုကာရမာနန ဝန္ဒန ပူဇနာသု ဣဿတိ ဥပဒုဿတိ ဣဿံ ဗန္ဓတိ။ မ၊၃။ ၂၄၆။ အံ၊၁။ ၅၂၄၊ ကိံ ဣမဿ ဣဿိနာတ် ဣဿာတိ ပဒုဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၁။ ဣဿတီတိ ဣဿံ ဗန္ဓေတိ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၁။ (–အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၉။) ဒေဝါ န ဣဿန္တိ ပုရိသပရက္ကမဿ။ ဇာ၊၁။ ၉၃။ န ဣဿန္တိ န ဥဿူယန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၊ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၃။ မ၊ ဋီ၊၁။ ၂၉၁။)

ဣဿတ္တ¹ (န) [ဣဿာသ+တ္တ] လေးသမား၏–အပြုစ်–အမှု–အလုပ်၊ လေးအတတ်၊ ဣဿတ္တံ(ဣဿတ္ထံ၊ သီ၊ သျာ၊ ကံ)ဗလဝီရိယဥ္စ၊ ယသ္မိံ ငဝေဇ္ဇသ မာဏဝ။ သံ၊၁၊ ၁၀၀။ ဣဿတ္တန္တိ ဥသုသိပ္ပံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၂။ ယေန သိပ္ပေန ဣဿာသော ဟောတိ၊ တံ ဣဿတ္တန္တိ အာဟ ဥသုသိပ္ပန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၁၃၇။ ယေန ကမ္မဋ္ဌာနေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ .. ယဒိ ဣဿတ္တေန (ဣဿတ္ထေန။ သီ၊ သျာ၊ ဣ)။ အံ၊၃။ ၁၀၇။ ဣဿတ္တေနာတိ (ဣဿတ္ထေနာတိ။ သီ၊ သျာ) ဣဿာသကမ္မေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၉။ ဣဿတ္ထ²–လည်းကြည့်။

ဣဿတ္တ² (န) [ဣဿာ+တ္တ] ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်တတ်သူ – စစ်တိုက်၍အသက်မွေးသူ – စစ်သား–၏ အလုပ်၊ မြားလှံ, ကိုမှီ၍ အသက်မွေးခြင်း၊ လက်နက်ဖြင့် အသက်မွေးခြင်း။ ယော ဟိ ကောစိ မနုဿေသု၊ ဣဿတ္တံ (ဣဿတ္ထံ?) ဥပဇီဝတိ။ မ၊၂။ ၄၀၉။ သုတ္တနိ။ ၃၇၅။ ဣဿတ္တန္တိ (ဣဿတ္ထန္တိ?) အာဝုဓဇီဝိကံ၊ ဥသုံ စ သတ္တိံ စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၇။ ပရေသံ ဤသနဋ္ဌေန ဟိံသနဋ္ဌေန ဣဿော၊ သော အဿ အတ္ထီတိ ဣဿာသော၊ ယောဓာဇီဝိကော၊ ဣဿာသဿ ကမ္မံ ပဟရဏံ ဥသုံ စ သတ္တိံ စ နိဿာယ ပဝတ္တာ ဇီဝိကာ ဣဿတ္တံ။ တေနာဟ အာဝုဓဇီဝိကန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၀၁။

ဣဿတ္တသုတ္တ (န) [ဣဿတ္တ+သုတ္တ] ဣဿတ္တသုတ်၊ သံယုတ္တနိကာယ သဂါထာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ ၁။ ၉၉-၁၀၀။

ဣဿတ္ထ¹ (ပု)[ဥသု+အသု+ထ?] မြားပစ်ခြင်းအတတ်၊ မြားအတတ်၊ လေးအတတ်။ ဣဿတ္ထေ စသိပ္ပ ကုသလော။ ဇာ၊၂။ ၁၇၄။ ဣဿတ္ထေတိ ဓနုသိပ္ပေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၉၂။ ဣဿတ္ထေန ဝါ(မဟာနိ။ ၂၀၆)တိ ဓနုသိပ္ပေန ဝါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၁၀၊၁။ အောက်ပုဒ်(က)လည်းကြည့်။

ဣဿတ္ထ² (ပု၊န) [ဣဿတ္ထ¹+ဏ] (က) လေးအတတ်ဖြင့် အသက်မွေးခြင်းနှင့် တူသော အသက်မွေးခြင်း၊ လက်နက်အားလုံးဖြင့် အသက်မွေးခြင်း။ (ခ)လက်နက်အတတ် ညာ။ (က) နေဝ ကသိယာ . န ဣဿတ္ထေန (ဣဿတ္တေန။ က)။ အံ၊၂။ ၁၉၇။ န ဣဿတ္ထေနာတိ န ယောဓာဇီဝကမ္မေန ဥပ္ပါဒေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၆။ ဥသုနံ အသနကမ္မံ ဣဿတ္ထံ၊ ဓနုသိပ္ပေန ဇီဝိကာ။ ဣဓ ပန ဣဿတ္ထံ ဝိယာတိ ဣဿတ္ထံ၊ သဗ္ဗာဝုဓဇီဝိကာတိ အာဟ ယောဓာဇီဝကမ္မေနာတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၅၇။ (–မ၊၁။ ၁၂၀။ စူဠနိ။ ၂၆၂။ စူဠနိ ဋ္ဌ။ ၁၂၀။ သို့သော် မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၀။ မ၊ ဋီ၊၂။ ၄၂ တို့၌ ဣဿတ္တ ဟု ရှိနေ၏။) (ခ) ဣမသ္မိံပိ ဟိ ဘော ဂေါတမ ဣဿာသာနံ ဒိဿတိ အနုပုဗ္ဗသိက္ခာ အနုပုဗ္ဗကိရိယာ အနုပုဗ္ဗပဋိပဒါ ယဒိဒံ ဣဿတ္ထေ (ဣဿတ္ထော။ က)၊ မ၊၃။ ၅၃။ ဣဿတ္ထေတိ အာဝုဓဝိဇ္ဇာယပိ ကောဒဏ္ဍသေနေဝ ဝါလဝေဓိ နာမ န သက္ကာ ကာတုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၆။

ဣဿန္တိ (ကြိ) ဣဿတိ–ကြည့်။

ဣဿမိဂ (ပု) [ဣဿ+မိဂ] ဝက်ဝံနက်။ ဣဿမိဂ သာခမိဂ သရဘမိဂ ...ယက္ခ ရက္ခသ-

နိသေဝိတော။ ဇာ၊၂။၁၁၃။ ဣဿာဓိဂါတိ ကာဠသီဟာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၇။

ဣဿရ (တိ) [(၁) ဤသ+အရ။ ဤသ ဣဿရိယေ၊ ဤသတိတိ ဣဿရော၊ အဓေ ရဿာဒိ၊ ဒ္ဒိတ္တံ။ ဓာန်၊ဋီ၊၇၂၅။ (၂) ဤသ +သရ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်၊ (ဤရှရ-သံ)] (၁) (က) အစိုးရသော၊ ပိုင်ဆိုင်သော၊ ပိုင်ရှင် ဖြစ်သော၊ အုပ်ချုပ် ကွပ်ကဲသော၊ အကြီး အကဲ-အရှင်သခင်-ဘုရင်-ဖြစ်သော၊ သူ။ (ခ) စည်းစိမ်ဥစ္စာ-ပြည့်စုံ-ကြွယ်ဝ-ခြင်း ကြောင့် အစိုးရသော၊ လူကုံထံဖြစ်သော၊သူ။ (ဂ) တလောကလုံးကို- အစိုးရသော-ဖန် ဆင်းသော (ဖန်ဆင်းသူဟု ယူဆစွဲလမ်းအပ် သော)-မဟာဗြဟ္မာ- ပဇာပတိနတ်- မာရ် နတ်။ (ဃ) သတ္တဝါတို့ကို အစိုးရသော တရား၊ ကံ တရား။ (၂) သိဝနတ် (မဟာ ဒေဝ)။ (၃) အစိုးရသူ၏အဖြစ်။ (၁)(က) ဝေါပေတုံ ဣမေ ဣဿရာ နယိံမ ဒါတုံ။ ဝိ၊၁။၈၂။ သဗ္ဗဿ ကုဋုမ္ဗဿ ဣဿ- ရာ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊၁။၁၁၆။ သဗ္ဗဿ ကုလ- ဿ ဣဿရာ။ ဇာ၊၁။၁၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ ၃။၄၀၅။ ကိန္နု ဒုမ္မနရူပေါသိ ဣဿရ။ ဇာ၊၂၊၂၇၅။ ဣဿရာတိ ပဉ္စဒယောဇနေသု တိဏ္ဏံသု နာဂဘော- နဿ သာမိတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၁။ မာဂဓေတိ မဂဓာနံ ဣဿရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၇။ (-ဇာ၊ ၁။၆၉။ဇာ၊၂။၂၇၉၊၃၁၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆၆၊၂၆၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၄၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၉၊၁၂၂။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၇။) (ခ) အစ္စာတိ ဣဿ- ရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။ ဣဿ- ရောတိ အာဓိပစ္စေနသျှံဝတ္တနိယကမ္မဗလေန ဤသနသီလော၊ သော ပနဿ ဣဿရဘာ ဝေါ ဘာသမုဒ္ဒိပဓ္ဓယာ ပါကဋော ဇာတာတိ အ- စ္စတာပရိယာယဘာဝေန ဝုတ္တော "အ- စ္စာတိ ဣဿရော"တိ အာဟ။ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၈။ သဗ္ဗေ မာတာပိတရော ဣဿ- ရာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ (-ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၈၀။အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၉၈။) (ဂ) ဣဿရော ကတ္တာ နိမ္မာတာ (ဒီ၊၁။၁၇။ မ၊၁။၄၀၂) တိ အဟံ လောကေ ဣဿရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ ဒသေတ္တ ဣဿရာ အာဂုံ။ ဒီ၊၂။၂၀၉။ ဝေ- ရှဂါဒသ ဣဿရာ မဟာဗြဟ္မာနော အာဂတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။ (-မ၊၃။၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။) ဣဿရကုတ္တနှင့် ဣဿရနိမ္မာနဟေတု-လည်း ကြည့်။ (ဃ) ဣဿရနိမ္မာန - ကြည့်။ (၁) (၂) ဣဿရော တု သိဝသာမိသု။ ဓာန်၊ ၁၀၉၄။ (၃) ဣဿရံ ယောဓ ကာ- ရယေ။ အပ၊၁။၁၄၇။ ဣဿရံ စက္ကဝတ္တိ- ရဇ္ဇံ၊ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၅။)

ဣဿရကတ (တိ) [ဣဿရ+ကတ] လောက ကို အစိုးရသောသူ- မဟာဗြဟ္မာ-သည် ပြု လုပ်အပ် - သည် ဖန်ဆင်းအပ် - သော။ ဣဿရကုတ္တ-ကြည့်။

ဣဿရကတဝါဒ (ပု) [ဣဿရကတ+ဝါဒ] လောကကို အစိုးရသော မဟာဗြဟ္မာသည် -ပြုလုပ်- ဖန်ဆင်း- အပ်၏ဟု ပြောဆို ကြောင်း အယူဝါဒ။ ဣတိ သော ... ဣဿရ- ကရဏဝါဒေန ဣဿရကတဝါဒံ ဒီပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅၁။

ဣဿရကတဝါဒီ (တိ) [ဣဿရကတ+ဝါဒီ] လောကကို အစိုးရသော မဟာဗြဟ္မာသည်- ပြုလုပ်-ဖန်ဆင်း-အပ်၏ဟုအယူဝါဒရှိသော၊ သူ။ ခေကာ ဣဿရကတဝါဒီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၄၁။ မဟာသတ္တော ပိ တဿ ဝါဒံ ဘိန္ဒိတွာ ဣဿရကတဝါဒိံ အာမန္တေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၅၀။

ဣဿရကရဏ (နပ) [ဣဿရ+ကရဏ] လော ကကို အစိုးရသော မဟာဗြဟ္မာသည်-ပြုလုပ် -ဖန်ဆင်း-ခြင်း။ ဣဿရကတဝါဒ-ကြည့်။

ဣဿရကာရဏဝါဒ (ပု) [ဣဿရ+ကာရဏ+ဝါဒ] အစိုးရသော မဟာဗြဟ္မာဟူသော အကြောင်း–ရှိ၏–ကြောင့်ဖြစ်၏–ဟု ပြောဆိုကြောင်း အယူဝါဒ၊ တလောကလုံးကို လွှမ်းမိုးအုပ်စီးနိုင်သော မဟာဗြဟ္မာက ဖန်ဆင်းခြင်းကြောင့် သက်ရှိသက်မဲ့ အရာဝတ္ထုများ ဖြစ်ကြရ၏ဟူသော အယူဝါဒ။ ကေကာရဏဝါဒ (မူလဋီ၊၁။၆၁) ကြည့်။

ဣဿရကာရဏီ (တိ) [ဣဿရ+ကာရဏ+ဤ] အစိုးရသော မဟာဗြဟ္မာဟူသော အကြောင်း – ရှိ၏ – ကြောင့်ဖြစ်၏ – ဟူသော အယူဝါဒရှိသော၊ သူ။ ဣဿရော လောကံ ပဝတ္တေတိ နိဝတ္တေတီတိ ဧဝံ ဣဿရကာရဏိနော ဝဒန္တိ။ မူလဋီ၊၂။၅၆ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၁၇။)

ဣဿရကာလ (ပု) [ဣဿရ+ကာလ] အစိုးရသော – စည်းစိမ်ဥစ္စာနှင့် ပြည့်စုံလုံလောက်နေသော–အချိန်အခါ။ တံ ဝဍ္ဎကာမာပိ ဣဿရကာလေ ကိဉ္စိ ဝတ္တုံ နာသက္ခိံ၊ မဇ္ဈ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။)

ဣဿရကိစ္စ (န) [ဣဿရ+ကိစ္စ] အစိုးရသူ–အရှင်သခင်–တို့၏ အလုပ်ကိစ္စ။ ဣဿရာနံ ဣဿရကိစ္စံ ဝဟိတဗ္ဗံ၊ မဇ္ဈ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။

ဣဿရကုဋုမ္ဗိက (ပု) [ဣဿရ+ကုဋုမ္ဗိက] အစိုးရသော – စည်းစိမ်ဥစ္စာနှင့် ပြည့်စုံသော – သူကြွယ်၊ အညတရော အဍ္ဎကုလနာမော ဣဿရကုဋုမ္ဗိကော အဟောသိ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။

ဣဿရကုတ္တ (န) [ဣဿရ+ကုတ္တ] တလောကလုံးကို အစိုးရသော–အာဏာပိုင်ဖြစ်သော–မဟာဗြဟ္မာသည် – ပြုလုပ်အပ်သော – ဖန်ဆင်းအပ်သော။ ဧဝံ သမဏဗြာဟ္မဏာ ဣဿရကုတ္တံ ဗြဟ္မကုတ္တံ အာစရိယကံ အဂ္ဂညံ ပညပေန္တိ၊ ဒီ၊၃။၂၇။ ဣဿရကုတ္တံ ဗြဟ္မကုတ္တန္တိ ဣဿရကတံ ဗြဟ္မကတံ၊ ဣဿရနိမ္မိတံ ဗြဟ္မနိမ္မိတန္တိ အတ္ထော။ ဗြဟ္မာ ဧဝ ဟိ ဧတ္ထ အာဓိပစ္စဘာဝေန ဣဿရောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။

ဣဿရကုတ္တဂ္ဂါဟ (ပု) [ဣဿရကုတ္တ+ဂါဟ] အစိုးရသော မဟာဗြဟ္မာသည် သက်ရှိသက်မဲ့ တလောကလုံးကို ဖန်ဆင်းအပ်၏–ဟု စွဲမြဲစွာ ယူဆခြင်း–ဟူသော အယူအဆ။ ဣဿရကုတ္တဂ္ဂါဟံ န ဝိဿဇ္ဇေတိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၃။

ဣဿရကုတ္တဒဿန (န) [ဣဿရကုတ္တ+ဒဿန] အစိုးရသော မဟာဗြဟ္မာသည် သက်ရှိသက်မဲ့ တလောကလုံးကို ဖန်ဆင်းအပ်၏ ဟူသော –အမြင်–အယူဝါဒ။ အဟံ ဣဿရော ကတ္တာ နိမ္မာတာတိအာဒိနာ ဣဿရကုတ္တဒဿနံ ပက္ခန္ဒမာနော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၈။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၀။

ဣဿရကုတ္တိက (တိ) [ဣဿရကုတ္တ+ဣက] အစိုးရသော မဟာဗြဟ္မာသည် – ပြုလုပ်–ဖန်ဆင်း – အပ်၏ဟု အယူရှိသော၊ သူ။ အဟေတုဝါဒေ ပုရိသော၊ ယော စ ဣဿရကုတ္တိကော။ ဇာ၊၂။၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅၄။

ဣဿရကုလ (န) [ဣဿရ+ကုလ] အစိုးရသော –စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပြည့်စုံသော–အမျိုး၊ လူကုံထံမျိုး။ ယော ဣဿရကုလေ နိဗ္ဗတ္တော သတ္တဝဿိကော ဟုတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၆။

ဣဿရဃရ (န) [ဣဿရ+ဃရ] အစိုးရသော သူ – စည်းစိမ် ဥစ္စာ ပြည့်စုံသောသူ – သူဌေးသူကြွယ်–တို့၏ အိမ်၊ လူကုံထံ အိမ်။ ရတ္တိဘာဂေ ဣဿရဃရာနိ ပဝိသိတွာ ယထာရုစိံ ဝိလုမ္ပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၄။

ဣဿရဇန (ပု) [ဣဿရ+ဇန] အစိုးရသော–အကြီးအကဲဖြစ်သော–စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပြည့်စုံကြွယ်ဝသော–သူ၊ လူကုံထံ။ တတော ဧက-

စရာဂါမေ လောကသ်ရဇ္ဇနေ(မေတ္တာဘာဝနာမှာ) ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၈၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။)

လောကသ်ရဇ္ဇနဂေဟ (န) [လောကသ်ရဇ္ဇန+ဂေဟ] အစိုးရသောသူ−သူဌေးသူကြွယ် − လုပ်ကိုင်−တို့၏ အိမ်။ အဘိပက္ကိတေသု လောကသ်ရဇ္ဇနဂေဟေသု ကဠုကဘတ္တသမ္ဘာရံ သုဂန္ဓံ ဘောဇနံ ပရိယေသန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ (−စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၃။)

လောကသ်ရဇ္ဇာဘိက (တိ) [လောကသ်ရ+ဇာတိ+က] အစိုးရသူ၏အဖြစ်ဟူသော သဘောရှိသော၊ အစိုးရသော၊ အကြီးအကဲဖြစ်သော၊ သူ။ သစေ ပန ကောစိ လောကသ်ရဇာတိကော ခန္ဓ အဒတွာ....ဝါရေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ (−ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ ဇာ။ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။)

လောကသ်ရတ္တ (၃) [လောကသ်ရ+အတ္တ] အစိုးရသူ၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ လောကသ်ရတ္တေန ရာဇာ။ သဒ္ဒ၊ဋ္ဌ၊၁.၆၀။

လောကသ်ရတာ (ထီ) [လောကသ်ရ+တာ] အစိုးရသူ−ပိုင်ဆိုင်သူ−၏ အဖြစ်။ အစိုးရခြင်း၊ စိုးပိုင်ခြင်း။ အနန္တံ လောကသ်ရတံ ဂတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၂၇။(−မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ အနုဋ္ဌီ၊၃။၆၅။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ၊၅၃။)

လောကသ်ရတ္တ(န) [လောကသ်ရ+တ္တ] အစိုးရသူ−စိုးပိုင်သူ −အကြီးအကဲ − ၏ အဖြစ်။ သော ရာဇာ မဟန္တံ လောကသ်ရတ္တံ မာဂမေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၉။ လောကသ်ရတ္တာဒိ အဓိပတိဘာဝမာဘာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၃။

လောကသ်ရဒါရိကာ (ထီ) [လောကသ်ရ+ဒါရိကာ] သူကြွယ် အမျိုးသမီး။ လောကသ်ရဒါရိကာ ရာဇာဒိဟိ ဂစ္ဆန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။

လောကသ်ရနိမ္မာန (န) [လောကသ်ရ+နိမ္မာန] (က) အစိုးရသောသူ−ဗြဟ္မာ−၏ ဖန်ဆင်းခြင်း၊ ဗြဟ္မာသည် ဖန်ဆင်းအပ်၏ ဟူသော အယူဝါဒ။ (ခ) သတ္တဝါတို့ကို အစိုးရသော ကံတရား၏ −ဖန်ဆင်းခြင်း − အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်း။ (က) လောကသ်ရနိမ္မာနံ ခေါ ဘိက္ခဝေ သာရ-တော ပစ္စာဂစ္ဆတံ။ အံ၊၁။၁၇၅။ (−မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၁။) (ခ) ထေရော ကိရ ဧတ္ထ နိယတိ ပုဗ္ဗေ-ကတကမ္မလောကသ်ရနိမ္မာနဝါဒဝသေန တံ တံ ဗဟုံ ဝတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၅။ လောကမေသံ သတ္တာနံ ဥပရိ ဤသနသီလတာယ ယထာသကံ ကမ္မမေဝ လောကသ်ရော နာမ၊ တဿ နိမ္မာနံ အတ္တနော ဖလဿ နိဗ္ဗတ္တနံ....လောဒ် လောကသ်ရနိမ္မာန (ဝါဒ)ဝသေန ကထနံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၃၃။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၂။

လောကသ်ရနိမ္မာနကာရဏ (န) [လောကသ်ရနိမ္မာန+ကာ-ရဏ] အစိုးရသော−အာဏာပိုင်ဖြစ်သော−ဗြဟ္မာ၏ ဖန်ဆင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း။ လောကသ်ရနိမ္မာနကာရဏာယေဝ ပန လောမာ ပဋိ-သံဝေဒေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ လောကသ်ရနိမ္မာန-ဟေတု−လည်းကြည့်။

လောကသ်ရနိမ္မာနဘာဝ (ပု) [လောကသ်ရနိမ္မာန+ဘာဝ] အစိုးရသောဗြဟ္မာသည်ဖန်ဆင်းအပ်သည်၏ အဖြစ်။ လောကဝိစိတ္တဿ လောကသ်ရနိမ္မာနဘာ-ဝေ ဗဟု ဒေါသာ သမ္ပဇ္ဇန္တိ။ အနုဋီ၊၃။၆၅။

လောကသ်ရနိမ္မာနဝါဒ (ပု) [လောကသ်ရနိမ္မာန+ဝါဒ] (က) အစိုးရသောဗြဟ္မာသည် သက်ရှိသက်မဲ့ တလောကလုံးကို ဖန်ဆင်းအပ်၏ ဟူသော အယူဝါဒ။ (ခ) သတ္တဝါတို့ကို အစိုးရသော ကံတရားသည် − ဖန်ဆင်းအပ် − အကျိုးကို ဖြစ်စေအပ်−၏ ဟူသော အယူဝါဒ။ (က) တဿ အနိစ္စာနန္တာ လောကသ်ရနိမ္မာနဝါဒဘာယေန ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။ (ခ) လောကသ်ရ-နိမ္မာန (ခ) အနက်ကြည့်။

လောကသ်ရနိမ္မာနဝါဒီ (တိ) [လောကသ်ရနိမ္မာန+ဝါဒီ] အစိုးရသော မဟာဗြဟ္မာသည် သက်ရှိသက်မဲ့ တလောကလုံးကို ဖန်ဆင်းအပ်၏ဟု အယူရှိ

သော၊သုံ။ အမှာကံ အာစရိယော ဣဿရ-နိမ္မာနဝါဒီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅-၆။

ဣဿရနိမ္မာနဝိဟာရ (ပု) [ဣဿရနိမ္မာန+ဝိဟာရ] ဣဿရနိမ္မာန မည်သော ကျောင်း (ကဿပဂိရိမည်သောကျောင်း)။ ကေ ဣဿ-ရနိမ္မာနဝိဟာရေ (ရောပယိံသု) ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ ဣဿရနိမ္မာနဝိဟာရေတိ ဣဿရနိမ္မာနသင်္ခါ-တေ ကဿပဂိရိဝိဟာရေ။ ဣဿရနိမ္မာန-ဝိဟာရေတိ ဟိ ပုဗ္ဗသင်္ကေတဝသေန ဝုတ္တံ၊ ဣဒါနိ ပန သော ဝိဟာရော ကဿပဂိရီတိ ပညာယတိ။ ဣဿရသမဏာရာမောတိပိ ကေစိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၆။

ဣဿရနိမ္မာနဟေတု (ပု) [ဣဿရနိမ္မာန+ဟေတု] အစိုးရသောဗြဟ္မာ, မာရ်နတ်မင်း၏ ဖန်ဆင်းခြင်းဟူသော အကြောင်း။ သဗ္ဗေ ဘိက္ခဝေ သတ္တာ ဣဿရနိမ္မာနဟေတု သုခဒုက္ခံ ပဋိသံ-ဝေဒေန္တိ။ မ၊၃။၁။ ဣဿရနိမ္မာနဟေတု-(အံ၊၁။၁၇၅။ အဘိ၊ဝိ၊၃၈၂) တိ ဣဿရနိမ္မာ-နကာရဏာ (ဗြဟ္မုနာ ဝါ ပဇာပတိနာ ဝါ) ဣဿရေန နိမ္မိတတ္တာ ပဋိသံဝေဒေတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၉။

ဣဿရနိမ္မိတ (တိ) [ဣဿရ+နိမ္မိတ] အစိုးရသော ဗြဟ္မာသည် ဖန်ဆင်းအပ်သော။ ယဒိ သဗ္ဗမိဒံ လောကဝိစိတ္တံ ဣဿရနိမ္မိတံ။ အနု၊ဋီ၊၃။၆၅။ ဣဿရကုတ္တ-လည်း ကြည့်။

ဣဿရပုရိသ (ပု) [ဣဿရ+ပုရိသ] အစိုးရသော-ကြွယ်ဝသော-ယောက်ျား။ ဣဿရပုရိ-သော ဝိယ တသ္မိံ ယာနကေ နိသီဒိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။

ဣဿရဘတ္တိဂဏ (ပု) [ဣဿရ+ဘတ္တိ+ဂဏ] ဿိဝနတ်ကို ဆည်းကပ်သောသူ အပေါင်း။ ဣဿရဘတ္တိဂဏာနံ ဂါဝီသု ကတံ သူလ-လက္ခဏံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၆၄။

ဣဿရဘာဝ (ပု) [ဣဿရ+ဘာဝ] အစိုးရသည်-စိုးပိုင်သည်-၏ အဖြစ်။ ဝိနယဓရသံ ဝိယ ဣဿရဘာဝတော အာဏာပတိဋ္ဌာပနဝသေန အဓေသေတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၈။ (-နေတ္တိ၊ဋီ၊၁၄၆)

ဣဿရဘာဝဟာနိ (ထီ) [ဣဿရဘာဝ+ဟာနိ] အစိုးရသည်-စိုးပိုင်သည်-အဖြစ်မှ ယုတ်လျော့ခြင်း။ အတ္တဒဏ္ဍဘာယံ အတ္တနော ဣဿရဘာဝဟာနိ အကတတ္ထိစ္စဘာဝ ဣဿိ-တာဝသိဘာဘာဝတော။ အနု၊ဋီ၊၃။၆၅။

ဣဿရဘူတ (တိ) [ဣဿရ+ဘူတ] အစိုးရသည် ဖြစ်၍ ဖြစ်သော။ ဓမ္မေန သဗ္ဗသတ္တာနံ ရာဇာနံ ဣဿရဘူတံ ဘာဂဝန္တံ ဥပဂန္တွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။

ဣဿရဘေရီ (ထီ) [ဣဿရ+ဘေရီ] အစိုးရသူ-မင်းစိုးရာဇာ-တို့၏စည်။ ဘေရီသဒ္ဒံ သုတွာ ဣဿရဘေရီ ဘဝိဿတီတိ ပလာယိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။

ဣဿရမဒ (ပု) [ဣဿရ+မဒ] အစိုးရသည် အဖြစ်-လွှမ်းမိုး အုပ်စိုးနိုင်ခြင်း-စည်းစိမ် ဥစ္စာ-အာဏာ-ကိုစွဲ၍ မာန်တက်ခြင်း။ ပဟာယ ဣဿရမဒံ၊ ဘဝေ သဂ္ဂဂတော နရော။ ပေတ၊၂၁၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၄၄။

ဣဿရမဒသမ္ဘဝ (ပု) [ဣဿရမဒ+သမ္ဘဝ] အစိုးရသည်၏ အဖြစ်-စည်းစိမ်ဥစ္စာ-အာဏာ-ကို စွဲမှီ၍ မာန်တက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ တေမာဒိနံ ဥတွာ၊ ဣဿရမဒ-သမ္ဘဝံ။ ပေတ၊၂၁၁။ ဣဿရိယမဒဝသေန သမ္ဘူတံ။ အပါယူပတ္တိသံဝတ္တနံ အာဒီနဝံ ဒေါသံ ဥတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၇၅။

ဣဿရဝ (တိ) [ဣဿရ+ဝ] အစိုးရသည်၏ အဖြစ်-အစိုးရခြင်း-ရှိသော။ ဣဿရဝတာ (ခ)-ကြည့်။

ဣဿရဝစန (န) [ဣဿရ+ဝစန] အစိုးရသော ပုဂ္ဂိုလ်–အာဏာပိုင်–၏ စကား။ ဣဿရဝစနေ ကိဉ္စိ န ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။

ဣဿရတာ (ထီ) [(၁) ဣဿရာနံ+တာ။ (၂) ဣဿရဝ+တာ] (က) အစိုးရသောသူ၏ အဖြစ်။ (ခ) အစိုးရခြင်းရှိသောသူ၏ အဖြစ်။ (က) ဣဿရဝတာယ ထုလ္လစ္စယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၆။ ဣဿရဝတာယာတိ .... အတ္တနော ဣဿရဘာဝေန။ သာရတ္ထ၊၂။၁၆၄။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၁၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇၊၂၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၃။) (ခ) ကော်သေတော ပန ဣဿရဝတာယ ဝေဒနာဝ အနုဘဝတိ။ ဝိဘာဝိနီ။ ၁၁၅။ ဣဿရဘာဝေါ ဝေါသော အတ္ထိဘိ ဣဿရဝါ .... ဣဿရဝါယ ဘာဝေါ ဣဿရဝတာ။ မဏိမဉ္ဇူ၊၁။၃၁၄။

ဣဿရဝန္တု (တိ) [ဣဿရ+ဝန္တု (ပစ္စည်းအနက်မရှိ)] အစိုးရသော၊ ပိုင်စိုးပိုင်နင်း ပြုလုပ်သော၊သူ။ ဣဿရဝတာ- ကြည့်။

ဣဿရဝါဒ (ပု) [ဣဿရ+ဝါဒ] ဣဿရနိမ္မာနဝါဒ–နှင့် အနက်တူ။ ဣဿရော န်စ္စော၊ အဉ္ဉေ သတ္တာ အနိစ္စာတိ ဝေပဝတ္တာဝါဒါ သတ္တေကစ္စ သဿတိကာ သေယျထာပိ ဣဿရဝါဒါ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၁၁။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၇၄။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၂၃၂၊ အနု၊ဋ္ဌီ၊၃။၆၆။)

ဣဿရသန္တိက (န) [ဣဿရ+သန္တိက] စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သူ – ဘုရင်မင်း–ခမည်းတော်ဘုရင်မင်း–၏ အထံ။ ဂစ္ဆံ ဣဿရသန္တိကေ။ ဇာ၊၂။ ၂၆၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၉။

ဣဿရသမဏာရာမ (ပု) [ဣဿရ+သမဏ+အာရာမ] ဣဿရသမဏ ကျောင်းတိုက်။ ဣဿရနိမ္မာနဝိဟာရ- ကြည့်။

ဣဿရသီလ (တိ) [ဣဿရ+သီလ] စိုးမိုး အုပ်ချုပ်သူ၏ အလေ့ရှိသော၊သူ။ ဣဿရသီလော ဣဿရော။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၂၇။

ဣဿရသေဋ္ဌိကုလ (န) [ဣဿရ+သေဋ္ဌိ+ကုလ] အစိုးရသော–သူကြွယ်ဖြစ်သော–သူဌေးမျိုး။ တသ္မိံ ယော နိဂမေ ဧကာ ဣဿရသေဋ္ဌိကုလဿ ဓီတာ နိက္ခေသိကာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။

ဣဿရဟေတုက (တိ) [ဣဿရ+ဟေတု+က] အစိုးရသောမဟာဗြဟ္မာဟူသော အကြောင်းရှိသော – ဖန်ဆင်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ ပရံကာရေပိ ယဒိ ဣဿရဟေတုကော သဗ္ဗာယံ ဣဿရော အတ္တတ္ထံ ဝါ ဣရေယျ ပရတ္ထံ ဝါ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၅။

ဣဿရာဓိပစ္စ (န) [ဣဿရ+အဓိပတိ+ဏျ] (၁) စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သူဟူသော အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်။ (တိ)(၂) စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သူဟူသော အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ရှိသော၊ စိုးမိုးအုပ်ချုပ် အကြီးအကဲ ပြုလုပ်ရခြင်း ရှိသော။ (၁) တာသာဟံ ဣဿရာဓိပစ္စံ ကာရေမိ။ အံ၊၁။ ၅၂၆။ (တိ)(၂) မာတာပိတရော ဣဿရာဓိပစ္စေ ရဇ္ဇေ ပတိဋ္ဌာပေယျ။ အံ၊၁။၆၃။ ဣဿရာဓိပစ္စေ ရဇ္ဇေတိ စက္ကဝတ္တိရဇ္ဇေ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။ ဣဿရိယာဓိပစ္စ– နှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

ဣဿရာနုဝတ္တက (တိ) [ဣဿရ+အနုဝတ္တက] အစိုးရသူ–စိုးပိုင်သူ–ဘုရင်မင်း–၏ အလိုသို့ လိုက်သော သူ။ ဣဿရာနုဝတ္တကော ဟိ လောကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။

ဣဿရာပရာဇိတ (တိ) [ဣဿရ+အပရာဇိတ] မင်း၏ အပြစ်ရှိသော၊ မင်းပြစ်မင်းဒဏ် သင့်သော၊သူ။ ဣဓ မဟာရာဇ ပုရိသော ဣဿရာပရာဓိကော ဇာတော သင်္ကိလိဋ္ဌေနေန။ မိလိန္ဒ၊၁၅၁။

ဣဿရာယတန (န) [ဣဿရ+အာယတန] အစိုးရသော ဗြဟ္မာမင်း၏ နေရာ။ ဣဿရာယတနံ ဝါသုဒေဝါယတနန္တိ အာဒိသု

နိဝါသဋ္ဌာနံ အာယတနန္တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၁၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၂၉။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၁။၄၂၆။

ဣဿရိယ[1] (နု) [(၁)ဣဿရ+ဏျ။ ရူ၊နိ၁-၂၃၆။ (၂) ဣဿရ+ဏိယ။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၇၆၂။ (အဲ-ဂွယ်-သံ)] အစိုးရသူ– စိုးမိုးအုပ်ချုပ်သူ – အကြီးအကဲ–၏အဖြစ်။ (က) စိုးမိုးအုပ်ချုပ်ခြင်း၊ အကြီးအကဲ ပြုလုပ်ခြင်း၊ ပိုင်စိုးပိုင်နင်း ပြုလုပ်ခြင်း၊ အမိန့်အာဏာ။ တန်ခိုး။ (ခ) ရာထူးဌာနန္တရ၊ စည်းစိမ်ချမ်းသာ။ (ဂ) ဝသီဘော် ငါးပါး။ (က) မာတုရက္ခိတာ နာမ မာတာ ရက္ခတိ ဂေါပေတိ ဣဿရိယံ ကာရေတိ ဝသံ ဝတ္တေတိ။ ဝိ၊၁။ ၂၀၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၁။ ပဒေသရဇ္ဇံ ဣဿရိယံ....သမ္ဘမေတေန လဗ္ဘတိ။ ခုဒ္ဒက။၁၀။ ဣဿရဘာဝေါ ဣဿရိယံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၉၄။ ဣဿရိယေန ဝါ (ပေတ။၁၅၅)တိ ဧဝိဿရိယေန ဝါ မနုဿိဿရိယေန ဝါ .. မနုဿိဿရိယံ နာမ စက္ကဝတ္တိ-အာဒီနံ ပုညိဒ္ဓိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။ မာရော ကေသို ပဒေသေ အတ္တနော ပရိသာယ ဣဿရိယံ ပဝတ္တေန္တော ရဇ္ဇံ ပဇ္ဇေန္တေ ဒါမရိက-ရာဇပုတ္တော ဝိယ ဝသတိတိ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅။ ယာဝ ဖြဂ္ဂဝလောကာပိ ကာယေန ဝသံ ဝတ္တေတီတိ ...အတ္တနော ကာယေန ဝသံ ဣဿရိယံ ဝတ္တေတိ၊ ပဋိသံ ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ သကာဝိတ္တေ ဣဿရိယံ နာမ အတ္တနော စိတ္တဿ ဝသီဘာဝါ-ပါဒနံ ယေဝ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၁။ (နိဿယမုစ္စ-နကော ဘိက္ခု)ယတ္ထ ကတ္ထစိ အတ္တနော ဣဿ-ရိယေန ဝသိတုံ လဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅၊ (–အပ၊၁။၅၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၃၁၄၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၂၇။) (ခ) ရဇ္ဇ အာဏာ မနုဿိဿရိယံ။ ဆေရီ။ ၄၃၁။ ဣဿရိယန္တိ ယသော ဝိဘဝသမ္ပတ္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၁။ ကောဟ ကိရ မဟာရာဇာ ပစ္စန္တေ အာရက္ခံ ဒတွာ မဟာနဂရေ ဣဿ-ရိယံ အနုဘဝန္တော ဝသတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၇။ ကိံ တံ ဒလိဒ္ဒေါ၊နု တေ မမ ပိဘရာ ဣဿရိယံ ဒိန္နံ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ကိံ ပနာယသ္မာ ဒေဝါနမိန္ဒော ကမ္မံ ကတွာ ဣမံ ဌာနံ ပတ္တော-တိအာဒီသု ဟိ ဣဿရိယေ ဒိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၆။ ဣဿရိယေတိ သေဋ္ဌိဋ္ဌာနံ သေနာ-ပတိဋ္ဌာနန္တိ အာဒိသု ဝိယ။ မဏိ၊၁။၁၉၂။ ဘဂ္ဂဝေ ဗာလဿ နာမ သိပ္ပံ ဝါ ဣဿ-ရိယံ ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ အနတ္ထာယ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၆။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၂။) (ဂ) ဣဿ-ရိယဋ္ဌာန (၁) (က) ကြည့်။

ဣဿရိယ[2] (နု) [ဣဿရိယ+ဋ္ဌာန။ နောက်ပုဒ်ကြေ] အစိုးရသူ၏အဖြစ်– လွှမ်းမိုးအုပ်စိုးခြင်း–၏ ဖြစ်ရာ တရား (နိဗ္ဗာန်)။ ဧ ဗ္ဗံ ဣဿရိယ (ဥဒါန။ ၉၈)န္တိ ယံ သဗ္ဗသတ္တာ-နိဿာရဏံ ဣဿရိယဋ္ဌာနတာယ ဣဿရိယန္တိ လဒ္ဓနာမံ နိဗ္ဗာနံ.... သဗ္ဗံ သုခံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၄၃။

ဣဿရိယကမ္မ (နု) [ဣဿရိယ+ကမ္မ] အစိုးရသူ၏အဖြစ်ဟူသောအမှု၊ အကြီးအကဲပြုလုပ်ခြင်း–စီမံခန့်ခွဲခြင်း–အမှု။ နာပိ တေရသသု သမ္မုတိသု ဧကသမ္မုတိဝသေနပိ ဣဿရိယ-ကမ္မံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ ၃၀၄။

ဣဿရိယကာမကာရိကာ (ထီ) [ဣဿရိယ+ကာမကာရိကာ] အစိုးရသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် အလိုရှိတိုင်းပြုလုပ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဣဿရိယကာမကာရိကာဟေတု (ပု) [ဣဿ-ရိယကာမကာရိကာ+ဟေတု] စိတ်၌ အစိုးရသည်အဖြစ်ဖြင့် အလိုရှိတိုင်း ပြုလုပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဗောဓိသတ္တော ဣဿ-ရိယကာမကာရိကာ ဟေတု ဝိနိပါတံ ဂစ္ဆတိ။ အဘိ၊က။၄၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄၊

ဣဿရိယေန ယထာဝိပုဗ္ဗာဿ ကရဏံ ဣဿရိယကာမကာရိကာ။ မူလဋီ၊၃။၁၁၅။ ဣဿရိယေန ဣတိ ဝိတ္တိဿရိယေန၊ န စေတောဝသိဘာဝေနာတိ အဓိပ္ပာယော။ ကာမကာရိကံ ယထိစ္ဆိတနိပ္ဖါဒနံ၊ အနုဋီ၊၃။၁၅၆။

ဣဿရိယကာရဏ (န) [ဣဿရိယ+ကာရဏ] အစိုးရသည်၏အဖြစ်- ရာထူးဂုဏ်သိရ် ပြည့်စုံခြင်း-ဟူသောအကြောင်း။ တံ ပန အတ္တနော ဣဿရိယကာရဏံ ဒါနံ ဝါရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။

ဣဿရိယဋ္ဌ (ပု) [ဣဿရိယ + အတ္ထ] အစိုးရသည်အဖြစ် ဟူသော အနက်သဘော။ အာဓိပစ္စသင်္ခါတေန ဣဿရိယဋ္ဌေနာပိ တာနိ ဣန္ဒြိယာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၃။

ဣဿရိယဋ္ဌာန (န) [ဣဿရိယ+ဌာန] (၁) (က) အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဖြစ်သော ဝသီဘော်ငါးပါး၏ တည်ရာဌာန (ဖလသမာပတ်)။ (ခ) အစိုးရသူ၏ဖြစ်ကြောင်း ဝသီဘော်ငါးပါး၏ အကြောင်းတရား (အရဟတ္တမဂ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်)။ (၂) အစိုးရသူ၏အဖြစ်- လွှမ်းမိုး အုပ်စိုးခြင်း-၏ ဖြစ်ရာဌာန။ (က) နိဗ္ဗာန်။ (ခ) ရှုပြုစသော အာရုံ။ (၁) (က) ဣဿရိယဿ ပဝတ္တနတော ဖလသမာပတ္တိ ဣဿရိယဋ္ဌာနန္တိ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၄၈။ ဣဿရိယဿ ဘာဝေါ ဣဿရိယံ၊ အာဝဇ္ဇနသမာပဇ္ဇနာဒိဓယော ပဉ္စဝသီဘာဝါ၊ တဿ ဌာနံ ကာရဏံ ဝါ တထာ။ မဓုဋီကာ (အဇ္ဈတ္တိကတိကမာတိကာ အဖွင့်) (-ဥဒါန ဋ္ဌ။၃၃၉။) (ခ) အရဟတ္တာဓိဂမေန ဝါ တထာဂတာနံ ဣဿရိယံ နိဗ္ဗတ္တံ တံ ဇနေန္တေန မဂ္ဂေနာတိ တံ တေသံ ဣဿရိယဋ္ဌာနံ။ မူလဋီ၊၁။၄၈။ (၂) (က) ဣဿရိယ ကြည့်။ (ခ) ဣဿရိယဋ္ဌာန (မူလဋီ၊၂။၂၀၁)န္တိ ဣဿရိယပဝတ္တနဋ္ဌာနံ။ အနုဋီ၊၂။၂၀၁။

ဣဿရိယတ္ထိက (တိ) [ဣဿရိယ+အတ္ထိက] အစိုးရသူ၏ အဖြစ်-ရာထူး-ဌာနန္တရ- ကို အလိုရှိသော၊သူ။ ဣဿရိယတ္ထိကေန ပန ဝုဍ္ဎာပကာရံ ဒါသဒါနန္နဉ္စ ပရိဘောဂနဉ္စ အကတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။

ဣဿရိယပဋိလာဘ (ပု) [ဣဿရိယ+ပဋိလာဘ] အစိုးရသူ၏ အဖြစ်-ရာထူးဌာနန္တရ- ကို ရခြင်း။ ဣဿရိယပဋိလာဘံ အာသီသမာနာ။ စူဠနိ၊၅၂။

ဣဿရိယပရိယောသာန (တိ) [ဣဿရိယ+ပရိယောသာန] အစိုးရသူ၏ အဖြစ်ဟူသော အဆုံးရှိသော၊သူ။ (က) အဘိသိက်သွန်း၍ မင်းအဖြစ် တင်မြှောက်ခံရခြင်း ဟူသော- လမ်းဆုံး-ရည်မှန်းချက် ပန်းတိုင်- ရှိသော၊သူ (ဘုရင်မင်း)။ (ခ) အိမ်ထောင်ဦးစီး ပြုလုပ်ရခြင်း-အိမ်မှုကိစ္စ၌ စိတ်တိုင်းကျ စိုးမိုးခြယ်လှယ်ရခြင်း- ဟူသော အဆုံးစွန်ကို ရှိသော၊သူ (မိန်းမ)။ (က) ခတ္တိယာ ခေါ ဗြာဟ္မဏ ဘောဂါဘိပ္ပါယာ ဣဿရိယပရိယောသာနာ။ အံ၊၂။၃၁၈။ ဣဿရိယပရိယောသာနာတိ ရဇ္ဇာဘိသေကပရိယောသာနာ၊ အဘိသေကံ ဟိ ပတ္တာ တေ ပရိယောသာနပ္ပတ္တာ နာမ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ (ခ) ဣတ္ထီ ခေါ ဗြာဟ္မဏ ပုရိသာဘိပ္ပါယာ .... ဣဿရိယပရိယောသာနာ။ အံ၊၂။၃၁၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။)

ဣဿရိယပရိဟာရ (ပု) [ဣဿရိယ+ပရိဟာရ] အစိုးရသူ-လူကုံထံ အထက်တန်းစားပုဂ္ဂိုလ်-တို့၏ ခန္ဓာကိုယ်ကို ရှက်ဆောင်ခြင်း၊ အစိုးရသူ-လူကုံထံ- တို့၏ ကိုယ်လက်သုတ်သင်ခြင်း ရေချိုးခြင်း အစဉ်အလာ။ မဟန္တေန ဣဿရိယပရိဟာရေန နှာယန္တဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၄။

ဣဿရိယပဝတ္တိ (ထီ) [ဣဿရိယ+ပဝတ္တိ] အစိုးရသူ အဖြစ်၏ ဖြစ်ခြင်း၊ ဥစ္စာစည်းစိမ် ဂုဏ်သိရ် ရာထူး ဌာနန္တရ၏ဖြစ်ခြင်း။ ရညော သန္တိကံ ဂတဿ ဣဿရိယပ္ပဝတ္တိ ဝိယ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၂၇။

ဣဿရိယပ္ပမာဏ (န) [ဣဿရိယ + ပမာဏ] ဣဿရိယမတ္တာ— (၁) အနက်နှင့် အနက်တူ။ ရှင်းကြည့်။

ဣဿရိယဗလ (န) [ဣဿရိယ + ဗလ] (၁) အစိုးရသူ၏ အဖြစ်—အကြီးအကဲ ဖြစ်ခြင်း—ပိုင်စိုးပိုင်နင်း ပြုလုပ်နိုင်ခြင်း—ဟူသော စွမ်းအား။ (တိ) (၂) အစိုးရသူ၏အဖြစ် ဟူသော စွမ်းအားရှိသော၊ သူ။ (၁) နာဟံ ဗုဒ္ဓေါတိ ဣဿရိယဗလေန ဝဒါမိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၁။ (—ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၈။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၉။) (တိ) (၂) ဣဿရိယဗလာ ရာဇာနော။ အံ၊ ၃။ ၅၈။

ဣဿရိယဘူမိ (ထီ) [ဣဿရိယ+ဘူမိ] အစိုးရသူ၏ဖြစ်ရာ အရပ်၊ အုပ်စိုးရာနယ်ပယ်။ ဝိသယောတိ ပဝတ္တိဋ္ဌာနံ ဣဿရိယဘူမိ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၆၀။

ဣဿရိယမတ္တာ (ထီ) [ဣဿရိယ+မတ္တာ] (၁) အစိုးရသူ၏ အဖြစ်— ရာထူး ဌာနန္တရ ဩဇာအာဏာ— ဟူသော အတိုင်းအတာ ပမာဏ။ (၂) အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ရာထူး ဌာနန္တရ, စည်းစိမ်ဥစ္စာ အဆောင်အယောင်။ ဣဿရိယမတ္တာယာ (ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၁) ကိ စ ဣဿရိယပ္ပမာဏေနာတိ အတ္ထော၊ ဣဿရိယေန စေဝ ဝိတ္တူပကရဏေန စာတိ ဧဝံ ဝါ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော၊ ဥပဘောဂူပကရဏာနိပိ ဟိ လောကေ မတ္တာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၈၊ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၉။ (—အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၅။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၉။)

ဣဿရိယမဒ (ပု) [ဣဿရိယ+မဒ] အစိုးရသူ၏ အဖြစ် – ရာထူး ဌာနန္တရ, ဩဇာ အာဏာ—ကိုစွဲ၍ မာန်ယစ်ခြင်း—ကိုစွဲ၍မာန်မာန တက်ကြွခြင်း။ ရာဇာ ပန ခတ္တိယမာနေန ဣဿရိယမဒေန မတ္တော ဟုတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၄၀။ (—ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇.၈၆။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၅။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၉။)

ဣဿရိယမဒမတ္တ (တိ) [ဣဿရိယမဒ+မတ္တ] အစိုးရသူ၏အဖြစ်— ရာထူးဌာနန္တရ, ဩဇာ အာဏာ—ကို စွဲ၍— မာန်ယစ်ခြင်းဖြင့် မာန်ယစ်သော— မာနတက်ကြွသော၊ သူ။ ရညံ ခတ္တိယာနံ မုဒ္ဓါဘိသိတ္တာနံ ဣဿရိယမဒမတ္တာနံ။ သံ၊ ၁။ ၁၀၁။ (—ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၇။)

ဣဿရိယမဟတ္တ (န) [ဣဿရိယ+မဟတ္တ] အစိုးရသူ၏ အဖြစ်—ရာထူး အာဏာ စည်းစိမ် ဥစ္စာ—၏ ကြီးမားများပြားသည်၏ အဖြစ်။ ဣဿရိယမဟတ္တေန ပဋိလာဘတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅။

ဣဿရိယလိင်္ဂ (န) [ဣဿရိယ+လိင်္ဂ] ပိုင်စိုးပိုင်နင်း ပြုလုပ်ခြင်းဟူသော—အသွင်အပြင်—အမူအရာ—သဘော။ ဣဿရိယလိင်္ဂဝသေန ဂဟဏသမ္ဘဝတော။ ဝဇီ။ ၃၄၈။

ဣဿရိယလီလာ (ဠာ) (ထီ) [ဣဿရိယ+လီလာ (ဠာ)] အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ရာထူးစည်းစိမ်ဖြင့် တင့်တယ် စံပယ်ခြင်း။ အယံ ပန အတ္တနော ဣဿရိယလီလာ (ဠာ)·ယ ပုစ္ဆတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၈။ ဣဿရိယလီဠာယာတိ ဣဿရိယဝိလာသေန။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၆။

ဣဿရိယလုဒ္ဓ (တိ) [ဣဿရိယ+လုဒ္ဓ] အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း— ရာထူး— အာဏာ— တန်ခိုး—၌ တပ်မက်သော၊ သူ။ နနံ ဣဿရိယလုဒ္ဓေါ ပုရောဟိတော ပရိတ္တာဏံ ကာတုံ သက္ကိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၀။

ဣဿရိယဝိဘဝ (ပု) [ဣဿရိယ+ ဝိဘဝ] အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း စည်းစိမ် ဥစ္စာ။ မဟတာ ရာဇာနုဘာဝေန ပရမေန ဣဿရိယဝိဘဝေန အာဂန္တွာပိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ရညာ အမှာကံ ဌာနန္တရံ ဒိန္နံ၊ ဣဿရိယဝိဘဝေါ ဒိန္နော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၅၆။အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၅၇။

ဣဿရိယဝိလာသ (ပု) [ဣဿရိယ+ဝိလာသ] ဣဿရိယလီလာ-နှင့် အနက်တူ၊ ရှင်းကြည့်။

ဣဿရိယဝိသေသ (ပု) [ဣဿရိယ+ဝိသေသ] အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်း ရာထူးအာဏာ ဥစ္စာစည်းစိမ် ဂုဏ်သိရ်အထူး။န စ ဣဿရိယဝိသေသံ ဒဿန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။

ဣဿရိယဝေါဿဂ္ဂ (ပု) [ဣဿရိယ+ဝေါဿဂ္ဂ] အစိုးရသူ၏အဖြစ်-အိမ်မှုကိစ္စ၌ စိတ်တိုင်းကျ စိုးမိုးခြယ်လှယ်နိုင်ခွင့် အာဏာ-ကို ပေးအပ်ခြင်း။ ဣဿရိယဝေါဿဂ္ဂေနာ (ဒီ၊၃။၁၅၇)တိ ဣတ္ထီနံ ယာ ဟိ မဟာလတာပသာဓနမ္ပိ အာဘရဏံ လဘိတွာ ဘတ္တံ ဝိစာရေတုံ အလဘမာနာ ကုဇ္ဈန္တိ၊ ကဋစ္ဆုံ ဟတ္ထေ ဌပေတွာ တဝ ရုစိယာ ကရေယျာသီတိ ဘတ္တဂေဟေ ဝိဿဇ္ဇေ သဗ္ဗံ ဣဿရိယံ ဝိဿဇ္ဇံ နာမ ဟောတိ၊ ဧဝံ ကရဏေနာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅၉။)

ဣဿရိယသံဝတ္တနိယ (တိ) [ဣဿရိယ+သံဝတ္တနိယ] အစိုးရသူ၏ အဖြစ်-စည်းစိမ်ဥစ္စာ ပေါများမှု-ကိုဖြစ်စေတတ်သော။ဣဿရိယသံဝတ္တနိယံ ကမ္မံ အာဓိပစ္စသံဝတ္တနိယံ ကမ္မံ။ အဘိ၊က။၂၆၄။ ဣဿရိယသံဝတ္တနိယန္တိ ဧတ္ထ ဣဿရိယံ နာမ ဗဟုဇနတာ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။

ဣဿရိယသဒိသ (တိ) [ဣဿရိယ + သဒိသ] အစိုးရသောသူ၏ အဖြစ်နှင့် တူသော။ ရာဇူနံ ဣဿရိယသဒိသာယ မဟတိယာ ဣဿရိယမတ္တာယ သမန္နာဂတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၀။

ဣဿရိယသမ္ပတ္တ (တိ) [ဣဿရိယ+သမ္ပတ္တ] အစိုးရသူ၏ အဖြစ်-ဥစ္စာစပါး ရွှေငွေတို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်း-သို့ ရောက်သော၊သူ။ တတော ယောပိ အဿ ဣဿရိယသမ္ပတ္တဿ ပုဗ္ဗုဋ္ဌာယီ အဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂,၁။ အဿာတိ သမိဒ္ဓနာဒိ ပတ္တဿ။ တေနာဟ "ဣဿရိယသမ္ပတ္တဿာ"-တိ။မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၅၂။

ဣဿရိယသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဣဿရိယ+သမ္ပတ္တိ] အစိုးရသည်၏ အဖြစ်-ရာထူးဂုဏ်သိရ် စည်းစိမ် ဥစ္စာ တန်ခိုးအာဏာ-၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ရာဇတိ အတ္တနော ဣဿရိယသမ္ပတ္တိယာ စတူဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ မဟာဇနံ ရဉ္ဇေတိ ဝဍ္ဎေတီတိ ရာဇာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၆၊၂၅၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ သာရတ္ထ၊၃။၃၂ ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၆၈)

ဣဿရိယသမ္ပဒါ (ထီ) [ဣဿရိယ + သမ္ပဒါ] အစိုးရသူ၏ အဖြစ်နှင့်-စည်းစိမ်ဥစ္စာ,တန်ခိုးအာဏာ,အခြံအရံတို့နှင့်-ပြည့်စုံခြင်း။ ဣဿရိယသမ္ပဒါ နာမ မဟာဝိဘဝတာ မဟေသက္ခတာ, မဟာပရိဝါရတာ စ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၀၁။

ဣဿရိယသုခ (နု) [ဣဿရိယ+သုခ] အစိုးရသူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဖြစ်သောချမ်းသာ၊ အစိုးရခြင်း ချမ်းသာ။ ဣဿရိယသုခံ အာဓိပစ္စသုခံ။ အဘိ၊က။၁၆၀။ သော ဣတ္ထိမဏ္ဍရတနေဟိ ဘောဂသုခမနုဘဝတိ၊ သေသေဟိ ဣဿရိယသုခံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ (-သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၂၃၉။)

ဣဿရိယသုတ္တ (နု) [ဣဿရိယ+သုတ္တ] ဣဿရိယသုတ်။ သဂါထာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-ဒေဝတာသံယုတ်၊ ၇ သုတ်။ သံ၊၁။၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။

ဣဿရိယာဓိပစ္စ (တိ) [ဣဿရိယ+အာဓိပစ္စ] အစိုးရသူ၏အဖြစ်, အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်

ရှိသော၊ စိုးမိုးအုပ်ချုပ် ခေါင်းဆောင်ပြုလုပ်ရမှုရှိသော (မင်းအဖြစ်)။ ဗိမ္ဗိသာရော အသိဘိယာ ဂါမသဟဿေသု ဣဿရိယာဓိပစ္စံ ရဇ္ဇံ ကာရေတိ။ ဝိ၊၃။၂၆၅။ ဣဿရိယာဓိပစ္စန္တိ ဣဿရဘာဝေန စ အဓိပတိဘာဝေန စ သမန္နာဂတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၄။ ဣဿရိ ယာဓိပစ္စ(သံ၊၃ ၂၃၈)န္တိ ဣဿရဘာဝေါ ဣဿရိယံ၊ အဓိပတိဘာဝေါ အာဓိပစ္စံ၊ ဣဿရိ ယံ အာဓိပစ္စံ စေတသိ ရဇ္ဇေ န ဆေဒနဘေဒနန္တိ ဣဿရိယာဓိပစ္စံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။ (—အံ၊၂။ ၆၃၊၂၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁၉၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆ဂ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၇။)

ဣဿရိယာဓိပစ္စကာရက (တိ) [ဣဿရိယာဓိပစ္စ +ကာရက] အစိုးရသူ၏ အဖြစ်,အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ရှိသော မင်းအဖြစ်ကို ပြုသော၊ စိုးမိုးအုပ်ချုပ် အကြီးအကဲဘုရင်မင်းပြုလုပ်သော၊သူ။ စတုန္နံ မဟာဒီပါနံ ဒွိသဟဿာနံ ပရိတ္တဒီပါနဉ္စ ဣဿရိယာဓိပစ္စကာရကာ စက္ကဝတ္တိ န ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၁၁။

ဣဿရိယာဓိပစ္စဇေဋ္ဌကဋ္ဌာန (နံ) [ဣဿရိယာဓိပစ္စ + ဇေဋ္ဌကဋ္ဌာန] အစိုးရသူ၏ အဖြစ်, အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ရှိသော ခေါင်းဆောင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ — နေရာ ဌာန — ရာထူး။ ဣဿရိယာဓိပစ္စဇေဋ္ဌကဋ္ဌာနေ စ အဓိသံဝါဒကဋ္ဌာနေ စ ဌိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၀ဂ။

ဣဿရိယာသာ (ထီ) [ဣဿရိယ+အာသာ] အစိုးရသူ၏ အဖြစ်—ရာထူး, စည်းစိမ်, ဥစ္စာ, အာဏာ — ကို လိုလား တောင့်တခြင်း။ အာသံ ပုရက္ခတ္ဘာတိ ဣဿရိယာသံ ပုရတော ကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂ဂ။

ဣဿသိင်္ဂ (နံ) [ဣဿ+သိင်္ဂ] သမင်ပျို၏ ဦးချို။ ဣဿသိင်္ဂမိဝ ပရိဝတ္တာ။ ဇာ၊၂။ ၁၁၉။ ယဿာ ဣဿမိဂဿ သိင်္ဂံ ပရိဝတ္တိတွာ ဌိတာ၊ ဝေ လဟုစိတ္တတာယ ဝိပရိဝတ္တာယောဝ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆၅။

ဣဿာ (ထီ) [ဣဿ+အ+အာ (ဣတ္ထိဇောတက)။ (ဤမိ = ဤမ္ဗြာ—သံ)] ငြူစူခြင်း၊ သူတပါး တိုးတက်, ကြီးပွား, ပြည့်စုံနေသည်ကို — မနာလို — မကြားလို — မကြည့်လို — မမြင်လို — ခြင်း သဘော၊ ဣဿာမည်သော စေတသိက် တရား။ ဂဏ်းဣဿာသည် သူတပါးစည်းစိမ်ကို ငြူစူခြင်း (ကဲ့ရဲ့ခြင်း, သည်းမခံနိုင်ခြင်း) လက္ခဏာ ရှိ၏။ သူတပါး စည်းစိမ်တို့၌ မမွေ့လျော်ခြင်းကိစ္စ (ရသ) ရှိ၏။ သူတပါး စည်းစိမ်မှ မျက်နှာလွှဲသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ယောဂီတို့ ဉာဏ်အား ရှေးရှု ထင်လာခြင်း (ပစ္စုပဋ္ဌာန်) ရှိ၏။ သူတပါးတို့၏ စည်းစိမ်လျှင် နီးသောအကြောင်း (ပဒဋ္ဌာန်) ရှိ၏။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၃။ ယာ ပရလာဘသက္ကာရ ဂရုကာရ မာနန-ဝန္ဒန ပူဇနာသု ဣဿာ ဣဿာယနာ ဣဿာယိတတ္တံ။ အဘိ၊ဓ။၂၂၆။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၇၂။ "ကိံ ဣမိနာ ဣမဿ"န္တိ ပရ-သမ္ပတ္တိခိယျနလက္ခဏာ ဣဿာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၀၄။ ဣဿတိ ပရသမ္ပတ္တိံ န သဟတီတိ ဣဿာ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၀။ (—မ၊ ၁။၁၃၊၄၄။ မ၊၃။၂၄၆။ အံ၊၁။၉၅၊၅၂၄။ ပဋိသံ။၉၉၊၃၇၇။ သုတ္တနိ။၂၃၆။ ပေဘ။ ၁၄၂။ မဟာနိ။၃၄၉။ ဂိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀-၁၊ ၁၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄၊၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁၊၁၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂-၉၊၃၀၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၁၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂,၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၂။ သာရတ္ထ၊၁။၃၀၁။ သာရတ္ထ၊၂။၈၈။

အံ၊ဋီ၊၂။၂၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၃၊၁၂၁။ ဓာန်၊ ဋီ။၁၆၈။)

ဣဿာကရဏ (န) [ဣဿာ+ကရဏ] ဣဿာ ကို — ပြုခြင်း — ဖြစ်စေခြင်း၊ သူ့ပါး တိုးတက် ကြီးပွါးနေသည်ကို မခံနိုင်ခြင်း မနာလိုခြင်း။ ဣဿာကရဏာဒေသနာ ဘိ လာဘာဒိအက္ခမန ကိစ္စာဒေသနာ၊ မူလဋီ၊၁။ ၁၇ ။ ဣဿာယနလည်း ကြည့်။

ဣဿာကာရ (ပု) [(၁) ဣဿာ+ကရ+ဏ။ (၂) ဣဿာ+အာကာရ] (က) ဣဿာ ကို—ပြုခြင်း — ဖြစ်စေခြင်း၊ ငြူစူခြင်း၊ မနာလိုခြင်း။ (ခ) ဣဿာ၏-အခြင်းအရာ —သဘော၊ ငြူစူခြင်း — မနာလိုခြင်း — သဘော။ ဣဿာယနာ—ကြည့်။

ဣဿာစာရ (ပု) [ဣဿာ+အာစာရ] ဣဿာ —ငြူစူခြင်း —ဟူသော အကျင့်။ န စာပိ သောတ္တိ ဘတ္တာရံ၊ ဣဿာစာရေန (ဣဿာ-စာရေန၊သီ။ ဣဿာဝါဒေန၊ဣ)ရောသယေ။ အံ၊၂။၃၂။ ဣဿာဝါဒ—လည်း ကြည့်။

ဣဿာဓမ္မ (ပု) [ဣဿာ+ဓမ္မ] ငြူစူခြင်း— မနာလိုခြင်း—သဘောတရား၊ ဣဿာတရား။ တဿ ကာမရသံ ဉတွာ၊ ဣဿာ ဓမ္မော အဇာယထ။ ဇာ၊၁။၃၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၄၃၃။

ဣဿာနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဣဿာ+နိဒ္ဒေသ] ဣဿာ ကို—ညွှန်ပြ—ဝေဘန်—ရာ စကားရပ်။ ဣဿာ- နိဒ္ဒေသေ .... ပရသမ္ပတ္တိခီယနလက္ခဏာ ဣဿာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၄။

ဣဿာနိဿရဏ (ပု) [ဣဿာ+နိဿရဏ] ဣဿာ —ငြူစူမှု—မနာလိုမှု—၏ ချုပ်ခြင်း။ ဣဿာ- နိဿရဏော မစ္ဆရိယနိဿရဏော။ နေတ္တိ၊၆၂။

ဣဿာပကတ (တိ) [ဣဿာ+အပကတ] ဣဿာ သည်—ငြူစူခြင်းသည်—မနာလိုခြင်းသည် — (ပင်ကိုယ်စိတ် ကောင်းမှ) ကင်းကွာအောင် ပြုအပ်သော—လွှမ်းမိုးဖိစီးအပ်သော၊ ငြူစူမှု —မနာလိုမှု — လွန်ကဲ များပြားစွာ ဖြစ်ပွါး လျက်ရှိသော၊သူ၊ သော ဣဿာပကတာ သပတ္တီ အဂ္ဂိံ ရက္ခဋ္ဌာနေဟန ဩကိရိ၊ ဝိ၊၁။ ၁၄၇။ သံ၊၁။၄၅၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၃။ ဣဿာပကတာ (ဂီ၊၂၊၃၈၁)တိ ဣဿာယ အပကတာ၊ အဘိဘူတာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၀၉။ (-မိလိန္ဒ၊၁၅၇။ ဝိ၊ဋီ၊၁။၂၂၆၊ သံ၊ဋီ၊၁၊၁၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၃။ ဥဒါန်၊ဋ္ဌ။ ၉၃၊၁၀၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၉၂။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁။ သာရတ္ထ၊၂။၈၈။ သီ၊ဋီ၊၁။၄၂၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၄၇။)

ဣဿာပကတစိတ္တတာ (ထီ) [ဣဿာပကတ+ စိတ္တ+တာ] ဣဿာ သည် လွှမ်းမိုးအပ်သော စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ်။ ဝိဓလာယ ဂန္ထော ဝိစရ- တိ ဘိ ဣဿာပကတစိတ္တတာယ၊ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၆၄။

ဣဿာပရိယုဋ္ဌာန (န) [ဣဿာ+ပရိယုဋ္ဌာန] ဣဿာ၏—ထကြွကျင်မှု လွှမ်းမိုး တည် နေခြင်း—နှိပ်စက်ခြင်း။ ဣဿာပရိယုဋ္ဌာနံ ခေါ ပန တထာဂတပ္ပဝေဒိတေ ဓမ္မဝိနယေ ပရိဟာနဓမ္မော။ အံ၊ ၃။၃၈၁။

ဣဿာပရိယုဋ္ဌိတ (တိ) [ဣဿာ+ပရိယုဋ္ဌိတ] ဣဿာသည် ထကြွကျင် လွှမ်းမိုး တည်နေ အပ်သော။ မဉ္ဇုနိကာသမ္မံ ဣဿာပရိယုဋ္ဌိ- တေန စေတသာ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသတိ။ သံ၊၂။၄၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။

ဣဿာပဟာန (န) [ဣဿာ+ပဟာန] ဣဿာ ကိုပယ်ခြင်း။ ဣဿာပဟာနဉ္စ မစ္ဆရိယပ္ပဟာ- နဉ္စ၊ နေတ္တိ၊ ၁၀၄။

ဣဿာဘိဘူတ (တိ) [ဣဿာ+အဘိဘူတ] ဣဿာသည် လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။

န ဣဿုကီ ဟောတိ၊ န ဣဿာဘိဘူ-တော။ ဝိ၊ ၅။ ၃၄၃။ တံ နိဿာယ ဣဿာဘိ-ဘူတာ အညမညံ ပဟရိတွာ လောဟိတံ နဒိံ ဝိယ ပဝတ္တယိံသု။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၂။

ဣဿာဘျာသ (ပု) [ဥသု+အဘျာသ] လေး မြား သေနတ် အပစ်လေ့ကျင့်ခြင်း။ (ဓာန်၊ သျ၊ သစ်) ဣဿာဘျာသေ ပျုပါသနံ။ ဓာန်။ ၈၈၁။ ဣဿာဘျာသေ သရာဘျာသေ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၈၈၁။

ဣဿာမစ္ဆရိယဖလ (နု) [ဣဿာ+မစ္ဆရိယ+ဖလ] ဣဿာမစ္ဆရိယ၏ အကျိုး၊ မနာလို ငြူစူခြင်းနှင့် ဝန်တို လျှို့ဝှက်ခြင်း၏ အကျိုး။ ဣဿာမစ္ဆရိယဖလံ အနုဘဝန္တေ... ဗဟူ ပေတေ ရဒ္ဒသာ နိဒဿေန္တော။ ခုဒ္ဒကာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၃။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၃။

ဣဿာမနက (တိ) [ဣဿာ+မန+က] ဣဿာ နှင့် ယှဉ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဣဓ မာ-ဏဝ ဧကစ္စော ဣတ္ထီ ဝါ ပုရိသော ဝါ ဣဿာ-မနကော ဟောတိ။ မ၊ ၃။ ၂၄၆။ ဣဿာ-မနကောတိ ဣဿာသမ္ပယုတ္တစိတ္တော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၀။ ဣဿာ မနော ဧတဿာတိ ဣဿာမနကော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၇၆။ (-ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၃။)

ဣဿာမနိက (တိ) [ဣဿာ+သမ္ပယုတ္တ+မန+ဣက] ဣဿာနှင့် ယှဉ်တွဲသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဣဿာမနိကာ (အံ၊ ၁။ ၅၂၄) တိ ဣဿာယ သမ္ပယုတ္တစိတ္တာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၂။

ဣဿာမလ (နု) [ဣဿာ+မလ] ဣဿာ ဟူသော အညစ်အကြေး။ ဣဿာမလဉ္စ ဿ ပဟီနံ ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၁၀၄။

ဣဿာယန (နု၊ တိ) [(၁) ဣဿာ+အ-ယန။ (၂) ဣဿာ+အာယ+ယု] (၁) ဣဿာ၏-ဖြစ်ခြင်း-ဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာ။ (၂) ဣဿာကို- ငြူစူခြင်းကို- ပြုခြင်း။ ဣဿာယနဝသေန ဣဿာ၊ ဣဿာကာရော ဣဿာယနာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၄။ ဣဿာ-ယနာ ဣဿာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၀။ ယံ ပရ-သမ္ပတ္တိသု ဣဿာကရဏံ၊ သာ ဣဿာတိ ဒဿေန္တော အာဟ "ဣဿာယနာ ဣဿာ"-တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၂။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၇၉။) ဣဿာ-လည်း ကြည့်။

ဣဿာယနလက္ခဏ (တိ) [ဣဿာယန+လက္ခဏ] ငြူစူခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ ပရဿ သက္ကာရာဒီနိ ဣဿာယနလက္ခဏာယ ဣဿာယ သမန္နာဂတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၇။

ဣဿာယိတတ္တ (နု) [ဣဿာ+အယိတ+တ္တ] ဣဿာ-ငြူစူခြင်း-ဖြင့် ဖြစ်တတ်သော သူ၏ အဖြစ်၊ ငြူစူ-မနာလို- တတ်သော သူ၏ အဖြစ်၊ ငြူစူခြင်း၊ မနာလိုခြင်း။ ဣဿာ-ယိတဘာဝေါ ဣဿာယိတတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၅။ ဣဿာ-လည်း ကြည့်။

ဣဿာယိတဘာဝ (ပု) [ဣဿာ+အယိတ+ဘာဝ] ဣဿာယိတတ္တနှင့် အနက်တူ။ ၎င်း ကြည့်။

ဣဿာဝတိဏ္ဏ (တိ) [ဣဿာ+အဝတိဏ္ဏ] ငြူစူခြင်း-မနာလိုခြင်း-သည် သက်ရောက် စွဲကပ်အပ်သော။ ဣဿာဝတိဏ္ဏာ မဂဏံ ဥပေသိံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၉၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၀၂။

ဣဿာဝါဒ (ပု) [ဣဿာ+ဝါဒ] ငြူစူ-မနာလို-မှုဖြင့် ပြောဆိုခြင်း၊ ငြူစူစကား။ န စာပိ သောတ္ထိ ဘတ္တာရံ၊ ဣဿာဝါဒေန ရောသယေ။ အံ၊ ၃။ ၉၄၊ ၉၆။ ဣဿာစာရ-လည်း ကြည့်။

ဣဿာသ (ပု၊ နု) [ဥသု+အသ(အသု)+ဏ။ ဥသုံ အသတိ ခိပတီတိ၊ ကမ္မနိ၊ ဏော ဥဿိ။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၈၈။ အသု ခေပေ... ဥသုံ အသတိ ခိပတီတိ ဣဿာသော၊ ဓနုဂ္ဂဟော။ နီတိ၊

မာတု။၂၃၉။ (ဣဿွာသ-သံ)] (ပု) (၁) လေးသမား၊လေးဆရာ။(ပု)(နှ)(၂) လေး။ (ပု) (၁) အာယသ္မာ ဥဒါယိ ဣဿာသော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။၁၆၃။ ဣဿာသော ဟောတိတိ ဂိဟိကာလေ မနုဂ္ဂဟာစရိယော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၂။ ဥသုံ သရံ အဿတိ (အသတိ) ခိပတီတိ ဣဿာသော မနုသိပ္ပကုသလောတိ အာဟ “မနုဂ္ဂဟာစရိယော”-တိ သာရတ္ထ၊၃။၈၃။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဣဿာသော ဝါ ဣဿာသန္တေဝါသီ ဝါ.... ယောဂ္ဂံ ကရိတွာ။ အံ၊၃။၂၂၀။ (-မ၊၃။ ၅၃။ မိလိန္ဒ။၂၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၂။၂၈၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁၄။ ဝိမတိ၊၂။၄၅။ မ၊ဋီ၊၂။၃၈၊၁၆၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၀။ အနုဋီ၊၁။ ၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၈၅။) (ပု) (နှ) (၂) ဣဿာသော မနု ကောဒဏ္ဍံ။ မာန်။၃၈၈။ (၁)(၂) စာပေ တွိဿာသ မုသုနော ဣဿာသော ခေပကမ္ပိ စ။ မာန်။ ၉၂၂။ (-ပါစိတ်၊ယော။၁၀၅-၆။)

ဣဿာသံယောဇန = ဣဿာသညောဇန (နှ) [ဣဿာ+သံယောဇန] ဣဿာ ဟူသော- သံယောဇဉ်- နှောင်ဖွဲ့ကြောင်း- တရား။ ကတမာနိ ဒသ သံယောဇနာနိ.... ဣဿာသံယောဇနံ မစ္ဆရိယသံယောဇနံ အဝိဇ္ဇာသံယောဇနံ။ အဘိ၊ဝိ။၄၁၅။ ဒသ သညောဇနာနိ ...... ဣဿာသညောဇနံ မစ္ဆရိယသညောဇနံ။ အဘိ၊ဓ။၂၂၄။ (-အံ၊၂။ ၄၀၁။ အဘိ၊ဓ။၂၂၆။ ပဋ္ဌာန်။၁၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၃။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။)

ဣဿာသကမ္မ (နှ)[ဣဿာသ+ကမ္မ] လေး သမားတို့၏ - အမှု-လုပ်ငန်း။ ဣဿတ္ထ- ကြည့်။

ဣဿာသန္တေဝါသီ (တ်) [ဣဿာသ+အန္တေဝါသီ] လေးသမား -လေးဆရာ-၏တပည့်။ ဣဿာသ- ကြည့်။

ဣဿာသသိပ္ပ (နှ) [ဣဿာသ+သိပ္ပ] လေး သမားတို့၏ အတတ်၊ လေးအတတ်။ ဓနုသိပ္ပန္တိ ဣဿာသသိပ္ပံ၊ ယော ဓနုဗ္ဗေဓောတိ ဝုစ္စတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈၃။ ဣဿာသသိပ္ပေ အသဒိသော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။

ဣဿာသာစရိယ (ပု) [ဣဿာသ+အာစရိယ] လေးသမားဟူသောဆရာ၊ လေးသမားတို့၏ ဆရာ။ ဣဿာသာစရိယနံ ဂါဝီသု ကေတံ မနုသက္ခတံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၄။

ဣဿာသီ (တိ) [(၁) ဣဿာသ+ဤ။ (၂) ဥသု+အသု+ဏီ။] လေးရှိသော၊ လေးကို ကိုင်စွဲသော၊သူ၊ လေးသမား။ ဣဿာသီနော ကတဟတ္ထာပိ ဝီရာ။ ဇာ၊၁။၃၅၄။ ဣဿာသီနောတိ ဣဿာသာ မနုဂ္ဂဟာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀၂။

ဣဿိတ (တိ) [ဣဿာ+ဣတ] လွန်စွာဖြစ် သော- ဣဿာ -ငြူစူမှု -ရှိသော၊ သူ။ သာ ဣဿိတာ ဒုက္ခိတာ စသ္မိ လုဒ္ဒါ။ ဇာ၊ ၁။၃၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄။

ဣဿုကိတာ (ထီ) [ဣဿုကီ+တာ] ဣဿာ -ငြူစူခြင်း-မနာလိုခြင်း-ရှိသည်၏အဖြစ်။ ဣဿုကိဘာဝ ပရသမ္ပတ္တိံ န သဟတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။

ဣဿုကီ (တိ) [(၁) ဣဿာ+ဥကီ။ ဣဿာ အဿ အတ္ထီတိ ဣဿုကီ-ဥကီ။ မောဂ်။၄။ ၁၂၁။ (၂) ဣဿ+ဥကီ။ ဣဿန္တီတိ ဣဿုကီ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ ထိ-ဋ္ဌ ဣဿုကိနီ](၁) ဣဿာ- ငြူစူခြင်း-မနာလိုခြင်း- ရှိသော၊ သူတပါးတို့၏ ကြီးပွါးတိုးတက်ပြည့်စုံနေမှုကို မနာလိုသော၊သူ၊ (၂) ငြူစူတတ်-မနာလို တတ်-သော၊ သူ။ မက္ခီ ဟောတိ ပဠာသီ

။ပ။ ဣဿုကီ ဟောတိ မစ္ဆရီ။ ဝိ၊၄။၂၁၂။ ဝိ၊၅။၁၆၆။ ဒီ၊၃။၃၇၊၂၀၄။ မ၊၁။၁၃၄။ မ၊၃။၃၄။ အံ၊၂။၂၉၄။ ဣဿုကဲတိ ပရလာဘသက္ကာရာဒိနိ (ဒ်နံ၊ ဒ်သု) ဣဿာယန-(ဥသူယန) လက္ခဏာယ ဣဿာယ သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၆။ ဣဿာတိ ပရသမ္ပတ္တိံ န သဟတီတိ ဣဿုကီ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၂။ ဣဿုကိနီ(အံ၊၂။၁၂၃)တိ ဣဿာယ သမန္နာဂတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။ (−မ၊၁။၂၅၄။ သံ၊၂။၃၃၀။ အံ၊၁။၁၈၃၊၃၉၄။ အံ၊၃။၁၀။ ဓမ္မ၊၅၁။ ပေတ၊၁၄၂။ ထေရ၊၄၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၊ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၊၂၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၈၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၅၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၆။)

ဣဿုကီသုတ္တ (န) [ဣဿုကီ+သုတ္တ] ဣဿုကီသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ၊ သဠာယတနဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ သံ၊၂။၄၃၀။

ဣဿေရ (န) [ဣဿရိယ–ကို ဣဿေရ ပြု] ဣဿရိယနှင့်အနက်တူ။ဣဿာဓေယျ(ဣဿေရ။ C.P.D.) ခဏ္ဍိယာယ ဗာ။ ထေရ၊၃၄၉။ ကာရယိဿတိ ဣဿရိယံ။ (ဣဿေရံ။ C.P.D.)အပ၊၁၊၅၅။ဣဿရိယံ။(ဣဿေရံ၊ C.P.D.) ဝတ္တဿာမဟံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၄။ ဣဿရံ (ဣဿေရံ?) ကာရယာမဟံ။ အပ၊၂။၉၈။

ဣဟ (ဗျ) [(၁) ဣမ+ဟ။ ကစ္စည်း။၂၃၄၊၂၅၄။ မောဂ်၊၄။၁၀၀။ (၂) ဣဒံ+ဟ။ နီတိ၊ သုတ္တ။၄၆၃၊၅၀၃။] ဤ...၌၊ ဤ သာသနာတော်၌၊ တသ္မာ’တိဟ တေ ကဿပ ဧဝံ သိက္ခိတဗ္ဗံ။ သံ၊၁။၄၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ တသ္မာတိဟာတိ တသ္မာ ဣစ္စေဝ ဝုတ္တံ ဟောတိ....တိကာရဟကာရာ နိပါတာ၊ ဣဟာတိ ဝါ ဣမသ္မိံ သာသနေ၊ တကာရော ပဒသန္ဓိဝသေန အာဂတော။ သာရတ္ထ၊၂။၅၂၊ (−ဝိ၊၃။၂၀။သုတ္တနိ ၃၄၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၁။ မူလဋီ၊၁။၃၅၊၆၃။ အနုဋီ၊၁။၆၉။)

ဣဟဋ္ဌက (တိ) [ဣဟဋ္ဌ (=ဣဟ+ဌာ+အ) +က] ဤ၌–ဤ ကာမဘဝ၌– တည်နေသော၊ ဤ ကာယဘုံသားဖြစ်သော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဣဟဋ္ဌကနိဗ္ဗာနိက (တိ) [ဣဟဋ္ဌက+နိဗ္ဗာနိက] ဤ ကာမဘဝ–ဤ လူ့ဘဝ, နတ်ဘဝ –၌ တည်နေလျက် လောကီဈာန် မမှီသော၊ သူ။ ဣမေ စတုဝီသတိ သောတာပန္နာ ဣဟဋ္ဌကနိဗ္ဗာနိကဝသေနေဝ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ကထိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။ မူလဋီ၊၃။၃၇။

ဣ (ဓ) ဟလောကိက (တိ) [ဣဟ + လောက+ဣက။ ဣဟလောကေ ဇာတံ ဣဟလောကိကံ။ မောဂ်၊ဋီ၊၇၅] ယခု မျက်မှောက်၌ဖြစ်သော၊ ယခုဘဝ၌ တွေ့ကြုံ ခံစားရသော (အကျိုး)။ သုစရိတံ အထော ဒိဋ္ဌ၊ ဓမ္မိကံ ဣဟလောကိကံ။ မောဂ်။၇၅။

ဤ¹— ဤ–အက္ခရာ၊ ဤ–သရ။ လေးဆယ်တလုံးသော အက္ခရာ, ရှစ်လုံးသော သရတို့တွင် လေးလုံးမြောက်–အာခေါက်အရပ်၌ ဖြစ်သော (တာလုဇ)–ရှည်သော အားဖြင့် ရွတ်ဆိုအပ်သော (ဒီဃ)–နိဂ္ဂဟိတ်နှင့်တပါး သုံးဆယ့်နှစ်လုံးသော ဗျည်းတို့၏ မှီရာဖြစ်သော (နိဿယ) – အက္ခရာ–သရ။

ဤ²— (၁) ဤ-ခဘတ်။ (၂) ဤ-ပစ္စည်း။ (၃) ဤ-ဒ်ဘတ်။ (၄) ဤ-အာဂုံ။ (၅) အခြား အက္ခရာဘို့မှ ပြောင်းလာသော ဤ၊ (အာဒေသ–ဤ)။ (၁) ဤ–ခဘတ်သည် ဘူ ဒိဂိုဏ်း၌ဖြစ်လျှင် နှစ်သက်လိုချင်ခြင်း= ကန္တိ, ပျံ့နှံ့ခြင်း=ဗျာပန, ကိုယ်ငယ်နှုံ့ပုံခြင်း=

ပဇာ, ပဗ်ာယ်ခြင်း=ခဒ၊ စားခြင်း=ခါဒ အနက်တို့၌ ဖြစ်၏။ ဘူဝါဒိဂိုဏ်း, ဒိဝါဒိဂိုဏ်း တို့၌ နဲ့စလျှင် သွားခြင်း=ဂတိ အနက်၌ဖြစ်၏၊ ဘို့ ကန္တိ ဗျာပိ ပဇာ၊ ခေပ ခါဒေ၊ ဘူဒိဂဏော။ ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟ။ ၂၅ (ဂါထာ)။ (၂) ည ရှည်း၊ ငင်း ည-ပစ္စည်းသည် (က) ဏ္ဍသိုလ်အဖြစ် ထင်ရှားစေရန် သက်အပ်သော ဏ္ဍတ္တဇောတက ည-ပစ္စည်း, (ခ) တဒဿတ္ထိ (ထိုအရာရှိ၏ ဟူသော) အနက်၌ သက်အပ်သော တဒ္ဓိတ်ည-ပစ္စည်း, (ဂ) တေန ကတ (ထိုသူသည် ပြုအပ်၏ ဟူသော) အနက်၌ သက်အပ်သော တဒ္ဓိတ် ည-ပစ္စည်း, (ဃ) သင်္ချာပူရဏ (သင်္ချာ၏ပြည့်ကြောင်း ဟူသော) အနက်၌ သက်အပ်သော တဒ္ဓိတ် ည-ပစ္စည်း, (င) ရုဓာဒိဂိုဏ်း၌ သက်အပ်သော ဝိကရဏ အာချာတ် ည-ပစ္စည်းဟု ငါးမျိုး တွေ့ရသည်။ ဥဒါဟရဏ် ပုဒ်တို့ကား (က) နဒီ၊ မဟီ၊ ကုမာရီ။ ကစ္စည်း။၂၃၈။ နီတိ၊သုတ္တ။၄၆၇။ (ခ) ဒဏ္ဍီ။ကစ္စည်း။၃၆၆။ ရူ၊ နှာ-၂၃၃။ နီတိ၊သုတ္တ။၇၉၄။ (ဂ) ဝါရုဏီ။ နီတိ၊သုတ္တ။၈၁၁။ (ဃ) ဧကာဒသီ။ ကစ္စည်း။၃၇၅။ ရူ၊နှာ-၂၄၈။ နီတိ သုတ္တ။ ၈၁၅။ (င) ရုန္ဓတိ၊ကစ္စည်း။၄၄၆။ ရူ၊နှာ-၃၀၇။ နီတိ၊သုတ္တ။၉၂၇။ (၃) ည-ဝိဘတ်၊ ဓာတ်တို့၌ စီရင်အပ်သော ည-ဝိဘတ်။ အဇ္ဇ-တ္တနီဝိဘတ်, ပရဿပုဒ်, ပဌမပုရိသ်, နာမ-ယောဂ, ဧကဝုစ်ဖြစ်သော အာချာတ်, ည-ဝိဘတ်။ ကစ္စည်း။၄၂၈။ ရူ၊နှာ-၂၇၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။၉၀၁။ (၄) ည-အာဂုံ၊ လာသော ည။ (က) ယ-ပစ္စည်းကြောင့်လာသော ည။ ကရီယတေ၊ ကစ္စည်း ၄၄၂။ ရူ၊နှာ-၂၇၇၊ နီတိ၊သုတ္တ။၉၂၂။ (ခ) တိ-ဝိဘတ်ကြောင့် ဗြူဓာတ်နောင်လာသော ည။ ဗြဝီတိ။ ကစ္စည်း။၅၂၀။ ရူ၊နှာ-၃၀၁။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၁၃၃။ (ဂ) ဘူဓာတ်,ကရဓာတ်တို့ကြောင့် နာမ်ပုဒ်တို့နောင်လာသော ည။ သမ္ဘုခဲ-ဘူတော ...... ဘသ္မိကတံ။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၃၃၈။ (၅) အခြား အက္ခရာတို့မှ ပြောင်းလာသော ည၊ (အာဒေသ-ည)။ (က) အသရမှ ပြောင်းလဲလာသော ည။ အညောဇာလကတာ= အညောဇာလိယကတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၆၉။ (ခ) အာသရမှ ပြောင်းလဲလာသော ည။ ဒီယတိ၊ခီယတိ။ ကစ္စည်း။၅၀၂။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၀၁၄။ ဂီတံ၊ ပီတံ။ မောဂ်၊၅။ ၁၁၅။ (ဂ) ဣသရမှ ပြောင်းလဲလာသော ည။ ညတိ။ ဓာန်၊ဋီ၊၄၁၁။ နီတိ၊ဓာ။၄။ ည-ဒိသော။ကစ္စည်း။၆၄၂။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၆၉။ (ဃ) ဥသရမှ ပြောင်းလဲလာသော ည။ အာသိဝိသော။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၇၇။ (စ) ယောဝိဘတ်မှ ပြောင်းလဲလာသော ည။ ဂါဝီ။နီတိ၊သုတ္တ။ ၂၂၅။ (ရူ၊နှာ-၈၈ ၌ကား ည-ပစ္စည်းဟု ဆိုသည်)။ (င) အာလုပ် သိဝိဘတ်မှ ပြောင်းလဲလာသော-ည။ ဘောသခီ။ ကစ္စည်း။၁၁၃။ နီတိ၊သုတ္တ။၂၁၆။

ည²— (ထီ) [အ+ည။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်] (၁) လက္ခဏတ် သမီး။ (၂) ချစ်ခင်ဘွယ်ရာစကား။ ည လက္ခိ ဝေမဝါကျေသုံ။ ကောက္ခရဏကာသ။ ၁၇။ (သုစိ-လည်း ကြည့်)

ညကာရ (ပု) [ည+ကာရ] ည-အက္ခရာ။ ဝဏ္ဏစာရကတော နိယျာတိတံ နိယျာနိကံ ညကာရဿ ရဿတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀၄။ (—အံ၊ ဋီ၊၁။၁၃၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၄၂၇။)

ညသ (ပု) [?၊ပိဋကတ်တော်ရှင်း, လောကီ ဥရင်း ညသသဒ္ဒါဟူ၍ မရှိ-ဟု ဝိ၊ပိ၊ဓာန် အနီယ-ပုဒ်၌ ဆို၏။] (၁) ဆင်းရဲ ဒုက္ခ ရာ စသော ဆင်းရဲ၊ ကိလေသာဆင်းရဲ။ (၂) ဘေးဥပဒ်။ (၁) ရာဂါဒီဟိ ညသေဟိ အနီဃော စ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။ ညသသဒ္ဒေါ ဒုက္ခပရိယာယောတိ အာဟ

နိဒ္ဒ ကုသလာဘိ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁။ အနီဃ-လည်း ကြည့်။ (၂) ဤဃသညိတ-ကြည့်။

ဤဃဝိရဟိတ (တိ) [ဤဃ+ဝိရဟိတ] (ရာဂစသော) ဆင်းရဲ ဒုက္ခ ကင်းသော။ အနီဃ (အံ၊၄၊၂။၁၀၁။ စူဠနိ၊၄။၁၃။ အံ၊ ဋီ၊၂။၃၀၁) ကြည့်။

ဤဃသညိတ (တိ) [ဤဃ+ သညိတ] ဘေးဥပဒ်ဟု – မှတ်အပ်–ဆိုအပ်– သော။ ဤဃသညိတာယ ဤတိယာ အဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၂။

ဤဃာဘာဝ (ပု) [ဤဃ + အဘာဝ] ဆင်းရဲ ဒုက္ခ မရှိခြင်း။ ဤဃာဘာဝတော အနီဃော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။

ဤတိ (ထီ) [(၁)ဣ+တိ။ ဣ ဂမနေ၊တိ၊ ဒီဃ-ဒိ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၀၁။ အနတ္ထာယ ဧတိ အာဂစ္ဆ- တီတိ ဤတိ၊ ဥပဒ္ဒဝေါ။ နီတိ၊ဓာ၊၄။ (၂)ဤ +တိ. ဝီ၊ပီ၊ဓာန်] (က) ဘေးရန်၊ဘေးဥပဒ်၊ ပျက်စီးကြောင်းတရား။ (ခ) ကိလေသာ, ခန္ဓာ, အဘိသင်္ခါရဟူသော ဘေးရန်။ (ဂ) အန္တရာယ်ဟူသော ဘေးရန်။ (ဃ) ဆင်းရဲ ဒုက္ခ။ (င) ပျက်စီးခြင်း၊ အကျိုးမဲ့။ (က) ပဋ္ဌာနွေ့ အနီတိဘော...... ဤတိတော ဥပဒ္ဒဝတော။ ပဋိသံ။ ၄၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၆။ အနေကဗျသနာဝဟတာယ ဤတိတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၇။ ဗျသ- နာဝဟာဘာဝေန ဧတီတိ ဤတိ၊ အာဂန္တု- ကာနံ အကုသလာနံ ဗျသနဟေ- တူနံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၉၅။ (–အဘိ၊က။၂၉၅။ သုတ္တနိ။၂၇၇။ အပ၊၁။ ၁၁။ မဟာနိ။၄၀။ စူဠနိ။၂၆၅။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၄၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။) အနီတိဟ လည်း ကြည့်။ (ခ) ဤတိ ဝုစ္စန္တိ ကိလေသာ စ ခန္ဓာ စ အဘိသင်္ခါရာ စ၊ စူဠနိ။၂၁၄။ အနီတိက (ဂ) အနက်လည်း ကြည့်။ (ဂ) အနီတိက (ဃ) အနက် ကြည့်။ (ဃ) အနီတိက (င) အနက်-ကြည့်။ (င) အနီတိက (စ) အနက်-ကြည့်။

ဤတိဇာတ (တိ) [ဤတိ+ဇာတ] ဖြစ်သော –ဘေးရန်– ရောဂါ– ရှိသော၊ ရောဂါဖြစ်နေသော။ ဤတိဇာတေ (စူဠနိ။၁၈၄) တိ ရောဂပ္ပတ္တေ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၆။

ဤတိပဋိနိဿဂ္ဂ (ပု) [ဤတိ+ ပဋိနိဿဂ္ဂ] (ကိလေသာ, ခန္ဓာ, အဘိသင်္ခါရ–ဟူသော) ဘေးရန်ကို စွန့်လွှတ်ကြောင်းဖြစ်သော– တရား–နိဗ္ဗာန်။ ဤတိပ္ပဟာနံ ဤတိဝူပ- သမံ ဤတိပဋိနိဿဂ္ဂံ ဤတိပဋိပ္ပဿဒ္ဓိံ အမတံ နိဗ္ဗာနန္တိ တဏှက္ခယမနီတိကံ။ စူဠနိ။၂၁၄။

ဤတိပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ (ထီ) [ဤတိ+ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ] ဘေးရန်တို့၏ ငြိမ်းကြောင်းဖြစ်သော–တရား –နိဗ္ဗာန်။ ဤတိပဋိနိဿဂ္ဂ-ကြည့်။

ဤတိပ္ပဟာန (န) [ဤတိ + ပဟာန] ဘေးရန်တို့ကို ပယ်ရှားကြောင်း ဖြစ်သော– တရား– နိဗ္ဗာန်။ ဤတိပဋိနိဿဂ္ဂ ကြည့်။

ဤတိဝိရဟိတ (တိ) [ဤတိ + ဝိရဟိတ] (ကိလေသာ) ဘေးရန်မှကင်းသော။ အနီ- တိကန္တိ ကိလေသဤတိဝိရဟိတံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ (–စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၄။)

ဤတိဝူပသမ (ပု) [ဤတိ + ဝူပသမ] ဘေးရန်တို့၏ ငြိမ်းအေးကြောင်းဖြစ်သော– တရား– နိဗ္ဗာန်။ ဤတိပဋိနိဿဂ္ဂ-ကြည့်။

ဤတိဟ (တိ) [ဤတိ + ဟန+ကွိ] (၁) ဘေးရန်တို့ကို ပယ်ဖျက်တတ်သော၊ (ဗြဟ္မ- စရိယ)။ (၂) မကောင်းကျိုးတို့နှင့် အတူ တကွ ဖြစ်တတ်သော၊တရား။(တဏှာစသော ဥပက္ကိလေသတရားနှင့် တိတ္ထိတို့၏ အယူဝါဒ) ဤတိယော ဝုစ္စန္တိ ဥပဒ္ဒဝါ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာ စ သမ္ပရာယိကာ စ၊ ဤတိယော ဟနတိ ဝိနာ-

သေတိ ပဋိဟတိတိ ဉာတိပံ။…… …အထ ဝါ ဉာဘိဟိ အနဝတ္တေဟိ သဒ္ဓိံ ဟနန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တီတိ ဉာဂတိကာ၊ တတ္ထာဒိဋ္ဌိ ဥပက္ကိလေသာ … ဉာတိဟာ ဝါ ယထာဝုတ္တင်္ဂေန တိတ္တဲ့ သသမယာ။ ဏွတိဝုဘ်၊၄။၁၀၆၊ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၀။ အနိတိဟ-လည်း ကြည့်။

ဉာဘိနိပါတ (ပု) [ဉာဘိ+နိပါတ] ဘေးရန်တို့၏ ကျရောက်ခြင်း။ ဉာတိနိပါတေန အာဝုဋ္ဌိတာယ ဝါ၊ န ကိဉ္စိ ဝိန္ဒန္တိ တတော ဖလာကမံ။ ဇာ၊ ၂။၁၀၆။ ဉာဘိနိပါတေနာဘိ ဝိဿမဝါတ မူသိက သလဘ သုကပါဏကသေတင္ဂိကဆောဂါဒိနံ သသုပဒ္ဒဝါနံ အညတရန်ပါတေန ဝါ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၈။

ဉာဒိသ (တိ) [ဏွမ+ဒိသ+ကွိ၊ ကစ္စည်း။ ၆၄၂။နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၆၉။ ဏွမ+ဒိသ+ဂ္ဂ။ ရူ။၅၈၈။ ဏွမ+ဒိသ+က။ မောဂ်၊၃။ဂ၃။ မောဂ်၊၅။၄၃။ ထိ-ဉ္က ဉာဒိသာ, ဉာဒိသီ။ (ဉာဒ္ဒဂ-သံ)] ဉာ . ကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ ဉာသို့ သဘောရှိသော။ ဉာဒိသော ပုရိသော၊ ဉာဒိသာ ကညာ, ဉာဒိသီ ဝါ၊ ဉာဒိသံ စိတ္တံ။ ရူ၊နှာ-၃၆၃။ အပိ စ သုတတာယော မေ သော ဘာဂဝါ ဉာဒိသော စ ဉာဒိသော စာတိ။ ဥဒါန။၁၄၆။ ဉာဒိသော စ ဉာဒိသော စာတိ ဝေဠူပါ စ ဝေဠူပါ စ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၈၂။ အလဘိံ ဉာဒိသံ သုခံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၂။ ဉာဒိသံ သုခန္တိ ဉာဒိသံ သောမနဿံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၁၂၄။ ယဿာယံ ဉာဒိသာ ဖောမိ၊ ပုင်္ဂနိယာ စ သဥ္ဇနော။ အပ၊ ၂။၁၇။ ဉာဒိသာယ သာလာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ ဉာဒိသီ အဓမ္မိကာ ကဘိကာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃၄။ ဉာဒိသီ ပနေသာ……သသမ္ဘာရကထာ နာမ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ (-မ၊၁။၄၁၃။ သံ၊၁။၃၂။ အပ၊၂။၆၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၁၊ ၁၅၅။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၃၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၉၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၄။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၁၂။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၅၄။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၉။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၂၁။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၄၂၃။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၇၀။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၆၇။)

ဉာဒိသက (တိ) [ဉာဒိသ+က] ဉာ …. ကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ ဉာသို့သဘောရှိသော။ ဥဏှာ စ လောမာ စ ယထာ သုသဏ္ဌိဘာ၊ ဥပဇ္ဈတ္တတိ ဉာဒိသကံ ဗဟုဇ္ဇနော။ ဒီ၊၃။၁၄၉။

ဉာဒိသရူပ (တိ) [ဉာဒိသ+ရူပ] ဉာသို့သဘောရှိသော။ ဝေဠူပါတိ ဉာဒိသရူပေါ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၁၀။

ဉာဒိသဝစန (နု) [ဉာဒိသ+ဝစန] ဉာကဲ့သို့ရှုအပ်သော-ဉာသို့ သဘောရှိသော-စကား။

ဉာဒိသဝစနပဋိသံယုတ္တ (တိ) [ဉာဒိသဝစန+ပဋိသံယုတ္တ] ဉာသို့သဘောရှိသော စကားနှင့်-ယှဉ်သော-စပ်သော။ ဏွတိဟ အာသ ဏွဘိဟ အာသာတိ ဉာဒိသဝစနပဋိသံယုတ္တာ ပုရာဏကထာသခါတော ဏွတိဟာသော….။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။

ဉာရဏ (နု) [ဉာရ+ဏေ+ယု] ဖြစ်စေခြင်း။ ယာဘာပဋိ၂ဇ္ဇမာနေ ဓမ္မေ ဝိမိနာ ဉာရဏာတော ဝိရိယံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၂။

ဉာရယတိ (ကြိ) [ဉာရ+ဏယ+တိ] ဆိုင်၏။ မှိန့်ဆိုင်၏။ ဟော၏။ ရူပေ ပန္နရသီ ရယေ။ သဂ်ဟာ။၆။ အဋ္ဌမာ ဉာရယေ၊ ကထေယျာတျတ္ထာ။ ဝိဘာဝိနီ။၁၀၀။

ဉာရယိတဗ္ဗ (တိ) [ဉာရ+ဏယ+တဗ္ဗ] ဖြစ်စေအပ်သော။ ဝိမိနာ ဝါ နယေန ဉာရယိတဗ္ဗံ ပဝတ္တယိတဗ္ဗန္တိ ဝိရိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။

မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၇။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၁။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၅။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၂၅၀။)

ဉာဏိတ¹ (တိ) [ဉာ+ဏ+တ] ဆို–ပြောဆို–အပ်သော။ ဘောဒသမိ်ခ တသ္မာ၊ ပဋမာဒိကမ္မိကံ၊ သင်္ဘာ၊၇။ သဗ္ဗသာခါရုဏ ဘာဒိကားရဏဓဘိပိ ဉာဏိတံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်.၁။ ၂၄၉။

ဉာဏိတ² (တိ) [ဉာ+ဏ+တ] ဘုန်းသွင် ဝေအပ်သော၊ တုန်သွင်သော။ ဝါဘောဓိရိတ (ဝိမာန။၅၆) န္တိ ယထာ ပုပ္ဖိန် သြဘိရန္တိ၊ ဧဝံ ဝါဘေန ဉာဏိတံ စသိဘံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၆၂။ မာလုတေ'ရိတ (ဇာ၊၂။ ဂ၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၉၊) အနိလေ'ရိတ (ဇာ၊ ၂။၁၀ဂ) တို့လည်း ကြည့်။

ဉာဏရေတဗ္ဗ (တိ) [ဉာ+ဏ+တဗ္ဗ] ဖြစ်စေအပ်သော။ ဝိနော ဉာဏရေတဗ္ဗ ပဘွေ တဗ္ဗန္တိ ဝါ ဝိနိယံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂ဂ၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၁။ (—သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၅၅။)

ဉာဏရဘိ (ကာ၊ကြိ) [ဉာ+ဏ+တိ] ဖြစ်စေ၏။ ဝိညူနံ ဌပိ ရာဘိ, ဉာဏရဘိ ဘာ ဝါ ရုစိ ရော။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁။

ဉာသ¹ (ပု) [ဉာသ+အ။ မောန်ဋီ။၇၂၇] အစိုးရသူ၊ အရှင်သခင်။ ဉာဿရော နာမ ကော သးမိ၊ ပတိ'သာ'ဓိပတိ ပဘူ။ မောန်။ ၇၂၅။ ဝါဒီနံ ပဏ္ဍိတာ ဇနာနံ ဉာသော ပမာနော ဝါဒီသောဘိ ဝတ္တဗ္ဗော။ အ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၆။ (—သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၅။)

ဉာသ² (ဗျ) လွှဲကူစွာ၊ မငြိုငြင်–မပင်ပန်း–သဖြင့်။ ဉာသံ (၁) အနက်ကြည့်။

ဉာသံ (ဗျ) [ဉာသဿယာ—ပုဒ်၏ ရုပ်ပြီးပုံကို ပြဆိုရာ နျာသ၊ ၅၆၀• သုတ်နှင့်, ရူ၊ ၆၀၃• ၅-သုတ်တို့၌ နိဂ္ဂဟိတ်ချေရန် မပြဆိုသဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်မဲ့ ဉာသနိပါတ်ဟု ဆိုလိုဟန်တူသည်။ ဗာလာဝတာရဋီကာ၊ နှာ-၃၂၆၌ ဉာသံသဒ္ဒါ၏ အဆုံးဖြစ်သော နိဂ္ဂဟိတ်ကို ဘေသုဘဒ္ဒိစသည်ဖြင့် ချေရန် ပြဆိုထားသောကြောင့် ၎င်းအလို နိဂ္ဂဟိတ်နှင့် ဉာသံနိပါတ်ဖြစ်၏။ (ဉာ ပတ်–သံ)] (၁) လွယ်ကူစွာ၊ မငြိုငြင်—မပင်ပန်း—သဖြင့်။ (၂) အနည်ငယ်၊ စဉ်းငယ်၊ စိုးစဉ်း။ (၁) ဉာသမကိစ္စနာ ကရဏံ ကရိယတိတိ ဝါ ဉာသက္ကရော.... ဉာသံ သဒ္ဒေါ တွေ့ သုကရတ္ထေ။ မောဂ်၊ ပဉ္စိကာ၊၅။၄၄၊ (—ကစ္စည်း။၂၆၁။ ရူ။၆၀၃-၅။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၁၄၇)။ (၂) ဉာသံ ကိဉ္စိမန် အခပ္ပ။ မောန်။၁၁၅ဂ။

ဉာသက် (ဗျ) အနည်ငယ်၊ စဉ်းငယ်၊ စိုးစဉ်း။ ဉာသက် အပ္ပတ္ထေ။ ရူ၊ နှာ–၁၃၆။ ဉာသကမိတိ အပ္ပကေ။ နီတိ၊သုတ္တ၊ နှာ–၃၉၁။ သေယျထာပိ အာနန္ဒ ဉာသက် ပေါဏော ပဒုမပလာသေ ဥဒကဖုသိတာနိ ပဝတ္တန္တိ နသဏ္ဌန္တိ။ မ၊၃။၃၄၉။ ဉာသက် ပေါဏောတိ ရုဘိသာဝိသ ဥဒ္ဒဘိဘာဝဌိတေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၁။ ဉာသက် ပေါဏောတိ မဓော ဥစ္စံ ဟုတွာ ဉာသက် ပေါဏော။ မ၊ဋီ၊ ။၄၄၀။ ဉာသကမ္ပိ အာရုရိဟရိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ ထောကာဘမ္ပိ အဝိရဟိတွာတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၁၉၀။ ဩသက္ကိတန္တိ ဉာသကမ္ပိ အဝသက္ကိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ ဉာသကမ္ပိတိ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇။ (—မ၊၂။၁၁၃၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇၊ ၂၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂၊၁၁၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃၊၃၃၁။ ကင်္ခါ။၁၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ၉။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၇၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၂။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၅၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၁ဂ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၆၄။)

ဉာသကင်္ဂပဝေလ္လိတ (တိ) [ဉာသက်+အင်္ဂ+ပဝေလ္လိတ] (က) အနည်းငယ် အချွေးတို့၌

ကွေးညွတ်သော။ (ခ) သန်လျက်၏အဖျား ကဲ့သို့ အနည်းငယ် ကွေးညွတ်သော။ ဥဿ-ကဂ္ဂပဝေလ္လိဘာ (ဇာ၊၂။၂၁၈)တိ ဥဿကံ အဂ္ဂေသု ဩနတာ။ ဥဿကဂ္ဂပဝေလ္လိဘာ ဝါ နေတ္တိံသာယ အဂ္ဂံ ဝိယ ဝိနတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ ၆။၃၀၈။

ဥဿကာယတဂီဝ (တိ) [ဥဿက်+အာယတ+ဂီဝါ] အနည်းငယ်ရှည်သော – ရထားသန် သဖွယ် ရှည်သွယ်သော– လည်ရှိသော။ ဥဿကာယတဂီဝေါ (ဥဿမာယတဂီ-ဝေါ။ က) စ၊ သဗ္ဗေဝ အတိရောစတိ။ ဇာ၊ ၁။၅၄။ ဥဿကာယတဂီဝေါတိ ရထီသာ ဝိယ အာယတဂီဝေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ (ဇာတ်ပါဠိတော်နိဿျည်း၌ ဥဿာမာယတ-ဂီဝေါဟု ရှိ၏။ ရထီသာ ဝိယ–ဟု ဖွင့်သော အဋ္ဌကထာနှင့် ယှဉ်ကြည့်က ၎င်းပါဠိသည် ယုတ္တတရဖြစ်ရာ၏။)

ဥဿတိ (ကြိ) [ဥဿ+အ+တိ] လွှမ်းမိုး၏၊ အစိုးရ၏။ သဗ္ဗသတ္တေ ဥဿတိ အဘိဘဝတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၈။ (–သီ၊ဋီ၊သစ် ၁၊၄၂၁။ သံ၊ ဋီ၊၁။၂၉၂၊ မူလဋီ၊၂။၁၊ အနုဋီ၊၂။၂။) ဥဿန္တိ — သာရတ္ထ၊၃။၄၂၊

ဥဿတ္တ (န) [ဥဿ+တ္တ] ဥဿိတာ-နှင့်အနက် တူ ဥဿတ္တံ နာမ သယံဝသိတာ။ ဝဇိရ။၄၁။

ဥဿဒတ္ထ (တိ) [ဥဿံ+အတ္ထ] အနည်းငယ်–စိုးစဉ်း–ဟူသော အနက်ရှိသော။ ဥဿဒ-တ္ထော မတ္တသဒ္ဒေါ မတ္တာသုခပရိစ္စာဂါတိ-အာဒီသု ဝိယ။ အနုဋီ၊၁။၄၃။

ဥဿဓရ (ပု)[ဥဿ+ဓရ+အ။ဓာန်၊ဋီ။၂၆]ဥဿဓ မည်သော တောင်၊ မြင်းမိုရ်တောင်ကို ဝန်းရံနေသော တောင်စဉ် ခုနစ်ထပ်တို့တွင် ပါဝင်သောတောင်၊၎င်းတောင်သည် ယုဇနာ နှစ်သောင်း တထောင်တိုင်အောင် သမုဒ္ဒရာ တွင်း၌ နစ်မြုပ်လျက်, ယုဇနာ နှစ်သောင်း တထောင်ပင် သမုဒ္ဒရာ အထက် ပေါ်တက်၍ တည်ရှိသည်။ သာရတ္ထ၊၁။၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ။ ၁။၂၄၂။ သုဒဿနော ကရဝီကော၊ဥဿဓ-ရော ယုဂန္ဓရော။ဇာ၊၂။၂၀၁။ ယုဂန္ဓရော ဥဿ-ဓရော၊ ကရဝီကော သုဒဿနော။ ဝိ။ဋ္ဌ၊၁။ ၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ ဓာန်။၂၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၁၅၇။)

ဥဿန (န) [ဥဿ+ယု] လွှမ်းမိုး–ညှဉ်းဆဲ–ခြင်း။ ရဇ္ဇန ဒုဿန မုယှနာဒိဝသေန ဝိဒိမံ ဥဿနတော ဝိသံ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁။

ဥဿနဋ္ဌ (ပု) [ဥဿန+အတ္ထ] လွှမ်းမိုးခြင်း–ညှဉ်းဆဲခြင်း– အနက်သဘော။ ပရေသံ ဥဿနဋ္ဌေန ဟိံသနဋ္ဌေန ဣဿာ။ မ၊ဋီ၊ ၃။၂၀။

ဥဿနသီလ (တိ) [ဥဿန+သီလ] လွှမ်းမိုး ခြင်း – ညှဉ်းဆဲခြင်း – အလေ့ရှိသော၊သူ။ ဣဿာရတိ အာဓိပတေယျံ သံဝတ္တန ကမ္မဇ-လေန ဥဿနသီလာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၆၈။ (– ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃။)

ဥဿန္တိ (ကြိ) ဥဿတိ-ကြည့်။

ဥဿာ(ထီ)[ဥဿ+အ+အာ(ဣတ္ထိဇောတက) (ဥမါ–သံ)] ရထားသန်၊ ထွန်သန်။ (ထွန်တုံးနှင့် ထမ်းပိုးတို့၏ အလယ်၌ တည်၍ ထိုနှစ်ခုကို ဆောင်ယူဘတ်သော သစ်သား၊ ၂-ချောင်း) ဥဿာ နင်္ဂလဒဏ္ဍကော။ဓာန်။ ၄၄၉။ ဥဿာ(ဒံ၊ ။၁၇၅) ဟိ ယုဂနင်္ဂလ-သန္ဓာရကိကာ ရုက္ခလဋ္ဌိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။ (–ဝိ၊ ၃။၃၂၆။သံ၊၃။၅။ သုတ္တနိ။ ၂၉၁။ မိလိန္ဒ။၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁၀။သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၇။)

ဥဿာဒန္တ (တိ) [ဥဿာ+ဒန္တ] ရထားသန်နှင့် တူသော အစွယ်ရှိသော (သတ္တဝါ၊ ဆင်။)

တော် နာဂဿ နာဂေန ဤသာဒန္တဿ ဟတ္ထိ-နော။ ဝိ၊၃။၅၀၀။ ဥဒါန။၁၂၇။ ဤသာဒ-န္တဿာတိ ထေဤသာသဒိသဒန္တဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၃၄။ ဤသာဒန္တဿာတိ ထွေ ဤသာယ သဒိသာ ဒန္တာ ဣမဿာတိ ဤသာဒန္တော-တိ ဒဿာဒန္တော အာဟ "ရထဤသာသဒိသ-ဒန္တဿာ"တိ၊ ပါစိ၊ဘိ၊ယော။၄၀၃။ ဤသာ-ဒန္တော (မ၊၂။၇၇)တိ ရထီသာသဒိသ-ဒန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉-၉၀ (—ဝိမာန။၆၀။ အပ၊၁။၅၈။ ဇာ၊၁။၃၇၂။ ဇာ၊၂။၃၁၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၂။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၄။)

ဤသာန (ပု)[ယာဒိစ္စကနာမ်။ (ဤဂါန-သံ။ အမရ၊၁။၃၂။) ဤသာနမည်သောနတ်မင်း။ (သိကြားမင်းနှင့် အဆင်းတူ အသက်တူ ဖြစ်၍ စဘုတ္တနေရာကို ရသော နတ်မင်း ဖြစ်၏။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။) ဝရုဏမဝှယာမ၊ ဤသာနမဝှယာမ။ ဒီ၊၁။၂၃၀။ အထ ဤ-သာနဿ ဒေဝရာဇဿ ဓဇဂ္ဂံ ဥလ္လောကေ-ယျာထ၊သံ၊၁။၂၂၁။

ဤသာဗဒ္ဓ (တိ) [ဤသာ+ဗဒ္ဓ] (ဟိရီ-ဟူ-သော) ထွန်သန်-ရထားသန်-ဖြင့် ဖွဲ့အပ်သော။ ဤသာဗဒ္ဓါ ဟောတိ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁)တိ ဟိရီသင်္ခါတဤသာယ ဗဒ္ဓါ ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၀-၁။

ဤသာမုခ(န)[ဤသာ+မုခ] ထွန်သန်-ရထားသန်-ဦး။ ဤသာမုခေန ပရိဝဋ္ဋယဿု။ သံ၊၁။၂၂၆။ ဇာ၊၁။၈။ ဤသာမုခေနာတိ ရထဿ ဤသာမုခေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၄။)

ဤသာမူလ (န) [ဤသာ+မူလ] ရထားသန်၏ အရင်းမူလ။ ရထဿ ဥဒ္ဓရာတိ စ ဤသာ မူလံ ဝဒတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၁။

ဤသိကဋ္ဌာယိဋ္ဌိတ (တိ) [ဤသိကာ+ဌာယီ+ဌိတ] ကောင်းစွာတည်သောအညွန့်ကဲ့သို့ တည်သော။ ကေစိ ပန ဤသိကဋ္ဌာယိဋ္ဌိ-တောတိ ပါဠိံ ဝတွာ မုဉ္စေ ဤသိကာ ဝိယ ဌိတောတိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇-၈။ ဤသိက-ဋ္ဌာယိဋ္ဌိတာတိ မုဉ္စေ ဤသိကာ ဝိယ ဌိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ (ရှင်း၏သံဝဏ္ဏ-တဗ္ဗပါဠိ(မ၊၂။၁၈၅)၌ကား ဧသိကဋ္ဌာယိဋ္ဌိ-တာ-ဟု ရှိ၏။)

ဤသိကာ (ထီ) [ဤသာ+က+အာ။ ဝိ၊ပိ၊ ဓာန်။ (ဤမိကာ—သံ)] (၁) အညွန့်။ (၂) အညှိုင်၊ အတန်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃။ ၇၉။ (၃) ဆူး။ ပဓုကြာ့သိသကွန်အင်္ဂါကထာ နိဿယ၊၂။၂၄၈။ ဤသိကံ ပဝါဟေယျာ-(ပဋိသံ။၃၈၉)တိ ကဋ္ဌိရံ လုဉ္စေယျ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။ ဤသိကာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၃၅) န္တိ ဘာသာ ကဏ္ဍံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၆။ ဤသိကာ-(ဒီ၊၁။၇၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈) တိ ကဋ္ဌိရော။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဋီကာယံ ပန ကဏ္ဍန္တိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၁၄၉၊ (—မ၊၂။၂၀၇။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။)

ဤသိတဗ္ဗ (တိ) [ဤသ+တဗ္ဗ] လွှမ်းမိုး-အုပ်စိုး-အပ်သော။ အတ္တနာဧဝ အာဟရိ-တဗ္ဗေ ဤသိတဗ္ဗေ စ အာဟာရိန္ဒြိယဘူတေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၂၇၁။

ဤသိတာ (ထီ) [ဤသီ+တာ] အစိုးရသော သူ၏အဖြစ်၊ အစိုးရခြင်း။ (မြတ်စွာဘုရား၏ ဘုန်းတော်ခြောက်ပါးတွင် ပါဝင်သည်) ။ ဒ. ဝသိ-သဒ္ဒေန မဟိမာ ပတ္တိ ပါကမ္မံ ဤသိတာ ဝသိတာ ယတ္ထကာမာဝသာယိတာတိ ဣမေ ဆပိ သင်္ဂဟိတာ။ ....သယံဝသီ ဘာ ဣသရ-ဘာဝေါ ဤသိတာ၊ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၁။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅၀-၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၆။

ဤသီ (တိ) [ဤသ+ဤ] အစိုးရသောသူ။ ဤသိတာ-ကြည့်။

ဤဟတိ (ကြိ) [ဤဟ+အ+တိ] (၁) အား ထုတ်၏၊ လုံ့လပြု၏။ (၂) ဖြစ်၏။ (၃)

လှည့်လည်သွားလာ၏။ (၁) ဝေဒေန ဤဟတိ ဃဋ္ဋတိ ဝါယမတိတိ ခဝေဒေဟိ။ ဓာ၊ ၁။၁၂၇။ သာရတ္ထ၊ ၁။၆၃။ ဝိမတိ၊ ၁။၁၇။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၃။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၆၇၊ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၆၇။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ဂ၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၃၂။) ဤဟန္တိ—အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၁၅။ ဤဟထ—ဇာ၊ ၂။၃၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၉၀။ ဤဟာမိ — စူဠနိ။၉၄။ ဧရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆။ (၂) ဝေဒေန ဉာဏေန ကာယေန ဥဘယေန ဤဟတိ ပဝတ္တတိတိ ဝေဒေဟိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၁၀။ (—ခု၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁ဂ၆။ မူလဋ္ဌီ၊၁။၁၁။) (၃) အာကာသမှိ သမီဟတိ (ဝိမာန။၅) တိ အာကာသေ အန္တလိက္ခေ သမ္မာ ဤဟတိ အာရုဠှဋ္ဌာနံ ခေါဟံ အကရောန္တော စရ ကိဂစ္ဆတိတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၃၁။

ဤဟန (န) [ဤဟ+ယု] (၁) ဖြစ်ခြင်း။ (၂) အားထုတ်ခြင်း၊ လှုံ့လပြုခြင်း။ ဤဟာ,ဤဟိတ-တို့ ကြည့်။

ဤဟန္တိ (ကြိ) ဤဟတိ-ကြည့်။

ဤဟာ (ထီ) [(၁)ဤဟ+အ+အာ(ဣတ္ထိဇောတက)။ မောဂ်၊၅။၄၉။ ရုပ်သိဒ္ဓိ၊ ဧာ။ (၂) ဤ+ဟ+အာ။ ခါန်၊ဋ္ဌီ။၁၅၆] (၁) ဖြစ်ခြင်း၊ အမှုအရာ။ (၂) အသက်မွေးခြင်း။ (၃) အားထုတ်ခြင်း၊ လှုံ့လပြုခြင်း၊ လှုံ့လဝီရိယ။ (၁) စိတ္တ ဤဟာ-ကြည့်။ (၂) ဤဟိတ (၂) ကြည့်။ (၃) ပဓာနံ ဝီရိယမဋ္ဌဟာ။ ခါန်။၁၅၆။ ဤဟာ ဝုစ္စတိ ဝီရိယံ။ နီတိ၊ဓာ။၁၉၆။ သပရိပ္ဖန္ဒန ကိရိယာဝသေန ဤဟန်ံ ဤဟာ။ မူလဋ္ဌီ၊ ၂။၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၇၅။

ဤဟာဘာဝ (ပု) [ဤဟာ+အဘာဝ] အားထုတ်မှု—လှုံ့လဗျာပါရ—မရှိခြင်း။ ဤဟာဘာဝတော နိဿတ္တနိဇ္ဇီဝင္ဌေန မမ္မာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁ဂ၂။ ဤဟာဘာဝတော ဗျာပါရာဘာဝတော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၁၀၂။

ဤဟာမိ (ကြိ) ဤဟတိ ကြည့်။

ဤဟိကာ (ထီ) [ဤဟ+ဏျ+အာ (ဣတ္ထိဇောတက)]ကပ်ရောက်ခြင်း။ ဧကေကဿ စေဝ ဒိန္နဥ္စ ဤဟိကာ ဂတံ ဥပသင်္ကမနာ ကေဒ္ဒိဟိကာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၇၀။

ဤဟိတ (တိ) [ဤဟ+တ] (၁) ဖြစ်ခြင်း၊ အမှုအရာ။ (၂)အသက်မွေးခြင်း။ (၁)ဤဟိတံ နာမ ဣရိယာ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ ဤဟန် ဤဟိတန္တိ ဤဟိတသဒ္ဒေါယံ ဘာဝသာဓနောတိ အာဟ ဤဟိတံ နာမ ဣရိယာတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၆။ (၂)ဤဟိတံ ဤဟာ ဣရိယနံ ပဝတ္တနံ ဇီဝိတန္တိ အာဒီနိ ပဒါနိ ကေဟာ္ဌာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။

ဤဟိတိက (တိ) [ဤဟိတ+ဏိက] (၁) ဖြစ်ခြင်း–အမှုအရာ–ရှိသော။ (၂) အသက်မွေးခြင်းရှိသော။ ဒိဟိတိက (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၆) ဒုဟိတိက (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၃)တို့-ကြည့်။

ဥ¹—ဥအက္ခရာ၊ ဥသရ၊ လေးဆယ့်တလုံးသောအက္ခရာ, ရှစ်လုံးသောသရဘို့တွင် ငါးလုံးမြောက်—နှုတ်ခမ်းအရပ်၌ ဖြစ်သော (သြဋ္ဌဇ) — တိုသောအသံဖြင့် ရွတ်အပ်သော (ရဿ)—ဗျည်း သုံးဆယ့် သုံးလုံးတို့၏ မှီရာဖြစ်သော (နိဿယ) — အက္ခရာ — သရ။ ကစ္စည်း။၂၊၃။၄။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၊၂၊၃၊၄။ မောဂ်၊၁။၁၊၂၊၄။

ဥ²—(၁) ဥဓာတ်။ (၂) ဥပစ္စည်း။ (၃)ဥဝိဘတ်။ (၄) ဥအာဂုံ (လာသော ဥ)။ (၅) အခြားအက္ခရာဘို့မှ ပြောင်းလာသော ဥ (အာဒေသ-ဥ)။ (၁) ဥ-ဓာတ်သည် ဘူဝါဒိဂိုဏ်း၌ဖြစ်၍ အသံပြုခြင်း အနက်ကိုဟောသည်။ ဥ သဒ္ဒေ။ အဝတိ၊အဝန္တိ။ နီတိ၊ဓာ၊

၁၂၊ ၂၀၉။ (၂) ဥ-ပစ္စည်း။ ဘရု, မရု စရု။ ဏွာဒိ။ ၂။ (၃) ဥပိဘတ်။ ပရောက္ခာဝိဘတ်, ပရဿပုဒ်, နာမယောဂ, ပဌမပုရိသ် ဗဟုဝုစ် ဖြစ်သော အာချာတ် ဥဝိဘတ်။ ကစ္စည်း ၄၂၆။ နီတိ၊ သုတ္တ။၈၆၉။ မောဂ်၊၆။၆။ (၄) ဥအာဂုံ (လာသော ဥ)။ အဂမုတ္တ၊ ဂမုတ္တ၊ အဂမုမှ၊ ဂမုမှ။ ရူ၊နှာ၊၂၈၀။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၀၉၄။ (၅) အခြားသော အက္ခရာတို့မှ ပြောင်းလာသော ဥ(အာဒေသ-ဥ)။ (က) အ-သရမှ ပြောင်းလာသော ဥ။ ဥဇု (ဓာန်၊ ဋီ။၇၀၈)။ ဥရ(ဏွာဒိ။၆။ ဓာန်၊ဋီ။၆၆၃)။ ပုထုဇ္ဇန (ကစ္စည်း။၄၉။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၂၉)။ မြဟ္မုနော (ကစ္စည်း။၁၉၈)။ (ခ) ဣသရမှ ပြောင်းလာသော-ဥ။ ဥစ္ဆု (ဓာန်၊ဋီ။၅၉၉)။ ဥသဘ (ဓာန်၊ဋီ။၁၃၂)။ ဥသု (ဓာန်၊ဋီ။ ၃၈၉)။ (ဂ) ဦသရမှ ပြောင်းလာသော ဥ။ ထုလ္လစ္စယ(ရူ၊နှာ-၂၅) အဘိဘု (ငှင်း။၇၇)၊ ဂေါတြဘု (ငှင်း။၉၆)၊ ဇမ္ဗုသာခါ (ငှင်း။ ၁၉၆)။ (ဃ) ဩသရမှ ပြောင်းလဲလာသော ဥ။ ကုရုတေ (ကစ္စည်း။၅၁၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၀၂၄။) (င) ဝ-ဗျည်းမှ ပြောင်းလာသော ဥ။ ဥစ္စတေ (ကစ္စည်း။၄၈၇)ဝုစ္စတေ (နီတိ၊သုတ္တ။၉၇၉) ဥဠ (ကစ္စည်း။၅၇၅။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၁၇၈)။ ဥသိရ (ဏွာဒိ။၁၆၉)။ (စ) အဝ-သဒ္ဒါမှ ပြောင်းလဲလာသော ဥ။ ဥက္ကာရ, ဥဇ္ဈာယတိ, ဥညာ, ဥညာတ၊ ဥဂ္ဂတ (ကစ္စည်း။၇၉)။ (ဆ) အရ-သဒ္ဒါမှ ပြောင်း လဲလာသော ဥ။ ဥဇု (ဏွာဒိ။၄၅)။ ဥတု (ဏွာဒိ။၇၁)

ဥ (ဗျ) [ဥပသာရပုဒ်-၂၀တို့တွင် တပုဒ်ဖြစ် သည်။ သိဝ အနက်ဟော ဥသဒ္ဒါသည် သုဒ္ဓ နာမ်ပုဒ်၊ ဒုက္ခလဝ်ဘ, နိသေဓ ရောဂမုတ္တ အနက်၌ နိပါတ်ပုဒ်၊ ကျန်အနက်တို့၌ ဥပ- သာရပုဒ်၊ ကထနအနက်၌-ဓာတ်နှင့် ဥပ- သာရနှစ်မျိုး ဖြစ်နိုင်သည်ဟု သစီ။ ၇၅-၌ ဆိုသည် (ဥဒ်—သံ)] (၁)အထက်သို့ တက်- ခြင်း-ဥဂ္ဂတ။ ဥန္နဠ (အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၁၆။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၅၃။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၁၃),ဥက္ကုလ (မ၊ဋီ၊၃။၃၂၃)တို့ ကြည့်။ (၂) အထက်= ဥပရိ၊ အထက်၌ ပြုခြင်း၊ အထက်အမှု= ဥဒ္ဒကမ္မ။ ဥဗ္ဗာဓတိ (ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၃၅၂), ဥဍ္ဍိန္န (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ဂ၁),ဥဒ္ဒိတ္တ (အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၂။) ဥန္နဟနာ,ဥလ္လပနာ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၆၄။ မဟာ- နိ၊ဋ္ဌ။၃၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇) တို့-ကြည့်။ (၃)ပြဓာန်းခြင်း=ပဓာန။ ပဓာနေ ဥတ္တ- မော လောကုတ္တရော။ ရူ၊ နှာ—၁၂၇၊နီတိ၊ သုတ္တ။ နှာ-၃၆၁။ (၄) ကင်းကွာခြင်း= ဝိယောဂ။ ဝိယောဂေ ဥဗ္ဗာသိတော။ ရူ၊ နှာ —၁၂၇။ ဥတ္တဏ္ဍုလ (ပါစိတ်၊ ယော။၃၄၇။) ဥဒ္ဒမ္မ(သာရတ္ထ၊ ၂။၄၅၉။ကခ်ါ၊ဋီ။၁၇၃။အံ၊ဋီ၊ ၂။၄၄။) တို့လည်းကြည့်။ (၅) ဖြစ်ခြင်း=သ- မ္ဘဝ။သမ္ဘဝေ ဥဗ္ဘူတော။ ရူ၊နှာ-၁၂၇။နီတိ၊ သုတ္တ။ နှာ-၃၆၂။ (၆)သဘောကို(အကျိုး ကို) ရခြင်း=အတ္တလာဘ၊ ဥပါဒ်, ဋ္ဌိ, ဘင် ဟူသောခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ခြင်း=ခဏတ္တ- ယဂတ။ ဖြစ်ခြင်း=ဥပ္ပတ္တိ။ ဥပ္ပန္န (အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၉) ဒုက္ခသမုဒယ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၅။)တို့ကြည့်။ (၇)စွမ်းနိုင်ခြင်း =သတ္တိ။ သတ္တိယံ ဥဿဟတိ ဂန္တုံ။ ရူ၊ နှာ- ၁၂၇။ နီတိ၊ သုတ္တ။ နှာ၊ ၃၆၂။ ဥဿဟာမိ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။)လည်း ကြည့်။ (၈) သရုပ် အားဖြင့်—သရုပ်ထုတ်၍ — ရွတ်ဆိုခြင်း= သရူပကထန။ သရူပကထနေ ဥဒ္ဒိသတိ သုတ္တံ။ရူ၊နှာ—၁၂၇။ နီတိ၊သုတ္တ။နှာ—၃၆၂။ (၉) မြောက်ချီခြင်း=ဥက္ခိတ္တ။ ဥဗ္ဘက္ကိက (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၉။ ပါစိတ်၊ယော။၃၈၀) ကြည့်။ (၁၀)ကဲ့ရဲ့ခြင်း=ဂရဟာ။ဥညာတဗ္ဗ (သံ၊ဋီ၊ ၁။၁၇၁။) ကြည့်။ (၁၁) လွန်ကဲခြင်း၊ အလွန်=ဥက္ကံသ။ ဥဇ္ဇင်္ဂလ ကြည့်။ (၁၂) စွန့်ပစ်ခြင်း=ဥစ္စိဋ္ဌ။ ဥညာပ ကြည့်။ (၁၃) ဆောင်ခြင်း=ဥာနယန။ ဥတ္တာရေတိ (သာရတ္ထ၊၁။၂၉၃။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၇)ကြည့်။

(၁၄) တားမြစ်ခြင်း=ပဋိသေဓ။ ဥက္ကမ၊ ဥပ္ပထ၊ ဥရဋ္ဌ၊ တို့ကြည့်။ (၁၅) အနက်အထူးမရှိ၊ ပုဒ်ကိုတိုးပွါးစေကာမျှ၊ ပုဒ်ပြည့်ကာမျှ=ပဒပူရဏမတ္တ။ ဥဋ္ဌိန္နိတွာ (ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၃) ကြည့်။ (၁၆) ရောင့်ရဲခြင်း=တိတ္တိ။ ဓာန်။ ၁၁၆၈။ (၁၇) ပြည့်စုံခြင်း=သမိဒ္ဓိ။ ၎င်း။ (၁၈) အပြစ်မရှိခြင်း=အစ္စယာဘာဝ။ ၎င်း။ (၁၉) ခွန်အား ကြီးမားသည်၏ အဖြစ်=ပဗလတ္တ။ ဥဓောဘဋ္ဌိ (ဓာန်၊ဋီ။၁၅၈) ကြည့်။ (၂၀) ထင်ရှားပြခြင်း=ပကာသန။ ဓာန်။ ၁၁၆၈။ (၂၁) လိမ္မာသည်၏အဖြစ်=ဒက္ခတာ။ ၎င်း။ (၂၂) နိဗ္ဗာန်=မောက္ခ။ ၎င်း။ (၂၃) ဆင်းရဲကိုရခြင်း=ဒုက္ခလာဘ။ ဥဿာဟ (ဓာန်၊ဋီ၊၁၅၆) ကြည့်။ (၂၄) အထက်သို့ကြည့်ခြင်း=ဥလ္လောကန။ ဥယျာန (ဓာန်ဋီ။၅၃၈) ကြည့်။ (၂၅) ဖြတ်ခြင်း=ဥပစ္ဆိန္နန။ ဥက္ခေပကဝါတ (ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၈) ကြည့်။

ဥက္က (ပု) [ဥသ+က။ ဥက္ကာ-ဟု ဣတ္ထိလိင်ဖြင့် ဆိုလိုလျက် ပုလိင်သို့ ပြောင်းထားသော လိင်္ဂဝိပလ္လာသပုဒ်တည်း] ပသန္နစိတ္တော သုမနော၊ တယော ဥက္ကေ အဓာရယိံ။ အပ၊၂။၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။

ဥက္ကသ (ပု) [(၁) ဥ+ကသ (ကသိ)+အ။ ကသ ဂတိယံ ဟိံသာယဉ္စ၊ နိဂ္ဂဟိတာဂမေ ဥက္ကံသော၊ ဓာန်၊ဋီ။၇၆၁။ (၂) ဥ+ကဿ+အ။ နိဂ္ဂဟိတ်လာ၍ ဿ ကို ဝိသဇ္ဇနီ ပြု။ ဝိ၊ ပိ၊ ဓာန်။ (ဥတ္ကံသ-သံ)] (က) လွန်ကဲခြင်း၊ အလွန်အကဲ၊ အပိုအလွန်။ (ခ) တိုးပွါးခြင်း။ (ဂ) အထွတ်အထိပ်။ အဆုံးအပိုင်းအခြား။ (ဃ) ထုတ်ဖော်ခြင်း။ ချီးမြှောက်ခြင်း။ (က) ဥက္ကံသေန အဋ္ဌကပ္ပေ (တိဋ္ဌန္တိ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဥက္ကံသတော ဒွိန္နံ နဝကာနံ ဝသေန ဆဗ္ဗီသတိဝိဓံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉၃။ သသဒ္ဒကာလံ သဒ္ဒါယ "ဥက္ကံသတော ဒွိန္နံ နဝကာနံ"န္တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၂။၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၁၉။ (-ကင်္ခါ။၈၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၃၁၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၃၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၅။ မ၊ဋီ၊၁။၁၈၀၊၂၀၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၉၊၂၇၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃။ အနု၊ဋီ၊၁။၈၉။ အနုဋီ၊၂။၁၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၀၊၃၀၈။) (က) (ခ) ဝဍ္ဎနံ ဥက္ကံသော၊ ဟာပနံ အဝကံသော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၅။ (ဂ) ကောဋီတိ ပရိယန္တော၊ ဥက္ကံသောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၀၊ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၇။ (ဃ) သာမံ အတ္တနာဝ ဥက္ကံသော ဥက္ကံသနံ ဧတိဿာတိ သာမုက္ကံသိကာ။ ဝိမတိ၊၂။၉၃။

ဥက္ကံသက (တိ) [ဥ+ကသ+ဏ္ဏု] မြှောက်ပင့်—ချီးမြှောက်—ချီးကျူး— သော၊ သူ။ အတ္တာနံ န ဥက္ကံသကော အမာနိနော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။

ဥက္ကံသဂတ (တိ) [ဥက္ကံသ+ဂတ] လွန်ကဲခြင်း—ကြီးပွါးတိုးတက်ခြင်း—သို့ ရောက်သော။ ဣဒ္ဓါ ဝုဒ္ဓါ ဥက္ကံသဂတာ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၊၃၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၀။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁၊၂၇၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၃၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၈။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၈။ မ၊ဋီ၊၂။၅၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၅၊၂၅၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၅၊၂၂၂။ အနု၊ဋီ၊၃။၁၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၃၊၃၇၊၄၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၂၊၁၄၊၁၇၊၃၁၊၄၆၁၊၄၉၀။ နေတ္တိ။၁၀၁၊ ၁၀၈၊ ၂၃၀။)

ဥက္ကံသဂတခေတ္တ (န) [ဥက္ကံသဂတ+ခေတ္တ] လွန်ကဲခြင်းသို့ရောက်သော-ခေတ်—ပုဂ္ဂိုလ်။ မဟာသတ္တဿ တဒါ ဥက္ကံသဂတခေတ္တဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄။

ဥက္ကံသဂတဂုဏဝိသိဋ္ဌတာ (ထီ) [ဥက္ကံသဂတ+ဂုဏ+ဝိသိဋ္ဌ+တာ] လွန်ကဲခြင်းသို့ ရောက်သော ဂုဏ်အားဖြင့် ထူးခြားသည်၏အဖြစ်။ ဗုဒ္ဓပ္ပမုခဿ စတိက္ကာ့ဿယဿ ဥက္ကံသဂတဂုဏဝိသိဋ္ဌတံ သန္ဓာယာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၄။ အံ ဋီ၊၂။၃၁၅။

ဥက္ကံသဂတဗုဒ္ဓတာ (ထီ) [ဥက္ကံသဂတ+ဗုဒ္ဓ+တာ] လွန်ကဲခြင်းသို့ရောက်သော ကြီးရင့်သူ—အလွန်အကဲကြီးရင့်သူ—၏အဖြစ်။ ဥက္ကံသဂတဗုဒ္ဓတာယ ဝုဒ္ဓေါ။မ၊ဋီ၊၂။၃၈။

ဥက္ကံသဂတဝသိဘာဝ (ပု) [ဥက္ကံသဂတ+ဝသိဘာဝ] လွန်ကဲခြင်းသို့ ရောက်သော—ဝသီဘော်— လိုတိုင်းပြီးမြောက်မှု— ရှိသည်၏ အဖြစ်။ သာတိသယံ လာဘိဘာဝ၊ ဥက္ကံသဂတဝသိဘာဝတောတိ အဓိပ္ပာ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၃၁။

ဥက္ကံသဂတသတိဝေပုလ္လတ္တ (နု) [ဥက္ကံသဂတ+သတိ+ဝေပုလ္လ+တ္တ] လွန်ကဲခြင်းသို့ရောက်သော ပြန့်ပြောသောသတိရှိသူ၏ အဖြစ်။ ဥက္ကံသဂတသတိဝေပုလ္လတ္တာ ယဿ အသံဝရဿ အသံဝရော ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၂၅၀။

ဥက္ကံသဂတသာတသဘာဝ (တိ) [ဥက္ကံသဂတ+သာတသဘာဝ] လွန်ကဲခြင်းသို့ရောက်သော သာယာဖွယ်သဘောရှိသော။ ဣဒဥ္စ သောမနဿိန္ဒြိယံ ဥက္ကံသဂတသာတသဘာဝံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေ သိနေဟန္တံ ဘေဒမန္တံ ဝိယ ပဝတ္တတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၉၊ (—အံ၊ဋီ၊၃။၃၅၃။)

ဥက္ကံသဂတသုခ (တိ) [ဥက္ကံသဂတ+သုခ] လွန်ကဲခြင်းသို့ ရောက်သော ချမ်းသာရှိသော။ တဘိယံ သတိပဋ္ဌာနံ ဥက္ကံသဂတသုခဿ တတိယဇ္ဈာနဿ အနိစ္စဝိရာဂါဒိဝသေန ပဝတ္တိယာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၀၅။

ဥက္ကံသဂတသုခသဟိတ (တိ) [ဥက္ကံသဂတသုခ+သဟိတ] လွန်ကဲခြင်းသို့ရောက်သော ချမ်းသာနှင့်တကွ ဖြစ်သော။ ဥက္ကံသဂတသုခသဟိတံ ဟိ ခန္ဓပဥ္စကံ ဒိဋ္ဌဓမ္မ နိဗ္ဗာနဝါဒီ နိဗ္ဗာနန္တိ မညတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၇၉။

ဥက္ကံသဂတသုခမတာ (ထီ) [ဥက္ကံသဂတ+သုခမ+တာ] လွန်ကဲခြင်းသို့ရောက်သော သိမ်မွေ့သော တရား၏အဖြစ်။ သင်္ခါရာဝသေသသမာပတ္တိန္တိ ဥက္ကံသဂတသုခုမတာယ သင်္ခါရာနံ သေသတာမတ္တံ သမာပတ္တိံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၄၀၅။

ဥက္ကံသဂတိပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဥက္ကံသ+ဂတိ+ပရိစ္ဆေဒ] လွန်ကဲသော — လားရာဂတိ— ဘဝ—တို့ကို ပိုင်းခြားခြင်း။ ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒတောတိ ဥက္ကံသဂတိပရိစ္ဆေဒဝသေန။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၇။

ဥက္ကံသဂတိဝိဇာနန (နပုံ) [ဥက္ကံသ+ဂတိ+ဝိဇာနန] (၁) လွန်ကဲသော—ဂတိ—ဘဝ—တို့ကို သိခြင်း။ (၂) လွန်ကဲစွာ ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့်—လွန်လွန် ကဲကဲ—သိခြင်း။ (၁) ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒတောတိ ဥက္ကံသဂတိဝိဇာနနေန။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၄၉။ (၂) "ဉာယဘိတိ ဇာန"န္တိ ဥက္ကံသဂတိဝိဇာနနေန နိရဝသေသံ ဧဝ ယဇာတံ ပရိဂ္ဂယှတိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၇။ (—အနု၊ဋီ၊၁။၄၀။ အနု၊ဋီ၊၃။၂၂၁။)

ဥက္ကံသဂမန (နု) [ဥက္ကံသ+ဂမန] လွန်ကဲခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ သမာဓိဿ ဝါ ဥက္ကံသဂမနေန အာနေဉ္ဇပ္ပတ္တိယာ သမ္ဘဒေဝ ဋ္ဌိတံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၄။ (—မ၊ဋီ၊၁။၂၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၂။)

ဥက္ကံသတာ (ထီ) [ဥက္ကံသ+တာ] လွန်ကဲသည်၏အဖြစ်။ ဣဒါနိ တဒေဝ မနုဿတ္တဘာဝေ ဥက္ကံသတံ မဟိဒ္ဓိကတံ ဒဿေန္တော...အာဟ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၉၉။

ဥက္ကံသတိ (ကြိ) [ဥ+ကသိ+အ+ တိ]ချီးမြှောက်၏၊ ချီးမွမ်း၏၊မြှောက်ပင့်၏။ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေဝ ဥက္ကံသတိ။ ဝိ၊၄။၃၄၃။ ကော မယာ သဒိသော အတ္တ္ထီတိ အတ္တာနံ ဥက္ကံသတိ ဥက္ခိပတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ ဥက္ကံသတီတိ ဥက္ကဋ္ဌံ ကရောတိ၊ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁။(—ဇာ၊ ၁။၂၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၇၆၊) ယေ အတ္တာနံ ဥက္ကံသန္တိ ဥက္ခိပန္တိ ဥစ္စဋ္ဌာနေ ဌပေန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၃။ အဟမ္ပိ ဘောရံ ဥက္ကံသိဿာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉။ ဥက္ကံသေတိ-လည်း-ကြည့်။

ဥက္ကံသဋ္ဌ (တိ) [ဥက္ကံသ+အဋ္ဌ] အလွန်အကဲ ဟူသော အနက်ရှိသော။ ပဍမသဒ္ဒေါ ဥက္ကံသဋ္ဌော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃ဂဂ။

ဥက္ကံသန (န ထိ) [ဥ+ကသိ+ယု] ချီးမွမ်းခြင်း၊ ချီးမြှောက်ခြင်း။ ဥဿာဒနာတိ ဂုဏဝသေန ဥက္ကံသနာ။ ... "ပဏ္ဍိတော ဘိက္ခုဝေ မဟာကစ္စာနော"တိအာဒိနာ ဂုဏတော ဥက္ကံသနမ္ပိ....န နိဒ္ဒါရေတိ။မ၊ဋီ၊၂။၃၁၂။ (—မ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။)

ဥက္ကံသနဋ္ဌ (ပု) [ဥက္ကံသန+အတ္ထ] ချီးမွမ်းခြင်းအကျိုး။ န ဘဂဝတော ဥက္ကံသနတ္ထံ အာဟရိ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၃။ ဒေသနာကုသလာနံ အာနန္ဒတ္ထေရာဒီနံ ပုဂ္ဂလာနံ ပသံသနတ္ထံ ဥက္ကံသနတ္ထံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၆။

ဥက္ကံသနယ (ပု) [ဥက္ကံသ+နယ] အလွန်ဆုံး အပိုင်းအခြားအားဖြင့် ယူအပ်သောနည်း။ ဥက္ကံသနယေန ပါဠိယံ ဒဿိတတော ပဋ္ဌာယာတိ ဝုတ္တံ။ဝဇိရ။၁၂၀။

ဥက္ကံသနာကာရဒဿန (နု) [ဥက္ကံသန+အာကာရ+ဒဿန] ချီးမြှောက်ပုံ—မြှောက်ပင့်ပုံ — အခြင်းအရာကိုပြသောစကား။ အဟန္တိအာဒိ ဥက္ကံသနာကာရဒဿနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၁။

ဥက္ကံသန္တ (တိ) [ဥ+ကသိ+အ+အန္တ] ချီးမြှောက်—မြှောက်ပင့်— သော၊ မြှောက်ပင့်လိုသော။ ရာဇညဘာကသာ ဘာဝေန ဧတ္တာနံ ဥက္ကံသန္တော အာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၁။ (—ဒီ၊ဋီ၊၂။ဂ၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။)

ဥက္ကံသန္တိ (ကြိ) ဥက္ကံသတိ-ကြည့်။

ဥက္ကံသပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဥက္ကံသ+ပရိစ္ဆေဒ]အလွန်ဆုံးသော အပိုင်းအခြား။ ဥက္ကံသပရိစ္ဆေဒေန နာမကရဏတ္တောတိ အဓိပ္ပာယော။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၉ဂ။ (—ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၄၁၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၂။)

ဥက္ကံသပရိနိပ္ဖတ္တိ (ထိ)[ဥက္ကံသ+ပရိနိပ္ဖတ္တိ]အလွန်အကဲအားဖြင့် ပြီးဆုံးခြင်း။ နိပ္ဖန္နံ ပနေတ္တာတိ ဥက္ကံသပရိနိပ္ဖတ္တိံ ပနေတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂ဂ၁။

ဥက္ကံသပရိယန္တ (ပု) [ဥက္ကံသ+ပရိယန္တ] အလွန်အကဲဖြစ်သော — အဆုံးစွန်သော – အပိုင်းအခြား။ သုခဿ ဥက္ကံသပရိယန္တံ ပတ္တော။ ဝိမတိ၊၁။၇၆။ အန္တမသောတိ ဥက္ကံသပရိယန္တံ သန္ဓာယ ဝဒတိ အဝကံသပရိယန္တတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁။

ဥက္ကံသပရိယန္တဂတ (တိ) [ဥက္ကံသပရိယန္တ+ဂတ] အလွန်အကဲဖြစ်သော–အဆုံးစွန်သော–အပိုင်းအခြားသို့ ရောက်သော။ တသ္မိံ သာဝကာနံ ဥက္ကံသပရိယန္တဂတေ ဇာနနေ နာယမနုယောဂေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၆။ လောကိယညာဏေသု ဥက္ကံသပရိယန္တဂတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄ဂ၀။ (–အနုဋီ၊၁။၃။)

ဥက္ကံသပါရမိပ္ပတ္တ (ဘိ) [ဥက္ကံသပါရမီ+ပတ္တ] အလွန်ကဲဆုံးဖြစ်သော– အဆုံးစွန်ဖြစ်သော – ပါရမီ – ခေါင်ထိပ် အဆင့် အတန်း–သို့ ရောက်သော။ ဥက္ကံသပါရမိပ္ပတ္တံ ဧရဟတ္တံ လဘိတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၉၂။ ဘဂဝါ ...ဥက္ကံသပါရမိပ္ပတ္တော ဟုတွာ အဘိသမ္ဗောဓိံ ပါပုဏိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၀၄။ ဥက္ကံသပါရမိပ္ပတ္တာ ဒါန-

ပါရမိဘာဒဓယာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၊ (–ဥဒါန်၊ ဋ္ဌ၊၃၃၊၂၃၃။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၁၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၁၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈၁။ မ၊ဋီ၊၁။၄၀၊ ၃၆၀။ မ၊ဋီ၊၃၊၁၅၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၇။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၃၊၂၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၅၁၀။)

ဥက္ကံသပါရမိပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥက္ကံသပါရမိ + ပတ္တိ] အလွန်ကဲဆုံးဖြစ်သော– အဆုံးစွန်ဖြစ်သော –ပါရမီ– ခေါင်ထိပ် အဆင့် အတန်း–သို့ ရောက်ခြင်း။ အတ္တပဋိသမ္ဘိဒါဒီနံ ဥက္ကံသ- ပါရမိပ္ပတ္တိယာ။ ဥဒါန်၊ဋ္ဌ။၁၃၅ ၃၁၆။ဣတိဝုတ် ဋ္ဌ။၁၃၁။

ဥက္ကံသပါရမိ(ထီ)[ဥက္ကံသ+ပါရမီ] အလွန်ကဲဆုံး ဖြစ်သော–အဆုံးစွန် ဖြစ်သော–ပါရမီ– ခေါင်ထိပ်အဆင့်အတန်း။ ကတာဓိကာရတ္တာ ဂုဏ်ဒြိယသံဝရေ ဥက္ကံသပါရမိံ အဂမာသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။)

ဥက္ကံသပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥက္ကံသ+ပတ္တိ]လွန်ကဲခြင်း– အဆုံး အပိုင်းအခြား–အထွတ် အထိပ်– သို့ရောက်ခြင်း။ ဝိသေသပစ္စယာနံ သဒ္ဓါသတိ- ဝီရိယပညာနဉ္စ ဥက္ကံသပ္ပတ္တိယာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၄၃။ (—မ၊ဋီ၊၃။ ၃၃၂။)

ဥက္ကသယတိ (ကြိ) [ဥ+ကသိ+ဏယ+တိ] မြောက်ပင့်၏။ ဘယာ ဥက္ကံသယန္တိ ဝါ (ဇာ၊၁။၈၃)တိ....ဘယံ ဒဿေတွာ ဥက္ခိပန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၀။ ဥက္ကံသေတိ လည်း ကြည့်။

ဥက္ကံသဝစန (နှ) [ဥက္ကံသ+ဝစန] ချီးမြှောက် ပြောဆိုကြောင်းစကား။ အဟံ ခေါ နာမာတိ ဥက္ကံသဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။

ဥက္ကံသဝတ္ထု (နှ) [ဥက္ကံသ+ဝတ္ထု] အထွတ် အထိပ်ဖြစ်သော ဝတ္ထု။ သမ္မဒေဝ အဓိသီ- တဗ္ဗပရိဘင္ဂနေန ဓေဝိတဗ္ဗသမာဒါနေန ဥက္ကံသဝတ္ထုသု စ ဘာဝတော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄။

ဥက္ကံသာဓိဂမ (ပု) [ဥက္ကံသ+အဓိဂမ] အထွတ် အထိပ်သို့ရောက်ခြင်း။ အထ ဝါ မဟာဒ္ဓိကတာ- ယ ပဋိသမ္ဘိဒါနံ ဥက္ကံသာဓိဂမေန အနာဝရ- ဏဉာဏာဘာဝယ စ.... ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀၉။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၅။

ဥက္ကံသာပေတုကာမ (ပု) [ဥက္ကံသာပေတုံ+ ကာမ] ချီးမြှောက်–ချီးကျူး–စေလိုသော၊ သူ။ အတ္တာနံ ဥက္ကံသာပေတုကာမော ပုစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၉။ (–မ၊ဋီ၊၃။၂၆၁။)

ဥက္ကံသာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ကသိ+ဏာပေ+ တွာ] တိုးတက်–မြင့်မား–လာစေ၍။ ပုဗ္ဗ- ပယောဂ ပုဗ္ဗစရိယ မွေကြောန ဉာတတ္တစရိယာ- ဒယော ဥက္ကံသာပေတွာ။ ဥဒါန်၊ဋ္ဌ။၁၁၀၊ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၆။

ဥက္ကံသာဝက်ံသ (ပု) [ဥက္ကံသ+အဝက်ံသ] တိုးပွါးခြင်း, ယုတ်လျော့ခြင်း။ နတ္ထိ ဥက္ကံ- သာဝက်ံသော။ ဒီ၊၁။၅၁။ မ၊၂။၁၈၆။ သံ၊ ၂။၁၇၄။ ဥက္ကံသာဝက်ံသောတိ ဥက္ကံသာဝက်ံ- သာ၊ ဟာယနဝဍ္ဎနာနမေတံ အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ (– အဘိ၊က။၁၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၉၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄။ မူလဋီ၊၂။ ၁၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၂။)

ဥက္ကံသိက (တိ) [(၁) ဥ+ကသိ+ဏ္ဍု။ (၂) ဥက္ကံသ+ဏိက] (က) ထုတ်ယူအပ် သော၊ ထုတ်ဖော်ဟောကြားအပ်သော။ (ခ) ချီးမြှောက်၍ထားအပ်သော။ (က) သာမုက္ကံသိကာတိ သာမံ ဥက္ကံသိကာ, အတ္တ- နာယေဝ (ဂဟေတွာ) ဥဒ္ဓရိတ္ဝာ ဂဟိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၄။ ဥဒါန်၊ဋ္ဌ။၂၅၇။ ကသိသဒ္ဒေါ ဉာဏေန ဂဟ- ဏေတိ အာဟ "ဂဟိတာ"တိ အာဒိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၀။ (ခ) ဥက္ကံသိတွာ– ကြည့်။

ဥက္ကံသိတ (တိ) [ဥ+ကသိ+တ] ချီးမွမ်း–မြှောက်ပင့်–အပ်သော။ ဝေ၀ံ ထေရေန ရိသမဇ္ဈေ အတ္တနော ဥက္ကံသိတဘာဝံ ဥတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉။

ဥက္ကံသိတွာ (ကြိ၊ဂိ) [ဥ+ကသိ+တွာ] မြှောက်ပင့်၍၊ ချီးမြှောက်၍။ အနုပုဗ္ဗေန ဝဍ္ဎုမို့ သယံ ဥက္ကံသိတွာ ဥက္ကံပိတွာ ဌပိတတ္တာ သာမုက္ကံသာတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၆၉။ ပဂ္ဂဏှိတွာ ဥက္ကံသိတွာ ပဋိသန္ထာရံ ကတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ (–မ၊ဋီ၊၂။၁၈၁။)

ဥက္ကံသိဿာမိ (ကြိ) ဥက္ကံသတိ–ကြည့်။

ဥက္ကံသေတိ (ကြိ) [ဥ+ကသိ+ဏေ+တိ] ချီးကျူး၏၊ မြှောက်ပင့်၏။ နေ၀တ္တာနုက္ကံသေတိ (ဒီ၊၃။၁ဂဂ။ အံ၊၁။၃၃၆)တိ အတ္တာနံ ပိ သုက္ကူလိကော၊ မယာ ဥပသမ္ပဒမာဠကေ ယေ၀ ပံသုကူလိကင်္ဂံ ဂဟိတံ၊ ကော မယာ သဒိသောတိ အတ္တာနံ ဥက္ကံသန် နကရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ နေ၀တ္တာနုက္ကံသေတီတိ အတ္တာနံ နေ၀ ဥက္ကံသေတိ န ဥက္ကံပေတိ န ဥက္ကဋ္ဌ၀တော ဒဟတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂ဂ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၀။ (–ဒီ၊၃။၃၅။ မ၊၁။၂၅၀။ မ၊၂။၁၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ၇။ မ၊ဋီ၊၁။၉၀။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၁။ နေတ္တိ၊ဋီ၊၁၁၆။) ဥက္ကံသေန္တိ– မ၊၂။၁၉၃။ အပ၊၂။၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁ဂ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၀၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၂။ အံ၊ဋီ၊၁။ဂ၀။ ဥက္ကံသေယျ– သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃ဂ။ ဥက္ကံသေဿာမ– မ၊၁။၃၃၉။

ဥက္ကံသေတုကာမတာ (ထီ) [ဥက္ကံသေတုံ+ကာမ+တာ] ချီးမြှောက်–ချီးကျူး–ခြင်းငှါအလိုရှိသည်၏အဖြစ်။ အတ္တာနံ ဥက္ကံသေတုကာမတာယ ဝါ ပရံ ဝမ္ဘေတုကာမတာယ ဝါ န ဥပဝဒေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃-၄။

ဥက္ကံသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ကသိ+ဏေ+တွာ] ချီးမြှောက်–ချီးကျူး–၍။ ဝေ၀ံ အတ္တာနံ ဥက္ကံသေတွာ ဘဂဝန္တံ နိမန္တယမာနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၃။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅ဂ။)

ဥက္ကံသေန္တ (တိ) [ဥ+ကသိ+ဏေ+အန္တ] ချီးမြှောက်–ချီးကျူး–သော။ အတ္တာနံ ဝါ ဥက္ကံသေန္တော ဆန္ဒာဂတိံ နာမ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၃။)

ဥက္ကံသေန္တိ
ဥက္ကံသေယျ
ဥက္ကံသေဿာမ
} (ကြိ) ဥက္ကံသေတိ–ကြည့်။

ဥက္ကစေလသုတ္တ (န) [ဥက္ကစေလာ + သုတ္တ] ဥက္ကစေလသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊၃။၁၄၁။

ဥက္ကစေလာ (ထီ) [ဥက္ကာ+စေလ] ဥက္ကစေလာ မြို့၊ (မြို့နေရာရွေးချယ်ရာ ညဉ့်အခါ၌ အဝတ်တို့ကို ဆီဆွတ်၍ မီးတိုင်ပြုလုပ်လျက် ဂင်္ဂါ မြစ်မှ ကုန်းပေါ်သို့ ခုန်တက်လာသော ငါးကို ဖမ်းယူခဲ့သည်ကို အကြောင်းပြု၍ ဥက္ကစေလာဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သောမြို့) ဥက္ကစေလာယ (မ၊၁။၂ဂ၆)န္တိ ဝေ၀ံ နာမကေ နဂရေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ ဥက္ကာဘူတာနိ စေလာနိ ဧတ္ထာတိ ဥက္ကစေလာ၊ နဂရံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉ဂ။ (–သံ၊၃။၁၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉၊၁၄၄။) ဥက္ကာစေလာ-လည်း ကြည့်။

ဥက္ကစ္စ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ကတိ+တွာ] ဖြတ်တောက်၍။ သာမံ ဥက္ကစ္စ ခါဒသိ။ ပေတ၊၁၇၉၊၂၅၉၊၃၆၀။ ဥက္ကစ္စာတိ ဥက္ကန္တိတွာ၊ ဆိန္ဒိတွာတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၉၆။ (–ဇာ၊၁။၂၅၉၊၃၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁။)

ဥက္ကဋ္ဌ (တိ) [ဥ+ကသ+တ။ ဥပုဗ္ဗော (ပပုဗ္ဗော စ) ကသ ဝိလေခနေ,ဟိံသာယံ စ တော၊.... သဟာဒိဗျဉ္ဇနေန တဿ ဋ္ဌော။ ဓာန်၊ဋီ၊၆၉၉။ ဥ+ကဿ + တ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ (ဥက္ကမု –

သံ)] (၁) (က) ကြီးမားသော၊ အကြီးဆုံးဖြစ်သော။ (ခ) လွန်ကဲသော၊ သာလွန်ထူးချွန်သော၊ အလွန်ဆုံးဖြစ်သော။ (ဂ) မြင့်မြတ်သော၊ အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော။ (ပု?) (၂) နှစ်ဖက်ရင်ဆိုင်–စစ်ထိုးခြင်း–စစ်ပွဲ။ (၁) (က) တယော ပတ္တဿ ဝဏ္ဏာ ဥက္ကဋ္ဌော ပတ္တော မဇ္ဈိမော ပတ္တော ဩမကော ပတ္တော။ ဝိ၊၁။၃၅၃။ သုခတ္တန ဝါ ဟီနေရန ဝါ ဆိန္နန္တဿ သုတ္တဿ ဝါ ဟီနဿ ဝါ ဟေဋ္ဌိမန္တံ ဖုသတိ၊ အယံ ဥက္ကဋ္ဌော နာမ ပတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ ကင်္ခါ။၁၇၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။) (ခ) ဥက္ကဋ္ဌော (ဇာ၊၂။၃၆၂) တိ အဟံ မဟာယောဓော၊ ကော မယာ သဒိသော အတ္ထီတိ ဧဝံ ဥက္ကံသဂတော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀။ (–မ၊ဋ္ဋီ၊၂။၁၄၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဋီ၊၂။၅၁၄။) (ဂ) ဒွေ ဇာတိယော ဟီနာ စ ဇာတိ ဥက္ကဋ္ဌာ စ ဇာတိ။ ဝိ၊၂။၈။ ဒ္ဓိပဒါဟိ သမ္ဗသတ္တာနံ ဥက္ကဋ္ဌာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ ပဏ္ဍဘေနာတိ ဥက္ကဋ္ဌေန။ အံ၊ဋ္ဋီ၊၃။၁၆၈။ (–ထေရ။၃၁၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၆၅၊၆၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၀။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဋီ။၃၄၇။ မ၊ဋ္ဋီ၊၂။၁၂၉။ သံ၊ဋ္ဋီ၊၂။၄၂၉။ အနု၊ဋ္ဋီ၊၁။၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဋီ၊၁။၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဋီ၊၂။၇၈။) (ပု?) (၂) ဥက္ကဋ္ဌေ သူရမိစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊၁။၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ ဥက္ကဋ္ဌေတိ ဥပကဋ္ဌေ၊ ဥဘတော ဗျူဠှေ သင်္ဂါမေ သမ္ပဟာရေ ဝတ္တမာနေတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။ ဥက္ကဋ္ဌေတိ ယုဒ္ဓေ။ သံ၊ဋ္ဋီ၊၁။၁၈၁။

ဥက္ကဋ္ဌအဋ္ဌကာသိက (တိ) [ဥက္ကဋ္ဌ+အဋ္ဌကာသိက] အမြတ်စား–အထက်တန်းစား–ဖြစ်သော အဋ္ဌကာသိက ဓုတင်ဆောက်တည်သော ရဟန်း (အမိုးရှိသောကျောင်းနှင့် သစ်ပင်အောက်၌မနေပဲ လွင်ပြင်၌သာနေခြင်း ကျင့်ဝတ်ရှိသော ရဟန်း)။ အဟံ ဥက္ကဋ္ဌရုက္ခမူလိကော ဥက္ကဋ္ဌအဋ္ဌကာသိကောတိ စိတ္တရုက္ခမူလ... နိပဇ္ဇိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဋီ။၃၆၅။ (–သာရတ္ထ၊၃။၂၆။ ဝိမတိ၊၂။၁၄။)

ဥက္ကဋ္ဌကောသနိက (တိ) [ဥက္ကဋ္ဌ+ကောသနိက] အမြတ်စား ဖြစ်သော ကောသနိက်ဓုတင်ဆောက်တည်သောရဟန်း၊ (နေရာအမျိုးမျိုး မရွှေ့ပြောင်းပဲ တနေရာတည်း တသိုင်တည်းသာ စားလေ့ရှိသော ရဟန်း)။ ထေရော ဥက္ကဋ္ဌကောသနိကတာယ ပဋိက္ကိပန္တော ဝေမာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၇။ (–မ၊ဋ္ဋီ၊၃။၁၄၂။)

ဥက္ကဋ္ဌကောဋိ (ထီ) [ဥက္ကဋ္ဌ+ကောဋိ] အမြင့်ဆုံးအဆင့်။ ပဋ္ဌမပဝါရဏာယ ပဝါရိတာ လဘန္တီတိ ဣဒံ ဥက္ကဋ္ဌကောဋိယာ ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။၄၄၈။

ဥက္ကဋ္ဌဂါမဝါသီ (တိ) [ဥက္ကဋ္ဌ+ဂါမ+ဝါသီ] ဥက္ကဋ္ဌ (ဥက္ကဋ္ဌာ?) မည်သောရွာ၌နေသော၊ ဥက္ကဋ္ဌရွာသားဖြစ်သော၊သူ၊ ဥက္ကဋ္ဌဂါမဝါသီနော (ဥက္ကဋ္ဌာဂါမဝါသီနော?) စ ဥက္ကဋ္ဌံ ဂန္တွာ ဗြာဟ္မဏဿ ပေါက္ခရသာတိဿ ကထေသုံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁၆။ ဥက္ကဋ္ဌာနှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဥက္ကဋ္ဌဂုဏစိတ္တ (တိ) [ဥက္ကဋ္ဌ+ဂုဏ+စိတ္တ] မြင့်မြတ်သောဂုဏ်နှင့်ယှဉ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ သတိ သူရဘာဝဗြဟ္မစရိယယောဂျတာဒိဂုဏဝသေန ဥပစိတမာနသာ ဥက္ကဋ္ဌဂုဏစိတ္တာ၊ ကေ ပန တေ? ဇမ္ဗုဒီပဝါသိနော သတ္တဝိသေသာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၆။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉။ မ၊ဋ္ဋီ၊၂။၃၀။ အံ၊ဋ္ဋီ၊၂။၁၄၇။

ဥက္ကဋ္ဌဂုဏယောဂ (ပု) [ဥက္ကဋ္ဌ+ဂုဏ+ယောဂ] မြင့်မြတ်သောဂုဏ်နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ သာ နဂရီ ဥက္ကဋ္ဌဂုဏယောဂတော ဥက္ကဋ္ဌာတိ နာမံ လဘိ (လဘတိ)တိ မ၊ဋ္ဋီ၊၁။၄၃။ အံ၊ဋ္ဋီ၊၂။၂၉၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဋီ၊၁။၂၇၉။ သံ၊ဋ္ဋီ၊သစ်၊၂။၂၁၁။)

ဥက္ကဋ္ဌဂေါတ္တ (န) [ဥက္ကဋ္ဌ+ဂေါတ္တ] မြင့်မြတ်သောအနွယ်။ ဂေါတ္တေန ဝါတိ ဂေါတမ-ဂေါတ္တာဒိနာ ဥက္ကဋ္ဌဂေါတ္တေန ဝါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၃၊၂၇၁။ အနုဋီ၊၁။၁၇၅။

ဥက္ကဋ္ဌဂ္ဂဟဏ (န) [ဥက္ကဋ္ဌ+ဂဟဏ] မြင့်မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့ကိုယူခြင်း။ ဥက္ကဋ္ဌဂ္ဂဟဏေန အနုက္ကဋ္ဌာနံ ဂဟဏံ သိဒ္ဓံ တော အဋ္ဌကထာယံ ဥက္ကဋ္ဌောဝ ဝုတ္တော။ ဝဇိရ။၇၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၂။

ဥက္ကဋ္ဌဂ္ဂဟဏာဓိပ္ပါယ (ပု) [ဥက္ကဋ္ဌဂ္ဂဟဏ+အဓိပ္ပါယ] မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို–ယူခြင်း၌–ယူလိုသော–အလိုဆန္ဒ။ ဥက္ကဋ္ဌဂ္ဂဟဏာဓိပ္ပါ-ယေ သတိ "သိက္ခာတိ တိဿော သိက္ခာ"တိ တွေကမေဝ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝဇိရ။၇၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၁။

ဥက္ကဋ္ဌစာရိတာ (ထီ) [ဥက္ကဋ္ဌ+စာရီ+တာ] မြင့်မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်တတ်သူ၏အဖြစ်။

ဥက္ကဋ္ဌစာရိတာဒဿန (န) [ဥက္ကဋ္ဌစာရိတာ+ဒဿန] မြင့်မြတ်သောအကျင့်ကိုကျင့်တတ်သူ၏ အဖြစ်ကိုပြသောစကား။ အဘိဟဋ္ဌုံန သာဒိယာမီတိ ဘိက္ခာပရိယေသနေ ဥက္ကဋ္ဌ-စာရိတာဒဿနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။

ဥက္ကဋ္ဌတမ (တိ) [ဥက္ကဋ္ဌ+တမ] အထူးသဖြင့်–သာ၍–မြင့်မြတ်သော၊အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော။ လောကိယသေက္ခာသေက္ခပစ္စေကဗုဒ္ဓဂုဏသီဟိ ဥတ္တမော ဥက္ကဋ္ဌတမော၊ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၅။ (–မ၊ဋီ၊၂။၃၁၂)။

ဥက္ကဋ္ဌတရ (တိ) [ဥက္ကဋ္ဌ+တရ] အထူးသဖြင့်–သာ၍–မြင့်မြတ်သော၊ အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော။ တေန အယမေဝေတ္ထ ကာယေန ဝသဝတ္တနပါဋိဟာရိယေသု ဥက္ကဋ္ဌတရန္တိ ဒီပေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၄။

ဥက္ကဋ္ဌဒေသနာ (ထီ) [ဥက္ကဋ္ဌာ+ဒေသနာ] မြတ်သော–ဒေသနာ–ဟောကြားအပ်သောတရားတော်။ ဥက္ကဋ္ဌဒေသနာ စေသာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။

ဥက္ကဋ္ဌနယ (ပု) [ဥက္ကဋ္ဌ+နယ] ဥက္ကဋ္ဌနည်း၊ အမြတ်ဆုံး – အလွန်ကဲဆုံး – ကို ညွှန်ပြသောနည်း။ သီလသမ္ပန္နောတိ ဧတ္ထ ဒုဿီ-လဿ ဝစနံ အပ္ပမာဏံ၊ ဘိက္ခုနိဟိ ဘိက္ခူမ္ပိ အနိသာရာ၊ တသ္မာ ဥက္ကဋ္ဌနယေ ဝိဓိံ သန္ဓာ-ယ ထေရေန ဝုတ္တံ။ ဝဇိရ။၁၉၈။ အယံ ပန ဥက္ကဋ္ဌနယော ပရိစိတာရမ္မဏံ သန္ဓာယ ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊၁။၂၀၀။

ဥက္ကဋ္ဌနာမက (တိ) [ဥက္ကဋ္ဌ+နာမက] ဥက္ကဋ္ဌ (ဥက္ကဋ္ဌာ ?) အမည်ရှိသော။ ဥက္ကဋ္ဌနာမ-ကေ (ဥက္ကဋ္ဌာနာမကေ ?) နဂရေ ဝသတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။ ဥက္ကဋ္ဌာနှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသ (ပု) [ဥက္ကဋ္ဌ+နိဒ္ဒေသ] အမြတ်–အသာလွန်–ဆုံးကို ညွှန်ပြခြင်း။ တဒေဝ ဟိ သန္ဓာယ ဘဂဝတာပိ ပိဋ္ဌသင်္ဃာဋဿ သမန္တာ ဟတ္ထပါသာတိ အယံ ဥက္ကဋ္ဌ-နိဒ္ဒေသော ကတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသတော ပနိဒံ အင်္ဂီကတောတိ ဝုတ္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသော စေသ၊ အရူပေ ပန ဝိနာပိ ကေဝလကာဘာဝံ သမ္ပယောဂေါ လဗ္ဘတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၃။ သာ-ရတ္ထ၊၁။၄၀၈။ မ၊ဋီ၊၂။၆၁၊၁၇၇။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၁၅၊၁၆၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၃၊ ၃၀၆၊၄၅၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၄။)

ဥက္ကဋ္ဌနိဝရဏ (န) [ဥက္ကဋ္ဌ+နိဝရဏ] လွန်ကဲသော နိဝရဏ။ ကာမစ္ဆန္ဒဿ အနာဂါမိမဂ္ဂေန ပဟာနံ ဥက္ကဋ္ဌနိဝရဏဝသေန ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိ-တဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၁။၁၇၅။ (–အနုဋီ၊၁။၁၈၈။)

ဉက္ကဋ္ဌနေသဇ္ဇိက (တိ) [ဉက္ကဋ္ဌ+နေသဇ္ဇိက] အမြတ်စား – အထက်တန်းစား – ဖြစ်သော နေသဇ္ဇိကမည်သော ဓုတင်ဆောက်တည်သော ရဟန်း၊ (မအိပ်ဗက် မလျောင်းပဲ ထိုင်ခြင်း ဣရိယာပုထ်ဖြင့်သာ နေခြင်း ကျင့်ဝတ်ရှိသောရဟန်း)။ ဉက္ကဋ္ဌနေသဇ္ဇိကော ပနေသ ဉက္ကဋ္ဌာရညကော စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉။

ဉက္ကဋ္ဌပံသုကူလ (န) [ဉက္ကဋ္ဌ+ပံသုကူလ] မြတ်သော ပံသုကူသက်န်း။ ဉက္ကဋ္ဌပံသုကူလံ ဝတ ဣဒန္တိ အာဒါယ ပက္ကာမိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇။

ဉက္ကဋ္ဌပံသုကူလိက (တိ) [ဉက္ကဋ္ဌ+ပံသုကူလိက] အမြတ်စား–အထက်တန်းစား–ဖြစ်သော – ပံသုကူလိကမည်သော ဓုတင် ဆောက်တည်သော ရဟန်း – ပံသုကူသက်န်း ဝတ်ရုံလေ့ရှိသောရဟန်း၊ (ဒါယကာတို့ လှူသော သက်န်းကို မဝတ်ရုံပဲ သုသာန်, လမ်းဈေးစသည်တို့၌ စွန့်ပစ်ထားသော အဝတ်သက်န်းကိုသာ ဝတ်ရုံလေ့ရှိသော ရဟန်း)။ ဉက္ကဋ္ဌပံသုကူလိကဿ တေစီဝရိကတာ သုကရာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၆။

ဉက္ကဋ္ဌပဋိပဒါ (ထီ) [ဉက္ကဋ္ဌာ+ပဋိပဒါ] မြင့်မြတ်သောအကျင့်။ ဟိမဝန္တံ ပဝိသိတွာ အရဟတ္တံ ပတွာ ဉက္ကဋ္ဌပဋိပဒံ ပဋိပန္နော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။

ဉက္ကဋ္ဌပတ္တ (ပု) [ဉက္ကဋ္ဌ+ပတ္တ] အကြီးစား သပိတ်။ (မဂဓတိုင်း သုံးကွမ်းစားဖြင့် ဆန်နှစ်ကွမ်းစား (=ဆန်တပြည်)ချက် ထမင်း, ထိုထမင်းအား လျော်သော ပဲဟင်းနှင့် ဟင်းလျာအားလုံး ဆန့်ဝင်သော သပိတ်။ ဝိ၊၁။၃၅၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ ကခါ။၁၇၈-ကြည့်။) ဉက္ကဋ္ဌဖတ္တဿာပိ မဇ္ဈိမပတ္တဿ ဝါ ဩမကပ္ပမာဏတော ဗဟိ ဆိဒ္ဒံ အဓိဋ္ဌာနံ န ဘိန္ဒေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။

ဉက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒ (ပု) [ဉက္ကဋ္ဌ+ပရိစ္ဆေဒ] အမြတ်ဆုံး – အသာလွန်ဆုံး – ကို ပိုင်းခြားခြင်း၊ အလွန်ဆုံးဖြစ်သော အပိုင်းအခြား။ ဉက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒဝသေန သေသသတ္တလောကဿ သဏ္ဌိကတဘာဝံ ပကာသေန္တော သဒေဝမနုဿန္တိ အာဟုဂ္ဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ တဿ ပမာဏံ ဉက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒေန သုဂတစီဝရတော ဦနကံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၊၆၀။ ကခါ။၁၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ ဝဇီရ။ ၈၂၊၂၆၄။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၃။ သာရတ္ထ၊၂။ ၄၁၃။ ကခါ၊ဋီ။၈၁၊၃၀၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၃၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၉။ မူလဋီ၊၃။၁၉၆။ အနုဋီ၊၃။၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၆၆။)

ဉက္ကဋ္ဌပါရမိပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဉက္ကဋ္ဌ+ပါရမီ+ပတ္တိ] လွန်ကဲသော–ပါရမီ–အထွတ်အထိပ်အဆင့်–သို့ ရောက်ခြင်း။ ပညာယ သမာဓိသ္မိဥ္စ ဉက္ကဋ္ဌပါရမိပ္ပတ္တိယာ သဝိသေသံ သဗ္ဗဂုဏေဟိ အဂ္ဂဘာဝေ ဌိတာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၃။

ဉက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတဓုတင် (န) [ဉက္ကဋ္ဌ+ပိဏ္ဍပါတဓုတင်] အမြတ်စား–အထက်တန်းစား–ဖြစ်သော ပိဏ္ဍပါတ်ဓုတင် (ကျောင်းသို့လာရောက်လှူဒါန်းသော ဆွမ်းစသော လာဘ်လာဘ အပိုအမိုကို အလှူမခံပဲ ဆွမ်းခံကျင့်ဝတ်ကို ဆောက်တည်လျက် ကိလေသာ တဏှာကိုဖျက်ဆီးသောရဟန်း၏အကြောင်း အင်္ဂါကုသိုလ်စေတနာ)။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဉက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတိက (တိ) [ဉက္ကဋ္ဌ+ပိဏ္ဍပါတိက] အမြတ်စား– အထက်တန်းစား –ဖြစ်သော ပိဏ္ဍပါတ်ဓုတင် ဆောက်တည်သော ရဟန်း (ကျောင်းသို့လာရောက်လှူဒါန်းသော ဆွမ်းစသော လာဘ်လာဘအပိုအမိုကို အလှူမခံပဲ ဆွမ်းခံ ကျင့်ဝတ်ကို ဆောက်တည်သော ရဟန်း)။ သော ဉက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတိကဿ အနု-

လောမေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၅။ ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတိကတ္တာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၃) တိ သေသဓုတင်္ဂပရိဝါရိတေန ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတဓုတင်္ဂေန သမန္နာဂတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၇။ (—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၀။ မ၊ဋီ၊ ၃၊ ၁၄၂၊ ၂၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁၊ ၉၅။)

ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတိကဓုတင် (န) [ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတိက + ဓုတင်] အထက်တန်းစားဖြစ်သော ပိဏ္ဍပါတ်ဓုတင်ဆောက်တည်သော ရဟန်း၏ အကြောင်းအင်္ဂါကုသိုလ်စေတနာ၊ (ကျောင်းသို့ လာဆောက်လှူဒါန်းသော ဆွမ်းစသော လာဘ်သာဘ အပိုအမိုက်ကို အလှူမခံပဲ ဆွမ်းခံကျင့်ဝတ်ကိုဆောက်တည်လျက် ကိလေသာတဏှာကို ဖျက်ဆီးသောရဟန်း၏အကြောင်းဂုဏ်အင်္ဂါ ကုသိုလ်စေတနာ)။ ဥက္ကဋ္ဌပိဏ္ဍပါတိကဓုတင်္ဂေန သမန္နာဂတတ္တာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၀၀။

ဥက္ကဋ္ဌပမာဏ (န) [ဥက္ကဋ္ဌ+ပမာဏ] အလွန်ဆုံး—အကြီးဆုံး—ဖြစ်သောအတိုင်းအတာပမာဏ။ တိစီဝရဿပိ သုဂတစီဝရပ္ပမာဏေန ဦနကတ္တံ ဥက္ကဋ္ဌပ္ပမာဏမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၈။ (—ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၅။)

ဥက္ကဋ္ဌမနုဿ (ပု) [ဥက္ကဋ္ဌ+မနုဿ] မြင့်မြတ်သောလူ။ ပကတိမနုဿေဟိ ဥတ္တရိတရာနံ မနုဿာနံ၊ ဥက္ကဋ္ဌမနုဿာနန္တိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၂၁၉။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၃၁၄။)

ဥက္ကဋ္ဌရုက္ခမူလိက (တိ) [ဥက္ကဋ္ဌ+ရုက္ခမူလိက] အထက်တန်းစား ဖြစ်သော —ရုက္ခမူဓုတင် ဆောက်တည်သောရဟန်း —အမိုးကျောင်း၌ မနေပဲ သစ်ပင်ရင်း၌ သာနေခြင်း ကျင့်ဝတ်ရှိသောရဟန်း။ ဥက္ကဋ္ဌ အဇ္ဈောကာသိက—ကြည့်။

ဥက္ကဋ္ဌဝါသိက (တိ) [ဥက္ကဋ္ဌ+ဝါသိက] ဥက္ကဋ္ဌ(ဥက္ကဋ္ဌာ?)မည်သော မြို့၌နေသော၊ဥက္ကဋ္ဌာမြို့သားဖြစ်သော၊သူ။ ပေါက္ခရသာတိ ဥက္ကဋ္ဌဝါသိကော (ဥက္ကဋ္ဌာဝါသိကော?) ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၁။

ဥက္ကဋ္ဌဝါသီ (တိ) [ဥက္ကဋ္ဌာ+ဝါသီ] အထက်ပုဒ်နှင့်အနက်တူ။ ဥက္ကဋ္ဌဝါသိနော စ (ဥက္ကဋ္ဌာဝါသိနော စ?) ဣစ္ဆာနင်္ဂလဝါသိနော စ သန္နိပတိံသု။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၁၆။

ဥက္ကဋ္ဌဝုတ္တိ (တိ) [ဥက္ကဋ္ဌာ+ဝုတ္တိ] မြင့်မြတ်သော အသက်မွေးမှုရှိသော၊သူ။ တေသံ မယာ ဥက္ကဋ္ဌဝုတ္တိနာ ဘဝိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၇၁။

ဥက္ကဋ္ဌသပဒါနစာရိက (တိ) [ဥက္ကဋ္ဌ+သပဒါနစာရိက] အမြတ်စား—အထက်တန်းစား—ဖြစ်သော—သပဒါနစာရိကမည်သော ဓုတင်ဆောင်ရဟန်း—ဆွမ်းခံအိမ်ကိုမကျော်ပဲ အိမ်စဉ်အတိုင်း ဆွမ်းခံကျင့်ဝတ် ဆောက်တည်သောရဟန်း။ ထေရော ပန ပကတိယာ ဥက္ကဋ္ဌသပဒါနစာရိကော သွာတနာယ ဘိက္ခံ နာမ နာဓိဝါသေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၇။ (—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၉။ မ၊ဋီ၊ ၃။ ၁၄၂။)

ဥက္ကဋ္ဌာ (ထီ) [(၁) ဥက္ကာ+ဌာ+က။ မူလဝိဘုဇာဒိပုဒ်၌ ပါဏိနိ (၃၊၂၊၃) သုတ်ဖြင့် ကပစ္စည်းသက်၍ ရုပ်ပြီးသကဲ့သို့ ဤဥက္ကဋ္ဌာပုဒ်ကိုလည်း မူလဝိဘုဇာဒိဂိုဏ်း၌ ထည့်သွင်း၍ ထိုသုတ်ဖြင့်ပင် ကပစ္စည်းသက်၍ ရုပ်ပြီး၏။ (၂) ဥက္ကာ+ဋ္ဌိတာ။ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ဥက္ကာမှ အာကို ရဿပြု၊ ဌိတာကို ဌာပြု၍ ပြီး၏၊ (၃) ဥက္ကဋ္ဌ+အ+အာ။ (၄) ဥက္ကာ+ဓာ+ကိ။ ဥက္ကာ၌ ရဿပြု၊ ဓကို ဋ္ဌပြု၍၊ ဋ္ဌ ဒွေဘော်လာ၍ ရုပ်ပြီး၏] ဥက္ကဋ္ဌာမည်သောမြို့။ (ဥက္ကာလိင်၏ အစွမ်းဖြင့်ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်သည်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၂၁၁။) (က) မီးရှူးမီးတိုင်များ ထွန်းလင်းတောက်ပနေစဉ် တည်ထောင်အပ်သော မြို့။ (ခ) ကောင်းမြတ်သောဂုဏ်ရှိသောမြို့ (တည်ရာမြေ၊ လူ၊ အဆောက်အဦတို့ကောင်းမွန်မြင့်မြတ်ခြင်းတည်းဟူသော ဂုဏ်နှင့် ပြည့်စုံသောမြို့။)

ဥက္ကဋ္ဌံ အဇ္ဈာဝသတိ။ ဒီ၊၁။၈၂။ ဥက္ကဋ္ဌာယံ ဝိဟရတိ။မ၊၁။၁။ တဿ ကိရ နဂရဿ ဥတ္တရေ ဥက္ကာ ဌပေတွာ ဥက္ကာသု ဓေယမာနာသု အဂ္ဂဟေသုံ၊ တသ္မာ တံ ဥက္ကဋ္ဌန္တိ (ဥက္ကဋ္ဌာတိ?) ဝုစ္စတိ။ [ဩက္ကဋ္ဌန္တိပိ] ပါဌော၊ သောယေဝတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၁။ ဥက္ကာသု ဌိတာသုတိ (ဌာတိ) ဥက္ကဋ္ဌာ၊ ဥက္ကာသု ဝိဇ္ဇောတယန္တီသု ဌိတာ ပတိဋ္ဌိတာတိ မူလဋီကာယံ ဒီပင်္ကရပေန သဒ္ဒသိဒ္ဓိ ဒေဒီဘာဗ္ဗာ၊ နိရုတ္တိနယေန ဝါ ဥက္ကာသု ဌိတာသု ဌိတာ အာသီတိ ဥက္ကဋ္ဌာ။ အပရေပန ဘဏန္တိ "ဘူမိဘာဂသမ္ပတ္တိယာ, ဥပကရဏသမ္ပတ္တိယာ, မနုဿသမ္ပတ္တိယာ စ တံ နဂရံ ဥက္ကဋ္ဌဂုဏယောဂတော ဥက္ကဋ္ဌာတိနာမံ လဘီ"တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၈၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၃။အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၉၁-၂။ ဥက္ကံ ဓာရယတိ တေဿ မာပိတကာလေတိ ဥက္ကဋ္ဌာ။ ဝဏ္ဏဒီကာရော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၂၁၁။ (—ဒီ၊၁။၁၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၊၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄၊၃၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၁၂-၃-၆။ ထေ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၁၀။)

ဥက္ကဋ္ဌာစေလက (ပု) [ဥက္ကဋ္ဌ+အစေလက] အသက်တန်းစား ဖြစ်သော — အစေလက— အဝတ်မဝတ်သော ပရိဗိုဇ်ဘက္ကတွန်း။ ဥက္ကဋ္ဌာစေလကော တတော န ပဋိက္ကမ္မာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။

ဥက္ကဋ္ဌာနုက္ကဋ္ဌဝိဘာဂ (ပု) [ဥက္ကဋ္ဌ+အနုက္ကဋ္ဌ+ဝိဘာဂ] အမြတ်စား, အယုတ်စားအားဖြင့် ခွဲခြားဝေဘန်ခြင်း။ တဿ စ ဥက္ကဋ္ဌာနုက္ကဋ္ဌဝိဘာဂံ ဒဿေတုံ "ဘိက္ခုနေတ္ထိယေပိ" တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၂။

ဥက္ကဋ္ဌာဘိမုခ (တိ) [ဥက္ကဋ္ဌာ+အဘိမုခ] ဥက္ကဋ္ဌာမည်သောမြို့သို့ ရှေးရှုတည့်တည့်မျက်နှာလှည့်သောသူ။ သောဘဏ္ဍတော ဥက္ကဋ္ဌာဘိမုခေါ ဂစ္ဆန္တော...ဥပသင်္ကမိတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၁၃။

ဥက္ကဋ္ဌာရညက (တိ) [ဥက္ကဋ္ဌ + အာရညက] အမြတ်စားဖြစ်သော — အာရညကင် ဓုတင်ဆောက်တည်သော—တောအရပ်၌ နေလေ့ရှိသော — ရဟန်း၊ ဥက္ကဋ္ဌနေသင့်ကကြည့်။

ဥက္ကဋ္ဌုက္ကဋ္ဌ (တိ) [ဥက္ကဋ္ဌ+ဥက္ကဋ္ဌ] (၁) မြင့်မြတ်ကြ မြင့်မြတ်ကြသော၊ မြင့်မြတ်သည်ထက်မြင့်မြတ်သော။ (၂) ကြီးသည်ထက်ကြီးသော၊ အကြီးဆုံး ဖြစ်သော။ (၁) ဝေံ ဥက္ကဋ္ဌုက္ကဋ္ဌာနံ သတ္တိကဘာဘာဝံ ပကာသေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၆။ တသ္မိံ တသ္မိံ သတ္တနိကာယေ ဥက္ကဋ္ဌုက္ကဋ္ဌာ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈၀။ (၂) သဗ္ဗေ တံ ရာဇိံ န သမ္ပာပုဏာတိ၊ အန္တောဂတာနမေဝ ဟောတိ၊ အယံ ဥက္ကဋ္ဌုက္ကဋ္ဌာ နာမ ပဝတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၃၇။ကင်္ခါ။၁၇၈။ ဥက္ကဋ္ဌုက္ကဋ္ဌာတိ ဥက္ကဋ္ဌတော ဥက္ကဋ္ဌာ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၂၆။

ဥက္ကဋ္ဌေကပုဂ္ဂလဘာဝ (ပု) [ဥက္ကဋ္ဌ+ဧကပုဂ္ဂလ+ဘာဝ] မြတ်သော—မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင်— တဦးတည်းသောပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြစ်။ ဥက္ကဋ္ဌေကပုဂ္ဂလဘာဝတော ပဒေသပတိသ္မိံ ဝိယ ဖြပ္ပန္နိ မညနာ ဝတ္တတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၄။

ဥက္ကဋ္ဌောမက (တိ) [ဥက္ကဋ္ဌ+ဩမက] ဥက္ကဋ္ဌသပိတ်—အကြီးစားသပိတ် — အောက်ငယ်သော။ သဗ္ဗေ တံ ရာဇိံ အတိက္ကမ္မ ထူပိကတံ တိဋ္ဌတိ၊ အယံ ဥက္ကဋ္ဌောမကော နာမ ပတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၇။ ကင်္ခါ။၁၇၈။

ဥက္ကစုတိ (ကြိ) [ဥ+ကစု+အ+တိ] (၁) အထက်သို့ ဆွဲငင်၏၊ (က) တိုးပွါးစေ၏၊ ဝါခေါင်လကို ဝါခေါင်လ မပြုလုပ်သေးပဲ နောက်ထပ် ဝါဆိုလတခုပြုလုပ်၏၊ ပါထပ်၏။ (ခ) ရှေ့ဆိုင်း၏။ (၂) ဆွဲငင်၏။ ပေးလှူခြင်းကိစ္စ၌ ကန့်ကွက်ဟန့်တား၏။ (၁) (က) ရာဇာနော တတိယေ တတိယေ ဝဿေ ဝဿံ ဥက္ကဍ္ဎန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။ ဥက္ကဍ္ဎိတုကာမ,

ဥက္ကုဋိယတိ – တို့လည်း ကြည့်။ (ခ) ပစ္စုက္ကုဋိတ္တိ ဥက္ကုဋိတ္တိ၊ ဘဏ္ဍနကာရကေဟိ အနုဝါဒသေန အဿယုဇပုဏ္ဏမာဒိ ပရိစ္စ-ဇန္တာ ပဝါရဏံ ကာဠပက္ခံ ဇုဏှပက္ခန္တိ ဥဒ္ဓံ ကစု-ဋ္ဋိတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၁၃၄။(၂) ပရိပုဏ္ဏ-ဘတ္တကုမ္ဘိံ ကာပိ “ရာဇဓိတာယ ပုညာ”န္တိ ဝတွာ ယဿ ကဿစိ ဒေန္တာနံ ယာဝ န ဥက္ကုဋိတ္တိ၊ န တာဝ ဘတ္တံ ခီယတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၇။ ယာဝ န ဥက္ကုဋိတ္တိ ယာဝ ဒါနေန ဥက္ကုဋိတ္တိ၊ ဒါတုကာမာဝ ဟောန္တီတိ အဓိပ္ပါ-ယော၊ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။

ဥက္ကုဋိတ (တိ) [ဥ+ကုဋ+တ] အထက်သို့ ဆွဲငင်အပ်သော။ ဝဿေ ဥက္ကုဋိတေ ဆမာ-သာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။

ဥက္ကုဋိတုကာမ (တိ) [ဥက္ကုဋိတုံ+ကာမ] အထက်သို့ ဆွဲငင်ခြင်းငှါ အလိုရှိသော (ဝါခေါင်လကို ဝါခေါင်လ မပြုလုပ်သေးပဲ နောက်ထပ် ပါဆိုလဘလ ပြုလုပ်ခြင်း–ဝါထပ်ခြင်း–ငှါ အလိုရှိသော)။ ဗိမ္ဗိသာရော ဝဿံ ဥက္ကုဋိတုကာမော။ ဝိ၊၃။၁၉၃။ ဝဿ-နာမကံ ပဌမမာသံ ဥက္ကုဋိတုကာမော၊ သာဝဏမာသံ အကတွာ ပုန အာသဠှမာ-သမေဝ ကတ္တုကာမောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၄၉။

ဥက္ကုဋိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ကုဋ+တွာ] (က) အထက်သို့ ဆွဲငင်၍။ (ခ) ရွှေ့ဆိုင်း၍။ (က) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (ခ) ပဝါရဏံ ဥက္ကုဋိတွာ။ ဝိမတိ၊၁။၉၆။

ဥက္ကုဋိ (ဋိ) ယတိ=ဥက္ကုဋိယျတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+ကုဋ+ယ+တေ] အထက်သို့– ဆွဲငင်–မြှင့်တင်–အပ်၏၊ တိုးပွါး လာစေအပ်၏ (ဝါဆိုလနှစ်လ– ဝါထပ်မှု - ပြုလုပ်အပ်၏)၊ ဝဿံ ဥက္ကုဋိယတိ။ ကင်္ခါ၊၁ဂ၃။ ဝဿံ ဥက္ကုဋိယတီတိ သံဝစ္ဆရံ ဥဒ္ဓံ ကဍ္ဎိယတိ ဝဍ္ဎိယတိ၊ အာရုယှတီတိ အတ္ထော၊ ဝဿာနဿ ပဌမ-မာသံ ဥက္ကုဋိတွာ ဂိမှာနံ ပစ္ဆိမမာသမေဝ ကရောန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၃၄။ ပရိယိဋ္ဌာယ ဝဿိကသာဋိကာယ ဝဿံ ဥက္ကုဋိယျတိ။ ဝိ၊၁။၃၆၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၉။)

ဥက္ကဏ္ဍက (ပု) [ဥ+ကဏ္ဍက] ဥက္ကဏ္ဍကမည်သော ခွေးရောဂါ၊ (ခွေး၏) ခန္ဓာကိုယ်မှ ပေါ်ထွက်သော ဆူးရှိသော ရောဂါ၊ ခွေးဝဲစားနာ။ သော ခေါ ဘိက္ခဝေ ဇရသိင်္ဂါလော ဥက္ကဏ္ဍကေန (ဥက္ကဏ္ဍကေန–သီ။ ဥက္ကဏ္ဍ-ကေန–သျာ၊ကံ၊ဣ) နာမ ရောဂဇာတေန ဖုဋ္ဌော။ သံ၊၁။၄၂ဂ။ ဥက္ကဏ္ဍကေန နာမာ-တိ ဝဲနာမကေန ရောဂေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ သရီရဿ ဥက္ကဏ္ဍကတ္တာ ဥက္ကဏ္ဍကေန နာမ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၅။

ဥက္ကဍ္ဎတိ (ကြိ) [ဥ+ကဍ္ဎ (ကဍ္ဎ) +အ+ တိ] ပျင်းရိ၏၊ ငြီးငွေ့၏၊ မပျော်မွေ့။ ရာဇာ တာယ တာယ သမ္ပတ္တိယာ ရမတိ.... န ဥက္ကဍ္ဎတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၉။ သဝါရဂေတ နိဗ္ဗိန္ဒတိ ဥက္ကဍ္ဎတိ နာဘိရမတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂ဂ၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁။ ဥက္ကဍ္ဎတိ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁ဂ၉)တိ နာဘိရမတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၉၅။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂ဂ၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၁။) ဥက္ကဍ္ဎေတိ–အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၃၂။ ဥက္ကဍ္ဎန္တိ–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆ဂ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၇။ ဥက္ကဍ္ဎသိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၁၇။ ဥက္ကဍ္ဎာမိ—အပ၊၂။၁၁၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၂၊၂၆၆-၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၊ ၃၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇။ ဥက္ကဍ္ဎန္တု—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆ဂ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၂၃၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄၂။ ဥက္ကဍ္ဎထ—အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၅၁။ ဥက္ကဍ္ဎေယျ—သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၅။

အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၅။ ဥက္ကဏ္ဌိ— ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ဥက္ကဏ္ဌိံသု— ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ ဥက္ကဏ္ဌိတ္ထ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂၉၅။ ဥက္ကဏ္ဌိံ —ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၄။ ဥက္ကဏ္ဌိဿတိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ ဥက္ကဏ္ဌိဿာမိ— အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇။

ဥက္ကဏ္ဌထ (ကြိ) ဥက္ကဏ္ဌတိ-ကြည့်။

ဥက္ကဏ္ဌန (နာ၊ထီ) [ဥ+ကဌ (ကဌိ)+ယု]ပျင်းရိ-ငြီးငွေ့-မပျော်မွေ့-ခြင်း။ ဗြာဟ္မဏာသ စတုန္နံ မာသာနံ အစ္စယေန အဟု ဒေဝ ဥက္ကဏ္ဌနာ အဟု ပရိတဿနာ။ ဒီ၊၂။၁၉၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၅။ ဥက္ကဏ္ဌိတ-လည်း ကြည့်။

ဥက္ကဏ္ဌနတ္ထ (ပု) [ဥက္ကဏ္ဌန+အတ္ထ]ပျင်းရိ-ငြီးငွေ့-မပျော်မွေ့-ခြင်းအကျိုး။ ရာဇဓိဘရော တေသံ ဥက္ကဏ္ဌနတ္ထံ သာသနံ ပေသေသုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၂။ နိဗ္ဗိဒါသာတိ ဝဋ္ဋေ ဥက္ကဏ္ဌနတ္ထာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၀။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။)

ဥက္ကဏ္ဌနဗဟုလ (တိ) [ဥက္ကဏ္ဌန+ဗဟုလ] များစွာ-ပျင်းရိ-ငြီးငွေ့-မပျော်မွေ့-ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဣဓေကစ္စော သဗ္ဗသင်္ခါရေသု ဥဗ္ဗေဂဗဟုလော ဟောတိ ဥတ္တာသဗဟုလော ဥက္ကဏ္ဌနဗဟုလော၊ ပဋိသံ။၃၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၆။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၆၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၁၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၈၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၁။)

ဥက္ကဏ္ဌနာကာရ (ပု) [ဥက္ကဏ္ဌန+အာကာရ] ပျင်းရိ-ငြီးငွေ့-မပျော်မွေ့-ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ။ ဥက္ကဏ္ဌိတာ-ကြည့်။

ဥက္ကဏ္ဌနီယ (တိ) [ဥ+ကဌ(ကဌိ)+ဏေ+အနီယ] ပျင်းရိ-ငြီးငွေ့-စေနိုင်သော၊ ပျင်းရိ-ငြီးငွေ့-မှုကိုဖြစ်စေနိုင်သော။ နိဗ္ဗိန္ဒနီယာတိ ဥက္ကဏ္ဌနီယာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ ဥက္ကဏ္ဌနီယာတိ ဥက္ကဏ္ဌာဝဟာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။

ဥက္ကဏ္ဌန္တ (တိ) [ဥ+ကဌ (ကဌိ)+အ+အန္တ] ပျင်းရိ-ငြီးငွေ့-မပျော်မွေ့-သော၊သူ။ ဥက္ကဏ္ဌန္တာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈) တိ နိဗ္ဗိန္ဒန္တာ ကတ္ထစိပိ အသဇ္ဇန္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၈၈း (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၅၁။)

ဥက္ကဏ္ဌန္တိ
ဥက္ကဏ္ဌန္တု } (ကြိ) ဥက္ကဏ္ဌတိ-ကြည့်။

ဥက္ကဏ္ဌမာန (တိ) [ဥ+ကဌ (ကဌိ)+အ+မာန] ပျင်းရိ-ငြီးငွေ့-မပျော်မွေ့-သော၊သူ။ ပန္တသေနာသနေသု အဓိကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာယ ဥက္ကဏ္ဌမာနော ပဓာနံ ပဋ္ဌဝိသေတိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅။

ဥက္ကဏ္ဌာဝဟ (တိ) [ဥက္ကဏ္ဌာ+ဝဟ+အ] ပျင်းရိ-ငြီးငွေ့-မှုကိုဆောင်နိုင်သော။ ဥက္ကဏ္ဌနီယ-ကြည့်။

ဥက္ကဏ္ဌသိ (ကြိ) ဥက္ကဏ္ဌတိ-ကြည့်။

ဥက္ကဏ္ဌာ (ထီ) [(၁) ဥ+ကဌ (ကဌိ)+အ။ (၂) ဥ+ကဏ္ဌ။ (ဥတ္ကဏ္ဌာ-သံ)] (၁) ဆင်းရဲငြိုငြင်စွာအသက်မွေးရခြင်း၊ ပျင်းရိငြီးငွေ့မပျော်မွေ့ခြင်း။ (တိ) (၂) (က) အသက်သို့မျှော်သောလည်ပင်းရှိသော၊ လည်တမော့မော့ဖြစ်နေသော (ပျင်းရိခြင်းသဘော)။ (ခ) အသက်သို့မျှော်သောလည်ပင်းရှိသော၊ လည်တမော့မော့ဖြစ်နေသော၊ပျင်းရိငြီးငွေ့မပျော်မွေ့သော၊သူ။ (၁) (၂) (က) (သာ) တဿ ဥက္ကဏ္ဌံ ဝိနောဒေတုံ အသက္ကောန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။ အဓိကုသလေသု ဓမ္မေသု ဥက္ကဏ္ဌာ အနဘိရတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ ဥက္ကဏ္ဌာ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄) တိ ရိဥ္ဆနာ အနဘိရတိ အနန္ဒနယောဂေါ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၃။ အရတီတိ ဥက္ကဏ္ဌာ။

ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၆၁။ (–ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၀။) (ခ) အနဘိရတိယာ ဝဇေ နိရုဒ္ဓ-ဂေါဂဏော ဝိယ ဂမနမဂ္ဂံ ဂဝေသန္တော ပုဂ္ဂ-လော ဥက္ကဏ္ဌော ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၃၃။ ဥက္ကဏ္ဌိတ–လည်း ကြည့်။

ဥက္ကဏ္ဌာပယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ကဌ(ကဏ္ဌိ)+ဏာပယ+တိ] ပျင်းရိငြီးငွေ့စေ၏။ မမ ပုတ္တေ န ရမာပယိံသု၊ ဥက္ကဏ္ဌာပယိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၄။

ဥက္ကဏ္ဌာပိတ (တိ) [ဥ+ကဌ+ဏာပေ+တ] ပျင်းရိ–ငြီးငွေ့–မပျော်မွေ့–စေအပ်သော–အောင်ပြုလုပ်ခံရသော၊သူ။ ကေန ပန တွံ ဥက္ကဏ္ဌာပိတောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။)

ဥက္ကဏ္ဌာဘိဘူတ (တိ) [ဥက္ကဏ္ဌာ+အဘိဘူတ] ပျင်းရိ–ငြီးငွေ့–ခြင်းသည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်ခံရသော၊သူ။ တေ ပန ရာဇကုမာရာ န သံဝေ-ဂေန ပဗ္ဗဇိတတ္တာ ဥက္ကဏ္ဌာဘိဘူတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။

ဥက္ကဏ္ဌာမိ
ဥက္ကဏ္ဌိ
ဥက္ကဏ္ဌိံ
ဥက္ကဏ္ဌိံသု } (ကြိ) ဥက္ကဏ္ဌတိ ကြည့်။

ဥက္ကဏ္ဌိတ (တိ) [ဥက္ကဏ္ဌ+ဣတ] ဆင်းရဲငြိုငြင်စွာ အသက်မွေးရခြင်းသို့ရောက်သော၊လည်တမော့မော့ ဖြစ်နေခြင်း – မပျော်မွေ့ခြင်း –သို့ရောက်သော၊ ပျင်းရိငြီးငွေ့ မပျော်မွေ့သော၊သူ။ ဣမေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ဥက္ကဏ္ဌိတာ အနဘိရတာ သာမညာ စဝိတုကာမာ။ ဝိ၊၁၊ ၂၉။ ဥက္ကဏ္ဌိတာတိ အနဘိရတိယာ ဣမသ္မိံ သာသနေ ကိစ္ဆဇီဝိကပ္ပတ္တာ။ အထ ဝါ အဇ္ဇ ယာမိ သွေ ယာမိ ဣတော ယာမိ ဧတ္ထ ယာမီတိ ဥဒ္ဓံ ကဏ္ဌံ ကတွာ ဝိဟရမာနာ၊ ဝိက္ခိတ္တာ အနေကဂ္ဂါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ “ကဌ ကိစ္ဆဇီဝနေ”တိ ဓာတုသု ပဌိတတ္တာ ဝုတ္တံ “ကိစ္ဆဇီဝိကပ္ပတ္တော”တိ။ ဥက္ကဏ္ဌနဉ္စ ဥက္ကဏ္ဌာ၊ တံ ဣတော ဂတောတိ ဥက္ကဏ္ဌိတော၊ကိစ္ဆဇီဝိကံ ပတ္တောတိ အတ္ထော။ ဥဒ္ဓံ ဂတော ကဏ္ဌော ဧတဿာတိ ဥက္ကဏ္ဌာ၊···· တံ ဥက္ကဏ္ဌံ။ အနဘိရတိံ ဣတောတိပိ ဥက္ကဏ္ဌိတောတိ အတ္ထံ ဒဿေန္တော အာဟ ‘ဥဒ္ဓံ ကဏ္ဌံ ကတွာ ဝိဟရမာနာ’တိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၃။ ဥက္ကဏ္ဌိတောမှိ ကာယေန-(စရိယာ၊၄၁၀)တိ အပရိမုတ္တဂဗ္ဘဝါသဒိန္နာ ပုတ္တိကာယေန ဥက္ကဏ္ဌိတော နိဗ္ဗိန္နော အမှိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉၁။ (–ထေရ။၂၄၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂၁၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅၊၁၀၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၈၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၊၃၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀-၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၉၊၂၆၊၁၇၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၊၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၉၊ ၂၈၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၃၊၁၅၂၊ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၀၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၊ ၁၁၆။ သာရတ္ထ၊၂။၆၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၈၁။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၅၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၇၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၄။)

ဥက္ကဏ္ဌိတဇန (ပု) [ဥက္ကဏ္ဌိတ+ဇန] ပျင်းရိငြီးငွေ့သော ပုဂ္ဂိုလ်အပေါင်း။ ဘဂဝတော အဒဿနေန ဥက္ကဏ္ဌိတဇနံ သမဿာသေတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၃။

ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခု (ပု) [ဥက္ကဏ္ဌိတ+ဘိက္ခု] ပျင်းရိငြီးငွေ့သောရဟန်း။ အညတရံ(ကော) ဥက္ကဏ္ဌိတဘိက္ခုံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၊၁၁၆။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၈။)

ဥက္ကဏ္ဌိတမောစန (နု) [ဥက္ကဏ္ဌိတ+မောစန] ပျင်းရိသူ၏ အဖြစ်မှ ကင်းလွတ်စေခြင်း၊ အပျင်းပြေစေခြင်း။ တုမှာကံ မနုဿာနံ

ဥက္ကဏ္ဌိဘမောစနေန ဧတသံ ဠိဘာနံ ခါဒနီယံ ဝါ ဘောဇနီယံ ဝါ ဒေမိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။ ၂၅၂။

ဥက္ကဏ္ဌိတသညာ (ထီ) [ဥက္ကဏ္ဌိတ+သညာ] ပျင်းရိငြီးငွေ့သူ၏ အဖြစ်– ပျင်းရိငြီးငွေ့ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာ – အားဖြင့်ဖြစ်သော အမှတ်သညာ၊ (ဘဝသုံးပါးတို့၌ ပျင်းရိငြီးငွေ့ မပျော်မွေ့ခြင်း သဘောအားဖြင့်ဖြစ်သော ဝိပဿနာပညာ)။ ဥက္ကဏ္ဌိတသည-(အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၉)၌ နိဗ္ဗိန္ဒနာကာရေန ဥပ္ပန္နကသည်။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၃။ ဥက္ကဏ္ဌိတသညာ-ယ သမန္နာဂတော (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄)တိ တီသု ဘဝေသု အရုစ္စနဝသေန ပဝတ္တာယ ဝိပဿနာပညာယ သမန္နာဂတော။ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဟောသာ သညာသီသေန ဝုတ္တာ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၄၂။

ဥက္ကဏ္ဌိတသဘာဝ (တိ) [ဥက္ကဏ္ဌိတ+သဘာဝ] ပျင်းရိငြီးငွေ့သူ၏သဘော – ပျင်းရိငြီးငွေ့ခြင်းသဘော – ရှိသော၊သူ။ နိဗ္ဗိန္နရူပါတိ ဥက္ကဏ္ဌိတသဘာဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၂။

ဥက္ကဏ္ဌိတာ (ထီ) [ဥက္ကဏ္ဌိ+တာ] ပျင်းရိငြီးငွေ့ခြင်း ရှိသူ၏အဖြစ်၊ ပျင်းရိငြီးငွေ့ခြင်း။တတ္ထ ကတမာ အရတိ၊ပန္တေသု ဝါ သေနာသနေသု ··အနဘိရမဏာ ဥက္ကဏ္ဌိတာ ပရိတဿိတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၅။မဟာနိ။၃၈၄။ ဥက္ကဏ္ဌိတာတိ ဥက္ကဏ္ဌနာကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၃။ ယာ ပန ပဋိပ္ပဿမ္ဘယုတ္တာ ဥက္ကဏ္ဌိတာ၊ သာ ဖြဘွလောကေ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ပီယဝတ္ထုဝိရဟေန ပီယဝတ္ထုအလာဘေန ဝါ စိတ္တဝိဃာတော ဥက္ကဏ္ဌိတာ၊ သာ အဉ္ဉတော ဒေါမနဿစိတ္တုပ္ပါဒေါယေဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၁၀။ အရတီတိ ဥက္ကဏ္ဌိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ ဥက္ကဏ္ဌိတာတိ ဥက္ကဏ္ဌနာ-ဝေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၆။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၂။ မ၊ဋီ၊၁။၃၇၅။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၆။)

ဥက္ကဏ္ဌိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ကဏ္ဌ+တုံ] ပျင်းရိငြီးငွေ့ခြင်းငှါ။ ဥက္ကဏ္ဌိတုံ အပ္ပါနေန္တော သဟာယ-ဌေနေ ဒုတိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၃။ (– စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃၃။)

ဥက္ကဏ္ဌိတွာ (ကြိ) ဥက္ကဏ္ဌတိ–ကြည့်။

ဥက္ကဏ္ဌိတွာ (ကြိ၊ဝိ)[ဥ+ကဏ္ဌ+တွာ] ပျင်းရိငြီးငွေ့၍။ ဂဏ သင်္ဂဏိကာယ ဥက္ကဏ္ဌိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ (–ဋင်း။၂၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂၊၂၅၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၅၁။ဝဇိရ။၄၀၀။ သာရတ္ထ၊၁။၃၈၁။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၂၆။)

ဥက္ကဏ္ဌိဿတိ / ဥက္ကဏ္ဌိဿာမိ } (ကြိ) ဥက္ကဏ္ဌတိ–ကြည့်။

ဥက္ကဏ္ဌိ (ထီ) [ဥက္ကဏ္ဌ+ဣ] (၁) ပျင်းရိငြီးငွေ့ မပျော်မွေ့ခြင်း။ (တိ) (၂) ပျင်းရိငြီးငွေ့ မပျော်မွေ့ခြင်းရှိသော၊သူ။ (၁) ကာမေသု ဘုသံ အတိဝိယ အရတိ ဥက္ကဏ္ဌိ အဓိဂစ္ဆိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၇။ (တိ) (၂) ဥက္ကဏ္ဌိတာ–ကြည့်။

ဥက္ကဏ္ဌေတိ / ဥက္ကဏ္ဌေယျ } (ကြိ) ဥက္ကဏ္ဌတိ–ကြည့်။

ဥက္ကဏ္ဏ(ဏ္ဏ)က (ပု)[ဥ+ကဏ္ဏ(ဏ္ဏ)က] ဥက္ကဏ္ဏက မည်သော ခွေးရောဂါ၊ (ခွေး၏) ခန္ဓာကိုယ်မှ ပေါ်ထွက်သော ဆူးရှိသောရောဂါ၊ခွေးဝဲစားနာ။ ဥက္ကဏ္ဏက–ကြည့်။

ဥက္ကဋ္ဌ (တိ) [ဥ+ကဋ္ဌ] အထက်သို့ မြောက်အပ်သော နားရွက်ရှိသော။ ဒွေ မိဂါ ဝိယ

ဥက္ကဏ္ဌာ သမုဋ္ဌာ မဘိဓာဝိနော။ ဇာ၊၂။ ၃၅၈။ ဥက္ကဏ္ဌာတိ ယထာ မိဂပေါတကာ မာတရံ ဒိသွာ ကဏ္ဌေ ဥက္ခိပိတွာ ဂီဝံ ပသာ-ရေတွာ.... အဘိဓာဝိနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇၊၃၄၂။

ဥက္ကတိပရိယောသာန (တိ)[ဥက္ကတိ+ပရိယော-သာန] ဥက္ကတိဆန်း ဟူသော အပြီးအဆုံးရှိသော။ ဆဗ္ဗိသတိယာ ဆန္ဒေသု ဂါယတ္တိအာ-ဒိကော ဥက္ကတိပရိယောသာနော ဆန္ဒော ဂါထာနံ နိဒါနံ သမုဋ္ဌာနံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၁။

ဥက္ကဒါန (န) [ဥက္က+ဒါန] မီးရှူး-မီးတိုင်-ကိုသုံးခြင်း။ ဒုဂ္ဂတိ နာဘိဇာနာမိ ဥက္က-ဒါနဿိဒံ ဖလံ။ အပ၊၂။၃၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။

ဥက္ကဏ္ဌ (န) [ဥ+ကမု+တ] (၁) ခုန်ကျော်ခြင်း။ (တိ) (၂) ရှောင်လွှဲ- လွှဲချော်-သွားသော။ (၁) ဩက္ကန္တ-ကြည့်။ (တိ) (၂) တဿ အမဂ္ဂံ မဂ္ဂေါတိ.... ဂဏှတော ဝိပဿနာဝီထိ ဥက္ကန္တာ နာမ ဟောတိ. ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၀။ (-ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။ ၃၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၂၉)

ဥက္ကန္တိက (န) [ဥက္ကန္တ+ဣက] ခုန်ကျော်ခြင်း။ ဥက္ကမနံ ဥက္ကန္တံ ဥက္ကန္တမေဝ ဥက္ကန္တိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂။

ဥက္ကန္တိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ကံတိ+တွာ] ဥက္ကစ္စ နှင့် အနက်တူ ရင်း-ကြည့်။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၁။)

ဥက္ကပိဏ္ဍက (ပု) [(၁) ရှင်နားမ်ပုဒ်။ ပါစိတ်၊ ယော။၃၄၈။(၂) ဩက+ပိဏ္ဍ+က။ ဩကေ ပိဏ္ဍော ယေသန္တေ။ C.P.D](အိမ်တွင်း၌ အစာရှာဖွေစားသောက်တတ်သော) ကြောင်ကြွက် ဖွတ် မြွေပါ သတ္တဝါများ။ဥက္ကပိဏ္ဍကာပိ ခါဒန္တိ (ဝိ၊၃။၃၁၅) တိ ဗိဠာသမူသိက-ဂေါဓာမင်္ဂုသာ ခါဒန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၅။ ဗိဠာ-လာဒိနံ သတ္တာနံ သမူဟော ရှင်ဝသေန ဥက္ကပိဏ္ဍကောတိ ဝုစ္စတိ။ ပါစိတ်ယော။၃၄၈။

ဥက္ကမ (ပု) [ဥ+ ကမ] အစဉ် မဟုတ်၊ အစဉ်မကျ။ သဉ္ဇာတာဒက် ဝိယ ဥဇုကာဒ-ကေနာတိ ဣဒံ ဥက္ကမေန မုခါရုဠ္ဟဝသေန ဝုတ္တံ။ ဝိ၊တိ၊၁။၆၇။(-ဝိမတိ၊၂။၂၉၃။)

ဥက္ကမတိ (ကြိ) [ဥ+ကမ+အ+တိ] ဖဲခွါ၏၊ ရှောင်လွှဲ၏။ ဝေ သတိ ဘာဝနာယ ဥက္က-မတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၄။ အဟိံ ဝိယ ဒိသွာ သဟသာ တသိတွာ ဥက္ကမန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ ဥက္ကမန္တိတိ အပက္ကမန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၂။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၄။

ဥက္ကမန (န) [ဥ+ကမု+ယု] (၁) ခုန်ခြင်း၊ ကျော်ခြင်း။ (၂) ဖဲခွါ-ရှောင်ရှား-ရာ ဖြစ်သော (အရပ်)။ (၁) ကသိဏ အနု-က္ကမိတွာ ဈာနဿ ကေနစိကာရေန ဥက္ကမနံ ဈာနုက္ကန္တိကံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃။ မဋီ၊၂။၁၉၀။ (၂) ဩက္ကမန-ကြည့်။

ဥက္ကမနဋ္ဌာန (န) [ဥက္ကမန+ဌာန] ဖဲခွါ-ရှောင်ရှား-ရာ ဖြစ်သော အရပ်။ ဋ္ဌာ ဥက္ကမနဋ္ဌာနံ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။

ဥက္ကမန္တိ (ကြိ) ဥက္ကပတိ-ကြည့်။

ဥက္ကမာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ကမု+ဏာပေ +တိ] ဖဲခွါ-ရှောင်ရှား-စေ၏။ တဝ ရထံ ဥက္ကမာပေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။

ဥက္ကမာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ကမု+ဏာပေ +တွာ] ဖဲခွါ-ရှောင်ရှား-စေ၍။ အတ္တ-နော ရထံ မဂ္ဂါ ဥက္ကမာပေတွာ ဥယျာဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။

ဥက္ကမာပေဟိ (ကြိ) ဥက္ကမာပေတိ-ကြည့်။

ဥက္ကမိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ကမု+တဗ္ဗ] ဖဲခွါ-ရှောင်ရှား- အပ်သော။ မဂ္ဂါ ဥက္ကမိတဗ္ဗံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။

ဥက္ကမိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ကမု+တုံ] ဖဲခွါ–ရှောင်ရှား–ခြင်းငှါ။ အနုက္ကမနီယ (မ၊ဋီ၊ ၂။၃၂)-ကြည့်။

ဥက္ကမိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ကမု+တွာ] ဖဲခွါ–ရှောင်ရှား–၍။ ဝေါက္ကမ္မာတိ နိရန္တရံ တဿ သာသနံ အကတွာ တတော ဥက္ကမိတွာ ဝတ္တန္တီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၇။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂၂။)

ဥက္ကမ္မ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ကမု+တွာ] (၁) ဖဲခွါ –ရှောင်ရှား– ၍။ (၂) ခုန်ကျော်–ကျော်လွှန်–၍။ (၁) တဿာ ဤသကံ ဥက္ကမ္မ နာတိအနုဝါတေ ဌာတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၇၇။ ဥက္ကမ္မာတိ ဥဇုကံ အနုဝါတတော အပက္ကမ္မ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၄။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၈။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၂၂၆) (၂) ယာ ဓမ္မမုက္ကမ္မာ (ဇာ၊၁။ ၁၉၇) တိ သာ သော ဓမ္မံ ဩက္ကမိတွာ အတိက္ကမိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၅။

ဥက္ကရ (ပု) [ဥ+ကရ+အ] ကျင်ကြီး ကျင်ငယ် စွန့်ရာအရပ်၊ ကျင်ကြီးတွင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။ ဥက္ကာရ–လည်းကြည့်။

ဥက္ကရူပမ (တိ) [ဥက္ကရ+ဥပမာ] (က) ကျင်ကြီး ကျင်ငယ်စွန့်ရာအရပ်နှင့် တူသော။ (ခ) ကျင်ကြီးတွင်းနှင့် တူသော။ ဒုဂ္ဂန္ဓော အသုစိဘာယော၊ ကုဏပေါ ဥက္ကရူပမော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၀။ ဥက္ကရူပမောတိ ဥစ္စာရပဿာဝဋ္ဌာနသမော၊ ဝစ္စကူပသမော ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၇။

ဥက္ကလ¹ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ် (ဥက္ကလ–သံ)] ဥက္ကလမည်သောဇနပုဒ်။ (ဗင်္ဂလား အနောက်ဘက်ဩရိဿာ (ဥရိဆာ)နယ် ပုရီဒိစတြိတ် စိရင်စုနယ်ပယ်များ၌ တည်ရှိသည်။ရှေးမြန်မာမြို့တော် ဥက္ကလာပ ကား ထိုဥက္ကလတိုင်းမှ ပြောင်းရွှေ့လာကြသော လူမျိုးများက မိမိတို့နေခဲ့ရင်း ဌာန ဥက္ကလအမည်ကို ယူ၍ မှည့်ခေါ်ထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဗုဒ္ဓသာသနိကပဌဝီဝင်၌ ဆိုသည်။ အကျယ်ကို ငှင်း- ၂၄၅-၆-ကြည့်။)တပုဿဘလ္လိကာ ဝါဏိဇာ ဥက္ကလာ တံ ဒေသံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပ္ပဋိပန္နာ ဟောန္တိ။ဝိ၊၃။၄။ ဥက္ကလာတိ ဥက္ကလဇနပဒတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၁။ (–အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။)

ဥက္ကလ² (တိ) [ဥက္ကလ+ဏ] ဥက္ကလဇနပုဒ်၌ နေသော၊ သူ (ဥက္ကလဇနပုဒ်သူ)။ ယေပိ တေ ဘိက္ခဝေ (ပရိဗ္ဗာဇကာ) အဟေသုံ ဥက္ကလာ ဝဿဘညာ။ သံ၊၂။၆၀။ အံ၊၁။ ၃၄၀။ ဥက္ကလာတိ ဥက္ကလဇနပဒဝါသိနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။

ဥက္ကလဇနပဒ (ပု) [ဥက္ကလ+ဇနပဒ] ဥက္ကလ မည်သောဇနပုဒ်။ ဥက္ကလ¹–ကြည့်။

ဥက္ကလဇနပဒဝါသီ (တိ) [ဥက္ကလဇနပဒ+ဝါသီ] ဥက္ကလဇနပုဒ်၌နေသော၊ သူ။ ဥက္ကလ²ကြည့်။

ဥက္ကဿနာ (ထီ) [ဥ+ကသ+ယု] အထက်သို့ ငင်ခြင်း။ ပဝါရဏာပဒုဒ္ဓုက္ကဿနာတိ ပဝါရဏာယ ဥက္ကဿနာ၊ ဥဒ္ဓံ ကဿနာတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၂၀။

ဥက္ကာ (ထီ) [ဥသ+က။ ဥသ ဒါဟေ၊ ဥသတီတိ ဥက္ကာ။ ဓာတွိ။ ၁၅။ ဥစ+က။ နီတိ၊ ဓာ။ ၂၂၃။(ဥလ္ကာ–သံ)] (၁) မီးရှူး၊ မီးစည်း။ (၂)မီးအိုးကင်း။ (၃) ပန်းပဲဖို။ (၄)ခလ၏-အဟုန်၊ (ကောင်းကင်၌ လေထုအဟုန်တို့ အချင်းချင်းထိခိုက်၍ ဖြစ်ပေါ်သောအရောင် အလင်း)။ (၅) ရွှေပန်းထိမ်သည်တို့၏မိုက်-ခွက်။(ဥက္ကာသဒ္ဒါ၏ အတ္ထုဒ္ဓါရကို– မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၉။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇၄။နီတိ၊ဓာ။ ၂၂၃–၄။ဓာန်၊ ၇၉၅–တို့ ကြည့်)။ (၁) ဥက္ကာသု ဓာရိယမာနာသု (ဒီ၊၁။၄၆)တိ ဒဏ္ဍဒီပိကာသု

ဓာရိယမာနာသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ မဏိဝေဠုရော-စနာ ဥက္ကာ (အပ၊၁။၃။) တိ ဝေဠုရောစနာ-မဏိဟိ ရတ္တမဏိဟိ ကတာ ဥက္ကာ ဒဏ္ဍပဒီ-ပါ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။(–ဝိ၊၃။၂၇၆။ အပ၊၁။ ၁၂၀။ ဧ၁၊၂။၂၀၉။ မိလိန္ဒ။၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆၊ ၃၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၂။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။ ဧ၁၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၁၀။) ဥက္ကဋ္ဌာလည်း-ကြည့်။ (၂) ဥက္ကံ ဗန္ဓေယျာ (မ၊၃။၂၈၆။ အံ၊၁။၂၅၈) တိ အဂ်ီရကပလ္လံ သဇ္ဇေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ ယံကိဉ္စိ သုဝဏ္ဏကာပနယောဂျံ အင်္ဂါရမျာဆုံ နှင့် ဤမ ဥက္ကာတိ အဓိပ္ပေတန္တိ အာဟ အင်္ဂါရကပလ္လန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၉၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၁။(၃)ကမ္မာရနှံ ယထာ ဥက္ကာ၊ အန္တော ဈာယတိ နော ဗဟိ။ ဧ၁၊၂။၂၀၉၊ ၂၁၂။ဧ၁၊ဋ္ဌ၊၆။၂၈၄။ (–သာရတ္ထ၊၂။၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၃၇။) (၄)ဥက္ကာပါတ-ကြည့်။ (၅)ဥက္ကံ ဗန္ဓတိ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၉) တိ မှသံ သမ္မာဒေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၃။ (၂) အနက် နှင့်ယှဉ်ကြည့်၊ ဥက္ကာမုခ လည်း ကြည့်။

ဥက္ကာက (ပု) [ဥက္ကာ+ကမု+ကို] (၁) ဥက္ကာက မည်သောမင်း။ (၂) ဥက္ကာကအမျိုး။ (၁) ဥက္ကာကရာဇ, ဥက္ကာကရာဇဝံသ တို့ကြည့်။ (၂) ဥက္ကာက ကုလနန္ဒန ကြည့်။ ဩက္ကာက-ဟုလည်း ရှိ၏။ ၎င်းပုဒ်-ကြည့်။

ဥက္ကာကကုလနန္ဒန (တိ) [ဥက္ကာက+ကုလ+နန္ဒန] ဥက္ကာကအမျိုးကို နှစ်သက်စေတတ်သော။ ပုညာနံ ကိတ္တိဇနနံ၊ ဥက္ကာကကုလ-နန္ဒနံ။ အပ၊၂။၂၅၅၊ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၈၆။

ဥက္ကာကရာဇ (ပု) [ဥက္ကာက+ရာဇ] ဥက္ကာက မည်သောမင်း။ဥက္ကာကရညာ ဇာတိ သမ္ဘေဒ-ပရိဟာရနိမိတ္တံ အတ္တနော ဝံသပရိသုဒ္ဓိ နိဿာယ။ သံ ဋီ၊၁။၁၀၉။ ဩက္ကာကလည်း ကြည့်။

ဥက္ကာကရာဇဝံသ (ပု) [ဥက္ကာကရာဇ+ဝံသ] ဥက္ကာကမင်း၏–အမျိုး–အနွယ်။ ဥက္ကာက ရာဇဝံသေ ဇာတောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ (–ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။) ဩက္ကာကရာဇ-ဝံသ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈) လည်း-ကြည့်။

ဥက္ကာစနာ (ထီ) [ဥ+ကစ+ဏေ+ယု] မြှောက်ရှ်–ချီမြှောက်ရှ် – ပြခြင်း၊ ချီးမွမ်းဖော်ပြခြင်း။ ဥက္ကာစနာ (အဘိ၊ဝိ။၃၆၆။ မဟာနိ။ ၃၀၃)တိ "ဇော ကုလံ....မယှမေဝ ဒေတိ"တိ ဧဝံ ဥက္ခိပိတွာ ကာစနာ ဥက္ကာစနာ၊ ဥဒ္ဒိပနာ-တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၄။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၀။

ဥက္ကာစိတ (တိ) [ဥ+ကစ+တ] တဖန်–မမေးမြန်း–မပြောဆို–အပ်သော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥက္ကာစိတဝိနီတ (တိ) [ဥက္ကာစိတ+ဝိနီတ]တဖန် – မမေးမြန်း – မပြောဆို–မူ၍ ဆုံးမအပ်သော၊ ဆင်းဆင်း ရဲရဲ–ခဲခဲ ယဉ်းယဉ်း–ဆုံးမအပ်သော။ ဥက္ကာစိတဝိနီတာ ပရိသာ။ အံ၊၁။၂၈၉။ ဥက္ကာစိတဝိနီတာတိ အပ္ပဋိ-ပုစ္ဆိတွာ ဝိနီတာ ဒုဗ္ဗိနီတပရိသာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၂။

ဥက္ကာစေတိ (ကြိ) [ဥ+ကစ+ဏေ+တိ] ချီးမွမ်းဖော်ပြ၏။ အယမ္ပိ မာတာ ဝိယ ဿင္ဂ-နေဝ ဒေတီတိ ဥက္ကာစေတိ (ဥက္ကာစေသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၁။ ၅၄။

ဥက္ကာစေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ကစ+ဏေ+တွာ] ချီးမွမ်းဖော်ပြ၍။ ယထာ သော ကိဉ္စိ ဒဒါတိ၊ ဧဝံ ဥက္ကာစေတွာ ဥက္ခိပနဝသေန ဒီပေတွာ ကထေန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၉။

ဥက္ကာစေလာ (ထီ) [ဥက္ကာ+စေလာ] ဥက္ကာ-စေလာမည်သောမြို့။ရာဇဂဟတော နိက္ခမိတွာ

အနုပုဗ္ဗေန ဥက္ကာစေလံ အဂမာသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၉၄။ (ဆဋ္ဌစာမူတို့၌ ဥက္ကစေလာ ဟု အရှိများ၏။ ရင်းပုဒ်-ကြည့်)

ဥက္ကာဓရ (ပု) [ဥက္ကာ+ဓရ+အ] ညာဏ်တည်းဟူသော မီးရှူးကို ဆောင်သောသူ (မြတ်စွာဘုရား)။ ဥက္ကာဓရော အာလောကကရော ပဇ္ဇောတကရော။ နေတ္တိ၊ဝိ။၃၆။ ဥက္ကာဓာရ လည်း ကြည့်။

ဥက္ကာဓာရ (ပု)[ဥက္ကာ+ဓရ+ဏ](၁) မီးရှူး-မီးစည်း-ကို ကိုင်ဆောင်ခြင်း။ (၂)ညာဏ်တည်းဟူသော မီးရှူး, တရားတည်းဟူသော မီးရှူးကို ဆောင်သောသူ။ (၁) ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ဥက္ကာဓာရဿိဒံ ဖလံ။ အပ၊၂။၄၉။ (၂) ဝေဠုပါ စ တေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ....ဥက္ကာဓာရာတိပိ ဝုစ္စန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊၂၆၇။ ဉာဏုက္ကာ ဉာဏပဇ္ဇောတ ဓမ္မုက္ကာ ဓမ္မပဇ္ဇောတန္တိ ဓာရဏတော ကရဏတော ဥက္ကာဓာရာတိပိ၊ ပဇ္ဇောတကရာတိပိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၁၆။ (-သုတ္တနိ။ ၃၂၈။ မိလိန္ဒ၊၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃၊)

ဥက္ကာပနာဠိ (ထီ) [ဥက္ကာ+ပနာဠိ] ဖိုပြွန်၊ ဖိုနှူးသီး။ ဂဂ္ဂရနာဠိန္တိ ဥက္ကာပနာဠိံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၁။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၉။

ဥက္ကာပဘာ (ထီ) [ဥက္ကာ+ပဘာ] မီးရှူး၏ အရောင်အလင်း၊ မီးရှူးရောင်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဥက္ကာပဘာသဒိသ (တိ) [ဥက္ကာပဘာ+သဒိသ] မီးရှူးရောင်နှင့်တူသော။ မဟာသာဝကာနံ ဥက္ကာပဘာသဒိသံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄၁။ ဥက္ကာပဘာ မဟာဥဋ္ဌကာလောကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇။

ဥက္ကာပါတ¹ (ပု) [ဥက္ကာ+ပါတ] ဥက္ကာကျခြင်း၊ လေထု လေအဟုန်တို့ အချင်းချင်း ထိခိုက်ခြင်းကြောင့် မီးရှူးကဲ့သို့သော အရောင်များဖြစ်ပေါ်၍ ကောင်းကင်မှ ကျခြင်း။ ဝေဝိဝိပါကော ဥက္ကာပါတော ဘဝိဿတိ (ဒီ၊ ၁။၁၀)တိ အာဂတဋ္ဌာနေ ဝါတဝေဂေါ ဥက္ကာတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ ဥက္ကာပါတောတိ အာကာသတော ဥက္ကာနံ ပတနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ဥက္ကာနံ ပတနန္တိ ဥက္ကောဘာသာနံ ပတနံ၊ ဝါတသင်္ဃာတေသု ဟိ ဝေဂေန အညမညံ သင်္ဃဋ္ဋေန္တေသု ဒီပကောဘာသော ဝိယ ဩဘာသော ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ အာကာသတော ပတတိ၊ တတ္ထာယံ ဥက္ကာပါတဝေါဟာရော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၃။ (—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။)

ဥက္ကာပါတ² (နပုံ) [ဥက္ကာပါတ+ဏ] ဥက္ကာကျခြင်းကို ဟောသော ကျမ်း။ ဥက္ကာပါတံ ဘူမိကမ္ပံ ဒိသာဒါဟံ.... သိက္ခာ ကရဏီယာ။ မိလိန္ဒ။၁၇၈။

ဥက္ကာပါတဝေါဟာရ (ပု) [ဥက္ကာပါတ+ဝေါဟာရ] ဥက္ကာကျခြင်းဟူသော -အမည်- စကား။ ဥက္ကာပါတ¹ -ကြည့်။

ဥက္ကာမုခ (န) [ဥက္ကာ+မုခ] (၁) (ရွှေပန်းထိမ်သည်ဘို့၏) မိုက်ခွက်ဖို။ (၂) ဖိုဝ။ (၁) ဥက္ကာမုခံ ဝါ ပနာဂမ္မ ဇာတရူပံ ပရိသုဒ္ဓံ ဟောတိ။ မ၊၁။၄၆။ ဥက္ကာမုခန္တိ သုဝဏ္ဏကာရာနံ မူသာမုခံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ -မ၊၃။၂၈၆။ အံ၊၁။၂၅၈-၉။ သုတ္တနိ။၃၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၉။)(၂)ဥက္ကာမုခေ သုကုသလသမ္ပဟဋ္ဌ (အံ၊၁။၁၈၂)န္တိ သုဝဏ္ဏကာရဥဒ္ဓနေ ပစိတွာ ... သုပရိမဒ္ဒိတန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ ဥက္ကာမုခေ ယထာ ကမ္ဗု။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၅။ ဥက္ကာမုခေတိ ကမ္မာရုဒ္ဓနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၆။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၅)

ဥက္ကာမုခပဟံသိတ (တိ) [ဥက္ကာမုခ+ပဟံသိတ] ဖိုဝ၌ - ကောင်းစွာ ကြည်လင်စေအပ်- တောက်ပြောင်စေအပ်-သော။ ခဒိရင်္ဂါရ

ဝဏ္ဏာဘာ၊ ဥက္ကာမုခပဟံသိတာ။ ဇာ၊၂။ ၂၄၁။ (–ရှင်း။၃၆၆။)

ဥက္ကာမုခပဟဋ္ဌ (တိ) [ဥက္ကာမုခ+ပဟဋ္ဌ]ဖိုဝ၌–ကောင်းစွာကြည်လင်–တောက်ပြောင်–စေအပ်သော။ ဥက္ကာမုခပဟဋ္ဌံဝ၊ ခဒိရင်္ဂါရသန္နိဘံ။ အပ၊၁။၃၂၄။ ဇာ၊၂။၇၆၊၂၄၁။ ဥက္ကာမုခပဟဋ္ဌံ ဝါတိ ကမ္မာရာနံ ဥဒ္ဓနေ ပဟဋ္ဌံ သုဝဏ္ဏံ ဝိယ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၂။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၀) ဒက္ခကမ္မာရပုတ္တဥက္ကာမုခသုကုသလသမ္ပဟဋ္ဌ (မ၊၃။၁၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၅။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၀) လည်း ကြည့်။

ဥက္ကာရ (ပု) [အဝ+ကိရ+ဏ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၇၅] (က) မစင်၊ကျင်ကြီး။ (ခ) မစင်တွင်း၊ကျင်ကြီးတွင်း (က) ဥစ္စာရော မိဠ္ဟမုက္ကာရော။ ဓာန်၊၂၇၅။ အယံ ရာဇာ ဗြာဟ္မဏေန စ.... ဇဟိတံ ဥက္ကာရံ မောဟေန မူဠှော အတ္တနော ဿရံ အာဟရာပေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၉။ (ခ) မဟာဥက္ကာရသမ္ဘဝေါတိ ဥက္ကာရော ဝုစ္စတိ ဝစ္စကူပံ။ ဧ ၀ချ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၉၉။

ဥက္ကာရဂတ္တ (တိ) [ဥက္ကာရ+ဂတ္တ] ကိုယ်၌မစင်ရှိသော၊ မစင်–လူးသော–ပေကျံသော–ကိုယ်ရှိသော။ ပက္ကန္တော စ ကုဋ္ဌရောဂါဘိဘာဝေန ဆိန္နဟတ္ထပါဒင်္ဂုလိ ဥက္ကာရဂတ္တော .... ပရမကာရုညတံ ပတ္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၂။

ဥက္ကာရဋ္ဌာန (န) [ဥက္ကာရ+ဌာန] မစင်–ကျင်ကြီး–စွန့်ရာအရပ်။ ဝိသုဒ္ဓပုဂ္ဂလော ရာဇဟံသော ဝိယ ဥက္ကာရဋ္ဌာနေ ပါပေ သံကိလိဋ္ဌမေဓ္မ န ရမတိ နာဘိနန္ဒတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၈၅။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၈၈။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈၀။)

ဥက္ကာရဘူမိ (ထိ) [ဥက္ကာရ+ဘူမိ] မစင်–ကျင်ကြီး–စွန့်ရာဖြစ်သောမြေ။ တိတ္ထိယာနံ မဏ္ဍပံ ဝါတေဟိ ဥပ္ပါဋေတွာ ဥက္ကာရဘူမိယံ ခိပါပေဟိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ နရနာရိယော ဥက္ကာရဘူမိယံ ဥစ္စာရမုဿာဝံ ကတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၊၁၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၊၁၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၇၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂။)

ဥက္ကာရဘူမိမဂ္ဂသဒိသ (တိ) [ဥက္ကာရဘူမိ+မဂ္ဂ+သဒိသ] မစင်–ကျင်ကြီး–စွန့်ရာမြေသို့သွားသောလမ်းကြောင်းနှင့်တူသော။ တဉ္စ နိယျံသိယမာနံ ဥပပရိက္ခိယမာနံ ဥက္ကာရဘူမိမဂ္ဂသဒိသံ သသကဿ ဒုဒ္ဒသဘာသဒိသံ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။

ဥက္ကာရသောဓနကမ္မ (န) [ဥက္ကာရ+သောဓန+ကမ္မ] မစင်ကျင်ကြီးကိုသုတ်သင်ခြင်းအမှု။ ဣမသ္မိံဥ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေ ပုပ္ဖဆဍ္ဍကကုလေ ဝနိဗ္ဗတ္တော ဥက္ကာရသောဓနကမ္မေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။

ဥက္ကာရှုဟရဏ (န) [ဥက္ကာ+ရှုဟ+ရဏ?] အဟုန်ဖြင့် တက်ရောက်ထိုးပစ်ခြင်း။ ခမာသိဘာဿ ဥဏှာဿ၊ ဥက္ကာရှုဟရဏဿ စ။ အပ၊၁။၄၁၆။

ဥက္ကာလောက (ပု) [ဥက္ကာ+အာလောက] မီးရှူး–မီးစည်း–၏အရောင်။ ရတ္တိံ စန္ဒာလောက ဒီပါလောက ဥက္ကာလောကေ (စန္ဒာလောကံ ဒီပါလောကံ ဥက္ကာလောကံ။ ဣတိဝုတ်။ဋ္ဌ၊၃၄၁) ဝိနာ သူရိယာလောကံ မနသိ ကရောန္တဿာပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၀။)

ဥက္ကာသတ (န) [ဥက္ကာ+သတ] မီးရှူး–မီးစည်း–တရာ။ ဥက္ကာသတေ ဂဟေတွာန၊ပရိဝါရေသဟံ တဒါ။ အပ၊၂။၄၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၆–၇။)

ဥက္ကာသတသဟဿ (န) [ဥက္ကာ+သတသဟဿ] မီးရှူး–မီးစည်း–တသိန်း။ ဥက္ကာသတသဟဿေန ဓာရိယမာနေန အာဂန္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၄၀။ (–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၇၂။)

ဥက္ကာသတိ (ကြိ) [ဥ+ကာသ + အ + တိ] ချောင်းဆိုး၏၊ ချောင်းဟန့်၏။ နော စေ ဥက္ကာသေယျ ...... အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊၂။၁၉၈။ ဘဂဝါ ရတ္တိယာ ပစ္စူသသမယံ ပစ္စုဋ္ဌာယ ဥက္ကာသိ။ ဝိ၊၄။၃၀၉။ (– မ၊၂။ ၁၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ မ၊ဋီ၊၂။ ၃၀၁။)

ဥက္ကာသတိက (ပု) [ဥက္ကာသတ+ဏိက] မီးရှူး တရာဖြင့် ပူဇော်ခဲ့ဘူးသောထေရ်၊ ဥက္ကာသ- တိကထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဥက္ကာ- သတိကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၄၉။

ဥက္ကာသန (နု) [ဥ+ကာသ+ယု] ချောင်းဟန့် ခြင်း။ အညမ္ပိ ပနေတ္ထ ဟတ္ထလဃ်န .. ဥက္ကာ- သနာဒိအနေကပ္ပကာရံ သင်္ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၈၃။)

ဥက္ကာသာ(ထီ)[ဥ+ကာသ+အာ(ဣတ္ထိဇော-တက)]ရေသနပ်ပုဆိုးကျစ်။ဥက္ကာသိကာ ကြည့်။

ဥက္ကာသိ (ကြိ) ဥက္ကာသတိ-ကြည့်။

ဥက္ကာသိကာ (ထီ) [ဥက္ကာသ+ဣက+အာ] ရေ သနပ်ပုဆိုးကျစ်၊ လိမ်ကျစ်ထားသော အဝတ် စ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥက္ကာသိကံ။ ဝိ၊၄။ ၂၄၁။ ဥက္ကာသိကန္တိ ဝတ္ထဝဋ္ဋိံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄။ ကာသဖုလ္လဝိရဟိတတ္တာ ဝတ္ထဝဋ္ဋိ ဥက္ကာ- သိကာ နာမ၊ နတ္ထိ ကာသံ ဖုလ္လမေတိဿာတိ ဥက္ကာသာ၊ သာ ဧဝ ဥက္ကာသိကာ။ ပါစိတ်၊ ယော။၄၅၀။

ဥက္ကာသိတ (တိ) [ဥ+ကာသ+တ] ချောင်းဟန့် အပ်သော (အသံ)။ ဥက္ကာသိတဉ္စ ခိပိတံ၊ အဇ္ဈုပေက္ခိယ (မာဘာဝါ)သုဗ္ဗတာ။ အပ၊၁။ ၃၇၅။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၄။ ဥက္ကာသိတဉ္စာတိ ဥက္ကာ- သိတသဒ္ဒဉ္စ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၇။

ဥက္ကာသိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ကာသ+တဗ္ဗ]ချောင်း ဟန့်အပ်သော။ ဘိက္ခုဿ ဋ္ဌိတောကာသံ ဝါ....ဥက္ကာသိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။၁၉၈။ တေန ဗဟိ ဋ္ဌိတေန ဥက္ကာသိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၉၂။ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၄၁။

ဥက္ကာသိတသဒ္ဒ (ပု) [ဥက္ကာသိတ + သဒ္ဒ] ချောင်းဆိုး– ချောင်းဟန့်– သော အသံ။ အာဂန္တုကော ဘိက္ခု သုဏာတိ......ဥက္ကာသိ- တသဒ္ဒံ ခိပိတသဒ္ဒံ။ ဝိ၊၃။၁၀၅။ နေဝ ခိပိ- တသဒ္ဒေါ ဘဝိဿတိ၊ န ဥက္ကာသိတသဒ္ဒေါ။ ဒီ၊၁။၄၇။ (–မ၊၂။၁၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၃၈၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၁။၁၅၉။)

ဥက္ကာသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ကာသ+တွာ] ချောင်းဟန့် – ချောင်းသံပြု – ၍။ ဥက္ကာ- သိတွာ အဂ္ဂဠံ အာကောဋေဟိ။ ဝိ၊၃။၃၄၆။ ဒီ၊၁။၈၄။ မ၊၂။၃၂၂။ အံ၊၃။၃၀၈။ဥက္ကာသိ- တွာတိ ဥက္ကာသိတသဒ္ဒံ ကတွာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၀ ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၃၁။

ဥက္ကာသေယျ (ကြိ) ဥက္ကာသတိ-ကြည့်။

ဥက္ကာဟတ္ထ (တိ) [ဥက္ကာ+ဟတ္ထ] လက်၌ မီးရှူး မီးစည်းရှိသော၊ မီးရှူးမီးစည်း– လက်စွဲ– စွဲကိုင်–သော၊သူ။ ဘဏ္ဍသာမိကာ ဥက္ကာ- ဟတ္ထာ ပဒါနုသာရေန အာဂန္တွာ ။ဇာ၊ဋ္ဌ ၃။ ၃၃။

ဥက္ကိဏ္ဏ(တိ)[ဥ+ကိရ+တ] တူးအပ်သော။

ဥက္ကိဏ္ဏပရိခ (တိ) [ဥက္ကိဏ္ဏ+ပရိခါ] တူးအပ် သော ကျုံးမြောင်းရှိသော။ ဧဝံ သု တေ ဥက္ကိဏ္ဏပရိခါသု .... ပုရိသေဟိ ရက္ခာပေန္တိ။ ဒီ၊၁။၉၈။ ဥက္ကိဏ္ဏပရိခါသူတိ ခတပရိခါသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။

ဥက္ကိရတိ(ကြိ)[ဥ+ကိရ+အ+တိ] ထုတ်ဆောင် ၏၊ ထား၏၊ပြုလုပ်၏။ ကက္ကရဂ္ဂံပိ ဥက္ကိရန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅။ ဥက္ကိရန္တိတိ နီဟ- ရန္တိ ကရောန္တိ ဌပေန္တိ။ ဝဇိရ။၁၂၂။ ဥက္ကိရန္တိ-

တိ ....ဥဋ္ဌပေန္တိ၊ ကရောန္တီတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂၉။ (–ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆)

ဥက္ကိရိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဥ+ကိရ+တွာ] (က) ထုတ်ဆောင်၍၊ တူးယက်၍။ (ခ) ထုတ်ဆောင်၍၊ ထား၍၊ ပြုလုပ်၍။ (က) သုက္ခာယ နဒိယာ ဝါလိကံ ဥက္ကိရိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃ဝ။ ဥက္ကိရိတွာတိ ဝိယူဟိတွာ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၁ဝ၄။ (–ကင်္ခါ။ ၂၄၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၄ဝ၅။) (ခ) တသ္မိံ ဗန္ဓနဋ္ဌာနေ ဝလယမိဝ ဥက္ကိရိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၅။ ဥက္ကိရိတွာတိ ဥဋ္ဌပေတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၁၉။ ဥက္ကိရိတွာတိ နိဒ္ဓုန္တံ ဝါ ကတွာ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၆။ ဝလယမိဝ ဥက္ကိရိတွာတိ ဝလယံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာပေတွာ။ ဝိနယာလင်္ကာရ။ ၁။ ၁၄၄။ ဥက္ကိရတိ–လည်းကြည့်။

ဥက္ကိလေဒေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဥ+ကိလိဒ+ဏေ+တိ] စိုစွတ်စေ၏။ ဘဂဝါ ဥဿန္နရာဂံ အာယသ္မန္တံ နန္ဒံ ဒေဝစ္ဆရာယော ဒဿေတွာ ဥက္ကိလေဒေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၅၄။

ဥက္ကိလေဒေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဥ+ကိလိဒ+ဏေ+တွာ] စိုစွတ်စေ၍။ ကုသလော ဝေဇ္ဇော........ ပဌမံ ဒေါသေ ဥက္ကိလေဒေတွာ ပစ္ဆာ ဝမနဝိရေစနေဟိ သမ္မဒေဝ နီဟရာပေတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၅၄။

ဥက္ကုဇ္ဇ (တိ) [ဥ+ကုဇ္ဇ+အ] (၁) လှန်အပ်–လှန်၍ ထားအပ်–သော။ (၂) ဖြစ်ခြင်း။ (တရားသဘောသည် ဖြစ်ပေါ်သည် ရှိသော် လှန်၍ ထားသည်နှင့် တူသောကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ခြင်းကို ဥက္ကုဇ္ဇ–ဟု တင်စား သုံးနှုန်းခြင်း ဖြစ်သည်။) (၁) သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ကုမ္ဘော ဥက္ကုဇ္ဇော တတြ ဥဒကံ အာသိတ္တံ သဏ္ဌာတိ။ အံ၊ ၁။ ၁၂၉။ အဘိ၊ ပု။ ၁၃၆။ ဥက္ကုဇ္ဇောတိ ဥပရိ မုခေါ ဌပိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၄။ (၂) ဥက္ကုဇ္ဇာဝကုဇ္ဇ (သံ၊ ၃။ ၈၀)န္တိ ဧတ္ထ ဥက္ကုဇ္ဇံ ဝုစ္စတိ ဥဒယော, အဝကုဇ္ဇံ ဝယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၇။ ဓမ္မော ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥက္ကုဇ္ဇန္တော ဝိယ, နိရုဇ္ဈမာနော အဝကုဇ္ဇန္တော ဝိယ ဟောတီတိ ဝုတ္တံ "ဥက္ကုဇ္ဇံ ဝုစ္စတိ ဥဒယော အဝကုဇ္ဇံ ဝယော"တိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၂၇။ (–ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၄၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၉။)

ဥက္ကုဇ္ဇတိ (ကြိ) [ဥ+ကုဇ္ဇ+အ+တိ] (က) လှန်၏၊ အထက်သို့ မျက်နှာဝ လှည့်ထား၏။ (ခ) လှန်၏၊ လှူဘွယ်ပစ္စည်းကို အလှူမခံပဲ သပိတ်မှောက်ထားရာမှ အလှူခံစေခြင်းငှါ ကမ္မဝါစာဖြင့် (သပိတ်)လှန်၏။ (က) ဥက္ကုဇ္ဇတီတိ ဥပရိ မုခံ ကရောတိ။ နီတိ၊ဓာ။ ၄၉။ နိက္ကုဇ္ဇိတံ ဝါ ဥက္ကုဇ္ဇေယျ။ ဝိ၊ ၁။ ၇။ ဝိ၊ ၃။ ၂၃။ ဒီ၊ ၁။ ၈ဝ။ မ၊ ၁။ ၂၈။ သံ၊ ၁။ ၇ဝ။ အံ၊ ၁။ ၅၇။ သုတ္တနိ။ ၉၃။ ဥက္ကုဇ္ဇေယျာတိ ဥပရိ မုခံ ကရေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂ဝ၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄ဝ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၉၆။ ဥက္ကုဇ္ဇေယျ– ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅ဝ (ခ) သံဃော ဝဍ္ဍဿ လိစ္ဆဝိဿ ပတ္တံ ဥက္ကုဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၆၅။ ဥက္ကုဇ္ဇတု–ငင်း။ ၂၆၄။ ပတ္တံ ဥက္ကုဇ္ဇေယျ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၆၅၊ အံ၊ ၃။ ၁၅၈။ ဥက္ကုဇ္ဇေယျာတိ ဥက္ကုဇ္ဇနကမ္မဝါစာယ ဥက္ကုဇ္ဇေယျ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၄။

ဥက္ကုဇ္ဇန (နပ၊ ထီ) [ဥ+ကုဇ္ဇ+ယု] လှန်ခြင်း။ ယထာယသ္မတော ဝမတိ ဝဍ္ဍဿ လိစ္ဆဝိဿ ပတ္တဿ ဥက္ကုဇ္ဇနာ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၆၅။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၁၁–၂။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဥက္ကုဇ္ဇနကမ္မဝါစာ (ထီ) [ဥက္ကုဇ္ဇန+ကမ္မဝါစာ] သပိတ်လှန်ကြောင်းဖြစ်သော ကမ္မဝါစာ။ ဥက္ကုဇ္ဇတိ–(ခ) အနက်ကြည့်၊ ၎င်းကမ္မဝါစာကို ဝိ၊ ၄။ ၂၆၅–ကြည့်။

ဥက္ကုဇ္ဇနကာလ (ပု) [ဥက္ကုဇ္ဇန+ကာလ] သပိတ်လှန်ရာအခါ။ ဥက္ကုဇ္ဇနကာလေ ပန ယာဝတတိယံ ယာစာပေတွာ ဟတ္ထပါသံ

ဝိဇဟာဝေပတ္တော ဥတ္တိဒုတိယကမ္မေန ဥက္ကုဇ္ဇိ-တဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၁၂။

ဥက္ကုဇ္ဇိတ (တိ) [ဥ+ကုဇ္ဇ+တ] လှန်အပ်သော။ ဥက္ကုဇ္ဇိတော သံဃေန ဝဍ္ဎဿ လိစ္ဆဝိဿ ပတ္တော။ ဝိ၊၄။၂၆၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၄၁၂။

ဥက္ကုဇ္ဇိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ကုဇ္ဇ+တဗ္ဗ] လှန်အပ်သော။ အဋ္ဌဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတဿ ဥပါသကဿ ပတ္တော ဥက္ကုဇ္ဇိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၂၆၄။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၁၁-၂။)

ဥက္ကုဇ္ဇိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ကုဇ္ဇ+တုံ] လှန်ခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ .. ပတ္တံ ဥက္ကုဇ္ဇိတုံ။ ဝိ၊၄။ ၅၆၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၁၁။

ဥက္ကုဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ကုဇ္ဇ+တွာ] လှန်၍။ အထ ခေါ ဘဂဝါ တံ ဥဒကာဓာနံ ဥက္ကုဇ္ဇိတွာ အာယသ္မန္တံ ရာဟုလံ အာမန္တေသိ။ မ၊၂။၇၇။ ဥက္ကုဇ္ဇိတွာတိ ဥတ္တာနံ ကတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ (—ဝိ၊၄။၄၆၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။)

ဥက္ကုဇ္ဇေယျ }
ဥက္ကုဇ္ဇေယျုံ } (ကြိ) ဥက္ကုဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥက္ကုဋိက (တိ) [ဥ+ကုဋ+ဏိက။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ဥ+ကောဋိ+ဣက။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ ပါဠိတ်၊ ယော။၁၃၄] (၁) ဆောင့်ကြောင့်၊ ဆောင့်ကြောင့်ဖြစ်သော၊ ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်သော။ (ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်ပုံကို "မိုးရွာသောအခါ သစ်ခေါင်းတွင်း၌ မျောက်များ ထိုင်ကြသကဲ့သို့ထိုင်ကြ၏" ဟုဥပမာပြသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉—ကြည့်) (၂) အထက်သို့—ကောက်—ကော့—ခုံး—သော၊ (ခြေဖဝါး)။ အလယ်၌ မထိ—အလယ်၌ချိုင့်ခွက်—သော၊(ခြေရာ)။ (ထီ)(၃)ဖဝါး ဆွန့်နင်းသွားခြင်း၊ ခြေဖျားထောက်၍(သို့မဟုတ် ဖနောင့်ထောက်၍) သွားခြင်း။ (၁) တေန ကုဋိကာရကေန ဘိက္ခုနာ....ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒိတွာ။ ဝိ၊၁။ ၂၄၄။ ဘိက္ခုနီယော ရထိကာယပိ....ဥက္ကုဋိကံ နိသီဒိတွာ။ ဝိ၊၄။၄၅၀-၁။ ယော ဥက္ကုဋိကော နိသီဒိတွာ ပဝါရေတိ၊ တေန ဥက္ကုဋိကေနေဝ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၃၀။ ဥက္ကုဋိကော နိသီဒတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ (—ဝိ၊၁။၂၉၆။ ဝိ၊၃။ ၅၇၊၂၂၃။ ဝိ၊၄။၂၃၅။ မ၊၃။၃၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၉၊၃၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၉။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ၊၄။) (၂)ရတ္တဿ ဟိ ဥက္ကုဋိကံ ပဒံ ဘဝေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၁။ ဥက္ကုဋိကန္တိ အသမ္ဖုဋ္ဌမဇ္ဈံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၂၇။ ဥက္ကုဋိကပါဒ — လည်း ကြည့်။ (ထီ) (၃) န ဥက္ကုဋိကာယ အန္တရဃရေ ဂမိဿာမီတိ သိက္ခာ ကရဏီယာ။ ဝိ၊၂။၂၄၈။ ဥက္ကုဋိကာယာတိ ဧတ္ထ ဥက္ကုဋိကာ ဝုစ္စတိ ပဏှိယော ဥက္ခိပိတွာ အဂ္ဂပါဒေဟိ ဝါ အဂ္ဂပါဒေ ဝါ ဥက္ခိပိတွာ ပဏှိဟိယေဝ ဝါ ဘူမိံ ဖုသန္တဿ ဂမနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ ကင်္ခါ။၂၈၀။ ဥဒ္ဓံ ကော ကောဋိ ဣမိဿာ ဂမနာယာတိ ဥက္ကုဋိကာတိ ဒဿေန္တော အာဟ "ဥက္ကုဋိကာ ဝုစ္စတီ" တိ အာဒိ။ ပါစိတ်ယော။၁၃၄။

ဥက္ကုဋိကနိသဇ္ဇာ (ထီ) [ဥက္ကုဋိက+နိသဇ္ဇာ] ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်ခြင်း။ ပလ္လင်္ကမာဘုဇိတွာ ဥက္ကုဋိကနိသဇ္ဇာယ ဥပရိမကာယံ ဟေဋ္ဌိမကာယေ ပတိဋ္ဌပေန္တောယေဝ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၈။

ဥက္ကုဋိကပါဒ (တိ) [ဥက္ကုဋိက+ပါဒ] အလယ်၌—နိမ့်—ချိုင့်—ခွင်—ကောက်—သောခြေဖဝါးရှိသော။ တေ .. အန္တောဝင်္ကပါဒါ ဝါ ဗဟိဝင်္ကပါဒါ ဝါ ဥက္ကုဋိကပါဒါ ဝါ အဂ္ဂကောဋ္ဌာ ဝါ ပဏှိကောဋ္ဌာ ဝါ ဘဝန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။ ပါဒတလဿ မဇ္ဈေ ဥန္နတတာယ ဥက္ကုဋိကပါဒော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၉။

ဥက္ကုဋိကပ္ပဓာန (န) [ဥက္ကုဋိက+ပဓာန] (၁) ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် အားထုတ်အပ်သော–ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်ခြင်း ဟူသော–လုံ့လ။ (၂) ဖဝါးဆွန့်နင်းလှုက်သွားသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် အားထုတ်အပ်သော–ဖဝါးဆွန့်နင်းလှုက်သွားခြင်း ဟူသော–လုံ့လ။ ဥက္ကုဋိကပ္ပဓာန (ခုဒ္ဒ။၃၄)၌ ဥက္ကုဋိကဘာဝေန အာရဒ္ဓဝီရိယံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ ဥက္ကုဋိ-ကောပိ ဟောတိ ဥက္ကုဋိကပ္ပဓာနမနုယုတ္တော။ ဒီ၊၁။၁၅၈။ ဒီ၊၃။၃၄။ မ၊၁။၁၁၁။ အံ၊၁။ ၃၀၁။ အဘိ၊ပု။၁၆၄။ မဟာနိ။၃၂၈။ ဥက္ကုဋိ-ကပ္ပဓာနမနုယုတ္တောတိ ဥက္ကုဋိကဝီရိယံ (ဥက္ကုဋိကံ ဝီရိယံ။မဟာနိ၊ဋ္ဌ) အနုယုတ္တော၊ ဂစ္ဆန္တောပိ ဥက္ကုဋိကောဝ ဟုတွာ ဥပ္ပတိတွာ ဥပ္ပတိတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၀-၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၁။(–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၃။ သံ၊သင်္ဂဟ။ ၁၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅၇၊ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၇၁။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၂။)

ဥက္ကုဋိကဝတာနုယောဂ (ပု) [ဥက္ကုဋိက+ဝတ+အနုယောဂ] ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်ခြင်း–ဖဝါးဆွန့်နင်းလျှက် သွားခြင်း–ဟူသော အကျင့်ကို အားထုတ်ခြင်း။ ဥက္ကုဋိကဝီရိယ–ကြည့်။

ဥက္ကုဋိကဝီရိယ (န) [ဥက္ကုဋိက+ဝီရိယ] ဥက္ကုဋိ-ကပ္ပဓာနနှင့် အနက်တူ။ မိစ္ဆာဝါယာမဝသေ-နေဝ ဥက္ကုဋိကဝတာနုယောဂေါတိ အာဟ "ဥက္ကုဋိကဝီရိယံ အနုယုတ္တော"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၅၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၅၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။

ဥက္ကုဋိကာသန (န) [ဥက္ကုဋိက+အာသန] ဆောင့်ကြောင့်–နေ–ထိုင်–ခြင်း။ယော စေ ....ဥက္ကုဋိကာသနဇယံပေသနိကာဒီဟိ ကိလ-မေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။ ဥက္ကုဋိကာသနန္တိ တံတံဝေယျာဝစ္စကရဏေန ဥက္ကုဋိကဿ နိသဇ္ဇာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၂။

ဥက္ကုဋိ (တိ) [ဥ +ကုဋ+ဣ] ဆောင့်ကြောင့်–ဖြစ်သော– ထိုင်သော။ ပဂ္ဂယှ အဉ္ဇလိံ ဝန္ဒံ၊ သိရသာ ဥက္ကုဋိ အဟံ။ အပ၊ ၁။၁၃၃။

ဥက္ကုဋ္ဌိ (ထီ) [ဥ+ကုသ+တိ] ကြွေးကြော်–ဟစ်အော်–ခြင်း၊ ကျယ်လောင်–မြင့်တက်–သောအသံ၊ပဲ့တင်ထပ်သံ။ ပနုဿာ ဥက္ကုဋ္ဌိမ-ကံသု။ ဝိ၊၃။၂၇၆။ ဥက္ကုဋ္ဌိံ ကရောန္တိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၀၆)တိ မဟာသဒ္ဒံ ကရောန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၄၀။ ဥက္ကုဋ္ဌိမကာသိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉)-တိ ဥစ္စာသဒ္ဒံ အကာသိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၄။ ဟိကာရ သာမုက္ကာရ စ၊ဥက္ကုဋ္ဌိ သမ္ပဟံသနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၂။ ဥက္ကုဋ္ဌိတိ ဥက္ကုဋ္ဌိသဒ္ဒေါ စ၊ ဥန္နာ-ဒသဒ္ဒေါ စာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၈။ ဥက္ကု-ဋ္ဌိယော စေဝ စေလုက္ခေပါ စ ပဝတ္တန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။ (–အပ၊၁။ ၁၃၇၊၃၀၇။ မိလိန္ဒ။၁၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၅၂၊၁၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၅၀။ ဝိမတိ၊၂။၁၉၈။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၃၊၂၇၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၇။)

ဥက္ကုဋ္ဌိတကရဏ (န) [ဥက္ကုဋ္ဌိတ + ကရဏ] ကြွေးကြော်– ဟစ်အော်– မှုကို ပြုခြင်း။ လာပန္တိ ဥက္ကုဋ္ဌိတကရဏံ (ဥက္ကုဋ္ဌိကရဏံ?)။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၃။

ဥက္ကုဋ္ဌိသတ (န) [ဥက္ကုဋ္ဌိ+သတ] ကြွေးကြော်–ဟစ်အော်–ခြင်း အရာ၊ ရာပေါင်းများစွာသော ကြွေးကြော် ဟစ်အော်ခြင်း။ ဥက္ကုဋ္ဌိ-သတာနိ ပဝတ္တယိံသု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။

ဥက္ကုဋ္ဌသဒ္ဒ (ပု) [ဥက္ကုဋ္ဌ+သဒ္ဒ] ကြွေးကြော်-သံ၊ ဟစ်အော်သံ၊ ပဲ့တင်ထပ်သံ။ ဥက္ကုဋ္ဌ-သဒ္ဒါ ဝတ္တန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ စာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ ဥက္ကုဋ္ဌိ သဒ္ဒါတိ ဥန္နာဒသဒ္ဒါ ဝတ္တန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၃

(–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၀။)

ဥက္ကုဋ္ဌိသဟဿ (န) [ဥက္ကုဋ္ဌိ + သဟဿ] ကြွေးကြော်– ဟစ်အော်– ခြင်း အထောင်။ ထောင်ပေါင်း များစွာသော ကြွေးကြော် ဟစ်အော်ခြင်း။ မဟာဇနော ဥက္ကုဋ္ဌိသဟဿာနိ ကရောန္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၄၉။)

ဥက္ကုဋ္ဌုက္ကုဋ္ဌိဋ္ဌာန (န) [ဥက္ကုဋ္ဌိ+ဥက္ကုဋ္ဌိ+ဌာန] ကြွေးကြော်ရာ, ကြွေးကြော်ရာ ဖြစ်သော အရပ်၊ ကြွေးကြော်ရာအရပ်တိုင်း။ သော ဝေဠုပုပ္ဖံ ပဋိပါဋိယာ ဂစ္ဆမာနော (ပဋိပါတိယမာနော။ ဝိသုဒ္ဓိ) ဥက္ကုဋ္ဌုက္ကုဋ္ဌိဋ္ဌာနေ-ယေဝ ဥဋ္ဌဟိ ဘူဘာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၃၇။ (–မူလဋီ၊၂။၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၃၀၂။)

ဥက္ကုထိတ (တိ) [ဥ+ကုထ +တ။ (ဥက္ကထိတ–သံ)] အလွန်ကျက်သော၊ကျိုက်ကျိုက် ဆူပွက်သော။ အောက်ပုဒ်–ကြည့်။

ဥက္ကုဓိတ (တိ) [ဥ+ကုထ+တ။ ထ–ကို ဓပြု။ ကုထိတာ။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၃၉၃-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ ဝိ၊ ပိ၊ဓာန်-၌ ဥက္က (က္ကု) ထိတဟုဆို၏] အလွန်ကျက်သော၊ ကျိုက်ကျိုက်ဆူ–လောလောပူ–သော။ သေယျထာပိ ဗြာဟ္မဏ ဥဒပတ္တော အဂ္ဂိနာ သန္တတ္တော ဥက္ကုဓိတော (ဥက္ကဋ္ဌိတော။သီ၊ဋ္ဌ။ဥက္ကုဋ္ဌိတော။ သျာ၊ကံ။ ပက္ကုထိတော။ သံ၊၃။၁၁၆) ဥသုမကဇာတော။ အံ၊၂၊၂၀၃။ ဥက္ကုဓိတောတိ ကုဓိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ ကုထိတ, ကုဓိတ, ပက္ကုထိတ– တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဥက္ကုသ (ပု) [ဥ+ကုသ+အ။ ဥစ္စံ ကောသတီ-တိ ဥက္ကုသော။ ဓာန်၊ဋီ။၆၄၀ (ဥတ္ကြောရ-သံ)]ဝံလိုင်ငှက်။ဝန္နဘာဂါနုဒိဘိရေ'ဥက္ကုသော အာသယံ တဒါ။ အပ၊၁။၂၆၂။ ဥက္ကုသာ ကုရရာ ဟံသာ။ ဇာ၊၂။၃၄၇။ ဥက္ကုသာတိ

ကာဠကုရရာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၈။ (–အပ၊၁။ ၄၀၇။ အပ၊၂။၂၃၈။ ဇာ၊၁။၃၁၄။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၁။)

ဥက္ကုသယောနိ (ထီ) [ဥက္ကုသ+ယောနိ] ဝံလို ငှက်အမျိုး၊ ဝံလိုင်ငှက်ဇာတ်။ တတော စဝိတွာ နမ္မဒါနဒီတီရေ ဥက္ကုသယောနိယံ နိဗ္ဗတ္တိ သု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၂။

ဥက္ကုသရာဇ (ပု) [ဥက္ကုသ+ရာဇ] ဝံလိုင်ငှက် မင်း။ ဥက္ကုသရာဇ သရဏံ တံ ဥပေမ။ ဇာ၊ ၁။၂၈၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၀-၂။)

ဥက္ကုသသကုဏရာဇ (ပု) [ဥက္ကုသ+သကုဏ+ ရာဇ] ဝံလိုင်ငှက်မင်း။ ပ စိနုပဿာ ဥက္ကုသ-သကုဏရာဇာ ဝသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၈၉။ (–ရှင်း။၂၉၀။)

ဥက္ကုလ (တိ) [ဥ+ကူလ] မြင့်သောကမ်းနှင့်တူ သော၊ မြင့်သည်၏ အဖြစ်ရှိသော (အရပ်)၊ မြင့်ရာအရပ်၊ ကုန်းမြင့်။ ဥက္ကုလံ ဥန္နတဋ္ဌာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇၈။ဥဂ္ဂတံ ကူလံ ဧဿာတိ ဥက္ကုလံ။ အံ၊ ဋီ၊၁။၂၃၁။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။) အောက် ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဥက္ကုလဝိက္ကုလ (တိ) [ဥက္ကုလ+ဝိက္ကုလ]မြင့်-ရာအရပ်နှင့် နိမ့်ရာအရပ်။ ယံ ဣမိဿာ ပထ-ဝိယာ ဥက္ကုလ'က္ကုလံ နဒီဝိဒုဂ္ဂံ။ မ၊၃။၁၄၈။ ဥက္ကုလဝိက္ကုလန္တိ ဥစ္စနိစံ တလဋ္ဌာနံ နိန္နဋ္ဌာ-နံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၉။ ဥဂ္ဂတံ ကူလံ ဝိယာတိ ဥက္ကု-လံ၊ ဘူမိယာ ဥစ္စဋ္ဌာနံ။ ဝိဂတံ ကူလန္တိ ဝိက္ကု-လံ၊ နိစဋ္ဌာနံ တေနာဟ ဥစ္စနိစန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၂၃။ (–အံ၊၁။၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၈။)

ဥက္ကောစ (ပု) [ဥ+ကုစ+ဏ] လက်ဆောင်၊ တံစိုးလက်ဆောင်။ ဝိနိစ္ဆယိကာနံ ဥက္ကောစံ ဒတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ ဥက္ကောစံ ဒတွာတိ

လဒ္ဓံ ဒတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၄၃။ (–ဝိမတိ၊ ၁။၁၈၂။ ဓာန်။ဓာန်၊ဋီ။၃၅၆။)

ဥက္ကောဋ (ပု) [ဥ+ကုဋ+ဏ] (၁) တားမြစ်ခြင်း (၂) အဖျဉ်းအဆုပ်အသား။ (၁) ဣမေသံ စတုန္နံ အဓိကရဏာနံ ကတိ ဥက္ကောဋာ ....ကိစ္စာဓိကရဏဿ ဧကော ဥက္ကောဋော။ ဝိ၊၅။၂၆၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၄။ ဝဇိရ။၅၆၉) (၂) ဥက္ကောဋံ ရန္ဓယိတွာန (ဥက္ကောဋကံ ရန္ဓယိတွာ။ သီ၊သျာ။ဋ္ဌ) မဓုမံသမှိ သြကိရိံ။ အပ၊၁။၃၃၇။ ဥက္ကောဋကံ ရန္ဓယိတွာတိ ပိဟကပဒ္မါသမံသံ ပစိတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။

ဥက္ကောဋက (ပု) [ဥက္ကောဋ+က] အဖျဉ်းအဆုပ်အသား။ ဥက္ကောဋ (၂) အနက်ကြည့်။

ဥက္ကောဋန (န၊ဣ) [ဥ+ကုဋ+ယု] (၁) တံစိုး လက်ဆောင်ယူခြင်း၊ လာဘ်စားခြင်း။ (၂) (က) တားမြစ်ခြင်း။ (ခ) လှုပ်ရှားစေခြင်း၊ လှုံ့ဆော်ခြင်း။ (၁) ဥက္ကောဋန (ဒီ၊၁။၅။ မ၊၁။၂၃၈။ သံ၊၃။၄၁၁။ အံ၊၁။၅၃၁။ အဘိ၊ပု။၁၆၇)န္တိ အဿာမိကေ သာမိကေ ကာတုံ (သာမိကေ အဿာမိကေ ကာတုံ) လဉ္ဇဂ္ဂဟဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။ ကတ္တဗ္ဗကမ္မတော ဥဒ္ဓံ ကောဋနံ ပဋိဟနနံ၊ ဥက္ကောဋနံ၊ အဘူတကာရီနံ လဉ္ဇဂ္ဂဟဏံ။ သီ၊ဋီ။သစ်၊၁။၃၅၂။ (၂)(က) ကတိဟာကာရေဟိ ဥက္ကောဋနံ ပသဝတိ။ ဝိ၊၅။၂၆၄။ ဣမေသံ စတုန္နံ အဓိကရဏာနံ "ကတိ ဥက္ကောဋနာ" တိ အာဒိနာ နယေန ပရိဝါရေ ဝုတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၄။ ဥက္ကောဋေတိ–နှင့် ယှဉ်ကြည့်၊ (ခ) ယထာဓမ္မံ နိဟတဘာဝေါ, ဇာနနာ, ဥက္ကောဋနာတိ ဣမာနေတ္ထ တီဏိ အင်္ဂါနိ။ ကင်္ခါ၊ ၂၄၆။ သာရတ္ထ၊၃။၇၃။ ဝိမတိ၊၂။၄၆။

ဥက္ကောဋနက (န) [ဥက္ကောဋန+က] (၁) လှုပ်ရှားစေခြင်း၊ လှုံ့ဆော်ခြင်း။ (တိ)(၂) လှုပ်ရှားစေခြင်း– လှုံ့ဆော်ခြင်း– ကြောင့်ဖြစ်သော။ (၁) တေန ဥက္ကောဋနကေန ပါစိတ္တိယံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၄။ (–ဝဇိရ။၅၆၃။) (တိ) (၂) ဥက္ကောဋနကံ ပါစိတ္တိယ(ဝိ၊၃။၂၅၉)န္တိ ဣဒံ ဟိ ဥဘယံ ပုဗ္ဗေပဝါရဏာယ ဒိသွာ ဝိနိစ္ဆိနိတွာဝ ဘိက္ခူ ပဝါရေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၁။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၇။)

ဥက္ကောဋနဝတ္ထု (န) [ဥက္ကောဋန+ဝတ္ထု] လှုပ်ရှားစေခြင်း– လှုံ့ဆော်ခြင်း– ဟူသော အကြောင်း။ သာဝတ္ထိယံ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယေ ဘိက္ခူ အာရဗ္ဘ ဥက္ကောဋနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ ၂၄၆။

ဥက္ကောဋနသာစိယောဂ (ပု) [ဥက္ကောဋန+သာစိယောဂ] တံစိုးလက်ဆောင်ယူခြင်း– လာဘ်စားခြင်း–ဟူသော ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲမှုနှင့်ယှဉ်ခြင်း။ တသ္မာ ဥက္ကောဋနသာစိယောဂါ ....ဝေမေတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။

ဥက္ကောဋနသိက္ခာပဒ (န) [ဥက္ကောဋန+သိက္ခာပဒ] ဥက္ကောဋန သိက္ခာပုဒ်၊ ဝိနယပိဋက ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၇-ဝဂ်၊ ၃-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။၁၆၅–၆။ ဥက္ကောဋနသိက္ခာပဒံ တတိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၄။

ဥက္ကောဋနသုတ္တ (န) [ဥက္ကောဋန+သုတ္တ] ဥက္ကောဋနသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ မဟာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၂-သံယုတ်၊ ၁၀-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊၃။၄၁၁။

ဥက္ကောဋေတိ (ကြိ) [ဥ+ကုဋ+ဏေ+တိ] (က) လှုပ်ရှားစေ၏၊ လှုံ့ဆော်၏။ (ခ) မြွက်၏၊ တားမြစ်၏။ (က) ဓမ္မကမ္မေ ဓမ္မကမ္မသညီ ဥက္ကောဋေတိ။ ဝိ၊၂။၁၆၆။ (–ဝိ၊

၄။ ၂၂၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၄။ ဝိ၊ ၂။ ၂၂၇။) ပုနကမ္မာယ ဥက္ကောဋေန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၅။ ဥက္ကောဋေန္တီတိ တဿ တဿ ဘိက္ခုနော သန္တိကံ ဂန္တွာ အကဟံ ကမ္မန္တိအာဒီနိ ဝဒန္တာ ဥစ္စာလေန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၇။ ဥစ္စာလေန္တီတိ ဣမိနာ ဥက္ကောဋေန္တီတိ ဧတ္ထ ဥပုဗ္ဗဿ ကုဋ္ဋဓာတုဿ ဥစ္စာလနတ္ထံ ဒဿေတိ၊ ပါဒ်ာ၊ ယော၊ ၁၀၇၊ (—မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၀။ ဓာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၂။) ဥက္ကောဋေတ— ဝိ၊ ၂။ ၁၆၆။ ဥက္ကောဋေယျ— ဝိ၊ ၂။ ၁၆၆။ ကင်္ခါ၊ ၂၄၅။ ဥက္ကောဋေယျုံ—ဝိ၊ ၄။ ၅၁၂။ ဥက္ကောဋေသုံ—ဝိ၊ ၅။ ၃၅။ ဥက္ကောဋေသန္တိ—ဝိ၊ ၂၊ ၁၆၅—၆၊ ဥက္ကောဋေသတ— ဝိ၊ ၂။ ၁၆၆။ (ခ) ဝိဝါဒါဓိကရဏံ ဥက္ကောဋေန္တော ဒွေ သမထေ ဥက္ကောဋေတိ (ဝိ၊ ၅။ ၂၆၄) တိ သမ္မုခါဝိနယဉ္စ ယေဘုယျသိကဉ္စ ဣမေ ဒွေ ဥက္ကောဋေတိ ပဋိသေဓေတိ၊ ပဋိက္ကောသတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၄။ ပဋိသေဓေတီတိ ဣမိနာ ဥက္ကောဋေတီတိ ဧတ္ထ ကုဋ္ဋဓာတုယာ ဆေဒနတ္ထံ အဘ္ဘတော ဒဿေတိ၊ ဆေဒနံ နာမ အဘ္ဘတော သမထပဋိသေဓနန္တိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၅၉၅။ ဥက္ကောဋေယျာ — (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆) တိ နိဝါရေယျာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၅။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၆၃။

ဥက္ကောဋေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ကုဋ္ဋ+ဏေ+တွာ] တားမြစ်၍။ အဓိကရဏံ ဥက္ကောဋေတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၄။

ဥက္ကောဋေတ (ကြိ) ဥက္ကောဋေတိ ကြည့်။

ဥက္ကောဋေန္တ (တိ) [ဥ+ကုဋ္ဋ+ဏေ+အန္တ] (က) လှုပ်ရှားစေသော၊ လှုံ့ဆော်သောသူ။ (ခ) တားမြစ်သောသူ။ (က) တသ္မာ ပုန တံ ဥက္ကောဋေန္တဿ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၆၁။ (ခ) ဝိဝါဒါဓိကရဏံ ဥက္ကောဋေန္တော ဒွေ သမထေ ဥက္ကောဋေတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၆၄။ (—ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉၄။)

ဥက္ကောဋေန္တိ
ဥက္ကောဋေယျ
ဥက္ကောဋေယျုံ
ဥက္ကောဋေသုံ
ဥက္ကောဋေသတ
ဥက္ကောဋေသန္တိ
} (ကြိ) ဥက္ကောဋေတိ ကြည့်။

ဥက္ကောပမ (တိ) [ဥက္ကာ+ဥပမာ] မီးရှူး—မြက်မီးရှူး—မြက်မီးစည်း—ဟူသော ဥပမာ ရှိသော။ ဥက္ကောပမာတိ တိဏုက္ကူပမာ အနုဒဟနဋ္ဌေန။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၉၂။

ဥက္ကောဘာသ (ပု) [ဥက္ကာ+ဩဘာသ] မီးရှူး—မီးစည်း—၏အရောင်။ ဥက္ကာနံ ပတနန္တိ ဥက္ကောဘာသာနံ ပတနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၁၀။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၇၂။

ဥက္ခလိ (ထီ) [(၁) ဥခ+ဣ။ ဣပစ္စည်း၏အစ၌ လ သဒ္ဒါလာ။ ဥသိယာ ဣသာခလုဒ်၊ ဥသဘိ ဒဟတီတိ ဥက္ခလိ၊ ဘာဇနံ။ ဏွာဒိ။ ဂ။ (၂) ဥခ+အလ+ဣ (နဒါဒိ)။ ဣကို ရဿပြု။ မောဂ်၊ ဋီ၊ ၄၅၆] ထမင်းချက်သောအိုး၊ ထမင်းအိုး။ ကလောပီတိ ဥက္ခလိ ဝါ ပစ္ဆိ ဝါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၈၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၈၀။ ဥက္ခလီတိ ဘိက္ခာပစနကုမ္ဘော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၃၅၅။ (—ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၁၉၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၅၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၃။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၇၊ ၂၁၃၊ ၂၈၄။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၆၊ ၃၈၆။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၇။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၃၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၉၇၊ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၁၄၊ ၅၁၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၇၈။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၅၉။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၄။)

ဥက္ခလိကကာလ (ပု) [ဥက္ခလိကာ+ကာလ] ထမင်းအိုးတည်ရာ—အခါ—ကာလ။ ဥက္ခလိကကာလေ ကုမ္ဘဂ္ဂံ နာမ ဒေတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၇။

ဥက္ခလိကပါလပဿ (န) [ဥက္ခလိ+ကပါလ+ပဿ] အိုးကင်း၏–နံပါး–နံဘေး။ ယထာ ဥက္ခလိကပါလပဿမှိ လဂ္ဂ ယကန-မံသပိဏ္ဍော န ဥက္ခလိကပါလပဿံ ဇာနာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၂။

ဥက္ခလိကမသိမက္ခိတ (တိ) [ဥက္ခလိကာ+မသိ+မက္ခိတ] ထမင်းအိုးမင်–အိုးမဲ–ဖြင့်လိမ်းကျံအပ်သော။ နေရယိကဇာတိကာ ဝတ္ထယံ ဒေါဒိမံ နာမ သမ္မုဉ္ဇိ ပဟာယ ဥက္ခလိက-မသိမက္ခိတာ ဟုတွာ နိက္ခန္တော ဒါသီနံ အန္တရေ ဝိစရတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၆။

ဥက္ခလိကာ (ထီ) [ဥက္ခလိ+က+အာ(ဣတ္ထိဇောတက)] ထမင်းအိုး။ ဥက္ခလိကာ မေ ဒေဍ္ဍုဘံ ဝါတိ (ထေရီ၊၃၈၁) တိ မေ မမ ဘတ္တပစနဘာဇနံ စိရပါရိဝါသိကဘာဝေန အပရိသုဒ္ဓတာယ ဥဒကသပ္ပာနံ ဝါယတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၃၁။ ဘတ္တဥက္ခလိကာ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀) လည်း ကြည့်။

ဥက္ခလိဓောဝန (န) [ဥက္ခလိ+ဓောဝန] ထမင်းအိုးဆေးသောရေ။ ကေသဉ္စိ ဂေဟဒွါရေ ဥက္ခလိဓောဝနဿ ဆဍ္ဍိတဋ္ဌာနေ .... ခါဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။

ဥက္ခလိပရိပုဉ္ဆန (န) [ဥက္ခလိ+ပရိပုဉ္ဆန] ထမင်းအိုးကိုပွတ်တိုက်သောအဝတ်၊ ထမင်းအိုးလက်နှီး။ ဥက္ခလိပရိပုဉ္ဆန (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄)နှင့် ကာဠုက္ခလိပရိပုဉ္ဆနံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၉၆။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။)

ဥက္ခလိပရိမဇ္ဇန (န) [ဥက္ခလိ+ပရိမဇ္ဇန] ထမင်းအိုးကိုပွတ်တိုက်သောအဝတ်၊ ထမင်းအိုးလက်နှီး။ ဇိဏ္ဏမ္ပိ ဘိက္ခဝေ ပေါတ္ထကံ ဥက္ခလိပရိမဇ္ဇနံ ဝါ ကရောန္တိ။ အံ၊၁။၂၄၉။ အဘိ၊ပု။၁၃၇။ ဥက္ခလိပရိမဇ္ဇနနှင့် ဥက္ခလိပရိပုဉ္ဆနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။)

ဥက္ခလိပုဉ္ဆနစောဠက (ပု) [ဥက္ခလိ+ပုဉ္ဆန+စောဠက] ထမင်းအိုးပွတ်တိုက်သောအဝတ်၊ ထမင်းအိုးလက်နှီး။ ဥက္ခလိပုဉ္ဆနစောဠကဿ ဝိယ မလဂ္ဂဟဏံ မလိနတာ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၄၆။

ဥက္ခလိမသိ (ထီ) [ဥက္ခလိ+မသိ] ထမင်းအိုးမင်၊ အိုးမဲ။ ကော အက္ခိံ ဥက္ခလိမသိယာ အဉ္ဇေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄၉။

ဥက္ခလိမုခ (န) [ဥက္ခလိ+မုခ] ထမင်းအိုး၏အဝ။ ပိဟိတေ ဝိယ ဘာဇနေန ဥက္ခလိမုခံ ဝိယ ပလိဂုဏ္ဌိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၈၁။

ဥက္ခလိမုခဝဋ္ဋိ (ထီ) [ဥက္ခလိ+မုခဝဋ္ဋိ] ထမင်းအိုး၏နှုတ်ခမ်းရစ်။ မဟာဩဋ္ဌော ဝါ ဥက္ခလိမုခဝဋ္ဋိသဒိသေဟိ ဩဋ္ဌေဟိ သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၄၃။

ဥက္ခလိဟတ္ထ (တိ) [ဥက္ခလိ+ဟတ္ထ] ထမင်းအိုးလက်၌ရှိသော၊ ထမင်းအိုးလက်စွဲသော၊ သူ။ ကဋစ္ဆုဟတ္ထောတိ ပစ္ဆိဟတ္ထော ဥက္ခလိဟတ္ထော ဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၃။

ဥက္ခိတ္တ (တိ) [ဥ+ခိပ+တ] (၁) မြှောက်ချီ–မြှောက်တင်–မြှောက်ပင့်–ချီမ–အပ်သော။ (၂) (က) နှင်ထုတ်အပ်သော၊သူ (ဥက္ခိတ္တပုဂ္ဂိုလ်)။ (ခ) ပယ်ရှား–ပယ်ထုတ်–အပ်သော။ (၃) အညတရော ဘိက္ခု ဝါတမဏ္ဍလိကာယ ဥက္ခိတ္တံ သင်္ကာရံ ပဿိတွာ။ ဝိ၊၁။၇၂။ ဥက္ခိတ္တာ ပုညတေဇေန။ အဘိ၊ဝံ၊၄၄၁။ ဥက္ခိတ္တံ ပါပံ အနိက္ခိပိတ္ဗာဝ တိဋ္ဌန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ (–ဝိ၊၁။၇၉။ သံ၊၂။၁၂၆။ သံ၊၃။၄၇၊ အံ၊၂။၄၉၄။ မိလိန္ဒ၊၁၈၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၊၁၁၅၊၃၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈၇။ အနုဋီ၊၁။၆၉။)

(၂) (က) ဥက္ခိတ္တော နာမ အာပတ္တိယာ အဒဿနေ ဝါ ... ဥက္ခိတ္တော။ ဝိ၊၂။၂၇၂။ (-ဝိ၊၂။၂၇၈။ ဒီ၊၃။၄၈၀။ အံ၊၂။၂၃၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇၊၄၃၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၈။ ကခါ၊၉၅၊ ၃၁၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။) (ခ) ဥက္ခိတ္တပလိဃ-ကြည့်။

ဥက္ခိတ္တဥဒကဗိန္ဒု (ပု) [ဥက္ခိတ္တ + ဥဒကဗိန္ဒု] မြှောက်ချီ-တင်ထား-အပ်သော ရေပေါက်၊ ပဒုမပတ္တေ ဥက္ခိတ္တဥဒကဗိန္ဒု ဝိယ ဥဒကံ ဝိနိဝဋ္ဋေတွာ ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။

ဥက္ခိတ္တက (တိ)[ဥက္ခိတ္တ+က] (၁) (က) နှင်ထုတ်အပ်သော၊ ဥက္ခေပနီယကံ ပြုခြင်းခံရသော၊ သူ (ဥက္ခိတ္တကပုဂ္ဂိုလ်)။ (ခ) မြှောက်လွှင့်အပ်သော။ (ထီ) (၂) မြှောက်ချီ-မြှောက်ပင့်-ခြင်း။ (၁) (က) အာပတ္တိယာ အဒဿနေ ဥက္ခိတ္တကော ဝိဇ္ဇမတိ။ ဝိ၊၃။၁၃၅။ ဥက္ခိတ္တကေန ပုဂ္ဂလေန ဝေနိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၅။ ၂၁၁။ ဥက္ခေပနီယကမ္မကတော ဥက္ခိတ္တကော နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၅။ (-ဝိ၊၃။၁၉၀၊ ၄၈၁၊၅၁၆။ ဝိ၊၅။၃၅၇၊၃၆၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉၊ ၁၇၇၊၄၃၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၂၊၁၅၅၊၂၂၃၊၂၃၃။ ကခါ။၉၃။ ဝဇိရ။၄၄၄။ ကခါ၊ဋီ။၅၈၊၄၅၃။) (ခ) ဩမက္ခိံ ကရေဏ္ဍုတိ ဥက္ခိတ္တကံ ကရေဏ္ဍုံ၊ ဥက္ခိပိတွာ ဆဍ္ဍေန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ (ထီ) (၂) ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ဥက္ခိတ္တကာယ အန္တရဃရေ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊၂။၂၇၂။ ဥက္ခိတ္တကာယာတိ ဥက္ခေပန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၃။ ကခါ။ ၂၇၉။ (-ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၃၄။)

ဥက္ခိတ္တကဘိက္ခု (ပု) [ဥက္ခိတ္တက+ဘိက္ခု] နှင်ထုတ်အပ်သော ရဟန်း။ ယော ဘိက္ခု ဥက္ခိတ္တကဘိက္ခုနာ သမာနဒိဋ္ဌိကော လဒ္ဓိနာနာသံဝါသကော ဟောတိ၊ ဝဇီ။၃၅၅။

ဥက္ခိတ္တကာနုဝတ္တနပစ္စယ (ပု) [ဥက္ခိတ္တက+ အနုဝတ္တန + ပစ္စယ] နှင်ထုတ်အပ်သော- ဥက္ခိတ္တက-ရဟန်းသို့ အစဉ်လိုက်ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ဥက္ခိတ္တကာနုဝတ္တနပစ္စယာ ဘိက္ခု အနာပတ္တိကော။ ဝဇိရ။၆၁။

ဥက္ခိတ္တကာလ(ပု)[ဥက္ခိတ္တ+ကာလ] မြှောက်ချီ-မြှောက်ပင့်-ရာအခါ။ နာဝါယ ထလေ ဥက္ခိတ္တကာလော ဝိယ ဘိက္ခုနော ...အရညေ ဝသနကာလော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၈။

ဥက္ခိတ္တစီဝရ (တိ) [ဥက္ခိတ္တ+စီဝရ] မြှောက်ချီ-မြှောက်ပင့်-အပ်သော သင်္ကန်း ရှိသော။ ဧကတော ဝါ ဥဘတော ဝါ ဥက္ခိတ္တစီဝရော ဟုတွာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၃။ ကခါ။ ၂၇၉။ (-ဝိ၊ဋီ၊၂။၆၂။)

ဥက္ခိတ္တပံသုစုဏ္ဏ (န) [ဥက္ခိတ္တ+ပံသု+စုဏ္ဏ] မြှောက်ချီ-မြှောက်တင်-အပ်သော မြေမှုန့်။ ဥပစိကာဟိ ဝမိတွာ မုခတုဏ္ဍကေန ဥက္ခိတ္တပံသုစုဏ္ဏေန .... ဝမ္မိကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ မဟာဝန်၊ဋ္ဌ။၇၉။

ဥက္ခိတ္တပဒုမိယ (တိ) [ဥက္ခိတ္တ+ပဒုမိယ] မြှောက်ချီအပ်သော ပဒုမ္မာကြာ ရှိသော၊ ပဒုမ္မာကြာကို မြှောက်ချီသော၊ သူ။ (ဥက္ခိတ္တပဒုမိယမည်သော ထေရ်)။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဥက္ခိတ္တပဒုမိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၃၁၇။

ဥက္ခိတ္တပလိဃ(တိ) [ဥက္ခိတ္တ+ပလိဃ] ပယ်ရှား-ပယ်ထုတ်-အပ်ပြီးသော (အဝိဇ္ဇာဟူသော) -တံခါးကျည်း-မင်းတုပ်-ရှိသော၊ တံခါးကျည်း-မင်းတုပ်-နှင့်တူသော အဝိဇ္ဇာကို ပယ်ထုတ်ပြီးသော၊ သူ (မြတ်စွာဘုရား၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်)။ ဥက္ခိတ္တ ပလိဃံ ဗုဒ္ဓံ။ မ၊၂။ ၄၁၀။ ဓမ္မ။၇၀။ သုတ္တနိ။၃၇၆။ အဝိဇ္ဇာပလိဃဿ ဥက္ခိတ္တတ္တာ ဥက္ခိတ္တပလိဃံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၀၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဥက္ခိတ္တပလိဃော ဣတိပိ။ မ၊၁။ ၁၉၂။ အံ၊၂။၇၄။ ဥက္ခိတ္တပလိဃောတိ အဝိဇ္ဇာ-

ပလိယံ ဥက္ကိပိတွာ အပနေတွာ ဌိတော။ အံ၊ ၄၊၃။၃၁။ (—မဟာနိ။၁၆။ မ၊၄၊၂။၂၁။ မဟာနိ၊၄၊၇၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇။)

ဥက္ကိတ္တပါဒ (ပု) [ဥက္ကိတ္တ+ပါဒ] မြောက်ချီအပ်သော ခြေထောက်။ ဝါဠမိဂါ ခုဒ္ဒကမ်ဂေ အနုဗန္ဓမာနာ ဥက္ကိတ္တပါဒံ (ဥက္ကိတ္တံ ပါဒံ။ ဒီ၊၄၊၂။၄၄။) အနုက္ခိပိဘ္ဗာဝ တိဋ္ဌန္တိ။ မ၊၄၊၃။ ၂၆၃။

ဥက္ကိတ္တပိဏ္ဍ (ပု) [ဥက္ကိတ္တ+ပိဏ္ဍ] မြောက်ချီအပ်သော ဆွမ်း။ သံယတ္တေခုဿ ဥက္ကိတ္တပိဏ္ဍံ ဂဏှန္တေသာယေဝ ဥမ္မုဠ္ဌီ။ မ၊၄၊၂။၄၅။ အံ၊၄၊ ၁။၅၀။

ဥက္ကိတ္တဘဏ္ဍ (တိ) [ဥက္ကိတ္တ+ဘဏ္ဍ] မြောက်ချီအပ်သော ဘဏ္ဍာရှိသော။ ယထာ ဥက္ကိတ္တဘဏ္ဍာ ယောဓိတ္တိ၊ ဧဝံ ကတော။ ဝိ၊၄၊၃။၄၁၉။ (—ဝိမတိ၊၂။၂၄၀။)

ဥက္ကိတ္တဘမုက (တိ) [ဥက္ကိတ္တ+ဘမု+က] မြောက်ချီအပ်သော မျက်ခုံးရှိသော။ ဥက္ကိတ္တဘမုကံ ဝိယ လုဒ္ဒံ ဘယာနကံ တံ အဟံ ဒကရက္ခသဿ ဒဿာမိ။ ဇာ၊၄၊၆။၃၂၉။

ဥက္ကိတ္တဘာဇန (နု) [ဥက္ကိတ္တ+ဘာဇန] မြောက်ချီအပ်သောခွက်။ ဥက္ကိတ္တဘာဇနံ ပူဒချတ္တာဝ ဒါတုကာမာ။ သံ၊၄၊၃။၆၉။

ဥက္ကိတ္တမာလာပုဋ (ပု) [ဥက္ကိတ္တ+မာလာပုဋ] မြောက်ချီအပ်သော — ပန်းဆုပ် — ပန်းကုံး ဖက်ခွက်။ ဥက္ကိတ္တမာလာပုဋော ဝိယ အလက်-တမာလာဘရဏ္တော ဝိယ စ သဗ္ဗာကာရပါရိပူရိ-ယာ သမိဒ္ဓေါ။ သံ၊၄၊၃။၁၄။

ဥက္ကိတ္တလာဂုဠ (ပု၊နု) [ဥက္ကိတ္တ+လာဂုဠ] မြောက်ချီအပ်သော—ဆောက်ပုတ်—တင်းပုတ်။ စော-ရာနံ ဥက္ကိတ္တလာဂုဠမ္ပိ နသမ္ဘဝတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၄။

ဥက္ကိတ္တဝံသ (ပု) [ဥက္ကိတ္တ+ဝံသ] မြောက်ချီအပ်သောဝါး။ အာစရိယော ဥက္ကိတ္တဝံသံ သုဂ္ဂဟိတံ အကာသိ။ သံ၊၄၊၃။၂၅၈။

ဥက္ကိတ္တသမ္ဘောဂသိက္ခာပဒ (နု) [ဥက္ကိတ္တ+သမ္ဘောဂ+သိက္ခာပဒ] နှင်ထုတ်အပ်သော (ဥက္ကိတ္တ) ရဟန်းနှင့်အတူကွ သုံးဆောင်ခြင်း, ပေါင်းဖော်နေထိုင်ခြင်း, အိပ်ခြင်းကို ပြုသော ရဟန်းအား ပယ်တတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ဥက္ကိတ္တသမ္ဘောဂသိက္ခာပုဒ်၊ ဝိနယပိဋကပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၇-ဝဂ်၊ ၉-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။၁၇၉-၁၈၁။

ဥက္ကိတ္တသိရ (တိ) [ဥက္ကိတ္တ+သိရ] ချီ၍မြောက်အပ်သော—ထောင်သော—ဦးခေါင်းရှိသော။ ဣဓ ပနာယံ ဝိဘတ္တိဝိစာရပိဘတ္တိ အနဘိဘူ-တတ္တာ ဥက္ကိတ္တသိရာ ဝိယ ဟုတွာ ပရိဗျတ္တ-ကိစ္စာ ဇာတာ။ ဝိ၊၄၊၁။၁၂၁။ အဘိ၊၄၊၁။ ၂၁၈။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၇။ မဟာနိ၊၄၊၁၂၁။

ဥက္ကိတ္တဟတ္ထ (ပု) [ဥက္ကိတ္တ+ဟတ္ထ] မြောက်ချီအပ်သောလက်။ ဥက္ကိတ္တဟတ္ထေ အပနေတွာ။ မ၊၄၊၂။၁၈၅။ (—ဇာ၊၄၊၄။၃၁၉။ သံ၊ဋီ၊ သံ၊၁။၃၇၆။)

ဥက္ကိတ္တာနုဝတ္တက (တိ) [ဥက္ကိတ္တ+အနုဝတ္တက။ ထိ-၌ ဥက္ကိတ္တာနုဝတ္တိကာ] နှင်ထုတ်အပ်သော—ဥက္ကိတ္တ—ရဟန်းသို့ အစဉ်လိုက်သော။ အထ ခေါ တေ ဥက္ကိတ္တာနုဝတ္တကာ ဘိက္ခူ ယေန ဥက္ခေပကာ ဘိက္ခူ တေနုပသင်္က-မိံသု။ ဝိ၊၃။၄၈၀။ အယမ္ပိ ပါရာဇိကာ ဟောတိ အသံဝါသာ ဥက္ကိတ္တာနုဝတ္တိကာ။ ဝိ၊၂။၂၁၂။ ဥက္ကိတ္တာနုဝတ္တိကာယ ဘိက္ခု-နိယာ။ ဝိ၊၄၊၄။၁၇၃။ (—ဝိ၊၄၊၃။၄၃၂။ ဝိ၊၄၊၄။၁၄၆၊ ၈၃။ ကခါ။၂၅၈။ မမ္မ၊၄၊၁။ ၃၅။ ဇာ၊၄၊၃။၄၆၂။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉၈၊ ၃၆၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၆။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၀။ ကခါ၊ဋီ။၂၂၃။)

ဥက္ခိတ္တာသိက (တိ) [ဥက္ခိတ္တ+အသိ+က] မြှောက်ချီ – ရွယ်မိုး – အပ်သော သန်လျက်ရှိသော၊ သူ။ ဣဓ ပုရိသော အာဂစ္ဆေယျ ဥက္ခိတ္တာသိကော။ မ၊၂။၄၀။ သေယျထာပိ ဥက္ခိတ္တာသိကေ ဝဓကေ (ပဋိသံ။၁၇)တိ ယထာ နာမ ပဟရိတုံ ဥစ္စာရိတခဂ္ဂေ ပစ္စာမိတ္တေ တိဗ္ဗာ ဘယသညာ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ (– သံ၊၂။၃၈၁။ သံ၊၃။၁၄၇။ အံ၊၂။၃၈၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၄။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉၄။)

ဥက္ခိတ္တာသိကပစ္စတ္ထိက (ပု) [ဥက္ခိတ္တာသိက+ပစ္စတ္ထိက] မြှောက်ချီ –ရွယ်မိုး –အပ်သော သန်လျက်ရှိသောရန်သူ။ ပဥ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ အာသိဝိသူပမေ ဝုတ္တနယေန ဥက္ခိတ္တာသိကပစ္စတ္ထိကတော....ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၉။ (– သီ၊ဋီ၊သစ်။၂၈၀။)

ဥက္ခိတ္တာသိကဝဓက (ပု) [ဥက္ခိတ္တာသိက + ဝဓက] မြှောက်ချီအပ်သော သန်လျက်ရှိသော သူသတ်သမား။ ပဥ္စက္ခန္ဓာ ဥက္ခိတ္တာသိကဝဓကော ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၄။ (– ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၄၈။)

ဥက္ခိတ္တာသိကသုတ္တ (နု) [ဥက္ခိတ္တာသိက+သုတ္တ] ဥက္ခိတ္တာသိကသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ ဆက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၁၁-ဝဂ်၊၈-သုတ်။ အံ၊၂။၃၈၆။

ဥက္ခိပ (ကြိ) ဥက္ခိပတိ – ကြည့်။

ဥက္ခိပတိ (ကြိ) [ဥ+ခိပ+အ+တိ] (၁) (က) မြှောက်၏၊ မြှောက်ချီ – မြှောက်တင် –၏။ (ခ) မြှောက်၏၊ (အထက်သို့) ပစ်မြှောက် – ပစ်လွှင့် –၏။ (ဂ) မြှောက်၏၊ ထောင်၏၊ မော်၏။ (ဃ) ချီးမြှောက်၏၊ ချီးပင့်၏။ (၂) ပယ်၏၊ ပယ်ရှား— ပယ်ထုတ် –နှင်ထုတ် –၏။ (၁) (က) ပဋိလာတံ ဥက္ခိပတိ (ဝိ၊၂။၁၅၄)တိ ဒယှမာနံ အလာတံ ပတိတံ ဥက္ခိပတိ၊ ပုန ယထာဌာနေ ဌပေတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ မာလံ ဝါ...ဧတိယေ ဥက္ခိပတိ၊ မိလိန္ဒ။၂၈၇။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁-၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။) ဥက္ခိပန္တိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ ဥက္ခိပါမိ—သာရတ္ထ၊၂။၁၆၀။ ဥက္ခိပါဟိ—ရှင်း။ ဥက္ခိပ—အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။ ဥက္ခိပိံ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၂။ ဥက္ခိပိံသု—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။ ဥဒါန-ဋ္ဌ။၃၇၂။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၅။ (ခ) အမ္ဗရေ ဥက္ခိပန္တိ တေ။ အပ၊၂။၁၈၁။ (–ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။) ဥက္ခိပိ—မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ ဥက္ခိပိံ—အပ၊၁။၁၅၇၊၁၇၀။ (ဂ) သီသံ န ဥက္ခိပသိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၈။ သီသံ ဥက္ခိပိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ ဒွေ အင်္ဂုလိယော ဥက္ခိပိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ ဒွေအင်္ဂုလိယော ဥက္ခိပိံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ (ဃ) အတ္တာနံ ဥက္ကံသတိ ဥက္ခိပတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ ဥက္ခိပတီတိ အဉ္ဉေသံ ဥပရိ ခိပတိ၊ ပဂ္ဂဏှာတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၈။ (– မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၊၁၆၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄၊၁၉၁။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၅။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၄။) ဥက္ခိပန္တိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။ ဥက္ခိပေယျ—မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ မ၊ဋီ၊၃။၃၉၀။ စက္ကမဏ္ဍလံ အာဟစ္စ ဌပေန္တော ဝိယ ဥက္ခိပိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ ဥက္ခိပိတိ ဂုဏတော ကထိတဘာဝေန ဥက္ကံသေတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၁။ (၂) ခိပ္ပမေဝ နံ သန္တပတိတွာ ဥက္ခိပတိ။ ဝိ၊၄။၄၂၂။ အံ၊၃။၄၁။ အထ ခေါ နံ ခိပ္ပမေဝ သန္တပတိတွာ ဥက္ခိပတိ။ ဥဒါန။၁၄၂။ ဥက္ခိပတီတိ အပနေတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၈။ သဒ္ဒ ပရ

ပ္ပဝါဒေ ခိပတိ ဥက္ကိပတိ ပရိက္ကိပတိ။ မဟာနိ။၇၉။ ဥက္ကိပတီတိ နီဟရတိ မဟာ-နိ၊ဋ္ဌ။၂၀၀။ (–ဝိ၊၃။၄၃၄။) ဥက္ခိပန္တိ–ဝိ၊၃။၃၃၄။မဟာနိ။၁၂၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၆။ ဥက္ခိပါပိ–ဒိမတိ၊၁။၁၁၂။ ဥက္ခိပါမ–ဝိ၊၃။ ၄၃၀။ ဥက္ခိပ–ဒါ၊၁။၁၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ ဥက္ခိပိ–ဝိ၊၂။၄၀၇။ ဥက္ခိပိ°သု–ဝိ၊၂။၄၀၇။ ဝိ၊၃။၄၃၁၊၄၇၀။ ဥက္ခိပ္ပတ္တ၊ဥက္ခိပိမှ–ဝိ၊၃။ ၄၃၃။ ဥက္ခိပိဿတိ၊ ဥက္ခိပိဿန္တိ–ဝိ၊၃။ ၄၃၄။ဥက္ခိပိဿာမ–ဝိ၊၃။၄၇၂၃။

ဥက္ခိပန (နု) [ဥ+ခိပ+ယု] (က)မြှောက်ချီ–ချီမ–ထုတ်ဆောင်–ခြင်း။ (ခ) ချီးမြှောက်–ချီပင့်–ခြင်း။ (ဂ) အပယ်–ပယ်ထုတ်–ခြင်း။ (က) ဒုတိယံ ဂူထ္ထိယာ ကာယံ ဥက္ခိပနဝသေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ အက္ကန္တ-ဋ္ဌာနဘော ပါဒဿ ဥက္ခိပနံ ဥဒ္ဓရဏံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇၊ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၀။ မ၊ဋီ၊၁။ ၃၅၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၆၂။ (–သာရတ္ထ၊၃။၂၁၇။ ဝိမတိ၊၂။၉၃၊၁၀၀။) (ခ) သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ဝါ ဥက္ခိပနံ သမုဋ္ဌာပနံ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၄၊၁၉၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၂၊၂၆၃။ မူလဋီ၊၁။၁၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၂၁၅။ (ဂ) ဥက္ခိပနာ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀) ကြည့်။

ဥက္ခိပနဋ္ဌ (ပု) [ဥက္ခိပန+အတ္ထ] ပင့်မြှောက်–ချီပင့်–ခြင်း အနက်သဘော။ ဥက္ခိပနဋ္ဌေန စိတ္တံ သမ္ပဂ္ဂဏှာတီတိ သမ္ပဂ္ဂါဟော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၀၄။

ဥက္ခိပန္တ (တိ) [ဥ+ခိပ+အ+အန္တ။ထီ–ဌ ဥက္ခိပန္တီ။] မြှောက်ချီသော၊သူ။ ဥဒ္ဓံ ဥက္ခိပန္တော ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ ဘူမိတော မောစေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၄။ သီဒေနျံ ဥက္ခိပန္တော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၁။ ကိဉ္စိဒေဝ ဘူမိယံ ပါတေတုံ တံ ဥက္ခိပန္တိ ဝိယ ပြုန်မိတ္တာ ပိဋ္ဌိ° ဒဿေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၁။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃၊ ၂၉၁၊၃၃၇၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၄၊၃၉၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၉၄၊၂၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇၊၂၁၃။)

ဥက္ခိပါပယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ခိပ+ဏာပယ+တိ] ပစ်မြှောက်–ပစ်လွှင့်–စေ၏။ အာကာသေ ဥက္ခိပါပယိ။ အပ၊၁။၁၀၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၀။

ဥက္ခိပါပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ခိပ+ဏာပေ+တိ] မြှောက်ချီစေ၏။ အတ္တနော ဝါ ပုတ္တံ အညာဿ ဝါ ပုတ္တံ ဂဟေတွာ ဥက္ခိပတိ ဝါ ဥက္ခိပါပေတိ ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၁။ ဥက္ခိပါပေဟိ–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ ဥက္ခိပါပေသိ–သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။

ဥက္ခိပါပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ခိပ+ဏာပေ+တွာ] မြှောက်ချီစေ၍။ ပါဒေ ပန နိဝါသန-ပါရုပနဋ္ဌ ဥက္ခိပါပေတွာ ကာတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၆၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀၄။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၃၇။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၊ ၃၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၁၊ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။၁၇၁။ ဝိဇ်ရ၊၄၅၄။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၅၂။)

ဥက္ခိပါပေန္တ (တိ) [ဥ+ခိပ+ဏာပေ+အန္တ]ချီး မြှောက်စေသော၊သူ။ တေန တံ ဂန္တံ ဥက္ခိ ပါပေန္တာပိ သမဂ္ဂါ သံဃကမ္မကာရိနော ကရော-န္တိ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀၊ ဥက္ခိ ပါပေန္တာတိ ပဂ္ဂဏှာပေန္တာ ဝိကာရသဂ္ဂဏှေန အပ္ပဿ-ဝဏ္ဏနေန စ ပဂ္ဂဏှန္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၆။ အံ၊ ဋီ၊၃။၁၆၄။

ဥက္ခိပါပေသိ } ဥက္ခိပါပေဟိ } (ကြိ) ဥက္ခိပါပေတိ-ကြည့်။

ဥက္ခိပိ } ဥက္ခိပိ° } ဥက္ခိပိ°သု } (ကြိ) ဥက္ခိပတိ–ကြည့်။

ဥက္ခိပိတ (တိ) [ဥ+ခိပ+တ] (၁) မြှောက်တင်အပ်–ပူဇော်အပ်–သော။ (၂) မြှောက်ချီသော၊ ထောင်သော၊ မော်သော။ (၁) ယညော ကိရ မေ ဥက္ခိပိတော။ ဇာ၊၂။၂၄၇။ ဥက္ခိပိတောတိ ဥက္ခိတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၇။ (၂) အဇ္ဇ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေန ပညာသီသံ ဥက္ခိပိတာ ဥဂ္ဂတာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၅။

ဥက္ခိပိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ခိပ+တဗ္ဗ] (၁) မြှောက်ချီအပ်သော။ (၂) နှင်ထုတ်အပ်သော။ (၁) နေကေန စီဝရံ ဥက္ခိပိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၀။ (၂) လဒ္ဓမာနာယ သံဃ-သာမဂ္ဂိယာ ပုန ဥက္ခိပိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၁၃၅-၆။ (– ဝိ၊၃။၄၀၂။)

ဥက္ခိပိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ခိပ+တုံ] (၁) မြှောက်ချီခြင်းငှါ။ (၂) နှင်ထုတ်ခြင်းငှါ။ (၁) ဥဒကတော ပန ဥဒကေန ဝိနာ သဇ္ဇိတွာ ဥက္ခိပိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၀။ ဥက္ခိပိတုံ န သက္ကောမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ (– ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၆၊၂၃၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀၊၁၉၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၇။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊၁။၄၃။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၃၊၉၆။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၆၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၇၊၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၉၇။) (၂) အဒဿနေ ဥက္ခိပိတုံ၊ အာဏာပေသိ ဇိနုတ္တမော။ ဝိ၊၄။၈၁။

ဥက္ခိပိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ခိပ+တွာ] (၁) (က) မြှောက်–မြှောက်ချီ–ချီမ–၍။ (ခ) (အထက်သို့)ပစ်မြှောက်–ပစ်လွှင့်–၍။ (ဂ) မြှောက်၍၊ ထောင်၍။ (ဃ) ချီးမြှောက်–ချီးပင့်–မြှောက်ပင့်–၍။ (၂) (က) ပယ်ထုတ်၍။ (ခ) နှင်ထုတ်၍။ (၁) (က) အန္တရဝါသကံ ဥက္ခိပိတွာ မုခေန အင်္ဂဇာတံ အဂ္ဂဟေသိ၊ ဝိ.၁။၄၅။ တိရောကရဏိံ ဥက္ခိပိတွာ ဩလောကေန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၉၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၊၇၂၊ ၉၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃၊၂၁၀၊ ၂၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၊၉၅၊၁၆၆၊၃၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၀၊၁၀၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀၊ ၃၁၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၊၂၁၂၊၃၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆၊ ၃၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉၊၈၀၊၂၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၊၁၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၊၂၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅၊၈၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။) (ခ) အညထာ ဟိ အာကာသေယေဝ ဥက္ခိပိတွာ တိဏသန္ထရဏံ ကတံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၂၄၂။ (ဂ) သီသံ ပန ဥက္ခိပိတွာ ပုရိမပါဒါဒိန္နံ ဋ္ဌိတောကာသံ သလ္လက္ခေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၅။ ကေဝလ အင်္ဂုလိံ ဥက္ခိပိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၆။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၉၄။) (ဃ) လပန္တိ လာဘတ္ထိကာဘာယ ဥက္ခိပိတွာ အဝက္ခိပိတွာ ဝါ လပနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ ဥက္ခိပိတွာတိ မဟာကုဋုမ္ဗိကော မဟာနာဝိကော မဟာဒါနပတီတိအာဒိနာ ပဂ္ဂဏှိတွာ ကထနံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၄၄။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၃၀။) (၂) (က) ပလိဃံ ဥက္ခိပိတွာ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဥက္ခိတ္တပလိဃ နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (ခ) အာကတာနုဓမ္မေနာတိ ဥက္ခိပိတွာ အနောသာရိတေန။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၄၁၂။

ဥက္ခိပိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ခိပ+တွာန] (အထက်သို့) ပစ်မြှောက်၍။ ဥက္ခိပိတွာန ဂဂနေ၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌံ အပူဇယိံ။ အပ၊၁။၃၁၈။

ဥက္ခိပိယ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ခိပ+တွာ] ထုတ်ဆောင်၍။ ဩလောကေတွာ ဒိသာလောစနေန၊ ဥက္ခိပိယ ယံ သမာနေတိ။ နေတ္တိ။၅။ ဥက္ခိပိယာတိ ဥဒ္ဓရိတွာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၁။ ဥက္ခိပိယ သုတ္တတော ဥဒ္ဓရိတွာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၄၄။

ဥက္ခိပိယ(ယျ)တိ(ကမ္မ၊ကြိ)[ဥ+ခိပ+ယ်+တေ] (၁) အထက်သို့လွှင့်–ပစ်လွှင့်–အပ်၏။ (၂) ပယ်ထုတ်–နှင်ထုတ်–အပ်၏။ (၁) ဝါတမဏ္ဍလိကာယ ဆတ္တံ ဥက္ခိပိယတိ။ ဝိ၊၄။၂၅၀။ (၂) အာပတ္တိယာ အဒဿနေ ဥက္ခိပိယျတိ။ ဝိ၊၄။၁၅၇။ (–ဝဇီရ။၅ဝဂ။)

ဥက္ခိပိ(ပီ)ယမာန (တိ) [ဥ+ခိပ+ယ+မာန] (က) မြှောက်ချီအပ်သော။ (ခ) ထုတ်ဆောင်အပ်သော။ (ဂ) မျိုအပ်သော။ (က)စက္ကုဿ ရဟော နာမ....သီသံ ဝါ ဥက္ခိပီယမာနေ ပဿတိ။ ဝိ၊၁။၂၈၇။ (ခ) (ဂ) ဗလာကာဟိ ဝါ ပရိပါတိယမာနာ ဥက္ခိပိယမာနာ ခဇ္ဇမာနာ ဖန္ဒန္တိ။ မဟာနိ။၃ဂ။ ဥက္ခိပိယမာနာတိ ကဒ္ဒမန္တရတော နီဟရိယမာနာ ဂိလိယမာနာ ဝါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၀။

ဥက္ခိပေန္တ (တိ) [ဥ+ခိပ+အ+အန္တ] မြှောက်ချီသော။ သိနေရုံ ဥက္ခိပေန္တော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၆။ ဥက္ခိပန္တ-လည်းကြည့်။

ဥက္ခိပေယျ (ကြိ) ဥက္ခိပတိ ကြည့်။

ဥက္ကေဋ္ဌိတ (တိ) [ဥ+ခိဋ္ဌ+တ] (အရိယမဂ်သည်) ထိတ်လန့်စေအပ်သော၊ ထိတ်လန့်၍ပြေးစေအပ်သော။ ရာဂေါမေစတ္တော ဝန္တော....ဥက္ကေဋ္ဌိတော သမုက္ကေဋ္ဌိတော။ ဝိ၊၁။၁၂၅။ ဝိ၊၂။၄၃။ ဥက္ကေဋ္ဌိတောတိ ဣဒံ အရိယမဂ္ဂေန ဥတ္တာသိတတ္တာ ပုန အနုလ္လီယနဘာဝဒဿနဝသေန၊ သွာယမတ္ထော သဒ္ဒသတ္ထတော ပရိယေသိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉ဝ။ ဥက္ကေဋ္ဌိတောတိ ဥတ္တာသိတော၊ ဥတ္တာသေတွာ ပလာပိတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။....ခိဋ္ဌသဒ္ဒံ သဒ္ဒသတ္ထဝိဒူ ဥတ္တာသတ္ထေ ပဌန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၉ဝ။ (–ဝဇီ၄။၁၇၂။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၆။ မူလဋီ၊၂။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၆ဝ။)

ဥက္ခေပ (ပု) [ဥ+ခိပ+ဏ] (၁) (က) မြှောက်ချီခြင်း၊ မြှောက်ပင့်ခြင်း။ (ခ) လွှဲခြင်း၊ ခတ်ခြင်း။ (ဂ) မြှောက်ပင့်ခြင်း၊ ပစ်သွင်းခြင်း၊ (၂) နှင်ထုတ်ကြောင်း ကံ၊ ဥက္ခေပနီယကံ။ (၁)(က) ဥက္ခိတ္တကာယာတိ ဥက္ခေပေန။ ကင်္ခါ။၂၇၉။ (ခ)တဿာ(စာမရိယာ) ဥက္ခေပေ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃ဝ၆။ (ဂ) ဥက္ခေပေ ဆေဒနာဂဏ္ဍ၊ ဓုနံ သိတ္တာဝကာရကံ။ ဝိ၊၄။၄၁၂။ (၂) ဥက္ခေပဉ္စ ကတံ ယဒိ။ ဝိ၊၄။၄၁၆။

ဥက္ခေပက (တိ) [ဥ+ခိပ+ဏ္ဍု] (၁) နှင်ထုတ်သော၊ အာပတ်ကို မရှုခြင်း မကုစားခြင်း စသော အပြစ်ရှိသော အခြားရဟန်းကို ဥက္ခေပနီယကံဖြင့် သံဃာဘောင်မှ နှင်ထုတ်တတ်သော၊ ရဟန်း။ (၂)ဖြတ်၍–မြှောက်ပစ်–မြှောက်လွှင့်–တတ်သော။ (၁) ယေန ဥက္ခေပကာ ဘိက္ခူ တေနုပသင်္ကမိံသု။ ဝိ၊၃။၄ဂဝ။ (–မဇ္ဈိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ ဝိမတိ၊၂။၂၁ဝ။) (၂) ဥက္ခေပကဝါတ-ကြည့်။

ဥက္ခေပကတ (တိ) [ဥက္ခေပ+ကတ] ပြုအပ်သော အထက်၌ ထည့်သွင်းထားခြင်းရှိသော၊ အထက်၌ ထည့်သွင်းထားမှုကိုပြုသော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥက္ခေပကတဝစ္ဆ (ပု) [ဥက္ခေပကတ+ဝစ္ဆ] ဥက္ခေပကတဝစ္ဆ မည်သောရဟန်း၊ မိမိသင်ယူထားပြီး တရားတို့ကို ဝိနည်း, သုတ္တန်,အဘိဓမ္မာပိဋကဟု ခွဲခြားရွတ်အံ၍ ထိုထိုသဘောတူရာ ပိဋက၌ ပေါင်းထည့်မှုပြုသော ဝစ္ဆမည်သော ရဟန်း။ ဥက္ခေပကတဝစ္ဆဿ သင်္ကလိတံ ဗဟုဟိ ဝဿေဟိ။ ထေရ။၂၃၄။ ဥက္ခေပကတဝစ္ဆဿာတိ အာယသ္မတော ဥက္ခေပကတဝစ္ဆတ္ထေရဿ ဂါထာ။...တတ္ထ ဥက္ခေပကတဝစ္ဆဿာတိ ကတဥက္ခေပဝစ္ဆဿ၊ ဘိက္ခုနော သန္တိကေ ဝိသုံ ဝိသုံ ဥဂ္ဂဟိတံ ဝိနယပဒေသံ သုတ္တပဒေသံ အဘိဓမ္မပဒေသဉ္စ ယထာပရိစ္ဆေဒံ ဝိနယသုတ္တာဘိဓမ္မာနံယေဝ ဥပရိ ခိပိတွာ သင်္ဂါယနဝသေန တတ္ထတတ္ထေဝ

ပကွိပိတ္ဝာ ဌိတဝစ္ဆေနာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄-၆။

ဥက္ခေပကဝိတ (ပု)[ဥက္ခေပက+ဝိတ] ဖြတ်၍–မြှောက်ပင့်– မြှောက်လွှင့်–တတ်သော လ၊ ရေထည်၏အောက်ခံထည်ကို- ဖြတ်၍–ဖောက်ဖျက်၍–တည်နေရာမှ မြှောက်ပစ်တတ်သော လေ။ မဟာဝိတာ ဝါယန္တာပိ ဥက္ခေပက-ဝိတာ နာမ ဥဋ္ဌဟန္တိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၁။ဥက္ခေပကဝိတာတိ ဥဒကသန္ဓာရကဝါတံ ဥပစ္ဆိန္ဒိတွာ ဌိတဋ္ဌာနတော ခေပကဝါတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅၄။အံ၊ဋီ၊၃။၂၅၈။

ဥက္ခေပဒါယ (ပု) [ဥက္ခေပ+ဒါယ] ပစ်မြှောက်ပေးအပ်သောဆုလာဘ်။ အန္တရန္တရေ ဥက္ခေပဒါယာနံ ပရိယန္တော နတ္ထိ။မေ့၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။

ဥက္ခေပန (နု၊ထီ) [ဥ+ခိပ+ယု] (၁) နှင်ထုတ်ကြောင်း ကံ၊ ဥက္ခေပနီယကံ။ (ဥက္ခေပနီယကမ္မ–လည်းကြည့်) (၂) (က) နှင်ထုတ်ခြင်း။ (ခ) လှူဒါန်းသူဒါယကာအဖြစ်မှအပပြုပယ်ထုတ်ခြင်း (ဂ) ချီမြှောက်၍–ပင့်ချခြင်း–စွန့်ပယ်ခြင်း၊ မလှူသူကို မြင်လျှင်အလှူရှင်ကြီးဟု ချီးမွမ်း ခြေကျောက်ပြောခြင်း။ (ဃ) ကြွမြှောက်ခြင်း၊ မြှောက်ချီခြင်း။ (၁) တယော ဥက္ခေပနာ ကမ္မာ။ ဝိ၊၄။၈၁။ (၂) (က) အာပတ္တိယာ အဒဿနာဒိသု ဥက္ခေပနာ သံဝါသနာသနာ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၀။ကင်္ခါ။၂၅၀။ ဥက္ခေပကာနံ ဥက္ခေပနေ, ကူလာရေသဥ္စ အာပတ္တိယာ အဒဿနေ အာ-ဒီနဝံ ကထေတွာ။ မေ့၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ (ခ) (ဂ) ဥက္ခေပနာ သမုက္ခေပနာ ခိပနာ သံခိပနာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၆။ ဥက္ခေပနာတိ မာ တေ ထွေကထေထာတိ ဝါစာယ ဥက္ခိပနံ။ .. အထ ဝါ အဒေန္တံ ဒိသွာ "အဟော ဒါနပတိ" တိ ဧဝံ ဥက္ခိပနံ ဥက္ခေပနာ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၈။ ဥက္ခေပနာ ဥပါသကာနံ ဒါယကာ-ဒိဘာဝတော ဗဟိ ဆဍ္ဍနာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၅၅။ ပသံသာမုခေန နိန္ဒနန္တိ ပသံသာဝတ္ထုတော ခိပနံ ဗဟိ ဆဍ္ဍနံ၊ယထာ "အဒါယကံ အဟော ဒါနပတိ" တိ။ အနု၊ဋီ၊၂။၂၁၇။ (–မူလဋီ၊ ၂။၂၂၀။) (ဃ)ဥက္ခေပနံ့အဝက္ခေပနာဒိကာ သဗ္ဗာ ကိရိယာ ပရိဂ္ဂယှတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၉၈။ (–ရှင်း။၃၆၀။)

ဥက္ခေပနိယ (တ်) [ဥ+ခိပ+အနီယ] နှင်ထုတ်ကြောင်းဖြစ်သော၊ ကံ (ဥက္ခေပနီယကံ)။ ကတံ ဝါ ပနဿ ဟောတိ သံဃေန ကမ္မံ.... ပဗ္ဗာဇနီယံ ပါ ပဋိသာရဏီယံ ဝါ ဥက္ခေပနီယံ ဝါ။ ဝိ၊၃။၆၂။(–ရှင်း။၂၀၁။ဝိ၊၄။၁၀၀၊၂၀၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၀။ ကင်္ခါဋီ။ ၄၂၀။)

ဥက္ခေပနီယကတ (တိ) [ဥက္ခေပနီယ+ကတ] ပြုအပ်သော ဥက္ခေပနီယကံရှိသော၊ ဥက္ခေပနီယကံ အပြုခံရသော၊သူ။ ယော သံဃေန ဥက္ခေပနီယကဘာဝံ အဓမ္မဝါဒိနံ ပက္ခေ နိသီ-ဒေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၂။

ဥက္ခေပနီယကမ္မ (န) [ဥက္ခေပနီယ+ကမ္မ]ဥက္ခေ-ပနီယကံ၊ သံဃာ့ဘောင်မှ နှင်ထုတ်ကြောင်းဖြစ်သော ဝိနည်းကံ၊ (အာပတ်ကိုမရှုခြင်း, မကုစားခြင်း, အရိဋ္ဌရဟန်းကဲ့သို့ ယုတ်မာသော မိစ္ဆာအယူကိုမစွန့်ခြင်းဟူသော ပြစ်မှုတခုခု လွန်ကျူးမှုကြောင့် ထိုလွန်ကျူးသော ရဟန်းအား ပစ္စည်း အာမိသ အပေးအယူ ပြုလုပ်ခြင်း, စာပေကျမ်းဂန်သင်ယူခြင်း, ပိုချခြင်း, ရှိခိုးခြင်း, ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်း စသောကိစ္စကြီးငယ်တို့၌ အခြားရဟန်းတို့နှင့်အတူတကွ ပါဝင်ပတ်သက် ဆက်ဆံခွင့်မရှိရအောင် သံဃာအသင်းအဖွဲ့မှ ကြဉ်ဖယ်ကြောင်းဖြစ်သော ဝိနည်းကံ)။ တေန ဟိ ဘိက္ခဝေ သံဃော ဆန္နဿ ဘိက္ခုနော အာပတ္တိယာ အဒဿနေ ဥက္ခေပနီယကမ္မံ ကရောတု အသမ္ဘောဂံ သံဃေန။ ဝိ၊၄။၄၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂၊၃၁၆၊၄၃၁။

ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၊၁၆၅၊၂၁၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၂။ ဝဇိရ။ ၉၁၊၃၅၆၊၅၀၀။ ဝိ၊၄။၇၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၉၇။)

ဥက္ကေပနီယကမ္မကတ (တိ) [ဥက္ကေပနီယကမ္မ+ကတ] ပြုအပ်သော ဥက္ကေပနီယကံရှိသော၊ ဥက္ကေပနီယကံအပြုခံရသော၊ရဟန်း။ ဆန္နောဘိက္ခု အာပတ္တိယာ အဒဿနေ ဥက္ကေပနီယကမ္မကတော အသမ္ဘောဂံ သံဃေန။ ဝိ၊၄။၄၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၀။ ဝဇိရ။၄၁၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၁။)

ဥက္ကေပနီယကမ္မကတဝတ္တ (နု) [ဥက္ကေပနီယကမ္မကတ+ဝတ္တ] ဥက္ကေပနီယကံ အပြုခံရသော ရဟန်းတို့ လိုက်နာဆောင်ရွက်အပ်သောကျင့်ဝတ်။ (ရင်းကျင့်ဝတ်တို့ကို ဝိ၊၄။ ၅၂–၌ကြည့်) ဥက္ကေပနီယကမ္မကတဝတ္တေသု ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၀၆။ (–မ၊ဋီ၊၃။၁၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၄။ မူလ၊ဋီ၊၂။ ၁၆၃။)

ဥက္ကေပနီယကမ္မကာရက (တိ) [ဥက္ကေပနီယကမ္မ+ကာရက] ဥက္ကေပနီယကံပြုသော (ဂိုဏ်း၊ သံဃာ)။ ယော ဥက္ကေပနီယကမ္မကာရကော ဂဏော၊ တဿဝ ကာရကသံဃဿ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၆၀။

ဥက္ကေပနီယကမ္မာရဟ (တိ) [ဥက္ကေပနီယကမ္မ+အရဟ] ဥက္ကေပနီယကံပြုထိုက်သော (ရဟန်း)။ ဥက္ကေပနီယကမ္မာရဟဿ ပရိဝါသံ ဒေတိ။ ဝိ၊၅။၃ဂ၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၉၂။

ဥက္ကေပသတသဟဿ (နု) [ဥက္ကေပ+သတသဟဿ] ပစ်မြှောက်မှုအကြိမ်တသိန်း။ ဥတ္တရာသင်္ဂေသာနံ ဥက္ကေပသတသဟဿာနိ ပဝတ္တိံသု။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၉။

ဥက္ကေပါရဟ (တိ) [ဥက္ကေပ+အရဟ] မြှောက်ချီခြင်းငှါထိုက်သော၊ မြှောက်ချီနိုင်လောက်သော။ ပဋိဂ္ဂဟဏူပဂံ ဘာရံ နာမ ထာမမဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ ဥက္ကေပါရဟံ။ သာရတ္ထ၊၂။၇၃။

ဥက္ကေပိမ (တိ)[ဥက္ကေပ+ဣမ] (ကြိုးရှည်ရှည်တပ်ထားအပ်သော ရောင်ပုံးဖြင့်)ထုတ်ဆောင်၍–ခပ်၍–ယူနိုင်သော။ ဂမ္ဘီရေသု အာဝါဋေသု ဥက္ကေပိမံ ဥဒကံ နိမိတ္တံ န ကာတဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ၊တံ ဒုဝုတ္တံ အတ္တနော နာမတိမတ္တမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁ဂ၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၄၁။ ဥက္ကေပိမန္တိ ဥဒ္ဓရိတ္ဗာ ဂဟေတဗ္ဗကံ။ ဝဇိရ။ ၄၅၃။ ဥက္ကေပိမန္တိ ဒီဃရဇ္ဇုနာ ကုဋေန ဥဿိဉ္စနီယံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၄၃။ (–သာရတ္ထ၊၃။ ၂၇၀။)

ဥက္လာပ[၁] (ပု) [(၁) အဝ+ကုထ+ပ။ (၂) ဥ+ကလာပ။ အဝကုထိ ပူတိဘာဝမာဂမာသီတိ ဥက္လာပေါ ထကာရဿ လကာရံ ကတွာ၊ ဥစ္ဆိင်္ဃော (ဥစ္ဆိင်္ဃော) ဝါ ကလာပေါ သမူဟောတိ ဥက္လာပေါ ဝဏ္ဏသင်္ကမနဝသေနေဝံ ဝုတ္တံ ယထာ "ဥပက္လေသော, သေ့ဟော"ဣစ္စာဒိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၂။] အမှိုက်။ အထော ကစဝရောက္လာပေါ၊ သင်္ကာရော စ ကသမ္ဗုပိ။ ဓာန်။၂၂၄။

ဥက္လာပ[၂] (တိ) [ဥက္လာပ+ဏ] အမှိုက် ရှိသော၊ အမှိုက်ရှုပ်သော။ သစေ သော ဒေသော ဥက္လာပေါ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၅ဂ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၂၅။ ဥက္လာပေါတိ ကေနစိ ကစဝရေန သင်္ကိဏ္ဏော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၅။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။ဂ၁။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ဝဇိရ။၂၂။ သာရတ္ထ၊၁။၅၆။)

ဥက္လာပဇာတဋ္ဌာန (နု) [ဥက္လာပ+ဇာတ+ဌာန] အမှိုက်၏–ဖြစ်ရာ–စုပုံနေရာ–ဌာန။ တသ္မိံ စ ဥပ္ပန္နေ စိ ဝ ဥက္လာပဇာတဋ္ဌာနံ ဝိယ အမနုညံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၄၇။

ဥက္လာပဇာတ (တိ) [ဥက္လာပ+ဇာတ] ဖြစ်သော အမှိုက်သရိုက်ရှိသော၊ အမှိုက်သရိုက် စုပုံနေသော။ ယသ္မာ တေဟိ ဥပ္ပန္နေဟိ စိတ္တံ ဥက္လာပဇာတံ ဌာနံ ဝိယ အမနုညံ။ မ၊ဋီ၊၂။၅၁။

ဥခါ (ထိ) [ဥခ+အ+အာ။ ဥခ ဂမနေ၊အလော၊ နဒါဒိ၊ ရဿော။ အပစ္စယေ ဥခါ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၄၅၆] ထမင်းအိုး။ ဥခါ အာနီယ တံ အန္နံ၊ ပူဇနာ တဿေဝ သော အဒါ။ အပ၊၂။၂၆၂။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၇၄။

ဥဂစ္ဆတိ (ကြိ) [ဥ+ဂမု+အ+တိ] အတူတကွ ဖြစ်၏။ ဥဂစ္ဆတိ ဝါ ဧတ္ထ ဝေဒနာဟိ သဒ္ဓိံ သမဝေတီတိ ဩဒကော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၉။

ဥဂ္ဂ¹ (တိ)[(၁) ဥစ+အ။ဥစ သမဝါယေ၊ဏော။ ဓာန်၊ဋီ။၅၀၃။ (၂) ဥဇ္ဇ+အ။ ဥဇ္ဇ ဗလပါလနေသု၊ အ၊ ဇ္ဇဿ ဂွေ၊ဥဂ္ဂံ။ ဓာန်၊ဋီ။၇၁၁။ (၃) ဥ+ဂိရ+ကွိ။ ဥဂ္ဂတာပန– ကြည့်။ (ဥဂြ–သံ)] (၁) (က) ထက်မြက်သော၊ပြင်းထန်သော။ (ခ) ကြမ်းတမ်းသော။ (ဂ) ထင်ရှားကျော်စောသော။ (ဃ) ကြောက်ခွံ့ဖွယ်ဖြစ်သော၊ တန်ခိုးတေဇော် – အရှိန်အဝါ – ဩဇာအာဏာ – ကြီးမားသော၊ အလေးပြုဆိုက်သော။ (၂) မင်းမျိုးယောကျ်ားနှင့် သူဆင်းရဲ မိန်းမတို့မှဖွားမြင်သောသား။ (၃) မျက်မှောက်ဘဝ, တမလွန်ဘဝ၌ ဖြစ်သော အကျိုးမဲ့ဘေးအန္တရာယ်တို့ကို တွေးအန်တတ်သော–ကြမ်းတမ်း ကြောက်မက်ဖွယ်သော–ကိလေသာ။ (ပု) (၄) ဥဂ္ဂမည်သောသူ။ (က) ခန္ဓာကိုယ်အားဖြင့်ရင်း, ဂုဏ်အားဖြင့်ရင်း–မြင့်မတ် – ပေါ်လွင် ထင်ရှား–သောကြောင့် ဥဂ္ဂ မည်သော–သူဌေး–သူကြွယ်၊ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားလက်ထက်တော်၌ မိမိစိတ်ကြိုက် ဘောဇဉ်ကို လှူဒါန်းရာ၌ အသာဆုံး ဧတဒဂ်ဘွဲ့ထူးရရှိသော ဝေသာလီ ပြည်သား သူဌေး။ (ခ) ကောဏာဂမန မြတ်စွာဘုရား၏အလုပ်အကျွေး ဖြစ်သော ဥဂ္ဂမည်သော–သူဌေး–သူကြွယ်။ (ဂ) ဥဂ္ဂမည်သော ထေရ်။ (ဃ) ဥဂ္ဂမည်သောအမတ်ကြီး။ (င) ဥဂ္ဂမည်သော သူဌေးသား။ (စ) ဧဠေယျမင်း၏ အခြွေအရံ ဖြစ်သော ဥဂ္ဂမည်သောသူ။ (ဆ) ဟတ္ထိဂါမသား ဥဂ္ဂသူကြွယ်။ (၁) (က) ဥဂ္ဂံ မိတိမကာသဟံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၅။ ဥဂ္ဂန္တိ တိဗ္ဗံ ဃောရံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၃။ (–ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၂–၉။)(က)(ခ) ဥဂ္ဂဿ တေဇသော။ ဇာ၊၂။၂၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၀။တိဏှံ- တု တိခိဏံ တိဗ္ဗံ၊ စဏ္ဍံ ဥဂ္ဂံ ခရံ ဘဝေ။ ဓာန်။ ၇၁၁။ (ဂ) ဥဂ္ဂါ ရာဇပုတ္တာ (ဒီ၊၁။၄၇) တိ ဥဂ္ဂတုဂ္ဂတာ သင်္ဂါမာဝစရာ ရာဇပုတ္တာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၂။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၂။ ဥဂ္ဂတုဂ္ဂတာတိ ထာမဇဝပရက္ကမာဒိဝသေန အတိဝိယ ဥဂ္ဂတာ ဥဂ္ဂါ (ဥဒဂ္ဂါ) တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။ ဥဂ္ဂါ စ ရာဇပုတ္တာ စ ဝေသိယာနာ စ ဗြာဟ္မဏာ။ ဇာ၊၂။၃၁၃။ ဥဂ္ဂါတိ ဥဂ္ဂတာ ပညာတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅၄။ (–ဒီ၊ ၁။၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၂။) (ခ) (ဂ) ဥဂ္ဂပုတ္တ–ကြည့်။ (ဃ) မနုဿာ ဟိ "ဧတ္ထ ရာဇာ နိသိန္နော" တိ ပကတိဝစနမ္ပိ ဝတ္တုံ န သက္ကောန္တိ၊ ကဿေဟိ သောဒါ မုစ္စန္တိ၊ ဧဝံ ဥဂ္ဂါ ခတ္တိယပရိသာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ (–မ၊ဋီ၊၂။၂၈။) (၂) ဥဂ္ဂေါ သုဒ္ဒါယ ခတ္တ–ဇော။ ဓာန်။၅၀၃။ (၃) ဥဂ္ဂတာပန–ကြည့်။ (ပု) (၄) (က) ဧတဒဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ မမ သာဝကာနံ မနာပဒါယကာနံ ယဒိဒံ ဥဂ္ဂေါ ဂဟပတိ ဝေသာလိကော။အံ၊၁။၂၇။ အပရဘာဂေ ပနဿ အတ္တဘာဝေါပိ ဥဂ္ဂတော အဟောသိ သမိဒ္ဓေါ၊ အလင်္ကတတောရဏံ ဝိယ ဥဿိတစိတ္တပဋော ဝိယ စ အတိဝိရောစိတ္ထ။ ဂုဏာပိဿ ဥဂ္ဂတာ အဟေသုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၃။ ဥဂ္ဂေါ (အံ၊၂။၃၂) တိ ဂုဏေဟိ ဥဂ္ဂတတ္တာ ဧဝံလဒ္ဓနာမော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ (–သံ၊၂။၃၂၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇-၈၊၃၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၂၅။) (ခ) ကောဏာဂမနဿ ဥဂ္ဂေါ

ဂဟပတိ အစုဂါဝုဘပ္ပမာဏံ သုဘဏ္ဍိဌကာသန္တရေန (ကီဏိတွာ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ ကောဏာဂမနဿ ဘဂဝတော ကာလေ ဥဂ္ဂေါ နာမ သေဋ္ဌိ သုဘဏ္ဍကစ္ဆပသန္တာရေန ကီဏိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ (–ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။) (ဂ) ဥဂ္ဂေါ ထေရော။ ထေရ။၂၃၇။ ဥဂ္ဂထေရ လည်း ကြည့်။ (ဃ) အထ ခေါ ဥဂ္ဂေါ ရာဇမဟာမတ္တော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ အံ၊၂။၄၀၀။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။) (င) အနာထပိဏ္ဍိကဿ ကိရ ဒဟရကာလတော ပဋ္ဌာယ ဥဂ္ဂနဂရဝါသီ ဥဂ္ဂေါ နာမ သေဋ္ဌိပုတ္တော သဟာယကော အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ (စ) ဣမေပိ ရညော ဧဋ္ဌေယျဿ ပရိဟာရကာ ဗလာ ယမကော....ဥဂ္ဂေါ။ အံ၊၁၊၅၁၀။ (ဆ) အဋ္ဌဟိ....ဥဂ္ဂံ ဂဟပတိံ ဟတ္ထိဂါမကံ ဓာရေထ။ အံ၊၃။၅၀။

ဥဂ္ဂ² (နံ) [ဥ+ဂမု+ကွိ] တက်ခြင်း၊ ပေါ်ထွက်လာခြင်း။ အရုဏုဂ္ဂ·ကြည့်။

ဥဂ္ဂကိစ္စ (တိ) [ဥဂ္ဂ+ကိစ္စ] ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော–ကြမ်းတမ်းသော–ကိစ္စရှိသော၊ သူ။ ဥဂ္ဂပုတ္တ·ကြည့်။

ဥဂ္ဂစ္ဆတိ¹ (ကြိ) [ဥ+ဂမု+အ+တိ] (က) အထက်သို့တက်၏။ (ခ) တက်သာ၏။ (ဂ) ထလာ၏။ (ဃ) ပေါ်ထွက်–ထွက်ပြူ–လာ၏။ (င) ပျံ့နှံ့၏။ (စ) အန်ထွက်၏။ (ဆ) ကြွတက်သာ၏၊ မြောက်တက်သာ၏။ (ဇ) မြင့်တက်၏။ (ဈ) ထွက်မြောက်၏၊ ကျော်လွန်၏။ (ည) ပေါ်တက်လာ၏။ (ဋ) ပျံတက်၏။ (က) ဓာတုသု ဘောဇဝါခါတု ဥဋ္ဌဟိတွာ ယာဝဗြဟ္မလောကာ ဥဂ္ဂစ္ဆိံသုတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၃။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။) (က)(ခ) ဓူမော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ ဥဒကံ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။ ဇာလာ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ (က)(ခ)(ဂ) ဝိမုစ္စမာနာနာ ဥဂ္ဂစ္ဆိ(ထေရ။၂၅၅) န္တိ..... ဝေါဒါနမွေဿ ဝနေန ဥဋ္ဌဟိံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၁။ (က)(ဃ) ယဒါ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ သူရိယော။ ဒီ၊၃။၁၅၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃။ ယဒါ ဥဂ္ဂစ္ဆတိတိ ယဒါ ဌာနတော ဥဒေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ အရုဏံ (အရုဏော) ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅၊၃၀၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၂၅၉၊၄၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၂။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၆၉။) ဥဂ္ဂမတိ—ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၂၅။ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တိ—ဒီ၊၁။၂၂၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ ဥဂ္ဂစ္ဆိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၄၆။ ဥဂ္ဂစ္ဆိ—အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ ဥဂ္ဂစ္ဆိဿတိ—မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၄။ ဥဂ္ဂမိဿတိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၄၆။ (က)(င) ကိတ္တိသဒ္ဒေါ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ ဥဂ္ဂစ္ဆိဿတိ—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။ (က)(စ) လောဟိတမ္ပိ မုခတော ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၉၆။ ဥဏှံ လောဟိတံ ဝါ မုခတော ဥဂ္ဂစ္ဆေယျ။ သံ၊၁။၁၂၆။ ဥဂ္ဂစ္ဆိ—မ၊၂။၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ ဥဂ္ဂစ္ဆိ—ဝိ၊၄။၃၆၃။ အံ၊၂။၅၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၆။ ဥဂ္ဂစ္ဆိဿတိ—အံ၊၁။၅၁။ ဥဂ္ဂမိဿတိ—မ၊၁။၃၀၀။ (က)(ဆ) ပထဝီ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၄။) (က)(ဇ) ထမ္ဘာ ပန ဥပရိ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၉။ ဥဂ္ဂစ္ဆိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။ ဥဂ္ဂစ္ဆိ—ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၀၄။ (က)(ဈ) လောကာ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တိ—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ (က)(ည) ဩသီဒန္တိ စ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တိ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ ဥဂ္ဂစ္ဆိံသု—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ (က)(ဋ) ဝေဟာသံ နဘာမုဂ္ဂမိ။ အပ၊၁။၈၇။

ဥဂ္ဂစ္ဆတိ၂ (ကြိ) [အဝ+ဂမု+အ+တိ] သက်လျော၏။ ဥဂ္ဂတေ သူရိယေ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ ကစ္စည်း။၇၉။

ဥဂ္ဂစ္ဆန (တိ) [ဥ+ဂမု+ယု] အထက်သို့ တက်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဂ္ဂစ္ဆနဥဒက (ပု၊န) [ဥဂ္ဂစ္ဆန+ဥဒက] အထက်သို့ တက်သောရေ။ န ဟေဋ္ဌာ ဥဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ ဥဂ္ဂစ္ဆနဥဒကေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၀။ (–မ၊ဋီ၊၂။၂၃၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂။)

ဥဂ္ဂစ္ဆနက (တိ) [ဥဂ္ဂစ္ဆန+က] အထက်သို့တက်သော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်

ဥဂ္ဂစ္ဆနကဥဒက (ပု၊န) [ဥဂ္ဂစ္ဆနက + ဥဒက] အထက် တက်သောရေ။ န ဟေဋ္ဌာ ဥဗ္ဘိဇ္ဇိတွာ ဥဂ္ဂစ္ဆနကဥဒကေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ (–ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၈။)

ဥဂ္ဂစ္ဆနကထုတိဃောသ (ပု) [ဥဂ္ဂစ္ဆနက+ထုတိဃောသ] လွှမ်းတက်–ပျံ့နှံ့–သောချီးကျူးသံ။ သီလသမ္ပန္နော ဗဟုဿုတော သုတဓရော အာရဒ္ဓဝီရိယောတိအာဒိနာ နယေန ဥဂ္ဂစ္ဆနကထုတိဃောသသဒ္ဒါတော သိလောကော။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၇။

ဥဂ္ဂစ္ဆနောဂ္ဂစ္ဆနပရိယာယ (ပု)[ဥဂ္ဂစ္ဆန+ဩဂ္ဂစ္ဆန+ပရိယာယ] တက်ခြင်း, သက်ခြင်း–ထွက်ခြင်း, ဝင်ခြင်း–တို့၏ အလှည့်အစဉ်။ ဣမိနာ နယေန သေသဒီပေသုပိ သူရိယဿ ဥဂ္ဂစ္ဆနောဂ္ဂစ္ဆနပရိယာယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။

ဥဂ္ဂစ္ဆန္တ (တိ) [ဥ+ဂမု+အ+အန္တ] (က) ပေါ်ထွက်သော၊ ထွက်ပြူလာသော။ (ခ) တက်လာသော။ (ဂ) ပေါ်တက်လာသော။ (က) သူရိယေ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တေ။ သံ၊၁။၃၂၆။ အံ၊၂။၃၅၇။ အပ၊၁။၅၆။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၀၊ ၂၈၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၈၉၊၂၉၃။) (ခ) ဥဒကံ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ၊ တသ္မိံ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တေ ပထဝီ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၈။ (ဂ) တေ အဓော ဩသီဒန္တာပိ ဥဒ္ဓံ ဥဂ္ဂစ္ဆန္တာပိ မမ ဒေသနာဇာလေ သိတာ ဟုတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။

ဥဂ္ဂစ္ဆိ (ကြိ) ဥဂ္ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥဂ္ဂစ္ဆမာန (တိ) [ဥ+ဂမု+အ+မာန] အထက်သို့ တက်သော၊ ပေါ်ထွက်သော၊ ထွက်ပြူလာသော။ အရုဏေ ဥဂ္ဂစ္ဆမာနေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၂။

ဥဂ္ဂစ္ဆာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဂမု+ဏာပေ+တိ] အထက်သို့ တက်စေ၏။ မဟာဝါတော ဥဋ္ဌဟိတွာ မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကံ ဥဂ္ဂစ္ဆာပေတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၅။

ဥဂ္ဂစ္ဆိ
ဥဂ္ဂစ္ဆိံသု
ဥဂ္ဂစ္ဆိဿတိ } (ကြိ) ဥဂ္ဂစ္ဆတိ- ကြည့်။

ဥဂ္ဂဇ္ဇန (န) [ဥ+ဂဇ္ဇ+ယု] ကြုံးဝါးခြင်း၊ ကျေနပ် နှစ်သက်စေခြင်း၊ကျေနပ်နှစ်သက်အောင် ရဲရဲတောက် အာမခံ ဩျာက်သားခြင်း။ မမ ဥဂ္ဂဇ္ဇနံ သုတွာ အဘိရုဟိ မဟာမုနိ။ အပ၊၁။ဂ။ မမ ဥဂ္ဂဇ္ဇနံ သုတွာတိ မယှံ ဥဂ္ဂဇ္ဇနံ အာဆာခနံ သုတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။

ဥဂ္ဂဇ္ဇန္တ (တိ) [ဥ+ဂဇ္ဇ+အ+အန္တ] ဟစ်အော်ပြောခြင်း၊ ကြုံးဝါးခြင်း။ ဥဂ္ဂဇ္ဇန္တော (မဟာနိ။၁၃၃)တိ ဥက္ကုဋ္ဌိံ ကရောန္တော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၅၀။

ဥဂ္ဂိရိ (ကြိ) ဥဂ္ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥဂ္ဃဋ္ဋိတွာန (ကြိ၊ဝိ)[ဥ+ဃဋ္+တွာ] အထက်သို့ တက်၍။ ဥဂ္ဃဋ္ဋိတွာန ကောဟံ၊ သတ္တဟာတွော- ပိ ဝစုတိ။ မိလိန္ဒ။၃၅၉။

ဥဂ္ဂဋ္ဌာနဒဿန (န) [ဥဂ္ဂ+ဌာန+ဒဿန] ကြောက်ရွံ့ဘွယ် ပုဂ္ဂိုလ်ဟူသောအရာဌာန။ သဗ္ဗာပိ စေတာ ပရိသာ ဥဂ္ဂဋ္ဌာနဒဿနဝသေ- န ဂဟိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ ဥဂ္ဂဋ္ဌာနဒဿနဝသေနာတိ သာရဇ္ဇိတဗ္ဗဋ္ဌာန- ဒဿနဝသေန၊ ဝေ ဥဂ္ဂါ ခတ္တိယာ အတ္တနော ပုညတေဇေနာတိ အဓိပ္ပါယော။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၈။

ဥဂ္ဂဏှ
ဥဂ္ဂဏှ (ဏှာ)ထ } (ကြိ) ဥဂ္ဂဏှာတိ-ကြည့်။

ဥဂ္ဂဏှန (န) [ဥ+ဂဟ+ဏှာ+ယု] (က)ခံယူခြင်း၊ ကိုင်တွယ်ခြင်း။ (ခ) မှတ်ယူခြင်း၊ မှတ်သားခြင်း။ (ဂ) သင်ယူခြင်း။ (က) ကာယေန ပဋိဂ္ဂဟဏံ ဥဂ္ဂဏှနံ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၅၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၄။ (ခ) အသုဘေ အသုဘပဋိက္ကူလာကာရဿ ဥဂ္ဂဏှနံ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၄၄၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၂-၃။) (ခ) (ဂ) ဥဂ္ဂဟောတိ ကမ္မဋ္ဌာန- ဿ ဥဂ္ဂဏှနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၇၀။ သဝနမုခေန ဗျဉ္ဇနသော အတ္ထသော စ ဥပဓာရဏံ ဥဂ္ဂဏှနံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၇၀။ ဥဂ္ဂ- ဟနံ ပါဠိယာ ဥဂ္ဂဏှနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၈။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၂၄၉။)

ဥဂ္ဂဏှနက (တိ)[ဥဂ္ဂဏှန+က] သင်ယူသော၊ သူ။ ဂန္ထဿ ဥဂ္ဂဏှနကော။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၆။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၂၄၉။)

ဥဂ္ဂဏှနကဂတိ(ထီ) [ဥဂ္ဂဏှနကာ+ဂတိ] သင်ယူနိုင်သောဉာဏ်။ ဂတိတိ ဥဂ္ဂဏှနကဂတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၉။

ဥဂ္ဂဏှနကာရဏ (န) [ဥဂ္ဂဏှန+ကာရဏ] သင်ယူခြင်းဟူသော အကြောင်း။ ပုန ဥဂ္ဂဏှန- ကာရဏံ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။

ဥဂ္ဂဏှနကာလ (ပု) [ဥဂ္ဂဏှန+ကာလ] သင်ယူမှတ်သားရာအခါ။ တသ္မိံ အာသနေ နိသိန္န- ဿ ဥဂ္ဂဏှနကာလော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။ (-အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။)

ဥဂ္ဂဏှနဝီရိယ (န) [ဥဂ္ဂဏှန+ဝီရိယ] သင်ယူကြောင်း လုလ္လဝီရိယ။ တဿေဝ စာယသ္မ- တော ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှနဝီရိယံ သဇ္ဈာယန- ဝီရိယံ....အညေပိ အသဒိသံ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၄၈။

ဥဂ္ဂဏှန္တ (တိ) [ဥ+ဂဟ+ဏှာ+အန္တ] (က) သင်ယူသော။ (ခ) ကောက်ယူသော။ (ဂ) မှတ်ယူသော၊ (ပထဝီကသိုဏ်း စသည်ကို) ဥဂ္ဂဟနိမိတ်အဖြစ်ဖြင့်-ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ထင်ပေါ် လာအောင်-မှတ်ယူသော၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ထင် ပေါ်လာစေသော။ (က)ဣဓ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂ- ဏှန္တေန...ဗုဒ္ဓပုတ္တဿ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဟေ- တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှန္တော တေပိဋကော ဟုတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။ (-ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၂၇၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉။) (ခ)ရတနံ ဥဂ္ဂဏှန္တဿ ပါစိတ္တိယံ ကတ္ထ ပညတ္တံ။ ဝိ၊၅။၃၉။ ဇာတရူပရဇတံ အတ္တနော အတ္ထာယ ဥဂ္ဂ- ဏှန္တဿ ဝါ ဥဂ္ဂဏှာပေန္တဿ ဝါ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ၊၄၂၈။) (ဂ) ပထဝီကသိဏံ ဥဂ္ဂဏှန္တော ပထဝိယံ နိမိတ္တံ ဂဏှာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၀။ ပထဝီကသိ- ဏံ ဥဂ္ဂဏှန္တောတိ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တဘာဝေန ပထဝီကသိဏံ ဂဏှန္တော အာဒိယန္တော၊ ဥဂ္ဂ- ဟနိမိတ္တဘူတံ ပထဝီကသိဏံ ဥပ္ပါဒေန္တောတိ အတ္ထော။ ဥပ္ပါဒနဉ္စေတ္ထ တထာ နိမိတ္တဿ

ဥပဋ္ဌာပနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၂။ ဥဂ္ဂဏှန္တော (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁) တိ ယထာပရိစ္ဆိန္နေ အာပေါမဏ္ဍလေ ယထာ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဥပလဗ္ဘတိ၊ တထာ နိမိတ္တံ ဂဏှန္တော။ မ၊ဋီ၊၁၊ ၇၇။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၃၈။)

ဥဂ္ဂဏှန္တိ (ကြိ) ဥဂ္ဂဏှာတိ-ကြည့်။

ဥဂ္ဂဏှမာန (တိ) [ဥ+ဂဟ+ဏှာ+မာန] သင်ယူသော။ အန္တေဝါသိကော သိပ္ပံ ဝါ ဥဂ္ဂဏှမာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၈၇။

ဥဂ္ဂဏှာတိ (ကြိ) [ဥ+ဂဟ+ဏှာ+တိ] ယူ၏။ (က)ကောက်ယူ၏။(ခ) ခံယူ၏။(ဂ) နှောင် အခါ၌ အစောင့်အရှောက် အရံအတား အကျိုးငှါယူ၏။ (ဃ) လက်ခံ၏။ (င) မှတ်သား၏။ (စ)လေ့လာ၏။ (ဆ) စူးစမ်း၏။ (ဇ) သိ၏။ (ဈ) သင်ယူ၏။ (က) ဥဂ္ဂဏှာတိ အာပတ္တိံ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊၂။၂၁၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ ရတနံ ဝါ ရတနသမ္မတံ ဝါ.... ဥဂ္ဂဏှေယျ ဝါ ဥဂ္ဂဏှာပေယျ ဝါ။ ဝိ၊၂။၂၁၂၊ ၂၁၃။ (က) (ခ) (ဃ)နေဝ တံ ဥဂ္ဂဏှာတိ၊ န ဥဂ္ဂဏှာပေတိ၊ န ဥပနိက္ခိတ္တံ သာဒိယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၄။ ဥဂ္ဂဏှန္တိ—သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၈။ ဥဂ္ဂဏှေယျ ဝါ (ဝိ၊၁။၃၄၅)တိ အတ္တနော အတ္ထာယ ဒိယျမာနံ ဝါ ယတ္ထကတ္ထစိ ဌိတံ ဝါ နိပ္ပရိဂ္ဂဟိတံ ဒိသွာ သယံ ဂဏှေယျ ဝါ။ ကင်္ခါ၊၁၇၅။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။) (ဂ) (ဃ) ဥဂ္ဂဏှာတု ဘန္တေ ဘဂဝါ အာဋာနာဋိယံ ရက္ခံ၊ ဒီ၊၃။ ၁၅၉။ ဥဂ္ဂဏှာတူတိ ယထာ ဣဒံ ပရိတ္တံ မယာ ပဝေဒိတမတ္တမေဝ ဟုတွာ စတုန္နံ ပရိသာနံ စိရကာလံ ဟိတာဝဟံ ဟောတိ၊ ဧဝံ ဥဒ္ဒံ အာရက္ခာယ ဂဏှာတု၊ သမ္ပဋိစ္ဆတူတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၀။ (ဃ) သုဋ္ဌု ဥဂ္ဂဏှာတီတိ သမုဂ္ဂဟော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၆။ (င) ဂဏနမ္ပိ န ဥဂ္ဂဏှာတိ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၈)တိ ဂဏနဝိဓိမ္ပိ န သလ္လက္ခေတိ။မ၊ဋီ၊၃။၁၅၅။ဥဂ္ဂဏှိ သု—မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃၂။ (င) (စ) (ဆ) (ဇ) အတ္တနော ဘာသပရိယန္တံ န ဥဂ္ဂဏှာတိ၊ ပရဿ ဘာသပရိယန္တံ န ဥဂ္ဂဏှာတိ။ ဝိ၊ ၅။၂၃၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၆။ ဗာလော အဗျတ္တော အကုသလော သူဒေါ သကဿ ဘတ္တု နိမိတ္တံ န ဥဂ္ဂဏှာတိ....ပဏ္ဍိတော ဗျတ္တော....ဥဂ္ဂဏှာတိ။ သံ၊၃။၁၃၀-၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၆။ ဥဂ္ဂဏှာတီတိ ဥပရူပရိ ဂဏှာတိ ဥပဓာရေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇၆။ နိမိတ္တံ န ဥဂ္ဂဏှာတိ (သံ၊၃-၁၃၀) တိ ဣဒံ မေ ကမ္မဋ္ဌာနံ အနုလောမံ ဝါ ဂေါတြဘုံ ဝါ အာဟစ္စ ဌိတန္တိ န ဇာနာတိ၊ အတ္တနော စိတ္တဿ နိမိတ္တံ ဂဏှိတုံ န သက္ကောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။ နိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဏှာတိ (သံ၊ ၃။၁၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၆) တိ ဧဝံ မေ စိတ္တံ သမာဟိတံ အဟောသီတိ နိမိတ္တံ ဂဏှာတိ သလ္လက္ခေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၇၆။ (—သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၇၁၊၅၁၇။) (င) (စ) (ဈ) ဥဂ္ဂဏှာတိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀) တိ အညဿ သန္တိကေ ပါဠိံ ဥဂ္ဂဏှာတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၈၁။ (—အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။) ဇာနကုမာရ တဿ သန္တိကေ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၂။ ဥဂ္ဂဏှန္တိ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂) တိ သဇ္ဈာယန္တိ စေဝ ဝါစုဂ္ဂတံ ကရောန္တာ ဓာရေန္တိ စာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။၈၅။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၇၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ သာရတ္ထ၊၁။၈၃။သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၉။ မ၊ဋီ၊၁။၁၁၇။ မ၊ဋီ၊၂။၈၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၂၄၊၃၄၉။ အနုဋီ၊ ၁။၆၉။) ဥဂ္ဂဏှာဟိ တွံ ဘိက္ခု ဘဒ္ဒေကရတ္တဿ ဥဒ္ဒေသဉ္စ ဝိဘင်္ဂဉ္စ။ မ၊၃။၂၃၂၊၂၄၀။ ဥဂ္ဂဏှာဟိ တွန္တိ အာဒိသု တုဏှီဘူတော နိသီဒိတွာ သုဏန္တော ဥဂ္ဂဏှာတိ နာမ၊ အညေသံ ဝါစေန္တော ဓာရေတိ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊

၄။၁၇၅။ သဝနမုခေန ဗျဥ္ဇနသော အတ္ထသော စ ဥပဓာရဏံ ဥဂ္ဂဏှနန္တိ အာဟ "တုဏှိဘူတော နိသိဒိတွာ သုဏန္တော ဥဂ္ဂဏှာတိ နာမာ"တိ။ မဋ္ဌီ၊၃။၃၇၀။ ဥဂ္ဂဏှာဟိ (သံ၊၁။၃၀၃) တိအာဒီသု သုတွာ တုဏှီဘူတော ၀ ပဂုဏံ ကရောန္တော ဥဂ္ဂဏှာတိ နာမ။ ပဒါနုပဒံ ဃဋေတွာ ဝါစာယ ပရိစိတံ ကရောန္တော ပရိယာပုဏာတိ နာမ။ ဥဘယထာပိ ပဂုဏံ အာဓာရပ္ပတ္တံ ကရောန္တော ဓာရေတိ နာမ။ သံဋ္ဌ၊၂။၇၀။ (–နေ္တိက၊ ဋ္ဌ၊၁၃၁၊၁၆၆။) ဥဂ္ဂဏှ—ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၁၊ ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၁။၁၅။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၃၆။ ဥဂ္ဂဏှ(ဏှာ)ထ—သံ၊၁။၄၇။ မဋ္ဌ၊၁။၆၀။ ခုဒ္ဒကာဋ္ဌ။၂၀၀။ ဥဂ္ဂဏှေယျ—မဟာနိဋ္ဌ။ ၃၆၇။ ဥဂ္ဂဏှိ—ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၂၊၂၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၃၂၄။ မဋ္ဌ၊၃။၁၅၃၊၂၂၃။ မဋ္ဌ၊၄။၁၇၄။ အံဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၃။ အဘိဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၁။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၃။ ဥဂ္ဂဟေသိ—ဝိဋ္ဌ၊၃။ ၃၉၇။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၁၄၇၊ ၂၉၅။ ဥဂ္ဂဏှိံသု—အဘိဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။ ဥဂ္ဂဟေသုံ—သံဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၆၁၊၂၉၅။ ဥဂ္ဂဏှိတ္ထ—ဝိဋ္ဌ၊၂။၇၆။ ဥဂ္ဂဟိံ—အပ၊၂။ ၂၃၉။ ထေရီဋ္ဌ။၁၁၈။ ဥဂ္ဂဏှိဿန္တိ—ဝိဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၆။ ဥဂ္ဂဟေဿန္တိ—မဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ မဋ္ဌီ၊ ၁။၁၉၀။ ဥဂ္ဂဏှိဿာမိ—ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၁။ ဇာဋ္ဌ၊ ၂။၄၂။

ဥဂ္ဂဏှာတု (ကြိ) ဥဂ္ဂဏှာတိ-ကြည့်။

ဥဂ္ဂဏှာပန (နာ) [ဥ+ဂဟ+ဏှာ + ဏာပေ+ယု] (က) သင်ယူစေခြင်း၊ သင်ယူခိုင်းခြင်း။ (ခ) ခံယူစေခြင်း၊ ခံယူ–လက်ခံ–ခိုင်းခြင်း။ (က)နာဠကန္တိ အတိနယံ ဒဿေတွာ ဥဂ္ဂဏှာပနံ။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၆၃။ အံဋ္ဌီ၊၁။၇၄။ (ခ) "ဠာခ နိက္ခိပါဟီ"တိ ဝုတ္တေ ဥဂ္ဂဏှာပနံ ဟောတိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၃၆။

ဥဂ္ဂဏှာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဂဟ+ဏာပေ+တိ] (က) ကောက်ယူစေ၏။ (ခ) ခံယူစေ၏။ (ဂ) သင်ယူစေ၏၊ သင်ပေး၏။ (က) ရတနံ ဝါ ရတနသမ္မတံ ဝါ....ဥဂ္ဂဏှာပေယျ ဝါ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၂။၂၁၂။ (က) (ခ) နေ၀ တံ ဥဂ္ဂဏှာတိ၊ န ဥဂ္ဂဏှာပေတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၇၆။ မဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ အံဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ အဘိဋ္ဌ၊၃။ ဂ၉။ မဋ္ဌီ၊၂။၁၅၉။ ဥဂ္ဂဏှာပေန္တိ—သံဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၆။ သံဋ္ဌီ၊၂။၅၃၈။ ဥဂ္ဂဏှာပေယျ—ဝိ၊၁။၃၄၅။ (ဂ) အညော ဗုဒ္ဓဝစနံ ဥဂ္ဂဏှာပေတိ။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ (—အံဋ္ဌ၊၃။၁၁၈။ အံဋ္ဌီ၊၂။၁၉၁။)ဥဂ္ဂဏှာပေန္တိ—ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၃၄။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၃၂၀။ အံဋ္ဌီ၊၃။၃၁၀။ ဥဂ္ဂဏှာပေတု—ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ဥဂ္ဂဏှာပေသိ—ဝိဋ္ဌ၊၁။ ၄၅။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။ ခုဒ္ဒကာဋ္ဌ။၁၆၆။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။ ၇၈။ ဝိမာန ဋ္ဌ။၁၂၇။အံဋ္ဌီ၊၁။၁၇၀။ ဥဂ္ဂဏှာပေသုံ — အံဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၁။ ဥဂ္ဂဏှာပေဿန္တိ—သံဋ္ဌီ၊ ၂။၅၀၇။ အံဋ္ဌီ၊၃။၂၅၆။

ဥဂ္ဂဏှာပေတု (ကြိ) ဥဂ္ဂဏှာပေတိ-ကြည့်။

ဥဂ္ဂဏှာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+တွာ] (က) ကောက်ယူစေ၍။ (ခ) ကိုင်ယူစေ၍။ (ဂ) သင်ယူစေ၍၊ သင်ပေး၍။ (က) တာဒိသေ စေ ဌာနေ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဝါ ဥဂ္ဂဏှာပေတွာ ဝါ ဌပေတဗ္ဗံ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၂။ (ခ) ယောပိ ရူပိယံ ဥဂ္ဂဏှာပေတွာ ကပ္ပိယကာရကေန သဒ္ဓိံ ကမ္မာရကုလံ ဂန္တွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ။၅၄။ (ဂ) သဗ္ဗမ္ပိ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှာပေတွာ တေ မာဏဝကေ တေဒဝေါစ။ မဋ္ဌ၊၁။ ၅၉။ (—မဋ္ဌ၊၁။၃၉၇။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၆၈။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။)

ဥဂ္ဂဏှာပေန္တ (တိ) [ဥ+ဂဟ+ဏှာ+ဏာပေ+အန္တ] (က) ယူစေသော၊ ယူဆစေသော၊ စွဲမြဲသက်ဝင်စေသော။ (ခ) ကောက်ယူစေသော။ (ဂ) သင်ယူစေသော၊ သင်ယူပေး

သော။ (က) မဟာဇနံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိံ ဥဂ္ဂဏှာပေဿာ....ဝသတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ (ခ) ဧဝ-ရူပရေတံ အတ္တနော အတ္ထာယ ဥဂ္ဂဏှန္တိ-သာ ဝါ ဥဂ္ဂဏှာပေန္တာ ဝါ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၂။ (-ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၄၂၈။) (ဂ) တာဝ တာဝ ဘာသာဝ သိပ္ပံ ဥဂ္ဂဏှာပေဿာ အာစရိယော ဝိယ ဝေမာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၈။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။)

ဥဂ္ဂဏှာပေတ္တိ
ဥဂ္ဂဏှာပေယျ
ဥဂ္ဂဏှာပေသိ
ဥဂ္ဂဏှာပေသုံ
ဥဂ္ဂဏှာပေဿန္တိ
} (ကြိ) ဥဂ္ဂဏှာပေတိ-ကြည့်။

ဥဂ္ဂဏှာဟိ
ဥဂ္ဂဏှိ
ဥဂ္ဂဏှိံ
ဥဂ္ဂဏှိံသု
} (ကြိ) ဥဂ္ဂဏှာတိ-ကြည့်။

ဥဂ္ဂဏှိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဂဟ+ဏှာ+တဗ္ဗ] သင်ယူ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဆိန္နပလိဗောဓေန ဓာတုမနသိကာရကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဏှိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉။)

ဥဂ္ဂဏှိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဂဟ+ဏှာ+တုံ] သင်ယူခြင်းငှါ။ တံ ဓမ္မာနုဂ္ဂဟေန ဥဂ္ဂဏှိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၆၉။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။)

ဥဂ္ဂဏှိတုကာမ (တိ) [ဥဂ္ဂဏှိတုံ+ကာမ] သင်ယူခြင်းငှါအလိုရှိသော။ ကော သန္တိကေ ဝသိတွာ ဥဂ္ဂဏှိတုကာမောသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ ကြည့်။

ဥဂ္ဂဏှိတ္ထ (ကြိ) ဥဂ္ဂဏှာတိ-ကြည့်။

ဥဂ္ဂဏှိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဂဟ+ဏှာ+တွာ] (က) ကောက်ယူ၍။ (ခ) ခံယူ၍။ (ဂ) သင်ယူ၍။ (က) ဥဂ္ဂဏှာပေတွာ ကြည့်။ (က) (ခ) ယော ဟိ ရူပိယံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ တေန အယဗီဇံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၄။ (ဂ) ဗဟူ မဟာထေရာ ဥဂ္ဂဏှိတွာ မဟာနိဒ္ဒေသံ ပတိဋ္ဌာပေသုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀၊၁၆၀၊၂၆၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၊ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၉။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၇။ မူလ၊ဋီ၊၂။၇၂။)

ဥဂ္ဂဏှိဿန္တိ
ဥဂ္ဂဏှိဿာမိ
ဥဂ္ဂဏှေယျ
} (ကြိ) ဥဂ္ဂဏှာတိ ကြည့်။

ဥဂ္ဂတ[1] (တိ) [ဥ+ဂမု+တ] (၁) (က) တက်သော၊ ထွက်ပေါ်လာသော။ (ခ) တက်သော၊ မြင့်တက်သော၊ အထက်သို့မြင့်သော။ (ဂ) အထက်သို့ လွင့်တက်သော။ (ဃ) စိုက်ထူ- စိုက်ထောင်- အပ်သော။ (၂) ထင်ရှား- ကျော်စော- သော။ (၁) (က) ကိံဒိ သောပ္ပသိ သူရိယေ ဥဂ္ဂတေ။ သံ၊၁။၁၈၈။ သူရိယေ ဥဂ္ဂတေတိ သူရိယမှိ ဥဂ္ဂတေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ သတရံသိ ဥဂ္ဂတော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁။ ဥဂ္ဂတောတိ ဥဒိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၃။ အရုဏော ဥဂ္ဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ (-ဒီ၊၃။၁၅၉။ ဥဒါန။၁၉၆။ အပ၊၁။၂၁၃။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၃။ ဇာ၊၂။၂၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၈။) (ခ) ဥစ္စတ္တနေန သော ဗုဒ္ဓေါ၊ အသီတိဟတ္ထမုဂ္ဂတော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၃။ သတယောဇနဝိတ္ထိဏ္ဏော၊ တာဝဒေဝ စ ဥဂ္ဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၀၊ (-အပ၊၁။၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၈။) (ဂ)

ရဇဂ္ဂန္တိ ဟတ္ထိအဿာဒီနံ ပါဒပ္ပဟာရဘိန္နာယ ဘူမိယာ ဥဂ္ဂတံ ရဇက္ခန္ဓံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၄။ (ဃ) ဩဘာသေတိ ဒိသာ သဗ္ဗာ၊ ဣန္ဒကေတုဝ ဥဂ္ဂတော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၃။ ဥဂ္ဂတောတိ ဥဿိတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉၈။ (၂) ကာလိင်္ဂရာဇာ ပန ဥဂ္ဂတောယံ။ ဇာ၊၂။၅။ ဥဂ္ဂတောတိ စန္ဒော ဝိယ သူရိယော ဝိယ စ ပါကဋော ပညာတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၄။ (-ဇာ၊၂။၄၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၈၊၂၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်။၂။ ၂၂၆။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၃။)

ဥဂ္ဂတ၂ (ပု) [ဥ+ဂမု+တ။ ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥဂ္ဂတမည်သောသူ။ (၁) ဥဂ္ဂတသူဌေး၊ သံဃာတော်တို့အား ဆည်းကပ် လုပ်ကျွေးရာ၌ ဧတဒဂ်ရ (သံဃုပဋ္ဌာက ဧတဒဂ်ရ) သော ဥဂ္ဂတသူဌေး။ (၂) ဥဂ္ဂတမင်း။ (က) သောဘိတဘုရားရှင် လက်ထက် သုနန္ဒမြို့၌ သုနန္ဒမည်သော ကျောင်းဆောက်လှူဒါန်းသော ဥဂ္ဂတမင်း။ (ခ) သုဇာတဘုရားရှင်၏ ခမည်းတော်ဥဂ္ဂတမင်း။ (၃) ဥဂ္ဂတစကြဝတေးမင်း။ (က) ပဒုမုတ္တရဘုရားရှင် လက်ထက်၌ အလံတံခွန်လှူဒါန်းဘူး၍ရှင်းမြတ်စွာဘုရားက ဥဂ္ဂတမည်သော စကြဝတေးမင်း ဖြစ်လတံ့ဟု ဗျာဒိတ်စကား မိန့်ကြားခံရသောမင်း။ (ခ) ဤကမ္ဘာမှ ၁၄-ကမ္ဘာထက်က ဖြစ်ကြသော ဥဂ္ဂတစကြဝတေးမင်း ၄-ဦး။ (ဂ) ဤကမ္ဘာမှ ၂၉-ကမ္ဘာထက်၌ဖြစ်ကြသော ဥဂ္ဂတစကြာမင်း ၁၆-ဦး။(၁)သံဃုပဋ္ဌာကာနံ ယဒိဒံ ဟတ္ထိဂါမကော ဥဂ္ဂတော ဂဟပတိ။ အံ၊၁။၂၇။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။)(၂)(က) ဥဂ္ဂတော နာမ သော ရာဇာ၊ ဒါနံ ဒေတိ နရုတ္တမေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၄။(-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၂) (ခ)သုမင်္ဂလံ နာမ နဂရံ၊ ဥဂ္ဂတော နာမ ခတ္တိယော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၄၉။ ဥဂ္ဂတော နာမ ရာဇာ ပိတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ (၃)၂၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ ငာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။

(၃) (က)ဥဂ္ဂတော နာမ နာမေန၊ စက္ကဝတ္တိ ဘဝိဿတိ။ အပ၊၁။၁၂၁။ (ခ) စတုဒ္ဒသမှိ ကပ္ပမှိ၊ စတုရော အာသုမုဂ္ဂတာ။ အပ၊၁။ ၁၂၆။ (ဂ) ဧကူနတိံသ ကပ္ပမှိ၊ ဣတော သောဠသ ရာဇာနော။ ဥဂ္ဂတာ နာမ နာမေန၊ စက္ကဝတ္တိ မဟာဗလာ။ အပ၊၁။၁၆၆။

ဥဂ္ဂတကဏ္ဍကတ္တ (နှ) [ဥဂ္ဂတ+ကဏ္ဍက+တ္တ] တက်သော-ထွက်ပေါ်သော-ဆူးရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဥက္ကဏ္ဍက (သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၅) ကြည့်။

ဥဂ္ဂတကာယ (တိ) [ဥဂ္ဂတ+ကာယ] မြင့်တက်သော ကိုယ်ရှိသော။ ပဝုဒ္ဓကာယောတိ ဥဒ္ဓံ ဥဂ္ဂတကာယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။

ဥဂ္ဂတကုမာရ (ပု) [ဥဂ္ဂတ+ကုမာရ] ဥဂ္ဂတမည်သော သူငယ်၊နောင်အခါ သံဃုပဋ္ဌာက ဧတဒဂ်ရ ဥဂ္ဂတသူဌေးဖြစ်မည့်သူတည်း။ တဿ ဥဂ္ဂတကုမာရောတိ နာမံ အကံသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၄။

ဥဂ္ဂတကူဋ (တိ) [ဥဂ္ဂတ+ကူဋ] မြင့်မတ်သော အထွတ်ရှိသော၊တောင်။ တိရိယတော ဒီဃံ ဥဂ္ဂတကူဋန္တိ "တိရစ္ဆာနပဗ္ဗတ" န္တိ အာဟ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၈။

ဥဂ္ဂတဇာလာ (ထီ) [ဥဂ္ဂတာ+ဇာလာ] ပေါ်ထွက်သော-အလျှံ-ရောင်လျှံတော်။တထာဂတဿ သရီရတော ဥဂ္ဂတဇာလာ သကလဗြဟ္မလောကံ အတိက္ကမိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။

ဥဂ္ဂတတုစ္ဆမာန (ပု) [ဥဂ္ဂတ+တုစ္ဆမာန] မြင့်တက်သော အချည်းနှီးသောမာန။ ဥန္နဠ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄) ကြည့်။

ဥဂ္ဂတတေဇ (တိ) [ဥဂ္ဂတ+တေဇ] (က) မြင့်တက်သော-အားကြီးသော-တန်ခိုး-အာနုဘော်-အရှိန်အဝါ-ရှိသော (မြွေ) (ခ) မိမိအဆိပ် အရှိန်အဟုန်ကြောင့် ကြမ်းတမ်းသော ကိုယ်ရှိသော (မြွေ)။ဥဂ္ဂတတေဇာ(သံ၊

ဋ္ဌ၊၃။၅၄) တိ ဥဒဂ္ဂဘေဇ, အတ္တနော ဝိသ-တောစေန နေသံ ကုဇ္ဈရဒဗ္ဗာ ဝါ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၃၂၅။ ဥဂ္ဂတေဇ-လည်းကြည့်။

ဥဂ္ဂတထုတိဃောသ (ပု) [ဥဂ္ဂတ+ထုတိဃောသ] ပျံ့တက်သော ချီးကျူးသံ။ သီလသမ္ပန္နော.... အာရဒ္ဓဝီရိယောတိအာဒိနာ နယေန ဥဂ္ဂတ-ထုတိဃောသသဒ္ဒါတော သိလောကော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၄။

ဥဂ္ဂတဒီဃသရီရ (တိ) [ဥဂ္ဂတ+ဒီဃ+သရီရ] မြင့်တက်သော ရှည်သောကိုယ်ရှိသော။ ဥဒ္ဒုက-မေဝ ဥဂ္ဂတဒီဃသရီရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၆၀။ (-ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၉။)

ဥဂ္ဂတနုဋ္ဌ (တိ) [ဥဂ္ဂတ+နုဋ္ဌ] (အနှစ်သာရ မရှိ အချည်းနှီးဖြစ်၍) မြင့်တက်သော ကျူရိုးနှင့်တူသော မာနရှိသော၊သူ။ ဥန္နဠ-ကြည့်။

ဥဂ္ဂတပ (တိ) [ဥဂ္ဂ+တပ] ထင်ရှားသောအကျင့်ရှိသော၊သူ။ ဃောရော ဥဂ္ဂတပေါ ဇိနော။ အပ၊၁။၅၀။ ဥဂ္ဂတပေါ ပါကဋတပေါ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။ ပဿထ နော ဘိက္ခဝေ တုမှေ ဣမံ ဥဂ္ဂတပံ တာပသံ ကလလပိဋ္ဌေ နိပန္နံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀၆။)

ဥဂ္ဂတပုပ္ဖ (န) [ဥဂ္ဂတ+ပုပ္ဖ] (၁) ပေါ်ထွက်သောပန်းပွင့်။ (တိ) (၂) ပေါ်ထွက်သောပန်းရှိသော။ (၁) သဗ္ဗတ္ထ သုခုမံ ဟုတွာ ဥဂ္ဂတပုပ္ဖါနိ အဘိဘာယ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၄။ (တိ) (၂) ကောဝိ ကေတော ဥဂ္ဂတပုပ္ဖတ္တိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။

ဥဂ္ဂတပ္ပဒေသ (ပု) [ဥဂ္ဂတ+ပဒေသ] မြင့်တက်သောအရပ်။ ဘူမိတော ဥဂ္ဂတပ္ပဒေသေန ဟတ္ထိပ္ပမာဏံ ဂဧဟတဗ္ဗံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၁။

ဥဂ္ဂတဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဥဂ္ဂတ+ဗြာဟ္မဏ] ထင်ရှားသောပုဏ္ဏား။ အယံ သောဏဒဏ္ဍော ဥဂ္ဂတ-ဗြာဟ္မဏော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၄။)

ဥဂ္ဂတမာနနုဋ္ဌ (တိ) [ဥဂ္ဂတ+မာန+နုဋ္ဌ] မြင့်တက်သော မာနဟူသော ကျူရိုးရှိသော၊သူ။ ဥန္နဠောတိ ဥဂ္ဂတမာနနုဋ္ဌော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၇။

ဥဂ္ဂတမာနသ (တိ) [ဥဂ္ဂတ+မာနသ] မြင့်တက်သော စိတ်ရှိသော။ ဘိယျော စိတ္တံ ပသာ-ဒေသိ၊ ဣသေ ဥဂ္ဂတမာနသော။ အပ၊၂။ ၂၆၈။

ဥဂ္ဂတလောမ (တိ) [ဥဂ္ဂတ+လောမ] ပေါ်ထွက်သောအမွေးရှိသော။ ကေတော ဥဂ္ဂတ-လောမံ ဥဏ္ဏာမယဘာဇနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၃၊ (-အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။)

ဥဂ္ဂတဝိနယ (တိ) [ဥဂ္ဂတ+ဝိနယ] ထွက်သွားသော - ကင်းကွာသော - ဝိနည်းရှိသော။ ဥဗ္ဗိနယ(ဝိမတိ၊၁၊၉၆။)ကြည့်။

ဥဂ္ဂတသရီရ (တိ) [ဥဂ္ဂတ+သရီရ] မြင့်တက်သောကိုယ်ရှိသော၊သူ။ ဥဒ္ဒုတိ ဗြာဟ္မဏ-ဂတ္တော ဥဒ္ဒုမေဝ ဥဂ္ဂတသရီရော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၅။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။)

ဥဂ္ဂတသာခါ (ဣ) [ဥဂ္ဂတ+သာခါ] မြင့်တက်သောအကိုင်း။ ဥဒ္ဒုကံ ဥဂ္ဂတသာခံ အာရုယှ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၀။

ဥဂ္ဂတာပန (တိ) [ဥဂ္ဂ+တာပန] (၁) ပြင်းထန်သော-အကျင့်-ဣန္ဒြေ ခြောက်ပါးတို့ကို ပူပန်စေတတ်, နှိပ်ကွပ်တတ်သောအကျင့်-ရှိသော၊ ထင်ရှားသော အကျင့်ရှိသော၊ အလွန်အကဲတည်ကြည်သော ဣန္ဒြေရှိသော၊ သူ။ (၂) အမျိုးမျိုးသော ချက်မှောက်ဘဝ အကျိုးမဲ့, တမလွန်ဘဝအကျိုးမဲ့ ဘို့ကို ထွေးအန်စွန့်ချတတ်သော-ကြမ်းတမ်း၍ကြောက်မက်ဖွယ်သော-ကိလေသာတို့ကို ဝီရိယအပူမာတ်ဖြင့် ပူပန်စေတတ်သော၊သူ။ ပဿသ

ဠမံ တာပသံ၊ ဇဋိလံ ဥဂ္ဂတာပနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၁၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဇဋိလာ ဥဂ္ဂတာပနာ။ အပ၊၁။၂၀။ ဥဂ္ဂတာပနာ ပါကဋတပါ ပတ္ထဋတပါ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ ပုနာပရံ ယဒါ ဟောမိ ဇဋိလော ဥဂ္ဂတာပနော။ စရိယာ။၄၀၄။ ဥဂ္ဂတာပ- နောတိ မနစ္ဆဋ္ဌာနံ ဣန္ဒြိယာနံ တာပနတော နိဂ္ဂဏှနတော တပသင်္ခါတံ ဥဂ္ဂတာပနံ ဧတ- ဿာတိ ဥဂ္ဂတာပနော၊ ဃောရတပေါ ပရမဓိတိန္ဒြိယောတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ နာနပ္ပကာရေ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာဒိဘေဒေ အနတ္ထေ ဥဂ္ဂိရန္တော ဗဟိ ဆဍ္ဍာပနတော ဃောရ- ဘိမဘာယာနကဋ္ဌေန ဝါ “ဥဂ္ဂါ”တိလဒ္ဓနာမေ ကိလေသေ ဝီရိယာတပေန သန္တာပနတော ဥဂ္ဂေ တာပေတီတိ ဥဂ္ဂတာပနော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၁၄၉။ (—ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၇—၉၊၁၅၃။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၁၁၄၊ သေရာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ သေရာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။)

ဥဂ္ဂတာယုက (တိ) [ဥဂ္ဂတ+အာယု+က] ထွက်သောအသက်ရှိသောသူ။ ဥဿုပတီတိ ဥဂ္ဂတာယုကော လပတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၁။

ဥဂ္ဂတုဂ္ဂတ (တိ) [ဥဂ္ဂတ+ဥဂ္ဂတ] ထင်ရှား သည်ထက် ထင်ရှားသော၊ အလွန်ထင်ရှား သော၊သူ။ ဥဂ္ဂတုဂ္ဂတေဟိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄)တိ ဥဂ္ဂတာနမ္ပိ ဥဂ္ဂတေဟိ နဟိ ဝိဿာ- သမာသော လောကိကေဟိ အဘိမတော- တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၂။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ ၁၁၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃။) ဥဂ္ဂ (၁) (၈) လည်း ကြည့်။

ဥဂ္ဂတေဇ (တိ) [ဥဂ္ဂ+တေဇ] (က) မြင့်တက် သော—ထက်မြက်သော—အားကြီးသော— ပြင်းထန်သော — ထင်ရှားသော — တန်ခိုးရှိ သော၊သူ။ (ခ) မိမိ၏အဆိပ်အရှိန်အဟုန် ကြောင့် ကြမ်းတမ်းသော ကိုယ်ရှိသော (မြွေ)။ (ဂ) အထက်သို့ တက်သော—ထက် သော—ကြမ်းတမ်းသော— အဆိပ်အရှိန်အ ဟုန်ရှိသော (မြွေ)။ (က) ဥဂ္ဂတေဇော ဒုပ္ပသဟော၊ သာဂရောဝ အခေါဘိယော။ အပ၊ ၁။၂၀။ ဥဂ္ဂတေဇောတိ ဥဂ္ဂတတေဇော ပတ္ထဋ- တေဇော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ ဥဂ္ဂတေဇော ဒုရာသဒေါ။ အပ၊၁။၄၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၁။ ဥဂ္ဂတေဇော ပါကဋတေဇော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၃။ ဥဂ္ဂတေဇ (သေရ။၃၅၄)န္တိ သမထ- ဝိပဿနာတေဇေန နိသိတဘာဝေန တိက္ခတေဇံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၆၇။ (—ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၂၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈၉။) (က) (ခ) စတ္တာရော အာသီဝိသာ ဥဂ္ဂတေ- ဇာ ဃောရဝိသာ။ သံ၊၂။၃၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၄၇။ ဥဂ္ဂတေဇာတိ ဥဂ္ဂတတေဇာ ဗလဝ- တေဇာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ ဥဂ္ဂတတေဇ-လည်း ကြည့်။ (ဂ) အာသီဝိသာ ကုပိတာ ဥဂ္ဂ- တေဇာ။ ဇာ၊၁။၃၅၇။ ဥဂ္ဂတေဇာတိ ဥဂ္ဂ- တေန ဝိသတေဇေန သမန္နာဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၅၁၃။ (—ဇာ၊၂။၁၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၃။)

ဥဂ္ဂတေဇဝိသ (တိ) [ဥဂ္ဂတေဇ+ဝိသ] အထက် သို့ တက်သော—ထက်သော — ကြမ်းတမ်း သော—အရှိန်အဟုန် တန်ခိုးရှိသော အဆိပ် ရှိသော(မြွေ)။ ဥဂ္ဂတေဇဝိသတာယ ဃောရ- ဝိသော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၇၀။

ဥဂ္ဂတ္ထန (နံ) [ဥ+ဂေါ+ထန။ ဂါဝီနံ ထနာ- ကာရတ္တာ ဂတ္ထနံ၊ ဩဿတ္တံ၊ တဒါ ဥဂ္ဂ- မတ္တာ ဥဂ္ဂတ္ထနံ။ ဓာန်၊ဋီ၊၂၇၉] (၁) နွားမ၏ နို့တံကဲ့သို့ လေးချောင်း လေးသွယ်ရှိသော— ပုလဲကုံး—ပုလဲသွယ်။ (၂) ရင်သားလှမ်း တန် ဆာ။(ဓာန်၊ သျှ၊သစ်နှင့် ဘောင်ပေါက်၊ဓာန်၊

သျ။ ၂၇၉) ဥဂ္ဂဋ္ဌာနံ ဂိဂ်ဳမကာံ။ ဇာ၊ ၂။၃၇၅။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၂။)

ဥဂ္ဂတ္ထေရ (ပု) [ဥဂ္ဂ+ထေရ] ဥဂ္ဂမည်သော ထေရ်။ ယံ မယာ ပကတံ ကမ္မံ အာယသ္မ-တော ဥဂ္ဂတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ-ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၉။

ဥဂ္ဂဒ္ဓ (တိ) [ဥဂ္ဂ+ဒဏ္ဍ] အလွန်နိုင်မြဲသော။ အကာသိ ဥဂ္ဂဒဏ္ဍံ မိတိ ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၄။ ဥဂ္ဂ-ဒဏ္ဍန္တိ အတိဒဏ္ဍံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၁။

ဥဂ္ဂနဂရ (န) [ဥဂ္ဂ+နဂရ] ဥဂ္ဂမည်သောမြို့။ တထာဂတေ ဥဂ္ဂနဂရံ ဂစ္ဆန္တေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၃။(–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။)

ဥဂ္ဂနဂရဝါသိ (တိ) [ဥဂ္ဂနဂရ+ဝါသီ] ဥဂ္ဂမြို့၌ နေလေ့ရှိသော၊ ဥဂ္ဂမြို့သားဖြစ်သော၊ သူ။ ဥဂ္ဂနဂရဝါသိ ဥဂ္ဂေါ နာမ သေဋ္ဌိပုတ္တော သဟာယကော အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၀။

ဥဂ္ဂန္တုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဂမု+တုံ] (က) အထက်သို့ တက်ခြင်းငှါ။ (ခ) ခုန်တက်ခြင်းငှါ။ (ဂ) ပေါ်ထွက်ခြင်းငှါ။ (က) (ခ) ဘလလပိဋ္ဌေ နိပတိတွာ ဩသီဒိတွာ ဥဂ္ဂန္တုံ အသက္ကော-န္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ (က) (ဂ) အဟံ ပန သူရိယဿ ဥဂ္ဂန္တုံ န ဒဿာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၉၇။)

ဥဂ္ဂန္တွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဥ+ဂမု+တွာ] တက်၍၊ အထက်သို့တက်၍၊ ပျံတက်၍၊ ရှေ့သို့တက်၍။ ဘာဇနတော ဖုသိတာနိ ဥဂ္ဂန္တွာ ပတ္တေ ပတန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ အာကာသံ ဥပ္ပတိ-တွာတိ အာကာသေ ဥဂ္ဂန္တွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၂၁၂။ ဥဂ္ဂန္တွာ ဥဂ္ဂန္တွာ ဝေဂ ယုဇ္ဈန္တီတိ ဥယျောဓိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၆။ ကင်္ခာ။၂၃၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇၊၁၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၊၃၉၄၊၂၁၉၆၊၂၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၊၁၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၃၉။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၀၊၂၁၂။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၂၉၄။)

ဥဂ္ဂပုတ္တ (ပု) [(၁) ဥဂ္ဂ+ပုတ္တ။ (၂) ဥဂ္ဂ+ဣစ္ဆ+ပုတ္တ] (က) ထင်ရှားကျော်စောသူ–အထက်တန်းစား – တိုင်းသား၊ တန်ခိုးအာဏာ ကြီးစွာရှိသူ၊ မင်းမျိုး မင်းနွယ်ဝင် ဖြစ်သူ။ (ခ) ကြမ်းတမ်းသောအမှုလုပ်ငန်းရှိသူ–မသန့်ရှင်းသော အသက်မွေးမှုရှိ၍ အခြံအရံနှင့် ပြည့်စုံသူ – တိုင်းသား။ ဥဂ္ဂပုတ္တာ မဟိဿာသာ၊ သိက္ခိတာ ဒဠ္ဍဓမ္မိနော။ သံ၊ ၁။၁၀၇။ ထေရ။၃၆၉။ (က) ဥဂ္ဂပုတ္တာတိ ဥဂ္ဂတာနံ ပုတ္တာ မဟေသက္ခာ ရာဇညဘူတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ ဥဂ္ဂတာနန္တိ ဥဠာရာနံ ပုတ္တာ၊ ဘေနာဟ "မဟေသက္ခာ ရာဇညဘူတာ"တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။ (ခ) အသုဒ္ဓာဇီဝိနော ပရိဝါရ-ယုတ္တာ မနုဿာ ဥဂ္ဂကိစ္စဘာဝယ "ဥဂ္ဂါ"တိ ဝုစ္စန္တိ၊ ဘေသံ ပုတ္တာ ဥဂ္ဂပုတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၂၁။

ဥဂ္ဂပုတ္တရာဇပုတ္တိယ (ပု) [ဥဂ္ဂပုတ္တ+ရာဇပုတ္တိယ] ထင်ရှားကျော်စော၍ အထက်တန်းစားဖြစ်သော မှူးကြီး မတ်ကြီးသားနှင့် မင်းသား။ ဥဂ္ဂပုတ္တရာဇပုတ္တိယာန (ဇာ၊ ၂။ ၂၀၃)န္တိ ဥဂ္ဂတာနံ အမစ္စပုတ္တာနဉ္စေဝ ရာဇပုတ္တာနဉ္စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀၂။

ဥဂ္ဂမတိ (ကြိ) ဥဂ္ဂစ္ဆတိ–ကြည့်။

ဥဂ္ဂမန (န) [ဥ+ဂမု+ယု] (၁)(က) တက်ခြင်း။ (ခ) ပေါ်ထွက်ခြင်း။ (ဂ) အန်ထွက်ခြင်း။ (၂) (ရှေးဘဝမှ) အထက်၌–နောက်ဘဝ၌–ဖြစ်ခြင်း။ (၁)(က) ဝုဋ္ဌာနဉ္စေနာတိ ဥဂ္ဂမန-ဉ္စေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ (ခ) ဇဝံ ဝပါကံ စန္ဒိမသူရိယနက္ခတ္တာနံ ဥဂ္ဂမနံ။ ဒီ၊၁။၁၀။ ဥဂ္ဂမနန္တိ ဥဒယနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ယာဝ အရုဏဿ ဥဂ္ဂမနာ တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။

ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၃။ ကခ်ါ။၁၈၂။ သာရတ္ထ၊၂။ ၄၃၁။ ကခ်ါ၊ဋီ။၃၃၁။ (−ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၆။ မှော၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၇။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၆၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၈၀၊)(၈) ဥဂ္ဂမန(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈)န္တိ ဘေသဇ္ဇာ ဝမနံ ဝိရေစနံ၊ တာသာ ဝါ ဝသေန ဒေါသာနံ နီဟရဏံ ဝမနံ ဝိရေစနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၂။(၂)ဘေဒတော ပန သမာယောဂေ ဥဂ္ဂမနန္တိ။ အနု၊ဋီ၊၂။၂၂။

ဥဂ္ဂမနကာလ (ပု) [ဥဂ္ဂမန+ကာလ]တက်ရာ−ပေါ်ထွက်ရာ − အခါ။ ဥဂ္ဂမနကာလေ စ အတ္ထင်္ဂမနကာလေ စ ပဿန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ (−သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။)

ဥဂ္ဂမနနိမိတ္တ (နပုံ) [ဥဂ္ဂမန+နိမိတ္တ]တက်ခြင်း−ပေါ်ထွက်လာခြင်း − ဟူသော အကြောင်း။ ဥဂ္ဂမနံ ပဘိ ဥဂ္ဂမနနိမိတ္တံ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇၁။

ဥဂ္ဂမနဝေလာ (ထီ) [ဥဂ္ဂမန+ဝေလာ] ပေါ်ထွက်−ထွက်ပြူ−လာရာအခါ။ တတော ပုဏ္ဏမဒိဝသေ စန္ဒဿ ဥဂ္ဂမနဝေလာယ သမုဒ္ဒတော ဦမိ ဥဋ္ဌဟိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၆။

ဥဂ္ဂမိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဂမု+တဗ္ဗ] အဆင့်ဆင့်−သွားအပ်−သွားရ − သော။ သကုဏထန္တိ ခါဏုကေ ကောနေတွာ တေဟိ ဥဂ္ဂမိတဗ္ဗံ ခါဏုမဂ္ဂံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။

ဥဂ္ဂမိဿတိ (ကြိ) ဥဂ္ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

ဥဂ္ဂမေတိ (ကာ၊ ကြိ) [ဥ+ဂမု+ဏေ+တိ] ပေါ်ထွက်စေ၏။ ဟိမဝန္တံ သူရိယံ ဥဂ္ဂမေတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၈။

ဥဂ္ဂမ္မ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဂမု+တွာ] အထက်သို့တက်၍။ မဟာပုရိသဿ ပန ကဋ္ဌိတော ပဋ္ဌာယ မံသပဋလံ ယာဝဂန္ဓာ ဥဂ္ဂမ္မ…ပတိဋ္ဌိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၁။ ဥဂ္ဂမ္မာတိ ဥဂ္ဂန္တွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၀။ မ-ဋီ၊၃။၇၄။ (−ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၅။)

ဥဂ္ဂယှ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဂဟ+တွာ]သင်ယူ၍၊မှတ်ယူ၍၊ မှတ်သား၍။ န တာနိ ဥဂ္ဂယှ ဝဒေယျ နာဂေါ (သုတ္တနိ။၄၁၁)တိ…နာဂေါ တာနိ ဒိဋ္ဌိဂတာနိ ဥဂ္ဂဟေတွာ န ဝဒေယျ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။

ဥဂ္ဂယှတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+ဂဟ+ယ+တေ]သင်ယူအပ်၏။ ဟတ္ထိသိက္ခာဒိကာ အနေကာ သိက္ခာ ကထိယန္တိ ဥဂ္ဂယှန္တိ ဝါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၂။

ဥဂ္ဂယှမာန (တိ) [ဥ+ဂဟ+ယ+မာန] သင်ယူ−မှတ်သား−အပ်သော။ န ဥဂ္ဂယှမာနာ သဝနဓာရဏပရိစယအတ္ထူပပရိက္ခာဒိဝသေန အနုဂ္ဂယှမာနာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၁။

ဥဂ္ဂရိန္န (ပု) [ယာဒိစ္ဆာနာမ်] ဥဂ္ဂရိန္နမည်သော ဒါယကာ (နာရဒ မြတ်စွာဘုရား၏ အလုပ်အကျွေး ဒါယကာ)။ ဥဂ္ဂရိန္နော ဝသဘော စ အဟေသုံ အဂ္ဂုပဋ္ဌာကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၂။

ဥဂ္ဂဝါဒိနီ (ထီ) [ဥဂ္ဂ+ဝဒ+ဏီ+ဣနီ] ကြမ်းတမ်းသောစကားကို ဆိုလေ့ရှိသော၊ သူ။ ယော ဝေ န ဗျထတိ ပတွာ၊ ပရိသံ ဥဂ္ဂဝါဒိနိံ။ ဝိ၊၄။၃၆၅။ ဥဂ္ဂဝါဒိနိန္တိ ဖရုသဝစနေန သမန္နာဂတံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၇။

ဥဂ္ဂသုတ္တ (နပုံ) [ဥဂ္ဂ+သုတ္တ](၁) ဥဂ္ဂသုတ်။ အံ၊၂။၄၂-၌ လာရှိသော မနာပဒါယီသုတ်ကို ဥဂ္ဂသုတ်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ တံ ပန သဗ္ဗပဉ္စကနိပါတေ ဥဂ္ဂသုတ္တေ ဝိတ္ထာရိတော အာဂမိဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ (၂)ဥဂ္ဂသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ သတ္တကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ အံ၊၂။၄၀၀။ (၃) ဥဂ္ဂသုတ် (ပဌမ-ဥဂ္ဂသုတ်နှင့် ဒုတိယ ဥဂ္ဂသုတ်)။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ အဋ္ဌကနိပါတပါဠိ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်နှင့် ၂-သုတ်။ အံ၊၃။၄၇၊၅၀။

ဥဂ္ဂသေဋ္ဌိ (ပု) [ဥဂ္ဂ+သေဋ္ဌိ] ဥဂ္ဂမည်သောသူဌေး။ သော ဣမေသံ ဒွိန္နံ ဥဂ္ဂတတ္တာ ဥဂ္ဂသေဋ္ဌိတွေဝ သင်္ခံ ဂတော။ အံ ဋ္ဌ၊၁၊၃၁၃။ (—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၁၀။)

ဥဂ္ဂသေန (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] (၁)ဥဂ္ဂသေနမည်သောမင်း။ (ဗာရာဏသီမင်း)။ (၂) ဥဂ္ဂသေန မည်သောမင်း၊ ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းရှိ (၁၀၁) ပါးသောမင်းတို့တွင် အငယ်ဆုံးဖြစ်သောမင်း။ (၃) ဥဂ္ဂသေန မည်သော သူဌေးသား။ ၎င်းသူဌေးသားသည် နောင်အခါ၌ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်၍ ဧဟိဘိက္ခုရဟန္တာဖြစ်လေသည်။ (၁) ဗာရာဏသိယံ ဥဂ္ဂသေနရညော သန္တိကေ ကိဋ္ဌာပေတွာ ဝိဿဇ္ဇိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆၀။ (၂) ဥဂ္ဂသေနဿ နာမ သဗ္ဗကနိဋ္ဌဿ ရညော ဓမ္မဒိန္နာ နာမ အဂ္ဂမဟေသီ ဂရုဂဗ္ဘာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ (၃) သန္တတိမဟာမတ္တော ဥဂ္ဂသေနော သေဋ္ဌိပုတ္တော ဝီတသောကဒါရကောတိ ဂိဟိလိင်္ဂေ ဌိတာဝ အရဟတ္တံ ပတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။ (—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၀။)

ဥဂ္ဂသေနနန္ဒ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥဂ္ဂသေနနန္ဒမည်သောသူ။ ဥဂ္ဂသေနနန္ဒော ပဏ္ဍုကနန္ဒော....ဣမေ နဝ နန္ဒာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၉။

ဥဂ္ဂသေနရာဇ (ပု) [ဥဂ္ဂသေန+ရာဇ] ဥဂ္ဂသေနမည်သောမင်း။ဥဂ္ဂသေန (၁) အနက်ကြည့်။

ဥဂ္ဂဟ (ပု) [ဥ+ဂဟ+အ] (၁) (က) သင်ယူခြင်း၊ နှုတ်တက်ရအောင် ကျက်မှတ်လေ့လာခြင်း။ (ခ) ရှုမှတ်ခြင်း၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံနိမိတ်— ဥဂ္ဂဟနိမိတ်— ထင်ပေါ်လာအောင် ရှုမှတ်စီးဖြန်းခြင်း။ (ဂ) (မေတ္တာကို) ဖြစ်စေခြင်း၊ သတ္တဝါတို့၌ အကျိုးစီးပွါး လိုလားသောသဘောကို ဖြစ်စေခြင်း။ (၂) သင်ယူထားအပ်သောအရာ။ (က) သင်ယူထားအပ်သော—ကျမ်းဂန်— ဘာသာစကား— ကမ္မဋ္ဌာန်း။ (ခ) (ပိဋကတော်၏) သင်ရိုး သင်စဉ်။ (ဂ) သင်ယူ မှတ်သားထားအပ်သော— အယုဝါဒ—အာစရိယဝါဒ။ (၃) ဥဂ္ဂဟပညာ၊ သင်ယူခြင်း, နှုတ်လုံးသွင်းခြင်း စသည်အားဖြင့် ဖြစ်သောပညာ။ (၁) (က) ဥဂ္ဂဟော နာမ ကမ္မဋ္ဌာနဿ ဥဂ္ဂဏှနံ။ ဝိ ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၁။ ဂန္ထဿ ဥဂ္ဂဏှနံ ဝါစုဂ္ဂတကရဏံ ဥဂ္ဂဟော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၅၀။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၆၃။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၄၄။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၈၆၊၃၃၃။ မ၊ဋီ၊၁။၆၁၊၁၉၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ အနု၊ဋီ၊၂။၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၊၂၉၉။) (ခ) အသုဘနိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဟော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၄၀၊၃၃၈။ ကောဒသသု အသုဘေသု ပဋိက္ကူလာကာရဿ ဥဂ္ဂဏှနံ, ယထာ ဝါ တတ္ထ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တထာ ပဋိပတ္တိ (တထာ မနသိကာရော) အသုဘနိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဟော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၃။ (ဂ) မေတ္တာနိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဟော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ သတ္တေသု မေတ္တာယနဿ ဟိတူပသံဟာရဿ ဥပ္ပါဒနံ ပဝတ္တနံ မေတ္တာနိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဟော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၄။ (—သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၂။) (၂) (က) ဣမဿ ဥဂ္ဂဟံ နိဿာယ မာနော အတ္ထိယေဝ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ တေန အတ္တနော ဥဂ္ဂဟေ ဌတွာ ပဝါရိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၄၈။ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဥဂ္ဂဟတော ကေပဒမ္ပိ အဝိရဇ္ဈန္တေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၆။ ဥဂ္ဂဟတောတိ အာစရိယုဂ္ဂဟတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၁၆။ (ခ) ကတမာစရိယာနံ ဥဂ္ဂဟော (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၂။)တိ ကတမေသံ အာစရိယာနံ ဥဂ္ဂဟော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၈။ (ဂ) ဧဝံ အမှာကံ အာစရိယာနံ ဥဂ္ဂဟော (ဝိ၊၂။၁၅၀)တိ ဧတ္ထ ဂါရ-

ယော အာစရိယုဂ္ဂဟော န ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ ဂါရယှာစရိယဝါဒေါ န ဂဟေတဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၃။၈ဝ။ (၃) ပဠ-ဝိဓေပိ သာ ပညာ ဥဂ္ဂဟော။ မူလဋီ၊၁။၁၈၃။

ဥဂ္ဂဟကုသလတာ(ထီ)[ဥဂ္ဂဟ+ကုသလတာ]စိတ်ဖြင့် မှတ်ယူခြင်း–ရှုမှတ်ခြင်း–၌ ကျွမ်းကျင်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်းဉာဏ်။ နိမိတ္တကုသလတာ နာမ ကသိဏနိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဟကုသလတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄ဝ၁။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၃၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၆ဝ။)

ဥဂ္ဂဟကောသလ္လ (နု)[ဥဂ္ဂဟ+ကောသလ္လ](က) စိတ်ဖြင့် မှတ်ယူခြင်း–ရှုမှတ်ခြင်း–၌ ကျွမ်းကျင်သူ၏ဖြစ်ကြောင်းဉာဏ်၊(ခ)(ကမ္မဋ္ဌာန်းပါဠိကို) နှုတ်တက်ရအောင် သင်ယူလေ့ကျင့်ခြင်း၌ – ကျွမ်းကျင်သူ၏ ဖြစ်ကြောင်း– ကျွမ်းကျင်စေနိုင်သော–အစီအစဉ် (နှုတ်ဖြင့်ရင်း စိတ်ဖြင့်ရင်း ရွတ်အံခြင်း ဆံပင် စသော ကောဋ္ဌာသတို့၏ အရောင်အဆင်းကိုမှတ်သားခြင်း စသော ခုနစ်ပါးသော အစီအစဉ်)။ (ဂ) နှုတ်တက်ရအောင် သင်ယူလေ့ကျင့်မှု၌ ကျွမ်းကျင်စေနိုင်သော အစီအစဉ်ကြောင့် ဖြစ်သောဉာဏ်၊ ဥဂ္ဂဟကောသလ္လဉာဏ်။ (က) အသုဘနိမိတ္တဿာပိ ဟိ ယဿ ကဿစိ ဈာ-နုပ္ပတ္တိနိမိတ္တဿ ဥဂ္ဂဟကောသလ္လံ နိမိတ္တကု-သလတာ ဧဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၆ဝ။ (ခ) (ဂ) သတ္တဓာ ဥဂ္ဂဟကောသလ္လံ အာ-စိက္ခိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၃။ ယေန ဝိဓိနာ ဥဂ္ဂဟော (ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗော) ကုသလော ဟောတိ၊ သော သတ္တဝိဓော ဝိဓိ ဥဂ္ဂဟကောသလ္လန္တိ ဝုတ္တော၊ တံနိဗ္ဗတ္တံ ဝါ ဉာဏံ။ မူလဋီ၊၂။၁၅ဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၉၊၄၃၉။ကမ္မ-ဋ္ဌာနဿ ဝါစုဂ္ဂတကရဏာဒိနာ ဥဂ္ဂဏှနံ ဥဂ္ဂ-ဟော။ ကောဋ္ဌာသပါဠိယာ ဟိ ဝါစုဂ္ဂတက-ရဏံ, မနသိကိရိယာယ ကေသာဒီနံ ဝဏ္ဏာဒိ-ဓော ဥပဓာရဏာဿ စ ပဂုဏဘာဝါပါဒနံ ဣဓ ဥဂ္ဂဟော။ ယေန ပန နယေန ယောဂါဝစရော တတ္ထ ကုသလော ဟောတိ၊ သော ဝိဓိဝိ ဝုတ္တော။ အနုဋီ၊၂။၁၅၄။(–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၁။ မ၊ဋီ၊၁။၃၄၄၊၃၅၅။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၅၅-၉။ အနုဋီ၊၂။၁၅၆။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃ဝ။)

ဥဂ္ဂဟကောသလ္လပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဥဂ္ဂဟကော-သလ္လ+ပဋိပတ္တိ] (ကမ္မဋ္ဌာန်းပါဠိကို) နှုတ်တက်ရအောင် သင်ယူ လေ့ကျက်မှု၌ ကျွမ်းကျင် စေနိုင်သော အစီအစဉ်နှင့် စပ်သော– အကျင့်–ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ပုံ။ ဧဝဉ္စ တိ့အာဒိ ယထာဝုတ္တာယ ဥဂ္ဂဟကောသလ္လပဋိပတ္တိယာ နိဂမနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃ဝ၉။

ဥဂ္ဂဟဂန္ထသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥဂ္ဂဟ+ဂန္ထ+သမ္ပတ္တိ] သင်ယူထားအပ်သောကျမ်းဂန်၏ပြည့်စုံခြင်း၊ စာပေကျွန်းဂန်တတ်မြောက်ခြင်း။ အတ္ထနော ဥဂ္ဂဟဂန္ထသမ္ပတ္တိယာ မာဂဏ္ဍိတ္ထ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၆၆။

ဥဂ္ဂဟဇာနန (နု) [ဥဂ္ဂဟ+ဇာနန] ဥဂ္ဂဟပညာကို–သင်ယူမှတ်သား၍ သဘောပေါက် သိမြင်သော ပညာကို–ဤသို့ဤပုံ သဘောပေါက် သိမြင်သည်ဟု စဉ်းစားဆင်ခြင် သိမြင်ခြင်း။ ယထာပဝတ္တံ ဝါ ဥဂ္ဂဟံ၊ ဧဝမေဝ ပဝတ္တော ဥဂ္ဂဟောတိ ဇာနနံ ဥဂ္ဂဟဇာနနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၇၉။ မူလဋီ၊၁။၁၈၃။

ဥဂ္ဂဟဇာနနပညာ(ထီ) [ဥဂ္ဂဟဇာနနာ+ပညာ] သင်ယူထားခြင်းဖြင့် သိသောပညာ၊အာယ-တနတို့ကို ကျမ်းဂန်ပါဠိအားဖြင့်ရင်း, အနက်အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်ရင်း သင်ယူခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ယင်းတို့၏သဘောလက္ခဏာစသည် ခွဲဝေပုံကိုသိသောပညာ။အာယတနာနံ ဂန္ထတော စ အတ္ထတော စ ဥဂ္ဂဏှနဝသေန တေသံ ဓာတုလက္ခဏာဒိဝိဘာဂဿ ဇာနနပညာ ဥဂ္ဂဟဇာနနပညာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၅။

ဥဂ္ဂဟဏ (နု) [ဥ+ဂဟ+ယု] (က) ယူခြင်း၊ဖြစ်စေခြင်း။ (ခ) ကောက်ယူခြင်း၊ ခံယူခြင်း။

(ဂ) သင်ယူခြင်း၊ မှတ်သားခြင်း။ (က) မေတ္တာယ ဥဂ္ဂဟဏေ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၄။ မူလဋီ၊၂။၁၅၉။ (ခ) ကာယေန ပဋိဂ္ဂဟဏံ ဥဂ္ဂဟဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄၈။ (ဂ) ဥဂ္ဂဟဏံ ပါဠိယာ ဥဂ္ဂဏှနံ။ဒီ၊ဋီ၊၂။၈၄။(−ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၅။ ဒီ၊ဋီ ၃။၁၄၁။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၄၃။)

ဥဂ္ဂဟာဒယ (တိ) [ဥဂ္ဂ+ဟဒယ] ပြင်းထန်−ထက်သန်−သော စိတ်နှလုံးရှိသော၊သူ။ ဓမ္မဇံ ဥဂ္ဂဟာဒယံ၊ အမတာသိတ္တသန္နိဘံ။ အပ၊၂။ ၁၁၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။

ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တ (န) [ဥဂ္ဂဟ+နိမိတ္တ] ဥဂ္ဂဟနိမိတ်၊ မျက်စိဖြင့်မြင်ရသကဲ့သို့ဖြစ်အောင် စိတ်ဖြင့်−မှတ်ယူအပ်သော−မှတ်ယူသော ပုဂ္ဂိုလ်၏−ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံနိမိတ် (မြေကသိုဏ်းဝန်းစသည်တို့ကို ရှေးဦးစွာ မျက်စိဖြင့် ထပ်တလဲလဲ ကြည့်ရှုစီးဖြန်းပြီးသောအခါ မျက်စိဖြင့် မကြည့်ရှုသော်လည်း ကြည့်ရှုသကဲ့သို့ စိတ်၌စွဲမြဲ ထင်မြင်လာသော ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံ)။ သော စ ကသိဏမဏ္ဍလေ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တေန ဝိနာ နတ္ထိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၈။ အနု၊ဋီ၊၃။ ၁၁၀။ စက္ခုနာ ပဿန္တဿေဝ မနောဒွါရဿ အာပါထမာဂတံ၊ တဒါ တမေဝါရမ္မဏံ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ နာမ။ သင်္ဂ ။၆၁။ တဒေဝ စက္ခုနာ ဒိဋ္ဌံ ဝိယ မနသာ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ နိမိတ္တံ, ဥဂ္ဂဏှန္တဿ ဝါ နိမိတ္တန္တိ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ။ ဝိဘာ၊ ဝိနိ။၂၅၈။ (−ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၂။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၁၈။ ဝိမတိ၊၁။၂၁၈။ မ၊ဋီ၊၁။၇၇၊၃၅၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၈၈၊၃၃၅။)

ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တုပ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တ+ဥပ္ပတ္တိ] ဥဂ္ဂဟနိမိတ်၏ဖြစ်ခြင်း။ကသိဏမဏ္ဍလေ ပဋိပတ္တိ ယာဝ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တုပ္ပတ္တိ ကသိဏပရိကမ္မံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄။

ဥဂ္ဂဟပညာ (ထီ) [ဥဂ္ဂဟ+ပညာ] (အာယတနတို့ကို) သင်ယူတတ်သော ပညာ။ တထာ ဥဂ္ဂဏှန္တိ မနသိကရောန္တိ ... ဇာနန္တိ စ ပညာ ဥဂ္ဂဟပညာဒိကာ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၉။

ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာကုသလ (တိ) [ဥဂ္ဂဟ+ပရိပုစ္ဆာ+ကုသလ] သင်ယူ လေ့ကျက်အပ်သော ပါဠိ, အဖန်ဖန် မေးမြန်း အပ်သော အနက် အဓိပ္ပါယ်တို့၌ ကျွမ်းကျင်သော၊သူ။ ဗဟုဿုတာ ဟိ ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာကုသလာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၃။ (−သာရတ္ထ၊၂။၈၄။)

ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာဉာဏ (န) [ဥဂ္ဂဟ+ပရိပုစ္ဆာ+ဉာဏ] နှုတ်တက် သင်အံ လေ့ကျက်ခြင်း, အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို မေးမြန်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော အသိဉာဏ်ပညာ။ ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာဉာဏာနိပိ သဝနဉာဏေဝေ အဝရောဓံ ဂစ္ဆန္တိ။ မူလဋီ၊၂။၇၂။ (−အနုဋီ၊၂။၇၆။)

ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာပညာ (ထီ) [ဥဂ္ဂဟ+ပရိပုစ္ဆာ+ပညာ] အထက်ပုဒ်နှင့် အနက်တူ။ ပညာစက္ခုတိ ဧတ္ထ ဥဂ္ဂဟပရိပုစ္ဆာပညာပိ ဝဋ္ဋတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။ (−အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇၊၂၆၁။)

ဥဂ္ဂဟမနသိကာရဇာနနကပညာ (ထီ) [ဥဂ္ဂဟ+မနသိကာရ+ဇာနနကပညာ] သင်ယူပုံ,နှလုံးသွင်းပုံကိုသိသောပညာ။ တာသံယေဝ ဥဂ္ဂဟမနသိကာရဇာနနကပညာ မနသိကာရကုသလတာ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၄။

ဥဂ္ဂဟမနသိကာရဇာနနပညာ (ထီ) [ဥဂ္ဂဟ+မနသိကာရ+ဇာနနပညာ] အထက်ပုဒ်နှင့် အနက်တူ။ ဒွါဒသန္နံ အာယတနာနံ ဥဂ္ဂဟမနသိကာရဇာနနပညာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၈။(−မူလဋီ၊၁။၁၈၃။)

ဥဂ္ဂဟမနသိကာရပဇာနနာ (ထီ) [ဥဂ္ဂဟ+မနသိကာရ+ပဇာနနာ] သင်ယူပုံ, နှလုံးသွင်းပုံကိုသိသော ပညာ။ ဒွါဒသန္နံ အာယတနာနံ

ဥဂ္ဂဟမနသိကာရပဇာနနာ ပညာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈၆၂။

ဥဂ္ဂဟမာန (ပု) [ဥဂ္ဂဟ+မာန] ဥဂ္ဂဟမာနမည်သော ပရိဗိုဇ်၊ အနည်းငယ်စီ အနည်းငယ်စီသော အာကတ်ပညာကို သင်ယူမှတ်သားထားနိုင်သောကြောင့် ဥဂ္ဂဟမာနဟု ခေါ်ဝေါ်အပ်သော မာနမည်သော (သို့မဟုတ် သုမနမည်သော)ပရိဗိုဇ်။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဥဂ္ဂဟမာနော ပရိဗ္ဗာဇကော....ပဋိဝသတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ ဥဂ္ဂဟမာနောတိ ကိဉ္စိ ကိဉ္စိ ဥဂ္ဂဟေတုံ သမတ္ထတာယ ဥဂ္ဂဟမာနော၊ သုမနပရိဗ္ဗာဇကဿေဝေတံ နာမံ။ ဝိမတိ၊၁။၃၉။ ဥဂ္ဂဟမာနောတိအာဒီသု မာနောတိ တဿ ပရိဗ္ဗာဇကဿ ပကတိ နာမံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၆။ ဥဂ္ဂါဟမာန-လည်းကြည့်။

ဥဂ္ဂဟသန္ဓိ (ပု) [ဥဂ္ဂဟ+သန္ဓိ] မနသိကာရနှင့် ဥပဋ္ဌာနကို ဆက်စပ်အပ်ရာဖြစ်သော သင်ယူအပ်သော ကောဋ္ဌာသကမ္မဋ္ဌာန်း။ အယံ ဧတ္ထကော ဥဂ္ဂဟသန္ဓိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၃။ ဥဂ္ဂဟော စ ဥဂ္ဂဟသန္ဓိ၊ ဝဏ္ဏာဒိမုခေန ဟိ ဥပဋ္ဌာနံ ဧတ္ထ သန္ဓိယတိ သမ္ဗဇ္ဈတီတိ သန္ဓိတိ ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၄။ ဥဂ္ဂဟော စ သန္ဓိ ဥဂ္ဂဟသန္ဓိ။ အနုဋီ၊၂။၁၅၆။

ဥဂ္ဂဟာဒိပဋိဝေဓ (ပု)[ဥဂ္ဂဟ+အာဒိ+ပဋိဝေဓ] နှုတ်တက် သင်အံလေ့ကျက်ခြင်း စသည်ကြောင့် ထိုးထွင်းသိမြင်-ခြင်း-သောဉာဏ်။ နနု ဥဂ္ဂဟာဒိပဋိဝေဓော စ ပဋိဝေဓော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၀။ မူလဋီ၊၂။၇၂။

ဥဂ္ဂဟာပန (ဏ) (နု) [ဥ+ဂဟ+ဏာပေ+ယု] ခံယူစေခြင်း။ အညေပိ ဥဂ္ဂဟာပနေ ဥပနိက္ခိတ္တသာဒိယနေ စ ပဋိဂ္ဂဟဏေ လဗ္ဘတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၀။ ဝိစာရယ ပဋိဂ္ဂဟဏံ ဥဂ္ဂဟာပနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁၊၁၂၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၃၊ ဥဂ္ဂဟာပဏံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၄။

ဥဂ္ဂဟာပိတ (ထိ) [ဥ+ဂဟ+ဏာပေ+တ] သင်ယူစေအပ်သော၊ သင်ပြပေးအပ်သော။ မယာ သော သာဓုကံ ဥဂ္ဂဟာပိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၉၁။

ဥဂ္ဂဟာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဂဟ+ဏာပေ+တိ] ခံယူစေ၏။ နေဝ တံ ဥဂ္ဂဏှာတိ။ န ဥဂ္ဂဟာပေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၄။ ဥဂ္ဂဏှာပေတိ လည်းကြည့်။

ဥဂ္ဂဟာပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဂဟ+ဏာပေ+တုံ] သင်ယူစေ-သင်ပေး-ခြင်းငှါ။ ကော အမှာဒိသေ ဥဂ္ဂဟာပေတုံ သမတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၆။

ဥဂ္ဂဟာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဂဟ+ဏာပေ+တွာ] သင်ယူစေ-သင်ပေး-၍။ အတ္ထကာမာ ဒေဝတာ ပဌမံ ဥဂ္ဂဟာပေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၇။

ဥဂ္ဂဟိံ (ကြိ) ဥဂ္ဂဏှာတိ-ကြည့်။

ဥဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဥ+ဂဟ+တ] (၁) သင်ယူအပ်သော၊ သဒ္ဒါ၊ အနက်အားဖြင့် နောက်နောက်ကာသဉ္ဇ မှတ်ယူအပ်သော၊ သင်ယူခြင်း၊ မေးမြန်းခြင်းအားဖြင့် စိတ်ဖြင့်မှတ်သားထားအပ်သော။ (၂)(က) လွဲမှားစွာ-ယူငင်-သုံးသပ်-အပ်သော၊ စွဲကပ်ပူးဝင်အပ်သော၊ အာရုံ။ (ခ) တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့်-ယူငင်အပ်- လွဲမှားစွာသုံးသပ်အပ်သော။ (၃) စိတ်ဖြင့် စွဲမြဲစွာ မှတ်ယူအပ်သော၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ထင်ပေါ်လာစေအပ်သော (မေတ္တာ)။ (၄)သင်ယူသော၊သူ။ (၅) သင်ယူရာဖြစ်သော။ (၆) မကောင်းသဖြင့် ကိုင်ယူအပ်သည်၏အဖြစ်၊ အကပ်မခံဘဲ ရဟန်းကိုယ်တိုင်ကိုင်ယူခြင်း၊ အကပ်ပျက်စေခြင်း။ (၇) ခံယူ-ကိုင်ယူ-အပ်သော။ (၁) ကမ္မဋ္ဌာနံ ကတွာ ဥဂ္ဂဟိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ နဝင်္ဂံ သတ္ထုသာသနံ ပါဠိ-

အနုသန္ဓိပုဗ္ဗာပရဝသေန ဥဂ္ဂဟိတံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ ဥဂ္ဂဟိတန္တိ ဗျဉ္ဇနသော စ အတ္ထသော စ ဥဒ္ဒိ ဂဟိတံ၊ ပရိယာပုဏနဝသေန စေဝ ပရိပုစ္ဆာဝသေန စ ဟာဒယေန ဂဟိတန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၇၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၄၇။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀၊၂၃၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅၊၃၉၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၇၊၂၃၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၊၁၇၅၊၂၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၆၃၊၁၁၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၇၂။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၄၁၊၁၅၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၇၅။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၂၁။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၇၄၊၁၆၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃း၁၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၀၄။) (၂) (က) တဿိမ နတ္ထိ ပရမုဂ္ဂဟိတံ။ သုတ္တနိ။၄၀၃။ မဟာနိ။၇၆။ (−သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၅။) (ခ) ဥဂ္ဂဟိတံ နိရတ္တံ ဝါ၊ မာ တေ ဝိဇ္ဇိတ္ထ ကိဉ္စနံ။ စူဠနိ။၁၄၅။ ဥဂ္ဂဟိတန္တိ တဏှာဝသေန ဒိဋ္ဌိဝသေန ဂဟိတံ ပရာမဋ္ဌံ အဘိနိဝိဋ္ဌံ အဇ္ဈောသိတံ အဓိမုတ္တံ။ ၎င်း။ (−စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၁။) (၃) ဥဂ္ဂဟိတာယ အာသေဝနာဘာဝနာ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၄၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၇၄။ (၄) ဥဂ္ဂဟိတတ္ထေရ−ကြည့်။ (၅) ဥဂ္ဂဟိတကာလ−ကြည့်။ (၆) ဥဂ္ဂဟိတပစ္စယ−ကြည့်။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (၇) ဥဂ္ဂဟိတမူလ−ကြည့်။

ဥဂ္ဂဟိတက (တိ) [ဥဂ္ဂဟိတ+က] (၁) မကောင်းသဖြင့် ကိုင်ယူအပ်သော၊ အကပ် မခံဘဲ မိမိ(ရဟန်း) ကိုယ်တိုင်ကိုင်ယူ−အပ် သော − သဖြင့် အကပ်ပျက်စေအပ်သော (စားသောက်ဘွယ်)။ (၂) သင်ယူထားသော၊ သူ။ (၁) ဥဂ္ဂဟိတကံ ကတွာ နိက္ခိတ္တံ အဇ္ဈောဟရိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၁။ ဥဂ္ဂဟိတကံ ကတွာ နိက္ခိတ္တန္တိ အပ္ပဋိဂ္ဂဟိတံ သယမေဝ ဂဟေတွာ နိက္ခိတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၀။ ကိံ ဟောတီတိ အာဟ "ဥဂ္ဂဟိတကံ နာမ ဟောတိ"(ကင်္ခါ။၂၃၀)တိ၊ ဒုဋ္ဌုဂ္ဂဟိတကံ နာမ ဟောတီတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၃၉၄။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀-၂-၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၇။ ဝဇီရ။၂၆၇-၃၂၁။ သာရတ္ထ၊၃။၇၁။ ဝိမတိ၊၁။၃၅၀။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၉၀၊၃၂၇။) (၂) သုတ္တံ သုတ္တာနုလောမဉ္စ ဥဂ္ဂဟိတကာနံယေဝ အာစရိယာနံ ဥဂ္ဂဟော ပမာဏံ။ ဝဇီရ။၇၉။

ဥဂ္ဂဟိတကထာမဂ္ဂ (ပု) [ဥဂ္ဂဟိတ+ကထာမဂ္ဂ] သင်ယူထားအပ်ပြီးသော စကား − လမ်း ကြောင်း−အစဉ်။ ဥဂ္ဂဟိတကထာမဂ္ဂတော ယတ္ထ ကတ္ထစိ ဤသကမ္ပိ အနုက္ကမိတွာ ဥဂ္ဂဟိတနိယာမေနေဝါတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၅၅။

ဥဂ္ဂဟိတကပစ္စယ (ပု) [ဥဂ္ဂဟိတက+ပစ္စယ] မကောင်းသဖြင့် − အကပ်မခံဘဲရဟန်းကိုယ် တိုင် − ကိုင်ယူအပ်သည်အဖြစ်ဟူသော အ ကြောင်း၊ အကပ်မခံဘဲကိုင်ယူခြင်း−အကပ် ပျက်စေခြင်း−ဟူသောအကြောင်း။ န ဥဂ္ဂ- ဟိတကပစ္စယာ ဝဇ္ဇံ ဖုသတိ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၁။

ဥဂ္ဂဟိတကပဋိဂ္ဂဟိတ (တိ) [ဥဂ္ဂဟိတက+ပဋိဂ္ဂ- ဟိတ] အကပ်ပျက်စေအပ်ပြီးလျက် အကပ် ခံအပ်သော(စားဘွယ်)။ တံ ဒိဝသံ ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ ဒုတိယဒိဝသေ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ ပရိဘုဉ္ဇန္တဿ ဥဂ္ဂဟိတကပဋိဂ္ဂဟိတံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၇၁။

ဥဂ္ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာန (န) [ဥဂ္ဂဟိတ+ကမ္မဋ္ဌာန] (၁) သင်ယူအပ်သောကမ္မဋ္ဌာန်း။ (တိ) (၂) သင်ယူအပ်ပြီးသောကမ္မဋ္ဌာန်းရှိသော၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သင်ယူပြီးသော၊သူ။ (၁) ယထာ ဥဂ္ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာနံ ဖာတိံ ဂမိဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၉။ (တိ) (၂) ဧကော ဘိက္ခု ပကတိယာ ဥဂ္ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာနော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ (−အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၀။)

ဥဂ္ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာနဝိဓာန (န) [ဥဂ္ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာန+ဝိဓာန] သင်ယူအပ်ပြီးသော ကမ္မဋ္ဌာန်း အစီအစဉ်။ တေန အာစရိယသန္တိကေ ဥဂ္ဂဟိတကမ္မဋ္ဌာနဝိဓာနံ အဝိရုဇ္ဈေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၂၀။

ဥဂ္ဂဟိတကာလ (ပု) [ဥဂ္ဂဟိတ+ကာလ] သင်ယူပြီးရာအခါ။ ဂဟပတိနော ပန မုဒ္ဒါဂဏနမတ္တံ ဥဂ္ဂဟိတကာလတော ပဋ္ဌာယ သမ္ပတ္တိယော အနုဘဝန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။ (–အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။)

ဥဂ္ဂဟိတဂန္ထ (ပု) [ဥဂ္ဂဟိတ+ဂန္ထ] သင်ယူအပ်ပြီးသောကျမ်းဂန်။ အာစရိယမုခတော ဥဂ္ဂဟိတဂန္ထံ သဇ္ဈာယန္တဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။

ဥဂ္ဂဟိတဂဟဋ္ဌဝတ္တ (တိ) [ဥဂ္ဂဟိတ+ဂဟဋ္ဌဝတ္တ] သင်ယူအပ်ပြီးသော လူ့ကျင့်ဝတ်ရှိသော၊ သူ။ မာတာပိတူနံ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဟိတဂဟဋ္ဌဝတ္တဿေဝ ပုဂ္ဂလဿ ယထာသကံ ဟတ္ထာစရိယာဒီနံ သိပ္ပုဂ္ဂဟာပနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။

ဥဂ္ဂဟိတထေရ (ပု) [ဥဂ္ဂဟိတ+ထေရ] ကျမ်းဂန်ကိုသင်ယူသောထေရ်။ သဒ္ဓိံ ဥဂ္ဂဟိတထေရော ပန အတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃၂၆။

ဥဂ္ဂဟိတဓမ္မ (ပု) [ဥဂ္ဂဟိတ+ဓမ္မ] သင်ယူထားအပ်ပြီးသော–တရား– ပရိယတ်ကျမ်းဂန်။ သဒ္ဓိံ ဥဂ္ဂဟိတဓမ္မံ ပန သဇ္ဈာယိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။

ဥဂ္ဂဟိတဓမ္မကထိက (ပု) [ဥဂ္ဂဟိတ+ဓမ္မကထိက] သင်ယူထားသောဓမ္မကထိက။ ကေနိကာယမ္ပိ သာဓုကံ ဝိနိစ္ဆိနိတွာ ဥဂ္ဂဟိတဓမ္မကထိကော ပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။

ဥဂ္ဂဟိတနိယာမ (ပု) [ဥဂ္ဂဟိတ+နိယာမ] သင်ယူထားအပ်ဘူးသော– အစဉ်အလာ – နည်းလမ်း၊သင်ရိုးသင်စဉ်။အတ္တနာ ဥဂ္ဂဟိတနိယာမေန ပဒေ ဥဂ္ဂဏှာပေသန္တိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၆၇။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆။)

ဥဂ္ဂဟိတပစ္စယ (ပု) [ဥဂ္ဂဟိတ+ပစ္စယ] မကောင်းသဖြင့် ကိုင်ယူထားအပ် – အကပ်ပျက်စေအပ် – သည့် အဖြစ်ဟူသော အကြောင်း၊ အကပ်ပျက်စေခြင်းဟူသော အကြောင်း။ နော ဥဂ္ဂဟိတပစ္စယာ န သန္နိဓိပစ္စယာ ဝဇ္ဇံ ဖုသန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၂၀။

ဥဂ္ဂဟိတပဋိပါဋိ (ထီ) [ဥဂ္ဂဟိတ+ပဋိပါဋိ] သင်ယူထားအပ်ပြီးသော အစဉ်။ အနုပဋိပါဋိယာဝ အာစရိယဿ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဟိတပဋိပါဋိယာဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၄။

ဥဂ္ဂဟိတပါဠိ (ထီ) [ဥဂ္ဂဟိတ+ပါဠိ] သင်ယူထားအပ်ပြီးသော ပါဠိ။ ဥဂ္ဂဟိတပါဠိ အာဒီသု ဟိ အတ္ထံ ပရိပုစ္ဆန္တဿ ပဋိသမ္ဘိဒါ ဝိသဒါ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ (–သာရတ္ထ၊ ၂။၈၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၄၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၅၀။)

ဥဂ္ဂဟိတဗုဒ္ဓဝစန (န) [ဥဂ္ဂဟိတ+ဗုဒ္ဓဝစန] သင်ယူထားအပ်ပြီးသော မြတ်စွာဘုရားစကားတော်။ အထဿ ဝတ္တပူရဏဥ္စေဝ ဥဂ္ဂဟိတဗုဒ္ဓဝစနဥ္စ....အာဝဇ္ဇေန္တဿ စိတ္တံ ပသီဒတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။)

ဥဂ္ဂဟိတမန္တ (တိ) [ဥဂ္ဂဟိတ+မန္တ] သင်ယူထားအပ်သော မန္တန်ရှိသော၊သူ။ ကောစရိယကုလေ ဝါ ကေဇောတိမန္တံ ဝါ ဥဂ္ဂဟိတမန္တော မန္တဗန္ဓု။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၆။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၆။)

ဥဂ္ဂဟိတမာယ (တိ) [ဥဂ္ဂဟိတ+မာယာ] သင်ယူထားအပ်ပြီးသော – မာယာ – လှည့်ပတ်လှည့်စားနိုင်ကြောင်း အတတ်ပညာ – ရှိသော၊သူ။ ဥဂ္ဂဟိတမာယော မိဂေါ ဝိယ မဟာဖာသုကာဘိမုခံ အာဂစ္ဆန္တံ ဥတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။

ဥဂ္ဂဟိတမူလ (န) [ဥဂ္ဂဟိတ+မူလ] ယူ-အပ်-ခံယူ-အပ်သော အကိုးငွေ။ ယေန ဥဂ္ဂဟိတ-မူလေန ပတ္တော ကီတော။ ဝိနယဋီ၊၁။၃၄၆။

ဥဂ္ဂဟိတဝတ္တ (တိ) [ဥဂ္ဂဟိတ+ဝတ္တ] သင်ယူထား-အပ်ပြီးသော ကျင့်ဝတ်ရှိသော၊သူ။ ဥဂ္ဂဟိတ-ဝတ္တော ပိ ယော အာရညကဝတ္တ ပါ ဋိသန္ဓာ-ဝတ္တံ ဝါ နဇာနာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၃၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၁။ ခုဒ္ဒ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။)

ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပ (တိ) [ဥဂ္ဂဟိတ+သိပ္ပ] သင်ယူအပ်ပြီးသော အတတ်ရှိသော၊သူ။ ဒသဒ္ဒါဒသ-ဝဿာနိ အာစရိယကုလေ ဥဂ္ဂဟိတသိပ္ပါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ ခုဒ္ဒ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ ဝိမာနဝတ္ထု ၁၂၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၁။ မ၊ဋီ၊၂။၃၉၊၁၄၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၃၀၁။ အနုဋီ၊၁။၆၉။)

ဥဂ္ဂဟိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဂဟ+တုံ] သင်ယူခြင်းငှါ။ ဥဂ္ဂဟိတု(မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃)နှင့် သိက္ခိတုံ။ မ ဋီ၊ ၃။၁၂၇။

ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဂဟ+တဗ္ဗ] (က) သင်ယူ-အပ်-သင့်-ထိုက်သော၊ (ခ) စိတ်ဖြင့်မှတ်ယူအပ်- နှလုံးသွင်းအပ်- သော။ (က) အရဟတ္တံ ပတ္တဿ ဗုဒ္ဓပုတ္တဿ သန္တိကေ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၆၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂၊ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၄။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၃၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၁၊၄၅၁။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၄၂၊၃၄၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၂၁၊၃၂၇၊၄၃၇။) (ခ) ဂဟေတဗ္ဗာနိတိ ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗာနိ၊ ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗာ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တာနိတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃၂။

ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗမန္တ (ပု) [ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗ+မန္တ] သင်ယူ-သင့်-ရမည်ဖြစ်-သော မန္တန်။ ဘူရိ-ဝိဇ္ဇာတိ ဘူရိသားရ ဝသေန္တန ဥဂ္ဂဟေတဗ္ဗ-မန္တာ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။

ဥဂ္ဂဟေတု (တိ) [ဥ+ဂဟ+တု] သင်ယူသော၊သူ၊ ဥဂ္ဂဟေတာ (ဝိ၊၄။၃၆၅။ အံ၊၃။၃၇)တိ သုတ္တာဂတံ ကတ္တာ ဥဂ္ဂဟေတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၇။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၇။

ဥဂ္ဂဟေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဂဟ+တုံ] (က) သင်ယူခြင်းငှါ၊ (ခ) စိတ်ဖြင့်မှတ်ယူခြင်း - နှလုံးသွင်းခြင်း - ငှါ၊ (က) တက်ကနိပါတတော ပဋ္ဌာယ ဟေဋ္ဌာ ဥဂ္ဂဟေတုံပိ ဝဋ္ဋတိ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၆၄။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊၁၆၁၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၆၆။ ဝဇီရ။၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၆၆၊ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၁။) (ခ) သိဿ အာကာသနိမိတ္တံ ဥဂ္ဂဟေတုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၁။၁၉၃။

ဥဂ္ဂဟေတုကာမတာ (ထီ) [ဥဂ္ဂဟေတုံ+ကာမ-တာ] သင်ယူခြင်းငှါ အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်။ အနုဂ္ဂဟေတုကမျတာတိ န ဥဂ္ဂဟေတုကာ-မတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၁။

ဥဂ္ဂဟေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဂဟ+တွာ] (က) သင်ယူ၍။ (ခ) နှုတ်တက်မှတ် ယူ၍။ (ဂ) ပါဠိ အနက်အားဖြင့် ကြားနာ ဆောင်ထား မေး မြန်းခြင်း စဉ်းစားခြင်း စသည်ဖြင့် စိတ်ဖြင့် နေ့က်နေ့က်ကာလည့် မှတ်ယူ၍။ (ဃ) အနက်သဒ္ဒါ အားဖြင့်မှတ်သားကာ မဖောက် မပြန် မှန်ကန်စွာသူ၍။ (င) ကောင်းစွာ-နာ ယူ၍-မှတ်သား၍။ (စ) ကောက်ယူ၍၊ ခံယူ၍။ (ဆ) အကပ်မခံဘဲ ကိုယ်တိုင်ယူ၍။ (ဇ) စိတ်ဖြင့်စွဲမြဲစွာမှတ်ယူ၍၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ထင်လောက်အောင် နှလုံးသွင်း၍။ (က) သင်ယူ၍။ တာနိ ပဒဗျဉ္ဇနာနိ သာဓုကံ ဥဂ္ဂ-ဟေတွာ သုတ္တေ ဩသာရေတဗ္ဗာနိ။ ဒီ၊၁။ ၁၁၃။ အံ၊၁။၄၇၇။ ဝိနယံ ဥဂ္ဂဟေတွာ တမ္ဗ-

ပဏ္ဍိတ်ဒီပေ ဝါစေဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ (-သံ၊ ၃။၂၂၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၊၃၉၊၇၇၊၁၆၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁၊၁၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂၊၁၃၈၊၂၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၈။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇၊၆၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၀ ၁၃၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၆။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၇။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၀။ မ၊ဋီ၊၃။၅၅၊၂၄၇။ သံ၊ ဋီ၊၂။၂၂၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၂၊၁၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၇၉။) (ခ) နှုတ်တက်မှတ်ယူ၍။ (ဂ) ပါဠိ အနက်အားဖြင့် ကြားနာဆောင်ထား မေးမြန်းခြင်း စဉ်းစားခြင်းစသည်ဖြင့် စိတ်ဖြင့် နောက်နောက်ကာလ၌ မှတ်ယူ၍။ ဒိသွာ သစ္စေသု အာစရိယသန္တိကေ ပရိယတ္တိံ ဥဂ္ဂဟေတွာ ကမ္မံ ကရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၀၃။ ဥဂ္ဂဟေတွာတိ ဝါစုဂ္ဂတံ ကတွာ၊ ဥဂ္ဂဟေတွာတိ ဝါ ပါဠိတော အတ္ထတော စ ယထာရဟံ သဝနဓာရဏာပရိပုစ္ဆနမနသာနုပေက္ခနာဒိဝသေန စိတ္တေန ဥဒ္ဓံ ဥဒ္ဓံ ဂဏှိတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၅။ (ဃ) အနက်သဒ္ဒါအားဖြင့် မှတ်သားကာ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်စွာယူ၍။ ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကာ ဘိက္ခူ ဥဂ္ဂဟေတွာ အာနန္ဒံ ဝါ ကစ္စာနံ ဝါ ဥပသင်္ကမိတွာ ပုစ္ဆိဿန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဥဂ္ဂဟေတွာတိ အတ္ထတော ဗျဉ္ဇနတော စ ဥပဓာရဏဝသေန ဂဟေတွာ အဝိပရီတံ ဂဟေတွာ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၁၈၈။ (င) ကောင်းစွာ-နာယူ၍-မှတ်သား၍။ တုယှံ ဝစနံ .... အနုသန္ဓိံ သုတွာ သုဏိတွာ ဥဂ္ဂဟေတွာ ဥပဓာရယိတွာ။ မဟာနိ။၁၀၈။ဥဂ္ဂဟေတွာတိ သမ္မာ ဂဟေတွာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၈။ (စ) ကောက်ယူ၍၊ ခံယူ၍။ မုတ္တာဒိဒုက္ကဋဝတ္ထုမ္ပိ ဥဂ္ဂဟေတွာ ကာရိတမ္ပိ ပဋ္ဌနမ္ပိ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ ၁။၃၄၅။ (ဆ) အကပ်မခံဘဲ ကိုယ်တိုင်ယူ၍။ တေန သယံ ဥဂ္ဂဟေတွာ နိက္ခိတ္တာနံ သတ္တာဟာတိက္ကမေပိ အနာပတ္တိ။ ဒဿေဘိ၊ ကခ၊။၁၈၁။ ဥဂ္ဂဟေတွာတိ

ဥဂ္ဂဟိတကံ ကတွာ၊ အပ္ပဋိဂ္ဂဟိတံ သယမေဝ ဂဟေတွာတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၂၈။ ဥဂ္ဂဟေတွာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၁)တိ သယမေဝ ဂဟေတွာ။ ဝိဇ္ဇာ၊၁။၄၅၂။ (ဇ) စိတ်ဖြင့် စွဲမြဲစွာ မှတ်ယူ၍၊ ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ထင်လောက်အောင် နှလုံးသွင်း၍။ ကမ္မဋ္ဌာနသခေါတံ ဝါစရံ ဥဂ္ဂဟေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၉။ အံ၊ဋီ၊၂၊၃၇၈။ ဥဂ္ဂဟေတွာတိ ယထာ ဥဂ္ဂဟနိမိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ ဥဂ္ဂဟကောသလ္လဿ သမ္ပာဒနဝသေန ဥဂ္ဂဟေတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၃။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၅၉။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၈၄။)

ဥဂ္ဂဟေသိ
ဥဂ္ဂဟေသုံ
ဥဂ္ဂဟေဿန္တိ
} (ကြိ) ဥဂ္ဂဏှာတိ- ကြည့်။

ဥဂ္ဂဋ္ဌာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဂဋ္ဌ+ဏာပေ+တွာ] လျှောကျစေ၍။ သစေ ဝိပ္ပဋိသာရေ ဥပ္ပန္နေ ပါသံ ဥဂ္ဂဋ္ဌာပေတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၅။

ဥဂ္ဂဋ္ဌိတ (တိ) [အဝ+ဂဋ္ဌ+တ] လျှောသော၊ အောက်သို့လျှောကျသော။ သော ဥဂ္ဂဋ္ဌိတံ ဝါ ပါသံ သဏ္ဌပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။

ဥဂ္ဂါရ (ပု) [ဥ+ဂိရ+ဏ။ ဓာန်၊ဋီ။၄၆၈] (က) ကြို့ထိုးခြင်း၊ ပျို့အန်ခြင်း။ (ခ) ကြို့ထိုးသောလေ။ (ဂ) အန်ထွက်သောအစာ၊ အန်ဖတ်။ (က) ဥဒ္ဒေကံ ဒဿတီတိ ဥဂ္ဂါရံ ဒဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၉။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၄။) (ခ) ဥဂ္ဂါရောပိ မုခံပိ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ပူတိကုဏပသဒိသံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၄၉။ (ဂ) အာဂတံ ဥဂ္ဂါရံ မုခေ သန္ဓာရေတွာ ဂိလန္တာနံ အာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၈၈။

ဥဂ္ဂါရဟိက္ကာရာဒိပဝတ္တက (တိ) [ဥဂ္ဂါရ+ဟိက္ကာရ+အာဒိ+ပဝတ္တက] ကြို့ထိုးခြင်းနှင့် ဟိက်ဟုပြုအပ်သော အသံစသည်ကို ဖြစ်စေတတ်

သော။ ဥဒ္ဓဂ်မာ ဝါဘာတိ ဥဂ္ဂါရဟ်က္ကာရာဒိ-ပဝတ္တကာ ဥဒ္ဓံ အာဒေ့ဆာဟနဝါတာ။ မငွေ၊၂။ ၁၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။

ဥဂ္ဂါရာမ (ပု) [ဥဂ္ဂ+အာရာမ] ဥဂ္ဂမည်သော–အာရုံ–ဥယျာဉ်။ ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန ဥဂ္ဂါရာမံ ဂတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅။

ဥဂ္ဂါဟက (တိ) [ဥ+ဂဟ+ဏွု] (က) (ပါဠိကို) သင်ယူတတ်သော။ (ခ) ဖမ်းယူ–လှို့–တတ်သော။ (က) ဥဂ္ဂါဟကော စ ပရိပုစ္ဆကော သီယာ။ ဇာ၊၂။၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၇။ (ခ) ဥဂ္ဂါဟကာ အငေဂရာ။ အပ၊၁။၄၀၇။

ဥဂ္ဂါဟမာန (ပု) [ဥဂ္ဂါဟ+မာန] ဥဂ္ဂါဟမာန မည်သော ပရိဗိုဇ်၊ သူ၏ ပကတိအမည်သည် သုမနဖြစ်သည်။ (ပကတိအမည်သည် မာန-ဖြစ်သည်ဟု သာရတ္ထ၊၁။၁၉၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၆၆-တို့၌ ဆိုသည်) စိုးစဉ်း အနည်းငယ်သော အတတ်ပညာကို မိမိလည်း သင်ယူတတ်၊ သူတပါးတို့ကိုလည်း သင်ယူစေတတ်သောကြောင့် ဥဂ္ဂါဟမာနအမည်ရသည်။ မငွေ၊၃။၁၈၃။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၆-တို့၌ ဥဂ္ဂဟမာန-ဟု ရှိသည်) တေန ခေါ ပန သမယေန ဥဂ္ဂါဟမာနော ပရိဗ္ဗာဇကော....မလ္လိကာယ အာရာမေ ပဋိဝသတိ။ မ၊၂။၂၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂။ မငွေ၊၁။၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ ဥဂ္ဂါဟမာနောတိ....ပကတိနာမံ။ ကိဉ္စိ ကိဉ္စိ ပန ဥဂ္ဂဟိတုံ ဥဂ္ဂါဟေတုံ သမတ္ထဘာဝေန ဥဂ္ဂါ-ဟမာနောတိ နံ သဉ္ဇာနန္တိ။ မငွေ၊၃။၁၈၃။ ဥဂ္ဂဟိတုန္တိ သိက္ခိတုံ။ ဥဂ္ဂါဟေတုန္တိ သိက္ခာ-ပေတုံ။ မဋီ၊၃။၁၂၇။

ဥဂ္ဂါဟေတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဥ+ဂဟ+ဏေ+တုံ] သင်ယူစေခြင်း–သင်ပေးခြင်း–ငှါ။ ဥဂ္ဂါဟမာန ကြည့်။

ဥဂ္ဂိရဏ (န) [ဥ+ဂိရ+ယု] (၁) ပျို့အန်ခြင်း၊ အန်ထုတ်ခြင်း။ (၂) မြွက်ဆို–ရွတ်ဆို–ခြင်း။ (၁) ကေစွာန် ကေသဥ္စ ပုဂ္ဂလာနံ ဝမနံ ဥဒ္ဓံ ဥဂ္ဂိရဏံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။ (–စရိ-ယာ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။) (၂) ပုရိမဥ္စ ဥဂ္ဂိရဏံ၊ ပစ္ဆာ-ပဟာရော။ ဝဇီရ။၃၃၇။ သာရတ္ထ၊၃။၉၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၀၁။ (–ဝိမတိ၊၂။၅၂။)

ဥဂ္ဂိရဏပစ္စယ (ပု) [ဥဂ္ဂိရဏ+ပစ္စယ] မြွက်ဆို–ရွတ်ဆို–ခြင်း ဟူသောအကြောင်း။ တေ စ ဥဂ္ဂိရဏပစ္စယာ ပါစိတ္တိယံ။ ကင်္ခါ။၂၅၃။ (–ဝဇီရ။၃၃၇။ သာရတ္ထ၊၃။၉၃။ ဝိမတိ၊၂။ ၅၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၀၁။)

ဥဂ္ဂိရတိ¹ (ကြိ) [ဥ+ဂိရ+အ+တိ။ (ဥဂ္ဂိရတိ-သံ)] ပျို့အန်–ထွေးအန်–အန်ထုတ်–၏။ တိဘာဂံ တိတ္တကန္တိ ဥဂ္ဂိရတိယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ ဘသော်တံ (သိရိ*) ဗ္လသရိယံ သယဥ္စ ဝမိ ဥဂ္ဂိရိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃။ ဗုဒ္ဓဝံသ၊ဋ္ဌ။၉။ သာ-ရတ္ထ၊၁။၃၁။ မငွေ ၁၊၄၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၆၂။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။)

ဥဂ္ဂိရတိ² (ကြိ) [ဥ+ဂိရ+အ+တိ (ဥဒ္ဂိရတေ-သံ)] မြွက်ဆို–ရွတ်ဆို–၏။ တလသတ္တိကံ ဥဂ္ဂိရတိ။ ဝိ၊၂။၁၉၄။ (–မငွေ၊၂။၂၁၅။) တလသတ္တိကံ ဥဂ္ဂိရန္တီ (ဝိ၊၂။၁၉၃)တိ ပဟာ-ရဒါနာကာရံ ဒဿေတွာ ကာယမ္ပိ ကာယ-ပဋိဗဒ္ဓမ္ပိ ဥစ္စာရေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၄၈။) ဥဂ္ဂိရေယျ–ဝိ၊၂။၁၉၃။ ကင်္ခါ။ ၂၁၃။ ဥဂ္ဂိရေယျုံ–သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၆။ ဥဂ္ဂိရိ–ဝဇီရ။၂၁၇။ ဥဂ္ဂိရိံသု–မဟာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ ဥဂ္ဂိရိဿထ–ဝိ၊၂။၁၉၃။

ဥဂ္ဂိရန္တ (တိ) [ဥ+ဂိရ+အ+အန္တ] (၁) ပျို့အန်–ထွေးအန်–အန်ထုတ်–သော။ (၂) မြွက်ဆို–ရွတ်ဆို–သော။ (၁) ဘုံ ဥဿူယ-ဝိသုဂ္ဂါရံ ဥဂ္ဂိရန္တော ရဇာနုတ္တာသော အာဇာ-မေဝ ဘာသတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၉၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၅၊၁၇၃။ မဋီ၊၂။၁၀၄။) (၂) ပုရိမနယေန တလသတ္တိကံ ဥဂ္ဂိရန္တဿ

အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၀။ (-ဝဇိရ၊ ၃၃၇။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၄၁၆။)

ဥဂ္ဂိရမာန (တိ) [ဥ+ဂိရ+အ+မာန] ပျို့အန်-အန်ထွက်-သော။ အဂ္ဂိဒါလံ ဝိယ လောဟိတခဏ္ဍံ ဥဂ္ဂိရမာနံ တဿ မုခံ ဒိသွာပိ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ ဒေါမနဿံ နုပ္ပဇ္ဇိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၁။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀။ (-စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၉၀။)

ဥဂ္ဂိရိ (ကြိ) ဥဂ္ဂိရတိ^၁- ကြ ်။

ဥဂ္ဂိရိံသု (ကြိ) ဥဂ္ဂိရတိ^၂- ကြည့်။

ဥဂ္ဂိရိတ (တိ) [ဥ+ဂိရ+တ] ထွေးအန်အပ်ပြီးသော။ ဝန္တန္တိ အရိယမဂ္ဂမုခေန ဥဂ္ဂိရိတံ ပုန အပစ္စာဂမနဝသေန ဆဍ္ဍိတံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၅၇။

ဥဂ္ဂိရိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဂိရ+တဗ္ဗ] အန်ထုတ်အပ်သော။ ပီတိဝေဂေန ဥဂ္ဂိရိတဗ္ဗတာယ ဥဒါနံ ဥဂ္ဂိရိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၀၃။

ဥဂ္ဂိရိတုကာမ (တိ) [ဥဂ္ဂိရိတုံ+ကာမ] ထွေးအန်-အန်ထုတ်-ခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ မုခေ ပက္ခိပိတွာ ဝိပ္ပဋိသာရေ ဥပ္ပန္နေ ပုန ဥဂ္ဂိရိတုကာမဿာပိ သဟသာ စေ ပဝိသတိ။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၁၀၇။

ဥဂ္ဂိရိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဥ+ဂိရ+တွာ] (၁) ထွေးအန်-အန်ထုတ်-၍။ (၂) မြွက်ချီ-ရွယ်မိုး-၍။ (၁) အရိယမဂ္ဂသင်္ခါတဝမနယောဂပါနေန ဥဂ္ဂိရိတွာ သန္တာနတော ဗဟိ ကတွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၄။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၃၀၀။) (၂) သစေ ဥဂ္ဂိရိတွာ ဝိရဒ္ဓေါ ပဟာရံ ဒဒါတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၀။ ကင်္ခါ။ ၂၅၃။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၇။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၄၄၇။)

ဥဂ္ဂိလတိ (ကြိ) [ဥ+ဂိလ+အ+တိ] ထွေးအန်၏။ ပုစ္ဆိတံ အတ္ထံ တတော ဗဟိ ကရောန္တော ဥဂ္ဂိလတိ နာမ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၄၀။ ဝမန္တီတိ ဥဂ္ဂိလန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၇။ သော ဒါနဝေါ တတ္ထ သမုဂ္ဂံ မုဂ္ဂိလိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၇။

ဥဂ္ဂိလန (န) [ဥ+ဂိလ+ယု] ထွေးအန်ခြင်း။ ဥဒ္ဒယဝိသုဂ္ဂါရ (သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၉၆)ကြည့်။

ဥဂ္ဂိလိတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [ဥ+ဂိလ+တုံ] ထွေးအန်ခြင်းငှါ။ သမဏော ဂေါတမော ဥဘတောကောဋိကံ ပဥှံ ပုဋ္ဌော သမာနော နေဝ သက္ခိတိ ဥဂ္ဂိလိတုံ၊ န သက္ခိတိ ဩဂိလိတုံ။ မ၊ ၂။ ၅၅။ (-သံ၊ ၂။ ၅၀၀)။ ဥဂ္ဂိလိတုန္တိ... ဥဂ္ဂိလိတုံ ဗဟိ နီဟရိတုံ န သက္ခိတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၄။ (-မိလိန္ဒ။ ၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၅။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၀၀။)

ဥဂ္ဂိလိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဥ+ဂိလ+တွာ] ထွေးအန်၍။ သော ကေဒိဝသံ....ကရဏ္ဍကံ ဥဂ္ဂိလိတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၀၂။

ဥဂ္ဂိလေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဥ +ဂိလ+ဏေ+တွာ] ထွေးအန်စေ၍။ ယထာ နာမ ကုသလော ဘိသက္ကော ဒေါသံ ဥဂ္ဂိလေတွာ နီဟရတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။ ဥဂ္ဂိလေတွာတိ သိနေဟပါနေန ကိလိန္နံ ဥဗ္ဗမနံ ကတွာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၀။ (-သီ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၅၁။)

ဥဂ္ဂီဝ (န) [ဥ+ဂီဝါ] လည်ပင်း-ပခုံးစွန်း-၌ လွယ်သောခြင်းတောင်း။ ခဏိတ္တော မေ ဟတ္ထာ ပတိတော၊ ဥဂ္ဂီဝဉ္စာပိ အံသတော။ ဇာ၊ ၂။ ၃၆၀။ ဥဂ္ဂီဝန္တိ အံသကူဋေ ပစ္ဆိလဂ္ဂနကံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၄၆။

ဥဂ္ဃံသေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဃံသ+ဏေ+တဗ္ဗ] ပွတ်တိုက်အပ်သော။ န ဘိက္ခဝေ နဟာယမာနေန ဘိက္ခုနာ ရုက္ခေ ကာယော ဥဂ္ဃံသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၄။ ၂၃၉။

ဥဂ္ဃံသေတိ (ကြိ) [ဥ+ဃံသ+ဏေ+တိ] ပွတ်တိုက်၏။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ နဟာယမာနာ

ရုက္ခေ ကာယံ ဥဂ္ဃံသေသန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၃၃။ ဥဂ္ဃံသေယျ၊ ဥဂ္ဃံသေဿန္တိ—ဝိ၊၄။၂၃၉။

ဥဂ္ဃဋန (န၊ထီ) [ဥ+ဃဋ+ယု] (၁) ဉာဏ်ကို ဖွင့်လှစ်ခြင်း။ (၂) အကျဉ်းပြခြင်း၊ အကျဉ်းအားဖြင့် ပြခြင်းကို ပြီးစေသော ဒေသနာ။ (၁) ဥဂ္ဃဋိတညူ-ကြည့်။ (၂) တတ္ထ ဥဂ္ဃဋနာ အာဒိ၊ ဝိပဉ္စနာ မဇ္ဈေ။ နေတ္တိ။၉။ ယသ္မာ စေတ္ထ ဥဂ္ဃဋေတီတိ ဥဒ္ဒိသနံ အဓိပ္ပေတံ၊ ဥဒ္ဒေသော စ ဒေသနာယ အာဒိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ ဥဂ္ဃဋနာ အာဒီတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၆၀။ ဥဂ္ဃဋနာတိ ဥဂ္ဃဋနကိစ္စသာဓိကာ ဒေသနာ အာဒိဒေသနာ ဟောတိ။ နေတ္တိ၊ဝိ။၇၉။

ဥဂ္ဃဋနကိစ္စ (န) [ဥဂ္ဃဋန+ကိစ္စ] အကျဉ်းဖွင့်ပြခြင်း ကိစ္စ။ ဥဂ္ဃဋနာ-ကြည့်။

ဥဂ္ဃဋနကိစ္စသာဓက (တိ) [ဥဂ္ဃဋန+ကိစ္စ+သာဓက။ ထီ-၌ ဥဂ္ဃဋနကိစ္စသာဓိကာ] အကျဉ်းဖွင့်ပြခြင်းကိစ္စကိုပြီးစေသော။ ဥဂ္ဃဋန-ကြည့်။

ဥဂ္ဃဋိတ (တိ) [ဥ+ဃဋ+တ] (၁) အကျဉ်းဖွင့်ပြ အပ်ကာမျှဖြစ်သော။ (၂) ရွေ့ရှား-ပြောင်းရွှေ့-ဖြစ်စေ-အပ်သော။ (၃) သွပ်ရှားစေ အပ်-ပယ်ခွါအပ်-သော။ (န) (၄) ဖွင့်လှစ်ခြင်း၊ ဉာဏ်ကိုဖွင့်လှစ်ခြင်း။ ဥဂ္ဃဋိတညူ-ကြည့်။

ဥဂ္ဃဋိတညူ (တိ) [ဥဂ္ဃဋိတ+ဉာ+ရူ] (၁) ဉာဏ်ကို ဖွင့်လှစ်အပ်ကာမျှ၌ သစ္စာလေးပါး တရားကို သိသော၊ သူ၊ ပုဂ္ဂိုလ်။ (၂) အကျဉ်းဖွင့်ပြ အပ်ကာမျှဖြစ်သော တရားကိုသိသော၊ အကျဉ်းပြအပ်ကာမျှဖြင့် (သိသင့် သိထိုက်သော) အကျယ်နှင့်တကွ ဖြစ်သောအနက်ကို သိသော၊ သူ၊ ပုဂ္ဂိုလ်။ (၃) ရွေ့ရှား-ပြောင်းရွှေ့-ဖြစ်စေ-အပ်သော တရားကိုသိသော၊ သူ၊ ပုဂ္ဂိုလ်။ (၄) (သဿတ, ဥစ္ဆေဒဟူသော အာကာရကို) သွပ်ရှားစေအပ် - ပယ်ခွါအပ် - ကာမျှ၌ တရားကို သိသော၊ သူ၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဥဂ္ဃဋိတညူပုဂ္ဂိုလ်။ (စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ စသည်ဖြင့် အကျဉ်းအားဖြင့် မာတိကာကို ထားအပ်သည်ရှိသော် ဒေသနာတော်ကို အစဉ်လျှောက်၍ ဉာဏ်ကို စေလွှတ်လျက် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ယူခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သောပုဂ္ဂိုလ်ကို ဥဂ္ဃဋိတညူပုဂ္ဂိုလ် ဟု ဆိုသည်) ဥဂ္ဃဋိတညူ ဝိပဉ္စိတညူ နေယျော ပဒပရမော။ အံ၊၁။၄၅၂။ အဘိ၊ပု။၁၀၇။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ သဟ ဥဒါဟဋဝေလာယ ဓမ္မာဘိသမယော ဟောတိ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ဥဂ္ဃဋိတညူ။ အဘိ၊ပု။ ၁၄၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။ (၁) ဥဂ္ဃဋိတညူတိ ဧတ္ထ ဥဂ္ဃဋိတံ နာမ ဉာဏုဂ္ဃဋနံ၊ ဉာဏေ ဥဂ္ဃဋိတမတ္တေယေဝ ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၄။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၆။ ဥဂ္ဃဋိတညူတိ ဥဂ္ဃဋနံ နာမ ဉာဏုဂ္ဃဋနံ၊ ဉာဏေ ဥဂ္ဃဋိတမတ္တေ ဧဝ (ဓမ္မံ) ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၂။၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၄။ (၂) (၃) (၄) ဥဂ္ဃဋိတံ ဃဋိတမတ္တံ ဥဒ္ဒိဋ္ဌမတ္တံ ယဿ နိဒ္ဒေသပဋိနိဒ္ဒေသာ န ကတာ၊ တံ ဇာနာတီတိ ဥဂ္ဃဋိတညူ။ ဥဂ္ဃဋိတံ ဝါ ဥစ္စလိတံ ဥဒ္ဒိပိတမတ္တံ အတ္ထော၊ တံ ဇာနာတီတိ ဥဂ္ဃဋိတညူ။ ဓမ္မော ဟိ ဒေသိယမာနော ဒေသကတော ဒေသနာဘာဇနံ သင်္ကမန္တော ဝိယ ဟောတိ။ တမေဝ ဥစ္စလိတမေဝ ဇာနာတီတိ အတ္ထော။ စလိတမေဝ ဝါ ဥဂ္ဃဋိတံ။ သဿတာဒိအာကာရဿ ဟိ....တတ္ထာယံ ဥဂ္ဃဋိတေ စလိတမတ္တေယေဝ အာသယေ ဓမ္မံ ဇာနာတိ အဝဗုဇ္ဈတီတိ ဥဂ္ဃဋိတညူ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၄၆။ (— အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၃၂၁။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၈။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၂၉၈။)

ဥဂ္ဃဋိတညူပုဂ္ဂလ (ပု) [ဥဂ္ဃဋိတညူ+ပုဂ္ဂလ] ဉာဏ်ကို ဖွင့်လှစ်အပ်ကာမျှ၌- အကျဉ်းဖွင့်ပြအပ်ကာမျှ၌-သစ္စာလေးပါးတရားကို သိသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဥဂ္ဃဋိတညူပုဂ္ဂိုလ်။ သောယံ ဓမ္မ-

ဝိနယော ဥဂ္ဃဋိယမာနန္တာ ဥဂ္ဃဋိတညူ ပုဂ္ဂလံ ဝိနေတိ။ နေတ္တိ။ ၉။ (-မ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉။)

ဥဂ္ဃဋိတညူသုတ္တ (န) [ဥဂ္ဃဋိတညူ+သုတ္တ] ဥဂ္ဃဋိတညူသုတ်၊ ဥဂ္ဃဋိတညူစသောပုဂ္ဂိုလ်လေးမျိုးကို ဟောကြားရာသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ စတုက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၄၅၂။

ဥဂ္ဃဋိယမာန (တိ) [ဥ+ဃဋ+ယ+မာန] အကျဉ်းဖွင့်ပြအပ်သော။ ဝေဠာယံ မေဗ္ဗာ ဥဂ္ဃဋိယမာနေ ဥဂ္ဃဋိတညူ ဝိနေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၃။

ဥဂ္ဃဋိယန္တ (တိ) [ဥ+ဃဋ+ယ+အန္တ] အကျဉ်းဖွင့်ပြအပ်သော။ သော ယံ ဓမ္မံ ဝိနယော ဥဂ္ဃဋိယန္တော ဥဂ္ဃဋိတညူ ပုဂ္ဂလံ ဝိနေတိ။ နေတ္တိ၊ ၉။ ဥဂ္ဃဋိယန္တောတိ ဥဒ္ဒိသိယမာနော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ၊ ၆၀။ (-နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၇၉။)

ဥဂ္ဃဋေတိ (ကြိ) [ဥ+ဃဋ+အ+တိ] အကျဉ်းအားဖြင့် ဟော၏၊ အကျဉ်း ဖွင့်ပြ၏။ တတ္ထ ဘဂဝါ အက္ခရေဟိ စ ပဒေဟိ စ ဥဂ္ဃဋေတိ။ နေတ္တိ။ ၉။ ဥဂ္ဃဋေတီတိ သောတာဝဓာနံ ကတွာ သင်္ခေပေန ကထေတိ ဥဒ္ဒိသတီတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ၊ ၆၀။ ဥဂ္ဃဋေတီတိ ဥဂ္ဃဋနကိစ္စံ သာဓေတီတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၇၉။

ဥဂ္ဃဋေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [ဥ+ဃဋ+ဏေ+တွာ] အကျဉ်းဖွင့်ပြ၍။ အပိ စ ဘဂဝါ အက္ခရေဟိ ဥဂ္ဃဋေတွာ (ဥဂ္ဃာဋေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ) ပဒေဟိ ဝိနေတိ ဥဂ္ဃဋိတညုံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၃။

ဥဂ္ဃဋ္ဋ (တိ) [ဥ+ဃဋ္ဋ+တ] ထိခိုက်သော၊ ပွတ်တိုက်သော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥဂ္ဃဋ္ဋပါဒ (တိ) [ဥဂ္ဃဋ္ဋ+ပါဒ] (က) ထိခိုက်-ပွတ်တိုက်-သော ခြေရှိသော။ (ခ) ထိခိုက်-ညှဉ်းဆဲ-အပ် သော ခြေရှိသော။ (ဂ) ထိခိုက်သော- မြူတို့ဖြင့် ရောပြွမ်းသော- ခြေရှိသော။ (က) ဥဂ္ဃဋ္ဋပါဒေါ တသိတော၊ သုတ္တနိ။ ၄၂၉။ ဥဂ္ဃဋ္ဋပါဒေါတိ မဂ္ဂဂမနေန ဃဋ္ဋပါဒတလော၊ ပဏှိကာယ ဝါ ပဏှိ... ဃဋ္ဋပါဒေါ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၇။ (ခ) ဥဂ္ဃဋ္ဋပါဒံ တသိတံ ကိလန္တံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၆။ ဥဂ္ဃဋ္ဋပါဒန္တိ ဥဏှဝါလုကာယ ဃဋ္ဋိတပါဒံ၊ (ဝိဗာဓိတပါဒန္တိ အတ္ထော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ)။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၃၃။ (ဂ) ဥဂ္ဃဋ္ဋပါဒေါ တသိတော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈၁။ ဥဂ္ဃဋ္ဋပါဒေါတိ ရဇောကိဏ္ဏပါဒေါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၇၁။

ဥဂ္ဃရန္တ (တိ) [ဥ+ဃရ+အ+အန္တ] (က) အထက်သို့-ယိုထွက်-လျှံထွက်-လျှံတက်-သော။ (ခ) အထက် အပေါက်တို့မှ ယိုထွက်သော အရည် အစေး ရှိသော။ (က) သော ဥဂ္ဃရန္တံ ပဂ္ဃရန္တံ....ဂူထဘာဇနံ အာဒါယ အာဂမာသိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၇၅။ ဥဂ္ဃရန္တန္တိ ဥပရိ ဃရန္တံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀၁။ (ခ) အပဟံ ဘန္တေ ဣမံ ကာယံ ပရိဟရာမိ ဆိဒ္ဒါဝဆိဒ္ဒံ ဥဂ္ဃရန္တံ ပဂ္ဃရန္တံ။ အံ၊ ၃။ ၁၁၃။ ဥဂ္ဃရန္တန္တိ ဥပရိမုခေဟိ ဆိဒ္ဒေဟိ နိက္ခမမာနယူသံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၄။ (-ထေရ၊ ၂၈၄။ အပ၊ ၂။ ၂၂၆။ မဇ္ဈိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၄၊ ၃၄၀။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၂။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၃၇။)

ဥဂ္ဃရိတ (န) [ဥ+ဃရ+တ] အထက်သို့ ယိုထွက်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥဂ္ဃရိတပဂ္ဃရိတဋ္ဌ (ပု) [ဥဂ္ဃရိတ + ပဂ္ဃရိတ+အတ္ထ] အထက်သို့ယိုထွက်ခြင်း၊ (အောက်သို့) ယိုစီးခြင်းအနက်သဘော။ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏောပိ ကာယော နိစ္စံ ဥဂ္ဃရိတပဂ္ဃရိတဋ္ဌေန ပူတိကာယောဝ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၆။ ဥဂ္ဃရိတပဂ္ဃရိတဋ္ဌေနာတိ ဥပရိ ဃရဏဋ္ဌေန စ ဝိဿန္ဒနေန စ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၂၅။

ဥဂ္ဃါဋက (တိ) [ဥ+ဃဋ+ဏွု] ခွါသော၊ ဖွင့်လှစ်သော၊ အောက်ပုဒ်-ကြည့်

ဥဂ္ဃါဋကဇန (ပု) [ဥဂ္ဃါဋက+ဇန] ခွါးသော–ဖွင့်လှစ်သော–လူ။ ယသာ မဟာတော ပလိဃဿ ဥဂ္ဃါဋကဇနဿ မဟန္တော ဥဿာဟော ဣစ္ဆိတမေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။

ဥဂ္ဃါဋန (နပုံ၊ထီ) [ဥ+ဃဋ+ယု] (၁) ခွါခြင်း၊ ဖွင့်လှစ်ခြင်း။ (၂) ရေငင်စက်။ (တိ) (၃) ခွါအပ်–ဖွင့်လှစ်အပ်–သော။ (၁) အပ္ပမာဏာတိ ဝုတ္တာနံ ဗြဟ္မဝိဟာရာနံ နိမိတ္တံ န ဝဍ္ဎတိ၊ ဥဂ္ဃါဋနံ န ဇာယတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၃၊ တသာ ဟိ ဥဂ္ဃါဋနာ နာမ ရူပနိမိတ္တေ နေဝ သိယာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉၃။ (–သေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၆။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၅၊၅၁၈။) (၂) ဥဂ္ဃါဋနံ ဃဋီယန္တံ၊ ကူပမှု ဗန္ဓာဟနံ ဘဝေ။ ဓာန်။၅၂၄။ ဥဒ္ဓံ ဃဋီယတိ ဥဒကန္တိ ဥဂ္ဃါဋနံ၊ ယု၊ ဓာန်၊ဋီ။၅၂၄။ (တိ) (၃) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥဂ္ဃါဋနကိင်္ကိကဒွါရ (န) [ဥဂ္ဃါဋန+ကိင်္ကိက+ဒွါရ] ဖွင့်လှစ်အပ်သော ကဲလားတံခါး။ အာပဏာသု ဝိယ ကတံ ဥဂ္ဃါဋနကိင်္ကိကဒွါရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊ဋ္ဌ။၂။

ဥဂ္ဃါဋနကိင်္ကိကာ (ထီ) [ဥဂ္ဃါဋနာ+ကိင်္ကိကာ] (ဒုတ်ဘုံဖြင့်–ချိန်၍–ထောက်၍) ဖွင့်လှစ်အပ်သောကဲလား။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သံသရဏကိင်္ကိကံ ဥဂ္ဃါဋနကိင်္ကိကံ။ ဝိ၊၄။၂၈၈။ ဥဂ္ဃါဋနကိင်္ကိကန္တိ ဒဏ္ဍေဟိ ဥက္ခိပိတွာ ဌပနကပဒရကိင်္ကိကံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၆။ (–ဝိမတိ၊၂။၂၃၉။)

ဥဂ္ဃါဋနဝိဓိ (ထီ) [ဥဂ္ဃါဋန+ဝိဓိ] ခွါခြင်းဟူသော အစီအရင်။ ဥဂ္ဃါဋနဝိဓိံ ပန ဒဿေန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉၂။

ဥဂ္ဃါဋယတိ (ကြိ) [ဥ+ဃဋ+ဏယ+တိ] ခွါ၏၊ ပယ်ခွါ၏၊ ဖျက်ဆီး၏။ ဘဝံ ဥဂ္ဃါဋယိံ သဗ္ဗံ (အပ၊၁။၄၂။ သေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၈)န္တိ ကာမဘဝါဒိကံ သဗ္ဗံ နဝဘဝံ ဥဂ္ဃါဋယိံ ဝိနာသေသိန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ ဥဂ္ဃါဋေတိ-လည်း ကြည့်။

ဥဂ္ဃါဋယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဃဋ+ဏယ+တွာ] အကျဉ်း ဖွင့်ပြ၍။ အထ ဝါ အက္ခရေဟိ ဥဂ္ဃါဋယိတွာ ပဒေဟိ ပကာသေန္တော ဝိနယတိ ဥဂ္ဃဋိတညုံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅။ ဥဂ္ဃဋေတွာ၊ ဥဂ္ဃါဋေတွာ-တို့လည်း ကြည့်။

ဥဂ္ဃါဋိတ (တိ) [ဥ+ဃဋ+တ] (က) ဖွင့်လှစ်အပ်သော။ (ခ) ပယ်ခွါအပ်–ဖျက်ဆီးအပ်–သော။ (က) ဣဒမသု ဇာလဝါတပါနေသု ဥဂ္ဃါဋိတေသု မဟန္တေန အာကာသေန ဗဟိမုခါ သဒ္ဒုတရံ ရူပံ ပဿာမ။ မိလိန္ဒ၊၅၆။ (ခ) ဘဝါ ဥဂ္ဃါဋိတာ မယာ (အပ၊၁။၃၂)တိ သဗ္ဗေ နဝဘဝါ မယာ ဝိဒ္ဓံသိတာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ (–အ ၊၁။၃၁၉။ မဟာနိ။၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၃၊၂၇၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၁။၂၀၁၊၃၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃၇။)

ဥဂ္ဃါဋိတကသိဏ (န) [ဥဂ္ဃါဋိတ + ကသိဏ] ပယ်ခွါအပ်သော ကသိုဏ်း။ ကသိဏာသေနာတိ ဥဂ္ဃါဋိတကသိဏဝသေန။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၁။ (–မူလဋီ၊၁။၁၀၈။ အနုဋီ၊၁။၁၁၆။)

ဥဂ္ဃါဋိတစိတ္တ (န) [ဥဂ္ဃါဋိတ+စိတ္တ] ပယ်ခွါသော–ပယ်ခွါသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော–စိတ်။ သတ္တသညံ ဥဂ္ဃါဋိတစိတ္တေန သင်္ခါရေ ပရိဂ္ဂဏှတော ဒိဋ္ဌိ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၃။ သတ္တသညံ ဥဂ္ဃါဋိတစိတ္တေနာတိ သတ္တသညာယ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန ပဝတ္တစိတ္တေန ဒိဋ္ဌိ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၁၅။

ဥဂ္ဃါဋိတမဏိကဝါဋသဒိသ (တိ) [ဥဂ္ဃါဋိတ+မဏိကဝါဋ + သဒိသ] ဖွင့်လှစ်အပ်သော ပတ္တမြား တံခါးရွက်နှင့် တူသော။ ဝိပ္ပသန္န-

ပဋ္ဋဝဏ္ဏသဿရိကာနိ ဟောန္တိ စက္ခုန္ဒိ ရာနုဗ္ဗိမာနေ ဥဿါဒိတမဏိကဝါဋသဒိသာနိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ ၄။၁၂၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။

ဥဿါဒိတဝစ္စကုဋိ (ထီ) [ဥဿါဒိတ+ဝစ္စကုဋိ] ဖွင့်လှစ်အပ်သော– ကျင်ကြီးအိမ်–အိမ်သာ။ သကလသဿရိရံ ဥဿါဒိတဝစ္စကုဋိ ဝိယ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ဇာတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။

ဥဿါဒိတသတ္တသည (တိ) [ဥဿါဒိတ + သတ္တသဍ] ပယ်ခွါအပ်သော သတ္တဝါ ၇ွဲသော အမှတ်ရှိသော။ ယော ပန ပုရိမဗုဒ္ဓါနံ သန္တိကေ အာသေဝိတကမ္မဋ္ဌာနော....ဥဿါဒိတသတ္တသဍော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၈။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၆။)

ဥဿါဒိမ (နု) [ဥဿါဒ+ဣမ] ပယ်ခွါသည်၏ အဖြစ်။ ဥဿါဒနာဝါ ဥဿါဒိမံ။ မူလဋီ၊၁။ ၁၁၉။ အနုဋီ၊၁။၁၁၆။

ဥဿါဒိယမာန (တိ) [ဥ+သဒ+ဏယ+မာန] ပယ်ခွါအပ်သော။ တဒ္ဒိ ပုနပ္ပုနံ ဥဿါဒိယမာနမ္ပိ အာကာသမေဝ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၁။)

ဥဿါဒိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+သဒ+ယ+တေ] ပယ်ခွါအပ်၏။ ကသိဏံ ဥဿါဒိယတိ ဓေတေနာတိ ကသိဏုဿါဒေနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၉၉။

ဥဿါဒေတိ (ကြိ) [ဥ+သဒ+ဏေ+တိ] (က) ပယ်ခွါ၏၊ (ခ) ဖွင့်လှစ်၏။ (က) အဘ္ဘသညံ နုဿါဒေတိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၇၊ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၃၆။ နုဿါဒေတိ နာပနေတိ အပ္ပဋိပက္ခဘာဝဓာဘာ, အနနုဗြူဟနတော ဝါ။ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁၄။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၁-၂။ ဥဿါဒေတိ ကသိဏံ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၁) န္တိ ရှုပါ၊ဝေရစတုတ္ထဇ္ဈာနသာ အာရမ္မဏဘူတံ ပဏီကသိဏာဒိကသိဏစ္ဆုပံ အပနေတိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၁။ ၃၉၅။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၁။) (ခ) နိဒ္ဒမနတုမ္ဗံ ဥဿါဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၇၊ အပါပုရန္တိတိ ဥဿါဒေန္တိ။ ဇာတ-ဝတ်၊ဋ္ဌ၊၂၅၃၊ ဝိဝရေယျာတိ ဥဿါဒေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၆၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ ဥဿါဒေယျာတိ ဝိဝဋံ ကရေယျ၊ သာရတ္ထ၊၁။၄၁၂၊ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆၇၊ မ၊ဋီ၊၁။၂၃၁။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၁၇၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆။

ဥဿါဒေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+သဒ+ ဏေ+တုံ] ဖွင့်လှစ်ခြင်းငှါ၊ ထင်ရှားစေခြင်းငှါ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥဿါဒေတုကာမ (တိ) [ဥဿါဒေတုံ+ကာမ] ဖွင့်လှစ်ခြင်း– ထင်ရှားစေခြင်း-ငှါ အလိုရှိသော။တံ နုဿါဒေတုကာမော တံ နုဿါဒေတုကာမော အညနည ပဋိစရတိ။ ဝိ၊၂။ ၅၅။ နုဿါဒေတုကာမောတိ ပဋိစ္ဆာဒေတုကာမော။ ဝိမတိ၊၂။၁၃။

ဥဿါဒေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+သဒ+ဏေ+တွာ] (က) ပယ်ခွါ၍၊ ပယ်နုတ်၍။ (ခ) ဖွင့်လှစ်၍။ (က) ဥဿါဒေတွာ သမ္ဗာဓံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၁။ ဥဿါဒေတွာတိ သမူဟနိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊၂၇၈။ ယော ဝါ ပန အာစိုဏ်ကသိဏနိမိတ္တံ ဥဿါဒေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄။ ဥဿါဒေတွာတိ ဘာဝနာယ အပနေတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၈။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၃။) (ခ) သင်္ကေတာ ဒေဝါနမိန္ဒော ယောဇနပ္ပမာဏံ မဏိထူပံ ဥဿါဒေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ အာပဏံ ဥဿါဒေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၅။ ဥဿါဒေတွာတိ အာသနဒွါရံ ဝိဝရိတွာ၊ အံ၊ဋီ၊၂။၈၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၊၂၅၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၂၊၂၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။

သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၀၈။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၂။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၃၄။)

ဥဂ္ဃါဋေန္တ (တိ) [ဥ+ဃဋ+ဏေ+အန္တ။ ထိ-၌ ဥဂ္ဃါဋေန္တီ] (က) ပယ်ခွါသော။ (ခ) ဖွင့်လှစ်သော။ (က) ဥဂ္ဃါဋေန္တော ဟိ နေဝ ကိလဉ္ဇံ ဝိယ သံဝေလ္လေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၁။ ကာမဉ္စာယံ ဝိပဿနာ နိစ္စနိမိတ္တာဒိံ ဥဂ္ဃါ-ဋေန္တီ ပဝတ္တတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၃၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၆၃။) (ခ) ဒီပင်္က-ရောပိ ဘဂဝါ....မဏိသီဟပဉ္ဇရံ ဥဂ္ဃါဋေန္တော ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။

ဥဂ္ဃါဋေန္တီ
ဥဂ္ဃါဋေယျ } (ကြိ) ဥဂ္ဃါဋေတိ-ကြည့်။

ဥဂ္ဃါတ (ပု) [ဥ+ဟန+ဏ] (၁)တက်ကြွခြင်း၊ ပေါ်လွင်ခြင်း။ (၂) မြင့်မြတ်ခြင်း။ (၃) တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-ခြင်း။ (၁) စေတသု ဝါဒေသု ဇယပရာဇယာဒိဝသေန စိတ္တဿ ဥဂ္ဃါတံ နိဃာတဉ္စ ပါပုဏန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ အောက်ပုဒ် (၁) အနက်လည်း ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ် (၂) အနက် ကြည့်။ (၃) အနုဂ္ဃါတ, အနုဂ္ဃါတီ, ဥဂ္ဃါတိတ္တ-ကြည့်။

ဥဂ္ဃါတနိဂ္ဃါ(ဃာ)တ (ပု)[ဥဂ္ဃါတ + နိဂ္ဃါတ] (၁) တက်ကြွ-ပေါ်လွင်-ခြင်းနှင့်, ဆင်းရဲ ပင်ပန်းခြင်း (ရှုံ့တွန့်ခြင်း)။ (၂) မြင့်မြတ်ခြင်းနှင့်ယုတ်ညံ့ခြင်း။ (၁) န ဗုဒ္ဓါနံ ဋ္ဌေသု ဥဂ္ဃါတ နိဂ္ဃါတံ ပါပုဏာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁.၃၆၇။ ဥဂ္ဃါတော ဥပ္ပိလာဝိတတ္တံ။ နိဂ္ဃါတော ဒီန-ဘာဝပ္ပတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၈။ စိတ္တုဂ္ဃါတ-နိဃာတ-လည်း ကြည့်။ (၂) တေ ရောဂါ-ဘိတုန္နာ ...ဥဂ္ဃါတနိဂ္ဃါတံ ပစ္စနုဘောန္တာ။ နေတ္တိ။၉၁။ ဥဂ္ဃါတနိဂ္ဃါဘန္တိ ဥစ္စာဝစဘာ-ဝံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၉၄။

ဥဂ္ဃါတိတ (တိ) [ဥ+ဟန+တ] (၁) ဖူးဖူး ရောင်သော။ (၂) တက်ကြွ- ပေါ်လွင် -သော။ (၁) ဥဂ္ဃါတိတာ (အံ၊၂။၆၀) တိ ဥဒ္ဓုမာတာ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ (၂) ဇယေန စိတ္တံ ဥဂ္ဃါတိဘံ ဟောတိ။ မဟာနိ။၁၃၀။

ဥဂ္ဃါတီ (တိ) [ဥဂ္ဃါတ+ဤ] (၁) တက်ကြွ-ပေါ်လွင်-ခြင်းရှိသော။ (၂) တုန်လှုပ်-ချောက်ချား-ခြင်းရှိသော။ (၁) စေတသု ဥဂ္ဃါတိ နိဃာတိ ဟောတိ (သုတ္တနိ။၄၀၈။ မဟာနိ။၁၃၀) တိ စေတသု ဝါဒေသု ဇယ-ပရာဇယာဒိဝသေန စိတ္တဿ ဥဂ္ဃါတံ နိဃာ-တဉ္စ (စိတ္တုဂ္ဃါတနိဃာတံ ဝါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ) ပါပုဏန္တော ဥဂ္ဃါတိ နိဃာတိ စ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၈။ (၂) အနုဂ္ဃါတီ-ကြည့်။

ဥဂ္ဃါတိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+ဟန+ယ+တေ] ညှဉ်းဆဲအပ်၏၊ ပျံ့လွင့်၏။ ဩဟညေယျာ-တိ ဥဂ္ဃါတိယေယျ၊ ဥဒ္ဒစ္စာယ သံဝတ္တေယျာ-တိ အတ္ထော။....မာ မေ စိတ္တံ ဩဟညီတိ မာ မယှံ စိတ္တံ ဥဂ္ဃါတိယိတ္ထ၊ မာ ဥဒ္ဒစ္စာယ သံ-ဝတ္တတူတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆-၇။ ဥဂ္ဃါတိ-ယေယျာတိ ဥဒ္ဒတံ သိယာ ဝိက္ခိတ္တဉ္စ ဘဝေ-ယျာတိ အတ္ထော။ ....မာ ဥဂ္ဃါတိယိတ္ထာတိ မာ ဟညိတ္ထ၊မာ ဥဒ္ဓတံ အတ္ထာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။၇၀။

ဥဂ္ဃါတေတိ (ကြိ) [ဥ+ဟန+ဏေ+တိ] (၁) ပယ်ခွါ၏။ (၂) ဖွင့်လှစ်၏။ (၁) သတ္တော ပေါသော ပုဂ္ဂလောတိ ဇဝံ ပဝတ္တံ အယာထာဝသညံ ဥဂ္ဃါတေတိ သမုဟနတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၈။ (၂) ပါဒေန ပဟာရိတွာ ဒွါရံ ဥဂ္ဃါတေတိ၊ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၈။

ဥဂ္ဃါတေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဟန+ဏေ+တုံ] (၁)ပယ်နုတ်ခြင်း-ပယ်ဖျက်ခြင်း-ငှါ။(၂) အန္တရာယ်ပြုခြင်းငှါ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥဋ္ဌါတေတုကာမ (တိ) [ဥဋ္ဌါတေတုံ+ကာမ] (၁) ပယ်နှုတ်ခြင်း–ပယ်ဖျက်ခြင်း–ငှါအလိုရှိသော။ (၂) အန္တရာယ်ပြုခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ ဥဋ္ဌါဘေတုကာမောတိ သမောဟနိတုကာမော၊ အန္တရာယံ ကတ္တုကာမောတိ ပေါရာဏာ။ ဝဇီရ။ ၂၉၀။ ဥဋ္ဌါဋေတုကာမလည်း ကြည့်။

ဥဋ္ဌါတေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဟန+ဏေ+တွာ] သတ်၍။ ယေန ကောမေန အနိဂ္ဂဟိတေန မာတာဒိကံ အဃာတေတဗ္ဗံ ဥဋ္ဌါတေတွာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၆။

ဥဋ္ဌါပယတိ–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၁ ၌ရှိသောရှင်းပါဠိကား ဥဋ္ဌါဋ္ဌ (တ) ယတိ မှ ပျက်လာသောပါဠိ ဖြစ်ဟန်တူသည်။ အသာဒုတ္တ နေရာ၌ ဝိဝရီယျတိ၊ န ဝိဝရီယတိ–ဟု ရှိသည်။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ ကြည့်။

ဥဋ္ဌေါသတိ (ကြိ) [ဥ+ဃုသ+အ+တိ] အသံပြု၏၊ ကြွေးကြော်၏။ ဒေဝတာ ဥဋ္ဌေါသန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၈၈။ ဂစ္ဆထ ဘဏေ ဗာရာဏသိနဂရေ ဥဋ္ဌေါသထ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၆။

ဥဋ္ဌေါသန (န) [ဥ+ဃုသ+ယု] ကြွေးကြော်ခြင်း။ တတ္ထ ဝါဏိဇာ ဝိသာကတ္တကာ ဂဏှထာတိ ဥဋ္ဌေါသနံ ဝိယ ဘဂဝတော အာကာသာနည္စာယတနသမာပတ္တိ နိဗ္ဗတ္တထာတိဝစနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၈။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၅။ ဝိမတိ၊၂။၈၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၂၊၁၄၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၄၃၊ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၂။)

ဥဋ္ဌေါသနမဟာဘေရိတာ (ထီ) [ဥဋ္ဌေါသန+မဟာဘေရီ+တာ] ကြွေးကြော်ကြောင်းဖြစ်သော– မြတ်သောစည်–စည်ကြီး–၏ အဖြစ်၊ အမတပုရပ္ပဝေသနေ ဥဋ္ဌေါသနမဟာဘေရိတာယ စ အမတဒုန္ဒုဘိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၃၀၃။

ဥဋ္ဌေါသနမဟာဘေရီ (ထီ) [ဥဋ္ဌေါသန+မဟာဘေရီ] ကြွေးကြော်ကြောင်းဖြစ်သော– မြတ်သောစည်–စည်ကြီး။ အထက်ပုဒ်–ကြည့်။

ဥဋ္ဌေါသယတိ (ကြိ) [ဥ+ဃုသ+ဏယ+တိ] ကြွေးကြော်၏။ ဥဋ္ဌေါသယံ ဗောဓိမဏ္ဍေ ပမောဒိတာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။

ဥဋ္ဌေါသယန္တ (တိ) [ဥ+ဃုသ+ဏယ+အန္တ] ကြွေးကြော်သော။ရညော စက္ကဝတ္တိဿ ပုညာနုဘာဝံ ဥဋ္ဌေါသယန္တံ ဝိယ ရာဇဓာနိယာ အဘိမုခံ အာဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၅၄။

ဥဋ္ဌေါသယမာန (တိ) [ဥ+ဃုသ+ဏယ+မာန] ကြွေးကြော်သော။ "န မယံ သာမိကော စဏ္ဍာလော၊ မဟာဗြဟ္မာ မယ့ံ သာမိကော"တိ ဥဋ္ဌေါသယမာနာ သကလနဂရံ စရာဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၇။)

ဥဋ္ဌေါသာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဃုသ+ဏာပေ +တိ] ကြွေးကြော်စေ၏။ တော ကာရဏံ နဂရေ ဥဋ္ဌေါသာပေမိ ဘန္တေတိ။ ဥဋ္ဌေါသာပေဟိ မဟာရာဇာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၄။

ဥဋ္ဌေါသိတ (တိ) [ဥ+ဃုသ+တ] ကြွေးကြော်အပ်သော။ ကမ္ဗလံ ဂဏှထာတိ ဥဋ္ဌေါသိတေပိ ... ဇာနန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၂။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၆၅။)

ဥဋ္ဌေါသိတဂုဏ (ပု) [ဥဋ္ဌေါသိတ+ဂုဏ] ကြွေးကြော်အပ်သော–ဂုဏ်–ကျေးဇူး။ အယထာဘူတဂုဏေဟီတိ အယထာဘူတံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိတအတ္တမတ္တနေဝ ဥဋ္ဌေါသိတဂုဏေဟိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၁၃။

ဥဋ္ဌေါသိတမဟာသဒ္ဒ (ပု) [ဥဋ္ဌေါသိတ+မဟာသဒ္ဒ] ကြွေးကြော်အပ်သော ကြီးကျယ်သော အသံ။ "ကပ္ပုဋ္ဌာနံ ဘဝိဿတီ"တိ ဒေဝ-

ပုတ္တောဟိ ဥဂ္ဃောသိတမဟာသဒ္ဒေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၁။

ဥဂ္ဃောသိတသဒ္ဒ (ပု) [ဥဂ္ဃောသိတ+သဒ္ဒ] ကြွေးကြော်အပ်သောအသံ။ သဒ္ဒေါတိ အာဋ္ဌဝကဿ ဥဂ္ဃောသိတသဒ္ဒေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၉။ (−အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။)

ဥဂ္ဃောသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဃုသ+တွာ] ကြွေးကြော်၍။ ယံ အညာဘိတ္တိယာ ဥဂ္ဃောသိတွာ သကလနဂရံ အာဟိဏ္ဍိံသု။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၆။

ဥဂ္ဃောသေတိ (ကြိ) [ဥ+ဃုသ+ဏေ+တိ] ကြွေးကြော်၏။ အသုကံ ဂဏှထ၊ အသုကံ ဂဏှထာတိ မုခေန ဥဂ္ဃောသေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၃။ ဥဂ္ဃောသေန္တိ—သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၁၂၀။ ဥဂ္ဃောသေဟိ—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ ဥဂ္ဃောသေသိ— မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ မ။ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၂၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ ဥဂ္ဃောသေသုံ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၅၄။

ဥဂ္ဃောသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဃုသ+တွာ] ကြွေးကြော်၍။ ဥဂ္ဃောသေတွာ ဝိစရန္တိ ပုန ရာဇာ ပက္ကောသာပေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ (−ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။)

ဥဂ္ဃောသေန္တ (တိ) [ဥ+ဃုသ+ဏေ+အန္တ ထိုမှ ဥဂ္ဃောသေန္တိ] ကြွေးကြော်သော။ အမ္ဗ တာတာ ဧဋ္ဌာလုကာနိ ဂဏှထ ဂဏှထာတိ ဥဂ္ဃောသေန္တော ဝိထိံ ပဋိပဇ္ဇိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ လောကပါလဒေဝတာ... ဥဂ္ဃောသေန္တိယော အာဟိဏ္ဍန္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၇။ (−ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇)

ဥဂ္ဃောသေန္တိ
ဥဂ္ဃောသေသိ
ဥဂ္ဃောသေသုံ } (ကြိ) ဥဂ္ဃောသေတိ−ကြည့်။

ဥစိတ (တိ) [ဥ+စိ+တ] လေ့လာ−ဆည်းပူး− ပွါးစေ−အပ်သော။ ဥဒုစိတ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၁)ကြည့်။

ဥစ္စ (တိ) [ဥ+စိ+အ။စိ စယေ၊ ဥစ္စိနောတီတိ ဥစ္စော၊အ။ ဓာန်ဋီ။၇၀၈။ဥဒ္ဓံ စယတိ ဝဍ္ဎတီတိ ဥစ္စံ။ ပါဠိတ်၊ယော။၂၃၄။] (၁) မြင့်သော၊ မြင့်တက်သော၊ မြင့်မောက်သော။ (၂)မြတ်သော၊ မြင့်မြတ်သော။ (၃)ကြီးသော။ (၁) နနိုစေ အာသနေ နိသိဒိတွာ ဥစ္စေ အာသနေ နိသိန္နဿ အဂိလာနဿ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမီတိ သိက္ခာ ကရဏီယာ။ ဝိ၊၂။၂၆၀။ ဥစ္စေ အာသနေတိ အန္တမသော ဘူမိပ္ပဒေသေပိ ဥန္နတဋ္ဌာနေ (ဥန္နတပ္ပဒေသေ။ကင်္ခါ) နိသိန္နဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။ ကင်္ခါ။၂၈၇။ ဇာနာသိ တံ ပါသာဒံ ဥစ္စော ဝါ နီစော ဝါ မဇ္ဈိမော ဝါတိ။ ဒီ၊၁။၇၉။ ဥစ္စေသု ဝိမာနေသု စိရဋ္ဌိတိကာ။ သံ၊၂။၇၀။ အံ၊၁။၃၄၂။ (−ဝိ၊၂။ ၂၁၈။ ဒီ၊၁။၁၆။ မ၊၂။၄၃၈။ အံ၊၂။၄၇၉။ ဝိမာန။၈၀။ ထေရ။၃၃၃။ ဇာ၊၁။၄၈။ မဟာနိ။၁၇၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၊ ၂၄၄။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉၊၃၁၉။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၂၂၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၄။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၄။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၀၉။) ဥစ္စာသဒ္ဒမဟာသဒ္ဒ−လည်း ကြည့်။ (၂)ကေစ္စာ ပုဂ္ဂလော ဥစ္စေ ကုလေ ပစ္စာဇာတော ဟောတိ။ အံ၊၁။၃၉၈။ ဥစ္စေ ကုလေ အဟံ ဇာတာ။ ထေရီ။၃၉၆။ ဥစ္စေ ကုလေတိ ဥဋ္ဌာရတမေ ခေတ္တိယကုလေ။ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁၄၃။ (−အပ၊၁။၃၆၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၇၆။) ဥစ္စာကုလ− လည်း ကြည့်။ (၃) ဥစ္စာဝစ ကြည့်။

ဥစ္စ (ဗျ) (၁) မြင့်သော၊ မြင့်တက်သော။ (၂) မြတ်သော။ (၁) ဥစ္စံ ပဂ္ဂယှ ခတ္တိယော။ ပေတ။ ၂၁၁။ ဥစ္စံ ပဂ္ဂယှာတိ ဥစ္စတရံ ကတွာ ပတ္တံ ဥက္ခိပိတွာ။ ပေတ-ဋ္ဌ။ ၂၄၇။ ဥဒ္ဓံ ဂစ္ဆတ္တာ ဥစ္စံ။ မဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၁။ (-ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၇။ မဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၅။ မဋီ၊ ၃။ ၁၀၁။) (၂) နိစံ အပေ မဟတ္တျဖစ္။ ဓာန်။ ၁၁၅၂။ (-နီတိ၊ သုတ္တ။ နှာ-၃၈၀။ ရှု။ နှာ-၁၃၄။)

ဥစ္စက (တိ) [ဥစ္စ+က] မြင့်သော။ ဥစ္စကော အာသန္ဒိကော ဥပ္ပန္နော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၄။ (-ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၄၂၆။ မဋီ၊ ၂။ ၁၄၆)

ဥစ္စကမ္မ (န) [ဥစ္စ+ကမ္မ] မြင့်မြတ်-ကြီးကျယ်-သောအမှုအမှုကြီး။ ဥစ္စကမ္မံ နာမ စီဝရဿ ကရဏံ ရဇနံ၊ စေတိယေ သုဓာကမ္မံ ဥပေါသထာဂါရ စေတိယဃရ ဗောဓိဃရေသု ကတ္တဗ္ဗန္တိ ဝေဒါဒိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၁။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၉။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၅။

ဥစ္စကရဏီ (ထီ) [ဥစ္စ+ကရဏ+ဤ (ဣတ္ထိဇောတကပစ္စည်း)] မြင့်သည်ကို ပြုကြောင်းဖြစ်သော၊ မြင့်အောင်ပြုသော၊ မြှောက်ပင့်သော၊ (စကား)။ ဥစ္စကရဏိံ နာနာဝိဓံ ပလေသာဘနကထံ ကထေန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၃။

ဥစ္စကုလ (န) [ဥစ္စ+ကုလ] မြင့်မြတ်သောအမျိုး။ ဥစ္စကုလေ နိဗ္ဗတ္တဿ။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆။ ခတ္တိယဗြာဟ္မဏာဝသေန ဝါ ခတ္တိယဗြာဟ္မဏဂဟပတိ ကာနံ ဝသေန ဝါ ဥစ္စကုလတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၄၅။ (-မဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၀။ မဋီ၊ ၃။ ၂၈၆။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၇။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၂၄။) ဥစ္စာကုလ-လည်း ကြည့်။

ဥစ္စကုလပ္ပသုတ (တိ) [ဥစ္စကုလ+ပသုတ] မြင့်မြတ်သောအမျိုး၌-ဖြစ်သော- မွေးဖွားသော။ "ဘေန ခေါ ပန သမယေန ရဋ္ဌပါလော နာမ ... အဂ္ဂကုလိကဿ ပုတ္တော" တိ ဝံ အာဂတော ဥစ္စကုလပ္ပသုတော ဇာတိကုလပုတ္တော နာမ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂။ ဥစ္စာကုလပ္ပသုတ-လည်း ကြည့်။

ဥစ္စကုလိက (တိ) [ဥစ္စကုလ+ဣက] မြင့်မြတ်သော အမျိုး၌ဖြစ်သော၊ သူ။ သော....နိဗ္ဗတ္တနိဗ္ဗတ္တဘဝေ ဥစ္စကုလိကော ဝိဘဝသမ္ပန္နော အဟောသိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၆။ (-ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၃။) ဥစ္စာကုလိက-လည်း ကြည့်။

ဥစ္စကုလီန (တိ) [ဥစ္စကုလ+ဤန] မြင့်မြတ်သော အမျိုး၌ဖြစ်သော၊ သူ။ ဥဂ္ဂတဿာတိ ဥစ္စကုလီနဘာဝိနာ ဥဠာရဿ။ မဋီ၊ ၃။ ၁၀၃။

ဥစ္စင်္ဂ (န) [ဥစ္စ+အင်္ဂ] မြင့်သောအင်္ဂါ။ မယံ မာတု ဥစ္စင်္ဂံ (ဥစ္စင်္ဂံ၊ ဋီ၊ သစ်) ကတွာ ပဝိသိဘုံ မာဒေသ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၅။ ကေနစိ ဆာဒိတတ္တာ ဥစ္စော အင်္ဂေါတိ ဥစ္စင်္ဂေါ။ ယဿ ကဿစိ ဂဟဏတ္ထံ ပဋိစ္ဆန္နော ဥစ္စတင်္ဂေါတိ ဣဓ အဓိပ္ပေတော။ တေန ဝုတ္တံ ဥစ္စင်္ဂံ ကတွာ ပဝိသိဘုံ မာဒေထာတိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၇-၈။

ဥစ္စင်္ဂမာယ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥစ္စင်္ဂမာယ မည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ဥစ္စင်္ဂမာယော အသိတော အနာသဝေါ။ မ၊ ၃။ ၁၁၅။ (-မဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၁။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၄။)

ဥစ္စဋ္ဌာန (န) [ဥစ္စ+ဌာန] မြင့်သောအရာ၊ မြင့်သောနေရာ၊ ပဋိဝသော နိစဋ္ဌာနိယံ ဥစ္စဋ္ဌာနေ ဌပေတုံ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၅၆။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၁။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၇။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၇။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၇၅။ နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၉။)

ဥစ္စဋ္ဌာနိယ (တိ) [ဥစ္စဋ္ဌာန+ဣယ] မြင့်သော အရာ၌ တည်သော၊ သူ။ ရာဇူးကြီးသူ။ ရာဇာ ဥစ္စဋ္ဌာနိယံ နိစေ ဌာနေ ဌပေတိ။ အံ၊ ၃။ ၃၂၁။ (-ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၅၆။)

ဥစ္စတရ (တိ) [ဥစ္စ+တရ] အထူးသဖြင့်-အလွန်-မြင့်သော။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ.... သမဏေ ဝါ အာသနေ နိသီဒိတုံ ဥစ္စတရေဝါ ဓမ္မဂါရဝေန။ ဝိ၊၄။၃၁၉။ (-ဒီ၊၂။၁၄၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၀၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၅၇။)

ဥစ္စတလင် (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥစ္စတလင်မည်သော အရပ်၊ မဟာနာဂထေရ်၏ နေရာအရပ်။ ဓေအာက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥစ္စတလင်ဝါသီ (တိ) [ဥစ္စတလင်+ဝါသီ] ဥစ္စတလင်အရပ်၌-နေသော-သီတင်းသုံးသော။ ဥစ္စတလင်ဝါသီ (ဥစ္စာလိင်္ဂဝါသီ။ သီ) မဟာနာဂတ္ထေရော ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၇၀။ ဥစ္စဝါလိင်္ဂဝါသီသည်း-ကြည့်။

ဥစ္စတေ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဝစ+ယ+တေ] ဆိုအပ်၏။ ဥစ္စတေ ဝုစ္စတိ။ ကစ္စည်း။၄၈၇။ ဥစ္စတေ ဥစ္စတေ့။ရူပ-၂၈၇။ ဂရု ပန ဝကာရဿ ဥကာရာဒေသဝသေန ဥတ္တံ ဥစ္စတေ ဥစ္စတေ့တိအာဒီနိ ဣစ္ဆန္တိ၊ တာနိ သာသနေ အပ္ပသိဒ္ဓါနိ၊ သက္ကတဘာသာနုလောမာနိ။ နိတိ၊ဓာ။ ၃၁။

ဥစ္စတ္တန (နှ) [ဥစ္စ+တ္တန] မြင့်သည်၏အဖြစ်။ ဥစ္စတ္တနေန သောဗုဒ္ဓေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၃၁။ သော ဗုဒ္ဓေါ သင်္ဂရာဘနော၊အာဟု ဥစ္စတ္တနေ ဇိနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၆၁။ ဥစ္စတ္တနေတိ ဥစ္စဘာဝေန။ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၂၇၂။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။)

ဥစ္စနီစကုလ (နှ) [ဥစ္စ+နီစ+ကုလ] မြတ်သောအမျိုး, ယုတ်သောအမျိုး။ ဣတ္ထိယော ပုရိသာ ဇေဝ၊ ဥစ္စနီစကုလာနိ စ။ အပ၊၂။ ၂၈။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။)

ဥစ္စနီစဃရဒွါရဋ္ဌာယီ (တိ) [ဥစ္စနီစ+ဃရဒွါရ+ဌာယီ] မြတ်သောအိမ်တံခါး, ယုတ်သောအိမ်တံခါး၌- အိမ်ကြီးအိမ်ငယ်တံခါး၌-ရပ်တည်သော။ ဥစ္စနီစဃရဒွါရဋ္ဌာယိနော (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆)တိ မဟာန္တ ခုဒ္ဒကဂေဟာနံ ဗဟိဒွါရကောဋ္ဌကဋ္ဌာယိနော။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၄။

ဥစ္စနီစမယ (တိ) [ဥစ္စနီစ+မယ] အမြတ်, အယုတ်-အကြီး, အငယ်-ဖြင့် ပြီးသော။ ဥစ္စနီစမယံ ကမ္မံ၊ ဘိက္ခူနံ သာဓုပတ္ထိတံ။ အပ၊၂။၂၇၉။

ဥစ္စပဗ္ဗတသိခရ (နှ) [ဥစ္စ+ပဗ္ဗတ+သိခရ] မြင့်သော-တောင်ထိပ်-ခေါင်ထွတ်။ ဥစ္စပဗ္ဗတသိခရံ အဘိရုဟိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။

ဥစ္စယ (ပု) [ဥ+စိ+အ။ ဥစ္စယနံ ဥစ္စယော။ ရူ၊နှာ-၃၅၁။] (က) ပွါးစီး-တိုးပွါး-ခြင်း၊ ဆည်းပူးခြင်း။ (ခ) အစုအပုံ။ (က) ဒုက္ခာ ပါပဿ ဥစ္စယော။ ဓမ္မ။၃၀။ ပါပဿ ဟိ ဥစ္စယော ဝုဍ္ဎိ ဣဓလောကေပိ သမ္ပရာယေပိ ဒုက္ခမေဝ အာဝဟတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄း (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၅။) (ခ) ဓအာက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥစ္စယဂ္ဂါဟ (ပု) [ဥစ္စယ+ဂါဟ] အစုအပုံ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ယူခြင်း။ ဥစ္စယဂ္ဂါဟော- (မဟာနိ။၅၈)တိ ရာသိဝသေန ဂါဟော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၇။

ဥစ္စရုက္ခ (ပု) [ဥစ္စ+ရုက္ခ] မြင့်သောသစ်ပင်။ဥစ္စရုက္ခာနံ ဟေဋ္ဌာဘာဂေန၊ ခုဒ္ဒ၊ဋ္ဌ။၁၄၇။

ဥစ္စဝဏ္ဏ (နှ) [ဥစ္စ+ဝဏ္ဏ] မြင့်သော-အကျည်း-အောက်ခံမြခံ။

ဥစ္စာဝဏ္ဏက (တိ) [ဥစ္စဝဏ္ဏ+က] မြင့်သော အကျည်းရှိသော။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥစ္စာဝဏ္ဏကံ ကာတုံ။ ဝိ၊၄။၂၅၄။ဥစ္စဝဏ္ဏကန္တိ ပံသုံ အာကိရိတွာ ဥစ္စာဝဏ္ဏကံ ကာတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၅၀။(-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၊၃၂၆။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀။ ဝိမတိ၊၂။၆။)

ဥစ္စါလိက (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥစ္စဝါလိက မည်သောအရပ်။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဥစ္စဝါလိကဝါသီ (တိ) [ဥစ္စဝါလိက+ဝါသီ] ဥစ္စ-ဝါလိကအရပ်၌နေသောသူ။ ဥစ္စဝါလိကဝါသီ (ဥစ္စဝါလက်ဝါသီ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၂။)မဟာ-နာဂတ္ထေရော ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၁။ (–မ၊ ဋီ၊၃။၁၂၆။)

ဥစ္စာ (ဗျ)ဥစ္စ-နှင့် အနက်တူ။ ဥစ္စာတိ ဥစ္စသဒ္ဒေန သမာနတ္ထံ ဧကံ သဒ္ဒန္တရံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၅၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၆။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၄။ သီ၊ဋီ၊၁။၃၄၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၇၀။

ဥစ္စာကုလ (နု) [ဥစ္စာ+ကုလ] မြင့်မြတ်သော–အဆက်အနွယ်ကျသော–အမျိုး။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ အသပ္ပုရိသော ဥစ္စာကုလာ ပဗ္ဗဇိတော ဟောတိ။ မ၊၃။၈၆။ ဥစ္စာကုလာတိ ခတ္တိယ-ကုလာ ဝါ ဗြာဟ္မဏကုလာ ဝါ။ ဘဝေဒဝ ဟိ ကုလဒွယံ ဥစ္စာကုလန္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၆၇။ ဥစ္စာကုလေသု ဇာယန္တိ။ ပေတ။၁၆၀။ ဥစ္စာကုလေသူတိ ဥစ္စေသု ခတ္တိယကုလာဒီသု ကုလေသု။ ပေ၊ဘာ၊ဋ္ဌ။၁၆၃။ (–ဒီ၊၁။၁၀၀၊ ၁၂၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ မဟာနိ ဋ္ဌ။၁၇၂။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၆၁။)

ဥစ္စာကုလပရိဒီပန (နု) [ဥစ္စာကုလ+ပရိဒီပန] မြတ်သောအမျိုးကို ပြကြောင်းဖြစ်–ပြတတ်–သော စကား။ သကျပုတ္တောတိ ဣဒံ ပန ဘဂဝတော ဥစ္စာကုလပရိဒီပနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၃။ ဥစ္စာကုလပရိဒီပနံ ဥဒိတော-ဒိတဝိပုလခတ္တိယကုလဝိဘာဝနတော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၂၉၀။ မ၊ဋီ၊၂၊၂၄၄။ (–သာရတ္ထ၊၁။ ၂၁၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၁၉။)

ဥစ္စာကုလပ္ပသုတ(တိ)[ဥစ္စာကုလ+ပသုတ]မြတ်သောအမျိုး၌ – ဖြစ်သော–မွေးဖွားသော။ ဥစ္စာကုလပ္ပသုတာ ဇာတိကုလပုတ္တာ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။(–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၃။ မ၊ဋီ၊၁။၂၀၇။)

ဥစ္စာကုလိက (တိ) [ဥစ္စာကုလ+ဣက] မြင့်မြတ်သော အမျိုး၌ဖြစ်သောသူ။ ဥစ္စာကုလိ-ကာနံ ယဒိဒံ ဘဒ္ဒိယော ကာဠိဂေါဓာယ ပုတ္တော။ အံ၊၁။၂၃။ ဥစ္စာကုလိကာနန္တိ ဥစ္စေ ကုလေ ဇာတာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ ဥစ္စသဒ္ဒေန သမာနတ္ထော ဥစ္စာသဒ္ဒေါတိ အာဟ ဥစ္စာ.... ဇာတာနန္တိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၆။ (–ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၂၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။)

ဥစ္စာကုလိကတရ(တိ)[ဥစ္စာကုလိက+တရ]အထူးသဖြင့် – အလွန် – မြတ်သောအမျိုး၌ ဖြစ်သော။ ကိံ တတော ဥစ္စာကုလိကတရာ နတ္ထီတိ? အာမ နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။

ဥစ္စာကုလိကသံဝတ္တနိက (တိ) [ဥစ္စာကုလိက+သံဝတ္တနိက] မြတ်သော အမျိုး၌ ဖြစ်စေတတ်သော၊ဥစ္စာကုလိကသံဝတ္တနိကံ ကမ္မံ ပုစ္ဆိတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။

ဥစ္စာကုလီ (တိ) [ဥစ္စာကုလ+ဤ] မြတ်သော အမျိုး၌ဖြစ်သော။ ဥစ္စာကုလီ ဘဝိဿတိ။ အာ၊၁။၁၀၇။ ယေ သတ္တာ ဥစ္စာကုလီနော။ ပေဋကော။၃၀၆။

ဥစ္စာကုလီန (တိ) [ဥစ္စာကုလ+ဤန] မြတ်သော အမျိုး၌ ဖြစ်သောသူ။ မြတ်သောအမျိုး ကောင်းသား။ ဥစ္စာကုလီနော ပိ ဟိ ဗြာဟ္မဏ ဣဓေကစ္စော ပါဏာတိပါတီ ဟောတိ။ မ၊၂။ ၃၉၀။ ဥစ္စာကုလီနာ သဗ္ဗတ္ထ။ အပ၊၂။၂၁၃။ (–မ၊၃။၂၄၃-၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၂၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။ ၂။၂၇၊၁၃၂။)

ဥစ္စာကုလီနတာ (ထီ) [ဥစ္စာကုလီန+တာ] မြတ်သောအမျိုး၌ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်၊ မြတ်သော အမျိုး၌ဖြစ်ခြင်း။ နာဟံ ဗြာဟ္မဏ ဥစ္စာကုလီ-နတာ သေယျံသောတိ ဝဒါမိ။ မ၊၂။

၃၈၉။ ဥစ္စာကုလီနတာတိ ဥစ္စာကုလီနတ္တေန သေယျာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၂။ (—မ၊၃။၈၆။ သံ၊၁။၈၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၆၃။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၂၇၂။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၅။)

ဥစ္စာကုလီနတ္တ (န)[ဥစ္စာကုလီန+တ္တ]ဥစ္စာကုလီနတာနှင့် အနက်တူ။ ၎င်းပုဒ်-ကြည့်။

ဥစ္စာကုလီနသံဝတ္တနိက (တိ) [ဥစ္စာကုလီန+သံဝတ္တနိက] မြတ်သောအမျိုး၌ ဖြစ်စေတတ်သော။ ဥစ္စာကုလီနသံဝတ္တနိကာ ဧသာ မာဏဝ ပဋိပဒါ။ မ၊၃။၂၄၈။ (—အံ၊၂။၂၁၃။)

ဥစ္စာရ (ပု) [ဥ+စရ+ဏ။ ဥစ္စာရိယတေ ဗဟျတောတိ ဥစ္စာရော။ ဥပုဗ္ဗော စရ ဓာတု ဆဍ္ဍနေ, ဥက္ခိပနေ စ ဝတ္တတိ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၇၄-၅။](က) မစင်၊ ကျင်ကြီး။ (၁) မစင်—ကျင်ကြီး—စွန့်ရာအရပ်။ (က) ဥစ္စာရမ္ပိ ပဿာဝမ္ပိ ကရောန္တိ။ ဝိ၊၂။၂၇၀။ ဥစ္စာရော နာမ ဂူထော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၂။၃၄၈။ ဥစ္စာရမ္ပိ ပဿာဝမ္ပိ နိက္ခာမေန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၇၆။ (—ဝိ၊၃။၃၈၆၊၄၁၉။ ဝိ၊၅။၃၅၇။ အံ၊၂။၁၂၇။ ပဟာနိ။၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၄။ ကင်္ခါ။၂၈၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈။)(ခ) အညာဘဇော ဂေါပါလကော ရက္ခေ သာဋကံ အာသဇ္ဇေတွာ ဥစ္စာရံ အာဂမာသိ။ ဝိ၊၁။၈၀။ ဥစ္စာရဋ္ဌာန လည်း ကြည့်။

ဥစ္စာရကမ္မ (န) [ဥစ္စာရ+ကမ္မ] ကျင်ကြီးစွန့်ခြင်းအမှု။ ဥစ္စာရကမ္မာဒီသု လောကိယကုလပုတ္တာစာရေန ဝိရဟိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။

ဥစ္စာရကရဏဋ္ဌာန (န) [ဥစ္စာရ+ကရဏ+ဋ္ဌာန] ကျင်ကြီးစွန့်ခြင်းကိုပြုရာ—ကျင်ကြီးစွန့်ရာ—အရပ်။ မဟာဇနဿ ဥစ္စာရကရဏဋ္ဌာနေ ပတ္ထရိတော ဧကော ပိဋ္ဌိပါသာဏော အတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။

ဥစ္စာရဋ္ဌာန (န) [ဥစ္စာရ+ဋ္ဌာန] ကျင်ကြီး—ကျင်ကြီးစွန့်ခြင်း—ကို ပြုရာအရပ်၊ ကျင်ကြီးစွန့်ရာအရပ်။ ယထာ ဥစ္စာရဋ္ဌာနမ္ဟိ (ဥဿာသဋ္ဌာနမ္ဟိ။ က။ ဋ္ဌ)၊ ကရိသံ နရနာရိယော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ဥစ္စာရဋ္ဌာနမ္ဟီတိ ဥစ္စာရေန္တိ ဝစ္စံ ကရောန္တိ ဧတ္ထာတိ ဥစ္စာရော၊ ဥစ္စာရော စ သော ဌာနဉ္စာတိ ဥစ္စာရဋ္ဌာနံ၊ အထဝါ ဥဿာသီယန္တီတိ ဥဿာသော၊ ဝစ္စသောတံ နာမ၊ တဿ ဌာနံ ဥဿာသဋ္ဌာနံ၊ တသ္မိံ ဥဿာသဋ္ဌာနမ္ဟိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၅။ (—သာရတ္ထ၊၃။၃၀၂။)

ဥစ္စာရဏ (န၊တိ) [ဥ + စရ + ယု] (၁) ပင့်မြှောက်—ချီ—မ—ခြင်း။ (၂) ရွတ်ဆိုခြင်း။ (၁) ထာမမဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ ဥစ္စာရဏမတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၂။ ဥစ္စာရဏမတ္တန္တိ ဥက္ခိပနမတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၇၁။ ဥဗ္ဘသနာ ဥလ္လင်္ဃနာ(ဝိ၊၁။၁၇၄)လည်း ကြည့်။ (၂)သဒ္ဒေန သုတ္တဿ ဥစ္စာရဏံ သရဘညံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၃။ (—ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ။၂။၂၃၊ ၈၂။)

ဥစ္စာရဏက္ခဏ (ပု) [ဥစ္စာရဏ+ခဏ] ရွတ်ဆိုရာ—အခါ—ခဏ။ အစ္ဆရာသင်္ဃာတော ဝုစ္စတိ.... ယော ကောစိ အက္ခရဿ ဥစ္စာရဏက္ခဏော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၀၆။

ဥစ္စာရဏဝတ္တ (န) [ဥစ္စာရဏ+ဝတ္တ] ရွတ်ဆိုရာ၌ ပြုအပ်သောကျင့်ဝတ်။ စတုရဿေန ဝတ္တေနာတိ ပရိပုဏ္ဏေန ဥစ္စာရဏဝတ္တေန။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၂၀။

ဥစ္စာရဏဝိဓာန (န) [ဥစ္စာရဏ+ဝိဓာန] ရွတ်ဆိုခြင်း အစီအရင်။ တရင်္ဂါဒီနိ ဥစ္စာရဏဝိဓာနာနိ နဋ္ဌပယောဂါနိ။ ဝဇိရ။၅၂၂။

ဥစ္စာရဏသမကာလ (ပု) [ဥစ္စာရဏ+သမ+ကာလ] ရွတ်ဆိုခြင်းနှင့် ညီမျှသောအချိန်

အခါ။ သဟ သမုဒ္ဒါဟာရေနာတိ ဥစ္စာရဏာ သမကာလံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၀။

ဥစ္စာရဏာသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥစ္စာရဏာ+သမ္ပတ္တိ] ရွတ်ဆိုခြင်း၏ ပြည့်စုံခြင်း။ သရသာ ဥစ္စာရဏသမ္ပတ္တိံ အပရိဟာပေတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၉၂။

ဥစ္စာရဏာနန္တရံ (ဗျ) [ဥစ္စာရဏ+အနန္တရံ] ရွတ်ဆိုခြင်း၏ အခြားမဲ့။ အကုသလသဒ္ဒဿ ဥစ္စာရဏာနန္တရံ....နိရူဠှတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊ ၁။၂၉။

ဥစ္စာရပလိဗုဒ္ဓ (တိ) [ဥစ္စာရ+ပလိဗုဒ္ဓ] မစင်-ကျင်ကြီး-သည် နှိပ်စက်အပ်သော။ တဒါ ရတ္တိံ ဧကော မနုဿော ဥစ္စာရပလိဗုဒ္ဓေါ သာဝတ္ထိယံ ဝစ္စံ ကတွာ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ ဥစ္စာရပလိဗုဒ္ဓေါတိ ဥစ္စာရေန ပီဠိတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၆၀။

ဥစ္စာရပဿာဝကမ္မ (နပ်) [ဥစ္စာရ+ပဿာဝ+ကမ္မ] ကျင်ကြီး ကျင်ငယ်ကို-ပြုခြင်း-စွန့်ခြင်း။ ဥစ္စာရပဿာဝကမ္မေ သမ္ပဇာနကာရီ ဟောတိ။ ဒီ၊၁။၆၇။ ဒီ၊၂။၂၃၃။ မ၊၁။၇၂။ သံ၊၃။၁၂၄။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၉။ မဟာနိ။၃၉၃။ ဥစ္စာရပဿာဝကမ္မေတိ ဥစ္စာရဿ စ ပဿာဝဿ စ ကရဏေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၇။ (-မ၊၁။၁၁၇။ သံ၊၁။၆၁။ အံ၊၁။၃၅၉။ အံ၊၃။၃၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။)

ဥစ္စာရပဿာဝကရဏ (နပ်) [ဥစ္စာရ+ပဿာဝ+ကရဏ] ကျင်ကြီး ကျင်ငယ်ကို - ပြုခြင်း-စွန့်ခြင်း။ သဗ္ဗံ ဥစ္စာရပဿာဝကရဏေန စ အင်္ဂဒါနေန စ ဒူသေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။)

ဥစ္စာရပဿာဝကိစ္စ (နပ်) [ဥစ္စာရ+ပဿာဝ+ကိစ္စ] ကျင်ကြီး ကျင်ငယ် စွန့်ခြင်း အမှု။ ဧကကဿ ဟိ အရညေ အန္တမသော ဥစ္စာရ-ပဿာဝကိစ္စံ ဥပါဒါယ သဗ္ဗေဝ ဣရိယာပထာ ဖာသုကာ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၂၇။

ဥစ္စာရပဿာဝဆဍ္ဍန (နပ်) [ဥစ္စာရ+ပဿာဝ+ဆဍ္ဍန] ကျင်ကြီး ကျင်ငယ်ကို စွန့်ခြင်း။ သေခိယေသု ဥစ္စာရပဿာဝဆဍ္ဍနေ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၉။

ဥစ္စာရပဿာဝဋ္ဌာန (နပ်) [ဥစ္စာရ+ပဿာဝ+ဌာန] ကျင်ကြီး ကျင်ငယ် စွန့်ရာ အရပ်။ ဘဏ္ဍာဂါရဿ သမီပေ ဥစ္စာရပဿာဝဋ္ဌာနေ ဝိဇ္ဇမာနေ။ ဝိမတိ၊၁။၁၉၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၂၁၇။)

ဥစ္စာရပဿာဝပီဠိတ (တိ) [ဥစ္စာရ+ပဿာဝ+ပီဠိတ] ကျင်ကြီးကျင်ငယ်သည် နှိပ်စက်အပ် သော။ ဥစ္စာရပဿာဝပီဠိတဿပိ တထေဝ (သဘော။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊) ဥပစာရေ ဝိဇ္ဇမာ-နေ ဗဟိ ဂစ္ဆတော ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၄၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၁။)

ဥစ္စာရပဿာဝမဂ္ဂ (ပု) [ဥစ္စာရ+ပဿာဝ+မဂ္ဂ] (ကိုယ်ခန္ဓာမှ) ကျင်ကြီး ကျင်ငယ် ထွက်ရာ လမ်းကြောင်း။ ဟိရိယာ လဇ္ဇာယ....ဟိရိ-ကောပိနံ၊ ဥစ္စာရပဿာဝမဂ္ဂံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၆။

ဥစ္စာရပီဠိတ (တိ) [ဥစ္စာရ+ပီဠိတ] ကျင်ကြီး သည် နှိပ်စက်အပ်သော။ ဥစ္စာရပီဠိတဿ ပန...အဝိသယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀-၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၄၉။

ဥစ္စာရဘူမိ (ထီ) [ဥစ္စာရ+ဘူမိ] ကျင်ကြီးစွန့်ရာ မြေ။ သမ္မ တွံ ဧတေသံ တာပသာနံ ဥစ္စာရ-ဘူမိံ ဂန္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။

ဥစ္စာရိတ (တိ) [ဥ+စရ+တ] (၁) ပင့်မြှောက်-ချီ-မ-အပ်သော။ (၂) ဆို-ရွတ်ဆို-အပ်သော။ (၁) ဂီရံ ဥစ္စာရိတော ယထာ။

အပ၊၁။၃၂။ (ရင်း၏အဖွင့် အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂-၌ ဥဒ္ဒရိတော-ဟု ရှိ၏) (–အပ.၁။၂၉၆။) (၂) စတ္တာရိ အက္ခရာနိ မဟတာ ကဋ္ဌေန ဥစ္စာရိတာနိ ဝိယ ဝိသဒရာသေန အသေသာသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၆၂။ (–အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၈။)

ဥစ္စာရိတကတ (တိ) [ဥစ္စာရိတ+ကတ] ပင့်မြှောက်–ချီ–မ–အပ်သည်ကို ပြုအပ်သော။ ဥစ္စာရိတကတံ ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၁၁၁။ ဝိ၊၅။ ၃၂၅။ အနုစ္စာရိတကတ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅) လည်း ကြည့်။

ဥစ္စာရိတခဂ္ဂ (တိ) [ဥစ္စာရိတ+ခဂ္ဂ] မြှောက်ချီ–ရွယ်မိုး–အပ်သော သန်လျက်ရှိသော။ ပဟာရိတုံ ဥစ္စာရိတခဂ္ဂေ ပစ္စာမိတ္တေ တိဗ္ဗာ ဘယသညာ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။

ဥစ္စာရိယတိ (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+စရ+ယ+တေ] ရွတ်ဆိုအပ်၏။ အဘိလပ္ပတိ ဥစ္စာရီယတီတိ အဘိလာပေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၆။ ဥစ္စာရယိ—သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၆၀။ ဥဒီရယိ–လည်းကြည့်။

ဥစ္စာရေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+စရ+ဏေ+တဗ္ဗ] ရွတ်ဆိုအပ်သော။ ဌာနကရဏာနိ သိထိလာနိ ကတွာ ဥစ္စာရေတဗ္ဗံ အက္ခရံ သိထိလံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၉၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၇။ (–အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၅။ မူလဋီ၊၂။၁၉၁။ အနုဋီ၊၂။၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၈၂။)

ဥစ္စာရေတိ (ကြိ) [ဥ+စရ+ဏေ+တိ] (၁)(က) ပင့်မြှောက်၏၊ ချီ–မ–၏။ (ခ) မြှောက်ချီ–ရွယ်–မိုး–၏။ (၂) ရွတ်ဆို၏။ (၁) (က) ကောဋ္ဌိယံ ဂဟေတွာ ဥစ္စာရေတိ။ ဝိ၊၁။ ၅၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၅။ ဥစ္စာရေသိ—ဝိ၊၁။၁၀၂–၃။ ဥစ္စာရေသာမ—ဒီ၊၂။၁၃၁။ (ခ) ဥပ္ပလပတ္တမ္ပိ ဥစ္စာရေတိ။ ဝိ၊၂။၁၉၄။ ဥစ္စာရေန္တိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈။ ဥစ္စာရေယျ—ကင်္ခါ၊ ၂၅၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၁၆။ (၂) ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ ဘိ....ဥဂ္ဂိရိ ဥစ္စာရေသိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၃။

ဥစ္စာရေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+စရ+ဏေ+တုံ] ပင့်မြှောက်–ချီ–မ–ခြင်းငှါ။ န သက္ကောန္တိ ဥစ္စာရေတုံ။ ဒီ၊၂။၁၃၁။

ဥစ္စာရေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+စရ+ဏေ+တွာ] (၁) ပင့်မြှောက်–ချီ–မ–၍။ (၂) ထား၍။ (၁) အာယသ္မာ အာနန္ဒော ပါဒေ ဥစ္စာရေ-တွာ။ ဝိ၊၃။၄၁၇။ ဥစ္စာရေတွာတိ ဥက္ခိပိတွာ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၄၃။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။) (၂) ဣမံ ကုလ္လံ သီသေ ဝါ အာရောပေတွာ ခန္ဓေ ဝါ ဥစ္စာရေတွာ။ မ၊၁။ ၁၈၈။ ဥစ္စာရေတွာတိ ဌပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။

ဥစ္စာရေန္တ (တိ) [ဥ+စရ+ဏေ+အန္တ] (၁) ပင့်မြှောက်–ချီ–မ–သော။ (၂) ရွတ်ဆိုသော။ (၁) တသ္မာ တံ ဥဒ္ဒံ ဥစ္စာရေန္တဿ ....ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။ (၂) သုတ္တံ ဥစ္စာရေန္တံ....အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၅၁။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၇။)

ဥစ္စာရေန္တိ
ဥစ္စာရေယျ
ဥစ္စာရေသိ
ဥစ္စာရေသာမ
} (ကြိ) ဥစ္စာရေတိ ကြည့်။

ဥစ္စာလိင်္ဂ (ပု) [ဥစ္စ+အာ+လိင်္ဂ+အ။ ဥစ္စံ ဌာနံ အာလိင်္ဂတီတိ ဥစ္စာလိင်္ဂေါ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၂၃။ ဥ+စလ+ဂက်။ ဏွာဒိ။၃၃။ ဥစ္စာ+လိင်္ဂ။ ဝိ၊ ပိ၊ဓာန်] ဥစ္စာလိင်္ဂမည်သောပိုး၊ သုတ်ပိုး၊ ခူ၊ ပိုးတောင့်တဲ။ (အမွေးများစွာရှိသော ပိုး။ အောက်ပုဒ်–ကြည့်။) ပါဏကော စာပျထော ဥစ္စာ- လိင်္ဂေါ လောမသပါဏကော။ ဓာန်။ ၆၂၃။ စလ ကမ္ပနေ၊ ဥပုဗ္ဗော စလသာ စာလိ ဥစ္စလတိ ကမ္ပတီတိ ဥစ္စာလိင်္ဂေါ—သုက္ကကိ- ဋ္ဌော။ ဏွာဒိ။၃၃။

ဥစ္စာလိင်္ဂပါဏက (ပု) [ဥစ္စာလိင်္ဂ+ပါဏက] ဥစ္စာလိင်္ဂမည်သောပိုး၊ အမွေးများစွာ ရှိသောပိုး။ ဗဟုပ္ပဒံ နာမ ဝိစ္ဆိကာ သတပဒီ ဥစ္စာလိင်္ဂ-

ပါဏကာ။ ဝိ၊၁။၆၅။ ဥစ္စာလိင်္ဂပါဏကာ နာမ လောမသပါဏကာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၄၊၂။၁၁၁။ (—သံ၊၄၊၂။၁၀၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၄။) ဥစ္စာလိင်္ဂ—လည်းကြည့်။

ဥစ္စာလိင်္ဂပါဏကာဒ္ဒေ (ပု)[ဥစ္စာလိင်္ဂပါဏက+ဒ္ဒေ] ဥစ္စာလိင်္ဂမည်သောပိုး— ကိုက်—သိုး— ခြင်း။ ပဋ္ဌဟိ ဘိက္ခဝေ .... ဥစ္စာလိင်္ဂပါဏကာဒ္ဒေန။ ဝိ၊၁။၄၇။ (—ဝဇိရ။၁၁၇။)

ဥစ္စာလိင်္ဂပါဏကာဒ္ဒုပတ္ထမ္ဘ (ပု) [ဥစ္စာလိင်္ဂပါဏကာဒ္ဒ+ဥပတ္ထမ္ဘ] ဥစ္စာလိင်္ဂ ပိုးထိုးကိုက်ခြင်း ကြောင့် အင်္ဂါဇာတ်ခိုင်မာ (တောင့်တင်း) ရာအခါ။ ဥစ္စာလိင်္ဂပါဏကာဒ္ဒုပတ္ထမ္ဘောတိ ဥစ္စာလိင်္ဂပါဏကာဒ္ဒေန အင်္ဂဇာတံ ကမ္မနိယံ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၁၅၄။ ဥစ္စာလိင်္ဂပါဏကာဒ္ဒုပတ္ထမ္ဘောတိ ဥစ္စာလိင်္ဂပါဏကာဒ္ဒေန အင်္ဂဇာတေ ဥပတ္ထမ္ဘေ။ ဝိ၊၄၊၂။၁၁၁။

ဥစ္စာလိင်္ဂပါဏကလောမဝေဓန (န) [ဥစ္စာလိင်္ဂပါဏက+လောမ+ဝေဓန] ဥစ္စာလိင်္ဂပိုး၏ —အမွေး—ထိုး—စူး—ခြင်း။ အတ္ထတော ပန ဥစ္စာလိင်္ဂပါဏကလောမဝေဓနနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊၄၊၂။၁၁၁။

ဥစ္စာလေတိ (ကြိ) [ဥ+စလ+ဏေ+တိ]သွပ်ရှား စေ၏။ အကတံ ကမ္မန္တိအာဒီနိ ဝဒန္တာ ဥစ္စာလေန္တိ။ ဝိ၊၄၊၃။၁၃၄။ (—သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။) ဥစ္စာလေယျ—ကခါ။၂၄၅။

ဥစ္စာလေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+စလ+ဏေ+တွာ] လှုပ်ရှားစေ၍။ (က) ပင့်မြှောက်—ချီ—မ—၍။ (ခ) ထုတ်ဆောင်၍။ (က) ပါသာဏံ ဝါ ရုက္ခံ ဝါ ဒဏ္ဍကေဟိ ဥစ္စာလေတွာ ပဝဋ္ဋေန္တော ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊၄၊၃။၂၃။ ဥစ္စာလေတွာတိ ဥက္ခိပိတွာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅။ ဝိမတိ၊၂။၁၀။ (ခ) မုသလေန ပါသာဏေ ဥစ္စာလေတွာ ပဝဋ္ဋေသိ။ ဒီ၊၄၊၂။၃၀၃။ ဥစ္စာလေတွာတိ ဥဒ္ဓရိတွာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၃။

ဥစ္စာလေန္တိ
ဥစ္စာလေယျ } (ကြိ) ဥစ္စာလေတိ-ကြည့်။

ဥစ္စာဝစ (တိ) [ဥစ္စ+အဝစ] (က) ကြီး သော, ငယ်သော၊ အကြီးအငယ်ဖြစ်သော။ (ခ) မြတ်သော, ယုတ်သော၊ အမြတ် အယုတ်ဖြစ်သော၊ (ဂ) ကောင်းသော, ဆိုး သော၊ အကောင်း အဆိုးဖြစ်သော။ (ဃ) မြင့်သော, နိမ့်သော၊ အမြင့် အနိမ့်ဖြစ်သော။ (င) အထူးထူး အပြားပြား — အမျိုးမျိုး အစားစား— သော၊ များစွာသော။ (စ) အဆင့်ဆင့် — အဆက်ဆက်—သော။ (က) ကြီးသော ငယ်သော၊ အကြီး အငယ်ဖြစ် သော။ ဥစ္စာဝစေဟု ပါယေတိ။ ထေရ။ ၃၂၃။ ဥစ္စာဝစေဟီတိ မဟန္တေဟိ စေဝ ခုဒ္ဒ ကေဟိ စ။ ထေရ၊၄၊၂။၂၇၉။ (—ဝိ၊၁။၉၃။ ဝိ၊၄၊၂။၄၂။) (က) ကြီးသော ငယ်သော၊ အကြီး အငယ်ဖြစ်သော။ (ခ) မြတ်သော ယုတ်သော၊ အမြတ်အယုတ်ဖြစ်သော။ ဥစ္စာ ဝစံ ပန ဒဿနာယ ဂစ္ဆတိ။ အံ၊၂။၂၈၆။ ဥစ္စာဝစန္တိ ယံ ကိဉ္စိ မဟန္တခုဒ္ဒကံ ဥစ္စနီစံ ဝါ။ အံ၊၄၊၃။၁၀၄။ ယာနိ တာနိ သမ္ဗြဟ္မစာရိနံ ဥစ္စာဝစာနိ (ကိံ) ကရဏီယာနိ။ ဝိ၊၃။၉၉။ ဒီ၊၃။၂၂၂။ မ၊၁။၃၉၉။ အံ၊၂။၉၉။ အံ၊၃။ ၂၇၅။ ဥစ္စာဝစာနီတိ ဥစ္စနီစာနိ။ မ၊၄၊၂။ ၂၉၉။ ဥစ္စာဝစာနီတိ မဟန္တာနိ စေဝ ခုဒ္ဒကာ နိ စ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၀၉။ ဥစ္စာဝစာနီတိ မဟန္တ ခုဒ္ဒကာနိ။ အံ၊၄၊၃။၃၇။ ဥစ္စာဝစာနီတိ ဥစ္စ နီစာနိ။ တေနာဟ မဟန္တခုဒ္ဒကာနီတိ။ အံ၊ ဋီ၊၃။၃၅။ (—ဒီ၊၄၊၃။၂၃၀။ အံ၊၄၊၃။၂၉၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၇။) (ခ) မြတ်သော ယုတ် သော၊ အမြတ် အယုတ်ဖြစ်သော။ တသ္မာ အယံ ပုရိသော ဥစ္စာဝစမာပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊၂။ ၂၂၆။ တေသံ တေသံ ဘဝါနံ ဝသေန ဥစ္စာ ဝစံ အာပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊၄၊၂။၃၃၀။ ဥစ္စာဝစန္တိ ပဏီတဘာဝံ နိဟီနဘာဝဉ္စ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၅။ ဥစ္စာဝစာ ယိ ပဋိပဒါ၊ သမဏေန ပကာ-

သီဘာ။ အဘိ၊က။၇၇။ သုတ္တနိ။၃၉၀။ ဥစ္စာဝစာတိ ဥတ္တမဟီနဘေဒဘာ ဥစ္စာ စ အဝစာ စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။ (−သုတ္တနိ။၄၂၆။ မဟာနိ။၃၇၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၂။) (ဂ) ကောင်းသော ဆိုးသော၊ အကောင်း အဆိုးဖြစ်သော။ ဥစ္စာဝစာနိ စီဝရာနိ ဥပ္ပန္နာနိ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၃။၃၉၃။ ဥစ္စာဝစာနီတိ သုန္ဒရာနိ စ အသုန္ဒရာနိ စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၂။ (ဃ) မြင့်သော နိမ့်သော၊ အမြင့် အနိမ့်ဖြစ်သော။ ဘာဏတိ ဥစ္စာဝစံ ဗဟုံ။ ဇာ၊၁။၃၄၅။ ဥစ္စာဝစန္တိ ဥဂ္ဂတဉ္စ အနုဂ္ဂတဉ္စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇။ အနုစ္စာဝစသီလ−လည်း ကြည့်။ (င) အထူးထူး အပြားပြား−အမျိုးမျိုးအစားစား−သော၊ များစွာသော။ ဥစ္စာဝစာ ဝဏ္ဏနိဘာ ဥပဒံသေတိ။ သံ၊၁။၆၄။ ဥစ္စာဝစာတိ အညေသု ဌာနေသု ပဏီတံ ဥစ္စံ ဝုစ္စတိ၊ ဟီနံ အဝစံ။ ဣဓ ပန ဥစ္စာဝစာတိ နာနာဝိဓာ ဝဏ္ဏနိဘာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ဥစ္စာဝစာ (ဥစ္စာဝစံ။ ဇာ) ဣဒ္ဓိ ဝိကုဗ္ဗမာနာ။ ဝိမာန၊၁၄။ ဇာ၊၂။၁၉၅။ ဥစ္စာဝစာတိ ဥစ္စာ စ အဝစာ စ၊ ဝိဝိဓာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅၃။ (−သံ၊၁။၆၉။ ဓမ္မ။၂၅။ ထေရ။၂၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၂၂။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ ခန်။၇၂၀။) (ခ) မြတ်သော ယုတ်သော၊ အမြတ် အယုတ်ဖြစ်သော။ (စ) အဆင့်ဆင့်−အဆက်ဆက်−သော။ ဥစ္စာဝစံ ဂစ္ဆတိ သညသတ္တော။ သုတ္တနိ။၄၀၃။ မဟာနိ။၇၁။ ဥစ္စာဝစန္တိ အပရာပရံ ဟီနပဏီတံ ဝါ သတ္ထာရတော သတ္ထာရာဒိံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၁။

ဥစ္စာဝစဝဏ္ဏ (ပု) [ဥစ္စာဝစ+ဝဏ္ဏ] အထူးထူး အပြားပြားသော အဆင်း။ ဥစ္စာဝစဝဏ္ဏာနံ နာနာဝိဓဝဏ္ဏာနန္တိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၉၉။

ဥစ္စာဝစသီလ (တိ) [ဥစ္စာဝစ+သီလ] အမြင့် အနိမ့် − မြင့်တုံနိမ့်တုံ − ဖြစ်သော သီလရှိသော၊ အတိုး အဆုတ်သီလရှိသော။ ယသ္မာ သီလံ ကာလေန ဟာယတိ၊ ကာလေန ဝဍ္ဎတိ၊ သော ဥစ္စာဝစသီလော နာမ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။

ဥစ္စာသဒ္ဒ (ပု) [ဥစ္စ (ဥစ္စာ)+သဒ္ဒ] (၁) မြင့်သော−အထက်သို့ မြင့်တက်သော−အသံ။ (တိ) (၂) မြင့်သော အသံရှိသော။ (၁) အဿောသိ ခေါ ဘဂဝါ ဥစ္စာသဒ္ဒံ မဟာသဒ္ဒံ။ ဝိ၊၄။၂၄၇။ ဥစ္စာသဒ္ဒေန ကထေတဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၈။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၉။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၈။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၄၅၉။) (တိ) (၂) တေ စ အာဂန္တုကာ ဘိက္ခူ...ဥစ္စာသဒ္ဒါ မဟာသဒ္ဒါ အဟေသုံ။ မ၊၂။၁၁၉။ ဥဒါန။၁၀၄။ ဥစ္စာသဒ္ဒါ မဟာသဒ္ဒါတိ ဥဒ္ဓံ ဥဂ္ဂတတ္တာ ဥစ္စံ, ပတ္ထဋတ္တာ မဟန္တံ အဝိနိဗ္ဘောဂသဒ္ဒံ ကရောန္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ ဥစ္စာသဒ္ဒါ မဟာသဒ္ဒါတိ ဥဒ္ဓံ ဂတဋ္ဌေန ဥစ္စော သဒ္ဒေါ ယေသန္တေ ဥစ္စာသဒ္ဒါ အကာရဿ အာကာရံ ကတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၃။ (−ဝိ၊၃။၅၆။ ဝိ၊၄။၂၄၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၆။)

ဥစ္စာသဒ္ဒမဟာသဒ္ဒ (တိ) [ဥစ္စာသဒ္ဒ+မဟာသဒ္ဒ] အထက်သို့ မြင့်တက်သော အသံ သည်းရှိ, ဘေးသို့ ကျယ်ပြန့်သော အသံ သည်း ရှိသော။ မြင့်သော အသံ, ကျယ်သော (များသော) အသံရှိသော။ ပေါဋ္ဌပါဒေါ (သန္ဒကော) ပရိဗ္ဗာဇကော မဟတိယာ ပရိသာယ သဒ္ဓိံ နိသိန္နော ဟောတိ ဥန္နာဒိနိယာ ဥစ္စာသဒ္ဒမဟာသဒ္ဒါယ။ ဒီ၊၁။၁၆၇။ မ၊၂။၁၈၀−၁။ ဥဒ္ဓံ ဂမနဝသေန ဥစ္စော ဒိသာသု ပတ္ထရဏဝသေန မဟာ သဒ္ဒေါတိ ဥစ္စာသဒ္ဒမဟာသဒ္ဒါယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။ (−အံ၊

၂။၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၁၄။)

ဥစ္စာသန (န) [ဥစ္စ+အာသန] မြင့်သော နေရာ။ ဥဉ္ဇာသေ ယာစနံ ဥစ္စာသနေ နိသိန္နော ဘာသာဘိ ဂိ ဝဒတိ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၉။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၀၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၁၅။)

ဥစ္စာသယန (န) [ဥစ္စာ+ သယန] (မြတ်စွာဘုရား၏ လက်ရှစ်သစ် ပမာဏထက်) မြင့်သော နေရာ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥစ္စာသယနမဟာသယန[၁] (န) [ဥစ္စာသယန+ မဟာသယန] မြတ်စွာဘုရား၏ လက်ရှစ်သစ် ပမာဏထက် မြင့်သောနေရာနှင့် အလျား အနံ ကျယ်ပြန့် မွန်မြတ် (မအပ်)သောနေရာ၊ မြင့်သောနေရာနှင့် မြတ်သောနေရာ။ ၎င်း နေရာတို့ကား– (၁) အာသန္ဒီ=မြတ်စွာ ဘုရား၏ လက်ရှစ်သစ်ပမာဏထက် မြင့်သော ညောင်စောင်းအင်းပျဉ်။ ၎င်းအင်းပျဉ်သည် အလျားတဖက်မှ ရှည်သော အင်းပျဉ်ဖြစ်လျှင် သာ မအပ်၊ အလျားအနံ ညီမျှသော စတုရန်း အင်းပျဉ်ကား အပ်ပါသည်။ ဝိ၊၄။၂၃၄။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၄။၅၉။ ကြည့်။ (၂) ပလ္လင်္က = အခြေ၌ ခြင်္သေ့ သစ် ကျား စသော သားရဲရုပ်ရှိသော ညောင်စောင်းအင်းပျဉ်။ (၃) ဂေါနက= လက်လေးသစ်ထက်သွန်သော အမွေးရှိသော ကော်ဇောနက်ကြီး။ လက်လေးသစ်မရှည် လျှင် အပ်၏ဟု ဆိုကြသည်။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၉၄။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၆၂-၃။ (၄) စိတ္တက= နံ့ချက်ဖောက်သကဲ့သို့ အကွက်ဖော်၍ ဆန်း ကြယ်စွာ ရက်အပ်သော သားမွေးအခင်း။ (၅) ပဋိကာ=သားမွေးဖြင့် ပြုအပ်သော ဖြူသောအခင်း။ (၆) ပဋလိကာ=တခဲနက် သော ပန်းပွင့် ပန်းပြောက်ရှိသော နီသော သားမွေးအခင်း။ ရှစ်ရှားရွက်ပုံသဏ္ဍာန်ရှိ သော အခင်းဟုလည်း ဆို၏။ (၇) တူလိ-ကာ=လဲသွတ်၍ ပြုအပ်သောအခင်း။ (၈) ဝိကတိကာ=ခြင်္သေ့ သစ် ကျား စသော အရုပ် တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော သားမွေးအခင်း။ (၉) ဥဒ္ဒလောမီ=မျက်နှာတဖက်၌ ပေါ်ထွက် သော အမွေးရှိသော သားမွေးအခင်း။ မျက်နှာနှစ်ဖက်တို့၌-ဟု လည်း ဆို၏။ (၁၀) ဧကန္တလောမီ = မျက်နှာနှစ်ဖက်တို့၌ ပေါ် ထွက်သော အမွေးရှိသော သားမွေးအခင်း။ မျက်နှာတဖက်၌-ဟုလည်း ဆို၏။ (၁၁) ကဋ္ဋိဿ=ရတနာချည်တို့ဖြင့် ချုပ်အပ်သော ပိုးချည်အတွင်း ရွှေချည်သွင်း၍ ရက်အပ် သော အခင်း။ (ရတနာချည်တို့ဖြင့် ချုပ် အပ်သော ပိုးချည်ကြမ်းအခင်း။ ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်။၃၁၅-ဂါထာကြည့်)။ (၁၂) ကော- သေယျ=ရတနာချည်တို့ဖြင့် ချုပ်အပ်သော ပိုးချည်ဖြင့် ရက်အပ်သောအခင်း။ ရတနာ ချည်တို့ဖြင့် မချုပ်သော ပိုးချည်သက်သက် အခင်းကား အပ်၏ဟု ဆိုသည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ သုဒ္ဓကောသေယျ-လည်း အပ်၏ဟု ပါစိတ်၊ ယော။၃၄၀-၌ ဆို၏။ ၎င်း နှစ်မျိုးမှ ကြွင်းသော ဂေါနကစသည်တို့ကား ရတနာဖြင့် မချုပ်သော်လည်း မအပ်-ဟု ဝိနည်းပရိယာယ်အရ ဆိုရသည်။ သုတ္တန်နည်း အရ တူလိကာ-ကို ထား၍ ဂေါနကစသော အားလုံးတို့သည် ရတနာဖြင့် ချုပ်ထားသော် လည်း အပ်ကုန်၏ဟု ဒီဃနိကာယ် အဋ္ဌကထာ ၌ ဆိုသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ၎င်းအဋ္ဌကထာ၌ န ဝဋ္ဋန္တိ-ဟုရင်း, ဝဋ္ဋန္တိ-ဟုရင်း ပါဠိနှစ်မျိုးရှိ နေပါသည်။ ဝဇီရ။၄၇၇။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၂၈။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၃၆၃-၄ တို့လည်း ကြည့်။ (၁၃) ကုတ္တက=ကချေသည်ဘကျိပ် ခြောက်ယောက်ရပ်၍ ကလောက်သော သား မွေးအခင်းကြီး။ (၁၄) ဟတ္ထတ္ထရ = ဆင် ကျောက်ကုန်း၌ ခင်းသော အခင်း။ (၁၅) အဿတ္ထရ=မြင်းကျောက်ကုန်း၌ ခင်းသော အခင်း။ (၁၆) ရထတ္ထရ=ရထား၌ခင်းသော

အခင်း။ (၁၇) အဇိနပ္ပဝေဏီ=အထပ်ထပ်သော သစ်နက်ရေဘို့ဖြင့် သောင်မောင်းပမာ ဏ ချုပ်အပ်သောအခင်း။ (၁၈) ကဒလိမိဂပဝရပစ္စတ္ထရဏ = ဝံပိုင်ရေဖြင့် ပြုအပ်သော မြတ်သောအခင်း။ (၁၉) သဥတ္တရစ္ဆဒ= အပေါ်၌ ဖွဲ့အပ်သော နီသောဗိတာန်နှင့် တကွဖြစ်သော အခင်း။ (၂၀) ဥဘတော-လောဟိတကူပဓာန = ခြေရင်း ခေါင်း ရင်း နှစ်ဖက်တို့၌ နီသော ခြေအုံး ခေါင်းအုံး (ရှိသောအခင်း) တို့တည်း။ ၎င်းနေရာအခင်းတို့ကို ဥစ္စာသယနမဟာသယန = မြင့်သော နေရာ မြတ်သောနေရာဟု ဆိုသည်။

၎င်းနေရာတို့ဘွင် အာသန္ဒီနှင့်ပလ္လင်္ကတို့ကို ဥစ္စာသယန, ကျန်နေရာဘို့ကို မဟာသယန-ဟု ခုဒ္ဒသိက္ခာ ဋီကာသစ်။၃၄၂-၌ ဆိုသည်။ ၎င်း ဘာသာဋီကာ။၂၆၆-၌ အာသန္ဒီတမျိုးသာ ဥစ္စာသယန, ကျန်နေရာဘို့ကား မဟာသယန ဟု ဆိုသည်။ ထိုဥစ္စာသယန မဟာသယနတို့တွင် အာသန္ဒီ, ပလ္လင်္က, တူလိက-တို့မှ တပါး ကျန်နေရာအခင်းတို့ကို လူဘို့က အသူးတလည် ခင်းပေးသောအခါ (ဂိဟိဝိကဘ-ဖြစ်လျှင်) တရားဟောရန် နေရာ၌၎င်း, ဆွမ်းစား ကျောင်း၌၎င်း, ရွာတွင်း၌၎င်း ထိုင်ခြင်းငှါ အပ်၏။ မအိပ်ရ။ ဝိ၊၄။၃၁၃။ အာသန္ဒီ-ကို ပိုနေသော အခြေကိုဖြတ်၍၎င်း, ပလ္လင်္ကကို သားရဲရုပ်တို့ကို ဖျက်ဆီး၍၎င်း, တူလိကကို ဖြေ၍ လဲတို့ကို ခေါင်းအုံးပြုလုပ်၍၎င်း ကျန်သော အခင်းတို့ကို မြေအခင်း, ကြမ်းအခင်း ပြုလုပ်၍၎င်း သုံးစွဲသင့်၏။ ဝိ၊၄။၃၂၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၄။ "ဥစ္စာသယနမဟာသယနာ ဝေရမဏီ၊ဥစ္စာသယနမဟာသယနာ ပဋိဝိရတော" စသော ပါဠိတော်တို့၌ "မြင့်သောနေရာ, မြတ်သောနေရာမှ ရှောင်ကြဉ်ပါ၏"ဟု ဆိုလိုက်လျှင် ၎င်းနေရာတို့အပေါ်၌ ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်းမှလည်း ရှောင်ကြဉ်ပါ၏ဟု ဆိုပြီး ဖြစ်သောကြောင့် နေရာတို့ကိုသာ (အိပ်ခြင်း ထိုင်ခြင်း ကြိယာမပါပဲ) ပြဆိုထားသည်။ တနည်း အနက်ပေးပုံ, ပုဒ်ပြီးပုံတို့ကို အောက် ပုဒ်ကြည့်။ အံ၊၁။၁၈၂-၌ ဟောတော်မူသော ဒိဗ္ဗ, ဗြဟ္မ,အရိယ-ဟူသော ဥစ္စာသယန မဟာ သယနဘို့ကား ပြဆိုခဲ့ပြီးသော နေရာတို့နှင့် အတူပြု၍ သဒိသူပစာနည်းဖြင့် ဟောတော်မူ ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဥစ္စာသယနမဟာသယနာ ဝေရမဏီ။ဝိ၊၃။၁၁၇။ ဥစ္စာသယနမဟာသယ-နာတိ ဧတ္ထ ဥစ္စာတိ ဥစ္စသဒ္ဒေန သမာနတ္ထံ ဧကံ သဒ္ဒန္တရံ။ သေတိ ဧတ္ထာတိ သယနံ။ ဥစ္စာ-သယနဉ္စ မဟာသယနဉ္စ ဥစ္စာသယနမဟာ-သယနံ။ ဥစ္စာသယနံ ဝုစ္စတိ ပမာဏာတိက္ကန္တံ မဉ္စာဒိ။ မဟာသယနံ အကပ္ပိယတ္ထရဏေဟိ အတ္ထတံ အာသန္ဒာဒိ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၅၄။ ဥစ္စာသယန မဟာသယနာနီ (ဝိ၊၃။၂၈၀)တိ ဧတ္ထ ဥစ္စာသယနန္တိ ပမာဏာတိက္ကန္တံ မဉ္စံ။မဟာ-သယနန္တိ အကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅၂။ (—ဒီ၊၁၊၅။ မ၊၁။၂၃၇။ သံ၊၃။၄၀၉။ အံ၊၁။၁၈၂၊၂၁၃။ အဘိ၊ပု။ ၁၆၇။ ခုဒ္ဒက။၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁၊၁၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၆။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၁၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၈။)

ဥစ္စာသယန မဟာသယန[2] (န)[(၁)ဥစ္စာသယန-မဟာသယန+ အာသန သယန။ နောက် ပုဒ်ချေ။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၆။ (၂) ဥစ္စာသ-ယန မဟာသယန+သယန။ ကေ သေသ် ပြု။ သာရတ္ထ၊၃။၂၅၄။ (၃) ဥစ္စာသယန-မဟာသယန + ဥစ္စာသယန မဟာသယန-(သယန)။ ကေ သေသ်ပြု။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၈] (၁) မြင့်သောနေရာ မြတ် သောနေရာ၌ နေထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်း။ (၂) မြင့်သော နေရာ မြတ်သော နေရာနှင့် ၎င်း နေရာတို့၌ နေထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်း။ဥစ္စာသယန-မဟာသယနာ ဝေရမဏီ။ဝိ၊၃။၁၁၇။ ခုဒ္ဒက။ ၂။ ဥစ္စာသယန မဟာသယနာ ပဋိဝိရတော။

ဒီ၊၁။၅။ မ၊၁။၂၃၇။ သံ၊၃။၇၀၉။ (၁) ဧတေသု ဟိ အာသန္နံ သယနဉ္စ ဥစ္စာသယန-မဟာသယနသဒ္ဒေဟိ ဂဟိတာနိ ဥဘ္ဘရပဒ-လောပေန။ ဝိမတိ၊၂။၁၁၆။ (-ဒီဋီ၊၁။၁၂၄။ အံဋီ၊၂။၁၇၈။) (၂) အထ ဝါ ဥစ္စာသယန-မဟာသယန သယနာတိ တေသံ အတ္ထော ကေသေသနယေန အယံ နိဒ္ဒေသော ကတော ယထာ နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတနန္တိ။ အာသနကိရိယာ ပုဗ္ဗကတ္တာသယနကိရိယာယ သယနဂ္ဂဟဏေနေဝ အာသနမ္ပိ ဂဟိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၅၄။ အထ ဝါ ဥစ္စာ-သယန မဟာသယနဉ္စ ဥစ္စာသယနမဟာသ-ယနဉ္စ ဥစ္စာသယနမဟာသယနန္တိ တေသံ အတ္ထော ကေသေသေန အယံ နိဒ္ဒေသော ကတော ယထာ နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတ-နန္တိ။ မဋီ၊၂။၁၅၉။ သံဋီ၊၂။၅၄၀။ (ရှင်းဋီကာနှစ်ကျမ်း၌ နာမရူပပစ္စယာ-ပုဒ်နှင့် နှိုင်းယှဉ် ဖွင့်ပြသည်ကိုထောက်၍ ဥစ္စာသယန-မဟာသယနဉ္စ ဥစ္စာသယနမဟာသယနသယ-နဉ္စ-ဟု ရှိသင့်ရာ၏။ ထိုအတိုင်း ပုဒ်ခွဲ၍ အနက်ပေးထားပါသည်။) အထက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဥစ္စိတ (တိ) [ဥ+စိ+တ] စီအပ်သော။ ရတနစ္စယန္တိ မဏိကနကာဒိရတနေဟိ ဥစ္စိတံ ဥဿိတရတနစေတိယံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၂။

ဥစ္စိနတိ (ကြိ) [ဥ+စိ+နာ+တိ] (၁) ခူးဆွတ်၏။ (၂) ရွေးချယ်-ရွေးကောက်-၏၊ ရွေးကောက်၍ ယူ၏။ (၃) တိုးပွါးစေ၏။ (၁) ပဏ္ဏံ ဥစ္စိနတိ။ မမှုဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၂။ ဥစ္စိနန္တိ-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀၅။ ဥစ္စိနာမိ-မမှုဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ (၂) ထေရော ဘိက္ခူ ဥစ္စိနတု။ ဝိ၊၁။၄၈၁။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၆။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၄။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၇၈။ ဘိက္ခူ ဥစ္စိနဘူဘိ သင်္ဂီတိယာ အနုရူပေ ဘိက္ခူ ဥစ္စိနိဘူာ ဂဏှာဘူတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၅၅။ ဥစ္စိနိ-ဝိ၊၃။၄၈၁။ ဝိဋ္ဌ၊၁။ ၆။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၅။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၇၈။ (၃) ဂစ္ဆထ ဘဏေ ပစ္စတ္တံ ဥစ္စိနထ။ ဝိ၊၃။၁၀၃။ ပစ္စတ္တံ ဥစ္စိနထာတိ ပစ္စတ္တံ ဝဍ္ဎေထ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။

ဥစ္စိနတု } ဥစ္စိနထ } (ကြိ) ဥစ္စိနတိ-ကြည့်။

ဥစ္စိနန (နပ်) [ဥ+ စိ+ နာ+ ယု] ရွေးချယ်-ရွေးကောက်-ခြင်း။ ဥစ္စိနနေ ဥစ္စယာဝဇေ-နေ့္တာ ဟိ တံ မဟာကဿပတ္ထေရံ ဝေ-မာဟံသု။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅။ သီဋီ၊သစ်၊၁။ ၅၅။

ဥစ္စိနန္တ (တိ) [ဥ+စိ+နာ+အန္တ။ ထိ-၌ ဥစ္စိနန္တိ] ခူးဆွတ်သော။ ကဏ္ဍံ ဣသိံ ရုက္ခ-ဖလာနိ ဥစ္စိနန္တံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉။ သာကဟာရိကာ ဂါယမာနာ ပဏ္ဏံ ဥစ္စိနန္တိ-ယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၆။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၀။)

ဥစ္စိနန္တိ } ဥစ္စိနာမိ } ဥစ္စိနိ } (ကြိ) ဥစ္စိနတိ-ကြည့်။

ဥစ္စိနိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ စိ+ နာ+ တဗ္ဗ] ရွေးကောက်-ရွေးချယ်-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော။ ဓမ္မသင်္ဂီတိယာ ဗဟုကာရတ္တာ ထေရေန ဥစ္စိနိတဗ္ဗော အသ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။ ၆။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၅။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၇၈။

ဥစ္စိနိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+စိ+နာ+တွာ] (၁) (က) ရွေးကောက်၍၊ ရွေးချယ်၍။ (ခ) ရွေးကောက်-စုချုံး-စုဆောင်း-၍။ (၂) ခူးဆွတ်၍။ (၁) (က) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စမံ ဥစ္စိနိတွာ......စိဝရပဋိဝိသံ ဌပေတုံ။ ဝိ၊၃။၃၉၈။ ဥစ္စိနိတွာတိ ကုဒံ ထူလံ......ဝဇ္ဇေတွာ ဝိစိနိတွာ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၄၀၅။ ဝုတ္တနယေနေဝ စ ဘိက္ခူ ဥစ္စိနိတွာ အယံ

ကမ္မဝါစာ ကတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၂၉။ ဝိပတ်၊၁။၅။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၁၁၄၂၀။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၁၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၁။) (၁) နန္တ-ကာနိ ဥစ္စိနိတ္တာ။ မ၊၂။၁၉၃။ မဟာနိ။၁၇၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၇၇။ ဥစ္စိနိတ္တာတိ ဖာလေ-တွာ ဒုဗ္ဗလဋ္ဌာနံ ပဟာယ ထိရဋ္ဌာနမေဝ ဂဟေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။ ဥစ္စိနိတ္တာတိ သံက-ဍ္ဎိတွာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၂။ ဥစ္စိနိတ္တာတိ ဥဋ္ဌ-နေန စိနိတွာ သင်္ဂဟေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၅၂။ (၂) တိမ္ဗရူသကဇောရကာ တိမ္ဗရူ-သကေ ဥစ္စိနိတွာ။ ဝိ၊၁။၇၆။ မဟာသဒ္ဒေါ တာနိ ဥစ္စိနိတွာ ယာဝဒတ္ထံ ခါဒိတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၀၁။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆။)

ဥစ္စိနိတ္တာန (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+စိ + နာ + တွာန] ရွေးကောက်၍၊ ရှာဖွေသူ၍။ ထေရော သင်္ကာ-ရကူဋမှာ၊ ဥစ္စိနိတ္တာန နန္တကေ။ ပေတာ။၁၇၀။ ဥစ္စိနိတ္တာနာတိ ဂဝေသနဝသေန ဂဟေတွာ။ ပေတာ၊ဋ္ဌ။၁၇၀။

ဥစ္စိယ (တိ) [ဥစ္စ+ဣယ] မြင့်သော။ ဥဗ္ဗိဒ္ဓ (ဥစ္စိယံ။ဋ္ဌ) သေလမာချယှ၊ အပ၊၁။၁၁၅။ ဥစ္စိယန္တိ ဥစ္စံ သေလမယံ ပဗ္ဗတံ အာချယှ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။

ဥစ္ဆဂ္ဂ (န) [ဥစ္ဆု+အဂ္ဂ] ကြံ၏အဖျား၊ ကြံဘင် ဖျား။ ဥစ္ဆဂ္ဂံ ဝေဠဂ္ဂန္တိ အာဒိသု ကောဋိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၄၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၈။ ဥစ္ဆဂ္ဂန္တိ ဥစ္ဆု အဂ္ဂံ ဥစ္ဆု-ကောဋိ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၁၉၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊ ၁၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၉၅။)

ဥဇ္ဇင်္ဂ (ပု) [ဥ+သဇ (သင်္ဂ)+အ။ ဥဿင်္ဂတိ ဧတ္ထာတိ ဥဇ္ဇင်္ဂ ၊ သဇ သင်္ဂေ၊ သဿ ဇော၊ ဒ္ဓိတ္တံ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၇၆ (ဥတ္တင်္ဂ-သံ)] ခါးပိုက်၊ ရင်ခွင်။ ဥဇ္ဇင်္ဂကာ တုဓောဘ ပုမေ။ ဓာန်။၂၇၆။ ပိဋ္ဌကာနိပိ ဥဇ္ဇင်္ဂေပိ ပူရေသုံ။ ဝိ၊၃။၃၁၉။ အဒ္ဒသာသတ္တုဿ ကုမာရဿ ဥဇ္ဇင်္ဂေ ပါတု-ရဟောသိ။ ဝိ၊၄။၃၄၁။ ဥဇ္ဇင်္ဂေတိ အင်္ကေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၀။ ဥဇ္ဇင်္ဂေ ဒေဝ မေ ပုတ္တော(ဇာ၊ ၁။၁၆)တိ ဒေဝမယှံ ပုတ္တော ဥဇ္ဇင်္ဂေယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၆၊ (–မ၊၂။၂၉။ အံ၊၁။၁၂၈။ အံ၊၃။၁၂။ ဇာ၊၂။၃၅၀-၉။ အပ၊၁။၁၃၆၊ ၃၃၅၊၄၄၀။ အဘိ၊ပု၊၁၃၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၀၊၂၂၄၊၃၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ ၇။ ၃၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၁။)

ဥဇ္ဇင်္ဂဂတ (တိ) [ဥဇ္ဇင်္ဂ+ဂတ] ခါးပိုက်–ရင်ခွင်–သို့ ရောက်သော၊ အဟိဝ ဥဇ္ဇင်္ဂဂတော ခုံသေသဿ။ ဇာ၊၂။၂၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၈၅။

ဥဇ္ဇင်္ဂဇာတက (န) [ဥဇ္ဇင်္ဂ+ဇာတက] ဥဇ္ဇင်္ဂ ဇာတ်။ (မြတ်စွာဘုရားသည် ဇေတဝန် ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် ဇနပုဒ် သူ အမျိုးသမီးတစ်ယောက်ကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူသည်) ခုဒ္ဒကနိကာယ ဇာတက ပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၆၇-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၆။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄-၆။)

ဥဇ္ဇင်္ဂပည (တိ) [ဥဇ္ဇင်္ဂ + သဒိသ+ ပညာ] ခါးပိုက် – ရင်ခွင် – နှင့်တူသော ပညာရှိ သော၊သူ။ ဥဇ္ဇင်္ဂပညော ပုဂ္ဂလော။ အံ၊၁။ ၁၂၁၊ အဘိ၊ပု။၁၁၆။ ဥဇ္ဇင်္ဂပညောတိ ဥဇ္ဇင်္ဂ-သဒိသပညော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၃၊ (– အဘိ၊ပု။၁၃၅၊ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉၆။ မူလဋီ၊၃။၄၀။)

ဥစ္ဆင်္ဂပဒေသ (ပု) [ဥစ္ဆင်္ဂ+ပဒေသ] ခါးပိုက်–ရင်ခွင်–အရပ်။ ဥစ္ဆင်္ဂပဒေသံ လောဟိတေန စ ဂဗ္ဘမလေန စ မက္ခေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈။

ဥစ္ဆင်္ဂပုပ္ဖိယ (ပု) [ဥစ္ဆင်္ဂ+ပုပ္ဖိယ] ဥစ္ဆင်္ဂပုပ္ဖိယ မည်သောထေရ်၊ ခါးပိုက်တွင်းမှ ပန်းဘုံဖြင့် မြတ်စွာဘုရားကို ပူဇော်ခဲ့ဘူးသော ထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဥစ္ဆင်္ဂပုပ္ဖိယော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထာတိ။ အပ၊၁။၄၄၁။

ဥစ္ဆင်္ဂသဒိသပည (တိ) [ဥစ္ဆင်္ဂ+သဒိသ+ပညာ] ခါးပိုက်–ရင်ခွင်–နှင့်တူသော ပညာရှိသော၊ သူ။ ဥစ္ဆင်္ဂပည–ကြည့်။

ဥစ္ဆင်္ဂဟတ္ထ (တိ) [ဥစ္ဆင်္ဂ+ဟတ္ထ] ခါးပိုက်၌လက်ရှိသော၊သူ။ ဥစ္ဆင်္ဂဟတ္ထာ ပစိနာသိ (ဇာ၊၁။-၉၆)တိ အဋ္ဌဝိံ ပဝိသိတွာ....ဟတ္ထေန ဂဟေတွာ ဥစ္ဆင်္ဂေ ပက္ခိပနဝသေန ဥစ္ဆင်္ဂဟတ္ထာ ဟုတွာ ပစိနာသိ ဩစိနာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀-၁။

ဥစ္ဆဍ္ဍက (တိ) [ဥ+ဆဍ္ဍ+ဏွု] အန်ထုတ်–ပျို့အန်–သော။ ဝန္တကောတိ ဥစ္ဆဍ္ဍကော။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၄။

ဥစ္ဆဍ္ဍယတိ (ကြိ) [ဥ+ဆဍ္ဍ+ဏယ+တိ] အန်ထုတ်၏၊ ပျို့အန်၏။ မမ မနောမုခဂတံ ပါပိကံ ဒိဋ္ဌိံ ဥစ္ဆဍ္ဍယာမိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၃၉။

ဥစ္ဆဍ္ဍေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဆဍ္ဍ+တဗ္ဗ] အန်ထုတ်–ပျို့အန်–အပ်သော။ ဥစ္ဆဍ္ဍေတဗ္ဗံ ဟောတီတိ အဝေတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁၊၂၀၂။

ဥစ္ဆဍ္ဍေတိ (ကြိ) [ဥ+ဆဍ္ဍ+ဏေ+တိ]အန်ထုတ်၏၊ ပျို့အန်၏။ အဘိသင်္ခတံ ပါနကံ ပိဝိတွာ ဥစ္ဆဍ္ဍေသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၆၅။

ဥစ္ဆဒ္ဒိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဆဒ္ဒ+တွာန]အန်ထုတ်၍။ ဃရံ အာဂန္တွာ ဥစ္ဆဒ္ဒိတွာန ဒဒေယျုံ။

ဥဒါန။၉၂။ ဥစ္ဆဒ္ဒိတွာနာတိ ဝမိတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၄။

ဥစ္ဆန္န (တိ) [ဥ+ဆဒ+တ] အထက် အဆက်၌ ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ သဗ္ဗာကုသလာဘိသင်္ခါရေဟိ ဆန္နော ဝိဆန္နော ဥစ္ဆန္နော။ မဟာနိ။ ၁၈။ ပုနပ္ပုနံ ဥဒ္ဒက္ကာဒိသနံ ဥပရူပရိ ဆန္နောတိ ဥစ္ဆန္နော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၁။

ဥစ္ဆာဂါရ (နပုံ) [ဥစ္ဆု+အဂါရ] ကြံဖြင့် ပြုလုပ်သော အိမ်၊ကြံအိမ်။ ဥစ္ဆာဂါရံ တိဏာဂါရံ၊ ဝတ္ထာဂါရဉ္စ ယော ဒဒေ။ ဝိမာန။၈၇။

ဥစ္ဆာဒန (နပုံ) [ဥ+ဆဒ+ယု] (နံ့သာမှုန့်စသည်ဖြင့်) ပွတ်တိုက်–ပွတ်သပ်–လိမ်းကျံ–ခြင်း။ ဥစ္ဆာဒနံ ပရိမဒ္ဒနံ နှာပနံ။ ဒီ၊၁။၇။ မဟာနိ။ ၂၉၆။ ဥစ္ဆာဒနေန(အံ၊၁။၁၃၁။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၉။ ဇာ၊၂။၈၂)တိ ဒုဂ္ဂန္ဓံ ပဋိဝိနောဒေတွာ သုဂန္ဓကရဏုစ္ဆာဒနေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၁။ ဥစ္ဆာဒနံ (အံ၊၂။၄၃၁) ဥဗ္ဗဋ္ဋနံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇၃။ ဥစ္ဆာဒနံ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၉) ဥဗ္ဗဋ္ဋနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ ခုဒ္ဒက ဋ္ဌ၊၁၁၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၁၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၆၃။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၅။)

ဥစ္ဆာဒနဓမ္မ (တိ) [ဥစ္ဆာဒန+ဓမ္မ] ပွတ်တိုက်–လိမ်းကျံ–ရခြင်း သဘောရှိသော။ ဒုဂ္ဂန္ဓဝိဃာတတ္ထာယ တနုဝိလေပနေန ဥစ္ဆာဒနဓမ္မော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ ဥစ္ဆာဒနဓမ္မောတိ ဥစ္ဆာဒေတဗ္ဗတာသဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၅။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၄။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၇။)

ဥစ္ဆာဒေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဆဒ+ဏေ+တဗ္ဗ] လိမ်းကျံခြင်း။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဥစ္ဆာဒေတဗ္ဗတာသဘာဝ (တိ) [ဥစ္ဆာဒေတဗ္ဗတာ+သဘာဝ] လိမ်းကျံအပ်သည်၏ အဖြစ်

ဟူသော-လိမ်းကျံရခြင်း-သဘောရှိသော။ ဥစ္ဆာဒနဓမ္မ-ကြည့်။

ဥစ္ဆာဒေတဗ္ဗဓမ္မ (တိ) [ဥစ္ဆာဒေတဗ္ဗ+ဓမ္မ] လိမ်းကျံရခြင်းသဘောရှိသော။ သေဒဂူထ-ပိတ္တသေမှာဒိ မာတုကေ္ခာဘာ ဂရုဘာဝ ဒုဂ္ဂ-န္ဓာနံ ဝိနောဒနာယ ဥစ္ဆာဒေတဗ္ဗဓမ္မဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။

ဥစ္ဆာဒေတိ (ကြိ) [ဥ+ဆဒ+ဏေ+တိ] ပွတ်တိုက်၏၊ လိမ်းကျံ၏။ တေသံ သရီရဒုဂ္ဂန္ဓ-ဟရဏတ္ထာယ ဂန္ဓစုဏ္ဏာဒီဟိ ဥစ္ဆာဒေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၃။ ဥစ္ဆာဒေန္တိ ဥဗ္ဗဋ္ဋေန္တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၅။ ဥစ္ဆာဒယေ—ဇာ၊၂။၂၉၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၂။

ဥစ္ဆိဇ္ဇ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဆိဒိ+တွာ] ပြတ်၍။ ဥစ္ဆိဇ္ဇ သေနံ ပုရိသော အဟာသိ (ဇာ၊၂။၃၁၀)တိ ဧကော ကဏ္ဍုရိသော အာဂန္တွာ တံ ရုက္ခံ ဥစ္ဆိဇ္ဇ ပရိဝါရေတွာ ဌိတံ သေနံ ပလာပေတွာ အဟာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၃၉။

ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ¹ (ကြိ) [ဥ+ဆိဒိ+ယ+တိ] ပြတ်၏၊ ပြတ်စဲ၏။ အယံ အတ္တာ ...ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ ဝိနဿ-တိ။ ဒီ၊၁။၃၁။ ဣတိဝုတ်။၂၂၄။ ဥစ္ဆိဇ္ဇတီတိ ဥပစ္ဆိဇ္ဇတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၀။ ခီဏာ-သဝေါ ဘိက္ခု ကာယဿ ဘေဒါ ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ ဝိနဿတိ။ သံ၊၂။၈၉။ (—ဇာ၊၂။၄၉။ ပဋိသံ၊၁၅၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃၊၂၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၈။ သာရတ္ထ၊၃။၂၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၄၆။ မ၊ဋီ၊၂။၉၈။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၁။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၆၃။) ဥစ္ဆိဇ္ဇန္တိ— ဒီ၊၁။၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅၈။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၅။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၁။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၆၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၆။ ဥစ္ဆိဇ္ဇေယျ—စူဠနိ။ ၁၀၈။ ဇာ၊၂။၅၁။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၅၇။ ဥစ္ဆိဇ္ဇိ—မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၁။ ဥစ္ဆိဇ္ဇိဿတိ—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၁၈။ မ၊ဋီ၊၁။၃၇၉။ ဥစ္ဆိဇ္ဇိဿာမိ— မ၊၁။၁၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။ မ၊ဋီ၊၂။၉၂။ ဥစ္ဆိ ဿာမ— မ၊၂။၁၈၃။

ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ² (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+ဆိဒိ+ယ+တေ] ပြတ်အပ်၏။ ဣမေ သတ္တာ ဟညန္တု ဝါ ဥစ္ဆိ-ဇ္ဇန္တု ဝါ ဝိနဿန္တု ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၄၉။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၇။

ဥစ္ဆိဇ္ဇန (နံ) [ဥ+ဆိဒိ+ယ+ယု] ပြတ်ခြင်း။ သံသာရဝဋ္ဋဿ ဥပစ္ဆေဒန္တိ ခန္ဓာဒိပဋိပါဋိ-သံသာရဝဋ္ဋဿ ဟေတုနဿနေန ဥစ္ဆိဇ္ဇနံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၃။ (—မ၊ဋီ၊၃။၉၇။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၆၅။ မူလ၊ဋီ၊၁။၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၈။)

ဥစ္ဆိဇ္ဇန္တ (တိ) [ဥ+ ဆိဒိ+ ယ+ အန္တ] ပြတ်သော။ သရီရေ ဥစ္ဆိဇ္ဇန္တေ ဇီဝိတံ ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။

ဥစ္ဆိဇ္ဇန္တိ (ကြိ) ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ ကြည့်။

ဥစ္ဆိဇ္ဇမာန (တိ) [ဥ+ ဆိဒိ+ ယ+ မာန] ပြတ်သော။ ဥစ္ဆိဇ္ဇမာနေ လောကသ္မိံ၊ ကိမ္ပိ ပါပေန လိမ္ပတိ။ ဇာ၊၂။၄၉။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၊၄၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၅။ မူလ၊ဋီ၊၂။၁၂၂)

ဥစ္ဆိဇ္ဇိ (ကြိ) ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ-ကြည့်။

ဥစ္ဆိဇ္ဇိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဆိဒိ+ ယ+ တုံ] ပြတ်ခြင်းငှါ။ န ခေါ ပနာဟံ မယှံ ပဝေဏိယာ ဥစ္ဆိဇ္ဇိတုံ ဒဿာမိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။

ဥစ္ဆိဋ္ဌိဿတိ
ဥစ္ဆိဋ္ဌိဿာမ
ဥစ္ဆိဋ္ဌိဿာမိ
ဥစ္ဆိဋ္ဌေယျ } (ကြိ) ဥစ္ဆိဋ္ဌတိ-ကြည့်။

ဥစ္ဆိဋ္ဌ (တိ) [ဥ + သိသ+တ၊ သကို ဆပြု၊ အသဒိသဒွေဘော်လာ။ ဓာတွတ္တသင်္ဂဟ။ (ဥစ္ဆိမှ–သံ)] (က) စွန့်ပစ်အပ်သော (ဝတ္ထု)။ (ခ) စားကြွင်း စားကျန်။ (ဂ) ထွေးအန်ထားအပ်သော (ရေ)။ (ဃ) ကြဉ်ဖယ်အပ်သော၊ သူ။ (က) သဗ္ဗံ ဥစ္ဆိဋ္ဌံ၊ သဗ္ဗံ အနုစ္ဆိဋ္ဌံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၆။ (က) (ခ) တဥ္စ အပ္ပဥ္စ ဥစ္ဆိဋ္ဌံ၊ တဥ္စ ကိစ္ဆေန နော အဒါ။ ဇာ၊၁။၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ ဥစ္ဆိဋ္ဌမပိ ဘုဥ္ဇိဘုံ။ ဇာ၊၂။၃၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၂၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅၊၂၇၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၂၀။) (က) (ဂ) မှာ ဥပရိ-ဂဂ်ါယ ဥဒကံ ဥစ္ဆိဋ္ဌမကာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၀။ (ဃ) မုဏ္ဍကတ္တာ ဝါ ဥစ္ဆိဋ္ဌော သော၊ န ဣမံ ပဒေသံ အရဟတိ အာဂစ္ဆိတုံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။

ဥစ္ဆိဋ္ဌအမ္ဗဋ္ဌိ (န) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+အမ္ဗဋ္ဌိ] စားကြွင်း သရက်စေ့။ တေ ဥစ္ဆိဋ္ဌအမ္ဗဋ္ဌိဟိ ပဟရိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။

ဥစ္ဆိဋ္ဌက (တိ) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+က] (က) ထွေးအန်–စွန့်ပစ်–အပ်သော၊ ဝတ္ထု (တံတွေးစသည်)။ (ခ) စားကြွင်းစားကျန်။ (က) ဆဋ္ဌိတန္တိ ဥစ္ဆိဋ္ဌကံ၊ ဝန္တန္တိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇၄။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။) (ခ) ဥစ္ဆိဋ္ဌကံ ဒေန္တီတိ ကုစ္ဆိန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉၆၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၄၀။)

ဥစ္ဆိဋ္ဌကဥ္စိယ (န) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+ကဥ္စိယ] အကြွင်းအကျန်ဖြစ်သော ပအုံးရည်။ အမ္ဘော ဥစ္ဆိဋ္ဌခါဒက ဥစ္ဆိဋ္ဌကဥ္စိယံ အလဘိတွာ ပရိ-ဿရေသု ဥဒ္ဒုက်ပိဋ္ဌေန ဿနိတကဥ္စိယံ ပရိ-ဘုဉ္ဇိတုံ အသိတိကောဋိဓနံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိ-တောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၉။

ဥစ္ဆိဋ္ဌကပါလ (န) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+ကပါလ] စားကြွင်း စားကျန် ထည့်ရာခွက်။ အနာထသာလာယံ ဥစ္ဆိဋ္ဌကပါလံ ပုရတော ကတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၉။

ဥစ္ဆိဋ္ဌကဘောဇန (န) [ဥစ္ဆိဋ္ဌက+ဘောဇန] စားကြွင်း ဘောဇဉ်။ ဒဟရသာမဏေရေဟိ ဒိန္နမာနံ ဥစ္ဆိဋ္ဌကဘောဇနံ ပဋိဂ္ဂဏှန္တိ ဒိသွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။

ဥစ္ဆိဋ္ဌကရဏနိဝါရဏတ္ထ (ပု) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+ကရဏ+နိဝါရဏ+အတ္ထ] စားကြွင်းစားကျန် ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်းအကျိုး။ သုကာဒိနံ ပါဏာနံ ဥစ္ဆိဋ္ဌကရဏနိဝါရဏတ္ထံ ... အာချဏ္ဍ ဂဏှန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။

ဥစ္ဆိဋ္ဌကသင်္ခ (န) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+ကသင်္ခ] စားကြွင်း စားဖတ်။ ဥစ္ဆိဋ္ဌကသင်္ခံ ဥဒကေန မဒ္ဒိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၆။

ဥစ္ဆိဋ္ဌခါဒက (တိ) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+ခါဒက] စားကြွင်း စားကျန်ကို စားသော၊ သူ။ ဥစ္ဆိဋ္ဌကဥ္စိယ-ကြည့်။

ဥစ္ဆိဋ္ဌဂေဟ (န) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+ဂေဟ] စွန့်ပစ်အပ်သော အိမ်၊ သူတပါးတို့ အသုံးပြုအပ်ပြီးသော အိမ်။ န သက္ကာ ဘော ဥစ္ဆိဋ္ဌဂေဟေ ဖြဟ္မပဇာပတိယာ ဝသိတုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ ဥစ္ဆိဋ္ဌဂေဟေတိ ပရေဟိ ပရိဘုတ္တဂေဟေ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၃။

ဥစ္ဆိဋ္ဌဒန္တကဋ္ဌ (န) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+ဒန္တကဋ္ဌ] စွန့်ပစ်ထားအပ်ပြီးသော တံပူ။ ဥစ္ဆိဋ္ဌဒန္တကဋ္ဌေ အတ္တနော ဥဒ္ဓာသု လဂ္ဂေ တဿ အာဂမန-ဂမနေသနဝနေသန ဂဂ်ါယ တီရေ အနုဝိစရ-န္တော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၅၃။

ဥစ္ဆိဋ္ဌနဒီ (ထီ) [ဥစ္ဆိဋ္ဌာ+နဒီ] စွန့်ပစ်အပ်သော မြစ်။ န သာ ဘေန ကာရဏေန အနဒီနာမ ဟောတိ၊ နာပိ ဥစ္ဆိဋ္ဌနဒီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၁၅။

ဥစ္ဆိဋ္ဌပတ္တ (ပု) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+ပတ္တ] စားကြွင်း စားကျန်ရှိနေသော သပိတ်။ ဓောတပတ္တောပိ ဟိ သော ဥစ္ဆိဋ္ဌပတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၇၉။ (-သာရတ္ထ၊၁၊၁၀၄။)

ဥစ္ဆိဋ္ဌပါယာသ (န) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+ပါယာသ] စားကြွင်း နို့ထမင်း။ အာသနပရိယန္တေ နိသိန္နာ ဥစ္ဆိဋ္ဌပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၃၄။

ဥစ္ဆိဋ္ဌပိဏ္ဍက (ပု) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+ပိဏ္ဍက] စားကြွင်း စားကျန်ဖြစ်သော ဆွမ်း၊ ဆွမ်းကျန်။ ဣမံ ဥစ္ဆိဋ္ဌပိဏ္ဍကံ တေသံ မုခေ အာသိဉ္စတ္ထ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၅၂။

ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တ (န) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+ဘတ္တ] စားကြွင်း စားကျန် ထမင်း၊ ထမင်းကျန်၊ မာတင်္ဂ-ဣသိဿ ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၅၀။(-မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၆၆၊၄၂၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၆၈။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊ ၁၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂၊၇၆၊၁၅၃။)

ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တဇာတက (န) [ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တ+ဇာတက] ဥစ္ဆိဋ္ဌဘတ္တဇာတ်။ (မြတ်စွာဘုရားသည် ဇေတဝန်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် မယားဟောင်း ဖြားယောင်းခံရသော ရဟန်းကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူသည်။) ဇာတကပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၂၁၂-ဇာတ်၊ ဇာ၊၁၊၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၅၃-၄။

ဥစ္ဆိဋ္ဌဘောဇန (န) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ + ဘောဇန] စားကြွင်း စားကျန်ဖြစ်သော ဘောဇဉ်။ သေသ-ဝိဋ္ဌမိဂါနဉ္စ အာသိဋ္ဌကံ ဥစ္ဆိဋ္ဌဘောဇနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၉၃။

ဥစ္ဆိဋ္ဌဘောဇီ (တိ) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+ဘုဇ+ဏီ] စားကြွင်းကို စားသောသူ။ ဥစ္ဆိဋ္ဌဘောဇီနော တုမှေ, န တုမှေ ဝိဃာသာဒါနော။ ဇာ၊၁။ ၁၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၂။

ဥစ္ဆိဋ္ဌမံသ (န) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+မံသ] စားကြွင်း စားကျန်ဖြစ်သော အသား။ ဝယသ ဇမ္ဗုက ယုတ္တံ နာမ တာဝ ဣဓိနာ အတ္တဘာဝေန ပရဿ ဥစ္ဆိဋ္ဌမံသံ ခါဒိတုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၂။

ဥစ္ဆိဋ္ဌမုခ (န) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+မုခ] စားကြွင်းစားဖတ် ရှိသော ပါးစပ်။ န ပန သက္ကာ ဥစ္ဆိဋ္ဌမုခေဟိ ကထေတုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။

ဥစ္ဆိဋ္ဌသညီ (တိ) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+သညာ+ဤ] စားကြွင်းစားကျန်-စားကြွင်း စားကျန် ထည့်ရာ ခွက်-ဟု အမှတ်သညာရှိသော၊သူ။ ဘေသို့ ဟိ မနုဿာ ဥစ္ဆိဋ္ဌသညိနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။ (-သာရတ္ထ၊၃။၂၃၀။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၁။)

ဥစ္ဆိဋ္ဌသုရာ (ထီ) [ဥစ္ဆိဋ္ဌာ+သုရာ] စွန့်ပစ် ထားခဲ့သော သေရည်၊ သေရည် အကြွင်း အကျန်။ ဓောရာနံ ဥစ္ဆိဋ္ဌသုရံ လဘိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၄၃၄။

ဥစ္ဆိဋ္ဌဟတ္ထ (ပု) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+ဟတ္ထ] စားကြွင်းစား ကျန်ရှိသော-ထမင်းဖတ် ဟင်းဖတ် လူးကပ် ပေကျံနေသော-လက်။ အနုစ္ဆိဋ္ဌ သုဒ္ဓပတ္တံ ဥစ္ဆိဋ္ဌဟတ္ထေန ဂဏှိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၄၄၂။ ဥစ္ဆိဋ္ဌဟတ္ထေနာတိ သာမိသေန ဟတ္ထေန။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၇။ (-မ၊ဋ္ဌ။၄။၁၈၀။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၂။)

ဥစ္ဆိဋ္ဌာဝသေသက (တိ) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+အဝသေသက] စားကြွင်းစားကျန်။ အဟော ဝတာဟံ .... တေသံ ဘိက္ခူနံ ဥစ္ဆိဋ္ဌာဝသေသကံ ပရိဘုဉ္ဇေယျံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။

ဥစ္ဆိဋ္ဌိတ္ထီ (ထီ) [ဥစ္ဆိဋ္ဌာ+ဣတ္ထီ] စွန့်ပစ်အပ်သော မိန်းမ။ နာပိ ဥစ္ဆိဋ္ဌိတ္ထီ ကဿ? ဥဒကန္တိက တာယ သုဒ္ဓဘာဝေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။

ဥစ္ဆိဋ္ဌောဒက (န) [ဥစ္ဆိဋ္ဌ+ဥဒက] စွန့်ထား-ထွေးအန်ထား-အပ်သော ရေ။ (လုပ်ဆေး

ရေ)။ ဝိဿသံ နာမ စလကာနိ ဝါ အင္ဂါ-ကာနိ ဝါ ဥဋ္ဌိဋ္ဌောဒကံ ဝါ။ ဝိ၊၂။၃၄၈။ ဥဋ္ဌိဋ္ဌောဒက (ဝိ၊၄။၂၅၁)န္တိ မုခဝိက္ခာလ-နောဒကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၄၁။ (–ကင်္ခါ။၃၁၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။)

ဥဋ္ဌိတ (တိ) [ဥ+သိ+တ။ (ဥဋ္ဌိတ-သံ)] မြင့်သော၊ အမြင့်။ ဥခ္စာ တု ဥန္နတော တုင်္ဂေါ၊ ဥဒဂ္ဂေါ စေဝ ဥဋ္ဌိတော။ ဓာန်။ ၇၀၈။ ဥဒ္ဓံ သိခတာ ဥဋ္ဌိခတာ၊ သိသောသံ၊ တော၊ သဿ ဆော၊ အသရူပဒ္ဓိတ္တဥ္ဇ။ ဓာန်၊ ဋီ။၇၀၈။

ဥဋ္ဌိန္န (ကြိ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဋ္ဌိန္နတိ (ကြိ) [ဥ+ဆိဒ (ဆိဒိ)+အ+တိ]ပယ် ဖြတ်၏၊ ခုတ်ဖြတ်၏၊ ဖျက်ဆီး၏။ ဥဒဏ္ဍိဒါတိ ဥဋ္ဌိန္နတိ ဘဥ္ဇတိ ဝိနာသေတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၇။) ဥဋ္ဌိန္န သိနေဟ-မတ္တနော။ ဓမ္မ။၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ ဥဋ္ဌိန္နာတိ အရဟတ္တ-မဂ္ဂေန ဥဋ္ဌိန္န။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၃၅၈။) ဥဋ္ဌိန္နိဿာမိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၆၁။ ဥစ္ဆေဇ္ဇာမိ—ဒီ၊၂။၆၁။ အံ၊၃။၄၀၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၅။

ဥဋ္ဌိန္နန (နာ) [ဥ+ဆိဒ (ဆိဒိ)+ယု] ပယ်ဖြတ် ခြင်း၊ ခုတ်ဖြတ် ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဥဋ္ဌိန္နနံ ပါတ-နဥ္စ တာသံ ပဉ္စန္နံ အနုပ္ပန္နာနံ ဥပ္ပဇ္ဇိတုံ အပ္ပ-ဒါနမေဝ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၈၂။

ဥဋ္ဌိန္နန္တ (တိ) [ဥ+ဆိဒ(ဆိဒိ)+အ+အန္တ]ပယ် ဖြတ်သော။ သုပုပ္ဖိတကိံ သုကသာခံ ဥဋ္ဌိန္နန္တာ ဝိယ တဿ သဗ္ဗာဘရဏာနိ သြမုဉ္စိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။)

ဥဋ္ဌိန္နိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဆိဒ(ဆိဒိ)+တွာ] ပယ် ဖြတ်၍။ အတ္တနော ပလိဗောဓံ ဥဋ္ဌိန္နိတွာ ရာဇဂဟေ သန္နိပတထ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။

(–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၅။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၂။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၃၈၂။)

ဥဋ္ဌိန္နိဿာမိ (ကြိ) ဥဋ္ဌိန္နတိ–ကြည့်။

ဥဋ္ဌိန္န (တိ) [ဥ+ဆိဒ(ဆိဒိ)+တ] (၁)ပယ်ဖြတ် –ခုတ်ဖြတ်–ဖျက်ဆီး–အပ်သော။ (၂)ပြတ်စဲ သော၊ အဆက်ပြတ်သော။ (၁)ဥဋ္ဌိန္နံ မူလံ ဒုက္ခဿ၊ နတ္ထိ ဒါနိ ပုနဗ္ဘဝေါ။ ဝိ၊၃။၃၂၆။ ဒီ၊၂။၇၇။ သံ၊၃။၃၇၈။ သဗ္ဗေ အသေသာ ဥဋ္ဌိန္နာ။ ထေရ။၂၇၇။ ဥဋ္ဌိန္နာ အရိယမဂ္ဂေန သမုဋ္ဌိန္နာ ပဟီနာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ (–ဇာ၊ ၁။၅၇။ ဇာ၊၂။၆၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၉၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၈၄။ သံ၊ ဋီ၊၂။၅၃၂။) (၂) အယံ အတ္တာ နာမ .... ဥဋ္ဌိန္နော သုဥဋ္ဌိန္နော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၉။ (–စူဠနိ။၁၁၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။၂၉။ မူလဋီ၊၁။၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၃၃။)

ဥဋ္ဌိန္နက (တိ) [ဥဋ္ဌိန္န+က] ပယ်ဖြတ်–ခုတ်ဖြတ်– တဘ်သော၊သူ။ ယော မယှံ ရာဂါဒိကိလေ-သဿ ပဝါဟကော ဥဋ္ဌိန္နကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၈၅။

ဥဋ္ဌိန္နဒါယဇ္ဇကတ (တိ) [ဥဋ္ဌိန္န+ဒါယဇ္ဇ+ကတ] ဖြတ်အပ်ပြီးသော အမွေအနှစ်ရှိအောင်– ဥစ္စာမဲ့မွဲ ဆင်းရဲသူဖြစ်အောင် – ပြုအပ် – ပြုခံရ–သော၊သူ (အမွေဖြတ်ခံရသူ)။ ဥဋ္ဌိန္န-ဒါယဇ္ဇကတာနိ (ဇာ၊၁။၃၆၂)တိ ဥဋ္ဌိန္နဒါ-ယာဒါနိ(ဥဋ္ဌိန္နဒါယဇ္ဇာနိ?)နိဒ္ဓနာနိ ကတာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁။

ဥဋ္ဌိန္နပညတ္တိ (ထီ) [ဥဋ္ဌိန္န+ပညတ္တိ]ဥဋ္ဌိန္နပညတ်၊ ပယ်ဖြတ်အပ်၏ ဟု– ပညတ်ခြင်း – သိစေ ခြင်း?။ ဒုက္ခံ ဥဋ္ဌိန္နပညတ္တိယာ ပညတ္တံ။ ပေဋ-ကော။၂၉၄။

ဥစ္ဆိန္နဗီဇ (တိ) [ဥစ္ဆိန္န+ဗီဇ] ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော-မျိုးစေ့-ပဋိသန္ဓေဉာဏ်ဟူသော မျိုးစေ့-ရှိသောသူ။ ခီဏဗီဇာတိ ဥစ္ဆိန္နဗီဇာ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၆၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။

ဥစ္ဆိန္နဘဝတဏှ (တိ) [ဥစ္ဆိန္နာ+ဘဝတဏှာ] (အရဟတ္တမဂ်ဖြင့်) ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော ဘဝတဏှာရှိသော၊ ဘဝတဏှာကို ပယ်ဖြတ်ပြီးသောသူ။ ဥစ္ဆိန္နဘဝတဏှဿ သန္တစိတ္တဿ ဘိက္ခုနော။ ဥဒါန။၁၃၂။ ပေဋကော။၁၇၇။ ယဿ အဂ္ဂမဂ္ဂေန သဗ္ဗသော ဥစ္ဆိန္နာ ဘဝတဏှာ၊ သော ဥစ္ဆိန္နဘဝတဏှော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၅။

ဥစ္ဆိန္နဘဝနေတ္တိက (တိ) [ဥစ္ဆိန္နာ+ဘဝနေတ္တိ+က] (အရဟတ္တမဂ်ဓားဖြင့်) ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော ဘဝတဏှာဟူသော နှောင်ကြိုးရှိသော၊ ဘဝတဏှာနှောင်ကြိုးကို ပယ်ဖြတ်ပြီးသောသူ။ ဥစ္ဆိန္နဘဝနေတ္တိကော ဘိက္ခဝေ တထာဂတဿ ကာယော တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊၁။၄၂။ အရဟတ္တမဂ္ဂသတ္ထေန ဥစ္ဆိန္နာ ဘဝနေတ္တိ အဿာတိ ဥစ္ဆိန္နဘဝနေတ္တိကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇၊ (-ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၀။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၆၁။)

ဥစ္ဆိန္နဘဝမူလ (တိ) [ဥစ္ဆိန္န+ဘဝမူလ] (အရဟတ္တမဂ်ဓားဖြင့်) ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာတဏှာဟူသော ဘဝအမြစ်အရင်းရှိသော၊ ဘဝအမြစ်အရင်းကို ပယ်ဖြတ်ပြီးသောသူ၊ ဒုဂ္ဂတိသင်္ခါတာ သဗ္ဗာပိ ဂတိယော ဥစ္ဆိန္နဘဝမူလ ဘူတာ ဇဟေ ပဇဟေယျ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၈။(-မ၊ဋီ၊၁။၂၈၃။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၉။)

ဥစ္ဆိန္နမူလ (တိ) [ဥစ္ဆိန္န+မူလ] (က) ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အမြစ်အရင်းရှိသော။ (ခ) အရိယမဂ်ဟူသော ဓားဖြင့် ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော အဝိဇ္ဇာတဏှာဖြင့် ပြီးသော ဘဝ အမြစ်အရင်းရှိသော။ (က) တာနိ ဘိက္ခဝေ ဗီဇာနိ ဥစ္ဆိန္နမူလာနိ။ အံ၊၁။၁၃၅။ (-မ၊၃။၄၃။ ဇာ၊၂။၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆။ ကင်္ခါဝိတ၊ဋ္ဌ။၂၃၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၅။ ဝိမတိ၊၁။၆၈။) (ခ) တေ တထာဂတဿ ပဟီနာ ဥစ္ဆိန္နမူလာ။ ဝိ၊၁။၂။ အံ၊၃။၁၉။ အရိယမဂ္ဂသတ္ထေန ဥစ္ဆိန္နံ တဏှာ-အဝိဇ္ဇာမယံ မူလမေတေသန္တိ ဥစ္ဆိန္နမူလာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၆။ (-မ၊၁။၃၁၇။ သံ၊၁။၁၈၂။ သံ၊၂။၂၃။ အံ၊၁။၇၅၀။ အံ၊၂။၇၄။ မဟာနိ။၄၀၊၁၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉၊၂၄၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၊၇၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ဝဇိရ။၄၄။ သာရတ္ထ၊၁။၂၂၇။ သာရတ္ထ၊၃။၂၁၆။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂၆။)

ဥစ္ဆု (ပု) [(၁) ဣသု+ဥ။ (၂) ဥသ+ဥ။ ဣသု ဣစ္ဆာယံ၊ ဥ၊ ဥသ ဒါဟေ ဝါ၊ ဥ၊ သဿ ဆော၊ ပုဗ္ဗတြ ဣဿ၊ အသရူပဒွိတ္တံ၊ ဥစ္ဆု ပုမေ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၉၉။ (၃) ဥသ+ဆုက်။ ဥသတိ ဒဟတိ သန္တာပန္တိ ဥစ္ဆု။ ဓာဒီ။၄၂။ (ဣက္ခု-သံ)] ကြံ၊ ကြံပင်၊ ကြံချောင်း။ သံယောဂဿ ဥစ္ဆုမှိ ဘာဇီယမာနေ။ ဝိ၊၁။၇၄။ ဖာဏိတံ နာမ ဥစ္ဆုမှာ နိဗ္ဗတ္တံ။ ဝိ၊၁။၃၆၃။ ဝိ၊၂။၅၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၀။ ဥစ္ဆု တတ္တ အနုပ္ပဒေကာ။ ဇာ၊၂။၃၄၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၇။ (-အံ၊၂။၆၇။ ပေတ။၂၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၁၈၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉၊၁၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁၊၄၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၊၁၆၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၉၄၊၃၇၁။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၅၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၈။ အနုဋီ၊၂။၁၄၀။)

ဥစ္ဆုကစဝရ (ပု) [ဥစ္ဆု+ကစဝရ] ကြံမှိုက်၊ ကြံဖတ်။ ဥဒကဂဏ္ဍုသကံ ကတွာ ဥစ္ဆုကစဝရာဒီနိ

မုခေနေဝ ဟရိတုံ ဥဒကေသု ဆဍ္ဍေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိမတိ၊၂။၆၅။

ဥဏ္ဏကလာပ (ပု) [ဥဏ္ဏ+ကလာပ] ကြံစည်း။ အညတရော ပုရိသော ဥဏ္ဏကလာပံ ခန္ဓေ ကတွာ ဧကံ ဥဏ္ဏံ ခါဒန္တော ဂစ္ဆတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၀။

ဥဏ္ဏကဋ္ဌိရ (ပု) [ဥဏ္ဏ+ကဋ္ဌိရ] ကြံညှောက် (ကြံချောင်းမှ ထွက်သော အညှောက်)။ ဝေဏု-ကဋ္ဌိရော နဠကဋ္ဌိရော ဥဏ္ဏကဋ္ဌိရော ယာဝ-ကာလိကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၆။

ဥဏ္ဏက္ခေ(ခေ)တ္တ (နု) [ဥဏ္ဏ+ခေတ္တ] ကြံခင်း။ သေယျထာပိ အာနန္ဒ သမ္ပန္နေ ဥဏ္ဏက္ခေတ္တေ မဉ္ဇိဋ္ဌိကာ နာမ ရောဂဇာတိ နိပတတိ။ ဝိ၊၄။ ၄၄၇။ ဥဏ္ဏခေတ္တာဒိကမ္ပိ ဧတ္ထေဝ သင်္ဂဟိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၆၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၆။)

ဥဏ္ဏခဏ္ဍ (ပုနု) [ဥဏ္ဏ+ခဏ္ဍ] ကြံပိုင်း (ဖြတ်ပိုင်းထားသော ကြံ)။ ဥဏ္ဏခဏ္ဍာနံ ပစ္ဆိံ ပူရေတွာ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၂။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၈၈။)

ဥဏ္ဏခဏ္ဍိက (ပုနု) [ဥဏ္ဏ+ခဏ္ဍိက] ကြံပိုင်း၊ ကြံဖြတ်။ ဥဏ္ဏခဏ္ဍိကံ အဟမဒါသိံ။ ဝိမာန။ ၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ ဥဏ္ဏခဏ္ဍိကမာဒါယ။ အပ၊၂။၁၉။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။)

ဥဏ္ဏခန္ဓ (ပု) [ဥဏ္ဏ+ခန္ဓ] ကြံပင်စည် (ကြံရိုး၊ ကြံချောင်း)။ သာလကလျာဏိခန္ဓော ဥဏ္ဏ-ခန္ဓော....ယာဝကာလိကော၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။

ဥဏ္ဏဂဏ္ဍိကာ (ထီ) [ဥဏ္ဏ+ဂဏ္ဍိကာ] ကြံကြိတ်တုံး။ ကက္ခဠာ ဖရုသာ ဥဏ္ဏယန္တေ ဥဏ္ဏ-ဂဏ္ဍိကာ (ဥဏ္ဏဘဏ္ဍိကာ) ဝိယ မနုဿာ ပိဠေန္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၆။

ဥဏ္ဏယဋ္ဌိကာ (ထီ) [ဥဏ္ဏ+ယဋ္ဌိကာ] ကြံချောင်း အပိုင်း။ မဟာယန္တေန ပီဠိယမာနာ ဥဏ္ဏယ-ဋ္ဌိကာ ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀၂။

ဥဏ္ဏစောရက (ပု) [ဥဏ္ဏ+စောရက] ကြံသူခိုး။ ဥဏ္ဏစောရကာ....အာဂမံသု။ ဝိ၊၁။၇၆။

ဥဏ္ဏတစ္ဆန (နု) [ဥဏ္ဏ+တစ္ဆန] ကြံခွံခွါခြင်း။ ယာဝ ဝါသိယာ ဌပေတွာ ဒန္တကဋ္ဌစ္ဆေဒနံ ဝါ ဥဏ္ဏတစ္ဆနံ ဝါ အညံ မဟာကမ္မံ ကာတုံ န သက္ကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၀၅။

ဥဏ္ဏဒက္ခိဏာ (ထီ) [ဥဏ္ဏ+ဒက္ခိဏာ] ကြံအလှူဒါန၊ ကြံကို ပေးလှူကြောင်း စေတနာ။ မဟာဝိပါကာ ဥဏ္ဏဒက္ခိဏာ။ ဝိမာန။၃၂၆၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၄၊၁၁၉။

ဥဏ္ဏဒါန (နု) [ဥဏ္ဏ+ဒါန] ကြံကိုပေးလှူခြင်း၊ ကြံအလှူ။ ဒုဂ္ဂတိံ နာဘိဇာနာမိ၊ ဥဏ္ဏ-ဒါနဿိဒံ ဖလံ။ အပ၊၁။၉၈။

ဥဏ္ဏဒါယိကာဝိမာနဝတ္ထု (တိ) [ဥဏ္ဏ+ဒါယိကာ+ဝိမာန+ဝတ္ထု] ကြံအလှူရှင်မ ဗိမာန်၏ အကြောင်းအရာ — ရှိသော — ကိုပြဆိုသော — တရားဒေသနာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊၂-ဝတ္ထု။ ဝိမာန။၃၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၃။

ဥဏ္ဏနာဠိယန္တောပမာ (ထီ) [ဥဏ္ဏ+နာဠိ+ယန္တ+ဥပမာ] ကြံသုံ့ယန္တရား-ကြံသုံ့စက်-ဥပမာ။ ဣမသ္မိံ ဌာနေ ပဉ္စ ဥဏ္ဏနာဠိယန္တော-ပမံ နာမ ဂဏှိံသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။

ဥဏ္ဏနိယျာသ (ပု) [ဥဏ္ဏ+နိယျာသ] ကြံအစေး။ ဧကော ဥဏ္ဏနိယျာသော သတ္တာဟကာ-လိကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၉၈။

ဥဏ္ဏပဏ္ဏ (န) [ဥဏ္ဏ+ပဏ္ဏ] ကြံရွက်။ ဒဏ္ဍကာဒိ ဗန္ဓိတွာ ဥဏ္ဏပဏ္ဏေဟိ ဆာဒေတွာ....ထေရဿ အဒါသိ။ ဝိမာနႋ၄။၂၃၇။

ဥဏ္ဏပရိဘောဂ (ပု) [ဥဏ္ဏ+ပရိဘောဂ] ကြံကို သုံးဆောင်ခြင်း။ ကထံ နု ဥဏ္ဏပရိဘောဂံ လဘေယျံ။ ပေတ။၂၁၀။ ပေတႋ၄။၂၄၁။

ဥဏ္ဏပါလ (ပု) [ဥဏ္ဏ+ပါလ+အ] ကြံစောင့်–ကြံခင်းစောင့်–သောသူ။ ဥဏ္ဏခေတ္တသမီပံ ဂန္တွာ ဥဏ္ဏပါလံ ပုစ္ဆိ သုံ။ ဝိမာနႋ၄။၂၃၇။

ဥဏ္ဏပါလက (ပု) [ဥဏ္ဏ+ပါလ+ဏ္ဍု] ကြံစောင့်–ကြံခင်းစောင့်–သောသူ။ ဥဏ္ဏပါလကေန ဒိန္နံ။ ဝိမာနႋ၄။၂၃၇။

ဥဏ္ဏပိဠနသမယ (ပု) [ဥဏ္ဏ+ပိဠန+သမယ] ကြံညှစ်ရာအခါ။ ဥဏ္ဏပိဠနသမယေ ကိရ ဧကသ္မိံ ဂါမေ ဧကော ဒသ ယန္တဝါဟာ နိက္ခမိံသု။ အဘိႋ၁။၃၁၄။

ဥဏ္ဏပုဋ (ပု) [ဥဏ္ဏ+ပုဋ] ကြံနှင့် တင်လဲထုပ်။ ရာဇာယတနံ ဥဏ္ဏပုဋံ။ ဇာ၁။၃၀၅။ ဥဏ္ဏပုဋန္တိ ဥဏ္ဏံ ဖေဝဖာဏိတပုဋဉ္စ။ ဇာႋ၄။၃၆၇။

ဥဏ္ဏဖာဏိတ (န) [ဥဏ္ဏ+ဖာဏိတ] ကြံတင်လဲ၊ (ကြံရည်ကို ကျို ချက်ပြုလုပ်အပ်သောတင်လဲ)။ ဥဏ္ဏဖာဏိတံ ပစ္စာဘတ္တံ နေဝကပ္ပန္တိ နာမ နတ္ထိ။ ဝိႋ၂။၂၉၄။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၁၆။ ကင်္ခါႋ၃၂၉။

ဥဏ္ဏဗီဇ (န) [ဥဏ္ဏ+ဗီဇ] ကြံမျိုးစေ့။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဥဏ္ဏဗီဇံ ဝါ....ပထဝီရသံ ဥပါဒိယတိ။ အံ၁။၃၄။ အံႋ၃။၄၂၉။

ဥဏ္ဏဘဏ္ဍိက (ထိ) [ဥဏ္ဏ+ဘဏ္ဍိကာ] ဥဏ္ဏဂဏ္ဍိကာနှင့် အနက်တူ။ ၎င်း ကြည့်။

ဥဏ္ဏဘာရ (ပု) [ဥဏ္ဏ+ဘာရ] ကြံဟူသော ထမ်းရွက်အပ်သောဝန်၊ ကြံစည်း။ အတ္တနော ချိဝ မေဝ ဥဏ္ဏဘာရံ ဝိယ ဝေ ဉက္ခိပိတွာ ဝိစရန္တိ။

ဒိႋ၂။၃၃၇။ မႋ၁။၂၃၆။ သံႋ၃။၂၃၉။ (–ဝိႋ၃။၁၁၅။ မဋီ၁။၃၃၁။)

ဥဏ္ဏယဋ္ဌိ (ထိ) [ဥဏ္ဏ+ယဋ္ဌိ] ကြံချောင်း။ စတဿော သုဝဏ္ဏမယာ ဥဏ္ဏယဋ္ဌိယော နိဗ္ဗတ္တိံသု။ ပဋိသံႋ၂။၂၉၂။ (–မူႋ၂။၂၀၃၊ ၄၃၂။ ဝဇိရ။၃၂၉။ ကင်္ခါဋီ။၄၀၄။)

ဥဏ္ဏယန္တ (န) [ဥဏ္ဏ+ယန္တ] ကြံညှစ်ယန္တရား၊ ကြံသွန်စက်။ စလတိ ရဝတိ ပထဝီ၊ ဥဏ္ဏယန္တံဝ ပီဠိတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၉။ အဘိႋ၁။၅၂။ ဗုဒ္ဓဝံႋ။၁၃၉။ ဇာႋ၁။၃၁။ (–ဇာႋ၂။၂၂၀။ ဇာႋ၃။၃၅၃။ ဇာႋ၅။၂၇၇။ အံဋီ၃။၆၆။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၂။၃၅၅။)

ဥဏ္ဏယန္တကမ္မ (န) [ဥဏ္ဏယန္တ+သာလာ+ကမ္မ] ကြံသွန်စက်ရှိသော–တဲ–အိမ်–၌ ပြုဘွယ်ကိစ္စ။ သောကော် ပဒေသံ ဂန္တွာ ဥဏ္ဏယန္တကမ္မံ ကတွာ။ အံႋ၁။၃၉၆။ ဥဏ္ဏယန္တကမ္မန္တိ ဥဏ္ဏယန္တသာလာယ ကာတဗ္ဗံ ကိစ္စံ။ အံဋီ၁။၂၅၇။ ဥဏ္ဏယန္တသာလာ-လည်း ကြည့်။

ဥဏ္ဏယန္တဒေါဏိ (ထိ) [ဥဏ္ဏယန္တ+ဒေါဏိ] ကြံညှစ်စက်၏ ကြံရည်ခံပုံး၊ ကြံသွန်စက်မှကျလာသော ကြံရည်ကို–ခံယူသော–ထည့်ရာဖြစ်သော–ပုံး–ခွက်။ ဥဏ္ဏယန္တဒေါဏိတော ပဂ္ဃရန္တမေဝ ရသံ ဂဏှာတိ ဝဒတိ။ ဝိႋ၃။၁၁၀။ ဝိသင်္ဂဟ။၁၁၄။

ဥဏ္ဏယန္တသာလာ (ထိ) [ဥဏ္ဏယန္တ+သာလာ] ကြံသွန်စက်တဲ၊ ကြံသွန်စက်များ–ရှိသော–ထားရာဖြစ်သော –တဲ–အိမ်–အဆောက်အဦ။ ဥဏ္ဏယန္တကမ္မ-ကြည့်။

ဥဏ္ဏရသ (ပု) [ဥဏ္ဏ+ရသ] ကြံရည်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥဏ္ဏရသံ။ ဝိ၃။၃၄၄။ ဥဏ္ဏရသံ ဥပါဒါယ အပက္ကာ ဝါ အဝတ္ထုပက္ကာဝါ....ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိႋ၂။၂၉၄။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၁၀၅-၆။ (–သံႋ၃။၃၁၆။ အဘိႋ၁။ ၃၁၅။ မူႋ၂။၄၃၁။ ဝိမာနႋ၄။၂၃၇၊၁၂၉။

ဝိမတိ၊၁။၃၅၃။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၂၉၊ ၄၀၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၂၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၅၅။)

ဥစ္ဆုရသသလာကာ (ထီ)[ဥစ္ဆုရသ+သလာကာ] ကြံရည်စာရေးတံ (ကြံရည်မဲပေါက်သည်ဟု သိသာအောင် စာရေးထားအပ်သော–ဝါးခြမ်းစိတ်အတံ–တုတ်ချောင်း–စက္ကူမဲလိပ်)။ ရသသလာကန္တိ ဥစ္ဆုရသသလာကံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၈။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၁။

ဥစ္ဆုရသောဒ (ပု) [ဥစ္ဆုရသ+ဥဒက] ကြံရည်အဆင်းရှိသော သမုဒ္ဒ၊ ကြံရည် သမုဒ္ဒ။ တဿ သမုဒ္ဒဿ ခီရဏ္ဏဝေါ....ဥစ္ဆုရသောဒေါ မဒိရောဒေါ သာဒုဒကော စာတိ ဣမေ သတ္တ မဟဏ္ဏဝဝိသေသာ ဘာသန္တိ။ ဓာန်၊ဋီ။၆၅၉။ (အဘိဓာန်ဋီကာနိဿယနှင့် ဓာန်၊သျ၊သစ်တို့၌ ဥစ္ဆုရသ ဟုသာ ရှိ၏။)

ဥစ္ဆုလဋ္ဌိ (ထီ) [ဥစ္ဆု+လဋ္ဌိ] ကြံချောင်း၊ ကြံခိုး။ အနာဒရဝသေန ကော ဥစ္ဆုလဋ္ဌိံ ပိဋ္ဌိတော ခိပိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၀။

ဥစ္ဆုဝန (နု) [ဥစ္ဆု+ဝန] ကြံတော (ကြံပင်များ ပေါက်ရောက်ရာ တောအရပ်)။ ဣဒံ မမ ဥစ္ဆုဝနံ မဟန္တံ။ ပေတ။၂၀၉။ တဒနန္တရံ အစ္စယောဇနဝိတ္ထာရမေဝ ဥစ္ဆုဝနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၅၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၈။)

ဥစ္ဆုဝပ္ပ (နု) [ဥစ္ဆု+ဝပ္ပ] ကြံတည်းဟူသော စိုက်ပျိုးအပ်သော ကောက်ပင်၊ ကြံကောက်ခင်း။ ကုဝေရော နာမ ဗြာဟ္မဏော ဟုတွာ ဥစ္ဆုဝပ္ပံ ကာရေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈။ ဥစ္ဆုဝပ္ပန္တိ ဥစ္ဆုသဿံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၈။

ဥစ္ဆုဝါဋ (ပု) [ဥစ္ဆု+ဝါဋ] ကြံခင်း။ ကော ဥစ္ဆုဝါဋံ ဒိသွာ တဿ ပရိပက္ကဘာဝံ ဥ တွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။

ဥစ္ဆုဝိကတိ (ထီ) [ဥစ္ဆု+ဝိကတိ] ကြံအထူး၊ တမျိုးတဖုံ ပြုပြင် စီမံပြုလုပ် ထားအပ်သော ကြံ။ သဗ္ဗာပိ အဝတ္ထုကာ ဥစ္ဆုဝိကတိ "ဖာဏိတ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၅။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၂၉။

ဥစ္ဆုဝိကာရ (ပု) [ဥစ္ဆု+ဝိကာရ] ကြံအထူး၊ တမျိုးတဖုံပြုပြင်စီမံထားအပ်သောကြံ။ ဂုဠံ ခဏ္ဍံ သက္ခရခဏ္ဍာဒိနိ ဥစ္ဆုဝိကာရဂ္ဂဟဏေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၃။

ဥစ္ဆုဝိမာန (နု) [ဥစ္ဆု+ဝိမာန] ကြံပင်ဗိမာန်၊ (ကြံလှူဒါန်းခြင်းကြောင့် ပေါ်ပေါက်လာသော ဗိမာန်နှင့်စပ်သော တရားဒေသနာတော်)။ ဩဘာသယိတွာ ပထဝိံ သဒေဝကန္တိ ဥစ္ဆုဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၈၇။

ဥစ္ဆုဝိမာနဝတ္ထု (တိ) [ဥစ္ဆုဝိမာန + ဝတ္ထု] ကြံပင်ဗိမာန်၏ ဇာတ်ကြောင်းဝတ္ထု –ပါရှိသော–ကို ဖော်ပြသော –တရားဒေသနာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁-ဝိမာန၊ ၄-ဝဂ်၊ ၁၀-ဥစ္ဆုဝိမာန။ ဝိမာန။၆၇။

ဥစ္ဆုသလာကာ (ထီ) [ဥစ္ဆု+သလာကာ] ကြံစာရေးတံ၊ (ကြံမဲပေါက်ကြောင်း သိသာအောင် ရေးထားအပ်သော–ဝါးခြမ်းစိတ်အတံ – စက္ကူမဲလိပ်)။ ဥစ္ဆုသလာကံ ဂါဟေန္တေန.... တစ္ဆေတွာ ဒါတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၇၅။

ဥစ္ဆုသာမဉ္ဉ (နု) [ဥစ္ဆု+သာမဉ္ဉ] ကြံနှင့် သဘောတူသည်အဖြစ်။ ဥစ္ဆုသာမညတော ဂုဠောဒကဋ္ဌာနေ ဌပနာမိပ္ပါ ယတော။ ဝဇိရ။ ၄၇၉။

ဥစ္ဆုသာမိက (တိ) [ဥစ္ဆု+သာမိက]ကြံပိုင်ရှင်။ ဥစ္ဆုသာမိကံ ဥပသင်္ကမိတွာ.... အာရောစေသုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄–၅။

ဥစ္ဆုသာလာ (ထီ) [ဥစ္ဆု+သာလာ] ကြံတဲ၊ ကြံထားရာအိမ်။ ဥစ္ဆုသာလံ တေ ဂဟေတွာ အဂမာသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။

ဥစ္ဆုသာလာသာမီ (တိ) [ဥစ္ဆုသာလာ+သာမီ] ကြံဘဲပိုင်ရှင်။ ပဋ္ဌ ဥစ္ဆုသာလာသာမိနော ဝိယ ပဋ္ဌဝိညာဏာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။

ဥစ္ဆုဟတ္ထ (တိ) [ဥစ္ဆု+ဟတ္ထ] လက်၌ကြံရှိသော၊ သူ။ ဥစ္ဆုဟတ္ထံ ဒိသွာ.... ပုစ္ဆတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇။

ဥစ္ဆေစ္ဆာမိ (ကြိ) [ဥ+ဆိဒ(ဆိဒိ) +ဿာမိ။ ဿာမိ ဝိဘတ်ကို ဓာတွန်နှင့်တကွ ဆာဒ်ပြု၊ ဣကို ဧ ဝုဒ္ဓိပြု။] ဖြတ်အံ့။ ဥစ္ဆေစ္ဆာမိ (ဒီ၊၂။ ၆၁။ အံ၊၃။၄၀၉)တိ ဥစ္ဆိန္ဒိဿာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၅။ ဥစ္ဆိန္ဒတိ–လည်းကြည့်။

ဥစ္ဆေဒ (ပု)[ဥ+ဆိဒ(=ဆိဒိ)+ဏ] (က) ပယ်ဖြတ်ခြင်း၊ ပယ်ဖြတ်အပ်သည်၏အဖြစ်။ (ခ) ပြတ်စဲခြင်း၊ အတ္တကောင်၊ သတ္တဝါကောင်–သေပြီးနောက် ထပ်၍ မဖြစ်ခြင်း–အဆက်ပြတ်ခြင်း၊ အတ္တကောင်၊ သတ္တဝါကောင် အဆက်ပြတ်၏ဟူသော အယူဝါဒ၊ ဥစ္ဆေဒအယူဝါဒ၊ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ။ (က) အဟံ ဟိ ဗြာဟ္မဏ(သီဟ)ဥစ္ဆေဒံ ဝဒါမိ ရာဂဿ ဒေါသဿ မောဟဿ။ ဝိ၊၁။၃။ဝိ၊၃။၃၃၁။ အံ၊၃။၂၀။(–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅၊ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၉။) (ခ) သတော သတ္တဿ ဥစ္ဆေဒံ ဝိနာသံ ဝိဘဝံ ပည-ပေန္တိ။ ဒီ၊၁၊၃၁။ မ၊၃။၁၈။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ မ၊ဋီ၊၁။၉၀။ မ၊ဋီ၊၂။၉၈။ ဥစ္ဆေဒန္တိ ဥပစ္ဆေဒံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၈။ သန္ဒိဋ္ဌိကံ သာမညဖလံ ပုဋ္ဌော သမာ-နော ဥစ္ဆေဒံ ဗျာကာသိ။ ဒီ၊၁။၅၂။ သော ပရိဗ္ဗာဇကော ဥစ္ဆေဒံ ဂဏှေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၈။ သာ ဧဝ (ဒိဋ္ဌိ) ဥစ္ဆိဇ္ဇတီတိ ဥပ္ပန္နဂါ-ဟတာယ ဥစ္ဆေဒေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၈။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄၊၂၉၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၄၀၊၄၈၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၉၊၁၉၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၆၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉၊ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၉။ ဝိမတိ၊၁။၃၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၈။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၉၇။ မ၊ဋီ၊၃။၆၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၃၁၊၃၆၄။)

ဥစ္ဆေဒဂါ (ဂ္ဂါ) ဟ (ပု) [ဥစ္ဆေဒ+ဂါဟ] အတ္တကောင်-ပြတ်စဲ၏–အဆက်ပြတ်၏–ဟု ယူဆခြင်း၊ ဥစ္ဆေဒအယူ။ ဥစ္ဆေဒဂါဟော ပဋိသေဓိတော ဟောတိ။ အနုဋီ၊၂။၁၂၆။ နတ္ထိတာတိ ဥစ္ဆေဒဂ္ဂါဟော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၄၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၉။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၇။ မ၊ဋီ၊၃။ ၉၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၈။)

ဥစ္ဆေဒဂါ (ဂ္ဂါ) ဟ ပုဗ္ဗင်္ဂမ (တိ) [ဥစ္ဆေဒဂါ-(ဂ္ဂါ)ဟ+ပုဗ္ဗင်္ဂမ] ပြတ်စဲ၏–အဆက်ပြတ်၏–ဟု ယူဆခြင်း ရှေ့သွားရှိသော။ သရီရဿ ဥစ္ဆေဒဂါဟပုဗ္ဗင်္ဂမော....အတ္တဂ္ဂါဟော ကဒါစိ ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၉။ (–အနုဋီ၊၂။၁၃၃။)

ဥစ္ဆေဒဂ္ဂဟဏ (နု) [ဥစ္ဆေဒ+ဂဟဏ] ပြတ်စဲ၏–အဆက်ပြတ်၏–ဟု ယူဆခြင်း။ သဿ-တဒိဋ္ဌိဘယေန ပဋိက္ခိပန္တဿ ဣတရံ ဥစ္ဆေဒ-ဂ္ဂဟဏံ အာပန္နံ။ အနုဋီ၊၃။၈၁။

ဥစ္ဆေဒစိန္တန (နု) [ဥစ္ဆေဒ+စိန္တန] ပြတ်စဲ၏–အဆက်ပြတ်၏–ဟု ကြံစည်ခြင်း။ ပရသန္တ-ကာဘိဇ္ဈာနံ ဥစ္ဆေဒစိန္တနံ မိစ္ဆာဘိနိဝေ-သနဉ္စ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄၃။(–သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၅။)

ဥစ္ဆေဒဒဿန (နု) [ဥစ္ဆေဒ+ဒဿန] ဥစ္ဆေဒ အယူ။ ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ အယံ လောကောတိ ဥစ္ဆေဒ-ဒဿနံ ဂဏှတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။ (–မ၊ဋီ၊၃။ ၁၀၁။)

ဥစ္ဆေဒဒဿနပရ (တိ) [ဥစ္ဆေဒဒဿန + ပရ] ဥစ္ဆေဒအယူလျှင်–အဆုံးသတ်အယူ – လမ်းဆုံး– အထွတ်အထိပ်ပန်းတိုင်– ရှိသော၊ သူ။ ဥစ္ဆေဒဒဿနပရာနံ ပုဗ္ဗန္တာကပ္ပိကေသု ဂဟ-ဏံ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၁။

ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဥစ္ဆေဒ+ဣတိ+ဒိဋ္ဌိ။ ဥစ္ဆေဒေါတိ ပဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၆။] ဥစ္ဆေဒအယူ၊ ပြတ်စဲ၏ - အဆက်ပြတ်၏-ဟူသောအယူ၊အတ္တကောင် သတ္တဝါကောင်သည်ရှင်း, လောကသည်ရှင်း,သေပြီးနောက်ထပ်၍ မဖြစ်, အဆက်ပြတ်၏ဟူသော အယူများ။ (ထိုအယူရှိသောသူသည် ခန္ဓာငါးပါးတို့တွင် တပါးပါးကို အတ္တဟုရင်း, လောကဟုရင်း ယူဆ၏၊ သို့မဟုတ် ခန္ဓာငါးပါးရှိရာတွင် တပါးကို အတ္တဟုယူဆပြီးလျှင် ကျန်ခန္ဓာလေးပါးကို အတ္တ၏ အသုံးအဆောင်ဖြစ်သော လောကဟု ယူဆ၏၊ သို့မဟုတ် မိမိ၏အတ္တကိုသာ အတ္တဟုယူဆပြီး အခြားသူ၏ အတ္တကိုမူ လောကဟု ယူဆ၏၊ ထိုအတ္တကောင် သတ္တဝါကောင်နှင့် လောကသည် ပြတ်စဲ၏၊ ထိုပြတ်စဲသွားသော သတ္တဝါသည် တခြားဖြစ်၍, ဖြစ်ပေါ်လာသော သတ္တဝါသည် တခြား အသစ်တမျိုး ဖြစ်၏၊ ထိုနှစ်မျိုးသည် မည်သို့မျှ အဆက်အစပ်မရှိဟု ယူဆ၏။ ဒီ၊၁၊ ၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။ မူလဋီ၊၁။၁၇၂။ မူလဋီ၊၂။၁၃၂။ စုတိမျှကိုသာမြင်၍ ဥပပါတ (ပဋိသန္ဓေ)ကို မမြင်သောသူသည် ဥစ္ဆေဒအယူကို ယူတတ်သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၄။) တတ္ထ ကတမာ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ။ ဥစ္ဆိဇ္ဇိဿတိ အတ္တာ စ လောကော စာတိ ယာ ဧဝရူပါ ဒိဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတံ။ပ။ ဝိပရိယာသဂ္ဂါဟော။ အယံ ဝုစ္စတိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊၁။၂၅၇။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၃။ ဥစ္ဆိဇ္ဇိဿတီတိ ပဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ။ ဒီ၊ဋီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၄။ အယံ အတ္တာ နာမ ကာမာဝစရသမ္ပတ္တိဘဝေ ဝါ ရူပါရူပဘဝေသု ဝါ အညတရသ္မိံ ဥစ္ဆိန္နော သုဥစ္ဆိန္နော ဟောတီတိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိမုပါဒိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိံ ဂဏှာတိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၄) တိ ပရတော ဥပ္ပတ္တိယာ အဒဿနတော "တတ္ထေဝါယံ သတ္တော ဥစ္ဆိန္နော၊ ဧဝမိတရေပီ" တိ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိံ ဂဏှာတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၇။ သတ္တာနံ ဧဝ ဥစ္ဆိန္နော၊ သတ္တာနံဧဝ ဥပ္ပန္နောတိ ဂဏှန္တော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိံ ဥပါဒိယတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၄၀။ (-သံ၊၂။၈၁။ အဘိ၊ဓ။၁၄။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၀၊ ၃၈၀။ အဘိ၊က။၄၂၄။ ပဋိသံ။၁၃၃၊ ၁၄၁။ နေတ္တိ။၃၅။ ပေဋကော။၂၈၆၊၂၈၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၊၃၃၊၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၊၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၊၂၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၈၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၊၁၈၊၄၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၇၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၆၊၉၀၊၃၀၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၇၁။ ဝဇီရ။၁၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၅။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၇။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၈၀။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၀၅၊၂၀၇၊ ၄၁၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၄၉။ မူလဋီ၊၂။၅၆။ အနုဋီ၊ ၁။၁၂၀၊၁၄၀၊၁၇၀။ မူလဋီ၊၃။၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၁၇။)

ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိက (တိ) [ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ+က] ဥစ္ဆေဒအယူရှိသော၊ သူ။ နာဟံ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ မ၊ဋီ၊၃။၉၂။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၃။)

ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိနိဝတ္တက (တိ) [ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ+နိဝတ္တက] ဥစ္ဆေဒအယူကိုဆုတ်နစ်စေတတ်သော။ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိနိဝတ္တကံ ဟေတုဖလပဗန္ဓံ ဒဿေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၃၆။

ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိပဟာန (န) [ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ+ပဟာန] ဥစ္ဆေဒအယူကိုပယ်ခြင်း။ ဝီတမလံ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိပဟာနတော။ ဝဇီရ။၄၀၅။

ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိဘယ (န) [ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ+ဘယ] ဥစ္ဆေဒအယူမှကြောက်ခြင်း၊ ဥစ္ဆေဒအယူရှိသူဟု အပြောခံရမည်ကို ကြောက်ခြင်း။ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိဘယေန န ဟောဝါတိ ပဋိက္ခေပေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ မူလဋီ၊၃။၂၇။

ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသဟဂတ (တိ) [ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ+သဟဂတ] ဥစ္ဆေဒ အယူနှင့်တကွ ဖြစ်သော။ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိသဟဂတော ရာဂေါ သာရာဂေါ။ အဘိ၊ဝိ။၃၈၀။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၊၁၀၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၈၉။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၇၆။ အနုဋီ၊၁။၇၀၊၁၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၅၊ ၁၉၆။)

ဥစ္ဆေဒန (န) [ဥ+ဆိဒ (ဆိဒိ) +ယု] (က) ပြတ်စဲခြင်း၊ အဆက်ပြတ်ခြင်း။ (ခ) ပယ်ဖြတ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥစ္ဆေဒနကင်္ခါ (ထံ) [ဥစ္ဆေဒန+ကင်္ခါ] မိမိကိုယ်ကောင်—မိမိဘဝ—အဆက်ပြတ်ခြင်း၌—အဆက်ပြတ်လိမ့်မည်လောဟု—ယုံမှားတွေးတောခြင်း။ ယသ္မိံ စ အတ္တဘာဝေ ဥစ္ဆေဒနကင်္ခါ၊ တတော ပရံ နုခေါ ဘဝိဿာမိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂။

ဥစ္ဆေဒနီ (တိ) [ဥစ္ဆေဒန+ဤ](အမြေအနှစ်ဥစ္စာတို့ကို) ဖြတ်ခြင်းရှိသော၊ ဖြတ်တတ်—သုံးဖြုန်းတတ်—သော၊ သူ။ ခေတ္တံ ဂဝံ ယတ္တ ဝိနာသယန္တိ၊ ဥစ္ဆေဒနီ ဝိတ္တဂတံ ကုလာနံ။ ဇာ၊၁။၃၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇။

ဥစ္ဆေဒန္တ (ပု) [ဥစ္ဆေဒ+အန္တ] ဥစ္ဆေဒအဖို့၊ ဥစ္ဆေဒဘက်။ သာယေဝ ဒိဋ္ဌိ ဥစ္ဆေဒန္တသင်္ဂဟိတတ္တာ “အန္တဂ္ဂါဟိကာ”တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၃။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။)

ဥစ္ဆေဒပညာပန (န) [ဥစ္ဆေဒ + ပညာပန] ဥစ္ဆေဒအယူကို—ပညတ်ခြင်း—ထုတ်ဖော်သတ်မှတ်ခြင်း။ သတ္တသ ဥစ္ဆေဒပညာပနဝသေန သတ္တ ဥစ္ဆေဒဝါဒါ ကထိတာ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၃၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၉၁။

ဥစ္ဆေဒပ္ပသင်္ဂါဘာဝ (ပု) [ဥစ္ဆေဒ+ပသင်္ဂ+အဘာဝ] ဥစ္ဆေဒ အယူ၌—လျှဉ်းပါး—စေဒနာ—ဖွယ်မရှိခြင်း။ တေသု စ ဥစ္ဆေဒပ္ပသင်္ဂါဘာဝတော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၃၉။

ဥစ္ဆေဒရာဂ (ပု) [ဥစ္ဆေဒ+ရာဂ] ဥစ္ဆေဒအယူ၌ တပ်မက်ခြင်း။ သဿတရာဂဝသေန ဥစ္ဆေဒရာဂဝသေနာတိ စ ပဝတ္တိယာ တိဿော တဏှာ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၂၀။

ဥစ္ဆေဒလဒ္ဓိက (ပု) [ဥစ္ဆေဒ+လဒ္ဓိ+က] ဥစ္ဆေဒအယူရှိသော၊ သူ။ အယံ ဥစ္ဆေဒလဒ္ဓိကော အတ္တနော လဒ္ဓိံ နိဂူဟတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၄၃။

ဥစ္ဆေဒဝစန (န) [ဥစ္ဆေဒ+ဝစန] ဖြတ်ခြင်းကို ဟောကြားတော်မူခြင်း။ ဘဝနေတ္တိယာ ဥစ္ဆေဒဝစနေန စ ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၄၇၉။

ဥစ္ဆေဒဝါဒ (ပု) [(၁)ဥစ္ဆေဒ+ဝါဒ။ (၂)ဥစ္ဆေဒဝါဒ + ဏ။ (၃) ဥစ္ဆေဒ + ဝဒ +ဏ] (၁) ဥစ္ဆေဒ အယူဝါဒ၊ အတ္တကောင်၊ သတ္တဝါကောင်သည် သေပြီးနောက် ထပ်၍မဖြစ်၊ အဆက်ပြတ်၏ ဟူသောအယူ။ (ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိလည်း ကြည့်) (တိ)(၂) ဥစ္ဆေဒအယူဝါဒရှိသော၊ အတ္တကောင်၊ သတ္တဝါကောင်၏အဆက်ပြတ်မှုကို ပြောဆိုသော၊ သူ။ (၃) ပယ်ဖြတ်အပ်သည့် အဖြစ်ကို—ပယ်ဖြတ်ရမည်ဟု—ပြောဆိုသော၊ သူ။ (က) ရှိခိုးခြင်း၊ ခရီးဦးကြိုဆိုခြင်း စသော လောက အစဉ်အလာကို—ပယ်ဖြတ်ရမည်—မပြုလုပ်ရ—ဟု ပြောဆိုသော၊ သူ။ (ခ) ရာဂ ဒေါသ မောဟနှင့် အခြားများစွာသော အကုသိုလ်တို့ကို—ပယ်ဖြတ်ရမည်—မပြုလုပ်ရ — ဟု ပြောဆိုသော၊ သူ။ (၁) ဘော ဂေါတမ တုမှာကံ လဒ္ဓိယာ ဣမေဝ သတ္တော ဘိဇ္ဇတိ၊ တေန ဝေါဝဒေါ ဥစ္ဆေဒဝါဒေါ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၅။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ ဒီ ဋ္ဌ၊ ၂။၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၄၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၄၄။ မ၊ဋီ၊၃။၆၅၊၉၂။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၂၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၄။)

(တိ) (၂) ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ ဥစ္ဆေဒဝါဒါ သတော သတ္တဿ ဥစ္ဆေဒံ ဝိနာသံ ဝိဘဝံ ပညပေန္တိ။ ဒီ၊၁။၃၀။ "အယံ အတ္တာ ရူပီ....ကာယဿ ဘေဒါ ဥစ္ဆိဇ္ဇတိ ဝိနဿတိ၊ န ဟောတိ ပရံ မရဏာ" တိ ဧဝမာဒိနာ နယေန ပဝတ္တံ ဥစ္ဆေဒဒဿနံ ဥစ္ဆေဒေါ သဟစရဏနယေန။ ဥစ္ဆေဒေါ ဝါဒေါ ယေသံ တေ ဥစ္ဆေဒဝါဒါ၊ ဥစ္ဆေဒဝါဒေါ ဝါ ဧတေသ-မတ္ထီတိ ဥစ္ဆေဒဝါဒါ၊ ဥစ္ဆေဒံ ဝဒန္တီတိ ဝါ ဥစ္ဆေဒဝါဒါ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၈။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။ ဝိမတိ၊၁။၃၂။) (၃) (က) ဥစ္ဆေဒဝါဒေါ ဘဝံ ဂေါတမော။ ဝိ၊ ၁။၃။ အံ၊၃။၂၀။ ပုန ဗြာဟ္မဏော တမေဝ အဘိဝါဒနာဒိကမ္မံ ဘဂဝတိ အပဿန္တော ဣမံ အာဂမ္မ အယံ လောကတန္တိ လောကပဝေဏိ ဥစ္ဆိဇ္ဇတီတိ မညမာနော ဘဂဝန္တံ "ဥစ္ဆေဒဝါ-ဒေါ" တိ အာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၀။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။) (ခ) သမ္မာ ဝဒမာ-နော ဝဒေယျ "ဥစ္ဆေဒဝါဒေါ သမဏော ဂေါတမော" တိ၊ အဟံ ဟိ ဗြာဟ္မဏ ဥစ္ဆေဒံ ဝဒါမိ ရာဂဿ ဒေါသဿ မောဟဿ၊ အနေ-ကဝိဟိတာနံ ပါပကာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဥစ္ဆေဒံ ဝဒါမိ။ ဝိ၊၁။၃။ ဝိ၊၃။၃၃၁။ အံ၊၃။၂၀။

ဥစ္ဆေဒဝါဒီ (တိ) [ဥစ္ဆေဒဝါဒ+ဣ] ဥစ္ဆေဒအယူဝါဒ ရှိသော၊သူ။ ဥစ္ဆေဒဝါဒီ စ တဒါ အဟောသိံ။ ဝိမာန။၁၁၉။ ပေတ။၁၉၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၃၂၁။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၅။ ဝဇိရ။၂၇၊ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၇။ မ၊ဋီ၊၂။ ၉၀။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃၅၊၃၆၃။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၅၉။)

ဥစ္ဆေဒဝိကပ္ပ (ပု) [ဥစ္ဆေဒ+ဝိကပ္ပ] ဥစ္ဆေဒ၏ အတ္တဝိကပ်၊ ဥစ္ဆေဒအယူအတွက် ကြံစည် ဖွင့်ပြအပ်သောအနက်။ သတ္တသုပိ ဥစ္ဆေဒဝိ-ကပ္ပေသု သံသာရနာယိကာနံ တဏှာဒိဋ္ဌီနံ ပဟာနံ သမ္ဘဝတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၉၁။

ဥစ္ဆေဒသဘာဝ (ပု) [ဥစ္ဆေဒ+သဘာဝ] (အတ္တကောင်, သတ္တဝါကောင်၏) ပြတ်စဲခြင်းသဘော။ အနုစ္ဆေဒသဘာဝမ္ပိ သမာနံ တထတ္တာယ ဥစ္ဆေဒသဘာဝါယ ဥပကပ္ပေ-ဿာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။

ဥစ္ဆေဒါကာရ (ပု) [ဥစ္ဆေဒ+အာကာရ] ပြတ်စဲခြင်းဟူသောအခြင်းအရာ။ သဿတာကာ-ရဥ္စ ဥစ္ဆေဒါကာရဥ္စ နိဿာယ အနာဂတေ အတ္တာနော ဝိဇ္ဇမာနတံ အဝိဇ္ဇမာနတဥ္စ ကင်္ခတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၇၃။

ဥစ္ဆေဒါဒိအန္တဒွယ (န) [ဥစ္ဆေဒ+အာဒိ++အန္တ +ဒွယ] ဥစ္ဆေဒအယူ အစရှိသော– ဥစ္ဆေဒ အယူ သဿတအယူဟူသော – အဖို့နှစ်ခု အစွန်း။ သက္ကာယဒဿနမုခေန ဥစ္ဆေဒါဒိ-အန္တဒွယံ မဇ္ဈိမဥ္စ ပဋိပဒံ နိဒ္ဒိသိရေတိ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၉၅။

ဥစ္ဆေဒါဒိဝိဃာတ (ပု) [ဥစ္ဆေဒ+အာဒိ+ဝိဃာ-တ] ဥစ္ဆေဒအယူ စသည်တို့ကို ပယ်ရှားခြင်း။ ဥစ္ဆေဒါဒိဝိဃာတတော၊ ဒွယေန ပရိဒီပိတော ဉာယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၂။

ဥစ္ဆေဒါဘိနိဝေသ (ပု) [ဥစ္ဆေဒ+အဘိနိဝေသ] (အတ္တကောင်၏)ပြတ်စဲမှုကိုစွဲမြဲစွာနှလုံးသွင်း ခြင်း။ နာနတ္တနယဿ မိစ္ဆာဂဟဏံ ဥစ္ဆေ-ဒါဘိနိဝေသဿ ကာရဏံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂။

ဥစ္ဆေဒါသင်္ကာ (ထီ) [ဥစ္ဆေဒ+အာသင်္ကာ] အတ္တကောင်၏ ပြတ်စဲခြင်းကို ယုံမှားတွေး တောခြင်း၊အတ္တကောင်ပြတ်စဲလေသလောဟု ယုံမှားတွေးတောခြင်း။ ဥစ္ဆေဒါသင်္ကံ နိဿာ-ယ....အနာဂတေ အတ္တနော အဝိဇ္ဇမာန-တဥ္စ ကင်္ခတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၅၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂။

ဥစ္ဆေဒါသယ (တိ) [ဥစ္ဆေဒ+အာသယ]ဥစ္ဆေဒ အယူဟူသော အတွင်းဓာတ်ခံ ရှိသော၊သူ။ အယံ သဿတာသယော၊ အယံ ဥစ္ဆေဒါသယော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄၆။

ဥဇိတ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥဇိတအမည်ရှိသော သူ။ သိခီ မြတ်စွာဘုရားအား ရှေးဦးစွာ အာဟာရလှူသောသူ။ သိခိဿ ဘဂဝတော ပဌမာဘိသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဥဇိတော, ဩဇိတော နာမ ဒွေ သတ္ထဝါဟပုတ္တာ ပဌမာဟာရံ အဒံသု။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။

ဥဇု (တိ) [အဇ+ဥ။ အကို ဥ ပြု။ ဓာန်၊ဋီ။၇၀၈။ အရ+ဇု။ အရ ကို ဥ ပြု။ ဏွာဒိ။၄၅။ ဥဇု+ဥ?။ နိတိ၊ဓာ။၄၇ (ကုဇု – သံ)] (က)ဖြောင့်–ဖြောင့်မတ် – ဖြောင့်တန်း – သော၊ (မကောက်ကွေးသော)။ (ခ) ဖြောင့်မတ်–ရိုးဖြောင့်–သော၊ (မကောက်ကျစ်သော၊ မာယာ သာဌေယျ စသော ကောက်ကျစ် စဉ်းလဲကြောင်း တရားမရှိသော) (ဂ) ဖြောင့်မတ်–ဖြောင့်မှန်–သော။ (က) (နိသီဒတိ) ပလ္လင်္ကံ အာဘုဇိတွာ ဥဇုံ ကာယံ ပဏိဓာယ။ ဝိ၊၁။၈၉။ ဒီ၊၁။၆၇။ မ၊၁။၇၀။ သံ၊၁။၁၇၂။ သံ၊၃။၂၇၁။ အံ၊၁။၅၃၁။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၃၊ ၂၆၁။ပဋိသံ။၁၇၃။ဥဒါန။၁၀၀။ ဥဇုံ ကာယံ ပဏိဓာယာတိ ဥပရိမံ သရီရံ ဥဇုကံ (ဥဇုံ) ဌပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၈။ သော စ ရုက္ခော.... ဥဇုဝံသော ဗြဟာ ဟောတိ။ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅၀။ ဥဇူတိ အဝင်္ကော အကုဋိလော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၄၅။ (– မ၊၁။၂၉၆။ မ၊၂။၃၅၁။သံ၊၂။၁၁၅၊၃၇၇၊ အံ၊၁။၃၈၇၊၅၂၁။သုတ္တနိ။၃၄၁၊၃၆၇။ထေရ။ ၃၃၀။ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၈။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၅။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃၊ ၁၇၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။)

(ခ) သက္ကော ဥဇူ စ သုဟုဇူ စ။ခုဒ္ဒက။၁၀။ သုတ္တနိ။၃၀၀။ ဥဇူတိ အဇ္ဇဝယုတ္တော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊-။၁၇၈။ အာစရိယော နော အာဝုသော ဥဇု အာဇာနီယော။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၃။ သာဌေယျာဘာဝတော ဥဇု။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁၉။ (– ဒီ၊၃။၁၃၆။ ထေရ။၂၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၉၇။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂၃။ ဒီ၊ဋီ ၃။ ၁၂၁။) (ဂ) န သက္ကောန္တိ တံ ပစ္စယာကာရံ ဥဇုံ ကာတုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ ဒိဋ္ဌိံ ဥဇုံ ကရောန္တဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃၊ (– သံ ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၅။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၉။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၀။ မ၊ဋီ၊၁။၂၃၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၃။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၁။)

ဥဇုက (တိ) [ဥဇု+က] (က) ဖြောင့်–ဖြောင့်မတ်–ဖြောင့်တန်း–သော။ (ခ) ဖြောင့်မတ်–ရိုးဖြောင့်–သော။ (ဂ) ဖြောင့်မတ်–ဖြောင့်မှန်–သော။ (ဃ) ဖြောင့်သော၊ မုချတိုက်ရိုက် ဖြစ်သော။ (က) ဥဇုကော ဟောတိ ကာယော ဌိတော (သု) ပဏိဟိတော။ အဘိ၊ဝိ။၂၆၁။ ပဋိသံ။၁၇၄။ ယာ ပန တာ သာလလဋ္ဌိယော ဥဇုကာ သုဇာတာ။ မ၊၁။၁၇၆။ (– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၂၊ ၂၅၉၊ ၂၈၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၊၁၆၃၊ ၃၂၉။ ကင်္ခါ။၂၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈၊၃၃၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၈၊၃၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၇။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇၁။ ဝိမတိ၊၁။၁၃၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၃။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၈၁။) (ခ) စိတ္တမတ္တနော ဥဇုကံ အကံသု (ဒီ၊၂။၂၀၃။ သံ၊၁။၂၅)တိ အတ္တနော စိတ္တံ သမ္မာ ဝင်္ကကုဋိလဇိမ္ဟဘာဝေ ဟရိတွာ ဥဇုကံ အကရိံသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။

၂၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ ယေ ပန ဥဋ္ဌာ သိက္ခာ-ကာမာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ (–သံ၊၁။၃၀။ ဧ၁၊ ၂။၉၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ ၁။၁၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈၊ အံ၊ဋ္ဌီ ၃။၈၉။) (ဂ) ကော စာဒိ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ၊ သီလဥ္စ သုဝိသုဒ္ဓံ ဒိဋ္ဌိ စ ဥဋ္ဌကာ။ သံ၊၃။၁၂၄၊၁၄၄။ ဒုက္ကထိ-တေသု ပါဠိပဒအတ္ထဗျဉ္ဇနေသု ယံ ယံ ဝိဇ္ဇ-ဋ္ဌာတိ၊ တံ တံ ဥဋ္ဌကံ ကတွာ ဒေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၄။ (–အဘိ ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။) (ဃ) ဥဋ္ဌကမေဝ ပုစ္ဆိယမာနော အဂါရဝေါ ဝိယ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။နိပ္ပရိ ယာယာတိ ပရိယာယရဟိတာ ဥဋ္ဌကံ သရူပေနေဝ ပဝတ္တာ။ အနုဋ္ဌီ၊ ၂။၁၃၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၆။ ဝိမတိ၊၁။၂၈၁။ သီ၊ဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။၃၁၅။ အနု၊ ဋ္ဌီ၊၃။၁၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၄၆၂။)

ဥဋ္ဌကဌပန (န) [ဥဋ္ဌက+ဌပန] ဖြောင့်ဖြောင့် မတ်မတ်ထားခြင်း။တံ ပန ဥဋ္ဌကဌပနံ သရူ-ပတော ပယောဇနတော စ ဒဿေတုံ အဋ္ဌာ-ရသာတိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၈၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၅၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၆၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၆။

ဥဋ္ဌကတာ (ထီ) [ဥဋ္ဌက + တာ] ဖြောင့်မတ် သည်၏အဖြစ်၊ ဖြောင့်မတ်ခြင်း။ ယာ တသ္မိံ သမယေ.... ဥဋ္ဌာ ဥဋ္ဌကတာ အဇိမှတာ အဝင်္ကတာ အကုဋိလတာ။ အဘိ၊ဓ။၂၄။ ဥဋ္ဌကဘာဝေါ။ ဥဋ္ဌကေနာ-ကာရေန ပဝတ္တနတာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ ၁။၁၉၅။ (–ပေဋကော၊၂၀၂။ ဝိ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ မူလဋီ၊၁။၁၈၄)

ဥဋ္ဌကနယန (န) [ဥဋ္ဌက+နယန] ဖြောင့်မတ် စွာဆောင်ခြင်း။ တေသံ ဝါ ဇိမှပဝတ္တိံ ဝိစ္ဆိန္ဒိတွာ ဥဋ္ဌကနယနံ ဝိနယနံ။ မူလဋီ၊၁။ ၁၆၃။

ဥဋ္ဌကမေဃာဝဋ္ဋိ (ထီ) [ဥဋ္ဌက+မေဃဝဋ္ဋိ] ဖြောင့်ဖြောင့်– ကျသော– ရွာသော– မိုး ပေါက်။ ဝုဋ္ဌိယောတိ ဥဋ္ဌကမေဃာဝုဋ္ဌိယော ဝေ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၈။ဥဋ္ဌကမေဃာဝုဋ္ဌိယော ဝေါတိ ဝါတေန အပဟရိတဗ္ဗာ ဥဋ္ဌကံ ပတိတာ မေဃာဝုဋ္ဌိယော ဝေ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၆၇။

ဥဋ္ဌကရဏ (န) [ဥဋ္ဌ+ကရဏ] ဖြောင့်မတ် အောင်ပြုခြင်း။ သုဘာဝတိ ကာယ ဥဋ္ဌက-ရဏဥ္စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၃။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋ္ဌီ၊၁။၄၅။)

ဥဋ္ဌကရဏကာလ (ပု) [ဥဋ္ဌကရဏ+ကာလ] ဖြောင့်မတ်အောင် ပြုရာအခါ။ ဥဋ္ဌကရဏ-ကာလေ ပါရာဇိကံ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။ (– ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၅။)

ဥဋ္ဌကသဏ္ဌာန (န) [ဥဋ္ဌက+သဏ္ဌာန] ဖြောင့် မတ်သော ပုံသဏ္ဌာန်။ ဥဋ္ဌကံ ဥဋ္ဌကသဏ္ဌာ-နေန, ဝင်္ကံ ဝင်္ကသဏ္ဌာနေန ဆိန္ဒိတွာ ဒဗ္ဗသမ္ဘာရံ ဂဏှန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။

ဥဋ္ဌက္ခန္ဓ (တိ) [ဥဋ္ဌ+ခန္ဓ] ဖြောင့်မတ်သော ပင်စည်ရှိသော။ကဿာ နု ခေါ အယံ ရုက္ခော ဥဋ္ဌက္ခန္ဓော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၆၅။)

ဥဋ္ဌဂတ (တိ) [ဥဋ္ဌ+ဂတ] ဖြောင့်မတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊ ဖြောင့်မတ်စွာ– ဖြစ်သော – ကျင့်သော။ ဥဋ္ဌဂတာသ ဒိဋ္ဌိ။ မ၊၁။၅၇-၈-၉။ ဥဋ္ဌဂတမေဝဿ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊၂။ ၂၅၂၊၂၇၇။ အံ၊၃။၅၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၆။ ဥဋ္ဌဂတန္တိ ဗုဒ္ဓါနုဿတိကမ္မဋ္ဌာနေ ဥဋ္ဌက-မေဝ ဂတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။ ဥဋ္ဌဂတေသူ-(ဝိမာန။၉၇)တိ ဥဋ္ဌပဋိပန္နေသု။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၇၀။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၅။)

ဥဋ္ဌဂတက္ခန္ဓ (တိ) [ဥဋ္ဌဂတ+ခန္ဓ] ဖြောင့်မတ် စွာ ဖြစ်သော ပင်စည်ရှိသော။ တသ္မိံ-

ယေဝ ၊ ဥယျာနေ မင်္ဂလသိလံ နိဿာယ ဥဇုဂတကာယေ .... ရှစမင်္ဂလရှကြော အတ္ထိ။ ဇာ၊၄၊၁။၄၆၇။

ဥဇုဂတစိတ္တ (တိ) [ဥဇုဂတ+စိတ္တ] ဖြောင့်မတ်စွာဖြစ်သော စိတ်ရှိသော။ ဥဇုဂတစိတ္တော ခေါ ပန မဟာနာမ အရိယသာဝကော လဘတိ အတ္ထဝေဒံ။ အံ၊၂။၂၅၂။ အံ၊၃။ ၅၃၁။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၆။ ဋီကာတိဝုတ်၊၄။ ၂၇၂။)

ဥဇုဂတဆိဒ္ဒ (န) [ဥဇုဂတ+ဆိဒ္ဒ] ဖြောင့်မတ်စွာဖြစ်သော အပေါက်။ဝေမင်္ဂ နာမ ဥဋ္ဌုကျက်ဿေဝ ဥဇုဂတဆိဒ္ဒံ။ ဝိ၊၄၊၁။၂၇၇။

ဥဇုဂတပည (တိ၊ [ဥဇုဂတ+ပညာ] ဖြောင့်မတ်စွာ ဖြစ်သော ပညာရှိသော။ သဗ္ဗတ္ထ အပ္ပဋိဟတဘာဝေန ဥဇုဂတပညဿ။ ထေရ၊ ၄၊၂။ ၃၆။

ဥဇုဂတဘူမိ (ထီ) [ဥဇုဂတ+ဘူမိ] ဖြောင့်မတ်စွာ သွားတတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဖြစ်ရာ အခိုက်အတန့်။ ပဒသာ ဂန္တုံ သမတ္ထကာလေ (သမတ္ထကာလော။ မ၊၄။ သံ၊၄) ဥဇုဂတဘူမိ နာမ။ ဒီ၊၄၊၁။၁၄၇။ မ၊၄၊၃။၁၆၀။ သံ၊၄၊၂။၃၁၅။

ဥဇုဂတိက (တိ) [ဥဇု+ဂတိ+က] ဖြောင့်မတ်သော-ဂတိ-လားရာ-ရှိသော၊သူ။ ဥဇုဂတိကဿ ခေါ ပနာဟံ ဘိက္ခဝေ ဥဇုပဋိပတ္တိကဿ ဒွိန္နံ ဂတီနံ အညတရံ ဂတိံ ဝဒါမိ။ အံ၊၃။၄၉၆။

ဥဇုဂတ္တ (တိ) [ဥဇု+ဂတ္တ] ဖြောင့်မတ်သော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ ခုဇ္ဇာ ဥဇုဂတ္တာ အဟေသုံ။ ဥဒါန၊၄။၁၃၂။ ဋီကာတိဝုတ်၊၄။၁၂၈။ ဇာ၊၄၊ ၁။၆၀။ ဗြဟ္မုဇုဂတ္တ(ဒီ၊၄၊၂။၃၉။ မ၊၄၊၃။ ၂၆၀။ ဝဇီရ။၄၃၇။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၄။ ဒီ၊ ဋီ၊၂။၃၉။ မဋီ၊၃။၁၇၄။)လည်း-ကြည့်။

ဥဇုဂမန (န) [ဥဇု+ဂမန] ဖြောင့်မတ်စွာဖြစ်ခြင်း။ ဒိဋ္ဌိယာ(ဉာဏဿ)ဥဇုဂမနံ ဒိဋ္ဌုဇုကတံ။ ဋီကာတိဝုတ်၊၄။၁၉၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၆။

ဥဇုစိတ္တတာ (ထီ) [ဥဇု+စိတ္တ+တာ] (က) (မရှိသခြင်း, မနိမ့်ချခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်) ဖြောင့်တန်းစွာ - မညွတ်မကိုင်း -ထားအပ်သော စိတ်၏ အဖြစ်။ (ခ) ဖြောင့်မတ်-ရိုးဖြောင့်-သော စိတ်ရှိသည်၏အဖြစ်။ (က) ဥဇုစိတ္တတာ အမုဒုတာ။ အဘိ၊ဋီ။၃၆၃၊ ၃၇၄။ သာမီစိယာ အကရဏဝသေန ဥဇုမေဝ ဌပိတစိတ္တဘာဝေါ ဥဇုစိတ္တတာ။ အဘိ၊ ၄၊၂။၄၅၁။ (-ဧင်း။၄၇၅-၆) (ခ) ဋီကာသော တာယ ဥဇုစိတ္တတာယ အကုဋိလတာယ ကာလံ ကတွာ တာဝတိံသဘဝနေ နိဗ္ဗတ္တော။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၁၁၀။

ဥဇုဇာတိက (တိ) [ဥဇု+ဇာတိ+က] ဖြောင့်မတ်သော သဘောရှိသော၊သူ။ တေ ဝိညူ ပုရိသော အသဌော အမာယာဝီ ဥဇုဇာတိကော။ ဒီ၊၃။၄၅၊ မ၊၂။၂၃၄။ ဥဇုဇာတိကောတိ ကာယဝင်္ကာဒိဝိရဟိတော ဥဇုသဘာဝေါ။ ဒီ၊၄၊၃။၂၆။ (-သံ၊၄၊၁။၂၄ဝ။ အံ၊၄၊၂။ ၂၁၅။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၁၁၀။ ထေရ၊၄၊၂။၅၂၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၅၆။)

ဥဇုညာ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] (၁) ဥဇုညာမည်သောပြည်၊ (၂) ဥဇုညာမည်သောမြို့။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ဥရုညာယံ (ဥဇုညာယံ။ သီ၊ဋ္ဌ) ဝိဟရတိ။ ဒီ၊၁။၁၅၄။ မ၊၂။၃၂၇။ ဥရုညာ-လည်း ကြည့်။

ဥဇုဒိဋ္ဌိ (တိ)[ဥဇု+ဒိဋ္ဌိ]ဖြောင့်မတ်-ဖြောင့်မှန်-သော အယူရှိသော၊သူ။ ဥဇုဒိဋ္ဌိ အဟောသဟံ၊ အပ၊၁။၁၁၉။ (-အပ၊၄၊၁။ဂ၃။)

ဥဇုပစ္စနိကဘာဝ (ပု) [ဥဇု+ပစ္စနိက+ဘာဝ] ဖြောင့်ဖြောင့်ဆန့်ကျင်သည်၏အဖြစ်။ ကာမပစ္စနိကဋ္ဌေနာတိ ကာမာနံ ဥဇုပစ္စနိကဘာဝေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၀၀။ (-အနုဋီ၊၃။၂၆၃။)

ဥဇုပ(ပ္ပ)ဋိပက္ခ (ပု) [ဥဇု+ပဋိပက္ခ] ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက်။ ဣဒဥ္စ သုတ္တံ တေသ ဥဇုပဋိပက္ခာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ဥဇုပ္ပဋိပက္ခေန ဝုဿခမော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၉၇။ ဥဇုပဋိပက္ခတာယ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၁၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။ မ၊ဋီ၊၁၊၂၃၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၃။ ဥဇုပဋိပက္ခတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၂။

ဥဇုပဋိပက္ခဒဿန (နု) [ဥဇုပဋိပက္ခ+ဒဿန] ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ကို ပြခြင်း။ သဗ္ဗာကုသလဝိဒ္ဓံသနေကာပိ သမ္မာဝါယာမော ဥဇုပဋိပက္ခဒဿနဝသေန ကောသဇ္ဇသမုစ္ဆေဒကော ဝုတ္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၁၆။

ဥဇုပပတ္တိက (တိ) [ဥဇု+ဥပပတ္တိ+က] ဖြောင့်မတ်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဥဇုဂတိက-ကြည့်။

ဥဇုပ္ပဋိပတ္တိ (ထီ) [ဥဇု+ပဋိပတ္တိ] ဖြောင့်မတ်သောအကျင့်။ အနိဝတ္တိတပဋိပဒတ္တိ ဣမိနာ ဥဇုပ္ပဋိပတ္တိံ ဒဿေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇၀။

ဥဇုပ္ပဋိပန္န (တိ) [ဥဇု+ပဋိပန္န] ဖြောင့်မတ်သောအကျင့်–သမ္မာပဋိပဒါ–ကိုကျင့်သော၊ ဖြောင့်မတ်စွာကျင့်သော၊ (သံဃာ)။ ဥဇုပ္ပဋိပန္နော ဘဂဝတော သာဝကသံဃော။ ဒီ၊ ၂။၈၀။ ဒီ၊၃။၄။ မ၊၁။၄၅။ သံ၊၁။၂၂၁၊ ၂၉၉။ သံ၊၂။၄၆၄၊၄၉၂။ သံ၊၃။၂၉၀။ အံ၊ ၁။၂၀၉၊၃၆၇။ အံ၊၂။၁၀၇၊၂၅၂။ အံ၊၃။ ၄၀၅။ ယသ္မာ ပန သာ သမ္မာပဋိပဒါ ဥဇု အဝင်္ကာ အကုဋိလာ အဇိမှာ....တသ္မာ တမ္ပဋိပန္နော အရိယသံဃော ဥဇုပ္ပဋိပန္နော။.... မဇ္ဈိမာယ ပဋိပဒါယ အန္တဒွယမနုပဂမ္မ ပဋိပန္နတ္တာ .... ဥဇုပ္ပဋိပန္နော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၂၁၂။ (–ဒီ၊၁။၁၇၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ သာရတ္ထ၊၂။ ၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇၉။)

ဥဇုဘူတ (တိ) [ဥဇု+ဘူတ] ဖြောင့်မတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော၊ ဖြောင့်မတ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ ဖြောင့်မတ်သော။ သေ သံယော- ဥဇုဘူတော။ အံ၊၃။၁၁၆။ ဝိမာန။၅၀။ ဥဇုဘူတေ တိ ကာယဝင်္ကာဒိနံ အဘာဝေန ဥဇုကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။ ဥဇုဘူတောတိ ဥဇုပဋိပတ္တိယာ ဥဇုဘာဝံ ပတ္တော ဒက္ခိဏေယျော ဇာတော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၄၀။ အဒါသိ ဥဇုဘူတေသု။ ပေတ။၁၃၄။ ဥဇုဘူတေသူတိ စိတ္တဇိမှဝင်္ကကုဋိလဘာဝကရာနံ ကိလေသာနံ အဘာဝေန ဥဇုဘာဝပ္ပတ္တေသု။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၄၀။ (–ဝိ၊၄။၂၉၂။ သံ၊၁။၁၀၀။ သံ၊၃။ ၃၅၄။ အံ၊၁။၃၆၀။ အံ၊၂။၃၅။ ဝိမာန။၂၇။ ပေတ။၁၉၂။ ထေရ။၂၉၆။ အပ၊၁။၂၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၉၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၁၀။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၀။)

ဥဇုဘူတဒဿန (နု) [ဥဇုဘူတ+ဒဿန] ဖြောင့်မတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော–ဖြောင့်မတ်သော–ဉာဏ်အမြင်။ ဥဇုဘူတဥ္စ ဒဿနန္တိ ကာယဝင်္ကာဒိနံ အဘာဝေန ခိဏာသဝဿ ဒဿနံ ဥဇုဘူတဒဿနံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။

ဥဇုဘူတဝိဋ္ဌပ (တိ) [ဥဇုဘူတ+ဝိဋ္ဌပ] ဖြောင့်သည်အဖြစ်သို့ ရောက်သော–ဖြောင့်သော–အခွ–သစ်ခွ–ရှိသော။ ဥဇုဝံသ-ကြည့်။

ဥဇုမဂ္ဂ (ပု) [ဥဇု+မဂ္ဂ] ဖြောင့်မတ်သော လမ်းခရီး။ (က) ပကတိလမ်းခရီး။ (ခ) သီလစောင့်စည်းမှု ဟူသော ခရီး။ (ဂ) ကုသလကမ္မပထတရား ၁၀-ပါး ဟူသောခရီး။ (ဃ) ဖြောင့်ဖြောင့်ဖြည်ဖြည်သို့ ရောက်ကြောင်းခရီး၊ (ကရုဏာချွန်စသည်)။ (င) (မဇ္ဈိမပဋိပဒါ ဖြစ်သော) အရိယမဂ်ခရီး။ (က) ဥဇုမဂ္ဂေါ တိ သယောဇနော အမနုဿပထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၊၂၃၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊၃၉၀။) (ခ) ဥဇုမဂ္ဂါ စ သံယမော။ ဇာ၊

၂။၂၇၄။ ဒသကုသလကမ္မပထဝသေန ပန အဋ္ဌင်္ဂိကမဂ္ဂဝသေန ဝါ ပဝတ္တော သီလသံယမော ဥဇုမဂ္ဂေါ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၈။ (ဂ) ဥဇုမဂ္ဂံ အဝဟာယ၊ ကုမ္မဂ္ဂမနုဓာဝတိ။ ဇာ၊၂။၂၆၅။ ဥဇုမဂ္ဂန္တိ ဒသကုသလကမ္မပထမဂ္ဂံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၅။ (ဃ) အယမေဝ ဥဇုမဂ္ဂေါ။ ဒီ၊၁။၂၂၂။ သော မဂ္ဂေါ ဥဇုမဂ္ဂေါ (ဒီ၊၂။၁၉၇)တိ သော ကရုဏာဗျာနမဂ္ဂေါ ဥဇုမဂ္ဂေါ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ ဥဇုမဂ္ဂေါတိ ဗြဟ္မလောကဂမနေ ဥဇုဘူတော မဂ္ဂေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၃၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။) (င) တတြာယံ ဥဇုမဂ္ဂေါ၊ သေယျထိဒံ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ပ။ သမ္မာသမာဓိ။ အံ၊၃။၃၃။ ဥဇုမဂ္ဂမ္ဟိ အက္ခာတေ (ထေရ။၃၀၂)တိ အန္တဒွယပရိဝဇ္ဇနေန ကာယဝင်္ကာဒိပ္ပဟာနေန စ ဥဇုကေ မဇ္ဈိမပဋိပဒါဘူတေ အရိယမဂ္ဂေ သတ္ထာရာ ဘာသိတေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။) အောက်ပုဒ်-လည်း ကြည့်။

ဥဇုမဂ္ဂါနုသာရီ (တိ) [ဥဇုမဂ္ဂ + အနုသာရီ] ဖြောင့်မတ်သော အရိယ မဂ်ခရီးသို့–အစဉ်သွားသော–အစဉ်လိုက်သော၊သူ။ သေခဿ သိက္ခမာနဿ၊ ဥဇုမဂ္ဂါနုသာရိနော။ အံ၊၁။၂၃၂။ ဣတိဝုတ်။၂၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ ဥဇုမဂ္ဂေါ ဝုစ္စတိ အရိယမဂ္ဂေါ၊ တံ အနုဿရန္တဿ ပဋိပန္နကဿာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ (–ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၉။ မ၊ဋီ၊ ၁။၁၄၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၃။)

ဥဇုမဂ္ဂါဝဟ (တိ) [ဥဇုမဂ္ဂ+အာဝဟ] ဖြောင့်မတ်သော ခရီးသို့ ဆောင်တတ်သော။ ဥဇုမဂ္ဂါဝဟာ ဝိပဿနာ ဘာဂဝတာ ပကာသိတာ ပုဗ္ဗာ။ မ၊ဋီ၊၃။၄၁၈။

ဥဇုမန (တိ) [ဥဇု+မန] ဖြောင့်မတ်သောစိတ်ရှိသော၊ ဥဇုံ ဟဘာ ပသန္နမုဇုမနော (ဒီ၊၃။၁၃၆)တိ ဥဇုမနော ဟုတွာ ဥဇုံ ပေက္ခိတာ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၉။ (–ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၂၁။)

ဥဇုဝံသ (တိ) [ဥဇု+ဝံသ] (က) ဖြောင့်သော ပင်စည်ရှိသော။ (ခ) ဖြောင့်သော–အခွ–သစ်ခွ–ရှိသော။ (က) ဥဇုဝံသာ မဟာသာလာ။ ဇာ၊၂။၅၃။ ဥဇုဝံသာတိ ဥဇုက္ခန္ဓာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၊၂၆၅။ (ခ) ဥဇုဝံသာ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃)-တိ ဥဇုဘူတဝိဋပါ၊ မ၊ဋီ၊၁။၄၅။

ဥဇုဝိပစ္စနီက (တိ) [ဥဇု+ဝိပစ္စနီက] ဖြောင့်ဖြောင့် အထူးထူးအပြားပြား ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော။ ဥဇုဝိပစ္စနီကတော ပစ္စတ္ထိကာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၁။ ဥဇုဝိပစ္စနီကတာ–ဒီ၊ဋီ၊၁။၂။ မ ဋီ၊၁။၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၅။ ဥဇုဝိပစ္စနီကတ္တာ – ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။ (–နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၅၂။ မ၊ဋီ၊၂။၆၇။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၃၁၊၃၁၀။ မူလဋီ၊၂။၇၄၊၁၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၁၃၃။)

ဥဇုဝိပစ္စနီကကိရိယ (တိ)[ဥဇုဝိပစ္စနီက+ကိရိယ] ဖြောင့်ဖြောင့် အထူးထူး ဆန့်ကျင်ဘက်–ကို ပြုခြင်း–အမှုအရာ–ရှိသော။ ဇေ တေ တဒါ အညမညဿ ဥဇုဝိပစ္စနီကဝါဒါ စေဝ ဥဇုဝိပစ္စနီကကိရိယာ စ ဟုတွာ လောကေ ဝိစရန္တိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၅၈။

ဥဇုဝိပစ္စနီကဓမ္မ (ပု) [ဥဇုဝိပစ္စနီက+ဓမ္မ] ဖြောင့်ဖြောင့် အထူးထူး ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော တရား။ ဝိဇ္ဇာယ ပန အဝိဇ္ဇာ ဥဇုဝိပစ္စနီကဓမ္မော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၁၅။

ဥဇုဝိပစ္စနီကဘာဝ (ပု) [ဥဇုဝိပစ္စနီက+ဘာဝ] ဖြောင့်ဖြောင့် အထူးထူး ဆန့်ကျင်ဘက်၏ အဖြစ်။ ဥဇုဝိပစ္စနီကဘာဝံ ပရိဟရန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ (–ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၃။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၄။ အနု၊ ဋီ၊၂။၇၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၂။)

ဥဇုဝိပစ္စနီကဝါဒ (တိ) [ဥဇုဝိပစ္စနီက + ဝါဒ] ဖြောင့်ဖြောင့် အထူးထူး အပြားပြား ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော စကားရှိသော။ ဣတိဟ

တေ ဥဘော အာစရိယန္တေဝါသီ အညမညဿ ဥဇုဝိပစ္စနီကဝါဒါ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၊ ၂။ ဥဇုဝိပစ္စနီကဝါဒါတိ ဤသကမ္ပိ အပရိဟရိတွာ ဥဇုမေဝ ဝိဝိဓပစ္စနီကဝါဒါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉။ (–စရိယာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၈။)

ဥဇုဝိပုလဝဋ္ဋက္ခန္ဓ (တိ) [ဥဇု+ဝိပုလ+ဝဋ္ဋ+ခန္ဓ] ဖြောင့်မတ်, ကျယ်ပြန့်, လုံးဝန်းသောပင်စည်ရှိသော။ တတော ပါသာဒေါ ဂန္တွာ အင္ဂါသိဘိဟတ္ထုဧဝမ္ပဲ ဥဇုဝိပုလဝဋ္ဋက္ခန္ဓံ....ဘူမိယံ ပတိဋ္ဌဟိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၀။

ဥဇုသဘာဝ (တိ) [ဥဇု+သဘာဝ] ဖြောင့်မတ်သော သဘောရှိသော။ ဥဇုဇာတိက–ကြည့်။

ဥဇုဟဒယ (တိ) [ဥဇု+ဟဒယ] ဖြောင့်မတ်သော စိတ်နှလုံးရှိသော။ မဟာရာဇ တိရစ္ဆာနဂတာ ဥဇုဟဒယာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁၇။

ဥဇ္ဇဂ္ဃ (ပု) [ဥ+ဇဂ္ဃ+အ] ကျယ်လောင်စွာ–ပြင်းစွာ–ရယ်ခြင်း။ ဥဇ္ဇဂ္ဃိကာ-ကြည့်။

ဥဇ္ဇဂ္ဃတိ (ကြိ) [ဥ+ဇဂ္ဃ+အ+တိ] ကျယ်လောင်စွာ–ပြင်းစွာ–ရယ်၏။ မာတုဂါမေဝ ဥပသင်္ကမိတွာ ဥဟသတိ (ဥဟသတိ။ အဘိ၊ ပု) ဥလ္လပတိ ဥဇ္ဇဂ္ဃတိ ဥပ္ပဏ္ဍေတိ။ အံ၊ ၂။ ၇၀။ အဘိ၊ ပု။ ၁၇၇။ ဥဇ္ဇဂ္ဃတီတိ ပါဏိံ ပဟရိတွာ မဟာဟသိတံ ဟသတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ ၃။ ၃၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၉။ ဥဇ္ဇဂ္ဃန္တိ–ဝိ၊ ၁။ ၁၈၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၃။

ဥဇ္ဇဂ္ဃန္တ (တိ) [ဥ+ဇဂ္ဃ + အ+အန္တ။ ထိ-၌ ဥဇ္ဇဂ္ဃန္တီ] ပြင်းစွာရယ်သော။ အကာသိ ဝိဝိဓံ မာယံ၊ ဥဇ္ဇဂ္ဃန္တီ (ဥဇ္ဈဂ္ဃန္တီ။ ဋ္ဌ) ဗဟုံ ဇနံ။ ထေရီ။ ၃၇၇။ ဥဇ္ဈဂ္ဃန္တီ ဗဟုံ ဇနန္တိ ယောဗ္ဗနမဒမတ္တံ ဗဟုံ ဗာလဇနံ ဝိပ္ပလမ္ဘန္တီ ဟသန္တီ။ မထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၇၀-၁။

ဥဇ္ဇဂ္ဃတိ (ကြိ) ဥဇ္ဇဂ္ဃတိ-ကြည့်။

ဥဇ္ဇဂ္ဃိကာ (ဣ) [ဥဇ္ဇဂ္ဃ+ဣက။ ဥ+ဇဂ္ဃ+ဏျ] ကျယ်လောင်စွာ–ပြင်းစွာ–ရယ်ခြင်း။ န ဥဇ္ဇဂ္ဃိကာယ အန္တရဃရေ ဂမိဿာမိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၄၃။ ဥဇ္ဇဂ္ဃိကာယာတိ မဟာဟသိတံ ဟသန္တော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၃။ ကင်္ခါ။ ၂၇၉။ ဥစ္စာသဒ္ဒံ ကတွာ ဇဂ္ဃနံ ဟသနံ ဥဇ္ဇဂ္ဃါ၊ သောယေဝ ဥဇ္ဇဂ္ဃိကာ။ ပါစိတ်၊ ယော။ ၁၃၃။ (–ဝိ၊ ၄။ ၃၇၀။ ဝိ၊ ၅။ ၄၅၊ ၇၄။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂၃၄။)

ဥဇ္ဇဂ္ဃိယမာန (တိ) [ဥ+ဇဂ္ဃ+ယ+မာန] ကျယ်လောင်စွာ–ပြင်းစွာ–ရယ်အပ်သော။ သောမာတုဂါမေန ဥဟသိယမာနော ဥလ္လပိယမာနော ဥဇ္ဇဂ္ဃိယမာနော ဥပ္ပဏ္ဍိယမာနော သာဒိယတိ။ အံ၊ ၂။ ၇၀။ အဘိ၊ ပု။ ၁၇၇။

ဥဇ္ဇင်္ဂလ (ပု) [ဥ+ဇင်္ဂလ] (၁) အလွန် ကြမ်းတမ်း ခြောက်သွေ့သော–အလွန် ကုန်းခေါင်သော–မြေ–အရပ်။ (၂) သဲ, သပ်ပြာ–များသော–ပေါက်သော–မြေ–အရပ်။ ဥဇ္ဇင်္ဂလေ (ပေဘာ။ ၁၆၀) တိ အတိဝိယ ထဒ္ဓဘူမိဘာဂေ၊ ဦသရေတိ ကေစိ ဝဒန္တိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၀။ ဥဇ္ဇင်္ဂလံ ဘတ္တမိဝံ ကပါလံ။ ဝိမာန။ ၁၁၆။ ဥဇ္ဇင်္ဂလန္တိ ဇင်္ဂလံ ဝုစ္စတိ လူခမူသရော အနုဒကော ဘူမိပ္ပဒေသော၊ တံ ပန ဌာနံ ဇင်္ဂလတော ဥက္ကဋ္ဌသေန ဇင်္ဂလန္တိ အာဟ ဥဇ္ဇင်္ဂလန္တိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၄။ (–မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၂။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၀၄။ မမ္ဘ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၃။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၇။ သံ၊ ဋီ ၁။ ၁၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၂၉။)

ဥဇ္ဇင်္ဂလနဂရက (န) [ဥဇ္ဇင်္ဂလ+နဂရက] အလွန်ကြမ်းတမ်း ခြောက်သွေ့သော – မညီမညွတ်သော–မြို့။ မာ ဘန္တေ ဘဂဝါ ဣမသ္မိံ ခုဒ္ဒကနဂရကေ ဥဇ္ဇင်္ဂလနဂရကေ သာခါနဂရကေ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၂၁၊ ၁၃၉။ ဥဇ္ဇင်္ဂလနဂရကေတိ ဝိသမနဂရကေ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၈။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁၅။ ဒီ၊ ဋီ။ ၂။ ၁၈၁။)

ဥဇ္ဇယ (ပု) [ယာဒိစ္စကနာမ်] (၁) ဥဇ္ဇယမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ (၂) ဥဇ္ဇယမည်သော မထေရ်။ (၃) ဥဇ္ဇယမည်သောပုဏ္ဏား။ (၁) ဒုရန္နယော သံယော အထောပိ ဥဇ္ဇယော။ မ၊၃။၁၁၅။ (၂) ဥဇ္ဇယောတိဿ နာမံ အဟောသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ (၃) အသ ခေါ ဥဇ္ဇယော ဗြာဟ္မဏော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။အံ၊၁။၃၅၁။ (-အံ၊၃။၁၁၁)

ဥဇ္ဇယသုတ္တ (နု) [ဥဇ္ဇယ+သုတ္တ] (၁) ဥဇ္ဇယ သုတ်။ ထိုသုတ်၌ မြတ်စွာဘုရားသည် ဥဇ္ဇယ ပုဏ္ဏားအား မိမိချီးမွမ်းသော ယဇ်နှင့် မချီးမွမ်းသော ယဇ်ကို ခွဲခြား၍ ဟောတော်မူ သည်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ စတုက္ကနိပါတပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊၉-သုတ်။ အံ၊၁။ ၃၅၁။ (၂) ဥဇ္ဇယသုတ်။ ထိုသုတ်၌ မြတ်စွာ ဘုရားသည် ဥဇ္ဇယပုဏ္ဏားအား မျက်မှောက် ကြီးပွါးချမ်းသာကြောင်း တရားလေးမျိုးနှင့် တမလွန် ကြီးပွါးချမ်းသာကြောင်း တရား လေးမျိုးတို့ကို အကျယ်ဟောတော်မူသည်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ အဋ္ဌကနိပါတပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၆-ဝဂ်၊၅-သုတ်။ အံ၊၃။၁၁၁-၃။

ဥဇ္ဇလ (တိ) [ဥ+ဇလ+အ+] တောက်ပ သော။ ဒီပရုက္ခံဝ ဥဇ္ဇလံ။ အပ၊ ၁။ ၃၇၈။ ယဒါ ပန တေန ဂန္ဓာရကော ရတ္တကမ္ဗလော သုခုမော ဥဇ္ဇလော သုခသမ္ဖဿောတိ ဥဇ္ဈေါသိတံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၄၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄၂၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၆၉။ မ၊ဋီ၊၁။၂၃၁။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၇။)

ဥဇ္ဇလဂတ္တ (တိ) [ဥဇ္ဇလ+ဂတ္တ] တောက်ပသော ကိုယ်ရှိသော။ ဟရိတာလမနောသိလာအဉ္ဇ- နေဟိ ဥရတ္တနာဒီသု ဌပိတတ္တာ အာဘာဿ- ဥဇ္ဇလဂတ္တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၅။

ဥဇ္ဇလစန္ဒန (နု) [ဥဇ္ဇလ+စန္ဒန]တောက်ပသော စန္ဒကူး။ ကာသိကစန္ဒနန္တိ ဥဇ္ဇလစန္ဒနံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၈၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၂။

ဥဇ္ဇလတိ (ကြိ) [ဥ+ဇလ+အ+တိ] တောက် ပ-တောက်လောင်-၏။ အာဘာတိ လဒ္ဓ- နာမာ ဝဏ္ဏဓာတု ဥဇ္ဇလတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၂။ ဥဇ္ဇလန္တိ-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။

ဥဇ္ဇလမာန (တိ) [ဥ+ဇလ+အ+မာန] တောက်ပသော။ဒဒ္ဒလ္လမာနန္တိ ဥဇ္ဇလမာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၁။

ဥဇ္ဇလယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဇလ+ဏယ+တိ] တောက်ပစေ၏။ အဇ္ဈတ္တမေဝုဇ္ဇလယာမိ ဇောတိံ။ သံ၊၁။၁၇၁။ ဒီပါနုဇ္ဇလယိ တဟိံ။ အပ၊၂။၂၆၀။

ဥဇ္ဇလာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဇလ+ဏာပေ+ တွာ] တောက်ပစေ၍။ ဒီပသဟဿံ ဝိယ ဥဇ္ဇလာပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၆။

ဥဇ္ဇလိတ (တိ) [ဥ+ဇလ+တ] တောက်ပသော၊ ညီးထွန်းအပ်သော။ ဒီပသဟဿေ ဥဇ္ဇလိတေ ရူပါနိ ဝိယ သဗ္ဗကမ္မာနိဿ ပါကဋာနိ အဟေ- သုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။

ဥဇ္ဇလိတပဒီပ (ပု) [ဥဇ္ဇလိတ+ပဒီပ] တောက် ပ-ညီးထွန်းအပ်-သော ဆီမီး။ အာဝဋ္ဋိတ- မတ္တေ ဥဇ္ဇလိတပဒီပေါ ဝိယ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၂၃။

ဥဇ္ဇလိယတိ (ကြိ) [ဥ+ဇလ+ယ+တိ]တောက် ပ-တောက်လောင်-၏။ဥဇ္ဇလိယန္တု ကဿပ အဂ္ဂိတိ....သကိဒေဝ ပဉ္စအဂ္ဂိသတာနိ ဥဇ္ဇလိ- ယိံသု .... ယတြ ဟိ နာမ အဂ္ဂိပိ ဥဇ္ဇလိ- ယိဿန္တိ။ ဝိ၊၃။၄၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၃။

ဥဇ္ဇလေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဇလ+ဏေ+တဗ္ဗ] တောက်လောင်စေအပ်သော။ အယံ ခေါ ပန

ဖြာဟွဏာ ကဉ္စဂ္ဂိ ကာလေန ကာလံ ဥဇ္ဇလေ-
တဗ္ဗာ။ ဒီ၊၂။၄၃၂။

ဥဇ္ဇလေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဇလ+ဏေ+တုံ] တောက်ပ – တောက်လောင် – စေခြင်းငှါ။ န သက္ကောန္တိ အဂ္ဂိံ ဥဇ္ဇလေတုံ။ ဝိ၊၃။၄၀။ အပ၊၃၊၂။၂၀၃။

ဥဇ္ဇဝ (ပု) [ဥ+ဇု+အ] (ချည်မျှင်ကိုဝင်ရိုး၌) မြောက်ချီ၍ ရစ်ပတ်ခြင်း။ ဥဇ္ဇဝုဇ္ဇဝေ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊၂။၃၉၄။ ဝိ၊၅။ ၁၃၅။ ဥဇ္ဇဝုဇ္ဇဝေတိ ယတ္တကံ ဟတ္ထေန အဉ္ဆိကံ ဟောတိ၊ တသ္မိံ တက္ကမ္ဟိ ဝေဌိတေ။ ဝိ၊၃၊၃။၂၁၃။ ဥဇ္ဇဝုဇ္ဇဝေ (ကခါ။၃၃၁)တိ ဥဂ္ဂိရိတွာ ဥဂ္ဂိရိတွာ ဝေဌေနေ။ ကခါ၊ဋီ။၄၇၇။ (–ဝဇီရ။၃၈၁။)

ဥဇ္ဇဝတိ (ကြိ) [ဥ+ဇု+အ+တိ] ဆန်တက်၏၊ (လှေဖြင့်) ဆန်တက်၍သွား၏။ နာဝါယ ဥဇ္ဇဝနိကာယ ကောသမ္ဗိံ ဥဇ္ဇဝိ။ ဝိ၊၄။၄၁၇။ ဥဇ္ဇဝိံသု–ဝိ၊၄။၅၀၀။ ဝဇိရ။၅၄၁။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၅၃။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၆၈။

ဥဇ္ဇဝန (တိ) [ဥ+ဇု+ယု။ ထိ–၌ ဥဇ္ဇဝနီ] အထက်သို့ ဆန်တက်သော (လှေ)။ ကေမုဇ္ဇ-ဝနိံ နာဝံ။ ဝိ၊ဝိနိစ္ဆယ။၁၁၈၃၊ ဥဒ္ဓံ ဇဝတီတိ ဥဇ္ဇဝနိ ပဋိသောတဂါမိနီ နာဝါ။ ဝိ၊ ဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ။၁၁၈၄။အောက်ပုဒ်-လည်းကြည့်။

ဥဇ္ဇဝနိက (တိ) [ဥဇ္ဇဝန+ဣက] အထက်သို့ ဆန်တက်သော။ ဥဒ္ဓံ ဂါမိနိန္တိ ဥဇ္ဇဝနိကာယ။ ဝိ၊၂။၉၀။ ဥဇ္ဇဝနိကာယာ (ဝိ၊၄။၄၁၇) တိ ပဋိသောတဂါမိနိယာ။ဝဇီရ။၅၄၀။ သာရတ္ထ၊ ၃။၄၅၁။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၆၇။

ဥဇ္ဇဝိ
ဥဇ္ဇဝိံသု } (ကြိ) ဥဇ္ဇဝတိ–ကြည့်။

ဥဇ္ဇဟ (ကြိ) အောက်ပုဒ်–ကြည့်။

ဥဇ္ဇဟ (ဟာ) တိ (ကြိ) [ဥ+ဟာ+အ+တိ] စွန့်ပယ်၏၊ ပယ်ဖြက်၏။ မာနာနုသယ မုဇ္ဇဟ။ သံ၊၁။၁၉၀။ သုတ္တနိ။၃၂၉။ ထေရ။၃၇၀။ ထေရီ။၃၁၁။ မာနာနုသယံ ဥဇ္ဇဟ ပဇဟ ပရိစ္စဇာဟိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ မာနာနုသယံ သမုစ္ဆိန္ဒ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၆။

ဥဇ္ဇာလယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဇလ+ဏယ+တိ] တောက်ပ–တောက်လောင်–စေ၏။ အဂ္ဂိံ ဥဇ္ဇာလယိ ဇိနေ၁။ အပ၊၁။၃၉၇။

ဥဇ္ဇာလယန္တ (တိ) [ဥ+ဇလ+ဏယ+အန္တ] တောက်ပစေသော။ ဝေဲ ပုနပ္ပုနံ ဝိဇ္ဈာတံ ဥဇ္ဇာလယတော ကမေန သူရိယော ဥဋ္ဌာသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၈။

ဥဇ္ဇာလယိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဇလ+ဏယ+ တွာန] တောက်ပ–တောက်လောင်–စေ၍။ အဂ္ဂိံ ဥဇ္ဇာလယိတွာန။ ဇာ၊၂။၃၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၂၆၁။

ဥဇ္ဇာလယိ (ကြိ) ဥဇ္ဇာလယတိ-ကြည့်။

ဥဇ္ဇာလာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဇလ+ဏာပေ+ တွာ]တောက်ပစေ၍။တတ္ထ တတ္ထ ဒီပေ ဥဇ္ဇာ-လာပေတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။

ဥဇ္ဇာလေတိ (ကြိ) [ဥ+ ဇလ+ ဏေ+ တိ] တောက်ပ– တောက်လောင် – စေ၏။ ဥက္ကာပဒီပေ ဥဇ္ဇာလေန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၃။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၂၂၅။ ဥဇ္ဇာလေသ — ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ ဥဇ္ဇာလေဟိ—စရိယာ။၄၀၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ ဥဇ္ဇာလေသိ—ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၈။ သိ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၉။ ဥဇ္ဇာလေသိံ—အပ၊ ၁။၃၉၇။

ဥဇ္ဇာလေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဇလ+ဏေ+တုံ] တောက်ပ–တောက်လောင် – စေခြင်းငှါ။ ဘဒ္ဒာ နုခေါ် သော ပုရိသော ပရိတ္တံ အဂ္ဂိံ ဥဇ္ဇာလေတုန္တိ။ သံ၊၃။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၇။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။)

ဥဇ္ဇာလေတုကာမ (တိ) [ဥဇ္ဇာလေတုံ+ကာမ] တောက်ပ-တောက်-လောင်-စေခြင်းငှါအလို ရှိသော။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ပုရိသော အဂ္ဂိံ ဥဇ္ဇာလေတုကာမော အဿ။ သံ၊၃။ ၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂၇။ ဥဇ္ဇာလေတုကာမောတိ ပဒီပေတုကာမော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၅၄။

ဥဇ္ဇာလေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဇလ+ဏေ+တွာ] တောက်ပစေ၍။ စက်မနေကာဋ္ဌိယံ အဓိတ္တာ ဒေဝတာ အင်္ဂုလိဟိ ဒီပံ ဥဇ္ဇာလေတွာ အဋ္ဌာသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၄၄၊၂၇၁။)

ဥဇ္ဇာလေထ (ကြိ) ဥဇ္ဇာလေဘိ-ကြည့်။

ဥဇ္ဇာလေန္တ (တိ)[ဥ+ဇလ+ဏေ+အန္တ] တောက်ပစေသော။ စတုကုဋ္ဋကေ ဂေဟေ အန္ဓေ တေလဒီပသဟဿံ ဥဇ္ဇာလေန္တော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ (-ဝိမတိ၊၂။၄၃)

ဥဇ္ဇာလေန္တိ
ဥဇ္ဇာလေသိ
ဥဇ္ဇာလေသိံ
ဥဇ္ဇာလေဟိ
} (ကြိ) ဥဇ္ဇာလေတိ-ကြည့်။

ဥဇ္ဇိတုသာဟ—အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၉၃-၌ရှိသော ရင်းပါဠိကား ဥဇ္ဈိတုသာဟ-မှ ပျက်သာသောပါဠိ ဖြစ်ရာ၏။ ဥဇ္ဈိတုသာဟ-ကြည့်။

ဥဇ္ဇု (တိ)[အဇ+ဇု။ အဇ+ဥ] ဖြောင့်မတ်သော။ ဟဒယေန ယောဂ္ဂါစရိယောဝ ဥဇ္ဇုနာ။ ထေရ။ ၃၆၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၂။)

ဥဇ္ဇုဂတ (တိ) [ဥဇ္ဇု+ဂတ] ဥဇုဂတနှင့်အနက်တူ။ သာ ဒက္ခိဏာ ဥဇ္ဇုဂတေသု ဒိန္နာ။ အံ၊၁။ ၃၇၄။ ဥဇ္ဇုဂတေသူတိ ကာယဝင်္ကာဒိရဟိ-တတ္တာ ဥဇုဘာဝံ ဂတေသု ခီဏာသဝေသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ (-ဓမ္မ။၂၉။ သုတ္တနိ။၃၄၉။ ထေရ။၃၇၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။)

ဥဇ္ဇုဘူတ (တိ) [ဥဇ္ဇု+ဘူတ] ဥဇုဘူတနှင့် အနက်တူ။ ယော ဥဇ္ဇုဘူတေသု ဒဒါတိ ဆန္ဒသာ။ အံ၊၂။၄၄။ ဥဇ္ဇုဘူတေသူတိ ကာယဝါစာ-စိတ္တေဟိ ဥဇုကေသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ (-ဇာ၊ ၁။၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။)

ဥဇ္ဇုဟာန (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] (၁) ဥဇ္ဇုဟာန မည်သော တောင်။ (၂) ဥဇ္ဇုဟာန-ည်းသော ငှက်။ ဥဇ္ဇုဟာနေဝ ပါဝုသေ (ထေရ။၃၀၇)-တိ ဥဇ္ဇုဟာနော ကိရ နာမ ဧကော ပဗ္ဗတော ....ကေစိ ပနေတ္ထ ဥဇ္ဇုဟာနော နာမ ဧကော သကုဏော သီတံ န သဟတိ၊ ဝဿကာလေ ဝနဂုမ္ဗေ နိလီနော အစ္ဆတီတိ ဝဒန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။

ဥဇ္ဇေနက (တိ) [ဥဇ္ဇေနီ+က] ဥဇ္ဇေနီပြည်၌-မွေးဖွား-နေထိုင်-သော၊သူ။ ဥဇ္ဇေနီပြည်သူ။ ဥဇ္ဇေနကာ ဘာရုကစ္ဆကာ....တံ နဂရံ ဝါ-သာယ ဥပဂတာ။ မိလိန္ဒ။၃၁၆။

ဥဇ္ဇေနိက (တိ) [ဥဇ္ဇေနီ+ဏိက] ဥဇ္ဇေနီပြည်ကို အစိုးရသော၊သူ။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥဇ္ဇေနိကရာဇ (ပု) [ဥဇ္ဇေနိက+ရာဇ] ဥဇ္ဇေနီ ပြည်ကို အစိုးရသောမင်း၊ စဏ္ဍပဇ္ဇောတမင်း။ မဟာကစ္စာနေနာတိ ဂိဟိကာလေ ဥဇ္ဇေနိက-ရညော ပုရောဟိတပုတ္တေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၀။

ဥဇ္ဇေနိနဂရ (န) [ဥဇ္ဇေနီ+နဂရ] ဥဇ္ဇေနီမြို့။ ဥဇ္ဇေနိနဂရေ ပုရောဟိတဿ ဂေဟေ နိဗ္ဗတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။)

ဥဇ္ဇေနိနိဂမ (ပု) [ဥဇ္ဇေနီ+နိဂမ] ဥဇ္ဇေနီမည် သော-နိဂုံး-ရွာကြီး။ ဥဇ္ဇေနိနိဂမေ ရုစာ-နန္ဒသေဋ္ဌိဓီတာယ ဒိန္နံ မဓုပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိ-တွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၇။

ဥဇ္ဇေနီရာဇ (ပု) [ဥဇ္ဇေနီ+ရာဇ] ဥဇ္ဇေနီမင်း။ မဟာကစ္စာနောတိ ဂဟိကာလေ ဥဇ္ဇေနီရညော ပုရောဟိတပုတ္တော။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇။

ဥဇ္ဇေနီဝါသီ (တိ) [ဥဇ္ဇေနီ+ဝါသီ] ဥဇ္ဇေနီ၌ နေသော၊သူ။ ဥဇ္ဇေနီဝါသီ မုသိလော နာမ ဂန္ဓဗ္ဗော ဥပဂန္တွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၂၆။

ဥဇ္ဇေနီ (ထီ) [ဥ+ဇိ+ယု+ဤ။ ဥဂ္ဂံ ရိပုံ ဇယတိ ယတ္ထ၊ သာ ဥဇ္ဇေနီ၊ ယု၊ နဒါဒိ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၂၀၀–၁] (၁) ဥဇ္ဇေနီပြည်၊ ဥဇ္ဇေနီမြို့။ (အဝန္တီတိုင်း၏ မြို့တော်ဖြစ်သည်၊ မြတ်စွာဘုရားရှိစဉ်က စဏ္ဍပဇ္ဇောတမင်း မင်းပြုသည်၊ အသောကမင်းကြီး မင်းသားဘဝ၌ ၎င်းမြို့ကို အပိုင်စားရဘူး၍ မဟိန္ဒမင်းသား (အရှင်မဟိန္ဒ) ကို ၎င်းမြို့၌ ဖွားမြင်သည်။ အရှင်မဟာကစ္စာနထေရ်, ဣသိဒါသီထေရီတို့ ဖွားမြင်ရာမြို့လည်းဖြစ်သည်။) (၂) ဥဇ္ဇေနီနိဂုံး။ (၃) သီဟိုဠ်ကျွန်းရှိ (အစ္စုတဂါမိ အမတ်ကြီး တည်ထောင်သော) ဥဇ္ဇေနီမြို့။ (၁) ဂစ္ဆ ဘဏေ ဇီဝက ဥဇ္ဇေနိံ ဂန္တွာ ရာဇာနံ ပဇ္ဇောတံ တိကိစ္ဆာဟိ။ ဝိ၊၃။၃၈၇။ ဥဇ္ဇေနိယာ ပုရဝရေ (ထေရီ။၄၂၅) တိ ဥဇ္ဇေနီနာမကေ အဝန္တိရဋ္ဌေ ဥတ္တမနဂရေ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ မမ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၈။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၇။) (၂) ဥဇ္ဇေနီနိဂမ ကြည့်။ (၃) အစ္စုတဂါမိယော နာမ၊ ဥဇ္ဇေနိံ တတ္ထ မာပယိ။ ဒီပဝံ၊ ၉၊၃၆။

ဥဇ္ဇေနီရဇ္ဇ (နပ) [ဥဇ္ဇေနီ+ရဇ္ဇ] ဥဇ္ဇေနီပြည် ရှင်မင်း၏ အဖြစ်။ အသောကကုမာရော အတ္တနာ လဒ္ဓံ ဥဇ္ဇေနီရဇ္ဇံ ပဟာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄။

ဥဇ္ဇေနီရာဇဓာနီ (ထီ) [ဥဇ္ဇေနီ+ရာဇဓာနီ] ဥဇ္ဇေနီမင်းနေပြည်။ ဥဇ္ဇေနီရာဇဓာနိယံ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၈။

ဥဇ္ဇောတ (ပု)[ဥ+ဇုတ+ဏ] အရောင်အလင်း၊ တောက်ပခြင်း။ အဓောဘာဂေ ပကာသော စ – လောကော'ဇ္ဇောတာ'တပေါ သမာ။ ဓာန်။၃၇။ ဥဇ္ဇောတတီတိ ဥဇ္ဇောတော၊ အန္ဓကာရံ ဝိဒ္ဓံသေန္တော ဇောတတီတိ ဝါ ဥဇ္ဇောတော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၇။

ဥဇ္ဇောတကရ (ပု) [ဥဇ္ဇောတ+ကရ+အ] အရောင်အလင်းကို ပြုတတ်သောသူ၊ ဥဇ္ဇောတကရော (စူဠနိ။၂၁၂) တိ ပဇ္ဇောတကရော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၄။

ဥဇ္ဇောတ (တေ)တိ (ကြိ) [ဥ+ဇုတ+အ+တိ] ထွန်းလင်း–တောက်ပ–၏။ ဥဇ္ဇောတေန္တိ ဒိဝါရတ္တိံ။ အပ၊၁။၃၉၁။ ဥဇ္ဇောတန္တု— အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ ဥဇ္ဇောတိံသု— ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၃။ ဥဇ္ဇောတယိဿတိ—အပ၊၁။၉၄။

ဥဇ္ဇောတန (နပ) [ဥ+ဇုတ+ယု] ထွန်းလင်း– တောက်ပ–ခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥဇ္ဇောတနတ္ထ (ပု) [ဥဇ္ဇောတန+အတ္ထ] ထွန်းလင်း– တောက်ပ– ခြင်း အနက်သဘော။ ကေတွေ ဥဇ္ဇောတနတ္ထော အတိသယော ဝါ။ ပဋိသံ။၁၉။ (–ပဋိသံ၊၃၁၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၄။၁၀၈။)

ဥဇ္ဇောတန္တု (ကြိ) ဥဇ္ဇောတတိ-ကြည့်။

ဥဇ္ဇောတမာန (တိ) [ဥ+ဇုတ+အ+မာန] ထွန်းလင်း–တောက်ပ – သော။ တေသံ ဥဇ္ဇောတမာနာနံ၊ ဩဘာသော ဝိပုလော အဟု။ အပ၊၁။၃၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၅။

ဥဇ္ဇောတယိဿတိ
ဥဇ္ဇောတေန္တိ } (ကြိ) ဥဇ္ဇောတတိ-ကြည့်။

ဥဇ္ဇဂ္ဃန္တ (တိ) [ဥ+ဇဂ္ဃ+အ+အန္တ။ ထီ–၌ ဥဇ္ဇဂ္ဃန္တီ] ရယ်သော၊ ပြင်းစွာရယ်သော။ ဥဇ္ဇဂ္ဃန္တီ-ကြည့်။ ဥဇ္ဇဂ္ဃတိနှင့်လည်း ယှဉ်ကြည့်။

ဥက္ကုတိ (ကြိ) [ဥက္ကု+အ+တိ] စွန့်၏။ သဗ္ဗဒုက္ခံ ဝါ ဒိဿန္တိ ဝိဿဇ္ဇေန္တိ ဥက္ကုန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃၊ ဥဇ္ဈော်မ—ဒီ၁၊၂။၂၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၈၁။

ဥက္ကတ္တိ (ထီ) [ဥ (=အဝ) +ဈေ+တိ] ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥက္ကတ္တိဗလ (တိ) [ဥက္ကတ္တိ+ဗလ] ကဲ့ရဲ့ခြင်း–လျှင်–ဟူသော–ခွန်အားရှိသော။ ဥက္ကတ္တိဗလာ ဗာလာ။ အံ၊၃။၅၈။ ဥက္ကတ္တိဗလာတိ ဥက္ကာနဗလာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။

ဥက္ကနိယ (တိ) [ဥက္ကု+အနိယ] စွန့်အပ်သော။ ဥက္ကနိယတ္တာ စေဝ အပဝိဒ္ဓံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။

ဥက္ကန္တိ (ကြိ) ဥက္ကုတိ ကြည့်။

ဥက္ကာတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ (=အဝ) +ဈေ+တုံ] အယုတ်အညံ့အနေအားဖြင့် ကြည့်ရှုခြင်း–ကဲ့ရဲ့ခြင်း–ငှါ၊ နတံ ဥက္ကာတုမရဟသိ။ ဇာ၊ ၁။၇၉။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။)

ဥက္ကာန (နံ) [အဝ+ဈေ+ယု] (က) ကဲ့ရဲ့ကြောင်းဖြစ်သောစိတ်။ (ခ) ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ ဥက္ကာနသညီ-ကြည့်။

ဥက္ကာနဗလ (တိ) [ဥက္ကာန+ဗလ] ဥက္ကတ္တိဗလ–နှင့် အနက်တူ။ ၎င်းပုဒ်-ကြည့်။

ဥက္ကာနဗဟုလ (တိ) [ဥက္ကာန+ဗဟုလ] များသော – များစွာ – ကဲ့ရဲ့ခြင်းရှိသော၊သူ။ ကောဓူပါယာသဗဟုလော စ ဥက္ကာနဗဟုလော စ ဟုတ္ဝာ ဝိစရတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ (–မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။)

ဥက္ကာနသညာ (ထီ) [ဥက္ကာန+သညာ] ကဲ့ရဲ့ခြင်း– ကဲ့ရဲ့ကြောင်း ဖြစ်သောစိတ်– ၌ဖြစ်သောသညာ၊ ကဲ့ရဲ့သည်၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော–ကဲ့ရဲ့လိုသော–အမှတ်သညာ။ ဥက္ကာနသညီ–ကြည့်။

ဥက္ကာနသညိက (တိ)[ဥက္ကာနသညီ+က] ဥက္ကာနသညီ အမည်ရှိသော၊ ကဲ့ရဲ့သည်၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော သညာရှိသော၊ ကဲ့ရဲ့သည်၏ အစွမ်းဖြင့် အသိအမှတ်ပြုတတ်သော။ အထခေါ သမ္ဗဟုလာ ဥက္ကာနသညိကာ ဒေဝတာယော။ သံ၊၁။၂၂၊ ဥက္ကာနသညိကာတိ ဥက္ကာနသညီ ဒေဝေသာကော နာမ ပါဠိယေကြော နတ္ထိ....ဥက္ကာယမာနာ အာဂမိံသု တေန တာသံ ဓမ္မသင်္ဂါဟကတ္ထေရေဟိ ဥက္ကာနသညိကာတိနာမံ ဂဟိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ ဥက္ကာနဝသေန ပဝတ္တာ သညာ ဧတာသံ အတ္ထိ၊ ဥက္ကာနဝသေန ဝါ သဥ္ဇာနန္တီတိ ဥက္ကာနသညီ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၇။

ဥက္ကာနသညိသုတ္တ (နံ) [ဥက္ကာနသညီ+သုတ္တ] ဥက္ကာနသညီသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ သဂါထာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊၁။၂၂။

ဥက္ကာနသညီ (တိ) [ဥက္ကာနသညာ+ဤ။ဥက္ကာန+သညီ။] (က)ကဲ့ရဲ့ခြင်း–ကဲ့ရဲ့ကြောင်းဖြစ်သောစိတ်–၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ ရှိသော၊ ကဲ့ရဲ့သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော အမှတ်သညာ ရှိသော။ (ခ) ကဲ့ရဲ့သည်၏ အစွမ်းဖြင့် အသိအမှတ် ပြုတတ်သော။ န ဥက္ကာနသညီ ပရေသံ ပတ္တံ ဩလောကေဿာမိ။ ဝိ၊၂။၂၅၄။ ဥက္ကာနေ သညာ ဥက္ကာနသညာ သာ အဿ အတ္ထီတိ ဥက္ကာနသညီ။ ကင်္ခါ၊၂၁၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၇။ ဥက္ကာယတိ ဧတေနာတိ ဥက္ကာနံ၊ စိတ္တံ၊ တသ္မိံ သညာ ဥက္ကာနသညာတိ အာဘ ဥက္ကာနသညီတိအာဒိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၄၃၂။ ဥက္ကာနဝသေန ပဝတ္တာ သညာ ဧတေသံ အတ္ထိ ဥက္ကာနဝသေန ဝါ သဥ္ဇာနန္တီတိ ဥက္ကာနသညီ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၇။ (–ဝိ၊၄။၃၈၂။ ဝိ၊၅။၇၄။ ဓမ္မ၊၅၀။ ထေရ။၃၄၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၃၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။

ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၉။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၀၉။ ထေရ ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။)

ဥဇ္ဈာနသီလ (တိ) [ဥဇ္ဈာန+သီလ] ကဲ့ရဲ့ခြင်း အလေ့–ကဲ့ရဲ့လေ့–ရှိသော။ အနုဇ္ဈာယိဘဗ္ဗ ဋ္ဌာနေပိ ဝါ ဥဇ္ဈာနသီလာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။

ဥဇ္ဈာပန (န) [အဝ+ဈေ+ဏာပေ+ယု] (က) အောက်တန်းစားဟု အမှတ်ပြုလျက် ကြည့်ရှုစေကြောင်း ဖြစ်သော – ယုတ်မာ သူ၏အဖြစ်ဖြင့် ကြံစည်စေကြောင်းဖြစ်သော –စကား။ (ခ) ယုတ်မာသူဟု ကြည့်ရှုခံရ လေအောင် ဂုဏ်ကျေးဇူးမဲ့ကို ပြောဆို ခြင်း၊ ယုတ်မာသောအမူအရာကို သိစေခြင်း။ (က)ဥဇ္ဈာပနက–ကြည့်(ခ)ဘိက္ခု လာမက– တော စိန္တာနတ္ထံ အညေယံ တံ အာဏ္ဍ– ကထန် ဥဇ္ဈာပနံ နာမ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃။ တံ ပန ဥဇ္ဈာပနံ တေသံ နီစကိရိယာယ ဇာနာ– ပနံ ဟောဘိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁။

ဥဇ္ဈာပနက (န) [ဥဇ္ဈာပန+က] အောက်တန်း စားဟု အမှတ်ပြုလျက် ကြည့်ရှုစေကြောင်း ဖြစ်သော–ယုတ်မာသူ၏ အဖြစ်ဖြင့်ကြံစည်စေ ကြောင်းဖြစ်သော – စကား၊ ကဲ့ရဲ့စကား။ ဥဇ္ဈာပနကေခီယျနကေ ပါစိတ္တိယံ။ဝိ၊၂။၅၇။ ဝိ၊၅။၂၄။ ယေန ဝစနေန ဥဇ္ဈာပေန္တိ၊ တံ ဥဇ္ဈာပနကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ (–ကင်္ခါ၊၂၀၀၊)

ဥဇ္ဈာပနကသိက္ခာပဒ (န) [ဥဇ္ဈာပနက+သိက္ခာ ပဒ] ဥဇ္ဈာပနကသိက္ခာပုဒ်။ ဝိနယပိဋကပါ– စိတ္တိယပါဠိ၊၅–ကဏ္ဍ၊၂–ဝဂ်၊၃–သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။၅၆–၇။

ဥဇ္ဈာပယတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဈေ+ဏာပယ +တိ] ဥဇ္ဈာပေတိနှင့်အနက်တူ။ကဿ ဥဇ္ဈာ– ပယာမသေ (သံ၊၁။၂၁၁)တိ…ဣမံ ဝိပ္ပကာရံ ကဿ မယံ ဥဇ္ဈာပယာမ နိဇ္ဈာပယာမ အာ– ရောစယာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၈၂။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၉။)

ဥဇ္ဈာပိတ (တိ) [အဝ+ဈေ+ဏာပေ+တ]ယုတ် မာသူ၏အဖြစ်ဖြင့် ကြံစည်စေအပ်သော၊ ကဲ့ ရဲ့အပ်သော။ဥဇ္ဈာပိတေ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယ– ဿ။ ဝိ၊၅။၆၃။

ဥဇ္ဈာပေတဗ္ဗ (တိ) [အဝ+ဈေ+ဏာပေ+တဗ္ဗ] ယုတ်မာသူ၏ အဖြစ်ဖြင့်–အောက်ချ၍–ကြံ စည်စေအပ်–သိစေအပ်–သော။ ဥဇ္ဈာပေ– တဗ္ဗ (ဒီ၊၃။၁၆၅) န္တိ…ဝေတေသံ ယက္ခာနံ ဥဇ္ဈာပေတဗ္ဗံ၊ ဒေဝေ ဇာနာပေတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၅၁။ ဥဇ္ဈာပေတဗ္ဗန္တိ ဟေဋ္ဌာ ကတွာ စိန္တာပေတဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃၊၁၆၀။

ဥဇ္ဈာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဝ+ဈေ+ဏာပေ+ တိ] ကဲ့ရဲ့၏။ (က) အောက်တန်းစားဟု အ မှတ်ပြုလျက်ကြည့်ရှုစေ၏၊ (ခ) ယုတ်မာသူ ၏ အဖြစ်ဖြင့် ကြံ်ညစ်စေ၏။ ဥပသမ္ပန္နံ ဥဇ္ဈာ– ပေတိ။ ဝိ၊၂။၅၇။ ဥဇ္ဈာပေတိ–ဝိ၊၂။၃၆၂။ ဝိ၊၅။၆၃။ တေ အာယသ္မန္တံ ဒဗ္ဗံ မလ္လပုတ္တံ ဘိက္ခူ ဥဇ္ဈာပေန္တိ၊ ဝိ၊၂။၅၆။ တံ အာယသ္မန္တံ ဘောဟိ ဘိက္ခူဟိ အဝဇာနာပေန္တိ (အဝဇ္ဈာ– ပေန္တိ?)၊အာညာယ ဩဓိသာကာပေန္တိ။လာ– မကတော ဝါ စိန္တာပေန္တိတိ အတ္ထော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆။ကင်္ခါ။၂၀၀။ (–ဝိ၊၁။၁၀၇)။ ဥဇ္ဈာပေ– ထ–ဝိ၊၂။၅၆။ ဥဇ္ဈာပေသိ– ဝိ၊၂။၁၂၇၊ ၃၆၂။ မ၊၁။၁၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ ဥဇ္ဈာပေသုံ– ဝိ၊၅။၂၄။ ဥဒါန။၁၂၉။ သာရတ္ထ၊၂။၃၈၂။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၇၁။ ဥဇ္ဈာပေယျ,ဥဇ္ဈာပေဿတိ– ဝိ၊၂။၃၆၂။ ဥဇ္ဈာပေဿန္တိ, ဥဇ္ဈာပေဿထ– ဝိ၊၂။၅၆။

ဥဇ္ဈာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဈေ+ဏာပေ+ တွာ] ယုတ်မာသူအဖြစ်ဖြင့် ကြံစည်စေ၍၊ကဲ့ ရဲ့ရှုတ်ချ၍။ ဣမံ မဟာလ္လိကံ ဥဇ္ဈာပေတွာ ပုတ္တာ– ဿ ပဋိက္ကူလံ ကာရေဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈၁။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၈။)

ဥဇ္ဈာပေတွာန (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဈေ+ဏာပေ+ တွာန] ယုတ်မာသောအမူအရာကိုပြောကြား

သိစေ၍။ ဥဇ္ဈာပေတွာန ဘူတာနိ၊ တမှာ ဌာနာ အပက္ကမိ။ဇာ၊၂။၂၂၆။ ဥဇ္ဈာပန၊ဥဇ္ဈာတဗ္ဗ (ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၀-၁) နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဥဇ္ဈာပေထ (ကာ၊ကြိ) ဥဇ္ဈာပေတိ-ကြည့်။

ဥဇ္ဈာပေန္တ (တိ) [အဝ+ဈေ+ဏာပေ+အန္တ။ ထိ-၌ ဥဇ္ဈာပေန္တီ] အောက်တန်းစားဟု အမှတ်ပြုလျက် ကြည့်ရှု-ယုတ်မာသူ၏ အဖြစ်ဖြင့် ကြံစည်-စေသော။ ဘိက္ခူ ဥဇ္ဈာပေန္တာ ဝေ့အာပတ္တိယော ဘာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၅။ ၆၃။ ဒုဂ္ဂဟိတေန ဒုပဓာရိတေန ပရံ ဥဇ္ဈာပေန္တိယာ ပါစိတ္တိယံ ကတ္တ ပညတ္တံ။ ဝိ၊၅။ ၁၀၈။

ဥဇ္ဈာပေန္တီ
ဥဇ္ဈာပေယျ
ဥဇ္ဈာပေသိ
ဥဇ္ဈာပေသုံ
ဥဇ္ဈာပေဿတိ
ဥဇ္ဈာပေဿထ
ဥဇ္ဈာပေဿန္တိ
(ကြိ) ဥဇ္ဈာပေတိ-ကြည့်။

ဥဇ္ဈာယတိ (ကြိ) [အဝ+ဈေ+အ+တိ]အယုတ်အညံ့အနေအားဖြင့် သိသည်ဖြစ်၍-အောက်တန်းစားဟု အသိအမှတ်ပြုလျက်-ကြည့်ရှု၏၊ ယုတ်မာသူ၏ အဖြစ်ဖြင့် ကြံစည်၏၊ ကဲ့ရဲ့၏။ တဿ ပဇာပတိ ဥဇ္ဈာယတိ ခိယျတိ ဝိပါစေတိ။ ဝိ၊၁။၉၁။ (-ဝိ၊၁။၁၇၂၊၁၉၉။ ဝိ၊၃။၁၀၃၊ ၂၁၃။ ကခါ၊ဋီ။၄၄၂။) မနုဿာ ဥဇ္ဈာယန္တိ- (ဝိ၊၁။၅၄) တိ ရညော ပရိသတိ ဘာသမာနဿ သမ္မုခါ စ ပရမ္မုခါ စ သုတွာ တတ္ထ တတ္ထ မနုဿာ ဥဇ္ဈာယန္တိ အဝဇ္ဈာယန္တိ၊ အဝဇာနန္တာ တံ ဈာယန္တိ ဩလောကေန္တိ၊လာမကတော ဝါ စိန္တေန္တိတိ အတ္ထော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ဥဇ္ဈာယန္တိ-ဝိ၊၁။၁၄၅၊၁၅၂။ ဝိ၊၂။၁၊၂၉၅။ ဝိ၊၃။၅၄၊၁၀၅။ ဝိ၊၄။၂၄၃။ ဒီ၊၂။၁၁၅၊ ၁၃၀။သံ၊၁။၁၅၇၊၂၂၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃၊၃၁၉။

အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၁၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၄။ ဥဇ္ဈာယိဿ-သံ၊၁။၂၃၃၊ဥဒါန။၁၀၉။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၇၄။ ဥဇ္ဈာယိမှ-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ ဥဇ္ဈာယေယျုံ-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂၊ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။ဥဇ္ဈာယိံသု-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂၊၂၄၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၊၁၀၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆၊ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၊၄၆။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၄။ ဥဇ္ဈာယိဿန္တိ-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၇၃။

ဥဇ္ဈာယန (န) [အဝ+ဈေ+ယု] ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ ကတရအင္ဂုပ္ပတ္တိယံ? မနုဿာနံ ဥဇ္ဈာယနေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၇။)

ဥဇ္ဈာယနတ္ထ (တိ) [ဥဇ္ဈာယန+အတ္ထ]ကဲ့ရဲ့ခြင်း အနက်ရှိသော။အဒိန္နံ အာဒိယိဿတီတိ အယံ ဥဇ္ဈာယနတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ဥဇ္ဈာယနဿ အဒိန္နာဒါနံ ဝိသယတ္တာ အဒိန္နာဒါနံ ဥဇ္ဈာယနတ္ထောတိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၂။ ဥဇ္ဈာယနတ္ထောတိ ဘိက္ခုနော ထေယျကမ္မနိန္ဒနတ္ထော၊ ဝိမတိ၊၁။၁၆၈။ (-ဝဇိရ။ ၁၂၃။)

ဥဇ္ဈာယန္တ (တိ) [အဝ+ဈေ+အ+အန္တ။ ထိ-၌ ဥဇ္ဈာယန္တီ] အောက်တန်းစားဟု အမှတ်ပြုလျက် ကြည့်ရှုသော၊ ယုတ်မာသူ၏ အဖြစ်ဖြင့် ကြံစည်သော၊ ကဲ့ရဲ့သော။ အဓဿာသုံ ခေါ ဘိက္ခူ ဓေသံ မနုဿာနံ ဥဇ္ဈာယန္တာနံ။ ဝိ၊၁။၅၄။ ဝိ၊၂။၅၁။ ဝိ၊၃။ ၁၀၂။ တာသံ ဣတ္ထီနံ ဥဇ္ဈာယန္တီနံ။ ဝိ၊၁။ ၁၉၃။ ဝိ၊၂။၃၂။ (-ဝိ၊၂။၂၆။ ဝိ၊၃။၁၉၄၊ ၂၁၃။ သံ၊၁။၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။)

ဥဇ္ဈာယန္တိ (ကြိ) ဥဇ္ဈာယတိ-ကြည့်။

ဥဇ္ဈာယမာန (တိ) [အဝ+ဈေ+အ+မာန] ကဲ့ရဲ့သော။ ဣမာ ပန ဒေဝတာ တထာ-

ဂတာသာ စတုပစ္စယပရိဘောဂံ နိဿာယ ဥဇ္ဈာယမာနာ အာဂတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။)

ဥဇ္ဈာယိတ (တိ) [အဝ+ဈေ+တ] ကဲ့ရဲ့အပ်သော။ မနုဿာနံ ဥဇ္ဈာယိတံ သုတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။

ဥဇ္ဈာယိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဈေ+တုံ] ကဲ့ရဲ့ခြင်းငှါ။ ရညာ ပန ကထိယမာနေ ဥဇ္ဈာယိတုံ န သက္ကိဿန္တိ။ ဗိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။)

ဥဇ္ဈာယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဝ+ဈေ+တွာ] ကဲ့ရဲ့၍။တေန ဥဇ္ဈာယိတွာ ခိယိတွာ ဝုဋ္ဌမာနာပိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ (-ရှင်း။၃၈၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။)

ဥဇ္ဈာယိမှ
ဥဇ္ဈာယိဿန္တိ
ဥဇ္ဈာယေယျုံ
} (ကြိ) ဥဇ္ဈာယတိ-ကြည့်။

ဥဇ္ဈိဋ္ဌ (တိ) [ဥဇ္ဈ+တ] စွန့်ပစ်အပ်သော။ ဥတ္တာပ(သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၂)ကြည့်။

ဥဇ္ဈိတ (တိ) [ဥဇ္ဈ+တ] (၁) စွန့်ပစ်-စွန့်လွှတ်-အပ်သော။ (၂) ဖြစ်စေ-ပြီးစေ-အပ်သော။ (၁) အဒ္ဓသ သန္တတာနိ တဟံ တဟံ ဥဇ္ဈိတာနိ။ ဝိ၊၁။၃၄၈။ ဥဇ္ဈိတသို့ မဟာပထေ (ဓမ္မ။၂၁)တိ မဟာမဂ္ဂေ ဆဍ္ဍိတသို့။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ (-မ၊၁။၃၇၀။ ထေရ။၂၇၅။ ထေရီ။၃၂၂။ ဇာ၊၂။၆၂၁၆၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၅၆၃။) (၂) ဥဇ္ဈိတံ သုမဟာပထေ (အပ၊၁။၁၃၂)တိ သဗ္ဗနဂရဝါသီနံ ဝန္ဒနပူဇနတ္ထာယ မဟာပထေ နဂရမဇ္ဈေ ဝိထိယံ ဥဇ္ဈိတံ ဥဋ္ဌာပိတံ၊ လောက-ကမ္မသုခကမ္မာဒီဟိ နိပ္ဖါဒိတန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈။

ဥဇ္ဈိတဗ္ဗ (တိ) [ဥဇ္ဈ+တဗ္ဗ] စွန့်ပစ်အပ်သော။ စက္ခုမာပိ သမာနော ဥဇ္ဈိတဗ္ဗေ ဒိဋ္ဌေ အန္ဓော ယထာ အသ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။

ဥဇ္ဈိတသစ္စ (တိ) [ဥဇ္ဈိတ+သစ္စ] စွန့်လွှတ်အပ်သော မှန်သော စကားရှိသော၊ မှန်သောစကားကို စွန့်လွှတ်ထားသော၊သူ။ ဥဇ္ဈိတသစ္စာ ဟိ ဗောဓိမူလေ နိသီဒိတွာ ဗောဓိပါပုဏိတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၅။

ဥဇ္ဈိတသန္တတပစ္စယ (ပု) [ဥဇ္ဈိတ+သန္တတ+ပစ္စယ] စွန့်ပစ်အပ်သော အခင်းဟူသော အကြောင်း။ အပဟူ တေဟိ ဥဇ္ဈိတသန္တတပစ္စယာ သိက္ခာပဒံ ပညပေဿာမိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၇၇။

ဥဇ္ဈိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥဇ္ဈ+တုံ] စွန့်ပစ်ခြင်းငှါ။န စ ဒိဋ္ဌံ ဒ တံ မိဒေရာ၊ သဒ္ဓံ ဥဇ္ဈိတု (ထေရ။၂၁၅)န္တိ စ နိဒဿနမေတံ၊ ယံ ဟိ ဒိဋ္ဌ…… ဥဇ္ဈိဘုံ ပရိစ္စဇိတုံ ဂဟေတုံ ဝါ အရဟတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။

ဥဇ္ဈိတုဿာဟ (တိ) [ဥဇ္ဈိတ+ဥဿာဟ] စွန့်လွှတ်ထားအပ်သော အားထုတ်မှု ရှိသော၊ အားထုတ်မှုကို စွန့်ထားသော၊သူ။ ဩရောပိတဓုရောတိ ဥဇ္ဈိတုဿာဟော။ မ၊ဋီ၊၁။၁၉၂။

ဥဇ္ဈိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥဇ္ဈ+တွာ] စွန့်လွှတ်-စွန့်ပစ်-၍။ သန္တတာနိ ဥဇ္ဈိတွာ (ဝိ၊၁။၃၃၈)တိ သန္တရေ စတုတ္ထဝိရေသညိတာယ သဗ္ဗသန္တတာနိ ဥဇ္ဈိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ ဥဇ္ဈိတွာတိ ဝိဿဇ္ဇေတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၁၄။ (-ဝိ၊၃။၃၉၆။ ထေရ။၂၇၂။ မဟာနိ။၃၀၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၀။)

ဥဇ္ဈေမ (ကြိ) ဥဇ္ဈတိ-ကြည့်။

ဥဇ္ဈ ၁ (ပု၊ထိ) (ဥဆိ+အ] (၁) ရှာ-ရှာမှီး-ခြင်း၊ ရှာမှီးခြင်း အကျင့်၊ ဆွမ်းရှာ-ဆွမ်းခံ-ခြင်း၊ (၂) ရှာမှီးရာအရပ်။ (၁) န သုကရာ ဥဉ္ဆေန ပဂ္ဂဟေန ယာပေတုံ-

(ဝိ၊၁။၇)န္တိ ပဂ္ဂဟေန ယော ဥဍ္ဍော၊ တေန ယာပေတုံ န သက္ကာ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၄၄။ ဥဍ္ဍာပတ္တာဂတေ ရတော (ထေရ။၃၂၂)တိ ဥဍ္ဍာစရိယာယ ပတ္တေ အာဂတေ ပတ္တပရိယာပန္နေ အဘိရတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ဥဍ္ဍ[၂] လည်း ကြည့်။(-ဝိ၊၃ ၃၃၅။အံ၊၁။၃၈၊ အံ၊၂။၅၈။ သုတ္တနိ။၄၂၉။ ထေရီ။၄၁၅၊၄၁၇။ ဇာ၊၁။ ၃၂၉၊၃၄၅။ ဇာ၊၂။၇၇၊၃၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၂၊၂၄၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။,၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃၆။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၇။ ဝိမတိ၊၁။၈၈။) (၂) သာယံ ဥဍ္ဍာတော ဟေတိ။ ဇာ၊၂။၃၄၉။ သာယံ ဥဍ္ဍာတော အာဂမာ။ ရှင်း။၃၅၆။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃၈။)

ဥဍ္ဍ[၂] (တိ)[ဥဍ္ဍ+အ]ရှာမှီးခြင်းဖြင့်-ဆွမ်းခံခြင်းဖြင့်-ရအပ်-ဆောင်ယူအပ်-သော။ ဥဍ္ဍေ ပတ္တာဂတေ ရတ (ပေတ။၂၁၁)န္တိ ဥဍ္ဍေန ဘိက္ခာစာရေန လဒ္ဓေ ပတ္တာဂတေ ပတ္တပရိယာပန္နေ အာဟာရေ ရတံ သန္တုဋ္ဌံ။ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၈။ ဥဍ္ဍေ (ဥဍ္ဍာ)ပတ္တာဂတေ ရတာ(ထေရ။၂၅၂)-တိ ဥဍ္ဍာစရိယာယ အာဘတတ္တာ ဥဍ္ဍေ ပတ္တေ အာဂတတ္တာ ပတ္တာဂတေ ပတ္တပရိယာပန္နေ ရတာ အဘိရတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၀-၁။

ဥဍ္ဍတိ (ကြိ) [ဥဍီ+အ+တိ] ရှာမှီး၏။ တံ ပိဏ္ဍပါတံ ဥဍ္ဍတိ တံ တံ ကုလံ ဥပသင်္ကမန္တော ဂဝေသတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၈။ (-မ၊ဋီ၊၁။၂၅၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၈၉။)

ဥဍ္ဍန (န) [ဥဍီ+ယု] ရှာမှီးခြင်း။ ဥစ္စိနိတွာတိ ဥဍ္ဍေနန စိနိတွာ သင်္ဂဟေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၅၂။

ဥဉ္ဆာစရိယ (တိ) [ဥဉ္ဆ+စရိယာ] (ကောက်ပဲ စသည်ကို) ရှာမှီးခြင်းဟူသော အသက် မွေးကြောင်း အကျင့်ရှိသော။ ယေ ပန....

ပစိတွာ ဘုဉ္ဇန္တိ၊ တေ ဥဍ္ဍာစရိယာ နာမ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ ဝီဟိမုဂ္ဂတေလမာသာဒိနိ ဘိက္ခာစရိယာနိယာမေန ဥဍ္ဍန္တိ ဥဍ္ဍာ၊ သာ ဧဝ စရိယာ ဝုတ္တိ ဧတေသန္တိ ဥဍ္ဍာစရိယာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၀၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၆၉။

ဥဍ္ဍာစရိယာ (ထိ) [ဥဍ္ဍာ+စရိယာ] ရှာမှီးခြင်း-ဆွမ်းခံခြင်း-ဟူသော အကျင့်။ ဧတံ သာရုပ္ပံ၊ ယံ သမဏော ဥဍ္ဍာစရိယာယ ပိဏ္ဍိယာလောပေန ဇီဝိကံ ကပ္ပေယျ။ မဟာနိ။၁၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၂၄။ ဥဍ္ဍာစရိယာတိ ဘိက္ခာစရဏေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၂။ ဥဍ္ဍာစရိယာယာ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃-၂၉၁)တိ ဘိက္ခာစရိယာယ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၅၀။ (-ဇာ၊၁။၃၂၅။ ဇာ၊၂။၃၃၃၊၃၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅၊၂၉၆။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၉၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ မ၊ဋီ၊၁။၄၉။ အံ၊ဋီ၊၁။၄၃။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၂။)

ဥဍ္ဍာစာရ (ပု) [ဥဍ္ဍာ+အာစာရ] ရှာမှီးခြင်း-ဆွမ်းခံခြင်း-အကျင့်။ ဥဍ္ဍာစာရေန (အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉)တိ ဥဍ္ဍာစရိယာယ၊ ကဿစိ အပရိဂ္ဂဟဘူတဿ ကိဉ္စိ အယာစိတွာ ဂဟဏံ ဥဍ္ဍာစာရော။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၃၂။

ဥဍ္ဍာစာရိက (တိ)[ဥဍ္ဍာစာရ+ဏိက](နှမ်း,ဆန် စသော ကပ္ပိယဘဏ္ဍာကို)ရှာမှီးခြင်းဟူသော အသက်မွေးကြောင်း အကျင့်ရှိသော၊ ရသေ့ (ဥဍ္ဍာစာရိက ရသေ့၊ ရသေ့ ရှစ်မျိုးတို့တွင် တမျိုးဖြစ်သည်)။ ဥဍ္ဍာစာရိကာတိ နာဂရဒွါရေ .... တိလတဏ္ဍုလာဒိကပ္ပိယဘဏ္ဍပဋိဂ္ဂါဟကာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ ဥဍ္ဍာစရိယလည်း ကြည့်။

ဥဍ္ဍာယ (ကြိ၊ဝိ) [ဥဍီ+တွာ] ရှာမှီး၍၊ အစာ ရှာသွား၍။ အဟဍ္ဍ ဝနမုဍ္ဍာယ။ ဇာ၊၁။ ၃၉၃။ ဝနမုဍ္ဍာယာတိ ဝနံ ဥဍ္ဍေတွာ ဥဍ္ဍာစရိယံ စရိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၄။

ဥဉ္ဆာသက (တိ) [ဥဉ္ဆာ+သက] ဆွမ်းခံခြင်းဟူသော မိမိဥစ္စာဖြစ်သော။ ဥဉ္ဆာသကေ ဝတေ ရတာ(မ၊၂။၂၀၀)တိ ဥဉ္ဆာစရိယသင်္ခါတေ ဘိက္ခုနံ ပကတိဝတေ ရတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၆။ (—မ၊ဋီ၊၃။၁၁၄။)

ဥဉ္ဆိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥဉ္ဆိ+တွာ] ရှာမှီး၍၊ ဆွမ်းခံ၍။ ဥမ္မာရသတေသု ဌာနေသု ဥဉ္ဆိတွာ ယထာဓောတေန ပတ္တေန နိက္ခမတိ။ ပေ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၀။

ဥဉ္ဆေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥဉ္ဆိ+တွာ] ဥဉ္ဆာယ- နှင့် အနက်တူ။ ရင်းပုဒ်ကြည့်။

ဥညာ (ထီ) [အဝ+ဉာ+အ+အာ (ဂုဏ္ဍိ- ဇောဘာက)] အောက်ချ၍-နှိမ့်ချ၍-အယုတ် အညံ့အနေအားဖြင့်-သိခြင်း၊ မထီမဲ့မြင်ပြု ခြင်း။ ယော ဥပါရမ္ဘော...ဥညာ အဝညာ ပရိဘဝေါ ရန္ဓဂဝေသိတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၇။ ဥညာတိ ဟေဋ္ဌာ ကတွာ ဇာနနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၇၁။ဥညာယာ (ဝိ၊၂။၃၁၃-၄) တိ အဝညာယ နိစ် ကတွာ ဇာနနာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၁၇၉။ ကခ်ါ။၃၀၄။

ဥညာတ(တိ)[အဝ+ဉာ+တ]အောက်ချ၍-နှိမ့် ချ၍-အယုတ်အညံ့ အနေအားဖြင့်-သိမှတ် အပ်သော၊ မထီမဲ့မြင်ပြုအပ်သော၊ ယံ့ရှံ့ တေသံ တေသံ သတ္တာနံ ဥညာတံ။အဘိ၊ဝိ။၂။ ဥညာတန္တိ အဝဇာတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂ။ ဥညာ- တေ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃)တိ လာမကဘာဝေန ဉာတေ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၀၁။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၄၉။ မ၊ဋီ၊၃။၆၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၈၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၃၄။)

ဥညာတဗ္ဗ (တိ)[(၁) အဝ+ဉာ+တဗ္ဗ။(၂)ဥ+ ဉာ+တဗ္ဗ] အောက်ချ၍-နှိမ့်ချ၍-အညံ့စား အားဖြင့်-သိမှတ်အပ်သော၊ မထီမဲ့မြင်ပြုအပ် သော၊ ကဲ့ရဲ့အပ်သော။ စတ္တာရောမေ ဓေ မဟာရာဇ ဒဟရာတိ န ဥညာတဗ္ဗာ။ သံ၊၁။ ၆၈။ န ဥညာတဗ္ဗာတိ န အဝဇာနိတဗ္ဗာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ န ဥညာတဗ္ဗာတိ န ဂရဟိ- တဗ္ဗာ၊ ဂရဟတ္ထော ဟိ အယံ ဥသဒ္ဒေါ။ သံ၊ ဋီ၊၁။၁၇၁။ (—သုတ္တနိ။၃၅၆၊ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၈။)

ဥညာတိ (ကြိ) [အဝ+ဉာ+အ+တိ] အညံ့စား အနေအားဖြင့် သိမှတ်၏၊ မထီမဲ့မြင်ပြု၏။ တာတ သမ္ဘဝကုမာရံ ဒဟရောတိ မာ ဥညာသိ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆၃။

ဥဍ္ဍိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဍီ+တွာ?]ထည့်၍။ ဥဍ္ဍိ- တွာတိ ပက္ခိပိတွာ။ ဝဇိရ။၅၂၂။ (သံဝဏ္ဏေ- တဗ္ဗဖြစ်သော ဝိ၊၄။၂၄၆-၁၌ကား ဥဍ္ဍိတွာဟု ရှိ၏၊ ရင်းပုဒ် ကြည့်)

ဥဋ္ဌပေတိ (ကြိ) [ဥ+ဌာ+ဏာပေ+တိ]ထစေ ၏၊ ဖြစ်ပေါ်စေ၏၊ ပေါ်ထွက်စေ၏၊ တက် စေ၏။ ဂုမ် ဆန္ဒံ ဇနေတိ သဥ္ဈနေတိ ဥဋ္ဌ- ပေတိ သမုဋ္ဌပေတိ။ အဘိ၊ဝိ။၂၁၆။(—အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။) ဥဋ္ဌပေန္တိ—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၉၇။ ဥဋ္ဌပေသိ—မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၉။ ဥဋ္ဌပေသုံ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၁။ ဥဋ္ဌာပေတိ-လည်း ကြည့်။

ဥဋ္ဌပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဌာ+ဏာပေ+တုံ]ဖြစ် ပေါ်စေခြင်း-တက်စေခြင်း - ငှါ။ ယံကိဉ္စိ ဥဋ္ဌပေတုံ န သက္ကောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။အရ- ဏံ ဥဋ္ဌပေတုံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၂။

ဥဋ္ဌပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဌာ+ဏာပေ+တွာ] ဖြစ်ပေါ်စေ၍။ ဥပ္ပါဒိကံ (ဥပ္ပါတိကံ) ဥဋ္ဌ- ပေတွာ....ဒဿယိ သု။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၃။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈။ မ၊ ဋီ၊၂။၆၀။ မ၊ဋီ၊၃။၄၂၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၉၈။ အံ၊ ဋီ၊၂။၃၅၇။)

ဥဋ္ဌပေန္တ (တိ) [ဥ+ဌာ+ဏာပေ+အန္တ] ဖြစ် ပေါ် -ပေါ်ထွက်- စေသော။ စန္ဒသဟဿံ သူရိယသဟဿံ ဥဋ္ဌပေန္တော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၄။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉)

ဥဋ္ဌပေန္တိ
ဥဋ္ဌပေသိ } (ကြိ) ဥဋ္ဌပေတိ·ကြည့်။
ဥဋ္ဌပေသုံ

ဥဋ္ဌဝိစိတ္တကသကုဏ (ပု) [ဥဋ္ဌဝိစိတ္တက+သကုဏ] ဥဋ္ဌဝိစိတ္တကမည်သောငှက်။ ဩဋ္ဌဝိစိတ္တက (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၉) ကြည့်။

ဥဋ္ဌဟ (ကြိ) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥဋ္ဌဟတိ (ကြိ) [ဥ+ဌာ+အ+တိ၊ ဟအက္ခရာလာ] (က) ထ၏၊ (အိပ်ရာမှ–ထိုင်ရာမှ–ဘဝစသည်တို့မှ–ထ၏)။(ခ) တက်၏၊ တက်လာ၏။ (ဂ) ပေါ်ထွက်လာ၏။ (ဃ) ပေါက်၏၊ ပေါ်ပေါက်၏။ (င) ကြွ၏၊ ကြွတက်၏။ (စ) ပေါ်ထက်လာ၏။ (ဆ) ပျံ့နှံ့တက်၏။ (ဇ) ထထကြွကြွပြုလုပ်၏၊ ကြိုးစား အားထုတ်၏။ (ဈ) အဆိပ်ပြေပျောက်၏။ (က) ထ၏၊ (အိပ်ရာမှ–ထိုင်ရာမှ–ဘဝစသည်တို့မှ–ထ၏။) ရတ္တိံ ဒွါရံ ဝိဝရိတွာ နိပန္နော အရုဏေ ဥဂ္ဂတေ ဥဋ္ဌဟတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ အာသနာ ဥဋ္ဌဟတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၇၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၅၃။ ဝိမတိ၊၂။၁၁။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၄၊၃၆၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၄၊၄၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၉၁။) ဒုပ္ပညော ယေဟိ ဘဝေဟိ န ဥဋ္ဌာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉၊ ၃၇၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၃၉။ မူလဋီ၊၂။၁၅၀။) ဥဋ္ဌဟန္တိ–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၁။ ဥဋ္ဌဟာမိ–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ဥဋ္ဌဟာမ–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၄၇။ ဥဋ္ဌေန္တု–ဇာ၊၂။၂၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈။ ဥဋ္ဌဟန္တု–ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၈။ ဥဋ္ဌေဟိ–ဝိ၊၃။၇။ ဒီ၊၂။၃၃။ မ၊၂။၂၂၅။ သံ၊၁။၁၉၉၊၂၃၅။ ဥဒါန။၁၃၉။ ဝိမာန။၇၃။ ပေတ။၁၉၄၊၂၀၆။ ထေရ။၂၈၅။ စရိယာ။၃၉၁။ ဇာ၊၁။၂၀၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၊၆၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၈၈၊၂၄၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၂၊ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၇။ ဝိမတိ၊၂။၈၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၄၊၈။ ဥဋ္ဌာဟိ–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ ဝိမတိ၊၂။၈၇။ ဥဋ္ဌဟ–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၇။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၆၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၄။ ဥဋ္ဌဟထ–သုတ္တနိ။၃၂၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ ဥဋ္ဌေထ–ဇာ၊၂။၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၁။ ဥဋ္ဌဟေယျ–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ ဥဋ္ဌဟေယျုံ–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။ ဥဋ္ဌဟိ–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။ ဥဋ္ဌာသိ–မ၊၁။၁၇၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၀။ ဥဋ္ဌဟိံသု–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၊ ၃၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၊၂၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၂၀။ ဥဋ္ဌဟိဿန္တိ–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁။ ဥဋ္ဌဟိဿာမိ–အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၁။ (ခ) တက်၏၊ တက်လာ၏။ အာဝါသေ အဂ္ဂိ ဥဋ္ဌဟတိ....မေဃော ဝါ ဥဋ္ဌဟတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၂၉၊၄၇၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၈၂။) ဥဋ္ဌေတိ–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄၊ ၃၃၈။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၂၉။ ဥပစိကာ ဝါ ဥဋ္ဌဟန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၃။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။) ဥဋ္ဌဟေယျုံ–မ၊၁။၃၈၀။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၂။ ဥဋ္ဌဟိ–မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။ ဥဋ္ဌဟိံသု–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။ (ဂ) ပေါ်ထွက်လာ၏။ ဂိရိနံ ပတိဿုတသဒ္ဒါ ဝိယ ဝိရဝါ ဥဋ္ဌဟိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၅၃။ (ခ)(ဂ) နာယန္တဿေဝ စဿ အရုဏံ ဥဋ္ဌဟတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ အပ္ပဋိဂ္ဂဟိတေ တေ-

လာဒိမှိ ကဏ္ဍကံ ဥဋ္ဌဟတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ ဥဋ္ဌဟန္တိ—အံ၊ဋ္ဌီ ၃။၁၁၁။ ဥဋ္ဌဟိ--ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၇။ (ဂ) ပေါ်ထွက်လာ၏။ (ဃ) ပေါက်၏၊ ပေါ်ပေါက်၏။ သခေ (ဝမ္မိကော) အဇ္ဈောကာသေ ဥဋ္ဌဟတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ အဟိစ္ဆတ္တကမကုဠံ ဥဋ္ဌဟတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။) ဥဋ္ဌေတိ—မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၉။ အံ ဋ္ဌ၊၃။၂၃၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၁၈။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၄။ ဥဋ္ဌဟန္တိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁၊၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅၈။ ဥဋ္ဌေန္တိ — မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၄။ ဥဋ္ဌဟတု— အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဥဋ္ဌဟန္တု—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဥဋ္ဌဟိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၅။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဥဋ္ဌာသိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ ဥဋ္ဌဟံသု—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။ ဥဋ္ဌဟိဿတိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၈။ ဥဋ္ဌဟိဿန္တိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ (င) ကြွ၏၊ကြွကောက်၏။ သကလံ ပါဒတလံ ဘူမိတော ဥဋ္ဌဟတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၃၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။ ၁၇၃။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၃။) (စ) ပေါ်တက်လာ၏။ ဥမ္မုဇ္ဇတိတိ ဥဋ္ဌဟတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၈။ (ဆ) ပျံ့နှံ့တက်၏။သုန္ဒရော ထုတိဃောသော ဥဋ္ဌဟတိ၊ လောကံ ပတ္ထရတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၉။ (—သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၇၇။) (ဇ) ထထကြွကြွ ပြုလုပ်၏၊ကြိုးစား အားထုတ်၏။ ဥဋ္ဌဟတိ ဥဿဟတိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၂၈။ ဥဋ္ဌေဟိ-(စရိယ။၃၉၁) တိ ဥဋ္ဌာနဝီရိယံ ကရောဟိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၇၀။ ဥဋ္ဌဟန္တိ—ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၇၂၊

၂၀၅။ (ဏ) ထ၏။ (ဈ)အဆိပ်ပြေပျောက်၏။ဥဋ္ဌာတု ပေါ်သော ဝိသမာ၀မာမိ။ဇာ၊၁။ ၁၄၉။ ဥဋ္ဌာတူတိ နိဗ္ဗိသော ဟောတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၇၉။

ဥဋ္ဌဟန (တိ) [ဥ+ဌာ+ယု] အထက်သို့တက်သော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥဋ္ဌဟနဥဒက (တိ) [ဥဋ္ဌဟန+ဥဒက]အထက်သို့တက်သော ရေရှိသော။ ဥဂ္ဂစ္ဆနဥဒကောတိ ဓာရာဝသေန ဥဋ္ဌဟနဥဒကော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၆၃။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၂။ (—မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၇။)

ဥဋ္ဌဟန္တ (တိ) [ဥ+ဌာ+အ+အန္တ] (က) ထသော (အိပ်ရာ ထိုင်ရာ စသည်မှ ထသော)။ (ခ) ထထကြွကြွပြုလုပ်သော၊ကြိုးစား အားထုတ်သော။ (ဂ) ပေါ်ထွက်လာသော၊ပေါ်ပေါက်လာသော။ (က) သော ဟိ တဿ အာဟာရဏတ္ထာယ ဥဋ္ဌဟန္တော ယံ အင်္ဂပစ္စင်္ဂံ ဖန္ဒာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ တတော သံကိလေသတော ဥဋ္ဌဟန္တော။ ပေဋကော။ ၁ဂဂ။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆၊၁၉၆။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၉။ ဝဇီရ။၁၁၇။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၆၃။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၆၇။) (ခ) ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဥဋ္ဌဟတော ဃဋတော ဝါယမတော အာဇီဝေါ အဘိနိဗ္ဗတ္တတိ။အဘိ၊ ပု။၁၅၁။ ဥဋ္ဌဟတော (မ၊၁။၁၂၀။-စူဠနိ။၂၆၂)တိ အာဇီဝသမုဋ္ဌာပကဝီရိယေန ဥဋ္ဌဟန္တဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၁။ ဥဋ္ဌဟတောတိ ဣမိနာ ဥဋ္ဌာနဝီရိယံ ဝုတ္တန္တိ အာဟ "အာဇီဝသမုဋ္ဌာပကဝီရိယေနာ"တိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၂။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇) (ဂ) အဟိစ္ဆတ္တကမကုဠံ ပထဝိတော ဥဋ္ဌဟန္တံ ပံသုစုဏ္ဏံ ဂဟေတွာ ဥဋ္ဌဟတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ (—သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၆။)

ဥဋ္ဌဟတ္ထ
ဥဋ္ဌဟတ္ထု
ဥဋ္ဌဟာမ
ဥဋ္ဌဟာမိ
ဥဋ္ဌဟိ
ဥဋ္ဌဟိံသု } (ကြိ) ဥဋ္ဌဟတိ-ကြည့်။

ဥဋ္ဌဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဌာ+တွာ] (က) ထ၍ (အိပ်ရာ ထိုင်ရာ စသည်မှ ထ၍)။ (ခ) တက်၍၊ တက်လာ၍။ (ဂ) ပေါ်ထွက်လာ၍။ (ဃ) ခုန်ထွက်လာ၍။ (င) ဖြစ်ပေါ်၍။ (က) ထ၍ (အိပ်ရာ, ထိုင်ရာ စသည်မှ ထ၍)။ တံ သရီရံ ဥဋ္ဌဟိတွာ တဿ ဘိက္ခုနော ပိဋ္ဌိတော ပိဋ္ဌိတော အနုဗန္ဓိ။ ဝိ၊၁။၇၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃၊ ၂၆၉၊၃၂၉၊၃၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၆၊၁၇၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၊၁၉၀၊၃၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၂၊၂၆၀၊၃၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀၊၃၉၄။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၇၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၄၇၁။ မ၊ဋီ၊၁။ ၆၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၈၁၊၁၆၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၇၁။ မူလဋီ၊ ၂။၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၂၊၃၁၇။) (ခ) တက်၍၊တက်လာ၍။ မဟာမေဃော ဥဋ္ဌဟိတွာ ပေါက္ခရဝဿံ ဝဿိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၊၂၈၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၂၊၈၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၊၁၃၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၀၄။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၆၄။) (ဂ) ပေါ်ထွက်လာ၍။ အညာ သီလာ ဥဋ္ဌဟိတွာ သမ္ပဋိစ္ဆိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ (ဃ) ခုန်ထွက်လာ၍။ ဥလ္လင်္ဃိတွာတိ ဥဋ္ဌဟိတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။ (င) ဖြစ်ပေါ်၍။ ဝိညာဏေ ဥပစ္ဆိန္နေ သုဒ္ဓံ နာမရူပမေဝ ဥဋ္ဌဟိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ (-အနု၊ဋီ၊၁။၁၆။)

ဥဋ္ဌဟိဿတိ
ဥဋ္ဌဟိဿန္တိ
ဥဋ္ဌဟိဿာမိ
ဥဋ္ဌဟေယျ
ဥဋ္ဌဟေယျုံ } (ကြိ) ဥဋ္ဌဟတိ-ကြည့်။

ဥဋ္ဌာတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဌာ+တဗ္ဗ] ထသင့်-ထ ထိုက်-ထရာ-သော။ ဆတ္တပါဏိ ဥပါသကော တံ အာဂစ္ဆန္တံ ဒိသွာ "ဥဋ္ဌာတဗ္ဗံ နု ခေါ နော"တိ စိန္တေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။

ဥဋ္ဌာတဗ္ဗဋ္ဌာန (န) [ဥဋ္ဌာတဗ္ဗ+ဌာန] ထသင့် -ထထိုက်-သော နေရာ။ သဿုသသုရေ ဒိသွာ ဥဋ္ဌာတဗ္ဗဋ္ဌာနေ နိသီဒိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။

ဥဋ္ဌာတိ
ဥဋ္ဌာတု၁ } (ကြိ) ဥဋ္ဌဟတိ-ကြည့်။

ဥဋ္ဌာတု၂ (တိ) [ဥ+ဌာ+တု] ထကြွကြွမှု လုပ်သော၊ ကြိုးစား အားထုတ်သော။ ဥဋ္ဌာတာ ဝိန္ဒတေ ဓနံ။ သံ၊၁။၂၁၇။ နေတ္တိ။ ၁၂၆။ ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ။၁၁၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဥဋ္ဌာတာတိ....ကာယိကဝီရိယဝသေန ဥဋ္ဌာနသမ္ပန္နော အသိထိလပရက္ကမော။ သံ၊ဋ္ဌ ၁။ ၃၀၄။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၅။ ဥဋ္ဌာတာ ကမ္မဓေယျေသု (အံ၊၃။၁၁၃)တိ ကမ္မကရဏဋ္ဌာနေသု ဥဋ္ဌာနဝီရိယသမ္ပန္နော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။ (-သံ၊ဋီ၊၁။၃၂၆။)

ဥဋ္ဌာတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဌာ+တုံ] ထခြင်းငှါ၊ ဥက္ကုဋိကော ဟုတွာ နိသိန္နော ဥဋ္ဌာတုံ န သက္ကောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၂။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၀၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၄၁၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၂၊ မ၊ဋီ၊၃။ ၄၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၄၉။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၉။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၃၇။)

ဥဋ္ဌာတုကာမ (တ်) [ဥဋ္ဌာတုံ+ကာမ] ထခြင်းငှါ အလိုရှိသောသူ။ ကေသ္မိံ ဥဋ္ဌာတုကာမေ ဧကော နုဋ္ဌာတုကာမော ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၅။

ဥဋ္ဌာန (န) [ဥ+ဌာ+ယု] (၁) (က) ထခြင်း (အိပ်ရာ, ထိုင်ရာ စသည်မှထခြင်း)။ (ခ) အထက်သို့တက်ခြင်း။ (ဂ) (ရေမှ) ပေါ်လာခြင်း။ (ဃ) ဖြစ်ခြင်း၊ ပေါ်ကြွလာခြင်း။ (င) ဝမ်းလျှော၍ ခေါင်းလျှော်ခြင်း၊ ဝမ်းသွားခြင်း။ (၂) လုံ့လဝီရိယ၊ တက်တက်ကြွကြွ အားထုတ်ကြောင်းတရား၊ (ဥဋ္ဌာနနှင့် ဝီရိယနှစ်မျိုးဘွဲ့ရာ၌ ကာယိက ဝီရိယကို ဥဋ္ဌာနဟုရင်း စေတသိကဝီရိယကို ဝီရိယဟုရင်း, တနည်းအားဖြင့် စီမံခြင်းအစ အားထုတ်မှုကို ဥဋ္ဌာနဟုရင်း, ထိုဥဋ္ဌာနအား လျော်သော အားထုတ်မှုကို ဝီရိယဟုရင်း ထူးခြားချက်ကို ဖွင့်ပြ၏၊ ဥဋ္ဌာနဝီရိယာဒိဂါထာ—ကြည့်) (၃) (က) လယ်ယာထွက်သီးနှံ၊ (ခ) တိုးပွားမှုထွက်သော အခွန်ဘဏ္ဍာ။ (၁) (က) ထခြင်း၊ (အိပ်ရာ, ထိုင်ရာစသည်မှ ထခြင်း)။ ဒက္ခိဏာဒိသာ အာဝရိယာ ပစ္စု-ပဋ္ဌာတဗ္ဗာ ဥဋ္ဌာနေန ဥပဋ္ဌာနေန။ ဒီ၊၃။ ၁၅၅။ ဥဋ္ဌာနေနာတိ အာသနာ ဥဋ္ဌာနေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇၊ ဂိလာနော ဝါ ဥဋ္ဌာနံ နာမ ဂချာမိ ဟောတိ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၁၁။ ဥဋ္ဌာနဉ္စ သယနဉ္စ ဂဒိတော ဥဋ္ဌဟာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁၊ ၃၁၅။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂၊၃၀၄။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၊ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၁၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃၊၂၇၁။) (ခ) အထက်သို့တက်ခြင်း။ အပံ ဟိ သဒ္ဒိဟဋ္ဌာနရကာ ဥဋ္ဌာနံ ဥပ္ပတ္တိံ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၅။ (ဂ) (ရေမှ) ပေါ်လာခြင်း။ ဥမ္မုဇ္ဇနိမုဇ္ဇန္တိ-တ္ထေ ဥမ္မုဇ္ဇန္တိ ဥဋ္ဌာနံ ဝုစ္စတိ၊ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၇၂။ (ဃ) ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ ပေါ်ကြွလာခြင်း။ ပရိယုဋ္ဌာနပ္ပဟာနန္တိ သြဠာရိကဝိနေသန ကိလေသာနံ စိတ္တေ ကုသလပ္ပဝတ္တိံ ပရိယာ-ဒိယိတွာ ဥဋ္ဌာနံ ပရိယုဋ္ဌာနံ၊ သာရတ္ထ၊၁။ ၇၆။ (င) ဝမ်းလျှော၍ ခေါင်းလျှော်ခြင်း၊ ဝမ်းသွားခြင်း၊ အဒ္ဒါ ဣမဿ ဥဋ္ဌာနာနိ ဝတ္တန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၇။ တဿ ရတ္တိဘာဂေ ဥဋ္ဌာနာနိ ပဝတ္တိံသု၊ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ (၂) လုံ့လဝီရိယ၊ တက်တက်ကြွကြွ အားထုတ်ကြောင်း တရား။ ဥဋ္ဌာနေန ပ္ပမာဒေန၊ သံ-ယမေန ဒမေန စ။ ခု၊၁၇။ ဝီရိယသင်္ခါတေန ဥဋ္ဌာနေန။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၇၂။ ဥဋ္ဌာနေ ကုဆီ-တော မနောဟ။ ဇာ၊၂။၂။ ဥဋ္ဌာနန္တိ ဥဋ္ဌာန-ဝီရိယေသ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၊၁၂၀။ ဥဋ္ဌဟတိ ဥဿဟ-တိ ဧတေနာတိ ဥဋ္ဌာနံ၊ ဝီရိယံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၃၂၁။ (—သံ၊၁၊၂၁၊ အံ၊၁။၃၇၃။ အံ၊၂။၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉ ၃၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၄။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၉၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၇၂၊) (၃) (က) လယ်ယာထွက်သီးနှံ။ သံကိစ္စတ္တိ ဥဋ္ဌာနံ ဝါ ဣမံ ဝါ ဒိန္နံ ဓနံ အဇ္ဇ သံကဍ္ဍထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ ဥဋ္ဌာနန္တိ ခေတ္တာ-ဒိတော ဥပ္ပန္နာယံ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁၊၃၇၅။ (ခ) တိုးပွားမှုထွက်သော အခွန်ဘဏ္ဍာ။ အာဟရိတဗ္ဗာ နေရာဒေ ဥဋ္ဌာနံ ပဋိပိဏ္ဍိယ။ ဗုဒ္ဓ၊၃၄၉။ ဥဋ္ဌာနန္တိ ရဋ္ဌုပ္ပါဒံ၊ အာယန္တိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓ၊ဋ္ဌ၊၂၅၃။

ဥဋ္ဌာနက (တိ) [ဥဋ္ဌာန+က] (၁) (လယ်ယာမှ) ပေါ်ထွက်သော ပစ္စည်းဥစ္စာ (စပါး စသော သီးနှံ)။ (၂) ထထကြွကြွ မှုလုပ်သော၊ ကြိုးစား အားထုတ်သော၊သူ။ (၁) ပါဠိနဒီသာယ ဥဋ္ဌာနကံ ဘဏ္ဍံ ဂဟေ-တွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၄။ မူလဋီ၊၂။၁၅၄။ အနုဋီ၊၂။၁၅၆။) (၂) ဥဋ္ဌာနကော အနလသော အာပဒါသု န သီဒတိ။ ဒီ၊၃။၁၂၆။ ဥဋ္ဌာနကောတိ ဥဋ္ဌာန-ဝီရိယသမ္ပန္နော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။ (—ဇာ၊၂။ ၂၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၄၅။)

ဥဋ္ဌာနကဒါယ (ပုံ) [ဥဋ္ဌာနက+ဒါယ] (လယ်ယာမှ)ပေါ်ထွက်သော–ပစ္စည်းဥစ္စာ–စပါးသီးနှံ။ ဣဘရေသု ဒွိသု ဥဋ္ဌာနကဒါယံ ဒဿတိ။ အဘိ-ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ ဥဋ္ဌာနကဒါယန္တိ တေဟိ ခေတ္တေဟိ ဥဋ္ဌာနကံ၊ တေဟိ ဒါတဗ္ဗ-ဓညန္တိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၂။၁၅၃။

ဥဋ္ဌာနကဘတ္တ (န) [ဥဋ္ဌာနက+ဘတ္တ] ပေါ်ထွက်သော ပစ္စည်းဥစ္စာ။ အနာထပိဏ္ဍိကော သေဋ္ဌိ သာဝတ္ထိယံ ဥဋ္ဌာနကဘတ္တံ ဂဟေတွာ။ အံ-ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄၊ (–မ-ဋီ၊၁။၃၃၁။ မူလ-ဋီ၊၂။၁၄၇။)

ဥဋ္ဌာနကမ္မဖလူပဇီဝီ (တိ) [ဥဋ္ဌာန+ကမ္မ+ဖလ+ဥပဇီဝီ] ထကြွလုံ့လ ဝီရိယနှင့် ကံ၏ အကျိုးကို မှီ၍ အသက်မွေးသော၊ သူ။ ဥဋ္ဌာနကမ္မဖလူပဇီဝီဘာဝတော ပန တဒုဘယ-ဝသေန ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ကာမာ တေသံ။ ဒီ-ဋီ၊၃။၂၀၈။

ဥဋ္ဌာနကလောဏာဒိမလ (န) [ဥဋ္ဌာနက+လောဏာဒိမလ] ပေါ်ထွက်သော ဆား စသော အညစ်အကြေး။ ဇလန္တိ သရီရေ ဥဋ္ဌာနကလောဏာဒိမလံ။ မ-ဋီ၊၂။၂၄၁။

ဥဋ္ဌာနကာလ (ပု) [ဥဋ္ဌာန+ကာလ] (က) ထရာအခါ။ (ခ) ထကြွကြွ ပြုလုပ်ရာ–ကြိုးစားအားထုတ်ရာ–အခါ။ (က) အပရာပရံ အနုဗန္ဓိ သမာနဿ ကိလမန္တဿ ဥက္ကုဋ္ဌ-ကုက္ကုဋ္ဌိဋ္ဌာနေ ဥဋ္ဌာနကာလော ဝိယ။ အဘိ-ဋ္ဌ၊၂၊၂၃၇။ သီ-ဋီ၊သစ်၊၁။၃၄၀။ (ခ) ဥဋ္ဌာ-နကာလမှိ အနုဋ္ဌဟာနော။ ဓမ္မ၊၅၃။ ဓမ္မ-ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။

ဥဋ္ဌာနကာလပရိစ္ဆေဒက (တိ) [ဥဋ္ဌာနကာလ+ပရိစ္ဆေဒက။ ထီ-၌ ဥဋ္ဌာနကာလပရိစ္ဆေဒိ-ကာ] ထရာအချိန် အခါကို ပိုင်းခြား မှတ်သား တတ်သော။ ဥဋ္ဌာနကာလပရိစ္ဆေဒိကာ သညံ မနသိ ကရိတွာ။ အံ-ဋ္ဌ၊၂။၈၄။

ဥဋ္ဌာနဋ္ဌာန (န) [ဥဋ္ဌာန+ဌာန] (က) ထရာ အရပ်။ (ခ) ဖြစ်ရာအရပ်။ (ဂ) ပေါ်ထွက်ရာ အရပ်။ (ဃ) တက်ရာ အရပ်။ (က) ရာဇဂဟာဒီနံ ဥဋ္ဌာနဋ္ဌာနံ။ ဒီ-ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ မ-ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ သံ-ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ အံ-ဋ္ဌ၊၂။၃၇၄။ (ခ) တဉ္စ ဘတ္တဿ ဥဋ္ဌာနဋ္ဌာနံ န ဇာနာသိ။ ဓမ္မ-ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ (–ဓမ္မ-ဋ္ဌ၊၂။၉၆) (ဂ) ဥတ္တ-ရာပထေ အဿာနံ ဥဋ္ဌာနဋ္ဌာနေ ပဉ္စ အဿ-သတာနိ ဂဟေတွာ။ ဝိ-ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ (ဃ) ဥပစိကာနံ ဥဋ္ဌာနဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ ဝိ-ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ ကင်္ခါ-ဋ္ဌ။၃၆၆။

ဥဋ္ဌာနပါဒစရိယာ (ထီ) [ဥဋ္ဌာန+ပါဒစရိယာ] ထကြွလုံ့လဝီရိယဖြင့် ခြေရင်း၌ နေ၍ ပြုစု လုပ်ကျွေးခြင်း။ ဥဋ္ဌာနပါဒစရိယာယ၊ ပါဒ-သမ္ဗာဟနဿ စ။ ဇာ၊၂။၁၇၄။ ဥဋ္ဌာနပါဒ-စရိယာယာတိ...... ဥဋ္ဌာနဝီရိယေန တေသံ ပါဒစရိယံ ကရောမိ။ ဇာ-ဋ္ဌ၊၆။၉၉။

ဥဋ္ဌာနပေါရိသ (န) [ဥဋ္ဌာန+ပေါရိသ] ယောကျ်ားတို့ ဥစ္စာဖြစ်သော ထကြွလုံ့လ ဝီရိယ။ နတ္ထိ ဗလံ ဝီရိယံ ဝါ၊ ကုတော ဥဋ္ဌာနပေါရိသံ။ ပေတ။ ၂၀၃။ ဇာ၊၂။၂၆၀။ ပေတ-ဋ္ဌ။၂၃၅။ ဇာ-ဋ္ဌ၊၇။၁၁၂။

ဥဋ္ဌာနဖလသုတ္တ (န) [ဥဋ္ဌာန+ဖလ+သုတ္တ] ဥဋ္ဌာနဖလသုတ်၊ ဥဋ္ဌာနဖလူပဇီဝီ စသော ပုဂ္ဂိုလ်လေးမျိုးကို ဟောရာဖြစ်သောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ စတုက္ကနိပါတပါဠိ၊၃-ပဏ္ဏာ-သက၊ ၁၄-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ အံ၊၁။၄၅၂။

ဥဋ္ဌာနဖလူပဇီဝီ (တိ) [ဥဋ္ဌာန+ဖလ+ဥပဇီဝီ] ထကြွလုံ့လဝီရိယ၏ အကျိုးကိုမှီ၍ အသက် မွေးရသော၊ သူ။ ဥဋ္ဌာနဖလူပဇီဝီ န(နော) ကမ္မဖလူပဇီဝီ၊ အံ၊၁။၄၅၂၊ အဘိ-ပု။၁၀၉။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ဥဋ္ဌဟတော ဃဋတော ဝါယမတော အာဇီဝေါ အဘိနိပ္ဖဇ္ဇတိ၊ နော ပုညတော။ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော ဥဋ္ဌာန-ဖလူပဇီဝီ နော ပုညဖလူပဇီဝီ။ အဘိ-ပု။

၁၅၈။ ဥဋ္ဌာနဝီရိယေနေဝ ဒိသံ ဝိဘိန္နာ-
မေတွာ တသ္မာ နိဿန္ဒဖလမတ္တံ ကိဥ္စိဒေဝ
လဘိတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ၊ တံ ပန ဥဋ္ဌာနံ
အာဂမ္မ ကိဥ္စိ ပုညဖလံ နုပ္ပဇ္ဇိလဘတိ၊ အယံ
ဥဋ္ဌာနဖလူပဇီဝီ န ကမ္မဖလူပဇီဝီ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊
၂။၃၃၇။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇၊
ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၉၊ မ၊ဋီ၊၁၊၃၉၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၃၁။
အံ၊ဋီ၊၁၊၂၆၁။ အံ၊ဋီ၊၃၊၃၂၅၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊
၁။၁၅၉။)

ဥဋ္ဌာနဘဏ္ဍက (န) [ဥဋ္ဌာန+ဘဏ္ဍက] ပေါ်ထွက်သောဥစ္စာ။ ယဒါ ရာဇဂေဟေ ဥဋ္ဌာန-ဘဏ္ဍကံ မဟန္တံ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။

ဥဋ္ဌာနဝန္တု (တိ) [ဥဋ္ဌာန+ဝန္တု] ထကြွလုံ့လဝီရိယရှိသော၊ သူ။ ဥဋ္ဌာနဝါ ဟောတိ သတိမာ-ဘော။ မ၊၂၊၁၆၊ ဥဋ္ဌာနဝါတိ ဥဋ္ဌာန-ဝီရိယသမ္ပန္နော၊ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၅၂၊ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။)

ဥဋ္ဌာနဝီရိယ (န) [ဥဋ္ဌာန+ဝီရိယ] (က) ထက်တက်ကြွကြွ အားထုတ်ကြောင်း ဖြစ်သော လုံ့လဝီရိယ၊ (ခ) တက်တက်ကြွကြွ အားထုတ်ကြောင်း ကာယိကဝီရိယ (ကိုယ်၌ဖြစ်သောလုံ့လ)နှင့် စေတသိကဝီရိယ(စိတ်၌ဖြစ်သော လုံ့လ)။ (ဂ) စီးပွားဥစ္စာရအောင် အားထုတ်မှုနှင့် ထိုအားထုတ်မှုအား လျော်သော လုံ့လဝီရိယ။ ဥဋ္ဌာနဝီရိယဿ ဝဏ္ဏဝါဒီ ဘဝိဿတိ။ သံ၊၁။၂၁၉။ (-အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၂။ မ၊ဋီ၊၂။၄၂၁၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၅။) ဥဋ္ဌာနဝီရိယာဓိဂတ - လည်း ကြည့်။

ဥဋ္ဌာနဝီရိယဝန္တု (တိ) [ဥဋ္ဌာနဝီရိယ+ဝန္တု] ထကြွလုံ့လဝီရိယရှိသော၊ သူ။ ဥဋ္ဌာဟိတာတိ ဥဋ္ဌာနဝီရိယဝန္တော၊ မ၊ဋီ၊၂။၈၀။ ဥဋ္ဌာနဝန္တု-လည်း-ကြည့်။

ဥဋ္ဌာနဝီရိယသမ္ပတ္တိ (ထီ) [ဥဋ္ဌာနဝီရိယ+သမ္ပတ္တိ] ထကြွလုံ့လဝီရိယ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ဥဋ္ဌာနဝီရိယ-သမ္ပတ္တိယာ အနုလသေသာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၀။

ဥဋ္ဌာနဝီရိယသမ္ပဒါ (ထီ) [ဥဋ္ဌာနဝီရိယ+သမ္ပ-ဒါ] ထကြွလုံ့လဝီရိယ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ အနုလ-သဘာဝာယ ဥဋ္ဌာနဝီရိယသမ္ပဒါယ အဓိဋ္ဌာနီယ-တာယ စ၊ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၁၇၊ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။

ဥဋ္ဌာနဝီရိယသမ္ပန္န (တိ) [ဥဋ္ဌာနဝီရိယ+သမ္ပန္န] ထကြွလုံ့လဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံသော။ အနုလ-သာတိ ဥဋ္ဌာနဝီရိယသမ္ပန္နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ ဥဋ္ဌာနဝီရိယသမ္ပန္နာတိ ကာယိကေန ဝီရိယေန သမန္နာဂတာ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၆။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇ ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၄၀။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၂။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၄၀။)

ဥဋ္ဌာနဝီရိယာဓိဂတ (တိ) [ဥဋ္ဌာနဝီရိယ+အဓိဂတ] (က) ထကြွလုံ့လဝီရိယဖြင့် ရအပ်သော။ (ခ) ထထကြွကြွ ပြုလုပ်တတ်သော ကိုယ် လုံ့လနှင့် စေတသိကဝီရိယဖြင့် ရအပ်သော။ (ဂ) စီးပွါးဥစ္စာကို ဖြစ်စေခြင်း၌ ထကြွကြွ အားထုတ်မှု လုံ့လနှင့် ထိုလုံ့လ အားလျော်သော အားထုတ်မှု ဝီရိယဖြင့် ရအပ်သော။ ဣဓ ဂဟပတိ အရိယသာဝကော ဥဋ္ဌာနဝီရိယာဓိဂတေဟိ ဘောဂေဟိ .... အတ္တာနံ သုခေတိ ပီဏေတိ။ အံ၊၁။၃၇၈။ အံ၊၂။၃၈-၉။ ဥဋ္ဌာနဝီရိယာဓိဂတေဟီတိ ဥဋ္ဌာန-သင်္ခါတေန ဝီရိယေန အဓိဂတေဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ ဥဋ္ဌာနဝီရိယာဓိ-ဂတေဟီတိ ဝါ ဥဋ္ဌာနေန စ ဝီရိယေန စ အဓိဂတေဟိ၊ တတ္ထ ဥဋ္ဌာနန္တိ ကာယိကံ ဝီရိယံ။ ဝီရိယန္တိ စေတသိကန္တိ ဝဒန္တိ။ ဥဋ္ဌာနန္တိ ဝါ ဘောဂုပ္ပါဒနေ ယုတ္တပ္ပယုတ္တတာ။ ဝီရိယံ တဒနုရူပဿ ဥဿာဟော။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉။ (-သံ၊၁။၂၀။ ဇာ၊၁။၁၈၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၈-၉။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၄။)

ဥဋ္ဌာနဝီရိယာဘာဝ (ပု) [ဥဋ္ဌာနဝီရိယ+အဘာဝ] ထကြွလုံ့လဝီရိယ မရှိခြင်း။ ဥဋ္ဌာနဝီရိယာဘာဝေါ ဃရာနံ မလံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၆။

ဥဋ္ဌာနဝီရိယာဘိနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [ဥဋ္ဌာနဝီရိယ+အဘိနိဗ္ဗတ္တ] ထကြွလုံ့လ ဝီရိယကြောင့်ဖြစ်သော။ ယသော စ နံ ဥဋ္ဌာနာဓိဂတံ အတ္တနော ဥဋ္ဌာနဝီရိယာဘိနိဗ္ဗတ္တံ ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၂၈။

ဥဋ္ဌာနသညာ (ထီ) [ဥဋ္ဌာန+သညာ] အိပ်ရာမှ ထချိန်ကို ပိုင်းဖြတ် ကန့်သတ်ဘတ်သော အမှတ်သညာ။ သတော သမ္ပဇာနော ဥဋ္ဌာနသညံ မနသိ ကရိတွာ။ ဒီ၊၂။ ၁၁၁။ ဒီ၊၃။ ၁၇၆။ မ၊၂။ ၁၇၊ သံ၊၂။ ၃၉၀။ အံ၊၁။ ၁၁၂။ အဘိ၊၂။ ၂၅၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၆၅။ ဥဋ္ဌာနသညံ မနသိ ကရိတွာတိ ဧတ္တကံ ဌာနံ ဂတေ စန္ဒေ ဝါ တာရကာယ ဝါ ဥဋ္ဌဟိဿာမီတိ ဥဋ္ဌာနကာလပရိစ္ဆေဒိကံ သညံ မနသိ ကရိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၄။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ ၃။ ၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၆၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊ ၃၉၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၁၇၆။)

ဥဋ္ဌာနသမတ္ထ (တိ) [ဥဋ္ဌာန+သမတ္ထ] ထခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊သူ။ န တုယှံ မနုဿာ ဥဋ္ဌာနသမတ္ထံ မံ အကံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၁။

ဥဋ္ဌာနသမ္ပဒါ (ထီ) [ဥဋ္ဌာန+သမ္ပဒါ] ထကြွလုံ့လ ဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ကတမာ စ ဗြာဟ္မဏ ဥဋ္ဌာနသမ္ပဒါ။ အံ၊၃။ ၁၁၁။

ဥဋ္ဌာနသမ္ပန္န (တိ) [ဥဋ္ဌာန+သမ္ပန္န] ထကြွလုံ့လ ဝီရိယနှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဒက္ခော ပုရိသော ဥဋ္ဌာနသမ္ပန္နော။ အံ၊၃။ ၃၂၁။ ဥဋ္ဌာနသမ္ပန္နောတိ ဥဋ္ဌာနဝီရိယေန သမန္နာဂတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၂ ။ (—ဇာ၊၂။ ၂၈၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၀၂။)

ဥဋ္ဌာနသီလ (တိ) [ဥဋ္ဌာန+သီလ] (အိပ်ရာမှ) ထခြင်းအလေ့ရှိသော၊သူ။ သဗ္ဗပဌမံ ဥဋ္ဌာနသီလာ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈) တိ ရတ္တိယာ ဝိဘာယနဝေလာယ သာမိကေ ပရိဇနေ သေယျာယ အဝုဋ္ဌိတေ သဗ္ဗပဌမံ ဥဋ္ဌာနသီလာ။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၆။ (—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၂။)

ဥဋ္ဌာနသုခတာ (ထီ) [ဥဋ္ဌာန+သုခတာ] (ထိုင်ရာ, အိပ်ရာမှ) ထခြင်း၌—ချမ်းသာ—လွယ်ကူ—သူ၏အဖြစ်။ တံတံကိစ္စကရဏေ ဥဋ္ဌာနသုခတာယ ကစ္စိ လဟုဋ္ဌာနံ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၃၇။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၀၆။ မ၊ဋီ၊၃။ ၈၃။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၄။

ဥဋ္ဌာနာကာရ (ပု) [ဥဋ္ဌာန+အာကာရ] ထခြင်း ဟူသော—ထတော့မည့်—အခြင်းအရာ—အမူအရာ။ ထေရော တယော ဝေ ပစ္စယေ ကထေတွာ ဥဋ္ဌာနာကာရံ အကာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၅။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၆။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၂၂။)

ဥဋ္ဌာနာကာရဒဿန (န) [ဥဋ္ဌာနာကာရ+ဒဿန] ထမည့်—အခြင်းအရာ—အမူအရာ—ကို ပြခြင်း။ တံ ပန စလနံ ဥဋ္ဌာနာကာရဒဿနံ ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၂၂။

ဥဋ္ဌာနာဓိဂတ (တိ) [ဥဋ္ဌာန+အဓိဂတ] ထကြွလုံ့လဝီရိယ— ဖြင့်—ကြောင့်—ရအပ်သော။ ဓမ္မလဒ္ဓေဟိ ဘောဂေဟိ ဥဋ္ဌာနာဓိဂတံ ဓနံ။ အံ၊၁။ ၁၂၇။ ဥဋ္ဌာနာဓိဂတန္တိ ဝီရိယေန အဓိဂတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၆။ (—ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၂၈။)

ဥဋ္ဌာပနီ(နိ)ယ (တိ) [ဥ+ဌာ+ဏာပေ+အနီယ] (အိပ်ရာမှ) ထစေ—အထခိုင်း—အပ်သော၊သူ။ အဝေလာယ ဝုဋ္ဌာပိယမာနဿ စိတ္တေကဂ္ဂတာ န ဟောတီတိ ဥဋ္ဌာပနီ(နိ)ယဘာဝေါ တတိယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂။

ဥဋ္ဌာပယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဌာ+ဏာပယ+တိ] တာ်စေ၏။ သတ္တာဟဝါရေန အရှက် ဥဋ္ဌာပယိံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၁၉။

ဥဋ္ဌာပယန္တ (တိ) [ဥ+ဌာ+ဏာပယ+အန္တ] ထစေ–အသခိုင်း–သော၊သူ။ ကေသေသု ဝါ ဟတ္ထေသု ဝါ ဂဟေတွာ ဥဋ္ဌာပယတော ဓေသေ၀ နမေသာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။

ဥဋ္ဌာပယမာန (တိ) [ဥ+ဌာ+ဏာပယ+မာန] တာက်စေ–ပေါ်ထွက်စေ–သော၊သူ။ ဘိက္ခုနီ အရှက် ဥဋ္ဌာပယမာနာ အရညေ အာပတ္တိ နော ဂါမေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၁။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၉။)

ဥဋ္ဌာပယိံသု (ကာ၊ကြိ) ဥဋ္ဌာပယတိ–ကြည့်။

ဥဋ္ဌာပိတ (တိ) [ဥ+ဌာ + ဏာပေ+တ] (က) ထစေအပ်သော။ (ခ) တက်စေအပ်သော။ (ဂ) ဖြစ်ပေါ်လာစေအပ်သော။ (က) ပေါ်ထေဘွာ ဥဋ္ဌာပိတောပိ ထောက် ဂန္တွာ ပုနပိ တထေဝ နိပဇ္ဇိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆။ (က) (ခ) ဥဋ္ဌာပိတာ ဝိစိခေယာ မရိယာဒံ ဆိန္ဒန္တိ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ (ခ) ဘူမိတလေယော ဥဋ္ဌာပိတံ ဥပရိမတလခရဘိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၂၉။ ဆနေ့ အရှက် ဥဋ္ဌာပိတနတ္တေ မုဘင်္ဂ ဘိန္ဒတိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁၊၁၁၁။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၉။) (ဂ) ပဓေဝ ဥဋ္ဌာပိတတ္တာတိ သိဒ္ဓံ ဟောတိ၊ ဝဇိရ။၂၅၀။

ဥဋ္ဌာပိတဝိစိ (ထိ) [ဥဋ္ဌာပိတာ+ဝိစိ] ထစေ–တက်စေ–အပ်သောလှိုင်းတံပိုး။ တာဘိ ဥဋ္ဌာပိတဝိစိယော မရိယာဒံ ဘိန္ဒိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။

ဥဋ္ဌာပေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဌာ+ဏာပေ+တဗ္ဗ] တက်စေ–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော၊ အဋ္ဌမော အစ္စာဘာ တဘ္တာ န ဥဋ္ဌာပေတဗ္ဗော၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀။)

ဥဋ္ဌာပေတဗ္ဗပိဋ္ဌက (တိ) [ဥဋ္ဌာပေတဗ္ဗ+ပိဋ္ဌက] တက်စေ–ပကြွစေ–သင့်သော အဖုအလုံး။ ပိဋ္ဌကာဘိ ဗိန္ဒု ဗိန္ဒု ကတွာ ဥဋ္ဌာပေတဗ္ဗပိဋ္ဌကာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၀။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၆၇။

ဥဋ္ဌာပေတဗ္ဗပုဗ္ဗုဠ (န) [ဥဋ္ဌာပေတဗ္ဗ+ပုဗ္ဗုဠ] ပေါ်ကြွလာစေအပ်သော–ရေပွက်–အဖု အလုံး။ ဝဋ္ဋံ ကတွာ အဂ္ဂဓောဠိယံ ဥဋ္ဌာပေတဗ္ဗပုဗ္ဗုဠံ။ သာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။

ဥဋ္ဌာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+ဌာ+ဏာပေ+တိ] (က) တက်စေ၏။ (ခ) မြှင့်တက်စေ၏။ (ဂ) ထစေ၏။ (ဃ) ပေါ်ထွက်လာစေ၏။ (င) ဖြစ်ပေါ်လာစေ၏။ (က) (ခ) သမ္မယုတ္တဓမ္မေ ဥဒ္ဓါယတီတိ ဥဒ္ဓိ၊ ဥဋ္ဌာပေတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။ (ဂ) ဗာဟာယံ မံ ဂဟေတွာ ဥဋ္ဌာပေဟိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ ဥဋ္ဌာပေထ–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ ဥဋ္ဌာပေသိ–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉။ ဥဋ္ဌာပေဿတိ–အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ (က) (ခ) (ဂ) အဇ္ဈောဥဒကေ ဝါ ရုက္ခေ ဝါ ဆိန္ဒိတွာ အညေန ဆိဒ္ဓမာနော ပတိတွာ (ဝိစိယော) ဥဋ္ဌာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ ဥဋ္ဌာပေန္တိ– ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ ရဇံ ဥဋ္ဌာပေယျာသ၊ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၉။ (က) (ခ) (ဃ) သတ္တာဟဝါရေန အရှက်မေဝ ဥဋ္ဌာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၃။ (–ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၅၇၊ ၂၈၃။) ဥဋ္ဌာပေယျ–ကင်္ခါ။၁၈၀။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။၃၄၃။ (ဂ) (ဃ) သောကိရ ကောဋ္ဌမ္ဘံ ဃဋ္ဋေတွာ မိဂေ ဥဋ္ဌာပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ (င) ကဟာပဏေ ဥဋ္ဌာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၉။ ဥဋ္ဌာပေန္တု–သ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။

ဥဋ္ဌာပေတုံ (ကြိ ဝိ) [ဥ+ဌာ+ဏာပေ+တုံ] (က) တက်စေခြင်းငှါ။ (ခ) ထစေခြင်းငှါ။ (က) သတ္တမံ အရှက် ဥဋ္ဌာပေတုံ အသက္ကောန္တေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။

၃၄၃။ (ခ) ဘံ ဥဋ္ဌာပေတုံ ဂန္တုံ။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၂၂။ (−မဟာ၊နိ၊ဋ္ဌ။၉၀။)

ဥဋ္ဌာပေတွာ (ကြိ ဝိ) [ဥ+ဌာ+ဏာပေ+တွာ] (က) ထကာ်ရ၍။ (ခ) ပေါ်ထွက်စေ၍။ (ဂ) ထစေ၍။ (ဃ) အထက်သို့ အဖျား လှည့်စေ၍။ (င) ဆွဲဆုတ်၍၊ ထုတ်ဆယ်ကယ်တင်၍။ (က) တံ ပါသာဒံ ဥဋ္ဌာပေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။ (−ကခါ၊ဋ္ဌ။၃။) (က) (ခ) အညတ္ထ အနုဏံ ဥဋ္ဌာပေတွာ။ ကခါ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၁။ (−အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။ ကခါ၊ဋ္ဌ။၃၄၃၊ ၃၅၂။) (က) (ဂ) ဥဒကံ စာလေတွာ ဝီစိံ ဥဋ္ဌာပေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆။ (−သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၇။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၂။) (ဂ) သစေ ဟိ ဝုဋ္ဌာနေ ဘိက္ခူ ဥဋ္ဌာပေတွာ ဂစ္ဆာတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၂။ (−အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ မေ့၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၁၂။) (က) (ဃ) သကလသရီရေ လောမာနိ ဥဋ္ဌာပေတွာ ကာယံ ဥပနာမေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။ ဥဋ္ဌာပေတွာတိ ဥဋ္ဌဂ္ဂါ ကတွာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၉။ (က) (င) ဝေါ့ဠတ္ထ ဝေါ့ဠတ္ထံ ကုလာပဒေသေန ကုလာပဒေသံ ဥဋ္ဌာပေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ ဥဋ္ဌာပေတွာတိ သာဝဇ္ဇတော ဥဋ္ဌဟန် ကတွာ၊ ဥဋ္ဌရိ ကွာဘိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၂၅၁။

ဥဋ္ဌာပေထ (ကြိ) ဥဋ္ဌာပေတိ-ကြည့်။

ဥဋ္ဌာပေန္တ (တိ) [ဥ+ဌာ+ဏာပေ+အန္တ] (က) ထကာ်စေသော။ (ခ) ထစေသော။ (က) အရုဏံ ဥဋ္ဌာပေန္တော ပိ....သုခေတ္တာ နာမ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ (−သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၅၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၈။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၁။) (ခ) တံ သေယျ- စိတ္တေန ဥဋ္ဌာပေန္တဿ ဥဋ္ဌိတမတ္တေ ပါရာဇိ- ကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၈။

ဥဋ္ဌာပေန္တိ
ဥဋ္ဌာပေန္တု
ဥဋ္ဌာပေယျ
ဥဋ္ဌာပေယျာထ
ဥဋ္ဌာပေသံ
ဥဋ္ဌာပေဿာမိ
ဥဋ္ဌာပေဟိ
(ကြိ) ဥဋ္ဌာပေတိ-ကြည့်။

ဥဋ္ဌာယ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဌာ+ဘွာ] (က) ထ၍။ (ခ) ထကြွကြိုးပမ်းလုပ်၍၊ ကြိုးစား၍ အား ထုတ်၍။ (ဂ) ထကာ်၍။ (က) အထ ခေါ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော ဥဋ္ဌာယာသနာ ယေနာယသ္မာ ဥတ္တရော တေနုပသင်္ကမိ။ ဝိ၊၁။၁၀။ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကာမိ (ဝိ၊၂။၁၀၇) တိ အာသနတော ဥဋ္ဌဟိတွာ ဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၈၆။ ဥဋ္ဌာယာသနာ (ဒီ၊၂။၁၄၁) တိ နိသိန္နာသနတော ဥဋ္ဌဟိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ (−မ၊၁။၁၇။ သံ၊၁။၂၈၃။ သံ၊၂။၆၁။ သံ၊ ၃။၃၁၄။ ထေရီ၊၃၉၃၊၄၂၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၊ ၆၉၊၁၅၈၊၁၆၅၊၂၆၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၊၁၄၄၊ ၁၆၉၊၁၉၁၊၂၁၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄၁-၆၊၈၆၊ ၂၈၈၊၄၃၂၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၈၄၊ ၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၊၁၃၁၊၁၃၃။၁၈၁၊၂၂၅၊ ၂၃၅၊၂၃၅၊၂၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၊၉၇၊၁၆၅၊ ၂၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁၊၇၃၊၁၀၂၊၁၃၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁၊၂၀၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၊ ၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄၉၊၅၀၊၉၇၊၁၁၅၊၁၂၈၊ ၂၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄၊၂၇၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၆၈၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၁၊၁၆၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁၂၃၊၁၉၆၊၂၇၅။ ဇာ- တိသုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၄၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၊၂၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၀။ ကခါ၊ဋ္ဌ။၂၇၁၊ ၄၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၅၄။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၁၂၂) (ခ) သကလဇမ္ဗုဒီပဝါသီနံ ဥဋ္ဌာ- ယ သမုဋ္ဌာယ ဒါနံ နာမ ဒါတုံ ဂရုကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊

၁။ ၂၇၀။ ဥဋ္ဌာယ သမုဋ္ဌာယာတိ ဒါနေ ဥဋ္ဌာ-
နဝီရိယံ သက္ကစ္စံ ကတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။ ဥဋ္ဌာ-
ယာ (ဝိမာန၊၇) တိ ဥဋ္ဌာနဝီရိယံ ကတွာ
အာလသိယံ အနာပဇ္ဇိတွာတိ အတ္ထော။
ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၇။ (—မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၅၊၃၄၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၂၊
၁၂၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၁၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၂၇။)
(ဂ) ဥဒကသော ဥဋ္ဌာယ ပါဠိ ဘိန္ဒိတွာ
ကစ္စဝရံ အာဒါယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။

ဥဋ္ဌာယက (တိ) [ဥ+ဌာ+ဏျ။ ထိုမှ ဥဋ္ဌာယိ-
က] တက်တက်ကြွကြွပြုလုပ်—ကြိုးစားအား
ထုတ်—သော၊သူ။ ဥဋ္ဌာယကာနံ အဘိဘု-
ယျ ဝတ္တတိ။ အံ၊၂။၄၆၀။ ဥဋ္ဌာယကာနန္တိ
ဗဟုဝစနဝသေန ဝီရိယုဋ္ဌာနသမ္ပန္နော သာ-
မိကော ဝုတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ ဥဋ္ဌာယိက-
(သေရိ၊၄၂၆)န္တိ ဥဋ္ဌာနဝီရိယသမ္ပန္နံ။ ထေရီ၊
ဋ္ဌ။၂၇၃။

ဥဋ္ဌာသိ (ကြိ) ဥဋ္ဌဟတိ—ကြည့်။

ဥဋ္ဌာဟက (တိ) [ဥ+ဌာ+ဏျ။ ထိုမှ ဥဋ္ဌာဟိ-
က] ထကြွကြွပြုလုပ်သော၊ ကြိုးစားအား
ထုတ်သော။ အတန္ဒိတန္တိ အနလသံ ဥဋ္ဌာဟ-
ကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၁။ ဥဋ္ဌာဟကံ ဥဋ္ဌာနဝီရိယ-
သမ္ပန္နံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၆၇။ ဥဋ္ဌာဟိကာ အနလ-
သာ၊ သင်္ဂဟိတပရိဇ္ဇနာ။ အံ၊၃။၉၄။ ဥဋ္ဌာ-
ဟိကာတိ ဥဋ္ဌာနဝီရိယသမ္ပန္နာ။ အံ၊ဋီ၊၃။
၂၄၀။ (—ဇာ၊၂။၁၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊
၅။၄၈၄။ မ၊ဋီ၊၂။၈၀။)

ဥဋ္ဌာဟိ (ကြိ) ဥဋ္ဌဟာသိ—ကြည့်။

ဥဋ္ဌိတ (တိ) [ဥ+ဌာ+တ] (က) ထသော၊
ထလာသော။ (ခ) တက်သော၊ တက်လာ
သော။ (ဂ) ပေါ်ထွက်လာသော။ (ဃ)
ပေါက်သော။ (င) ဖြစ်သော၊ ဖြစ်ပေါ်လာ
သော။ (စ) ပြီးဆုံးသော။ (ဆ) အထက်၌
တည်သော။ (က) ထသော၊ ထလာသော။
ဝိနယဓရေ ဥဋ္ဌိတေ သဗ္ဗာ ပရိသာ ဥဋ္ဌဟတိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၈၆။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။
မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၃၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃၇၆။ အံ၊
ဋီ၊၂။၂၁၉။) (ခ) တက်သော၊ တက်လာ
သော။ အဟံ ဟိ သဋ္ဌိဟတ္ထာ နရကာ ဥ-
ဋ္ဌာနံ ရုက္ခိ…တဒော ဥဋ္ဌိတော၊ယေဝ။ အံ၊
ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ (က)(ခ) သယံ ဝါ ဥဋ္ဌိ ကံ အဂ္ဂိံ
အာဂစ္ဆန္တိ ဒိသွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ မဟာမေဃံ
ဥဋ္ဌိတံ ဒိသွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ မဟာဝါတော
ဥဋ္ဌိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ ဝိ၊
ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။
ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၄၇၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၂၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၈) (ခ) တက်သော။
တက်လာသော။ (ဂ) ပေါ်ထွက်လာသော။
သူရိယေ ဥဋ္ဌိတေ သာမဏေရာ ဝါ…ဂစ္ဆန္တိ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ အရုဏေ ဥဋ္ဌိတေ တဿ သန္တိ-
ကေ ဝတ္တံ နိက္ခိပိတွာ။ ကင်္ခါ။၁၃၇။ ဥဋ္ဌိတေ-
တိ ဥဂ္ဂတေ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၆၃။ (—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၊
၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၀၇၊ ၂၅၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ ခုဒ္ဒက ဋ္ဌ။၁၄၄။)
(ဂ) ပေါ်ထွက် လာသော။ (ဃ) ပေါက်
သော။ (င) ဖြစ်သော၊ဖြစ်ပေါ် လာသော။
ဝမ္မိကော ဥဋ္ဌိတော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။
မုဂ္ဂါဒီနံ ပန ပဏ္ဏေသု ဥဋ္ဌိတေသု…ဘုတ္တာဂါမ-
သင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။၃၅၈။
(—ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၆၊
၁၅၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၊၁၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၊၂၉၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။
ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၇၉။ သံ၊ဋီ၊၂။
၄၃၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၆၁။ မူလ၊ဋီ၊၁။၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁။၁၅၂။) (င) ဖြစ်သော၊ ဖြစ်ပေါ်လာ
သော။ ယေန ပန မေမွန အာဒိမှိ ဒေသနာ
ဥဋ္ဌိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ တဥ္ဆ
ခေါ(ဝတ္ထုံ)ကာသိရဋ္ဌေယေဝ ဥဋ္ဌိတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။

၂၂၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။ သုတ္တ-နိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။ ၇၄။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၂။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅။) (စ) ပြီးဆုံးသော။ သော ဥဋ္ဌိတာ ဓမ္မသာဝနေ...ပဋိ-ဝေဒန်နဝေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ ဥဋ္ဌိတော'ကိ နိဋ္ဌိတော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၅။ (ဆ) အထက်၌ တည်သော။ ယေ ဓမ္မာ ဧတာဘူတာ... ဥပ္ပန္နာ သမုပ္ပန္နာ ဥဋ္ဌိတာ သမုဋ္ဌိတာ။ အဘိ၊၈။၂၁၂။ နိဗ္ဗတ္တ-ဌေန ဥဋ္ဌိ ဋ္ဌိတာတိ ဥဋ္ဌိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၃။ (-အဘိ၊ဝိ။၂။ အနုဋီ၊၂။၁၃၅။)

ဥဋ္ဌိတအတ္ထ (ပု) [ဥဋ္ဌိတ+အတ္ထ] တက်လာသော ဝင်မ်ဘိုး။ အတ္ထုဋ္ဌိတော ဝါဟိ ဥဋ္ဌိတအတ္ထော ဝိယ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၉။

ဥဋ္ဌိတအာယ (ပု) [ဥဋ္ဌိတ+အာယ] ပေါ်ထွက်-ဖြစ်ပေါ်လာ-သော အခွန်ဘဏ္ဍာ။ တသ္မိံ တသ္မိံ ဒွါရေ ဥဋ္ဌိတအာယနဒါန် ဒေထ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။

ဥဋ္ဌိတဥတု (ပု) [ဥဋ္ဌိတ+ဥတု] တက်လာသော အငွေ့။ တခဏာ ဥဋ္ဌိတဥတုနာ ကိရ တံ ဘုဉ္ဇိတုံ သုခံ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၉။

ဥဋ္ဌိတဥမ္မိ (ထ) [ဥဋ္ဌိတ+ဥမ္မိ] ထလာ-တက်လာ-သော လှိုင်းအိုး။ယသ္မာ မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဋ္ဌိတဥမ္မိယော ဝေလံ နာတိက္ကမန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၀။

ဥဋ္ဌိတကာလ (ပု) [ဥဋ္ဌိတ+ကာလ] ထရာအခါ။ ဥဋ္ဌိတကာလေ ဥဋ္ဌိန္နံ ပရိဂ္ဂဟော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၃။သာရတ္ထ၊၁။၂၆၀။

ဥဋ္ဌိတစောရ (ပု) [ဥဋ္ဌိတ+စောရ] ကြွသောင်းကျန်းသော သူခိုး။ ဒွေ ဥဋ္ဌိတစော-ရေ ဝိယ ... ဥဋ္ဌေတ္ဝာယော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၃၁။

ဥဋ္ဌိတဇယံ (တိ) [ဥဋ္ဌိတ+ဇယံ] ပေါ်ထွက်သော ခြေသုံးမြှင်းခါင်း ရှိသော သူ။ ပါဒေဝ ဇ္ဈာနတော ဥဋ္ဌိတဇယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၄၄။

ဥဋ္ဌိတဌာန (န) [ဥဋ္ဌိတ+ဌာန] ပေါ်ထွက်ရာ ဌာန။သော ပနာယံ ဧဝ ဇာတိဇ္ဈာ ဥဋ္ဌိတဌာ-နေဝ ဘိန္နာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၁၁။)

ဥဋ္ဌိတတုစ္ဆမာန (တိ) [ဥဋ္ဌိတ+တုစ္ဆမာန]တက်ကြွ-မြောင်းသွား-မြင့်ပေါ်-သော အချည်းနှီးသော မာနရှိသော သူ။ ဥန္နဠာတိ ဥဂ္ဂတ-နဠာ ဥဋ္ဌိတတုစ္ဆမာနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၀။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ (-မ၊ဋီ၊၁။၂၅၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၅။)

ဥဋ္ဌိတတ္တ (ပု) [ဥဋ္ဌိတ+ဒန္တ] ပေါက်သော သွား။ ကုမာရပဝေသေ ဥဋ္ဌိတဒန္တာနံ ပတိတတ္တာ ပုန ဥဋ္ဌိတဒန္တာ ဒိဇာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။

ဥဋ္ဌိတဒေသနာ (ထီ) [ဥဋ္ဌိတ+ဒေသနာ] ဖြစ်ပေါ်လာသော ဒေသနာ။ အာဒိမှိ ဥဋ္ဌိတ-ဒေသနာယ အနုရူပါ အနုသန္ဓိ ယထာနုသန္ဓိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၀။ (-မ၊ဋီ၊၂။၂၇၇။)

ဥဋ္ဌိတပါသာဏ (ပု) [ဥဋ္ဌိတ+ပါသာဏ] ပေါ်ထွက်နေသော - ကျောက် - ကျောက်ဖျာ။ ဘူမိတော ခါရကော ဝိယ ဥဋ္ဌိတပါသာဏော ဝါ ဟောတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၉။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ။ ၃၉(-ဝဇီရ။၄၅၂။)

ဥဋ္ဌိတပေသကာရ (ပု) [ဥဋ္ဌိတ+ပေသကာရ] ထသော ရက်ကန်းသည်။ဘန္တေ ဥဋ္ဌိတပေ-သကာရော ကိဉ္စိဒေဝ ဥပရိဝိဋ္ဌတိ ဂဟေတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၁၆။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၇၇။

ဥဒ္ဒိတပ္ပဒေသ (ပု) [ဥဒ္ဒိတ+ပဒေသ] ပေါက်ရာ-ပေါ်ထွက်ရာ-အရပ်။ ဂဏ္ဍဝိဋ္ဋကာဒီနံ ဥဒ္ဒိတပ္ပဒေသေ ဝါ ဌိတော။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၄၉၊

ဥဒ္ဒိတဘာဂ (ပု) [ဥဒ္ဒိတ+ဘာဂ] ကြွတက်သောအဖို့။ နေမိယာ ဥဒ္ဒိတဘာဂံ ပါဒေန အက္ကမိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။

ဥဒ္ဒိတရဇ (ပု) [ဥဒ္ဒိတ+ရဇ] ထသော-ကြွတက်သော-မြူမှုန်။ ဝါတာဒီဟိ ဥဒ္ဒိတရဇေန စဘုမဟာပဿေ ဌပိတော အာဒါသော ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၃၃၊ (-သံ၊ဋီ၊၁။၃၃၁၊)

ဥဒ္ဒိတလောဏ (နှ) [ဥဒ္ဒိတ+လောဏ] ပေါက်သောဆား။ ကဏ္ဍာ့ထကော သန္ဓိရေ ဥဒ္ဒိတလောဏန္တိ ဣဒံ သဗ္ဗံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၂၃။ (-ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၉၄။)

ဥဒ္ဒိတဝတ္ထ (နှ) [ဥဒ္ဒိတ+ဝတ္ထ] ပေါ်ထွက်သော-ဖြစ်သော-အဝတ်။ ဗာဟိတိကာတိ ဗာဟိတိခေတ္တ ဥဒ္ဒိတဝတ္ထဿေတံ နာမံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။

ဥဒ္ဒိတဝါတ (ပု) [ဥဒ္ဒိတ+ဝါတ] ထသော-တက်လာသော-လေ။ စတုဟိ ဒိသာဟိ ဥဒ္ဒိတဝါတောဟိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၃။

ဥဒ္ဒိတသသန (နှ) [ဥဒ္ဒိတ+သသန] ဖြာပေါ်သော ရှုထုတ်ခြင်း။ အနန္တော ဥဒ္ဒိတသသနံ အဿာသော။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၁၇။

ဥဒ္ဒိတသာခါ (ထီ) [ဥဒ္ဒိတ+သာခါ] ပေါက်သောသစ်ကိုင်း။ ရုက္ခသာခါယန္တိ ရုက္ခေ ဥဒ္ဒိတသာခါယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၇။

ဥဒ္ဒိတသိခါ (တိ) [ဥဒ္ဒိတ+သိခါ] ပေါက်သော ဦးစွန်းရှိသော။ သိခဏ္ဍီတိ ဥဒ္ဒိတသိခါ မောရာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၄။

ဥဒ္ဒိတသိင် (တိ) [ဥဒ္ဒိတ+သိင်] မပေါက်သော ဦးချိုရှိသော။ သင်္ဂိနောတိ မတ္တကံ ပဒါလေတွာ ဥဒ္ဒိတသိင်္ဂါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၄။

ဥဒ္ဒိတသီသ (တိ) [ဥဒ္ဒိတ+သီသ] အထက်သို့တည်သော-မော့သော-ဦးခေါင်း ရှိသော၊ သူ။ ပဂ္ဂဟိတသီသောတိ ဥဒ္ဒိတသီသော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄၄။

ဥဒ္ဒိတသေဝါလသင္ဃ (ပု) [ဥဒ္ဒိတ+သေဝါလ+သင္ဃ] ပေါက်သော မှော်နှင့်သော ရေအိုး။ ဥဒ္ဒိတသေဝါလသင်္ဃံ အာတပေ နိက္ခိပိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝဇိရ။၂၉၈။

ဥဒ္ဒိတာကာရ (ပု) [ဥဒ္ဒိတ+အာကာရ] (နေရာမှ) ထသူ၏-အခြင်းအရာ-အမူအရာ။ ဝတ္တံ ကရောတ် ဗာဠ္ဟဂိလာနေနပိ ဝုဋ္ဌာနမံ ဒိသွာ ဥဒ္ဒိတာကာရေန အာဝိတိ ဒဿေတဗ္ဗာ။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၂။

ဥဒ္ဒိတာဝါသ (ပု) [ဥဒ္ဒိတ+အာဝါသ] ပေါ်ပေါက်လာသောကျောင်း။ အညော ပဏ္ဍာ ဥဒ္ဒိတာဝါသော အသမ္ဘာဝေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၀။

ဥဒ္ဒေတိ (ကြိ) ဥဒ္ဒဟတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဌာ+တုံ] (နေရာမှ) ထခြင်းငှါ။ ဥဒ္ဒေတုမ္ပိ အသက္ကုဏေယျတာကရဏာသေန။ မူလ၊ဋီ၊၂။၆၆။

ဥဒ္ဒေသ (ကြိ) ဥဒ္ဒဟတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒေန္တ (တိ) [ဥ+ဌာ+အ+အန္တ] ပေါ်ထွက်လာသော။ သူရိယံ ဝိယ စ ဥဒ္ဒေန္တံ ပဿတိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၄၄။

ဥဒ္ဒေန္တု၊ ဥဒ္ဒေဟိ } (ကြိ) ဥဒ္ဒဟတိ-ကြည့်။

ဥဒ္ဒယှတိ (တေ) (ကမ္မ၊ကြိ) [ဥ+ဒဟ+ယ+တေ] ပူလောင်-သောင်ကျွမ်း-သောင်မြိုက်-အင်၏။ ဥဒ္ဒယှတေ နရမတိ (ဇာ၊၁။၉၆)-တိ အသံ ဇမ္ဗူ....ဥယှတိ နာဘိရမတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ သော ဟိ ဥဒ္ဒယှတိ၊ န ကပ္ပေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။ ဥဒ္ဒယှေယျ— အဘိ၊ပု၊၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။

၁၅၁၊ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၀၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၂။ ဥဒ္ဒယှိသတိ—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၊ ဥဒ္ဒယှိသန္တိ—ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၇။

ဥဒ္ဒယှန (န) [ဥ+ဒဟ+ယု] လောင်ကျွမ်း–လောင်မြိုက်–ရာအခါ၊ အောက်ပုဒ်–ကြည့်။

ဥဒ္ဒယှနဝေလာ (ထီ) [ဥဒ္ဒယှန+ဝေလာ] လောင်ကျွမ်း–လောင်မြိုက်–ရာအချိန်အခါ။ ဥဒ္ဒယှနဝေလာ အဿာ (အဘိ၊ပု။၁၁၆)တိ ဈာယနကာလေ ဘဝေယျ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၈။ ဥဒ္ဒယှနဝေလာ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇)တိ ဈာယနဝေလာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၃။ (–ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၃၀၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၂။)

ဥဒ္ဒယှိသန္တိ } (ကြိ) ဥဒ္ဒယှတိ–ကြည့်။
ဥဒ္ဒယှေယျ }

ဥဒ္ဒါပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဒိ+ဏာပေ+တွာ] ပျံတက်စေ၍။ သကုဏော တိ အာဂတာဂတေ ကာကေ ဥဒ္ဒါပေတွာ.... ဘုဉ္ဇိတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၅။ ဥဒ္ဒါပေတွာ တိ ဥဒ္ဒံ အာကာသံ ဂမနာပေတွာ။ ပါစိတ်၊ယော။၂၄၆။

ဥဒ္ဒါပေန္တ (တိ) [ဥ+ဒိ+ဏာပေ+အန္တ] ပျံတက်စေသော၊ ပြေးစေသော။ မာတုဂါမော ကာကေ ဥဒ္ဒါပေန္တော ဥဒုက္ခမေဝ ဟတ္ထံ ဥက္ခိပိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ ကင်္ခါ၊ဋီ။ ၁၉၅။ ဥဒ္ဒါပေန္တော တိ ပလာပေန္တော။ သာရတ္ထ ၂။၁၂၄။

ဥဒ္ဒိတ (တိ) [ဥ+ဒိ+တ] (၁) ပျံတက်သော။ (၂) ထောင်–နှောင်ဖွဲ့–အပ်သော။ (၁) ပထဝိတော ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ ဥဒ္ဒိတမတ္တေ ဝါ ဒုတိယပဒဝါရေ ဝါ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၁။ (၂)တဏှာယ ဥဒ္ဒိတော (သံ၊၁။၃၇။ ပဋိသံ။၁၂၃) တိ တဏှာယ ဥလ္လင်္ဃိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ (–သံ၊ဋီ၊၁။ ၁၃၃။)

ဥဒ္ဒိတသုတ္တ (နု) [ဥဒ္ဒိတ+သုတ္တ) ဥဒ္ဒိတသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ သံ၊၁။၃၇။

ဥဒ္ဒိ (ဒ္ဒေ)တုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဒိ+တုံ] ပျံတက်–ပျံသွား–ခြင်းငှါ။ မုတ္တောပိ န ဣစ္ဆိ ဥဒ္ဒေတုံ (ဩဒ္ဒေတုံ။သီ)။ ဇာ၊၂။၉၃။ မုတ္တော ဝိဿဇ္ဇိတော သမာနောပိ ဥဒ္ဒိတုံ န ဣစ္ဆိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၃၉၄။

ဥဒ္ဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဒိ+တွာ] အထက်သို့ ရောက်စေ၍၊တက်ရောက်စေ၍။ ဟတ္ထံ လေခါ-ပေတွာ သိက္ကာယ ဥဒ္ဒိတွာ။ ဝိ၊၄။၂၄၆။ ဥဒ္ဒိတွာ တိ ဝေဠုပရမ္ပရာယ ဥဒ္ဒံ ပါပေတွာ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၂။

ဥဒ္ဒိယတိ (ကြိ) [ဥ+ဒိ+ယ+တိ] ပျံတက်သွား၏။ ဂစ္ဆေယ ဝါ ကဏ္ဍေ ဝါ ကုလလော ဝါ မံသပေသိံ အာဒါယ ဥဒ္ဒိယေယျ။ မ၊ ၂။၂၇။ ဥဒ္ဒိယေယျာ တိ ဥပ္ပတိတွာ ဂစ္ဆေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇။)

ဥဒ္ဒေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+ဒိ+ဏေ+တဗ္ဗ] ပျံတက်စေအပ်သော။ ကာကာ တိ ဒါယိန္တိ ဣတော စိတော ကာကေဟိ အဘိပါတနဝသေန ဥဒ္ဒေတဗ္ဗ။ မ၊ဋီ၊၃။၇၆။

ဥဒ္ဒေတိ (ကြိ) [ဥ+ဒိ+အ+တိ] (၁) ပျံတက်သွား၏။ (၂) (ပိုက်, မြုံး, ကျော့ကွင်း) ထောင်၏။ (၁) သစေ ပန အဋ္ဌဝိမုခေါ ဥဒ္ဒေတိ ဝါ ဂစ္ဆတိ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။ (၂) သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ နဒီမုခေ ခိပ္ပံ ဥဒ္ဒေယျ။အံ၊၁။၃၅၊၂၉၀။ ဥဒ္ဒေယျာ တိ ဩဒ္ဒေယျ။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၂။ (–အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။)

ဥဒ္ဒေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဒိ+တွာ) ပျံတက်၍။ မောရော ဥဒ္ဒေတွာ .... နိလီယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၁။ (–မ၊ဋီ၊၃။၂၀၀။)

ဥဋ္ဌပန (န) [ဥ+ဌိ+ဏာ+ပေ+ယု] ပုံ့တက်စေခြင်း။ အောက်ပုဒ်–ကြည့်။

ဥဋ္ဌပနာကာရ (ပု) [ဥဋ္ဌပန+အာကာရ] ပုံ့တက်စေခြင်း အခြင်းအရာ။ သူရကာကာတိ ကာကာနံ ဥဋ္ဌပနာကာရမာဟ။ မဋီ၊၃။ ၇၆။

ဥစ္စုယိုသတိ (ကြိ) ဥဋ္ဌယုကိ·ကြည့်။

ဥဏာတိ (ကြိ) [ဥဏ+အ+တိ] တက်၏။ အာသမန္တတော အာလောကံ ကရောန္တော ဥဏာတိ ဥဂ္ဂစ္ဆတီတိ အရုဏော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၇။

ဥဏ္ဏာ (န) [ဥဏု+အ။ (ဥဏ–သံ)] အမွေး၊ သားမွေး၊ သိုးမွေး။ ဥဏ္ဏာပါဝါရက,ဥဏ္ဏာမယ (ဝိမဘိ၊၂။၁၀၂)ကြည့်။ ပါဠိ,အဋ္ဌကထာတို့၌ ဥဏ္ဏာ–ဟု ဏ္ဏဆိုသိင်ဖြင့်ရှိသည်။ ဥဏ္ဏာ–လည်း ကြည့်။

ဥဏ္ဏံသု (ပု) [ဥဏ္ဏ+အံသု] အမွေးအချင်။ ဇာတိဥဏ္ဏံသု (သံ၊ဋီ ၁၊၃၀၆)ကြည့်။

ဥဏ္ဏဇ (တိ) [?]ပြည့်ဖြိုးသော၊ရွှေကြေးမုံကဲ့သို့ ပြည့်သော။ တဿေတံ ဥဏ္ဏဇံ မုခံ။ ဇာ၊၂။၂၄၁။ ဥဏ္ဏဇန္တိ ကညနာဒါသော ဝိယ ပရိပုဏ္ဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၉။

ဥဏ္ဏ (န္န)တ (တိ) [ဥ+နမ+တ] (၁) မြင့်တက်သော၊ မြင့်မောက်သော။ (၂)တက်ကြွသော၊ ထောင်လွှားသော။ (၃) မြတ်–မြင့်မြတ်–သော။ (၄) တုန်လှုပ် – ပြန့်လွင့်–သော။ (၅) နဖူးစည်းတန်းဆာ။ (၆) ဥဏ္ဏတသို့ နဂရာရေ (ဝိမာန၊၆၄)တိ ဥဏ္ဏတေ ဘူမိပ္ပဒေသေ ကူဋာဂါရာဒိဟိ ဥဏ္ဏတေ ဥဏ္ဏမနဂရေ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၈၁။ ဥန္နတာ ဘူမိပ္ပဒေသာ ဩနမန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ သုတ္တနိ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ ဥန္နတော—မ၊ဋ္ဌ၊၂ ၁၀၃။ ဥန္နတံ·မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၃၇၃။ ဥန္နတေ—ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၇၉။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၃။ (၂) သတ္တဟိ မာနေဟိ ဥန္နတော (ဥဏ္ဏတော။သျာ။က)။ ပဋိသံ။၁၂၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၂၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉။ ဥန္နတာ သုခမမေနာ (ထေရ၊၁၁၅)တိ သုခဟေတုနာ.... ဥန္နတံ ဂတာ၊ ဘောဂမဒါဒိနာ ဥတ္တာတိ အတ္ထော။ ထေရ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ (–ဇာ၊၂။ ၁၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆၊၇၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၅၄။) (၃) တပ္ပပက္ခတော ဥဏ္ဏတော၊ ဥစ္စော ဥဂ္ဂတောတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၇၉။ ဥဏ္ဏတုဏ္ဏတ, ဥန္နတောနတ–တိုလည်း ကြည့်။ (၄) အနုန္နတ–ကြည့်။ (၅) ဥန္နတံ မုခဖုလ္လဥ္စ။ ဇာ၊၂၊၃၇၅။ ဥန္နတန္တိ ကော နလာဋ ပသာဓနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇၊၃၀၂။ အလင်္ကာရဝ္ပဘေဒါ တု၊ မုခဖုလ္လံ တထောဏ္ဏတံ။ ဓာန်။ ၂၈၉။ ဥဏ္ဏတံ သုဏ္ဏာဒိရစိတံ နလာဋ္ဌာဘရဏံ။ ဓာန်၊ဋီ၊၂၈၉။

ဥဏ္ဏတာဘာဝ (တိ) [ဥဏ္ဏတ+အဘာဝ] တက်ကြွခြင်း–ထောင်လွှားခြင်း–မရှိသော။ ပဋိလီနာ နာမ ပဟီနမာနာ ဝုစ္စန္တိ မာနုဿယဝသေန ဥဏ္ဏတာဘာဝတော။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀၄။

ဥဏ္ဏ(န္န)တိ (ထီ) [ဥ+နမ+တိ] တက်ကြွခြင်း၊ ထောင်လွှားခြင်း၊ မာန်မူခြင်း။ ယာ ဥဏ္ဏတိ သာသ ဝိယာတဘူမိ။ သုတ္တနိ။၄၈။ ယော ဝေရှပေါ မာနော မညနာ မညိတတ္တံ ဥန္နတိ ဥန္နမော(ဥဏ္ဏတိ ဥဏ္ဏာမော။သျာ)။အဘိ၊၈။ ၂၂၅။ မဟာနိ။၆၁။ ဥဿိတဋ္ဌေန ဥန္နတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၃။ ဥဏ္ဏတံ—အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၂။ သုတ္တ၊ဋ္ဌ၊နိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂,၆၊ ဥဏ္ဏတိယော—ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၆။ ဥဏ္ဏတိဝသေန—မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇၅။ မ၊ဋီ၊၁။၂၇၃။ ဥန္နတံ—အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဥက္က(န္န)တိလက္ခဏ (တိ) [ဥက္က(န္န)တိ+လက္ခဏ] တက်ကြွ – ထောင်လွှား – ခြင်းလက္ခဏာ ရှိသော၊(မာန)။ ဥက္ကတိလက္ခဏော မာနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၂။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၅၃။ သေယျာဒိအာကာရေဟိ ဥန္နမန္တံ ဥန္နတိ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၀၀။သော ဥန္နတိလက္ခဏော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၉။ သေယျာဒိဝသေန ဥစ္စတော နမန္တံ ဥန္နတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၂။၁၅၁၊ (–ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၄၇။ ဝိမတိ၊၁။၂၉။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၂၈၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊ ၁။၈၄၊၁၂၈။)

ဥက္ကတုက္ကတ (တိ) [ဥက္ကတ+ဥက္ကတ] ယခု မြင့်မြတ်သည်ဖြစ်၍ နောင်အခါ၌လည်း မြင့်မြတ်လတ္တံ့ဖြစ်သော၊ ပုဂ္ဂိုလ်၊ မြင့်မြတ်ရာဘဝမှ မြင့်မြတ်ရာ ဘဝသို့ ရောက်လတ္တံ့ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဥက္ကတုက္ကတော (အံ၊၁။၃၉၈။ အဘိ၊ ပု။၁၀၉၊၁၁၀)တိ ဣဒါနိ ဥစ္စော အာယတိမ္ပိ ဥစ္စော ဘဝိဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၉။

ဥက္ကတောဏတ(တိ)[ဥက္ကတ+ဩဏတ](၁)ယခု မြင့်မြတ်သည်ဖြစ်၍ နောင်အခါ၌ ယုတ်ညံ့လတ္တံ့ဖြစ်သော၊ ပုဂ္ဂိုလ်။ မြင့်မြတ်ရာဘဝမှ ယုတ်ညံ့ရာဘဝသို့ ရောက်လတ္တံ့ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။(၂) မြင့်မောက်, နိမ့်ကျသော၊အမြင့်, အနိမ့်ဖြစ်သော။ (၁) ဥက္ကတောဏတော (အံ၊၁။၃၉၈။ အဘိ၊ပု။၁၀၉ ၁၁၀)တိ ဣဒါနိ ဥစ္စော အာယတိံ နီစော ဘဝိဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ (၂) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥက္ကတောဏတဋ္ဌာနယုတ္တ (တိ) [ဥက္ကတောဏတ +ဌာန+ယုတ္တ] မြင့်မောက်, နိမ့်ကျသော–အမြင့်,အနိမ့်ဖြစ်သော–အရပ်နှင့် ယှဉ်သော။ သဒေါသာတိ သဂဏ္ဍာ ဥက္ကတောဏတဋ္ဌာနယုတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ (–အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၈၃။)

ဥက္ကနာဘ (ပု) [ဥက္ကာ+နာဘိ(ဥဏ္ဏနာဘ–သံ)] ပင့်ကူ။ ဥက္ကနာဘော ဥက္ကနာဘိ။ နီတိ၊သုတ္တ။ နှာ-၄၂၂။ အောက်ပုဒ်-လည်း ကြည့်။

ဥက္ကနာဘိ (ပု) [ဥက္ကာ+နာဘိ။ (ဥဏ္ဏနာဘိ–သံ၊] ချက်၌ သားမွေးရှိသော–ချက်မှ သားမွေးကဲ့သို့ အမွေးထွက်သော–သတ္တဝါ၊ပင့်ကူ။ အဟိဝိစ္ဆိကာ သတပဒီ၊ ဥက္ကနာဘိ သရဗူ မူသိကာ။ ဝိ၊၄။၂၄၂။ အံ၊၁။၃၈၄။ ဇာ၊၁။ ၅၄။ ဥက္ကနာဘီတိ လောမသနာဘိကော မက္ကဋကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၈၂။ ဝိမတိ၊၂။၂၉။ ဥက္ကနာဘီတိ မက္ကဋကော၊ တဿ ဟိ နာဘိတော ဥက္ကာသဒိသံ သုတ္တံ နိက္ခမတိ၊ တသ္မာ ဥက္ကနာဘီတိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၅၀၉။သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၁၃။ခေန်၊ခေန်၊ဋ္ဌီ။၆၂၁။)

ဥက္ကနာဘိသုတ္တ (န) [ဥက္ကနာဘိ+သုတ္တ] ပင့်ကူချည်၊ ပင့်ကူမျှင်။ သန္တာနကန္တိ ဥက္ကနာဘိသုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၃။

ဥက္ကပါဝါရ (ပု) [ဥက္ကာ+ပါဝါရ] သားမွေးဖြင့် ပြီးသော–စုလျား–အပေါ်ရုံ။ ဥဏ္ဏိ-ကြည့်။

ဥက္ကပါဝါရဏ (န) [ဥဏ္ဏာ+ပါဝါရဏ] သားမွေးဖြင့်ပြီးသော–စုလျား-အပေါ်ရုံ။ အညေ သဿိရိကံ ဥက္ကပါဝါရဏံ...ဠပေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆၄။ ဥက္ကပါဝါရဏန္တိ ဥက္ကာမယံ ပါဝါရဏံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၀။ (–ဝိမတိ၊၂။၁၈၂။)

ဥက္က(က္ကာ)ဘိသိ (ထိ) [ဥက္ကာ+ဘိသိ] အမွေး (သားမွေး,ငှက်မွေး)ဖြင့်–အမွေးကို ထည့်၍–ပြုအပ်သောဘုံလျှို၊ သားမွေးဘုံလျှို၊ သားမွေးမွေ့ရာ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စဘိသိယော ဥက္ကာဘိသိံ... ပဏ္ဏဘိသိံ။ ဝိ၊၄။၂၉၆။ ဥက္ကာယ ဥက္ကာ ဝါ ပက္ခိဘိတ္တာ ဂတာ ဘိသိ။ ပါစိတ်၊ယော။၄၇၁။ဥက္ကာဘိသိ–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၄၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ ဥက္ကာဘိသိ–အပ၊

၁။၃၅၂။ (-ဝိ၊၂။၅၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၀၊၇၇။ ဓီ၊သင်္ဂဟ။၃၁၂၊၄၅၀။ ကခါ၊ဋီ။၃၆၃၊၄၂၂။)

ဥဏ္ဏမတိ (ကြိ) [ဥ+နမ+အ+တိ] တက်ကြွ-ဆောင်လွှား-၏။ နာယံ ပုရေ ဥဏ္ဏမတိ (ဥန္နမတိ။သျှာ)။ ဇာ၊၁။၄၂။ (-သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၊၆။) ဥဏ္ဏမေယျ— ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ ဥန္နမတိ-လည်း ကြည့်။

ဥဏ္ဏမန္တ (တိ) [ဥ+နမ+အ+အန္တ] တက်ကြွ-ထောင်လွှား-သော၊ သူ။ ဝေ ဥဏ္ဏမတော စ ယာ ဥဏ္ဏတိတိ ဂါထာ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။)

ဥဏ္ဏ (ဏ္ဏာ) မယ (တိ) [ဥဏ္ဏ (ဏ္ဏာ) +မယ] သားမွေးဖြင့်ပြီးသော။ ဥဏ္ဏပါဝါရဏန္တိ.... ဥဏ္ဏမယံ ပါဝါရဏံ။ ဝိမတိ၊၂။၁၇၂။ဋီကာ-တိ ဥဏ္ဏာမယော သေဘတ္တရဏော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၉၊ ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇း။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။)

ဥဏ္ဏမေယျ (ကြိ) ဥဏ္ဏမတိ-ကြည့်။

ဥဏ္ဏ(ဏ္ဏာ)လောမ (န) [ဥဏ္ဏာ+လောမ] (၁) အမွေး၊သားမွေး။ (၂) မြတ်စွာဘုရား၏ မျက်ခုံးနှစ်ခုတို့အလည်၌ ပေါက်သော ဥဏ္ဏာမည်သော အမွေးတော်၊ မြတ်သော အမွေး။ ဥဏ္ဏလုံမွေးရှင်တော်။ (၁) ဥဏ္ဏလောမာနိ ဗဟိ ကဘွာ ဥဏ္ဏပါဝါရံ ပါရုပန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆။ (၂) ဥဏ္ဏလောမဥ္စ ကောသလေ။ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၇၄။ ဥဏ္ဏ(ဏ္ဏာ) လောမတော ရသ္မိ ဝိသဇ္ဇေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂။ဥဏ္ဏာ-လည်းကြည့်။

ဥဏ္ဏာ (ထီ) [ဥဏ္ဏု+အ။ (ဥဏ္ဏာ-သံ)] (၁) (သိုး စသည်တို့၏) အမွေး၊သားမွေး၊ သိုးမွေး။ (၂) မြတ်စွာဘုရား၏ မျက်ခုံးအလည်၌ ပေါက်သော ဥဏ္ဏာမည်သောအမွေး၊ မြတ်သော အမွေး၊ ဥဏ္ဏလုံမွေးရှင်တော်၊ (ရှင်း ဥဏ္ဏလုံမွေးရှင်တော်သည် စင်ကြယ်သော သောက်ရှု ကြယ်နှင့်တူသော ဖြူသောအဆင်း ရှိ၏။ အလွန်နူးညံ့၏၊ အဖျားဥ်ကိုင်၍ ဆွဲငင်လျှင် လက်မောင်းထက်ဝက် ပမာဏရှိ၏။ မကိုင်ဆွဲဘဲ လွှတ်ထားလျှင် လကျာ်ရစ်လည်၍ အသက်သွယ်အဖျားလှည့်လျက် တည်နေ၏။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄ ကြည့်။) ဥဏ္ဏာ မေဃာဝိလောဝ စာဘူမဇ္ဈေ ဇာမဓာတု-ယံ။ဂန်။၈၇၆။ (၁) ယော တော ဘတ္တု အစ္ဆ-န္တရာ ကမ္ဗန္တာ ဥဏ္ဏာတိ ဝါ ကပ္ပါသာတိ ဝါ။ အံ၊၂။၃၁။ ဥဏ္ဏာတိ ဧဠကလောမံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ (-အပ၊၂။၂၄၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၆၈။ သံရတ္ထ၊၃။၂၉၄။) (၂) ဥဏ္ဏာ ဘမုကန္တရေ ဇာတာ၊ ဒီ၊၂။၁၆။ ဒီ၊၃။၁၁၈။ မ၊၂။၃၃၈။ (-သုတ္တနိ။၄၃၀။)ဥဏ္ဏာတိ ဥဏ္ဏလောမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄၊ ကီဒိသာပိ ဥဏ္ဏာသဒ္ဒေါ လောဧ အဝိဒိတသတော လောမပရိယာ-ယော၊ ဣဓ ပန လောမဝိသေသဝါစကောတိ အာဟ ဥဏ္ဏ (ဏ္ဏာ) လောမန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၁။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၆။

ဥဏ္ဏာကပ္ပါသသံမိဿ န (န) [ဥဏ္ဏာ+ကပ္ပါသ+ သံမိဿန] သိုးမွေး၊ ဝါဂွမ်းကို-စီရင်-စီမံ-ခြင်း။ တတြူပါယာသာတိ တသ္မိံ ဥဏ္ဏာ-ကပ္ပါသသံမိဿနေ ဥပါယဘူတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ (-အံ၊ဋီ၊၃။၁၆။)

ဥဏ္ဏာဘ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥဏ္ဏာဘ မည်သော ပုဏ္ဏား။ အထ ခေါ ဥဏ္ဏာဘော ဗြာဟ္မဏော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ သံ၊၃။၁၉၁။ (-ရှင်း။၂၃၇။)

ဥဏ္ဏာဘဗြာဟ္မဏသုတ္တ (န) ဥဏ္ဏာဘဗြာဟ္မဏ သုတ်။သံယုတ္တနိကာယ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၄-သံယုတ်၊၅ ဝဂ်၊၂-သုတ်။ သံ၊၃။၁၉၁-၂။

ဥဏ္ဏာမ (ပု) [ဥ+နမ+ဏ] တက်ကြွ-ထောင်လွှား-ခြင်း။ မာနောတိ ဇာတိအာဒိဝတ္ထု-ကော စေတသော ဥဏ္ဏာမော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၇။

ဥဏ္ဏာမယ (တိ) [ဥဏ္ဏာ+မယ] ဥဏ္ဏမယ–နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်းပုဒ်-ကြည့်။

ဥဏ္ဏာမယအတ္ထရဏ (န) [ဥဏ္ဏာမယ+အတ္ထရဏ] သားမွေးဖြင့်ပြီးသော အခင်း၊ ပဉ္စလိကတ္ထ-တောတိ ဃနပုပ္ဖေန ဥဏ္ဏာမယအတ္ထရဏေန အတ္ထတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၁၆။

ဥဏ္ဏာမယကမ္ဗလ (ပု၊န) [ဥဏ္ဏာမယ+ကမ္ဗလ] သားမွေးဖြင့်ပြီးသော ကမ္ဗလာ။ ဥဏ္ဏာမယ-ကမ္ဗလေသုတိ ကတာ ပါဠိကာ သင်္ဂယှန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၄။

ဥဏ္ဏာမယတ္ထရက (ပု) [ဥဏ္ဏာမယ+အတ္ထရက] သားမွေးဖြင့် ပြီးသောအခင်း၊ သားမွေး အခင်း။ ပဉ္စလိကတတိ ဃနပုပ္ဖေ ဥဏ္ဏာမယ-တ္ထရကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁၊ (၎င်း ဋ္ဌ-ပဉ္စလိ-က, ဝိကတိကပုဒ်တို့အဖွင့်၌ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရ-ကောဟု ကတ္ထား ပဋ္ဌမက္ခရာဖြင့်ရှိ၍ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၉၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃- တို့၌ ဥဏ္ဏာမယတ္ထရကော ဟု မုဒ္ဒ ပဉ္စမက္ခရာဖြင့်ရှိသည်၊ အတ္ထရက, အတ္ထရကတို့၏ လိင်နှင့်ယှဉ်ကြည့်က အံ၊ဋ္ဌ-၌ ရှိသောပါဌ် သည် သင့်မြတ်ရာ၏။)

ဥဏ္ဏာမယတ္ထရဏ (န) [ဥဏ္ဏာမယ+အတ္ထရဏ] အထက်ပုဒ်နှင့် အနက်တူ၊ စိတ္တက,ဝိကတိက, ဥဒ္ဒလောမိ, ဧကန္တလောမိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁)တို့ကြည့်၊ ဥဏ္ဏာ-မယတ္ထရက-လည်း ကြည့်။

ဥဏ္ဏာမယသုတ္တ (န) [ဥဏ္ဏာမယ+သုတ္တ] သားမွေးဖြင့်ပြီးသော ချည်၊ သားမွေးချည်။ ဝါနစိတြော ဥဏ္ဏာမယတ္ထရကော (ဥဏ္ဏာမ-ယတ္ထရကော?) တိ နာနာဝဏ္ဏေဟိ ဥဏ္ဏာ-မယသုတ္တေဟိ ဘိတ္တိစ္ဆဒ္ဒါဒီဝသေန ဝါယိတွာ ကတစိတ္တတ္ထရကော။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၄။

ဥဏ္ဏာယု (ပု) [ဥဏ္ဏာ+ယု၊ (ဦးဏ်ာသုံးသံ)] သိုး၊ဆိတ်ကုလား။ (သက္ကတ အဘိဓာန်တို့၌ ဦဏ်ာယု-ပုဒ်ကို၊ (၁) သိုး၊ (၂) ကမ္ဗလာ၊ သိုးမွေးထည်။ (၃) ပင့်ကူဟု အနက်ဖွင့်ဆို ကြ၏။) ဥဏ္ဏာယုသုတြ၊ ဥဏ္ဏာဧယာဂါ ဥဏ္ဏာယု။ ဓာန်၊ဋီ။၅၀၁။

ဥဏ္ဏာလောမ (န) [ဥဏ္ဏာ+လောမ] ဥဏ္ဏလော မနှင့် အနက်တူ၊ ၎င်းပုဒ်-ကြည့်။

ဥဏ္ဏိ (ထိ) [ဥ+နမ+ဣ] အထက်သို့အသားတက် သော–အိုင်းအမာ–အဖု၊ ဥဏ္ဏိဂဏ္ဍ-ကြည့်။

ဥဏ္ဏိက (တိ) [ဥဏ္ဏိ+က] သားမွေးရှိသော၊ သားမွေး အဆာသွတ်သော၊ (ခေါင်းအုံး)။ ဥဏ္ဏိကေ ပဒုမကေ စ။ အပ၊၁။၃၆၇။

ဥဏ္ဏိဂဏ္ဍ (ပု) [ဥဏ္ဏိ+ဂဏ္ဍ] အထက်သို့ အသား တက်သော–အိုင်းအမာ–အဖု၊ ကြွက်နို့။ ဥဏ္ဏိဂဏ္ဍာ နာမ ဟောန္တိ ဂေါထနာ ဝိယ အင်္ဂုလိကာ ဝိယ စ တတ္ထ တတ္ထ လမ္ဗန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၇၇။ ဥဏ္ဏိဂဏ္ဍာတိ ဥဒ္ဓံ နမန္တီတိ ဥဏ္ဏိ-ယော၊ တာယော ဂဏ္ဍာ ဥဏ္ဏိဂဏ္ဍာ။ ပါဒိတ်၊ ယော။၂၃၈။ (–သာရတ္ထ၊၂။၈၃။ ဝိမတိ၊၁၊၁၃၉။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၁၉၁။)

ဥဏ္ဏိ (ထိ) [ဥဏ္ဏာ+ဣ] သားမွေး–စုလျား–အပေါ်ရုံ။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ဗာဟိရလော-မိံ ဥဏ္ဏိံ ဓာရေန္တိ၊ ဝိ၊၄၊၂၄၃။ ဗာဟိရ-လောမိံ ဥဏ္ဏိန္တိ ဥဏ္ဏလောမာနိ ဗဟိ-ကတွာ ဥဏ္ဏပါဝါရံ ပါရုပန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆။

ဥဏှ (တိ) [(၁) ဥသ+ဏှ။ နီတိ၊ဓာ။၂၅၀။ နီတိ၊သုတ္တ။၉၃၁။ (၂) ဥသ+ဏှ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၈၀။ (၃) ဥသ+န။ ဝုတ္တိ၊ဓာန်။ (ဥဋ္ဌ–သံ)] (၁) ပူသော။ (ပု) (၂) ပူသောအခါ၊နွေအခါ၊ နွေဥတု။ (နံ) (၃) အပူ၊ပူခြင်း။ (၁) ဥဏှံ လော-ဟိတံ မုခတော ဥဂ္ဂစ္ဆိ။ မ၊၂။၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ န ဟိ ရညော ယော နိရယော ဥဏှော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ (–သံ၊၁။၁၂၆၊၃၁၀။ အံ၊၁။ ၂၉၀။ အဘိ၊ဝိ။၈၆။ ပေတ။၂၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၀။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၆။) (ပု) (၂) ဥဏှော နိဒါဃော ဂိမှော-

ထ။ မဝန်။၈၀။ ဆာယံ ဥပေဓိ ဥဏှော သူ။ ပေတ။၁၇၅။ ဥဏှောသူတိ ဥဏှသမယေသု။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၇၇။ ဥဏှေ သူရိယသန္တာပေ။ စရိယာ။၄၁၅။ ဥဏှေဘိ ဥဏှကာလေ ဂိမှသမယေ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၉။ (-ဒီ၊၂။၁၄၄။ မ၊၃။၂၁၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၁။) (န) (၃)ယောစ သီတဥ္စ ဥဏှဥ္စ၊ တိဏာဘိယျာန မညတိ။ ဒီ၊၃။၁၅၁။ ထေရ။၂၆၄။ ဒွိဟိ ကာရဏေဟိ ဥဏှံ ဟောတိ။ မဟာနိ။၃၈၁။သီတံ ဥဏှံ ပဋိဟန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၉၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၃၊ ဥဏှန္တိ အဂ္ဂိသန္တာပံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၁။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၁၉။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၈။ ဥဏှဿ ပဋိဃာတာယ။ မ၊၁။၁၂။ အံ၊၂။၃၄၁။ မဟာနိ။၃၉၇။ ဥဏှဿာတိ အဂ္ဂိသန္တာပဿ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၁၀။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀။ (အာတပ-ဖြင့် နေပူကိုယူရသော ကြောင့် ဥဏှ-ကို အဂ္ဂိသန္တာပ=မီးပူဟုဖွင့်သည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၆-၇ ကြည့်) (-ဝိ၊၃။၂၁၂။ မ၊၁။၁၃။ သံ၊၂။၇၁၊၂၁၆။ အံ၊၁။၄၃၃။ မဟာနိ။၃၈-။ စူဠနိ။၂၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇၊၃၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ မဟာနိ ဋ္ဌ။၄၃-၄။မ၊ဋီ၊၁။၁၆၇အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၂၆။)

ဥဏှဥတု (ပု၊ထီ) [ဥဏှ+ဥတု] အပူငွေ့၊အပူ ဥတု။ ဥတုန္တိ ဥဏှဥတုံ ကာယုသ္မာဝသေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၄။ ဥဏှာလာဟက (ဒီ၊ဋီ၊၂။၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၉-၃၀), ပဗ္ဗတဥတု(မ၊ဋီ၊၃။၁၅၃) တို့လည်း ကြည့်။

ဥဏှဥတုဖရဏ (န) [ဥဏှဥတု+ဖရဏ] အပူငွေ့၏ ပြန့်နှံ့ခြင်း။ ဥတုဖရဏန္တိ ဥဏှဥတုဖရဏံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၀။

ဥဏှဥတုသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဥဏှဥတု+သမုဋ္ဌာန] အပူငွေ့ဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ အပူငွေ့ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဥဏှာတိ ဥဏှဥတုသမုဋ္ဌာနာ ဥဏှာလာဟကန္တရေ သမုဋ္ဌိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ (-မ၊ဋီ၊၁။၇၉။)

ဥဏှကရဏလောဟက (ပု) [ဥဏှ+ကရဏ+ဝလာဟက] ပူခြင်းကို ပြုတတ်သော တိမ်တိုက်။ ဝေသဝ နယောတ် ဥဏှကရဏဝလာဟကာဘိအာဒိနာ အတ္တော ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၇။

ဥဏှကလလ (န) [ဥဏှ+ကလလ] ပူသောရွှံ့ညွန်။ သော ဥဏှကလလသာနိဓော ယန္တုပါသာဏေ စ... ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။

ဥဏှကလာပ (ပု) [ဥဏှ+ကလာပ] ပူသော- ဥဏှ-တေဇောလွန်ကဲသော - ရုပ်အပေါင်း။ ဥဏှကလာပေ ပန သိဘာဿ အပ္ပါတ္တိ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၅။

ဥဏှကာလ (ပု) [ဥဏှ+ကာလ] ပူသောအခါ။ သစေ ဥဏှကာလော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၆၁။ ဝိ၊၄။၃၇၆။ ဥဏှကာလသ္မိံ အဂ္ဂိ သိဘကာလေ စ ဝါတော ဒုက္ခဿ အာရမ္မဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆၊ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၁။ မ၊ဋီ၊၂။၂၇၅၊ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၇။)

ဥဏှကုက္ကုဠ (ပု) [ဥဏှ+ကုက္ကုဠ] ပူသောပြာ၊ ပြာပူ။ တဿ ကိရ တတ္တ ဥဏှကုက္ကုဠေ နိမုဂ္ဂဿ နဝဟိ ဝဏမုခေဟိ ဥဏှာ ဆရိကာ ပဝိသန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၂။

ဥဏှကုမ္ဘ (ပု) [ဥဏှ+ကုမ္ဘ]ပူသောအိုး။ ဒက္ခကေန ဥဏှကုမ္ဘံ အာကစ္ဆိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။

ဥဏှခါဒနီယ (န) [ဥဏှ+ခါဒနီယ] ပူသော ခဲဘွယ်။ ဥဏှခါဒနီယံ ခါဒန္တော ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။)

ဥဏှဂဟာပနဂေဟ (န) [ဥဏှ+ဂဟာပန+ဂေဟ] အပူကိုယူစေရာဖြစ်သောအိမ်။ တာ

ပန ဂေဟံ နာမ ဥဏှုဂဟာပနဂေဟံ။ သီဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။၇။

ဥဏှုဂု(ဂူ) (ပု) [ဥဏှ+ဂေါ] နွေ။ ဥဏှုဂူတိအာဒီသု ရသ္မိယံ၊ ဥဏှာ ဂါဝေါ ရသ္မိယော ဘောယာတိ ဟိ ဥဏှုဂု၊ သူရိယော။ သီဋ္ဌီ၊ သစ်၊ ၂။ ၂၁၇။ (—နီတိ၊ပဒ။၃၁၉၊၃၂၀။)

ဥဏှုစိတ္တ (တိ) [ဥဏှ+စိတ္တ] ပူသောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ပစ္စာနုဘာဝပရိဠာဟေန ဥဏှုမိ ဥဏှုစိတ္တော ဟောမိတိ အဓိတ္တော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၆။

ဥဏှုဆာဒိကနိရယ (ပု) [ဥဏှ+ဆာဒိက+နိရယ] ပြာပူငရဲ။ ကုက္ကုဠနာမ နိရယမ္ပိ ... ဥဏှုဆာဒိကနိရယ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၂။

ဥဏှုဇာတ (တိ) [ဥဏှ+ဇာတ] ဖြစ်သောအပူ ရှိသော၊ အဂ္ဂိဇာတ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၅) ကြည့်။

ဥဏှဋ္ဌ (ပု) [ဥဏှ+အဋ္ဌ] ပူသော-ပူပန်ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော-အနက်သဘော။ ဃရာဝါသော ကိရ ဥဏှုဋ္ဌေန ကုက္ကုဠော နာမ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။ ဥဏှုဋ္ဌေနာတိ သပရိဠာဟဋ္ဌေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၃၁၃။ (—ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၉။)

ဥဏှုတရ (တိ) [ဥဏှ+တရ] အထူးသဖြင့်-သာ၍လွန်၍-ပူသော။ အလွန်ပူသော။ ဥဏှုကာလေ သူရိယသန္တာပေန ဥဏှုတရံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၁၃။

ဥဏှုတိ (ကြိ) [ဥသ+ဏှ+တိ] ပူ-ပူလောင်-၏။ ဝိနယသင်္ဂဟာဋ္ဌကထာယံ ဥဏှာပေတီတိ ကာရိတပဒဿ ဒိဋ္ဌတ္တာ စ ဥဏှုတီတိ ကတ္တုပဒမ္ပိ နယဓာဘာ ဒိဋ္ဌမေဝ ဟောတိ။ နီတိ၊ဓာ။၂၆၁။

ဥဏှုတ္တ (နု) [ဥဏှ+တ္တ] ပူသည်၏အဖြစ်၊ ပူခြင်း။ ဥဏှုတ္တာ ဟောန္တာ ဂဟောတုံ န သက္ကောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂၊ (—မဋီ၊၁။၇၇။ မူလဋီ၊ ၂။၅၃။)

ဥဏှုတ္တလက္ခဏ (နု) [ဥဏှုတ္တ+လက္ခဏ] (၁) ပူသည်၏အဖြစ်-အပူငွေ့၏အဖြစ်-ဟူသော လက္ခဏာ။ (တိ) (၂) ပူသည်-အပူငွေ့-၏ အဖြစ်ဟူသော လက္ခဏာရှိသော။ (၁) တေဇောဓာတုယာ ဥဏှုတ္တလက္ခဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၁၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၅။ (—မဋီ၊၂။၁၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။) (တိ) (၂) တေဇောဓာတု ဥဏှုတ္တလက္ခဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။ (—ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၃။)

ဥဏှုပကတိက (တိ) [ဥဏှ+ပကတိ+က] အပူဟူသော ပင်ကိုယ်သဘောရှိသော၊ အပူများသော။ ဥဏှုပကတိကဿ ပန ဒုဗ္ဗလဿ စိဝရံ သုခုမံ သပ္ပါယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၇။ ဥဏှုပကတိကဿာတိ ဥဏှုသုကဿ ပရိဠာဟဗဟုလကာယဿ။ သီဋီ၊သစ်၊၂။ ၃၈။ (—ဒီဋီ၊၁၊၂၅၀။ မဋီ၊၁။၃၆၁။ သံဋီ၊၂။၄၆၅။)

ဥဏှုပဋိပက္ခ (ပု) [ဥဏှ+ပဋိပက္ခ] အပူ၏ဆန့်ကျင်ဘက်။ ဥဏှုပဋိပက္ခတ္တာ သီတဿ ဥဏှုတာယ ပဋိက္ခေပေ သီတဘာဝသက်ာ သိယာ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၈။

ဥဏှုပရိဠာဟ (ပု) [ဥဏှ+ပရိဠာဟ] ပူလောင်ခြင်း။ အနုဒဟန္တီတိ သရီရေ ပသိဝေဒ္ဓေတွာ ဥဏှုပရိဠာဟံ ဇနေန္တာ အနုဒဟန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။

ဥဏှုပါယာသ (ပု) [ဥဏှ+ပါယာသ] ပူသော-နို့ဃနာ-နို့ဆွမ်း။ ဥဏှုပါယာသံ ဘုဉ္ဇန္တဿ ....ပါယာသေ သန္တိဋ္ဌတိ။ ပါ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၂၃။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၉။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၄။)

ဥဏှပါသာဏ (ပု) [ဥဏှ+ပါသာဏ] ပူသော ကျောက်ခဲ။ ဥဏှပါသာဏေ ဝါ နိပဇ္ဇာပေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၆၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။)

ဥဏှပိဏ္ဍိတ (တိ) [ဥဏှ+ပိဏ္ဍိတ] အပူသည် နှိပ်စက်အပ်သော။ ယာ ပန အန္တော ဥဏှပိဏ္ဍိ-တော ဒွါရံ သုဂုတ္တံ ကတွာ ဗဟိ နိက္ခမတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၇၉။

ဥဏှပ္ပဝေသန (နု) [ဥဏှ+ပဝေသန] အပူ-နေပူ-ကိုဝင်စေခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥဏှပ္ပဝေသနတ္ထ (ပု) [ဥဏှပ္ပဝေသန+အတ္ထ] အပူ-နေပူ-ကိုဝင်စေခြင်းအကျိုး။ ဥဏှပ္ပ-ဝေသနတ္ထာယ ဘိတ္တိနိယူဟာနိ နီဟရိယန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ ဥဏှပ္ပဝေသန-တ္ထာယာတိ သူရိယသန္တာပါနုပ္ပဝေသာယ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၄။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၅။

ဥဏှဗဟုလ (တိ) [ဥဏှ+ဗဟုလ] များသော အပူရှိသော၊ အပူများသော။ မလယံ ဟိမ-သီတဗဟုလော၊ ဣတရော ဥဏှဗဟုလော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၁။

ဥဏှဗုဒ္ဓိ (ထီ) [ဥဏှ+ဗုဒ္ဓိ] အပူတိုးခြင်း။ တဒတ္တဝ ပန ပစ္ဆိတ္တဘော ဥဋ္ဌိတာနံ ဥဏှဗုဒ္ဓိ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၀၈။

ဥဏှဘတ္တ (နု) [ဥဏှ+ဘတ္တ] ပူသောထမင်း။ သီတဘတ္တဿ ဥပရိ ဥဏှဘတ္တံ ဝဍ္ဎေတွာ ဗြာဟ္မဏဿ အဒါသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။

ဥဏှဘယ (နု) [ဥဏှ+ဘယ] အပူကို ကြောက်ခြင်း၊ အပူဘေး။ ဥဏှဘယေနေဝမှိ အာဂု-သော ကာခ နိသီဒန္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၈။ ဥဏှဘယေနေဝါတိ နရကဂ္ဂိ ဥဏှဘ-ယေနေဝ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၇၀။ (-ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၂။)

ဥဏှဘရိတ (တိ) [ဥဏှ+ဘရိတ] အပူဖြင့်ပြည့်သော။ ဥဏှဘိရိယ-ကြည့်။

ဥဏှဘာဝ (ပု) [ဥဏှ+ဘာဝ] ပူသည်၏ အဖြစ်၊ ပူခြင်း။ ဥဒကေ ဟတ္ထံ ဩတာရေတွာ ဥဏှဘာဝံ ဉတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။ ဒေဝ-ရညော ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာသနဿ ဥဏှဘာဝံ ဇနေသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ ယော ပရိပါစနဘာဝေါ ဝါ ဥဏှဘာဝေါ ဝါ၊ အယံ တေဇောဓာတု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၇။ (-မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၃။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၃။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၆၉။ အနုဋီ၊၁။၁၆၈။ မူလဋီ၊၂။၄၃။ နေတ္တိ၊ဋီ။၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၈၊၄၁၃။)

ဥဏှဘာဝဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဥဏှဘာဝ+ဝိသိဋ္ဌ] ပူသည်၏ အဖြစ်သည် အထူး ပြုအပ်သော။ ဥဏှဘာဝဝိသိဋ္ဌာ တိက္ခဘာဝဘာဝသုတ စ ဝဏ္ဏိတာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၇။

ဥဏှဘာဝသိဒ္ဓ (တိ) [ဥဏှဘာဝ+သိဒ္ဓ] ပူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ပြီးသော။ ဥဏှဘာဝသိဒ္ဓံ မုဒု-တာပက္ကဘာဝံ ပရိပါစနံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၅။

ဥဏှဘာဝါဝိဂမနတ္ထ (ပု) [ဥဏှဘာဝ+အဝိဂမ-နတ္ထ] ပူသည်၏ အဖြစ်မှ မကင်းစေခြင်း-အပူမပျောက်စေခြင်း-အကျိုး။ ဥဏှပါယာ-သာဒိံ ပက္ခိပိတွာ ဥပရိ ဘောဇနပါတိံ ဌပေန္တိ ဘတ္တဿ ဥဏှဘာဝါဝိဂမနတ္ထံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၄။

ဥဏှဘီရု (တိ) [ဥဏှ+ဘီရု] အပူကို ကြောက်ရွံ့သော။ အစ္စုဏှဂဟဏိကော ဥဏှဘီရု ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၅။

ဥဏှဘီရုက (တိ) [ဥဏှ+ဘီရုက] အပူကိုကြောက်ရွံ့သော။ အစ္စုဏှဂ္ဂဟဏိကော ဥဏှဘီရု-ကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။

ဥဏှယာဂု (ထီ) [ဥဏှာ+ယာဂု] ပူသောယာဂု။ တေ ပဌမသရေဧဝ ဥဠုင်္ကမတ္တံ ဥဏှ-ယာဂုံ လဘိံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၅။

(—ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၁။)

ဥက္ကရံသိ (ပု) [ဥက္က+ရံသိ] နေ။ ဥက္ကရံသိ ပဘာကရော။ ဓာန်။ ၆၂။ ဥက္ကော ရံသိ ယဿ ဥက္ကရံသိ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၆၂။

ဥက္ကရသ (ပု) [ဥက္က+ရသ] ပူသော–အရသာ–အရည်။ ဥက္ကန္တိ ဥက္ကရသော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၇၀

ဥက္ကလောဟိတ (န) [ဥက္က+လောဟိတ] ပူသောသွေး။ ဥက္ကလောဟိတံ မုခေန ဆဍ္ဍေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၇။ ဥက္ကလောဟိတန္တိ ဗလဝသောကသမုဋ္ဌိတံ ဥက္ကဘူတံ လောဟိတံ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၉။

ဥက္ကဝလာဟက¹ (ပု) [ဥက္က+ဝလာဟက] ပူသောတိမ်တိုက်။ အောက်ပုဒ်–ကြည့်။

ဥက္ကဝလာဟက² (တိ) [ဥက္ကဝလာဟက+အ] ပူသော တိမ်တိုက် – ပူသော ဥတု၏ အကြောင်းဖြစ်သော တိမ်တိုက်–ကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ နတ် (ဥက္ကဝလာဟက မည်သော နတ်)။ သန္တိ ဘိက္ခု ဥက္ကဝလာဟကာ နာမ ဒေဝါ။ သံ၊ ၂။ ၂၁၆။ အာကာသဋ္ဌကဒေဝတာနံ မိတ္တာ ဥက္ကဝလာဟကာ ဒေဝတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇။ ဥက္ကဝလာဟကာ ဒေဝတာတိ ဥက္ကဥတုနော ပစ္စယဘူတ မေဃမာလာသမုဋ္ဌာပကဒေဝပုတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၉။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၅၊ ၂၆၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၄၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၃။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၄၂။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၃၊ ၁၇၁။)

ဥက္ကဝလာဟကဒါနူပကာရသုတ္တ (န) [ဥက္ကဝလာဟက+ဒါန+ဥပကာရ+သုတ္တ] ဥက္ကဝလာဟက ဒါနူပကာရသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၁-သံယုတ်၊ ၁၃-၅၂-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၂၁၅။

ဥက္ကဝလာဟကဒေဝတာ (ထီ) [ဥက္ကဝလာဟက+ဒေဝတာ] ပူသောတိမ်တိုက်၏ အကြောင်းဖြစ်သော နတ်၊ ဥက္ကဝလာဟကနတ်။ တတော ဥက္ကဝလာဟကဒေဝတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၁။

ဥက္ကဝလာဟကန္တရ (န) [ဥက္ကဝလာဟက+အန္တရ] ပူသော တိမ်တိုက်၏–အလယ်–အကြား။ ဥက္ကဥတုသမုဋ္ဌာန-ကြည့်။

ဥက္ကဝလာဟကသုတ္တ (န) [ဥက္ကဝလာဟက+သုတ္တ] ဥက္ကဝလာဟကသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၁-သံယုတ်၊ ၅၄-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၂၁၆။

ဥက္ကဝါလိကာနိပ္ပိဋ္ဌိတ (တိ) [ဥက္က+ဝါလိကာ+နိပ္ပိဋ္ဌိတ] ပူသောသဲသည် နှိပ်စက်အပ်သော။ ဂိမှသမယေ သူရိယာတပသန္တတ္တော ဥက္ကဝါလိကာ နိပ္ပိဋ္ဌိတော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၈၆။

ဥက္ကဝါလုကာ (ထီ) [ဥက္က+ဝါလုကာ] ပူသောသဲ။ အင်္ဂါရသန္တာပသဒိသံ ဥက္ကဝါလုကံ မဒ္ဒန္တော တဿ အဘိမုခံ အာဂစ္ဆိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၀။ (–ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆။)

ဥက္ကဝါလုကာပိဋ္ဌ (န) [ဥက္ကဝါလုကာ+ပိဋ္ဌ] ပူသောသဲအပြင်။ ကောဝဋ္ဋာ ဇာလေ လဂ္ဂံ မစ္ဆံ ဥဒ္ဓရိတွာ ဥက္ကဝါလုကာပိဋ္ဌေ ဌပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၃။

ဥက္ကဝီရိယ (တိ) [ဥက္က+ဝီရိယ] ပူသော–ဝီရိယ–အစွမ်းသတ္တိ–ရှိသော။ ဥက္ကဝီရိယာနိ (ဥက္ကဘရိဘာနိ။ က) ကမ္မလာဒီနိ ဝဋ္ဋန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၉။

ဥက္ကဝေလာ (ထီ) [ဥက္က+ဝေလာ] ပူသော–အချိန်–အခါ။ ဘန္တေ ကိံ ကာရဏာ ဝေဠုပါယ ဥက္ကဝေလာယ ဣမသ္မိံ ကဗရစ္ဆာယေ ရက္ခမူလေ နိသိဒသ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၆။

ဥက္ကသန္တတ္တ (တိ) [ဥက္က+သန္တတ္တ] အပူ–နေပူ–ဖြင့် ပြင်းစွာပူလောင်သော။ အထ တသ္မိံ ကိဋ္ဌမာနာဝေ ဥက္ကသန္တတ္တော ဟိမပံတ္တော ဝိယ ဝိလီယန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇။

ဥဏှသန္တာပ (ပု) [ဥဏှ+သန္တာပ] အပူဖြင့် ပူလောင်ခြင်း၊ အပူရှိန်။ ဇန္တာဃရေ ဟိ ဥဏှသန္တာပေန ပိပါသာ ဟောတိ။ ဝိ၊သင်္ဂ-ဟ။၂၆၆။ (–စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၁၁။)

ဥဏှသမယ (ပု) [ဥဏှ+သမယ] ပူသောအခါ။ ဥဏှသမယော ပရိဠာဟသမယော။ ဝိ၊၂။ ၁၂၂၊ (–ရှင်း။၁၅၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၁၊၃၁၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁၊၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ဂ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉၊၃၆၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ဂ၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁ဂ၊ ပေတ၊ဋ္ဌ ၁၁၇။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၄၀၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၆။)

ဥဏှသမ္ဖဿ (တိ) [ဥဏှ+သမ္ဖဿ] အပူသည် ထိပါးအပ်–အပူဖြင့်တွေ့ထိအပ်သော၊ အပူနှိပ်စက်အပ်သော။ ဥဏှသမ္ဖဿော ပုရိသော သီတံ ပတ္ထေတိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀၄။

ဥဏှာကာရ (ပု) [ဥဏှ+အာကာရ] (၁) ပူသောအခြင်းအရာ။ (တိ) (၂) ပူသော အခြင်းအရာရှိသော။ (၁) သက္ကဿ ဒေဝရညော ပဏ္ဍုကမ္ဗလသိလာသနံ ဥဏှာကာရံ ဒဿေတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၂၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅၊ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၈၆။ မ၊ဋီ၊၁၊၇၁) (တိ) (၂) ဥဏှာကာရာ တေဇောဓာတု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။

ဥဏှာဒိနိမိတ္တ (နပ) [ဥဏှ+အာဒိ+နိမိတ္တ] အပူ စသောအကြောင်း။ ဥဏှာဒိနိမိတ္တံ ကာမာ-သဝုပ္ပတ္တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋီ၊၁၊၁၇၁။

ဥဏှာဒိပီဠိတ (တိ) [ဥဏှ+အာဒိ+ပီဠိတ] အပူ အစရှိသည်ဖြင့် နှိပ်စက်အပ်သော၊ သော ဟိ ဥဏှာဒိပီဠိတော နိက္ခမိတွာ ဗဟိ ဝဠကာနံ အဘိနန္ဒေ နိပဇ္ဇတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။

ဥဏှာဒိရသ (ပု) [ဥဏှ+အာဒိ+ရသ] အပူ အစရှိသော အရသာ။ ကိဉ္စိ ဥဏှာဒိ-ရသာနံ အညတရံ အာဟာရဝတ္ထု။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃ဝဂ။

ဥဏှာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥသ+ဏှ+ဏာပေ+တိ] ပူစေ၏။ ဝါသိံ လဲ (ဝါသိံ။ဝိ၊သင်္ဂဟ) တာပေတွာ ဥဒကံ ဝါ ခံရံ ဝါ ဥဏှာပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၅၄။

ဥဏှာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥသ+ဏှ+ဏာပေ+တွာ] ပူစေ၍။ တာနိ ပုန ဥဏှာပေတွာ ဘဇ္ဇိတွာ....သမ္မောဒါရဟာနိ ဟောန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။

ဥဏှာဘိဃာတ (ပု) [ဥဏှ+အဘိဃာတ] အပူ ဖြင့် လွန်းမိုးနှိပ်စက်ခြင်း။ ကရဇကာဝိဟာ-ရိဿ ဥဏှာဘိဃာတာဒိရူပနိမိတ္တံ သတ္တ-ဒုက္ခံ သမနုပဿန္တဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀ဂ။

ဥဏှာဘိတတ္တ (တိ) [ဥဏှ+အဘိတတ္တ] နေပူသည် လွန်စွာ ပူလောင်စေအပ်သော။ ကမေန ပတ္တိယာ ဥဏှာဘိတတ္တာယ ဠာတုံ အသက္ကောန္တိ တဿာ ဥပရိသာဋကံ ဠပေတွာ အက္ကမိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆ဂ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ (–ခေထ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၆။ ငမတိ၊၂။၂၂ဂ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၉၂။)

ဥဏှာဘိဘူတ (တိ) [ဥဏှ+အဘိဘူတ] အပူ သည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော။ ဥဏှာဘိ-ဘူတဿ ပုဂ္ဂလဿ သီတနိန္နစိတ္တတာ ဝိယ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀။

ဥဏှာဘိသမန (နပ) [ဥဏှ+အဘိသမန] အပူ၏ ငြိမ်းအေးခြင်း။ ဥဏှာဘိတတ္တောဟိ သေဝိ-ယတိတိ သီတံ၊ ဥဏှာဘိသမနံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၇။

ဥဏှာသန (နပ) [ဥဏှ+အာသန] ပူနွေးသော နေရာ။ ဒွေတယော ပလ္လင်္ကတိ ဒွေတယော နိသဇ္ဇာဝါရေ ဒွေတိဘိ ဥဏှာသနာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၂၄၄။ မ၊ဋီ၊၁။၄၅၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၅၉။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၃ဂ၊၄ဂ။၁)

ဥဏှိကာ (ထီ) [ဥဏှ+ဣက+အာ။ (ဥဏ္ဍိကာ။ သံ)] ယာဂု။ ဥဏှိကာ သာဏာ ဝိလေပီ စ ယာဂုနာမာနိ။ ဓာန်၊ ၃။၄၆၅။

ဥဏှိသ¹ (ပုံ၊န) [ဥ+နဟ+ဤသ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၂၀၄။ ဥဏှ+ဤသ။ ဝိ၊ပိ၊ဓာန်။ (ဥဏ္ဍီ-သံ)] (၁) (က) သင်းကျစ်၊ နဖူးစည်း၊ နဖူးသင်းကျစ်ပြား၊ ဦးရစ်၊ ခေါင်းပေါင်း။ (ခ) သင်းကျစ်ခေတ်တော်၊ မြတ်စွာဘုရား၏ အသမ္မိန္နခေတ်တော် ၇-ဆူဘွင် ပါဝင်သော ဥဏှိသခေတ်တော်။ (၂) ခေါင်းတန်းဦး။ (၁) (က) ဥဏှိသံ မဏိံ ဝါဠဗီဇနိံ။ ဒီ၊၁။၇။ ဝေဠု ဥဏှိသဉ္စ ဒီဃသာ ကာရာယနဿ ပါဒါသိ။ မ၊၂။၃၂၂။ သေတံ ဥဏှိသ (သံ၊၃။၄) န္တိ အင္ဂုလိတ္တာရော ရဇတမယော ဥဏှိသပဋ္ဋော သေတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ (—ဇာ၊၂။၅၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၂၊၂၅၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၀၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၃၆။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၆၂။) ဥဏှိသပဋ္ဋ, ဥဏှိသသီသ တို့လည်းကြည့်။ (ခ) ဥဏှိသံ စတသော ဒါဌာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၃။ စတသော ဒါဌာ ဒွေ အက္ခကာ ဥဏှိသန္တိ ဣမာ သတ္တဓာတုယော န ဝိပ္ပကိဏ္ဏာ သု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ (၂) ရူပိယမယာ သူစိယော စ ဥဏှိသဉ္စ။ ဒီ၊၂။၁၄၆။ (ငှင်းနိသျတို့၌ ဥဏှိသကို နဖူးစည်း—ဟု မြန်မာပြန်၏) ပဝါဠမယဥဏှိသေဟိ သမန္နာဂတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၅။ သောပါနဗာဟုကာနံ မတ္ထကဋ္ဌာနံ ဥဏှိသန္တိ အဓိပ္ပေတံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၉။

ဥဏှိသ² (န) [ဥဏှိသ+အ] (က) သင်းကျစ်နှင့်တူသော ပြည့်ဖြိုးသောနဖူး။ (ခ) သင်းကျစ်နှင့်တူသော ပြည့်ဖြိုးသော ဦးခေါင်း။ ဥဏှိသာတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ပါဒတလာ နရသီဟဂါထာဟိ နာမ အဋ္ဌဟိ ဂါထာဟိ အဘိတ္ထဝိတ္ဝာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ ဥဏှိသတော ပဋ္ဌာယာတိ သီသတော ပဋ္ဌာယ။ ဥဏှိသန္တိ ဟိ ဥဏှိသသဒိသတ္တာ ဘဂဝတော ပရိပုဏ္ဏနလာဋဿ ပရိပုဏ္ဏသီသဿ စ တေ အဓိဝစနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၅။

ဥဏှိသပဋ္ဋ (ပုံ) [ဥဏှိသ+ပဋ္ဋ] သင်းကျစ်ပြား။ ကေစိ ရတနမတ္တာယာမံ စတုရင်္ဂုလဝိတ္ထတံ.... နလာဋေ ဥဏှိသပဋ္ဋံ ဗန္ဓန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၀၅။ (— ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၆၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၄။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၂။ သာရတ္ထ၊၃။၂၄၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၂။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၇၆။)

ဥဏှိသမတ္ထက (န) [ဥဏှိသ+မတ္ထက] အထွတ်ဖျား (ဗားရာ၊သူ၊၂။၄၁)။ အထွတ်အဆုံး၏ အထက်၊ (ပဋ္ဌာ၊သျှ၊၂။၄၂။) ခေါင်းတန်းဦး၏အထက်?။ ကော ဝေဒိကာပနဿ ဥဏှိသမတ္ထကေ အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၃။ ဥဏှိသမတ္ထကေတိ သိခါပရိယန္တမတ္ထကေ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၀။

ဥဏှိသဝေဋ္ဌိတသီသ (တိ) [ဥဏှိသ+ဝေဋ္ဌိတ+သီသ] သင်းကျစ်ပြားဖြင့် ရစ်ပတ်အပ်သော ဦးခေါင်းရှိသော။ ဥဏှိသဝေဋ္ဌိတသီသော ဝိယာ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅)တိ ဥဏှိသပဋ္ဋေန ဝေဋ္ဌိတသီသပဒေသော ဝိယ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၂။ မ၊ဋီ၊၃။၁၇၆။ အောက်ပုဒ်-လည်းကြည့်။

ဥဏှိသသီသ (တိ) [ဥဏှိသ+ဝေဋ္ဌိတ+သီသ။ ဥဏှိသ+သီသ] (၁) သင်းကျစ်ပြားဖြင့်ဖွဲ့အပ်သော ဦးခေါင်းရှိသကဲ့သို့ ဖြစ်သော (ပြည့်စုံသောနဖူးရှိသော)။ (၂) သင်းကျစ်ကဲ့သို့ဝန်းဝိုင်းသော ဦးခေါင်းရှိသော (ပြည့်စုံသော ဦးခေါင်းရှိသော)။ အယဉ္ဟိ ဒေဝ ကုမာရော ဥဏှိသသီသော။ ဒီ၊၂။၁၆။ မဟာပုရိသော ဥဏှိသသီသော။ ဒီ၊၃။၁၁၀။ ဥဏှိသသီသော ခေါ် ပနသော ဘဝံ ဂေါတမော။

မ၊ ၂။၃၃၁။ ဥဏှီသသီသောတိ ဣဒံ ပရိပုဏ္ဏ-နလာဋတဋ္ဋ ပရိပုဏ္ဏသီသဘဋ္ဋာတိ ဒွေ အတ္ထ-ဝသေ ပဋိစ္စ ဝုတ္တံ၊ ...ပုရိမနယေ ဥဏှီသဝေဌိ-တသီသော ဝိယာတိ ဥဏှီသသီသော။ ဒုတိယ-နယေ ဥဏှီသံ ဝိယ သဗ္ဗတ္ထ ပရိမဏ္ဍလ သီသောတိ ဥဏှီသသီသော၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၄-၅။ (—သာရတ္ထ၊၃။၂၄၅။)

ဥဏှောဒက (န) [ဥဏှ+ဥဒက] (၁) ပူနွေးသောရေ၊ ရေပူ၊ ရေနွေး။ (တိ) (၂) ရေပူရှိသော။ (၁) ဥဏှောဒကေန နှာယန္တဿ အသုစိ မုစ္စိ။ ဝိ၊၁။၁၆၆။ (—ဝိ၊၃။၃၉၁။ သံ၊၁။၁၇၆-၇။ ထေရ။၂၅၆။ အပ၊၂။၂၅၈။ ဇာ၊၂။၁၉၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇၊၂၉၁။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၀၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂၊၂၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၊၁၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂၊၃၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀၊၃၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၁။ မူလဋီ၊၂။၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၇၉) (တိ) (၂) တခေါ တပေါဒါ နာမ နဒီ သန္ဒတိ ကုထိတာ ဥဏှော-ဒကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။

ဥဏှောဒကပါန (န) [ဥဏှောဒက+ပါန] ရေပူကို သောက်ခြင်း။ အတ္တနော အနုတ္တာဝ-ဟမ္ပိ စ ဥဏှောဒကပါနံ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၆-၇။ (—မူလဋီ၊၂။၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၄၉။)

ဥဏှောဒကဝဏ္ဏ (ပု) [ဥဏှောဒက+ဝဏ္ဏ] ရေနွေး၏ အဆင်း။ ဥဏှောဒကဝဏ္ဏတော အဂ္ဂိ-နာ အနဘိသမ္ပန္နဿ သီတုဒကဿ ဝဏ္ဏော ပရိဟာယေထ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၇။ (—အနုဋီ၊၁။၁၆၀။)

ဥဏှောဒကသံယုတ္တ (တိ) [ဥဏှောဒက+သံ-ယုတ္တ] ရေနွေးနှင့်စပ်ယှဉ်သော။ ဥဏှောဒက-သံယုတ္တော (ဥဏှောဒကသညုတ္တော၊ မူလဋီ၊၁။၁၄၇)စ အဂ္ဂိ ဥပလဗ္ဘနီယော မဟာဘူတောတိ ကတွာ။ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၉၂။

ဥဏှောဒကသညုတ္တ (တိ) [ဥဏှောဒက+သညု-တ္တ] ဥဏှောဒကသံယုတ္တနှင့် အနက်တူ—၎င်း ပုဒ်ကြည့်။

ဥတု (ပု၊ထိ) [အရ+တု။ကစ္စာဒိ။၇၁။ ဓာန်၊ဋီ။ ၂၃၉။ နီတိ၊ဓာ။၁၅၉။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၃၂၀။ ဣ+တု၊ ဓာန်၊ဋီ။၇၉။ဝိဓတိ၊၂။၁၃၈။(ကွတု-သံ)] (၁) ရာသီဥတု၊ (ဟေမန္တဥတု= ဆောင်းဥတု, ဂိမှာနဥတု=နွေဥတု,ဝဿာန-ဥတု=မိုးဥတု— ဟု ဥတုသုံးပါး ရှိသည်။ တနည်း ဟေမန္တ, သိသိရ,ဝသန္တ,ဂိမှ,ဝဿာ-န, သရဒ ဟူ၍ ဥတုခြောက်ပါးရှိသည်။ဓာန်၊ ၇၈-၉ ကြည့်။) (၂) အအေး,အပူ ဟူသော ဥတု၊တေဇောဓာတ်၊အငွေ့။ (၃) မိန်းမတို့၏ ရာသီသွေး။ (၁) ဣတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ မယာ ....ဥတုပိ သခါတာ။ အံ၊၂။၅၀၄။ စတ္တာရော မာသာ ဥတု၊တယော ဥတူ သံဝစ္ဆရော။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၂။ တံ တံ ကိရိယံ အရတိ ဝတ္တေတီတိ ဥတု။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၄၅။ယံ ယံ သုတ္တံ ယသ္မိံ ယသ္မိံ သံဝစ္ဆရေ ဥတုမှိ....ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၆။ (—ထေရ။၃၀၀။ထေရီ။၄၂၀။ ဇာ၊၂။ ၂၅၇။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၉၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၆။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၇။) (၂) ဥတု နာမ စတုသမုဋ္ဌာနာ တေဇောဓာတု၊ ဥဏှ-ဥတု သီတဥတူတိ ဒုဝိဓော ဟောတိ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၁။ ဥတုံ ဂဏှာပေန္တိ-ယာ သုဋ္ဌု သမန္တတော သေဒိတာနိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၈၆။ ဥတုံ ဂဏှာပေန္တိယာ (ဂါဟာပေ-န္တိယာ) တိ တေသံ အလ္လသိနေဟပရိယာ-ဒါနတ္ထံ အတ္တနော ကာယုသ္မာဝသေန ဥတုံ ဂဏှာပေန္တိယာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၀။ မ၊ဋီ၊၂။

၅၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၄၊ ဥတုမှိ ဥတုဥတုံ ကာယုသ္မာဝသေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၄။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆၊၂၄၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၊၆၆) (၃) ဥတုကာလ, ဥတုနံ, ဥတုသမယ–တို့ကြည့်။

ဥတုအသပ္ပါယ (ပု) [ဥတု+အသပ္ပါယ]ဥတု ဟူသော–ဥတု၏ အစွမ်းဖြင့်–မလျောက်ပတ်ခြင်း၊မလျောက်ပတ်သောဥတု။ဥတုအသပ္ပါယံ ဝါ အဘိဘဝိတွာ....အသပ္ပါယောပိ ဥတုဖလသမာပတ္တိယာ ပစ္စယော၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၇။ ဥတုသပ္ပါယနှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဥတုအာစိက္ခန (န) [ဥတု+အာစိက္ခန]ဥတုကို–ပြောကြား–လျှောက်ထား–ခြင်း။ ဥတုက္ခာန ကြည့်၊

ဥတုအာဟာရဇ (တိ) [ဥတု+အာဟာရ+ဇန+ကွိ] ဥတုနှင့်အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သော။ တဂ္ဂဟဏေနေဝ စ တန္နိမိတ္တာနိ ဥတုအာဟာရဇာနိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၆၂။

ဥတုအာဟာရဇရူပ (န) [ဥတုအာဟာရဇ+ရူပ] ဥတုနှင့်အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်။ ယေဘုယျေန စိတ္တဇရူပါနုဂတာယ ဥတုအာဟာရဇရူပါနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၈၂။

ဥတုက္ခမတာ (ထီ) [ဥတု+က္ခမတာ] ဥတု၏ ကြမ်းတမ်းသည်၏အဖြစ်။ မနုဿလောကေ ဥတုက္ခမတာယ ဝါတာတပေန ဖုသိတဂတ္တော ကာလမကာသိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၄၀။

ဥတုကာလ (ပု) [ဥတု+ကာလ] (၁) မိုးဥတုမှ တပါးသောဥတု အခါ၊ဆောင်းဥတု, နွေဥတုအခါ။ (၂) မိန်းမဘို့ရာသီသွေးလာရာအခါ။ (၁) အညတရော ဘိက္ခု ဥတုကာလံ ကောဝသိ။ ဝိ၊၃။၄၁၃။ ဥတုကာလန္တိ ဝဿာနတော အညံ ကာလံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၁။ ဥတုကာလေ ပရိဗာဟိတုံ န လဗတိ(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၅)တိ ဟေမန္တဂိမှသု အညေ သမ္ပတ္တဘိက္ခု ပရိဗာဟိတုံ န လဗတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၅။ (–ဝိ၊၄။၃၁၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၈၃။) (၂) ပုပ္ဖန္တိ ဥတုကာလေ ဥပ္ပန္နလောဟိတဿ နာမံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ ဣတ္ထိနံ.... တသော လောဟိတံ ပဂ္ဃရတိ၊ တတ္ထ ဥတုသမညာ ပုပ္ဖသမညာစာတိ အာဟ "ပုပ္ဖန္တိ ဥတုကာလေ ဥပ္ပန္နလောဟိတဿ နာမ"န္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁။

ဥတုက္ခာန (န) [ဥတု+အက္ခာန] (ဆောင်း, နွေ, မိုး ဟူသော) ဥတုတို့ကို–ပြောကြား–လျှောက်ထား–ခြင်း။ ဆန္ဒပါရိသုဒ္ဓိ-ဥတုက္ခာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၂၁၂။ ကင်္ခါ၊၉၅။ ဥတုက္ခာနန္တိ ဟေမန္တာဒီနံ ဥတူနံ ဧတ္တကံ အတိက္ကန္တံ၊ ဧတ္တကံ အဝသိဋ္ဌန္တိ ဧဝံ ဥတူနံ အာစိက္ခနံ။ ကင်္ခါ၊၉၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၅၂။ ဥတုက္ခာနန္တိ တံတံ ကိရိယံ အရတိ ဝဍ္ဎတီ-တိ ဥတု၊ တဿ အက္ခာနံ ဥတုက္ခာနံ၊ ဥတုအာစိက္ခနန္တိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၁၅၇။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၂။)

ဥတုဂန္ဓ (ပု) [ဥတု+ဂန္ဓ] ဥတု–ရာသီသွေး–၏အနံ့။ တိရစ္ဆာနဂတာနံ သဇာတိတ္ထီနံ ဥတုဂန္ဓေန ယောဇနဒွိယောဇနတိယောဇန-စတုယောဇနမ္ပိ ဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။

ဥတုဂါဟာပနတ္ထ (ပု) [ဥတု+ဂါဟာပန+အတ္ထ] (အအေးအပူဟူသော) ဥတုကိုယူစေခြင်းအကျိုး။ ပါဒေ ပက္ခာလေတွာတိ ဥတုဂါဟာပနတ္ထံ ဓောဝိတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၀။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၆။)

ဥတုဂ္ဂဟဏတ္ထ (ပု) [ဥတု+ဂဟဏ+အတ္ထ] (အအေးအပူဟူသော) ဥတုကိုယူခြင်းအကျိုး။ ဟတ္ထဓောဝနာဒီနိ ပန ဥတုဂ္ဂဟဏတ္ထာယစေဝ ဒါယကာနံ ပုညဖလတ္ထာယ စ ကရောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၉။ (–မ၊

ဋ္ဌ၊ ၂။၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၅။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၀၉။)

ဥတုဂ္ဂါဟာပန (နံ) [ဥတု+ဂါဟာပန] (အအေး, အပူ ဟူသော) ဥတုကို ယူစေခြင်း။ ယထာ ဥဒကံ အနောရောဟန္တဿ...ဥတုဂ္ဂါဟာပနတ္တံ ဝေမာဒိ အာနိသံသော နတ္ထိ။ အံ၊ဋီ၊၂၊၃၂၇။

ဥတုစိတ္တဇ (တိ) [ဥတု+စိတ္တ+ဇန+ကွိ] ဥတုနှင့်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော။ ဥတုစိတ္တဇာ ဒွေ သဒ္ဒါ စ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၀။

ဥတုစိတ္တဇရူပသန္တတိ (ထီ) [ဥတုစိတ္တဇ+ရူပ+သန္တတိ] ဥတုနှင့် စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်အစဉ်၊ ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်အစဉ်၊ စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်အစဉ်။ ဥပါဒိန္နကရူပသန္တတိယာ ဥပတ္ထမ္ဘနေနေဝ ဥတုစိတ္တဇရူပသန္တတိနမ္ပိ ဥပတ္ထမ္ဘန သိဒ္ဓိ ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၁။

ဥတုစိတ္တသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဥတု+စိတ္တ+သမုဋ္ဌာန] ဥတု, စိတ်ဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ ဥတု, စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော။ အဿု သေဒေါ ခေဠော သိယာဘိကာတိ ဣမေ စတ္တာရော ဥတုစိတ္တသမုဋ္ဌာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၂။ (– မူလဋီ၊၂။၁၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၁၉။)

ဥတုစိတ္တာဟာရသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဥတု+စိတ္တ+အာဟာရ+သမုဋ္ဌာန] ဥတု, စိတ်, အာဟာရ ဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ ဥတု, စိတ်, အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သော။ နိဝတ္တေတဗ္ဗာနံ ဥတုစိတ္တာဟာရသမုဋ္ဌာနာနံ အတ္ထိတာယ။ အနုဋီ၊၃။၂၉၀။

ဥတုဇ (တိ) [ဥတု+ဇန+ကွိ] (အအေးအပူ ဟူသော) ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော။ အဋ္ဌ ဥတုဇာနိ ဥတုသမုဋ္ဌာနိကကာယော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ ဥတုတော ဇာတံ ဥတုဇံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၈၁၊ (– ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၁။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၃၄၉၊၃၉၀။ အနုဋီ၊၁။၉၇။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၆။ အနုဋီ၊၃။၂၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၃၀၊၁၀၈၊ ၃၉၉။)

ဥတုဇရူပ (နံ) [ဥတုဇ+ရူပ] ဥတုကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်၊ ဥတုဇရုပ်။ သေသာနံ နိဿယ-အတ္ထိအဝိဂတဝသေနာတိ ဧဝံ ဥတုဇရူပဿ နိဗ္ဗတ္တိ ပဿိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၅၂။

ဥတုတ္တယ (နံ) [ဥတု+တယ] (ဆောင်း, နွေ, မိုး ဟူသော) ဥတုသုံးပါးတို့၏အပေါင်း။ အောက်ပုဒ်–ကြည့်။

ဥတုတ္တယာနုရူပတာ (ထီ) [ဥတုတ္တယ+အနုရူပတာ] ဥတုသုံးပါးအပေါင်းအား လျောက်ပတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဥတုတ္တယာနုရူပတာဝသေန ပါသာဒတ္တယံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၈။

ဥတုဒ္ဓဋ (တိ) [ဥတု+ဥဒ္ဓဋ] ရှည်စွာသော ဥတု–ကြာမြင့်စွာသောအခါ–မှ ထုတ်ဆောင်အပ်သော၊ အဟောင်းဖြစ်သော။ ဥတုဒ္ဓဋာနံ ဒုဿာနံ စတုဂ္ဂုဏံ သင်္ဃာဋိံ။ ဝိ၊၃။၄၀၃။ ဥတုဒ္ဓဋာနန္တိ ဥတုတော ဒီဃကာလတော ဥဒ္ဓဋာနံ ဟတာဟတ္ထာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၉။ (– ဝိ၊ သင်္ဂဟ။ ၄၅။ ဝိဝိနိစ္ဆယ၊ဋီ၊၅၆၀။)

ဥတုနီကာလ (ပု) [ဥတုနီ+ကာလ] ဥတု–ရာသီ–လာသောအခါ၊ ပါရိကာယ (တာပသိယာ) ဥတုနီကာလေ နာဘိံ ဟတ္ထေန ပရာမသေယျာသ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၂၅၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။၈၁။

ဥတုနိယာမ (ပု) [ဥတု+နိယာမ] ဥတုတို့၏–မြဲခြင်း–မြဲသော–သဘော။ တသ္မိံ တသ္မိံ သမယေ တေသံ တေသံ ရုက္ခာနံ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ပုပ္ဖပလ္လဝဂ္ဂဟဏံ ဥတုနိယာမော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄–၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅။)

ဥတုနီ (ထိ) [ဥတု+ဏီ] ဥတု-ရာသီ-လာသော မိန်းမ။ မာတာ စ ဥတုနီ ဟောတိ။ မ၊၁။၃၃၂။ မ၊၂။၃၆၃။ မိလိန္ဒ။၁၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ မာတာ စ ဥတုနီ ဟောတီတိ ဣဒံ ဥတုသမယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ ဥတုနီတိ ဥတုတီ သဉ္ဇာတပုပ္ဖါ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄၀။ ဒိသွာ ခေါ ပန .... ဥတုနီယောပိ ဂဗ္ဘိနီယောပိ။ ဒီ၊၃။၆၇။ မ၊၂။၃၅၆။ တာ ခေါ ပနေတာ အပရေန သမယေန ဥတုနီယောပိ ဟောန္တိ၊ သဉ္ဇာတပုပ္ဖါတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ (–ဝိ၊၁။၂၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ ကင်္ခါ။၃၃၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ အနုဋီ၊၂။၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၈၉။)

ဥတုပစ္စယ (တိ) [ဥတု+ပစ္စယ] ဥတုလျှင်–ဥတုဟူသော–အကြောင်းရှိသော။ တသ္မိံ ဥတု အညံ အဋ္ဌကံ သမုဋ္ဌာပေတိ၊ ဣဒံ ဥတုပစ္စယံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၇၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၀၄။)

ဥတုပစ္စယအာဟာရသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဥတုပစ္စယ+အာဟာရ+သမုဋ္ဌာန] ဥတု ဟူသော အကြောင်းရှိသော အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သော။ ဥတုပစ္စယအာဟာရသမုဋ္ဌာနံ နာမ ဥတုသမုဋ္ဌာနာ....ပဝတ္တံ ဃဋ္ဋေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၂။

ဥတုပစ္စယဥတုသမုဋ္ဌာန(တိ)[ဥတုပစ္စယ+ဥတု+သမုဋ္ဌာန] ဥတုဟူသော အကြောင်းရှိသော ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော၊ ရှေးဖြစ်သော ဥတုလျှင် အကြောင်းရှိသော နောက်ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော။ တသ္မိံပိ ဥတု အညံ အဋ္ဌကံ သမုဋ္ဌာပေတိ၊ ဣဒံ ဥတုပစ္စယဥတုသမုဋ္ဌာနံ နာမ၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၇၇။ (–ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၂၅၂။ မူလဋီ၊၁။၁၅၇။)

ဥတုပရိဏာမ (ပု) [ဥတု+ပရိဏာမ] ဥတု၏–ဖောက်ပြန်–ပြောင်းလဲ–ခြင်း၊ သဘောမတူသော ဥတု။ သီတဿာတိ ခေါ ဥတုက္ခောဘ-ဘော ဝါ၊ ဥတုပရိဏာမတော ဝါ ဥပ္ပန္နဿ သီတဿ။ မ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၂၆။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၈)။ ဥတုပရိဏာမဇ, ဥတုပရိဏာမန-တို့လည်း-ကြည့်။

ဥတုပရိဏာမဇ (တိ) [ဥတုပရိဏာမ+ဇန+ကွိ] ဥတု၏ – ဖောက်ပြန် – ပြောင်းလဲ – ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော၊ ရှေးဥတုနှင့် သဘောမတူသော– ဝိသဘာဂ– ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော။ ဥတုပရိဏာမဇာနိ (အံ၊၁။၄၀၁)တိ ဥတုပရိဏာမတော အတိသီတအတိဥဏှဥတုတော ဇာတာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။ ပုရိမဥတုတော ဝိသဒိသော ဥတု ဥတုပရိဏာမော၊ တတော ဇာတာနိ ဥတုပရိဏာမဇာနိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၈။ (– သံ၊၂။၄၂၁။ အံ၊၃။၃၄၃။ မဟာနိ။၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃၃။)

ဥတုပရိဏာမန (နု) [ဥတု+ပရိဏာမန] ဥတု၏–ဖောက်ပြန်–ပြောင်းလဲ–ခြင်း။ သီတဿာတိ အဇ္ဈတ္တဓာတုက္ခောဘဝသေန ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဥတုပရိဏာမနဝသေန ဝါ ဥပ္ပန္နဿ ယဿ ကဿစိ သီတဿ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၉။ ဥတုပရိဏာမနဝသေနာတိ ဥတုနော ပရိဝတ္တနဝသေန ဝိသဘာဂသီတဥတုသမုဋ္ဌာနေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၆။

ဥတုပရိဏာမိ (တိ) [ဥတုပရိဏာမ+ဣ] ဥတု၏–ဖောက်ပြန်–ပြောင်းလဲ – ခြင်း ရှိသော။ တာနိ မညာနိ ဥတုပရိဏာမီနိ ဇာယန္တိပိ။ အံ၊၁။၂၄၂။ ဥတုပရိဏာမီနီတိ လဒ္ဓဥတုပရိဏာမာနိ ဟုတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။

ဥတုပရိဿယ (ပု) [ဥတု+ပရိဿယ] (၁) နှိပ်စက်တတ်သော ဥတု၊ ဥတုဟူသော ဘေးရန်။ (၂) ဥတုနှင့် ဘေးရန်။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥတုပရိဿယဝိနောဒန (န) [ဥတုပရိဿယ+ဝိနောဒန] (၁) နှိပ်စက်တတ်သော ဥတု-ဥတုဟူသော ဘေးရန်-ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ (၂) ဥတုနှင့် ဘေးရန်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဥတုပရိဿယဝိနောဒနပဋိသလ္လာနာရာမတ္ထံ (မ၊၁။၁၃။ အံ၊၂။၃၄၁။ မဟာနိ၊၃၇၇)န္တိ ပရိဿယဟနနတ္ထံ ဥတုယေဝ ဥတုပရိဿယော။ ဥတုပရိဿယဿ ဝိနောဒနတ္ထဉ္စ ပဋိသလ္လာနာရာမတ္ထဉ္စ...အထ ဝါ အယံ ဝုတ္တပကာရော ဥတု ဥတုယေဝ၊ ပရိဿယော ပန ဒုဝိဓော... ဥတုပရိဿယဝိနောဒနတ္ထံ ပဋိသလ္လာနာတိ ကိ ဝေ-ဒိတဗ္ဗော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၁၀-၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂။ ၃၃။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၆၂-၃။)

ဥတုပရိဿယဝိနောဒနတ္ထ (ပု) [ဥတုပရိဿယဝိနောဒန+အတ္ထ] (၁) ဥတုဟူသော ဘေးရန်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း အကျိုး။ (၂) ဥတုနှင့် ဘေးရန်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း အကျိုး။ ဥတုပရိဿယဝိနောဒန-ကြည့်။

ဥတုပုဏ္ဏတာ (ထီ) [ဥတု+ပုဏ္ဏ+တာ] ဥတု-ဝဿာနဥတု-၏ ပြည့်သည်၏ အဖြစ်။ မာသပုဏ္ဏတာယ ဥတုပုဏ္ဏတာယ သံဝစ္ဆရပုဏ္ဏတာယ ပုဏ္ဏာ သမ္ပုဏ္ဏာတိ ပုဏ္ဏာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၈။ ဝဿာနဿ ဥတုနော ပုဏ္ဏတာယ ဥတုပုဏ္ဏတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၁၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၂။

ဥတုပုပ္ဖ (တိ) [ဥတု+ပုပ္ဖ] (ဥတုခြောက်ပါးတို့တွင်) ထိုထိုဥတု၏ အစဖြစ်သော(ပွဲသဘင်)။ နက္ခတ္တေ ဥတုပုပ္ဖေသု (ဇာ၊၂။၃၃၅) တိ နက္ခတ္တယောဂဝသေန ဝါ ဆန္နံ ဥတူနံ တဿ တဿ ပုပ္ဖဝသေန ဝါ ပဝတ္တေသု ဆဏေသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၂၈၆။

ဥတုပ္ပမာဏ (န) [ဥတု+ပမာဏ] ဥတုဟူသော အတိုင်းအရှည်။ ဥတုပ္ပမာဏံ အာစိက္ခိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၁၃၃။ ဣဓ စ ဥတုယေဝ ဥတုပ္ပမာဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၆။ ဧတိ အာဂစ္ဆတိ, ဂစ္ဆတိ စာတိ ဥတု၊ သောယေဝ ပမိယတေ အနေန သံဝစ္ဆရန္တိ ပမာဏန္တိ အာဟ ဥတုယေဝ ဥတုပ္ပမာဏန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၃၈။

ဥတုပ္ပမာဏာစိက္ခန (န) [ဥတုပ္ပမာဏ+အာ-စိက္ခန] ဥတုဟူသော အတိုင်းအရှည်ကို ပြောကြားခြင်း။ ဣဓ ဥတုပ္ပမာဏာစိက္ခနာဒိ စ.... ဝဋ္ဋနဝဋ္ဋာပနာဒိကရဏတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၃၈။

ဥတုဖရဏ (န) [ဥတု+ဖရဏ] ပူသောဥတု-အပူဓာတ်-ကို ဖြန့်ခြင်း။ ကိံသိဋ္ဌဝဇ္ဇန ဟိ ဥတုဖရဏံ န ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ ဥတုဖရဏန္တိ ဥဏှ-ဥတုဖရဏံ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၈။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၀။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၃၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃။)

ဥတုဖရဏဋ္ဌာနိယ (တိ) [ဥတုဖရဏ+ဌာနိယ] အပူဓာတ် ဖြန့်ခြင်းအရာ၌ တည်သော။ ပုရိ-သဿ သရီရံ ဝိယ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ ဥတု-ဖရဏဋ္ဌာနိယဿ သုခဿ နိဿယဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၁။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၃။

ဥတုဖရဏတ္ထ (ပု) [ဥတု+ဖရဏတ္ထ] အပူဓာတ်ကို ဖြန့်ခြင်း-အပူဓာတ်ဖြန့်ပုံကို ပြခြင်း-အကျိုး။ သြဒါတေန ဝတ္ထေနာတိ ဣဒံ ဥတုဖရဏတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁။ ဥတုဖရဏတ္ထန္တိ ဥဏှဥတုနော ဖရဏ-ဒဿနတ္ထံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၄။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၁၄၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃။)

ဥတုဖရဏသဒိသ (တိ) [ဥတုဖရဏ+သဒိသ] အပူဓာတ်ကို ဖြန့်ခြင်းနှင့် တူသော။ ယောဂိ-နော ကရဇကာယော.. ဥတုဖရဏသဒိသေန စတုတ္ထဇ္ဈာနသုခေန ဖရိတဗ္ဗတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၆၄။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၄၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃။

ဥတုဘောဇနဝိပတ္တိ (ထိ) [ဥတု+ဘောဇန+ဝိပတ္တိ] ဥတု, ဘောဇဉ်၏ ပျက်စီးခြင်း။ တေ ကသ္မာ အသခ္ချေယျံ န အဋ္ဌံသု? ဥတုဘောဇနဝိပတ္တိယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။

ဥတုမဘိ (ထိ) [ဥတု+မန္တ(+ဤ] ဥတု-ရာသီ-လာသော မိန်းမ။ ဥတုနီတိ ဥတုမဘီ၊ အံ၊ ဋီ၊၂။၁၄၈။ (-ခန်၊ဋီ။၂၃၉။)

ဥတုမန္တက္ခ (တိ) [ဥတု+မန္တ+အက္ခိ] အ႒ဥတုကြောင့်-နုံ့နှေး-ဆိုင်းမှိုင်း-သော မျက်စိရှိသော၊သူ။ သမ္ဘုလာ ဥတုမန္တက္ခာ၊ ဝနေနာသံ အပဿန္တိ။ ဇာ၊၁။၃၉၄။ ဥတုမန္တက္ခာတိ သောကဝေဂသမ္ဘူတေန ဥတုနာ မန္ဒလောစနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၇။ မန္ဒလောစနာတိ ဤလိနာ ဥတုနာ မန္ဒံ အက္ခံ (အက္ခိ?) ယဿာတိ ဥတုမန္တက္ခာတိ ဝတ္တဗ္ဗေ နိကာရဿ တ-ကာရံ ကတွာ ဥတုမန္တက္ခာတိ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗန္တိ ဒဿေတိ။ ဇာ၊ဋီကာ။

ဥတုမယ (တိ) [ဥတု+မယ] ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော။ ပဗ္ဗတော ငါရိုးကွာ ဝါ ဥတုမယော ဥဋ္ဌဟိဿတီတိ အဓ္ဓာနမေတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၃၊၂၅၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၈။)

ဥတုဝဏ္ဏ (န) [ဥတု+ဝဏ္ဏ] ဆောင်းဥတုနှင့်, မိုးဥတု။ အောက်ပုဒ်- ကြည့်။

ဥတုဝဿ (ပု) [ဥတု+ဝဿ] ဆောင်းဥတုနှင့် နွေဥတု။ သမယေ ဥတုဝဿေ ဝါ (ဥတုသံနွေဝါ။က)။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၈။ ဥတုဝဿေတိ ဟေမန္တဂိမှေသု။ "သမယေ ဥတုသံနွေ" တိပိ ပါဌော။ တဿ သမယေတိ ဂိမှေ၊ ဥတုသံနွေတိ ဟေမန္တေ စ ဝဿာနေ စာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၊၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၈။ ဝိမတိ၊၁။၁၇၁။ အံ၊ဋီ၊၂။၉။)

ဥတုဝါရ (ပု) [ဥတု+ဝါရ] (ဆောင်း, နွေ, မိုး ဟူသော) ဥတု-အလှည့်-အကြိမ်။ ဥတုဝါရေန ဟိသု ပါသာဒေသု ဝိဟာသိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁၊၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။ (-ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၂၆။)

ဥတုဝိကာရ (ပု) [ဥတု+ဝိကာရ] ဥတု၏ဖောက်ပြန်ခြင်း။ အင်္ဂသန္တာပသင်္ခါတသန္တာပဥတုဝိကာရာဒိဟိ သရီရံ သန္တပ္ပတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၃။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၈။)

ဥတုဝိပရိဏာမ (ပု) [ဥတု+ဝိပရိဏာမ] ဥတု၏-ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲ-ခြင်း။ သီတန္တိ အဇ္ဈတ္တံ ဓာတုက္ခောဘဝသေန ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဥတုဝိပရိဏာမဝသေန ဝါ ဥပ္ပဇ္ဇနကသီတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၃၈။ (-ရင်း။၃၄၀။)

ဥတုဝိပရိဏာမဇ (တိ) [ဥတုဝိပရိဏာမ+ဇန+ကွိ] ဥတု၏-ဖောက်ပြန်-ပြောင်းလဲ- ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ ဥတုဝိပရိဏာမဇာ (မူလဋီ၊၂။၂၂၃။) သီဘာဒိဥတုဝိပရိဝတ္တဇာတော။ အနုဋီ၊၂။၂၂၀။

ဥတုဝိသဘာဂ (တိ) [ဥတု+ဝိသဘာဂ] ဥတုတို့၏ မတူသောသဘော၊ သဘောမတူသော ဥတု။ သီဘံ ဥဏှန္တိ ဥတုဝိသဘာဂဝသေန ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၈။ ဥတုဝိသဘာဂဝသေနာတိ သီဘဥဏှာနံ ဥတူနံ ဝိသဘာဂဝသေန။ ပါစိတ်၊ ယော။၄၆၇။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။) ဥတုဝိသဘာဂတာ—အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၈။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃၃။

ဥတုဝေရမဏီ (ထိ) [ဥတု+ဝေရမဏီ] ဥတု-ရာသီ-လာခြင်းမှ ကင်းခြင်း။ အညတြ တမှာ သမယာ၊ ဥတုဝေရမဏီ ပတိ။ သုတ္တနိ။၃၂၃။ ဥတုတော ဝိရတံ ဥတုဝေရမဏီ ပတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။

ဥတုသံပုပ္ဖိတ=ဥတုသမ္ပုပ္ဖိတ (တိ) [ဥတု+သံပုပ္ဖိတ (သမ္ပုပ္ဖိတ)] (ဆောင်း, နွေ, မိုး

ဟူသော) ဥတုအခါ၌ ပွင့်သော။ ဥတုသံပုပ္ဖိ-တော ဒုမေ(ဇာ၊ ၂။၃၃၃)တိ ဥတုသမယေ ပုပ္ဖိ-တေ ဒုမေ နီလိယိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၀။ ဥတု-သမ္ပုပ္ဖိတေ ဒုမေ။ ဇာ၊၂။၃၇၁။

ဥတုသတ (န) [ဥတု+သတ] ဥတုတရာ။ ဥတု-သတံ ဟေမန္တာနံ။ ဥတုသတံ ဂိမှာနံ။ ဥတု-သတံ ဝဿာနံ။ အံ၊၂။၅၁၃။

ဥတုသပ္ပါယ (ပု) [ဥတု + သပ္ပါယ] လျောက်ပတ်သောဥတု၊ ဥတု၏အစွမ်းဖြင့် လျောက်ပတ်ခြင်း။ ယတ္ထေဝ နေသံ ဥတုသပ္ပါယံ.... ဓမ္မဿဝနသပ္ပါယဥ္စ သုလဘံ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ ဥတု စေ သပ္ပါယံ၊ ဥတုဝသေန ဝါ ကာယစိတ္တာနံ ကလ္လတာ-သပ္ပါယံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၉၉။ ဥတုသပ္ပါယော သုခေါ ဧဝ ဖလသမာပတ္တိသာ စ၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၈။ (− ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၅၊၃၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂၊၂၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၆၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂၊၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၀၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅၈။)

ဥတုသပ္ပါယဋ္ဌာန (န) [ဥတုသပ္ပါယ+ဌာန] လျောက်ပတ်သောဥတု ရှိရာအရပ်။ ဥတု-သပ္ပါယဋ္ဌာနံ ပဝိသိတ္ဝာ နိသိန္နဿ ကာယဒရ-ထော ပဋိပဿမ္ဘိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။

ဥတုသပ္ပါယလာဘ (ပု) [ဥတုသပ္ပါယ+လာဘ] လျောက်ပတ်သော ဥတုကိုရခြင်း။ ဥတု-သပ္ပါယလာဘေန ထေရဿ စိတ္တံ သမာဟိတံ အဟောသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။

ဥတုသပ္ပါယသိဒ္ဓ (တိ) [ဥတုသပ္ပါယ+သိဒ္ဓ] လျောက်ပတ်သော ဥတုကြောင့် ပြီးသော။ ဥတုသပ္ပါယသိဒ္ဓေန သမာဓိပဿနာခိဂမေန ပုဗ္ဗာဂေ တဒင်္ဂါဒိဝသေန ဝူပသန္တာ ဟုတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။

ဥတုသပ္ပါယာဘာဝ (ပု) [ဥတုသပ္ပါယ+အဘာ-ဝ] လျောက်ပတ်သော ဥတု၏ မရှိခြင်း။ ဥတု-သပ္ပါယာဘာဝေန နနု ခေါ မယှံ ဝိပဿနာ မဂ္ဂေန ဃဋေတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၄၆။

ဥတုသမညာ (ထီ) [ဥတု+သမညာ] ဥတုဟူသောအမည်၊ တတော လောဟိတံ ပဂ္ဃရတိ၊ တတ္ထ ဥတုသမညာ ပုပ္ဖသမညာ စ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၁။

ဥတုသမတာ (ထီ) [ဥတု+သမတာ]ဥတုတို့၏−မျှတ−ညီညွတ်−သည်၏အဖြစ်။ ယဒါ ဝေါ-ဝိဓိ အာဒရောဟန္တိ၊ တဒါ ဥတုသမတာ သမ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆၂။

ဥတုသမယ (ပု) [ဥတု+သမယ] (၁) ဥတု−ရာသီ−လာရာအခါ။ (၂) (သောင်း, နွေ, မိုးဟူသော) ဥတုအခါ။ (၁) မိဂသိင်္ဂတာပ-သဿ မာတာ မိဂီ ဥတုသမယေ တာပသဿ ပဿာဝဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၊ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၈။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၁၄၈။) (၂) ဥတုသံပုပ္ဖိတ-ကြည့်။

ဥတုသမုဋ္ဌာန (တိ) [ဥတု + သမုဋ္ဌာန] ဥတုဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော။ ကမ္မပစ္စယာ ဥတုသမု-ဋ္ဌာနာ ရူပနာမိ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ ဥတု သမုဋ္ဌာနံ တေဿတိ ဥတုသမုဋ္ဌာနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅၆။ ဥတုတော သမုဋ္ဌိတံ သုဒ္ဓဋ္ဌကံ ဥတုသမုဋ္ဌာနံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။(−မ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄၊၃၅၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၁။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၃၄။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌီ။၂၂၇။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၁၆။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၇၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၈။ မူလ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၅၇။ မူလ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၀၆။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၇၀။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၄၆။)

ဥတုသမုဋ္ဌာနရူပသန္တတိ (ထီ) [ဥတုသမုဋ္ဌာန+ရူပသန္တတိ] ဥတုဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော-ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော–ရုပ်အစဉ်။ တတော ပရံ ဥတုသမုဋ္ဌာနရူပသန္တတိ န ပဝတ္တတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၇။

ဥတုသမုဋ္ဌာနရူပသမုဒါယ (ပု) [ဥတုသမုဋ္ဌာန+ရူပသမုဒါယ] ဥတုဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော – ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော – ရုပ်အပေါင်း။ အဝိညာဏကေ ပန ဥတုသမုဋ္ဌာနရူပသမုဒါယမတ္တေ ပညာပေတုံ န သက္ကာတိ အဓိပ္ပါယော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၃၇။

ဥတုသမုဋ္ဌာနသီတုဏှဝါတ (ပု) [ဥတုသမုဋ္ဌာန+သီတုဏှဝါတ] ဥတုကြောင့် ဖြစ်သော အေးသောလေနှင့် ပူသောလေ။ သေ နယော ဥတုသမုဋ္ဌာနသီတုဏှဝါတေသုပိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၇၊

ဥတုသမုဋ္ဌာနိက (တိ) [ဥတုသမုဋ္ဌာန+ဣက] ဥတုကြောင့် ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ ဥတုဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ တံ ဥတုသမုဋ္ဌာနိကံ ပါကတိကမေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။

ဥတုသမုဋ္ဌာနိကကာယ (ပု) [ဥတုသမုဋ္ဌာနိက+ကာယ] ဥတုဟူသော ဖြစ်ကြောင်းရှိသော –ကာယ – ရုပ်အပေါင်း။ အဋ္ဌ ဥတုဇာနိ ဥတုသမုဋ္ဌာနိကကာယော နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။

ဥတုသမုဋ္ဌာနိကပဋိဗန္ဓက (တိ) [ဥတုသမုဋ္ဌာနိက+ပဋိဗန္ဓက] ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ရုပ်အစဉ်ကို ဆက်စပ်တတ်သော။ ဒုတိယဿ သုဒ္ဓဋ္ဌကဿ ဥတုသမုဋ္ဌာနိကပဋိဗန္ဓကဿ သော ဝေ ပုရိမော ဥတု ပစ္စယော။ မူလဋီ၊၁။၁၅၇။

ဥတုသမုဋ္ဌာနိကရူပကလာပ (ပု) [ဥတုသမုဋ္ဌာနိက+ရူပကလာပ] ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော–ရုပ်ကလာပ်–ရုပ်အပေါင်း။ အနုပါဒိန္နကသရီရာနီတိ ဥတုသမုဋ္ဌာနိကရူပကလာပေ ဝဒန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၉၅။

ဥတုသမ္ပဒါ (ထီ) [ဥတု+သမ္ပဒါ] ဥတု၏ပြည့်စုံခြင်း။ ဘေနေဝ အနာဂတာနမ္ပိ ဥတုသမ္ပဒါဒီနံ (စက္ခုသမ္ပတ္တာဒီနံ၊ သျာ၊ စက္ခုသမ္ပဒါဒီနံ။ မူလဋီ၊၃။၁၇၁) အာရမ္မဏူပဒေသနေန ....ဝုတ္တာ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၇၈။

ဥတုသမ္ပန္န (တိ) [ဥတု+သမ္ပန္န] (မပူလွန်း၊ မအေးလွန်းသော) ဥတုနှင့် ပြည့်စုံသော။ သူရိယော .... နိမ္မလော ဥတုသမ္ပန္နော အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၃။ ဥတုသမ္ပန္နောတိ အနစ္စုဏှသီတဘာဝသင်္ခါတေန ဥတုနာ သမ္ပန္နော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၁။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၁။

ဥတုသုခ (န) [ဥတု+သုခ] (၁) (က) ဥတုကိုစွဲမှီ၍–ဥတုကြောင့်–ဖြစ်သော ချမ်းသာ။ (ခ) ချမ်းသာစေတတ်သောဥတု။ (တိ) (၂) ဥတုကို စွဲမှီ၍ဖြစ်သောချမ်းသာ– ချမ်းသာစေတတ်သောဥတု–ရှိသော။ (၁) (က) သေယျသုခန္တိ မဉ္စပီဌသုခံ ဥတုသုခံ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၆။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။) (ခ) ဥတုသုခသေဝနတာ–ကြည့်။ (တိ) (၂) တံ ကိရဿ ဥတုသုခံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၃။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။)

ဥတုသုခသမ္ဖဿ (တိ) [ဥတုသုခ+သမ္ဖဿ] ဥတုကိုစွဲမှီ၍ဖြစ်သော ချမ်းသာသော အတွေ့ရှိသော။ ဥတုသုခသမ္ဖဿာ သဏှာ သခိလသမ္ဖဿာ နာနာဘရဏဝိဘူသိတာ ဝိစရန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၄။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၅၆။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၀။

ဥတုသုခသေဝနတာ (ထီ) [ဥတုသုခ+သေဝနတာ] ချမ်းသာစေတတ်သော–လျောက်

ပတ်သော-ဥတုကိုမှီဝဲသောပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြစ်။ သတ္တ မေဝ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ဥပ္ပါဒါယ သံဝတ္တန္တိ ပဏီတဘောဇနသေဝနတာ ဥတု-သုခသေဝနတာ....တဒဓိမုတ္တတာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၈၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၀၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။၁၃၀။ သာရတ္ထ၊၂။၂၂၅။

ဥတေ(ဒေ)န (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်။ ဥတု+ဣ+ယု?။ ဥတု+ဣန?] ဥတေန (ဥဒေန) မည်သောမင်း။ ကောသမ္ဗီပြည် ပုရန္တပမင်း၏ သားဖြစ်သည်၊ ကိုယ်ဝန်ရှိနေသောသူ၏ မိခင်ကို သားတစ်အမှတ်ဖြင့် ငှက်ဆင်ကြီးက ချီယူသွားပြီး ဟိမဝန္တာရှိ ညောင်ပင်ကြီး တပင်ပေါ် ထားရာမှ ထိုညောင်ပင်ပေါ်၌ မွေးဖွားသည်။ မိုးအငွေ့, တောင်အငွေ့, အရုဏ်အငွေ့ကိုယူ၍ မွေးဖွားသောကြောင့် ဥတေန ဟု အမည်ပေးသည်။ ဥတေနနှင့် သူ၏မိခင်ကို အလ္လကပ္ပရသေ့က ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ထားသည်။ ပုရန္တပမင်းနတ်ရွာစံချိန်၌ အလ္လကပ္ပရသေ့က ဥတေနအား ဆင်လာစေသောမန္တန်, ဆင်ပြေးစေသော မန္တန်များ သင်ပေးပြီး ကောသမ္ဗီပြည်သို့စေလွှတ်၍ မင်းပြုစေသည်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄-၇။ ဥတေနမင်းမှာ သာမာဝတီ, ဝါသုလဒတ္တာ, မာဂဏ္ဍီ ဟု မိဖုရားကြီး သုံးဦးရှိသည်။ အကျယ်ကို ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃-၁၂၈ တို့၌ကြည့်။ သာ မေဃ-ဥတုဉ္စ ပဗ္ဗတဥတုဉ္စ အရုဏဥတုဉ္စ ဂဟေတွာ ဇာတတ္တာ ပုတ္တဿ ဥတေနော (ဥဒေနော။ သီ) တိ နာမံ အကာသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ ရညော ဥတေနဿ (ဥဒေနဿ။ သီ။ သျာ။ ဣ) ဥယျာနဂတဿ အန္တေပုရံ ဒဍ္ဎံ ဟောတိ။ ဥဒါန။၁၇၆။ (-ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉၊၂၃၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၀) ဥဒေနလည်း ကြည့်။

ဥတေနသုတ္တ (န) [ဥတေန+သုတ္တ] ဥတေန သုတ်။ ခုဒ္ဒကနိကာယ ဥဒါနပါဠိ၊ ၇-ဝဂ်၊ ၁၀ သုတ်။ ဥဒါန။၁၇၆။

ဥတ္တ (တိ) [ဝစ+တ] ဆိုအပ်သော။ ဗျာဟတံ ပုန ဝုတ္တံ ဝါ။ အပ၊၂။၁၅၉။ ဥစ္စတေ-လည်း ကြည့်။

ဥတ္တံသ (ပု) [ဥ+တသိ+အ။ ဥဒ္ဓံ တသီယတေ-တိ ဥတ္တံသော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၀၈။] (၁) နားတန်ဆာ၊ နားသွယ်ပန်း။ (၂) ဦးဆောက်ပန်း၊ ဦးခေါင်းတန်ဆာ။ ဥတ္တံသော စာဝတံသော စ၊ ကဏ္ဏပူရေ စ သေခရေ။ ဓာန်၊၈၇၀။

ဥတ္တဏ္ဍုလ (ပု၊န) [ဥ+တဏ္ဍုလ] (၁) ကျက်ခြင်း-နပ်ခြင်း-မှ ရှောင်လွှဲသော- မှကင်းသော-ဆန်၊ မကျက်-မနပ်-သော ဆန်။ (တိ) (၁) မကျက်- မနပ်- သောဆန်ရှိသော။ (၁) ပါကတော ဥက္ကန္တံ တဏ္ဍုလံ ဥတ္တဏ္ဍုလံ။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၃၂၅။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၅။) (တိ) (၂) ကေသိဉ္စိ ပဒေသေ ဘတ္တံ ဥတ္တဏ္ဍုလံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇။ ဥတ္တဏ္ဍုလန္တိ ပါကတော ဥက္ကန္တ-တဏ္ဍုလံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃။ အံ၊ဋီ၊၃။၆၃၊ ၂၈၇။) အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဥတ္တဏ္ဍုလဘတ္တ (န) [ဥတ္တဏ္ဍုလ+ဘတ္တ] မကျက် - မနပ် - သောဆန်ဖြင့် ပြီးသော ထမင်း၊ မနပ်သော-ထမင်း-ဆွမ်း။ ဥတ္တဏ္ဍုလဘတ္တံ လဘိတွာပိ ပိဒဟိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၇၅။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၁၁။ ဥတ္တဏ္ဍုလဘတ္တန္တိ ပက္ကတဏ္ဍုလတော ဝိယောဂေါတိ ဥတ္တဏ္ဍု-လော၊ ဥကာရော ဟိ ဝိယောဂတ္ထဝါစကော။ အပက္ကတဏ္ဍုလောတိ အတ္ထော။ ဥတ္တဏ္ဍုလ-မယံ ဘတ္တန္တိ ဥတ္တဏ္ဍုလဘတ္တံ။ ပါစိတ်၊ယော။ ၃၄၇။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၂။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၇။ အံ၊ ဋီ၊၃။၂၈၇။)

ဥတ္တတ္တ (တိ) [ဥ+တပ+တ] (၁) လွန်စွာပူစေအပ်သော၊ လှော်ပြီး-ဦးပြီး-သော။ (၂) အသားချောက်။ (၁) အောက်ပုဒ်-ကြည့်။ (၂) တိလိင်္ဂိကံ တုဝဏ္ဏေ ရုံ၊ ဥတ္တတ္တံ အထလောဟိတံ။ ဓာန်။ ၂၈၀။ ဥဒ္ဓံ တတ္တံ ဥတ္တတ္တံ။ တပ သန္တာပေ၊ တော။ ဓာန်ဋီ၊ ၂၈၁။

ဥတ္တတ္တကနကသန္နိဘ (တိ) [ဥတ္တတ္တ+ကနက+သန္နိဘ] လွန်စွာပူစေအပ်-လှော်ပြီး-ဦးပြီး-သော ရွှေအဆင်းနှင့်တူသော။ မဟာကဿပေါပိ စ ထေရော၊ ဥတ္တတ္တကနကသန္နိဘော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၄။ ဥတ္တတ္တကနကသန္နိဘောတိ သန္တတ္တ သုဝဏ္ဏသဒိသ ဆဝိဝဏ္ဏော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၆၀။

ဥတ္တတ္တရူပ (တိ) [ဥတ္တတ္တ+ရူပ] လှော်ပြီး-ဦးပြီး-သော ရွှေအဆင်းရှိသော။ ဥတ္တတ္တရူပေါ ဘုသ ဒဿနေယျော။ ပေတ။ ၁၇၁။

ဥတ္တတ္တသိင်္ဂီသုဝဏ္ဏ (နှ) [ဥတ္တတ္တ+သိင်္ဂီသုဝဏ္ဏ] လှော်ပြီး-ဦးပြီး-သော သိင်္ဂီမည်သော ရွှေ။ တပ ဝဏ္ဏော စ ဥတ္တတ္တသိင်္ဂီသုဝဏ္ဏေန သဒိသော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၄။

ဥတ္တတ္တသုဝဏ္ဏ (နှ) [ဥတ္တတ္တ+သုဝဏ္ဏ] လှော်ပြီး-ဦးပြီး-သောရွှေ။ သဉ္ဇာတရောဟိတောတိ ဥတ္တတ္တသုဝဏ္ဏံ ဝိယ သဉ္ဇာတရောဟိတဝဏ္ဏော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၀။

ဥတ္တတ္တဟဒယ (တိ) [ဥတ္တတ္တ+ဟဒယ] လွန်စွာပူသော စိတ်နှလုံးရှိသော။ ဥသုမဇာတဟဒယောတိ ဥတ္တတ္တဟဒယော။ မဋီ၊ ၃။ ၃၁။

ဥတ္တန္တ (တိ) [ဥ+တမု+တ] ပင်ပန်း-နွမ်းနယ်-သော။ သော ဘိက္ခု ဥတ္တန္တော အနဿာသကော ကာလမကာသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၈။ ဥတ္တန္တောတိ ကိလမန္တော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၉။ ဥတ္တ-သန္တ-လည်း ကြည့်။

ဥတ္တမ (တိ) [(၁) ဥတ+တမ။ (၂) ဥ+တမ။ ဥဒ္ဓုတော အဘာဝတ္ထံ ဥတ္တမော၊ ဥဘသဒ္ဒတော ဥဗ္ဘုတတ္ထေ တော ဝိသေသတော တမော၊ ဥဂ္ဂတတမတ္တာ ဝါ ဥတ္တမော။ ဓာန်ဋီ။ ၆၉၄] (၁) (က) မြတ်သော၊ ထူးသော၊ သာလွန်သော။ (ခ) ပဓာနဖြစ်သော၊ ပြဓာန်းသော။ (ဂ) အသူးသဖြင့် ကျော်စော ထင်ရှားသော။ (ဃ) အလွန်ဆုံးဖြစ်သော။ (င) ပယ်နုတ်အပ်ပြီးသော မောဟအမိုက်မှောင်ရှိသော။ (နှ) (၂) ဥတ္တမ-မည်သောစေတီ။ (ထီ) (၃) ဥတ္တမာ-မည်သော ထေရီ၊ (က) သာဝတ္ထိပြည်ဝယ် သူဌေးမျိုး၌ဖြစ်၍ အရွယ်ရောက်သော် ပဋာစာရာထေရီ၏ တရားကိုနာယူပြီးနောက် ရဟန်းပြုခဲ့သော ဥတ္တမာထေရီ။ ၎င်းပဋာစာရာထေရီ၏ ဩဝါဒ၌တည်၍ ပဋိသမ္ဘိဒါတို့နှင့်တကွ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၄၉။ (ခ) ကောသလ ဇနပုဒ်ဝယ် ပစ္စည်းဥစ္စာ ပေါ်များကြွယ်ဝသော ဗြာဟ္မဏမျိုး၌ ဖြစ်ပြီးလျှင် မြတ်စွာဘုရားထံမှ တရားနာရ၍ ရဟန်းပြုပြီးနောက် မကြာမြင့်မီပင် ပဋိသမ္ဘိဒါတို့နှင့်တကွ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ရောက်သော ဥတ္တမာထေရီ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၅၂။ (၄) မိန်းမမြတ်။ (ပု) (၅) ဥတ္တမပုရိသ်၊ နောက်ဆုံး-ပုရိသ်-ဝိဘတ်၊ (အမှ-သဒ္ဒါနှင့်ယှဉ်၍ရာ, အမှသဒ္ဒါ၏ အနက်ကိုဆိုလိုရာ၌ ဓာတ်တို့နောင် သက်ရသော အာချာတ်ဝိဘတ်)(၁) (က) မြတ်သော၊ ထူးသော၊ သာလွန်သော။ ဗြူဟိ မင်္ဂလမုတ္တမံ။ ခုဒ္ဒက။ ၃။ သုတ္တနိ။ ၃၁၈။ ဥတ္တမန္တိ ဝိသိဋ္ဌံ ပဝရံ၊ သဗ္ဗလောကဟိတသုခါဝဟံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉။ ဝါတိ ဒေဝေသု ဥတ္တမော (ဓမ္မ။ ၂၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၆)တိ ပဝရော သေဋ္ဌော ဟုတွာ .... ဝါယတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၂။ ပဏီတနာတိ ဥတ္တမေန။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ မ၊ ၂။ ၄၅။ ဥတ္တမော (ပဋိသံ။ ၃၂၅)တိ သေသမဂ္ဂေ အတိဝိယ ဥက္ကိဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၃။ (-မ၊ ၂။ ၄၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၆၊ ၅၇၊ ၁၆၀၊ ၁၇၆၊

၁၉၄၊ ၂၀၉၊ ၂၃၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၊၈၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၅၅၊၁၇၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၁၁၃၊၁၆၀၊၂၅၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၊၂၁၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂၊ ၁၂၇၈၊ ၃၅၆၊ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ အင်္ဂ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၇၊၄၁၇-၄၄၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၃၊ ၂၁၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၅။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၃၇၊၂၆၉၊၂၇၁၊၃၅၂။မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၈၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇၇၊ဝိ- ရ။၁၄။သာရတ္ထ၊၃။၄၇၀။ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။ မ၊ဋီ၊ ၁။၃၇၊၈၉၊၂၄၃။ မ၊ဋီ၊ ။ ၃၄၊ ၉၊၃၁၂။ မ၊ ဋီ၊၃။၃၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆၀၊၄၄၅၊၄၈၂၊ အံ၊ဋီ၊ ၁။၁၂၁၊၂၃၂။ အနု၊ဋီ၊၁။၃၄။ မူလ၊ဋီ၊၃။ ၁၆၅။ အနု၊ဋီ၊၃။၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၇၅၄၊ ၂၄၆၊၃၀၄။) (ခ) ပဓာနဖြစ်သော၊ ပြဓာန်းသော။ ကုသလာကုသလံ အတ္တနော ဝိပါကဋ္ဌာနေ ဥတ္တမံ။ အင်္ဂ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ ဝိဇ္ဇမာနေသုပိ အညေသု ပစ္စယေသု ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌဝိပါကနိယာမကတ္တာ ဥတ္တမံ ပဓာနံ ကုသလာကုသလံ။ မူလ၊ဋီ၊၁။၁၄၃။ (က) မြတ်သော၊ ထူးသော။ (ဂ) အထူးသဖြင့်ကျော်စောထင်ရှားသော။(င)ပယ်နုတ်အပ်ပြီးသောမောဟ အမိုက်မှောင်ရှိသော။ ဥတ္တမန္တိ ဥဒ္ဓဋတမတ္တာ ဥဂ္ဂတတမတ္တာ သေဋ္ဌတ္တာ စ ဥတ္တမံ။ နျာသ- သန္နိ၊၃။ (ဃ) အလွန်ဆုံးဖြစ်သော. ဥတ္တမ- ကောဋိ-ကြည့်။ (န)(၂) ဥတ္တမည်သော- စေတီ။စေတိယံ ဥတ္တမံ နာမ၊ သိခိနော လောကဗန္ဓုနော။ အပ၊၁။ ၂၉၀။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ (ထီ)(၃)(က) စတုက္ခတ္တုံ ပဉ္စက္ခတ္တုံ အာဒိကာ ဥတ္တမာယ ဆေရိယာ ဂါထာ။ဆေရိ၊ဋ္ဌ။ ၄၈၊ (ခ)ယေ ဣမေ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါတိ အာဒိကာ အပရာယံ ဥတ္တမာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၅၁။ (၄) မိန်းမမြတ်။ ဝရရောဟာ ဥတ္တမာ မတ္တကာသိနီ ဝရဝဏ္ဏိနီ။ ဓာန်။ ၂၃၄။ (ပု) (၅)အမေ့ ဥတ္တမော။ ကစ္စည်း။၄၁၂။ နီတိ၊သုတ္တ။၈၇၁။ ဥတ္တမသဒ္ဒါယံ သဘာဝတော တတိယဒုကေ ရုဠှာ။ မော်၊ဒီ။၁၄။ ဥတ္တမပုရိသ (၂) အနက်လည်း ကြည့်။

ဥတ္တမဏ္ဏ (တိ)[ဥတ္တမ+အဏ္ဏ]ကိလေသာ ကြွေးမြီ မရှိ၍ မြတ်သော၊သူ။သဗ္ဗေသံ အဏဏာနံ ခယာ သဿ ဝါ ဥတ္တမဏ္ဏော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၁၆။ ခီဏာ သဿ ဝါ ဥတ္တမ ဏဏော၊ ကိလေသဏ္ဏာနံ အဘာဝတော။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၁၁၅။

ဥတ္တမဦရုလက္ခဏ (တိ) [ဥတ္တမ+ဦရုလက္ခဏ] မြတ်သော-ဘင့်တယ်သော-ပေါင်၏လက္ခဏာ ကြွန်အင်ရှိသော၊သူ။ သံဟိတူရုဘိ သမ္ပဏ္ဏဘူရု၊ ဥတ္တမူရုလက္ခဏာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၃။

ဥတ္တမကလျာဏမိတ္တ (ပု) [ဥတ္တမ+ကလျာဏမိတ္တ] မြတ်သော ကောင်းသော မိတ်ဆွေ၊ မြတ်သော မိတ်ကောင်း ဆွေကောင်း။ လောကေ ဥတ္တမကလျာဏမိတ္တသင်္ခါတဿ အတ္တနော ဝစနံ အနာဒိယိတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၁၃။အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၈၂။

ဥတ္တမကဝိတာ (ထီ) [ဥတ္တမ+ကဝိ+တာ] မြတ်သော-ကဗျာဆရာ - ပညာရှိ - ၏အဖြစ်။ ကဝိသေဋ္ဌာ ပနေသ ဥတ္တမကဝိဘာဝ သာဝကာနံ ဝဂ္ဂံ (ဗန္ဓံ) ဗန္ဓိတွာ ဒေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၃၇။

ဥတ္တမကာရဏ (န) [ဥတ္တမ+ကာရဏ] မြတ်သော အကြောင်းတရား။သဗ္ဗေဟိ အာကာရဝရေဟိ ဥတ္တမကာရဏေဟိ သီလာဒိဂုဏေဟိ သမန္နာဂတော။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၅၃။

ဥတ္တမကိစ္စပတ္တ (တိ) [ဥတ္တမ+ကိစ္စ+ပတ္တ] အလွန်အကဲ ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်သော။ တောဒိသံ ဥတ္တမကိစ္စပတ္တံ ဥတ္တာသိတံ ပုဗ္ဗမန္ဒသာ သူ့ဓလ။ ပေတ၊၁၁၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၀၃။

ဥတ္တမကုလီန (တိ) [ဥတ္တမ+ကုလီန] မြတ်သော အမျိုး၌ဖြစ်သော၊သူ။ အာဂစ္ဆု မုတ္တမကုလီ-

နာ။ ထေရီ။ ၄၂၅။ ဥတ္တမကုလီနာတိ တသ္မိံ နဂရေ အဂ္ဂကုလိကာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၂။

ဥတ္တမကုသလ (တိ) [ဥတ္တမ+ကုသလ] မြတ်သော ကုသိုလ်ရှိသော၊ မြတ်သည် အဖြစ်သို့ရောက်သော ကုသိုလ်တရားရှိသော။ ပရမကုသလန္တိ ဥတ္တမကုသလံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၈၈။ ဥတ္တမကုသလန္တိ ဥတ္တမဘာဝံ သေဋ္ဌဘာဝံ ပတ္တကုသလံ။ မဋီ၊၃။၁၂၈။

ဥတ္တမကောဋိ (ထီ) [ဥတ္တမာ+ကောဋိ] အလွန်ဆုံးဖြစ်သော - အပိုင်းအခြား - အတိုင်းအတာ ပမာဏ။ ဥတ္တမကောဋိယာ ဂဟိတာ (အံ၊ဋ္ဌ ၂။၃၃၆)န္တိ ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒေန ဂဟိတံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၃။ ပရမပ္ပမာဏန္တိ ဥတ္တမကောဋိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၄။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ ၁။၃၈၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။)

ဥတ္တမကောဋိဘူတ (တိ) [ဥတ္တမကောဋိ+ဘူတ] အလွန်ဆုံးသော အပိုင်းအခြားသို့ ရောက်သော။ ယော ပသာဒေါ အဂ္ဂေါ သေဋ္ဌော ဥတ္တမကောဋိဘူတော ဝါ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၈၇။

ဥတ္တမခဂ္ဂဓာရီ (တိ) [ဥတ္တမ+ခဂ္ဂ+ဓာရီ] မြတ်သော - ကောင်းသော - သန်လျက်ကို ကိုင်ဆောင်သော၊သူ၊ နေတ္တိံသာ ဝုစ္စန္တိ ခဂ္ဂါ၊ ဥတ္တမခဂ္ဂဓာရီဟာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။

ဥတ္တမဂဇ (ပု) [ဥတ္တမ+ဂဇ] မြတ်သော ဆင်။ ဂဇုတ္တမေတိ ဥတ္တမဂဇေ၊ မင်္ဂလဟတ္ထိ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။

ဥတ္တမဂတိ (ထီ) [ဥတ္တမာ+ဂတိ] မြတ်သောသွားရောက်ရာဘဝ။ ဥတ္တမဂတိဝသေနာ (အံ၊ဋ္ဌ။ ၂။၁၄၀) တိ ပရမဂတိဘာဝေန။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၂၇။

ဥတ္တမဂါရဝဋ္ဌာန (န) [ဥတ္တမ+ဂါရဝဋ္ဌာန] မြတ်သောအလေးဂရုပြုခြင်း၏ တည်ရာဌာန၊ မြတ်သော အလေးဂရုပြုရာဌာန။ ဘဂဝါ အပရိမာဏာသု လောကဓာတူသု အပရိမာဏာနံ သတ္တာနံ ဥတ္တမဂါရဝဋ္ဌာနံ။ မဋီ၊၁။၅။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၁။ (-မဋီ၊၁။၁၂၂။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၉။)

ဥတ္တမဂါဟ (ပု) [ဥတ္တမ+ဂါဟ] မြတ်သောတရားဟု-ယူခြင်း-ယူဆခြင်း၊ မြတ်သော တရားအနေအားဖြင့် လက်ခံသိမ်းဆည်းထားခြင်း။ ဝရဂါဟောတိ ဥတ္တမဂါဟော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၇။

ဥတ္တမဂုဏ (ပု) [ဥတ္တမ+ဂုဏ] မြတ်သော ဂုဏ်။ ဂိဟိလိင်္ဂံ နာမေတံ ဟီနံ၊ ဥတ္တမဂုဏံ ဓာရေတုံ န သက္ကောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။ (-မဋီ၊၃။၁၁၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၁။)

ဥတ္တမဂ္ဂရသ (ပု) [ဥတ္တမ+အဂ္ဂရသ] ကောင်းမြတ်သော အရသာတို့-တွင်-ထက်-သာလွန် ကောင်းမြတ်သော အရသာ၊ ကောင်းမြတ်သည်ထက် ကောင်းမြတ်သောအရသာ။ အောက်ပုဒ် (၂) အနက်ကြည့်။

ဥတ္တမဂ္ဂရသဒါယက (တိ) [(၁) ဥတ္တမ+အဂ္ဂရသ+ဒါယက။ (၂) ဥတ္တမဂ္ဂရသ+ဒါယက] (၁) သတ္တဝါအားလုံးတို့ထက်မြင့်မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၍ မွန်မြတ်သောအရသာ (ခဲဖွယ် ဘောဇဉ်စသည်)တို့ကို ပေးလှူတတ်သော၊သူ။ (၂) ကောင်းမြတ်သည်ထက် ကောင်းမြတ်သော-အကောင်းဆုံး ဖြစ်သော-အရသာတို့ကို ပေးလှူသော၊သူ။ ဥတ္တမဂ္ဂရသဒါယကော အဟု။ ဒီ၊၃။၁၂၄။ ဥတ္တမဂ္ဂရသဒါယကောတိ ဥတ္တမော အဂ္ဂရသဒါယကော၊ ဥတ္တမာနံ ဝါ အဂ္ဂရသာနံ ဒါယကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ ဥတ္တမော အဂ္ဂရသဒါယကောတိ သဗ္ဗသတ္တာနံ ဥတ္တမော လောကနာထော အဂ္ဂါနံ ပဏီတာနံ ရသာနံ ဒါယကော။ ဥတ္တမာနံ အဂ္ဂရသာနန္တိ ပဏီတေသုပိ ပဏီတရသာနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၀။

ဥတ္တမဃောသ (ပု)[ဥတ္တမ+ဃောသ]မြတ်သော အသံ။ ဗြဟ္မဃောသန္တိ ဥတ္တမဃောသံ၊ သာရတ္ထ၊၂။၅၁။ ဝိမတိ၊၁၊၁၂၈။

ဥတ္တမင်္ဂ (နပုံ) [ဥတ္တမ+အင်္ဂ။ အင်္ဂေသု ဥတ္တမင်္ဂ-တ္တာ ဥတ္တမင်္ဂံ၊ ဥတ္တမာစတုအင်္ဂဘာဝီဥတ္တ-မင်္ဂံ။ ဓာန်၊ဋီ၊၂၅၆။] (၁) မြတ်သောကိုယ် အင်္ဂါ၊ဦးခေါင်း။ (၂) အင်္ဂါဇာတ်။ (၁) ဥတ္တမင်္ဂေ သိရသ္မိံ ပတိဋ္ဌာပေယျ။ ဝိ၊၄။ ၄၄၆။ မ၊၁။၃၀။ အံ၊၃။၁၁၅။ ဥတ္တမင်္ဂေန အဘိဝါဒနံ ကရောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၀။(—ဇာ၊ ၁။၃၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၃၀၄-၅၊ဝိဘင်း၊ဋ္ဌ၊၁၈။ မ၊ဋီ၊၁။၁၄၉။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၄၁။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၀၊ အနု၊ဋီ၊၂။၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၁၅၊ ၂၀၃။) (၂) ကောသေ နု ဘော ဥတ္တမင်္ဂံ ပဝိဋ္ဌ (ဇာ၊၂၊၃၂) န္တိ တာ ဥတ္တမင်္ဂံ လိင်္ဂသဏ္ဌာနံ န ပညာယတိ၊ ကိံ နု တံ တဝ သရီရသမ္ဗာဓေ ကောသေ ပဝိဋ္ဌန္တိ ပုစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀၇။

ဥတ္တမင်္ဂဇ (ပု) [ဥတ္တမင်္ဂ+ဇန+ကွိ] ဦးခေါင်း၌ ဖြစ်သော အရာ၊ ဆံပင်။ ပုပ္ဖပူရ မမ ဥတ္တ-မင်္ဂဇာ (ထေရီ။၄၀၁)တိ စမ္ပကသုမနမလ္လိ-ကာဒီဟိ ပုပ္ဖေဟိ ပူရိတော ပုဗ္ဗေ မမ ကေသကလာပေါ နိမ္မလောတိ အတ္ထော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၁၇။

ဥတ္တမင်္ဂတ္ထ (ပု) [ဥတ္တမင်္ဂ+အတ္ထ] ဦးခေါင်းဟူ သောအနက်။ တဿ ဥတ္တမင်္ဂဿ သီသ-ဿ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇။

ဥတ္တမင်္ဂဋ္ဌာနီယ (တိ) [ဥတ္တမင်္ဂ+ဌာန+ဤယ] ဦးခေါင်း၏အရာ ဌာန၌တည်သော။ သီသ-ဘူတံ ဥတ္တမင်္ဂဋ္ဌာနီယံ တတ္ထ တဿ ရာဇကကုဓံ ဆိန္ဒ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၄၃။

ဥတ္တမင်္ဂဒါန (နပုံ) [ဥတ္တမင်္ဂ+ဒါန] ဦးခေါင်း အလှူ။ သဗ္ဗဓေသာကုဍ္ဍမော သဓေယျန္တိ ဥတ္တမင်္ဂဒါနံ ဒေတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၉၈။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၇၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇၆။

ဥတ္တမင်္ဂရုဟ (ပု) [ဥတ္တမင်္ဂ+ရုဟ+အ။ ဥတ္တမင်္ဂေ သီသေ ရုဟတီတိ ဥတ္တမင်္ဂရုဟော။ ဓာန်၊ဋီ။ ၂၅၆။] ဆံပင်။ ဥတ္တမင်္ဂရုဟာ မယှံ၊ ဣမေ ဇာတာ ဝယောဟရာ။ ဇာ၊၁။၁၃၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၅၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၁၉။(—မ၊ဋီ၊၃။၁၄၀။)

ဥတ္တမင်္ဂေါပသောဘဏတာ (ထီ) [ဥတ္တမင်္ဂ+ဥပသောဘဏတာ] ဦးခေါင်းတည်းဟူသော ပညာ — ပညာဦးခေါင်း — ၏ တင့်တယ် ကြောင်းတရား၏ အဖြစ်။ အလင်္ကာရော စ သီလံ ဥတ္တမင်္ဂေါပသောဘဏတာယ။ နေတ္တိ။ ၄၀။

ဥတ္တမင်္ဂေါပသောဘန (နပုံ) [ဥတ္တမင်္ဂ+ဥပသော-ဘန] ဦးခေါင်းတည်းဟူသော ပညာ — ပညာဦးခေါင်း— ၏တင့်တယ်ကြောင်းတရား (သီလ)။ ဂုဏော သု ဥတ္တမင်္ဂံ ပညာ တဿာ ဥပသောဘာဟေတု ဘာဝတော သီလံ ဥတ္တမင်္ဂေါ-ပသောဘနံ ဝုတ္တံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၂၀။

ဥတ္တမစက္ခု (တိ) [ဥတ္တမ+စက္ခု] မြတ်သော မျက်လုံးရှိသော၊ သူ။ စက္ခုမာတိ ဥတ္တမ-စက္ခု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၈၇။

ဥတ္တမစရိယ (နပုံ) [ဥတ္တမ+စရိယ] မြတ်သော အကျင့်။ ဥတ္တမစရိယန္တိ ဒိဋ္ဌိဂတိကေဟိ သမ္မတံ။ မူလ၊ဋီ၊၂။၂၂၃။

ဥတ္တမစိတ္တ (နပုံ) [ဥတ္တမ+စိတ္တ] မြတ်သော စိတ်။ အဘိစိတ္တံ ဥတ္တမစိတ္တံ နိဿိတာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။

ဥတ္တမဇဝ (ပု) [ဥတ္တမ+ဇဝ] မြတ်သော — ထူးသော — လျင်မြန်သော — အရှိန်အဟုန်။ ယထာ ဥတ္တမဇဝေါ ဟောတိ၊ ဧဝံ ကာရဏံ ကာရေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ မ၊ဋီ၊၃။၇၄၊၄၂၄။)

ဥတ္တမဇဝပဋိပဇ္ဇန (န) [ဥတ္တမဇဝ+ပဋိပဇ္ဇန] မြတ်သော–လျင်မြန်သော–အရှိန်အဟုန်ကို ပြုကျင့်ခြင်း။ တသ္မိံ ပကာတိယာ ဥတ္တမဟယသော ဥတ္တမဟယကာရဏာရဟတ္တာ ဥတ္တမဇဝပဋိပဇ္ဇနေန။ မဋီ၊၃၊၇၄။

ဥတ္တမဉာဏ (န) [ဥတ္တမ+ဉာဏ] မြတ်သော ဉာဏ်။ အရဟတ္တမဂ္ဂသင်္ခါတံ ဥတ္တမဉာဏံ ဖုသိတုံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။)

ဥတ္တမဉာဏဝိသယ (တိ) [ဥတ္တမဉာဏ+ဝိသယ] မြတ်သောဉာဏ်ဟူသောအာရုံရှိသော။ ဥတ္တမဉာဏဝိသယတ္တာ န တက္ကေန အဝစရိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၃၊ (–ဒီ၊ဋီ၊၁၊၁၃၃၊ မဋီ၊၂။ ၁၃၀။)

ဥတ္တမဋ္ဌ (ပု) [ဥတ္တမ+အဋ္ဌ] (က) မြတ်သော – မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သော – အနက်သဘော (ခ) မြတ်သည့်အဖြစ် ဟူသော· အနက်သဘော။ (ဂ) ဘူတဋ္ဌော ဟိ ဥတ္တမဋ္ဌော။ မဋီ၊၂။၅။ (ခ) ဥတ္တမဋ္ဌေန ပဏီတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၃။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၁၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆။ မဋီ၊၁။၁၅၊၉၆၊၂၅၀၊ ၂၇၀။ သံ၊ဋီ၊၁၊၁၅။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၃၆။ အနုဋီ၊၂။၁၇၉။ အနုဋီ၊၃။၇၁။)

ဥတ္တမဋ္ဌာန (န) [ဥတ္တမ+ဌာန] မြတ်သော အရာဌာန။ အာသဘံ ဌာနန္တိ သေဋ္ဌဋ္ဌာနံ ဥတ္တမဋ္ဌာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၃၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။

ဥတ္တမဏ္ဏ=ဥတ္တမိဏ (ပု) [ဥတ္တမ+ဣဏ။ (ဥတ္တမဏ။သံ)] မြီရှင်၊ ကြွေးရှင်၊ ကြွေးပေးသူ။ ငွေကိုးပေးသူ။ ဥတ္တမဏ္ဏော (ဥတ္တမိဏော။ က) စ ဓနိကော။ ဓာန်။၄၇၀။ ဣဏံ ဥတ္တမော ဥတ္တမဏ္ဏော၊ အဘိဓာနာ ပဋ္ဌိပါဒေါ၊ ဣဏသ္သ တ္တံ၊ ဒ္ဓိတ္တဉ္စ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၄၇၀။

ဥတ္တမတရ (တိ) [ဥတ္တမ+တရ] အထူးသဖြင့်–သာလွန်၍–မြင့်မြတ်သော။ ပဏီတတရန္တိ ဥတ္တမတရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ (–ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ မဋီ၊၃။၁၄၆။)

ဥတ္တမတ္ထ (ပု) [ဥတ္တမ+အတ္ထ] (၁) မြတ်သော အကျိုးတရား။ (၂) မြတ်သော–မဖောက်မပြန်မှန်ကန်သော–အနက်သဘော။ (၃) မြတ်သည်အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော။ (တိ) (၄) အမြတ်ဟူသောအနက်–ရှိသော–ကိုဟောသော။ (၁) ဥတ္တမတ္ထဉ္စ ပါပုဏာ· (သုတ္တနိ။ ၃၂၇)တိ သမ္ပတ္တာနံ ဥတ္တမံ အရဟတ္တဉ္စ ပါပုဏေယျ၊ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၅။ ဥတ္တမတ္တေ အရဟတ္တေ ဃဋ္ဋေထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၄။ (–မ၊၃၊၂၉။ ဇာတိဝုတ်။၂၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၇၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ ဇာတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၆၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၂၇၅။ မဋီ၊၃။၃၉၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၅။) (၂) ဘူတတ္ထော ဟိ ဥတ္တမတ္ထော။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၆၅။ အနုဿဝါဒိဝသေန အဂ္ဂဟေတဗ္ဗော ဥတ္တမတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ (–မူလ၊ ဋီ၊၃။၅၀။) (၃) ဥတ္တမတ္ထေန ဝါ သော သဗ္ဗိတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ ဥတ္တမတ္ထေန ပန အတပ္ပကတ္တေန စ ပဏီတန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၅၀။ (–ဒီ၊ဋီ၊၂။၇၄။) (တိ) (၄) မဟန္တသဒ္ဒေါ ဥတ္တမတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၈၂။

ဥတ္တမတ္ထသာဓက (တိ) [ဥတ္တမတ္ထ+သာဓက] မြတ်သောအရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အကျိုးကို ပြီးစီးစေတတ်သော၊ အပ္ပဋိဝါနပဓာနံ နာမတံ ဗဟူပကာရံ ဥတ္တမတ္ထသာဓကံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။

ဥတ္တမဒက္ခိဏေယျ (ပု) [ဥတ္တမ+ဒက္ခိဏေယျ] မြတ်သော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်(ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်)။ ဇာတိမာ ဥတ္တမဒက္ခိဏေယျော ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ (–သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၈။)

ဥတ္တမဒမထ (ပု) [ဥတ္တမ+ဒမထ] (၁) မြတ်သော အရဟတ္တမဂ်၊ ကိလေသာတို့ကို ဆုံးမနှိပ်ကွပ်တတ်သော မြတ်သော အရဟတ္တမဂ်။ (၂) ကိလေသာတို့ကို ဆုံးမ နှိပ်ကွပ်တတ်သော မြတ်သော လောကုတ္တရာ ပညာ ဝိမုတ္တိ (မြတ်သော အရဟတ္တဖိုလ် ပညာ)၊ (၃) မြတ်သော ကိုယ်တော်၏ ယဉ်ကျေးခြင်း။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥတ္တမဒမထသမထ (ပု) [ဥတ္တမ+ဒမထ+သမထ] (၁) မြတ်သောအရဟတ္တမဂ်နှင့် မြတ်သော အရဟတ္တမဂ်သမာဓိ၊ ကိလေသာတို့ကိုဆုံးမနှိပ်ကွပ်တတ်သော မြတ်သောအရဟတ္တမဂ်နှင့် ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော မြတ်သော အရဟတ္တမဂ်သမာဓိ။ (၂) မြတ်သော လောကုတ္တရာ ပညာဝိမုတ္တိနှင့် မြတ်သော လောကုတ္တရာ စေတောဝိမုတ္တိ တရား၊ ကိလေသာတို့ကို ဆုံးမနှိပ်ကွပ်တတ်သော မြတ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ပညာနှင့် ကိလေသာတို့ကို ငြိမ်းစေတတ်သော မြတ်သော အရဟတ္တဖိုလ်သမာဓိ။ (၃) မြတ်သော ကိုယ်တော်၏ ယဉ်ကျေးခြင်းနှင့် မြတ်သော စိတ်တော်၏ ငြိမ်သက်ခြင်း။ သန္တမာနသံ ဥတ္တမဒမထသမထံ အနုပ္ပတ္တံ။ ဝိ၊၃။ ၂၀၅။ အံ၊၁။၃၄၇။ ဥဒါန။၀၅။ (၁) ဥတ္တမဒမထသမထမနုပ္ပတ္တန္တိ ဧတ္ထ ဥတ္တမဒမထော နာမ အရဟတ္တမဂ္ဂေါ၊ ဥတ္တမသမထော နာမ အရဟတ္တမဂ္ဂသမာဓိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၉။ (၂) ဥတ္တမဒမထသမထမနုပ္ပတ္တန္တိ လောကုတ္တရပညာဝိမုတ္တိ စေတောဝိမုတ္တိသင်္ခါတံ ဥတ္တမံ ဒမထံ သမထဉ္စ အနုပ္ပတ္တာ အဓိဂန္တွာ ဌိတံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၇။ သာရတ္ထ၊၃။၃၁၀။ (၂) (၃) ဥတ္တမဒမထသမထန္တိ ဥတ္တမံ ဒမထဉ္စ သမထဉ္စ ပညဉ္စ သမာဓိဉ္စ၊ ကာယူပသမဉ္စ စိတ္တူပသမဉ္စာတိပိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၀။ (-အံ၊ ဋီ၊၁။၁၅၀။)

ဥတ္တမဒမထသမန္နာဂတ (တိ) [ဥတ္တမဒမထ+သမန္နာဂတ] မြတ်သော ကိုယ်စိတ်၏ ယဉ်ကျေးခြင်းနှင့်ပြည့်စုံသော။ ကောဝ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ...တသ္မိံ နဂရေ ပိဏ္ဍာယ စရတိ သန္တိန္ဒြိယော သန္တမာနသော ဥတ္တမဒမထသမန္နာဂတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၁၉။

ဥတ္တမဒမန (န) [ဥတ္တမ+ဒမန] မြတ်သော ကိုယ်စိတ်၏ ယဉ်ကျေးခြင်း။ ဂုတ္တိန္ဒြိယေသု ဥတ္တမဒမနေန ဒန္တ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၀။

ဥတ္တမဒဿ (တိ) [ဥတ္တမ+ဒိသ+အ] မြင့်မြတ်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသော၊ မြင့်မြတ်သော တရားကို မြင်သော၊သူ။ ဥတ္တမဒဿံ ပဝရဒဿံ။ စူဠနိ၊ ၂၀၀။

ဥတ္တမဒဿာဝီ (တိ) [ဥတ္တမ+ဒိသ+အာဝီ] မြင့်မြတ်သော တရားကိုမြင်လေ့ရှိသော၊သူ။ ဥတ္တမဒဿာဝီ ပဝရဒဿာဝီ။ စူဠနိ။၁၀၀။

ဥတ္တမဒဿီ (တိ) [ဥတ္တမ+ဒိသ+ဏီ] မြင့်မြတ်သော ဉာဏ်အမြင်ရှိသော၊ မြင့်မြတ်သောတရားကိုမြင်လေ့ရှိသော၊သူ။ ဆတုက္ကဒဿာဝီ န ဥတ္တမဒဿီနော။ စူဠနိ ဋ္ဌ။၀၂။

ဥတ္တမဒါန (န) [ဥတ္တမ+ဒါန] မြတ်သောအလှူဒါန။ ဒိန္နံ ဘော သိဒ္ဓတ္ထ မဟာဒါနံ ဥတ္တမဒါနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁၊၀၇။

ဥတ္တမဒိဋ္ဌိပ(ပ္ပ)တ္တ (တိ) [ဥတ္တမ+ဒိဋ္ဌိ+ပတ္တ] မြတ်သော အရဟတ္တဖိုလ် သမ္မာဒိဋ္ဌိသို့ ရောက်သော၊သူ။ ဥတ္တမဒိဋ္ဌိပတ္တာ (ပေတ၊၁၀၅)- တိ ဥတ္တမံ အဂ္ဂဖလံ သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ပတ္တော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၁၄။ ဥတ္တမဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တာ (မဟာနိ။ ၁၆)တိ ဥတ္တမံ သမ္မာဒိဋ္ဌိံ ပတ္တာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၇၂။ (-စူဠနိ။၀၅။)

ဥတ္တမဒီပ (ပု) [ဥတ္တမ+ဒီပ] မြတ်သောကျွန်း၊ ဘုရား, ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ, မဟာသာဝက, စက္ကဝတ္တိမင်းစသော မြတ်သောလူပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဖြစ်ရာ

ကျွန်း။ ဇမ္ဗုဒီပေါ နာမ ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓမဟာသာဝက စက္ကဝတ္တိပ္ပဘုတီနံ ဥတ္တမမနုဿာနံ ဥပ္ပတ္တိဘူမိ ဥတ္တမဒီပေါ အဘိရမဏီယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။

ဥတ္တမဒေဝီ (ယိ) [ဥတ္တမာ+ဒေဝီ] ဥတ္တမာမည်သော မိဖုရား၊ မြတ်သော မိဖုရား။ ဥတ္တမဒေဝိယာ (သျှာ၊က) ဝိဟာရ သဒိသေ ဌာနေ ပုဗ္ဗာရာမံ နာမ ကာရေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၄၄။

ဥတ္တမဒေဝီဝိဟာရသဒိသ (တိ) [ဥတ္တမဒေဝီ+ဝိဟာရသဒိသ] ဥတ္တမာမည်သော မိဖုရား၏ ကျောင်းတိုက်နှင့် တူသော။ အနုရာဓပုရဿ ဥတ္တမဒေဝီဝိဟာရသဒိသေ ဌာနေ ကာရိတော အာရာမော။ ဥဒါန ဋ္ဌ။၁၃၀။

ဥတ္တမဓန (န) [ဥတ္တမ+ဓန] မြတ်သော-ဥစ္စာ-သဒ္ဓါသီလ စသော သူတော်ကောင်း ဥစ္စာ-အစု။ လဘတိ အနုတ္တရံ ဥတ္တမဓနံ။ ဒီ၊၃။၁၃၃။

ဥတ္တမဓမ္မ (ပု) [ဥတ္တမ+ဓမ္မ] မြတ်သောတရား။ ဥတ္တမဓမ္မာ ဧသ ဘန္တေ ဘဝိဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ယိ၊ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။၁၃၉။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၁။)

ဥတ္တမဓုရ (တိ) [ဥတ္တမ+ဓုရ] မြတ်သောဝီရိယ ရှိသောသူ။ ဥတ္တမဓုရော ဉာဏသမ္ပယုတ္တေန ဝီရိယေန သမန္နာဂတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။

ဥတ္တမနာဒ (ပု) [ဥတ္တမ+နာဒ] မြတ်သော-ကြုံးဝါးမြွက်ဆိုခြင်း — ကြုံးဝါးမြွက်ဆိုသံ။ သေဋ္ဌနာဒန္တိ ဆေကနာဒံ အပ္ပဋိဟတဘာဝေန ဥတ္တမနာဒံ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၅၇။ (—အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၆၅။)

ဥတ္တမနိဿယဘူတ (တိ) [ဥတ္တမ+နိဿယဘူတ] မြတ်သောမှီရာဖြစ်သော။ အဓိကာသယေန ဥတ္တမနိဿယဘူတေန အာဒိဗြဟ္မစရိယေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၊ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၁၆။)

ဥတ္တမန္န (န) [ဥတ္တမ+အန္န] မြတ်သောအစားအစာ။ အန္နဂ္ဂရသဂ္ဂါနန္တိ ဥတ္တမန္နာနဉ္စ ဥတ္တမရသာနဉ္စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။

ဥတ္တမပစ္စတ္ထရဏ (န) [ဥတ္တမ+ပစ္စတ္ထရဏ] မြတ်သော အခေါ်လွှမ်း အိပ်ရာခင်း။ ကဒလိမိဂစမ္မမယေန ဥတ္တမပစ္စတ္ထရဏေန အတ္ထတာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။)

ဥတ္တမပညတ္တိ (ထီ) [ဥတ္တမာ+ပညတ္တိ] အမြတ်ဆုံး—အသာဆုံး—ဟူ၍ ဆိုသတ်မှတ်ပညတ်ခြင်း။ အဂ္ဂပညတ္တိယောတိ ဥတ္တမပညတ္တိယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။

ဥတ္တမပညာ (ထီ) [ဥတ္တမာ+ပညာ] (၁) မြတ်သောပညာ။ (တိ) (၂) မြတ်သောပညာ ရှိသောသူ၊ (၁) အဘိညာယ ဥတ္တမပညာယ ပစ္စက္ခံ ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ (တိ) (၂) ကာမံ ယံ ဥတ္တမပညဂတ္တ။ ဇာ၊၂။၃၁၁၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၂၀။

ဥတ္တမပဋိပဒါဟရဏ (န) [ဥတ္တမာ+ပဋိပဒါ+အာဟရဏ] မြတ်သော အကျင့်ကို ဆောင်ယူခြင်း။ ဥတ္တမပဋိပဒါဟရဏေန ဝဏ္ဏဟာရော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၆၂။

ဥတ္တမပဏီတ (တိ) [ဥတ္တမ+ပဏီတ] မွန်မွန်မြတ်မြတ်ဖြစ်သော၊ မနုဿာ ဥတ္တမပဏီတံ ဘတ္တံ ဒေန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၁။

ဥတ္တမပတိဋ္ဌာဘူတ (တိ) [ဥတ္တမာ+ပတိဋ္ဌာ+ဘူတ] မြတ်သော တည်ရာမှီရာဖြစ်သော။ အနုတ္တရံ ယောဂက္ခေမံ ဥတ္တမပတိဋ္ဌာဘူတံ နိဗ္ဗာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။

ဥတ္တမပတ္တိပ္ပတ္တ (တိ) [ဥတ္တမာ+ပတ္တိ+ပတ္တ] မြင့်မြတ်သော အရဟတ္တနိုလ်သို့ ရောက်ဆိုက်သည့်အဖြစ်သို့ ရောက်ပြီးသောသူ။ သမ္ပန္န-

ကုသလံ ပရမကုသလံ ဥတ္တမပတ္တိပ(ပ္ပ)တ္တံ သမဏံ အဟုဇ္ဇံ။ မ၊၂။၂၁၅။ မဟာနိ။ ၆၇။ ဥတ္တမပတ္တိပ္ပတ္တန္တိ ဥတ္တမံ အရဟတ္တံ ပါပုဏိတွာဘံ ပတ္တာ ဋီကာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၇။

ဥတ္တမပဒ (နှ) [ဥတ္တမ+ပဒ] မြတ်သောပုဒ်၊ အဓိပ္ပါယ်ကို ပြည့်စုံစေကြောင်းဖြစ်သော မြတ်သော-ပုဒ်-စကား။ ဥတ္တမပဒါနံ သနေ်- ပတော ကတိ အာပတ္တိယော ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၅၄။ (-သာရတ္ထ၊၃။၄၇၀။ ဝိမတိ၊၂။ ၂၈၄။)

ဥတ္တမပဗ္ဗဇ္ဇာ (ထီ) [ဥတ္တမ+ပဗ္ဗဇ္ဇာ] မြတ်သော ရဟန်းအဖြစ်၊လည်း မေ ဥတ္တမပဗ္ဗဇ္ဇာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။

ဥတ္တမပဗ္ဗဇ္ဇာဝေသ (ပု) [ဥတ္တမပဗ္ဗဇ္ဇာ+ဝေသ] မြတ်သော ရဟန်းအဖြစ်၏ အသွင်အပြင်။ ဓောဒိသေတွာ အရဟတ္တံ နိဝါသေတွာ ဥတ္တမပဗ္ဗဇ္ဇာဝေသံ ဂဏှိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။

ဥတ္တမပရိယာယ (ပု) [ဥတ္တမ+ပရိယာယ] ဥတ္တမ သဒ္ဒါ၏-ပရိယာယ်-ဝေဝုစ်-စကားလှယ်။ အဂ္ဂသဒ္ဒေါ ဥတ္တမပရိယာယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။

ဥတ္တမပရိသုဒ္ဓ (တိ) [ဥတ္တမ+ပရိသုဒ္ဓ] မြင့်မြတ် သန့်ရှင်းသော။ ဥတ္တမပရိသုဒ္ဓေန ဝဏ္ဏေန စေဝ သရီရသဏ္ဌာနသမ္ပတ္တိယာ စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၆၉။

ဥတ္တမပဝရဇ (နှ) [ဥတ္တမ+ပဝရဇ] မြတ်သော အခင်း အခြုံ အဝတ်ထည်။ သေ ယဝတ္ထာနဉ္စ ကောဇဝါဒိဥတ္တမပဝရဇာနဉ္စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။

ဥတ္တမပါသာဒ (ပု) [ဥတ္တမ+ပါသာဒ] မြတ်သော ပြာသာဒ်။ ဝိမာန ပါသာဒဝရေတိ ဝိမာနေသု ဥတ္တမပါသာဒေ။ ဝိမာန၊၁၁၉။

ဥတ္တမပုဂ္ဂလ (ပု) [ဥတ္တမ+ပုဂ္ဂလ] မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ န ဟိ သာဓု ယံ ဥတ္တမပုဂ္ဂလဿ၊ သရီရဘာဂေ သိယာ သမ္ဘဟာရော။ ဒီ၊၂။ ၁၃၇၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ (-ထေရ၊၂၆၇။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅၊ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ မဋီ၊၂။၉၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၃၃။)

ဥတ္တမပုဂ္ဂလဝန္တု (တိ) [ဥတ္တမပုဂ္ဂလ+ဝန္တု။ ထီ-၌ ဥတ္တမပုဂ္ဂလဝတီ၊ ဥတ္တမပုဂ္ဂလဝန္တီ] မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ရှိသော။ အဂ္ဂဝတီ ဘူ ဥတ္တမပုဂ္ဂလဝတီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၁၊

ဥတ္တမပုညက္ခေတ္တ (နှ) [ဥတ္တမ+ပုညက္ခေတ္တ] မြတ်သော ကောင်းမှု၏ စိုက်ပျိုးရာ လယ်မြေ၊ လူဒ် မယ့် ဥတ္တမပုညက္ခေတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။

ဥတ္တမပုရိသ (ပု) [ဥတ္တမ+ပုရိသ] (၁) (က) မြတ်သော-ထူးသော-ယောကျ်ား၊ အခေါ်နည် ယောကျ်ား။ (ခ) မြတ်သော အသေကွ တရားတို့နှင့် ပြည့်စုံသော ယောကျ်ား။ (ဂ) မြတ်သော လုပ်ငန်းကိစ္စကို ပြုလုပ်နိုင်သော ယောကျ်ား၊ (၂) ဥတ္တမပုရိသ်၊ နောက်ဖြစ် သော-ပုရိသ်-ဝိဘတ်၊ အမှ သဒ္ဒါနှင့် ယှဉ်၍ ၎င်း၏ အနက်ကို ဆိုလိုရာ၌ ဓာတ်တို့နောင် သက်ရသော အာချာတ်ဝိဘတ်။ (အာချာတ် ဝိဘတ် ရှစ်မျိုးတို့တွင် တမျိုးတမျိုးတို့၌ ပရဿပုဒ် ၆-လုံး၊ အတ္တနောပုဒ် ၆ လုံးစီရှိရာ ပရဿပုဒ်မှ နောက်ဆုံး ၂-လုံးစီနှင့် အတ္တနော ပုဒ်မှ နောက်ဆုံး ၂-လုံးစီကို ဥတ္တမပုရိသ ဟု မှည့်ခေါ်ထားသော သဒ္ဒါကျမ်းလာ အမည် ဖြစ်သည်။ ကစ္စည်း။၄၀၈။နိုတိ၊သုတ္တ။၈၆၄။ ရူ။၄၃၁။ မောဂ်၊၆။၁၄-ကြည့်) (၁) (က) (ခ)(ဂ) ကောသီ ဝုသိတာ၊ ဥတ္တမပုရိသော။ သံ၊၂၊၅၀။ လူဘိဝုတ်။၂၅၉။ မဟာနိ။၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။(ဂ) ဥတ္တမပုရိသောတိ သေဋ္ဌပုရိသော၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၅။ ဥတ္တမပုရိသောတိ ခီဏာသဝေဿတ္တာ ဝိသေသပုရိသော အာဇာနိယပုရိသော။ မဟာ- နိ၊ဋ္ဌ။၇၆။ (-စူဠနိ၊၄၁။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၇၂။ လူတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၀၆။ မဋီ၊၁။

၂၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ မူ ပဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ အနုဋ္ဌ၊၃။၄၅၊၁၂၈။) (၁) ဥတ္တမေဟိ အဂ္ဂဘူတေဟိ ဝါ အသေက္ခဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတတ္တာ ဥတ္တမပုရိသောတိ ဝုစ္စတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၉။ (၈) တောနံ ဌာနာနံ သန္တာနံ ဥတ္တမပုရိသာနံ ကာရဏာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ ဥတ္တမကိစ္စကရဏေန ဟိ မာတာပိတုဥပဋ္ဌာကာ "ဥတ္တမပုရိသာ"တိ ဝုတ္တာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၃။ (၂) အဘိန္နသာမေသုန္တိ ဥတ္တမပုရိသဿ ယောဂေါ တိအဟ သဒ္ဒေန အာနေတွာ ဝုစ္စမာနေ တဒတ္ထော ပါကဋော ယောတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၄။ (-မ၊ဋီ၊၂။၁၂၈။)

ဥတ္တမပုရိသတရ (တိ) [ဥတ္တမပုရိသ+တရ] သာလွန်၍ ထူးမြတ်သော ယောကျ်ား။ တတော ဥပစုဿ ဒါယာဒတ္တာ ဥတ္တမပုရိသေန ဥတ္တမပုရိသတရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂။

ဥတ္တမပေါရိသ (ပု) [ဥတ္တမ+ပေါရိသ] မြတ်သော ယောကျ်ား၊ ယောကျ်ားဘို့၌ မြင့်မြတ်သည် အဖြစ်သို့ ရောက်သောသူ။ အဿဒွေါ အာဇာတညူ စ ...သဝေ ဥတ္တမပေါရိသော။ ဓမ္မ။၂၇။ ပဋ္ဌိဒ္ဓလောကုတ္တရဓမ္မတာယ ပုရိသဿ ဥတ္တမဘာဝံ ပတ္တောတိ ပုရိသုတ္တမော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။

ဥတ္တမပ္ပမာဏ (တိ) [ဥတ္တမ+ပမာဏ] မြတ်သော - လွန်ကဲသော - အတိုင်းအတာ ရှိသော။ ဥတ္တမပ္ပမာဏေန ဓနုနာ သမန္နာဂတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ ဥတ္တမပ္ပမာဏေနာတိ သဟဿထာမပ္ပမာဏေန။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၅၉။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၂။) ဒဠှဓနု-လည်း ကြည့်။

ဥတ္တမဖလ (နပ) [ဥတ္တမ+ဖလ] မြတ်သောအကျိုး။ ဥတ္တမဖလဿ ပန အရဟတ္တဿတ္တာယ ပူရိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။

ဥတ္တမဖလက (နပ) [ဥတ္တမ+ဖလက] မြတ်သော ပျဉ်ပြား။ သာခုဖလကေတိ...ဥတ္တမဖလကေ ဝါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၉၁။

ဥတ္တမဗုဒ္ဓိ (တိ) [ဥတ္တမာ+ဗုဒ္ဓိ] မြတ်သော ဉာဏ်ပညာရှိသောသူ။ ဥတ္တမဗုဒ္ဓိနာ ဝေဿဘုနာ ကရေန ဟတ္ထတလေန ပရာမဋ္ဌော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။

ဥတ္တမဗြဟ္မ (ပု) [ဥတ္တမ+ဗြဟ္မ] မြတ်သောဗြဟ္မာ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဥတ္တမဗြဟ္မာနာမ သဒေဝကေ လောကေ ဗြဟ္မဘူတေဟိ ဂုဏေဟိ ဥက္ကံသပါရမိပ္ပတ္တိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၇၇။

ဥတ္တမဗြာဟ္မဏ (ပု) [ဥတ္တမ+ဗြာဟ္မဏ] (၁) အထူးသဖြင့် ထင်ပေါ် ကျော်ကြားသော ပုဏ္ဏား။ (၂) မြတ်သော ပုဏ္ဏား။ (၁) (၂) အယံ သောဏဒဏ္ဍော ဥတ္တမဗြာဟ္မဏော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ ဥတ္တမဗြာဟ္မဏောတိ အဘိဇနသမ္ပတ္တိယာ ဝိတ္တသမ္ပတ္တိယာ ဝိဇ္ဇာသမ္ပတ္တိယာ စ ဥဂ္ဂတတရော ဌေဋ္ဌတရော ဝါ ဗြာဟ္မဏော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၃။ (၂) ဘဂဝါ ပန ဝိသေသတော ဥတ္တမဗြာဟ္မဏဿ ဒဿနတ္ထံ "ဣမေသံ ပနာ"တိ အာဒိမာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ ဥတ္တမဗြာဟ္မဏဿာတိ အနုတ္တရဒက္ခိဏေယျတာယ ဥက္ကဋ္ဌဗြာဟ္မဏဿ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၉၅။

ဥတ္တမဘဏ္ဍထေန (ပု) [ဥတ္တမ+ဘဏ္ဍ+ထေန] မြတ်သော ဥစ္စာဘဏ္ဍာကို ခိုးသောသူ။ တေ တာဒိသာ ဥတ္တမဘဏ္ဍထေနာ။ ဇာ၊၂။၁၉၄။ ဥတ္တမဘဏ္ဍထေနာတိ မနုဿေဟိ ပဋိယာဒိတဿ ဝရဘဏ္ဍဿ ထေနကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄၄။

ဥတ္တမဘာဝ (ပု) [ဥတ္တမ+ဘာဝ] မြတ်သောဘာဝ။ တတော ပရံ အာဂမနတော ဥတ္တမဘာဝါတိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊၂။၂၃၄။

ဥတ္တမဘူရိပတ္တ (တိ) [ဥတ္တမာ+ဘူရိ+ပတ္တ] မြတ်သောပညာသို့ ရောက်သောသူ။ ဆန္နံ ဟိ

ကောဝ မာတိ သမ္မတိ၊ ဓယ ပဏ္ဍိတာ ဥတ္တမ-
ဘူရိပညာ။ ဇာ၊၂။၂၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၆၁။

ဥတ္တမဗောဇ္ဈင်္ဂ (နု) [ဥတ္တမ+ဗောဇ္ဈင်္ဂ] မြတ်သောဆေး။ သပ္ပဲ့ဓာတုမနုပာကိတာဒိနံ ဥတ္တမဗောဇ္ဈင်္ဂာနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။

ဥတ္တမဘောဇန (နု) [ဥတ္တမ+ဘောဇန] မြတ်သော စားဖွယ်ဘောဇဉ်။ ပါသာဒဝရမာ-ရုယှ ဥတ္တမဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁၅၅။

ဥတ္တမမဂ္ဂ (ပု) [ဥတ္တမ+မဂ္ဂ] မြတ်သောလမ်းခရီး။ ဧသေဝ ဖြတ္တမလာဘပ္ပတ္တိယာ အသဒိသ-မဂ္ဂေါ ဥတ္တမမဂ္ဂေါ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။

ဥတ္တမမဏိ (ပု) [ဥတ္တမ+မဏိ] မြတ်သော ပတ္တမြား။ နာနပ္ပကာရံ ဥတ္တမမဏိဉ္စ ကုဏ္ဍ-လဉ္စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။

ဥတ္တမမနုဿ (ပု) [ဥတ္တမ+မနုဿ] မြတ်သောလူ။ ဥတ္တမဒီပ-ကြည့်။

ဥတ္တမမရိယာဒါ (ထီ) [ဥတ္တမာ+မရိယာဒါ] မြတ်သော – အလွန်ဆုံးဖြစ်သော – အပိုင်းအခြား။ ပစ္စယာ စီဝရာဒယော ပရမာ ပါပု-ဏိတဗ္ဗာ ဘာဝေန ဥတ္တမမရိယာဒါ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၁။ ၁၈၃။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၅၂။ အနု၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၅။)

ဥတ္တမမလ္လ (ပု)[ဥတ္တမ+မလ္လ]မြတ်သောလက်ဝှေ့သမား။သော ကိရ ကဿပဗုဒ္ဓကာလေ ဥတ္တမ-မလ္လော ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။

ဥတ္တမမာနသ (တိ) [ဥတ္တမ+မာနသ]မြတ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ပမောဒိတာဟံ သုမနာ၊ ပတ္တော ဥတ္တမမာနသာ။ အပ၊၂။၂၃၂။

ဥတ္တမယသသမင်္ဂီ (တိ) [ဥတ္တမ+ယသ+သမင်္ဂီ] မြတ်သော အခြံအရံ အကျော်အစောနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဥတ္တမယသသမင်္ဂီနော ပိ အာယသက္ကျံ ပါပုဏန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၊၂၄၇။

ဥတ္တမယာန (နု) [ဥတ္တမ+ယာန] မြတ်သော ယဉ်။ ဥတ္တမဿ သန္တိကံ ဥတ္တမယာနေနေဝ ဂန္တဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ (–ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁။)

ဥတ္တမယောနိ (ထီ) [ဥတ္တမာ+ယောနိ] မြတ်သော–အမျိုးဇာတ်–ဘဝ။ ပမုခယောနီနံ ဥတ္တမယောနီနံ စတုဒ္ဒသသတသဟဿာနိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။

ဥတ္တမရတန (နု) [ဥတ္တမ+ရတန] မြတ်သော ရတနာ။ ဝေရူပံ ဥတ္တမရတနံ လဘိတွာ မယံ နန္ဒဿာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ (–သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၅။)

ဥတ္တမရတနမန္တ (ပု) [ဥတ္တမရတန+မန္တ] မြတ်သော ရတနာဖြစ်သော မန္တန်။ ဝေရူပသို့ဥ ဥတ္တမရတနမန္တေ လဒ္ဓေ ဇာတိ ကိံ ကရိဿ-တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၅။

ဥတ္တမရထ (ပု) [ဥတ္တမ+ရထ] မြတ်သောရထား။ မဟာရဟံ ဥတ္တမရထံ သဗ္ဗာလင်္ကာရေန အလင်္ကရိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။

ဥတ္တမရသ (ပု) [ဥတ္တမ+ရသ] မြတ်သော အရသာ။ တေ ဇိဝှဂ္ဂေန ရသဂ္ဂါနီတိ ....ဥတ္တမ-ရသာနိ။ (–မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၀။)ဥတ္တမန္န-လည်း ကြည့်။

ဥတ္တမရာဇကုလသမ္မတ (တိ) [ဥတ္တမ+ရာဇ-ကုလ+သမ္မတ] မြတ်သောမင်းမျိုးဟု ခေါ်ဝေါ်သမုတ်အပ်သော၊သူ။ မယံ ဥတ္တမရာဇ-ကုလသမ္မတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။

ဥတ္တမရူပ (နု) [ဥတ္တမ+ရူပ] (၁) မြတ်သော ရုပ်အဆင်း။ (၂) မြတ်သော–အရုပ်–ပုံ (မိန်းမရုပ်ပုံ၊ယောကျ်ားရုပ်ပုံစသည်။) (တိ) (၃) မြတ်သော ရုပ်အဆင်းရှိသော၊သူ။ (၄) မြတ်သောပုံပန်းအသွင်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ (၁) အောက်ပုဒ်ကြည့်။ (၂) ဥတ္တမရူပဝိစိတ္တ ကြည့်။ (တိ) (၃) သာ အပရဘာဂေ ဥတ္တမရူပဘာဝေန ဇနပဒကလျာဏီ နာမ

ဇာတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။ (၄) နှ ပုညာဝန္တာနံ ဂေဟံ ဝိယ ဥတ္တမရူပံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။

ဥတ္တမရူပဓရ (တိ) [ဥတ္တမရူပ+ဓရ+အ] မြတ်သောရုပ်အဆင်းကို ဆောင်သော၊ ရုပ်အဆင်းလှသော၊ သူ။ အဟံ ဗြာဟ္မဏ ...ဥတ္တမရူပဓရာ.... ဒေဝိ ဘာဝ နှ ဂဏ္ဍိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၅။ (—ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၄၊ ၃၁၇၊၃၈၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၂၅။)

ဥတ္တမရူပဝိစိတ္တ (တိ) [ဥတ္တမရူပ+ဝိစိတ္တ] မြတ်သော အရုပ်တို့ဖြင့် ဆန်းကြယ်သော။ အနေကပ္ပကာရဂ္ဂတ္ထိပုရိသာဒိဥတ္တမရူပဝိစိတ္တံ အတ္ထရဏံ။ ဝိမတိ၊၁၊၂၃၇။

ဥတ္တမရူပသမ္ပန္န (တိ) [ဥတ္တမရူပ+သမ္ပန္န] မြတ်သော ရုပ်အဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသော။ လေရော စ ဥတ္တမရူပသမ္ပန္နာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၄၀။

ဥတ္တမဝဏ္ဏ (ပု) [ဥတ္တမ+ဝဏ္ဏ] မြတ်သော အဆင်း။ သာတိသယံ ဥတ္တမဝဏ္ဏော ဝဏ္ဏေတွာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၈၂။

ဥတ္တမဝဏ္ဏသမ္ပန္န (တိ) [ဥတ္တမဝဏ္ဏ+သမ္ပန္န] မြတ်သောအဆင်းနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥတ္တမဝဏ္ဏီ (တိ) [ဥတ္တမဝဏ္ဏ+ဏီ] မြတ်သောအဆင်း ရှိသော၊သူ။ ကိံ တေ သမဏဘာဝေန ဧဝံ ဥတ္တမဝဏ္ဏိနော။ မ၊၂။၃၅၁။ သုတ္တနိ။၃၆၈။ ထေရ။၃၃၁။ ဥတ္တမဝဏ္ဏိနောတိ ဥတ္တမဝဏ္ဏသမ္ပန္နဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၅၊ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ (—မ၊ ဋီ၊၃။၁၈၂။)

ဥတ္တမဝတ္ထ (နု) [ဥတ္တမ+ဝတ္ထ] (၁) မြတ်သော အဝတ်။ (တိ) (၂) မြတ်သောအဝတ်ရှိသော၊ (၁) သပရိဝါရဿ ဘဂဝတော ဥတ္တမဝတ္ထာနိ ဒတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ (—ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။) (တိ) (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥတ္တမဝတ္ထဒေဝကညာ (ထီ) [ဥတ္တမဝတ္ထာ+ဒေဝကညာ] မြတ်သောအဝတ် ရှိသောနတ်သမီး။ သဏ္ဌာယ ပရိစာရိကာ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တံ အစ္ဆရာသဟဿာနိဝါရံ ဥတ္တမဝတ္ထဒေဝကညံ.... ပုစ္ဆိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။

ဥတ္တမဝတ္ထဓာရီ (တိ) [ဥတ္တမဝတ္ထ+ဓရ + ဏီ။ ထိ ၌ ဥတ္တမဝတ္ထဓာရိနီ] မြတ်သောအဝတ်ကို–ဆောင်သော–ဝတ်သော၊သူ။ အလင်္ကတေ ဥတ္တမဝတ္ထဓာရိနီ။ ဝိမာန။၃၄၊၆၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၃။

ဥတ္တမဝန္ဒနီယဘာဝ (ပု) [ဥတ္တမ+ဝန္ဒနီယ+ဘာဝ] မြတ်သော ရှိခိုးထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်၊ တေန စ အနုတ္တရဒက္ခိဏေယျဘာဝံ ဥတ္တမဝန္ဒနီယဘာဝံ....ဒဿေတိ။ မ၊ဋီ၊ ၁။၈။ သံ၊ဋီ၊၁။၈။

ဥတ္တမဝိစယ (ပု) [ဥတ္တမ+ဝိစယ] မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ရွေးချယ်ခြင်း။ ဣမဿ ဒါတဗ္ဗံ ဣမဿ န ဒါတဗ္ဗန္တိ ဥတ္တမဝိစယဝသေန ဝိဘာဂံ အကတွာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၇၊

ဥတ္တမဝိပုလပည (တိ) [ဥတ္တမာ + ဝိပုလာ+ ပညာ] မြတ်သော ပြန့်ပွါးသောပညာရှိသော၊ သူ၊ ဝရဘူရိမေဓသောတိ ဥတ္တမဝိပုလပညော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။

ဥတ္တမဝီရိယ (နု) [ဥတ္တမ+ဝီရိယ] မြတ်သော ဝီရိယ။ ဥတ္တမဝီရိယာနိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀)တိ သေဋ္ဌဝီရိယာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၂၃၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၃၈။ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၆၄။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၁၂။)

ဥတ္တမဝီရိယာနုယောဂ (ပု) [ဥတ္တမဝီရိယ+အနုယောဂ] မြတ်သော ဝီရိယကို အားထုတ်ခြင်း၊ ဒုက္ကရစရိယာသ ဥတ္တမဝီရိယာနုယောဂံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၉။

ဥတ္တမဝေဒနာ (ထီ) [ဥတ္တမာ+ဝေဒနာ] လွန်ကဲပြင်းထန်သော ဝေဒနာ။ တဿ မေဝံ ဝိဟရတော၊ ပတ္တဿုတ္တမဝေဒနံ။ သုတ္တနိ။ ၃၄၂။ (—သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။)

ဥတ္တမသံဃ (ပု) [ဥတ္တမ+သံဃ] မြတ်သော ရဟန်းအပေါင်း။ တတောပိ ဥတ္တမသံဃေ ဂုဏဂါရဝေန ဥတ္တမင်္ဂေဝ နိဒ္ဒိသန္တော။ ဝဇိရ။၁၄။

ဥတ္တမသတ္တ (ပု)[ဥတ္တမ+သတ္တ] မြတ်သော သတ္တဝါ။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥတ္တမသတ္တဝ (ပု) [ဥတ္တမ+သတ္တ။ သတ္တ-ကို သတ္တဝ-ပြု။ နီတိ၊သုတ္တ၊၂၅၅။ ၎င်း နီတိ၊ သုတ္တ၊ သျှ-၌ သမာသန္တ "ဝ" ပစ္စည်းဟုရင်း၊ သမာသန္တ "အ" ပစ္စည်းဟုရင်း ဆိုသေး၏။ ဇာတ်ဋီကာ၌ ဝ-အာဂုံဟု ဆို၏၊] မြတ်သော သတ္တဝါ။ တုဋ္ဌ ဥတ္တမသတ္တဝေါ။ ဇာ၊၂။၇၉။ ဝေ ဥတ္တမသတ္တဝေါ၊ ၎င်း။ ဥတ္တမသတ္တဝေါတိ ဥတ္တမသတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၃-၅။ ဥတ္တမသတ္တဝေါတိ ဧတ္ထ ဥတ္တမသတ္တောတိ ဝတ္တဗ္ဗေ နာမပဒဿ အန္တေ ဝကာရာဂမံ ကတွာ ဝေ ဝုတ္တံ။ ၎င်း ဇာဋီကာ။

ဥတ္တမသဘာဝ (ပု) [ဥတ္တမ+သဘာဝ] (၁) မြတ်သောသဘော။ (တိ) (၂) မြတ်သော သဘောရှိသော။ (၁) ရာဇနတ္တယဿ အနုညာသာခံ ဥတ္တမသဘာဝံ .... ဝိဇာနတံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၉၀။ (တဲ) (၂) ဂန္ဓဗ္ဗသမယညူဟိ သောတဗ္ဗံ သဝနီယံ၊ ဥတ္တမသဘာဝံ ဃောသံ မုဋ္ဌိကာဘိ ယောဇနာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၀။

ဥတ္တမသမာစာရ (ပု) [ဥတ္တမ+သမာစာရ] မြတ်သော အကျင့်။ အဘိသမာစာရောတိ ဥတ္တမသမာစာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၂။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၆၊၁၃၇။ အံ၊ဋီ၊၃။၇၊၁၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၂။)

ဥတ္တမသမာစာရိက (တိ) [ဥတ္တမသမာစာရ+ဣက] မြတ်သောကျင့်ဝတ် သီလ။ အာဘိသမာစာရိက (အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၉၄)ကြည့်။

ဥတ္တမသမ္ဗောဓန (န) [ဥတ္တမ+သမ္ဗောဓန] မြတ်သော သမ္ဗောဓိဉာဏ်၊ မြတ်သော-ကောင်းစွာသိခြင်း – ကောင်းစွာ သိသောဉာဏ်။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥတ္တမသမ္ဗောဓနကာရီ (တိ) [ဥတ္တမသမ္ဗောဓန+ကရ+ဏီ] မြတ်သော သမ္ဗောဓိဉာဏ်-ဖြင့်-ကို-ပြုလေ့ရှိသော၊ သူ။ အယံ သယံ ဋ္ဌိပတ္တစီဝရဓာရဏော အသဒိသမှာဟာသမ္ဗောဓိယာ ဥတ္တမသမ္ဗောဓနကာရီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၉၊ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။

ဥတ္တမသရီရာဘ (တိ) [ဥတ္တမ + သရီရ+ အာဘာ] မြတ်သောကိုယ်တော် အရောင်အဝါ ရှိတော်မူသော (မြတ်စွာဘုရား)။ ဗြဟ္မဝစ္ဆသီတိ ဥတ္တမသရီရာဘော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၁။

ဥတ္တမသဟာယ (ပု) [ဥတ္တမ+သဟာယ] မြတ်သောမိတ်ဆွေ။ ဥပဋ္ဌာယော မေ ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိကော ဇေဋ္ဌဘာတိကတ္ထေရော ဥတ္တမသဟာယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။

ဥတ္တမသာရထိ (ပု) [ဥတ္တမ+သာရထိ] မြတ်သောရထားထိန်း။ ဥတ္တမသာရထိ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၅)ဟိ သေဋ္ဌော သုံသသာရထိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၀၂။ (—ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။)

ဥတ္တမသာဝက (ပု) [ဥတ္တမ+သာဝက] မြတ်သော တပည့်။ သီလာဒိဂုဏေဟိ ဥတ္တမသာဝကာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂၂။

ဥတ္တမသီလ (န) [ဥတ္တမ+သီလ] မြတ်သော သီလ။ အတိပမောက္ခံ ဥတ္တမသီလံ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၀။ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၈။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၇၆။ မ၊ဋီ၊ ၃။၁၁၅။)

ဥတ္တမသုခုမဝတ္ထ (နု) [ဥတ္တမ+သုခုမဝတ္ထ] မြတ်သော နူးညံ့သောကာသိတိုင်းဖြစ် အဝတ်။ ဥတ္တမသုခုမဝတ္ထံ ဗုဒ္ဓါနံ ပါဒမူလေ ဌပေတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ ဥတ္တမသုခုမဝတ္ထန္တိ ကာသိကဝတ္ထမာဟ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၃၈။

ဥတ္တမသုဝဏ္ဏ (နု) [ဥတ္တမ+သုဝဏ္ဏ] မြတ်သော ရွှေ။ ဘဒ္ဒကဥ္စနသာ ဟိ ဥတ္တမသုဝဏ္ဏသာ ဝိယ တဿာ သရီရဝဏ္ဏော အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။

ဥတ္တမသူရ (တိ) [ဥတ္တမ+သူရ] မြတ်သော ရဲရင့်သော၊ သူ။ ဝီရာတိ ဥတ္တမသူရာ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၁။

ဥတ္တမသေနာသန (နု) [ဥတ္တမ+သေနာသန] မြတ်သော–ကောင်းသော –အိပ်ရာနေရာ ကျောင်း။ ဥတ္တမသေနာသနံ နာမ ပမာဒဋ္ဌာနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။

ဥတ္တမသေယျာ (ထီ) [ဥတ္တမာ+သေယျာ] မြတ်သော–အိပ်ခြင်း–လျောင်းစက်ခြင်း။ အယဉ္စ (သီဟသေယျာ) တေဇုဿဒဣရိယာပထတ္တာ ဥတ္တမသေယျာ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၄။ သီဟသေယျာ နာမ သေဋ္ဌသေယျာတိ အာဟ "ဥတ္တမသေယျာ"တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၇၆။ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၃၄။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၅။ (–သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၆၈။)

ဥတ္တမဟယ (ပု) [ဥတ္တမ+ဟယ] မြတ်သော မြင်း။ ဥတ္တမဟယော ဝ ဥတ္တမဟယကာရဏံ အရဟတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ (–မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၇၄။)

ဥတ္တမဟယကာရဏ (နု) [ဥတ္တမဟယ+ကာရဏ] မြတ်သောမြင်း၏ လုပ်ငန်းကိစ္စ။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥတ္တမဟေတု (ပု) [ဥတ္တမ+ဟေတု] ပဓာန ဖြစ်သော အကြောင်း။ ကုသလာကုသလံ အတ္တနော ဝိပါကဋ္ဌာနေ ဥတ္တမံ....အယံ ဥတ္တမဟေတု နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၂။ (–မူလ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၄၃)

ဥတ္တမာနိသံသ (ပု) [ဥတ္တမ+အာနိသံသ] မြတ်သော အကျိုးအာနိသင်။ ဇဝဒိဋ္ဌိပ္ပဟာနာဒိကေ ဣမေ အဋ္ဌ ဥတ္တမာနိသံသေတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၂။၄၄၅။

ဥတ္တမိတ္ထီ (ထီ) [ဥတ္တမာ+ဣတ္ထီ] မြတ်သော မိန်းမ။ ယေ တေသု သမ္ပန္နသီလာသု ဥတ္တမိတ္ထီသု အမှာကံ ပုတ္တာ ဇာယန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။)

ဥတ္တမိဏ (ပု) [ဥတ္တမ + ဣဏ] ဥတ္တမဏ္ဏ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း ပုဒ်-ကြည့်။

ဥတ္တရ² (တိ) [ဥ+တရ+အ] (တိ) (၁) မြောက်အရပ်၊မြောက်ဘက်ကုသော၊မြောက်ဘက်မှာရှိသော (ပုဂ္ဂိုလ်၊ အရာဝတ္ထု) (၂) နောက်၊ နောက်ဖြစ်သော။ (၃) အထက်၊ အပေါ်ပိုင်း။ (၄) (က) ထူးကဲသော၊ သာလွန်သော၊ လွှမ်းမိုးသော။ (ခ) ကျော်လွန်သော၊ လွန်မြောက်သော၊ ထွက်မြောက်သော၊ လောကီဝဋ်ဒုက္ခ–လောက–၌ မပါဝင်သော (တရား)။ (၅) မြင့်မြတ်သော။ (၆) ကျော်လွန်–ကူးသွား–ကြောင်းဖြစ်သော (တံတား)။ (နု) (၇) အပေါ်ရုံ၊ အပေါ်ခြုံ၊ ကေသီသင်္ကန်း၊ တဘက်။ (၈) အဖြေ၊ စကားတုံ့။ ပဋိဝါကျာတ္တ’ ရာသင်္ဂေ–သုတ္တရံ ဥတ္တရော ဟိသုံ၊ သေဋ္ဌေ ဒိသာဒိဘေဒေ စ၊ ပရသ္မိံ မုပရိ’ ရိဘော။ ဓာန်။၈၃၀။ (တိ) (၁) မြောက်အရပ်၊ မြောက်ဘက်၊ မြောက်ဘက်ကျသော၊ မြောက်ဘက်မှာ ရှိသော (ပုဂ္ဂိုလ်၊ အရာဝတ္ထု)။ ဥတ္တရာယ ဒိသာယ ဥသီရဒ္ဓဇော နာမ ပဗ္ဗတော။ ဝိ၊၃။၂၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၄၈။ ဥတ္တရေန ဥတ္တရံ နဂရဿ ဟရိတွာ ဥတ္တရေန ဒွါရေန နဂရံ ပဝေသေတွာ။ ဒီ၊၂။၁၇၂။ နု ဥတ္တရော

ဝေဒိ ဘယာဘာယသ။ ဇာ၊၁။၂၄၄။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁ဒိ၅။ (–ဒီ၊၁။၇၀၊ ဒီ၊၂။၂၃၃၊ မ၊၁၊ ၃၄၃။ မ၊၃။၂၂၂၊ သံ၊၂။၇၁။ ဥဒါန၊ ၈၄၊ ၁၂၃။ ပဋိသံ၊၃၁၂။ မဟာနိ၊၃၂၉။ ဝိ ဋ္ဌ၊ ၁။၄၃၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆၊၃၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ ၂၇၀၊၃၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇ဒိ၊၃၄၅-ဒိ၊၃၇၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၀၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ သာရတ္ထ၊၁။၂၈။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၉၃။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၅၀။ မ၊ဋီ၊၃။၂၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈ဒိ၊) (၂) နောက်၊ နောက်ဖြစ်သော။ ဉာဏဿ ဝါ ဥတ္တရဿ ပုရိမဉာဏံ ဝတ္ထု ကာရဏန္တိ ဉာဏဝတ္ထု။ အနုဋီ၊၁။၁၅၃။ (–မူလဋီ၊၂၊၆၀။) (၃) အထက်၊ အပေါ်ပိုင်း၊ ဥတ္တရံ ဥပရိဘာဂံ ဆာဒေတီတိ ဥတ္တရစ္ဆဒေါ ဝိတာနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၅။ မဋီ၊၂။ ၃၂။ (၄) (က) သူ့ကဲသော၊ သာလွန်သော၊ လွန်မိုးသော။ အတ္တာနော ပန ဂုဏေဟိ ဝိသိဋ္ဌတရဿ ကဿစိ အဘာဝါ နတ္ထိ ဧတဿ ဥတ္တရောတိ အနုတ္တရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၁။ ကေနာစိဟိ အင်္ဂေဟိ ဥပရူပရိ ဥတ္တရော အဓိကောတိ အဂ္ဂုတ္တရော။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၈။ ဥတ္တရတိ အတိက္ကမတိ အဘိဘဝတီတိ ဝါ ဥတ္တရံ၊ အံ၊ဋီ၊၃၊၄၃။ (–နေတ္တိ၊ ၁၂၀။ မဋီ၊၁။၉၃။) (ခ) ကျော်လွန်သော၊ လွန်မြောက်သော၊ ထွက်မြောက်သော၊ လောကဝဋ္ဋဒုက္ခ–လောက–၌ မပါဝင်သော (တရား)။ အပရိယာပန္နဘာဝ လောကတော ဥတ္တရော ဥတ္တိဏ္ဏောတိ လောကုတ္တရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၈။ (–ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၇၇။) (၅) မြင့်မြတ် သော။ တေသု ဘိယျောသော ပညာယ ဥတ္တရော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။ ဥတ္တရောတိ ဥတ္တမော။ ဒီ၊ဋီ၊၂၊ ၁၁။ (၆) ကျော်လွန်–ကူး သွား–ကြောင်း ဖြစ်သော (တံတား)၊ ဥတ္တရသေတုံ·ကြည့်။

(န) (၇) အပေါ်ရုံ၊ အပေါ်ခြုံ၊ ကေသိ သက်န်း၊တဘက်။ ဥတ္တရဂ္ဂန္တိ ဥတ္တရာသင်္ဂေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ ကခါ၊ဋီ၊၂၉၂။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၉။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၃။ ကခါ၊ဋီ၊၃၀၆။) (၈) အပြေ၊ စကား၊ တုံ့။ ပဋိမဂ္ဂေါတ္တရန္တိ ဥတ္တရံ ကထေတုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ (–မူလဋီ၊၃။ ၁၆၈။)

ဥတ္တရ² (တိ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥတ္တရမည်သော သူ။ (၁) ဝေဿဘူ မြတ်စွာဘုရား၏ဒုတိယ အဂ္ဂသာဝက ဖြစ်သော ဥတ္တရ မည်သော ထေရ်။ သောဏော စ ဥတ္တရော ဝေဝ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၇၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊၂၉၁။ (–ဒီ၊၂၊၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။) (၂) ကောဏာဂမန မြတ်စွာဘုရား၏ ဒုတိယအဂ္ဂ သာဝက ဖြစ်သော ဥတ္တရမည်သောထေရ်။ ဘိယျောသော ဥတ္တရော နာမ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၇၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၀၂။ ဘိယျောသုတ္တရ (ဒီ၊၂။၄) န္တိ ဘိယျောသော စ ဥတ္တရော စ။ တေသု ဘိယျောသော ပညာယ ဥတ္တရော၊ ဥတ္တရော သမာဓိနာ အဂ္ဂါ အဟေသုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။)

(၃) အရှင် သာရိပုတြာ၏တပည့် ဥတ္တရ ထေရ်၊ ဥတ္တရသာမဏေရှင်းဥတ္တရထေရ်သည် သုမေဓ မြတ်စွာဘုရားပွင့်တော်မူစဉ်က ဝိဇ္ဇာ ဓိုရ် ဖြစ်ခဲ့၍ ကောင်းကင် ခရီးဖြင့်လှည့်လည် သွားလာစဉ် ဘုရားရှင်ကိုဖူးမြင်၍ ကြည်ညို ကာ မဟာလှေကားပန်းတို့ဖြင့် ပူဇော်ခဲ့လေ သည်။သေသောအခါတာဝတိံသာနတ်ပြည် ၌ဖြစ်သည်။ ထို တာဝတိံသာ နတ်ဘဝ မှ စုတေ၍ လူ့ပြည် နတ်ရွာတို့၌ ကျင် လည်ခဲ့ရာ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရားပွင့် တော်မူသောအခါ ရာဇဂြိုဟ် မြို့ယ် ပုဏ္ဏား ဥစ္စာ ပေါများကြွယ်ဝသော ပုဏ္ဏားမျိုး၌ဖြစ်

လာသည်၊ ဥတ္တရဟု အမည်တွင်၏၊ အရွယ်
ရောက်သော် ပုဏ္ဏားတို့အတတ်ပညာ၌ အပြီး
တိုင် တတ်မြောက်၍ ဗေဒအားဖြင့်၎င်း,
အဆင်း, အတတ်ပညာ, အရွယ်, အကျင့်တို့
ဖြင့်၎င်း လူအပေါင်းတို့ ချီးကျူးမှုကို ခံယူရ
သည်၊ ထုံပြည့်စုံမှုဂုဏ်သတင်းကြောင့် ဝဿ-
ကာရမည်သော မဂဓအမတ်ကြီးက သူ၏သမီး
နှင့် ထိမ်းမြားသက်ထပ်လိုကြောင်း စကား
ကမ်းလှမ်း ပြောဆိုသော်လည်း ဝဋ္ဋဒုက္ခမှ
ထွက်မြောက်လိုသော အလိုဆန္ဒ ကြီးမားသူ
ဖြစ်သောကြောင့် လက်မခံခဲ့ပေ။ ရံဖန် ရံခါ
အရှင်သာရိပုတြာထံ ချဉ်းကပ်လျက် တရား
နာယူရသဖြင့် သဒ္ဓါတရားတိုးပွါး၍ သာမဏေ
ပြုကာ အရှင်သာရိပုတြာကို ဝတ်ကျေးကျေပြွန်
စွာပြုစု လုပ်ကျွေးလေသည်။ အရှင်သာရိ
ပုတြာ အနာရောဂါဖြစ်၍ ဆေးအလို့ငှါ သာစဉ်
လမ်းခရီးတွင် ရေကန်တခု၏ကမ်း၌ သပိတ်
ကို ထားခဲ့ကာ မျက်နှာသစ်နေခိုက် သူခိုး
တယောက်ကို အစောင့်တို့က လိုက်ဖမ်းရာ
သူခိုးက ခိုးယူလာသော ပစ္စည်းဥစ္စာထုပ်ကို
ဥတ္တရသာမဏေ၏ သပိတ်တွင် ထည့်၍
ထွက်ပြေးလေ၏။ သာမဏေသည် မိမိသပိတ်
ရှိရာသို့အလာတွင် အစောင့်တို့က သာမဏေ
ကို ဖမ်း၍ ဝဿကာရအမတ်ကြီးထံ ပြကြ
သည်။ ရှေးက မိမိသမီးနှင့်လက်ထပ်ရန် စေ့စပ်
စဉ်က ငြင်းပယ်ပြီး ရဟန်းပြုသွားခဲ့သည်ကို
မကျေနပ်၍ ရန်ငြိုးဖွဲ့ခဲ့ဘူးသော ၎င်းအမတ်
ကြီးက သူခိုးဟု ဆုံးဖြတ်ကာ အရှင်လတ်လတ်
တံကျင် လျှိုသွင်းစေခဲ့သည်။ ၎င်းနေရာသို့
မြတ်စွာဘုရားကြွလာ၍ တရားဟောတော်
မူရာ ဆဋ္ဌာဘိညာရဟန္တာဖြစ်လေသည်။ တံကျင်
လျှိုထားရာမှ လွတ်မြောက်ကာ လူအပေါင်း
တို့အား တန်ခိုးပြာဋိဟာ ပြတော်မူသည်။
အနာလည်း အသားနုကကာ ပျောက်
ကင်း လေသည်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄-၅-၈။
ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဥတ္တရော ထေရော ဣမာ
ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၁၇၆။
အာယသ္မတော ဥတ္တရထေရဿ ဂါထာ။....
ဥတ္တရော သာမဏေရော ပါတောဝ ပတ္တစီဝရ-
မာဒါယ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။

(၄) ဥတ္တရထေရ်၊ (တံကျင်လျှိုခံရ
သော ဥတ္တရထေရ်ကိုထောက်၍ အပရဥတ္တရ
ထေရ်ဟုလည်း ခေါ်သည်။) သိဒ္ဓတ္ထဘုရားရှင်
ပွင့်တော်မူစဉ်က အမျိုးကောင်းသား ဥပါ-
သကာ ဖြစ်ခဲ့သည်၊ သိဒ္ဓတ္ထမြတ်စွာဘုရား
ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုတော်မူသောအခါ သုဂန္ဓမျိုး
တို့နှင့် စုပေါင်း၍ ဓာတ်တော်ပူဇော်ခြင်းကို
ပြုခဲ့သည်။ ထိုကောင်းမှုကြောင့် လူ့ပြည်
နတ်ပြည်တို့၌ ကျင်လည်သည်ရှိသော် ဤ
မြတ်စွာဘုရားလက်ထက် သာဝတ္ထိ ပုဏ္ဏား
မျိုး၌ ဖြစ်လာသည်၊ ဥတ္တရအမည်တွင်၏။
အလုပ်ကိစ္စတနေဖြင့် သာကေတသို့သွားရာ ဂဏ္ဍ
မည်သော သရက်ဖြူပင်ရင်း၌ ပြတော်
မူသော ရေမီးအစုံအစုံသော တန်ခိုးပြာဋိ
ဟာကိုဖူးမြင်ကြည်ညိုရသည်၊ ကာဠကာရာမ
သုတ္တန်ကို ကြားနာရ၍ သဒ္ဓါတရားတိုးပွါး
ကာ ရှင်ပြုလျက် မြတ်စွာဘုရားနှင့်အတူ
ရာဇဂြိုဟ်သို့ ရောက်ရှိပြီး ရဟန်းပြုသည်။ ထို
အရပ်၌ပင်နေကာ ဝိပဿနာတရားပွါးများရာ
မကြာမီပင်ဆဋ္ဌာဘိညာရဟန္တာ ဖြစ်လေသည်။
ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ
အပရဥတ္တရတ္ထေရော ဣမာ ဂါထာယော
အဘာသိတ္ထ။ အပ၊၂။၁၇၆။ (—ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။
၃၆၁)။

(၅) ဥတ္တရရဟန်း၊ဥတ္တရထေရ်။ မြတ်စွာ
ဘုရား ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်၍ အနှစ်တရာ ရှိသော
အခါ ဝေသာလီပြည် ဝဇ္ဇီပုတ္တက ရဟန်းတို့
၏ အဓမ္မဝတ္ထု ဆယ်ချက်ကို ပယ်ဖျက်၍
ဒုတိယသံဂါယနာတင်ရာ၌ ဦးစီးခေါင်းဆောင်
မထေရ်တို့တွင် တပါးအပါအဝင် ဖြစ်သော
အရှင်ရေဝတထေရ်၏ တပည့်အလုပ်အကျွေး

ဖြစ်သော ဥတ္တရ ရဟန်း။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဥတ္တရော နာမ ဘိက္ခု ဝိသတိ ဝဿော အာယသ္မတော ရေဝတဿ ဥပဋ္ဌာကော ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၅၁၁။

(၆) ဥတ္တရနေရီ။ တတိယသင်္ဂါယနာ တင်အပြီး၌ အရှင်မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿထေရ်၏ တာဝန်ပေးချက်အရ အရှင်သောဏထေရ်နှင့် အတူ သုဝဏ္ဏဘူမိသို့ ကြွရောက်ကာ သာသနာပြုခဲ့သော ဥတ္တရထေရ်။ သုဝဏ္ဏဘူမိံ ဂန္တွာန၊ သောဏုတ္တရာ မဟိဒ္ဓိကာ။ ပိသာစေ နိဒ္ဓမေတွာန၊ ဗြဟ္မဇာလမဒေသိသုံ။ ဝိ၊၄၊၁။ ၅၂။

(၇) ပဒုမုတ္တရ မြတ်စွာဘုရား၏ သားတော် ဥတ္တရမင်းသား။ သူ၏ မယ်တော်မှာ ဝသုဒတ္တာ ဖြစ်သည်။ ဥတ္တရော နာမ ပုတ္တော အဟောသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄၊၂၃၃၊ (ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၅-၌ ဥတ္တမော နာမ အတြဇော ဟု ရှိ၏။)

(၈) ကကုသန္ဓ မြတ်စွာ ဘုရား၏ သားတော် ဥတ္တရလုလင်။ သူ၏မယ်တော်မှာ ရောစိနီပုဏ္ဏေမ ဖြစ်သည်။ ရောစိနီ နာမ သာနာရီ၊ ဥတ္တရော နာမ အတြဇော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၂။(-ဒီ၊၂၊၂။၁၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၄။ ၂၉၆၊၃၀၁။)

(၉) ဥတ္တရနတ်သား။ ဘေမန္တံ ဒွိတော ခေါ ဥတ္တရော ဒေဝပုတ္တော ဘဂဝတော သန္တိကေ ဣမံ ဂါထံ အဘာသိ။ သံ၊၁။၅၃၊

(၁၀) ဗြဟ္မာယုပုဏ္ဏား၏တပည့် ဥတ္တရလုလင်။ သူသည် သူ့ဆရာ၏ စေခိုင်းချက်ဖြင့် မြတ်စွာဘုရား၏ ကျော်စောသတင်းများ အမှန်အတိုင်း ဟုတ်မဟုတ်၊ မဟာပုရိသလက္ခဏာ တော်များနှင့် ပြည့်စုံ မပြည့်စုံကို စူးစမ်းခဲ့ သည်သာမက (၇) လပတ်လုံး မြတ်စွာဘုရား နောက်သို့ အရိပ်ပမာ တကောက်ကောက် လိုက်၍ အနေအထိုင်၊ အသွားအလာ၊ အပြောအဆိုစသည်ကို အသေးစိတ် လေ့လာ စူးစမ်းခဲ့သူဖြစ်သည်။ နောင်အခါ၌ ဘုရားဟုတ် မဟုတ် စူးစမ်းလေ့လာသူ ဗုဒ္ဓဝီမံသက အဖြစ် ထင်ရှားသူ ဖြစ်သည်။ ဗြဟ္မာယုဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဥတ္တရော နာမ မာဏဝေါ အန္တေဝါသီ ဟောတိ။ မ၊၂။ ၃၃၄။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။)

(၁၁) သုမေဓ မြတ်စွာဘုရား၏ လက်ထက် တော်မှ ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား၏ အလောင်း တော် ဥတ္တရလုလင်။ အဟံ တေန သမယေန ဥတ္တရော နာမ မာဏဝေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၆။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။)

(၁၂) ပါရာသိဝိယ ပုဏ္ဏား၏တပည့် ဥတ္တရလုလင်။ အထ ခေါ ဥတ္တရော မာဏဝေါ ပါရာသိဝိယန္တေဝါသီ (ပါရာသရိယန္တေဝါသီ-သီ၊ဤ။ ပါရာသိရိယန္တေဝါသီ သျာ) ယေန ဘဂဝါ၊ တေနုပသင်္ကမိ။ မ၊၃။၃၄၇။

(၁၃) ပါယာသိရာဇညမင်း၏ ဥတ္တရလုလင်။ ပါယာသိရာဇည၏ အလှူကိစ္စအား ထုတ်ရသူဖြစ်သည်၊ ရိုရိုသေသေ မိမိလက်ဖြင့် ပေးလှူသူ ဖြစ်ရကား အလှူရှင် ပါယာသိရာဇညထက် သာလွန်သောကြောင့် သေသော အခါ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ ဖြစ်ရသည်။ တသ္မိံ ခေါ ပန ဒါနေ ဥတ္တရော နာမ မာဏဝေါ ဝါဝဋော အဟောသိ။ ဒီ၊၂။၂၈၀။

(၁၄) ဥဒေနမင်း၏ ကွယ်လွန်သွားသော အမတ်၏သား ဖြစ်သော ဥတ္တရလုလင်။ ရညော ဥဒေနဿ ပုတ္တံ ဥတ္တရံ နာမ မာဏဝံ ပက္ကောသာပေတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၃၁။ (-ပေတ။၁၆၁။)

(၁၅) ရေဝါပတ္တနဂါးမင်း၏ အမေး ဂီတ၏ အဖြေဂီတကို ရှာဆုံပြသော ဥတ္တရလုလင်။ သူသည် မြတ်စွာဘုရားထံမှ အဖြေဂီတဂါထာကို သင်ယူစဉ်ပင် သောတာပတ္တိဖိုလ်၌တည်နေသည်။ သတ္တာ အဝိဒူရေ ဌာနေ

ဂစ္ဆန္တံ ဥတ္တရမာဏဝံ ဒိသွာ "ဧဟိ ဥတ္တရာ"-တိ အာဟ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။

(၁၆) ကောသလမင်းကို အစာအာဟာရ လျှော့စားရန် သတိပေးဂါထာကို ရွတ်ပြရသော ဥတ္တရလုလင်။ ဣမံ ဂါထံ ဝတွာ ဥတ္တရ-မာဏဝံ ဥဂ္ဂဏှာပေတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။

(၁၇) ဥတ္တရခင်းသား။ ဥတ္တရာဒပုတ္တ-ကြည့်။

(၁၈) မင်္ဂလ မြတ်စွာဘုရား၏ ဥတ္တရ မည်သော ခမည်းတော်မင်း။ ဥတ္တရံ နာမ နဂရံ၊ ဥတ္တရော နာမ ခတ္တိယော။ ဥတ္တရာ နာမ ဇနိကာ၊ မင်္ဂလဿ မဟေသိနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၂၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၈၂။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။)

(၁၉) သာဝတ္ထိပြည်မှ ဥတ္တရမည်သော သူဌေး။ ဥတ္တရသေဋ္ဌိ ကြည့်။ (၂၀) မင်္ဂလ မြတ်စွာဘုရား၏ လက်ထက်တော်မှ ဥတ္တရ-သူဌေး။ ဥတ္တရသေဋ္ဌိ ကြည့်။ (၂၁) မင်္ဂလ မြတ်စွာဘုရား အလောင်းတော်အား မြတ်ရှစ်ဆုပ် လှူဒါန်းသော ဥတ္တရ မည်သော အာဇီဝက။ ဥတ္တရော နာမ အာဇီဝကော ဒိန္နာ အဋ္ဌတိဏမုဋ္ဌိယော ဂဟေတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၇၂။

(၂၂) မင်္ဂလမြတ်စွာဘုရား အလောင်း တော်အား နို့ဃနာဆွမ်း လှူဒါန်းသော ဥတ္တရာမည်သော သူဌေး သမီး။ ဥတ္တရဂါမေ ဥတ္တရသေဋ္ဌိနော ဓီတာယ ဥတ္တရာယနာမ ဒိန္နံ ပက္ခိတ္တဩဇံ မဓုပါယာသံ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၇၂။ (၂၃) မင်္ဂလမြတ်စွာဘုရား၏ မယ်တော်ဖြစ်သော ဥတ္တရာမိဖုရား။ (၁၈) ကြည့်။ (၂၄) ကောဏာဂမန မြတ်စွာဘုရား၏ မယ်တော် ဥတ္တရာ ပုဏ္ဏားမ။ ဥတ္တရာ နာမ ဇနိကာ၊ ကောဏာဂမနဿ သတ္ထုနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၇၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၃၀၅။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။)

(၂၅) ဈာယီ တောဒေယျ ဖြစ်သော ဥတ္တရာမည်သော သီတင်းသည် ဒါယိ ကာမ။ ရာဇဂြိုဟ်မြို့မှ ပုဏ္ဏမည်သော သူဌေး၏သမီး၊ ဥတ္တရာသည် ငယ်စဉ်ကပင် အမိ အဖ တို့နှင့်အတူ သောတာပန် ဖြစ်ခဲ့သည်၊ အရွယ်ရောက်သော် ရာဇဂြိုဟ် သူဌေးသား မိစ္ဆာအယူရှိသူနှင့် လက်ထပ်ရ၏။ ဘုရားဖူး မြင်ခွင့်၊ တရားနာခွင့်၊ လှူဒါန်းခွင့်၊ ဥပုသ် စောင့်ခွင့်မရ၍ သိရိမာ မည်သော ပြည့်တန် ဆာမကို မိဘတို့ထံမှ ပေးလိုက်သော တသောင်းငါးထောင်သော အသပြာဖြင့် ငှါး၍ သူ၏ယောကျ်ားအား (၁၅) ရက် ပတ်လုံး ပြုစုစေသည်၊ ဥတ္တရာသည် (၁၅) ရက်ပတ်လုံး မြတ်စွာဘုရား အမှူးရှိသော သံဃာတော်တို့အား အလှူကြီး ပေးလှူ သည်။ သူ၏ယောကျ်ားကား သိရိမာနှင့် အတူ လေသောက ပြူတင်းမှရင်၍ အပြင်သို့ ကြည့်ရာ ချွေး လေမ်းလိမ်း ပြာအလူးလူးဖြင့် ချက်ရေးပြုတ်ရေး စီမံနေသော ဥတ္တရာကိုမြင် ၍ "မိုက်၏စည်းစိမ်ကို မသုံးဆောင်ပဲ ကုသိုလ် ဆိုသည်ကို ပြု၏၊ မိုက်မဲလေစွ"ဟု ကြံ၍ ပြုံး၏။ ဥတ္တရာကလည်း သူ့ယောကျ်ားကို ကြည့်၍ "တမလွန်ဘဝ အကျိုးငှါ ကုသိုလ် ကိုမပြု၊ မိုက်လေစွ"ဟု ကြံ၍ ပြုံး၏။ သိရိမာ သည် သူတို့နှစ်ဦး၏ အမူအရာကိုမြင်၍ သူ ကိုယ်သူ အိမ်ရှင်မဟု ထင်မှတ်ကာ ဥတ္တရာကို အမျက်ထွက်ပြီး ပြာသာဒ်အောက်သို့ဆင်း လာသည်၊ ဥတ္တရာသည် သိရိမာကိုမြင်၍ မေတ္တာစိတ်ကိုပွါးများ၏။ သိရိမာသည် ကျိုက် ကျိုက်ဆူသော ထောပတ်ပူတို့ဖြင့် ဥတ္တရာ၏ ဦးခေါင်းပေါ်သို့ လောင်းချလိုက်သည်၊ မေတ္တာတန်ခိုးကြောင့် အေးမြသောရေကဲ့သို့ လျှောကျသွားလေ၏။ သိရိမာသည် သူ၏ အမှားကိုသိမြင်ပြီး သည်းခံပါရန်တောင်းပန် လေရာ ဥတ္တရာက မြတ်စွာဘုရားရှေ့တော်မှာ တောင်းပန်စေ၍ သည်းခံခွင့်လွှတ်ခဲ့ပေသည်။

သူ့ယောက်ျားနှင့် ယောက္ခမများကိုလည်း မြတ်စွာဘုရားထံသို့ ခေါ်ဆောင်ထားသည်။ မြတ်စွာဘုရားသည် "အက္ကောဓေန ဇိနေ ကောဓံ" စသောတရားကို ဟောတော်မူရာ ဥတ္တရာ၏ ယောကျ်ား, ယောက္ခမ များနှင့် သိရိမာ အပါအဝင် အမျိုးသမီးငါးရာ တို့ သောတာပန်ဖြစ်ကြလေသည်။ ပဋ္ဌိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂၊၂၈၆-၇။ ဂါထာ၏အဆုံး၌ ဥတ္တရာသည် သကဒါဂါမိဖိုလ်၌ တည်၏၊ ကွယ်လွန်သော အခါ တာဝတိံသာနတ်ပြည်၌ ဥတ္တရာ မည်သော နတ်သမီးဖြစ်၏ဟု ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၂၌ ဆိုသည်။ ထို့ပြင် ၎င်းအဋ္ဌကထာ ၅၆-၌ပြ ဆိုချက်အရ ဥတ္တရာ၏အမိ (ပုဏ္ဏ၏ဇနီး) အမည်လည်း ဥတ္တရာ ဟုပင် ဆိုရပါမည်။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅-၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၆၊၂၀၂ တို့ လည်း ကြည့်။ ဈာယိနံ ယဒိဒံ ဥတ္တရာ နန္ဒမာတာ။ အံ၊၁။၂၇။ ဥတ္တရာ ပန ဥပါသိကာ ရာဇဂဟေ မဟာမေနသ ပုဏ္ဏသ သေဋ္ဌိနော ဓီတာ။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။

(၂၆) ဂေါတမမြတ်စွာဘုရား၏ မြတ်သော အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော ဥတ္တရာဒါယိကာမ။ ဥတ္တရာ နန္ဒမာတာ စ၊ အဂ္ဂါ ဟေဿန္တုပဋ္ဌိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၁၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၁၁၈။ (၎င်း ပါဠိတော်၌ ဟေဿန္တိဟု ဗဟုဝုစ် ကြိယာရှိခြင်း, အခြားသော မြတ်စွာဘုရား တို့၏ မြတ်သော အလုပ်အကျွေး ဒါယကာ ဒါယိကာမတို့ကိုလည်း နှစ်ဦးစီ နှစ်ဦးစီ ပြထားခြင်းတို့ကြောင့် ဥတ္တရာ တဦး,နန္ဒမာတာ တဦး ဟု နှစ်ဦးခွဲရသည်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆-၌ ပြဆိုထားသော ခုဇ္ဇုတ္တရာနှင့်, ဝေဠုကဏ္ဍ ကီ နန္ဒမာတာ တို့ပင် ဖြစ်ဖွယ်ရှိပါသည်။ (၂၅) အနက်၌ကား နန္ဒမာတာ သည် ဥတ္တရာ ၏ ဝိသေသနသာဖြစ်၍ ဥတ္တရာတဦးတည်း သာဖြစ်သည်။ (–ဗုဒ္ဓဝံ။၃၈ ။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၆။) (၂၇) ရာဇဂြိုဟ်မြို့မှ ပုဏ္ဏ သူဌေး၏ ဇနီး ဖြစ်သော ဥတ္တရာ။ တဿ ဘရိယာ ဥတ္တရာ၊ ဥတ္တရာ စ နာမ ဓီတာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၅၆။ (၂၈) ပုဏ္ဏ သူဌေး၏ သမီးဖြစ်ခဲ့ဘူးသော ဥတ္တရာနတ်သမီး။ အာဘာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနေန ပေဋ္ဌာ ဝုတ္တနယေန ဒေဝစာရိကံ စရန္တော ဥတ္တရံ ဒေဝဓီတရံ ဒိသွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၂။ (၂၅) အနက်လည်း ကြည့်။ (၂၉) ဗဟုဿုတ‌တာဒိဂုဏ် ဥတ္တရာမည်သော ဒါယိကာမ၊ ခုဇ္ဇုတ္တရာ။ ဥတ္တရာတိဿာ နာမံ အကံသု၊ သာ ဇာတကာလေ ခုဇ္ဇာ အဟောသိတိ ခုဇ္ဇုတ္တရာတွေဝ ပညာယိတ္ထ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၇။ ခုဇ္ဇုတ္တရာလည်း ကြည့်။

(၃၀) နာရဒ မြတ်စွာဘုရား၏ ပဌမ အဂ္ဂသာဝိကာဖြစ်သော ဥတ္တရာမည်သော ရဟန်းမ။ ဥတ္တရာ ဖဂ္ဂုနီ စေဝ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၄၂။ (–အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။) (၃၁) မဟာပဇာပတိ ဂေါတမီနှင့် အတူ ရဟန်း ပြုခဲ့သော သာကီဝင်မင်းသမီး ဥတ္တရာ မည် သော ရဟန်းမ။ ကာယေန သံဝုတာ အာသိန္တိ ဥတ္တရာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၂၂။

(၃၂) ပဋာစာရာ ထေရီ၏ တရားကို နာယူရ၍ ရဟန်းပြုခဲ့သော သာဝတ္ထိမြို့သူ ဥတ္တရာထေရီ။ မုသလာနိ ဂဟေတွာနာတိ ဥတ္တရာယ ထေရိယာ ဂါထာ။ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁၆၇။ (၃၃)ကောဏာဂမန မြတ်စွာဘုရား၏ ဒုတိယ အဂ္ဂသာဝိကာ ဖြစ်သော ဥတ္တရာထေရီ။ သမုဒ္ဒါ ဥတ္တရာ စေဝ အဟေသုံ အဂ္ဂသာဝိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၅။(–ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၁။) (၃၄)ပဒုမမြတ်စွာဘုရားအလောင်း တော်၏ ကြင်ယာတော် ဥတ္တရာမိဖုရား။ ဥတ္တရာ နာမ သာ နာရီ။ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၀။(–ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၂၁၁–၂–၆။) (၃၅) ဝိပဿီ မြတ်စွာ ဘုရား၏ အမြတ်ဆုံး အလုပ်အကျွေး ဥတ္တရာ မည်သော ဥပါသိကာ။ သိရိမာ ဥတ္တရာ စေဝ၊

အဟေသုံ အဂ္ဂပဋ္ဌိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၄၅။ (၃၆) နန္ဒကစစ်သူကြီး၏ သမီးဖြစ်သော ဥတ္တရာမည်သော ဥပါသိကာ။ ဥတ္တရာ ဘဒ္ဒမတ္တုတော၊ ပေတ။၂၀၅။ တဿ ဓီတာ ဥတ္တရာ နာမ ဥပါသိကာ ပတိရူပေ ကုလေ ဒိန္နာ အဟောသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၂၇။ (၃၇) ဥတ္တရာမည်သော ဘိက္ခုနီမ။ ဥတ္တရာပိ သုတ္တာဘာ မေ၊ သံ၊၁။ ၂၁၂။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅) ဥတ္တရိကာ, ဥတ္တရ-မာတုတို့-လည်း ကြည့်။

(၃၈) မင်္ဂလမြတ်စွာဘုရား၏ ဖွားမြင်ရာ ဥတ္တရာမည်သော မြို့တော်။ (၁၁) အနက် မြန်ကြည့်။ (၃၉) ရေဝတမြတ်စွာဘုရား၏ လက်ထက်တော်မှ အရိန္ဒမမင်း၏ ဥတ္တရ မည်သော မြို့တော်။ နဂရုတ္တရေ ဥတ္တရေ နဂရေ သဗ္ဗာရိန္ဒမော အရိန္ဒမော နာမ ရာဇာ အဟောသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉၃။ (၄၀) ဥတ္တရမည်သော ရွာ။ ဥတ္တရဂါမ-ကြည့်။ (၄၁) ရေဝတ မြတ်စွာဘုရား၏ လက်ထက်တော်မှ ဥတ္တရမည်သော နိဂုံး။ ဥတ္တရနိဂမ-ကြည့်။ (၄၂) ကောလိယမင်းတို့၏ ဥတ္တရ နိဂုံး။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ကောလိယေသု ဝိဟရတိ ဥတ္တရံ နာမ ကောလိယာနံ နိဂမော။

ဥတ္တရဥဒက (န) [ဥတ္တရ+ဥဒက] လျှံတက်လာသော ရေ။ ဥတ္တရုဒ္ဓမ-ကြည့်။

ဥတ္တရကင်္ခါ (ထိ) [ဥတ္တရာ+ကင်္ခါ] နောက်ဖြစ်သော ယုံမှားတွေးတောမှု။ ပုရိမကင်္ခါ ဟိ ဥတ္တရကင်္ခံ အာနေတိ (အာနယတိ) နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၉။

ဥတ္တရကာ (ထိ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥတ္တရကာ မည်သော နိဂုံး။ ထူလူသု ဝိဟရာမိ ဥတ္တရ-ကာ နာမ ထူလူနံ နိဂမော။ဒီ၊၃။၄။ ဥတ္တရ-ကာ နာမာတိ ဣတ္ထိလိင်္ဂဝသေန ဥတ္တရကာတိ ဝံနာမကော ထူလူနံ ဇနပဒဿ နိဂမော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄။

ဥတ္တရကာလ (ပု) [ဥတ္တရ+ကာလ] နောက်ကာလ၊ နောင်အခါ။ အဓုနာဗ္ဗာသိ လုပ္ပတ္တိ-တော ဥတ္တရကာလေ .... ပစ္စတ္တာဘာဏကာ ဥဇ္ဇုဘိ။ ဂုဏ္ဘိဂုဟ်၊ဋ္ဌ၊၁၃၉။ (-သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၃၅၇။ အနုဋ္ဌိ၊၁။၂၁၄။ ဓာန်၊ဂ၁။)

ဥတ္တရကိရိယ (န၊ထိ) [ဥတ္တရ+ကိရိယ] သာလွန်အောင်-လွန်ကဲစွာ-ပြုခြင်း။ ကရဏဿ ဥတ္တရကိရိယာ ကရဏုတ္တရိယံ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၀၀။ မူ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၁၇။

ဥတ္တရကုမာရ (ပု) [ဥတ္တရ+ကုမာရ] ဥတ္တရ မည်သော မင်းသား။ဝေဘာဝိသတ္တော ဥတ္တရ-ကုမာရော နာမ အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၄။

ဥတ္တရကုရု (ပု) [ဥတ္တရ+ကုရု] ဥတ္တရကုရုမည်သော ကျွန်း၊ မြောက်ကျွန်း။ (ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်းမှ သောက်သျှင် မြင်းမိုရ်တောင်၏ မြောက်ဘက်မှာ တည်ရှိသော ကျွန်းတည်း၊ ထိုကျွန်းသည် ယူဇနာပေါင်း ရှစ်ထောင် ကျယ်ဝန်း၍ ကျွန်းငယ်ငါးရာ အခြံအရံရှိ၏၊ ကျွန်း၏ တည်နေဟန်နှင့် ကျွန်းသူ ကျွန်းသားတို့၏ မျက်နှာသည် အင်ပျဉ် ထိုင်ခုံပုံ သဏ္ဌာန်ရှိ၏၊ ကျွန်း၏အထိမ်းအမှတ် သစ်ပင်မှာ ကမ္ဘာချင်းအောင် တည်သော ပဒေသာပင်တည်း။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၀-၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၅၈။ သာရတ္ထ၊၁။၂၅၉၊ ၂၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၄၃။ ထိုမြောက်ကျွန်းသူ ကျွန်းသားတို့မှာ နေစရာ အိမ်ဆောက်လုပ်ဖွယ်မလို၊ အလွန်စိတ်၌ ပိတ်သည်း ထူထပ်သော အရွက်များ ဖုံးအုပ်နေသော သစ်ကိုင်းတို့ဖြင့် ဝေဝေဆာဆာ ပျော်မွေ့ဖွယ်ရာ သစ်ပင်ကြီးများသည် အထွတ်တပ်ဆင်ထားသည့် အိမ်ကြီးများပမာ ကျွန်းသူကျွန်းသားတို့၏ နေထိုင်ရာ ဖြစ်ကုန်၏၊ ရေအိုင် ရေကန်တို့သည်လည်း

အချိန်မချမ်း ပဒုမာကြာ၊ ပုဏ္ဍရိက်ကြာ၊ ကြာသိမ် စသည်တို့၏ အနံ့ရနံ့တို့ဖြင့် သင်းပျံ့ကြိုင်လှိုင် နေကုန်၏၊ ထိုကျွန်းသားတို့၏ ခန္ဓာကိုယ်မှာ အလုံးအရပ် အချိုးအစား ကုနပြေပြစ်၏၊ ကုန်းသူလည်း မရှိ၊ ပုက္ကုသူ၊ ကန်းသူ၊ ကောက်သူ၊ ခွင်သူ၊ ကိုယ်တခြမ်း သေသူ၊ ခြေလက်အင်္ဂါ ချို့တဲ့သူများလည်း မရှိ၊ သွားကျိုး သံဖြူ နားအူ ချက်မွဲ အရေ တွန့်တဲ့ခြင်းလည်း မရှိ၊ တသက်လုံး အားအင် ပြည့်ကြွယ်တင့်တယ်တယ်ဝါလျက်သာတည်း၊ စားဝတ်နေရေး အတွက် ကြိုးစားအားထုတ် လုပ်ကိုင်နေရခြင်း မရှိသောကြောင့် အခိုင်း အစေ ကျွန် အလုပ်သမား ထားမွေးရလိုတော့ ပေ၊ အအေးအပူ ရာသီဥတုမျှတ၏၊ တဦးနှင့် တဦး ညည်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းလည်း မရှိ၊ မှက် ခြင်၊ လေ၊ နေပူ၊ မိုးပူ၊ မြွေ၊ သားကောင် စသော ဘေးအန္တရာယ်လည်း မရှိ၊ အကျိုး အပဲ့ ဖွဲ့ဆန်ကွဲမပါသော သန့်သန့်ပြန့်ပြန့် အနံ့ ကောင်းသော သလေးဆန်သည် မထွန် မယက် မစိုက်ပျိုးရပဲ အလိုအလျောက် ပေါ် ပေါက်လာ၏၊ ၎င်းသလေးဆန်ကို ဇော-တိကပါသာဏ်မည်သော မီးထွက်ကျောက်မှ မီးခိုးလည်းမအူ၊ မီးကျီခဲလည်း မထွက် သောမီးဖြင့် ချက်၍ စားကြကုန်၏၊ စားလို သူတို့၏ စိတ်ကြိုက် အရသာများ ပါရှိပြီး ဖြစ်ရကား ဟင်းလျာများ ချက်ပြုတ်ရန်ဖွယ် မလို၊ ထိုထမင်းကို စားသောသူတို့မှာ နူနာ၊ မြင်းဖုနာစသော မည်သည့် အနာရောဂါမျှ မဖြစ်ပေ၊ ထမင်းစားသည့်နေရာသို့ ရောက် လာသူ အားလုံးတို့အား ထို ထမင်းကို ပေးလှူ၏၊ နှမြောခြင်း၊ ဝန်တိုခြင်း အပျင်း မရှိ၊ ငါ့ပစ္စည်း၊ ငါ့ဥစ္စာ၊ ငါ့မိန်းမဟု တွယ်တာ သိမ်းပိုက်သော လောဘ မရှိ၊ အမ၊ နှမ၊ မိခင်တို့ကို မြင်လျှင် လိုချင် တပ်မက်မှု ဆန္ဒရာဂ မဖြစ်။

မည်သည့်အချိန်၌မဆို မိန်းမတို့သည် (၁၆) နှစ် အရွယ်၊ ယောကျ်ားများသည် (၂၂)နှစ် အရွယ်ကဲ့သို့ပင် ထင်ရ၏၊ မိန်းမယောကျ်ား တို့သည် (၇) ရက်မျှသာ လင်မယားအဖြစ် ပေါင်းသင်းနေထိုင်ကြပြီးလျှင် (၇)ရက် စေ့ သောအခါ တဏှာရာဂမရှိသော သူများပမာ ခွဲခွာ၍ သွားလိုရာ သွားကြကုန်၏၊ ကိုယ်ဝန် ဆောင်ရခြင်း၊ သားဖွားရခြင်းကြောင့် ဖြစ် သော ဆင်းရဲ မခံစားကြရ၊ မွေးဖွားသော အခါမှာလည်း အညစ်အကြေး မလူးပေပဲ အမိဝမ်းတွင်းမှ သူငယ်ကလေးသည် နီမြန်း သော အဝတ်အထည်အတွင်းမှ ရွှေရုပ် ကလေးပမာ လျောကနဲ ထွက်သ၏၊ မိခင် သည် သားသမီးမွေးဖွားပြီးနောက် မွေးဖွား သည့် နေရာမှာပင် ကလေးကို ထားခဲ့ပြီး ငဲ့ကွက်ဘွယ်ဘာခြင်းမရှိပဲ အလိုရှိရာသို့ သွားလေတော့၏၊ ကလေးအိပ်နေသည်ကို တွေ့မြင်သူတို့က လက်ညှိုးကို ကလေး၏ ခံတွင်း သွင်းလိုက်ခဲ့ရုံဖြင့် နို့ရည်များကျ ဆင်းသ၏၊ ထို ကျွန်းသားတို့ အတွက် အကောင်းဆုံး အဝတ်အထည်အမျိုးမျိုးနှင့် လက်ဝတ်လက်စားအဆင်တန်ဆာအမျိုးမျိုး၊ တီးမှုတ်စရာ တူရိယာ အမျိုးမျိုးတို့သည် ပဒေသာပင်၌ တွဲလျားကျနေကုန်၏၊ တခါ စားလျှင် (၇)ရက် အဆာခံနိုင်သော အလွန် အရသာရှိသည့် သစ်သီးများ၊ ရေအိုးအရွယ် အစားမျှ သီးသော သစ်ပင်များစွာလည်း ရှိ၏၊ ရွှံ့ညွန် အပြစ်ကင်း၊ အလွန် သန့်ရှင်း၍ အလွန်လည်း မပူ၊ အလွန်လည်း မအေးသော ရေရှိသော မြစ်တို့သည် အဆင်းအဘက် ဆိပ်ကမ်းသာယာ ပျော်စရာ ကောင်းသည် သာမက အလွန်မွှေးကြိုင်သော ရေပန်း (ရေ၌မှ ပေါက်သောပန်း)တို့ဖြင့် လွှမ်း ခြုံကာ မွှေးရနံ့ တသင်းသင်းဖြင့် စီးဆင်း ကုန်၏၊ ရေချိုးသော သူတို့သည် အားလုံး၏ အဝတ်တန်ဆာတို့ကို တပေါင်းတည်း စုပုံချ

ထား၍ မြစ်သို့ ရေချိုးဆင်းကြ၏၊ ရေချိုးပြီး၍ ကမ်းပေါ်တက်သောသူ အားလုံးတို့သည် စုပုံထားသော ထိုအဝတ်တန်ဆာများကို သူဟာ ငါ့ဟာ ရွေးချယ်ခြင်း, ခိုက်ရန်ဖြစ်ပွါး ငြင်းခုံခြင်းမရှိပဲ အလျှင်တွေ့ရှိသော အထက်ဖက်က အဝတ်ကို ဆွဲယူဝတ်ဆင်သွားကြ၏၊

မည်သူသေသေ မပူဆွေး မငိုကြွေးကြ၊ အလောင်းကောင်ကို ပြင်ဆင်ချထားပြီးသောအခါ ငှက်ကြီးများက အခြားကျွန်းသို့ ချီသွားကြကုန်၏၊ ထို့ကြောင့် သူ့သေကောင်ပုပ်မြုပ်ရာ သုသာန်သင်းချိုင်းဟူ၍ မရှိးတော့ပေ၊ သေပြီးသူတို့သည် အပါယ်လေးပါးသို့ မလားရောက်ကြ၊ သူတို့၏ ပင်ကိုယ်ဓမ္မတာ ငါးပါးသီလကြောင့် နတ်ပြည်၌ လားရောက်ကြ၏၊ ထိုမြောက်ကျွန်းသူ့ဘုံမှာ အမြဲတမ်း အသက်တထောင်နေကြရ၏။ (ဒီ၊၃။၁၆၁-၂။ ဒီ ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၃-၄။ ဒီ ဋီ၊၃။-၁၅၆-၇။) သာစု ဘန္တေ သဗ္ဗော ဘိက္ခု၊ သံဃော ဥတ္တရကုရုံ ပိဏ္ဍာယ ဂစ္ဆေယျ။ ဝိ၊ ၁။ဂ။ (—ဝိဋ္ဌ၊၁။၉၂၊၁၄၇၊၁၅၁။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၇၃၊ ၂၁၅၊ဂ၊၂၇၁။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၊၂။ မဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။ မဋ္ဌ၊၂။၃၂။ မဋ္ဌ၊၄။၁၅၈၊၁၆၁။ အံဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၃၊၃၇၇။ အံဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၀။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ အပဋ္ဌ၊ ၁။၂၄၅။ ဝဇိရ။၃၁။ ဒီဋီ၊၃။၁၅၃။ မဋီ၊၁။ ၃၂၈။ မူလဋီ၊၃။၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၄၃။)

ဥတ္တရကုရုက (တိ) [ဥတ္တရကုရု+က] မြောက်ကျွန်း၌ နေဆိုင်သူ၊ မြောက်ကျွန်းသူ, မြောက်ကျွန်းသား။ တီဟိ ဘိက္ခဝေ ဌာနေဟိ ဥတ္တရကုရုကာ မနုဿာ ဒေဝေ စ တာဝတိံသေ အဓိဂ္ဂဏှန္တိ။ ဇမ္ဗုဒီပကေ စ မနုဿေ။ အံ၊၃။၁၉ဂ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၉။ မဋီ၊၂။၃၀။ မူလဋီ၊၃။၄ဂ။ ဥတ္တရကုရုကာတိ ဥတ္တရကုရုဝါသိနော။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၇၃။ (—မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၂၁၄၄၃။ အဘိဋ္ဌ၊ ၃။၃၇၊၁၄၆။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၁၁။ ခုဒ္ဒကာဋ္ဌ။၁၀၃။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၉။ မဟာနိဋ္ဌ။၁၄။ နေရိဋ္ဌ၊ ၂။၅၀၁။ မဋီ၊၂။၁၃၇၃၂၄။ အံဋီ၊၃။၁၄၆၊ ၁၅၂။ မူလဋီ ၃။၃၃။ အနုဋီ၊၃။ဂ၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၇၊၂၀၀။)

ဥတ္တရကုရုတဏ္ဍုလ (ပု) [ဥတ္တရကုရု+တဏ္ဍုလ] မြောက်ကျွန်းမှ ဖြစ်သောဆန်၊ မြောက်ကျွန်းဆန်။ ဇောတိကသေဋ္ဌိ အာဂတာဂတာနံ ဥတ္တရကုရုတဏ္ဍုလာနံ ဘတ္တံ ဒါပေသိ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၄၃ဂ။

ဥတ္တရကုရုဝါသီ (တိ) [ဥတ္တရကုရု+ဝါသီ] မြောက်ကျွန်း၌ နေလေ့ရှိသော၊ မြောက်ကျွန်းသူ မြောက်ကျွန်းသားဖြစ်သော၊သူ။ ဥတ္တရကုရုက—ကြည့်။

ဥတ္တရကုရုဝှ (တိ) [ဥတ္တရကုရု+အဝှ] ဥတ္တရကုရု အမည်ရှိသော။ ယေန ဥတ္တရကုရုဝှော၊ မဟာနေရုသုဒဿနော။ ဒီ၊၃။၁၆၁၊၁၆၉။

ဥတ္တရဂါထာ (ထီ) [ဥတ္တရ+ဂါထာ] နောက်ဖြစ်သော ဂါထာ။ ဥတ္တရဂါထာယ ဝတ္တဗ္ဗံ ဗုဒ္ဓဘာဝံ သန္ဓာယာဟ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ (—မဋီ၊၃။၁ဂ၂။)

ဥတ္တရဂါမ (ပု) [ဥတ္တရ+ဂါမ] (၁) မဂ်လ မြစ်စွာဘုရား လက်ထက် ဥတ္တရသူဌေး နေထိုင်ရာဖြစ်သော ဥတ္တရရွာ။ (၂) သိဟိုဠ်ကျွန်းရှိ ဥတ္တရရွာ။ (၁) ဥတ္တရဂါမေ ဥတ္တရသေဋ္ဌိနော ဓီတာယ ဥတ္တရာယနာမ ဒိန္နံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၁၇၂။ (၂) ပိင်္ဂလဗုဒ္ဓရက္ခိတတ္ထေရော နာမ ဥတ္တရဂါမံ နိဿာယ ဝိဟာသိ။ မဋ္ဌ၊၄။ ၁၉၄။

ဥတ္တရင္ဂဘာဝ (ပု) [ဥတ္တရ + အင်္ဂ + ဘာဝ] မြောက်ဘက်၌အညွန့်များ—ရှိ—လှည့်—သည်၏ အဖြစ်။ ကုလတ္ထဂစ္ဆာသ ဥတ္တရင္ဂဘာဝေါ (ဗိဇနိယာမော နာမ)။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။

ဥတ္တရစက္ကဝါဠ (န) [ဥတ္တရ + စက္ကဝါဠ] မြောက်ဘက် စကြဝဠာ။ ဥတ္တရစက္ကဝါဠံ ဥလ္လင်္ဃိတွာ ဥပရိ ဘဝဂ္ဂပွတ္တံ ဝိယ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂ၂။

ဥတ္တရစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိ (ထ) [ဥတ္တရစက္ကဝါဠ+မုခဝဋ္ဋိ] မြောက်ဘက် စကြဝဠာအဘောင်–နှုတ်ခမ်းရစ်–နှုတ်ခမ်းရေး။ ဧကော ဥတ္တရစက္ကဝါဠမုခဝဋ္ဋိယံ ဩတရိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၇၃၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ဂ၁။)

ဥတ္တရစူဠဘာဇနီယ (န) [ဥတ္တရ + စူဠဘာဇနီယ] နောက်ပိုင်း ဖြစ်သော စူဠဘာဇနီယ၊ နောက်ပိုင်း ဖြစ်သော – အငယ်စား – အကျဉ်းချုပ်–ဝေဘန်ရာ အခန်း။ ယဒိ သတ္တာ ပရဘော ဥတ္တရစူဠဘာဇနီယံ နာမ န အာဟရေယျ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ (–သံ၊ဋီ၊ ၂။၅၂၂။ မူလဋီ၊၂။၁၆၉။ ပိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၀။ နေတ္တိ၊ဋီ။၅၃။)

ဥတ္တရစူဠဝါရ (ပု) [ဥတ္တရ+စူဠဝါရ] နောက်ပိုင်း ဖြစ်သော–စူဠဝါရ–အကျဉ်းချုပ် ဟောသည့် ဟောစဉ်ကျရာ ဒေသနာ။ အဘိဓမ္မေ ဥတ္တရစူဠဝါရော နာမ အာဂတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂ဂ၇။ (–သံ၊ဋီ၊၂။၅၁၂။)

ဥတ္တရစူဠိကဝါရ (ပု) [ဥတ္တရ+စူဠိကဝါရ] ဥတ္တရစူဠဝါရနှင့် အနက်တူ။ အဘိဓမ္မေ ဥတ္တရစူဠိကဝါရော နာမ အာဂတော။ ဓီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၅။

ဥတ္တရဋ္ဌာ (ပု) [ဥတ္တရ + ဆာဒ + အ] အပေါ် လွှမ်းအခင်း၊ ဗိတာန်။ သဟ ဥတ္တရစ္ဆဒေန (ဥတ္တရစ္ဆဒနေန) ဥပရိဗဒ္ဓေန ရတ္တဝိတာနေန သဒ္ဓိန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၄၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊ ၁၁၆၊ ဥတ္တရံ ဥပရိဘာဂံ ဆာဒေတီတိ ဥတ္တရစ္ဆဒေါ၊ ဝိတာနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၅။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၃၆၄။ မဋီ၊၂။၃၂။ (–ဘေရီ၊ဋ္ဌ၊ ၂၆၁။) သဥတ္တရစ္ဆဒ-လည်း ကြည့်။

ဥတ္တရစ္ဆဒန (န) [ဥတ္တရ + ဆဒန] ဥတ္တရစ္ဆဒနှင့် အနက်တူ၊ ၎င်း၌ ကြည့်။

ဥတ္တရာ (န) [ဥ+တရ+ဃု] (၁) တက်ခြင်း။ (၂) လွန်မြောက်တတ် သည်၏အဖြစ်၊ (၃) လွန်မြောက်ကြောင်း၏အဖြစ်။ (တိ) (၄) ကူးခပ် လွန်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သော (တရား)။ (၁) ယသ္မာ ပဗ္ဗတံ သံပုနပ္ပုနံ ဘဝင်္ဂတော ဥတ္တရာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၇၂၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁၊ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆။ကင်္ခါ၊ ဋီ။၂၂ဂ၊ (–ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃ဂ၁။ (၂) တေန လောကိယမဂ္ဂေသု ဥတ္တရဘာဝေန ဗျာနာ-ဒယော လောကုတ္တရ ဝုတ္တာ၊ န လောကသ ဥတ္တရာဘာဝတော ဒဿနာတိ။ မဋီ၊၃။၃၂ဂ။ (၃) ဘာဟနဒ္ဒာရ ဥတ္တရာနာ အာဘာသ-ဒါနေန စ မေဂ္ဂာ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၆၆။ (တိ) (၄) နိယျာနိကော ဥတ္တရာဘော။ ထေရ၊၂ဂ၆။ သံသာရမဟာဘာဃတော သမုတ္တရာဘင်္ဂနေ ဥတ္တရာဘော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၀၄။

ဥတ္တရာကာလ (၂) [ဥတ္တရာ+ကာလ] (က) (ရေ ဆိုင်မှ) တက်ရာအခါ၊ (ခ) လျှံတက်ရာ အခါ။ (က) ကိ ံ သော ကက္ကဋကော ဩတ-ရဏကာလေ ဂဏှာတိ၊ ....ဥဒါဟု ဥတ္တရဏ-ကာလေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ (ခ) တေ ပဗ္ဗတာ ဥတ္တရဏကာလေ စာဋ္ဌကုစ္ဆိသု ပဏ္ဏရန္တံ သုရံ ပိဝိတွာ မတ္တာ နိဒ္ဒါယိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၊၁၄။

ဥတ္တရာတိတ္ထ (န) [ဥတ္တရာ+ တိတ္ထ] တက်ရာ ဆိပ်ကမ်း။ ဥတ္တရာတိတ္ထာနိ အသမဝေက္ခိတွာ ဝ အဘိဿဇ္ဇနော ဂါဝေါ ဩတာရေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆ဂ။ တေဟုတ္တော ဥတ္တရာယ ဋ္ဌိတော ဥတ္တရာတိတ္ထံ ဩလောကေသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၀၂။ (–သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ ထေ၊ဋီ၊၃။၁၅၅။)

ဥတ္တရတဏှာ (ထီ) [ဥတ္တရ+တဏှာ] နောက်ဖြစ်သော တဏှာ။ တဏှာဒဋ္ဌဏ္ဏံ နာမ ပုရိမ-တဏှာဥပနိဿယသာဒ္ဓဝသေန ဒဋ္ဌသမုဋ္ဌိတာ ဥတ္တရတဏှာ ဝေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။၂၀၄။ မဏိ၊၁၊၃၁၆။

ဥတ္တရတိ (ကြိ) [ဥ+တရ+အ+တိ] (က) ကျော်လွန်၏။ (ခ) လွန်မြောက်၏၊ (ဂ) ထွက်ခ[...]၏။ (ဃ) လွှမ်းမိုး၏။ (င) တက်၏ (ကမ်းပေါ်သို့ တက်၏၊) (စ) လျှံတက်၏၊ (ဆ) ကူးသွား၏။ (ဇ) ပယ်စွန့်၏၊ (က) (ခ) သတော တရတိ ဥတ္တရတိ။ မဟာနိ၊၈။ လောကံ ဥတ္တရတီတိ လောကုတ္တရံ။ (လောကုတ္တရော) အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၉၁၊ အံ၊ဋီ၊၃။၃၁။ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၊ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၇။ မူလဋီ၊၁။၁၁၁။ မူလဋီ၊၂။၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၆၈။) ဩသဋ္ဌ ဇာတိံ စ...ပရိဒေဝဋ္ဌ တရန္တိ ဥတ္တရန္တိ။ စူဠနိ၊၇၂။ ဥတ္တရန္တီတိ ဒုတိယာဒေဂုန ကာမောဃံ တနုကရဏာဒိသနှ ဥဂ္ဂန္တွာ တရန္တိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၂၀။ အဝိဇ္ဇောဃံ တရေယျ ဥတ္တရေယျ....သမတိက္ကမေယျ ဝီတိဝတ္တေယျ။ မဟာနိ၊၁၅၄၃။ (—မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၆၉။ ၁၅၁၊) ဝဋ္ဋဒုက္ခမုတ္တရိ သုံ၊ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၂။ (ခ) (ဂ) လောကတော ဥတ္တရတီတိ လောကုတ္တရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၅။ (က) (ခ) (ဃ) ဥတ္တရတိ အတိက္ကမတိ အဘိဘဝတီတိ ဝါ ဥတ္တရံ။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၃။ (င) ဃဋ္ဋသနော ပိ ဥတ္တရတိ။ မဟာနိ၊၁၇၆၊ ဥတ္တရတီတိ ဥဒက-တိတ္ထတော တီရံ ဥဂ္ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၉၅။ ဥတ္တရန္တိ — ဝိ၊၃၊၂။၁၀၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၆၈။ ဥတ္တရကု—ဒီ၊၃။၃၈၊ ဥတ္တရေယျ—မ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၁၃၆။ ဥတ္တရေယျံ—ဒီ၊၃။၃၇၊ (စ) ဥတ္တရတိ သမုဒ္ဒေါ၊ မိလိန္ဒ၊၁၂၂။ မဏ္ဍပုဂံ ပဏ္ဏိ-ဒွာ ဥပရိ ဥတ္တရတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၅၁၊ မဇ္ဇနံ ဥတ္တရိ မတိ၊ဒီ၊၃၊၃၁၉။ ဥတ္တရကု—ဒီ၊၃၊၁၊ ၂၇၁။ (င) (ဆ) အနုဇာနပုရဝါသီနော ကာဒမ္ဗနဒိံ ဥတ္တရန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁၊ ဥတ္တရကု—မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁။ (ဆ) ဥတ္တရန္တိ မဟာနဒိံ။ ဇာတ-ဝံ၊၃၁၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ အဿေဝ ပဒ္ဓမံ ဥတ္တရန္တံ။ ဝိ၊၂။၃၀။ ဥတ္တ-ရဘ—ဒီ၊၂။၇၉။ ဥတ္တရိဿာမ—ဒီ၊၂။၈၉။ ဥတ္တရိ—ဇာ၊၁။၃၃၁၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၃။ (က) (ဇ) အညေ မမ္မ ဥတ္တရန္တိ ပဇဟန္တီတိ ဥတ္တရာ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။

ဥတ္တရတိရ (နပ) [ဥတ္တရ+တိရ] မြောက်ဘက်ကမ်း။ ဥတ္တရတီရေ သတ္တာ သန္တို ဟောန္တိ ပသန္နာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၁၃၇။ ပါ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။

ဥတ္တရတု (ကြိ) ဥတ္တရတိ-ကြည့်။

ဥတ္တရတ္ထရဏ (နပ) [ဥတ္တရ+အတ္ထရဏ] (ခုတင်ကုလားထိုင်၏) အပေါ်လွှမ်းအခင်း။ ဥတ္တ-ရတ္ထရဏ (ဝိ၊၁။၃၁၄)န္တိ မဥ္စကဿ ဥပရိ အတ္ထရဏကံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇၊ ဥတ္တရတ္ထ-ရဏံ နာမ မဥ္စပိဋ္ဌာနံ ဥပရိ အတ္ထရိတဗ္ဗကံ ပစ္စတ္ထရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၊ (—ဒီ၊၂။၅၉၊ ဝိ၊၄။၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၃။ ကင်္ခါ၊၂၁၂-၃၊ ဝိ၊ သင်္ဂဟ။၈၇။၄၂၃။)

ဥတ္တရဒေသ (ပု) [ဥတ္တရ+ဒေသ] ဥတ္တရမည်သော အရပ်၊ ဥတ္တရ' ကြည့်၊

ဥတ္တရဒန္တ (ပု) [ဥတ္တရ+ဒန္တ] အထက်သွား။ ဥတ္တရဒန္တောတိ အဥ္ဇတွာ။ မဏိ၊၃။၃၅၄၊

ဥတ္တရဒိဋ္ဌိ (ထီ) [ဥတ္တရ+ဒိဋ္ဌိ] နောက်ဖြစ်သော မိစ္ဆာအယူ။ "သဿတော အတ္တာ စ လောကော စာ"တိအာဒိသု ဟိ ပုရိမဒိဋ္ဌိ ဥတ္တရဒိဋ္ဌိ ဥပါဒိယတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂၊ မူလဋီ၊၁။၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၇၊ (—မဏိ၊၁။၃၁၈။ မဏိ၊၂။၇၈။ မူလဋီ၊၂။၁၂၀။)

ဥတ္တရဒိသာ (ထီ) [ဥတ္တရ+ဒိသာ] မြောက်အရပ်။ ဥတ္တရဒိသာယ ဥဇုနာကံ ဘဏ္ဍံ ဂဟေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၄၅။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄၊

ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၇၊ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၃၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ သာရတ္ထ၊၁။၂၅၆။ ဒီ၊ ဋီ၊၃၊၁၅၈။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂၄။ မ၊ဋီ၊၃။၅၃။)

ဥတ္တရဒိသာဘာဂ (ပု) [ဥတ္တရဒိသာ+ဘာဂ] မြောက်အရပ် မျက်နှာအဖို့။ ပလ္လင်္ကတော ဥတ္တရဒိသာဘာဂေ ပါစီနံ နိသိန္နော ဥတ္တရဒိသာဘာဂေ ဌိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၃။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၃၀။)

ဥတ္တရဒိသာဘိမုခ (တိ) [ဥတ္တရဒိသာ + အဘိ-မုခ] မြောက်အရပ်သို့ ရှေ့ရှုမျက်နှာ–မူသော –လှည့်သော။ အထ မဟာသတ္တော....ဥတ္တရ-ဒိသာဘိမုခေါ ပေါ်လ္လပဗ္ဗတပါဒေန ဂန္တွာ။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၉၀။ (–မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။၅၈။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၇၄။)

ဥတ္တရဒေဝီ (ထီ) [ဥတ္တရ+ဒေဝီ]ဥတ္တရမိဖုရား။ ဥတ္တရဒေဝိယာ ဝိဟာရသဒိသေ ဌာနေ ပုဗ္ဗာ-ရာမံ နာမ ကာရေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။

ဥတ္တရဒေဝီဝိဟာရ (ပု) [ဥတ္တရဒေဝီ+ဝိဟာရ] ဥတ္တရဒေဝီကျောင်း၊ ဥတ္တရမိဖုရား – ၏ ကျောင်း–ဆောက်လုပ် လှူဒါန်းအပ်သော ကျောင်း။ ဥတ္တရဒေဝီဝိဟာရော နာမ နဂ-ရဿ ပါစီနဒွါရသမီပေ ကတပီဌာရော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၆။

ဥတ္တရဒေသနာ (ထီ) [ဥတ္တရ+ဒေသနာ] နောက်ဖြစ်သော–နောက်၌ ဟောတော်မူအပ်သည့်သော–တရားဒေသနာ။ ဥတ္တရ-ဒေသနာယံ ဝိဘာဝေတုံ တံ ပရိဟရိတွာ အာစရိယာ သီလဿ ဝိဘင်္ဂနာသေန ပဋိ ပဝတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၅၇။

ဥတ္တရဒွါရ (နပုံ) [ဥတ္တရ+ဒွါရ] မြောက်ဘက် တံခါး။ ဥတ္တရဒိသာယ ဥဋ္ဌာနက် ဘဏ္ဍာ ဂဟေတွာ ဥတ္တရဒွါရေန နဂရမေဝ ပဝိသန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၅။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၇၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅၃။ သာရတ္ထ၊၁။၁၈၄။)

ဥတ္တရဒွါရဂါမ (ပု) [ဥတ္တရဒွါ +ဂါမ] မြောက်ဘက်တံခါးအနီးရှိ ရွာ၊ ဧကဒိဝသံ ဟိ ဘိက္ခူ သာဝတ္ထိယံ ဥတ္တရဒွါရဂါမေ ပိဏ္ဍာ-ယ စရိတွာ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ (–ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၁။)

ဥတ္တရဒွါရဂါမဝါသီ (တိ)[ဥတ္တရဒွါရဂါမ+ဝသ+ဏီ] မြောက်ဘက်တံခါးရွာ၌နေသော၊ သူ။ ဥတ္တရ-ဒွါရဂါမဝါသီ ပုရိသော ဘေနေဝ မေဝါဂန္တ အာဘုဇော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။

ဥတ္တရဒွါရသမီပ (တိ) [ဥတ္တရဒွါရ+သမီပ] မြောက်တံခါးအနီး အရပ်။ နဂရတော နိက္ခ-မန္တဝေသ ဥတ္တရဒွါရသမီပေ သမုဒ္ဒသာလ-ဝတ္ထုသို့ ဌိတောယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။

ဥတ္တရဒွါရာဘိမုခ (တိ) [ဥတ္တရဒွါရ+အဘိမုခ] မြောက်တံခါးသို့ ရှေ့ရှုလှည့်သော မျက်နှာ ရှိသော။ သတ္ထာ .... ဥတ္တရ ဒွါရာဘိမုခေါ အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။

ဥတ္တရနိဂမ (ပု) [ဥတ္တရ+နိဂမ] ဥတ္တရမည်သော နိဂုံး။ ရေဝတော သတ္ထာ ဥတ္တရနိဂမံ နာမ ဥပနိဿာယ ဝိဟရန္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၀။

ဥတ္တရနိဂမဝါသီ (တိ) [ဥတ္တရနိဂမ+ဝသ+ဏီ] ဥတ္တရနိဂုံး၌နေသော၊ သူ။ တဒါ ကိရ ဥတ္တရ-နိဂမဝါသိနော မနုဿာ ယာဂုဘတ္တ ခဇ္ဇက-ဘေသဇ္ဇ ပါနကာဒိနိ အာဟရိတွာ၊ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၅။

ဥတ္တရန္တ (တိ) [ဥ+တရ+အ+အန္တ။ ထို၌ ဥ-တ္တရန္တိ] (က) ကူးသော။ (ခ) တက်သော။ (ဂ)သျှံတက်သော။ (က) အထ ခေါ တာသံ ဘိက္ခုနီနံ ပဋ္ဌာ ဥတ္တရန္တီနံ စောရော အန္တိ-ကံ သုစ ဒုဿ သုံ၏။ ဝိ၊၂။၆၀။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။

၃၂၁။ ကခ်ါ၊ ဋီ။ ၁၄၂၊၄၅၅။ ဝိမတိ၊ ၂၊၁၄၂။) (ခ) နဂါန် သြဂါယ် ဥတ္တရန္တဂါန် ကောဠ် ကဆောန္တဂါန်။ ဝိ ၁။၁၄၉။ (–ဝိ၊၄။ ၉၁။ ဝိ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၁။) (ဂ) ပရမ္မုခကာလေ ပန ဘောဂ်မှီ ဥတ္တရန္တိ န သြဲလာကေန္တိ။ မ ဋ္ဌ၊ ၃။၆။ (–သံ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃။)

ဥတ္တရနိ (ကြိ) ဥတ္တရတိ–ကြည့်။

ဥတ္တရပက္ခ (ပု) [ဥတ္တရ+ပက္ခ] နောက်ဖြစ်သော –အဖို့–အကဲ။ ဥတ္တရပက္ခေ ဝုတ္တံ ဝစနံ ဥဒ္ဒိ ရိတ္ဝာ ''ယသ္မာ'' တိ အာဒိမာဟ။ မူလဋီ၊ ၃။၆၀။ (–အနုဋီ၊ ၃။ဂ၀။)

ဥတ္တရပစ္စုတ္တရဒါန (နပ်) [ဥတ္တရ+ပစ္စုတ္တရ+ဒါန] အဖြေပေးခြင်း, နောက်ထပ် အဖြေပေးခြင်း။ အညမညာ ဥတ္တရပစ္စုတ္တရဒါနသေန သံကထံ ကရောတိ။ ပဋိ သံ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၄။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။

ဥတ္တရပစ္စုတ္တရနယ (ပု) [ဥတ္တရပစ္စုတ္တရ+နယ] အဖြေပေးခြင်း, နောက်ထပ် အဖြေပေးခြင်း– သူတပါး၏ အမေးစကား၌ အဖြေပေးခြင်း, သူတပါး၏ အဖြေစကား၌ မိမိကနောက်ထပ် အဖြေပေးခြင်း–ဟူသောနည်း။ ပညာဝေယျတ္တိယန္တိ ဥတ္တရပစ္စုတ္တရနယေန ဉာဏဗျတ္တဘာဝံ။ ဒီ ဋ္ဌ၊ ၃။၁ဂ။ သော ပန ပရဿ ဝစနေ ဥတ္တရဒါနဝသေန ပရေန ဝါ ဝုတ္တဉ္ဉတ္တရေ ပစ္စုတ္တရဒါနဝသေန သိယာတိ အာဟ ''ဥတ္တရပစ္စုတ္တရနယေနာ''တိ။ ဒီဋီ၊ ၃။၁၅။

ဥတ္တရပဉ္စာလ (ပုနပ်) [ဥတ္တရ+ပဉ္စာလ] (ပု) (၁) ဥတ္တရပဉ္စာလ တိုင်းပြည်။ (နပ်) (၂) ဥတ္တရပဉ္စာလမြို့။ (ပု) (၁) ပဉ္စာလာတိ ဥတ္တရပဉ္စာလာ။ ဇာ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၉။ (နပ်) (၂) တံ နဂရံ ဥတ္တရပဉ္စာလံ နာမ ဘဝိဿတိ။ ဇာ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃၇။ (–ဇာ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၅)

ဥတ္တရပဉ္စာလနဂရ (နပ်) [ဥတ္တရပဉ္စာလ+နဂရ] ဥတ္တရပဉ္စာလမြို့။ အတီတေ ကပိလရဋ္ဌေ ဥတ္တရပဉ္စာလနဂရေ ဥတ္တရပဉ္စာလရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ ဇာ ဋ္ဌ၊ ၃။၇၃။ (–ဇာ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂။)

ဥတ္တရပဉ္စာလရာဇ (ပု) [ဥတ္တရပဉ္စာလ+ရာဇ] ဥတ္တရပဉ္စာလမင်း။ အထက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥတ္တရပဋိရူပက (တိ) [ဥတ္တရ+ပဋိရူပက] တုံ့ပြန်မကား–စကားတုံ့–အတု။ ဒုဿန္ဘာသာ ဇောဘယော၊ ဥတ္တရပဋိရူပကာတိ အဓိပ္ပာယော။ အနုဋီ၊ ၃။၅၇။

ဥတ္တရပထ (ပု) [ဥတ္တရ+ပထ] ဥတ္တရပထတိုင်းပြည်။ အတီတေ ဥတ္တရာပထေ ကံသဘောဂေ အသိတဉ္ဇနနဂရေ မဟာကံသော နာမ ရာဇာ ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ ဇာ ဋ္ဌ၊ ၄။ဂ၁။ ဥတ္တရာပထလည်း ကြည့်။

ဥတ္တရပဒ (နပ်) [ဥတ္တရ+ပဒ] နောက်ပုဒ်။ ကသ္မာ ပနေသ ပုဗ္ဗပဒေဝေဝ ဝုတ္တော၊ န ဥတ္တရပဒေ။ ဝိ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၂။ အဘိ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀ဂ။ ပဋိသံ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၆၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၃၆။ မဟာနိ ဋ္ဌ၊ ၁၁၁၊ (–သုတ္တနိ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၁။ ဝဇိရ၊ ၆ဂ။ သံဋီ၊ ၂။၃၀ဂ။)

ဥတ္တရပဒတ္ထပ္ပဓာနတ္တ (နပ်) [ဥတ္တရပဒ+အတ္ထ+ပဓာန+တ္တ] ပြဓာန်းသော နောက်ပုဒ် အနက်ရှိသည်၏ အဖြစ်၊ နောက်ပုဒ် အနက်သာ ပဓာန ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်။ ရူပက္ခန္ဓောတိ အာဒီနံ သမာသပဒါနံ ဥတ္တရပဒတ္ထပ္ပဓာနတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၃။၁၂၁။ ''ဟေတုသမ္ပယုတ္တကာနံ'' န္တိ ဣမဿ သမာသပဒဿ ဥတ္တရပဒတ္ထပ္ပဓာနတ္တမာဟ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၄၁။

ဥတ္တရပဒတ္ထပ္ပဓာနသမာသ (ပု) [ဥတ္တရပဒတ္ထပ္ပဓာန+သမာသ] ဥတ္တရပဒတ္ထပ္ပဓာနသမာသ၊ ပြဓာန်းသော နောက်ပုဒ် အနက်ရှိသော သမာသ်၊ နောက်ပုဒ်အနက်ကိုသာ ပဓာန ထား၍ အရကောက်ရသော သမာသ်။ ကုသလမူလမူလာတိ သဒိသေသနံ ဝါ ဝုတ္တော ဥတ္တရပဒတ္ထပ္ပဓာနသမာသော။ အနုဋီ၊ ၃။၁၆၇။

ဥတ္တရပါဒလောပ (ပု) [ဥတ္တရပါဒ+လောပ] နောက်ပုဒ်ကျေခြင်း။ ပရိယောသိတေတတ် ပရိယောသိတအဘာဝေနော၊ ဥတ္တရပဒလောပေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မဏိ၊၁။၉၇၊ (—အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊၁၁၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇၊ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၆၉၊ ၁၉၁။ သာရတ္ထ၊၂။၃၊၁၀၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၂။ မဏိ၊၂။၃၁၅၂။ မဏိ၊၃။၄၉။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၇၇၊၁၁၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၂၊၅၂၇။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၅၀၊ အနု၊ဋီ၊၂၊၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၁၅၊၁၄၂၊၃၉၇။)

ဥတ္တရပဒါဝဓာရဏ (န) [ဥတ္တရပဒ+အဝဓာရဏ] နောက်ပုဒ်၌-ဧဝသဒ္ဒါဖြင့် ပိုင်းခြားကန့်သတ်ခြင်း—ပိုင်းခြားကန့်သတ်ကြောင်း ဧဝသဒ္ဒါ။ သီလေသေ့ဝဿ ပရိပူရကာရီတိ သီလေသု ပရိပူရကာရီ ဧဝ ဘဝေယျာတိ ဧဝံ ဥတ္တရပဒါဝဓာရဏံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မဏိ၊၁။၂၆၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃၁၊ (—မဏိ၊၂၊၄၂၊ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၆၀၊ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၅၇။ အနု၊ဋီ၊၃၊၉၅။)

ဥတ္တရပသ (န) [ဥတ္တရ+ပသ] မြောက်ဘက်နံပါး၊ မြောက်ဘက်ဘေး။ ပုန ဥတ္တရပဿေန မာရဗလံ အဇ္ဈောတ္ထရမာနံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၄။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၉။ သာရတ္ထ၊၁။၂၅၂။)

ဥတ္တရပါန (န) [ဥတ္တရ+ပါန] မြတ်သောဖျော်ရည်။ သိန္ဓဝဘာဇနံ ဘုတ္တာနဥ္စ ဥတ္တရပါနံ (ဟောတိ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။

ဥတ္တရပါသ (ပု) [ဥတ္တရ+ပါလ+အ] ဥတ္တရပါလမည်သော၊သူ၊သာဝတ္ထိသံဖြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ ဥတ္တရပါလောတိ လဒ္ဓနာမော.... သမဏဓမ္မံ ကရောတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၆။

ဥတ္တရပါလတ္ထေရ (ပု) [ဥတ္တရပါလ + ထေရ] ဥတ္တရပါလမည်သောထေရ်။ "ပဏ္ဍိတံ ဝတ မံ သန္တံ" န္တိ အာယသ္မတော ဥတ္တရပါလတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၆။

ဥတ္တရပါလတ္ထေရဂါထာ (ထီ) [ဥတ္တရပါလတ္ထေရ + ဂါထာ] ဥတ္တရပါလထေရ်၏-ဇဂါထာ-ဟောကြား မိန့်မြွက်အပ်သောဂါထာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ထေရဂါထာပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၁၂-ဂါထာ။ ထေရ၊၂၆၆။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၆။

ဥတ္တရပါသက (ပု) [ဥတ္တရ+ပါသက] အထက်ကွင်း၊ အထက်လက်မကွင်း၊ အထက်သက်ကောက်ကွင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ကဝါဋံ ပိဋ္ဌသံဃာဋံ ဥဒုက္ခလိကံ ဥတ္တရပါသကံ။ ဝိ၊၄။၂၅၇။အာသဒ္ဒါ၍ဥဒုက္ခလံပါ ဥတ္တရပါသကာပါဘိန္ဒော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၃။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ ဝိသင်္ဂဟ။ ၂။)

ဥတ္တရပုဗ္ဗ (တိ) [ဥတ္တရ+ပုဗ္ဗ] မြောက်အရပ်နှင့် အရှေ့အရပ်၏ အဆောင့်ဖြစ်သော အရပ်၊ အရှေ့မြောက်ထောင့်အရပ်။ (ဒက္ခိဏာပုဗ္ဗ- ရှု၊ နှာ၊၁၁၁၊ နှင့် ယှဉ် ကြည့်)တဿ ဥတ္တရပုဗ္ဗနာ၊ မုစလိန္ဒော နာမ သော သရော။ ဇာ၊၂။ ၃၃၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇၊၂၁၉။

ဥတ္တရဖဂ္ဂုနိဒိဝသ (ပု) [ဥတ္တရ+ဖဂ္ဂုနီ+ယုတ္တ+ဒိဝသ] ဥတ္တရဖဂ္ဂုနီနက္ခတ်နှင့်ယှဉ်သောနေ့။ ဖဂ္ဂုနမာသေ ကိရ ဥတ္တရဖဂ္ဂုနဒိဝသေ ယော နှာသတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ ၃။

ဥတ္တရဘာသန (န) [ဥတ္တရ+ဘာသန] စကားတုံ့ ပြောဆိုခြင်း၊ အတုံ့အဖန် ပြန်လှန်ပြောဆိုခြင်း၊ ယသာ မာရော ဥပရိ ကဉ္စိ ဥတ္တရံ လပိတုံ န သက္ကောတိ၊ ဧဝံ တသာ ဥတ္တရဘာသနေန။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၉။

ဥတ္တရဘိတ္တိ (ထီ) [ဥတ္တရ+ဘိတ္တိ] မြောက်ဘက်နံရံ။ အယသ္မုလံ ဝါမပဿေန နိက္ခမိတွာ ဥတ္တရဘိတ္တိံ ပါဒ်သိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။

ဥတ္တရမဓုရာ (ထီ) [ဥတ္တရ+မဓုရာ] ဥတ္တရမဓုရာမြို့၊ မြောက်ဘက မဓုရာမြို့၊ တေန ခေါ သမယေန ဥတ္တရမဓုရာယံ အညတရာ ဣတ္ထီ ခီဏာယုကာ ဟောတိ။ ဝိမာန-ဋ္ဌ။ ၁၄၇။ (—ပေ-ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၀။ မဇ္ဈိ-ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၁။ အံ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈။)

ဥတ္တရမဓုရာဓိပတိ (ပု) [ဥတ္တရမဓုရာ+အဓိပတိ] ဥတ္တရမဓုရာမြို့၏-အကြီးအကဲ-အရှင်သခင်။ ဥတ္တရမဓုရာဓိပတိနော ရညော မဟာသာဂရဿ ပုတ္တံ ဥပသာဂရံ ပဋိစ္စ။ ပေတ-ဋ္ဌ။ ၁၀၄။

ဥတ္တရမာဏဝ (ပု) [ဥတ္တရ+မာဏဝ] ဥတ္တရမည်သောလုလင်။ ဥတ္တရမာဏဝံ နာမ အတ္တနော ဉာဏေသဝါသိကံ အန္တေဝါသိကံ ... ဗြဟ္မာယု... မဇ္ဈိ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၀။ (—မဇ္ဈိ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၆။ သုတ္တနိ-ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃။) ဥတ္တရ²—လည်း ကြည့်။

ဥတ္တရမာတု (ထီ) [ဥတ္တရ+မာတု] (၁) ဥတ္တရမည်သော ဘိက္ခုမ၏မိခင်၊ သူ၏ သားမှာ ပုနဗ္ဗသုဖြစ်၍ ပုနဗ္ဗသုမာတာ ဟုလည်း ခေါ်သည်၊ သံ-၁။ ၂၁၂။ သား၊ အမိနှစ်ယောက်တို့ မြတ်စွာဘုရားတရားကို နာယူရ၍ သောတာပန် ဖြစ်သော်လည်း သမီးဥတ္တရာမှာ ငယ်လွန်းသောကြောင့် သောတာပန်မဖြစ်ခဲ့။ သံ-ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၂။ ဥတ္တရိကာ-လည်း ကြည့်။ (၂) ဥတ္တရလုလင်၏မိခင်၊ သူ၏ ခင်ပွန်းဖြစ်သောကျွန်းမှာ ဥဒေနမင်း၏ အမတ်ကြီးဖြစ်သည်၊ ဥတ္တရ²(၁၃)နှင့်ယှဉ်ကြည့်၊ ဥတ္တရမာတုပေတိဝတ္ထု လည်းကြည့်။ (၁) ခတု ပပါယသိနိဂ္ဂတ္တာ ဥတ္တရမာတာ ယက္ခိနီ။ ဒီ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။ အံ-ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၃၃၊ (—အံ-ဋီ ၃။ ၁၆၈။) (၂) ဥတ္တရမာတုပေတိဝတ္ထု-ကြည့်၊

ဥတ္တရမာတုပေတိ (ထီ) [ဥတ္တရမာတု+ပေတိ] ဥတ္တရ၏မယ်တော် ပြိတ္တာမ။ အောက်ပုဒ် ကြည့်။

ဥတ္တရမာတုပေတိဝတ္ထု (န) [ဥတ္တရမာတုပေတိ+ဝတ္ထု] ဥတ္တရ၏မယ်တော် ပြိတ္တာမ၏-ဝတ္ထု—အကြောင်းကို ပြဆိုသော တရားစကား။ ခုဒ္ဒကနိကာယ၊ ပေတဝတ္ထုပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၁-ဝတ္ထု။ ပေတ။ ၁၆၁။ ဒိဝါဝိဟာရဂတံ ဘိက္ခုံ ဂင်္ဂါတီရေ ... ဥတ္တရမာတုပေတိဝတ္ထု။ ပေတ-ဋ္ဌ။ ၁၃၁။

ဥတ္တရမာန (တိ) [ဥ+တရ+အ+မာန] (၁) ဖြတ်ကူးသော။ (၂) အထက်သို့တက်သော၊ ဝေဘက်သော။ (၁) တေနေဝ သစ္စကာရေန ဥတ္တရမာနာယေဝ နိဂြောဓရုက္ခမူလေ သတ္ထာရံ အဒ္ဒသ၊ သံ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၆။ (၂) ကာယဂ္ဂိနာ ဖေဏုဒ္ဒေဟကံ ပစ္စိတ္တာ ဥတ္တရမာနော ဒန္တေ ဒန္တမသဘာဝေန သမ္မန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၃၁။ ဥတ္တရမာနေတိ ဥပ္ပိလဝန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ-ဋီ၊ ၁။ ၄၂၃။

ဥတ္တရမုခဘာဝ (ပု) [ဥတ္တရ+မုခ+ဘာဝ] မြောက်အရပ်သို့လှည့်သော မျက်နှာရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဥတ္တရမုခဘာဝေန ပန ဿ သဗ္ဗလောကုတ္တရဘာဝဿ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ၊ ပဋိ-သံ-ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၁။

ဥတ္တရရဟိတ (တိ) [ဥတ္တရ+ရဟိတ] (က) မိမိကို ကျော်လွန်သော-မိမိထက်သာလွန် မြင့်မြတ်သော-တရားမှ ကင်းသော၊ အမြတ်ဆုံး တရားဖြစ်သော။ (ခ) မိမိထက်သာလွန် မြင့်မြတ်သော ယာဉ်မှ ကင်းသော၊ အမြတ်ဆုံး ယာဉ်ဖြစ်သော။ (က) ဥတ္တရရဟိတံ သဗ္ဗ- သေဋ္ဌံ သမ္မာ သာမဉ္ဇ ဗောဓိ။ အံ-ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၄။ (—ဥဒါန-ဋ္ဌ။ ၁၆၇။ မဇ္ဈိ-ဋီ၊ ၁။ ၁၀။ သံ-ဋီ ၁။ ၁၁။ အံ-ဋီ ၁။ ၁၉။) ဥတ္တရဝိရဟိတ နှင့် ယှဉ်ကြည့်၊ (ခ) အနုတ္တရန္တိ ဥတ္တရရဟိတံ၊ တတော ဝေ သေဋ္ဌယာနံ၊ သံ-ဋီ၊ ၂။ ၃၉၈။

ဥတ္တရရာဇပုတ္တ (ပု) [ဥတ္တရ+ရာဇပုတ္တ] ဥတ္တရမင်းသား။ ဥတ္တရရာဇပုတ္တော ကိရ သာဏ္ဍစောတိယံ ကာရာပေတွာ မဟာထေရဿ ထေရဿ ပေသေသိ။ ဝိ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၀။ ဝိ-သင်္ဂဟ။ ၃၀။

ဥတ္တရဝစ္စမာနပဗ္ဗတ (ပု) [ဥတ္တရ+ဝစ္စမာန+ပဗ္ဗတ] ဥတ္တရဝစ္စမာန မည်သော တောင်။ သောတံ ဂစ္ဆေသန္တာ ဥတ္တရဝစ္စမာနပဗ္ဗတံ အာရုဟိ၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၃၉၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၄၁။

ဥတ္တရဝိပတ္တိသုတ္တ (နပုံ) [ဥတ္တရ+ဝိပတ္တိ+သုတ္တ] ဥတ္တရဝိပတ္တိသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ အဋ္ဌကနိပါတ ပါဠိ၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ အံ၊၃။၁၁၀-၄။

ဥတ္တရဝိမာန (ပု၊န) [ဥတ္တရ+ဝိမာန] ဥတ္တရ လုလင်၏ ဗိမာန်နှင့် စပ်သော တရားစကား။ ယာ ဒေဝရာဇဿ သဘာ သုဓမ္မာတိ ဥတ္တရဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၇၇။

ဥတ္တရဝိရဟိတ (ပု) [ဥတ္တရ+ဝိရဟိတ] မိမိကို ကျော်လွန်သော-မိမိထက်သာလွန် မြင့်မြတ်သော-တရား မရှိသော အမြတ်ဆုံးတရား ဖြစ်သော။ အနုတ္တရန္တိ ဥတ္တရဝိရဟိတံ သဗ္ဗသေဋ္ဌံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။ ဥတ္တရဝိရဟိတန္တိ အတ္တာနံ ဥတ္တရိတုံ သမတ္ထဿ ဥတ္တရဿ အဘာ-ဝေန ဝိရဟိတံ၊ အယဥ္စ ဥတ္တရဝိရဟိတဘာ အတ္တနော သေဋ္ဌဘာဝေနာတိ အာဟ "သဗ္ဗသေဋ္ဌ"န္တိ။ မ၊ဋီ၊ ၁။၁၁၄။

ဥတ္တရဝိဟာရ (ပု) [ဥတ္တရ+ဝိဟာရ] မြောက်ဘက်ကျောင်း။ အဘယဂိရိဝိဟာရ၏အမည် တမျိုးဟု D-P-P-N ၌ ဆိုသည်။ အောက်ပုဒ်ကို ကြည့်၊ အဘယဂိရိ လည်းကြည့်။

ဥတ္တရဝိဟာရဝါသိထေရ (ပု) [ဥတ္တရဝိဟာရဝါသီ+ထေရ] မြောက်ဘက် ကျောင်း၌ နေလေ့ရှိသော-ဥတ္တရဝိဟာရဂိုဏ်းသား ဖြစ်သော-ထေရ်။ ကေစိတိ ဥတ္တရဝိဟာရဝါသိထေရာ ကိရ။ မူလဋီ၊၂။၁၆၉။

ဥတ္တရဝိဟာရဝါသီ (တိ) [ဥတ္တရဝိဟာရ+ဝသ+ဏီ] မြောက်ဘက်ကျောင်း၌ နေလေ့ရှိသော၊ ဥတ္တရဝိဟာရ ဂိုဏ်းသားဖြစ်သော၊ ရဟန်း။ ကေစီတိ သာရသမာသာဒယော ဥတ္တရဝိဟာ-ရဝါသိနော စ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၆၀။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၇၄။ (-သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၊၃၅၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၄၊ ၄၁။ မ၊ဋီ၊၁၊၂၂၁၊ မ၊ဋီ၊၃၊၃၃၉။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၇၁၊၅၁၂။)

ဥတ္တရဝိဟာရီ (တိ) [ဥတ္တရ+ဝိဟာရ+ဏီ] မြောက်ဘက်ကျောင်း၌ နေလေ့ရှိသော၊ ဥတ္တ-ရဝိဟာရဂိုဏ်းသားဖြစ်သော၊ ရဟန်း၊ ကေစိ-တိ သာရသမာသာဒိ ရိယာ ဥတ္တရဝိဟာရိ-နော စ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၈။

ဥတ္တရသမုဒ္ဒ (ပု) [ဥတ္တရ+သမုဒ္ဒ] မြောက်ဘက် သမုဒ္ဒရာ။ တမ္ဗိ သမုဒ္ဒံ ရိယန္တံ တဒေဝ အဘိ-ဝိဇ္ဇိယ ဥတ္တရသမုဒ္ဒတော ပစ္စုတ္တရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၂။ မ၊ဋ္ဌ ၄။၁၅၈။

ဥတ္တရသရ (ပု) [ဥတ္တရ+သရ] မြောက်ဘက် ရေအိုင်။ ဒက္ခိဏသရဉ္စ ဥတ္တရသရဉ္စ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။

ဥတ္တရသာခါ (ထီ) [ဥတ္တရ+သာခါ] မြောက်ဘက်သစ်ကိုင်း။ တေသံ ပဿန္တာနံ ယေဝ ဥတ္တရသာခတော ဧကံ ဖလံ ပစ္စိတွာ သာခတော မုစ္စိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ (-သာရတ္ထ၊ ၁။၁၈၆။)

ဥတ္တရသာဋက (ပု) [ဥတ္တရ+သာဋက] အပေါ်ရုံ ခြုံထည်အဝတ်။ ဧကသာဋကော ဖြာဟ္မဏော ဥတ္တရသာဋကေန ဘဂဝန္တံ ပူဇေတွာ တံဒိဝ-သံယေဝ သဗ္ဗဋ္ဌကံ လဘိ။ မိလိန္ဒ၊၂၈၂။ (-မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၆၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၇၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၂၄။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၆။)

ဥတ္တရသိသက (တိ) [ဥတ္တရ+သီသ+က] မြောက်ဘက်သို့ လှည့်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊ ခေါင်းရင်းဘက်ကို မြောက်ဘက်သို့ လှည့်ထားအပ်သော။ ဥတ္တရသိသကံ မဉ္စကံ ပညပေဟိ။ ဒီ၊ ၂။၁၁၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။)

ဥတ္တရသီဟပဉ္စရ (န)[ဥတ္တရ+သီဟပဉ္စရ]-မြောက်ဘက် လေသောက် ပြူတင်းပေါက်။ မဟာသတ္တော…သဒ္ဓိံ သမုဒ္ဒေန ဥတ္တရသီဟပဉ္စရေန နိက္ခမိတွာ စိတ္တကူဋေ ဋ္ဌာ… ဇာ၊ ၃၊ ၄၄။ ၃၃၁။ (–ဒီ၊ ၃၊ ၂။ ၂၁၁။ မ ၃၊ ၄။ ၁၅၄။ ဒီ၊ ၃၊ ၂။ ၁၄၅။ မ၊ ၃၊ ၃။ ၃၂၆။)

ဥတ္တရသုတ္တ (န) [ဥတ္တရ+သုတ္တ] ဥတ္တရသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ သဂါထာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၂ ဝဂ်၊ ၉-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၅၃။

ဥတ္တရသုဝေ (ဗျ) [ဥတ္တရ+သုဝေ] သန်ဘက်ခါ၌။ ဧဝံ သုဝေ ဥတ္တရသုဝေ…ကာလသတ္တမိယာ။ နီတိ၊ သုတ္တ၊ နှာ၊ ၃၈၁။

ဥတ္တရသေဋ္ဌိ (ပု) [ဥတ္တရ+သေဋ္ဌိ] (၁) သာဝတ္ထိပြည်မှ ဥတ္တရသူဌေး။ (၂)မင်္ဂလမြတ်စွာဘုရားအလောင်းတော်အား နို့ဃနာဆွမ်းလှူသော ဥတ္တရာ၏ဖခင် ဥတ္တရသူဌေး။ (၁) သာဝတ္ထိယံ ကိရ ဥတ္တရ… နာမ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၃၊ ၁။ ၄၅၈။ (၂)ဥတ္တရောတိ နာမ ဥတ္တရသေဋ္ဌိနော ဓီတာ ဥတ္တရာယ နာမ ဒိန္နံ။ ဗုဒ္ဓ၊ ၃။ ၁၇၂။

ဥတ္တရသေဋ္ဌိပုတ္တ(ပု) [ဥတ္တရသေဋ္ဌိ+ပုတ္တ]သာဝတ္ထိပြည် ဥတ္တရသူဌေး၏သား။ သူ၏သူငယ်ချင်းများက နက္ခတ်ပွဲသဘင်ပျော်ပါးရန် ပြည့်တန်ဆာမ ရှာပေးသော်လည်း ဖြဟ္မပြည်မှလာသူဖြစ်သောကြောင့် မနှစ်သက်ခဲ့၊ ရိက္ခာပေး၍ ပြန်လွှတ်လိုက်ရာ ထို မိန်းမ ပျောက်ဆုံးမှုကြောင့် မင်းပြစ်မင်းဒဏ်သင့်ခံရ၏၊ ထိုမိန်းမ ပြန်တွေ့ပြီးသောအခါ အိမ်ထောင်သည် လူ့ဘဝ၌ငြီးငွေ့ကာ ရဟန်းပြု၍ ဝိပဿနာတရားအားထုတ်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်သည် (ရဟန္တာဖြစ်) လေသည်။ ဥတ္တရသေဋ္ဌိပုတ္တော ပန ဒီဃရတ္တံ ဗြဟ္မလောကေ ဝသိတွာ ကိလေသေသု စိတ္တံ န အလ္လီယတိ။ ဇာ၊ ၃၊ ၁။ ၄၅၈။

ဥတ္တရသေတု (ပု)[ဥတ္တရ+သေတု] (ကြမ်းမှဘက်ကမ်းမှ ဟိုဘက်ကမ်းသို့) ကူးသွားကြောင်းဖြစ်သော–ပေါင်း၏အထက်၌ ခင်းထားအပ်သော–တံတား။ ဥတ္တရသေတုဝါ အပါရပါရံ ဂမနာယ။ မ၊ ၁။ ၁၈၈။ ဥတ္တရသေတုတိ ဥဒကဏ္ဏဝဿ ဥပရိ ဗဒ္ဓါ သေတု။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅။ ဥတ္တရန္တိ တေနာတိ ဥတ္တရော၊ သိနန္တိ ဗန္ဓန္တီတိ သေတု၊ ဥတ္တရော စ သော သေတု စာတိ ဥတ္တရသေတု။ မ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၁၈။ ဩရိမတီရတော ဥတ္တရဏာယ သေတု ဥတ္တရသေတု။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၊ ၂၆။ (–သံ၊ ၂၊ ၃၈၂။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၅။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၅၇၊ ၂၁၃။ ပဋိသ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁။ ဗုဒ္ဓ၊ ဋ္ဌ။ ၉၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၉၀။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၈။)

ဥတ္တရသွေ (ဗျ) [ဥတ္တရ+သွေ] သန်ဘက်ခါ (ကြန်နေ့မှ တတိယမြောက်နေ့)။ သွေဝ ဂမိဿာမိ ဟောန္တု၊ ဥတ္တရသွေဝ ဟောန္တု။ အံ၊ ၁။ ၂၄၂။ ဥတ္တရသွေတိ တတိယဒိဝသေ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၁။ ဥတ္တရသုဝေ လည်း ကြည့်။

ဥတ္တရဟိမဝန္တ (ပု) [ဥတ္တရ+ဟိမဝန္တ]မြောက်ဘက် ဟိမဝန္တာ။ ဥတ္တရဟိမဝန္တေ နေဝ စ အမနုဿပထံ ဂန္တွာ မဟာသမုဒ္ဒံ ပဝိသန္တိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၉။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၃။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၅၆။ (–ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၆။)

ဥတ္တရာ (ထီ) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥတ္တရာ မည်သော မိန်းမ။ ဥတ္တရ² (၂၂) မှ (၃၈) ထိကြည့်။

ဥတ္တရာဓရမဿု (န) [ဥတ္တရ+အဓရ+မဿု] အထက်အောက် မုတ်ဆိတ်ကျင်စွယ်၊ အထက်ဘက် (နှုတ်ခမ်း) ၌ပေါက်သော နှုတ်ခမ်းမွေးနှင့် အောက်ဘက် (မေး) ၌ပေါက်သော မုတ်ဆိတ်မွေး။ ဒါဌိကာပိ မဿုဂ္ဂဟဏေနေဝ ဂဟေတွာ “မဿု” တွေဝ ဝုတ္တံ ဥတ္တရာဓရမဿုန္တိ အတ္ထော။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၀။

ဥတ္တရာပ (ပု) [ဥတ္တရ+အာပ] မြောက်ဘက်၌ မဟာမြစ်ရေ–ရှိသော–တိုင်း၏ အနီး၌ တည်၍

သော-ဇနပုဒ်၊ ဥတ္တရာပမည်သော-အင်္ဂုတ္တ-ရာပမည်သော-ဇနပုဒ် - တိုင်းပြည်- နယ်ပယ်။ မဟိယာ ပနဿ ဥတ္တရေန ယာ အာပေါ၊ တာသံ အဒိဋ္ဌရတ္တာ ဥတ္တရာပါတိပိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ (—ဓါ၊ဋီ၊၃။၂၁။)

ဥတ္တရာပထ (ပု) [ဥတ္တရ+ပထ] ဥတ္တရာပထမည်သော-ဇနပုဒ် - တိုင်းပြည်- နယ်ပယ်။ ဇမ္ဗုဒီပ(အိန္ဒိယပြည်) တောင်ပိုင်း မြောက်ပိုင်း နှစ်ပိုင်းရှိရာတွင် မြောက်ပိုင်းကို ဥတ္တရာပထဟု ခေါ်၏၊ နဂိုမူလက ဥတ္တရာပထဟူသော နာမည်သည် ကုန်သည်တို့ သွားလာရာ မြောက်ဘက်လမ်းမကြီး၏ နာမည်ဖြစ်၏၊ ထိုလမ်းမကြီးသည် သာဝတ္ထိမြို့မှ ဂန္ဓာရတိုင်းပြည် တက္ကသိုလ်မြို့ အထိ ရှည်လျား၏၊ ထို လမ်းမကြီး၏ နာမည်ကို တဆင့်ယူ၍ ဥတ္တရာပထတိုင်းပြည်ဟု ခေါ်ဝေါ်သည်ဟု ဆိုကြ၏၊ အကယ်၍ ထိုအဆိုအတိုင်း အမှန်ဖြစ်ခဲ့လျှင် အရှေ့ဘက် အင်္ဂတိုင်းပြည်မှ အနောက်မြောက်ဘက် ဂန္ဓာရတိုင်းပြည်တိုင်အောင်၎င်း၊ မြောက်ဘက် ဟိမဝန္တာမှ တောင်ဘက်ဝိန္ဓျာ(ဝိဉ္ဈာ)တောင်တိုင်အောင်၎င်း ထိုမျှလောက်ကျယ်ပြန့်သော ယခုသက်ရှိ အိန္ဒိယမြောက်ပိုင်းတခုလုံးကို ဥတ္တရာပထဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်းဖြစ်နိုင်၏၊ ပါဠိကျမ်းဂန်များ၌ ဖော်ပြချက်အတိုင်းဆိုလျှင် ထိုဥတ္တရာပထဟု ခေါ်သော အိန္ဒိယ မြောက်ပိုင်း၌ ကသ္မီရဂန္ဓာရတိုင်းနှင့် ကမ္ဗောဇတိုင်းတို့သည် အဓိက ပဓာန အနေအားဖြင့် ပါဝင်သော တိုင်းကြီးများ ဖြစ်၏၊ ထို ဥတ္တရာပထသည် ရှေးအခါက မြင်းများမွေးမြူ ရောင်းချရာ ဒေသအနေအားဖြင့် ထင်ရှား၏၊ ထိုဒေသမှ မြင်းများကို ဗာရာဏသီကဲ့သို့သော မြို့ကြီးများသို့ သွား၍ ရောင်းကြ၏။ D- P- P-N. ဂင်္ဂါမြစ်၏ မြောက်ဘက်အရပ်ကို ဥတ္တရာပထခေါ်သည် ဟု ဝိမတိ၊၁။၇၃-၌ဆို၏။ ပါဠိနည်းအရ ဂင်္ဂါမြစ်၏ မြောက်ဘက် နယ်ပယ် တလျှောက်ကို ဥတ္တရာပထ၊ ၎င်း ဂင်္ဂါမြစ်တောင်ဘက်နယ်ပယ် အလျှောက်ကို ဒက္ခိဏာပထဟု ခေါ်သည်၊ ဥတ္တရာပထ, ဥတ္တရပထ ၂-ချက်သင့်။ သဒ္ဒါနည်းအားဖြင့် မြောက်ဘက်၌ ဟိမဝန္တာတောင်, တောင်ဘက်၌ ဝိဉ္ဈာတောင်တန်း,အရှေ့ဘက်၌ ဗင်္ဂလားအော်ခေါ် ဝင်္ဂါသာဂရ, အနောက်ဘက်၌ ယခုအာရေဗျ ခေါ်ကြသော အာရဗပင်လယ် အာရဗသာဂရ ဤ ဆိုအပ်ပြီးသည် တို့၏ အတွင်းနယ်ပယ် တလျှောက်ကို ဥတ္တရာပထ ခေါ်သည်။ ဗုဒ္ဓသာသနိက ပဋ္ဌဝင်။၇၅၊၇၆-ကြည့်။ဒက္ခိဏာပထလည်း-ကြည့်။ အဿဝါဏိဇာ ဥတ္တရာပထေ အဿာနံ ဥဋ္ဌာနဋ္ဌာနေ ပဉ္စ အဿသတာနိ ဂဟေတွာ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ ဗောဓိသတ္တော ဥတ္တရာပထေ အဿဝါဏိဇ-ကုလေ နိဗ္ဗတ္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။

ဥတ္တရာပထက (တိ) [ဥတ္တရာပထ+က] (က) ဥတ္တရာပထတိုင်းပြည်- ဟူသော နေရာဌာနရှိသော-၌ နေသော၊ ဥတ္တရာပထတိုင်းနိုင်ငံသားဖြစ်သော၊ သူ၊ (ခ) ဥတ္တရာပထ တိုင်းပြည်မှ လာသော၊ သူ။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဥတ္တရာပထကာ အဿဝါဏိဇာ ပဉ္စ-မတ္တေဟိ အဿသတေဟိ ဝေရဉ္ဇံ ဝဿာဝါသံ ဥပဂတာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၁။၇။ တေန သမ-ယေန ဥတ္တရာပထသဒိသကာ, ဥတ္တရာပထတော ဝါ အာဂတတ္တာ ဧဝံ လဒ္ဓဝေါဟာရာ အဿ-ဝါဏိဇာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၇။ ဝိမတိ၊၁။၇၉။) ဥတ္တရာပထကလည်း-ကြည့်။

ဥတ္တရာပထဇနပဒ (ပု) [ဥတ္တရာပထ+ဇနပဒ] ဥတ္တရာပထမည်သော-ဇနပုဒ်- တိုင်းပြည်- နယ်ပယ်။ ဥတ္တရာပထဇနပဒတော ပဉ္စသတာ အဿဝါဏိဇာ အဿေ ဗာရာဏသိံ အာ-နေတွာ ဝိက္ကိဏန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။

ဥတ္တရာပထဝါသိက (တိ) [(၁)ဥတ္တရာပထ+ဝါသ+ဏိ+က။ (၂) ဥတ္တရာပထ+ဝါသ+ဣက] ဥတ္တရာပထတိုင်းပြည်-၌နေသော-၌နေခြင်းရှိသော၊ ဥတ္တရာပထ တိုင်းသားဖြစ်သော၊ သူ။ ဥတ္တရာပထက-ကြည့်။

ဥတ္တရာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+တရ+အာပေ+တိ] ကျော်လွန်-ကျော်လွှမ်း-လျှံကျ-စေ၏။ ဥဒကံ ဝါ ဝါလိကံ ဝါ အာကိရိတွာ ဥတ္တရာပေတိ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၇၁၊ ဝေသံ ဝါ ဥတ္တရာပေဿတိ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၇၀။

ဥတ္တရာဘိမုခ (တိ) [ဥတ္တရ+အဘိမုခ]မြောက်အရပ်သို့-လှည့်သော မျက်နှာရှိသော-ရှေ့ရှုသော။ သမ္ပဇာနော (အာနန္ဒ) ဗောဓိသတ္တော...ဥတ္တရာဘိမုခေါ သတ္တပဒဝီတိဟာရေန ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊၂၊၁၃။ မ၊၃၊၁၆၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊၆၀၊ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၇၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၈၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၉၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၅၃။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၉၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၁၊၂၃၊ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ၊ ၈၁၊ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၁၃၊ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၁၂၊ သာရတ္ထ၊၁၊၈၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၊၇၃၊၂၅၃၊ မ၊ဋီ၊၁၊၂၃၁၊ သံ၊ဋီ၊၁၊၁၇၃၊ အံ၊ဋီ၊၂၊၁၆။ အံ၊ဋီ၊၃၊၂၀၉၊)

ဥတ္တရာမုခ (တိ) [ဥတ္တရ+မုခ] မြောက်အရပ်သို့-မျက်နှာလှည့်သော-ရှေ့ရှုသော။ ပစ္ဆာ-မုံ ဥတ္တရာမုခါ။ သုတ္တနိ၊၃၃၂။ (-အပ၊၂၊ ၁၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၁၀။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၂၁။ မ၊ဋီ၊၂၊၂၃၁။)

ဥတ္တရာယန (နပ) [ဥတ္တရ+ဉာ+ယု] မြောက်အရပ်သို့(နေ)သွားခြင်း။ ဥတ္တရာယနံ ဥတ္တရဒိသာဂမနံ ဘဝတိ။ ဣ ဂတိယံ၊ ဘာဝေ ယု၊ ဓာန်၊ဋီ၊၈၁။

ဥတ္တရာရဏိ (ဣ) (ထီ) [ဥတ္တရ+အရဏိ(ဏီ)] (မီးပွတ်ခုံ၏)အထက်မှ မီးပွတ်တုတ်ချောင်း၊ မီးပွတ်တံ၊ မီးပွတ်ကျည်။ အထ ပုရိသော အာဂစ္ဆေယျ ဥတ္တရာရဏိံ အာဒါယ။ မ၊၁၊ ၃၁၇။ မ၊၂၊၂၇၄။ အယံ ဥတ္တရာရဏိ အယံ အဓရာရဏီတိ အာဒဉ္ဇာနန္တ အညာဟိဘာ-ဂေန ဘာဝိတဗ္ဗံ၊ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၉၅။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၂၅၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၃၅။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂၊၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၁၂၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၄၂၇။ သံ၊ဋီ၊၂၊၁၁၁၊၄၉၇။)

ဥတ္တရာဝိမာန (နပ) [ဥတ္တရာ+ဝိမာန] ဥတ္တရာ နတ်သမီး၏ ဗိမာန်နှင့်စပ်သော တရားဒေသနာ၊ အဘိက္ကန္တေန ဝဏ္ဏေနာတိ ဥတ္တရာဝိမာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၅၆။

ဥတ္တရာဝိမာနဝတ္ထု (တိ) [ဥတ္တရာဝိမာန+ဝတ္ထု] ဥတ္တရာနတ်သမီး၏ အကြောင်း-ပါရှိသော-ကို ဟောပြအပ်သော-ဒေသနာ။ ခုဒ္ဒကနိကာယ ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁ ဝိမာ၊နာ၊၁-ဝဂ်၊ ၁၅-ဝိမာန်။ ဝိမာန၊၁၆။

ဥတ္တရာသင်္ဂ (ပု) [ဥတ္တရ+အာ+သဉ္ဇ+ဏ။ ဥတ္တရသို့ ဒေဟဘာဂေ အာသဇ္ဇတီတိ (အာသဇ္ဇသ ကိတ်။ ခုဒ္ဒသိက္ခာ၊ဋီ၊သစ်၊၄၃-ဂါထာ) ဥတ္တရာသင်္ဂေါ၊ ဓာန်၊ဋီ၊၂၉၂။] အပေါ်ရုံအဝတ် ဧည့်ခြုံထည်၊ (က)စုပျား၊ တဘက်။ (ခ) ကောသိသင်္ကန်း။ ကော်သံ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ကရိတွာ။ ဝိ၊၁၊၁၀၊ ၂၄၊ ၂၉၅၊ ဝိ၊၃၊၁၁၇၂။ ဝိ၊၄၊ ၆၈၊ ၄၅၀၊ ဒီ၊၂။ ၃၈။ မ၊၁၊၂၃၅။ အံ၊၁၊၃၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၃၇၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊၁၁။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၁၄။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၁၅၃၊၂၃၀၊၉။ (-ဝိ၊၃၊၁၃၀။ သံ၊ ၁၊၈၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၁၈၊၂၂၂-၃-၆၊၂၃၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၀၊၃၉ ၄၀၊၆၅၊၂၅၀၊၂၇၀၊ ၄၀၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၂၉၊၁၇၄၊၁၈၇။ ကင်္ခါ၊၃၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၂၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၉၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၂၅၊ ၂၇၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၅၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၅၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊၃၉၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၆၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၈၈။

ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၂။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂။ ကခါ၊ဋီ။၇၂၊၂၇၅၊၂၉၂၊၃၀၆·၃၃၆။ မ၊ဋီ၊၂။၁၂၅။ မ၊ဋီ၊၃။၄၀၊၁၇၉။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၂၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၂။)

ဥတ္တရာသင်္ဂသတ (န) [ဥတ္တရာသင်္ဂ+သတ] အပေါ်ရုံအဝတ်သည်အရာ။ ပဉ္စဟိ ဥတ္တရာ-သင်္ဂသတေဟိ ဓမ္မပူဇံ အကံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၀။

ဥတ္တရာသာဠ္ဟနက္ခတ္တ (န) [ဥတ္တရ+အာသာဠ္ဟ-နက္ခတ္တ]ဥတ္တရာသာဠ္ဟနက္ခတ်။ ပဟာပုရိသော စ ဥတ္တရာသာဠ္ဟနက္ခတ္တေနေဝ မာတုကုစ္ဆိံ ဩက္က-မိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၂၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။) အာသာဠ္ဟ-လည်းကြည့်။

ဥတ္တရာပထက (တိ) [(၁) ဥတ္တရာပထ+ဏ။ နိရုတ္တိနည်းဖြင့် ပကိုချေ၊ ထကို ဟပြု။ (၂) ဥတ္တရ+အာ+ဟရ+အ။ ဟရဓာတ်မှ ရကို ကပြု] (၁) (က) ဥတ္တရာပထတိုင်းပြည်မှလာသောသူ။ (ခ) ဥတ္တရာပထတိုင်းပြည်ဟူသော နေရာ ဌာနရှိသော၊ ဥတ္တရာပထတိုင်းနိုင်ငံသားဖြစ်သောသူ။ (၂) (က) ထူးကဲသော ပစ္စည်းဥစ္စာဘဏ္ဍာကို သယ်ဆောင်သောသူ။ (ခ) အပိုအလွန်ဖြစ်သော တန်ဘိုးကိုဆောင်သောသူ။ ဥတ္တရာပထတော အာဂတာ, ဥတ္တရာပထော ဝါ နိဝါသော တေသန္တိ ဥတ္တရာ-ပထကာ ဘိ ဝတ္တဗ္ဗေ နိရုတ္တိနယေန "ဥတ္တရာ-ဟကာ" တိ ဝုတ္တံ။ တေနာဟ "ဥတ္တရာပထဝါ-သိကာ" တိအာဒိ။ ဥတ္တရာပထကာ ဣဿရာ ဝါ ပါဠိပါဠေ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကေစိ ပန "ဥတ္တရံ ဝိသဋ္ဌံ ဘဏ္ဍံ အာဟရန္တီတိ ဥတ္တရာဟကာ၊ ဥတ္တရံ ဝါ အဓိကံ အဂ္ဃံ နေန္တီတိ ဥတ္တရာ-ဟကာ" တိအာဒိနာ အညေန ပကာရေန အတ္ထံ ဝဏ္ဏယန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၇။ (—ဝိမတိ၊ ၁။၉၉။)

ဥတ္တရာရုဠှ (ထ်) [ဥတ္တရ+ဥဠှ]သျှံတက်လာသော ရေ။ (အောက်ပုဒ်ကြည့်)။

ဥတ္တရာရုဠှမ္ပ (ပ)=ဥတ္တရာရုဠှ၀ (ပု) [ဥတ္တရာရုဠှ+ပါ+ကွိ] ဝန်းဝိုင်းသော ခွေး၊ ဆိုးရည်မလျှံတက်အောင် ဆိုးရည်အိုးအတွင်း အလယ်ခေါင်၌ ထည့်ရသော ခွေဝန်း၊ (ထိုခွေဝန်း၏ ဘေးပတ်ပတ်သည်၌ ဆိုးရည်ခေါက်ကို ထည့်သောအခါ ဆိုးရည်သည် ခွေဝန်းအတွင်းမှာ ရှိနေ၍ ဆိုးရည်ခေါက်နှင့် မရောယှက်တော့သောကြောင့် ဆိုးရည်မလျှံတက်တော့ပေ)။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥတ္တရာရုဠှမ္ပံ (ဥတ္တရာ-ဠှပံ။ ယောဇနာ၊ ဥတ္တရာရုဠှဝံ။ သျှာ) ဗန္ဓိတုံ။ ဝိ၊၃။၃၉၉။ ဥတ္တရာရုဠှမ္ပန္တိ ဝဋ္ဋာဓာရကံ၊ ရဇနကုမ္ဘိယာ မဇ္ဈေ ဌပေတွာ တံ အာဓာရကံ ပရိက္ခိပိတွာ ရဇနံ ပက္ခိပိတုံ အနုဇာနာမိတိ အတ္ထော၊ ဧဝဉှိ ကတေ ရဇနံ န ဥတ္တရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၀။ ဥတ္တရာရုဠှမ္ပန္တိ ဧတ္ထ ဥတ္တရ-ဥဠှမ္ပန္တိ ပဒဝိဘာဂေါ ကတ္တဗ္ဗော, အကာရလောပေါ ဥကာရဿ ဝုဒ္ဓိ ကတွာ ပုဗ္ဗသရဿ စ ဒီဃံ ကတွာ "ဥတ္တရာရုဠှမ္ပ" န္တိ ဝုတ္တံ။ ဥတ္တရာရုဠှတိ ဥတ္တရဥဒကံ။ ဥဠှ သဒ္ဒေါ ဟိ ဥဒကဝါစကော၊ တံ ပါတိ ရက္ခတီတိ ဥတ္တရာရုဠှမ္ပံ၊ တဿာ သရူပံ ဒဿေန္တော အာဟ "ဝဋ္ဋာဓာရက" န္တိ။ ပါစိတ်၊ယော။၁၇၉။ ရှေးမူတို့၌ ဥတ္တရာရုဠှပ ဟု ရှိ၏။ ပါစိတ်၊ယော။၁။၃၀၄ —ကြည့်။

ဥတ္တရိ=ဥတ္တရိံ (ဗျ) [ဥတ္တရိ, ဥတ္တရိံ ဟုနိဂ္ဂဟိတ်ပါ, မပါ ပါဌ်နှစ်မျိုး တွေ့ရ၏၊သက္ကတ၌ ဥတ္တရိန်ဟု ရှိသောကြောင့်ရင်း, ရူပသိဒ္ဓိ၌ ပရော ဝါ သရော (၅၅) သုတ်ဖြင့် နိဂ္ဂဟိတ်မှ နောက်ဖြစ်သော သရကိုချေသော ပြယုဂ်တို့၌ ဥတ္တရိမ္ပိ (ဥတ္တရိံ အပိ) ကို ထည့်သွင်းထားသောကြောင့်ရင်း နိဂ္ဂဟိတ်ဖြင့် ပါဌ်သည် ခိုင်လုံ၏] ဘိယျော၊ အတိရေက= နောက်ဆပ်၊ ထို့ထက်အပိုအလွန်၊ အပိုအလွန် ဖြစ်သော၊ သာလွန်သော။ ဝိသိဋ္ဌ၊ဝိသေသ—

ထူးကဲသော။ ဥပရိ=အထက်၊ အထက်ဖြစ်သော။ တတော စေ ဥတ္တရိ နိက္ခိပေယျ သတိယာဂိ ပစ္စာသာယ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၁။၃၀၄။ ဂိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ ဥတ္တရိ စဿ မောဟော အာရောပေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၂။၁၉၀။ ပဉ္စုတ္တရိ ဘာဝယေ(သံ၊၁။၃။) ဟိ ဧဝေသံ သံယောဇနာနံ ဆိန္နနတ္တာယ စေဝ ပဟာနတ္တာယ စ ဥတ္တရိ အတိရေကံ ဝိသေသံ ဘာဝေန္တော သဒ္ဓါပဉ္စမာနိ ဣန္ဒြိယာနိ ဘာဝေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ စတ္တာရော မဂ္ဂါ ဥတ္တရိ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ အံ၊၃။၁၆၉။ ဥဒါန၊၁၂၀။ ဥတ္တံ့တိ .... တတော ဥဒ္ဓံ စတ္တာရော မဂ္ဂါ ဘာဝေတဗ္ဗာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၁၃၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၂။ ဥတ္တရိ အဘိညေယျံ နတ္ထိ (ဒီ၊၃ ၈၄) တိ တဒုတ္တရိ အဘိဇာနိ ဘဗ္ဗံ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၆၈။ ဥတ္တရိ ဥပရိ အဘိညေယျံ နတ္ထိ၊ ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၆။ အာစရိယတုမှာကံ ဇာနနသမတ္ထာ ဧတ္တကောဝ၊ ဥဒါဟု ဥတ္တရိပိ အတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ ဥတ္တရိံ ပဉှော ပုစ္ဆိတဗ္ဗော။ မ၊၄။၈၀။ ဥတ္တရိမ္ပိ အယံ ပဉှော ပုစ္ဆိတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။ တသ္မာ အတ္တနော ဥတ္တရိံ ဘဇေထ (အံ၊၁။၁၂၃) တိ....တသ္မာ အတ္တနော ဥတ္တရိတရံ ဝိသိဋ္ဌတရံ ဘဇေထ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၄၊ ဥတ္တရိံဝတမဓိဋ္ဌာသိ (ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၃၇) န္တိ ပါရမိပူရဏတ္ထာယ ဘိယျောပိ ဒဠှကရံ ပရက္ကမမကာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂၁၀။ ဥတ္တရိ မပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တောတိ ဧမတ္တာ သမာပတ္တိတော ဥတ္တရိံအရဟတ္တံ အဓိဂန္တုံ အသက္ကောန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၇။ (—ဝိ၊၁၊၂၄၃၊၃၀၄။ မဟာနိ၊၇၉။ ဇာ၊၁၊၂၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၄၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂၊၂၁၂၊၂၂၈၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁၊၈၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၂။ ဝိ၊သင်္ဂဟ၊၁၇၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၅၁၊၂၂၉၊၂၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၇၊၃၄၊၁၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅၊၃၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၊၁၅၀၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀၊၃၀၈၊ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၃၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၀၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၈၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၃။ မ၊ဋီ၊၁။၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၈၊ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၃၊၃၅၈၊ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၂၊ အံ၊ဋီ၊၂၊၃၁၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၃၊၃၇။ အနုဋီ၊၂။၂၁၄။ အနုဋီ ၃။၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၉၊၇၁၊၈၉၊၁၃၊၂၈၄။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၂။၇၄။ နေတ္တိ၊ဝိဘာ။၃၄၆။)

ဥတ္တရိ၂ (တိ) [ဥ+တရ+ဣ] (က) လွန်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ (ခ) လွန်သော၊ မြတ်သော။ (က) ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ။ (ခ) အနက်ကြည့်။ (ခ) ဥတ္တရိံ ဝါ မနုဿာနံ ဈာယိနဉ္စ အရိယာနဉ္စ ဓမ္မံ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉။

ဥတ္တရိ၃ (ကြိ) ဥတ္တရတိ-ကြည့်။

ဥတ္တရိက (တိ) [ဥတ္တရ (ဥတ္တရိ) + ဣက] အထက်၌ဖြစ်သော။ ဘာဝနာဘူမိ ဥတ္တရိကာနံ ဖလာနံ ပတ္တိယာ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ။၄၃။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁၄။ ဥတ္တရိကာနန္တိ တဿ တဿ မဂ္ဂဿ ဥပရိ ပဝတ္တာနံ တံတံဖလာနံ ပတ္တိယာ ပဒဋ္ဌာ နန္တိ။ နေတ္တိ၊ဝိ၊၁၇၆။

ဥတ္တရိကရဏီယ (နပ်) [ဥတ္တရိ+ကရဏီယ] အလွန်ဖြစ်သော–အထက်၌ဖြစ်သော– ပြုလုပ်ဖွယ်အမှု–ကိစ္စ။ (ဤပုဒ်ကို သမာသ်ပုဒ်အဖြစ် တပုဒ်တည်းမယူဆဘဲ နှစ်ပုဒ် (ဝါကျ) ကြံ၍ "ဥတ္တရိ၊ အလွန်။ ဝါ– အထက်ဖြစ်သော။ ကရဏီယံ၊ ပြုဖွယ်အမှုသည်" ဟုလည်း အနက် မြန်မာပြန်ဆိုနိုင်ပါသည်)။ နတ္ထိ နော ကိဉ္စိ ဥတ္တရိ ကရဏီယံ။ ဒီ၊၁။၁၉၂။ အတ္ထိ စေဝတ္ထ ဥတ္တရိ ကရဏီယန္တိ ဧတ္တ · ဣတောပိ ဥတ္တရိ ပန အညံ ကတ္တဗ္ဗံ အတ္ထိယေဝါတိ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ သတိ ခေါ ပန ဥတ္တရိကရဏီယေ ဩရမတ္တကေန ဝိသေသာဓိဂမေန အန္တရာဝေါသာနံ အာပါဒိ။ ဣတိဝုတ်၊၂၅၃။ ဥတ္တရိကရဏီယေတိ ဈာနာဘိညာဟိ ဥတ္တရိကရဏီယေ အဓိဂန္တဗ္ဗေ မဂ္ဂဖလေ အနဓိဂတေ သတိဝေ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊

၂၆၅။ (−ဝိ၊၁။၂၄၃။ ဝိ၊၄။၁၉၁။ သံ၊၁။ ၃၂၃-၄။ သံ၊၂။၁၃၇-၈။ အံ၊၃၊၁၆၇။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ မဋ္ဋီ၊၂။၂၃၂။)

ဥတ္တရိကရဏီယာဘာဝ (ပု) [ဥတ္တရိကရဏီယ+အဘာဝ] အပိုအလွန်ဖြင့်သော ပြုဖွယ် ကိစ္စ၏ မရှိခြင်း။ ပညာ ပရိယောသာနံ တတော ဥတ္တရိ ကရဏီယာဘာဝတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ (−မူလဋ္ဋီ၊၁။၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဋီ၊၁။၂၆၉) ဤပုဒ်ကိုလည်း ဝါကျအဖြစ် နှစ်ပုဒ်ခွဲ၍ အနက်ပြန်ဆိုနိုင်ပါသည်။

ဥတ္တရိကာ (ထီ) [ယာဗိစ္ဆကနာမ်] ဥတ္တရိကာအမည်ရှိသော ဘိက္ခုနီမ၊ (ဥတ္တရာဟုလည်း ခေါ်သည်။ သူ၏မိခင်နှင့် သူ၏မောင်ဘို မြတ်စွာဘုရား၏တရားကို နာယူရ၍ သောတာပန်ဖြစ်သော်လည်း ဥတ္တရိကာမှာကား ငယ်ရွယ်သူ ဖြစ်၍ သောတာပန်မဖြစ်ခဲ့။ သူမိခင်၏တန်ခိုးဖြင့် စည်းစိမ်သမ္ပတ္တိရရှိခဲ့၏။ သာဝတ္ထိပြည် ဇေတဝန်ကျောင်း ဂန္ဓကုဋိ၏အနီး သင်ပင်၌ နေဆရရှိခဲ့သည်။) တုကို ဥတ္တရိကေ ပေတှိ။ သံ၊၁။၂၁၂။ (−သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၃၅။ သံ၊ဋ္ဋီ၊၁။ ၁၅။) ဥတ္တရာ၂ ဥတ္တရမာတု တို့လည်းကြည့်။

ဥတ္တရိကိရိယာ (ထီ) [ဥတ္တရိ+ကိရိယာ] ပိုမိုလွန်ကဲစွာပြုလုပ်ခြင်း။ သာရမ္ဘေန ပရာသာ ကိရိယတော ဥတ္တရိကိရိယာ။ အနုဋ္ဋီ၊၂။၂၁၅။

ဥတ္တရိဆဗ္ဗဂ္ဂုဠိစာ (ထီ) [ဥတ္တရိ+ဆဗ္ဗဂ္ဂုဠိစာ] ခြောက်ခွန်း ငါးခွန်းသော စကားဘို့သက်−ခြောက်ပုဒ် ငါးပုဒ်တို့ထက် − ပိုလွန်သော စကား။ ယော ပန ဘိက္ခု မာတုဂါမဿ ဥတ္တရိဆဗ္ဗဂ္ဂုဠိစာဟိ ဓမ္မံ ဒေသေယျ။ ဝိ၊၂။ ၃၃-၄။ ဥတ္တရိဆဗ္ဗဂ္ဂုဠိစာဟီတိ အတိရေကဆဗ္ဗဂ္ဂုဠိစာဟိ။ ဝိ၊၂။၃၄။ ဆဟိ ပဉ္စဟိ ဝါစာဟိ အတိရေကံ ဆန္နံ ပဉ္စန္နံ ဝါစာနံ အတိရေကန္တိ အတ္ထော....ဆန္နံ ပဉ္စန္နံ ပဒါနံ ဥတ္တရိဝါစာဘီတိပိ ဝဒန္တိ။ ကင်္ခါယောဇနာ မဟာဋီကာ။ ၃။၃၀၄။ (−ကင်္ခါ။ ၁၉၄။) ဥတ္တရိဒိရတ္တတိရတ္တ နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

ဥတ္တရိတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+တရ+တဗ္ဗ] လွန်မြောက်−အပ်−ထိုက်−သော။ ဥတ္တရိတဗ္ဗာ အညာသ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ အဘာဝါ နိဒ္ဒိသိယမာနာ သဥတ္တရ မေဝ ဥတ္တရိတဗ္ဗာတိ အတ္တာနန္တိ အာဟ။ မူလဋ္ဋီ၊၁။၅၂။

ဥတ္တရိတရ (တိ) [ဥတ္တရ+တရ။ သဗ္ဗေ ဣမေ ဥတ္တရာ အဓိကာ၊ အယမိမေသံ ဝိသေသေန ဥတ္တရော အဓိကော ဥဂ္ဂတတရော စာတိ ဥတ္တရိတရော။ အကာရဿ ဣကာရတ္တံ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၈၆။] အထူးသဖြင့်−သာလွန်သော−မြတ်သော၊ အသာဆုံး−အမြတ်ဆုံး−ဖြစ်သော။ ဥတ္တရိတရံ ဇောနာတိ (ဒီ၊၁၊၄၂)တိ ဒိဋ္ဌိဂတိကေ ဝ.... ဥတ္တရိတရံ သီလသမာဓိပညာဝိမုတ္တိန္တိ ယာဝ အရဟတ္တာ ဇာနာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ ဣမဿာ စ ပန ဥတ္တရိတရံ ဂါပဏီတတရံ ဝါ နတ္ထိဒ္ဒီ ၁။၈၀။ ဥတ္တရိတရံ ဝါ ပဏီတတရံ ဝါတိ ယေန ကေနစိ ပရိယာယေန ဣတော သေဋ္ဌတရံ သာမညဖလံ နာမ နတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃၊ နတ္ထိ တသာ ဥတ္တရိတရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။ ဥတ္တရိတရောတိ အဓိကတရော။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၃၉၊ အံ၊ဋ္ဋီ၊၃၊၂၁၀။ သမ မိဝိပဿနာ ပညာဟိ အရဟတ္တဖလပညာ ဥတ္တရိတရာ။ မဋ္ဌ၊၄။၂၁၄။ ဥတ္တရိတရာတိ ဝိသိဋ္ဌတရာ။ မဋ္ဋီ၊၃၊၄၀၂။ (−ဒီ၊၁၊၁၆ ၁၆၃။ ဒီ၊၂။၆၁။ ဒီ၊၃။၄၃။ မ၊၂။၂၂၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၁၊၂၅ ၊၂၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၊၃၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၄၊၂၅၊၆၈၊၇၉၊၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၅၂၊၁၉၈။ သံ၊ဋ္ဌ ၃။၁၂၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁၊၁၅၇၊၂၁၀၊ ၂၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄ ၊၉၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀၊ ၃၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၆၃။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၊၁၈၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ။၁၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၆။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဋီ။၂၁၉။

သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၆၆၊၇၃၊၉၂။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀၁။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၃။ မ၊ဋီ၊၃။၃၄၀၊ ၄၀၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၃၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၇၊၁၃၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၉၊၂၈၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁၊၂၄၄။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊၁၀။ နေတ္တိ၊ဝိ။၉၀။)

ဥတ္တရိတရဉာဏ (တိ) [ဥတ္တရိတရ+ဉာဏ] အထူးသဖြင့် - သာလွန်သော - မြတ်သော - ဉာဏ်-ပညာ-ရှိသော။ ဘိယျောဘိညာ-ရောတိ ဘိယျတရော အဘိညာတော ဘိယျ-တရာဘိညော ဝါ၊ ဥတ္တရိတရဉာဏောတိ အတ္ထော၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၄၇၄။)

ဥတ္တရိတရပည (တိ) [ဥတ္တရိတရ + ပညာ] အထူးသဖြင့် သာလွန်သော-ဉာဏ်-ပညာ -ရှိသော၊ တာဟိ စတူဟိဝိ ဥတ္တရိတရ-ပညော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂၊ (-မ၊ဋီ၊၂၊၂၁၁။)

ဥတ္တရိတရဝိရဟိတ (တိ) [ဥတ္တရိတရ+ဝိရဟိတ] အထူးသဖြင့်-သာလွန်သော - မြတ်သော - တရားမှကင်းသော။ ဆန္နံ အနုတ္တရိယာနန္တိ ဥတ္တရိတရဝိရဟိတာနံ ဆန္နံ ဥတ္တမာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။

ဥတ္တရိတရသုရင်္ဂ (တိ) [ဥတ္တရိတရ+သုရ+ဂုဏ] အထူးသဖြင့် သာလွန်သော ရဲရင့်သော ဂုဏ်ရှိသော။ တတော ဥတ္တရိတရသုရ-ဂုဏော ဝေ ယက္ခာဓိပတိ ဝေန သော ဘဝ-မာနော အတိသမ္ပူဇေယျ၊ မ၊ဋီ၊၂။၂၀၃။

ဥတ္တရိတရာဘာဝ (ပု) [ဥတ္တရိတရ+အဘာဝ] အထူးသဖြင့်-သာလွန်သော-မြတ်သော-တရားမရှိခြင်း။ ဥတ္တရိတရာဘာဝတော အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အာသဝက္ခယ-ဉာဏံ ဝါ သန္ဓာယ သမ္ပယုတ္တဉာဏံ အဓိပ္ပေတံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၅၀။ အံ၊ဋီ၊၂၊၂၅၁။ (-ဝိမတိ၊

၁။၄။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၉။ နေတ္တိ၊ဋီ။၇၆။)

ဥတ္တရိတုံ (ဗျ) [ဥ+တရ+တုံ] (က) ကူးခြင်းငှါ။ (ခ) လွန်မြောက်ခြင်းငှါ၊ (ဂ) (အပေါ်သို့) တက်ခြင်းငှါ။ (က) မာတာသာ ဂင်္ဂံ ဥတ္တရိတုံ အဒတ္တ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၉။) (ခ) အတ္တာနံ ဥတ္တရိတုံ သမတ္ထောတိ သဟ ဥတ္တရေယျာတိ သဥတ္တရာ၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ (-မ၊ဋီ၊၁။ ၁၁၄၊၃၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၃။) (ဂ) ဝေပတိတော ဥတ္တရိတုံ အသက္ကောန္တော နသိသ္ဘို၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။

ဥတ္တရိတုကာမ (တိ) [ဥတ္တရိတုံ+ကာမ] ကူးမြောက် - လွန်မြောက် - ခြင်းငှါ အလိုရှိသော။ အညတရော ဘိက္ခု သကေန ဘာ-ဝေန ဥတ္တရိတုကာမော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။ ၃၉၈၊ ဥတ္တရိတုကာမောတိ နဒီ ဝါ ကန္တာ-ရံ ဝါ ဥတ္တရိတုကာမော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၆။

ဥတ္တရိတ္ဝာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+တရ+တွာ] (က) တက်၍၊ ရေမှတက်၍၊ ကမ်းပေါ်သို့တက်၍။ (ခ) ကူး၍။ (ဂ) လွန်မြောက်၍။ (ဃ) လွှမ်းမိုး၍၊ (က) ယတ္ထ ဘော ဇင်္ဂလာ ဥတ္တ-ရိတွာ ဝိဒိမ္ဗေသုံ၊ ဝိ၊၃။၄၁။နှုတ္ဝာ ပိတ္ဝာ စ သမ္ပုဏ္ဏာ၊ ဥတ္တရိတွေဝ ဝိဝရော။ အပ၊၁။ ၁၆၂၊ (-ဝိ၊၃။၅၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁၊၂၃၆။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။) (ခ)(ဂ) ဂင်္ဂံ နဒိံ ဥတ္တရိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၈။ မ၊ဋီ၊၃။၂၈၈။) (ဂ) အဋ္ဌဝိံ ဥတ္တ-ရိတ္ဝာ ဇာတသရေဝ နဟာယိတွာ အတ္ထိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈၊ လောကံ ဥတ္တရိတွာ သမတိက္က-မိတ္ဝာ...ဋ္ဌိတတ္တာ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၈၁။ ဘော ဥတ္တရိတွာ အတိက္ကမိတ္ဝာ ဋ္ဌိတတ္တာ အနုတ္တရံ၊ မ၊ဋီ၊၃။၁၈။ (-မ၊ဋီ၊၁။၁၂၃။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၃၇။) (ဂ)(ဃ) သဗ္ဗံ လောကံ ဥတ္တရိတွာ အဘိဘုယျ ဋ္ဌိတတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၂၈။ လောကံ

ဥတ္တရိတ္တာ အဘိဘဝိတ္တာ ဌိတံ။ နေတ္တိ ဝိ။ ၃၂၂။

ဥတ္တရိတ္တာန (ကြိ၊ ဝိ) [ဥ+တရ+တွာန] လွန်မြောက်၍၊ ဥတ္တရိတ္တာန နဒိကံ၊ ဝန် ဂစ္ဆတိ စက္ကူမှာ။ အပ၊ ၁။ ၁၉၁။ တံ နဒိကံ ဥတ္တရိတ္တာ အတိက္ကမိတ္တာတိ အဓိပ္ပာယော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၃။

ဥတ္တရိဒမထ (ပု) [ဥတ္တရိ+ဒမထ] လွန်မြတ်သော- အသက်ဖြစ်သော - (အရိယမဂ်ဟူသော) ယဉ်ကျေးခြင်း - ယဉ်ကျေးသောတရား။ ဥတ္တရိဒမထာယ အာရိယသက္ကန္တော အဘိညာဝိဘာဂေ ပန ဣတော စိတော စ မာဝတံ ပတ္တော တိ။ နေတ္တိ-ဋ္ဌ။ ၁၃၄။ ဥတ္တရိဒမထာယာတိ အရိယမဂ္ဂဒမထာယ။ နေတ္တိ၊ ဋီ၊ ၈၃။

ဥတ္တရိဒိရတ္တတိရတ္တ (န) [ဥတ္တရိ + ဒိရတ္တ+ တိရတ္တ] နှစ်ညဉ့် သုံးညဉ့် - နှစ်ညသုံးည - တို့၏ အသက်၌ (ဖြစ်သော-ညဉ့်-ည)၊ နှစ်ညဉ့် သုံးညဉ့်ထက် အလွန်၊ ယော ပန ဘိက္ခု အနုပသမ္ပန္နေန ဥတ္တရိဒိရတ္တတိရတ္တံ သဟသေယ္ယံ ကပ္ပေယျ။ ဝိ၊ ၂၊ ၂၃၊ ဥတ္တရိဒိရတ္တတိရတ္တန္တိ အတိရေကဒိရတ္တတိရတ္တံ၊ ဝိ၊ ၂။ ၂၀၊ ဥတ္တရိဒိရတ္တတိရတ္တန္တိ ဒိန္နံ ဝါ တိဏ္ဏံ ဝါ ရတ္တီနံ ဥပရိ၊ ကင်္ခါ၊ ၁၈၂။ ဒိရတ္တဉ္စ တိရတ္တဉ္စ ဒိရတ္တတိရတ္တံ၊ ဥတ္တရိတိ ဥပရိဘာဝေါ စကော နိပါတော၊ ဒိရတ္တတိရတ္တာနံ ဥတ္တရိ ဥတ္တရိဒိရတ္တတိရတ္တံ၊ အသံ အဗျယီဘာဝသမာသော နိပါတပုဗ္ဗကတ္တာတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ကင်္ခါယောဇနာ မဟာဋီကာ။ ၃၊ ၂၈၃။ (-ဝိ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၉။)

ဥတ္တရိဒေသနာ (ထီ) [ဥတ္တရိ+ဒေသနာ] အလွန်ဖြစ်သော တရားဒေသနာ။ (ဤပုဒ်ကို သမာသ်ပုဒ်အဖြစ် တပုဒ်တည်း မယူဘဲ နှစ်ပုဒ် (ဝါကျ) ကြံ၍ "ဥတ္တရိ၊ အလွန်ဖြစ်သော။ ဒေသနံ၊ ဒေသနာကို" ဟုလည်း အနက် ပြန်ဆိုနိုင်ပါသည်)။ ဧတ္တိယဝံသံ ဒသေသာတုံ ဥတ္တရိဒေသနံ ဝဒေစန္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၈။

ဥတ္တရိဓမ္မ (ပု) [ဥတ္တရိ+ဓမ္မ] အဘိအလွန်ဖြစ်သော-အသက်ဖြစ်သော-တရား။ (ဤပုဒ်ကိုလည်း နှစ်ပုဒ်(ဝါကျ)ကြံ၍ 'ဥတ္တရိ၊ အလွန်ဖြစ်သော။ ဓမ္မံ၊ တရားကို" ဟု အနက်ပြန် ဆိုနိုင်ပါသေးသည်)။ တေသံ နော ဘန္တေ ဘာဝါ အမ္ဗာကံ ပဉ္စသု သိက္ခာပဒေသု ဌိတာနံ ဥတ္တရိဓမ္မံ ဒေသေတု။ သံ၊ ၃။ ၃၅၆။

ဥတ္တရိနိဿရဏ (န) [ဥတ္တရိ+နိဿရဏ] အသက်ဖြစ်သော ထွက်မြောက်ကြောင်းတရား။ (၁) နိဗ္ဗာန်။ (၂) အသက်အထက်ဖြစ်သော ဈာန်စသောတရား အထူး။ (၁) ဣမဿ မယာ အဓိဂတဿ ဖြဟ္မဝိဟာရညာ၊ ဂတဿ ဥတ္တရိနိဿရဏံ နိဗ္ဗာနံ အတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၈၁။ လောကံ ဥတ္တရိတ္တာ သမတိက္ကမိတ္တာ နိဿရိတ္တာ ဝိသံယုတ္တံ ဟုတွာ ဌိတတ္တာ ဝုတ္တံ ဥတ္တရိနိဿရဏံ နိဗ္ဗာနန္တိ။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၈၀။ အတ္ထိ ဣမဿ သညာဂတဿ ဥတ္တရိ နိဿရဏန္တိ (အံ၊ ၁၊ ၁၉၇)န္တိ ဣမဿ ဝိပဿနာသညာသင်္ခါတဿ သညာဂတဿ ဥတ္တရိ နိဿရဏံ နာမ နိဗ္ဗာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၃။ (၂) သော အတ္ထိ ဥတ္တရိနိဿရဏန္တိ ပဇာနာတိ မ၊ ၃။ ၃၅-၈။ ဥတ္တရိနိဿရဏန္တိ ဣတော ဥတ္တရိ နိဿရဏံ။ အသော-သုစ သုတ္တေသု ဥတ္တရိ နိဿရဏန္တိ နိဗ္ဗာနံ ဝုတ္တံ၊ ဣဓ ပန အနန္တရော ဝိသေသော အဓိပ္ပေတော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၁။ (-မ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၃၉)

ဥတ္တရိပဉ္စပုစ္ဆန (န) [ဥတ္တရိ + ပဉ္စ+ ပုစ္ဆန] အသက်ဖြစ်သော- အမေးပုစ္ဆာ-ပြဿနာ-ကို မေးခြင်း။ သော စဿ နိဂဟံ ကာရေတာ ဥတ္တရိပဉ္စပုစ္ဆနေန ဒေသိဘဝ်။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁။

ဥတ္တရိပဋိလာဘ (ပု) [ဥတ္တရိ+ပဋိလာဘ] အသက်အထက်ဖြစ်သော (မဂ်)တရားကို

ရခြင်း။ (ဝါကျအဖြစ် နှစ်ပုဒ်ခွဲ၍လည်း အနက်ပြန်ဆိုနိုင်သည်) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥတ္တရိပဋိလာဘတ္ထ (ပု) [ဥတ္တရိ+ပဋိလာဘ+အတ္ထ] အထက် အထက်ဖြစ်သော မဂ်တရားကို ရခြင်းအကျိုး။ သေက္ခာ သခ်ါပက္ခံ တိဏ္ဏံ သံယောဇနာနံ ပဟီနတ္တာ ဥတ္တရိပဋိလာဘတ္ထာယ ဝိပဿတိ၊ ပဋိသံ။ ၆၁။ ဥတ္တရိပဋိလာဘတ္ထာယာတိ ဥပရူပရိမဂ္ဂပဋိလာဘတ္ထံ။ ပဋိသံ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၁။

ဥတ္တရိပဋိဝေဓ (ပု) [ဥတ္တရိ+ပဋိဝေဓ] အထက်ဖြစ်သောတရား၏ အစွမ်းဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို–အထက်ဖြစ်သောတရားကို– ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ (ဝါကျအဖြစ်နှစ်ပုဒ်ခွဲ၍လည်း အနက်ပြန်ဆိုနိုင်သည်)။ ဥတ္တရိပဋိဝေဓာယ အန္တရာယော ဟောတိ၊ ပဋိသံ။ ၆၁။ ဥတ္တရိပဋိဝေဓာယာတိ သကဒါဂါမိမဂ္ဂါဒိဝေဓသန သစ္စပ္ပဋိဝေဓာယ။ ပဋိသံ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၀။ ဥတ္တရိပဋိဝေဓာယ မဂ္ဂါ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ။ ၂၇၄-၆။ ဥတ္တရိပဋိဝေဓာယာတိ လောကိယတော ဥတ္တရိပဋိဝိဇ္ဈနတ္ထာယ။ ပဋိသံ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၀။

ဥတ္တရိပဋိဝေဓဋ္ဌ (ပု) [ဥတ္တရိပဋိဝေဓ+အတ္ထ] အထက်ဖြစ်သော တရားကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းအနက်သဘော။ ဥတ္တရိပဋိဝေဓဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၆။ အရိယမဂ္ဂပါတုဘာဝဝသေန ဥတ္တရိပဋိဝေဓဋ္ဌော။ ပဋိသံ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၈၉။ (–ရှင်း။ ၁၁၁။)

ဥတ္တရိပုစ္ဆာ (ထီ) [ဥတ္တရိ+ပုစ္ဆာ] အထက်–နောက်–ဖြစ်သော–မေးခွန်း– ပုစ္ဆာ။ ဥတ္တရိပုစ္ဆာယပိ သောဝ နယော။ မ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁။ မ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၂။

ဥတ္တရိဘင်္ဂ (ပု၊နှ) [ဥတ္တရိ+ဘင်္ဂ။ ဥတ္တရိ ဥတ္တရံ အဓိရေကံ ဘင်္ဂံ ဗျဉ္ဇနံ ဘဇတီတိ ဥတ္တရိဘင်္ဂံ ။ဝိ၊နိ ဋ္ဌ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၉၁] လက်သုပ်ဟင်းလျာ။ ဥတ္တရိဘင်္ဂံ အဟောသိ။ ဝိ၊ ၁၊ ၂၄၆။ ဝိ၊ ၄။ ၁၉၄၊ ဥတ္တရိဘင်္ဂါနိ သမ္ပာဒေထ၊ ဝိ၊ ၄။ ၃၀၁။ ဥတ္တရိဘင်္ဂေါ ဥပနေဿ။ မမ္မ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၇။ (– ဝိ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၆။ ဝိ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၂၃၅။ ကင်္ခါ၊ ၃၁၃။ ဇာ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၃။ ဇာ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၆။ ဇာ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၅၃။ ကင်္ခါ၊ ဋီ။ ၃၆၇။)

ဥတ္တရိဘင်္ဂက (နှ) [ဥတ္တရိဘင်္ဂ+က] လက်သုပ်ဟင်းလျာ။ ဘတ္တဉ္စမေဝ သစေ လဒ္ဓံ၊ န ပန ဥတ္တရိဘင်္ဂကံ။ ဝိ၊နိ ဋ္ဌ၊ ၂၉၀၉။ ဥတ္တရိဘင်္ဂမေဝ ဥတ္တရိဘင်္ဂကံ၊ ဝိ၊နိ ဋ္ဌ ဋီ။ ၂၉၁၉။

ဥတ္တရိဘင်္ဂတ္ထ (ပု) [ဥတ္တရိဘင်္ဂ+အတ္ထ] လက်သုပ်ဟင်းလျာအကျိုး။ ဒွေ တီဏိ ဥတ္တရိဘင်္ဂတ္ထာယ မာဒေရန္တိ။ ဝိ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၀။

ဥတ္တရိဘင်္ဂါဓိကာရတ္တ (နှ) [ဥတ္တရိဘင်္ဂ+အဓိကာရ+တ္တ] လက်သုပ်ဟင်းလျာ၏ အရာ၏ အဖြစ်။ အလဒ္ဓိဟိ ။ပ။ နကာရေတဗ္ဗန္တိ ဣဒံ ဥတ္တရိဘင်္ဂါဓိကာရတ္တာ အဓေတွာဟရဏီယံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၃၁။

ဥတ္တရိဘင်္ဂါရဟ (တိ) [ဥတ္တရိဘင်္ဂ+အရဟ+အ] လက်သုပ်ဟင်းလျာ ပြုလုပ်ထိုက်သော။ ယံ ကိဉ္စိ ဥတ္တရိဘင်္ဂါရဟံ ပတ္တံ ဝါ ဖလံ ဝါ... အာဟရာပေတိ။ ဝိ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၀။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။ ၁၆။

ဥတ္တရိမဂ္ဂပဋိပဒါ (ထီ) [ဥတ္တရိ+မဂ္ဂ+ပဋိပဒါ] အထက်မဂ်သို့ရောက်ကြောင်း အကျင့်။ ဥတ္တရိမဂ္ဂပဋိပဒံ အာစိက္ခန္တော ဒဿေပိ ဒဿေတိယေဝ။ ဝိ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၁။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၉၀။

ဥတ္တရိမဂ္ဂပဋိလာဘ (ပု) [ဥတ္တရိ+မဂ္ဂ+ပဋိလာဘ] အထက်ဖြစ်သောမဂ်ကိုရခြင်း။ ဥတ္တရိမဂ္ဂပဋိလာဘေန ကိလေသမာရံ ဇိနာတိ။ မမ္မ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။

ဥတ္တရိမနုဿ (ပု) [ဥတ္တရိ+မနုဿ] (၁) (ပကတိလူ့ဘို့ထက်) မြတ်သောလူ၊ (စျာန်ရသောပုဂ္ဂိုလ်နှင့် အရိယာပုဂ္ဂိုလ်များ)။ (၂) လူတို့ကို လွန်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော၊ လူတို့ကို ကျော်လွန်၍ ဖြစ်ပွားအဖြစ်သို့ရင်း နိဗ္ဗာန်သို့ရင်း ဆောင်စေတတ်သော၊ (တရား)။ (၁) ဥတ္တရိမနုဿာနံ (ကင်္ခါ။၁၂၄) နှင့် ပကတိမနုဿေဟိ ဥတ္တရိဘာဝံ မနုဿာနံ၊ ဥတ္တမမနုဿာနန္တိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊၂၁၄။ ဥတ္တရိမနုဿာနံ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၁) နှင့် ပကတိမနုဿေဟိ ဥတ္တရိဘာဝံ ဥတ္တမဘာဝံ ပတ္တာနံ ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဈာယီနံ အရိယာနဉ္စ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၄။ အောက်ပုဒ်လည်း ကြည့်။ (၂) အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ (ပု) [(၁) ဥတ္တရိမနုဿ+ဓမ္မ။ (၂) ဥတ္တရိ+မနုဿဓမ္မ] (၁) လူတို့ကို လွန်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သော-လူတို့ကို ကျော်လွန်၍ ဖြစ်ပွားအဖြစ်သို့ရင်း နိဗ္ဗာန်သို့ရင်း ဆောင်စေတတ်သော-တရား။ (၂) (ပကတိလူ့ဘို့ထက်) မြတ်သောလူ-စျာန်ရသောပုဂ္ဂိုလ်, အရိယာပုဂ္ဂိုလ်-၏တရား။ (၃) လူတို့၏ (ကုသလကမ္မပထ) တရားထက်လွန်မြတ်သောတရား။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မတို့ကား - (၁) ပဌမစျာန်, ဒုတိယစျာန်, တတိယစျာန်, စတုတ္ထစျာန် ဟူသော စျာန်လေးပါး။ (၂) သုညတဝိမောက္ခ, အနိမိတ္တဝိမောက္ခ, အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခဟူသော ဝိမောက္ခ (မဂ်တရား) သုံးပါး။ (၃) သုညတသမာဓိ, အနိမိတ္တသမာဓိ, အပ္ပဏိဟိတသမာဓိဟူသော သမာဓိ (မဂ်သမာဓိ) သုံးပါး။ (၄) သုညတသမာပတ္တိ, အနိမိတ္တသမာပတ္တိ, အပ္ပဏိဟိတသမာပတ္တိဟူသော သမာပတ် (ဖလသမာပတ်) သုံးပါး။ (၅) ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်, ဒိဗ္ဗစက္ခုဉာဏ်, အာသဝက္ခယဉာဏ်ဟူသော ဝိဇ္ဇာသုံးပါး။ (၆) သတိပဋ္ဌာန်, သမ္မပ္ပဓာန်, ဣဒ္ဓိပါဒ်, ဣန္ဒြေ, ဗိုလ်, ဗောဇ္ဈင်, မဂ္ဂင်ဟူသော မဂ္ဂဘာဝနာခုနစ်ပါး။ (၇) သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း, သကဒါဂါမိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း, အနာဂါမိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း, အရဟတ္တဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းဟူသော ဖလသစ္ဆိကိရိယာ လေးပါး။ (၈) ရာဂကိုပယ်ခြင်း, ဒေါသကို ပယ်ခြင်း, မောဟကိုပယ်ခြင်းဟူသော ကိလေသပဟာန သုံးပါး။ (၉) ရာဂမှ စိတ်၏နီဝရဏကင်းခြင်း, ဒေါသမှ စိတ်၏နီဝရဏကင်းခြင်း, မောဟမှ စိတ်၏နီဝရဏ ကင်းခြင်းဟူသော နီဝရဏမှကင်းခြင်း (ဝိနီဝရဏတာ) သုံးပါး။ (၁၀) ပဌမစျာန်ဖြင့် ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်၌ မွေ့လျော်ခြင်း, ဒုတိယစျာန်ဖြင့် ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်၌ မွေ့လျော်ခြင်း, တတိယစျာန်ဖြင့် ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်၌ မွေ့လျော်ခြင်း, စတုတ္ထစျာန်ဖြင့် ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်၌ မွေ့လျော်ခြင်းဟူသော သုညာဂါရေ အဘိရတိ လေးပါးတို့တည်း။ ဝိ၊၁။၁၁၇၊၁၁၉။ ဝိ၊၂။၁၇၈။ ကြည့်၊ အကျဉ်းအားဖြင့်ကား စျာန်တရား, မဂ်တရား, ဖိုလ်တရားတို့သည် ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ မည်၏။ နိဗ္ဗာန်လည်း ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ ပင်တည်း။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ ဟန္ဒ မယံ အာဝုသော ဂိဟီနံ အညမညဿ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသိဿာမ။ ဝိ၊၁။၁၁၃၊ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဿာတိ မနုဿေ ဥတ္တိဏ္ဏဓမ္မဿ၊ မနုဿေ အတိက္ကမိတွာ ဗြဟ္မတ္တံ ပါ နိဗ္ဗာနံ ဝါ ပါပနကဓမ္မဿာတိ အတ္ထော။ ဥတ္တရိမနုဿာနံ ဝါ သေဋ္ဌပုရိသာနံ ဈာယီနဉ္စ အရိယာနဉ္စ ဓမ္မဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မော နာမ ဈာနံ ဝိမောက္ခော.... သုညာဂါရေ အဘိရတိ။ ဝိ၊၁။၁၁၇၊ ဝိ၊၂။၃၇။ ယော ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယံ ကရိဿတိ။ ဒီ၊၁။၂၁၅။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာတိ ဥတ္တရိမနုဿာနံ ဓမ္မတော၊ ဒသကုသလသင်္ခါတော ဝါ မနုဿဓမ္မတော ဥတ္တရိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။

၃၂၁။(ဤအဋ္ဌကထာနောက်နည်းအလို ဥတ္တရိနှင့် မနုဿဓမ္မသည် သမာသ်ပုဒ် တပုဒ်တည်းမဟုတ်၊ ဝါကျ (၂-ပုဒ်) ဖြစ်၏။ မနုဿဓမ္မ၊ လူတို့၏ ကုသိုလ်ကမ္မပထတရားဆယ်ပါးထက်။ ဥတ္တရိ၊ လွန်သော။ ဈာနဝိပဿနာမဂ္ဂဖလကိုရှိယံးကို။ ဟု အနက်ပြန်ရာ၏။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၄၀၀။ ကြည့်။ ၎င်းနှင့်အလားတူဖွင့်ဆိုကြသော- ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၇။ ဝိမတိ၊၂။၉၀ -တို့အရ ၎င်းတို့၏ သံဝဏ္ဏေတဗ္ဗဖြစ်သော- ဒီ၊၃။၂။ မ၊၁။၂၆၈။ သံ၊၂။၄၈၉။ ဝိ၊၃။ ၁၃-တို့၌ဝါကျအဖြစ်နှစ်ပုဒ်ခွဲ၍အနက်ပြန်ဆိုရသည်။ အံ၊၂။၅၇ ၌ ဥတ္တရိ ဝါ မနုဿဓမ္မာ ဟု ဝါကျအဖြစ် ထင်ရှားစွာ တွေ့ရသေးသည်။) ပါပိစ္ဆော ဣစ္ဆာပကတော အသန္တံ အဘူတံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ ဥလ္လပတိ။ ဝိ၊၅။ ၁၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မန္တိ ဥတ္တရိမနုဿာနံ ဥက္ကဋ္ဌပုရိသာနံ ဓမ္မံ။ မနုဿဓမ္မတော ဝါ ဥတ္တရိ ဥက္ကဋ္ဌံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၅၁။ အတ္တိ နုခေါ် မေ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသော။ အံ၊၃။ ၃၂၅။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာတိ ဥတ္တရိမနုဿာနံ ဥက္ကဋ္ဌမနုဿာနံ ဈာယီနဉ္စေဝ အရိယာနဉ္စ ဈာနာဒိဓမ္မာ။ ဒသ ကုသလကမ္မပထ သင်္ခါတမနုဿဓမ္မတော ဝါ ဥတ္တရိတရော ဝိသိဋ္ဌတရော ဓမ္မာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၄။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မေ အတ္တနာ သမသမဋ္ဌပနေန စ အနုဂ္ဂဟိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၇၇။ မနုဿောသု မနုဿာနံ ဝါ ဥတ္တရိဘူတာနံ ဥတ္တရိနံ ဝါ မနုဿာနံ ဈာယီနဉ္စ အရိယာနဉ္စ ဓမ္မာတိ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာ။ မနုဿဓမ္မာ ဝါ ဥတ္တရိကံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၀။ ဝိ ဋ္ဌ၊၃၊၁၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၁၊ ကင်္ခါ၊၁၂၄၊ ၁၉၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၇-၁၉၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၊၂၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၊၂၀၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၃။ သုတ္တနိ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၃၀။ ဝဇိရ၊၇၉။ သာရတ္ထ၊၁။၄၁။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၃၊၃၅၀။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၂။ ဝိမတိ၊၂။၉၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ။၂၁၉။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၊ ၁၅၀။ မ၊ဋီ၊၃။၈၃။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၅၅။ အနုဋီ၊ ၃။၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၂။၂၅။)

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မစက္ကပေယျာလ (န) [ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ+စက္က ပေယျာလ] ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မနှင့်စပ်၍ စက်သုည့်ပုံကို-အကျဉ်းချုံး၍ပြသော-မြှုပ်ထားသော- စကားရပ်။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မစက္ကပေယျာလံ နိဋ္ဌိတံ။ ဝိ၊၁။၁၃၈။

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မပဋိစ္ဆာဒန (န) [ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ+ပဋိစ္ဆာဒန] မြတ်သောလူတို့၏ (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်)တရားကိုဖုံးလွှမ်းခြင်း။ ဣန္ဒိတဗ္ဗာဝတာဒိသာနံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မပဋိစ္ဆာဒနတော။ မ၊ဋီ၊၁။၅၂။

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မပါရာဇိကာပတ္တိ (ထီ) [ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ+ပါရာဇိက+အာပတ္တိ] မြတ်သော လူတို့၏ (ဈာန် မဂ်၊ ဖိုလ်) တရားကို ဝါကြွားပြောဆိုခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်သော ပါရာဇိကအာပတ်။ မေထုနဓမ္မပါရာဇိကာပတ္တိ.... ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မပါရာဇိကာပတ္တိယာ အညာတာဂိယာ။ ဝိ.၁။၂၅၇။

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မပေယျာလ (န) [ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ+ ပေယျာလ] ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မနှင့်စပ်သော- အကျဉ်းချုံးရုံပြသော- မြှုပ်ထားသော-စကားရပ်။ (ဝိ၊၁။၁၂၃-မှ-၁၃၈-ထိ ကြည့်)။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မပေယျာလံ ပစ္စဝေက္ခန္တာနံ....အနန္တံ ပီတိသောမနဿံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂။

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဝိဘာဂ် (ပု) [ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ+ဝိဘာဂ်] ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မကို အကျယ်ဝေ

ဘန်ဆု စကားချပ်။ သေသျှာဘာပိ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဝိဘင်္ဂ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၁၃။

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဝိသေသ (ပု) [ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ+ဝိသေသ] မြတ်သောလူတို့၏ (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်) တရားအထူး။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဝိသေသ-သာဝနံ ဥပဋ္ဌိတဉာဏတ္တာ ပရိသုဒ္ဓံ ပရိယောဒါ-တံ။ နေတ္တိ၊ ဒိ၊ ၈၁။

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဝိတက္က (ပု) [ဥတ္တရိမနုဿ-ဓမ္မ+သင်္ကပ္ပ+ဝိတက္က] ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ-သင်္ကပ္ပ—စသည့် ပါရာဇိကသင်္ကပ္ပ—ကို လွန်ကျူးခြင်း။ မေထုနဓမ္မဝိတက္ကမာတိ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဝိတက္ကမော စ ဩဠာရိကော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၁၁။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၂၅။

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မသန္နိဿိတ (တိ) [ဥတ္တရိမနုဿ-ဓမ္မ+သန္နိဿိတ] မြတ်သောလူတို့၏ (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်) တရား—ကို—၌—မှီသော။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မသန္နိဿိတတ္တ (န) [ဥတ္တရိမနုဿ-ဓမ္မသန္နိဿိတ+တ္တ] မြတ်သောလူတို့၏ (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်) တရား—ကို—၌—မှီသည်၏အဖြစ်။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မသန္နိဿိတတ္တာ အမာနုသီ ရတီ-တိ ဝိဝေကရတိ နေက္ခမ္မရတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃၊ ၃၈၄။

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မသာမည (န) [ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ+သာမည] ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မအားဖြင့်— မြတ်သောလူတို့၏ (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်) တရားအား ဖြင့်—တူသည်၏အဖြစ်။ ဣဒဉ္စ ဥတ္တရိမနုဿ-ဓမ္မသာမညေန ထေရဿ ပသံသာမတ္တေန ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ ဇာ၊ ၁၊ ၁၂။

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာဓိဂမ (ပု) [ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ+အဓိဂမ] မြတ်သောလူတို့၏ (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်) တရားကိုရခြင်း။ ကောစိ ဘိက္ခု ဥတ္တရိမနု-ဿဓမ္မာဓိဂမံ ဗျာကရေယျ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၈၂။

ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၁၇။ (—ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁၊ ၅၂။)

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာနုယောဂ (ပု) [ဥတ္တရိမနုဿ-ဓမ္မ+အနုယောဂ] မြတ်သောလူတို့၏ (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်) တရားကို အဖန်ဖန် အားထုတ်ခြင်း။ အောက်ပုဒ် - ကြည့်။

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာနုယောဂနိမိတ္တ (တိ) [ဥတ္တရိ-မနုဿဓမ္မာနုယောဂ+နိမိတ္တ] မြတ်သော လူတို့၏ (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်) တရားကို အဖန်ဖန် အားထုတ်ခြင်း ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ပစ္ဆိမေန ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာနုယောဂ-နိမိတ္တံ (ဖာသုဝိဟာရံ ဒဿေတိ)။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၃၄။

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာရောစန (န) [ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ+အာရောစန] မြတ်သော လူတို့၏ (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်) တရားကို ပြောကြားခြင်း။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာရောစနံ ပန ဟတ္ထမုဒ္ဒါယပိ သီသံ ဧတိ။ ဝိ၊ သင်္ဂဟ၊ ၃၁၉။

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာရောစနတ္ထ (ပု) [ဥတ္တရိမနုဿ-ဓမ္မာရောစန+အတ္ထ] မြတ်သော လူတို့၏ (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်) တရားကို ပြောကြား ခြင်း အကျိုး။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာရောစနတ္ထံ မုသာ ဘဏန္တဿ ပါရာဇိကံ။ ကင်္ခါ၊ ၁၉၀။ (—ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ၃၄၆။)

ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာရောစနဝတ္ထု (န) [ဥတ္တရိမနုဿ-ဓမ္မာရောစန+ဝတ္ထု] ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ—မြတ် သော လူတို့၏ (ဈာန်၊ မဂ်၊ ဖိုလ်) တရား— ကို ပြောကြားခြင်း ဟူသော အကြောင်း။ ဝေသာလိယံ ဝဂ္ဂုမုဒါတီရိယေ ဘိက္ခူ အာ-ရဗ္ဘ တေသံ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မာရောစနဝတ္ထု-သ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ၊ ၁၂၅။

ဥတ္တရိယ (န) [(၁) ဥတ္တရ+ဏျ။ (၂) ဥတ္တရ +ဣယ] (၁) လွန်ကဲသည်၏ အဖြစ်၊ လွန် ကဲခြင်း။ (၂) အထက်ပိုင်း ကိုယ်၌ဖြစ်သော

အဝတ်ပုဆိုး၊ အပေါ်ရုံအဝတ်။ (၁) ဥတ္တရ-ဘာဝေါ ဥတ္တရိယံ၊ ကရဏာန ဥတ္တရိယံ ကရဏတ္တရိယံ။ အနုဋီ၊၂။၂၁၅။ (၂) ဥတ္တ-ရိသာဋက (သံဋီ၊၂။၁၀၁) ကြည့်။ ဥတ္တရီ-ယ·လည်း ကြည့်။

ဥတ္တရိယမာန (တိ) [ဥ+ တရ+ ယ+ မာန] ကျော်လွှန်သော၊ တဋ္ဌာကော ဘဝေယျ နဝသလိလသမ္ပုဏ္ဏော သမုဒ္ဒ မုတ္တရိယမာ-နော။ မိလိန္ဒ။၁၃၄။ ဥတ္တရိယမာနော ဘဝဂ္ဂ-မဘိဘဝိတွာ ဌိတော။ ရင်း။၁၃၅။

ဥတ္တရိယာန (ဗျ) [ဥ+တရ+တွာ။ တွာ၊ ပစ္စည်းကို ယာနပြု။ မောဂ်၊၅။၁၆၅·ကြည့်။] (၁) ကူး၍၊ လွန်မြောက်၍။ (၂) လွှမ်းမိုး၍။ (၁) စတုက္ကံ နဒိံ ဥတ္တရိယာန လုဒ္ဒ၊ ဇာ။ ၁။၃၃၃။ ဥတ္တရိယာနာတိ ဥတ္တရိတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ·၄။၄၄၄။ (၂) ဓဘဓနဝ မံ ဥတ္တရိယာန မာဏဝေါ။ ဇာ၊၂·၃၆။ ဥတ္တရိယာနာတိ ဥတ္တရိတွာ အဝတ္ထရိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၊၂၁၇။

ဥတ္တရိဝိမုတ္တိ (ထီ) [ဥတ္တရိ+ဝိမုတ္တိ] အထက်ဖြစ်သော– လွတ်မြောက်ကြောင်း– ဝိမုတ္တိ–တရား၊ လောကုတ္တရာတရား။ ဣဓပညာ ဘိက္ခုနော ဥတ္တရိဝိမုတ္တိံ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈတော။ သံ၊၃။၁၁၄·၅။ အံ ၃။၅၀၄·၂။ ဥတ္တရိဝိမုတ္တိံ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈတောတိ လောကုတ္တရဓမ္မံ အပ္ပဋိ-ဝိဇ္ဈန္တဿ၊ သံ ဋ္ဌ၊၃။၂၈၈။ ဥတ္တရိဝိမုတ္တိန္တိ အရဟတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ·၃။၃၁၁။

ဥတ္တရိဝိသေသ (ပု) [ဥတ္တရိ+ဝိသေသ] အထက်ဖြစ်သော တရားအထူး။ ပဋိပန္နော ဥတ္တရိ-ဝိသေသန္တိ အဓိဂ္ဂ။ မ၊ဋ္ဌီ ၁။၁၀၂။ အံ ဋ္ဌီ၊ ၁။ ၂၂။ ဥတ္တရိဝိသေသန္တိ မဂ္ဂသီလံ ဖလ-သီလံ မဂ္ဂပညံ ဖလပညဉ္စ ဒဿေတွာ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၀။

ဥတ္တရိသာဋက (ပု) [ဥတ္တရိ+သာဋက] အပေါ် ရုံ–ပုဆိုး–အဝတ်။ ထေရဿ ပတ္တဂ္ဂဟဏ-တ္ထံ ဥတ္တရိသာဋကံ ဒတွာ ပူဇမကာသိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ ဥတ္တရိသာဋကန္တိ ဖတ္တနော ဥတ္တရိယံ ဥတ္တ-ရိယံ?) သာဋကံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၁၁။ (–သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၈၃။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊၁။၂၀၅။) ဥတ္တရိယ·လည်း ကြည့်။

ဥတ္တရိသာဋကန္တရ (န) [ဥတ္တရိသာဋက+ အန္တရ] အပေါ်ရုံ– ပုဆိုး– အဝတ်– ၏ အကြား–၏ အတွင်း။ ကက္ကဋကံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဥတ္တရိသာဋကန္တရေ နိပဇ္ဇာပေတွာ ပဏ္ဏာ ကမ္မန္တံ ဝိပါဒေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆။

ဥတ္တရိသာမ (ကြိ) ဥတ္တရတိ·ကြည့်။

ဥတ္တရီယ (န) [ဥတ္တရ+ဤယ] အပေါ်ရုံအဝတ်၊ စုလျား၊တဘက်။ ဥတ္တရီယံ အဓောဘာ ဝတ္ထံ။ မာန်။၂၉၃။ ဥတ္တရသ္မိံ ဒေဟဘာဂေ ဘဝံ ဝိဇ္ဇာမာနံ ဥတ္တရံ ဥတ္တရီယဉ္စ၊ ဏော, ဤ-ယော စ။ မာန်၊ဋီ။၂၉၃။ ဟန္ဒုတ္တရီယံ ဒဒါမိ တေ၊ ပေတ။၁၃၄။ ဥတ္တရီယန္တိ ဥပသံဗျာနံ၊ ဥတ္တရိသာဋကန္တိ အဓိပ္ပာယော။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၄၅။ ဥတ္တရီယ မဒါသဟံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၂။ ဥတ္တရီ-ယန္တိ ဥတ္တရာသင်္ဂံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၉၇။

ဥတ္တရုတ္တရဝိသိဋ္ဌ (တိ) [ဥတ္တရ+ဥတ္တရ+ဝိသိဋ္ဌ] နောက်နောက်– အထက် အထက်– ၌ ထူးသော၊ တ၁ ဥတ္တရုတ္တရဝိသိဋ္ဌာ အညာဏ-မောဟရာဂဒေါသတဘာဝသန္တဿနပ္ပါယာသုံ-ကွဏာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ။၂။၃၆၁။ (–ရင်း။ ၄၁၄။)

ဥတ္တရုတ္တရဝိသေသဒဿနတ္ထ (ပု) [ဥတ္တရုတ္တရ+ ဝိသေသ+ဒဿနတ္ထ] အထက် အထက် ဖြစ်သော အထူးကိုပြခြင်းအကျိုး။ ဝိဇ္ဇတ္တယာဿ ဥတ္တရုတ္တရဝိသေသဒဿနတ္ထံ … အဋ္ဌင်္ဂိကဒဿနံ ကတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝဇီရ။၅၀။

ဥတ္တရုတ္တရိပဋိပါဋိ (ထိ) [ဥတ္တရိ+ ဥတ္တရိ+ ပဋိပါဋိ] အထက် အထက် ဖြစ်သော အစဉ်။ ယာဝ အရဟတ္တာ သာ ဥတ္တရုတ္တရိပဋိပါဋိယာ ဣန္ဒြိယာနိ ဝုတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။

ဥတ္တရုမ္မာရ (ပုံ) [ဥတ္တရ+ဥမ္မာရ] မြောက်ဘက် တံခါးခုံ။ ဗာဟုဇ ပိဋကာနံ ဂဏှာပေတွာ သိက္ခာယ ပဏ္ဏာကာရာ ဥတ္တရုမ္မာရေ ဟေ- ဋ္ဌာသိ သက် ကြိယမာနေ ပသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။

ဥတ္တရေနမုခ (တိ) [ဥတ္တရေန+မုခ၊ အလုတ္တ- သမာသ်] မြောက်အရပ်သို့ လှည့်သော မျက်နှာရှိသော၊ မြောက်အရပ်သို့ ရှေးရှု သော။ ဩဂါသာဒကာ ပြာဘ္ဗာဂပါတိကာ ....ဥတ္တရေနမုခါ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊၂။၃၇၆။ ဥတ္တ- ရေနမုခါတိ ဥတ္တရဒိသာဘိမုခါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၄။ (-ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။)

ဥတ္တရေယျ (နံ) [ဥတ္တရ+ဏျ] ဥတ္တရီယနှင့် အနက်တူ။ လာဘီ အန္နဿ ပါနဿ၊ ဥတ္တ- ရေယျဿိဒံ ဖလံ။ အပ၊၁။၃၁၄။

ဥတ္တရေယျုံ / ဥတ္တရေယျံ } (ကြိ) ဥတ္တရတိ-ကြည့်။

ဥတ္တရေယျဒါယက (တိ) [ဥတ္တရေယျ+ဒါယက] အပေါ်ရုံ-ပုဆိုး-အဝတ်-ကိုပေးလှူသော၊ သူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ ဥတ္တရေယျ- ဒါယကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အ- ဘာသိတ္ထ။ အပ၊၁။၃၁၄။

ဥတ္တရေယျပဋ (ပုံ) [ဥတ္တရေယျ+ပဋ] အပေါ် ရုံ- ပုဆိုး- အဝတ်။ ဥတ္တရေယျပဋံ မမ။ အပ၊၁။၈၁။

ဥတ္တရောဋ္ဌ (ပုံ) [ဥတ္တရ+ဩဋ္ဌ] အထက်နှုတ်ခမ်း။ ရဿာနာသိကာယ ဥတ္တရောဋ္ဌံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၊ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၇၅။ (-အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂၊၂၂၄၊ ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ။၃၇။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၇၊၃၂။ မဟာဋီ၊၂။၁၁၂၊ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၃၂၊၄၃၁။)

ဥတ္တလိ (?) [?] မြစ်ကိုင်းပန်းပင်။ နယိတာ အမ္ဗဂန္ဓိ စ၊ ဥတ္တလိ ဗန္ဓုဇီဝကာ။ အပ၊၁။၁၇။ ထေရါ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၇။ ဥတ္တလိ နာမ ဂစ္ဆာ စ ဗန္ဓုဇီဝကာ စ ဧတေ သဗ္ဗေ ဂစ္ဆာ ပုပ္ဖိတာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။

ဥတ္တသတိ (ကြိ) [ဥ+တသ+အ+တိ] (၁) ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-၏။ (၂) အထက် ထက်၌- ထက်ဝန်းကျင်မှ-မွတ်သိပ်-ဆာ လောင်-၏၊ အလိုရှိ-လိုချင်-၏၊ (၁) တံ ပယိတွာ ဥတ္တသတိ။ ဝိ၊၁။၉၆။ နမံ ကောစိ ဥတ္တသတေ။ စရိယာ။ ၄၁၀။ မံ န ဥတ္တသတိ န ဥဗ္ဗိဇ္ဇတိ၊ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၅၁။ (-မဟာနိ။ ၁၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၉။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၈၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၆၇။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ မူလဋီ၊၂။၂၀၃။ အနုဋီ။၂။၂၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၁၃၃။) ဥတ္တသန္တိ - ဝိ၊၁။၂၁၀။ ဝိ၊၃။ ၁၀၄။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂ ၁၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၂။ ဓာ၊ ဋ္ဌ၊၆။၉၇။ ဥတ္တသတေ-ဓာ၊၂။၃၂၁။ ဥတ္တ- သေယျ-မဟာနိ။၂၁၉။ ဥတ္တသယံ -ဓာ၊၂။ ၃၂၆။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၆။ ဥတ္တသိ-ဓာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၇၆။ ဥတ္တသိံသု။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ (၂) ယဿာ ကေစိဝ...ကောဟည် ကရောန္တော ဥတ္တသတိ ပရိတဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၂၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။) ဥတ္တသတီတိ တဏှာ- သန္တာသေန ဥဿုပရိ တသတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၂၇။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၇၀။ (-သံ၊ဋီ၊၂။၁၅၆။)

ဥတ္တသန (နံ) [ဥ+တသ+ယု] ကြောက်ရွံ့- ထိတ်လန့်-ခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥတ္တသနာကာရသဏ္ဌိတ (တိ) [ဥတ္တသန+အာ ကာရ+သဏ္ဌိတ] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်- ခြင်း အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်သော။ ဘယနာကာရသဏ္ဌိတန္တိ ဥတ္တသနာကာရ- သဏ္ဌိတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၉၄။

ဥတ္တသန္တ (တိ) [ဥ+တသ+အ+အန္တ] (၁) ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-သော။ (၂) ပင်ပန်း

နှမ်းနယ်သော။ (၁) ဥတ္တသန္တာ မဟာဝ္ဂသာ၊ နဒီဿန္တိ ကုရူရိနော။ ပေတ။၁၆၉။ ဥတ္တသန္တာတိ အယံ သမဏော အမှာကံ ပုဗ္ဗေ ဝေါတိ သြတ္တပ္ပေန ဥတြာသံ အာပန္နာ။ ပေဘာ၊ဋ္ဌ။ ၁၄၇။ (—ခေသ၊ ၃၃၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၃၁၁။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။ ၂၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၇၄။) (၂) ဥတ္တသန္တော (ဝိ၊ ၂။ ၁၄၇၂)တိ အဘိဟာဝသေန ဂလမန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၂၈။ (ပါ၊စိတ်၊ယော၊ ၁၀၂—၌ကား ဥတ္တန္တော—ရှိ၏၊ ဥတ္တန္တ-လည်း ကြည့်။)

ဥတ္တသန္တိ
ဥတ္တသယိ } (ကြိ) ဥတ္တသတိ-ကြည့်။
ဥတ္တသိ

ဥတ္တသိတ (တိ) [ဥ + တသ + တ] ကြောက်ရွံ့—ထိတ်လန့်—သော။ အောက်ပုဒ်-ကြည့်။

ဥတ္တသိတဘိက္ခု (ပု) [ဥတ္တသိတ + ဘိက္ခု] ကြောက်ရွံ့—ထိတ်လန့်—သော ရဟန်း။ ဇာ၊ ဥတ္တသိတဘိက္ခု၊ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉။

ဥတ္တသိတုဗ္ဗိဂ္ဂ (တိ) [ဥတ္တသိတ + ဥဗ္ဗိဂ္ဂ] အလွန်ကြောက်ရွံ့သော။ ဥတ္တသိတုဗ္ဗိဂ္ဂါ ဟိ ဟောန္တော ဗောခိသတ္တော ဝေမာ၊ဘ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။

ဥတ္တသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+တသ+တွာ] ကြောက်ရွံ့—ထိတ်လန့်—၍။ ဣမံ ပသိတွာ ဥတ္တသိတွာ မရိဿတိ။ ဝိ၊၁။၉၇။ (—ဝိ၊၁။၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၇၊)

ဥတ္တသေယျ (ကြိ) ဥတ္တသတိ-ကြည့်။

ဥတ္တာန (တိ) [ဥ+ တန + ဏ။ ဥ + တာန] (၁)(က) ပေါ်လွင်—ထင်ရှား—သော သိလွယ်သော၊ မကျယ်ဝှက်သော၊ မနက်နဲသော။ (ခ) တိမ်သော၊ မနက်သော။ (၂) ပက်လက်၊ ပက်လက်ဖြစ်သော။ (၁) (က) ဝေဴသဝ္ဂာကွာ-တော ဘိက္ခဝေ မယာ ဓမ္မော ဥတ္တာနော ဝိဝဋော။ မ၊၁။၁၉၃၊ သံ၊၁။၂၆၆။ သုကထိတတ္တာ ဝေ ဥတ္တာနော ဝိဝဋော ပကာသိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၅၊ ဥတ္တာနေ ဝါတိ အနိကုဇ္ဇိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ ပဉ္စသုဒ္ဓေါ နော ကာယသမာစာရော ဘဝိဿတိ ဥတ္တာနော ဝိဝဋော။ မ၊၁။၃၃၉။ ဥတ္တာနောတိ ဥဂ္ဂတော ပါကဋော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ ဥဒ္ဒမုဒ္ဒိ တနောတိ ဥတ္တာနော၊မဋီ၊၂။၂၃၃ ဥတ္တာနော၊ ဝ ပရိသာ၊ အံ၊၁၊၇၀၊ ဥတ္တာနာတိ ပါကဋာ အပ္ပဋိစ္ဆန္နာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ ဥတ္တာနော ဝါ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ ၁၃၁။ ဥတ္တာနော ဝါတိ နဂမ္ဘီရောတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၃၈။ သုဝိညေယျတာယ ဝိဘာဝနေ အနာဝါဠဘာဝေ ဥတ္တာနော။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၁။၉၁။ (—ပဋိသံ၊၃၇၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၊၂၇၃၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၉၃၊၁၀၄၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၅၊၁၂၇၊ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၃၁၊ ကင်္ခါ၊၁၁၇။ ဒီ၊ဋီ၊၃၊၂၃။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၁။ ၂၉၉။၃၁၁၊၈၄၇၊ အံ၊ဋီ၊ ၃။၃၆၇။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၂၆၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၇၈။) (ခ) ဥတ္တာနံ တဒ္ဒိပကမ္မတော။ ဓာန်၊၆၆၉။ ဥဂ္ဂတံ တာနံ ပမာဏံ အဿ ဥတ္တာနံ၊ အဂမ္ဘီရံ၊ ဓာန်၊ဋီ၊၆၆၉။ ဥတ္တာနော ဂမ္ဘီရောဘာသော၊ အံ၊၁။၃၁၉။ အဘိ၊ပု၊၅၃။ မဟာဇေ-နော မဟာသမုဒ္ဒေါ ဂမ္ဘီရော ဥတ္တာနောတိ ဇာနန္တဿ ယောဂ္ဂတ္တာဘိ ဝဋ္ဋေယျ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။ (—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၅၇၊ အံ၊ဋီ၊၂၊၃၂၃။) (၂) ယေဘုယျေန ဘိက္ခုဝေ ပေတာ ဥတ္တာနာ သေန္တိ။ အံ၊၁။၅၆၇၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၅၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ (—ပေဘ။၂၁၂၊၂၁၄။ မဟာနိ။၂၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၉။ မ၊ဋီ၊၃။၁၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၄။ ပေဘ၊ဋ္ဌ။၂၅၄။)

ဥဋ္ဌာနက (တိ) [ဥဋ္ဌာန+က] (၁)ပေါ်လွင်-ထင်ရှား-သိသွယ်-သော။ (၂) ဖက်လက်၊ ဖက်သက်ဖြစ်သော၊(၁)ဥဋ္ဌာနကံ ဥတံ သဒ္ဒိံ ပသာဒဂ်။ မ၊၂၊၃။ဥဋ္ဌာနကံ ကာတု(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၀)န္တိ ဥပနယန်ဒမေဟိ တမဇ္ဈံ ဝိဘူတံ ကာတုံ။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂၊၂၄၈။ (၂) ပစ္ဆိမဒေပန ဥဋ္ဌာနကော ဟုတွာ တဿာ ပုရေဘာ ဥဒက ပိဋ္ဌေ ဩသရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ လောဟပသာဒိယာ ဥဋ္ဌာနကံ နိပဇ္ဇာပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ (-သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၀၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၉၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ:၃။၂၆၂။)

ဥဋ္ဌာနကုဋ္ဌာနက (တိ) [ဥဋ္ဌာနက + ဥဋ္ဌာနက] ပေါ်လွင်ထင်ရှား ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော၊အလွန်ပေါ်လွင်သော။ ဆဆစပန မေ ဥဋ္ဌာနကုဋ္ဌာနကော ဝိသ ခါယတိ၊ ဒီ၊၂။ ၄၃၊ သံ၊၁။၃၁၃။ (-ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၀။)

ဥဋ္ဌာနကူလ (တိ) [ဥဋ္ဌာန+ကူလ] တိမ်သော ကမ်းရှိသော။ ဥဋ္ဌာနကူလာ နဒိကာ။ အပ၊ ၁။၁၆။ အပ၊၂။၇၉၊ ဥဋ္ဌာနကူလာတိ အာဝဋ္ဋိမဟာ နဒီ၊ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅၊ (-ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၇။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၆။)

ဥဋ္ဌာနဂမ္ဘီရဋ္ဌာန (န) [ဥဋ္ဌာန+ဂမ္ဘီရ+ဌာန] တိမ်သောအရပ်နှင့် နက်သောအရပ်။ အဟံ ကိံရ ဒုဒ္ဒလဋ္ဌာနဥ္စ ဥဋ္ဌာနဂမ္ဘီရဋ္ဌာနဥ္စ ဇာနာမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၁၂။

ဥဋ္ဌာနတရ (တိ) [ဥဋ္ဌာန+တရ] အထူးသဖြင့်-သာ၍-တိမ်သော၊ တံ ဩဂါဟံ ဂမ္ဘီရဘာဝံ ဝါ ဥဋ္ဌာနဘာဝံ ဝါ...ကဇာနာတိ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၄။

ဥဋ္ဌာနတလ (တိ) [ဥဋ္ဌာန+တလ] တိမ်သော အပြင်ရှိသော။ ဇော ကုမ္ဘိံ ဥဋ္ဌာနတလံ တစ်ဖောဒကပူရံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၁၇။

ဥဋ္ဌာနတ္ထ (တိ) [ဥဋ္ဌာန+အတ္ထ] ပေါ်လွင်-ထင်ရှား-သော အနက်ရှိသော။ ပိတိပရိစ္ဆေဒေါ ဥဋ္ဌာနတ္တောဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄။ သေသံ သဗ္ဗတ္ထ ဥဋ္ဌာနတ္ထမေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၆၇။ ဥဋ္ဌာနတ္ထမေဝ ဝုတ္တနယတ္တာ သုဝိဉ္ဉေယျတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၄၃၉။ (-ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉၊ ၁၆၄၊၂၂၇၊၃၃၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၊၃၂၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၃၊၂၇၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ ၁။၁၃၉၊၃၀၁။ မ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၅၁၊ အံ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။၁၁၇။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌိ ၂။၄၅၁။)

ဥဋ္ဌာနနင်္ဂလမဂ္ဂ (ပု) [ဥဋ္ဌာန+နင်္ဂလမဂ္ဂ] တိမ်သော ထွန်လမ်းကြောင်း။ ဥဋ္ဌာနနင်္ဂလမဂ္ဂေဝ ဇောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၂၉။

ဥဋ္ဌာနနဒီ (ထီ) [ဥဋ္ဌာန+နဒီ] တိမ်သော မြစ်။ အန္တရာမဂ္ဂေ ဧကံ ဥဋ္ဌာနနဒိံ ဒိသွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။

ဥဋ္ဌာနပဒ (တိ) [ဥဋ္ဌာန+ပဒ] ပေါ်လွင်-ထင်ရှား-သော ပုဒ်ရှိသော။ (ဘောတော ဂေါတမဿ)ဝစနံ အဘိက္ကန္တံ .... ဥဋ္ဌာနပဒဘော ဂမ္ဘီရဋ္ဌာနတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၅။ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၆၀။ သုဝိညေယျသဒ္ဒပ္ပယောဂဘာဝ ဥဋ္ဌာနပဒဘော။ ယာရဋ္ဌ၊၁။၄၁၂။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၁။၂၇၄။ မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၂၃၀။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၆။ (--ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁၊၉၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၂။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၃၂။)

ဥဋ္ဌာနပဒတ္ထ (တိ) [ဥဋ္ဌာန+ပဒတ္ထ] ပေါ်လွင်-ထင်ရှား-သော ပုဒ် အနက်ရှိသော။ သေသံ ဥဋ္ဌာနပဒတ္ထမေဝ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၄။

ဥဋ္ဌာနမာတိကာ (ထီ) [ဥဋ္ဌာန+မာတိကာ] တိမ်သော ရေမြောင်း။ ဥဋ္ဌာနမာတိကာယ

ဟိ မရိယာဒံ ဩဿရိတွာ ဥဒကံ အညာသာ ဂစ္ဆေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။

ဥတ္တာနမုခ (တိ) [ဥတ္တာန+မုခ] ပေါ်လွင်သော မျက်နှာရှိသော၊ ပီတိသော မနသာ၏ အစွမ်းဖြင့် ပွင့်လန်းသော မျက်နှာရှိသော။ သမဏော ခလု ဘော ဂေါတမော....ဥတ္တာန-မုခေါ ပုဗ္ဗဘာသီ။ ဒီ၊၁။၁၁၉၊၁၂၅။ သော ပကတိယာ စ ပဋိသန္ထာရကုသလော ဟောတိ....ဥတ္တာနမုခေါ ပုဗ္ဗဘာသီ။ ဝိ မုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၉၂။ ဥတ္တာနမုခေါတိ ဝိကုဏိတမုခေါ အဟုတွာ ပီတိသောမနဿဝသေန ဝိကသိတ-မုခေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅၇။ (–ဝိ၊၁။၂၇၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၉။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၂၀၅။ မဓု၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၃၁၇။ သံ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၂၄၂။)

ဥတ္တာနဝါဟိ (တိ) [ဥတ္တာန+ဝါဟီ။ ထိ–၌ ဥတ္တာနဝါဟိနီ] တိမ်သော ရေရှိသော။ အန္တရာမဂ္ဂေ ဥတ္တာနဝါဟိနိံ ဧကံ နဒိံ အဒ္ဒသ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၇၂။ ဥတ္တာနဝါဟိနိန္တိ ဝါဟေတီတိ ဝါဟော (ဝါဟိ?)။ ဥဒကံ။ ဥတ္တာနံ ဝါဟိ ဧတိဿာတိ ဥတ္တာနဝါဟိနီ။ ရှင်းဇာတ်ဋီကာ။

ဥတ္တာနဝိဟာရ (ပု) [ဥတ္တာန+ဝိဟာရ] ပေါ်လွင်သော – တိမ်သော – မနက်နဲသော – နေခြင်း။ ကုလ္လဝိဟာရေနာတိ ဥတ္တာနဝိဟာ-ရေန၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၄။ (–သာရတ္ထ၊၃။၄၅၄၊)

ဥတ္တာနသယ (တိ) [ဥတ္တာန+သီ+ဏ] ပက်လက်အိပ်တတ်သော၊ သူ။ နို့စို့ကလေး။ အထုတ္တာနသယတ္တာန၊ သေယျကာ ထနပေါပိစ။ ခုန်၊၂၅၂။ ဥတ္တာနော, ဥတ္တာနံ ဝါ သယတီတိ ဥတ္တာနသယော။ ခုန်၊ဋီ။ ၂၅၂။

ဥတ္တာနသယန (တိ) [ဥတ္တာန+သီ+ယု] ပက်လက်အိပ်တတ်သော၊သူ။ မန္ဒံ ဥတ္တာနသယနံ၊ ပိသာစဘယတဇ္ဇိကာ။ အပ၊၂။၁၁၆။ (–ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။)

ဥတ္တာနသေယျက (တိ) [ဥတ္တာန+သီ+ဏျ+က] ပက်လက်အိပ်တတ်သော၊သူ။ နို့စို့ကလေး။ ဒဟရော ကုမာရော မန္ဒော ဥတ္တာနသေယျကော ဟတ္ထေန ဝါ ပါဒေန ဝါ အင်္ဂါရံ အက္ကမိတွာ။ မ၊၁။၃၉၉။ ဥတ္တာန-သေယျကောတိ အတိဒဟရတာယ ဥတ္တာန-သေယျကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ (–မ၊၂။၉၆၊ ၂၁၆။ မ၊၃။၂၁၇။ အံ၊၃။၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၇၇၊ ၉၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၈၊ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၉။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၈။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၃၆။)

ဥတ္တာနသေယျကဒါရက (ပု) [ဥတ္တာနသေ-ယျက + ဒါရက] ပက်သက်အိပ်တတ်သော ကလေး၊ နို့စို့ကလေး။ မန္ဒော ဥတ္တာန-သေယျကဒါရကောပိ ဒဟရောတိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၆၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၅၁။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၂၆။

ဥတ္တာနသေယျကဒါရကသန္တက (နံ) [ဥတ္တာန သေယျက ဒါရက+သန္တက] နို့စို့ကလေး၏ ဥစ္စာ။ ဥတ္တာနသေယျကဒါရကသန္တကေ ကထံ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၁၁။

ဥတ္တာနောဘာသ (တိ) [ဥတ္တာန+အောဘာသ] တိမ်သည်ဖြစ်၍ ထင်သော၊တိမ်သကဲ့သို့–တိမ်ယောင်–ထင်ရသော။ ဧကံ ဂမ္ဘီရံ ဥတ္တာနောဘာသံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ ဥတ္တာနောဘာသလည်း ကြည့်။

ဥတ္တာနိံကရောတိ (ကြိ) [ဥတ္တာန+ကရောတိ] ထင်ရှားသည်ကို – ထင်ရှားစွာ – ထင်ရှားအောင် – ပြု၏။ ဣမဿ္နာမေ ဘိက္ခု အာပတ္တိံ သရတိ ဝိဝရတိ ဥတ္တာနိံ ကရော-တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅၈။ အံ၊ဋီ၊၂။၇၂။နှ ဥတ္တာနိံ (နိံ) ကရောန္တိ (အံ၊၁။၇၃)တိ ပါဠိကဲ

န ကရောန္တိ။ အံ၊၄၊၂။၄၈။ (အံ၊၃။၂၆၁။ အံ၊၄၊၃။၃၅၄။ ခုဒ္ဒက၊၄။၃၀။ ဝံရ။၄၃။ ဒီ၊၄၊၂။၁၅၁။ အံ၊၄၊၁။၂၇၁။ အံ၊၄၊၂။ ၃၄၈။) ဥတ္တာနိကရောတိ လည်း-ကြည့်။

ဥတ္တာနိက (တိ) [ဥတ္တာန+ဏိက] ပေါ်လွင်-ထင်ရှား-မနက်နဲ-သော။ ဒေသနံ ဥတ္တာနိ-ကာတိ မညန္တာ အာဇာနန္တိ။ မ၊၄၊၂။၂၂၉။ အယံ ဒေသနာ ဥတ္တာနိကာ ဘဝိဿတိ။ အံ၊၄၊၂။၃၃။

ဥတ္တာနိကတ (တိ) [ဥတ္တာန+ကတ] ပေါ်လွင်-ထင်ရှား-စွာပြုအပ်သော။ န စ နေသံ ကေဝလံ ပရိပုဏ္ဏံ ဗြဟ္မစရိယံ အာဝိကတံ ဟောတိ ဥတ္တာနိကတံ။ ဒီ၊၃။၁၁၀။ (-သံ၊၂။ ၁၀၈။)

ဥတ္တာနိကမ္မ (နု) [ဥတ္တာန+ကမ္မ] ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကို - ထင်ရှားစွာ - ပြုခြင်း။ စတုန္နံ အရိယသစ္စာနံ အာစိက္ခနာ... ဥတ္တာနိကမ္မံ။ မ၊၃။၂၉၁။ ပဋိသံ။၂၇၇။ ဥတ္တာနီ-ကမ္မန္တိ ပါကဋဘာဝကရဏံ။ မ၊၄၊၄။၂၁၇။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၁၈၂။ (-သံ၊၃။၃၁၇။ နေတ္တိ၊ ၅။ သံ၊၄၊၂။၄၈။ အဘိ၊၄၊၃။၃၄၃။ နေတ္တိ၊ ၄။၃၃။ မ၊၄၊၃။၄၀၅။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၄၇။)

ဥတ္တာနိကရဏ (နု) [ဥတ္တာန+ကရဏ]ထင်ရှားစွာ ပြုခြင်း။ သင်္ကာသေန ပကာသေန ဝိဝရဏ-ဝိဘဇန ဥတ္တာနီကရဏ ပညတ္တိအတ္ထပဒ-သမာယောဂတော သာတ္ထံ။ ဝိ၊၄၊၁။၉၉။ (- ဓာတု၊၄။၂၅၂။ ထေရ၊၄၊၁။၄၅၁။ ပဋိသံ၊၄၊၂။၁၈၂။ မဟာနိ၊၄။၄။ ဝဇီရ။၄၃။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၈။)

ဥတ္တာနိကရောတိ (ကြိ) [ဥတ္တာန+ကရောတိ] ထင်ရှားသည်ကို - ထင်ရှားစွာ - ထင်ရှားအောင်-ပြု၏။ အာစိက္ခတိ ဒေသေတိ ... ဥတ္တာနီကရောတိ။ သံ၊၁၊၂၆၄၊ အံ၊၁။ ၂၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄၉။ ဥတ္တာနိကရောတီတိ ပါကဋံ ကရောတိ။ သံ၊၄၊၂။၃၈။ ပဋိသံ၊၄၊ ၁၊၂၂၇။ အံ၊၄၊၂။၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄၊၂။၂၂၇။ (-မ၊၁။၃၉၉။ သံ၊၁။၃၆၇။ အဘိ၊၄၊၁။ ၂၀၆။ ဥဒါန၊၄။၂၈၀။ သံ၊၄၊၂။၅၀။) ဥတ္တာနီကရောန္တိ — ဒီ၊၂၊၈၈။ သံ၊၃။၂၂၈။ အံ၊၃။၁၃၀။ ဥဒါန။၁၅၃။ ဝိ၊၄၊၁။၁၂၂။ မ၊၄၊၂။၁၆၅။ အဘိ၊၄၊၁။၂၁၉။ ပဋိသံ၊၄၊ ၁။၁၇၆။ မဟာနိ၊၄။၁၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၉။ မ၊၄၊၂။၁၉၇။ အံ၊၄၊၃။၁၁၆။ အံနု၊၄၊၂။ ၁၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄၊၁။၁၄၁။ ဥတ္တာနီကရောသိ — စူဠနိ။၂၄။ စူဠနိ၊၄၊၂။ ဥတ္တာနိကရောမိ— အံ၊၁။၄၇၉။ မ၊၄၊၁။၅၇။ အံ၊၄၊၂။၃၅၀။ ဥတ္တာနိကရောဟိ — မဟာနိ။ ၁၀၀၊ ၁၆၁။ ခုဒ္ဒက၊၄။၁၀၄။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၉။ မဟာနိ၊၄။ ၂၂၈၊၂၇၇။ ဥတ္တာနီကရိဿန္တိ— ဒီ၊၂။၈၇။ သံ၊၃။၂၂၈။ အံ၊၃။၁၃၀။ ဥဒါန၊၁၅၃။ ဥဒါန၊၄၊၂၃၇။ သံ၊၄၊၂။၅၀၇။ အံ၊၄၊၃။၂၅၆။

ဥတ္တာနိကာတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥတ္တာန+ကာတုံ] ထင်ရှားသည်ကို - ထင်ရှားစွာ - ပြုခြင်းငှါ။ အာယသ္မာ ခေမကော ပဟောသိ... ဥတ္တာနိ-ကာတုံ။ သံ၊၂။၁၀၇-၈။ ဥတ္တာနီကာတုန္တိ ဥတ္တာနံ ကာတုံ။ သံ၊၄၊၂။၂၃၁။ (-မ၊၃။ ၂၉၁။ မ၊၄၊၂။၁၂၅။ ခုဒ္ဒက၊၄။၁၊၂။)

ဥတ္တာနိကိရိယာ (ထီ) [ဥတ္တာန + ကိရိယာ] ထင်ရှားသည်ကို - ထင်ရှားစွာ - ပြုခြင်း။ "ကတမေ တသ္မိံ သမယေ... ဖုသနာ သမ္ဖုသနာ"တိ အာဒိနာ ဥတ္တာနိကိရိယာ, ပညာ-ပနာ စ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၄၊၂။၂၇၂။

ဥတ္တာနုတ္တာန (တိ) [ဥတ္တာန+ဥတ္တာန] ပေါ်လွင် ထင်ရှား ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော၊ အလွန် ပေါ်လွင်ထင်ရှားသော။ ဗုဒ္ဓဝိသယံ ပဉှံ အတ္တနော ဥတ္တာနုတ္တာနန္တိ ဝဒတိ။ သံ၊၄၊ ၂။၈၁။

ဥတ္တာနောဘာသ (တိ) [ဥတ္တာန+ဩဘာသ] တိမ်သည်-ပေါ်လွင်သည်-ဖြစ်၍ထင်သော၊

ဟိမ်ယောင်ထင်ရသော။ စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ ဥဒကရဟဒါ...ဂမ္ဘီရော ဥတ္တာနောဘာသော။ အံ၊၁၊၄၁၉၊ အစ္ဆဝိပ္ပသန္နမဏိဝဏ္ဏဥဒကော ဥတ္တာနောဘာသော နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။ (—အဘိ၊ပု။၁၅၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။)

ဥတ္တာပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+တပ+ဏေ+တုံ] ပူလောင်စေခြင်းငှါ။ ''အင်္ဂါရေသု ဥတ္တာပေတုံ''။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅။

ဥတ္တာရဏ (နံ) [ဥ+တရ+ဏေ+ယု] (က) တက်စေခြင်း။ (ခ) လွှင့်မြောက်စေခြင်း၊ ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ (က) သောဗ္ဘာဒီသု ပတိတသာပိ နိသောကိ ဗန္ဓိတွာ ဥတ္တာရဏေ ဒေသာ နယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ (ခ) ဘာကန္တာရာ ဥတ္တာရဏေန အဿာသဒါနေန စ မဓမ္မာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၁၃။(—သာရတ္ထ၊ ၁။၁၆၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁၊၁၇၆၊ သံ၊ဋီ၊သင်၊၂၊၂၇၇။ မ၊ဋီ၊၁။၂၃၄။ အံ၊ဋီ၊၂၊၁၁၉။)

ဥတ္တာရဏတ္ထ (ပု) [ဥတ္တာရဏ+အတ္ထ] တက်စေခြင်း ဟူသောအကျိုး။ ဒုက္ခဂတာယ မယှံ ဥတ္တာရဏတ္ထာယ ဝီရိယံပဋိသံယုတ္တံ ဟတ္ထံ ပသာရေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။

ဥတ္တာရယတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+တရ+ဏယ+တိ] ကူးမြောက်စေ၏။ ဥတ္တာရယိ ဘိက္ခုသံဃံ။ အပ၊၁။၂၂၈၊ ထေရ၊ဋ္ဌ ၁။၅၇။

ဥတ္တာရိတ (တိ) [ဥ+တရ+ဏေ+တ] ထုတ်ဆောင်–ဆယ်တင်–အပ်သော။ နိပ္ပဝိတန္တိ ဥတ္တာရိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၂၆၀။

ဥတ္တာရေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+တရ+ဏေ+တိ] ဆောင်လျက် – ကူးမြောက် – လွှင့်မြောက် – စေ၏။ နိရုဒကကန္တာရံ တာရေတိ ဥတ္တာရေတိ နိတ္တာရေတိ၊ မဟာနိ ၁၅၁၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၂၀၂။ ဥတ္တာရေတီတိ ခေမန္တဘူမိံ ဥပနေန္တော တာရေတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၄။ သာရတ္ထ၊၁၊၂၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၂၄၇၊ (—သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၅၅၊)ဥတ္တာရေသိ —ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၄၃။

ဥတ္တာရေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+တရ+ဏေ+တုံ] (က) ထုတ်ဆောင်ခြင်းငှါ၊(ခ) ကူးမြောက်စေခြင်းငှါ။ (က) အတ္တံ နုဒေါ ဝေတေသံ ဂုန္နံ အန္တရေ သကဋ္ဌာနိ ဥတ္တာရေတုံ သာမတ္ထော ဥသဘာဘာနိယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂၃။ (ခ) သဒ္ဓော ဗြာဟ္မဏော၊ မာ တသာ ဂင်္ဂံ ဥတ္တာရေတုံ အဒတ္ထ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၂။

ဥတ္တာရေတွာ (ကြိ ဝိ) [ဥ+တရ+ဏေ+တွာ] ကူးမြောက်စေ၍၊ ထုတ်ဆောင်၍၊ မဟာဇနံ သံသာရသာဂရာ ဥတ္တာရေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၊ (—အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၁၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၄၃)

ဥတ္တာရေသိ (ကြိ) ဥတ္တာရေတိ-ကြည့်။

ဥတ္တာသ (ပု) [ဥ+တသ+ဏ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–ခြင်း။ စတုဘိ...ဟောတိ ဥတ္တာသော။ သံ၊၃၊၃၃၇၊ (—ခုဒ်။၁၆၆။)

ဥတ္တာသတ္ထ (ပု) [ဥတ္တာသ+အတ္ထ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–ခြင်းအနက်။ ခ်ဋ္ဌသဒ္ဒ သဒ္ဒသတ္ထာဝိဒ္ဓ ဥတ္တာသတ္ထေ ပဌန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၇၀။

ဥတ္တာသန (နံ) [ဥ+တသ+ဏေ + ယု] (၁) ထိတ်လန့်ခြင်း၊ (၂) ကံကျင်၍ လျှိုခြင်း။ (၁) ဥတ္တာသနလက္ခဏ-ကြည့်။ (၂) ယာဝ-သူလေ ဥတ္တာသနံ၊ တာဝ သဗ္ဗကမ္မကာရဏာနိ နိဒ္ဒိသိံသု၊သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။

ဥတ္တာသနတ္ထ (ပု) [ဥတ္တာသန+အတ္ထ] လျှိုခြင်းအကျိုး။ တဋ္ဌိတာ ဥတ္တာသနတ္ထာယ ဩနမိတံ ဌပိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။

ဥတ္တာသနလက္ခဏ (တိ) [ဥတ္တာသန+လက္ခဏ] ဥတ္တာသလက္ခဏနှင့် အနက်တူ ရှင်းပုဒ်ကြည့်။

ဥတ္တာသဗဟုလ (တိ) [ဥတ္တာသ+ဗဟုလ] များစွာ- ကြောက်ရွံ့- ထိတ်လန့်- ခြင်း ရှိသော။ ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-ခြင်းများ သော၊ သူ။ ဣမေ ကေစ္စေ သဗ္ဗသခါရေသု ဥဗ္ဗေဂဗဟုလော ဟောတိ ဥတ္တာသဗဟုလော။ ပဋိသံ။၁၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။ သေရ၊ဋ္ဌ။၂။၄၀၉၊ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၀၂။ ဥတ္တာသဗဟုလောတိ ဗလဝဘယဗဟုလော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၆။ မ၊ဋီ၊၃။၂၇၄။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၁၆၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၈၇။)

ဥတ္တာသဘယ (န) [ဥတ္တာသ+ဘယ]ကြောက် ရွံ့-ထိတ်လန့်-ခြင်းဟူသော-ဘေး။ ဥဗ္ဗေဂ- ဥတ္တာသဘယန္တိ ဥဗ္ဗေဂဘယဉ္စေဝ ဥတ္တာသ- ဘယဉ္စ.... တံမုဟုတ္တိကံ ... လောမဟံသနကရံ ဘယံ ဥတ္တာသဘယံ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ (-ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၇။)

ဥတ္တာသလက္ခဏ (တိ) [ဥတ္တာသ+လက္ခဏ] ထိတ်လန့်ခြင်း လက္ခဏာ ရှိသော။ သြတ္တပ္ပံ တေ...ဝုတ္တံ ဥတ္တာသလက္ခဏံ သြတ္တပ္ပန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၄၃။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၄-၌ကား ဥတ္တာသနလက္ခဏံ-ဟု ရှိ၏)

ဥတ္တာသဝန္တု (တိ) [ဥတ္တာသ+ဝန္တု] (က) ကြောက်ရွံ့- ထိတ်လန့်- ခြင်းရှိသော၊ (ခ) ဆာလောင်မွတ်သိပ်ခြင်း ရှိသော။ ဝေတ- သော ပရိယာဒိန္နာ ဥတ္တာသဝါ စ ဟောတိ။ မ၊၃။၂၇၀။ သံ၊၂။၁၄။ ဥတ္တာသဝါတိ ဘယ- တာသေနပိ သဥတ္တ သော တဏှာတာသေ- နပိ သဥတ္တာသော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၁။ (-သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။)

ဥတ္တာသသမ္ဘမ (ပု) [ဥတ္တာသ+သမ္ဘမ] ကြောက်ရွံ့ခြင်းကြောင့် မရပ်မတည်လည်ခြင်း။ သောကဝတ္ထုအဝိဃာတေန ဝါ သမ္ဘမော န ဥတ္တာသသမ္ဘမော။ မူလဋီ၊၂။၆၅။

ဥတ္တာသာကာရ (ပု) [ဥတ္တာသ+အာကာရ] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်- ခြင်းဟူသောအခြင်း အရာ။ ဥတ္တာသာကာရေန သြတ္တပ္ပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၉၄။ (-ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂ ၁၄၃)

ဥတ္တာသိတ (တိ) [ဥ+တသ+ဏေ+တ] (၁) ထိတ်လန့်စေအပ်သော။ (၂) လျှိအပ်သော။ (၁) ဥက္ကေဋ္ဌိတောတိ ဥတ္တာသိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။သာရတ္ထ၊၂။၂၉၀။ (၂) ဥတ္တာသိ- တံ ပုဗ္ဗိမန္တဿ သူလေ။ ပေတ။၁၈၁။ ဥတ္တာ- သိတန္တိ အာဝုတံ အာရောပိတံ၊ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၄။ သူလေ ဥတ္တာသိတော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၄။ (-အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁၃။)

ဥတ္တာသိတပုရိသ (ပု) [ဥတ္တာသိတ+ပုရိသ]လျှိ အပ်သော ယောက်ျား။ မေဒုက္ကဇာတော ဝိယာတိ.... ဥတ္တာသိတပုရိသော ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။

ဥတ္တာသီ (တိ) [ဥ+တသ+ဏီ] အလွန် ကြောက်ရွံ့ခြင်းအလေ့ရှိသူ၊ အလွန်ကြောက် တတ်သူ။ ဥတ္တာသီ (မဟာနိ။ ၁၆၆) တိ အတိဘာယနသီလော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၁။

ဥတ္တာသုဗ္ဗေဂ (ပု) [ဥတ္တာသ+ဥဗ္ဗေဂ] ကြောက် ရွံ့ ထိတ်လန့်ခြင်း၊ အလွန်ကြောက်ရွံ့ခြင်း။ သူ့ာယမိ ဥတ္တာသုဗ္ဗေဂဝသေန ဂရုဟာဏော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။

ဥတ္တာသေတဗ္ဗ (တိ) [ဥ+တသ+ဏေ+တဗ္ဗ] ကြောက်ရွံ့- ထိတ်လန့်- စေအပ်သော၊ ခြောက်လှန့်အပ်သော။ သော ဘိက္ခု တေဟိ တေဟိ ဥပါယေဟိ ဥတ္တာသေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၃၁၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၆။

ဥတ္တာသေတိ (ကြိ) [ဥ+တသ+ဏေ+တိ] (၁) ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-စေ၏။ (၂)

တက်ဆောက်စေ၍၊ လျှို၍။ (၁) သဘံ လှုဒါန် ဥဋ္ဌာသေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ ဥဋ္ဌာသေန္တိ — ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀။ (၂) ဇီဝန္တမ္ပိ သူ့သေ ဥဋ္ဌာသေန္တိ။ မ၊၁။၁၂၂၊ အံ၊၁။ ၅၀။ ဂစ္ဆထ နံ သူ့သေ ဥဋ္ဌာသေထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉။ ဥဋ္ဌာသေသိ — သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ ဥဋ္ဌာသေသုံ — ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁၊ ဥဋ္ဌာသေန္တ-လည်း ကြည့်။

ဥဋ္ဌာသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဌာ+ဏေ+တွာ] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-စေ၍၊ သမုဒ္ဒကုမ္ဘိ-ဘောတိ ကုဒံ သုဒ္ဓ ဥဋ္ဌာသေတွာ ဝုဋ္ဌာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁၊ (−ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇၊ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၉၁။)

ဥဋ္ဌာသေန္တ (တိ) [ဥ+ဌာ+ဏေ+အန္တ] တက်ဆောက်စေသော၊ လျှိုသော။ ဇီဝန္တမ္ပိ သူ့သေ ဥဋ္ဌာသေန္တ။ မ၊၁။၁၂၂၊ အံ၊၁။ ၅၁၊ မဟာနိ။၁၂၀။ သူ့သေ ဥဋ္ဌာသေန္တကို သူ့သေ အာသေဆာသေန္တ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။

ဥဋ္ဌိ (ဣ) [ဝါ+ဣ] စကား။ ဥဋ္ဌိ ဝါစာ ဂိရာ ဝါကျ၊ ခန်၊ ၁၁၅၊ ဥဒ္ဒဘောဂိ ဥဋ္ဌိ။ ခန် ဋီ၊၁၁၅။

ဥတ္တိဋ္ဌ (ပု) [ဥ+ဌာ+အ] (က) ဆွမ်းကိုရည်မှတ်၍ရပ်ခြင်း၊ ထ၍ (ဆွမ်းအလို့ငှါ) ရပ်ခြင်း၊ ဆွမ်းခံခြင်း၊ (ခ) ရပ်၍ခံယူအပ်သော ဆွမ်း။ ဥတ္တိဋ္ဌေ နပ္ပမဇ္ဇေယျ၊ ဓမ္မ၊၃၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၈၉၊ အာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ အာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။ ဥတ္တိဋ္ဌေတိ ဥဋ္ဌဟိတွာ ပရေသံ ဃရဒွါရေ ဌတွာ ဂဟေတဗ္ဗပိဏ္ဍေ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆၊ ဥတ္တိဋ္ဌေတိ ဥဋ္ဌာယ၊ ဥဋ္ဌဟိတွာ ဝါ ပိဏ္ဍာယ တိဋ္ဌေ။ ပါဒိတ်၊ယော။ ၂၅၁။ (−သာရတ္ထ၊၃။ ၂၄၇၊ ဝိမတိ၊၂။၁၁၃။)

ဥတ္တိဋ္ဌ² (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ဌာ+တွာ] ရပ်၍။ ဥပရိဘောဇနေပိ ဥတ္တိဋ္ဌပတ္တံ ဥပနာမေန္တိ ဝိ၊၃။ ၅၆။ အထဝါ ဥဋ္ဌဟိတွာ ပတ္တံ ဥပနာမေန္တိတိ ဝေမေ့တ္တ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈။

ဥတ္တိဋ္ဌ³ (နံ) [ဥ+သိသ+တ?] စားကြွင်း။ ဥတ္တိဋ္ဌပတ္တ (သာရတ္ထ၊၃။၂၃၀) ကြည့်။

ဥတ္တိဋ္ဌန္တ (တိ) [ဥ+ဌာ+အ+အန္တ] ရပ်သော။ ဗုဒ္ဓသ ဃပုရိ သဿ အာသမ္မနေရဒ္ဓိ ဥတ္တိဋ္ဌတော၊ တိဋ္ဌတော စ ဥပဋ္ဌဟေမ္မ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၆၁။ မ၊ဋ္ဌီ၊ ၁၊၃၇။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၂၂။

ဥတ္တိဋ္ဌပတ္တ (ပု) [ဥတ္တိဋ္ဌ + ပတ္တ] (၁) ဆွမ်းကို ရည်မှတ်၍ ရပ်ခြင်း-ဆွမ်းခံခြင်း-ငှါ ယူအပ်သော သပိတ်၊ ဆွမ်းခံသပိတ်၊ (၂) စားကြွင်းရှိသော-စားကြွင်း ရှိ၍ ဟု လူတို့ ထင်မှတ်သော -သပိတ်။ (၁) (၂) ဥပရိဘောဇနေပိ ဥတ္တိဋ္ဌပတ္တံ ဥပနာမေန္တိ ဝိ၊၃။ ၅၆။ ဥတ္တိဋ္ဌပတ္တန္တိ ပိဏ္ဍာယ စရဏကပတ္တံ။ တသ္မိံ ဟိ မနုဿာ ဥစ္ဆိဋ္ဌသညိနော တသ္မာ ဥတ္တိဋ္ဌပတ္တန္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၈။ ဥတ္တိဋ္ဌန္တေ ယ ဂဟိတံ ပတ္တံ ဥတ္တိဋ္ဌပတ္တံ တေနာဟ ပိဏ္ဍာယ စရဏကပတ္တန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၀၁။ ဥတ္တိဋ္ဌပတ္တန္တိ ဧတ္ထ ဥစ္ဆိဋ္ဌသဒ္ဒသမာနတ္ထော ဥတ္တိဋ္ဌသဒ္ဒေါ၊ သာရတ္ထ၊၃။၂၃၀။

ဥတ္တိဋ္ဌပိဏ္ဍ (ပု) [ဥတ္တိဋ္ဌ + ပိဏ္ဍ] (၁) (အိမ်တံခါး၌) ရပ်၍-ခံယူအပ်-ရအပ်-သော ထမင်း (ဆွမ်း)။ (၂) စားကြွင်းဖြစ်သော ဆွမ်း (၁)ဥတ္တိဋ္ဌပိဏ္ဍော အာဟာရော။ ထေရ၊ ၃၅၀၊ ဥတ္တိဋ္ဌပိဏ္ဍောတိ ဥတ္တိဋ္ဌိတွာ ပရေသံ ဃရဒွါရေ ဌတွာ ဂဟေတဗ္ဗပိဏ္ဍော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၅၁၊ ဥတ္တိဋ္ဌပိဏ္ဍော (ထေရီ။၄၁၅) တိ ဃရေဃရေ ပတိဋ္ဌိတွာ လဒ္ဓဗ္ဗဘိက္ခာပိဏ္ဍော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၂။ (−ဇာ၊၁။၃၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၁။မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၃။)(၂) ကုဒ္ဒမယံ ဥတ္တိဋ္ဌပိဏ္ဍံ၊ ဇာ၊၁။၃၁၁။ ဥတ္တိဋ္ဌပိဏ္ဍန္တိ ဥစ္ဆိဋ္ဌကပိဏ္ဍံ၊ ဥစ္ဆိဋ္ဌပိဏ္ဍန္တိပိ ပါဠော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၃၈၇၊

ဥတ္တိဋ္ဌတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ + ဌာ + တွာ] ရည်မှတ်လျက် ရပ်၍။ ဥတ္တိဋ္ဌေ (ဝိ၊တိ၊၂။ ၁၁၃), ဥတ္တိဋ္ဌပိဏ္ဍ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၁) တို့ကြည့်။

ဥတ္တိဏ္ဏ (တိ) [ဥ+တိဏ္ဏ] ထုတ်ဆောင်အပ်သော မြက်အမိုးရှိသော၊ မြက်အမိုးမရှိသော။ သင်္ဃ- ကာရဿ ကုမ္ဘကာရဿ အာဝေသနံ ဥတ္တိဏ္ဏံ ကရောထ။ မ၊၂။၂၄၊။ (-မဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ မဋီ၊၃။၁၃၉။)

ဥတ္တိဏ္ဏ (တိ) [ဥ+တရ+တ] (၁) ကူးမြောက်- လွန်မြောက်-ပြီးသော၊သူ။ (၂) လွန်မြောက် -ကျော်လွန်-အပ်သော။ (၃) လွန်မြောက် ကြောင်း ဖြစ်သော။ (၄) တက်ရောက်ပြီး သော။ (၁) ဣမံ ဝိစိကိစ္ဆံ တိဏ္ဏော ဟောတိ ဥတ္တိဏ္ဏော နိတ္တိဏ္ဏော။ အဘိ၊ဝိ။၂၆၅။ ဥတ္တိ- ဏ္ဏောတိ ဣမံ တဿာ အတိက္ကမနာသေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၃။ဥတ္တိဏ္ဏောစ ရာဇာ စက္ကဝတ္တိ မနုဿေ အာဏာပေယျ။ မိလိန္ဒ။၃၄။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁၊၁၆၂။ တဏှံ တိဏ္ဏော နိတ္တိဏ္ဏော ဥတ္တိ- ဏ္ဏော။ မဋ္ဌ၊၂။၆၉။ နိတ္တိဏ္ဏော ဥတ္တိဏ္ဏော- တိ ဥပသဂ္ဂဝသေန ပဒံ ဝဍ္ဎိတံ ဥဒ္ဒမုဒ္ဓိ တိဏ္ဏော ဥတ္တိဏ္ဏော။ မဋီ၊၂။၁၂၄။ (- မဟာနိ။၁၉၊၁၂၃။ စူဠနိ၊၈၅။မဋ္ဌ၊၄။၁၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁၁။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၀၊မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၅။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၂၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၇၅။ကင်္ခါ၊ဋီ၊၁၅၀။သံ၊ဋီ၊၁၊၅၀။ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၁။၁၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၄၃၊၇၇။ နေတ္တိ ဝိ။ ၄၁။) (၂)ဥတ္တိဏ္ဏာ ပက်ပလိပ္ပါ။ ထေရ။၂၃၉။ ဥတ္တိဏ္ဏာတိ ဥတ္တရိတာ အတိက္ကန္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၈။ (၃) ဥတ္တိဏ္ဏမဂ္ဂ-ကြည့်။(၄) ဩဂါ- ဟာ စဿ ဥတ္တိဏ္ဏဿ ...ဂစ္ဆန္တိ။ ဥဒါန။ ၁၂၅။ မဋ္ဌ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃ ။ တသ္မိံ နှတွာ ဥတ္တိ- ဏ္ဏေ ဒွေ ကရေဏုယော နှာပေသုံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၀။ (-ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၉၄။ သာရတ္ထ၊၁။၂၇၅။)

ဥတ္တိဏ္ဏကာလ (ပု) [ဥတ္တိဏ္ဏ+ကာလ] တက် ရောက်ပြီးသောအခါ။ ရညော ဥတ္တိဏ္ဏကာလေ ဇာလံ ဥက္ခိပန္တာ တေ ကရဏ္ဍကေ ဒိသွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။

ဥတ္တိဏ္ဏဓမ္မ (ပု) [ဥတ္တိဏ္ဏ+ဓမ္မ] လွန်မြောက် ကြောင်းဖြစ်သောတရား။ ဥတ္တရိမနုဿ ဓမ္မ- ဿာတိ မနုဿေ ဥတ္တိဏ္ဏဓမ္မဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။

ဥတ္တိဏ္ဏနိဒ္ဒါပရေတ (တိ) [ဥတ္တိဏ္ဏ+နိဒ္ဒါ+ပရေ- တ] လွန်မြောက်ပြီးသော အိပ်ခြင်းနှင့်ယှဉ် သော။ ဂပိမိဒ္ဓပရေတောတိ အင်္ဂတော ဥတ္တိဏ္ဏနိဒ္ဒါပရေတော။ ဝဇီရ။၁၇၉။

ဥတ္တိဏ္ဏပဒ (နပ) [ဥတ္တိဏ္ဏ+ပဒ] တက်ရောက် သောခြေရာ။ သမန္တာ ပဒံ ပရိယေသမာနော ဩတိဏ္ဏပဒံ ယေဝ အဒ္ဒသ, န ဥတ္တိဏ္ဏပဒံ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ မဋ္ဌ၊၃၊၁၂၅။ အံ၊ဋီ၊ ၃။ ၄၄၄။

ဥတ္တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆ (တိ) [ဥတ္တိဏ္ဏာ+ဝိစိကိစ္ဆာ] လွန်မြောက်ပြီးသော ယုံမှားမှု-ဝိစိကိစ္ဆာ- ရှိသော၊ယုံမှားမှု-ဝိစိကိစ္ဆာ-ကိုလွန်မြောက် သော။ ဥတ္တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော သော၊ ဝိတိဝတ္တ- ကထံကထော။ အပ၊၂။၂၅၈။

ဥတ္တိယ (ပု) [ယာဒိစ္ဆကနာမ်] ဥတ္တိယမည် သောသူ။ (၁) ဥတ္တိယထေရ်။ သာဝတ္ထိပြည် ပုဏ္ဏား တဦး၏သားဖြစ်သည်။ အရွယ်ရောက် သောအခါ အမတ (မသေကြောင်းတရား) ရှာရန် ပရိဗိုဇ်ပြုလုပ်၍ လှည့်လည်ရာ မြတ်စွာ ဘုရားထံချဉ်းကပ်၍ တရားနာပြီး နောက် သာသနာတော်၌ ရဟန်းပြုသည်၊ သီလ စသည်ကို မသုတ်သင်သောကြောင့် တရား ထူးရသဖြင့် မြတ်စွာဘုရားထံ သြဝါဒ တောင်းရာ “တသ္မာတိဟ တွံ ဥတ္တိယ အာဒိံ- မေဝ ဝိသောဓေဟိ”, စသည်ဖြင့် သြဝါဒ

ပေးတော်မူသည်၊ ၎င်းဩဝါဒကို သံ၊၃၊၁၃၃-ကြည့်။ နောင်၌ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်သည်။ ထေရ ဋ္ဌ၊၁၊၁၁၁-၁။ (– ထေရ၊ ၂၂၆၊ အပ၊ ၁၊၁၁-၉၊)။ (၂) ဥတ္တိယ ထေရ်၊ ပါဝါပြည်မလ္လမင်းတဦး၏ သားဖြစ်သည်။ ဥတ္တိယ၏ မိတ်ဆွေ အခေါင်းအဖော်ဘို့မှာ ခေါဒိက၊ သုဗာဟု၊ ဝလ္လိယ-တို့ဖြစ်ကြသည်။ ကပိလဝတ်ပြည်တွင် မြတ်စွာဘုရား၏ တန်ခိုးပြာဋိဟာကို ဖူးမြင်ကြည်ညိုကြ၍ ရဟန်းပြု၊ ဝဝိပဿနာအားထုတ်ရာ ပဋိသမ္ဘိဒါနှင့်တကွ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်ကြသည်။ ထေရ ဋ္ဌ၊၁၊၁၅၅။ (– ထေရ၊ ၂၃၂။) (၃) ဥတ္တိယ ထေရ်။ ကပိလဝတ်ပြည် သကျမင်း၏သားဖြစ်သည်၊ ဆွေတော်မျိုးတော်အစပ်းအဝေး၌ မြတ်စွာဘုရား၏တန်ခိုး အာနုဘော်ကို ဖူးမြင်ကြည်ညိုရ၍ ရဟန်းပြုသည်။ ဆွမ်းခံသွားသည်ခဲ့ မာတုဂါမ၏ ဂီတသံကိုကြား၍ စွဲလမ်းတပ်မက်ခဲ့သော်လည်း ဆင်ခြင်တတ်ဖြင့် ပယ်ဖျောက်ကာ ကျောင်းသို့ရောက်၍ တရားအားထုတ်ရာ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်သည်။ ထေရ ဋ္ဌ၊၁၊ ၂၅၆-၇။ (– ထေရ။ ၂၄၁။) (၄) ဥတ္တိယ ထေရ်။ အရှင်မဟိန္ဒ၊ အရှင်ဣဋ္ဋိယ စသော ထေရ်တို့နှင့်အတူ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ကြွရောက်၍ သာသနာပြုသော ထေရ် ဖြစ်သည်။ တတော မဟိန္ဒော ဣဋ္ဋိယော၊ ဥတ္တိယော သမ္ဗလော တထာ၊ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁၊၅၇။ (– ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၅၃။ ဒီပဝံ။ ၁၂။) (၅) ဥတ္တိယသုတ္တ်။ လူ၏အသွင် (လူ့ဘက်)ဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သောသူဖြစ်သည်။ နန္ဒ ယသော ကုလပုတ္တော ဥတ္တိယော ဂဟပတိ သေတုမာအာဝေါ ဂိဟိဗျဉ္ဇနေန အရဟတ္တံ ပတ္တာဘိ၊ အာမန္တ၊ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၁၃။ (၆) ဥတ္တိယ ပရိဗိုဇ်။ အာဗဓေါ် ဥတ္တိယော ပရိဗ္ဗာဇကော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ အံ၊၃၊၄၁၂။

ဥတ္တိယသုတ္တ (န) [ဥတ္တိယ+သုတ္တ] ဥတ္တိယသုတ်။ (၁) အရှင်ဥတ္တိယအား ကာမဂုဏ်ငါးပါးနှင့် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးကို ဟောကြားရာ ဖြစ်သော သုတ်၊ သံယုတ္တနိကာယ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တ ပါဠိ၊ ၁ သံယုတ်၊ ၃ ဝဂ်၊ ၁၁-သုတ်။ သံ၊၃။ ၁၇၈။ (၂) အရှင် ဥတ္တိယအား သီလ၌ တည်၍ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးကို ပွါးများရန် ဟောကြားရာ ဖြစ်သောသုတ်။ သံယုတ္တနိကာယ မဟာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၂ ဝဂ်၊ ၆-သုတ်၊ သံ၊၃၊၁၄၃-၄။ (၃) ဥတ္တိယပရိဗိုဇ်၏ သဿတော လောကော စသော အမေးနှင့် စပ်၍ ဖြေကြားရာဖြစ်သောသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ ဒသကနိပါတ ပါဠိ၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ အံ၊၃။ ၄၁၂-၄။

ဥတ္တုင်္ဂ (တိ) [ဥ+တုင်္ဂ] အလွန်မြင့်သော၊ အတ္ထမဟိ ကာဒိဥတ္တုင်္ဂ သင်္ခါရမှ ဟိ အာကာသံ ဥတ္တုင်္ဂ ဝိယ ဒုန္နိဝိသ စ ခါယတိ။ မဓု၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၉၇။

ဥတ္တုင်္ဂကဏ္ဏ (တိ) [ဥတ္တုင်္ဂ+ကဏ္ဏ] မြင့်တက်သော နားရှိသော၊ မိဂါ စ နာနာ သုဒ္ဓိရာဇမာနာ၊ ဥတ္တုင်္ဂကဏ္ဏာ စ မန္ဒသနေန္တာ၊ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၀။

ဥတ္တုင်္ဂတရင်္ဂ (ပုံ) [ဥတ္တုင်္ဂ+တရင်္ဂ] မြင့်တက်သော လှိုင်းတံပိုးငယ်၊ လှိုင်းတံပိုးကြီး ရှိသော၊ ဥတ္တုင်္ဂတရင်္ဂ၊ အသင်္ဂ နဒီ ဥတ္တုင္ဂိတွာ၊ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၃၄။

ဥတ္တေဇက (တိ) [ဥ+တိဇ+ဏွု] ထက်မြက်-ထက်သန်-စေတတ်သော၊ သူ။ အဓိဝိတ္တာနုဒေယာဒေ နိယောဇနာသေန စိတ္တဿ သမ္မာ ဥတ္တေဇကာ။ ဋီကာ ဝိ၊ ၄။ ၁၃၄။

ဥတ္တေဇန (န) [ဥ+တိဇ+ယု] ထက်မြက်-ထက်သန်-စေခြင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

ဥတ္တေဇနတ္ထ (ပုံ) [ဥတ္တေဇန+အတ္ထ] ထက်မြက်-ထက်သန် – စေခြင်းအကျိုး။ ဘာဝတော

သမ္မဟုလေဟိ သဒ္ဓိံ အာဟိဏ္ဍန္တံ....အနာ ရဒ္ဓဝိရိယာနံ ဥတ္တေဇနတ္ထံ။ ဝဇိရ။၄၇၆။

ဥစ္စတ္တေဇေတိ (ကြိ) [ဥ+တိဇ+ဏေ+တိ] ထက်မြက် – ထက်သန်– စေ၏။ ဝိပဿနာစိတ္တံ သမ္မာ ဥစ္စတ္တေဇေတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၈။(–မဂ္ဂ၊ ၂။၁၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ မူသ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ အနုဋ္ဌီ၊၂။၁၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၄။) ဥတ္တေဇေသိ—ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၃။

ဥစ္စတ္တေဇေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+ တိဇ + ဏေ+ တွာ] ထက်မြက်–ထက်သန်–စေ၍။ နန္ဒ တံ ကုလပုတ္တံ ဥတ္တေဇေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၇။

ဥစ္စတ္တေဇေန္တ (တိ) [ဥ+တိဇ+ဏေ+အန္တ။ ထိ· ၌ ဥတ္တေဇေန္တိ] ထက်မြက်–ထက်သန်– စေ သော။ ဘေန မေဝိရိယံ ဥတ္တေဇေန္တိ(ဥတ္တေ· ဇေန္တံ?) ဥဘ္တမင်္ဂ ပညာသိသေ ဝိဇ္ဇ။ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၁။

ဥတြသတိ (ကြိ) [ဥ+တြသ+အ+တိ]ကြောက် ရွံ့–ထိတ်လန့်–၏။ သြတ္တပ္ပဘီတိ ဥတြသတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ ဝိ၊သင်္ဂဟ။၁၅၇။ ဥတြာသန္တိ—(ဥတြသန္တိ?)ဇာ၊၂။၁၇၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။၉၇။ ဥတြာသေယျ—ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၉၇။

ဥတြသန္တ (တိ)[ဥ+တြသ+အ+အန္တ]ကြောက် ရွံ့–ထိတ်လန့်–သော၊သူ။ ဒိဝသံ သဿိတွာဝိ ပဗ္ဗဇ္ဇမာနော န ဥတြသန္တော ပဗ္ဗဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။

ဥတြဿ (တိ) [ဥ+တြသ+တ။ တြသ ဥဗ္ဗေဂေ ဥပုဗ္ဗော, ဥတြသိတ္တာတိ ဥတြဿော။ မောဂ်၊ပဉ္စိကာ။၅။၁၄၂။]ကြောက်ရွံ့–ထိတ် လန့်–သော၊သူ။ ဖြဘ္ဘာဒတ္တော ကာသိရာဇာ ဘိတော ဥဗ္ဗိဂ္ဂေါ ဥဿင်္ကီ ဥတြဿော သဟ· သာ ဝုဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊၃။၄၉၃။ နိစ္စံ ဥတြဿမိဒံ စိတ္တံ။ သံ၊၁။၅၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၀။ ဥတြဿန္တိ သန္တသ္တံ ဘီတံ ....ဥတြဿန္တိ

ဝါ သံဝိဂ္ဂံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ ဥတြဿော ဃသသိ ဘီတော။ဇာ၊၁။၂၂၀။ ဥတြဿောတိ ဘီတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၂။ (–သုတ္တနိ။၄၂၉။ ဠူဋ္ဌနိ။၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃-၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၄၅။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၁၊၂၀၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၇။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၆၈။)

ဥတြဿစိတ္တ (တိ) [ဥတြဿ+စိတ္တ] ကြောက် ရွံ့–ထိတ်လန့်–သောစိတ်ရှိသော၊သူ၊ ရာဇာ အပါယဒုက္ခဘော ဥတြဿစိတ္တော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၂၂၆။

ဥတြဿမာနသ (တိ) [ဥတြဿ + မာနသ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ ရာဇာ....တံ သဒ္ဒံ သုတွာ ဘီတော ဥတြဿမာနသော။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။ (–မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၇၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။)

ဥတြဿရူပ (တိ) [ဥတြဿ+ရူပ] ကြောက်ရွံ့– ထိတ်လန့်– ခြင်း သဘောရှိသော။ ဘော စ ဥတြဿရူပါ နာဂါ အာဂန္တွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၂။

ဥတြဿာကာရ (ပု) [ဥတြဿ+အာကာရ] ကြောက်ရွံ့–ထိတ်လန့်–ခြင်း အခြင်းအရာ။ ဘယန္တိ စိတ္တဿ ဥတြဿာကာရေန ပဝတ္တ· ဘယံ အဓိပ္ပေတံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၀။

ဥတြာသ (ပု) [ဥ+တြသ+ဏ] ကြောက်ရွံ့– ထိတ်လန့်– ခြင်း၊ စိတ်ချောက်ချားခြင်း။ ဇာတိံ ပဋိစ္စ ဘယံ.. ဓေတာသော ဥတြာ· သော။ အဘိ၊ဝိ။၃၈၁၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ ဥတြာသောတိ စိတ္တက္ခောဘော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၄၀။ (–မဟာနိ။၃၁၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၆၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၆။ မူလဋ္ဌီ၊၂။၂၂၃။)

ဥတြာသဇနက (တိ) [ဥတြာသ+ဇနက] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အမနုဿသဒ္ဒါဒယော ဥတြာသဇနကာ အမနာပသဒ္ဒါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။

ဥတြာသန (န) [ဥ+တြသ+ယု] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-ခြင်း။ ခိဍ္ဍ ဥတြာသနေ။ ဝဇိရ။ ၁၇၂။ (–သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၄)

ဥတြာသန္တ (တိ) [ဥ+ တြသ + အ + အန္တ] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-သော၊သူ။ န ဥတြာသန္တော ပဗ္ဗဇတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ (–သာရတ္ထ၊၁။၃၈၅။)

ဥတြာသဗဟုလ (တိ) [ဥတြာသ+ဗဟုလ] ဥတ္တာသဗဟုလနှင့် အနက်တူ။ သေသမိဂါ အတ္တနော အာသယံ ပဝိသိတွာ ဥတြာသဗဟုလာ....သယန္တိ။သံ၊ဋီ၊၁။၁၁၄။

ဥတြာသယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+တြသ+ဏယ+တွာ] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-စေ၍။ဥတြာသယိတွာ ယေန ကာမံ ပလေတိ။ ဇာ၊၂။ ၅၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅၄။

ဥတြာသသညိတ (တိ) [ဥတြာသ + သညိတ] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့် – ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော။ ဒုရဘိသမ္ဘဝေသု အရညဝနပတ္ထေသု သေနာသနေသု ဝိဟရတံ ဥတြာသသညိတာ ဘီရု ဇာယတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၈၀။

ဥတြာသဟဒယ (တိ) [ဥတြာသ + ဟဒယ] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-သော စိတ်နှလုံးရှိသော။ ဥဗ္ဗိဂ္ဂါပိ ဥတြာသဟဒယာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၄၁။

ဥတြာသိတ (တိ) [ဥ+တြသ+တ] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-သော။ သဗ္ဗသ္မာပိ သံသာရဘယတော ဘီတာ ဉာဏုတ္တရဝသေန ဥတြာသိတာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၉၉။

ဥတြာသီ (တိ) [ဥ+တြသ+ဏီ] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-ခြင်း အလေ့ရှိသော၊ ကြောက်တတ်သော၊သူ။ သော ခေါ အဟံ ဘန္တေ.... ဥဗ္ဗိဂ္ဂေါ ဥဿင်္ကီ ဥတြာသီ (ဥတြသ္တော။ဘ) ဝိဟာသိံ။ ဝိ၊၄။၃၄၁။ ဥဒါန။၉၉။ ဥတြာသိတိ....သရီရကမ္ပံ ဥပ္ပါဒနသမတ္ထေန တာသေန ဥတြာသီ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၁၁-၂။ (–သံ၊၁။၉၉၊၂၂၁။)

ဥတြာသေတိ (ကာ၊ကြိ) [ဥ+တြသ+ဏေ+တိ] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-စေ၏။ ကိဉ္စန္တေ ဝါ ဥတြာသေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၀။ ရာဇကုမာရေ ဥတြာသေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။

ဥတြာသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [ဥ+တြသ+ဏေ+တွာ] ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-စေ၍။ ကဉ္စနံ ဝါ ကထလာယ ဝါ ဥတြာသေတွာ အနွဝိမုခံ ကရောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။

ဥတြာသေယျုံ (ကြိ) ဥတြာသေတိ–ကြည့်။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အက္ခရာဝလိစဉ်ပုံ အကျဉ်းချုပ်

သရ		
အ	...	ဩ
အံ	...	ဥ
က-ဝဂ်		
က	...	ကော
ကံ	...	ကုံ
က္က	...	က္ကော
က္ခ	...	က္ခော
ကျ	...	ကျော
ကြ	...	—
က္လ	...	—
ကွ	...	—
ခ	...	ခေါ
ခံ	...	ခုံ
ချ	...	—
ခွ	...	—
ဂ	...	ဂေါ
ဂ္ဂ	...	ဂ္ဂေါ
ဂ္ဃ	...	ဂ္ဃေါ
ဂျ	...	—
ဂြ	...	—
ဃ	...	ဃော
ဃံ	...	—
င်္က	...	င်္ကော
င်္ခ	...	င်္ခေါ
င်္ဂ	...	င်္ဂေါ
င်္ဃ	...	င်္ဃော
င်္ဃျ	...	—
စ-ဝဂ်		
စ	...	စော
စ္စ	...	စ္စော
ဆ	...	ဆော
ဇ	...	ဇော
ဇ္ဇ	...	ဇ္ဇော
ဇ္ဈ	...	ဇ္ဈော
ဈ	...	ဈော
ဉ	...	ဉော
ဉ္စ	...	ဉ္စော
ဉ္ဆ	...	—
ဉ္ဇ	...	ဉ္ဇော
ဉ္ဈ	...	ဉ္ဈော
ည	...	ညော
	...	ဉ္ဉော

ဋ-ဝဂ်		
ဋ	...	ဋော
ဋ္ဋ	...	ဋ္ဋော
ဋ္ဌ	...	ဋ္ဌော
ဌ	...	ဌော
ဍ	...	ဍော
ဍံ	...	—
ဍ္ဍ	...	ဍ္ဍော
ဏ	...	ဏော
ဏှ	...	ဏှော
ဏ္ဋ	...	ဏ္ဋော
ဏ္ဌ	...	ဏ္ဌော
ဏ္ဍ	...	ဏ္ဍော
ဏ္ဎ	...	ဏ္ဎော
ဏ္ဏ	...	ဏ္ဏော
ဏွ	...	—
ဏှ	...	ဏှော
—	...	—
—	...	—
—	...	—
—	...	—
—	...	—
—	...	—
တ-ဝဂ်		
တ	...	တော
တံ	...	—
တ္တ	...	တ္တော
တ္ထ	...	တ္ထော
တ္ရ	...	—
တျ	...	—
တြ	...	—
တွ	...	—
ထ	...	ထော
ထံ	...	—
ဒ	...	ဒေါ
ဒံ	...	—
ဒ္ဒ	...	ဒ္ဒေါ
ဒ္ဓ	...	ဒ္ဓေါ
ဒျ	...	ဒျော
ဒြ	...	ဒြော
ဒွ	...	—

တ-ဝဂ်		
ဓ	...	ဓော
ဓံ	...	—
ဓွ	...	—
န	...	နော
န္တ	...	န္တော
န္တွ	...	—
န္ထ	...	န္ထော
န္ဒ	...	န္ဒော
န္ဒြ	...	—
န္ဓ	...	န္ဓော
န္န	...	န္နော
နျ	...	—
နှ	...	—
န္ဟ	...	န္ဟော
ပ-ဝဂ်		
ပ	...	ပေါ
ပံ	...	—
ပ္ပ	...	ပ္ပေါ
ပ္ဖ	...	ပ္ဖေါ
ပျ	...	—
ပ္လ	...	—
ဖ	...	ဖော
ဗ	...	ဗော
ဗ္ဗ	...	ဗ္ဗော
ဗ္ဘ	...	ဗ္ဘော
ဗျ	...	ဗျော
ဗြ	...	—
ဘ	...	ဘော
ဘွ	...	—
မ	...	မော
မံ	...	—
မ္ပ	...	မ္ပော
မ္ဗ	...	မ္ဗော
မ္ဘ	...	မ္ဘော
မ္မ	...	မ္မော
မှ	...	မှော
မျ	...	—
မှ	...	—
—	...	—
—	...	—
—	...	—

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အက္ခရာဝလိစဉ်ပုံ အကျဉ်းချုပ်

အ-ဝဂ်			အ-ဝဂ်			အ-ဝဂ်		
ယ	...	ယော	လ္လ	...	လ္လော	သှ	...	—
ယံ	...	—	လှ	...	—	ဿ	...	ဿော
ယျ	...	ယျော	ဝ	...	ဝေါ	ဟ	...	ဟော
ယှ	..	—	ဝှ	...	ဝှေါ	ဟွ	...	—
ယွ	...	ယွော	သ	...	သော	ဟှ	...	—
ရျ	...	ရော	သ္သ	...	—	ဠ	...	ဠော
လ	...	လော	သှ	...	သှော	ဠှ	...	ဠှော
လျ	...	—	သွ	...	သွော			

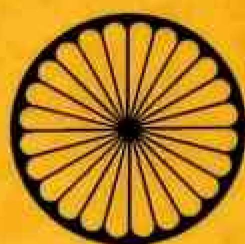
ကျမ်းစာအုပ်ဓမ္မဒါနအလှူရှင်

တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို အဆက်မပြတ်
သည်ပတ်ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေနိုင်ရန် ရည်မှန်း၍ ငွေပဒေသာပင်စိုက်ထူကာ
ပညာသံဝဏ္ဏနိက ကုသိုလ်ပြုကြသော ဓမ္မဒါနဒါယကာများ

ထူးထရိတ်ဒင်းကုမ္ပဏီ

ဦးတေဇ မိသားစု
ကောင်းမှု

နတ်လူသာဓုခေါ်စေသောဝ ။ ။

ကျမ်းစာအုပ်ဓမ္မဒါနအလှူရှင်

တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးများကို အဆက်မပြတ်
လည်ပတ်ပုံနှိပ် ထုတ်ဝေနိုင်ရန် ရည်မှန်း၍ ငွေပဒေသာပင်စိုက်ထူကာ
ပညာသံဝေဂနိက ကုသိုလ်ပြုကြသော ဓမ္မဒါနဒါယကာများ

ထူးထရိတ်ဒင်းကုမ္ပဏီ

ဦးတေဇ မိသားစု
ကောင်းမှု

နတ်လူသာဓုခေါ်စေသော်။ ။